

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಃ ನಮಃ.

ಟೀಕಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಹಿತ
ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ

ಸು ನ್ಧ ರ ಕಾ ಣ್ಡ .

ಶ್ಲೋ|| ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಗಿರಿ ಸಮ್ಭೂತಾ ರಾಮ ಸಾಗರ ಗಾಮಿನೀ |
ಪುನಾತಿ ಭುವನಂ ಪುನಾ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾನದೀ ||

ಶ್ರೀ ಶಿವಗಂಗಾ ಮಹದ
ಶ್ರೀಶಾರದಾ ಮಾವನತ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರಾದ
ವೇ|| ದೊಡ್ಡ ಬೆಲೆ ನಾರಾಯಣ ಕಾಸ್ತಿಗಳಿಂದ
ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು,

ಬಿ, ಸಿ ರಿ ತಾ ರಾ ಮ ಕಾ ಸ್ತಿ .
ಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರ ಸಿಂಹ ಕಾ ಸ್ತಿ :
ಇವರಿಂದ ಪ್ರಚುರಗೊಂಡಿದೆ

ಕೆ, ಎಸ್, ಕೃಷ್ಣಯ್ಯರೇ, ಬಿ, ಎ, ಯವರ
"ಪರಿಷ್ಕ" ಮುದ್ರಣಾಲಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೯೧೩.
ರಿಜೆಸ್ಟರ್ಡ್ ಕಾಪಿರೈಟ್,

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನ ಹನುಮತ್ಸಮೇತ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.
ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ.

ಸುಂದರ ಕಾಂಡ ಪ್ರಾರಂಭಃ

. ಶ್ಲೋ|| ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಗಿರಿ ಸಂಭೂತಾ ರಾಮ ಸಾಗರ ಗಾಮಿನೀ||
ಪುನಾತಿ ಭುವನಂ ಪುಣ್ಯಾ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾನದೀ ||

ಮೂಲ|| ತತೋ ೨ ರಾವಣ ಸೀತಾಯಾ ಸ್ವಿತಾಯಾ ಶತ್ರುಕರ್ಕಸಃ |
ಇಯೇಷ ಪದ ಮನ್ವೇಷ್ವುಂ ಚಾರಣಾಽಚರಿತೇ ಪಥಿ ||೧||

ಬೀಕು|| ತತಃ - ಜಾಂಬಂತನು ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಮಾಡಿದ ಒಳಕ, ಶತ್ರು-ಹಗೆಗಳನ್ನು, ಕರ್ಕಸಃ - ಸಬೆಬಿಡಿಯುವ, (ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು) ರಾವಣ-ಭರತಕಂಠನಿಂದ, ಸೀತಾಯಾ-ಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟವಳು, ಸೀತಾಯಾ-ಜಾನಕಿಯ, ಪದಂ-ಸ್ಥಳವನ್ನು, ಅನ್ವೇಷ್ವುಂ-ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಚಾರಣ-ದೇವಗಾಯಕರಿಂದ, ರಚಿತ-ಜೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಥಿ-ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, (ಗಂಠುಂ-ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ) ಇಯೇಷ - ಇಷ್ಟಪಟ್ಟನು ||೧||

ಕಂದ|| ವಾತಾತ್ಮಜ ನಾಕಡಲಂ

ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ದಾಟಿ ಲಂಕೆಯ ನುರುಹಿ|

ಸೀತಾ ಕುಶಲವ ನನುನಿಂ

ಸೀತಾಪತಿ ಗೊರೆದುದಲ್ಲೆ ಸುಂದರಕಾಂಡಂ ||

ತಾ|| ಹಿಂದೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಂಡದ ಕಡಲುಭಾಗದೊಳಗೆ ಜಾಂಬಂತನು — ಸಕಲಕಾಪ್ಯಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲವನಾಗಿ, ಕಪಿವೀರನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನೂಳಿಗಿರುವ ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ! ಬಂದು ಮಾತನ್ನಾ ಆಡದೆ, ಏಕೆ* ಸುವ್ಯಸಕುಳಿತಿದ್ದೀಯೆ! ಗರುಡನಿಗವ್ಯಾಡಿಯಾದಬಲ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆಮಿಂಚಿದ ಬುದ್ಧಿ, ವಾಯುವನಂತಿಕ್ರಮಿಸಿದ ಪರಾಕಮ, ಮನಸ್ಸನ್ನಹಿಂದುಮಾಡಿದವೇಗ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸುವತೇಜ, ಮೇರುವಿಗೆ ನೂರ್ಮಾಡಿಯಾದಸತ್ತ್ವ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳುನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ನೀನುಹೀಗೆ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಈಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಡಿಸಲು ನೀನೇಕಕ್ಕೆ? ಎಂಬಿವೇಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಆತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆಸ್ತಂಜವು ಉಕ್ಕಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದ ಹನುಮಂತನು-ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿವ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಗಮನಕೊಟ್ಟು, ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೆಲೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹೊರಡಲಣಿಯಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿ ನಿಂದಲೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

*ಮಾನಸಿಕತೆಯು ಮುಂದಿನ ತನ್ನದೋಗ ವೃಥಾವ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತ.

ವಿಶೇಷ:-ಶತ್ರುಕರ್ಕಸ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಅಂಜನೇಯನು—ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ರೋಷ, ಮೋಹ

ದುಷ್ಕರಂ ನಿಷ್ಪ್ರತಿವ್ಯಂದ್ಯಂ ಚಿಕೀರ್ಷ್ಣ ಕರ್ತೃವಾನರಃ |
ಸಮುದಗ್ರ ಶಿರೋಗ್ರೀವೋ ಗವಾಂ ಪತಿ ರಿವಾಬಭಾ || ೨ ||

ದುಷ್ಕರಂ-ಮತ್ತೊಬ್ಬರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದ, ಕರ್ಮ-ಕಡಲನ್ನು ದಾಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ನಿ
ಷ್ಪ್ರತಿವ್ಯಂದ್ಯಂ-ಯಾವುದೊಂದು ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ, ಚಿಕೀರ್ಷ್ಣ-ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ,
ವಾನರ-ಅಂಜನೇಯನು, ಸಮುದಗ್ರ-ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ, ಶಿರೋಗ್ರೀವಃ-ತಲೆ, ಮತ್ತು ಕೊರಳುಗ
ಳುವನಾದುದರಿಂದಲೇ, ಗವಾಂಪತಿರಿವ-ದೊಡ ಗೂಳುಮಾಡಾಗಿ, ಅಬಿಭಾ-ಏಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೨ ||

ಅಂತರದಲ್ಲಿ-ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸತಕ್ಕ ಹನುಮಂತನು-ರಾಮನು
ಕೊಂಡುಹೋಗಿರುವ ನೀತೆಯು ಇರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದು, ಚಾರ
ಣರೆಂಬ ದೇವಗಾಯಕರು ಹೋಗಿರುವ ದಾರಿಯಾದ, ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂ
ದು ಮನವೊಳಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು || ೧ || ಆಗ ಬೇರೆಯಾರೂ ಮಾಡಲಾಗದ ಸಮುದ್ರ
ವನ್ನದಾಟತಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ ಅಹನುಮಂ
ತನು- ಶಿವನನ್ನೂ, ಕೊರಳನ್ನೂ, ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರೆ, ಕೊಬ್ಬಿದ ಗೂಳಿಯಂತೆ
ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು || ೨ ||

ಮದ, ಮಾನ್ವಯಗಳೆಂಬ ಅರಿಸವ್ಯರ್ಥವನ್ನೂ ಗೆದ್ದು, ಅಪಮೃತ್ಯುಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ, ಯೋಗಶಕ್ತಿ ಸಂಪ
ನ್ನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಾಶ ಗಮನಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾದೇ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ- ಶರಣಾಗತ ಸಂರಕ್ಷಣಾರೂಪ
ನಾದ ಅಸಾಧಾರಣ ಗುಣವು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು, ಇಲ್ಲಿ-ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಗಸು ಹೀಗೆ ಇರಬೇಕು, ಮತ್ತು
ನಂದವನ ಕೆಲಸವು ಇಂಥದು, ಅತಿ ಕಾಮುಕನಾದವನ ಅವಸ್ಥೆಯು ಹೀಗಿರುವುದು ಎಂಬುದು ಪ್ರವೃ
ತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಬಾಲಕತ್ವವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಸಂಹಾರಕತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು
"ಪ್ರವೃತ್ತ ಸ್ವಸಂಭೂತಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ-ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವವನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ನೆನೆವರೂ, ಅಂಥ
ವನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿಗೂ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿಯು ಎಂಬುದಾದ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು-

ಶತ್ರು ಕರ್ತವ್ಯಃ-ಗುಣವು ಸ್ವಸಂಪ್ರಕಾರಸ್ತು ರುಶಬ್ದವನ್ನಿರೋಧಕಃ | ಅಧಿಕಾರ ಸಿರೋಽಪತ್ಯು
ದ್ವೈರರಿತ್ಯಭಿಧುತೇ || ಅಷ್ಟಾಂವುಬ ಕತ್ತಲೇ ಶತ್ರು, ಅಂತಹ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡತಕ್ಕವನೇ
ಗುರು, ಈತನೇ- ಚಾರಯಂತಿ - ಪ್ರಚಾರಯಂತಿ ಧರ್ಮಾ ಇತಿ-ಚಾರಣಾಃ, ಎಂದರೆ-ಸಕಲ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಗ
ಳನ್ನೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡತಕ್ಕ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಇಂಥವರು-ಅನುಸರಿಸಿದ ಸನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು
ಅಚಾರ್ಯನು-ರಾವಯಂತಿ-ಅಸಪ್ತರಾಮಾ ಕಾರಯಂತಿ ಇತಿ - ರಾಮಣಃ-ಅನಿವೇಕಃ, ಎಂದರೆ ಲೋಕ
ವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಪಡಿಸುವ ಅನಿವೇಕ, ಇಂತಹ ಅನಿವೇಕದಿಂದ, ನೀತಿಯಾಃ - ಪರಾಧೀನವಾಗಿ ಬಲಗೂದಿ
ರುವ ಜೇತನನ, ಪದಂ-ಎಂದರೆ ಸುಸಾರ ಮಂಡಿಲವನ್ನು, ಅಪ್ರೀಷ್ಣು - ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಸಾ
ತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆಗಾಗಿ, ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಾಗಿ. ಯಾರು ವ್ಯವಸಾಯ
ವುಳ್ಳವರಾಗಿದಾರೆ? ಎಂದು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ಇಯೇಷ-ಇಚ್ಛೆ ಪಟ್ಟನು. ಅಥವಾ- ಅಂಜನೇಯನೆಂಬ ಸದ್ಗು
ರುಳು, ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ವಶನಾಗಿರುವ ಜೇತನನನ್ನು ಸದುಪದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ದ್ರ
ಘತ್ಸಿನಿದನು, ಅಥವಾ-ಅಂಜನೇಯನು ಪರಮಗುರುವಿನಂತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಅಂಗುಳೀಮುಕ ರೂಪ

ಅಥ ವೈಡೂರ್ಯವರ್ಣೇಷು ಕಾಡ್ಯಲ್ಯೇಷು ಮಹಾಬಲಃ |

ಧೀರಃ ಸಲಿಲಕಲ್ಪೇಷು ವಿಚಚಾರ ಯಥಾಸುಖಂ ||೧||

ಕೀಟಃ—ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಧೀರಃ - ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮೂರುತಿಗಳು, ವೈಡೂರ್ಯವರ್ಣೇಷು - ಗರುಡವರ್ಣೆಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ, ಸಲಿಲಕಲ್ಪೇಷು - ನೀರಿನಹಾಗೆ ತಂಪಾಗಿರುವ ಧರಣಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ, ಕಾಡ್ಯಲ್ಯೇಷು - ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನ ಬೈಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಯಥಾಸುಖಂ - ಹಾಯಾಗಿ, ವಿಚಚಾರ - ನಡೆದನು ||೧|| ಧೀರಃ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಹನುಮಂತನು, ಪ್ರಸನ್ನಃ - ಬೆಳವಳಿಗೆ

ತಾ|| ಬಳಿಕ ಮಹಾಬಲಕಾಲಿಯೂ ಧೀರನೂ ಆದ ಅಂಜನೇಯನು- ಮರಕತಮಣಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಬಲು ತಣ್ಣಗೆ ಇರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಹಸಿರುಹುಲ್ಲಿನ ಬೈಲುನಲದಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿ ಹೊರಟು || ೧ || ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ವಾದ ಜ್ಞಾನಧನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಈ ಸದಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುತಕ್ಕ ಸತ್ಪುತ್ರವೆಲ್ಲರವುದೆಂದು ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಇತ್ಯಾದ್ಯರ್ಥಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು:-

• ಕಬ್ಬಿಕಲ್ಪದ್ವಯಂ ೫೭೭ನೆಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದಹರಿಸಿರುವಂತೆ ರತ್ನವಾಚಕವೆನಿಸಿ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಣವಾದ ತಕಾರವು ಆರಂಭ ಶ್ಲೋಕದ ಅದ್ಯವರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವರ್ಣವಾಗಿ ಅಮೃತ ಬೀಜಾಕ್ಷರವೆನಿಸಿದ ವಕಾರವು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಣವಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿ ಸುತ್ತವೆ.

“ಸುಂದರಾದಿಮರ್ಗಸ್ಯ ಹನುವದ್ವಿಕ್ರಮಾದಿಕಂ | ಕೃತ್ಯಾಪಸ್ಮಾರ ಕುಪ್ಪಾದಿ ಭೂತಭೇತಾಳ ನಾಶನಂ ||೧|| ಸನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಪುರಿಂ ಶ್ರೀಮೃಮಿತಿ ಶ್ಲೋಕಾದಿಮಾಕ್ಷರಂ | ಕೃತ್ಯಾಪಸ್ಮಾರದ್ವಯಮುಕ್ತ ಸ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಭಾಯಾಯ ಕೃತ ||೨|| ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನಂ ಕೃತ್ಯಾಪಿತಿ ಶೋಕೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ಕೃತ್ಯಾತು ತ್ರಿಜಟಾ ಸ್ವಪ್ನಂ ದುಸ್ವಪ್ನಂ ನಕೃತಿ ಧ್ವಜಂ ||೩|| ಶ್ರೀರಾಮ ಮುದ್ರಿಕಾದಾಸಂ ಯೇ ಕುಪ್ಪಾ ತ್ಯಾದ ರೇಣುತು | ಸನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಕರ್ತೃ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸ್ಥಿರಂ ರಂಜ್ಯಂ ಪ್ರಜಾತಿತ ||೪|| ಧನ್ಯಾದೇವಾಸ್ಸಗಂಧವಾಸ್ಸಿದ್ಧಿ ದ್ಧಾ ಇತ್ಯತ್ರ ಜಾಡಿಮಂ | ಕೃತ್ಯಾಪಕತುರ್ದಶ ವರ್ಣ ಮುಗೊ ವಾಯುವಚ್ಚರೇತ ||೫|| ಹನೂಮ ದ್ಗ್ರಹಣಂ ಕೃತ್ಯಾ ಬಂಧಾನ್ಮಚ್ಛೇತ ಮಾನವಃ | ಲಂಕಾದಾಯಾಪ್ಯಮ ಕೃತ್ಯಾ ತಾಪತ್ರಯ ಹತಿರ್ಥವೇ ತ ||೬|| ಮಂಗಳಾಭಿಮುಖೀತ್ಯರ್ಥ ಶ್ಲೋಕೇ ಯತ್ರ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಂ | ತದ್ಗಾಯತ್ರಾಃ ಪಂಚದಶಂ ಕೃತ್ಯಾಮದ್ರೂಪ ಭಂಗ್ಯವೇತ || ೭ || ಕೃತ್ಯಾತು ಪಂಚಮಂ ಕಾಂಡಂ ಹನೂಮದ್ವಿಜಯಾಂಕಿತಂ | ಅಂಜನೇಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸಂಚ್ಯತಿ ||೮||”

ಎಂದರೆ:-ಸುಂದರಕಾಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಂಜನೇಯನ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಅಪಸ್ಮಾರ, ಕುಪ್ಪ, ಮೊದಲಾದ ರೋಗ, ಭೂತಭೇತಾಳಗಳ ಬಾಧೆ, ಇವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು-ಎಂದೂ, ಗಾಯತ್ರೀ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದಾಗಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಕೃತ ಕಾಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗದ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ “ಸನಿರ್ಜಿತ್ಯ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶೋಕಪರಿಹಾರ, ತ್ರಿಜಟಾ ಸ್ವಪ್ನಶ್ರವಣದಿಂದ ದುಸ್ವಪ್ನದೋಷಪರಿಹಾರ, ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಮುದ್ರಿಕಾ ದಾನಶ್ರವಣದಿಂದ ಕರುಣೆಯ ಮಹ್ತ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷ್ಠ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಣದಿಂದ ಭವಿತವಾಗಿ ಜಾನಕಿಯು ಹೇಳಿದ “ಧನ್ಯಾದೇವಾಃ” ಎಂಬುದರನ್ನ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ, ಕರೀಷಾತಾನಂತರ ವಾಯುವಿನಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಕತ್ತಿ, ಹನುಮಂತನ ಬಂಧವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಬಂಧವಿಮುಕ್ತಿ, ಲಂಕಾದಾಹ ಕ್ರಮದಿಂದ

ದ್ವಿಜಾನ್ ವಿತ್ರಾಸಯಾನ್ ಭೀಮಾನ್ ಉರಸಾ ಪಾದಪಾನ್ ಹರಾನ್ |

ಮೃಗಾನ್ ಚ ಸುಬಹಾನ್ ನಿಘ್ನಾನ್ ಪ್ರವೃದ್ಧಃ ಇವ ಕೇಸರೀ || ೪ ||

ನೀಲ ಲೋಹಿತಮಾಂಜೆಷ್ಠ ಪತ್ರವರ್ಣ್ಯಃ ಸಿತಾಸಿತ್ಯೈಃ |

ಯಲ್ಲಿರುವ, ಕೇಸರೀವ - ಸಿಂಹದಂತೆ, ದ್ವಿಜಾನ್ - ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು, ವಿತ್ರಾಸಯಾನ್ - ಹೆದರಿರುವವನು, ಉರಸಾ - ಎದೆಯಿಂದ, ಪಾದಪಾನ್ - ಮರಗಳನ್ನು, ಹರಾನ್ - ಕೆಡಹುತ್ತಿರುವವನು, ಸುಬಹಾನ್ - ಅನೇಕವಾದ, ಮೃಗಾನ್ - ಜಾತುಗಳನ್ನು, ನಿಘ್ನಾನ್ - ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವವನು ಅಗಿ, ವಿಜೃಂಭಾರ - ನಡೆದನು || ೪ || ಯಾನ್ - ಯಾವ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲುಭಾಗವು, ನೀಲ - ಕಪ್ಪು, ಲೋಹಿತ - ಕೆಂಪು, ಮಾಂಜೆಷ್ಠ - ಹಳದಿ, ಪತ್ರವರ್ಣ್ಯಃ - ಎಲೆ ಹಸಿರು ಈ ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ, ಸಿತಾಸಿತ್ಯೈಃ - ಬೂದಿಯ ಬಣ್ಣದ, ಸ್ವಭಾವವಿಹಿತೈಃ - ಸಂಗಡಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ, ಚಿತ್ರೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧಾತುಭಿಃ - ಕಾವಿಯ ಕಲ್ಲು, ಮಣಿಕೆಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಂ - ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಕಾಮರೂಪಿಭಿಃ - ಬೇಕಾದ ವೇದವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ, ಸಮೃದ್ಧಭೈಃ -

ಹದಿಕೆಯನ್ನೂಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಬರುವಾಗ, ಎದೆಯ ವೇಗದಿಂದ ಮರಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ, ಅನೇಕವುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುತ್ತ, ಕೊಬ್ಬಿದ ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು || ೪ || ಆ ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ಎಲೆಹಸಿರು, ಪಾದರಿ ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಚಿತ್ರವರ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಣಿಕೆಲೆ, ಕಾವಿ, ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮನಬಾರದರೂಪವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಪರಿಜನರಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ, ನಾನಾಕಾರ ಭೂಷಿತರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯಕ್ಷರು, ಕಿನ್ನರರು, ಗಂಧರ್ವರು, ದೇವತೆಗಳ ಗಣವೆನಿಸಿದ ಸರ್ಪಗಳು, ಈ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ತುಂಬಿ, ದೊಡ್ಡ ಜನಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ

ತಂದೆತಂದೆ ದುರಾಸ. ಗ ಮತ್ತಿತರ ಹುಟ್ಟುವನು ಮೂಂದಿದೊಡಗೂಡಿರುವ "ಮಂಗಳಾಭಿಮುಖೀ". ಎಂಬವನು ಅಂಜನೆಯನ್ನು ಜಾನಕಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂದೇಶ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿ ಫಲಗಳಂಟಾಗುವವು. ಈ ಐದನೆಯ ಕಾಂಡವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದೂ ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶ್ರವಣ ಫಲವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ-ತತಃ, ಎಂದರೆ-ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಸ್ತು ವಿವೇಕ, ಇಹಪರಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ, ಕಮಾದಿಸಾಧನಂ ಪತ್ರ, ಮುಮುಕ್ಷುತೆ, ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಒಳಕ, ಶತ್ರುಕರ್ತನ, ಎಂದರೆ-ಅಂತರಂಗ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವ ಮಹಾಯೋಗಿಯು, ಅರಾವಣನೀತಾಯಾಃ, ಎಂದರೆ-ಅವೀಕರಣದಿಂದ ಅವನಿಂದಕೂಡ ಹೋಗಲ್ಪಡದಿರುವ, ಸೀತಾಯಾಃ ಎಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ, ಪದಂ ಎಂದರೆ-ಸ್ಥಾನವಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ, ಚಾರಣಾಚರಿತಃ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಐಕಾಗ್ರ್ಯದಿಂದ ಹುಡುಕುವನೋ ಹಾಗೆ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಪಂಜನೇಯನೂ, ೨ ವನನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ದುರಿಯಾದ ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಐಕಾಗ್ರ್ಯತೆಯಿಂದ ಹುಡುಕಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ಎಂದು ಸಂದರ್ಶಕಾಂಡ ಮಹಿಮಾರ್ಣವ.

ಸ್ವಭಾವ ವಿಹಿತೈಃ ಚಿತ್ರೈಃ ಧಾತುಭಿಃ ಸಮಲಂಕೃತಂ ||೫||

ಕಾಮರೂಪಿಭಿಃ ಆವಿಷ್ಟಂ ಅಭೀಕ್ಷ್ಯಂ ಸಪರಿಚ್ಛದೈಃ |

ಯಕ್ಷಕಿನ್ನರ ಗಂಧರ್ವೈಃ ದೇವಕಲ್ಪೈಃ ಚ ಪನ್ನಗೈಃ ||೬||

ಸ ತಸ್ಯ ಗಿರಿವರೈಸ್ಯ ತಲೇ ನಾಗವರಾಯುತೇ |

- ತಿಷ್ಠ ಕಪಿವರಃ ತತ್ರ ಹೃದೇ ನಾಗಃ ಇವ ಆಬುಭೌ ||೭||

ಸಃ ಸೂರ್ಯಾಯ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ಪವನಾಯ ಸ್ವಯಂಭುವೇ |

- ಭೂತೇ ಭೈಃ ಚ ಅಂಜಲಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಕಾರ ಗಮನೇ ಮತಿಂ ||೮||

ಅಂಜಲಿಂ ಪ್ರಾಬ್ಧುಖಃ ಕುರ್ಮೈಃ ಪವನಾಯ ಆತ್ಮಯೋನಯೇ |

ತತಃ ಅಭಿವವೃಧಿ ಗಂತುಂ ದಕ್ಷಿಣಃ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಂ ||೯||

ಪ್ಲವಂಗಪ್ರವರೈಃ ದೃಷ್ಟೈಃ ಪ್ಲವನೇ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ |

ಪರಿಜನರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ (ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ), ಯಕ್ಷಕಿನ್ನರಗಂಧರ್ವೈಃ - ಯಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ, ಗಂಧರ್ವ ಎಂಬ ದೇವ ಭೇದದವರಿದ್ದರೂ, ದೇವಕಲ್ಪೈಃ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ, ಪನ್ನಗೈಃ - ಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಆವಿಷ್ಟಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ನಾಗವರ - ಸಲಗಗಳಿಂದ, ಆಯುತ - ತುಂಬಿರುವ, ತಸ್ಯ-ಅ, ಗಿರಿವರೈಸ್ಯ - ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ, ತಲೆ - ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿತಿಷ್ಠ-ನಿಂ, ತಿರತಕ್ಕ, ಕಪಿವರಃ - ಕುಶಲೈಷ್ಯನಾದ ಹನುಮನು, ಹೃದೇ - ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗಿರುವ, ನಾಗಇವ ಆನೆಯದಾಗಿ, ಆಬುಭೌ - ಕೂಳೆಯುತಿದ್ದನು ||೫||೬||೭|| ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸೂರ್ಯಾಯ-ರವಿಗೂ, ಮಹೇಂದ್ರಾಯ - ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೂ, ಪವನಾಯ - ವಾಯುದೇವನಿಗೂ, ಸ್ವಯಂಭುವೇ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಭೂತೇಭೈಃ - ಸಕಲ ದೇವತೆ ಇಗೂ, ಅಂಜಲಿಂಕೃತ್ವಾ - ಕೈಮುಗಿದು, ಗಮನೇ - ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು, ||೮|| ದಕ್ಷಿಣಃ - ಸಮರ್ಥನಾದ ಮಾರುತಿಯು, ಪ್ರಾಬ್ಧುಖಃ - ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನಾಗಿ, ಆತ್ಮಯೋನಯೇ - ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ, ಪವನಾಯ - ವಾಯುವಿಗೆ, ಅಂಜಲಿಂ - ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ದಕ್ಷಿಣಾದಿಶಂ - ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಂತುಂ - ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ, ವವೃಧಿ - ಬೆಳೆದನು ||೯|| ಪ್ಲವಂಗ - ಕಪಿಗಳೊಳಗೆ, ಪ್ರವರೈಃ - ಬಹುಮುಖ್ಯರಾದ ಅಂಗದ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ, ದೃಷ್ಟೈಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾರುತಿಯು, ರಾಮವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ - ರಾಮನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಪ್ಲವನೇ - ಕಡಲನ್ನು ದಾಟುವುದರಲ್ಲಿ, ಕೃತ-

ಯೂ ಇರುವ ಆ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧೀರನಾದ ಆ ಮಾರುತಿಯು, ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ನಿಂತ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತಿದ್ದನು || ೫ || ಆ ಮೇಲೆ, ಅಂಜನೇಯನು-ಸೂರ್ಯ, ದೇವೇಂದ್ರ ವಾಯುದೇವ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇವರಿಗೂ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಮೂಡಗಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಮೊದಲೇ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರೂ, ಪುನಃ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುತನಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಬಳಿಕ ತೆಂಕಲದೇಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತ ಬೆಳೆದನು ||೮-೯|| ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ:-ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಾರುತಿಯು ಕಡಲನ್ನು ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಮನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ,

ವವೃಥೇ ರಾಮವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸಮುದ್ರಃ ಇವ ಪರೈಸು ||೧೦||

ನಿಷ್ಪ್ರಮಾಣಶರೀರಃ ಸ್ತು ಲಿಲಂಘಯಿಷುಃ ಅರವಂ |

ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಪೀಡಯಾಮಾಸ ಚರಣಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಪರೈತಂ ||೧೧||

ಸಃ ಚರ್ಚಾಲ ಅಚಲಃಚ ಅಪಿ ಮುಹೂರ್ದಂ ಕಪಿಪೀಡಿತಃ |

ತರೂಣಾಂ ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾಣಾಂ ಸರೈವಂ ಪುಷ್ಪಂ ಅಕಾತಯತ್ ||೧೨||

ತೇನ ಪಾದಪಮುಕ್ತೇನ ಪುಷ್ಪಪ್ರೇಣ ಸುಗಂಧಿನಾ |

ಸರೈತಃ ಸಂವೃತಃ ಶೈಲಃ ಒಭೌ ಪುಷ್ಪಮಯಃ ಯಥಾ ||೧೩||

ತೇನ ಚ ಉತ್ತಮ ವೀರ್ಯೇಣ ಪೀಡ್ಯಮಾನಃ ಸಃ ಪರೈತಃ|

ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನಿಶ್ಚಯಃ - ನೆಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸರ್ವಸು - ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ಇರುಳುಗಳಲ್ಲಿ; ಸಮುದ್ರಇವ - ಕಡಲಿನಹಾಗೆ, ವವೃಥೆ - ಬೆಳೆಯುತ ಹೋದನು, ||೧೦|| ಬಲವಾ - ಬಹುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇ ಯನು, ಅರ್ಜುನಂ - ಸುಗಂಧವನ್ನು, ಲಿಲಂಘಯಿಷುಃ - ದಾಟಲೆಳೆದವನಾದಕಾರಣವೇ, ನಿಷ್ಪ್ರಮಾಣ- ಅಳತೆಗೊಳಗಾಗದ, ಶರೀರಸ್ಥ - ಮೆಯ್ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ - ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಚರಣಾಭ್ಯಾಂ - ಚ - ಕಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವತಂ - ಬೆಟ್ಟವನ್ನು, ಪೀಡಯಾಮಾಸ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಊರಿದನು, ||೧೧|| ಕಪಿ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಪೀಡಿತಃ - ಅದುಮಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಃ - ಆ, ಅಚಲಶಾಪಿ - ಮಹೇಂದ್ರ ಸರ್ವತವೂ ಮುಹೂರ್ದಂ - ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ, ಚರ್ಚಾಲ - ಅಲ್ಲಾಡಿತು, ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾಣಾಂ - ಹೂತಿರುವ ಕೊ ನೆಗಳಲ್ಲ, ತರೂಣಾಂ - ಮರಗಳ, ಸರ್ವಂ ಪುಷ್ಪಂ - ಹೂವನ್ನೆಲ್ಲ, ಅಕಾತಯತ್ - ಉದಿರಿತು ||೧೨|| ಪಾದಪ-ಮರಗಳಿಂದ, ಮುಕ್ತೇನ - ಉದುರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸುಗಂಧಿನಾ - ಬಳ್ಳಿಯವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ಪುಷ್ಪಪ್ರೇಣ - ಹೂಗಳಗುಂಪಿನಿಂದ, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂವೃತಃ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ, ಶೈಲಃ - ಬೆಟ್ಟವು, ಪುಷ್ಪಮಯಃ ಯಥಾ - ಹೂವಿನರಾಶಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಒಭೌ-ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು, ||೧೩|| (ಕಿಂಡ-ಮತ್ತು) ಉತ್ತಮ-ಹೆಚ್ಚಿದ, ವೀರ್ಯೇಣ - ಬಲವುಳ್ಳ, ತೇನ - ಆ ಮೂರುತಿಯಿಂದ, ಪೀಡ್ಯ ಮಾನಃ - ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಃ-ಆ, ಸರ್ವತಃ - ಬೆಟ್ಟವು, ಮತ್ತಃ - ಮದವೇರಿದ, ದ್ವಿಪಃ - ಆನೆ

ರಾಮನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪೂರ್ಣಮೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯುತ ಹೋದನು||೧೦|| ಆಳತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವು ಎನಿಸುವಂತೆ ಶರೀರವು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಲು, ಮಾರುತಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ,ಹಾರುವಾಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಲಾಘವವು ಬರಲಿಕ್ಕಾಗಿ,ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಅಂಗುಗಳಿಂದಲೂ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದಲೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಊರಿದನು ||೧೧|| ಹಾಗೆ ಹನುಮನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ದೂರದಿಂದ ತೊಂದರೆಪಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟವು ಸ್ವಲ್ಪಹೊ ತ್ತಿನವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಮರಗಳ ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಉದುರಿದುವು ||೧೨|| ಏಕಾಕಾರವಾದ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಉದುರುತ್ತಿರುವ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಬೆಟ್ಟವೆಲ್ಲವೂ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನಿಂದ ತುಟ್ಟತುದಿಯವರೆ ಗೂ ಹೂವಿನ ಮಾಯವಾಗಿಯೇ ಇದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು ||೧೩|| ಮಹಾ ವೀರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಾರುತಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಬೆಟ್ಟವು, ಮದವೇರಿದ ಆನೆಯು

ಸಲಿಲಂ ಸಂ ಪ್ರಸುಸ್ರಾವ ಮದಂ ಮತ್ತಃ ಇವ ದ್ವಿಪಃ ||೧೪||

ಪೀಡ್ಯಮಾನಃ ತು ಬಲಿನಾ ಮಹೇಂದ್ರಃ ತೇನ ಪರ್ದತಃ |

ರೀತೀಃ ನಿರ್ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಕಾಂಚನಾಂಜನ ರಾಜತೀಃ || ೧೫ ||

ಮುಮೋಚ ಚ ಶಿಲಾಃ ಶೈಲಾಃ ಕಿಶಾಲಃ ಸಮನಶ್ಶಿಲಾಃ |

- ಮಧ್ಯಮೇನ ಅರ್ಚಿಷಾ ಜುಷ್ವಃ ಧೂಮರಾಜೇಃಇವ ಅನಲಃ ||೧೬||

ಗಿರಿಣಾ ಪೀಡ್ಯಮಾನೇನ ಪೀಡ್ಯಮಾನಾನಿ ಸರ್ದತಃ |

- ಗುಹಾವಿಪ್ಲವಿ ಭೂತಾನಿ ವಿನೇದುಃ ವಿಕೃತೈಃ ಸ್ವರೈಃ ||೧೭||

ಸಃ ಮಹಾಸತ್ಯ ಸನ್ನಾದಃ ಶೈಲಪೀಡಾನಿಮಿತ ಜಃ |

ಯು, ಮದಮಿವ-ಮದಜಲವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಸಲಿಲಂ-ಸೀರನ್ನು, ಸಂಪ್ರಸುಸ್ರಾವ-ಸುರಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೪||
ಬಲಿನಾ - ಕತ್ತನಾದ, ತೇನ-ಅವನುತೆಯಿಂದ, ಪೀಡ್ಯಮಾನಃ- ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹೇಂದ್ರಃ-
ಮಹೇಂದ್ರಮೊಬ್ಬ, ಪರ್ವತಸ್ತು-ಬೆಟ್ಟವಾದರೋ, ಕಾಂಚನ-ಚಿನ್ನ, ಅಂಜನ-ಕಾಟಕೆ (ಕಬ್ಬಿಣ, ಕಪ್ಪು)
ರಾಜತೀಃ - ಬೆಳ್ಳಿ ಇವುಗಳಂತಿರುವ, ರೀತೀಃ - ಧಾರಗಳನ್ನು (ಗೆರೆಗಳನ್ನು) ನಿರ್ದರ್ಶಯಾಮಾಸ -
ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ||೧೫|| ಮಧ್ಯಮೇನ - ನಡುವಣದಾದ, ಅರ್ಚಿಷಾ - ಧೂಮ್ರವರ್ಣಮೊಬ್ಬ
ಜುಷ್ವಲೆಯಿಂದ, ಜುಷ್ವಃ - ಕೂಡಿದ, ಅನಲಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಧೂಮರಾಜೀವ - ಹೊಗೆಯಸಾಲುಗಳ
ನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಶೈಲಃ - ಅ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವು, ಸಮನಶ್ಶಿಲಾಃ - ಮಣಿಶಿಲೆಗಳೆಂಬ ಬಣ್ಣದ
ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸುತವಾದ, ಪೀಡ್ಯಮಾನಃ - ಮೊಡವುಗಳಾದ (ಅಗಲವಾದ) ಶಿಲಾಃ - ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ಮು
ಮೋಚಚ - ಸುರಿಸುತ್ತಲೂ ಇತ್ತು ||೧೬|| (ತೇನ-ಅ ಅವನುತೆಯಿಂದ) ಪೀಡ್ಯಮಾನೇನ - ಪೀಡಿಸಲ್ಪ
ಡುತ್ತಿರುವ (ತುಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ) ಗಿರಿಣಾ - ಬೆಟ್ಟದಿಂದ, ಪೀಡ್ಯಮಾನಾನಿ - ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ,
ಗುಹಾ - ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಿವಿಪ್ಲವಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ, ಭೂತಾನಿ - ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಕೃತೈಃ - ವಿಕಾರವಾದ, ಸ್ವರೈಃ - ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ವಿನೇದುಃ - ಅರಚಿಕೊಂಡವು ||೧೭||
ಶೈಲ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ, ಪೀಡಾ - ತೊಂದರೆಯು, ನಿಮಿತ್ತ - ಕಾರಣವಿಂದ, ಜಃ-ಉಂಟಾದ, ಸಃ -

ಮದೋದಕವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೪||
ಮತ್ತ-ನಾರುತಿಯು ಕೈಕಾಲುಗಳ ತುಳಿತದಿಂದ ತೊಂದರೆಗೊಂಡ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವು
ತನ್ನ ಅಲ್ಲಾಟದೊಳಗೆ ಬಂಡೆಗಳ ಬಡಿದಾಟದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ-ಚಿನ್ನ, ಕಬ್ಬಿಣ, ಬೆಳ್ಳಿ ಇವುಗಳ
ರೂಪವಾದ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿತು || ೧೫ || ಹನುಮನು ಹಾರುವ ಸನ್ನಾ
ಹದಲ್ಲಿ (ಕಾಳಿ, ಕರಾಳಿ, ವಿಸ್ಕುಲಿಂಗಿನಿ, ಸುಧೂಮ್ರವರ್ಣ,ವಿಶ್ವರೂಪಿ, ಮನೋಜವ, ಸು
ಲೋಹಿತ ಎಂಬ) ವಿಳುಜ್ವಾಲೆಗಳೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಸುಧೂಮ್ರವರ್ಣಮೊಬ್ಬ ಜ್ವಾಲೆ
ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಯು, ಹೊಗೆಯ ತಂಡವನ್ನು ಕಾಮುವಹಾಗೆ, ಆ ಬೆಟ್ಟವೂ ಮ
ಣಿಶಿಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಹೊಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಮೊಡವೆಮೊಡವೆ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸು
ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೬|| ಹೊರಡುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಹನುಮನ ತುಳಿತದಿಂದ ತೊಂದರೆಗೊಂಡ ಆ ಬೆ
ಟ್ಟದ ಗವಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮಿಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೆದರಿ, ಬಹುತರ
ವಾಗಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡುವು ||೧೭|| ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ತೊಂದರೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ

ಪೃಥಿವೀಂ ಪೂರಯಾಮಾಸ ದಿಶಃ ಚ ಉಪ ವನಾನಿಚ ||೧೧||
 ಶಿರೋಭಿಃ ಪೃಥುಭಿಃ ಸಂಘ್ನಾಃ ವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಲಕ್ಷಣೈಃ |
 ಎವಂತಃ ಪಾವಕಂ ಘೋರಂ ದದಂತುಃ ದಶನೈಃ ಶಿಲಾಃ ||೧೨||
 ತಾಃ ತದಾ ಸವಿವ್ಯೈಃ ದಷ್ಟಾಃ ಕುಪಿತ್ರೈಃ ತೈಃ ಮಹಾಶಿಲಾಃ |
 ಜಜ್ವಲುಃ ಪಾವಕೋದ್ದೀಪ್ತಾಃ ಬಿಭಿದುಃಚ ಸಹಸ್ರಧಾ ||೧೩||
 ಯಾನಿ ಚ ಔಷಧಜಾಲಾನಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಜಾತಾನಿ ಪರಸ್ತೇ |
 ವಿಷಘ್ನಾನಿ ಅಪಿ ನಾಗಾನಾಂ ನ ಶೇಕುಃ ಶಮಿತುಂ ವಿಷಂ ||೧೪||
 (ಅಪರೇತು ಮಹಾಕಾಯಃ ವಮನ್ತೋಽಗ್ನಿಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ |

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ, ಮಹಾಸತ್ಯ - ಅನೇಕ ಜಂತುಗಳ, ಸನ್ನಾಹ - ದೊಡ್ಡಕೂಗು, ಪೃಥಿವೀಂ-ಭೂಮಿ
 ಯನ್ನು, ದಿಶ್ವ-ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಉಪವನಾನಿಚ-ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ಪೂರಯಾಮಾಸ-ತುಂಬಿಸಿತು ||೧೧||
 ಪೃಥುಭಿಃ - ಅರಳಿದವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ವ್ಯಕ್ತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಬ-ದ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ - ಸ್ವಸ್ತಿಕವೆಂಬ
 ಮಂತ್ರಿಯು, ಲಕ್ಷಣೈಃ - ಗುರುತುಳ್ಳ, ಶಿರೋಭಿಃ - ತಲೆಗಳಿಂದ (ಹಡೆಗಳಿಂದ) ಕೂಡಿದವ, ಸಪೀಢಾಃ-
 ಹಾವುಗಳು, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವಾದ, ಪಾವಕಂ - ವಿಷದಬೆಂಕಿಯನ್ನು, ವಮಂತಃ - ಕರುತ್ತಿ-
 ರುವಂಥವುಗಳಾಗಿ, ದಶನೈಃ - ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ಶಿಲಾಃ - ಬಂಡೆಗಳನ್ನು, ದದಂತುಃ - ಕಟ್ಟಿದುವು. ||೧೨||
 ತದಾ-ಅಗ್ನಿ ಸವಿವ್ಯೈಃ ವಿಷದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕುಪಿತ್ರೈಃ - ರೋಷಗೊಂಡ, ತೈಃ -
 ಆ ಸರ್ಪಗಳಿಂದ, ದಷ್ಟಾಃ - ಕಚ್ಚೆಲ್ಲುಟ್ಟುವಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪಾವಕ - ವಿಷದ ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ, ಉದ್ದೀಪ್ತಾಃ-
 ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿದ, ತಾಃ - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ, ಮಹಾಶಿಲಾಃ - ದೊಡ್ಡಕಲ್ಲುಗಳು, ಜಜ್ವಲುಃ-ಉರಿದುವು, ಸಹ
 ಸ್ರಧಾ - ಸಾವಿರಾರುಬಗೆಯಾಗಿ, ಬಿಭಿದುಃ - ಸೀಳಿಯೂ ಹೋದುವು, ||೧೩|| ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ಪರ್ವತ-
 ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಯಾನಿ-ಇವು ಯಾವ, ಔಷಧ - ಮೂಲಿಕೆಗಳ, ಜಾಲಾನಿ-ಗಂಪುಗಳು,
 ಜಾತಾನಿ - ಹುಟ್ಟಿದ್ದವು, ತಾನಿ - ಆ ಮೂಲಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ, ವಿಷಘ್ನಾನಿ-ನಂಜನ್ನು ಇಳಿಸತಕ್ಕವು
 ಗಳಾದರೂ, ನಾಗಾನಾಂ - ಆ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳ, ವಿಷಂ - ನಂಜನ್ನು, ಶಮಿತುಂ - ಶಾಂತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ,
 ಶೇಕುಃ - ಶಕ್ತಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ||೧೪|| (ಮಹಾಕಾಯಾಃ-ತೋರವಾದ ಮಯ್ಯುಳ್ಳ, ಅಪರೇತು - ಮೇಲೆ

ಅಂದೆದ ಮೃಗಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಘೋರವಾದ ಶಬ್ದವು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು ದಿ-
 ಕ್ಕುಗಳೊಳಗೂ, ವನಗಳೊಳಗೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು||೧೧|| ಆ ಬೆಟ್ಟದೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ
 ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿರದೊಳಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ (S ಹಸ)ದಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ಕರಿ
 ಯಮಂಜ್ಞೆಗಳುಳ್ಳ ಹಡೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾ,ರೋಷಗೊಂಡು,ಭಯಂಕರವಾದ
 ವಿಷಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ, ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದು
 ವು||೧೨|| ಹೀಗೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಸರ್ಪಗಳೆ ಕಡಿತದಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಷ
 ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದವುಗಳಾಗಿ ಸಾವಿರಾರುಪಾಲಾಗಿ ಸಿಡಿಯುತ್ತಾ ಬಡೆದು ಉರಿಯು-
 ತಲಿದ್ದವು ||೧೩|| ಇದಲ್ಲದೆ-ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಷಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಅಣಗಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನು-
 ವಡದಿದ್ದ ಮೂಲಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆವುಗಳೆಲ್ಲಂದಾದರೂ ಆ ವಿಷದವೇಗವನ್ನು ಆ-
 ಡಗಿಸಲಾರದೆ ಹೋದುವು || ೧೪ || (ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಧೈರ್ಯವುಗಳು ಹನುಮನ ಕಾಲಿನ

ಕಂದರೇಭ್ಯಃ ವಿನಿಷ್ಠೇತುಃ ಕಪಿಪಾದನಿಪೀಡಿತಾಃ ||೧||

ಗಿರೇಃ ಆಕ್ರಮ್ಯಮಾಣಸ್ಯ ತರವಃ ತರುಣಾಂಕುರಾಃ |

ಮುಮುಚುಃ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಾಣಿ ಮಧೂನಿ ಸುರಭೀಣಿಚ ||೨||

ಗೃರಿಕಾಂಜನಸಂಘುಷ್ಪಾಃ ಹರಿತಾಳಸಮಾವೃತಾಃ |

ವೃದೀರ್ಯನ್ತಗಿರೇಃ ತಸ್ಯ ಶಿಲಾಃತಾಃ ಸಮನಶ್ಶಿಲಾಃ ||೩||

ಸ ಚಾದನರಸಃ ತತ್ರಚಿತ್ರಕಾನನಸಾನುಭಿಃ |

ಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಶಿಖಿಸಿಭೈಃ ದೀಪ್ತೈಃ ದೀಪ್ತಗೃರಿಕಧಾತುಭಿಃ ||೪||)

ಹೇಳದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರಾದ ಹಾವುಗಳು, ಕುಟ - ಹಸುಮನ, ಪಾದ - ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ, ನಿಪೀಡಿತಾಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಗ್ನಿಂ - ವಿಷವಕಿಚ್ಚೆನ್ನು, ವಮಂಕಃ - ಕಾರುತ್ತಿರುವಂಥವು-ಳಾಗಿ, ಸ್ವ-ತನ್ಮ, ತೇಜಸಃ - ವಿಷಜ್ವಾಲೆಗಳೊಡನೆ, ಕಂದರೇಭ್ಯಃ - ಗವಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿನಿಷ್ಠೇತುಃ - ಬಹಳವಾಗಿ ಉರುಳಿದುವು ||೧|| ಆಕ್ರಮ್ಯಮಾಣಸ್ಯ - ಮಾರುತಿಯಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಗಿರೇಃ - ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿನ, ತರುಣ - ಹೊಸದಾದ, ಅಂಕುರಾಃ-ಚಿಗುರು (ಮೊಳಕೆ) ಗಳುಳ್ಳ, ತರವಃ - ಮರಗಳು, ಪುಷ್ಪವರ್ಷಾಣಿ - ಹೂವಿನರುಳಿಗಳನ್ನೂ, ಸುರಭೀಣಿ - ಸುವಾಸನಗಳಾದ, ಮಧೂನಿಚ - ಪುಷ್ಪರಸಗಳನ್ನೂ, ಮುಮುಚುಃ - ಉದಿರಿಸಿದುವು -||೨|| ಗೃರಿಕ - ಕೆಂಗಾವಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂಜನ - ಕೆಂಗಾವಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಘುಷ್ಪಾಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ (ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಗಲಿ ಉಜ್ಜಲ್ಪಟ್ಟ) ಹರಿತಾಳ - ಅರಿದಳಗಳಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾಃ-ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿದ, ಸಮನಶ್ಶಿಲಾಃ - ಮಣಿಶಿಲೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ತಸ್ಯ-ಅ, ಗಿರೇಃ - ಪರ್ವತದ, ಶಿಲಾಃ - ಕಲ್ಲುಗಳು, ವೃದೀರ್ಯಂತ - ಸಿಡಿದು ಹೋದುವು (ಬಡಿದುವು) || ೩ || ಶಿಖಿಸಿಭೈಃ - ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ, ದೀಪ್ತೈಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ದೀಪ್ತ-ಉರುಯುತ್ತಲಿರುವ, ಗೃರಿಕ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ, ಧಾತುಭಿಃ-ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರ - ನಾನಾವಿಧವಾದ, ಕಾನನ - ವನಗಳ, ಸಾನುಭಿಃ-ಹೊಪ್ಪಲುಗಳೊಡನೆ, ಚಾದನರಸಃ - ಗಂಧದಮರಗಳಸಾರವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಅ ಪರ್ವತವು, ತಾರ್ಣಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಎಸೆಯಲ್ಪಡುವಂತಿತ್ತು || ೪ || ತಪಸ್ವಿನಃ - ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳೂ, ವಿದ್ಯಾಧರಾಃ - ವಿದ್ಯಾಧರರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಯಂ - ಈ, ಗಿರಿ - ಬೆಟ್ಟವು, ಭೂತೈಃ - ಸಕಲ ಪ್ರಾ

ತುಳತಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಿ, ನರಳಿ, ವಿಷಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ, ಗವಿಗಳ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉರುಳುತ್ತಿದ್ದವು || ೧ || ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾರುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಮನ ಪಾದತಲದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಗಿರಿಯೊಳದ ಮರಗಳೆಲ್ಲವೂ-ತಮ್ಮ ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಹೂಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪರಸಗಳನ್ನೂ, ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಮಳೆಗರೆದುವು || ೨ || ಮತ್ತು-ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿನ ಕೆಂಗಾವಿ, ಕೆಂಗಾವಿ, ಅರಿದಳ ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಗಲಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಚೂರುಚೂರಾಗುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೩ || ಉರುಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಯ್ದು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಾನನದೊಳಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಗಂಧದಮರಗಳ ಸಾರವಾದ ರಸವೆಲ್ಲ ಕುದಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪|| ಆ ಮಹೇಂದ್ರ

ರಕ್ತಾಹ್ನಾಃ ಪುಷ್ಕರಾಹ್ನಾಃ ಚ ಗಗನಂ ಪ್ರತಿವೇದಿರೆ || ೨೫ ||

ಹಾರ ನೂಪುರ ಕೇಯೂರ ಪಾಣಾರ್ಯಧರಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |

ವಿಸ್ಮಿತಾಃ ಸಸ್ಮಿತಾಃ ತಸ್ಯ ಆಕಾಶೇ ರಮಣೈಸ್ಸಹ || ೨೬ ||

ದರ್ಶಯಂತಃ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಂ ವಿದ್ಯಾಧರಮಹರ್ಷಯಃ |

ಸಹಿತಾಃ ತಸ್ಯ ರಾಕಾಶೇ ವೀಕ್ಷಾಂ ಚಕ್ರುಶ್ಚ ಪರೈತಂ || ೨೭ ||

ಶುಶ್ರುವುಶ್ಚ ತದಾ ಕಬ್ಧಂ ಋಷೀಣಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ |

ಹೊಂದಿದರು || ೨೫-೨೫ || ಹಾರ...ಧರಾಃ, ಹಾರ-ಮುತ್ತಿ ನಹಾರಗಳನ್ನೂ, ನೂಪುರ-ಕಾಲಾ ಕಡಗಗಳನ್ನೂ, ಕೇಯೂರ - ಭುಜಕೇಂದ್ರಿ (ಬಾಪುರಿ) ಗಳನ್ನೂ, ಪಾಣಾರ್ಯ-ಕೈಕಡಗಗಳನ್ನೂ, ಧರಾಃ-ಅಳವಟ್ಟಿರುವ, ಸ್ತ್ರಿಯಃ - ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರು, ರಮಣೈಸ್ಸಹ - ತನ್ನ ಗಂಡಂದಿರೊಡನೆ, ಆಕಾಶೇ - ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ, ವಿಸ್ಮಿತಾಃ-ಆಚ್ಚರಿಗೊಂಡವರಾಗಿಯೂ, ಸಸ್ಮಿತಾಃ-ಹುಸಿನಗಯೆಗೊಡಿದವರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ವಿದ್ಯಾ-ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ದರ್ಶಯಂತಃ-ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವವರಾಗಿಯೂ, ತಸ್ಯ-ನಿಂತಿದ್ದರು. || ೨೬ || ವಿದ್ಯಾಧರಮಹರ್ಷಯಃ - ಮುನಿಗಳೆನಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಧರರು, (ವಿದ್ಯಾಧರೇಶ್ವರನು) ಆಕಾಶೇ - ಅಖರದಲ್ಲಿ, ಸಹಿತಾಃ - ನೆರವರಾಗಿ, ತಸ್ಯಃ - ನಿಂತಿದ್ದರು, ಪರ್ವರಂಜ - ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ, ವೀಕ್ಷಾಂಚಕ್ರುಃ-ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨೭ || (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ವಿಮಲೆ - ನಿಷ್ಕಲವಾದ, ಅಖರ - ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ, ತದಾ-ಅಗ, ಸ್ಥಿತನಾಂ - ಇದ್ದ, ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ - ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಋಷೀಣಾಂ - ಮಹರ್ಷಿಗಳ, ಚಾರಣಾಣಾಂ - ವೇದಾಂತದ, ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ - ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಶಬ್ದಂ - (ಮನವೆ ಹೇಳುವಂತೆ)

ಹೋದರು || ೨೫-೨೫ || ಮುತ್ತಿನಹಾರ, ಕಾಲಾಕಡಗ, ಪಾಣಿ ಬಂದು, ವೇದಲಾದ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾಧರಿಯು ಆ ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಟ್ಟು, ಮಹಾಹಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ತನ್ನ ಸತಿಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು || ೨೬ || ಮತ್ತು - ಮಹಾಮುನಿಗಳಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾದ ವಿದ್ಯಾಧರರು ತಮ್ಮ ಸಮಹತ್ತರವಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಂದರೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಬೆವರಿ, ಹಾಗೆಂದರೆ-ಕೆಲವರು ಬಲು ಸ್ಥಾನನೆಯರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಕೆಲವರು ತೋರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನಾಂತು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವನೇಷವನ್ನು ತಳೆದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹಗುರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಾ, ಮೆಲಬರು ಬಗೆಬಗೆಯರೂಪವ ಧರಿಸಿ, ಕೆಲವರು ಮನಬಾದಂತೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸಲು ಸುವಾದ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ತಾಳ್ದು, ಅನೇಕರು ಬಹು ದೊಡ್ಡತನದ ಬಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲವಟ್ಟು, ಬಹುಮಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಸಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು, ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಇರವನ್ನು ಒಲು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ದರುದರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೨೭ || ಆಪ್ಪು ವಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ “ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಈ ಹನುಮಂತನು *ರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ವಾನರರ ಜೀವನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ,ಮಾ

§ ಅಣುತ್ವ, ಮಹತ್ವ, ಗುರುತ್ವ, ಲಘುತ್ವ, ಸ್ವೇಚ್ಛಿಗಮನ, ನಾನಾರೂಪಧಾರಣ, ನಿಯಾ ಮಕತ್ವ, ಬೆಹಂದ್ರಿಯತ್ವ ಇವು ಆಪ್ಪು ಸಿದ್ಧಿ.

* “ ಅಸ್ಮಿ ಕಾರ್ಯ ವಿನಿರ್ದಯತೆ ಕೃತೆ ದಾಶರಥೇ ಪ್ರಿಯೆ | ಋಣಾನ್ಮುಕ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಾಮಃ ಕ

ಚಾರಣಾನಾಂ ಚ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ವಿಮುಲೇಂದ್ರಬರೇ ||೨೮||
 ವಿಷ ಪರೈತಸಂಕಾಶಃ ಹನೂಮಾನ್ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ತಿತಿರ್ವರ್ತತಿ ಮಹಾವೇಗಃ ಸಮುದ್ರಂ ಮುಕರಾಲಯಂ ||೨೯||
 ರಾಮಾರ್ಥಂ ವಾನರಾರ್ಥಂ ಚ ಚಿಕೀರ್ಷತ್ ಕರ್ಮ ದುಷ್ಕರಂ |
 ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಪರಂ ಪಾರಂ ದುಷ್ಪ್ರಾಪಂ ಪ್ರಾಪ್ತು ಮಿಚ್ಛತಿ ||೩೦||
 ಇತಿ ವಿದ್ಯಾಧರಾಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚಃ ತೇಷಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ||
 (ಬಹುಮಾನೇನ ತೇ ಸರ್ವೇ ಹನೂಮಂತಂ ಪ್ರವೇದಿರೇ ||)

ಮಾತನ್ನು, ಕುಶ್ರುವುಕ್ತ - ಕೇಳಲೂ ಕೇಳಿದರು. ||೨೮|| (ಎಂತೆಂದರೆ-) ಪರ್ವತಸಂಕಾಶಃ - ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯು ಕುಮಾರನೆನಿಸಿದ, ವಿಷಃ - ಈ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮುಕರ-ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳಿಗೆ, ಅಲಯಂ - ಮನೆಯಾದ ಕಡಲನ್ನು, ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಲವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಿತಿರ್ವರ್ತತಿ - ದಾಟಲೆಳಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ||೨೯|| ರಾಮಾರ್ಥಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ, * ವಾನರಾರ್ಥಂಚ - ಕುರಿಗಳ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ದುಷ್ಕರಂ - ಮಾಡಲಸದಳವಾದ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಚಿಕೀರ್ಷತ್ - ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದವನಾಗಿ, ದುಷ್ಪ್ರಾಪಂ - ಹೊಂದಲಸದಳವಾದ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ಸಾಗರದ, ಪರಂಪಾರಂ - ಮತ್ತೊಂದು ದಡವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ತುಂ-ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ, ಇಚ್ಛತಿ-ಕೋರುತ್ತಿರುವನು. ||೩೦|| ವಿದ್ಯಾಧರಾಃ-ವಿದ್ಯಾಧರರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು, ವಿಷಂ-ಈ ವೇಲೆಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಮಹಾತ್ಮನಾಂ - ಮಹಾನುಭಾವರಾದ, ತೇಷಾಂ - ಆ ಮುನಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ, ವಚಃ - ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಅರಿಸಿ, (ತೇ ಸರ್ವೇ - ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಬಹುಮಾನೇನ - ಗೌರವವು ದ್ವಿಪುಂಡ, ಹನೂಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಪ್ರವೇದಿರೇ - ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು) ಪರ್ವತ - ಆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಆಪ್ರಮೇಯಂ - ಅಳತೆಗೆ ಬಳಗಾಗದಿರುವ, ತಂ - ಆ, ವಾನರಾರ್ಥಂ - ಕುರಿ

ಡಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು, ಬಹುವೇಗವಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಮೊಸಳೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳಿಗಾಗಸರೆಯೆನಿಸಿದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು, ಅಹಹ ! ಹೊಂದಲಸದಳವಾದ ಈ ಕಡಲಿನ ಅಚ್ಚಿಯದಡವನ್ನು ಸೇರಲು ನೆನದಿರುವನು. ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಸಿದ್ಧವಾದ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ವ.ಜಾಯೋಗಸಂಪನ್ನರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ, ಚಾರಣರ, ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರ, ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡರು ||೨೮-೨೯-೩೦|| ಹಾಗೆ ಆಮಹಾತ್ಮರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಲಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಧರರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು-ಆ ಮೇಲೆ, ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಆಳತೆಗೊಳಗಾಗುವಹಾಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ತಾರ್ಥಾರ್ಥ ವಿಧಾನರಾಃ || ೧ || ಸೀತಾ ಕುಶು ವೃತಾಂತವನ್ನು ತರೋಣ ವೆಂಬುದು ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯ, ಇದನ್ನು ನೀವು ನೆರವೇರಿಸಿದರೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೃತಾರ್ಥರೂ, ನಿತಿಜ್ಞರೂ, ಖುಣಮುಕ್ತರೂ ಆಗುವೆವು. (ಕಿ. ಕಾಂ. ೩೩ಸ)

“ * ವೃತ್ತೀತ್ಯತ್ರನೋ ಮಾಸಃ ಯೋರಾಷ್ಟ್ರಾ ಸಮಯಃ ಕೃತಃ | ರತಾನಾಮುಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತತ್ರನೋ ಸಾಂ ಜೀವಿತಂ || ” ನಮಗೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಗಡುವು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂರಿಗೆ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನವು ಉಳಿದಿಲ್ಲ (ಕಿ. ಕಾಂ. ೫೩ ಸ.)

ತಂ ಅಪ್ರಮೇಯಂ ದದೃಶುಃ ಪರೈತೆ ವಾನರರ್ಷಭಂ ||೨||
 ದುಧುವೇ ಚ ಸ ರೋಮಾಣಿ ಚಕಂಪೇಚ ಅಚಲೋಪಮಾಃ |
 ನನಾದ ಸುಮಹಾನಾದಂ ಸುಮಹಾನಿವ ತೋಯದಃ ||೨||
 ಆನುಪೂರ್ವೈಣ ವೃತ್ತಂ ಚ ಲಾಂಗೂಲಂ ರೋಮಭಿಶ್ಚಿ ತಂ |
 ಉತ್ಪತಿಷ್ಯವಿಚಿಕ್ಷೇಪ ಪಕ್ಷಿರಾಜ ಇವೋರಗಂ ||೨||
 ತಸ್ಯ ಲಾಂಗೂಲ ಮಾವಿಧ ಮಾತ್ತವೇಗಸ್ಯ ವೃಷ್ಠತಃ |
 ದದೃಶೆ ಗರುಡೇನೇವ ಹ್ರಿಯಮಾಣೋ ಮಹೋರಗಃ ||೨||
 ಬಾಹೂ ಸಂಸ್ತಂಭಯಾಮಾಸ ಮಹಾಪರಿಘಸನ್ನಿಭಾ |

ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು, ದದೃಶುಃ - ನೋಡಿದರು || ೨ || ಅಚಲೋಪಮಾಃ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ
 ಅಂಜನೇಯನು, ರೋಮಾಣಿ - ಮೈಗೂದಲುಗಳನ್ನು, ದುಧುವೇಚ - ಬದರಿದನು, ಚಕಂಪೇಚ-ತಾ
 ನೂ ಅಲ್ಲಾಡಿದನು, ಸುಮಹಾ - ಬಲುತೋರವಾದ, ತೋಯದ ಇವ - ಜಲಧರದಂತೆ, ಸುಮಹಾ
 ನಾದಂ - ಬಲುಸದ್ದಿ ಗುವಂತೆ, ನನಾದಚ-ಕೂಗಿದನು (ಅಬ್ಬರಿಸಿದನು) || ೨ || (ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು,
 ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು) ಉತ್ಪತಿಷ್ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಲು ಯತ್ನಿಸಿದವನಾಗಿ, ಅನುಪೂರ್ವೇಣ
 (ಬುಡದಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೂ) ಕ್ರಮದಿಂದ, ವೃತ್ತಂ - ದಂಡಾದುದೂ, ರೋಮಭಿಃ - ಕೂದಲುಗಳ
 ಇಂದ, ಚತಂಚ - ತುಂಬಿದುದೂ ಆಗಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲವನ್ನು, ಪಕ್ಷಿರಾಜಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳೊ
 ಡೆಯನಾದ ಗರುಡನು, ಉರಗಮಿವ - ಸರ್ಪವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿಚಿಕ್ಷೇಪ - ಹಾರಿಸಿದನು (ಕು
 ಣಿಸಿದನು) || ೨ || ಆತ್ತವೇಗಸ್ಯ - ವೇಗವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ವೃಷ್ಠತಃ-ಹಿಂಭಾ
 ಗದಲ್ಲೆ, ಅವಿಧಂ - ತುದಿಯು ದೊಂಕಾಗಿ ನೀಳವಾಗಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲವು, ಗರುಡೇನ-ಗರು
 ಡಂತನಿಂದ, ಹ್ರಿಯಮಾಣಃ - ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಹೋರಗ ಇವ, ದೊಡ್ಡ ಹಾವಿನ
 ಹಾಗೆ, ದದೃಶೆ - ಕಾಣಬಂದಿತು. || ೨ || ಕುಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮಹಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಪರಿಘ - ಅ
 ಗುಳಿಗೆ (ಬಂಧಮಂಡಿಗೆಗೆ) ಸನ್ನಿಭಾ - ಸಮಾನಗಳಾದ, ಬಾಹೂ - ತೋಳುಗಳನ್ನು, ಸಂಸ್ತಂಭಯಾ
 ಮಾಸ - ಅಲುಗದಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು, ಕಟ್ಯಾಂ - ಬೊಂಕದಲ್ಲಿ, ಸಸಾದಚ - ಬಡವಾದನು, ಚರಣೌ -

ಕಂಡರು ||೨|| ಆಗಲಾ ಕಪಿವೀರನಾದ ಹನುವನು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಾ, ಮಹೇಂ
 ದ್ರಸರ್ಪತದಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾರುವ ಬಯ್ಯಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಗೂದಲನ್ನು ಕೊಡಹಿದನು. ಹಾ
 ಗೆಯೇ ತಾ-ನು ಅಲುಗಿದನು. ಮತ್ತು- ದೊಡ್ಡ ಮೋಡವು ಗುಡುಗುವಂತೆ ಸಿಂಹನಾದವ
 ನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ||೨|| ಹಿಂಗೂಲು ಮುಂಗೂಲುಗಳಿಂದ ಎರಡು ಮೂರುಸಾರಿ ಕುಪ್ಪ
 ಳಿಸುವಂತೆ ಕುಣಿದು, ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬುಡದಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಗುಂಡಾ
 ಗಿಯೂ, ರೋಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಯೂ ಇರುವ ಬಾಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಗರುಡನು ಹಾ
 ವನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಕೊಡಹಿ ಬಗದನು ||೨|| ಹಾಗೆ ಬಗದು, ವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿ
 ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹನುವನು ಹಿಂದೆ ತೋಲುವ ತುದಿಯುದುರಿದ ಬಾಲವು, ಗರುಡನು ಸೆಳೆ
 ದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ನೀಳವಾದ ಹಾವಿನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು ||೨|| ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ
 ಕಾಲಮುಂಚೆ ದೊಡ್ಡ ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯಂತಿರುವ ಮುಂದೋಳುಗಳು ಕಂಟದಂತೆ ಅಲುಗದೆ

ಸಸಾದ ಚ ಕಪಿಃ ಕಟ್ಯಾಂ ಚರಣೌ ಸಂಚುಕೋಚ ಚ||೩೫||
 ಸಂಹೃತ್ಯ ಚ ಭುಜೌ ಶ್ರೀಮಾನ್ ತಥೈವ ಚ ಶಿರೋಧರಾಂ |
 ತೇಜಃ ಸತ್ಯಂ ತಥಾ ವೀರ್ಯಂ ಆವಿವೇಶ ಸ ವೀರ್ಯವಾನ್ ||೩೬||
 ಮಾರ್ಗ ಮಾಲೋಕಯತ್ ದೂರಾತ್ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಣಿಹಿತೇಕ್ಷಣಃ |
 ರುರೋಧ ಹೃದಯೇ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಆಕಾಶ ಮವಲೋಕಯತ್ ||೩೭||

ಪಾದಗಳನ್ನು, ಸಂಚುಕೋಚ - ಸಂಕೋಚ ಪಡಿಸಿದನು ||೩೫|| ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನನೂ,
 ವೀರ್ಯವಾನ್ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಮಾರುತಿಯು, ಭುಜೌ - ತೋರುಗಳನ್ನೂ, ತಥೈವ -
 ಹಾಗೆಯೇ, ಶಿರೋಧರಾಂಚ - ಕಂಠವನ್ನೂ, ಸಂಹೃತ್ಯ - ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದು (ಹಾರುವಾಗ
 ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೂಗಾಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದು, ಸ್ವಭಾವ) ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ತೇಜಃ - ಹೆರರನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆ
 ಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಭೆಯನ್ನೂ, ಸತ್ಯಂ - ಮಿತಿಯಿರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ
 ಬಲವನ್ನೂ, ವೀರ್ಯಂ - ಆಕಾಶಗವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ಆವಿವೇಶ - ತೊಟ್ಟನು. (ಅವಾಹನ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡನು) ||೩೬|| ಉರ್ಧ್ವಂ - ಮೇಲಾಗದೆ, ಪ್ರಾಣಿಹಿತ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ (ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟ)
 ಕ್ಷಣಃ - ನೋಟವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ದೂರಾತ್ - ದೂರದಿಂದಲೇ, ಮಾರ್ಗಂ - ತಾನು ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿರು
 ವ ದಾರಿಯನ್ನು, ಅಲೋಕಯತ್ - ನೋಡಿದವನಾಗಿ, ಹೃದಯೇ-ಕಿರಿದೊಳಗೆ, ಪ್ರಾಣಾನ್ - ಪ್ರಾಣ
 ವಾಯುವನ್ನು, ಆಕಾಶಂ - ಆಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು, ಅವಲೋಕಯತ್ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ರುರೋಧ-
 ತಡೆದನು || ೩೭ || ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಸಃ.

ಉರಿಸಿಂತಿದ್ದವು, ಹಾರುವ ಬಿನ್ನೂಣದಲ್ಲಿ ಮೈ ನೀಳವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಟೊಂಕವು ಬಡವಾ
 ಗಿದ್ದಿತು, ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ನಡುವೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಬತ್ತಾಗಿ ಆಲಾಗದೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ||೩೫|| ಬಳ
 ಕ ಮಹಾವೀರನೂ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಆಂಜನೇಯನು ಹೆಗಲನ್ನೂ, ಹೆಗ್ಗತ್ತನ್ನೂ ತುಸ
 ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದು, ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೂಗಿ, ಹಾರುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ † ತೇಜಸ್ಸಿನ, ಸತ್ಯದ, ಮ
 ತ್ತು ವೀರ್ಯದ ಆವೇಶವನ್ನು ಅಳಿದನು ||೩೬|| ಬಳಿಕ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ತೆರಳಬೇಕಾದ
 ದಾರಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಮೇಲುನೋಟದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ § ಮೇಲುಸಿರನ್ನು
 ಹೊರಗೆ ಬಿಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಎದೆಯೊಳಗೆ ತಡೆದನು || ೩೭ ||
 ಕಪಿವರೈನೂ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಊರಿ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ತ
 ಗ್ಗಿಸಿ, ಇನ್ನೇನು ಈಗಾಗ ಹಾರುವನೆಂಬ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಜಾಂಬವಂತನೇ ಮುಂತಾದವ
 ರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂಥನು ||೩೫|| ಎಲೈ ಕಪಿವೀರರೇ ! ವಾಯುವಿಗಿಮ್ಮಡಿಯಾದ ವೇ
 ಗವುಳ್ಳ* ಶ್ರೀರಾಮ ಬಾಣವು ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಇಗೋ !

† ತೇಜಸ್ಸು—ಹೆರರನ್ನು ನೋಲಿಸುವೆ ಆಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಸತ್ಯ—ದೇಹಬಲ,
 ವೀರ್ಯ—ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದುದರಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಇಲ್ಲಿವೆ ತೋರಿ ಹೋಗುವ ಶಕ್ತಿ. ಕಾರ್ಯ—ವಾಚಾ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶ,
 ಪರಾಕ್ರಮ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶ.

§ ಯೋಗ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. * ರಾಮ ಬಾಣ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ
 ಪ್ರಯೋಗವು ತಡೆಗಟ್ಟಿದುದೆಂತಲೂ, ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಂತಲೂ, ವೃಥಾವಾಗದುದೆಂತಲೂ, ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ದೃಢಂ ಅವಸ್ಥಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ ಕಪಿಕುಂಜರಃ |
 ನಿಕುಂಜ್ಯ ಕರ್ಣಾ ಹನುಮಾ ಉತ್ಪತಿಷ್ಯ ಮಹಾಬಲಃ ||೪||
 ವಾನರಾ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಇದಂ ವಚನಂ ಅಬ್ರವೀತ್ ||
 ಯಥಾ ರಾಘವನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಶರಃ ಶ್ವಸನ ವಿಕ್ರಮಃ||೫||
 ಗಚ್ಛೇತ್ ತದ್ವತ್ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಲಂಕಾಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ |
 ನ ಹಿ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯದಿ ತಾಂ ಲಂಕಾಯಾಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೬||
 ಅನೇನೈವ ಹಿ ವೇಗೇನ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಸುರಾಲಯಂ |
 ಯದಿ ವಾ ತ್ರಿದಿವೇ ಸೀತಾಂ ನ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕೃತಶ್ರಮಃ ||೭||
 ಬದ್ಧಾ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಾನಾ ಆನಯಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾವಣಂ |
 ಸರ್ದಧಾ ಕೃತಕಾರ್ಯೋಹಂ ಏಷ್ಯಾಮಿ ಸಹ ಸೀತಯಾ ||೮||

ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪದ್ಭ್ಯಾಂ - ಹೆಚ್ಚೆಗಳಿಂದ, ದೃಢಂ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಅವಸ್ಥಾನಂ - ನಿಲ್ಲುವಿಕೆಯನ್ನು ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಕರ್ಣಾ - ಕಿವಿಗಳನ್ನು, ನಿಕುಂಜ್ಯ - ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಗ್ಗಿಸಿ, ಉತ್ಪತಿಷ್ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಲೆಳಸಿ ನು ||೪|| (ಕಿಂಚಿತ್ತು) ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಆ ಹನುಮನು, ವಾನರಾ - ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ - ಈ ಮುದ್ದಿನ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು (ಹೇವಿರಾಃ - ಏಲೈ ಕುಟುಂಬರುಗಳಿರಾ) ಶ್ವಸನವಿಕ್ರಮಃ - ವಾಯುವಿನಂತೆ ವೇಗಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ರಾಘವನಿರ್ಮುಕ್ತಃ - ರಾಮನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಶರಃ - ಬಾಣವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಗಚ್ಛೇತ್ - ಹೋಗಬಲ್ಲದೋ, ತದ್ವತ್ - ಹಾಗೆಯೇ, ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವೆನು ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ, ತಾಂ - ಆ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು, ನದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿಯದಿ - ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅನೇನ - ಈಗನಾನುಹೋಗುವ, ವೇಗೇನೈವ - ವೇಗದಿಂದಲೇ, ಸುರಾಲಯಂ - ದೇವತೆಗಳ ಮನೆಯಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವೆನು, ಯದಿವಾ - ಏದುವೇಳೆ, ತ್ರಿದಿವೇ - ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಸೀತಾಂ-ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ನದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವೆನೋ? (ತದಾ - ಆಗ) ಅಕೃತಶ್ರಮಃ - ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಾನಂ-ರಾಕ್ಷಸರ ಅರಸನಾದ, ರಾವಣಂ-ದಳಮುಖನನ್ನು, ಬದ್ಧಾ - ಕಟ್ಟಿ, ಆನಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕೊಂಡುಬರುವೆನು ಅಹಂ - ನಾನು ಸರ್ವಥಾ-ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಕೃತಕಾರ್ಯಃ - ಕೈಗೊಂಡ ಕೆಲಸವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ, ಸೀತಯಾಸಹ-ಜಾನಕಿಯೊಡನೆ; ಏಷ್ಯಾಮಿ-ಬರುವೆನು ||೪,೫,೬,೭|| ವಾ-ಹಾಗೂ ಅನುಕೂಲಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸರಾವಣಾಂ ಆ

ಆ ರಾವಣನಾಳುವ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುವೆನು ||೪|| ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಜನಕರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ, ಈಗ ಉಂಟಾದ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುವೆನೋ ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಆ ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೋದೇನೋ, ಆಗಲೂ, ನನಗೇನೂ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲ. ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಾದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಹೆಗ್ಗಟ್ಟುಮುರಿಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಅಂತೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡೇ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಂಗಡಲೇ ಹೊರಟು ಬರುವೆನು. ||೫,೬,೭|| ಇಲ್ಲ? ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಸೀತೆಯು ಸಿಕ್ಕದೆಯೇ ಹೋದಳೋ?

ಆನಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಾ ಲಂಕಾಂ ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಸರಾವಣಾಂ |

ಏವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಹನುಮಾನ್ ವಾನರಾನ್ ವಾನಶೋತ್ತಮಃ || ೪೩ ||

ಉತ್ಪಪಾತ ಅಥ ವೇಗೇನ ವೇಗವಾನ್ ಅವಿಚಾರಯ |

ಸುಪರ್ಣಂ ಇವ ಚ ಆತ್ಮಾನಂ ಮೇನೇ ಸ ಕಪಿಕುಂಜರಃ || ೪೪ ||

ಸಮುತ್ಪತತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ತು ವೇಗಾತ್ ತ ನಗರೋಹಿಣಃ |

ಸಂಹೃತ್ಯ ವಿಟಪಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಸಮುತ್ಪೇತುಃ ಸಮಂತತಃ || ೪೫ ||

ಸ ಮತ್ತಕೋ ಯಸ್ಪಿಮಕಾನ್ ಪಾದಪಾನ್ ಪುಷ್ಪಶಾಲಿನಃ |

ರಾಮನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೇ, ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬುಡಮುಟ್ಟಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಆನಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕೊಂಡುತರುವೆನು. ವಾನಶೋತ್ತಮಃ - ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಶೂರನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ವಾನರಾನ್ - ಜಾಂಬವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂರಿತು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಕ್ತವು - ಹೇಳಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ವೇಗೇನ - ಸುಭ್ರಮದಿಂದ, ಉತ್ಪಪಾತ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ ನು, ಅವಿಚಾರಯ - ಬೇರಾರದನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸದಿರುವ, ಸಃ, ಆ, ಕುಟುಂಜರಃ - ವಾನಶೋತ್ತಮನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ವೇಗೇನ - ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ವೇಗದಿಂದ, ಆತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನನ್ನು, ಸುಪರ್ಣ ಮಿವಃ - ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಮೇನೇ-ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು || ೪೩, ೪೪ || ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸಮುತ್ಪತತಿ (ಸತಿ) ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹರಿಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ವೇಗಾತ್ - ಅತನ ವೇಗ ದ ದನಿಯಿಂದಲಾಡಿದ, ತ - ಆ, ನಗರೋಹಿಣಃ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಮರಗಳು, ಸರ್ವಾನ್ - ಸಕಲ ವಾದ, ವಿಟಪಾನ್-ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನೂ, ಸಂಹೃತ್ಯ - ಒಲಾಟದಿಂದ ಮುದುರಿಕೊಂಡು, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮುತ್ಪೇತುಃ - ಕಿತ್ತುಬಂದುವು, || ೪೫ || ಸಃ - ಆ ಲಂಜನೇಯನು, ಪುಷ್ಪಶಾಲಿನಃ - ಹೂಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮತ್ತ - ಕೊಬ್ಬಿದ, ಕೋಯಿಷ್ಟಮಕಾನ್ - ಟಿಟ್ಟುಭಗಳೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ, ಪಾದಪಾನ್-ಮರಗಳನ್ನು, ಲೂರುವೇಗಿನ - ತಡೆಗಳ ಹೊಯ್ದಿಂದ, ಉದ್ವಹ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವವ

ಆಗ ಏನು ಮಾಡುವೆನು ಒಲ್ಲಿರಾ ? ಸುಮ್ಮನೆ ಒರುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಮನು ಮುಂತಾದವರೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವ ಲಂಕೆಯನ್ನೇ ಬುಡಸಹಿತ ಎಬ್ಬಿಕೊಂಡಾದರೂ ಬರುವೆನು. ಆಪ್ಪೇ ಹೊ ರತು ವೃಥಾಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ- ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕಪಿವೀರರಲ್ಲಿ ಹವ್ಯಾಹವಾದ ಹನುಮನು ಉಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುವ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಯ ರಕ್ಕೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳ ಗರುಡಂತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದನು. || ೪೩, ೪೪, ೪೫ || ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಮರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹನುಮನ ಹಾರಾಟದ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ ಲಿದ್ದವು || ೪೫ || ಅದಂತೆನುಸರಿಸುವುದು? ಎಂದರೆ-ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯ ತುಳಿತವು ಬಲವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಬಲವಾದ ವೇಗದಿಂದ ಬೆಟ್ಟದ ಕಿಬ್ಬರಿಯು ತಗ್ಗಿ, ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಒಲಾಡುತ್ತಿ ರುವಲ್ಲಿ, ಟಿಟ್ಟುಭವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮರಗಳು ಕೊನೆಗಳ ಅಲ್ಲಾಟದಿಂದಿರಲೂ, ಹನುಮನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಆತರುಗಳನ್ನೂ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ

ಉದ್ಯಹೃ ಉರುವೇಗೇನ ಜಗಾಮ ವಿಮಲೇಂಬರೆ ||೪೬||
 ಉರುವೇಗೋದ್ಧತಾಃ ವೃಕ್ಷಾಃ ಮುಹೂರ್ತಂ ಕಪಿಂ ಅನ್ವಯುಃ |
 ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ದೀರ್ಘಂ ಅಧ್ಯಾನಂ ಸ್ವಬಂಧುಂ ಇವ ಬಾಂಧವಾಃ ||೪೭||
 ತಂ ಉರುವೇಗೋ ನೃಧಿತಾ ಸ್ವಾಲಾಕ್ಷಾನ್ಯೇ ನಗೋತ್ತಮಾಃ |
 ಅನುಜಗ್ಮು ಹೃನೂಮಂತಂ ಸೈನ್ಯಾ ಇವ ಮಹೀಪತಿಂ ||೪೮||
 ಸುಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರೈಃ ಬಹುಭಿಃ ಪಾದಪೈ ರನ್ವಿತಃ ಕಪಿಃ |
 ಹನೂಮಾ ಪರ್ವತಾಕಾರೋ ಬಭೂವಾ ದ್ಭುತದರ್ಶನಃ ||೪೯||
 ಸಾರವಂತೋಽಥ ಯೇ ವೃಕ್ಷಾ ನೃಮಜ್ಜ್ವಲವಣಾಂಭಸಿ |

ವನಾಗಿ, ವಿಮಲೆ - ನಿರ್ಮಲವಾದ, ಅಂಬರೆ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಜಗಾಮ - ಹೊರಟನು ||೪೬|| ಉರುವೇಗ -
 ತೊಡೆಯ ಸೆಳೆತದಿಂದ, ಉದ್ಧತಾಃ - ಕಿತ್ತಬಂದ, ವೃಕ್ಷಾಃ - ಮರಗಳು, ದೂರಂ - ದೂರವಾದ
 ಅಧ್ಯಾನಂ - ದಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ - ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದವ, ಸ್ವಬಂಧುಂ - ತಮ್ಮ ನಂಟನ
 ನ್ನು, (೧) * ಬಾಂಧವಾ ಇವ - ಬಂಧುಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಕಪಿಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಮುಹೂ
 ರ್ತಂ - ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ವರೆಗೂ, ಅನ್ವಯುಃ - ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದುವು ||೪೭|| ಉರುವೇಗ - ತೊಡೆಯ
 ಮೇಗದಿಂದ, ಉನ್ಮಥಿತಾಃ - ಕೀಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ವಾಲ್ಪಾಃ - ಸಜ್ಜರಸದ ಮರಗಳೂ, ಅನ್ಯೈ - ಬೇರಾದ, ನಗೋ
 ತ್ತಮಾಃ - ಉತ್ತಮ ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ಮಹೀಪತಿಂ - ಭೂಪಾಲನನ್ನು, (೨) * ಸೈನ್ಯಾ ಇವ - ಸೈನಿಕ
 ರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಹನೂಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅನುಜಗ್ಮುಃ - ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು || ೪೮ ||

ಸುಪುಷ್ಪಿತ - ಸೊಂಪಾಗಿ ಹೂತಿರುವ, ಅಗ್ರೈಃ - ಕೊನೆಗಳುಳ್ಳ, ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ಪಾ
 ದಪೈಃ - ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ, ಅನ್ವಿತಃ - ಬೆಳೆವಲ್ಪಟ್ಟ, ಹನೂಮಾ - ಸುಂದರವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ, ಕಪಿಃ -
 ಅಂಜನೇಯನು, ಪರ್ವತಾಕಾರಃ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಆಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅದ್ಭುತ ದರ್ಶನಃ - ಅತ್ಯರೈಕರನೆ
 ನಿಸಿ ಕಾಣಬರತಕ್ಕವನು, ಬಭೂವ - ಆದನು ||೪೯|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಯೇ - ಯಾವ, ವೃಕ್ಷಾಃ -
 ಮರಗಳು, ಸಾರವಂತಃ - ಬಳ್ಳಿಯ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳವಾಗಿದ್ದವು, (ತೆ - ಅವುಗಳ) ಮಹೇಂದ್ರವೃ - ದೇ
 ವೇಂದ್ರನ, ಛಾಯಾತ್ - ಭವದ ವೆಳೆಯಿಂದ, ವರಣಾಲಯ-ಜಲಧಿಯಲ್ಲಿ, (೩) * ಪರ್ವತಾ ಇವ - ಬೆ

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೪೬|| ಬಹು ದೂರದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಬಂಧುವನ್ನು
 ಅವನ ನಂಟರಿದ್ದರು ಸಾಗಕಳುಹಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ, ತೊಡೆಯ ಮೇಗದಿಂದ
 ವಾಲಿದ ಮರಗಳೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿ
 ದ್ದುವು ||೪೭|| ಹನುಮನ ತೊಡೆಯಮೇಗದಿಂದ ಬುಡಸ್ಥಿತ ಕಿತ್ತಾರುಳುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತಿ
 ಯಮರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಇತರ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಸಹ, ಅರಸಿನ ಪರಿಜನರು ಅರ
 ಸನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ||೪೮|| ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರುವ ಕೊನೆಗ
 ಳಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಮರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಂಜನೇಯನು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿ
 ರುವೆಂದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನೋಟಕರಿಗೆ ಬಲು ಅದ್ಭವವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೪೯|| ಹನು
 ಮನು ಹಾರುವ ಸುಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೇರುಸಹಿತಕಿತ್ತು ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಉರುಳುತ್ತಿರುವ ದೊ
 ಣ್ಡ ಮರಗಳು, ಇಂದ್ರನ ಅಂಜಕೆಯಿಂದ ಸಾಗರದೊಳಗೆ ತಲೆಮರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು

ಭಯಾದಿವ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪರೈತಾ ವರುಣಾಲಯ ||೫೦||
 ಸ ನಾನಾಕುಸುಮೈಃ ಕೀರ್ಣಃ ಕಪಿ ಸ್ನಾಂಕುರಕೋರಕೈಃ |
 ಶುಶುಭೆ ಮೇಘಸಂಕಾಶಃ ಖದ್ಯೋತೈರಿವ ಪರೈತಃ ||೫೧||
 ವಿಮುಕ್ತಾ ಸ್ತಸ್ಯ ವೇಗೇನ ಮುಕ್ತಾ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ತೇ ದ್ರುಮಾಃ |
 ಅವಶೀರ್ಯಂತ ಸಲಿಲೆ ನಿವೃತ್ತಾ ಸ್ನಹೃದೋ ಯಥಾ ||೫೨||
 ಲಘುತ್ವೇನ ಉಪಪನ್ನಂ ತದ್ವಿಚಿತ್ರಂ ಸಾಗರೆ ಪತತ್ |
 ದ್ರುಮಾಣಾಂ ವಿವಿಧಂ ಪುಷ್ಪಂ ಕಪಿವಾಯು ಸಮೀರಿತಂ ||೫೩||

ಟೈಗಳ ಜಾಗೆ, ಲವಣಾಂಭಸಿ-ಆ ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ನೈಮಿಷ್ಯ-ಮುಳುಗಿದುವು ||೫೦|| ಸ್ನಾಂಕುರಕೋರ-
 ರಕೈಃ-ತಳುಗಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಮೊಗ್ಗುಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾದ, ನಾನಾ ಕುಸುಮೈಃ-ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂ
 ಗಳಿಂದ, ಕೀರ್ಣಃ-ಆವರಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಘಸಂಕಾಶಃ-ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆಣೆಯೆನಿಸಿದ, ಕಪಿಃ-ಅಂಜನೇಯನು, ಖದ್ಯೋ
 ತೈಃ - ಮಿಂಚು ಹುಳುಗಳಿಂದ ಬೆಳಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಪರ್ವತ ಇವ- (೪) * ಬೆಟ್ಟದಹಾಗೆ, ಶುಶುಭೆ - ಹೊಳೆಯು
 ತಿದ್ದನು ||೫೧|| ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ವೇಗೇನ - ಗಮನವೇಗದಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಾಃ - ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡ
 ಲ್ಪಟ್ಟ, ತೇ ದ್ರುಮಾಃ - ಆ ಮರಗಳು, ಪುಷ್ಪಾಣಿ - ಹೂಗಳನ್ನು, ಮುಕ್ತಾಃ - ಸುರಿಸಿ, ಸಲಿಲೆ - ನೀ
 ರಿನ ಪತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ನಿವೃತ್ತಾಃ- ಹಿಂದಿರುಗಿದ, (೫) * ಸ್ನಹೃದೋಯಥಾ - ಸ್ನೇಹಿತರಹಾಗೆ, ಅವಶೀರ್ಯಂತ-
 ಚಮುಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೫೨|| ಕಪಿ - ಅಂಜನೇಯನ, ವಾಯು - ಹಾರುವ ವೇಗದಿಂದಂಟುವ ಗಾಳಿ
 ಯಿಂದ, ಸಮೀರಿತಂ - ಚೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾದ ಕಾರಣವೆ, ವಿಚಿತ್ರಂ - ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರ
 ತಕ್ಕ, ಸಾಗರೆ - ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ಪತತ್ - ಬೀಳುತ್ತಿರುವ, ದ್ರುಮಾಣಾಂ - ಮರಗಳ, ವಿವಿಧಂ - ನಾನಾವಿ
 ಧವಾದ, ಪುಷ್ಪಂ-ಕುಸುಮಸಮೂಹವು, ಲಘುತ್ವೇನ - ಲಘುವ (ಚುರುಕು) ದಿಂದ, ಉಪಪನ್ನಂ - ಕೂ
 ಡಿ ಇತ್ತು ||೫೩|| (ತದಾ - ಆಗ) ಮಹಾರ್ಜವರ್ಷ - ಆ ದೊಡ್ಡಕವಲೂ, ತಾರಾಶತಂ - ಸಾವಿರಾರು

ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತೆ ಕಂಡುಬಂದವು ||೫೦|| ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ವಾಯು
 ಕುಮಾರನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವ ಮರಗಳಲ್ಲಿನ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ
 ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ಎಳೆಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳಿಂದಲೂ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಮಿಂಚುಮಳುಗ
 ಳಾದ ಮುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೫೧|| ಆ
 ತನ ವೇಗದಿಂದ ಉರುಳಿದ ಮರಗಳು ಹೂಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ,
 ತಮ್ಮ ಆಪ್ತಬಂಧುವನ್ನು ನೀರಿನವರೆಗೆ ಸಾಗಕಳುಹಿ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಬಂಧುಗಳಂತೆ ಕಾ
 ಣಬರುತ್ತಿದ್ದವು ||೫೨|| ಹನುಮಂತನ ವೇಗದಿಂದ ಉರುಳಿದ ಅನೇಕ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಉ
 ದುರಿ, ಲಾಘವದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳು ಕಡಲಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಆ ಕ
 ಡಲು, ಅನೇಕ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಅಂತರಿಕ್ಷಮಂಡಲದಂತೆ ಬಣ್ಣತಲಿದ್ದಿತು ||೫೩||

ಸಂದರವಾದ ಉಪಮಾ. (೧, ೨, ೩, ೪, ೫) * ೫-“ಆ ಉದಕಾಂತಾತ್ ಸ್ನಗೋ ಬಿನ್ದುಮು
 ನುಪ್ತಜೇತ” ಪ್ರಿಯಬಂಧುವು ತನ್ನ ಬಂಧುವನ್ನು ನೀರುಸಿಕ್ಕುವವರೆಗೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಸಾಗಕಳುಹಿಸಿ
 ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಧಡ್ಡಕಾಪ್ತ, ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜೇಯ (ಬಂಧುವು ಬಂಧುವನ್ನು ಅಗಲುವಾಗ ಕ
 ಣ್ಣೀರ ಬಿಡುವುದು ಸ್ವಭಾವ. ಮರಗಳಿಂದ ಹೂಗಳು ಉದುರಿತಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣೀರಸುರಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ತಿಲಕ.

ತಾರಾಶತ ಮಿವಾಕಾಶಂ ಪು ಬಭೌ ಚ ಮಹಾರ್ಣವಃ |

ಪುಷ್ಪಾಘೋಷಾನುಬದ್ಧೇನ ನಾನಾವರ್ಣೇನ ವಾನರಃ |

ಬಭೌ ಮೇಘ ಇವಾಕಾಶೇ ವಿದ್ಯುದ್ಗಣ ವಿಭೂಷಿತಃ ||೫೪||

ತಸ್ಯವೇಗ ಸಮಾಧೂತೈಃ ಪುಷ್ಪೈ ಸ್ತೋ ಯ ಮದೃಶ್ಯತಂ |

ತಾರಾಭಿ ರಭಿರಾಮಾಭಿ ರುದಿತಾಭಿ ರಿವಾಂಬರಂ ||೫೫||

ತಸ್ಯಾಂಬರಗತಾ ಬಾಹೂ ದದೃಶಾತೇ ಪ್ರಸಾರಿತಾ |

ಪರ್ಮತಾಗ್ರ ದ್ವಿಸಿಷ್ಟಾಂತಾ ಪಂಚಾಸೃಯ ವಿವ ಪನ್ನಗಾ ||೫೬||

(ಪ್ರಚಕರ್ಷ ಮಹಾಮೇಘಂ ಸ ಪುರೋವಾತ ವಿದ್ಯುತ |

ಪ್ರಬಲಃ ಕೇಟರಾಜಸ್ಯ ವಾಯುನೇಗೇನ ನಿಸ್ಸೃತಃ ||

ನಕ್ಷತ್ರಗಳುಳ್ಳ, ಆಕಾಶಮಿವ-ಅಂತರಿಕ್ಷದಂತೆ, ಬಭೌ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು ||೫೪|| ಅನುಬದ್ಧೇನ - ತನ್ನನ್ನು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ, ನಾನಾವರ್ಣೇನ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ, ಪುಷ್ಪಾಘೋಷ - ಹೂಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ, ವಾನರಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವಿದ್ಯುದ್ಗಣ - ವಿಂಚುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ, ವಿಭೂಷಿತಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಘ ಇವ - ಮೋಡದಂತೆ, ಆಕಾಶೇ- ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಬಭೌ- ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೫೫|| (ಕೇಶ - ಮತ್ತು) ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ವೇಗ - ಗಮನವೇಗದಿಂದ, ಸಮಾಧೂತೈಃ-ಕೋಡಲಟ್ಟು, ಪುಷ್ಪೈಃ-ಕುಸುಮಗಳಿಂದ, ತೋಯಂ ಸಮುದ್ರ ಜಲವು, ಉದಿತಾಭಿಃ-ಆಗತಾನೆ ಮೇಳಿತ, ಅಭಿರಾಮಾಭಿಃ- ಅಂದವಾಗಿರುವ, ತಾರಾಭಿಃ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಅಂಬರಮಿವ-ಆಕಾಶ ಮುಂಡಲದಂತೆ, ಅದೃಶ್ಯತ- ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು ||೫೬|| ತಸ್ಯ-ಅಂಬರದಿಂದ, ಪ್ರಸಾರಿತಾ-ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ ಕಾಣ, ಅಂಬರ ಗತಾ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಬಾಹೂ - ತೋರುಗಳು, ಪರ್ಮತಾಗ್ರಾತ್-ಬೆಟ್ಟದಕೋಡಿನಿಂದ, ವಿಸಿಷ್ಟಾಂತಾ - ಹೊರಗೆ ಸಡಿಲು ಬಂದ, ಪಂಚಾಸೃಯ-ಐದು ಹೆಡೆಗಳುಳ್ಳ, ಪನ್ನಗಾವಿವ - ಸರ್ಪಗಳ ಹಾಗೆ, ದದೃಶತ - ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದವು ||೫೭|| ಆಚ - ಮತ್ತು, ಸಃ - ಆ, ವ ಹಾಕುಃ - ಕುಟು * ಪೇಟರಾಜಸ್ಯ (ಕೇಟರಾಜಸ್ಯ) - ಕುಟು ಪ್ರವರನಾದ ಹನುಮನ, ವೇಗೇನ-ಗಮನವೇಗದಿಂದ, ನಿಸ್ಸೃ

ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಅನೇಕ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಹನುಮನು ವಿಂಚುಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮೋಡದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು||೫೪||ಆತನ ವೇಗದಿಂದ ಉದುರಿದ ಹೂಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸಮುದ್ರ ಜಲವು ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಂದವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಬರದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು||೫೫|| * ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಆತನ ತೋಳುಗಳು ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಹೆಡೆಯನ್ನು ಹರಡಿರುವ ಐದು ತಲೆಯ ನಾಗರಹಾವುಗಳಂತೆ ತೋರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು||೫೬||ಮತ್ತು ಆ ಅಂಜನೇಯನು ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಜಿ ಬ್ರಲುಬಿರುವಿನಿಂದ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಹನುಮನ ವೇಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಾಳಿಯು ಎದುರುಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ, ಮಿಂಚಿನಿಂದಲೂ, ಸಹಿತವಾದ ಮೇಘವನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು:

* ಕರ್ಣಾಟಾಕ್ಷರದ ಬಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಂಟು. ಅರ್ಥಜವತ್ವಾರವು, ಕಾವ್ಯಭಾವನಾ ಪರಪಕ್ಷ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ನೋಗಸದಂತಲೂ, ಅಧಿಕವಿದ್ಯವೆಂತಲೂ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸಮಮಾಸೀತ್ತದಾ ರೂಪಂ ಸಾಗರಸ್ಯಂ ಬರಸ್ಯಚಂ |
 ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತ ಮೇಘಸ್ಯ ಸಮುದ್ಧೃತ ಜಲಸ್ಯಚ ||೨||
 ವಿಬನ್ಧಿವ ಬಭೌ ಚಾಪಿ ಸೋರ್ಮಿಜಾಲಂ ಮಹಾರ್ಣವಂ |
 ವಿಪಾಸುರಿವ ಚಾಕಾಕಂ ದದೃಶೆ ಸ ಮುಕಾಕಪಿ ||೩||
 ತಸ್ಯ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾಕಾರೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗಾ ನುಸಾರಿಣಃ |
 ನಯನೇ ವಿಪ್ರಕಾಶೇತೆ ಪರ್ಮತಸ್ಥಾ ವಿವ ಅನಲಾ ||೪||
 ಪಿಂಗೇ ಪಿಂಗಾಕ್ಷ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಬೃಹತೀ ಪರಿಮಂಡಲೇ |

ತಃ-ಕೂರಟುಬಂದ, ಪ್ರಬಲಃ-ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ, ವಾಯುಃ-ಗಾಳಿಯು, ಸಪುರೋವಾತವಿದ್ಯುತಂ-ಎದುರು
 ಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ, ಮಿಂಚಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ, ಮಹಾಮೇಘಂ-ದೊಡ್ಡ ಮೋಡವನ್ನು, ಪ್ರಚಕರ್ಷ -
 ಬಲವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು, ತದಾ-ಅಗ, ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತ - ಮೇಲೆ ತುಂಬಿರುವ, ಮೇಘಸ್ಯ - ಮೋಡಗ
 ಳುಳ್ಳ, ಅಂಬರಸ್ಯ- ಆಕಾಶಕ್ಕೂ, ಸಮುದ್ಧೃತ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಿಬಂದ, ಜಲಸ್ಯ - ನೀರುಳ್ಳ, ಸಾಗ
 ರಸ್ಯಚ - ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ, ರೂಪಂ-ಸ್ವರೂಪವು, ಸಮಂ - ಸಮವಾದದ್ದು, ಅಸೀತ್-ಆಗಿತ್ತು ||೨||
 ಶ್ರೀಷ್ಠಸಃ, ಸೋರ್ಮಿಜಾಲಾ - ಅಲೆಗಳ ಗುಂಬಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಹಾರ್ಣವಂ - ದೊಡ್ಡ ಕಡಲನ್ನು
 ವಿಬನ್ಧಿಸಿವ - ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಬಭೌ - ಹೊಳೆದನಲ್ಲದೆ, ಆಕಾಶಂಚ-ಅಂಬರವನ್ನೂ,
 ವಿಪಾಸುರಿವ - ಪಾನಮಡಲೆಳೆಸುವನೋ ಎಂಬ ಹಾಗೂ, ದದೃಶೆ - ಕಂಗೆಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೩ ||
 ವಾಯುಮಾರ್ಗ - ಮುಗಿಲಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅನುಸಾರಿಣಃ - ಅನುಸರಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತಸ್ಯ -
 ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾಕಾರೆ - ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳೆವಿನಂತೆಯುವ, ನಯನೇ - ಕಣ್ಣುಗಳು,
 ಪರ್ಮತಸ್ಥಾ - ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಅನಲಾವಿವ - ಬೆಂಕಿಯ ಎರಡು ರಾಶಿಗಳಹಾಗೆ,
 ವಿಪ್ರಕಾಶಿತ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು || ೪ || ಪಿಂಗಾಕ್ಷ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ - (ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣು
 ಗಳಿ) ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನ, ಪಿಂಗೇ - ಅರಿಸಿನದ ಬಣ್ಣವಾಗಿರುವ, ಬೃಹತೀ -
 ದೊಡ್ಡರಾದ, (ಅಗಲವಾದ) ಚಕ್ಷುಷೀ - ಕಣ್ಣುಗಳು ಉದಿತಾ - ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಅಂಜನೇಯನ ನೇಗದಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಗಳ
 ನೆನ್ನಿಗಳೊಂದಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೂ, ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಅಲೆಗಳಿಂದೂ
 ಡಗೂಡಿರುವ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸಾಮ್ಯವು ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದಿತು ||೨||
 ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತೆರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಡಿದುಬಿಡುವವನಂತೆಯೂ, ಗಗನದಲ್ಲಿ ತೇ
 ಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಿಡುವವನಂತೆಯೂ ಕಂಡು ಬಂದನು ||೩||
 ವಾಯುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಹೊಳೆವಿನಂತೆ ತಳತಳ
 ಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಕೆಂಡದ ರಾಶಿಗಳಂತೆ ಕಂಗೆಳ
 ಇಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪|| ಕಪಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಆ ಅಂಜನೇಯನ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಗುಂಡಾಗಿರುವ
 ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದೊಳಗೆ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಬ್ಬರೂ
 ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವರೋ ಎಂಬ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು || ೫ || ಕೆಂಪಾದ ಮೂಗಿನಿಂದೂಡ

ಚಕ್ಷುಷೀ ಸಂಪ್ರಕಾಶೇತ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾ ವಿವೋದಿತಾ ||೫೯||

ಮುಖಂ ನಾಸಿಕಯಾ ತಸ್ಯ ತಾಮ್ರಯಾ ತಾಮ್ರ ಮಾಬಲಾ |

ಸಂಧ್ಯಯಾ ಸಮಭಿಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಯಥಾ ತತ್ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ ||೬೦||

ಲಾಂಗೂಲಂಚ ಸಮಾವಿಧಂ ಪ್ಲವಮಾನಸ್ಯ ಶೋಭತ |

• ಅಂಬರ ವಾಯುಪುತ್ರಸ್ಯ ಶಕ್ರಧ್ವಜ ಇವೋಚ್ಛ್ರೇತಃ ||೬೧||

ಲಾಂಗೂಲಚಕ್ರೇಣ ಮಹಾ ಶುಕ್ಲದಂಷ್ಟ್ರೇ ನಿಲಾತ್ಮಜಃ |

• ವ್ಯರೋಚತ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪರಿವೇಷಿವ ಭಾಸ್ಕರಃ ||೬೨||

ಸ್ಥಿಗ್ಧೇಶನಾಭಿತಾಮ್ರೇಣ ರರಾಜ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ |

ಮಹತಾ ದಾರಿತನೇವ ಗಿರಿ ಗೃಹಿಕಧಾತುನಾ ||೬೩||

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾವಿವ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತೆ, - ಸಂಪ್ರಕಾಶೇತ - ಫಲಫಲಸುತಿದ್ವಾವು || ೫೯ || ಸಂಧ್ಯಯಾ - ಸಂಜೆಗೆಂಪಿನಿಂದ, ಸಮಭಿಸ್ಪೃಷ್ಟಂ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ ಯಥಾ - ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬವು ತೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೆಯನ, ತಾಮ್ರಮಾ - ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ನಾಸಿಕಯಾ - ಮೂಗಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿವ, ತತ್-ಆ, ತಾಮ್ರ-ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಮುಖ-ಮೊಗವು, ಅಭಲಾ - ಪ್ರಕಾಶಿಸು ತಲಿದ್ದಿತು || ೬೦ || ಅಂಬರ-ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಪ್ಲವಮಾನಸ್ಯ-ತೇಲಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ವಾಯುಪುತ್ರ ಸ್ಯ-ವಾಯುಕುಮಾರನ, ಸಮಾವಿಧಂ-ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತುದಿಯು ಬಗ್ಗಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲಂಚ - ಬಾಲವೂ, ಉಚ್ಛ್ರೇತಃ-ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿರುವ, ಶಕ್ರಧ್ವಜ ಇವ - ಇಂದ್ರ ಧ್ವಜದಹಾಗೆ, ಶೋಭತ - ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಲಿತ್ತು || ೬೧ || ಮಹಾ-ಮಹಾನುಭಾವನು, ಶುಕ್ಲದಂಷ್ಟ್ರಃ - ಬಿಳಿಯದವಡೆಯುಳ್ಳವನು, ಮಹಾಪ್ರಾ ಜ್ಞಃ-ಬಹುಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಆಗಿರುವ, ಅನಿಲಾತ್ಮಜಃ-ವಾಯುಪುತ್ರನು, ಲಾಂಗೂಲ ಚಕ್ರೇಣ-ಚಕ್ರಾಕಾ ರವಾದ ಬಾಲದಿಂದ, ಪರಿವೇಷಿ - ಸುತ್ತಲೂ ಗೂಡುಕಟ್ಟಿರುವ, ಭಾಸ್ಕರಇವ-ಸೂರ್ಯನಹಾಗೆ, ವ್ಯರೋ ಚತ-ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೨ || ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅಭಿತಾಮ್ರೇಣ - ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಸ್ಥಿಗ್ಧೇಶೇನ - ಬಾಲದ ಬುಡದ ಭಾಗದಿಂದ, ಮಹತಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ದಾರಿ ತೇನ - ಸಿಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಗೃಹಿಕಧಾತುನಾ - ಬೆಟ್ಟದಕಾವಿ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಗಿರಿವ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ರರಾಜ - ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೩ || ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಪ್ಲವಮಾನಸ್ಯ - ದಾಟುತ್ತಲಿ

ಗೂಡಿದ ಆತನ ತಾಮ್ರವರ್ಣದ ಮುಖವು ಸಂಜೆಗೆಂಪಿನಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸೂರ್ಯಮಂ ಡಲದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೬೦ || ಅಂಬರವನ್ನು ತೆರಣಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಕಪಿಪುಂಗ ವನ ತುದಿ ಬಗ್ಗಿ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಲವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಇಂದ್ರಧ್ವಜದಂತೆ ಕಾಣ ಬಾದಿತು || ೬೧ || ಮತ್ತೊಂದು ಮೇಳ ಬಾಲವು ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ನಡುವೆ ಇರುವ ಬಿಳುಪಾದ ಕೋರೆಹಲ್ಲಿನ ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾ ದ ಹನುಮನು ಪರಿವೇಷವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸುತ್ತು ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಣಬಂದನು || ೬೨ || ಬಾಲವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಲಿರುವಾಗ ಹನುಮನು ಬ ಲುಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಬಾಲದ ಬುಡದಭಾಗದಿಂದ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಕಾವಿಯ ಕಲ್ಲುಮೇಳತಿ ರುವ ಪ್ರದೇಶದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು || ೬೩ || ಸಾಗರವನ್ನು

ತಸ್ಯ ವಾನರಸಿಂಹಸ್ಯ ಪ್ಲವಮಾನಸ್ಯ ಸಾಗರಂ |
 ಕಕ್ಷಾಂತರಗತೋ ವಾಯು ಜೀಮೂತ ಇವ ಗರ್ಜತಿ ||೬೪||
 ಖೇಯಥಾ ನಿಪತಂತ್ಯುಲ್ಕಾಹ್ನುತ್ಪರಾಂತಾ ದ್ವಿಸಿಸ್ಪೃತಾ |
 ದೃಶ್ಯತೇ ಸಾನುಬಂಧಾಚ ತಥಾ ಸಕಪಿಕುಂಜರಃ ||೬೫||
 ಪತತ್ಪತಂಗ ಸಂಕಾಶೋ ವ್ಯಾಯತ ಶುಶುಭೆ ಕಪಿಃ |
 ಪ್ರವೃದ್ಧ ಇವ ಮಾತಂಗಃ ಕಕ್ಷ್ಯಯಾ ಬಧ್ಯಮಾನಯಾ ||೬೬||
 ಉಪರಿಷ್ಠಾ ಜ್ಞ ರೀರೇಣ ಛಾಯಯಾ ಚಾವಗಾಢಯಾ |
 ಸಾಗರ ಮಾರುತಾ ವಿಷ್ಠಾನಾ ರಿವಾಸೀ ತ್ತದಾ ಕಪಿಃ ||೬೭||

ರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ, ವಾನರಸಿಂಹಸ್ಯ - ಕುಬ್ರೀಷ್ಯನ, ಕಕ್ಷ - ಕಂಕುಳಿನ, ಅಂತರ - ನಡುವೆ, ಗತಃ - ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ವಾಯು - ಗಾಳಿಯು, ಜೀಮೂತ ಇವ - ಮೇಘದಂತೆ, ಗರ್ಜತಿ - ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ
 ಲಿತ್ತು || ೬೪ || (೧) *ಪಿ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತರಾಂತಾ - ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಮೇಲುಗಡೆಯಿಂದ,
 ದ್ವಿಸಿಸ್ಪೃತಾ - ಬಿರ್ರನೆ ಹೊರಟು ಬಂದ, ನಿಪತಂತೀ-ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ, ಸಾನುಬಂಧಾಚ -
 ಬಾಲದಿಂದ ಕೂಡಿಯೂ ಇರುವ, ಉಲ್ಕಾ - ಕೊಳ್ಳಿಯು (ಧೂಮಕೇತು, ಬಾಲಕುಕ್ಕೆ) ಯಥಾ -
 ಹೇಗೋ, ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ-ಕುಬ್ರೀಷ್ಯನೂ, ತಥಾ ಹಾಗೆ, ದೃಶ್ಯತೇ-ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೬೫||
 (೨) *ಪತತ್ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ (ಹಾರುತ್ತಿರುವ) ಪತಂಗ - ಸೂರ್ಯನಿಗೆ (ಪಕ್ಷಿಗೆ)
 ಸಂಕಾಶಃ - ಸಮನೆನಿಸಿದ, (ಆದುದರಿಂದಲೇ) ವ್ಯಾಯತಃ - ನೀಳನಾದ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು,
 ಬಧ್ಯಮಾನಯಾ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಕಕ್ಷ್ಯಯಾ - ಹಿಂಕಡ ಕಟ್ಟನಿಂದ, ಪ್ರವೃದ್ಧಃ - ನೀಳವಾದ,
 ಮಾತಂಗಇವ - ಆನೆಯಂತೆ, ಶುಶುಭೆ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೬ || ತದಾ - ಆ ಹಾರಿಹೋಗುವ
 ಸಮುದೋಳಿಗೆ, ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ - ನೇರ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಶರೀರೇಣ - ದೇಹದಿಂದಲೂ, ಸಾಗರ -
 ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ಅವಗಾಢಯಾ - ಬಳಹೊಕ್ಕಿರುವ, ಛಾಯಯಾಚ - ನೆಳಲಿನಿಂದಲೂ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇ
 ಯನು, ಮಾರುತ - ಗಾಳಿಯಿಂದ, ಆವಿಷ್ಠಾ - ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, (ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ) ನಾ
 ರಿವ - ಹಡಗಿನಂತೆ, ಆಸೀತ್ - ಇದ್ದನು. || ೬೭ || ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕುಬ್ರವರನು,

ಲಂಘಿಸುತ್ತಿರುವ ಹನುಮನ ಕಂಕುಳಿನ ಸಂಧಿನಲ್ಲಿ ಬಿರುಸಾಗಿ ಜಾದುಬರುವ ವಾಯು
 ವು ಮೇಘದ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೬೪|| ಬಡಗಣದೇಯ ಮೇಲುಗಡೆ
 ಯಿಂದ ತುಕಾಣಮುಖವಾಗಿ ಕುಪಿಕುಂಜರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ಹಾರಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ಉ
 ತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸುರ್ರನೆ ರೇಷಾಕಾರವಾಗಿ ರಾವ
 ಣನ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಆಪತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಬರುವ ಉಲ್ಕಾಪಾತವೋ [ಕೊಳ್ಳ] ಎಂಬಂತೆ
 ತೋರಿಬಂದನು ||೬೫|| ಹಿಂಗಾಲಗಳನ್ನೂ, ಮುಂಗೈಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿ, ನೀಳವಾಗಿ ಹಾ
 ರಿಬರುತ್ತಿರುವ ರವಿಗೆಣೆಯಾದ ಹನುಮನು ಗಜಕಾಲೆಯೊಳಗೆ ಹಿಂಗೆಟ್ಟುಮಂಗೆಟ್ಟುಗ
 ಳಿಂದ ನೀಳವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಮಹಾಗಜದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು||೬೬|| ಸಾಗರದ ಮೇ
 ಲುಗಡೆ ಉದ್ದಿಲ್ಲದೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಶರೀರದಿಂದಲೂ, ನೀರಿನೊಳಪೊಕ್ಕಿರುವ ಮೈ
 ನೆಳಲಿನಿಂದಲೂ, ಆಂಜನೇಯನು ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ

ಯಂಯಂ ದೇಶಂ ಸ ಮುದ್ರಸ್ಯ ಜಗಾಮ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಸ ಸ ತಸ್ಯೋರುವೇಗೇನ ಸೋನ್ಮಾದ ಇವ ಲಕ್ಷ್ಯತೆ || ೬೪ ||
 ಸಾಗರಸ್ಯೋರ್ಮಿ ಜಾಲಾನಾ ಮುರಸಾ ಶೈಲವಪ್ತೃಣಾಂ |
 ಅಭಿಘ್ನಂಸ್ತು ಮಹಾವೇಗಃ ಪುಪ್ಲುವೆ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ || ೬೫ ||
 ಕಪಿವಾತಶ್ಚ ಬಲವಾನ್ ಮೇಘವಾತಶ್ಚ ನಿಸ್ಸೃತಃ |
 ಸಾಗರಂ ಭೀಮ ನಿರ್ಘೋಷಂ ಕಂಪಯಾಮಾಸತು ಭೃಶಂ || ೬೬ ||
 ವಿಕರ್ಮ ನ್ಯಾಸ್ಮಿ ಜಾಲಾನಿ ಬೃಹಂತಿ ಲವಣಾಂಭಸಿ |

ಯಂ ಯಂದೇಶಂ - ಕಡಲಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಸಃ ಸಃ - ಆಯಾಯ ಭಾಗವು, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ಉರುವೇಗೇನ - ತೊಡೆಗಳ ವೇಗದಿಂದ * ಸೋನ್ಮಾದವ - ಅಪಸ್ಥಾರವುಳ್ಳದ್ದರಹಾಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಯತೆ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿತ್ತು || ೬೪ || ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನಾದರೂ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಕಡಲಿನ, ಶೈಲವಪ್ತೃಣಾಂ - ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ತೋರವಾದ, ಉರ್ಮಿಜಾಲಾನಾಂ - ಅಲೆಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಉರಸಾ - ಎದೆಯವೇಗದ ಗಾಳಿಯಿಂದ, ಅಭಿಘ್ನಂಸ್ತು - ಹೊಡೆದು ತಳ್ಳುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಪುಪ್ಲುವೆ - ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೫ || ಬಲವಾನ್ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ಕಪಿವಾತಶ್ಚ - ಹನುಮನವೇಗದ ಗಾಳಿಯೂ, ನಿಸ್ಸೃತಃ - ಬೀಸುತ್ತಿರುವ, ಮೇಘವಾತಶ್ಚ - ಮೋಡದಗಾಳಿಯೂ, ಭೀಮನಿರ್ಘೋಷಂ - ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಭೃಶಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ಕಂಪಯಾಮಾಸತುಃ - ಅಲುಗಿಸಿದುವು || ೬೬ || ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಲವಣಾಂಭಸಿ - ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ಬೃಹಂತಿ - ದೊಡ್ಡವುಗಳಾದ, ಉರಿ ಜಾಲಾನಿ - ತೆರೆಗಳ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು, ವಿಕರ್ಮ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ರೋದಸಿಃ - ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳನ್ನು (ಕುರಿತು) ವಿರೋಧಿಸುವ - ಎರಡುವವನ ಹಾಗೆ,

ದೊಡ್ಡ ಹಡಗಿನ ತೆ ಕಾಣಬರದನು || ೬೭ || ಆ ಅಂಜನೇಯನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜಿಕೊಂಡು, ಕಡಲಿನ ಯಾವಯಾವಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆಯಾಯ ಭಾಗವು ಆತನ ತೊಡೆಯ ವೇಗದಿಂದೂಟಾದ ನೀರಿನ ಹಾಬು, ಸುಳಿ, ನೊರೆ, ನೊರೆತ ಈ ನೊದಲಾದ ವಿಕಾರದಿಂದ ಅಪಸ್ಥಾರ (ಮೂರ್ಛೆ) ರೋಗವುಳ್ಳದ್ದರ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು || ೬೪ || ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ಅಂಜನೇಯನ ಎದೆಯ ಹೊಯ್ಲಿನಿಂದ ಬೆಟ್ಟದ ಆಕಾರವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುವ ಅಲೆಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೫ || ಹನುಮನ ಹಾರಾಟದ ಹೊಯ್ಲಿನಗಾಳಿಯೂ, ಮೇಘಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಸುವಗಾಳಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಡಲನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದುವು || ೬೬ || ಆ ಹನುಮನು ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ತೆರಳಬರುವ ಪ್ರಬಲವಾದ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳೇಕೆ

* ಸುಳಿ, ನೀರಿನ ಸುತ್ತು, ಉಕ್ಕಳಿಕೆ, ನೊರೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಪಸ್ಥಾರ ರೋಗವುಳ್ಳದ್ದರಂತೆ ಇತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಕ.

ಪುಪ್ಲವೇ ಕಪಿ ಶಾರ್ದೂಲೋ ವಿಕಿರನ್ನಿವ ರೋದಸೀ ||೨೧||
 ಮೇರುಮಂದರಸಂಕಾಶಾ ನುಧ್ಧತಾ ಸ ಮಹಾರ್ಣವೇ |
 ಅತಿಕ್ರಾಮ ನೃಹಾವೇಗ ಸ್ತುರಂಗಾ ಗಣಯನ್ನಿವ ||೨೨||
 ತಸ್ಯವೇಗಸಮುದ್ಧೂತಂ ಜಲಂ ಸ ಜಲದಂ ತದಾ |
 ಅಂಬರಸ್ಥಂ ವಿಬಭ್ರಾಜ ಶಾರದಾಭ್ರಮಿವಾ ತತಂ ||೨೩||
 ತಿಮಿನಕ್ರಯುಷಾಃ ಕೂರ್ಮಾ ದೃಶ್ಯಂತೆ ವಿವೃತಾ ಸ್ತದಾ |
 ವಸ್ತ್ರಾವಕರ್ಷಣೇನೇವ ಶರೀರಾಣಿ ಶರೀರಾಣಾಂ ||೨೪||
 ವ್ಲವಮಾನಂ ಸಮಾಹ್ವಾಫ ಭುಜಂಗಾ ಸ್ನಾಗರಾಲಯಾಃ |

[ವಿಭಾಗಿಸುವನಂತೆ] ಪುಪ್ಲವೇ - ಕುಪ್ಪಳಿಸುತಿದ್ದನು ||೨೧|| ಮಹಾರ್ಣವೇ - ಮಹಾ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ,
 ಉಧ್ಧತಾ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮೇರುಮಂದರ ಸಂಕಾಶಾ-ಮೇರು ಮತ್ತು ಮಂದ
 ರವರ್ವತಗಳಿಗಿಣೆಯನಿಂದ, ತರಂಗಾ - ತೆರಗಳನ್ನು, ಗಣಯನ್ನಿವ - ಎಣಿಸುವವನಂತೆ, ಮಹಾವೇಗಃ -
 ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅತಿಕ್ರಾಮತಃ - (ಅತ್ಯಕ್ರಾಮತಃ) ದಾಟುತಿದ್ದನು ||೨೨|| ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾ
 ರುತಿಯು, ವೇಗ - ಹಾರುವ ಬಿಂಬಿನಿಂದ, ಸಮುದ್ಧೂತಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದಕಾರಣವು,
 ಜಲಂ - ಉದಕವು, ತದಾ - ಆಗ, ಅಂಬರಸ್ಥಂ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡುದಾಗಿ, ಸಜಲದಂ - ಮೇ
 ಛದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೆನಿಸಿ, ಆತಂ - ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಶಾರದಾಭ್ರಮಿವ, ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ
 ವಿಬಭ್ರಾಜ - ತಳಿತಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ||೨೩|| ತದಾ - ಆಗ, ತಿಮಿ - ದೊಡ್ಡಮಾನು, ನಕ್ರ - ಮೊಸಳೆ,
 ಯುಷಾಃ - ಮಿಾನು ಇವುಗಳೂ, ಕೂರ್ಮಾಃ - ಆ ಮೊಳೆಗಳೂ, ವಿವೃತಾಃ - ತೆರೆದವುಗಳಾಗಿ, ಶರೀರಾಣಾಂ -
 ಮನುಷ್ಯರ (ಮೊಳೆಗಳ) ವಸ್ತ್ರ - ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು, ಅವಕರ್ಷಣೇನ - ಸೆಳೆತದಿಂದ, ಶರೀರಾಣಾಂ - ಆ
 ವಯವಗಳಂತೆ, ದೃಶ್ಯಂತೆ - ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದವು ||೨೪|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಾಗರಾಲಯಾಃ - ಕಡ
 ಲನ್ನು ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಭುಜಂಗಾಃ - ಸರ್ಪಗಳು, ಸ್ನೋಮ್ನಿ-ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವ್ಲವಮಾ
 ನಂ - ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಂ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ತಂ - ಆತನನ್ನು. ಸಮಾಹ್ವಾಫ -

ವಾಗುವಂತೆ ಎರಚುತ್ತ ದಾಟುತಿದ್ದನು ||೨೧|| ಆ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೇಗಾತಿಶಯ
 ದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮೇರುಮಂದರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆಣೆಯಾದ ತೆರಗಳ
 ನ್ನು ಎಣಿಸುವವನಂತೆ ಬುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಾಟುತ್ತಹೋದನು ||೨೨||
 ಆ ಹನುಮನ ಹಾರಾಟದ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕಡಲಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದಜಲವು ಮುಗಿಲಮಾ
 ರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಘಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡು, ಆಶ್ಚರ್ಯಜ ಕಾರ್ತಿಕ
 ಮಾಸಗಳ ಬಿಳಿಯ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೨೩|| ಉಚ್ಚಾ ವಚವಾಗಿ ನೀರು
 ಚೆದರಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವಾಗ ತೆರಮಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ ತೋರವಾದ
 ಮಿಾನು, ಮೊಸಳೆ, ಸಾಧಾರಣವಾದ ಮಿಾನು, ಆಮೆ, ಈ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳು
 ವಿರಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಂದು, ಮೈಮೇಲಣ. ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ ಕಾಣಬರುವ ಪ್ರಾ
 ಣಿಗಳ ಅವಯವಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೨೪|| ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬೀಸಿ
 ಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹನುಮನನ್ನು ಆ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ

ವೈದ್ಯವಿನ್ಯ ತಂ ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಂ ಸುಪ್ರಸನ್ನ ಇತಿ ಮೇನಿರೆ ||೨೫||
 ದಶನೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಾ ತ್ರಿಂಶದೋಜನ ಮಾಯತಾ |
 ಛಾಯಾ ವಾನರ ಸಿಂಹಸ್ಯ ಜಲೇ ಚಾರುತರಾಭವತ್ ||೨೬||
 ಶ್ವೇತಾಭ್ರಫನರಾಜೀವ ವಾಯು ಪುತ್ರಾನುಗಾಮಿನೀ |
 ತಸ್ಯ ಸಾ ಶುಶುಭೆ ಛಾಯಾ ವಿತತಾ ಲವಣಾಂಭಸಿ ||೨೭||
 ಶುಶುಭೆ ಸ ಮಹಾತೇಜಃ ಮಹಾಕಾಯೋ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ವಾಯುಮಾರ್ಗ ನಿರಾಲಂಬೆ ಪಕ್ಷವಾನಿವ ವರ್ಯತಃ ||೨೮||
 ಯೇನಾಸೌ ಯಾತಿ ಬಲವಾನ್ ವೇಗೇನ ಕಪಿಕುಂಜರಃ |

ನೋಡಿ, ಸುಪ್ರಸನ್ನ - ಗರುಡನೊಡನೆ, ವೇನಿರೆ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡವು, * || ೨೫|| ||ವಾನರಸಿಂಹಸ್ಯ -
 ಕಪಿಶ್ವೇತ್ಯನ, ದಶನೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣ - ಹತ್ತುಗಾವುದುದ್ದವೂ, ತ್ರಿಂಶದೋಜನಂ - ಮೂವತ್ತು
 ಗಾವುದದ್ದವೂ, ಆಯತಾ - ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಛಾಯಾ - ನೆರಳು, ಜಲೇ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ,
 ಚಾರುತರಾ - ಬಲು ಅಂದವಾಗಿದ್ದು, ಅಭವತ್ - ಇದ್ದಿತು ||೨೬|| ಲವಣಾಂಭಸಿ-ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ,
 ವಿತತಾ - ಹರಡಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾಯತೆಯು ಛಾಯಾ - ನೆಳಲು, ವಾಯುಪುತ್ರ - ವಾಯು
 ಕುಮಾರನನ್ನು, ಸಮಗಾಮಿನೀ-ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ, ಶ್ವೇತ...ವ, ಶ್ವೇತ - ಬಿಳುಪಾದ, ಅಭ್ರ - ಮೋ
 ಡಗಳ, ಫನ - ಬತ್ತದ, ರಾಜೀವ - ಸಾಲಿನಂತೆ, ಶುಶುಭೆ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ||೨೭|| ಮಹಾತೇಜಃ-
 ಹೆಚ್ಚಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಮಹಾಕಾಯಃ - ಮೊಡವೆಯುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯ
 ನು, ನಿರಾಲಂಬೆ - ಉಡಿಲ್ಲದ, ವಾಯುವಾರ್ಗ - ಮುಗಿಲದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷವಾನ್ - ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ, ಪ
 ವರ್ಯತಃ - ಮೊಡವೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ಶುಶುಭೆ - ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೮|| ಬಲವಾನ್ - ಬಲಶಾಲಿಯು, ಕ
 ಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿಶ್ವೇತ್ಯನೂ ಅದ, ಅಸೌ - ಈ ಅಂಜನೇಯನು, ಯೇನ - ಯಾವಮಾರ್ಗದಿಂದ,

ಸರ್ವಗಳು ಕಂಡು, ಗರುಡಂತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದುವು||೨೫|| ||ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಉದ್ದವಾಗಿ
 ಯೂ, ಮೂವತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಪಿಪ್ರವರನ ನೆಳಲು, ಆ ಕಡಲಿ
 ನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೬|| || ಆ ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ವಿ
 ಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಆ
 ತನ ನೆಳಲು ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ ಬತ್ತಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೋಫಗಳ ಸಾಲಿನಂತೆ ವಿರಾಜಿ
 ಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೭|| || ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಮಹಾ ಶರೀರನೂ ಆಗಿರುವ ಕಪಿಪುಂಗವ
 ನು ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಹೋಗುತ್ತಲಿ
 ದ್ದರೆ, ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮೊಡವೆಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು||೨೮|| || ಕಡಲಿ
 ನೊಳಗೆ ಅಂಜನೇಯನು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ

* ಸಿಂಹ, ಶಾರ್ದೂಲ, ನಾಗ, ಕುಂಜರ, ಪುಂಗವ, ಮುಷಫ, ಮಣಿ, ಪ್ರಕಾಂಡ, ಇವು ಶ್ವೇತ್ಯ
 ವಾಚಕಗಳು.

|| ಇಲ್ಲಿ ಛಾಯಾ ಕಬ್ಬಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಪುತ್ರತೀಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮುದ್ರ

ತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಸಹಸಾ ದ್ರೋಣೀಕೃತ ಇವಾರ್ಣವಃ ||೨೯||
 ಆಪಾತ ಪಕ್ಷಿಸಂಘಾನಾಂ ಪಕ್ಷಿರಾಜ ಇವ ವ್ರಜಃ |
 ಹನುಮಾ ಮೇಘಜಾಲಾನಿ ಪ್ರಕರ್ಷನ್ಮಾರುತೋಯಥಾ ||೩೦||
 ಪಾಂಡುರಾರುಣ ವರ್ಣಾನಿ ನೀಲಮಾಂಜಿಷ್ಠ ಕಾನಿ ಚ |
 ಕಪಿನಾ ಕೃಷ್ಯ ಮಾಣಾನಿ ಮಹಾಭ್ರಾಣಿ ಚ ಕಾಶಿರೆ ||೩೧||
 ಪ್ರವಿಶ ನ್ನಭ್ರಜಾಲಾನಿ ನಿಷ್ಪತಂಶ್ಚ ಪುನಃಪುನಃ |
 ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಶ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ ಲಕ್ಷ್ಯತೆ ||೩೨||
 ಪ್ಲವವಾನಂತು ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿ ಪ್ಲವಂಗಂ ತ್ವರಿತಂ ತದಾ |

ಮೇಗೇನ - ಮೇಗಮೊಂದಿಗೆ, ಯಾತಿ - ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ, ತೇನಮಾರ್ಗೇಣ - ಆ ಹಾದಿಯಿಂದ, ಆರ್ಣವಃ - ಸಮುದ್ರವು, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ದ್ರೋಣೀಕೃತಃ - ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು (ದ್ರೋಣೀಕೃತದ್ವಾರಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು) || ೨೯ || ಪಕ್ಷಿಸಂಘಾನಾಂ - ಹಕ್ಕಿಯ ಹಿಂಡುಗಳ * ಆಪಾತ - ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷಿರಾಜಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳೊಡನಾದ ಗರುಡನಹಾಗೆ, ವ್ರಜಃ - ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮೇಘಜಾಲಾನಿ - ಮೋಡಗಳ ಗುಂಪನ್ನು, ಪ್ರಕರ್ಷ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವವನು (ಬಿರೆಯುತ್ತಿರುವನು) ಅರ್ಥಃ - ಆಗಿದ್ದನು, || ೩೦ || ಪಾಂಡುರಾರುಣವರ್ಣಾನಿ - ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ನೀಲಮಾಂಜಿಷ್ಠ ಕಾನಿಚ - ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಕಪಿನಾ - ಮಾರುತಿಯಿಂದ, ಕೃಷ್ಯಮಾಣಾನಿ - ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಭ್ರಾಣಿ - ದೊಡ್ಡಮೇಘಗಳು, ಚಕಾಶಿರೆ - ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದವು || ೩೧ || ಅಭ್ರಜಾಲಾನಿ - ಮೋಡಗಳ ಹಿಂಡುಗಳನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ - ಬಳಹೋಗುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಿಡಗೂ, ನಿಷ್ಪತಂಶ್ಚ - ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, (ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು) ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಶ್ಚ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲೂ ಇರುವ, ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ - ಚಂದ್ರನಹಾಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಯತೆ - ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು || ೩೨ || ತದಾ - ಆಗ, ತ್ವರಿತಂ - ಬಲುಬೇಗನೆ, ಪ್ಲವವಾನಂ - ಹಾರಿಹೋಗಿ

ಆನುಗರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಡಲು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಂತೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೨೯ || ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಾಡುವ ದಾರಿಯಾಗಿರುವ ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡನಂತೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನು, ಮಹಾವಾರುತವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತ, ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು || ೩೦ || ಹಾಗೆ ಅಂಜನಾಪುತ್ರನಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಬಿಳುಪು, ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಹಸಿರು, ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಗಳ ಮೇಘಗಳು ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾಗಿ ರಾಧಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು || ೩೧ || ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ತೆರಳುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯು ಒಂದುಸಾರಿ ಮೇಘಗಳ ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ಆ ಮೇಘಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪಮರೆಯಾಗುತ್ತಲೂ, ತುಸು ಕಾಣಬರುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಬಣ್ಣತಲಿದ್ದನು || ೩೨ || ಈಪ್ರ

ತನವನ್ನು ಪೇಳಿದಾಗಿದೆ. ಆಗ ಅವನ ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬವು ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿತು. ಆಸತಂತಿ ಸಂಚರಂತ್ಯಸ್ಥಿತಿ ಆಪಾತೋ ಮಾರ್ಗಃ ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಃ.

ವವರ್ಷಾಃ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಾಣಿ ದೇವಗಂಧರ್ವದಾನವಾಃ ||೧೫||

ತತಾಪ ನ ಹಿ ತಂ ಸೂರ್ಯಃ ಪ್ಲವಂತಂ ವಾನರೋತ್ತಮಂ |

ಸಿಪೇವೇ ಚ ತದಾ ವಾಯು ರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಯೇ||೧೬||

ಋಷಯಸ್ತು ಪ್ಲುಪ್ತೃಶ್ಚೈತನಂ ಪ್ಲವಮಾನಂ ವಿಹಾಯಸಾ |

ಜಗುಶ್ಚ ದೇವಗಂಧರ್ವಾಃ ಪ್ರಶಂಸಂತೋ ಮಹಾಜನಂ ||೧೭||

ನಾಗಾಶ್ಚ ತುಷ್ಪವು ರೈಷ್ಯಾ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಿಬುಧಾಃ ಖಗಾಃ |

ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಸರ್ವೇ ಕಪಿವರಂ ಸಹಸಾ ವಿಗತಕ್ಲಮಂ ||೧೮||

ಗುತಲಿರುವ, ತಂ - ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ದೇವಗಂಧರ್ವದಾನವಾಸ್ತು - ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷಾಣಿ - ಹೂವಿನ ಮಳೆಗಳನ್ನು, ವವರ್ಷಾಃ - ಕರೆದರು ||೧೫|| ಪ್ಲವಂತಂ-ಹಾರಿಹೋಗುತಲಿರುವ, ವಾನರೋತ್ತಮಂ-ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ, ತಂ-ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸೂರ್ಯಃ - ಗುರುವಾದ ಸೂರ್ಯನು, ನಹಿತಾದ - ಸುಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುಶ್ಚ - ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುತನೂ, ರಾಮಕಾರ್ಯ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕೋಣವೆಂಬ, ಅರ್ಥ - ಪ್ರಯೋಜನದ-ಸಿದ್ಧಯೇ - ಲಾಭಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಸಿಪೇವೇ - ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದನು ||೧೬|| ಋಷಯಶ್ಚ - ಮುನಿಗಳೂ, ವಿಹಾಯಸಾ - ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ, ಪ್ಲವಮಾನಂ - ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಏನಂ - ಈ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ತುಷ್ಪವುಃ - ಸ್ತುತಿಸಿದರು, ದೇವಗಂಧರ್ವಾಃ - ದೇವಗಾಯಕರೂ, ಮಹಾಜನಂ - ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಾದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ಪ್ರಶಂಸಂತಃ - ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವವಾಗಿ, ಜಗುಃ - ಹೊಗಳಿದರು ||೧೭|| ಸರ್ವೇ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ನಾಗಾಃ - ಸರ್ಪಗಳೂ, ಯಕ್ಷಾಃ - ಯಕ್ಷರೂ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ - ರಾಕ್ಷಸರೂ, ವಿಬುಧಾಃ - ದೇವತೆಗಳೂ, ಖಗಾಶ್ಚ - ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಸಹಸಾ - ವೇಗದಿಂದ, ವಿಗತಕ್ಲಮಂ - ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಕಪಿವರಂ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ - ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ತುಷ್ಪವುಃ - ಸ್ತುತಿಗೈದರು ||೧೮|| ಪ್ಲವಗಾಡೂಲೆ - ಕಪಿವರನಾದ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ಹನೂಮತಿ - ಆಂಜನೇಯನು, ಪ್ಲವ

ಕಾರವಾಗಿ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಮುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ದಾನವರು, ಮುಂತಾದವರು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಹೂ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೫|| (ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನೆಂತಲೂ, ತನ್ನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಿ) ಆಕಾಶವನ್ನು ತರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. (ಪುತ್ರನೆಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೂ) ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯವು ಅನುಕೂಲಿಸಲೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಆಂಜನೇಯನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇಬೀಸುತ್ತ, ವಾಯುವು ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದನು ||೧೬|| ಜ್ಞಾನಿಗಳೆನಿಸಿದ ಮುನಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು ಸಹ, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಮಂಗಳಾಶಂಸನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೭|| ಮತ್ತು-ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ರಕ್ಷಸಗಳು, ವಿಬುಧರು, ಈ ಮುಂತಾದವರು, ಸಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಲುಬೇಗನೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಬಲುಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ಭಾವಪುಭಾವೆಂದು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು ||೧೮||

ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ಲವಗಾಡೂರ್ಲೇ ಪ್ಲವಮಾನೇ ಹನೂಮತಿ |
 ಇಹ್ವಾಕುಕುಲಮಾನಾರ್ಥೀ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಸಾಗರಃ ||೧೭||
 ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯದಿನಾಹಂ ಹನೂಮತಃ |
 ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವವಾಚ್ಛೋವಿವಕ್ಷತಾಂ ||೧೮||
 ಅಹ ಮಿಹ್ವಾಕು ನಾಥೇನ ಸಗರೇಣ ವಿವರ್ಧಿತಃ |
 ಇಹ್ವಾಕು ಸಚಿವಶ್ಚಾಯಂ ನಾವಸೀದಿತು ಮರ್ಹತಿ ||೧೯||
 ತಥಾ ಮಯಾ ವಿಧಾತವ್ಯಂ ವಿಶ್ರವೇತ ಯಥಾ ಕಪಿಃ |

ಮಾನೇ (ಸತಿ) ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಇಹ್ವಾಕುಕುಲ- ಇಹ್ವಾಕು ರಾಯನ ವಂಶಕ್ಕೆ, ಮಾನಾರ್ಥೀ-ಮಾ
 ನ್ನನೆಯನ್ನು ಒಡುಸುತಲಿರುವ, ಸಾಗರಃ - ಸಮುದ್ರರಾಜನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ-ಯೋಚಿಸಿದನು ||೧೭||
 ಅಹಂ - ನಾನು, ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಕುಬರನಾದ, ಹನೂಮತಃ - ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಸಾಹಾಯ್ಯಂ -
 ನೆರವನ್ನು, ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ-ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ, ವಿವಕ್ಷತಾಂ - (ಲೋಕದಲ್ಲಿ) ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ
 ವವರಿಗೆ, ಸರ್ವವಾಚ್ಛಃ * ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಹೀಯಾಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾದವನು, ಭವಿಷ್ಯ
 ಮಿ - ಆಗುವೆನು, ||೧೮|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಇಹ್ವಾಕುನಾಥೇನ - ಇಹ್ವಾಕು ಕುಲದ ಅರಸಾದ, *
 ಸಗರೇಣ - ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ, ವಿವರ್ಧಿತಃ - ಬೆಳೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು, ಇಹ್ವಾಕುಸಚಿವಃ - ಇಹ್ವಾ
 ಕುವಂಶಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವ, ಆಯಂಚ - ಈ ಮಾರುತಿಯಾದರೋ, ಅವಸೀದಿತುಂ- ಕುಂದಲಿಕ್ಕೆ,
 ನಾರ್ಹತಿ - ತಕ್ಕದಲ್ಲ ||೧೯|| ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ವಿಶ್ರವೇ
 ತ - ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೋ, ವಿಶ್ರಾಂತಃ - ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಕೇದಂ -
 ಹೀಗೆ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಹ್ವಾಕುರಾಜ
 ನ ವಂಶವನ್ನು ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ತನ್ನ
 ಮನೋಳಿಗೆ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು ||೧೭|| ವಾನರೇತ್ತಮನಾದ ಈ ಹನುಮಂತನಿಗೆ
 ಈಗ ನಾನು ಉಚಿತವಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡದೆಹೋದರೆ, “ಇಹ್ವಾಕುಕುಲದ ಅರ
 ಸರಿಂದಲೇ ಬೆಳೆದು, ಈಗ ಆ ಇಹ್ವಾಕುಕುಲದ ಅರಸನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ
 ಬೋಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾರುತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬದಗಿಸಿಕೊಡದೆ ಹೋ
 ದನಲ್ಲ? ಅಹಹ ಈ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಕೃತಜ್ಞನಲ್ಲ” ಎಂದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಲೋಕದ
 ಜನರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಹೀಯಾಳ
 ಕೆಗೂ ನಾನು ಬಳಗಾಗುವೆನು ||೧೮|| ಇಹ್ವಾಕುಕುಲದ ಅರಸಾದ ಸಗರಚಕ್ರವರ
 ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದವನು, ಈಗ ಆ ವಂಶದವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾ
 ಯಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ಈ ಮಾರುತಿಗೆ ಆಯಾಸವು ಪರಿಹರವಾಗುವ ಹಾಗೆ ನಾನು
 ವಿನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ||೧೯|| ಈ ಅಂಜನೇಯನು ಸ್ವಲ್ಪವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ
 ನಾನು ಸಹಾಯಮಾಡತಕ್ಕದೇ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸ. ಹಾಗಾದರೆ ಈತನು ಇಲ್ಲಿ

* ಸಗರಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಾಗದ ಕೃದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಾಗ ಮಡಿದ ಆತನ ಮಕ್ಕಳಿಂದ
 ಲೂ, ಲೋಕಪಾವನಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಂದ ಭಗೀರಥನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಬೆಳವಳಿಗೆಯುಂಟಾಯಿತು.
 ಎಂದು ರಾಮಾನುಜೇಯ

ಶೇಷಂ ಚ ಮಯಿ ವಿಶ್ರಾಂತ ಸ್ಪುಖೇನಾತಿ ತರಿಷ್ಯತಿ ||೯೦|| ||
 ಇತಿ ಕೃತ್ವಾ ಮತಿಂ ಸಾಧ್ಯಂ ಸಮುದ್ರಕೃತ್ ಸಮಂಭವಿ |
 ಹಿರಣ್ಯನಾಭಂ ಮೈನಾಕ ಮುವಾಚ ಗಿರಿ ಸತ್ತಮಂ ||೯೧|| ||
 ತ್ವಮಿಹಾಸುರ ಸಂಘಾನಾಂ ಪಾತಾಳತಲವಾಸಿನಾಂ |
 ದೇವರಾಷ್ಟ್ರಾ ಗಿರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರಿಘ ಸ್ಪನ್ನಿವೇಶಿತಃ ||೯೨|| ||
 ತ್ವ ಮೇಷಾಂ ಜಾತ ವೀರ್ಯಾಣಾಂ ಪುನ ರೇವೋತ್ಪತ್ತಿವ್ಯತಾಂ |
 ಪಾತಾಳಸ್ಯಾ ಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ದ್ವಾರ ಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠ ಸಿ ||೯೩|| ||

ಉಳಿದಿರುವ ಹಾದಿಯನ್ನಾದರೂ, ಸುಖೇನ - ಅನಾಯಾಸದಿಂದ, ಆತಿಸಹಿಷ್ಣುತಿ - ದಾಟಹೋಗಬಲ್ಲನೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ವಿಧಾತವ್ಯಂ - ಮಾಡಬೇಕಾಗಿವೆ. ||೯೦|| || ಇತಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಸಾಧ್ಯಂ - ಮೇಲಾದ, ಮತಿಂ - ಯೋಚನೆಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಅಂಭವಿ - ನೀರಿ ನೊಳಗೆ, ಭವ್ಯಂ - ಮುಳುಗಿಕೊಂಡಿರುವ, || ಹಿರಣ್ಯನಾಭಂ - ಸುರರ್ಷವನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಇರುವ, (ಚಿನ್ನದ ಕೋಡುಳ್ಳ) ಗಿರಿಸತ್ತಮಂ - ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಮೈನಾಕಂ - ಮೈನಾಕ ಸರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ - ಇಂತೆಂದನು ||೯೧|| || ಹೇ ಗಿರಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಪರ್ವತರಾಜನೇ!, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಇಹ - ಈ ನನ್ನೊಳಗೆ, || ಪಾತಾಳ ತಲ - ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ವಾಸಿನಾಂ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಅಸುರಸಂಘಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸಮೂಹಗಳಿಗೆ, ಪರಿಘಃ - ಅಗುಳಿಯಾಗಿ (ಅದ್ವ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿ, ತಡೆಯಾಗಿ) ದೇವರಾಷ್ಟ್ರಾ - ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ, ನಿವೇಶಿತಃ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ ||೯೨|| || ತ್ವಂ - ನೀನು, ಜಾತ - ಬಂಟಾದ, ವೀರ್ಯಾಣಾಂ - ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಪುನಃಪುನಃ - ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿವ್ಯತಾಂ - (ಲೋಕಹಿಂಸಾಪೂರ್ವಕ) ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಬರಬೇಕೆಂದಿರುವ, ವಿಷಾಂ - ಈ ರಾಕ್ಷಸರ, ಪಾತಾಳಸ್ಯ - (ವಾಸ್ತವವಾದ) ಪಾತಾಳದ, ದ್ವಾರಂ - ಬಾಗಿಲನ್ನು, ತಿಷ್ಠ - ತಡೆದುಕೊಂಡು, ತಿಷ್ಠ ಸಿ - ಇದ್ದೀಯೆ ||೯೩|| ||

ತುಸು ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಉಳಿದಿರುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟಹೋಗಬಲ್ಲ ||೯೦|| || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ ಸಮುದ್ರನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಕೋಡಿನವನಾದ ಮೈನಾಕನೆಂಬ ಪರ್ವತರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು- ||೯೧|| || ಆಯ್ಯಾ ಮೈನಾಕ! ಈ ಪಾತಾಳತಲದೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರಕ್ಕಸರ ಹಿಂಡು ಲೋಕವನ್ನು ಹಂಸಿಸಲು ಹೊರಗೆ ಬಾರದಹಾಗೆ ತಡೆಯಾರುಗಿವಂತೆ ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾತಾಳದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾದ ಅಗುಳಿಯಂತೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದಾನೆ ||೯೨|| || ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಸಂಪನ್ನರನಿಸಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಲಿರುವ ಆರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪಾತಾಳದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೀನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ ||೯೩|| ||

|| ನಾಭಿ, ಇದು - ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಎಂಬಫಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಮೂರು ದರ್ಶನ || ಹಿಮವುಳ್ಳ ಕಾಬಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆಗಾಗ ಲೋಕಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಂತಲೂ, ಅವರು ಹೊರಗೆ ಬಾರದಹಾಗೆ ಮೈನಾಕನು ತಡೆಯಾಗಿದ್ದ ನೆಂತಲೂ ಪೌರಾಣಿಕರು.

ತಿರೈಗೂರ್ಧ್ವ ಮಧಚ್ಛೈವ ಶಕ್ತಿ ಸ್ತೇ ಶೈಲವರ್ಧಿತುಂ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸಂಚೋ ದಯಾಮಿ ತ್ವಾ ಮುತ್ಪಿಪ್ಪ ಗಿರಿಸತ್ತಮ ||೯೪||
 ಸ ಏಷ ಕಪಿತಾರ್ಥೂಲ ಸ್ತ್ವಾ ಮುಪರೈತಿ ವೀರೈವಾ ||
 ಹನೂಮಾ ರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಭೀಮಕರ್ಮಾಖಮಾಪ್ಲುತಃ ||೯೫||
 ಅಸ್ಯ ಸಾಹ್ಯಂ ಮಯಾಕಾರ್ಯ ಮಿಹ್ವಾಪ್ತಕುಕುಲವರ್ತಿನಃ |
 ಮನುಹೀಹ್ವಾಕವಃ ಪೂಜ್ಯಾಃ ಪರಂ ಪೂಜ್ಯತಮಾ ಸ್ತವ ||೯೬||

ಹೇ ಶೈಲ - ಎಲೈ ಪರ್ವತರಾಜನೇ ! ತಿರೈಕ್-ಅಡ್ಡಲಾಗಿಯೂ (ಅಗಲವಾಗಿಯೂ) ಉದ್ವಂ -
 ಮೌಲ್ಯಖವಾಗಿಯೂ, ಅಧಚ್ಛೈವ - ಕೆಳಮುಖವಾಗಿಯೂ, ವರ್ಧಿತುಂ - ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ತೆ - ನಿನಗೆ,
 ಶಕ್ತಿಃ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಅಪ್ಪಿ - ಉಂಟು, ತಸ್ಮಾತ್ - ಅದರ ದೆಹಿಯಿಂದ, ಹೇಗಿರಿಸತ್ತಮ - ಎಲೈ
 ಗಿರಿವರನೇ ! ತ್ವಾ-ನಿನ್ನನ್ನ, ಸಂಚೋದಯಾಮಿ-ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಉತ್ಪಿಪ್ಪ-ಹೊರಡು(ವಿಳು) ||೯೪||
 ಸಃ - ಆ ನಾನು ಹೇಳಿದ, ಏಷಃ - ಈ, ವೀರೈವಾ-ಶೂರನಾಗಿರುವ, ಕಪಿತಾರ್ಥೂಲಃ - ಕಬಿವರನಾದ,
 ಹನೂಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ-ಸೇತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕೋಣ ವೆಂಬ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾ
 ರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಭೀಮಕರ್ಮಾ - ಭಯಂಕರವಾದ ಕೆಲಸಮಾಡುವವನಾಗಿ, ಖಂ - ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
 ಕುರಿತು, ಅಪ್ಲುತಃ-ಹಾರಿದವನಾಗಿ, ತ್ವಂ ಉಪರಿ - ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ, ಏತಿ - ಬರುತ್ತಲಿದಾನೆ || ೯೫ ||
 ಇಹ್ವಾಪ್ತಕು - ಇಹ್ವಾಪ್ತಕುಮಹಾರಾಜನ, ಕುಲ - ವಂಶವನ್ನು (ವಂಶದ ಅರಸಿಗೆ) ವರ್ಮನಃ - ಅನು
 ಸರಿಸಿ ಹರವ, (ಸೇವಕನಾದ) ಅಸ್ಯ - ಈ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಸಾಹ್ಯಂ - ಸಹಾಯವು, ಮಯಾ -
 ನನ್ನಿಂದ, ಕಾರ್ಯಾ - ಮಾಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದು, ಹಿ - ಏತಕ್ಕಿಂದರೆ, ಇಹ್ವಾಪ್ತಕವಃ - ಇಹ್ವಾಪ್ತಕು ಕುಲ
 ದರವು, ಮಮ - ನನಗೆ, ಪೂಜ್ಯಾಃ - ಮಾನ್ಯರು, ತವಪರಂ - ನಿನಗಾದರೋ, ಪೂಜ್ಯತಮಾಃ -
 ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನನೀಯರು ||೯೬|| ಇಹ್ವಾಪ್ತಕಂ - ನನಗೆ, ಸಾಚಿವ್ಯಂ - ಬತ್ತಾಸೆಯನ್ನು, ಕುರು -

ಎಲೈ ಗಿರಿವರನೇ ! ಮೇಲೂ ಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಕೆಳಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಅಡ್ಡವಾಗಿಯೂ,
 ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು, ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಪರ್ವ
 ತರಾಜನೇ! ಹೊರಡು ||೯೪|| ಭಯಂಕರವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೆನಿಸಿರುವ ಕಪಿ
 ರನ್ನಾದ ಈ ಹನುಮಂತನು ಇಗೋ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ
 ಮುಗಿಲೋಳಗೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೯೫|| ಈಹ್ವಾಪ್ತಕು ಕುಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾ
 ಮನಿಗೆ ಸೇವಕನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾರುತಿಗೆ ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಹಾಯವನ್ನು
 ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಅದು ಏಕೆ, ಎಂಬೆಯೋ ? ಅಯ್ಯಾ ! ಇಹ್ವಾಪ್ತಕು ಕುಲದ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ
 ನನಗೆ *ಪೂಜ್ಯರೆನಿಸಿದಾರೆ. * ನಿನಗಂತೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಾರ್ಹರು ||೯೬|| ಅಯ್ಯ

* ಇಹ್ವಾಪ್ತಕುಕುಲದವರಾದ ಬೆಳೆದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಸತಿಯು ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದ
 ಲೂ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕ್ಷತರಿಸುವಾಗ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಡಿಬರುವ ವೇಳೆ ಈ ಮಾರು
 ತಿಯು ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುದೇವನು ನಿನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಪೂರ್ಣಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಈತನು
 ಪೂಜ್ಯ ತಮನಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ತಿಳಿಕ.

ಕುರು ಸಾಚೆವೈ ಮಸ್ಮಾಕಂ ನ ನಃ ಕಾರ್ಯ ಮತಿಕ್ರಮೇತ್ |
 ಕರ್ತವ್ಯ ಮಕೃತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸತಾಂಮನ್ಯು ಮುದೀರಯೇತ್ ||೯೭||
 ಸಲಿಲಾ ದೂರ್ವ್ಯ ಮುತ್ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠ ತ್ವೇಷ ಕಪಿಸ್ತ್ವಯಿ |
 ಅಸ್ಮಾಕ ಮತಿಥಿಕ್ಷೈವ ಪೂಜ್ಯಶ್ಚ ಪ್ಲವತಾಂವರಃ ||೯೮||
 ಚಾಮಿಕರ ಮಹಾನಾಭ ದೇವಗಂಧರ್ವಸೇವಿತ |
 ಹನೂಮಾಂ ಸ್ತ್ವಯಿ ವಿಶ್ರಾಂತ ಸ್ತುತ ಶೈಷಂ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ||೯೯||
 (ಸ ಏಷ ಕಪಿಕಾರ್ಧೂಲ ಸ್ತ್ವಯಿ ಮುಪಯೇತಿ ವೀರೈವಾನ್)

ಮಾಡ, ಕಾರ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯವು, ನಾತಿಕ್ರಮೇತ್ - ಮಿಂಚಿಹೋಗಿ ಬಾರದು, ಕರ್ತವ್ಯಂ - ಅವ
 ಕ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ, ಕಾರ್ಯಂ - ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ ರೂಪವಾದ ಕೆಲಸವು, ಅಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡದೆ
 ಹೋದರೆ, ಸತಾಂ - ಸಸ್ಯುರುಷರಿಗೆ, ಮನ್ಯು - ಸಿಟ್ಟನ್ನು, ಉದೀರಯೇತ್ - ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ||೯೭||
 ಸಲಿಲಾತ್ - ನೀರನ್ನಿಟ್ಟು, ಉರ್ವ್ಯಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆ, ಉತ್ತಿಷ್ಠ - ಏಳು (ತಲೆಯನ್ನು ತೋರು)
 ಏಷಃ - ಈ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೆಯನು, ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠತು - ಇಳಿದುನಿಲ್ಲಲಿ, ಪ್ಲವತಾಂ-ಹಾರಿ
 ಹೋಗುವವರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಉತ್ತಮನಾದ ಈ ಮಾರುತಿಯು, ಅಸ್ಮಾಕಂ - ನಮಗೆ ಅತಿಥಿಕ್ಷೈವ-
 ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೋಗ್ಯವಾದ ಅಭ್ಯಾಗತನೂ ಹೌದು, ಪೂಜ್ಯಶ್ಚ - ಮರ್ಯಾದಾರ್ಹನೂ ಹೌದು || ೯೮ ||
 ಚಾಮಿಕರ - ಚಿನ್ನದ, ಮಹಾನಾಭ - ರೊಡ್ಡಕೋಡುಗಲಿಜವನಾಗಿ, ದೇವ - ದೇವತೆಗಳೆಂಬಲೂ,
 ಗಂಧರ್ವ - ಗಂಧರ್ವರೆಂಬಲೂ, ಸೇವಿತ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯೇ ! ಹನೂಮಾನ್ - ಈ ಅಂಜನೇ,
 ಯಸು, ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಃ - ಬಿಳಿಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ತತಃ - ಅನೇಲಿ,
 ಶೈಷಂ - ಮಿಕ್ಕಿರುವ ದಾರಿಯನ್ನು, ಗಮಿಷ್ಯತಿ - ದಾಟಿಹೋಗುವನು (ಸಃ - ನಾನುಹೇಳಿದ, ಏಷಃ -
 ಈ, ಕಪಿಕಾರ್ಧೂಲಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಹನುಮರು, ತ್ವಯಿಮುದು - ಇಗೋ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ, ವೀರೈವಾನ್ -
 ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮ ಕಾಲಿಯಾಗಿ, ಏತಃ - ಹೋಗುತಲಿದಾನೆ) ||೯೯|| ಕಾಕುತಸ್ಥಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ
 ಆಸ್ಥಕಂಸ್ಯಾಚ - ಸೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ದಯೆಯನ್ನೂ, ಮೈಥಿಲ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ

ಪರ್ವತೋತ್ತಮ ! ಮಾರುತಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಂದುಬಾರದ ಹಾಗೂ, ನಾವೀಗ ಆತನಿಗೆ
 ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸತ್ಕಾರದ ಸಮಯವು ಮಿಂಚಿಹೋಗದ ಹಾಗೂ, ನೀನೀಗ ನಮಗೆ ಸಹಾ
 ಯ ಮಾಡು, ಸತ್ಪರುಷರಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಯಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ
 ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು ||೯೭|| ತೇಲುವಳ
 ಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ನೀನು ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಇರೋಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತುಸನೇಲಕ್ಕೆ ಏಳು,
 ಈ ಅಂಜನೆಯನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ನಮಗೆ ಈಗ ಈ ಮಾರುತಿಯು
 ಅತಿಥಿಯಾಗಿ, ಪೂಜ್ಯನೆನಿಸಿರುವನು. || ೯೮|| ಸುರ್ವಣಮಯ ನಾದ ನಾಭಿ ಅಥವಾ ಶಿಖಗೆ
 ವುಳ್ಳವನಾಗಿ ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡತಲಿರುವ ಎಲೈ ಗಿರಿವರನೇ ? ಈ
 ಹನುಮಂತನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ
 ಉಳಿದಿರುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಾರಿ ಹೋಗುವನು (ಇಗೋ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ
 ಲಿರುವ ಈಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡು) ||೯೯|| ಎಲೈ ಮೈನಾಕನೇ! ಕಕುತಸ್ಥರಾಯನ

ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಸ್ಯಾ ನೃಕಂಸ್ಯಂಚ ಮೈಥಿಲ್ಯಾಶ್ಚ ವಿವಾಸನಂ |
 ಶ್ರಮಂ ಚ ಪ್ಲವಗೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯೋತ್ಥಾತು ಮರ್ಹಸಿ ||೧೦೦|| ||
 ಹಿರಣ್ಯ ನಾಭೋ ಮೈನಾಕೋ ನಿಶಮ್ಯ ಲವಣಾಂಭಸಃ ||
 ಉತ್ಪಪಾತ ಜಲಾ ತ್ಸೂರ್ಣಂ ಮಹಾದ್ರುಮ ಲತಾಯುತಃ ||೧೦೧|| ||
 ಸ ಸಾಗರ ಜಲಂ ಭಿತ್ವಾ ಒಭೂವಾಭ್ಯುತ್ಥಿತ ಸ್ತ ದಾ |
 ಯಥಾ ಜಲಧರಂ ಭಿತ್ವಾ ದೀಪ್ತರಶ್ಮಿ ರ್ದಿವಾಕರಃ ||೧೦೨|| ||
 ಸ ಮಹಾತ್ಮಾ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಪರ್ಯತ ಸ್ಸಲಿಲಾವೃತಃ |

ವಿವಾಸನಂಚ - ದೇಶಾಂತರ ವಾಸವನ್ನೂ, ಪ್ಲವಗೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಕುಪಿರನಾದ ಹನುಮನ, ಶ್ರಮಂಚ - (ಸವ್ಯಮಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ನಿರಾಲಂಬವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ) ಈ ಪ್ರಯಾಸವನ್ನೂ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಉತ್ಥಾತು - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು, ಮರ್ಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು ||೧೦೦|| || ಹಿರಣ್ಯನಾಭಃ - ಚೆನ್ನದ ಕೋನುಳ್ಳ, ಮೈನಾಕಃ - ಮೈನಾಕ ಪರ್ವತನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಲವಣಾಂಭಸಃ - ಸಮುದ್ರರಾಜನ, (ಉಪ್ಪಿನಕಡಲಿನ) ಜಲಾತ್ - ನೀರಿನೊಳಭಾಗ ವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ತ್ಸೂರ್ಣಂ - ಬೇಗನೆ, ಮಹಾದ್ರುಮ - ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಲತಾ-ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಯುತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಉತ್ಪಪಾತ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ||೧೦೧|| || ದೀಪ್ತರಶ್ಮಿ - ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಕಿರಣಪುಳ್ಳ, ದಿವಾಕರಃ - ಸೂರ್ಯನು, ಜಲಧರಂ - ಮೇಘವನ್ನೂ, ಭಿತ್ವಾ- ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಯಥಾ-ಹೇಗು (ಇಷ್ಟುತ್ಥಿತ-ಉಪಿಸುತ್ತ ನೆಯೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ) ಸಃ-ಆ ಮೈನಾಕನೂ, ಸಾಗರಜಲಂ-ಕಡಲಿನ ನೀರ ನ್ನೂ, ಭಿತ್ವಾ- ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಭ್ಯುತ್ಥಿತಃ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಒಭೂವ-ಇದ್ದನು ||೧೦೨|| || ಯಥಾ-ಯಥಾ - ಸೂರ್ಯನು ಸಮಯಕ್ಕೆ, ಸಂಕಾಶ್ಯಃ - ಸಮಾನಗಳೆನಿಸಿ, ಆಕಾಶಂ - ಅಂತರಿಕ್ಷ ವನ್ನೂ, ಅಲಿಖ್ನಿರಿವ - ಕೊರೆಯುತ್ತಲಿವೆಯೋಂಬುತ್ತಿರುವ, ಸಕಿನ್ನರಮಹೋರಗೈಃ - ಕಿನ್ನರರು, ಮಹಾನಾಗನು ಇವರಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಶಾತಕುಂಭಮಯೈಃ - ಸುವರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವ, ಶೃಂಗೈಃ- ಕೋಡುಗಳಿಂದ. (ಉಪಲಕ್ಷಿತಃ - ಕೂಡಿರುವ) ಸಃ - ಆ, ಮಹಾತ್ಮಾ - ತೋರವಾದ ಮಯ್ಯುಳ್ಳ,

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ನ್ಯಾಯವಾದ ನಡತೆಯನ್ನೂ, ಎಂದರೆ ಸೀತೆಯ ವಿಧವಾದಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಕನಿಕರವನ್ನೂ, ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ಬದುಕಿರುವ ದೇಶಾಂತರವಾಸದ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಜನೇಯನು ಪಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರಮವನ್ನೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ನೀನು ಬೇಗನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾಗು ||೧೦೦|| || ಎಂದ ಸಮುದ್ರರಾಜನ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾದ ಮೈನಾಕನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿ, ಸಾಗರದ ಜಲದೊಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ||೧೦೧|| || ಆಗ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುವ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಘಮಂಡಲವನ್ನೂ ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಹಾಗೆ, ಆ ಮೈನಾಕನು ಸಮುದ್ರ ಜಲವನ್ನೂ ಭೇದಿಸುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಲೆದೋರಿದನು ||೧೦೨|| || ತೋರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಅಮೈನಾಕನು-ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನೀರಿನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಸಮುದ್ರನು ಬೇಗನೆ ಹೊರವಡುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ತಿರು, ತನ್ನ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಾಣ

ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಶೃಂಗಾಣಿ ಸಾಗರೇಣ ನಿಯೋಜಿತಃ ||೧೦೩||
 ಶಾಂತಕುಂಭ ಮಯೈಶ್ಶೃಂಗೈ ಸ್ಸಕಿನ್ನರ ಮಹೋರಗೈಃ |
 ಆದಿತ್ಯೋದಯ ಸಂಕಾಶೈ ರಾಲಿಖದ್ಭಿ ರಿವಾಂಬರಂ ||೧೦೪||
 ತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದೈ ಶೃಂಗೈಃ ಪರೈತಸ್ಯ ಸಮುತ್ಥಿತೈಃ |
 ಆಕಾಶಂ ಶಸ್ತ್ರಸಂಕಾಶ ಮಭವತ್ಕಾಂಚನ ಪ್ರಭಂ || ೧೦೫ ||
 ಜಾತರೂಪ ಮಯೈ ಶೃಂಗೈ ಭ್ರಾಜಮಾನೈ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭೈಃ |
 ಆದಿತ್ಯ ಶತ ಸಂಕಾಶ ಸ್ನೋಭವದ್ಗಿರಿ ಸತ್ತಮಃ ||೧೦೬||
 ತಮುತ್ಥಿತ ಮಸಂಗೇನ ಹನೂಮಾ ನಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಂ |

ಸಲಿಲಾವೃತಃ-ನೀರಿಸಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಪರ್ವತಃ- ಮೈನಾಕನು, ಸಾಗರೇಣ - ಸಮುದ್ರ ರಾಜನಿಂದ, ನಿಯೋಜಿತಃ - ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಶೃಂಗಾಣಿ - ತನ್ನ ಕೋಡುಗಳನ್ನು, ದರ್ಶಯಾಮಾಸ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿದನು ||೧೦೩-೧೦೪||

ತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದೈಃ - ಪುಟದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಚಿನ್ನವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸಮುತ್ಥಿತೈಃ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ (ಮುಗಿಲಿನವರೆಗೆ ಬಂದ) ಪರ್ವತಸ್ಯ - ಮೈನಾಕನ, ಶೃಂಗೈಃ - ಕೋಡುಗಳಿಂದ, ಶಸ್ತ್ರಸಂಕಾಶಂ - ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ಸಮಾಗಿದ್ದ, ಆಕಾಶಂ - ಅಂಬರವು, ಕಾಂಚನ ಪ್ರಭಂ- ಚಿನ್ನದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು, ಅಭವತ್ - ಆಯಿತು ||೧೦೫|| ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೈಃ - ಸ್ವಭಾವಿಕವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭ್ರಾಜಮಾನೈಃ - ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಜಾತರೂಪಮಯೈಃ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ಶೃಂಗೈಃ - ಕೋಡುಗಳಿಂದ, ಸು - ಆ, ಗಿರಿಸತ್ತಮಃ - ಗಿರಿವರನು, ಆದಿತ್ಯ - ಸೂರ್ಯ, ಶತ - ನೂರುಮಂದಿಯೊಡನೆ, ಸಂಕಾಶಃ - ಸಮನೆಸಿದವನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು ||೧೦೬|| ಹನೂಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅಸಂಗೇನ - ಅಸಹಾಯದಿಂದ, ಉತ್ಥಿತಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ, ಲನೂತೋಯಸ್ಯ - ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನ, ಮಧೈ - ನಡುವೆ, ಅಗ್ರತಃ - ತನಗೆ ಎದುರಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ನಿಂತಿರುವ, ತಂ - ಆ ಮೈನಾಕನನ್ನು, (ಆಲೋಕ್ಯ - ನೋಡಿ) ಅಯಂ - ಇದು, ವಿಘ್ನಃ - (ತನ್ನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ) ಅಡ್ಡಿಯು, ಇತಿ - ಇಂತಂದು, ನಿಶ್ಚಿತಃ - ಗೊತ್ತು

ಬರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದನು ||೧೦೩|| || ಆ ಶಿಖರಗಳು ಸುವರ್ಣಮಯಗಳಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಕಿನ್ನರರು, ಸರ್ಪ ಮುಂತಾದವರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶಮಂಡಲವು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಮತ್ತು-ಕೋಡುಗಳು ಮುಗಿಲವಂಡಲವನ್ನು ಕೊರೆಯುವಂತಿದ್ದವು. ||೧೦೪|| || ಪುಟವಿಟ್ಟು ಶೋಧಿಸಿದ ಭಂಗಾರದಂತೆ ಸುಳವಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಆಪರ್ವತದ ಶಿಖರಗಳು ಆಕಾಶದವರೆಗೂ ಬೆಳವಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊದಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಭೋಮಂಡಲವು ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವಂತೆಯೂ, ಸುವರ್ಣಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು ||೧೦೫|| ತಾನೇತಾನಾಗಿ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಭೂತರಾಜನಾದ ಆ ಮೈನಾಕನು, ನೂರಾರು ಸೂರ್ಯರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ್ದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೦೬|| || ಆಗಲಾ ಹನುಮಂತನು-ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ, ಸರನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತ ಆ ತೋರವಾದ

ಮಧ್ಯ ಲವಣ ತೋಯಸ್ಯ ವಿಘ್ನೋಯ ಮಿತಿ ಸಿಂಹಿತಃ ||೧೦೬|| ||
 ಸ ತ ಮುಚ್ಛ್ರಿತ ಮತ್ಯರ್ಥಂ ಮಹಾ ವೇಗೋ ಮಹಾ ಕಪಿಃ |
 ಉರಸಾ ಪಾತಯಾಮಾಸ ಜೇಮೂತ ಮಿವ ಮಾರುತಃ ||೧೦೭|| ||
 ಸ ತದಾ ಪಾತಿತ ಸ್ತೇನ ಕಪಿವಾ ಪರೈತೋತ್ತಮಃ |
 ಬುದ್ಧಾನ್ವಿತಸ್ಯ ಕವೇರೈಗಂ ಜಹರ್ಷ ಚ ನನಂದಚ ||೧೦೮|| ||
 ತ ಮಾಕಾಶಗತಂ ವೀರ ಮಾಕಾಶೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಃ |
 ಪ್ರೀತೋ ಹೃದ್ಯಮನಾ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ಪರೈತಃ ಕಪಿಂ |
 ಮಾನುಷಂ ಧಾರಯಾ ರೂಪ ಮಾತ್ರನ ಶಿಖರೇ ಸ್ಥಿತಃ ||೧೦೯|| ||

ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ||೧೦೬|| ||ಮಹಾವೇಗಃ-ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ-ಕೊರನಾದ ಅಂಜನೇ-
 ಯನು, ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ಅಧಿಕವಾಗಿ, ಉಚ್ಛ್ರಿತಂ - ಉದ್ದಕ್ಕೇ ನಿಂತಿರುವ, ತಂ - ಆ ಮೈನಾಕನನ್ನು,
 ಮಾರುತಃ - ವಾಯುವು, ಜೇಮೂತಮಿವ - ಮೋಡವನ್ನು (ಬೆಟ್ಟವನ್ನು) ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಉರಸಾ -
 ಎದೆಯ ವೇಗದಿಂದ, ಪಾತಯಾಮಾಸ - ಉರುಳಿಸಿದನು ||೧೦೭|| ||ತೇನ-ಆ, ಕಪಿವಾ-ಅಂಜನೇಯನಿಂದ,
 ಪಾತಿತಃ - ಉರುಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಃ - ಆ, ಪರ್ವತೋತ್ತಮಃ - ಗಿರಿವರನು, ತದಾ - ಆಗ, ತಸ್ಯ-ಆ, ಕವೇಃ-
 ಅಂಜನೇಯನ, ವೇಗಂ - ವೇಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಬುದ್ಧಾನ್ವಿತ - ಅರಿತು, ಜಹರ್ಷಚ - (ಕೋರದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂ-
 ಚದಿಂದ) ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟನು, ನನಂದಚ-ಮನದೊಳಗೂ ಆನಂದಿಸಿದನು ||೧೦೮|| ||ಪರ್ವತಃ- ಮೈನಾ-
 ಕನು, ಆಕಾಶಗತಂ - ಆಕಾಶಗಮನವುಳ್ಳ, ವೀರಂ - ಕೊರನಾದ, ತಂಕಪಿಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕು-
 ರಿತು, ಆಕಾಶ - ಅಂಬರದಲ್ಲಿಯೇ, ಸಮುಪಸ್ಥಿತಃ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದವನಾಗಿ, ಮಾನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯ-
 ರ ಸಂಬಂಧವಾದ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವನ್ನು, ಧಾರಯಾ - ತಾಳಿದವನಾಗಿ, ಅತ್ಯುತಃ - ತನ್ನ, ಶಿಖರೇ,
 ಕೋಡಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತವನಾಗಿ, ಪ್ರೀತಃ - (ಆತನ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ) ತೃಪ್ತನಾದ ಕಾರಣವೇ-
 ಹೃದ್ಯಮನಾಃ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು, ಅ-
 ಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು ||೧೦೯|| ಹೇವಾನರೋತ್ತಮ - ಎಲೈ ವಾನರವೀರನೇ! ತ್ವಂ-ನೀನು, ದುಷ್ಕರಂ-

ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ, ಓಹೋ! ಇದೇನೋ ನನ್ನ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬಂದಿತೆಂದು
 ನೆನೆದು ||೧೦೬|| ||ಕೂಡಲೇ, ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕಪಿ ವೀರನಾದ ಅಂಜ-
 ನೇಯನು ಕಡಲಿನ ತಳದಿಂದ ಮುಗಿಲಿನ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಜಿಳಿಯು ನಿ-
 ತಿರುವ ಆಬೆಟ್ಟವನ್ನು, ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಮೋಡಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ತೂರಿ ಕೆದರುವ ಹಾಗೆ,
 ಎದೆಯಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಉರುಳಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧೦೭|| ||ಆ ಮೂರುತಿಯು ಎದೆಯ ಹೊ-
 ಯಿಲಿನಿಂದ ತಲೆಕೆಳಗಾಗುವಂತಾದ ಮೈನಾಕನು, ಆತನ ವೇಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಚಮುಕಿತನಾ-
 ದುದಲ್ಲದೆ, ಹೊರಗೆ ರೋಮಾಂಚವನ್ನು ತಾಳಿ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಭರಿತನಾದನು ||
 ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಯ್ದು, ಹೊರಟುಬರುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ವೀರನಾದ
 ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಇದಿರೊಡ್ಡು, ಸಂತುಷ್ಟಾಂತ ರಂಗನಾದ ಮೈನಾಕನು ಮಾನುಷರೂಪ-
 ವನ್ನು ತಾಳಿ, ತನ್ನ ಶಿಖರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂ-
 ತಂದನು ||೧೦೯|| ಎಲೈ ವಾನರ ವೀರನೇ! ನಿರಾಲಂಬವಾದ ಈ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀನು

ದುಷ್ಕರಂ ಕೃತವಾ ನ್ಕರ್ಮ ತ್ವ ಮಿದಂ ವಾಸರೋತ್ತಮ |
 ನಿಪತ್ಯ ಮಮ ಶೃಂಗೇಷು ವಿಶ್ರಮಸ್ಯ ಯಥಾಸುಖಂ ||೧೦೫||
 ರಾಘವಸ್ಯ ಕುಲೇ ಜಾತೈ ರುದಧಿಃ ಪರಿವರ್ಧಿತಃ |
 ಸ ತ್ವಾಂ ರಾಮಹಿತೇ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯತಿ ಸಾಗರಃ ||೧೦೬||
 ಕೃತೇಚ ಪ್ರತಿಕರ್ತವ್ಯ ಮೇಷ ಧರ್ಮ ಸ್ವನಾತನಃ |
 ಸೋಽಯಂ ತತ್ಪ್ರತಿಕಾರಾರ್ಥೀ ತ್ವತ್ತ ಸ್ತಂ ಮಾನ ಮರ್ಹತಿ ||೧೦೭||

ಹರರು ಮಾಡಲಸದಳವೆಸಿಸಿದ, ಇದಂ - ಈ ಆಕಾರಯಾನರೂಪವಾದ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕೃತ
 ವಾ - ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಶೃಂಗೇಷು - ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಪತ್ಯ - ಉಳಿದು
 ಕೊಂಡು, ಯಥಾಸುಖಂ - ನಿನಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವಂತೆ, ವಿಶ್ರಮಸ್ಯ - ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊ
 ಳು || ೧೦೫ || ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಕುಲೇ - ಮನೆತನದಲ್ಲಿ, ಜಾತೈಃ - ಹುಟ್ಟಿದ ಅರಸರಿಂದ, ಉದ
 ಧಿಃ - ಸಮುದ್ರನು, ಪರಿವರ್ಧಿತಃ - ಮೇಲ್ದೈಯನ್ನು ಪಡೆದವನು (ಬೆಳೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು) (ಇತಃ - ಆದ
 ಕಾರಣವೇ) ಸಃ - ಆ, ಸಾಗರಃ - ಸಮುದ್ರನು, ರಾಮ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಹಿತ - ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡು
 ವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಯುಕ್ತಂ - ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರಾವ, ತ್ವಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯರ್ಹಯತಿ - (ಹುಕುಲ ಪ್ರಶ್ನಾ
 ದಿಗಳಿಂದ) ಪ್ರಜ್ಞಿಸುತ್ತದಿವಾನ್ ||೧೦೬||

ಕೃತೇಚ - ಬೇರೊಬ್ಬನು ತನಗೆ ಉಪಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಕರ್ಮವ್ಯಂ - ತಾನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ
 ಉಪಕರಿಸಲೇಬೇಕು, ಮೇಷ - ಹೀಗೆಂಬುದು, ಸಮರ್ಹತಃ - ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಿರುವ, ಧರ್ಮ - ಧರ್ಮ
 ವು (ನಡತೆಯು), ಸಃ - ಅಂತಹ ಧರ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಇಯಂ - ಈ ಸಮುದ್ರನು, ತತ್ -
 ತಾನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಆ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ, ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ - ಬದಲಾಗಿ ನಿನಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು, ಅರ್ಥೀ - ಮಾಡ
 ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ತ್ವತ್ತಃ - (ತಾನುಮಾಡುವ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು
 ಸುವ) ನಿನ್ನ ದೆಣಿಯಿಂದ, ಸಮ್ರಾಂ - ತನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನು (ತಾನು ಮಾಡದೆಂಬ ತೃಪ್ತಿರೂಪವಾದ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಲಿರುವುದು ಸದರಿಗ ಅಂದಳವೆಸಿಸಿದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಆದು
 ದರಿಂದ ನನ್ನ ಈ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು, ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು,
 ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸುಖವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊ ||೧೦೫|| ನಿಮ್ಮೊಡೆಯನಾದ
 ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂರ್ವಪುರುಷರಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರನು ವಿಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು. ಆದು
 ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿ ಹೊರಟಿರುವ ನಿನಗೆ ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು
 ಬಯಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಆದರಿಸುತ್ತಲಿರು
 ವನು ||೧೦೬|| ಅಯ್ಯಾ! ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪೂರ್ವಪುರುಷರೆಸಗಿದ ಉಪಕಾರವು ಬಹು
 ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದಾದರೂ, ಅದನ್ನು ಮರೆತುದೆ ನೆನಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಮುಯ್ಯಿಗೆ ಮು
 ಯ್ಯೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಬಹು ಪುರಾತನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದ ಸತ್ಯವಾದ ಧರ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿ
 ಸಿ, ಆಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ಆತನ
 ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ನೀನು ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಆತನು ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆ
 ದಂತಾಗುವುದು. ಇದೇ ಆತನ ಬಯಕೆ ||೧೦೭|| ಎಲೈ ಕಪಿವರ್ಧನೇ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವ

ತ್ವ ನ್ನಿಮಿತ್ತ ಮನೇನಾಹಂ ಬಹುಮಾನಾ ತ್ವಚೋದಿತಃ |
 ತಿಷ್ಠತ್ಯಂ ಕಪಿ ಕಾರ್ಧೂಲ ಮಯಿ ವಿಶ್ರಮ್ಯ ಗಮ್ಯತಾಂ ||೧೧೫||
 ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಂ ಚಾಪಿ ಕಥಮೇಷಃ ಸಮಾಪ್ನುತಃ |
 ತವ ಸಾನುಷು ವಿಶ್ರಾಂತ ಶೈಷಂ ಪ್ರಕ್ರಮತಾ ಮಿತಿ ||೧೧೬||
 ತದಿದಂ ಗಂಧವತ್ಸ್ವದು ಕಂದಮೂಲ ಫಲಂ ಬಹು |
 ತದಾಸ್ವಾಧ್ಯ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಶ್ರಾಂತೋ ನು ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ||೧೧೭||
 ಆಸ್ಮಾಕ ಮಪಿ ಸಂಬಂಧಃ ಕಪಿ ಮುಖ್ಯ ತ್ವಯಾಸ್ತಿಮೈ |

ಬಹುಮಾನವನ್ನು), ಅರ್ಹತಿ - ಪಡೆದುಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ||೧೧೫|| ಏಷಃ - ಈ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇ
 ಯನು, ಯೋಜನಾನಾಂ - ಗಾವುಡಗಳ, ಶತಂಚಾಪಿ - ನೂರನ್ನೂ, ಸಮಾಪ್ನುತಃ - ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿ
 ರುವನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಸಾನುಷು - ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ (ಬರಿಗಳಲ್ಲಿ) ವಿಶ್ರಾಂತಃ - ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವನಾ
 ಗಿ, ಶೇಷಂ - ಉಳಿದ ಹಾದಿಧುನ್ನು, ಪ್ರಕ್ರಮತಾಂ - ದಾಟಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಅನೇನ - ಈ
 ಸಮುದ್ರಾನಿಂದ, ತ್ವನ್ನಿಮಿತ್ತಂ - ನಿನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ, ಬಹುಮಾನಾತ್ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವಬು
 ದ್ಧಿಯಿಂದ, ಪ್ತುಚೋದಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೇ. ಹೇಕಪಿತಾರೋಽಲ - ಎಲೈ ಹರಿವರನೇ ! ತ್ವಂ - ನೀ
 ನು, ತಿಷ್ಠ - ನಿಲ್ಲು, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಮ್ಯ - ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಗಮ್ಯತಾಂ - ಮುಂದಕ್ಕೆ
 ಹೊರಡುವವನಾಗು ||೧೧೫-೧೧೬|| ಗಂಧವತ್ - ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿರುವ, ಸ್ವದು - ಸವಿಯಾದ,
 ಕಂದ - ಗಡ್ಡೆ, ಮೂಲ - ಬೇರು, ಫಲಂ - ಹಣ್ಣು, ತತ್ - ಅದೊಲ್ಲವೂ, ಬಹು - ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ಇ
 ದಂ - ಈ ಸೆನ್ನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಹೇ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ, ತತ್ - ಅದನ್ನೆಲ್ಲ, ಆಸ್ವಾಧ್ಯು-
 ಸವಿದು, ವಿಶ್ರಾಂತಃ - ಶ್ರಮರಹಿತನಾಗಿ, ಗಮಿಷ್ಯಸಿ - ಹೊರಡುವಿಯಂತೆ ? (ಅನುಗಮಿಷ್ಯಸಿ -
 ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸು ||೧೧೬|| (ಕಿಂಚ.ಮತ್ತು) ಹೇಕಪಿಮುಖ್ಯ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ !
 ಸ್ವಪೂಜಿಸೋದನೆ ಆಸ್ತುಕಮುಖ - ನಮಗೂ, ಮಹಾಗುಣ - ಸತ್ಪುರುಷರ, ಪರಿಗ್ರಹಃ - ಆತಿಥಿಭಾ
 ವದಸ್ವೀಕಾರವುಳ್ಳ, ತ್ರಿಮಲೋಕೇಷು - ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತಃ - ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಸಂಬಂಧಃ -

ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಲೇ "ಆಯ್ಯಾ ವೈನಾಕ ! ಇದಕೋ, ಅಂಜನೆಯನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗು
 ತಲೆದಾನೆ, ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ತರುವಾಯ ಉಳಿದಿರುವ
 ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟಿಕೊಳ್ಳಲಿ" ಎಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆದರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರನೇ
 ಸಮುದ್ರರಾಜನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ ಇದಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಿಶ್ರ
 ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸು ||೧೧೬|| ಇದಕೋ, ಈ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸುವಾ
 ಸನಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಬಹುರುಚಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗಡ್ಡೆ, ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು
 ಹೂವೂ ಸಹ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಜೇನ್ನಾಗಿಸುವುದು,
 ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಿಯಂತೆ ||೧೧೬|| ಅಯ್ಯ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಾರುತಿ! "ಸಮುದ್ರನೇನೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ, ಅದರಿಂದ ಫೇನುನನ್ನ
 ನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಪ್ತೇ ಹೊರತು ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ" ಎಂದು
 ನನೆಯ ಬೇಡ, "ಮಹಾಶ್ವರನ್ನು ಲೂಜಿಸುವುದು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನ್ಯವೇ."

ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸ್ತ್ರೀಯ ಲೋಕೇಷು ಮಹಾಗುಣ ಪರಿಗ್ರಹಃ ||೧೦೪||

ವೇಗಮತಃ ಪ್ಲವಂತೋ ಯೇ ಪ್ಲವಗಾ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ತೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯತಮಂ ಮನ್ಯೇ ತ್ವಾ ಮಹಂ ಕಪಿ ಕುಂಜರ ||೧೦೫||

ಅತಿಥಿಃ ಕಿಲ ಪೂಜಾರ್ಹಃ ಪ್ರಾಕೃತೋಪಿ ವಿಜಾನತಾ |

(ನಿನ್ನಂಥ ಮಹಾತ್ಮನು ಅತಿಥಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿಯೂ, ನಮ್ಮಂಥವರು ನಿನ್ನಂತಹವನನ್ನು ಅತಿಥಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇರುವ) ಸಂಬಂಧವು, ಅಸ್ತಿವೈ-ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ ? (ರಾಮಾನುಜಿಯ) ಮಹಾಗುಣ-ಸಾಧುಗಳಿಗೆ, ಪರಿಗ್ರಹಃ- (ಬಂದವರನ್ನು ಅತಿಥಿಭಾವದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವ) ಸಂಬಂಧಃ-ಸಂಬಂಧವು, ತ್ರಿಷುಲೋಕೇಷು-ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ, ಅಸ್ತಿವೈ-ಇದೆಯಷ್ಟೆ, (ಗೋವಿಂದರಾಯ) *ಮಹಾಗುಣ-ವಾಯುವಿನಿಂದ, ಪರಿಗ್ರಹಃ-ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಾದುದು (ನಿನಗೆ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆ ಅದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿಗೂ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದಾದಂಥ) ಸಂಬಂಧಃ ಪ್ರತಿಬಂಧವು, ತ್ರಿಷುಲೋಕೇಷು - ಮೂರಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತಃ-ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿ, ಅಸ್ತಿವೈ-ಇದ್ದೇಇದೆ (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥೇಯ) ||೧೦೪|| ಹೇಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಎಲೈ ವಾಯು ಕುಮಾರನಾದ, ಕಪಿಕುಂಜರ - ಕುಬ್ರೀದ್ರನೇ ! ವೇಗಮತಃ - ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ಲವಂತಃ - ಹಾರುವವರಾಗಿಯೂ, ಯೇ - ಯಾವ (ಎಷ್ಟುಮಂದಿ) ಪ್ಲವಗಾಃ - ಕಪಿವೀರರು, (ಸುತಿ - ಇವರೇ ಯೋ) ತೇಷಾಂ - ಅವರೊಳಗೆಲ್ಲ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಮುಖ್ಯತಮಂ - ಅಗ್ರೇಸರ ನನ್ನಾಗಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಮನ್ಯೇ - ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧೦೫|| (ಕುಚ-ಇಷ್ಟವೂತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಅಥವಾ:—ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ) ಪ್ರಾಕೃತಃ - (ಯಾವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ) ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವ, ಅತಿಥಿಃ - ಅಭ್ಯಾಗತನಾಗಿ ಬಂದವನು ಕೂಡ, ಧೃತ್ಯಂ - ಪುಸ್ತಕವನ್ನು, ಜ್ಞಾನವಾನೇಶ - ವಿಚಾರಮಾತೃತಲಿರುವ (ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಶೆಯುಳ್ಳ) ವಿಜಾನತಾ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದುಪಡಿಸಿದ, ಪೂಜಾರ್ಹಃ - ಸತ್ಕಾರ

ಹಾಗೆ ಮೂಲೋಕದ ಮಾನ್ಯತೆಗೊಳಗಾದ ಮಾನ್ಯ ಸಂಬಂಧವು ನಿನೊಡನೆ ನಮಗೂ ಉಂಟು, ಆದುವರಿಂದ ಅನಾದರಿಸಬೇಡ || ೧೦೪ || ಎಲೈ ಕಪಿ ಕುಲ ಲಲಾಮನೇ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿತತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಹಾರತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ಕಪಿವೀರರು ಇರುವರೋ, ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವರೊಳಗೆಲ್ಲ ನೊದಲನೆ ಯವನನ್ನಾಗಿ ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ||೧೦೫|| ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ, ಬಂದು ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸದುದ್ದೇಶವಿರುವ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವವನನ್ನು 'ಅತಿಥಿ, ಎಂಬ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಅತಿಥಿಯು, ಕುಲಗೋತ್ರಗಳು ತಿಳಿಯ ಬರದ

* ಮಹಾನ್ತಃ ಗುಣಾಃ ಯೇಷಾಂತೇ-ಮಹಾಗುಣಾಃ-ಸತ್ಪುರುಷಾಃ, ಕಮದಮಾದಿ ಸುಗುಣ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಸಾಧುಗಳು. ಅಥವಾ- ಮಹಾ, ಗುಣ ಸ್ಪರ್ಶರೂಪಃ ಯಸ್ಯಸಃ - ವಾಯುಃ (ರೂಪ ರಹಿತ ಸ್ಪರ್ಶವಾನ್ ವಾಯುಃ - ರೂಪವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಪರ್ಶರೂಪವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳೋಣನೇ ವಾಯುವಿಗೆ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ) ನೀನು ಸಾಧುವಾದ ಅತಿಥಿಯಾಗಿಯೂ, ನಿನ್ನಂಥ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅತಿಥಿವಂತನಾಗಿಯೂ ಆಗುವ ಸಂಬಂಧ.

ಧರ್ಮಂ ಜಿಜ್ಞಾಸಮಾನೇನ ಕಿಂ ಪುನ ಸ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ||೧೨೦||
 ತ್ವಂ ಹಿ ದೇವ ಪರಿಷ್ಕೃತೃ ಮಾರುತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಪುತ್ರ ಸ್ತಸ್ಯೈವ ವೇಗೇನ ಸದೃಶಃ ಕಪಿ ಕುಂಜರ || ೧೨೧ ||
 ಪೂಜಿತೃಯಿ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಪೂಜಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾರುತಃ |
 ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಪೂಜನೀಯೋ ಮೇ ಶೃಣು ಚಾಪ್ಯತ್ರ ಕಾರಣಂ ||೧೨೨||
 ಪೂರ್ದಂ ಕೃತಯುಗೇ ತಾತ ಪರ್ಮತಾಃ ಪಕ್ಷಿಣೋಽಭವತ್ ||

ಪಾತ್ರನು, (ಘಟಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು) (ಏವಂಸತಿ-ಹೀಗಿರಲಾಗಿ) ಮಹಾ-ಮಹಾತ್ಮನಾದ, ತ್ವಾದೃಶ-
 ನಿಷ್ಕಂಠವನು, ಕಿಂಪುನಃ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು (ಘಜ್ಯನಾಗದೆ ಹೋಗುವುದುಂಟೆ ?) ||೧೨೦|| (ನನ್ನ
 ಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವವೇನಿರುವುದು ಎಂದೋ ?) ಹೇ ಕುಂಕುಜರ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ !
 ತ್ವಂ - ನೀನು, ದೇವಪರಿಷ್ಕೃತೃ - ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವ
 ನಾದ, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುದೇವನಿಗೆ, ಪುತ್ರೋಹಿ - ತನಯನಲ್ಲವೆ ? ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದಲೂ,
 ತಸ್ಯೈವ - ಅತನಿಗೇ, ಸಮೈಶಃ - ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೨೧|| ಧರ್ಮಜ್ಞ - ಎಲೈ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ
 ವನೇ ! ತ್ವಯಿ - ನಿನು, ಪೂಜಿತೇಸತಿ - ಸದ್ಭಾವಪುರುಷರಲು, ಮಾರುತಃ - ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ
 ವಾಯುವು, ಪೂಜಾಂ - ಸತ್ಕಾರವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ - ಪಡೆದವನಾಗುತ್ತಾನೆ, (ತಸ್ಮಾತ್ - ಅದುದ
 ರಿಂದಲೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮೇ - ನನಗೆ, ಪೂಜನೀಯಃ - ಪೂಜ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದ
 ಳ್ಲಿ, ಕಾರಣಾತ್ - ಬೇರೆ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನೂ, ಶೃಣು - ಕೇಳು || ೧೨೨ || ತಾತ - ಓತಂದೆಯೇ !, ಪೂ
 ರ್ದಂ - ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕೃತಯುಗೇ - ಕೃತಯುಗದೊಳಗೆ, ಪರ್ಮತಾಃ - ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಪಕ್ಷಿಣಃ -
 ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಅಭವತ್ - ಇದ್ದವು, ತೇ - ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಗಮದ - ಗರುಡಂತನ, ಅನಿಲ -
 ವಾಯುವಿನ, ವೇಗಿನಃ - ವೇಗದಂತೆ ವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿಶಃ -

ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬಯಾಕಷ್ಟಿತ್ತೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅಂಥವನನ್ನು, ಧರ್ಮದ ತತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇ
 ಕೆಂದಿರುವವನೂ, ಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸ ಬೇ
 ಕೆಂದಿರುವವನೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲೇಬೇಕು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಕಪಿವೀರಾಗ್ರೇ
 ಸರನೆನಿಸಿ, ವಾಯುಪುತ್ರನೂ ಆಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ದೂತನಾಗಿಯೂ ಬಂದಿರುವನಿನ್ನಂ
 ತಹ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ||೧೨೦||
 ಎಲೈ ವಾಯುನಂದನಾ ! ನೀನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆ ? ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಜೀವನ ವೆಸಿಸಿ, ದೇವತೆಗ
 ಳ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಮಾರುತನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೆನಿಸಿದ ಮಾರುತಿ
 ಯಲ್ಲವೆ ? ಕಪಿವರನಾದ ಆ ನೀನು ವೇಗದಲ್ಲಿ ಆ ತಂದೆಗೆ ಸಮನೆನಿಸಿಯೇ ಇದ್ದೀಯೆ, ಧರ್ಮ
 ದ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತಿರುವ ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಾಯುದೇವನು
 ತನ್ನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿದಂತೆ ಭಾವಿಸುವನು ಆದಕಾರಣ ನೀನು ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯನಯ್ಯ. ಈಸಂದ
 ಭವದಲ್ಲಿ ಅತಿಹಾಸರೂಪವಾಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆಕೇಳು ||
 ಅಪ್ಪಾ ಮೊಗೂ ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗದೊಳಗೆ, ಬೆಟ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊಳ
 ಗೊಂಡು ಹಾರಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತಿದ್ದವು. ಆಗ ಅವು, ಗರುಡನ ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ

ತೇ ಹಿ ಜಗ್ಮುರ್ದಿಶ ಸ್ವರ್ಯಾಃ ಗರುಡಾನಿಲ ವೇಗಿನಃ ||೧೨೩||
 ತತ ಸ್ತೇಷು ಪ್ರಯಾತೇಷು ದೇವಸಂಘಾ ಸ್ವತರ್ಪಯಃ |
 ಭೂತಾನಿ ಚ ಭಯಂ ಜಗ್ಮು ಸ್ತೇಷಾಂ ಪತನ ಶಂಕಯಾ ||೧೨೪||
 ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧ ಸ್ವಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ದರ್ಶಿತಾನಾಂ ಶತಕ್ರತುಃ |
 ಪಕ್ಷಾಂ ಶ್ವಿಚ್ಛೇದ ವಜ್ರೇಣ ತತ್ರ ತತ್ರ ಸಹಸ್ರಶಃ ||೧೨೫||
 ಸ ವಾ ಮುಪ ಗತಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ವಜ್ರ ಮುದ್ಯವ್ಯ ದೇವರಾಟ್ |
 ತತೋದಹಂ ಸಹಸಾ ಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಶ್ವಸನೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||೧೨೬||
 ಉಪ್ಪಿಲವಣ ತೋಯೇ ಚ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮ |

ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಿಜಗ್ಮುಃ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡ ತೊಡಗಿದುವು, ||೧೨೩|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ತೇ
 ಪು - ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಪ್ರಯಾತೇಷು (ಸತಃ) - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿ ರಲಾಗಿ, ದೇವಸಂಘಃ - ದೇವನ
 ಮೂಕದವರು, ಸಂರ್ಪಯ - ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ, ಭೂತಾನಿಚ - ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ತೇಷಾಂ -
 ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳ, ಪತನಶಂಕಯಾ - ತಮ್ಮ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದೆಂಬ ಉಪಾಯದ, ಭಯಂ - ಭೀತಿ
 ಯನ್ನು, ಜಗ್ಮುಃ - ಕೂಂದಿದುವು ||೧೨೪|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಶತಕ್ರತುಃ - ನೂರು ಯೋಗಗಳನ್ನು
 ಮಾಡಿರುವನಾಗಿ, (ಬಹುಕೋಶದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ) ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ - ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಒಂದನು, ಕ್ರುದ್ಧಃ -
 ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡನಾಗಿ, ಪರ್ವತಾಸಂ - ಅಬೆಟ್ಟಗಳ, ಪಕ್ಷಾಃ - ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು, ತತ್ರ ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ
 (ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ) ವಜ್ರೇಣ - ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ, ಸಹಸ್ರಶಃ - ಸಾವಿರಾರು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ
 ಚಿಚ್ಛೇದ - ಕತ್ತರಿಸಿದನು, ||೧೨೫|| ಸಃ - ಆ (ಆತನಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿದ್ದ) ದೇವರಾಟ್ - ದೇವರಾ
 ಜನು, ವಜ್ರಂ - ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಉದ್ಯವ್ಯ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಪುಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಉಪಗತಃ -
 ಆಫ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದನು, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ,
 ಶ್ವಸನೇನ - ಸಿವ್ಯ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನಿಂದ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಬೀಸಿ ಎಸೆಯಲ್ಪ
 ಟ್ಟನು ||೧೨೬|| ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮಃ - ಎಲ್ಲ ವಾಗೋತ್ತಮನೇ !, ಅಸ್ಮಿನ್ - ಈ, ಲವಣತೋಯೆ -
 ಉಪ್ಪಿನಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಮುಳುಗಿದವನಾಗಿ, ಗುಪ್ತ - ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಕ್ಷಃ -

ವೇಗದಂತೆ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಾರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟವು ||೧೨೩||
 ಆಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು ಬಲ್ಲೆಯ ? ಅನೆಲ್ಲ ಹಾರಿ ಹೊರಡುವಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳ ಮೇಲೆ
 ಎಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತವೆಯೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯದಿಂದ ದೇವಸಮೂಹದವರೂ, ಮುನಿಗಳೂ, ಮನು
 ಪ್ರಾಧಿಗಳೂ ಸಹ ಹೆದರಿದರು ||೧೨೪|| ಬಳಿಕ ಇದನ್ನರಿತು ಶತಮುನ್ಯವೆನಿಸಿದ ದೇವೇಂ
 ದ್ರನು- ಬಲು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಆ ಪರ್ವತಗಳ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ
 ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಯಾಗಿ ತುಂಡುತುಂಡಾಗುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೨೫|| ಆ
 ಗೋ, ಆಗಲೇ ಆ ದೇವರಾಜನು ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅ
 ಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದನು, ಆಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಯನಾದ ಸಿವ್ಯ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ವೇಗದಿಂದ ನನ್ನ
 ನ್ನು ತಂದು ಎಸೆದನು ||೧೨೬|| ಓ ಪ್ಲವಗಪುಂಗವನಾದ ಮಾರುತೀ ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಎಸೆದನು
 ಬಲ್ಲೆಯ ? ಇಗೋ ಈ ಉಪ್ಪಿನಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಂತೆ ಇಟ್ಟನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ

ಗುಪ್ತಪಕ್ಷ ಸ್ವಮಗ್ರಶ್ಚ ತವ ಪಿತೃಽಭಿರಕ್ಷಿತಃ ||೧೨೩||
 ತತೋಽಹಂ ಮಾನಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಮಾನ್ಯೋ ಹಿ ಮಮ ಮಾರುತಃ |
 ತ್ವಯಾ ಮೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಸಂಬಂಧಃ ಕಪಿ ಮುಖ್ಯ ಮಹಾಗುಣಃ ||೧೨೪||
 ಅಸ್ತಿನ್ನೇವಂ ಗತೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಗರಸ್ಯ ಮಮೈವಚ |
 ಪ್ರೀತಿಂ ಪ್ರೀತಮನಾಃ ಕರ್ತುಂ ತ್ವಮರ್ಹಸಿ ಮಹಾಕವೇ ||೧೨೫||
 ಶ್ರಮಂ ಮೋಕ್ಷಯ ಪೂಜಾಂ ಚ ಗೃಹಾಣ ಕಪಿ ಸತ್ತಮ |
 ಪ್ರೀತಿಂ ಚ ಬಹುಮನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರೀತೋಽಸ್ಮಿ ತವ ದರ್ಶನಾತ್ ||೧೨೬||

ರಕ್ಷೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸಮಗ್ರಶ್ಚ - ಅಂಗಹೀನನಾಗಿದೆಯೂ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಪಿತೃ - ತಂದೆಯಿಂದ, ಅಭಿರಕ್ಷಿತಃ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು, ||೧೨೩|| ತತಃ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತ್ವಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಮಾನಯಾಮಿ - ಪೂಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಮಾರುತಃ - ವಾಯು, ಮಾನ್ಯೋ - ಪೂಜ್ಯನಲ್ಲವೆ?, ಕಪಿಮುಖ್ಯ - ಓವಾನರೋತ್ತಮಾ!, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನೊಡನೆ, ಮ - ನನಗೆ, ಏಷಃ - ಈ ವಿಧವಾದ, ಸಂಬಂಧಃ - ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧವು, ಮಹಾಗುಣಃ - ಶ್ಲೇಷವಿವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳದಲ್ಲವೆ? ||೧೨೪|| ಮಹಾಕವೇ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ!, ಅಸ್ತಿ - ಈ, ಕಾರ್ಯ-ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಗತೇ (ಸತ್ತಿ) ಹೊಂದಿಕೆಯುಳ್ಳದಾಗುತ್ತಿ-ಲಾಗಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪ್ರೀತಮನಾಃ - ಸಂತೋಷಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರ, ಮಮೈವಚ - ಮತ್ತು ನನ್ನ, ಪ್ರೀತಿಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು (ಮಮತೆಯನ್ನು) ಕರ್ತುಂ - ನೆರವೇರಿ ಸಲಿಕ್ಕೆ (ಘೃತವಾತಲಿಕ್ಕೆ) ಅರ್ಹಸಿ - ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೨೫|| ಕಪಿಸತ್ತಮ - ಎಲೈ ಸಾಧುವಾದ ಅಂಜನೇಯನೇ!, ಶ್ರಮಂ - (ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಬಂದ) ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು, ಮೋಕ್ಷಯ - ಪರಿಹರಿಸಿಕೊ, ಪೂಜಾಂಚ - ನಾನುಮಾಸುರ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು, ಗೃಹಾಣ - ಸ್ವೀಕರಿಸು, ಪ್ರೀತಿಂಚ - ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ, ಬಹುಮನ್ಯಸ್ಯ - ಸಮ್ಮಾನಿಸು, ತವ - ನಿನ್ನೊಡನೆ, ದರ್ಶನಾತ್ - ದರ್ಶನದದರಿಂದ, ಪ್ರೀತಃ - ಸಂತೋಷಿಸಿದವನಾಗಿ, ಅಸ್ತಿ - ಇದೇನೆ ||೧೨೬||

ರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಉಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ನಿಮ್ಮವನು ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು, ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿದುದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮಹಾಗುಣವಲ್ಲವೆ? ||೧೨೩|| ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಹುಮಾನಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವು ನನಗೆ ಮಾನ್ಯನಲ್ಲವೆ? ಎಲೈ ಕಪಿಪ್ರವರನೇ! ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮಯ್ಯನೂ, ನೀನೂ ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯರೆನಿಸಿ, ನಾನು ಪೂಜ್ಯಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಈ ಸಂಬಂಧವು ಮಹತ್ತರವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳದಲ್ಲವೆ? ||೧೨೪|| ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅಂಜನೇಯಾ! ಈ ನನ್ನಯ ಸತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಸಂದರ್ಭವು ಈವಿಧವಾದ ಹೊಂದಿಕೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ನೀನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ||೧೨೫|| ಓ ವಾನರೋತ್ತಮಾ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾನು ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಈ ನನ್ನ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಗವೂ ನನ್ನ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊ, ನಮ್ಮ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು, ನಮ್ಮ ಮನಃಪೂರ್ವ

ಏವ ಮುಕ್ತಃ ಕಪಿ ಶ್ರೀಷ್ಠ ಸ್ತಂ ನಗೋತ್ತಮ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಪ್ರೀತೋಽಸ್ಮಿ ಕೃತ ಮಾತಿಥ್ಯಂ ಮನ್ಯುರೇವೋಽಪ ನೀಯತಾಂ ||೧೩||
 ತ್ವರತೇ ಕಾರ್ಯಕಾಲೋ ಮೇ ಅಹಶ್ಚಾ ಪೃತಿ ವರ್ತತೇ |
 ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಚ ಮಯಾ ದತ್ತಾನ ಸ್ಥಿತವ್ಯ ಮಿಹಾಂತರೇ ||೧೪||
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪಾಣಿನಾ ಶೈಲ ಮಾಲಭ್ಯ ಹರಿಪುಂಗವಃ |

ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಪಿಶ್ರೀಷ್ಠಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಆಂ
 ಜನೇಯನು, ತಂ - ಆ, ನಗೋತ್ತಮಂ - (ಪರ್ವತ ರಾಜನಾದ) ಮೈನಾಕನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀ
 ತ್ - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು, (ಹೇನಗೋತ್ತಮ - ಎಲೈ ಪರ್ವತ ರಾಜನೇ!) ಅತಿಥ್ಯಂ - ಅತಿಥಿ ಸ
 ತ್ಕಾರವು, ಕೃತಂ - ನಿನ್ನಿಂದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಏಷಃ-ಈ, (ನನ್ನ ಅತಿಕ್ರಮದಿಂದಂಟಾದ) ಮನ್ಯುಃ-
 ಕೋರವು, ಅಪನೀಯತಾಂ - ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡಲಿ, ||೧೩|| ಮ - ನನಗೆ, ಕಾರ್ಯ - ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾ
 ರ್ಯದ, (ನೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕೆಲಸದ) ಕಾಲಃ - ಸಮಯವು, ತ್ವರತೇ - ನನ್ನನ್ನು ತೊಂದರೆ
 ಪಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಅಹಶ್ಚಾ - ಹಗಲೂಕೂಡ, ಅತಿವ್ರತ - ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ, ಇಹಾಂತರ -
 ದಾಟುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಸ್ಥಿತವ್ಯಂ-ನಾನು ಇರಕೂಡದು, (ನಿಲ್ಲಕೂಡದು) ಮಯಾ-
 ನನ್ನಿಂದ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಚ - ಶಪಥವೂ, (ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ) ದತ್ತಾ - (ಜಾಂಬವಾದಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ)
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ||೧೪|| ವೀರ್ಯವಾ - ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ಹರಿಪುಂಗವಃ - ಕಪಿಪ್ರವರ
 ನಾದ ಹನುಮನು, ಪ್ರಹಸನ್ನಿನ - ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಇತಿ - ಈಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಉಕ್ತ್ವಾ -
 ಹೇಳಿ, ಶೈಲಂ - ಮೈನಾಕಪರ್ವತವನ್ನು, ಪಾಣಿನಾ - ತನ್ನ ಕರತಲದಿಂದ, ಅಲಭ್ಯ - ಉರಿಹರಿದು,
 ಆಕಾಶಂ-ಅಂಬರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಿಶ್ಯ-ಹೋಗುತ್ತ, ಜಗಾಮ-ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೧೫||

ಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸು ||೧೩|| ಎಂದು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ ಮೈನಾಕನ
 ಪ್ರೀತಿವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿದ ಆ ಆಂಜನೇಯನು ಬಹುಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆತನೊಡನೆ ಇಂತೆಂ
 ದನು:—ಎಲೈ ಮೈನಾಕನೇ! ನಿನ್ನ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ
 ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನಯ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡೆನೆಂದೇತಿಳಿ. ನಾನು
 ಅರಿಯದೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಅತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಮನ್ನಿಸು, ಕೋರವನ್ನು ತೊರೆ.
 ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವನ್ನೆಸೆಸಬೇಡ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕಾಂತನಾಗು, ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಬೇ
 ಕೆಂದು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕೆಲಸವು ನನ್ನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ತ್ವರಪಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಈ ಹಗಲೂ
 ಕಳೆಯುತ್ತಬಂತು, ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ
 ಸೇರಬೇಕು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ನಡುವೆ ತಡಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ
 ವೆಂದು ಮೊದಲೇ ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಆ ಶಪಥವನ್ನ ತಪ್ಪಿ ಈ ಮಧ್ಯೆ
 ನಾನು ಬಿಳಿಯಲಾರೆ, ಔವಿ. ಸು ||೧೪-೧೫|| ಎಂದಿರೀತಿಯಿಂದ ಹರಿವರನಾದ ಹನು
 ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮೃದತರವಾದ ಕರತಲದಿಂದ ಆ ಮೈನಾಕನನ್ನು ಮೈದಡವಿ,
 ಮಹಾವೀರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಆಕಾಶದೊಳಹೊಗಲು ಹುಸಿನಗೆಯ ಮೊಗದಿಂದ ಹೊರಟನು,

ಜಗಾಮಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ವೀರ್ಯವಾ ಸ್ಪ್ರಶ ಸನ್ನಿವ ||೧೫||
 ಸ ಪರ್ವತ ಸಮುದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಬಹುಮಾನಾ ದವೇಕ್ಷಿತಃ |
 ಪೂಜಿತಶ್ಚೋಪ ಪನ್ನಾಭಿ ರಾಶೀರ್ಭಿ ರನಿಲಾತ್ಮಜಃ ||೧೬||
 ಅಘೋರ್ಧ್ವಂ ದೂರ ಮುತ್ಪತ್ಯ ಹಿತ್ವಾ ಶೈಲಮಹಾರ್ಣವಾ |
 ಪಿತುಃ ಪಂಥಾನ ಮಾಸ್ಥಾಯ ಜಗಾಮ ವಿಮಲೇಂಬರೇ ||೧೭||
 ಭೂಯಶ್ಚೋರ್ಧ್ವ ಗತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಗಿರಿಂ ತ ಮವ ಲೋಕಯತ್ |
 ವಾಯು ಸೂನು ರ್ನಿರಾಲಂಬೇ ಜಗಾಮ ವಿಮಲೇಂಬರೇ ||೧೮||
 ತದ್ವಿತ್ಯೇಯಂ ಹನುಮತೋ ವೃಷ್ಟ್ವಾ ಕರ್ಮ ಸುದುಷ್ಕರಂ |

ಸಃ-ಅ ಅಂಜನೇಯನು ಪರ್ವತಸಮುದ್ರಾಭ್ಯಾಂ-ಮೈನಾಕ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರರಾಜರಿಂದ ಬಹುಮಾನಾರ್ಥ-
 ಸನ್ನಾತನ ಪ್ರಾರ್ಥಕನಾಗಿ, ಅವೇಕ್ಷಿತಃ-ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಉಪಪನ್ನಾಭಿಃ-ತಕ್ಕವುಗಳಾದ
 ಅಶೀರ್ಭಃ-ಹರಕೆಯಮಾತುಗಳಾದ, ಪೂಜಿತಶ್ಚ-ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ನು||೧೫||ಅಥ-
 ಅನಂತರದಲ್ಲಿ- ಶೈಲಮಹಾರ್ಣವಾ-ಮೈನಾಕ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಿತ್ವಾ-ಬಿಟ್ಟು, ಉರ್ಧ್ವಂ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ದೂರ-
 ರಂ-ಬಹುದೂರವಾಗಿ, ಉತ್ಪತ್ಯ-ಹಾರಿ, ಪಿತುಃ-ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನ, ಪಂಥಾನಂ-ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅ
 ಸ್ಥಾಯ- ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ವಿಮಲೇ - ನಿರ್ಮಲವಾದ, ಅಂಬರೇ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಜಗಾಮ- ಹೊರಟನು||೧೬||
 ಭೂಯಶ್ಚ - ಪ್ರೇಮ - (ಮತ್ತಷ್ಟು) ಉರ್ಧ್ವಗತಿ - ಉನ್ನತ ಗಮನವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತಂ -
 ಆ - ಗಿರಿ - ಪರ್ವತವನ್ನು, ಅವಲೋಕಯತ್ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ನಿರಾಲಂಬೇ-ಉಡ್ಲಿದ, (ಅನ
 ರೆಯಲ್ಪದೆ) ವಿಮಲೇ - ರುಪ್ರನಾದ, ಅಂಬರೇ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಜಗಾಮ - ಹೊರಟನು||೧೭|| ಸರ್ವ -
 ಸಮಸ್ತರಾದ, ಸುತಃ - ಪೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಃ - ಸಿದ್ಧರೂ, ಪರಮಾರ್ಥಯಃ - ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಹಸ್ತ
 ಮತಃ - ಅಂಜನೇಯನ, ಸುದುಷ್ಕರಂ - ಅತ್ಯಂತ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ತತ್ - ಆ, ದ್ವೀಪೇಯಂ - ಎರಡನೆಯದಾಗಿ,
 (ಸಮುದ್ರ ಲಾಂಛನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರಾಗಿ ಮೈನಾಕ ವಿಜಯರೂಪವಾದ) ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವನ್ನು,

||೧೫|| ಆಗಲಾ ಮೈನಾಕ ಸಮುದ್ರರು ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕ
 ವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ಥಕಗಳಾದ ಮಂಗಳಾಶಾಸನದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆದರಿಸು
 ತಲೂ ಇದ್ದರು||೧೬|| ಅಂತಹ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಚನಗಳನ್ನು ವಿನೀತ ಪ್ರಾರ್ಥಕನಾಗಿ ಪರಿ
 ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಸಾಗರ ಮೈನಾಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದೂರವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ತಂದೆ
 ಯಾದ ವಾಯುವಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಮೃತಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ
 ಮಾಡತೊಡಗಿದನು||೧೭|| ಬಳಿಕಲಾಪವನನಂದನನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉನ್ನತಗತಿಯನ್ನು
 ಲಾಭಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ಣವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಮೈನಾಕನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಬ
 ಹು ಶುಭ್ರವಾದ ಅಂಬರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು||೧೮|| ಆಗ ಬಹುಮಂದಿ ದೇವ
 ತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಸಹ, ಬೇರೆಯಾರಿಂದಲೂ ಮಾಡಬಹುದೆನ್ನಿಸಿ, ಅಶ್ವತ್ಥ
 ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಮುದ್ರಲಾಂಛನರೂಪವಾದ, ನಿರಾಲಂಬವಾದ ಆ ವಿಮಲವಾದ ಕೆಲಸವ
 ನ್ನೂ, ಮೈನಾಕನಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ, ಆತನನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೊರಟ

ಪ್ರಶಂಸು ಸ್ವರಾಃ ಸರ್ವೈ ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಪರಮರ್ಷಯಃ ||೧೩೩||
 ದೇವತಾಶ್ಚಾ ಭವಾ ಹೃಷ್ಯಾ ಸ್ತತ್ರಸ್ಥಾ ಸ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಾ |
 ಕಾಂಚನಸ್ಯ ಸುನಾಭಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಶ್ಚ ವಾಸವಃ ||೧೩೪||
 ಉವಾಚ ವಚನಂ ಭೀಮಾ ಪರಿತೋಷಾ ತ್ಸ ಗದ್ಗದಂ |
 ಸುನಾಭಂ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಶಚೀಪತಿಃ ||೧೩೫||
 ಹಿರಣ್ಯನಾಭ ಶೈಲೇಂದ್ರ ಪರಿತುಷ್ಟೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ಭೃಶಂ |
 ಅಭಯಾ ತೇ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ತಿಷ್ಠ ಸಾಮ್ಯ ಯಥಾಸುಖಂ ||೧೩೬||

ದೃಷ್ಟವ್ಯ - ನೋಡಿ, ಪ್ರಶಂಸುಃ - ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೩೩|| ಕಾಂಚನಸ್ಯ - ಸುವರ್ಣ
 ಮಯವಾದ, ಸುನಾಭಸ್ಯ - ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮೈನಾಕನ, ಕರ್ಮಣಾ - (ಅಂಜನೇಯ
 ನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದ) ಕೆಲಸದಿಂದ, ತತ್ರಸ್ಥಾಃ - ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ದೇವತಾಶ್ಚ - ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಹಸ್ರಾ
 ಕ್ಷಃ - ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ವಾಸವಶ್ಚ - ಇಂದ್ರನೂ, ಹೃಷ್ಯಾ - ಬಹು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಅಭವಾ -
 ಇದ್ದರು ||೧೩೪|| ಭೀಮಾ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ, ಶಚೀಪತಿಃ - ಶಚೀದೇವಿಯ ವಲ್ಲಭನಾದ ಇಂದ್ರನು
 ಸುನಾಭಂ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮಧ್ಯಭಾಗವುಳ್ಳ, ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಗಿರಿವರನಾದ ಮೈನಾಕನನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಸ್ವಯಮೇವ - ತಾನೇ, ಪರಿತೋಷಾತ್ - ಸಂತೋಷದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಗದ್ಗದಂ - ಅಸ್ತವ್ಯವಾದ ಸ್ವರ
 ದೊಡನೆ, ವಚನಂ - ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು ||೧೩೫|| ಹಿರಣ್ಯನಾಭ - ಸ್ವರ್ಣ
 ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ, ಶೈಲೇಂದ್ರ - ಪರ್ವತರಾಯನಾದ ಮೈನಾಕನೇ! ತೇ - ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಭೃಶಂ - ಬಹ
 ಳವಾಗಿ, ಸಂತುಷ್ಟಃ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವನು, ಅಸ್ಮಿ - ಆಗಿದ್ದೇನೆ, ಸಾಮ್ಯ-ಎಲೈ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದವನೇ!
 ತೇ - ನಿನಗೆ, ಅಭಯಂ - ಅಭಯದಾದರನ್ನು, ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ - ಕೋಡುತ್ತೇನೆ, ಯಥಾಸುಖಂ - (ನ
 ನಿಂದ ಭಯಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದೆಯೇ ಹಾಗೆ) ಸುಖವಾಗಿ, ತಿಷ್ಠ - ಇರು ||೧೩೬||

ಆತನ ಆ ಎರಡನೆಯ ಪರಿವಾಸ ಸುಸುಖ, ಬಲು ಸಂತಸದಿಂದ ನೋಡಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನೊಬ್ಬರು
 ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೩೩|| ಮತ್ತು - ಅಂಬರಗತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ,
 ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ದೇವೇಂದ್ರನೂ, ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನನ್ನು ಇದಿರೊಂಡು, ಪ್ರೀತಿ
 ಪೂರವಾಗಿ ಆದರಿಸಿದ ಚಂದ್ರನೊಬ್ಬರ ಮೈನಾಕನ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು
 ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದಂಗರಾದರು ||೧೩೪|| ಶ್ರೀ ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿರ್ವಿಘ್ನ
 ವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನ ಮೂಲಕ ದುಷ್ಪ್ರಸಿಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗಿ
 ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೇಲು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂದು ಅರಿತಿರುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಶಚೀಪತಿಯು,
 ಮೈನಾಕನು ತೋರಿದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಅನಂದವು ಅಡಗದೆ, ಹರ್ಷ
 ಸೂಚಕವಾದ ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಂತು
 ಪರ್ವತೋತ್ತಮನನಿಸಿದ ಆ ಮೈನಾಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಕೆಂದನು-||೧೩೫|| ಓ ಹಿರಣ್ಯ
 ನಾಭ! ಪರ್ವತರಾಜಾ! ನೀನೀ ಅಂಜನೇಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಸತ್ಕಾರಕಾರ್ಯ
 ದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡಿದೆ, ಇನ್ನೂ ಇಡಕೊಡಲಿರವೇ ನಿನಗೆ ಅಭಯದಾದರನ್ನು
 ಮಾಡಿದೇನೆ, ಎಲೈ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವಾ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರು ||

ಸಾಹ್ಯಂ ಕೃತಂ ತೇ ಸುಮಹ ದ್ವಿಕ್ರಾಂತಸ್ಯ ಹನೂಮತಃ |
 ಕ್ರಮತೋ ಯೋಜನ ಶತಂ ನಿರ್ಭಯಸ್ಯ ಭಯೇಸತಿ ||೧೪೧||
 ರಾಮಸ್ಯೈವ ಹಿ ದೂತ್ಯೇನ ಯತಿ ದಾಶರಥೇರ್ಹರಃ |
 ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಂ ಕುರೈತಾ ತಸ್ಯ ತೋಷಿತೋಽಸ್ಮಿ ದೃಢಂ ತ್ವಯಾ ||೧೪೨||
 ತತಃ ಪ್ರಹರ್ಷಮಗಮ ದ್ವಿಪುಲಂ ಪರೈತೋತ್ತಮಾಃ |
 ದೇವತಾನಾಂ ಪತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಿತುಷ್ಟಂ ಶತಕ್ರತುಂ ||೧೪೩||
 ಸ ವೈ ದತ್ತವರ ಶೈಲೋ ಬಭೂವಾಽ ವಸ್ಥಿತ ಸ್ತದಾ |

ನಿರ್ಭಯಸ್ಯ - ಮೊದಲು ಭಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದವನಿಗೆ, ಭಯ - ನಾನು ರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವೆನೆಂಬ
 ಮಹಾ ಭೀತಿಯು, ಸತಿ(ಃ)ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಕ್ರಾಂತಸ್ಯ-ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರುತ್ತಲಿರುವ
 ಯೋಜನ ಶತಂ - ನೂರುಗಾವುದಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು, ಕ್ರಮತಃ - ದಾಟಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ, ಹನೂಮತಃ-
 ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ, ತೇ ನಿನ್ನಿಂದ, ಸುಮಹತ್ - ಮಹತ್ತರವಾದ, ಸಾಹ್ಯಂ - ಸಹಾಯವು, ಕೃತಂ -
 ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, || ೧೪೧ || ಏಷಃ - ಈ, ಹರಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ದಾಶರಥಃ - ದಶರಥ ಪುತ್ರನಾದ,
 ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ದೂತ್ಯೇನ - ದೂತಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಯಾತಿಹಿ -
 ಹೋಗುತ್ತಿರುವನಷ್ಟೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಂ - ಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಕುರ್ವತಾ -
 ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ದೃಢಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ತೋಷಿತಃ - ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ
 ನು, || ೧೪೨ || ತತಃ - ದೇವೇಂದ್ರನು ಹಾಗೆ ಸಂತೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಪರ್ವತೋತ್ತಮಾಃ-ಗಿರಿಮಂದಾದ
 ಮೈನಾಕನು, ದೇವತಾನಾಂ - ದೇವತೆಗಳ, ಪತಿಂ - ಬಡೆಯನಾದ, ಶತಕ್ರತುಂ - ಶತಮಾನವೆನಿಸಿದ
 ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಪರಿತುಷ್ಟಂ - ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟವನ್ನಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ವಿಪುಲಂ - ಅಪಾರ
 ವಾದ, ಹರ್ಷಂ - ಅನಂದವನ್ನು, ಅಗಮತ್ - ಹೊಂದಿದನು || ೧೪೩ || ದತ್ತವರಃ - ಇಂದ್ರನಿಂದ
 ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವರವುಳ್ಳ, ಸವೈ ಆ ಮೈನಾಕನಾದರೋ, ತದಾ ಆಗ, ಅವಸ್ಥಿತಃ - ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿ

‘ನಾನು ಹೊರಗೆತಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಇಂದ್ರನು ನನ್ನ ರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವನು’
 ಎಂಬ ಮಹತ್ತರವಾದ ಭಯವು ನಿನ್ನಮನವೊಳಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆ ಅಂಜನೇಯ
 ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೂರುಗಾವುದ ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಹನೂಮಂ
 ತನಿಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದೆ ||೧೪೧|| ಶ್ರೀ ರಾಮರೂಪದಿಂದ ದ
 ಶರಥನಂದನನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ದೂತಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು, ಹರಿ
 ಪ್ರವರನಾದ ಈ ಅಂಜನೇಯನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ. ಅಂತಹ ಮಾರುತಿಗೆ ಬಹು
 ದೃಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತು
 ಷ್ಟನಾಗಿದೆನೆ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದೇ, ಸ ಖದಿಂದಿರು ||೧೪೨||
 ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹರ್ಷಪರವಶನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳೊಡೆಯನಾದ ಶತಮ
 ನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಪರ್ವತರಾಜನಾದ ಮೈನಾಕನು, ಅಪಾರವಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದ
 ನು ||೧೪೩|| ಮತ್ತು - ಆ ಪ್ರಕಾರ ಚಿತ್ತಸಿಂದ ಅಭಯದಾನರೂಪವಾದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು
 ಕಡಲಿನೊಳಪೊಕ್ಕು ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು, ‘ಮಾರುತಿಯೂ ಬಲು ಚಟವಟಕೆಯಿಂದ ಬೇಗನೆ

ಹನೂಮಾಂಶ್ಚ ಮುಹೂರ್ತೇನ ವೃತ್ತಿಚಕ್ರಾಮ ಸಾಗರಂ ||೧೪೪||
 ತತೋ ದೇವಾ ಸ್ವಗಂಧರ್ವಾ ಸ್ವಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಪರಮಾರ್ಪಯಃ |
 ಅಬ್ರುವ ನ್ನೂರ್ಯು ಸಂಕಾಶಂ ಸುರಸಾಂ ನಾಗಮಾತರಂ ||೧೪೫||
 ಅಯಂ ವಾತಾತ್ಮಜ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪ್ಲವತೆ ಸಾಗರೋಪರಿ |
 ಹನೂಮಾ ನ್ನಾಮ ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ಮುಹೂರ್ತಂ ವಿಘ್ನಮಾಚರ ||೧೪೬||
 ರಾಕ್ಷಸಂ ರೂಪ ಮಾಸ್ಥಾಯ ಸುಘೋರಂ ಪರೈತೋಪಮಂ |
 ದಂಷ್ಟ್ರಕರಾಳಂ ಪಿಂಗಾಕ್ಷಂ ವಕ್ತ್ರಂ ಕೃತ್ವಾ ನಭಸ್ಸಮಂ ||೧೪೭||
 ಬಲಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ಜ್ಞಾತುಂ ಭೂಯಶ್ಚಾಸ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಂ |

(ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ) ಬಿಭೂವ - ಇದ್ದ ನು, ಹನೂಮಾಂಶ್ಚ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ಮುಹೂರ್ತೇನ - ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಸಾಗರಂ - ಕಡಲನ್ನು, ವೃತ್ತಿಚಕ್ರಾಮ - ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನು || ೧೪೪ || ತತಃ - ಮೈನಾಕನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಿಂತು ಅಂಜನೇಯನು ಹೊರಟ ವೇಳೆ, ದೇವಾಃ-ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಗಂಧರ್ವಾಃ - ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ, ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ - ಸಿದ್ಧರೂ, ಪರಮಾರ್ಪಯಶ್ಚ - ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಸೂರ್ಯಸಂಕಾಶಂ - ಹೊಳೆದಿರುವ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೋಲುವಂತಿರುವ, ನಾಗಮಾ-ರಂ-ನಾಗಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಸುರಸಾಂ - ಸುರಸಾ ಮಯಾಕೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಅಬ್ರುವ-ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು || ೧೪೫ || ಅಯಂ - ಈ, ವಾತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಶ್ರೀಮಾನ್ - (ಬಲವಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಸಂದತ್ತನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ) ಸಂದತ್ತಿನಿಂದ ಹೊರಟ, ಹನೂಮಾನ್ ನಾಮ - ಅಂಜನೇಯನೆಂಬ ಹನುರನ ಹೆಸರು, ಸಾಗರೋಪರಿ - ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ, ಪ್ಲವತೆ - ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ಹನುಮಂತನಿಗೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮುಹೂರ್ತಂ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ, ವಿಘ್ನಂ - ತಡೆಯನ್ನು, ಆಚರ - ಮಾಡು. || ೧೪೬ || ಸುಘೋರಂ-ಬಹು ಭಯವನ್ನಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ, ಪರೈತೋಪಮಂ-

ಬಾಂದಳವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದ ನು || ೪೪|| ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸಿದ್ಧರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲರೂ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ನಾಗಮಾತೆಯಾದ ಸುರಸೆಯೆಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಇಂತೆಂದರು ||೧೪೫|| ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ! ವಾಯು ನಂದನನಿಸಿ- ಬುದ್ಧಿ, ಬಲ, ಯಶ, ಧೈರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಪದವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಇಗೋ ಈತನು ಕಡಲಿನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ, ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಹನುಮಂ ತನೆಂಬರು, ನೀನೀಗ ಭಯಂಕರವಾದ ರಾಕ್ಷಸರೂಪವನ್ನು ತಾಳ್ದು, ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ತೋರವಾದ ಮತ್ತು ಘೋರವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನಳವಡಿಸಿ, ಕೋರದಾಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಮಿಂಚುತ್ತಿರುವ ವಿಕಾರವಾದ ವದನವನ್ನೂ ಆಗಸದಬಿಲದಂತೆ ಅಗಲವಾದ ಬಾಯನ್ನೂ ಆಗುತ್ತ, ಮಹಾಭಯಂಕರನಿಸಿ, ಈತನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಮಾತ್ರ ವಿಘ್ನವನ್ನಾಚರಿಸು ||೧೪೬-೧೪೭|| ಅದು ಏಕೆ ಎಂಬೆಯೋ? ಈತನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ಷಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬಹು ಸಮರ್ಥನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ತ್ವಾಂ ವಿಜೇಷ್ಯತ್ಯುಪಾಯೇನ ವಿಷಾದಂ ವಾ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ||೧೪||
 ಏವ ಮುಕ್ತಾ ತು ಸಾ ದೇವೀ ದೈವತ್ಯೈ ರಭಿ ಸತ್ಕೃತಾ |
 ಸಮದ್ರವಧೈ ಸುರಸಾ ಬಿಭ್ರತೀ ರಾಕ್ಷಸಂ ವಪುಃ ||೧೫||
 ವಿಕೃತಂ ಚ ವಿರೂಪಂ ಚ ಸರ್ವಸ್ಯ ಚ ಭಯಾಽವಹಂ |
 ಪ್ಲವಮಾನಂ ಹನೂಮಂತ ಮಾವೃಷ್ಯೇದ ಮಮಾಚ ಹ ||೧೬||

ಜೀವಗಮಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುದುತಿರುವ ಹಾಗೂ, ರಾಕ್ಷಸಂ - ರಕ್ಕಸರ ಸಂಬಂಧವಾದ, ರೂಪಂ -
 ಆಕಾರವನ್ನು. ಅಸ್ಥಾಯ - ತಾಳಿ, ದಂಪ್ಪ್ರಾಕರಾಂ - ಕೋರಹಲ್ಲಿ (ದಾಡೆ) ನಿಂದ ಘೋರವಾಗಿಯೂ,
 ಪಿಂಗಾಕ್ಷಂ - ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ನಭಸ್ಸಮಂ - ಅಗಸದ ಬಿಲದೊಡನೆ ಸಮವಾ
 ಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ, ವಕ್ತ್ರಾ - ಬಾಡುನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು (ತಿಷ್ಠ - ನಿಂತಿರು) ||
 ಅಸ್ಯ - ಈ ಅಂಜನೇಷುನ, ಬಲಂ - ದೊಡ್ಡಬಲವನ್ನು, ಪರಾಕ್ರಮಂಚ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ಭೂಯಃ
 ಪುನಃ - ಣ್ಣಾತು - ತಿಳಿಯುತ್ತಿ, ಕಟ್ಟಾ ಮಹ - ಕೋರುತಲಿದೇವೆ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಉಪಾಯೇನ -
 ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ, ವಿಜೇಷ್ಯತಿ - ಜಯಿಸುವನೋ (ಅಥವಾ-ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ವಿಷಾದಂ - ಪೇದ (ಕ್ಲೇಶ)
 ವನ್ನು, ಗಮಿಷ್ಯತಿವಾ - ಹೊಂದುವನೋ (ಪಶ್ಯಾಮಃ - ನೋಡೋಣ) ||೧೪|| ಸಾ - ಆ ಸುರಸಾ
 ದೇವೀಯು, ದೈವತ್ಯೈ - ದೇವತೆಗಳಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಾತು - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ
 ಯೂ ಅಭಿಸತ್ಕೃತಾ - ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ (ಪ್ರೀತ್ಯಾಸು) ವಳಾಗಿಯೂ, (ಪ್ರಸ್ಥಾಯ - ಹೊರಟು)
 ಸಮದ್ರವಧೈ - ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ, ವಿಕೃತಂಚ - ವಿಕಾರವಾಗಿಯೂ, ವಿರೂಪಂಚ - ಭಯಂಕರವಾಗಿ
 ಯೂ, ಸರ್ವಸ್ಯ - ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ, ಭಯಾವಹಂ - ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇ
 ರುವ, ರಾಕ್ಷಸಂ - ಸಿಂಹಾಕಾರದ ಸಂಬಂಧವಾದ, ವಪುಃ - ಕರೀರವನ್ನು, ಬಿಭ್ರತೀ - ಧರಿಸಿದವಳಾಗಿ-
 ಪ್ಲವಮಾನಂ - ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಹನೂಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅವೃಷ್ಯ - ಅಡ್ಡಕಡೆದು,
 ಉಪಾಚ - ಹೀಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೫-೧೬||ವಾನರ್ಷಭ - ಎಲೈ ಕವಿವರನೇ! ಈಶ್ವರೈಃ - ದೇವತೆ
 ಗಳಿಂದ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮಮ - ನನಗೆ, ಭಕ್ಷ್ಯ-ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥವಾಗಿ, ಪ್ರದಿಷ್ಟಃ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ದ್ದಿಯು (ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಿಯು) ಮಮ - ನನ್ನ, ಅನನು-ಬಾಯನ್ನು, ಪ್ರಪಿಶ-ಪ್ರವೇಶಿಸು, ಅಹಂ-

ಈಗ ಮುಂದ್ರಪರ್ವತದಿಂದ ಹಾರಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರೂಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ. ಮೊದ
 ಲೇ ಈತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲವರಾದರೂ, ಈಗಲೂ ಅದೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಇ
 ದೆಯೋ? ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲನೋ? ಇಲ್ಲವೆ
 ಸೋತು ಕಳವಳಿಸುವನೋ? ಪುನಃ ಈಗ ಈತನ ಬಲವನ್ನೂ, ಪರಾಕ್ರಮನ್ನೂ ತಿಳಿಯ
 ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಲಿದೇವೆ, ನೀನೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿ
 ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ||೧೪|| ಇಂತು ಆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ಸುರಸಾದೇವಿಯು ಬಹು ವಿಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಕುತ್ಸಿತವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಪಾರ
 ವಾದ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ,ಘೋರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಆಕೃ
 ತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ-ಅಗಸದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹ
 ನುಮಂತನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹೀಗೆಂದಳು:-||೧೫-೧೬|| ಎಲೈ ವಾನರವೀರನೇ!

ಮಮ ಭಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರದಿಷ್ಟ ಸ್ತ್ವಿ ವಿಸ್ತೃಯ ರ್ವಾನರರ್ಪಭಃ |
 ಅಹಂ ತ್ವಾಂ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರವಿಶೇದಂ ಮಮಾನನಂ ||೧೫೧||
 ಏವ ಮುಕ್ತ ಸ್ಸುರಸಯಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿ ರ್ವಾನರರ್ಪಭಃ |
 ಪ್ರಹೃಷ್ಟವದನ ಶ್ರೀಮಾ ನಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೫೨||
 ರಾಮೋ ದಾಶರಥಿರಾಮ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ದಂಡಕಾವನಂ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ ಭ್ರಾತ್ರಾ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಚಾಮಿ ಭಾರ್ಯಯಾ ||೧೫೩||

ನಾನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ತಿನ್ನುವೆನು ||೧೫೧|| ಶ್ರೀಮಾನ್ - [ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರದೆ ಭೀತಿಯು] ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ, ವಾನರರ್ಪಭಃ - ಕುಪುಂಗವನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ಸುರಸಯಾ - ನಾಗಮಾತೆಯಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಮೇಲೆಹೇಳಿದಂತೆ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾದರೂ, ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ - ಕೈಗಳನ್ನು ಬೋಡಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಹೃಷ್ಟವದನಃ - ಸಂತಸಗೊಂಡಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆಹೇಳುವ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೫೨|| ದಾಶರಥಿಃ - ದಶರಥ ನಂದನನೆನಿಸಿದ, ರಾಮೋನಾಮ - ಶ್ರೀ ರಾಮನೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ - ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ವೈದೇಹ್ಯಾ - ವಿದೇಹದೇಶದ ಅರಸಾದ ಜನಕನು ಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರನೆನಿಸಿದ, ಭಾರ್ಯಯಾ - ಸೀತೆಯೆಂಬ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೊಡನೆಯೂ, ದಂಡಕಾವನಂ -

ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಆದರಿಂದ ನಾನೀಗ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವೆನು, ಆದಕಾರಣ ನೀನೀಗ ತೆರದಿರುವ ನನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಬೇಕು ||೧೫೧|| ಎಂದು ಬೆದರಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದ ಸುರಸೆಯ ಮಾತನ್ನಾಲಿಸಿ, ಮಹಾಭೀತನೆನಿಸಿದ ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಮಂಥವಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇಂತೆಂದನು - || ೧೫೨ || ಎಲಾ ನಾಗಮಾತೆಯಾದ ಸುರಸಾದೇವಿಯೇ ! ದಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಕುಮಾರನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತುಡೆಯ ಆಪ್ತನೆಯನ್ನು ಶಿವದೊಳಗಾತು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯೊಡನೆಯೂ, ಸೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಸಂಗಡಲೂ ಹೊರಟು, ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು || ೧೫೩ || ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಎಲಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಸವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಒಂದು ಸಮಯ - ಮಾಯಾಸಿಪುಣನಾದ ಮಾರೀಚನೆಂಬ ರಕ್ಷಸನು ಹಿನ್ನದ ಹುಲ್ಲೆಯರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಸೀತೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರಲು, ಆಗ ಆಕೆಯು ಆ ಬಂಗಾರದ ಜೊಕೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಬರುವಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತೆಯಕಾವಲಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಆ ಮಾಯಾವ್ಯಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುತರಲು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಜೇನುಬೆರಸಿ ಹಿಡಿಯಲು ಅದು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದಿರುವಲ್ಲಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ವೃಥವಾಗದ ಆ ರಾಮಬಾಣದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವಕಾಲವು ಬದಗಲು, ಆ ಕವಟವ್ಯಗವು ನಿಜರೂಪವನ್ನಾಂತು, ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಹಾ ಸೀತೇ ! ಏಂದು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿತು. ಆಗ ಆ ಕಪಟಕುರಂಗದ ದೀನಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲವಾಗಿ ಅಂಜಿದ ಜಾನಕಿಯು ಬಲಾತ್ಕಾರ

ಅಸ್ಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಷಕ್ತಸ್ಯ ಬದ್ಧವೈರಸ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೈಃ |
 ತಸ್ಯ ಸೀತಾ ಹೃತಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಾವಣೇನ ಯಶಸ್ವಿನೀ ||೧೫೪||
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ವಕಾಶಂ ದೂತೋಽಹಂ ಗಮಿಷ್ಯೇ ರಾಮ ಶಾಸನಾತ್ |
 ಕರ್ಮಮರ್ಹಸಿ ರಾಮಸ್ಯ ಸಾಹ್ಯಂ ವಿಷಯ ವಾಸಿನಿ ||೧೫೫||
 ಅಥವಾ ಮೈಥಿಲೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಮಂ ಚಾಕೃತ್ಕೃಷ್ಣ ಕಾರಿಣಂ |
 ಆಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ವಕ್ತ್ರಂ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಶೃಣೋಮಿ ತೇ ||೧೫೬||

(ಪ್ರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು) ಸಂಕಾರಣ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ||೧೫೪|| ಅಸ್ಯ-ಬೇರೊಂದಾದ (ದೂತನಾದ) ಹೃತಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಾವಣೇನ ಯಶಸ್ವಿನೀ ||೧೫೪|| ಕಾರ್ಯ - ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ವಿಷಕ್ತಸ್ಯ - ಅಪಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಕ್ಕಸರೊಡನೆ, ಬದ್ಧ - ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ, ವೈರಸ್ಯ - ಹಗೆತನವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಯಶಸ್ವಿನೀ - ಪತಿಪ್ರತ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕವಾಸ್ಯಳೆಂದು ಹೆಸರುಮಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದವಳು, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನೆಂಬುವನಿಂದ, ಹೃತಾ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ||೧೫೫|| ಅಹಂ - ನಾನು, ದೂತಃ - ಸೇವಕನು, ರಾಮಶಾಸನಾತ್-ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇಯಿಂದ, ತಸ್ಯಾ-ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಸಕಾಶಂ-ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯ - ಹೋಗುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮಜಂಮನ, ವಿಷಯವಾಸಿನಿ - ವಿಷಯ-ಆಶ್ವಕೆ ಒಳಗಟ್ಟಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಾಸಿನಿ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ನಾಗಮಾತೆಯೇ ? (ರಾಮಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ) ಸಾಹ್ಯಂ- ಇಷ್ಟಮುಟ್ಟಿನ ಸಹಾಯವನ್ನು, ಕರ್ಮಂ-ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ-ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೫೫|| ಅಥವಾ - ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೂ ನಿನಗೆ ಸಮ್ಯಕ್‌ವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಮೀಥಿಲಿಯನ್ನೂ, ಅಕ್ರಿಷ್ಣ ಕಾರಿಣಂ - ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತ - ನನ್ನ, ವಕ್ತ್ರಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಆಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು, ತ - ನಿನಗೆ, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವನ್ನು [ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು] ಪ್ರತಿಶೃಣೋಮಿ-ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ (ಆಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟು

ದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನಾಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ದಾಶರಥಿಯು ಬೇರೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರಕ್ಕಸರೊಡನೆ ನೈರವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು ; ಇಂತಹ ದಶರಥನಿಂದನನ ಭರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ದಶಕಂಠನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು || ೧೫೪ || ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚರಣ ಸೇವಕನಾದ ನಾನು ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ದೂತಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸೀತೆಯ ಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ತ್ರಿಲೋಕನಾಥನಾದ ಆ ದಾಶರಥಿಯ ಆಶ್ವಕೆಗೆ ಒಳಗಟ್ಟಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಸೀತಾ ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು. || ೧೫೫ || ಹೆಂಗಸಾದ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟಮಾತ್ರದ ಸೈರಣಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವವನಾದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ- “ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೇ ಸರಿ” ಎಂದರೇ ? ಹಾಗಾದರೆ—ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿದ ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕಾರಿಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ಆಕೆಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರನನಿಸಿ ಸರ್ವಲೋಕಜೈಮಂಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಜಂಮನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ,

ಏವಮುಕ್ತಾ ಹನುಮತಾ ಸುರಸಾ ಕಾಮ ರೂಪಿಣೀ |
 ಅಬ್ರವೀ ನ್ನಾತಿವತೇತ ಕಶ್ಚಿ ದೇಷ ವರೋ ಮಮ ||೧೫೩||
 (ತಂ ಪ್ರಯಾಂತಂ ಸಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸುರಸಾ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಬಲಂ ಬಿಜ್ಞಾ ಸಮಾನಾ ಮೈ ನಾಗ ಮಾತಾ ಹನೂಮತಃ ||೧||
 ಪ್ರವಿಶ್ಯ ವದನಂ ಮೋದ್ಯ ಗಂತವ್ಯಂ ವಾನರೋತ್ತಮ |

ಹೇಳುತ್ತೇನೆ) ||೧೫೩|| ಕಾಮರೂಪಿಣೀ - ಇಷ್ಟನಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ, ಸಾ - ಆ ಸುರಸೆ
 ಯೆಂಬವಳು, ಹನುಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಏವ - ಈ ವೇಳೆಗೆ, ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
 ವಳಾಗಿ, (ತಂ ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಏವಂ - ಈ ಮೂಲೆ ಹೇಳುವದಾಗಿ) ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇ
 ಳಿದಳು, ನಾತಿವರ್ತತ - ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಕೂಡದು, ಏಷಃ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರು
 ನನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂಬುದು, ಮಮ - ನನಗೆ, ವರಃ - ವರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ
 ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಿ, ನಾಗಮಾತಾ - ನಾಗಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ, ಸುರಸಾ -
 ಸುರಸೆ ಯೆಂಬವಳು, ಹನೂಮತಃ - ಅಂಜನೇಯನ, ಬಲಂ - ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಬಿಜ್ಞಾಸಮಾನಾವೈ -
 ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಯಾಂತಂ - ಮೀರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತಂ - ಆ
 ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ - ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ -
 ಹೇಳಿದಳು ||೧|| ಹೇ ವಾನರೋತ್ತಮ ! ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ ! ಅಪ್ಪ - ಈಗ, ತ್ವಮಾ - ನೀನಿಂದ, ಮು-
 ನನ್ನ, ವದನಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ್ಯ - ಹೊಕ್ಕು, ಗಂತವ್ಯಂ - (ಮುಂದಕ್ಕೆ) ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲ್ಪ
 ಡತಕ್ಕದ್ದು, (ಏಷಃ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರು ಹೀಗೆ ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂಬ) ಇದು, ಧಾತ್ರ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಂ
 ದ, ಪುರಃ - ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮಮ - ನನಗೆ, ವರಃ - ವರವಾಗಿ, ದತ್ತಃ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದೆ,

ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಬಾಯ ಬಳಹೊಗುವೆನು, ಈ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ
 ನಂಬು. ನಾನೀವನತನ್ನ ಪ್ರಮಾಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ || ೧೫೩ || ಎಂದೀ
 ಪ್ರಕಾರ ಅಂಜನೇಯನು ಮುಕುಳಿತ ಕರಸಂಪುಟನಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುತ್ತಿರಲು, ತನ್ನ ಮನ
 ಬಂದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಳಾದ ಸುರಸೆಯು, ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ ! ನನ್ನ
 ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರಾಣಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗುವುದು ಆಸಾಧ್ಯ. ನೀನು
 ಹಾಗೆ ಮೀರಿಹೋಗಲಾರೆ, ನೀನೀಗ ನನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲೇಬೇಕು, ನನಗೆ ಈ
 ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ವರವೂ ಉಂಟು || ೧೫೩ || (ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಲ್ಲದೆ, ನಾಗಮಾತೆ
 ಯಾದ ಆ ಸುರಸೆಯು-ತನ್ನ ಪೈಕ್ಕೆ ತಾನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಎದು
 ರಾಗಿನಿಂತು ಅವನನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಶಿರದವರೆಗೂ ಬಿರುಬಿರನೆ ನೋಡಿ, ಆತನ ಬಲದ ಇಯಾ
 ತ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದಿದ್ದಳಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುತ್ತಿಂತೆದಳು- || ೧೫೪ || ಎಲೈ
 ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಉಳಿದಬಳಿಕಲೇ ನೀನು ಮುಂದಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರು ನನ್ನ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಗದೆ ಮುಂದೆ
 ಪ್ರಯಾಣಮಾಡದೆಹಾಗೆ ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವರವುಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬಲುಬೇಗನೆ ಅವನನ್ನು

ವರ ಏಷ ಪುರಾ ದತ್ತೋ ಮಮ ಧಾತ್ರೇತಿ ಸತ್ವರಾ ||೨||
 ವ್ಯಾಧಾಯ ವಕ್ತ್ರಂ ವಿಫುಲಂ ಸ್ಥಿತಾ ಸಾ ಮಾರುತೇಃ ಪುರಃ |
 ಏನ ಮುಕ್ತ ಸ್ವರಸಯಾ ಕ್ರುದ್ಧೋ ವಾನರ ಪುಂಗವಃ ||೩||
 ಅಬ್ರವೀ ತ್ತು ರು ವೈ ವಕ್ತ್ರಂ ಯೇನ ಮಾಂ ವಿಷಹಿಷ್ಯಸ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸುರಸಾಂ ಕ್ರುದ್ಧೋ ದಶಯೋಜನ ಮಾಯತಃ ||೪||
 ದಶಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರೋ ಬಭೌವ ಹನುಮಾಂ ಸ್ತದಾ || ೪ || ||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೇಘಸಂಕಾಶಂ ದಶಯೋಜನ ಮಾಯತಂ |
 ಚಕಾರ ಸುರಸಾಂಸ್ಯಂ ವಿಶದ್ಯೋಜನ ಮಾಯತಂ || ೫ || ||

ಇತಿ - ಹೀಗೊಂದು, ಸತ್ವರಾ - ವೇಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವಳಾಗಿ ||೨|| ಸಾ ಆ ಸುರಸೆಯು, ವದನಂ -
 ಬಾಯನ್ನೂ, ವಿಫುಲಂ - ಬಲು ಅಗಲವಾಗಿ, ವ್ಯಾಧಾಯ - ತೆರೆದುಕೊಂಡು, ಮಾರುತೇಃ - ಅಂಜನೇ
 ಯನ, ಪುರಃ - ಎದುರಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಾ - ನಿಂತುಕೊಂಡಳು ||೩|| ಸುರಸಯಾ-ಸುರಸೆ ಯೆಂಬುವವಳಿಂದ,
 ಏನ - ಈ ಅಬ್ರವತಿವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ವಾನರಪುಂಗವಃ - ಕುಟವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು,
 ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ||೪|| (ಹೇಸುರನೇ - ಎಲಾ ಸುರಸೆಯೇ ! ಯೇನ - ಎಂತಹ ಬಾಯಿಂದ
 ಮಾಂ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ನನ್ನನ್ನೂ, ವಿಷಹಿಷ್ಯಸ - ತಾಳಬಲ್ಲೆಯೋ, (ನುಂಗಬಲ್ಲೆಯೋ) ತತಃ - ಅಂ
 ಜನ (ಅಷ್ಟು ಅಗಲವು) ಬಾರುತನು, ಕುರುವೈ - ಅಣಿಮಾಡಿಕೊ, ಇತಿ - ಹೀಗೊಂದು, ಸುರಸಾಂ -
 ಸುರಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಕ್ತ್ವಾ - ಹೇಳಿ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ರೋಷಗೊಂಡವನಾದಕಾರಣವೇ, ತದಾ -
 ಅದಾ, ದಶಯೋಜನ - ಅಂಜನೇಯನು, ದಶಯೋಜನಂ - ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಃ - ಉ
 ದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದವನೇ, ದಶಯೋಜನ - ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ವಿಸ್ತಾರಃ - ಅಗಲ (ಗಾತ್ರ) ನಾದವೆ
 ನುಂಟಾಗಿ, ಬಭೌವ - ನಿಂತನು || ೪ || || ದಶಯೋಜನಂ - ಹತ್ತು ಗಾವುದದಷ್ಟು ಉದ್ದನಾದ
 ವನಾದ ಅಂಜನನೇ, ಮೇಘಸಂಕಾಶಂ - ಮೇಘಕ್ಕುಣಿಯಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ, ತಂ - ಆ ಅಂಜ
 ನೇಯನನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸುರಸಾಂ - ಸುರಸೆಯೂ, ಅಸ್ಯಂ - ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನೂ,
 ವಿಶದ್ಯೋಜನಂ - ಇಷ್ಟು ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಂ - ಉದ್ದವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೇ, ಚಕಾರ -

ನುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಅವನ ಎಂದು
 ನಗೆ ಸಂತಳು || ೨ || ೨ ೩ ಸುರಸೆಯು ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಹವ್ಯಾಕರನಾದ ಹನುಮ
 ನಿಗೆ ಮರಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿತು || ೩ || ಹಾಗೆ ರೋಷಬಂದಕೂಡಲೇ ಮಾರುತಿಯು
 || ೪ || ಸುರಸೆ ! ಬಳ್ಳೆಯದು! ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಹಿಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಗಾದರೆ ತಕ್ಕುದಾಗುವುದೋ
 ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆ, ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿ, ತಾನು
 ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿ
 ಯೂ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತನು || ೪ || || ಹಾಗೆ ಹತ್ತುಗಾವುದದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು
 ಮೇಘದಂತೆ ತೋರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ ಹನುಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುರಸೆಯು
 ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನನ್ನು ನುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಗಾ
 ವುದಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ನಿಂತಳು. ||೫|| || ಅಂಜನೇಯನು ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪ

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವೈ ವಿಸ್ತೃತಾಸ್ಯಾಂ ತು ವಾಯು ಪುತ್ರಸ್ಸುಬುದ್ಧಿಮಾನ್ |
 ಹನೂಮಾಂ ಸ್ತು ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಂಶದ್ಯೋಜನ ಮಾಯತಃ || ೬ ||
 ಚಕಾರ ಸುರಸಾ ವಕ್ತ್ರಂ ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ ತಥೋಚ್ಛ್ರೇತಂ |
 ಬಭೂವ ಹನುಮಾನ್ವೀರಃ ಪಂಚಾಶದ್ಯೋಜನೋ ಚ್ಛ್ರೇತಃ || ೭ ||
 ಚಕಾರ ಸುರಸಾ ವಕ್ತ್ರಂ ಪಷ್ಠಿಯೋಜನ ಮಾಯತಂ |
 ತಥೈವ ಹನುಮಾ ನ್ವೀರ ಸ್ಪಷ್ಟತೀಯೋಜನೋಚ್ಛ್ರೇತಃ || ೮ ||
 ಚಕಾರ ಸುರಸಾ ವಕ್ತ್ರ ಮಂವೀತೀ ಯೋಜನಾಯತಂ |
 ಹನುಮಾ ನಚಲ ಪ್ರಖ್ಯೋ ನವತೀ ಯೋಜನೋಚ್ಛ್ರೇತಃ || ೯ ||

ಮಾಡಿದಳು ||೬|| ತತಸ್ತು - ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಬಳಿಕಲಾದರೋ, ಸುಬುದ್ಧಿಮಾನ್ - ಬಹುಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ವಾಯುಪುತ್ರಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಹನೂಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ವಿಸ್ತೃತಾಸ್ಯಾಂ - ತೆರದಬಾಯುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಸುರಸೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವೈವಾ - ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀಂಶದ್ಯೋಜನ - ಮೂವತ್ತು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಃ - ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದವನು, (ಬಭೂವ - ಅದನ್ನು ||೭|| ಸುರಸಾ - ಸುರಸೆಯು, ತಥಃ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಕ್ತ್ರಂ - ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನೂ - ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ - ನಲವತ್ತು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಉಚ್ಛ್ರೇತಂ - ಎತ್ತರವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ಚಕಾರ - ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಳು ||೮|| ವೀರಃ - ಮೂಕಮೂಲಿಯಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ಪಂಚಾಶತ್ - ಐವತ್ತಾದ, ಯೋಜನ - ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಉಚ್ಛ್ರೇತಃ - ಉನ್ನತನಾದವನು, ಬಭೂವ - ಅದನ್ನು ||೯|| ಸುರಸಾ - ಸುರಸೆಯು, ವಕ್ತ್ರಂ - ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು, ಪಷ್ಠಿಯೋಜನಂ - ಇರವತ್ತು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಂ - ವಿಷ್ಣುರವುಣ್ಣಿದನ್ನಾಗಿ, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದಳು ||೧೦|| ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ಪಷ್ಟತೀ - ಎಪ್ಪತ್ತಾದ, ಯೋಜನ - ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಉಚ್ಛ್ರೇತಃ - ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದವನು, ಬಭೂವ - ಅದನ್ನು || ೧೧ || ಸುರಸಾ - ಸುರಸೆಯು, ವಕ್ತ್ರಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಮಂವೀತೀ - ಎಂಭತ್ತು, ಯೋಜನ - ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಂ - ವಿಶಾಲವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದಳು || ೧೨ || ಅಚಲಪ್ರಖ್ಯೋ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ

ಗೊಂಡು ಮೂವತ್ತುಗಾವುದಳ ಅಗಲವೂ, ಅಷ್ಟೇ ಉದ್ದವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತನು ||೧೩|| ಆ ಕೂಡಲೇ ಸುರಸೆಯೂ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ನಲವತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗುವಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿನಿಂತಳು || ೧೪ || ಹನುಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಾದನೇ ? ಇಲ್ಲ. ಮಹಾವೀರನಲ್ಲವೆ? ಏನು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ಉನ್ನತನಾದನು || ೧೫ || 'ಸುರಸೆಯೇನುಸಾಮಾನ್ಯಳೆ ? ಅವಳೂ ಇರವತ್ತು ಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಳು || ೧೬ || ಅಂಜನೇಯನು ಅವಳಿಗಿಂತ ಏನೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲ, ತಾನೂ ಎಪ್ಪತ್ತು ಗಾವುದಗಳ ಎತ್ತರನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು || ೧೭ || ಸುರಸೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಉಬ್ಬಿ ಎಂಭತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟಾದಳು || ೧೮ || ಬೆಳ್ಳಿಯದಂತೆ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಮಾರುತಿಯು ಸರಿಯಾಗಿ ತೊಂಭತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿಂತನು || ೧೯ || ಸುರಸೆಯು 'ಇವನನ್ನು ಕಂಗಾಣಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನೆನದು ಸರಿಯಾಗಿ ನೂರುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಭೂಮ್ಭೂತಂಕ್ಷ

ಚಕಾರ ಸುರಸಾ ವಕ್ತ್ರಂ ಕತಯೋಜನ ಮಾಯತಂ) || ೧೦ ||
 ತದ್ವೃಷ್ಟ್ಯವಿ ವ್ಯಾಧಿತಂ ತ್ವಾಸ್ಯಂ ವಾಯುಪುತ್ರ ಸ್ತುಬುದ್ಧಿ ಮಾರ್ ||
 (ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಂ ಸುರಸಯಾ ಸುಘೋರಂ ನರಕೋಪಮಂ)
 ಸುಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾತ್ಮನಃ ಕಾಯಂ ಬಭೂವಾಂಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರಕಃ || ೧೧ ||
 ಸೋಽಭಿಪತ್ಯಾಶು ತದ್ವಕ್ತ್ರಂ ನಿಷ್ಪತ್ಯ ಚ ಮಹಾಜವಃ |
 ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಃ ಶ್ರೀಮಾ ನಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೨ ||
 ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಸ್ಮಿ ಹಿ ತೇ ವಕ್ತ್ರ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ನವೋಪಸ್ತುತೇ |

ಎಣೆಯಾಗಿರುವ, ಹನುಮಾ-ಆಂಜನೇಯನು, ನವತೀ-ತೊಂಭತ್ತಾದ, ಯೋಜನ-ಗಾವುದಗಳ, ಉಚ್ಚ್ರಿ-
 ತಃ-ಪ್ರಮಾಣದವನಾಗಿ ನಿಂತನು || ೧೦ || ಸುರಸಾ-ಸುರಸೆಯು, ವಕ್ತ್ರಂ - ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು, ಕತ
 ಯೋಜನಂ - ನೂರುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಂ-ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳದನ್ನಾಗಿ, ಚಕಾರ-ಮಾಡಿದಳು || ೧೧ ||
 ಸುಬುದ್ಧಿ ಮಾರ್ - ಒಡುಬುದ್ಧಿ ವಂತನಾದ, ವಾಯುಪುತ್ರಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು, ಸು
 ರಸಮಾ - ಸುರಸೆಯಿಂದ, ವ್ಯಾಧಿತಂ - ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, (ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಂ - ನೀಳವಾ
 ದ ಸಾಲಗೆಯ್ದುಳ್ಳ, ಸುಘೋರಂ - ಒಡು ಭಯಂಕರವಾದ, (ಅದರಿಂದಲೇ) ನರಕೋಪಮಂ - ಯಾತ
 ನಾಸ್ತಾನಕ್ಕೆಣೆಯಾದ, ತತ್ - ಆ, ಆಸ್ಯಂ - ಬಾಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ಯವಿ - ನೋಡಿ, ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ,
 ಕಾಯಂ - ಶರೀರವನ್ನು, ಸುಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ - ಏಕಳವಾಗಿ ಅಡಗಿಸಿ, ಅಂಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರಕಃ - ಹೆಬ್ಬರಳಿನ
 ಪ್ಪುಗಾತ್ರನಾದವನಾಗಿ, ಬಭೂವ - ಇದ್ದನು || ೧೨ || ಮಹಾಜವಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ
 ಆಂಜನೇಯನು, ತದ್ವಕ್ತ್ರಂ - ಆ ಸುರಸೆಯುತೆರೆದ ಬಾಯನ್ನು, ಆಶು - ಒಡುಬೇಗನೆ, ಅಭಿಪತ್ಯ
 (ಅವಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ) ಬಳಹೊಕ್ಕು, ನಿಷ್ಪತ್ಯಚ - ಹೊರಗೂ ಬಂದು, ಇದಂವಚನಂ - ಈ ಮುಂ
 ದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು - || ೧೩ || ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ - ದಕ್ಷಪುತ್ರಿಯಾದ ಒಸುರಸೆಯೇ,
 ತೇ - ನಿನ್ನ, ವಕ್ತ್ರಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು, ಅಸ್ಮಿಹಿ - ಆಗಿದೇನಿಸುಷ್ಟ,
 ತೇ - ನಿನ್ನ, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ವೈದೇಹೀ - ಜಾನಕಿಯು, ಯತ್ರ -
 ಎಲ್ಲೆಡೆವಳೋ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ; ಗಮಿಷ್ಯೆ - ಹೊರಡುವೆನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ವರಶ್ಚ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪಡೆದಿ

ಗಳಿಗೆ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ನಿಂತಳು || ೧೦ ||) ಆಗ-ಬಲುಜಾಣನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ನೀಳವಾ
 ದ ಸಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಬಲು ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಯಮ
 ಲೋಕದ ನರಕದಂತೆ ಕಾಣಬರತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ತೆರೆದಿರುವ ಸುರಸೆಯ ಬಾ
 ಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಇದೇ ನನ್ನ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವೆಂದು ನೆನೆದು, ಕೂಡಲೇ,
 ಬಹು ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಂದು ಹೆಬ್ಬರಳಿನಪ್ಪುಗಾತ್ರ ಸಣ್ಣ ಗಾಳುವಂತೆ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಇದ್ದು, ಪುನಃ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು,
 ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು:— || ೧೧ || ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಕುಮಾರಿಯಾದ ಎಲಾ
 ಸುರಸಾದೇವಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಬಾಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
 ಇದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದೇನೆ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವರವು ಸಫಲವಾ
 ಯಿತೆಷ್ಟೆ? ಇಗೋ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಯನ್ನು ಬಿನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇನ್ನು ಜನಕನಂದಿನಿಯು

ಗವಿ.ವೈ ಯತ್ರ ವೈದೇಹೀ ಸತ್ಯಶ್ಚಾಸೀ ದ್ವರಸ್ತವ ||೧೬೦||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವದನಾ ನ್ತುಕ್ತಂ ಚಂದ್ರಂ ರಾಹು ಮುಖಾದಿವ |
 ಅಬ್ರವೀ ತ್ಸುರಸಾದೇವೀ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ವಾನರಂ ||೧೬೧||
 ಅರ್ಥಸಿದ್ಧೃತಿ ಹರಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗಣ್ಯ ಸಾಮ್ಯ ಯಥಾ ಸುಖಂ |
 ಸಮಾನಯಸ್ವ ವೈದೇಹೀಂ ರಾಘವೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||೧೬೨||
 ತತ್ತತೀಯಂ ಹನುಮತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕರ್ಮ ಸದುಷ್ಕರಂ |
 ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತಿ ಭೂತಾನಿ ಪ್ರಕಶಂಸು ಸ್ತಗಾಹರಿಂ ||೧೬೩||
 ಸ ಸಾಗರ ಮನಾಧ್ಯಪ್ಯ ಮಭ್ಯೇತ್ಯ ವರುಣಾಲಯಂ |

ದ್ವರಸ್ತೂ, ಸತ್ಯಃ - ವೈದೇಹವಾಗದಿರುವುದು, ಬಳುವ-ಆಯಿಕ್ಕಲ್ಲವೆ? ||೧೬೦|| ಸುರಸಾ-ಸುರಸೆಯಂಬಿ, ದೇವೀ - ದೇವತಾಸ್ತ್ರಿಯು, ರಾಹು - ಹಿಂಹಿಕಾ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಹುವಿನ, ನ-ಬ್ರೂತ್ - ಬಾಯಿಯದೇಕೆಯಿಂದ, ಮುಕ್ತಂ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಚಂದ್ರಮಿವ - ಚಂದ್ರನಂತೆ, ವದನಾತ್-ತನ್ನ ಮುಖದ ದೇಶಿಯಿಂದ, ಮುಕ್ತಂ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ತಂ - ಆ, ವಾನರಂ - ಕಪಿವೀರನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸ್ವೇನ - ತನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ, ರೂಪೇಣ - ಆಕಾರದಿಂದ (ಉಪಲಕ್ಷಿತಾ - ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ) ಅಬ್ರವೀತ್ - ಇಂತೆಂದಳು, || ೧೬೧ || ಸಾಮ್ಯ - ಸುಮುಖನಾದ, ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ! ಅರ್ಥಸಿದ್ಧೃತಿ-ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಯಥಾಸುಖಂ - ಹಾಯಾಗಿ, ಗಣ್ಯ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರಾಘವೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಸಮಾನಯಸ್ವ - ಸೇರಿಸು, || ೧೬೨ || ಭೂತಾನಿ - ಸಕಲಜಂತುಗಳೂ, ಹನುಮತಃ - ಅಂಜನೇಯನ, ಸದುಷ್ಕರಂ - ಅತ್ಯಂತ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ತತ್ - ಆ, ತತ್ತತೀಯಂ - ಮೂರನೆಯದಾದ, ಕರ್ಮ - (ಸುರಸೆಯಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ) ಕೆಲಸವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಾಧುಸಾಧು - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಪ್ರಕಶಂಸುಃ - ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೬೩ || ಗರುಡೋಪಮಃ - ಗರುಡಂತನಿಗೇನೆಯಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಅನಾಧ್ಯಪ್ಯಂ-ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದ ವರುಣಾಲಯಂ-ವರುಣನಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಸಾಗರಂ-ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಅಭ್ಯೇತ್ಯ - ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಆಕಾಶಂ - ಅಂಬರ

ಎಲ್ಲಿರುವಳೋ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನಲು ||೧೬೦|| ಆಗಲಾ ಸುರಸೆಯು ರಾಹುವಿನ ಮುಖದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಚಂದಿರನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ತಾಳ್ದು ||೧೬೧|| ಎಲೈ ಕಪಿವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನೇ! ಇನ್ನು ನೀನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸುಖಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದು, ಬೇಗನೆ ವಿದೇಹರಾಜ ಪುತ್ರನಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಸೇರಿಸುವ ವನಾಂಗು ಎಂದಳು ||೧೬೨|| ಆಗಲಾ ಅಂಬರಚರರಾದ ಅಮರರು ಅಂಜನೇಯನ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೂರನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಭಾಪುಭಾಪೆಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೬೩ || ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ ಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು, ಅಂಜನೇಯನು ಅಗಾಧವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ

ಜಗಾಮಾಕಾಶ ಮಾವಿಶ್ಯ ವೇಗೇನ ಗರುಡೋಪಮಃ ||೧೬೪|| ||
 ಸೇವಿತೇ ವಾರಿಧಾರಾಭಿಃ ಪತಗೈಶ್ಚ ನಿಷೇವಿತೇ |
 ಚರಿತೇ ಕೈಶಿಕಾಽಽ ಚಾರ್ಯೈ ರೈರಾವತ ನಿಷೇವಿತೇ ||೧೬೫||
 ಸಿಂಹ ಕುಂಜರ ತಾರ್ಧೂಲ ಪತಂಗೋರಗ ವಾಹನೈಃ |
 ವಿಮಾಘೈ ಸ್ತಂಪತದ್ಭಿಶ್ಚ ವಿಮಲೈ ಸ್ಸಮಲಂಕೃತೇ ||೧೬೬||
 ವಜ್ರಾಶನಿ ಸಮಾಘಾತೈಃ ಪಾವಕೈ ರುಪಶೋಭಿತೇ |
 ಕೃತಪುಣ್ಯೈ ರ್ವಹಾಭಾಗೈಸ್ಸೈರ್ದ ಜಿಹ್ವಿರಲಂಕೃತೇ ||೧೬೭||
 ವಹತಾ ಹಸ್ಯ ಮತ್ಯರ್ಥಂ ಸೇವಿತೇ ಚಿತ್ರಭಾನುನಾ |

ವನ್ಯ, ಅವಿಶ್ಯ ಹೊಕ್ಕು, ವೇಗೇನ - ಬಹುವೇಗದಿಂದ, ಜಗಾಮ - ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೬೪ ||
 ವಾರಿಧಾರಾಭಿಃ - ಜಲಧಾರೆಗಳಿಂದ, ಸೇವಿತೇ - ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಪತಗೈಶ್ಚ - ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಷೇವಿ
 ತೇ - ಅರಿದಿ ಪಟ್ಟಣ, ಕೈಶಿಕಾಚಾರ್ಯಃ - (ಸಂಗೀತವಸ್ತುಕರಾದ ತುಂಬುರು ಮೊದಲಾದ) ಗಾಯಕ
 ರಿಂದ, ಚರಿತೇ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವ, ಐರಾವತ ಐರಾವತಮೆಂಬ ದಿಗ್ಗಜದಿಂದ (ಇಂದ್ರಾಯುಧದಿಂದ)
 ನಿಷೇವಿತೇ - ಸ್ತಂಪದಿಟ್ಟಿರುವ, ||೧೬೫|| ಸಿಂಹ - ಅನೆ, ಕಾರ್ಧೂಲ-ಹುಲಿ, ಪತಗ-ಪಕ್ಷಿ, ಉರಗ-ಸರ್ಪ
 ಇವು, ವಾಹನೈಃ - ವಾಹನಗಳಾಗಿರುವ, ಲೂ, ಸಂಪದ್ಭಿಃ - ಒಡುತಲಿರುವ, ವಿಮಲೈ-ನಿರ್ದಲವಾ
 ದ ವಿಮಾಘಾ ವೇವನವ, ||೧೬೬|| ಸಮಲಂಕೃತೇ - ಸಮಲಂಕೃತವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ||೧೬೬|| ವಜ್ರ-
 ವಸ್ತ್ರ, ಉರಗಂ ಕುಂಜರ - ಕುಂಜರ - ಕುಂಜರ - ಸಮಾನವಾದ, ಅಘಾತೈಃ-ಪೆಟ್ಟುಳ, ಪಾವಕೈಃ-
 ಅಗ್ನಿಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ, ಕೃತಪುಣ್ಯಃ - ಸುಕೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇರುವ,
 ವಹದೈಃ - ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಗದ್ದಿರುವ, ವಹಾಭಾಗೈಃ - ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಿಂದ, ಅಲಂಕೃತೇ-ಶೋಭಿ
 ಸ್ತುತಿವಾ ||೧೬೭|| ವಹತಾ (ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ) ಹೋಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು, ಅತ್ಯ
 ರ್ಥಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ವಹತಾ - ಹೋಮಕೊಂಡಿರುವ, ಚಿತ್ರಭಾನುನಾ - (ವಿಚಿತ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ)
 ಅಗ್ನಿಯಿಂದ, ಸೇವಿತೇ - ಬಹಳವಾಗಿರುವ, ಗ್ರಹ....ವಿಭೂಷಿತೆ, ಗ್ರಹ - ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನುಳಿದ

ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡಾಂತನಡೆಗೆ ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೬೪||
 ಮೇಘಗಳ ಜಲಧಾರೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಾರಾಟಕ್ಕೆ ಆಸರೆಯ
 ಸ್ಥಿತಿ, ಕೈಶಿಕನೆಂಬ ರಾಗದ ಆಲಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರರಾದ ದೇವಗಾಯಕರ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ
 ಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿ, ಐರಾವತಮೆಂಬ ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸು (ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು) ಮೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಕ
 ರವಾಗಿ ||೧೬೫|| || ಸಿಂಹ, ಅನೆ, ಹುಲಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಸರ್ಪ, ಈ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ವಾಹನಗ
 ಳನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದಿವ್ಯವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ
 ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ||೧೬೬|| ಸಿಡಿಲುಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾ
 ಲೆಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ತುತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಸುಕೃತಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು
 ಪಡೆದಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ||೧೬೭|| ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಹವನೀ
 ಯ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ವಜ್ರಣಾಗ್ನಿಗಳೆಂಬ ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆ
 ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಹವನಮಾಡಿದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಯಾಯ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ

ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರ ಚಂದ್ರಾರ್ಕ ತಾರಾಗಣ ವಿಭೂಷಿತೇ ||೧೬೪||
 ಮಹರ್ಷಿಗಣ ಗಂಧರ್ವ ನಾಗ ಯಕ್ಷ ಸಮಾಕುಲೆ |
 ವಿವಿಕ್ತೇ ವಿಮಲೆ ವಿಶ್ವೇ ವಿಶ್ವಾವಸು ನಿಷ್ಕೇವಿತೆ ||೧೬೫||
 ದೇವರಾಜ ಗಜಾಕ್ರಾಂತೆ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಪಥೆ ಶಿವೆ |
 ವಿಶಾನೆ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ವಿತತೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ಮಿತೇ ||೧೬೬||
 ಬಹುಕ ಸ್ತೇವಿತೆ ವೀರೈ ರ್ವಿದ್ಯಾಧರಗಣೈ ರ್ವೈರೈಃ |
 ಜಗಾಮ ವಾಯುಮಾರ್ಗೇತು ಗರುತ್ಮಾನಿವ ಮಾರುತಿಃ ||೧೬೭||
 ಪ್ರದೃಶ್ಯಮಾನ ಸ್ಪರ್ಶತ್ರ ಹನುಮಾ ನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೂ, ನಕ್ಷತ್ರ - ಅಶ್ವಿನಾಭದಿನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರಾರ್ಕ-ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಿಂದಲೂ, ತಾರಾಗ
 ಣ-ಇತರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಹಿಂಡಿನಿಂದಲೂ, ವಿಭೂಷಿತ-ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ||೧೬೪|| ಮಹರ್ಷಿ...ಲೆ, ಬುಧಗ
 ಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು ಇವರಾದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಿವಿಕ್ತ-ಸುಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ, ವಿಮ
 ಲ-ನಿರ್ಮಲವಾದ, ವಿಶ್ವ-ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ವಿಶ್ವಾವಸುನಿಷ್ಕೇವಿತೆ- ವಿಶ್ವಾವಸುವೆಂಬ
 ಗಂಧರ್ವರಾಜನಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ದೇವರಾಜ ಗಜಾಕ್ರಾಂತೆ-ದಿಗ್ಗಜದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು
 ವ, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಪಥೆ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಸಂಚಾರಪಥವಾಗಿರುವ, ಶಿವ-ಮುಗಳಕರವಾದ, ||೧೬೫|| ಜೀ
 ವಲೋಕಸ್ಯ-ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಕ್ಕೆ, ವಿಶಾನ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನಂತಿರುವ, ವಿತತ-ಬಹು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವ, ಬ್ರಹ್ಮ
 ನಿರ್ಮಿತ-ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ||೧೬೬|| ವೀರೈ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೂ, ವೈರೈ-ಶ್ರೀ
 ದೈವರೂ ಆಗಿರುವ, ವಿದ್ಯಾಧರಗಣೈಃ - ವಿದ್ಯಾಧರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ಬಹುಕ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರ
 ವಾಗಿ, ಸೇವಿತೆ- ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ವಾಯುಮಾರ್ಗ - ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಮಾರುತಿಃ - ಅಂಜ
 ನೇಯನಾದರೂ, ಗರುತ್ಮಾನಿವ - ಗರುಡನಂತೆ, ಜಗಾಮ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೧೬೭||
 ೧೬೭ || ಸರ್ವತ್ರ-ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರದೃಶ್ಯಮಾನಃ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿರುವ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ -

ಬುಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಪುರುಷನಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ
 ಮಂಡಲಗಳು, ಅಂಗಾರಕಾದಿಗ್ರಹಗಳು, ಅಶ್ವಿನಾಭದಿನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಇತರ
 ತಾರೆಗಳು ಈ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ||೧೬೪|| ತಪೋನಿರತರಾದ
 ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಈ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನಿ
 ತ್ತು, ಬಹುಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡು, ವಿಶ್ವಾವಸುವೆಂಬ
 ಗಂಧರ್ವರಾಜನಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ||೧೬೫|| ದೇವೇಂದ್ರನ ಪಟ್ಟದಾನೆಯಾದ ಐರಾವತ
 ಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಸುಪಥವೆನಿಸಿ, ಬಹುಮಂಗಳಕರವಾದು
 ದಾಗಿ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಕ್ಕೂ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನಿಂದದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ
 ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ||೧೬೬|| ಅತ್ಯುತ್ತಮರೆನಿಸಿ ಮಹಾವೀರರೂ ಆದ ವಿದ್ಯಾಧರರೆಂಬ ದೇವ
 ಭೇದದವರಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವ, ವಾಯುಮಾರ್ಗವೆನಿಸಿದ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾ
 ಯುನಂದನನಾದ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು ಸುಖಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೬೭||
 ಮರುತಪುತ್ರನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲರ ನೋಟಕ್ಕೂ ಕಾಣಬರುತ್ತ,

ಭೆಜೇವ್ಬರಂ ನಿರಾಲಂಬಂ ಲಂಬಪಕ್ಷ ಇವಾದ್ರಿರಾಖ್ ||೧೭೨||
 ಪ್ಲವಮಾನಂತು ತಂ ದ್ವಪ್ಪಾಪ್ವ ಸಿಂಹಕಾನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ |
 ಮನಸಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಪ್ರವೃದ್ಧಾ ಕಾಮರೂಪಿಣೀ ||೧೭೩||
 ಅದೃ ದೀರ್ಘಸ್ಯ ಕಾಲಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯಮೃಹ ಮಾಶಿತಾ |
 ಇದಂ ಹಿ ಮೇ ಮಹತ್ಸತ್ಯಂ ಚಿರಸ್ಯ ವಶಮಾಗತಂ ||೧೭೪||
 ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಛಾಯಾಮಸ್ಯ ಸಮಾಕ್ಷಿಪತ್ ||೧೭೫||
 ಛಾಯಾಯಾಂ ಗೃಹ್ಯಮಾಣಾಯಾಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೧೭೬||

ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಹನುಮಣ - ಅಂಜನೇಯನು, ಲಂಬಪಕ್ಷಃ - ಜೋಲಾಡುವ ರೆಕ್ಕೆಗಳು
 ಳ್ಲ, ಅದ್ರಿರಾಡಿವ - ಪರ್ವತರಾಜಕುತೆ, ನಿರಾಲಂಬಂ - ನಿರಾಧಾರವಾದ, ಅಂಬರಂ - ಆಕಾಶಮಾ
 ಗ್ಗವನ್ನ, ಭೇಜೆ - ಹೊಂದಿ ಇದ್ದನು ||೧೭೨|| ಸಿಂಹಕಾನಾಮ - ಸಿಂಹಕೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೆಸರುವಾ
 ಸಿಗೆ ಬಂದಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಕ್ಷಸಿಯು, ಪ್ಲವಮಾನಂ - ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತಂತು - ಆ ಅಂಜ
 ನೇಯನನ್ನೆದರೂ, ದ್ವಪ್ಪಾಪ್ವ - ನೋಡಿ, ಕಾಮರೂಪಿಣೀ - ಮನಬಂದರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವರೆತ್ತಿಯುಳ್ಳ
 ವಳಾರಕಾಣವೇ, ಪ್ರವೃದ್ಧಾ - ಬಹು ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದವಳಾಗಿ, ಮನಸಾ - ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ,
 ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ವಿಚಾರಮಾಡಿದಳು ||೧೭೩|| ದೀರ್ಘಸ್ಯ - ಉದ್ದವಾದ (ಬಹಳವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋದ)
 ಕಾಲಸ್ಯ - ಸಮಯಕ್ಕೆ. ಇದಂ - ನಾನು, ಅದೃ - ಈಗ, ಅಶಿತಾ - ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಂಡವಳು,
 ಭವಿಷ್ಯಮಿ - ಆಗತಕ್ಕವಳೆನಿಸೆ, ಇದಂ - ಈ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಸತ್ಯಂತು - ಜಂತುವಾ
 ದರೋ, ಚಿರಸ್ಯ - ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ, ಮೆ - ನನಗೆ, ವಶಂ - ಸ್ವಾಧೀನತೆಯನ್ನು, ಆಗತಂ - ಹೊಂದಿ ಇದೆ,
 ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸಂಚಿಂತ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಅಸ್ಯ - ಈ ಅಂಜನೇ
 ಯನ, ಛಾಯಾಂ - ಕಡಲಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ನೆಲನನ್ನು, ಸಮಾಕ್ಷಿಪತ್ - ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದಳು ||೧೭೪|| || ಛಾ
 ಯಾಯಾಂ - ತನ್ನ ನೆಲಳು, ಗೃಹ್ಯಮಾಣಾಯಾಂ (ಸತ್ಯಂ) - ಸಿಂಹಕೆಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ,

ಯವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲದ ಅಂಬರತಲದಲ್ಲಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ
 ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೧೭೨ || ಈತನಾಗಿ ಆ ಪವನನಂದ
 ನನು ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೆರಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಈತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಿಂಹಕೆಯೆಂಬ
 ಬಬ್ಬ ರೆಕ್ಕೆಸಿಯು ಕಾಮರೂಪಳಾದುದರಿಂದಲುಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಇಂತು
 ಚಿಂತಿಸಿದಳು ||೧೭೩|| ಅಹಹ ! ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಕ್ಕ ಅನ್ನವನ್ನು
 ಪಡೆಯುವವಳಾಗುವೆಂದಿದೆ. ಭಾಪು ಭಾಪು ! ನಾನೆಂದೂ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು
 ಉಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದ ನನಗೆ ಇಂದೇನೋ ದೇವರ ದಯೆ
 ಯಿಂದ ನನ್ನ ಈ ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬುವಂತಹ ಮಾಹಾಪ್ರಾಣಿಯು ಆಹಾರವಾಗಿ
 ದೊರೆಯುವಂತಿದೆ ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ನೆನೆದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆ ಅಂಜನೇಯನ ನೆಲನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾ
 ಗಿ ಪಟ್ಟುಹಿಡಿದಳು ||೧೭೪|| ಹೀಗೆ ಆರಿವಿಲ್ಲದೆ ನೆಲಲು ಹಿಡಿಯಲ್ಪಡಲು, ಇದೇನು ? ಆಕೆ
 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಂತಹ ತಡೆಯುಂಟಾಯಿತು ? ಎಂದು ಮಾರುತಿಯು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೊಳಗೊ
 ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧೭೫|| ಅಹಹ ! ಈಗ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಯಣವು, ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ

ಸಮಾಕ್ಷಿಪೋಸ್ತಿ ಸಹಸಾ ಪಂಗೂಕೃತಪರಾಕ್ರಮಃ |
 ಪ್ರತಿಲೋಮೇನ ವಾತೇನ ಮಹಾನಾರಿವ ಸಾಗರೆ || ೧೭೬||
 ತಿರ್ಯಗೂರ್ಧ್ವಮಧಶ್ಚೈವ ವೀಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ತತಃಕಪಿಃ |
 ದದರ್ಶ ಸ ಮಹತ್ಸತ್ತ್ವ ಮುತ್ಥಿತಂ ಲವಣಾಂಭಸಿ || ೧೭೭||
 ತದ್ವೃಷಾಪ್ಸ್ಯ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ನಾರುತಿ ರ್ವಿಕೃತಾನನಂ |
 ಕಪಿರಾಜೇನ ಕಫಿತಂ ಸತ್ತ್ವ ಮದ್ಭುತದರ್ಶನಂ ||
 ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ತದಿದಂ ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ || ೧೭೮||
 ಸ ತಾಂ ಬುದ್ಧಾನ್ವಿಧಿ ತತ್ಪೇನ ಸಿಹಿಕಾಂ ಮತಿನಾನಪಿ |

ವಾನರಃ - ಉಜನೇಯನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ತನ್ನ ಮನವೊಲೋಚಿಸಿದನು, (ಅಹಂ-ನಾನು,) ಸಹ
 ಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಪಂಗೂಕೃತಪರಾಕ್ರಮಃ - ಕುಂತಿವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ (ತಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಡೆಗೆ
 ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ) ಸಾಗರೆ - ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಲೋಮೇನ - ಎದುರಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಲಿರುವ, ವಾತೇನ - ಗಾಳಿ
 ಯಿಂದ ಪಟ್ಟುಬಿದ್ದ, ಮಹಾನಾರಿವ - ದೊಡ್ಡ ಹಡಗಿನ ಹಾಗೆ, ಸಮಾಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟವನು, ಅಸ್ತಿ -
 ಅಗಿದೇನೆ || ೧೭೬||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಪಿಃ - ಉಜನೇಯನು, ತಿರ್ಯಕ್ - ಅಡ್ಡನಾಗಿಯೂ, ಉರ್ಧ್ವಂ - ಮೇ
 ಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಅಧಶ್ಚೈವ - ಕೆಳಮುಖವಾಗಿಯೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಲವ
 ಣಾಂಭಸಿ - ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಥಿತಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ನಿಂತಿರುವ, ಸುಮುಹತ್ - ಬಹುದೊಡ್ಡ
 ದಾದ, ಸತ್ತ್ವಂ - ಜಾತವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೧೭೭|| ಮಾರುತಃ - ಉಜನೇಯನು, ತತ್ - ಆ
 ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ವಿಕೃತಾನನಂ-ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಅ
 ದ್ಭುತದರ್ಶನಂ-ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾದದಾಗಿಯೂ, ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ-ನೆಳಲನ್ನು ಹಿಡಿಯುಬಿಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ
 ಮಹಾವೀರ್ಯ-ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು, ಪೂರಾ-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಕಪಿರಾಜೇನ-ಕಪಿ
 ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ಕಫಿತಂ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದ, ತತ್ - ಆ ಭೂತವು, ಇದಂ-ಇದೇಸರಿ, ಅತ್ರ-
 ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ನಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ || ೧೭೮|| ಸಃ - ಅ, ಮತಿನಾಂ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ,

ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಡುತ್ತಲಿರುವ ಹಡಗು ಎದುರುಗಳಾಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡು
 ವಹಾಗೆ ಪರಿಣಮಿಸಿತು, ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆ ? ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೆಲ್ಲ ಕುಂಟಿನ
 ಕೌರೈದಂತಾಯಿತಲ್ಲ? ಎಂದು || ೧೭೬|| ಪಾವನಿಯು ತನ್ನ ಮನವೊಲಗೆ ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಂ
 ಡು, ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗಡೆಯೂ, ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಡ
 ಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಮಹಾಭೂತವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. || ೧೭೭|| ವಿಕಾರವಾದ
 ಮುಖವುಳ್ಳ ಆ ಭೂತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಉಜನೇಯನು-ಓಹೋ ! ಸರಿಸರಿ, ಹಿಂ
 ದೆ ನಮ್ಮ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ್ದ ಅದ್ಭುತವಾದ ಭೂತವು ಇದೇ
 ಇರಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು || ೧೭೮|| ನೆಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸತಕ್ಕ ಮ
 ಹಾಕೌರೈದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ ಎಂಬ ಮಹಾ ಭೂತವು ಇದೇಸೈ, ಓ, ಈ ವಿ
 ಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ್ದುದೂ ಇದೇ ಸರಿ. || ೧೭೮|| ತತ್ತ್ವ

ವೈವರ್ಧತ ಮಹಾಕಾಯಃ ಪ್ರಾವೃಷೀವ ವಲಾಹಕಃ ||೧೩೯||
 ತಸ್ಯ ಸಾ ಕಾಯ ಮುದ್ದೀಕ್ಷ್ಯ ವರ್ಧಮಾನಂ ಮಹಾಕಪೇಃ |
 ವಕ್ತ್ರಂ ಪ್ರಸಾರಯಾಮಾಸ ಪಾತಾಳಾಂತರಸನ್ನಿಭಂ ||೧೪೦||
 ಘನರಾಜೀವ ಗರ್ಜಂತೀ ವಾನರಂ ಸಮಭಿದ್ರವತ್ ||೧೪೧||
 ಸ ದದರ್ಶ ತತ ಸ್ತಸ್ಯ ವಿವೃತಂ ಸುಮಹನ್ಮುಖಂ |
 ಕಾಯ ಮಾತ್ರಂ ಚ ಮೇಧಾವೀ ಮರ್ಮಾಣಿ ಚ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧೪೨||
 ಸ ತಸ್ಯಾ ವಿವೃತ ವಕ್ತ್ರಂ ವಜ್ರಸಂಹನನಃ ಕಪಿಃ |

ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ತಾಂ - ಆ, ಸಿಂಹಿಕಾಂ - ಸಿಂಹಿಕೆ (ಅಂಗಾರಿಕೆ) ಯನ್ನು, ಅರ್ಧತಪ್ತೇನ -
 ಯಥಾರ್ಥ ಭಾವದಿಂದ, ಬುದ್ಧ್ಯ - ತಿಳಿದು, ಪ್ರಾವೃಷಿ - ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ, ವಲಾಹಕ ಇವ - ಮುಂಭದಂತೆ
 ಮಹಾಕಾಯಃ-ಉನ್ನತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವೈವರ್ಧತ - ಬೆಳೆದನು (ಧೈರ್ಯದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆ
 ಸಿದನು) ||೧೩೯|| ತಸ್ಯ - ಆ, ಮಹಾಕಪೇಃ- ಕಪಿವೀರನಾದ ಹನುಮನ, ವರ್ಧಮಾನಾ - ಬೆಳೆಯುತ್ತ
 ಲಿರುವ, ಕಾಯಂ - ಶರೀರವನ್ನು, ಸಾ - ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯು, ಉದ್ದೀಕ್ಷ್ಯ - ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡಿ, ಪಾತಾ
 ಳಾಂತರಸನ್ನಿಭಂ - ಪಾತಾಳದ ಬಿಲದಂತೆ ಬಿಲು ಅಗಲವಾದ, ವಕ್ತ್ರಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಪ್ರಸಾರಯಾಮಾಸ-
 ತೆರೆದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದಳು. ||೧೪೦|| ಘನ-ಮೇಘಗಳ, ರಾಜೀವ-ಸಾಲಿನಂತೆ, ಗರ್ಜಂತೀ-ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಿ
 ರುವವಳಾಗಿ, ವಾನರಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸಮಭಿದ್ರವತ್ - ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು, ||೧೪೧||
 ಮೇಧಾವೀ - ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯಾದ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾನರವೀರನಾದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತತಃ -
 ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ತಸ್ಯಾ - ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯ, ವಿವೃತಂ - ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸುಮಹತ್ - ಬಿಲು ಎತ್ತರವಾ
 ಗಿಯೂ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಕಾಯಮಾತ್ರಂಚ - ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವು
 ಳ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮುಖಂ - ಬಾಯನ್ನು, ಮರ್ಮಾಣಿಚ್ಛ - ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇರುವ ಅವಯವಗಳ
 ನ್ನೂ, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು. ||೧೪೨|| ವಜ್ರಸಂಹನನಃ - ವಜ್ರದಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಮೈಯುಳ್ಳ, ಮ
 ಹಾಬಲಃ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಸಕಪಿಃ- ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಯಾ - ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯ, ವಿವೃತ -

ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುಜಾಣನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ತನ್ನ ಬುದಿ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಆರಕ್ಷೆಯು
 ನ್ನು ಸಿಂಹಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡನು ||೧೩೯|| ಬಳಿಕ ಏನಮಾಡಿದನು? ಸು
 ಮ್ರನಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಗಾರಿನ ದೊಡ್ಡಮೋಡದಂತೆ ಅಡ್ಡಡ್ಡವಾಗಿಯೂ, ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ,
 ಪಾರವಿಲ್ಲದಂತೆ ಘೋರವಾಗಿ ಬೆಳೆದನು ||೧೪೦|| ಆಗಲಾ ಸಿಂಹಿಕೆಯು ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆ
 ಳೆದಿರುವ ಮಾರುತಿಯ ಮಹಾ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿದಳು ||೧೪೧|| ಬಡನೆಯೇ ಮಳೆಗಾ
 ಲದ ಮೋಡಗಳ ಹಿಂಡು ಗುಡುಗುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಪಾತಾ
 ಳದ ಬಿಲದಂತೆ ಘೋರವಾದ ತನ್ನ ಮೋರೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಅಂಜನೇಯನ ಬೆನ್ನು
 ಟ್ಟು ಓಡಿದಳು ||೧೪೨|| ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ಮಹಾ ಮತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಮಾ
 ರುತಿಯು ಅಳೆಯಲಸದಳವೆನಿಸಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೂ ನುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ,
 ಘೋರವಾಗಿ ತೆರೆದು ಅರಳಿಸಿ ಇರುವ ಅವಳ ಬಾಯನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ತೋರವಾ
 ಗಿರುವ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು || ೧೪೨ || ಬಳಿಕ ವಜ್ರದಂತೆ ಕಠಿಣವಾದ

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮುಹು ರಾತ್ರಾನಂ ನಿಷ್ಪಪಾತ ಮಹಾಬಲಃ ||೧೧೫||
 ಆಸ್ಯೇ ತಸ್ಯಾ ನಿಮಜ್ಜಂತಂ ದದೃಶು ಸ್ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣಾಃ |
 ಗ್ರಸ್ಯಮಾನಂ ಯಥಾಚಂದ್ರಂ ಪೂರ್ಣಂ ಪರ್ಮಣಿ ರಾಹುಣಾ ||೧೧೬||
 ತತ ಸ್ತಸ್ಯಾ ನಖೈ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈಶ್ಚ ರ್ತುರ್ಮಾಣ್ಯಾ ತ್ಯುತ್ಯ ವಾನರಃ |
 ಉತ್ಪಪಾತಾಥ ವೇಗೇನ ಮನಸ್ಸಂಪಾತವಿಕ್ರಮಃ ||೧೧೭||
 ತಾಂ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ದೃತ್ಯಾ ಚ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇನ ನಿಪಾತ್ಯಚ |
 ಸ ಕಪಿಪ್ರವಿರೋ ವೇಗಾ ದ್ವವೃಥೇ ಪುನ ರಾತ್ಯವಾ ||೧೧೮||

ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಕ್ರ - ಬಾಯಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನನ್ನು, ಮುಹುಃ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿಷ್ಪಪಾತ - ಮಗ್ನಿ ದನು ||೧೧೫|| ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣಾಃ - ಸಿದ್ಧರು ಮತ್ತು ಚಾರಣರು, ತಸ್ಯಾ - ಆ ಹಿಂಹಿಕೆಯ, ಆಸ್ಯ - ಬಾಯಲ್ಲಿ, ನಿಮಜ್ಜಂತಂ - ಮುಳುಗುತಲಿರುವ (ಬಳಹೊ ಗುತ್ತಿರುವ) ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ರಾಹುಣಾ - ರಾಹುಗ್ರಹದಿಂದ, ಪರ್ಮಣಿ - ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಸ್ಯಮಾ ನಂ - ನುಂಗಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಪೂರ್ಣಂ - ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ (ಗುಂಡಾಗಿರುವ) ಚಂದ್ರನು - ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದದೃಶುಃ - ನೋಡಿದರು ||೧೧೬|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮನಸ್ಸಂಪಾತ - ಮನೋವೇಗದಂತೆ, ವಿಕ್ರಮಃ - ಗಮನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ, ವಾನರಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ತತಃ - ಅನಂತ ರದಲ್ಲಿ, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಹಿಂಹಿಕೆಯ, ಮುಕ್ತಾಃ - ಹೃದಯಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ತೀಕ್ಷ್ಣೈಶ್ಚ-ಹರಿತವಾದ, ನಖೈಃ- ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ಉತ್ಪುತ್ಯ - ಕತ್ತರಿಸಿ, ತತಃ - ಆ ಹಿಂಹಿಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ಉತ್ಪಪಾತ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಂದನು ||೧೧೭||

ಆತ್ಮವಾ - ಅತ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ (ಭೀರನಾದ) ಕಪಿಪ್ರವರಃ - ವಾಸರೋತ್ತಮನಾದ ಸಃ - ಆ ಅಂ ಜನೇಯನು, ತಾಂತು - ಆ ಹಿಂಹಿಕೆಯನ್ನಾದರೋ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ದೂರದ ನೋಟದಿಂದಲೂ, (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ,) ದೃತ್ಯಾಚ - ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, (ಆ ರಕ್ತಸಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯತಾ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ)

ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದರೂ, ಅಪಾರವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ ಮಾರುತಿಯುತನ್ನ ಶರೀ ರವನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಥೂದಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಲು ಅಗಲವಾದ ಅನಿಶಾಚರಿಯ ಬಾಯೊಳಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾವರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೧೫|| ಆಗ ಅಂಜನೇಯನು ಆರಾತ್ರಂಚರಿಯ ವದನದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅವಳಿಂದ ನುಂಗಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆತನನ್ನು ಆಗಸದೊಳಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ ಗಂಧರ್ವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದೊಳಗೆ ರಾಹುವೆಂಬ ಗ್ರಹವು ನುಂಗುತ್ತಲಿರುವ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇ ಗೋಹಾಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದರವಶರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೧೬|| ಹಾಗೆ ಬಳಹೊಕ್ಕ ಪವನ ನಂದನನು ಆರಾಕ್ಷಸಿಯ ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆಡೆಯಾದಮರ್ದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮೊನೆಯಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾದ ಕಾ ರಣವೇ ನಿಮಿಷನಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು ||೧೧೭|| ಹೀಗೆ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ವುಳ್ಳ (ಪ್ರಶಸ್ತ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವುಳ್ಳ) ಅಂಜನೇಯನು-ತಾನು ಕೈ ಗೊಂಡಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬೇಗ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ,

ಹೃತಹೃತ್ಯಾ ಹನುಮತಾ ಪಪಾತ ವಿಧುರಾಂಭಸಿ ||೧೮೬||
 ತಾಂ ಹತಾಂ ವಾನರೇಣಾಶು ಪತಿತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಿಂಹಿಕಾಂ |
 ಭೂತಾನ್ಯಾಕಾಶ ಚಾರೀಣಿ ತಮೂಚುಃ ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮಂ ||೧೮೭||
 ಭೀಮ ಮದ್ಯ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಮಹತ್ಸತ್ಯಾ ತ್ವಯಾ ಹತಂ |
 ಸಾಧಯಾರ್ಥ ಮಭಿಪ್ರೇತ ಮರಿಷ್ಯಂ ಪ್ಲವತಾಂವರ ||೧೮೮||
 ಯಸ್ಯತ್ವೇತಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ ವಾನರೇಂದ್ರ ಯಥಾತವ |

ದಂಕ್ಷಿಣೈನ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ, (ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಜಾಣತನದಿಂದಲೂ) ನಿಪಾತ್ಯ
 ಚ-ಉರುಳಿಸಿಯೂ, ವೇಗಾತ್-ವೇಗದ ದೆಣಿಯಿಂದ, ಪುನಃ-ತಿರುಗಿ, ವವೃಥೆ - ಬೆಳೆದನು, ||೧೮೬|| ಸಾ -
 ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯು, ಹನುಮತಂ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಹೃತಹೃತ್ - ಬಗೆಯಲ್ಲುಟ್ಟು ಎದೆಯುಳ್ಳವಳಾದಕಾ
 ರಣವೇ, ವಿಧುರಾ - ಬಹು ಸಂಕಟಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಅಂಭಸಿ - ಕಡಲಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಪಪಾತ-ಬಿದ್ದಳು ||೧೮೬||
 ವಾನರೇಣ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಆಶು - ಬಹುಬೇಗನೆ, ಹತಾಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ಪತಿತಾಂ- ಬಿದ್ದು ಹೋದ,
 ತಾಂ - ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯನ್ನು, ವೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಆಕಾಶಚಾರೀಣಿ-ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ, ಭೂತಾನಿ-
 ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ತಂ - ಆ, ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮಂ - ಕುರಿವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಊಚುಃ - ಹೇ
 ಳಿದರು ||೧೮೭|| || ಪ್ಲವತಾಂವರ - ಎಲೈ ಪ್ಲವಂಗೆ ಪ್ರವರನೇ! ಅದ್ವೈ - ಈಗ, ಭೀಮಂ - ಭಯಂಕರ
 ವಾಗಿಯವ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವು, ಕೃತಂ-ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಮಹತ್-ಬಹುದೊಡ್ಡದಾದ, ಸತ್ತ್ವಂ
 ದಾತುಂ-ಕೊಡುವು. ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಹತಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಭಿಪ್ರೇತಂ - ನೀನು ಕೋರಿ ಇರುವ, ಅರಿ
 ವ್ಯಂ - ಮೃಗಗಳಕರವಾಗಿರುವ, ಅರ್ಥಂ - ಸೀತಾದರ್ಶನವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು (ಕುರಿತು)
 ಸಾಧಯ - ಸಾಧಿಸು (ಮೊದಲು) ||೧೮೮|| || ವಾನರೇಂದ್ರ- ಎಲೈ ಕುರಿವರನೇ! ತವಯಥಾ-ನಿನ್ನಹಾಗೆ,

ಮಹತ್ತರವಾದ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಚಾತುರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಆನಿ
 ಕಂಚರಿಯನ್ನು ನಿರಾತಮಾಡಿ, ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪುನಃ ಪೂರ್ವವಂತೆ
 ಬೆಳೆದು-ತೊಡಗಿದನು ||೧೮೬|| ಆಗ ಹನುಮನ ಹರಿತವಾದ ಕಯ್ಯುಗುರಿನಗಾಯದಿಂದ
 ಎದೆಯ ಹುರುತೆಲ್ಲ ಸಡಲಿಕೋಗಲು ಸಿಂಹಿಕೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದು ಬಾಧೆಯನ್ನು
 ತಾಳಲಾರದೆ ಉಪ್ಪಿನ ಕಡಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದಳು || ೧೮೬ || ಹಾಗೆ ಮಹಾವೀರನಾದ
 ಹನುಮನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹತಳಾಗಿ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿದ ಸಿಂಹಿಕೆಯು
 ನ್ನು ಕಂಡು ಆಪಾರವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಆಕಾಶಚಾರಿಗಳಾದ ಸಿಂಹಿಕಾ
 ರಣ ಗುಂಪವಾದಿಗಳು*ಪ್ಲವಂಗೆ ಪುಂಗವನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಹೊಗಳತೊ
 ಡಗಿದರು ||೧೮೭|| || ಹಾರುವೆತಕ್ತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಹವ್ಯಾಕರನಾದ ಎಲೈ
 ಹನುಮನೇ! ಭಾಪು! ಭಾಪು!! ಈಗ ನೀನು ಬಹುಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ,
 ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದೆಯಲ್ಲಾ? ಅಹಹ! ಇದೇನು ಸಾಧಾರ
 ಣಜನರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಇದು ಬಹುಭಯಂಕರವಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಎಲೈ ವೀರ ಮಾರು
 ತಿ! ಇನ್ನು ನೀನು ನೆನದಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳು, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ,
 ಅನಿಷ್ಟವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿ ಎಂದುದಲ್ಲದೆ || ೧೮೮ || || ಎಲೈ ಪ್ಲವಂಗೆಂದ್ರನೇ!

ಧೃತಿ ದೃಢಿ ರ್ವೃತಿ ರ್ವಾಕ್ಯೈಃ ಸ್ವ ಕರ್ತೃಸು ನ ಸೀದತಿ || ೧೮ ||
 ಸ ತೈಸ್ಸಂಭಾವಿತಃ ಪೂಜ್ಯಃ ಪ್ರತಿಪನ್ನಪ್ರಯೋಜನಃ |
 ಜಗಾಮಾಕಾಶ ಮಾವಿಶ್ಯ ಪನ್ನಗಾಶನವ ತ್ಯಪಿಃ || ೧೯ ||
 ಪ್ರಾಪ್ತಭೂಯಿಷ್ಠ ಪಾರಸ್ತು ಸರ್ವತಃ ಪ್ರತಿಲೋಕಯತ್ |

ಯಸ್ಯತು - ಯಾವನಿಗಾದರೆ, ಧೃತಿಃ - ಧೈರ್ಯವು, ದೃಷ್ಟಿಃ - ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರವು, ಮತಿಃ - ತನಗಾಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನದ ರಹಸ್ಯಜ್ಞಾನವು, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ - ಕಾರ್ಯಸಾಧನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಂಬ, ಏತಾನಿ - ಈ, ಚತ್ವಾರಿ - ನಾಲ್ಕು, (ಸಂತಿ - ಇವೆಯೋ, ಸಃ - ಅವನು) ಸ್ವಕರ್ತೃಸು - ತಾನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ನಾವಸೀದತಿ - ವ್ಯರ್ಥವಡುವುದಿಲ್ಲ. (ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ) ಅಥವಾ:-ಯಸ್ಯ - ಯಾವನಿನಗೆ, ಸ್ವಕರ್ತೃಸು - ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾಧೃತಿಃ - ಯಾವಧೈರ್ಯವು, ನಾವಸೀದತಿ - ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ ವೋ (ನ್ಯಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ನಾಶವಾಗದೋ) ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ - ಯಾವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರವು, ನಾವಸೀ ದತಿ - ಮಲಿನವಾಗದೋ, ಯಾಮತಿಃ - ಮುಂದೆ ಬರುವುದನ್ನೂ ಹಿಂತಿರುವ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು, ನಾವಸೀ ದತಿ - ಲುಪ್ತವಾಗದೋ, ಯತ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ - ಯಾವ ನಿರ್ವಹದ ಚಾತುರ್ಯವು, ನಾವಸೀದತಿ - ಕೊರತೆಯು ನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೋ, ಧ್ಯಯಾ - ಅಂತಹ ನಿನ್ನಿಂದ, ತತ್ - ಆ ಜಂತುವು, ಹತಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತವಯಥಾ - ನಿನ್ನಹಾಗೆ, ಯಸ್ಯತು - ಮತ್ತೆಯಾವನಿಗಾದರೆ, ಸಂತಿ - ಇರುತ್ತವೆಯೋ, ಸಃ - ಅವನು, ಸ್ವಕರ್ತೃಸು - ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಾವಸೀದತಿ - ದುಃಖವಡುವುದಿಲ್ಲ || ೧೮ || ಪೂಜ್ಯಃ - ಪೂಜಾರ್ಹ ನಾದ, ಸಃ - ಆ, ಕುಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ತೈಃ - ಆ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಾದಿಗಳಿಂದ, ಸಂಭಾವಿತಃ - ಗೌರವಿ ಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಪನ್ನ - ಪಡೆದ, ಪ್ರಯೋಜನಃ - (ಸಿಂಹಿಕಾ ವಿಜಯರೂಪ) ಪ್ರಯೋಜನ ವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಆಕಾಶಂ - ಗಗನವನ್ನು, ಆವಿಶ್ಯ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪನ್ನಗಾಶನವತ್ - ಗರುಡನ ಹಾಗೆ, ಜಗಾಮ - ಹೋರಟನು || ೧೯ ||

ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಯೋಜನಾನಾಂ - ಗಾವುದಗಳ, ಶತಸ್ಯ - ನೂರರ, ಅಂತೆ - ಕೊನೆ ಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಪ್ತ - ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟ, ಭೂಯಿಷ್ಠ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಪಾರಸ್ತು - ತೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, (ಕಡಲ

ಧೃತಿಯು (ಧೈರ್ಯವು) ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯು ಎಂದರೆ ವಿಚಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ವಸ್ತುವಿನ ವಾಸ್ತವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುವ ಮತಿಯು ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು, ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮುಗಿಸುವ ದಕ್ಷತೆಯು ಎಂ ದರೆ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನ ಸಾಧನವು ಎಂಬೀ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಈ ನಾಲ್ಕುಗುಣಗಳು ಯಾವ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವೋ ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿ ಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಾಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗುಣಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ತವರಮನೆ ಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ. || ೧೮ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಖೇಚರರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪ ಡುತ್ತಿರುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಸಿಂಹಿಕಾವಿಜಯರೂಪವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕೃತಪ್ರ ಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗಿ ಆಗಸದಬಿಲದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ, ಹಾವನ್ನು ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಕೊಂಬ ಖಗೇಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡತೊಡಗಿದನು || ೧೯ || ಇಂತಾ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಿತ ನಾದ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು ನೂರು ಗಾವುದಗಳ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸ ತಸ್ಯಾಂತೇ ವನರಾಜಂ ದದರ್ಶ ಸಃ ||೧೯೦||

ದದರ್ಶ ಚ ಪತನ್ನೇವ ವಿವಿಧದ್ರುಮಭೂಷಿತಂ |

ದ್ವೀಪಂ ಕಾಶಾಮೃಗಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಮಲಯೋಪವನಾನಿಜ ||೧೯೧||

ಸಾಗರಂ ಸಾಗರಾನೂಪಂ ಸಾಗರಾನೂಪಜಾ ದ್ರುಮಾ ||

ಸಾಗರಸೃಜ ಪತ್ನೀನಾಂ ಮುಖಾನ್ಯಪಿ ವಿಲೋಕಯ ||೧೯೨||

ದಡದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದವನಾಗಿ) ಸರ್ವತಃ - ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ, (ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ) ಪ್ರತಿಲೋಕಾರ್ಥ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ವನರಾಜಂ - ವನಪಟ್ಟಿಯನ್ನು, ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು ||೧೯೦|| || ಕಾಶಾಮೃಗ - ಕಪಿಗಳೊಳಗೆ, ಇಂದ್ರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆಂಜನೇಯನು, ಪತನ್ನೇವ - ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೇ (ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೇ) ವಿವಿಧ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ, ದ್ರುಮ - ಮರಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ದ್ವೀಪಂ - ಲಂಕಾದ್ವೀಪವನ್ನೂ, ಮಲಯೋಪವನಾನಿಜ - ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿನ ಮಲಯಪರ್ವತದ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೯೧|| || ಆತ್ಮವಾ - ಧೈರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ, ಮತಿಮಾ - (ಮುಂದಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ) ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆಂಜನೇಯನು. ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ಸಾಗರಾನೂಪಂ - (ಸಮುದ್ರತೀರದ) ಜಲಪ್ರಾಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ಸಾಗರಾನೂಪಜಾ - ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ, ದ್ರುಮಾ - ಮರಗಳನ್ನೂ, ಸಾಗರಸೃಜ - ಸಮುದ್ರರಾಜನ, ಪತ್ನೀನಾಂ - ಹೆಂಡತಿಯರ, (ಎದರೆ - ಲಂಕಾಮಲಯೋತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ನದಿಗಳ) ಮುಖಾನ್ಯಪಿ - ಮುಖಭಾಗಗಳನ್ನೂ, (ಆರಂಭ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನೂ) ವಿಲೋಕಯ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಮಹಾ ಮೇಘಸಂಕಾಶಂ - ದೊಡ್ಡ ಮೇಘದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಆಕಾಶಂ - ಆಗಸದೊಳವನ್ನು, ನಿರುನ್ಮತ್ತಮಿವ - ತಡೆಯುವಂತಿರುವ (ತುಂಬುವಂತಿರುವ) ಆತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ಮತಿಂ - (ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಹೋಗುವ ತರಹೆಯಾದ) ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು. ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೧೯೨|| || || ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಮಮ - ನನ್ನ,

ಕಡೆಹಾಯ್ದು ದಾಟಬರುತೆ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಬೌದ್ಧಾನೊಂದು ವನಪಟ್ಟಿಯು ಕಂಡನು ||೧೯೦|| || ಹಾಗೆಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕಪಿಮಲ್ಲನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಲಂಕೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಬಲುಅಂದವಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ನೀರಿನ ಭಾಗವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ದ್ವೀಪವನ್ನೂ, ಆಲಂಕೆಯ ಆಂಜನಲ್ಲಿರುವ ಮಲಯವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಉದ್ಯಾನವನ್ನೂ, ಹಾಯ್ದು ನೋಡಿದನು ||೧೯೧|| || ಆಗಲೇ ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ಮುಂದಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಮತಿವಂತನೂ ಆಗಿರುವ ಆಂಜನೇಯನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಕೆಡಲನ್ನೂ, ಆಕೆಡಲಿನ ದಡವನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಆಕೆಡಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಧುಮುಕುತ್ತಿರುವ ಮಲಯಪರ್ವತದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಮುದ್ರಪತ್ನಿಯ ರೆನಿಸಿದ ನದಿಗಳ ಮುಖಭಾಗಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ, ಮಹಾ ಮೇಘದಂತೆ ಬಲುತೋರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೂ ತಾನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಸ ಮಹಾಮೇಘಸಂಕಾಶಂ ಸಮೀಕ್ಷಾನ್ಯತ್ಮಾನ ಮಾತ್ಮವಾನ್ ||

ನಿರುಂಧಂತ ಮಿವಾಕಾಶಂ ಚಕಾರ ಮತಿಮಾನ್ ಮತಿಂ ||೧೯೪||

ಕಾಯವೃದ್ಧಿಂ ಪ್ರವೇಗಂಚ ಮಮ ದೃಷ್ಟೈವ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |

ಕಾಯವೃದ್ಧಿಂ - ದೇಹದ ಬೆಳವಳಿಗೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟೈವ-ನೋಡುತ್ತಲೇ, ಮಯಿ-ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕಾತೂಹಲಂ - ಕುತೂಹಲವನ್ನು (ಇದೇನೋ ವೇದಧಾರಿಯಾಗಿ ವಂಚನೆಗೋಸ್ಕರ ಬಂದಿರುವ ಭೂತವಾಗಿದೆ, ಇದರ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಔತ್ಸುಕ್ಯವನ್ನು) ಕುರ್ಯುಃ - ಮಾಡಹೋಗುವರು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮೇನಿ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. (ನೆನೆದನು) * ತತಃ -

ಹಾಯನೋಡಿಕೊಂಡು, ಓಹೋ ! ಈ ನನ್ನ ದೇಹವು ಆಗಸದ ಬಿಲವನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ ? ನಾನು ಈ ಬಗೆಯ ಬೆಳವಳಿಗೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ, ಮುಂದೆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಏನು ಅಡ್ಡಿಯು ಬಂದು ಬದಗುವುದೋ ಎಂದು ತನ್ನ ವನದೊಳಗೆ ತಾನೇ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿ || ೧೯೪, ೧೯೫ || ಇಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿ

* ತತಃ - ಯಮನಿಯವಾದಿ ಯೋಗ ಸಾಧನಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಆತ್ಮವಾನ್ - ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪರಮ ಹಂಸನು, ಮಹೀಧರಸನ್ನಿಭಂ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ, (ಶಿರೈತೆ ಇತಿ ಶರೀರಂ)-ನೂಕವನ್ನು ಪಡೆದುತಕ್ಕದಾದ ದೇಹವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ - ದೂರವಾಗಿ ಎಸೆದು (ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತೊರೆದು) ವಿತಮೋಹಃ - ಅಷ್ಟಾದ ಸಂಬಂಧ ತೊಲಗಿ ಹೋಗುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಮಿವ - ಪ್ರರಂಜಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ನನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಾಗೆ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನೂ, ತತಃ - ಆ, ಮಹೀಧರಸನ್ನಿಭಂ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದ, ಶರೀರಂ - ದೇಹವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ - ತೊರೆದು, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಂ - ಮಾಯಾ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪವನ್ನು, ಆಪೇದ - ಹೊಂದಿದನು (ಎಂದು ಸುಂದರಕಾಂಡ ಮುಖವಾರ್ಣವ) ಮಹಾಕಪಿಃ - ಆತ್ಮವಾನ್ - ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸಕನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಥವಾ - ಸರ್ವ ಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯವೆಂಬ ಮನೋನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಿತಮೋಹಃ - ಕಳೆದುಹೋದ ಅವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಮಿವ - ತನಗಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಗುಣಾಷ್ಟಕವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೂ, ಅಥವಾ - ಪರಭಕ್ತಿ ಪರಜ್ಞಾನದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೂ, ಅಥವಾ - ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೂ, ಪ್ರಕೃತಿ-ತನ್ನ ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು, ಆಪೇದ - ಹೊಂದಿದನು, ಪಾಪ, ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ದುಃಖ, ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇವುಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಕೋರಿದುದೆಲ್ಲ ಸಫಲವಾಗುವುದು, ನೆನೆದುದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವಾಗುವುದು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಗುಣಾಷ್ಟಕ. 'ಪರಭಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅರಿತು, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ. 'ಪರಜ್ಞಾನ' ಎಂದರೆ - ಆ ಬಯಕೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದು, 'ಪರಮ ಭಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ - ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪುನಃ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವನೋ ಏನೋ ಎಂದು ಭಯಪಡುವುದು, 'ಶೇಷತ್ವ' ಎಂದರೆ - ಜೀವೇಶ್ವರರೊಳಗೆ ಈಶ್ವರನು ಶೇಷ, ಆದುದರಿಂದ ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಕಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು. 'ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ' ಎಂದರೆ -ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿವೃತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನ್ಯಾಧೀನಗಳು ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದಿರುವುದು (ಎಂದು ತಿಳಕ) ಆತ್ಮವಾನ್ - ಪ್ರಕೃತಿ ವಿದ್ಯುಕ್ತ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಕೇವಲನಿ, ವಿತಮೋಹಃ - ಅವಿದ್ಯಾ ಸಂಬಂಧ ಕೂನ್ಯನಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಮಿವ - ಸಂಕುಚಿತವಾಗದೆ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ (ಎಂದು ಯೋಗಮತ.)

ಮಯಿ ಕೌತೂಹಲಂ ಕುರ್ಯು ರಿತಿ ಮೇನೇ ಮಹಾಕವಿಃ ||೧೯೫|| ||
 ತತ ಶೃರೀರಂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ತನ್ಮಹೀಧರ ಸನ್ನಿಭಂ |
 ಪುನಃ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾವೇದೇ ವೀತಮೋಹ ಇವಾತ್ಮವಾ ||೧೯೬|| ||
 ತದ್ರೂಪ ಮತಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ಹನುಮಾನ್ಪ್ರಕೃತಾ ಸ್ಥಿತಃ |
 ತ್ರೀನ್ದ್ರಮಾನಿವ ವಿಕ್ರಮ್ಯ ಬಲಿವೀರೈಹರೋ ಹರಿಃ ||೧೯೭|| ||
 ಸ ಚಾರುನಾನಾವಿಧರೂಪಧಾರೀ ಪರಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸಮುದ್ರತೀರಂ |

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮಹೀಧರಸನ್ನಿಭಂ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ, ತತಃ-ಆ ದೊಡ್ಡದಾದ, ಶೃರೀರಂ-ದೇಹ ವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಆತ್ಮವಾ - ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು, ವಿವೇಚನಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿಮಿವ-ಸ್ವ (ನಿಜ) ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಕೃತಿ-ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು, ಆವೇದ-ಹೊಂದಿದನು, (ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಕಬ್ರಹ್ಮವು ಲಕ್ಷಣಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಪರ) ||೧೯೫|| ||೧೯೬|| (ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶೃರೀರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯವು ಪುನಃ ವೃಷ್ಟಾಂತದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ) ಹನು ಮನುಷ್ಯ-ಅಂಜನೇಯನು, ತದ್ರೂಪಂ-ಆ ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರವನ್ನು, ಅತಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ-ಬಹಳವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು. ತ್ರೀ - ಮೂರು, ಕ್ರಮಾ - ಪಾದವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು (ಅಡಿಗಳಿಗಿರುವಿಕೆ, ವಿಕ್ರಮ್ಯ - ವಿಕ್ರಮಿಸಿ (ಆಡು) ಬಲಿ - ಬಲಿಷ್ಠಕ್ರವರ್ತಿಯ, ವೀರೈ - ಶೌರ್ಯ (ಪರಾಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಹೆಮ್ಮೆ) ವನ್ನು, ಹರಿಃ - ಅಮರನಿಂದ, ಹರಿವ - (ವಾಮನಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದ) ವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ, ಪ್ರಕೃತಾ - ನಿಜ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ಸಂತಾನ (ಇದ್ದನು) ||೧೯೭|| ||

ಚಾರು...ಧಾರೀ - ಅಂದವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕದು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದು ಎನಿಸಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳನ್ನು

ಬೆಳೆದಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಶೃರೀರವನ್ನೂ, ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ವೇಗವನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿಸರೇ ನಾನಿದು ನೋಡಿದರೋ ? ಆಗಲೇ ಇದೇನು, ಅದ್ಭುತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ, ಎಂದೂ ನೋಡಿದುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ಇದರ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಡಬೇಕು, ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಕುತೂಹಲ ಪಡುವುದೇನೋ ನಿಶ್ಚಯ. ಆಗ ನನ್ನ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗದಿರದು. ಹಾಗಾದರೆ ಅನರ್ಥ ಪೂಟಾದೀತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಬೆಟ್ಟದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಶೃರೀರ ವನ್ನು ಚಿಕ್ಕದಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾದ ಯೋಗಿಯು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಜ್ಞಾನವು ಸೆವೃತ್ತವಾಗಲು ಪುನಃ ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವಹಾಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದರೂಪವನ್ನೇ ತಾಳ್ದನು || ೧೯೫||, ||೧೯೬|| || ಆಗ-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠಕ್ರವರ್ತಿಯ ಗರ್ವವನ್ನು ಅಣಗಿಸಲೆಣಿಸಿದ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಮೊದಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳ್ದು, ಬಳಿಕ ಬಲಿಯ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಡಗಿಸುವಾಗ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಪುನಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನಾಂತು, ಮೂರು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿದ ಹಾಗೆ, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳ ವೀರೈವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಹರಿಯೆನಿಸಿದ ಅಂಜನೇಯನೂ, ನಿಶಾಚರಿಯ ವಿಜಯಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತದನಂತರ ಮತ್ತರವಾದ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಮುನ್ನಿನ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಕೃತಿಯನ್ನೇ ತಳೆದು, ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೧೯೭|| || ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ

ಪರೈ ರಕ್ಕೈ; ಪ್ರತಿಪನ್ನರೂಪ ಸ್ತಮೀಕ್ಷಿತಾತ್ಮಾ ಸಮವೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಃ ||
 ತತ ಸ್ತಲಂಬಸ್ಯ ಗಿರೇ ಸ್ತಮೃದ್ಧೇ ವಿಚಿತ್ರಕೂಟೇ ನಿಪಪಾತ ಕೂಟೇ |
 ಸಕೇತಕೋದ್ಧಾ ಲಕನಾಳಕೇರೇ ಮಹಾದ್ರಿಕೂಟಪ್ರತಿಮೋಮಹಾತ್ಮಾ ||
 ತತಸ್ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಮುದ್ರತೀರಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಲಂಕಾಂ ಗಿರಿವರೈರ್ಮೂರ್ಛಿ
 ಕಪಿಸ್ತು ತಸ್ಮಿನ್ನಿ ಪಪಾತಪರೈತೇ ವಿಧೂಯರೂಪಂವೃಥಯನ್ತ್ರೈ ಗದ್ವಿಜಾಃ ||

ತಾಳಿದವನಾಗಿರುವ, ಪರೈಃ - ಸಿಂಹಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಹಗೆಗಳಿಂದ, ಅಶಕ್ಯಃ-ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯನೆನಿಸಿದ, ಪ್ರತಿ
 ಪನ್ನರೂಪಃ - ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪರಂ - ಎರಡ
 ನೆಯದಾದ, ಸಮುದ್ರತೀರಂ - ಕಡಲಿನ ದಡವನ್ನು, ಸಮಾಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಸಮೀಕ್ಷಿತಾತ್ಮಾ - ನೋ
 ಡಿಕೊಂಡ ತನ್ನ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಮೀಕ್ಷಿತಾರ್ಥಃ - ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ
 ದವನು, (ಅಭೂತ - ಅದನ್ನು) || ೧೯೯ || ವ.ಹಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಅದ್ರಿ - ಬೆಟ್ಟದ, ಕೂಟ - ಕೋ
 ಡಿಗೆ, ಪ್ರತಿಮಃ - ಸಮಾನನಾಗಿರುವ, ಮಹಾತ್ಮಾ-ಮಹಾ ದೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ-ಆ ಅಂಜನೇಯನು
 ಲಂಬಸ್ಯ - ಲಂಬವೆಂಬ, (ಕಾಣಬರದಿರುವ) ಗಿರೇಃ - ಬೆಟ್ಟದ, (ಸುವೇಲಾಚಲದ) ಸಮೃದ್ಧ - ಮರ
 ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ (ತುಂಬಿ) ರುವ, ವಿಚಿತ್ರಕೂಟ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಚಿತ್ರಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ,
 ಸಕೇತಕೋದ್ಧಾ ಲಕನಾಳಕೇರೇ, ಗೇದಿಗೆ, ಕ್ಷೇಪ್ತಾತಕ, ತೆಂಗು ಮೊದಲಾದ ವಕ್ಷಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ,
 ಕೂಟ - ಉನ್ನತಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ನಿಪಪಾತ - ಇಳಿದನು, || ೧೯೯ || ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜ
 ನೇಯನು, ಸಮುದ್ರತೀರಂ - ಕಡಲಿನ ದಡವನ್ನು, ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ - ಸೇರಿ, ಗಿರಿವರೈರ್ಮೂರ್ಛಿ - ಆ ಮೊ
 ಡ್ದಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ. (ನಿಂತು) ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಮೃಗದ್ವಿಜಾಃ -
 ಮೃಗ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು, ವೃಥಯತ್ - ಬಾಧೆಪಡಿಸುವ, ರೂಪಂ - ತನ್ನ ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು,
 ವಿಧೂಯ - ಬಿಟ್ಟು, ತಸ್ಮಿ - ಆ, ಪರ್ವತ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ನಿಪಪಾತ - ಇಳಿದನು || ೨೦೦ || ಸಃ -

ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿ ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ,
 ಸಿಂಹಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಗೆಲ್ಲಲು ಅಸಧನನೆನಿಸಿದವನೂ ಆಗಿರುವ ಅಂಜನೇಯ
 ನು, ತಾನು ದಾಟತಲಿದ್ದ ಸಾಗರದಪಾರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಕೃತಿಯಿಂದ ಸೇರಿ ಬಹುಜಾ
 ಣನಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ಅಪಾಯಕ್ಕೂ ಬಳಗಾಗದ ಹಾಗೆ ತಾನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾ
 ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೧೯೯ ||
 ಅನಂತರದಲ್ಲಿ—ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಮಹಾದೈರ್ಯಶಂಪನ್ನನಾದ
 ಮಾರುತಿಯು ವಿಚಿತ್ರತರವಾದುದೂ, ತುದಿಕಾಣಬರದ ಕೋಡುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ
 ಲಂಬಪರ್ವತ (ಸುವೇಲಾಚಲ)ದ ಗೇದಿಗೆ, ಸುರಗಿ, ತೆಂಗು ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ
 ರುವ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದನು || ೧೯೯ || ಬಹುನಿರ್ವಾಹ ಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು ಈಪ್ರ
 ಕಾರವಾಗಿ ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ, ತ್ರಿಕೂ
 ಟಾಚಲದ ಶಿಖರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳಿಗೂ, ಬಗೆಬಗೆಗೂ,
 ಮಹಾಭೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಘೋರಾಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರದು, ಅಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಿಂ
 ತನು || ೨೦೦ || ದನುವಿನಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ರಕ್ಕಸರಿಂದಲೂ, ಘೋರವಾದ

ಸ ಸಾಗರಂದಾನವಪನ್ನಗಾಯುತಂಬಲೇನವಿಕ್ರವ್ಯಮಹೋರ್ಮಿಮಾಲಿನಂ |
ನಿಪತ್ಯತೀರೇಚಮಹೋದಧೇಸ್ತದಾದದರೈಲಂಕಾಮಮರಾವತೀಮಿವ || ೨೦೧ ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ದಾನವಪನ್ನಗಾಯುತೆ - ರಾಕ್ಷಸ, ಸರ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಹೋರ್ಮಿ
ಮಾಲಿನಂ - ದೊಡ್ಡ ತೆರಗಲನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಬಲೇನ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ದಿಂದ, ವಿಕ್ರವ್ಯ - ದಾಟಿ, ಮಹೋದಧೇಃ - ದೊಡ್ಡ ಕಡಲಿನ, ತೀರ - ದಡದಲ್ಲಿ, ನಿಪತ್ಯ - ಇಳಿದು,
ತದಾ - ಆಗ, ಅಮರಾವತೀಮಿವ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೋ(ಹಾಗೆ), ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು
ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು || ೨೦೧ ||

ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ
ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಸರ್ಗವು.
—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾರ್ಪಣಂ—

ಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂಬಡಗೂಡಿ, ಮಹತ್ತರವಾದ ತರಂಗಗಳಿಂದಸುತವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ತನ್ನ
ಕಾರ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ದಾಟಿದ ಆಂಜನೇಯನು ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಯದಡದಲ್ಲಿ ತಂಗಿ,
ಇಂದ್ರನಮಂದಿರವಾದ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಕಂಡನು.

ಹರಿಯಾ ಮಹೇಂದ್ರ ಗಿರಿಯಿಂ |
ಸುರದೀಶನ ದಾಂಟುತಾಂತು ಶೈಲಾದರಮಂ |
ಸುರಸಾ ಸಿಂಹಿಕೆಯರನುಂ |
ಪರಿಭವಿಸಲು ಲಂಕೆ ಕಂಡು ದಮರಾವತಿವೋಲಾ ||

ಇಂತು ರಸಾಯನವೆಂಬ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

* ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂಧಃ *

ಸ ಸಾಗರ ಮನಃಧೃಷ್ಯ ಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಮಹಾಬಲಃ |
ತ್ರಿಕೂಟಶಿಖರೇ ಲಂಕಾಂ ಸ್ಥಿತಾಂ ಸ್ವಸ್ಥೋ ದದರ್ಶ ಹ ||೧||
ತತಃ ಪಾದಪಮುಕ್ತೇನ ಪುಷ್ಪವರ್ಷೇಣ ನೀರ್ಯವಾಃ |
ಅಭಿವೃಷ್ಟ್ಯ ಸ್ಥಿತ ಸ್ತತ್ರ ಬಭೌ ಪುಷ್ಪಮಯೋ ಯಥಾ ||೨||
ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಂ ಶ್ರೀಮಾಂ ಸ್ತೀರ್ತ್ಯಾ ಪೃತ್ಯಮವಿಕ್ರಮಃ |
ಅನಿಶ್ವಸ ಕಪಿ ಸ್ತತ್ರ ನ ಗ್ಲಾನಿ ಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||೩||
ಶತಾನ್ಯಹಂ ಯೋಜನಾನಾಂ ಕ್ರಮೇಯಂ ಸುಖಹೂನ್ಯಪಿ |

ಕಂದ|| ಲಂಕೆಯ ಬೀಕವ ನಿರುಕಿಸಿ | ಶುಕೆಯ ನಿನಿಸಾಂತು ರಾಮಕೀಕರನಾಗಳ್ ||

ಸಂಕುಚಿತಗಾತ್ರನಾಗುತೆ | ಲಂಕೆಯತಾನೊಳಪುಗಲ್ಕೆ ಸನ್ನಹಗೊಂಡು ||

ಶ್ರೀ|| ಮಹಾಬಲಃ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ- ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ಆನಾಧೃಷ್ಯಂ-ದಾಟಲಸದ
ಳವೆನಿಸಿದ, ಸಾಗರಂ - ಕಡಲನ್ನು, ಅತಿಕ್ರಮ್ಯ-ದಾಟಹೋಗಿ, ತ್ರಿಕೂಟಶಿಖರೇ - ತ್ರಿಕೂಟದರ್ವತದ
ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಸ್ಥಃ-ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಿಂತವನಾಗಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ಕಂಡ
ನಷ್ಟೆ ? ||೧|| ತತಃ - ಅಂತರದಲ್ಲಿ, ತತ್ರ - ಆ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತಿದ್ದ, ನೀರ್ಯವಾಃ - ಪರಾ
ಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು, ಪಾದಪಮುಕ್ತೇನ-ಮರಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷೇಣ-ಹೂವಿನ
ಮಳೆಯಿಂದ, ಅಭಿವೃಷ್ಟ್ಯಃ-ತೋಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಪುಷ್ಪವ ಯೋಯಥಾ-ಕುಸುಮರಾಶಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ,
ಬಭೌ-ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನ||೨|| ಕಪಿಃ ಮಾರುತಿಯು, ಯೋಜನಾನಾಂ-ಗಾವುದಗಳ, ಶತಂ-ನೂರರಷ್ಟು ದಾ
ರಿಯನ್ನು, ತೀರ್ತ್ಯಾ-ದಾಟಬಂದರೂ, ಉತ್ತಮವಿಕ್ರಮಃ-ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ
ಅನಿಶ್ವಸ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡದಿರುವವನಾಗಿ, ಶ್ರೀಮಾಂ - ಕಳೆಗುಂದದವನಾಗಿಯೇ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ,
ಗ್ಲಾನಿಂ-ಆಯಾಸವನ್ನು, ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ-ಹೊಂದದೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ನು ||೩|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಯೋಜ
ನಾನಾಂ - ಗಾವುದಗಳ, ಶತಾನಿ - ನೂರುಗಳನ್ನು (ಅಥವಾ-ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಸುಖಹೂನ್ಯಪಿ -

ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ ಆ ಆಂಜನೇಯನು ಅನ್ಯರು ಆಚರಿಸಲು ಅಶ
ಕ್ಯವೆನಿಸಿದ ಆ ಕಡಲಂದಾಂಟುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿ, ಆಸರಿ
ತ್ವತಿಯ ಪಾರದಲ್ಲಿನ ತ್ರಿಕೂಟದರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕೋರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಆಗಿರಿಯ ಶಿರದೊಳಸವ
ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕಂಡನಷ್ಟೆ? ||೧|| ಈ ವೀರಹನುಮನು ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಳಿದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ,
ಅಲ್ಲಿನ ಮರಗಳು ಹೂಮಳೆಗರೆದುವು. ಆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯ ಮಧ್ಯದೊಳು ಸಿಲುಕಿದ
ಮಾರುತಿಯು ಹೂವಿನ ರಾಶಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ನು ||೨|| ಆಗಲೇ-ಮುಂದೆ ತನಗೊದಗು
ವ ಜಯದ ಸೊಬಗಿನಿಂದೆಸವ ವೀರವರನಾದ ಹನುಮನು ನೂರುಗಾವುದಗಳ ದೂರದ
ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಬಂದವನಾದರೂ ಆಯಾಸದಿಂದಾಂಟಾಗುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನಬಿಡದೆಯೂ,
ಬಳಲದೆಯೂ, ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ||೩|| ಹೋ ! ಸಾವಿರಾರುಗಾವುದಗಳ

ಕಿಂ ಪುನ ಸ್ನಾಗರಸ್ಯಾಂತಂ ಸಂಖ್ಯಾತಂ ಶತಯೋಜನಂ ||೩||
 ಸತು ವೀರೈವತಾಂ ಶ್ರೀಪ್ತಃ ಪ್ಲವತಾಮುಪಿ ಚೋತ್ತಮಃ ||
 ಜಗಾಮ ವೇಗವಾ ಲಂಕಾಂ ಲಂಘಯಿತ್ವಾ ಮಹೋದಧಿಂ ||೪||
 ಶಾದ್ವಲಾನಿ ಚ ನೀಲಾನಿ ಗಂಧವಂತಿ ವನಾನಿ ಚ |
 ಗಂಧವಂತಿ ಚ ಮಧ್ಯೇನ ಜಗಾಮ ನಗವಂತಿ ಚ ||೫||
 ಶೈಲಾಂಶ್ಚ ತರುಸಂಘಸ್ತನ್ವಾ ವನರಾಜೀಶ್ವ ಪುಷ್ಪಿತಾಃ |
 ಅಭಿಚಕ್ರಾಮ ತೇಜಸ್ವೀ ಹನೂಮಾಕ್ ಪ್ಲವಗರ್ವಭಃ ||೬||

ಲಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಗಾವುದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕ್ರಮೇಯಂ - ದಾಟಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, (ಎವಂಸತಿ-ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಸಂಖ್ಯಾತಂ - ಎಣಿಕೆಗೆ ಬಳಗಾದ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಈ ಕಡಲಿನ, ಅಂತಂ - ದಡವನ್ನು ಕುರಿತು ದಾಟಲು, ಕಿಂಪುನಃ - ಕೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ||೩|| ವೀರೈವತಾಂ - ದೇಶಬಲವುಳ್ಳವರೊಳಗೂ, ಶ್ರೀಪ್ತಃ - ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ, ಪ್ಲವತಾಮುಪಿ - ದಾಟುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೊಳಗೂ, ಶ್ರೀಪ್ತಃ - ಅಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿದ, ವೇಗವಾ - ಬಹು ವೇಗಸಂಪನ್ನನಾದ, ಸತು-ಆ ಮಾರುತಿಯಾದರೋ, ಮಹೋದಧಿಂ - ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಲಂಘಯಿತ್ವಾ - ದಾಟಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಸೇರಿದನು ||೪|| (ಸಃ-ಆ ಮಾರುತಿಯು) ನೀಲಾನಿ - ಕಪ್ಪುಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ, ಶಾದ್ವಲಾನಿ-ಚ-ಹಸಿರುಹುಲ್ಲಿನ ಬಯಲುಗಳನ್ನೂ, ಗಂಧವಂತಿ - ಬಂಡೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ನಗವಂತಿಚ - ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, (ಚಿಕ್ಕ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ) ಗಂಧವಂತಿಚ- ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ವನಾನಿಚ-ಅಡವಿಗಳನ್ನೂ, (ಪರ್ವತ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ) ಮಧ್ಯೇನ - ಅವುಗಳ ನಡುವಣ ಹಾಯಿಯಿಂದ, ಜಗಾಮ - ನಡೆದನು ||೫|| ತೇಜಸ್ವೀ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪ್ಲವಗರ್ವಭಃ - ಕುಬರನೆನಿಸಿದ, ಹನೂಮಾ - ಲಂಕಾನೇಷುವು, ತರುಸಂಘಸ್ತನ್ವಾ - ಮರಗಳಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿರುವ, ಶೈಲಾಂಶ್ಚ - ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೂ, ಸುಪ್ಪುಷಿತಾಃ - ಹಸಿವಾಗಿ ಹೂತಿರುವ, ವನರಾಜೀಶ್ವ - ಅಡವಿಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನೂ ಅಭಿಚಕ್ರಾಮ - ದಾಟಿತ ನಡೆದನು (ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು) ||೬|| ಸಃ - ಆ, ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವಾದವನು, ಸನಗ್ರಿ - ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡ-ಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ತಸ್ಮಿ - ಆ, ಅಚಲ - ದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು, ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಮೀರಿದ ದೂರದದಾರಿಯನ್ನಾದರೂ, ತುಸವಾದರೂ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದಂತೆ ದಾಟಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೂರುಗಾವುದಗಳೆಂದು ಎಣಿಕೆಗೆ ಬಳಗಾದ ಈ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟುವುದೆಂಬುದು ನನಗೆ ಎಷ್ಟರಕೆಲಸ ? ಎಂದುಕೊಂಡು ||೩|| ಪ್ಲವಗಾಗ್ರೇಸರನೂ, ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನೂಆದ ಮಾರುತಿಯು ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿದ ವೇಗದಿಂದಲೇ ಲಂಕೆಯ ತಡುವನ್ನು ಸೇರಿದನು ||೪|| ಆ ಬಳಿಕ ದೂರಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ಹಸಿರುಹುಲ್ಲಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಬೈಲುಗಳನ್ನೂ, ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೂದೊಟಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಗಳುಳ್ಳ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಯ್ದು ||೫|| ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೂ, ಚಿನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರುವ ಹೂವಿನ ಮರಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ತೋಟಗಳ ಸಾಲನ್ನೂ ದಾಟಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತೇಜೋರಾಶಿಯಾದಹನು ಮಂತನು ||೬|| ಆ ಬಿಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರುತ ಬಂದೆಡೆಯೊಳು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತನು, ಪವನ ನಂದನನು

ಸ ತಪ್ಪಿನ್ನಚಲೆ ತಿಷ್ಠಾ ವನಾ ನ್ಯಪವನಾನಿ ಚ ||
 ಸ ನಗಾಗ್ರೇಚ ತಾಂ ಲಂಕಾಂ ದದರ್ಶ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ||೪||
 ಸರಳಾ ಕರ್ಣಿಕಾರಾಂಶ್ಚ ಖರ್ಜುರಾಂಶ್ಚ ಸುಪುಷ್ಪಿತಾಃ |
 ಪ್ರಿಯಾಳೂ ಗಂಧಪೂರ್ಣಾಂಶ್ಚ ನೀಪಾ ಸಪ್ತಚ್ಛದಾಂ ಸ್ತಥಾ |
 ಅಸನಾ ಕೋವಿದಾರಾಂಶ್ಚ ಕರವೀರಾಂಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿತಾಃ ||೫||
 ಪುಷ್ಪಭಾರ ನಿಬದ್ಧಾಂಶ್ಚ ತಥಾ ಮುಕುಳತಾನಪಿ |
 ಪಾದಪರ್ವ ವಿಹಗಾಕೀರ್ಣಾ ಪವನಾಧೂತಮಸ್ತಕಾಃ ||೬||
 ಹಂಸಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಾಃ ವಾಪಿಃ ಪದ್ಮೋತ್ಪಲಾಯುತಾಃ |

ಸುವೇಲಾಚಲದಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠಾ-ನಿಂತುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ವನಾನಿ-ಅಡವಿಗಳನ್ನೂ, ಉಪವನಾನಿಚ - ತೋಟ
 ಗಳನ್ನೂ, ತಾಂ - ಆ ಹಸಿರುವಾನಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ, ದದರ್ಶ -
 ಕಂಡನು, (ಸಃ - ಆ ಮೂರುತಿಯು) ತಪ್ಪಿನ್ನಚಲೆ - ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠಾ - ನಿಂತವನಾಗಿ, ವನಾನಿ-
 ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಉಪವನಾನಿಚ - ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು (ತತಃ - ಲನಂತರದಲ್ಲಿ)
 ಸಃಪವನಾತ್ಮಜಃ - ಆ ಹನುಮನು, ನಗಾಗ್ರೇಚ - ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತವನಾಗಿಯೇ, ಲಂಕಾಂ-
 ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೪||

ಸರಳಾ - ದೇವದಾರುಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಕರ್ಣಿಕಾರಾಂಶ್ಚ - ಬೆಟ್ಟದಾವರೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಪುಷ್ಪಿತಾಃ-
 ಜೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರುವ, ಖರ್ಜುರಾಂಶ್ಚ - ಖರ್ಜುರದ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಾಳೂ - ಮೊದಲೆಯ ಗಿಡಗ
 ಳನ್ನೂ, ಮುಚುಳಂದಾಃ - ನಿಂಬೆಯ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಕುಟಜಾಃ - ಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಕೇತಕಾನ
 ಪಿ - ಗೇದಗಗಳನ್ನೂ, ಗಂಧಪೂರ್ಣಾಃ - ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಪ್ರಿಯಂಗೂ - ಪಲನಿ ಮ
 ರಗಳನ್ನೂ, ನೀಪಾ - ಚೆಟ್ಟೇಚಲಗಳನ್ನೂ, ಸಪ್ತಚ್ಛದಾಃ-ಎಳೆರೆಯ ಬಾಳೆಗಳನ್ನೂ, ತಥಾ -
 ಹಾಗೆಯೇ, ಅಸನಾ - ಬುದುಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಿತಾಃ - ಹೂಬಿಟ್ಟಿರುವ, ಕರವೀರಾಂಶ್ಚ - ಕಣಿಗಿ
 ಲು ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಭಾರನಿಬದ್ಧಾಃ - ಹೂಗಳ ಹೊರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ,
 ಮುಕುಳತಾಃ - ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡಿರುವ, ವಿಹಗಾಕೀರ್ಣಾಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ,

ತುಸದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಗಳೊಳಿಸುವ ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ, ಹತ್ತಿರದೊಳೆಸೆಯುವ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ
 ಸುತ್ತಬಳಸಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆ ಗಿರಿಯ ಶಿಖರದೊಳು ಸುಳುವ ಲಾಕೆಯನ್ನು ಕಂಡನು ||
 ಅದರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಸರಳ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಖರ್ಜುರ, ಪುಷ್ಪಿಸಿರುವ ಪ್ರಿಯಾಳು, ನಿಂ
 ಬೆ, ಗೋರಂಟ, ಗೇದಗೆ, ||೫|| ಪ್ರಿಯಾಗು, ಗಂಧಫಲ, ಚೆಟ್ಟೇಚಲ, ಎಳೆಲೆಯ
 ಬಾಳೆ ಹೂತಿರುವಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆ ಸುರಹೊನ್ನೆ, ಕಣಿಗಿಲು, ಮುಂತಾದ ಮರಗಳನ್ನೂ ||೬||
 ಹೂವಿನ ಹೊರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದಲೂ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಗೆ
 ಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಗಾಳಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ಶಿರಗಳನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ
 ತರುಗಳ ಸೊಬಗನ್ನೂ, ||೭|| ಹಂಸ, ಕಾರಂಡ ಮುಂತಾದ ನೀರಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ,
 ತಾವಳೆ, ನೈದಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದಲೂ ಸೊಗಸುತ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣ

ಆಕ್ರೇಡಾ ವಿವಿಧಾ ರಮ್ಯಾ ವಿವಿಧಾಂಶ್ಚ ಜಲಾಶಯಾ ||೧೨||
 ಸಂತತಾ ವಿವಿಧೈ ವೃಕ್ಷೈ ಸ್ವರ್ಮತು ಫಲಪುಷ್ಪಿತೈಃ |
 ಉದ್ಯಾನಾನಿ ಚ ರಮ್ಯಾಣಿ ದದರ್ಮ ಕಪಿಕುಂಜರಃ ||೧೩||
 ಸಮಾಸಾದ್ಯಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾ ಲಂಕಾಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ |
 ಪರಿಘಾಭಿ ಸ್ಪೃಹದ್ರಾಭಿ ಸ್ಪೃಹತೃಲಾಭಿ ರಲಂಕೃತಾಂ ||೧೪||
 ನೀತಾಪಹರಣಾರ್ಥೇನ ರಾವಣೇನ ಸುರಕ್ಷಿತಾಂ |

ಪವನ-ಗಾಳಿಯಿಂದ, ಆಧೂತ - ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಸ್ತಕಾ - ತುದಿಗಳುಳ್ಳ, ಪಾದ
 ಪಾನಪಿ - ಮರಗಳನ್ನೂ, ಹಂಸ - ಅಂಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾರಂಡವ - ಬ್ರಿಯಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ,
 ಆಕೀರ್ಣಃ - ತುಂಬಿರುವ, ಪದ್ಮ - ತಾವರಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ಪಲ - ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆಯು
 ತಾಃ - ಒಡಗೂಡಿರುವ, ವಾಪೀಃ - ಕೊಳಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧಾ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ರಮ್ಯಾ -
 ಅಂದವಾಗಿರುವ, ಆಕ್ರೇಡಾ - ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧಾ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿರುವ, ಸರ್ವ
 ರ್ಮ - ಆರು ಮುತುಗಳಲ್ಲಿನ, ಫಲ-ಹಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಪುಷ್ಪಿತೈಃ - ಹೂಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ
 ಇರುವ, ವಿವಿಧೈಃ - ಅನೇಕ ಜಾತಿಯವುಗಳಾದ, ವೃಕ್ಷೈಃ - ಮರಗಳಿಂದ, ಸಂತತಾ - ಸುತ್ತುಲ್ಪಟ್ಟಿ
 ರುವ, ಜಲಾಶಯಾ - ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ, ರಮ್ಯಾಣಿ - ಮನೋಹರಗಳಾಗಿರುವ, ಉದ್ಯಾನಾನಿಚ -
 ವಿಹಾರದ ವನಗಳನ್ನೂ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿಪ್ರವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಮ - ನೋಡುತ್ತ
 ಬಂದನು ||೧೩|| ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾ - ಗೆಲುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯ
 ನು, ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಸಪದ್ಮಾಭಿಃ - ತಾವರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳ
 ಗಳಾಗಿಯೂ, ಸೂತ್ರಲಾಭಿಃ - ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಪರಿಘಾಭಿಃ-ಕಂದಕ
 (ಅಗಲ) ಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಾಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯ ಸಮೀಪವನ್ನು, ಸಮಾ
 ಸಾದ್ಯಚ - ಸೇರಿಯೂ, || ೧೪ || ನೀತಾಪಹರಣಾರ್ಥೇನ - ನೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ,
 ಸಮಂತಾತ್ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಚರಂಃ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಉಗ್ರದನ್ವಿಭಿಃ - ಅಂಜನುವ
 ಳ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿರತಕ್ಕ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ-ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ಸುರಕ್ಷಿತಾಂ-ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ||೧೫||

ಬರುವ ನೀರಾಟದ ಕೊಳಗಳ ಸಂಪದವನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ ಮಡುವುಗಳ ವೈಭವವನ್ನೂ, ಚಿತ್ರವಿ
 ಚಿತ್ರಗಳಾದ ಆಟದ ತೋಟಗಳನ್ನೂ ||೧೨|| ಹಾಗೆಯೇ, ವಸಂತ ಮೊದಲಾದ ಆರು ರುತು
 ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪದೆ ಪುಷ್ಪಫಲಭರಿತಗಳಾಗಿರುವ ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾದ ಮಹೀರುಹಗಳಿಂದ
 ತುಂಬಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ತೋಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುತ್ತಬಂದನು ||೧೩||
 ಬಳಿಕ ಬಹು ಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಪವಮಾನಾತ್ಮಜನು ಆ ರಾವಣನಾಳುವ ಲಂಕೆಯ ಹತ್ತಿ
 ರಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಆಗ ಆ ಲಂಕೆಯು-ಹೊರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ತಾವರಗಳಿಂದಲೂ, ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ
 ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಜಲಭಾಗದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ ಅಗಳಿನಿಂದ ಅಂದವಾಗಿದ್ದಿತು ||
 ಮತ್ತು-ದಶಕಂಠನು ನೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದಿಟ್ಟದ್ದನಾದುದರಿಂದಲೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಲು
 ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಯಬೇಕೆಂಬ ಆ ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕಾಮಲಾಗಾರದಾದ
 ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸನೀರರೂ ಬಹು ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಾಂತ್ರು.

ಸಮಂತಾ ದ್ವಿಚರಭಿಶ್ಚ ರಾಜೈಸ್ತು ರುಗ್ರಧನ್ವಿಭಿಃ ||೧೫||
 ಕಾಂಚನೇನಾವೃತಾಂ ರಮ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಕಾರೇಣ ಮಹಾಪುರೀಂ |
 ಗೃಹೈಶ್ಚ ಗ್ರಹಸಂಕಾಶೈ ಶ್ಚಾರದಾಂಬುಧ ಸನ್ನಿಭೈಃ ||೧೬||
 ಪಾಂಡುರಾಭಿಃ ಪ್ರತೋಳೇಭಿ ರುಚ್ಚಾಭಿ ರಭಿಸಂವೃತಾಂ |
 ಅಟ್ಟಲಕಶತಾಕೀರ್ಣಾಂ ಪತಾಕಾಧ್ವಜಮಾಲಿನೀಂ ||೧೭||
 ತೋರಣೈಃ ಕಾಂಚನೈ ದಿವ್ಯೈ ಲತಾಪದ್ಮಿನಿಚಿತ್ರಿತೈಃ |
 ದದರ್ಶ ಹನುಮಾಃ ಲಂಕಾಂ ದಿವಿ ದೇವ ಪುರೀಮಿವ ||೧೮||

ಕಾಂಚನೇನ - ಸುಮಾರುಮುವಾದ, ಸುಕಾರೇಣ - ಪುಳಿಗೋಡೆಯಿಂದಲೂ, ಶಾರದ- ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿನ, ಅಂಬುಧ - ಮೇಘಗಳಿಗೆ, ಸನ್ನಿಭೈಃ - ಸಮಾನಗಳಾಗಿಮೂ, ಗ್ರಹಸಂಕಾಶೈಃ - ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳಿಗೆನೇಯಿಸಿಮೂ ಇರುವ, ಗೃಹೈಶ್ಚ-ಮನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆವೃತಾಂ-ಸುತ್ತ ಬುಟ್ಟಿರುವ, || ಪಾಂಡುರಾಭಿಃ - ಬಿಳುಪಾಗಿಮೂ, ಉಚ್ಚಾಭಿಃ - ಎತ್ತರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಪ್ರತೋಳೇಭಿಃ - ರಾಜಬೀದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಂಚನೈಃ - ಖಂಗಾರದವುಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ, ದಿವ್ಯೈಃ - ಉತ್ತಮಗಳನ್ನಿಸಿದ, ಲತಾಪದ್ಮಿನಿ - ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾಲುಗಳಿಂದ, ವಿಚಿತ್ರಿತೈಃ - ಚಿತ್ರದ ಕೆತ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ತೋರಣೈಃ - ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, (ಸಿಂಹದ್ವಾರಗಳಿಂದಲೂ) ಅಭಿಸಂವೃತಾಂ - ಬಳಸಬುಟ್ಟಿರುವ, ಅಟ್ಟಲಕಶತ-ನೂರಾರು ಬುರುಜುಗಳಿಂದ, ಅಕೀರ್ಣಾಂ - ತುಂಬಿರುವ, ಪತಾಕಾ - (ಬಳ್ಳಿಯ ಚಿತ್ತಾರಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತುರಿಕೆಬಿಟ್ಟಿರುವ) ಉನ್ನತಧ್ವಜಗಳ, ಧ್ವಜ - ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಟ್ಟಿರುವ ದಾಳಗಳ, ಮಾಲಿನೀಂ - ಸಾಲುಳ್ಳ, ರಮ್ಯಾಂ - ಸುಂದರವೆನಿಸಿಮೂ ಇರುವ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ ಮಹಾನಗರವನ್ನು, ದಿವಿ - ಅಂಬರದಲ್ಲಿ, ದೇವಪುರೀಮಿವ - ಅಮರ ನಗರವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ದರ್ಶ -

ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಲು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಯ್ದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ರು||೧೫|| ಆಮಹಾನಗರವು ಸುತ್ತಲೂ ಬಾಗಾರದಿಂದ ರಚಿಸಿದ ಪುಳಿಗೋಡೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು.ಮತ್ತು-ಆಗಸದಲ್ಲಿವಿರಾಜಿಸುವ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗ್ರಹಗಳಂತೆ ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರಗಳಾಗಿಯೂ, ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಸುಧಾಶೀಪದಿಂದ ಶರತ್ಕಾಲದ ಬಿಳಿಯ ಮೋಡಗಳಂತೆ ತಳತಳಿಸುವ ಮನೆಗಳು ||೧೬|| ಇಷ್ಟೆಲ್ಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿರಲು, ನಡುವಣ ರಾಜ ಮಾರ್ಗಗಳು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದವು, ಉಪರಿಗೆಗಳು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು, ರಾವಣನ ಬಿರುದಾವಳಿಯಿಂದ ಕುಂಗಳಿಳುವ ಶಿರದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಉನ್ನತಗಳಾದ ಪತಾಕೆಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿನಾನು, ಆಮೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಿತ್ತಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತಗಳಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮನೆಗಳಮೇಲೆ ನಟ್ಟಿರುವ ಧ್ವಜಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು-ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಬರಿಸೆಗಳನ್ನು ಕುಂದಣದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ಕೈವಾಡಗಾರರ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಭಿಸುವ ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳು ಭಾಸಮಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಇಂತು ಅಂಬರತಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಅಮರಾಸತಿಯಂತೆ ಅದ್ಭುತವೆನಿಸಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಮಹಾನಗರವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಕಂಡನು ||೧೮|| ಅಂತಾ ಗಿರಿಯಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರಗಳನ್ನಿಸಿ

ಗಿರಿಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸ್ಥಿತಾಂ ಲಂಕಾಂ ಪಾಂಡುರೈ ಭವನೈ ಶೃಭೈಃ |
 ದದರ್ಶ ಸ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪುರ ಮಾಕಾಶಗಂ ಯಥಾ ||
 ಪಾಲಿತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ನಿರ್ಮಿತಾಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ |
 ಪ್ಲವಮಾನಾ ಮಿವಾಕಾಶೇ ದದರ್ಶ ಹನುಮಾನ್ ಪುರಿಂ ||೨೦||
 ವಪ್ರಪ್ರಾಕಾರಜಘನಾಂ ವಿಪುಲಾಂಬು ನವಾಂಬರಾಂ ||
 ಶತಘ್ನೇ ಶೂಲ ಕೇಶಾಂತಾ ಮುಟ್ಟಾಲಕ ವತಂಸಕಾಂ ||೨೧||

ನೋಡಿದನು ||೧೭-೧೮|| - ಆ, ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಕಪಿವರನು, ಗಿರಿಮೂರ್ಧ್ನಿ-ಪರ್ವತ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಾಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಪಾಂಡುರೈ - ಬಿಳುಪಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಶೃಭೈಃ - ಮಂಗಳಕರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಭವನೈಃ - ಮನೆಗಳಿಂದ, ಆಕಾಶಗಂ-ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇರುವ, ಪುರಂಯಥಾ - ದೃಷ್ಟಿವನ್ನು ನೋಡುವಹಾಗೆ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೯|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಕ್ಷಸರೊಡೆಯನಾದ ರಾವಣನಿಂದ, ಪಾಲಿತಾಂ - ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಬಡಗಿಯಿಂದ, ನಿರ್ಮಿತಾಂ - ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ, ಆಕಾಶೇ - ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಮಾನಾಮಿವ, - ತೇಲುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಪುರಿಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಶತಘ್ನೇ-ನೋಡಿದನು ||೨೦||

(ಲಂಕೆಯು ಲಲನೆಯಂತೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ನಿರೂಪಣೆ) ವಪ್ರಪ್ರಾಕಾರ - ಕೋಟೆಯ ಪಾಳಿ ಗೋಡೆಯ ಬುನವೆಂಬ, ಜಘನಾಂ - ಸೊಂಟದ ಮುಂಭಾಗವುಳ್ಳ, ವಿಪುಲಾಂಬು - [ಅಗಳಿನಂತಿರುವ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ] ವಿಪ್ರರವಾದ ಜಲಭಾಗವೆಂಬ, ನವಾಂಬರಾಂ - (ಉಟ್ಟಿರುವ) ಹೊಸಸೇಲೆಯುಳ್ಳ, ಶತಘ್ನೇಶೂಲ-(ಕೋಟೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಆಣೆಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರುವ) ಪಿರಂಗಿ-ಕೂಲಾಯುಧ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಂಬ, ಕೇಶಾಂತಾ - ಮುಂದಲೆ (ಬೈತಲೆ) ಯುಳ್ಳ, ಅಟ್ಟಾಲಕ-(ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಪಿರಂಗಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಡಲು - ಬಿಡುವುದಾದಿರುವ) ಬುರುಜುಗಳೆಂಬ,

ಜೈಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಭವನಗಳಿಂದ ಬಲು ಅಂದವಾದ ಆನಗರಿಯನ್ನು ಹರಿವರನು ತನ್ನ ಶಿರವನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡಿ, ಹಾ ! ಆಹಾ !! ಈನಗರವೇನು ಆಗಸಮೇಳಗೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆಯೋ ಎಂದು ಆಚ್ಚರಿಗೊಂಡನು ||೧೯|| ಅಲ್ಲದೆ-ರಕ್ಷಸರೊಡೆಯನಾದ ರಾವಣನಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಳಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಬಡಗಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ತನ್ನ ಕೈವಾಡದ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ರಚಿಸಿರುವನೋ ಏನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನು ||೨೦|| ಮತ್ತು-ಅಗಳಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀರೆಂಬ ಕರಿಯನರಿಗು ಹೊಸಸೇಲ್ವೆಯನ್ನು, ಪುರದ ಸುತ್ತಲೂ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾಳಿಗೋಡೆಯ ಕಳಭಾಗವೆಂಬ ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಣ ಬೊಂಕದಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟು, ಪುರದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೂರದೊಳಗೆ ಕಾಣಬರುವ ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಣಗಿಸಲಿಕ್ಕೊಂದು, ಕೋಟೆ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೂಗಡೆ ಸಾಲಾಗಿ ಆಣೆಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಶೂಲ, ಪಿರಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳೆಂಬ ಕರಿಗೂದಲಿನ ಮುಂದಲೆಯಿಂದ ಏರಾಜಿಸುತ್ತ, ಪಾಳಿಗೋಡೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಇಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇರುವ ವಿವರಗಳೆಂಬ ಕಿವಿಯ ಓಲೆಗಳಿಂದ ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವ

ಮನಸೇವ ಕೃತಾಂ ಲಂಕಾಂ ನಿರ್ಮಿತಾಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ || ೨೧ ||
 ದ್ವಾರ ಮುತ್ತರ ಮಾಸಾದ್ಯ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ || ೨೨ ||
 ಕೈಲಾಸ ಶಿಖರಪ್ರಖ್ಯಾ ಮಾಲಿಖಂತೀ ಽಂಬರಂ ||
 ಡೀಯಮಾನ ಮಿವಾಕಾಶ ಮುಚ್ಛ್ರಿತ್ವ ಭವನೋತ್ತಮೈಃ || ೨೩ ||
 ಸಂಪೂರ್ಣಾಂ ರಾಕ್ಷಸೈ ರ್ಘೋರೈ ರ್ವಾಗೈ ರ್ಬೋಗವತೀಮಿವ |
 ಅಚಿಂತ್ಯಾಂ ಸುಕೃತಾಂ ಸ್ವಪ್ನಾಂ ಕುಬೇರಾಧ್ಯಕ್ಷಿತಾಂ ಪುರಾ || ೨೪ ||

ಅನಂತಸಂಕಾಂ - ಕಿವಿಯ ಒಲೆಯುಳ್ಳ, || ೨೧ || ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ - (ದೇವತೆಗಳ ಬಡಗಿಯಾದ) ವಿಶ್ವಕರ್ಮ
 ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ, ನಿರ್ಮಿತಾಂ - ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರೂ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಕೃತಾಮಿವ - ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು, (ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು) ವಾನರಃ - ಅಂಜ
 ನೇಯನು, ಉತ್ತರಂ - ಆ ನಗರದ ಬಡಗದಿಕ್ಕಿನ, ದ್ವಾರಂ - ಬಾಗಿಲನ್ನು, ಅಸಾರ್ಯ - ಸೇರಿ, ಚಿಂತಯಾ
 ಮಾಸ - (ಹಿತಮನ್ನು ಹಡುಕುವ ಹರುವನ್ನು) ಯೋಚಿಸಿದನು || ೨೨ || ಕೈಲಾಸಶಿಖರಪ್ರಖ್ಯಾಂ - ಕೆ
 ಲಾಸಶಿಖರದಂತೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಂಬರಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಅಲಿಖಂತೀಮಿವ -
 ಬರೆಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಉಚ್ಛ್ರಿತ್ವೈಃ - ಎತ್ತರಗಳಾದ, ಭವನೋತ್ತಮೈಃ -
 ಸುಂದರಗಳಾದ ಮನೆಗಳಿಂದ, ಆಕಾಶ - ಆಗಸವನ್ನು ಕುರಿತು, ಡೀಯಮಾಸಾಮಿವ - ಹಾರಿಹೋಗು
 ವಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, || ೨೩ || ನಾಗೈಃ - ಸರ್ಪಗಳಿಂದ, ಭೋಗವತೀಮಿವ - (ಪಾತಾಳ) ಭೋಗವ
 ತಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಘೋರೈಃ - ಭಯಂಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ಸಂ
 ಪೂರ್ಣಾಂ - ತುಂಬಿ ಇರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಚಿಂತ್ಯಾಂ - ಹೀಗೆ ಇದೆಯೆಂದು ನೆನಪುಲಸದಳವೆನಿಸಿದುದಾಗಿ
 ಯೂ, ಸುಕೃತಾಂ - ಜಾಣತನದ ರಚನೆಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನಾಂ-ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದ ವಿವರಣೆ
 ಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ (ಮಾಲಿನ್ಯ ರಹಿತವೆನಿಸಿಯೂ) ಪುರಾ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಕುಬೇರಾಧ್ಯಕ್ಷಿತಾಂ - ಕುಬೇ
 ರನಿಂದ ವಾಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ || ೨೪ || ದಂಷ್ಟ್ರಿಭಿಃ - ಕೋರಿದ ಡೆಗಳಳ್ಳ, ಬಹುಭಿಃ -

ಆ ಲಂಕೆಯೆಂಬಬಿನ್ನಾಣದ ನಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪವನನಂದನನು ನಲಿಯುತ್ತ || ೨೧ || ಅಹ
 ಹಾ ! ! ! ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ತಾನೇ ಬಂದುವೇಳೆ ಈ ನಗರಿಯನ್ನು
 ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇದ್ದರೂ ಕೈಲಿಮುಟ್ಟದರೆ ಏಕೆಕೋರಗಳೂಟಾದಾವುನುಮುಅಂಜಿತವನದಿಂದ
 ಲೇ ರಚಿಸಿ ಕಳೆಯನ್ನು ತುಂಬಿರುವನಂದೇ ನೆನೆದು, ಆನಗರಿಯ ಉತ್ತರಭಾಗದ ಬಾಗಿಲಿನ
 ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ, ಮುಂದೆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಪಾಯವನ್ನು
 ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೨೨ || ಈ ಮಹಾನಗರವು ಕೈಲಾಸ ಶಿಖರದಂತೆ ವ್ಯವೋನ್ನತ
 ವೆನಿಸಿ ಆಗಸವನ್ನು ಸೋಂಕುತ್ತಲಿದೆ. ಇದರೂಳಗೆ ಅತ್ಯುನ್ನತಗಳಾಗಿ ಸಂಶೋಧಿಸುವ
 ಮಹಾಭವನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಪುರವು ರಕ್ಕಸಗಳಿಂದ ಹಾರಿ ಹೋಗಲೆಳಸುವುದೋ
 ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, || ೨೩ || ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ನಾಗರಾಜರು ಭೋಗವತೀನಗರವ
 ನ್ನು ಕಾಯುವಂತೆ ಮಹಾಭಯಾಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಈ ನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ
 ರು, ಈ ಪಟ್ಟಣದ ರಚನಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನೆನಪುಲಸದಳವೆನಿಸಿ ಇದೆ,
 ಈ ನಗರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಯವದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೈವಾಡವೂ ತುಸವಾದರೂ,

ದಂಷಿಷ್ಟಭಿ ರ್ಬಹುಭಿ ಕ್ಷೂರೈ ಕ್ಷೂಲ ಪಟ್ಟಸ ಪಾಣಿಭಿಃ |
 ರಕ್ಷಿತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೈ ರ್ಸ್ವೀರೈ ಗುಫಾಹಾ ಮಾಶೀವಿಷೈರಿವ || ೨೫ ||
 ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಮಹತೀಂ ಗುಪ್ತಿಂ ಸಾಗರಂ ಚ ಸಿರಿಕ್ಷ್ಯ ಸಃ |
 ರಾವಣಂ ಚ ರಿಪುಂ ಘೋರಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ || ೨೬ ||
 ಆಗತ್ಯಾಪೀಹ ಹರಯೋ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ನಿರರ್ಥಕಾಃ |
 ನ ಹಿ ಯುದ್ಧೇನ ವೈ ಲಂಕಾ ಶಕ್ಯಾ ಜೇತುಂ ಸುರೈರಪಿ || ೨೭ ||
 ಇಮಾಂ ತು ವಿಷಮಾಂ ದುರ್ಗಾಂ ಲಂಕಾಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ |

ಅನೇಕರಾದ, ಕೂಲಪಟ್ಟಸಪಾಣಿಭಿಃ - ಕೂಲ-ಪಟ್ಟಸ, ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ದಾನವರಿಂದ, ಸ್ವೀರೈಃ - ಮಹಾಭಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ, ಸ್ವೀರೈಃ-ಸರ್ಪಗಳಿಂದ, ಗುಫಾಹಾ - ಗವಿಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ರಕ್ಷಿತಾಂ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ || ೨೫ || ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯ, ಮಹತೀಂ - ಬಹುದೊಡ್ಡದೇನಿಸಿದ, ಗುಪ್ತಿಂ - ಸುರಕ್ಷಣೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಸಾಗರಂ-ಘನವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ರಿಪುಂ - ಹಗೆಮಾಡ, ರಾವಣಂಚ - ರಾವಣನನ್ನೂ, ಸಿರಿಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಸಃ - ಆ, ವಾನರಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || (ಚಿಂತಾಪ್ರಕಾರವೆಂಬುದರಿತು) ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಹರಯಃ - ಕುರಿಗಳು, ಆಗತ್ಯಾಪಿ - ಬಂದರೂ, ನಿರರ್ಥಕಾಃ - ಉಪದೋಗವಿಲ್ಲದವರೂ, ಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಆಗುವರು, ಯುದ್ಧೇನವೈ - ಕಾಳಗದಿಂದಲಾದರೂ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯು, ಸುರೈರಪಿ-ದೇವತೆಗಳಿಂದಲಾದರೂ, ಜೇತುಂ-ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕು, ಶಕ್ಯಾ-ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವಲ್ಲ || ೨೬ || ವಿಷಮಾಂ - ಪಳಕಿಗಳೆಲ್ಲವೆನಿಸಿಯೂ, (ಕಷ್ಟತವೆನಿಸಿಯೂ) ದುರ್ಗಾಂ - ಕೂಲಪಟ್ಟಣವೆನಿಸಿಯೂ ಇರುವ, ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ಇಮಾಂ - ಇಂತಹ

ಬಂದರಲ್ಲೊಂದು ಬರೆದು ಮಲಿನವಾಗದೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದೆ, ಓಹೋ! ಕುಬ್ಜೇರನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಇದರೊಳಗೇವಾಸಮಾಹುತಿದ್ದು || ೨೫ || ಮಹಾಕೂರನೆನಿಸಿ, ಕೋರದಾಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕೈಯೊಳಾಂತಿರುವ ಕೂಲ, ಪಟ್ಟಸಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹುಭಯಂಕರರಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರು, ಸರ್ಪಗಳು ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಈ ನಗರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವರು || ೨೫ || ಎಂದಿ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಮಹಾ ನಗರದ ಕಾವಲಿನ ವೈಖರಿಯನ್ನೂ, ಅಪಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನೂ ಕೂರಾಗ್ರಗ್ರಾಸಿಸಿ ಹಗೆಯಾಗಿರುವ ಘೋರನಾದ ರಾವಣನನ್ನೂ ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಇತಿ ಕಠಿಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೨೬ || ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನೊಡನಾಡಿಕಳಾದ ಕುರಿಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯ ಬಂದುವೇಳೆ ಬಂದರೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಾರರು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿವರಿಗೆ ಶಕ್ಯವೆ? ಸರ್ವಧಾ ಇಲ್ಲ || ೨೭ || ಮತ್ತು-ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹತ್ತರವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳವನೇ ಹೌದು, ಆದರೆನು? ಈ ಲಂಕೆಯು ಬಹು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆತನೇ ಬಂದರೂ ಏನಮಾಡ

ಪ್ರಾಪ್ಯಾಪಿ ಸ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ರಾಘವಃ ||೨೮||
 ಅವಕಾಶೋ ನ ಸಾಂತ್ವಸ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇ ಪೃಥಿಗವ್ಯುತೇ |
 ನ ದಾನಸ್ಯ ನ ಭೇದಸ್ಯ ನೈವ ಯುದ್ಧಸ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ||೨೯||
 ಚತುರ್ಣಾಮೇವ ಹಿ ಗತಿ ರ್ವಾನರಾಣಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |
 ವಾಲಿಪುತ್ರಸ್ಯ ನೀಲಸ್ಯ ಮಮ ರಾಜ್ಜ್ವಾಲ್ಮಹಿ ಧೀಮತಃ ||೩೦||

ಈ, ಲಂಕಾಂತು - ಲಂಕೆಯನ್ನಾದರೋ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ರಾಘವಃ - ರಘುನಂದನನೇ, ಪ್ರಾಪ್ಯಾಪಿ - ಹೊಂದಿಯೂ [ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೂ] ಕಿಂಕರಿಷ್ಯತಿ - ಏನಮಾಡುವನು ? ||೨೮|| ರಾಕ್ಷಸೇಷು - ರಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ, ಸಾಂತ್ವಸ್ಯ - ಬಳ್ಳಿಯತನಕ್ಕೆ, ಅವಕಾಶಃ - ಎಡೆಯು, ನಾಭಿಗಮ್ಯತೇ - ಹೊಂದಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ದಾನಸ್ಯ - ಏನಾದರೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಭೇದಸ್ಯ - ಮಿತ್ರಭೇದಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲ, ಯುದ್ಧಸ್ಯ - ಕಡಿದಾಟಕ್ಕೂ, (ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು) ನದೃಶ್ಯತೇ - ಕಾಣುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೨೯||

ಮಹಾತ್ಮನಾಂ-ಹೆಚ್ಚಿದ ಬುದ್ಧಿಬಲವುಳ್ಳವರು, ವಾಲಿಪುತ್ರಸ್ಯ-ಅಂಗದನಿಗೂ, ನೀಲಸ್ಯ-ನೀಲನಿಗೂ, ಮಮ-ನನಗೂ, ರಾಜ್ಜ್ವಾಲ್ಮಹಿ-ಸಂಗ್ರಹವನಿಗೂ ಚತುರ್ವಿಧ-ಸಾಲ್ಪರಾದ, ವಾನರಾಣಾಮೇವ-ಈ ವಾನರರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಗತಿಃ- ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವು ||೩೦|| ಜೀವಿವಾ-ಬದುಕಿ ಇದ್ದವರೇ, ನಮಾ-ಇಲ್ಲಿವೇ,

ಬಲ್ಲ ? ||೨೮|| ಅಥವಾ ರಾಜನೀತಿ ಮನ್ನಾ ಅನುಸರಿಸಿ ಆಲೋಚಿಸೋಣವೆಂದರೋ, ಈ ರಕ್ಷಸರು ಮೂರ್ಖರು, ಬಹು ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದವರು, ಆದುದರಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾವೋ ಪಾಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ, ಬಳ್ಳಿಯ ಮಾತಿಗೆ ತಗ್ಗಿ ವಶವಾಗತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಯಾರವ ಉಳಿದವನಾಗಿ ಯಾದರೂಮಾಧ್ಯಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಏನಾದರೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂದು ನೋಡಿದರಾದರೋ, ಈ ರಾಜನು ಐಶ್ವರ್ಯವು ಇಂದ್ರ ಕುಬೇರಾದಿಗಳ ಸಂಪದ ಮೈಥವಗಳನ್ನು ವಿಹರಿಸಿ ಇವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಆದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರೊಳಗೇ ಬಾಬುರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಕಂಟುತಂದುಹಾಕಿ ಮಿತ್ರ ಭೇದವನ್ನು ನಡೆಸೋಣವೆಂದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹುಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬಲು ಬಗ್ಗಿಟ್ಟಿರುವುದಿರುವರು, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭೇದಕ್ಕೆಡೆಯಿಲ್ಲ ಬಂದೀತು ? ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕಾದಿಯೇ ಗೆಲ್ಲೋಣ ಎಂದು ನೋಡಿದರೆ, ಇವರ ಬುದ್ಧಿ, ಬಲ, ವೀರ್ಯ, ಚಾತುರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ದರ್ಪ, ಯುದ್ಧಕುಶಲತೆ ಈ ಮಂತ್ರಾದಿವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ||೨೯|| ಇತ್ತ-ನಮ್ಮ ಬಳಗುಟ್ಟನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ ಹುಡುಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದವಾನು ವೀರರೊಳಗೆ ವಾಲಿಕುಮಾರನಾದ ಅಂಗದನೊಬ್ಬ, ನೀಲನೊಬ್ಬ, ಬಹುಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯೆನಿಸಿ ನಮಗೆ ಅರಸಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸಂಗ್ರಹವನೊಬ್ಬ, ಇವರುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಾನೊಬ್ಬ, ಈ ಸಾಲ್ಪರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿನುಗ್ಗಲು ದಾರಿಯು ದೊರೆತೀತೇ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಿಗೆ, ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ ಹಿಡಿಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ, ಬಾಯಮುಚ್ಚಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೂಕರಿಸುವುದೇ ಸೃ||೩೦|| ಇದು ಇಂತಾಯಿತಷ್ಟೆ ?

ಯಾವಜ್ಞಾನಾಮಿ ವೈದೇಹೀಂ ಯದಿ ಜೀವತಿ ವಾ ನ ವಾ |

ತತ್ರೈವ ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಾಮಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೩||

ತತಃ ಸ್ಯ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಮುಹೂರ್ತಂ ಕಪಿಕುಂಜರಃ |

ಗಿರಿಶೃಂಗೇ ಸ್ಥಿತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ರಾಮಸ್ಯಾಭ್ಯುದಯೇ ರತಃ ||೩||

ಅನೇನ ರೂಪೇಣ ಮಯಾ ನ ಶಕ್ಯಾ ರಕ್ಷಸಾಂ ಪುರೀ |

ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಯಾವತ್ - ಯಾವಾಗ, ಜಾನಾಮಿ - ಗುರುತುಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಯೋ ?
ಜೀವತಿಯದಿ - ಬಂದು ವೇಳೆ ಬದುಕಿ ಇದ್ದರೆ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತತ್ರೈವ - ಅಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ,
ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಾಮಿ - (ಮುಂದೆಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು) ಯೋಚಿಸುವೆನು, ಅಥವಾ - (ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆ
ಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಾವ ಜ್ಞಾನಾಮಿ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ಯದಿಜೀವತಿ - ಬದುಕಿ ಇದಾ
ಳೆಯೋ, ನವಾ - ಇಲ್ಲವೋ ? ತಾಂಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೆನೆದವಾತ್ರವೇ,
ತತ್ರೈವ - ಅವಳ ಜೀವನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಸಂಶಯಪಡುತ್ತೇನೆ) ಅಥವಾ -
(ವೈದೇಹೀಂ-ಸೀತೆಯನ್ನು, ಯಾವಜ್ಞಾನಾಮಿ - ಯಾವಾಗ ಕಾಣುತ್ತೇನೆಯೋ, ತಾವತ್ - ಅವರಗೂ,
ಜೀವತಿನಾನವಾ - ಈ ರಕ್ಷಸರ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುವಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ತಾಂಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ -
ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿ ಇರುವ ಗುರುತಿನ ಸೀತೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿದರೆ, ತತ್ರೈವ-ಅಕೆ ಬದುಕಿ
ಇದಾಳೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಯೋಚಿಸುವೆನು) || ೩ || ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ,
ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿಪ್ರೀಪ್ತನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ಗಿರಿಶೃಂಗೇ-ಪರ್ವತ ಶಿಖ
ರದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವನಾಗಿ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಅಭ್ಯುದಯ-ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ, ರತಃ-
ಆಸಕ್ತನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೩ || ಬಲಸಮಸ್ತಿತ್ಯಃ - ಶಕ್ತಿ
ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವವಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕ್ರಾಘ್ನಃ - ಘಾತಕರಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ-ರಕ್ಷಸರಿಂದ, ಗುಪ್ತಾ-
ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ರಕ್ಷಸಾ-ರಾಕ್ಷಸರ, ಪುರೀ - ಲಂಕಾವಟ್ಟಣವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅನೇನರೂಪೇಣ -

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಪತಿವ್ರತಾಶಿ
ರೋವಣಿಯೆನಿಸಿದ ಮಹಾನು ಭಾವಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡ
ಹೋದರೆ-ಈ ದುರಾತ್ಮರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಆಕೆಯು ಬದುಕಿಇರುವಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂ
ದು ಸಂಶಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಯಾವ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿ
ಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವೋ ಆ ಮೂಲವೇ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದ
ಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಠವೂ ತೋರುವುದು ಎಂದಿಗಿರುವದಾಗಿ ಬಹುಪ್ರಕಾರಚಿಂತಿಸಿದನು ||೩||
ಅಂಜನಾಪುತ್ರನೇನು ಸೇವಾಸ್ಥನೇ ? ಬಹುಜಾಣ. ಆಮೇಲೆ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿಯೇ
ಸ್ವಲ್ಪಕೂತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆನಿಂತು ಯಾವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ರಘುಕುಲ ಲಲಾಮನಿಗೆ
ವೇಲು ಉಂಟಾದೀತು ಎಂದು ತದೇಕಾಯುಕ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಬಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆ
ಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ||೩|| ನಾನು ಈನನ್ನ ರೂಪದಿಂದಲೇ
ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವೆನು ಎಂಬುದು ಆಸಾಧ್ಯ. ಬಹು
ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ, ಬಹುಕ್ರೂರರಾಗಿ, ಹವ್ಯಾರರನಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರು ಮೈಯ್ಯೆಲ್ಲ

ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ ರಾಕ್ಷಸೈ ರ್ಗುಪ್ತಾ ಕ್ರೂರೈ ಬಲ ಸಮನ್ವಿತೈಃ ||೩೩||
 ಉಗ್ರಾಜಸೋ ಮಹಾವೀರ್ಯಾ ಬಲವಂತಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
 ವಂಚನೀಯಾ ಮಯಾ ಸರ್ವೈ ಜಾನಕೀಂ ಪರಿಮಾರ್ಗತಾ ||೩೪||
 ಲಕ್ಷ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯೇಣ ರೂಪೇಣ ರಾತ್ರೌ ಲಂಕಾ ಪುರೀ ಮಯಾ |
 ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಾಲಂ ಮೆ ಕೃತ್ಯಂ ಸಾಧಯಿತುಂ ಮಹತ್ ||೩೫||
 ತಾಂ ಪುರೀಂ ತಾದೃಶೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ಸುರಾಸುರೈಃ |

ಈ ಆಕಾರದಿಂದಲೇ, ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಾ - ತಕ್ಕುದಲ್ಲ. || ೩೩ || ಉಗ್ರಾಜಸಃ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳವರು, ಮಹಾವೀರ್ಯಾಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು, ಬಲವಂತಶ್ಚ - ದೇಹಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತವರೂ ಆಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ಈ ರಕ್ಕಸರು, ಜಾನಕೀಂ - ಜನಕ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು, ಪರಿಮಾರ್ಗತಾ - ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ವಂಚನೀಯಾಃ - ಮೋಸಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರು || ೩೪ || ಲಕ್ಷ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಯೇಣ - ಕಂಡುಕಾಣ ಬರದ ಹಾಗಿರುವ, ರೂಪೇಣ - ಆಕಾರ (ಕೀರ)ದಿಂದಲೇ, ರಾತ್ರೌ - ನಿಶಿತುಲ್ಲಿ, ಪುರೀ - ಲಂಕಾಪುರವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಮೆ - ನನಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಾಲಂ - ಸಮಯವಾಗಿದೆ, (ಕುತಃ-ಏತಕೇಂದರೆ) (ಅಹಂ-ನಾನು) ಮಹತ್ - ಬಹುದೊಡ್ಡದಾದ, ಕೃತ್ಯಂ-ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಸಾಧಯಿತುಂ - ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ, (ಉದ್ಯತಃ-ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದೇನೆ) ಅಥವಾ - ರಾತ್ರೌ - ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಲಂಕಾಪುರೀ-ಲಂಕಾ ಪಟ್ಟಣವು, ಅಲಕ್ಷ್ಯೇಣ - ಯಾವಿಗೂ ಗೋಚರಿಸದಿರುವ, ರೂಪೇಣ - ರೂಪದಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಯಾ - ನೋಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದಾಗಿದೆ, ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ-ಬಳಹೊಗಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಮಹತ್-ದೊಡ್ಡದಾದ, ಕೃತ್ಯಂ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಸಾಧಯಿತುಂ - ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಮೆ - ನನಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಾಲಂ - ಬಂದಿದ ಸಮಯವಾಗಿದೆ, ಅಥವಾ ಮೆ - ನನಗೆ, ಮಹತ್ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ಕೃತ್ಯಂ - ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಸಾಧಯಿತುಂ - ಸೆರವೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಾಲಂ - ಸಮಯವು ಬಂದಿದೆ, (ಅತಃ-ಆದಕಾರಣ) ಲಂಕಾಪುರೀ - ಲಂಕಾನಗರವು, ಅಲಕ್ಷ್ಯೇಣ-ಪರರಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಾರದ, ರೂಪೇಣ - ಆಕಾರದಿಂದಲೇ, ಪ್ರವೇಷ್ಯಂ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ, (ಯೋಗ್ಯಾ-ತಕ್ಕದೆಂದು) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಯಾ - ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ || ೩೫ || ಸುರಾಸುರೈಃ - ದೇವಾಸುರ

ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿ ಈನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಬಳಹೊಗಲಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ||೩೩|| ಬಹುತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರು, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳು, ಅಪಾರವಾದ ದೇಹ ಬಲವುಳ್ಳವರು, ರಾಕ್ಷಸಸ್ವಭಾವವೆಂಬುದು ಜನ್ಮತಃ ಸಿದ್ಧವಾದುದು, ಆದಕಾರಣ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ಈ ನಾನು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಂಚಿಸಲೇಬೇಕು. ಈಗ ಇವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೋಸವೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಯೂಡು ||೩೪|| ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರದಿಂದ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವರು, ಬಲು ಸಣ್ಣನೆಯರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕತಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ,ಆದುದರಿಂದ ಕಂಡು ಕಾಣಬಾರದ ಹಾಗಿರುವ ಬಂದು ಬಗೆಯ ಆಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ||೩೫|| ದೇವಾಸುರರಿಂದಲೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ, ಆನಗರದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೋಡಿ

ಹನುಮಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಿನಿಶ್ಚಯ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || ೩೬ ||
 ಕೇನೋಪಾಯೇನ ಪಶ್ಯೇಯಂ ಮೈಥಿಲೀಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ |
 ಅದೃಷ್ಟೋ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ || ೩೭ ||
 ನ ವಿನಶ್ಯೇತ್ಕಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |
 ಏಕಾ ಮೇಕಶ್ಚ ಪಶ್ಯೇಯಂ ರಹಿತ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ || ೩೮ ||
 ಭೂತಾಶ್ಚಾರ್ಥಾ ವಿಪದ್ಯಂತೇ ದೇಶ ಕಾಲ ವಿರೋಧಿತಾಃ |

ರಿಂದಲೂ, ದುರಾಧರ್ಮ - ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ, ತಾದೃಶೀ - ಅಂತಹ (ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ
 ದಿಂದಲೂ ಎಷ್ಟರದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಲಿರುವ) ತಾಂಪುರಿಂ-ಆ ಲಾಕೆಯನ್ನು, ದಪ್ಪವಿ- ನೋಡಿ, ಹನು
 ಮಾ - ಅಜನೇಯನು, ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ - ಪದಪದೇ, (ವಿನಿಶ್ಚಯ - ಇದರಒಳಹೋಗುವುಮು ಬಹು
 ಕಷ್ಟ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ವಿನಿಶ್ಚಯ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಚಿಂತಯಾ ಮಾಸ -
 ಆಲೋಚಿಸಿದನು. || ೩೬ || ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಕ್ತಸೂಡೆಯನಾದ, ದುರಾತ್ಮನಾ-ದುಷ್ಟನಾಗಿರುವ
 ರಾವಣೇನ-ರಾಮನಿಂದ, ಅದೃಷ್ಟ - ನೋಡಲ್ಪಡದವನಾಗಿಯೇ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜನಕರಾಜನ
 ಪುತ್ರನಾದ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಕೇನೋಪಾಯೇನ- ಯಾವಹರುವಿನಿಂದ, ಪಶ್ಯೇಯಂ-
 ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ರಕ್ತನಾವೇನು? || ೩೭ || ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ - ಲಾಕೆಯು ಸ್ವೂದವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವ
 (ನನ್ನ ಬೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ, ಸಮ-ತ್ರಪ್ತನಾದ) ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಕಾರ್ಯಂ- ಕೆಲ
 ಸವು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ವಿನಿಶ್ಚಯ - ನುಕವಾಗದೆ ಕೈಗೂಡಿತು?, (ಕಥಾವಾ-ಮತ್ತೆಹೇಗೆ) ರಹಿತ -
 ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಿರುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಏಕಾ - ಒಬ್ಬಳಾಗಿಯೇ ಇರುವ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು,
 ಏಕಶ್ಚ - ನಾನೂ ಬಂಟಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವವನಾಗಿ, ಪಶ್ಯೇಯಂ-ನೋಡಿಯೇನು?, || ೩೮ || ಭೂತಾ
 ಶ್ಚ - ಸಿದ್ಧಪ್ರಾಯಳಾದ (ಇನ್ನೇನು ಕೈಗೂಡಿದುವು ಎನಿಸಿದ, ಸಲಭಸಾಧ್ಯಗಳಾದ, ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪಾ
 ಯದಿಂದ ನಡವೇರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ) ಅರ್ಥಾಃ - ಪ್ರಯೋಜನಗಳು, ವಿಕ್ಲಬ - ಏವೇಕ ಹೀನನಾದ (ಹೇಡಿ
 ಯಾದ, ನಿರಾಸರಾದ) ದೂತಂ - ಭೃಷ್ಯನನ್ನು, ಆಸಾಧ್ಯ - ಹೊಂದಿ (ಎಂದರೆ ಅಂಥವನ ಕೈಗೆ
 ಬಂದು) ದೇಶಕಾಲ ವಿರೋಧಿತಾಃ-ಆಯಾದೇಶಕ್ಕೂ ಕಾಲಕ್ಕೂ ವಿರೋಧಿಸುವಂತೆ ಅಚ್ಚುಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗ
 ಳಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮೇದಯ - ಸೂಕ್ಷ್ಮನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ತವೋಯಥಾ - ಕತ್ತಲು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ,

ಮುಂದರಿಯಲು ಅಂದಕರಿಯದೆ ಅಡಿಗಡೆಗೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು || ೩೬ || ಅಹಹ! ಏನಮಾಡ
 ಲಿ? ಈ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಕ್ತಸೂಡೆಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಕ್ಕೆ
 ಹೋಗಿ ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಆ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ
 ನು? || ೩೭ || ಹೇಗಾದರೆ ಮಹಾನುಭವನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಂದು
 ಬಾರದೆ ಇದ್ದೀತು? ಕೀಳರಾದ ರಕ್ತಸರ ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಜಾನಕಿಯು ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ
 ರಬಹುದು. ಈ ನೀಚರಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಾನು ಬಂಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಆಮಹಾನುಭಾ
 ವಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಬಲ್ಲೆನು? || ೩೮ || ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೈಗೂಡುತ್ತಲೇ ಬಂದ ಕೆಲಸಗಳೇ ಆಗಿ
 ದ್ದರೂ ವಿವೇಕಹೀನನಾದ ದೂತನ ಕೈಸೇರಿದರ ಆಯಾದೇಶಕ್ಕೂ ಕಾಲಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ
 ವಾಗಿ ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಹೊತ್ತು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಕತ್ತಲುಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಿಯೋ
 ಹೇಗೋ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುವು, ಆದಕಾರಣ ಇಂತಹ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು

ವಿಕ್ಲಬಂ ದೂತ ಮಾಸಾದ್ಯ ತಮ ಸ್ಪೂರ್ಯೋ ದಯೇ ಯಥಾ ||೪೯||
 ಅರ್ಥಾ ನರ್ಥಾಂತರೇ ಬುದ್ಧಿಃ ನಿಶ್ಚಿತಾಪಿ ನ ಶೋಭತೇ |
 ಘಾತಯಂತಿ ಹಿ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ದೂತಾಃ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ ||೪೦||
 ನ ವಿನಶ್ಯೇತ್ ಕಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ವೈಕ್ಲಬ್ಯಂ ನ ಕಥಂಭವೇತ್ |
 ಲಂಘನಂ ಚ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ನು ನ ವೃಥಾ ಭವೇತ್ ||೪೧||
 ಮಯಿ ದೃಷ್ಟೇತು ರಕ್ಷೋಭೀ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |

ವಿಸದ್ಯಂತೆ - ಹಾಳಾಗುವುವು || ೪೯ || ಅರ್ಥ - (ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ) ಪ್ರಯೋಜನದ, ಅನರ್ಥ - (ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ) ತೊಂದರೆಯ, ಅಂತರ-ನಡುವೆ, ನಿಶ್ಚಿತಾ-(ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದೃಢಪಟ್ಟಿರುವ) ಬುದ್ಧಿ ರಹಿತ - ಮತಿಯುಳ್ಳಾಡ, (ದೂತನು ವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ) ನಶೋಭತೇ - ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ - ನಾನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರೆಂದು ಗರ್ವಪಡುವ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ, ದೂತಾಃ-ಸೇವಕರು, ಕಾರ್ಯಾಣಿ - ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಘಾತಮಂತಿ - ಕೆಡಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ ? || ೪೦ || ಕಾರ್ಯಂ - ಪ್ರಕೃತವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯವು, ಕಥಂ - ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ನವಿನಶ್ಯೇತ್-ಕೆಡೆನೆಡದೀತು ? ಕಥಂ - ಮತ್ತುವಲುಪಾಯದಿಂದ (ಮಮ - ನನಗೆ) ವೈಕ್ಲಬ್ಯ - ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯವು, ನಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗದೆ ಇದ್ದೀತು, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ಈ ಕಡಲನ್ನು, ಲಂಘನಂ-ಚ-ದಾಟಬಂದರೋಣವೂ, ಕಥಂನು - ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲಾದರೆ, ನವೃಥಾಭವೇತ್ - ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತು || ೪೧ || (ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಾಗಿ) ಮಯಿ-ನಾನು, ರಕ್ಷೋಭೀ-ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ದೃಷ್ಟೇತು-ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವನೇ ಆದರೆ, ರಾಮಣಾನರ್ಥಂ - ರಾಮನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು, ಇತ್ಯಂತಃ - ಕೋರುತ್ತಿರುವ,

ಸಾಧಿಸಲು ಬಲು ಜಾಣತನವಿರಬೇಕು||೪೯|| ಸ್ವಲ್ಪಮುಂದರಿದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ನವು ರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಡುವುದು, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ತುಸು ಹಿಂದಾಗಿ ವೈಮರೆತು ಸಂಚುತಪ್ಪಿದರೆ ಕೂಡಿಬಂದ ಕೆಲಸವೂ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದು ಎಂಬಿವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಯಾದರೂ ಆಸುಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏರು ಕೋರಗಳ ನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ಕಳವಳಿಸುವುದು. ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿಯುವಂತೆ ಮತಿಯು ಹೊಳೆಯುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ ! ಕೆಲವು ಮುಂದಿ ಕೈಲಾಗದೆ ದೂತರು ತಾವು ಚತುರರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬಹುಚತುರರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಉಪಾಯಾಪಾಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆಯೇ ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದರಿದು, ನಡುಗಾಲದಲ್ಲಿ ನರಳಿ ಪೇಚಾಡುತ್ತಾ ಕೈಗೊಂಡುದನ್ನು ಪೂರಯಿಸದೆಯೇ ಹಾಳುಮಾಡುವರು ||೪೦|| ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೆಲಸವು ಕುಂದುಬರದೆ, ಅಂದ ಕೆಡದೆ, ಹೇಗೆ ಕೈಗೊಡೀತು ? ಈ ಸಮಯದೊಳಗೆ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಮಂಕಾಗದೆ ಇದ್ದೀತು ? ಕಡಲಿನಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾನು ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವುದೂ ವೃಥಾವಾಗದೆ ಇರುವುದೆಂತು ? ಮುಂದೇನಮಾಡಲಿ ? ||೪೧|| ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿಬಲ್ಲ ಮಹಾನು ಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಬುದ್ಧಿವಂತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ಕೆಲಸವು ಕೈಗೊಡುವುದೆಂದು ನನಗು ಕಳುಹಿಸಿ

ಭವೇ ದ್ವೈರ್ಧ ಮಿದಂಕಾರ್ಥಂ ರಾವಣಾನರ್ಥ ಮಿಚ್ಛತಃ || ೪೨ ||

ನ ಹಿ ಶಕ್ಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ಥಿತು ಮವಿಷ್ಟಾತೇನ ರಾಕ್ಷಸೈಃ |

ಅಪಿ ರಾಕ್ಷಸರೂಪೇಣ ಕಿಮುತಾನ್ಯೇನ ಕೇನಚಿತ್ || ೪೩ ||

ವಾಯು ರಹ್ಯತ್ರ ಸಾ ಜ್ಞಾತ ಕ್ಷರೇದಿತಿ ಮತಿಸ್ತಮ |

ನ ಹ್ಯಪ್ಯ ವಿಧಿತಂ ಕಿ-ಚಿದ್ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಬಲೀಯಸಾಂ || ೪೪ ||

ಇಹಾಹಂ ಯದಿ ತಿಷ್ಠಾಮಿ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ಸಂವೃತಃ |

ವಿಶಿಷ್ಟತಃ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರರ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ (ದೂತನಾದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಂತಿರುವ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ) ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಇದಂ - ಈ ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವು, ವೃಥಾಂ - ನಿರ್ವರ್ಥಕವಾದುದು, ಭವೇತ್-ಆಗುವುದು || ೪೨ || ರಾಕ್ಷಸರೂಪೇಣಾಪಿ - ರಕ್ತಾಸರ ರೂಪದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಕಿಮುತ-ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನ್ಯೇನ - ಬೇರೊಂದಾದ, ಕೇನಚಿತ್ - ಅಪ್ರದಾದರೊಂದು ರೂಪದಿಂದಲಾಗಲಿ (ಉಪಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ) ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅವಿಷ್ಟಾತೇನ-ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದಿರುವ ನನ್ನಿಂದ, ಕ್ವಚಿತ್-ಎಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥಿತುಂ-ಇರಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಹಿ-ನಿಶ್ಚಯ || ೪೩ || ವಾಯುರಪಿ-ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವು ಸಹ, ಅತ್ರ - ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ, ಅಜ್ಞಾತಃ - ಯಾರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದವನಾಗಿ, ಸಚ್ಚೇತಃ-ಸಂಪದಿಸಲಾರ, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಮಮ-ನನ್ನ, ಮತೀ-ಬುದ್ಧಿಯು, ಬಲೀಯಸಾಂ - ಬಲಿಷ್ಠರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ತಾಸರಿಗೆ, ಅಧಿತಂ - ತಿಳಿಯಬರದಿರುವುದು, ಕಿಂಚಿತ್-ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ! || ೪೪ || ಇಹ-ಇಂತಹ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಸ್ವೇನ-ನನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ, ರೂಪೇಣ-ರೂಪರೂಪದಿಂದ, ಸಂವೃತಃ-ಕೂಡದವನಾಗಿ, ತಿಷ್ಠಾಮಿ-ಯದಿ - ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ,

ಇಹಾಹಂ, ಹೀಗೆ ಇರುವಾಗ ನಾನು ಈ ನಗರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬಳಿಕ ಈ ರಕ್ತಾಸರೇನಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂಡು ಬಿಟ್ಟರೂ ? ಆಗಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟೇಹೋಯಿತು, ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. “ರಾಮನು ಮೊದಲೇ ಸಂಭವದ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಈ ರಾವಣನ ತಂತ್ರವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ತಕ್ಕ ಭಟನನ್ನು ದೂತಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಎಸೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಡ್ಡಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು !” ಎಂದು ಕೆಟ್ಟಹೆಸರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದು || ೪೨ || ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ರಾಕ್ಷಸರು ಅರಿಯದಂತೆ ಇರಲು ಎಲ್ಲಿಯೂ ತುಸವಾದರೂ ಎಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ರೂಪವನ್ನೇ ತಾಳಿ ಇರಲೇ ? ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಇನ್ನಾವುದಾದರೊಂದು ರೂಪವನ್ನಾಂತಿರಲೇ ? ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ ? || ೪೩ || ಅಹಹ ! ಯಾವುದೊಂದು ರೂಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರ್ಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಉಹೆಗೆ ಬಳಗಾಗ ತಕ್ಕವನೆನಿಸಿ ಗಗನಸಂಚಾರಿಯಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವು ಕೂಡ ಈ ರಕ್ತಾಸರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲಾರ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ಮಹಾಮಾಯಾವಿಗಳೆನಿಸಿ ಬಹುಬಲಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಈ ನಿಶಾಚರರ ಆರಿತಕ್ಕೆ ಬಾರದ ದೇಶವೂ, ವಸ್ತುವೂ ವಿಷಯವೂ ಬಂದೂಕಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ || ೪೪ || ಈಗ ಈ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂದಲೇ ಬಂದು ನೇಳೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತುಸ ಮರೆಯಾಗಿಟ್ಟರೂ ನಿಜವಾಗಿ

ವಿನಾಶ ಮುಪಯಾಸ್ಯಾಮಿ ಭರ್ತು ರಥಂ ಪಿರಿಯತೆ ||೪೫||
 ತದಹಂ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ರಜನ್ಯಾಂ ಹ್ರಸ್ವತಾಂ ಗತಃ |
 ಲಂಕಾ ಮಧಿಪತಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಘವಸ್ಯಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಯೇ ||೪೬||
 ರಾವಣಸ್ಯ ಪುಲಿಂ ರಾತ್ರಾ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸುದುರಾಸದಾಂ |
 ವಿಚಿಂತ್ಯ ಭವನಂ ಸರ್ವಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೪೭||
 ಇತಿ ಸಂಚಿತ್ಯ ಹನುಮಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತಮಯಾ ಕಪಿಃ |
 ಆಚಕಾಂಕ್ಷೇ ತದಾ ವೀರೋ ವೈದೇಹ್ಯಾ ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ ||೪೮||
 ಸೂರ್ಯೇ ಚಾಸ್ತಂ ಗತೇ ರಾತ್ರಾ ದೇಹ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಾರುತಿಃ |

ವಿನಾಶಂ-ನಾಶವನ್ನು, ಉಪಯಾಸ್ಯಾಮಿ - ಬೇಗನೆ ಹೊಂದುವೆನು, ಭರ್ತು-ನನ್ನ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ (ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ) ಆರ್ಥಕ್ಕೆ-ಪ್ರಯೋಜನವೂ, ಹೀಯತೆ - ಹಾಳಾಗುವುದು (ನನ್ನಿಂದ ಕೆಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಾಗುವುದು) || ೪೫ || ತತಃ - ಅದಕಾರೂ, ಅಹಂ-ನಾನು, ಸ್ವೇನ-ಸ್ವಂತವಾದ, ರೂಪೇಣ - ರೂಪದಿಂದ, ರಜನ್ಯಾಂ - ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಹ್ರಸ್ವತಾಂ - ಅಣ್ವತ್ವವನ್ನು (ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು) ಗತಃ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ರಾಘವಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನ, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ - ಕಾರ್ಯ ಸಫಲತೆಗೊಸ್ಕರ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರಕ್ಕೆ ಕುರಿತು, ಅಧಿಪತಿಸ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು || ೪೬ || ಸುದುರಾಸದಾಂ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾಗದೆ ಮೀ ಇರುವ, ರಾವಣಸ್ಯ- ದಶಕಂಠರ, ಪುರಾ-ನಗರವನ್ನು, ರಾತ್ರಾ-ಇರುಳು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಿಶ್ಯ-ಬಳಹೊಕ್ಕು, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಭವನಂ- ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ವಿಚಿಂತ್ಯ-ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ-ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣುವೆನು || ೪೭ || ವೀರೋ-ಕರನಾದ, ಕಪಿಃ - ವಾನರನೆನಿಸಿದ, ಹನುಮಾ - ಬಾಹುಮಾನು, ಇತಿ-ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಸಂಚಿತ್ಯ-ಚಿಂತಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಮಾಡಿ, ವೈದೇಹ್ಯಾ-ವೈಶಿಲಿಯ, ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ - ನೋಟಿಸಿ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ತದಾ - ಆಗ, ಸೂರ್ಯಸ್ಯ - ರವಿ, ಅಸ್ತಮಯಾ-ಅಸ್ತನಾಗುವವು, (ಸಂಜೆಯನ್ನು) ಆಚಕಾಂಕ್ಷೇ-ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೪೮ || ಸೂರ್ಯೇ ರವಿಯೂ, ಅಸ್ತಂಗತಃ (ಸೂರ್ಯ ಅಸ್ತವನ್ನು

ಉಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ ನನ್ನ ಸ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಮುಗುವಳೆಯಾದಂತೆಯೇ. ||೪೫|| ಹೀಗೆ ನಾನಾಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುತೊಂದರೆಗಳಿವೆಯಲ್ಲಾ ? ಏನಮಾಡಲಿ ? ಬಳ್ಳೀಯದು, ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ಈ ರಾತ್ರಿ ಈನನ್ನ ಸ್ವಂತರೂಪವನ್ನೇ ಬಲುಚಿಕ್ಕದಾಗಿರಮತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಲಂಕೆಯ ಬಳಿಹೋಗುವೆನು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಂತಾದರೂ ರಘುಕುಲೀಂದ್ರನ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕು ||೪೬|| ಯದ್ಯಪಿ ಈ ಲಂಕೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದೇವರಿ, ಆದರೂ ಕತ್ತಲೊಂದು ಸಹಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಳಿ ಈ ರಾತ್ರಿ ಈ ಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನಕಜಾತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿನೋಡುವೆನು ಎಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ||೪೭|| ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ವೀರಹರಿಯು ವಿದೇಹರಾಜನಂದಿನಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಧಕವಾದ ರಾತ್ರಿಯು ಬರಲು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುವುದೋ ಎಂದು ಸಮಯವನ್ನು ಎದುರಿಸೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೪೮|| ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ

ಪೃಷದಂಶಕ ಮಾತ್ರಸ್ಥ ಬಭೂವಾಽದ್ಭುತದರ್ಶನಃ ||೪೯||

ಪ್ರದೋಷಕಾಲೆ ಹನುರ್ಮಾ ತೂರ್ಣ ಮುತ್ಪುತ್ಯವೀರ್ಯವಾಕ್ |

ಪ್ರವೀಣ ಪುರಿಂ ರಮ್ಯಾಂ ಸುವಿಭಕ್ತ ಮಹಾಪಥಾಂ ||೫೦||

ಪ್ರಸಾದ ಮಾಲಾ ವಿತತಾಂ ಸ್ತಂಭೈಃ ಕಾಂಚನರಾಜತೈಃ |

ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಮಾರುತೀ-ಅಂಜನೆಯನು, ರಾತ್ರಿ-ಇರುಳುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ದೇಹಂ-ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ - ಬಲು ಸಣ್ಣಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು * ಪೃಷದಂಶಕಮಾತ್ರಸ್ಥ - ಚಿಕ್ಕ ಬೆಕ್ಕಿನ ಪಿಳ್ಳೆಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರದವನಾದಕಾರಣವೇ, ಅದ್ಭುತದರ್ಶನಃ - ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಕಾಣಬರತಕ್ಕವನು, ಬಭೂವ-ಆಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೪೯ || ವೀರ್ಯವಾ - ಮಹಾಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ, ಹನುರ್ಮಾ - ಅಂಜನೆಯನು, ಪ್ರದೋಷಕಾಲೆ-ಹೊತ್ತುಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತೂರ್ಣ- ಬೇಗನೆ, ಉತ್ಪುತ್ಯ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಸುವಿಭಕ್ತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಹಾಪಥಾಂ - ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳುಳ್ಳದಾದಕಾರಣವೇ, ರಮ್ಯಾಂ-ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ, ಪುರಿಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಪ್ರವೀಣ - ಬಳಹೊಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೫೦ || ಪ್ರಸಾದ - ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಉಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳ, ಮಾಲಾ - ಸಾಲುಗಳಿಂದ, ವಿತತಾಂ-ವಿಸ್ತಾರವಾದ, (ತುಂಬಿರುವ) ಕಾಂಚನರಾಜತೈಃ - ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿ ಇರುವ, ಸ್ತಂಭೈಃ-ಕಂಬಗಳಿಂದಲೂ, ಐತಕುಂಭಮಯೈಃ - ಮೇಲಾದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇರತಕ್ಕ, ಜಾಲೈಃ-

ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗಿ ಹಗಲು ಕಳೆದು ಇರುಳು ಹತ್ತಿ ರವಾಗುತ್ತ ಬರಲು, ಅದ್ಭುತಾಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ಪವನನಂದನನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಬಂದು ಸಣ್ಣ ಬೆಕ್ಕಿನಷ್ಟು ಗಾತ್ರದವನಾಗಿ ನಿಂತನು ||೪೯||ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಹುವ ರಾಕ್ರಮಾಕಾಲಿಯಾದ ಅಮಾರುತಿಯು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿನ ಸಂಜೆಯ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಬೇಗನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ, ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿರುವ ಲಂಕಾಪುರವನ್ನು ಬಳಹೊಗಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು ||೫೦|| ಆ ಮಹಾರಾಜಧಾನಿಯ ಸೊಬಗು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ-ಮುಗಿಲಮಂಡಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿರುವ ಉಪರಿಗೆಗಳ ಸಾಲು ಬಲುನೀಳವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವುಗಳ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬೆಳ್ಳಿಬಂಗಾರಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಂಬಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಮೇಲಾದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇರುವ ಕಿಟಕಿಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯು ಓರಣೆಯಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರದ ಬಣ್ಣದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಮೋಡಗಳು ಬಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಕಾಣಬರುವ ಗಂಧರ್ವನಗರದಂತೆ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಂತೆ, ಇಲ್ಲವೆ “ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾಗದೆ ಹಗೆಯೊಡನೆ ಕಾದಿ ಮಡಿದು ವೀರ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ವೀರರಿಗೆ, ಆನೆ ಕುದುರೆ ಕಾಲಾಳುಗಳ

* ಪೃಷ್ಠಾ, ದಶಿಹತಿ. ಪೃಷದಂಶಃ, ಅಪ್ಪುಪೃಷದಂಶಃ=ಪೃಷದಂಶಕಃ - ಅಂಗಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಚಿಕ್ಕಬೆಕ್ಕು. ಪೃಷದಂಶಕಃ, ಮಾತ್ರಾ - ಪ್ರಮಾಣಂ, ಅಸ್ಯ-ಪೃಷದಂಶಕಮಾತ್ರಃ - ಬೆಕ್ಕಿನ ಪಿಳ್ಳೆಯಷ್ಟು ಅಳತೆಯುಳ್ಳವನು.

ಶಾತಕುಂಭಮಯೈರ್ಜಾರ್ಘ್ಯೈರ್ಗಂಧವಃ ನಗರೋಪಮಾಂ |
 ಸಪ್ತಭಾವಾಪ್ಪೈರ್ಭಾಮೈಶ್ಚ ಸ ದರ್ಶನಮಹಾಪುರಿಂ |
 ತಲ್ಯೈಸ್ಸಾಸ್ಥಿತಕಸಂಕೀರ್ಣೈಃ ಕಾರ್ತಸ್ವರವಿಭೂಷಿತೈಃ ||೫||
 ಮೈಥೂರ್ಯಮಣಿಚಿತ್ರೈಶ್ಚ ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಭೂಷಿತೈಃ |
 ತಲ್ಯೈಶ್ಚಕುಭಿರತಾನಿ ಭವನಾನ್ಯತ್ರ ರಕ್ಷಸಾಂ ||೫||
 ಕಾಂಚನಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ತೋರಣಾನಿ ಚ ರಕ್ಷಸಾಂ |
 ಲಂಕಾ ಮುದೋತಯಾಮಾಸುಃ ಸರ್ವತಸ್ಸಮಲಂಕೃತಾಂ ||೫||

ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೊಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ಗಂಧವಃ ನಗರೋಪಮಾಂ-ಗಂಧವಃ ನಗರವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೫|| ಸಪ್ತಭಾವಾಪ್ಪಭಾಮೈಶ್ಚ-ಎಳು ಎಂಟು ಅಂತಸ್ತು (ಮಹಡಿ)ಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ತಸ್ವರವಿಭೂಷಿತೈಃ-ಚಿತ್ರದ ಚಿತ್ರ ಕೆಲಸದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸಾಸ್ಥಿತಕಸಂಕೀರ್ಣೈಃ-ಸ್ಥಿತಕಾಲಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ, ತಲ್ಯೈಃ-ಆಯಾ ಅಂತಸ್ತುಗಳ ನೆಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಇರುವ, ಮಹಾಪುರಿಂ-ಆ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಸಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ದರ್ಶನ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೫|| ಅತ್ರ - ಈ ಲಂಕಾನಗರದಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ತಾನಿ - ಆ, ಭವನಾನಿ - ದಿವ್ಯಮಂದಿರಗಳು, ಮೈಥೂರ್ಯಮಣಿಚಿತ್ರೈಶ್ಚ - ಮೈಥೂರ್ಯವೆಂಬರತ್ನಗಳಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರದ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಭೂಷಿತೈಃ - ಮುಕ್ತಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಲ್ಯೈಃ - ಭೂಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಕುಭಿರ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೫|| ಕಾಂಚನಾನಿ-ಖಂಜಾರದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇರುವ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ - ಕೃತ್ಯೈಕರಗಳಾದ, ರಕ್ಷಸಾಂ-ಅಸುರರ, ತೋರಣಾನಿ-ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳೂ, ಸರ್ವತಃ-ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಲಂಕೃತಾಂ-ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಉದೋತಯಾಮಾಸುಃ-ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೫|| ವೈದೇಹ್ಯಾಃ-ಜಾನಕಿಯ, ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ-ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ (ಉದೋಗ

ಕಡಿತದಿಂದ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ರಕ್ತಾತದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಹೊಳೆಯಂತೆ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆಗಸಮೊಳಗೆ ಗಂಧವಃ ನಗರವೊಂದು ಮೊದಲಿನ ಟಂಕಿಯಾಗಿ ಕಾಣಬರುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಆ ಗಂಧವಃ ನಗರದಂತೆ ತೋರಿರುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೫|| ಮತ್ತು-ಜೆನ್ನೆಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗುವ ಸ್ಥಿತಕದ ಹಲಗೆಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಅವುಗಳ ಸಣ್ಣ ಸಂದುಗಳೆಲ್ಲ ಕರಗಿದ ಬಾಗಾರದ ದ್ರವವನ್ನು ಸುರಿಯಾಗಿ ಎಸೆಗೊಂಡುವಂತೆ (ಬೆಸೆದು ಹೊಳೆವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನೆಲಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ-ಎಳು ಎಂಟು ಅಂತಸ್ತುಗಳ ಹವ್ಯಾಗಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡು ಮಹಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಂಜನೇಯನು ಬಲು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡನು ||೫|| ಮೈಥೂರ್ಯಮಣಿಗಳನ್ನೂ ತೋರವಾದ ಮತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕಲೆಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ಮಹಡಿಗಳ ಮುಂದಣ ಲೋವೆಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರಕಾಂತಿಯು ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರ ರಕ್ತಸರ ಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ಘಳಘಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೫|| ಆ ಮಹಾಪುರದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ರಕ್ತಸರ ಕೈವಾಡದ ಚೆನ್ನ ಕೆಲಸದಿಂದ ಕೆತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಲು ಅಂದವಾಗಿರುವಂತೆ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೫|| ಆಗಲಾ ವೀರಪ್ರಾಭಂಜನಿಯು ಮಾನದಿಂದ ನೆನೆಯಲು

ಅಚಿಂತ್ಯಾ ಮದ್ಭುತಾಕಾರಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಮಹಾಕಟಃ |

ಅಸೀ ದ್ವಿಪಣ್ಣೋ ಹೃಪ್ತ್ವಾ ವೈದೇಹ್ಯಾದರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ ||೫೫||

ಸ ಪಾಂಡುರೋ ದ್ವಿದ್ಧ ವಿಮಾನ ಮಾಲಿನೀಂ ಮಹಾರ್ಹಜಾಂಬೂನದ ಜಾಲತೋರಣಾಂ |
ಯಶಸ್ವಿನೀಂ ರಾವಣ ಬಾಹುಪಾಲಿತಾಂ ಹೃಪಾಚರೈ ಭೀಮಬಲೈಸ್ಸ ಮಾವೃತಾಂ ||೫೬||
ಚಂದ್ರೋಪಿ ಸಾಚಿವ್ಯ ಮಿವಾಸ್ಯ ಕುರ್ಮ ತಾರಾಗಣೈ ರ್ವದ್ಯಗತೋ ವಿರಾಜತ್ |

ಉಳ್ಳವನಾದಕಾಣವೇ, ಮಹಾಕಟಃ - ಕಟವರನಾದ ಹನುಮನು, ಅಚಿಂತ್ಯಾಂ-ಹೀಗೆ ಇದೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಅದ್ಭುತಾಕಾರಾಂ - ಅಶ್ವತ್ಥಕರವೆನಿಸಿದ ರೂಪವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಪಾಂಡುರ - ಸುಣ್ಣದಲೆದ್ದದಿಂದ ಬಿಳುಪಾದ, ಉದ್ವಿಗ್ಧ - ಒಂದರಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಬರಿಸೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ, ವಿಮಾನ - ಮೇಲಂತಸ್ತಗಳ, ಮಾಲಿನೀಂ - ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಮಹಾರ್ಹ - ಬಹು ಬೆಲೆಯಾದ (ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ) ಜಾಂಬೂನದ - ಚಿನ್ನದ ಕೈಗೆಲಸವುಳ್ಳ, ಜಾಲ - ಕಿಟಕಿ (ಬೆಳಗಂಡಿ) ಗಳುಳ್ಳ, ತೋರಣಾಂ- ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳಿಲ್ಲದ ಗಿಡವೂ, ಯಶಸ್ವಿನೀಂ- (ಇಂತಹ ನಗರವಿನ್ನಿಲ್ಲದ್ದು) ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ರಾವಣಬಾಹುಪಾಲಿತಾಂ-ರಾವಣನ ತೋಳುಬಲದಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಭೀಮಬಲೈಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ, ಹೃಪಾಚರೈಃ - ನಿಶಾಚರರಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾಂ - ಅವರ ಸುಟ್ಟಿರುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ. ವಿಷ್ಣುಃ - (ಈ ಪಟ್ಟಣವೇಳ್ವೆ ಹೋಗುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟವೇ ಸರಿ ಎಂದು) ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಗಾದವನೂ, ಹೃಪ್ತ್ವಾ - (ಲಂಕೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಕಂಡು) ಪರ್ವಗೊಂಡವನೂ, ಬಭೂವ - ಆಗಿದ್ದನು ||೫೫-೫೬||

ತಾರಾಗಣೈಃ - ಸಕ್ಷತ್ರಗಳ ಹಿಂಸುಗಳಿಂದ, ಮಧ್ಯಗತಃ - ನಡುವೆ ಇರತಕ್ಕವನಾಗಿ, ವಿರಾಜತ್ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ಚಂದ್ರೋಪಿ - ಸೂರ್ಯ, ವಾಯು, ಸಾಗರ, ಮೈನಾಕ ಇವರವರಿಗೆ ಚಂದಿರನೂ, ಅಸ್ತ - ಈ ಅಂಶವೆಂಬಿವೆಗೆ, ಸಾಚಿವ್ಯಂ - ಸಹಾಯವನ್ನು ಕುರ್ವನ್ನಿವೆ - ಮಾಡಲೆರಿಸಿದನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಚೋದ್ಯತಾಂ - ಬೆರಗುಂಟು, ತಾನೇನ - (ಬೆಳಿಗಿಂತ ಸಮೂಹದಿಂದ) ಮೇಲ್ಕುಟ್ಟಿನಿಂದ,

ಅಸದಳವೆನಿಸಿದ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವನ್ನಾಂತ್ರಿರುವ ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪುರದ ಆಡುಬರದಿಂದ ತುಸು ಅಂಜಿ ಸಮಗಾದನು. ಆದರೂ ಪಟ್ಟಣದ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಮನಸೋತು ಬಹುಹರ್ಷಗೊಂಡನು ||೫೫|| ಅಲ್ಲದೆ-ಸುಣ್ಣದ ಲೆದ್ದದಿಂದ ಬಲು ಬೆಳ್ಳಗೂ, ಬಾದರಮೇಲೊಂದಾಗಿಯೂ ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಡಿಗಳ ಸಾಲನ್ನಾಂತು, ಅಪಾರವಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಕುಂದದ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹೋರಿಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೊರಬಾಗಿಲುಳ್ಳದಾಗಿ ರಾವಣನತೋಳುಬಲದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದನಗರವೆಂದು ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭೀಮಬಲವಾದ ನಿಶಾಚರರಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಹರಿಯು ಶಂಕಾನ್ವಿತನೂ, ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನೂ ಆದನು ||೫೬|| ಜಗಳ ಪೊಗರನ್ನಣಿಸುವ ಹೊಂತಕಾರಿಯಾದ ಹನುಮನು ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುವಾಗ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಹರಿಗೆ ಊಡಕೊಡಲು ಮೈನಾಕನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದನು, ಮೈನಾಕನು ಮುಯ್ಯಿಗೆ ಮುಯ್ಯುವಾಡತೊಡಗಿದನು, ಗುರುವಾದ ಸೂರ್ಯನು

ಜ್ಯೋತ್ಸಾ ವಿತಾನೇನ ವಿತತ್ಯ ಲೋಕ ಮುತ್ತಿಷ್ಠತೆ ನೈಕಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಃ ||೫೭||

ಶಂಖಪ್ರಭಂ ಕ್ಷೀರಮೃಣ್ಮಲವರ್ಣ ಮುಗ್ಧಚ್ಛ ಮಾನಂ ವ್ಯವಭಾಸಮಾನಂ|

ದದರ್ಶ ಚಂದ್ರಂ ಸ ಹರಿಪ್ರವೀರಃ ಪೋಲ್ಲಯಮಾನಂ ಸರಸೀವ ಹಂಸಂ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂಧಃ

ಲೋಕಂ - ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು, ವಿತತ್ಯ - ವ್ಯಾಪಿಸಿ, (ಹರಡಿ) ನೈಕಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಃ - ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ಕಿರಣ ಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉತ್ತಿಷ್ಠತೆ - ಉದಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೫೭|| ಶಂಖಪ್ರಭಂ - ಶಂಖದಂತೆ ಹೊಳಪುಳ್ಳ, ಕ್ಷೀರ ಮೃಣ್ಮಲವರ್ಣಂ - ಹಾಲು ಮತ್ತು ತಾವರೆಯದಂತೆ ಬಿಲ್ಲುವುಳ್ಳ, ಮುಗ್ಧಚ್ಛಮಾನಂ - ಹುಟ್ಟಿಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲಿರುವ, ವ್ಯವಭಾಸಮಾನಂ - ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿನೂ ಹರಡಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ ಚಂದ್ರ, - [ಲೋಕಾನಂದಕರನಾದ] ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸರಸಿ - ಕೊಳದೊಳಗೆ, ಪೋಲ್ಲಯಮಾನಂ - ಸುತ್ತುಬಳಸಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ, ಹಂಸಮಿವ - ಅಂಚೆಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಸಃ - ಆ, ಹರಿಪ್ರವೀರಃ - ವಾನರವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು ||೫೮||

ಇಂತು ರಸಾಯನವೆಂಬ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ

ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂಧ್ಯ.

ತಪಿಸದೆ ತಣ್ಣಗಿದ್ದನು, ತುದೆಯೂ ವಾಮನ ಅನುಕೂಲವಾದರು, ಇಂತಹವರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಕೃತಘ್ನನಾಗಬಾರವೆಂದು ನೆನದವನಂತೆ ಚಂದ್ರನು ತಾನೂ ಈತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಗುಂಪಿನ ನಡುವೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆಂಬ ಮೇಲುಕಟ್ಟನ್ನು ಆಕಾಶದ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿ, ಸಾಸಿರಕರಗಳೊಡನೆ ಬೆಳಗತೊಡಗಿದನು ||೫೭|| ಶಂಖದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಹಾಲು ಮತ್ತು ತಾವರೆಯದಂತೆ ಇವುಗಳಂತೆ ಧವಳವರ್ಣವನ್ನೂತು ಭಾಸಮಾಸನಾಗಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹರಿವೀರನಾದ ಹನುಮನು ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ತೇಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ನೋಡಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡನು, (ಅಂಕೆಯಬಿಂಕದಿಂದ ಮಾರುತಿಯ ಮನಕೆ ತುಸಮಟ್ಟು ಉಂಟಾಗಲು ಮನೋಭಿನವಾನಿಯಾದ ಚಂದ್ರನು ಉದಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು ||೫೮||

ಕಂದ|| ಹರಿಯಾಣತಿಯು ಹರಿ ಸಾ |

ಗರವಂ ದಾಟುತ್ತೆ ಅಂಕೆಯುಂ ಫೋಗುವಂದಾ||

ಹರಿ ಹರಿ ಗಿರಿ ಸರಿದೀಶರ|

ನೆರೆಯಂ ಸೇರಲೈಬಾನೊಳಾಹರಿ ಮೆರೆದಂ||

ಇಂತು ರಸಾಯನವೆಂಬ ಟೀಕಾತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ

ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಸಂಧ್ಯ

— ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾರ್ಪಣಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

* ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧಃ *

ಸ ಲಂಬಶಿಖರೆ ಲಂಬೆ ಲಂಬತೋಯದ ಸನ್ನಿಭೆ |

ಸತ್ಯ ಮಾಸ್ಥಾಯ ಮೇಧಾವೀ ಹನೂಮಾ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೧||

ನಿಶಿ ಲಂಕಾಂ ಮಹಾಸತ್ಯೋ ವಿವೇಶ ಕಪಿಕುಂಜರಃ |

ರಮ್ಯಕಾನನ ತೋಯಾಘ್ರಾಂ ಪುರಿಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ ||೨||

ಶ್ರೀಃ.

—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ—

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧಃ .

ಕಂದ|| ಪೊಳಲೊಳ್ ಪೊಗುತಿರೆ ಮಾರುತಿ | ಘಳಲನೆ ತಾಂಕಾಡು ಲಂಕೆ ತಡೆಯಲ್ ಭರದಿಂ ||

ಕೊಳುಗುಳದೊಳ್ ಸದೆಬಡಿದಾ | ಕುಳಮಿಲ್ಲದೆ ನುಸುರ್ದ ನಲ್ಲ ಮುಖಲ ನಮಮಾ ||

ಶ್ರೀ|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಪವನಾನಕುಮಾರನು, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನು, ಮಹಾಸತ್ಯಃ-(ಅಸಂಧ್ಯಸಾಧಕ) ಮಹಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ-ಆ ಮಹಾಮುಖಮುಖಾಲಿಯಾದ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಲಂಬ - ಜೋಲಾಡುತಲಿರುವ, ತೋಯದ - ನೀರುತುಂಬಿದ ಮೇಘದೊಡನೆ, ಸನ್ನಿಭೆ - ಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಲಂಬೆ - ಲಂಬ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ, ಲಂಬಶಿಖರೆ - ಸುವೇಲಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮೇಧಾವೀ - (ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉಹಿಸುವ) ಪ್ರಶಸ್ತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸತ್ಯಂ-(ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಳಹೊಗಲು ತಕ್ಕದಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು) ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು, ಆಸ್ಥಾಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ (ಹೊಂದಿ, ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು) ರಮ್ಯ - ರಮಣೀಯವಾದ, ಕಾನನ-ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ, ತೋಯ,- ಜಲಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ, ಆಘ್ರಾಂ - ಕೂಡಿ ಇರುವ, ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಲಂಕಾಂಪುರಿಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ನಿಶಿ - ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ವಿವೇಶ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು || ೧-೨ || ಶಾರದ-ಕರದೃತುವಿನ, ಅಂಬುದ-ಜಲಧರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಪೈಃ-

ಶ್ರೀಃ

—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ—

ವಾನರವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನೂ, ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹೋಚಿತ ಸತ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಆಗಿರುವ ಆ ಪವನಾನಪುತ್ರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿರುವ ಮೇಘಮಂಡಲದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸುವೇಲಾಚಲದ ಲಂಬವೆಂಬ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಂಧಿಸಾದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಥಟ್ಟನೆ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಂತಹ ಸತ್ಯಗುಣದಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಶೃಂಗಾರವಾದ ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂದವಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದಲೂ ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿ ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಗೆ ಈ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಸರಿ ಎಂದು ಮನದೊಳಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೧-೨ || ಆಗ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯ ಸೊಬಗು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ—ಸುಧಾ

ಕಾರದಾಂಬುಧರ ಪ್ರಖ್ಯೈ ಭವನೈ ರುಪಶೋಭಿತಾಂ ।
 ಸಾಗರೋಷಮ ನಿರ್ದೋಷಾಂ ಸಾಗರಾನಿಲ ಸೇವಿತಾಂ ॥೪॥
 ಸುಪುಷ್ಪ ಬಲಸಂಘುಷ್ಪಾಂ ಯಥೈವ ವಿಟಪಾವತಿಂ ।
 ಚಾರು ತೋರಣ ನಿರ್ದ್ಯುತಾಂ ಪಾಂಡುರ ದ್ವಾರ ತೋರಣಾಂ ॥೫॥
 ಭುಜಗಾಚರಿತಾಂ ಗುಪ್ತಾಂ ಶುಭಾಂ ಭೋಗವತೀಮಿವ ।
 ತಾಂ ಸ ವಿದ್ಯುಃಪ್ರಸಾರಾಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಾರ್ಗ ನಿವೇದಿತಾಂ ॥೬॥

ಸಮಾನಗಳನಿಸಿದ, ಭವನೈ ಮನೆಗಳಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಾಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಸಾಗರ - ಸಮುದ್ರಘೋಷಕ್ಕೆ, ಉಪಮೆ - ಎಣೆಯನಿಸಿದ, ನಿರ್ದೋಷಾಂ - ಜನಘೋಷವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಸಾಗರಾನಿಲ-ಕಡಲಿನ ಮೇಲಣ ಗಾಳಿಯಿಂದ, ಸೇವಿತಾಂ - ಇಂಪನ್ನು ಹೊಂದುತಲಿರುವುದಾಗಿಯೂ ॥೪॥
 (೧) * ಯಥೈವವಿಟಪಾವತಿಂ - ಕುಬೇರನ ಅಲಕಾಪುರವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸುಪುಷ್ಪ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಬಲ - ಅನೆ ಕುದುರೆ ತೇರು ಕಾಲಾಳುಗಳ, ಸಂಘುಷ್ಪಾಂ - ಧ್ವನಿಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಚಾರು - ಅಂದವಾಗಿರುವಂತೆ, ತೋರಣ - ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಣೆಮಾಡಿರುವ, ನಿರ್ದ್ಯುತಾಂ-ಜಗುಲಿಗಳುಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಗಿಯೂ, (೨) * ಅಥವಾ(ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಅನೆಗಳುಳ್ಳ) ಪಾಂಡುರ - ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ, ದ್ವಾರ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ, ತೋರಣಾಂ-ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳ ಸಾಲತೋರಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ॥ ೪ ॥ ಭುಜಗಾಚರಿತಾಂ - ಸರ್ಪಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಭೋಗವತೀಮಿವ- ನಾಗರೋಷವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಗುಪ್ತಾಂ-ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಶುಭಾಂ-ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿಯೂ, ವಿದ್ಯುತ್-ಮಿಂಚುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಘನ-ಮೇಘಗಳಿಂದ, ಆಕೀರ್ಣಾಂ - ಅವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಾರ್ಗ - ನಕ್ಷತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ, ನಿವೇದಿತಾಂ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, (ಅಂದರೆ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವ) ತಾಂ - ಶೋಕೋತ್ತರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ॥ ೫ ॥ ಇಂದ್ರನ - ವೇವರಾಜನ, ಅಮರಾವತೀಯಾಂ-

ಧವಳತಮಾಗಿದ್ದ ದರಿಂದಲೇ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಮನೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಪುರದೊಳಗೆ ರಕ್ತಸರ ಗದ್ದಲವು ಬೆಚ್ಚಗಿದ್ದ ದರಿಂದ ಕಡಲಿನ ತೆರೆಗಳ ಸದ್ದಿನಂತೆ ಗಜಬಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಅಂಬುಧಿಯಮೇಲೆ ಹರಿಯುವ ಮಂದಮಾರುತವು ಬೀಸುತ್ತಲಿತ್ತು ॥೪॥ ಆಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಅನೆಕುದುರೆ, ಕಾಲಾಳುಗಳ ವೈಭವದಿಂದ ಕುಬೇರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಲಕಾಪುರಿಯಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮೇಲುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗಳ ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳ ಸಾಲು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ॥೫॥ ಮಿಂಚುಗಳ ಹೊಳವಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಮೇಘಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲದ ವದೇಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿದ್ದ ದರಿಂದ, ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿದ ಭೋಗವತೀ ನಗರಿಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು ॥೬॥ ಸುರರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿ

(೧) * “ಹ್ರಯಃ ಪುಣ್ಯವಸಾನಾಂ ಸ್ಯುತ್ ಅಲಕಾವಿಟಪಾವತಿ” ಎಂದು ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶ.

(೨) * “ನಿರ್ದ್ಯುತೋಮುತ್ತವಾರಣಃ” ಎಂದು ವೈಜಯಂತಿ.

ಮಂದ ಮಾರುತ ಸಂಚಾರಾಂ ಯಥೇಂದ್ರಸ್ಯಾಮರಾವತೀಂ |
 ಶಾತಕುಂಭೇನ ಮಹತಾ ಪ್ರಾಕಾರೇಣಾಭಿಸಂವೃತಾಂ ||೬||
 ಕಿಂಕಿಣೀ ಜಾಲ ಘೋಷಾಭಿಃ ಪತಾಕಾಭಿ ರಲಂಕೃತಾಂ |
 ಆಸಾದ್ಯ ಸಹಸಾ ಹೃಷ್ಯಃ ಪ್ರಾಕಾರ ಮಭಿಪೇದಿವಾ ||೭||
 ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟಹೃದಯಃ ಪುರೀ ಮಾಲೋಕ್ಯ ಸರೃತಃ ||೮||
 ಜಾಂಬೂನದಮಯ್ಯ ದ್ವಾರೈ ವೈಡೂರ್ಯ ಕೃತವೇದಿಕೈಃ ||೯||
 ವಜ್ರಸ್ಥಿತಕ ಮುಕ್ತಾಭಿ ರ್ಜನಿ ಕುಟ್ಟಮಭೂಷಿತೈಃ |

ಅಮರಾವತೀ ನಗರವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಮಂದಮಾರುತ - ಕಿರುಗಾಳಿಯು, ಸಂಚಾರಾಂ - ಸಂಚಾರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಶಾತಕುಂಭೇನ - ಚಿನ್ನದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ಮಹತಾ - ಎತ್ತರವಾದ, ಪ್ರಾಕಾರೇಣ-ಪಾಳೆಗೋಡೆಯಿಂದ, ಅಭಿಸಂವೃತಾಂ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ || ೬ || ಕಿಂಕಿಣೀ - ಕಿರುಗಂಟೆಗಳೆ, ಜಾಲ - ಸಮೂಹದ, ಘೋಷಾಭಿಃ - ಧ್ವನಿಗಳುಳ್ಳ, ಪತಾಕಾಭಿಃ - ಧ್ವಜಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಾಂ-ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಅವಟ್ಟಣವನ್ನು, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆಸೇರಿ ಹಪ್ಪು-ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರಾಕಾರಂ - ಆ ನಗರದ ಆವರಣದ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಅಭಿಪೇದಿವಾ-ಹೊಂದಿದನು || ೭ || ಪುರೀಂ - ಆ ಮಹಾನಗರವನ್ನು, ಸರ್ವತಃ-ಸುತ್ತಲೂ, ಆಲೋಕ್ಯ-ನೋಡಿ, ವಿಸ್ಮಯ-ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಆವಿಷ್ಟ-ತುಂಬಿದ, ಹೃದಯಃ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, (ಬಿಭೂಷ-ವ-ವಾಗಿದ್ದನು) || ೮ || ಜಾಂಬೂನದಮಯ್ಯಃ - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ, ವೈಡೂರ್ಯ-ವೈಡೂರ್ಯವೆಂಬ ರತ್ನಗಳಿಂದ, ಕೃತ-ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವೇದಿಕೈಃ-ಜಗುಲಿಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ-ದ್ವಾರೈಃ-ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದಲೂ || ೯ || ವಜ್ರ-ವಜ್ರಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಥಿತಕ-ಸ್ಥಿತಕ ಶಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತಾಭಿಃ-ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಣಿಕುಟ್ಟಮ - ರತ್ನವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ (ರತ್ನಬಿಜಿತವಾದ ಗೋಪುರಗಳಿಂದ) ವಿಭೂಷಿತೈಃ-ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಪ್ತ-ಪುಟವಿಟ್ಟು ಶೋಧಿಸಿದ, ಹಾಟಕ-

ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಕಿರುಗಾಳಿಯು ಅವರತವೂ ಸುಳಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಪುರವು ಚಿನ್ನದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿರುವ ಪಾಳೆಗೋಡೆಯಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೬|| ಪುರದೊಳಗಿಲ್ಲ ಉನ್ನತಗಳಾದ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ನಟ್ಟಿದ್ದರ ಅವುಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಿರುವ ಕಿರುಗಂಟೆಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಗೆಜ್ಜೆಗಳು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಯುಯ್ಯತಲಿದ್ದವು. ಇಂತಪಾರಸಾಂದರ್ಭದಿಂದ ತಳತಳಿಸುವ ಆ ನಗರವನ್ನು ಕಂಡು ಹರ್ಷಗೊಂಡ ಮಾರುತಿಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಾಕಾರದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ||೭|| ಆ ನಗರಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಸ್ತಬ್ಧನಾದನು || ೮ || ಆ ಮಹಾಪಟ್ಟಣದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ ! ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗಲ್ಲ ಬಂಗಾರದ ತಗಡುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳ ಬಳಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತಿದ್ದ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು (ಬರಗುದಿಂಡುಗಳನ್ನು) ರಚಿಸಿ ಇದ್ದರು ||೯|| ಅವುಗಳ ಹತ್ತಿರ ಗೋಪುರಗಳಂತೆ ಎತ್ತರವಾದ ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ಥಿತಕಶಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಜ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕಂಡಣದಿಂದಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಲೂ ಚಿತ್ರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ

ತವ್ವ ಹಾಟಕ ನಿರ್ದ್ಯಾಯ್ಯ ರಾಜತಾಮಲ ಪಾಂಡುರೈ ||೯||
 ವೈಡೂರೈಕೃತ ಸೋಪಾನೈಃ ಸ್ಫುಟಿಕಾಂತರ ಪಾಂಸುಭಿಃ |
 ಚಾರು ಸಂಜವನೋವೇತ್ಯೈಃ ಖಮಿವೋತ್ಪತ್ತಿತ್ಯೈಃ ಶುಭೈಃ ||೧೦||
 ಕ್ರಾಂಚ ಬರ್ಹಿಣ ಸಂಘುಷ್ಪೈಃ ರಾಜಹಂಸನಿವೇವಿತ್ಯೈಃ||
 ತೂರ್ವಾಭರಣನಿರ್ಘೋಷೈಃ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರತಿನಾದಿತಾಂ ||೧೧||
 ವಸ್ತ್ರಾಕಸಾರಾಪ್ರತಿಮಾಂ ತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ನಗರೀಂ ತತಃ ||
 ಖಮಿವೋತ್ಪತ್ತಿತ್ಯುಂ ಕಾಮಾಂ ಜಹರ್ಷ ಹನೂಮಾ ಕಪಿಃ ||೧೨||

ಖಂಗಾರದಿಂದ ರಚಿಸಿದ, ನಿರ್ದ್ಯಾಯ್ಯ - ಇಕ್ಕೆಲದ ಸಾಲುಮನೆಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಜತ-ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ನಿರ್ದ್ಯಾಯ್ಯ ಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ, ಅಮಲ-ನಿರ್ದಲಗಳಾಗಿಯೂ, ಪಾಂಡುರೈ-ಬಿಳುಪಾದ ಮೇಲ್ಬಣಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವುಗಳಾಗಿಯೂ || ಸ್ಫುಟಕ- ಸ್ಫುಟಕಶಿಲಾಮಯವಾದ, ಅಂತರಪಾಂಸುಭಿಃ-ನಡುವಣ ಪುಡಿಮಳಲುಳ್ಳ, ವೈಡೂರೈಕೃತಸೋಪಾನೈಃ-ವೈಡೂರೈರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಹಂತ (ಮೆಟ್ಟಿಲು) ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಚಾರು-ಬಲು ಅಂದವಾದ, ಸಂಜವನ-ಇಕ್ಕೆಲದ ಸಭಾಮಂಟಪಗಳಿಂದ, ಉವೇತ್ಯೈಃ-ಕೂಡಿ ಇರುವ, ಖಂ-ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ಪತ್ತಿತ್ಯೈವ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತ (ತೇಲಿ) ಇವೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ. ಶುಭೈಃ- ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ||೧೦|| ಕ್ರಾಂಚ-ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬರ್ಹಿಣ-ನವಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಘುಷ್ಪೈಃ-ಧ್ವನಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವುಗಳಾದ ರಾಜಹಂಸನಿವೇವಿತ್ಯೈಃ-ರಾಜಹಂಸದಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತೂರ್ವ-ನೃತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಗಳ, ಅಭರಣ - ಪುಣ್ಯಜನರತ್ನಾಭರಣಗಳ, ನಿರ್ಘೋಷೈಃ - ಮಹಾಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಸರ್ವತಃ-ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿನಾದಿತಾಂ-ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ (ಸೆಲೆ) ಯನ್ನುಂಟುಗಿರುವ ||೧೧|| ‡ವಸ್ತ್ರಾಕಸಾರಾ-ಅಮರವತಿಯ, ಪ್ರತಿಮಾಂ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರುವ, ಖಂ-ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ಪತ್ತಿತ್ಯು-ಹಾರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಮಾಂ - ಮನುಷ್ಯರಾದ್ಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, (ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿರುವ) ತಾಂ-ಆ ನಗರವನ್ನು, ವೀಕ್ಷ್ಯ-ಜಿನ್ನಾಗಿನ್ನೋಡಿ, ತತಃ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಹನೂಮಾ ಕಪಿಃ-ವಾನರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ಜಹರ್ಷ-ಅಪಾರವಾಗಿ

ಸ್ಫುಟಕಶಿಲೆಯ ಧೂಳಿಮಣ್ಣಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುವ ಸಾಲಾದ ಸೋಪಾನಗಳಿಂದ ಅಂದವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಮಂಟಪಗಳು ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದವು ||೯-೧೦|| ಮತ್ತು-ಆ ಪಟ್ಟಣದ ದ್ವಾರದೊಳಗೆ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ, ನವಿಲು, ರಾಜಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇಂಪಾಗಿಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಲಿದ್ದ ದರಿಂದಲೂ, ಜನರ ಅಭರಣಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ ಇವುಗಳ ರವವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಲಿದ್ದ ದರಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸೆಲೆಯು (ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ) ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೧|| ಇಂತು ಅಸದೃಶವಾದ ಸಂಪದದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದಾದ ಕಾರಣವೇ ದೇವರಾಜನ ರಾಜಧಾನಿಯೆನಿಸಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನೊಳಗಿನ ವಸ್ತ್ರಾಕಸಾರವೆಂಬ ನಗರಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರುತ್ತಾ ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ಮುಗಿಲ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾರಿಹೋಗಲೆಳಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆಯುವ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂಜನೇಯನು ಹೇರಳವಾಗಿ

ತಾಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಪುರಿಂ ರಮ್ಯಾಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇ ಶುಭಾಂ |
 ಅನುತ್ತಮಾಂ ಋದ್ಧಿಯುತಾಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಿರೃವಾನ್ ||೧೪||
 ನೇಯ ಮನ್ಯೇನ ನಗರೇ ಶಕ್ಯಾ ಧರ್ಷಯಿತುಂ ಬಲಾತ್ |
 ರಕ್ಷಿತಾ ರಾವಣಬಲೈ ರುದೃತಾಯುಧ ಧಾರಿಣಿಃ ||೧೫||
 ಕುಮುದಾಂಗದಯೋ ರ್ವಾಪಿ ಸುಷ್ಣೇಣಸ್ಯ ಮಹಾಕಪೇಃ |

ಸಂತೋಷಿಸತೊಡಗಿದನು || ೧೪ || ವಿರೃವಾನ್ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮನು, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇ-ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನ, ಶುಭಾಂ-ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿದ, ಅನುತ್ತಮಾಂ - ಎಣೆಯಿಲ್ಲದುದೆನಿಸಿರುವ, ಋದ್ಧಿಯುತಾಂ - ಸರ್ವವಸ್ತುಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ರಮ್ಯಾಂ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿದ, ತಂಪುರಿಂ - ಆ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಕ್ಷಿಸಿ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು, (ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು) || ೧೫ || ಉದ್ಯತ-ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ಆಯುಧ - ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಧಾರಿಣಿಃ - ಹಿಡಿದಿರುವ, ರಾವಣಬಲೈಃ - ರಾವಣನ ಸೈನಿಕರಿಂದ, ರಕ್ಷಿತಾಂ-ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಇಯಂನಗರ - ಈ ಮಹಾನಗರವು, ಅನ್ಯೇನ - ಬೇರೊಬ್ಬನಿಂದ (ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದಲೂ) ಬಲಾತ್ - ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷದ ದೆಹೆಯಿಂದ, ಧರ್ಷಯಿತುಂ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, (ಗಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ) ನಶಕ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ || ೧೪ || ಕುಮುದಾಂಗದಯೋರ್ವಾಪಿ - ಬಂದುವೇಳೆ ಕುಮುದ ಅಂಗದ ಎಂಬ ಕಪಿವರರಿಗೂ, ಮಹಾಕಪೇಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಸುಷ್ಣೇಣಸ್ಯ - ಸುಷ್ಣೇಣನಿಗೂ, ಮೈಂದದ್ವಿವಿದಯೋರಪಿ - ಅಥವಾ ಮೈಂದ, ದ್ವಿವಿದ ಎಂಬವರಿಗೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ-ಲೋಕ

ಹರ್ಷಗೊಂಡನು ||೧೫|| ಮಹಾವೀರೈರೃಪಪನ್ನನಾದ ಪಾವನಿಯು ಆ ನಗರದ ಸುಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಆನಂದಿಸಿ, ಆಹಾ ! ಈ ನಗರವು ಎಷ್ಟುರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ? ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ರಾವಣನು ಇಂತಹ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ ? ಇಂತಹ ಪಟ್ಟಣವೇ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿರುವುದಲ್ಲ? ಎಂದು ಮನದೊಳಗಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು||೧೫|| ಆಮೇಲೆ ಅಹಹ! ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಈನಗರವನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಹಬಲದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದಲಾಗಲೀ ಜಯಿಸುತ್ತೇವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗತಕ್ಕ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ರಕ್ಷಿಸರೋಡೆಯನಾದ ರಾವಣನ ಕಿಂಕರರು ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ತುಸವಾದರೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿರುವರು||೧೫||*ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಕುಮುದನೊಬ್ಬ, ವಾಲಿ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಯುವರಾಜನೆನಿಸಿದ ಅಂಗದನೊಬ್ಬ, ಅಥವಾ ಕಪಿವರನಾದ ಸುಷ್ಣೇಣನೊಬ್ಬ, ಬಂದುವೇಳೆ ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರಿಬ್ಬರು, ಸೂರ್ಯನಂದನನಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಅರಸಾದ ಸುಗ್ರೀವನೊಬ್ಬ, ಕಪಿವೀರನಾದ ಕುಶವರ್ವನೊಬ್ಬ, ಋಷ್ಯನೊಬ್ಬ, ಕೇತುಮಾಲನೊಬ್ಬ,

* ಈ ಪಾಪಭೂಯಿಷ್ಯವಾದ ಲಂಕೆಯೆಂಬ ಲೋಕವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದಿರುವ ಸೀತಾರೂಪನಾದ ಚೇತನವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮರೂಪ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಜಾರ್ಯರೂಪನಾದ ಅಜನೇಯನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ಎಂದು ಮಹಿಮಾಧರ್ಷ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಯಂ ಭವೇದ್ಭೂಮಿ ಮೃಂದ ದ್ವಿವಿದಯೋರಪಿ ||೧೫||
 ವಿವಸ್ವತ ಸ್ತನೂಜಸ್ಯ ಹರೇಶ್ಚ ಕುಶವರ್ವಣಃ |
 ಋಕ್ಷಸ್ಯ ಕೇತುಮಾಲಸ್ಯ ಮಮಚೈವ ಗತಿ ಭವೇತ್ ||೧೬||
 ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ತು ಮಹಾಬಾಹೂ ರಾಘವಸ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ವಿಕ್ರಾಂತ ಮಭವತ್ ಪ್ರೀತಿನಾ ಕಪಿಃ ||೧೭||
 ತಂ ರತ್ನವಸನೋಪೇತಾಂ ಗೋಷ್ಠಾಗಾರಾವತಂಸಕಾಂ |
 ಯಂತ್ರಾಗಾರ ಸ್ತನೀಂ ಋದ್ಧಾಂ ಪ್ರಮದಾಮಿವ ಭೂಷಿತಾಂ |

ಪ್ರಭೃತವಾದ ಈ ಲಂಕೆಯು, ಭೂಮಿ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವು. ಭವೇತ್-ಆಗಬಹುದು ||೧೫||
 ವಿವಸ್ವತಃ-ಸೂರ್ಯನಿಗೆ, ತನೂಜಸ್ಯ-ಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ಹರೇಶ್ಚ - ಕಪಿಕೂರನೆನಿಸಿದ, ಕುಶ
 ವರ್ವಣಃ. ಕುಶವರ್ವನೆಂಬುವವನಿಗೂ, ಋಕ್ಷಸ್ಯ - ಋಕ್ಷನೆಂಬುವವನಿಗೂ, ಕೇತುಮಾಲಸ್ಯ - ಕೇತು
 ಮಾಲನಿಗೂ, ಮಮಚೈವ - ನನಗಿಗೂಬ್ಬನಿಗೂ, ಗತಿಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಯು, ಭವೇತ್ - ಆದರೆ
 ಆಗಬಹುದು || ೧೬ || (ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ) ಮಹಾಬಾಹುಃ-ನೀಲವಾದ ತೋಳುಳ್ಳ (ಹೆಚ್ಚಿ
 ದ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ) ಕಪಿಃ-ಅಂಜನೇಯನು, ರಾಘವಸ್ಯ- ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಪರಾಕ್ರಮಂ-೩ ಲಕ್ಷಕು
 ಶವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ - ರಾಮಾನುಜನ, ವಿಕ್ರಾಂತಂಚ - ವಿಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ-ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂ
 ತಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿನಾ-(ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರುವುದೆಂದು) ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನು, ಬಭಾವ - ಆಗು
 ತಿದ್ದನು || ೧೭ || ತಾಂ-ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸಿ ಇರುವ, ರತ್ನವಸನೋಪೇತಾಂ - ಶ್ರೀಪತ್ನವಾದ ವಸ್ತ್ರ
 ಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಗೋಷ್ಠಾಗಾರಾವತಂಸಕಾಂ - ಕಿವಿಯ ಬಡವೆಮಂತಿರುವ ದನಗಳ ಮಂದೆ
 ಯುಳ್ಳದೂ, ಯಂತ್ರಾಗಾರಸ್ತನೀಂ-ಸ್ತನಗಳಂತಿರುವ ಯಂತ್ರಗೃಹಗಳುಳ್ಳದೂ, ಋದ್ಧಾಂ-ಸರ್ವಸಂಪತ್ತ
 ಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳದೂ ಅದಕಾರಣವೇ, ಭೂಷಿತಾಂ - ಸರ್ವಾಲಂಕಾರೋಭಿತೆಯಾದ, ಪ್ರಮದಾಮಿವ-ಮ
 ದವೇರಿವ ಕಾಮಿನಿಯಂತಿರುವ, || ೧೮ || ದೀಪ್ತ್ಯುಃ-ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವವು, ಭಾಸ್ವರೈಶ್ಚ-

ವಿನೋದಾಗೂ ಹೀಗೂ ನಾನೊಬ್ಬ, ಇಷ್ಟುಮಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಈ ನಗರದೊಳಹೊಗಳಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಸಿಕ್ಕೀತೋ ಹೇಗೋ ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ||
 ಎಂದು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ ಸಮೀರನಂದನನು
 ಹಾಗೆಯೇ ರಘುಪುಂಗವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನುಕನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಪರಾಕ್ರಮಪರಿಪಾಟಿಯ
 ನ್ನೂ, ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಸಾಮಿತ್ರಿಯ ವಿಕ್ರಮಾತಿಶಯವನ್ನೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಿಭಾವಿ
 ಸಿ, ಛೇ, ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂಬುದು ಎಷ್ಟುರಕೆಲಸ ? ಅವರ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಇದೊಂ
 ದು ದೊಡ್ಡಕೆಲಸವೆ ? ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನು ಮಹಾಪ್ರೀತಿಸಂಪನ್ನನಾದನು || ೧೭ ||
 ತನ್ನೊಳಗೆ ಬೆಳಗುವ ರತ್ನರಾಶಿಗಳೆಂಬ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ಗೋಶಾಲೆಗಳೆಂ
 ಬ ಕರ್ಣಭರಣಗಳನ್ನಳವಟ್ಟು, ಯಂತ್ರಗೃಹಗಳೆಂಬ ಉರೋಜಗಳ ಸೊಬಗಿನಿಂದೊಡ
 ಗೂಡಿ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಸಂಶೋಭಿತೆಯಾದ ಸುಂದರಾಂಗಿಯಂತೆಸೆಯುತ್ತ, ಭಾಭಾಸವಾ
 ನಗಳಾದ ವಿಚಿತ್ರಗೃಹಗಳ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಅಂಧಕಾರದ ಗಂಧವನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ, ರಾಕ್ಷಸಚ
 ಕ್ರವರಿಯಾದ ರಾವಣನ ವಶವರಿಯಾಗಿರುವ ಲಂಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ

ತಾಂ ನಷ್ಟತಿಮಿರಾಂ ದೀಪ್ತೈ ಭಾಸ್ವರೈಶ್ಚ ಮಹಾಗೃಹೈಃ |
 ನಗರೀಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ದದರ್ಶ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧೯||
 ಅಥ ಸಾ ಹರಿತಾರ್ದೂಲಂ ಪ್ರವಿಶಂತಂ ಮಹಾಬಲಂ |
 ನಗರೀ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ದದರ್ಶ ಪವನಾತ್ಮಜಂ ||೨೦||
 ಸಾ ತಂ ಹರಿವರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾ |
 ಸ್ವಯಮೇವೋತ್ಥಿತಾ ತತ್ರ ವಿಕೃತಾನನ ದರ್ಶನಾ ||೧||
 ಪುರಸ್ತಾತ್ ಕಪಿವರೈಶ್ಚ ವಾಯು ಸೂನೋ ರತಿಷ್ಠ ತ |
 ಮುಂಚಮಾನಾ ಮಹಾನಾದ ಮಬ್ರವೀತ್ ಪವನಾತ್ಮಜಂ ||೨೨||
 ಕಸ್ತ್ವಂ ಕೇನ ಚ ಕಾರ್ಯೇಣ ಇಹ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ವನಾಲಯ ||

ನಿಷ್ಕಲಗಳಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವವು ಆಗಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಗೃಹೈಃ - ರಾಜಭವನಗಳಿಂದ, ನಷ್ಟತಿಮಿರಾಂ - ಕತ್ತಲಿನ ಸಂಖಂಪವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ತಾಂ-ಮೇಲೆಹೇಳಿದ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನ, ನಗರೀಂ - ಲಂಕಾಪುರವನ್ನು, ಸಃ-ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕಪಿಪ್ರವರನಾದ ಹನುಮನು, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು || ೧೯ || ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಾನಗರೀ - ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯು (ಲಂಕಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು) ಮಹಾಬಲಂ-ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಪ್ರವಿಶಂತಂ - ಬಳಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ, ಹರಿತಾರ್ದೂಲಂ - ಕಪಿಕುಲಲಾಮನಾದ, ಪವನಾತ್ಮಜಂ - ವಾಯುನಂದನನೆನಿಸಿದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸ್ವೇನ-ತನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ, ರೂಪೇಣ - ಫೋರವಾದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದಳು || ೨೦ || ರಾವಣಪಾಲಿತಾ - ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಸಾ - ಆ ಲಂಕೆಯು, ಸ್ವಯಮೇವ- ತಾನೇ, ಉತ್ಥಿತಾ - ಎದ್ದುನಿಂತವಳಾಗಿ, ತಾ - ಆ, ಹರಿವರಂ-ಕಪಿಪ್ರವರನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ವಿಕೃತ - ವಿಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಅನನ - ಮುಖವನ್ನು, ದರ್ಶನಾ - ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ || ೨೧ || ಕಪಿವರೈಶ್ಚ - ವಾನರ ವರನಾದ, ವಾಯುಸೂನೋಃ-ಮಾರುತಭೃತನ, ಪುರಸ್ತಾತ್

ನೋಡುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಬಳಿಹೋಗಲುಬೃಹತ್ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು||೧೯-೧೯|| ಬಳಿಕ ಏನಾಯಿತು ಎಂದರೆ-ಶ್ಲವಂಗ ಪುಂಗವನಾಗಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಪ್ರಾಭಂಜನಿಯು ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿಯಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳ್ದು ಇರುಳು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಪುರದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ಲಂಕಾನಗರಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ತನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಪವನನಂದನನ್ನು ಕಂಡೇಬಿಟ್ಟಳು ||೨೦|| ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳು ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಲ್ಲವೇ ? ಅಂಥವಳು ಕಂಡಬಳಿಕ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದುಂಟೆ ? ಹರಿವರನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ವಿಕಾರವಾದ ಮೋರೆಯಿಂದ ಬಹು ಭಯಂಕರಳೆನಿಸಿ ತಾನೇ ಎದ್ದುಬಂದಳು ||೨೧|| ಕಪಿವರನೆನಿಸಿದ ಸಮೀರಸೂನುವಿನ ಇದಿರಿಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನಿಂತಳು. ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗುವಂತೆ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು, ರಕ್ಷಸರಿಗೆ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದಿತು, ಹಾಗೆ ಗರ್ಜಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಾಭಂಜನಾತ್ಮಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು—||೨೨|| ಕಾಡನ್ನು ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನೀವೋ ಮಿಕ್ಕವೇ ನೀನಾರು ? ಅವಕೇಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ ?

ಕಥಯಸ್ವೇಹ ಯತ್ತತ್ವಂ ಯಾವತ್ಪ್ರಾಣಾಃ ಧರಂತಿ ತೇ || ೨೩ ||
 ನ ಶಕ್ಯಂ ಖಲ್ವಿಯಂ ಲಂಕಾ ಪ್ರವೇಷ್ವಂ ವಾನರ ತ್ವಯಾ |
 ರಕ್ಷಿತಾ ರಾವಣಬಲೈ ರಭಿಗುಪ್ತಾ ಸಮಂತತಃ || ೨೪ ||
 ಅಥ ತಾ ಮಬ್ರವೀ ದ್ವೀರೋ ಹನೂಮಾ ನಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಾಂ |
 ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ತತ್ತ್ವಂ ಯನ್ಮಾಂ ತ್ವಂ ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ || ೨೫ ||
 ಕಾ ತ್ವಂ ವಿರೂಪನಯನಾ ಪುರದ್ವಾರೇನತಿಷ್ಠಸಿ |

ಎದುರಿಗೆ, ಅತಿವ್ರತ - ನಿಂತಳು, (ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು) ಮಹಾನಾದಂ - ಉಚ್ಚಸ್ವರದ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು, ಮುಂಚೆಮಾನಾ - ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಪವನಾತ್ಮಜಾ - ವಾಯುನಂದನನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಮಾತನಾಡಿದಳು || ೨೩ || ವನಾಲಯ - ಕಾಡುಮನೆಯವನಾದ ಎಲೈ ಕಪಿಯೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು ಕು-ಯಾರು ? ಕೇನಚ-ಮತ್ತೆಯಾವ, ಕಾರ್ಯೇಣ-ಕೆಲಸದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಇಹ-ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ? ತೇ-ನಿನ್ನ, ಪ್ರಾಣಾಃ-ಪ್ರಾಣಗಳು, ಯಾವತ್ - ಎಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೂ, ಧರಂತಿ-ಉಳಿದಿರುತ್ತವೆಯೋ, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿ, (ತಾವತ್ - ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ) ಯತ್ - ಯಾವುದು, ತತ್ತ್ವಂ-ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯೋ, (ತತ್-ಅದನ್ನು) ಕಥಯಸ್ವ-ಹೇಳು || ೨೪ || ವಾನರ-ಎಲಕಪಿಯೇ ! ರಾವಣಬಲೈ-ರಾವಣನ ಸೈನಿಕರಿಂದ, ಸಮಂತತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಅಭಿಗುಪ್ತಾ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾದ, (ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದ) ಕಾರಣವೇ, ಸಂರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಇಯಂ-ಈ, ಲಂಕಾ-ಲಂಕಾನಗರವು, ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ, ಪ್ರವೇಷ್ವಂ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಂಖಲು-ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು || ೨೪ || ಅಥ-ಹಾಗೆ ಅವಳು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ವೀರಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಹನೂಮಾ - ಒಂಜನೇಯನು, ಅಗ್ರತಃ-ಎದುರಿಗೆ, ಸ್ಥಿತಾಂ - ನಿಂತುಇರುವ, ತಾಂ-ಅ ರಕ್ತಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ತ್ವಂ-ನೀನು, ಪೃಚ್ಛಸಿ - ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೋ, (ತತ್-ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಅಹಂ - ನಾನು, ತತ್ತ್ವಂ - ನಿಜವನ್ನು, ತೇ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೇಳುವೆನು || ೨೫ || ವಿರೂಪನಮನಾ - ವಿಕಾರಾಕಾರದ ಕಣ್ಣುಗಳವಾಗಿರುವ, ತ್ವಂ- ನೀನು, ಕಾ - ಯಾರು ? ಕಿಮರ್ಥಂ

ನೀನು ಜೀವಬೆರಸೆ ಉಳಿದಿರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ದಿಟವನ್ನು ಹೇಳು || ೨೩ || ಎಲ ಕೀಳ ಕಪಿ ! ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ರಾವಣನ ಕಿಂಕರರು ಈ ನಗರದೊಳಗೆಲ್ಲೆಯೂ ಕಾವಲಾಗಿ ನಿಂತು ಕಾಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಇದರೊಳಹೊಗಲು ಕೊಡಗನಾದ ನಿನಗೆ ಕೈಲಾಗುವುದೇ ? || ೨೪ || ಎನಲು, ವೀರಮಾರುತಿಯೇನು ಕೀಳಮನುಜನೆ? ಮಹಾಶೂರನಲ್ಲವೆ? ಆ ಆದು ತ ಭೂತವನ್ನು ನೋಡಿ ತುಸವಾದರೂ ಹೆದರಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಅವಳು ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲಾ ! ನೀನಾರಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆನು, ಆದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ, ನಾನಾರೋ ? ಏತಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆನೋ ? ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂಕಯಬೇಡ || ಅದಂತಿರಲಿ, ವಿಕಾರವಾದ ರೂಪವನ್ನಂತು ವಕ್ರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನಳವಟ್ಟು, ಈ ಊರಿನ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿಂತಿರುವ ನೀನು ಯಾರು ? ಇಷ್ಟು ಭಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ತಡೆಯಲು ಕಾರಣವೇನು ? ನನ್ನನ್ನು ಗದದಿಸಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು ?

ಕಿಮರ್ಥಂ ಚಾಪಿ ಮಾಂ ರುದ್ಧಾ ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸಯಸಿ ದಾರುಣಾ ||೨೬||
 ಹನುಮದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಲಂಕಾ ಸಾ ಕಾಮರೂಪಿಣೀ |
 ಉವಾಚ ವಚನಂ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಪರುಷಂ ಪವನಾತ್ಮಜಂ ||೨೭||
 ಆಹಂ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಆಜ್ಞಾ ಪ್ರತೀಕ್ಷಾ ದುರ್ಧರಾ ರಕ್ಷಾಮಿ ನಗರೀ ಮಿಮಾಂ ||೨೮||
 ನ ಕರ್ಣ್ಯಾ ಮಾ ಮವಜ್ಞಾಯ ಪ್ರವೇಶ್ಯುಂ ನಗರೀ ತ್ವಯಾ |
 ಅದ್ಯ ಪ್ರಾಣೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ ಸ್ವಪ್ನೈಸ ನಿಹತೋ ಮಯಾ ||೨೯||
 ಆಹಂ ಹಿ ನಗರೀ ಲಂಕಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ಲವಂಗಮ |

ವಾ.ಯಾವನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ರುದ್ಧಾ-ತಡೆದು, ಪುರದ್ವಾರ - ಉರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ, ಅವತಿ
 ಪ್ಸು-ನಿಂತುಇದ್ದೀಯೆ, ದಾರುಣಾ - ಬಹುಕ್ರೂರಳಾದವಳಾಗಿ, ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸಯಸಿ - ಹೆದರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ
 (ತತ್ - ಆ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನು, ಕಥಯ - ಹೇಳು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಮು) || ೨೬ ||
 ಕಾಮರೂಪಿಣೀ - ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ ಕಕ್ಷಿಯುಳ್ಳ, ಸಾ - ಆ ಲಂಕಾಧಿ ದೇವತೆ
 ಯಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ಹನುಮದ್ವಚನಂ-ಅಂಜನೇಯನ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ-ಕೇಳಿ, ಕ್ರುದ್ಧಾ-ಕೋ
 ಪಿಸಿಕೊಂಡವಳಾಗಿ, ಪವನಾತ್ಮಜಂ- ವಾಯುಪುತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಪರುಷಂ-ಬಹುಕಠಿನವಾದ, ವಚ
 ನಂ-ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ-ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು || ೨೭ ||

ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ - ರಕ್ಷಸರಿಗೆ ಅರಸಾಗಿರುವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ, ರಾವಣ
 ಸ್ಯ - ರಾವಣಾಸುರನ, ಆಜ್ಞಾಪ್ರತೀಕ್ಷಾ - ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವವಳು, ದುರ್ಧರಾ -
 ಹೆದರಿಂದ ಜಯಿಸಲಕರ್ಯವಾಗಿ ಅಗಿರುವ, ಇಮಾಂ - ಈ, ನಗರೀಂ-ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ರಕ್ಷಾಮಿ-ಕಾಪಾಡುತ್ತಲಿ
 ದೇನೆ ||೨೮|| ಮಾ - ಇಂತಹನನ್ನನ್ನು, ಅವಜ್ಞಾಯ - ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಿ, ನಗರೀ - ಈ ಲಂಕಾನಗರವು,
 ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಪ್ರವೇಶ್ಯುಂ - ಬಳಹೊಗಲಿಕ್ಕೆ, ನಕರ್ಣ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಅದ್ಯ - ಈಗಲೇ,
 ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ನಿಹತಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ - ಉಸಿರುಗಳಿಂದ, ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ -
 ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸ್ವಪ್ನೈಸ - ಭರ್ಷನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀಯೆ ||೨೯|| ಪ್ಲವಂಗಮ

ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರುಹು ||೨೬|| ಎಂದ ಹನುಮನ ವಚನವನ್ನಾಳಿಸಿದ ಕೂಡ
 ಲೇ ಕಾಮರೂಪಳಾದ ಲಂಕೆಯು ಬಲುಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಪವನನಂದನನ್ನು ಕುರಿತು
 ಬಹು ಕಠಿನವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು || ೨೭ || ಎಲವೋ ಹುಲ್ಲುಪೇ ! ನಾನಾರು
 ಎಂಬೆಯೋ ? ಲೋಕದ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅಣಗಿಸುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನೆನಿಸಿರುವ ರಾಕ್ಷ
 ಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ. ರಾವಣನಿಗೆ ನಾನು ಕಿಂಕರಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ಹಸಾದವೆಂದು
 ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿರುವವಳು, ಎಂಥವನಾದರೂ ನನ್ನ ಶಾರ್ವವನ್ನು ಮಾರಿಹೋಗಲಾರ
 ಇಂತಹ ನಾನು ಈ ನಗರಿಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆನು ||೨೮|| ಈ ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸದೆ
 ನೀನೀನಗರದೊಳಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೆ ಸದೆ ಬಡಿಯುವೆನು,
 ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರಳುತ್ತೀಯೆ ||೨೯|| ಕಾಡಿ
 ನೊಳಗೆ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಹಾರಾಡುವ ಎಲ ಹಸುಳೆ ಕಪಿಯೇ !

ಸರಸ್ವತಃ ಪರಿರಕ್ಷಾಮಿ ಹೈತತ್ತೇ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ ||೩೦||
 ಲಂಕಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹನುಮಾ ನೃಪರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಯತ್ಸರ್ವಾ ಸ ಹರಿಶ್ಚೈಷಃ ಸ್ಥಿತಶ್ಚೈಲ ಇವಾಪರಃ ||೩೧||
 ಸ ತಾಂ ಸ್ಪ್ರೀರೂಪವಿಕೃತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಾನರಪುಂಗವಃ |
 ಅಬಭಾಷೇಽಥ ಮೇಧಾವೀ ಸತ್ಯವಾ ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಃ ||೩೨||
 ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನಗರೀಂ ಲಂಕಾಂ ಸಾಟ್ವ ಪ್ರಾಕಾರ ತೋರಣಾಂ |

ಎಲೈ ವಾನರನೇ, ಅಹಂ - ನಾನಾದರೋ, ನಗರೀ - ಈ ನಗರಾಧಿ ದೇವತೆಯಾದ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾನಾಮವುಳ್ಳವಳು, ಸ್ವಯಮೇವ - ಈ ನಾನೇ, ಸರ್ವತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಪರಿರಕ್ಷಾಮಿ - ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ತ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಏತತ್ - ಈ ವೃತ್ತಾಂವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ||೩೦|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ನಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಹರಿಶ್ಚೈಷಃ - ಕುಪ್ರವರನೆನಿಸಿರುವ ಸ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕಾಧಿದೇವತೆಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಯತ್ಸರ್ವಾ - ಪ್ರಯತ್ನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಪರಃ - ಎರಡನೆಯದಾದ, ಶೈಲಇವ - ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ಸ್ಥಿತಃ - ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತನು ||೩೧|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ವಾನರಪುಂಗವಃ - ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ಸತ್ಯವಾ - ಮಹಾಬಲಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿರುವ, ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಃ - ದಟ್ಟವಕ್ರತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಮೇಧಾವೀ - ಬಹುಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯೂಆದ, ಸ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸ್ಪ್ರೀರೂಪ - ಹೆಂಗಸಿನ ಆಕಾರದಿಂದ, ವಿಕೃತಾ - ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ಲಂಕೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಆ ಬಭಾಷೆ - ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು ||೩೨|| (ಅಯಿ - ಎಲೈ ಸುಂದರಿಯೇ !) ಸಾಟ್ವಪ್ರಾಕಾರ ತೋರಣಾಂ - ಪೌಳಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆ, ಹೊರಬಾಗಿಲು ಇವುಗಳಿಂದ ಸುತವಾಗಿರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ನಗರೀಂ - ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ - ನೋಡಲಾಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು, ಇತ್ಯರ್ಥಂ - ಈ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ, ಇಹ - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಮ - ನನಗೆ, ಪರಂ - ಬಹಳವಾದ, ಕೌತೂಹಲಂ - ಕುತೂಹಲವಿದೆ,

ಈನಗರಿಗೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದನನ್ನನ್ನು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈನಾನೇ ಆ ಲಂಕೆ.ನಾನೇ ನಗರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಸವಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಇಂತೀ ನನ್ನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಅರುಹಿರುವೆನು ಎನಲು||೩೦|| ಪ್ಲವಂ ಗೇಂದ್ರನಾದ ಮರುನ್ನಂದನನು ಆರಕ್ತಸಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳನ್ನಿರಿಯಲು ತಕ್ಕ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಸವರಿಸಿಕೊಳ್ಳತ, ಎರಡನೆಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೆಳೆದು ಕದಲದೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಕೋರೆಯಾಗಿ ನಿಂತನು||೩೧|| ಮಹಾಸತ್ವಶಾಲಿಯೆನಿಸಿರುವ ಪ್ಲವಂಗಳ ಪುಂಗವನಾದ ಮಾತಿಯು ಮಹತ್ತರವಾದ ಮೇಧಾಸಂಪನ್ನನಲ್ಲವೆ ? ಮಹಾವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ಹೆಂಗಸಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಆ ರಕ್ತಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು ||೩೨|| ಎಲೈ ಲಂಕೇ ! ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪೌಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವ ಈ ನಗರಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿರುವೆನು, ಇದನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹೇರಳವಾದ ಬಯಕೆಯುಂಟು.

ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಿಹ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪರಂ ಕಾತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ||೩೩||
 ವನಾ ಸ್ತುಪವನಾನೀಹ ಲಂಕಾಯಾಃ ಕಾನನಾನಿ ಚ |
 ಸರ್ವತೋ ಗೃಹಮುಖ್ಯಾಢಿ ದ್ರಪ್ಪಂ ಮಾಗಮನಂ ಹಿಮೇ ||೩೪||
 ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಲಂಕಾ ಸಾ ಕಾಮರೂಪಿಣೀ |
 ಭೂಯಃ ಏವ ಪುನರ್ವಾಕ್ಯಂ ಬಭಾವೈ ಪರುಷಾಕ್ಷರಂ ||೩೫||
 ಮಾ ಮನಿರ್ಜಿತ್ಯ ದುರ್ಬುದ್ಧೀ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ ಪಾಲಿತಾಂ |
 ನ ಕಕ್ಯ ಮದ್ಯತೇ ದ್ರಪ್ಪಂ ಪುರೀಯಂ ವಾನರಾಧಮ ||೩೬||
 ತತಃ ಸ್ವ ಕಪಿತಾರೂಲ ಸ್ತಾ ಮುಮಾಚ ನಿಶಾಚರೀಂ |

ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ || ೩೩ || ಇಹ ಈಶ್ವರದಲ್ಲಿ, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕೆಗೆ ಸೇರಿದ, ವನಾನಿ - ತೋಟಗಳ
 ನ್ನೂ, ಉಪವನಾನಿ - ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ಕಾನನಾನಿಚ - ದೊಡ್ಡ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಸರ್ವತಃ - ಎ
 ಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಗೃಹಮುಖ್ಯಾಢಿ - ಉತ್ತಮವಾದ ರಾಜಭವನಗಳನ್ನೂ, ದ್ರಪ್ಪಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕಾ
 ಗಿಯೇ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಆಗಮನಂ - ಬರುವಿಕೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ || ೩೪ ||

(ಅರ್ಥ-೨ ಮೇಲೆ) ! ಕಾಮರೂಪಿಣೀ - ಇಷ್ಟಾಮಸಾರರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ, ಸಾ -
 ಆಲಂಕಾರಿ ದೇವತೆಯು, ತಸ್ಯ - ಆ ಆಜನೆಯನ, ತತಃ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ -
 ಕೇಳಿ, ಭೂಯಃ ಏವ - ಬಹಳವಾಗಿಯೇ, ಪುರುಷಾಕ್ಷರಂ - ಕ್ರೂರವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ
 ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಬಿಭಾವೈ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು, ||೩೫|| ದುರ್ಬುದ್ಧೀ - ಎಲ
 ವೋ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾಗಿರುವ, ವಾನರಾಧಮ - ಕೀಳಕವಿಯೇ ! ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಪಾಲಿತಾಂ - ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವ
 ಭೌಮನಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅನಿರ್ಜಿತ್ಯ - ಗೆಲ್ಲದೆಯೇ, ಇಯಂ-ಈ, ಪುರೀ
 ಲಂಕೆಯು, ಅದೃಶ್ಯ-ಈಗ, ತ-ನಿನ್ನಗೆ, ದ್ರಪ್ಪಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕಾ, ನಕಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವೇಲ್ಲ || ೩೬ ||
 ತತಃ-ಅವಳು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಕಪಿತಾರೂಲಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ, ಸ್ತಾ-ಆ ಆಜನೆಯನು,
 ಭವೇ - ಓ ಸುಮಂಗಳೇ ! ಇವಾಂ-ಈ, ಪುರೀಂ - ಕಟ್ಟಣವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ-
 ತಿರುಗಿ, ಯಥಾಗತಂ-ಬಂದಹಾಗೆಯೇ, ಯಾಸ್ಯ - ಹೋಗುವವನಾಗಿದೇನೆ, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ತಾಂ-ಆ,

ಇದೇ ನನ್ನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತ ||೩೩|| ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ ಹೊಡೋ
 ಟಗಳನ್ನೂ, ವಿಹಾರವನಗಳನ್ನೂ, ಈ ನಗರದೊಳಗಿರುವ ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದ ಮಂದಿರಗಳ
 ನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನ ||೩೪|| ಹೀಗೆಂದ ಮಾರುತಿ
 ಯಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ಲಂಕೆಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಗದರಿಸುತ್ತ ಆತನನ್ನು
 ಕುರಿತು ಪುನಃ ಇಂತೆಂದಳು ||೩೫|| ಎಲವೋ ಬುದ್ಧಿಹೀನಾ ! ವಾನರಾಧಮಾ ! ಮೊದ
 ಲೇ ನಾನೆಂದಮಾತು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗಲಿಲ್ಲವೋ ? ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಕೇಳು ; ಈಗ
 ಈ ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲದೆ ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೊಗಲಾರೆ, ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ನೋಡ
 ಲೂ ಆರೆ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕಕ್ಯವಲ್ಲ ||೩೬|| ಎನಲು ಬಳಿಕ ಕಪಿವರನಾದ ಮಾರುತಿ
 ಯು ಅವಳು ಆದ್ವೈ ಕಠಿನವಾಗಿ ನುಡಿದರೂ ಸಾಮೋಪಾಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋ
 ಡೋಣ ಎಂದು, ಆನಿಶಾಚರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪುನಃ ತಾನೂ ಇಂತೆಂದನು, ಎಲಾ ಮಂಗಳ

ದೈಷ್ಟ್ಯ ಪುರೀ ಮಿಮಾಂ ಭದ್ರೇ ಪುನ ರ್ಯಾಸ್ಯ ಯುಥಾಗತಂ ||೩೭||
 ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಮಹಾನಾದಂ ಸಾ ಮೈ ಲಂಕಾ ಭಯಾವಹಂ |
 ತಲೇನ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಂ ತಾಡಯಾಮಾಸ ವೇಗಿತಾ ||೩೮||
 ತತ ಸ್ತ ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಃ ಲಂಕಯಾ ತಾಡಿತೋ ಭೈಶಂ |
 ನನಾದ ಸುಮಹಾನಾದಂ ವೀರೈವಾ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ||೩೯||
 ತತ ಸ್ಸಂವರ್ತಯಾಮಾಸ ವಾಮಹಸ್ತಸ್ಯ ಸೋಽಂಗುಳೀಃ |
 ಮುಷ್ಠಿನಾಽಭಿ ಏಘಾನ್ಯನಾಂ ಹನೂಮಾಕ್ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛತಃ ||೪೦||

ನಿಶಾಚರೀಂ- ರಾತ್ರೀಂಚರಿಯನ್ನು ಕೂರಿತು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು || ೩೭ || ತತಃ-ಅಬಳಿಕ, ಸಾ-ಆ, ಲಂಕಾವೈ-ಲಂಕೆಯಾದರೋ, ಭಯಾವಹಂ-ಬಹು ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಮಹಾನಾದಂ - ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ-ಮಾಡಿ, ವೇಗಿತಾ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, (ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು) ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಂ-ಕಪಿವರನನ್ನು, ತಲೇನ-ಅಗಯ್ಯಿಂದ, ತಾಡಯಾಮಾಸ-ಹೊಡೆದಳು || ೩೮ || ತತಃ-ಅನೇಕ ವೀರೈವಾ - ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು, ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ಪವನನಂದನನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ-ಆ ಹನುಮನು, ಲಂಕಯಾ - ಲಂಕೆಯಿಂದ, ಭೈಶಂ-ಬಲವಾಗಿ, ತಾಡಿತಃ-ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸುಮಹಾನಾದಂ - ಅತ್ಯಂತ ಶಬ್ದವಾಗುವಹಾಗೆ, ನನಾದ - ಧ್ವನಿಮಾಡಿದನು-ತತಃ-ಅನೇಕ, ಸಃ-ಆ, ಹನುಮಾ-ಆಂಜನೇಯನು, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛತಃ-ರೋಷದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನಾಗಿ, ವಾಮಹಸ್ತಸ್ಯ - ಎಡಗಯ್ಯ, ಅಂಗುಳೀಃ - ಬೆರಳುಗಳನ್ನು, ಸಂವರ್ತಯಾಮಾಸ-ಮುರುರಿಕೊಂಡನು, ಮುಷ್ಠಿನಾ-ಹಿಡಿಯಿಂದ, ಏನಾಂ - ಈ ರಕ್ತಸಿಯನ್ನು, ಅಘಿಷಘಾನ - ಬಲವಾಗಿ ಬಾರಿಸಿದನು, (ತವಿದನು) || ೪೦ || ಸ್ತ್ರೀಚೇತಿ-ಹೆಗಸು ಎಂದು, ಮನ್ಯಮಾನೇನ-ನೆನೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾದಕಾರಣವೇ ಸ್ವಯಂ-ತನ್ನಿಂದ, ಅತಿಕ್ರೋಧಃ - (ಅವಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಷ್ಟು) ಮಹಾಕೋಪವು, ಸಕೃತಃ -

ಮುಖೇ ! ಈ ನಗರವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿದೆ, ಆದಕಾರಣ ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ನಾನು ಬಂದದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೆರಳುವೆನು, ನೀನು ಬಹು ಸಂತೈಸಿಕಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ, ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರರಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡು, ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳಬೇಡ, ಶಾಂತಳಾಗು ಎನಲು ||೩೭|| ಅಕ್ಷಣವೇ ರಾಧ್ರಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿದ ಲಂಕೆಯು ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಮೂರ್ಛಿತವನ್ನು ತೋರಿ ಓಡಿಬಂದು ಕಪಿವರನ ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ಕರತಲದಿಂದ ಅದ್ವಳಿಸಿದಳು ||೩೮|| ಮಹಾ ಶೂರನಾದ ಮಾರುತಿಗೆ ಅವಳಿಂದ ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಿತು. ಆಗಸದ ಬಿಲವೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೩೯|| ಸಿಟ್ಟು ತಲೆಗೇರಿತು, ಎತಗಯ್ಯ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮುರುರಿದನು, ಮಹಾಭೈರವಾಕೃತಿಯನಾಂತು ಮುಷ್ಠಿಯಿಂದ ಆ ನಿಶಾಚರಿಯನ್ನಿಕ್ಕಿದನು||೪೦|| ಅದುವರೆಗೆ ಆಂಜನೇಯನುಅಂತಹ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಿಂದಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣರೋಷಾವೇಶದಿಂದ ಆಗಲೇ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಕ್ಕಾದರೂ, ಮಹಾತ್ಮರು ಮಹಾಕೋಪದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ತಾಳುವುದು ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲವೆ ? ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಮಾರುತಾತ್ಮನೂ ಶಾಂತಿಯುಳ್ಳವಟ್ಟು “ ಅಯ್ಯೋ, ಪಾಪ, ಹೆಗಸು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾದರೂ

ಸ್ತ್ರೀಚೇತಿ ಮನ್ಯಮಾನೇನ ನಾತೀಶ್ರೋಧ ಸ್ತ್ರಿಯಂಕೃತಃ ||೪೦||-||
 ಸಾ ತು ತೇನ ಪ್ರಹಾರೇಣ ವಿಹ್ವಲಾಂಗೀ ನಿಶಾಚರೀ |
 ಪಪಾತ ಸಹಸಾ ಭೂಮಾ ವಿಕೃತಾನನ ದರ್ಮನಾ ||೪೧||-||
 ತತಸ್ತು ಹನುಮಾ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಸ್ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿನಿಪಾತಿತಾಂ |
 ಕೃಪಾಂ ಚಕಾರ ತೇಜಸ್ವೀ ಮನ್ಯಮಾನಸ್ತ್ರಿಯಂ ತು ತಾಂ ||೪೨||-||
 ತತೋ ಮೈ ಭೃಶಸಂವಿಗ್ನಾ ಲಂಕಾ ಸಾ ಗದ್ಗದಾಕ್ಷರಂ |
 ಉವಾಚಾ ಗರ್ಮಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಹನೂಮಂತಂ ಪ್ಲವಂಗಮಂ ||೪೩||-||

ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ||೪೦|| || ಸಾ-ಆ, ನಿಶಾಚರಿತು-ರಾತ್ರಿಂಚುಯಾವರೋ ತೇನ-ಆ ಹನುಮನು ಹೊಡೆದ, ಪ್ರಹಾರೇಣ-ಪಟ್ಟಿನಿಂದ, ವಿಹ್ವಲಾಂಗೀ - ನೋವುಗೊಂಡ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ವಿಕೃತ-ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅನನ-ಮೋರೆಯೂ, ದರ್ಶನಾ-ದೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಉಳ್ಳವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಸಹಸಾ-ಬೇಗನೆ, ಭೂಮಾ-ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪಪಾತ - ಉರುಳಿಕೊಂಡಳು || ೪೧ || || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತೇಜಸ್ವೀ-ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾದರೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞ - ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ (ಇವಳು ಸತ್ತ ಹೋದರೆ ಇದರಿಂದ ಸ್ವಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದು ಉಂಟಾದೀತು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ) ಹನು ಮಾ-ಆಂಜನೇಯನು, ವಿನಿಪಾತಿತಾಂ-ತನ್ನಿಂದ ಕೆಡಹಲ್ಪಟ್ಟ, ತಾಂ-ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಲಂಕೆ ಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ತು - ನೋಡಿದಮೇಲೆವಾದರೋ, ತಾಂ-ಅವಳನ್ನು, ಸ್ತ್ರಿಯಂ - ಅಖಲೆಯನ್ನಾಗಿ, ಮನ್ಯಮಾನಃ - ಘನಿಸಿದವನಾದಕಾರಣವೇ, ಕೃಪಾಂ - ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ದಯೆಯನ್ನು, ಚಕಾರ-ಮಾಡಿ ದನು || ೪೨ || || ತತಃ-ಆ ಹಿಂದೆ, ಸಾ-ಆ, ಲಂಕಾ-ಲಂಕೆಯು, ಭೃಶಸಂವಿಗ್ನಾ-ಬಹಳ ಹೆದರಿದವಳಾಗಿ, ಪ್ಲವಂಗಮಂ - ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ, ಹನುಮಂತಂ - ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಗದ್ಗದಾಕ್ಷರಂ - ತೊದಲುತಲಿರುವ ವರ್ಣಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಅಗರ್ವಿತಂವೈ-ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನುಡುಗಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಾಕ್ಯಂ-ಮಾತನನ್ನು, ಉವಾಚ-ಹೇಳಿದಳು || ೪೩ || ||

ಆಬಲೆಯೇ ಸರಿ, ಇಂಥವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಸನ್ನಂಥವನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ” ಎಂದು ದಯಾ ದ್ರವ್ಯದಯನಾಗಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು || ೪೦ || ||

ಬಳಿಕ ಹನುಮನು ಹೊಡೆದ ಆ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಬಲುವನೋವುಗೊಂಡ ಅವಯವಗಳು ಳ್ಳವಳಾದ ನಿಶಾಚರಿಯು ಕಳವಳಿಸಿ ಕಂಗೆಟ್ಟು ವಿಕಾರವಾದ ಮೋರೆಯನ್ನು ಮೇಲ್ಮುಖ ವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ನೆಲದಲ್ಲಿ ರವ್ವನೆ ಉರುಳಿದಳು ||೪೧|| || ಅಂತು ಉರುಳಿ ನರಳುತ್ತಾ ಒದ್ದಾಡಿದಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ರಕ್ಕಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವೀರಹನುಮನ ಮನವು ಕರಗಿತು, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಆದ ಆಂಜನೇಯನು ಅಯ್ಯೋ, ಹೆಂ ಗಸಲ್ಲಾ?, ಇವಳು ತೋರಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಉಚಿತವಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪರಭಾಲೋಚಿಸಿ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರಬೇಕು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ಎಂದು ದಯಮಾನ ಮಾನಸನಾದನು ||೪೨|| || ಆ ಬಳಿಕ ಆ ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೆದರಿದಳು, ಉಡುಗಿದಳು, ಅದುರಿದಳು, ಕೊರಳಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ನುಡಿಯು ತೊದುಲ ತೊಡಗಿತು, ಹೆಮ್ಮೆಯು ಹಾರಿಹೋಯಿತು

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸುಮಹಾಬಾಹೋ ತ್ರಾಯಸ್ವ ಹರಿಸತ್ತಮ !

ಸಮಯೇ ಸೌಮ್ಯ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸತ್ಯವಂತೋ ಮಹಾಬಲಾ ||೪೪||-||

ಅಹಂತು ನಗರೀಲಂಕಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ಲವಂಗಮ !

ನಿರ್ಜಿತಾ ೨ ಹಂ ತ್ವಯಾ ವೀರ ವಿಕ್ರಮೇಣ ಮಹಾಬಲ ||೪೫||

ಇದಂತು ತಥ್ಯಂ ಕೃಣು ಮೈ ಬ್ರುವಂತ್ಯಾ ಮೇ ಹರೀಶ್ವರ !

(ಅದಂತೆಂದರೆ) ಸುಮಹಾಬಾಹೋ - ಅಪಾರವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳವನೇ ! ಹರಿಸತ್ತಮ - ಓ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ಸೌಮ್ಯ - ಎಲೈ ಸುಮುಖನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ-ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆತೋರು, ತ್ರಾಯಸ್ವ - ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಸತ್ಯವಂತಃ - ಸತ್ತ್ವಗುಣವುಳ್ಳವರು, ಮಹಾಬಲಾ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರಾದಾಗ್ಯೂ, ಸಮಯ - ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠಂತಿ - ಅಲಾಗದೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವರು ||೪೪|| ಪ್ಲವಂಗಮ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯಾ, ಅಹಂತು - ನಾನಾದರೋ, ಸ್ವಯಂ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ, ಲಂಕಾನಗರೋವ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ ನಗರಾಧಿಪತಿಯೇ ಹೌದು (ಗಾಙ್ಗಸಿದೇ ಸರಿ) ಮಹಾಬಲ-ಓ ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೇ, ವೀರ-ಕೂರನೇ ಅಹಂ-ನಾನು (ದುರ್ಧೃಷ್ಠ-ಹೆರರಿಗೆ ಸೋಲದವಳಾದರೂ) ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ವಿಕ್ರಮೇಣ - ಧರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ನಿರ್ಜಿತಾ-ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದೆನು ||೪೫|| ಹರೀಶ್ವರ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ, ಪುರಾ - ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಸ್ವಯಂಭುವಾ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ, ಮಮ - ನನಗೆ, ವರದಾನಂ - ವರಪ್ರದಾನವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ದತ್ತಂ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಇದಂ - ಈ, ತಥ್ಯಂತು - ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇ, ಬ್ರುವಂತ್ಯಾ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ, ಮೈ - ನನ್ನ, (ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು) ಕೃಣು - ಕೇಳು ||೪೬|| (ಹೆಲಕೇ-ಎಲೆ

ಪ್ಲವಂಗೇಂದ್ರನಾದ ಜನುಮನನ್ನು ಕೂರಿತು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು ||೪೫|| ಓ ಅಂಜನೇಯಾ ! ನೀನು ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ನಿನ್ನಯ ತೋಳುಬಲವು ಹೊಗಳಲಸದಳವಾದುದು, ಎಲೈ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಹರಿಸತ್ತಮ ! ನನ್ನ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಎಲೈ ಶಾಂತ ಮಾರುತಿಯೇ ! ಶಾಂತಿ ಸಂಪನ್ನರಾದವರು ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಿ ಸ್ವಭಾವದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಹಾ ಸೌಮ್ಯನಾದ ಕಾರಣವೇ ಸ್ತ್ರೀವರ್ಧೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರಗರ್ಹಿತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಆರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ ||೪೪|| ಈ ನಗರದ ಅಧಿದೇವತೆಯೆನಿಸಿ ಕಾವಲು ಗಾತಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಲಂಕೆ ಎಂಬುವವಳು ನಾನು. ಎಲೈ ಮಹಾಬಲನೇ ! ನಿನ್ನಯ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ ||೪೫|| ಎಲೈ ಹರೀಶ್ವರನೇ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಲಗುಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಲಂಕಾರವನ್ನೂ ರಾವಣನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು, ಆಗ ಕೈಲಾಸದಡೆಯೊಳಗೆ ನಂದೀಶ್ವರನೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಬಂದನು. ಆಗಲವರು ದಶಾನನನ್ನು ಕೂರಿತು “ನಿನ್ನಲಂಕೆಯು ಭಸ್ಮವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಕಬಿಸಿದರು. ಆಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ನನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಬಂದಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟೆನು, ಆಗಲಾಕರುಣಾಳುವಾದ ಚತುರಾಣನು

ಸ್ವಯಂಭುವಾ ಪುರಾ ದತ್ತಂ ವರದಾನಂ ಯಥಾ ಮಮ || ೪೬ ||
ಯದಾ ತ್ವಾಂ ವಾನರಃ ಕಷ್ಟಿತವಿಕ್ರಮಾತ್ ವಶ ಮಾನಯೇತ್ |
ತದಾ ತ್ವಯಾ ಹಿ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ರಕ್ಷಸಾಂ ಭಯ ಮಾಗತಂ || ೪೭ ||
ಸ ಹಿ ಮೇ ಸಮಯ ಸ್ಸಾಮ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತೋದ್ಯ ತವ ದರ್ಶನಾತ್ |
ಸ್ವಯಂಭು ವಿಹಿತ ಸ್ತತ್ಯೋ ನ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ || ೪೮ ||
ಸೀತಾನಿಮಿತ್ತಂ ರಾಜ್ಞ ಸ್ತು ರಾವಣಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮ ನಃ ||
ರಕ್ಷಸಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿನಾಶ ಸ್ಸಮುಪಾಗತಃ || ೪೯ ||

ಲಂಕೆಯೇ) ಕಷ್ಟಿತ - ಬಬ್ಬಿನೊಬ್ಬ, ವಾನರಃ - ವಾನರನು, ಯದಾ - ಯಾವಾಗಲಾದರೆ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ವಿಕ್ರಮಾತ್ - ಕಾರ್ಯದ ವೇಷದಿಂದ, ವಶಂ - ಸ್ವಾರ್ಥಸೇವೆಯನ್ನು, ಆನಯೇತ್ - ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳು ತಾನೆಂದೋ, ತದಾ - ಆಗಲೇ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಭಯಂ - ಭೀತಿಯು, ಆಗತಂ - ಬಂದಿತೆಂದು ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ವಿಜ್ಞೇಯಂ - ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು || ೪೬ ||
ಸಾಮ್ಯ-ಎಲೈ ಕುಂತನೇ! ಅದೃಶ್ಯ-ಈಗ, ತವ-ನಿನ್ನ, ದರ್ಶನಾತ್-ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ, ಸ-ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹೇಶ್ವರ, ಸಮಯಃ - ಕಾಲಶಕ್ತಿ, ಪ್ರಾಪ್ತೋದ್ಯ - ಬದಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ಸ್ವಯಂಭುವಿಹಿತಃ - ಚತುರ್ಮುಖ ನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಸತ್ಯಃ - ನಿಜವಾದದ್ದು, ತಸ್ಯ - ಆ ಬ್ರಹ್ಮವೇಶನಕ್ಕೆ, ವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ-ವ್ಯತ್ಯಾಸ ವೆಂಬುದು, ನಾಸ್ತಿ-ಇಲ್ಲವು || ೪೭ || ದುರಾತ್ಮನಃ - ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ರಾಜ್ಞಃ-ಅರಸಾದ, ರಾವಣ ಸ್ಯ-ರಾವಣನಿಗೂ, ಸರ್ವೇಷಾಂ-ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಕ್ಷಸಾಂಚೈವ - ರಕ್ಷಸರಿಗೂ, ಸೀತಾನಿಮಿತ್ತಂ-ಜ್ಞಾನ ಕಿಯನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ವಿನಾಶಃ - ಕಡೆಗಾಲವು, ಸಮುಪಾಗತಃ - ಸಂಭವಿಸಿತು || ೪೮ || ತತ್-ಆದಕಾರಣ,

ನನ್ನ ದೈವ್ಯವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಇಂತುವರವನ್ನು ದಯೆಪಾಲಿಸಿದನು || ೪೬ || ಆದಾವುದು ಎಂಬೆಯೋ? ಕೇಳು - ಎಲಾ ಲಂಕಾಧಿಪೇವತೆಯೇ! ದೇವಾಂಶಪುರುಷರ ಮಾತು ಸಹಿ ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು-ಯಾವಾಗಲಾ ದರೆ ಬಬ್ಬಿನೊಬ್ಬ ವಾನರವೀರನು ನಿನ್ನ ನಗರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನಪರಾಕ್ರಮಾತೀತರು ದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಆಗಲೇ ನಿನ್ನ ಕಾ ವಲಿಗೊಳಪಟ್ಟ ನಗರದೊಳಿರುವ ರಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ಮಹಾಭಯವು ಬದಗಿ ವಿನಾಶಕಾಲವು ಸಂ ಭವಿಸಿತೆಂದು ಒಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು || ೪೭ || ಎಲೈ ಸಾಧುಶಿರೋಮಣಿ ಯೇ! ನಿನಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಂಕವೆ ಮಾಡಿದನು, ಹೇ ಸಾಮ್ಯಾ! ಇದಕ್ಕೋ ಆಸಮಯ ವು ನಿನ್ನಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಈಗ ಬದಗಿತು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಮಾತು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು ಅಹಹ! ಆಸ್ವಯಂಭುವಿನ ವಚನಕ್ಕೆ ಅತಿಕ್ರಮವುಂಟೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ || ೪೮ || ಪತಿ ಪ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವಳೆನಿಸಿರುವ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಲಳಿಸಿ ಮಹಾಪಾಪಿಯಾಗಿರುವ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈರಾವಣನ ದೆಶೆಯಿಂದ ಈರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ಹೋಗಲವು ಹತ್ತಿರವಾಯಿತವ್ವು! ನಾನು ಇನ್ನೇನ ಹೇಳಲಿ!! || ೪೯ || ಎಲೈ ಹರಿವೀರನೇ! ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ

ತತ್ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ ಪುರಿಂ ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ ।

ವಿಧತ್ಸ್ಯ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಯಾನಿ ಯಾನೀಹ ವಾಂಛಸಿ ||೫೦||

ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಶಾಲೋಪಹತಾಂ ಹರಿಶ್ಚರ ಶೃಭಾಂ ಪುರಿಂ ರಾಕ್ಷಸಮುಖ್ಯಪಾಲಿತಾಂ ।

ಯದೃಚ್ಛಯಾ ತ್ವಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ಸತೀಂ ವಿವಾಹಗ್ನ ಸರ್ವತ್ರಗತೋ ಯಥಾಸುಖಂ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧಃ.

ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ-ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ರಾವಣಪಾಲಿತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಪುರಿಂ-ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ್ಯ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಇಹ-ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಯಾನಿಯಾನಿ-ಯಾವಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ವಾಂಛಸಿ-ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆಯೋ, (ತಾನಿ-ಆ) ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ-ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವಿಧತ್ಸ್ಯ - ಮಾಡು ||೫೦|| ಹರಿಶ್ಚರ-ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಶಾಪ - ನಂದಿ ಮೊದಲಾದವರ ಶಾಪದಿಂದ, ಉಪಹತಾಂ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, (ನಾಶವಾಗಿರುವ) ರಾಕ್ಷಸಮುಖ್ಯ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಂದ, ಪಾಲಿತಾಂ-ಪಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗಿಯೂ, ಶೃಭಾಂ - ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಪುರಿಂ - ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಯದೃಚ್ಛಯಾ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಗತಃ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯಥಾಸುಖಂ - ಸುಖವಾಗುವಹಾಗೆ, ಸತೀಂ - ಮಹಾದತ್ತಿಪ್ರತಿಯಾದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ-ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ವಿವಾಹ-ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು ||೫೧||

ಇಂತು ರಸಾಯನವೆಂಬ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಸೀಶ ರಾಮಾಯಣದ

ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಾರ್ಪಣಂ—

ಇಲ್ಲ. ರಾವಣನಾಳುವ ಈ ಲಂಕೆಯು ಬಳಹೊಗಬಹುದು, ಸುಖವಾಗಿ ಬಳಹೊಕ್ಕು ಆವಾಸ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಮನದೊಳು ನೆನೆದಿರುವೆಯೋ ? ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳು ||೫೦|| ಓವಾನರನಾಯಕಾ ! ಈ ನಗರವು ಶಾಪದ ಪಟ್ಟಿನಿಂದ ಹತವಾಯಿತು, ರಾಕ್ಷಸರೊಡೆಯನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿರುವ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕು, ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಕೈಗೂಡಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ||೫೧||

ಕಂದ || ಸೊಕ್ಕಿದ ರಕ್ಕಸಿಯಂ ಹರಿ

ಗಕ್ಕನೆ, ತಾನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕು ತಬಲೆಯೆನುತ್ತಂ ।

ಅಕ್ಕರೆಯೊಳಸುವ ನುಳುಹಲಾ

ಸಿಕ್ಕಳಿದು ದೆನುತ್ತಲಂಕೆ ಯೊಪ್ಪುಗೆ ಯಿತ್ತಳಾ ||೨||

ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕಾತ್ವಾರ್ಥದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂಸಮಾಪ್ತಂ.

ಶ್ರೀಃ.

—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ—

—ಚ ತು ರ್ಧ ಸ್ಸ ರ್ಗಃ —

—೪೪೪—

ಸ ನಿರ್ದಿತ್ಯ ಪುರೀಂ ಶ್ರೀಷ್ಠಾಂ ಲಂಕಾಂ ತಾಂ ಕಾಮರೂಪಿಣೀಂ |
ವಿಕ್ರಮೇಣ ಮಹಾತೇಜಾ ಹನೂಮಾ ಕಪಿಸತ್ತಮಃ |
ಅದ್ವಾರೇಣ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪ್ರಾಕಾರ ಮಭಿಪುಪ್ಲವೇ ||೧||-||
ಪ್ರವಿಶ್ಯ ನಗರೀಂ ಲಂಕಾಂ ಕಪಿರಾಜಹಿತಂಕರಃ |

ಕಂದ|| ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಯಸುರಿಯಂ ಹರಿ

ಸಪ್ತಲವಂ ಮಾಡದಲ್ತೆ ಪಾಳಿಯ ನಿರುಳುಳ್ಳ |

ಕುಪ್ಪಳಿಸು ತೈದೆ ನಗರದೊ

ಳೊಪ್ಪಿರ್ಪುದು ಗಡ ದಶಸ್ಯ ನರಮನೆ ಯಾಗಳ |

ಕಪಿಸತ್ತಮಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿರುವ, ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಬಹುತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸಃ-೪, ಹನು
ಮಾ-ಅಂಜನೇಯನು, ಕಾಮರೂಪಿಣೀಂ - ಬಯಸಿದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ತಾಂ-೪,
ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ ರಕ್ಕಸಿಯನ್ನು, ವಿಕ್ರಮೇಣ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ನಿಜ-ತ್ಯ-ಗೆದ್ದು, ಮಹಾ
ಬಾಹುಃ-ಮಹತ್ತರವಾದ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ (೧) * ಅದ್ವಾರೇಣ - ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದೆ ಭಾಗದಿಂ
ದಲೇ, ಶ್ರೀಷ್ಠಾಂ-ಅತ್ಯುತ್ತಮನಾದ, ಪುರೀಂ - ೪ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಲು, ಪ್ರಾಕಾರಂ - ಪೌಳಿ
ಗೋಡೆಯನ್ನು, ಅಭಿಪುಪ್ಲವೇ-ಕುಪ್ಪಳಿಸಿಹಾರಿದನು ||೧|| ಕಪಿರಾಜ-ವಾನರರೊಡೆಯನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ,

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಮಹಾತೇಜೋರಾಶಿಯೂ, ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ವಾನರವೀರಾಗ್ರಾಣಿಯೂ ಆದ
ಅಂಜನೇಯನು ಕಾಮರೂಪಿಣಿಯಾದ ಅಲಂಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಅವೈತಿಮಶಾರ್ಥದಿಂದ ಗೆದ್ದು,
ಹಗಗಳ ನಗರಿಯನ್ನು ಪುರದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲವಾದ
ಕಾರಣ ಬೇರೊಂದು ಕೆಡೆ ಪಾಳಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ
ದನು ||೧|| ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಕಂ
ಕನಾದ ಆ ಹನುಮನು ಹಾಗೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಗುವಂದು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳಿರುವ

(೧) ಗ್ರಾಮಂವಾ ನಗರಂ ವಾ ಪತ್ತನಂ ವಾ ಪರಸ್ಯಹಿ | ವಿಶೇಷಾತ್ಸಮಯ ಸಾಮ್ಯ ನ ದ್ವಾರೇಣ
ವಿಶೇಷ್ಯತಾಂ | ಎಲೈ ಸುಮುಖನಾದ ಅದಸೇ ಹಗಗಳಪಟ್ಟಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಊರನ್ನಾಗಲಿ, ಗ್ರಾಮವನ್ನಾಗಲಿ
ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಳಹೋಗಬಾರದು ಎಂದು ರಾಜನೀತಿ, ರಾ||

ಚಕ್ರೇ ೨ ಥ ಪಾದಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಚ ಶತ್ರುಣಾಂ ಸ ತು ಭೂರೈನಿ ||೨||
 ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಸ್ತತ್ಪ್ರಸಂಪನ್ನೋ ನಿಶಾಯಾಂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಸ ಮಹಾವಥ ಮಾಸ್ಥಾಯ ಮುಕ್ತಾ ಪುಷ್ಪವಿಲಂಬಿತಂ ||೩||
 ತತಸ್ತು ತಾಂ ಪುರೀಂ ಲುಕಾಂ ರವ್ಯಾ ವ್ಯಭಿರುಮಾ ಕಪಿಃ ||೪||
 ಹಸಿತೋತ್ಕೃಷ್ಟೈ ನಿನದೈ ಸ್ತೂರ್ಯಭೋಷ ಪುರಸ್ಪರೈಃ |

ಹಿತಂಕರಃ - ಹಿತವನ್ನೇ ಮಾಡುವ, ಸತು - ಮಹಾವ್ರಜ್ಯವಾದ ಆ ಅಂಜನೇಯನಾದರೋ, ನಗ
 ರೀಂ-ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟ-ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿ, (೨) * ಸಂಪೂರ್ಣವಾದಂ - ಎಡಗಾಲನ್ನು,
 ಶತ್ರುಣಾಂ-ಹಗೆಗಳ, ಮೂಘಸಿ-ತಲೆಯಲ್ಲಿಮೂ, ಅಥ-ಅನೇಕ, (ಪುರಾತನವಾದ-ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೂ)
 ಚಕ್ರ-ಇಟ್ಟನ್ನು ||೩|| ತತಸ್ತು - ಅನಿಲಕಲ್ಪದರೋ, ಸತ್ಪ್ರಸಂಪನ್ನ-ಬಲವಂತನಾದ, ಮಾರುತಾ
 ತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾಗಿರುವ, ಕಪಿಃ-ಹನುಮಂತನು, ನಿಶಾಯಾಂ-ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟ, ತಾಂ-ಆ ಮಹತ್ತ್ವ
 ರವಾದ, ರವ್ಯಾಂ - ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ, ಲುಕಾಂಪುರೀಂ-ಅಂತರಂಗವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
 ದವನಾಗಿ, ಮುಕ್ತಾಪುಷ್ಪ-ಮುತ್ತುಗಳೆಂಬ ಹೂಗಳಿಂದ, ಮಾಯಾಂ - ಮಯಮಾಡಲಿರುವ, ಮಹಾ
 ವಥಂ-ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅಸ್ಥಾಯ-ಅಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಭಿಮಾನ-ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ||೪|| ಷೂರ್ಯ-
 ನೃತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಗಳ, ಭೋಷಪುರಸ್ಪರೈಃ - ಧ್ವನಿಯೇ ವೇದವಾದ್ಯಗಳ, ಸ್ತೂರ್ಯಭೋಷ-ಅಟ್ಟಣಾಸ
 ಗಳಿಂದ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿನದೈ-ಅಧಿಕವಾದ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಾಭಿವಿಭು-ಮುಖವೇ ಅಂಕುಕವಾಗಿ
 ಉಳ್ಳ ಐರಾವತಕ್ಕೆ, ಸಿಂಹಾಶ್ವಃ - ಸವಾನಗಳಿಂದ, ವಜ್ರ - ವಜ್ರವು, ಅಪರಾಧ-ಲಾಲ - ಸಮೂಹ
 ಗಳಿಂದ, ವಿಭೂಷಿತ್ಯಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಗೃಹನೋಭ್ಯಃ - ಮಂಥನದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಉನ್ನತ

ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜಯಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಇಡುವಂತೆ
 ತನ್ನ ಎಡಗಾಲನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತ ಬಳಬಿಡುತ್ತಾನೆ ||೨|| ಮಾರುತನು ಲಂಕಾನ್ನವನಿಸಿದ ಮ
 ರುನ್ನಂದನನು ಇರುಳುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಳಸಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುಗಡೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಸಾಲಾ
 ಗಿಕಟ್ಟಿರುವ ಪುಷ್ಪಸ್ತುಬಕದಿಂದ ಮುತ್ತುಗಳಿಗೆಂಜಿಸುವ ಮುಖವಾಗಿರುವ ದೊ
 ಡ್ಡ ಹಾದಿಯನ್ನುಹಿಡಿದು ಆ ಮಹಾಪುರದ ಸೂರ್ಯನು ಬಿಡುಗಡೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆನು||
 ಆನಗರದೊಳಗೆ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸರು ಕೇಕೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಬಿಡುಗಡೆನು||
 ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯಗಳ ರವ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು. ಸುಧಾ ಲೇಪ
 ದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಐರಾವತದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ, ವಜ್ರಮಂಥನ ಕೈಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿವೇದನ-ಬಲು
 ಅಂದವೆನಿಸಿ ಮೇಘಮಂಡಲದವರೆಗೂ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಮುಖಗಳಂತೆಯೂ ಎಸೆಯುತ್ತಿರುವ

(೨) * "ಪ್ರಯಾಣಕಾಲೇಚ ಗೃಹಪ್ರವೇಶಿ ವಿನಾಹಕಾಲೇಽಪಿ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂಭ್ರಂ |

ಕೃತ್ವಾಗ್ರತಃಪುರಪ್ರವೇಶಿ ವಾಮಾನಿದಧ್ಯುಚ್ಚರಣಂ ನೃತ್ಯಕಾಲಃ ||

ಅರಸು ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಗೃಹಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ, ಮದುವೆಯೊಳಗೆ ಹನುಮಂತನುಮೇಲೆ ಕೂಡು
 ವಾಗ ಬಲದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂ, ಹಗಿಯ ಪುರದ ಬಳಹೊಗುವಾಗ ಎಡದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂ ಮೊದಲಿಡಬೇಕು
 ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೃತಿ. ರಾ||

ವಜ್ರಾಂಕುಶ ನಿಶಾಶ್ಚಕ್ಷು ವಜ್ರಜಾಲ ವಿಭೂಷಿತೈಃ |
 ಗೃಹಮೇಷೈಃ ಪುರೀ ರಮ್ಯಾ ಬಭಾಸದ್ಯೌರಿವಾಂಬುದೈಃ || ೫ ||
 ಪ್ರಜಜ್ವಾಲ ತದಾ ಲಂಕಾ ರಕ್ಷೋಗಣ ಗೃಹೈಶ್ಚ ಭೈಃ ||
 ಸಿತಾಭ್ರ ಸದೃಶೈಶ್ಚಿತ್ರೈಃ ಪದ್ಮಸ್ವಸ್ತಿಕ ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ |
 ವರ್ಧಮಾನ ಗೃಹೈಶ್ಚಾಪಿ ಸರ್ವತ ಸ್ಪವಿಭೂಷಿತಾ |
 (ಗೃಹಮುಖೈಃ ಪುರೀ ರಮ್ಯಾ ಬಭಾಸ ದ್ಯೌರಿವಾಂಬುದೈಃ) || ೬ ||
 ತಾಂ ಚಿತ್ರಮಾಲಾಭರಣಾಂ ಕಪಿರಾಜ ಹಿತಂಕರಃ |

ಗೃಹಗಳಿಂದಲೂ. ರಮ್ಯಾ-ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ, ಪುರೀ-ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ಅಂಬುದೈಃ-ಮೇಘಗಳಿಂದ,
 ದ್ಯೌರಿವ-ಶುಕಲಕ್ಷದಂತೆ. ಬಭಾಸ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು || ೫ || ಉಭೈಃ - ಮಂಗಳಕರಗಳೆನಿಸಿದವುಗಳಾಗಿ
 ಯೂ. ಸಿತಾಭ್ರ-ಬಿಳಿಯಮೇಘಗಳಿಗೆ, ಸದೃಶೈಃ - ಸಮಾನವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಚಿತ್ರೈಃ-ನಾನಾ
 ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ. (೧) § ಪದ್ಮಸ್ವಸ್ತಿಕ-ಪದ್ಮ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಎಂಬ ಹಸೆಗಳ, ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ-ಕಟ್ಟಡ
 ದತ್ತರವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ರಕ್ಷೋಗಣ-ರಾಕ್ಷಸರ ಸಮೂಹದ, ಗೃಹೈಃ - ಮನೆಗಳಿಂದಲೂ,
 ವರ್ಧಮಾನಸೃಷ್ಟೈಃ - ವರ್ಧಮಾನವೆಂಬ ಕಟ್ಟಡದ ತರಹೆಯುಳ್ಳಮನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳ
 ಲ್ಲಿಯೂ. ಸುಷಿಘೂಷಿತಾ-ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ತದಾ-ಆಮಾ
 ರುತಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜಜ್ವಾಲ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೬ || ಕಪಿರಾಜ - ವಾನರ ರಾಜ
 ನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಹಿತಂಕರಃ - ಮೇಲನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಂಜನೇಯನು, ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಜಯಸೂಚಕ
 ವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ರಾಘವಾರ್ಥಂ - ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ, ಜರಾ -

ಮನೆಗಳಿಗುಂಪಿಸಿದ ಸರವು ಗಗನದಂತೆಯೇ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿತ್ತು || ೫ || ಆ ನಗರದೊ
 ರ್ಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳನ್ನು ಪದ್ಮ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ವರ್ಧಮಾನವೊಂದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರ
 ವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳು ಬಿಳಿಯ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ
 ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳವು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಲಂಕಾನಗರಿಯು ಮೆಚ್ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು || ೬ ||
 ಕಪಿರಾಜ ಹಿತಂಕರನೂ ಶ್ರೀಮಂತನೂ ಆದ ಅಂಜನೇಯನು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ

(೧) § “ತತುಕಾಶಾ ಚತುರ್ದಾಸರಾ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಸಂಜ್ಞಿತಾ |

ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರರಹಿತಾ ಮಧ್ಯಾವರ್ತಾ ಹಯಾನನಾ |

ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರರಹಿತಾ ವರ್ಧಮಾನಾ ಧನಪ್ರದಾ |

ಪ್ರಾಗ್ಧ್ವಾರರಹಿತಾ ಸ್ವಸ್ತಿ ಕಾಶ್ಯಾ ಪುತ್ರಧನಪ್ರದಾ || ”

ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ಕೈಸಾಲೆಗಳು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ತೊಟ್ಟಿಗಳೂ ಉಳ್ಳುದಾಗಿ
 ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗೆ ಸರ್ವತೋಭದ್ರ ಎಂತಲೂ, ಪಶ್ಚಿಮ
 ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದೆ ಸಮನೆ ಗುಂಡಾಗಿರುವಂತೆ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗೆ ಹಯಾನನ ಎಂತಲೂ, ತೆಂಕಣ
 ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಧನಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವರ್ಧಮಾನ ಎಂತಲೂ, ಮೂಡಲ ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
 ಪುತ್ರಧನಸಮೃದ್ಧಿಕರವಾದ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಎಂತಲೂ ವರಾಹಮಿಹಿರ ಸಂಹಿತೆ ಎಂದು ಮು||.

ರಾಘವಾರ್ಥಂ ಚರತ್ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದದರ್ಶ ಚ ನನಂದ ಚ ||೮||

ಭವನಾ ದ್ಭವನಂ ಗಚ್ಛತ್ ದದರ್ಶ ಪವನಾತ್ಮಜಃ |

ವಿವಿಧಾಕೃತಿ ರೂಪಾಣಿ ಭವನಾನಿ ತತಸ್ತತಃ ||೯||

ಕುಶ್ರಾವ ಮಧುರಂ ಗೀತಂ ತ್ರಿಸಾಂನ ಸ್ವರಭೂಷಿತಂ |

ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಮದಸಮೃದ್ಧಾನಾಂ ದಿವಿ ಚಾಪ್ಸರಸಾ ಮಿವ ||೧೦||

ಕುಶ್ರಾವ ಕಾಂಚೇನಿನದಂ ನೂಪುರಾಣಾಂ ಚ ನಿಸ್ವನಂ ||

ಸೋಪಾನ ನಿವದಾಂಶ್ಚೈವ ಭವನೇಷು ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ||೧೧||

ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಚಿತ್ರಮಾಲ್ಯ-ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಆಭರಣಾಂ - ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ, ತಾಂ- ಆಲಂಕಾರಗರವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದನು, ನನಂದಚ- (ಶ್ರೀರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು, ಮುಂದೆ ಕೆಲಸವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಗೊಡುವುದೆಂದು) ಆನಂದಿಸಿದನು || ೮ || ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನು, ಭವನಾತ್-ಬಂದು ಮನೆಯ ದೇವಿಯಿಂದ, ಭವನಂ-ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛತ್- ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ತತಸ್ತತಃ-ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ-ಬಗೆಬಗೆಯದಾದ, ಆಕೃತಿ-ಆಕಾರಗಳೂ, ರೂಪಾಣಿ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳೂ, ಉಚ್ಛ್ರ, ಭವನಾನಿ - ಮನೆಗಳನ್ನು, ದದರ್ಶ- ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು || ೯ || ದಿವಿ-ಆಗಸದಲ್ಲಿ, ಆಪ್ಸರಸಾಮಿವ- ದಿವ್ಯಾಂಗನೆಯರ ಗಾನವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಮದಸಮೃದ್ಧಾನಾಂ - ಮದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗಿರುವ, ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ-ಅಂಗನೆಯರ, ತ್ರಿಸಾಂನ-ಎದೆ, ಕೊರಳು, ಶಿರ ಎಂಬ ಮೂರುಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಸ್ವರ-ಮಂದ್ರ, ಮಧ್ಯ, ತಾರಗಳೆಂಬ ಸ್ವರವಿಭಿನ್ನಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಂ-ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಧುರಂ- ಬಹುಹಂಪಾಗಿರುವ, ಗೀತಂ-ಸಂಗೀತಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಕುಶ್ರಾವ-ಕೇಳಿದನು ||೧೦|| ಮಹಾತ್ಮನಾಂ-ಬಹು ವೀರೈಶ್ವರ್ಯವಂತರನ್ನರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ, ಭವನೇಷು-ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಂಚೇನಿನದಂ-ಬಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಿರು ಗೆಜ್ಜೆಗಳಾದವನ್ನೂ ನೂಪುರಾಣಾಂ-ಕುಲುಕಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ವನಂ-ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಸೋಪಾನನಿವದಾಂಶ್ಚೈವ-

ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಾರಿನಡೆಯುತ್ತಾ ಚಿತ್ರಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಕುಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಗರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೮|| ಪವನಾವಾತ್ಮಜನೀಪರಿ ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಾ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಕಾರದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ||೯|| ಬರುತ್ತಾ, ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದೆಡೆಯೊಳು ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಾಂಗನೆಯರಿಗೆ ಇವ್ಯಡಿಯೆನಿಸಿರುವ ಭಕ್ತಸಿಯರ ಎದೆ, ಕೊರಳು, ಶಿರ ಎಂಬ ಮೂರುಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮಂದ್ರ, ಮಧ್ಯ, ತಾರಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಸುಂದರಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು ||೧೦|| ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮುಂದೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಸುಂದರಿಯರು ಕುಲುಕು, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮುಂದೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಸುಂದರಿಯರು ಕುಲುಕು, ಬಲುಪು, ಬಹುಪು, ಬಿನ್ನಾಪು, ಬಿನ್ನಾಪು ಮೊದಲಾದ ಸತಗರದಿಂದ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಡ್ಡಿಯಾಣದ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು, ಕಾಲಕಡಗಳ ಸವಳವೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು, ಹಂತಗಳ ಮೇಲೂರುವ ಹೆಜ್ಜೆಗಳೆದ್ದನ್ನೂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು

ಅಸ್ತೋತಿತ ನಿವಾಧಾಂಶ್ಚ ಕ್ಷೇತ್ರೇತಾಂಶ್ಚ ತತಸ್ತತಃ || ೧೧ ||
 ಕುಶ್ರಾವ ಜರತಾಂ ತತ್ರ ಮುತ್ರಾ ನೃಕ್ಷೋಗ್ಯಹೇಷುವೈ || ೧೨ ||
 ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ನಿರತಾಂಶ್ಚೈವ ಯಾತುಧಾನಾನ್ದ ದರೃಸಃ ||
 ರಾವಣಃ ಸ್ತವಸಂಯುಕ್ತಾ ಗರ್ಜತೋರಾಕ್ಷಸಾ ನಮಿ || ೧೩ ||
 ರಾಜಮಾರ್ಗಂ ಸಮಾವೃತ್ಯ ಸ್ಥಿತಂ ರಕ್ಷೋಬಲಂ ಮಹತ್ |
 ದದರೃ ವಃಧ್ಯಮೇ ಗುತ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ಚರಾಕ್ ಬಹೂಕ್ || ೧೪ ||
 ದೀಪ್ತಕಾಕ್ ಜಟಿಲಾನ್ಮಂಡಾಕ್ ಗೋಜಿನಾಂಬರ ವಾಸಸಃ |

ಮಹಡಿಗಳ ನೋವುಪದವನ್ನು ಏಕವ ಸವಗರದ ಸದ್ಗುಗಳನ್ನೂ, ಕುಶ್ರಾವ - ಕೇಳುತಬಂದನು || ೧೧ ||
 ತತಸ್ತತಃ-ಅಲ್ಲಿ, ಅಸ್ತೋತಿತ-(ಕಂತವು ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿನ) ಚಪ್ಪಳಿಗಳ (ಚಿಟಿಕೆಗಳ) ನಿವಾಧಾಂಶ್ಚ-ರಸ್ತೆಗಳನ್ನೂ, ಕ್ಷೇತ್ರೇತಾಂಶ್ಚ - ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಗಳನ್ನೂ, ಕುಶ್ರಾವ-ಕೇಳುತ ಬಂದನು || ೧೧ || (ಕುಶ್ರ-ಮುತ್ರ) ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷೋಗ್ಯಹೇಷು-ರಾಕ್ಷಸರಮನೆಗಳೊಳಗೆ, ಜಪತಾಂ-ಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರ, ಮುತ್ರಾ-ಮುನೈಜ್ಞಾರ್ಥಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಕುಶ್ರಾವ-ಅಲಿಸಿದನು || ೧೨ || ಸಃ-ಅವನುಮನು, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ-ನೇಮಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ, ನಿರತಾ-ಅಸಕ್ತರಾಗಿರುವ, ಯಾತುಧಾನಾಂಶ್ಚೈವ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ರಾವಣ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ, ಸ್ತವ-ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸಕ್ತಾ-ನಿರತರಾಗಿರುವ, ಗರ್ಜತಃ-(ಹುಂ, ಘಂ, ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಭಾಗಗಳೊಡನೆ) ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸಾನಮಿ-ರಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಸಃ-ಅವನುಮನು, ದದರ-ಮಾಡಿದನು || ೧೩ || ರಾಜಮಾರ್ಗಂ - ರಾಜಜೀವಿಯನ್ನು, ಸಮಾವೃತ್ಯ-ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಸ್ಥಿತಂ - ಸ್ಥಿತಿಯವ, ಮಹತ್- ದೊಡ್ಡದಾದ, ರಕ್ಷೋಬಲಂ - ರಾಕ್ಷಸನೇಮಿಯನ್ನು, ಮಧ್ಯಮೇ-ನಾರದ ಮುಂತಾದವರ, ಗುತ್ಯ-ಸೇವಾನಿವೇಶಿಸುವದಲ್ಲಿ (ಏಕಾಂತ) ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣನ, ಬಹೂ-ಅನೇಕವಾದ, ಚರಾ (ಗುಪ್ತಾಗಿ ಚರರ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದುಹೇಳುವ) ಗೂಢಚಾರರನ್ನೂ, ದದರ-ಮಾಡಿದನು || ೧೪ || ದೀಪ್ತಕಾ-ರುಜ್ಜದೀಪ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವವರನ್ನೂ, ಜಟಿಲಾ- ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ

ಅಲಿಸಿದನು, || ೧೧ || ಮುತ್ರಾ - ಅಲ್ಲಿ, ನಾರೀಮಾಣಿಮರ ಕೈಬೆರಳುಗಳ ಚಿಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಮಂಡಮಾಣಿ-ತಿರುಕಗೆ ಅಟ್ಟಿದಾಸ ಮೊದಲಾದ ವಿಲಾಸಗಳಲ್ಲಿನ ಕೇಕೆಗಳನ್ನೂ ಕೇಳುತ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೧ || ಅನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೊರಟುಬರುವಲ್ಲಿ-ರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ನಾನಾಧರ್ಮದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದನು || ೧೨ || ಮತ್ತು ಪಾತಮಾಣದ ವೇದಗಳನ್ನು ಆವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ನೋಡಿದನು, ರಾಕ್ಷಸೋಪ್ರವಾಹ ರಾವಣನ ವೀರೈಶಾರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಬಂಧರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಅವನ ಬಲ, ಬುದ್ಧಿ, ವಿದ್ಯೆ, ಕೀರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಸಂತೋಷವು ಉಕ್ಕಿ ಹೊಕ್ಕು ಸಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು || ೧೩ || ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯೊಳು ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸ ಭಟರು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಕಲಿತಿರುವುದನ್ನೂ, ಮಧ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಗೂಢಚಾರರನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿದನು || ೧೪ || ಇವಲ್ಲದೆ-ಮುಷ್ಟಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ದೀಪ್ತಿಯನ್ನು

ದಧೈಮುಷ್ಠಿ ಪ್ರಹರಣಾ ನಗ್ನಿಕುಂಡಾಯುಧಾಂ ಸ್ತಥಾ ||೧೫|| ||
 ಕೂಟ ಮುದ್ಗರ ಪಾಣೀಂಶ್ಚ ದಂಡಾಯುಧಧರಾನಬಿ ||೧೬||
 ಏಕಾಕ್ಷಾ ನೇಕಕಣ್ಣಾಂಶ್ಚ ಲಂಬೋದರ ಪಯೋಧರಾಃ |
 ಕರಾಳಾ ನೃಗ್ನವಕ್ತ್ರಾಂಶ್ಚ ವಿಕಟಾ ನ್ಯಾಮನಾಂ ಸ್ತಥಾ |
 ಧನ್ವಿನಃ ಖಡಿಗಶ್ಚೈವ ಶತಘ್ನೀ ಮುಸಲಾಯುಧಾಃ ||೧೭||

ಇರುವವರನ್ನೂ, ಮುಂಡಾ-ದೀಕ್ಷಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರನ್ನೂ, ಗೋಚನ-ಪಶುಚಗ್ಧ
 ವೆಂಬ, ಅಂಬರ-ವಸ್ತ್ರಗಳ, ವಾಸನಾ-ಹೊಂದಿಕೆಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ದಧೈಮುಷ್ಠಿ-(ಅನಿವೃತ್ತಿಪರಿಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ
 ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವಾಗ) ಸ್ಥೂರ್ಧೈಯ ಕಟ್ಟೆಂಬ, ಪ್ರಹರಣಾ-ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ತಥಾ-ಹಾ
 ಗೆಯೇ, ಅಗ್ನಿಕುಂಡ-(ಶತ್ರುಗಳು ರೋಗಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳಿಂದ ನಾಯಬೇಕೆಂದುಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ) ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ
 ಹಿಡಿದಿರುವ ಅಗ್ನಿಷ್ಟಿಕೆಗಳೆಂಬ, ಆಯುಧಾಃ - ಆಯುಧವುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ || ೧೫ ||
 ಕೂಟಮುದ್ಗರಪಾಣೀಂಶ್ಚ-ಕೂಟ, ಮುದ್ಗರ. ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಇರುವವ
 ರನ್ನೂ, ದಂಡಾಯುಧಧರಾಃ-ಅಬಿ - ದಂಡಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ಏಕಾಕ್ಷಾಃ - ಬಂದು
 ಕಣ್ಣಿನವರನ್ನೂ, ಏಕಕಣ್ಣಾಂಶ್ಚ - ಬಂದು ಕಿವಿಯವರನ್ನೂ, ಲಂಬ - ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ, ಉದರ-
 ಹೊಟ್ಟೆಗಳೂ, ಪಯೋಧರಾಃ-ಶ್ವನಗಳೂ ಉಳ್ಳವರನ್ನೂ ||೧೬|| ಕರಾಳಾಃ-ಭಯಂಕರರಾದವರನ್ನೂ,
 ಭುಗ್ನವಕ್ತ್ರಾಂಶ್ಚ - ಬೊಕ್ಕೆಯ ಮೋರೆಯವರನ್ನೂ, ವಿಕಟಾಃ - ಹಠದಿಣ್ಣಿಯ ಮೋರೆಯವರನ್ನೂ,

ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು, ಕೆಲವರು ಜಡೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ವಿರವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾ
 ಗಿದ್ದರು, ಕೆಲವರು ಸಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೈರಕೃತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೀಕ್ಷಾವಿಸರ್ಜ
 ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗೋಚಗ್ಧ, ವೃಗಚಗ್ಧ, ದೀಕ್ಷಾವಸ್ತ್ರ
 ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಗೆಗೇಯ ಕರ್ಮಚರಣೆಗಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವ
 ರು ಆಯಾಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಿತ್ತ, ದಭೆ ಮುಂತಾದ ಹೋ
 ಮಸಾಧನವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಅರ್ಧವೇ ವೇದೋದಿತವಾಗಿ
 ಶತ್ರುಮಾರಣಾರ್ಥವಾದ ಶ್ವೇನ (ಡೇ) ಯಾಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಹೈದ್ರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡ
 ಲಿಕೈ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಎಡಗೈಯೊಳಗೆ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಅಗ್ನಿಷ್ಟಿಕೆ (ಕುಪಟ) ಯನ್ನೂ, ಬಲ
 ದಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಲೋಹದಂಡವೇ ಮೊದಲಾದುದನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಮರ
 ಣಹಿಂಸಾಸೂಚಕವಾದ ಕ್ರೂರಮಂತ್ರ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಾಗಿರುವುದನ್ನೂ
 ನೋಡುತ ಬಂದನು || ೫|| ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೆಲರು,
 ಕೂಟ, ಮುದ್ಗರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡಿ ಯಾವ ಅಪಾ
 ಯಕ್ಕೂ ಎಡೆಯಾಗದ ಹಾಗೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರು, ಕೆಲವರು ವಿಚಿತ್ರದಂಡಪಾಣಿ
 ಗಳಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು, ಬಹುಕಣ್ಣಿನವರು ಕೆಲವರು, ಬಂದೇಕಿವಿಯವರು ಕೆಲವರು, ಬೊ
 ಜ್ಜು ಹೊಟ್ಟೆಯವರೂ, ಜೋಲಾಡುವ ಉರೋಜಗಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರತಕ್ಕವರು ಕೆಲವರು,
 ಇಂತಹವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ನಡೆದನು ||೧೬|| ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೈಚಿತ್ರವು ಹೇಳೋದರದಾ
 ಗಿದ್ದಿತು, ಕೆಲವರು ಬಹುಕ್ರೂರವಾದ ಆಕೃತಿಯನ್ನಾಂತಿದ್ದರು, ಕೆಲವರ ಮೋರಗಳು

ಪರಿಘೋತ್ತಮ ಹಸ್ತಾಂಶ್ಚ ವಿಚಿತ್ರ ಕವಚೋಜ್ಜ್ವಲಾನ್ ||
 ನಾತಿಸ್ಥೂಲಾ ನಾತಿಕೃಶಾ ನಾತಿದೀರ್ಘಾ ತಿಕ್ತಸ್ತೃಕಾನ್ ||೧೧||
 ನಾತಿಗೌರಾ ನಾತಿಕೃಪ್ಣಾ ನಾತಿಕುಬ್ಜಾ ನ್ನವಾಮನಾನ್ ||
 ವಿರೂಪಾ ನ್ನಹುರೂಪಾಂಶ್ಚ ಸುರೂಪಾಂಶ್ಚ ಸುವರ್ಚಾಃ ||
 ಧ್ವಜೇಕ ಪತಾಕಿನಶ್ಚೈವ ದದರ್ಶ ವಿವಿಧಾಯುಧಾನ್ ||೧೨||
 ಶಕ್ತಿ ವೃಕ್ಷಾಯುಧಾಂಶ್ಚೈವ ಪಟ್ಟಸಾಶನಿ ಧಾರಿಣಿ ||

ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ವಾಮನಾನ್ - ಗುಜ್ಜರಿ (ಕುಳ್ಳ) ಗಳನ್ನೂ, ಧನ್ವಿನಃ - ಬಿಲ್ಲುಳುಗಳನ್ನೂ, ಬದ್ಧಿ ನ
 ಶ್ಚೈವ-ಈಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿ-ಬಿರಂಗಿ, ಮುಸಲ-ಬನಿಕೆ ಈ ಮೊದಲಾದ, ಆಯು
 ಧಾನ್-ಆಯುಧವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ || ೧೧ || ಪರಿಘೋತ್ತಮ- ದೊಡ್ಡ ಲಾಠಿಮಂಡಿಗಳೇ, ಹಸ್ತಾಂಶ್ಚ-ಹಸ್ತ
 ದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲವನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ರ - ನಾನಾವಿಧವಾದ, ಕವಚ - ಕವಚಗಳಿಂದ, ಉಜ್ಜ್ವಲಾನ್-ದ್ರಕಾಶಿಸು
 ತರಿಸುವವರನ್ನೂ, ನಾತಿಸ್ಥೂಲಾನ್ - ಬಲು ದಪ್ಪವಾಗಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ನಾತಿಕೃಶಾನ್ - ಬಲು ಬಡವಾಗಿಲ್ಲದ
 ವರನ್ನೂ, ನಾತಿದೀರ್ಘಾನ್-ಬಲು ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಬಲು ಮೋಟಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲದವರ
 ನ್ನೂ || ೧೨ || ನಾತಿಗೌರಾನ್-ಬಲು ಬೆಳ್ಳಗಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ನಾತಿಕೃಪ್ಣಾನ್-ಬಹು ಕಪ್ಪಾಗಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ,
 ನಾತಿಕುಬ್ಜಾನ್-ಬಲು ಗೊಣಗಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ನವಾಮನಾನ್ - ಕುರುಚಾಗಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ವಿರೂಪಾನ್-
 ಕುರುಚುಗಳನ್ನೂ, ಸುರೂಪಾಂಶ್ಚ - ನಾನಾರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಸುರೂಪಾಂಶ್ಚ - ಬಹು ಸುಂದರಾ
 ಕಾರವನ್ನೂ, ಸುವರ್ಚಾಃ-ಅತ್ಯಂತ ಸುವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ||೧೨|| (ಧ್ವಜೇಕ)ಧ್ವಜವನ್ನೂ-ಧ್ವಜಗಳನ್ನೂ
 ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ಪತಾಕಿನಶ್ಚೈವ - ಇವರ ದಳಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ವಿವಿಧಾಯುಧಾನ್-
 ನಾನಾವಿಧವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಇರುವವರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ- ನೋಡುತ್ತಿರುವನು || ೧೨ ||
 (ಕಂಠ-ಮಾತ್ರ) ಶಕ್ತಿ ವೃಕ್ಷಾಯುಧಾಂಶ್ಚೈವ-ಶಕ್ತಿ, ವೃಕ್ಷ ಈ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು

ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇದ್ದವರು ಕೆಲವರು, ಬಲು ವಕ್ರಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿದ್ದ
 ರು, ಕೆಲವರೂ ಬಲು ಗುಜ್ಜರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಪಲಬರುಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಖಡ್ಗ
 ಪಾಣಿಗಳಾಗಿಯೂ ಸಿಂಹದಿರು, ಹಲಬರು ವಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿದ್ದರು,
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮುಸಲಹಸ್ತರಾಗಿದ್ದರು, ||೧೨|| ಹಾಗೆಯೇ ಪರಿಘಯುಧ ಪಾಣಿಗಳನ್ನೂ,
 ವಿಚಿತ್ರ ಕವಚಧಾರಿಗಳಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿರುವವರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಬಲು
 ತೋರವಾಗಿಯೂ, ಬಲು ಬಡವಾಗಿಯೂ, ಬಹು ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ಬಹುಕುಳ್ಳಾಗಿಯೂ,
 ಎತ್ತರವೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪ ಇಲ್ಲದೆ ಸಮವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಾನಾವಿಧದ ರಕ್ತಸರಸ್ವಿ ನಿರುಕಿ
 ಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರು ||೧೨|| ಬಹು ಬಿಳಿಪೂ, ಬಹುಕಪ್ಪು ಇಲ್ಲದೆಯೂ, ಬಹುಹೀನಾಂ
 ಗರೂ, ಬಹುವಿಕಾರಾಂಗರೂ ಆಗದೆ ಇರುವವರನ್ನೂ, ವಿಕಾರಾಂಗರನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ರ
 ವೇದಧಾರಿಗಳನ್ನೂ, ಸುಂದರರೂ ಆಗಿ ಬಹುವರ್ಚಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕವರನ್ನೂ
 ಈಜ್ಜಿಸಿದರು ||೧೨|| ಧ್ವಜಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ದಾಳಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಲವರು,
 ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲವರು, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೨|| ಶಕ್ತಿ ಹಸ್ತರು, ವೃಕ್ಷಪಾ
 ಣಿಗಳು, ಪಟ್ಟಧಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು, ||೨೦|| ಹೈವಣಿ, ಪಾಶ ಇತಾ ದಿ

ಕ್ಷೇಪಣೀ ಪಾಶಹಸ್ತಾಂಶ್ಚ ದದರ್ಮ ಸ ಮಹಾಕವಿಃ ||೨೦||

ಸ್ರಗ್ವಿಣ ಸ್ತ್ವನುಲಿಪ್ತಾಂಶ್ಚ ವರಾಭರಣ ಭೂಷಿತಾಃ ||

ನಾನಾ ವೇಷಸಮಾಯುಕ್ತಾಃ ಯಥಾಸ್ವೈರಗತಾ ಸ್ವಹೋಃ |

ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶೂಲ ಧರಾಂಶ್ಚೈವ ವಜ್ರಿಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಾಃ ||೨೧||

ಶತಸಾಹಸ್ರ ಮವ್ಯಗ್ರ ಮಾರಕ್ಷಂ ಮಧ್ಯಮಂ ಕವಿಃ |

ರಕ್ಷೋಧಿಪತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ ದದರ್ಮಂತಃ ಪುರಾಗ್ರತಃ ||೨೨||

ಇರುವವರನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಸ-ಹದಕೊಟ್ಟ - ಮೊನೆಗತ್ತಿ, ಅಶನಿ - ಅವ್ಯಮೂಲಿಯ ಆಯುಧ ಇವುಗಳನ್ನು, ಧಾರಣೀ-ಧರಿಸುವವರನ್ನೂ ||೨೦|| ಕ್ಷೇಪಣೀಪಾಶಹಸ್ತಾಂಶ್ಚ-ಕ್ಷೇಪಣಿ, ಪಾಶ - ಬಿಡಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ಸ್ರಗ್ವಿಣಃ - ಮಾಲಾಧಾರಿಗಳನ್ನೂ, ತೋಮತ್ತು, ಸ್ವನುಲಿಪ್ತಾಂಶ್ಚ - ಪರಿಮಳದಲೇ ಪವುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ವರ - ಉತ್ತಮವಾದ, ಅಭರಣ - ಬಡವೆಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಾಂಶ್ಚ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನೂ || ೨೧ || ನಾನಾವೇಷಸಮಾಯುಕ್ತಾಃ - ಇನೇಕ ವೇಷಧಾರಿಗಳನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಬಹೋ-ಅನೇಕರಾದ, ಸ್ವೈರಗತಾಃ-ಮನಬಂದಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವವರನ್ನೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣ-ಮೊನೆಯಾದ, ಶೂಲಧರಾಂಶ್ಚೈವ - ಶೂಲಾಯುಧಪಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ, ವಜ್ರಿಣಶ್ಚ-ವಜ್ರಾಯುಧ ಹಸ್ತರನ್ನೂ, ಸಃ-ಅ, ಮಹಾಕವಿಃ-ಕವಿವೀರನು, ದದರ್ಮ-ನೋಡುತ ಬಂದನು ||೨೦|| ಕವಿಃ-ಮಾಮತಿಯು, ಅನ್ತಃಪುರಾಗ್ರತಃ - ರಾಣಿಯರು ಬಾಸಗಾಡುವ ಮುಖಮುಂದೆ, ಶತಸಾಹಸ್ರಂ-ಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು, ಅವ್ಯಗ್ರಂ - ರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ, ರಕ್ಷೋಧಿಪತಿ - ರಕ್ಷಿಸರೊಡೆಯ ನಿಂದ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ - ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ, ಮಧ್ಯಮಂ - ಮಧ್ಯಮಃ-ಮೊಳೆಯಾದ, ಅರಕ್ಷಂ-ರಾಕ್ಷಸ ಬಲವನ್ನು, ದದರ್ಮ - ನೋಡಿದನು || ೨೧ || ಮಹಾಬಲಃ - ಕವಿವೀರನಾದ, ಸಃ - ಅ ಹನುಮನು,

ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಧರಿಸಿ ಇದ್ದರು ಇಂಥವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಕೆಲವರು ದಿವ್ಯಮಾಲ್ಯ ಧಾರಿಗಳಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳ ಗಂಧಲಿಪ್ತರನಿಸಿ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಸಂಶೋಭಿತರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ||೨೦|| ನಾನಾ ವೇಷಧಾರಿಗಳೂ, ಸ್ವೀಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳೂ,ತೀಕ್ಷ್ಣತರಾಯುಧ ಪಾಣಿಗಳೂ,ವಜ್ರಾದ್ರಿಯುಧಧರಣೂ ಆಗಿ ಇರತಕ್ಕ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಗುಟ್ಟಾಗಿಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು||೨೧||ಅಹಹ ! ಯಾವಿನೀಚರನಾಯಕನಾದ ರಾವಣನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಆಪನ ವಿದ್ಯೆ,ಶಕ್ತಿ,ವಿಭವ, ದರ್ಶನೀರ್ಯ, ಶಾರ್ಯ, ವಿಜಯ ವಿಖ್ಯಾತಿ,ಪ್ರಭು ಮಗತ್ವ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳು,ಇವೆಲ್ಲ ಏನುಸಾ ಮಾನ್ಯಗಳ ? ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೀರನಲ್ಲವೆ ? ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಲ್ಲವೆ ? ವರಬಲದಿಂದ ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲವೆ ? ಇಂಥವನ ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪರಿಪಾಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡುತ ಬರುತಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸದ ಜನವು ವಾಸಮಾಡುವ ಅಂತಃ ಪುರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು, ಅಲ್ಲಿ ಬಂದುಲಕ್ಷ ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಮೈಯಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎದುರುನೋಡುತ್ತ ಬಹುಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು, ಇದು ಆರಾವಣನ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಮೂಲಬಲ, ಇದು ಆನಗರದ ನಡುವೆ ಇದ್ದಿತು || ೨೧ || ಆಗಲಾ ಅಂಜನೇಯನು

ಸ ತದಾ ತದ್ಗೃಹಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾ ಹಾಟಕ ತೋರಣಂ |
 ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಿಖ್ಯಾತ ಮದ್ರಿಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ||೨೪||
 ಪುಂಡರೀಕಾವತಂಸಾಭಿಃ ಪರಿಘಾಭಿ ರಲಂಕೃತಂ |
 ಪ್ರಾಕಾರಾವೃತ ಮತ್ಯಂತಂ ದದರ್ಮ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೨೫||
 ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಪನಿಭಂ ದಿವ್ಯಂ ದಿವ್ಯ ನಾದ ವಿನಾದಿತಂ |
 ವಾಜಿಹೇಷಿತ ಸಂಘುಷ್ಪಂ ನಾದಿತಂ ಭೂಷಣೈ ಸ್ತಥಾ ||೨೬||
 ರಘೌ ರಘುನೈ ರ್ವಿಮಾನೈಶ್ಚ ತಥಾ ಹಯ ಗಜೈ ಶ್ಚುಭೈಃ |

ತದಾ-ಆಗ, ಮಹಾಹಾಟಕ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ತೋರಣಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲುಳ್ಳ. ವಿಖ್ಯಾತಂ- ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಅದ್ರಿಮೂರ್ಧ್ನಿ - ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ-ನೆಲೆ ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ನಿರಾಚರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ, ತತಃ-ಆಗೃಹಂ-ಮಂದಿರವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ || ೨೪ || ಪುಂಡರೀಕಾವತಂಸಾಭಿಃ - ಬೆಳ್ಳದ ವರೆಗಳೇ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಪರಿಘಾಭಿಃ-ಅಗಲಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಕಾರಾವೃತಂ - ಪೌಳಿಗೋಡೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಗೃಹಂ-ರಾಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು, ಅತ್ಯಂತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನವಿಟ್ಟು (ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ) ದದರ್ಮ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೫ || ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಪನಿಭಂ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವ, ದಿವ್ಯಂ-ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ದಿವ್ಯನಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಗೀತದಿಂದ, ವಿನಾದಿತಂ-ಶಬ್ದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ವಾಜಿ-ಕುದುರೆಗಳ, ಹೇಷಿತ-ಹೇಷಾರವದಿಂದ, ಸಂಘುಷ್ಪಂ-ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾದ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಭೂಷಣೈಃ-ವಿಚಿತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ, ನಾದಿತಂ-ಧ್ವನಿಗೆಯುತ್ತಿರುವ || ೨೬ || ರಘೈಃ-ತೇವುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಮಾನೈಶ್ಚ - ದೇವಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಶುಭೈಃ-ಮಂಗಳಕರಗಳೆನಿಸಿದ, ಹಯಗಜೈಃ-ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಶ್ವೇತಾಭಿಃ - ಬಿಳಿಯ ಮೋಡಗಳ, ನಿಚಯ-ಸಮೂಹಕ್ಕೆ, ಉಪವೈಃ-ಸಮಾನಗಳಾದ, ಚತುರ್ದಂತ್ರೈಃ - ಸಾಲ್ಪಕೊಂಬು (ದಂತ) ಗಳುಳ್ಳ, ವಾರಣೈಶ್ಚ -

ಸುವೇಲಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಮೆರೆಯುವ ಲಾಕಾಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ, ನಟ್ಟನಡುವೆ, ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ, ದಿವ್ಯವಾದ ಕುಂದಣಿಗಳಸವ ಕೈವಾಟದಿಂದೆಸೆಯುವ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ರಾಣಿಯರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅರಮನೆಯನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದನು ||೨೪|| ಆ ಮನೆಯಸುತ್ತಲೂ ಅಗಳೊಂದು ನೆಗಳಿದ್ದಿತು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳದ ವರೆಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಬಳಸಿರುವ ಪ್ರಾಕಾರವು ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಂಡನು ||೨೫|| ಅದು ಮೂಲೋಕದೊಡೆಯನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನ ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಪದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದಿತು, ಆಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರ ದಿವ್ಯಗಾನದಂತೆ ಆ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗಣ ಅಖಂಡವಾದ ದಿವ್ಯಾಂಗನಾದವು ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು, ಅಶ್ವಗಳ ಹೇಷಾರವವನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಸುಂದರಿಯರ ದಿವ್ಯಾಂಬರಾಭರಣಗಳ ಅಮೋಘವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಆಲಿಸಿದನು || ಮುಂದರಿದು ತುಸ ನಿರುಕಿಸಿದನು, ಅಹಹ ! ಏನ ಹೇಳೋಣ !! ಬಂದೆಡೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರಥಗಳು, ಬಂದುಕಡೆ ದಿವ್ಯವಿಮಾನಗಳು, ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳು, ಭದ್ರ

ವಾರಣ್ಯೈಶ್ಚ ಚತುರ್ದಂತೈ ಶೈತಾಭ್ರ ನಿಜಯೋಪಮೈಃ ||೨೬||

ಭೂಷಿತಂ ರುಚಿರದ್ವಾರಂ ಮತ್ತೈಶ್ಚ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ |

ರಕ್ಷಿತಂ ಸುಮಹಾವೀರೈಶ್ಚ ರಾತುಧಾನ್ಯೈ ಸ್ನಹಸ್ರಶಃ ||

ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇ ರ್ಗಪ್ತ ಮಾವಿವೇಶ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೨೭||

ಸಹೇಮ ಜಾಂಬೂನದ ಚಕ್ರವಾಳಂ

ಮಹಾರ್ಹ ಮುಕ್ತಾಮಣಿ ಭೂಷಿತಾಂಕಂ |

ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ || ೨೬ || ಮತ್ತೈಃ - ಮದಿಸಿ ಇರುವ, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ - ನಾನಾಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ
ಭೂಷಿತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಕ್ಷಿಭಿಃ - ಕಾವಲುಗಾರರಾದ, ಸುಮಹಾವೀರೈಃ - ಅಪಾರ
ವಾದ ದೇಹಬಲವುಳ್ಳ, ಯಾತುಧಾನ್ಯೈಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸಹಸ್ರಶಃ-ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಯಾಗಿ, (ತಂಡೋಪ
ತಂಡವಾಗಿ) ರಕ್ಷಿತಂ - ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟದಾದ, ||೨೭|| ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇಃ-ನಿಶಾಚರ ಸಾರ್ವಭೌಮನ, ಗು
ಪ್ತಂ - ಗೋಪ್ಯವಾದ, ರುಚಿರದ್ವಾರಂ - ಬಲು ಅಂದವಾದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ, ಆವಿವೇಶ - ಪ್ರವೇಶಿಸುತಲಿ
ದ್ದನು. ||೨೭|| ಸಹೇಮ -ಗಣಿಯ ಬಂಗಾರದಿಂದಲೂ, ಜಾಂಬೂನದ-ಜಂಬೂನದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುವ
ರ್ಣದಿಂದಲೂ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಚಕ್ರವಾಳಂ - ಮೌಳಿಗೋಡೆಯುಳ್ಳ, ಮಹಾರ್ಹ - ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ,
ಮುಕ್ತಾಮಣಿ-ಮತ್ತು ಮತ್ತು ರತುನಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತ-ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅಂಕಂ - ಬಳಭಾಗ
ವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಪರಾಥೈ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಕಾಲಾಗುರು - ಕೃಷ್ಣಾಗುರು ಗಂಧದಿಂದಲೂ,

ಗಜಗಳೂ, ಶುಭ್ರಮೇಘಗಳಂತೆ ಮೆರೆಯುವ ನಾಲ್ಕುಕೊಂಬುಗಳ ಮಂಗಳದ್ವಿಪಗಳೂ
ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೨೬|| ಆದಿವ್ಯಮಂದಿರದ ಮನೋಹರವಾದಮಹಾದ್ವಾರವು ಸರ್ವಾ
ಲಂಕಾರ ಸಂತೋಷಭಿತವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ದ್ವಾರವು ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿನ ಮದವೇರಿದ
ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ
ಬಹುಭೂಷಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು-ವೀರಾನುವೀರರಾದ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸ
ಭಟರು ದಿವ್ಯಾಯುಧ ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ, ತುಸವಾದರು ಎಚ್ಚರದಪ್ಪದೆ, ಹಗಲಿರುಳೂ ಆ
ದಿವ್ಯಭವನವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಮಹಾಭವನವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಬಳ
ಹೊಗಳು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು || ೨೭ || ದೇಶಾಂತರದ ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಂಬೂನದಿಯ
ಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುವರ್ಣದ ಮಯವಾಗಿಯೂ, ಅಪಾರವಾದಬೆಲೆಯ ವಜ್ರ,ವೈಡೂರ್ಯ,
ಗೋಮೇಧಿಕ, ಪುಷ್ಕರಾಗ, ಮರಕತ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಮುಕ್ತಾ, ಪ್ರವಾಳಾದಿ ದಿವ್ಯರತ್ನಗ
ಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠತರವೆನಿಸಿರುವಕೃಷ್ಣಾಗುರು, ದಿವ್ಯಚಂದನ,ಮೊದ
ಲಾದ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ವೆನಿಸಿದ ರಾಮನ ಅತೀಪುರವನ್ನು ಅಂತರಂಗವಾಗಿಬಳೆದೊಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೭ ||

ಪರಾರ್ಥ್ಯ ಕಾಲಾಗುರು ಚಂದನಾಕ್ಷಂ

ಸ ರಾವಣಾಂತಃ ಪುರ ಮಾವೀಶ ||೨೯||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡಃ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧಃ.

ಚಂದನ - ದಿವ್ಯ ಪರಮಳದಿಂದಲೂ, ಅಕ್ಷಂ- ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, [ತುಂಬಿರುವ] ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ-
ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು, ಅವೀಶ - ಬಳಹೊಗುತ್ತಿದ್ದನು. ||೨೯||

ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕಾಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಕಂದ||ಮಾರುತಿ ಸೀತೆಯ ಸರಸಲಿ ಮಾರಾಣಿಯ ಮಂದಿರಾಂತ ಕೈದುತ್ತಿರಲಾ |
ಮಾರಾತ್ರಿಯು ಚಂದಿರನೆಂ ಬಾರಾಜಿಪ ದೀಪವನ್ನೆ ತೋರುತೆ ಮೆರೆದಳಾ ||

ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕಾತತ್ಪರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ

ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಕ್ರೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಮೂ|| ತತ ಸ್ಸಮಧ್ಯಂ ಗತ ಮಂಶುಮಂತಂ

ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ವಿತಾನಂ ಷುಹದುದ್ಯಮಂತಂ |

ದದರ್ಶ ಧೀರ್ಮಾ ದಿವಿ ಭಾನುಮಂತಂ

ಗೋಷ್ಠೇವೃಷಂ ಮತ್ತ ಮಿವ ಭ್ರಮಂತಂ ||೧||

ಛಿಬಂ ನಮೋ ಜಾನಕೀಜಾನಯೇಕ್ಷ್ಮಾ

ಟೀ|| ಸ್ತುತತಃ - ಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಧೀರ್ಮಾ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ; ಸಃ-ಆ ಅಂಜ
ನೇಯನು, ದಿವಿ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಂ - [ಆಕಾಶದ] ಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು, ಗತಂ-ಹೊಂದಿ ಇರುವ,
[ತಾರಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ] ಮಹತ್ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ವಿತಾನಂ - ಬೆಳದಿಂಗಳ ಸಮೂಹ
ವನ್ನು, ಉದ್ಯಮಂತಂ - ಕಾರುತಲಿರುವ, [ಹರಡುತಲಿರುವ] ಭಾನುಮಂತಂ-ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಚಂದ್ರನನ್ನು

—ಶ್ರೀರಘುನಂದನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ—

ಕಂದ|| ಶಶಿಯಂದಾ ನಿಶೆಯೊಳ್ತಾ ನಶುಭಂ ತಮ ತೋಲಗಿತನ್ನು ತಾಗಸ ದೆಡೆಯೊಳ್ |

ವಿಶದ ಪ್ರಭೆಗಳ್ನಿಸಸದಂ ವೃಷ ಹಂಸ ಪ್ರಮುಖ ಶುಭ್ರ ವಸ್ತುವ ತೆರದೊಳ್ ||

ಮುಗಿಲ ಮಂಡಲದ ನಡುವೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂತೆ ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತ
ನಡೆದುಬರುವ ಉಡುರಾಜನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗೆ ಮದವೇರಿಸುತು ತಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ
ಗೂಳಿಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸತ, ಪವನನಂದನನ ನಯನ ಪದವಿಗೊಡೆಯಾದನು. ಇಂತಾರಾಣಿವಾ
ಸವನ್ನು ಜಾಣವಾದಮಾರುತಿಯು ಬಳಹೊಗುವುದು, ಸಟ್ಟಿರುಳು ಕಂಗೆಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು.

‡ ಈ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯ.

ಲೋಕಸ್ಯ ಪಾಪಾನಿ ವಿನಾಶಯಂತಂ
ಮಹೋದಧಿಂ ಚಾಪಿ ಸಮೋಧಯಂತಂ ।
ಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವಿರಾಜಯಂತಂ
ದದರ್ಶ ಶೀತಾಂಶು ಮಥಾಭಿಯಾಂತಂ ॥೨॥
ಯಾ ಭಾತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರ್ಭುವಿ ಮಂದರಸ್ಥಾ
ತಥಾ ಪ್ರದೋಷೇಷು ಚ ಸಾಗರಸ್ಥಾ ।
ತಥೈವ ತೋಯೇಷು ಚ ಪುಷ್ಕರಸ್ಥಾ
ರರಾಜ ಸಾ ಚಾರು ನಿಶಾಕರಸ್ಥಾ ॥೩॥

ಗೋಷ್ಠಿ - ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರಮುಂತಂ - ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ, ಮತ್ತಂ-ಕೊಬ್ಬಿದ, ವೃಷಮಿವ -
ಬಿಳಿಯ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು ॥ ೧ ॥ ಅಥ - ಅನೇಕ, ಲೋಕಸ್ಯ-
ಜನರ, ಪಾಪಾನಿ - ಪಾಪದ ಫಲವಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನು (ಪಾಪರೂಪವಾದ ಕತ್ತಲನ್ನು) ವಿನಾಶಯಂತಂ-
ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಹೋದಧಿಂ- ದೊಡ್ಡ ಕಡಲನ್ನೂ, ಸಮೋಧಯಂತಂ- ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರುವ,
ಸರ್ವಾಣಿ-ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ಭೂತಾನಿ-ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ವಿರಾಜಯಂತಂ, ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ, ಅಭಿಯಾಂ-
ತಂ- ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೆರಳುತ್ತಿರುವ, ಶೀತಾಂಶುಂ - ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಚಂದ್ರನನ್ನು, ದದರ್ಶ,
ಕಂಡನು ॥ ೨ ॥ ಭುವಿ - ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಮಂದರಸ್ಥಾ - ಮಂದರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ,
ಲಕ್ಷ್ಮೀ - ಕಾಂತಿಯು, ಯಾ - ಎಂಥದಾಗಿ, ಭಾತಿ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರದೋ-
ಷೇಷು - ನಿಶಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಗರಸ್ಥಾ - ಪಾಲ್ಗಡಲೊಳಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡುದಾಗಿ, ಭಾತಿ - ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾ-
ಶಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ತೋಯೇಷು - ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಪುಷ್ಕರಸ್ಥಾ - ತಾವರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ-
ಸಿರುವುದಾಗಿ, ಭಾತಿ - ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸಾ - ಆ, ಚಾರು-ಸುಂದ-
ರವಾದ, ನಿಶಾಕರ - ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಾ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಕಾಂತಿಯೂ, ರರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ॥

ಮತ್ತು - ಚಂದ್ರಮಾನಂದಾಇನ್ನಂತು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೊಡೆ ॥೧॥ ಜನರನ್ನೂ ಗಳಿಗೆ ಅವು
ದೊಂದುವಸ್ತುವನ್ನೂ ತೋರಗೊಡದೆ ಪೇಚಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಂಬ ಕಲ್ಮಷವನ್ನು
ತೊಲಗಿಸುತ್ತಲೂ, ತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವವರ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಲೂ, ತನ್ನ ಬೆಳ-
ಕನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿ ಪೇರ್ದಡಲನ್ನು ಉಕ್ಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಲೂ, ತಾನು ಸಕಲಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ
ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ಮಹೋದಾರನಾದ ಸತ್ಪರುಷನಂತೆ ಇವನು ತನ್ನವನು, ಇವನು ಹೆರ-
ರವನು ಎಂದು ತುಸವಾದರೂ ಭೇದವನ್ನೆಣಿಸದೆ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಬಂದೇಸಮವಾಗಿ
ಬೆಳ್ತುಂಗಳೆಂಬ ಹಣವನ್ನು ಬೀರಿ, ತನ್ನ ಸಂಪದವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರೆಲ್ಲಾ ಎಂದು ಇನಿ-
ಸಾದರೂ ಕೊರಗದೆ ಮೈದುಂಬಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ॥೨॥ ಈ ನೆಲದವೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳ-
ಗುವ ಮಂದರಗಿರಿಯ ಚಲುವಿಕೆಯಂತೆಯೂ, ಸಂಜೆಯಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಗೆಂಪಿನ ಹರ-
ಡಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಿನ ಅಂಗಳದ ಕಾಂತಿಯಂತೆಯೂ, ಕೊಳಗಳೊಳಗೆ ಮೆರೆಯುವ ಬೆಳ್ಳಾ-
ವರಗಳ ಅಂದದಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮೈಕಾಂತಿಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ॥೩॥ ಪುಟವಿಟ್ಟು

ಹಂಸೋ ಯಥಾ ರಾಜತ ಪಂಜರಸ್ಥಃ
 ಸಿಂಹೋ ಯಥಾಮಂದರ ಕಂದರಸ್ಥಃ |
 ವೀರೋ ಯಥಾಗ್ರಸ್ಥಿತ ಕುಂಜರಸ್ಥಃ
 ಚಂದ್ರೋಪಿ ಬಭ್ರಾಜ ತಥಾಂ ಬರಸ್ಥಃ ||೪||
 ಸ್ಥಿತಃ ಕಕುದ್ಧಾನಿವ ತೀಕ್ಷ್ಣಶೃಂಗೋ
 ಮಹಾಚಲ ಶೈಲೈತ ಇವೋಚ್ಛಶೃಂಗಃ |
 ಹಸ್ತೀವ ಜಾಂಬೂನದ ಬದ್ಧಶೃಂಗೋ
 ರರಾಜ ಚಂದ್ರಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಶೃಂಗಃ ||೫||

ಹಂಸಃ - ರಾಜಹಂಸೆಯು, ರಾಜತಪಂಜರಸ್ಥಃ - ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಂಜರದೊಳಗೆ ನೆಲೆಗೊಂಡುದಾಗಿ,
 ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, (ಭ್ರಾಜತ - ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆಯೋ) ಸಿಂಹಃ - ಮೃಗೇಂದ್ರನು, ಮಂದರ - ಮಂದರ
 ಪರ್ವತದ, ಕಂದರಸ್ಥಃ - ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡುದಾಗಿ, ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, (ಭ್ರಾಜತ-ಹೊಳೆಯುತ್ತ
 ವೆಯೋ) ವೀರಃ - ಶೂರನು, ಗರ್ವಿತ - ಕೊಬ್ಬಿದ, ಕುಂಜರಸ್ಥಃ - ಆನೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತವನಾಗಿ,
 ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, (ಭ್ರಾಜತ - ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ) ಚಂದ್ರೋಪಿ - ಆಗಸದಲ್ಲಿನ ಚಂದ್ರನೂ, ತಥಾ
 ವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಂಬರಸ್ಥಃ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ, ಬಭ್ರಾಜ - ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪|| ತೀ
 ಕ್ಷ್ಣಶೃಂಗಃ - ಮೊನೆಯಾಗಿರುವ ಕೋಡುಗುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಃ-ಇರುವ, ಕಕುದ್ಧಾನಿವ-(ಇಳಲುಳ್ಳ) ಕೊ
 ಬ್ಬಿದಗುಳ್ಳೆಯ ಹಾಗೂ, ಉಚ್ಛಶೃಂಗಃ - ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಡುಳ್ಳ, ಶೈಲಃ - ಬೆಳುಪಾದ, ಮಹಾಚಲ
 ಇವ - ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಹಾಗೂ, ಜಾಂಬೂನದ - ಬಂಗಾರದ ಕಟ್ಟ (ಗೊಲನು) ನಿಂದ, ಬದ್ಧ - ಕಟ್ಟ
 ಲ್ಪಟ್ಟ, ಶೃಂಗಃ - ದಂತವುಳ್ಳ, ಹಸ್ತೀವ - ಬೆಳೆಯ ಆನೆಯಹಾಗೂ, ಚಂದ್ರಃ - ಚಂದ್ರನೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣ-
 ತುಂಬಿದ, ಶೃಂಗಃ - ಕಳೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೫ || ವಿನಷ್ಟ - ತೊಲಗಿ
 ಹೋದ, ಶೀತಾಂತು ತುಪಾರ - ಮಂಜಿನ ಹನಿಗಳೆಂಬ, ಸಂಕಃ - ಕಲ್ಮಷವುಳ್ಳ, ಮಹಾಗ್ರಹ - ಬೃಹ
 ಸ್ಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳನ್ನ * (ಸೂರ್ಯಗ್ರಹದ) ಗ್ರಾಹ - ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ, ವಿನಷ್ಟ-ನಶಿಸಿಹೋದ,

ಶೋಧಿಸಿದ ಚೋಕ್ತ ಬೆಳ್ಳಿಯಪಂಜರದೊಳಗೆ ಬೆಳಗುವ ಅಂಚೆಯ ಹಾಗೂ,
 ಮಂದರ ಗಿರಿಯ ಗವಿಯಬಾಗಿಲಿನೊಳಗೆ ತೀವಿಯಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಸಿಂಹದಹಾಗೂ, ಮದ
 ವೇರಿದ ಆನೆಯಮೇಲೆ ಬಿಂಕದಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಘಾತವೀರನಹಾಗೂ, ನಿಶಾಕರನು ನಭೋ
 ಮಂಡಲದಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೪|| ನೀಳವೂ ಮೊನೆಯೂ ಆಗಿ, ಮಂಡ
 ಲಾ ಕೃತಿಯಿಂದ ಬಾಗಿರುವ ಕೋಡುಗುಳ್ಳುದಾಗಿ, ದೊಡ್ಡ ಇಳಲನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗುಳ್ಳ
 ಯೂ,ಮಹೋನ್ನತ ಶಿಖರವುಳ್ಳ ಹಿಮಚಲವೂ, ಬಂಗಾರದ ಕಣೆಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿಸ
 ದಂತವುಳ್ಳ ಮದಗಜವೂ, ಬೆಳಗುವಂತೆ ಸಕಲಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಕಳಾಸಿದಿಯೂ
 ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫ || ಮತ್ತು - ಆಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಜಿನಹನಿಗಳೆಂಬ

* “ಸಲಿಲಮಯ ಕಶಿನಿ ರವೇಃ ದೀಧಿತಯೋ ಮೂರ್ಛಿತಾಃ ತಮೋ ನೃಕಂ
 ಕ್ಷಪಯಂತಿ ದರ್ಶಣೋದರ ನಿಹಿತಾಃ ಮಂದಿರಸ್ಥಾಂತಃ ||” ಎಂದು ವರಾಹಮಿಹಿರಾಚಾರ್ಯ

ವಿನಮ್ರ ಶೀತಾಂಬು ತುಷಾರಪಂಕಜೊ

ಮಹಾಗ್ರಹ ಗ್ರಹ ವಿನಮ್ರಪಂಕಜಃ |

ಪ್ರಕಾಶ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಶ್ರಯ ನಿರ್ಮಲಾಂಕೊ

ರರಾಜ ಚಂದ್ರೋ ಭಗವಾನ್ ಶಶಾಂಕಃ ||೬||

ಶೀತಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯಥಾಮೃಗೇಂದ್ರೋ

ಮಹಾರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯಥಾ ಗಜೇಂದ್ರಃ |

ಪಂಕಜ - ಮಾಲಿನ್ಯವುಳ್ಳ, ಪ್ರಕಾಶ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಶ್ರಯ - ಕಾಂತಿಗಾಸರೆಯಾದ, ನಿರ್ಮಲಾಂಕಃ - ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕಳಂಕವುಳ್ಳವನೂ ಆದ, (೨) (ನೆಲದನೆಳಲುಳ್ಳ) ಮೊಲದ ಆಕಾರದ ಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳ, ಭಗವಾನ್ - ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಶಶಾಂಕಃ - ಚಂದ್ರನೂ, ರರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೬|| ಶೀತಲಂ - ಬಿಡುಮೆ ಮೇಲಿಬಾಳುವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಮೃಗೇಂದ್ರಃ - ಹಿಂಹವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಮಹಾರಣಂ - ದೊಡ್ಡ ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಗಜೇಂದ್ರಃ - ಗಜರಾಜನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ರಾಜ್ಯಂ - ಮಂಡಲಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು, ಸಮಾಸಾದ್ಯ - ಹೊಸದಾಗಿ ಪಡೆದು, ನರೇಂದ್ರಃ - ಮಹಾರಾಜನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಬೆಳಗುವನೋ, ತಥಾ - ಪ್ರಕಾರಃ - ಆವಿಧವಾದ

ಕತ್ತಲಿನ ಕಲೆಗಳೊಂದೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಬೀದಿಯನಡುವೆ ನಿಂತು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯ ಬೆಳಕು, ಮನೆಯ ಬಳಹೊಕ್ಕು ಕತ್ತಲನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವಂತೆ, ಜಲಮಯವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಕಿರೀರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಬಳಹೊಕ್ಕು ಕತ್ತಲನ್ನು ಬತ್ತಲಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಮಬ್ಬಿನಗಬ್ಬೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಕುಮುದಿನೀನಾಥನ ಕಾಮಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದವು, ಇಂತನದಳಮೆಸಿವ್ವ ಕಳೆಗಳಸೊಬಗಿನಾಸರೆಯೆನಿಸಿ, ನೊಲದಕಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ನೆಲದನೆಳಲುಳ್ಳ ಭಗವಂತನಾದದ್ವಿಜ ರಾಜನು ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು ||೬|| ಬೆಟ್ಟದನಡುವಣ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಿಡುಮೆ ಮೋಡಿಯ ಗಾಡಿಯಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಕೊಬ್ಬಿದಹಿಂಹದ ತೆರನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾರಣರಂಗದ ನಡುವೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಸಲಗನ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಭುಜಬಬದಿಂದ ಹಗೆಗಳನ್ನು

(೨) “ಅಂಕಂ ಕೇಽಪಿ ಕಶಂಕಿರೇ ಜಲನಿಭೇಃ ಪಂಕಂ ಪರಮೇನಿರೆ ಸಾರಂಗಂ ಕತಿಚಿಚ್ಛಸಂ ಜಗದಿರ ಭೂಚ್ಛಾಯ ಮೈರ್ಜ್ಞವರೇ ಇಂದ್ರೋ ಯದ್ವಲಿತೇಂದ್ರನೀಲ ರುಚಿಸಂಧ್ಯಮಂ ದರಿದ್ರಾಶ್ಚ ತತ್ಪನ್ನಂ ನಿಗಮಿತ ಮನ್ಮತಮಸಂ ಕುಕ್ಷಿಸ್ಥಮಾಚ್ಛ್ರೇಹ ||” ಏನೋಕಳಂಕ (ಕಲ್ಮಷ) ಎಂತಲೂ, ಕಡಲಿನೊಳಗಣಕೆಸರಂತಲೂ, ಜಿಂಕೆಎಂತಲೂ, ನೆಲದ ನೆಳಲು ಎಂತಲೂ, ಇಂದ್ರ ನೀಲಮಣಿಯ ಬಡಬಿಂತೆ ಚಂದ್ರನೊಳಗೆ ಕಾಣಬರುವ ಕಪ್ಪುಕಲೆಯನ್ನು ಕೆಲಕೆಲರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಚಂದ್ರನು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕತ್ತಲನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಡಿದು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಬೆಳಗೂ ತೆಳಗೂ ಇರುವ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೊಂದೆ ಆ ಕತ್ತಲು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಊಗಿ ಕುವಳಮಾನಂದ, ಇದರಲ್ಲಿ ನೆಲದ ನೆಳಲು ಎಂಬುದು ಆರೈಭಟನಮತ.

ರಾಜ್ಯಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಯಥಾ ನರೇಂದ್ರಃ
 ತಥಾ ಪ್ರಕಾಶೋ ವಿರರಾಜ ಚಂದ್ರಃ || ೭ ||
 ಪ್ರಕಾಶ ಚಂದ್ರೋದಯ ನಷ್ಟದೋಷಃ
 ಪ್ರವೃತ್ತ ರಕ್ಷಃ ಪಿಶಿತಾಶದೋಷಃ |
 ರಾಮಾಭಿ ರಾಮೇರಿತ ಚಿತ್ತದೋಷಃ
 ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಕಾಶೋ ಭಗವಾ ನೈವೋಷಃ || ೮ ||
 ತಂತ್ರೀಸ್ವನಾಃ ಕರ್ಣಸುಖಾಃ ಪ್ರವೃತ್ತಾಃ

ಬೆಳಕುಳ್ಳ, ಚಂದ್ರ-ಚಂದ್ರನೂ, (ತಥಾ-ಅವಧ ಹಾಗೆಯೇ) ವಿರರಾಜ - ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನು || ೭ ||
 ಪ್ರಕಾಶ-ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ಚಂದ್ರೋದಯ - ಚಂದ್ರನು ಮೂಡುವುದರಿಂದ, ನಷ್ಟ-ನಶಿ
 ಸಿಪ್ಪಾದ, ದೋಷಃ - ಅಂಧಕಾರ ರೂಪವಾದ ದೋಷವುಳ್ಳುದೂ, ಪ್ರವೃತ್ತ - ಹೆಚ್ಚಿದ, ರಕ್ಷಃ-ರಾಕ್ಷ
 ಸರ, ಪಿಶಿತಾಶ-ಮಾಂಸ ಭೋಜನದ, ದೋಷಃ - ದೋಷವುಳ್ಳುದೂ, ರಾಮಾಭಿರಾಮ - ಕಾಮದಿಂದ
 ಕೊಡ್ತಿದ್ದ ನಾಯಕನೇ ನಾಯಕರಿಂದ, ಕುರಿತ-ತೊಲಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ದೋಷಃ - ಪ್ರಣಯಕಲಹರೂಪವಾದ
 ದೋಷವುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ, ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಕಾಶಃ - ಸ್ವರ್ಗಸುಖಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ
 ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭಗವಾ - ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ, ಪ್ರದೋಷಃ - ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಪ್ರಾರಂ
 ಭವು, ರಾಜ - ಭಾಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು, || ೮ || ತಂತ್ರೀಸ್ವನಾಃ - ವೀಣೆಮೊದಲಾದವುಗಳ ತಂತ್ರೀನಾ
 ದಗಳು, ಕರ್ಣಸುಖಾಃ - ಶಿವಗಿಂಪಾದವುಗಳಾಗಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಾಃ - ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದವು, (ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು)
 ಸುವೃತ್ತಾಃ - ಬಳ್ಳೆಯನಡತೆಯುಳ್ಳ, ನಾರ್ಯಃ - ಹೆಂಗಸರು, ಪತಿಭಿಃ - ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರೊಡನೆ, ಸ್ವಪಂ
 ತಿ-ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ನಕ್ತಂಜರಾಕ್ಷಾಪಿ - ಇವಳುಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲಿತಿರುಗುವ

ಸದೆಬಡಿದು ಹೊಸದಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಪೊಡವಿಯಾಣ್ಣನ ತೆರದಿಂದಲೂ, ಆಗಸದೊಳ
 ಗೆ ಸಿಪಾನಾಥನು ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೭ || ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಬೆಳಕುತುಂಬಿ
 ದ್ದುದರಿಂದ ಕತ್ತಲಿನಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಿತು, ಬಲುಮಳೆಗೆಯೊಳಿದ್ದ ಚಂದಿರನ ಅಮಂದಕಾಂತಿ
 ಯಿಂದ ಸೂಕ್ತದ ರಕ್ಕಸರೂ ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಗಳೂ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲಯತೊಡಗಿದ್ದ
 ರು, ತಾರಾನಾಥನು ತಲೆದೋರುವವರಗೂ ಕಾಮಿನೀ ಕಾಮುಕರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಣ
 ಯಕಲಹವೇ ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ ಮುನಿಸುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಬೆಳ್ತಂಗಳಬೆಳಕು ಮೂಡುತ್ತ
 ಲೇ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಆಟಗಳೊಳಗೆ ನಿರಾ
 ಟಂಕವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಂತೆಲ್ಲದೋಷಗಳೂ ಅಡಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆನಟ್ಟರುಳ
 ಜಡಗು ಸಗ್ಗ ಸೂಗಕಿಮ್ಮಡಿಹಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೮ || ಅಂತೊಪ್ಪುವ ರಾತ್ರಿಯ
 ಲ್ಲಿ ಎತ್ತಕ್ಕಿವಿಗೊಟ್ಟುಕೇಳಿದರೂ ವೀಣೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳ ಇಂಪಾದ
 ಗಾನವು ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿತ್ತು, ಆ ರಕ್ಕಸರಸಿಯರೊಳಗೆ ತಮ್ಮ ಬಳ್ಳಡೆಯಿಂದ ಗರತಿಯರನಿ
 ಸಿದ ಸುಖಂಗಳಿಯರು ತಂತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೊಡನೆ ಮಲಗಿಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಮ
 ತ್ತು-ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಭಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ನಿಶಾಚರರೊಡನೆ ಹಿಂಸೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಘೋ
 ರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು || ೯ || ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಮನಗಳೊಳಗೆ

ಸ್ವಪಂತಿ ನಾಥ್ಯಃ ಪತಿಭಿ ಸ್ಸುವೃತ್ತಾಃ |
 ನಕ್ತಂಚರಾ ಶ್ವಾಪಿ ತಥಾಪ್ರವೃತ್ತಾಃ
 ವಿಹರ್ತು ಮತ್ಯದ್ಭುತ ರಾದ್ರವೃತ್ತಾಃ ||೯||
 ಮತ್ತ ಪ್ರಮತ್ತಾಸಿ ಸಮಾಕುಲಾನಿ
 ರಥಾಶ್ಯ ಭದ್ರಾಸನ ಸಂಕುಲಾನಿ |
 ವಿರಶ್ರಿಯಾ ಚಾಪಿ ಸಮಾಕುಲಾನಿ
 ದದರ್ಶ ಧೀಮಾರ್ ಸ ಕಪಿಃ ಕುಲಾನಿ ||೧೦||
 ಪರಸ್ಪರಂ ಚಾಧಿಕ ಮಾಕ್ಷಿಪಂತಿ
 ಭುಜಾಂಶ್ಚ ಪೀನಾ ನಧಿವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ |
 ಮತ್ತಪ್ರಲಾಪಾ ನಧಿಕಂ ಹ್ವಿಪಂತಿ
 ಮತ್ತಾನಿ ಚಾನೋನ್ಯಾನ್ಯ ಮಧಿಕ್ಷಿಪಂತಿ ||೧೧||
 ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಕ್ಷಾಂಸಿ ಚ ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ

ಭೂತಗಣಗಳೂ, ಅತ್ಯದ್ಭುತ. ಬಹು ಅಶ್ವೈಕರವೂ, ರಾದ್ರ-ಭಯಂಕರವೂ ಆಗಿರುವ, ವೃತ್ತಾಃ-ನಡೆ
 ಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ವಿಹರ್ತುಂ-ವಿಹಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಪ್ರವೃತ್ತಾಃ-ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು, || ೯ || ಧೀಮಾರ್-
 ಬುದಿ ಕಾಲಿಯಾದ, ಸಃ-ಆ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ಮತ್ತ - ಮದಸಾಧಕವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ,
 ಪ್ರಮತ್ತಾನಿ - ತುಂಬಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮಾಕುಲಾನಿ - ಬಲುಗದ್ದ ಲದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ,
 ರಥ-ತೇರುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಶ್ವ-ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭದ್ರ-ಅನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆಸನ - ಪೀಠಗಳಿಂದಲೂ,
 ಸಂಕುಲಾನಿ- ಪೂರ್ಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಿರಶ್ರಿಯಾಚಾಪಿ-ವೀರವಾದಗಳ ಸೊಬಗಿನಿಂದಲೂ, ಸಮಾ
 ಕುಲಾನಿ - ದೊಂಬಿಯಾಗಿರುವ, ಕುಲಾನಿ - ಮನೆಗಳನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೧೦ ||

(ತತ್ರ-ಆ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ) ಪರಸ್ಪರಂಚ - ಲನೋನ್ಯಾನ್ಯವಾಗಿ, ಅಧಿಕಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಆಕ್ಷಿಪಂತಿ-
 ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಿರುವ (ವಿನೋದಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರಾಸಂಗೀಯುತ್ಪತ್ತಿವಿರುವ), ಪೀನಾ - ಬಲಿತಿರುವ,
 ಭುಜಾಂಶ್ಚ -ಹೆಗಲುಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ - ಬಬ್ಬರಮೇಲೆಬಬ್ಬರಿಟ್ಟು ಕುಣಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮತ್ತಪ್ರಲಾ
 ಪಾ-ಕೊಬ್ಬಿನ ಹರಟೆಗಳನ್ನು, ಅಧಿವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ-ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮತ್ತಾನಿಚ-ಮದಿಸಿ ಇರುವವರನ್ನೂ

ತುಸಮದನೇರುವ ಮತ್ತುಮಿಗಿಲು ಮದನೇರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸವಿದುಬಲುಗದ್ದಲ
 ದಿಂದಿರುವ ರಕ್ತಸರ ಗುಜಗುಂಪಲನ್ನು, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲಾಳು ಗದ್ದಿಗೆ ಇವುಗಳ
 ಸಂದಣಿಯನ್ನೂ, ಮಹಾಮದ ಮತ್ತರ ವಿರವಾದಗಳನ್ನೂ, ಬಲುಜಾಣನಾದ ಮಾರುತಿಯು
 ಕಂಡುಕೇಳುತ್ತಲೂ ಒರುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೦ || ಅಲ್ಲಿನಿಂದಲೂ ಮನೋನಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಕೆಲವರು
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮೂದಲಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಿಂದುಕೊಬ್ಬಿ ಭು
 ಜಗಳನ್ನು ಕಣಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮದನೇರವಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ನುಡಿಗಳನ್ನು
 ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ತೊಳೆಸಿದ ರಸ್ತೆಗಳಾಗಿ ಕಾಣೋದ್ದು
 ಮಾಡತೊಡಗಿ ಹೆಮ್ಮೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, || ೧೧ || ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಕ್ತಸರ

ಗಾತ್ರಾಣಿ ಕಾಂತಾಸು ಚ ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ |

ರೂಪಾಣಿ ಚತ್ರಾಣಿ ಚ ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ

ದೃಢಾನಿ ಚಾಪಾನಿ ಚ ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ ||೧೨||

ದದರೈ ಕಾಂತಾಶ್ಚ ಸಮಾಲಭಂತ್ಯ

ಸ್ತಥಾ ಪರಾ ಸ್ತತ್ರ ಪುನ ಸ್ವಪಂತ್ಯಃ |

ಸುರೂಪವಕ್ತ್ರಾಶ್ಚ ತಥಾ ಹಸಂತ್ಯಃ

ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಪರಾಶ್ಚಾಪಿ ವಿನಿಶ್ಕ್ವಸಂತ್ಯಃ ||೧೩||

ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ- ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ, ಆಧಿಕ್ಷಿಪಂತಿ - ಗದರಿಸುತ್ತಲಿರುವ || ೧೧ || (ಕಿಂಚ.ಮತ್ತು) ವಕ್ಷಾ
ಸಿ - ಎದೆಗಳನ್ನು, ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ - ಅಗಲಿಸಿ, ಉಬ್ಬಿಸಿ, ಕುಣಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಗಾತ್ರಾಣಿ - ಶರೀರಗಳನ್ನು
ಕಾಂತಾಸು-ತಮ್ಮ ರಮಣೀಯರಲ್ಲಿ, ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ- ಹೇರುತಲಿರುವ, ಚತ್ರಾಣಿ - ನಾನಾವಿಧವಾದ, ರೂಪ
ಣಿ-ವೇಷಗಳನ್ನು, ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ - ವಿವರಿಸುತ್ತಲಿರುವ, (ತಾಳುತ್ತಲಿರುವ) ದೃಢಾನಿ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವ
ಚಾಪಾನಿಚ-ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ವಿಕ್ಷಿಪಂತಿ- ಟಂಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವವರೂ ಆಗಿರುವ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ-ಬಗೆಬಗೆಯ
ರಕ್ಷಿಸುವವರನ್ನು, ದದರೈ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೨ || ಕಾಂತಾಶ್ಚ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಕ್ಷಿಸಿಯರು
ಸಮಾಲಭಂತ್ಯಃ - ಪುಷ್ಪಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು, (ಪಾ|| ಸಮಾಲಪಂತ್ಯಃ- ಸರ
ಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರು) ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಪರಾಃಪುನಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಾದರೋ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ಸ್ವಪಂ
ತ್ಯಃ-ನಿಶ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಸುರೂಪವಕ್ತ್ರಾಶ್ಚ - ಸುಂದರ ಮುಖಿಸುರಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ತಥಾ-ವಿಶೇಷ
ವಾಗಿ, ಹಸಂತ್ಯಃ - ನಗೆಯೊಡ್ದರು, ಪರಾಶ್ಚಾಪಿ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರೂ, ಕ್ರುದ್ಧಾಃ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳುವವರಾ
ಗಿಯೂ, ವಿನಿಶ್ಕ್ವಸಂತ್ಯಃ-ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವವರಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು, (ವಿಶಾಖ-ಇಂತಹ ಕಾಮಿನಿ

ಎದೆಗೆ ಎದೆಯನ್ನು ಆಸಿಸುತ್ತಲೂ ತೋಳಿಗೆ ತೋಳನ್ನು ಬಿತ್ತು ತಲೂ, ಹಣೆಗೆ ಹಣೆಯನ್ನು
ತಾಡಿಸುತ್ತಲೂ ಕೊಬ್ಬಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡಸರೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಸೇರಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ
ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಬಿದ್ದು ಉರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಗೆಬಗೆಯ ವೇಷಗಳನ್ನು ತಾಳ್ದು ವಿಚಿತ್ರರೂ
ಪದಿಂದ ಕಲವರುಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಬಲವಾದಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವವರು ಕೆಲವರು, ಮುರಿ
ಯುವವರು ಕೆಲವರು, ಇಂತುನಾನಾವಿಧವಾದ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ನಿಶಾಚರರನ್ನೆ
ಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೨|| ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿರಕ್ಷಿಸಿಯರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಡಿಗೆ
ತೋಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೆಲವರು ಸರಸಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವ
ರು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೈಮಗ್ನತು ಮಲಗಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುಳರು
ವವರ ಮೋರೆಮುಗು ವೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳ ರೂಪಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಹಾ
ಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಅಂತಹಕುಚೋದ್ಯದಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಕೆಲವರುಹೂಕರಿಸಿ ಬಿರುಸಾ
ಗಿಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೩|| ಬಂದೆಡೆ ಮದಿಸಿದ ಆನೆಗಳು ಭೀಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ
ಕಿರಿಚುತ್ತಿದ್ದುವು, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತೆಂದು ತೇಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಯಾಗಿ ಕೆಲವ
ರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಕೇಮಂದಿ ಮಹಾವೀರರು ಅಹಹಾ ! ನಮ್ಮೊಡನೆ
ಬಡಿದಾಟಕ್ಕೆ ಬರಬಲ್ಲ ಮಲ್ಲರೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿದ್ದರು,

ಮಹಾಗಜೈಶ್ವಾಸಿ ತಥಾ ನದದ್ಭಿಃ
 ಸುಪೂಜಿತೈಶ್ವಾಸಿ ತಥಾ ಸುಸದ್ಭಿಃ |
 ರರಾಜ ವೀರೈಶ್ಚ ವಿನಿಶ್ಚಯಸದ್ಭಿಃ
 ಹೃದೋ ಭುಜಂಗೈ ರಿವ ನಿಶ್ಚಯಸದ್ಭಿಃ ||೧೪||
 ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನಾ ರುಚಿರಾಭಿಧಾನಾ
 ಸಂಶ್ರದ್ಧಧಾನಾ ಜಗತಃ ಪ್ರಧಾನಾ |
 ನಾನಾವಿಧಾನಾ ರುಚಿರಾಭಿಧಾನಾ
 ದದರ್ಶ ತಸ್ಯಾಂ ಪುರಿ ಯಾತುಧಾನಾ ||೧೫||
 ನನಂದ ದೃಷ್ಟಾ ಸ ಚ ತಾ ಸುರೂಪಾ
 ನಾನಾಗುಣಾ ನಾತ್ಮಗುಣಾ ನು ರೂಪಾ |

ಯರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೪ || ತಥಾ - ಏಕಫಲವಾಗಿ, ನದದ್ಭಿಃ - ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ
 ಲಿರುವ, ಮಹಾಗಜೈಶ್ವಾಸಿ-ದೊಡ್ಡ ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಥಾ-ಜಾಗೆಯೇ, ಸುಪೂಜಿತೈಃ - ಅನ್ನಮಾನಾದಿ
 ಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ, ಸುಸದ್ಭಿಃ - ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವವರಿಂದಲೂ, ವಿನಿಶ್ಚಯಸದ್ಭಿಃ - ತಮಗೆ ಸಮಾನ
 ವೀರರಿಲ್ಲೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಲಿರುವ, ವೀರೈಶ್ಚ - ಶೂರರಿಂದಲೂ, (ಲಂಕಾ-ಲಂಕೆಯು,) ನಿಶ್ಚಯ
 ಸದ್ಭಿಃ-ಖುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಲಿರುವ, ಭುಜಂಗೈಃ-ಸರ್ಪಗಳಿಂದ, ಹೃದಇವ-ದೊಡ್ಡ ಮಡುವು, (ಪಾತಾಲವು)
 ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ರರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೧೪ || (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ಸಃ- ಅಂಜನೇಯನು)
 ತಸ್ಯಾಂಪುರಿ-ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನಾ - ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ರುಚಿರಾಭಿಧಾನಾ - ಸವಿ
 ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವ, ಸಂಶ್ರದ್ಧಧಾನಾ - ಧರ್ಮಕರ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳ (ಆಸ್ತಿಕರಾದ) ಜಗತಃ-
 ಲೋಕದೊಳಗೆ, ಪ್ರಧಾನಾ - ಹೆಸರವಾಸಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯರೆನಿಸಿದ, ನಾನಾವಿಧಾನಾ - ನಾನಾಕರ್ಮಗಳ
 ಲಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ, ರುಚಿರಾಭಿಧಾನಾ - ಮನೋಹರನಾಮಗಳುಳ್ಳ, ಯಾತುಧಾನಾ - ರಾಕ್ಷಸ
 ರನ್ನು, ದದರ್ಶ-ಕಂಡನು. || ೧೫ || ಸಚ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸುರೂಪಾ - ಮಂಗಳರೂಪವುಳ್ಳ,

ಇಂತಪಾರಸಂಭವದಿಂದ ಲಂಕೆಯು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ
 ಯೂ,ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಪಾತಾಲದಂತೆಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೧೪||ಆ
 ಪಲಾಶನರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ಬಹುಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು, ಕೆಲವರು ಬಳ್ಳಿಯನುಡಿಗಳನ್ನಾಡತಕ್ಕ
 ವರು, ಕೆಲವುಮಂದಿ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಕೆಯು
 ಳ್ಳವರಾಗಿ ಆಸ್ತಿಕರೆನಿಸಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಲೋಕದೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿ
 ದ್ದರು. ನಾನಾರೀತಿಗಳಿಂದ ಕೆಲವರಿದ್ದರು. ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ
 ಕೆಲವರಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಆಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಇಂತವರೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೫|| ಮಹಾ
 ವೀರನಾದ ಆ ಯಾರುತಿಯು ಅದನಾದರೂಪುಳ್ಳ, ಸುಗುಣಸಂಪನ್ನರಾದ, ಗುಣಾನುಗುಣ
 ವಾದ ಸಾಂದರ್ಭವುಳ್ಳ, ಗುಣಸಾಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾದ ಬಳ್ಳಿಯ ನಡತೆಯೂ ಉಳ್ಳ ಮತ್ತು
 ಮಹಾಪ್ರಕಾಶದಿಂದಿರುವ,ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಕಾಶವೂ ಉಳ್ಳವರನ್ನೂ,ಇಂಥವರನ್ನಲ್ಲದೆ ವಿಚಿ
 ತ್ರವಿಕಾರರೂಪುಳ್ಳ ಮತ. ಕೆಲವರನ್ನೂ ಈಕ್ಷಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೬|| ತದನಂತರ

ವಿದ್ಯೋತಮಾನಾನ್ ಸತದಾನುರೂಪಾನ್
 ದದರ್ಶ ಕಾಂಕ್ಷಿಚ್ಛ ಪುನ ರ್ವಿರೂಪಾನ್ ||೧೬||
 ತತೋ ಪರಾರ್ಹಾ ಸ್ಸುನಿಕುಧಭಾವಾ
 ಸ್ತೇಷಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯ ಸ್ತತ್ರ ಮಹಾನುಭಾವಾಃ |
 ಪ್ರಿಯೇಷು ಪಾನೇಷು ಚ ಸಕ್ತಭಾವಾ
 ದದರ್ಶ ತಾರಾ ಇವ ಸುಪ್ರಭಾವಾಃ ||೧೭||
 ಶ್ರಿಯಾ ಜ್ಯಲಂತೀ ಸ್ತ್ರಪಯೋ ಪಗೂಢಾ
 ನಿಶೀಥ ಕಾಲೇ ರಮಣೋಪಗೂಢಾಃ |

ನಾನಾಗುಣಾಃ-ವಿಚಿತ್ರಗುಣಗಳುಳ್ಳ, ಆತ್ಮಗುಣಾನುರೂಪಾಃ - ತಮ್ಮ ಗುಣವನ್ನು ನುಸರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ
 ವೇದವುಳ್ಳ, ತಾಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ನನಂದ - ಸಂತೋಷಿಸಿದನು, ಸಃ-ಆಮಾ
 ರುತಿಯು, ತದಾ - ಆಗ, ವಿದ್ಯೋತಮಾನಾಃ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ಸುರೂಪಾಃ-ಉತ್ತಮಸೌಂದರ್ಯ
 ವುಳ್ಳ, ಕಾಂಕ್ಷಿತ್-ಕೆಲವರನ್ನೂ, ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ - ಮತ್ತೆಕೆಲವರಾದ, ವಿರೂಪಾಃ-ಕುಂದೂರಿಕೊಳ್ಳಿಸಿ, ದದರ್ಶ -
 ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೬ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ಮಾರ್ಹಾಃ- ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
 ಅಭರಣಗಳುಳ್ಳ, ಸುನಿಕುಧಭಾವಾಃ - ಬಹುಪರಿಕುಧ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಮಹಾನುಭಾವಾಃ - ಒಳ್ಳೆಮ
 ನತೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ, ಪ್ರಿಯೇಷು - ವಲ್ಲಭರಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾನೇಷು - ಪಾನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಯೂ, ಸಕ್ತಭಾವಾಃ - ಆಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ತಾರಾಇವ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳಹಾಗೆ, ಸುಪ್ರಭಾವಾಃ -
 ಸಚರಿತ್ರಗಳುಳ್ಳ, ತೇಷಾಂ-ಆ ರಾಕ್ಷಸರ, ಸ್ತ್ರಿಯಃ-ಅಂಗನೆಯರನ್ನು, ದದರ್ಶ-ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೭ ||
 ಶ್ರಿಯಾ-ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಜ್ಯಲಂತೀಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವವರನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರಪಯಾ-ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ, ಉಪ
 ಗೂಢಾಃ - ಕೂಡಿದವರನ್ನೂ, ನಿಶೀಥಕಾಲೇ - ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ರಮಣೋಪಗೂಢಾಃ - ವಲ್ಲಭರೊಡನೆ
 ಸಹಿತರಾದವರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, ಕುಸುಮೋಪಗೂಢಾಃ - ಹೂವಿನರಾಶಿಯೊಳಗಿರುವ,
 ವಿಹಂಗಾಯುಧಾಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಪ್ರಮದೋಪಗೂಢಾಃ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಹರ್ಷದಿಂದೊಡ
 ಗೂಡಿರುವ, ಕಾಂಕ್ಷಿತ್- ಮತ್ತೆಕೆಲವರನ್ನು ಸುಂದರಿಯರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೮ ||

ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ನಿಶಾಚರರು ನಡೆ, ನುಡಿ, ಮನ, ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಕುಧವಾದ
 ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಂತೆ ಇವರ ಹೆಂಡತಿಯರೂ ಪತಿವ್ರತಾ
 ಶಿರೋಮಣಿಯರೆನಿಸಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ತಂತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಾನಾಸನ ಭೋಜನಗ
 ಳಲ್ಲಿ ಆನುರಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಶಾಗ್ರ
 ಬುದ್ಧಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯಸಿ- ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿರುವ ಗುರುತುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮತಿಯಾದ
 ಸೀತೆಯು ಅವಳೆಯಲ್ಲಿ, ಅವಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಇರಬಹುದೋ ಎಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂ
 ದನೋಡುತ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೬|| ಆ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮೀಪವಾದನು ಉ
 ತ್ತಮವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತವ್ವ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂ
 ಡು ಹುದುಗಿ ಮಲಗಿರುವ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಹೆಗಸರನ್ನು ಕಂಡನು, ತಂತಮ್ಮ ವಲ್ಲಭರೊಂದಿ
 ಗೆ ಸೇರಿ ಅಡಗಿ ಕುಸುಮಾಡಿರುವವರನ್ನೂ ನೋಡಿದನು, ಮತ್ತು ಹೂವಿನರಾಶಿಯೊಳಗೆ

ದದರ್ಶ ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ವಮದೋಪಗೂಢಾ
 ಯಥಾ ವಿಹಂಗಾಃ ಕುಸುನೋಪಗೂಢಾಃ ||೧೧||
 ಅನ್ಯಾಃ ಪುನರ್ಹರ್ವ್ಯ ತಲೋಪವಿಷ್ವಾಃ
 ತತ್ರ ಪ್ರಿಯಾಕೇಷು ಸುಖೋಪವಿಷ್ವಾಃ |
 ಭರ್ತುಃ ಪ್ರಿಯಾ ಧರ್ಮಪರಾ ನಿವಿಷ್ವಾ
 ದದರ್ಶ ಧೀಮಾನ್ ಮದನಾಭಿವಿಷ್ವಾಃ ||೧೨||
 ಅಪ್ರಾಪ್ಯತಾಃ ಕಾಂಚನ ರಾಜಿವರ್ಣಾಃ
 ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ವರಾರಾಧ್ಯ ಪನೀಯಾ ವರ್ಣಾಃ |
 ಪುನಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚಿ ಚ್ಛಲಹೃತ್ ವರ್ಣಾಃ
 ಕಾಂತಪ್ರಹೀಣಾ ರುಚಿರಾಂಗವರ್ಣಾಃ ||೧೩||
 ತತಃ ಪ್ರಿಯಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನೋಭಿರಾನಾಃ

ಧೀಮಾನ್-ಬುದ್ಧಿ ವಂತನಾದ ಆಜ್ಞೇಯನು, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ಹರ್ಮ್ಯತಲ - ಉಪರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಉಪ
 ವಿಷ್ವಾಃ-ಕುಳಿತಿರುವ, ಅನ್ಯಾಃಪುನಃ-ಮತ್ತೆಕೆಲವರನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಾಕೇಷು. ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ತೊಡೆಗಳ
 ಮೇಲೆ, ಸುಖೋಪವಿಷ್ವಾಃ - ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವವರನ್ನೂ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಾಃ-ಪ್ರೀತಿಪಾ
 ತ್ರರಾದವರನ್ನೂ, ಧರ್ಮಪರಾಃ - ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಕ್ತರಾಗಿ, ನಿವಿಷ್ವಾಃ - ಕುಳಿತಿರುವವರನ್ನೂ, ಮದನಾ
 ಭಿವಿಷ್ವಾಃ-ಕಾಮಾತುರರಾಗಿರುವವರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು || ೧೧ || (ಕುತ್ರಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಂದು
 ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ) ಕಾಶ್ಚನ - ಕೆಲವರು, ಅಪ್ರಾಪ್ಯತಾಃ - ಮೇಲುಸರಗಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರು, ಕಾಶ್ಚನ-ಮತ್ತೆಕೆಲ
 ವರು, ಕಾಂಚನರಾಜಿವರ್ಣಾಃ - ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರು, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಇನ್ನುಕೆಲವರು,
 ಪರಾರ್ಥಾಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜಾತಿಯವರು, (ಬಳ್ಳೆಯ ಹುಟ್ಟುಣಕೆ) ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಬೇರಕೆಲವರು, ತಪ
 ನಿಯವರ್ಣಾಃ - ಕುಂದಣದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರು, ಪುನಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಇನ್ನುಕೆಲವರಾದರೂ, ಚಲಹೃತ್ವ
 ಣಾಃ - (ವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ) ಚಂಪ್ರನಂತೆ ಬಿಡುಬಿಡುಪಡುವವರು, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಇತರರು, ರುಚಿರಾಂಗ
 ವರ್ಣಾಃ - ಮನೋಹರವಾದ ಅಂಗಸಾಂದರ್ಭವುಳ್ಳವರಾದರೂ, ಕಾಂತಪ್ರಹೀಣಾಃ - ಪತಿಸಾನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದ
 ವರಾಗಿದ್ದರು || ೧೨ || ತತಃ - (ಒಳಿಕೆ ವ. ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ) ಸಃ - ೪, ಹರಿಪ್ರವೀರಃ - ಕವಿವೀರನು,
 ಪ್ರಿಯಾನ್-ವಲ್ಲಭರನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ-ಹೊಂದಿ, ಮನೋಭಿರಾನಾಃ-ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಪ್ಪುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ,

ಕಲೆತಿರುವ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಮದೋನ್ಮತ್ತರೂ, ವ.ಹಾ ಸಂತೋಷಭರಿತರೂ ಆಗಿ, ತಮ್ಮ
 ಪ್ರಾಣಕಾಂತರೊಡನೆ ಬೆರೆದು ಅಡಗಿ ಮಲಗಿರುವ ಕೆಲವರನ್ನು ಕೋನುಲಾಂಗಿಯರನ್ನೂ
 ಈಚ್ಛಿಸಿದನು ||೧೧|| ಆ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಮಹಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿದ್ದವರು ಕೆಲ
 ವರು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕಾಂತರ ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರಗಂದದಿಹ ಹಾಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು
 ಕೆಲವರು, ಪ್ರಿಯಪತಿಯರೊಡನೆ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು, ಮದನಾವೇ
 ಶದಿಂದ ಮೈಮರತಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು, ಹೀಗಿರುವವರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು
 ಹಾಯನೋಡುತ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೨|| ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಮೇಲಣಸರಗಿಲ್ಲದವರಾಗಿ
 ಸುಂಗಾರಧಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಬಣ್ಣದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀ

ಸುಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರಸಮಿಹ್ಯರಾಮಾಃ |

ಗೃಹೇಷು ಹೃಷ್ಯಾಃ ಪರಮಾಭಿ ರಾಮಾ

ಹರಿಪ್ರವೀರ ಸ್ತ ದದರ್ಶ ರಾಮಾಃ ||೨೦||

ಚಂದ್ರಪ್ರಕಾಶಾಶ್ಚ ಹಿ ವಕ್ರಮಾಲಾ

ವಕ್ರಾಕ್ಷಿ ಪಕ್ಷ್ಮಾಶ್ಚ ಸುನೇತ್ರಮಾಲಾಃ |

ವಿಭೂಷಣಾನಾಂ ಚ ದದರ್ಶ ಮಾಲಾ

ಶೃತಹೃದಾನಾ ಮಿವ ಚಾರುಮಾಲಾಃ ||೨೧||

ನ ತ್ವೇನ ಸೀತಾಂ ಪರಮಾಭಿಜಾತಾಂ

ಸುಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತಾಃ. ಪರಮಪ್ರೇಮದಿಂದ ಬಡಗೂಡಿ ಇರತಕ್ಕ, ರಾಮಾಃ. ಸುಂದರಿಯರನ್ನೂ, ಪ್ರಸಮಿಹ್ಯ-ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಗೃಹೇಷು - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೃಷ್ಯಾಃ - ಬಹು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಪರಮಾಭಿರಾಮಾಃ - ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವ, ರಾಮಾಃ - ಕಾಮಿನಿಯರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ಅವರೊಳಿಸಿದನು || ೨೦ || ಚಂದ್ರಪ್ರಕಾಶಾಃ - ಚಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ವಕ್ರಮಾಲಾಶ್ಚ - ಮುಖಗಳ ಸಾತ್ಕಗಳನ್ನೂ, ವಕ್ರಾಕ್ಷಿಮಾಲಾಃ - ಡೊಂಕಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಕೋರೆಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ, ಸುನೇತ್ರಮಾಲಾಃ - ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕ್ರೇಣಿಗಳನ್ನೂ, ವಿಭೂಷಣಾನಾಂ - ಆ ಅಂಗನೆಯರು ಧರಿಸಿ ಇರುವ ದಿವ್ಯಭರಣಗಳ, ಮಾಲಾಶ್ಚ - ಅವಳಗಳನ್ನೂ, ಶತಹೃದಾನಾಂ - ಮಿಂಚುಗಳ, ಚಾರುಮಾಲಾಃ - ಅಂದವಾದ ರೇಖೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವ ಹಾಗೆ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು || ೨೧ || ಪರಮಾಭಿಜಾತಾಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹುಟ್ಟಿನ ತರಹೆಯುಳ್ಳವಳಿಗಿಯೂ, ಪತಿ - ಸದಾಚಾರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತ - ಇರುವ, ರಾಜಕುಲ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, (ಎಂತದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಜಾತಾಂ - ಬೆಳವಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಸಾಧುಜಾತಾಂ - ಅಂದವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಇರತಕ್ಕ, ಪ್ರಪ್ತಲಿಂಗಾಂ - ಹೊರವಾಗಿ ಅರಳಿರುವ

ಯರು ಕುಂದಣದಂತೆ ಮೆರೆಯುವಶರೀರದ ಸೊಬಗುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಾದ ರೋಕಪ್ಪಿನಿಂದ ಬೆರೆತಿರುವ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದವರಾಗಿ ವಿರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಹಾರ ವಿಶೇಷದಿಂದ ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಗಗಳ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ||೨೦|| ಒಳಕ-ಪ್ರಿಯಭರತರನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮನೋಹರರಾಗಿರುವವರು, ಬಹು ಪ್ರೀತಿಸಂಪನ್ನರು, ಹರ್ಷಪರವಶರು, ಆನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿರುವವರು, ಪ್ರೇಮಭರಿತರೂ ಆಗಿ ಬಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಬಹುಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ವೀರಹನುಮನಾ ಲೋಕಿಸಿದನು||೨೧|| ಬಗೆಬಗೆಯತೆರೆದಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಮಾನಿನಿಯರ ಮುಖಗಳ ಸಾಲು, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರರ ಸಾಲಿನಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ವಕ್ರವಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಕೋರೆಯಾದ ನೋಟಗಳೂ, ಡೊಂಕಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಗುಂಡಾಗಿ ಬಳಬಾಗಿರಿದ ರವೈಗಳೂ, ಅರೆ ಮುಗಿದ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕಂಗೆಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಸಾಲಾಗಿಯೂ ನೆಲೆಯಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ ಮಿಂಚುಗಳಂತೆ ಘಳಘಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯರ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಹಾಕಿರುವ ರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಬೆಳಕು ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟವನ್ನು ತಟ್ಟಿನ ತಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೧|| ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಪವನಾನಂದನನು ಯದ್ವಪಿ ಲಕ್ಷ್ಮಾಂತರ ಮಾರದಿ

ಪಥಿ ಸ್ಥಿತೇ ರಾಜಕುಲೇ ಪ್ರಜಾತಾಂ ।

ಲತಾಂ ಪ್ರಪುಲ್ಲಾಮಿವ ಸಾಧುಜಾತಾಂ

ದದರ್ಶತನ್ವೀಂ ಮನಸಾ ಭಿಜಾತಾಂ ॥೨೩॥

ಸನಾತನೇ ವರ್ತುನಿ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಾಂ

ಲತಾಮಿವ - ಎಳೆಬಳ್ಳಿಯಂತಿರತಕ್ಕ, (ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ) (೧) ಮನಸಾಭಿಜಾತಾಂ - ಅಯೋ ನಿಜವಾದ (ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ) ಅವತರಿಸಿ ಇರುವ, ತನ್ವೀಂ - ಕೃಪಾಂಗಿಯಾಗಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಜಾನ ಕಿಯನ್ನಾದರೋ, ಸೈವದರ್ಶ - ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ ॥ ೨೩ ॥ ಸನಾತನೇ - ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿ ಕುಡ್ಡವಾದ, ವರ್ತುನಿ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಾಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ರಾಮೇಕ್ಷಣಾಂತಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮನೋ ನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳ, ಮದನಾಭಿವಿಷ್ಟಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ

ಸುಂದರಾಂಗಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಬಂದನು, ಆದರೇನು ? ಏನೂಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಏತಕ್ಕಂದರೆ-ಬಲು ಮುದ್ದಾದ ಹುಟ್ಟು, ಗುರುದೇವತಾ ವಿಶ್ವಾಸ, ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳು, ಸದಾಚಾರಸಂಪತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಮಾಹಾ ರಾಜನಾದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳವಳಿಗೆ, ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಜನದಂತಹ ಜನ್ಮವಲ್ಲ, ಗರ್ಭ-ಜನ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ, ಅರಳಿ ಹೊರವಾಗಿ ಬಲುಸೊಂಪಿ ನಿಂದ ಬೆಳೆದ ಬಹು ಅಂದವಾದ ಹುಟ್ಟಿನ ಕೋಮಲವಾದ ಲತೆಯಂತೆ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯ, ಮಾನಸಿಕ ಸೃಷ್ಟಿ, ಇಂತು ಅಸುಮಿತ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಭಾಸಮಾನಳಾದ ಜನಕನಂದಿನಿಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ, ॥ ೨೩ ॥ ಬಹುಪುರಾತನಕಾಲದಿಂದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ

(೧) “ಯಸ್ಮಾ ಪ್ರೃಥರ್ಷಿತಾ ಚಾಹಂ ಅಪಾಸು ಚಾಪ್ಯನಾಥವತ್ ।

ತಸ್ಮಾತ್ ತವ ವಧಾರ್ಥಂ ವೈ ಉಪ್ರತ್ಯೇಹಂ ಧ್ರುವಂ ಪುನಃ ॥ ” ಉತ್ತರಕಾಂಡ.

ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿ ಪುತ್ರನಾದ ಕುಶಭೃಜನು ವೇದಪಾಠಮಾಸುತಿಯಾಗ ಬಾಯೊಳಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೆಬಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಬಿಂದುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೇದವತಿಯು ಅಯೋನಿಜನಾರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ವರಿಸುವೆನೆಂದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ರಾವಣನು ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವಂತೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದನು, ಅದಕ್ಕೆ ಆಕೆ—ಎಲಮೂಢಾ! ನಾನು ಪಾಪರಹಿತಳಾದರೂ ನನ್ನ ಸದುದ್ದೇಶವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನಾಥಳೆಂದು ನೆನೆದು ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ, ಆದಕಾರಣ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಅವತರಿಸುವೆನು ಎಂದು ಕುಳಿತಳಳು. ಇದರಿಂದ ನಾವು ಹಿಂದೆ ನೂಟಿಸಿ ಇರುವಂತೆ ರಾವಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಮತ್ತು :—“ ಮೂರ್ಜಿವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಾಡಿಕೊಳಗೆ ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದು, ಹಿರಿದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಅತ್ತಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ರಾವಣನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಬಯ್ಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಸೀತಾಕೃತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋದ ” ಎಂದು ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣು ಸಂಪ್ರದಾಯಗ್ರಂಥವು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮ| ಸ ೨, ಕೊಲ್ಲಿ ೧.

ರಾಮೋಕ್ಷಣಾಂ ತಾಂ ಮದನಾಭಿವಿಷ್ಣ್ವಾಂ ।

ಭರ್ತು ರ್ತನ ಶ್ರೀಮ ದನುಪ್ರವಿಷ್ಣ್ವಾಂ

ಸ್ತ್ರೀಭ್ಯೋ ವರಾಭ್ಯಶ್ಚ ಸದಾ ವಿಶಿಷ್ಣ್ವಾಂ ॥ ೨೪ ॥

ಉಷ್ಣಾದಿ ತಾಂ ಸಾನುಸೃತಾ ಸ್ತಕಂಠೀಂ

ಪುರಾ ವರಾರೋತ್ತಮ ನಿಷ್ಕಕಂಠೀಂ ।

ವ್ಯಾಪೋಹವ್ಯಕ್ತ, ಭರ್ತುಃ - ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲಭನ, ಶ್ರೀಮತ್ - ತನ್ನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುರಕ್ತವಾದ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಅನುಪ್ರವಿಷ್ಣ್ವಾಂ - ಬಳಹೊಕ್ಕಿರುವ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ವರಾಭ್ಯಃ - ಶ್ರೀಪ್ರೀತರನಿಸಿದ, ಸ್ತ್ರೀಭ್ಯಶ್ಚ - ಸತಿಯಾಗಂತಲೂ, ವಿಶಿಷ್ಣ್ವಾಂ - ವಿಶೇಷಗುಣವತಿಯನಿಸಿದ, ॥ ೨೪ ॥ ಉಷ್ಣಾದಿ ತಾಂ - (ಪತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ ಸಂತಾಪದಿಂದ) ತಪ್ಪಳಾದ, ಸಾನುಸೃತಾಸ್ತ - ಹರಿದುಬರುವ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಕಂಠೀಂ - ಕೊರಳುಳ್ಳ, ಪುರಾ - ಮೊದಲು ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಇರುವಾಗ, ವರಾರೋತ್ತಮ - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ, ನಿಷ್ಕಕಂಠೀಂ - ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಪದಕದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ

ಬಂದಿರುವ ಸುದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ, ಸರ್ವಧನವೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನವರತಾಸಕ್ತಿ, ಅಮಹಾನುಭಾವನೊಡನಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಮ, ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭಿರಾಮ ನೆನಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಾದ ಆರಾಮನಮನವನ್ನೇ ಹೊಕ್ಕಿರುವುದು, ಪತಿಭಕ್ತಿ, ಪತಿಸೇವೆ, ಪತಿಮನೋನುಸರಣ, ಪತ್ಯಾಪ್ತವರಿಪಾಲನ, ಪತಿಯಲ್ಲಿಸಕಲದೇವತಾಬುದ್ಧಿ, ಪತಿಯೇ ಸರ್ವಸ್ವಮೆಂಬ ಸಂತತಭಾವನೆ, ಇತ್ಯಾದಿಸುಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸರ್ವಸುಮಾಗಲಿಯಾಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೀಪ್ರೀತನಿಸಿದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ॥ ೨೪ ॥ ಅಹಹ ! ಅಯ್ಯೋ !! ಬಹುಕಷ್ಟ !!! ತುಸ ನೆನೆವರೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ

ಮತ್ತು:— “ ದೇವ್ಯಾ ಸ್ವಮಿಹ ವ್ಯಥಾರಾಣಿ ಆಸಸಾದ ಸಾದೃಶ್ಯತಾಮಗಮ ದಪ್ಯವಿಷ್ಯ ಹೃಕಶ್ಚಿಃ । ಸೃಷ್ಟ್ಯವೃತ್ತನಃ ಪ್ರತಿಹೃತಿಂ ಪ್ರಯಯಾಚ್ಚಘ್ರಂ ಕೈಲಾಸ ಮರ್ಚಿತ ಪದಾ ನೃವಸ ಚೈವಾಭ್ಯಾಂ ॥ ” ಸೀತಾಪಹಾರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ-ರಾವಣನು ಸೀತೆಯಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಆಕೆ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು, ಮತ್ತು ಆಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಆದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂದು ಮುಖಾಂತರ ನಿರ್ಣಯ. ಮತ್ತು-ಅಲ್ಲಿಯೇ-ಅ | ೫. ಶ್ಲೋಕ ೩೩. “ತಸ್ಯಾಸ್ತುತಾಂ ಪ್ರತಿಹೃತಿಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಕಕ್ಷೋ ದೇವ್ಯಾಶ್ಚ ಸನ್ನಿಧಿಯು ತಾಂ ವ್ಯವಹಾರ ಸಿದ್ಧಿಃ ॥ ” ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರನು-ಭವಿತವೈತೆಯ ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ರಮಾದೇವಿಯು ಉನ್ನಿಧ್ಯುಲಕ್ಷ ಆಪ್ರತಿಹೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಅ | ೪ ಶ್ಲೋಕ ೧೦೩ರಲ್ಲಿ:— “ ಸೀತಾಕೃತಿತಾಂ ಅಥ ತತ್ರ ಜಾಗತಾಂ ದ್ವೈತ್ಯಲೇ ನ ಪ್ರಣಿಧಾಯ ಪಾವಕ । ಕೈಲಾಸತಃ ತಾಂ ಪುನರೇವ ಜಾಗತಾಂ ಸೀತಾಂ ಅಗೃಹ್ಣತ್ ಹುತಭುಕ್ ಸಮರ್ಪಿತಾಂ ॥ ಜಾನಗಿರೀ ಶಾಲಯಗಾಂ ಸಸೀತಾಂ ಸಮಗ್ರಹಿತ್ ಪಾವಕ ಸಂಪ್ರದತ್ತಾಂ ॥ ” ರಾವಣವಧಾನಂತರ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಪತಿವ್ರತ್ಯದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಬಂದ ನಿಜಸೀತೆಯನ್ನು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ವಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ಸಂಜಾತಪಕ್ಷ್ಮಾ ಮಭಿರಕ್ತಕಂಠೀಂ
 ವನೇ ಪ್ರಸೃತ್ತಾ ಮಿವ ನೀಲಕಂಠೀಂ || ೨೫ ||
 ಅವ್ಯಕ್ತರೇಖಾ ವಿವ ಚಂದ್ರರೇಖಾಂ
 ಪಾಂಸುಪ್ರದಿಗ್ಧಾ ಮಿವ ಹೇಮರೇಖಾಂ |
 ಕ್ಷತಪ್ರರೂಢಾ ಮಿವ ಬಾಣರೇಖಾಂ
 ವಾಯು ಪ್ರಭಿನ್ನಾಮಿವ ಮೇಘ ರೇಖಾಂ || ೨೬ ||
 ಸೀತಾ ಮಪಶ್ಯ ಸ್ಮನುಜೇಶ್ವರಸ್ಯ
 ರಾಮಸ್ಯ ಪತ್ನೀಂ ವದತಾಂ ವರಸ್ಯ |

ಕೊರಳುಂಟಾಗಿದ್ದ, ಸುಜಾತ-ಸುಂದರವಾದ, ಪಕ್ಷ್ಮಾಂ-ಕಣ್ಣು ರವೆಯುಳ್ಳ, ಅಭಿರಕ್ತ-ಕಂಪಗಿರುವ, ಕಂ
 ಠೀಂ-ಕಂಠವುಳ್ಳ, ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸೃತ್ತಾಂ-ಪತಿಯೊಡನೆ ನಲಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಛಾದಕಾಣವೇ, ನೀಲಕಂ
 ಠೀಂ-ನವಿಲಿನಂತೆ ಬಹುತಲಿರುವ, || ೨೫ || (ಅಮುನಾ-ಈಗ) ಅವ್ಯಕ್ತರೇಖಾಂ- ಹೊರಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಬ
 ರದಿರುವ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ, ಚಂದ್ರರೇಖಾಮಿವ - ಚಂದ್ರನಂತಿರುವ, ಪಾಂಸುಪ್ರದಿಗ್ಧಾಂ - ಧೂಳಿಯಿಂದ
 ತುಂಬಿದ, ಹೇಮರೇಖಾಮಿವ - ಚಿನ್ನದ ಸಲಾಕಿಯಂತಿರುವ, ಕ್ಷತಪ್ರರೂಢಾಂ - ಗಾಯದೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
 ಕೊಂಡಿರುವ, ಬಾಣರೇಖಾಂ - ಬಾಣದ ತುಂಡುಳ್ಳಂತಿರುವ (ಬಹಳ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿರುವ) ವಾಯುಪ್ರಭಿ
 ನ್ನಾಂ - ಗಾಳಿಯುಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇಸಟ್ಟ, ಮೇಘರೇಖಾಂ - ಮೇಘಬಿಡವಂತಿರುವವಳೂ ಆದ, || ೨೬ ||
 ಮನುಜೇಶ್ವರಸ್ಯ - ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ವದತಾಂ - ಮಾತಿನ ಧಾತಿಯುಳ್ಳವರೊಳಗೆ, ವರಸ್ಯ - ಉತ್ತಮನೂ
 ಆಗಿರುವ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಂದ್ರನ, ಪತ್ನೀಂ - ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯ
 ನ್ನು, ಚರಸ್ಯ - ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಹುಡುಕಿದರೂ, ಅವಶ್ಯ - ಕಾಣದಿರುವವನಾಗಿ, ರ್ಲವಂಗಮಃ -

ತ.ಳಲಾಗದು, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ದುಃಖದಬೇಗೆಯಿಂದ ನೊಂದಿದಾಳೆ, ಆಳುವಿನಿಂದ ಕೊರ
 ಳಲ್ಲಿ ತೊದಲನುಡಿಯೂ ಹೊರಡದು, ಮೊದಲುಉತ್ತಮವಾದ ರತ್ನದವದಕದಿಂದ ಬೆಳಗು
 ತಲಿದ್ದ ಕೊರಳಲ್ಲವೇ ? ಸುಂದರವಾದಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಎಂದವಾದ ರವೆಯಿಂದಲೂ, ಸುಸ್ವ
 ರದಿಂದಲೂ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಕಂಠದಿಂದಲೂ ಬಹುವ ಉತ್ತಮಾಗನೆಯಲ್ಲವೇ? ವನ
 ದೊಳಗೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆತೆರಿದು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿಯುಂ ನವಿಲಿಗೆ ಎಣೆಯಾದ ಮಂಗಳನಾ
 ದದಿಂದ ಸುಲಲಿತ ಕಂಠಿಯಲ್ಲವೇ ? ಇಂತಹ ವ್ಯಗಾಹ್ಯವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ || ೨೫ ||
 ಆ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿರುವುದರಿಂದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿನ
 ಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕಾಣಬರದಂತಿರುವ ಚಂದ್ರರೇಖೆಯಂತಿರುವಳು. ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದಿದ್ದ ಧೂಳಿ
 ಯಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಬಾಗಾರದ ಸಲಾಕಿಯಂತೆ ಕೋಳಿರಿದಿರುವಳು, ಗಾಯದಲ್ಲಿ ತಗಲಿದ
 ಬಾಣದ ಅಲಗಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನೋವಿನಂತೆ ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವವಳು,
 ಗಾಳಿಯುಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಭಾದೋಭಂಗವಾದ ಮೇಘ ಮಾಲೆಯಂತೆ ವಲ್ಲಭನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ
 ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತಳಾಗಿರುವಳು, ಇಂತು ಅಮೃತ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ
 ಮೈಥಿಲಿಯನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ನಿರೂಪಿಸಲಿಲ್ಲ || ೨೬ || ಆಯೋ ಪಾಪ, ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ
 ಬುದ್ಧಿಯೋ ಬಲುಚೂಟ, ಧೈರ್ಯವೋ ಹೆಚ್ಚು; ಹೊಂಚು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿದವ

ಬಭೂವ ದುಃಖಾಭಿ ಹತಶ್ಚ ರಸ್ಯ
ಪ್ಲವಂಗಮೋ ಮಂದ ಇವಾಚಿರಸ್ಯ ||೨೩||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಅಂಜನೇಯನು, ಅಚಿರಸ್ಯ - ಕೂಡಲೇ; * ದುಃಖಾಭಿಹತಃ - ವ್ಯಸನದ ಪಟ್ಟುಬಿದ್ದವನಾಗಿ, ಮಂದ
ಇವ - ಮೂಢನೆಂತೆ, ಬಭೂವ - ಇರುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೩||

—ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಐದನೆಯ ಸರ್ಗವು—

—ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರಾರ್ಪಣಂ—

ನೇ ಹೌದು, ಸಂಚುಗಾರರಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗನೇನು. ಮಿತಿಮೀರಿದ ಶೌನ್ಯ, ಅಪಾರವಾದ ಪರಾ
ಕ್ರಮ, ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಜಾಣತನ, ಅಸದೃಶವಾದ ಆಲೋಚನಾಶಕ್ತಿ, ನಿರುಪಮವಾದ
ಮಹತ್ವ, ಅಸಮಾನವಾದ ಶತ್ರು, ದೇವಬಲಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಏಪ್ರತಿಮವೀರ, ಅದ್ವಿ
ತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದೇನು, ಸಕಲಸುಗುಣ ಸಂಪನ್ನ, ಆದರೇನು ?
ಯಥಾಪ್ರಕಾರ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆ ? ರಘುಕುಲಲಲಾಮನೆನಿಸಿರುವ, ವಾಗ್ಮಿಗಳೊಳಗೆ
ಲ್ಲ ವಾಚಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ
ಮುಳುಗಿದನು, ಮರುಗಿದನು, ಕೊರಗಿದನು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಮುಂಕಾದನು, ವ್ಯ
ರೋಧನು, ಮುಂಗಾಣದೆ ಹೋದನು, ಏನೂ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಹೆಮ್ಮರದಂ
ತೆ ಅಲುಗದೆ ನಿಂತನು ||೨೩||

ಕಂದ|| ಎಲ್ಲೆಲ್ಲದಿಂ ಮರುತಿ ಸಲ್ಲಲಿತದ ಸುದತಿಯುಳ್ಳ ಸೀತೆಯನುಗಳ್ಳ |

ಬಲ್ಲಿದನಾದೊಡ ಮರಿಯದೆ ಮೃಲ್ಲೋಪ್ಪದ ತೆರದೊಳರ್ಧ ಮಂದತೆಯಿಂದಲ್ ||

— ಇಂತು ಐದನೆಯ ಸರ್ಗವು —

* ಮಾರುತಿಯು ನವವ್ಯಾಕರಣ ಪಂಡಿತ, ಸರ್ವಜ್ಞ, ವಾಯುವಂದನ, ಆದರೂ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳ
ವನ್ನು ಆರಿಯಲಾರದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು, ಕಳವಳಿಸಿ, ಶೋಕಕ್ಕೆ ಈಡಾದನೆಂಬುದು ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿರೋಧವಾ
ಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಹ್ಮ ನಮಾನಸ ಪುತ್ರನಾದ ವಶಿಷ್ಠನೇ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಮುಹೂರ್ದ
ವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಇದ್ದನು, ಆ ಮುಹೂರ್ದವು ರಾಮನ ಅರಣ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸಿತು ಎಂಬಂತೆ
ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ತೋರಬಹುದು, ಆದರೆ- ಭವಿತವ್ಯತೆಯು (ಮುಂದಿನ ಆಗು
ಹೋಗುಗಳ) ನಿರ್ವಹಕ್ಕೂ, ಸ್ವಾಮಿದೂತನಾಗಿ ಬಂದವನ ನೆತನವನ್ನು ತೋರಲಿಕ್ಕೂ, ಲೋಕವ್ಯವ
ಹಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಈನಟನ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರೀ:

ಪಷ್ಠ ಸ್ಪರ್ಗ :

ಸ ನಿಕಾಮಂ ವಿಮಾನೇಷು ವಿಷ್ಣುಃ ಕಾಮರೂಪಧೃತ್ |
 ವಿಚಚಾರ ಪುನ ಲಂಕಾಂ ಲಾಘವೇನ ಸಮನ್ವಿತಃ || ೧ ||
 ಆಸಸಾದಾಥ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ !
 ಪ್ರಾಕಾರೇಣಾ ಕರ್ವಣೇನ ಭಾಸ್ವರೇಣಾಭಿಸಂವೃತಂ ||೨||
 ರಕ್ಷಿತಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಘೋರೈ ಸ್ಸಂಹೃವ ಮಹದ್ವನಂ |

ಶ್ರೀ:

—ಶ್ರೀಮದಿನಕುಲ ಲಲಾಮಾಯನಮಃ—

—ಪಷ್ಠ ಸ್ಪರ್ಗಃ—

ಕಂದ|| ರಾಮಾನಾಥವಲಂಕೆಯೊ | ಳವೆಡೆಯೊಳ್ ಸೀತೆ ತನಗೆ ಕಾಣುವಳೆಂಬಾ |
 ಭಾವದಿ ಮನೆಯನೆಯೊಳ್ತುಂ | ಪಾವನಿಯಾರಾತ್ರಿ ನಿಲ್ಲದೆಯಿರುತ ಲಿದ್ದಂ ||
 ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ವಿಮಾನೇಷು - ಆಕಾಶ ಯಾನಗಳೊಳಗೆ, ನಿಕಾಮಂ - ಬಹಳವಾಗಿ,
 ವಿಷ್ಣುಃ - (ಸೀತೆಯು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ನುಡು) ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಕಾಮರೂಪಧೃತ್ -
 ಸಮಶೋಚಿತವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೇ, ಲಾಘವೇನ - ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ, ಸಮನ್ವಿ-
 ತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯನ್ನು, ವಿಚಚಾರ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡು-
 ಕುತ ನಡೆದನು ||೧|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ - (ವ್ಯಸನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ) ಧೈರ್ಯಲಕ್ಷಿ-
 ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಅಂಜನೇಯನು, ಅರ್ಕವರ್ಣೇನ - ಸೂರ್ಯಕಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದಾದ ಕಾರಣ-
 ವೇ, ಭಾಸ್ವರೇಣ - ಫಲಫಲಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಪ್ರಾಕಾರೇಣ - ಪಾಳೆಯಿಂದ, ಅಭಿಸಂವೃತಂ - ಸುತ್ತು ಬಳಸ-
 ಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿವೇಶನಂ - ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನ ಮನೆಯನ್ನು, ಆಸಸಾದ - ಸಂದನು || ೨ ||

— ಶ್ರೀಮದ್ವೈದೇಹೀವಲ್ಲಭಾಮಯನಮಃ —

ಬಳಕೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುತ್ತ, ಆಕಾಶದೊಳಗೆ
 ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕಳವ-
 ಳಗೊಂಡು ನೊಂದುಕೊಂಡ ಮಾರುತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು
 ತಾಳ್ದು ಪುನಃ ಆ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ ಬಂದನು ||೨|| ಹಾಗೆ ಬರುತ್ತಲಿ-
 ರುವ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪವನ ಸಂದನನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಂತೆ ಗುಂಡಾಗಿಯೂ, ವಿ-
 ರಾಜಮಾನವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರಾಮನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ
 ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದನು ||೩|| ಬಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸಿಂಹಗಳು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ರ-
 ಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಘೋರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ಭವನವನ್ನು ಸಂದಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ
 ದಿವ್ಯಮಂದಿರವನ್ನು ಕವಿವರನಾದ ಮಾರುತಿಯುನೋಡುತ್ತಾ ಬೆರಗಾಗಿ ಅದರ ಭೇಕಿನಿಂದ

ಸಮಿಕ್ಷಮಾಣೋ ಭವನಂ ಚಕಾಶೆ ಕಪಿಕುಂಜರಃ ||೩||
 ರೂಪೈಕೋಪಹಿತೈಶ್ಚಿತ್ಯೈ ಸ್ತೋರಣೈ ಹೇಮಭೂಷಿತೈಃ |
 ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಶ್ಚ ಕಷ್ಟಾಭಿ ದ್ವಾರೈಶ್ಚ ರುಚಿರೈ ರ್ನೃತಂ ||೪||
 ಗಜಾಸ್ಥಿತೈ ರ್ವಹಾಮಾತ್ಯೈ ಶೂರೈಶ್ಚ ವಿಗತಶ್ರಮೈಃ |
 ಉಪಸ್ಥಿತ ಮಸಂಹಾರೈಶ್ಚ ಹೇಯೈ ಸ್ಪೃಂದನ ಯಾಯಿಭಿಃ ||೫||
 ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರತನುತ್ರಾಣೈ ದಾಂತ ಕಾಂಚನ ರಾಜತೈಃ |
 ಘೋಷವದ್ಭಿ ರ್ವಿಚಿತ್ಯೈಶ್ಚ ಸದಾ ವಿಚರಿತಂ ರಥೈಃ ||೬||

ಮಹದ್ಭವನಂ - ಮಹಾರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಘೋರೈಃ-ಭಯಂಕರಗಳಾದ, ಸಿಂಹೈರಿವ-ಸಿಂಹಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ,
 ಘೋರೈಃ - ಮಹಾಭಯಂಕರರಾದ, ರಾಜಸೈಃ- ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ರಕ್ಷಿತಂ - ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಭವ
 ನಂ - ರಾವಣನರಮನೆಯನ್ನು, ಸಮಿಕ್ಷಮಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿವರನಾದ
 ಮಾರುತಿಯು, ಚಕಾಶೆ - (ಆ ದಿವ್ಯಭವನದ ಹೊಳವಿನಿಂದ) ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೩|| (ಆಮನೆಯು
 ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ :-) ರೂಪೈಕ - ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡುಗಳಿಂದ, ಉಪಹಿತೈಃ - ತಗಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಚಿತ್ರೈಃ -
 ವಿಚಿತ್ರರವಾದ, ಹೇಮಭೂಷಿತೈಃ - ಬಂಗಾರದ ಮಲಾಮು ಮಾಡಿರುವ, ಶೋರಣೈಃ - ಹೊರಬಾಗಿ
 ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳಾದ, ಕಷ್ಟಾಭಿಃ - ತೊಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ರುಚಿರೈಃ -
 ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ದ್ವಾರೈಶ್ಚ - ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, ನೃತಂ - ಸತ್ಪಲ್ಲಕ್ಕಿರುವುದಾಗಿ
 ಯೂ ||೪|| ಗಜಾಸ್ಥಿತೈಃ-ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ, ಮಹಾಮಾತ್ಯೈಃ-ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ,
 ವಿಗತಶ್ರಮೈಃ - ಶೂನವಾದವು ಆಯನವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಶೂರೈಶ್ಚ - ಮಹಾವೀರರಿಂದಲೂ, ಅಸಂಹಾರೈಃ -
 ತಡೆದುಲವದಳವನ್ನಿಂದ, ಸ್ಪೃಂದನಯಾಯಿಭಿಃ - ತೇರುಗಳನ್ನೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ, ಹೇಯೈಃ - ಕುದುರೆಗ
 ಳಿಂದ, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದಾಗಿಯೂ ||೫|| ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರತನುತ್ರಾಣೈಃ - ಸಿಂಹ ಹುಲಿ ಇವುಗಳ
 ತೋಗಲಿನ ಕವಚವುಳ್ಳ, ದಾಂತ ಕಾಂಚನರಾಜತೈಃ - ಆನೆಯ ಕೊಂಬು, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕೈಗೆ
 ಲಸವಾಡಿರುವ, ವಿಚಿತ್ರೈಃ - ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನೂಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ಘೋಷವದ್ಭಿಃ-ಧಡಧಡವೆಂದು ಮೊರ
 ಯುತ್ತಿರುವ, ರಥೈಃ - ತೇರುಗಳಿಂದ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ವಿಚರಿತಂ-ಸಂಚಾರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ||೬||

ತಾನೂಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೩|| ಆ ರಾಜಭವನದ ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡುಗ
 ಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಂಗಾರದ ಮಲಾಮುನ್ನು ಮಾಡಿ ಇದ್ದರು. ವಿಚಿತ್ರವಾ
 ಗಿಯೂ ವಿಸ್ಮಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿಗಳು ಕಂಗಳೊಳಗುತಿದ್ದವು. ಬಲುಅಂ
 ದವಾದ ಕದಗಳು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪|| ಶೂರರಾದ ಕೆಲವು ವಂದಿ ರಾವಣನ ಮುಖ್ಯ
 ಮಂತ್ರಿಗಳು ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಆ ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ವೇಗಶಾಲಿಗ
 ಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯಗಳನ್ನಿಸಿ, ರಥಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಗ
 ಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತವರಾಗಿಯೂ ಆ ಭವನವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೫ || ಆನೆಯ ದಂತ
 ಬೆಳ್ಳಿ, ಚಿನ್ನ ಇವುಗಳಿಂದ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಕವಿಸಿ, ಸಿಂಹ, ಹುಲಿನೊಡಲಾದ ಮೃಗಗಳ,
 ಚರ್ಮಗಳ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ದನಿಗೆಯುತ್ತಿರುವ ದಿವ್ಯ
 ರಥಗಳು ಬಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೬|| ಮತ್ತು ಆಭವನವನ್ನು

ಬಹುರತ್ನ ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಪರಾರ್ಥ್ಯಾಸನ ಭಾಜನಂ |
 ಮಹಾರಥ ಸಮಾನಾಸಂ ಮಹಾರಥ ಮಹಾಸನಂ ||೨||
 ದೃಶ್ಯೈಶ್ಚ ಪರಮೋದಾರೈ ಸ್ತೃಪ್ತೈಶ್ಚ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ |
 ವಿವಿಧೈ ಬೃಹದಾಹಸ್ಯೈಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ಸಮಂತತಃ ||೪||
 ವಿನೀತೈ ರಾತಪಾಲೈಶ್ಚ ರಕ್ಷೋಭಿಶ್ಚ ಸುರಕ್ಷಿತಂ |
 ಮುಖ್ಯಾಭಿಶ್ಚ ವರಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ಸಮಂತತಃ ||೫||
 ಮುದಿತ ಪ್ರಮದಾರವ್ಯಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ |

ಬಹುರತ್ನ ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ - ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ, ಪರಾರ್ಥ್ಯ - ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠಗಳನ್ನಿ-
 ದ, ಆಸನಭಾಜನಂ - ಪೀಠಗಳೂ ಪಾತ್ರೆಗಳೂ ಉಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಮಹಾರಥ ಸಮಾನಾಸಂ - ಘೋಷ
 ಹಾರಾಧಿಕರಿಗೆ ಆವಾಸವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾರಥಸಮಾನಂ - ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಥಗಳನ್ನೂ ಸಿಂಹಾಸನಗಳ
 ನ್ನೂ ಉಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ||೨|| ಬಹುಸಾಹಸ್ಯೈಃ - ಅನೇಕ ಸಂವಿರಗಳಾದ, ವಿವಿಧೈಃ - ಬಹುವಿಧಗಳಾದ,
 ಪರಮೋದಾರೈಃ - ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠಗಳನ್ನಿವ, ದೃಶ್ಯೈಶ್ಚ - ಬಲು ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತ್ರೈತೈಶ್ಚ -
 ವಿಜಾತೀಯಗಳಾದ (ನಾನಾಜಾತಿಯವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ) ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ - ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷಿಗ-
 ಳಿಂದಲೂ, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣಂ - ತುಂಬಿ ಇರುವುದಾಗಿಯೂ ||೪|| ವಿನೀತೈಃ-
 ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾದ, (ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳಗಿರುವ) ಅಂತಪಾಲೈಶ್ಚ - ಗಡಿಯ (ಎಲ್ಲೆಯ) ಕಾನೂಗಾರರಾದ, ರಕ್ಷೋ-
 ಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸುರಕ್ಷಿತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಮುಖ್ಯಾಭಿಃ - ಗೊತ್ತು
 ಗೊತ್ತಾದ, (ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ) ವರಸ್ತ್ರೀಭಿಃ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರಿಂದ, ಸಮಂತತಃ - ಸು-
 ತ್ತಲೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣಂ - ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೫|| ಮುದಿತ - ಸಂತೋಷವುಳ್ಳ, ಪ್ರಮದಾರತ್ನಂ
 ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ - ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠರ, ನಿವೇಶನಂ - ಮನೆಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ,

ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ದಿವ್ಯರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಯಿತ್ತು. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪೀಠಗಳೂ, ಪಾತ್ರೆಗಳೂ
 ತುಂಬಿಇದ್ದವು. ತಮ್ಮನ್ನೂ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ತೇರಿನ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಹಗೆಗಳ ಪೆ-
 ಟ್ಟಗೀಡಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದ ಮಹಾರಥರಿಗೆ
 ಆವಾಸವಾಗಿತ್ತು, ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಮಹಾರಥಗಳೂ, ಮಹಾಸ್ಥಾನಗಳೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿ-
 ದ್ದವು. ||೨|| ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠಗಳನ್ನಿವ, ನಾನಾ ಜಾತಿಯವುಗಳಾಗಿಯೂ, ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬ-
 ಲುಅಂದವಾಗಿಯೂ ಇರುವಸಂವಿರಾರು ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಆರಮ-
 ನೆಯು ಸುತ್ತಲೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು ||೪|| ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು
 ಪಡೆದು ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಶೂರರಾದ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಆಮನೆಯ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟು-
 ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಕಾಯಾತಲಿದ್ದರು, ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಬಹುಮುಖ್ಯರಾದ
 ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಂಬಿದ್ದರು || ೫ ||

ಘೋಷಾಸನಂ ಸಾರಥಿಂ ಚ ಅಶ್ವಾರ್ಹ ರಕ್ಷಾ ಯುದ್ಧೋತ್ತಮೋನರಃ | ಸ ಮಹಾರಥ ಸಂಜ್ಞ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯತಃ
 ಇತ್ಯಾಹುಃ ನಿತಿತೋವಿದಾಃ ||೧|| ತನ್ನನ್ನೂ, ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ, ತೇರಿನ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಪೆಟ್ಟುಬೀಳದಂತೆ
 ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ವಿರನನ್ನು ಮಹಾರಥನನ್ನಾಗಿ ನಿತಿತ್ವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ವರಾಭರಣ ಸಂಹ್ರಾದ್ಯೈ ಸ್ತಮುದ್ರಸ್ವನ ನಿಸ್ಸನಂ ||೧೦||
 ತದ್ರಾಜ ಗುಣಸಂಪನ್ನಂ ಮುಖ್ಯೈ ಕ್ಷಾ ಗುರು ಚಂದನೈಃ |
 ಮಹಾಜನೈ ಸ್ತಮಾಕೀರ್ಣಂ ಸಿಂಹೈರಿವ ಮಹದ್ವನಂ ||೧೧||
 ಭೇರೀ ವೃದಗಾಭಿರುತಂ ಶಂಖ ಘೋಷ ನಿನಾದಿತಂ |
 ನಿತ್ಯಾರ್ಚಿತಂ ಪರ್ಮಹುತಂ ಪೂಜಿತಂ ರಾಕ್ಷಸೈ ಸ್ತದಾ ||೧೨||
 ಸಮುದ್ರಮಿವ ಗಂಭೀರಂ ಸಮುದ್ರಮಿವ ನಿಸ್ಸನಂ |

ವರಾಭರಣ - ಉತ್ತಮ ಭೂಷಣಗಳ, ಸಂಹ್ರಾದ್ಯೈ - ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಸಮುದ್ರಸ್ವನ. ಕಡಲಿನದನಿಯಂತೆ, ನಿಸ್ಸನಂ - ವಿಶಿಷ್ಟಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ||೧೦|| ತದ್ರಾಜ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯ, ಗುಣ - ಲಕ್ಷಣವಾದ ಭಕ್ತಚಾಮರಾದಿಗಳಿಂದ, ಸಂಪನ್ನಂ - ಕೂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಗುರುಚಂದನೈಃ - ಅಗುರು ಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಮಳ ಲೇಪನವುಳ್ಳ, ಮುಖ್ಯೈ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ಮಹಾಜನೈಃ - ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಮಹದ್ವನಂ - ಮಹಾರಣ್ಯವು, ಸಿಂಹೈರಿವ-ಸಿಂಹಗಳಿಂದ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ - ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೧೧|| ಭೇರೀವೃದಗಾಭಿರುತಂ - ನಗಾರಿ ಮದ್ದಲೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯು ಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಶಂಖಧ್ವನಿನಿನಾದಿತಂ - ಶಂಖಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ನಿತ್ಯಾರ್ಚಿತಂ - ಗಂಭೀರವಾದಿಗಳಿಂದ ಸದಾಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಪರ್ಮಹುತಂ - ದರ್ಶಪೂರ್ಣ ಮಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾದಿ ಹೋಮವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, (ರಾವಣನು ಆಹಿತಗ್ನಿ ಎಂದು ಯುದ್ಧಕಾಂಡ) ಅಥವಾ (ಪರ್ವ ಯುತಂ - ಬಹು ಉತ್ಸವಗಳಿ ಳ್ಳದಾಗಿಯೂ) ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪೂಜಿತಂ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೧೨|| ಸಮುದ್ರಮಿವ - ಸಾಗರದಂತೆ, ಗಂಭೀರಂ - ವಿಜ್ರಂಭಣೆಯುಳ್ಳದೋ, ಸಮುದ್ರಮಿವ - ಪಲನಿಧಿಯಂತೆ, ನಿಸ್ಸನಂ - ಮಹಾ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ, ಮಾಸಾಕೀರ್ಣಂ - ಮಹಾರಾಜನಾದ ರಾವಣನ, ಮಹಾರತ್ನಪಂಚ್ಛದಂ - ನಾನಾ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳ

ಇಂತಪಾದವಾದ ವೈಭವದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಮದವತಿಯರಾದ ಸುಂದರಾಂಗಿಯರಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಆ ಭವನವು, ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರು ತೊಟ್ಟಿರುವ ದಿವ್ಯರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಇಂಪಾದದನಿಗಳಿಂದ ಕಡಲಿನ ಅಲೆಗಳ ದನಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ತುಂಬಿದ್ದಿತು ||೧೦|| ಬಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಭಕ್ತ ಚಾಮರಾದಿಗಳು ತಳತಳಿಸುತ್ತ ಲಿದ್ದವು, ಅಗುರು ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ಧೂಪಗಳೂ, ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪರಿಮಳಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು, ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ತುಂಬಿ ಇದ್ದರು ||೧೧|| ನಗಾರಿಗಳ, ಮದ್ದಲೆಗಳ, ಶಂಖಗಳ ಆರವವು ಸುತ್ತಲೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿತ್ತು, ದಿವ್ಯಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಮಹಾಕರ್ತೃತ್ವವಾದ ರಾವಣನು ನಿತ್ಯಕರ್ತೃನಿರತನಾಗಿದ್ದು ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇರುವ ಬಹುಮಂದಿರಾಕ್ಷಸರು ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಯೂ, ಇತರ ಉತ್ಸವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹೋಮನಿರತರಾಗಿಯೂ, ದೇವತಾಪೂಜಾಸಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೨|| ಸಾಗರದಂತೆ ಬಹುಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ, ವಜ್ರ, ಮೈಡೂರೈ, ಗೋಮೇಧಿಕ, ಪುಷ್ಪರಾಗ, ಮರಕತ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಮುಕ್ತಾ, ಪ್ರವಾಳಾದಿ

ಮಹಾತ್ಮನೋ ಮಹದ್ವೇಶ್ಮ ಮಹಾರತ್ನ ಪರಿಚ್ಛದಂ ||೧೪||
 ಮಹಾರತ್ನ ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ದದರ್ಶ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ
 ವಿರಾಜಮಾನಂ ವಸ್ತುಷಾ ಗಜಾಶ್ವರಥ ಸಂಕುಲಂ ||೧೫||
 ಲಂಕಾಭರಣ ಮಿತ್ಯೇವ ಸೋಽಮನ್ಯತ ಮಹಾಕಪಿಃ ||
 ಚಚಾರ ಹನುಮಾಂ ಸ್ತತ್ರ ರಾವಣಸ್ಯ ಸಮೀಪತಃ ||೧೬||
 ಗೃಹಾ ದ್ಗೃಹಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮುದ್ರಾಪಾನಾನಿ ಚ ವಾನರಃ |
 ವೀಕ್ಷಮಾಣೋ ಹ್ಯಸಂತ್ರಸ್ತಃ ಪ್ರಸಾದಾಂಶ್ಚ ಚಚಾರ ಸಃ ||೧೭||

ಮೇಲುಕಟ್ಟುಳೆ, ಮಹಾರತ್ನಸಮಾಕೀರ್ಣಂ - ದಿವ್ಯರತ್ನಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ, ವಸ್ತುಷಾ - ಆಕಾರ ವಿಶೇಷ
 ದಿಂದ, ವಿರಾಜಮಾನಂ - ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ, ಗಜಾಶ್ವರಥಸಂಕುಲಂ - ತೇರು, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಮೊದ
 ಲಾದವುಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಂ - ಗಜ ಬಡಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಹದ್ವೇಶ್ಮ - ಆ ದಿವ್ಯಭವನವನ್ನು, ಮಹಾಕಪಿಃ -
 ಕುಬೇರಾದೊಲನಾದ ಹನುಮನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೪|| ||೧೫|| ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಶ್ರೀ
 ಮದಾಂಜನೇಯನು, (ತತಃ - ಆ ಮಂದಿವನ್ನು) ಲಂಕಾಭರಣಮಿತ್ಯೇವ - ಲಂಕೆಯ ದಿವ್ಯಭರಣವನ್ನು
 ಗಿಯೇ, ಅಮನ್ಯತ - ತಿಳಿದನು ||೧೫|| ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಹನುಮಾ - ಮಾರುತಿಯು, ರಾವಣಸ್ಯ - ಆ ರಾ
 ವಣ ಭವನದ, ಸಮೀಪತಃ - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ, ಚಚಾರ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೬|| ಸಃ - ಆ ಮಾರು
 ತಿಯು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಷಸರ, ಗೃಹಾತ್ - ಬಬ್ಬರ ಮನೆಯಿಂದ, ಗೃಹಂ - ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ
 ನ್ನೂ, ಉದ್ರಾಪಾನಾನಿ - ಉಪವಸಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಸಾದಾಂಶ್ಚ - ಧನಿಕರ ಮಹಡಿ ಮನೆಯನ್ನೂ, ವೀಕ್ಷ
 ಮಾಣಃ - ಹುಡುಕಿನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಅಸಂತ್ರಸ್ತಃ - ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ,
 ಚಚಾರ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೭|| (ಅದೆಂತು ಸಂಚರಿಸಿದನೆಂದರೆ) ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ,
 ವೀರೈರ್ವಾ - ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ - ರಾವಣನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ
 ಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನ, ನಿವೇಶನಂ - ಮನೆಯನ್ನು ಕರೆತು, ಅವಪ್ಲುತ್ಯ - ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಬಂದು, ತತಃ -

ರತ್ನಗಳಿಂದಫಳಫಳಾಯಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾರತ್ನಗಳನ್ನುಕೆತ್ತಿರುವಮೇಲಣ ಮುಚ್ಚ
 ಳವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಭಾಭಾಸಮಾನವಾದ ಲಂಕಾ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮಹಾಭವನವನ್ನಾಳೋ
 ಕಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಸಮೀರನಂದನನು ಆನಂದಭರಿತನಾದನು ||೧೪|| ಆ ಲಂಕಾರಮಾ
 ನ ಅರಮನೆಯು ಬಹು ಮನೋರಮವಾಗಿದ್ದುದು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರುಗಳ
 ಗದ್ದಲವು ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಸರ್ವಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಶೋಭಿಸುವ ಮಹಾರಾಜ
 ಮಂದಿರವನ್ನು ಪವಮಾನ ಪುತ್ರನು ಲಂಕಾನಗರಿಯೆಂಬ ದ್ವೀಪನಿಗೆ ಬಲುಕಂದವನ್ನುಂ
 ಟುಮಾಡುವ ರನ್ನದೊಡವೆಯನ್ನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿದನು||೧೫|| ||ಆ ದಶಾನನ ನಿವೇಶನದ ಸ
 ಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ಮಾರುತಿಯು ಕ್ರಮವಾಗಿಬಿಟ್ಟುಬೃಹತ್ ಸನಮನೆ
 ಯಿಂದ ಬೇಗೊಬ್ಬ ಆಸುರನ ಗೃಹವನ್ನು ಸೇರುತಲೂ, ಅಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ
 ಲೂ, ತುಸವಾದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯಪ್ರಭುಗಳ ಉಪರಿಗಗ
 ಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೋಧಿಸುತ್ತಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೬|| ಆ ಬಳಿಕ ಬಹುವೇಗ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ
 ದತಕಂಠಸಿಗೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯೆನಿಸಿದ ಪ್ರಹಸ್ತನಮನೆಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು,

ಅವಪ್ಲುತ್ಯ ಮಹಾವೀಗಃ ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ ನಿವೇಶನಂ |
 ತತೋ ೨ ಸ್ಯ ತ್ವಪ್ಲುವೇ ವೇಶ್ವ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಯ ವೀರ್ಯವಾ ॥೧೩॥
 ಅಥ ಮೇಘಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಕುಂಭಕರ್ಣನಿವೇಶನಂ |
 ವಿಭೀಷಣಸ್ಯ ಚ ತದಾ ಪುಪ್ಲುವೇ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ॥೧೪॥
 ಮಹೋದರಸ್ಯ ಚ ಗೃಹಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ಯ ಚೈವಹಿ |
 ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಸ್ಯ ಭವನಂ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲೀ ಸ್ತಥೈವಚ ॥
 ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಪುಪ್ಲುವೇ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ॥೧೫॥
 ಕುಕಸ್ಯ ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ಸಾರಣಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ |
 ತಥಾ ಚೇಂದ್ರಜಿತೋ ವೇಶ್ವ ಜಗಾಮ ಹರಿಯೂಧಪಃ ॥೧೬॥
 ಜಂಬುವನಾಲೇ ಸ್ಸುನಾಲೇಶ್ವ ಜಗಾಮ ಹರಿಸತ್ತಮಃ ॥

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅನ್ಯತ್ - ಮತ್ತೊಂದಾದ, ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಯ - ಮಹಾ ಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯ
 ವೇಶ್ವ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪುಪ್ಲುವೇ - ದಾಟಿದನು ॥೧೩॥ ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಃ -
 ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕಪಿವೀರನಾದ ಹನುಮನು, ಮೇಘಪ್ರತೀಕಾಶಂ - (ಬೆಳೆಯ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಎತ್ತರ
 ನಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ) ಮೇಘಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾದ, ಕುಂಭಕರ್ಣನಿವೇಶನಂ - ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಕುಂಭ
 ಕರ್ಣನ ಮನೆಯನ್ನೂ, ವಿಭೀಷಣಸ್ಯ - ವಿಭೀಷಣನೆಂಬ ತಮ್ಮನ, (ನಿವೇಶನಂಚ್ಛ-) ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿ
 ತೂ, ಪುಪ್ಲುವೇ - ಹಾರಿದನು ॥೧೪॥ ಮಹೋದರಸ್ಯಚ - ಮಹೋದರನ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ಯಚ - ಮತ್ತೊ
 ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ, ಗೃಹಂ - ಮನೆಯನ್ನೂ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಸ್ಯ - ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವನೆಂಬುವವನ, ತಥಾಚೈವಹಿ -
 ಹಾಗೆಯೇ, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲೇಶ್ವ - ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯ, ಸ್ತಥೈವಚ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ - ವಜ್ರದಂ
 ಷ್ಟ್ರನ, ಭವನಂಚ್ಛ - ಮನೆಯನ್ನೂ, ॥೧೫॥ ತಥಾಚ್ಛ - ಅದೇಕ್ರಮವಾಗಿ, ಧೀಮತಃ - ಬಹು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ
 ಯಾದ, ಕುಕಸ್ಯ - ಕುಕನ, ಸಾರಣಸ್ಯ - ಸಾರಣನ, ಭವನಂಚ್ಛ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸಃ - ಆ,
 ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಪುಪ್ಲುವೇ - ಹಾರಿದನು ॥೧೬॥
 ಹರಿಯೂಧಪಃ - ವಾನರಾಗ್ರಗಣ್ಯನು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಚೇಂದ್ರಜಿತಃ - ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಚಂದ್ರಜಿ
 ತುವಿನ, ವೇಶ್ವಚ್ಛ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಜಗಾಮ - ತರಳಿದನು ॥೧೭॥ ಹರಿಸತ್ತಮಃ - ಆ ಕಪಿವೀರನು,

ಆ ಮಹಾವೀರನು ಮಹಾ ಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ ಪ್ರಧಾನನ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿದನು ॥೧೩॥ ತರುವಾಯ
 ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಔನ್ನತ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಬಹುವಾಕ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ಮೇಘ
 ಮಂಡಲದಂತೆಸೆಯುವ ರಾವಣನ ಸೋದರನಾದ ಕುಂಭಕರ್ಣನ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾಸತ್ಯಗು
 ಣಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನ ಮಂದಿರವನ್ನೂ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದನು ॥೧೪॥ ಆಮೇಲೆ -
 ಮಹೋದರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರ ಇವರ ಮನೆಗಳ
 ಗೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಆ ಹಿಂದೆ ॥೧೫॥ ಮಹಾತೇ
 ಜಸ್ವಿಯಾದ ಕುಕ, ಬಹು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ ಸಾರಣ, ಇವರ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಆಸ್ವೇ
 ಷಣಮಾಡಿದ ವಾನರೇಂದ್ರನು ರಾವಣನಪುತ್ರನೂ, ಮಹಾಶೂರಾಗ್ರಗಣ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ ಚಂ
 ದ್ರಜಿತುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆದಕಿ, ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ॥೧೬॥ ಜಂಬುವನಾಲಿ, ಸುನಾಲಿ, ಶಿರಕೇತ

ರಶ್ಮಿಕೇತೋಶ್ಚ ಭವನಂ ಸೂರ್ಯಕತ್ರೋ ಸ್ತಥೈವಚ ||೨೧||
 ವಜ್ರಕಾಯಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಪುಪ್ಲುವೇ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ||
 ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ಸಂಪಾತೇ ಭವನಂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೨೨||
 ವಿದ್ಯುದ್ರೂಪಸ್ಯ ಭೀಮಸ್ಯ ಘನಸ್ಯ ವಿಘನಸ್ಯ ಚ ||
 ಶುಕನಾಸಸ್ಯ ವಕ್ರಸ್ಯ ಶಲಸ್ಯ ವಿಕಟಸ್ಯ ಚ |
 ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಣಸ್ಯ ದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ರೋಮಶಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಸಃ ||೨೩||
 ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತಸ್ಯ ಮತ್ತಸ್ಯ ಧ್ವಜಗ್ರೀವಸ್ಯ ನಾದಿನಃ |
 ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರ ಜಿಹ್ವಾನಾಂ ತಥಾ ಹಸ್ತಿಮುಖಸ್ಯಚ ||೨೪||
 ಕರಾಳಸ್ಯ ಪಿಶಾಚಸ್ಯ ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಸ್ಯ ಚೈವಹಿ |

ಜಂಬುವಾಲೇಃ-ಜಂಬುವಾಲಿಯು, ಸುಮಾಲೇಶ್ಚ-ಸುವಾಲಿಯೆಂಬುವವನು, ವೇಶ್ಮಚ-ಮನೆಯನ್ನರಸುತ
 ಲೂ, ಜಗಾಮು - ನಡೆದನು ||೨೧|| ರಶ್ಮಿಕೇತೋಶ್ಚ - ರಶ್ಮಿಕೇತುವಿನ, ತಥೈವಚ - ಹಾಗೆಯೇ
 ಸೂರ್ಯಕತ್ರೋಶ್ಚ - ಸೂರ್ಯ ಕತ್ರವಿನ, ತಥಾ -ವಜ್ರಕಾಯಸ್ಯ - ವಜ್ರಕಾಯನ, ಭವನಂ - ಮನೆಯನ್ನು
 ಕುರಿತೂ, ಸಮಹಾಕಪಿಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಪುಪ್ಲುವೇ - ಕುಪ್ಪಳದನು, ||೨೨|| ಮಾರುತಾತ್ಮ
 ಜಃ - ವಾಯುನಂದನನು, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸ್ಯಚ - ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ, ಸಂಪಾತೇಃ - ಸಂಪಾತಿಯು, ವಿದ್ಯುದ್ರೂ
 ಪಸ್ಯ, ಭೀಮಸ್ಯ, ಘನಸ್ಯ, ವಿಘನಸ್ಯಚ - ವಿದ್ಯುದ್ರೂಪ, ಭೀಮ, ಘನ, ವಿಘನ ಇವರ ||೨೩|| ಶುಕನಾಸ
 ಸ್ಯ, ವಕ್ರಸ್ಯ, ಶಲಸ್ಯ, ವಿಕಟಸ್ಯಚ - ಶುಕನಾಸ, ವಕ್ರ, ಶಲ, ವಿಕಟ ಇವರ; ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಣಸ್ಯ, ದಂ
 ಷ್ಟ್ರಸ್ಯ, ರೋಮಶಸ್ಯಚರಕ್ಷಸಃ - ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಣ, ದಂಷ್ಟ್ರ, ರೋಮಶ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸರ, ||೨೪|| ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತಸ್ಯ
 - ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿ ಇರುವ, ಮತ್ತಸ್ಯ - ಮತ್ತನೆಂಬುವವನು, ಧ್ವಜಗ್ರೀವಸ್ಯ,
 ನಾದಿನಃ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಜಿಹ್ವಾನಾಂ- ಧ್ವಜಗ್ರೀವ, ನಾದಿ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ, ಇಂದ್ರಜಿಹ್ವ ಇವರ; ತಥಾ-
 ಹಾಗೆಯೇ, ಹಸ್ತಿಮುಖಸ್ಯಚ - ಹಸ್ತಿಮುಖನೆಂಬುವವನು, ಭವನಂಚ- ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಜಗಾಮು-
 ತರಳಿದನು ||೨೫|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಆ ಹನುಮನು,
 ಕ್ರಮೇಣೈವ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದಲೇ, ಕರಾಳಸ್ಯ, ಪಿಶಾಚಸ್ಯ, ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಸ್ಯಚೈವಹಿ - ಕರಾಳ,
 ಪಿಶಾಚ, ಶೋಣಿತಾಕ್ಷ ಎಂಬವರ; ವೇಶ್ಮಚ - ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಕ್ರಮಮಾಣಃ - ಒಂದೊಂದೆ
 ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ||೨೬|| ಮಹಾಯಶಃ - ಬಹು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ

ಹಾಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯಕತ್ರ ಇವರ ಅಗಾರಗಳನ್ನು ಪಾರಗಾಣಿಸಿದ ಆಂಜನೇಯನು ವಜ್ರಕಾ
 ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಡಕಿಬಿಟ್ಟನು ||೨೭|| ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಸಂಪಾತಿ,
 ವಿದ್ಯುದ್ರೂಪ, ಭೀಮ, ಘನ, ವಿಘನ, ||೨೮|| ಶುಕನಾಸ, ವಕ್ರ, ಶಲ ವಿಕಟ, ಬ್ರಹ್ಮಕ
 ಷ್ಣ, ದಂಷ್ಟ್ರ, ರೋಮಶ ಎಂಬ ರಕ್ಷಸರ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ||೨೯|| ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತಃ
 ಮತ್ತ, ಧ್ವಜಗ್ರೀವ, ನಾದಿ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ, ಇಂದ್ರಜಿಹ್ವ, ಹಾಗೆಯೇ ಹಸ್ತಿಮುಖ, ||೩೦||
 ಕರಾಳ, ಪಿಶಾಚ, ಶೋಣಿತಾಕ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾತ್ರಿಂಚರರ ಸದನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ
 ಒಂದನ್ನೊ ಬಿಡದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು
 ಅಲ್ಲಿ ಮಹದೈತ್ಯರ ಸಂಪನ್ನರನಿಸಿರುವ ದೈತ್ಯರ ಅಮೂಲ್ಯನಾದ ಆಯಾಯವನೆಗಳಲ್ಲಿನ

ಕ್ರಮನಾಣಃ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಹನೂಮಾ ನ್ಯಾ ರುತಾತ್ಮಜಃ ||೨೬||
 ತೇಷು ತೇಷು ಮಹಾರ್ಹೇಷು ಭವನೇಷು ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ತೇಷಾ ಮೃದ್ಧಿಮತಾ ಮೃದ್ಧಿಂ ದದರ್ಶ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೨೭||
 ಸರೈಷಾಂ ಸಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಭವನಾನಿ ಸಮಂತತಃ |
 ಆಸಸಾದಾಥ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಕ್ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ ||೨೮||
 ರಾವಣಸ್ಯೋ ವಶಾಯಿನ್ಯೋ ದದರ್ಶ ಹರಿಸತ್ತಮಃ |
 ವಿಚರತ್ ಹರಿಶಾರ್ಧೂಲೋ ರಾಕ್ಷಸೀ ರ್ವಿಕೃತೇಕ್ಷಣಾಃ ||೨೯||
 ಶೂಲ ಮುದ್ಗರ ಹಸ್ತಾಶ್ಚ ಶಕ್ತಿ ತೋಮರ ಧಾರಿಣೀಃ ||೩೦||
 ದದರ್ಶ ವಿವಿಧಾ ನೃಲಾಂ ಸ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಾಪತೇ ಗೃಹಂ ||
 ರಾಕ್ಷಸಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಕಾಯಾ ನಾನಾ ಪ್ರಹರಣೋದ್ಯತಾಃ ||೩೧||

ಸಃ ಮಹಾಕಪಿಃ - ಆ ಕಪಿ ವೀರನು, ಮಹಾರ್ಹೇಷು - ಅಮೂಲ್ಯಗಳಾದ, ತೇಷುತೇಷು - ಆಯಾಯ,
 ಭವನೇಷು - ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ಮತಾಂ - ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯ ಶಾಲಿಗಳಾದ, ತೇಷಾಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರ, ಬುದ್ಧಿಂ -
 ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೬|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಕ್ - ಮಹಾತೇಜ
 ಸ್ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹನುಮನು, ಸರ್ವೇಷಾಂ - (ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದವರಲ್ಲದೆ ಇತರ) ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರ,
 ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ, ಭವನಾನಿ - ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಸಮತಿಕ್ರಮ್ಯ - ದಾಟಿ, ಶಾಕ್ಷ
 ಸೇಂದ್ರ - ರಕ್ಷಸರ ಅರಸಾದ ರಾವಣನ, ನಿವೇಶನಂ - ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಂಡು, ಆಸಸಾದ -
 ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದನು ||೨೮|| ಹರಿಸತ್ತಮಃ - ವಾನರೇಂದ್ರನು, ವಿಚರತ್ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನಾಗಿ,
 ರಾವಣಸ್ಯ - ದಶಕಂಠನ, ಉದಾಹಾರ್ಯ - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿ ಇರುವ, ವಿಕೃತೇಕ್ಷಣಾಃ - ವಿಕಾರವಾದ
 ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೨೯|| ಹರಿಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿವರನು,
 ತಸ್ಯ - ಆ, ರಕ್ಷಾಪತೇಃ - ರಕ್ಷಸ ಚಕ್ರಾಂತಿಯು, ಗೃಹಂ - ಭವನದಲ್ಲಿ, ಶೂಲಮುದ್ಗರಹಸ್ತಾಶ್ಚ - ಶೂಲ
 ಮುದ್ಗರ ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ, ಶಕ್ತಿತೋಮರಧಾರಿಣೀಃ - ಶಕ್ತಿ, ತೋಮರ
 ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇರುವ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೂ, ವಿವಿಧಾ - ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ, ಗುಲ್ಮಾಃ -
 ರಾಕ್ಷಸರ ಹಿಂಡುಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ಈಕ್ಷಿಸಿದನು ||೩೦|| ನಾನಾ - ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ, ಪ್ರಹರಣ -

ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯೈ ಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾರನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೬-೨೭||
 ಇಂತು ಮಹಾವೀರಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಕ್ನಾಥನಾದ ಪಾಪಮಾನಿಯು ಸಕಲ ನಿಶಾಚರರ ಸಿಕ್ಕಿ
 ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಾಟಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ರಾವಣನ ಮುಖ್ಯವಾಸದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ
 ಬಂದನು ||೨೮|| ಅಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ವೀರಮಾರುತಾತ್ಮಜ
 ನು ರಾವಣನಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವ ವಿಕಾರ ನಯನೆಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕಂಡ
 ನು ||೨೯|| ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಕ್ಷಸಿಯರು ಶೂಲ, ಮುದ್ಗರ, ಮುಂತಾದ
 ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾವಣನ ಆರಸಿಯರನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು,
 ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಪತಿಯು ಗೃಹದೊಳಗಿಂದೆಡೆ ತಂಡೋಪತಂಡವಾದ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ
 ದನು ||೩೦|| ಇನ್ನೊಂದು ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತ ಶರೀರರಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಾಯುಧ ಪಾಣಿ

ರಕ್ತಾ ಕ್ಷೇಪಿತಾ ಸಿತಾಂಶ್ಚೈವ ಹರೀಂ ಶ್ವಾಪಿ ಮಹಾಜನಾಃ ||
 ಕುಲೀನಾ ನೂಪ ಸಂಪನ್ನಾ ನೃಜಾ ನೃರಗಜಾರುಜಾಃ ||
 ನಿಷ್ಕೃತಾ ನೃಜಶಿಕ್ಷಾಮಾ ಮೈರಾವತ ಸಮಾ ನೃಧಿ ||೩೨||
 ನಿಹಂತ್ಯಾ ನೃರಸೈನ್ಯಾನಾಂ ಗೃಹ ತಸ್ಮಿ ನ್ನದರೈ ಸಃ ||
 ಕ್ಷರತಶ್ಚ ಯಥಾಮೇಘಾಃ ಸ್ತವತಶ್ಚ ಯಥಾ ಗಿರೀಃ ||
 ಮೇಘಸ್ತನಿತ ನಿರಸ್ಥೇಷಾ ನೃಧರ್ಷಾ ನೃಮರೆ ಪರೈಃ ||೩೩||
 ಸಹಸ್ರಂ ವಾಹಿನೀ ಸ್ತತ್ರ ಜಾಂಬೂನದ ಪರಿಷ್ಕೃತಾಃ ||

ಆಯುಧಗಳನ್ನು, ಉದ್ಯುತಾ - ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ಮಹಾಕಾಯಾ - ಉನ್ನತಕರೀರಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸಾಂ
 ಕ್ಷ - ರಕ್ತಸರನ್ನೂ, ರಕ್ತಾ - ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಕ್ಷೇಪಿತಾ - ಬೆಳ್ಳಾಗಿರುವ, ಸಿತಾಂಶ್ಚ - ಬಿಂಧನದಲ್ಲಿ
 (ಕಟ್ಟು) ರುವ, ಮಹಾಜನಾಃ - ಬಹು ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ, ಹರೀಂಶ್ಚಾಪಿ - ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ, ||೩೧||
 ಕುಲೀನಾಃ - ಬಳ್ಳಿಯು ಜಾತಿಯವುಗಳಾದ, ರೂಪಸಂಪನ್ನಾಃ - ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಪರಗ
 ಜಾರುಜಾಃ - ಹಗೆಗಳ ಆನೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವ, ಗಜಶಿಕ್ಷಾಮಾ - ಆನೆಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸುವವರಲ್ಲಿ
 (ಆನೆಗಳು ಕತ್ತಿರಬೇಕಾದ ವಿಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ) ಪರಿನಿಷ್ಕೃತಾಃ - ಪಾರಂಗತಗಳಾದ, ಯುಧಿ - ಕಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ,
 ಐರಾವತಸಮಾಃ - ಇಂದ್ರನ ಆನೆಗೆ ಸಮಾನಗಳೆನಿಸಿರುವ, ||೩೨|| ಪರಸೈನ್ಯಾನಾಂ - ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯಗಳ
 ನ್ನು, ನಿಹಂತ್ಯಾಃ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ, ಮೇಘಾಯಥಾ - ಮಳೆಗರೆಯುವ ಮೋಡಗಳ ಹಾಗೂ, ಸ್ತವ
 ತಃ - ಹರಿಯುವ ಜಿರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡಿರುವ, ಗಿರೀಯಥಾಚ - ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ಮೇಘ
 ಸ್ತನಿತ - ಮೇಘಧ್ವನಿಯಂತೆ, ನಿರ್ಘೋಷಾಃ - ಧ್ವನಿಗಳುಳ್ಳ, ಸಮರೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಪರೈಃ - ಶತ್ರು
 ಗಳಿಂದ, ದುರ್ಧರ್ಷಾಃ - ತಡೆಯಲಸದಳವನಿಸಿದ, ಕ್ಷರತಶ್ಚ - ಮದೋದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆನೆ
 ಗಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೩೩|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವ
 ಭೌಮನಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ದಶವದನನ, ತತ್ರನಿವೇಶನೇ - ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಜಾಂಬೂನದ - ಸುವರ್ಣಾಭರ
 ಣಗಳಿಂದ, ಪರಿಷ್ಕೃತಾಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಹೇಮಜಾಲ - ಚಿನ್ನದ ಸರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ,

ಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿಶಿಚರವೀರರನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣದವುಗ
 ಳಾಗಿಯೂ, ಕಟ್ಟುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾವೇಗಸಂಪನ್ನಗಳೆನಿಸಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ
 ಇರುವ ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸಿದನು, ||೩೧|| ಇದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಜಾತಿ
 ಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಬಹು ಸೌಂದರ್ಯ ಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ಎದುರಿಸಿ ಬರುವ ಹಗೆಗಳ ಆನೆಗಳನ್ನು
 ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಶಾರ್ಙ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದು, ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜೆನ್ನಾಗಿಪಳಗಿ,
 ಕಾಳಗ ಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನಗಳೆನಿಸಿದವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ ಆಮರಾಧಿಪನ ಐರಾವತ
 ಕ್ಷೇಣೆಯೆನಿಸಿದ ಮಹಾಗಜಗಳನ್ನೂ ಳಕಿಸಿದನು ||೩೨|| ಇವುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ
 ಜಲಧಾರಗಳನ್ನು ಕರೆ ಯುವ ಮೇಘಗಳ ಹಾಗೂ, ಹರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಕಿರುಹೊಳೆಗಳಿಂದೊ
 ಡಗೊಡಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳಹಾಗೂ, ಮದೋದಕಧಾರೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿರುವವುಗಳಾಗಿಯೂ,
 ರಣರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳ ಪಡೆಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮದ
 ದಾನಗಳನ್ನು ರಕ್ತಸರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡನು ||೩೩|| ಅಲ್ಲಿಂದ ನಡೆದು ಬೇರೊಂದುಕಡೆಗೆ
 ತಿರುಗಲು, ಸಮರದಲ್ಲಿ ಪರರು ಎದುರಿಸಲಳವಲ್ಲದೆ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಘೀಂಕರಿಸುತ್ತಲಿರುವ

ಹೇಮಜಾಲ ಪರಿಚ್ಛನ್ನಾ ಸ್ತರುಣಾದಿತ್ಯ ಸನ್ನಿಭಾಃ |
 ದದರ್ಶ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ ||೪೫||
 ಶಿಬಿಕಾ ವಿವಿಧಾಕಾರಾ ಸ್ತು ಕಪಿ ರ್ವಾತುತಾತ್ಮಜಃ ||
 ಲತಾಗೃಹಾಣಿ ಚಿತ್ರಾಣಿ ಚಿತ್ರಶಾಲಾ ಗೃಹಾಣಿ ಚ ||೪೬||
 ಕ್ರೀಡಾಗೃಹಾಣಿ ಚಾನ್ಯಾನಿ ದಾರು ಪದ್ವತಕಾನಪಿ |
 ಕಾಮಸ್ಯ ಗೃಹಕಂ ರಮ್ಯಂ ದಿವಾಗೃಹಕ ಮೇವಚ ||
 ದದರ್ಶ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ ||೪೭||
 ಸ ಮಂದರ ಗಿರಿಪ್ರಖ್ಯಂ ಮಯೂರಸಾ ನ ಸಂಕುಲಂ ||

ಪರಿಚ್ಛನ್ನಾ - ಮೇಲು ಹೂಡಿಕೆಗಳುಳ್ಳ, (ಅದರಿಂದಲೇ) ತರುಣಾದಿತ್ಯ - ನಡುಹಗಲಿನ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ, ಸನ್ನಿಭಾಃ - ಸಮಾನಗಳನ್ನಿಡಿದ, ಸಹಸ್ರಂ - ಸಾವಿರಾರು, ವಾಹಿನೀಃ - ಕಾಲುಬಲಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೪೫|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಸಕಪಿಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ವಿವಿಧಾಕಾರಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ, ಶಿಬಿಕಾಃ - ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಾಣಿ - ಅಕ್ಷರೈಕರಗಳಾದ, ಲತಾಗೃಹಾಣಿ - ಹವ್ಯಕವಾದ ಬಳ್ಳಿಯ ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಶಾಲಾಗೃಹಾಣಿ - ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆಗಳನ್ನೂ || ಅನ್ಯಾನಿ - ಇತರಗಳಾದ, ಕ್ರೀಡಾಗೃಹಾಣಿ - ಆಟದ ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ದಾರು - ಮರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿ ಮಾಡಿರುವ, ಪದ್ವತಕಾನಪಿ - ಆಟದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ, ಕಾಮಸ್ಯಗೃಹಕಂ - ಕಾಮದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮನೆಯನ್ನೂ, ಅಥವಾ (ಭೋಗಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ) ರಮ್ಯಂ - ರಮಣೀಯವಾದ, ದಿವಾಗೃಹಕಮೇವಚ - ಹಗಲಾಟದ ಮನೆಯನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ನಿವೇಶನ - ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು ||೪೬||೪೭|| ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಮಂದರಗಿರಿಪ್ರಖ್ಯಂ -

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಆನೆಗಳಪಂಗಡಗಳು ಕಾಣಬಂದವು ||೪೮|| || ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೊಂದಣಿ ಗಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರನಾದಸುವರ್ಣಕವಚಧಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಶೌರ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮಾರಾಂಡ ಮಂಡಲದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಸು ಕಾಲುಬಲವು ಕಪಿ ಕುಂಜರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದಶಕಂಠನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದಿತು || ೪೫ || ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ತೆರಳುವಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರತರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವುಗಳಾದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳೂ ಮೇನಗಳೂ, ಲತಾಗೃಹಗಳೂ, ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗಳಿಂದೂಡಗೂಡ ಮನೆಗಳೂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದುವು || ೪೬ || ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಟದ ಮನೆಗಳೂ, ಮರದಿಂದ ಕೆತ್ತಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಆಟದ ಬೆಟ್ಟಗಳೂ, ಭೋಗಮಂದಿರಗಳೂ ಹಗಲಾಟದ ಕಿರು ಕೋಣೆಗಳೂ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತೀ ವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಪಿಪುಂಗವನು ದಶಾಸ್ತ್ರನರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡನು ||೪೭|| || ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಲೋಕಿಸಿ ಬಲು ಆಚ್ಛರಿಗೊಂಡ ಅಂಜನೇಯನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತ ಮಂದರ ಪರ್ವತದಂತೆ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಿ ನವಿಲುಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಆಣವೂಡಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ||೪೮|| ಧ್ವಜ, ಯಜ್ಞ, ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಅಯುಧಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ,

ಧ್ವಜ ಯಷ್ಟಿಭಿ ರಾಕೀರ್ಣಂ ದದರ್ಶ ಭವನೋತ್ತಮಂ |
 ಅನೇಕರತ್ನ ಸಂಕೀರ್ಣಂ ನಿಧಿಜಾಲಂ ಸಮಂತತಃ ||
 ಧೀರನಿಷ್ಠಿತ ಕಮಾಂತಂ ಗೃಹ ಭೂತಪತೇ ರಿವ || ೩೯ ||
 ಅರ್ಚಿರ್ಭಿಶ್ಚಾ ಪಿ ರತ್ನಾನಾಂ ತೇಜಸಾ ರಾವಣಸ್ಯ ಚ ||
 ವಿರರಾಜಾ ಥ ತದ್ವೀಶ್ಚ ರಶ್ಮಿಮಾನಿವ ರಶ್ಮಿಭಿಃ || ೪೦ ||
 ಜಾಂಬೂನದ ಮಯಾನೈವ ಶಯನಾ ನ್ಯಾಸನಾನಿ ಚ ||
 ಭಾಜನಾನಿ ಚ ಮುಖ್ಯಾನಿ ದದರ್ಶ ಹರಿಯೂಧವಃ || ೪೧ ||
 ಮಧ್ಯಾಸವ ಕೃತಕ್ಲೇದಂ ಮಣಿಭಾಜನ ಸಂಕುಲಂ ||

ಮಂದರಗಿರಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ (ಮಂದರಗಿರಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ) ಮಯೂನ್ಮುಖ-ನವಿಲುಗಳನ್ನು ಸಾ-
 ಕುವಮನೆಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಂ-ತುಂಬಿರುವ, ಧ್ವಜಯುಷ್ಪಿಭಿಃ-ಧ್ವಜದೊಡ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ,
 ಆಕೀರ್ಣಂ - ನಿಬಿಡವಾದ, ಭವನೋತ್ತಮಂ - ಉತ್ತಮ ಮಂದಿರವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೩೯ ||
 ಅನೇಕರತ್ನ - ದಿವ್ಯರತ್ನ ರಾಶಿಗಳಿಂದ, ಸಂಕೀರ್ಣಂ - ಪರಿಣಾಮವಾದ, ನಿಧಿಜಾಲಂ - ನಿಕ್ಷೇಪಗಳ ಸಮೂ-
 ಹವನ್ನು, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೪೦ || ಧೀರ - ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ
 ರಾದ, ಪರಿನಿಷ್ಠಿತ - ಕರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದವರ, ಕರ್ಮ - ತಪೋರೂಪವಾದ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ, ಅಂತಂ - ಫಲರೂಪವಾ-
 ಗಿರುವ, ಭೂತಪತೇರಿವ - ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಹೆ ಗೋಹಾಗೆ, ಭ-ನಂ - ಆ ರಾವಣನ ಮಂದಿ-
 ರವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, || ೪೧ || ರತ್ನಾನಾಂ - ನವರತ್ನಗಳ, ಅರ್ಚಿರ್ಭಿಶ್ಚಾಪಿ - ತೇಜಸ್ಸುಗ-
 ಳಿಂದಲೂ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾಣಾಸುರನ, ತೇಜಸಾಚ - ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ರಶ್ಮಿಭಿಃ - ಜ್ವಾಲೆಗಳೆಂದು
 ರಶ್ಮಿಮಾನಿವ - ಸೂರ್ಯನು ಹೆಗೋಹಾಗೆ, ತದ್ವೀಶ್ಚ - ಆ ರಾವಣನ ಮನೆಯು, ವಿರರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸು-
 ತಲಿತ್ತು || ೪೦ || ಹರಿಯೂಧವಃ - ವಾನರೇಂದ್ರನಾದ ಹನುಮನು, ಜಾಂಬೂನದಮಯಾನೈವ -
 ಸುವರ್ಣ ಮಯಗಳಾಗಿಯೇ ಇರ-ವ, ಶಯನಾನಿ - ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಆಸನಾನಿಚ - ಬೀಡಗಳನ್ನೂ, ಮು-
 ಖ್ಯಾನಿ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಭಾಜನಾನಿಚ - ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ-ಕಂಡನು || ೪೧ || ಮಧು - ಜೇನು

ನವರತ್ನ ರಾಶಿಗಳಿಂದಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ರತ್ನಭರಿತ ಭಾಂಡಾಗಾರಗಳನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಕಂ-
 ಡನು || ೩೯ || ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರಾಗಿ, ಕರ್ಮಶೂರರನಿಸಿ ನಿತ್ಯಾ-
 ಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಯಾದ ರಾಣಾನಂತೆ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ತತ್ಪರರಾಗಿರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಿಂದ
 ತುಂಬಿರುವ ಭವನವು ಸತ್ಕರ್ಮ ಸುಕೃತಫಲವೆನಿಸಿದ ಪರಶಿನನ ಸದನದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿ-
 ದ್ದಿತು. || ೪೦ || ಆಪರಿಮಿತ ಭಾಗ್ಯರಾಶಿಗೆ ನಿಕ್ಷೇಪವೆನಿಸಿದ ಆರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ
 ಬಹುಮಂದರವಾದ ಮಂದಿರವು ವಿಚಿತ್ರವೂ ಅಮೂಲ್ಯವೂ ಆದ ರತ್ನರಾಶಿಗಳ ಹೊಳವಿ-
 ನಿಂದಲೂ, ಶೌರ್ಯರಾಶಿಯಾದ ದಶಾಸುನ ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ತೇಜೋನಿಧಿಯಾಗಿ ಜ-
 ಗಜ್ಜ್ಞವೆನಿಸಿದ ಭಾಸ್ಕರನು ಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿ
 ರುತ್ರಿತ್ತು || ೪೦ || ಆದಿವ್ಯಸುಂದರಮಂದಿರದೊಳಗಣ ಶಯನಗಳೂ, ಆಸನಗಳೂ,
 ಭಾಜನಗಳೂ ಸಮಸ್ತವೂ ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿಯೇ ಸಂಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೪೧ ||
 ಆ ವಿಚಿತ್ರ ವೈಭವವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ತೀರದು, ರಾವಣನೆಂದರನ್ನು

ಮನೋರಮ ಮಸಂಬಾಧಂ ಕುಬೇರ ಭವನಂ ಯಥಾ |
 ನೂಪುರಾಣಾಂಚ ಘೋಷೇಣ ಕಾಂಚೀನಾಂ ನಿನದೇನ ಚ ||೪೩||
 ಮೃದಂಗ ತಲಘೋಷೈಶ್ಚ ಘೋಷವದ್ಭಿ ರ್ವಿನಾದಿತಂ |
 ಪಾಸಾದ ಸಂಘಾತಯುತಂ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನ ಶತಸಂಕುಲಂ ||
 ಸುವ್ರಾಣ್ಯ ಕಕ್ಷ್ಯಂ ಹನುಮಾ ಸ್ಪ್ರವಿವೇಶ ಮಹಾಗೃಹಂ ||೪೪|| ||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪಷ್ಠಸ್ಮರ್ಗಃ.

ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ, ಆಸವ - ಮದ್ಯದಿಂದಲೂ (ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಾದಕ ಧೃತಿಗಳಿಂದಲೂ) ಕೃತ - (ಪಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ) ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಕ್ಲೇದಂ - ಕೆಸರುಳ್ಳ (ಬಂಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಟುಳ್ಳ) ಮಣಿಭಾಜನ - ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಂ - ತುಂಬಿರುವ, ||೪೩|| ಕುಬೇರಭವನಂಯಥಾ - ಕುಬೇರನಮಂದಿರವು ಹೇಗೋಪಾಗಿ, ಅಸಂಬಂಧಂ - ಬಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಲೆಯದಿರುವ, ಮನೋಹರಂ- ಮನೋಹರವಾದ ಮನೆಯನ್ನು, ದರ್ಶನ - ನೋಡಿದನು ||೪೩|| || ನೂಪುರಾಣಾಂ - ಹೆಂಗಸರ ಕಾಲು ಕಡಗಳ, ಘೋಷೇಣ - ಗಲಗಲ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಕಾಂಚೀನಾಂ - ಗೆಜ್ಜೆಯ ಡಾಬುಗಳ, ನಿನದೇನಚ - ಕಲಕಲ ಶಬ್ದವಿಂದಲೂ, ||೪೩|| ಘೋಷವದ್ಭಿಃ - ಮೊರೆಯುತಲಿರುವ, ಮೃದಂಗತಲ - ಮೃದ್ದಲಿಗಳ ಮುಖಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ, ಘೋಷೈಶ್ಚ - ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ, ವಿನಾದಿತಂ - ವಿಶೇಷ ಶಬ್ದವುಳ್ಳವಾದಿರುವ, ಪಾಸಾದ - ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳ, ಸಂಘಾತ - ಸಮೂಹದಿಂದ, ಯುತಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಸ್ತ್ರೀರತ್ನ ಶತ - ನೂರಾರುಮಂದಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ, ಸಂಕುಲಂ - ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ, ||೪೪|| ಸುವ್ರಾಣ್ಯಕಕ್ಷ್ಯಾ - ವಿಸ್ಮರವಾದ ತೊಟ್ಟಿಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾಗೃಹಂ - ಆ ಮಹಾರಾಜ ಮಂದಿರವನ್ನು, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಪ್ರವಿವೇಶ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ||೪೪|| ||

—ಇಂತು ರಮಾಯನ ಟೀಕಾಸಹಿತ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ—

—ಸುಂದರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಸಾಮಾನ್ಯನು ? ಶೌರ್ಯರಾಶಿ, ತೇಜೋನಿಧಿ, ವೀರರವೀರ, ಹಮ್ಮಾರ, ಅಪಾರತಪಃಪೂರ, ಕರ್ಮಕೂರ, ಧೀರ, ಸೌಭಾಗ್ಯಸಾರ, ಧೈರ್ಯಸಾಗರ, ಸ್ಥೈರ್ಯಗುಣಾಕರ, ಬಹುಗಂಭೀರ, ಇಂತಪಾರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ಆ ದಶಕಂಠನ ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮದ್ಯರಸಗಳಿಂದ ಭರಿತವಾದ ರತ್ನಖಚಿತ ಚಿತ್ರ ಪಾತ್ರೆಗಳು ತುಂಬಿದ್ದುವು ||೪೩|| ಆಮಹಾರಾಜಸದನದ ಮನೋಹರತೆಯು ಸವನಿಧಿಗಳಿಗಧಿಸತಿಯಾದ ರಾಜರಾಜನ ಭವನದವೈಭವಕ್ಕೆ ಮೃದಿಯಾಗಿದ್ದಿತು || ೪೩|| || ರಾಕ್ಷಸ ರಮಣಿಯರ ಕಾಲುಕಡಗಳ ಮಂಗಳಧ್ವನಿ, ಬಡ್ವಾಣಗಳ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಯ ನಿನಾದ, ||೪೩|| ಮೃದಂಗಗಳ ಮನೋಹರವಾದ, ನಾದ, ಮಂಜು ಭಾಷಣಿಯರ ನಿನದ, ಸರ್ವಸಮ್ಮದಿ ಸಂಪನ್ನರಾದ ನಿಶಾಚರರ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶ, ಪ್ರಕಾಶವತಿಯರಾದ ಸಹಸ್ರಾಧಿಕ ಮತ್ತಕಾಶಿನಿಯರ ವಿಲಾಸ, ಬಹುವಿಶಾಲವಾದ ತೊಟ್ಟಿಗಳ ವಿಕಾಸ, ಇಂತನರ್ಘ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸನಾಥನಾದ ಲಂಕಾನಾಥನ ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ಪ್ಲವಂಗಮನಾಥನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು||೪೪|| ||

— ಇಂತು ಆರನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಸಪ್ತಮಸ್ಕರ್ಗಃ

ಸ ನೇಶ್ವರಜಾಲಂ ಬಲವಾ ನೃದರ್ಶ ವ್ಯಾಸಕ್ತ ವೈಡೂರ್ಯ ಸುವರ್ಣಜಾಲಂ |
ಯಥಾ ಮಹ ತ್ವಾನ್ಯಾಪಿ ಮೇಘಜಾಲಂ ವಿದ್ಯುತ್ಪಿನದ್ಧಂ ಸವಿಹಂಗಜಾಲಂ ||
ನಿವೇಶನಾನಾಂ ವಿವಿಧಾಶ್ಚ ಶಾಲಾಃ ಪ್ರಧಾನ ಶಂಖಾಯುಧ ಚಾಪಶಾಲಾಃ |
ಮನೋಹರಾ ಶ್ವಾಪಿ ಪುನರ್ವಿಶಾಲಾ ದದರ್ಶ ವೇಶ್ವಾದ್ರಿಷು ಚಂದ್ರಶಾಲಾಃ ||

ಶ್ರೀಃ
—ಶ್ರೀಮದವನಿಜಾಪತಯೇನಮಃ—
ಸಪ್ತಮಸ್ಕರ್ಗಃ.

ಕಂದ|| ಪವನಾನಾತ್ಮಜಭರದಿ | ದವನಿಜೆಯಂ ಪುಡುಕುತಲ್ಲಿಯುಸುರರಮನೆಯೊಳ್ |
ಶಿವಸಖಸದನದತೆರದಿಕ | ಭವನವತಾಂಪೊಕ್ಕುಮೆಂದುಮುಂದರಿದಮಮಾ ||

ಬಲವಾ-ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ- ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ವ್ಯಾಸಕ್ತ-ತಗಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವೈಡೂ
ರ್ಯ-ವೈಡೂರ್ಯ ಮಣಿಗಳುಳ್ಳ, ಸುವರ್ಣ - ಚಿನ್ನದ ಕೆತ್ತನೆಯ, ಜಾಲಂ - ಕಿಟಕಿಗಳುಳ್ಳ, ವೇಶ್ವರಜಾಲಂ-
ಮನೆಗಳ ಸಾಲನ್ನು, ಪುನ್ಯಾಪಿ - ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯುತ್ - ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ, ಪಿನದ್ಧಂ-ಬಡಗೂಡಿ
ರುವ, ಸವಿಹಂಗಜಾಲಂ - ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಮೇಘಜಾಲಂಯಥಾ- ಮೋಡಗಳ ಸಾಲ
ನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು || ೧ || ನಿವೇಶನಾನಾಂ- ಆ ಮಹಾಮಂದಿರಗಳೊಳಗಿರುವ,
ವಿವಿಧಾಃ-ಅನೇಕವಿಧವಾದ, ಶಾಲಾಃ- ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಧಾನ - ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ, ಶಂಖಾಯುಧ-
ಶಂಖವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳ, ಚಾಪ - ಬಿಲ್ಲುಗಳ, ಶಾಲಾಃ - ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ವೇಶ್ವಾದ್ರಿಷು-ದೊ
ಡ್ಡ ಬಟ್ಟೆಗಳಂತಿರುವ ಆ ಮನೆಗಳಮೇಲೆ, (ವೇಶ್ವಾದ್ರಿಷು - ಮನೆಯ ಮೇಲಂತಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ) ಮನೋ
ಹರಾಃ - ಬಹು ಸುಂದರಗಳಾಗಿರುವ, ಅಪಿಚ-ಮತ್ತು, ವಿಶಾಲಾಃ - ಬಹು ವಿಸ್ತಾರಗಳಾದ, ಚಂದ್ರ
ಶಾಲಾಃಪುನಃ - ಶಿರೋಗೃಹಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು || ೨ || ಕಪಿಃ- ಅಂಜನೇಯನು, ನಾನಾ

--ಶ್ರೀಮದವನಿಜಾಪತಯೇನಮಃ--

ಬಳಕೆ ಬಹುಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮಹಾಬಲನಂದನನು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ
ಲೂ, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಗಳ ಸಾಲಿನಂತೆ, ಶೋ
ಭಿಸುತ್ತಿರುವ ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ ಚಿನ್ನದತಗಡುಗಳನ್ನು ತಗಲಿಸಿ ಅಂದವಾಗಿ
ರಚಿಸಿ ಇರತಕ್ಕ, ಮಹಾಧನಿಕರ ಮನೆಗಳ ಸಾಲನ್ನು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಬಂದನು||೧||
ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಕಿರುಮನೆಗಳೂ, ಬಹು ಮುಖ್ಯಗಳನ್ನಿಹ ಶಂಖ,
ಧನುಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳ ಶಾಲೆಗಳೂ, ಆ ಮಹಾಮಂದಿರಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ
ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ವಿಸ್ತಾರಗಳಾದ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಗಳೆಂಬ ಶಿರೋಗೃಹಗಳೂ, ಬಹು ಮನೋಹರಗ
ಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ||೨|| ಮಹಾಧನಿಕನಕಗಳ ಸಮ್ಮದ್ಧಿಯಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುವುದು

ಗೃಹಾಣಿ ನಾನಾವಸು ರಾಜಿತಾನಿ ದೇವಾಸುರೈಶ್ಚಾಪಿ ಸುಪೂಜಿತಾನಿ |
 ಸರ್ವೈಶ್ಚ ದೋಷೈಃ ಪರಿವರ್ಜಿತಾನಿ ಕಪಿ ದರ್ಶನ ಸ್ವಬಲಾರ್ಜಿತಾನಿ ||
 ತಾನಿ ಪ್ರಯತ್ನಾಭಿ ಸಮಾಹಿತಾನಿ ಮಯೇನ ಸಾಕ್ಷಾದಿದವ ನಿರ್ಮಿತಾನಿ |
 ಮಹೀತಲೇ ಸರ್ವಗುಣೋತ್ತರಾಣಿ ದರ್ಶನ ಲಂಕಾಧಿಪತೇ ಗೃಹಾಣಿ ||೪||
 ತತೋ ದದರೋಚ್ಛ್ರೇತಮೇಫರೂಪಂ ಮನೋಹರಂ ಕಾಂಜನ ಚಾರುರೂಪಂ

ವಸು - ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ, (ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ) ರಾಜಿತಾನಿ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ-
 ದೇವಾಸುರೈಶ್ಚಾಪಿ-ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಸುಪೂಜಿತಾನಿ-ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಗರ್ವೇ-
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ದೋಷೈಶ್ಚಾಪಿ - ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಿವರ್ಜಿತಾನಿ- ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸ್ವಬಲಾರ್ಜಿ-
 ತಾನಿ-ತನ್ನ ತೋಳುಬಲದಿಂದ ಕುಬೇರಾದಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇರತಕ್ಕ, ಗೃಹಾಣಿ - ಮನೆ
 ಗಳನ್ನೂ, ದರ್ಶನ-ನೋಡುತುಂಬದನು || ೩ || ಪ್ರಯತ್ನ - ಬುದ್ಧಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಿಂದ, ಅಭಿ
 ಸಮಾಹಿತಾನಿ-ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಂದವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಇರುವ, ಮಯೇನ - ದೇವತೆಗಳ ಬಡಗಿಯಿಂದ,
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಹೈವಾಡದಿಂದಲೇ, ಅಥವಾ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ, ನಿರ್ಮಿತಾನಿವ - ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ವುಗಳೇ ಆಗಿರುವ, ಅಥವಾ (ವಿಶ್ವಕರ್ತೃನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರೂ ಮಯನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ
 ಎಂಬಂತಿರುವ) ಅಥವಾ (ಮಯನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇರುವನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವಾಗಿ
 ರಾವಣನ ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ) ಮಹೀತಲ - ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಗುಣೋ
 ತ್ತರಾಣಿ - (ಸಕಲ ರಾಜಗೃಹಗಳಿಗಿಂತ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ) ಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ, ಲಂಕಾಧಿ
 ಪತೇಃ - ಲಂಕಾಸಾರ್ವಭೌಮನ, ಗೃಹಾಣಿ - ಮನೆಗಳನ್ನು, ದರ್ಶನ - ನೋಡಿದನು || ೪ || ತತಃ-ಆ
 ರಾವಣನ ಮನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಉಚ್ಛ್ರೇತ - ಬಹು ಉನ್ನತವಾದ, ಮೇಫರೂಪಂ - ಮೇಘ
 ದಂತೆ ಆಕಾರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಮನೋಹರಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದಾಗಿಯೂ, ಕಾಂಜನ - ಸು
 ವರ್ಣದಂತೆ, ಚಾರು - ಬಹುಸುಂದರವಾದ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ಚ-ತನ್ನ, ಬಲ-

ರಿಂದಲೇ ದೇವಾಸುರರಿಂದಲೂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವವುಗಳಾಗಿಯೂ ಯಾವುದೊಂದು
 ದೋಷಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಇರುತ್ತಾ, ರಾವ
 ಣನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಕುಬೇರನನ್ನು ಓಡಿ ಅರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿರುವ ಲಂಕೆಯ ಭವ
 ನಗಳು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದುವು ||೪|| ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಕಲ್ಪನೆ ಬಾ
 ತುರೈದ ಸಕಲ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮಯ ಎಂಬ ಶಿಲ್ಪಿ
 ಯು ವಿಶ್ವಕರ್ತೃನ ಮೇಲಣ್ಣ ಹುಡುಗನಿಂದ ತಾನೇ ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮ
 ನಸ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ಲಂಕಾ ಮಂಡಲವು ಧನ
 ಸ್ವಂತ ಆವಾಸದ ಸದನಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ||೫|| ಇಂತೆಂದು ಅವನುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ
 ರೂ ಆಯಸವಿಲ್ಲದೆ ಜನಕನಿಂದಿ ಎಲ್ಲಿರುವಳೋ ಎಂದು ತಡೆಕಾಣದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹು
 ಡುಕುತ ಮುಂದಿರು ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನ ದೃಷ್ಟಿ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾನೊಂ
 ದು ದಿವ್ಯವಿಮಾನ ರತ್ನವು ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಅದರ ಸೊಬಗು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ—ಬಹು ಉ
 ನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಮೇಘಮಂಡಲದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು, ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನು

ರಕ್ಷೋಧಿಪಸ್ಯತ್ಯ ಬಲಾನುರೂಪಂ ಗೃಹೋತ್ತಮಂ ಹೃಪ್ರತಿ ರೂಪರೂಪಂ ||
ಮಹೀತಲಃ ಸ್ವರ್ಗಮಿವ ಪ್ರಕೀರ್ಣಂ ಶ್ರಿಯಾ ಜ್ವಲಂತಂ ಬಹುರತ್ನಕೀರ್ಣಂ |
ನಾನಾತರೂಪಾಂ ಕುಸುಮಾವಕೀರ್ಣಂ ಗಿರೇರಿ ವಾಗ್ರಂ ರಜಸಾವಕೀರ್ಣಂ ||
ನಾರೀಪ್ರವೇಶೈರಿವ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ತಟ್ಟಿ ರಂಭೋದವ ದರ್ಶ್ಯಮಾನಂ |
ಹಂಸಪ್ರವೇಶೈರಿವ ವಾಹ್ಯಮಾನಂ ಶ್ರಿಯಾ ಯುತಂ ಪಿ ಸುಕೃತಾಂ ವಿಮಾನಂ ||
ಯಥಾ ನಾಗಾಗ್ರಂ ಬಹುಧಾತು ಚಿತ್ರಂ ಯಥಾ ಸಭಜ್ಜ ಗ್ರಹಚಂದ್ರ ಚಿತ್ರಂ | .

ಕತ್ತಿಗೆ, ಅನುರೂಪಂ - ತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಅಪ್ರತಿರೂಪ - ಅಸಮಾನವಾದ, ರೂಪಂ- ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ರಕ್ಷೋಧಿಪಸ್ಯ-ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ, ಗೃಹೋತ್ತಮಂ - ಉತ್ತಮ ಮಂದಿರದಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ || ೫ || ಮಹೀತಲಃ-ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೀರ್ಣಂ-ದೈವವಶದಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದ, ಸ್ವರ್ಗಂ-ಸ್ವರ್ಗವೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಶ್ರಿಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಜ್ವಲಂತಂ - ಬೆಳಗುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ಬಹುರತ್ನಕೀರ್ಣಂ - ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ನಾನಾತರೂಪಾಂ - ಸಮಸ್ತ ವೃಕ್ಷಗಳ, ಕುಸುಮ-ಹೂಗಳಿಂದ, ಅವಕೀರ್ಣಂ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಬಿಡವಾದುದಾಗಿಯೂ, ರಜಸಾ- ಪುಷ್ಪರಾಗದಿಂದ, ಗಿರೇ-ಬೆಟ್ಟದ, ಅಗ್ರಮಿವ - ತುದಿಯಂತೆ ಇರುವುದಾಗಿಯೂ || ೬ || ತಟ್ಟಿ-ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ, ಅಂಭೋದವತ್ - ಮೇಘದಂತೆ, ನಾರೀಪ್ರವೇಶೈರಿವ - ಬಲು ಅಂದವಾದ ಸುಂದರಿಯಿಂದಲೇ, ದೀಪ್ಯಮಾನಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಚ್ಯಮಾನಂ - ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಹೊಗಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಹಂಸಪ್ರವೇಶೈಃ - ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದ ರಾಜಕುಲಗಳಿಂದ, ದಿವಿ - ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ, ವಾಹ್ಯಮಾನಂ-ಬಹುಲವಾಗಿರುವ ವಿಮಾನದಂತಿರುವ, ಶ್ರಿಯಾ-ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ, ಯುತಂ-ಕೂಡಿ ಇರತಕ್ಕ, ಪಿ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸುಕೃತಾಂ - ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳ, ವಿಮಾನಂ - ಆಕಾಶವ್ಯಾನದಂತಿರುವ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು, ದರ್ಶ್ಯಮೋದಮ || ೭ || ಬಹುಧಾತು-ಅನೇಕ ಗೈರಿಕಾದಿ ಧಾತುಗಳಿಂದ,

ಸಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು, ಹಡಗಾದ ತಂದಿ ಸುರರೆಗೂ ಸಮಾನವಾದಾಗಿದ್ದಿತು ಅದರ ಕೂದಲೂ ಜೊದಲೂ ಬಣ್ಣ ಸೇರಿದವು. ಮಹದೈವ್ಯ ಶಾಲಿಯು, ಅಪರಿಮಿತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಲಂಕಾ-ರಮಣನಿಗೆ ತಕ್ಕದಾಗಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಆ ಸಿಂಹಾಚರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವಸವನಾಡುವ ಮನೆಯೇ ಇದೋ ಎಂಬಂತೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದುದು ಎಸೆಯದುದು || ೫ || ಮತ್ತು ವಿಚಿತ್ರದಿವ್ಯ ರತ್ನಗಳ ಕೆತ್ತನೆ ಮಿಂದಲೂ, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಂತಿ ಸಂಕಚ್ಚ, ಧೂಳಿಗಳ, ಫಲಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಮೂಲೋಕ ದೊಡ್ಡಮನಾದ ಇಂದ್ರನು ಮೂವತ್ತಿಯೇ ನಲಕ್ಕು ಇಳಿದುಬಂದದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು, ಅಲ್ಲದೆ ಬಹುವಿಧವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ಧೂಳಿಯಿಂದಲೂ ತೂಬಿ, ಸರ್ವತ್ರಾದಂತೆ ರಿಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೬ || ಧೂಳಿನ ಹೊಳೆಯುವ ಮಿಂಚುಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿರುವ ಮೇಘದಂತೆ ಬಹುಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯಿಂದ ಅಂದವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಸುಕೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆ ಸುಕೃತಕ್ಕೆ ಫಲವೆನಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಂಸವಾಹನಗಳಿಂದ ಬಹುಲವಾಗಿರುವ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಿತ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೭ || ಕೆಂಗಾವಿ ಕರಿಗಾವಿ ನೊದಲಾದ ನಾನಾ

ದದರ್ಶ ಯುಕ್ತೀಕೃತ ಮೇಘಚಿತ್ರಂ ವಿಮಾನರತ್ನಂ ಬಹುರತ್ನ ಚಿತ್ರಂ ||೪||
 ಮಹೀಕೃತಾ ಪರೈತರಾಜಿ ಪೂರ್ಣಾ ಶೈಲಾಃ ಕೃತಾ ವೃಕ್ಷವಿತಾನ ಪೂರ್ಣಾಃ |
 ವೃಕ್ಷಾಃ ಕೃತಾಃ ಪುಷ್ಪ ವಿತಾನಪೂರ್ಣಾಃ ಪುಷ್ಪಂ ಕೃತಂ ಕೇಸರವತ್ರಪೂರ್ಣಂ ||
 ಕೃತಾನಿ ವೇಶ್ಯಾನಿ ಚ ಪಾಂಡುರಾಣಿ ತಥಾ ಸುಪುಷ್ಪಾನ್ವಿಪಿ ಪುಷ್ಪರಾಣಿ |
 ಪುನಶ್ಚ ಪದ್ಮಾನಿ ಸಕೇಸರಾಣಿ ಧನ್ಯಾನಿ ಚಿತ್ರಾಣಿ ತಥಾವನಾನಿ || ೧೦ ||
 ಪುಷ್ಪಾನ್ವಯಂ ನಾಮ ವಿರಾಜಮಾನಂ ರತ್ನಪ್ರಭಾಭಿಶ್ಚ ವಿವರ್ಧಮಾನಂ |

ಚಿತ್ರಂ- ಚಿತ್ರವರ್ಣವಾಗಿರುವ, ನಗಾಗ್ರಂಯುಥಾ - ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ಗ್ರಹ-ಬೃಹ
 ಸ್ಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳೆಂದೂ, ಚಂದ್ರ - ಚಂದ್ರನಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರಂ - ಚಿತ್ರವರ್ಣವಾದ, ಯುಕ್ತೀ
 ಕೃತ - ಬಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರುವ, ಮೇಘ - ಜಲಧರಗಳಿಂದಲೂ, ನಭಶ್ಚಯುಥಾ - ಆಕಾಶವು
 ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ ಇರುವ, ಬಹುರತ್ನ - ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ, ಚಿತ್ರಂ - ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ, ವಿಮಾನ
 ರತ್ನಂ - ಕ್ರೀಷ್ಣವಾದ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು, ದದರ್ಶ-ಕಂಡನು || ೪ || ಯತ್ರ - ಯಾವ ಪುಷ್ಪಕ
 ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ, ಪರ್ವತರಾಜಿ - ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ, ಪೂರ್ಣಾ - ತುಂಬಿರುವ, ಮಹೀ - ಭೂಭಾಗವು,
 ಕೃತಾ - ಚಿತ್ರದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಿತ್ತೋ, ವೃಕ್ಷವಿತಾನ - ಮರಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದ, ಪೂರ್ಣಾ - ತುಂಬಿ
 ರುವ, ಶೈಲಾಃ - ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಕೃತಾಃ - ಕೈವಾಡದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದುನೋ, ಪುಷ್ಪವಿತಾನ - ಕುಸುಮ
 ಸಮೂಹದಿಂದ, ಪೂರ್ಣಾಃ - ಭರಿತವಾದ, ವೃಕ್ಷಾಃ - ತರುಗಳು, ಕೃತಾಃ - ಕೈಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟದ್ದುನೋ, ಪುಷ್ಪಂ - ಆ ಕುಸುಮ ಸಮೂಹವು, ಕೇಸರ - ಬಳರೇಕುಗಳಿಂದಲೂ (ಕಿಂಜಲ್ಕ) ಪತ್ರ-
 ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ಣಂ - ತುಂಬಿ ಇದ್ದಿತೋ ||೫|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಪಾಂಡುರಾಣಿ - ಧವಳವ
 ಣವಾಗಿರುವ, ವೇಶ್ಯಾನಿ - ಕಿರುಮನೆಗಳೂ, ಕೃತಾನಿ - ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದುನೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ,
 ಸುಪುಷ್ಪಾಃ - ಉತ್ತಮ ಕಮಲಾದಿ ಕುಸುಮ ಪೂರ್ಣವಾದ, ಪುಷ್ಪರಾಣಿ - ಕೊಳಗಳೂ. ಕೃತಾನಿ-
 ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದುನೋ. ಪುನಶ್ಚ - ಮತ್ತು, ಪದ್ಮಾನಿ - ಆ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿನ ಕಮಲಗಳೂ, ಸಕೇಸರಾಣಿ -
 ಕಿಂಜಲ್ಕಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ್ದುನೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವನಾನಿ - ಉದ್ಯಾನಗಳೂ, ಚಿತ್ರಾಣಿ, ಚಿತ್ರಲಿ
 ವಿತಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಧನ್ಯಾನಿ - ಅಕಲ್ಪಿತಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದವುಗಳಾಗಿ, ಕೃತಾನಿ - ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು
 ನೋ ||೧೦|| ರತ್ನಪ್ರಭಾಭಿಃ-ರತ್ನ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ, ವಿರಾಜಮಾನಂ-ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ, ವಿವರ್ಧಮಾನಂ

ಗೌರಿಕಥಾತುಗಳಿಂದ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯು ಹೇಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಚಂದ್ರ, ಗುರು
 ಶುಕ್ರಾಂಗಾರಕಾದಿ ಗ್ರಹಗಳಿಂದ ನಭೋಮಂಡಲವೆಂತು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾ
 ಗೆ ಮೇಘಗಳನ್ನೇ ಜೋಡಿಸಿ ರಚಿಸಿ ಇದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಹು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು ಪವಮಾನ ನಂದನನು ಆವಲೋಕಿಸಿದನು ||೪|| ಬಹು
 ಉನ್ನತವೂ, ಅತಿವಿಸ್ತಾರವೂ ಆಗಿರುವ ಆದಿವೈವಿಧ್ಯವುಳ್ಳ ಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ - ಬಹುಜಾಣತನದ
 ಕೈವಾಡದಿಂದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲನ್ನೂ, ಅದರಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ಬಂ
 ದುಕಡೆ ಮರಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶೈಲಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಸಮೂಹದಿಂದ ಸಹಿತ
 ವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಕಿಸಲಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕೇಸರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ

ವೇಶ್ಲೋತ್ತಮಾನಾಮುಪಿಚೋಚ್ಚಮಾನಂ ಮಹಾಕಪಿ ಸ್ತತ್ರ ಮಹಾವಿಮಾನಂ ||
 ಕೃತಾಶ್ಚ ವೈಡೂರ್ಯಮಯಾ ವಿಹಂಗಾ ರೂಪ್ಯಪ್ರವಾಳೈಶ್ಚ ತಥಾ ವಿಹಂಗಾಃ |
 ಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ನಾನಾವಸುಭಿ ರ್ಭಜಂಗಾ ಜಾತ್ಯಾನುರೂಪಾಸ್ತು ರಗಾಶ್ಚ ಭಾಂಗಾಃ ||
 ಪ್ರವಾಳ ಜಾಂಬೂನದ ಪುಷ್ಪಪಕ್ಷಾಃ ಸಲೀಲ ಮಾವದ್ವಿತ ಜಿಂಹಪಕ್ಷಾಃ |

ಉನ್ನತವಾಗುತಲೂ ಇರುವ, ವೇಶ್ಲೋತ್ತಮಾನಾಮುಪಿ - ಉಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಉಚ್ಚಮಾ
 ನಂ - ಬಹು ಉನ್ನತವೆನಿಸಿ ಇರುವ, ಪುಷ್ಪಾಪ್ಪಯುನಾಮು - ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳು
 ದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಮಹಾವಿಮಾನಂ - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನು, ಮಹಾ
 ಕಪಿಃ - ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೧|| ಯತ್ರ - ಯಾವ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ, ವೈಡೂ
 ರ್ಯಮಯಾಃ - ವೈಡೂರ್ಯ ಮಣಿಗಳನ್ನೇ ಕೆತ್ತಿರುವ, ವಿಹಂಗಾಃ - ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ರೂಪ್ಯಪ್ರವಾಳೈಶ್ಚ - ಬೆಳ್ಳಿ
 ಮತ್ತು ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಹಂಗಾಃ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ, ನಾನಾವಸುಭಿಃ -
 ಬಗೆಬಗೆಯ ಲೋಹಗಳಿಂದ, ಚಿತ್ರಾಃ - ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ, ಭಜಂಗಾಃ - ಸರ್ಪಗಳೂ, ಜಾತ್ಯಾ - ಜಾತಿ
 ಯೊಡನೆ (ಹುಟ್ಟುಣಿಕೆಯೊಡನೆ) ಅನುರೂಪಾಃ - ಅನುಗುಣಗಳಾದ, ಶುಭಾಂಗಾಃ - ಮಂಗಳಾಂಗಗಳಾದ,
 ತುರಗಾಃ - ಕುದುರೆಗಳೂ, ಕೃತಾಶ್ಚ - ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವೋ ||೧೨|| ಪ್ರವಾಳ - ಹವಳಗಳಿಂ
 ದಲೂ, ಜಾಂಬೂನದ - ಚಿನ್ನದಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಪಕ್ಷಾಃ - ಹೂಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾ
 ಗಿಯೂ, ಸಲೀಲಂ - ವಿಲಾಸದೊಡನೆ, ಅವರ್ಜಿತ - ತಗ್ಗಿಸಿ ಬಗ್ಗಿಸಿಯೂಇರುವ, ಜಿಂಹ - ವಕ್ರವಾದ,
 ಪಕ್ಷಾಃ - ರೆಕ್ಕೆಪುಕ್ಕುಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಾಮಸ್ಯ - ಮನ್ಮಥನಿಗೆ (ಕಾಮೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ) ಸಾಕ್ಷಾತ್ -
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಪಕ್ಷಾಃ - ಸಹಾಯಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಸುಮುಖಾಃ - ಸುಂದರವಾದ ಮುಖ

ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇತ್ತು ||೧೧|| ಮತ್ತು ಸಾಲಾಗಿ ಬೆಳ್ಳೆಗಿರುವ ಕಿರುಮನೆಗಳನ್ನೂ ತಾವರೆ
 ಯೇ ನೊದಲಾದ ಹೂಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಕೊಳಗಳನ್ನೂ, ಕೈಸರಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ
 ಕಮಲಗಳನ್ನೂ, ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವನಗ
 ಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಇದ್ದಿತು. ||೧೧|| ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರು
 ವುದೂ, ಕೆತ್ತಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣ
 ಬರುತ್ತಲಿರುವುದೂ, ಉನ್ನತವಾದ ಉಪರಿಗೆಗಳ ಮನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದುದೂ
 ಆಗಿರುವ ಆ ಮಹಾ ವಿಮಾನವನ್ನು ಪವನಾತ್ಮಜನು ಕಂಡನು ||೧೧|| ಇಂತಹ ಆವಿಮಾನ
 ದೊಳಗೆ ವೈಡೂರ್ಯ ಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಹವಳ ವೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಚಿತ್ರತರ
 ಗಳಾಗಿ ಕಾಣಬರುವಂತೆ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದರು. ಆಯಾಯ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆ
 ಯಾಗಿರುವಂತೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಲೋಹಗಳಿಂದ ಸರ್ಪಗಳನ್ನೂ, 'ಅದರ ಜಾತಿಕತಕ್ಕಹಾಗೆ
 ಇರುವಂತೆ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ರಚಿಸಿ ಇರುವ ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಇದ್ದರು
 ||೧೨|| ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ - ಹವಳ, ಚಿನ್ನ ಇವುಗಳಿಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಚಿತ್ರವಾದ
 ಹೂಗಳೂ, ತರೀರದ ಆಯಾಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎತ್ತರ, ತಗ್ಗು, ಸಮ ಇತ್ಯಾ
 ದಿ ವಿಶೇಷ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಡೊಂಕು ಡೊಂಕಾಗಿರುವ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ,
 ಅಂದವಾದ ಮುಖಗಳೂ, ಸುಂದರವಾದ ಗರಿಗಳೂ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ

ಕಾಮಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದಿವ ಭಾಂತಿ ವಕ್ಷಾಃ ಕೃತಾವಿಹಂಗಾ ಸ್ಪುಮುಖಾ ಸ್ಪವಕ್ಷಾಃ ||
 ನಿಯುಜ್ಯಮಾನಾ ಸ್ತು ಗಜಾ ಸ್ನುಹಸ್ತಾ ಸ್ಪಕೇಸರಾ ಶ್ವೇತೈಲ ಪತ್ರಹಸ್ತಾಃ |
 ಬಭೂವ ದೇವೀಚ ಕೃತಾ ಸುಹಸ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತಥಾ ಪದ್ಮಿನಿ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾ ||೧೪||
 ಇತೀವ ತದ್ಗೃತ ಮಭಿಗಮ್ಯ ಶೋಭನಂಸವಿಸ್ತಯೋನಗಮಿವಚಾರುಶೋಭನಂ |
 ಪುನಶ್ಚ ತತ್ಪರಮ ಸುಗಂಧಿ ಸುಂದರಂ ಹಿಮಾತ್ಮಯೇ ನಗಮಿವ ಚಾರುಕಂದರಂ ||

ಗರುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುಪಕ್ಷಾಃ - ಅಂದವಾದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೃತಾಃ - ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಿಹಂಗಾಃ - ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಭಾಂತಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೧೩|| ಯತ್ರ - ಯಾವ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಪಲಪತ್ರಹಸ್ತಾಃ - ನೈದಿಲೆಯ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸೊಂಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿ, ಪದ್ಮಿನಿ - ಕೆರೆಯೊಳಗೆ, ನಿಯುಜ್ಯಮಾನಾಃ - ಹೊಗುತ್ತಲಿರುವವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುಹಸ್ತಾಃ - ಸುಂದರವಾದ ಸೊಂಡಿಲುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಕೇಸರಾಃ - (ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಾಗ ಹೂಪಿನೊಳಗಣ) ಕೇಸರಗಳಿಂದ ಸುಹಿತವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಗಜಾಃ - ಆನೆಗಳು, ಕೃತಾಃ - ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು, ಸ್ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪದ್ಮಹಸ್ತಾ - ತಾವರೆಯನ್ನು ಕರವಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ಸುಹಸ್ತಾ - ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪಾಣಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವ - ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ, ಕೃತಾ - ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಬಭೂವ - ಇದ್ದಳೋ, (ತತ್ - ಅಂತಹ ವಿಮಾನವನ್ನು, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು) ||೧೪|| ಇತೀವ - ಈ ವೇಳೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಶೋಭನಂ - ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿದುದೂ, ನಗಮಿವ - ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ, ಪರಮಸುಗಂಧಿ - ಅತ್ಯಂತ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳದೂ, ಹಿಮಾತ್ಮಯೇ - ವನಂತಸಮುದಲ್ಲಿ, ಚಾರುಕಂದರಂ - ಅಂದವಾದ ಗವಿಯುಳ್ಳದಾದಕಾರಣವೇ, ಚಾರುಶೋಭನಂ - ಅಂದವೂ ಶುಭಕರವೂ ಆಗಿರುವ, ನಗಮಿವ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ಸುಂದರಂ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿರುವ, ತದ್ಗೃಹಂ - ಆ ರಾಮನಾಸುರನ ಮನೆಯನ್ನು, ಅಭಿಗಮ್ಯ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತಿ, ಪುನಶ್ಚ - ತಿರುಗಿ, ಸವಿಸ್ತಯಃ - ಅರ್ಜುನನೊಡನೆ ಹೋದವನು, (ಬಭೂವ-ಆದನು) ||೧೫|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ,

ವಿಚಿತ್ರ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಿಲ್ಲುಳುತನದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಜಯಿಸಲೆಳಸುವ ಕಾಮನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಸಜಾಯವಾಗಿರಲೆಂಬ ಎಣಿಕೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಅಣಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೧೪|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ - ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಹಾಗೂ, ಸುಂದರವಾದ ಸೊಂಡಿಲುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ನೀರೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಆ ಶುಂಡಾದಂಡಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯಕೇಸರಗಳು ತಗಲಿ ಕೊಂಡಿರುವಹಾಗೂ, ಸೊಂಡಿಲುಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೈದಿಲೆಯದಳಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುವಂತೆಯೂ, ಚಿತ್ರಗಲಸದಲ್ಲಿ ಸೆಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಇದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಆಗಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನೂ, ಅದರನಡುವೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ಆ ಮಹಾದೇವಿಯ ದಿವ್ಯಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ತಾವರೆಯನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಇದ್ದಿತು, || ೧೪ || ಇಂತುಅಪರಿಮಿತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನುಪಡೆದು ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಪರ್ವತದಂತೆ ರಮಣೀಯವೂ ಶೋಭಾಯಮಾನವೂ ಆಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ವಿಚಿತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಭರದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಭವುಭವಿಸುತ್ತ ವಸಂತರುತುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂದವಾದ ಗುಹೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮಹಾಪರ್ವತದಂತೆ ಪರಿಶೋಭಿಸುವ ಆ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದ ಬಳಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸಂಚರಿಸಿ,

ತತ ಸ್ತತಾಂಕಪಿರಭಿವತ್ಯ ಪೂಜಿತಾಂ ಚರನ್ವರೀಂ ದಶಮುಖ ಬಾಹುಪಾಲಿತಾಂ |
 ಅದೃಶ್ಯ ತಾಂ ಜನಕಸುತಾಂ ಸುಪೂಜಿತಾಂ ಸುಮುಖಿತಃ ಪತಿಗುಣವೇಗನಿರ್ಜಿತಾಂ ||
 ತತ ಸ್ತದಾ ಬಹುವಿಧ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಃ ಕೃತಾತ್ಮನೋ ಜನಕಸುತಾ ಸುವರ್ತನಃ |
 ಅಪಶ್ಯತೋ ಭವ ದತಿದುಃಖಿತಂ ಮನ ಸ್ಸುಚಕ್ಷುಷಃ ಪ್ರವಿಚರತೋ ಮಹಾತನಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ಸಪ್ತ ಮಸ್ಕರ್ಗಃ.

ನಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಆಜನೇಯನು, ಸುಪೂಜಿತಾಂ - ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ, ದಶ
 ಮುಖ - ದಶಾನನನ, ಬಾಹು - ತೋಳು ಬಲದಿಂದ, ಪಾಲಿತಾಂ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ
 ತಾಂ - ಆ, ಪುರೀಂ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಅಭಿವತ್ಯ - ಬಳಹಾಕ್ಕು, ಚರಂ - ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ
 ಸುಪೂಜಿತಾಂ - ಸರ್ವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿಯೂ, ಪತಿ - ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಗುಣ -
 ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳ, ವೇಗ - ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ, ನಿರ್ಜಿತಾಂ - ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿಯೂ, (ರಾಮಾಧೀನ
 ಚಿತ್ತವುಳ್ಳ) ತಾಂ - ಆ, ಜನಕಸುತಾಂ - ಜನಕರಾಜ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು, ಅದೃಶ್ಯ - ಕಾಣದೆಯೇ, ಸುಮುಖ
 ವಿತಃ - ಬಹುದುಃಖವುಳ್ಳವನು (ಬಭೂವ-ಆದನು) ||೧೬|| (ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇ ಪುನಃ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ)
 ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಬಹುವಿಧ - ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ, ಭಾವಿತ - ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಆತ್ಮನಃ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವ
 ನಾದರೂ, ಕೃತಾತ್ಮನಃ - ಶಿಕ್ಷಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದರೂ, ಸುವರ್ತನಃ - ನೀತಿಮಾರ್ಗವುಳ್ಳವನಾದರೂ,
 ಸುಚಕ್ಷುಷಃ - ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾದರೂ (ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳವನಾದರೂ) ಪ್ರವಿಚರತಃ -
 ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವವನಾದರೂ, ಜನಕಸುತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಪ
 ಶ್ಯತಃ - ಕಾಣದಿರುವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಆಜನೇಯನ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸು, ಅತಿದುಃ
 ಖಿತಂ - ಬಹು ಸುಕಟವುಳ್ಳದು, ಅಭವತ್ - ಆಯಿತು ||೧೭||

—ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕೆ ಮಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ—

—ಸುನ್ಧರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರರ ಧರ್ಮ.

ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆನಗರಿಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿಸಂಚರಿಸಿ
 ದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳ ಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧಳಾಗಿ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ
 ನಂದಿನಿಯಾಗಿರುವ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ವಸರುತಿಯು ಅಪಾರವಾದ
 ಕಳವಳಕ್ಕೆ ಈಡಾದನು ||೧೬|| ಏನಮಾಡತಕ್ಕದು ? ಪ್ರಾಭಂಜನಿಯು ಪಲತೆರನಾ
 ಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದನು ಸುಶಿಕ್ಷಣದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
 ಇರತಕ್ಕವನು, ಹುಡುಗನಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು, ಹೆಚ್ಚೆಗೆಯಿಂದೇನು ? ಸರ್ವಾಂಶದಲ್ಲಿಯೂ
 ಮಹಾಸಮರ್ಥ. ಆದರೇನು ? ಎಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದರೂ ಮನದ ಕೋರಿಕೆಯಾದ ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶ
 ನವು ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೂತಕೃತ್ಯವು ನೆರವೇರುವ ಸಮಯವು ಬದಗಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ
 ಬಲು ಆತಂಕ ಹತ್ತಿತು. ವೇಚಾಟಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಬಹು ವೃಥೆಗೆ ಬಳಗಾಗಿ
 ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೭||

— ಇಂತು ಏಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧಃ —

ಸೀತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಭವನಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಮಹದ್ವಿಮಾನಂ ಮಣಿವಜ್ರಚಿತ್ರಿತಂ ।
ಪ್ರತಪ್ತಜಾಂಬೂನದಜಾಲಕೃತ್ತಿಮಂ ದದರ್ಶ ವೀರಃ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ಕಪಿಃ ॥೧॥
ತದಪ್ರಮೇಯಾ ಪ್ರತಿಕಾರಕೃತ್ತಿಮಾ ಕೃತಂ ಸ್ವಯಂ ಸಾಧ್ವಿತಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ ।

ಶ್ರೀಃ

— ಶ್ರೀಮನ್ಮೈಥಿಲಿ ಮನೋಹರಾಯನಮಃ —

— ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧಃ —

(ಪುನಃ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾನೆ) ವೀರಃ-ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ, ಪವನಾತ್ಮಜಃ-
ವಾಯುಪುತ್ರನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಯ - ಆ, ಭವನಸ್ಯ - ರಾಮನ ಮಂದಿರದ,
ಮಧ್ಯೆ - ನಟ್ಟನಡುವೆ, ಸಂಸ್ಥಿತಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಬಹುರತ್ನ (ಮಣಿವಜ್ರ) ಚಿತ್ರಿತಂ - ವಜ್ರಗೂ
ಮಂಥಿಕಾರಿ ದಿವ್ಯ ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಪ್ರತಪ್ತ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪುಟವಿಟ್ಟು ಕೋರಿಸಿ ಇರುವ,
ಜಾಂಬೂನದ - ಸುವರ್ಣದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ಜಾಲ - ಕಿಟಕಿಗಳ, ಕೃತ್ತಿಮಂ - ರಚನೆಯುಳ್ಳದೂ
ಆಗಿರುವ, ಮಹತ್ - ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ವಿಮಾನಂ - ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿ
ದನು ॥೧॥ ಅಪ್ರತಮೇಯ - ಅಳತೆಗೊಳಗಾಗದ, ಅಪ್ರತಿಕಾರ - ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ, ಕೃತ್ತಿಮಂ - ನಿರ್ಮಾಣ
ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳದೂ, ದಿವಂಗತಂ - ಆಕಾಶಗಮನವುಳ್ಳದೂ (ಆಕಾಶದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದದೂ) ವಾಯು
ಪಥಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ವಾಯು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೂ, (ಭೂಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದದೂ) ಆಗಿರುವ,

— ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯನಮಃ —

— ಎಂಟನೆಯನಗ್ಗಂ —

ಅಂತು ಚಿಂತಾಕೂಲನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಆ ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಕಂಡನ
ಪೈ ? ಆ ವಿಮಾನವು ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಇತ್ತೆಂದರೆ—ಹೀಗೆ ಇರುವುದೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ
ದಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗದ ರಚನೆಯುಳ್ಳದಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿಶ್ವ
ಕರ್ಮನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವಿಮಾನವಿನ್ನಿಲ್ಲೆಂದು ಲೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲರು ಹೇಳಬೇಕು
ಎಂದು ತಾನೇ ತನ್ನ ಮನಸಾರ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಆದು ಆ
ಕಾಶಗಮನಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿತು. ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಅದುದರಿಂ
ದಲ್ಲೇ ನಭೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಸಂಜಾರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ.

ದಿವಂ ಗತಂ ನಾಯುಪಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ವ್ಯರಾಜತಾದಿತ್ಯ ಪಥಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮವತ್ ||೨||
 ನ ತತ್ರ ಕಿಂಚಿ ನೈಕೃತಾ ಪ್ರಯತ್ನತೋ ನ ತತ್ರ ಕಿಂಚಿನ್ನಮಹಾರ್ಹ ರತ್ನವತ್ |
 ನ ತೇ ವಿಶೇಷಾ ನಿಯತಾ ಸ್ಪುರೇಷ್ಯಪಿ ನ ತತ್ರ ಕಿಂಚಿ ನ್ನ ಮಹಾವಿಶೇಷವತ್ ||
 ತಪ ಸ್ಸಮಾಧಾನ ಪರಾಕ್ರಮಾರ್ಜಿತಂ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನ ವಿಚಾರಚಾರಿಣಂ |
 ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷನಿರ್ದಿತಂ ತತ ಸ್ತತ ಸ್ತು ಲ್ಯವಿಶೇಷದರ್ಶನಂ ||೩||

ತತ್ - ಆ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವು, ಆದಿತ್ಯಪಥಸ್ಯ- ಸೂರ್ಯನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ, ಲಕ್ಷ್ಮವತ್-ಗುರುತಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ವ್ಯರಾಜತ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೨|| ತತ್ರ - ಆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವೂ, ಪ್ರಯತ್ನತಃ - ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ನೈಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡದಿರುವುದು, ನ - ಇಲ್ಲವು, ತತ್ರ - ಆ ವಿಮಾನದೊಳಗೆ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ, ನಮಹಾರ್ಹರತ್ನವತ್-ಹೆಚ್ಚಿದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳುದುಬಲ್ಲವೆಂಬುದು, ನ - ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ, ತೇ - ಅಲ್ಲಿನ, ವಿಶೇಷಾಃ - ಚಿತ್ರದ ಅತಿಶಯಗಳು, ಸುರೇಷ್ಯಪಿ - ದೇವತೆಗಳ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನನಿಯತಾಃ - ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವು, ತತ್ರ - ಆ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ, ನಮಹಾವಿಶೇಷವತ್ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ, ನ - ಇಲ್ಲವು ||೩|| ತಪಸ್ಸಮಾಧಾನ - ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸಿನ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮ - ಶೌರ್ಯಾತೀತಯದಿಂದಲೂ, ಆರ್ಜಿತಂ - ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನ - ಮನೋನಿಶ್ಚಯದಿಂದ, ವಿಚಾರ - ಹೋಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ, ಚಾರಿಣಂ - ಸಂಚಾರವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕಸಂಸ್ಥಾನ - ನಾನಾ ತರಹೆಯಾದ, ವಿಶೇಷ - ಚಿತ್ರಕಲ್ಪನಾತೀತಯಗಳಿಂದ, ನಿರ್ದಿತಂ - ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ತತಸ್ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ, ತುಲ್ಯ - ಸಮಾನವಾದ, ವಿಶೇಷ - ಅತಿಶಯಗಳ, ದರ್ಶನಂ - ನೋಟವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ||೩|| ತು - ಮತ್ತು, ಮನಃ - ಯಜಮಾನನ

ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨|| ಧವಮಾನತನೂಭವಾದ ವಾನರವೀರನು ಯಾವಿನ್ನೀಚ ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯ ನಡುವೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ವಜ್ರಮೈಡಾರ್ಯಾದಿ ವ್ಯರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಪುಟಪಾಕಶೋಧಿತವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಬಲು ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿದನು || ೧ || ಮತ್ತು ಆ ವಿಮಾನದೊಳಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಚಿತ್ರವು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಯಾರುಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ತುಸವಾದರೂ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ರತ್ನಗಲಸವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದುಹೇಳಲು ಯಾರಿಗೂ ಬಾಯಿ ಬಾರದು. ಈ ಬಳಿ ಇಂತಹ ಕೈವಾಡವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಯಾವನೂ ಹೇಳಬಾರದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೩|| ರಣದಿಶಾಪಟ್ಟ ಮಲ್ಲನಾದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಅಪರಿವಾದ ತಲೋವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಬಾಹುಪರಾಕ್ರಮಾತೀತಯದಿಂದಲೂ, ಆರ್ಜನಮಾಡಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತುಗಳೊಳಗೆ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು, ಮನದೊಳಗೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತರಳಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದರೆ ಆ ಕೂಡಲೇ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಪ್ಪವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತೆಥಳುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದು. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿನ ವಿಮಾನಗಳೊಳಗೆ ಆವಾವುದರಲ್ಲಿ ಆವಾವ ಚಿತ್ರವಿಶೇಷಗಳವೆಯೋ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಈ ವಿಮಾನಕ್ಕೆ ಈ ವಿಮಾನವೇ ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮವಾದುದು ಇದೆ ಎಂದು

ಮನಸ್ಸಮಾಧಾಯತು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನಂ ದುರಾವರಂ ಮಾರುತ ತುಲ್ಯಗಾಮಿನಂ |
ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ ಮಹರ್ಥಿನಾಂ ಯಶಸ್ವಿನಾಮಗ್ಯಮುದಾಮಿವಾಲಯಂ ||
ವಿಶೇಷ ಮಾಲಂಬ್ಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ವಿಚಿತ್ರಕೂಟಂ ಬಹುಕೂಟ ಮಂಡಿತಂ |
ಮನೋಭಿರಾಮಂ ಶರದಿಂದುನಿರ್ಮಲಂ ವಿಚಿತ್ರಕೂಟಂ ಶಿಖರಂ ಗಿರೀರ್ಮಥಾ ||೬||
ವಹಂತಿ ಯಂ ಕುಂಡಲಶೋಭಿತಾನನಾ ಮಹಾಕನಾ ವೈದ್ಯಮುಚರಾ ನಿಶಾಚರಾಃ |

ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಸಮಾಧಾಯ-ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನಂ-(ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ) ಬೇಗನೆ ಹೋಗುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಾರುತತುಲ್ಯಗಾಮಿನಂ-ವಾಯುವೇಗ ಸಮಾನ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಂ - ಮಹಾನುಭಾವರಾದ, ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ - ಸುಕೃತಕಾರಿಗಳಾದ, ಮಹರ್ಥಿನಾಂ - ಮಹದ್ವೈಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ, ಯಶಸ್ವಿನಾಂ - ಕೀರ್ದಿಸಂಪನ್ನರಾದ, ಅಗ್ರಮುದಾಂ - (ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಗಿಂತ) ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳ, (ಅಧಿಕಾನಂದವುಳ್ಳ) ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ, ಆಲಯಮಿವ - ಮನೆಯಾದ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಎಂಬಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ||೫|| ವಿಶೇಷಂ - ಚಿತ್ರಗಲನದ ಭೇದವನ್ನು (ರತ್ನವಿಶೇಷವನ್ನು) ಸಮಾಲಂಬ್ಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಥಿತಂ - ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಬಳಿಭೇದಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಕೂಟ - ವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನಿಡಿದ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಬಹುಕೂಟ - ಅನೇಕ ಕೋಡುಗಳಿಂದ, ಮಂಡಿತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಮನೋಭಿರಾಮಂ - ಮನೋಹರವೆನಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಶರದಿಂದು - ಶರತ್ಕಾಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ನಿರ್ಮಲಂ - ನಿರ್ದೋಷವೆನಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಕೂಟಂ - ಅಶ್ವರೂಪವೆನಿಸಿದ ಬಣ್ಣದ ಕೋಡುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಗಿರೀಶ - ಮಹಾಪರ್ವತದ, ಶಿಖರಂ ಯಥಾ - ಮುಖ್ಯ ಶಿಖರದಂತೆ ಉನ್ನತವೆನಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು, ದರ್ಶನ - ನೋಡಿದನು ||೬|| ಕುಂಡಲ - ರತ್ನಖಚಿತ ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ, ಶೋಭಿತ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಆನನಾಃ - ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾಕನಾಃ - ಉನ್ನತ ಶರೀರಗಳುಳ್ಳ, ವೈದ್ಯಮುಚರಾಃ - ಆಕಾಶ ಚಾರಿಗಳಾದ,

ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ||೫|| ಇಂತಹ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ನೆನೆಯುವ ಜ್ಞಾನವೂ, ಕುರಿತ ತಾವನ್ನು ಹೋಗಿಸೇರುವ ಜ್ಞಾನವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಬೇರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುವೇಗಕ್ಕೆ ವ್ಯುತ್ಥಿಯಾದ ಇದರ ಗಮನವೇಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುದೊಂದು ತಡೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಪಾರವಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಹಾ ಸುಕೃತಕಾರಿಗಳೆನಿಸಿ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಸದೃಶ ಕೀರ್ದಿಸಂಪನ್ನರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹದಾನಂದಭರಿತರಾದ ಇಂದ್ರನೊಡಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಂದಿರವಾಗಿರುವ ವೀರಸ್ವರ್ಗವೇ ಇದೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೫|| ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ಸಮಸ್ತ ವಿಶೇಷಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕೋಡುಗಳನ್ನಳವಡುತ್ತಿದ್ದಿತು ಆ ಕೋಡುಗಳ ಸಾಲಬಹು ಚಲ್ವಿಕೆಯನ್ನಾಂತಿದು. ಶರತ್ಕಾಲದ ಚಂದಿರನಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ಉನ್ನತವಾದ ಶಿಖರದಂತೆ ಬಹುಮನೋಹರವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೬|| ಆ ಮಹಾವಿಮಾನದ ಮೂಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ ಥಳಥಳೆಯುವವನಾದ ಮುಖಸಾಂದರ್ಭವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹೋನ್ನತಶರೀರಗಳುಳ್ಳವನೂ ಸಭೋ

ವಿವೃತ್ತ ವಿಧ್ವಸ್ತ ವಿಶಾಲಲೋಚನಾ ಮಹಾಜನಾ ಭೂತಗಣಾ ಸ್ಪಹಸ್ರಕಃ ||೩||

ವಸಂತ ಪುಷ್ಪೋತ್ಕರ ಚಾರುದರ್ಶನಂ ವಸಂತಮಾಸಾದಪಿ ಕಾಂತದರ್ಶನಂ |

ಸ ಪುಷ್ಪಕಂ ತತ್ರ ವಿಮಾನ ಮುತ್ತಮಂ ದದರ್ಶ ತದ್ವಾನರ ವೀರಸತ್ತಮಃ ||೪||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಅಪ್ಪಮಾಸುರ್ಗಃ.

ನಿಶಾಚರಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರೆಂತಿರುವ, ವಿವೃತ್ತ - ವಿಶೇಷ ಗುಂಡಾಗಿಯೂ, ವಿಧ್ವಸ್ತ - ಹಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಿಶಾಲಲೋಚನಾಃ - ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾಜನಾಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಂತಿರುವ, ಸಹಸ್ರಕಃ - ಸಾವಿರಾರು, ಭೂತಗಣಾಃ - ಭೂತ ಸಮೂಹದಂತಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ಯಂ - ಯಾವ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನು ; § ವಹಂತಿ - ಹೊರುತಲಿವೆಯೋ (ಹೊರುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ) ||೩|| ವಾನರ ವೀರಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿಶೂರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ತತ್ರ - ಆ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ, ವಸಂತ - ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿನ, ಪುಷ್ಪ - ಕುಸುಮಗಳ, ಉತ್ಕರ - ಸಮೂಹದಂತೆ, ಚಾರು - ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ, ದರ್ಶನಂ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿರುವ, ವಸಂತಮಾಸಾದಪಿ - ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖ ಮಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಕಾಂತ - ರಮಣೀಯವಾಗಿ, ದರ್ಶನಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆನಿಸಿದ, ತತ್ - ಆ, ಪುಷ್ಪಕಂವಿಮಾನಂ - ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು, ದದರ್ಶ ನೋಡಿದನು ||೪||

—ಇಂತು ರಸಾಯನ ಟೀಕಾಸಹಿತ ಶ್ರೀಮದ್ಭೂತಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದ—

—ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು—

—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರರರ್ಪಣಂ—

ಗಮನಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿರುವುವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುವುವೂ, ಕೆಲವೆಡೆ ರಾತ್ರಿಂಚರಂತೆ ಮಹಾಭಯಂಕರಗಳೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಗುಂಡಾಗಿಯೂ ನಡುವೆ ಹಳ್ಳವಾಗಿಯೂ, ಬಹು ವಿ ಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುವೂ, ಮಹಾವೇಗಸಂಪನ್ನಗಳಂತೆ ಕಾಣಬರುವುವೂ ಆಗಿರುವ ಮಹಾಭೂತಗಳಂತೆ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ವಿಚಿತ್ರ ವೈಭವದಿಂದ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದುವು || ೩ || ಮತ್ತು ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿ ಮಾನವು ವಸಂತಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಾಟಗಳಿಗೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಸುರಿದಿರುವ ಪುಷ್ಪರಾಶಿ ಯಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು. ವಸಂತಮಾಸದ ದಿವಸವು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಕಂಗಳೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ದಿವ್ಯವಿಮಾನವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ವಿಮಾನಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ಇದೇ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದುದು ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಈಡಾಗಿರುವ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು ವಾನರ ವೀರನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಮನವಾರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೪||

— ಇಂತು ಎಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು. —

§ "ವಹಂತಿ" ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ—ರಾಕ್ಷಸರು ವಿಮಾನವನ್ನು ಹೊರುತ್ತಾರೆಂಬ ಅರ್ಥವು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಪುಷ್ಪಕವು ಇಟ್ಟುನುಸಾರವಾಗಿ ಆಕಾಶ ಗಮನವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ವಹಂತಿ, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ - ಗೃಹಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ರಕ್ಷಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವಿದ್ವಾಸರು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಎಂದು ವಿರೋಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕ್ಷೀಣ ವಾನುಜೀಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೇರೆ ವಿವರಿಸುವುದು ಮು|| ತೀ.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

— ನ ವ ಮ ಸ್ಯ ಗ ಣಃ —

ತಸ್ಯಾಲಯ ವರಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ವಿಫುಲ ಮಾಯತಂ |
ದದರ್ಶ ಭವನಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಹನೂಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೧||
ಅರ್ದಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮಾಯತಂ ಯೋಜನಂ ಹಿ ತತಃ |
ಭವನಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಬಹುವ್ರಸಾದ ಸಂಕುಲಂ ||೨||
ಮಾರ್ಗಮಾಣಸ್ತು ವೈದೇಹೀಂ ಸೀತಾ ಮಾಯತ ಲೋಚನಾಂ |

ಶ್ರೀಃ

—ಶ್ರೀಮಜ್ಜನಕನಂದಿನೀ ಮನೋಹರಾಯನಮಃ—

—ನವಮಸ್ವರ್ಗಃ—

ಕಂದ|| ಅಮನಯ ನಂತವುರಮಂ | ವರಪುಷ್ಪಕ ಮನಿವ ದಿವ್ಯಯಾನವನುಂ ಹರಿ |
ಪರಪರಿವಿಧದಿಂ ಪರಿಕಿಂ | ಧರೆಯುಣುಗಿಯ ಕಾಣದಲ್ತೆ ಚಿಂತೆಯೊಳಿದಂ ||

ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಯ - ಆ, (ಆರಾ
ವಣಾಕುರನ) ಅಲಯವರಿಷ್ಠಸ್ಯ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನಯ (ಸ್ವಂತಮಂದಿರದ) ಮಧ್ಯೆ - ನಡುವೆ, ವಿಫು
ಲಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಆಯತಂ - ಎತ್ತರವಾದ, ಭವನಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಉತ್ತಮ ನದನದಂತಿರುವ ಪುಷ್ಪಕ
ವಿಮಾನವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು. ಅಥವಾ - ತಸ್ಯ - ಆ, ಅಲಯವರಿಷ್ಠಸ್ಯ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಮಂದಿರದಂತಿರುವ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದ, ಮಧ್ಯೆ - ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ, ವಿಫುಲಂ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಆಯ
ತಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಭವನಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಉತ್ತಮವಾದ ಗೃಹವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೧ ||
ಅರ್ಧಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ - ಅರೆಗಾವುದದ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಯೋಜನಂ - ಒಂದು ಗಾವುದದಷ್ಟು,
ಆಯತಂ - ನೀಳವಾದುದಾಗಿಯೂ, ಬಹು - ಅನೇಕವಾದ, ವ್ರಸಾದ - ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುಗಳ
ಮಂದಿರಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಂ - ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ, ತತಃ - ಅಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದ ನಡುವೆ ಇದ್ದ, ರಾಕ್ಷಸೇಂ
ದ್ರಸ್ಯ - ರಕ್ಕಸರೊಡನು, ಭವನಂ - ಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಸಗೃಹವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, || ೨ ||
ಅರಿಕೂದನಃ - ಕತ್ತು ನಂಜಾರಕನಾದ ಮಾರುತಿಯು, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಯತ

•—ಶ್ರೀಜಾನಕೀಜಾನಯೇನಮಃ—

ಮಾರುತಾತ್ಮಜನಾಬಳಿಕ ಆ ಮಹಾಭವನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲು ಉದ್ದವೂ
ಅಗಲವೂ ಆಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ಬಳಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು ||೧||
ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವು ಅರೆಗಾವುದ, ನೀಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾವುದವಿದ್ದಿತು, ಇದು ಆ ರಕ್ಕಸನರಸಿ
ಯರು ಮುಲಗುವ ಮನೆ, ಇದರ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಸಾಲು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿ
ದ್ದಿತು ||೨|| ಅರಿಗಳನ್ನಿರಿಯುವ ಹರಿಯು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ವೈದೇಹಿಯನ್ನು

ಸರೈತಃ ಪರಿಚಕ್ರಾಮ ಹನುಮಾ ನರಿಸೂದನಃ ||೪||
 ಉತ್ತಮಂ ರಾಕ್ಷಸಾವಾಸಂ ಹನುಮಾ ನವಲೋಕಯ |
 ಆಸಸಾದಾಥ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ ||೪||
 ಚತುರ್ವಿಪಾಣೈ ದ್ವಿರದೈ ಸ್ತ್ರವಿಪಾಣೈ ಸ್ತಥೈವ ಚ |
 ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಸಂಬಾಧಂ ರಕ್ಷ್ಯಮಾಣ ಮುದಾಯುಧೈಃ ||೫||
 ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಕ್ಷ ಪತ್ನಿಭೀ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನಮ್ |

ಲೋಚನಂ-ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸೀತಾಂ-ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಮಾರ್ಗಮಾಣಃ-ಹುಡುಕುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಪರಿಚಕ್ರಾಮ - ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿದನು ||೪|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಹನುಮಾ - ಆಜನೇಯನು, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ಲಘ್ಯವಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾವಾಸಂ- ಸಾಮಾನ್ಯರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆಯನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನಂ - ದಾನವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಂತಮನೆಯನ್ನೂ, ಅವಲೋಕಯ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ||೪|| ಚತುರ್ವಿಪಾಣೈಃ - ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ತಥೈವಚ - ಹಾಗೆಯೇ, ತ್ರಿವಿಪಾಣೈಃ - ಮೂರುದಂತಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ದ್ವಿರದೈಃ - ಆನೆಗಳಿಂದ, ಅಸಂಬಾಧಂ ಇಕ್ಕಟ್ಟು ಇಲ್ಲವಹಾಗೆ, ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ - ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ಉದಾಯುಧೈಃ - ಆಯುಧಮಾಣಿಗಳಾಗಿ ಇರತಕ್ಕ ರಕ್ಷಸರಾದ, ರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ||೫|| ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದಲೂ, ಪತ್ನೀಭಿಃ - ರಾವಣನ ಸತಿಯಿಂದಲೂ, ಅಪೃತಾಭಿಃ - ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ತಂದ, ರಾಜಕನ್ಯಾಭಿಃ - ರಾಜಪುತ್ರಿಯರಿಂದಲೂ, ಆವೃತಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ||೬|| (ಕಿಚ - ಮತ್ತು) ನಕ್ರ ಮಕರಾಕೀರ್ಣಂ - ಮೊಸಳೆ ಆಮೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಇರುವ, † ತಿಮಿಂಗಿಲ - ತಿಮಿಂಗಿಲವೆಂಬ ವಿನೂಗಳಿಂದಲೂ, ಝಷ - ದೊಡ್ಡ ರೋಮಗಳುಳ್ಳ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಅಕುಲಂ - ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ, ವಾಯುವೇಗ - ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ, ಸಮಾನೂತಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಲುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಪನ್ನಗೈಃ - ಸರ್ಪಗಳಿಂದ ಬಡಗೂಡಿದ, ಸಾಗರವಿವ - ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಬಹು ಗದ್ದಲದಿಂದಿರತಕ್ಕ, ರಾವಣಸ್ಯ -

ಹುಡುಕುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು ||೪|| ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸನ ಮನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಹನುಮಾನು ರಾವಣನ ಸ್ವಂತವಾದ ಶಯನಗೃಹದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು ||೪|| ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳ ಮತ್ತು ಮೂರುಕೊಂಬುಗಳ ಆನೆಗಳೂ, ಆಯುಧಮಾಣಿಗಳಾದ ರಕ್ಷಸರೂ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಎಡೆಯಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೫|| ಆನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಬಸುರಾದಿ ರಕ್ಷಸರ ವಡವಿಯಾದ ರಕ್ಷಸಿಯರೂ, ಮತ್ತು ಅವನು ವಿಕ್ರಮಾವಸ್ಥೆ ತೋರಿ ಅದರೇಬಿಡುಕು ಅನೇಕರಾಜಪುತ್ರಿಯರೂ ನೆರವಿದ್ದರು, ||೬|| ಆಮೆ, ಮೊಸಳೆ, ಬಾಲವಿವಾಸ, ತಿಮಿ, ತಿಮಿಂಗಿಲ, ಮಹಾಸರ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಗಾಳಿಯು ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲಕಶಲ್ಲಲವಾಗುತ್ತಲಿರುವಕಡಲಿನಂತೆ

† ತಿಮಿಸ್ಸರ್ಪಝಷಾದಿಸ್ಯುತ್ ತಸ್ಯುತ್ತಾತು ತಿಮಿಂಗಿಲಃ | ತಿಮಿಂಗಿಲರೋಪ್ಯಸ್ತು ಪದ್ಮಿಲೋಪ್ಯಸ್ತುರಾಘವಃ || ೧ || ಸಣ್ಣ ವಿವಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿನ್ನುವ ವಿವಾಸಿಗೆ ತಿಮಿಂಗಿಲವೆಂಬುದು. ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಸುವಿದು ತಿಮಿಂಗಿಲ. ಅದನ್ನು ಜಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಬ ರಾಘವ ಎಂಬುದು ಬುದ್ಧಿಮಟ್ಟ.

ಆಹುತಾಭಿಶ್ಚ ವಿಕ್ರಮ್ಯ ರಾಜಕನ್ಯಾಭಿ ರಾವೃತಮ್ || ೭ ||
 ತನ್ನಕ್ರ ಮಹರಾಕೀರ್ಣಂ ತಿಮಿಂಗಿಲ ಝಷಾಕುಲಮ್ |
 ವಾಯುವೇಗ ಸಮಾಧೂತಂ ಪನ್ನಗೈ ರಿವ ಸಾಗರಮ್ || ೭ ||
 ಯಾ ಹಿ ವೈಶ್ರವಣೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರ್ಯಾಚೇಂದ್ರ ಹರಿವಾಹನೇ |
 ಸಾ ರಾವಣಾ ಗೃಹೇ ಸರ್ವಾ ನಿತ್ಯಮೇವಾ ನಪಾಯಿನೀ || ೮ ||
 ಯಾ ಚ ರಾಜ್ಞಃ ಕುಬೇರಸ್ಯ ಯಮಸ್ಯ ವರೂಣಸ್ಯ ಚ |
 ತಾದೃಶೀ ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾ ವಾ ಋದ್ಧೀ ರಜ್ಜೋಗೃಹೇ ಪ್ರೀತಾ || ೯ ||
 ತಸ್ಯ ಹರ್ಮ್ಯಸ್ಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ವೇಶ್ಠ ಚಾನ್ಯ ತ್ಸುನಿರ್ಮಿತಂ |

ದಶಕಂಠ, ತತ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ನಿವೇಶನಂ - ಆವಾಸ ಗೃಹವನ್ನು, ಆರಸಾದ - ಸೇರಿದನು || ೭ ||
 ವೈಶ್ರವಣೇ - ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿನ ಮಗನಾದ ಕುಬೇರನಲ್ಲಿ, ಯಾಹಿ - ಯಾವ ಬಗೆಯಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ - ಶೋಭಿ
 ಯುಂಟೋ, ಇಂದ್ರ - ದೇವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಹರಿವಾಹನೇಚ- ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ
 ಳ್ಲಿಯೂ (ಹರಿಯ ವಾಹನನಾದ ಗರುಡನಲ್ಲಿ) ಯಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ - ಯಾವತೇಜಸ್ಸು ಇದೆಯೋ, ಸರ್ವಾ -
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ಸಾ - ಅಂತಹ ಸಂದತ್ತು, ರಾವಣಗೃಹೇ - ರಾವಣಾಸುರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾ
 ಗಲೂ, ಅನಪಾಯಿನೀವ - ಎಡೆಬಿಡದೆಯೇ ಇರುವುದು || ೮ || ರಾಜ್ಞಃ - ಸರ್ವಜನ ಮನೋರಂಜಕನಾ
 ದ, ಕುಬೇರಸ್ಯ - ಧನಾಧಿಪತಿಗೂ, ಯಮಸ್ಯ - ಸವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ, ವರು
 ಣಸ್ಯಚ - ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರೂಣನಿಗೂ, ಯಾಋದ್ಧೀಃ - ಯಾವ ಸಮೃದ್ಧಿಯುಂಟೋ, ತಾದೃಶೀಋ
 ದ್ಧೀಃ - ಅಂತಹ ಸಮೃದ್ಧಿಯು, ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾ - ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಂಚಿದ ಸಂದತ್ತು, (ಸರ್ವವಸ್ತು
 ಸಂಕ್ಷೇಪತಮು) ಇಹರಜ್ಜೋಗೃಹೇಷು - ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ (ಈ ರಾವಣನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ) ಅಸ್ತಿ -
 ಉಂಟು || ೯ || ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಹರ್ಮ್ಯಸ್ಯ - ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದ (ರಾಜ
 ಗೃಹದ) ಮಧ್ಯಸ್ಥಂ - ನಡುವೆ ಇರುವ, ಬಹು ನಿರೂಪಿತ ಸಂಕೀರ್ಣಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಬರಗುದಿಂಡುಗಳಂ
 ದೂಡಗೂಡಿರುವ, ಸುನಿರ್ಮಿತಂ - ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕ, ಅನ್ಯತಃ-ಬೇರೊಂದಾದ, ವೇಶ್ಠಚ

ಆಸದನವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೭ || ನವನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ ಕುಬೇರನಲ್ಲಿ
 ಯೂ, ಮೂಲೋಕದೊಡೆಯನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಹಸಿರುಬಣ್ಣದ ಏಳು ಕುದು
 ರೆಗಳನ್ನೇರುವ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸಾಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ,
 ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈರಾವಾಸ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದದು. ಎಂದರೆ-ಇಂದ್ರ ಕುಬೇರಾದಿಗಳ
 ಸಂಪತ್ತಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ಯ ವೇಳೆ ಕುದುಬರುವುದುಂಟು ಈ ದಶಾನನಿಗಾದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ,
 ಉತ್ತರೋತ್ತರವಾಗಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಏಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು || ೮ || ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಜರಾಜ
 ನಾದ ಕುಬೇರ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಯಮ, ಸರ್ವಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ
 ವರೂಣ, ಈ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಎಣೆಯೆನಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವರಿಗಿವೃದ್ಧಿಯಾದ ಧನಕನಕ
 ಸಮೃದ್ಧಿಯು ರಾಜ್ಯಸಾಧಿಪತಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು || ೯ || ಆ ವಿಶಾಲ
 ವಾದ ಉಪರಿಗಯ ನಡುವೆ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಭವನವು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿ
 ದ್ದಿತು, ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣಚಾತುರ್ಯವು ಹೇಳತೀರದು, ಇದರೊಳಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬರಗು

ಬಹು ನಿರೂಪ ಸಂಕೀರ್ಣಂ ದದರ್ಶ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ||೧೦||
 ಬ್ರಹ್ಮಣೋರ್ಥ ಕೃತಂ ದಿವ್ಯಂ ದಿವಿ ಯದ್ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ |
 ವಿನಾಸಂ ಪುಷ್ಪಕಂ ನಾಮ ಸರ್ವರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಂ ||
 ಪರೇಣ ತಪಸಾ ಲೇಭಿ ಯತ್ಕುಬೇರಃ ಪಿತಾಮಹಾತ್ ||೧೧||-||
 ಕುಬೇರ ನೋಜಸಾ ಜಿತ್ವಾ ಲೇಭೀ ತದ್ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ||೧೨||
 ಈಹಾಮೃಗ ಸಮಾಯುಕ್ತೈಃ ಕಾರ್ತಸ್ವರ ಹಿರಣ್ಮಯೈಃ |
 ಸುಕೃತೈ ರಾಚಿತಂ ಸ್ತಂಭೈಃ ಪ್ರದೀಪ್ತಮಿವ ಚ ಶ್ರಿಯಾ ||
 ಮೇರುವಂದರ ಸಂಕಾಶೈ ರುಲ್ಲಿಖದ್ಭಿರಿವಾಂಬರಂ |

ಮನೆಯನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೦|| ಯತ್ - ಯಾವ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ, ಪುಷ್ಪಕಂನಾಮ-
 ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವಾದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಣಃಅರ್ಥ - ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೋಸ್ಕರ, ದಿವ್ಯಂ- ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿಯೂ,
 ಸರ್ವರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಂ - ಸಕಲ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ದಿವಿ - ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ (ಸತ್ಯ
 ಲೋಕದೊಳಗೆ) ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಃ - ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೆಂಬ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯಿಂದ, ಕೃತಂ - ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟತೋ ||೧೧||
 (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಯತ್ - ಯಾವ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು, ಕುಬೇರಃ - ಕುಬೇರನು, ಪರೇಣ -
 ಉತ್ತಮವಾದ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪಿತಾಮಹಾತ್ - ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇವರಿಂದ, ಲೇಭಿ - ಪಡೆದನೋ,
 ಚತ್ - ಅಂತಹ ಆ ಪುಷ್ಪಕವನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನು, ಒಜಸಾ -
 ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ಕುಬೇರಂ - ಧನೇಶ್ವರನನ್ನು, ಜಿತ್ವಾ - ಜಯಿಸಿ, ಲೇಭಿ - ಪಡೆದನು. ||೧೨|| ಈಹಾ
 ಮೃಗ - ತೋಳಗಳಂತಿರುವ ಗೊಂಬೆಗಳಿಂದ, ಸಮಾಯುಕ್ತಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಕಾರ್ತಸ್ವರಹಿರಣ್ಮಯೈಃ -
 ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಗಳ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸುಕೃತೈಃ - ಅದವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ತಂಭೈಃ - ಕಂಬಗಳಿಂದ,
 ಆಚಿತಂ - ತೂಬಿರುವುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಶ್ರಿಯಾ - ವಿಚಿತ್ರಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಪ್ರದೀಪ್ತಮಿವ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿ
 ರುವುದೋ ಎಂಬಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ||೧೩|| ಮೇರುವಂದರಸಂಕಾಶೈಃ - ಮೇರು ಮತ್ತು ಮಂದರ
 ಪರ್ವತಗಳಿಗಿರುವುದಾಗಿರುವ ಕಾರಣವೇ, ಅಂಬರಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಉಲ್ಲಿಖದ್ಭಿರಿವ - ತಿವಿಯುತ್ತಲಿವೆ
 ದೋ ಎಂಬ ಹಾಗಿರುವ, ಶುಭಾಕಾಶೈಃ - ಮಂಗಳಕರವಾದ ಆಕಾಶಗಳಿಲ್ಲ, ಕೂಟಾಗಾಶೈಃ - ಚಾವಡಿ

ದಿಂಡುಗಳು ಮೆರಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಪಕವೆಂಬರ ||೧೦|| ಇದನ್ನೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ
 ಕರ್ಮನೆಂಬದೇವಶಿಲ್ಪಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ಮನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೋಸ್ಕರ ಸರ್ವರತ್ನಾಲಂಕೃತ
 ವಾಗಿ ಲೋಕೋತ್ತರವೆನಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವಿಶೇಷದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿ
 ಇದ್ದನು ||೧೧|| ಅಲಂಕಾರದಿವ್ಯವಾದ ಕುಬೇರನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ
 ಇದನ್ನೇ ಪಿತಾಮಹನಿಂದ ವರವಾಗಿಪಡೆದು ತಂದಿದ್ದನು, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ದಶವದನನು ತ
 ನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನ ಆಣ್ವನಾದ ಆ ಕುಬೇರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಇದನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಕೊಂ
 ಡುಬಂದುದು ಅಂತಹ ಆ ಪುಷ್ಪಕವನ್ನು ಪವನಾನಂದನನು ಪುಶೀಲಿಸಿದನು ||೧೨|| ಅದ
 ರೊಳಗೆ ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ತೋಳಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು, ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆ
 ಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಅದವಾಗಿ ಕೆತ್ತಿದ ಕಂಬಗಳ ಸಾಲು ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೩|| ಆಕಂಬ
 ಗಳು ಮೇರುವಂದರ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಬಲು ಎತ್ತರವಾಗಿಮುಗಿಲನ್ನುಮುಟ್ಟುವಂತಿದ್ದವು,

ಕೂಟಾಗಾರ್ಯ ಶೃಙ್ಗಾಕಾರ್ಯ ಸ್ಪರ್ವತ ಸ್ಸಮಲಂಕೃತಂ ||೧೪||
 ಜ್ವಲನಾರ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಸುಕೃತಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ |
 ಹೇಮ ಸೋಪಾನ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಚಾರುಪ್ರವರ ವೇದಿಕಂ ||
 ಜಾಲ ವಾತಾಯನೈ ರ್ಭುಕ್ತಂ ಕಾಂಚನೈ ಸ್ಸಾಘಟಕೈರಪಿ |
 ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಹಾನೀಲ ಮಣಿಪ್ರವರ ವೇದಿಕಂ ||
 ವಿದ್ರುಮೇಣ ವಿಚಿತ್ರೇಣ ಮಣಿಭಿಕ್ಷ ಮಹಾಧನೈಃ |
 ನಿಸ್ತುಲಾಭಿಕ್ಷ ಮುಕ್ತಾಭಿ ಪ್ತಲೇನಾಭಿ ವಿರಾಜಿತಂ ||೧೫||

ಗಳಂದಲೂ, (ಕಿರುಕೈಸಾಲೆಗಳಿಂದಲೂ) ಸರ್ವತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಅಲಂಕೃತಂ - ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ
 ಯೂ ||೧೪|| ಜ್ವಲನಾರ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾಶಂ - ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯರಿಗನೆಯನಿಸಿ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ - ದೇವತೆಗಳ ಬಡಗಿ
 ಯಿಂದ, ಸುಕೃತಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಹೇಮಸೋಪಾನ - ಚಿನ್ನದ ಹಂತ (ಮೆಟ್ಟಿಲು)
 ಗಳಿಂದ, ಸಂಯುಕ್ತಂ - ಬಡಗೂಡಿರುವುದೂ, ಚಾರು - ಸುಂದರವಾದ, ಪ್ರವರ - ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆನಿಸಿದ,
 ವೇದಿಕಂ - ಜಗುಲಿಗಳಲ್ಲದಾಗಿಯೂ ||೧೫|| ಕಾಂಚನೈಃ - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ, ಸ್ಸಾಘಟಕೈಃ -
 ಸ್ಪಟಿಕ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ ಆಗಿರುವ, ಜಾಲ - ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಾತಾಯನೈರಪಿ - ಗವಾ
 ಹ್ಸಗಳಿಂದಲೂ, ಯುಕ್ತಂ - ಒಡಗೂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ || ಇಂದ್ರನೀಲ - ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ,
 ಮಹಾನೀಲ - ರುದ್ರನೀಲ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆತ್ತಿರುವ ಮಣಿಪ್ರವರ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಣಿಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿರತಕ್ಕ,
 ವೇದಿಕಂ - ಜಗುಲಿಗಳಿಂದಾಗಿಯೂ, ||೧೬|| ವಿದ್ರುಮೇಣ - ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಧನೈಃ - ಬಹು
 ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ, ಮಣಿಭಿಕ್ಷ - ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಸ್ತುಲಾಭಿಃ - ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ, (ಗುಂಡಾಗಿರುವ) ಮುಕ್ತಾ
 ಭಿಕ್ಷ - ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರೇಣ - ಅತ್ಯರೈಕವೆನಿಸಿದ, ತಲೇನ - ಕಳಭಾಗದಿಂದ (ನಲಿಂದ)
 ಅಭಿವಿರಾಜಿತಂ - ಸುತ್ತಲೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೧೭|| ಸುಪುಷ್ಪಾಂಗಧಿನಾ - ಉತ್ತಮವಾದ

ತುಭಕರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಇಕ್ಕೆಲದ ಕಿರುವುನೆಗಳೂ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರು
 ತಲಿದ್ದುವು ||೧೪|| ತೇಜೋರಾಶಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ, ಭಾಸ್ವರನಂತೆಯೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ
 ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಜಗಲಿಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಸೋ
 ಪಾನಗಳ ಸಾಲ ಬಲು ಅಂದವಾಗಿದ್ದಿತು ||೧೫|| ಆದರ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬುಗಾರ
 ದಕಿಟಕಿಗಳೂ, ಮೇಲುಗಡೆ ಗವಾಹ್ಸಗಳೂ, ಸ್ಪಟಿಕ ಶಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರ ನೀಲಮ
 ಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾ ನೀಲರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿಸಿ ಇರುವ ವೇದಿಕೆಗಳು ವಿರಾಜಿಸುತ
 ಲಿದ್ದುವು ||೧೬|| ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹವಳ, ಆಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮುತ್ತು ಈಮೊ
 ದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆ ಪುಷ್ಪಕದ ಕೆಳಭಾಗವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೭|| ತಳತಳನೆ ಬಂಗಾರ

||೧೪|| ಕ್ಷೀರಮಧೈಕ್ಷಿಪೇನೀಲಂ ಕ್ಷೀರಂಜೇತ್ ನೀಲತಾಂ ಪ್ರಜೇತ್ | ಇಂದ್ರನೀಲಮಿತಿವ್ಯಾತಂ ಇ
 ತಿಚ ಅಗಸ್ತ್ಯಭಾಷಿತಂ || || ಬಂದು ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗಿರುವ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೀಲಮಣಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದಾಗ ಆ ಹಾ
 ಲು ನೀಲದಬಣ್ಣವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಮಣಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಇಂದ್ರನೀಲ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರಲು ಎಂ
 ದು ಅಗಸ್ತ್ಯ.

ಚಂದನೇನ ಚ ರಕ್ತೇನ ತಪನೀಯ ನಿಭೇನ ಚ |

ಸುಪುಣ್ಯಗಂಧಿನಾ ಯುಕ್ತ ಮಾದಿತ್ಯ ತರುಣೋಪಮಂ ||೧೮||

ಕೂಟಾಗಾರ್ಯ ರ್ವರಾಕಾರ್ಯ ರ್ವಿವಿಧೈ ಸ್ಸಮಲಂ ಕೃತಂ |

ವಿಮಾನಂ ಪುಷ್ಪಕಂ ದಿವ್ಯ ಮಾರುರೋಹ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧೯||

ತತ್ರಸ್ಥ ಸ್ತ ತದಾ ಗಂಧಂ ಪಾನ ಭಕ್ಷ್ಯೞ್ಚ ಸಂಭವಂ |

ದಿವ್ಯಂ ಸಂಮೂರ್ಛಿತಂ ಜಿಘ್ರದ್ರೂಪವಂತ ಮಿವಾನಿಲಂ ||೨೦||

ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳದೂ, ತಪನೀಯನಿಭೇನ - ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ, ರಕ್ತೇನ - ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಚಂದನೇನ - ಪರಿಮಳದಿಂದಲೂ, ಯುಕ್ತಂ - ಕೂಡಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಅದಿತ್ಯತರುಣೋಪಮಂ - ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ||೧೮|| ವರಾಕಾರ್ಯಃ- ಉತ್ತಮವಾದ ಆಕೃತಿಗಳುಳ್ಳ, ವಿವಿಧೈಃ- ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಕೂಟಾಗಾರ್ಯಃ - ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಳಂತಿರುವ ಮನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಲಂಕೃತಂ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ದಿವ್ಯಂ - ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ಪುಷ್ಪಕಂ- ಪುಷ್ಪಕವೆಂಬ, ವಿಮಾನಂ - ಆಕಾಶವಾಹನವನ್ನು, ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾರುರೋತ್ತಮನು, ಆರುರೋಹ- ಹತ್ತಿದನು ||೧೯|| ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತತ್ರಸ್ಥಃ - ಆ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತವನಾಗಿ, ತದಾ- ಆಗ, ಪಾನ - ಕುಡಿಯುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಭಕ್ಷ್ಯಾನ್ನ-ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಭವಂ- ಉಂಟಾದ, ಸಮೂರ್ಛಿತಂ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ದಿವ್ಯಂ - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ವಾದ, ಗಂಧಂ - ಪರಿಮಳವನ್ನು, ರೂಪವಂತಂ - ಕರೀರವನ್ನಾಂತಿರುವ, ಅನಿಲವಿವ - ವಾಯುವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಜಿಘ್ರತ್ - ಆಘ್ರಾಣಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೨೦|| ಸಃ - ಆ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ರಾವಣಃ - ದಶಕಂಧರನು, ಯತ್ರ - ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವನೋ, ತತ್ರ - ಆಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆ ಸುವಾಸನೆಯು, ಮಹಾಸತ್ವಂ - ಮಹಾ ಬಲವುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು * ಬಂಧುಃ - ನಂಟನು, ಉತ್ತಮಂ -

ದಂತ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ರಕ್ತಚಂದನ ಮತ್ತು ಶೈಲ ಚಂದನಗಳಿಂದ ಗಮಗಮಿಸುತ್ತ ಲೂ, ನಡುಹಗಲಿನ ರವಿಯಂತೆ ವಿಶಿಷ್ಟತಲೂಇದ್ದಿತು ||೧೮|| ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ರಚನೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ನಾನಾತರಹೆಯ ಮನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಪವಮಾನನಂದನನು ಏರಿದನು ||೧೯|| ಆಗ ಅಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಿತ್ರಪಾನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ಆಹಾರ್ಯಕರವಾದ ದಿವ್ಯಭಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ರೂಪರಹಿತವಾದರೂ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂಬ ಮಮತೆಯಿಂದ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳರೂಪವಾದ ಕರೀರವನ್ನಾಂತು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿತ್ತು ||೨೦|| ಮತ್ತು-ಆಬಳಿಯುಳ್ಳ ತುಂಬಿ

* “ ದದಾತಿಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಗುಪ್ತಮಾಶ್ರಾತಿ ಪೃಚ್ಛತಿ | ಭುಂಕ್ತಿ, ಭೋಜಯತೆ ಜೈವ ಪದ್ವಿಧಂ ಬಂಧುಲಕ್ಷಣಂ || ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕೊಡುವುದು, ಇಲ್ಲದಾಗ ಕೇಳಿ ತಗದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಗುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ರಸಸ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಾನು ಬಂದು ಭೋಜನಮಾಡುವುದು, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡಿಸುವುದು ಎಂಬ ಆರು ಗುಣವುಳ್ಳವನೇ ಬಂಧು.

ಸ ಗಂಧ ಸ್ತಂ ಮಹಾಸತ್ಯಂ ಬುಧು ಬೃಂಧು ಮಿಮೋತ್ತಮಂ |
 ಇತ ಏಹೀ ತ್ಯುವಾಜೇನ ತತ್ರ ಯತ್ರ ಸ ರಾವಣಃ ||೨೧||
 ತತ ಸ್ತಂ ಪ್ರಸಿತ್ತ ಕಾಲಾಂ ದದರ್ಶ ಮಹತೀಂಶುಭಾಂ |
 ರಾವಣಸ್ಯ ಮನಃ ಕಾಂತಾಂ ಕಾಂತಾಮಿವ ವರಸ್ತ್ರಿಯಂ ||೨೨||
 ಮಣಿ ಸೋಮಾನ ವಿಕೃತಾಂ ಹೇಮಜಾಲ ವಿಭೂಷಿತಾಂ |
 ಸ್ಫುಟಿಕೈ ರಾವ್ಯತಲಾಂ ದಂತಾಂತರಿತ ರೂಪಿಕಾಂ ||೨೩||
 ಮುಕ್ತಾಭಿಶ್ಚ ಪ್ರವಾಳೈಶ್ಚ ರೂಪ್ಯ ಚಾಮೀಕರೈ ರಪಿ |

ಶ್ರೀಶೃಂಗಾದ, ಬಂಧುಮಿವ - ತನ್ನ ನಂಟನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಇತಏಹೀತಿ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರಂದು, ಉವಾ
 ಜೇನ - ಹೇಳುವಂತಿದ್ದಿತು ||೨೧||

ತತಃ - ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿದಬಳಿಕ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ತಾಂ - ಆ ರಾವಣನಿ
 ರುವ, ಕಾಲಾಂ - ಮಂದಿರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಸಿತ್ತಃ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಯಣಮಾಡಿದವ
 ನಾಗಿ, ಮಹತೀಂ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಶುಭಾಂ-ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಕಾಂತಾಂ-ಮನೋ
 ಹರಳಿಸಿದ, ವರಸ್ತ್ರಿಯಮಿವ - ವರಾಂಗನೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ಮನಃಕಾಂ
 ತಾಂ - ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪುವುದಾಗಿಯೂ, ||೨೨|| ಮಣಿ - ರತ್ನಮಯವಾದ, ಸೋಮಾನ - ಹಂತಗಳಿಂದ
 ವಿಕೃತಾಂ - ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆಯುಳ್ಳ, ಹೇಮಜಾಲ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ, ವಿಭೂಷಿ
 ತಾಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸ್ಫುಟಿಕೈಃ - ಸ್ಫುಟಿಕ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ, ಅವೃತ - ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತಲಾಂ
 ನೆಲವುಳ್ಳ, ದಾತ - ಅನೇಕಕೊಂಪುಗಳಿಂದ, ಅಂತರಿತ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ, ರೂಪಿಕಾಂ - ವಿಚಿತ್ರ ಚಿ
 ತ್ರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ||೨೩|| ಮುಕ್ತಾಭಿಶ್ಚ - ಮುಕ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರವಾಳೈಶ್ಚ - ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ರೂ
 ಪ್ಯಚಾಮೀಕರೈಃ - ಚಿನ್ನಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಣಿಸ್ತಂಭೈಃ-ರತ್ನಖಚಿತವಾದ

ಇರುವ ಸ.ಗಂಧವನ್ನು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಂಧುವು ನೋಡ್ಯನಾದ ತ
 ನ್ನ ಬಂಧುವನ್ನು ಆದರಿಬಿ ಕರೆಯುವ ಹಾಗೆ, “ಇದುರಾವಣನ ಪುಷ್ಪಕ, ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನ
 ಮಹದಿಯರು ವಸಳುಇರುವರು, ಇದಕೋ ರಕ್ತ ಸರೋಡೆಯಿಸಿಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾಡಿರುವನು,
 ಇಲ್ಲಿಗೆಬ.” ಎಂದು ಉಪಚರಿಸಿ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಇ
 ತ್ತು ||೨೧|| ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಬಂದ ಪಾವಮಾನಿಯು ಅಬಳಿಕ ಮಣಿಮಯವಾದ ಸೋಮಾ
 ನಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಬೆಳಗೊಡಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ಫುಟಿಕ
 ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಾತವಕ್ಕೆಗೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ರಚಿಸಿರುವ ವಿಚಿತ್ರ
 ಭೂಭಾಗದ ದ ಅದವಾಗಿ, ಮುತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಹವಳಗಳನ್ನೂ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಗಳನ್ನೂ,
 ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕೈವಾಡದಿಂದ ಅಲಂಕಾರದ ಅಣಿಯನ್ನು ಸಮಗೊಳಿಸಿ,
 ನಡುನಡುವೆ ಕಿರುಗೊಂಬಗಳಿಂದ ಸುತವಾದ ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಸಾಲಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದಿ
 ವ್ಯ ಮಣಿಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ, ಬಲುನಯವಾಗಿ, ನೆಟ್ಟನೆಮರುವುಗಳಾದ ಉನ್ನತ
 ಮಧ್ಯಸ್ತಂಭಗಳಿಂದ, ಹಕ್ಕಿಗಳು ರೆಕ್ಕಗಳ ಬಲದಿಂದ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಇದೂ ಮು
 ಗಿಲ ಮಂಡಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾರಿಹೋಗಲೆಳಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಬರುತ್ತ

ವಿಭೂಷಿತಾಂ ಮಣಿಸ್ತಂಭೈ ಸ್ಸುಬಹುಸ್ತಂಭ ಭೂಷಿತಾಂ ||೨೪||

ಸಮೈಃ ಋಜುಭಿ ರತ್ಯುಚ್ಚೈ ಸ್ಸಮಂತಾ ತ್ಸುವಿಭೂಷಿತೈಃ |

ಸ್ತಂಭೈಃ ಪಕ್ಷೈ ರಿವಾತ್ಯುಚ್ಚೈ ರ್ಧಿವಂ ಸಂಪ್ರಸ್ಥಿತಾ ಮಿವ ||೨೫||

ಮಹತ್ಯಾ ಕುಥಯಾ ಸ್ತೀರ್ಣಾಂ ಪೃಥಿವೀ ಲಕ್ಷಣಾಂಕಯಾ |

ಪೃಥಿವೀಮಿವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾಂ ಸರಾಷ್ಟ್ರಗೃಹಮಾಲಿನೀಂ ||೨೬||

ನಾದಿತಾಂ ಮತ್ತವಿಹಗೈ ರ್ಧಿವ್ಯ ಗಂಧಾ ಧಿವಾಸಿತಾಂ |

ಪರಾರ್ಥೈ ಸ್ತರಣೋಪೇತಾಂ ರಕ್ಷೋಧಿರ ಸಿವೇವಿತಾಂ ||೨೭||

ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಭೂಷಿತಾಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ಸುಬಹುಸ್ತಂಭ - ಅನೇಕವಾದ ಕಿರುಗಂಬಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಾಂ - ಸಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ ||೨೪|| ಸಮೈಃ - ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾನವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಋಜುಭಿಃ - ನಟ್ಟಗೆ (ಡೊಂಕಿಲ್ಲದೆ) ಇರತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯುಚ್ಚೈಃ - ಬಲು ಎತ್ತರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮಂತಾತ್ - ಸುತ್ತಲೂ, ಸುವಿಭೂಷಿತೈಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಅತ್ಯುಚ್ಚೈಃ - ಬಹು ಉನ್ನತಗಳಾದ, ಪಕ್ಷೈಃ - ರಕ್ಕೆಗಳಂತಿರುವ, ಸ್ತಂಭೈಃ - ನಡುಗಂಬಗಳಿಂದ, ದಿವಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕೂರಿತು, ಪ್ರಸ್ಥಿತಾಮಿವ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತಿರುವದಾಗಿಯೂ ||೨೫|| ಪೃಥಿವೀ-ಭೂಮಂಡಲದ, ಲಕ್ಷಣ-ಸ್ವರೂಪದ, ಅಂಕಯಾ - ಗುರುತುಳ್ಳ, ಮಹತ್ಯಾ - ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಕುಥಯಾ - ಚಿತ್ರಕಂಬಳ (ಮೇಲುಹಾಸಿಗೆ) ದಿಂದ, ಆಸ್ತೀರ್ಣಾಂ - ಹ ಸಲ್ಪಟ್ಟದಾದಕಾರಣವೇ, ಸರಾಷ್ಟ್ರಗೃಹಮಾಲಿನೀಂ - ದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳ ಸಾಲನ್ನುಳ್ಳದಾಗಿ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾಂ - ಬಲು ಅಗಲವಾದ, ಪೃಥಿವೀಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - ಭೂಭಾಗದಂತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೨೬|| ಮತ್ತವಿಹಗೈಃ - ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಗಿಣಿ, ನವಿಲು, ಹಸೆ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ, ನಾದಿತಾಂ - ದನಿಯುಳ್ಳದೂ, ದಿವ್ಯಗಂಧ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಿಮಳದಿಂದ, ಅಧಿವಾಸಿತಾಂ - ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಪರಾರ್ಥೈಃ - ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಆಸ್ತರಣ - ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ, ಉಪೇತಾಂ - ಕೂಡಿರುವುದೂ, ರಕ್ಷೋಧಿರ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನಿಂದ, ಸಿವೇವಿತಾಂ - ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಆಗಿಯೂ ||೨೭||

ನಲಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿ ಕೊಂಡು, ಮನೆಗಳ, ಗ್ರಾಮಗಳ, ನಗರಗಳ ಆಕಾರವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಚಿತ್ರಕಂಬಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಗೃಹಗಳನ್ನೂ, ದೇಶಗಳನ್ನೂ ಬಳಗೊಂಡಿರುವ ಭೂಭಾಗವೇ ಇದೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತ, ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಸದ್ದುಳ್ಳದಾಗಿ, ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾದ ಮೇಲು ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪರನ್ನೂಳಗೊಂಡು, ಕಾಲಾಗುರುವೊದಲಾದವುಗಳಧೂಪಧೂಮದಿಂದ ತುಂಬಿ, ನಿರ್ದೋಷವೆನಿಸಿ, ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಧವಳ ವರ್ಣದಿಂದ ಬೆಳಗುತ, ವಿಚಿತ್ರ ಪುಷ್ಪಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ, ನಂದಿನೀಧೇನುವಿನಂತೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವೆನಿಸಿ, ಶುಕ್ಲ ನೀಲಪೀತಾದಿವರ್ಣಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ವರ್ಣಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದಾಗಿ, ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ಮನಸ್ಸಿಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಸನವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮನೋಲ್ಲಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ, ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಂತಿದ್ದು, ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹುತಲಿರುವ ಮಹಾ

ಧೂಮ್ರಾ ಮಗರುಧೂಪೇನ ವಿಮಲಾಂ ಹಂಸಪಾಂಡುರಾಂ |
 ಚೇತ್ರಾಂ ಪುಷ್ಕೋಪಹಾರೇಣ ಕಲ್ಮಾಷೀವಿವ ಸುಪ್ರಭಾಂ || ೨೮ ||
 ಮನ ಸ್ಸೌಹೃದ ಜನನೀಂ ವರ್ಣಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಸಾದಿನೀಂ |
 ತಾಂ ಶೋಕನಾಶಿನೀಂ ದಿವ್ಯಾಂಶ್ರಿಯ ಸ್ಸಂಜನನೀ ಮಿವ || ೨೯ ||
 ಇಂದ್ರಿಯಾ ಣೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೈಸ್ತು ಪಂಚ ಪಂಚಭಿ ರುತ್ತಮೈಃ |
 ತದ್ವರಯಾ ಮಾಸ ಮಾತೇವ ತದಾ ರಾವಣಪಾಲಿತಾ || ೩೦ ||
 ಸ್ವರೋಯಂ ದೇವಲೋಕೋಯ ಮುದ್ರಸ್ಯೋಯಂ ಪುರೀಭವೇತ್ |

ಅಗುರು - ಅಗುರುವುಂಬ ಗಂಧದ ಚೆಕ್ಕೆಯ, ಧೂಪೇನ- ಹೊಗೆಯಿಂದ, ಧೂಮ್ರಾಂ - ಕೆಂಪು ಮತ್ತು
 ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದೂ, ವಿಮಲಾಂ - ನಿರ್ಘಲವಾದುದೂ, ಹಂಸಪಾಂಡುರಾಂ - ಹಂಸೆಯಂತೆ ಬಿಳಿಪಾದು
 ದೂ, ಪುಷ್ಕೋಪಹಾರೇಣ - ಕುಸುಮಹಾರಾಲಂಕಾರದಿಂದ, ಸುಪ್ರಭಾಂ- ಮಹತ್ವರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ
 ದೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ಕಲ್ಮಾಷೀವಿವ - ವಶಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯ ಚಿತ್ರವರ್ಣದ ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿನಂತಿರುವು
 ದಾಗಿಯೂ, ||೨೮|| ಮನಸ್ಸಂಹ್ಲಾದಜನನೀಂ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿರುವುದೂ
 ವರ್ಣಸ್ಯಾಪಿ - ಕೆಂಪು ಕಪ್ಪು ಬಿಳುಪು ಮೊದಲಾಗಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಸಾದಿನೀಂ -
 ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಲಿರುವುದೂ, ಶ್ರಿಯಃ- ಅಪರಿಮಿತಕಾಂತಿ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ,
 ಸಂಜನನೀಮಿವ - ತಾಯಿಯಂತಿರುವ, ಶೋಕನಾಶಿನೀಂ - ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಸಕಲದುಃಖ ಪರಿಹಾರಕವಾ
 ದ, ತಾಂ - ಆ ಶೋಕೋತ್ತರವಾದ ಮಂದಿರವನ್ನು, ದರ್ಶ - ಕಂಡನು ||೨೯|| ರಾವಣ ಪಾಲಿತಾ -
 ರಾವಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತಲಿರುವ, ಸಾಕಾಶಾ - ಆ ದಿವ್ಯಮುದಿರವು, ಮಾತೇವ - ತಾಯಿಯು ಹೇಗೊ
 ಹಾಗೆ, ತದಾ - ಆ ಮಾರುತಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮೈಃ - ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠಗಳನ್ನಿಸಿದ, ಪಂ
 ಚಭಿಃ - ಐದಾದ, ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೈಸ್ತು - ರೂಪರಸ ಗಂಧ ಸ್ಪರ್ಶ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲಾದರೋ, (ತಸ್ಯ - ಆ
 ಅಂಜನೇಯನ) ಪಂಚ - ಐದಾದ, ಇಂದ್ರಿಯಾಃ - ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ತರ್ಪಯಾಮಾಸ -
 ಆನಂದಗೊಳಿಸಿತು ||೩೦|| ಅಯಂ - ಇದು, (ಪುರಾ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ) ಸ್ವರ್ಗಃ - ಸುಕೃತಕಾಲಗಳು ಪಡೆದು

ಸೌಭಾಗ್ಯವಿಧಿಯಾದ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ಮಹಿಳೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ ಆ ಪುಷ್ಪಕದ ಬಳಗಣ
 ಮಹಾಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡನು, ಅದರ ಬಳಹೊಗಳು ಉದ್ಯುಕ್ತನೂ ಆದನು || ೨೨, ೨೩, ೨೪, ೨೫,
 ೨೬, ೨೭, ೨೮, ೨೯ || ಬಳಕೆ:- ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಅಂದವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತೋರಿ, ರುಚಿಯಾ
 ದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ದಿವ್ಯದರಿವುಗಳದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮೈಗೆ ಸವರಿ, ಬಹು
 ಮೃದುವಾಗಿರುವ ತೋಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ಮಂಗಳ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು
 ಹಾಡಿ, ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುವಹಾಗೆ, ಅಂತಾ ದಿವ್ಯಶಾಲೆಯಾಗತನ್ನೊಳಗೆ ತುಂ
 ಬಿರುವ ರೂಪಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವಿಚಿತ್ರಪದಾರ್ಥ, ರಸವತ್ತರಗಳಾದ ದಿವ್ಯದ್ರವದ್ರವ್ಯ,
 ಗಮಗಮಿಸುವ ಪರಿಮಳವಸ್ತು, ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಸ್ಪೃಂಕಿದ ಕೂಡಲೇ ಆನಂದಗೊಳಿಸುವ
 ವಿಷಯ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳಗಾನ, ಎಂಬ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಈಮಾರುತಿಯ ಮನವ
 ನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೩೦|| ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಮಹಾಶಾಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಂಜನೇ
 ಯನು ಇದೇನು ಸ್ವರ್ಲೋಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೋ ? ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನೇವಾಸವಾಡುವ

ಸಿದ್ಧಿರ್ದೇಯಂ ಪರಾ ಹಿ ಸ್ಯಾ ದಿತ್ಯಮನ್ಯತ ಮಾರುತಿಃ ||೨೧||
 ಪ್ರಧ್ಯಾಯತ ಇವಾಪಶ್ಯ ತ್ವದೀಪ್ತಾಂ ಸ್ತುತ್ರ ಕಾಂಚನಾಃ |
 ಧೂರ್ಮಾನಿವ ಮಹಾಧೂರ್ತ್ಯ ದೇವನೇನ ಪರಾಜಿತಾಃ ||೨೨||
 ದೀಪಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತೇಜಸಾ ರಾವಣಸ್ಯ ಚ |
 ಅರ್ಜಿರ್ಭಿ ರೂಪೃಷಣಾನಾಂ ಚ ಪ್ರದೀಪ್ತೇ ತೃಭ್ಯಮನ್ಯತ ||೨೩||
 ತತೋ ಪಶ್ಯ ತ್ಕುಥಾಪೀನಂ ನಾನಾ ವರ್ಣಾಂಬರ ಸೃಜಂ |

ತಕ್ಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೇ, ಭವೇತ್ - ಆಗಿರಬೇಕು, (ಅಥವಾ - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಅಯಂ - ಇದು, ದೇವಲೋಕಃ - ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರದಿಕ್ಪಾಲಕರ, ಲೋಕಃ - ಲೋಕವೇ, ಭವೇತ್ - ಆಗಿರಬೇಕು, (ಅಥವಾ - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಇಂದ್ರಸ್ಯ - ದೇವೇಂದ್ರನವೇ ಆದ, ಪುರಿ - ಅವರಾವತೀ ಪುರವೇ, ಭವೇತ್ - ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, (ಅಥವಾ - ಇಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಪರಾ - ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ಸಿದ್ಧಿವಾ - ಸರ್ವತಃ, ಫಲವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವಾದರೂ, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗಿರಬೇಕು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮಾರುತಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ಅಮನ್ಯತ - ಭಾವಿಸಿದನು ||೨೧|| (ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು) ತತ್ - ಆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಂತಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾಂಚನಾಃ - ಚಿನ್ನದಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವರಾದಕಾರಣವೇ, ಪ್ರದೀಪ್ತಾಃ ಹಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ಧೂರ್ಮಾಃ - ಗೊಂಬೆಗಳರೂಪದಿರುವ ಪಗಡೆಯಾಟದವರನ್ನು, ಮಹಾಧೂರ್ಮೈಃ - ಬಲ್ಲಿದ ಜಾಪಾಟಗಾರರಾದ, ದೇವನೇನ - ಪಗಡೆಯಾಟದ, ಪರಾಜಿತಾನಿವ - ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾದರೂ ಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಧ್ಯಾಯತ ಇವ - ಬಲವಾಗಿಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿರುವವರನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಅಪಶ್ಯತ್ - ನೋಡಿದನು ||೨೨|| (ಸಾ - ಆ ಕಾಲೆಯು) ದೀಪಾನಾಂ - ದೀಪಿಗಳ, ಪ್ರಕಾಶೇನ - ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೂ, ರಾವಣಸ್ಯ - ದಶಕಂಠನ, ತೇಜಸಾಚ - ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಭೂಪೃಷಣಾನಾಂ - ಆಭರಣಗಳ, ಅರ್ಜಿರ್ಭಿಃ - ಕಾಂತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರದೀಪ್ತೇಃ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂದು, ಅಶ್ಯಮನ್ಯತ - ಸಂಭಾವಿಸಿದನು. ||೨೩|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ರಾತ್ರೀ - ಇರುಳಿನೊಳಗೆ, ಅರ್ಧರಾತ್ರೇ - ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯು, ಪರಿವೃತ್ತಂತು (ಸತಿ) ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ವರನಾರಿಣಾಂ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರ, ಸಕಸ್ರಂ -

ಆ ಮರಾವತೀನಗರವೋ?, ಇಲ್ಲವೆ ಸುಕೃತಶಾಲಿಗಳಾದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಸುಖವಾಸಸ್ಥಾನವೋ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾದ್ಯುಪಾಸರಣವನ್ನೇನೋ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದನು ||೨೩|| ಆವೇಲೆ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಲಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಸ್ತಂಭಗಳೊಳಗೆ ಪಗಡೆಯ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರೊಂದಿಗೂ ಕೆತ್ತಿರುವ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಆ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪವಾದ ಆಟಗಾರರು ತಮಗಿಂತ ಗಟ್ಟಿಗಾದ ಆಟಗಾರರು ತಮ್ಮನ್ನು ಆಟದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಲು ಆಕೂರತೆಯಿಂದ ಮನನೊಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿರುವರೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೨೪|| ಮತ್ತು - ೨ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಅಂಟಿ ಇರುವ ದೀಪಗಳ ಮಹಾಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ, ರಾವಣನ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರಿಯರ ರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಹೊಳೆವಿನಿಂದಲೂ ಆ ಮನೆಯು ಫಳಫಳನೆ ಇಲ್ಲವೆ ಫಳಫಳನೆ ಅಥವಾನಿಗನಿಗನೆ ರಾಶಿರೂಪವಾಗಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೫||

ಸಹಸ್ರಂ ವರನಾರೀಣಾಂ ನಾನಾವೇಷ ವಿಭೂಷಿತಂ ||೩೪||

ಪರಿವೃತ್ತೇ ರ್ಧರಾತ್ರೇತು ಪಾನನಿದ್ರಾ ವಶಂಗತಂ |

ಕ್ರೀಡಿತಸ್ತೇ ಪರತಂ ರಾತ್ರೌ ಸುಷ್ವಾಪ ಬಲವತ್ತದಾ ||೩೫||

ತತ್ಪ್ರಸುಪ್ತಂ ವಿರುರುಜೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದಾಂತರ ಭೂಷಣಂ |

ನಿಶ್ಯಬ್ದ ಹಂಸಭ್ರಮರಂ ಯಥಾ ಪದ್ಯವನಂ ಮಹತ್ ||೩೬||

ತಾಸಾಂ ಸಂವೃತದಂತಾನಿ ಮಿಲಿತಾಕ್ಷಾಣಿ ಮಾರುತೀ |

ಅಪಶ್ಯ ತ್ಪದ್ಯಗಂಧಿನಿ ವದನಾನಿ ಸುಯೋಷಿತಾಂ ||೩೭||

ಸಾಮಿವು, ಒಲವತ್ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸುಷ್ವಾಪ- ಮಲಗಿನಿದ್ರೆಮಾಡುತಲಿತ್ತು, ಕುಠಾಸೀನಂ - ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿರುವ, ನಾನಾ - ಅನೇಕವಿಧವಾದ, ವರ್ಣ - ರೂಪಸೌಂದರ್ಯವೂ, ಅಂಬರ - ವಸ್ತ್ರಸೌಂದರ್ಯವೂ, ಸ್ರಜಂ - ಪುಷ್ಪಹಾರಸೌಂದರ್ಯವೂಳ್ಳ, ನಾನಾವೇಷ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ, ವಿಭೂಷಿತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಕ್ರೀಡಿತಾ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿ, ಉಪರತಂ - ಶಾಂತವಾಗಿರುವ, ಪಾನ - ಕುಡಿದುನುತ್ರಿಗೂ, ನಿದ್ರಾ - ನಿದ್ರೆಗೂ, ವಶಂಗತಂ - ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಆ ಹಂಗಳಿಗೂ ಪನ್ನಿ, ಅಪಶ್ಯತ್ - ನೋಡಿದನು ||೩೪|| ಪ್ರಸುಪ್ತಂ - ಗಾಢನಿದ್ರೆಯೊಳಿರುವುತಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಿಶ್ಯಬ್ದ - ಸದಿಲ್ಲದ, ಅಂತರ - ಮನೆಯೊಳಗಣ, ಭೂಷಣಂ - ಅಭರಣಗಳಿಲ್ಲ, ತತ್ - ಅತ್ತಿ ಸಹಸ್ರವೂ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ನಿಶ್ಯಬ್ದ ಹಂಸಭ್ರಮರಂ - ಸದಿಲ್ಲದ ಹಂಸೆಮತ್ತು ದುಂಬಿಗಳಿಲ್ಲ, ಪದ್ಯವನಂ ಯಥಾ - ತಾವರೆ ಹೂವೊಳಿವು ಹೇಗೋ ದಾಗೆ, ವಿರುರುಜೆ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಲಿತ್ತು ||೩೫|| ಮಾರುತೀ - ವಾಯುಪುತ್ರವು, ಸಂವೃತದಂತಾನಿ - ತುಟಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವುವೂ ಮಿಲಿತಾಕ್ಷಾಣಿ - ಮುಲಿದಕಣ್ಣುಳ್ಳವು, ಪದ್ಯಗಂಧಿನಿ - ತಾವರೆಮಂತೆ ಸುವಾಸನೆಮುಳ್ಳವೂ ಆಗಿರುವ, ತಾಸಾಂ - ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ, ಸುಯೋಷಿತಾಂ-ಸುಂದರಾಂಗಿಯರ, ವದನ ನಿ-ಮುಖಗಳನ್ನು, ಅಪಶ್ಯತ್ -

ಅಂತಹ ಮಹಾಭದ್ರನದೊಳಗೆ ಬಂದು ಕಡೆ, ವೃದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ದಲವಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿಯೂ, ಸುಖಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಸುಗಂಧ ಪರಿಸರವುಳ್ಳವಾದ ವಿವಿಧ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ವಿಚಿತ್ರಾ ಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಸೂಸರಿಯರು ಪವಳಿಸಿರುವ ಪರಿಪಾಟಿಸುವು ಪವನಾನಪುತ್ರನು ಪರಿಕಿಸಿದನು ||೩೪|| ಅದರೇ ಆ ಆಜನೀಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗೆ ಆ ಕಾಮಿನಿಯರಲ್ಲರೂ ಮನಬುದಂತೆಂದು, ಕುಡಿದು, ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನಾಡಿ, ಶ್ರಾಂತರಾಗಿ, ನಿದ್ರಾಪರವಶತೆಯಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು, ||೩೫|| ಹಾಗೆ ಮನಳಿಸಿದ್ದ ಹಂಗಳ ಹಿಂಡು ಉಡಿಗೆತೊಟ್ಟಿಗಳ ಸದ್ದೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾದ ಆರಾಣಗಳನ್ನೂ, ದುಂಬಿಗಳನ್ನೂ ಬಳಗೊಂಡಿರುವ ತಾವರೆಗಳ ತೋಟದಂತೆ ಕಂಗಳೊಳಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೩೬|| ತುಟಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಮುಗಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಬಳಗೊಂಡು, ತಾವರೆಗಳಂತೆ ಸುವಾಸನೆಗಳೊಳ್ಳುವಾದ ಆ ಮಾನಿನಿಯರ ಮುಖಗಳ ನೈಲ್ಲ ನೋಡುತ ಬಂದನು ||೩೭|| ಹಗಲಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಳಕಳನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿದ್ದು ಸಂಜೆ

ಪ್ರಬುದ್ಧಾನೀವ ಪದ್ಮಾನಿ ತಾಸಾಂ ಭೂತ್ವಾ ಕ್ಷಪಾಕ್ಷಯೇ |
 ಪುನ ಸ್ಸಂವೃತ ಪತ್ರಾಣಿ ರಾತ್ರಾವಿವ ಬಭುಸ್ತದಾ ||೪||
 ಇಮಾನಿ ಮುಖಪದ್ಮಾನಿ ಸಿಯತಂ ಮತ್ತ ಪಟ್ಟದಾಃ |
 ಅಂಬುಜಾನೀವ ಪುಲ್ಲಾಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಯಂತಿ ಪುನಃಪುನಃ || ೪೯ ||
 ಇತಿಚಾ ಮಸೃತ ಶ್ರೀಮಾ ನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಮೇನೇ ಹಿ ಗುಣತ ಸ್ತಾನಿ ಸಮಾನಿ ಸಲಿಲೋದ್ಭವೈಃ ||೫೦||
 ಸಾತಸ್ಯ ಶುಶುಭೇ ಶಾಲಾ ತಾಭಿ ಸ್ತ್ರೀಭಿ ರ್ವಿರಾಜಿತಾ |
 ಶಾರದೀವ ಪ್ರಸನ್ನಾ ದ್ಯಾ ಸ್ತಾರಾಭಿ ರಭಿಶೋಭಿತಾ ||೫೧||
 ಸ ಚ ತಾಭಿಃ ಪರಿ ನೃತ ಶುಶುಭೇ ರಾಕ್ಷಸಾಭಿಃ |

ಗುರುತುಹಿದಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನೋಡಿದನು || ೪೭ || ತಾಸಾಂ - ಆ ಕಾಮಿನಿಯರ, ಪದನಾನಿ - ಮುಖಗಳು, ಕ್ಷಪಾಕ್ಷಯೇ - ಹಗಲಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಬುದ್ಧಾನಿ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿದ್ದವುಗಳು, ಭೂತ್ವಾ - ಆಗಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ರಾತ್ರಾ - ಇರಳಿನಲ್ಲಿ, ಸಂವೃತಪತ್ರಾಣಿ - ಮುಗಿದ ಎಸಳುಗಳುಳ್ಳ, ಪದ್ಮಾನೀವ - ತಾವರೆಗಳಂತೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಬಭುಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪೮|| ಮತ್ತಪಟ್ಟದಾಃ - ಕೊಬ್ಬಿದ ದುಂಬಿಗಳು, ಇಮಾನಿ - ಈ, ಮುಖಪದ್ಮಾನಿ - ತಾವರೆಯಂತೆನಿಸುವ ಮೋರೆಗಳನ್ನೆ, ಪುಲ್ಲಾಸಿ-ಅರಳಿದ, ಅಂಬುಜಾನೀವ - ತಾವರೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ಸಿಯತಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ - ಪ್ರಾರ್ಥಯಂತಿ - ಬಯಸುವೆವೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಅಮಸೃತ - ನನದನು || ೪೯ || ಶ್ರೀಮಾರ್ - ಬಹುತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಹನುಮಂತನು, ಇತಿ - ಈ ಮೋಲಹೇಳಿದ, ಉಪಪತ್ತ್ಯಾಚ - ದುಂಬಿಗಳು ಮೋರೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ, ತಾನು - ಆ ಮುಖಗಳನ್ನು, ಗುಣತಃ - ತಂಪು, ಸುವಾಸನೆ, ಮೃದುತ್ವಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಸಲಿಲೋದ್ಭವೈಃ - ತಾವರೆಗಳೊಡನೆ, ಸಮಾನಿಸಮಾನವಾದವುಗಳನ್ನಾಗಿ, ಮೇನೇ - ತಿಳಿದನು, ಹಿ - ನಿಜವು ||೫೦|| ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನ, ತಾಭಿಃ - ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದ, ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ - ಅಬಲೆಯರಿಂದ, ಸಾಕಾಂತಾ - ಆ ಮಂದಿರವು, ತ ರಾಭಿಃ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ, ಶಾರದೀ - ರಶ್ಮಿಯುಂಟಾದ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸನ್ನಾ - ನಿದ್ರೆಯಾದ, ದೈವಿಕ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಹಾಗೆ, ಅಭಿಶೋಭಿತಾ - ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೫೧ || ತಾಭಿಃ - ಆ ಸುಂದರರಿಂದ, ಪರಿವೃತಃ -

ಯಾಗುತಬರಲು ಮುಗಿದದಳಗಳುಳ್ಳ ಸರಸರೂಪಗಳಂತೆ ಆ ತರಣಿಸುರ ಆ ಮುಖಗಳು ಕಂಡುಬಂದುವು ||೪೮|| ಅಹಹ ! ಇಂತಹ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಮೊಗದಾವರೆಗಳನ್ನು ಕೊಬ್ಬಿದ ದುಂಬಿಗಳು ಅರಳಿದ ತಾವರೆಗಳನ್ನು ಅಡಗಡಗೂ ಬಯಸುವವು ಎಂದು ನನೆದನು ||೪೯|| ಮತ್ತು -ಈ ಸುದತಿಯರ ವದನಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ, ಕೆಪೋಲಗಳ ಕೆಂಪು, ಬಾಯಿಯು ಸುವಾಸನೆ, ಮಾರ್ವವ, ಕೋಮಲತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕಮಲಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನಗಳೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಡ್ಡಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಿದನು ||೫೦|| ಅಂತು ಭಾಸಮಾನರಾದ ಭಾಮಿನಿಯರಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಆಶಯನಕಾಲೆಯು, ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾರೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನತಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಮುಗಿಲಮಂಡಲದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೫೧ || ಹಾಗೆಶೋಭಿಸುತ್ತ ಮುಗಿರುವ ನಿತಂಬಿನಿಯರಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಯಥಾ ಹೃದಪತಿ ಶ್ರೀಮಾಂ ಸ್ತಾರಾಭಿ ರಭಿಸಂವೃತಃ ||೪೨||
 ಯಾ ಶ್ವೇನಂತೇಂಬರಾ ತಾರಾಃ ಪುಣ್ಯಶೇಷ ಸಮಾವೃತಾಃ |
 ಇಮಾ ಸ್ತಾ ಸ್ತಂಗತಾಃ ಕೃತ್ಸಾ ಇತಿ ಮೇನೇ ಹರಿಸ್ತದಾ || ೪೩ ||
 ತಾರಾಣಾ ಮಿವ ಸುವೃಕ್ಷಂ ಮಹತೀನಾಂ ಶುಭಾರ್ಜಿ ಪಾಂ |
 ಪ್ರಭಾ ವರ್ಣ ಪ್ರಸಾದಾಶ್ಚ ವಿರೇಜು ಸ್ತತ್ರಯೋಷಿತಾಂ ||೪೪||
 ವ್ಯಾವೃತ್ತ ಗುರುಪೀನಸ್ರ ಕ್ಷು ಕೀರ್ಣ ವರಭೂಷಣಾಃ |
 ಪಾನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಕಾಲೇಷು ಸಿದ್ರಾಪಹೃತ ಚೇತಸಃ ||೪೫||

ಅವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸಃ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಶ್ವ-ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ, ತಾರಾಭಿಃ - ಚುಕ್ಕೆಗಳಿಂದ, ಅಭಿಸಂವೃತಃ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಶ್ರೀಮಾಂ - ಕೋಭಾತಿಶಯವುಳ್ಳ, ಉಡುಪದ್ಯುಥಾ - ಉಡುರಾಜನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಶುಭಾರ್ಜಿ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪೨|| ಯಾಃ - ಯಾವ ಆಕಾರದಲ್ಲಿನ, ತಾರಾಃ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಪುಣ್ಯಶೇಷ - ಸುಕೃತದ ಉಳಿವಿನಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾಃ - ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿ, ಅಂಬರಾತ್ - ಆಕಾರದ ದನೆಯಿಂದ, ಶ್ವೇನಂತ - ಜಾರಿಬಿಡುರುತ್ತವೆಯೋ, ಸಂಗತಾಃ - ಬಟ್ಟಗಿನಿಂದ, ಕೃತ್ಸಾಃ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ತಃ - ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಇಮಾಃ - ಈ ಹೆಂಗಳೇನರಿ, ಇತಿ - ಹೀಗೊಬ್ಬರಾಗಿಯೂ, ತದಾ - ಆ ವಿನಿತೆಯರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಪಾನ - ಮಾನಸಿಯು, ಮೇನ - ಭಾವಿಸಿದನು ||೪೩|| ಶುಭಾರ್ಜಿ ಪಾಂ - ಶುಭ್ರತಃಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಮಹತೀನಾಂ - ತೋರಗಳಾದ, ತಾರಾಣಾಮಿವ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತತ್ರ - ಆ ರಾಮನ ೩ ಲೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದ, ಯೋಷಿತಾಂ - ಸೀಮಂತಿನಿಯರ, ಪ್ರಭಾವರ್ಣ ಪ್ರಸಾದಾಶ್ಚ - ಕಾಂತಿ, ರೂಪ, ನಿರ್ಮಲತ್ವ ಇವುಗಳು, ಸುವೃಕ್ಷಂ - ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ವಿರೇಜಾಃ - ತಲೆತಲೆಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪೪|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಪಾನ - ಕುಡಿತದಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾಯಾಮ-ಅಮೇಲಣ ಕುಡಿತದ, ಕಾಲೇಷು - ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾವೃತ್ತ - ಇಟ್ಟಿತಾವು ತಪ್ಪಿದ, ಗುರು - ಉತ್ತಮವಾದ, ಪೀನ - ತೋರವಾದ, ಸ್ರಕ್ - ಹೂವಿನಮಾಲೆಗಳು, ವರಭೂಷಣಾಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅಭರಣಗಳೆಲ್ಲವು, ತಾಃ - ಆ ಮಹಿಮೆಯೂ, ಸಿದ್ರಾ - ನಿದ್ರೆಯಿಂದ, ಅಪಹೃತ-ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಚೇತಸಃ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ವಿರೇಜಾಃ - ವಿರೇಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪೫|| (ತಾಸು - ಆ ಕಾಮಿನಿಯರೊಳಗೆ) ಕಾಷ್ಟಿತ-

ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನು, ಬಾಂದಳದಲ್ಲಿ ತಾರಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದತಾರಾಧಿಪನಂತೆ ಕಂಗಳೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪೨|| ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷದಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಲ್ಲಿನ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯಶೇಷದಿಂದ ಪೃಥಿವಿಗಳಿಂದ ತಾರಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟು ಗೂಡಿ ಈ ರಕ್ತ ಸನಾರಿಯರಾಗಿರುವರು ಅಂತೇ ಹರಿವರನು ತನ್ನ ಮನದೊಳು ಪರಿಭಾವಿಸಿದನು ||೪೩|| ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ವರವರ್ಣಿನಿಯರ ಮೋರೆಗಳ ರೂಪರೇಖಾಲಾವಣ್ಯಗಳು ಶುಭಕರಗಳನಿಸಿದ ಮಹತ್ತರಗಳಾದ ತಾರಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪೪|| ಕುಡಿತದಿಂದಲೂ, ಕುಣಿತದಿಂದಲೂ ಆಯಸಗೊಂಡು ನಿದ್ರಾವಶಂಗತರಾದ ಆ ಮತ್ತೆಕಾಶಿನಿಯರು ಮೈಮರೆತಿದ್ದದರಿಂದ, ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟಿದ್ದವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೂ, ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳೂ ತಂತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗಳಾಗಿದ್ದವು || ೪೫ || ಅದೊತೆಂದರೆ- ಕೆಲವು ಮಂದಿ

ವ್ಯಾವೃತ್ತ ತಿಲಕಾಃ ಕಾಶ್ಚಿತ್ಕಾಶ್ಚಿ ದುದ್ಭ್ರಾತ ನೂಪುರಾಃ |
 ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಗಳಿತಹಾರಾಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ವರಮ ಯೋಷಿತಃ || ೪೬ ||
 ಮುಕ್ತಾಹಾರಾವೃತಾ ಶ್ವಾನ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಚಿ ದ್ವಿಸ್ತುತ ವಾಸಸಃ |
 ವ್ಯಾವಿಧ್ಯ ರಶನಾದಾಮಾಃ ಕಿಶೋರೈ ಇವ ವಾಹಿತಾಃ || ೪೭ ||
 ಸುಕುಂಡಲ ಧರಾಶ್ವಾನ್ಯಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಮೃದಿತಶೃಜಃ |

ಕೆಲವುಮಂದಿ, ಪರಮಯೋಷಿತಃ - ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯರು, ವ್ಯಾವೃತ್ತ - ಅಳಿಸಿಹೋದ, ತಿಲಕಾಃ - ಮೋರೆಯಬಟ್ಟುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಉದ್ಭ್ರಾತ - ಕಳಚಿಹೋದ, ನೂಪುರಾಃ - ಕಾಲುಕಡಗಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಪಾರ್ಶ್ವ - ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಗಳಿತಹಾರಾಃ - ಜಾರಿಹೋದ ಮುತ್ತಿನಮಾಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ವಿರೇಜಾಃ - ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದರು || ೪೬ || ಅನ್ಯಾಶ್ಚ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರಾದರೋ, ಮುಕ್ತಾಹಾರಾವೃತಾಃ - ಕಿತ್ತ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿಯೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಅನ್ಯರು ಕೆಲವರು, ವಿಸ್ತುತವಾಸಸಃ - ಸಡಲಿದ ಸೇಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ತದಿತರರು, ವ್ಯಾವಿಧ್ಯ - ಇಳಿಯಬಿದ್ದ, ರಶನಾ - ಎಳೆಗಳ ಡಾಬಿನ, ದಾಮಾಃ - ಎಳೆಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ನಿದ್ರಿಸುತಲಿದ್ದ ವರಾದಕಾರಣವೇ, ವಾಹಿತಾಃ - ಆಯಾಸವರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಹೊರಳುತಲಿರುವ, ಕಿಶೋರೈಃ - ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯ ಮರಿಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿರೇಜಾಃ - ತೋರಿಬರುತಲಿದ್ದರು || ೪೭ || ಅನ್ಯಾಶ್ಚ - ತನ್ನಿನ್ನರಾದ ಕೆಲವರು, ಸುಕುಂಡಲಧರಾಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದಕರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟವರೂ, ವಿಚ್ಛಿನ್ನ - ತುಂಡಾಗಿಹೋದ, ಮೃದಿತ - ಮಗ್ಗಿ ಹೊಸಕಿಹೋದ, ಶೃಜಃ - ಪುಮಾಲೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ, ಮಹಾವನ - ದೊಡ್ಡ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ, ಗಜೇಂದ್ರಮೃದಿತಾಃ - ಸಲಗಳತುಳಿತದಿಂದ ಹೊಸಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಲತಾಇವ - ಬಳ್ಳಿಗಳಹಾಗೆ, ವಿರೇಜಾಃ - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೪೮ || ಚಂದ್ರ - ಚಂದಿನ ಅಂಕುಕಿರಣ - ತೋರವಾದ ಮತ್ತು ಕಿರಿದಾದ ಕಳೆಗಳ, ಆಭಾಃ - ಹೊಳವಿನಂತೆ ಹೊಳವುಳ್ಳ, ಕಾಸಾಂಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಾದ, ಯೋಷಿತಾಃ - ವಸಿತೆಯರ, ಉಕ್ತುಟಾಃ - ಬಲುತೋರವಾದ, ಹಾರಾಃ - ಮುತ್ತಿನಲಡಿಗಳು, ಸುಶ್ರುತಾಃ - ಮಲಗಿರುವ, ಹಂಸಾಇವ - ಹಂಸೆಗಳಂತೆ, ಸ್ತನಮಧ್ಯೇಷು -

ಮಹಿಳೆಯರ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿನ ತಿಲಕಗಳು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿದ್ದವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಕಾಲಕಡಗಗಳು ಕಳಚಿ ಕೊಂಡಿದ್ದವು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರ ಕೊರಳಹಾರಗಳು ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಬಿದ್ದಿದ್ದವು || ೪೬ || ಕೆಲವರ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳು ಸರಿದುಹೋಗಿ ಮುತ್ತುಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಉದುರಿದ್ದವು, ಕೆಲವರ ಸೇಲೆಗಳ ನೆರಿಗೆಗಳು ಸಡಲಿದ್ದವು. ಕೆಲವರು ಟೊಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆಗಳರೂಪವಾದ ಬಡ್ಡಿಯಾಣಗಳು ಸಡಲಿಮೈಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಆಯಸಗೊಂಡಿದ್ದ ಕುದುರಮರಿಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುರುಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೪೭ || ಸುಂದರವಾದ ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಕೆಲವರಾಯರು ಹೊರಳಾಟದಿಂದ ಹೊವಿನಹಾರಗಳು ಕಿತ್ತೂ, ಮಗ್ಗಿಯೂ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮಹಾವನದಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳ ತುಳಿತದಿಂದ ಮಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಹೊರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಎಳೆಬಳ್ಳಿಗಳ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು || ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಲಲನೆಯರ ಕೊರಳಿನಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ನೀಳವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ಲಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸ್ತನಗಳ ಮಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸಗಳು ಪವನಿಸಿ ಇವೆಯೋ

ಗಜೇಂದ್ರ ಮೃದಿತಾಃ ಪುಲ್ಲಾ ಲತಾ ಇವ ಮಹಾವನೇ || ೪೮ ||
 ಚಂದ್ರಾಂಶು ಕಿರಣಾಭಾಶ್ಚ ಹಾರಾಃ ಕಾಸಾಂ ಚಿದುತ್ಕಟಾಃ |
 ಹಂಸಾ ಇವ ಬಭುಸ್ಸುಪ್ತಾ ಸ್ತನಮಧ್ಯೇಷು ಯೋಷಿಕಾಂ || ೪೯ ||
 ಅಮೌಸಾಂ ಚ ವೈಡೂರ್ಯಾಃ ಕಾದಂಬಾ ಇವ ಪಕ್ಷಿಣಃ |
 ಹೇಮಸೂತ್ರಾಣಿ ಚಾನ್ಯಾಸಾಂ ಚಕ್ರವಾಕಾ ಇವಾಭವತ್ || ೫೦ ||
 ಹಾಸ ಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಾಶ್ಚ ಕ್ಷತ್ರವಾಕೋಪ ಶೋಭಿತಾಃ |
 ಆಮಗಾ ಇವ ತಾ ರೇಜು ರ್ಜಘನೈಃ ಪುಳಸ್ತುರಿವ || ೫೧ ||
 ಕಿಂಕಿಣೀ ಜಾಲಸಂಕೋಶಾ ಸ್ತಾ ಹೈಮ ವಿಪುಲಾಂಬುಜಾಃ |
 ಭಾವಗ್ರಾಹಾ ಯಶಸ್ವೀರಾ ಸ್ಸುಪ್ತಾ ನದ್ಯ ಇವಾಬುಭುಃ || ೫೨ ||

ಉದೋಜಗಲನಡುವೆ, ಬಭುಃ - ಭಾಸವಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು || ೪೯ || ಅವರಾಸಾಂ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರ, ವೈಡೂರ್ಯಾಶ್ಚ - ವಿಡೂರದೊಡ ರತ್ನಗಳ ಹಾರಗಳು, ಕಾದಂಬಾಃ - ಹಂಸಗಳೆಂಬ, ಪಕ್ಷಿಣ ಇವ - ಪಕ್ಷಿಗಳಾದಾಗೂ, ಅನ್ಯಾಸಾಂ - ಇನ್ನೆಕೆಲಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರ, ಹೇಮಸೂತ್ರಾಣಿಚ - (ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿವ) ಚಿನ್ನದ ಎಳೆನೂಲು, ಅದ್ವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಚಕ್ರವಾಕಾಇವ - ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಹಾಗೂ, ಅಭವತ್ - ಇದ್ದುವು || ೫೦ || ಪುಲಿಪೈಃ - ಮರುಳು ದಿಣ್ಣಗಳಂತಿರುವ, ಜಘನೈಃ - ಟೊಂಕದಮುಂಭಾಗಗಳಿಂದ, ತಾಃ - ಆ ಅಂಗನೆಯರು, ಹಾಸಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಾಃ - ಹಾಸಮತ್ತು ಕಾರಂಡವ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಚಕ್ರವಾಕೋಪಶೋಭಿತಾಃ - ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲೂ ಇರತಕ್ಕ ಆಮಗಾಇವ - ನದಿಗಳಹಾಗೆ, ರೇಜುಃ - ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೫೧ || ಕಿಂಕಿಣೀಜಾಲ - ಬದ್ಧಿಯಾಣಗಳ ಕಿರುಗಜ್ಜೆಗಳೆಂಬಂ, ಸಂಕೋಶಾಃ - ಹೂವಿನಮೊಗ್ಗುಗಳುಳ್ಳ, ಹೈಮ - ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳೆಂಬ, ವಿಪುಲ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಅಂಬುಜಾಃ - ತಾನರೆಗಳುಳ್ಳ, ಭಾವ - ನಿವ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡುವ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೆಂಬ, ಗ್ರಾಹಾಃ - ಮೊಸಳೆಗಳುಳ್ಳ, ಯಶಃ - ಬಹುಸುಂದರಿಯರೆಂಬ ಹೆಸರುವಾಸಿಗ ಮೂಲವಾದ ದೇಹ ಕಾಂತಿಯೆಂಬ, ತೀರಾಃ - ದಡಗಳುಳ್ಳ, ನದ್ಯಇವ - ಹೊಳೆಗಳಹಾಗೆ, ಸುಪ್ತಾಃ - ಮಲಗಿರುವ, ತಾಃ - ಆ ರಮಣಿಯರು, ಅಬುಭುಃ - ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೫೨ || ಕಾಸಾಂಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ

ಎಂಬಾತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೪೯ || ಕೆಲವರ ಮೈಮೇಲೆ ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಗಳ ಸರಗಳು ಕಾದಂಬ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹಾಗೂ, ಕೆಲವರ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿನ ಬಾಗಾರದ ಸಣ್ಣ ಸರಿಗೆಗಳ ಹಾರದ ಎಳೆಗಳು ಚಕ್ರವಾಕಗಳ ಹಾಗೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೫೦ || ಇಂತಿದ್ದು ಆ ವರಾರೋಹಿಯರು ಹಂಸಕಾರಂಡವಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರಳದಿಣ್ಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೊಡ್ಡಿ, ರಮಣೀಯನಾಗಿರುವ ಹೊಳೆಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. || ೫೧ || ಕಿರುಮೊಗ್ಗಗಳಂತಿರುವ ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಕಿರುಗಜ್ಜೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಅರಳಿದ ತಾವರೆಗಳಂತೆ ಸವ ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನಳವಟ್ಟು, ನಿವ್ರಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಾಗ ನಡೆಯುವ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೆಂಬ ಮೊಸಳೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಬಹುಸುಂದರವತಿಯರೆಂಬ ಹೆಸರುವಾಸಿ ಗೀಡಾದ ಶರೀರವೆಂಬ ತೀರವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಉತ್ತಮಸ್ವೀಯರ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ನದಿಗಳ ಹಾಗೆ ಕಾಣಬಂದರು || ೫೨ || ಬಹುಕೋಮಲೆಯರಾದ ಆ ಅಬುಭುಃ

ಮೃದು ಪ್ವಂಗೇಷು ಕಾಸಾಂ ಚಿತ್ಕುಚಾಗ್ರೇಷು ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ |
 ಬಭೂವು ಘೋಷಣಾನೀವ ಶುಭಾ ಭೂಷಣ ರಾಜಯಾಃ ||೫೩||
 ಅಂಶುಕಾಂತಾಶ್ಚ ಕಾಸಾಂ ಚಿನ್ಮುಖ ಮಾರುತಕಂಪಿತಾಃ |
 ಉಪರೃಪರಿ ವಕ್ತ್ರಾಣಾಂ ವ್ಯಾಧೂಯಂತೆ ಪುನಃಪುನಃ ||೫೪||
 ತಾಃಪತಾಕಾಽಪೋದ್ಧೂತಾಃ ಪಶ್ಚೀನಾಂ ರುಚಿರಪ್ರಭಾಃ |
 ನಾನಾವರ್ಣ ಸುವರ್ಣಾನಾಂ ವಕ್ತ್ರಮೇಲೇಷು ರೇಚಿರೆ ||೫೫||
 ವವಲ್ಗು ಶ್ವಾತ್ರ ಕಾಸಾಂ ಚಿತ್ಕುಂಡಲಾಃ ಶುಭಾರ್ಚಿಷಾಂ |
 ಮುಖಮಾರುತ ಸುಸರ್ಗಾ ನೃಂದಂಮಂದಂ ಸಂಯೋಷಿತಂ ||೫೬||

ಕೆಲಮಂದಿ ಅತಿಸೂಂದರಿಯರ, ಮೃದುಷು - ಕೋಮಲವಾದ, ಅಂಗೇಷು-ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕುಚಾ
 ಗ್ರೇಷುಚ - ಸ್ತನಾಗ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಭೂಷಣರಾಜಯಾಃ - ಆಭರಣಗಳಿಂ
 ದ ಹೊರಡುವತೆಜೋರೇಪೆಗಳು, ಭೂಷಣಾನೀವ - ಅಪ್ರಾ ಬುದುಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ,
 (ಭ್ರಮರಾಣೀವ - ದುಂಬಿಗಳಹಾಗೆ ?) ಬಭೂವುಃ - ಇದ್ದುವು || ೫೩ || ಕಾಸಾಂಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲ
 ಮಂದಿ ಲಲನೆಯರ, ಅಂಶುಕಾಂತಾಶ್ಚ - ಸೇಲೆಗಳ ತೆಳುವಾದವೆರೆಗುಗಳು, ಮುಖಮಾರುತ - ಮೂಗುಬಾ
 ಯಿಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಉಸಿರಿನಿಂದ, ಕಂಪಿತಾಃ - ಅಲುಗುತ್ತಿರುವವುಗಳಾಗಿ, ವಕ್ತ್ರಾಣಾಂ - ಮುಖಗಳ,
 ಉಪರೃಪರಿ-ಮೇಲೆಮೇಲೆ, ಪುನಃಪುನಃ-ಅಡಗಡಗೂ, ವ್ಯಾಧೂಯಂತೆ-ಅದರುತಲಿದ್ದವು || ನಾನಾವರ್ಣಸು
 ವರ್ಣಾನಾಂ-ಬಗೆಬಗೆಯ ಉತ್ತಮವರ್ಣವುಳ್ಳ, ಪಶ್ಚೀನಾಂ-ರಾವಣ ಭಾರ್ಯೆಯರ, ವಕ್ತ್ರಮೇಲೇಷು-ಮುಖ
 ಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ಉದ್ಧೂತಾಃ-ಉಸಿರಿನಿಂದ ಅಲುಗುತ್ತಿರುವ, ತಾಃ-ಆ ಸೇಲೆ ಮೆರೆಗುಗಳು, ರುಚಿರಪ್ರಭಾಃ-
 ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಪತಾಕಾಽವ-ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳೋ, ಎಂಬಂತೆ, ರೇಚಿರೆ-
 ಪ್ರಕಾಶಿತವಿದ್ದವು || ೫೪ || ಈ ಶಂಕಗಳೆರವಳಿಸುವಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಶುಭಾರ್ಚಿಷಾಂ-ಉತ್ತಮಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ,
 ಕಾಸಾಂಚಿತ್-ಬೇರಕೆಲವರಾದ, ಯೋಷಿತಂ-ಕಾಮಿನಿಯರ, ಕುಂಡಲಾಃ - ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳು, ಮುಖ

ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಮೃದುನಾದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಉರೋಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಳೆ
 ದಿರುವ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳ ಫಳಫಳಾಯಮಾನಗಳಾದ ಹೊಳವುಗಳೂ ಆಸುಂದರಾಂಗಿಯ
 ರಿಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೋ ಬಂದು ಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ
 ವು ||೫೩|| ಆ ಪ್ರಕಾಶವತ್ತಿಯುರಟ್ಟಿರವ ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳ ಬಹು ತೆಳ್ಳಗಿರುವ (ನವುರು) ಸೆ
 ರಗುಗಳು ಮೋರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವರ ಸಿಂಧ್ಯಾ ಸಮಾರುತಗಳಿಂದ ಆಡಗಡಗೂ ಅಂದ
 ವಾಗಿ ಅಲುಗುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೫೪|| ಆ ಮುದ್ದು ಮೊಗಗಳ ಮೇಲುಗಡೆ ಹಾಗೆ ಅಲುಗುತ್ತಲಿ
 ರುವ ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರಭೆಮೆರೆಗುಗಳು ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಥಳುಕನ್ನು ಹರಡುತ್ತ, ಆಸುಂದ
 ರಾಂಗಿಯರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದಿವ್ಯತಾಕೆಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬುದು
 ವು ||೫೫|| ಶುಭತರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ತರುಣಿಯರ ಕಿವಿಗಳೊಳಗಿ ನವ
 ಬಡನೆಗಳು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಏವಳಿಸಿರುವ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಮುಖಮಾರುತಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ
 ಅಲುಗುತ್ತಿದ್ದವು ||೫೬|| ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಆ ಮಂದಯಾನೆಯರ ಮುಖಮಾರುತಗಳು

ಶರ್ಮರಾಸವ ಗಂಧೈಶ್ವ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಸುರಭಿಸ್ಸುಖಃ |
 ತಾಸಾಂ ವದನ ನಿಶ್ಯಾಸ ಸ್ವಿಜೇವೇ ರಾವಣಂ ತದಾ ||೫೬||
 ರಾವಣಾನನ ಶುಕಾಶ್ಚ ಕಾಶ್ಚಿ ದ್ರಾವಣ ಯೋಷಿತಃ |
 ಮುಖಾನಿ ಸ್ಮ ಸಪತ್ನೀನಾ ಮುಪಾಜಿಘ್ರ ನ್ಪುನಃಪುನಃ ||೫೭||
 ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಸಕ್ತಮನಸೋ ರಾವಣೇ ತಾ ಪರಪ್ರಿಯಃ |
 ಅಸ್ವತಂತ್ರಾ ಸ್ಪಪತ್ನೀನಾಂ ಪ್ರಿಯಮೇವಾಚರಂ ಸ್ತದಾ ||೫೮||
 ಬಾಹೂ ನುಪನಿಧಾ ಯಾನ್ಯಾಃ ಪಾರಿಹಾರ್ಯ ವಿಭೂಷಿತಾಃ |

ಮಾರುತ-ನೀಳವಾದ ಉಸಿರಿನ, ಸಂಸಕ್ತ-ಸಂಬಂಧದ ದನೆಯಿಂದ, ಮಂದಮಂದಂ-ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ, ವವಲ್ಗು
 ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದು || ೫೬ || ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ - ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ, ಶರ್ಮರಾಸವಗಂಧೈಶ್ವ - ಸಕ್ಕರೆಕಲಸದ
 ಮಧ್ಯರಸದವಾಸನಗಳಿಂದ, ಸುರಭಿಃ - ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಲಿರುವುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ತಾಸಾಂ - ಆ ಮದವ
 ತಿಯರ, ವದನನಿಶ್ಯಾಸಃ - ಮುಖಮಾರುತ್ತವು, ತದಾ - ಆಗ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಸುಖಃ -
 ಹಾಯಾಗಿರುವಂತೆ, ಸ್ವಿಜೇವೇ - ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೫೭ || ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮಂದಿ, ರಾವಣಯೋಷಿ
 ತಃ - ದಶಕಂಠದನಕಾಂತಿಯರು, ರಾವಣ - ದಶವದನನ, ಅನನ - ಮುಖಗಳೆಂಬ, ಶಂಕಾಃ (ಸತ್ಯಃ)
 ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಪತ್ನೀನಾಂ - ತಮ್ಮ ಸವತಿಯರ, ಮುಖಾನಿ - ಮೋರೆಗಳನ್ನು,
 ಪುನಃ ಪುನಃ - ಪದೇಪದೇ, ಉಪಾಜಿಘ್ರ - ವಾಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು (ಮುತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು) || ೫೮ ||
 ರಾವಣ - ದಶವದನನಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸಕ್ತಮನಸಃ - ಆಸಕ್ತಚಿತ್ತರಾದ ಕಾರಣವೇ,
 ತಾಃ - ಆ ಮುತ್ತಿಡಿಸಿಕೊಂಡ, ಪರಪ್ರಿಯಃ-ವರಪ್ರಿಯರು, ಅಸ್ವತಂತ್ರಾಃ-(ರಾವಣನುತಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು
 ಕೊಂಡನೆಂಬ ಅನುರಾಗಾತಿಯಿಂದ) ಮೈಮರತವಾಗಿ, ಸಪತ್ನೀನಾಂ-ಮುತ್ತಿಟ್ಟ ಸವತಿಯರಿಗೆ, ಪ್ರಿಯ
 ಮೇವ - (ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ) ಮುತ್ತಿಡೋಣವನ್ನೇ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಚರ -
 ಆಚರಿಸಿದರು || ೫೯ ||

ಅನ್ಯಾಃ - ಬೇರೆಕೆಲವರಾದ, ಪ್ರಪದಾಃ - ಮಾನಿಯರು, ಪಾರಿಹಾರ್ಯವಿಭೂಷಿತಾಃ - ಕಡಗಗಳಿಂದ
 ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಬಾಹುಃ - ಇತರರ ತೋಳುಗಳನ್ನು, ದವ್ಯಾಣಿ - ರಮಣೀಯಗಳಾದ,

ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳವರಾದರೂ, ಸಕ್ಕರೆಯಂತೆ ಸಿಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದು ವಿಲಾಸವತಿಯರು ಪಾನಮಾಡಿದ್ದ
 ಮುಖಮಾರುತ್ತವ ಸುರಭಿ ಗಂಧವು ಸುಖವಾಗಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದ ಹೈಪಾಚರ ರೊಡಮು
 ನನ್ನು ಹಾಯಾ ರುವಾತೆ ಆಗ ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೫೬|| ಮತ್ತು-ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಚಿತ್ರಗಳು
 ಹೇಳಲಸದಳವಾಗಿದ್ದವು, ಅದೇನಂದರೆ-ಕೇವು ಮಂದಿ ರಾವಣನ ನಾರಿಯರು ನಿದ್ರಾಮದ
 ಪರವಶರಾಗಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ ೯ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಸವತಿಯರ ಮುಖಗಳ
 ನ್ನು ರಾವಣನ ಮುಖವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಆಘ್ರಾಣಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲವೆ
 ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೫೭|| ಅಲ್ಲಿ ಕೇವು ಮಂದಿಸೀರೆಯರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಕಡಗಗಳಿಂದ
 ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳನ್ನು, ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳನ್ನು, ತಲೆದಿಂಬಮಾಡಿ
 ಕಯನಮಾಡಿದ್ದರು ||೫೮|| ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಾನುರಾಗವುಳ್ಳ ಆವರಾಂಗನೆಯರು, ಮದಕ್ಕೂ
 ಸಿದ್ಧಿಗೂ ಪರವಶರಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೇ ಹಿತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ

ಅಂಶುಕಾನಿ ಚ ರಮ್ಯಾಣಿ ಪ್ರಮದಾ ಸ್ತತ್ರ ಶಿಶಿರ ||೬೦||

ಅನ್ಯಾ ವಕ್ಷಸಿ ಚಾನ್ಯಸ್ಯಾ ಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ಪ್ರಸರ್ಭಾಜಂ |

ಅಪರಾ ತ್ವಂಕ ಮನ್ಯಸ್ಯಾ ಸ್ತಸ್ಯಾಶ್ಚಾ ಪೃಪರಾ ಭುಜಾ ||೬೧||

ಉರು ಪಾರ್ಶ್ವ ಕಟೀ ಪೃಪ್ತ ಮನ್ಯೋನ್ಯಸ್ಯ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ |

ಪರಸ್ಪರ ನಿವಿಪ್ತ್ಯಾಂಗ್ಯೋ ಮದಸ್ತೇಹ ವಶಾನುಗಾಃ ||೬೨||

ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಭುಜಸೂತ್ರೇಣ ಸ್ತ್ರೀಮಾಲಾ ಗ್ರಥಿತಾ ಹಿ ಸಾ |

ಮಾಲೇವ ಗ್ರಥಿತಾ ಸೂತ್ರೇ ಶುಶುಭೇ ವತ್ಸಪಟ್ಟಿದಾ ||೬೩||

ಲತಾನಾಂ ಮಾಧವೇ ಮಾಸಿ ಫುಲ್ಲಾನಾಂ ವಾಯುಸೇವನಾತ್ |

ಅಂಶುಕಾನಿಚ - ಅಂಬರಗಳನ್ನೂ, ಉಪನಿಧಾಯ-ತಲೆದಿಂಬುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತತ್ರ-ಅಕಯನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ, ಶಿಶಿರ - ಮಲಗಿ ಇದ್ದರು ||೬೦|| ಅನ್ಯಾ - ಒಬ್ಬಳು, ಅನ್ಯೋನ್ಯ - ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು, ವಕ್ಷಸಿ - ಎದೆಮಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು, ತಸ್ಯಾಃ - ಅವಳ, ಭುಜಾರ್ಭುಜ - ಪೋಳನ್ನೂ, ಅಪರಾ ತು - ಬೇರೊಬ್ಬಳಾದರೋ, ಅನ್ಯಸ್ಯಾಃ - ಮಗುದೊಬ್ಬಳು, ಅಂಕಂ - ತೊಡೆದ ನೂ, ಅಪರಾಚಾಪಿ - ತಲೆತರಳೂ, ತಸ್ಯಾಃ - ಅವಳ, ಭುಜಾ - ಹೆಗಲನ್ನೂ, (ನಿವಂ - ಒಬ್ಬಗೆ) ಅನ್ಯೋನ್ಯಸ್ಯ - ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ, ಉರು ಪಾರ್ಶ್ವಕಟೀಪೃಪ್ತಂ - ತೊಡೆ, ಕಕ್ಕೆ, ಟೊಂಕ, ಬೆನ್ನು ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ - ಉಡುಮಾಡಿಕೊಂಡವರಾಗಿ, ವ.ದಸ್ತೇಹವಶಾನುಗಾಃ-ವತ್ಸಪಟ್ಟಿ-ಅನುರಾಗ, ಇವುಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಕೆಯಿಂದ, ಮೈ ಮರೆತವರಾದ ಕಾರಣವು, ಪರಸ್ಪರ - ಅನ್ಯೋನ್ಯರಲ್ಲಿ, ನಿವಿಪ್ತ್ಯ - ಇಟ್ಟು, ಅಂಗ್ಯಾಃ - ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, (ಶಿಶಿರ - ಏಳನಿದ್ದರು) ||೬೦-೬೨|| ಸೂತ್ರ - ದಾರದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಥಿತಾ - ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವತ್ಸಪಟ್ಟಿದಾ - ಕೊಬ್ಬಿದ ದುಂಬಿಗಳುಳ್ಳ, ಮಾಲೇವ - ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂತೆ, ಸಾ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ, ಸ್ತ್ರೀಮಾಲಾ - ಲಲನಾಮಣಿಯರ ಸಾಲು, ಅನ್ಯೋನ್ಯ - ಪರಸ್ಪರವಾದ, ಭುಜಸೂತ್ರೇಣ - ಸೂತ್ರದಾಳಿರುವ ತೋಳುಗಳಿಂದ, ಗ್ರಥಿತಾಃ - ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದಾಗಿ, ಶುಶುಭೇ - ರೋಗಭಯತರಿತ್ತು ||೬೩|| ತತ್ - ಈಗಿಂದಹೇಳಿದ, ರಾಮಣ್ಯ-ದಶಕಂಧರನ, ಸ್ತ್ರೀವರಂ - ಹಂಗಳೊಂದು, ಮಾಧವೇಮಾಸಿ - ಜೈತ್ರವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ, ವಾಯುಸೇವನಾತ್-ಗಾಳಿಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಪರಿಂದ, ಫುಲ್ಲಾನಾಂ-ಕರಳದ (ಹೊರವಾದ)

ತನ್ನ ಸವತ್ರಿಯರಿಗೇ ಮುಖಚುಂಬನಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೬೦ || ಒಬ್ಬಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಎದೆಮುನ್ನ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹೆಗಲನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಬೇರೊಬ್ಬಳು ತೊಡೆಯನ್ನೂ, ಬೇರೊಬ್ಬಳು ಮಗುದೊಬ್ಬಳು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ಉಡುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲವೆ ತಲೆದಿಂಬುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಳು ||೬೦|| ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲವರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ತೊಡೆ, ಕಕ್ಕೆ, ಟೊಂಕ, ಬೆನ್ನು, ಇತ್ಯಾದಿ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಆಸರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮದಪರವಶರೂ, ಸ್ನೇಹ ಪರವಶತೂ ಆಗಿ ವದಲಿಸಿದ್ದರು ||೬೧|| ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರತೋಳನ್ನ ಸೇರಿಸಿ ಪೋಣಿಸುತ್ತ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಇದ್ದರಾದುದಿಂದ ಹೂವನ್ನು ಪೋಣಿಸಿ ಆಹಾರವಿನಲ್ಲಿ ದಂಬಿಗಳೂ ಈಗಿದ್ದರೆ ಅಪುಷ್ಪಹಂಪು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೬೨|| ಮತ್ತು-ಆಸೀಮಂತಿನಿಯರ ಪ್ರೇಣೆಯು ಜೈತ್ರವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಯುಸೇವನೆಯಿಂದ ಚಿಗುರಿ ಹೊರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಬಾಳಲತೆಗಳು ಬುದಕೊಂದು

ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಮಾಲಾ ಗ್ರಥಿತಂ ಸಂಸಕ್ತ ಕುಸುಮೋಚ್ಚಯಂ || ೬೪ ||
 ಸೃತೀವೇಷ್ಟಿತ ಸುಸ್ಕಂಧ ಮನ್ಯೋನ್ಯ ಭವರಾಕುಲಂ |
 ಅಸೀದ್ವನ ಮಿಮೋದಧೃತಂ ಸ್ತ್ರೀವನಂ ರಾವಣಸ್ಯ ತತಃ || ೬೫ ||
 ಉಚಿತೇಷ್ಟವಿ ಸುವ್ಯಕ್ತಂ ನ ತಾಸಾಂ ಯೋಷಿತಾಂ ತದಾ |
 ವಿವೇಕ ಶೃಕ್ಯ ಆಧಾತುಂ ಭೂಷಣಾಂಗಾಂಬರ ಸ್ರಜಾಂ || ೬೬ ||
 ರಾವಣೋ ಸುಖಸಂವಿಷ್ಟೋ ತಾ ಸ್ತ್ರೀಯೋ ವಿವಿಧ ಪ್ರಭಾಃ |
 ಜ್ವಲಂತಃ ಕಾಂಠಾನಾ ದೀಪಾಃ ಪೈಶ್ವೇನ್ತಾ ನಿಮಿಷಾಽವ || ೬೭ ||
 ರಾಜರ್ಷಿ ಪಿತೃದೈತ್ಯನಾಂ ಗಂಧರ್ವಾಣಾಂ ಚ ಯೋಷಿತಃ |

ಲತಾಸಂ - ಎಳೆಬಳ್ಳಿಗಳ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ - ಪರಸ್ಪರವಾದ, ಮಾಲಾ - ಸಾಲಿನಿಂದ, ಗ್ರಥಿತಂ - ಹಣೆ
 ದುಕೊಂಡಿರುವ, ಸಂಸಕ್ತ - ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಕುಸುಮ - ಹೂಗಳ, ಉಚ್ಚಯಂ - ಸಮೂ
 ಹವುಳ್ಳ, ಸೃತೀವೇಷ್ಟಿತ - ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ, ಸುಸ್ಕಂಧಂ - ಬುಡದಿಂದ ಕವಲಿನವರೆಗೆ
 ರುವ ಭಾಗವುಳ್ಳ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ - ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಇರುವ, ಭ್ರಮರ - ದುಂಬಿಗಳಿಂದ
 ಆಕುಲಂ - ಗದ್ದಲವಾಗಿರುವ, ಉದ್ಧೃತಂ - ಅಲುಗುತಲಿರತಕ್ಕ, ವನಮಿವ - ತೋಟದಹಾಗೆ, ಅಸೀದತ್
 ಇದ್ದಿತು || ೬೪-೬೫ || ತದಾ - ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ತಾಸಾಂ - ಆ, ಯೋಷಿತಾಂ - ಹೆಂಗಸರ, ಉ
 ಚಿತೇಷು - ಇವು ಸ್ತ್ರೀಗಳಲ್ಲಿ (ಸ್ಥಿತಾನಾವಪಿ-ಇದ್ದವುಗಳಾದರೂ) ಭೂಷಣಾಂಗಾಂಬರಸ್ರಜಾಂ-ಬಡ
 ವೆ. ಅವಯವಗಳ ವಸ್ತ್ರ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾಲೆ ಇವುಗಳ, ವಿವೇಕಃ - ವಿವೇಚನೆಯು (ಇದು ಇಂತಿಂತಹದೇಸರಿ
 ಎಂದು ಜ್ಞಾಪವು) ಸುವ್ಯಕ್ತಂ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಆಧಾತುಂ - ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ (ವಿಶದವಾಗಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯ
 ಲಿಕ್ಕು, ಶಕ್ಯಃ - ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು, ನ - ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ || ೬೬ || ರಾವಣ - ರಾಜಾಣು ಸುರನು, ಸುಖಸಂವಿ
 ಷ್ಟಃ(ಸತಿ)-ಹಾಯಾಗಿವೆ-ಅಗ್ನಿಪ್ರೀತಿರಲಾಗಿ,ವಿವಿಧಪ್ರಭಾಃ-ವಿಚಿತ್ರಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ತಾಸ್ರೀಯಃ-ಆಕಾಂತಾರ
 ತುಸಗಳನ್ನು, ಕಾಂಠಾಃ - ಚಿನ್ನದ ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸಿ ಇರುವ, ಜ್ವಲಂತಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ,
 ದೀಪಾಃ - ದೀವಿಗಳೂ, ಅನಿಮಿಷಃ-ರಪೈಬಿಡಿಯದವುಗಳಾಗಿಯೇ, ಪ್ರೈಶ್ವೇನ್ತೇವ-ನೋಡುತ್ತಲಿವೆಯೋ
 ಎಂಬಂತಿದ್ದುವು || ೬೭ ||

ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಹಣೆದುಕೊಂಡು,ಪುಷ್ಟಿಸಿದುಂಬಗಳನ್ನೂಬಳಗೊಂಡು,ಗಳೆಯಿಂದಆಲಾ
 ಗತಲೂ ಇದ್ದರೆ ಪೇಗೋಹಾಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೬೪-೬೫ || ಮತ್ತು ಆಪ್ರತೀಪದರ್ಶಿನಿ
 ಯರ ಆಶಾಯ ಆವಯವಗಳೊಳಗೆ ಅಳವಟ್ಟ ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳಿಗೂ, ಅನೋಽಭವಾದ
 ಆಭರಣಗಳಿಗೂ, ಅಸದೃಶವಾದ ಕುಸುಮಹಾರಗಳಿಗೂ, ಇದುವಸ್ತ್ರ, ಇದು ಬಡವೆ, ಇ
 ದು ಹೂವಿನ ಸರೆ ಎಂದು ಭೇದವನ್ನು ಆರಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು || ೬೬ || ಇಂತು
 ಅಪಾರವಾದ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆನಿಶಾಚರನಾಥನು ಮಲಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸುತ್ತು ಬಳಸಿ ಪವಳಿಸಿ
 ಇರುವ ಮಹಿಷಾಶೂರನೊಳಗೆ ಹೊಳವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪಸರಿಸಿ ಇದ್ದರೆ ಆನಟ್ಟಿರುಳಿನ
 ಲ್ಲಿ ಆ ಭರವಸೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸಿರುವ ದೀವಿಗಳೂ ತುಸವಾದರೂ ಅಲು
 ಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅಚಂಚಲಾಕ್ಷಿಯರ ಚೇತನವನ್ನು ಚಲಿಸಿದೆಯೂ, ರಪೈ ಬಿಡಿಯದೆಯೂ
 ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದುವು || ೬೭ || ರಾವಣನು ರಾಜಾಧಿರಾಜರ,

ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಚ ಯಾಃ ಕನ್ಯಾ ಸ್ತಸ್ಯ ಕಾಮವಶಂಗತಾಃ || ೬೪ ||
ಯುದ್ಧಕಾಮೇನ ತಾ ಸ್ವರಾಽ ರಾವಣೇನ ಹೃತಾ ಸ್ತ್ರೀಯಃ |
ಸಮದಾ ಮದನೇನೈವ ಮೋಹಿತಾಃ ಕಾಶ್ಚಿದಾಗತಾಃ || ೬೫ ||
ನ ತತ್ರ ಕಾಚಿತ್ ಪ್ರಮದಾ ಪ್ರಸಹ್ಯ ವೀರೋಪಪನ್ನೇನ ಗುಣೇನ ಲಬ್ಧಾ |
ನಚಾನ್ಯ ಕಾಮಾಪಿನಚಾನ್ಯ ಪೂರ್ವಾವಿನಾವರಾರ್ಹಾಽಜನಕಾತ್ಮಜಾಂತಾಂ ||
ನಚಾಕುಲೀನಾ ನಚ ಹೀನರೂಪಾ ನಾದಕ್ಷಿಣಾ ನಾನುಪಚಾರಯುಕ್ತಾ |

ರಾಜರ್ಷಿ ಪಿತೃದೈತ್ಯಾನಾಂ - ರಾಜಾಧಿರಾಜರ, ಪಿತೃದೇವತಗಳ, ಮತ್ತು ದಿತಿಪುತ್ರರ, ಗಂಧ
ರ್ವಾಣಾಂ - ಗಂಧರ್ವರ, ರಾಕ್ಷಸೇನಾಂಚ - ಮತ್ತು ರಕ್ಷಸರ, ಯಾಃ ಕನ್ಯಾಃ - ಯಾವಪುತ್ರಿಯರುಂ
ಟೋ (ತಾಃ - ಅವರೆಲ್ಲರೂ) ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ಕಾಮವಶಂ - ಅಭಿಲಾಷೆಗೆ ಅಧೀನತೆಯ
ನ್ನು, ಗತಾಃ - ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಯೋಷಿತಶ್ಚ - ಸತಿಯರೆನಿಸಿದ್ದರು || ೬೪ || ಯುದ್ಧಕಾಮೇನ - ಕಾಳ
ಗದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ತಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ - ಆ ಕಾ
ಮಿನಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ಹೃತಾಃ - ಅಪಹರಿಸಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು, ಸಮದಾಃ - ಪ್ರಾಯದ ಕೊಬ್ಬನಿಂದ ಕೂಡಿದ,
ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮಂದಿ, ಅಂಗನಾಃ - ಸುಂದರಿಯರು, ಮದನೇನೈವ - ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದಲೇ, ಮೋ
ಹಿತಾಃ - ಮೋಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು || ೬೫ || ತತ್ರ - ಬಿಲಾತ್ಕರಿಸಿತಂದ ಆ ಸುಂದರಿಯರೊಳಗೆ, ಕಾ
ಚಿತ್ - ಯಾವಳೊಬ್ಬಳೂ, ಪ್ರಸಹ್ಯವೀರೋಪಪನ್ನೇನ - ಪ್ರಬಲತರ ಶೌರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ರಾವಣನಿಂದ,
ಲಬ್ಧಾ - ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟವಳು, ನ - ಅಲ್ಲಿ, (ಕಿಂತು - ಮತ್ತೆಂದರೆ) ಗುಣೇನ - ಸೌಂದರ್ಯದ ಗುಣ
ದಿಂದ, ಲಬ್ಧಾ - ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅನ್ಯಕಾಮಾಪಿ - ಬೇರೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ನಚ - ಇಲ್ಲ,
ವರಾರ್ಹಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ, ತಾಂ - ಆ ಲೋಕವಾಸ್ಯಳೆನಿಸಿದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂವಿನಾ - ಜಾನಕಿಯೊಬ್ಬ
ಳನ್ನುಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯಘರ್ವಾಚ - ಮೊದಲು ಬೇರೊಬ್ಬಳುಪುರುಷನಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವಳೂ, ನಚ -
ಇರಲಿಲ್ಲ || ೬೬ || (ಕಿಂಚ ಮತ್ತು) ಅಕುಲೀನಾ - ಅಸದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೊಬ್ಬಳೂ, ನಚ - ಇರಲಿಲ್ಲ,
ಹೀನರೂಪಾಚ - ಕುರೂಪಿಯಾದವಳೂ, ನಚ - ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಷಿಣಾ - ಅಸಮರ್ಥಳೂ, ನಚ - ಇರಲಿಲ್ಲ,

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ, ಗಂಧರ್ವರ, ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಮ
ವಶರಾಗುವಂತೆಸಗಿ ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಅವರ ಬಂಧುಗಳೊ
ಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಯಸಿ ತಂದಿದ್ದನು || ೬೪ || ಬುದು ವೇಳೆ ರಾವಣನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಬರಲು ಬಹು ಮಂದಿ ಪ್ರಮದೆಯರು ಕಾಮಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅಧೀನರಾದ
ರು, ಅಂತವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದಿದ್ದನು || ೬೫ || ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಮಲೋಚನೆಯರೊಳಗೆ ಯಾವಳೊಬ್ಬ
ಳನ್ನೂ ರಾವಣನು ತನ್ನಯ ಆಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿತಂದದ್ದಿಲ್ಲ, ಸೌಂದರ್ಯಗು
ಣಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಯೇಬಂದವರು, ಬುದುವೇಳೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅನ್ಯಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಕಾ
ಮನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅನ್ಯರನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಇದ್ದವರಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಪರಪುರುಷನು ಪಾ
ಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಆಕನ್ಯೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದಿದ್ದನು, ಆದರೆ-ಶ್ರೀ
ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಿಗೃಹೀತಳಾಗಿದ್ದ ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯೊಬ್ಬಳು ಮಾತ್ರವೇ ವಿವಾಹಿತ
ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿದ್ದವಳು || ೬೬ || ಇವೆಲ್ಲವೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರಾವಣನ ಅರಸನು

ಭಾರ್ಯಾ ಭವತ್ಸ್ಯ ನ ಹೀನಸತ್ಯಾ ನಚಾಪಿ ಕಾಂತಸ್ಯ ನ ಕಾಮನೀಯಾ||

*ಬಭೂವ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ತು ಹರೀಶ್ವರಸ್ಯ ಯದೀದೃಶೀ ರಾಘವ ಧರ್ಮಪತ್ನೀ |

ಅಮಾ ಯಥಾ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾ ಸ್ವಜಾತಮಸ್ಯೇತಿ ಹಿ ಸಾಧುಬುದ್ಧೀಃ||

ಅನುಪಚಾರಯುಕ್ತಾ - ರಾಜೋಪಚಾರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡದವಳೂ, ನಚ- ಇರಲಿಲ್ಲ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮ
ಣನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಯಾವಳು ಬೃಹದಂತಿಯೂ, ಹೀನಸತ್ಯಾ - ಬಲಹೀನಳಾಗಿ, ನಚ - ಇರಲಿಲ್ಲ, ಕಾಂತ
ಸ್ಯ - ವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮನಿಗೆ, ನಕಾಮನೀಯಾಚ - ಮೋಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹಳಾದವಳೊಬ್ಬಳೂ, ನಚ-
ಇರಲೇಇಲ್ಲ ||೨೧|| (೧) ಇಮಾಃ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾಃ - ಲಂಕೇಶ್ವರನ ರಾಣಿಯರು, ಯಥಾ -
ಹೇಗೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಧರ್ಮಭಾಗ್ಯಯಾದ ಜಾನಕಿಯೂ, ಈ
ದೃಶೀಯದಿ - ಧನುರ್ಭಂಗವಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ವರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಮೊದಲು ಈ ರಾಮಣನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ
ರೆ, ಅಸ್ಯ - ಆಗ ಈ ರಾಮನಿಗೆ, ಸುಜಾತಂ - ಮೇಲಾಗುತ್ತಲಿದ್ದ ತೋ ಏನೋ? ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು,
ಸಾಧುಬುದ್ಧೀಃ - ಉತ್ತಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹರೀಶ್ವರಸ್ಯತು - ಕುರುಂಗವನಾದ ಮಾರುತಿಗಾದರೋ, ಇ
ಯಂ - ಇಂತಹ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಏಕರಿತಬುದ್ಧಿಯು, ಬಭೂವ - ಉಂಟಾಯಿತು, ಅಥವಾ - (೨) ಇಮಾಃ-
ಈ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾಃ - ರಾಮಣನ ಸತಿಯರು, ಯಥಾ - ತಮ್ಮ ಪತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸಕಲಭೋಗ

ರಾದ ಮೌದಯ್ಯನುರೂಳಿಗೆ ಬಬ್ಬಳಾದರೂ ಹೀನಕೂಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳಲ್ಲ, ಕುರೂಪಿ
ಯಲ್ಲ, ಅಸಮರ್ಥಳಲ್ಲ, ರಾಮಣನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಗಯತಕ್ಕವಳಲ್ಲ.
ಬಲಗುಂದಿದವಳನ್ನಂತೂ ರಾಮಣನ ವಿನಮ್ರವುಪಂತ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ
ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರುತಿಯುನೋಡುತ್ತಾನೆ ||೨೧|| ಆಗ ಈ ಅಂಜನೇಯನ ಮ
ನದೊಳಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ನೆರವುಗಳೂಂಟಾದುವು; ಅಮೆತೆಂದರೆ: -ಹನುಮನು ಮಹಾಸಾ
ತ್ವಿಕಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸರಿ, ಆದರೂ (೧) "ಜನಕರಾಯನು "ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಧನುಸ್ಸನ್ನು
ಮುರಿದವನಿಗೆ ಅದ್ವೈತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು" ಎಂದು ಪಣವನ್ನು ಗೊತ್ತು
ಮಾಡಿದ್ದನು, ಆಗ ಆದರಂತೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಮುರಿದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ವರಿಸಿದನು, ಅದ
ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಈ ರಾಮಣನು ಇಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕಾಂತೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಾಗೆ
ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನೂ ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಂದಿದ್ದರೆ ಇವನಿಗೆ ಆಗ ಬಾದುವೇಳೆ ಜ್ಞೇಮ
ವಾಗತಲಿತ್ತೋ ಏನೋ? ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಸಾಧು ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕವಿವರನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಾ
ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು (೨) ಅಥವಾ: -ಈ

೧ ರಿಂದ ೧೧೦ ವರೆಗಿನ ಅರ್ಧಚಮತ್ಕೃತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜೇಯ, ತಿಲಕ, ಗೋವಿಂದ
ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ, ಮಹೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥೇಯ. ರಾಮಾಯಣಮಹಿಮಾರ್ಣವ, ಸುಂದರಕಾಂಡ ಮಹಿಮಾದರ್ಶ
ಕಶ್ಯಾಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇವೆ. * ಅರ್ಥ=ಚಮತ್ಕೃತಿಯು ಸೌಂದರ್ಯ.

* ಉಪಕಾರಿಷು ಯಃ ಸಾಧುಃ ಸಾಧುತ್ವೇ ತಸ್ಯಕೋ ಗುಣಃ |

ಅಪಕಾರಿಷು ಯಃ ಸಾಧುಃ ಸಃ ಸಾಧುಃ ಸದ್ವಿಃ ಉಚ್ಯತೆ || ೧ ||

ಉಪಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ಉಪಕರಿಸುವುದು ಏನೂ ಸಾಧುತನದ ಕೊಟವಲ್ಲ, ಅಪಕರಿಸಿದವರಿಗೂ ಉಪ
ಕರಿಸಿದರೆ ಅಂಥವನೇ ಸಾಧು ಎಂದು ನತ್ತುರುಷರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆಯೋ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ) ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ- ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೂ, ಈಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಸರ್ವಸುಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವವಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, (ತದಾ - ಆಗ) ಅವಳು- ಈ ರಾಮನಿಗೆ, ಸುಜಾತಂ - ಹುಟ್ಟುಸಾಫಲಕವಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಇತಿ - ಇಂತೆಂದು ಸಾಧುಬುದ್ಧಿ-ಹಗೆಗೂ ಮೇಲನ್ನು ಕೋರುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, (ಅದುದರಿಂದಲೇ) ಹೇರ್ಪರಸ್ಯ - ವಾಸರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ ಆಜನನನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಮತಿಯು, ಬಭೂವ -

ಕಾಮಿನಿಯರು ತಮ್ಮ ಕಾಂತನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರೇಮವಲ್ಲಭೆಯರಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸುಖಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿರುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತಿಯೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ಈ ರಾಮನಿಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತಲಿತ್ತೋ ಏನೋ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಗೆಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಕೋರುವ ಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕಪಿವುಂಗವನಿಗೆ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು, (೪) ಅಥವಾ:-ಅಹಹ ! ನೀಚನಾದ ಈ ರಾಮನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂವ ಪೇಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮೊಡೆಯನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ ಈರಾಮನ ಅರಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಆಗ ಈವನಿತಾಚೋರನಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು ಮಾಡಿದಂತಾದೀತು ಎಂದು ಮಂತ್ರಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಾತುತಿಗೆ ಈ ವಿಷವಾದ ಉದೆಯ ತಲೆದೋರಿತು, (೫) ಅಥವಾ:-ಅಯ್ಯೋವಾಪಿ ! ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತೋರದೆ ಹೋಯಿತೆ? ಈವಾರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಇವನು ಹೇಗೆ ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡನೋ, ಹಾಗೆ ಆ ಮಾಹಾದೇವಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೇ ಆದರೆ ಆಗ ಇವನಿಗೆ ಜ್ಞೇಮವಾಗುವುದುಂಟೆ? ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು ಎಂದು ಆಕಪಿಶಾರ್ದೂಲನಿಗೆ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು ; (೬) ಅಥವಾ: — ಈ ರಾಕ್ಷಸ

೫ “ಯಶ್ಚ ಮಾಸಾ ನ್ನಿವೃತ್ತೋಗೈ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತಾತಿ ವಕ್ಷ್ಯತಿ |
ಮತ್ತುಲ್ಯ ವಿಭವೋ ಭೋಗೈ ಸ್ಸುಖಂ ಸ ವಿಹರಿಸ್ಯತಿ |
ತತಃಪ್ರಿಯತರೋ ನಾಸ್ತಿ ಮಮ ಪ್ರಾಣಾ ದ್ವಿಶೇಷತಃ”

ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಹುಡುಕಿ “ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡನು” ಎಂದು ಯಾವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂಥವನನ್ನು ನನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಾಗ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು, ಮತ್ತು ಅವನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗುವನು ಎಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿ ಇರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮೊಡೆಯನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವುಂಟಾಗುವುದು.

“ಅಪ್ರವೃತ್ತಿ ಚ ಸೀತಾಯಾಃ ಪಾಪಮೇವಕರಿಸ್ಯತಿ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಜಮ ಮಿಹಾವ್ಯೈವ ಪ್ರಯೋಜವಿಶನಂ ಹಿ ನಃ ||
ಕೃತ್ವಾಪ್ರಾಣಾಂಶ್ಚ ದುರಾಂಶ್ಚ ಧನಾಂಚಿ ಗೃಹಾಣಿಷಃ”

ಎಂದು ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದವರು-“ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವೆನೋ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೆ? ಸುಗ್ರೀವನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೂ ಉಳಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.” ಆದಕಾರಣ ಹೆಂಡತು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಹಣಕಾಸನ್ನೂ, ಮನೆಮಾಟಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬರಗುವುದು ಲೇಸು ಎಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಗದಾದಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞೇಮವಾಗುವುದು.

ಉದ್ಭವಿಸಿತು ಅಥವಾ - (೩) ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ-ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಈ ರಾಮಣನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿತರಲ್ಪಟ್ಟಳೋ, ಇವನಾ - ಈ ರಕ್ತಸನ್ನಾಡತಿಯರೂ ಈ ವೃತ್ತಿಯದಿ ಹೀಗೆಯೇ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡುಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟವರಾದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಸುಜಾತಂ - ಬಹಳ ಬಳ್ಳಿಯದಲ್ಲವೇ? (ಹಸಮವಾಸಿಯಲ್ಲವೇ)? ಇತಿ - ಹೀಗಾದು, ಸಾಧುಬುದ್ಧೇಃ - ಮಂತ್ರಿಪದವಿಗೆ ಸರಿಯಾದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅಸ್ಯ - ಈ ಹನುಮಂತನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಉಹೆಯು, ಬಭೂವ - ಹೊಳೆಯಿತು, ಅಥವಾ (೪) ಇವನಾ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾಃ - ರಾಜನ ವಾದಿಯರು, ಯಥಾ - ಯಾವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಮಣನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾರೆಯೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಶ್ರೀರಾಮಗೃಹಿಣಿಯು, ಈದೃಶೀ - ಹಾಗೆ ಇವನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆದರೆ, ತದಾ - ಅಂತಹ ಕ್ರೂರಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಸ್ಯ - ಈ ಅಥಮನಾದ ರಾಮಣನಿಗೆ, ಸುಜಾತಂಯದಿ - ಮೇಲುಗಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ? (ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ) ಇತಿ - ಈ ವಿಧವಾಗಿ, ಸಾಧುಬುದ್ಧೇಃ - ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ಕಪಿಪ್ರವರನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಸಂಭಾವನೆಯು, ಬಭೂವ - ಅವಿಭಾವಿಸಿತು, ಅಥವಾ (೫) ಇವನಾ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾಃ - ದಶಾನನನಾರಿಯರು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ನನ್ನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯೂ, ಈದೃಶೀಯದಿ - ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಗನೆಕಾಣಬರುವವಳೇ ಆದರೆ, (ತದಾ - ಆಗ) ಅಸ್ಯ - ಈ ನನಿಗೂ ಅಥವಾ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದಲೂ, ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆಂದು ಕಂಜಾತಲಿರುವ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿಗಳಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ, ಸುಜಾತಂ - ಪ್ರಾಣಭಯವುತಪ್ಪ ಕುಭವು ಸಂಭವಿಸುವುದಲ್ಲವೇ? ಇತಿ - ಹೀಗಾದು, ಸಾಧುಬುದ್ಧೇಃ - ತನ್ನವರಿಗೆಲ್ಲ ಕುಶಲವನ್ನು ಬಯಸುವ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ದೋಷನೆಯು, ಬಭೂವ - ತೋರಿತು, ಅಥವಾ - (೬) ಇವನಾ - ಈ,

ರಾಜನ ಆರಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕಾಂತರೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಕಣ್ಣಾರೆನೋಡಿದೆನೋ, ಹಾಗೆ ಸೀತೆಯೂ ತನ್ನ ಮಾನೋಹರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆನೋಡಿದರೆ ಆಗ ಈ ನನಗೂ, ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ಮಿಣಿ ಮಿಣನೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು, ನನ್ನಬರವನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡುತ್ತ, ಮಿಡುಕುತ್ತಲಿರುವ ಅಂಗದ ಜಾಂಬವಾದಿಗಳಿಗೂ, ವಾನರ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ಎಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷವುಂಟಾದೀತು, ಎಂದು ತನ್ನವರಿಗೆಲ್ಲ ಕುಶಲವನ್ನು ಬಯಸುವ ಸುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರಾಮನಿಗೆ ಉಹೆಯು ಹೊಳೆಯಿತು (೬) ಅಥವಾ:— ಸವ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಮೆಯದೆಲ್ಲ ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಈ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನ

೬ “ಜ್ಞಾಯತಾಂ ಸೌಮ್ಯ ವೈದೇಹೀ ಯದಿ ಜೀವತಿ ವಾ ನ ವಾ |
ನಸ್ಯಹಂ ಜೀವಿತುಂ ಶಕ್ತಃತಾಂ ಯತೇ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ||

ಓ ಅಕ್ಷುಣಾ ! ಸೀತೆಯು ಬದುಕಿ ಇದೀಳೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹುಡುಕಿಸೋಡಪ್ಪು ! ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ನಾನೊಂದು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಜೀವಿಸಲಾರನಪ್ಪು ! ಎಂದು ರಾಮನು ಸಾಮಿತ್ರಿಗೆ ಹೇಳುವನು, ಹೀಗೆ ಸೀತಾಜೀವಿತ ಸಂದೇಹದಿಂದ ಬಲುಕಳವಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆತನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಹರ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾ - ಲಂಕಾರಮುನಿಂದ ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಣಿಯರು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವದಿಂದಿರುವರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಜಾಯೆಯೂ, ಈದೃಶೀಯದಿ - ಹೀಗೆಯೇ ಜೀವಸಹಿತಳಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಇರುವವಳೇ ಆದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಸ್ಯ - ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಸಂಜಾತಂ - ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಶುಭಸಮಚಾರವು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಬಹುಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದು, ಇತಿ - ಈ ವಿಧವಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಬುದ್ಧೇಃ - ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಹರೀಶ್ವರಸ್ಯ - ವಾಸರವೀರನಾದ ಹನುಮನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಮಂಗಳಮತಿಯು, ಬಭೂವ - ಉದಿಸಿತು, ಅಥವಾ - (೭) ಹೇರಾಕ್ಷಸರಾಜ - ಎಲವೋ ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಾದ ರಾವಣಾ! ಇಮಾಃ - ಸಾಧಾರಣರಾದ ಈ ಹೆಗಸರಲ್ಲರೂ, ಯಥಾಭಾರ್ಯಾ - ನಿನಗೆ ಹೇಗೆಹೆಂಡತಿಯರಾಗಿರುವರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಶ್ರೀರಾಮಪಾಣಿಗೃಹೀತಿಯೂ ಈದೃಶೀಯದಿ - ಹೀಗೆಯೇ ನಿನಗೆಭಾರ್ಯೆಯಾಗುವಳೆಂದು ನನ್ನಿಂದ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಸ್ಯ - ಈ ಪುತ್ರಪೂತ್ರಾದಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ನಿನಗೆ, ಸಂಜಾತಂ - ಎಳೆಗೆಯುಂಟಾಗುವುದೇ? (ಎಂದಿಗೂ ಮೇಲಾಗದು) ಇತಿ - ಈ ತೆರನಾಗಿ, ಸಾಧುಬುದ್ಧೇಃ - ಸುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹರೀಶ್ವರಸ್ಯ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಃ - ಮುಂದಿನಬುದ್ಧಿವಾದದ ಪ್ರತಿಭೆಯು, ಬಭೂವ - ಈಗಲೇಉಂಟಾಯಿತು. ಅಥವಾ - (೮) ಇಮಾಃ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾರ್ಯಾಃ - ಈ ಶತವಿಕಾರವಾದ ರಾವಣನಾರಿಯರು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ನಾನಾ ದುರ್ಲಕ್ಷಣವೆಳೆವರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಮೂಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂ

ಭಾರ್ಯೆಯರೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಸಹಿತರಾಗಿರುವರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂಹೀಗೆಜೀವಸಹಿತಳಾಗಿದ್ದು ನಾನು ಇವರನ್ನು ನೋಡಿದಹಾಗೆ ಬೇಗನೆ ಆಕೆಯನ್ನ ನೋಡಿದರೆ ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು, ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಆ ಜನೆಯುಗೆ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ತೋರಿತು(೭)ಅಥವಾ:-ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯರೆಲ್ಲ ನಿನಗೆಹೇಗೋ, ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮ.ಹ.ವಿ.ತಿಗಾತ್ರಳಲ್ಲವೆ? ಪುತ್ರಪೂತ್ರಾದಿ ಮಹಾಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವರ್ತನವು (ಸಂಜಾತಂ?) ಮೇಲನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ? ಸರ್ವವು ಗರುಡನಿಗೆ ಕೆಡುಕನ್ನು ಎಣಿಸಬಹುದೇ? ಹಾವನ್ನು ಮುತ್ತಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದೇ? ಸಿಂಹದ ಬಾಯೊಳಗಿನ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬಹುದೇ? ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮೂಟೆಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಉಜ್ಜುಗಿಸಬಹುದೇ? ಹೀಗೆಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸಾದವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮನಿಗೆ ಮತಿಯು ತಲೆದೋರಿತು(೮)ಅಥವಾ:-ಈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಪತ್ನಿಯರು ಎಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯರೋ ಶ್ರೀರಾಮಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೂ ಇಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೇ?

೭ “ಮಮದಯಿತತರಾಹೃತಾ ವನಂತಾತ್ ರವನಿಚರೇಣ ತದಾ ವಿಮದ್ಯಸಾ| ಕಥಯಮಮರಿಪುಂ ತಮದ್ಯವೈಪ್ಲವಗತೇ ಯಮಸಾದನಂನಯಾಮಿ” ಎಲೈಕುಟಪರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೇ!ನನ್ನ ಪ್ರಯತಮಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಈ ಅಡವಿಯನಡುವೆ ಬಬ್ಬ ರಕ್ಕಸನು ವಂಚಿಸಿ ಅವಹರಿಸಿ ಓಡಿಹೋಗಿದಾನೆ ನೀನು ಆ ಕ್ರೂರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಈಗಲೇ ಯಮನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವನು ವಿಳಗಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರ.

ಈದೃಶೀಯದಿ - ಇಂತವಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಸುಜಾತಂ - ಬಹುಸುಂದರಿಯಾ !
(ಇಂತಹ ವಿಕಾರಲಕ್ಷಣವೊಂದೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಇಲ್ಲ) ಇತಿ - ಈತೆರನಾಗಿ, ಅಸ್ಯ - ಈ
ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗನಾದ, ಸಾಧುಬುದ್ಧೀಃ - ಮಹಾಕುಶಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ಕಪಿತಾ
ರೂಫನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಜ್ಞಾನವು, ಬಭೂವಹಿ - ಉಂಟಾಯಿತಲ್ಲ! ಅಥವಾ:- (೯) ಹೇ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ-
ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ! ಇಮಾಃ ಯಥಾಭಾರ್ಯಾಃ - ಈ ರಮಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ವಲ್ಲಭೆಯರಾಗಿ
ಹೇಗೆ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೋ, ರಾಘವದತ್ತಪತ್ನೀಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಾಣಪ್ರೀತಿಯಿರೂ ಈದೃಶೀಯದಿ-ಆತನ ಸನ್ನಿ-
ಧಾನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆದರೆ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಸ್ಯತು - ಈ ನಿನಗಾದರೋ,
ಸುಜಾತಂ - ಸರ್ವಾಂಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದು, (ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವೂ ಸಫಲವಾಗುವುದು) ಇತಿ - ಈ
ವಿಧವಾಗಿ, ಸಾಧುಬುದ್ಧೀಃ - ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ವಾನರ
ರೂಪನಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ನ್ಯಾಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು, ಬಭೂವ - ತಲೆದೋರಿತು, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ಅಥವಾ:-
(೧೦) ಹೇ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ - ಎಲೈ ಯಾಮಿನೀಚರ ಸಾರ್ವಭೌಮನೇ !, ಸಾಧುಬುದ್ಧೀಃ - ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಅಸ್ಯಹಿ - ದಿಕ್ಪಾಲಕನೈಲ್ಲ ಜಯಿಸಿರುವ ನಿನಗೂ, ಇಮಾಃ ಭಾರ್ಯಾಃ - ಈ ಹೆಂಡತಿಯರೆಲ್ಲ

ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ- ಇವರಿಂತೆ ಆಕೆಯೂ ಇದ್ದರೆ (ಸುಜಾತಂ) ಚೆನ್ನಾಯಿ-
ತು! ಆಗ ಆಕೆಯೂ ಇಲ್ಲಿವೇ ಇರ ತಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಸಮಾನಗುಣ ಕ್ರಿಯಾಸಾಂದರ್ಭಾದಿಗಳಿಲ್ಲ
ವರು ಬಾದೇ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಸುಭಾವವಷ್ಟೆ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇಇಲ್ಲ.
ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿನೇ? ಆತನ ಧರ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಲೋಕವೂಜ್ಯಳೆನಿಸಿ ಸಕಲ
ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಸಾರನ್ನೆಯಲ್ಲವೆ? ಈಗಿನ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸೆಯು ಇರುವುದುಂಟೆ? ಎಂ-
ದಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ಅದರಿಂದಲೇ ಆ ಮಹಾಮಾತೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಕ-
ಲ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನಾದ ಮಾತುತಾತ್ಮಜನಿಗೆ ಮನೋಗತವುಂಟಾಯಿತು
(೯) ಅಥವಾ:- ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸಾ ! ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯುಧಿಯನ್ನು ಬಿಡು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ
ಹೇಗೆ ರಾಜಭಾರ್ಯೆ ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಧರ್ಮವಲ್ಲಭ-
ನಾದ ಆತನ ಬಳಿ ಎಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಿಣಿ ದಣಿಯಾರವುದು ಬಳಿಯದು, ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಅದು ಸಾ-
ಧು, ನೀನು ಆಕೆಯನ್ನು ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸು, ಆಗ ನಿನಗೆ
(ಸುಜತು) ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯವು ಉಂಟಾದೆ, ಹಾಲನ್ನವಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು
ಬೀಜವು ಬಿಲ್ಲ. ಭವ, ಜೋಕೆ, ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ರಾಮನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಹರಿ-
ಶ್ಚರನಾದ ಹನುಮನಿಗೆ ಭಾವವಾಯು ಅಂಕುರಿಸಿತು (೧೦) ಅಥವಾ:- ಎಲವೋ ರಾಕ್ಷಸ !
ನಿನಗೆ ರಾಜಭಾರ್ಯೆಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಅವಹರಿಪಲ್ಪಟ್ಟವರಷ್ಟೆ?

೧೦ "ತದ್ಭಿರ್ವಾ ದೃಷ್ಟಧರ್ಮಾರ್ಥಃ ತದಃ ಕೃತಪರಿಗ್ರಹಃ |

ಪರದಾರಾ ಮಹಾಪ್ರಜ್ಞಾ ನೋ ಪರೋದ್ಧಂ ಪ್ವಮಹಸಿ ||"

ಎಲೈ ಅಸುರಾಧಿಪಾ ! ನೀನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಲ್ಲವನು, ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಎಲ್ಲಮೇಲ್ತೆಯ
ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದೀಯ, ಹೀಗೆ ಪಾಪಜ್ಞಾನಿಸಿದ ನೀನು ಹೆರರ ಹೆಂಡರಿನ್ನು ಸೆರೆಮಲ್ಲಿವುದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲ.
ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳತೊಡಗುವನು.

ಪುನಶ್ಚ ಸೋಚಂತಯ ದಾರ್ತರೂಪೋ ಧ್ರುವಂ ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣತೋ ಹಿ ಸೀತಾ |
ಆಧಾಯ ಮಸ್ಯಾಂ ಕೃತವಾ ನೃಹಾತ್ಮಾ ಲಂಕೇಶ್ವರಃ ಕಪ್ಪಮನಾರ್ಯಕರ್ಮ ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ನವಮಸ್ಕಂಧಃ

ರೂ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿರುವರೋ, ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ತ್ರಿಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಹ
ಧರ್ಮಿಯೂ, ಈದೃಶೀಯದಿತ್ತು-ಇಂತಹ ಭಾಷೆಯುಳಾಗುವಳೆಂಬ ದುಷ್ಟ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುವುದಾದರೆ,
ತದಾ - ಆಗ, ಸುಜಾತಂ - ಬಹುಚೆನ್ನಾಯಿತ ! (ಎಷ್ಟೋ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ನಿನಗೆ
ಇಂತಹ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾಗಬೇಡ) ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಬು
ದ್ಧಿಃ - ಪ್ರಜ್ಞೆಯು, ಬಭೂವ - ಮೊಳೆಯಿತು || ೭೭ || ೨೪ - (ಲೋಕವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಪಿಸ್ವಭಾವ
ದಿಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹೇಳಿದ) ಆ ವಿಧಭಾವನೆಯುಂಟಾದ ಬಳಿಕ, ಸೀತಾ - ಅನೋನಿಜಳಾದ ಸೀತಾ
ದೇವಿಯು, ಗುಣತಃ - ಪತಿವ್ರತಾದ್ರಿ ಸ. ಗುಣಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ, ಧ್ರುವಂ - ಸಿಕ್ಕಿಯವಾಗಿಯೂ, ವಿಶಿಷ್ಟಗು-
ಣೈಶ್ಚ ಳಿಸಿದವಳಲ್ಲವೇ ? ಸ್ಯಾಂ - ಇಂತಹ ಮಹನೀಯಳಲ್ಲಿ, ಮಹಾತ್ಮಾ - ಸದ್ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ
ನಾದರೂ, ಅಯಂ - ಈ ಲಂಕೇಶ್ವರಃ - ಲಂಕಾಸುರನು, ಅನಾರ್ಯಕರ್ಮ - ಕೀಳರಮಾಡುವ ಕೆಲಸ
ವನ್ನು (ಸೀತಾಸಹಾರರೂಪವಾದ ದಶೈಷ್ಯಮನ್ನು) ಕೃತವಾ - ಮಾಡಬಿಟ್ಟರು, ಕಪ್ಪಂ - ಅಯ್ಯೋ,
ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಅರ್ಹರೂಪಃ - ಬಹುವೃಥಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಹನುಮನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ಪುನಶ್ಚ -
ತಿರುಗಿಯೂ, ಅಚಿಂತಯತ್ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೭೭ ||

—ಇಂತು ರಘುನನ ಟೀಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಣಂ—

ಸುಸ್ತರಕಾಣ್ಡದಲ್ಲಿ ಬಂಭತ್ತನೆಯ ಸಗ್ಗವು ಶ್ರೀರಾಮಾರ್ಪಣಂ.

ರಾಘವಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಪತ್ನಿಯಾದ ಮಂಜೋದರಿಯೂ ವತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಅಪ
ಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಆಗ ಹಾಗೆ ಅಪಹರಿಸಿದವನಿಗೆ (ಸುಜಾತಂ) ಬಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ ? ಆ
ಅಪಹಾರಿಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ನಮ್ಮ
ಸ್ಯಾಮಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಇದು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಯ, ಎಂದು ಸಾಧು
ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹರಿಶ್ಚರನಾದ ಪಾವನನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅಥವಾ (೧೧) ರಾಘವನಿಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ
ಯಾದ ಸೀತೆಯೂ, ಈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಭಾಷ್ಯಮರು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಇವರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು
ವೇಳಿಕೆ ಶತುಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನ ಉದ್ದೇಶಸುಗ್ರೀವನ ಪ್ರಯತ್ನ, ಜಾಂಬವಾದಿ
ಗಳ ಉತ್ಸಾಹ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳು, ನನ್ನ ಇವನವರಿಗಿನ ಪ್ರಯಾಸ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನ
ವೇ ಆಯಿತು, ಇತಿ ಕರ್ಮವೈವೇನೂ ನಿಳಯಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹರಿಶ್ಚರನೆನಿಸಿದ ಸಾಧು

(೧೧) " ಜ್ಞಾಯತಾ ಸೌವೃ ವೈದೇಹೀ ಯದಿ ಜೀವತಿ ವಾ ನ ವಾ |

ನಸ್ಯ ಹಂ ಜೀವಿತುಂ ಶಕ್ತಃ ತಂ ಮತೇ ಜನಕಾಃ ಪಾಂ ||

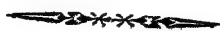
ಓಲಕ್ಷ್ಯಣಾ! ಸೀತೆಯು ಒದುಕೆದ್ದುಳಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹುಡುಕಿನೋಡವು! ಆಜಾನಕಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ
ನಾನೊಂದು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆ ಪು! ಎಂದ ರಾಮನು ಸೌಮಿತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು, ಹೀಗೆ
ಸೀತಾಜೀವಿತವಂದೇಹದಿಂದ ಬಲು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಹರ್ಷಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈ ಆಂಜನೇಯನಿಗೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು ||೭೩|| ಆಂಜನೇಯನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸೀತಾದೇವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ ಹಾಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸೀತೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮಳೆನಿಸಿದವಳು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ರಾವಣನಾದರೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆಗಮುಮ್ಮಗ, ಪುಲಸ್ತ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ, ವಿಶ್ವನಾಭನ ಮಗ, ಹೀಗೆ ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತನಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನೆನಿಸಿಯೂ ಇರುವವನು, ಆದರೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲೆಳಸಿದುದು ಬಲುಕೀಳತನ ಎಂದು ಒಲುನೊಂದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು—ಶ್ರೀರಾಮನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಇದ್ದರೆ ಇವನಿಗೆ ಮೇಲಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಈಗ ಇವನು ಈ ರೀತಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದುದರಿಂದ ಇವನು ನಾಶನಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ದಿಟ, ಏಕೆಂದರೆ-ಆಕೆ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ-ಈ ಕೀಳನು ಆಕೆಯ ತಪೋಗ್ನಿಯಿಂದ ಸಮೂಲವಾಗಿ ದಹಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನಲ್ಲ ? ಆಯ್ಯೋ, ನೆನೆದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಲ-ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೇ ? ಎಷ್ಟು ವೈಭವ, ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತೇ ? ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟನು ; ಮತ್ತು-ಸೀತೆಯು ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ರಾಮನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ಆತನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಕೆ ಅಗಲುವವಳೇ ಅಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆಂದಿಗೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಭಂಗವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಸತ್ಯ. ಈ ಅನಾರ್ಥನಾದ ರಾವಣನು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಈಡಾದನು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅರಿಯದೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ, ಆಯ್ಯೋ, ಏಕೆಬಾ, ಎಂದು ಕೋರಗಿದನು, ಮತ್ತು-ಅಹಹ! ನಾನೆಷ್ಟು ಅವಿವೇಕಿ, ಆಯ್ಯೋ, ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆ ? ಈ ಅಕೃಶ್ವನಾದ ರಾವಣನ ಅರಸಿಯರೊಡನೆ ಲೋಕಪೂಜ್ಯಳಾದ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದನಲ್ಲ, ಏ, ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದು, ರಾಕ್ಷಸ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದೇನೋ ಇವನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲೆಳಸಿದ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೇಕೆ ಇಂತಹ ವರವೆಯುಂಟಾಯಿತು ? ಎಂದು ಅನುತಾಪಪಟ್ಟನು. ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ಸೀತೆಯೇನೋ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರೂಪಳಾದ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇವನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಭ್ರಷ್ಟನೆನಿಸಿ, ತನ್ನ ಮೇಲ್ಮಯ ನ್ನಲ್ಲ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟನು ||೭೩||

ಇಂತು ಬಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಕಂ|| ಚದುರಹರಿಯಂತವುರದೊಳು | ಸುದತಿಯರಾಗತಿಯ ಕಂಡು ಕೀಳಂದನುಜಂ||

ಹದಿಬದೆಗಲ್ಲದುದೆಣಿಸಲೆ | ಪದುವವತಾಂ ಪಡೆಯನೆಂದುಚಿಂತಿಸುತಿದಂ||

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ದ ಶ ಮ ಸ್ತ ಗ ಣ : —

ತತ್ರ ದಿವ್ಯೋಪಮಂ ಮುಖ್ಯಂ ಸ್ಫುಟಿಕಂ ರತ್ನಭೂಷಿತಮ್ |
ಅನೇಕ್ಷಮಾಣೋ ಹನುಮಾ ದದರ್ಶ ಶಯನಾಸನಮ್ || ೧ ||
ದಾಸ್ತ ಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಾಗ್ನೌ ವೈಡೂರ್ಯೈಶ್ಚ ವರಾಸನೈಃ |
ಮಹಾರ್ಹಾ ಸ್ತುರಣೋಪೇತೈ ರುದ್ರಪನ್ನಂ ಮಹಾಧನೈಃ || ೨ ||
ತಸ್ಯ ಚೈಕತಮೇ ದೇಶೇ ಸೋಗ್ರ್ಯ ಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಂ |

ಕಂದ || ರಘುವರನರಸಿಮ ಕಾಂಬೋಡೆ | ಬಗೆಗಾಣದೆ ಕಂಡನಾಗಸುರರಿಪುಸತಿಯಂ ||

ಬಗೆದಂಮನದೊಳು ನೀತೆಯನುತ್ತಂ | ಮಿಗೆಹರಿಸಿದ ಕುಣಿದನಂದುವಾಲವನಗಿದು ||

ಹನುಮಾ- ಅಂಜನೇಯನು, ತತ್ರ - ಆ ಮಲಗುವ ಮನೆಯೊಳಗೆ, ಅನೇಕ್ಷಮಾಣಃ - ನಾಲ್ಕು ಪಕ್ಕವೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ದಿವ್ಯೋಪಮಂ-ಇಂದ್ರನ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಗೆ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಮುಖ್ಯಂ-ರಾಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ, ಸ್ಫುಟಿಕಂ - ಸ್ಫುಟಿಕ (ಅಮೃತ) ಶಿಲೆಯಿಂದ ಅಣೆಮಾಡಿರುವ, ರತ್ನಭೂಷಿತಂ-ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಸಿಂಗುಸಿ ಇರತಕ್ಕ, ದಾಂತ - ಆನೆಯ ದಂತದ ಕೆಲಸದಮೇಲೆ ಮಾಡಿರುವ, ಕಾಂಚನ-ಚಿನ್ನದ ಕೈವಾಡದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಚಿತ್ರಾಗ್ನೌ- ಅಚ್ಚರಿಯನುಂಟುಮಾಡುವ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ವೈಡೂರ್ಯೈಃ - ವಿಡೂರಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಧನೈಃ - ಬಹುಬೆಲೆಬಾಳುವ, ವರಾರ್ಹ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಅಸ್ತುರಣ - ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ, ಉಪೇತೈಃ - ಬಡಗೊಡಿರುವ, ಆಸನ್ನೈಶ್ಚ - ಬೀತ (ವಿರುವಹಂತ)ಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾದ, ಶಯನಾಸನಂ - ದಿವ್ಯತಲ್ಪ (ಮಂಚ) ವನ್ನು, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೧, ೨ || ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಂಚದ, ಏಕತಮೇದೇಶೇ - ಬಂದುಕಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ: (ಅಗ್ರ್ಯ) -

ಆಹಿಂದೆ ವಾಯುನಂದನನು ಆ ರಾಮನ ಶಯನಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ರಕ್ಕಸರಾಯನು ಪವಳಿಸುವ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯು ಕಂಡನು. ಸ್ಫುಟಿಕಮಾಣಿಮಯವಾದ ಆಶಯಸವು ಇಂದ್ರನು ಮಲಗುವ ಹಂಸತೂಲಿಕಾ ತಲ್ಪಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. || ೧ || ಅಲ್ಲದೆ- ಆನೆಯದಂತ, ಚಿನ್ನ, ಇವುಗಳಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೆತ್ತನೆಗಳನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಆಮಂಚದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಇದ್ದರು, ಆಮಂಚವನ್ನು ವಿರಲಿಕ್ಕೆ ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಯ ಹಂತಗಳನ್ನು ಕವಿಸಿ ಇದ್ದರು. ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವೂ ಅಮೂಲ್ಯವೂ ಆಗಿ ಇರುವ ಮೋಲುಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಇತ್ತು ||೨|| ಮತ್ತು ಆಪರ್ಮಂಕದ ಬಂಧು ಭಾಗದಲ್ಲಿ

ದದರ್ಶ ಪಾಂಡುರಚ್ಛತ್ರಂ ತಾರಾಧಿಪತಿ ಸನ್ನಿಭಂ || ೪ ||

ಜಾತರೂಪ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಮುಪಾಭಂ |

ಅಶೋಕಮಾಲಾ ವಿತತಂ ದದರ್ಶ ಪರಮಾಸನಂ || ೫ ||

ವಾಲವೃಜನ ಹಸ್ತಾಭಿ ರ್ವೀಜ್ಞ ಮಾನಂ ಸಮಾತತಃ |

ಶ್ರೀಷ್ಯವಾದ, ಮಾಲಾ - ಹೂವಿವಿಧವಾದ, ವಿಭೂಷಿತಂ - ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಾರಾಧಿಪತಿ - ಚಂ
ದ್ರನೊಡನೆ, ಸನ್ನಿಭಂ - ಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಪಾಂಡುರಚ್ಛತ್ರಂ - ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೪ ||
(ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ) ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಜಾತರೂಪ - ಚಿನ್ನದ ತಗಡಿನಿಂದ, ಪರಿಕ್ಷಿ
ಪ್ತಂ - ಕಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿಯೂ, ಚಿತ್ರಭಾನು - ಸೂರ್ಯನಿಗೆ, ಸಮುಪಾಭಂ - ಸರಿಯಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ
ದಾಗಿಯೂ, ಅಶೋಕಮಾಲಾವಿತತಂ - ಅಶೋಕ ಕುಸುಮ ಮಾಲೆಯಿಂದ ಭೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿಯೂ || ೫ ||
ವಾಲವೃಜನಹಸ್ತಾಭಿಃ - ಬೀಸುವ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿಹಿಡಿದು ಇರುವ ನೀರಯದಿಂದ, ಸಮಾತತಃ -
ಸುತ್ತಲೂ, ವೀಜ್ಞಮಾನಂ - ಬೀಜವುತಲಿರುವದಾಗಿಯೂ, ವಿವಿಧಃ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಗಂ
ಧಃ - ಸುವಾಸನವುಗಳಿಂದ, ಜಪ್ತಂ - ಬಡಗೂಡಿತಕ್ಕೂ, ವರಧೂಪೇನ ಗಮಗಮಿಸುವ ಧೂಪದ

ಉತ್ತಮವಾದ ಮುತ್ತುಗಳ ಜಾಲರದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ
ಗುವ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸವ ಒಲುವಿಂದವಾದ ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೪ ||
ಇದಲ್ಲದೆ ಬುಗಾರದ ಬಳ್ಳಿಯ ಬರಸೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮನೋಹರವಾದ ಪೂವಾಲೆ
ಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ವಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತೆಯೊಂದು ಕಾ
ಣಬರುತ್ತಿತ್ತು || ೫ || ಅತಹ ದಿವ್ಯತೆಯನ ತಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜಾಧಿ ರಾಜನಾದ ಲಂ
ಕಾಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಯು ಹಂಚಾಗಿ ಪವಳಿಸಿ ನಿಬ್ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಆಹಾ! ಆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷ
ನ ಮೈಥವವನ್ನು ಏನು ಹೇಳೋಣ, ಇರಲಿ, ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಟವರಗಳು
ಬರಲಿ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹುಳುಕಿಲ್ಲ ? “ ಎಲ್ಲರವನದೋಸೆಯೂ
ತೂತೇ ” ಎಂಬುದನ್ನು ಲೋಕವೇಕಂಡಿದೆ, ಹುಟ್ಟದಂದಿನಿಂದಲೂ ರೋಗವನ್ನು ಅನು
ಭವಿಸದೆಯೇ ಇದ್ದವನಾರು ? ವ್ಯಥನೆಯದೆ ಸತ್ತವನಾರು ? ನಾಮಕರಣ ಮೊದಲು
ಮರಣಕಾಲದವರೆಗೂ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿದ್ದವನಾರು ? ಯಾವನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಂ
ತೆರಲಿ. ವಾ, ಶಹಾಸಂ, ರಾಮಾನ ಹುಟ್ಟಿ ಹುಟ್ಟು, ಅವನ ವೀರೈವೇ ವೀರೈ, ಅವ
ನ ದರ್ಶನೇ ದರ್ಶ, ಅವನ ಶಿವಿಯೇ ಶಿವಿ, ಅವನ ಬಿಕ್ಕವೇ ಬಿಕ್ಕ, ಅವನ ಬಿನ್ನಾಣ
ವೇ ಬಿನ್ನಾಣ, ಅವನ ಮೋಡಿಯೇ ಮೋಡಿ, ಅವನ ಸುಖದ ಫಕ್ಕಿಕೆಯೇ ಫಕ್ಕಿಕೆ, ಅವ
ನ ಬುದ್ಧಿಯರದ ಪರಿಪಾಟಿಯೇ ಪರಿಪಾಟಿ. ಸಾಕು, ಬಂದು ಮೂಹೂರ್ದ ಮೂತ್ರವಾದ
ರೂ ಸಾಕು. ನಾಳೆಯತ್ತಲೋ ನಾವೆತ್ತಲೋ, ಸತ್ತಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಯತ್ತಲೋ, ಇಂದು
ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಾರಕಂಡು, ಕಿವಿಯಾರಕೇಳಿ, ಬಾಯಾರತಂದು, ಮೂಗಾರವಾಸಿಸಿ, ಮ
ಯ್ಯಾರಮುಟ್ಟು, ಮನದಣಿಯ ಅನುಭವಿಸಿದುದೇ ನಮ್ಮದು, ಹೊರತೆಲ್ಲಾ ಹೊರತೇ
ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅವಿನೇಕಿಸಾರ್ವಭೌಮರಂತೆ ರಾಮಾನು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲಮಂದಿ

ಗಂಧೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈ ಜ್ವಾಪ್ಯಂ ವರಧೂಪೇನ ಧೂಪಿತಂ || ೫ ||

ಪರಮಾ ಸ್ತರಣಾಸ್ತೀರ್ಣ ಮಾವಿಕಾಜಿನ ಸಂವೃತಮ್ |

ದಾಮಭಿ ರ್ಪರಮಾಲ್ಯಾಣಾಂ ಸಮಂತಾ ದುಪಶೋಭಿತಮ್ || ೬ ||

ತಸ್ಮಿ ನ್ಜ್ವೀಮೂತ ಸಂಕಾಶಂ ಪ್ರದೀಪ್ತೋತ್ತಮ ಕುಂಡಲಮ್ |

ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಂ ಮಹಾಬಾಹುಂ ಮಹಾಚತ ವಾಸಸಮ್ || ೭ ||

ಲೋಹಿತೇನಾ ನುಲಿಪ್ತಾಂಗಂ ಚಂದನೇನ ಸುಗಂಧಿನಾ |

ಹೊಗೆಯಿಂದ, ಧೂಪಿತಂ - ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ || || ಪರಮಾಸ್ತರಣ - ಮೇಲಾದ ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ, ಅಸ್ತೀರ್ಣಂ - ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ, ಅವಿಕಾಜಿನ - ನ್ಯುದುವಾದ ಕುರಿಯ ತೊಗಲುಗಳಿಂದ, ಸಂವೃತಂ - ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ, ವರಮಾಲ್ಯಾಣಾಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳ, ದಾಮಭಿಃ - ಎಳೆಗಳಿಂದ, (ಸರಗಳಿಂದ) ಸಮಂತಾತ್ - ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪಶೋಭಿತಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಪರಮಾಸನಂ - ದಿವ್ಯಮಂಜವನ್ನು, ದರ್ಶನ - ನೋಡನು ||೬|| ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ಉತ್ತಮ ಮಂಜದ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ, ಜೀಮೂತಸಂಕಾಶಂ - ಮೇಘಕ್ಕೋಣೆಯಾದ, ಪ್ರದೀಪ್ತ - ಫಲ ಫಲನೆ ಹೊಳೆಯುವ, ಉತ್ತಮಕುಂಡಲಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕರ್ಣಾಭರಣ ಶೃಂಗ, ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಂ - ಕೆಂಗೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಮಹಾಬಾಹು - ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾರಚತ - ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗೆಗಳ, ವಾಸಸಂ - ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದೆದಿರುವ, ||೭|| ಸುಗಂಧಿನಾ-ದಿವ್ಯವಾದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ಲೋಹಿತೇನ - ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಚಂದನೇನ - ಗಂಧದಿಂದ, ಅನುಲಿಪ್ತ - ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಂಗಂ - ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ಆಕಾಶ - ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿನ, ಸಂಧ್ಯಾ-ಸಂಜೆಗೊಪನಂತೆ, ರಕ್ತಂ - ರಕ್ತವರ್ಣವುಳ್ಳ, ಸತಟದ್ಗಣಂ - ಮಿಂಚುಗಳ ಹಿಂಡಿನಿಂದಕೂಡಿದ, ತೋಯದವಿವ - ಮೇಘವೋ ಎಂಬಂತಿವ, || ೮ || ದಿವ್ಯೈಃ - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮಗಳಾದ, ಆಭರಣೈಃ - ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ, ವೃತಂ-ಶೃಂಗಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸುರೂಪಂ -

ದಾಸಿಯರು, ಸುತ್ತಲೂನಿಂತು ಚಾಮರಗಳಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಘುವ ಘುವಾಯಿಸುವಂತೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ದಿವ್ಯಪರಿಮಲದ ಧೂಪದ ಹೊಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕತೊಡಗಿದ್ದರು || ೫ || ಬಹುಕೋಮಲವಾಗಿರುವ ಕುರಿಯ ತೊಗಲಿನ ಮೇಲುಚೀಲದಿಂದ ಹುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಲು ನ್ಯುದುವಾಗಿರುವ ಮತ್ತೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದನು, ಸುತ್ತಲೂ ದಿವ್ಯಪರಿಮಲದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಹೂವಿನ ಹಾಸಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ್ದರು, ಇದರಿಂದ ಆದಿವ್ಯಶಯನವು ಬಹುಕೋಭಯಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು || ೬ || ಅಂತವು ಬಲುಅಂದವಾದ ಹಾಸಿಗೆಮಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ದೊಳಗಣ ನಿರುತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡಮೇಘದಂತೆ ಬಹುಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದನು, ಅವನ ಇಕ್ಕೆಲದ ಕಿವಿಗಳೊಳಗಣ ದಿವ್ಯವಜ್ರಮಣಿ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು ಭಾಭಾಸುವನಾಗಿದ್ದವು, ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಅತೀಮುಗಿದಿದ್ದರೂ ಕೆಂಗೆಣ್ಣುಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದವು, ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳು ಬಹುಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದವು, ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗೆಗಳಿಂದ ಗಂಮುರಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಲು ನವುರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿದ್ದನು ||೭|| ಗಮಗಮಾಯಿಸುತ್ತಲಿರುವ ರಕ್ತಚಂದನದಿಂದ ಲಿಪ್ಪ

ಸಂಧ್ಯಾ ರಕ್ತ ಮಿವಾಕಾಶೋದಯದಂ ಸತಟದ್ಗುಣಂ || ೧೭ ||
 ವೃತ ಮಾಭರಣೈ ದಿವ್ಯೈ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಾಮರೂಪಿಣಮ್ |
 ಸವೃಕ್ಷ ವನಗುಲ್ಮಾಢ್ಯಂ ಪ್ರಸುಪ್ತ ಮಿವ ಮಂದರಮ್ || ೧೮ ||
 ಕ್ರೀಡಿತೋಲ್ಲಾಸರತಂ ರಾತ್ರೌ ವರಾಭರಣ ಭೂಷಿತಂ |
 ಪ್ರಿಯಂ ರಾಕ್ಷಸ ಕನ್ಯಾಸಾಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಸುಖಾವಹಮ್ || ೧೯ ||
 ಪೀತ್ವಾ ಪುಷ್ಪರತಂ ಚಾಪಿ ದದರ್ಮ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಭಾಸ್ವರೇ ಶಮನೇ ವೀರಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಮ್ || ೨೦ ||
 ನಿಶ್ಚ ಸಂತಂ ಯಥಾನಾಗಂ ರಾವಣಂ ವಾನರರ್ಷಭಃ |

ಸುಂದರಾಕಾರನೂ, ಕಾಮರೂಪಿಣಂ-ಇಚ್ಛಾಸುಕಾರವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕವನೆನಿಸಿ ಇರುವವನೂ, ಸವೃಕ್ಷವನಗುಲ್ಮಾಢ್ಯಂ - ಮರ, ಕಾಡು ಪೂವೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪ್ರಸುಪ್ತಂ-ಅಲುಗದಿರುವ, ಮಂದರಮ್-ಮಂದರಪರ್ವತವೋ ಎಂಬಂತಿರುವವನೂ, || ೧೭ || ವರಾಭರಣಭೂಷಿತಂ- ಉತ್ತಮಾಭರಣಾಲಂಕೃತನೂ, ರಾತ್ರೌ- ಇರೆಯಲ್ಲಿ, ಕ್ರೀಡಿತಂ-ಆಟಮಾಟಗಳನ್ನಾಡಿ, ಉಪರತಂ-ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನೂ, ರಾಕ್ಷಸಕನ್ಯಾಸಾಂ - ರಕ್ತಸನಾರಿಯರಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಂ - ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತನೂ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ- ದೈತ್ಯರಿಗೆ, ಸುಖಾವಹಂ - ಸುಖಕರನೂ || ೧೮ || ಅಪಿಚ - ಮತ್ತು, ಪೀತ್ವಾ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪಾನಮಾಡಿ, ಉಪರತಂಚ - ಮೈ ಮರೆತವನಾದಕಾರಣವೇ, ಭಾಸ್ವರೇ - ಫಳಫಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಶಮನೇ- ಸುಖಯನದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಂ-ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ, ವೀರಂ-ಮಹಾಶೂರನಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ-ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು, ದದರ್ಮ-ನೋಡಿದನು || ೧೯ || ಸಃ-೨, ವಾನರರ್ಷಭಃ-ಕುಬೇರನು ನಿಶ್ಚ ಸಂತಂ. ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ, ಯಥಾನಾಗಂ - ಮಹಾ ಸರ್ಪದಂತಿರುವ, ರಾವಣಂ - ದಶಕಂಧರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಸಾದೃಶ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸುಭಿತವತ್ - ಪರಿಚಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಜಿದವನಂತೆ, ಪರಮೋದ್ವಿಗ್ನಃ -

ವಾದ ಅವನಶರೀರವು ಸುಜೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲಿನೊಳಗೆ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳವಿನಿಂದಬಡಗೂಡಿರುವ ನೋಡದಿಂದ ಸಂತಪಾದ ಮುಲಮುಡುಕದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿತ್ತು || ೧೭ || ದಿವ್ಯರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು, ಸಮೋಚಿತವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ಎಂದರೆ ಕಾಮರೂಪಿ, ಇಂತಹ ಆರಾಮನು-ಮರ, ಕಾಡು, ಪೊದೆ, ಈ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿದ ಮಂದರ ಪರ್ವತದಂತೆ ಬಹುಡಿವಿಗಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದನು || ೧೮ || ಬಹುಮಂದಿರಕ್ತಸರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಆರಾವಣನು ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಬಹು ಸುಖಕರನೆನಿಸಿ, ಮೊದಲಿರುಳ್ಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಿಂದು, ಕೂಡಿದ ಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದನು, ಇಂತಹ ರಾವಣನನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಮನವಾರನೋಡಿದನು || ೧೯ || ಥಳಥಳಾಯಮಾನವಾದ ಮಂಜದಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮಹಾಸರ್ಪದಂತೆ ನೀಳವಾದ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಪವಳಿಸಿರುವ ಮಹಾ ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿದ ಪವಮಾನನಂದನನ್ನು ಮಹಾಭೂತವನ್ನು ಕಂಡವನಂತೆ ತುಸಮಾತ್ರ ಅಂಜಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಅದುರುತ ಹಿಂಜರಿದನು || ೨೦ || ಬಳಿಕ

ಆಸಾದ್ಯ ಪರನೋದ್ವಿಗ್ನ ಸ್ನೋಪಾಸರ್ಮ ತ್ಸುಭೀತವತ್ || ೧೨ ||
 ಅಥಾರೋಹಣ ಮಾಸಾದ್ಯ ವೇದಿಕಾಂತರವಾಶ್ರಿತಃ |
 ಸುಪ್ತಂ ರಾಕ್ಷಸಶಾರ್ದೂಲಂ ಪ್ರೇಕ್ಷತೇ ಸ್ತ ಮಹಾಕಪಿಃ || ೧೩ ||
 ಶುಶುಭೇ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಪತ ಶೃಯನೋತ್ತಮಂ |
 ಗಂಧಹಸ್ತಿನಿ ಸಂವಿಷ್ಟೇ ಯಥಾ ಪ್ರಸ್ರವಣಂ ಮಹತ್ || ೧೪ ||
 ಕಾಂಚನಾಂಗದ ನದ್ಭಿ ಚ ದದರ್ಶ ಸಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭುಜಾ ಇಂದ್ರಧ್ವಜೋಪಮಾ || ೧೫ ||
 ಐರಾವತ ವಿಷಾಣಾಗ್ರೈ ರಾಪೀಡನ ಕೃತವ್ರಣಾ |

ಬಹಳ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಅಪಾರಪರ್ವತ- ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿದನು ||೧೨|| ಅಥ - ಹಾಗೆ ಸರಿದಮೇಲೆ,
 ಆರೋಹಣಂ - ಹಂತವನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ (ವಿರಿ), ವೇದಿಕಾಂತರಂ - ಮತ್ತೊಂದು ಜಗುಲಿಯ
 ನ್ನು, ಆಶ್ರಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಮಾರುತಿಯು, ಸುಪ್ತಂ - ವಿಶ್ರಿಸುತಲಿರುವ, ರಾ
 ಕ್ಷಸಶಾರ್ದೂಲಂ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷತೇ ಸ್ತ - ಜಿನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದನು ||೧೩|| ಸ್ವಪತಃ - ನಿ
 ದ್ರಿಸುತಲಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನ, ಶೃಯನೋತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಯನ
 ವು, ಗಂಧಹಸ್ತಿನಿ - ಮದದಾನೆಯು, ಸಂವಿಷ್ಟಸತಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುತಲಿಲಾಗಿ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ,
 ಪ್ರಸ್ರವಣಂ - ರಸ್ರವವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಶುಶುಭೇ - ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೧೪||
 ಕಾಂಚನ - ಸುವರ್ಣದ, ಅಂಗದ - ಭುಜಕೀರ್ತಿ (ಬಾಹುಪುರಿ) ಗಳಿಂದ, ನದ್ಭಿ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ
 (ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ - ನೀಳವಾಗಿರುವ, ಇಂದ್ರಧ್ವಜೋಪಮಾ - ಇಂದ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಹೋಲಾಗಿ
 ರುವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ ಶೂರವುಳ್ಳ ರಾವಣನ, ಭುಜಾ - ಬಾಹುಗಳನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದ
 ನು ||೧೫|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಐರಾವತವಿಷಾಣಾಗ್ರೈಃ - ಇಂದ್ರನಾನೆಯ ಕೋಡುಗಳ ತುದಿಗಳಿಂದ,
 ಆಪೀಡನ - ಕಾಳಗದ ಹೊಗಳುವಲ್ಲಿ, ಕೃತ- ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ವ್ರಣಾ - ಗಾಯವುಳ್ಳ, ವಜ್ರ- ವಜ್ರಾಯುಧ
 ದಿಂದ, ಉಲ್ಲಿಖಿತ - ತಿವಿಮಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಿನ - ಬಲಿತು ಇರುವ, ಅಂಶಾ - ಹೆಗಲುಳ್ಳ, ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರ -

ಜೇರೊಂದು ಪಕ್ಕಗೆ ಬಂದು ಬಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಜಗುಲಿಯನ್ನೇರಿ, ಬಂದು ಬಯ ಅಂ
 ದವಾದ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಮಲಗಿಸುವ ರಾವಣನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಮಾರುತಿ
 ಯು ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೩|| ಮಳೆಯಿಂದ ಸುಪ್ರಸೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿ, ಉ
 ಬ್ಬಿ, ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹೊಳೆಯ ನಡುವೆ ಮದವೇರಿದ ಮಾ
 ಹಾಗಜವು ನಟ್ಟುನಡುವೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆನೋಹಾಗೆ ಮಹಾರಾಕ್ಷಸನು ಮಲಗಿರುವ
 ಶಯನವು ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೧೪|| ರಾಕ್ಷಸನು ಭಂಗಾರದ ಬಾಹುಪುರಿ (ಭುಜಕೀರ್ತಿ)
 ಯೆಂಬ ಒಡನೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ನೋಡಿ ಇದ್ದ
 ರೆ ಇಂದ್ರಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಬಿಳಿಸುತಲಿದ್ದವು ||೧೫|| ಮತ್ತು - ಆರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನೋಳು
 ಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವೇಳೆ ಇಂದ್ರನ ಐರಾವತದೊಡನೆ ಹೋ
 ರಾಡುವಾಗ ಅದರ ಕೊಂಬುಗಳ ತಿವಿತದಿಂದ ಗಾಯವಾಗಿ ಮಾದು ಜಡ್ಡುಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದವು.

ವಜ್ರೋಲ್ಲಿಖಿತ ಪೀನಾಂಸಾ ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರ ಪರಿಕ್ಷತಾ || ೧೬ ||

ಪೀನಾ ಸಮ ಸುಜಾತಾಂಸಾ ಸಂಗತಾ ಬಲಸಂಯುತಾ |

ಸುಲಕ್ಷಣ ನಬಾಂಗುಷ್ಠಾ ಸ್ವಂಗುಳೀ ತಲಲಕ್ಷಿತಾ || ೧೭ ||

ಸಂಗತಾ ಪರಿಘಾಕಾಶಾ ವೃತ್ತಾ ಕರಿಕರೋಪಮಾ |

ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ ಶಯನೇ ಶುಭ್ರ ಪಂಚಶೀರ್ಷಾ ವಿವೋರಗಾ || ೧೮ ||

ಶ್ರೀಕರಿಯ ಚಕ್ರಾಯ ಪದಿವ, ಪರಿಕ್ಷತಾ - ಗಾಯಪಟ್ಟಿರುವ, ||೧೬|| ಪೀನಾ - ತೋರವಾಗಿರುವ, ಸಮ - ಏಕುಕೋರಗಳಿಲ್ಲದ, ಸುಜಾತ - ಸುಂದರವಾಗಿರುವ, ಅಂಸಾ - ಹೆಗಲುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸಂಗತಾ - ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, (ಸಮಗೊಂದಿಲ್ಲದೆ) ಬಲಸಂಯುತಾ - ಶಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸುಲಕ್ಷಣ - ಒಲುಕುವವಾಗಿರುವ, ನಬಾಂಗುಷ್ಠಾ - ಉಗುರು ಮತ್ತು ಹೆಬ್ಬರಳುಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಅಂಗುಳೀ - ಕಲಕ್ಷತಾ - ಅಂಗುರಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ಸಂಗತಾ - ದೇಹಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿರುವ ||೧೭|| ಪರಿಘಾಕಾಶಾ - ಅಂಗುರ ಅಕಾರವುಳ್ಳ (ಲಾಳ ಮಂಡಿಗೆಯಂತಿರುವ) ವೃತ್ತಾ - ಗುಂಡಾಗಿರತಕ್ಕ, ಕರಿಕರೋಪಮಾ - ಕನಕ, ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಲಿರುವ, ಶುಭ್ರ - ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ, ಶಯನೇ - ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ - ಸಿಡಬ್ಬಟ್ಟಿರುವ, ಪಂಚಶೀರ್ಷಾ - ಐದುತಲೆಗಳ ಉರಗಾವಿವ - ಸರ್ಪಗಳೋ ನಂಬಿರುವ, ||೧೮|| (ಕಿಂಡ - ಮತ್ತು) ಶತಕ್ಷತಜಕಲ್ಪೇನ-ವೊಲದ ರಕ್ತದಂತಿರತಕ್ಕ, ಸುಶೀತೇನ-

ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಥನ ವಜ್ರಮುಖ ಪೆಟ್ಟುಗಳು ಬಿದ್ದು ಅದರ ಗುಯಗಳು ಮಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚರ್ಮದ ಗಂಟುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರವತಾರಿಯಾಗಿದ್ದ *ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೊಡನೆ ಅಯುಧದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಗಾಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದವು || ೧೬ || ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲಿತು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾನಗಳೆನಿಸಿ, ಮಹಾಬಲಸಂಪನ್ನಗಳಾಗಿ, ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರು, ಅಂದವಾದ ಉಗುರು, ಸುಂದರವಾದ ಹೆಬ್ಬರಳು, ದಿವ್ಯರತ್ನಾಂಗುಳೀಯ (ಉಗುರು) ಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಕರತ ಅದಿಂದ ಬಡಗೂಡಿದ್ದವು ||೧೭|| ನೀಳವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲದೆ ಸುಂದರಗಳಾಗಿ, ಅಗಣಿಸಂತೆ ಗುಂಡಾಗಿ ಅಥವಾ ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯಂತೆ ಬಲುಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಆನೆಮು ದುಂತನೆ ಸೊಂಡಲಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಇಂತಹ ತೋ

* ಸರ್ವದಲ್ಲಿ ನೈಕೋಪಲೋಕದೊಳಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸಹೃದಲಂಕಾರವಾದ ಚಕ್ರಾಯುಧದ ಮನವೊಳಗೆ “ ನಾನು ಹಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದು ಬರುವೆವು, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸರ್ವಶತ್ರು ಸಂಹಾರಿ ಎಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಬರುವೆವು ಇದು ಎಲ್ಲಿಯನ್ಯಾಯ ?, ಎಂದು ಅಹಂಕಾರಉಂಟಾಯಿತು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಭಗವಂತನು ಚಕ್ರವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ “ ನೀನು ಛಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಅರಸಾಗಿಹುಟ್ಟು, ನಾನು ಬಹು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವರನಿವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು, ಅದರಂತೆ ಚಕ್ರವು ಹೇಹಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅರಸಾಗಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೊಬ್ಬ ಹಸಿವಿನ ಹುಟ್ಟಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು, ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪರಶುರಾಮನಾಮದಿಂದ ಇಮದಗ್ನಿಕುಮಾರನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಶದನನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲೆಳೆಗೆ ಅವನೊಡನೆ ಕಾದಿ ಪೆಟ್ಟುತಂದು ಬಂದುಸಾಸಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರಲು ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನುಬಂದು ಬಿಡಿಸಿದನು ಎಂದು ಉತ್ತರಕಾಂಡ ಕಥೆ.

ಕಶ್ಚಕ್ಷತಜ ಕಲ್ಪೇನ ಸುಖೀತೇನ ಸುಗಂಧಿನಾ ।

ಚಂದನೇನ ಪರಾಧ್ಯೇನ ಸ್ವನುಲಿಪ್ತಾ ಸ್ವಲಂಕೃತಾ ॥ ೧೯ ॥

ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀ ವಿಮೃದಿತಾ ಗಂಧೋತ್ತಮ ನಿಷೇವಿತಾ ।

ಯಕ್ಷಪನ್ನಗ ಗಂಧರ್ವ ದೇವ ದಾನವ ರಾವಿಣಾ ॥ ೨೦ ॥

ದದರ್ಶ ಸ ಕಪಿ ಸ್ತಸ್ಯ ಬಾಹೂ ಶಯನ ಸಂಸ್ಥಿತಾ ।

ಮಂದರಸ್ಯಾಂತರ ಸುಪ್ತಾ ಮಹಾಹೀ ರುಷಿತಾವಿವ ॥ ೨೧ ॥

ತಾಭ್ಯಾಂ ಸ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ ।

ಖಲುತ್ಕ್ರೂಗಿರುವ, ಸುಗಂಧಿನಾ - ಉತ್ತಮವಾದ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ, ಪರಾಧ್ಯೇನ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಚಂದನೇನ - ಶ್ರೀಗಂಧದಿಂದ, ಸ್ವನುಲಿಪ್ತಾ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ವಲಂಕೃತಾ - ಸುಂದರವಾಗಿ ಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ॥೧೯॥ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀವಿಮೃದಿತಾ - ಸುಂದರಾಂಗನಾಲಿಂಗನ ಸಮ್ಮರ್ಶವುಳ್ಳ, ಗಂಧೋತ್ತಮನಿಷೇವಿತಾ - ಸುವಾಸನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, (ದಿವ್ಯಪರಿಮಳದ ಧೃತಿಯಿಂದ ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಯಕ್ಷಪನ್ನಗಗಂಧವ - ದೇವದಾನವರಾವಿಣಾ - ಯಕ್ಷ, ಸರ್ಪ, ಗಂಧರ್ವ, ದೇವ, ದೈತ್ಯ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ, ॥೨೦॥ ಮಂದರಸ್ಯ - ಮಂದರಪರ್ವತದ, ಅಂತರ - ನಡುವೆ, ಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿರುವ, ರುಷಿತಾ - ರೋಷಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಹೀನ - ಮಹಾಸರ್ಪಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ತತ್ರ - ಆ ಮಹಾಕಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಶಯನಸಂಸ್ಥಿತಾ - ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಸುಖವಾಗಿರುವಳಾಗಿ ಇರುವ, *ಬಾಹೂ - ರಾವಣನ ತೋಳುಗಳನ್ನು, ಸಂಕಪಿ - ಆ ಆಜನೇಯನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ॥೨೧॥ ಅಚಲಸಂಕಾಶಃ - ಮೊದ್ದೆಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವ, ಸಃ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಕ್ಷಸರೊಡೆಯನು, ಪರಿಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ - ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ ಮಹತ್ತರವಾದ, ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ - ಬಾಹುಗಳಿಂದ, ಶೃಂಗಾಭ್ಯಾಂ - ಮೊದ್ದೆ ಶಿಖರಗಳಿಂದ, ಮಂದರಜನ - ಮಂದರಪರ್ವತದ ಹಾಗೆ, ಶುಕುಭ

ಳುಗಳೂ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೀಳವಾಗಿ ಐದು ಬೆರಳುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಲೆಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಸರ್ಪವು ಪವಳಿಸಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ॥೧೯॥ ಮೊಲದ ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಒಲುತುವಾಗಿರುವ, ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಲೂ, ಇರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಚಂದನದ ಲೇಖನವನ್ನು ಪಡೆದು, ದಿವ್ಯಲಾಕಾರಾಲಂಕೃತಗಳಾಗಿ, ॥೧೯॥ ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರು ಲೇಖಿಸುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತಗಳಾಗಿ, ಯಕ್ಷಪನ್ನಗ, ಗಂಧರ್ವ, ದೇವ, ದಾನವಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಗೋಳಾಡಿಸಿದವುಗಳಾಗಿ ॥೨೦॥ ಮಂದರಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮಹಾ ರೋಷದಿಂದ ಪವಳಿಸಿರುವ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ಆರಾವಣನ ಬಾಹುದಂಡಗಳನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಕ್ಷಿಸಿದನು ॥೨೧॥ ಆಗಲೂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ರಾಜಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ದೀರ್ಘಗಲಾದ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಮಂದರ ಪರ್ವತವು ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಡುಗಳಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ॥೨೨॥ ಮಾವಿನ ಮತ್ತು

* ರಾವಣನಿಗೆ ಮತ್ತು ತೋಳುಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಎರಡು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕವಲೊಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಎರಡು ಎಂದು ದ್ವಿವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಶುಕುಭೇಽ ಚಲಸಂಕಾಶ ಶೃಂಗಾಭ್ಯಾ ಮಿವಮಂದರಃ || ೨೨ ||
 ಚೂತ ಪುನ್ನಾಗ ಸುರಭಿ ರ್ಯಕುಳೋತ್ತಮ ಸಂಯುತಃ |
 ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ರಸ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಪಾನ ಗಂಧಪುರಸ್ಸರಃ || ೨೩ ||
 ತಸ್ಯ ರಾಕ್ಷಸಸಿಂಹಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಮಹಾಮುಖಾತ್ |
 ಕಯಾನಸ್ಯ ವಿನಿಶ್ಚಾಸ್ತಃ ಪೂರಯನ್ನಿವ ತದ್ಗೃಹಮ್ || ೨೪ ||
 ಮುಕ್ತಾಮಣಿ ವಿಚಿತ್ರೇಣ ಕಾಂಚನೇನ ವಿರಾಜಿತಂ |
 ಮಕುಟೇ ನಾವಪೃತ್ತೇನ ಕುಂಡಲೋ ಜ್ವಲಿತಾನನಮ್ || ೨೫ ||
 ರಕ್ತ ಚಂದನ ದಿಗ್ಧೀನ ತಥಾ ಹಾರೇಣ ಶೋಭಿನಾ |

ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದನು ||೨೨|| ಚೂತ - ಮಾವಿನಹಣ್ಣಿನಂತೆಯೂ, (ಹೂವಿನಂತೆಯೂ) ಪುನ್ನಾಗ - ಸುರ
 ಹೊನ್ನೆಯ ಹೂವಿನಂತೆಯೂ, ಸುರಭಿ - ಸುವಾಸನೆಯಾಗಿರುವ, ವಕುಳೋತ್ತಮ - ಉತ್ತಮವಾದ ಪ
 ಗಡೆಯ ಹೂವಿನ ವಾಸನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಮೃಷ್ಟಾನ್ನರಸ - ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ-
 ಸಂಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿರುವ, ಪಾನಗಂಧ - ಮಧ್ಯರಸದವಾಸನೆಯನ್ನು, ಪುರಸ್ಸರಃ - ಬಳಗೊಂಡಿರುವ,
 ನಿಶ್ಚಾಸ್ತಃ - ರಾವಣನ ಮುಖದಿಂದಹೊರಡುವ ಗಾಳಿಯು, ತದ್ಗೃಹಂ - ರಾವಣನು ಮಲಗಿರುವ ಮನೆ
 ಯನ್ನು, ಪೂರಯನ್ನಿವ - ತುಂಬುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ, ಕಯಾನಸ್ಯ - ಸುಖಯನವೊಡಗಿರುವ, ತ
 ಸ್ಯ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸಸಿಂಹಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನ, ಮಹಾಮುಖಾತ್ - ಆ ಮೊದ್ದನೋರಗಳ ಸಾಲಿನ ವಸ
 ಯಿಂದ, ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ - ಸ್ವರಸೆ ಹೊರಟುಬರುತ್ತಲಿತ್ತು, ||೨೩|| ಮುಕ್ತ - ಮುಕ್ತುಗಳಿಂದಲೂ-
 ಮಣಿ - ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರೇಣ - ಅಚ್ಚರಿಯ ಕೈವಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಕಾಂಚನೇನ,
 ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ಅವಪೃತ್ತೇನ - ಸಿದ್ಧವಾದಿಂದ ತಾವು ತಪ್ಪಿರುವ, ಮಕುಟೇನ - ಕಿರಿಟದಿಂದ,
 ವಿರಾಜಿತಂ - ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ಕುಂಡಲ - ದಿವ್ಯಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳಿಂದ, ಉಜ್ವಲಿತ - ತಳೆತಳಿಸುತಲಿರು
 ವ, ಅನನಂ-ಮುಖವುಳ್ಳ, ||೨೪|| ರಕ್ತಚಂದನ - ಕೆಂಪುಗಂಧದಿಂದ, ದಿಗ್ಧೀನ - ನೆನದಿರುವ, ತಥಾ - ಹಾ
 ಗೆಯೇ, ಶೋಭಿನಾ - ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ಹಾರೇಣ-ಮುಕ್ತಾಹಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಪೀನ-ಖಲಿತಿರುವ

ಸುರಹೊನ್ನೆಯ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಪಗಡೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಗಮಗಮಿಸುತ್ತ,
 ವೃದ್ಧ ಮಧುರಗಳಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳ ವಾಸನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಬಗೆಬಗೆಯ
 ಮಧ್ಯರಸಗಳ ಗಂಧದಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುತ್ತಿರುವ, ಅಲ್ಲಿ ಪ-೪೩ ಇರತಕ್ಕ ಮಹಾರಾ
 ಜಾಧಿರಾಜನಾದ ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡತಕ್ಕ ನಿಶ್ಚಾಸ್ತಮಾರುತ
 ವು ಆಶಯನಗೃಹವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತಿದ್ದಿತು ||೨೩|| ಮತ್ತು-ಮುಕ್ತ ರ
 ತುನಗಳಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಕೆಲಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುವರ್ಣವಯವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯವಾದ
 ಕಿರಿಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇದ್ದನು. ಆದರೆ ಅದು ನಿದ್ರೆಯಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೃತ್ತಸ್ತವಾ
 ಗಿದ್ದಿತು. ದಿವ್ಯರತ್ನ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅವನಮುಖವು ವಿರಾಜಿಸುತಲಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಾಯದಮದ
 ದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅವನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ
 ದಿವ್ಯರಕ್ತಗಂಧದಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾಗಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುಕ್ತಾಹಾರವು ವಿರಾಜಿಸುತಲಿ
 ತ್ತು ||೨೪||೨೫-೨೬|| ಒಂಬತ್ತೆಳಗಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯ ದುಕೂಲವನ್ನು ಹೊದೆದಿದ್ದನು, ಕಣ್ಣುಗಳು

ಪೀನಾಯತ ವಿಶಾಲೇನ ವಕ್ಷಸಾ ೨ ಭಿವಿರಾಜಿತಮ್ || ೨೬ ||
 ಪಾಂಡರೇ ನಾಪವಿದ್ಧೇನ ಹೈಮೇಣ ಹೃತಜೇಕ್ಷಣಂ |
 ಮಹಾರ್ಹೇಣ ಸುಸಂವೀತಂ ಪೀತೇ ನೋತ್ತಮವಾಸಸಾ || ೨೭ ||
 ಮಾಧರಾಶಿ ಪ್ರತೀಕಾಶಂ ನಿಶ್ಚ್ಯುತಂ ಭುಜಂಗವತ್ |
 ಗಾಂಗೇ ಮಹತಿ ತೋಯಾಂತೆ ಪ್ರಸುಪ್ತ ಮಿವ ಕುಂಜರಂ || ೨೮ ||
 ಚತುರ್ಭುಃ ಕಾಂಚನೈ ರ್ಧಿಪೈಃ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ಚತುರ್ಧಿಶಂ |
 ಪ್ರಕಾಶೀಕೃತ ಸರ್ವಾಂಗಂ ಮೇಘಂ ವಿದ್ಯು ದ್ಗಣೈರಿವ || ೨೯ ||
 ಪಾದಮೂಲ ಗತಾಶ್ಚಾಪಿ ದದರ್ಶ ಸು ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಪಶ್ವೀ ಸ್ತು ಪ್ರಿಯಭಾರ್ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಪತೇರ್ಗೃಹಂ || ೩೦ ||

ಆಯತ - ನೀಳವಾದ, ವಿಶಾಲೇನ - ಅಗಲವೂ ಆಗಿರುವ, ವಕ್ಷಸಾ - ಎದೆಮಿಂದ, ಅಭಿವಿರಾಜಿತಂ -
 ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿರುವ ||೨೬|| ಪಾಂಡರೇನ - ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ, ಅಪವಿದ್ಧೇನ - ನಿಬ್ರವಣದಿಂದ ವೃತ್ತಸ್ಥ
 ವಾಗಿರುವ (ತಾವುತಪ್ಪಿರುವ) ಮಹಾರ್ಹೇಣ - ಒಹುಬೆಲೆಯದಾದ, ಹೈಮೇಣ - ದುಕೂಲಿಂದಲೂ,
 ಪೀತೇನ - ಹೊಂಬಣ್ಣವಾದ, ಉತ್ತಮವಾಸಸಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಸುಸಂವೀತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿಹೊ
 ದೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಹೃತಜೇಕ್ಷಣಂ - ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, || ೨೭|| ಮಾಧರಾಶಿಪ್ರತೀಕಾಶಂ-
 ಉದ್ದಿನರಾಶಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ, ಭುಜಂಗವತ್ - ಮಹಾ ಸರ್ಪದಂತೆ, ನಿಶ್ಚ್ಯುತಂ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು
 ಬಿಡುತ್ತಲಿರುವ, ಮಹತಿ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಗಾಂಗೇತೋಯಾಂತೆ - ಗಂಗಾನದಿಯ ಮರುಳುದಿಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರ
 ಸುಪ್ತಂ - ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿರುವ, ಕುಂಜರವಿನ (ಸ್ಥಿತಂ) ಮದಗಜಮೆತೆರುವ, ||೨೮|| ಚತುರ್ಧಿಶಂ
 ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಟ್ಟಿರುವ, ಕಾಂಚನೈಃ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ದೀಪ್ಯೈಃ - ದೀಪಗಳಿಂದ
 ದೀಪ್ಯಮಾನಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ವಿದ್ಯು ದ್ಗಣೈಃ - ಮಿಂಚುಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ಮೇಘಮಿವ -
 ಮೇಘವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಕಾಶೀಕೃತ - ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸರ್ವಾಂಗಂ - ಸರ್ವವಯವಗಳೂ,
 ಉಳ್ಳ ರಾವಣನನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೨೯|| ಗೃಹಂ - ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಸುಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ
 ಶರೀರವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಪ್ರಿಯಭಾರ್ಯಸ್ಯ - ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯರುಳ್ಳ, ರಕ್ಷಪತೇಃ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯ, ಪಾ
 ದಮೂಲಗತಾಃ - ಕಲುಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವ, ಪಶ್ವೀಶ್ಚ - ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನು, ದದರ್ಶ

ಅರೆಮುಗಿದಿದ್ದರೂ ರಕ್ತದಂತೆ ಬಲುಕೆಂಪಗೆ ಕೆಂಗೊಳಿಸುಲಿತದ್ದವು, ದಿವ್ಯಪೀತಾಂಬರ
 ವನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದನು||೨೬|| ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಮಹಾಸರ್ಪದಂತೆ ನೀಳವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು
 ಬಿಡುತ್ತಾ ಮಹಾರಾಕ್ಷಸನುಉದ್ದಿನರಾಶಿಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಗಂಗಾನದಿಯ ಮಹಾ ವಿಸ್ತಾರ
 ವಾದ ಮರಳು ದಿಣ್ಣೆಯ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿಮಲಗಿರುವ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು||೨೮||
 ಆಶಯನಗೃಹದೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುವರ್ಣಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿರುವ ದೀಪಗ
 ಳು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದು, ನಟ್ಟನಡುವೆ ಪವಳಿಸಿ ಇರುವ ಈ ರಾವಣನು ಮಿಂಚುಗಳ ಹೊಳ
 ಹುಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೨೯|| ಬಹುವುಂದಿ ಪ್ರಿಯ
 ಪತ್ನಿಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾವಣನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪವಳಿಸಿ ಇದ್ದರೆ ಇವನ ಪಾದತಲ
 ದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಹುವುಂದಿ ಸುಂದರಿಯರು ಸಾಲಾಗಿಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ

ಶಶಿಪ್ರಕಾಶ ವದನಾ ಶ್ವಾರು ಕುಂಡಲ ಭೂಷಿತಾಃ |

ಅನ್ಯಾನ ಮಾಲ್ಯಾಭರಣಾ ದದರ್ಶ ಹರಿಯೂಧಪಃ || ೪೧ ||

ಸೃತ್ವ ವಾದಿತ್ರ ಕುಶಲಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಭುಜಾಂಕಗಾಃ |

ವರಾಭರಣ ಧಾರಿಣ್ಯೋ ನಿಷಣ್ಣಾ ದದೃಶೇ ಹರಿಃ || ೪೨ ||

ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯ ಗರ್ಭಾಣಿ ಶ್ರವಣಾಂತೇಷು ಯೋಷಿತಾಂ |

ದದರ್ಶ ತಾಪನೀಯಾನಿ ಕುಂಡಲಾ ಸ್ಯಂಗದಾನಿ ಚ || ೪೩ ||

ತಾಸಾಂಚಂ ದ್ರೋಪಮೈ ರ್ವಕ್ತ್ರೈ ಶ್ಕುಭೈ ಲಲಿತ ಕುಣ್ಡಲೈಃ |

ಕಂಡನು || ೪೧ || ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕಪಿಪ್ರವರನು, ಶಶಿಪ್ರಕಾಶವದನಾಃ - ಚಂದಿರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಮುಖ ವುಳ್ಳ, ಶ್ವಾರು - ಸುಂದರವಾದ, ಕುಂಡಲ - ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಾಃ - ಅಲಂಕೃತರಾದ, ಅನ್ಯಾನ - ಬಾಡದಿರುವ, ಮಾಲ್ಯಾಭರಣಾಃ - ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳೆಂಬ ಅಲಂಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಅಂಗನೆಯರನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೪೨ || (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಹರಿಃ - ಆರಾಧನೆಯನು, ಸೃತ್ವ - (ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೂ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ) ಕುಣಿತದಲ್ಲಿಯೂ, ವಾದಿತ್ರ - ವೀಣಾದಿ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕುಶಲಾಃ - ಬಲುಜಾಣರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯು, ಭುಜ - ಬಾಹುಗಳ ಭಾಗವನ್ನೂ, ಅಂಕ - ತೊಡೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ಗಾಃ - ಹೊಂದಿರುವ, ವರಾಭರಣಧಾರಿಣ್ಯಾಃ ? - ಉತ್ತಮಾಲಂಕಾರಗಳ ನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ನಿಷಣ್ಣಾಃ - ಪವಳಿಸಿರುವ ಸುಂದರಿಯರನ್ನು, ದದೃಶೇ - ನೋಡಿದನು || ೪೩ || ಯೋಷಿ ತಾಂ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲಮಂದಿ ಲಲನೆಯರ, ಶ್ರವಣಾಂತೇಷು - ಕೊನೆಗಿವಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯಗರ್ಭಾಣಿಷು - ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯದಿ ರತ್ನಗಳನ್ನಾಳಿಗೊಂಡಿರುವ, ತಾಪನೀಯಾನಿ - ಕುಂದಣದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ಕುಂಡಲಾನಿ - ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಅಂಗದಾನಿಚ - ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿನ ಭುಜಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೪೪ || ತಾಸಾಂ - ಆ ಸುಂದರಿಯರ, ಚಂದ್ರೋಪಮೈಃ - ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ, ಶ್ಕುಭೈಃ - ಮಂಗಳಕರಗಳನ್ನಿಡಿದ, ಲಲಿತಕುಂಡಲೈಃ - ಅಂದವಾದ ಒಲೆಗಳಿಲ್ಲ, ವಕ್ತ್ರೈಃ - ಮುಖಗಳಿಂದ ಲೂ, ತತ್ - ಆ, ವಿಮಾನಾ - ಕಯನಕಾರಿಯು, (ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವು) ತಾರಾಣ್ಯಾಃ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳ

ಕಂಡನು || ೪೦ || ಆ ಸುಂದರಿಯರು ಚಂದಿರನಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಮೊಗದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯರತ್ನಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದರು, ಬಾಡದಿರುವ ಪೂಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರುತಿಯು ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ಕುಣಿತದಲ್ಲಿಯೂ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಜಾಣಿಯರಾದ ರಮಣಿಯರು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಉತ್ತಮಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ರಾವಣನಭುಜಪಾಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು || ೪೧ || ಆದಿವ್ಯಸುಂದರಿಯರ ಕಿವಿಗಳೊಳಗೆ ಕುಂದಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯದಿ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ಒಲೆ ನೊಡಲಾದ ಆಭರಣಗಳೂ, ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಜಿಬಂಜು, ಭುಜಕೀರ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಬತವೆಗಳೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೪೨ || ಸುಂದರತರವಾದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ನೊಡಲಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಹೃನ್ಮನೆಯ ಚಂದಿರನಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಮೊಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆ ಸುಂದರಿಯರಿಂದ ಆಕೆಯ ನ ಗೃಹವು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನಿಭೋಮಂಡಲವು ಹೇಗೋಡಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ

ವಿರರಾಜ ವಿಮಾನಂ ತ ನ್ನಭ ಸ್ತಾರಾಗಣೈ ರವ || ೪೪ ||
ಮದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಬಿನ್ನಾ ಸ್ತಾರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯೋಷಿತಃ |
ತೇಷು ತೇಷ್ವವಕಾಶೇಷು ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಸ್ತನುಮಧ್ಯಮಾಃ || ೪೫ ||
ಅಂಗಹಾರೈ ಸ್ತುಥೈವಾನ್ಯಾ ಕೋಮಲೈ ರ್ನೃತ್ತಶಾಲಿನೀ |
ವಿನ್ಯಸ್ತ ಶುಭ ಸರ್ವಾಂಗೀ ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ವರವರ್ಣಿನೀ || ೪೬ ||
ಕಾಚಿ ದ್ವೀಣಾಂ ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ಪ್ರಸ್ತುಪ್ತಾ ಸಂಪ್ರಕಾಶತೆ |
ಮಹಾನದೀ ಪ್ರಕೀರ್ಣೇವ ನಳಿನೀ ಪ್ರೋತ ಮಾಶ್ರಿತಾ || ೪೭ ||
ಅನ್ಯಾ ಕಕ್ಷಗತೇನೈವ ಮಡ್ಡಕೇ ನಾಸಿತೇಕ್ಷಣಾ |

ಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ನಭಃ - ಅಂತರಿಕ್ಷವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿರರಾಜ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೪೪|| ಮದ
ವ್ಯಾಯಾಮ - ಪ್ರಾಯಶಃಕೊಬ್ಬಿನ ಕುಣಿತದಿಂದ, ಬಿನ್ನಾ-ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿರುವ, ತನುಮಧ್ಯಮಾಃ-ಬಿ
ಲುಸಣ್ಣಗಿರುವ ಟೊಂಕಗಳೆಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ, ತಾಃ - ಆ, ಯೋಷಿತಃ - ಭಾಮಿನಿ
ಯರು, ತೇಷುತೇಷು - ಆಯಾ, ಅವಕಾಶೇಷು - ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾಃ - ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿ
ದ್ದರು ||೪೫|| ವರವರ್ಣಿನೀ-ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ, ಅನ್ಯಾ-ಬಿಟ್ಟ, ವರವರ್ಣಿನೀ-ಮಿರುಮಿರುಗುವ
ಮೈಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಕಾಮಿನಿಯು, ಕೋಮಲೈ - ಮೃದುತರಗಳಾದ, ಅಂಗಹಾರೈ - ಅಂಗವಿಕ್ಷೇಪಗಳಿಂ
ದ, (ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ) ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿನ್ಯಸ್ತ-ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಶುಭ - ಮಂಗಳ
ಕರವಾದ, ಸರ್ವಾಂಗೀ - ಸರ್ವಾಯವಗಳೆಲ್ಲವಳಾಗಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿದ್ದಳು ||೪೬|| ವೀಣಾಂ - ವೀ
ಣೆಯನ್ನು, ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ - ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿರುವ, ಕಾಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಾಮಿ
ನಿಯು, ಮಹಾನದೀ - ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆಯವೆಂದಿಂದ, ಪ್ರಕೀರ್ಣ - ಚಿದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ಪ್ರೋತ-ಸಣ್ಣ
ಬಿಡೆಯನ್ನು, ಆಶ್ರಿತಾ - ಹೊದಿರುವ (ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ) ನಳಿನೀವ - ಅ-ವರಮ ಬಳ್ಳಿಯಹಾಗೆ, ಸಂ
ಪ್ರಕಾಶತೆ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||೪೭|| ಅನ್ಯಾ - ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾ - ಕಾಟಕೆಯಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ
ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಭಾಮಿನೀ - ಸೀಮಂತಿನಿಯು, ಕಕ್ಷಗತೇನೈವ - ಬಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿರುವ,
ಮಡ್ಡಕೇನ - ಮಡ್ಡಕ (ಡಿಂಡಿಮ) ವೆಂಬ ವಾದ್ಯವೊಡನೆಯೇ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ-ಮಲಗಿದವಳಾಗಿ, ವತ್ಸಲಾ-

ಇದ್ದಿತು || ೪೪ || ರಕ್ಷಸನಬಡನಡುವಿನ ವಡವಿಯರು ಪಶ್ಚಯಾ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಮದ
ವೇರಿ ಕುಣಿದು ಬಳಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿಸಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪೫|| ಆಹಂ
ಗಳು ಆಬಳ ಪವಳಿಸಿದ್ದ ಪರಿಯು ಬಲು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದ್ದಿತು, ಅದೆಂತೆಂದರೆ:-ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ
ಬಲುಗಟ್ಟಗಳೆನಿಸಿ ಮಿರುಮಿರುಗುವ ಮೈಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಒರ್ವನಾರಿಯು ಬಗೆಬಗೆಯ
ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಹಾವಭಾವಗಳನ್ನು ತೋರಿ, ಬಳಲಿ ಸೂ
ಕ್ತದ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಾಪರವಳಾಗಿ
ದ್ದಳು ||೪೬|| ಹೊಳೆಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಚಿದರಿಕೋದ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಒಂದು
ಸಣ್ಣತೆಪ್ಪನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬಬ್ಬರಮಣಿಯು ಬಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ
ವೀಣೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||೪೭|| ಕಾಟಕೆ
ಯಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಕಾಂತಿಯೊಬ್ಬಳು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಡ್ಡಕವೆಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು

ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಭಾಮಿನೀ ಭಾತಿ ಬಾಲಪುತ್ರೇನ ವತ್ಸಲಾ || ೪೮ ||
 ಪಟಹಂ ಚಾರು ಸರ್ವಾಂಗೀ ಪೀಡ್ಯ ಶೇತೇಶುಭಸ್ತನೀ |
 ಚರಸ್ಯ ರಮಣಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಿಷ್ವಜ್ಯೇವ ಭಾಮಿನೀ || ೪೯ ||
 ಕಾಚಿ ದ್ವಂದ್ವಂ ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ಸುಪ್ತಾ ಕಮಲ ಲೋಚನಾ |
 ರಹಃ ಪ್ರಿಯತಮಾ ಗೃಹ್ಯ ಸಕಾಮೇವ ಚ ಕಾಮಿನೀ || ೫೦ ||
 ವಿಪಂಚೇಂ ಪರಿಗೃಹ್ಯಾನ್ಯಾ ನಿಯತಾ ನೃತ್ಯಕಾಲಿನೀ !
 ನಿದ್ರಾಪತ ಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸಸಕಾಂತೇವ ಭಾಮಿನೀ || ೫೧ ||
 ಅನ್ಯಾ ಕನಕ ಸಂಕಾಶೈ ರ್ಮೃದುಪೀನೈ ರ್ಮನೋರಮೈಃ |

ಮಕ್ಕಳುಟದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳವಳಾದಕಾರಣವೆ, ಬಾಲಪುತ್ರೇನ-ಮಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವ ಎಳೆಯ ಹಸು
 ಳೆಯುಳ್ಳವಳಂತೆ, ಭಾತಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||೪೮|| ಚಾರು - ಸುಂದರವಾದ, ಸರ್ವಾಂಗೀ-ಸರ್ವಾ
 ವಯವಗಳನ್ನೂ, ಶುಭಸ್ತನೀ - ಅಂದವಾದ ಉರೂಜಗಳನ್ನೂ, ಭಾಮಿನೀ - ಬೇರೊಬ್ಬ ಸುಡತಿಯು, ಪ
 ಟಹಂ-ಪಿಳ್ಳತಪಟೆಯನ್ನು, ಪೀಡ್ಯ - ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಚರಸ್ಯ - ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ, ರಮಣಂ - ಕಾಂತನ
 ನ್ನು, ಪರಿಷ್ವಜ್ಯೇವ - ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ಶೇತೇ - ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ||೪೯|| ಕಾ
 ಚಿತ್ - ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಕಮಲಲೋಚನಾ - ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಕಾಮಿನೀ - ಭಾಮಿನಿಯು, ವಂದಂ-
 ಏಳ್ಳಗೋವಿಯನ್ನು, ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ - ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ರಹಃ - ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿಯತಮಾ-ವಲ್ಲಭನನ್ನು,
 ಗೃಹ್ಯ - ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಕಾಮೇವ - ಕೈಗೂಡಿದ ಕೋರಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಂತೆ, ಸುಪ್ತಾ- ಮಲಗಿದ್ದಳು ||೫೦||
 ಅನ್ಯಾ - ಮಗುದೊಬ್ಬ, ಭಾಮಿನೀ - ನಾವು-ಲೋಚನೆಯು, ನೃತ್ಯಕಾಲಿನೀ - ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ವಳಾಗಿ,
 ನಿಮತಾ - ಹಾಗೆಯೇ ಉಂತಳಾಗಿ, ವಿಪಂಚೇಂ - ಏಳುತಂತಿಗಳನ್ನೂ ವಿಣೆಯನ್ನು, ಪರಿಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿದು
 ಕೊಂಡು, ಸಹಕಾಂತೇವ - ಪತಿಯಿಂದ ಸಹಿತಳಾಗಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ನಿದ್ರಾಪತಂ - ನಿದ್ರಾಧೀನತೆಯ
 ನ್ನು, ಅನುಪ್ರಾಪ್ತಾ - ಹೊಂದಿ ಇದ್ದಳು ||೫೧|| ಮೃತಲೋಚನಾ - ಮಡದಿಂದ ಕೆಂಪೆದರೆದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ,
 ಅನ್ಯಾ - ಬೇರೊಬ್ಬ ರಮಣಿಯು, ಕನಕಸಂಕಾಶೈಃ - ಬುಗಾರದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ಮೃದುಪೀನೈಃ-
 ಕೋಮಲ ವಾಗಿಯೂ ಬಲಿತವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮನೋರಮೈಃ - ಮನೋಹರಗಳಾದ, ಅಂಗೈಃ -

ಹಾಗೆಯೇ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವ ಎಳೆಯ ಹಸುಳೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿ
 ರುವ ಸುತ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ ಸುಡತಿಯ ಹಾಗೆ ನಿದ್ರಾಧೀನಳಾಗಿದ್ದಳು ||೪೮|| ಸರ್ವಾವಯ
 ವ ಸುಂದರವುಳ್ಳ ಬೇರೊಬ್ಬ ಸುಡರಸ್ತನಿಯಾದ ಭಾಮಿನಿಯು ತಾನು ಬಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ
 ಪಿಳ್ಳತಪಟೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರೆ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು
 ಅಗಲಿದ್ದ ಈಗ ವಲ್ಲಭನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸಾರ ಅಪ್ಪಿ ಪವಳಿಸಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣ
 ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ||೪೯|| ಕಮಲನಯನೆಯಾದ ಕಾಮಿನಿಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ನು
 ಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಪಿಳ್ಳಗೋವಿ (ವೇಣು) ಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ಕೃ
 ತಾರ್ಥಳಾದ ಮಹಿಳೆಯಂತೆ ಮಲಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||೫೦|| ಏಳುತಂತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಗಳೂಂ
 ಡಿರುವ ವಿಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ನಿತಂಬಿನಿಯೊಬ್ಬಳು ಕಾಂತನೊಡಗೂ
 ಡಿದವಳಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ವಶಳಾಗಿದ್ದಳು ||೫೧|| ಮಡವೇರಿ ಕೆಂಪೆದರೆದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ

ಮೃದಂಗಂ ಪರಿಪೀಡ್ಯಾಂಗೈಃ ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಮತ್ತಲೋಚನಾ || ೪೨ ||
 ಭುಜ ಪಾಶ್ವಾಂತರಸ್ಥಾನ ಕಕ್ಷಗೇನ ಕೃಶೋದರೀ |
 ಪಣವೇನ ಸಹಾನಿಂದ್ಯಾ ಸುಪ್ತಾ ಮದಕೃತಶ್ರಮಾ || ೪೩ ||
 ಡಿಂಡಿಮಾ ಪರಿಗೃಹ್ಯಾನ್ಯಾ ತಥೈ ವಾಸಕ್ತ ಡಿಂಡಿಮಾ |
 ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ತರುಣಂ ವತ್ಸ ಮುಪಗೂಹ್ಯೇವ ಭಾಮಿನೀ || ೪೪ ||
 ಕಾಚಿ ದಾಡಂಬರಂ ನಾರೀ ಭುಜಸಂಯೋಗ ಪೀಡಿತಂ |
 ಕೃತ್ವಾ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀ ಕ್ರಸುಪ್ತಾ ವ-ದಮೋಹಿತಾ || ೪೫ ||

ಅಮಯವಗಳಿಂದ, ಮೃದಂಗಂ - ಮದ್ದಳೆಯನ್ನು, ಪರಿಪೀಡ್ಯ - ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ||೪೨|| ಅನಿಂದ್ಯಾ - ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದೆ, ಕೃಶೋದರೀ - ಬಡನಸುತ್ತುಳ್ಳ ನಿತಂಬಿನಿಯು, ಮದಕೃತಶ್ರಮಾ-ಮದದಿಂದ ಬಳಲಿದವಳಾಗಿ, ಭುಜಪಾಶ್ವಾಂತರಸ್ಥಾನ-ತೋಳು ಮತ್ತು ಪಕ್ಕಗಳ, ಅಂತರಸ್ಥಾನ-ಸಡುವೆ ಇರುವ, ಕಕ್ಷಗೇನ - ಕಂಕುಳಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಪಣವೇನಸಹ - ಮದ್ದಲೆಯೊಡನೆಯೇ, ಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ||೪೩|| ಅನ್ಯಾ - ಮತ್ತೊಬ್ಬ, ಭಾಮಿನೀ - ಕೃಶೋದರಿಯು, ಡಿಂಡಿಮಂ- ಡಿಂಡಿಮವೆಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು, ಪರಿಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಾಸಕ್ತ - ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಡಿಂಡಿಮಾ - ಮತ್ತೊಂದು ಡಿಂಡಿಮವುಳ್ಳವಳಾದಕಾರಣವೇ. ತರುಣಂ - ಪ್ರಾಯದಪತಿಯನ್ನೂ, ವತ್ಸಂ - ಕಂದನನ್ನೂ, ಉಪಗೂಹ್ಯೇವ - ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ||೪೪|| ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಕಾಚಿತ್ - ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ, ನಾರೀ-ನೀರೆಯು' ಮದಮೋಹಿತಾ. ಮದದಿಂದಮುಟ್ಟಾದನ್ನೆ ಮಿಂದ ಮೈವರತವಳಾಗಿ, ಅಡಂಬರ-ತೂರ್ಮವೆಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು (ಅಡಂಬರ - ಇದು ಆರಂಭ, ಆನೆಯುಗರ್ಜನೆ, ತೂರ್ಮ, ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿದೆ ಎಂದುವಿಶ್ವ) ಭುಜಸಂಯೋಗಪೀಡಿತಂ - ಭುಜುಲಿಗನವಿದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟದನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ಪವಳಿಸಿದ್ದಳು ||೪೫|| ಅನ್ಯಾ-ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಭಾಮಿನೀ-ಮತ್ತಕುಶಲಿಯು, ಕಲಹಂ-ನಿರುತುಂಬಿದಕೊಡವನ್ನು

ಮತ್ತಕುಶಲಿಯೊಬ್ಬಳು ಪ್ರಾಯದಿಂದ ಬಲಿತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಕೋಮಲವಾಗಿಯೂ, ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅವನುಗಳಿಂದ ಮದ್ದಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಪ್ತಿಕೊಂಡು ಮದಪರವಶಳೂ, ನಿದ್ರಾಪರವಶಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು ||೪೨|| ಬಡನೆಯು ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಮಾನಿನಿಯೊಬ್ಬಳು ತೋಳಿನ ಮತ್ತು ಪಕ್ಕೆಯನಡುವೆ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವ ಮದ್ದಳೆಯೊಡನೆ ಮಾದಾವೇಶದಿಂದ ಒಳಲಿ ನಿದ್ರೆಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು ||೪೩|| ಬೇರೊಬ್ಬ ಭಾಮಾಮನಿಯು ಬಂದು ಕೈಯಿಂದ ಡಿಂಡಿಮವೆಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಮತ್ತೊಂದುಕರತಲದಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಡಿಂಡಿಮವನ್ನು ಬಾರಿಸತೊಡಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರಾವಶಳಾಗಿದ್ದರೆ ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯ ಕಂದನನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಪಾಶ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಸತಿಯನ್ನೂ ಅಪ್ಪಿ ಪವಳಿಸುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ||೪೪|| ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಮಿಸುಪನುನವುಳ್ಳ ಮಾನಿನಿ ಯೋರ್ವಳು ಮಾದಾವೇಶದಿಂದ ಮೋಹಿತಳಾಗಿ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ತೂರ್ಮವೆಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಿಮ್ಮಿಗೆ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದಳು ||೪೫|| ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಾನಿಯು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ತಲೆಯ ಅಡ

ಕಲಶೀ ಮಪವಿಧ್ಯಾನ್ಯಾ ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಭಾತಿ ಭಾಮಿನೀ |
 ವಸಂತೇ ಪುಷ್ಪಶಬಲಾ ಮಾಲೇವ ಪರಿಮಾರ್ಜಿತಾ || ೪೬ ||
 ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ಚ ಕುಚೌ ಕಾಚಿ ತ್ಸುರ್ವಣ ಕಲಶೋಪಮೌ |
 ಉಪ ಗೋಹ್ಯಾಬಲಾ ಸುಪ್ತಾ ನಿದ್ರಾಬಲ ಪರಾಜಿತಾ || ೪೭ ||
 ಅನ್ಯಾ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀ ಪೂರ್ಣೇಂದು ಸದೃಶಾನವಾ |
 ಅನ್ಯಾ ಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಸುಶ್ರೋಣೀಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಮದವಿಹ್ವಲಾ || ೪೮ ||
 ಆತೋದ್ಯಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಪರಿಷ್ಕೃಜ್ಯ ವರಸ್ತ್ರಯಃ |
 ನಿಖೇದ್ಯ ಚ ಕುಚೈ ಸ್ಸುಪ್ತಾಃ ಕಾಮಿನ್ಯಃ ಕಾಮುಕಾನಿವ || ೪೯ ||

ಅದವಿವ್ಯ - ತಲೆಯಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು (ಬಾಯಿಕಟ್ಟು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು), ವ
 ಸಂತೆ - ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಪರಿಮಾರ್ಜಿತಾ - ಬಾಡದಹಾಗೆ ತೋಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಪುಷ್ಪಶಬಲಾ -
 ಹೂಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವಾಗಿರುವ, ಮಾಲೇವ - ಈ ಮಾಲೆಯಂತೆ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿದವಳಾಗಿ, ಭಾತಿ- ಪ್ರ
 ಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು || ೪೬ || ಕಾಚಿತ್ - ಬೇರೊಬ್ಬ, ಅಲಾ - ನಾರಿಯು, ಸುರ್ವಣಕಲಶೋಪಮೌ -
 ಛಂಗಾರದ ಕೊಡಗಳಿಗೆ ಹೋದ, ಕುಚೌ - ತನ್ನ ಉರೋಜಗಳನ್ನೇ, ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ - ಕರತಲಗಳಿಂದ,
 ಉದಗಾಢ್ಯ - ತಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ನಿದ್ರಾ - ನಿದ್ರೆಯ, ಬಲ - ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಪರಾಜಿತಾ - ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟವ
 ಳಾಗಿ (ಮೈಮರತು) ಸುಪ್ತಾ - ಮಲಗಿದ್ದಳು || ೪೭ || ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಕಣ್ಣು
 ಳ್ಗೆ ಸ್ಥಳವಿರುವ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಸದೃಶಾನವಾ - ಸಮಾನವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಅನ್ಯಾ - ಬೇರೊಬ್ಬ
 ಸುಂದರಿಯು, ಅನ್ಯಾಂ - ಇನ್ನೊಬ್ಬ, ಸುಶ್ರೋಣೀಂ - ದುಂಡಾದ ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗವುಳ್ಳ ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು,
 ಅಲಿಂಗ್ಯ - (ರಮಾನೆಂಬ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ) ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮದವಿಹ್ವಲಾ - ಮದದಿಂದ ಮೈಮರತವಳಾ
 ಗಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು || ೪೮ || ವಸ್ತ್ರಯಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಉತ್ತಮವಾಗನೆಯರು,
 ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ - ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ, ಆತೋದ್ಯಾನಿ - ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು, ಕುಚೈಃ - ಉರೋಜ
 ಗಳಿಂದ, ಕಾಮಿನ್ಯಃ - ಕಾಮಿನಿಯರು - ಕಾಮುಕಾನಿವ - ಕಾಮುಕರನ್ನು ಹೇಗೋಡಾಗೆ, ಪರಿಷ್ಕೃ
 ಜ್ಯ - ಬಲವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸ್ಸುಪ್ತಾಃ - ಪವಳಿಸಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು || ೪೯ || ತಾಸಾಂ - ಆ

ಯೊಳಿಟ್ಟು ವಸಂತಮಯದೊಳಗೆ ಬಾಡಿದಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಿರನಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಚಿತ್ರ ಕು
 ಸುಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ದಿವ್ಯ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯೊಂಬಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು || ೪೬ ||
 ಬಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಲಲನಾಶಿರೋಮಣಿಯು ತನ್ನ ಕರತಲಗಳಿಂದಲೇ ಛಂಗಾರದ ಕೊಡಗಳಿಗೆ
 ಹೊಯಿಸಿದ ತನ್ನ ಉರೋಜಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಯ ಅತಿಶ
 ಯದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು || ೪೭ || ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷಿಯೂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನದನ
 ಯೂ ಆಗಿರುವ ಬೇರೊಬ್ಬ ವಸಂತಿಯು ಮಾತಿರೇಕದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಂತನನ್ನೇ ಅಪ್ಪಿರು
 ವೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಎತ್ತೊಬ್ಬ ರಮಣೀಮಣಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದಳು || ೪೮ ||
 ಇಂತು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರು ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ
 ವರು ಜಾಗ ಹಾಗೆಯೇ ತವ್ರು ವಹಿಸ್ಸೊಲಗಳಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕಾಮಿನಿ
 ಯರು ಕಾಮುಕರನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ಪವಳಿಸುವಂತೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಯೊಳಗಿದ್ದರು || ೪೯ ||

ತಾಸಾ ಮೇಕಾಂತ ವಿದ್ಯಾಸ್ತೆ ಶಯಾನಾಂ ಶಯನೇ ಶುಭೆ !
 ದದರ್ಶ ರೂಪ ಸಂಪನ್ನಾ ಮಪರಾಂ ಸ ಕಪಿಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಮಯಮ್ || ೫೦ ||
 ಮುಕ್ತಾಮಣಿ ಸಮಾಯುಕ್ತ್ಯ ರೂಘಪಣೈ ಸ್ಸುವಿಭೂಷಿತಾಮ್ |
 ವಿಭೂಷಯಂತೀ ಮಿವ ತತ್ಸತ್ವಶ್ರಿಯಾ ಭವನೋತ್ತಮಂ || ೫೧ ||
 ಗೌರಿಂ ಕನಕ ವರಣಾಭಾ ಮಿಷ್ಟಾ ಮಂತಃ ಪುರೇಶ್ವರಿಂ |
 ಕಪಿ ಮೌಂದೋದರಿಂ ತತ್ರ ಶಯಾನಾಂ ಚಾರು ರೂಪಿಣೀಮ್ || ೫೨ ||
 ಸ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಬಾಹು ರೂಘಪಿತಾಂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ಸ್ತ್ರೀಯರೊಳಗೆ, ಏಕಾಂತವಿದ್ಯಾಸ್ತೆ - ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹಾಸಿರುವ, ಶುಭೆ - ಮಂಗಳಕರವಾದ, ಶಯನೇ - ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಶಯಾನಾಂ - ಮಲಗಿರುವ, ರೂಪಸಂಪನ್ನಾಂ - ಸೌಂದರ್ಯಗುಣಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿರುವ, ಅಪರಾಂ - ಬೇರೊಬ್ಬಳಾದ, ಸ್ತ್ರೀಯಂ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯನ್ನು, ಸಃಕಪಿಃ - ಆ ಹನುಮನು, ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು || ೫೦ || ಮುಕ್ತಾಮಣಿ - ಮುತ್ತು ಮತ್ತು ರತುನಗಳಿಂದ, ಸಮಾಯುಕ್ತ್ಯಃ - ಕೂಡಿರುವ, ಭೂಷಣೈಃ - ಆಭರಣಗಳಿಂದ, ಸುವಿಭೂಷಿತಾಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸ್ವಶ್ರಿಯಾ - ತನ್ನ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಭವನೋತ್ತಮಂ - ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಯನಮಂದಿರವನ್ನು, ವಿಭೂಷಯಂತೀಮಿವ - ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಿರುವವಳೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, || ೫೧ || ಗೌರಿಂ - ನಡುಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿರುವ (ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ, ಹೊಂಬಣ್ಣದವಳಾದ, ಬೆಕ್ಕಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿರುವ) ಕನಕವರ್ಣಾಭಾಂ - ಕುಂದಣದಂತೆ ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಇಪ್ಪಾಂ - ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ, ಅಂತಃಪುರೇಶ್ವರಿಂ - ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸಕ್ಕೆ ಬಡತಿಯಾದ, ಚಾರುರೂಪಿಣೀಂ - ಸುಂದರತರ ರೂಪುಳ್ಳ, ತತ್ರ - ರಾವಣನ ಬಳಿಯೊಳಗೆ, ಶಯಾನಾಂ - ಪವಳಿಸಿರುವ, ಮೌಂದೋದರಿಂ - ಮಂಡೋದರಿಯೆಂಬ ರಾವಣನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯನ್ನು, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, (ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು) || ೫೨ || ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಿದತೋಳು ಬಲವುಳ್ಳ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಮಾರುತಿಯು, ಭೂಷಿತಾಂ - ಸರ್ವಭೂಷಣಾಲಂಕೃತಳಾದ, ತಾಂ - ಆ ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ರೂಪ- ಸೌಂದರ್ಯದ (ಆಕಾರದ) ಯಾವನ - ಪ್ರಾಯದ, ಸಂಪದಾ- ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ,

ಇಂತೀಕಾಮಿನಿಯರಿಗಿಂತ ಬೇರಾಗಿ ಒಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಣಿಸೂಡಿದ ದಿವ್ಯಶಯನ ತಲದೊಳಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಣಿಯೆನಿಸಿದ ಬಬ್ಬ ಮಹಿಳಾಶಿರೋರತುನವನ್ನು ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು ಕಂಡನು || ೫೦ || ಆಮಾನಿನೀಮಣಿಯು ಮುಕ್ತಾರತ್ನಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಮೈಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆ ಕಯನಕಾಂತಿಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುವಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು || ೫೧ || ಆ ಕೋಮಲಾಂಗಿ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಯದಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ವಿರಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು, ಅವಳ ಮೈಕಾಂತಿಯು ಕುಂದಣದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇವಳು ಆ ಅಂತಃಪುರೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನಿ, ರಾವಣನ ಪಟ್ಟದರಸಿ. ಇವಳ ಹೆಸರು ಮಂಡೋದರಿ, ಬಹುಸೌಂದರ್ಯವತಿ; ಇವಳು ಅಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿ ಇದ್ದಳು || ೫೨ || ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲವುಳ್ಳ ವಾಯುನಂದನನು ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಮನದೊಳಗೆ ತುಸು ಆತಂಕವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳ ದಿವ್ಯವಾದರೂಪ, ಪ್ರಾಯ, ಲಾವಣ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೊಬಗು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಇವಳು ಸೀತೆಯಾಗಿರಬಹುದೆ ?

ತರ್ಹಯಾಮಾಸ ಸೀತೇತಿ ರೂಪ ಯಾವನ ಸಂಪದಾ || ೫೩ ||

ಹರ್ಷೇಣ ಮಹತಾ ಯುಕ್ತೋ ನನಂದ ಹರಿಯೂಧಪಃ || ೫೪ ||

ಆಸ್ಥೋಟಿಯಾ ಮಾಸ ಚುಚುಂಬ ಪುಚ್ಛಂ ನನಂದ ಚಿಕ್ರೀಡ ಜಗಾ ಜಗಾಮ ||

ಸ್ತಂಭಾ ನರೋಹ ನಿಫಮಾತ ಭೂಮಾ ನಿದರ್ಶಯತ್ ಸ್ವಾಂಪ್ರಕೃತಿಕಪೀನಾಮ್ || ೫೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ - ದಶಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಸೀತೇತಿ - ಜಾನಕಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು, ತರ್ಹಯಾಮಾಸ - ಉಹಿಸಿದನು, (ತತಃ - ಅನಂತರ) ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕಪಿಪ್ರಪರನು, ಮಹತಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಹರ್ಷೇಣ - ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ನನಂದ - ಮನದೊಳಗೊಂದಿಸಿದನು || ೫೩ || ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಕಪೀನಾಂ - ವಾನರರ, ಸ್ವಂ - ಸ್ವಂತ, ಪ್ರಕೃತಿಂ - ಸ್ವಭಾವವನ್ನು, ನಿದರ್ಶಯತ್ - ತೋರಿಸುವವನಾಗಿ, ಆ ಸ್ಥೋಟಿಯಾಮಾಸ - ಅಂಗಯ್ಯಿಂದ ತೋರಿಸನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡನು, ಪುಚ್ಛಂ - ಬಾಲವನ್ನು, ಚುಚುಂಬ - ಮುತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು, ನನಂದ - ಮನದೊಳಗೆ ಒಗ್ಗಿದನು (ಹಲ್ಲಿಂದ ಹರ್ಷಿಸಿದನು) ಚಿಕ್ರೀಡ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಟವಾಡಿದನು, ಜಗಾ - ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹಾಡಿದನು, ಜಗಾಮ - ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಾಡಿದನು, ಸ್ತಂಭಾ - ಕಂಬಗಳನ್ನು, ಅರೋಹತ್ - ಹತ್ತಿದನು, ಭೂಮಾ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ನಿಪಮಾತ - (ಉರಲಾಡಿದನು) ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು || ೫೪ ||

— ಇಂತು ಹತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಎಂದು ಉಹಿಸಿದನು || ೫೩ || ಆಕೂಡಲೇ ಕಪಿಪ್ರವರನಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಹರ್ಷವುಂಟಾಯಿತು, ಮನದೊಳಗೊಂದಿಸಿದನು || ೫೪ || ಆಗಲೇ ತುಸು ಮೈನುರತನು, ಕಪಿಸ್ವಭಾವವು ತಲೆದೋರಿತು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕರತಲದಿಂದ ತೋಳನ್ನು ಅವುಳಿಸಿದನು, ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಾಯಿಂದ ಮುತ್ತಿಟ್ಟನು, ಮನದೊಳಗೊಂದಿಸಿದನು ಉಬ್ಬಿದನು, ಹಲ್ಲಿಂದ ಚೀರುತ್ತಿರಲು ಹರ್ಷಿಸಿದನು, ತಲೆಯನ್ನು ತೂಗುತ್ತ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಓಲಾಡಿದನು. ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಾಡಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು, ಪಕ್ಕದೊಳಗಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿದನು, ನೆಲಕ್ಕೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದನು ಇಂತು ಬಗೆಬಗೆಯ ಹರ್ಷಸೂಚಕವಾದ ಕುರುಹುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹರಡುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೫೫ ||

— ಇಂತು ಹತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ವಿಕಾದಕನ್ಯರ್ಗಃ.

ಅವಧೂಯ ಚ ತಾಂ ಬುದ್ಧಿಂ ಬಭೂವಾ ವಸ್ಥಿತ ಸ್ತದಾ |
ಜಗಾಮ ಚಾಪರಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಸೀತಾಂ ಪ್ರತಿ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧||
ನ ರಾಮೇಣ ವಿಯುಕ್ತಾ ಸಾ ಸ್ವಪ್ನ ಮಾರ್ಹತಿ ಭಾಮಿನೀ |
ನ ಭೋಕ್ತುಂ ನಾ ಪ ಲಂಕಾರ್ತುಂ ನ ಪಾನ ಮುಪಸೇವಿತುಮ್ ||೨||
ನಾನ್ಯಂ ನರ ಮುಪಸ್ಥಾತುಂ ಸುರಾಣಾ ಮಪಿ ಚೇತ್ಸರಂ |

—ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂದ || ಮಂಡೋದರಿ ಸೀತೆ ಯೆನು | ತಂದಾ ಹು ತರ್ಕಿಸುತ್ತ ತೊರೆದಾಮತಿಯಂ ||
ಮಂದರಿಯರ ನಿರುಕಿಸಿ ತಾಂ | ಮುಂದರಿದಂ ತಿರುಗಿ ಭೂಮಿ ಜಾತೆಯ ಪುಡುಕಲ್ ||

ಮಹಾಕಪಿಃ - ಬುದ್ಧಿಮಂತನಾದ ಹನುಮಂತನು, ತದಾ - ಆ ಅಪಾರಸಂತೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತಾಂ
ಬುದ್ಧಿಂ - ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನು ಸೀತೆಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಅವಧೂಯಚ - ಸರಿಯಾದಕಾ
ರಣದಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವಸ್ಥಿತಃ - ಇದ್ದವನಾಗಿ, ಸೀತಾಂಪ್ರತಿ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಪರಾಂಚಿಂ
ತಾಂ - ಬೇರೊಂದುಬಗೆಯಾದ ಯೋಚನೆಯನ್ನು, ಜಗಾಮಚ - ಹೊಂದಿದನು (ಮಾತಲಾರಂಭಿಸಿದನು)
||೧|| ಸಾ - ಆ, ಭಾಮಿನೀ - ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ, ವಿ
ಯುಕ್ತಾ - ಅಗಲಿದವಳಾಗಿ, ಸ್ವಪ್ನಂ - ನಿದ್ರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಮಾರ್ಹತಿ - ಯೋಗ್ಯಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಭೋಕ್ತುಂ-
ಉಣಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಬಹುಬಡಗು, ಅಲಂಕಾರ್ತುಂ - ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಬದ್ಧಳು, ಪಾನಂ-ಪಾ
ನಪದಾರ್ಥವನ್ನು, ಉಪಸೇವಿತುಂ - ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಸಮೃತ್ತಿವಳು ||೨|| ಸುರಾಣಾಂ - ದೇವತೆಗ
ಳಿಗೆ, ಕೇಶ್ವರಮಃ - ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನ್ಯಂ - ರಾಮಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾದ, ನರಂ - ಪುರುಷನನ್ನು,
ಉಪಸ್ಥಾತುಂ - ಹತ್ತಿರನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೂ, ನಚ - ಅನುಪೇದಿಸಳು, ಹಿ - ಏತಕೆಂದರೆ, ರಾಮಸಮಃ - ಶ್ರೀ

— ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಯದ್ಯಪಿ ಆಂಜನೇಯನು ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನು ನೋಡಿವಾಗ ಸೀತೆ ಯನ್ನು ಕಂಡೆ
ನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆಪರಿಮಿತಾನಂದ ಭರಿತನಾದನು. ಆಸಂತಸವೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ
ಹೊಳೆದ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳವಿನಂತೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗನೆ ಬರಿದಾಯಿತು. ಆಕೂಡ
ಲೇ ಆಭ್ರಾಂತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊರೆದನು, ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾದನು, ಸೀತೆಯವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇ
ರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಆಹಹ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಗಲಿ
ರುವ ಸೀತೆಯು ಬಹುಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ನಿದ್ರಿಸಲಾರಳು
ಎನೊಂದುಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಭುಜಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಅವಳ ಮನವು ಬದ್ಧದು, ಆತನನ್ನಗಲಿ. ತೃಂಗ
ರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಳು. ಮತ್ತುಯಾವುದೊಂದುದ್ರವದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಪಾನಮಾಡಳು, ಇದು ನಿಶ್ಚ
ಯ ||೨|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ದೇವತೆಗಳೊಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಕ್ಕೂಡಲಿಕ್ಕೂ ಆಮಹಾನುಭಾವಳ ಚಿತ್ತವು ಬದ್ಧದು, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ
ನ್ನು ಹೋಲುವ ಪುರುಷನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಾಗಲೀ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಂಜುನನ್ನೂ

ನ ಹಿ ರಾಮಸಮಃ ಕಶ್ಚಿ ದ್ವಿದ್ಯುತ ತ್ರಿದಶೇಷ್ಯಪಿ ||
 ಅನ್ಯೇಯ ಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಪಾನಭೂಮಾ ಚಚಾರ ಸಃ || ೪|| ||
 ಕ್ರೀಡಿತೇ ನಾಪರಾಃ ಕ್ಲಾಂತಾ ಗೀತೇನ ಚ ತಥಾಪರಾಃ ||
 ನೃತ್ತೇನ ಚಾಪರಾಃ ಕ್ಲಾಂತಾಃ ಪಾನ ವಿಪ್ರಹತಾ ಸ್ತಥಾ ||
 ಮುರವೇಷು ಮೃದಂಗೇಷು ಪೀಠಿಕಾಸು ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ||
 ತಥಾಸ್ತರಣಮುಖ್ಯೇಷು ಸಂವಿಷ್ಟಾ ಶ್ವಾಪರಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ || ೫|| ||
 ಅಂಗನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ಭೂಷಿತೇನ ವಿಭೂಷಣೈಃ ||
 ರೂಪ ಸಲ್ಲಾವ ಶೀಲೇನ ಯುಕ್ತ ಗೀತಾರ್ಥ ಭಾಷಿಣಾ |
 ದೇಶ ಕಾಲಾಭಿಯುಕ್ತೇನ ಯುಕ್ತ ವಾಕ್ಯಾ ಭಿಧಾಯಿನಾ ||

ರಾಮನಿಗೆ ಎಣವನಿಸಿದವನು, ತ್ರಿದಶೇಷ್ಯಪಿ-ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಶ್ಚಿ ದಪಿ - ಬೃಹನ್ನಾದರೂ, ನವಿದ್ಯುತೇ-
 ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, (ಅತಃ - ಆದಕಾರಣ) ಇಯಂ - ಇಲ್ಲಿಮಲಗಿರುವ ಹೆಂಗಸು, ಅನ್ಯಾ - ಸೀತೆಯನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಹೆಂಗಸೇ ಸರಿ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ - ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನ
 ಯನು, ಪಾನಭೂಮಾ- ಪಾನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಚಚಾರ-ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ತಿರುಗತೊಡಗಿದನು ||೪|| ||
 (ತತ್ರ - ಆ ಪಾನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ) ಅವರಾಃ - ಕೆಲವರು, ಕ್ರೀಡಿತೇನ - ಪಗಡೆ ಮೊದಲಾದ ಆಟದಿಂದಲೂ, ಅ
 ಪರಾಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಗೀತೇನ - ಹಾಡಗಾರಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಕ್ಲಾಂತಾಃ - ಬಳಲಿದ್ದರು || ೪ || ಆಪ
 ರಾಶ್ಚ - ಇನ್ನೆಕೆಲವರು, ನೃತ್ತೇನ-ಕುಣಿತದಿಂದಲೂ, ಕ್ಲಾಂತಾಃ-ಶ್ರಾಂತರಾಗಿದ್ದರು, ತಥಾ- ಹಾಗೆಯೇ,
 ಶ್ವಾಪರಾಃ - ಕೆಲವರು, ಪಾನ - ಕುಡಿತದಿಂದ, ವಿಪ್ರಹತಾಃ - ಪಟ್ಟಬಿದ್ದವರಾಗಿಯೂ, (ಮೈಮರತ
 ವರಾಗಿಯೂ) ಮುರವೇಷು - ಮುರವ ವಾದ್ಯವಾದನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮೃದಂಗೇಷು - ಮೃದಲಗಳನ್ನು
 ಬಾರಿಸೋಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೀಠಿಕಾಸುಚ - ಮಣಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ (ಹಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
 ಯೂ, ಚಿತ್ರ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ) ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಮಲಗಿದ್ದರು ||೫|| ಅವರಾಃಸ್ತ್ರಿಯಃ
 ಮತ್ತೆಕೆಲಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು, ಆಸ್ತರಣಮುಖ್ಯೇಷು - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಷ್ಟಾಃ - ಶಯನ
 ಮಾಡಿದ್ದರು, ಭೂಷಣೈಃ - ವಿಚಿತ್ರಾಂಶಾರಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತೇನ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರೂಪ
 ಸಲ್ಲಾವಶೀಲೇನ - ಸಾಂದರ್ಭಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ, ಯುಕ್ತ - ಉಚಿತವಾದ, ಗೀತಾರ್ಥ- ಸಂಗೀ
 ತಸಾಸ್ತಾರ್ಥದ (ಭರತಸಾಸ್ತಾರ್ಥದ) ಭಾಷಿಣಾ- ಸಂಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ, ದೇಶಕಾಲಾಭಿಯುಕ್ತನ-

ಕಾಣನು ||೪|| || ಇಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸೀತೆಯೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸಿದ ಹೆಂಗಸುಯಾವಳೋಬೇ
 ರೆ ಹೆಂಗಸೇ ಸರಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪಾನಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿ
 ದನು ||೪|| ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ನಾರಿಯರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿ ಬಳಲಿದ್ದರು,
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲಮಂದಿ ನಿರೆಯರು ಪಾಡಿ ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದರು. ||೪|| || ಕುಣಿತದಿಂದಲೂ,
 ಮನವಾರ ಪಾನಮಾಡಿ ತಲೆಗೆರಿದ ಮದದಿಂದಲೂ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ,
 ಮೃದಲಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕೆಲಕೆಲವರು ಪವಳಿಸಿ ಇದ್ದರು ||೫||
 ಬಹುಮಂದಿ ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠತರಗಳಾದ ಶಯನಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಬಗೆಬ
 ಗೆಯ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರು ||೫|| ರಾಮನು

ರತಾಭಿ ರತಸಂಸುಪ್ತಂ ದದರ್ಶ ಹರಿಯೂಧಪಃ || ೭ ||

ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯೈ ಮಹಾಬಾಹು ಶುಶುಭಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ |

ಗೋಷ್ಠೇ ಮಹತಿ ಮುಖ್ಯಾನಾಂ ಗವಾಂ ಮಧ್ಯೈ ಯಥಾವೃಷಃ || ೮ ||

ಸ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಶುಶುಭಿ ತಾಭಿಃ ಪರಿವೃತ ಸ್ವಯಂ ||

ಕರೇಣುಭಿ ರ್ಯಥಾರಣ್ಯೇ ಪರಿಕೀರ್ಣೇ ಮಹಾದ್ವಿಪಃ || ೯ ||

ಸರ್ವಕಾಮೈ ರುಪೇತಾಂ ಚ ಪಾನಭೂಮಿಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ದದರ್ಶ ಹರಿಶಾರ್ದೂಲ ಸ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಃ ಪತೇ ಗೃಹ || ೧೦ ||

ಆಯಾದೇಶಕಾಲಗಳಿಗುಚಿತವಾದ, ವಾಕ್ಯಾಭಿಧಾಯಿನಾ - ಸಲ್ಲಾವದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅಂಗನಾ
ನಾಂ - ಕಾಮಿನಿಯರ, ಸಹಸ್ರೇಣ - ಸಾವಿರದೊಡನೆ, ರತಾಭಿರತ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಂದಲೇ
ಸಂಸುಪ್ತಂ - ಸುಖಶಯನಮಾಡಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು, ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಶ - ನೋ
ಡಿದನು || ೭ || ಮಹತಿ - ವಿಶಾಲವಾದ, ಗೋಷ್ಠ - ಗೋಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಗವಾಂಮಧ್ಯೈ - ಗೂಳಿಗಳನ
ಡುವೆ, ಯಥಾವೃಷಃ - ಮಹಾ ವೃಷವುಹೇಗೋಹಾಗೆ, ತಾಸಾಂ - ಆ ಶೋಭನಾಂಗಿಯರ, ಮಧ್ಯೈ - ನಡುವೆ,
ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಅಜಾನುಬಾಹುವಾದ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಕ್ತಸರೋಡುವನು, ಶುಶುಭಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ
ಲಿದ್ದನು || ೮ || ಸಃ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ - ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನು, ತಾಭಿಃ - ಆ ಲಲನಾಮಣಿಯರಿಂದ
ಪರಿವೃತಃ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸ್ವಯಂ - ತಾನು, ಅರಣ್ಯ - ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ, ಕರೇಣುಭಿಃ - ಹೆಣ್ಣುನೆಗೆ
ಳಿಂದ, ಪರಿಕೀರ್ಣಃ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹಾದ್ವಿಪಃ - ಮದದಾನೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಶುಶುಭಿ -
ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದನು || ೯ || ಹರಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕಪಿಪ್ರವರನಾದ ಮಾರುತಿಯು, ತಸ್ಯ - ಆ, ಮಹಾತ್ಮನಃ -
ಮಹಾಕಾರವುಳ್ಳ, ರಕ್ಷಃಪತೇಃ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯ, ಗೃಹ - ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಕಾಮೈಃ - ಸರ್ವಕಾ
ಮಿತಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ, ಉಪೇತಾಂ - ತುಂಬಿರುವ, ಪಾನಭೂಮಿಂ - ಪಾನಸ್ಥಾನವನ್ನು ದದರ್ಶ - ನೋ
ಡಿದನು || ೧೦ || ತತ್ರಪಾನಭೂಮೌ - ಆ ಪಾನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೃಗಾಣಾಂ - ಜಿಂಕೆಗಳ, ಮುಷಾಣಾಂ,

ನೋಡನೆ ರೂಪಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಭಾಷಣದಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರತರವಾದ ಗಾನದಿಂದಲೂ,
ಆ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಸರಸಸ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ, ಬಳಲಿರುವುದನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ರತರಕ್ರೀಡಾಸ
ಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಪವಳಿಸಿರುವ ರಾವಣನನ್ನೂ ಮಾರುತಿಯು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು || ೭ || ಸುತ್ತು
ಬಳಸಿ ಪವಳಿಸಿರುವ ಪದ್ಮಗಂಧಿಯರನಡುವೆ ಅಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಮಲಗಿರುವರಾಕ್ಷ
ಸಸಾರ್ವಭೌಮನು, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗೋಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗೂಳಿಗಳ ನಡುವೆ
ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾವೃಷಭದಂತೆ ಕಾಣಬರುತಲಿದ್ದನು || ೮ || ಮತ್ತು - ಸರ್ವಾಲಂಕಾ
ರ ಸಂಶೋಭಿತರಾದ ಆಭಾಮಿನಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು, ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ
ಹೆಣ್ಣುನೆಗೆಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಹಾಗಜದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತಲಿದ್ದನು || ೯ || ಮಹ
ದೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಯಸುವ ಸಮಸ್ತ
ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಪಾನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪವಮಾನನಂದನನು
ನೋಡಿದನು || ೧೦ || ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತಲಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೈಖರಿಯು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ

ಮೃಗಾಣಾಂ ಮಹಿಷಾಣಾಂ ಚ ವರಾಹಾಣಾಂ ಚ ಭಾಗಶಃ |
 ತತ್ರ ನೃಸ್ಮಾ ನಿ ಮಾಂಸಾನಿ ಪಾನಭೂಮೌ ದದರ್ಶ ಸಃ || ೧೦||
 ರಾಕ್ಷೀಮು ಚ ವಿಶಾಲೇಮು ಭಾಜನೇ ವೃದ್ಧ ಭಕ್ಷಿತಾಃ |
 ದದರ್ಶ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಲೋ ಮಯೂರಾ ನೃಕ್ಕುಟಾಂ ಸ್ತಥಾ || ೧೨ ||
 ವರಾಹ ಮಾರ್ಧ್ವಾಣಸಕಾಃ ದಧಿ ಸೌವರ್ಜ್ಯ ತಾ ಯುತಾಃ |
 ಕಲ್ಯಾ ನೃಗ ಮಯೂರಾಂಶ್ಚ ಹನೂಮಾ ನ ಸ್ವವೈಕ್ಷತ || ೧೩ ||
 ಕ್ರಕರಾ ನೈವಿಧಾ ನಿದ್ಧಾ ಚಕೋರಾ ನರ್ದ ಭಕ್ಷಿತಾಃ |

ಕೋಣಗಳ, ವರಹಾಣಾಂಚ-ಹಂದಿಗಳ, ಭಾಗಶಃ-ಪಾಲುವಾಡಿ, ನೃಸ್ಮಾ-ಅಣಿಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರುವ, ಮಾಂಸಾನಿ - ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಆ ಮಾಂಸತಿಯು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೦|| ರಾಕ್ಷೀಮು - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ವಿಶಾಲೇಮು - ಅಗಲವಾದ, ಭಾಜನೇಮು-ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ (ತಟ್ಟೆಗಳೊಳಗೆ) ಅರ್ಧಭಕ್ಷಿತಾಃ - ಅರ್ಧತಂದು ಅರ್ಧ ಉಳಿಸಿ ಇರುವ, ಮಯೂರಾಃ - ನವಿಲುಗಳನ್ನೂ, ನೃಕ್ಕುಟಾಃ - ಕೋಳಿಗಳನ್ನೂ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಲೋ - ಕುರಿವರನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೧|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ವರಾಹಮಾರ್ಧ್ವಾಣಸಕಾಃ - ಹಂದಿಯು ಮತ್ತು ಖಡ್ಗಮೃಗವ ಅಥವಾ ಬಂದು ಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಯು, ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳಿಯ ಮೇಕೆಯ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ದಧಿಸೌವರ್ಜ್ಯಯುತಾಃ-ಮೊಸರು ಸೌವರ್ಜ್ಯಲ ಅವಣ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕಲೆಸಿ ಬೇಯಿಸಿರುವ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಕಲ್ಯಾಣ - ಕಲ್ಯಾಣಮೃಗಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, (ಬಂದುಬಗೆಯ ಮೀನಿನಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ) ಮೃಗಮಯೂರಾಂಶ್ಚ-ಬಂದು ಬಗೆಯಾದ ಜಿಂಕೆ ಮತ್ತು ನವಿಲುಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರಕರಾಃ - ಕೊಕ್ಕರೆಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ವಿದ್ಧಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಅರ್ಧಭಕ್ಷಿತಾಃ - ಅರೆವಾಸಿತಂದಿರುವ, ನಿದ್ಧಾಃ - ಜೆನ್ನಾಗಿಬೇಯಿಸಿರುವ, ಚಕೋರಾಃ - ಚಕೋರಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಮಹಿಷಾಃ - ಕೋರಿಸ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ವಿಕ್ವಲ್ಯಾಂಶ್ಚ - ಬಂದು ಮುಳ್ಳಿನ ಮೀನಿನಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಕೃತನಿಷ್ಕ್ರಿಯಾಃ - ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಡಿಸಿ ಇರುವ, (ಇಂಗು ಬೇರೆಗೆ, ಮೊಸರು ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳು ಇವುಗಳ ಸಂಭಾರದಿಂದ ಬೇಯಿಸಿರುವ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ) ಲೇಹ್ಯಾಃ - ನೆಕ್ಕತಕ್ಕ ಚಟ್ಟಿನಿ ಉಪಿನಕಾಯ

ಆಪಾನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳ, ಕೋಣಗಳ, ಹಂದಿಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ ಸೆಜೆಯಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಬಂದರಲ್ಲೊಂದು ಕಲೆಯುವಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬೇರುಬೇರಾಗಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಣಿ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೧|| ಅಗಲವಾಗಿರುವ ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆಗಳೊಳಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾಂಸಗಳೊಳಗೆ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನೂ ತಿಂದು ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಉಳಿದಿರುವ ನವಿಲುಗಳ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಗಳ ಮಾಂಸಭಾಗಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ||೧೨|| ||ನೋಸರನ್ನೂ, ಸೌವರ್ಜ್ಯಲವಣವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಸೆಜೆಯಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಅಣಿಮಾಡಿರುವ ಹಂದಿಗಳ, ಮಾರ್ಧ್ವಾಣಸವೆಂಬ ಬಂದು ಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳಿಯ ಮೇಕೆಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ನೀಗಡಿಮೀನುಗಳ ಅಥವಾ ಬುಟಮುಳ್ಳಿನಮೀನುಗಳ, ಇಲ್ಲವೆ ಚಕ್ರಮೀನುಗಳ, ನವಿಲುಗಳ, ಮಾಂಸ ಖಂಡಗಳನ್ನೂ ಹನುಮನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು ||೧೩|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೊಕ್ಕರೆ, ಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಆರೆವಾಸಿ ತಿಂದು ಉಳಿದಿರುವ ಚಕೋರಪಕ್ಷಿಗಳ ಬಾಡುಗಳನ್ನೂ

ಮಹಿಷಾ ನೇಕಶಲ್ಯಾಂಶ್ಚ ಛಾಂಗಾಂಶ್ಚ ಕೃತ ನಿಷ್ಕಿ ತಾನ್ ||೧೪||
 ಲೇಹ್ಯಾ ನುಚ್ಚಾ ವಚಾ ನೈಯಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ||೧೫||
 ತಥಾವ್ಲ ಲವಣೋತ್ತಂಸ್ಯ ರ್ವಿವಿಧೈ ರಾಗಪಾಡಬೈಃ |
 ಹಾರ ನೂಪುರ ಕೇಯೂರೈ ರಪವಿಧೈ ಮಹಾಧನೈಃ ||೧೬||
 ಪಾನ ಭಾಜನ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ ಫಲೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈ ರಪಿ |
 ಕೃತ ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಾ ಭೂ ರಧಿಕಂ ಪುಷ್ಪತಿ ಶ್ರಿಯಂ ||೧೭||
 ತತ್ರ ತತ್ರ ಚ ವಿಸ್ತೃತೈಃ ಸ್ತುತಿಪೈಃ ಶೃಯನಾಸನೈಃ |

ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಉಚ್ಚಾ ವಚಾನ್-ಉತ್ತಮಾಧಮಗಳಾದ, [ನಾನಾವಿಧವಾದ] ಪೇಯಾಃ
 ಪಾನಾರ್ಥವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಿವಿಧಾನಿ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಭೋಜ್ಯಾನಿ - ಭಕ್ಷ್ಯವಿಶೇಷಗ
 ಳನ್ನೂ, ಹನುಮಾನ್ ಆಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು ||೧೪, ೧೫, ೧೬|| ತಥಾ ಹಾಗೆಯೇ, ಅವ್ಲ
 ಲವಣೋತ್ತಂಸ್ಯಃ - ಹುಳಿಉಪ್ಪು ಇವುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ, ವಿವಿಧೈಃ- ನಾನಾತರಹೆಯವುಗಳಾದ, ರಾಗ
 ಪಾಡಬೈಃ - ಸಕ್ಕರೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ದಾಳಿಂಬೆಯ ರಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಣಿಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ (ಷಡ್ರ
 ನಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ) ಅಪವಿಧೈಃ - ಪಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದ, ಮಹಾಧನೈಃ - ಅಮೂಲ್ಯಗಳ್ಳ
 ದ, ಹಾರನೂಪುರಕೇಯೂರೈಃ- ಮುತ್ತಿನಹಾರ, ಕಾಲುಕಡಗ, ಭುಜಕೀರ್ದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ
 ||೧೬|| ಪಾನಭಾಜನ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ ಪಾನಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ, ವಿವಿಧೈಃ - ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ, ಫಲೈರಪಿ -
 ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃತ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಾ- ಚಿತ್ರಕುಸುಮಾಲಂಕಾರವುಳ್ಳ, ಭೂಃ-
 ಆ ಪಾನಭೂಮಿಯು, ಅಧಿಕಂ - ಅಪಾರವಾದ, ಶ್ರಿಯಂ - ಕಾಂತಿಯನ್ನು, ಪುಷ್ಪತಿ - ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಲಿ
 ತ್ತು ||೧೭|| ತತ್ರತತ್ರಚ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ವಿಸ್ತೃತೈಃ - ಇಟ್ಟಿರುವ, (ಅಣಿಮಾಡಿರುವ) ಸ್ತುತಿಪೈಃ- ಬಹು

ಕಾಡು ಕೋಣಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಚಾಪುವಿನಾಗಳ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಜೀರಿಗೆ, ಮೆಣ
 ಸು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಹಿಂಗು, ಮೊದಲಾದ ಸಂಭಾರಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರಿಯನ್ನರಿತು ಸೇರಿಸಿ
 ಹದವಾಗಿ ಪಕ್ವಮಾಡಿರುವ ನೆಕ್ಕತಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೆ ನಂಜತಕ್ಕ, ಮೆಲ್ಲತಕ್ಕ, ಅಗಿಯತಕ್ಕ, ಸು
 ರಿಯತಕ್ಕ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧಗಳಾದ ಪಾನಾರ್ಹ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಆಂಜ
 ನೇಯನು ಆಶೀರ್ವಚಿಸಿದನು ||೧೫|| ಮತ್ತು-ಉಪ್ಪು ಹುಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿ
 ಸಿ ಷಡ್ರಸಮಿಶ್ರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ಸಕ್ಕರೆ, ದಾಳಿಂಬೆಯರಸ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ
 ಇತ್ಯಾದಿ ಮಧುರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಟ್ಟಿಯಿಂದ ಇಳಿಸಿದ ಪಾಡಬವೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಮದ್ಯರಸಗಳೂ
 ಮಾರುತಿಗೆ ಕಾಣಬಂದುವು. ಆಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವಾಗ, ಪಾನಮಾ
 ಡುವಾಗ, ಮದೋನ್ಮತ್ತತೆಯಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ಬೆರೆಯುಳ್ಳ ಮುಕ್ತಾಧಿಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಕಾ
 ಲುಕಡಗಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೆಗೆದೊಗೆದಿದ್ದರು ||೧೬|| ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾದ ಪಾನಪಾತ್ರೆಗಳ
 ಲ್ಲಿ ಕೆದರಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾತರಹೆಯ ಹೂಗಳ ಹಾರಗಳಿಂದ
 ಲೂ ಆಪಾನಭೂಮಿಯು ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೭|| ಆಪಾ
 ನಕಾಲೆಯೊಳಗೆ ರಚನೆಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಬಹುಸುಂದರವಾದ ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ

ಪಾನಭೂಮಿರ್ದಿನಾ ವಹ್ನಿಂ ಪ್ರದೀಪ್ತೇ ವೋಪಲಕ್ಷ್ಯತೆ ||೧೮||
 ಬಹುಪ್ರಕಾರ್ಯ ರ್ವಿವಿಧೈ ರ್ನರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತೈಃ |
 ಮಾಂಸೈಃ ಕುಶಲ ಸಂಯುಕ್ತೈಃ ಪಾನಭೂಮಿಗತೈಃ ಪೃಥಕ್ ||೧೯||
 ದಿವ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಾ ವಿವಿಧಾ ಸ್ಸುರಾಃ ಕೃತಸುರಾ ಅಪಿ |
 ಶರ್ಮರಾಸವ ಮಾಧ್ವೀಕ ಪುಷ್ಪಾಸವ ಫಲಾಸವಾಃ ||೨೦||
 ವಾಸಚೂರ್ಣೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈ ರ್ವ್ಯಷ್ಪಾ ಸ್ತೈ ಸ್ತೈಃ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ |
 ಸಂತತಾ ಶುಕುಭೇ ಭೂಮಿ ಮಾರ್ಜ್ಯೈಶ್ಚ ಬಹುಸಂಸ್ಥಿತೈಃ ||೨೧||

ಸುಂದರಗಳಾದ, ಕಯಾನಾಸನೈಃ - ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೀಠಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ, ಪಾನಭೂಮಿಃ - ಕುಡಿತದ
 ತಾವು, ವಹ್ನಿಂವಿನಾ - ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರದೀಪ್ತೇವ-ಉರಿಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಉಪಲ
 ಘ್ಯತೆ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೮|| ಬಹುಪ್ರಕಾರ್ಯಃ - ಅನೇಕ ತರಹಯುವುಗಳಾದ, ವಿವಿಧೈಃ - ಬಗೆಬ
 ಗೆಯಾಗಿ ಅಡಿಗೆಮಾಡಿರುವ, ವರ - ಉತ್ತಮವಾದ, ಸಂಸ್ಕಾರ - ಸೆಬ್ಬೆಯನ್ನೂ ಅರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಪಾ
 ಕಗಳಾದ ಪಕ್ವವಾದ, ಕುಶಲಸಂಯುಕ್ತೈಃ - ರಚನೆಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರತಕ್ಕ, ಪೃಥಕ್ -
 ಬೇರೆಬೇರಾಗಿ, ಪಾನಭೂಮಿಗತೈಃ - ಪಾನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಮಾಂಸೈಃ - ಬಾಡುಗಳಿಂದ, (ಸಾ-
 ಆ ಸ್ಥಲವು, ವಿರಾಜ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು) ||೧೯|| ಶರ್ಮರಾಸವ - ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಹೆಂಡಗಳು,
 ಮಾಧ್ವೀಕ - ದ್ರಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ತೆಗೆದವುಗಳು, ಪುಷ್ಪಾಸವ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳಿಂದ ತೆಗೆದ ಮದ್ಯರಸಗಳು,
 ಫಲಾಸವಾಃ - ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತೆಗೆದ ಮದ್ಯರಸಗಳೂ, ಕೃತಸುರಾಅಪಿ - ಕೃತಕರಣಗಳಿಂದ ತೆಗೆದ ಮದ್ಯ
 ಗಳಾದರೂ, ದಿವ್ಯಾಃ ಸುರಾಃ - ಕಡಲನ್ನು ಕಡೆದಾಗಹುಟ್ಟಿದ ವಾರುಣಿ ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲಾದ ಮದ್ಯಗ
 ಳಗನೆಯನಿಸಿ, ಪುಷ್ಪಾಃ - ಬಹುನಿರ್ದಲಗಳಾಗಿ, ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ - ಬೇರೆಬೇರಾಗಿ, ತೈಃತೈಃ - ಆಯಾ
 ಯಮದ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಲಿಸಿರುವ, ವಾಸಚೂರ್ಣೈಃ-ಸರಿಮುಕ್ತವ್ಯಗಳೊಡನೆಮೂ, ಬಹುಸಂಸ್ಥಿತೈಃ -
 ಬಹುಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಅಣೆಮಾಡಿರುವ, ಮಾರ್ಜ್ಯೈಶ್ಚ - ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸಂತತಾ-
 ತುಂಬಿರುವ, ಪಾನಭೂಮಿಃ - ಪಾನಶಾಲೆಯು, ಶುಕುಭೇ - ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೨೦|| ಹಿರಣ್ಮಯೈಶ್ಚ -
 ಸುವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ಸ್ಥಿತೈಶ್ಚೈವ - ಸ್ಥಿತಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ವಿವಿಧೈಃ -

ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾದ ಪೀಠಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಪಾನಸ್ಥಾನವು ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಳಕಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
 ಬೆಳಕಿನರಾಶಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೮|| ಆವಾವ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಆವಾವಪದಾ
 ರ್ಥಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೋ ಹಾಗೆಯೇಮಾಡಿ, ಆಯಾಯ ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟು,
 ಬೇಯಿಸಿ, ಬಹುರುಚಿಗೊಡುವಂತೆ ಅಣೆಮಾಡಿ, ಪರಸ್ಪರ ಮಿಶ್ರವಾಗದಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ
 ಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಬಹುಅಂದವಾಗಿದ್ದಿತು ||೧೯|| ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ- ಸಕ್ಕರೆಯಮದ್ಯ,
 ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸ, ಪುಷ್ಪರಸ, ಹಣ್ಣಿನರಸ, ಇವುಗಳ ಮೇಳನದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಧುರಸಗ
 ಳನ್ನು ಅಣೆಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು, ಆದರೆ ಅವು ಕೃತ್ರಿಮರಸಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕಡಲನ್ನು ಕಡೆ
 ದಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾರುಣಿ, ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲಾದ ಮದ್ಯರಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಇನ್ನೂ
 ಯಾದ ಸವಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದುವು ||೨೦|| ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಗಂಧದ ಪುಡಿ
 ಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಂಗರಿಸಿರುವ ವಿಚಿತ್ರಪುಷ್ಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಪಾನಭೂಮಿಯು

ಹಿರಣ್ಮಯೈಶ್ವರ್ಯ ವಿವಿಧೈ ರಾ ಭಿಜನ್ಯೈಸ್ಸುಖೈ ರಪಿ |
 ಜಾಂಬೂನದ ಮಯೈ ಶ್ವಾನ್ಯೈಃ ಕರಕೈ ರಭಿಸಂವೃತಾ ||೨೨||
 ರಾಜತೇಷು ಚ ಕುಂಭೇಷು ಜಾಂಬೂನದ ಮಯೇಷು ಚ |
 ಪಾನಶ್ರೇಷ್ಠಂ ತದಾ ಭೂರಿ ಕಪಿ ಸ್ತುತ್ರ ದದರ್ಮಸಃ ||೨೩||
 ಸೋಪಶ್ಯ ಚ್ಛಾತಕುಂಭಾನಿ ಶೀಘ್ರೋ ರ್ವಣಿಮಯಾನಿ ಚ |
 ರಾಜತಾನಿ ಚ ಪೂರ್ಣಾನಿ ಭಾಜನಾನಿ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೨೪||
 ಕ್ವಚಿ ದರ್ದ್ರಾವಶೇಷಾಣಿ ಕ್ವಚಿ ತ್ಪ್ರೀತಾನಿ ಸರ್ಮಸಃ |
 ಕ್ವಚಿ ನೈವ ಪ್ರಪೀತಾನಿ ಪಾನಾನಿ ಸ ದದರ್ಮ ಹ ||೨೫||

ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಭಾಜನ್ಯಃ-ತಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟಲು ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ; ಜಾಂಬೂನದಮಯೈಃ-
 ಚಿನ್ನದಿಂದಮಾಡಿರುವ, ಅನ್ಯೈಃ - ಬೇರೆವಿಧವಾದ, ಕರಕೈಶ್ವ - ಗಿಂಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಭಿಸಂವೃತಾ - ತುಂಬಿರುವುದಾಗಿ, ಶುಕುಭಿ - ಸ್ವಕಾಶಿಸುತಲಿತ್ತು ||೨೨|| ತತ್ರ - ಆ ಪಾನಕಾಲೆಯೊಳಗೆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ರಾಜತೇಷು - ಬೆಳ್ಳಿಯವುಗಳಾದ, ಕುಂಭೇಷು- ಗುಡಾಣ (ಗಡಿಗೆ)ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜಾಂಬೂನದಮಯೇಷು - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ, ಕುಂಭೇಷುಃ - ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ, ಭೂರಿ - ಬಹಳವಾದ, ಪಾನಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ತದಾ - ಆಗ, ದರ್ಮ - ನೋಡಿದನು ||೨೩|| ಸಃಮಹಾಕಪಿಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಶೀಘ್ರೋ - ಮಧ್ಯದ, ಶಾತಕುಂಭಾನಿ - ಚಿನ್ನದಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಮಣಿಮಯಾನಿಚ-ರತ್ನಖಚಿತಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಪೂರ್ಣಾನಿ-ಪದಾರ್ಥತುಂಬಿರುವ, ರಾಜತಾನಿ - ಬೆಳ್ಳಿಯವುಗಳಾದ, ಭಾಜನಾನಿಚ - ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಮ - ನೋಡಿದನು ||೨೪|| ಕ್ವಚಿತ್ - ಒಂದುಕಡೆ, ಅರ್ಧಾವಶೇಷಾಣಿ - ಅರ್ಧ ಪಾನಮಾಡಿ ಅರ್ಧಉಳಿದಿರುವವುಗಳನ್ನೂ, ಕ್ವಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ, ಸರ್ವಸಃ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಪೀತಾನಿ - ಕುಡಿದಿರುವುಗಳನ್ನೂ, ಕ್ವಚಿತ್ - ಇನ್ನೊಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ನೈವಪ್ರಪೀತಾನಿ - ಕುಡಿಯದೆಯೇ ಇರುವ, ಪಾನಾನಿ - ಪಾನಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಮ - ನೋಡುತುಂಬಿದನು ||೨೫|| ಕ್ವಚಿತ್ - ಒಂದೆಡೆ - ವಿವಿಧಾ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಭಕ್ಷ್ಯೈಶ್ವ - ಅಗಿದು ತಿನ್ನುವ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಕ್ವಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಭುಗಸಃ - ಅರ್ಧವಾಗಿ

ಗಮಗಮಿಸುತ ಬಸಳವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೨೧|| ಚಿನ್ನದ, ಬೆಳ್ಳಿಯ, ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲೆಯ, ತಟ್ಟೆ, ಬಟ್ಟಲು, ತಂಬಿಗೆ, ಹೂಜಿ, ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸುರ್ವಣಮಯವಾದ ಗಿಂಡಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ತುಂಬಿರುವ ಆಪಾನಕಾಲೆಯು ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೨೨|| ಚಿನ್ನದ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕುಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ರುಚಿಕರವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠತರದ ಮಧ್ಯರಸಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿಟ್ಟಿದ್ದದನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಕಂಡನು ||೨೩|| ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯೊಳು ಮಾದಕ ರಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಭಂಗಾರದ, ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಅನೇಕಕೊಡಗಳು ಮಾರುತಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದುವು ||೨೪|| ಕೆಲವು ಪಾತ್ರೆಗಳೊಳಗಿದ್ದ ರಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಡಿದಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಗಳೊಳಗೆ ಅರ್ಧ ಕುಡಿದು ಅರ್ಧವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಇದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಕುಡಿದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಪಾನಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತು ಬಂದನು ||೨೫|| ಒಂದು ಕಡೆ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ

ಕೃಚಿ ದ್ಭ್ರಷ್ಟಾಂಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಃ ಕೃಚಿತ್ಪಾನಾನಿ ಭಾಗಶಃ |
 ಕೃಚಿ ದನ್ನಾವಶೇಷಾಣಿ ಪಶ್ಯನ್ವೈ ವಿಚಾರಾಹ ||೨೬||
 ಕೃಚಿತ್ಪ್ರಭಿನ್ನೈಃ ಕರಕೈಃ ಕೃಚಿ ದಾಲೋಳತೈಃ ಘಟೈಃ |
 ಕೃಚಿ ತ್ಸಂಪೃಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನಿ ಜಲಾನಿ ಚ ಫಲಾನಿ ಚ ||೨೭||
 ಶಯನಾ ನೃತ್ರ ನಾರೀಣಾಂ ಶುಭ್ರಾಣಿ ಬಹುಧಾ ಪುನಃ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮಾಶ್ಲಿಷ್ಯ ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ಸುಪ್ತಾ ವರಾಂಗನಾಃ ||೨೮||
 ಕಾಶ್ಚಿ ಚ ವಸ್ತ್ರ ಮನೃಸ್ಯಾ ಸ್ವಪಂತಾಃ ಪರಿಧಾಯ ಚ |
 ಅಹೃತ್ಯ ಚಾಬಲಾ ಸ್ಸುಪ್ತಾ ನಿದ್ರಾಬಲ ಪರಾಜಿತಾಃ ||೨೯||
 ತಾಸಾ ಮುಚ್ಯಾಂತ ವತೇನ ವಸ್ತ್ರಮಾಲ್ಯಂ ಚ ಗಾತ್ರಜಂ |

ಉಳಿದಿರುವ, ಪಾನಾನಿ - ಪಾನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಕೃಚಿತ್ - ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ, ಅನ್ನಾವಶೇಷಾಣಿ - ಅನ್ನಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ಪಶ್ಯಾವೈ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ವಿಚಾರಾಹ - ನಡೆದುಬಂದನು ||೨೬||
 ಕೃಚಿತ್ - ಬಂದುತಾವಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಭಿನ್ನೈಃ - ಬಡೆದುಹೋದ, ಕರಕೈಃ - ಗಿಂಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಂದು ತಾವಿನಲ್ಲಿ, ಅಲೋಳತೈಃ - ಕಯ್ಯಿಟ್ಟುಕಲಕಿರುವ, ಘಟೈಃ - ಕೊಡಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದುವು, ಕೃಚಿತ್ - ಬೇರೊಂದುಕಡೆ, ಸಂಪೃಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನಿ - ಹೊರಳಾಟದಿಂದ ಮಗ್ನಿ ದ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಜಲಾನಿ - ಉದಕಗಳನ್ನೂ, ಫಲಾನಿಚ - ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಬಂದನು ||೨೭|| ಅತ್ರ-ಆ ಕಾಲೆಯಲ್ಲಿಗೆ, ನಾರೀಣಾಂ - ರಕ್ತಸನಾರಿಯರ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕವಿಧಗಳಾದ, ಶಯನಾನಿಪುನಃ - ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನೂ ದರೋ, ದದರ್ಶ - ಕಂಡನು, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲಮಂದಿ, ವರಾಂಗನಾಃ - ಉತ್ತಮರಾದ ಹೆಂಗಸರು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಬಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು, ಸಮಾಶ್ಲಿಷ್ಯ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸುಪ್ತಾಃ - (ತಂದು ಕೂಡಿದು) ಮಲಗಿದ್ದರು ||೨೮|| ನಿದ್ರಾಬಲಪರಾಜಿತಾಃ - ಹೆಚ್ಚಿದನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮಂದಿ, ಅಬಲಾಃ - ಲಲನೆಯರು, ಸ್ವಪಂತಾಃ-ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅನೃಸ್ಯಾಃ - ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನಿಯ, ವಸ್ತ್ರಂ - ಉಟ್ಟುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು, ಅವಹೃತ್ಯ - ಸೆಳೆದು, ಪರಿಧಾಯ - ಹೊದೆದುಕೊಂಡು, ಸುಪ್ತಾಃ - ಮಲಗಿದ್ದರು ||೨೯|| ತಾಸಾಂ - ಅಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವ ಪದುಮವದನೆಯರ, ಉಚ್ಯಾಂತವತೇನ - ನೆಟ್ಟುಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಿಂದ, ಗಾತ್ರಜಂ - ಆ ಹೆಂಗಸರ ಮೈಮೇಲೆ ಧರಿಸಿರುವ, ವಸ್ತ್ರಂ - ಬಟ್ಟೆಯೂ,

ಬಂದೆಡೆ ಪಾಲುವಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಪಾನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಬಗಬಗಯ ಆನ್ನಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಇರುವುದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೬|| ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳು ಕೂಡಿಯುವ ಮತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಬಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಪಾನಪಾತ್ರಗಳೊಳಗೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಲೋಡಬಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳು ಹೊರಳಾಟದಿಂದ ಮಗ್ನಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಹಾಗೆಯೇ ಜಲಗಳೂ ಫಲಗಳೂ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇದ್ದವು ||೨೭|| ಅಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದ ನಾರೀಮಣಿಗಳ ಹಾಸಿಗೆಗಳು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು, ಕೇವು ಮಂದಿ ಲಲನೆಯರು ಬಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಆಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪವಳಿಸಿದ್ದರು ||೨೮|| ಮಲಗಿರುವ ಭಾಮಿನಿಯರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಕಾಂತೆಯರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದು ತಾವೇ ಹೊದೆದು ಮದಪರವಶರಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಮಲಗಿದ್ದರು ||೨೯||

ನಾತ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ವಂದತ ಚಿತ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಂದಂ ಮಿವಾನಿಲಂ ||೪೦||
 ಚಂದನಸ್ಯ ಚ ಶೀತಸ್ಯ ಶೀಘ್ರೋ ರ್ಮಧುರಸಸ್ಯ ಚ |
 ವಿವಿಧಸ್ಯ ಚ ಮಾಲ್ಯಸ್ಯ ಧೂಪಸ್ಯ ವಿವಿಧಸ್ಯ ಚ|| ೪೧||
 ಬಹುಧಾ ಮಾರುತ ಸ್ತತ್ರ ಗಂಧಂ ವಿವಿಧ ಮುದ್ವಹ್ ||
 ರಸಾನಾಂ ಚಂದನಾನಾಂ ಚ ಧೂಪಾನಾಂ ಚೈವ ಮೂರ್ಧ್ವತಃ ||
 ಪ್ರವನಾ ಸುರಭಿ ಗಂಧೋ ವಿಮಾನೇ ಪುಷ್ಪಕೇ ತದಾ ||೪೨||
 ಶ್ಯಾಮಾವದಾತಾ ಸ್ತತ್ರಾನ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ಕೃಷ್ಣಾ ವರಾಂಗನಾಃ ||
 ಕಾಶ್ಚಿ ತ್ಕಾಂಚನ ವರ್ಣಾಂಗೈಃ ಪ್ರಮದಾ ರಾಕ್ಷಸಾಲಯ ||೪೩||

ಮಾಲ್ಯಂಚ - ಪುಷ್ಪಹಾರವೂ, ಮಂದಂ ಅನಿಲಂ-ಮಂದಮಾರುತವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯೇವ - ಹೊಂದಿಯೋ ಎಂ
 ಬಂತೆ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನಸ್ವಂದತ - ಚಲಿಸುತ್ತಲಿರಲಿಲ್ಲ ||೪೦|| ಶೀತಸ್ಯ - ತಂಪಾಗಿರುವ, ಚಂ
 ದನಸ್ಯ - ಗಂಧದ, ಮಧುರಸಸ್ಯಚ- ಮಧುರವಾದ ರುಚಿಯುಳ್ಳ, ಶೀಘ್ರೋ - ಮಧುರಸದ, ವಿವಿಧಸ್ಯ-ನಾ
 ನಾತರಹೆಯದಾದ, ಮಾಲ್ಯಸ್ಯ - ಪುಷ್ಪಹಾರದ, ವಿವಿಧಸ್ಯ - ನಾನಾವಿಧವಾದ, ಧೂಪಸ್ಯಚ - ಧೂಪಗಳ,
 ಗಂಧಂ - ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು, ಉದ್ವಹ್ - ಮಹಿಸಿದುದಾಗಿ, ಮಾರುತಃ - ಗಾಳಿಯು, ತತ್ರ - ಆ ಪಾನ
 ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಪ್ರವನಾ - ಬೀಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೪೧|| ರಸಾನಾಂ- ಮಧು
 ರಸಗಳ, ಚಂದನಾನಾಂ - ಶ್ರೀಗಂಧಗಳ, ಧೂಪಾನಾಂಚ - ಧೂಪಗಳ - ಸುರಭಿಃ - ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಲಿರು
 ವ, ಗಂಧಃ - ಸ ವಾಸನೆಯು, ತದಾ- ಆಗ, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನೇಚೈವ - ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೂ
 ಳ-ತಃ - ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು ||೪೨|| ತತ್ರ ರಾಕ್ಷಸಾಲಯ - ಆ ಪಾನಶಾಲೆಯೊಳಗೆ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲ
 ವರು, ಶ್ಯಾಮಾವದಾತಾಃ - ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯಬಣ್ಣದ ಹೆಂಗಸರೂ, ಅನ್ಯಾಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ,
 ಕೃಷ್ಣಾಃ - ಅಚ್ಚುಕಪ್ಪಿನ, ವರಾಂಗನಾಃ - ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರಿಯರೂ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಕಾಂಚ
 ನವರ್ಣಾಂಗೈಃ - ಬಿಗಾರದ ಬಣ್ಣದ, ಪ್ರಮದಾಃ - ಹೆಂಗಲೂ, ಶಿಶಿರೆ- ಮಲಗಿದ ರು ||೪೩|| || ನಿದ್ರಾವಶ
 ತ್ವಂಚ್ಚ - ನಿದ್ರಾಧೀನತೆಯ ದೆಕೆಯಿಂದಲೂ, ಮದನೇನ- ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದಲೂ, ಮೂರ್ಛತಂ-ತುಂಬಿ

ಅಂತು ಮಲಗಿನಿದ್ದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಕಾಮಿನಿಯರು ಉಟ್ಟು ಹೊದಿದ್ದಿರುವ ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳುಅವ
 ರ ಮುಖಮಾರುತದಿಂದ, ಮಂದಾನಿಲದಿಂದ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಲುಗುತ್ತಲಿದ್ದುವು||೪೦||
 ತಂಪಾದ ಶ್ರೀಗಂಧದ, ರುಚಿಕರವಾದ ಮಧುರಸದ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗ
 ಳ, ಮತ್ತು ಬಗೆಬಗೆಯ ಧೂಪಗಳ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಮಹಿಸಿರುವ ವಾ
 ಯುವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬೀಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಇದಲ್ಲದೆ ಮಧುರಸಗಳ, ಮತ್ತು ಧೂಪಗಳಗಮ
 ಗಮಿಸುವ ಸುವಾಸನೆಯು ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದೊಳಗೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿ
 ದ್ದಿತು ||೪೧, ೪೨|| - ಆರಾಕ್ಷಸನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕಾಂತೆಯರು ಕಪ್ಪು
 ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಉತ್ತ
 ಮಾಗನೆಯರು ಕಪ್ಪಿಗೆ ಇದ್ದರೂ ಬಹುವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು
 ಬಿಗಾರದ ಬಣ್ಣದಂತೆ ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು||೪೩|| || ನಿದ್ರಾಪರವಶತೆಯಿಂದಲೂ, ಕಾಮವಿ
 ಕಾರದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿದ್ದಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಭಾಮಾವನೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇರುಳುಕೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ತಾಸಾಂ ನಿದ್ರಾವಶತ್ಯಾ ಚ್ಚ ಮದನೇನ ವಿಮೂಢಿತಂ ||
 ಪದ್ಮಿನೀನಾಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಾನಾಂ ರೂಪ ಮಾಸೀ ದೃಷ್ಟೃಷಿ ||೪೪||
 ಏವಂ ಸರೈ ಮಶೇಷೇಣ ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ ಕಪಿಃ ||
 ದದರ್ಶ ಸುಮಹಾತೇಜಾ ನ ದದರ್ಶ ಚ ಜಾನಕೀಂ ||೪೫||
 ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣ ಶ್ಚ ತದಾ ತಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸ್ತ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಜಗಾಮ ಮಹತೀಂ ಚಿತಾಂ ಧರ್ಮಸಾಧ್ಯಸೆ ಶುಕಿತಃ ||೪೬||
 ಪರ ದಾರಾವರೋಧಸ್ಯ ಪ್ರಸುಪ್ತಸ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಣಂ |
 ಇದಂ ಖಲು ಮಾವತ್ಯರ್ಥಂ ಧರ್ಮಲೋಪಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ ||೪೭||
 ನ ಹಿ ಮೇ ಪರದಾರಾಣಾಂ ದೃಷ್ಟಿ ರ್ವಿಷಯ ವರ್ದಿನೀ |

ಇರುವುದಾಗಿಯೂ ಇದಂ.ವ, ತಾಸಾಂ-ಆ ಅಂಗನೆಯರ, ರೂಪಂ-ಸ್ವರೂಪವು (ಸ್ಥಿತಿಯು) ಪ್ರಸುಪ್ತಾನಾಂ-
 ನಿದ್ರೆಗಯ್ಯತಲಿರುವ, ಪದ್ಮಿನೀನಾಂ- ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳ, ರೂಪಂಯಥಾ - ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ,
 ಆಸೀತ್ - ಇದ್ದಿತು ||೪೪|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಸರ್ವಂ -
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ - ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು, ಅಶೇಷೇಣ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ದದ
 ರ್ಶ - ಹುಡುಕಿಸೋಡಿದನು, ಜಾನಕೀಂಚ - ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ, ನಚದದರ್ಶ - ಕಾಣಲೇಇಲ್ಲ ||೪೫||
 ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ತದಾ - ಆಗ, ತಾಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಆ ಹೆಂ
 ಗಸರನ್ನು, ನಿರೀಕ್ಷಮಾಃ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಧರ್ಮಂ - ಧರ್ಮ ಸಾಧ್ಯ - ಭಯದಿಂದ, ಶು
 ಕಿತಃ - ಕಳವಳಿಸುವವನಾಗಿ, ಮಹತಿಂಚಿತಾಂ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಹೊ
 ಕ್ಕನು ||೪೬|| ಪ್ರಸುಪ್ತಸ್ಯ - ಮಲಗಿನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಪರದಾರಾವರೋಧಸ್ಯ - ಪರಸ್ಪ್ರೀರೂಪವಾದ
 ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು, ಇದಂ - ಈ, ನಿರೀಕ್ಷಣಂ - ನನ್ನ ನೋಟವು, ಮಾಮ - ನನಗೆ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ಬಹಳ
 ವಾದ, ಧರ್ಮಲೋಪಂ - ಧರ್ಮದ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು, ಕರಿಸ್ಯತಿ - ಮಾಡುವುದು||೪೭|| ಹಿ - ಆದರೆ, ಮೇ-
 ನನ್ನ, ದೃಷ್ಟಿಃ - ನೋಟವಾದರೂ, ಪರದಾರಾಣಾಂ- ಪರಸ್ಪ್ರೀಯರೊಳಗೆ, ವಿಷಯವರ್ದಿನೀ- ವಿಷಯ
 ಸುಖದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾದುದಾಗಿ (ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳುದಾಗಿ) ನ - ಇಲ್ಲವು, ಅತ್ರ- ಇಲ್ಲಿ, ಅಯಂ -

ಕೊಳಗಳೊಳಗೆ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಲಿದ್ದಿ
 ತು || ೪೪ || ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪಾವನಿಯು ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನೆಲ್ಲವ
 ನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಡುಕಿಸೋಡಿದನು ಆದರೆ ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ
 ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಲಿಲ್ಲ || ೪೫ || ಅಲ್ಲಿರುವ ಸೀತಾಂತಿನಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ
 ಪರಿಶೋಧಿಸಿದ ಅಂಜನೇಯನು ತನಗೆ ಧರ್ಮದ ಲೋಪವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಯದಿಂದ ಕಳ
 ವಳಿಸುತ್ತ ಪ್ರಬಲತರವಾದ ಚೇತೆಗಳೊಳಗಾದನು || ೪೬ || ಆಯ್ಯೋ ! ಈರಾಣಿವಾಸದ
 ಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪ್ರೀಯರಲ್ಲ ಪವಳಿಸಿ ಇರುವರು, ಇಂಥವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಕಣ್ಣಾರನೋಡಿದನು, ಅ
 ದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು, ಇಂತಹ ನೋಟವು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಧರ್ಮಭಂಗವ
 ನ್ನು ಮಾಡದಿರದು. ಮಾಡಲೇ ಮಾಡುವುದು || ೪೭ || ಆದರೆ-ನಾನು ಪರಸ್ಪ್ರೀಯರನ್ನು ನೋ
 ಡಿದರೂ ಅವರೊಳಗೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದು ಯಾವುದೊಂದು ಬಗೆಯಾದ ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆ

ಅಯಂ ಚಾತ್ರ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಪರದಾರ ಪರಿಗ್ರಹಃ ||೪೮||

ತಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರಭೂ ಚ್ಚಿಂತಾ ಪುನ ರನ್ಯಾ ಮನಸ್ವಿನಃ ||

ನಿಶ್ಚಿ ತೃಕಾಂತಚಿತ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿಶ್ಚಯ ದರ್ಶಿನೀ ||೪೯||

ಕಾಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಯಾ ಸರ್ವಾ ವಿಶ್ವಸ್ತಾ ರಾವಣಪ್ರಿಯಾಃ ||

ನ ಹಿ ಮೆ ಮನಸಃ ಕಿಂಚಿ ದ್ವೈಕೃತ್ಯ ಮುಪಪದ್ಯತೆ ||೫೦||

ಮನೋ ಹಿ ಹೇತು ಸ್ಪರ್ಶೇಷಾ ಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರವರ್ತನ ||

ಈ, ಪರದಾರಪರಿಗ್ರಹಃ - ರಾವಣನುಮಾಡಿರುವ ಪರಾಂಗನಾಪಹಾರವೆಂಬುದು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ||೪೮|| ನಿಶ್ಚಿತ - ನಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಏಕಾಂತ - ನೆಲೆಗಿನಲ್ಲಿಸಿದ, ಚಿತ್ತಸ್ಯ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮನಸ್ವಿನಃ - ಧೀರನಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಕಾರ್ಯ - ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು (ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು) ನಿಶ್ಚಯ - ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ವ್ರತಿನೀ - ಪ್ರವ್ರತಿಸಿ ಇರುವ, (ನೆಲೆಗೊಂಡ) ಅನ್ಯಾ - ಬೇರೊಂದಾದ, ಚಿಂತಾಪುನಃ - ಯೋಚನೆಯಾದರೋ, ಪ್ರಾದುರಭೂತ - ಹೀಗೆ ಅಂಕುರಿಸಿತು ||೪೯|| ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಿಶ್ವಸ್ತಾಃ - ರಾವಣನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಪರರಾದ, ರಾವಣಪ್ರಿಯಾಃ - ರಾವಣಭಾರ್ಯೆಯರು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕಾಮಂ - ಸಂಕುಲವಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ಅಥವಾಃ - ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾಃ - ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ (ಪರೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಾವಣಪ್ರಿಯಾಃ - ರಾವಣನ ರಾಣಿಯರು, ವಿಶ್ವಸ್ತಾಃ - ವಿಧವೆಯರಾಗತಕ್ಕವರೇಸರಿ, ಹಿ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಮೆ - ನನ್ನ, ಮನಸಃ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಕಿಂಚಿತ್ - ತುಪವಾದರೂ, ವೈಕೃತ್ಯಂ - ವಿಕಾರವು, ನ - ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ||೫೦|| ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ - ಇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ - ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ, ಪ್ರವರ್ತನ - ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ (ಹೋಗುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ಮನಃ, ಮನಸ್ಸು, ಹೇತುಃ - ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ, ತಚ್ಚ - ಆ ಮನಸ್ಸಾದರೋ, ಮೆ - ನನಗೆ, ಕುಭಾ ಕುಭಾಸು - ಮಂಗಳಮಂಗಳರೂಪವಾದ, ಅವಸ್ಥಾಸು - ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ - ಚಲಿಸದೆ

ಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಡಲಿಲ್ಲ. ಯದೃಪಿ ಈ ಪರಪ್ರೀಯರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದುದೇನೋ ದಿಟ, ಎಂದುಕೊಂಡನು ||೪೮|| ಆ ಮೇಲೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಬಳಗಾದಮನ ಸ್ಸುಳ್ಳವನೆನಿಸಿ ಧೀರನಾಗಿರುವ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಗುರಿಯುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಬಗೆಯಾದ ಚಿಂತೆಯು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅಂಕುರಿಸಿತು ||೪೯|| ಈ ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿರುವ ಭಾವಾನುಣಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದೆನು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಧವೆಯರಾಗತಕ್ಕವರಲ್ಲದೆ ಸುಮಂಗಲಿಯು ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರಾಗಿಲ್ಲ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯರೇ ಹೌದು, ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲೇಶವಾದರೂ ವಿಕಾರವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ||೫೦|| ಕಣ್ಣೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯವೇ ಆಗಲಿ, ರೂಪವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವ್ರತಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ ಮನಸ್ಸೇ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣ. ಏತಕೆಂದರೆ:-ಮನವು ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಕಲಿತರೇನೋ ಇಂದ್ರಿಯವು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅದರ ವಿಷಯವಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳುವುದು, ಹಾಗೆಯೇ

ಕುಭಾಕುಭಾ ಸ್ವಸ್ಥಾಸು ತಚ್ಚ ಮೆ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ||೪೦||
 ನಾಸ್ಯತ್ರ ಹಿ ಮಯಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ವೈದೇಹೀ ಪರಿಮಾರ್ಗಿತುಂ |
 ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಹಿ ಸ್ತ್ರೀಷು ದೃಶ್ಯಂತೆ ಸದಾ ಸಂಪರಿಮಾರ್ಗಣಿ ||೪೧||
 ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಾ ಯೋನಿ ಸ್ತಸ್ಯಾಂ ತತ್ಪರಿ ಮಾರ್ಗತೆ ||
 ನ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಮದಾ ನಷ್ಟಾ ಮೃಗೀಷು ಪರಿಮಾರ್ಗಿತುಂ ||೪೨||
 ತದಿದಂ ಮಾರ್ಗಿತಂ ತಾವ ಚ್ಛುರ್ದೇನ ಮನಸಾ ಮಯಾ ||
 ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ ಸರೈಂ ದೃಶ್ಯತೆ ನ ಚ ಜಾನಕೀ ||೪೩||
 ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯಾಶ್ಚ ನಾಗಕನ್ಯಾಶ್ಚ ವೀರೈವಾ ||

ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು ||೪೦|| ವೈದೇಹೀ - ಜಾನಕಿಯು, ಅಸ್ಯತ್ರ - ಬೇರೆಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಪರಿಮಾರ್ಗಿತುಂ - ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವೇಲ್ಲ, ಹಿ - ನಿಜವು, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಸಂಪರಿಮಾರ್ಗಣಿ - ಹುಡುಕುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರಿಯೋಹಿ - ಹೆಂಗಸರು, ಸ್ತ್ರೀಷು - ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯೇ, ದೃಶ್ಯಂತೆ - ಕಾಣಬರುವರು ||೪೧|| ಯಸ್ಯಸತ್ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ, ಯಾಯೋನಿ - ಯಾವುದುಜನ್ಮ ಸ್ಥಾನವೋ, (ಜಾತಿ) ತಸ್ಯಾಂ-ಅ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, (ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ) ತತ್ - ಆ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಪರಿಮಾರ್ಗತೆ - ಹುಡುಕಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ನಷ್ಟಾ-ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ(ಕಾಣದೆಹೋಗಿರುವ) ಪ್ರಮದಾ-ಹೆಂಗಸು, ಮೃಗೀಷು-ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಿಮಾರ್ಗಿತುಂ-ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತ್ಯಾ- ಸಾಧ್ಯವೇಲ್ಲ ||೪೨|| ತತ್ - ಆದಕಾರ ಣ. (ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ನ್ಯಾಯವಾದುದರಿಂದ) ಇದಂ - ಈ, ಸರ್ವಂ-ಸಮಸ್ತವಾದ, ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ - ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವೆಲ್ಲವೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕುರ್ದೇನಮನಸಾ- ಓಕು ದ್ಧವಾದ (ನಿಷ್ಕ್ರಮವಾದ) ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ತಾವತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವೂಬಿಡದಂತೆ, ಪರಿಮಾರ್ಗಿತುಂ - ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಜಾನಕೀ - ಸೀತೆಯು, ನಚ್ಛದೃಶ್ಯತೆ - ಕಾಣಬರುವುದೇಇಲ್ಲ ||೪೩|| ವೀರೈವಾ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯಾಶ್ಚ-ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ನಾಗಕನ್ಯಾಶ್ಚ - ನಾಗಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ, ಆವೇಕ್ಷಮಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ,

ಕೆಟ್ಟುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳುವುದು ಇಂತೆಂಬ ಕುಭಾಕುಭಾವನೆಗಳೆಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನವು ತುಸವಾದರೂ ಚಲಿಸದೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಭಂಗವುಂಟಾಗಲಾರದು || ೪೦ || ಆಯೋ ವಿನಮಾಡಲಿ? ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಾಣಬೇಕು, ಇದು ಸಹಜ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನಾನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಕಾಣಲಾರ. ನನಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಯುಕ್ತಿಯುತೋರದು || ೪೧ || ಯಾವಪ್ರಾಣಿಯು ಯಾವಜಾತಿಯದೋ ಆಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಆಜಾತಿಯವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕಾದುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆ? ಮಾನುಷಸ್ತ್ರೀಯು ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಗಳೊಳಗೆ ಆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಎದಿಗೂ ಆಗಲಿರಬಹುದು || ೪೨ || ಬಹು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಈರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆನ್ನಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದೆನು, ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಸೀತೆಯು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಬರಲೇ ಇಲ್ಲ || ೪೩ || ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಗಂಧರ್ವರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೆಲ್ಲನೋಡಿದೆನು, ನಾಗಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆನು, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜಾನಕಿಯನ್ನು

ಅವೇಕ್ಷಮಾಣೋ ಹನುಮಾ ನೈವಾಪಶ್ಯತ ಜಾನಕೀಂ || ೪೫ ||

ತಾ ಮಪಶ್ಯ ನ್ಧಪಿಸ್ತತ್ರ ಪಶ್ಯಂ ಶ್ವಾನ್ಯಾ ವರಪ್ರಿಯಾಃ ||

ಅಪ್ರಕ್ರಮ್ಯ ತದಾ ವೀರಃ ಪ್ರಧ್ಯಾತು ಮುಪಚಕ್ರಮೇ || ೪೬ ||

ಸ ಭೂಯಸ್ತು ಪರಂ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಾರುತಿ ಧೃತ್ವ ಮಾಸ್ಥಿತಃ ||

ಅಪಾನಭೂಮಿ ಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ತದ್ವಿಜೇತುಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೪೭ ||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ ಏಕಾದಶಸ್ಕಂಧಃ —

ಜಾನಕೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ನೈವಾಪಶ್ಯತ-ನೋಡಲೇಇಲ್ಲ || ೪೫ || || ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಕಪಿಃ-ಆಂಜನೇಯನ, ತತ್ರ - ಆ ಪಾನಕಾಲೆಯೊಳಗೆ, ಅನ್ಯಾಃ - ಇತರರಾದ, ವರಪ್ರಿಯಾಃ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರನ್ನು, ಪಶ್ಯ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ, ಅಪಶ್ಯ - ಕಾಣದವನಾಗಿಯೂ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಪ್ರಕ್ರಮ್ಯ - ಆ ಸ್ಥಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಪ್ರಧ್ಯಾತುಂ- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಆರಂಭಿಸಿದನು || ೪೬ || || ಶ್ರೀಮಾನ್-ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಗುಂದಿರುವ, ಮಾರುತಿಸ್ತು - ಆಂಜನೇಯನಾದರೋ, ಪರಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಯತ್ನಂ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಆಸ್ಥಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿ, ಅಪಾನಭೂಮಿಂ - ಪಾನಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಉತ್ಸೃಜ್ಯ - ಬಿಟ್ಟು, ಭೂಯಃ- ಪುನಃ, ತತ್-ಆ ಸೀತಾರೂಪಧನವನ್ನು, ವಿಜೇತುಂ - ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು || ೪೭ || ||

— ಇಂತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. || ೪೫ || || ಇಂತು ಆಂಜನೇಯನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಮೂಗನೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಆಸ್ಥಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರಸರಿದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು || ೪೬ || || ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೊಂಡು, ಮಾರುತಿಯು ಅಂತಹ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಪಾನಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಸರಿದು ಪುನಃ ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು || ೪೭ || ||

— ಇಂತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ದ್ವಾದಶಸ್ಕಂಧಃ.

ಸ ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೈ ಭವನಸ್ಯ ಮಾರುತಿ ರ್ಲತಾಗೃಹಾಂ ಶ್ಚಿತ್ರಗೃಹಾ ನ್ನಿಶಾಗೃಹಾಃ |
ಜಗಾಮ ಸೀತಾಂ ಪ್ರತಿ ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕೋ ನಚೈವ ತಾಂ ಪಶ್ಯತಿಚಾರುದರ್ಮನಾಂ ||
ಸ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ತತೋ ಮಹಾಕಪಿಃ ಪ್ರಿಯಾಮಪಶ್ಯ ನ್ರಘುನಂದನಸ್ಯತಾಂ |
ಧ್ರುವಂ ಹಿ ಸೀತಾ ಮ್ರಿಯತ ಯಥಾ ನಮೆ ವಿಚಿನ್ವತೋ ದರ್ಮನಮೀತಿ ಮೈಥಿಲೀ ||೨||
ಸಾ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಪ್ರವರೇಣ ಜಾನಕೀ ಸ್ವಶೀಲ ಸುರಕ್ಷಣ ತತ್ಪರಾ ಸತೀ |

—ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂಧ—

ಕಂದಂ—ಕುಡಿತದಮನೆಯೋಳು ಸೀತೆಯು | ತಡಗಾಣದೆ ಧರ್ಮಲೋಪಚಿಂತನೆಯಿಂದಲಾ ||

ಮಿಡುಕುತ ಪುನರುಜ್ಜಗದಿಂ | ಕಡುನೋದಂ ಮನಮೊಳಂದು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಲಾ ||

ಸಃ - ಆ, ಮಾರುತಿ - ಆಂಜನೇಯನು, ಸೀತಾಂಪ್ರತಿ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ -
ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾತುರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಭವನಸ್ಯ - ಮನೆಯು, ಮಧ್ಯೈ - ನಡುವೆ, ಲತಾ
ಗೃಹಾಃ - ಬಳ್ಳಿಯಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಗೃಹಾಃ - ಚಿತ್ರಕಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ನಿಶಾಗೃಹಾಃ - ಇರುಳುಟದ
ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಜಗಾಮ - ನೋಡುತಬಂದನು, (ಕಿಂತು - ಆದರೆ) ಚಾರುದರ್ಮನಾಂ - ಅಂದವಾದನೋ
ಟವವುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನುಮಾತ್ರ, ನಚೈವದಶ್ಯತಿ - ನೋಡಲಿಲ್ಲ ||೧|| ತತಃ - ತರುವಾ
ಯು, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕಪಿವರನು, ರಘುನಂದನಸ್ಯ - ರಘುಕುಲೇಂದುವಿನ, ಪ್ರಿಯಾಂ -
ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ, ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅಪಶ್ಯತ್ (ಸಃ) ಕಾಣದಿರುವವನಾಗಿ, ಯಥಾ - ಯಾವ
ವಕಾರಣದಿಂದ, ವಿಚಿನ್ವತಃ - ಹುಡುಕುತಲಿರುವ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಮೈಥಿಲೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದರ್ಶನಂ -
ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವನ್ನು, ನಮಿತಿ - ಹೊಂದಲಿಲ್ಲವೋ, ತತಃ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಮ್ರಿ
ಯತೇಹಿ - ಸತ್ತುಹೋಗಿಯೇ ಇದಾಳೆ, ಧ್ರುವಂ - ನಿಶ್ಚಯ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋ
ಚಿಸಿದನು ||೨|| ಪರ - ಶ್ರೀಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಆರ್ಯಪಥ - ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಾ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಜಾನಕೀ -

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂಧಂ

ಹಾಗೆ ಹುಡುಕುತ ಹೊರಟ ಮಾರುತಿಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ
ವಾದ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆ ಮಹಾಭವನದ ನಡುವೆ ಲತಾಗೃಹಗಳನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಕಾ
ಲೆಗಳನ್ನೂ, ಇರುಳುಟದ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಸುಂದರಾಂಗಿ
ಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ||೧|| ಬಳಿಕ ಕಪಿವರನು ರಘುನಂದನನ
ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಯ್ಯೋ ನಾನು
ಇಷ್ಟುಹುಡುಕಿದರೂ ಸೀತೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಅಹಹ ! ಯೋಚಿಸಿ
ನೋಡಿದರೆ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಡೇ

ಅನೇನ ನೂನಂ ಪ್ರತಿದುಷ್ಪ್ಯಕರ್ಮಣಾ ಹತಾಭವೇ ದಾರ್ಢ್ಯಪಥೆ ಪರೇ ಸ್ಥಿತಾ ||೩||
 ವಿರೂಪ ರೂಪಾ ವಿಕೃತಾ ವಿವರ್ಜಸೋ ಮಹಾನನಾ ದೀರ್ಘ ವಿರೂಪದರ್ಮನಾ||
 ಸಮಾಕ್ಷ್ಯ ಸಾ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಯೋಷಿತೋ ಭಯಾ ದ್ವಿಸಪ್ತ ಜನಕೇಶ್ವರಾತ್ಮಜಾ ||೪||
 ಸೀತಾ ಮದೃಷ್ಟ್ಯ ಹೃನವಾಪ್ಯ ಪಾರುಷಂ ವಿಕೃತ್ಯ ಕಾಲಂ ಸಹ ವಾನರೈ ಸ್ಥಿ ರಂ|

ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಸತೀ - ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದಕಾರಣವೇ, ಸ್ವ - ತನ್ನ, ಶೀಲ - ಬಳ್ಳೆಯನಡತೆಯನ್ನು, ಸಂರಕ್ಷಣ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ತತ್ಪರಾ - (ಸತೀ) ಆಸಕ್ತಳಾದ, ಸಾ - ಆಕೆಯು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರಿಗೆ, ಪ್ರವರೇಣ - ಬಡೆಯನಾದ, ಪ್ರತಿದುಷ್ಪ್ಯಕರ್ಮಣಾ - ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನೆಸಗುವ, ಅನೇನ - ಈ ರಾವಣನಿಂದ, ಹತಾ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ, ಭವೇತ್ - ಆಗಿರಬೇಕು, ನೂನಂ - ನಿಶ್ಚಯ ||೩|| ವಿರೂಪರೂಪಾಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ, ವಿಕೃತಾಃ - ಕತವಕ್ರವಾದ, ವಿವರ್ಜಸಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾತಿಯುಳ್ಳ, ಮಹಾನನಾಃ - ಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕವಾದ ಮೋರೆಗಳಿಳ್ಳ, ದೀರ್ಘ - ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ವಿರೂಪ - ಡೊಂಕು ಬಂಕಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ದರ್ಶನಾಃ - ನೋಟಗಳುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಯೋಷಿತಃ-ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನ ಸತಿಯರನ್ನು, ಸಮಾಕ್ಷ್ಯ ನೋಡಿ, ಜನಕೇಶ್ವರಾತ್ಮಜಾ - ಜನಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸಾ - ಆಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಭಯಾತ್-ಮಹಾಭಯದ ದೆಣಿಯಿಂದ, ದಿಸಪ್ತ - ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ||೪|| (ಇತೀಪರಾ - ಇನ್ನು ಮುಂದೆ) ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟ್ಯ - ನೋಡದೆಯೇ, ಪಾರುಷಂ - ಕಠುವಿನಲ್ಲಿ

ಇರಬೇಕು ||೨|| ಏತಕೆಂದರೆ- ಆ ವ.ಹಾನುಭಾವಳು ಆತ್ಮುತ್ವಮವಾದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವಳು, ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಬಳ್ಳಡೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಳು, ಸತೀ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದವಳು. ಈ ರಾವಣನಾದರೋ ಮಹಾಪಾಪಿ, ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನೇ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವ, ಆದಕಾರಣ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸದಿರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಾದುವೇಳೆ ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದರೂ ಹಾಕಿರಬಹುದು, ಈ ನಿರರ್ಜುನ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಡೆಗೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ ||೩|| ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು ಬಹುಕೋಮಲಾಂಗಿ, ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಬಹು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದವಳು, ಭಯಂಕರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಎಂದೂ ನೋಡಿದವಳಲ್ಲ, ಈ ನಗರವೋ ರಾಕ್ಷಸಮಯವಾಗಿದೆ, ಆದಕಾರಣ ಕತನಹಸ್ತವಿಕಾರವಾದ ರೂಪವೂ, ಘೋರವಾದ ವೇಷವೂ, ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಮೂತಿಗಳೂ, ಡೊಂಕರುಬಂಕರಾದ ನೋಟಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಈ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಂಜಿ, ತಾಳಲಾರದೆ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೋ ಏಕೋ ? || ೪ || ಹಾ ! ಏತಕ ಕದ್ದುವು ಬಾದುಬಸಗಿತು, ಆಯ್ಯೋ ಏನಮಾಡಲಿ, ಇಷ್ಟಾದರವೂ ಬಾದು, ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ, ಹಗೆಯಾದ ರಾವಣನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾರುಷವನ್ನೂ ತೋರದೆ, ಏನೋ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವೆನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರವೀರರೊಡನೆ ಹೊರಟುಬಾದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಿ, ಬಹುಕಾಲವನ್ನೂ ಕಳೆದು, ಈಗ ಮರಳ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು ಬ ಆಶೆಯೇ ನನಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏನೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಆತನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು

ನಮೋಸ್ತಿ ಸುಗ್ರೀವ ಸಮೀಪಗಾ ಗತಿ ಸ್ತುತೀರ್ಜ್ಞಃ ದಂಡೋ ಬಲವಾಂಶ್ಚ ವಾನರಃ ||೫||

ದೃಷ್ಟ್ಯ ಮಂತಃಪುರಂ ಸರ್ವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾವಣಯೋಷಿತಃ |

ನ ಸೀತಾ ದೃಶ್ಯತೇ ಸಾಧ್ವೀವೃಥಾ ಜಾತೋ ಮಮ ಶ್ರಮಃ ||೬||

ಕಿನ್ನು ಮಾ ವಾನರಾ ಸ್ಸರ್ವೇ ಗತಂ ವಹ್ಯೈಂತಿ ಸಂಗತಾಃ |

ಗತ್ವಾ ತತ್ರ ತ್ವಯಾ ವೀರ ಕಿಂಕೃತಂ ತದ್ವಿದಸ್ಯ ನಃ ||೭||

ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು, ಅನವಾಪ್ಯ-ಹೊಂದದೆ (ತೋರದೆ) ವಾನರೈಃ - ಅಂಗದಲಿ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ, ಚರಂಕಾಲಂ - ಬಹುಕಾಲವನ್ನು, ವಿಹೃತ್ಯ - ಅಟವಾಡಿ ಕಳೆದು, ಮ-ನನಗೆ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಮೀಪಗಾ- ಸುಗ್ರೀವನ ಹತ್ತಿರವನ್ನು ಕೂರಿತು ಹೋಗತಕ್ಕ, ಗತಿಃ - ದಾರಿಯು, ನ - ಇಲ್ಲಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಿ-ವಿತಕಂದ ರೆ, ವಾನರಃ - ಕಪಿಸಂವರ್ಧಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು. ಸುತೀರ್ಜ್ಞಃ - ಬಹು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು, ಬಲವಾಂಶ್ಚ - ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳನೂ ಹೌದು ||೫|| ಸರ್ವಂ-ಸಮಸ್ತವಾದ, ಅಂತಃಪು ರಂ-ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವು, ದೃಷ್ಟ್ಯಂ-ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ರಾವಣಯೋಷಿತಃ - ರಕ್ಕಸನರಸಿ ಮಂಜಿರೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ಪ್ರಾಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು, ಸಾಧ್ವೀ - ಪತಿವ್ರತಾಶೀರೋಮಣಿ ನಾದ, ಸೀತಾ-ಸೀತಾದೇ ವಿಯು, ನದೃಶ್ಯತಃ - ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮಮ-ನನ್ನ, ಶ್ರಮಃ - ಪ್ರಯತ್ನಪ್ರಯಾಸವೆಲ್ಲವೂ, ವೃಥಾ ಜಾತಃ-ವೃಥಾವಾಗಿ ಮಣಮಿಡಿತು ||೬|| ಹೇವೀರ - ಎಶೈಶೋರನೇ ! ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ, ಗತ್ವಾ- ಹೋಗಿ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಕಿಂ-ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವು, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ? ತತ್-ಅ ದನ್ನು, ನಃ-ನಮಗೆ, ವದಸ್ವ - ಹೇಳು, (ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು) ಗತಂ - ಇಲ್ಲಿಂದ ತಿರುಗಿಹೋದ, ವಾಂ- ನನ್ನನ್ನು ಕೂರಿತು, ಸರ್ವೇ-ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಾಃ-ಅಂಗದ ಮುಂತಾದ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಸಂಗತಾಃ.

ಹೇಗೆ ? ಅಬ್ಬಬ್ಬ ! ಸುಗ್ರೀವನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನು ? ಮಹಾವೀರನಲ್ಲವೆ ? ಕಪಿಸಂವರ್ ಛಮನಲ್ಲವೆ ? ಬಹು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದಂಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆ ? ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅವನದರಿಗೆ ಸಿತ್ತು ಬಾಳಬಹುದೆ ? ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ||೫|| ನಾನೇನು ತಲೆಯನ್ನು ಚಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳಲೆ ? ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದ್ದು ಯಿತು. ಈ ರಾವಣನ ಹೆಗಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಸತೀಶೀರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯ ನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದುದೂ ಆಯಿತು, ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ವೃಥಾವೂ ಆಯಿತು ಇನ್ನೇನು ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿಯಿತು || ೬ || ಬಂದೊಂದನ್ನು ನೆನೆದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಯೊಳಗೆ ಭುಗಿಲೆ ಎನ್ನುವುದಲ್ಲ ! ದಿಕ್ಕುತೋರದೇ ? ಬಾದುವೇಳೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೆ ? ಅದು ಇದ್ದದ್ದೂ ಕಷ್ಟ. ಹಿಂದಿರುಗಿಹೋದರೆ ಆಗ ಏನಾಗುವುದು ಎಂದರೆ-ಕಡಲದಡದ ಲ್ಲಿ “ಹನುಮನು ಹಾರಿ ಹೋಗಿದಾನೆ; ಏನೋಕಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಬರುವನು” ಎಂದು ಕ ಣ್ಣಗಳನ್ನು ಮಿಣಮಿಣನೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಿಡುಕುತ್ತ ನನ್ನ ಬರವನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುವ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತ ಎದ್ದು ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವರು, ಆಮೇಲೆ-ಏನಪ್ಪಾ ವೀರಹನುವಾ ! ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೀಯೋ ? ಅಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ ? ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು ಎಂದರೆ ||೭|| ಆಗ ನನ್ನ ಬಾಳುಬೇಕೆ ? ಛೇ, ನಾನು ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮೋರೆಯನ್ನು

ಅದೃಷ್ಟ್ಯ ಕಿಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತಾ ಮಹಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೩||

ಧ್ರುವಂ ಪ್ರಾಯ ಮುಪೈಷ್ಯಂತಿ ಕಾಲಸ್ಯ ವೃತಿವರ್ತನೇ ||೪||

ಕಿಂವಾ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ವೃದ್ಧಶ್ಚ ಜಾಂಬವಾ ಸಂಗದಶ್ಚ ಸಃ |

ಗತಂ ಪರಂ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ವಾನರಾಶ್ಚ ಸಮಾಗತಾಃ ||೫||

ಅನಿರ್ವೇದಃ ಶ್ರಿಯೋಮೂಲ ಮನಿರ್ವೇದಃ ಪರಂ ಸುಖಂ |

ಬಟ್ಟುಗೂಡಿದವಾಗಿ, ಕಿನ್ನು - ಏನೇನನ್ನು, ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ - ಹೇಳುವರೋ ||೩|| ಅಹಂ ನಾನು, ತಾಂ-
ಆಲೋಕಮಾನ್ಯಳಾದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟ್ಯಾ- ಕಾಣದೆಯೇ, ಕಿಂ-ಏನ
ನ್ನು, ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ-ಹೇಳಲಿ, ಕಾಲಸ್ಯ - ಸಮಯದ, ವೃತಿವರ್ತನೇ - ಅತಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, (ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಹೋಗಲು ತಡಮಾಡಿದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಾಯಂ - ಮರಣವನ್ನು, ಉಪೈಷ್ಯಂತಿ - ಹೊಂದುವರು, ಧ್ರುವಂ-ನಿ
ಶ್ಚಯ ||೪|| ಸಮುದ್ರಸ್ಯ-ಕಡಲಿನ, ಪರಂ-ದಡವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗತಂ-ಹೋದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು,
ವೃದ್ಧಃ-ಮುದುಕನಾದ, (ಹಿರಿಯವನಾದ) ಜಾಂಬವಾಂಶ್ಚ-ಜಾಂಬವಂತನೂ, ಸಃ-ಆ ಯುವರಾಜನಾದ,
ಅಂಗದಶ್ಚ-ಅಂಗದನೂ, ಸಮಾಗತಾಃ-ನನ್ನ ಬಳಿಯೊಳು ಸೇರಿದ, ವಾನರಾಶ್ಚ-ಇತರ ಕಪಿಗಳೂ, ಕಿಂವಾ-
ಏನೇನನ್ನು, ವಕ್ಷ್ಯತಿ - ಹೇಳುವರೋ ||೫|| ಅನಿರ್ವೇದಃ - ಉತ್ಸಾಹವು (ವ್ಯವಸವಿಬಿಡಿದೋಣವು)
ಶ್ರಿಯಃ-ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ, ಮೂಲಂ-ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣವು, ಅನಿರ್ವೇದಃ-ಉತ್ಸಾಹವೇ, ಪರಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ,
ಸುಖಂ - ಸುಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದು, ಅನಿರ್ವೇದೋಽಽ - ಉತ್ಸಾಹವೇ ಅಲ್ಲವೇ, ಸತತಂ -

ತೋರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೋರುವುದೇ ಮೇಲಲ್ಲವೆ? ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೇಳಿ
ದಾಗ ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆಯೇ ಹೋದನಾನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಏನುಹೇಳಲಿ?
ಮಾತನಾಡದೆ ಕೆಟ್ಟನೋರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿ
ರುವರೆ? ಛೇ, ಛೇ, ಆ ನನ್ನಬಾಳುಬೇಡ, ಅಥವಾ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗದೆ,
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಲಿ? ಹಾಗಾದರೆ-ಏನೋ ಹೋದವನು ಅತ್ತಲೇ ಹೋದ, ಅ
ವನ ಸುಖವೇ ಇಲ್ಲ? ಎಂದು, ನಮಗೆ ಬೇರಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು, ಅವರಲ್ಲೂ ನೆಲದಮೇ
ಲೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡುವರು ||೪|| ಆಯ್ಯೋ ಮುದುಕನಾಗಿ ಹಿರಿಯವನೆನಿಸಿಕೊಂ
ಡಿರುವ ಜಾಂಬವಂತನಿಗೆ ನಾನು ಮುಖವನ್ನು ತೋರುವುದೆಂತು?, ಆತನನ್ನು ಛೇಗುಟ್ಟು
ವನೋ? ನಾನಾದರೂ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದೆ ನಲ್ಲಾ ನೀನೇನೋ ಪಾರುಷವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ಕೊಂ
ಡು ಹಾರಿಹೋದೆಯಲ್ಲ, ಏನುಕಡಿಮೆಬುದಿ? ಎಂದು ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನು ಏನೇನ
ಹೇಳುವನೋ? ನಾನು ಆ ಕಡಲದಡಕ್ಕೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಸುತ್ತಲೂ
ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಆಡದಿರುವರೆ? ||೫|| ಎಂದಿಪ್ರಕಾರ ಬಲುತೆರನಾಗಿ
ಪೇಚಾಡಿದ ಪವನನಂದನನು-ಇರಲಿ,ವೃಥಾ ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವೇನು? ಚಿಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನಿ
ಗೆ ಮುಘ್ನು, ಸಂತೋಷವೇ ಯೌವನ, ಚಿಂತೆಗೂ ಚಿಂತೆಗೂ ಬಂದುಸೊನ್ನೆಯು ಮಾತ್ರ
ವೇ ವೃತ್ತಾಂತ. ಚಿಂತೆಯು ನಿರ್ಜೀವವನ್ನು ಸುಡುತ್ತದೆ, ಚಿಂತೆಯು ಸರ್ವೇವವನ್ನೇ ದಹಿಸು
ತ್ತದೆ, ಆದಕಾರೂ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತೊರೆದುಬೇಕು. ಉತ್ಸಾಹವೇ ಪುರುಷನ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಮೂಲಕಾರಣ. ಉತ್ಸಾಹವೇ ಅವಾರವಾದ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಉತ್ಸಾಹವೇ

ಅನಿರ್ದೋಹಿ ಸತತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥೇಷು ಪ್ರವರ್ತಕಃ ||೧೦||
 ಕರೋತಿ ಸಫಲಂ ಜಂತೋಃ ಕರ್ಮಯತ್ತತ್ಕರೋತಿಸಃ |
 ತಸ್ಯಾ ದನಿರ್ದೋಹಿ ಕೃತಂ ಯತ್ನಂ ಜೇಷ್ಠೇಹ ಮುತ್ತಮಂ ||೧೧||
 ಭೂಯಸ್ತಾವ ದ್ವಿಜೇಷ್ಯಾಮಿ ದೇಶಾ ನ್ರಾವಣ ಪಾಲಿತಾಃ |
 ಆಪಾನಶಾಲಾ ವಿಚಿತಾ ಸ್ತಥಾ ಪುಷ್ಪಗೃಹಾಣಿಚ ||೧೨||
 ಚಿತ್ರಶಾಲಾ ಶ್ವ ವಿಚಿತಾ ಭೂಯಃ ಕ್ರೀಡಾ ಗೃಹಾಣಿಚ |
 ನಿಷ್ಕುಟಾಂತರ ರಥಾಶ್ವಾಶ್ವ ವಿಮಾನಾನಿ ಚ ಸರ್ವತಃ ||೧೩||

ಯಾವಾಗಲೂ, ಸರ್ವಾರ್ಥೇಷು-ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರವರ್ತಕಃ-ಮುಂದಿರಿಸುತ್ತಕ್ಕರು ||೧೦|| (ಜಂ
 ತುಃ-ಉತ್ಪಾದಕರಾದವರಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು) ಯತ್ಕರ್ಮ - ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕರೋತಿ-ಮಾಡುತ್ತ
 ದೋಹಿ, ಜಂತೋಃ - ಆ ಪ್ರಾಣಿಯು, ತತ್ಕರ್ಮ - ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಸಃ - ಆ ಉತ್ಪಾದಕವು, ಸಫಲಂ-
 ಸಾರ್ಥಕವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ಕರೋತಿ - ಮಾಡುತ್ತದೆ, ತಸ್ಯಾತ್ - ಆದಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಜಂತು-ನಾನು
 ಅನಿರ್ದೋಹಿ-ಉತ್ಪಾದಕರಾದವರಾದವನು, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಯತ್ನಂ - ಪ್ರಯತ್ನ
 ವನ್ನು, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿ, (ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಜೇಷ್ಠ - ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ||೧೧|| ಆಪಾನಶಾಲಾಃ - ಪಾನಪ್ರ
 ದೇಶಗಳು, ವಿಚಿತಾಃ - ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟವು, ಸ್ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪುಷ್ಪಗೃಹಾಣಿಚ - ಹೂವಿನ ಮನೆ
 ಗಳೂ, ಚಿತ್ರಶಾಲಾಶ್ವ-ಚಿತ್ರಗೃಹಗಳೂ, ಕ್ರೀಡಾಗೃಹಾಣಿಚ-ಒಗೆಬಗೆಯ ಆಟದ ಮನೆಗಳೂ, ವಿಮಾ
 ನಾನಿಚ-ವಿಮಾನವಿಮಾನದ ವಿಮಾನಗಳೂ, ನಿಷ್ಕುಟಾಂತರರಥಾಶ್ವಾಶ್ವ - ಮನೆದೋಟಗಳ ಬಳಹಾದಿಗಳೂ,
 ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಚಿತಾಃ - ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟವು, (ತಥಾ-ಹಾಗಾದಾಗ್ಯೂ) ರಾಮಣಪಾ
 ಲಿತಾಃ - ರಾಮಣನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ದೇಶಾಃ - ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಭೂಯಃ ಪುನಃ, ತಾವ
 ತ-ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, [ಚೆನ್ನಾಗಿ] ವಿಜೇಷ್ಯಾಮಿ - ಹುಡುಕುವೆನು || ೧೦, ೧೩ || ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು,

ಪುರುಷನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು ||
 ಆದಕಾರಣ ಉತ್ಪಾದಕರಾದವನನ್ನಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕು. ಉತ್ಪಾದಕರಾದವನಾಗಿ ಯಾ
 ವನು ಯಾವಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಉತ್ಪಾದಕವು ಆ ಪ್ರಾಣಿಯು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಫ
 ಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಉತ್ಪಾದಕಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೇ
 ಮುಂದಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು||೧೦||ಬಳ್ಳಿಯದು ಆಗಲಿ, ಪಾನಶಾಲೆ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದೆನು, ಪುಷ್ಪವಾಟಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದೆನು,ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಬೆದಕಿದೆನು,
 ಆಟದ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಅನ್ವೇಷಣಮಾಡಿದುದಾಯಿತು. ಮನೆದೋಟಗಳ ಬಳಹಾದಿಗಳನ್ನೆ
 ಳ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದುದಾಯಿತು, ವಿಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಕಿದೆನು,ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಬಿ
 ಟ್ಟೆನು,ಆದರೂ ಈ ರಾಮಣನಾಳುವ ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಬಂದುಕಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು
 ಬಾರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು || ೧೨-೧೩ || ಎಂದೀತರನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ನೆಲ
 ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುಷ್ಪಥಗಳಲ್ಲಿನ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಊರಮನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ದೂರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿ
 ಸಿದನು ||೧೪|| ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹಾರಿ ಏರಿದನು, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕ್ಕೆ

ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಭೂಯೋಪಿ ವಿಚೇತು ಮುಪಚಕ್ರಮೇ |
 ಭೂಮಿಾ ಗೃಹಾಂ ಶೈತ್ಯಗೃಹಾಣ್ ಗೃಹಾತಿ ಗೃಹಕಾನಪಿ ||೧೪||
 ಉತ್ಪತ ನ್ನಿಪತಂಶ್ಚಾ ಪಿ ತಿಪ್ತ್ಯ ಸ್ಥಂಭ ಸ್ಥಾನಃ ಪುನಃ |
 ಅಪಾವೃಣ್ಯಂ ಶ್ವ ದ್ವಾರಾಣಿ ಕವಾಟಾ ಸ್ಯವಘಾಟಯಾ ||೧೫||
 ಪ್ರವಿಶ ನ್ನಿಪ್ಪತಂಶ್ಚಾ ಪಿ ಪ್ರಪತ ನ್ನುತ್ಪತನ್ನಪಿ |
 ಸರ್ಮಮಪ್ಯ ವಕಾಶಂ ಸಿ ವಿಚಚಾರ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧೬||
 ಚತುರಂಗುಳ ಮಾತ್ರೋಪಿ ನಾವಕಾಶ ಸ್ಯವಿದ್ಯತ |
 ರಾವಣಾಂತಃಪುರ ತಪ್ತು ಯಂ ಕಪಿ ರ್ವಜಗಾಮ ಸಃ ||೧೭||

ಸಂಚಿಂತ್ಯ-ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಭೂಮಿಾಗೃಹಾಣ್ - ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಶೈತ್ಯಗೃಹಾಣ್ - ಚೌಕದ
 ಲ್ಲಿನ ಮಂಟಪಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹಾತಿಗೃಹಕಾನಪಿ-ಊರಮನೆಗಳಿಗಿಂತ ದೂರವಾಗಿರುವ ಕಿರುಮನೆಗಳನ್ನೂ,
 ಭೂಯೋಪಿ-ಪುನಃ, ವಿಚೇತುಂ - ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೧೪|| ಸಃ-ಆ,
 ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಉತ್ಪತ - ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ಹಾರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ನಿಷ್ಪ
 ತಂಶ್ಚಾಪಿ-ಉನ್ನತಪ್ರದೇಹದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಧುಮುಕುವವನಾಗಿಯೂ, ತಿಪ್ತ್ಯ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರುವವನಾ
 ಗಿಯೂ, ಪುನಃಪುನಃ-ಅಡಗಡಗೂ, ಗಚ್ಛತ್ - ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ದ್ವಾರಾಣಿ - ಬಾಗಿಲುಗ
 ಳನ್ನು, ಅಪಾವೃಣ್ಯ-ತೆರೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಕವಾಟಾನಿ-ಕದಗಳನ್ನು, ಅವಘಾಟಯಾ-ಮು
 ಚ್ಚುತಲಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರವಿಶ - ಮನೆಗಳ ಬಳಹೊಗುವವನಾಗಿಯೂ, ನಿಷ್ಪತಂಶ್ಚಾಪಿ-ಅಲ್ಲಿಂದ
 ಹೊರಹೊರಡುವವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಪತ - ನೆಲಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವವನಾಗಿಯೂ, ಉತ್ಪತನ್ನಪಿ -
 ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುವವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಮಂತವಕಾಶವಪಿ - ಎಲ್ಲಸ್ಥಳವನ್ನೂ, ವಿಚಚಾರ - ಹು
 ಡುಕುತ್ತ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟನು ||೧೫, ೧೬||

ತಪ್ತು - ಆ, ರಾವಣಾಂತಃಪುರ - ರಾವಣನ ರಾಣಿಮಠದಲ್ಲಿ, ಸಕಪಿಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು,
 ಯಂ - ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ವಜಗಾಮ ಹೇರಿಗೊಪ್ಪಿತ್ತು, ಸ - ಅಂತಹ, ಅವಕಾಶ - ಸ್ಥ
 ಲವು, ಚತುರಂಗುಳಮಾತ್ರೋಪಿ - ನಾಲ್ಕುಬದಲಗಳ ಅಲದಷ್ಟ ಸ್ಥಳವಾದರೂ, ಸವಿದ್ಯತ-ಉಳಿಯ
 ಲಿಲ್ಲ ||೧೬|| ಪ್ರಕಾರ ಅಂತರಃಪುರ - ಪಾಳೆಗಳೊಳಗಣ ಚೌಕದಹಾದಿಗಳೂ, ಶೈತ್ಯಸಂಕ್ರಮಾ -

ಧುಮ್ನಿಕಿದನು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಂಹು ಹಾಯನೋಡಿದನು, ಮೆಲ್ಲಗೆತುಸುಮುಂದರಿದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ
 ನು, ಅಡಗಡಿಗೆ ಮನೆಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದುನೋಡಿದನು, ಕದಗಳನ್ನು
 ಮುಚ್ಚುತ ಹಿಂಭಾಗ ಮುಂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂಚುಕಾದು ಸರಿಸಿದನು, ಮನೆಗಳ ಬಳ
 ಹೊಕ್ಕು ಜದಕಿದನು, ಹೊರಗೆಬಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದನು, ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳೊಳಗೆ ಇಳಿದು ಹು
 ಡುಕಿದನು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದುಆಲೋಕಿಸಿದನು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆಲದುಹಿಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಪಿಕ್ಕಿ
 ಶೋಧಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ||೧೫-೧೬|| ಮಾರುತಿಯು ಆ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು
 ನೋಡದಿರುವ ಸ್ಥಲವೇ ಇಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದೇನು? ಹನುವನು ನಾಲ್ಕು ಬೆರಳುಗಳಷ್ಟು
 ಸ್ಥಲವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆವನ್ನೂ ಅರಸಿನೋಡಿಬಿಟ್ಟನು||೧೭|| ಪಾಳೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳೊಳ
 ಗಣ ರಾಜವಿಧಿಗಳನ್ನೂ, ನಡುಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಟಿರುವ ಜಗುಲಿಗಳನ್ನೂ, ಇಳಿಯುವ

ಪ್ರಕಾರಾಂತರಭಾಷ್ಯವೇದಿಕಾ ಕ್ಷೈತ್ಯ ಸಂಶ್ರಯಾಃ |
 ದೀರ್ಘಕಾಃ ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಶ್ಚ ಸರ್ವಂ ತೇನಾವ ಲೋಕಿತಂ ||೧೮||
 ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ನಿವಿಧಾಕಾರಾ ವಿರೂಪಾ ವಿಕೃತಾಸ್ತಥಾ |
 ದೃಷ್ಟಾ ಹನುಮತಾ ತತ್ರ ನತು ಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೧೯||
 ರೂಪೇಣಾ ಪ್ರತಿಮಾ ಲೋಕೇ ವರಾ ವಿದ್ಯಾಧರ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ |
 ದೃಷ್ಟಾ ಹನುಮತಾ ತತ್ರ ನತು ರಾಘವ ನಂದಿನೀ ||೨೦||
 ನಾಗಕನ್ಯಾ ಮಾರೋಹಾಃ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಾಃ |
 ದೃಷ್ಟಾಹನುಮತಾ ತತ್ರ ನತು ಸೀತಾ ಸುಮಧ್ಯಮಾ ||೨೧||
 ಪ್ರಮುಖ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೀಣ ನಾಗಕನ್ಯಾ ಬಲಾದ್ಧೃತಾಃ ||

ಚತುಷ್ಪಥಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವ, ವೇದಿಕಾಕ್ಷ - ಎತ್ತರವಾದ ಜಗುಲಿಗಳೂ, ದೀರ್ಘಕಾಃ - ಇಳಿಯುವ ಕ
 ಲ್ಯಾಣಿಗಳೂ, ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಶ್ಚ - ತಾವರೆಯ ಕೊಳಗಳೂ, ಸರ್ವಂ - ಇವೆಲ್ಲವೂ, ತೇನ - ಆ ಹನುಮನಿಂ
 ದ, ಅವಲೋಕಿತಂ - ಕೋಧವೃಷ್ಟಿತು ||೧೮|| ತತ್ರ - ಆಯಾಸುಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧಾಕಾರಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ
 ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ, ವಿರೂಪಾಃ - ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಕೃತಾಃ - ವಿಕಾರಪೀಡಗಳು
 ಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸಿಯರು. ಹನುಮತು - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಾಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ಜನ
 ಕಾತ್ಮಜಾತು - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದರೂ, ನತು - ನೋಡಲ್ಪಡಲೇ ಇಲ್ಲ ||೧೯|| ಲೋಕ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ,
 ರೂಪೇಣ - ಸಾಂದರ್ಭದಿಂದ, ಆಪ್ರತಿಮಾಃ - ಅಸಮಾನರನಿಸಿದ, ವರಾಃ - ಸರ್ವೋತ್ತಮರಾದ, ವಿದ್ಯಾಧ
 ರಸ್ತ್ರಿಯಾಃ - ವಿದ್ಯಾಪರಾಂಗನೆಯರು, ಹನುಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಾಃ - ನೋ
 ಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ರಾಘವನಂದಿನೀತು - ರಘುನಂದನ ವಲ್ಲಭೆಯಾದರೂ, ನ - ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ||೨೦|| ವರಾ
 ರೋಹಾಃ - ಉತ್ತಮಾಗನೆಯರನಿಸಿದ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾಃ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವನಿಸಿದ
 ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ನಾಗಕನ್ಯಾಃ - ನಾಗಪ್ರಿಯೆಯರು, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಹನುಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ದೃ
 ಷ್ಟಾಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ಸುಮಧ್ಯಮಾ - ಬಡವನುಳ್ಳ, ಸೀತಾತು - ರಾಮಭಾರ್ಯೆಯಾದರೂ, ನ -
 ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ||೨೧|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೀಣ - ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಂದ, ಪ್ರಮುಖ್ಯ - ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಮ
 ದಿದ, ಖಲಾಃ - ಬಣ್ಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಹೃತಾಃ - ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ದೇವಕನ್ಯಾಃ - ದೇವತಾಪ್ರಿಯರಲ್ಲರೂ,

ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಕಮಲಗಳನ್ನೂ ಕೋಳಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟನು || ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಕಾರಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದು ವಿಕಾರರೂಪರಾಗಿ, ಘೋರವೇಷಗಳನ್ನು ತಾಳಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಹನುಮ
 ನು ಕಂಡನು, ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ||೧೯|| ಇವರನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಅಸದೃಶಸಾದೃಶ್ಯ
 ಕಾಲಿಗಳನ್ನಿ, ಬಹುಕೋಮಲರಾಗಿಯೂ, ವಿಧರ ಪ್ರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದನು. ರಘು
 ನಂದನನ ಧೃತಿಭಾಷೆಯಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ ||೨೦|| ಹನುಮನು
 ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದಿರನಂತೆ ಬೆಳಗುವ ವೊಗಳೆಗಳುಳ್ಳ ಭಾಮಾಮಣಿಗಳಾದ ನಾಗಕನ್ಯೆಯ
 ರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡನು. ಬಡವನುಳ್ಳ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ||೨೧|| ರಕ್ತಸರೋಡೆಯನಾದ
 ರಾಮನು ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಬಹುಲಿಕ್ತ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಅಹರಿತು ತಂದ ದೇವಕನ್ಯೆ
 ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಗುತಿಯು ಕಂಡನಲ್ಲದೆ ಜನಕನಂದಿನಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ದೃಷ್ಟಾ ಹನುವತಾ ತತ್ರ ನ ಸಾ ಜನಕನಂದಿನೀ ||೨೨||
 ಸೋಪಶ್ಯಂ ಸ್ತಂ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪಶ್ಯಂ ಶ್ವಾ ನ್ಯಾವರಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ವಿಷಸಾದ ಮುಹುರ್ಧೀಮಾನ್ ಹನೂಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೨೩||
 ಉದ್ಯೋಗಂ ವಾನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಪ್ಲವನಂ ಸಾಗರಸ್ಯಚ |
 ವೃಥಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ನಿಲಸುತ ಶ್ವಿಂತಾಂ ಪುನರುಪಾಗಮತ್ ||೨೪||
 ಅವತೀರ್ಯ ವಿಮಾನಾಚ್ಚ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಚಿಂತಾ ಮುಪಜಗಾಮಾಥ ಶೋಕೋಪಹತ ಚೇತನಃ ||೨೫||

- ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ದ್ವಾದಶಸ್ಕಂಧಃ -

ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಹನುವತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ಜನಕನಂದಿನೀತು - ಜಾ
 ನಕಿಯಾದರೋ, ನದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ||೨೨|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಅಜಾನುಬಾಹುನಾದ, ಧೀಮಾನ್ -
 ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಮಯುನಂದನನಾದ, ಸಹಸುಮಾನ್ - ಆ ಅಂಜನೇ
 ಯನು, ಅನ್ಯಾಃ - ಇತರರಾದ, ವರಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರನ್ನು, ಪಶ್ಯಂತ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ
 ವನಾಗಿಯೂ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಪಶ್ಯಂತ - ಕಾಣದಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಮುಹುಃ - ಅಡಿ
 ಗಡಗೂ, ವಿಷಸಾದ - ಬಹಳವಾಗಿ ವೃಥಾರಟ್ಟನು ||೨೩|| ಅನಿಲಸುತಃ - ಸವನಂದನನು, ವಾನರೇಂದ್ರಾ
 ಣಾಂ - ಕುಬೀರರ, ಉದ್ಯೋಗಂ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರದ, ಪ್ಲವನಂಚ - ದಾಟು
 ವಿಕೆಯನ್ನೂ, ವೃಥಾಂ - ನಿರರ್ಥಕವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ವೀಕ್ಷ್ಯ - ಭಾವಿಸಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಚಿಂತಾಂ -
 ಅಲೋಚನೆಯನ್ನು, ಉಪಾಗಮತ್ - ಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೨೪|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಮಯುಕುಮಾ
 ರನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ಶೋಕ - ದುಃಖದಿಂದ, ಉಪಹತ - ಪಟ್ಟಬಿದ್ದ, ಚೇತನಃ -
 ಮನಸ್ಸುಳವನಾಗಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ವಿಮಾನಾತ್ - ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದ ದೇಸಿಯಿಂದ, ಅವತೀರ್ಯಚ - ಇ
 ಳಿದು, ಚಿಂತಾಂ - ವಿಚಾರವನ್ನು, ಉಪಜಗಾಮ - ಹೊಂದಿದನು, (ಮಾಡತೊಡಗಿದನು) ||೨೫||

—ಇಂತು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧ—

||೨೨|| ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮಯುಪುತ್ರನು ಇಂತು ಅಲ್ಲಿ
 ಉತ್ತಮ ಮತ್ತಕ್ಕಾಶಿನಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡುಲೋಕಮಾನ್ಯಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ
 ಕಾಣದೆ ಅಡಿಗಡಗೂ ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಪರನಾದನು ||೨೩|| ಇಂತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶೋಧಿಸಿದ
 ಬಳಿಕ ಸಾವಸಿಯು ಅಯ್ಯೋ, ಅಂಗದ ಜಂಬುಮತರೇ ಮುಂತಾದ ವಾನರರ ಉದ್ಯೋಗ
 ಗವೆಲ್ಲ ವೃಥಾವಾಯಿತಲ್ಲ, ನಾನು ಎಷ್ಟೋಸಾಹಸಮಾಡಿ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಬಂದುದೂ
 ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತೇ, ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೋ ತೋರದಲ್ಲಾ ? ಎಂದುಕೊಂಡು, ಪುನಃಪುನಃ
 ಅಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು ||೨೪|| ಆಹಿಂದೆ ಅನುಸಂದನನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ
 ಇಳಿದು ಬಹುವಿಧವಾದ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ ಪುನರನಿ ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೨೫||

—ಇಂತು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧ—

ಶ್ರೀ:

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಣ್ಡೆ ತ್ರಯೋದಕಸ್ಸುರ್ಗಃ.

ವಿಮಾನಾ ತ್ತು ಸುಸುಕ್ರಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರಂ ಹರಿಯೂಧಪಃ |

ಹನುಮಾ ನೈಗವಾ ನಾಪೀ ದೃಢಾ ವಿದ್ಯುದ್ವನಾಂತರ ||೧||

ಸಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಹನುಮಾ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನಾತ್ |

ಅದೃಷ್ಟ್ವಿ ಜಾನಕೀಂ ಸೀತಾ ಮಬ್ರವೀ ದ್ವಚನಂ ಕಪಿ ||೨||

—ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಕಂದಾ—ತರಸುತೆ ಪುರವೋಳೆಹರಿ ತುಂ | ತಿರೆಯಣುಗಿಯ ಕಾಣವೆಂದು ಕೊರಗುತೆ ಮನವೋಳೆ

ಪರಿಪರಿ ವಿಧದಿಂ ಸುರರಂ | ಕರಯುಗದಿಂ ವದಿರುತ್ತೆ ಬೇಡುತೆ ಲಿದರ್ಗಂ ||

ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕಪಿವರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಮಾರುತಿಯು, ವಿಮಾನಾತ್ - ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಿಂದ, ಪ್ರಕಾರಂ - ಕೋಟೆಯನ್ನು, ಸುಸುಕ್ರಮ್ಯತು - ಹೊಂದಿದಮೇಲೆಯಾದರೋ, ಘನಾಂತರ - ಮೋಡಗಳನ್ನಡುವೆ, ವಿದ್ಯುತ್ಯಯಥಾ - ಮಿಂಚುಹೋಗೋಹಾಗೆ, ವೇಗವಾ - (ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಕೆಲಸದಲ್ಲಿ) ಬಹಳ ಅತುರವುಳ್ಳವನು, ಅಪೀತ - ಅಗಿದ್ದನು ||೧|| ಹನುಮಾ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕಥೋಲವುಳ್ಳ, ಕಪಿ - ಅಂಜನೇಯನು, ರಾವಣಸ್ಯ - ದಶಕಂಧವನ, ನಿವೇಶನಾತ್ - ಮನೆಯದೆಯಿಂದ, ಸುಸುಕ್ರಮ್ಯ - (ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಹರಿ - ಜಾನಕೀಂ - ಜಯಕವುತ್ರಿಯಾದ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟ್ವಿ - ಕಾಣದೆ, ವಚನಂ - ಈ ಮುಂದಿನವಾತನನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಅಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು ||೨|| ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಂ - ಹಿತವನ್ನೇ, ಚತುಃ-ಅಚರಿಸುತಲಿರುವ ನನ್ನಿಂದ

—ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಹನುಮನು ಹಾಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿ ವೃಥೆ ಮಾಡತಲಿದ್ದ ಆಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಿಂದ ಹಾರಿ, ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಬಂದುಕುಳಿತು, ಮಳೆಗಾಲದ ಮೋಡದಲ್ಲಿನ ಮಿಂಚಿನ ಹಾಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು ||೧|| ರಾವಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಬಳಿಕ ಅದುವರೆಗೂ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಲುಗಾಬರಿಯಾಯಿತು, ವೇಚಾಟವು ಬಲವಾಯಿತು, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಏನು ? ಕೆಲಸಕೆಟ್ಟು ಮುಗ್ಧುಡ್ಡೆಯಾದಾಗ ಎಷ್ಟುಬಳ್ಳಿಯ ಬುದ್ಧಿಗಾದರೂ ಮುಕುಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಕೆಲಸದ ಮುಜಗರವು ಮಂಕುತನಕ್ಕೆ ತವರ್ದನೆ ಎಂಬುದು ಸಟೆಯಲ್ಲ, ಆಗ ಅಂಜನೇಯನ ಬುದ್ಧಿಗೂ, ಬಲಕ್ಕೂ, ಯಶಸ್ಸಿಗೂ, ಭೈರವಕ್ಕೂ, ನಿರ್ಭಯತ್ವಕ್ಕೂ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೂ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಗೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು ಏನಮಾಡಬಲ್ಲನು? ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸತೊಡಗಿದನು ||೨|| ಅದಂತೆಂ ದರೆ—ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು, ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಮೋಲನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕು,

ಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಲೋಳಿತಾ ಲಂಕಾ ರಾಮಸ್ಯ ಚರತಾಮಿಹಂ |
 ನಹಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಮೈದೇಹೀ ಸೀತಾಂ ಸರ್ವಾಂಗ ಶೋಭನಾಂ ||೪||
 ಪಲ್ಯಲಾನಿ ತಟಾಕಾನಿ ಸರಾಂಸಿ ಸರಿತಕ್ಷುಧಾ |
 ನದ್ಯೋ ನೂಪ ವನಾಂತಾ ಶ್ಚ ದುರ್ಗಾ ಶ್ಚ ಧರಣೀಧರಾಃ ||
 ಲೋಳಿತಾ ವಸುಧಾ ಸರ್ವಾ ನತು ಪಶ್ಯಾಮಿ ಜಾನಕೀಂ ||೪||
 ಇಹ ಸಂಪಾತಿನಾ ಸೀತಾ ರಾಮಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ |
 ಆಖ್ಯಾತಾ ಗೃಧ್ರರಾಜೇನ ನಚ ಪಶ್ಯಾಮಿ ತಾಮಹಂ ||೫||
 ಕಿನ್ನು ಸೀತಾಥ ಮೈದೇಹೀ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |

ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾನಗರವು, ಭೂಯಿಷ್ಠಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ಲೋಳಿತಾ - ಕಲಕಲ್ಪುಟ್ಟಿತು, ಸರ್ವಾಂಗ ಶೋಭನಾಂ - ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳಾದ, ಮೈದೇಹೀ - ವಿದೇಹರಾಜಪುತ್ರಿಯೆನಿಸಿದ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾವೇದಿಯನ್ನು, ನಹಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣುವೆನು, ಲೋಳಿತಾ - ಹೊಳೆದಂತೆ, ಪಲ್ಯಲಾನಿ - ಚಿಕ್ಕ ಕುಂಟೆಗಳು, ತಟಾಕಾನಿ - ಕೆರೆಗಳು, ಸರಾಂಸಿ - ಕೊಳಗಳು, ತಕ್ಷು - ಹಾಗೆಯೇ, ಸರಿತಾ - ಸಣ್ಣ ಹೊಳೆಗಳು, ನದ್ಯಾಃ - ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳು, ಅನೂಪವನಾಂತಾಶ್ಚ - ಸೀರಿನವಕ್ಕಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ, ದುರ್ಗಾಃ - ಹೊಗಳಿಗೆ ಅನದಳವೆನಿಸಿದ, ಧರಣೀಧರಾಶ್ಚ - ಬೆಟ್ಟಗಳೂ, ಲೋಳಿತಾಃ - ಹೊಳೆದಂತೆ || ೪ || ಸರ್ವಾ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ವಸುಧಾ - ಭೂಮಿಯೂ, ಲೋಳಿತಾ - ಬೆಡಕಲ್ಪುಟ್ಟಿತು, ಜಾನಕೀಂ - ಜನಕನ ದಿನಿಯನ್ನು, ನತು ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುವೆನು ಇವೇನೆ, || ೪ || ಗೃಧ್ರರಾಜೇನ - ಹದ್ದುಗಳೆಗೊಡೆಯನಾದ, ಸಂಪಾತಿನಾ - (ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ) ಸಂಪಾತಿಯಿಂದ, ಇಹ - ಈ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ, ನಿವೇಶನೇ - ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಆಖ್ಯಾತಾ - ಇರುವಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನಚ ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣದಿರುವೆನಲ್ಲ || ೫ || ಮೈದೇಹೀ ದೇವಾಭಿವಾಸವಿಲ್ಲದೆ ದೊರೆಯುವಳೆನಿಸಿ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾದ ಜನಕನ ಪಾಲನಪುತ್ರನಾಗಿ, ಸೀತಾ - ಲೋಕನಿವಾಸಿ ಆದ, ಮೈಥಿಲೀ - ಸೀತೆಯು, ಅಥ - ಒಂದುವೇಳೆ, ವಿವಿಧಾ - (ಸತಿ ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿ) (ಕಾಮಪರಮಳಾಗಿ) ದುಷ್

ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ವವಾಗಿ ಕಲಕ ಹುಡುಕಿ ಬಿಟ್ಟೆನು, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ || ೪ || ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕುಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದುದಾಯಿತು, ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಡಕಿದೆನು, ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿದೆನು, ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು, ಮಹಾನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವೇಷಣಮಾಡಿದೆನು, ಜಲಪಾಯ. ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ತೊಟಗಳಲ್ಲಿ ನಗ್ನಿ ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು, ಹೊಗಳಲಾಗದೆ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹುಡುಕಿದ್ದಾಯಿತು, ಹೆಚ್ಚೆ ಗೆಯಿದೆನು, ಬಾದು ತುಸನಾತ್ರವೊಬ್ಬರೇ ಈ ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕದಡಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ || ೪ || ಈ ರಾಮನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸೀತೆಯು ಇರುವಳು ಎಂದು ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ ದೂರವೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಂಪಾತಿಯು ಕಡಲಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೇಳಿದ್ದನು, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಆಕೆಯು ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಏನು ಅನ್ಯಾಯವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ || ೫ || ಸೀತೆಯು ಅಯೋನಿಜೆ, ಯಜ್ಞಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು, ವಿದೇಹದೇಶದ ಅರಸಾದ ಜನಕನು ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ

ಉಪತಿಷ್ಠೇ ತ ವಿವಶಾ ರಾವಣಂ ದುಷ್ಪ್ರಚಾರಿಣಂ ||೬||
 ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮುತ್ಪತತೋ ಮನ್ಯೇ ಸೀತಾ ಮಾದಾಯ ರಕ್ಷಸಃ |
 ಬಿಭೃತೋ ರಾಮಬಾಣಾನಾ ಮಂತರಾ ಪತಿತಾ ಭವೇತ್ ||೭||
 ಅಥವಾ ಹ್ರಿಯಮಾಣಾಯಾಃ ಪಥಿ ಸಿದ್ಧ ನಿವೇವಿತ |
 ಮನ್ಯೇ ಪತಿತ ಮಾರ್ಭಯಾ ಹೃದಯಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಸಾಗರಂ ||೮||
 ರಾವಣಸ್ಯೋರು ವೇಗೇನ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ಪೀಡಿತೇನ ಚ |
 ತಯಾ ಮನ್ಯೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ತೃಕ್ತಂ ಜೀವಿತ ಮಾರ್ಭಯಾ ||೯||

ಚಾರಿಣಂ - ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಉಪತಿಷ್ಠೇತ
 ಕಿನ್ನು - ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆ! (ಹಾಗಿರಲಾರದು) ||೬|| ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಆದಾಯ - ತೆಗೆ
 ದುಕೊಂಡು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಉತ್ಪತತಃ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ರಾಮಬಾಣಾನಾಂ -
 ಶ್ರೀರಾಮ ಬಾಣಗಳ ದೆರೆಯಿಂದ, ಬಿಭೃತಃ - ಹೆದರುತ್ತಿರುವ, ರಕ್ಷಸಃ - ರಾಕ್ಷಸನ ದೆಸೆಯಿಂದ,
 ಅಂತರಾ - ನಡುವೆ, (ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ) ಪತಿತಾ-ಬಿದ್ದು ಹೋದವಳು, (ಕಡೆಹಲ್ಲುಪಟ್ಟವಳು), ಭವೇ
 ತಃ - ಆಗಿರಬಹುದೆ? ಹಾಗೂ ಇರಲಾರದು ||೭|| ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಿದ್ಧ - ಸಿದ್ಧ
 ಪುರುಷರಿಂದ, ನಿವೇವಿತ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, (ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಡುವ) ಪಥಿ - ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ (ಆಕಾ
 ಶದಲ್ಲಿ) ಹ್ರಿಯಮಾಣಾಯಾಃ-ಅವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಆರ್ಭಯಃ - ಘೋಷವಾದ ಜಾನಕಿಯ, ಹೃದ
 ಯಂ - ಶರೀರವು, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಪತಿತಂ - ಉರುಳಿ ಇರಬಹು
 ದೆಂದೂ, ಮನ್ಯೇ-ಉಹಿಸುತ್ತಾನೆ (ಇಲ್ಲಿ ಅವಯವಕ್ಕೂ ಅವಯವಿಗೂ ಅಭೇದವೆಂದು ಆರಿಯಬೇ
 ಕು ||೮|| ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣನ, ಉರುವೇಗೇನ- ಬಡುನಾಗ ತೊಡೆಯ ವೇಗದಿಂದಲೂ, ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ-
 ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಪೀಡಿತೇನಚ - ಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೂ, ತಯಾ-ಆ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ- ಅಗಲವಾದ
 ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಆರ್ಭಯಾ-ಘೋಷವಾದ ಸೀತೆಯಿಂದ, ಜೀವಿತಂ- ಪ್ರಾಣವು, ತೃಕ್ತಂ- ಬೆಡಬುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಬಹುಕರ್ತೃತ, ಯಾಜ್ಞ ವಲ್ಕೃರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದವನು
 ಅಂಥವನ ಪಾಲನೆಗೆ ಬಳಗಾಗಿದ್ದ ಮಗಳಾ, ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ, ಆದರೂ ರಾವಣನ ಐಶ್ವರ್ಯ
 ದಿಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತಳಾಗಿಯೋ, ಇಲ್ಲವೆ ಇವನ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಲೋ, ದುರಾಚಾರಪರನಾ
 ದ ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಛೇ, ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗಿರಲಾರದು ||೬|| ಬಂದು
 ವೇಳೆ ಈ ರಾವಣನು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬೇಗನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಎ
 ತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಮಬಾಣಗಳಲ್ಲಿಬಂದು ತನಗೆ ಬಡಿಯುವುವೋ ಎಂದು
 ಹೆದರಿ ನಡುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸಿ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೀ
 ನೆ ||೭|| ಅಥವಾ- ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣರು ತಿರುಗುವ ಮುಗಿಲಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲು
 ಗಡೆ ಹಾರಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರಿದ ಆಕೆಯ
 ಶರೀರವು ಕಡಲಿನೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂತಲೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ ||
 ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ನೀಚನಾದ ರಾವಣನು ತೊಡೆಗಳ ವೇಗದಿಂದ ಓಡಿಬರುತ್ತಾ ಆಕೆಯನ್ನು
 ಹಿಡಿದು ತರುವಲ್ಲಿ ಆಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಬಹು ಪೂಜ್ಯನಿಸಿರುವ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ

ಉಪರೈಪರಿ ವಾ ನೂನಂ ಸಾಗರಂ ಕ್ರಮತ ಸ್ತದಾ ।
 ವಿವೇದ್ಯಮಾನಾ ಪತಿತಾ ಸಮುದ್ರೈ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೧೦||
 ಅಹೋ ಹೈದ್ರೇಣ ವಾನೇನ ರಕ್ಷಂತೀ ಶೀಲ ಮಾತ್ಮನಃ ।
 ಅಬಂಧು ರ್ಭೈಷ್ಠತಾ ಸೀತಾ ರಾವಣೇನ ತಪಸ್ವಿನೀ ||೧೧||
 ಅಥವಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪತ್ನೀಭಿ ರಸಿತೇ ಹೃಣಾ ।

ಎಂತಲೂ, ಮನ್ಯು-ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ||೯|| ಸಾಗರಂ-ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಉಪರೈಪರಿ - ಮೇಲೆಮೇಲೆ, ಕ್ರಮತಃ-ದಾಟಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ, (ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮಾಡದೆಯೇ) ಜನಕಾತ್ಮಜಾ-ಸೀತೆಯು, ತದಾ-ಆಗ, ವಿವೇದ್ಯಮಾನಾ - ದೇಹವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡವಳಾಗಿ, ಸಮುದ್ರೈ - ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ನೂನಂ ನಿಕ್ಷಯವಾಗಿಯೂ, ಪತಿತಾ- ಬಿದ್ದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ? ||೧೦|| ಆತ್ಮನಃ-ತನ್ನ-ಶೀಲ-ಬಳಿಯ ನಡತೆಯನ್ನು, (ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು), ರಕ್ಷಂತೀ-ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳತಲಿರುವ, ತಪಸ್ವಿನೀ-ದೀನಳಾದ, (ಶೋಚನೀಯಳಾದ), ಸೀತಾ-ಜಾನಕಿಯು, ಅಬಂಧುಃ - (ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಾಗ)ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಅನೇನ-ಈ, ಹೈದ್ರೇಣ- ನೀಚನಾದ ರಾವಣನಿಂದ, ಭಕ್ಷಿತಾ- (ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಇದ್ದು ದಿಂದ) ತನ್ನ ಲ್ಲಿಟ್ಟಳೋ ಏನೋ, ಅಹೋ - ಅಯ್ಯೋ ||೧೧|| ಅಥವಾ-ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ದುಷ್ಯಭಾವಾಭಿಃ-(ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ತಂದೆನಲ್ಲ ಎಂಬ) ಕೆಟ್ಟ ಎಣಿಕೆಯುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ-ರ.ವಾಣನ, ಪತ್ನೀಭಿಃ - ಹೆಂಡತಿಯರಿಂದ, ಅಸಿತೇಹೃಣಾ - ಬಲುಕದ್ದನೆಯ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡುಳ್ಳ, ಅದುಷ್ಠಾ-ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ, ಸಾ-೨ ಸೀತೆಯು, ಭಕ್ಷಿತಾ- ತನ್ನ ಲ್ಲಿಟ್ಟವಳು, ಭವಿಷ್ಯತಿ-ಆಗಿರುವಳೋ

ಸೀತೆಯು ಏ, ನಾನಿನ್ನು ಬದುಕಿ ಇರಬಾರದು ಎಂದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಡರೆ ಬಹುದು ಎಂತಲೂ ತರ್ಕಿಸುತ್ತಾನೆ ||೯|| ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹಾದು ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ರಾವಣನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮಾಡದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಧುಮಿಕಿ ಬಿಟ್ಟಳೋ ಹೇಗೋ ಅದೂ ತಿಳಿಯದು||೧೦|| ಅಯ್ಯೋ ಸೀತೆ, ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ, ಲೋಕಮಾತೆ, ಪರಿವ್ರತೆ, ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತೆ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಜಾತೆ, ಮಂಗಳಚರಿತೆ, ಭರ್ತೃಹಿತೆ, ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ ಏನಮಾಡಬಲ್ಲಳು, ರಾವಣನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಬಳ್ಳಿಯನಡತೆಯನ್ನೇ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರಬೇಕು, ಆದರೆ ಬೇರಾರೂದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಶೋಚನೀಯಳು, ಅಂತಹಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದಾಗ, ಈ ಮಹಾಪಾಪಿ, ನೀಚ, ವಂಚಕ, ದ್ರೋಹಿ, ಮನುಷ್ಯಭಕ್ಷಕ, ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ತಿರುಬಿಟ್ಟನೋ ಏನೋ ||೧೧|| ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ಈಕೀಳನಾದ ರಾವಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲಿನ ರಕ್ತಸಿಯರವತಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಇರಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಆಕೆಗೆ ಬಹುತರವಾದ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು, ತರುವಾಯಜಾನಕಿಯು ಅದನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಇರಬೇಕು, ಆಗ ಆಪಾಪಿಷ್ಠೆಯರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿ ಆಮಹಾನುಭಾವಳನ್ನು ಬಾಯೊಳಚ್ಚುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ-ರಾವಣನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಂದನಲ್ಲ ಎಂಬ ಜೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಇವಳನ್ನು ಮುಗಿಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು

ಅದುಷ್ಠಾ ದುಷ್ಠಾ ಭಾವಾಭಿಃ ಭಕ್ಷಿತಾ ಸಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೧೨||
 ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ ಪ್ರತಿಮಂ ಪದ್ಮಪತ್ರ ನಿಭೇಕ್ಷಣಂ |
 ರಾಮಸ್ಯ ಧ್ಯಾಯತೀ ವಕ್ತ್ರಂ ಪಂಚತ್ವಂ ಕೃಪಣಾ ಗತಾ ||೧೩||
 ಹಾರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ತೈವಂ ಹಾಯೋಧ್ಯೇತಿಚ ಮೈಥಿಲೀ|
 ವಿಲಪ್ಯ ಬಹು ವೈದೇಹೀ ಸ್ತುತದೇಹಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೧೪||
 ಅಥವಾ ನಿಹಿತಾ ಮನ್ಯೇ ರಾಮಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ |
 ನೂನಂ ಲಾಲಪ್ಯತೇ ಸೀತಾ ಪಂಜರಸ್ಥೇವ ಶಾರಿಕಾ ||೧೫||
 ಜನಕಸ್ಯ ಸುತಾ ಸೀತಾ ರಾಮಕೃತ್ವೇ ಸುಮಧ್ಯಮಾ |

ಏನೋ ? ||೧೨|| (ಅಥವಾ - ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಸಂಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಪ್ರತಿಮಂ - ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದಿರನಿಗೆ ಹೋದ, ಪದ್ಮಪತ್ರನಿ ಭೇಕ್ಷಣಂ - ತಾನರೆಯ ಎಸಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ, ವಕ್ತ್ರಂ - ಮುಖವನ್ನೇ, ಧ್ಯಾಯತೀ - ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯು, ಕೃಪಣಾ - ದೀನಳಾಗಿ, ಪಂಚತ್ವಂ - ಮರಣವನ್ನು, ಗತಾ - ಹೊಂದಿದಳೋ ಏನೋ ? ||೧೩|| (ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಹಾರಾಮ - ಓ ರಾಮಚಂದ್ರಾ, ಹಾಃಕ್ಷಣಾಃ - ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಹಾ ಅಯೋಧ್ಯಾ - ಓ ಅಯೋಧ್ಯಾ ನಗರಯೇ ! ಅತಿಶ - ಹೀಗೆಂದು, ಬಹು-ಬಹಳವಾಗಿ, ವಿಲಪ್ಯ - ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ, ಮೈಥಿಲೀ-ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ವೈದೇಹೀ - ಸೀತೆಯು, ಸ್ತುತದೇಹಾ - ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವಳು, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗಿರಬಹುದೆ ? ||೧೪|| ಅಥವಾ-ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ, ನಿವೇಶನೇ-ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಪಂಜರಸ್ಥಾ - ಪಂಜರದೊಳಗಿರುವ, ಶಾರಿಕೇವ-ಹಣ್ಣುಗೊರವಂಕದಂತೆ, ನೂನಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ನಿಹಿತಾ-ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಟ್ಟಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಲಾಲಪ್ಯತೇ-ಗೋಳುಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಳೋ (ನುಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಳೋ) ಏನೋ ಎಂದೂ, ಮನ್ಯೇ-ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ||೧೫|| ಜನಕಸ್ಯ-ಕಡ್ಡನಾದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ, ಸುತಾ-ಮಲನ

ತಲೆಗಪ್ಪುಪ್ಪುತೆಂಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಹೀಗೇನಾದರೂ ನಡೆದು ಇರಬಹುದೇ? ||೧೨|| ಹೀಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಪತಿಯನ್ನು ಆಗಲಿ ಎರಲಾರದ ಸೀತೆಯು ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಸಮಾನವಾದ ಮುಖವನ್ನೇ ಸಂತತವೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಅನ್ನಾ ಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ದೀನಳಾಗಿ, ಬಹಳವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು ಎಂದೂ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ ||೧೩|| ಅಯ್ಯೋ, ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ವಿವತ್ತು ಬದುಕುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ! ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಟ್ಟಳು, ಆಗಬೇರದಾಂರಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ, ಹಾರಾಮಾ ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಹಾ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವೇ ! ನಾನು ಅಪ್ಪುವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವಳಾದರೂ ಇಂತಹ ಅಪಾರವಾದ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಈಡಾದೆನೇ ಎಂಕುಗೋಳಾಡುತ್ತಾ, ವೈಮರತು, ಶರೀರವನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ, ವೈದೇಹಿಯು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳೋ ಏನೋ ||೧೪|| ಇಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ- ದುಃಖವಾದ ಈ ದಶವದನು ಹಣ್ಣು ಗೊರವಂಕದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇಡುವಂತೆ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದು ಕಡೆ ಗಟ್ಟಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು, ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಇಲ್ಲವೆಂದು ದ್ವಿಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅಥವಾ ಗೋಳುಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವನೋ ಅದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ||೧೫|| ಅಹಹ!

ಕಥ ಮುತ್ಪಲ ಏತ್ರಾಕ್ಷೀ ರಾವಣಸ್ಯ ವಶಂ ವ್ರಜೇತ್ ||೧೬||

ವಿನಷ್ಟಾ ವಾ ಪ್ರಣಷ್ಟಾ ವಾ ಮೃತಾ ವಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |

ರಾಮಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಭಾರ್ಯಸ್ಯ ನ ನಿವೇದಯಿಷುಂ ಹ್ಯಮಂ ||೧೭||

ನಿವೇದ್ಯಮಾನೇ ದೋಷ ಸ್ಸ್ಯಾದ್ದೋಷಸ್ಸ್ಯ ದನಿವೇದನೆ ||

ಕಥ ನ್ನು ಖಲು ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿಷಮಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಮೇ ||೧೮||

ಅಸ್ತು ನ್ನೇವಂ ಗತೇ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕಾಲಂ ಹ್ಯಮಂ ಚ ಕಿಂ |

ಪುತ್ರಿಯನಿಸಿದ, ರಾಮಪಕ್ಷೀ - ಶ್ರೀ ರಾಮಧರ್ಮಭಾಗ್ಯಯಾಗಿರುವ, ಸುಮಧ್ಯಮಾ - ಬಡನಡುವುಳ್ಳ ಉತ್ಪಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀ - ನೈದಿಲೆಯರೇಕಿಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಅಯೋನಿಜಳಾದ ಜಾನಕಿಯು, ರಾವಣ ಸ್ಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ವಶಃ - ಸ್ವಾಧೀನತೆಯನ್ನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ವ್ರಜೇತ್ - ಹೊಂದಿಯಾಳು, ||೧೬|| ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜಾನಕಿಯು, ವಿನಷ್ಟವಾ-ನನಗೆ ಕಾಳುಬರದೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ, ಪ್ರಣಷ್ಟವಾ - ಈ ಪಾಪಿಪಾಕ್ಷರಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಯಾವರು ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳೋ, ಮೃತಾವಾ - ರಾಮನ ನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರಲಾರದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ತೊರೆದುಕೊಂಡಳೋ, ಪ್ರಿಯಭಾರ್ಯಸ್ಯ - ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಪತ್ನಿ ಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ನಿವೇದಯಿಷುಂ - ಏನಿಂದುತಿಳಿಸುವೆನು, ಹ್ಯಮಂ - ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ||೧೭|| ನಿವೇದ್ಯಮಾನೇ - ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಲ್ಲಿ, ದೋಷಃ - ತಪ್ಪು, (ಕೆಡುಕು) ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವುದು, ಅನಿವೇದನೆ-ತಿಳಿಯದಂತೆ ಇದ್ದರೂ, ದೋಷಃ-ದೋಷವೇ, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವುದು, ಕಥಂನುಖಲು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಂ - ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೋ, ಮೇ - ನನಗೆ, ವಿಷಮಂ -

ಈ ಜನಕರಾಯನವುಗಳು, ಅಯೋನಿಜೆ, ಲೋಕಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀರಾಮ-ಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮ ಭಾರ್ಯೆ, ಸಕಲಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಸುಗುಣಕಂಪನ್ನೆ, ನೈದಿಲೆ ಮುಖೋಲ್ಮ ನಯನವುಳ್ಳವಳು, ಬಡ ನಡುವಿನಗರತಿ, ಇಂತಿಹ ಆಸೀತೆ ಈಖೂಳನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಎಂದಿಗೆ ವಶಳಾದಾಳು! ಸರ್ವ ಧಾ ಆಗಲಾರಳು, ಬಹುಶಃ ನನಗೆ ಕಾಳುಬರದಹಾಗೆ ನೆಲ-ನಾಳಗೆ ಹೊದಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾ ದರೊಂದು ಗುಟ್ಟು-ದಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಇರುವಳೋ? ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯೊಳಗೆ ನೆಲದಮೇಲೆಬಿದ್ದೊರೆ, ಪವನತಪ್ಪಿ ಉರಳೆಯೋ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಧುಮುಕಿಯೋ, ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪುಳಿಸಿಯೋ, ಅವಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿನವರು ತಿನ್ನುವು ದರಿದ್ರಲೋ, ತಾನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಬುದರಿಂದಲೋ ಸತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀ ಗಿರಲಾಗಿ ವಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಈಕೆಯೊಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಆರಾಮ-ಭದ್ರನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವದು ಹೇಗೆ? ಸರ್ವಧಾ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೧೭|| ಅಯ್ಯೋ, ಬಹುಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತಲ್ಲ? ಮುಂದೇನುಗತಿ? ಏನುಮಾಡಲಿ? ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಲಿ? ಯಾರೊಡನೆಹೇಳಲಿ, ಯಾರನ್ನೇಕೇಳಲಿ? ಇಲ್ಲಿದಿಕ್ಕುಯಾರು? ಹಾ ದೈವವೇ ಎಷ್ಟುತೊಂದರೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದೆ, ಎಂತಹಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದೆ? ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ರಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅದೊದೊಡ್ಡ ಆದತ್ತೇ, ತಿಳಿಸದೆಹೋದರೂ ವಿಪತ್ತೇ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಡಿಯಿಟ್ಟರೆ ಬಾವಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟರೆ ಕೆರೆ, ಅಲ್ಲಿಯೇನಿಂತಿದ್ದರೆ ಕುಸಿಯಬೀಳು ವುದು ಎಂಬಂತೆ, ಕೆಲಸವು ಮುಗುಡ್ಡಿಗೆ ಬಂದಿತಲ್ಲ? ಹೇಗೆಮಾಡಬೇಕೆಂಬದೂ ತೋರದೆ

ಭವೇದಿತಿ ಮತಂ ಭೂಯೋ ಹನುಮಾ ನೈವಿಚಾರಯತ್ ||೧೯||
 ಯದಿ ಸೀತಾ ಮದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಹಂ ವಾನರೇಂದ್ರ ಪುರೀ ಮಿತಃ |
 ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತತಃ ಕೋ ಮೇ ಪುರುಷಾರ್ಥೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೨೦||
 ಮಮೇದಂ ಲಂಘನಂ ವೃಥಾಂ ಸಾಗರಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಪ್ರವೇಶ ಶ್ಚೈವ ಲಂಕಾ ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಚ ದರ್ಮನಂ ||೨೧||
 ಕಿಂ ಮೂಂ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ಸುಗ್ರೀವೋ ಹರಯೋ ವಾ ಸಮಾಗತಾಃ |

ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗಿಯೇ, ಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರುತಲಿದೆ ||೧೯|| ಅರ್ಜುನ - ಈ ಕಾರ್ಯ - ಕೆಲಸದ ಸಂದರ್ಭವು, ಏನಾಗತೇ (ಸತಿ) ಹೀಗೆ ನಡೆದಿರಲಾಗಿ, ಕಿಂ - ಯಾವದಾರಿಯು, ಪ್ರಾಪ್ತಕಾಲಂ - ಸಮಯೋಚಿತವಾದುದೂ, ಹೃಮಂಚ - ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗದಿರುವುದೂ, ಭವೇತ್-ಆಗಬಹುದು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ಮತಂ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಹನುಮಾ-ಅಂಜನೇಯನು, ಭೂಯಃ-ಬಹುವಿಧವಾಗಿ, ಪ್ರವಿಚಾರಯತ್-ಅಡಿಗಡುಗೂ ಚಿಂತಿಸಿದನು || ೧೯ || ಅಹಂ-ನಾನು, ಸೀತಾಂ-ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಅದೃಷ್ಟ್ಯಾ-ಕಾಣದೆಯೇ, ಇತಃ-ಇಲ್ಲಿಂದ, ವಾನರೇಂದ್ರಪುರಿಂ-ಕಿಷ್ಕಿನ್ಧಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ-ಹೋಗುವವನೇ ಆದರೆ, ತತಃ-ಹೀಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಮೇ-ನನಗೆ, ಕೇ-ಯಾವ, ಪುರುಷಾರ್ಥಃ-ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯು, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ನಡೆದಂತಾಗುವುದು ||೨೦|| ಮಮ - ನನ್ನ, ಇದಂ - ಈ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರದ, ಲಂಘನಂ - ದಾಟುವಿಕೆಯೂ, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರವೇಶಶ್ಚೈವ - ಬಳಹೊಕ್ಕುದೂ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ದರ್ಶನಂಚ - ನೋಡಿದುದೂ, ವೃಥಾಂ - ನಿಷ್ಫಲವೇ - ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು ||೨೧|| ಕಿಷ್ಕಿನ್ಧಾಂ - ಕಿಷ್ಕಿನ್ಧಾನಗರವನ್ನು. ಸಮಮುಪ್ರಾಪ್ತಂ - ಹೋಗಿ ಸೇರಿದ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಕುಮಾರವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಕಿಂವಕ್ಷ್ಯತಿ- ಏನಹೇಳುವನೋ, ಸಮಾ

ಬಹುಗತನವಾದ ಸಂದರ್ಭವು ಬಂದಡರಿತೆ ? ||೧೯|| ಇಲ್ಲಿನಸಂಗತಿಯು ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಈಸವಯಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಮುಂದೆಕೇಡಾಗದೆಯೂ ಇರುವಹಾದಿಯಾವುದು? ಎಂಬವಿಷಯವನ್ನುನಾತಾತ್ಮಜನು ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಸಾಕಾಗಿ, ಪುನಃಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧೯|| ಬಾದವೇಳೆ ನಾನುಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಿಷ್ಕಿನ್ಧಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದರೆ, ಆಗಿನಾನು ಯಾವಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು ? ||೨೦|| ನಾನು ಪುರುಷವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕಡುವನ್ನು ದಾಟಬಂದುದೂ, ಗತನವಾಗಿದ್ದ ಲಂಕೆಯು ಬಳಹೊಕ್ಕುದೂ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿರುವ ರಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡುದೂ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪುಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹುಡುಕಿದುದೂ ಬಟ್ಟಿಗೆ ವೃಥಾವೇ ಆಯಿತು ||೨೧|| ಇಲ್ಲಿಂದನಾನು ಬರಿಗೈಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಿಷ್ಕಿನ್ಧೆಗೆಹೋಗಿ ನಿಂತರೆ, ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಏನಪ್ಪ ! ಅಂಜನೇಯ ! ಏನುಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಂದೆ, ಎಂದನನ್ನನೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕೇಳಿದರೆ, ಅಯ್ಯೋ, ಛ, ಛ, ಆಗನನ್ನ ಬಾಳುಜೇಕೆ, ಆ ಕವಿಸರ್ವಭಾಮನಿಗೆ ಈ ನನಕೆಟ್ಟ ನೋರೆಯನ್ನು ತೋರುವುದುಹೇಗೆ ? ಇದುವಾಗಿರಲಿ, ಇದಕ್ಕಿಂತನೊದಲೇ ನಾನು ಹೋದಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಗ್ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ನನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಏನಮ್ಮ ! ನಾವೆಲ್ಲಕೈಲಾಗದೆ ಹೇಡಿಗಳು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನೀನುಮಹಾ

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಾ ವಾ ದಶರಥಾತ್ಮಜಾ ||೨೨|| ||
 ಗತ್ವಾ ತು ಯದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಂ ವಕ್ಷ್ಯಮಿ ಪರ ಮಪ್ರಿಯಂ |
 ನ ದೃಷ್ಟೇತಿ ಮಯಾ ಸೀತಾ ತತ ಸ್ತೃಷ್ಯತಿ ಜೀವಿತಂ||೨೩|| ||
 ಪರುಷಂ ದಾರುಣಂ ಕ್ರೂರಂ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮಿಂದ್ರಿಯ ತಾಪನಂ |
 ಸೀತಾನಿಮಿತ್ತಂ ದುರ್ವಾಕ್ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೨೪|| ||
 ತಂ ತು ಕೃಘ್ರಗತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಂಚತ್ಯ ಗತ ಮಾನಸಂ |

ಗತಾಃ - ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡ, ಹರಯೋವಾ-ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ, ಕಿಂವಕ್ಷ್ಯಂತಿ-ಏನೇನ ಹೇಳುವರೋ, ತಾ-
 ಬ, ದಶರಥಾತ್ಮಜಾ- ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ. ಕಿಂವಕ್ಷ್ಯತಃ - ಮತ್ತೇನ ಹೇಳುವರೋ||೨೨|| ||ಅಹಂ
 ನಾನು, ಗತ್ವಾ - ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ,
 ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ನದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ಪರಂ - ಅತ್ಯಂತ, ಅಪ್ರಿಯಂ -
 ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಮಾತನ್ನು, ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿಯದಿ - ಹೇಳುವವನೇ ಆದರೆ, ತತಃ - ಆ ಕೂಡಲೇ, (ಸಃ -
 ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು) ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ಸೃಷ್ಯತಿ - ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡುವನು, || ೨೩ || ||ಸೀತಾನಿ
 ಮಿತ್ತಂ-ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ. ಪರುಷಂ - ಕರ್ಣಕಠೋರವಾದ, ದಾರುಣಂ - ಭಯಂಕರ
 ವಾದ, ಕ್ರೂರಂ - ಬಹುಉಗ್ರವಾದ, ಇಂದ್ರಿಯತಾಪನಂ - ಮನವೇ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು
 ಸಂಕಟಪಡಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವ, ದುರ್ವಾಕ್ಯಂ - ಕೇಳಬಾರದ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ನನ್ನಿಂದ
 ಕೇಳಿ, ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ನಭವಿಷ್ಯತಿ - ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೨೪|| ||

ಪೌರುಷಶಾಲಿ, ಮಹರಾಯ, ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸಿಂಧುವನ್ನು ದಾಟಿಹೋದ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿ
 ಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆಯಾ ? ಅಲ್ಲಿನಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರಗಳೇನು? ಎಲ್ಲವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳ
 ವ್ವ, ಕೇಳೋಣ, ಎಂದರೆ, ಆಗ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇತಕ್ಕೇ? ನಾನು ಜೀವಿಸಿ ಇರಬಹುದೆ ? ಆಗ
 ನಾನು ಏನ ಉಸಿರಲಿ?ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದಕ್ಷಣವೇ ಹನುಮಬಂದ,ಎಂಬ
 ಸುದ್ದಿಯು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವುದು,ಹಗಲಿರುಳೂ ಸೀತೆಯಹಂಬಲಿನಲ್ಲಿಯೇ
 ಇರುತ್ತಾ,ಹನುಮನು ಹೋಗಿದಾನೆ, ಸೀತೆಯ ಕುಶಲವಾರ್ತೆಯನ್ನ ತರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು
 ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಕಾರ್ವರೂ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆಬಂದು ಮಾರತೀ !
 ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯ ? ಕುಶಲದಿಂದಿರುವಳೆ ? ಎಂದರೆ ಆಗನನ್ನ ಎದೆಯಿಂದ ಉಸಿರುಹಾ
 ರಿಹೋಗದೆ ಇರುವುದೆ ? ಯಾರುಯಾರು ಏನೇನಹೇಳುವರೋ ತಿಳಿಯದು||೨೨|| || ಆದದ್ದು
 ಗಲಿ ಎಂದು, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಳ್ವೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲಎಂದು ಇ
 ದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳದೆನೋ, ಆಯಿತು, ಆಗಲೇನುಗಿಯಿತು, ಆಕರ್ಣಕಠೋರ
 ವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಯೇಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವನು
 ||೨೩|| || ಬಹುಕಠಿನ ವೆನಿಸಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಉಗ್ರತರವಾಗಿಯೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ
 ನೀರನ್ನು ಉರಿಸುತ್ತಾ, ಕಿವಿಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾ, ಬಾಯಿಂದಫುಲುತ್ತಾರವನ್ನೂ, ನಿಟ್ಟುಸಿ
 ರನ್ನೂ ಹರಡಿಸುತ್ತಾ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಹುಂಕಾರವನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾ, ದೇಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋ
 ಷಿಸುತ್ತಾ, ಮನಸ್ಸಿಗತಾಳಲಾರದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಸಂ

ಭೃಣಾನುರಕ್ತೋ ಮೆಧಾವೀ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ || ೨೫ ||
 ವಿನಷ್ಟೌ ಭ್ರಾತರಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭರತೋಽಪಿ ಮರಿಷ್ಯತಿ |
 ಭರತಂ ಚ ಮೃತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶತ್ರುಘ್ನೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೨೬ ||
 ಪುತ್ರಾ ಮೃತಾ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಾಥ ನ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾತರಃ |
 ಕೌಸಲ್ಯಾ ಚ ಸುಮಿತ್ರಾ ಚ ಕೈಕೇಯಿ ಚ ನ ಸಂಶಯಃ || ೨೭ ||
 ಕೃತಜ್ಞಃ ಸ್ವತೃ ಸಂಘತ್ಯ ಸುಗ್ರೀವಃ ಪ್ಲವಗಾಧವಃ |

ಕೃಷ್ಣ - ಗತಂ - ಅಂತಹ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಪಂಚತ್ವ - ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ, ಗತ - ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಪಡೆದ, ಮಾನಸಂ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ ರಾಮನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ತು - ನೋಡಿದ ಮೇಲೆಯಾದರೂ, ಭೃಣಾನುರಕ್ತಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಮೆಧಾವೀ - ಬಹು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಸಾಮಿತ್ರಿಯು, ನಭವಿಷ್ಯತಿ - ಜೀವಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ || ೨೫ ||
 ವಿನಷ್ಟೌ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಡ, ಭ್ರಾತರಾ - ನೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಭರತೋಽಪಿ - ಭರತನೂ, ಮರಿಷ್ಯತಿ - ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಯುವನು, ಮೃತಂ - ಸತ್ತುಹೋದ, ಭರತಂ - ಭರತನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಶತ್ರುಘ್ನಃ - ಶತ್ರುಘ್ನನೂ, ನಭವಿಷ್ಯತಿ - ಬದುಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೬ ||
 ಮೃತಾ - ಸತ್ತುಹೋದ, ಪುತ್ರಾ - ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ, ಅಥ - ಅನೇಕ, ಮಾತರಃ - ತಾಯಿಯರಾದ, ಕೌಸಲ್ಯಾಚ - ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ, ಸುಮಿತ್ರಾಚ - ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ, ಕೈಕೇಯಿಚ - ಕೈಕೇಯಿಯೂ, ನಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ನಸಂಶಯಃ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ || ೨೭ ||
 ಕೃತಜ್ಞಃ - ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು

ತಾವ ಕರವಾಗಿರುವ ಈ ನೀತವಿಷಯವಾದ ಸುಸಲಾರದ ದುರ್ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಆರಾಮನು ಕೇಳಿ ಬದುಕುವುದುಂಟೆ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಬದುಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ || ೨೪ ||
 ಅಂತಹ ಅಣ್ಣನು ಆ ವಿಧವಾದ ಸಂಕಟವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಬದ್ಧನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ರಾಮನೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹಗಲಿರುಳೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸುಭ್ರಾತನಾದ ಸಾಮಿತ್ರಿಯು ಉಳಿದಿರುವನೆ ? ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ || ೨೫ ||
 ಭರತನ ವಿಷಯವಂತೂ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಗೆಬಂದಿದ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ತಾಯಿಯ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ವಶಿಷ್ಠಾದಿಗಳ ಮಾತನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡದೆ, ಮಲದಂಯಿಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭರಿತನಾಗಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆತನನ್ನೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆತನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹಿಂದಿರುಗದಿರಲು, ಆತನ ದಿವ್ಯಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ, ನಂದಿಗಾತ್ರವಾದಲ್ಲಿ ಜಟಾಚೇದ

ರಾಮಂ ತಥಾಗತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತಃ ಸ್ತೃಷ್ಟೈತಿ ಜೀವಿತಂ || ೨೮ || ||

ದುರ್ಮನಾ ವೃಥಿತಾ ದೀನಾ ನಿರಾನಂದಾ ತಪಸ್ವಿನೀ |

ಪೀಡಿತಾ ಭರ್ತೃ ಶೋಕೇನ ರುಮಾ ತೃಷ್ಣೈತಿ ಜೀವಿತಂ || ೨೯ || ||

ವಾಲಿಜೇನ ತು ದುಃಖೇನ ಪೀಡಿತಾ ಶೋಕ ಕರ್ಶಿತಾ |

ನೆನೆಯತಕ್ಕವನೂ, ಸತ್ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ-ಆಡಿದಂತೆ ನಡೆಯತಕ್ಕವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವನು - ಸುಗ್ರೀವನೂ, ತಥಾಗತಂ - ಆ ಬಗೆಯಾದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತತಃ - ಆ ಬಳಿಕ, ಜೀವಿತಂ - ಅಸುವನ್ನು, ತೃಷ್ಣೈತಿ - ತೋರಿಸುವನು, || ೨೮ || ಭರ್ತೃ ಶೋಕೇನ - ಗಂಡನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಾವಿನಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖದಿಂದ, ಪೀಡಿತಾ - ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ರುಮಾ - ಸುಗ್ರೀವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರುಮೆಯೂ, ದುರ್ಮನಾ - ಕೆಟ್ಟಹೋದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ದೀನಾ - ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳೂ, ನಿರಾನಂದಾ - ಸಂತೋಷಶೂನ್ಯಳೂ, ತಪಸ್ವಿನೀ - ಆರ್ದ್ರಳೂ ಆಗಿ, ಜೀವಿತಂ - ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು, ತೃಷ್ಣೈತಿ - ತೃಪ್ತಿಸುವಳು || ೨೯ || -|| ವಾಲಿಜೇನ - ಪತಿಯಾದ ವಾಲಿಯ ಮರಣದಿಂದ ಉಂಟಾದ, ಶೋಕೇನತು - ದುಃಖದಿಂದಲೇ, ಪೀಡಿತಾ - ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾ - ವೃಥೆಯಿಂದ ಬಡವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ, ತಾರಾಬಿ - ವಾಲಿಪತ್ನಿಯೂ, ರಾಜ್ಞಿ -

ಧರನಾಗಿ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರುತ್ತಾ ರಾಮಾಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಭರತನೂ ಸೋದರರಾದ ರಾಮಬಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತು ಹೋದರಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಬಸುಕಿ ಇರುವುದುಂಟೆ? ಅವನೂ ಸಾಯಲೇ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಭರತನೇ ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಭರತ ಭಕ್ತಿ ಭರಿತನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಮರಣವನ್ನೈದುವನು || ೨೮ || -|| ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮರಣವನ್ನೈದಿದುದನ್ನು ಕಂಡಬಳಿಕ ಕಾಸಲ್ಯ, ಸುಮಿತ್ರ, ಕೈಕೇಯಿ ಮೊದಲಾದ ಮಾತೃವರ್ಗವು ಉಸಿರನ್ನು ತಾಳಿರುವುದುಂಟೆ? ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕಯವೂ ಇಲ್ಲ || ೨೯ || -|| ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ನಮ್ಮೊಡೆಯನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದೇನು? ನಾನೇ ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಸಂಪಾತೀರದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದನು, ಶರಣಾಗತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ವಾಲಿಯನ್ನುಕೊಂಡು, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಹಗೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸರ್ವಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದ್ದನು. ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇಂಥವನು ಈ ವಿಧವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ಜೀವಿತವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸುವನು || ೨೯ || -|| ಹಾಗೆ ಪತಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮೃತನಾದರೆ ಮಹಾವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಶೋಕಪೀಡಿತಳೂ, ಅನಾಥಳೂ, ಹರ್ಷಶೂನ್ಯಳೂ, ಆರ್ದ್ರಳೂ, ಆದ ರುಮೆಯು ಪತಿಶೋಕಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡುವಳು || ೨೯ || || ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾಲಿಯು ಹೆಂಡತಿಯಾದ

ಪಂಚತ್ವಂ ಚ ಗತೇ ರಾಜ್ಞಿ ತಾರಾಪಿ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೩೦|| ||
 ಮಾತಾಪಿತೃಣಾಂ ರ್ವಿನಾಶೇನ ಸುಗ್ರೀವ ವ್ಯಸನೇನ ಚ |
 ಕುಮಾರೋ ಪೃಂಗದಃ ಕಸ್ಮಾ ದ್ಧಾರಯಿಷ್ಯತಿ ಜೀವಿತಂ ||೩೧|| ||
 ಭರ್ತೃಜೇನ ತು ದುಃಖೇನ ಹೃಭಿಭೂತಾ ವನಾಕಸಃ |
 ಶಿರಾಂ ಸ್ಯಭಿ ಹನಿಷ್ಯಂತಿ ತಲೈ ಮುಷ್ಕಿಭಿ ರೇವಚ ||೩೨|| ||
 ಸಾಂತ್ವೇನಾ ನುಪ್ರದಾನೇನ ಮಾನೇನ ಚ ಯಶಸ್ವಿನಾ |

ಅರಸಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಪಂಚತ್ವಂ - ಮರಣವನ್ನು, ಗತೇಚ(ಸತಿ) ಹೊಂದುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ನಭವಿಷ್ಯತಿ - ಜೀವನಹಿತಳಾಗಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೩೦|| || ಮೂತಾಪಿತೃಣಾಂ - ತಾಯಿತಂದೆಯರಾದ ತಾರಾವಾಲಿಯರ, ವಿನಾಶೇನ - ಸಾವಿನಿಂದಲೂ, ಸುಗ್ರೀವ - ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, ವ್ಯಸನೇನಚ-ಸಾವಿನಿಂದಂಟಾದ ವ್ಯಥೆಯಿಂದಲೂ, ಕುಮಾರಃ - ಬಾಲಕನಾದ, ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದನು, ಕಸ್ಮಾತ್ - ಮತ್ತಾವ ಆಶೆಯದೆ ಕೆಯಿಂದ, ಜೀವಿತಂ-ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ಧಾರಯಿಷ್ಯತಿ-ತಾಳುವನು? (ಇಲ್ಲ, ಅವನೂ ಸಾಯುವನು) ||೩೧|| || ಭರ್ತೃಜೇನ - ಪ್ರಭುಗಳಾದ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ಸಾವಿನಿಂದಂಟಾದ, ದುಃಖೇನ-ಶೋಕದಿಂದ, ಅಭಿಭೂತಾಃ - ಸಿಟ್ಟುಬಿದ್ದ, (ತೀವ್ರರಸಲ್ಪಟ್ಟ) ವನಾಕಸಸ್ತು - ಕಪಿಗಳಾದರೂ, ತಲೈಃ - ಅಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ-ಮುಷ್ಕಿಭಿರೇವಚ - ಹಿಡಿದಿಂದಲೂ, ಶಿರಾಂ - ತಲೆಗಳನ್ನು, ಅಭಿಹನಿಷ್ಯಂತಿ - ಬಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು, ಯಶಸ್ವಿನಾ - ಯಶೋವಂತನಾದ, ಕಪಿರಾಜೇನ - ವಾನರರೊಡಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ಸಾಂತ್ವನೇನ-ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅನುಪ್ರದಾನೇನ-ಉಚಿತವಾದ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಾನೇನ - ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಲಾಲಿತಾಃ-ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ, ಪುನಃ - ಕಪಿಗಳು, ಪ್ರಾಣಾಃ - ಉಸಿರುಗಳನ್ನು, ತ್ಯಜ್ಯಂತಿ - ತೊರೆದುಕೊಂಬರು ||೩೨|| || ಕಪಿಕುಂಜರಾಃ - ವಾನರ ವೀರರು, ಪುನಃ-ತಿರುಗಿ, ಸಮೇತ್ಯ -

ತಾರೆಯು ಗಂಡನತ್ತ ದುಃಖದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕೃಕಳಾಗಿದಾಳೆ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತೆಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ, ಅಪಾರವಾದ ವ್ಯಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಳೆ; ಸಂತೋಷದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲ, ಬಹು ಶೋಚನೀಯಳೆನಿಸಿ ಇರುವಳು, ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಯುವರಾಜನೆನಿಸಿದ ಅಂಗದನಿಗೂ ತನಿಗೂ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಅರಸನೆನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮೃತನಾದರೆ ಆಶೆಯು ಜೀವನವನ್ನು ತೊರೆಯುವಳು ||೩೦|| || ಮಹಾ ವಿರಾಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ವಾಲಿಯು ಮೊದಲೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿದಾನೆ, ಆದರಮೇಲೆ ಈಗ ತಾಯಿಯೂ ಸತ್ತುಹೋಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಇದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಳಕೆ ಇನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗದನು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿ ಇದ್ದಾನು? ಅವನೂ ಪರಲೋಕವನ್ನೈದುವನು || ೩೧|| || ನವ-ಗಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನು ದಿವಂಗತನಾದ ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜದುಃಖದಿಂದ ಕಾಡುಮನೆಯವರಾದ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಮುಖಕೆಟ್ಟು ಅಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ, ಹಿಡಿದಿಗಳಿಂದಲೂ, ದುಃಖವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ತಲೆಯನ್ನು ಕುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವರು ||೩೨|| || ಮಹಾರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಮೃದುವ-ಧೂರವಾದ ಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಯವರಿತು ಬಹುಮತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅನರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ

ಲಾಲಿತಾಃ ಕಪಿರಾಜೇನ ಪ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತುತ್ವೈಂತಿ ವಾನರಾಃ || ೪೬ ||

ನ ವನೇಷು ನ ಶೈಲೇಷು ನ ನಿರೋಧೇಷು ವಾ ಪುನಃ |

ಕ್ರೀಡಾ ಮನುಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸಮೇತ್ಯ ಕಪಿ ಕುಂಜರಾಃ || ೪೭ ||

ಸಪುತ್ರದಾರಾ ಸ್ಸಾಮಾತ್ಯಾ ಭರ್ತೃವ್ಯಸನ ಪೀಡಿತಾಃ |

ಶೈಲಾಗ್ರೇಭ್ಯಃ ಪತಿಷ್ಯಂತಿ ಸಮೇತ್ಯ ವಿಪಮೇಷು ಚ || ೪೮ ||

ವಿಷ ಮುದ್ಬಂಧನಂ ವಾ ೨ ಪಿ ಪ್ರವೇಶಂ ಜ್ವಲನಸ್ಯ ವಾ |

ಉಪವಾಸ ಮಥೋ ರಕ್ತಂ ಪ್ರಚರಿಸ್ಯಂತಿ ವಾನರಾಃ || ೪೯ ||

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಕ್ರೀಡಾಂ - ಆಟವನ್ನು ನಾನುಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ವನೇಷು - ೨
ಡವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ರೀಡಾಂ - ಆಟವನ್ನು, ನಾನುಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಶೈಲೇಷು - ಬೆ
ಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾನುಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ನಿರೋಧೇಷು - ಹಿಂಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದೂ (ಟಿ
ಕಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತೂ) ನಾನುಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೪೬ || - || (ಕಿಂತು-ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ) ಸ
ಮೇತ್ಯಚ - ಕಿಷ್ಕಿಂಧಯೇಳಿಗೆ ಸೇರಿ, ಭಗ್ತೃವ್ಯಸನ-ಭಗ್ತುಗಳಾದ ವಾ಼ಲಿ ಸುಗ್ರೀವಮೊದಲಾದವರ ಸಾ
ವಿಸಿಂದುಂಟಾದ ಕೋಪದಿಂದ, ಪೀಡಿತಾಃ - ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಶೈಲಾಗ್ರೇಭ್ಯಃ - ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕೊಂಡುಗಳ
ದೇಶಿಯಿಂದ, ವಿಪಮೇಷು - ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ, ಪತಿಷ್ಯಂತಿ-ಬಿದ್ದಿರುಳುಪರು || ೪೭ || ವಾನರಾಃ - ಕಪಿ
ಗಳು, ವಿಷಂ - ವಿಷವನವನ್ನಾಗಲಿ, ಉದ್ಬಂಧನಂವಾಪಿ-ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳೋಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಜ್ವಲನಸ್ಯ-
ಅಗ್ನಿಯೊಳಗೆ, ಪ್ರವೇಶಂವಾ - ಹೊಗುವಿಕೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಉಪವಾಸಂ - ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತೊರೆಯೋಣ
ವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥೋ - ಅಥವಾ, ರಕ್ತಂ - ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋಣವನ್ನಾಗಲಿ,
ಪ್ರಚರಿಸ್ಯಂತಿ - ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ || ೪೮ || ಮಯಿ - ನಾನು, ಗತೇ (ಸತಿ)- ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ
ಹೋದವನೇ ಆದರೆ, ಫೋರಂ-ಭಯಂಕರವಾದ, ಆರೋಧನಂ - ಗೋಳೂ, ಇಷ್ಟುಕುಕುಲನಾಶಕ್ತ-
ರಭಯಂಕನಾಶವೂ, ವನಾಕಸಂ - ಕಾಡುಮನೆಯವರಾದ ಕಪಿಗಳ, ನಾಶಕ್ಯೈವ - ಕುಲನಾಶವೂ

ಬಹುತರವಾದ ಪ್ರಜಾನುರಾಗವೃತ್ತವನೆಂದು ಹೆಸರೆಯಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಅಂತ
ಹ ದೊರೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ
ಬಟ್ಟಿಗೆ ಅಸುಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಾರೆ || ೪೬ ||-|| ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ,
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಟಿಕಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಪಿಗಳು ಪುನಃ ಬಗ್ಗಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸಂತೋ
ಷದಿಂದ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನಾಡುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇನ್ನಿಲ್ಲ || ೪೭ ||-|| ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳೊಡ
ನೆಯೂ, ಪ್ರಧಾನ ಕಪಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದುಂಟಾದ ಮಹಾ
ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಟ್ಟಿಗೆಸೇರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಳ್ಳ
ಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಉರುಳು ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡುವರು || ೪೮ ||-|| ಹೀಗೆ ಸತ್ತವರು ಸಾಯು
ತ, ಕಳೆದುಳಿದ ಕಪಿಗಳು ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದೋ ಇಲ್ಲವೇ ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡೋ ಅಥವಾ
ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿಯೋ, ಗಡ್ಡೆ ಗೊಣಸುಮೊದಲಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ತೊರಿದೋ, ಹಾಗಿ
ಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡೋ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು
ನೀಗಿಕೊಂಬರು || ೪೯ ||-|| ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಮರಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಇಷ್ಟು

ಘೋರ ಮಾರೋದನಂ ಮನ್ಯೇ ಗತೇ ಮಯಿ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಇಹ್ಯಾಸ್ತು ಕುಲನಾಶಕ್ಕೆ ನಾಶಕ್ಕೆ ವ ವನಾಕಸಾಂ || ೩೭ ||
 ಸೋಹಂ ನೈವ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ ನಗರೀ ಮಿತಃ |
 ನಚ ಶಹ್ಯಾ ಮೃಹಂ ದ್ರಪ್ಪಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ಮೈಥಿಲೀಂ ವಿನಾ || ೩೮ ||
 ಮಯ್ಯಗಚ್ಛತಿ ಚೇಹಸ್ಥೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾ ಮಹಾರಥಾ |
 ಆಶಯಾ ತೌ ಧರಿಸ್ಥೇತೇ ವಾನರಾಶ್ಚ ಮನಸ್ವಿನಃ || ೩೯ ||
 ಹಸ್ತದಾನೋ ಮುಖಾದಾನೋ ನಿಯುಷೋ ವೃಹ್ಮಮೂಲಿಕಃ |

ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು ಎಂದು, ಮನ್ಯೆ - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ || ೩೭ || ಸೋಹಂ - ಇಷ್ಟು ತೊಂದರೆ
 ಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಆನಾನು, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂನಗರೀಂ - ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿ
 ತು, ನೈವಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಮೈಥಿಲೀಂ ವಿನಾ - ಸೀತೆಯ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಸು
 ಗ್ರೀವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ದ್ರಪ್ಪಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ನಚಶಹ್ಯಾಮಿ - ಶಕ್ತನಾಗಬಾರದು || ೩೮ ||
 ಇಹಸ್ಥೆ - ಇಲ್ಲಿರುವ, ಮಯಿ - ನಾನು, ಅಗಚ್ಛತಿ (ಸತಿ) ಅಲ್ಲಿಗೆಹೋಗದೆಯೇ ಇದ್ದರೆ, ಮಹಾತ್ಮನಾ -
 ಮಹಾರಥಿಕರಸಿದ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾ - ಬಹುಧರ್ಮತತ್ಪರರಾದ, ತೌ - ಆರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಆಶಯಾ -
 ಹನುಮನು ಸೀತೆಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಂದು ಹೇಳುವನೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ, ಧರಿಸ್ಥೇತೇ-
 ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು, ವಾನರಾಶ್ಚ - ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಾಂಬವ ಮೊದಲಾದವ
 ರೂ, ಮನಸ್ವಿನಃ-(ಮಾರುತಿಯು ಸೀತೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರುವನೆಂಬ) ಮನೋನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೇ
 ಇರುವರು || ೩೯ ||

(ಅಹಂ - ನಾನು) ಜನಕಾಶ್ರಮಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟಿ - ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವಾಗ, ಹಸ್ತ
 ದಾನಃ-ಯಾರಾದರು ನನ್ನ ಅಂಗ್ಯೊಳಗೆನೀಡಿದುದನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಮುಖಾದಾನಃ-

ಘೋರವಾದ ಗೋಳು ಹರಡುವುದು ದಿಟ, ಇಹ್ಯಾಸ್ತುಮಹಾರಾಜನ ಮನಕನವೇ ಹಾ
 ಳಾಗುವುದು, ಕಮಿಗಳ ಕುಲವೇ ಕೊಳ್ಳೆಹೋಗುವುದು || ೩೭ || ಅದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಇ
 ನ್ನೊಂದುಯೋಚನೆಯು ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆದೇನೆಂದರೆ--ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ
 ದುಃಖದ ಕಡಲಿನ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಹರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಂತಪರಶೋಕಕ್ಕೆ ಮೂಲ
 ಕಾರಣನಾಗಿರುವ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾನಗರವನ್ನು ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಸೀತೆಯ
 ನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಕೆಟ್ಟಮುಖವನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತೋರಿಸಲಾರಿ|| ೩೮ ||
 ನಾನುಹೋಗದೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ, ವ.ಹಾಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಮಹಾರಥಿಕರೂ ಆಗಿರುವ
 ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ಇತರ ವಾನರರೂ ಸಹ ವಾಯುಸುತ್ರನು ವಾರಿಧಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋ
 ಗಿದಾನೆ, ಮೈದೇಹಿಯ ಕುಶಲವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತರುವನು ಎಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮ
 ನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಜೀವನಸತರಾಗಿರುವರು, ಇದೇಒಳ್ಳೆಯಕೆಲಸವೆಂದುತೋರುತ್ತದೆ|| ೩೯ ||-||
 ಹಾಗೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವ
 ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮರಗಳಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಉದುದಿ ಹಣ್ಣನ್ನಿ, ಇಲ್ಲಿವೆ ಯಾರಾದರು ತಾ
 ವಾಗಿಯೇ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು

ವಾನಪ್ರಸ್ಥೋ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಹೃದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ || ೪೦|| ||
 ಸಾಗರಾ ನೂಪಜೆ ದೇಶೇ ಬಹು ಮೂಲಫಲೋದಕ |
 ಚಿತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರವೇಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸಮಿದ್ಧ ಮರಣೀಶುತಂ || ೪೧|| ||
 ಉಪವಿಷ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಸಮ್ಪುಂಗ್ಲಿಂಗಿನಂ ಸಾಧಯಿಸ್ಯತಃ |
 ಶರೀರಂ ಭಕ್ಷಯಿಸ್ಯಂತಿ ವಾಯುಸಾ ಶ್ವಾಪದಾನಿ ಚ || ೪೨|| ||
 ಇದಂ ಮಹದ್ವಿಭಿ ರ್ಭೃಷ್ಯಂ ನಿರ್ಘಾಣ ಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ |

ಹಾಗೆಯೇ ಯಾರಾದರು ತಾವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ಹಾಕಿದುದನ್ನು ತಿಂದು ಕೊಂಡಿರತಕ್ಕವನಾ
 ಗಿಯೂ, ನಿಯತಃ - ನಿಯಮಪರನಾಗಿ, ವೃಕ್ಷಮೂಲಿಕಃ - ಮರದ ಬುಡದ ಮನೆಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ
 ವಾನಪ್ರಸ್ಥಃ - ವನಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನೇ. ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ - ಆಗುವೆನು, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, || ೪೦|| ||
 (ಅಥವಾ - ಹಾಗಲ್ಲಿದ್ದರೆ) ಸಾಗರ - ಕಡಲಿನ, ನೂಪಜೆ - ನೀರಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ, ಬಹು ಮೂಲ
 ಫಲೋದಕ-ಹೆಚ್ಚಾದ ಬೇರು, ಹಣ್ಣು, ನೀರುಳ್ಳವ, ದೇಶ - ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಚಿತಾಂ - ಚಿತೆಯನ್ನು, ಕೃ
 ತ್ವಾ - ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಸಮಿದ್ಧಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಅರಣೀಶುತಂ - ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ಪ್ರವೇ
 ಕ್ಷ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು || ೪೧|| || ವಾ - ಅಥವಾ, ಉಪವಿಷ್ಯಸ್ಯ - ಸಾವಿಗಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ನೆಲದ
 ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿಬಿಟ್ಟವ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ, ಲಿಂಗಿನಂ - ಆತ್ಮನನ್ನು, ಸಾಧಯಿಸ್ಯತಃ - ಶರೀರದಿಂದ ಬೇರ್ಪ
 ಡಿಸಲೆಳಸಿದ ಲಿಂಗಿನೀಂ - ಸನ್ನಾಹವನ್ನು, ಸಾಧಯಿಸ್ಯತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದ) ಮೇ-ನ್ನು ಶರೀರಂ-
 ದೇಹವನ್ನು, ವಾಯುಸಾ - ಕಾಳಿಗಳೂ, ಶ್ವಾಪದಾನಿಚ ? ಕುಲಿ ವೆಂವರಾರ ಭುತ ಕ ಜುತುಗಳೂ,
 ಸಮ್ಯಕ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ (ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ) ಭಕ್ಷಯಿಸ್ಯಂತಿ - ತಿಂದುಕೊಳ್ಳುವುವು || ೪೨|| || ‡ ಜಾನ
 ಕೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ನವಶ್ಯಮಿಚೇತ್ - ಕಾಣದೆಯೇ ಹೋದರೆ, ಆಹಾ - ಜಲವನ್ನು ? ಪ್ರವೇಕ್ಷ್ಯಾ
 ಮಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು, ಇದಂ - ಈವಿಧವಾದ, ನಿರ್ಘಾಣ - ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಸಾವು, ಮಹವಿಘ್ನಃ -

ಅಡಗಿಬಿ ಮರಗಳ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಾನಪ್ರಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡಿರು,
 ವೆನು || ೪೦ ||-|| ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದು ಕಡಲಿನವಕ್ಕದ್ದಲ್ಲಿನ ಗಡ್ಡೆ, ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು
 ನೀರುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಜಲಪ್ರಾಯನಾದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ
 ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತೇ
 ನೆ || ೪೧||-|| ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯನ್ನು
 ತೊರೆದು ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದೇಹಾಭಿವಾಸವನ್ನು ತೊರೆದು, ಈ ಮೇಹದಿಂದ
 ಆತ್ಮನನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕಾಗೆಗಳೋ, ನಾಯಿಗಳೋ, ನರಿಗ
 ಳೋ, ಈ ಶರೀರವನ್ನು ತಿಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ಹಾಗಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ || ೪೨||-|| ಮಹಾವಿ

‡ "ಆಪದಂಪ್ರತಿಪನ್ನಸ್ಯ ಮಹಾಪಾಪಕೃತ ಸ್ತುತಾ | ಚಿರಂ ಕರ್ಮವಿಹೀನಸ್ಯ ಆತ್ಮಪಾತೋ ನ
 ದೋಷಭಾಕ" || ಪ್ರಬಲವಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿ, ದೀರ್ಘರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಆಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ,
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ವಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮ
 ಭ್ರಷ್ಟನಾದವನೂ ಭೃಗುಪತನಾ (ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಉರುಳುವುದು), ದಿಗಳಿಂದ ಆತ್ಮ ತ್ಯಾಗವನ್ನು
 ಮಾಡಿಕೊಂಡರದೋಷ ನಿಲ್ಲವೆಂಧು-ರಾ||ವು|| ಆ||

ಸಮ್ಯಗಾಪಃ ಪ್ರವೇಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನ ಚೇತ್ಪ್ರಕೃಮಿ ಜಾನಕೀಂ || ೪೪|| ||
 ಸುಜಾತಮೂಲಾ ಸುಭಗಾ ಕೀರ್ತಿಮಾಲಾ ಯತಸ್ವಿನೀ |
 ಪ್ರಭಗ್ನಾ ಚರರಾತ್ರೀ ಯಂ ಮಮ ಸೀತಾ ಮಪಕೃತಃ || ೪೫|| ||
 ತಾಪಸೋವಾ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿಯತೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲಿಕಃ |
 ನೇತಃ ಪ್ರತಿಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತಾ ಮದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಿತೇಕ್ಷಣಾಂ || ೪೬|| ||

ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಂದ, ದೃಷ್ಟಂ - ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯು (ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ) ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು
 ಮ - ನನಗೆ, ಮತಿಃ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿದೆ || ೪೪|| || ಸುಜಾತಮೂಲಾ - ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಲಗುಕೆಯ
 ವಿಜಯದಿಂದ ಬಳ್ಳಿಯ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳ, (ಬಳ್ಳಿಯು ಆರಂಭವುಳ್ಳ) ಸುಭಗಾ - ತರುವಾಯ ಚಂದ್ರೋದಯ
 ದಿಂದ ಬಹಳ ಮಂಗಳ ಕರವೆನಿಸಿದ, ಕೀರ್ತಿಮಾಲಾ - ಹನುಮನು ಹೊಳಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕುರಾತ್ರಿಯೆಂಬ ಹೆ
 ಸರುವಾಸಿಯ ಹೊವಿನ ಹಾರವುಳ್ಳ, ಯತಸ್ವಿನೀ - ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಾಗ ಯಾವುದೊಂದು
 ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಗುಣವುಳ್ಳ, ಇಯಂ - ಈ, ಚರರಾತ್ರೀ - ನನ್ನ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದ
 ಇರುಳೆಂಬ ಮುತ್ತೈದೆಯು, ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಪಕೃತಃ - ಕಾಣದಿರುವ, ಮೆ-ನನಗೆ, ಪ್ರಭ
 ಗ್ನಾ - ಪತೀನಳಾದ ಸತಿಯಂತೆ, (ನೋಡುತ - ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ) || ೪೫|| || ನಾ - ತಾವಸವೃತ್ತಿ,
 ಮರಣವೃತ್ತಿಗಳೊಳಗೆ, ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾಂ - ಕಪುನೆಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅದೃ
 ಷ್ಟ್ವಾ - ಕಾಣದೆ ಹೋದಾಗ, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ನಪ್ರತಿಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹಿಂತಿರುಗಿಹೋಗುವುದೇ
 ಇಲ್ಲ, ನಿಯತಃ-ವಾಕ್ ಮಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ (ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವೃಕ್ಷಮೂಲಿಕಃ-ಮರದ ಋ
 ತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ತಾಪಸಃ - ಮುನಿವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೇ, ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ -
 ಆಗುವೆನು || ೪೬|| ||

ಪತ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ, ದೀರ್ಘರೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ಮಹಾಪಾಪವನ್ನು ಆ
 ಚರಿಸಿದಾಗಲೂ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸತ್ಕೃತ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಈ ವಿಧವಾದ
 ಮರಣವು ಆತ್ಮಾತ್ಮೈವ ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಬೇದು ಮಾರ್ಪಿಗಳು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ
 ಇದ್ದಾರೆ. ಇದೆ ಬಳ್ಳಿಯು ಬೀಜವಾದುದು ಫಲವಿತ್ತೇನೆ. ಅಥವಾ ಜಾನಕಿಯನ್ನು
 ಕಾಣದೆ ಹೋಗಿರುವೆ, ಮುಖವಿರದೊಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಧುಮಿಕಿ ಬಡುವೆನು||
 ಶ್ರೀ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮೊಟ್ಟಮೊದ
 ಲಾದ ಕಾವಿಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ (ಹಸ್ತಿ) ಬೆಳದಿಗಳ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಬಹು
 ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೆನಿಸಿ, ನನಗೆ ನೋವುಮಾಡು ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಬ
 ಳ್ಳೆನುಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದು, ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಇರುಳೆಂದು ಸುಪ್ತವಿದ್ದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ,
 ಇದುವರಗೂ ಗರತಿಯಂತಿರುವ ಈ ರಾತ್ರಿಯೂ ಇಷ್ಟಾದೂರ ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದರೂ
 ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಸುಖಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದಾಗದೆ
 ಹೋಯಿತು || ೪೫|| || ರಾಮ. ಹಿಂದೆ ನಂತರ ತಾವಸವೃತ್ತಿ, ಮರಣವೃತ್ತಿಗಳೊಳಗೆ, ಗಿಡ
 ಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಡುತ್ತಾ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೇ ಆಗುತ್ತೇನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು
 ಕನ್ಯಾದಿರಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದೇ

ಯಾದೀತಃ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛಾಮಿ ಸೀತಾ ಮನಧಿಗಮ್ಯ ತಾಂ ।

ಅಂಗದ ಸ್ನಹ ತೈಸ್ಸರ್ವೈ ರ್ವಾನರೈ ರ್ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೪೬ ॥

ವಿನಾಶೇ ಬಹವೋ ದೋಷಾ ಜೀವ ನೈದ್ರಾಣಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ।

ತಸ್ಮಾ ತ್ಪ್ರಾಣಾ ನ್ಧರಿಷ್ಯಾಮಿ ಧ್ರುವೋ ಜೀವಿತಸಂಗಮಃ ॥ ೪೭ ॥

ಏವಂ ಬಹುವಿಧಂ ದುಃಖಂ ಮನಸಾ ಧಾರಯಾ ನ್ಮಹಃ ।

ನಾಥ್ಯಗಚ್ಛ ತ್ತದಾ ಪಾರಂ ಶೋಕಸ್ಯ ಕಪಿಕುಂಜರಃ ॥ ೪೮ ॥

ತಾಂ - ಆ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅನಧಿಗಮ್ಯ - ಕಾಣದಯ್ಯೇ, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ಪ್ರತಿಗಚ್ಛಾಮಿಯದಿ - ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದವನೇ ಆದರೆ, ಅಂಗದಃ - ವಾಲಿಕುಮಾರನು, ತೈಃ - ಆ, ಸರ್ವೈಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರೈಸ್ಸಹ - ಕಪಿಗಳೊಡನೆ, ನಭವಿಷ್ಯತಿ - ಜೀವದೊಂದಿಗೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ॥ ೪೬ ॥ (ಹೀಗಂದುಕೊಂಡಬಳಿಕ) ಏನಾರೆ - ನಾನುಸತ್ತು ಹೋದಲ್ಲಿ, ಬಹವಃ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ದೋಷಾಃ - ದೋಷಗಳಿವೆ, ಜೀವಃ - ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು, ಭದ್ರಾಣಿ - ಶುಭಗಳನ್ನು, ಪಶ್ಯಂತಿ - ಕಾಣುತ್ತಾನೆ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆದಕಾರಣದ ದೇವಿಯಿಂದ, ಪ್ರಾಣಾಃ - ಉಸಿರುಗಳನ್ನು, ಧರಿಷ್ಯಾಮಿ - ಧರಿಸುವೆನು, ಜೀವಿತಸಂಗಮಃ - ಪ್ರಾಣಸಂಬಂಧವು, ಧ್ರುವಃ-ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದು ॥ ೪೭ ॥ ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಹನುಮನು, ಏವಂ - ಈ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದ, ಬಹುವಿಧಂ - ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾದ, ದುಃಖಂ - ವ್ಯಸನವನ್ನು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಧಾರಯಾ - ತಾಳುತ್ತಿರುವ ನಾಗಿ, ತದಾ - ಆಗ, ಶೋಕಸ್ಯ - ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖದ, ಪಾರಂ - ತುದಿಯನ್ನು, ನಾಥ್ಯಗಚ್ಛತ್ ವ ನಾಗೆ, ಹೋದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಿ ४೮ ॥ (ದ್ರವ್ಯವೇಕೆ? ಪಾರುಷವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು) ಮಹಾಬಲಂ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯನಿಗಿದ, ದಗ್ರೀವಂ - ಹತ್ತು ಕೊರಳುಳ್ಳ, ರಾವಣಂವಾ - ರಾವಣನನ್ನಾದರೂ, ವಧಿ

ಇಲ್ಲ ॥ ೪೮ ॥-॥ ಸೀತೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದರೆ ಮೊದಲು ಕಡಲಿನಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬರವನ್ನೇ ಎದುರಿಸೋಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಗದ ಮೊದಲಾದವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವೆನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ದುರ್ವಾರ್ತೆಯು ಮೊದಲು ಅವರ ಕಿವಿಗೇ ಬೀಳುವುದು. ಆಗ ಅಂಗದನು ಎಲ್ಲವಾನರರೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಬಲುತರನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ॥ ೪೬ ॥ ನಾನೇ ಸಾಯಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ ರಾಮಾದಿಗಳೇ ಸಾಯಲಿ, ಬಹುವಿಧವಾದ ದೋಷಗಳು ತಲೆದೋರುವುವು, ಪ್ರಾಣವೇ ರಾಮಾದಿಗಳೇ ಸಾಯಲಿ, ಬಹುವಿಧವಾದ ದೋಷಗಳು ತಲೆದೋರುವುವು, ಪ್ರಾಣವನು, ಜೀವಿತವೊಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ದೃಢವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಂಬಂಧವೊಂದು ॥ ೪೭ ॥ ಎಂದೀಪರಿ ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಾಳಿ, ಕಪಿವರನಾದಮಾರುತಿಯು ಶೋಕದ ಪಾರವನ್ನೇ ಕಾಣದೆ ಕರಗಿ, ಮರುಗಿ, ಕೊರಗಿ, ಇರುತ್ತಿದ್ದನು ॥ ೪೮ ॥ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಹಾಗೆ ಇದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಅಂಜನೇಯನು ಮಾತ್ಸ್ಯಂಧು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅದೊಂದರೆ-ಯಾವುದು ಹೇ

ರಾವಣಂ ನಾ ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ ದಶಗ್ರೀವಂ ಮಹಾಬಲಂ |
 ಕಾಮ ಮಸ್ತು ಹೃತಾ ಸೀತಾ ಪ್ರತ್ಯಾಚೇರ್ಣಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೪೯ ||
 ಅಥವೈನಂ ಸಮುತ್ಕ್ಲಿಪ್ಯ ಉಪರೈವರಿ ಸಾಗರಂ |
 ರಾಮಾಯೋ ಪಹರಿಷ್ಯಾಮಿ ಪಶುಂ ಪಶುಪತೇ ರಿವ || ೫೦ ||
 ಇತಿ ಚಿಂತಾಂ ಸಮಾಪನ್ನ ಸ್ತೀತಾ ಮನಧಿಗಮ್ಯ ತಾಂ |
 ಧ್ಯಾನ ಶೋಕ ಪರಿತಾಪಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ || ೫೧ ||
 ಯಾವ ತ್ಸೀತಾಂ ಹಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ ರಾಮಪತ್ನೀಂ ಯಶಸ್ವಿನೀಂ |
 ತಾವ ದೇತಾಂ ಪುರೀಂ ಲಂಕಾಂ ವಿಚೀರೋಮಿ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೫೨ ||

ಪ್ಯಾಮಿ - ಕೊಂದೇ ಬಿಡುವೆನು, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಹೃತಾಕಾಮಂ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ, ಅಸ್ತು - ಆಗಿರಲಿ, ಪ್ರತ್ಯಾಚೇರ್ಣಂ - ಹಗೆತನವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಡಂತಾದರೂ, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು || ೪೯ ||
 ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಏನಂ - ಈ ರಾವಣನನ್ನು, ಸಾಗರಂ ಉಪರೈವರಿ - ಕಡಲಿನ ಮೇಲುಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಸಮುತ್ಕ್ಲಿಪ್ಯ - ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ತೀತಾ - ಅಗ್ನಿಗೆ, ಪಶುವಿವ - ಯಜ್ಞ ಪಶುವನ್ನು ಹೋಗೂ ಹಾಗೆ, ರಾಮಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಉದಹರಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು || ೫೦ ||
 ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಚಿಂತಾಂ - ವಿಚಾರವನ್ನು, ಸಮಾಪನ್ನಃ - ಮಾಡಿದವನಾಗಿ, ವಾನರಃ - ಮಾನುಷಿಯು, ತಾಂ - ಆ, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅನಧಿಗಮ್ಯ - ಅರಿಯದೆ, ಧ್ಯಾನ - ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೂ, ಶೋಕ - ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಪರಿತ - ತುಂಬಿದ, ಆತ್ಮಾ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೫೧ ||
 ಯಶಸ್ವಿನೀಂ - ಬಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರುವಾಸಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಪತ್ನೀಂ - ಶ್ರೀರಾಮವಲ್ಲಭೆಯಾದ, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಯಾವದಿ - ಯಾವಾಗ್ಗೆ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುವೆನೋ, ತಾವತಃ - ಅದುವರೆಗೂ, ಏತಾಂ - ಈ, ಲಂಕಾಂ ಪುರೀಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ ವಿಚೀರೋಮಿ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವೆನು || ೫೨ || ಸಂಪಾತಿವಚನಾಚ್ಚಾಪ - ಸೀತೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವಳೆಂದು

ಗಾದರೂ ಇರಲಿ ಮಹಾ ಬಲನೆನಿಸಿರುವ ದಶಗ್ರೀವನಾದ ಈ ರಾವಣನನ್ನೇ ಮೊದಲು ಕೊಂದುಬಿಡುವೆನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದಿರುವನಲ್ಲ? ಅದಕ್ಕೆ ಏನಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು ಎಂದರೆ, ಹಗೆತನದ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಕಿಚ್ಚಿ ನ್ನಾದರೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು || ೪೯ ||
 ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಜ್ಞ ದೊಳಗೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಪಶುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೆ, ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಕಡಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆರಾಮನಿಗೇ ಬಲಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು || ೫೦ || ಹೀಗೆಂದೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಸೀತೆಯನ್ನಾಕಾಣದೆ ಮನದೊಳಗೆ ಜಾನಕಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಬಹು ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೫೧ ||
 ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಯಿತಷ್ಟೆ ? ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯನಿವ, ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಸಂಪನ್ನೆಯೆಂದು ಶೋಕವಿಪ್ರಾತಳಾಗಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವವರೆಗೂ

§ ಇಮಂ ಪಶುಂ ಪಶುಪತೇ ಅದೃ ಬಧ್ಯ ಮೃಗೈಃ ಎಂದು ಕೃತಿ.

ಸಂಪಾತಿ ವಚನಾಚ್ಛಾಪಿ ರಾಮಂ ಯದ್ಯಾ ನಮಾಮ್ಯಹಂ |
 ಆಪಶ್ಯ ನಾಘವೋ ಭಾರ್ಯಾಂ ನಿರ್ದಹೇ ತ್ವರೈ ವಾನರಾಃ || ೫೩ ||
 ಇಹೈವ ನಿಯತಾಹಾರೋ ವತ್ಸ್ಯಾಮಿ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ನ ಮತ್ಕೃತೆ ವಿನಶ್ಯೇಯಾ ಸ್ವರೈ ತೆ ಸರ ವಾನರಾಃ || ೫೪ ||
 ಆಶೋಕವನಿಕಾ ಚೇಯಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಯಾ ಮಹಾದ್ರುಮಾ |
 ಇಮಾ ಮಧಿಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಹೀಯಂ ವಿಚಿತಾ ಮಯಾ || ೫೫ ||

ಹೇಳಿದ ಸಂಪಾತಿಯನೂತಿನ ದೆಶೆಯಿಂದಲಾದರೂ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಅಹಂ-ನಾನು, ಆನಯಾ ಮಿಯದಿ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದವನೇ ಆದರೆ, ನಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಭಾರ್ಯಾಂ - ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು, ಆಪಶ್ಯ - ಇಲ್ಲಿಕಾಣದವನಾಗಿ, ಸರ್ವವಾನರಾಃ - ಕಪಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ನಿರ್ದಹೇತ್-ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಾನು || ೫೩ || (ತತಃ - ಆದಕಾರಣ) ಇಹೈವ - ಇಲ್ಲಿಯೇ, ನಿಯತಃಹಾರಃ - ಮಿತಾಹಾರಿಯಾಗಿಯೂ, (ಕಂದಮೂಲ ಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡವನಾಗಿ) ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಃ - ಅಡಗಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ವತ್ಸ್ಯಾಮಿ - ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು (ವಿನಮಃ - ಬೀಗಾದರೂ) ಮತ್ಕೃತೆ - ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ತೆ - ಆ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಸರವಾನರಾಃ - ರಾಮಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳೂ, ನವಿನಶ್ಯೇ ಯುಃ - ನಾಶವಾಗದೆ ಇರಲಿ || ೫೪ ||

(ಆಹೋ-ಆಹಾ!) ಮಹಾದ್ರುಮಾ - ದೊಡ್ಡಮರಗಳುಳ್ಳ, ಯಾ - ಯಾವ, ಇಯಂ - ಈ, ಆ ಶೋಕವನಿಕಾಚ - ಅಶೋಕವೆಂಬ ತೋಟವೂ, ದೃಶ್ಯತೆ - ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಇಯಂ - ಈ ತೋಟವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ನವಿಚಿತಾಹಿ - ಹುಡುಕಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?, ಇಮಾಂ-ಈ ತೋಟವನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಧಿಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ತೆರಳುವೆನು, (ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು) || ೫೫ || ವನೋ-ಅದ್ಭವಸುಗಳನ್ನೂ,

ಪುನಃ ಪುನಃ ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತಲೇ ಇರುವೆನು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಕಾಣುವೆನೋ ನೋಡೋಣ || ೫೩ || ಹಿಂದೆ ಸಂಪಾತಿಯು ಹೇಳಿದಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಆದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೇನೋ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಂದು ವೇಳೆ ಅವನಮಾತನ್ನೇ ನಂಬಿ ರಾಘವನನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಲಿ? ಹಾಗೆ ಕರೆತಂದ ಬಳಿಕ ಆ ರಘುವಂದನನ ಸ್ವಪ್ನಗೂ ಸೀತೆಯು ಕಾಣಬರದೆ ಹೋದರೆ, ಆಗದಾಶರಥಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿ, ದೃಷ್ಟಿಗೂ ಸೀತೆಯು ಕಾಣಬರದೆ ಹೋದರೆ, ಆಗದಾಶರಥಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿ, ಸಮಸ್ತ ಕಪಿಗಳನ್ನೂ ಬಂದೇ ಬಾರಿ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸುಟ್ಟೇ ಬಿಡುವನು || ೫೪ || ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಂಬಲಿಗೆ ಪರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ, ಏನಾದರಾಗಲಿ, ನಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಗಡ್ಡೆಗೊಣಸುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕೊಂಡು, ಮಿತಾಹಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಲೊಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಗಡ್ಡೆಗೊಣಸುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕೊಂಡು, ಮಿತಾಹಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹತತ್ಪರನಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಡ || ೫೫ || ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ತುಸಮಬ್ಬು ಹರಿದು, ಸ್ವಪ್ನದೊರದಲ್ಲಿ ಬಂದಾನೊಂದು ವನವು ಕಾಣಬರಲು, ಇಗೋ,ಇದೇನೋ ಇಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬಂದು ಆಶೋಕವನವು ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಿನೋಡುವೆನು || ೫೫ || ಅದ್ಭವಸುಗಳಿಗೂ, ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರಿಗೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟಿನೀ

ವಸೂ ನುರ್ದಾಂ ಸ್ತಥಾದಿತ್ಯಾ ನಶ್ವಿನಾ ಮರುತೋಽಪಿ ಚ |

ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ರಕ್ಷಸಾಂ ಶೋಕವರ್ಧನಃ || ೫೬ ||

ಜಿತ್ವಾ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಂ ಸರ್ವಾ ನಿಕ್ಷ್ವಾಪು ಕುಲನಂದಿನೀಂ |

ಸಂಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ರಾಮಾಯ ಯಥಾ ಸಿದ್ಧಿಂ ತಪಸ್ವಿನೇ || ೫೭ ||

ಸ ಮುಹೂರ್ತ ಮಿವ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಚಿಂತಾ ವಗ್ರಭಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ಉದತಿಷ್ಠ ನೃಹತೇಜಾ ಹನೂರಾ ನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ || ೫೮ ||

ನಮೋಸ್ತು ರಾಮಾಯ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ ದೇವೈಶ್ಚ ತಸ್ಯೈ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ |

ನಮೋಸ್ತುರುದ್ರೇಂದ್ರ ಯಮಾನಿಲೇಭ್ಯೋ ನಮೋಸ್ತುಚಂದ್ರಾರ್ಕಮರುದ್ಗಣೇಭ್ಯಃ ||

ರುದ್ರಃ - ವಿಕಾಡಕರುದ್ರರನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅದಿತ್ಯಾ - ದ್ವಂದ್ವದಾದಿತ್ಯರನ್ನೂ, ಅಶ್ವಿನಾ - ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮರುತೋಽಪಿ - ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೂ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಶೋಕವರ್ಧನಃ - ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವನಾಗಿ, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವೆನು, || ೫೬ || ಸರ್ವಾ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಜಿತ್ವಾ - ಗೆದ್ದು, ತಪಸ್ವಿನಿ - ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದಮುನಿಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಥಾ - ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ದೈವವು ಹೇಗೆಕೂಡುವುದೋ ಹಾಗೆ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲನಂದಿನೀಂತು - ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ದರೋ, ರಾಮಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಸಂಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ - ಕೊಡುವೆನು || ೫೭ || ಮಹಾತೇಜಃ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸಃ - ಆ, ಹನೂರಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮುಹೂರ್ತಮಿವ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಮಾತ್ರವೇ, ಚಿಂತಾ - ವ್ಯಸನದಿಂದ, ಅವಗ್ರಭಿತ - ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ (ವಿನೋದೂ ತೋರದ) ಇಂದ್ರಿಯಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಧ್ಯಾತ್ವಾ - ಯೋಚಿಸತಲಿದ್ದು, ಉದತಿಷ್ಠತಃ - ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದನು || ೫೮ || * ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ರಾಮಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ತಸ್ಯೈ - ಆ ಶೋಕಮಾತೆಯಾದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ - ಜನಕರಾಜ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿರುವ, ದೇವೈಃ - ಸೀತಾದೇವಿಗೂ, ನಮೋಸ್ತು -

ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಎಂದಿವು, ಇಲ್ಲಿನ ರಕ್ಷಸರಿಗಲ್ಲ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿ ಹೊರಡುವೆನು || ೫೬ || ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ದೈವವು ಸಕಲ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ತೊಲಗಿಸಿ, ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೆ, ನಾನೂ ಸಕಲ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸಿ, ಬಹು ಕಷ್ಟದೊಳಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು || ೫೭ || ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಧ್ಯಾನ ಪರನಾಗಿವೆ, ಬಹುತರವಾದ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದ ನೊಂದಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದನು || ೫೮ || ಆಮೇಲೆ-ಸಕಲ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ, ಜನಕ ಮಹಾರಾಜಪುತ್ರಿಯೆನಿಸಿ ಸರ್ವಲೋಕ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಆಸೀತಾ

* ಇಲ್ಲಿ ಬಂದವಿಶೇಷವಾದ ರಹಸ್ಯವುಂಟು ಅದೇನೆಂದರೆ—“ನಮೋಸ್ತುರಾಮಾಯ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ” ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕವು ಸಾಧಾರಣಶ್ಲೋಕವಲ್ಲ (ಸಾರತರವೆನಿಸಿದ ಮಹಾಮಂತ್ರವಾಗಿದೆ). ಅಂಜನೇಯನು

ಸ ತೇಭ್ಯ ಸ್ತು ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಾಯ ಚ ಮಾರುತಿಃ |

ದಿಶ ಸ್ವರ್ಯಾ ಸ್ವಮಾಲೋಕ್ಯ ಹೃಶೋಕ ವನಿಕಾಂಪ್ರತಿ ||೬೦||-

ಪ್ರಣಾಮವಾಗಲಿ, ರುದ್ರೇಂದ್ರಯಮಾನಿಲೇಭ್ಯಃ-ಶಿವ, ಇಂದ್ರ, ಯಮ, ವಾಯು ಇವರಿಗೂ, ನಮಃ ಅಸ್ತು - ವಂದನೆಯಾಗಲಿ, ಚಂದ್ರಾರ್ಕಮರುದ್ಗಣೇಭ್ಯಃ - ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ದೇವತಾಸಮೂಹ

ದೇವಿಗೂ, ಈಶಾನ, ಇಂದ್ರ,ಯಮ, ಅನಿಲ ಮುಂತಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೂ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ಮರುದ್ಗಣಗಳಿಗೂ ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವ

ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯು ಕೊನೆಗೊಣುವವರೆಗೂ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಂದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಲೆದು, ಬಳಲಿ, ಬಾಯಾರಿ ಹಂಪಲಿಸಿ, ಬಸವಳಿದು, ಬಹಳವಾಗಿ ವೃಥೆಪಟ್ಟು, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಕರಣುಹೊಗುವುದು ಹೊರತೂ ಬೇರೊಂದು ಹಾದಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಈಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಣೆಮಾಡಿ, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಸಂಸಾರಿಗಳಾದವರೂ ಅಪಾರಪಾದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಸರಳಿ, ಪೇಟಾಡುತಲಿರುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶರೂಪವಾಗಿ ಪಡೆದು, ಮಾರುತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಜಪಿಸುವವರೇ ಆದರೆ ಅವರು ಎಂತಹ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಹದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವಾಗಿ ಆ ಉಪಾಸಕರ ಮನೋರಥ ತ್ರಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕೈಗೊಡುವುದು. ಮಂತ್ರಪುರಸ್ಕರಣಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ:-

ಒಂ ಅಸ್ಮಶ್ರೀಮಾರುತೇ ರೈಹಾಮಂತ್ರಸ್ಯ, ಶ್ರೀ ಭಗವಾ ಹನುಮಾ ಋಷಿಃ, ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರೋ ದೇವತಾ, ಶ್ರೀ ಸೀತೇತಿ ಜೀಜಂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾತಿ ಶಕ್ತಿಃ, ಸಕಲದೇವತಾ ಇತಿಹೀಲಕಂ ಶ್ರೀ ಹನುಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಜಪವಿಯೋಗಃ. ನಮೋಸ್ತುರಾಮಾಯ |ಅ||ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ|ತದೇವೈವೈಚ ತಸ್ಯೈವ| ಜನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ |ಅ| ನಮೋಸ್ತುರಾದ್ರೇಂದ್ರಯಮಾನಿಲೇಭ್ಯಃ|ಕ|ನಮೋಸ್ತು ಜನ್ಮಾರ್ಕಮರುದ್ಗಣೇಭ್ಯಃ |ಕರ| ಕರನಮಃ| ನಮೋಸ್ತುರಾಮಾಯ ಹೃದಯಾಯ| ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ|| ದೇವೈವೈಚ ತಸ್ಯೈವ| ಕವಚಾಯಹುಂ| ಜನಕಾತ್ಮಜಾಯೈ| ಶಿಖಾಯೈ|| ನಮೋಸ್ತುರಾದ್ರೇಂದ್ರಯಮಾನಿಲೇಭ್ಯಃ| ನೇತ್ರತ್ರಯಾಯ| ನಮೋಸ್ತು ಚಂದ್ರಾರ್ಕಮರುದ್ಗಣೇಭ್ಯಃ |ಅಸ್ತ್ರಾಯ|ಘೂರ್ಣವಸ್ತ್ರವರೋಮಿತಿ|ದಿ| ಧ್ಯಾನಂ—ಅಂಜನೇಯ ಮತಿಪಾಟಲಾನನಂ ಕಾಂಚನಾದ್ರಿಕಮನೀಯವಿಗ್ರಹಂ | ಪಾರಿಜಾತತರುಮೂಲವಾಸಿನಂ ಭಾವಯಾಮಿ ಪವನಾನಂದನಂ || ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಬಳಿಕ “ ನಮೋಸ್ತುರಾಮಾಯ ” ಎಂಬ ಮಹಾಸಂಜೀವನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಜಪಾನಂತರ ಉತ್ತರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಯಸ್ಯ ಸ್ವತ್ಯೇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಂದುಸಪ್ತಕಷ್ಟಿಅಥವಾ ಅರ್ಧಮಂಡಲ, ಇಲ್ಲವೆ ಪೂರ್ಣಮಂಡಲದವರೆಗೆ ಏಕಭಕ್ತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯಿಂದ ನಿಯಮಬದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುವುದು ಎಂಬುದು ಖಡು ಜನಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ರಾ| ಮ| ಆ

ಸ ಗತ್ವಾ ಮನಸಾ ಪೂರೈ ಮಕೋಕ ವನಿಕಾಂ ಶುಭಾಂ |
 ಉತ್ತರಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರೋ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೬೧||-||
 ಧ್ರುವಂ ತು ರಕ್ಷೋಬಹುಳಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವನಾಕುಲಾ |
 ಅಕೋಕ ವನಿಕಾ ಚಿಂತಾ ಸರ್ವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಾ ||೬೨||-||
 ರಕ್ಷಣಿಶ್ಚಾ ತ್ರ ವಿಹಿತಾ ನೂನಂ ರಕ್ಷಂತಿ ಪಾದಪಾತ್ |

ಇವರಿಗೂ, ನಮಃಪೂಜಿತಯು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, (ಇತಿ.ಹೀಗೆಂದು) ||೫೯|| || ಸಃ - ಆ, ಮಾರುತಃ-
 ವಾಯುಪುತ್ರನು, ತೇಭ್ಯಸ್ತು - ರಾಮಾದಿಗಳಿಗೂ, ಸುಗ್ರೀವಾಯಚ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ-
 ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಸರ್ವಾದಿಕಃ - ಎಲ್ಲದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಸಮಾರೋಹ್ಯ - ಜೆನ್ನಾಗಿ
 ನೋಡಿ, ಅಕೋಕವನಿಕಾಂಪ್ರತಿ - ಅಕೋಕವನಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ನಮಶ್ಚ ಕಾರ-ನಮ
 ಸ್ಕರಿಸಿದನು ||೬೦|| || ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಸಮಾನರಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಪೂರ್ವಂ
 ಮೊದಲು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಶುಭಾಂ-ಮಂಗಳಕರವಾದ, ಅಕೋಕವನಿಕಾಂ - ಅಕೋಕವನ್ನು,
 ಕುರಿತು, ಗತ್ವಾ - ಹೋಗಿ, ಉತ್ತರಂ - ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡ
 ಗಿದನು ||೬೧|| || ರಕ್ಷೋಬಹುಳ-ವನಪಾಲಕರಾದ ರಕ್ಷಸರಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ವನಾಕುಲಾ-
 ಕಿರುದೋಟಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಸಂಸ್ಕಾರ-ಎಲ್ಲಾ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ (ಕಸಿ ಮೊದಲಾದ
 ಸೆಬ್ಬೆಯಿಂದ) ಸಂಸ್ಕೃತಾ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ (ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ) ಆಗಿರುವ, ಅಕೋಕವನಿಕಾ
 ತು-ಈ ಅಕೋಕವನವಾದರೋ, ಚಿನ್ತಾ-ವಿಚಾರಿಸಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ, ಧ್ರುವಂ-ನಿಶ್ಚಯ ||

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪುಂಟಾಗಲೆಂದು ಇಗೋ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಸುತ್ತಲಿನ || ೫೯ || ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಆದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಕಪಿಸಾರ್ವ
 ಭಾಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಎಲ್ಲದಿಕ್ಕುಗಳ ಕಡೆಗೂ ಹಾಯ್ದನೋಡಿ, ಅಕೋ
 ಕವನವನ್ನು ಕುರಿತುಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಆಣಿಯಾದನು||೬೦||ಹೀಗೆ ಮರುಸ್ಸಂದನನು ಮೊ
 ದಲು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶುಭಕರವಾದ ಅಕೋಕವನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು||೬೧|| ||ಈ ಕಾಣಬರುವ ಅಕೋಕವನದಲ್ಲಿ ಬ
 ಹುಮಂದಿ ರಕ್ಷಸರು ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಇದರಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕವಾದ ಕಿರುದೋಟಗ
 ಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಲಿವೆ. ನಾನಾವಿಧವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಮಾಡಬೇ
 ಕಾದ ಕಸಿ(ದೋಹಲ)ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಈ ವನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಈ
 ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ||೬೨|| || ಕಾ
 ವಲುಗಾರರಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಇಲ್ಲಿನ ಗಿಡ ಮರಗಳನ್ನು

ಹೋಲೋತ್ತರಾದ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜುದ್ರವಿಘ್ನಾಂತಹಾರವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭ
 ಕ್ತೃತಿಕೆಯವೂ, ಮಹಾದೇವಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಸನಾಪ್ರಾಪ್ತವೂ, ಸದ್ಗುರುಸ್ಥಾನದ ಮಾರುತಿಯ
 ಓಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಿಗಮವೂ, ತಾರಕಸ್ವರೂಪ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪರ
 ಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂಬುದು ಪರಮ ರಹಸ್ಯ ಎಂದು ಕೆಲವರು, ಎಂದು ಸುಂಡ
 ಕಾಣ್ಕೆ ಮಹಿಮಾದರ್ಶ.

ಭಗವಾನಪಿ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ನಾತಿಕ್ಷೋಭಂ ಪ್ರವಾತಿ ವೈ ||೬೪||
 ಸಾಕ್ಷ್ಯೋಪಯಂ ಮಯಾತ್ಮಾಚ ರಾಮಾರ್ಥೇ ರಾವಣಸ್ಯಚ |
 ಸಿದ್ಧಿಂ ಮೇ ಸಂವಿಧಾಸ್ಯಂತಿ ದೇವಾಸ್ಸನ್ನಿ ಗಣಾಸ್ತ್ವಿಹ ||೬೫||
 ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವಯಂಭೂ ರ್ಭಗವಾ ದೇವಾ ಕ್ಷೈವ ದಿಕಂತು ಮೇ |
 ಸಿದ್ಧಿ ಮಗ್ನಿಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ಪುರುಹೂತಶ್ಚ ವಜ್ರಭೃತ್ ||೬೬||
 ವರುಣಃ ಪಾಶಹಸ್ತ ಶ್ಚ ಸೋಮಾದಿತ್ಯಾ ತಥೈವಚ |

ಅತ್ರ - ಈ ವನದಲ್ಲಿ, ವಿಹಿತಾಃ - ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಕ್ಷಣಶ್ಚ - ಕಾವಲುಗಾರರೂ, ಪಾದಪಾ -
 ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ಷಂತಿ - ಪಾಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಭಗವಾ - ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಸರ್ವಾತ್ಮಾಪಿ - ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾ
 ದ ವಾಯುವೂ, ಅತಿಕ್ಷೋಭಂ - ಬಲುಗದ್ದಲವಾಗಿ, ನಪ್ರವಾತಿವೈ - ಬೀಳುತ್ತಲಿಲ್ಲ ||೬೪|| ರಾಮಾರ್ಥ-
 ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ರಾವಣಸ್ಯಪಿ - ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾನೆಂಬ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ,
 ಮಯಾಚ - ನನ್ನಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮಾ - ಶರೀರವು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸರ್ವಿಗ-
 ಣಾಃ - ಮುನಿಸಮೂಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ದೇವಾಃ - ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ,
 ಸಿದ್ಧಿಂ - ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಸಂವಿಧಾಸ್ಯಂತಿ - ಚೆನ್ನಾಗಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ ||೬೫|| ಸ್ವಯಂಭೂಃ - ತನ್ನ
 ಪೃತ್ಯೈತಾನೇ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವ, ಭಗವಾ - ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಾ - ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ದೇವಾಕ್ಷೈವ - ಸ-
 ಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ, ಅಗ್ನಿಶ್ಚ - ಅಗ್ನಿಯೂ, ವಾಯುಶ್ಚ - ವಾಯುವೂ, ವಜ್ರಭೃತ್ - ವಜ್ರಪಾಣಿಯಾ
 ದ, ಪುರುಹೂತಶ್ಚ - ಇಂದ್ರನೂ ||೬೬|| ಪಾಶಹಸ್ತಃ - ಪಾಶಾಯುಧನಾದ, ವರುಣಶ್ಚ - ಜಲಾಧಿಪತಿ
 ಯಾದ, ವರುಣನೂ, ತಥೈವಚ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸೋಮಾದಿತ್ಯಾ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ಮಹಾತ್ಮಾನಾ -
 ಮಹಾನುಭಾವರಾದ, ಅಶ್ವಿನೌಚ - ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ, ಮದುತಃ - ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳೂ, ಶರ್ವವಿವ-
 ಚ - ಶಿವನೂ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಂ - ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನರೂಪಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ದಿಕಂತು - ಕೊಡಲಿ,

ಕಾಪಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಪೂಜ್ಯನೆನಿಸಿರುವ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವೂ ಭಯಂಕರ
 ನೆನಿಸದೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸೀತೆಯು ಇಲ್ಲಿ
 ಇರಬಹುದೆಂದು ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೬೪|| ಈ ಮಧ್ಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡು
 ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿದು, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಆಡ್ಡವಿಡ್ಡ ರಗಳೂಅಡರದೆ, ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನರೂಪವಾ
 ದ ಶ್ರೀರಾಮಕಾರ್ಯವು ಸುಖವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆ-
 ಡಗಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಇದೇನೆ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಈ
 ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವರಾಗಲಿ||೬೫||ತಾನಾ
 ಗಿಆವಿರ್ಭವಿಸತಕ್ಕವನೂ, ಪಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸರ್ವಲೋಕ ಪಿತಾಮಹನೂ ಆ-
 ಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಆತನ ಲೋಕನಿವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕ
 ನಾದ ಅಗ್ನಿ, ಸರ್ವದೇಶವ್ಯಾಪಕನಾದ ವಾಯು, ನಿಖಿಲಬಲೈಶ್ವರ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾಗಿ
 ರುವ ವಜ್ರಾಶಸ್ತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರ,||೬೬|| ಸಮಸ್ತ ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪಾಶಹಸ್ತ ನೆನಿಸಿರುವ
 ವರುಣ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳೆನಿಸಿರುವ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ಸರ್ವರೋಗ್ಯಪ್ರ-
 ದರಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವರೆನಿಸಿದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ, ಆನ ಜ್ಞುದ್ರವಿಘ್ನಗಳೂಬಾರದಂತೆ

ಅಶ್ವಿನೌ ಚ ಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಮರುತ ಶ್ಶರೈಃ ವಿವಚ ||೬೬||-||

ಸಿದ್ಧಿಂ ಸರಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಭೂತಾನಾಂ ಜೈವ ಯಃ ಪ್ರಭುಃ |

ದಾಸ್ಯಂತಿ ಮಮ ಯೇ ಚಾಸ್ಯೇ ಹೃದೃಷ್ಟಾಃ ಪಥಿ ಗೋಚರಾಃ || ೬೭ ||-||

ತದಾನ್ಯಸಂ ಪಾಂಡುರ ದಂತವಃಪ್ರಣಂ ಕುಚಿಸ್ಥಿತಂ ಪದ್ಮಪಲಾಶಲೋಚನಂ |

ದ್ರಕ್ಷ್ಯೇ ತದಾರ್ಯ ವದನಂ ಕದಾ ನೃಹಂ ಪ್ರಸನ್ನ ತಾರಾಧಿಪತುಲ್ಯದರ್ಶನಂ ||

(ಉಂಟುಮಾಡಲಿ) ||೬೬|| || ಸರ್ವಾಣಿಭೂತಾನಿ - ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ, ಭೂತಾನಾಂಜೈವ - ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ, ಯಃ - ಯಾವನು, ಪ್ರಭುಃ - ಸ್ವಾಮಿಯೋ, ಗಃ - ಅಂತಹ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ (ವಿಷ್ಣು ನೂ) ಪಥಿ- ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಯೇಚಾಸ್ಯೇ- ಮತ್ತಾವದೇವತೆಗಳು, ಅದೃಷ್ಟಾಃ- ಕಾಣಬರದಿರುವರೋ, ಗೋ ಚರಾಃ - ಮತ್ತು ಕಾಣಬರುವರೋ, ತೇಹಿ - ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಂ - ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ದಾಸ್ಯಂತಿ - ಕೊಡತಕ್ಕವರಾಗಿದಾರೆ ||೬೭|| || ತತ್ - ಆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ, ಉನ್ಯಸಂ - ಎತ್ತರವಾದ ಮೂಗುಳ್ಳ, ಪಾಂಡುರದಂತಂ - (ಪತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ತಾಂಬೂಲವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ) ಬಿಲ್ಲುಪಾದ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ, ಅವ್ರಣಂ - ಗಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಕುಚಿಸ್ಥಿತಂ - ನಿರ್ದಲವಾದ ಕಿರುನಗೆ ಯುಳ್ಳ, ಪದ್ಮಪಲಾಶಲೋಚನಂ - ತಾವರೆಯು ಎಸಳನುತಿರುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಪ್ರಸನ್ನ - ಕಳಂಕರಹಿತನಾದ ತಾರಾಧಿಪ - ಚಂದ್ರನಿಗೆ, ತುಲ್ಯ - ಸಮಾನವಾದ, ದರ್ಶನಂ - ಮುಖಸಂದರ್ಶನುಳ್ಳ, ತತ್ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನುಜೇಶಿರುವ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ, ಅರ್ಯವದನಂ - ಪುಷ್ಪಳಾದ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನು, ಅಹಂ - ನಾನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ್ಗೆ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯೇನು - ನೋಡುವೆನೋ ||೬೮|| || ಹೃದ್ರೇಣ - ನೀಚನಿಸಿದ, ಪಾಪೇನ-

ದಯೆಗೈವ ಸತ್ತಮುತ್ತುಗಳು, ಜ್ಞಾನಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾದ ಶರ್ವನೂ ||೬೬|| || ಹಾಗೆ ಯೇಇತರ ಸರ್ವ ಭೂತಗಳೂ, ಸರ್ವಭೂತಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರ ನೂ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಮಾರ್ಗದೊಳಗೆ ನನಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಮತ್ತು ಗೋಚರಿಸದಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳೂ ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯ ಸಂಪದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪರಮಾ ನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಯಿಪಾಲಿಸುವವರಾಗಲಿ || ೬೭ || || ತುಸೆ ಎತ್ತರವಾದ ಮೂಗು, ಬೆಳ್ಳ ಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗು ಮೊದಲಾದವುಗಳಹಾಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ನಡುಕೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದ ಹಲ್ಲು, ಹೊಳೆವ ಕಿರುನಗೆ, ತಾವರೆಯು ಎಸಳನುತೆಣೀಭಿಸುವ ಕಣ್ಣು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದೊಡ ಗೊಡಿ, ನಿಷ್ಕಳಂಕನಾದ ಶಶಾಂಕನಿಗೆಣೆಯನಿಸಿ, ಸಂಶೇಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಸರ್ವಲೋಕವಂ ದಿತಳಾದ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ದಿವ್ಯ ವದನವನ್ನು ನೂವಾಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವೆನೋ ಅರಿಯ ನು ||೬೮|| || ಬಬುಕೀಳನೂ, ಮಹಾ ಪಾಪಿತ್ಯನೂ, ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಈರಾ ವಣನು ಮಹಾ ಭಯಂಕರನಾದರೂ ಸುಂದರವಾದ ಸನ್ಯಾಸವೇಷ ಧಾರಣದಿಂದ ಆವರಿಸಿ

ಹೃದ್ರೇಣ ಪಾಪೇನ ನೃಶಂಕರ್ಮಣಾ ಸು ದಾರುಣಾಲಂಕೃತ ವೇಷಧಾರಿಣಾ |
ಬಲಾಭಿಭೂತಾ ಹೃಬಲಾ ತಪಸ್ವಿನೀ ಕಥನ್ನು ಮೇ ದೃಷ್ಟಿಪಥೇದ್ಯಸಾ ಭವೇತ್ ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ ತ್ರಯೋದಶಸ್ಸುರ್ದಃ.

ಬದ್ಧನಾದ, ನೃಶಂಕರ್ಮಣಾ - ಕ್ರೂರಕರ್ಮವುಳ್ಳ, ಸುದಾರುಣ - ಬಹುಭಯಂಕರನಾದರೂ, ಅಲಂಕೃತ
ವೇಷ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇಷವನ್ನು, ಧಾರಿಣಾ - ಧರಿಸಿದ ರಾವಣನಿಂದ, ಬಲಾಭಿಭೂತಾ - ಬಲವಾಗಿ
ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಬಲಾ - ಅಸಹಾಯಳಾಗಿ, ತಪಸ್ವಿನೀ - ಬಹುದೀನಳನಿಸಿದ,
ಸಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಅದ್ಯ - ಇಂದು, ಮೇ- ನನ್ನ, ದೃಷ್ಟಿಪಥ- ದೃಷ್ಟಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಕಥನ್ನು-
ಹೇಗೆ, ಭವೇತ್ - ಇರುವಳೋ (ಗೋಚರಿಸುವಳೋ) ||೪೯||

—ಇಂತು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

—ಶ್ರೀ ರಾಮಾಕ್ಷಣಂ—

ತಂದು ಬಹುವಾಗತೊಂದರಪಡಿಸಿ ಇರುವುದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಸಹಾಯ
ಳಾಗಿ ಬಹು ಶೋಚನೀಯಳಾಗಿರುವ ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಪಥಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ
ಗೋಚರಿಸುವಳೋ ತಿಳಿಯದೇ ಎಂದು ಪವನವಂದನನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೪೯ ||

— ಇಂತು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಚತುರ್ದಶಸ್ಕಂಧಃ.

ಸೆ ಮುಹೂರ್ತ ಮಿರ ಧೃತ್ವಾ ಮನಸಾ ಚಾಧಿಗಮ್ಯತಾಂ |

ಅವಪ್ಲುತೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರಾಕಾರಂ ತಸ್ಯ ವೇಶ್ಮನಃ ||೧||

—ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ—

ಕಂದ—ಪ್ರಾಕಾರವ ತೊರೆದಾಹರಿ | ಶೋಕೇತರ ವನವ ನೈದಿ ಶಿಂಕುಪೆಯೆಂಬಾ |

ನೋಕಹದೋಃ ಟ್ಪಿತಿರ್ಧಾ | ಶಾಕುತ್ಸ್ಥನ ಸತಿಯು ನಂತು ನಿರುಕಿಸುತಿರ್ಧಂ ||

ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಬಹುತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಮುಹೂರ್ತ ಮಿವ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರವೇ. ಧೃತ್ವಾ - ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ತಾಂ - ಆ ಅಶೋಕವನ್ನು, ಅಧಿಗಮ್ಯತಃ - ಹೊಂದಿ, (ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು) ತಸ್ಯವೇಶ್ಮನಃ - ಆ ತೋಟವನೆಯು, ಪ್ರಾಕಾರಂ - ಪೌಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಪ್ಲುತಃ - ಹಾರಿದನು, ಅಥವಾ—ಮಹಾತೇಜಾಃ - ತಪಸ್ವಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಮುಹೂರ್ತ ಮಿವ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಮಾತ್ರ, ಧೃತ್ವಾ - ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ವಂದಿಸಿ ಮನದೊಳಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಧಿಗಮ್ಯತಃ - ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಟ್ಟ, ವೇಶ್ಮನಃ - ರಾವಣನುಬಂದು ಕೂಡುವಮನೆಯು, ಪ್ರಾಕಾರಂ - ಪೌಳಿಗೋಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಪ್ಲುತಃ - ಸೇರಿದನು ||೧|| ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಸ್ತು - ಅಂಜನೇಯನಾದರೋ, ಸಂಹೃಷ್ಟ - ಮಾನಸಿಕವಾದ ಸೀತಾಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ (ಅಶೋಕವನದರ್ಶನ) ದಿಂದ ಅರಳಿದ, ಸರ್ವಾಂಗಃ - ಸರ್ವಾವಯವಗಳುಳ್ಳವನಾದ

ಶ್ರೀ.

—ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ—

ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಪರದೇವತಾ ಧ್ಯಾನದೊಳದ್ದು ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಸೀತಾಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ, ಯೋಗಪಾರಂಗತನೆನಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯೊಳಗೆ ನಿಸ್ಸೀಮನಾದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವೆ ? ಕೂಡಲೆ ತಾನುಕುಳಿತಿದ್ದ ಪ್ರಾಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಶೋಕವನದೊಳಗಿರುವ ರಾವಣನ ಮನೆಯ ಪೌಳಿಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಬಂದು ಕುಳಿತನು || ೧ || ಮುಂದಿನ ಶುಭಕ್ಕೆ ಸೂಚಕವಾಗಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತನಾದನು, ಮೈ ಅರಳಿತು, ರೋಮಾಂಚವುಂಟಾಯಿತು, ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಸಂತಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎದರ ಘಾಲುಣ ಬಹುಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ

ಸತು ಸಂಹೃಷ್ಟ ಸರ್ವಾಂಗಃ ಪ್ರಾಕಾರಸ್ಥೋ ಮಹಾಕವಿಃ |

ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾ ನೃಸಂತಾದೌ ದದರ್ಶ ವಿವಿಧಾನ್ ದ್ರುಮಾನ್ ||೨||

ಸಾಲಾ ನೋಕಾ ನೃವ್ಯಾಂಶ್ಚ ಚಂಪಕಾಂಶ್ಚ ಸುಪುಷ್ಪಿತಾನ್ |

ಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಾಕಾರಸ್ಥಃ-ಪೌಳಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತವನಾಗಿ, *ವಸಂತಾದೌ-ವಸಂತಕಾಲದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಪುಷ್ಪಿತ- ಹೂತಿರುವ, ವಿವಿಧಾನ್- ಅನೇಕವಿಧವಾದ, ದ್ರುಮಾನ್- ಮರಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ, ಸಾಲಾನ್- ಮತ್ತಿಯಮರಗಳನ್ನೂ, ಭವ್ಯಾನ್ - ಬಲುಅಂದವಾಗಿರುವ, ಅಶೋಕಾನ್ - ಅಶೋಕವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, (ಮುಳ್ಳ ಮುತ್ತುಗ) ಸುಪುಷ್ಪಿತಾನ್- ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂಬಿಟ್ಟಿರುವ, ಚಂಪಕಾಂಶ್ಚ-ಸಂಪಗೆಯಮರಗಳನ್ನೂ, ಉದ್ದಾಲಕಾನ್- ಚಳ್ಳೆಯಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ನಾಗವೃಕ್ಷಾನ್-ನಾಗಸಂಪಗೆಗಳನ್ನೂ, ಚೂತಾನ್- ಮಾವಿನಮರಗಳನ್ನೂ, ಕಪಿಮುಖಾಪಿ - ಮರ್ಕಟತರುಗಳನ್ನೂ, (ನಮಗುನ್ನಿ) ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧, ೨|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಆಮೃತವಾ - ಮಾವಿನತೋಟದಿಂದ, ಸಂಭವ್ಯಾನ್- ಬಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ

ಬೆಳಗಿನಜಾವದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರುವ ಆ ವನದ ಮರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದನು ||೨|| ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಗಸದ ಮರಗಳು, ಅಶೋಕ, ಅಂದವಾಗಿ ಹೂತಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ಸಂಪಗೆ, ನಾಗರಂಗ, ನಾಗಕ್ಕೇಸರ, ಮಾವಿನಮರಗಳು, ಮರ್ಕಟತರುಗಳೂ ಕಪಿವರನಿಗೆ ಕಾಣಬಂದುವು ||೩|| ಆ ಬಳಿಕ ಮಾವಿನ ತೋಟದೊಳಗೆ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಹೂವಿನಬಳ್ಳಿಗಳು

* ಇಲ್ಲಿ ವಸಂತಾದಿ ಎಂದರೆ-ಫಾಲ್ಗುಣ ಕುದ್ಧ ಪೂರ್ಣಿಮೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿಂದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ವರೆಗೆ ಬಾದಂತಿಗಳು ಎಂಬ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಜೈತ್ರವೈಶಾಖಗಳು ವಸಂತರ್ದು ವಾದುದರಿಂದ ವಸಂತಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಇದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಗೋಗ್ರಹಣದೊಳಗೆ "ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಹದಿಮೂರುವರ್ಷಗಳು ಆಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಬಡಿದಾಟ ಹತ್ತಿ ದುಗ, ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ಸಭೆಸೇರಿ, ಅವನಾನಾಸ್ತೆಯಿಂದ ಅವನು-ಸೈಯವರೆಗೆ ತಿಂಗಳೆಂದು ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟು, ಅಧಿಕಮಾಸವನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟು ತೀರ್ಮಾನಮಾಡಿದಾರೆ, ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಮಾಡುವುದಾದರೆ ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಅವನಾನಾಸ್ತೆಯು ವಸಂತಾದಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು, ಆಗ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಗೆ-ಬರುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ-ಮಾರುತಿಯು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ದಿವಸ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಿ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಂದಿತೆಂದೂ, ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೂ ಇದ್ದಿತೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿರೋಧವಾಗುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆಜ್ಯೋತಿರ್ನಿ ಬಂಧ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಜೈತ್ರಶುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯಮಿರುವುದನ್ನು ವತ್ಸರಾದಿ ಎಂತಲೂ, ಫಾಲ್ಗುಣಕುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯವನ್ನು ವಸಂತಾದಿ ಎಂತಲೂ ಹೇಳಿ ಇದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು.

ಮಾಘಾದಿ ಪಂಚಮಸಂತ ವಂತಲೂ, ಆದಕಾರಣವೇ ವಸಂತಾದಿ ಎಂದರೆ ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಪತ್ತು ಎಂತಲೂ, ಇದರಂತೆ ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟರೆ ಸೀತೆಯು ಲಂಕೆಯೊಳಿದ್ದುದು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಎಂಬುದು ಸರಿ ಹೋಗುವುದು ಎಂತಲೂ, ರಾಮನು ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಗಡುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದೆಂತಲೂ, ರಾಮನು ಬುಕ್ಕಮಾಕ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಕುರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟ ಮಾರುತಿ ಮುಂತಾದವರು ಕಡಲಿನ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ, ನಮಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಬಂದುತಿಂಗಳ ಗಡುವು ಈಗದು ಹೋಯಿತೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೂ ಮೇಲಿನ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಬರುವುದು ಎಂತಲೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು.

ಉದ್ದಾಲಕಾ ನ್ನಾಗವೃಕ್ಷಾಂ ಶ್ಲೂತಾ ನ್ನಪಿ ಮುಖಾವಪಿ ||೪||

ಅಥಾಮ್ರವಾ ಸಂಘನ್ಮಾಂ ಲತಾಶತ ಸಮಾವೃತಾಂ |

ಜ್ಯಾಮುಕ್ತಾ ಇವ ನಾರಾಚಃ ಪುಪ್ಲುವೇ ವೃಕ್ಷ ವಾಟಕಾಂ ||೫||

ಸ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ವಿಚಿತ್ರಾಂತಾಂ ವಿಹಗೈ ರಭಿ ನಾದಿತಾಂ |

ರಾಜತೈಃ ಕಾಂಚನೈಶ್ಚೈವ ಪಾದಮೈ ಸ್ಪರ್ಶತೋ ವೃತಾಂ ||೫||

ವಿಹಗೈ ಮೃಗ ಸಂಘೈಶ್ಚ ವಿಚಿತ್ರಂ ಚಿತ್ರ ಕಾನನಾಂ |

ಉದಿತಾದಿತ್ಯ ಸಂಕಾಶಂ ದದರೈ ಹನುಮಾ ನ್ನಪಿಃ ||೬||

ವೃತಾಂ ನಾನಾವಿಧೈ ರ್ವೃಷ್ಟೈಃ ಪುಷ್ಪೋಪಗೈಃ ಫಲೋಪಗೈಃ |

ಲತಾಶತ - ಸಾವಿರಾರು ಎಳೆಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕ, ವೃಕ್ಷ ವಾಟಕಾಂ - ಮರಗಳಸಾಲನ್ನು, ಜ್ಯಾಮುಕ್ತಾಃ - ಹೆದೆಯಿಂದಜಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನಾರಾಚಃ - ನಾರಾಚವೆಂಬ ಬಾಣದಂತೆ, (ನಿಡು ಸರಲಿನಂತೆ) ಪುಪ್ಲುವ-ದಾಟಿಬೀಜದೊಕ್ಕುಮು ||೪|| ಸಹನುಮಾ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಪ್ರವಿಶ್ಯ-ವೃಕ್ಷವಾಟಕೆಯಬಳಿಹೋಕ್ಕು, ವಿಚಿತ್ರಾಂ - ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವ, ವಿಹಗೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ, ಅಭಿನಾದಿತಾಂ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದೃಶಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ರಾಜತೈಃ - ಬೆಳ್ಳಿಯಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಾಂಚನೈಶ್ಚ - ಬಂಗಾರದಂತೆ ತಳತಳಿಸುವ, ಪಾದಮೈಃ - ಮರಗಳಿಂದ, ಸರ್ಪತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೫|| ವಿಹಗೈಃ - ಹಂಸಮಯೂರಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಮೃಗಸಂಘೈಶ್ಚ - ಹುಲ್ಲುಗಳೊಡುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರಂ - ವಿನೋದಕರವಾದುದಾಗಿಯೂ, ಚಿತ್ರ ಕಾನನಾಂ - ಅಶ್ವಮೃಗಗಳೆನಿಸಿದ ಬಳಿದೋಟಗಳುಳ್ಳ, ಉದಿತ - ಅಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅದಿತ್ಯ - ಸೂರ್ಯನದರಿಕೆನೋಡನೆ, ಸಂಕಾಶಂ - ಸಮಾನವೆನಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ||೬|| ಪುಷ್ಪೋಪಗೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಫಲೋಪಗೈಃ - ನಾನಾವಿಧವಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವೃಷ್ಟೈಃ - ತರುಗಳಿಂದ, ವೃತಾಂ - ಅವುಸುತ್ತುವಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಕೋಕಿಲೈಃ - ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತೈಃ - ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ಪುಂಗವಾಷ್ಟೈಶ್ಚ - ತೋರವಾದದುಂಬಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಿತ್ಯನಿವೇಶಿತಾಂ - ಎಡಬಿಡದೆ

ಮರಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು, ತರುವಾಯ ಹೆದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಬಾಣದಂತೆ ಆ ವೃಕ್ಷವಾಟಕೆಯೊಳಕ್ಕೆ ತೂರಿದನು ||೪|| ಹಾಗೆ ಬಳಹೊಕ್ಕಾಗ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗಿ ದನಿಗೈಯುತ್ತಲಿದ್ದವು, ವನವು ಬಲು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದ್ದಿತು, ವಿಜಾತೀಯಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ಇದ್ದ ಕೆಲವು ವೃಕ್ಷಗಳು ರಜತವರ್ಣಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣಗಳಾಗಿದ್ದವು ||೫|| ಆ ಮಹಾವನದೊಳಗಣಕಿರು ದೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಧವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಅನೇಕ ತರಹೆಯವುಗಳಾದ ಮೃಗಗಳೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಆ ವನವು ಉದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿವರನು ಕುಚ್ಚಿಸಿದನು ||೬|| ಕೆಲವು ತರುಗಳು ಪುಷ್ಪಭರಿತಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಫಲಪೂರ್ಣಗಳಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು, ತಿಂದು ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಪಂಚಮಸ್ವರಗಳೂ ಮತ್ತು ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರಸ್ವರಗಳೂ

ಕೋಕಿಲೈ ಭೃಂಗ ರಾಜೈಶ್ಚ ಮತ್ತೈ ರ್ವಿತ್ಯ ನಿಷೇಷಿತಾಂ ||೩||
 ಪ್ರಹೃಷ್ಟ ಮನುಜೇ ಕಾಲೇ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ಸಮಾಕಾಲೆ |
 ಮತ್ತ ಬರ್ಹಿಣ ಸಂಘುಷ್ಪಾಂ ನಾನಾ ದ್ವಿಜ ಗಣಾಯುತಾಂ ||೪||
 ಮಾರ್ಗಮಾಣೇ ವರಾರೋಹಾಂ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಮನಿಂದಿತಾಂ |
 ಸುಖಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಸ್ವಿಹಗಾಃ ಬೋಧಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೫||
 ಉತ್ಪತ್ತಿ ದ್ವಿಜಗಣೈಃ ಪಕ್ಷೈ ಸ್ಸೌಲಾ ಸ್ಸಮಾಹತಾಃ |
 ಅನೇಕ ವರ್ಣ ವಿವಿಧಾ ಮುಮುಚುಃ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಯಃ ||೧೦||
 ಪುಷ್ಪವರ್ಕೀಣಾ ಶ್ಶುಶುಭೇ ಹನುಮಾನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ||೩|| ಮತ್ತಬರ್ಹಿಣಸಂಘುಷ್ಪಾಂ - ಮುದಿಸಿದನವಿಲುಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ. ನಾನಾದ್ವಿಜಗಣಾಯುತಾಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಕ್ಕಿಗಳೆದುರುಗೊಂಡೊಡಗೊಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಾಂ - ಆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು, ಪ್ರಹೃಷ್ಟಮನುಜೇ - ಅಪಾರವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರಗಳೆ, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಸಮಾಕಾಲೆ - ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ, ಕಾಲೆ - ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದವರ್ಹ - ನೋಡಿದನು ||೪|| ವಾನರಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವರಾರೋಹಾಂ - ಉತ್ತಮಾಗೆ ಸೇರುವ, ಅನಿಂದಿತಾಂ - ದೋಷಲೇಶವಿಲ್ಲದ, ರಾಜಪುತ್ರೀ - ಜನಕ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾಗಿರುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಮಾರ್ಗಮಾಣಃ - ಹುಡುಗುತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಸುಖಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ಸುಖವಾಗಿನಿದ್ರೆಗೈಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ವಿಹಗಾಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು, ಬೋಧಯಾಮಾಸ - ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿದನು ||೫|| ಉತ್ಪತ್ತಿಃ - ಗದ್ದಲಗೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವ, ದ್ವಿಜಗಣೈಃ - ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ಪಕ್ಷೈಃ - ರಕ್ಕೆಗಳಿಂದ, ಸಮಾಹತಾಃ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಟುಟು ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅನೇಕವರ್ಣಾಃ - ನಾನಾವರ್ಣವುಳ್ಳ, ವಿವಿಧಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯವುಗಳಾದ, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಯಃ - ಹೂವಿನಮಳೆಗಳು, ಮುಮುಚುಃ - ಸುರಿತವು ||೧೦|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಪುಷ್ಪವರ್ಕೀಣಃ - ಹೂಮಳೆಯಿಂದ ಎರಚಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಅಶೋಕವನನಿಕಾಮಧೈ - ಅಶೋಕವನದ ನಡುವೆ, ಪುಷ್ಪಮಯಃ - ಹೂವಿನರಾಶಿಯೊಡನೆ, ಗಿರಿಯಥಾ-

ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದವು || ೩ || ಸರ್ವಜನರೂ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ, ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೋಲಾಹಲವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದಿನ್ಯವಾದ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿರುವ ಮನೋಹರವಾದ ನವಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಅಂಜನೇಯನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು ||೪|| ವಾನರೋತ್ತಮನು ಸತೀಶರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿದ ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯನ್ನು ಆ ಮರಗಳ ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಬಿಡಕುತ್ತಾ ಸುಖನಿದ್ರೆಯೊಳಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿದನು ||೫|| ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾಯ್ದುಬರುವ ಹನುಮನ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ರಕ್ಕೆಗಳ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಮರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳೊಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಮಳೆಗರೆದುವು || ಹಾಗೆ ಉದುರುತ್ತಿರುವ ಹೂವಿನ ರಾಶಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಹನುಮನು ಅಶೋಕವನದ ನಡುವೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಹೂವಿನ ಬೆಟ್ಟವೋ ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೦|| ದಿಕ್ಕು

ಆಶೋಕ ವನಿಕಾ ವಃಧೈರ ಯಥಾ ಪುಷ್ಪಮಯೋಗಿರಿಃ ||೧೧||

ದಿಶ ಸ್ವರ್ಯಾಃ ಪ್ರಧಾವಂತಂ ವೃಕ್ಷಪಂಥ ಗತಂ ಕಪಿಂ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ವಸಂತ ಇತಿ ಮೇನಿರೆ ||೧೨||

ವೃಕ್ಷೇಭ್ಯಃ ಪತಿತ್ಯೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ರವಕೀರ್ಣಾ ಪೃಥಗ್ವಿಧೈಃ |

ರರಾಜ ವಸುಧಾ ತತ್ರ ಪ್ರಮದೇವ ನಿಭೂಷಿತಾ ||೧೩||

ತರಸ್ವಿನಾ ತೇ ತರವ ಸ್ತರಸಾ ಭಿಪ್ರ ಕುಪಿತಾಃ |

ಕುಸುಮಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಸಸೃಜುಃ ಕಪಿನಾ ತದಾ ||೧೪||

ನಿರ್ಘಾತ ಪತ್ರಶಿಖರಾ ಶ್ರೀರ್ಣಪ್ರಸ್ಪ ಫಲಾ ದ್ರುಮಾಃ |

ಬೆಟ್ಟವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಶುರುಧೆ - ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನು ||೧೧|| ಸರ್ವಾದಿಶಃ - ಎಲ್ಲದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಪ್ರಧಾವಂತಂ - ಬಿಡುತಲಿರುವ, ವೃಕ್ಷಪಂಥಗತಂ - ಮರಗಳ ಪೊದೆಮುಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಕಪಿಂ - ಅಂಜನೇ ಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ವಸಂತ ಇತಿ - (ಶರೀರವ ನ್ನಾಂತುಬಂದಿರುವ) ವಸಂತನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಮೇನಿರೆ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡುವು ||೧೨|| ವೃಕ್ಷೇಭ್ಯಃ - ಮರಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಪತಿತ್ಯೈಃ - ಕೆಳಗೆಳಿದುರಿಂದ, ಪೃಥಗ್ವಿಧೈಃ - ಅನೇಕಜಾತಿಯವುಗಳಾದ, ಪುಷ್ಪೈಃ - ಹೂ ಗಳಿಂದ, ರವಕೀರ್ಣಾ - ಹೊಡಲ್ಪಟ್ಟ, (ತುಂಬಿರುವ) ವಸುಧಾ - ಭೂಮಿಯು, ತತ್ರ - ಆ ಆಶೋಕವನ ದಲ್ಲಿ, ನಿಭೂಷಿತಾ - ಪುಷ್ಪುಲಾಕೃತಳಾದ, ಪ್ರಮದೇವ, (ಕೊಬ್ಬಿದ) ಭಾಮಿನಿಯಂತೆ, ರರಾಜ-ಪ್ರಕಾಶಿಸು ತಲಿದಿ ತು ||೧೩|| ತರಸ್ವಿನಾ - ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯೆ ಸಿಸಿದ, ಕಪಿನಾ-ಮಾರುತಿಯಿಂದ, ತರಸಾ - ಬಲವಾಗಿ, ಅಭಿಪ್ರಕುಪಿತಾಃ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತೆ - ಆ, ತರವಃ - ಮರಗಳು, ತದಾ - ಆಗ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ - ಅಪ್ಪಕ್ಕುಗಳಾದ, ಕುಸುಮಾನಿ - ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು, ಸಸೃಜುಃ - ಉದುರಿಸಿದವು ||೧೪|| ನಿರ್ಘಾತ - ಬೆತ್ತನ್ನುಗೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪತ್ರಶಿಖರಾಃ - ಎಲೆಗಳೂ ಕುದಿಗಳೂ ಉಳ್ಳವುಗಳಾದ ಕಾರಣ ವೇ, ಶೀರ್ಣ - ಹೆದರಿ (ಸಿಡಿದು) ಹೋದ, ಪುಷ್ಪಫಲಾಃ - ಹೂವುಹಣ್ಣುಗಳೂ, ದ್ರುಮಾಃ - ಮರ ಗಳು, ಪರಾವತಾಃ - ಸೋತು ಹೋದವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಿಕ್ಷಿಪ್ತ - ಪಣ (ಜುಜಾಡುವುದು) ಕ್ಯಾಗಿತೆಗೆದಿ ಡಲ್ಪಟ್ಟ, ವಸ್ರಾಭರಣಾಃ-ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ಬಡವೆಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಧೂರ್ಮಾಃ - ಪಗಡೆಯಾಟದಲ್ಲಿ ದುಡುಕುವ

ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿಡುತಲೂ, ಮರಗಳ ಪೊದೆಮುಲ್ಲಿ ಅಡಗುತಲೂ ಇರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಶರೀರವನ್ನಾಂತ, ವಸಂತನೇನಾದರು ಬಂದನೋ ಎಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಿದುವು ||೧೨|| ಮರಗಳು ಮಳೆಗರೆದ ನಾನಾಜಾತಿಯ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ವನ ಭೂಮಿಯು, ಸರ್ವವಯವಗಳನ್ನೂ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗರಿಸಿಕೊಂಡ ಸೀ ಮಂತಿನಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೩|| ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮಹಾಬಲ ನಂದನನು ಮಹಾಬಲದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಮರಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲು, ಅವುಗಳ ವಿಚಿತ್ರ ಗಳಾದ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ||೧೪|| ಹನುಮನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಎಲೆ, ಕುದಿ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಉದುರಿಹೋಗಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತ ಮರಗಳು ಜುಜಾಡು ವಾಗ ಹುರುಡಿನಿಂದ ಆಟವಾಡಿ ಸೋತು ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಬಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಬಟ್ಟೆಬ ರೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತ ಆಟಗಾರರ ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದುವು ||೧೪||

ನಿಷ್ಕಪ್ತ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾ ಧೂರ್ಮಾ ಇವ ಪರಾಜಿತಾಃ ||೧೫||
 ಹನೂಮತಾ ವೇಗವತಾ ಕಂಪಿತಾ ಸ್ತೇ ನಗೋತ್ತಮಾಃ |
 ಪುಷ್ಪಪರ್ಣಾ ಫಲಾ ನ್ಯಾಕು ಮುಮುಚುಃ ಪುಷ್ಪಶಾಲಿನಃ ||೧೬||
 ವಿಹಂಗ ಸಂಘೈ ಹೀನಾ ಸ್ತೇ ಸ್ಕಂಧ ಮಾತ್ರಾಶ್ರಯಾ ದ್ರುಮಾಃ |
 ಬಭೂವು ರಗಮಾ ಸ್ಪರ್ಯ ಮಾರುತೇನೇವ ನಿರ್ದುತಾಃ ||೧೭||
 ನಿರ್ಧೂತ ಕೇಶೀ ಯುವತಿ ರ್ವಥಾ ಮೃದಿತ ವಸ್ತ್ರಕಾ |
 ನಿಷ್ಪ್ರೀತ ಶುಭ ದಂತೋಷ್ಣೀ ನಖೈ ದಂತ್ಯೈಶ್ಚ ವಿಕ್ಷತಾ ||೧೮||
 ತಥಾ ಲಾಂಗೂಲ ಹಸ್ತೈಶ್ಚ ಚರಣಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಮರ್ದಿತಾ |
 ಬಭೂವಾ ಶೋಕ ವನಿಕಾ ಪ್ರಭಗ್ನ ವರ ಪಾದಪಾ || ೧೯ ||

ಕೀಳರಂತೆ, (ದೃಶ್ಯಂತೇಸ್ಯ - ಕಾಣಬರುತಲಿದ್ದು ವು) ||೧೫|| ವೇಗವತಾ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ, ಹನುಮ
 ತಾ - ಮಾರುತಿಯಿಂದ, ಕಂಪಿತಾಃ - ಅಲುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ. ಪುಷ್ಪಶಾಲಿನಃ - ಹೂಗಳಿಂದತುಂಬಿದ, ತ- ಆ
 ನಗೋತ್ತಮಾಃ - ಉತ್ತಮವಾದ ಮರಗಳು, ಪುಷ್ಪಪರ್ಣಾಫಲಾಃ - ಹೂವು, ಎಲೆ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಆ
 ಕು - ಬೇಗನೆ, ಮುಮುಚುಃ - ಉದಾರಿಸಿದುವು ||೧೬|| ವಿಹಂಗಸಂಘೈಃ - ಹಕ್ಕಿಗಳೆಹಿಂದುಗಳಿಂದ, ಹೀ
 ನಾಃ - ಶೂನ್ಯಗಳಾದ, ಸ್ಕಂಧ ಮಾತ್ರ - ಕೊನೆಗಳಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರವೇ, ಆಶ್ರಯಾಃ - ಹೊಂದಿ
 ರುವ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ತ-ಆ, ದ್ರುಮಾಃ - ಮರಗಳು, ಮಾರುತೇನ - ಗಾಳಿಯಿಂದ, ನಿರ್ದುತಾಃ -
 ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ, ಅಗಮಾಃ - ಹತ್ತಿರನೇರಲಿಕ್ಕಿ ಆಗದವುಗಳು, ಬಭೂವುಃ - ಆಗಿದ್ದು ವು||೧೭||
 ನಿರ್ಧೂತ - ಬಲುಕೆದರಿದ, ಕೇಶೀ - ಕೊಡುಲುಳ್ಳ, ಶುಭ - ಬಹಳ ಅಂದವಾಗಿರತಕ್ಕ, ದಂತ - ಹಲ್ಲು
 ಗಳೂ ಓಷ್ಣೀ - ತುಟಿಯೂಳ್ಳ, ನಖೈಃ - ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ದಾಂತ್ಯೈಶ್ಚ - ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಕ್ಷ
 ತಾ - ಗಾಯಪಟ್ಟ, ಯುವತಿರ್ದುತಾ - ತರುಣಿಯುಹೇಗೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಲಾಂಗೂಲಹಸ್ತೈಶ್ಚ -
 ಬಾಲವುತ್ತು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ, ಚರಣಾಭ್ಯಾಂಚ - ಪಾದಗಳಿಂದಲೂ, ಮರ್ದಿತಾ - ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿತೊಂದ
 ರ (ಮರ್ದನ) ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದಕಾರಣವೇ, ಅಶೋಕವನಿಕಾ - ಅಶೋಕವನವು, ಪ್ರಭಗ್ನ - ಸಂಪೂ
 ರ್ಣವಾಗಿ ಮುರಿದುಹೋದ, ವರಪಾದಪಾ - ಬಹುಶುಕ್ತವವಾದ ಮರಗಳುಳ್ಳದು, ಬಭೂವ - ಆಗಿ
 ದಿತು ||೧೮, ೧೯|| ಪ್ರವೃಷ್ಟಿ - ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ, ವಿಧ್ಯಯು - ವಿಧ್ಯದಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ, ಮೇಘ

ಹಾರಾಡುತಲಿರುವ ಹನುಮನ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿದ ಪಾದಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪತ್ರ
 ಪುಷ್ಪ ಫಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಬುದಾಗಿ ನಿತುವು ||೧೬|| ಹಕ್ಕಿಗ
 ಳೆಲ್ಲ ಹಾರಿಹೋಗಿ ಕೊನೆಕಡೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುರಿದುಬಿದ್ದು ಬೋಳಾಗಿಂತ ತರುಗಳು ಬಿರುಗಾ
 ಳೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನಿರಾಶ್ರಯಗಳೆನಿಸಿ ಬಮಲುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಬಂದು
 ವು ||೧೭|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹನುಮನ ಬಾಲವ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ, ಹಸ್ತಗಳ ಆಘಾತದಿಂದಲೂ,
 ಪಾದಗಳ ತುಳಿತದಿಂದಲೂ, ಪಾದಸಗಳೆಲ್ಲ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲು ಕೂದಲೆಲ್ಲ ಕೆದರಿ ಮುಖದ
 ತಿಲಕವೂ, ಮೆಯ್ಯ ಪರಿಮಳವೂ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿ, ಪ್ರಿಯನದಂತಗಳಿಂದಲೂ ನಖಗಳಿಂದಲೂ,
 ಗಾಯಪಟ್ಟ, ದಂತೋಷ್ಣಿಗಳ ಸಾರವೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿನಂತ ತರುಣಿಯಂತೆ ಆ ಅಶೋಕವನವು
 ಕಾಣಬಂದಿತು ||೧೮-೧೯|| ಮಳೆಗಾಲದೊಳಗೆ ವಿಧ್ಯಪರ್ವತದ ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿಕೊಂ
 ದಿರುವ ಮೋಡಗಳನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿಯು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಕೆವರವಣಾಗಿ, ಮಾರುತಿಯು

ಮಹಾಲತಾನಾಂ ದಾಮಾನಿ ವೃಧಮ ತ್ತರಸಾ ಕಪಿಃ |
 ಯಥಾ ಪೌವೃಷ್ಣಿ ವಿಂಧ್ಯಸ್ಯ ಮೇಘಜಾಲಾನಿ ಮಾರುತಃ ||೧೦||
 ಸ ತತ್ರ ಮಣಿಭೂಮಿಾಶ್ಚ ರಾಜತೀಶ್ಚ ಮನೋರಮಾಃ |
 ತಥಾ ಕಾಂಚನ ಭೂಮಿಾಶ್ಚ ದದರ್ಮ ವಿಚರನ್ತಪಿಃ ||೧೧||
 ವಾಪೀಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಕಾರಾಃ ಪೂರ್ಣಾಃ ಪರಮವಾರಿಣಾಃ |
 ಮಹಾರ್ಕೃತ್ಯ ರ್ಜುನೀಸೋಪಾನ್ಯೈ ರುಪವನ್ನಾ ಸ್ತತಸ್ತತಃ ||೧೨||
 ಮುಕ್ತಾ ಪ್ರವಾಳ ಸಿಕತಾಃ ಸ್ಫುಟಿಕಾಂತರ ಕುಟ್ಟಮಾಃ |
 ಕಾಂಚನೈ ಸ್ತರುಭಿ ಶ್ಚಿತ್ವೈ ಸ್ಪೀರಜೈ ರುಪ ಶೋಭಿತಾಃ ||೧೩||

ಜಾಲಾನಿ - ಮೋಡಗಳಹಿಡುಗುಗಳನ್ನು, ಮಾರುತಃ - ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಕಪಿಃ-ಆಂಜನೇಯನು, ಮಹಾಲತಾನಾಂ - ಬಲವಾಗಿಬೆಳೆದಿರುವ ಅನೇಕಬಳ್ಳಿಗಳ, ದಾಮಾನಿ - (ಸುರಳಿ) ಪೊದೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ತರಸಾ - ಬಲದಿಂದ, ವೃಧಮತ್ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು ||೧೦|| ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ತತ್ರ - ಆ, ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ, ವಿಚರ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಮನೋರಮೈಃ - ಬಲುಅಂದವಾಗಿರುವ, ಮಣಿಭೂಮಿಾಶ್ಚ - ರತುನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವನಿಲಗಳನ್ನೂ, ರಾಜತೀಶ್ಚ - ಬೆಳ್ಳಿಯು ತೆಗೆದುಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿರುವ ಛಾಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಕಾಂಚನಭೂಮಿಾಶ್ಚ - ಚಿನ್ನಗಲಸ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ||೧೧|| ವಿವಿಧಾಕಾರಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ, ಪರಮವಾರಿಣಾಃ - ಶ್ರೀಪ್ರವಾದ ಜಲದಿಂದ, ಪೂರ್ಣಾಃ - ತುಂಬಿರುವ, ಮಹಾರ್ಕೃತಃ - ಬಹು ಬೆಲೆಯವುಗಳಾದ, ಮಣಿಸೋಪಾನ್ಯೈಃ - ರತ್ನಮಯವಾದ ಹಂತಗಳಿಂದ, ತತಸ್ತತಃ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಉಪವನ್ನಾಃ - ಕೂಡಿರುವ, ||೧೨|| ಮುಕ್ತಾ - ಮುತ್ತುಗಳಂತೆಯೂ, ಪ್ರವಾಳ - ಹವಳಗಳಂತೆಯೂ ಇರುವ, ಸಿಕತಾಃ - ಮರಳುಳ್ಳ, ಸ್ಫುಟಿಕ - ಸ್ಫುಟಿಕದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿರುವ, ಅಂತರ - ನಡುವೆ ಇರುವ, ಕುಟ್ಟಮಾಃ - ಜಗುಲಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಕಿರುಮುಂಟಪಗಳೂಳ್ಳ, ಚಿತ್ವೈಃ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ತೀರಜೈಃ-ದಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಕಾಂಚನೈಃ - ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ (ಬಾದು ಜಾತಿಯವುಗಳಾದ) ತರುಭಿಃ - ಮುಹೀರುಗಳಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಾಃ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ||೧೩|| ಪುಲ್ಲ - ಅರಳಿದ, ಪದ್ಮ - ತಾವರಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ಪಲ-ನೈದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ, ವನಾಃ - ಜಲಗಳುಳ್ಳ, ಚಕ್ರವಾಕ-ಚಕ್ರವಾಕ

ಅಲ್ಲಿಯ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪೊದೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಳಿದು ಪುಡಿಪುಡಿನಾಡಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದನು || ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮಾರುತಿಯು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಮಣಿಮಯವಾದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನೂ, ರಜತವಿಕಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಸುರ್ವಾದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೧|| ಪಾನಮಾನಿಯಾಬಳಿಕ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಕಾರಗಳಾಗಿ ತಿದ್ದಲ್ಪಟ್ಟು, ಶ್ರೀಪ್ರವಾದ ಶೀತ ಜಲದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ಪಾವಟೆಗಳನ್ನಳವಟ್ಟು, || ೧೨ || ಮುತ್ತು ಹವಳಗಳೆಂಬ ಮರಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ನಡುನಡುವೆ ಸ್ಫುಟಿಕಶಿಲಾಮಯವಾದ ಕಿರುಮುಂಟಪಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಇಕ್ಕೆಲದ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಸುರ್ವಾಮಯಗಳಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವ ವಿಚಿತ್ರತರುಗಳುಂಟೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತ || ೧೩ || ಅರಳಿದ ತಾವರಗಳನ್ನೂ,

ಪುಲ್ಲ ಪದ್ಮೋತ್ಪಲ ವನಾ ಶ್ವಕ್ರವಾಕೋಪ ಕೂಜಿತಾಃ |
 ನತ್ಯೂ ಹ ರುತ ಸಂಘುಷ್ಪಾ ಹಂಸ ಸಾರಸ ನಾದಿತಾಃ ||೨೪||
 ದೀರ್ಘಾಭಿ ದ್ರುಮ ಯುಕ್ತಾಭಿ ಸ್ಪರ್ದಿಶ್ವ ಸಮಂತತಃ |
 ಅಮೃತೋಪಮ ತೋಯಾಭಿ ಶ್ಮಿವಾಭಿ ರುಸ ಸಂಸ್ಕೃತಾಃ ||೨೫||
 ಲತಾಶತ್ರು ರವತತಾ ಸ್ನಂತಾನ ಕುಸುಮಾವೃತಾಃ |
 ನಾನಾ ಗುಲ್ಮಾವೃತ ಘನಾಃ ಕರವಿರ ಕೃತಾಂತರಾಃ ||೨೬||
 ತತೋಂ ಬುಧರ ಸುಕಾಶಂ ಪ್ರವೃದ್ಧ ಶಿಖರಂ ಗಿರಿಂ |
 ವಿಚಿತ್ರ ಕೂಟಂ ಕೂಟೈಶ್ಚ ಸರ್ವತಃ ಪರಿವಾರಿತಂ ||೨೭||

ಪಕ್ಷಿಗಳ, ಉಪಕೂಜಿತಾಃ - ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ನತ್ಯೂಹ - ಭರತಪಕ್ಷಿಗಳ, ರುತ - ಶಬ್ದಗಳಿಂದ, ಸಂಘುಷ್ಪಾಃ - ದನಿಗೆಯುಳ್ಳುಟ್ಟು, ಹಂಸ - ಅಂಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾರಸ - ನೀರಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಾದಿತಾಃ - ದನಿಗೆಯುಳ್ಳುಡುತಲಿರುವ ||೨೪|| ದೀರ್ಘಾಭಿಃ - ಉದ್ದವಾಗಿರುವ, ದ್ರುಮಯುಕ್ತಾಭಿಃ - ಇಕ್ಕಲದ ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂಡಗೂಡಿದ, ಅಮೃತೋಪಮ ತೋಯಾಭಿಃ - ಅಮೃತಕ್ಕಿಣೆಯಾದ ಜಲವುಳ್ಳ, ವಾಭಿಃ - ಮಂಗಳ ಕರಗಳನ್ನಿಡಿದ, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಗತಲಿರುವ, ಸ್ಪರ್ದಿಶ್ವ - ಕಿರುಹೊಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಾಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ||೨೫|| ಲತಾಶತ್ರುಃ - ನೂರುಜಾತಿಯ ಒಳ್ಳೆಗಳಿಂದ, ಅವತತಾಃ - ತುಂಬಿರುವ, ಸ್ನಂತಾನ ಕುಸುಮಾವೃತಾಃ - ಕಲ್ಪ ಲತೆಗಳ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ, ನಾನಾ ಗುಲ್ಮ-ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಪೂವೆಗಳಿಂದ, ಅವೃತ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣವೇ, ಘನಾಃ - ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ, ಕರವೀರಕೃತ - ಕಣಿಗಿಲು ಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ, ಅಂತರಾಃ - ಮಧ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಾಪೀಶ್ವ-ಕೋಳ (ಕಲ್ಯಾಣಿ) ಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ-ಕಂಡನು, ತತಃ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಂಬುಧರಸಂಕಾಶಂ-ನೀರುತುಂಬಿದ ಮೋಡಕ್ಕೆಣೆಯನ್ನಿಡುವ, ಪ್ರವೃದ್ಧ-ಎತ್ತರವಾದ, ಶಿಖರಂ ಶೃಂಗವುಳ್ಳ, ವಿಚಿತ್ರಕೂಟ-ಅಜ್ಜರಿಯ ಕಿರುಗೋಡುಗಳ, ಕೂಟೈಃ - ಶಿಖರಗಳಿಂದ

ನೃದಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಬಲು ಇರುವ ದನಿಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ, ಭರತಪಕ್ಷಿಗಳ ನಿನಾದದಿಂದಲೂ, ಹಂಸಸಾರಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ||೨೪|| ಬಲು ಉದ್ದವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತ, ಅಮೃತಸದೃಶ ಜಲಗಳಿಂದ ಭರಿತಗಳಾಗಿ, ಮರಗಳ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಸುತಮಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಂಗಳ ಕರಗಳಾದ ಕಿರುಹೊಳೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ, ಅಲಂಕೃತಗಳಾಗಿ ||೨೫|| ಹರಡಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಸಾವಿರಾರುಬಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಲ್ಪಲತೆಗಳ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೂ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟು, ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಲತೆಗಳ ಘನವೆಗಳಿಂದ ದಟ್ಟವಾಗಿ, ಆಯಾಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದವಾದ ಕಣಿಗಿಲುಗಿಡಗಳ ಅಂತರಾಳವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೊಳಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೬|| ಬಳಿಕ ಮಹಾಮೇಘಕ್ಕೆ ಎಣೆಯನ್ನಿಡುವ, ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಡುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ನಾನಾವರ್ಣದ ಬಳಕೋಡುಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ನಡುನಡುವೆ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಂದಾನೊಂದು ಪರ್ವತವನ್ನೂ || ೨೭ || ಹೇರಳವಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಮುಟ್ಟುಗಳಿಂದಲೂಡಗೂಡಿ, ನಾನಾವಿಧ ತರುಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು

ಶಿಲಾಗೃಹ್ಯ ರವತತಂ ನಾನಾ ವೃಹ್ಯ ಸ್ಮಮಾವೃತಂ |
 ದದರ್ಶ ಹರಿಶಾರ್ದೂಲೋ ರಮ್ಯಂ ಜಗತಿ ಪರೈತಂ ||೨೮||
 ದದರ್ಶ ಚ ನಗಾತ್ತಸ್ಯಾ ನೈದೀಂ ನಿಪತಿತಾಂ ಕಪಿಃ |
 ಅಂಕಾದಿವ ಸಮುತ್ಪತ್ಯ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಪತಿತಾಂ ಪ್ರಿಯಾಂ ||೨೯||
 ಜಲೇ ನಿಪತಿತಾಗ್ನೃಕ್ ಪಾದಪೈ ರುವ ಶೋಭಿತಾಂ |
 ವಾರ್ಯಮಾಣಾ ಮಿವ ಕ್ರುದ್ಧಾಂ ಪ್ರಮದಾಂ ಪ್ರಿಯಬಂಧುಭಿಃ ||೩೦||
 ಪುನ ರಾವೃತ್ತ ತೋಯಾಂ ಚ ದದರ್ಶ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ |

ಸರ್ವತಃ-ಸುತ್ತಲೂ, ಪರಿವಾರಿತಂ-ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ. ಗಿರಿಂಚ-ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ, ಶಿಲಾಗೃಹ್ಯಃ-ಕಲ್ಲುಮಂಟಪಗಳಿಂದ, ಅವತತಾ-ತುಂಬಿರುವ, ನಾನಾವೃಹ್ಯಃ-ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳಿಂದ, ಸಮಾವೃತಂ-ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ. ರಮ್ಯ-ರಮಣೀಯವೆಂದ, ಜಗತಿಪರ್ವತಂ-ಕೃತಕರಣದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೂ, ಹರಿಶಾರ್ದೂಲಃ-ಕಪಿವರನು, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು ||೨೮-೨೯|| ಪ್ರಿಯಸ್ಯ-ವಲ್ಲಭನ, ಅಂಕಾತ್-ತೊಡೆಯದೆ ಶೆಯಿಂದ, ಸಮುತ್ಪತ್ಯ-ಹಾರಿ, ಪತಿತಾಂ-ಉರುಳಿಕೊಂಡ, ಪ್ರಿಯಾಮಿವ-ನಾಯಕಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುವ, ತಸ್ಮತ್-ವೇಲೆಡೇಳಿದ, ನಗಾತ್-ಬೆಟ್ಟದ ದನೆಯಿಂದ, ನಿಪತಿತಾಂ-ಧುಮಿಕಿಹರಿಯುತಲಿರತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಿಯಬಂಧುಭಿಃ-ನಂಟರಿಪ್ಪರಿಂದ, ವಾರ್ಯಮಾಣಾಂ-ತಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಕ್ರುದ್ಧಾಂ-ಹೊಳೆಯೊಳಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಪ್ರಮದಾವಿವ-ಕೊಬ್ಬಿದ ಹೆಂಗಸೋ ಎಂಬಂತೆ, ಜಲೇ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ನಿಪತಿತ-ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿರುವ, ಅಗ್ನಿಃ-ಕೊನೆಗಳುಳ್ಳ, ಪಾದಪೈಃ-ಮರಗಳಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಾಂ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ನದೀಂ-ಹೊಳೆಯನ್ನೂ, ದದರ್ಶ-ಕಂಡನು ||೩೦|| ಪುನಃ-ಮತ್ತ, ಅವೃತ್ತತೋಯಾಂ-ಹರಿದುಹೋಗಿಹಿಂದುರುಗಿಬರುತ್ತಿರುವನೀರುಳ್ಳದಾದಕಾಂಡವೇ, ಕಾಂತಸ್ಯ-ಪ್ರಿಯನಪಿಷಯವಾಗಿ, ಪ್ರಗನ್ನಾಂ-ಶಾಂತಕೋಪಳಾದ

ಇರುವ ಕೃತ್ತಿಮ ಕ್ರೇಡಾ ಪರ್ವತವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ||೨೮|| ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಸಲಕ್ಕೆ ಉಗುಳದ ಮಹಿಳೆಯು ಹೇಗೆಗೋಹಾಗೆ ಆ ಕೈವಾಡದ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಧುಮಿಕಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಬಂದು ಹೊಳೆಯನ್ನೂ ಕಂಡನು ||೨೯|| ಆ ಹೊಳೆಯ ಇಕ್ಕೆಲದ ದಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಅವುಗಳ ಕೊನೆಗಳು ಜೊಂಕಾಗಿ ಬಾಗಿ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದರೆ, ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಯು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಗರತಿಯಲ್ಲದ ಹೆಂಡರು ಗಂಡನೊಡನೆ ಓಡಿದಾಡಿ, ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಂಟರಿಪ್ಪರು ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, "ಬೇಡವವ್ವ, ಬೇಡವೆ, ಗರತಿಯರು ಹೀಗೆ ಗಂಡನಮೇಲಣ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಬಾರದು, ಇದು ತರವಲ್ಲ" ಎಂದು ತಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ ತರುಣಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೩೦|| ಮತ್ತು-ಆ ಕಾಟಹೊಳೆಯು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹರಿದುಹೋಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಬಂಡೆಗೋ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನದಿಣ್ಣೆಗೋ ತಗಲಿ, ಹರಿತದ ಹೊಯ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲು, ಆ ಗೆ ಆ ಮುನಿಸಿನ ಮುನಿಸಿಯು ಮನದನ್ನನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ, ಮರಳಿ ರಮಣನ ಬಳಗೈದುತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೩೧|| ಆ ತರುವಾಯ ಮಾರುತಿಯು

ಪ್ರಸನ್ನಾ ಮಿವ ಕಾಂತಸ್ಯ ಕಾಂತಾಂ ಪುನ ರುಪಸ್ಥಿತಾಂ || ೪೧ ||
 ತಸ್ಯಾ ದೂರಾ ತ್ಸಪದ್ಮಿನ್ಯೋ ನಾನಾ ದ್ವಿಜ ಗಣಾಯುತಾಃ |
 ದದರ್ಮ ಹರಿಶಾರ್ದೂಲೋ ಹನೂಮಾ ಸ್ತಾರುತಾತ್ಮಜಃ || ೪೨ ||
 ಕೃತ್ರಿಮಾಂ ದೀರ್ಘಕಾಂ ಚಾಪಿ ಪೂರ್ಣಾಂ ಶೀತೇನ ವಾರಿಣಾ |
 ಮಣಿಪ್ರವರ ಸೋಪಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾ ಸಿಕತ ಶೋಭಿತಾಂ || ೪೩ ||
 ವಿವಿಧೈ ಮೃಗ ಸಂಘೈಶ್ಚ ವಿಚಿತ್ರಾಂ ಚಿತ್ರ ಕಾನನಾಂ |

ಕಾರಣವೇ, (ಅನುಕೂಲಳಾದ ಕಾರಣವೇ) ಪುನಃ-ಮರಳಿ, ಉಪಸ್ಥಿತಾಂ-ಪ್ರಿಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ, ಕಾಂತಾಮಿವ-
 ನಾಯಕಿಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಸದೀಂ - ನದಿಯನ್ನು, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕವಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು,
 ದದರ್ಮ - ಅವಲೋಕಿಸಿದನು || ೪೧ || ಹರಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕವಿವರನಾದ, ಸಃ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಆ ಪಾ
 ಯುಪುತ್ರನೆನಿಸಿದ, ಹನೂಮಾ - ಮಾರುತಿಯು, ತಸ್ಯಾಃ - ಅಬಿಟ್ಟ ದಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿಯುವ ನದಿಯ,
 ದೂರಾತ್ - ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ, ನಾನಾದ್ವಿಜಗಣಾಯುತಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಿಂಡಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿರು
 ವ, ಪದ್ಮಿನ್ಯಃ - ತಾಪರೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು (ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವಾ) ದದರ್ಮ - ನಿರೂಪಿಸಿದನು || ೪೨ ||
 ಮಣಿಪ್ರವರ - ರತ್ನಖಚಿತವಾದ, ಸೋಪಾನಾಂ - ಪಾವಟೆಗೆಗಳುಳ್ಳ, ಮುಕ್ತಾ-ಮುಕ್ತುಗಳ ರೂಪವಾದ,
 ಸಿಕತ - ಮರಳಿನಿಂದ, ಶೋಭಿತಾಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಶೀತೇನವಾರಿಣಾ - ತಂಪಾದ ನೀರಿನಿಂದ, ಪೂ
 ರ್ಣಾಂ- ತುಂಬಿರುವ, ಕೃತ್ರಿಮಾಂ- (ಧ್ರುವಜಲವಿಲ್ಲದೆ) ಕೈಕರಣದಿಂದ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ || ೪೩ ||
 ವಿವಿಧೈಃ - ನಾನಾವಿಧವಾದ, ಮೃಗಸಂಘೈಶ್ಚ - ಮೃಗಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರಾಂ - ಅತ್ಯರೈಕ
 ರವೆನಿಸಿದ, ಚಿತ್ರಕಾನನಾಂ - ರಮಣೀಯವಾದ ತೋಟಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ - ದೇವತೆಗಳ
 ಬಡಗಿಯಿಂದ, ನಿರ್ಮಿತೈಃ - ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸುಮಹದ್ವಿಃ - ಬಹಳ ದೊಡ್ಡವುಗಳಾದ, ಪ್ರಾಸಾವೈಶ್ವ - ಉ
 ಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃತ್ರಿಮೈಃ - ಕನಿಷ್ಠಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿಸಿರುವ, ಕಾನನೈಶ್ಚಾಪಿ-ತೋಟಗಳಿಂ
 ದಲೂ, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಲಂಕೃತಾಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ದೀರ್ಘ ಕಾಂಚಾಪಿ

ಆ ಆಟದ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ತಾಪರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಬಗೆ
 ಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಚಿತ್ರಧ್ವನಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುವ ರಮಣೀಯವಾದ ಕೊಳಗ
 ಳನ್ನು ಕಂಡನು || ೪೨ || ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೃತವಾಡದ ಬೆಡಗಿನಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು
 ದಾಗಿಯೂ, ತಂಪಾದ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ಮುಕ್ತುಗಳ ರೂಪವಾದ ಮರಳಿ
 ನಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ಪಾವಟೆಗಳಿಂದ
 ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಗಲವಾದ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು ||
 ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಿಕ್ಕಗಳನ್ನು ಸಲಹಿ ಇದ್ದರು, ಕೈನೀರಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುವ ಪ
 ರಿಪರಿಯ ಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಅಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಉಪ್ಪ
 ರಿಗೆಯ ಮನೆಗಳನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿ ಇದ್ದನು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂದವಾದ ಕಿರುದೋಟೆಗ
 ಳುಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಮರಗಳು ಹೂವಿನಿಂದ ತುಂಬಿಯೂ, ಮತ್ತೆ
 ಕೆಲವು ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಬುಡಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಪ್ಪುಳ್ಳವಾಗಿ
 ಯೂ, ಎತ್ತರವಾದ ಜಗುಲಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ

ಪ್ರಸಾದೈ ಸ್ಸಮಹದ್ಭಿಶ್ಚ ನಿರ್ಮಿತೈ ರ್ವಿಶ್ವ ಕರ್ಮಣಾ ||೪೩||
 ಕಾನನ್ಯಃ ಕೃತ್ರಿಮೈಶ್ಚಾಪಿ ಸರ್ಯತ ಸ್ಸಮಲಂಕೃತಾಂ |
 ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಪಾದಪಾ ಸ್ತತ್ರ ಪುಷ್ಪೋಪಗ ಫಲೋಪಗಾಃ ||
 ಸಚ್ಚತ್ರಾ ಸ್ಸವಿತರ್ದೀಕಾಃ ಸರ್ವೇ ಸೌವರ್ಣ ವೇದಿಕಾಃ ||೪೪||-||
 ಲತಾಪ್ರತಾಸ್ಯ ಗ್ವಹುಭಿಃ ಪರ್ಣೈಶ್ಚ ಬಹುಭಿ ರ್ವೃತಾಂ |
 ಕಾಂಚನೀಂ ಶಿಂಶುಪಾ ಮೇಕಾಂ ದದರ್ಮ ಹನುಮಾ ನ್ವಪಿಃ |
 ವೃತಾಂ ಹೇಮ ಮಯಿಾಭಿಶ್ಚ ವೇದಿಕಾಭಿ ಸ್ಸಮಂತತಃ ||೪೫||
 ಸೋಮಶ್ಚ ದ್ವಾಮಿ ಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಗರ್ತ ಪ್ರಪ್ರವಣಾನಿ ಚ |
 ಸುವರ್ಣ ವೃಕ್ಷಾ ನಸರಾಕ್ ದದರ್ಶ ಶಿಖಿ ಸನ್ನಿಭಾಃ ||೪೬||

ಕೋಲವನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ದೃಷ್ಟಿಸಿದನು || ೪೩, ೪೪ || ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಯೇಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವಾದ,
 ಪ್ರಪ್ಸೋಪಗ - ಹೂಗಳಿಂದತುಂಬಿರುವ, ಫಲೋಪಗಾಃ - ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ, ಪಾದ
 ಪಾಃ - ವೃಕ್ಷಗಳಂಚೂ, ತೆ - ಅವು, ಸಚ್ಚತ್ರಾಃ - ಸುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸವಿತರ್ದೀ
 ಕಾಃ - ಸುತ್ತ ಲದಿಣ್ಣೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವವುಗಳಾಗಿ, ಸರ್ವ - ಎಲ್ಲವೂ, ಸೌವರ್ಣವೇದಿಕಾಃ - ಬಂಗಾರದ
 ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಜಗುಲಿಯುಳ್ಳವುಗಳೆನಿಸಿ, ಆರ್ಣ-ಇದ್ದುವು || ೪೪ || ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕವಾದ, ಲತಾಪ್ರತಾಸ್ಯಃ
 ಬಳ್ಳಿಗಳಸುರಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕವಾದ, ಪರ್ಣೈಶ್ಚ - ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿ
 ರುವ, ಹೇಮಮಯಿಾಭಿಃ - ಸುವರ್ಣಕಲ್ಪಿತಗಳಾದ, ವೇದಿಕಾಃ - ವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ, ಸಮಂತತಃ -
 ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೃತಾಂ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಿತಾಂ - ಬಂದಾದ, ಶಿಂಶುಪಾಸ್ತು - ಶಿಂಶುಪಾವೃ
 ಕ್ಷವನ್ನಾದರೂ, ಹನೂಮಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಶ - ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು || ೪೫, ೪೬ || ಸಃ -
 ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಭಾಮಿಭಾಗಾಂಶ್ಚ - ಕೆಲವು ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಗರ್ತಪ್ರಪ್ರವಣಾನಿಚ - ನಿರೀತಕ
 ಳ್ಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಹರಿವಕಾಲುವೆಗಳನ್ನೂ, ಅಪಶ್ಯತ್ - ಕಂಡನು, ಅಪರ್ಣಾ - ಬೇರೆಕೆಲವಾದ, ಶಿಖಿ
 ಸನ್ನಿಭಾಃ - ಬಿಂಕಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುವ, ಸುವರ್ಣವೃಕ್ಷಾಃ - ಸ್ವರ್ಣವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ಕಂಡ
 ನು || ೪೬ || ಮೇರೂಃ - ಮೇರುವರ್ವತದ, ಪ್ರಭಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ದಿವಾಕರ ಇವ - ಸೂರ್ಯನು

ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಅನೇಯವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮಂಚಗಳನ್ನೂ ವಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ ಶೋಭಿ
 ಸುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೪೩-೪೪ || ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಚ್ಛಾಯೆಯು ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವೊಂದು
 ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಂದಿತು, ಅನೇಕತರಹೆಯು ಬಳ್ಳಿಗಳೂ ಆಮರದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದ
 ವು, ಆ ಪಾದಪದಲ್ಲಿ ಒರಿಪೋವಾದ ಪತ್ರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಆ ಮಹೀರಾಹದ
 ಸುತ್ತಲೂ ಬಂಗಾರದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಬಲು ಸುಂದರವಾದ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಇದ್ದರು.
 ಇಂತಹ ಪಾದಪವನ್ನೊಂದನ್ನು ನೋಡಿದನು || ೪೫ || ಪಾವನಿಯು ಅದನ್ನು ಸುತ್ತ ಬಳಸಿದಕೆ
 ಲವು ಬೈಲು ನೆಲಗಳನ್ನೂ, ಮಾತ್ರೆ ಕೆಲವು ನೀರಹಳ್ಳಗಳನ್ನೂ, ಹರಿವ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನೂ, ಬಂ
 ಗಾರದಂತೆ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಗೆಣೆಯೆನಿಸಿದ ಮರಗಳನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿದನು || ೪೬ || ಮೇರುವರ್ವ
 ತದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ದಿವಾಕರನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣದ ಶಾಖೆಗಳ ಶೋಭೆಯಿಂದ
 ದ ಸಮೀಪದವನು ತನ್ನ ನ್ನೂ ಸುವರ್ಣಚ್ಛಾಯೆಯವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು || ೪೭ ||

ತೇಷಾಂ ದ್ರುಮಾಣಾಂ ಪ್ರಭಯಾ ಮೇರೋ ರಿವ ದಿವಾಕರಃ |
 ಅಮನ್ಯತ ತದಾ ವೀರಃ ಕಾಂಚನೋಸ್ತ್ರೀತಿ ವಾನರಃ ||೪೯||
 ತಾಂ ಕಾಂಚನೈ ಸ್ತುರುಗಣೈ ರ್ತಾರುತೇನ ಚ ವೀಜಿತಾಂ |
 ಕಿಂಕಿಣೀ ಶತ ನಿಘೋಷಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ತಯ ಮಾಗಮತ್ ||೫೦||
 ಸ ಪುಷ್ಪಿತಾಗ್ರಾಂ ರುಚಿರಾಂ ತರುಣಾಂಕುರ ಪಲ್ಲವಾಂ |
 ತಾ ಮಾರುಹ್ಯ ಮಹಾಬಾಹು ಶಿಂಶುಪಾಂ ಪರ್ಣ ಸಂವೃತಾಂ ||೫೧||
 ಇತೋ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವೈದೇಹೀಂ ರಾಮದರ್ಶನ ಲಾಲಸಾಂ |

ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತೇಷಾಂ ದ್ರುಮಾಣಾಂ - ಆ ಮರಗಳ, ಪ್ರಭಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ವಾನರಃ - ಮಾರುತಿಯು, ತದಾ - ಆಗ, ಕಾಂಚನಃ - ಸುವರ್ಣಮಯನಾದವನು, ಅಸ್ತ್ರೀ - ಆಗಿದ್ದೇನೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಅಮನ್ಯತ - ಭಾವಿಸಿದನು || ೪೯ || ಕಾಂಚನೈಃ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ತರುಗಣೈಃ - ಮರಗಳ ಗುಂಪುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮಾರುತೇನ - ಗಾಳಿಯಿಂದ, ವೀಜಿತಾಂಚ - ಬೀಸಲ್ಪ ಡುತಲಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ, ಕಿಂಕಿಣೀ - ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಗುಂಪಿನ, ನಿಘೋಷಾಂ - ಶಬ್ದ ದಂತೆ ಶಬ್ದ ವುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ವಿಸ್ತಯಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಆಗಮತ್ - ಹೊಂದಿ ದನು || ೫೦ || ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಆಜಾನುಬಾಹುವಾದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪುಷ್ಪಿತ - ಹೂತಿ ರುವ, ಅಗ್ರಾಂ - ಕೊನೆಗಳುಳ್ಳ, ರುಚಿರಾಂ - ರಮಣೀಯವಾದ, ತರುಣಾಂಕುರ - ಎಳೆಯ ಕುಡಿಗಳು ಮ ತ್ತು ಚಿಗುರುಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಪರ್ಣಸಂವೃತಾಂ - ಪತ್ರಗಳಿಂದನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ, ತಾಂ - ಆಶಿಂಶುಪಾ (ಅ ಗುರು, ಇರುಗುಡುವಾನು) ವೃಕ್ಷವನ್ನು, ಅರುಹ್ಯ - ಏರಿ, || ೫೧ || ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ರಾಮದರ್ಶನ - ರಾಮನನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಲಾಲಸಾಂ - ಅತ್ಯಾದರವುಳ್ಳ, ದುಃಖಾರ್ತಾಂ - ವೃಥಾ ಯಿಂದ ದೀನಳಾದ, ಯದೃಚ್ಛಯಾ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ - ಇಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಸಂಪತಂತೀಂ - ತಿರುಗಾ ಡುತ ಬರುವ, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುವೆನು || ೫೨ || ದುರಾತ್ಮನಃ - ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳರಾವಣನ, ಇಯಂ - ಈ, ಅಶೋಕವನಿಕಾಚ-ಅಶೋಕವನವೂ, ದೃಢಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ

ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಶಿರುಮರಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ ಬೆಳಗು ತಲಿದ್ದವು, ತಂಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಶಿರುಗಂಟೆಗಳ ಸದ್ದಿನಂತೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಸದ್ದು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಇಂತವು ಆಮರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಮರುನ್ಮಂದನ ನು ಒಲು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡನು || ೪೦ || ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯು ವಂತಹ ಕುಡಿಗಳೂ, ಚಿಗುರುಗಳೂ, ಹೂಗಳೂ ತುಂಬಿ ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಎಲೆಗಳಿಂ ದ ತುಂಬಿ ನೆರೆಯುವ ಆ ಮರವನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಏರಿದನು. ಬಳಿಕ ಹೀಗೆಂದುಕೊಳ್ಳಲಾ ರಂಭಿಸಿದನು || ೪೧ || ಓ ಇದೇಸರಿ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಕೊಂಡು, ದುಃಖದಿಂದ ದೀನ ಳಾಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಳಾಗಿರುವ ಆ ವೈದೇಹಿಯ ಆಗಮನವ ನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಆ ಮಹಾಬಾಹುವಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಇ ಳ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು || ೪೨ || ಸಂಪಗೆ, ಸಿರಿಗದ, ಪಗಡೆ, ಮೊದಲಾದ ಹೂವಿನ ಮರಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಒಲುಬಿನವಾಗಿರುವ ಈ ತೋಟವು ದುರಾತ್ಮನಾದ

ಇತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ದುಃಖಾರ್ತಾಂ ಸಂಪತಂತೀಂ ಯದೃಚ್ಛಯಾ || ೪೨ ||
 ಚರೋಕ್ ವನಿಕಾ ಚೇಯಂ ದೃಢಂ ರಮ್ಯಾ ದುರಾತ್ಮನಃ |
 ಚಂಪಕೈಶ್ಚಂದನೈಶ್ಚಾಪಿ ವಕುಳೈಶ್ಚ ವಿಘೂಷಿತಾ || ೪೩ ||
 ಇಯಂಚ ನಳಿನೀ ರಮ್ಯಾ ದ್ವಿಜ ಸಂಘ ನಿಷೇವಿತಾ |
 ಇಮಾಂ ಸಾ ರಾಮಮಹಿಷೀ ನೂನ ಮೇಷ್ಯತಿ ಜಾನಕೀ || ೪೪ ||
 ಸಾ ರಾಮಾ ರಾಮಮಹಿಷೀ ರಾಘವಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಾ ಸತೀ |
 ವನ ಸಂಚಾರ ಕುಶಲಾ ನೂನ ಮೇಷ್ಯತಿ ಜಾನಕೀ || ೪೫ ||
 ಅಥವಾ ವೃಗ ಶಾಬಂಕ್ಷೀ ವನಸ್ಯಾಸ್ಯ ವಿಚಕ್ಷಣಾ |

ರಮ್ಯಾ - ಅಂದವಾಗಿದೆ, ಚಂಪಕೈಃ - ಸಂಪಗೆಯ ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದನೈಶ್ಚಾಪಿ - ಶ್ರೀಗಂಧದ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ವಕುಳೈಶ್ಚ - ಪಗಡೆಯ ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಘೂಷಿತಾ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿಯೂ ಇದೆ || ೪೨ || ದ್ವಿಜಸಂಘನಿಷೇವಿತಾ - ಹಕ್ಕಿಗಳಹಿಂದಿನಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಇಯಂ - ಈ, ನಳಿನೀಚ - ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯೂ (ಸರ್ವೋವರವೂ) ರಮ್ಯಾ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿದೆ, ರಾಮಮಹಿಷೀ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ, ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಇನಾಂ - ಈ ತಾವರೆಯ ಕೊಳವನ್ನು ಕುರಿತು, ನೂನಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವಳು || ೪೩ || ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಪ್ರಿಯಾ ಸತೀ - ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೂ, ರಾಮಮಹಿಷೀ - ರಾಘವನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯೂ ಆಗಿರುವ, ಸಾರಾಮಾ - ಆಸ ತೀ ಒರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ವನಸಂಚಾರಕುಶಲಾ - ವನಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಣೆಯಾದವಳು, ಸಾಜಾ ನಕೀ - ಆ ಸೀತೆಯು, ನೂನಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವಳು || ೪೪ || ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಸ್ಯವನಸ್ಯ - ಈ ವನವನ್ನು, ವಿಚಕ್ಷಣಾ - ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳೆನಿಸಿದ, ರಾಮಚಿಂತಾ - ಶ್ರೀರಾಮಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ, ಅನುಕರ್ಷಿತಾ - ಬಡವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ, ಸಾ ಆರ್ಯಾ - ಆ ಪೂಜ್ಯಳಾದ, ವೃಗ ಶಾಬಂಕ್ಷೀ - ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಮರಿಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸೀತೆಯು, ವನಂ - ಈ ತೋಟವನ್ನು ಕು ರಿತು, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವಳು || ೪೫ || ಸಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ವನವಾಸೆ - ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ, ರತಾ - ಆಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ, ರಾಮ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಶೋಕ - ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖದಿಂದ, ಸಂತಪ್ತಾ -

ಆ ರಾಮನದೇ ಸರಿ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, || ೪೨ || ರಮಣೀಯವಾದ ತಾವರೆಯ ಕೊಳವೊಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ದನಿಗೆಯ್ಯುತ್ತಲಿವೆ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬರುವಳು || ೪೩ || ರಘುಕುಲೇಂದುವಿನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೂ, ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಹಾನು ಭಾವನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ ಅರಣ್ಯಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಣೆ ಯೆನಿಸಿದ ಆ ಜಾನಕಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು || ೪೪ || ಸಂತತ ಶ್ರೀರಾಮಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಹುಕೃಶಳಾಗಿ, ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಮರಿಯಂತೆ ನೋಟವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಬಹುಜಾಣೆಯೆನಿಸಿದ ಆ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಸೀತೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಈ ವನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಬರುವಳು || ೪೫ || ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವ ಶೋಕದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ತಪಿಸುತ್ತಲಿರುವಳು, ಬಹು ಕಾಲವನವಾಸದ ಅಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳವಳು, ಸುಂದರನಯನ, ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು ವನದೊಳಗೆ

ವನ ಮೇಷ್ಯತಿ ಸಾರ್ಥೇಹ ರಾಮಚಿಂತಾ ನುಕರ್ಶಿತಾ || ೪೩ ||
 ರಾಮ ಶೋಕಾಭಿಸಂತಪ್ತಾ ಸಾ ದೇವೀ ವಾಮಲೋಚನಾ |
 ವನವಾಸೇ ರತಾ ನಿತ್ಯ ಮೇಷ್ಯತೇ ವನಚಾರಿಣೀ || ೪೩ ||
 ವನೇ ಚರಾಣಾಂ ಸತತಂ ನೂನಂ ಸ್ಪೃಹಯತೆ (ತೀ) ಪುರಾ |
 ರಾಮಸ್ಯ ದಯಿತಾ ಭಾರವ್ಯ ಜನಕಸ್ಯ ಸುತಾ ಪತೀ || ೪೪ ||
 ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲ ಮನಾ ಶ್ಯಾಮಾ ಧ್ರುವಮೇಷ್ಯತಿ ಜಾನಕೀ |
 ನದೀಂ ಚೇವಾಂ ಶಿವಜಲಾಂ ಸಂಧ್ಯಾರ್ಥೇ ವರವರ್ಣಿನೀ || ೪೫ ||
 ತಸ್ಯ ಶ್ಯಾಮ್ಯ ನುರೂಪೇಯ ಮಶೋಕ ವನಿಕಾ ಶುಭಾ |

ಬಹಳವಾಗಿ ತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ವಾಮಲೋಚನಾ-ಸುಂದರವಾದ ನಯನವುಳ್ಳ, ಸಾದೇವೀ-ಆ ಜಾ
 ನಕಿಯು, ವನಚಾರಿಣೀ - ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಏಷ್ಯತೆ - ಬರುವಳು || ೪೩ ||

ರಾಮಸ್ಯ-ರಾಮನಿಗೆ, ದಯಿತಾ ಭಾರವ್ಯ-ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿದವಳೂ, ಪತೀ-ಪತಿವ್ರತೆಯೆನಿಸಿದವಳೂ,
 ಜನಕಸ್ಯ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನ, ಸುತಾ - ಪುತ್ರಿಯೆನಿಸಿದವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಸೀತಾ-ಸೀತಾದೇವಿಯು
 ಪುರಾ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ವನೇಚರಾಣಾಂ - ಕುಟುಂಬ, ಕುಲಂ - ಸ್ನೇಹವನ್ನು, ಸ್ಪೃಹಯತೆ - ಬಯಸು
 ತ್ತಾಳೆ, ಅಥವಾ - (ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೂ ಮೇಲನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದವಳು) || ೪೪ ||
 ವರವರ್ಣಿನೀ - ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ, (ಪತಿಗೆ ಹಿತಕರಳೆನಿಸಿದ) ಶ್ಯಾಮಾ - ನಡುಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿರುವ,
 ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಮನಾ - ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ)
 ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಶಿವಜಲಾಂ - ಶುಭಕರವಾದ ಜಲವುಳ್ಳ, ಇವಾಂ - ಈ, ನದೀಂಚ - ನದಿಯನ್ನು ಕುರಿ
 ತು, ಸಂಧ್ಯಾರ್ಥ - ಸಂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಂದಿಸಬೇಕಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕೆಂದು, ಪ್ರತ್ಯಹಂ
 ಪ್ರತಿವಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಧ್ರುವಂ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ಏಷ್ಯತೆ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದು || ೪೫ || ತಸ್ಯಾ - ಆ ಸೀ
 ತಾದೇವಿಗೆ, ಶುಭಾ - ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿದ, ಇಯಂ - ಈ, ಅಶೋಕವನಿಕಾಚ - ಅಶೋಕವನವೂ, ಅನು
 ರೂಪಾ - ತಕ್ಕದಾಗಿದೆ, ಶುಭಾಯಾ - ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿ ಇರುವ ಈ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ, ಪಾರ್ಥವೇಂ
 ದ್ರಸ್ಯ - ರಾಘವೇಂದ್ರನಾದ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಪತ್ನೀಚ - ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೂ,
 ಸಮೃತಾ - ತಕ್ಕವಳು || ೪೬ || ತಾರಾಧಿಪನಿಭಾನಾ - ಉಡುರಾಜನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಸಾದೇವೀ - ಆ

ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು || ೪೩ || ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಧನವೊಳಗೆ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾ
 ಗಿದ್ದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದವಳು, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಾ
 ಣಪ್ರಿಯಳು, ಜನಕರಾಜ ನಂದಿನಿ, ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯರೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯಳು, || ೪೪ || ಇ
 ನ್ನೂ ಚೆಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವಳಾದರೂ ಈ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದೊಳಗೆ ದೇವತಾಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ
 ಳಾದವಳು, ಇದಾದರೆ ಶುಭಜಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ನದಿ, ಈ ವಾಹಿನಿಯ ಶುಭಜಲದಲ್ಲಿ
 ಮುಖಪಾದ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಳಾಗಿ, ದೇವತಾಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ
 ಆ ವರವರ್ಣಿನಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು || ೪೫ || ಬಹು ಮಂಗಳಕರವಾಗಿರುವ ಈ ಅಶೋ
 ಕವನವು ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳು ಸಂಚರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದು, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮಭಾ
 ರ್ಯೆಯೆನಿಸಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಚಂದ್ರವದನೆಯಾಗಿರುವ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಪ್ರಾಣಸಹಿತಳಾಗಿ

ಶುಭಾಯಾ ಪಾರ್ಥಿವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪತ್ನೀ ರಾಮಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಾ || ೫೦ ||

ಯದಿ ಜೀವತಿ ಸಾ ದೇವೀ ತಾರಾಧಿಪ ನಿಭಾನನಾ |

ಆಗಮಿಸ್ಯತಿ ಸಾ ವಶ್ಯ ಮಿಮಾಂ ಶಿವಜಲಾಂ ನದೀಂ || ೫೧ ||

ಏವಂ ತು ಮತ್ಯಾ ಹನುಮಾ ನೃಹಾತ್ಮಾ ಪ್ರತೀಕ್ಷಮಾಣೋ ಮನುಜೇಂದ್ರ ಪತ್ನೀಂ |

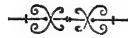
ಅನೇಕ್ಷಮಾಣಶ್ಚ ದದರ್ಶ ಸರ್ವಂ ಸುಪುಷ್ಪಿತೇ ಪರ್ಣ ಘನೇ ನಿಲೀನಃ || ೫೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಚತುರ್ದಶಸ್ಕಂಧಃ

ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಜೀವತಿಯದಿ - ಬದುಕಿ ಇದ್ದ ವಳೇ ಆದರೆ, ಸಾ - ಆಕೆ, ಶಿವಜಲಾಂ - ಶುಭೋದಕವುಳ್ಳ, ಇಮಾಂ - ಈ ನದಿಯನ್ನು ಕೂರಿತು, ಅವಶ್ಯಂ - ತಪ್ಪದೆ, ಆಗಮಿಸ್ಯತಿ - ಬರುವಳು || ೫೦ || ಮಹಾತ್ಮಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಹನುಮಾ - ಉಜ್ಜಯಿನಿ, ಏವಂ-ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಮತ್ಯಾ - ಭಾವಿಸಿಯಾದರೋ, ಪ್ರತೀಕ್ಷಮಾಣಃ - ಸೀತಾಗಮನವನ್ನು ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಮನುಜೇಂದ್ರ ಪತ್ನೀಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು, ಅನೇಕ್ಷಮಾಣಶ್ಚ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾಯನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಪರ್ಣಘನ - ಎಲೆಗಳಿಂದ ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ, ಸುಪುಷ್ಪಿತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರತಕ್ಕ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿಲೀನಃ - ಅನಿಶುಕೊಂಡಿರುವವನಾಗಿ, ಸರ್ವಂ - ಎಲ್ಲ ಭಾಗವನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೫೧ ||

— ಇಂತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಇರುವುದೇ ದಿಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಶುಭಜಲವುಳ್ಳ ಈ ನದಿಯನ್ನುಕೂರಿತು ಒಂದೇಬರುವಳು||೫೦||, ೫೧||ಮಹಾಸುಭಾವನಾದ ಹನುಮಾನಪುತ್ರನು ಸುಂದರವಾಗಿಹುಸುನಿಸಿ ಇರುವ ಆ ಶಿಂಶು ಪಾವೃಕ್ಷದ ತುದಿಯೊಳಗೆ ಎಲೆಗಳಲೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು, ಮನುಕುಲಲಲಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಹಾಯನೋಡುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತಿದ್ದನು || ೫೨ ||

— ಇಂತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ.
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ.
—ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಪಂಚಾದಶಸ್ಕಂಧಃ—

ಸ ವೀಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ತತ್ರಸೋ ಮಾರ್ಗಮಾಣಶ್ಚ ಮೈಥಿಲೀಂ |
ಅವೇಕ್ಷಮಾಣಶ್ಚ ಮಹೀಂ ಸರ್ವಾಂ ತಾ ಮನ್ಯ ಮೈಕ್ಷತ ||೧||
ಸಂತಾನಕ ಲತಾಭಿಶ್ಚ ಪಾದಪೈ ರುಪ ಶೋಭಿತಾಂ |
ದಿವ್ಯ ಗಂಧ ರಸೋಪೇತಾಂ ಸರ್ವತ ಸ್ಸಮಲಂಕೃತಾಂ ||೨||
ತಾಂ ಸಂದನ ಸಂಕಾಶಾಂ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿ ರಾಪೃತಾಂ |
ಹರ್ಮ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದ ಸಂಬಾಧಾಂ ಕೋಕಿಲಾಕುಲ ನಿಸ್ಸವಾಂ ||೩||
ಕಾಂಚನೋತ್ಪಲ ಪದ್ಮಾಭಿ ರಾಪೀಭಿ ರುಪ ಶೋಭಿತಾಂ |

— ಹದಿನೈದನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ —

ಕಂದ|| ಆಮರ ದೇವಿ ಮರೆಯೋಳ್ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸತಿ ಬರುವಳೆಂದು ತುಮುತಿರ್ದಾ |
ಭೂಮಿಾರುಹ ದಡಿಯೋಳ್ ಹಂ | ಭೂಮಿಜೆಯಂ ಕಂಡು ಭೂರಿ ತೋಳಲುತಿರ್ದಂ ||

ಮೈಥಿಲೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಮಾರ್ಗಮಾಣಶ್ಚ - ಹುಡುಕಲೆಳೆದವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ತತ್ರ - ಆ ಮರದ ತುದಿಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಃ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವ, ಸಃ - ಆಶಂಜನೆಯನ್ನು, ಮೀಕ್ಷಮಾಣಃ ಸುತ್ತಲೂ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಿರುವವನೂ, ಅವೇಕ್ಷಮಾಣಶ್ಚ (ಸಃ) ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿ, ತಂ - ಆ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ, ಸರ್ವಾಂಮಹೀಂ - ಭೂಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ, ಅನ್ಯಮೈಕ್ಷತ - ಬಂದುಕಡೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧|| ಸಂತಾನಕಲತಾಭಿಶ್ಚ - ಕಲ್ಪಲತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾದಪೈಶ್ಚ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಶೋಭಿತಾಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ದಿವ್ಯ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಗಂಧ - ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ರಸ - ಸವಿಯುತಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪೇತಾಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಸರ್ವತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಸಮಲಂಕೃತಾಂ - ಜೊನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ||೨|| ಸಂದನಸಂಕಾಶಂ-ದೇವೇಂದ್ರವನಕ್ಕೆ ಎಣೆಯನಿಸಿದ, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಭಿಃ-ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆಪೃತಾಂ-

—ಹದಿನೈದನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ—

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮಡದಿಯು ಬರುವಳೆಂದು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಮಾರುತಿಯು ಆ ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷದ ತುದಿಯ ಪೊದೆಯೊಳಗೆ ಚುರೆಯಾಗಿರುತ್ತಾ, ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಇಣಕಿನೋಡುತ್ತಲೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಹುಡುಕುತ್ತಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾಯನೋಡುತ್ತಲೂ ಆ ಭೂಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಡಕುತ್ತಿದ್ದನು ||೧|| ಆ ಅಶೋಕವನದ ಸಾಭಾಗ್ಯವು ಹೇಳತೀರದುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದಂತೆಂದರೆ—ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಲತೆಗಳು ನೆಗಳಿದ್ದವು, ಶೋಭಿರುವ ಮರಗಳು, ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಗಳು, ರಸವತ್ತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಆ ವನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೨|| ಆ ವನವು ಇಂದ್ರನ ನಂದನ ವನಕ್ಕೆ ಎಣೆ ಎನಿಸಿ ಇದ್ದಿತು. ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಯ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು, ದಿವ್ಯವಾದ ಉಪರಿಗಳೂ,

ಬಹ್ಯಾಽನ ಕುಘೋವೇತಾಂ ಬಹು ಭೂಮಿ ಗೃಹಾಯುತಾಂ ||೪||
 ಸರ್ವತು ಕುಸುಮೈ ರಮ್ಯಾಂ ಫಲವದ್ಭಿಃ ಪಾದಪೈಃ |
 ಪುಷ್ಪಿತಾನಾ ಮಶೋಕಾನಾಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಪ್ರಭಾಂ ||೫||
 ಪ್ರದೀಪ್ತಾ ಮಿವ ತಪ್ರಸ್ಥೋ ಮಾರುತಿ ಸ್ನಮುದೈಹತ |
 ನಿಷ್ಪತ್ರ ಶಾಖಾಂ ವಿಕಗ್ಮೈಃ ಕ್ರಿಯಾವಾಣಾ ಮಿವಾಸಕೃತ್ ||೬||
 ವಿನಿಷ್ಠತದ್ಭಿಃ ಶತಶ ಶಿತ್ಯೈಃ ಪುಷ್ಪಾವಸ್ತುತಕೈಃ |

ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಹೃದಯ-ಉಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸಾದ-ಮಹಾರಾಜಾರ್ಹಭವನಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಬಾಧಾಂ-ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ, ಕೋಕಿಲ-ಕೋಗಿರಿಗಳ, ಅಕುಲನಿಶ್ಚಯನಾಂ-ಗದ್ದಲದ ದನಿಯುಳ್ಳ, ||೪|| ಕಾಂಚನ-ಸುವರ್ಣ-ಚ್ಚಾಯೆಯು, ಉಪಲಬ್ಧಭಿಃ - ಸೈದಿರೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾವರೆಗಳೊಳಗೆ, ವಾಹಿಭಿಃ - ಕೊಳಗಳಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಾಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಬಹು - ಅನೇಕವಾದ, ಆಸನ - ಪೀಠಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಘ - ಹಾನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪೇತಾಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಬಹು - ವಿವಿಧವಾದ, ಭೂಮಿಗೃಹಾಯುತಾಂ - ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಸುತವಾದ || ೪ || ಸರ್ವತು - ಎಲ್ಲರುತುಗಳಲ್ಲಿನ, ಕುಸುಮೈಃ - ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲವದ್ಭಿಃ - ಫಲಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾದಪೈಃ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ರಮ್ಯಾಂ-ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ, ಪುಷ್ಪಿತಾನಾಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತಿರುವ, ಅಶೋಕಾನಾಂ - ಅಶೋಕತರುಗಳ, ಶ್ರಿಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಸೂರ್ಯೋದಯಪ್ರಭಾಂ - ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದಾದಕಾರವನ್ನೇ, ಪ್ರದೀಪ್ತಾ ಮಿವ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿರುವಂತೆಯೇ ಎಂಬಂತಿರುವ, ||೫|| ವಿಕಗ್ಮೈಃ - ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಅಸಕೃತ್ - ಅಡಗಡಗೂ, ನಿಷ್ಪತ್ರ ಶಾಖಾಂ - ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಕುಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಸುವುದಾದನ್ನಾಗಿ, ಕ್ರಿಯಾವಾಣಾಮಿವ - ವಸಪ್ತವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಎಂಬಂತಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಸ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ತಪ್ರಸ್ಥ - ಆ ಮರದ ಮೇಲಣ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿಯೇ, ಸಮುದೈಹತ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ ||೬|| ಶತ - ನೂರುಮಗಿಮಾ, ವಿನಿಷ್ಠತೈಃ - ಕೆಳಗೆಬೀಳುತ್ತಿರುವ, ಚಿತ್ಯೈಃ - ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ, ಪುಷ್ಪಾವಸ್ತುತಕೈಃ - ಕುಸುಮಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಅಮೂಲ - ಬುಡದಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪ - ಹೂಗಳಿಂದ, ನಿಚಿತ್ಯೈಃ - ತುಂಬಿರುವ, ಶೋಕನಾಶನೈಃ - ಮನೋವೃಥೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ,

ದೇವರಾಜಗೃಹಗಳ, ಬುಟ್ಟಿದ್ದುವು, ಕೋಗಿರಿಗಳ ಅಂಸಾದಿಸದ್ದು ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದ್ದುದು ||೪||
 ಹೆನ್ನದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ತಾವರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸೈದಿರೆಗಳಿಂದಲೂ ಸರೋವರಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದುವು, ಬಹುವಿಧವಾದ ಪೀಠಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರತರವಾದ ಹಾಸಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದುವು ||೫|| ವಂತಾದಿ ಎಲ್ಲ ರುತುಗಳಲ್ಲಿನ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲವತ್ತಾದ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂತಿರುವ ಅಶೋಕ ತರುಗಳಿಂದಲೂ ಆ ವನವು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೬||
 ಬೆಳಕಿನರಾಶಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆ ವನವನ್ನು ಆ ಮಾರುತಿಯು ನಿರೂಪಿಸಿದನು, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಾರಾಟದಿಂದ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿನ ಎಲೆಗಳೂ, ಕುಡಿಗಳೂ, ಕೊನೆಗಳೂ ಉದುರಿ, ವನವು ಬೈಲಾಗುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೬ || ಅಡಗಡಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ವಿಚಿತ್ರ ಕುಸುಮಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಬುಡದಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಮೊಳೆತಿರುವ

ಆಮೂಲ ಪುಷ್ಪಸಿಂಚಿತ್ಯ ರಶೋಕ್ಯ ಶೋಕ ನಾಶನೈಃ ||೩||
 ಪುಷ್ಪಭಾರಾತಿಭಾರ್ಯ ಶ್ವ ಸ್ತೃಶದ್ಧಿ ರಿವ ಮೇದಿನೀಂ |
 ಕರ್ಣಿಕಾರ್ಯಃ ಕುಸುಮಿತ್ಯಃ ಕಿಂಶುಕ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಪುಷ್ಪಿತ್ಯಃ ||೪||
 ಸ ದೇಶಃ ಪ್ರಭಮಾ ತೇಷಾಂ ಪ್ರದೀಪ್ತ ಇವ ಸರ್ವತಃ |
 ಪುನ್ನಾಗಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಪರ್ಣಾಶ್ಚ ಚಂಪಕೋ ದ್ವಾಲಕಾ ಸ್ತಥಾ ||
 ವಿವೃದ್ಧಮೂಲಾ ಬಹವ ಶೋಭಂತೇ ಸ್ತ ಸುಪುಷ್ಪಿತಾಃ |
 ಶಾತಕುಂಭನಿಭಾಃ ಕೇಚಿ ತ್ಕೇಚಿ ದಗ್ನಿ ಶಿಖೋಪಮಾಃ ||
 ನೀಲಾಂಜನನಿಭಾಃ ಕೇಚಿ ತ್ತತ್ರಾ ಶೋಕಾ ಸ್ಪೃಹಸುಶಃ ||೧೦||-||
 ನಂದನಂ ವಿವಿಧೋ ದ್ವಾಸಂ ಚಿತ್ರಂ ಚೈತ್ರರಥಂ ಯಥಾ |

ಅಶೋಕೈಃ - ಅಶೋಕ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೂ ||೩|| ಪುಷ್ಪಭಾರ - ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳ, ಅತಿಭಾರ್ಯ
 ಶ್ವ - ಹೊರಗಳಿಂದ, ಭೂಮಿಂ - ನೆಲವನ್ನು, ಸ್ತೃಶದ್ಧಿರಿವ - ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿರುವೆಯೋ- ಎಂಬಂತಿರುವ, ಸು
 ಪುಷ್ಪಿತ್ಯಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿಹೂತಿರುವ, ಕರ್ಣಿಕಾರ್ಯಃ - ಕಣಗಿಲುಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಪುಷ್ಪಿತ್ಯಃ - ಬಳ್ಳಿ
 ಯಹೂಗಳನ್ನೂ ಲಗೊಂಡಿರುವ, ಕಿಂಶುಕ್ಯೈಶ್ಚ - ಮುತ್ತುಕದ ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, (ಯುಕ್ತಾಂ - ಕೂಡಿರು
 ವ, ತಾಂ - ಆ ವನವನ್ನು, ದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೆನು) ||೪|| ತೇಷಾಂ - ಆ ಮರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳ, ಪ್ರಭ
 ಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಸಃದೇಶಃ - ಆ ಪ್ರದೇಶವು, ಪ್ರದೀಪ್ತಃ - ಉರಿಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ, (ಸ್ಥಿ
 ತಃ - ಇದ್ದಿತು) ||೪|| || ವಿವೃದ್ಧಮೂಲಾಃ - ಬೆಳವಳಿಗೆಯ ಬೇರುಗಳುಳ್ಳ, (ಹೊರವಾಗಿಬೆಳೆದ ತಾಳುಗ
 ಳುಳ್ಳ) ಬಹವಃ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ಸುಪುಷ್ಪಿತಾಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿಹೂತಿರುವ, ಪುನ್ನಾಗಾಃ - ಸುರಹೊನ್ನೆಗಳೂ
 ಸಪ್ತಪರ್ಣಾಶ್ಚ - ಏಳೆಲೆಯ ಬಾಳೆಗಿಡಗಳೂ, ಚಂಪಕೋದ್ವಾಲಕಾಃ - ಸಂಪಿಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗರಂಗಗಳೂ
 ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಶಾತಕುಂಭನಿಭಾಃ - ಚಿನ್ನದಂತೆ ಬೆಳಗುವ, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮರಗಳೂ, ಅಗ್ನಿ
 ಶಿಖೋಪಮಾಃ - ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ, ಕೇಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಗಿಡಗಳೂ ||೧೦|| ನೀಲಾಂಜನ
 ನಿಭಾಃ-ನೀಲಮಣಿ ಮತ್ತು ಕಾಟಕೆಗೆನೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಸಹಸ್ರಶಃ-ಸಾವಿರಾರು ಸಾಲಾಗಿರುವ, ಕೇ
 ಚಿತ್ - ಕೆಲವಾದ, ಅಶೋಕಾಃ - ಅಶೋಕವೃಕ್ಷಗಳೂ, ತತ್ರ - ಆ ವನದಲ್ಲಿ, ಶೋಭಂತೇಸ್ತು - ಪ್ರಕಾ
 ಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೧೦|| || ವಿವಿಧೋದ್ವಾಸಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಳದೋಟಗಳುಳ್ಳ, ಚಿತ್ರಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆ
 ನಿಸಿದ, ನಂದನಂಯಥಾ - ಇಂದ್ರೋದ್ಭೂತದಹಾಗೂ, ಚೈತ್ರರಥಮಿವ - ಕುಬೇರವನದಹಾಗೂ ಇರು

ಪುಷ್ಪಗಳುಳ್ಳ ಅಶೋಕತರಗುಗಳಿಂದಲೂ,ತಲೆಯ ಮೇಲಣ ಹೂವಿನ ಹೊರಗಳಿಂದ ಬಾಗಿ
 ನೆಲವನ್ನುಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿರುವ ಕಣಗಿಲು,ಮುತ್ತುಗ ಮುಂತಾದ ಮರೀಕರುಹಗಳಿಂದಲೂ ಆಪ್ತ
 ದೇಶವೆಲ್ಲ ತಳತಳಿಸುತ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪|| || ಬಲವಾದ ಬೇರುಳ್ಳವು
 ಗಳಾಗಿ, ನೀಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಪಿಸಿಯೂ ಇರುವ ನಾಗಕೇಸರ, ಏಳೆಲೆಯ
 ಬಾಳೆಯಗಿಡ, ಸಂಪಿಗೆ, ನಾಗರಂಗಮೊದಲಾದ ಮರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಕೆಲವು
 ಮರಗಳು ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣದವುಗಳು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗೆನೆಯಾದವುಗಳು, ||೧೦||
 ನೀಲಮಣಿ, ಕಾಟಕೆ ಇವುಗಳಂತೆ ಕೆಲವು,ಇಂತು ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮರಗಳು ಸಾಲಾಗಿದ್ದ
 ವು ||೧೦|| || ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಕಿರುದೋಟಗಳಿಂದ ನಂದನವನವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ಚಿತ್ರ

ಅತಿವೃತ್ತ ಮಿವಾ ಚಿಂತ್ಯಂ ದಿವ್ಯಂ ರಮ್ಯಂ ಶ್ರಿಯಾ ವೃತಮ್ |
 ದ್ವಿತೀಯ ಮಿವ ಚಾಕಾಕಂ ಪುಷ್ಪಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಾಯುತಂ ||೧೨||
 ಪುಷ್ಪರತ್ನಶತೈಶ್ಚಿತ್ರಂ ಪಂಚಮಂ ಸಾಗರಂ ಯಥಾ !
 ಸರ್ವತುಪುಷ್ಪೈಃ ಸ್ನಿಚಿತಂ ಪಾದಪೈರ್ಮಧುಗಂಧಿಭಿಃ ||೧೩||
 ನಾನಾನಿನಾದೈರುದ್ಯಾನಂ ರಮ್ಯಂ ಮೃಗಗಣೈಃ ದ್ವಿಜೈಃ |
 ಅನೇಕಗಂಧಪ್ರವಹಂ ಪುಣ್ಯಗಂಧಂ ಮನೋರಮಂ |
 ಶೈಲೇಂದ್ರ ಮಿವ ಗಂಧಾಢ್ಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಗಂಧಮಾದನಂ ||೧೪||-||

ವುದಾಕಾರಣವೇ, ಅತಿವೃತ್ತಂ- ಅಮಾನುಷಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳ, (ಅವರಿದಲೇ) ಅಚಿಂತ್ಯಂ-ಹೀಗೆಇದೆಯೆಂದು
 ಚಿಂತಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದ, ದಿವ್ಯಂ - ದೇವತಾಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದ, ರಮ್ಯಂ - ರಮಣೀಯವಾದ, ಶ್ರಿಯಾ - ಅಸಾ-
 ಧಾರಣವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ವೃತಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಪುಷ್ಪಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಾಯುತಂ - ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡ-
 ಲದಂತಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ದ್ವಿತೀಯಂ - ಎರಡನೆಯದಾದ, ಆಕಾಶ-
 ಮಿವ - ನಭೋಮಂಡಲದಂತಿರುವ ||೧೨|| ಪುಷ್ಪರತ್ನಶತೈಃ - ರತ್ನಗಳಂತಿರುವ ನೂರಾರುಬಗೆಯ ಪು-
 ಷ್ಪಗಳಿಂದ, ಚಿತ್ರಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನಿಸಿದುದಾದಕಾರಣವೇ, ಮಧುಗಂಧಿಭಿಃ - ಮಧ್ಯದವಾಸನೆಯುಳ್ಳ,
 ಸರ್ವತುಪುಷ್ಪೈಃ - ಎಲ್ಲರುತುಗಳಲ್ಲಿನ ಪುಷ್ಪಗಳುಳ್ಳ, ಪಾದಪೈಃ - ತರುಗಳಿಂದ, ಸ್ನಿಚಿತಂ - ನಿಬಿಡವಾ-
 ದುದಾಗಿ, ಪಂಚಮಂ - ಐದನೆಯದಾದ, ಸಾಗರಂಯಥಾ - ಸಮುದ್ರವೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ||೧೩|| ನಾ-
 ನಾನಿನಾದೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ದನಿಗಳುಳ್ಳ, ಮೃಗಗಣೈಃ - ಮೃಗಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ವಿಜೈಃ -
 ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ರಮ್ಯಂ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿರುವ, ಅನೇಕಗಂಧಪ್ರವಹಂ - ನಾನಾವಿಧವಿವಿಧವನ್ನ-
 ಹರಡುತ್ತಿರುವ, ಪುಣ್ಯಗಂಧಂ - ಪವಿತ್ರವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ಶೈಲೇಂದ್ರಮಿವ - ಮಹಾಸರ್ವತದಂತೆ,
 ಮನೋರಮಂ - ರಮಣೀಯವಾದ, ದ್ವಿತೀಯಂ - ಎರಡನೆಯದಾದ, ಗಂಧಮಾದನಮಿವ - ಗಂಧ-
 ಮಾದನವರ್ತವೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಉದ್ಯಾನಂ - ಅಶೋಕವನವನ್ನು, (ಅಪಘೃತ- ನೋಡಿದನು)||೧೪||
 ತಸ್ಯಾಂ . ಆ, ಅಶೋಕವನಿಕಾಯಾಂತು - ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿಯಾದರೋ, ವಾನರಪುಂಗವಃ - ಕುಮರನು

ತರವಾದ ಕುಬೇರೋದ್ಯಾನವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ ಆ ವನವು ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು ||೧೨||
 ಮತ್ತು ಆವನವು ಅಮಾನುಷಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ವನವು ದಿವ್ಯವೆನಿಸಿ-
 ಯೂ, ಚಿಂತಿಸಲಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿಯೂ, ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿಯೂ ಇರತ್ತಾ, ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡ-
 ಲದಂತಿರುವ ಪುಷ್ಪರಾಶಿಯಿಂದ ದೊಡಗೂಡಿ ಎರಡನೆಯ ನಭೋಮಂಡಲವೋ ಎಂಬಂತೆ
 ತೋರುತ್ತಿತ್ತು ||೧೩|| ರತ್ನಗಳಂತೆನಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ವಿಚಿತ್ರ ತರವೆನಿಸಿ ಎಲ್ಲರು-
 ತುಗಳಲ್ಲಿನ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಮಧ್ಯಗಂಧದ ಮೂರುಹಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪ-
 ಟ್ಟಿರುವ ಆ ವನವು ಐದನೆಯ ಸಾಗರದಂತೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು || ೧೪ ||
 ವಿವಿಧ ಮೃಗಗಳ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮೃಗಗಳ ಕಲಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರತರವಾಗಿ ರಮಣೀ-
 ಯವೆನಿಸಿದ ಆ ಉದ್ಯಾನವು ಬಹುತರ ಪುಷ್ಪಗಳ ತರತರದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿ-
 ದ್ದುದಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪವಿತ್ರತರ ಪರಿವಳವನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾ ಎರಡನೆಯ ಗಂಧ ಮಾಧನ-
 ಪರ್ಮತಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೪|| ||ಅಂತಹ ಆ ಅಶೋಕವನದೊಳಗೆ ವಾನರೋ

ಅಶೋಕವನಿಕಾಯಾಂ ತು ತಸ್ಯಾಂ ವಾನರಪುಂಗವಃ ||೧೫||
 ಸ ದರ್ಶಾ ವಿದೂರಸ್ಥಂ ಜೈತ್ಯಪ್ರಸಾದ ಮುಚ್ಛ್ರೇತಂ |
 ಮಧ್ಯೇ ಸ್ತಂಭಸಹಸ್ರೇಣ ಸ್ಥಿತಂ ಕೈಲಾಸಪಾಂಡುರಂ ||೧೬||
 ಪ್ರವಾಳಕೃತಸೋಪಾನಂ ತಪ್ತ ಕಾಂಚನವೇದಿಕಂ |
 ಮುಷ್ಣಂತ ಮಿವ ಚಕ್ಷೂಂಷಿ ದ್ಯೋತಮಾನ ಮಿವ ಶ್ರಿಯಾ |
 ವಿಮಲಂ ಪ್ರಾಂಶುಭಾವತ್ವಾ ದುಲ್ಲಿಖಂತ ಮಿವಾಂಬರಂ ||೧೭||-||
 ತತೋ ಮಲಿನ ಸಂವೀತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ಸ್ಸಮಾವೃತಾಂ ||೧೮||
 ಉಪವಾಸ ಕೃಶಾಂ ದೀನಾಂ ನಿಶ್ಚ ಸಂತೀಂ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಅವಿದೂರಸ್ಥಂ - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಚುಧೈ - ನಡುವೆ, ಸ್ತಂಭಸಹಸ್ರೇಣ - ಸಾವಿರಕಂಭಗಳಿಂದ,
 ಕೈಲಾಸಪಾಂಡುರಂ - ರಜತಾದ್ರಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳನೆಯದಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇರುತ್ತಲಿರುವ, ||೧೬|| ಪ್ರವಾಳ-
 ಹವಳದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ, ಕೃತ - ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸೋಪಾನಂ - ಏರುವ ಪಾವಟಿಗೆಗಳುಳ್ಳ, ತಪ್ತ - ಪುಟದಿಂದ ಶು-
 ದ್ಧವಾದ, ಕಾಂಚನ - ಚಿನ್ನದ, ವೇದಿಕಂ - ಜಗುಲಿಗಳುಳ್ಳ, ಶ್ರಿಯಾ - ಹೊಗಳಿನಿಂದ, ದ್ಯೋತಮಾನ
 ಮಿವ - ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಚಕ್ಷೂಂಷಿ - ನೋಟಕರ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು, ಮುಷ್ಣಂತ
 ಮಿವ - ಅಪಹರಿಸುವಂತಿರತಕ್ಕ, ವಿಮಲಂ - ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಪ್ರಾಂಶುಭಾವತ್ವಾತ್ - ಬಹಳ ಎತ್ತ-
 ರವಾಗಿರುವುದರ ದೆಹೆಯಿಂದ, ಅಂಬರಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಉಲ್ಲಿಖಂತಮಿವ - ತಿವಿಯುತ್ತಲಿದ್ದದ್ದೋ ಎಂಬಂ-
 ತೆಕಾಣಬರುವ, ಉಚ್ಛ್ರೇತಂ-ಬಲನೀಳುವಾದ, ಜೈತ್ಯಪ್ರಸಾದಂ-ಬೌದ್ಧಾಲಯದಂತೆನವ ಮಹಡಿಯನ್ನು,
 ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೧೭|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಮಲಿನಸಂವೀತಾಂ - ಮಾಸಿದಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟಿರು-
 ವ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ||೧೮|| ಉಪವಾಸಕೃಶಾಂ -
 ಅನಶನದಿಂದ ಬಡವಾಗಿರುವ, ದೀನಾಂ - ಆರ್ದ್ರವಾದ, ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ನಿಶ್ಚ ಸಂತೀಂ-ನಿಟ್ಟು

ತ್ತಮನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೌದ್ಧಾಲಯದಂತೆ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿ
 ಯೂ ಇರುತ್ತಾ, ಸಹಸ್ರಸ್ತಂಭಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಹವಳತರವಾದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಂ-
 ತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಬಂದಾನೊಂದು ಉದ್ಭವಿಯನ್ನು ಕಂಡನು ||೧೬|| ಅದನ್ನು ಏರಲಿಕ್ಕೆ
 ಹವಳದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಇದ್ದರು, ಚಿನ್ನದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ವೇದಿ-
 ಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇದ್ದರು, ಅಂತಾ ಪ್ರಸಾದವು ತನ್ನಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನ
 ವಾಗಿ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾ, ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ತನ್ನಯ ಔ-
 ನ್ನತೆಯಿಂದ ಮುಗಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೭|| ಇಂತಹ ಮಹಾ ವನವನ್ನು ಹಾಗೆ
 ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಹೊತ್ತುಮೂಡುವುದಕ್ಕೆ ತುಸಿ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪಮಾ-
 ತ್ರವೇ ಮಬ್ಬು, ಎಲೆಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಮರದಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಣಕಿನೋಡಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ
 ಅಹಹಾ! ಕಂಡ! ಕಂಡನು! ಯಾರನ್ನು? ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತಾ-
 ದೇವಿಯನ್ನು. ಅಯ್ಯೋ, ಆಗ ಆಕೆ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಳು? ಆಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದು. ನೋ-
 ಡಲಾಗದು, ಕೇಳಲಾಗದು, ಬಹು ಕಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಿತಿ, ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯು ಬಲುವಾಸಿಹೋ-
 ಗಿದ್ದಿತು, ರಕ್ಕಸಿಯರು ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ||೧೮|| ಉಪವಾಸದಿಂದ ಬಹು

ದರ್ಶನ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷಾದೌ ಚಂದ್ರರೇಖಾ ಮಿವಾ ಮಲಾಂ ||೧೯||
 ಮಂದಪ್ರಖ್ಯಾಯ ಮಾನೇನ ರೂಪೇಣ ರುಚಿರ ಪ್ರಭಾಂ |
 ಪಿನದ್ಧಾಂ ಧೂಮಜಾಲೇನ ಶಿಖಾ ಮಿವ ವಿಭಾವಸೋಃ ||೨೦||
 ಪೀತೇ ಸೈಕೇನ ಸಂವೀತಾಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟೇ ನೋತ್ತಮವಾಸಸಾ |
 ಸಸಂಕಾ ಮನಲಂಕಾರಾಂ ವಿಪದ್ಧಾ ಮಿವ ಪದ್ಧಿನೀಂ ||೨೧||
 ವೀಳಿತಾಂ ದುಃಖ ಸಂತಪ್ತಾಂ ಪರಿಮ್ಲಾನಾಂ ತಪಸ್ವಿನೀಂ |

ಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತಲಿರುವ, ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷಾದೌ - ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಮೊದಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅಮಲಾಂ - ನಿರ್ಮಲವಾದ, ಚಂದ್ರರೇಖಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಚಂದ್ರಕಳೆಯಂತಿರುವ, ||೧೯|| ಮಂದಪ್ರಖ್ಯಾಯಮಾನೇನ - ಈಕೆಯೇ ಸೀತೆಯೆಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸೂಚನೆಗೈಯುವ, (ಆದರೂ) ರೂಪೇಣ - ಅಸದೃಶ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ರುಚಿರಪ್ರಭಾಂ - ಅಂದವಾದದೇಹಪಾಠಭೃವುಳ್ಳ, ಧೂಮಜಾಲೇನ - ಹೊಗೆಯಪುಂಜದಿಂದ, ಪಿನದ್ಧಾಂ - ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವಿಭಾವಸೋಃ - ಅಗ್ನಿಯ, ಶಿಖಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಜ್ವಾಲೆಯಂತಿರುವ ||೨೦|| ಪೀತೇನ - ಹೊಂಬಣ್ಣವಾದ, ಕ್ಲಿಷ್ಟೇನ - ಜೀರ್ಣವಾಗಿರುವ, ಏಕೇನ - ಒಂದಾದ, ಉತ್ತಮವಾಸಸಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ, (ಯುಕ್ತಾಂ - ಕೂಡಿರುವ ಉದಕಾರಣವೇ), ಅನಲಂಕಾರಾಂ - ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಳಾಗಿ, ಸಸಂಕಾಂ - ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ವಿಪದ್ಧಾಂ - ತಾವರೆಗಳಿಲ್ಲದ, ಪದ್ಧಿನೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಕೊಳದಂತಿರುವ ||೨೧|| ವೀಳಿತಾಂ - ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳ (ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ) ದುಃಖಸಂತಪ್ತಾಂ - ಸತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವ, ಪರಿಮ್ಲಾನಾಂ - ಬಲು ಬಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ, ತಪಸ್ವಿನೀಂ - ತಪವನ್ನು ಚರಿಸುತ್ತಿರುವ (ಶೋಚನೀಯಳಾದ) ಅಂಗಾರಕೇಣ - ಅಂಗಾರಕವೆಂಬ, ಗ್ರಹೇಣೇವ - ಕ್ರೂರಗ್ರಹದಿಂದ, ಪೀಡಿತಾಂ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ರೋಹಿಣೀಮಿವ.

ಕೃತಳಾಗಿ ಹೋದಾಳೆ, ಸತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಅಡಗಡಗೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತಲಿದಾಳೆ, ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಮೊದಲದಿನದಲ್ಲಿನ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಚಂದ್ರ ರೇಖೆಯನ್ನು ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು, ||೧೯|| ಆಕೆಯ ದೇಹಪ್ರಭೆಯೇನೋ ಬಹುಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ಆದರೆ ಮಾಲಿಸ್ಯದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿಂತಾಗಿ ಮಿಣ ಮಿಣನೆ ಮಿಣುಕುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹೊಗೆಯ ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿತ್ತು ||೨೦|| ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಬಳ್ಳಿಯ ಬುದೇ ಸೇಲೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟಿದಾಳೆ, ಆದರಮೇಲೆ ಹೊದೆಯುವ ವಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ, ಅದೂ ಬಹುಮಲಿನವೂ, ಜೀರ್ಣವೂ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ಪ್ರಿಯವತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರ ಣವೇ ಬರಿಯ ಕೆಸರಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ತಾವರೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರದ ಸರೋವರದಂತೆದಾಳೆ, || ೨೧ || ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಚರಣಾರವಿಂದ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಂದೂ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದಾಳೆ, ದುಃಖದಿಂದ ಬಹುತಪಿಸುತ್ತಿರುವಳು, ಬಲು ಬಾಡಿಕೊಂಡಿದಾಳೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಕ್ರೂರವಾದ ಅಂಗಾರಕ ಗ್ರಹದ ಬಾಧೆಗೆ ಈಡಾದ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ||೨೨||

ಗ್ರಹೇಣಾಂಗಾರಕೇಣೇವ ಪೀಡಿತಾ ಮಿವ ರೋಹಿಣೀಂ ||೨೨||
 ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣ ಮುಖೀಂ ದೀನಾಂ ಕೃಶಾ ಮನಶನೇನ ಚ |
 ಶೋಕ ಧ್ಯಾನ ಪರಾಂ ದೀನಾಂ ನಿತ್ಯಂ ದುಃಖ ಪರಾಯಣಾಂ ||೨೩||
 ಪ್ರಿಯಂ ಜನ ಮಪಶ್ಯಂತೀಂ ಪಶ್ಯಂತೀಂ ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಂ |
 ಸ್ವಗಣೇನ ಮೃಗೀಂ ಹೀನಾಂ ಶ್ವಗಣಾಭಿ ವೃತಾಮಿವ ||೨೪||
 ನೀಲ ನಾಗಾಭಯಾ ವೇಷ್ಯಾ ಜಘನಂ ಗತಯೈಕಯಾ |
 ನೀಲಯಾ ನೀರದಾಪಾಯೇ ವನರಾಜ್ಯಾ ಮೀಮಿವ ||

(ಸ್ಥಿತಾಂ) ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರದಂತಿರುವ, ||೨೨|| ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣಮುಖೀಂ - ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಮುಖವುಳ್ಳ, ದೀನಾಂ - ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಅನಶನೇನ - ನಿರಾಹಾರದಿಂದ, ಕೃಶಾ- ಬಣಗಿಹೋಗಿರುವ, ಶೋಕಧ್ಯಾನಪರಾಂ - ಚಿಂತಾಶೋಕಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ, ದೀನಾಂ - ಸಪ್ಪಗಿರುವ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ದುಃಖಪರಾಯಣಾಂ - ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ (ದುಃಖಕ್ಕೆ . ಆಸರೆಯಾಗಿರುವ) ||೨೩|| ಪ್ರಿಯಂ - ಇಷ್ಟವಾದ, ಜನಂ - ಬಂಧುಜನವನ್ನು, ಅಪಶ್ಯಂತೀಂ - ಕಾಣದಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಂ - ರಕ್ಕಸಿಯರಹಿಂಡನ್ನು, ಪಶ್ಯಂತೀಂ-ಯಾವಾಗಲೂ ಎದುರಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸ್ವಗಣೇನ - ತನ್ನಹಿಂಡಿನಿಂದ, ಹೀನಾಂ - ಕೊಳ್ಳುವಾದುದೂ, ಶ್ವಗಣಾಭಿವೃತಾಂ - ನಾಯಿಗಳ ಹಿಂಡಿನಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆಗಿರುವ, ಮೃಗೀಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ-ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಂತಿರುವ||೨೪|| ನೀಲನಾಗಾಭಯಾ - ಕರಿಯ ಹಾವಿನಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಜಘನಂ-ಬೊಂಕದ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು, ಗತಯಾ - ಹೊಂದಿ ಇರುವ, ಏಕಯಾ - ಬಂದೇ ಎಳೆಯಾಗಿರುವ, ವೇಷ್ಯಾ - ಜಡೆಯಿಂದ, ನೀರದಾಪಾಯೇ-ಕರದ್ರತುವಿನಲ್ಲಿ, ನೀಲಯಾ-ಕಪ್ಪಗಿರುವ, ವನರಾಜ್ಯಾ - ಕಾಡುಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಮಹೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)-ಭೂಮಿಯಂತಿರುವ||೨೫|| ಸುಖಾರ್ಹಾಂ-ಸುಖ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಲು ತಕ್ಕವಳಾದರೂ,

ಮುಖವೋ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ.ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ಗಾಗಿ ಬಲುಸಪ್ಪಗೆ ಇದ್ದಾಳೆ, ಶೋಕವೋ ಹೆಚ್ಚು, ಸಂತತವೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಿಂತೆಹೊರತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಹುಆರ್ದ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ,ಆಕೆಯ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾಠವೇ ಇಲ್ಲದಂತಿದೆ||೨೩||ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಜನವನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣಳು, ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ದಿಕ್ಕು? ಅಯ್ಯೋ? ಎತ್ತ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದುನೋಡಿದರೂ ಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೇ ಹೊರತೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಬಂಧುವಾರು? ಬಳಗವಾರು? ಹಾ! ಆ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಕಲ್ಲೆದೆಮಾದರೂ ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ವಜ್ರದಂತಹ ಹೃದಯವಾದರೂ ಒಡೆಯದಿರದು. ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಹಿಂಡನ್ನು ಆಗಲಿ ಕ್ರೂರಗಳಾದ ನಾಯಿಗಳಹಿಂಡಿನೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯ ಕರುವಿನಂತಿದಾಳೆ. ||೨೪|| ತಲೆಗೂದಲು ಬಿರಿಯಾಗಿ, ಕೆದರಿಹೋಗಿ, ಬಂದೇ ಎಳೆಯಾಗಿ, ನೀಳವಾಗಿ, ಹುಡಿ ಬೊಂಕದ ಹಿಂದುಗಡೆಯವರೆಗೂ ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿದೆ, ಹೆಡೆಯನ್ನು ತೆರದ ಕೃಷ್ಣ ಸದ್ವದಂತಿದೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಳೆಗಾಲವು ಕಳೆದನೋಲೆ ಕಪ್ಪಾದ ಮರಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಭೂಮಿಯಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವಳು,||೨೫||ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ ಮಗಳು, ಸರ್ವಭೂಮನ ಸೊಸೆ, ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ಹೆಂಡತಿ, ಅಪರಿಮಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವಳು

ಸುಖಾರ್ಹಂ ದುಃಖ ಸುತಪ್ತಂ ವ್ಯಸನಾನಾ ಮಕೋವಿದಾಂ || ೨೫ ||-||

ತಾಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಮಧಿಕಂ ಮಲಿನಾಂ ಕೃಶಾಂ ||

ತರ್ಹಯಾಮಾಸ ಸೀತೇತಿ ಕಾರಣೈ ರುಪ ಪಾದಿಭಿಃ || ೨೬ ||-||

ಹ್ರಿಯಮಾಣಾ ತದಾ ತೇನ ರಕ್ಷಸಾ ಕಾಮರೂಪಿಣಾ ||

ಯಥಾರೂಪಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೈ ತಥಾ ರೂಪೇಯ ಮಂಗನಾ || ೨೭ ||-||

ವ್ಯಸನಾನಾಂ - ಮನೋವೃಥೆಗಳನ್ನು, ಅಕೋವಿದಾಂ - ಅಯುಧವಳಾಗಿ ದ್ದರೂ, ದುಃಖಸಂತಪ್ತಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಬಾಧೆರಡುತಲಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ದವರ್ಹ-ನೋಡಿದನು || ೨೫ || ಅಧಿಕಂ-ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಮಲಿನಾಂ - ಮಾಸಿಹೋದವಳೂ, ಕೃಶಾಂ-ಬಡವಾದವಳೂ ಆಗಿರುವ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ - ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆಕೆಯನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಣಕಿನೋಡಿ, ಸೀತೇತಿ - ಈಕೆ ಸೀತೆಯೇನರಿ ಎಂದು, ಉಪಪಾದಿಭಿಃ - ನಿರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಕಾರಣೈಃ-ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ತರ್ಹಯಾಮಾಸ-ಉಂಟಾದನು || ೨೬ || ತದಾ-ಆಗ (ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಎಲೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂಗಾರದ ಚಿಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಹೋದಾಗ) ಕಾಮರೂಪಿಣಾ-ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿದ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಾವಣನಿಂದ, ಹ್ರಿಯಮಾಣಾ-ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದ, ಅಂಗನಾ-ಹೆಂಗಸು, ಯಥಾರೂಪಾ-ಯಾವ ಬಗೆಯ ರೂಪವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಟಕರಾದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳೋ, (ನಮ್ಮಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳೋ) ತಥಾರೂಪಾ - ಅಂತಹ ರೂಪುಳ್ಳಹೆಂಗಸು, ಇಯಂವೈ - ಈಕೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ? (ಇತಿ ತರ್ಹಯಾಮಾಸ-ಹೀಗೊಂದು ಉಂಟಾದನು ಇಲ್ಲವೆ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟನು) || ೨೭ || (ಕಿಂಚ ಮಕ್ತು) ಪೂರ್ಣಾಚಂದ್ರನನಾಂ - ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದಿರ

ಆದರೆ ಏನೂಡತಕ್ಕುದು? ದೈವವತದಿಂದ ಆಪಾರವಾದ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಿದಾಳೆ. ಆ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೇಇಲ್ಲ. ಬಹು ಸುತಾವ ಪಡುತ್ತಲಿದಾಳೆ, ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಸನದ ಹುಟ್ಟನ್ನೇರಿತರತವಳ್ಳಲ್ಲ, ಈಗ ಅಳಲಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಳೆ, ಸಂತೋಷದ ಕುರುಹೇಇಲ್ಲ, ಹಿಂದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದವರೇ ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಆಸೀತೆಯೇ ಈಕೆಯೆಂದು ಯಾರೂ ಗುರುತುಹಿಡಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಕಷ್ಟವಾದ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಇತರಹೆಂಗಸರು ಹೀಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪಾಶಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಿರುವುದುಂಟೆ? ಆಪಾರ ವಿಚಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿಬಿದ್ದ ದಡವನ್ನೇ ಕಾಣದಿದಾಳೆ, ಆಗಿನ ಆಕೆಯ ದೇಶಿಯು-ಶೋಕ ಸಾಗರ, ದುಃಖದ ತವರ್ದನೆ, ಚಿಂತೆಯುಂಟೆ, ವ್ಯಸನಗಳ ರಾಶಿ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲೇ ಹೇಳಬೇಕು ಆದರೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. || ೨೫ || ಆಕೆಯ ಮುಖಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಆಧಾರ, ಮಹತ್ತರವಾದ ಮಾಲಿನ್ಯ, ಹೇರಳವಾಗಿ ಶರೀರದ ಬಡತನ, ಇಂತಪಾರದರ್ಶನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ವಾಹಾನುಭಾವಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದ ಆಂಜನೇಯನು ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈಕೆಯೇ ಸೀತೆಯಾಗಿರಬಹುದೆ? ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಚರ್ಚಿಸತೊಡಗಿದನು || ೨೬ || ಓಹೋ? ಇದೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಅದೇನೆಂದರೆ:—ಗಾವು ಋತ್ಯುಮೂಕಪವ-ತದ ಬಳಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವನೋ ಬಟ್ಟು ರಾಕ್ಷಸನು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದ

ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರಾನನಾಂ ಸುಭ್ರಾಂ ಚಾರು ವೃತ್ತ ಪಯೋಧರಾಂ ||೨೪||

ಕುರ್ಮಂತೀಂ ಪ್ರಭಯಾ ದೇವೀಂ ಸರ್ವಾ ವಿತಿಮಿರಾ ದಿಶಃ |

ತಾಂ ನೀಲಕೇಶೀಂ ಬಿಂಬೋಷ್ಠೀಂ ಸುಮಧ್ಯಾಂ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಂ ||೨೫||

ಸೀತಾಂ ಪಚ್ಚ ಪಲಾಶಾಕ್ಷೀಂ ಮನ್ಮಥಸ್ಯ ರತಿಂ ಯಥಾ |

ಇಷ್ಟಾಂ ಸರಸ್ವತೃ ಜಗತಃ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಪ್ರಭಾಮಿವ ||೨೬||

ಭೂಮೌ ಸುತನು ಮಾಸೀನಾಂ ನಿಯತಾಮಿವ ತಾಪಸೀಂ |

ನಿಶ್ಯಾವಸೆ ಬಹುಳಾಂ ಭೀರುಂ ಭುಜಗೇಂದ್ರ ವಧೂಮಿವ ||೨೭||

ನಂತೆಸೆವ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಸುಭ್ರಾಂ - ಅಂದವಾದಕಣ್ಣು ಉಬ್ಬುಳ್ಳ, ಚಾರುವೃತ್ತ ಪಯೋಧರಾಂ-ಚೆಲುವಾ ಗಿಯೂ, ಗುಂಡಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉರೋಜಗಳನ್ನೂ ||೨೪|| ದೇವೀಂ-ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಭಯಾ - ದೇಹತೀತಿಯಿಂದ, ದಿಶಃ-ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ವಿತಿಮಿರಾ - ಮಬ್ಬಿಲ್ಲದವುಗಳನ್ನಾಗಿ, ಕುರ್ಮಂತೀಂ-ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ, ತಾಂ-ಲೋಕಮಾನ್ಯಳಾದ, ನೀಲಕೇಶೀಂ-ಕಪ್ಪುಗೂದಲುಳ್ಳ, ಬಿಂಬೋಷ್ಠೀಂ-ತೊಂಡೆಹುಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತುಟಿಯುಳ್ಳ, ಸುಮಧ್ಯಾಂ - ಬಡನಡುವುಳ್ಳ, ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಂ-ಬಳಿಯ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, (ವಿರುಕೋರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ,) ||೨೫|| ಸೀತಾಂ - ಹೊಂಬಣ್ಣವಾಗಿರುವ, ಪಚ್ಚ ಪಲಾಶಾಕ್ಷೀಂ-ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಮನ್ಮಥಸ್ಯ-ಮನ್ಮಥನ, ರತೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)-ರತೀದೇವಿಯಂತಿರುವ, ಸರ್ವಸ್ಯ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಜಗತಃ - ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಪ್ರಭಾಮಿವ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರತಾಯಂತೆ, ಇಷ್ಟಾಂ - ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ||೨೬|| ಸುತನುಂ - ನುಂದರವಾದ ಪೇರವುಳ್ಳ, ಭೂಮೌ- ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಾಂ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಿಯತಾಂ - ನಿಯಮಪಡಳಾದ, ತಾಪಸೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)-ತಪಸ್ವಿನಿಯಂತಿರುವ, ನಿಶ್ಯಾವಸೆಬಹುಳಾಂ - ಹೆಚ್ಚಿದನಿಟ್ಟುಸಿರುಳ್ಳವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭೀರುಂ - ಭಯದ ಸ್ಪರ್ಭಾವದವಳಾದ, ಭುಜಗೇಂದ್ರವಧೂಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ನಾಗಕನ್ಯೆಯಂತಿರುವ, ||೨೭|| ಮಹತಾ - ತ.ಳಲಾಗದ, ವಿತತೇನ-

ಬುಬ್ಬು ಗರತಿಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದ್ದವು ಅದೇರೂಪವು ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಡೆಬರುತಲದೆ. ||೨೪|| ಹುಣ್ಣಿಮೆಯು ಬಂದಿರನ್ನು ಹೋಲುವ ಮುಖ, ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣುಬುಬ್ಬು, ಚಂದವಾಗಿಯೂ, ವರ್ತುಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉರೋಜಗಳು, ||೨೪|| ತನ್ನ ದೇಹಪ್ರಭೆಯಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗಿರುತ್ತಲಿದಾಳೆ, ಕಪ್ಪಾದ ಕೂದಲು, ತೊಂಡೆಹು ಹುಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತುಟಿ, ಬಡವಾದ ನಡೆವು, ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳೂ ಬಲು ಅಂದವಾಗಿಯೂ, ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ನೆಲೆಗೊಂಡವೆ. ||೨೫|| ಹೊಂಬಣ್ಣದಗರತಿ, ತಾವರೆಯ ರೇಕಿನಂತೆಸೆವಕಣ್ಣುಗಳು, ಮನ್ಮಥನ ಸತಿಯಾದ ರತಿದೇವಿಯಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿರುವಳು, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯು ಚಂದಿರನ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ನೋಟಕರಿಗೆ ಹರ್ಷವುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಈಕೆಯು ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ||೨೬|| ಇಂತಹ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯು ಕ್ಲುಪ್ತವಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಇರುವುದ್ದರಿಂದತಪೋನಿರತಳಾದ ಮುನಿವಧುವಿನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿರುವಳು; ಈ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆದರಿ ನಾಗಕನ್ಯೆಯಂತೆ

ಶೋಕಜಾಲೇನ ಋಹತಾ ವಿತತೇನ ನ ರಾಜತೀಂ |
 ಸಂಸಕ್ತಾಂ ಧೂಮಜಾಲೇನ ಶಿಖಾಮಿವ ವಿಭಾವಸೋಃ ||೨೨||
 ತಾಂ ಸ್ತೃತೀಮಿವ ಸಂದಿಗ್ಧಾಂ ವೃದ್ಧಿಂ ನಿಷತಿತಾಮಿವ |
 ವಿಹತಾಮಿವ ಚ ಶ್ರದ್ಧಾ ಮಾಶಾಂ ಪ್ರತಿ ಹತಾ ಮಿವ ||೨೩||
 ಸೋಪಸರ್ಗಾಂ ಯಥಾ ಸಿದ್ಧಿಂ ಬುದ್ಧಿಂ ಸಕಲಪ್ರಾ ಮಿವ ?
 ಅಭೂತೇ ನಾಪವಾದೇನ ಕೀರ್ತಿಂ ನಿಷತಿತಾ ಮಿವ ||೨೪||
 ರಾಮೋಪರೋಧ ವೃದ್ಧಿತಾಂ ರಕ್ಷೋಹರಣ ಕರ್ತೃತಾಂ |

ಕೊನೆಗಾಡಿರುವ, ದುಃಖಜಾಲೇನ - ದುಃಖವೆನಿಸಿದುದು, ಸಂಸಕ್ತಾಂ - ಕೂಡಿ ಇರುವ, ವಿಭಾವಸೋಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಶಿಖಾಮಿವ - ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ, ನರಾಜತೀಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸದೆ ಇರುವ, ||೨೨|| ತಾಂ - ಪ್ರಾಣಾಣಿಕವಾದ, ಸಂದಿಗ್ಧಾಂ - ಅರ್ಥಸಂದೇಹಾಪ್ತರಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸ್ತೃತಿ ಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)- ಧೃಢಾಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವ, ನಿಷತಿತಾಂ - ಹೊರಗಿಹೋದ, ಬುದ್ಧಿ ಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಸಂಪತ್ತಿನಂತಿರುವ, ವಿಹತಾಂ - ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ನಶಿಸಿಹೋದ, ಶ್ರದ್ಧಾ ಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)-ಆಸ್ತಿ ಕೃತಿಯಂತಿರುವ, ಪ್ರತಿಹತಾಂ - ಫಲಿಸದೆಹೋದ, ಅಶಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)- ಕೋರಿಕೆಯಂತಿರುವ, ||೨೩|| ಸೋಪಸರ್ಗಾಂ - ಅಡ್ಡಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಿದ್ಧಿಯುಥಾ - ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯಂತಿರುವ, ಸಕಲಪ್ರಾಂ - ಕಲ್ಪಪದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ (ಕದಡಿಹೋಗಿರುವ) ಬುದ್ಧಿ ಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)-ಬುದ್ಧಿಯಂತಿರುವ, ಅಭೂತೇನ - ಅಸತ್ಯವಾದ, ಅಪವಾದೇನ- ದೂರವಿರುವ, ನಿಷತಿತಾಂ - ಕಟ್ಟಿಹೋದ, ಕೀರ್ತಿ ಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಯಶಸ್ಸಿನಂತಿರುವ, ||೨೪|| ರಾಮೋಪರೋಧ - ಶ್ರೀ ರಾಮಲಾಭದ ವಿಘ್ನವಿರುವ, ವೃದ್ಧಿತಾಂ - ವೃದ್ಧನವನ್ನಂಟಾಗಿರುವ, ರಕ್ಷೋಹರಣ - ರಾಕ್ಷಸಹಾರದಿಂದ, ಕರ್ತೃತಾಂ-ಹೊರಗಿಹೋಗಿರುವ, ಅಖಂಡ-ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಮೃಗಕಾಶಾಕ್ಷೀಂ-

ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿವಾಳೆ ||೨೧|| ಪ್ರಬವಗಿಯೂ, ಅಖಂಡವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶೋಕಸಂತತಿಯಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಬಳಲಿಹೋಗಿರುವ ಕಾರಣ ಹೊಗಳುವರಾಶಿಯಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಆಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ||೨೨|| ನಂಬಿಕೆತಕ್ಕದಾದರೂ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ತೋರದೆ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾದ ಸ್ತೃತಿಯಾಗಿರುವವಳು, ಪಾಪದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವಳು, ಸತ್ಕೃತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸ್ತಿ ಕೃತಿಯು ದೋಷದಿಂದ ಬಡಗೂಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುವಳು, ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡುವುದೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ಮನೋರಥವು ಭಂಗವಾಗಲು ಆಗಿನ ಆಶೆಯಂತೆ ಇದಾಳೆ. ||೨೩|| ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಗಲು ಅಂತಹ ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಬುದ್ಧಿಯು ಹಾಗೂ, ಅಸತ್ಯವಾದ ಅಪವಾದದಿಂದ ದೋಷಕ್ಕೊಳಗಾದ ಬಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗೂ, ಇದಾಳೆ ||೨೪|| ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ ವೃಥೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಾಳಿಗೆ ಕುದಿಯುತ್ತಲಿದೆ, ರಾಕ್ಷಸನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ವೃಥಾನ ಪಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಯಾಳಿಗೆ ಕುದಿಯುತ್ತಲಿದೆ, ಅಸಮಯ, ಸಹಾಯವಿಲ್ಲ, ಅನಾಥಳು, ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಕಳವಳಿಸಿ, ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ, ಅಯ್ಯೋ, ತನ್ನವರನಿಸಿ

ಅಬಲಾಂ ಮೃಗಾಬಾಹ್ನೀಂ ವಿಕ್ಷಮಾಣಾಂ ತತಸ್ತತಃ ||೩೫||

• ಬಾಷ್ಪಾಂಬು ಪರಿಪೂರ್ಣೇನ ಕೃಷ್ಣ ವಕ್ರಾಕ್ಷಿ ಪಕ್ಷ್ಮಣಾ |

ವದನೇ ನಾಪ್ರಸನ್ನೇನ ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತೀಂ ಪುನಃಪುನಃ ||೩೬||

ಮುಲಪಂಕಧರಾಂ ದೀನಾಂ ಮಂಡನಾರ್ಹಾ ಮಮಂಡಿತಾಂ |

ಪ್ರಭಾಂ ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಜಸ್ಯ ಕಾಲಮೇಘೈ ರಿವಾವೃತಾಂ ||೩೭||

ತಸ್ಯ ಸಂದಿದಿಹೇ ಬುದ್ಧಿ ಮೂಢಾ ಸ್ವೀತಾಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯತು |

ಜಿಂಕಯ ಮರಿಯಂತೆ ನೋಟವುಳ್ಳವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ತತಸ್ತತಃ - (ತನ್ನವರ ಸುಳಿವೇನಾದರು ಕಾಣಬರುವುದೋ ಏನೋ ಎಂದು) ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ವಿಕ್ಷಮಾಣಾಂ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವ ||೩೫|| ಬಾಷ್ಪಾಂ ಬುಪರಿಪೂರ್ಣೇನ-ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಕೃಷ್ಣ ವಕ್ರಾಕ್ಷಿ ಪಕ್ಷ್ಮಣಾ - ಕಪ್ಪುಗಿಯೂ ಡೊಂಕಾಗಿ ಯೂ ಇರುವ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಯುಳ್ಳದೂ, ಅಪ್ರಸನ್ನೇನ-ನಿರ್ದುಲವಾಗಿ ಇಲ್ಲದದೂ, (ಸಂತೋಷಸೂಚಕವಲ್ಲದದೂ) ಆಗಿರುವ, ವದನೇನ - ಮುಖದಿಂದ, ಪುನಃಪುನಃ-ಅಡಗಡಗೂ, ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತೀಂ-ನಿಟ್ಟು ಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿರುವ ||೩೬|| ಮುಲಪಂಕಧರಾಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೊಳೆಯನ್ನುಂಟಾಗಿರುವ, ದೀನಾಂ-ಅನಾಥಳಾಗಿರುವ, ಮಂಡನಾರ್ಹಾಂ - ದಿವ್ಯಾಂಬಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವಮಂಡಿತಾಂ-ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದಿರುವ, ಕಾಲಮೇಘೈಃ - ಮಳೆಗಾಲದ ಮೋಡಗಳಿಂದ, ಆವೃತಾಂ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ನಕ್ಷತ್ರರಾಜಸ್ಯ-ಚಂದ್ರನ, ಪ್ರಭಾಮಿವ- (ಸಿಂಹಾಂತ) ಕಾಂತಿಯಂತಿರುವ ||೩೭|| ಅಮಾಯಾನಾಂ - ವೇದಗಳ ಅಮೋಗೇನ-ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, (ಅನಭ್ಯಾಸದಿಂದ) ಪ್ರತಿಫಲಾ - ಪಟ್ಟಿಲ್ಲದ [ಪರಲೋಕಸಾಧಕವಾಗದ] ವಿದ್ಯಾಮಿವ-[ಸಿಂಹಾಂತ] ವೇದಬಾಹ್ಯವಿದ್ದೆಯಂತಿರುವ, ಅಥವಾ-ಅಮಾಯಾನಾಂ-ನಿತ್ಯಪತನ,

ದ ರ ಸುಳಿವೇನಾದರು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಾಣಬರುವುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಅತ್ತಿತ್ತ ಚವಲದ್ವೈಪ್ಯಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿವಾಳೆ ||೩೫|| ಮುಖದಮೇಲೂ, ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೂ ನೀರುತುಂಬಿದೆ, ಡೊಂಕಾಗಿಯೂ, ಕಪ್ಪುಗಿಯೂ ಇರುವ ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಶೋಭಿಸದಿರುವ ಮುಖದಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಹೊಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ||೩೬|| ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಏನೊಂದೂ ಬೇಡದಿರುವುದರಿಂದ ಹೇರಳವಾದ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಮುಸುಕಿದೆ. ಬಹುದೀನಳಾಗಿದಾಳೆ, ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕವಳಾದರೂ, ಅಂತಹ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದಿವಾಳೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಳೆಗಾಲದ ಮೋಡಗಳು ಮುಸುಕಿದ್ದರೆ ಹುಣ್ಣಿನ ಮುಚಂದಿರನ ಕಳೆಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ||೩೭|| ಇಂತಹ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ವರಮಾತೃಜನು ಪುನಃ ಪುನಃ ನೋಡಿದನು, ಅಡಗಡಗೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೀತೆಯು ದಾದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಏನಮಾಡಿದನು? ಎಂದೂ ನೋಡಿದವನಲ್ಲ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಊಹೆಯಾದಲೂ, ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಕೇವಲವಾಗಿ ಊಹಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ; ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಭಂಡು ಬಡತನದಿಂದ ಕಳೆಗುಂದಿ ಹೋಗಿದಾಳೆ, ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಗಿರುವ ತೊಂದರೆಯು ಅಪ್ರೀತ್ಯವು, ಆಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ವೇದಾ

ಅಮ್ನಾಯಾನಾ ಮಯೋಗೇನ ವಿದ್ಯಾಂ ಪ್ರಶಿಫಿಲಾಮಿವ ||೪||
 ದುಃಖೇನ ಬುಬುಧೇ ಸೀತಾಂ ಹನುಮಾ ನನಲಂಕೃತಾಂ |
 ಸಂಸ್ಕಾರೇಣ ಯಥಾ ಹೀನಾಂ ವಾಚ ಮರ್ಥಾಂತರಂ ಗತಂ ||೫||
 ತಾಂ ಸಮಾಕ್ಷ್ಯ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಮನಿಂದಿತಾಂ |

ಪಾರಾಯಣಾದಿಗಳ, ಆಯೋಗೇನ- ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಶಿಫಿಲಾಂ- ಮರೆತುಹೋದ, ವಿದ್ಯಾ ಮಿವ- [ಸ್ಮಿತಾಂ] ಪೆದವೆದ್ದೆಯಂತಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, (ವರ್ಮ ಮಾನಸ್ಯ - ಇರುತ್ತಲಿರುವ) ತಸ್ಯ-ಆ ಮಾರುತಿಸು, ಬುದ್ಧಿ-ಮತಿಯು, ಮುಹುಃ - ಪದವದೆ, ಸಂದಿ ದಿಹೇ-ಸಂಕಯ-ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪|| ಸಂಸ್ಕಾರೇಣ - ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕೃತಿಯಿಂದ, ಹೀನಾಂ-ಶೂನ್ಯವಾದುದಾ ದಕಾರಣವೇ, ಅರ್ಥಾಂತರಂ-ಬೇರೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು, ಗತಾಂ-ಹೋದಿ ಇರುವ, ವಾಚಂ-ಶಬ್ದವನ್ನು, ಯಥಾ-ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕೃತಿಯಿಂದ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೆಯನ್ನು, ಅನಲಂಕೃತಾಂ-ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದುಃಖೇನ- ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ, ಬುಬುಧ-ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು, ಅಥವಾ:-ಅರ್ಥಾಂತರಂಗತಂ - ವಾಚಕನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಇರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಹೀನಾಂ - ಶೋಭಿಸದಿರುವ, ವಾಚಂ-ಶಬ್ದವನ್ನು, ಸಂಸ್ಕಾರೇಣ - ವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಭ್ಯಾಸದಿಂದಂಟಾದ ಜ್ಞಾನ (ಕೃತಿ) ವಿಶೇಷ ದಿಂದ, ಯಥಾ - ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆದೇ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೆಯನೂ, ಅನಲಂ ಕೃತಾಂ - ಪತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದುಃಖೇ ನ-ಬಹುತರನಾದ ಕಷ್ಟದಿಂದ, ಬುಬುಧ-ಗುರುತುಪಡಿದನು ||೫||

ಮಾರುತಿಃ - ಅಂಜನೆಯನು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ - ವಿಶಾಲನಯನೆಯೂ, ರಾಜಪುತ್ರೀಂ - ಜನಕರಾಜನಂ ದಿನಿಯೂ, ಅನಿಂದಿತಾಂ - ದೋಷಭೇದವಿಲ್ಲದವಳೂ ಆಗಿರುವ, ತಾಂ - ಆಕೆಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಃ -

ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಇತರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಪರಲೋಕ ಸಾಧಕ ವಾಗದೆ ಶೋಭಿಸದಹಾಗೆ ಅಥವಾ- ಸತ್ಯೋಕ್ತಿಯು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಶಿಫಿಲವಾದ ವೇ ದವಿದ್ಯೆಯಹಾಗೆ ಇರುವ ಆ ಜನಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾರುತಿಯು ಮನವು ಸಂಕಯಗೊಂ ಡಿತು ||೪|| ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಮೊದಲು ವ್ಯಾಕರಣ ಮೊದ ಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡದೆಂದಾಗ ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪದವನ್ನು, ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಉಂ ಟಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷದಿಂದ ಈ ಪದವು ಈ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದೇಸರಿ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವಹಾಗೆ, ಮಾರುತಿಯೂ ಯಾವುದೊಂದು ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಬಡತನವೇಮೊದಲಾದ ಬ ಹುಸಂಕಟಗಳೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಈಕೆ ಸೀತೆಯುಹಾದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಸಂಕಯಪಟ್ಟು, ಮನದೊಳಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ವಿಚಾರಮಾ ಡಿ ಮಾಡಿ, ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತುಕಿ, ಕಡೆಗೆ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಈಕೆ ಸೀತೆಯೇ ಸರಿ, ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು ||೫|| ಮತ್ತೆ ಮಾರುತಿಯು ವಿಶಾಲನಯನೆಯೂ, ರಾಜಕು ಮಾರಿಯೂ, ದೋಷಲೇಶ ರಹಿತಳೂ, ಸಕಲಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಸುಪನ್ನಳೂ ಆಗಿರುವ

ತರ್ಕಯಾಮಾಸ ಸೀತೇತಿ ಕಾರಣೈ ರುವಪಾದಿಭಃ ||೪೦||

ವೈದೇಹ್ಯಾ ಯಾನಿ ಚಾಂಗೇಷು ತದಾ ರಾಮೋಸ್ವಕೀರ್ತಯತ್ |

ತಾ ನ್ಯಾಭರಣ ಜಾಲಾನಿ ಶಾಖಾಶೋಭೀಃ ನೈಲಕ್ಷಯತ್ ||೪೧||

ಸುಕೃತೌ ಕರ್ಣವೇಷ್ಠಾಚ್ಚ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾಚ್ಚ ಸುಸಂಸ್ಥಿತೌ |

ಮಣಿವಿದ್ರುಮ ಚಿತ್ರಾಣಿ ಹಸ್ತೇ ಪ್ವಾಭರಣಾನಿ ಚ ||

ಶಾ ಮಾನಿ ಚಿರಯುಕ್ತತ್ವಾ ತ ಥಾ ಸಂಸ್ಥಾನವಂತಿ ಚ ||೪೨||-

ತಾ ನೈವೈತಾನಿ ಮನೈಹಂ ಯಾನಿ ರಾಮೋ ನೈಕೀರ್ತಯತ್ ||೪೩||

ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ, ಕಾರಣ್ಯ-ನಿಮಿತ್ತಗಳಿಂದ, ಸೀತೇತಿ-ಸೀತೆಯೆಂದು, ತರ್ಕಯಾಮಾಸ-ಚರ್ಚಿಸಿ ಉಹಿಸಿದನು ||೪೦|| ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತದಾ-ಆಗ (ರಾಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಮಾರುತಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ) ವೈದೇಹ್ಯಃ - ಜಾನಕಿಯು, ಅಂಗೇಷು - ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾನಿ - ಯಾವ, ಆಭರಣಜಾಲಾನಿ - ಬಡವೆಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಅಪ್ಪಕೀರ್ತಯತ್ - ಶ್ರೀರಾಮನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಇದ್ದನೋ, ಶಾಖಾಶೋಭೀನಿ - ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಬರುವ, ತಾನಿ - ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನೇ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಅಲಕ್ಷಯತ್ - ನೋಡಿ - ಗುರುತುಹಿಡಿದನು ||೪೧|| ಸುಕೃತೌ - ಬಹುಜಿನ್ನಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಇರುವ, ಕರ್ಣವೇಷ್ಠಾಚ್ಚ - ಕಿವಿಯ ಬಲೆಗಳೂ, ಸುಸಂಸ್ಥಿತೌ - ಬಸ್ತಿಯ ಕೈವಾಡವುಳ್ಳ, ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾಚ್ಚ - ಚ - ಬಾವಲಿಗಳೂ, ಮಣಿ - ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ವಿದ್ರುಮ - ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರಾಣಿ - ಅಕ್ಷರೈಕ ರಗಳಾದ, ಹಸ್ತೇಷು - ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸತಕ್ಕ, ಆಭರಣಾನಿಚ್ಚ - ಬಡವೆಗಳೂ ||೪೨|| ಚಿರಯುಕ್ತತ್ವಾ- ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಗಂಟು-ಕಟ್ಟಿರುವುದರದೆಯಿಂದ, ಪ್ವಾಭರಣಾನಿ-ಕೊಳೆಯಿಂದ ಕಪ್ಪುವವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ತಥಾ - ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿ ಇದ್ದದ್ದಾಗಿಯೇ, ಸಂಸ್ಥಾನವಂತಿಚ್ಚ - ಗುರುತುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಯಾನಿ - ವಿಧವುಗಳನ್ನು, ಅಪ್ಪಕೀರ್ತಯತ್ - ಹೇಳಿ ಇದ್ದನೋ, ಏತಾನಿ - ಇವುಗಳನ್ನು

ಆಕೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಬಲವತ್ತರವಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈಕೆ ಸೀತೆಯಾಗಿರಬ ಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸಿದನು ||೪೦|| ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ-ತಾನು ಮೊದಲು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಪ್ಪಣೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತೆಯ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಆಭರಣಗಳು ಇರುವುವು ಎಂದು ಹೇಳಿಇದ್ದನೋ,ತಾನು ಕುಳಿ ತಿದ್ದ ಮರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಪತಿಯನ್ನುಗಲಿದಾಗ ಸತಿಯರು ಅಲಂಕರಿಸಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದು ತ ಕು ದಲ್ಲವೆಂದು ತೆಗೆದುಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡನು.||೪೧||ಬಲುಅಂ ದವಾಗಿ ರಚಿಸಿಇರುವ ಓಲೆಗಳೆರಡು, ಬಹು ಚಮತ್ಕಾರದ ಕೈವಾಡದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೋ ರಿಸಿಇರುವ ಬಾವಲಿಗಳೆರಡು,ರತ್ನ ಗಳಿಂದಲೂ,ಹವಳಗಳಿಂದಲೂಕಟ್ಟಿಸಿ ಇರುವವುಗಳಾಗಿ, ಕೈಗಳಿಗೂ, ಬೆರಳುಗಳಿಗೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಬಡವೆಗಳು ಕೆಲವು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ದನು ||೪೨|| ಆದರೆ-ಯದ್ದುಪಿ ಈ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಿರಿಸಿ ಬಹು ದಿವ್ಯಸುಗಂ ಧವು, ಆದಕಾರಣವೇ ಕಪ್ಪುಹಿಡಿದಿವೆ, ಆದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿರುವ ಗುರುತುಗಳೆಲ್ಲ ವೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ರಾಮನು ಹೇಳಿಇದ್ದ ಆಭರಣಗಳೇ ಸರಿ ಎಂ ದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ||೪೩|| ಈಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಯಾವ ಯಾವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು

ತತ್ರ ಯಾ ನೃವಹೀನಾನಿ ತಾಸ್ಯಹಂ ನೋಪಲಕ್ಷ್ಯಯೆ |
 ಯಾ ನೃವಹೀನಾನಿ ತಾನೀವಾನಿ ನ ಸಂಶಯಃ ||೪೪||
 ಪೀತಂ ಕಸಕಪಟ್ಟಭಂ ಸ್ತಸ್ತಂ ತದ್ವಸನಂ ಶುಭಂ |
 ಉತ್ತರೀಯಂ ಸಗಾಸಕ್ತಂ ತದಾ ದೃಷ್ಟಂ ಪ್ಲವಂಗಮೈಃ ||೪೫||
 ಭೂಪಣಾನಿ ಚ ಮುಪ್ಪಾನ್ಯನಿ ದೃಷ್ಟಾನಿ ಧರಣೀತಲೆ |
 ಅನಯೈ ವಾನದಿದ್ಧಾನಿ ಸ್ವಸವಂತಿ ಮಹಾಂತಿ ಚ ||೪೬||
 ಇದಂ ಜೀವಗೃಹೀತತ್ವಾ ದ್ವಸನಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವತ್ತರಂ |

ಅದಂ - ನಾನು, ತಾಸ್ಯಾಸ - ಅವುಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ, ಮುನ್ಯೆ - ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ ||೪೩|| ತತ್ರ - (ಈ
 ಸೀತೆಯ ಚರೆಯ ಬರುವಾಗ) ಮುನ್ಯಮಾಕಪವತದಲ್ಲಿ, ಯಾನಿ - ಯಾವ ಆಧರಣಗಳು, ಅವಹೀ
 ನಾನಿ - ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು, ತಾನಿ - ಅವುಗಳನ್ನು, ಅಹಂ-ನಾನು, ನೋಪಲಕ್ಷ್ಯಯೆ - ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲಿ
 ಳ್ಲಿ, ಯಾನಿ - ಯಾವ ಆಧರಣಗಳು, ಅಸ್ಯಾ - ಈಕೆಯ ದೆಹಿಯಿಂದ, ನಾನೀವಾನಿ - ಕೆಳಗೆ ಜೀವಿಲ್ಲ
 ವು, ತಾನಿ - ಅವುಗಳೇ, ಅರಣಿ - ಇಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವುಗಳು, ಸಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ||೪೪|| ಪೀತಂ-
 ಹೊಂಬಣ್ಣವಾದ, ಕಸಕಪಟ್ಟಭಂ - ಬಂಗಾರದ ರೇತಿಸಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ, ಸ್ತಸ್ತಂ - (ಈಕೆಯಿಂದ
 ಎದುರಿಸುತ್ತಿ) ಕೆಳಗಿದ್ದ, ಸಗಾಸಕ್ತಂ - ಬೆಟ್ಟದ ಮರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ, ಶುಭಂ - ಮಂಗಳಕರವಾದ,
 ಉತ್ತರೀಯಂ - ಮೊದಮೊಕ್ಕ, ತದ್ವಸನಂ - ಆ ವಸ್ತ್ರಬಂಧವು, ತದಾ-ಈಕೆಯು ಎಸೆದಾಗ, ಪ್ಲವಂಗ
 ಮೈ - ಕೂಗಲಿಂದ, ದೃಷ್ಟಂ - ಮುಂದೆಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ? ||೪೫|| ಅನಯೈವ - ಈಕೆಯಿಂದಲೇ, ಅಪವಿದ್ಧಾನಿ-
 ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿಲ್ಲ, ಸ್ವಸವಂತಿ - ಅಳಗ ಬೀಳುವಾಗ ದನಿಯುಳ್ಳೊಡಗೊಂಡಿದ್ದ, ಮಹಾಂತಿಚ - ಬಹು
 ಬೆಲೆಯಾದವುಗಳಾದ, ಮುಪ್ಪಾನ್ಯನಿ - ಶ್ರೀಷ್ಠಗಳೂ ಆದ, ಭೂಪಣಾನಿ - ಆಧರಣಗಳು, ಧರಣೀತಲೆ -
 ನಂದಮೇಲೆ, ದೃಷ್ಟಾನಿ - ಅದರಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವು ||೪೬|| ಇದಂ - ಈಕೆ ಧರಿಸಿ ಇರುವ, ವಸನಂ-
 ವಸ್ತ್ರವು, ಜೀವಗೃಹೀತತ್ವಾ - ಮುಕುಳದಿಂದ ಉಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣ, ಕ್ಲಿಷ್ಟವತ್ತರಂ - ಬಹು ಜೀರ್ಣ
 ವಾಗಿದೆ (ಮುಲವಾಗಿದೆ) ತಥಾ ದಾಗಾದುಗ್ಯೂ, ಇತರತಃ - ಆಮಾಗದಲ್ಲಿ ಎಸೆದ ಬಟ್ಟೆಯು, ಯ
 ಥಾ - ಹಾಗೆ, ಶ್ರೀಣತಃ - ಕೂಡುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ತದ್ವರ್ಣಂ - ಅದೇ ಬಣ್ಣ

ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರ ಮುನ್ಯಮಾಕ ಪವತದಬಳಿ ಎಸೆದಿದ್ದಳೋ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು
 ನೋಡಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವುಗಳೆಲ್ಲದೂ ಇಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ
 ಆವಾವು ಇಲ್ಲವೋ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.
 ||೪೪|| ಈಕೆಯು ಹೊದಿದ್ದ ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗಳಿಂದ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಂಬಣ್ಣದ
 ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧರಣಗಳನ್ನು ಗುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಎಸೆದಾಗ ಅದು ಮುಕ್ತಮಾಕ ಪರ್ಮತದಲ್ಲಿನ ಬಂದು
 ಮರದೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು, ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಂಡರು ||೪೫|| ಈಕೆ
 ಯಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಗಲಗಲ ಎಂಬ ಸದ್ದನ್ನು ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಬಹುಬೆಲೆಯ ಮುಖ್ಯ
 ವಾದ ಆಧರಣಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದರು ||೪೬|| ಆದರೆ—ಈಗ ಈಕೆ
 ಉಟ್ಟಿರುವ ವಸ್ತ್ರವೂ ಅದೇಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು, ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ದಿನಗಳಾಗಿರುವುದ
 ರಿಂದ ಮಲಿನವಾಗಿಯೂ, ಜೀರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಆದರೂ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಇದೂ

ತಥಾಪಿ ನೂನಂ ತದ್ವರ್ಣಂ ತಥಾ ಶ್ರೀಮಃ ಪೃಥ್ವೀತಃ || ೪೩ ||

ಇಯಂ ಕನಕವರ್ಣಾಂಗೀ ರಾಮಸ್ಯ ಮಹಿಷೀ ಪ್ರಿಯಾ |

ಪ್ರಣಪ್ಪಾಪಿ ಸತೀ ಯಾತಸ್ಯ ಮನಸೋ ನ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ || ೪೪ ||

ಇಯಂ ಸಾ ಯತ್ಕೃತೇ ರಾಮ ಕ್ಷತುರ್ಭಿಃ ಪರಶಃಕೃತೇ |

ಕಾರುಣ್ಯೇ ನಾನೃಶಂಸ್ಯೇನ ಶೋಕೇನ ಮದನೇನ ಚ || ೪೫ ||

ಪ್ರೀ ಪ್ರಣಪ್ಯೇತಿ ಕಾರುಣ್ಯ ದಾಶ್ರಿತೇ ತ್ಯಾಸ್ಯತುಸ್ಯತಃ |

ವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, (ಅಪ್ತ - ಇದೆ) ನೂನಂ - ನಿಷ್ಠೆಯ || ೪೩ || ಪೂ - ಯಾವಾಕೆಯಾದರೆ, ಕನಕವ
ರಾಂಗೀ - ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಅವಯಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ರಾಮಸ್ಯ- ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಾ-ಇಷ್ಟಳೂ,
ಸತೀ-ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಮಹಿಷೀ-ಪಟ್ಟದರಸಿಯೂ ಆಗಿರುವಳೆನ್ನಿ, ಪ್ರಣಪ್ಪಾಪಿ. ಕಾಣದೆಹೋಗಿದ್ದರೂ,
ಅಸ್ಯ-ಈ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಮನಸಃ- ಮನಸ್ಸಿನ ದೆರೆಯಿಂದ, ಪರಾಶ್ರಯ - ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲವೋ,
(ಸಾ-ಆಕೆಯು) ಇಯಂ - ನಾನು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವೆಂದೂ || ೪೪ || ಯತ್ಕೃತೇ - ಯಾವಾಕೆ
ಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ರಾಮಃ-ಶ್ರೀರಾಮನು, ಕಾರುಣ್ಯೇನ - ದಯೆಯಿಂದಲೂ, ಅನೃಶಂಸ್ಯೇನ-ಕೂರ
ತನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಮದನೇನಚ - ವ್ಯಮೋಹದಿಂದಲೂ, ಚತು
ರ್ಭಿಃ-ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಪರಶಃಕೃತೇ - ಸಂತಪಿಸುತ್ತಲಿರುವ || ೪೫ || ಪ್ರೀ- ಅಪತ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಗ
ತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಮಾಡಬೇಕಾದ ಹೆಂಗಸು, (ಕಾಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ) ಪ್ರಾಪ್ತ-ಕಾಣಬಂದೆ ಹೋದಳಲ್ಲಾ, ಇತಿ-
ಹೀಗೆಂದು, ಕಾರುಣ್ಯತಃ- ದಯೆಯಿಂದಲೂ, ಅಶ್ರಿತಾ - ಮುದ್ದೆ ಅಬಲೆಯು (ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ) ಇತಿ-
ಹೀಗೆಂದು, ಅನೃಶಂಸ್ಯತಃ - ಪರಿಹಾಸವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದ ವ್ಯಥಾವದಿಂದಲೂ, ಪಶ್ವೀ-ಅರ್ಧಕರೀರಕ್ಕೆ
ಬಡತಿಯಾದವಳು, ಪ್ರಣಪ್ಯಾ - ಕಳೆದುಹೋದಳೇ, ಇತಿ-ಇಷ್ಟಾದ್ದು, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದಲೂ,

ಬಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ || ೪೩ || ಸುವರ್ಣ ಚ್ಚಾಯಯುಳ್ಳವ
ಳೂ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೂ, ಪಟ್ಟದರಸಿಯೂ, ಸತೀಶರೋಮಣಿಯೂ ಆಗಿರುವ
ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಆತನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮರೆಯಾದ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಅಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆತನ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿಲ್ಲ || ೪೪ || ಮಹತ್ತರವಾದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅನುಹಾನುಭಾವ
ನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು- ಕರುಣೆ, ಅಥಾತುಕತನ, ಶೋಕ, ವ್ಯಾಮೋಹ ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು
ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವಾಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೋ
ಆಂತಹ ಸೀತೆಯೇ ಈಕೆ? || ೪೫ || “ಹೆಂಗಸೇ, ಇಂತವಳನ್ನು ಕಾಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯ
ಕವಲ್ಲವೇ, ತಪ್ಪಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದಳಲ್ಲಾ” ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದಲೂ, “ನನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ
ದವಳೇ? ಮಹಾರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಗೆ ಕಡೆಯಾಗಿ ಎಣಿಸಿ, ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳ
ನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ, ಹಳ್ಳ ಕೊಳ್ಳಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲಾದಿ ಘೋರಜಂ
ತುಗಳಿಂದ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟು
ಬಂದಳಲ್ಲಾ ಅಂಥವಳು ಕಾಣದೆ ಹೋದಳೇ? ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಾಯಿತೇ?” ಎಂದು ಅಥಾತುಕತ
ನದಿಂದಲೂ, “ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವೇ ಆಕೆಯಲ್ಲವೆ? ನನಗೆ ಮನೋ
ವೃಥೆಯುಂಟಾದಾಗ ಸಿದ್ಧಿ ಪದಿಯಂತೆ ಹಿತವಾಗಿದ್ದಳು, ಸರಸಸ್ಥಲಾಸದಲ್ಲಿ ಬಡನಾಡಿಯಾಗಿ

ಪಶ್ಚಿಮ ಸಂಪ್ರದೇಶ ಶೋಕೇನ ಪ್ರಿಯೇತಿ ಮದನೇನಚ ||೫೦||
 ಅಸ್ಯ ದೇವ್ಯಾ ಯಥಾರೂಪ ಮಂಗ ಪ್ರತ್ಯಂಗ ಸೌಷ್ಠವಂ |
 ರಾಮಸ್ಯ ಚ ಯಥಾರೂಪಂ ತಸ್ಯೇಯ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ ||೫೧||
 ಅಸ್ಯ ದೇವ್ಯಾ ಮನ ಸ್ತುತಿಂ ಸ್ತುತ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ |

ಪ್ರಿಯೇತಿ-ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೆಂದು, ಮದನೇನಚ- ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಲೂ, (ರಾಮಃ- ಶ್ರೀರಾಮನು), ಪರಿತಪ್ಯತೇ-ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾನೆ) ||೫೦||

ಅಸ್ಯಾಃ ದೇವ್ಯಾಃ-ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು, ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಸೌಷ್ಠವಂ-ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಅವಯವಗಳ ಅಂದವು, ಯಥಾ-ಎಂಥದೋ, ರಾಮಸ್ಯಚ- ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ, ರೂಪಂ- ಆಕಾರವು, ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಸೌಷ್ಠವಂ - ಸರ್ವಾಂಗಗಳ ಸಂದರ್ಭವು, ತಥಾ - ಅಪ್ರಕಾರವಾದುದಾಗಿರಲೇ ಇದೆ, ರಾಮಸ್ಯಚ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗಾದರೆ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು, ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಸೌಷ್ಠವಂ - ಸರ್ವಾಂಗಸಂದರ್ಭವು, ಯಥಾ-ಯಾವಪ್ರಕಾರವಾದುದೋ, ಅಸ್ಯಾಃ ದೇವ್ಯಾಃ-ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ರೂಪಂ- ಆಕಾರವು, ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಸೌಷ್ಠವಂ- ಯುಕ್ತವಯವಗಳ ಮಟ್ಟವೂ, ತಥಾ - ಅಪ್ರಕಾರವಾದುದಾಗಿಯೇ, ಅಸ್ತಿ-ಇದೆ (ಅತಃ - ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಇಯಂ-ಈ, ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾ - ಕನ್ನೆದಿಲೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಈಕೆಯು, ತಸ್ಯ-ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ(ಯೋಗ್ಯಾ-ತಕ್ಕವಳು)ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ಅಯಂಚ - ಈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೂ.ಯೋಗ್ಯಾ-ತಕ್ಕವನು) ||೫೧|| ಅಸ್ಯಾಃ ದೇವ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಮನಃ- ಮನಸ್ಸು, ತಸ್ತು- ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ, ತೇನ- ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಇಯಂ-ಈಕೆ, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ-ಒಬ್ಬ ಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವತಿ-ಜೀವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ,

ಇದ್ದಳು, ಆಹವನೀಯಗೃಹಪತ್ನಿ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಗುಗಳಲ್ಲಿ ಹವನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪತ್ನಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಿ ಶಿರೈವಿರಬಾದಿಗಳು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುವಂತೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುತ್ತ ಮಹಾಹೃತ್ತಿಯೊಂದಿರಿಸಿದ್ದಳು.ದೇವತೆಗಳ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಣರು, ಈ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವಾಗ ಪ್ರಿಯತಮನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು, ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾನು, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಾಗಲೂ ಭಾಗಿಸಿಯಾಗಿ, ಸುಖ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗುವಂತೆ ಪತ್ನಿಯು ನಷ್ಟಗಳಲ್ಲಾ? ಸಂದಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋದನೇ? ಎಂದು ಶೋಕದಿಂದಲೂ, “ಸರ್ವಾಂಗ ಸಂದರಿಯೇ, ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೇ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋದಳಲ್ಲಾ? ಕಾಯಲಾರದೆ ಹೋದನೇ?” ಎಂದು ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಲೂ ವೃಥೆಸದುತ್ತಲಿದಾನೆ||೫೦|| ಈ ಮಹಾದೇವಿಯ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳ ಸಂದರ್ಭವು ಯಾವಬಗೆಯಾದುದೋ ಆಮಹಾನುಭಾವನ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳ ಚೆಲುವಿಕೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ, ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಚೆಲುವಿಕೆಯು ಎಂಥದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಈಮಹಾತ್ಮಳ ಅಂದವೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅನುರೂಪಘಟನೆಯಾಗಿರುವುದು ||೫೧|| ಈಮಹಾನುಭಾವಳ ಮನಸ್ಸು ಆತನಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಮನವು ಈಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಲಿಸದೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆತನು ಒಂದು

ತೇನೇಯಂ ಸ ಚ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಮುಹೂರ್ತ ಮಪಿ ಜೀವತಿ || ೫೨ ||
 ದುಷ್ಕರಂ ಕೃತವಾ ನ್ರಾಮೋ ಹೀನೋ ಯದನಯಾ ಪ್ರಭುಃ |
 ಧಾರಯ ತ್ಯಾತ್ಮನೋ ದೇಹಂ ನ ಶೋಕೇ ನಾವಸೀದತಿ || ೫೩ ||

ತಸ್ಯ-೮ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಮನಶ್ಚ - ಮನಸ್ಸೂ, ಅಸ್ಯಾಂ - ಈಕೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರ, ತೇನ-೮ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ-ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸಚ-೮ ಶ್ರೀರಾಮನೂ, ಮುಹೂರ್ತ ಮಪಿ-ಅಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವತಿ-ಜೀವಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ || (ತಥಾಪಿ-ಹಾಗಾದರೂ,) * ಪ್ರಭುಃ-ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ರಾಮಃ-ಶ್ರೀರಾಮನು, ಕನಯಾ-ಸೀತೆಯಿಂದ, ಹೀನಃ-ಶೂನ್ಯನಾಗಿ, (ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ) ಆತ್ಮನಃ-ತನ್ನ, ದೇಹಂ-ಕರೀರವನ್ನು, ಧಾರಯತಿ - ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು, ಶೋಕೇನ-ದುಃಖದಿಂದ, ನಾವಸೀದತಿ - ನಾಶವಾಗದೆ ಇದಾನೆ, ಇತಿಯತ್ - ಹೀಗೆಂಬುದಾವುದುಂಟೋ, ದುಷ್ಕರಂ - ಮಾಡಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ, ತತ್-ಅಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕೃತವಾ - ಮಾಡಿದವನಾಗಿದಾನೆ || ೫೩ || ಮಹಾಬಾಹುಃ-ಅಪರಿಮಿತಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ,

ಮುಹೂರ್ತಕಾಲವಾದರೂ ಆಗಲಿ ಜೀವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷನಾಗದೆ ನರಳುತ್ತಲಿದಾನೆ || ೫೨ || ಇಂತ ಪರಿಮಿತ ಸದ್ಗುಣ ಭರಿತೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಆತನು ಜೀವಿಸಿ ಇರುವ ಕಾರ್ಯವು ಬಹು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು, ಶೋಕದಿಂದ ಕೃಶಿಸಿಹೋಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇರುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ. ಅಡಗಿಡಗೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳು ತ್ತೇನೆ- ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇಂತಹ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ತೊರೆದು

* ಪ್ರಭುಃ - ಸರ್ವಲೋಕ ಸಂರಕ್ಷಕತ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅನಯಾ-ಇಂತಹ ಸಕಲ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನಳಾದ ಜಾನಕಿಯಿಂದ, ಹೀನಃ-ಇತಿಯತ್ - ಅಗಲಿದನು ಎಂಬುದಾವುದೋ, ತತ್-೮, ದುಷ್ಕರಂ - ಯಾರಿಂದಲೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕೃತವಾ-ಮಾಡಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನು (ಕಿಂಚ-ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ) ಆತ್ಮನಃ-ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ, ದೇಹಂ-ಕರೀರವನ್ನು, ಧಾರಯತಿ-ಧರಿಸಿರುವನಲ್ಲ ? ಶೋಕೇನ - ಅಪಾರವಾದ ವೈಸದಿಂದ, ನಾವಸೀದತಿ-ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ || ೫೩ ||

ಎಂದರೆ-ಅಹಹ ! ವಿನಿದನ್ಯಾಯ !! ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳಂತೆ ವೀರಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವರ ಮಾ ಗಳವು ಬೇರೆ. ಸಕಲ ಲೋಕಸಂರಕ್ಷಕತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಂಸಾರಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಈ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಕಲ ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ-ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಸಲಿನ ಮುಖವನ್ನೂ ಕಾಣದೆ, ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು, ಪತಿಯು ಅರಣ್ಯವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ವಿಷದಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪ್ರಭಿಯು ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಆಗಲಿರ-ವುದು ಹೇಗೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ತಾನೂ ಪತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿರುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಪತಿಯೊಡನಿರುವುದೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ, ಅಗಲಿರುವುದೇ ಯಮಯಾತನ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಗಾಳಿ ಬೆಸಿಲುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ತುಳಿಯಲು ಬಪ್ಪಿ, ಘೋರ ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಗಳ ಕ್ರೂರವನ್ನತಾಳಲು ಸಮ್ಯಗ್ತಿಸಿ, ಮನದೊಳಗೆ ದುಃಖಲೇಖವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಂಗಡಲೇ ಸಡಗರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದಳಲ್ಲಾ ? ಆ ವೀರಪಾತಿ ವ್ರಾತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ಅಂತಹ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಎಂತಹ ಕಠಿನವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ?

ದುಷ್ಕರಂ ಕುರುತೇ ರಾಮೋ ಯ ಇವಾಂ ಮತ್ತ ಕಾಶಿನೀಂ |
 ಸೀತಾಂ ವಿನಾ ಮಹಾಲಯ ಮುಹೂರ್ತ ಮಪಿ ಜೀವತಿ ||೫೪||
 ಏವಂ ಸೀತಾಂ ತದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹೃದೈಃ ಕವನಸಂಭವಃ |
 ಜಗಾಮ ವನಸಾ ರಾಮಂ ಪ್ರಶಂಸ ಚ ತಂ ಪ್ರಭುಂ ||೫೫||
 — ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪಂಚದಶಸ್ಕಂಧಃ —

ಯಃ - ಯಾವ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮತ್ತ ಕಾಶಿನೀಂ - ಉತ್ತಮಾಗನೆಯಾದ, ಇವಾಂ-ಈ, ಸೀತಾಂ-ಸೀತಾ ದೇವಿಯನ್ನು, ವಿನಾ-ಬಿಟ್ಟು, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ - ಕಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವತಿ-ಬದುಕಿ ಇರುವನಲ್ಲಾ, (ಸೀತಾ ಶ್ರೀರಾಮನು) ದುಷ್ಕರಂ - ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕುರುತೇ - ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಲಿದಾನೆ ||೫೪|| ಪವನಸಂಭವಃ - ವಾಯುವಂಶದವನು, ತದಾ - ಆಗ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಏವಂ-ಈ ಹಿಂದೆದೇವಿಯನ್ನಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋಡಿ, (ಅಪಾರವಾದ ಕಷ್ಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೂ ರತರವಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದಲೂ) ಹೃದೈಃ - ಹೃದಯದಿಂದ, ಸಂತೋಷಿಸಿದವನಾಗುತ್ತಾ, ಮನ ಸಾ-ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಜಗಾಮ - ನೆನದನು, ತಂ - ಅಪಾರಮಹಿಮನಾದ, (ಮನೋಹರವಾದ) ಪ್ರಭುಂ - ಪ್ರಾಣಿಯವನಿರುವ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಪ್ರಶಂಸಚ-ಮನ ವಾದ ಕೊಡುವ ವಿಧವಾಗಿ ||೫೫||

— ಇ. ಮ. ಪದವೈಚನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹೊಣೆಕೊಡುತ್ತಾ, ಜೀವಿಸುವುದಾದ ಆಶ್ರಯವಾದ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೫೪|| ಎಂದೀವು ಕಾರ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ, ಅನೇಕಮಹಿಮನಾದ ಆ ಮಹಾ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೫೫||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪಂಚದಶಸ್ಕಂಧಃ ಮುಗಿದುದು —

ಆಗಲಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯು ಕೂಡ ರಾಮನು ಧರಣಿಯನ್ನು ತಗಲಿದ ಮೇಲೆ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇರಬಹು ದೇ ? ಆ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದೇ ? ಅಥವಾ ಬಂದು ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾ ಸಕ್ತರಾದವರ ಅನುಭವವು ಹೀಗಲ್ಲ ಬರಬಹುದೆಂದು ಎಂದು ಲೋಕಮಾರ್ಗದೆಯನ್ನು ತೋರಲಿಕ್ಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೀಗೆ ಬಿಡಬಹುದೋ ಬರಬಹುದೋ ? ||೫೪|| ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮರೂಪದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ತೋರಲಿಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ಭಗವಂತನು, ವಿದಾಂಬುಹಃ - ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಲ್ಲ ವೆ, ದುಷ್ಕರಂ - ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕುರುತೇ-ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆಯೇ ? (ಇಲ್ಲ). ಇವಾಂ-ಈ, ಮತ್ತ ಕಾಶಿನೀಂ - ವಿದಾಂಬುಹವಳಾದ, ಸೀತಾಂವಿನಾ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವತಿ - ಉಳಿದಿರುವನೇ ? (ಎಂಬಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ಲೋಕಿಯನ್ನು ಅಗಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ) ||೫೪||
 ಎಂದರೆ-ಶೀಲಾಮಾನವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲ. ಆತನು ಮಹಾಪ್ರಭು. ಸರ್ವಜ್ಞ, ಸರ್ವಶಕ್ತ, ಮುಂದಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನು, ಧರ್ಮೋಪಾಧಿವನ್ನು ಮಾಡಲೋಸಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು, ಅನನ್ಯಳಾಗಿರುವ ಈಕೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅಗಲುವು ದುಂಟೆ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನು ಇಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಹಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಿ ಇರಬಹುದು, ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅರಿಯಲು ನನ್ನಂಥ ಪಾಮರನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಎಂತಲೂ ಪವ ನಸಂಭವನು ಯೋಚಿಸಿದನು ಎಂದು ಸುಂ ಮಿ ಆ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀರಾಮಚನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ಸುಂದರಕಾಂಡೇ ಮೋಡಕಸ್ಸುರಗಃ —

ಪ್ರಶಸ್ತು ತು ಪ್ರಶಸ್ತವ್ಯಾಂ ಸೀತಾಂ ತಾಂ ಹರಿಪುಂಗವಃ |
ಗುಣಾಭಿ ರಾಮಂ ರಾಮಂ ಚ ಪುನಶ್ಚಿಂತಾಮರೋ ಭವತ್ ||೧||
ಸ ಮುಹೂರ್ತ ಮಿವ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಬಾಷ್ಪ ಪರಾಕುಲೇಕ್ಷಣಃ |
ಸೀತಾ ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತೇಜಸ್ವೀ ಹನುಮಾ ನ್ವಿಲಲಾಪ ಹ ||೨||
ಮಾನ್ಯಾ ಗುರುವಿನೀತಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಗುರುಪ್ರಿಯಾ |

— ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ || ನಗದೋಳ ಕುಳಿತ ಹ ಮಾರುತಿ ನಗದಡಿಯೋಳ ಕಂಡು ಪೂಜ್ಯ ರಾಘವಸತಿಯಾಂ |

ಪೊಗಳುತ್ತೆ ಸೀತಾರಾಮರ ಸುಗುಣಂಗಳ ಮನದೊಳಿದ ಸಂತಸದಿಂದಂ ||

ಹರಿಪುಂಗವಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಹನುಮನು, ಪ್ರಶಸ್ತವ್ಯಾಂ - ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹಳಾದ, -ತಾಂ
೦, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನ, (ಪ್ರಶಸ್ತವ್ಯಾಂ - ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹಳಾದ) ಗುಣಾಭಿರಾಮಂ - ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಮನೋಹರನಾದ, ರಾಮಂಚ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನ, ಪ್ರಶಸ್ತು - ಕೊಂಡಾಡಿದಮೇಲೆ, ಪುನಃ-
ಮರಳಿ, ಚಿಂತಾಮರಃ - ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು ||೧|| ತೇಜಸ್ವೀ - ಮಹಾತೇ
ಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸಃ - ೦, ಹನುಮಾ - ಅಜನೇಯನು, ಮುಹೂರ್ತಮಿವ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಮಾತ್ರವೇ, ಧ್ಯಾ
ತ್ವಾ - ಚಿಂತಿಸುತ್ತನಾಗಿದ್ದು, ಬಾಷ್ಪಪರಾಕುಲೇಕ್ಷಣಃ - ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸೀತಾ
ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ - ಸೀತೆಯನ್ನ ಕೂರಿತು, ವಿಲಲಾಪ - ಅಳತೊಡಗಿದನು, ಹ-ಬಹಳಕಷ್ಟವು ||೨|| ಗುರು - ವ
ಸಿಷ್ಠಾದಿಗುರುಗಳಿಂದ, ವಿನೀತಸ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಮಾ
ನ್ಯಾ - ಪೂಜ್ಯಳೂ, ಗುರು - ಲೋಕಗುರುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಾ - ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೂ ಆಗಿರುವ,
ಸೀತಾಪಿ - ಸೀತಾದೇವಿಯೂ, ದುಃಖಾರ್ತಾಯದಿ - ದುಃಖದಿವಿಡೆಗೆ ಬಳಗಾಗುವವಳೇ ಆದರೆ, ಕಾಲಃ-

— ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಾರುತಿಯು ಮನದೊಳಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನ ಕೊಂಡಾಡತೊಡಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ; ಸಚ್ಚರಿ
ತ್ರೆಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾ
ಮನನ್ನೂ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಹರಿವರನು ಮರಳಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು.
ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮರಳಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವ್ಯಸನದಿಂದ
ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ಆಸೀತಾದೇವಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನದು ಹೀಗೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ
ಅಳತೊಡಗಿದನು. ||೨|| ಈಕೆ ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಲ
ಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬಹು ಮಾನನೀಯಳೆನಿಸಿದ ಅತ್ತಿಗೆ. ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂ
ದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯತರಳೆನಿಸಿದವಳು, ಇಂತಹ ಸೀತೆಯೂ ಮಹತ್ತರನಾದ

ಯದಿ ಸೀತಾಪಿ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಕಾಲೋಹಿ ದುರತಿಕ್ರಮಃ ||೪||
 ರಾಮಸ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯಾಷ್ಟಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ |
 ನಾತ್ಯರ್ಥಂ ಕ್ಷುಭ್ಯತೇ ದೇವೀ ಗಂಗೇವ ಜಲದಾಗಮೇ ||೪||
 ತುಲ್ಯಶೀಲ ವಯೋವೃತ್ತಾಂ ತುಲ್ಯಾಭಿ ಜನ ಲಕ್ಷಣಾಂ |
 ರಾಘವೋರ್ಹತಿ ಮೈದೇಹೀಂ ತಂ ಚೇಯ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ ||೫||
 ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನವ ಹೇಮಾಭಾಂ ಲೋಕಕಾಂತಾ ಮಿವ ಶ್ರಿಯಾಂ |

ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ನೀಡುವಕಾಲವು, ದುರತಿಕ್ರಮಃ - ದಾಟಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದೇಸರಿ (ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದೇಸರಿ) ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ||೪|| ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಚ - ಮತ್ತು, ಧೀಮತಃ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ - ಸಾಮಿಪ್ರಿಯ, ವ್ಯವಸಾಯಾಷ್ಟಾ-ಪ್ರಯತ್ನಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ ಋಷಿ, ದೇವೀ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಜಲದಾಗಮೇ-ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ, ಗಂಗೇವ - ಭಾಗೀರಥಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನಕ್ಷುಭ್ಯತೇ-ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಪಡದೆ ಇದ್ದಾಳೆ ||೪|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತುಲ್ಯ-ತನಗೆಸಮಾನವಾದ, ಶೀಲ-ಸ್ವಭಾವವು, ವಯಃ-ವಯಸ್ಸು, ವೃತ್ತಾಂ-ನಡತೆಯುಳ್ಳ, ತುಲ್ಯ - ತನಗನುಗುಣವಾದ, ಅಭಿಜನ - ಸದ್ವಂಶವೂ, ಲಕ್ಷಣಾಂ - ಸಾಮುಪ್ರೀತ ಕಾ ಸ್ತೋತ್ರವಾದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ. ಮೈದೇಹೀಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಹತಿ-ಪಡೆಯಲು ತಕ್ಕವನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾಂ-ಕಷ್ಟಕಷ್ಟಗಳ ಈಜಾನಕಿಯು, ತಂಚ-(ತನಗೆಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಶೀಲ-ಪ್ರಾಯ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರ, ಸದ್ವಂಶ, ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಷಣ, ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ) ಆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪಡೆಯಲು,

ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿರುವಳಲ್ಲಾ, ಅಯ್ಯೋ! ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ, ಉಚಿತಾನುಚಿತಗಳನ್ನು ರಿಯದೆ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾಲವನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ||೪|| ಆದರೆ- ಸರ್ವಜ್ಞಳಾದ ಈ ಸೀತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಈದುಃಖಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡದಿರಲು ಎಂದು ಆತನ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಮತ್ತು-ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಚಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿಹೋದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಾಣದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಾಯುವ ಸಮಯವು ಬಂದಿ ಹಾ ! ಸೀತೆ ! ಹಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಎಂದು ಕೂಗಿದ ವಿಕಾರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆದರಿದ ತಾನು ರಾಮನ ಪ್ರೋಗ ಫೋಮವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರೂ, ತನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದೇ ಯೆಂಬವಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹಟವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಮಾಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಒಲ್ಲವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಳೆಗಾಲದೊಳಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ (ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ) ಫೋಫೋಯನ್ನು ಹೊಂದದ (ಕದಡದ) ಭಾಗೀರಥಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಫೋಫೋಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದಾಳೆ. || ೪ || ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಶೀಲವೂ, ಪ್ರಾಯವೂ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಸದ್ವಂಶ ಸಂಭವವೂ, ಸಾಮುದಿಕ ಕಾಸ್ಮೋಕ್ತವಾದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಈಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಾಘವನು ಈಕೆಗೆ ತಕ್ಕವನೆನಿಸಿರುವನು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಈ ಮೈದೇಹಿಯೂ, ಆ ಮಾಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ತಕ್ಕ

ಜಗಾಮ ಮನಸಾ ರಾಮಂ ವಚನಂ ಚೇದ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೬||

ಅಸ್ಯ ಹೇತೂ ವಿಶಾಲಾಹ್ವಾ ಹತೋ ವಾಲೀ ಮಹಾಬಲಃ |

ರಾವಣಪ್ರತಿವೋ ವೀರೈರ ಕಬಂಧಶ್ಚ ನಿಪಾತಿತಃ ||೭||

ವಿರಾಧಶ ಹತ ಸ್ಸಂಖ್ಯೈರ ರಾಕ್ಷಸೋ ಭೀಮವಿಕ್ರಮಃ |

ವನೇ ರಾಮೇಣ ವಿಕ್ರಮ್ಯ ಮಹೇಂದ್ರೇಣೈವ ಶಂಬರಃ ||೮||

ಚತುರ್ದಶ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ರಕ್ಷಸಾಂ ಭೀಮಕರ್ಮಣಾಂ |

ನಿಡತಾನಿ ಜನಸ್ಥಾನೇ ಶರೈ ರಗ್ನಿ ಶಿಖೋಪಮೈಃ ||೯||

ಅರ್ಹತಿ - ತಕ್ಕವಳಾಗಿರಾಳೆ || ೫ || ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ನವಹೇಮಾಭಾಂ - ಪುಟದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಹೊಸಚಿನ್ನದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಮೈಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಲೋಕಕಾಂತಾಂ - ಸರ್ವಜನಮಾನ್ಯಳೆನಿಸಿರುವ, ಶ್ರೀಮದ್ - ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತಿರತಕ್ಕ, ತಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನೋಡಿ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವ, ವಚನಂಚ - ಮಾತನ್ನೂ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಎಂದುಕೊಂಡನು ||೬|| ವಿಶಾಲಾಹ್ವಾಃ - ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಅಸ್ಯಾಹತೋಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ, ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ವಾಲೀ - ವಾಲಿಯು, (ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ) ಹತಃ - ನಿಪಾತಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ವೀರೈ - ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ರಾವಣಪ್ರತಿಮಃ - ರಾವಣನಿಗೆ ಎಣೆಯನ್ನಿಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ, ಕಬಂಧಶ್ಚ - ಕಬಂಧನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನೂ, ನಿಪಾತಿತಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು ||೭|| ಭೀಮವಿಕ್ರಮಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ವಿರಾಧಃ - ವಿರಾಧನೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸಶ್ಚ - ದೈತ್ಯನೂ, ಸಂಖ್ಯೈ - ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ರಾಮೇಣ - ದಾಶರಥಿಯಿಂದ, ವನೇ - ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಮಹೇಂದ್ರೇಣ - ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ, ವಿಕ್ರಮ್ಯ - ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಶಂಬರಃ - ಶಂಬರಾಸುರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಹತಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು ||೮|| ಭೀಮಕರ್ಮಣಾಂ - ಭಯಂಕರವಾದ ನಡತೆಗಳಿಲ್ಲ; ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ಚತುರ್ದಶಸಹಸ್ರಾಣಿ - ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿಯೂ, ಜನಸ್ಥಾನೇ - ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ರಕ್ಕಸರಗಣಿಯಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಶಿಖೋಪಮೈಃ - ಅಗ್ನಿಜ್ವಲೆಗಳೆ

ವಳೆನಿಸಿದಾಳೆ. || ೫ || ಇಂತುಯೋಚಿಸಿದ ಮಾರುತಿಯು ಪುಟಸಾಕದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಸುವರ್ಣಚ್ಚಾಯೆಯಂತೆ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಸರ್ವಲೋಕಮಾನ್ಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮನದೊಳಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೆನದು ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆಂದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದನು ||೬|| ಆದಹ, ಇಂತವಾ ರಮಹಿಮಳಾಗಿರುವ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು ನಿಮಿತ್ತ ದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಪರಿಮಿತ ಬಲಶಾಲಿ ಎನಿಸಿದ್ದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಬಿಟ್ಟನು, ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಾವಣನಿಗೆಣೆಯನ್ನಿಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಬಂಧನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನನ್ನು ನಿಪಾತ ಮಾಡಿದನು || ೭ || ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ವಿರಾಧನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶಂಬರಾಸುರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕಡಿದನು || ೮ || ಇದಲ್ಲದೆ, ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಲೋಕಕಂಟಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು

ಖರಕ್ಷ ನಿಹತ ಸ್ಪಂಘ್ಯೇ ತ್ರಿಶಿರಾಶ್ಚ ನಿಪಾತಿತಃ |
 ದೂಷಣಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ರಾಮೇಣ ವಿಧಿತಾತ್ಮನಾ ||೧೦||
 ಐಶ್ವರ್ಯಂ ವಾನರಾಣಾಂ ಚ ದುರ್ಲಭಂ ವಾಲಿಪಾಲಿತಂ |
 ಅಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸುಗ್ರೀವಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾ ಲೋಕಸತ್ಕೃತಂ ||೧೧||
 ಸಾಗರಶ್ಚ ಮಯಾ ಕ್ರಾಂತ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ನದ ನಗೀಪತಿಃ |
 ಅಸ್ಯ ಹೇತೋರ್ ವಿಫಲಾಲಾಹ್ಯಾ ಪುರೀ ಚೇಯಂ ನಿರೀಕ್ಷಿತಾ ||೧೨||
 ಯದಿ ರಾಮ ಸ್ವಮುದ್ರಾಂತಾಂ ಮೇದಿನೀಂ ಪರಿರ್ತಯೇತ್ |

ಎನಿಸಿದ, ಶರ್ಮ- ಬಾಣಗಳಿಂದ, ನಿಹತನಿ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರು ||೯|| ವಿಧಿತಾತ್ಮನಾ - ಖರದೂಷಣಾದಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಒಲ್ಲ, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ಮಹಾತೇಜಾ - ಅಪರಿಮಿತಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಖರಶ್ಚ - ಖರಾಸುರನು, ಸಂಘ್ಯೇ - ಬವರದಲ್ಲಿ, ನಿಹತಃ - ಮಡಿದುಹೋದನು, ತ್ರಿಶಿರಾಶ್ಚ - ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸೆಂಬ ನಿಶಾಚರನು, ನಿಹತಃ - ಹೀಳಲ್ಪಟ್ಟನು, ದೂಷಣಶ್ಚ - ದೂಷಣನೆಂಬ ದೈತ್ಯನೂ, ನಿಪಾತಿತಃ - ಉರುಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೧೦|| ಅಸ್ಯನಿಮಿತ್ತೇ - ಈ ಸೀತೆಯು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿಯೇ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ವಾಲಿಪಾಲಿತಂ - ಮಹಾಶೂರನಾದ ವಾಲಿಯು ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದ ದಾದಕಾರಣವೇ, ದುರ್ಲಭಂ - ಇತರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ, ಲೋಕಸತ್ಕೃತಂ - ಜನಗಳಿಂದಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ, ವಾನರಾಣಾಂ - ಕಪಿಗಳ, ಐಶ್ವರ್ಯಂ - ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ತವಾ - ಪಡೆದನು ||೧೧|| ವಿಶಾಲಾಹ್ಯಾಃ - ವಿಶಾಲವಯನೆಯಾದ, ಅಸ್ಯಾಹೇತೋಃ - ಈ ಸೀತೆಯು ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದಲೇ, ಶ್ರೀಮಾ - ಮಹದೈತ್ಯಶೃಂಗಾಲಿ ಯೆನಿಸಿರುವ, ನದನದೀಪತಿಃ - ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಹೊಳೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬಡೆಯನಾದ (ಮೂಡಲಿಗೆ ಹರಿಯತಕ್ಕುವು ನದಿಗಳು, ಪಡುವಲಿಗೆ ಹರಿಯತಕ್ಕುವುಗಳು ನದಿಗಳು) ಸಾಗರಶ್ಚ - ಸಮುದ್ರರಾಜನು, ಮಯಾ - ಅತ್ಯಲ್ಪನಾದ ನನ್ನಿಂದ, ಕ್ರಾಂತಃ - ದಾಟಲ್ಪಟ್ಟನು, ಇಯಂ - ಈ ಸರ್ವಾಭೇದ್ಯವಾದ, ಪುರೀಚ - ಲಂಕಾನಗರವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಈಕ್ಷಿತಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ||೧೨|| ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸಮುದ್ರಾಂತಾಂ - ಕಡಲೇ ಎಲ್ಲೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಮೇದಿನೀಂ - ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು,

ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತಿದ್ದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸದೆಬಡಿದನು ||೯|| ಖರನೆಂಬನಿಶಾಚರನನ್ನೂ, ತ್ರಿಶಿರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನೂ, ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ್ದ ದೂಷಣನನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮಜಂದ್ರನು ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು ||೧೦|| ಶ್ರೀಲೋಕೈವೀರನೆನಿಸಿದ್ದ ವಾಲಿಯು ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಇತರ ವಾನರರಿಗೆ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದುಂಟೇ ? ಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ, ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾರಾಜ್ಯಭಾರವು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ ದೊರೆಯಿತು ||೧೧|| ಈಕೆಯು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನಂತಹ ಸಾಧಾರಣವಾನರನೂ ನೂರುಯೋಜನದಗಲವಾಗಿ ನದನದಿಗಳಿಗೊಡೆಯನೆನಿಸಿದ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದೆನು. ನನ್ನಂತಹ ಸಾಧಾರಣಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಆದರೂ ಈ ಮಹಾನುಭಾವಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ ನಾನೂ ಈ ಪುರವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರನೋಡಿದೆನು ||೧೨||

ಅಸ್ಯಾಕೃತೇ ಜಗಜ್ಜಾಪಿ ಯುಕ್ತ ಮಿತ್ಯೇವ ಮೇಮತೀ ||೧೬||
 ರಾಜ್ಯಂ ವಾ ತ್ರಿಮ ಲೋಕೇಷು ಸೀತಾಮಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
 ತೈಲೋಕ್ಯ ರಾಜ್ಯಂ ಸಕಲಂ ಸೀತಾಯಾ ನಾಪ್ನುಯಾ ತ್ವಲಾಂ ||೧೭||
 ಇಯಂ ಸಾ ಧರ್ಮ ಶೀಲಸ್ಯ ಮೈಥಿಲಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಸುತಾ ಜನಕರಾಜಸ್ಯ ಸೀತಾ ಭರ್ತೃ ದೃಢವ್ರತಾ ||೧೮||
 ಉತ್ತಿತಾ ಮೇದಿನೀಂ ಭಿತ್ವಾ ಹೈತ್ರೇ ಹಲಮುಖಕ್ಷತೆ |
 ಪದ್ಮರೇಣು ನಿಭೈಃ ಕೀರ್ಣಾ ಶುಭೈಃ ಕೇದಾರ ಪಾಂಸುಭಿಃ ||೧೯||
 ವಿಕ್ರಾಂತಸ್ಯಾರ್ಯಾ ಶೀಲಸ್ಯ ಸಂಯುಗೇ ಪ್ವನಿವರ್ತಿನಃ |

ಜಗಜ್ಜಾಪಿ - ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ, ಅಸ್ಯಾಕೃತೇ - ಈ ಜಾನಕಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಪರಿವರ್ತಯೇ
 ದ್ಯದಿ - ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಯುಕ್ತಂ - ಉಚಿತವೇ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇತ್ಯೇವ - ಈ
 ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ, ವೇ - ನನ್ನ, ಮತೀ - ಬುದ್ಧಿಯು, (ಕಭಿಪ್ರಾಯವು) ||೧೬|| ತ್ರಿಮಲೋಕೇಷು -
 ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಜ್ಯಂ - ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು (ಉತ್ತಮಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೇ?) ವಾ-ಅಥವಾ,
 ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜನಕನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವಳೇ? (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು,
 ವಿಚಾರ್ಯಮಾಣೇತಿ - ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದುದೇ ಆದರೆ) ಸಕಲಂ - ಸಮಸ್ತವೆನಿಸಿದ, ತೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯಂ-
 ಮೂಲೋಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಕಳಾಂ - ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು
 ಭಾಗದ ಸಾವ್ಯವನ್ನೂ, ನಾಪ್ನುಯಾತ್ - ಹೊಂದಲಾರದು, ||೧೭||

ಸಾ - ಹೀಗೆ ಅಸಮಾನಳೆನಿಸಿದ, ಇಯಂಸೀತಾ - ಈ ಜಾನಕಿಯು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನು
 ಭಾವನೆನಿಸಿದ, ಮೈಥಿಲಸ್ಯ - ಮಿಥಿಲಾಧಿಪತಿಯಾದ, ಜನಕರಾಜಸ್ಯ-ಕರ್ಮರವಾದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ,
 ಸುತಾ - ಮಗಳೆನಿಸಿದವಳು, ಭರ್ತೃ - ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನಲ್ಲಿ, ದೃಢವ್ರತಾ - ಸ್ಥಿರಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ರತವುಳ್ಳವ
 ಳು, ||೧೮|| ಪದ್ಮರೇಣುಭಿಃ - ಕಮಲಗಳ ಪರಾಗಕ್ಕಣೆ ಎನಿಸಿದ, ಶುಭೈಃ - ಮಂಗಳ ಕರಗಳಾದ,
 ಕೇದಾರಪಾಂಸುಭಿಃ - ಗದ್ದೆಯಮಣ್ಣಿನ ಧೂಳಿಗಳಿಂದ, ಕೀರ್ಣಾ - ತುಂಬಿದವಳಾಗಿ, ಹಲಮುಖಕ್ಷತೇ -

ಸಮುದ್ರವೇ ಮೇರೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಾಗಲೀ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನಾಗಲೀ,
 ಶ್ರೀರಾಮನು ಈಕೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ತಲೆಕೆಳಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ ಆದೇನೂ ಬಹುದೊ
 ಡ್ಡಕೆಲಸವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಗಳು
 ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದವುಗಳೇ? ಅಥವಾ ಜನಕರಾಜ ಪುತ್ರಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠಳೇ? ಎಂದು ವಿಚಾರ
 ಮಾಡಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ, ಮೂಲೋಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸುಭಾಗ್ಯದ ಹದಿ
 ನಾರನೆಯ ಒಂದುಪಾಲಿಗೂ ಈಡೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು ||೧೭|| ಮಹಾಧಾರ್ಮಿಕನೂ, ಮಿಥಿಲಾ
 ಧಿಪತಿಯೂ, ಕರ್ಮಶೂರನೂ ಆಗಿರುವ ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿ ಎನಿಸಿದ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು
 ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ದೃಢತರವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪತಿವ್ರತಾಗ್ರೇ
 ಸರಳಿಸಿರುವಳು. ||೧೮|| ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು
 ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕಮಲಪರಾಗಗಳಿಗೆಣೆಯೆನಿಸಿದ ಭೂಮಿಯ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಆವರಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ನೇಗಲಿನ ಗುಳದ ಮೊನೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಉಳುಮೆಯಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ

ಸ್ವಪ್ನಾ ದಶರಥ ಸ್ಯೈಷಾ ಜೈಷ್ಠಾ ರಾಜ್ಞೋ ಯಶಸ್ವಿನೀ ||೧೭||

ಧರ್ಮಜ್ಞಸ್ಯ ಕೃತಜ್ಞಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |

ಇಯಂ ಸಾ ದಯಿತಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಶಮಾಗತಾ ||೧೮||

ಸರ್ವಾ ಭೋಗಾ ನೈರತ್ಯಜ್ಯ ಭರ್ತೃಸ್ನೇಹ ಬಲಾತ್ಕೃತಾ |

ಅಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ದುಃಖಾನಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ನಿರ್ಜನಂ ವನಂ ||೧೯||

ಸಂತುಷ್ಟಾ ಫಲಮೂಲೇನ ಭರ್ತೃ ಶುಕ್ರಾಪಣೇ ರತಾ |

ನೇಗಲಿನಕೊನೆಯ ಗುಳದಿಂದ ಗಾಯದಟ್ಟ (ಉಳವಟ್ಟ) ಹೇತೋ - ಶ್ರೀಷ್ಠ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೇದಿನೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಭಿತ್ವಾ - ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಉತ್ತಿತಾ - ಎದ್ದವಳು, ವಿಕ್ರಾಂತಸ್ಯ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ, ಅರಣ್ಯಲಸ್ಯ - ಶ್ರೀಷ್ಠ ಸ್ವಭಾವ ಉಳ್ಳವನೂ, ಸಂಯುಗೇಷು - ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ, ಅನಿವರ್ತನಃ - ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದವನೂ ಆಗಿರುವ, ದಶರಥಸ್ಯ - ದಶರಥನೆಂಬ, ರಾಜ್ಞಃ-ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ವಿಷಾ-ಈಕೆಯು, ದಶಸ್ವಿನೀ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಜೈಷ್ಠಾ - ಹಿರಿಯವಳೆನಿಸಿದ; ಸ್ವಪ್ನಾ - ನೋಸೆಯಾಗಿದಾಳೆ ||೧೭|| ಸಾ - ಅಂತಹ, ಇಯಂ - ಈ ಮಹಾನುಭಾವಳು, ಧರ್ಮಜ್ಞಸ್ಯ-ಸಕಲ ಧರ್ಮಮರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲ, ಕೃತಜ್ಞಸ್ಯ - ಹರರು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯದಿರುವ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ - ಪರಮಾನೋಗತವನ್ನು ಅರಿಯತಕ್ಕ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ದಯಿತಾಭಾರ್ಯಾ - ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಕ್ಷಸೀವಶಂ - ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಸ್ವಭಾವತೆಯನ್ನು, ಆಗತಾ - ಹೊಂದಿದಾಳೆ ||೧೮|| ಭರ್ತೃ - ಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ, ಸ್ನೇಹ - ಮಮತೆಯಿಂದ, ಬಲಾತ್ಕೃತಾ- ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದ ಕಾರಣವೇ (ಪತಿಸ್ನೇಹ ಪರವಶವಾದ ಕಾರಣವೇ) ಸರ್ವಾ-ಸಮಸ್ತವಾದ, ಭೋಗಾ-ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ನೈರತ್ಯಜ್ಯ - ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ದುಃಖಾನಿ-ಅಪಾರವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು, ಅಚಿಂತಯಿತ್ವಾ- ಲೇಕವಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ನಿರ್ಜನಂ - ಜನಶೂನ್ಯವಾದ, ವನಂ-ಅರಣ್ಯವನ್ನು; ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ - ಹೊಕ್ಕುಳಾಗಿದಾಳೆ, ಫಲಮೂಲೇನ - ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಗಡ್ಡೆಗಳೂ ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂತುಷ್ಟಾ - ತೃಪ್ತಳಾಗುತ್ತಿರುವಳಾಗಿಯೂ, ಭರ್ತೃಶುಕ್ರಾಪಣೇ ಪತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಾ - ಪರಾಯಣಳಾಗಿರುವ, ಯಾ - ಯಾವ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಭವನೇಯಥಾ-ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ

ಯನ್ನು ಭೀಷ್ಮನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದಳು || ೧೭ || ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರನೂ, ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದವನೂ ಆಗಿರುವ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸತ್ಪೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನಳಾದ ಹಿರಿಯಸೋಸೆ || ೧೭ || ಸಕಲಧರ್ಮ ಮರ್ಮಗಳನ್ನರಿತು, ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ಲೋಕಸ್ವಭಾವವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೆನಿಸಿದ ಪಟ್ಟದರಸಿ. ಇಂತಪಾರಸಾಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ವಶಳಾಗಿ ಹೋಗಿದಾಳೆ || ೧೮ || ಸರ್ವರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೋರೆದು, ಪತಿಸ್ನೇಹ ಪರವಶಳಾಗಿ, ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಗಳೊಂದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆತಾರದೆ, ಪತಿಪರಾಯಣಳಾಗಿ, ನಿರ್ಜನವಾದ ಮಹಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು || ೧೯ || ಆ ಭೋಗಕಾನನದಲ್ಲಿಯೂ, ಪತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಾಯಣಳಾಗಿ, ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ; ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಕಾಡುಬೇಡುಗಳಲ್ಲಿನ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಗೆ

ಯಾ ಪರಾಂ ಭಜತೆ ಪ್ರೀತಿಂ ವನೇಪಿ ಭವನೇ ಯಥಾ ||೨೦||
 ಸೇಯಂ ಕನಕವರ್ಣಾಂಗೀ ನಿತ್ಯಂ ಸುಸ್ಥಿತ ಭಾಷಿಣೀ |
 ಸಹತೇ ಯಾತನಾ ಮೇತಾ ಮನರ್ಥಾನಾ ಮಭಾಗಿನೀ ||೨೧||
 ಇಮಾಂ ತು ಶೀಲಸಂಪನ್ನಾಂ ದ್ರಷ್ಟು ಮರ್ಹತಿ ರಾಘವಃ |
 ರಾವಣೇನ ಪ್ರಮಥಿತಾಂ ಪ್ರಪಾಮಿವ ಪಿಪಾಸಿತಃ ||೨೨||
 ಅಸ್ಯ ನೂನಂ ಪುನರ್ಲಾಭಾ ದ್ರಾಘವಃ ಪ್ರೀತಿ ಮೇಷ್ಯತಿ |
 ರಾಜಾ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೇವ ಮೇದಿನೀಂ ||೨೩||

ಹಾಗೆ, ವನೇಪಿ - ಮಹಾರಣ್ಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಾಂ - ಅಪರಿಮಿತವಾದ, ಪ್ರೀತಿಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಭಜತೆ - ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳೋ||೨೦|| ಕನಕವರ್ಣಾಂಗೀ - ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಮೃಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಸುಸ್ಥಿತಭಾಷಿಣೀ - ನಗುನಗುತ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಸೇಯಂ - ಅಂತಹ ಈ ಸೀತೆಯೇ, ಅನರ್ಥಾನಾಂ - ಕೇಡುಗಳಿಗೆ, ಅಭಾಗಿನೀ - ಪಾಲಂಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ, ಏತಾಂ - ಈ ಹೇಳಲಾಗದ, (ತಾಳಲಾರದ) ಯಾತನಾಂ - ನೋವನ್ನು (ಬಾಧೆಯನ್ನು, ದುಃಖವನ್ನು) ಸಹತೆ ಸಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ ||೨೧|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ಶೀಲಸಂಪನ್ನಾಂ - ಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವಳೂ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣಾಸುರನಿಂದ, ಪ್ರಮಥಿತಾಂ - ಏಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಇಮಾಂತು - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ದರೋ, ಪಿಪಾಸಿತಃ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾಹಗೊಂಡವನು, ಪ್ರಪಾಮಿವ - ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹತಿ - ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ರಾಜ್ಯಪರಿಭ್ರಷ್ಟಃ - ದೊರತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ, ರಾಜಾ - ಅರಸು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಮೇದಿನೀಂ - ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯೇವ - ಪಡೆದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಲಾಭಾತ್ - ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ರಾಘವಃ-ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಪ್ರೀತಿಂ - ಅಪರಿಮಿತ

ಡ್ಡಿ ಗಣಸುಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರೆದುುತ್ತಾ, ರಾಜಭೋಗಗಳಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ವನ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಳಾಗಿ, ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೦ || ಸುವ್ರದ್ಧದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಹುಸಿನಗೆಯೊಡನೆ ಮೃದುಮಧುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕವಳೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಮಹಾದೇವಿಯು ಕಷ್ಟಲೇಶವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಈ ಕ್ರೂರರಾದ ರಕ್ಕಸಿಯರ ನಡುವೆಸಿಲುಕಿ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ || ೨೧ || ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯನು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಳಸುವಹಾಗೆ, ಕ್ರೂರನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದಿರುವ ಈ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ತವಕಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. || ೨೨ || ಹಗೆಗಳ ಕೋಟಲೆಯಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದಲೋ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಅರಸು ಬಹುವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ ನೊಂದು, ಮರಳಿ ದೈವವತದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ನಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಪರಿಮಿತ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು || ೨೩ || ಬಂಭು ಮಿತ್ರ

ಕಾಮ ಭೋಗೈಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಹೀನಾ ಬಂಧುಜನೇನ ಚ |
 ಧಾರಯ ತ್ಯಾತ್ಮನೋ ದೇಹಂ ತತ್ಸಮಾಗಮ ಕಾಂಕ್ಷಣೇ ||೨೪||
 ನೈಷಾ ಪಶ್ಯತಿ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ನೇಮಾ ನೃಪ್ಪ ಫಲ ದ್ರುಮಾಃ |
 ಏಕಸ್ಥ ಹೃದಯಾ ನೂನಂ ರಾಮ ಮೇವಾ ನು ಪಶ್ಯತಿ ||೨೫||
 ಭರ್ತಾ ನಾಮ ಪರಂ ನಾರ್ಯಾ ಭೂಷಣಂ ಭೂಷಣಾ ದಪಿ |
 ಏಷಾ ತು ರಹಿತಾ ತೇನ ಭೂಷಣಾರ್ಹಾ ನ ಶೋಭತೆ ||೨೬||
 (ದುಷ್ಕರಂ ಕುರುತೇ ರಾಮೋ ಹೀನೋ ಯದನಯಾ ಪ್ರಭುಃ |

ಸಂತೋಷವನ್ನು. ಏಷ್ಯತಿ - ಹೊಂದುವನು, ನೂನಂ - ನಿಕ್ಷಯ ||೨೪||

ಕಾಮಭೋಗೈಃ - ಇಷ್ಟವಾದಸುಖಸಾಧನಗಳಿಂದ, ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಬಂಧುಜನೇನ - ಇಷ್ಟಜನದಿಂದ, ಹೀನಾಚ - ಕೂಸ್ಯಳೂ ಆಗಿರುವ, (ಇಯಂ - ಈ ಜಾನಕಿಯು) ತತ್ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಆಗಮ - ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಕಾಂಕ್ಷಿಣೀ - ಬಯಸುತ್ತಿರುವವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ, ದೇಹಂ - ಶರೀರವನ್ನು, ಧಾರಯತಿ - ಧರಿಸಿದಾಳೆ, || ೨೪ || ಏಷಾ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು, (ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿಪ್ರಥಮ) ಇಮಾಃ - ಈ, ಪುಷ್ಪಫಲದ್ರುಮಾಃ - ಹೂವುಹಣ್ಣಿನಮರಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ನಪಶ್ಯತಿ - ನೋಡುವುದೇಇಲ್ಲ, (ಕಿಂತು - ಮತ್ತೇನಂದರೆ,) ಏಕಸ್ಥ ಹೃದಯಾ (ಇತರ) - ರಾಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ರಾಮಮೇವ-ಆ ರಾಘವನನ್ನೇ, ಅನುಪಶ್ಯತಿ - ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ, ನೂನಂ - ನಿಕ್ಷಯ, || ೨೫ || ಭರ್ತಾನಾಮ - ಪ್ರಾಣನಾಥನೆಂದರೆ, ನಾರ್ಯಃ - ಗರತಿಯಾದಹಂಗೆಸೆ, ಭೂಷಣಾದಪಿ - ಉತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ, ವರಂ - ಶ್ರೀಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಭೂಷಣಂ - ಅಲಂಕಾರವು, (ಭವತಿ - ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ತತ್ - ಆದಕಾರಣ,) ಭೂಷಣಾರ್ಹಾ-ರಾಮರೂಪಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳೆನಿಸಿದ, ಏಷಾತು-ಈಕೆಯಾದರೋ, ತೇನ-ರಾಮರೂಪಭೂಷಣದಿಂದ, ರಹಿತಾ - ಕೂಸ್ಯಳಾಗಿ, ನಶೋಭತೆ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿಲ್ಲ || ೨೬ || (ಪ್ರಭುಃ - ಲೋಕನಾಥ

ರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಗಲಿ, ಇಷ್ಟವಾದರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊರೆದು, ಈ ಮಹಾರಾಕ್ಷಸಿಯ ರೂಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಜಾನಕಿಯು, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಂದರ್ಶನವು ತನಗೆ ಮರಳಿದೊರುವುದೆಂಬ ಆಶಾಂತತಾವಿನಿಂದಲೇ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇದಾಳೆ ||೨೪|| ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಜಾನಕಿಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇರಾವುದೂ ಬೇಡದೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನಾಗಲಿ, ಹೂಗಳಿಂದಲೂ,ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿರುವ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡದೆ ಇದಾಳೆ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರಘುನಂದನನೊಬ್ಬನೇ ಗುರಿಯಾಗಿದಾನೆ ||೨೫||ಪತಿಯೆಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಗರತಿಯರಿಗೆ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ವಿರೂಪಿಸಿದ ಅಲಂಕಾರ.ಪತಿಗೆ ಪತಿಗಿಂತದೊಡ್ಡದೆನಿಸಿದ ಆಭರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಮಹಾಭರಣವು ಈಮಹಾನುಭಾವಳಿಗೆ ದೂರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಕೆಯು ಅಪ್ಪು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ||೨೬||ಅಹಹ, ಇಂತಹಮಹಾನುಭಾವಳನ್ನು ಆಗಲಿರುವಆಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನುತನ್ನದೇ ಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ,ಉಸಿರನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾಳಿರುವನೋ, ದುಃಖದಬೇಗೆಗೆ

ಧಾರಯ ತ್ಯಾತ್ಮನೋ ದೇಹಂ ನ ದುಃಖೇ ನಾವಸೀದತಿ ||೨೭||)

ಇಮಾ ಮಸಿತ ಕೇಶಾಂತಾಂ ಶತಪತ್ರ ನಿಭೇಕ್ಷಣಾಂ |

ಸುಖಾರ್ಹಾಂ ದುಃಖಿತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಮಾಪಿ ವೃಥಿತಂ ಮನಃ ||೨೮||

ಕ್ಷಿತಿಕ್ಷಮಾ ಪುಷ್ಕರ ಸನ್ನಿಭಾಕ್ಷೀ ಯಾ ರಕ್ಷಿತಾ ರಾಘವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಭ್ಯಾಂ |

ಸಾ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ವಿಕ್ರತೇಕ್ಷಣಾಭಿ ಸ್ಪಂದಕ್ಷ್ಯತೇ ಸಂಪ್ರತಿ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ ||೨೯||

ನನಿಸಿದ, ಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅನಯಾ - ಈಕೆಯಿಂದ, ಹೀನಸ್ವಾ - ಶೂನ್ಯನಾಗಿ, ಆತ್ಮ
ನಃ-ತನ್ನ, ಶರೀರಂ - ದೇಹವನ್ನು, ಧಾರಯತಿ - ಧರಿಸಿಇದಾನೆ, ದುಃಖೇನ - ವ್ಯಸನದಿಂದ, ನಾವ
ಸೀದತಿ - ಕಳೆಲಿಹೋಗದೆ ಇದಾನೆ, ಇತಿಯತ್ - ಹೀಗೆಂಬುದು ಯಾವುದುಂಟೋ, ಏತತ್ - ಎಂತ
ಹ ಈ, ದುಷ್ಕರಂ-ಮಾಡಲಶ್ಯವೆನಿಸಿದಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಕುರುತೇ-ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದಾನೆ||೨೭||ಅನಿತಕೇಶಾಂ
ತಾಂ-ಕಪ್ಪಿಗಿರುವತಲೆಯ ಕೊನೆಗೂದಲುಳ್ಳವಳೂ, ಶತಪತ್ರನಿಭೇಕ್ಷಣಾಂ-ತಾವರಯರೇಕೆಗೆಣೆಯಾದ ಕಣ್ಣು
ಳ್ಳವಳೂ, ಸುಖಾರ್ಹಾಂ- ರಾಜಭೋಗಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕವಳಾದರೂ, ದುಃಖಿತಾಂ-ದುಃಖವನ್ನುನುಭವಿಸುತ್ತಲಿರು
ವವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಇಮಾಂ-ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಮಮಾಪಿ-ಕಾಡುವನೆಯವ
ನಾದ ನನಗೂ,ಮನಃ-ಮನಸ್ಸು, ವೃಥಿತಂ-ವ್ಯಸನವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ||೨೮|| ಕ್ಷಿತಿಕ್ಷಮಾ-ಭೂಮಿಯಂತೆ ಸಹನಗು
ಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಪುಷ್ಕರಸನ್ನಿಭಾಕ್ಷೀ-ಪದ್ಮ ಪತ್ರಾಕ್ಷಿಯೂ ಆಗಿರುವ, ಯಾ-ಯಾವ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ರಾಘ
ವಲಕ್ಷ್ಮಣಾಭ್ಯಾಂ-ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ,ರಕ್ಷಿತಾ-ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ, ಸಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು,
ವಿಕ್ರತೇಕ್ಷಣಾಭಿಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ-ಕ್ರೂರರಾದ ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ಸಂಪ್ರತಿ- ಈಗ,
ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ - ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ಸಂದಕ್ಷ್ಯತೇ - ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದಾಳೆ ||೨೯|| ಹಿಮ -

ಯಿಂದ ಹೇಗೆ ನಶಿಸದೆ ಹೋಗದಿರುವನೋ ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳತೀರದು.ಆಮನು ಹಾಗೆ ಉ
ಳಿದಿರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವೇಸರಿ.||೨೭||) ಕೆಂದಾವರಯರೇಕೆನಂತೆ ಅಂದವಾದ
ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ, ಕಪ್ಪಿಗಿರುವ ತಲೆಗೂದಲಿನ ತುದಿಯುಳ್ಳವಳೂ,ಮಹಾರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನು
ಅನುಭವಿಸಲು ತಕ್ಕವಳೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಜಾನಕಿಯು ಮಹಾರಾಜನಂದಿನಿಯೂ, ರಾಜಾ
ಧಿರಾಜನ ಸೊಸೆಯೂ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಾಥನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಈವಿಧವಾ
ದ ಸಂಕಟವನ್ನುಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾನವರಂತೆ ಸಂಸಾರಿ ಧರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ,
ಬಗೆಬಗೆಯ ರಸವರ್ಗಗಳ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ,ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಾಡಿಕೊಂಡು,ಕಾಡುನು
ನೆಯವನಾಗಿರುವ ನನಗೂ, ಮನದೊಳಗೆ ಅಪರಮಿತವಾದ ವೃಥೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿದೆ.ಲಾ
ಕಿಕರ ಸಕಲ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನರಿತು, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನನಿಸಿರುವ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆಈ
ಕೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯು ಗೋಚರಿಸಿದರೆ ಆಗಿನ ಪರಿಣಾಮವು ಹೇಗಾಗುವದೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಹಿಸಿಹೇಳಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ||೨೮|| ಅಯ್ಯೋ, ಭೂದೇವಿಗೆಣೆ ಎನಿಸಿದ ಕ್ಷಮಾಗು
ಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಆಗತಾನೆ ಅರಳಿದ ತಾವರಯ ರೇಕೆನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು
ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಾವಲಿಗೊಳಗಾಗಿದ್ದವಳು. ಅಂತಹ ಜಾನಕಿ
ಯು ಈಗ ಈವಿಕಾರನಯನೆಯರಾಗಿರುವ ಕ್ರೂರರಾದ ರಕ್ಷಸಿಯರ ಕಾವಲಿಗೊಳಗಾಗಿ
ಈಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದಾಳೆ. ||೨೯|| ಮಂಜಿನಹೊಡತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವತಾವರೆಯು

ಹಿಮಹತ ನಳಿನೀವ ನಷ್ಟಕೋಭಾ ವ್ಯಸನ ಪರಂಪರಯಾ ನಿಖೀಡ್ಯಮಾನಾ |
 ಸಹಚರ ರಹಿತೇವ ಚಕ್ರವಾಕೀ ಜನಕಸುತಾ ಕೃಪಣಾಂ ದಶಾಂ ಪ್ರಪೆನ್ನಾ ||೨೦||
 ಅಸ್ಯಾಹಿ ಪುಷ್ಪಾವನತಾಗ್ರ ಶಾಖಾ ಶ್ಲೋಕಂ ದೃಢಂ ವೈ ಜನಯಂತ್ಯ ಶೋಕಾಃ |
 ಹಿಮ ವ್ಯಪಾಯೇನ ಚ ಮಂದರಶ್ರೀ ರಭ್ಯುತ್ಥಿತೋ ನೈಕ ಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಃ ||೨೧||

ಮಂಜಿನಿಂದ, ಹತ - ಪಟ್ಟಬಿದ್ದ, ನಳಿನೀವ - ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ, ನಷ್ಟಕೋಭಾ - ಕಾಂತಿಹೀನಳೂ, ವ್ಯಸನಪರಂಪರಯಾ - ದುಃಖಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ, ನಿಖೀಡ್ಯಮಾನಾ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಜನಕಸುತಾ - ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯೂ, ಸಹಚರರಹಿತಾ - ಬಡನಾಡಿಯಾದ ಪುರುಷಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಯಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವ, ಚಕ್ರವಾಕೀವ - ಹೆಣ್ಣುಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಯಂತೆ, ಕೃಪಣಾಂ - ಬಹುದೀನನಾದ, ದಶಾಂ - ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಪ್ರಪೆನ್ನಾ - ಹೊಂದಿಕದಾಳೆ ||೨೦|| ಹಿಮವ್ಯಪಾಯೇನ - ವಸಂತರುತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ, ಪುಷ್ಪ - ಹೂಗಳ ಹೊರೆಯಿಂದ, ಅವನತಾ - ತಗ್ಗಿರುವ, ಅಗ್ರಶಾಖಾಃ - ರಂಜಿಗಳತುದಿಗಳುಳ್ಳ, ಅಶೋಕಾಃ - ಅಶೋಕವೃಕ್ಷಗಳು, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ದೃಢ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ಶೋಕಂ - ದುಃಖವನ್ನು, ಜನಯಂತಿ - ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ, ಹಿಮವ್ಯಪಾಯೇನ - ಮಂಜುತೋಲಗುವದರಿಂದ, ನೈಕಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಃ - ಅನೇಕಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಭ್ಯುತ್ಥಿತಃ - ಉದಿಸಿದ, ಮಂದರಶ್ರೀ - ಚಂದ್ರನೂ, (ಅಸ್ಯಾಃ - ಪತಿಯನ್ನಗಲಿರುವ ಈಕೆಗೆ) ಶೋಕಂ - ದುಃಖವನ್ನು, ದೃಢ - ಪ್ರಬಲವಾಗಿ, ಜನಯಂತಿವೈ - ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲವೆ? ||೨೧|| ಬಲೀ - ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಹರಿಣಾಂ - ವಾನರರೊಳಗೆ, ಬುಷಭಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ತರಸ್ವೀ - ವೇಗಸಂಪನ್ನನಾದ, ಕಪಿಃ - ಮೂರುತಿಯು, ಇತ್ಯೈವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅರ್ಥಂ - ಶಿಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಸೀತಾರೂಪ ಧನವನ್ನು, ಅನ್ವವೇಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ಇಯಂ - ಈಕೆಯು, ಸೀತೈವ - ಸೀತೆಯೇ ಸರಿ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ನಿವಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿಃ - ನೆರೆಗೆನಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, (ತಾವೇನ - ಅದೇಬುದ್ಧಿ

ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಹೀನಳಾಗಿ, ಕಷ್ಟಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಮುಳುಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಬಡನಾಡಿಯಾದ ಪುರುಷಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಯನ್ನಗಲಿದ ಹೆಣ್ಣುಚಕ್ರವಾಕಿಯುಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ವೈದೇಹಿಯು ಬಹುದೀನನಾದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇದಾಳೆ ||೨೦|| ಸುರಭಿಪುಷ್ಪಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿರುವ ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷಗಳ ಶಾಖಾಗ್ರಗಳೂ ಪತಿಯನ್ನಗಲಿರುವ ಈ ಸೀತೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಹಿಮವು ತೋಲಗಿದ ಬಳಿಕ ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಯ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತ ಉದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಚಂದ್ರನೂ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು ||೨೧|| ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಕವಿವರನೆನಿಸಿದ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನು ಸೀತಾರೂಪದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಆಯಾಕಾರಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಈಕೆಯು ಸೀತೆಯೇ

ಇತ್ಯೇವ ಮರ್ಥಂ ಕಪಿ ರಸ್ತವೇಕ್ಷ್ಯ ಸೀತೇಯ ಮಿತ್ಯೇವ ನಿವಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿಃ |
 ಸಂಶ್ರಿತ್ಯ ತಸ್ಮಿ ನ್ನಿಷಸಾದ ವೃಕ್ಷೇ ಬಲೀ ಹರಿಣಾ ವೃಷಭ ಸ್ತರಸ್ವೀ||೩||
 ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮತ್ಸ್ಯಂದರಕಾಂಡೆ ಪೋಡಶಸ್ಕಂಧಃ .

ಯನ್ನೇ) ಸಂಶ್ರಿತ್ಯ - ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತಸ್ಮಿನ್ವೃಕ್ಷೇ - ಆ ಶಿಶುಪಾವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿಷಸಾದ - ಕುಳಿತಿದ್ದನು ||೩||

—ಇಂತು ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ.—

ಸರಿ ಯೆಂದು ಬುದ್ಧಿಗೆ ದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನಿಶ್ಚಿತಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಶಿಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಗಳ ನೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ||೩||

—ಇಂತು ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ಸುನ್ಧರಕಾಂಡ್ವೇ ಸಪ್ತದಶಸ್ಕಂಧಃ —

ತತಃ ಕುಮುದ ಪಂಡಾಭೋ ನಿರ್ಮಲೋ ನಿರ್ಮಲಂ ಸ್ವಯಂ |
 ಪ್ರಜಾಗಾಮ ನಭಿ ಶ್ವಂದ್ರೋ ಹಂಸೋ ನೀಲ ಮಿವೋದಕಂ ||೧||
 ಸಾಚಿವ್ಯ ಮಿವ ಕುರ್ಕ್ವಸ ಪ್ರಭಯಾ ನಿರ್ಮಲಪ್ರಭಃ |

ಶ್ರೀಃ

— ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಹರಿಗಾ ಸರಿಯಾಗಲಾರಾ ಮೊರೆಯೊಳ್ ಹರಿ ಮೂಡಲಂದು ಮಾರುತಿಮನದೊಳ್ |

ಹರಿಸವ ತಾಳುತೆ ತವಕದೀ ಪರಿಪರಿಯಿಂ ಮಹಿಜೆಯನ್ನೆ ಪರಿಕಿಸುತಿದಂ ||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಕುಮುದಪಂಡಾಭಃ - ಬೆಳ್ಳವರೆಯ ಗುಂಪಿತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಸ್ವಯಂ - ಸ್ವತಃ, ನಿರ್ಮಲಃ - ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ, ಚಂದ್ರಃ - ಚಂದ್ರನು, ಹಂಸಃ - ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯು, ನೀಲಂ - ಕಪ್ಪುಗಿರುವ, ಉದಕಮಿವ - ಜಲವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ, ನಿರ್ಮಲಂ - ಮೋಡಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ, ನೀಲಂ - ಕಪ್ಪಿಗೆ ಕಾಣಬರುವ, ನಭಃ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಪ್ರಜಾಗಾಮ - ಹೊಂದಿದನು (ಚಂದ್ರೋದಯವಾಯಿತು) ||೧|| ಶೀಘ್ರಃ - ತಂಪಾಗಿರುವ, ರಶ್ಮಿಭಿಃ - ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ನಿರ್ಮಲಪ್ರಭಃ - ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ, ಚಂದ್ರಮಾಃ - ಚಂದ್ರನು, ಪ್ರಭಯಾ - ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಿನಿಂದ, (ಅಸ್ಯ - ಈ ಮಾರುತಿಗೆ) ಸಾಚಿವ್ಯಂ-ನೀತಾದರ್ಶನಾದಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ

— ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಂಚೆಯು ಕಪ್ಪಾದ ನೀರಿನಕೊಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಹಾಗೆ, ಬೆಳ್ಳಾವರೆಗಳಂತೆ ತಳತಳಿಸುವ ನಿರ್ಮಲನಾದ ಚಂದ್ರನು ಕಪ್ಪಿಗೆ ಕಾಣಬರುವ ಮುಗಿಲ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತಬೆಳಗತೊಡಗಿದನು || ೧ || ಆಗಲಾ ಚಂದ್ರಮನು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಹನುಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲೆಳಸಿದವನಂತೆ ತಂಪಾದ ತನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳನ್ನು

ಚಂದ್ರವಾ ರಶ್ಮಭಿ ಶ್ಶೀತ್ಯ ಸ್ಪಿಷೇವೇ ಪವನಾತ್ಮಜಮ್ ||೨||
 ಸದರ್ಶ ತತ ಸ್ನೇಹಾಂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಾಂ |
 ಶೋಕಭಾರ್ಯ ರಿವನ್ಯಸ್ತಾಂ ಭಾರ್ಯ ರ್ನಾವ ಮಿವಾಂಭಸಿ ||೩||
 ದಿದೃಕ್ಷಮಾಣೋ ವೈದೇಹೀಂ ಹನೂವಗಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಸದರ್ಶಾ ವಿದೂರಸ್ಥ ರಾಕ್ಷಸೀ ರ್ಘೋರ ದರ್ಶನಾಃ ||೪||
 ಏಕಾಕ್ಷೀ ಮೇಕಕರ್ಣಾಂಚ ಕರ್ಣಪ್ರವರಣಾಂ ತಥಾ |
 ಅಕರ್ಣಾಂ ಶಂಕುಕರ್ಣಾಂ ಚ ಮಸ್ತಕೋಚ್ಛಾಸ ನಾಸಿಕಾಂ ||೫||

ಸಹಾಯವನ್ನು ಕುರ್ವನ್ನಿವ - ಮಾಡುತಲಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಪವನಾತ್ಮಜಂ - ವಾಯುಪುತ್ರನನ್ನು, ನಿಷೇವಿ - ಸೇವಿಸಿದನು ||೨|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಾಂ - ತುಂಬಿದಚಂದಿರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮುಖಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಶೋಕಭಾರ್ಯಃ - ಬುಲಿಗುಳ ಹೊರಗಳಿಂದ, ನೃಸ್ತಂ - ಅಹಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಭಾರ್ಯಃ - ಪದಾರ್ಥಗಳ ಭಾರಗಳಿಂದ, ಅಂಭಸಿ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ನೃಸ್ತಂ - ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟ, (ಮುಳುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ನಾವಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - ಬಡೆಯಂತಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದರ್ಶನೋದಿದನು ||೩|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯು ಪುತ್ರನಾದ, ಸಹನುವಗಾ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ದಿದೃಕ್ಷಮಾಣಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದವನಾಗಿ, ಅವಿದೂರಸ್ಥಃ - ಸೀತೆಯಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ, ಘೋರದರ್ಶನಾಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟಗುಳು, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು, ದರ್ಶನೋದಿದನು ||೪|| ಏಕಾಕ್ಷೀಂ - ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನವಳನ್ನೂ, ಏಕಕರ್ಣಾಂಚ - ಒಂದುಕಿವಿಯವಳನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಕರ್ಣಪ್ರವರಣಾಂಚ - ಹೊದಿಕೆಯಾಗುವಂತಹ ಕಿವಿಯನ್ನುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಅಕರ್ಣಾಂ - ಕಿವಿಗಳಿಲ್ಲದವಳನ್ನೂ, ಶಂಕುಕರ್ಣಾಂಚ - ಮೇಕೆಯಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಮಸ್ತಕೋಚ್ಛಾಸನಾಸಿಕಾಂ - ತಲೆಯಮೇಲೆ ಉಸಿರುಬಿಡುವಂತಹ ಮೂಗುಳ್ಳವಳನ್ನೂ ||೫|| ಅತಿಕಾಂಡೋತ್ತಮಾಂಗೀಂಚ - ಶರೀರಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮೀರಿದ ತಲೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ತನದೀರ್ಘಶಿರೋಧಾರಾಂ - ಕಣ್ಣಿಗೂ, ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೊರಳುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಧ್ವಸ್ತ

ಬೀರುತ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತಲಿದ್ದನು || ೨ || ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂಜನೇಯನು ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ ಹೊರೆಯ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ಮುಳಗುವ ನಾವೆಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಮನೋವೃಥೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತಲಿರುವ ಚಂದ್ರವದನೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು ||೩|| ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಡುತಲಿರುವ ಪವನನಂದನನು ಆಕೆಯಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಅತಿಭಯಂಕರಿಯರಾದ ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕಂಡನು ||೪|| ಆನಿಶಾಚರಿಯರೊಳಗೆ ಬಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಂದೇಕಣ್ಣು. ಬಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಂದೇ ಕಿವಿ. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕಿವಿಯು ಹೊದಿಕೆಯಾಗುವಂತಿದ್ದಿತು, ಕಿವಿಯಿಲ್ಲದವಳೊಬ್ಬಳು, ಮೇಕೆಯ ಕಿವಿಯವಳೊಬ್ಬಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಉಸಿರುಬಿಡುವ ಮೂಗು ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಿತು. ||೫|| ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಶರೀರದಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಬಲುತೋರವಾದ ತಲೆಯಿದ್ದಿತು, ಬಲುಕಣ್ಣಿಗೂ ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೊರಳನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದವಳೊಬ್ಬಳು, ಮೋಟುಕೊದಲ ತಲೆಯವಳೊಬ್ಬಳು, ಬೋಳುತಲೆಯವಳೊಬ್ಬಳು, ಕಂಬಳಿಯಂತೆ ದಟ್ಟವಾದ

ಅತಿಕಾಯೋ ತ್ತವಗಂಗೀಂ ಚ ತನುದೀರ್ಘ ಶಿರೋಧರಾಂ |
 ಧೃಸ್ತುಕೇಶೀಂ ತಥಾಕೇಶೀಂ ಕೇಶಕಂಬಳ ಧಾರಿಣೀಂ ||೬||
 ಲಂಬಕರ್ಣ ಲಲಾಟಾಂ ಚ ಲಂಬೋದರ ಪಯೋಧರಾಂ |
 ಲಂಬೋಷ್ಠೀಂ ಚುಬುಕೋಷ್ಠೀಂ ಚ ಲಂಬಾಸ್ರಾಂ ಲಂಬಜಾನುಕಾಂ
 ಪ್ರಸ್ವಾಂ ದೀರ್ಘಾಂ ತಥಾ ಕುಬ್ಜಾಂ ವಿಕಟಾಂ ವಾಮನಾಂ ತಥಾ |
 ಕರಾಳಾಂ ಭುಗ್ನ ವಕ್ತ್ರಾಂ ಚ ಪಿಂಗಾಕ್ಷೀಂ ವಿಕೃತಾನನಾಂ ||೭||
 ವಿಕೃತಾಃ ಪಿಂಗಳಾಃ ಕಾಳಾಃ ಕ್ರೋಧನಾಃ ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಃ ||

ಕೇಶೀಂ - ಉದುರಿಹೋದ ಕೂದಲುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಅಕೇಶೀಂ-ಬೋಳತಲೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ
 (ಮೋಟುಕೂದಲವಳನ್ನೂ) ಕೇಶಕಂಬಳಧಾರಿಣೀಂ- ಕಂಬಳಿಯಂತಿರುವ ತಲೆಗೂದುಲುಳ್ಳವಳನ್ನೂ ||೬||
 ಲಂಬಕರ್ಣ ಲಲಾಟಾಂಚ - ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಹಣೆಯತೋಗಲಿನ ತಿರಿಗಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಲ
 ಬೋದರಪಯೋಧರಾಂ - ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಎದೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಲಂಬೋಷ್ಠೀಂ
 ಜೋಲಾಡುವ ತುಟೆಗಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಚುಬುಕೋಷ್ಠೀಂಚ - ಗಡ್ಡದಲ್ಲಿ ತುಟೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಲಂಬ
 ಸ್ರಾಂ - ಜೋಲಾಡುವ ಮೋರೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಲಂಬಜಾನುಕಾಂ- ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿರುವ ಮೊಣಕಾಲುಚರ
 ದತಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ||೬|| ಪ್ರಸ್ವಾಂ - ಗಿಡ್ಡಿಯನ್ನೂ, ದೀರ್ಘಾಂ - ನೇಣಿಯನ್ನೂ, ತಥಾ- ಹಾಗೆಯೇ
 ಕುಬ್ಜಾಂ - ಗುಜ್ಜುರಿಯನ್ನೂ, ವಿಕಟಾಂ - ತೋರವಾದ ಪಕ್ಕೆಗಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ
 ವಾಮನಾಂ - ಕುಳ್ಳಿಯನ್ನೂ, ಕರಾಳಾಂ - ಉಬ್ಬಿದಹಲ್ಲುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಭುಗ್ನವಕ್ತ್ರಾಂಚ - ಗುಳಮೊ
 ರೆಯವಳನ್ನೂ, (ಹಳ್ಳದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳನ್ನೂ) ಪಿಂಗಾಕ್ಷೀಂ - ಹಸಿರು ಗಣ್ಣಿಯನ್ನೂ, ವಿಕೃತಾನನಾಂ
 ವಿಕಾರದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಆಮೂರುತಿಯು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೭|| ವಿಕೃತಾಃ
 ವಿಕಾರವೇಷದವರನ್ನೂ, ಪಿಂಗಳಾಃ - ಹೊಂಬಣ್ಣದವರನ್ನೂ, ಕಾಳಾಃ - ಕರಿಗಿಯರನ್ನೂ, ಕ್ರೋ
 ನಾಃ - ಸಿಟ್ಟುಗಾತಿಯರನ್ನೂ, ಕಲಹ ಪ್ರಿಯಾಃ - ಜಗಳಗಂಟಿಯರನ್ನೂ, ಕಾಲಾಯಸ ಮಹಾಶೂ
 ಕೂಟಮುದ್ಗರಧಾರಿಣೀಃ- ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ತೋರವಾದ ಕೂಲ, ಕೂಟ, ಮುದ್ಗರ ಎಂಬ ಆಯ
 ಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ||೭||

ಕೂದಲನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದವಳೊಬ್ಬಳು ||೬|| ಬಬ್ಬಳಿಗೆ ಜೋಲಾಡುವ ಕಿವಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ
 ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಲುಬಿದ್ದಿರುವ ಚರ್ಮದ ತಿರಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಇಳಿಯಬಿದ್ದಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆ,
 ಬೇರೊಬ್ಬಳಿಗೆ ನೀಳವಾದ ಎದೆ, ಉದ್ದವಾದ ತುಟೆಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ, ಗಡ್ಡದಲ್ಲಿನ ತುಟೆಯು
 ವಳೊಬ್ಬಳು, ಬಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಲುಅಗಲವಾದ ಬಾಯಿ, ಈಜಾಡುವ ಮೊಣಕಾಲಿನವಳೊಬ್ಬ
 ಳು ||೬|| ಮತ್ತು -ಕಿರಿಯ ಹಟ್ಟಿನವಳೂ, ನೇಣುಗಾಲಿನವಳೂ, ಗೂನಿಯೂ, ಅಡ್ಡಮಯ್ಯ
 ವಳೂ, ಗಿಡ್ಡಿಯೂ, ಉಬ್ಬಿಹಲ್ಲಿನವಳೂ, ಗುಳಮೋರೆಯವಳೂ, ಬೆಕ್ಕಿನ ಕಣ್ಣಿನವಳೂ
 ಬಹುವಿಕಾರದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ ಮಾರುತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರು||೭|| ಇವರಲ್ಲದೆ ವಿಕಾರವೆ
 ಷದ, ಕಪ್ಪು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ, ಶಿಡುಕುಸ್ವಭಾವದ, ಜಗಳಗಂಟಿಯರಾದ, ಕಬ್ಬಿಣದಿಂ
 ಮಾಡಿರುವ ತೋರವಾದ ಕೂಲ, ಕೂಟ,ಮುದ್ಗರ, ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರ
 ವವರನ್ನೂ ||೭|| ಕಾಡುಹಂದಿ, ಹುಲ್ಲೆ, ಹುಲಿ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಹೋತ, ಗುಳ್ಳೆಯನ

ಕಾಳಾಯಸ ಮಹಾಶೂಲ ಕೂಟಮುದ್ರ ರ ಧಾರಿಣೀ ||೯||

ವರಾಹ ಮೃಗ ಶಾರ್ದೂಲ ಮಹಿಷಾಸುರ ಶಿವಾಮುಖೀ |

ಗಜೋಷ್ಠ ಹಯಪಾದೀಶ್ವ ನಿಖಾತಶಿರಸೋ ಪರಾಃ ||೧೦||

ಏಕ ಹಸ್ತೈಕ ಪಾದಾಶ್ವ ಖಕರಣ್ಯಶ್ವಕರ್ಣಿಕಾಃ |

ಗೋಕರ್ಣೇ ಹಸ್ತಿ ಕರ್ಣೇಶ್ವ ಹರಿಕರ್ಣೇ ಸ್ತಥಾಪರಾಃ ||೧೧||

ಅನಾಸಾ ಅತಿನಾಸಾಶ್ಚ ತೀರ್ಯಕನಾಸಾ ವಿನಾಸಿಕಾಃ |

ಗಜಸನ್ನಿಭ ನಾಸಾಶ್ಚ ಲಲಾಟೋಚ್ಚಾಸ್ತ ನಾಸಿಕಾಃ ||೧೨||

ಹಸ್ತಿಪಾದಾ ಮಹಾಪಾದಾ ಗೋಪಾದಾಃ ಪಾದಚೂಳಿಕಾಃ |

ವರಾಹ ಮೃಗ ಶಾರ್ದೂಲಮಹಿಷಾಸುರಶಿವಾಮುಖೀ-ವರಾಹ. ಕಾಡು ಹಂದಿಯ, ಮೃಗ-ಹುಲ್ಲೆಯ, ಶಾರ್ದೂಲ - ಹುಲಿಯ, ಮಹಿಷ - ಕಾಡುಕೋಣನ, ಅಪ - ಹೋತನ, ಶಿವಾ - ಗುಳ್ಳಿನರಿಯ, ಮುಖೀ - ಮೋರೆಯಂತೆ ಮೋರೆಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಗಜೋಷ್ಠ ಹಯಪಾದೀಶ್ವ - ಆನೆ, ಬಂಟೆ, ಕುದುರೆ, ಇವುಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ನಿಖಾತ ಶಿರಸಃ - ಕೊರಳಲ್ಲದೆ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಶಿರಗಳುಳ್ಳ, ಅಪರಾಃ-ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಕ್ತ ಸಿಮರನ್ನೂ ||೧೦|| ಏಕಹಸ್ತೈಕ ಪಾದಾಶ್ವ - ಒಂಟೆಗೈ, ಬುಟಗಾಲಿನವರನ್ನೂ, ಖಕರಣ್ಯಶ್ವಕರ್ಣಿಕಾಃ - ಕತ್ತೆಯ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಗೋಕರ್ಣೀಃ - ಆಕಳಿಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಹಸ್ತಿ ಕರ್ಣೀಶ್ವ - ಆನೆಯ ಕಿವಿಯವರನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಹರಿ ಕರ್ಣೀಃ - ಸಿಂಗದ ಕಿವಿಯ, ಅಥವಾ-ಕೋತಿ ಕಿವಿಯವರಾದ, ಅಪರಾಃ-ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಕ್ತ ಸಿಮರನ್ನೂ || ೧೧ || ಅನಾಸಾಃ-ಮುಕ್ಕಡಿಯವರನ್ನೂ, ಅತಿನಾಸಾಶ್ವ-ಹರಿಮಾಣನನ್ನು ಮೀರಿದ ಮೂಗುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ತೀರ್ಯಕನಾಸಾಃ - ಅಡ್ಡಮೂಗಿನವರನ್ನೂ, ವಿನಾಸಿಕಾಃ - ಬುರುಡೆ ಮೂಗಿನವರನ್ನೂ, ಗಜನಾಸಾಶ್ವ - ಆನೆಯ ಸೊಂಡಲಿನಂತಹ ಮೂಗಿನವರನ್ನೂ, ಲಲಾಟೋಚ್ಚಾಸ್ತನಾಸಿಕಾಃ - ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುವ ಮೂಗುಳ್ಳವರನ್ನೂ ||೧೨|| ಹಸ್ತಿ ಪಾದಾಃ - ಆನೆಗಾಲಿನವರನ್ನೂ, ಮಹಾಪಾದಾಃ - ದೊಡ್ಡ ಕಾಲಿನವರನ್ನೂ, ಗೋಪಾದಾಃ - ಆಕಳಿನ ಕಾಲಿನಂತೆ ಗೋರಮ ಕಾಲಿನವರನ್ನೂ, ಪಾದಚೂಳಿಕಾಃ - ಕೂದಲು ತುಂಬಿದ ಪಾದವರನ್ನೂ, ಅತಿ ಮಾತ್ರ ಶಿರೋಗ್ರೀವಾಃ-ಮಿತಿಯಿರುವ ತಲೆ ಗೊರಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಅತಿ ಮಾತ್ರಕುಚೋದರೀಃ - ಉಬ್ಬಿದ

ಇವುಗಳ ಮೋರೆಗಳಂತೆ ಮೋರೆಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ ಆನೆ, ಬಂಟೆ, ಕುದುರೆ, ಇವುಗಳ ಕಾಲುಗಳಂತೆ ಕಾಲುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಕೊರಳಲ್ಲದೆ ಎದೆಯಮೇಲೆ ನಟ್ಟಿರುವ ಶಿರವುಳ್ಳವರಂತೆ ಕಾಣಬರುವವರನ್ನೂ ||೧೦|| ಬಂದು ಕೈಯ್ಯು, ಬುದುಕಾಲಿನ, ಕತ್ತೆ ಕಿವಿಯ, ಕುದುರೆಯ ಕಿವಿಯ, ರಕ್ತ ಸಿಮರನ್ನೂ, ಆಕಳು, ಆನೆ, ಕಪಿ, ಇವುಗಳ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ನಿಶಾಚರಿಯರನ್ನೂ ಅಂಜನೇಯ ನವಲೋಕಿಸಿದನು||೧೧|| ಇವರಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೂಗೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬುರುಡೆ ಮೂಗು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಮೂಗು, ಬೇರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅತಿಮೂಗು. ಆನೆಯ ಸೊಂಡಲಿನಂತೆ ಮೂಗುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು. ಹಣೆಮೂಗಿನವರೂ ಕೆಲವರಾಗಿದ್ದರು || ೧೨ || ಕೆಲವರಿಗೆ ಆನೆಯಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಉದ್ದವಾದ ಪಾದ, ಆಕಳಿನ ಗೊರಸಿನಂತೆ ಕಾಲುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು, ಮುಂಗಾಲಿನ ತುಂಬ ಕೂದಲುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು, ಪ್ರಮಾಣವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿರುವ ತಲೆಕೊರಳು

ಅತಿಮಾತ್ರಶಿರೋಗ್ರೀವಾ ಅತಿಮಾತ್ರ ಕುಂಜೋದರೀಃ ||೧೩||

ಅತಿಮಾತ್ರಾಸ್ಯ ನೇತ್ರಾಶ್ಚ ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಾ ನಮಾ ಸ್ತಥಾ |

ಅಜಾಮುಖೀ ಹೃಸ್ತಿಮುಖೀ ಗೋಮುಖೀ ಸ್ಕೂಕರೀಮುಖೀಃ ||೧೪||

ಹಯೋಪ್ಸ್ರೃಖರವಕ್ತ್ರಾಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸೀ ಘೋರದರ್ಶನಾಃ |

ಶೂಲ ಮುದ್ಗರ ಹಸ್ತಾಶ್ಚ ಕ್ರೋಧನಾಃ ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಃ ||೧೫||

ಕರಾಳಾ ಧೂಮ್ರಕೇಶೀಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸೀ ರ್ವಿಕೃತಾನಾಃ |

ಪಿಬಂತೀ ಸ್ವತತಂ ಮಾನಂ ಸದಾ ಮಾಂಸ ಸುರಾಪ್ರಿಯಾಃ ||೧೬||

ಮಾಂಸಶೋಣಿತ ದಿಗ್ಧಾಂಗೀ ರ್ಜಾಂಸ ಶೋಣಿತ ಭೋಜನಾಃ |

ಎದೆ, ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗಳುಳ್ಳವರನ್ನೂ, || ೧೩ || ಅತಿಮಾತ್ರಾಸ್ಯನೇತ್ರಾಶ್ಚ - ಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕವಾದ, ಕಣ್ಣುಮೋರೆಯವರನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಾನಮಾಃ - ಉದ್ದನೆಯ ಉಗುರುನಾಲಿ ಗೆಯವರನ್ನೂ, ಅಜಾಮುಖೀಃ - ಮೇಕೆಯ ಮೋರೆಯವರನ್ನೂ, ಹಸ್ತಿಮುಖೀಃ - ಆನೆಯ ಮೋರೆಯವರನ್ನೂ, ಗೋಮುಖೀಃ - ಆಕಳನ ಮುಖದಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಸ್ಕೂಕರೀಮು ಖೀಃ - ಹೆಣ್ಣುಹಂದಿಯ ಮುಖದಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವರನ್ನೂ, || ೧೪ || ಹಯೋಪ್ಸ್ರುಖರವ ಕ್ತ್ರಾಶ್ಚ - ಕುದುರೆ, ಬಂಟೆ - ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳ ಬಾಯಂತೆ ಬಾಯಿಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಘೋರದರ್ಶನಾಃ - ಭ ಯಂಕರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೀಃ - ರಕ್ತಸಿಯರನ್ನೂ, ಶೂಲ ಮುದ್ಗರ ಹಸ್ತಾಶ್ಚ - ಶೂಲಮು ದ್ಗರಗಳಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನೂ, ಕ್ರೋಧನಾಃ - ಬಹುಕೋಪದ ಸ್ವಭಾವ ದವರನ್ನೂ, ಕಲಹಪ್ರಿಯಾಃ - ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, || ೧೫ || ಕರಾಳಾಃ - ಹೆದರಿಸುವವರ ನ್ನೂ, ಧೂಮ್ರಕೇಶೀಶ್ಚ - ಹೊಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಕೂದಲಿನವರನ್ನೂ, ರ್ವಿಕೃತಾನಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ವಿಕಾ ರದ ಮೋರೆಯವರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಃ - ರಕ್ತಸಿಯರನ್ನೂ, ಮಾಂಸ - ಕುಡಿಯತಕ್ಕ ಮದ್ಯ ಮೊದಲಾದು ದನ್ನು, ಸತತಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪಿಬಂತೀ-ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವವರನ್ನೂ, ಸತತಂ-ನಿರಂತರವೂ, ಮಾಂ ಸಸುರಾಪ್ರಿಯಾಃ - ಮಾಂಸ, ಹಂಡ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, || ೧೬ || ಮಾಂಸ ಶೋಣಿತ ಭೋ ಜನಾಃ - ಮಾಂಸರಕ್ತ ಹಾರಗಳುಳ್ಳವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಾಂಸಶೋಣಿತ ದಿಗ್ಧಾಂಗೀಃ - ಮಾಂಸರಕ್ತ

ಳುಳ್ಳವರೂ, ಹೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಎದೆಗಳನ್ನುಳ್ಳವರೂ, ಅನೇಕರಿದ್ದರು || ೧೩ || ಮಿತಿ ವೀರಿದ ಮೋರೆ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ನೀಳವಾದ ನಾಲಗೆ ಮತ್ತು ಉ ಗುರುಗಳನ್ನುಳ್ಳವರೂ, ಮೇಕೆಯಮುಖದವರೂ, ಗಜವದನೆಯರೂ, ಆಕಳನ ಮುಖದಂ ತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವರೂ, ಹಂದಿಯಮುಖದವರೂ, ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೪ || ಕುದುರೆ ಬಂಟೆ, ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಬಾಯಿ ಕೆಲವರಿಗೆ, ಕೆಲವುಮಂದಿ ನಿಶಾಚರಿಯರು ಬಹಳ ಭಯಂಕರಿಯರಾಗಿದ್ದರು, ಶೂಲ, ಮುದ್ಗರ, ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಲು ಸಿಟ್ಟುಗಾತಿಯರೆನಿಸಿ, ಕಲಹಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವರನ್ನೂ ಕಪಿವರನು ನಿರೂಪಿಸಿ ದನು||೧೫|| ಭಯಂಕರಿಯರಾದ,ಹೊಗೆಯಬಣ್ಣದ ಕೂದಲುಳ್ಳ, ವಕ್ರಮುಖಿಯರಾದ, ಯಾ ವಾಗಲೂ ಕುಡಿತದಲ್ಲಿರುವ, ಮಾಂಸಮದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ||೧೬||ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ, ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಮೈಗೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ ಬಳಿದು

ತಾ ದದರ್ಶ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ರೋಮಹರ್ಷಣ ದರ್ಶನಾಃ
 ಸ್ತುಂಧವಂತ ಮುಪಾಸೀನಾಃ ಪರಿವಾರ್ಯ ವನಸ್ಪತಿಂ ||೧೬||
 ತಸ್ಯಾಧಸ್ತಾ ಜ್ಞತಾಂ ದೇವೀಂ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಮನಿಂದಿತಾಂ ||
 ಲಕ್ಷ್ಮಯಾಮಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಃ ಹನೂಮಾ ಸ್ವನಕಾತ್ಮಜಾಂ |
 ನಿಷ್ಪ್ರಭಾಂ ಶೋಕ ಸಂತಪ್ತಾಂ ಮಲಸಂಕುಲ ಮೂರ್ಧಜಾಂ ||
 ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯಾಂ ಚ್ಯುತಾಂ ಭೂಮೌ ತಾರಾಂ ನಿಪತಿತಾಮಿವ |
 ಚಾರಿತ್ರ ವ್ಯಸದೇಶಾಢ್ಯಾಂ ಭರ್ತೃದರ್ಶನ ದುರ್ಗತಾಂ || ೨೦ ||

ಗಲಲೇಪದಶೀರವುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ರೋಮಹರ್ಷಣದರ್ಶನಾಃ - ಭಯದಿಂದ ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
 ವ ನೋಟವುಳ್ಳ, ಸ್ತುಂಧವಂತಂ - ತೋರವಾದ ಕವರುಗಳುಳ್ಳ, ವನಸ್ಪತಿಂ - ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವನ್ನು,
 ಪರಿವಾರ್ಯ-ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಉಪಾಸೀನಾಃ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವ, ತಾಃ-ಆರಕ್ಯಸಿಯರನ್ನೂ, ದದರ್ಶ -
 ನೋಡಿದನು ||೧೬|| ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಃ-ಸೀತಾದರ್ಶನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ- ಆ, ಹನುಮಾ
 ಆಂಜನೇಯನು, ಅನಿಂದಿತಾಂ - ದೋಷಲೇಶವಿಲ್ಲದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನು ಬೆಳೆಸಿದ
 ಮಗಳಾದಕಾರಣವೆ, ರಾಜಪುತ್ರೀಂ - ರಾಜಕುಮಾರಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಶೋಕಸಂತಪ್ತಾಂ - ದುಃಖ
 ದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಪಿಸುತ್ತಲಿರತಕ್ಕವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಿಷ್ಪ್ರಭಾಂ - ಕಾಂತಿಹೀನಳಾಗಿರುವ, ಮಲಸಂ
 ಕುಲಮೂರ್ಧಜಾಂ - ಕೊಳೆತುಂಬಿದ ಕೂದಲುಳ್ಳ || ೧೭ - ೧೯ || ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯಾಂ-ಹೀನಪುಣ್ಯದ
 ಪುಣ್ಯವುಳ್ಳವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ದಿವಾಃ - ಸ್ವರ್ಗದದೇಸೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತಾಂ - ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ
 ವಳಾಗಿ, ಭೂಮೌ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಪತಿತಾಂ - ಬಿದ್ದ, ತಾರಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ನಕ್ಷತ್ರದಂ
 ತಿರುವ, ಚಾರಿತ್ರವ್ಯಸದೇಶಾಢ್ಯಾಂ - ಪತಿಪ್ರತಾಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಕೃತ್ವವೆಂಬ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಿಂದ
 ಕೂಡಿರುವ, ಭರ್ತೃದರ್ಶನದುರ್ಗತಾಂ - ಪತಿಯಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, (ಪತಿಯ
 ನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ) ||೨೦|| ಉತ್ತಮೈಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳೆನಿಸಿದ, ಭೂಷಣೈಃ - ಆಭರಣಗಳಿಂದ, ಹೀನಾರ್ಶಿ-
 ಶೂನ್ಯಳಾಗಿರುವ, ಭರ್ತೃವಾತ್ಸಲ್ಯಭೂಷಣಾಂ - ಪತಿಯಲ್ಲಿನ ಅನುರಾಗವೆಂಬ ದಿವ್ಯಾಭರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿ

ಕೊಂಡಿರುವ,ನೋಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಬಹುಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ರೋಮಾಂ
 ಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಬಹು ಶಾಖೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಶಿಂಶು
 ಪಾವೃಕ್ಷದಸುತ್ತಲೂ ನೆರದಿರತಕ್ಕ ಆರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಪಿವರನು ಕಾಡನು || ೧೬ ||
 ಆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಘೋರರಕ್ತಸಿಯರನ್ನಡುವೆ ಕುಳಿತಿರುವ, ದೋಷಲೇಶವಿಲ್ಲದ,
 ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನು ನೋಡಿದನು. ಆ ವೈದೇಹಿ
 ಯಾದರೆ ಕಳೆಗುಂದಿದಾಳೆ, ಶೋಕದಿಂದ ಬಹು ತಪಿಸುತ್ತಲಿರುವಳು, ಎಣ್ಣೆ ನೀರುಗಳ ಸು
 ದ್ದಿಯನ್ನೇ ಕಾಣದಿರುವದರಿಂದ ತಲೆಗೂದಲೆಲ್ಲ ಕೊಳೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದೆ ||೧೭-೧೯|| ಸುಕ್ಕ
 ತವಶದಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಣ್ಯವುಕ್ಷಯಿಸಿಹೋಗಲು, ಜಾರಿಬಂದು ಭೂಮಿ
 ಯಮೇಲೆ ಕಳುಹಿರುವ ತಾರೆಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದಾಳೆ. ಮಹಾಪಾತಿವ್ರತೃವೆಂ
 ಬ ಸಜ್ಜ ರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಬಳ್ಳಿಯಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಳು. ಗಂಡನ
 ನ್ನು ಆಗಲಿರುವಿಕೆಯೆಂಬ ದರಿದ್ರದೇಶಿಯಿಲ್ಲದಾಳೆ. ||೨೦||ಉತ್ತಮವಾದ ಆಭರಣಗಳೊಂದೂ

ಭೂಷಣೈ ರುತ್ತಮೈರ್ಹೀನಾಂ ಭರ್ತೃವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭೂಷಣಾಂ |
 ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪ ಸಂರುದ್ಧಾಂ ಬಂಧುಭಿಕ್ಷ ವಿನಾಕೃತಾಂ ||೨೧||
 ವಿಯೂಧಾಂ ಸಿಂಹ ಸಂರುದ್ಧಾಂ ಬದ್ಧಾಂ ಗಜವಧೂಮಿವ |
 ಚಂದ್ರರೇಖಾಂ ಪಯೋದಾಂತೇ ಶಾರದಾಭೈ ರಿವಾವೃತಾಂ ||
 ಕ್ಲಿಷ್ಟರೂಪಾ ಮಸಂಸ್ಪರ್ಶಾ ದಯುಕ್ತಾ ಮಿವ ವಲ್ಲಕೀಂ ||೨೨||-||
 ಸೀತಾಂ ಭರ್ತೃವಶೇ ಯುಕ್ತಾ ಮಯುಕ್ತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೀವಶೇ ||
 ಅಶೋಕವನಿಕಾಮಧ್ಯೈ ಶೋಕಸಾಗರ ಮಾಪ್ಲುತಾಂ |
 ತಾಭಿಃ ಪರಿವೃತಾಂ ತತ್ರ ಸಗ್ರಹಾ ಮಿವ ರೋಹಿಣೀಂ||

ರುವ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಸಂರುದ್ಧಾಂ - ರಕ್ತಸರೋಡಯನಿಂದ ತಡಮುಲ್ಲುಟ್ಟಿರುವ, ಬಂಧುಭಿಕ್ಷ - ನೆಂಟರಿಂದ, ವಿನಾಕೃತಾಂ - ಅಗಲಿರುವಳಾದಕಾರಣವೇ ||೨೧|| ವಿಯೂಧಾಂ - ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಹಿಂಡಿಲ್ಲದುದೂ, ಸಿಂಹಸಂರುದ್ಧಾಂ - ಸಿಂಹದಿಂದ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ, ಬದ್ಧಾಂ - ಕಟ್ಟಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ, ಗಜವಧೂಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಹೆಣ್ಣಾನೆಯಂತಿರತಕ್ಕವಳಾದ, ಪಯೋದಾಂತ - ಮಳಗಾಲವೆನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾರದಾಭೈಃ - ಕರದೃತುವಿನ ಮೋಡಗಳಿಂದ, ಅವೃತಾಂ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಚಂದ್ರರೇಖಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ)- ಚಂದ್ರಕಳೆಯಂತಿರುವ, (ಹೊಳೆದುಹೊಳೆಯದೆಯೂ ಇರುವ) ||೨೨|| ಅಸಂಸ್ಪರ್ಶತ್ - ಅಲಂಕಾರಸಂಭಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣವೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟರೂಪಾಂ - ಬಾಡಿದ ಕರೀರವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಯುಕ್ತಾಂ - ತಂತಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡದ, ವಲ್ಲಕೀಂ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ವೀಣೆಯಂತಿರತಕ್ಕವಳೂ ಆದ, ತಾಂದೇವೀಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಶಿಶುಪಾಮೃಕ್ಷದ, ಅಧಸ್ಪೃಶತ್ - ಕಳೆಗೆ, (ಬುಡದಲ್ಲಿ) ಲಕ್ಷಯಾಮಾಸ - ನೋಡಿದನು ||೨೩|| ಭರ್ತೃವಶೇ - ಪತಿಯ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ, ಯುಕ್ತಾಂ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀವಶೇ - ರಕ್ತಸಿಯರ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ, (ಅವರ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಯುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ) ಅಯುಕ್ತಾಂ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಡತೆಯಿಂದಲೂ ನೆಲಗೊಳ್ಳದಿರುವ, ಅಶೋಕವನಿಕಾಮಧ್ಯೈ - ಅಶೋಕವನದ ನಡುವೆ, ಶೋಕಸಾಗರಂ - ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಆಪ್ಲುತಾಂ - ಮುಳುಗಿ

ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿತ್ಯವೂ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಭರಣದಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿರುವಳು. ರಕ್ತಸರೋಡಯನ ಸೆರೆಗೆ ಬಳಬಿದ್ದಿರಾಳೆ. ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲಿ ||೨೧|| ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಹಿಂಡನ್ನಗಲಿ, ಸಿಂಹದ ಎದುರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿ, ಕಟ್ಟಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಮಳಗಾಲವು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಆಶ್ವಯುಜ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸಗಳಲ್ಲಿನ ಮೋಡಗಳು ಮುಸುಕಿರುವಾಗ ಬಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಚಂದ್ರಕಳೆಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಹೊಳೆಯದೆಯೂ ಇರುವಳು. ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದೆ ರೂಪವೇನುಗ್ಗಿರುವದರಿಂದ ತಂತಿಗಳಲ್ಲದವೀಣೆಯಂತಿರುವಳು ||೨೨|| ಪತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ತಕ್ಕವಳಾಗಿದ್ದರೂ, ರಕ್ತಸಿಯರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಸಲು ಅನರ್ಹಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಶೋಕವನದೊಳಗೆ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾ ಕ್ರೂರಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರೋಹಿಣಿಯಂತೆ ಘೋರ ನಿಶಾಚರಿಯರಿಂದ ಆಪರಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲದೆ ಬರಡಾಗಿರುವ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬೆಳಗದಿರುವ ಅಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು

ದದರ್ಶ ಹನುಮಾ ದೇವೀಂ ಲತಾ ಮಕುಸುಮಾ ಮಿವ || ೨೪ || - ||

ಸಾ ಮಲೇನ ಚ ದಿಗ್ಧಾಂಗೀ ವಪುಷಾ ಚಾಪ್ಯಲಂಕೃತಾ ||

ಮೃಣಾಳೇ ಪಂಕ ದಿಗ್ಧೇವ ವಿಭಾತಿ ನ ವಿಭಾತಿ ಚ || ೨೫ || - ||

ಮಲಿನೇನ ತು ವಸ್ತ್ರೇಣ ಪರಿಕೃಷ್ಟೇನ ಭಾಮಿನೀಂ ||

ಸಂವೃತಾಂ ಮೃಗೈಶ್ಚಾಬಾಹ್ನೀಂ ದದರ್ಶ ಹನುಮಾ ಸ್ತುಭಿಃ |

ತಾಂ ದೇವೀಂ ದೀನವದನಾ ಮದೀನಾಂ ಭರ್ತೃತೇಜಸಾ || ೨೬ ||

ರಕ್ಷಿತಾಂ ಸ್ವೇನ ಶೀಲೇನ ನೀತಾ ಮಸಿತಲೋಚನಾಂ |

ಇರುವ, ತತ್ರ - ಆ ವನದಲ್ಲಿ, ತಾಭಿಃ - ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ಪರಿವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವಳಾ
ದಕಾರಣವೇ, ಸಗ್ರಹಾಂ - ಕೂರಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ರೋಹಿಣೀಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ - ರೋಹಿಣೀ
ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಇರುವ, || ೨೪ || (ಕಂಚ - ಮತ್ತು) ಅಪ್ರಸವಾಂ - ಹೂವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಲತಾಮಿವ - ಬಳ್ಳಿ
ಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ತಾಂದೇವೀಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ದದ
ರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, ಸಾ - ಆಜಾನಕಿಯು, ಮಲೇನಚ - ಕೊಳೆಯಿಂದ, ದಿಗ್ಧಾಂಗೀ - ತುಂಬಿದ ಅವ
ಯವಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ವಪುಷಾ - ಕರೀರದಿಂದ, ಅನಲಂಕೃತಾ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡದವಳೂ ಆಗಿ, || ೨೫ ||
ಪಂಕದಿಗ್ಧಾ - ಕನರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ, ಮೃಣಾಳೇವ - ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ, ವಿಭಾತಿ - ಸ್ಪಲ್ಪವಾಗಿ
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ, ನವಿಭಾತಿಚ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿಲ್ಲ, ಪರಿಕೃಷ್ಟೇನ - ಮಾಸಿಯೂ ಜೀರ್ಣ
ವಾಗಿಯೂ ಹೋಗಿರುವ, ವಸ್ತ್ರೇಣ - ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ, ಸಂವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮೃಗಶಾಬಾಹ್ನೀಂ -
ಹುಲ್ಲೆಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಭಾಮಿನೀಂ - ರಾವಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿರುವ, ದೀನವದನಾಂ -
ಸಂತೋಷ ಚಿಹ್ನೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಭರ್ತೃತೇಜಸಾ - ಪತಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ, ಆದೀನಾಂ -
ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿರುವ, ತಾಂದೇವೀಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಹನೂಮಾಕುಃ - ಅಂಜನೇಯ
ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, || ೨೬ || ಸ್ವೇನಶೀಲೇನ - ತನ್ನ ಬಳ್ಳಿಯ ನಡತೆಯಿಂದ, ರಕ್ಷಿತಾಂ - ಸಂರ
ಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಅಸಿತಲೋಚನಾಂ - ಕನ್ನಡಿಲೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಮೃಗಶಾಬಾಹ್ನೀಂ -
ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ತ್ರಸ್ತಾಂ - ಹದರಿದ, ಮೃಗಕನ್ಯಾಮಿವ - ಹೆಣ್ಣುಜಿಂಕೆಯ

ಅಂಜನೇಯನು ಕಂಡನು || ೨೪-೨೫ || ಕೊಳೆ ತುಂಬಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಮೈಮೇಲೆ
ಯಾವುದೊಂದು ಬಡನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಆ ದೇವಿಯು ಕೆಸರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಾವರೀ
ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ತುಸುಬೆಳಗುತ್ತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗದೆಯೂ ಇರುವಳು. ಜೀರ್ಣವಾಗಿರುವ
ಮಲಿನವಾದ ವಸ್ತ್ರ, ನಿಶಾಚರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸಿಟ್ಟು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ
ಆಡಗಿದೆ || ೨೫-೨೬ || ಹುಲ್ಲೆಯಮರಿಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ತರಳಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವಳು, ಬಹುದೀ
ನವಾದದೇಶ, ಪತಿಯ ಆಪರಿಮಿತಪರಾಕ್ರಮದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು
ತಾಳಿರುವಳು. ಕನ್ನಡಿಲೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪುಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆ ಮಹಾದೇವಿಗೆ ಆಕೆಯ ಮಹತ್ತರ
ವಾದ ಶೀಲವೊಂದೇ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿರುವುದು || ೨೬ || ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯ ಮರಿಯಂತೆ
ಹದರಿ ಅತಿ ತ್ವ ಸುತಲೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯು
ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಬಲುಬಿಸಿಯಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ವಸ್ತುವಿನಂತೆ

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹನುಮಾನ್ ಸೀತಾಂ ಮೃಗಶಾಬ ನಿಭೇಕ್ಷಣಾಂ ||
 ಮೃಗಕನ್ಯಾ ಮಿವ ತ್ರಸ್ತಾಂ ವೀಕ್ಷಮಾಣಾಂ ಸಮಂತತಃ |
 ದಹಂತೀ ಮಿವ ನಿಶ್ಯಾಸ್ಯ ವೃಕ್ಷಾ ನೃಲ್ಲವಧಾರಿಣಃ ||೨೯||
 ಸಂಘಾತಮಿವ ಶೋಕಾನಾಂ ದುಃಖಸ್ಯೋರ್ಮಿ ಮಿವೋತ್ಥಿತಾಂ |
 ತಾಂ ಕ್ಷಮಾಂ ಸುವಿಭಕ್ತಾಂಗೀಂ ವಿನಾಭರಣ ಶೋಭಿನೀಂ |
 ಪ್ರಹರ್ಷ ಮತುಲಂ ಲೇಭೇ ಮಾರುತಿಃ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಮೈಥಿಲೀಂ ||೩೦||-||
 ಹರ್ಷಜಾನಿ ಚ ಸೋಕ್ರೂಣಿ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಾಂ |
 ಮುನೋಚ ಹನುಮಾಂ ಸ್ತತ್ರ ನಮಸ್ತಕ್ರೇ ಚ ರಾಘವಂ ||೩೧||-||

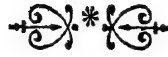
ಮರಿಯಂತೆ, ಸಮಂತತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಾಂ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ನಿಶ್ಯಾಸ್ಯಃ - ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗಳಿಂದ, ನೃಲ್ಲವಧಾರಿಣಃ - ಚಿಗುರನ್ನು ತಳೆದಿರುವ, ವೃಕ್ಷಾಃ - ಮರಗಳನ್ನು, ದಹಂತೀಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ - ಸುಡುತ್ತಿರುವವಳೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಹನುಮಾನ್ - ಆಂಜನೇಯನು, (ಹರ್ಷಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು) ಲೇಭಿ - ಹೊಂದಿದನು ||೨೯-೨೯|| ಶೋಕಾನಾಂ - ದುಃಖಗಳ, ಸಂಘಾತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ರಾಶಿಯಂತಿರುವವಳೂ, ದುಃಖಸ್ಯ - ದುಃಖಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ, ಉತ್ಥಿತಾಂ-ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಊರ್ಮಿಮಿವ-(ಸ್ಥಿತಾಂ) ಆಲೆಯಂತಿರುವ, ಕ್ಷಮಾಂ-ಕೃಶಿಸಿ ಹೋಗಿರುವ ಕಾರಣವೇ, ಸುವಿಭಕ್ತಾಂಗೀಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡವಾಗಿರುವ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ವಿನಾಭರಣ - ಆಭರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಶೋಭಿನೀಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ||೩೦|| ಮೈಥಿಲೀಂ-ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ-ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ಅತುಲಂ-ಅಪಾರವಾದ, ಪ್ರಹರ್ಷಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಲೇಭಿ - ಹೊಂದಿದನು, ಸಃ-ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಮದಿರೇಕ್ಷಣಾಂ - ವ್ಯಾಮೋಹಕರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ, ತಾಂ-ಆಕೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಹರ್ಷಜಾನಿಚ - ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದ, ಅಕ್ರೂಣಿ - ಕಣ್ಣಿರುಗಳನ್ನು, ಮುನೋಚ-ಕರೆದನು, ಹನುಮಾನ್-ಆಂಜನೇಯನು, ತತ್ರ-ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ರಾಘವಂ-ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ನಮಸ್ತಕ್ರೇಚ-(ಮನಮೋಳಗೆ ನೆನದು) ವಂದಿಸಿದನು ||೩೧|| ||

ಚಿಗುರಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು ಸುಡುವವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಇಂತಹ ವೃಗಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು || ೨೯-೨೯ || ಶೋಕದ ರಾಶಿಯೋ, ಇಲ್ಲವೆ ದುಃಖಸಾಗರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಳಿಸಿ ಬರುವ ಆಲೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಬರುವಳು. ಮೈಯಬಡತನವೋ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ರಕ್ತವಾಂಸಗಳಲ್ಲದೆ ಅವಯವಗಳು ವಿರಳವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿವೆ. ಆಭರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾಂತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದಾಳೆ ||೩೦|| ಇಂತಹ ಮೈಥಿಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾರುತಿಯು, ಯದೃಪಿ ಈಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಹರುಷಗೊಂಡನು. ನಯನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತಂಪಾದ ಆನಂದ ಭಾಷ್ಪವು ಉಕ್ಕತೊಡಗಿತು. ಆದರೇನು ! ಅಯ್ಯೋ ! ಆಕೆಯ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ನೋಡನೋಡುತ್ತ, ಆ ಆನಂದಾಕ್ರಮಗಳು ದುಃಖಾಕ್ರಮಗಳಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿದುವು. ಆ ಭಾವಸಂಧಿಯು ಭಾವಜರಿಗೆ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶನದಿಂದ ಭಾವಿಸಲು ತಕ್ಕದಾಗಿದೆ || ೩೧ || ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ

ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ಸ ರಾಮಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ ಚವೀರೈವಾನ್ |
ಸೀತಾದರ್ಶನ ಸಂಹೃಷ್ಟೋ ಹನುಮಾ ನ್ಸಂವೃತೋ ಭವತ್ ||೨೨||-

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ - ಸಪ್ತ ದಶಸ್ಕಂಧಃ —

ಸಃ -೨, ವೀರೈವಾನ್-ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮನು, ರಾಮಾಯ-ರಾಮನಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯಚ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾಚ-ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತಾದರ್ಶನಸಂಹೃಷ್ಟಃ - ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನುಳ್ಳವನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಅಂಜನೇಯನು, ಸಂವೃತಃ- (ಮರದ ಫೊದೆಯಲ್ಲಿ) ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಲೆಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಅಭವತ್-ಇದ್ದನು. ||೨೨||

—ಇಂತು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.—

ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಅಂಜನೇಯನು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಆವಾಸ ಭಾವಗಳುಂಟಾದುವೋ ಆ ಸರ್ವಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮನದೊಳಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ರಘುನಾಥನನ್ನು ವಂದಿಸಿದ ವೀರಹನುಮನು ಸೀತಾಸಂ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಮರದಲೆಯ ಫೊದೆಯೊಳಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ||೨೨||

—ಇಂತು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗ—

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ಸುಂದರಕಾಣ್ಡೇ ಸಪ್ತದಶಸ್ಕಂಧಃ —

ತಥಾ ವಿಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣಸ್ಯ ವನಂ ಪುಷ್ಪಿತ ಪಾದಪಂ |

ವಿಚಿನ್ವತ ಶ್ವ ವೈದೇಹೀಂ ಕಿಂಚಿ ಚ್ಛೇಷಾ ನಿಶಾ ಭವತ್ ||೧||

ಷಡಂಗವೇದ ವಿದುಷಾಂ ಕ್ರತುಪ್ರವರಯಾಜಿನಾಂ |

ಶುಕ್ರಾವ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷಾಂಶ್ಚ ವಿರಾತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸಾಮ್ ||೨||

— ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ —

ಕಂದ|| ಸೀತೆಯ ನಿರುಕಿಸಿ ಹರಿಸದಿ| ವಾತಾತ್ಮಜ ನಿರ್ದನಲ್ವಿ ವಿಟಪಿಯ ತುದಿಯೋಳ್|

ಸೀತೆಯ ಕಾಣಲ್‌ನಿಶಿಚರ | ನಾತುರದಿಂದೈದುತಿರ್ದ ನಾವನದಡೆಯೋಳ್ ||

ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪುಷ್ಪಿತ - ಕುಸುಮಿಸಿರುವ, ಪಾದಪಂ - ಮರಗಳುಳ್ಳ, ವನಂ - ಅರಣ್ಯವನ್ನು, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ವಿಚಿನ್ವತಶ್ವ - ಹುಡುಕುತ್ತಲಿರುವವನೂ ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ವಿಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣಸ್ಯ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವನೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ನಿಶಾ - ರಾತ್ರಿಯು, ಕಿಂಚಿಚ್ಛೇಷಾ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದು, ಅಭವತ್ - ಆಗಿತ್ತು. ||೧|| (ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು) ಷಡಂಗವೇದವಿದುಷಾಂ - ಆರು ಅಂಗಗಳುಳ್ಳ ವೇದಗಳನ್ನು, ಬಲ್ಲವರೂ, ಕ್ರತುಪ್ರವರಯಾಜಿನಾಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವ ವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವ, ಬ್ರಹ್ಮರಕ್ಷಸಾಂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರ, ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷಾಂಶ್ಚ - ವೇದಪಾಠಸ್ವನಿಗಳನ್ನು, ವಿರಾತ್ರೇ - ಬೆಳಗಿನಜಾವದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಶುಕ್ರಾವ - ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು ||೨|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಬಲಃ -

— ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ —

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಸುಮಿಸಿರುವ ತರುಗಳುಳ್ಳ ಆ ಅಶೋಕವನದೊಳಗೆ ಮಾರುತಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿಸಿನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಬೆಳಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿತ್ತು ||೧|| ಆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ-ಶಿಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ, ಎಂಬ ಆರು ಅಂಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವೇದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವರಾಗಿ, ವಾಜಪೇಯಿ, ಪಾಂಡರೀಕ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಧರ್ಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರ ವೇದಘೋಷಗಳು ಮಾರುತಿಯಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುವು ||೨|| ಆಮೇಲೆ—ವೀಣೆ, ತಂಬೂರಿ, ಮದ್ದಲೆ,

ಅಥ ಮಂಗಳವಾದಿತ್ಯೈ ಕೃತ್ವೈ ಶ್ಲೋತ್ರ ಮನೋಹರೈಃ |
 ಪ್ರಾಬುದ್ಧೈಃ ಮಹಾಬಾಹು ದರ್ಶಗ್ರೀವೋ ಮಹಾಬಲಃ ||೪||
 ವಿಬುದ್ಧೈತು ಯಥಾಕಾಲಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ |
 ಸ್ತಸ್ತಮಾಲಾಂಬರಧರೋ ವೈದೇಹೀ ಮನ್ವಚಿಂತಯತ್ ||೪||

ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ನೀಲವಾದ ತೋಳುಳ್ಳ, ದರ್ಶಗ್ರೀವಃ - ದಶಕಂಠನು, ಮಂಗಳವಾದಿತ್ಯೈಃ - ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದಂಟಾದ, ಶ್ಲೋತ್ರಮನೋಹರೈಃ-ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿರುವ, ಕೃತ್ವೈಃ-ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ - ಮಂಗಳವಾದಿತ್ಯೈಃ-ಮಂಗಳವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶ್ಲೋತ್ರಮನೋಹರೈಃ-ಕಿವಿಗಳೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಹಿತವಾಗಿರುವ, ಕೃತ್ವೈಃ - ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರ ಸ್ತೋತ್ರಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಬುದ್ಧೈಃ - ಎಚ್ಚತ್ತನು, ||೩|| ಪ್ರತಾಪವಾನ್ - ಮಹಾಶೂರವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ತು - [ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಾದರೋ, ಸ್ತಸ್ತ - ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾಲ್ಯ - ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಅಂಬರ - ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಧರಃ - ಧರಿಸಿರುವವನಾಗಿ, ಯಥಾಕಾಲಂ - ಕಾಲವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸದೆ, ವಿಬುದ್ಧ-ಎಚ್ಚತ್ತು, ವೈದೇಹೀಂತು-ನೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅನ್ವಚಿಂತಯತ್-ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು, ||೪|| † ಮದೋತ್ಕಟಃ.

ಕೊಳಲಾ, ಕಂಬ, ತಾಳ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ವಾದ್ಯಗಾರರು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ಕಬ್ಬಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಹೊಗಳು ಭಟರು ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಶೌರ್ಯದಾರ್ಯಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ ದಶಕಂಠನು ಸುಪ್ತತಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತನು. ||೪|| ಪ್ರತಾಪಸಂಪನ್ನನಾದ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ಹೀಗೆ ಕಾಲವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸದೆ ಎಚ್ಚತ್ತು, ನಿದ್ರಾವಶದಿಂದ ಸಡಿಲವಾಗಿ ತಾವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿರುವ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳನ್ನೂ, ಧರಿಸಿರುತ್ತಾ, ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಜನಕರಾಜನಂದನಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ||೪|| ಕಾಮಬಾಧೆಗೀಡಾಗಿ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಆರಾಕ್ಷಸನ

† ಮದನ (ನತಿ) ಕಾಮವಿಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮದೋತ್ಕಟಃ - ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನು, ನ-ಆಗಲಿಲ್ಲ. (ಆದುದರಿಂದಲೇ) ತಸ್ಯಾಂ-ಆ ನೀತೆಯಲ್ಲಿ, ಭೃಕಂ - ಬಡಲವಾಗಿ, ನಿಯುಕ್ತಃ- ಭಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾದಕಾರಣವೇ, ಸೀರಾಕ್ಷಸಃ - ಆ ರಾಮನು, ತಂಕಾಮಂ- ಆ ಮನ್ವಚಿಂತಾರವನ್ನು, ಆತ್ಮನಿ-ತನ್ನ ಮನೋಳಗೆ, ಗೂಹಿತುಂ - ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕ, ನಶಕಾಕ - ಶಕ್ತನಾಗದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. (ಸಮರ್ಥನೇ ಆಗಿದ್ದನು) ಎಂದರೆ:—ವೈಕುಂಠಪುರ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದ ಜಯವಿಜಯರು ಸನಕಸನಂದನ ಶಾಪದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣರಾಗಿಯೂ, ಮೂರನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಪಾಲ, ದಂತವಕ್ತ್ರರಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿ ತರುವಾಯ ಭಗವತ್ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರುವರೆಂಬ ಕಥೆಯು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಷ್ಟೆ? ತದನುಸಾರವಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಜ್ಞಾನವಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮದನವಿಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ನೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೆನೆದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಜನ್ಮಸ್ವಭಾವಾನುಗುಣವಾದ ಅಕೃತ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಿತು ಎಂದು ಮು|| ತೀ||

ರಾವಣನು ಮೊದಲು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಶಾಪವಶದಿಂದ ಭಗವನ್ಮಯವೋಹಿತನಾಗಿ, ತಮೋಗುಣಾವಿಷ್ಣುನೆನಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಲೇ ಕಾಮವನ್ನು-

ಭೃಕಂನಿಯುಕ್ತ ಸ್ತಸ್ಯಾಂಚ ಮದನೇನ ಮದೋತ್ಕಟಃ |
 ನ ಸತಂ ರಾಕ್ಷಸಃ ಕಾಮಂ ಶಕಾಕಾತ್ಮನಿ ಗೂಹಿತುಂ ||೫||
 ಸ ಸರ್ವಾಭರಣೈ ರ್ಯುಕ್ತೋ ಬಿಭ್ರ ಚೈ ಯ ಮನುತ್ತಮಾಂ |
 ತಾಂ ನಗೈರ್ದಹುಭಿ ಜ್ವಪ್ತ್ವಾಂ ಸರ್ವಪುಷ್ಪ ಫಲೋಪಗೈಃ ||೬||
 ವೃತಾಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಭಿ ಕ್ಷ ನಾನಾಪುಷ್ಪೋ ಪಶೋಭಿತಾಂ |

ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮದನೇನ - ಮನ್ಯಥನಿಂದ, ತಸ್ಯಾಂ - ಆ ಸೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಭೃಕಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನಿಯುಕ್ತಃ - ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ತಂ-ಆ, ಕಾಮಂ - ಮನ್ಯಥವಿಕಾರವನ್ನು (ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು) ಅತ್ಮನಿ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಗೂಹಿತುಂ - ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕಾಕ - ಶಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ:- ಮದನೇ (ಸತಿ) - ಕಾಮವಿಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮದೋತ್ಕಟಃ - ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನು, ನ - ಆಗಲಿಲ್ಲ. (ಆದಕಾರಣವೆ:) ತಸ್ಯಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭೃಕಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ನಿಯುಕ್ತಃ - (ಪುರುಷಸ್ತು ಸ್ತರಣೀಯಂ) ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ, ಸರಾಕ್ಷಸಃ - ಆ ರಾವಣನು, ತಂಕಾಮಂ - ಆ ಮನ್ಯಥವಿಕಾರವನ್ನು, ಅತ್ಮನಿ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಗೂಹಿತುಂ - ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕಾಕ - ಶಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ||೫|| ೫ - ಆ ರಾವಣನು, ಸರ್ವಾಭರಣೈಃ - ಸಕಲಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿರುವನಾದ, ಅನುತ್ತಮಾಂ- ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ, ಶ್ರಿಯಂ - ಶೋಭಾವಿಶೇಷವನ್ನೇ, ಬಿಭ್ರತ್-ತಾಳಿದವನಾಗುತ್ತ, ಸರ್ವ-ಸಮಸ್ತನಾದ, ಪುಷ್ಪ-ಕುಸುಮಗಳನ್ನು, ಫಲ - ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಉಪಗೈಃ ಹೊಂದಿರುವ, ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕವಾದ, ನಗೈಃ-

ಮನವು ಆ ಮೈದೇಹಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಡಬಿಡದೆ ನೆಲಸಿದ್ದಿತು, ಅದರಿಂದಲೇ ಆಖ್ಯಾನು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾಗದೆ ಹೋದನು ||೫|| ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಳೆದು, ಸರ್ವಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ಫಲ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಡಗೂಡಿ ||೬|| ಕಮಲ ಕಲ್ಪಾರಾದಿ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸರೋವರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ಮದದಿಂದ

ಅಣಗಿಸಲಾರದೆ ಸೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರವುಳ್ಳವನಾದನು, ಹೀಗಿರುವುದೂ ಪಾಪಫಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ರಾವಣನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಪಕುಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ನೀಚಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞತ್ರಿಯಜನ್ಮವು ಬಂದು ಜೇದಿದೇಶಕ್ಕೆ ಅರಸಾದ ಶಿಖಪಾಲನಾದನು. “ನಯುಷ್ಠವಾಜಬಂಧವೋ ನಿನಿತ್ಯುಶ್ಚ ನಮರ್ದಯಿಷ್ಯಂತಿ ಅವಧ್ಯಮಧೀಧರತಃ” ಎಂದರೆ=ಅನ್ನದಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಂಧುಗಳಾದ ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರುಗಳಿರಾ ! ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಕೇಡನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ-ದೂಷಿಸುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೆನೆಯತಲಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪ ರಹಿತನಾಗುವನು ಎಂಬ ಮುಖ್ಯಂತ್ರವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ರಾವಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರೀತ್ಯುಪಾರ್ಜನವಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ದುಷ್ಪ್ರಸಭಾವದಿಂದ ಸ್ಥರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದು ದೂ.ಪಾಪದರಿಹಾರಕವಾಗಿ ಪರೀಮಿಸಿತು ಎಂದು ತಿಲಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

ಸದಾ ಮದ್ಯೈಶ್ಚ ವಿಹಗೈ ರ್ವಿಚಿತ್ರಾಂ ಪರಮಾದ್ಭುತಾಂ ||೭||
 ಈಹಾಮೃಗೈಶ್ಚ ವಿವಿಧೈ ಜ್ವಾಪ್ತಾಂ ದೃಷ್ಟಿಮನೋಹರೈಃ ||
 ವೀಧೀ ಸ್ತಂಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣ ಶ್ಚ ಮಣಿಕಾಂಚನ ತೋರಣಾಃ ||೮||
 ನಾನಾಮೃಗಗಣಾಕೀರ್ಣಾಂಫಲೈಃ ಪ್ರಪತಿತ್ಯೈ ವೃತಾಂ |
 ಅಶೋಕವನಿಕಾ ಮೇವ ಪ್ರಾವಿಶ ತ್ಸಂತತ ದ್ರುಮಾಮ್ ||೯||
 ಅಂಗನಾ ಶತಮಾತ್ರಂ ತು ತಂ ವ್ರಜಂತ ಮನುವ್ರಜತ್ |
 ಮಹೇಂದ್ರ ಮಿವ ಪಾಲಸ್ತ್ಯಂ ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಯೋಷಿತಃ ||೧೦||

ಮರಗಳಿಂದ, ಜ್ವಾಪ್ತಾಂ - ಕೂಡಿರುವುದೂ ||೭|| ಪುಷ್ಕರಿಣೀಭಿಶ್ಚ - ಸರೋವರಗಳಿಂದಲೂ ವೃತಾಂ -
 ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ನಾನಾಮೃದೈಃ - ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಾಂ - ಶೋಭಾ
 ಯಮಾನಾದುದೂ, ಸದಾಮೃದೈಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ವಿಹಗೈಶ್ಚ - ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿ
 ತ್ರಾಂ - ನಾನಾವರ್ಣವುಳ್ಳದೂ, ಪರಮಾದ್ಭುತಾಂ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನಿಸಿದುದೂ ||೮||

ವಿವಿಧೈಃ - ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ, ದೃಷ್ಟಿಮನೋಹರೈಃ - ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನೆ ಪಹರಿಸು
 ವ, ಈಹಾಮೃಗೈಃ - ಕೈವಾಡದಿಂದ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ತೋರಣಗಳಿಂದ, ಜ್ವಾಪ್ತಾಂ - ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆಗಿ
 ರುವ, ತಾಂ - ಆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು, ಮಣಿಕಾಂಚನ-ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ಬಂಗಾರದ ತಗಡುಗಳ
 ನ್ನು ತಗುಲಿಸಿರತಕ್ಕ, ತೋರಣಾಃ - ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳುಳ್ಳ, ವೀಧೀಶ್ಚ - ಬಿಡಿಗಳನ್ನು, ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷಮಾ
 ಣಾಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ನಾನಾಮೃಗಗಣಾಕೀರ್ಣಾಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವು
 ದೂ, ||೮|| ಪ್ರಪತಿತ್ಯೈಃ - ಕೆಳಗೆಡೆ ಉದುರಿರುವ, ಫಲೈಃ - ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ವೃತಾಂ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ದೂ, ಸಂತತ್ರದೃವಾಂ - ದಟ್ಟವಾದ ಮರಗಳುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ, ಅಶೋಕವನಿಕಾಮೇವ - ಅಶೋಕ
 ವನವನ್ನೇ, ಪ್ರಾವಿಶತ್ - ಪ್ರವೇಶಿಸತಲಿದ್ದನು ||೯|| ಅಂಗನಾಶತಮಾತ್ರಂತು - ನೂರು ಮಂದಿಯಷ್ಟು
 ಹೆಂಗಸರಾದರೋ, ವ್ರಜಂತಂ - ವನವನ್ನು ಕೂತು ತರಳುತ್ತಿರುವ, ತಂ - ಆ, ಪಾಲಸ್ತ್ಯಂ - ಪುಲ
 ಸ್ತ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ರಾವಣನನ್ನು, ದೇವಗಂಧರ್ವಯೋಷಿತಃ- ದೇವಗಂಧರ್ವಾಂಗನೆಯರು, ಮಹೇಂ
 ದ್ರಮಿವ-ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಅನುವ್ರಜತ್(ಅನ್ವವ್ರಜತ್)-ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟರು ||೧೦||

ಕೊಬ್ಬಿ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ದನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾನಾವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯ
 ಕರವೆನಿಸಿ, ||೭|| ಕಣ್ಣಿನಗಳಿಂದವಾಗಿರುವಂತೆ ಕೈವಾಡದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ತೋರಣ
 ವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೃತ್ರಿಮಮೃಗಗಳಿಂದ ಬಡಗೂಡಿ, ನವರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರು
 ವ ಚಿನ್ನದ ರೇಕುಗಳಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಿ ಇರತಕ್ಕ ದ್ವಾರ ಪ್ರದೇಶಗಳುಳ್ಳ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು
 ನೋಡುತ್ತಾ, ||೮|| ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಕಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಮೃಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದೂ,
 ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಉದುರಿ ಇರುವ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಸಾಮರಸ್ಯ
 ಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ, ಆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನು
 ಬಳಹೊಗುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೯|| ಸುಮಾರು ನೂರುಮಂದಿಯಷ್ಟು ರಾಕ್ಷಸವನಿತೆಯರು ಸುರ
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ದೇವ ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರ ಹಾಗೆ ಮುಂ
 ದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಪುಲಸ್ತ್ಯನಂದನನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದರು ||೧೦||

ದೀವಿಕಾಃ ಕಾಂಚನೀಃ ಕಾಶ್ಠಿ ಜ್ವಗೃಹು ಸ್ತತ್ರಯೋಪಿತಃ |

ವಾಲವ ಜನಹಸ್ತಾಶ್ಚ ತಾಲವೃಂತಾನಿ ಚಾಪರಾಃ ||೧೧||

ಕಾಂಚನೈ ರಪಿ ಭೃಂಗಾರೈ ಜಘ್ರು ಸ್ತಲಿಲ ಮಗ್ರತಃ |

ಮಂಡಲಾಗ್ರಾ ಬ್ರಸೀಂಚೈವ ಗೃಹ್ಯಾನ್ಯಾಃ ಪೃಷ್ಠತೋ ಯಯುಃ ||೧೨||

ಕಾಚಿ ಭ್ರತ್ಸಮಯಿಂ ಸ್ಥಾಲೀಂ ಪೂರ್ಣಾಂ ಪಾನಸ್ಯ ಭಾಮಿನೀ |

ದಕ್ಷಿಣಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ನೈವ ತದಾ ಜಗ್ರಾಹ ಪಾಣಿನಾ ||೧೩||

ರಾಜಹಂಸ ಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಭತ್ರಂ ಪೂರ್ಣಶಶಿ ಪ್ರಭಂ |

ತತ್ರ - ಆ ರಾಜಹಂಸನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ರಕ್ತಸಿಯರೊಳಗೆ, ಕಾಶ್ಠಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಕಾಂಚನೀಃ - ಬಂಗಾ ರದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ, ದೀವಿಕಾಃ - ದೀವಿಗಳನ್ನು (ಪಂಜುಗಳನ್ನು) ಜಗೃಹುಃ - ಹಿಡಿದರು, ಕಾಶ್ಠಿತ್ - ಮ ತ್ತ ಕೆಲವರು, ವಾಲವ್ಯಜನಹಸ್ತಾಶ್ಚ - ಬೀಸುವ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರತಕ್ಕವರು, ಅಭವಾ - ಆಗಿದ್ದ ರು. ಅಪರಾಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು. ತಾಲವೃಂತಾನಿಚ - ಬೀಸಣಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಜಗೃಹುಃ - ಹಿಡಿದಿದ್ದ ರು. ||೧೧|| ಅನ್ಯಾಃ - ಬೇರೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು, ಕಾಂಚನೈಃ - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಭೃಂಗಾ ರೈಃ - ಗಿಂಡಿಗಳಿಂದ, ಅಗ್ರತಃ - ಎದುರಿಗೆ, ಸಲಿಲಂ - ಜಲವನ್ನು, ಜಗೃಹುಃ - ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. (ಅನ್ಯಾಃ - ಇನ್ನುಕೆಲವರು) ಮಂಡಲಾಗ್ರಾ - ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು, ಬ್ರಸೀಂಚೈವ - ಕೂಡುವ ಪೀಠಗಳನ್ನೂ (ದರ್ಭಾಸನ ಮುಂತಾದುದು) ಗೃಹ್ಯ (ಗೃಹೀತ್ವ) - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪೃಷ್ಠತಃ - ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಯಯುಃ - ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ||೧೨|| ದಕ್ಷಿಣಾ - ಸಮರ್ಥಳಾದ, ಕಾಚಿತ್ - ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ, ಭಾಮಿನೀ - ರಮ ಣಿಯು, ಪಾನಸ್ಯ - ಮದ್ಯದಿಂದ, ಪೂರ್ಣಾಂ - ತುಂಬಿರುವ, ರತ್ಸಮಯಿಂ - ರತ್ನದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ, ಸ್ಥಾ ಲೀಂ - ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣೇನ - ಬಲಗಡೆಯದಾದ, ಪಾಣಿನೈವ - ಹಸ್ತದಿಂದಲೇ, ತಥಾ - ಹಿಂದಿನವ ರಂತೆ, ಜಗ್ರಾಹ - ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಳು. ||೧೩|| ಅಪರಾ - ಮತ್ತೊಬ್ಬಸುಂದರಿಯು, ರಾಜಹಂಸ ಪ್ರತೀ ಕಾಶಂ - ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗೆಣೆಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ಪೂರ್ಣಶಶಿಪ್ರಭಂ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಸಾನರ್ಣದಂಡಂ - ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗೋಲಿರತಕ್ಕ, ಭತ್ರಂ - ಕೊಡೆಯನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು,

ಹಾಗೆ ಹೊರಟವರೊಳಗೆ, ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ ದೀ ವಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲಮಂದಿ ಮಾನಿನಿಯರು ಚಾಮರಧಾರಿಣಿಯರಾ ಗಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಲಲನೆಯರು ಬೀಸಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಿ ರು ||೧೧|| ಕೆಲವು ಮಂದಿ ವಾಮಲೋಚನೆಯರು ಒನ್ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿದ ಹೂಜಿಗಳನ್ನು ಹಿ ಡಿದು ಮುಂದಾಳುಗಳಾದರು. ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಲವು ರಕ್ತಸಿಯರೂ, ಪೀಠಗಳನ್ನು ಹೈಗೊಂಡು ಕೆಲಮಂದಿ ನಾರಿಯರೂ, ರಾವಣನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಡಲು ಆಣಿಯಾದ ರು ||೧೨|| ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಸುದತಿಯು ಮದ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ರತ್ನ ಖಚಿತವಾಗಿರುವ ಗಿಂಡಿಯ ನ್ನು ಹಿಡಿದೂ, ಸಮರ್ಥಳಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಾಮಾನುಣಿಯು ಪಾನಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಡಗರ ದಿಂದ ಬಲಗೈಯೊಳಗೆ ತಳೆದೂ, ಸನ್ನದ್ಧಳಾದಳು ||೧೩|| ಬೇರೊಬ್ಬ ಮತ್ತಕಾಶಿನಿಯು ರಾಜಹಂಸಕ್ಕೆ ನೈವ ಎನಿಸಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಬಂಗಾರದ ಹಿಡಿಗೋಲುಳ್ಳ ಸ್ವೀತಭತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿತಾಚರೇತ್ವರನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ||೧೪||

ಸೌವರ್ಣದಂಡ ಮಪರಾ ಗೃಹಿತ್ವಾ ವೃಷ್ಣ ತೋ ಯಯಾ ||೧೪||
 ನಿದ್ರಾ ಮದ ಪರಿತಾಪೋ ರಾವಣಸ್ಯೋ ತ್ತಮಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ಅನುಜಗ್ಮುಃ ಪತಿಂ ವೀರಂ ಘನಂವಿದ್ಯುಲ್ಲತಾ ಇವ ||೧೫||
 ವ್ಯಾವಿಧ್ಯ ಹಾರಕೇಯೂರಾ ಸ್ವಮಾಮೃದಿತ ವರ್ಣಕಾಃ |
 ಸಮಾಗತ ಕೇಶಾಂತಾ ಸ್ವಸ್ವೇದವದನಾ ತ್ತಥಾ ||೧೬||
 ಘೋರ್ಣತೋ ಮದಶೇಷೇಣ ನಿದ್ರಯಾ ಚ ಶುಭಾನನಾಃ |
 ಸ್ವೇದಕಿಷ್ಕಾಂಗ ಕುಸುಮಾ ಸ್ವಮಾಲೃಕುಲ ಮೂರ್ಧಜಾಃ ||೧೭||

ವೃಷ್ಣತಃ - ಹಿಂದುಗಡೆ. ಯಯಾ - ಹೊರಟಳು ||೧೪|| ನಿದ್ರಾಮದ - ನಿದ್ರೆಯ ಮದದಿಂದ, ಪರಿತ - ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಪ್ಯೋ - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಉತ್ತಮಾಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ದಳವದನನ, ಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಲಲನೆಯರು, ವೀರಂ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಪತಿಂ - ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ, ವಿದ್ಯುಲ್ಲತಾಃ - ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚುಗಳು, ಘನಮಿವ - ಮೇಘವನ್ನು ಹೇಗೋ ಜಾಗೆ, ಅನುಜಗ್ಮುಃ - ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗು ತಲಿದ್ದರು, ||೧೫||

ವ್ಯಾವಿಧ್ಯ - ಅತಿನಿದ್ರೆಯಿಂದ ವೃತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದ, ಹಾರಕೇಯೂರಾಃ - ಮುಕ್ತಾಹಾರಗಳೂ ಭುಜ ಕೀರ್ತಿಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಸಮಾಮೃದಿತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿರುವ, ವರ್ಣಕಾಃ - ಪರಿಮಳಗಳುಳ್ಳ, ಸಮಾಗತ - ಸಡಿಲಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವ, ಕೇಶಾಂತಾಃ - ಕೊನೆಗೂದಲುಳ್ಳ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ವಸ್ವೇದವದನಾಃ - ಬೆವರಿಡಮುಖವುಳ್ಳ, ||೧೬|| ಮದಶೇಷೇಣ - ಮದನ ಉಳುವಿನಿಂದಲೂ, ನಿದ್ರಯಾಚ - ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೂ, ಘೋರ್ಣತೋಃ - ತೊಕ್ಕಡಿಸಿಬೀಳುವಂತೆ ತಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುತಲಿರುವ, ಶುಭಾನನಾಃ - ಮಂಗಳವದನೆಯರಾದ, ಸ್ವೇದಕಿಷ್ಕಾಂಗಕುಸುಮಾಃ - ಬೆವರಿನಿಂದ ಬಾಡಿದ ಮೈಮೇಲಿನ ಹೂಗಳುಳ್ಳ, ಸುಮಾಲೃಕುಲ - ಬಳ್ಳಿಯಹೂವಿನ ಹಾರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕೆದರಿರತಕ್ಕ, ಮೂರ್ಧಜಾಃ - ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳ || ೧೭ || ಮದರಲೋಚನಾಃ - ಮದವೇರಿ ಕೆಂಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಪ್ರಿಯಾಃ -

ಈ ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಹಿಂದಿಸಿರುಳ್ಳೊಳಗೆ ಕಾಡಿತದ ಮದವು ತಲೆಗೇರಿ ಇದ್ದುದು ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರೆನಿದ್ರೆ, ತೊಕ್ಕಸುತಲಿದ್ದರು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಅರೆಮುಗಿಯತಲಿದ್ದವು. ತಲೆಯು ಸುತ್ತುತಲಿತ್ತು ಇಂಥವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಮೇಘಗಳನ್ನು ಬಳ್ಳಿ ಮಿಂಚುಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವೀರಪತಿಯಾದ ವಿಭಾವರೀಚರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗು ತಲಿದ್ದರು ||೧೫|| ನಿದ್ರಾವಶದಿಂದ ತಾವು ತಪ್ಪಿ ಸರಿದುಹೋಗಿರುವ ಮುತ್ತಿನಹಾರ, ಬಾಪುರಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವರೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಳಿಸಿ ಹೋಗಿರುವ ಪರಿಮಳಲೇಪವುಳ್ಳವರೂ, ಸಡಿಲವಾಗಿ ಜೋಲು ಬಿದ್ದಿರುವ ತಲೆಗೂದಲ ಗಂಟುಳ್ಳವರೂ, ಬೆವರಿಡ ಮುಖವುಳ್ಳವರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ||೧೬|| ಕಾಡಿತದಿಂದ ತಲೆಗೇರಿದ್ದ ಮದವು ನಿದ್ರಾವಶದಿಂದ ಇಳಿಯದಿದ್ದ ಕಾರಣ ತಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಾ ಬೆವರಿನಿಂದ ಬಾಡಿದ ಹೊದ ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳೂ, ಕೆದರಿ ಹೋದ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವ ಮಾದಾತಿ ರೇಕದಿಂದ ಕೆಂಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಕಾಮಿನಿಯರನ್ನೇಕರು ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ಭಾರ್ಯೆಯರೆನಿಸಿದ್ದ ಕಾರಣವೇ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವದಿಂದಲೂ, ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದಲೂ, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟರು ||೧೭||

ಪ್ರಯಾಂತಂ ನೈರ್ಮತಪತೆಂ ನಾರ್ಯೋ ಮದಿರಲೋಚನಾಃ |
 ಬಹುಮಾನಾಚ್ಚ ಕಾಮಾಚ್ಚ ಪ್ರಿಯಾ ಭಾರ್ಯಾ ಸ್ತ ಮನ್ವಯುಃ || ೧೮ ||
 ಸ ಚ ಕಾಮಪರಾಧೀನಃ ಪತಿ ಸ್ತಾ ಸಾಂ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಸೀತಾಸಕ್ತಮನಾ ಮಂದೋ ಮದಂಚಿತಗತಿ ಭೃಭಾ || ೧೯ ||
 ತತಃ ಕಾಂಚೇನಿನಾದಂಚ ನೂಪುರಾಣಾಂಚ ನಿಸ್ಪೃಸಂ |
 ಶುಶ್ರಾವ ಪರಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸ ಕಪಿ ರ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ || ೨೦ ||
 ತಂಚಾ ಪ್ರತಿವ-ಕರ್ಮಾಣ ಮುಚಿಂತ್ಯಬಲಪಾರುಷಂ |
 ದ್ವಾರದೇಶ ಮನುಪ್ರಾಪ್ತಂ ದದರ್ಶ ಹನುಮಾ ನೃಪಿಃ || ೨೧ ||
 ದೀಪಿಕಾಭಿ ರನೇಕಾಭಿ ಸ್ಸಮಂತಾ ದವಭಾಸಿತಂ |
 ಗಂಧತ್ವಲಾವಸಿಕಾ ಭಿ ಧ್ರಿಯಮಾಣಾಭಿ ರಗ್ರತಃ || ೨೨ ||
 ಕಾಮ ದರ್ಶಮದೈ ರ್ಯುಕ್ತಂ ಜಿಹತಾಮ್ರಾಯತೇಕ್ಷಣಂ |

ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಯರಾದ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯರನಿಸಿದ, ನಾರ್ಯಃ - ಭಾಮಿನಿಯರು, ಬಹುಮಾನಾಚ್ಚ -
 ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವದಿಂದಲೂ, ಕಾಮಾಚ್ಚ - ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಯಾಂತಂ - ಮುಂದೆ
 ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತಂ - ಆ, ನೈರ್ಮತಪತಿ - ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನನ್ನು, ಅನ್ವಯುಃ - ಅನುರಿಸಿಹೆದೆ
 ಟರು || ೧೮ || ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದಬಲವಳ್ಳ, ತಾಸಾಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರಮಣಿಯರಿಗೆ, ಪತಿಃ - ವಲ್ಲಭನೆ
 ನಿಸಿದ, ಸಚ- ಆ ರಾಮನೂ, ಕಾಮಪರಾಧೀನಃ - ಕಾಮವಿಕಾರದರನಾಗಿದ್ದ ನಾದಕಾರಣವೇ. ಮಂದಃ-
 ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸೀತಾಸಕ್ತಮನಾಃ - ಸೀತೆಯಲ್ಲಿನೆಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಮದಾಂ
 ಚಿತಗತಿ - ಮದದಿಂದ ಮಂದಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಭೂವ - ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ್ದು ನು || ೧೯ || ತತಃ - ಅನಂ
 ತರದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಮರದಮೊದಲಾದ್ದರಿಂದ ವಾಯುವುತ್ರನು, ಪರಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ-
 ಆ ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರ, ಕಾಂಚೇನಿನಾದಂಚ - ಡಾಬಿಸಿಕ್ಕಿರುಗಿಟ್ಟೆಯ ದನಿಯನ್ನೂ, ನೂಪುರಾಣಾಂ -
 ಕಾಲುಕಡಗಳ, ನಿಸ್ಪೃಸಂಚ - ಸದ್ದನ್ನೂ, ಶುಶ್ರಾವ- ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡನು || ೨೦ || ಗಂಧತ್ವಲಾವಸಿಕಾಭಿಃ-
 ಸುವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸುರಿದಿರುವ, ಅಗ್ರತಃ - ರಾಮನನುಮದರಿಗೆ, ಧ್ರಿಯಮಾಣಾಭಿಃ - ಹೆಂಗಸ
 ರಿಂದಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅನೇಕಾಭಿಃ - ಬಹುವಿಧಗಳಾದ, ದೀಪಿಕಾಭಿಃ - ದೀಪಿಗಳಿಂದ, ಅವಭಾಸಿತಂ-
 ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ || ೨೧ || ಕಾಮದರ್ಶಮದೈಃ - ಕಾಮವಿಕಾರ, ಪ್ರಭುತ್ವದಕೊಬ್ಬು ಪ್ರಾಯದ

ಅಂತಹ ವರವರ್ಣಿನಿಯರಿಗೆ ವಲ್ಲಭನಾದ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯು ಕಾಮಪರವ
 ಶನಾಗಿ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬೆಳ
 ಗುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೯ || ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನು ಇಂತು ಅವರಿಮಿತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಶೋಕ
 ವನಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತ ಬಳಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಲಲನಾಶಿರೋಮು
 ಣಿಯರ ಡಾಬಿಸಲ್ಲಿನ ಕಿರುಗಿಟ್ಟೆಗಳ ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ದನಿಯೂ, ಕಾಲುಕಡಗಳ ಮನೋಹ
 ರವಾದ ಶಬ್ದವೂ ಮರದ ಮೇಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯ ಕಿವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು. || ೨೦ || ಆನಿ
 ಶಾಚರೇಶ್ವರನ ಸುತ್ತಲೂ ಹಿಡಿದಿರುವ ಪರಿಮಳದ ತೈಲವನ್ನು ಸುರಿದಿರತಕ್ಕ ದೀಪಿಗಳ
 ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಭಾಭಾಸಮಾನವಾಗಿದ್ದನು || ೨೧ || ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಭುತ್ವದ

ಸಮಕ್ಷ ಮಿವ ಕಂದರ್ಪ ಮಪವಿದ್ಧ ಶರಾಸನಂ ||೨೪||

ಮಃಧಿತಾ ಮೃತಫೇನಾಭ ಮರಜೋ ವಸ್ತ್ರಮುತ್ತಮಂ |

ಸಲೀಲ ಮನುಕರ್ಷಂತಂ ವಿಮುಕ್ತಂ ಸಕ್ತಮಂಗದೇ ||೨೫||

ತಂ ಪತ್ರಪಿಟಪೆ ಲೀನಃ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಘನಾವೃತಃ |

ಸಮಾಪ ಮಿವ ಸಂಕ್ರಾಂತಂ ನಿಧ್ಯಾತು ಮುಪಚಕ್ರಮೇ ||೨೬||

ಹೆಮ್ಮೆ, ಇವುಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತಂ - ಒಡಗೂಡಿದವನೂ, ಜಿಂಹ - ವಕ್ರವಾಗಿಯೂ, ತಾಮ್ರ - ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಆಯತ - ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ, ಈಕ್ಷಣಂ - ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ, ಅಪವಿದ್ಧ ಶರಾಸನಂ - ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಕ್ಷಂ - ಕಣ್ಣುಗಳೆದುರಾಗಿ ಬಂದ (ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾದ) ಕಂದರ್ಪಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ - ಮನ್ಮಥನಂತಿರುವವನೂ, ||೨೪|| ಮತಿಥಾಮೃತಫೇನಾಭಂ - ಮಧಿತ - ನೀರುಕಲೆಯದೆ ಆಗ ತಾನೆ ಕಡೆದಿರುವ ಮಜ್ಜೆಗೆಯ, ಆಮೃತ - ಆಗತಾನೆ ಕರೆದ ಹಾಲಿನ, ಫೇನ - ನೋರೆಯ, ಅಭಂ - ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಅಥವಾ - (ಕಡಲನ್ನು ಕಡೆದಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಮೃತದ ನೋರೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ) ಅರಜಃ - ಧೂಳಿಯ ಲೇಪವಿಲ್ಲದ, ವಿಮುಕ್ತಂ - ತಾನಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಾರಿಹೋದುದಾಗಿ, ಅಂಗದೇ - ಭುಜಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ (ಬಾಹುಸ್ವರಿಯಲ್ಲಿ) ಸಕ್ತಂ - ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ, ಉತ್ತಮಂ - ಮೇಲಾದ, ವಸ್ತ್ರಂ - ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು, ಸಲೀಲಂ - ಬಯ್ಯಾರದೋಡನೆ, ಅನುಕರ್ಷಂತಂ - ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವನೂ ||೨೫|| ಅಪ್ರತಿಮಕರ್ಮಣಂ - ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೂ, ಅಚಿಂತ್ಯಬಲಪೂರುಷಂ - ಚಿಂತಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ದೇಹ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮ ಉಳ್ಳವನೂ, ದ್ವಾರದೇಶಂ - ಅಶೋಕವನ ಪ್ರಾಕಾರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕುರಿತು. ಅನುಪ್ರಾಪ್ತಂ - ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ, ತಂಚ - ಆ ರಾವಣಾಸುರನನ್ನು, ಹನೂರ್ಮಾಕುಃ - ಕುಬಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನು, ದದರ್ಶನೋದಿದನು ||೨೬|| ಪತ್ರಪಿಟಪೆ - ಈ ಎಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಪತ್ರಪುಷ್ಪಘನಾವೃತಃ -

ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಲೂ, ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮದದಿಂದಲೂ ಒಡಗೂಡಿ ಕುಟಲವಾಗಿಯೂ, ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಶರೀರವನ್ನಾಂತು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವ ಕಂದರ್ಪನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೨೪|| ಮತ್ತು-ನೀರನ್ನು ಕಲಸದೆ ಅರೆಗಡೆದ ಮಜ್ಜೆಗೆಯ, ಆಗತಾನೆ ಕರೆದ ಹಾಲಿನ, ನೋರೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ ಅಥವಾ ಕಡಲನ್ನು ಕಡೆದಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಮೃತದ ನೋರೆಯಂತೆ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ ನಿರ್ಮಲವಾದ ದಿವ್ಯಾಂಬರವನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊದೆದಿದ್ದನು. ಆದುದಾವನ್ನು ತಪ್ಪಿ ಕೆಳಗೆ ಸರಿದು ಬಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಬಲುಪಿನಿಂದಲೂ, ಬಯ್ಯಾರದಿಂದಲೂ, ಬಿನ್ನಾಣದಿಂದಲೂ ಹೆಗಲನ್ನು ಕೂಸಿತು ಆದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು||ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಅಸದೃಶ ಶಾರ್ಯವುಳ್ಳವನೆನಿಸಿ, ಚಿಂತಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ಪೂರುಷವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಕ್ಷಪಾಚರೇಶ್ವರನು ದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಯನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು ||೨೫|| ಎಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ದಟ್ಟವಾದ ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅಣಗಿರುವ ಆಂಜನೇಯನು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನನ್ನು ಕೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಕ್ರಮಿ

ಅವೇಕ್ಷಮಾಣ ಸು ತತೋ ದದರ್ಶ ಕಪಿಕುಂಜರಃ |
 ರೂಪ ಯಾವನ ಸಂಪನ್ನಾ ರಾವಣಸ್ಯ ವರಸ್ತ್ರಿಯಃ ||೨೬||
 ತಾಭಿಃ ಪರಿವೃತೋ ರಾಜಾ ಸುರೂಪಾಭಿ ಮೃಹಾಯಶಾಃ |
 ತನ್ಮೃಗ ದ್ವಿಜ ಸಂಘುಪ್ಪಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಪ್ರಮದಾವನಂ ||೨೭||
 ಹೀಬೋ ವಿಚಿತ್ರಾಭರಣ ಶೃಂಕುಕರ್ಣೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ತೇನ ವಿಶ್ರವಸಃ ಪುತ್ರ ಸ್ಪದೃಷ್ಟೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ ||
 ವೃತಃ ಪರಮನಾರೀಭಿ ಸ್ತಾರಾಭಿ ರಿವ ಚಂದ್ರಮಾಃ ||೨೮||-||

ದಟ್ಟವಾದ ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಲೀನ-ಆಡಗಿ ಇರತಕ್ಕ ಮಾರುತಿಯು ಸಮೀಪವಿವ - ಕೇವಲ ಹತ್ತಿರವನ್ನು ಕೂರಿತು. ಸಂಕ್ರಾಂತಮಿವ - ಬರುವಂತಿರುವ, ತಂ-ಆ ರಾವಣನನ್ನು, ನಿಧ್ಯಾತುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೨೬|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ಕಪಿವರನು, ಅವೇಕ್ಷಮಾಣಸ್ತು - ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೇ, ರೂಪ - ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಯಾವನ - ಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ, ಸಂಪನ್ನಾಃ - ಬಡಗೂಡಿರುವ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ವರಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಉತ್ತಮರಾದ ಮತ್ತ ಕಾಶಿನಿಯನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು. ||೨೭|| ಸುರೂಪಾಭಿಃ - ಬಳ್ಳಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ, ತಾಭಿಃ - ಆ ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ, ಪರಿವೃತಃ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಾಜಾ - ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಯನಾದ, ಮಹಾಯಶಾಃ - ಮಹಾಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ರಾವಣನು, ಮೃಗದ್ವಿಜ ಸಂಘುಪ್ಪಂ - ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ತತಃ - ಆ, ಪ್ರಮದಾವನಂ - ಹೆಂಗಳಾಟ, ತೋಟವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ||೨೮|| ಹೀಬೋ - ಕೊಬ್ಬಿದವನು, ವಿಚಿತ್ರಾಭರಣಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಡವೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರತಕ್ಕವನು, ಶೃಂಕುಕರ್ಣಃ - ಮೇಕೆಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ನಟ್ಟಗೆನಿಂತ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ವಿಶ್ರವಸಃ - ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿನ, ಪುತ್ರಃ - ಕುಮಾರನೂ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ||೨೯|| ತಾರಾಭಿಃ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ (ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ)- ಚಂದ್ರಮಾಃ - ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಪರಮನಾರೀಭಿಃ - ಉತ್ತಮರಾದವಾಮರೋಚನೆಯರಿಂದ, ವೃತಃ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ರಾವಣನು, ತೇನ - ಆ ಮಾರುತಿಯಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು

ಸಿದನು. ||೨೬|| ಮರದ ಸಂದಿಸಲ್ಲಿ ಇಣಕಿನೋಡುತ್ತಿರುವ ಕಪಿವರನಿಗೆ ರಾವಣನ ಸುತ್ತಲೂ ಸಡಗರವನ್ನಾಂತು ಬೆಡಗಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ರೂಪಯಾವನ ಸಂಪನ್ನೆಯರಾದ ಕಾಂತಾಮಣಿಯರು ಕಾಣಬಂದರು ||೨೭|| ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪನ್ನೆಯರಾದ ಮರುತಿಯರಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನು ನಾನಾವಿಧ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಮನಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಂತಿಯರ ಕ್ರೀಡಾವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೮|| ಆಸಿಂಹಚರನಾಥನು ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮೇಕೆಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಕಿವಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನೇ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿನ ಮಗ ||೨೯|| ಚಂದ್ರನ ಸುತ್ತಲೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಆವರಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಬಹುಮಂದಿವರವರ್ಣನಿಯರು ಇವನನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಇದ್ದರು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಆವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ರಕ್ತಸಗೊಡೆಯನನ್ನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ

ತಂ ದದರ್ಶ ಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ತೇಜೋವಂತಂ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೨೯||
 ರಾವಣೋ ಯಂ ಮಹಾಬಾಹು ರಿತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ವಾನರಃ |
 ಅವಪ್ಲುತೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೩೦||
 ಸ ತಥಾ ಪುಗ್ರತೇಜಾ ಸ್ಪನ್ನಿಧೂತ ಸ್ತಸ್ಯತೇಜಸಾ |
 ಪತ್ರಗುಹ್ಯಾಂತರೇ ಸಕ್ನೋ ಹನುಮಾ ನ್ಯಂವೃತೋ ಭವತ್ ||೩೧||
 ಸತಾ ಮಸಿತ ಕೇಶಾಂತಾಂ ಸುಶ್ರೋಣೀಂ ಸಂಹತಸ್ತನೀಂ |
 ದಿದೃಕ್ಷು ರಸಿತಾಪಾಂಗಾ ಮುಪಾವರ್ತ ತ ರಾವಣಃ ||೩೨||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಅಷ್ಟಾದಶಸ್ಕಂಧಃ

ಮಹಾತೇಜಾಃ - ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕಪಿವರನು, ತೇಜೋವಂತಂ - ಮಹಾರಾಜತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ ರಾವಣನನ್ನು, ದದರ್ಶ - ಪುನಃಪುನಃ ನೋಡಿದನು ||೨೯|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನು ಎನಿಸಿರುವ, ವಾನರಃ ಹನೂಮಾ - ಕಪಿವರನು, ಅಯಂ - ಈ, ರಾವಣ - ದಶಕಂಧನು, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಬಹು ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳವನು. ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಸಂಚಿಂತ್ಯ - ಯೋಚಿಸಿ, ಅವಪ್ಲುತಃ - ಮೌಲಿನ ಕೊಂಬಿಗೆ ಹಾರಿದನು ||೩೦|| ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, (ವಿಶೇಷವಾಗಿ) ಉಗ್ರತೇಜಾಃ (ಸಃಅಪಿ)- ಭಯಂಕರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದರೂ, ತಸ್ಯ - ಆರಾವಣನ, ತೇಜಸಾ - ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ, ನಿಧೂತಃ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಪತ್ರಗುಹ್ಯಾಂತರೇ - ಎಲೆಗಳ ಕ್ಷೌದ್ರೆಯಿಂದ ಗುಟ್ಟಾದ ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ, ಸಕ್ನೋ - ಹೊಕ್ಕುವನಾಗಿ, ಸಂವೃತಃ - ಅಪಿತುಕೊಂಡವನು, ಅಭವತ್ - ಆಗಿದ್ದನು. ||೩೧|| ಸರಾವಣಃ - ಆರಾವಣನು, ಅಸಿತಕೇಶಾಂತಾಂ - ಕಪ್ಪದ ಕೊನೆಗೂದಲುಳ್ಳ, ಸುಶ್ರೋಣೀಂ-ಅಂದವಾದ ಟೊಂಕದ ಹಿಂಭಾಗವುಳ್ಳ, ಸಂಹತಸ್ತನೀಂ-ದಟ್ಟವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳ, ಅಸಿತಾಪಾಂಗಾ - ಕಪ್ಪದ ಕೊನೆಗೂದಲುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾವೇದಿಯನ್ನು, ದಿದೃಕ್ಷು (ಸ್ವಃ) - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಯಸಿದವನಾಗುತ್ತಾ, ಉಪವರ್ತತ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ||೩೨||

—ಇಂತು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಮಾರುತಿಯು ಕಂಡು ||೨೯|| ಓಹೋ ! ಆಜಾನುಬಾಹುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ರಾವಣನು; ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ನಾನು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ಎಂದು ನೆನದ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು ||೩೦|| ವಾಯು ಪುತ್ರನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೇ ಆದರೂ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಇವನ ತೇಜಸ್ಸು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಕಪಿವರನು ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ||೩೧|| ಇತ್ತ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಾದರ ಕಪ್ಪದ ಕೊನೆಗೂದಲುಳ್ಳವಳೂ, ಅಂದವಾದ ಟೊಂಕದ ಹಿಂಭಾಗವುಳ್ಳವಳೂ, ದಟ್ಟವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿರುವ ಕಪ್ಪದ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವುಳ್ಳ ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ನೋಡಲಳಿಸಿದವನಾಗಿ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೩೨||

—ಇಂತು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗ—

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

—ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ ವಿಕೋನವಿಂಶಸ್ಕಂಧಃ—

ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ತತಃ ಕಾಲೇ ರಾಜಪುತ್ರೀತ್ವ ನಿಂದಿತಾ |
ರೂಪಯಾವನಸಂಪನ್ನಂ ಭೂಷಣೋತ್ತಮ ಭೂಷಿತಂ ||
ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವೈವ ವೈದೇಹೀ ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ |
ಪ್ರಾವೇಶತ ವರಾರೋಹಾ ಪ್ರವಾತೆ ಕದಳೀ ಯಥಾ ||೨||
ಆಚ್ಛಾದ್ಯೋ ದರ ಮೂರುಭ್ಯಾಂ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಚ ಪಯೋಧರಾ |
ಉಪವಿಷ್ವಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ರುದಂತೀ ವರವರ್ಣಿನೀ ||೩||

—ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಂ —

ಕಂ|| ಶೋಕೇತರವನಕ್ಕಿದಿದ | ಶೇಖಾರಿಯ ಕಾಣುತಂಜಿದವನಿಜೆಯಗಳ್ |

ಶೋಕಾನತ ಮುಖಿಯಾಗಲ್ | ಭೂಕನ್ಯೆಯ ಬಯಸಿ ಖೂಳಗಳೆಳೆಪ್ ಬಗೆದಂ ||

ತತಃ - ರಾವಣನು ವನಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಕಾಲೇ - ಅದೇಸಮಯದಲ್ಲಿ, ರಾಜಪುತ್ರೀ - ರಾಜಕುಮಾರಿಯೂ, ವರಾರೋಹಾ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯೂ ಆಗಿರುವ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ರೂಪಯಾವನ ಸಂಪನ್ನಂ - ಸೌಂದರ್ಯ, ಪ್ರಾಯ ಇವುಗಳೆಂಬೊಡಗೂಡಿರುವ, ಭೂಷಣೋತ್ತಮ - ಉತ್ತಮಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ, ಭೂಷಿತಂ - ಅಲಂಕೃತನಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಂ - ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನೆನಿಸಿರುವ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣಾಸುರನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವೈವ ನೋಡಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಯೇ, ಪ್ರವಾತೆ - ಬಿರುಗುಳಿಯಲ್ಲಿ, ಕದಳೀಯಥಾ - ಎಳೆಬಾಳೆಯ ಕಂಬವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಪ್ರಾವೇಶತ - ನಡುಗಿಬಿಟ್ಟಳು ||೧||೨||
ವರವರ್ಣಿನೀ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯೂ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ - ವಿಶಾಲನಯನೆಯೂ ಆಗಿರುವ ಜಾನಕಿಯು, ಉರುಭ್ಯಾಂ - ತೋಡೆಗಳಿಂದ, ಉದರಂ - ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ, ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ತೋಳುಗಳಿಂದ, (ಕೈಗಳಿಂದ) ಪಯೋಧರಾಚ - ಎದೆಯನ್ನೂ, ಆಚ್ಛಾದ್ಯ - ಹೊದಡುಕೊಂಡು, ರುದಂತೀ - ಅಳುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ ಉಪವಿಷ್ವಾ - ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ||೩|| ದಶಗ್ರೀವಸ್ತು - ದಶಗಳನಾದರೋ, ರಾಕ್ಷಸೀ ಗಣೈಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರ

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಂ.

ದಶಕಂಧರನು ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೋಷ ಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯು ಅದ್ಭುತವಾದ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು ವನದ ಬಳಹೊಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಂಪಿಸುವ ಎಳೆಬಾಳೆಯ ಕಂಬದಂತೆ ಬಲವಾಗಿ ನಡುಗಿಹೋಗಿ ||೧-೨||
ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಎರಡುತೋಡೆಗಳಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡುಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಎದೆಯನ್ನೂ ಆಚ್ಛಾದನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಡಗಿಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು || ೩ || ಮತ್ತು ಜನಕನಂದಿನಿಯು ಹೇಗಿದ್ದಳೆಂದರೆ—ಉರು ಮುಂದಿ

ದಶಗ್ರೀವಸ್ತು ವೈದೇಹೀಂ ರಕ್ಷಿತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೀಗಣೈಃ |
 ದದರ್ಶ ಸೀತಾಂ ದುಃಖಾರ್ತಾಂ ನಾಂವಂ ಸನ್ನಾ ಮಿವಾ ಣವೇ ||೪||
 ಆಸಂವೃತಾಯಾ ಮಾಸೀನಾಂ ಧರಣ್ಯಾಂ ಸಂಶಿತ ವ್ರತಾಂ |
 ಛಿನ್ನಾಂ ಪ್ರಸುತೀತಾಂ ಭೂಮಾ ಶಾಖಾಮಿವ ವನಸ್ಪತೇಃ ||೫||
 ಮಲಮಂಡನ ಚಿತ್ರಾಂಗೀಂ ಮಂಡನಾರ್ಹಾ ಮಮಂಡಿತಾಂ |
 ಮೃಣಾಳೇ ಪಂಕ ದಿಗ್ಧೇವ ವಿಭಾತಿ ನ ವಿಭಾತಿಚ ||೬||
 ಸಮೀಪಂ ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |

ಹಿಂಡುಗಳಿಂದ, ರಕ್ಷಿತಾಂ - ಕಾಕಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿಯೂ, ದುಃಖಾರ್ತಾಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸನ್ನಾಂ - ಬಡೆದುಹೋದ, ನಾವಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ - ಬಡೆದುಂತಿರುವವಳೂ, ||೪|| ಆಸಂವೃತಾಯಾ - ಪೀಡವಿಲ್ಲದ, ಧರಣ್ಯಾಂ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಾಂ - ಕುಳಿತಿರುವವಳೂ, ಸಂಶಿತವ್ರತಾಂ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ವ್ರತವುಳ್ಳವಳೂ, ಛಿನ್ನಾಂ - ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಭೂಮಾ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸುತೀತಾಂ - ಉರುಳಿಕೊಂಡ, ವನಸ್ಪತೇಃ - ಪುಷ್ಪದ, ಶಾಖಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಕೊಂಬೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ||೫|| ಮಲಮಂಡನ - ಕೊಳೆಯಿಂದ ಬಡವೆಯಿಂದ, ಚಿತ್ರಾಂಗೀಂ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮಂಡನಾರ್ಹಾಂ - ದಿವ್ಯಾಲುಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಾದರೂ, ಅಮಂಡಿತಾಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡದಿರುವವಳೂ ಆಗಿರುವ ಯಾವ ಸೀತೆಯು, ಪಂಕವಿಗ್ಧಾ - ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕಡಿತಿರುವ, ಮೃಣಾಳೇವ - ತಾನರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯ ಹಾಗೆ, ವಿಭಾತಿ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವಳೋ, ನವಿಭಾತಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, (ತಾಂ-ಅತಹ) ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೬|| ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ - ತಿಳಿದಿರುವ ಸೀತೆಯ ಮಾನೋಗತವುಳ್ಳ, ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ - ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಸಮೀಪಂ - ಸನ್ನಿವೃತ್ತವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷುಪ್ತಮಸಂಯುಕ್ತೈಃ - ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರಗಳನ್ನನು ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಾನೋರಥೈಃ - ಕೋರಿಕೆಗಳೆಂಬ ತೇರುಗಳಿಂದ,

ಯರು ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತು ಆಕೆಗೆ ಕಾವಲಾಗಿದ್ದರು, ಸೋಕಭಾರದಿಂದ ಆರೈಕಾಗಿದಾಳೆ. ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಭಾರದಿಂದ ಬಡೆದುಹೋದ ನಾನೆಯಂತೆ ಕಾಣಬರುವಳು ||೪|| ಯಾವುದೊಂದು ಹಾಸಿಗೆಯೂ, ಪೀಠವೂ ಇದ್ದದ್ದು ಬರಿಯ ನೆಲದವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವಳು ಇದರಿಂದ ಯಾವುದೋ ಬುದು ತೀಕ್ಷ್ಣವ್ರತವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಕುಳಿತಿರುವಂತಿದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಗುರಿದ್ದ ಮಗದ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಡಿದರೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಆ ಕೊನೆಯಂತೆ ತೋರಿಬರುತ್ತಲಿ ದಾಳೆ ||೫|| ವೈವೇಕಿ ತುಂಬಿರುವ ಕೊಳೆಯೇ ಆಕೆಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವಳು, ಯತ್ನವೇನು ? ದಿವ್ಯಾಲುಕಾಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹಳೇ ಹೌದು, ಆದರೆ ಯಾವುದೊಂದು ಅಲಂಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಕೆಸರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ತುಸುಬೆಳಗುತ್ತಲೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗದೆಯೂ ಇದಾಳೆ ||೬|| ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮಾನೋಗತವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲ ಆ ಜಾನಕಿಯು ರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಸೇರಲು ಹೀಗೆಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಕ್ಕ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಲಾಭಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ಬಯಕೆಗಳೆಂಬ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆ ಮಹಾನು

ಸಂಕಲ್ಪ ಹಯ ಸಂಯುಕ್ತೈ ರ್ಯಾಂತೀ ಮಿವ ಮನೋರಥೈಃ ||೩||
 ಶುಷ್ಯಂತೀಂ ರುದತೀ ಮೇಕಾಂ ಧ್ಯಾನ ಶೋಕ ಪರಾಯಣಾಂ |
 ದುಃಖಸ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯಂತೀಂ ರಾಮಾಂ ರಾಮ ಮನುವ್ರತಾಂ ||೪||
 ವೇಷ್ಯಮಾನಾಂ ತಥಾ ೨ ವಿಷ್ವಾಂ ಪನ್ನಗೇಂದ್ರ ವಧೂಮಿವ |
 ಧೂಪ್ಯಮಾನಾಂ ಗ್ರಹೇಣೇವ ರೋಹಿಣೀಂ ಧೂಮ ಕೇತುನಾ ||೫||
 ವೃತ್ತ ಶೀಲ ಕುಲೇ ಜಾತಾ ಮಾಚಾರವತಿ ಧಾರ್ಮಿಕೇ |
 ಪುನ ಸ್ತಂ ಸ್ಕಾರ ಮಾಪನ್ನಾಂ ಜಾತಾ ಮಿವ ಚ ದುಷ್ಕುಲೇ ||೬||

ಯಾಂತೀಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ||೩|| ಶುಷ್ಯಂತೀಂ - ಬಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವಳೋ, ರುದತೀಂ - ಅಭಿತಲಿರುವವಳೋ, ಏಕಾಂ - ಬಂಟಿಯಾಗಿರುವವಳೋ, ಧ್ಯಾನ ಶೋಕಪರಾಯಣಾಂ- ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಆತನ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವ, ದುಃಖಸ್ಯ - ಶೋಕದ, ಅಂತಂ - ಕೊನೆಯನ್ನು, ಅಪಶ್ಯಂತೀಂ - ಕಾಣದಿರುವವಳೋ, ರಾಮಾಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುರಕ್ತಳೋ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು, ಅನುವ್ರತಾಂ - ಆನುಸರಿಸಿದ ವ್ರತವುಳ್ಳವಳೋ ||೪|| ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವೇಷ್ಯಮಾನಾಂ - ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವವಳೋ, ಪನ್ನಗೇಂದ್ರವ ಧೂಮಿವ - (ಮಣಿಮಂತ್ರಾಪಧದಿಂದ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವ) ದೊಡ್ಡಹೆಣ್ಣುಹಾವಿನಂತೆ, ಆವಿಷ್ವಾಂ-ರಕ್ತ ಸಿಯರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವಳೋ, ಧೂಮಕೇತುನಾ - ಧೂಮಕೇತುವೆಂಬ ಅನಿಷ್ಟಸೂಚಕಚಿಹ್ನೆಯಿಂದ, (ಗ್ರಹದಿಂದ)-ಧೂಪ್ಯಮಾನಾಂ - ತಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ರೋಹಿಣೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ರೋಹಿಣಿ ನಕ್ಷತ್ರದಂತಿರುವವಳೋ, ||೫|| ಆಚಾರವತಿ - ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಆಚಾರವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ-ಧರ್ಮವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವೃತ್ತಶೀಲಕುಲೇ - ಸದ್ವೃತ್ತ ಸೌಖ್ಯಲೃಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿ, ಜಾತಾಂ - ಹುಟ್ಟಿದವಳಾಗಿಯೂ, ದುಷ್ಕುಲೇ - ಅಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕಾರಂ - ವಿವಾಹಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು, ಆಪನ್ನಾಂ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ, ಪುನಃ-ಮರಳಿ, ಜಾತಾಮಿವ(ಸ್ಥಿತಾಂ)-ಜನ್ಮಿಸಿದಂತಿರುವವಳೋ ||೬||

ಭಾವನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತಿರುವಳು ||೩|| ಪತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಬಣಗುತ್ತಲಿರಾಳೆ, ಅಳುವೋಸಂತತವಾಗಿದೆ, ಬಬ್ಬಳು, ನೀನೇ ನಿಂಬುವರಿಲ್ಲ, ಅನವರತವೊಪತಿಯುಧ್ಯಾನ, ಆತನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಂಟಾದ ಶೋಕ ಇವೆರಡೇ ಈಕೆಯ ಹಗಲಿರುಳಿನಕೆಲಸವಾಗಿದೆ, ಶೋಕಸಾಗರದ ತೀರವನ್ನು ಕಾಣುವ ಕುರುಹೇಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಿಂತೆಯೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದಾಳೆ, ಈಕೆಯ ವ್ರತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ ||೪|| ಮನದೊಳಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ನೆಲೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿರಾಳೆ, ಮಂತ್ರಾಪಧಗಳ ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದ ಹೆಣ್ಣುಹಾವಿನಂತೆ ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಿದಾಳೆ, ಧೂಮಕೇತುವೆಂಬ ಉತ್ಪಾತಗ್ರಹದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ರೋಹಿಣಿ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವಳು ||೫|| ಬಳ್ಳಿಯಸ್ವಭಾವ, ಉತ್ತಮವಾದಶೀಲ, ಸದಾಚಾರಸಂಪತ್ತಿ, ಸದ್ಧರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ಉತ್ತಮವಾದವಿವಾಹಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು, ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ದುಷ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ

ಅಭೂತೇನ ನಾಪವಾದೇನ ಕೀರ್ತಿಂ ನಿಪತಿತಾಮಿವ |

ಆಮ್ನಾಯಾನಾ ಮಯೋಗೇನ ವಿದ್ಯಾಂ ಪ್ರಶಿಫಿಲಾ ಮಿವ ||೧೦||

ಸನ್ನಾಮಿವ ಮಹಾಕೀರ್ತಿಂ ಶ್ರದ್ಧಾಮಿವ ವಿಮಾನಿತಾಂ |

ಪೂಜಾಮಿವ ಪರಿಕ್ಷೇಣಾ ಮಾಶಾಂ ಪ್ರತಿಹತಾ ಮಿವ ||೧೧||

ಆಯತೀ ಮಿವ ವಿಧ್ವಸ್ತಾ ಮಾಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಹತಾ ಮಿವ |

ದೀಪ್ತಾಮಿವ ದಿಶಂ ಕಾಲೇ ಪೂಜಾ ಮಪಹೃತಾ ಮಿವ ||೧೨||

ಅಭೂತೇನ - ಅಸತ್ಯವಾದ, ಅಪವಾದೇನ - ದೂರಿನಿಂದ (ಲೋಕಾಪವಾದದಿಂದ) ನಿಪತಿತಾಂ - ಕೆಟ್ಟು ಹೋದ, ಕೀರ್ತಿಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಯಶಸ್ಸಿನಂತಿರುವವಳೂ, ಆಮ್ನಾಯಾನಾಂ - ವೇದಗಳ, ಅಯೋಗೇನ - ಅನಭ್ಯಾಸದಿಂದ, ಪ್ರಶಿಫಿಲಾಂ - ಮರೆತುಹೋದ, ವಿದ್ಯಾಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - ವಿದ್ಯೆಯಂತಿರುವವಳೂ || ಸನ್ನಾಂ - ತಗ್ಗಿಹೋಗಿರುವ, ಮಹಾಕೀರ್ತಿಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಮಹತ್ತರವಾದ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಂತಿರುವವಳೂ, ವಿಮಾನಿತಾಂ - ಆದರಿಸಲ್ಪಡದಿರುವ, ಶ್ರದ್ಧಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿಯಂತಿರುವವಳೂ ಪರಿಕ್ಷೇಣಾಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಡತನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒರುವ (ವಿಶೇಷ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಪೂಜಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ದೇವತಾರಾಧನೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಪ್ರತಿಹತಾಂ - ಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, (ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದ) ಆಶಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) ಕೋರಿಕೆಯಂತಿರುವವಳೂ ||೧೦|| ವಿಧ್ವಸ್ತಾಂ - ನಡುವೆ ಕುಂದಿಹೋದ (ನಡುಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಯಾದ) ಆಯತೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಧನಲಾಭದಂತಿರುವವಳೂ, ಪ್ರತಿಹತಾಂ - ಆಚರಿಸಲ್ಪಡದಿರುವ, ಆಜ್ಞಾಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಆಜ್ಞೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಕಾಲೇ - ಕೆಟ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ, [ಕೇಡುಗಾಲದೊಳಗೆ] ದೀಪ್ತಾಂ - ಸುಡುತಲಿರುವ, ದಿಶಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ] - ದಿಕ್ಕಿನಂತಿರುವವಳೂ, ಅಪಹೃತಾಂ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪೂಜಾಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯದಂತಿರುವವಳೂ, ವಿಧ್ವಸ್ತಾಂ - ಮಂಜು ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾದ, ಪದ್ಮಿನೀಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ] - ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿ

ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಾಣಬರುವಳು. ||೧೦|| ಅಸತ್ಯವಾದ ಲೋಕಾಪವಾದದಿಂದ ಕಳಂಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯಂತೆಯೂ, ನಿತ್ಯನಿಯಮಾಭ್ಯಾಸ ವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮರೆತುಹೋಗಿ ಮಲಿನವಾಗುತಬರುವ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯಂತೆಯೂ, ಆಪತ್ತಿಗೀಡಾಗಿ ಕೃತಿಸಿಹೋಗುತಲಿರುವಮಹತ್ತರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆಯೂ, ||೧೧|| ಅಪಮಾನಕ್ಕೊಳಗಾದ ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿಯಂತೆಯೂ, ಉಚಿತವಾದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ದೇವತಾರಾಧನೆಯಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಂತೆಯೂ, ಅಥವಾ ಬಲಗುಂದುತಲಿರುವ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಶೇಷದಂತೆಯೂ, ಪ್ರಯೋಜನದ ಭಂಗವನ್ನು ಪಡೆದ ಬಯಕೆಯಂತೆಯೂ, (ಕೋರಿಕೆ) ||೧೨|| ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಂಗವನ್ನು ಪಡೆದ, ಇಲ್ಲವೆ ಕಡಮೆಯಾದ ಮಹಾ ಲಾಭಕ್ರಮದಂತೆಯೂ, ಮೊದಲಿನಿಂದ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಧ್ಯಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಾರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆಯೂ, ದೇಶಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ರಾಜನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಂತೆಯೂ, ದೇವತಾರಾಧನೆಗಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ದುಷ್ಕರು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ ಆಗಿನ ಆಪೂಜಾ ಪರಿಪಾಟಿಯಂತೆಯೂ ತೋರಿಬರುತ್ತಿರುವಳು ||೧೨|| ಹಿಮಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂಜಿನ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಳೆಗುಂದಿದ ತಾವರೆಯ

ಪದ್ಮಿನೀಮಿವ ವಿಧ್ವಸ್ತಾಂ ಹತಶೂರಾಂ ಚಮೂಮಿವ |
 ಪ್ರಭಾಮಿವ ತಮೋ ಧ್ವಸ್ತಾ ಮುಪಕ್ಷೇಣಾ ಮಿವಾಪಗಾಂ ||೧೪||
 ವೇದೀ ಮಿವ ಪರಾಮೃಷ್ಟಾಂ ಶಾಂತಾ ಮಗ್ನಿಶಿಖಾಮಿವ |
 ಪೌರ್ಮಾಸೀಮಿವ ನಿಶಾಂ ರಾಹು ಗ್ರಸ್ತೇಂದು ಮಂಡಲಾಂ ||೧೫||
 ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರ್ಣ ಕಮಲಾಂ ವಿತ್ರಾಸಿತ ವಿಹಂಗಮಾಂ |
 ಹಸ್ತಿ ಹಸ್ತ ಪರಾಮೃಷ್ಟಾ ಮಾಕುಲಾಂ ಪದ್ಮಿನೀ ಮಿವ ||೧೬||
 ಪತಿಶೋಕಾತುರಾಂ ಶುಷ್ಕಾಂ ನದೀಂ ವಿಸ್ರಾವಿತಾ ಮಿವ |

ಯಂತಿರುವವಳೂ, ಸತಶೂರಾಂ-ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳುಳ್ಳ, ಚಮೂಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ]-
 ಸೇನೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ತಮೋಧ್ವಸ್ತಾಂ - ಕಗ್ಗತ್ತಲಿನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪ್ರಭಾಮಿವ[ಸ್ಥಿತಾಂ] - ಮಂ
 ದಪ್ರಭೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಉಪಕ್ಷೇಣಾಂ - ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತಬಂದಜಲವುಳ್ಳ, ಆಪಗಾಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ]-
 ಹೊಳೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ||೧೪|| ಪರಾಮೃಷ್ಟಾಂ-ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ವೇದೀಮಿವ[ಸ್ಥಿತಾಂ]-
 ವೈದಿಕಾಗ್ನಿವೇದಿಕೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಶಾಂತಾಂ-ಅರಿಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ, ಅಗ್ನಿಶಿಖಾಮಿವ[ಸ್ಥಿತಾಂ]- ಅಗ್ನಿಜ್ವಾ
 ಲೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ರಾಹು - ರಾಹುವೆಂಬ ಗ್ರಹದಿಂದ, ಗ್ರಸ್ತ - ನುಂಗಲ್ಪಟ್ಟ, ಇಂದುಮಂಡಲಾಂ -
 ಚಂದ್ರಮಂಡಲವುಳ್ಳ, ಪೌರ್ಮಾಸೀಂ-ಪೂರ್ಣಮೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ, ನಿಶಾಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ]- ರಾತ್ರಿ
 ಯಂತಿರುವವಳೂ ||೧೫|| ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರ್ಣಕಮಲಾಂ - ಕಿತ್ತು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೆಗಳೂ, ಹೂಗಳೂ
 ಉಳ್ಳದೂ, ವಿತ್ರಾಸಿತ - ಭಯಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವಿಹಂಗಮಾಂ - ಹಂಸಕಾರಂಡವಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳುಳ್ಳದೂ,
 ಹಸ್ತಿಹಸ್ತಪರಾಮೃಷ್ಟಾಂ - ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ಆಕು
 ಲಾಂ - ಕಲಕಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಪದ್ಮಿನೀಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ]- ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವವಳೂ ||೧೬||

ಪತಿಶೋಕಾತುರಾಂ - ಗಂಡನ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿರುವವಳೂ, ವಿಸ್ರಾವಿತಾಂ-
 ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಜಲವುಳ್ಳದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಶುಷ್ಕಾಂ - ಬತ್ತಿಹೋದ, ನದೀಮಿವ [ಸ್ಥಿತಾಂ] -

ಬಳ್ಳಿಯಂತೆಯೂ, ಶೂರರೆಲ್ಲ ಮಡಿದು ಹೋದ ರಣರಂಗದಸೇನೆಯಂತೆಯೂ, ಎಡೆ
 ಬಿಡದೆ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ಕವಿದಿರುವ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಮಂದದೀವಪ್ರಭೆ ಯಂ
 ತೆಯೂ, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಕೃಶವಾಗಿಹರಿಯುವ ನದೀಪ್ರವಾಹದಂ
 ತೆಯೂ, ||೧೪|| ಶೂದ್ರಾದಿಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಜ್ಞವಾಟದಲ್ಲಿನ ವೈದಿಕವೇದಿಕೆ
 ಯಂತೆಯೂ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಓರುತಲಿರುವ (ಆರಿಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ) ಅಗ್ನಿಜ್ವಾ
 ಲೆಯಂತೆಯೂ, ರಾಹುಗ್ರಹವು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿನ ಪೌರ್ಮಾ
 ಸ್ಯಯರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೂ, ||ರಮಣೀಯವಾಗಿಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವದಿವ್ಯವಾದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ,
 ಮದದಾನೆಯು ನುಗ್ಗಿ ಹಂಸಕಾರಂಡವಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭಯಗೊಳಿಸಿ, ಹಾರಿಸಿ, ಸೊಂ
 ಡಿಲಿನಿಂದ ಕೋಮಲವಾದ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದು, ಆದರಲ್ಲಿನ ಅಂದವಾದ ಎಲೆ
 ಗಳನ್ನೂ, ಹೂವನ್ನೂ, ಬದರಿ ಉದರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕಳಾಹಿನವಾದ ಆ ಕಮಲಲತೆಯಂತೆಯೂ
 ಶೋಚನೀಯಳಾಗಿರುವಳು ||೧೬|| ಮತ್ತು - ಒತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಶೋಕಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ,
 ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿನ ಜಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರ ಹೊರಡಿಸಲು ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತಬಂದ ಹೊಳೆಯಂತೆಯೂ,

ಪರಯಾ ಮೃಜಯಾ ಹೀನಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಸಿಶಾಮಿವ ||೧೭||
 ಸುಕುಮಾರೀಂ ಸುಜಾತಾಂಗೀಂ ರತ್ನಗರ್ಭ ಗೃಹೋಚಿತಾಂ |
 ತಪ್ಯಮಾನಾ ವಿವೋಷ್ಣೀನ ಮೃಣಾಳೇ ಮಚಿರೋದ್ಧೃತಾಂ ||೧೮||
 ಗೃಹೀತಾ ಮಾಳತಾಂ ಸ್ತಂಭೇ ಯೂಧವೇನ ವಿನಾಕೃತಾಂ |
 ನಿಶ್ವಸಂತೀಂ ಸುದುಃಖಾರ್ತಾಂ ಗಜರಾಜ ವಧೂಮಿವ ||೧೯||
 ಏಕಯಾ ದೀರ್ಘಯಾ ವೇಣ್ಯಾ ಕೋಭಮಾನಾ ಮಯತ್ನತಃ |
 ನೀಲಯಾ ನೀರದಾಪಾಯೇ ವನರಾಜ್ಯಾ ಮಹೀಮಿವ ||೨೦||

ನದಿಯಂತಿರುವವಳೂ, ಪರಯಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಮೃಜಯಾ - ಪರಿಶುದ್ಧಿಯಿಂದ (ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ) ಉಗುವ ಕುಚಿತ್ನದಿಂದ, ಹೀನಾಂ-ಕೂನ್ಯಾದವಳೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಸಿಶಾಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ-ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ರಾತ್ರೀವೇಳೆಯಂತಿರುವವಳೂ ||೧೭|| ಸುಕುಮಾರೀಂ - ಮೃದುತ್ವವುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಜಾತಾಂಗೀಂ - (ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ) ಅಂದವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ರತ್ನಗರ್ಭಗೃಹೋಚಿತಾಂ - ರತ್ನ ಬಿಜಿತವಾದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರಲುತಕ್ಕವಳೂ, ಅಚಿರೋದ್ಧೃತಾಂ-ಆಗತಾನೆ ಕೀಳ ಬೃಹದಾದಕಾರಣವೇ, ಉಷ್ಣೀನ - ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ, ತಪ್ಯಮಾನಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮೃಣಾಳೇಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವವಳೂ || ೧೮ || ಗೃಹೀತಾಂ - ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟದ್ದಾಗಿ, ಸ್ತಂಭೇ - ಕಂಭದಲ್ಲಿ, ಆಳತಾಂ- ಕಟ್ಟಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿಯೂ, ಯೂಧವೇನ-ಗಜರಾಜನಿಂದ (ಸಲಗನಿಂದ) ವಿನಾಕೃತಾಂ - ಅಗಲಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ನಿಶ್ವಸಂತೀಂ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವ, ಸುದುಃಖಾರ್ತಾಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ದುಃಖದಿಂದ ಬೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಗಜರಾಜ ವಧೂಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ- ದೊಡ್ಡ ಹೆಣ್ಣಿನೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ||೧೯|| ಏಕಯಾ - ಒಂದೇ ಎಳೆಯಾಗಿಯೂ, ದೀರ್ಘಯಾ - ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವೇಣ್ಯಾ - ಜಡೆಯಿಂದ, ಅಯತ್ನತಃ - ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೇ (ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ) ಕೋಭಮಾನಾಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ, ನೀರದಾಪಾಯೇ - ಮಳೆಗಾಲವು ಕಳೆದಮೇಲೆ (ಕರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ) ನೀಲಯಾ - ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ, ವನರಾಜ್ಯಾ - ತೋಟಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಹೀಮಿವ (ಸ್ಥಿತಾಂ) - ಭೂಮಿಯಂತಿರುವವಳೂ || ೨೦ || ಉಪವಾಸೇನ - ಆಹಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ಕೋಕೇನ-

ಸ್ನಾನಾಲಂಕಾರಾದಿಗಳಿಂದೂ ಉಚಿತೆಯಿಂದ ಕೂನ್ಯಳಾಗಿ, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರಬೇಕು. ||೧೭|| ಸುಕುಮಾರವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳು, ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿಯೂ, ಮಟ್ಟಸವಾಗಿಯೂ, ಅಯಾಯ ಸ್ಥಾನೋಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವಳು. ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾರಾಜ ಭವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ತಕ್ಕವಳು, ಆದರೂ ಕೊಳದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಿಸಿಲಿನಬೇಗೆಯಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾವರೆಯಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಇರಬೇಕು. || ೧೮ || ಹೊಸದಾಗಿ ಹಿಡಿದುತಂದು ಕಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಹಗ್ಗದ ಎನಿಸಿದ ಸಲಗನಿಂದ ಅಗಲಿಸಲು ಅಡಗಡಿಗೆ ಬಿರುಸಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಬಹಳವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ದೊಡ್ಡ ಹೆಣ್ಣಿನೆಯಂತೆ ಇರಬೇಕು ||೧೯|| ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಒಂದೇ ಎಳೆಯದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜಡೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಆ ಕ್ಷಯಜ, ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪಗೆ ಕಾಣಬರುವ ವನಪಕ್ಷಿಯಿಂದ ಬಡಗೂಡಿದ,

ಉಪವಾಸೇನ ಶೋಕೇನ ಧ್ಯಾನೇನ ಚ ಭಯೇನ ಚ |

ಪರಿಕ್ಷೇಣಾಂ ಕೃಶಾಂ ದೀನಾ ಮಲ್ಪಹಾರಾಂ ತಪೋಧನಾಂ ||೨||

ಅಯಾಚಮಾನಾಂ ದುಃಖಾರ್ತಾಂ ಪ್ರಾಂಜಲಿಂ ದೇವತಾ ಮಿವ |

ಭಾವೇನ ರಘುಮುಖ್ಯಸ್ಯ ದಶಗ್ರೀವ ಪರಾಭವಂ ||೨||

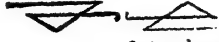
ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಂ ರುದತೀ ನುನಿದಿತಾಂ ಸುಷ್ಕೈ ತಾಮ್ರಾಯತ ಶುಕ್ಲ ಲೋಚನಾಂ |

ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಧ್ಯಾನೇನ - ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೂ, ಪರಿಕ್ಷೇಣಾಂ - ಬಹುಕೃಶಿಸಿಹೋಗಿರುವವಳೂ, ಭಯೇನಚ - ಭಯದಿಂದಲೂ, ಕೃಶಾಂ - ಬಣಗುತಲಿರುವವಳೂ, ದೀನಾಂ - ಸಂತೋಷದ ಗುರುತಿಲ್ಲದವಳೂ, ಅಲ್ಪಹಾರಾಂ - ಜಲಾದ್ಯಲ್ಪಹಾರವುಳ್ಳವಳೂ, (ಆದಕಾರಣವೇ) ತಪೋಧನಾಂ - ತಪಸ್ಸನ್ನಿಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವಳೂ, ||೨|| ರಘುಮುಖ್ಯಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಬಂಧವಾದ (ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ) ದಶಗ್ರೀವ ಪರಾಭವಂ - ರಾವಣನಿಂದಂಟಾದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೆನದು, ದುಃಖಾರ್ತಾಂ - ಶೋಕ ಹೀಡಿತಳಾಗಿ, ಪ್ರಾಂಜಲಿಂ - ಅಂಜಲಿಬದ್ಧಳಾಗಿ, ಭಾವೇನ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ದೇವತಾಂ - ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು, ಅಯಾಚಮಾನಾಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - (ದುಃಖಪರಿಹಾರವನ್ನು) ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಂತಿರುವವಳೂ, ||೨|| ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಂ - (ತನ್ನ ಪಾಲಕನನ್ನು ಎದುರಿಗೆ) ನೋಡುವಂತಿರುವವಳೂ, ರುದತೀಂ - ಸರ್ವದಾ ಅಳುತ್ತಲಿರುವವಳೂ, ಅನಿದಿತಾಂ - ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಸುಷ್ಕೈ - ಬಳ್ಳಿಯ ರೆಪ್ಪೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ತಾಮ್ರ - ಕೆಂಪಾದ, ಆಯತ - ಅಗಲವಾದ, ಶುಕ್ಲ - ಬಿಳುಪಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಲೋಚನಾಂ - ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ, ಅತೀವ - ಬಹಳವಾಗಿ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಅನುವ್ರತಾಂ - ಅನುಸರಿಸಿದ ವ್ರತವುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿರುವ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ರಾವಣಾ-ರಾವಣಾಸುರನು, ವಧಾಯ-

ಭೂಮಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದಾಳೆ ||೨|| ಅನಕನದಿಂದಲೂ, ಪತಿಯನ್ನಗಲಿದ ಶೋಕದಿಂದಲೂ, ಸಂತತಶ್ರೀರಾಮ ಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಸಿಯರ ಹಿಂಸೆಯಿಂದಂಟಾದ ಭಯದಿಂದಲೂ, ಅವಯವಗಳ ಹೊರವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶಿಸುತ್ತಲೂ, ರಕ್ತಮಾಂಸಾದಿಗಳ ಪುಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶುಷ್ಕಿಸುತ್ತಲೂ, ಬಹುದೀನಳಾಗಿಯೂ, ಜಲಾದ್ಯಲ್ಪಹಾರವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿನಿಯಾದ ಮಹಾತಪೋಧನಳಂತೆ ಇದಾಳೆ ||೨|| ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಸಂತತ ಭಾವದಿಂದ ದುಃಖಾರ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂಜಲಿಬದ್ಧಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಕೂರಿತು ಸಪುತ್ರಮಿತ್ರನಾದ ದಶಕಂಧರನಿಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಆಪತ್ತು ಉಂಟಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿದಾಳೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಲಿದಾಳೆ||೨|| ಶ್ರೀರಾಮನಸಂದರ್ಶನವು ತನಗೆ ಇನ್ನೆಂದಿಗಲಭಿಸುವುದೋ ಎಂದು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿಯೂ, ಅಥವಾ ಸಂತತಧ್ಯಾನದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಲಿದಾಳೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಇರುವವಳಾಗಿಯೂ, ಅನವರತಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿಯೂ, ದೋಷ ಲೇಖವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿಯೂ, ಅಂದವಾದ ರೆಪ್ಪೆ, ಕರಿಯಗುಡ್ಡಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಎಣೆಗೆಂಪು, ಕುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪು, ವಿಸ್ತಾರ, ಈಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ನಯನಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಸಂತತ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಿಂತನವೆಂಬ ಮಹಾವೀರ ವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವಳಾಗಿಯೂ ಇರು

ಅನುವ್ರತಾಂ ರಾಮ ಮತೀವ ಮೈಥಿಲೀಂ ಪ್ರಲೋಭಯಾಮಾಸ ವಧಾಯ ರಾವಣಃ ||೨೫||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಏಕೋನವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ತನ್ನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, (ಸೀತೆಯ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು), ಪ್ರಲೋಭಯಾಮಾಸ - ವಂಚಿಸಲುಯತ್ನಿಸಿದನು. (ಭಯಪಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು) ||೨೫||

ಇಂತು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ವ ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸವಿವಾಹಕ್ಕೆ ದಶಗಳನು ಬಂದು, ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆಕೆಯನ್ನು ಆಶೆಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ವಂಚಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಭಯಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆರಂಭಿಸಿದನು ||೨೫||

ಇಂತು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ಸ ತಾಂ ಪತಿವ್ರತಾಂ ದೀನಾಂ ನಿರಾನಂದಾಂ ತಪಸ್ವಿನೀಂ |

ಸಾಕಾರೈರ್ಮಧುರೈರ್ರಾಕೈಶ್ಚ ರ್ವೈದರ್ಶಯತ ರಾವಣಃ ||೧||

ಕಂದ|| ಪತಿವ್ರತೆ ತನ್ನಯ ಸಿರಿಯಂ | ಮಗುಳಾ ರಘುರಾಮನನ್ನೆ ಹೀಯಾಳಿಸುತಲ್ |

ನೆಗಳಿದ ಪತಿಯಾಗೆನ್ನುತೆ | ಬೋಗಳಿದ ನಾ ಬೋಳ ಜಾನಕಿಗಾಳು ||

ಸಃ - ಆ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಪತಿವ್ರತಾಂ - ಪತಿಭಕ್ತಿಯೇ ವ್ರತವಾಗಿ ಉಳ್ಳವಳೂ, ದೀನಾಂ - ಬಹುದೀನಳೂ, ನಿರಾನಂದಾಂ - ಸಂತೋಷಶೂನ್ಯಳೂ, ತಪಸ್ವಿನೀಂ - ಕ್ರೂರವಾದ ತಪಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, [ಶೋಚನೀಯಳೂ] ಆಗಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸಾಕಾರೈಃ - ಭಾವಗರ್ಭಿತಗಳಾದ, ಮಧುರೈಃ - ಕಿವಿಗಿಂಪಾದವುಗಳಂತಿರುವ, ರಾಕೈಃ - ಮಾತುಗಳಿಂದ, [ಸ್ವಾಕಯಂ - ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು] ವೈದರ್ಶಯತ - ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದನು || ೧ || ಹೇ ನಾಗನಾಸೋರು-ಆನೆಯ

—ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಹಾಗೆ ವಂಚಿಸಲೆಳಸಿದ ರಾವಣನು- ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳೂ, ಬಹು ದೀನಳೂ, ಸಂತೋಷ ಶೂನ್ಯಳೂ ಆಗಿರುವಳಾದಕಾರಣವೇ ಬಹು ಶೋಚನೀಯಳೆನಿಸಿ, ತಪೋನಿರತಳಾಗಿರುವ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾಭಾವ ರ್ಭಿತಗಳಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲು ಇಂತೆಂದನು:- ||೧|| ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ

ಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ನಾಗನಾಸೋರು ಗೂಹಮಾನಾ ಸ್ತನೋದರಂ |
 ಅದರ್ಶನ ಮಿವಾತ್ಮಾನಂ ಭಯಾ ನ್ನೇತುಂ ತ್ಯ ಮಿಚ್ಛ ಸಿ ||೨||
 ಕಾಮಯೇ ತ್ವಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಬಹುಮನ್ಯಸ್ಯ ಮಾಂ ಪ್ರಿಯೆ |
 ಸರ್ವಾಂಗ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನೇ ಸರ್ವಲೋಕ ಮನೋಹರೇ ||೪||
 ನೇಹ ಕೇಚಿ ನ್ತನುಷ್ಯಾವಾ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ |
 ವ್ಯಪಸರ್ಪತು ತೇ ಸೀತೆ ಭಯಂ ನುತ ಸ್ತಮುಢ್ಧಿತಂ ||೪||

ಸೊಂಡಿನಂತೆ ಅಂದವಾದ ತೊಡೆಗಳುಳ್ಳ ಓ ಜಾನಕೀ ! ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ಯಾ-ನೋಡಿ, ತ್ವಂ-ನೀ
 ನು, ಭಯಾತ್ - ಭಯದ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಸ್ತನೋದರಂ - ಎದೆ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು, ಗೂಹಮಾನಾ -
 ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವಳಾಗಿ (ಹೊದೆದುಕೊಂಡವಳಾಗಿ), ಆತ್ಮಾನಂ - ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು, ಅದರ್ಶನಂ -
 ಅಗೋಚರತೆಯನ್ನು, [ಕಾಣಿಸದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು] ನೇತುಂ - ಹೊಂದಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಇಚ್ಛ ಸಿ - ಬಯಸುತ್ತಲಿ
 ದ್ದೀಯೆ ||೨|| (ರಾವಣನು ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಬಗೆ) ಹೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ - ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ
 ಓ ಸೀತೇ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಕಾಮಯೇ-ಬಯಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ಪ್ರಿಯೇ - ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳೇ, ಸರ್ವಾಂಗ
 ಗುಣಸಂಪನ್ನೇ - ಸರ್ವವಯವಸುಂದರೀ - ಸರ್ವಲೋಕ ಮನೋಹರೇ - ಸರ್ವಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆ
 ಳೆಯತಕ್ಕವಳೇ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಬಹುಮನ್ಯಸ್ಯ - ಗೌರವಿಸು ||೪|| ಹೇಸೀತೆ - ಓ ಸೀತೆಯೇ,
 ಇಹತು - ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ, ಕೇಚಿತ್ - ಯಾರೊಬ್ಬ, ಮನುಷ್ಯಾವಾ - ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ, ಕಾಮ
 ರೂಪಿಣಃ-ಇಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ ರಾಕ್ಷಸಾವಾರಕ್ಕುಸರಾಗಲೀ, ನ-ನಿನಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಮುತು - ನನ್ನ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಸಮುಢ್ಧಿತಂ- ಉಂಟಾಗಿರುವ, ಭಯಂ-
 ಅಂಜಿಕೆಯು, ವ್ಯಪಸರ್ಪತು - ದೂರವಾಗಿ ತೊಲಗಲಿ, ||೪|| (ರಕ್ಕುಸರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರಿಯರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು

ಬಲು ಅಂದವಾದ ತೊಡೆಯುಳ್ಳ ಓ ಸುಂದರೀ! ಇದೇನು ? ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದ
 ರಿ, ಸ್ತನ, ಉದರ ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳನ್ನು ನಾನು ನೋಡದ ಹಾಗೆ ಮರೆಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೇ ನನಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಹುದುಗಿ ಕೂಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಲಿ
 ದ್ದೀಯೆ, ಇದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲ ||೨|| ಓ ವಿಶಾಲ ನಯನೇ ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸುತ್ತಲಿ
 ರುವೆನೆಲ್ಲಾ, ಸರ್ವವಯವ ಸುಂದರಿಯಾದ ಓ ಪ್ರಿಯಳೇ! ಸರ್ವಜನರ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನು
 ಸೆಳೆಯತಕ್ಕವಳೇ! ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸು. ನನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು ||೪|| ಓಸೀತೇ!

ಲೋಕೋತ್ತರ ಸೌಂದರ್ಯ ಶಾಲಿನಿಯಾದ ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೇ! ಮಕ್ಕಳು, ಶಿಷ್ಯ
 ರು, ಭೃತ್ಯರೂ ಸಮಾನರಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಸೇವಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೋ
 ಡಿ ನೀನು ಅವಿತು ಕೂಡಲು ನಿಮಿತ್ತವಿಲ್ಲವಲ್ಲ || ಎಲಾ ತಾಯೆ ! ನೀನು ಸರ್ವಲೋಕಮಾತೆ
 ಎಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸಲುಬಯಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು ||
 ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿ ! ನೀನು ಜಗನ್ಮಾತೆಯಲ್ಲವೇ ? ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ಸುರನರೋರುಗರೇ
 ಮೊದಲಾದ ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯ ಲೇಶವುಂಟಾಗದಿರುವಲ್ಲಿ, ನನ್ನಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗುವು
 ದುಂಟೇ ? ಸರೃಭಾ ಇಲ್ಲ ||೩|| ಎಲಾ ಮಾತೆ! ಪರಸ್ಪರ ಹರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುವ

ಸ್ವಧರ್ಮೋ ರಕ್ಷಸಾಂ ಭೀರು ಸರ್ವಥೈವ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಗಮನಂ ವಾ ಪರಸ್ಪ್ರೀಣಾಂ ಹರಣಂ ಸಂಪ್ರಮಥ್ಯ ವಾ ||೫||
 ಏವಂ ಚೈತ ದಕಾಮಾಂ ತು ನ ತ್ವಾಂ ಸ್ಪ್ರಹ್ಣ್ಯಾಮಿ ಮೈಥಿಲಿ |

ಸ್ವಧರ್ಮವಾದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದಬಳಿಕ ನೀನೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಮಿಸಿ ಸ್ವರ್ಮವಾದದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೋಕದೆ ಇದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ) ಹೇಳಿರು ಓ ಭಯಸ್ವಭಾವದ ಹೆಣ್ಣೇ, ಪರಸ್ಪ್ರೀಣಾಂ - ಪರಾಂಗನೆಯರನ್ನು, ಗಮನಂವಾ - ಹೊಂದುವುದಾಗಲೀ, ಪ್ರಮಥ್ಯ - ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ, ಹರಣಂವಾ - ಎತ್ತಿ ತರುವುದಾಗಲೀ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಕಸರಿಗೆ, ಸ್ವಧರ್ಮಃ - ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಒಂದ ಧರ್ಮವು, ಸರ್ವಥೈವ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ನಸಂಶಯಃ - ಈ ವಿಷಯದ ಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ||೫|| ಏತತ್ - ಪರಸ್ಪ್ರೀಗಮನಹರಣರೂಪವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವು, ಏವಂಚ ನತಿ- ಇಂತು ನಮಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಧರ್ಮವಾಗಿ ಇರುವಲ್ಲಿ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಕರೀರ - ದೇಹದಲ್ಲಿ, ತವ - ನಿನಗೆ, ಕಾಮಃ - ಇಚ್ಛೆಯು (ಆಕೆಯು) ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಯಥಾಕಾಮಂ - ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಪ್ರವರ್ತ ತಾಂ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿ (ಹರಡಲಿ) ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಓ ಜಾನಕೀ, ಅಕಾಮಾಂ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದಿರುವ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, (ಅಹಂ - ನಾನು) ನಸ್ಪ್ರಹ್ಣ್ಯಾಮಿ - ಮುಟ್ಟಲಾರನು, ಮೇ - ನನ್ನ, ಕರೀರ - ದೇ ಹದಲ್ಲಿ, ಕಾಮಂ - ಹೇರಳವಾಗಿ, ಯಥಾಕಾಮಂ - ಅಡ್ಡಿಇಲ್ಲದೆ, ಕಾಮಃ - ಕಾಮವಿಕಾರವು, ಪ್ರವರ್ತ ತಾಂ - ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಏವಂಚ - ಹೀಗಿರಲಾಗಿ, ಏತತ್ - ಈ ಪರದಾರಗಮನಾದಿರೂಪಕಾರ್ಯವು,

ಸರ್ವಾಭೇದ್ಯವಾದ ಈ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲೀ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಾ ಗಲೀ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಯಪಡಿಸುವರೆಂಬ ನೆನಹನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿ ಸುತ್ತಲಿರುವ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಆ ಹಂಬಲನ್ನು ತೊರೆ ||೫|| ಓ ಭಯಸ್ವಭಾವದ ನಾರೀಮಣಿ ! ಹೆರರ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಸೇರುವುದು, ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ತರುವುದು, ಇಂಥವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಕುಲಧರ್ಮವಾಗಿವೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಕವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಮಿಸುವೆನೋ, ನೀನೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಮಿಸಿದರೆ ಆಗ ಶೃಂಗಾರ ರಸೋದಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸು ವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ, ನಾನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸುತ್ತಲೂ, ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಮವು ಉಂಟಾಗದೆಯೂ ಇದ್ದರೆ ಆಗರಸಾಭಾಸವಾಗಿಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇನನ್ನನ್ನು

ಧರ್ಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಗಣನೆಮಾಡಿ ನೀನು ಭಯಪಡುವುದು ಏತವಲ್ಲ. ಲೋಕಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಮುಮ್ಮಗನೆನಿಸಿದ ನಾನು ಸರ್ವಲೋಕೇ ಶ್ವರಿ ಯೆನಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಬುದ್ಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಉಂಟಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವರ್ಮ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಲು ಅಂಜುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಬೇಗನೆ ಉಂಟಾಗಲಿ ||೬|| ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿ! ಭೃತ್ಯನಾದ ನನಗೆ ಭಯವನ್ನಂಟುಮಾಡದೆ ಭೃತ್ಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರು.

ಕಾಮಂ ಕಾಮ ಶ್ರೀರೇ ಮೇ ಯಥಾಕಾಮಂ ಪ್ರವರ್ತತಾಂ ||೬||
 ದೇವಿ ನೇಹ ಭಯಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಯಿ ವಿಶ್ವಪಿ ಹಿ ಪ್ರಿಯೇ |
 ಪ್ರಣಯಸ್ಯ ಚ ತತ್ವೇನ ಮೈವಂ ಭೂ ಶ್ಲೋಕ ಲಾಲಸಾ ||೭||
 ಏಕವೇಣೀ ಧರಾ ಶಯ್ಯಾ ಧ್ಯಾನಂ ಮಲಿನ ಮಂಬರಂ |
 ಅಸ್ಥಾನೇ ಪುಷ್ಪವಾಸ ಶ್ಚ ನೈತಾ ನೌಪಯಿಕಾನಿ ತೇ ||೮||
 ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಚ ಮಾಲ್ಯಾನಿ ಚಂದನಾ ನೃಗರೂಢಿ ಚ |

(ಮಮ - ನನಗೆ, ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾಂ - ಪರದೇವತೆವನಿಸಿದ, ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ನಯುಜ್ಯತೇ - ಘಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಮೇ - ನನ್ನ, ಶ್ರೀರೇ - ದೇಹದಲ್ಲಿ, ತವ - ನಿನಗೆ, ಕಾಮಃ - ಭೃತ್ಯನೊಬ್ಬ ಇಚ್ಛೆಯು, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಯಥಾಕಾಮಂ - ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ, ಪ್ರವರ್ತತಾಂ-ಉಂಟಾಗಲಿ, ಅಕಾಮಾಂ - ಇವನು ಭೃತ್ಯನೊಬ್ಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲವಿರುವ, ಅಥವಾ - ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ, ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ, ತ್ವಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸಪ್ರಕ್ಷಾಮಿ - ಮುಟ್ಟಲಾರನು) (ನಿನ್ನೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಭಯಪಡುತ್ತೇನೆ) ||೬||

ಹೇದೇವಿ - ಓ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ಹೇಪ್ರಿಯೇ - ಓ ಪ್ರಿಯಳೇ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಭಯಂ - ಭಯವು, [ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ] ನಕಾರ್ಯಂ - ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಮಯಿ - ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ತತ್ವೇನ - ಯಥಾರ್ಥದಿಂದ, ವಿಶ್ವಪಿ - ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರು, ಪ್ರಣಯಸ್ಯಚ - ಪ್ರಸನ್ನಳೂ ಆಗು [ಅನುಗ್ರಹಿಸು) ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಶ್ಲೋಕಲಾಲಸಾ - ದುಃಖಪರಾಯಣಳೂ, ಮಾಭೂಃ - ಆಗಬೇಡ, ||೭|| ಹೇದೇವಿ-ಓ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ಏಕವೇಣೀ - ಒಂದೇಯ ಜಡೆಯೂ, ಧರಾಶಯ್ಯಾ - ನೆಲದ ಹಾಸಿಗೆಯೂ, ಧ್ಯಾನಂ - ಸಂತತ ಚಿಂತೆಯೂ, ಮಲಿನಂ - ಮಾಸಿಕೋದ, ಅಂಬರಂ - ಬಟ್ಟೆಯೂ, ಅಸ್ಥಾನೇ - ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಉಪವಾಸಶ್ಚಾಪಿ - ನಿರಾಹಾರವೂ (ಇತಿ-ಹೀಗೊಬ್ಬ) ಏತಾನಿ - ಇವುಗಳು, ತೇ - ನಿನ್ನಂತಹ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಗೆ, ಔಪಯಿಕಾನಿ - ಯುಕ್ತವೆನಿಸುವವುಗಳು, ನ - ಅಲ್ಲವು ||೮|| ಹೇವೈಧಿವಿ - ಓ ಜಾನಕೀ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಪುಷ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ - ನಾನಾವರ್ಣಿಗಳುಳ್ಳ, ಮಾಲ್ಯಾನಿ - ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು, ಚಂದನಾನಿ - ಬಳ್ಳಿಯುಪರಿಮಳಗಳನ್ನು, ಅಗರೂಢಿಚ - ಅಗರು ಧೂಪಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧಾನಿ-

ಕಾಮಿಸದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಇದೇನೆ. ಶೃಂಗಾರ ರಸೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಮವು ಆಡಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲಿ||೬-೬|| ಓ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತೆ! ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಭಯವು ಉಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರು. ನೀನು ಹೀಗೆ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಬೇಡ, ಯಥಾರ್ಥವಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತಲಿದೇನೆ ||೭|| ಓ ಭಾಮಾರೂಢಿ ! ನೀಳವಾಗಿರುವ ಒಂದೇಯ ಜಡೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದೀಯೆ, ಸಂತತ ಚಿಂತೆ, ಮಲಿನವಾದ ವಸ್ತ್ರ, ನಿಮಿತ್ತವಿಲ್ಲದ ಉಪವಾಸ, ಇವುಗಳು ನಿನಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧಕಗಳಾಗಲಾರವು ||೮|| ಓ ಮೈಥಿಲೀ ! ನೀನು

ನನಗೆ ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮನಗೊಡಬೇಡ ||೮|| ಪೂಜ್ಯಳೇ ! ಭೃತ್ಯಭಾವದಿಂದ ನಾನು ಸತ್ಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಏಕವೇಣೀ ಧಾರಣೆ

ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ವಾಸಾಂಸಿ ದಿವ್ಯಾ ನ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಚ ||೯||
 ಮಹಾರ್ಹಾಣಿ ಚ ಪಾನಾನಿ ತಯುನಾ ನ್ಯಾಸನಾನಿ ಚ |
 ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ಚ ವಾದ್ಯಂ ಚ ಲಭ ಮಗಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವೈಥಿಲಿ ||೧೦||
 ಸ್ವೀರತ್ವ ಮಸಿ ಮೈವಂ ಭೂಃ ಕುರು ಗಾತ್ರೇಷು ಭೂಷಣಂ |
 ಮಗಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಹಿ ಕಥನ್ನು ಸ್ಯಾ ಸ್ತ್ವ ಮನರ್ಹಾ ಸುನಿಗ್ರಹೇ ||೧೧||
 ಇದಂ ತೇ ಚಾರು ಸಂಜಾತಂ ಯಾವನಂ ನ್ಯಾ ವರ್ತತೇ |

ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ, ವಾಸಾಂಸಿ - ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ. ದಿವ್ಯಾನಿ - ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳನ್ನೂ, ಅಭರಣಾನಿ - ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾರ್ಹಾಣಿ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬೆಲೆಯವುಗಳಾದ (ಉತ್ತಮಗಳಾದ) ಪಾನಾನಿ-ಪಾನ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಶಯನಾನಿ - ಸುಪ್ತತಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಆಸನಾನಿ - ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಗಳನ್ನೂ, ಗೀತಂ- ದಿವ್ಯಗಾನವನ್ನೂ, ನೃತ್ಯಂ - ವಿವಿಧ ನಾಟ್ಯವನ್ನೂ, ವಾದ್ಯಂ - ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯನಾದವನ್ನೂ ಲಭ - (ಲಭಸ್ಯ) - ಹೊಂದು [ಪಡೆ, ಆನುಭವಿಸು] ||೯-೧೦|| ಹೇಸುವಿಗ್ರಹೇ - ಅಂದವಾದ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳ ಹೇನಾ ರೀಮಣಿ, ತ್ಯಂ - ನೀನು, ಸ್ವೀರತ್ವಂ - ಉತ್ತಮಸ್ವೀಯು, ಅಸಿ - ಆಗಿದ್ದೀಯಾ ಗಾತ್ರೇಷು - ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಏಕಂ - ಏಕವೇನೇ ಮೊದಲಾದ ರೂಪವಾಗಿರುವ, ಭೂಷಣಂ - ಅನುಚಿತಾಲಂಕಾರ ವನ್ನು, ಮಗುರು - ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಮಗು - ನನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಕಥಂ-ಹೇಗೆ, ಅನ ರ್ಹಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲಂಕಾರಕ್ಕೆ, ಅಯೋಗ್ಯಗಳನ್ನಿರುವವಳು, ಸ್ಯಾಹಿ - ಆದೀಯಾ ? ||೧೧|| ಹೇಸುವಿಗ್ರಹೇ - ಓ ಸುಂದರರಾಗೀ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸಂಜಾತಂ - ಉಂಟಾಗಿರುವ, ಇದಂ - ಈ, ಚಾರು - ಸುಂದರವಾದ.

ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದವಳೇ ಆದರೆ, ಅಮೂಲ್ಯಗಳಾದ ದಿವ್ಯಾಂಜರಗಳೂ, ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳೂ, ಅನ್ಯಾದೃಶಗಳಾದ ಪರಿಮಳಗಳೂ, ಅಸದೃಶಗಳಾದ ಅಗರ ಭೂಷಣಗಳೂ, ನಿರೂಪಮ ದಿವ್ಯ ರತ್ನಾಭರಣಗಳೂ, ರಸವತ್ತರಗಳಾದ ಪಾನ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ಅಪ್ರತಿರೀಕಾತವಾದ ಶಯನಗಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ತರಗಳನ್ನಿರುವ ಸಿಂಹಾಸನಗಳೂ, ಕಿವಿಗೊಪಗಿರುವ ಗೀತವಾದ್ಯಗಳೂ, ನೋಟಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗಿರುವ ವಿವಿಧನೃತ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದು ಸುಖಿಸಬಹುದು. ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಏಕೆ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ? ||೯-೧೦|| ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಓ ಮಂಗಳಾಂಗೀ ನೀನು ಸ್ವೀರತ್ವವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವೆ, ಇಂಥವಳು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಇರುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೀನು ದಿವ್ಯಾಪಯವಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದೂ ನೀನು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಲ್ಲ ||೧೧|| ಓ ಲಲನಾಮಣೀ ! ನಿನ್ನವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಉಕ್ಕುಳಿಸುತ್ತ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ||೯-೧೦|| ಓ ತಾಯಿಯಾ! ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ “ ಇವನು ರಾಕ್ಷಸನೆ, ದುಷ್ಟನೆ, ಇವನಿಂದ ಪೂಜಾಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ” ಎಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಧ್ಯಾನ, ಆವಾಹನ, ಪೀಠ, ಪುಷ್ಪ, ವಸ್ತ್ರ, ಚಂದನ, ಆಭರಣ, ಭೂಷ, ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ||೧೧|| ಸರ್ವಸ್ವೀಮಾನ್ಯ

ಯದತೀತಂ ಪುನರ್ನೈತಿ ಸ್ತೋತ ಶ್ರೀಘ್ರಂ, ಮಮಾ ಮಿವ ||೧೦||
 ತ್ವಾಂ ಕೃತ್ವೋ ಪರತೋ ಮನ್ಯೇ ರೂಪಕರ್ತಾ ಸ ವಿಶ್ವಸೃಟ್ |
 ನ ಹಿ ರೂಪೋಪಮಾ ತ್ವನ್ಯಾ ತವಾಸ್ತಿ ಶುಭ ದರ್ಶನೇ ||೧೧||
 ತ್ವಾಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಮೈದೇಹಿ ರೂಪ ಯಾವನ ಕಾಲಿನೀಂ |

ಯಾವನಂ - ಪ್ರಾಯವು, ವೃತಿವರ್ತತೆ - ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ, ಯತ್ - ಯಾವ ನಿನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವು,
 ಅಪಾಂ - ಜಲಗಳ, ಸ್ತೋತೃತವ - ಪ್ರವಾಹದಹಾಗೆ, ಶೀಘ್ರಂ - ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ, ಅತೀತಂ - ಕಳೆದು
 ಹೋದುದಾಗಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ನೈತಿ - ಬರಲಾರದೋ, (ತೇ - ನಿನ್ನ, ಭೃತ್ಯಸ್ಯ - ಸೇವಕನಾದ,
 ಮಮ - ನನಗೆ, ಸಂಜಾತಂ - ಉಂಟಾಗಿರುವ. ಇದಂ - ಈ, ಚಾರು - ಅಂದವಾದ, ಯಾವನಂ - ದೃಢ
 ಚಿತ್ತತೆಯು, ವೃತಿವರ್ತತೆ - ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು, ಯತ್ - ಯಾವ ಮನೋದಾರ್ಥ್ಯ
 ವು, ಅಪಾಂಸ್ತೋತೃತವ - ಜಲಪ್ರವಾಹದಂತೆ, ಶೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಅತೀತಂ - ದಾಟಿಹೋದುದಾಗಿ, ಪುನಃ -
 ತಿರುಗಿ, ನೈತಿ - ಬರಲರಿಯದೋ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆಕಾರಣದಿಂದ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಪೂಜಾರ್ಥಂ - ಪೂಜಾ ನಿ
 ಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಅನುಜ್ಞಾಂ - ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ದೇಹಿ - ಕೊಡು ||೧೦|| ಹೇಶುಧರರ್ಶನೇ -
 ರೂಪವತಿಯಾದ ಓ ಸೀತೆಯೇ, ರೂಪಕರ್ತಾ - ದಿವ್ಯರೂಪ ಕರ್ತನಾದ, ವಿಶ್ವಸೃಟ್ - ಬ್ರಹ್ಮನು, ತ್ವಾಂ -
 ನಿನ್ನನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಉಪರತಃ - ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪುಗಿಸಿದನು. (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು)
 ಮನ್ಯೇ - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ಹಿ - ಏತಕೆಂದರೆ, ತವ - ನಿನ್ನ, ರೂಪೋಪಮಾ - ರೂಪದಂತೆ ರೂಪವುಳ್ಳ,
 ಅನ್ಯಾ - ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು, ನಹಿ - ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ||೧೧|| ಹೇವೈದೇಹಿ - ಎಲೈ ಜಾನಕಿಯೇ, ರೂಪ

ಪ್ರಾಯವು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋದಬಳಿಕ ಹೊಳೆದುನ್ನು ದಾಟಿಹೋದ ನೀರಿನ
 ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂದಿರುಗಲಾರದು. ಆದಕಾರಣ ಉತ್ತಮವಾದ ತಾರುಣ್ಯವು ಕಳೆದು
 ಹೋಗುವುದರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು ||೧೨||

ಓ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ
 ಅಪರಿಮಿತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು
 ಸೃಷ್ಟಿಸಿಯೇ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏತಕೆಂದರೆ - ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ,
 ಪಾತಾಳಗಳೊಳಗೆ ನಿನಗೆ ಸಮಾನಳಾಗಿರುವ ರೂಪವತಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಾನು
 ನೋಡಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಓ ಜನಕನಂದನಿ! ಅಪರಿಮಿತ ರೂಪಯಾವನ ಸಂಪನ್ನೆಯಾದ

ಳಾದ ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ! ಸರ್ವಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಭೃತ್ಯನಾದ ನಾನು ಸನ್ನದ್ಧ
 ನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದಿರುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ || ೧೨ || ಎಲಾ ಜಗಜ್ಜ್ಞ
 ನನೀ! ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆನೆಗೊಂಡಿರುವ ಪರಮ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ದಾರ್ಢ್ಯ
 ವಸ್ಥೆಯು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ
 ತೈರಿತವಾಗಿ ಚಲಿಸಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಅಂತಹಮನೋದಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು
 ಬಹುಕಷ್ಟ, ಆದಕಾರಣ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು || ೧೧ ||
 ಎಲಾ ಶುಭವದನೆಯಾದ ದೇವಿಯೇ! ಪ್ರಪಂಚ ನಿರ್ಮಾಣಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವ
 ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಮೂಲಪುಕ್ಕುತಿಸ್ಸರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಹಾಯವಾಗಿ ಪಡೆದು

ಈ ಪುಮಾ ನತಿ ವರ್ತೇತ ಸಾಕ್ಷಾ ದಮಿ ಪಿತಾಮಹಃ || ೧೪ ||

ಯದ್ಯ ತ್ವಶ್ಯಾಮಿ ತೇ ಗಾತ್ರೇ ಶೀತಾಂಶು ಸದೃಶಾನನೇ |

ತಸ್ಮಿಂ ಸ್ತುಪ್ತೇ ಪೃಥುಕ್ಶ್ರೋಣಿ ಚಕ್ಷು ಮಾಮ ನಿಬಧೃತೇ || ೧೫ ||

ಭವ ವೈಧಿಲಿ ಭಾರ್ಯಾ ಮೇ ಮೋಹ ಮೇನಂ ವಿಸರ್ಜಯ |

ಯಾವನಕಾಲಿನೀಂ - ಸಾಂದರ್ಭ ಪ್ರಾಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸಮಾಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಪಿತಾಮಹೇಽಽಮಿ - ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಲೀ, ಈಪುಮಾಃ - ಮತ್ತಾವ ಪುರುಷನೇ ಆಗಲಿ, ಅತೀವರ್ತೇತ - ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಲ್ಲನು? (ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾದಾನು) ||೧೪|| ಶೀತಾಂಶುಸದೃಶಾನನೇ - ಓ ಚಂದ್ರನದನೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ, ಪೃಥುಕ್ಶ್ರೋಣಿ - ತೋರವಾದ ಒಂಕದ ಹಿಂಭಾಗ ವುಳ್ಳವಳೇ, - ತೇನಿನ್ನ, ಯದ್ಯತ್ - ಯಾವಯಾವ, ಗಾತ್ರಂ - ಅವಯವವನ್ನು, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನೋ, ತಸ್ಮಿಂ - ಆಯಾಯ ಅವಯವದಲ್ಲಿ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಚಕ್ಷುಃ - ದೃಷ್ಟಿಯು, ನಿಬಧೃತೇ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದೆ (ನಡುತ್ತಲಿದೆ) ||೧೫|| ಹೇಮೈಧಿಲಿ - ಓ ಜಾನಕೀ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ - ವಲ್ಲಭೆಯು ಭವ - ಆಗು, ಏಕಂ - ಈ, ಮೋಹಂ - ಅಷ್ಟಾನವನ್ನು, (ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ರಾಮನನ್ನೇ ನೆನೆಯುವ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು) ವಿಸರ್ಜಯ - ತೊರೆ, ಇತಸ್ತುತಃ - ಅಲ್ಲದಿಂದ (ಆಯಾಯಸ್ಥಳದಿಂದ), ಆಹುತಾನಾಂ - ತರಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಬಹುನಾಂ - ಅನೇಕರಾದ, ಸರ್ವಾಸಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯರೊಳಗೆ (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಮಮ - ನನಗೆ, ಅಗ್ರಮಹಿವ್ಯೇವ - ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟವರಸಿಯೇ, ಭವ - ಆಗು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ-ಸಮಸ್ತಮಂಗಳವೂ, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, (ವೈಧಿಲಿ - ಓ ಸೀತೆ! ಭಾರ್ಯಾ - ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೆನಿಸುವಳು, ಭವ - ಆಗು, ಮೇ - ನನ್ನವಿಷಯವಾಗಿ, ಏನು - ಈ, ಮೋಹಂ - ಶತ್ರುತ್ವ ಕುಕಾರೂದವಾದ ಅಷ್ಟಾನವನ್ನು) ವಿಸರ್ಜಯ -

ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಚತುರ್ಮುಖನೇ ಆದಾಗ್ಯೂ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು ಇತರ ಪುರುಷರು ಮನ್ಮಥವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಈಡಾಗದಿರುವುದುಂಟೆ? || ೧೪ || ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನದನೆಯಾಗಿ ತೋರವಾದ ಒಂಕದ ಹಿಂಭಾಗವುಳ್ಳ ಓ ಲಲನಾರತ್ನವೇ! ನಿನ್ನ ಕೋರದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಅವಯವವನ್ನು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೋ ಆಯಾ ಅಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಚಲಿಸದೆ ನೆಲಗೊಳುತಲಿದೆ ||೧೫|| ಓ ಜನಕಸಂದಿನೀ! ಹೀಗೆ ದೇಹಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ರಾಮನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೊರೆ. ಇಂತಹ ಮೋಹವು ನಿನಗೆ ಏಕೆ ಕವಿಯಿತು.

ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತ, ತಾನು ಶಾಂತನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನಗೆ ಸಮಾನರನಿಸಿದವರು ಮತ್ತೆಯಾರಿರುವರು? ||೧೪|| ಎಲಾ ಮೈದೇಹಿಯೇ! ನಕಲಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೇ ಸೇವಾಸಕ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಇತರ ಮನುಷ್ಯನು ಹಾಗಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ||೧೫|| ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಡಬಿಡದೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ

ಬಹ್ವೇನಾ ಮುತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಣಾ ಮಾಹೃತಾನಾ ಮಿತ ಸ್ತುತಃ || ೧೬ ||
 ಸರ್ವಾಸಾ ಮೇವ ಭದ್ರಂ ತ ಮಮಾಗ್ರ ಮಹಿಷೀ ಭವ || ೧೭ || ||
 ಲೋಕೇಭ್ಯೋ ಯಾನಿ ರತ್ನಾನಿ ಸಂಪ್ರಮಥ್ಯಾ ಹೃತಾನಿ ಮೈ |
 ತಾನಿ ಮೇ ಭೀರು ಸರ್ವಾಣಿ ರಾಜ್ಯಂ ಜೈತ ದಹಂ ಚ ತೇ || ೧೭ || ||
 ವಿಜಿತ್ಯ ಪೃಥಿವೀಂ ಸರ್ವಾಂ ನಾನಾ ನಗರ ಮಾಲಿನೀಂ |

ಬಿಡು, ಮಮ - ನನಗೆ, (ಯಾ - ಯಾವ) ಅಗ್ರಮಹಿಷೀ - ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿಯುಂಟೋ,
 ತಸ್ಯಾಃ - ಅವಳಿಗೂ, ಇತಸ್ತುತಃ - ಇಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಆಹೃತಾನಾಂ - ಅವಹರಿಸಿ ತಂದಿರುವ, ಬಹ್ವೇನಾಂ - ಬಹು
 ಮಂದಿಯರಾದ, ಸರ್ವಾಸಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸೀಮಂತಿನಿಯರಿಗೆ,
 (ಈಶ್ವರೈವ - ನಿಯಾಮಕಳೇ) ಭವ - ಆಗು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಪರಿಹಾರ ರೂಪ
 ವಾದ ಶುಭವು, ಭವತು - ಉಂಟಾಗಲಿ), || ೧೬-೧೭ || || ಹೇಭೀರು - ಒಬ್ಬಯಸ್ವಭಾವದ ಲಲನೆಯೇ,
 ಲೋಕೇಭ್ಯಃ - ಭೂರಾದಿ ಲೋಕಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಪ್ರಮಥ್ಯ - ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ (ಬಾಧಿಸಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ,
 ದ,) ಆಹೃತಾನಿ - ತರಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಯಾನಿ - ಯಾವ, ರತ್ನಾನಿ - ರತ್ನಾಭರಣಾದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತುಗಳೆ
 ರುವವೋ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಸ್ವಾಣಿ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ತಾನಿ - ಅವೆಲ್ಲವೂ, ಏತತ್ - ಈ, ರಾಜ್ಯಂಚ-
 ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ, ಅಹಂಚ - ನಾನೂ, ತೇ - ನಿನ್ನವರೇ ಆಗಿರುವವು. || ೧-೧೭ || || ಹೇವಿಲಾಸಿನಿ -
 ಎಲೈ ವಿಲಾಸವತಿಯಾದ ಸೀತೆಯೇ, ನಾನಾನಗರವಾಲಿನೀಂ - ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಾಲನ್ನೊಳಗೊಂಡಿ
 ರುವ, ಸರ್ವಾಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಪೃಥಿವೀಂ - ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ, ವಿಜಿತ್ಯ - ಗೆದ್ದು, ತವಹೇ
 ತೋಃ - ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ, (ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ, ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟು

ನೀನು ನನಗೆ ಬಡತಿಯಾದರೆ ನಾನು ನಾನಾದೇಶಗಳಿಂದ ತಂದಿರುವ ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯ
 ರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೆನಿಸಿದ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾಗುವೆ. ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳೂ ನಿನಗೆ ಬ
 ದಗುವುವು. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರುವು. ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ || ೧೬ || ಓ ಭಯಶೀಲಳೆ!
 ನಾನು ನಾನಾದಿಗ್ಧೇಶಗಳ ರಾಜಾಧಿರಾಜರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಬಾಚಿ ತಂದಿರುವ ರತ್ನಾಭರಣ
 ಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಸ್ತುಗಳೂ, ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ, ನಾನೂ ನಿನ್ನವರೇ
 ಆಗಿದೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೆದರದೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸು || ೧೭ || || ಓ ವಿಲಾಸವತೀ!
 ನಾನು ದೇಶಕೋಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಜೈಸಿ ನಿನಗೆ ನ
 ನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ

ದೃಷ್ಟಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗಿದೆ || ೧೬-೧೭ || (ಭಾ + ಆರಾಭ್ಯ) ಲೋಕೋತ್ತರಸೌಂದ
 ರ್ಯದಿಂದ ಆರೈಕೆನಿಸಿದ ಓ ತಾಯಿ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವ ಶಂಕಾರೂಪವಾದ ಭಾವನೆಯನ್ನು
 ಬಿಡು. ನನ್ನ ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾಗ ಮಂಡೋದರಿಗೂ, ನಾನು ದೇಶಗಳಿಂದ ನಾನು ಅವಹರಿಸಿ
 ತಂದಿರುವ ಸಕಲ ಲಲನಾಮಣಿಯರಿಗೂ ನೀನೇ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋ
 ಪವನ್ನು ತೊರೆಯುವ ಮಂಗಳವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲಿ || ೧೭ || || ಎಲಾ ಲೋಕೇಶ್ವರೀ!
 ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಭಯಪಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಭಕ್ತನಾದ ನಾನು ಸಂ
 ಪಾದಿಸಿ ಇದತಕ್ಕ ಮೇಲಾದ ಆಭರಣಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನನ್ನ ಕರೀರ

ಜನಕಾಯ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ತವ ಹೇತೋರ್ವಿಲಾಸಿನಿ || ೧೮ ||
 ನೇಹ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಲೋಕೇಽನ್ಯಂ ಯೋ ಮೇ ಪ್ರತಿಬಲೋ ಭವೇತ್ |
 ಪಶ್ಯ ಮೇ ಸುಮಹ ದ್ವೀರ್ಯಮಪ್ರತಿಧ್ವಂಧ್ಯ ಮಾಹವೇ || ೧೯ ||
 ಅಸಕ್ಯ ತ್ವಂಯುಗೆ ಭಗ್ನಾ ಮಯಾ ವಿನ್ಮುದಿತ ಧ್ವಜಾಃ |
 ಅಶಕ್ತಾಃ ಪ್ರತ್ಯನೀಕೇಷು ಸ್ಥಿತುಂ ಮಮ ಸುರಾಸುರಾಃ || ೨೦ ||

ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ) ಜನಕಾಯ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನಿಗೋಸ್ಕರ, ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ - ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವೆ
 ನು || ೧೮-೧೯ || ಯಃ - ಯಾವನು, ಮೇ - ನನಗೆ, ಪ್ರತಿಬಲಃ - ಸಮಾನವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನು (ಕಾಳಗ
 ದೊಳಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲತಕ್ಕವನು) ಭವೇತ್ - ಇರಬಹುದೋ, ತಂ - ಅಂತಹ, ಅನ್ಯಂ - ಬೇರೊಬ್ಬನ
 ನ್ನು, [ಯಾವನನ್ನೂ] ಇಹ-ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಸಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣೆನು, ಅಹವೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ರ
 ತಿಧ್ವಂಧ್ಯಂ - ಎದುರಿಸದ, ಸುಮಹತ್ - ಅಪಾರವೆನಿಸಿರುವ, ವೇ - ನನ್ನ, ವೀರ್ಯಂ - ಪರಾಕ್ರಮವ
 ನ್ನು, ಪಶ್ಯ - ನೋಡು, || ೧೯-೨೦ || ಸುರಾಸುರಾಃ - ದೇವಾಸುರರು, ಅಸಕ್ಯಾಃ - ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ,
 ಸಂಯುಗೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಭಗ್ನಾಃ - ಸುಟ್ಟು ಬಿದ್ದವರೂ (ಅವಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ವರೂ,) ವಿನ್ಮುದಿತಧ್ವಜಾಃ - ಮುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಧ್ವಜಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ, ಮಮ - ನನ್ನ, [ಪುರುಷ -
 ಎದುರಿಗೆ] ಪ್ರತ್ಯನೀಕೇಷು - ಎದುರು ಸೇನೆಗಳೊಳಗೂ, ಸ್ಥಿತುಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಅಶಕ್ತಾಃ - ಅಸ
 ಮರ್ಥರಾಗಿ ಹೋದರು || ೨೦-೨೦ || ಅಧ್ಯ - ಇಂದು, ತವ - ನಿನಗೆ, ಉತ್ತಮಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ,

ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು || ೧೮ || ಈ ಪ್ರಸಂಜದಲ್ಲಿ
 ಕಾಳಗದೊಳಗೆ ನನಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಬೇರೊಬ್ಬ ವೀರನಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವೀರ
 ನನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವ ಅದರಿಮಿತವಾದ ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ನೋಡು. ಇಂತಹ ಶೌರ್ಯಸಂ
 ಪನ್ನನಾದ ನನಗೆ ನೀನು ಒಲಿಯಬಾರದೆ? || ೧೯-೨೦ || ಭಾವಮಾನವಿ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು
 ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬೇಕೆಂದಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ
 ಸಾರಿ ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲೇಸಿ, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸೋತು, ಅವಮಾನ
 ವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ರಥ, ಆಶ್ರಯ, ಧ್ವಜ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
 ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನುಬು. ಇಂತಹ ಶೂರನಲ್ಲಿ ದಯೆತೋ
 ರು || ೨೦ || ಎಲೆ ಭ್ರಾಂತಳೇ! ರಾಮನನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯುವೆನೆಂಬ ಈ ಹುಚ್ಚು ನಿನಗೆ

ವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ತಾಯೀ! ಅನುಗ್ರಹದೃಷ್ಟಿ
 ಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು || ೧೮ || ಪ್ರಸಂಜದೃಷ್ಟಿವಿಲಾಸವುಳ್ಳ ಓ ಮಾತೇ! ನೀನು
 ಭೃತ್ಯನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನುತೋರಿ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧ
 ರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೯ ||
 ಎಲಾ ಜನನೀ! ಮೋಹಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳೆನಿಸಿದ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ ! ಮೋಹ,
 ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾನರಾದ ವೀರನಿಲ್ಲದ
 ಹಾಗೂ, ಅವುಗಳೊಡನೆ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹೋರಾಡುವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಪರಾಕ್ರ
 ಮವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ ನಿನ್ನಯ ಅನುಗ್ರಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸು

ಇಚ್ಛೆಯಾ ಕ್ರಿಯತಾ ಮಧ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಮ ತವೋತ್ತಮಮ್ |

ಸಪ್ರಭಾ ಣ್ಯವಸಜ್ಜಂತಾಂ ತವಾಂಗೇ ಭೂಷಣಾನಿ ಚ |

ಸಾಧು ಪಶ್ಯಾಮಿ ತೇ ರೂಪಂ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾ || ೨೨

ಪ್ರತಿಕ್ರಮಾಭಿಸಂಯುಕ್ತಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇನ ವರಾನನೇ |

ಭುಜು'ಹ್ಯೈ ಭೋಗಾ ಸೃಥಾಕಾಮಂ ಪಿಬ ಭೀರು ರಮಸ್ವ ಚ || ೨೩ ||

ಪ್ರತಿಕ್ರಮ - ಅಲಂಕಾರವು, ಇಚ್ಛೆಯಾ - ಇಷ್ಟಾನುಸಾರದಿಂದ, (ಸ್ವರಂಧ್ರೇಭಿಃ - ಅಲಂಕರಿಸುವ ದಾಸಿಯರಿಂದ) ಕ್ರಿಯತಾಂ - ನರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಲಿ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಂಗೇ - ಕರೀರದಲ್ಲಿ, ಭೂಷಣಾನಿಚ - ಅಭರಣಗಳೂ, ಸಪ್ರಭಾಣಿ - ಕಾಂತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳಾಗಿ, ಅವಸಜ್ಜಂತಾಂ - ತೊಡೆಲ್ಪಡಲಿ, (ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಲಿ) ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಾ - ಅಲಂಕಾರದಿಂದ, ಸಂಯುಕ್ತಂ - ಬಡಗೂಡಿರುವ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು, ಸಾಧು - ಬಲು ಅಂದವಾಗಿರುವುದೆಂದು, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೧-೨೨ || ಹೇವರಾನನೇ - ಓ ಸುಂದರವದನೆಯೇ ! ಭೀರು - ಭಯಸ್ವಭಾವದವಳೇ, [ಮಯಿ-ನನ್ನಲ್ಲಿ,] ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇನ-ಇಷ್ಟವನ್ನು ಆನುಸರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಾಭಿಸಂಯುಕ್ತಾ-ಅಲಂಕಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವಳಾಗಿ ಯಥಾಕಾಮಂ-ಯಥೇಚ್ಛೆವಾಗಿ, ಭೋಗಂ-ಸುಖಗಳನ್ನು, ಭುಂಕ್ಷ್ಯ-ಅನುಭವಿಸು, ಪಿಬ-ವಿವಿಧಮದ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡು, ರಮಸ್ವಚ-ಆಟವನ್ನೂ ಆಡು || ೨೩ || ತ್ವಂ-

ಏಕೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಛೇ ! ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಇಂತಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕೂಡಲೇ ಉಟ್ಟು, ತೊಟ್ಟು, ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವರೇ ! ಏಳು, ಉತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳ, ಮಹತ್ತರವಾದ ಫಾಳಫಳ್ಳದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಈ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು ನಿನ್ನಯ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಗೊಂಡರೆ ಅವು ನಿನ್ನಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾಂತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿನ್ನ ಕರೀರ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹೇಗಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು ವಿನೋದದಿಂದ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆನು || ೨೨ || ಸುಂದರವದನೆಯಾದ ಓ ಭಯಶೀಲಳೇ ! ನನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನವಾರ ಮಧ್ಯಪಾನಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನಾಡಿ, ಸಕಲ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರು || ೨೩ || ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ, ರಾಜ್ಯ

|| ೨೦ || ಎಲಾ ಸರಸ್ವತಕ್ಕೇ ! ಕಾಮಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಯಿಸತಕ್ಕ ಪರಾಕ್ರಮವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ, ಆ ಕಾಮಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ, ನಿನ್ನಿಂದ ಅವಮಾನಿತರಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ನನ್ನೆದುರಿಗಿಲ್ಲಲಾರರು || ೨೧-೨೨ || ಎಲಾ ಪ್ರಭಾವತಿಯಾದ ದೇವಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ದಾಸನಾದ ನಾನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಧರಿಸಿದರೂ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ತೇಜೋ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭಾವತಿಯವುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಸತ್ಕಾರವು ನಿನಗೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಯಿತೆಂದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೩ || ಎಲಾ ಮಹಾನುಭಾವಳೇ !

ಯಥೇಷ್ಟಂ ಚ ಪ್ರಯಚ್ಛ ತ್ವಂ ಪೃಥಿವೀಂ ವಾ ಧನಾನಿ ಚ |
 ಲಲಸ್ಯ ಮಯಿ ವಿಸ್ರಬ್ಧಾ ದೃಷ್ಟ ಮಾಜ್ಞಾಪಯಸ್ವ ಚ ||
 ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾ ಲಲಂತ್ಯಾಶ್ಚ ಲಲಂತಾಂ ಬಾಂಧವಾ ಸ್ತವ || ೨೪ ||
 ಋದ್ಧಿಂ ಮಮಾ ನು ಪಶ್ಯ ತ್ವಂ ಶ್ರೀಯಂ ಭದ್ರೇ ಯಶಶ್ಚ ಮೇ || ೨೫ ||
 ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ರಾಮೇಣ ಸುಭಗೇ ಚೇರವಾಸಸಾ |
 ನಿಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಜಯೋ ರಾಮೇಣ ಗತಶ್ರೀ ವನ ಗೋಚರಃ || ೨೬ ||

ನೀನು, ಯಥೇಷ್ಟಂ-ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಪೃಥ್ವೀಂವಾ-ಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಧನಾನಿಚ-ಧನಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರಯಚ್ಛ-ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಕೊಡು, ವಿಸ್ರಬ್ಧಾ-ನಂಬಿದವಳಾಗಿ, ಮಯಿ-ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಲಲಸ್ಯ-ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡು, [ಸಂತೋಷಿಸು] ದೃಷ್ಟಂ-ದುಡುಕುತ್ತದಿಂದ, [ಕೋಪದಿಂದ] ಅಜ್ಞಾಪಯ ಸ್ವಚ-ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡು, ಲಲಂತ್ಯಾ-ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಬಾಂಧವಾಶ್ಚ-ನಂಟರಿಷ್ಟರೂ, ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್-ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದ ದೇವೆಯಿಂದ, ಲಲಂತಾಂ - ಸಂತೋಷಿಸುವವರಾಗಲಿ, ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರ ದೇವೆಯಿಂದ, ತವ- ನೀನು, ಲಲಂತ್ಯಾ - ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಬಾಂಧವಾಶ್ಚ - ನಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲರೂ, ಲಲಂತಾಂ-ಸಂತೋಷಿಸತಕ್ಕವರಾಗಲಿ || ೨೪-೨೫ || ಭದ್ರ - ಓ ಮಂಗಳಮುಖಿ ! ತ್ವಂ-ನೀನು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನೂ, ಮೆ-ನನ್ನ, ಋದ್ಧಿಂ-ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳನ್ನಿರಿಯನ್ನೂ, ಶ್ರೀಯಂ-ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ಯಶಶ್ಚ-ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅನುಪಶ್ಯ-ಕೆನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಬೋಡು || ೨೫ || ಹೇಸುಭಗೇ-ಓ ಸುಮಂಗಳಿ, (ಯತ್-ಯಾವ) ರಾಮೇ-ಶ್ರೀರಾಮನು, ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಿಜಯಃ - ಗಲುವನ್ನು ತೋರಿದವನಾಗಿದಾನೆಯೋ, ಗತಶ್ರೀಃ-ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿದಾನೆಯೋ ಎಂಬ ಗೋಚರಃ-ಕಾಡಿನಲ್ಲಿನಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ || ೨೬ || ವ್ರತೀ-(ಆಹಾರಾದಿ

ಸ್ತ್ರೀಧನಾದಿಗಳನ್ನೂ, ನನ್ನನ್ನೂ ನೀನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯಾದ ಕಾರಣ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು. ಇದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಇಷ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸು, ನನ್ನಲ್ಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೀನು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ ನಿನ್ನನಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಸುಖವರ || ೨೪ || ಎಲೆ ಸುಮುಖಿ ! ನನ್ನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ನನ್ನ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಭಾವಿಸಿ ಬೋಡು, ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು || ೨೫ || ಎಲೆ ಸುಂದರಾಂಗಿಯಾದ ಜಾನಕೀ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏಕೆ ಗೋಳಾಡುತ್ತೀಯೆ ? ಅವನಿಂದ ಇನ್ನಾವ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲೆ ? ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಗಲುವಿನ ಆಸೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು, ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ದಟ್ಟದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಭಕ್ತಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರು || ೨೬ || ಎಲೆ ಸರ್ವವಂದ್ಯಳೇ ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಸಂತೋಷಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಮಹಾತಾಯಿಯಾದ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯತೋರಿದೆ, ಎಂದು ನನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗದವರೆಲ್ಲರೂ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷಿಸುವರಲ್ಲವೆ ? || ೨೫ || ಎಲೆ ಮಂಗಳಪ್ರದಳೇ ! ದಾಸ

ವ್ರತೀ ಸ್ಥಂಧಿಲ ಶಾಯಿಜ ಶಂಕೇ ಜೀವತಿ ವಾ ನ ವಾ || ೨೬ ||

ನಹಿ ವೈದೇಹಿ ರಾಮ ಸ್ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ವಾ ಪೃಪ ಲಪ್ಸ್ಯತೆ |

ಪುರೋ ಬಲಾಕೈ ರಸಿತ್ಯ ಮೇಘೈ ಜ್ಯೋತಸ್ನಾ ಮಿವಾವೃತಾಂ || ೨೭ ||

ನಚಾಪಿ ಮಮ ಹಸ್ತಾ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತು ಮರ್ಹತಿ ರಾಘವಃ |

ನಿಯಮದಿಂದ) ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿದಾನೆ, ಸ್ಥಂಧಿಲಶಾಯಿಜ - ನೆಲದಮೇಲೆ ಪವಳಸುತಲಿರುವನು, ಜೀವತಿ ವಾ - ಬದುಕಿ ಇದಾನೆಯೋ, ನವಾ - ಇಲ್ಲವೋ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಶಂಕೆ - ಸಂಶಯಪಡುತಲಿದೇನೆ, ತೇನ-ಅಂಥವನಾದ, ಬೇರವನಸಾ-ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ರಾಮೇಣ-ರಾಮನಿಂದ, ಕಿಂಕರಪ್ಯು-ಯಾವಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದೀಯೆ, ಹೇವೈದೇಹಿ - ಓ ಜಾನಕೀ (ರಾಮು-ರಾಮನು) ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು || ೨೬ ||

ಪುರೋಬಲಾಕೈಃ - ಮುಂದೆ ಬಿಳಿಯ ಕೊಕ್ಕರಗಳುಳ್ಳ, ಅಸಿತ್ಯುಃ - ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದವುಗಳಾದ, ಮೇಘೈಃ-ಮೋಡಗಳಿಂದ, ಆವೃತಾಂ-ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಜ್ಯೋತಸ್ನಾಮಿವ-ಬೆಳ್ಳಿರಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದ್ರಷ್ಟುಮಪಿ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಕೂಡ, ನೋಪಲಪ್ಸ್ಯತೆ -ಪಡೆಯಲಾರನು, [ಶಕ್ತನಾಗಲಾರನು] ಹಿ-ನಿಶ್ಚಯ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಃ - ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು, ಇಂದ್ರಹಸ್ತಗತಾಂ - ಇಂದ್ರನ ಕೈಸೇರಿದ, ಕೀರ್ತಿಮಿವ - ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೂ, [ಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ] (ಇದು ವೈಧರ್ಮ್ಯದೃಷ್ಟಾಂತ.) ರಾಘವಃ - ರಾಮನು, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು, ಮಮ- ನನ್ನ, ಹಸ್ತಾತ್-ಕಯ್ಯದೆಕೆಯಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತುಮಪಿ- ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೂ, ನಚಾರ್ಹತಿ-ಶಕ್ತನಾಗಲಾರನು, "ಐಂದ್ರಿಂವಾಮನು ಪಶ್ಯತ್ವಂ" ಎಂಬುದು ಮೊದಲೊಂದು ನಾಲ್ಕುಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ "ರಾಮನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ರಾಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸು" ಎಂದು ಸೀತೆಯು

ಅಲಿಯುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ ? || ೨೫ || ಅಯ್ಯೋ ! ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು, ಚಳಿ ಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ತರಗಲೆಯಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ವ್ರತಪರನಾಗಿ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳುತಲಿರುವ ಆ ನಿನ್ನ ರಾಮನು ಇದುವರೆಗೆ ಉಸಿರಿನೋಡನೆ ಇರುವನೋ? ಅಥವಾ ಗತಜೀವಿತನೇ ಆದನೋ? ತಿಳಿಯದು. ಎಲೆ ಜಾನಕೀ! ನನ್ನ ಬಾಹುಪಂಜರದೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪುನಃ ನೋಡುವನೆಂಬ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು || ೨೬ || ಮುಗಿಲ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕೆಳ ಭಾಗದೊಳಗೆದಟ್ಟವಾಗಿ ಹರಡಿಹೋಗುತಲಿರುವ ಕೊಕ್ಕರಗಳೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅದರಮೇಲೆ ಬತ್ತಾಗಿ ಮುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಮುಗಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಮರೆಯಾಗಿಹೋಗಿರುವಬೆಳ್ಳಿಂಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ದುರ್ಲಭವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಮನು ಪಡೆಯುವುದೂ ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿತಿಳಿ || ೨೭ || ಮತ್ತು:—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತನಗೆ ಹಗೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಂತಃಪುರವಾಸಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಕೀರ್ತಿ ಎಂಬುವಳನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕೊಂಡು ನಾದ ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನ ಭಕ್ತಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸುವ ವೈಭವವನ್ನೂ ನಿನ್ನಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತನಾದೆನೆಂದು ನನಗುಂಟಾಗುವ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಕರಿಭಾವಿಸು.

ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಃ ಕೀರ್ತಿ ಮಿಂದ್ರಹಸ್ತು ಗತಾಮಿವ || ೨೮ ||

ಚಾರುಸ್ಥಿತೇ ಚಾರುದತಿ ಚಾರುನೇತ್ರೇ ವಿಲಾಸಿನಿ |

ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಕಂಕಿಸಿಕೊಂಡು “ನಾನು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಲ್ಲದೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಯಸುವವನಲ್ಲ” ಆದಕಾ ರಣ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಡೆನು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸು ತಲಿದಾನೆ, - ಮಮ - ನನ್ನ, ಪುಂಡ್ರಾಕ್ಷ್ಯದಿಕಂ - ಸಮೃದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದುದನ್ನು, ಪಶ್ಯ - ನೋಡು, ಸುಖ ಗೇ - ಎರೈಸಾಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆಯೇ, ಯು.ಯಾವ ರಾಮನು, ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಿಜಯಃ-ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ಜಯವುಳ್ಳ ವನೋ, ಗತಶ್ರೀಃ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಲ್ಲಕ್ಕೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲದಿರುವ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರು ವನೋ, (ಆದುದೊಂದೇ) ವನಗೋಚರಃ - ಹೈರಸಮುದ್ರಮಧ್ಯಜಲವನ್ನು ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿಪಡೆ ದಿರುವನೋ, (ಜೀವನಂ, ಭುವನಂ, ವನಂ, ಇವು ಜಲದಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು) ಎಂದರೆ - ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪ ನಾದುದೊಂದ ಪಾಲನಧರ್ಮವು ಆತನಿಗೆ ಸೇರಿರುವದಾದಕಾರಣವೇ, ವ್ರತೀ - ದುಷ್ಪನ್ನಿಗ್ರಹ, ಶಿಷ್ಯಸು ಪಾಲನ ರೂಪವಾದ ವ್ರತವುಳ್ಳವನೋ, ಸ್ಥಂಧಿಲತಾಯೀಚ - ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆಗೋಸ್ಕರ ಭೂತಯುನದಲ್ಲಿರುವನೋ, ಅಚೀರವಾಸಸಾ - ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ, ತೇನ - ಅಂ ತಹ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ಕಿಂವಾ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ನಕರಿದ್ಯುಸಿ - ಮಾಡದೆಹೋದೀಯೆ ? (ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲ) ಹೇವೈದೇಹ - ಓ ಸೀತೆಯೇ (ಮಯಿ - ನಾನು, ಜೀವತಿಸತಿ - ಬದುಕಿರಲಾಗಿ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ದ್ರದ್ಯುಂವಾಪಿ - ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೂಡ, ನೋಪಲಪ್ಸ್ಯತೆ - ಹೊಂದಲಾರ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಕಂಕೆ-ಉಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, (ಉಳಿದಭಾಗವು ಮೇಲಿ ನಂತ) || ೨೮-೨೯ || ಚಾರುಸ್ಥಿತ - ಅಂದವಾದ ಹುಸಿನಗೆಯುಳ್ಳವಳೇ, ಚಾರುದತಿ - ಸುಂದರವಾದ ಹಲ್ಲುಳ್ಳವಳೇ, ಚಾರುನೇತ್ರ - ರಮಣೀಯವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವಳೇ, ವಿಲಾಸಿನಿ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಿಭ್ರಮ

ಹೋಗಿದ್ದ ನಲ್ಲವೇ ? ಆಗ ನಾರದಮುನಿಯು ಇಂದ್ರನಬಳಿಗೆ ಬಂದು-ಎರೈ ದೇವರಾಜನೇ, “ಮಹಾ ಭಾಗವತಶಿರೋಮಣಿ ಎನಿಸಿದ ಸುಕುಮಾರನು ಈಕೆಯ ಗರ್ಭಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಇದಾನೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ನೀನು ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಮ ಹತ್ತರವಾದ ಹಾನಿಯುಂಟಾದೀತು” ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿ; ಪುನಃ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾರ ಮೂಲಕವಾ ಗಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ರಾಮನು ನನಗೆ ಬೋಧಿಸುವಂತೆ ಸಂಚುಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಕರಗತಳಾದ ನಿ ನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯಬಲ್ಲನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತೀಯೋ? ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಹಂಬ ಲನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು || ೨೮ || ವಿಚಿತ್ರವಿಲಾಸ ವುಳ್ಳವಳೋ, ವಿಶಾಲ ನ ಯನೆಯೋ, ಸುಂದರವಾದ ದಂತಗಳುಳ್ಳವಳೋ, ಅಂದವಾದ ಮಂದಹಾಸವುಳ್ಳವಳೋ ಆಗಿರುವ ಎಲೆ ಸೀತೇ! ಗರುಡನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ನೀನು

ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ದರಿಸು. || ೨೯-೩೦ || ಎಲಾ ಸರೈಕುಭವ್ರದಳೇ ! “ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ನೊಡಗೂಡಿ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ರಾಮನ ಸಾನ್ನಿ ಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸು” ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೆಯೋ? ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಬೇಡ, ಏತಕೆಂದರೆ ನಾನು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಲ್ಲದೆ ಕಾಮ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲ, ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವರೆಗೂ

ಮನೋ ಹರಸಿ ಮೇ ಭೀರು ಸುಪರ್ಣಃ ಪನ್ನಗಂ ಯಥಾ || ೨೯ ||

ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಕಾಶೇಯ ವಸನಾಂ ತನ್ವೀ ಮಪ್ಯನಲಂಕೃತಾಂ |

ತ್ವಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವೇಷು ದಾರೇಷು ರತಿಂ ನೋಪಲಭಾ ವ್ಯುಹಮ್ ||೩೦||

ವೃಷವೇ, ಭೀರು - ಭಯಸ್ಪೃಭಾವದವೇ, ಸುಪರ್ಣಃ - ಗರುತ್ಮಂತನು, ಪನ್ನಗಂಯಥಾ - ಸರಪನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಹರಸಿ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ ||೨೯-೨೯||
ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಕಾಶೇಯವಸನಾಂ - ಮಲಿನವಾದ ಪಟ್ಟಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ಟ್ಟಿರುವ, ತನ್ವೀಂ-ಕೃಕಾಂಗಿಯಾದ, ಅನಲಂಕೃತಾಮುಪಿ - ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆಯೂ ಇರುವ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಸ್ವೇಷು - ನನ್ನವರಾದ, ದಾರೇಷು - ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ, ರತಿಂ- ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು (ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು, ಸುಖವನ್ನು) ಅಹಂ- ನಾನು, ನೋಪಲಭಾಮಿ - (ನೋಪಲಭಿ) ಹೊಂದಲಾರದವನಾಗಿದೇನೆ ||೩೦|| ಹೇಜಾನಕೇ ! ಅಂತಃಪುರ

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಗೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು||೨೯|| ಓ ಸೀತೇ ! ಮಲಿನವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೃತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೂ, ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆಶೆಯು ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದೆ. ನೀನು ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದಿವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನ ಎದುರಿಗೆ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆಶೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ||೩೦|| ಎಲೆ ವೈದೇಹಿ ! ನನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಸೀಮಂತಿನಿ

ನಿನ್ನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳನ್ನು ಬಿಡೆನು. ನನಗೆ ಇಹಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಅವನು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸರ್ವಧರ್ಮ ನಿರತಿಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನಾತೆ ಬೋಧಿಸತಕ್ಕವನೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಜಯವೂ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಅವನ ಕರಗತವಾಗಿವೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಆತನು ಪಡೆದು ಇರುವಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ? ಹ್ವೇರಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪವಳಸಿರತಕ್ಕ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಲ್ಲವೇ ? ಸರ್ವಲೋಕಪರಿಪಾಲನ ಧರ್ಮವು ಆತನಿಗೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೇ ? ಈ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲ್ಲವೇ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮುನಿವ್ರತವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಪವಳಸುತ್ತಾ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದರೂ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಲಿರುವನು. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನಿಂದ ನೀನು ಯಾವಯಾವಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರ ? ಆದಕಾರಣವೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ನೆರವೇರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಆ ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಾರ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೨೯|| ಸರ್ವಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನೆಯಾದ ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೇ ! ಪಕ್ಷಿ ರಾಜನು ಪನ್ನಗನನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹವನ್ನು ನೀನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವು

ಅಂತಃ ಪುರ ನಿವಾಸಿನ್ಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯ ಸ್ವರ್ಮ ಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ |
 ಯಾವಂತ್ಯೋ ಮಮ ಸರ್ವಾಸಾ ಮೈತ್ಸರ್ಯಂ ಕುರು ಜಾನಕೀ ||೩೧||
 ಮಮ ಹೃದಿತ ಕೇಶಾಂತೇ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಪ್ರವರಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ತಾ ಸ್ತ್ರೀಂ ಪರಿಚರಿಷ್ಯಂತಿ ಶ್ರೀಯ ಮಪ್ಸರಸೋ ಯಥಾ ||೩೨||

ನಿವಾಸಿನ್ಯಃ - ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಸರ್ವಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ- ಸಕಲಗುಣಸಂಪನ್ನೆಯರಾದ, ಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಹೆಂಗಸರು, ಮಮ - ನನಗೆ, ಯಾವಂತ್ಯಃ - ಎಷ್ಟುಮಂದಿ, ಸಂತಿ - ಇರುವರೋ, ತಾವ ತೇನಾಂ - ಅಷ್ಟುಮಂದಿಯರಾದ, ಸರ್ವಾಸಾಂ - ಸಮಸ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಐತ್ಸರ್ಯಂ - ಯ ಜವಾನಿತನವನ್ನು, ಕುರು - ಮಾಡು ||೩೧|| ಹೇಅಸಿತಕೇಶಾಂತೇ-ಕವ್ಯಗಿರುವ ತುದಿಗೂಡಲುಳ್ಳವಳೇ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪ್ರವರಾಃ - ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ಮಮ - ನನ್ನ, ತಾಃಸ್ತ್ರಿಯಃ - ಆ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ, ಶ್ರೀಯಂ - ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು, ಅಪ್ಸರಸೋಯಥಾ - ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪರಿಚರಿಷ್ಯಂತಿ-ಸೇವಿಸತಲಿರುವರು ||೩೨|| ಹೇಸುಭ್ಯು - ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣು

ಯರೆಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯದಿ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿ ಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವರು. ಅಂಥವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಕಿಂಕರಿಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ನೀನು ಈಶ್ವರಿಯಾಗಿರು, ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು || ೩೧ || ಓ ಸೌಂದರಾಂಗೀ ! ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಸುಂದರಿಯರೆನಿಸಿದ ಮಂದಮಾಸೆಮರನೇಕರು ನನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಲಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾದೇವಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೆಯನ್ನು ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪರಿಚರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು. ಇಂತಹ ಸೇವೆಮನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತ ನನಗೆ ಬಡತಿಯಾಗಬಾರದೆ? || ೩೨ || ಎಲೆ ಲೋಕೈಕಸುಂದರೀ! ನವನಿಧಿಗಳಗಧಿಪತಿಯಾದ ಕುಬೇರನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅವನ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿನ ಸರ್ವಧನವನ್ನೂ ತಂದಿರುವೆನು, ಅಂತಹ ಆಪಾರ

ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು||೩೦|| ಎಲಾ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೇ! ತಪಸ್ವಿನಿಯಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ದರ್ಶನವಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನಧನಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯು ತೇಲಗಿತು. ಯಾವ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಇತರ ಆನಂದಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಬಹು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತವೆಯೋ ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಳು ನೀನು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬಳಿಕ, ದುಃಖಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಬಯಕೆಯುಂಟಾಗತದೆಯೋ ? ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಅರ್ಧಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಾಗಿನಿಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲಿಯೂ, ನನಗೆ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ, ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತಳಾದ ನಿನ್ನಯ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಕಿಂಕರನಾದ ನಾನು ಆನಂದಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನಾದಕಾರಣ ಓ ತಾಯಿ! ಭೃತ್ಯನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರು ||೩೧|| ಎಲಾ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಸೀತೆಯೇ! ನಾನೇ ನಿನಗೆ ದಾಸಾನುದಾಸನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ರಾಣೀವಾಸದ ಅರಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯರಾಗಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು? ಎಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರೀ! ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನವರ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ||೩೨||-|| ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಎಲಾ ಸೀತೇ! ನನ್ನ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿನ ರಮಣೀಯರೊಡನೆ ನಾನು ಸುರಾಂಗನೆ

ಯಾನಿ ವೈಕ್ರವಣೇ ಸುಭು ರತ್ನಾನಿ ಚ ಧನಾನಿ ಚ ।

ತಾನಿ ಲೋಕಾಂತ್ಯ ಸುಕ್ರೋಣಿ ಮಾ ಚ ಭುಜ್ಜ್ವ ಯಥಾಸುಖಮ್ ||೪೩||

ನ ರಾಮ ಸ್ತಪಸಾ ದೇವಿ ನ ಬಲೇನ ನ ವಿಕ್ರಮೈಃ ।

ನ ಧನೇನ ಮಯಾ ತುಲ್ಯ ಸ್ತೇಜಸಾ ಯಶಸಾ ಪಿ ವಾ || ೪೪ ||

ಏವ ವಿಹರ ರಮಸ್ಯ ಭುಜ್ಜ್ವ ಭೋಗಾಃ ಧನನಿಜಯಂ ಪ್ರದಿಕಾಮಿ ಮೇದಿನೀಂ ಚ ।

ಹುಬ್ಬಳ್ಳ ಓ ಮಾನಿನೀ ! ಹೇಸುಕ್ರೋಣಿ-ಸುಂದರವಾದ ಟೊಂಕದ ಹಿಂಭಾಗವುಳ್ಳವಳೇ, ವೈಕ್ರವಣೇ- ಕು ಬೇರನ್ನಲ್ಲಿ, ಯಾನಿ - ಯಾವ, ರತ್ನಾನಿಜ - ರತ್ನಗಳೂ (ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತುಗಳೂ) ಧನಾನಿಜ - ಧನಗಳೂ (ಸಂತಿ - ಇವೆರೋ) ತಾನಿ - ಆ ರತ್ನಧನಗಳನ್ನೂ, ಲೋಕಾಂತ್ಯ - ನನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಲಪಟ್ಟ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಮಾಂಚ - ನನ್ನನ್ನೂ, ಯಥಾಸುಖಂ- ಸುಖವಾಗಿ, ಭುಂಕ್ಷ್ಯ - ಅನುಭವಿಸು (ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳು) ||೪೩|| ||ಹೇದೇವಿ - ಓ ಸುಂದರೇ, ರಾಮಃ - ರಾಮನು, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಮಯಿ - ನನ್ನೊಡನೆ, ತುಲ್ಯಃ - ಸಮಾನನು, ನ - ಅಲ್ಲ, ಬಲೇನ - ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, (ಮಯಾತುಲ್ಯಃ - ವನಗೆ ಸಮಾನನು) ನ - ಆಗಲಾರ, ವಿಕ್ರಮೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ, ನ - ನನಗೆ ಸಮಾನನನಿಸಲಾರ, ಧನೇನ - ಧನದಿಂದಲೂ, ನ - ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನಿಸಲಾರ, ತೇಜಸಾ - ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ, ಯಶಸಾಪಿವಾ-ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮಯಾತುಲ್ಯನ - ನನಗೆ ಸಮಾನನಾಗಲಾರನು ||೪೪|| [*ಲಲನೆ ! ಓ ಕೋಭವಾಂಗಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು, [ಮಧು - ಮಧ್ಯವನ್ನು] ಏವ - ಪಾನಮಾಡು, ವಿಹರ - ನನ್ನೊಡನೆ ಆಡು, ರಮಸ್ಯ - ಪ್ರೀತಿದೋರು, ಭೋಗಾಃ - ಪುಷ್ಟಜಿಂದನಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಭುಂಕ್ಷ್ಯ - ಅನುಭವಿಸು, ಧನನಿಜಯಂ - ಧನರಾಶಿಯನ್ನೂ, ಮೇದಿನೀಂಚ - ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ, ತೇ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಪ್ರದಿಕಾಮಿ-

ವಾದ ಧನವನ್ನೂ, ನನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಖವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಇಷ್ಟು ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ತೋರೆದು ಏಕೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ? || ೪೩ || ||ಎಲೆ ಸೀತೆ ! ತಪಸ್ಸು, ಬಲ,ವಿಕ್ರಮ, ಧನ, ತೇಜಸ್ಸು, ಯಶಸ್ಸು ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಒಂದರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ರಾಮನು ನನಗೆ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರೂ ಅಂತಹ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕೆ ಗೋಳಾಡುತ್ತೀಯೆ? ಸರ್ವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಳಾಗಲು ಬೇಗ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರು ||೪೪|| ಓ ಲಲನೇ ! ನನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಸುಖಕರವಾದ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡು. ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಜರಿಸು, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕ್ರೀಡಿಸು.

ಯಾರು ಮಂಗಳದೇವತೆಯಾದ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಆ ಮಂಗಳದೇವಿಯು ರೂಪಾಂತರವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು||೪೩|| ||ನನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಓ ಜಾನಕೀ! ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ನವರತ್ನಧನಾದಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಸೇವಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಾದ ನನ್ನವರನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು||೪೪|| ||ನಿರವಧಿಕ ಸಕಲ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ತಪೋಬಲಾದಿ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪನಾದ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಮನಾಗಬಲ್ಲನೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರ. ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ನೀನು

ಮಯಿ ಲಲ ಲಲನೆ ಯಥಾಸುಖಂ ತ್ವಂ ತ್ವಯಿ ಚ ಸಮೇತ್ಯ ಲಲಂತು ಬಾಂಧವಾ ಸ್ತೇ ||
 ಕುಸುಮಿತ ತರುಜಾಲ ಸಂತತಾನಿ ಭ್ರಮರ ಯುತಾನಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರಜಾನಿ |
 ಕನಕವಿಮಲ ಹಾರ ಭೂಷಿತಾಂಗಿ ವಿಹರ ಮಯಾ ಸಹ ಭೀರು ಕಾನನಾನಿ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಕುಂದರಕಾಂಡ- ವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಕೊಡುವೆನು, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಯಥಾಸುಖಂ - ಸುಖವಾಗಿ, ಲಲ - ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಲಿರು, ತೇ - ನಿನ್ನ
 ಬಾಂಧವಾ - ನಂಟರಿಷ್ಟರು, ಸಮೇತ್ಯ - ಬುದುಸೇರಿ, ತ್ವಯಿಚ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಲಲಂತು - ಅನುರ
 ಕ್ತರಾಗಲಿ, ||೩೩|| || ಕನಕ - ಸುವರ್ಣತಂತ್ರಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ವಿಮಲ- ನಿರ್ಮಲವಾದ, ಹಾರ -
 ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಿಂದ, ಭೂಷಿತಾಂಗಿ - ತಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಂಠವುಳ್ಳವಳೇ, ಹೇಭೀರು - ಭಯಸ್ತುಭಾವದವ
 ಳೆ, ಕುಸುಮಿತ - ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವ, ತರುಜಾತ - ಮರಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ, ಸಂತತಾನಿ - ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ
 ಭ್ರಮರಯುತಾನಿ- ದುಂಬಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರತಕ್ಕ, ಸಮುದ್ರತೀರಜಾನಿ-ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ,
 ಕಾನನಾನಿ - ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ, ಮಯಾಸಹ - ನನ್ನೊಡನೆ, ವಿಹರ-ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಲಿರು ||೩೩||-||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು; ಧನರಾಶಿಯನ್ನೂ, ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ
 ದೇನೆ, ನನ್ನೊಡನೆ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಲೋಲಳಾಗು. ನಿನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗದವರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು
 ಸೇರಿ ಸುಖಲಾಲಿತರಾಗಲಿ ||೩೪|| || ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣಿಯಾದ ಎಲೆ ಸೀತೆ, ಮುಕ್ತಾ
 ಹಾರ ಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ, ಕತಲಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂತು ದುಂಬಿಗಳ ರೈಂಕಾರದಿಂದ
 ದೊಡಗೂಡಿ ಕೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ಮರಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅಂದವಾಗಿರುವ ತೋ
 ಟಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ನಾನಾವಿಧ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ
 ಲಿರು, ಉಳಿದ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು || ೩೩ || ||

ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ನನ್ನ ಸಂಪದವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವೊಡದಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು
 ತಮ್ಮ ಭಕ್ತರು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ದೀಪೋಪಚಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತೃಪ್ತರಾಗುವ ಹಾಗೆ
 ಭೃತ್ಯನಾದ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪರಿಚಯವನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು ||೩೪|| ||
 (ಅಧಿಕಪಾಠ)||೩೩|| ||ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಇರುವ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಫಲ ಭ
 ರಿತಗಳಾಗಿರುವ, ಭ್ರಮರ ಸಹಿತಗಳಾಗಿರುವ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿರುವ ದಿವ್ಯ ವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು
 ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕಿಂಕರನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರು.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಣ್ಡೆ-ವಿಕವಿಂಶಸ್ಕರಗ್ಗಿ.

ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸೀತಾ ರಾತ್ರಸ್ಯ ರಕ್ಷಸಃ |

ಆರ್ತಾ ದೀನಸ್ಯರಾ ದೀನಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಾಚ ಕನ್ಯ ರ್ವಚಃ ||೧||

ದುಃಖಾರ್ತಾ ರುದತೀ ಸೀತಾ ವೇದಮಾನಾ ತಪಸ್ವಿನೀ |

ಶ್ರೀಃ

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಕಂ|| ದುರುಳನ ನುಡಿಯಂ ಕೇಳುತ| ಧರಣಿಜೆ ತಾಂ ತ್ಯೂವನಂದು ಕರದೊಳ್ ಬಿಡಿದು |

ಸುರರಿಪುಹಿತವನೆ ಗೆಯ್ಯಲ್ ಪರಿಸರಿಯಿಂ ಧರ್ಮವನ್ನೆ ಬೋಧಿಸುತಿದಳ್ ||

ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ರಾತ್ರಸ್ಯ - ಭಯಂಕರನಾದ, (ಸಿಟ್ಟನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕ), ತಸ್ಯ - ಆ, ರಕ್ಷಸಃ - ರಕ್ಕಸನ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಆರ್ತಾ - ವೃಥೆಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ದೀನಸ್ಯರಾ (ಸತೀ) - ಮಂದಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ದೀನಂ - ವ್ಯಸನವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಕನ್ಯಃ - ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಪ್ರತ್ಯುಪಾಚ - ಹೇಳಿಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದಳು || ೧ || ದುಃಖಾರ್ತಾ - ಕೋಕಬಿಡಿತಳೂ, ರುದತೀ - ಅಳುತಲಿರುವವಳೂ, ವೇದಮಾನಾ - ಕಂಪಿಸುತಲಿರುವವಳೂ, ತಪಸ್ವಿನೀ - ಕೋಚನೀಯಳೂ, (ತಪಸ್ಸುಳ್ಳವಳು) ಪತಿವ್ರತಾ - ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳೂ ಆದ ಕಾರಣವೇ, ಪತಿಮೇವ - ವಲ್ಲಭನನ್ನೇ, ಚಿಂತಯಂತೀ - ನೆನೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ವರಾರೋಹಾ - ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯಾದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಕುಟಿಸ್ಥಿತಾ - ಕಿರುನಗೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ತ್ಯೂಂ - ಒಂದು

—ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗ—

ಜನಕರಾಜ ನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಆ ರಾವಣನಕಠಿನವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇಂತಹ ಕಷ್ಟಸಮಯವು ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಮನದೊಳಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು, ಬಹು ದೀನಳಾಗಿ, ಬಹು ಕ್ರೂರನಾದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧|| (ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ದುಃಖಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಸ್ಥಿತಿಯುತಿಳಿಸಲ್ಪಡತಲಿದೆ) ಜನಕಮಹಾರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ರಾವಣನ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಕಠಿನೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ನುಡಿಗಳು ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಗಳಂತೆ ಕಿವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತಪನಗೊಳಿಸಲು ದುಃಖವು ಉಕ್ಕುಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಧಾರೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಲಿದೆ, ಅಸಮಯ, ಆಸರೆಯಾಗುವ ಆತ್ಮೀಯರಿಲ್ಲ. ಮೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ನಡಕ ಹತ್ತಿದೆ. ಆಗ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ ಬಹು ಕಠಿನಸ್ವಭಾವದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ, ಆಯ್ಯೋ ! ಎಂಬ ದುಃಖಪಡುವ ಸ್ವಭಾವವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿದೆ, ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಆಕೆಯು ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳಾಗಿ ಆ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ಅಡಿವಾರಗಳನ್ನೇ ಸಂತತವೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿದಾಳೆ. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ

ಚಿಂತಯಂತೀ ವರಾರೋಹಾ ಪತಿಮೇವ ಪತಿವ್ರತಾ |

ತೃಣ ಮಂತರತಃ ಕೃತ್ಯಾ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಶುಚಿಸ್ಥಿತಾ || ೨ ||

ಸಿವರ್ತಯ ಮನೋ ಮತ್ತ ಸ್ವಜನೇ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮನಃ |

ನ ಮಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತುಂ ಯುಕ್ತಂ ಸುಸಿದ್ಧಿಮಿವ ಪಾಪಕೃತ್ ||೪||

ಅಕಾರ್ಯಂ ನ ಮಯಾ ಕಾರ್ಯ ಮೇಕ ಫತ್ಸ್ಯಾ ವಿಗರ್ಹಿತಂ |

ಹುಲ್ಲಿನ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು, ಅಂತರತಃ - ನಡುವೆ, (ತನಗೂ ರಾವಣನಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ) ಕೃತ್ಯಾ-ಮಾಡಿ (ಹಾಕಿ), ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ - ಬದಲು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೨|| (ಹೇರಾವಣ - ಎಲವೋ ದಶಗಳಾ) ಮತ್ತಃ - ನನ್ನದೇಯಿಂದ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ನಿವರ್ತಯ - ಹಿಂದಿರುಗಿಸು, ಮನಃ - ಆ ಮನಸ್ಸು, ಸ್ವಜನ - ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಯತಾಂ - ಇಡಲ್ಪಡಲಿ, ಪಾಪಕೃತ್-ಪಾಪವನ್ನು, ಮಾಡಿದವನು, ಸಿದ್ಧಿಮಿವ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಹಾಗೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತುಂ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಯುಕ್ತಂ - ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದುದು, ನ- ಅಲ್ಲ || ೩ || ಮಹತಿ - ದೊಡ್ಡದಾದ, (ಲೋಕಮಾನ್ಯವಾದ) ಕುಲೇ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ವಂಶದಲ್ಲಿ, ಜಾತಯಾ - ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ಪುಣ್ಯಂ - ಪವನವಾದ, ಕುಲಂ - ರಘುಕುಲವನ್ನು, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಯಾ - ಹೊಂದಿದವಳೂ, ಏಕಪತ್ನಾ - ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಆಗಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅಕಾರ್ಯಂ- ಮಾಡಬಾರದ, ವಿಗರ್ಹಿತಂ-

ಭಾವಗಳು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯಲು ಕಿರುನಗೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಕುಳಿತು ಇರು ವರಾವಣನಿಗೂ, ತನಗೂ, ನಡುವೆ ಬಂದು ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎಸೆದು, ಆ ಖಳನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯು ತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಭಾವಗಳ ಬಗೆ ಎಂತೆಂದರೆ :- (೧) ಅರಸಾಗಲಿ, ಅರಸಿಯಾಗಲಿ, ಇತರ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ, ಮನೆಗೆಬಂದರೆ ಪೀಠವನ್ನು ಕೊಡತ ಕ್ಕುದು ಧರ್ಮ, ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದಶಗಳನು ನೀಚನಾದ ಅರಸನಾಗಿ ದುರಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಬಂದಿರುವನಾದಕಾರಣ ಬಂದು ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಸೆದಳು, (೨) ಅಥವಾ- ನಿನ್ನ ಹೆರಟೆಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯಂತೆ ಅಸಾರವಾದವುಗಳೆಂದು ಸೂಚಿಸಲು ಎಸೆದಳು, (೩) ಅಥ ವಾ-ನೀಚನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು ಅನುಚಿತವಾದುದರಿಂದ “ಸ್ತಂಭೇನ ಸಲಿಲೇನವಾ ಪಜ್ಜಿ ಭೇದೋಭಿಜಾಯತೆ” ಬಂದು ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಜಲಪಾತ್ರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟರೆ ಪಜ್ಜಿಯುಂಟಾಗುವುದು ಎಂಬ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪಜ್ಜಿ ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿ ಸಲು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎಸೆದಳು, (೪) ಅಥವಾ- “ ಸರ್ವಮುಖನೀರಕ್ಷಣಂ ನಾಪಿಸಂಭಾಷ ಣಂ” ಎಂಬಂತೆ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಪರವುರುಷನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡೋ ಣವನ್ನೂ, ವಿಶೇಷ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನೂ, ಮಾಡಕೂಡದು, ಎಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪರನೂ ನೀಚನೂ ಆಗಿರುವ ರಾವಣನ ದರ್ಶನವೂ, ಸಂಭಾಷಣವೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಿಷಿದ್ಧ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದಳು, (೫) ಅಥವಾ- ಎಲವೋ ನೀಚಾ! ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮನು ಮೊದ ಲೇ ಮಾರೀಚ, ಒರ, ದೂಷಣ, ತ್ರಿಶಿರ, ವಿರಾಧ, ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಿಮಿಷ ಮೊತ್ತ ರಲ್ಲಿ ನಾಶಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ.

ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎಸೆದಳು (೬) ಅಥವಾ-ಎಲ ಕೀಳಾ ! ನಿನ್ನಯಶಾರ್ಙ್ಗ, ಔದಾರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಈ ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರುಹಲು ಎಸೆದಳು. (೭) ಅಥವಾ- ಎಲಪಾವೀ ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಎಣಿಸಿ ಇದೇನೆ, ಆದಕಾರಣ ಈ ಉಸಿರನ್ನಾದರೂ ತೊರೆಯಬಲ್ಲೆನಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾರೆ, ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಎಸೆದಳು. (೮) ಅಥವಾ-ಎಲವೋ ಅಥವಾ ! ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯ, ಕೋಶ, ವೈಭವ, ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಗೆ ಸಮಾನಗಳು. ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರಾಂಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲೆ. ಹೀಗಿರಲು ನಿನ್ನ ಅಥವಾಧಮ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮನವನ್ನು ಸೋಲತಕ್ಕವಳೇ ? ಖೂಳಾ ! ಆಜೆಗೆನಡೆ, ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹಾಗೆ ಎಸೆದಳು. (೯) ಅಥವಾ:—ಎಲವೋ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ, ಜ್ಞಾನಹೀನನು ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನ, ಅಂತಹ ಪಶುವಿಗೆ ತೃಣವು ಆಹಾರವೆನಿಸಿ ಇದೆ. ಅಂತಹ ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿದ ನಿನ್ನಂತಹ ಹೀನನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುವುದು ಸಂಭಾವಿತವಲ್ಲ, ಎಂಬ ಮನೋಗತವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಎಸೆದಳು. (೧೦) ಅಥವಾ-ಎಲವೋ ಅಯೋಗ್ಯ ! ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ವಿಭವವೆಲ್ಲ ಅಭಾವವಾಗುವುದು. ಆಗ ಇಂತಹ ಹುಲ್ಲಿನಮನೆಯೇ ನಿನಗೆ ಆಧಾರವಾಗುವುದು, ಎಂದು ಅರುಹಲು ಅಂತು ಎಸೆದಳು. (೧೧) ಅಥವಾ-ಓ ರಾವಣಾ ! ಇಂತಹ ಬಂದು ಹುಲ್ಲಿನಗರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ ವನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ಅದರ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಶರಣಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆದ ಕಾಕಾಸುರನನ್ನು ಯಾರೂ ರಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಅಂತಹ ಮಹಾವೀರನೆದುರಿಗೆ ನೀನು ನಿಲ್ಲಲೇಯಾ ? ಎಂಬ ಭಾವದ ಬೋಧೆಗಾಗಿ ಎಸೆದಳು. (೧೨) ಅಥವಾ-ಎಲವೋ ಪಾತಕಿ ! ನೀನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂತಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಬಂಧು ಬಳಗದವರು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂತಲಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳು ನೆಲೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂತಲಾಗಲಿ ನಿನಗೆ ಆಶೆಯು ಇದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಆತನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತೃಣವು ಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ನೀನು ಉರುಳಿದರೆ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲರುದ್ರನಂತೆ ಕೋಪವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ದಯಾರ್ಥ ಹೃದಯನೂ, ಸರ್ವಲೋಕಶರಣ್ಯನೂ ಆದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಶರಣಾಗತಸಂರಕ್ಷಣ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಕಂಕಣನಾದುದರಿಂದ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು, ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಎಸೆದಳು (೧೩) ಅಥವಾ-ಎಲಕೀಳಾ ! ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಡ್ಲಿ ಚ್ಚೆ ನ ಬೇಗೆಗೆ ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯು ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರಿಲೋಕೈಕ ಧನ್ವಿಯಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಿಡುವ ಬಾಣದ ಗರಿಯ ಗಾಳಿಗೆ ನೀನು ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗೋಚರಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೆ ಎಸೆದಳು (೧೪) ಅಥವಾ-ಎಲವೋ ಕಳ್ಳ ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಂಹಸದೃಶನು, ನೀನು

ಆತನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನ, ಅಂತಹ ಮಹಾವೀರನದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದ
ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದಿದ್ದೀಯೆ. ಆತನದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸು-
ವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು.
ಎಂಬ ಹೃದಯಗತವನ್ನು ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೆ ಎಸೆದಳು. (೧೫) ಅಥವಾ- ಎಲವೋ
ಹೇಡಿ ! ರಣಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ನಿಂತರೆ, ಆಗ
ನೀನು ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಬಾಯೊಳಗೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ ಎಂಬಂತರಂಗವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಲು ಹಾಗೆ ಎಸೆದಳು.
(೧೬) ಅಥವಾ-ಎಲವೋ ಮುಗ್ಧಾ ! ಲೋಕಾಚಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇಗೋ ನಿನ್ನಕ್ಕಿಗೆ
ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚತುರ್ಮುಖನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರ-
ಮಶಾಲಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಕಲವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತನಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆ-
ದು, ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವುದು ಶ್ರೀಯಸ್ಕರವಲ್ಲ, ಎಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ತಿಳುಹಲು ತೃಣ-
ವನ್ನು ಎಸೆದಳು. (ಹಾಕಿದಳು) (೧೭) ಅಥವಾ-ಎಲಮೂಢಾ ! ಈ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯು ಹಸಿರಾ-
ಗಿದ್ದಾಗ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಇದರ ಸಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೀರಿದುವೋ, ಶ್ರೀರಾಮ ಬಾಣಗ-
ಳೆಂಬ ಸರ್ಪಗಳೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುವು ಎಂಬ ರಹಸ್ಯವ-
ನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹಾಗೆ ಹಾಕಿದಳು. (೧೮) ಅಥವಾ - ಮಹಾ ಧಾರ್ಮಿಕನೆನಿಸಿ ಶೂರಾಗ್ರಗ-
ಣ್ಯನಾಗಿ ಭಾಗವತಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ?
ಆ ಮಹಾವೀರನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು, ಅನುರಾವತಿಯನ್ನು ಆಕ್ರ-
ಮಿಸಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗ-
ದಿಂದ ಅಟ್ಟಿರುವ ವೇಳೆ, ಸರ್ವಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಂ-
ದ್ರನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಲಿಯ ಯಜ್ಞ ವಾ-
ಟವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಯ ನೆಲವನ್ನು ಬೇಡಿ, ಕೊಡಲು ಬಸ್ಪಿದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ-
ಯು ಉದಕ ಧಾರಾವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧಾರೆ ಯೆರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಾಮ-
ನಮೂರ್ತಿಯ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಜಲಧಾರೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ಬೇಕೆಂದು ಬಲಿಭಾರ್ಯೆಯ ಕಯ್ಯೊಳದ ಗಿಂಡಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬಳಹೊಕ್ಕು,
ಧಾರಾಜಲವು ಹೊರಬೀಳದಂತೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ವಾಮನವಟುವು ತನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಪವಿ-
ತ್ರವಾಗಿದ್ದ ದರ್ಭೆಯಹುಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಯನ್ನು ಗಿಂಡಿಯಮುಖದೊಳಟ್ಟು, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ-
ನನ್ನು ಅಂಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನೀನುತಿಳಿದಿರಬಹುದು, ಹಾಗೆಯೇ ಈಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯ-
ನ್ನು ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ
ಭಸ್ಮವನ್ನಾಗಿಮಾಡಬಲ್ಲೆ, ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಾರದೆಂದು ಹಿಂಜರಿಯುತ-
ಲಿದೇನೆ, ಎಂಬ ಗುಟ್ಟನ್ನು ರಟ್ಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ನಡುವೆ ಎಸೆದ-
ಳು. (೧೯) ಅಥವಾ - ಅಗ್ನಿಯು ಈಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ದಹಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾಗ್ನಿ-
ಯಿಂದ ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ

ಕುಲಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಯಾ ಪುಣ್ಯಂ ಕುಲೇ ಮಹತಿ ಜಾತಯಾ ||೪||

ಏವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ವೈದೇಹೀ ರಾವಣಂ ತಂ ಯಶಸ್ವಿನೀ ||

ರಾಕ್ಷಸಂ ಪೃಷ್ಠತಃ ಕೃತ್ವಾ ಭೂಯೋ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೫||

ನಿಂದಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವು, ನಕಾರ್ಯಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದಲ್ಲ, || ೪ || ಯಶಸ್ವಿನೀ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ, ವೈದೇಹೀ - ಜಾನಕಿಯು, ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಉಕ್ತ್ವಾತು - ಹೇಳಿ, ತಂ - ಆ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸಂ - ರಕ್ಕಸನನ್ನು, ಪೃಷ್ಠತಃ - ಬೆನ್ನಹಿಂದುಗಡೆಗೆ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭೂಯಃ - ಪುನಃ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು ||೫|| ಪರಭಾರ್ಯಾ - ಪರಪುರುಷ

ದಹಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದೂ (೨೦) ಅಥವಾ-ನರನಾರಾಯಣರೊಳಗೆ ನಾರಾಯಣನು ಇಷ್ಟೀಕಾಸ್ತ ದಿಂದ (ನೊಸೆಯಹುಲ್ಲು) ದಂಭೋದ್ಭವನನ್ನು ಸುಟ್ಟಂತೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ರೂಪಾಂತರವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತೃಣಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸ ಬಲ್ಲನೆಂದೂ.(೨೧) ಅಥವಾ - ಅಂಗುಳೈಗ್ರದಿಂದ ಈ ತೃಣವನ್ನು ಛೇದಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಬಾಣವು ನಿನ್ನ ಸಿರಗಳಸಾಲನ್ನು ಛೇದಿಸ ಬಲ್ಲದೆಂದೂ, (೨೨) ಅಥವಾ-ಈ ತೃಣವನ್ನು ಬಾಯಿಂದಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾದರೆ, ನಿನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನೆಂತಲೂ, ಭಾವಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಉದಾರಹೃದಯಳಾದ ಜಾನಕಿಯು ತನಗೂ ರಾವಣನಿಗೂ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ತೃಣವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುತೋರುವುದು ||೨|| ಅನಂತರದಲ್ಲಿ —ಎಲವೋ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದ ಮೂಢ! ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆ. ಮನಸ್ಸು ಯದೃಚಿ ಬಹಳ ಚಂಚಲವಾದುದು, ಆದಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಗುರಿಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಲೆಗೆನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸು, ಆದುದರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದವನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಧನವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವನ್ನೇ ಪಡೆಯದೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಕೈಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ನಿನಗೆ ವಶವಾಗತಕ್ಕವಳಲ್ಲ ||೩|| ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಮಾನವೆನಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಸದ್ವಂಶದಲ್ಲಿಜನಿಸಿ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ರಘುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿ, ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ನಾನು ಬಹುಪಾಪಹೇತುವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಸರ್ವಸಾಧು ಜನನಿಂದಿತವಾದ ಅನುಚಿತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನೆ? ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡತಕ್ಕವಳಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ ||೪|| ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ವೈದೇಹಿಯು ಯಾವದೋಪ ಲೇಶದಿಂದ ತನ್ನಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಏನು ಕುಂದು ಬರುವುದೋ, ಮನದೊಳಗಲಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಯಾವಸಂದರ್ಭದೊಳಗೆ ಏನು ಚ್ಯುತಿಯುಂಟಾಗುವುದೋ, ಆದಿತ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಅನಿಲ, ಅನಲ, ದ್ಯುಲೋಕ, ಭೂಮಿ, ಜಲ, ಹೃದಯ, ಯವ, ಅಹಸ್ಸು, ರಾತ್ರಿ, ಉಭಯಸಂಧ್ಯೆಗಳೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಂಗವಾದ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗವಾದ ನಡತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಆದು

ನಾಹ ಮಾಪಯಿಕೀ ಭಾರ್ಯಾ ಪರಭಾರ್ಯಾ ಸತೀ ತವ ||
 ಸಾಧು ಧರ್ಮ ಮವೇಕ್ಷಸ್ಯ ಸಾಧು ಸಾಧು ವ್ರತಂ ಚರ ||೬||
 ಯಥಾ ತವ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ದಾರಾ ರಕ್ಷ್ಯಾ ನಿಶಾಚರ ||
 ಆತ್ಮಾನ ಮುಪವಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವೇಷು ದಾರೇಷು ರಮ್ಯತಾಮ್ ||೭||

ನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿ, ಸತೀ - ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಆಗಿರುವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತವ - ನಿನಗೆ, ಔಪಯಿಕೀ -
 ತಕ್ಕವಳೆನಿಸಿದ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯು, ನ - ಆಗತಕ್ಕವಳಿಲ್ಲ, ಸಾಧುಧರ್ಮಂ - ಸತ್ಪುರುಷರ ಧರ್ಮ
 ವನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷಸ್ಯ - ನೋಡು, (ವಿಚಾರಿಸು) ಸಾಧುವ್ರತಂ - ಸಜ್ಜನರ ನಿಯಮವನ್ನು, ಸಾಧು -
 ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಚರ - ಆಚರಿಸು ||೬|| ನಿಶಾಚರ - ಎಬ್ಬಿ ರಾಕ್ಷಸನೇ, ಆತ್ಮಾನಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಉಪವಾಂ
 ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತವ - ನಿನ್ನ, ದಾರಾಃ - ಹೆಂಡತಿಯರು, ಯಥಾ -
 ಹೇಗೆ, ರಕ್ಷ್ಯಾಃ - ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡತಕ್ಕವರೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅನ್ಯೇಷಾಂ - ಪರಪುರುಷರ, (ದಾ
 ರಾಃ - ಭಾರ್ಯೆಯರೂ, ರಕ್ಷ್ಯಾಃ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವರು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮತ್ಸ್ಯಾ - ಭಾವಿಸಿ) ಸ್ವೇ
 ಷು - ನಿನ್ನ ಸ್ವಕೀಯರಾದ, ದಾರೇಷು - ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ, (ಪ್ರಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ರಮ್ಯತಾಂ - ಶ್ರೀಡಿಸೋ
 ಣವಾಗಲಿ ||೭|| ಸ್ವೇಷು - ಸ್ವೀಯರಾದ, ದಾರೇಷು - ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ, ಅತುಷ್ಯಂ - ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆ
 ಯದಿರುವ, ಚಲಿತೇಂದ್ರಿಯಂ - ಚಂಚಲವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲ, ಚಪಲಂ - ಅಸ್ಥಿರಸ್ಥಿರಭಾವದವನಾದ,
 ನಿಕ್ಯತಿಪ್ರಜ್ಞಂ - ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಹೆರರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನನ್ನು, ಪರದಾರಾಃ -

ದರಿದ್ರ ಇವರೆಲ್ಲರದುರಿಗೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಸುಪಥವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು
 ಭಾವಿಸಿ, ಆಪಾಪಿಪ್ತನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಂಭಾಗ
 ಕೈಬಿಟ್ಟು, ತಿರುಗಿಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಇಂತೆಂದಿಳು ||೫|| ಎಲ ಅನಾರ್ಥ! ಪರಪುರು
 ಷನಿಗೆ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿ ಆರೈಕೆಸಸಿದನಾನು, ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯಳೆನಿಸಿದ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಲಾ
 ರೆನು. ಸಾಧುಪುರುಷರ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸು. ಅದನ್ನೇ ನೀನು ಆಚರಿ
 ಸು, ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮೇಲುಂಟಾಗುವುದು, ಎಂದು ಜಾನಕಿಯು ಶಸ್ತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ರಾ
 ಮನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದು ದಯಾದ್ರವ್ಯಭಾವದಿಂದ ಅವ
 ನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನುಕುರಿತು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಳು ||೬||
 ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ — ಎಲ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಪರರ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಕದ್ದು ತರುವುದು ನ
 ಮಗೆ ಕುಲಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡು,
 ಅದೇನು ಎಂಬೆಯೋ? ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನೀನು ಕೈಹಿಡಿದಿರುವ ಹೆಂಡತಿ
 ಯರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆಧರ್ಮವೋ ಇತರರಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ
 ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕದ್ದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನು? ಆಗನಿನ್ನ ಮ
 ನದೊಳಗೆ ಬೇಡ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆದಕಾರೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿರನ್ನೂ ಉ
 ದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರಲು ||೭|| ಮ
 ತ್ತು - ಎಲಕೀಳಾ! ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ತಾವುತ್ಪ್ರ
 ರಾಗದೆ ಪರಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿ, ಮಂಚಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆ, ಚಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗದೆ

ಅತುಷ್ಟಂ ಸ್ವೇಷು ದಾರೇಷು ಚಪಲಂ ಚಲಿತೇಂದ್ರಿಯಂ ||
 ನಯಂತಿ ನಿಕೃತಿಪ್ರಜ್ಞಂ ಪರದಾರಾಃ ಪರಾಭವಂ ||೪||
 ಇಹ ಸಂತೋ ನಮಾ ಸಂತಿ ಸತೋ ವಾ ನಾನು ವರ್ತಸೇ ||
 ತಥಾಹಿ ವಿಪರೀತಾ ತೇ ಬುದ್ಧಿ ರಾಚಾರ ವರ್ಜಿತಾ ||೫||
 ವಚೋ ಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರಣೀತಾತ್ಮಾ ಪಥ್ಯ ಮುಕ್ತಂ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ ||
 ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮಭಾವಾಃ ತ್ವಂ ವಾ ನ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಸೇ ||೬||

ಪರಪುರುಷರ ಪತ್ನಿಯರು, ಪರಾಭವಂ - (ಆಯುರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಕ್ಷಯ ರೂಪವಾಗಿರುವ) ಅಪಮಾನವನ್ನು, ನಯಂತಿ - ಹೊಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೪ ||

ಇಹ - ದುರ್ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸಂತಃ - ಸತ್ಪುರುಷರು, ಸಂತಿವಾ - ಇದಾರೋ ? ನಮಾಸಂತಿ - ಇಲ್ಲವೋ ? ನತೋವಾ - ಅಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನಾದರೋ, (ತ್ವಂ - ನೀನು,) ನಾನುವರ್ತಸೇ - ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಲ್ಲ, ತಥಾಹಿ - ಹಾಗೆ ನೀನು ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಇರುವುದುಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ, ವಿಪರೀತಾ - ಲೋಕಾಚಾರವಿರುದ್ಧವಾದ, ತೇ - ನಿಸ್ಸ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಬುದ್ಧಿಯು, ಆಚಾರವರ್ಜಿತಾ - ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿದೆ ||೫|| ವಾ - ಅಥವಾ, ಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರಣೀತಾತ್ಮಾ - ಕಪಟದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ - ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಂದ, ಉಕ್ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಡುವ, ಪಥ್ಯಂ - ಹಿತವಾದ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ಅಭಾವಾಯ - (ಕಪಟಸ್ವಭಾವದವನಾದ ಕಾರಣವೇ) ವಿನಾಶಕೋಸ್ಕರ, ನಪ್ರತಿಪದ್ಯಸೇ - ಕೇಳದೆ ಇರುವೆಯೋ

ಚಪಲಚಿತ್ತರಾದ ಅಂತಹನೀಚರನ್ನು ಪರಭಾರ್ಯೆಯರಾದ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಅವರ ಕೈಸೇರದಹಾಗೆ ಶಪಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡುವರು ||೪|| ನೀನಾದರೆ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತಲಿದ್ದೀಯೋ, ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿಕಲಿಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುವಂತೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸತ್ಪುರುಷರು ದುರ್ಜನಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ನಗರದೊಳಗೆ ಯಾವದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಬಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದರೂ ಇರುವುದು, ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೂ ಅವರ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನು ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನೀನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಇರುವುದೂ ಸಹಜವೇ ಸರಿ, ಏತಕೆಂದರೆ- ನಿನಗೆ ವಿನಾಶಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿಯೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿದೆ : "ವಿನಾಶಕಾಲೇ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಃ" ಎಂಬುದು ಸಟಿಯಲ್ಲ. ಇಂತು ಸದಾಚಾರ ಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾಶವಾಗಿಹೋಗಬೇಡ. ಅಯ್ಯೋ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತೀಯೆ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೇಲ್ತೆಯನ್ನು ಪಡೆ || ೫ ||-|| ಬಂದುವೇಳೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಚಿತ್ತ ಚೋರನೆಂಬವರೂ ಹೇಳಬಹುದು, ಏತಕೆಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಹುಟ್ಟನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಧರ್ಮನೀತಿಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳದೆ ಹಟವನ್ನು ಹಿಡಿದು ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ

ಆಕೃತಾತ್ಮಾನ ಮಾಸಾಧ್ಯ ರಾಜಾನ ಮನಯೇ ರತಂ ||
 ಸಮೃದ್ಧಾನಿ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಣಿ ನಗರಾಣಿ ಚ ||೧೦||
 ತಥೇಯಂ ತ್ವಾಂ ಸಮಾಸಾಧ್ಯ ಲಂಕಾ ರತ್ನಾಘ್ರ ಸಂಕುಲಾ ||
 ಅಪರಾಧಾ ತ್ವಮೈಕಸ್ಯ ನ ಚಿರಾ ದ್ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ ||೧೧||-||
 ಸ್ವಕೃತ್ಯೈ ಹೃನ್ಯ ಮಾನಸ್ಯ ರಾವಣಾ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿನಃ ||
 ಅಭಿನಂದಂತಿ ಭೂತಾನಿ ವಿನಾಶೇ ಪಾಪಕರ್ಮಣಃ ||೧೨|| ||

ಹೇಗೋ? ||೧೦|| ||(ಸಮಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದಿದ್ದರೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಹೇಗೆ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು?ಎಂದರೆ)
 ಸಮೃದ್ಧಾನಿ - ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಾಣಿ- ದೇಶಗಳೂ, ನಗರಾಣಿ - ಪುರಗಳೂ, ಅನಯೇ - ಅನ್ಯಾ
 ಯದಲ್ಲಿ, ರತಂ - ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಕೃತಾತ್ಮಾನಂ - ಶಿಕ್ಷಿತಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ (ಸದುಪ
 ದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ) ರಾಜಾನಂ - ಅರಸನನ್ನು, ಆಸಾಧ್ಯ - ಹೊಂದಿ (ಯಥಾ - ಹೇಗೆ)
 ವಿನಶ್ಯಂತಿ - ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ತಾದೃಶಂ - ಅಂಥವನಾದ, (ಅನ್ಯಾಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ
 ಉಪದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದ) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸಮಾಸಾಧ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ರತ್ನಾಘ್ರಸಂಕುಲಾ - ನವರ
 ತ್ವಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ, ಇಯಂ - ಈ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾನಗರವು, ಏಕಸ್ಯ - ಒಬ್ಬನಾದ, ತವ.
 ನಿನ್ನ, ಅಪರಾಧಾತ್ - ತಪ್ಪಿನಿಂದಲೇ, ನಚಿರಾತ್ - ಬಹುಬೇಗನೆ, ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
 ನಾಶವಾಗುವುದು ||೧೦||-೧೧|| ಹೇರಾವಣ - ಎಲೈ ರಾವಣನೇ, ಸ್ವಕೃತ್ಯೈ - ತನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ತಪ್ಪುಗಳಿಂದ, ಹನ್ಯಮಾನಸ್ಯ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಅದೀರ್ಘದರ್ಶಿನಃ - ದೂರದ ಯೋಚನೆ
 ಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ, ಪಾಪಕರ್ಮಣಃ - ಪಾಪಾತ್ಮನ, ವಿನಾಶಿನತಿ- ನಾಶಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಭೂತಾನಿ.
 ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಅಭಿನಂದಂತಿ - ಸರ್ವತ್ರಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ, ನಿಕೃತಾಃ- ನಿನ್ನಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ರುವ ಜನಾಃ - ಜನಗಳು, ರಾಧ್ರಃ - ಭಯಂಕರನಾದ ರಾವಣನು, ದಿವ್ಯೈಶ್ವರವ - ದೈವವರಿಂದಲೇ,
 ಏತತ್ - ಈವಿಧವಾದ, ವ್ಯಸನಂ - ದುಃಖವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಹೊಂದಿದನು, ಇತ್ಯೇವಂ - ಹೀಗೆಂದು,

ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ||೧೦||-|| ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಸಾಧುಗಳ
 ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆರಸನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನೊಬ್ಬನ
 ತಪ್ಪಿನಿಂದ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯ ಕೋಶಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ
 ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಹಾಳಾಗುತ್ತವೆ. ||೧೦||-|| ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನಾ
 ರತ್ನರಾಶಿಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ನಿನ್ನ ಈ ಲಂಕಾನಗರಿಯೂ ನಿನ್ನೊಬ್ಬನ ಅಪರಾಧದಿಂದ
 ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ||೧೧||-|| ಎಲವೋ ನೀಚ
 ರಾವಣಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೇ ಆಗಲೀ ನಿನ್ನಂತೆ ಪರದಾರಹರಣವೇ ಮುಂತಾದ ಪಾಪ
 ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲಳಿಸಿದರೆ ಅಂಥವನು ತನ್ನ ಪಾಪದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇಗನೆ ಹಾಳಾಗುವನ
 ಳ್ದೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೇಲನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳೂ
 ಇವನು ಮಹಾ ಪಾಪಿ, ಆ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವಾದ ವಿನಾಶವನ್ನು ಪಡೆದನು, ಭೂಮಿ
 ಯು ಭಾರವು ಇಳಿಯಿತು, ನಮ್ಮಗಳ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು” ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿ
 ಸೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುವರು||೧೨||-|| ಹೀಗೆಯೇ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದನಿನ್ನನ್ನು

ಏವಂ ತ್ವಾಂ ಪಾಪಕರ್ಮಾಣಂ ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ ನಿಕೃತಾ ಜನಾಃ |
 ದಿಷ್ಟೈವೈತ ದ್ವೈಶನಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ರಾದ್ರ ಇತ್ಯೇವ ಹರ್ಷಿತಾಃ ||೧೪||-||
 ಶಕ್ಯಾ ಲೋಭಯಿತುಂ ನಾಹ ಮೈತ್ಸರ್ಯೇಣ ಧನೇನವಾ ||
 ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇ ಸಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾ ಯಥಾ ||೧೫||-||
 ಉಪಧಾಯ ಭುಜಂ ತಪೈ ಲೋಕನಾಥಸ್ಯ ಸತ್ಕೃತಂ ||

ಪಾಪಕರ್ಮಾಣಂ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಹರ್ಷಿತಾಃ(ಸಂತಾಃ)-ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಲಿರುವವರಾಗಿ, ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ - ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು ||೧೪||-|| ೧೫|| ಅಹಂ - ನಾನು. ಐತ್ಸರ್ಯೇಣ - ವೈಭವದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಧನೇನವಾ - ನಿನ್ನ ಧನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಲೋಭಯಿತುಂ - ಮಂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ (ಏತಕೆಂದರೆ, ಭಾಸ್ಕರೇಣ - ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಪ್ರಭಾಯಥಾ - ಕಾಂತಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ರಾಘವೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ) ಅನನ್ಯಾ - ಬೇರಾಗಿರತಕ್ಕವಳಲ್ಲ ||೧೫||

ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಬಹುತರವಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರಾದಕಾರಣ ನಿನಗೆ ವಿವತ್ತು ಬಂದೊದಗಿದರೆ ಆಗ-ಆಹಾ ! ದೈವವಶದಿಂದಲೇ ಈ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಿಯು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾದನು,, ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ ||೧೪||-|| ೧೫|| ಎಲವರುಳಾ ! ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡು,, ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಮಂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ, ನಿನ್ನ ತುಚ್ಛವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಧನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆಗಲಿ ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೆ ಬೇರಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು * ಆಗಲಿಹ್ನು ಮೂತ್ರವಾದರೂ ಇರತಕ್ಕವಳಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ, ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನುಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದೀಯೆ ಎಂಬೆಯೋ ? ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಗಾವುದಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಯಿದ್ದರೂ ಸೂರ್ಯನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ನೂರಾರು ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಂತತ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ತುಸವಾದರೂ ಆಗಲಿರದವಳಾಗಿಲ್ಲ ||೧೫||-|| ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ತಂತಮ್ಮ ಪದವಿಗಳು ತಮಗೆನೆಲೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಅನವರತವೂ ಯಾವ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿರುವರೋ ಅಂತಹನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಧನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸರ್ವಲೋಕ ಮಾನ್ಯವೆನಿಸಿದ ತೋಳನ್ನು ತಲೆದಿಂಬನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪವಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾನು ಪರಪುರುಷನ ಬಾಹುವನ್ನು ತಲೆದಿಂಡನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆ

* ಇದರಿಂದ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದಂತೆ ರಾವಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸೀತೆಯನ್ನು ತರಲಿಲ್ಲ, ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನೇ ತಂದಿರುವನು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು-ಹಿಂದೆ ರಾವಣನು ಭಕ್ತಿಭಾಷದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದಕ್ಕೆ, ನಿನಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ವಧೆಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಈ ಜನ್ಮದಿಂದ ಕಡೆಹಾಯಿಸಿ ಬೇಗನೆ ಮೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಜಯವಿಜಯರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದಿರುವನು ಎಂಬುದೂ ತೋರುವುದು.

ಕಥಂ ನಾಮೋಪ ಧಃ ಸ್ಯಾಮಿ ಭುಜ ಮಸ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ||೧೬||-||

ಅಹ ಮುಷಯಿಕೇ ಭಾರ್ಯಾ ತಸ್ಯೈವ ವಸುಧಾಪತೇಃ ||

ವ್ರತಸ್ನಾತಸ್ಯ ವಿಪ್ರ (ಧೀರ) ಸ್ಯ ವಿದ್ಯೇವ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ ||೧೭||-||

ಸಾಧು ರಾವಣ ರಾಮೇಣ ಮಾಂ ಸಮಾನಯ ದುಃಖಿತಾಮಃ ||

[ಅಹಂ - ನಾನು] ಲೋಕನಾಥಸ್ಯ-ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ, ತಸ್ಯ-ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಸತ್ಕೃತಂ-ಪೂಜ್ಯವೆನಿಸಿದ, ಭುಜಂ - ತೋಳನ್ನು, ಉಪಧಾಯ - ತಲೆದಿಂಬನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, (ಅಧುನಾ - ಈಗ) ಅಸ್ಯಸ್ಯ - ಪರಪುರುಷನಾದ, ಕಸ್ಯಚಿತ್ - ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬನ, ಭುಜಂ - ತೋಳನ್ನು, ಕಥಂ ನಾಮಃ. ಹೇಗೆ, ಉಪಧಾಸ್ಯಾಮಿ- ತಲೆದಿಂಡನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ (ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ)||೧೬|| ವ್ರತಸ್ನಾತಸ್ಯ - ವೇದಾಧ್ಯಯನ ವ್ರತದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನೂ, (ಸಾಂಗವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದವನೂ) ಧೀರಸ್ಯ - ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಆಗಿರುವ, (ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿರುವ) ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ - ಅತ್ಯಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾದವನಿಗೆ, ವಿದ್ಯೇವ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವಸುಧಾಪತೇಃ- ಸರ್ವಲೋಕನಾಥನಾದ, ತಸ್ಯೈವ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನಿಗೆ, ಅಹಂ-ನಾನು, ಔಪಯಿಕೇ-ತಕ್ಕ ವಳಾದ, ಭಾರ್ಯಾ-ಪತ್ನಿಯಾಗಿದೆನೆ ||೧೭|| (೧) ಹೇರಾವಣ - ಎಲೈ ರಾವಣನೇ, ದುಃಖಿತಾಂ-ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಾಚಿತಾಂ - ಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ, ಕರೇಣುಂ - ಹಣ್ಣಿನೆಯನ್ನು, ಗಜಾಧಿಪತೇ - ಗಜರಾಜನೊಡನೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ರಾಮೇಣಸಾಧುಂ - ರಾಮ ನೊಡನೆ, ಸಾಧು- ಜೊನ್ನಾಗಿ, ಸಮಾನಯ-ಸೇರಿಸು, (ಮತ್ತು-ಸಾಧುರಾವಣ-ಎಲೈ ಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಭಾವದ

ಲಿ? ||೧೬||-|| ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವೇದೋಕ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ, ಅತ್ಯಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಗೆ ತಕ್ಕದೋ, ಹಾಸೆಯೇ ಶೀಲವೃತ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನಳಾದ ನಾನು ಸರ್ವಜಗನ್ನಾಯ ಕನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅನನ್ಯಳೆನಿಸಿದ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿದೇನೆ, ಪರಪುರುಷನಿಗೆ ತಕ್ಕವಳಲ್ಲ, ಹೀಗಿರಲು ಎಲಭ್ರಾಂತಾ! ಏಕೆ ಹುಚ್ಚುತನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಾಗಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ? ಛೇ, ನಿನ್ನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊರೆ ||೧೭||-|| ಎಲೈ ರಾವಣಾ! ಅರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಪುರುಷಗಜವನ್ನಗಲಿ, ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾಗಿ ವೃಥೆಪಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಿನೆಯನ್ನು ಪುನಃಪುರುಷ ಗಜವನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಪತಿಯನ್ನು ಆಗಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಸೇರಿಸು, ಅಥವಾ:—ಎಲೈ ರಾವಣಾ! ಸಾಧು- ನಿನಗೆ ಬಹು ಮೇಲ್ಮೈಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅಥವಾ- ಸಾಧು ರಾವಣಾ! ಬಲು ಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಭಾವದ ರಾವಣನೇ! (ಎಂದರೆ ಬಹು ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದ ರಾವಣನೇ! ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ ಕಳ್ಳನನ್ನು ನೋಡಿ ಜಲವನ್ನು ಬೇಡಿದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಯಾಚನೆಯು ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು) ವಲ್ಲಭನನ್ನಗಲಿ ದುಃಖಿಸು

(೧) ವಾಚಿತಯಾ, ಕರೇಣ್ವ ಎಂಬ ತೃತೀಯಾಂತಪದಗಳನ್ನು ದ್ವಿತೀಯಾಂತಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಗಜಾಧಿಪಂ ಎಂಬ ದ್ವಿತೀಯಾಂತಪದವನ್ನು ತೃತೀಯಾಂತಪದವನ್ನಾಗಿಯೂ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು “ವಾಚಿತಾಯುವತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಕಲಭಃ ಕರಪೋತಕಃ.” ಎಂದು ನಿಘಂಟು

ವನೇ ವಾಶಿತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಕರೇಣ್ಯೇವ ಗಜಾಧಿಕಂ ||೧೪||-||

ಮಿತ್ರ ಮಾಪಯಿಕಂ ಕರ್ತುಂ ರಾಮ ಸ್ಥಾನಂ ಪರೀಪ್ತಾ |

ವಧಂ ಚಾನಿಚ್ಛತಾ ಘೋರಂ ತ್ವಯಾ ಸಾ ಪುರುಷರ್ಷಭಃ ||೧೫||-||

ರಾವಣನೇ, ವನ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಾಶಿತಯಾ - ವಾಸವುಳ್ಳ, ಅಥವಾ ಸಿತಯಾ - ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದ, ಕರೇಣ್ಯಾ - ಕರ್ಣಾಸಂಯುತ, ಗಜಾಧಿಕಮಿವ - ಗಜರಾಜನನ್ನು ಹಾಗೆ, ದುಃಖಿತಾಂ-ರಾಮನನ್ನುಗಲಿದ ದುಃಖವುಳ್ಳ, ಮಾಂ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ನನ್ನನ್ನು, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನೊಡನೆ, ಸಮಾನಯ - ಸೇರಿಸು (೨) ||೧೪|| (ತಾಯಿ, ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ವೈದೇಹಿಯು ದಯೆಯಿಂದ ಸದುವ ದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ) ಸ್ಥಾನಂ - ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖನಿವಾಸವನ್ನ, ಪರೀಪ್ತಾ-ಬಯಸುತಲಿರುವ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವಾದ, ವಧಂಚ - ಚಿತ್ರವಧೆಯನ್ನು, ಅನಿಚ್ಛತಾ - ಕೋರದಿರುವ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಪುರುಷರ್ಷಭಃ - ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ ಮಿತ್ರಂ - ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ, ಕರ್ತುಂ - ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ, ಮಾಪಯಿಕಂ - ಉಚಿತವಾದದ್ದು, (ಅರ್ಹನು) ||೧೫|| || ಸಃ - ಆ ರಾಮನು, ಧರ್ಮಜ್ಞಃ - ಸಕಲಧರ್ಮ ಮರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನು (ಆದ

ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು, ತಡವಾಡದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆ ||೧೪||-|| ಓ ರಾವಣಾ ! ನೀನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಒಂದುಕೆಯು ನಿನಗೆ ಇರುವುದಾದರೆ, ಮತ್ತು ನೀನು ಬೇಗನೆ ಪೃತ್ಯವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಬಾರದೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯೂ ನಿನಗೆ ಇದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸರ್ವಲೋಕ ಕರಣ್ಯವಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಣಾರ ವಿಂದಗಳಲ್ಲಿಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಲೇಸು, ನಾನು ಅವರೂಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಆತನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋದರೆ ರೌದ್ರಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಸಂದರಿಸುವನಲ್ಲದೆ ಶಾಂತನಾಗಿ ಕರುಣೆಯನ್ನು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಡ. ಏತಕೆಂದರೆ-ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ, ಹಗೆಯಾಗಲಿ, ಹಗೆಯ ಮಗನಾಗಲಿ, ತಮ್ಮನಾಗಲಿ, ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಸರ್ವಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ಕರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೇ ಆದರೆ, ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂದ ಅಂಥವನನ್ನು ಹೇಗೂ ಬಿಡದೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವೆನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಆತನದೊಂದು ಸುಹೃತ್ತರವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಂಟು, ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಎಷ್ಟು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನೂಮಾಡಿ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನ್ನಿಸಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮ ಭಜನೆಯು ವಿನಾ ನಿನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇರೆ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ ಎಂದು ಸರ್ವಲೋಕ ಮಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಹೈಮಾಗುಣದಿಂದ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು ||೧೫||-|| ಮತ್ತು:—ಎಲ ರಾವಣಾ ! ಇಗೋ ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ

ವಿದಿತ ಸ್ನಹಿ ಧನು - ಜ್ಞ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಃ |

ತೇನ ಮೈತ್ರೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಜೀವಿತು ಮಿಚ್ಛಸಿ ||೨೦||-||

ಪ್ರಸಾದಯಸ್ಯ ತ್ವಂ ಜೈನಂ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಂ |

ಮಾಂ ಚಾಸ್ಮೈ ಪ್ರಮತೋ ಭಿತ್ತಾ ನಿರ್ಭ್ರತಯಿತು ಮಹರ್ಷಿ ||೨೧||-||

ಏವಂ ಹಿ ತೇ ಭವೇತ್ಸ್ಯಸ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಘೂತ್ತಮೇ |

ಕಾರಣವೇ) ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲಃ - ಮರೆಹೊಕ್ಕು ವರನ್ನು ಕೈಬಿಡುವೆ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವನು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಜನ್ಯಃ - ಜನಗಳಿಂದ) ವಿದಿತಃ - ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟದಾನೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, (ತತಃ - ಆದಕಾರಣ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಜೀವಿತುಂ - ಬದುಕಲಿಕ್ಕೆ, ಇಚ್ಛಸಿಯಾದಿ-ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನೇ ಆದರೆ, ತ - ನಿನಗೆ, ತೇನ- ಆ ರಾಮನೊಡನೆ, ಮೈತ್ರೀ - ಸ್ನೇಹವು, ಭವತು - ಉಂಟಾಗಲಿ, ||೨೦|| || * ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲಂ - ಮರೆಹೊಕ್ಕು ವರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ, ಏನಂ - ಈ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು, ತ್ವಂಚ - ನೀನೂ, ಪ್ರಸಾದಯಸ್ವ - ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿಸುವಾಡಿಕೊ, ಪ್ರಯತಃ - ನಿಸ್ಸಮದರನೂ (ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿದವನು) ಭೂತಾಽ - ಆಗಿ (ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪವನ್ನು ತೊರೆದು) ಮಾಂಚ - ನನ್ನನ್ನೂ, ಅಸ್ಮೈ - ಈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ನಿರ್ಭ್ರತಯಿತುಂ - ಸಮರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ-ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೨೧|| || ಹೇರಾವಣ - ಎಲೈ ರಾವಣನೇ ! (ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು) ರಘೂತ್ತಮೇ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಸಮರ್ಪಿಸಿ, (ಶರಣಾಗತಾಯ - ಮರೆಹೊಕ್ಕು) ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸ್ಯಸ್ತಿ - ಶ್ರೀಮಸ್ಸು, ಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ

ನಿನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿ ದೇಳುತ್ತೇನೆ, ಸಕಲ ಧರ್ಮ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿ ಸರ್ವ ಲೋಕ ತರಣ್ಯನೆಂದು ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು. ನಿನಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕುವೇಕೆಂಬ ಏಯಕೆ ಇದ್ದರೆ, ಆತನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಸಖ್ಯವು ಲಭಿಸಲಿ ||೨೦||-|| ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ವರೂಪಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೊನೆ ಸವದ್ವಿಸು. ಆತನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು, ಜ್ಞೇಮಸನ್ನು ಪಡೆ, ನಾನೂ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೇರಿಸುವಂತೆ ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ದಾಶರಥಿಗೆ ಸಹಾಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ||೨೧||-|| ಓ ರಾವಣಾ ! ನನ್ನ ಈ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನೊಡನೆ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ, ನಿನಗೆ ಶುಭವು ಲಭಿ

* ದೇವರಿಗೂ, ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೂ ಕಿರಿಯವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂತಲೂ, ಗಂಡಹೆಂಡಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪ್ರೇಮ ಎಂತಲೂ, ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ದಯೆ ಎಂತಲೂ, ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಎಂತಲೂ, ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಮಮತೆ ಎಂತಲೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿ ಎಂತಲೂ, ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಎಂತಲೂ, ಬಂದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೊಳಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸಖ್ಯ ಅಥವಾ ಮೈತ್ರಿ ಎಂತಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಅನ್ಯಥಾ ತ್ವಂ ಹಿ ಕುರಾಪ್ಯಣೋ ವಧಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ರಾವಣ ||೨೨||-||
 ವರ್ಜಯೇ ದ್ವಜ್ರ ಮುತ್ಸೃಪ್ಯಂ ವರ್ಜಯೇ ದಂತಕಶ್ಚಿರಂ |
 ತ್ವದ್ವಿಧಂ ತು ನ ಸಂಕ್ರಾದ್ಧೋ ಲೋಕನಾಥ ಸ್ವ ರಾಘವಃ ||೨೩||-||
 ರಾಮಸ್ಯ ಧನುಷ ಶೃಬ್ಧಂ ಶ್ರೋಪ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಮಹಾಸ್ವನಂ |
 ಶತಕ್ರತು ವಿಸ್ತೃಪ್ಯಸ್ಯ ನಿರ್ಘೋಷ ಮಶನೇರಿವ ||೨೪||-||
 ಇಹ ಶೀಘ್ರಂ ಸುಪರ್ವಾಣೋ ಜ್ವಲಿತಾಸ್ಯಾ ಇವೋರಗಾಃ |

ಅನ್ಯಥಾ - ಬೇರೆವಿಧವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು, ಕುರ್ವಾಣಃ - ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ತ್ವಂಹಿ - ನೀನಾದರೂ, ವ
 ಧಂ - ಚಿತ್ರವಧೆಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ- ಹೊಂದುವುದೇ ದಿಟ ||೨೨|| || ಉತ್ಸೃಪ್ಯಂ-ಇಂದ್ರನಕ್ಕೈಯಿಂದ
 ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ, ವಜ್ರಂ - ವಜ್ರಾಯುಧವು, ತ್ವದ್ವಿಧಂ - ನಿನ್ನಂಥವನನ್ನು, ವರ್ಜಯೇತ್ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬ
 ಹುದು, ಅಂತಃ - ಯಮನು, ತ್ವದ್ವಿಧಂ - ನಿನ್ನಂಥವನನ್ನು, ಚಿರಂ - ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ, ವರ್ಜಯೇ
 ತ್ - ಕೊಂಡುಹೋಗದೆ ಬಿಡಬಹುದು, ಲೋಕನಾಥಃ - ಜಗನ್ನಾಥನೆನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ, ರಾಘವಸ್ತು -
 ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೂ. ಸಂಕ್ರಾದ್ಧಃ - ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡವನಾದರೆ, ತ್ವದ್ವಿಧಂ- ನಿನ್ನಂಥವನನ್ನು, ನವರ್ಜ
 ಯೇತ್ - ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ||೨೩||-|| (ಹೇರಾವಣ - ಎಲವೋ ರಾವಣನೇ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಶತಕ್ರ
 ತುವಿಸ್ತೃಪ್ಯಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಶನೇಃ - ಸಿಡಿಲಿನ, (ವಜ್ರಾಯುಧದ) ನಿರ್ಘೋಷಮಿವ - ಶ
 ಬ್ದವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಮಹಾಸ್ವನಂ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ,
 ಧನುಷಃ - ಬಿಲ್ಲಿನ, ಶೃಬ್ಧಂ - ಟಂಕಾರಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಶ್ರೋಪ್ಯಸಿ - ಕೇಳುತ್ತೀಯೆ ||೨೪||-|| (ಹೇರಾವಣ-
 ಓ ದುಷ್ಕರಾವಣನೇ) ಸುಪರ್ವಾಣಃ - ಶ್ರೀಪ್ರವಾದ ಗೆಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಲಕ್ಷಣಾಃ - ರಾಮ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಾಮಾಕಿತಗಳಾದ, ಇದವಃ- ಬಾಣಗಳು, ಜ್ವಲಿತಾಸ್ಯಾ-ಪಿಪ್ಪಾಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ

ಸುವ್ರದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ದುರಾಲೋಚನ
 ಯಿಂದ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡುಬಿಡುವುದಾದರೆ, ಆತನಿಂದ ನೀನು ಚಿತ್ರವಧೆಯನ್ನು ಪಡೆ
 ಯುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ ||೨೨||-|| ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಇಂ
 ದ್ರನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನಮೇಲೆ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ ಆ ವಜ್ರಾಯು
 ಧವು ಹಗೆಯನ್ನು ಬಂದುವೇಳೆ ಬಿಟ್ಟರೂ ಬಿಡಬಹುದು. ಮೃತ್ಯುವು ಯಾವುದಾದರೊಂದು
 ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ಲಪ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯದೆ ಕೆ
 ಲವು ಕಾಲದವರಿಗೆ ತಡೆದರೂ ತಡೆಯ ಬಹುದು. ಸರ್ವಲೋಕ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು
 ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನೇ ಆದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ಪರಮ ನೀಚನನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡದೆ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾ
 ರ, ||೨೩||-|| (ಎಲಾ ಅಧಮಾ ! ನೀನು ದುರ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಇಂದ್ರನು
 ಬಿಡುವ ವಜ್ರಾಯುಧದ ತಬ್ಬವನ್ನು ಕೇಳುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಧನುಸ್ಸಿನ ಟಂಕಾರಧ್ವನಿ
 ಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳುವೆ, ||೨೪||-||) ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ನಾಮಗಳನ್ನೊಳ
 ಗೊಂಡು ಬಳ್ಳೆಯ ಗೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳು ವಿಷಜ್ವಾಲೆಯಿಂ
 ದೊಡಗೊಡಿಸುವ ಬಾಯಿಗಳುಳ್ಳ ಕ್ರೂರವಾದ ಸರ್ಪಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟ
 ಣದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವುವು ||೨೫||-|| ಇದಲ್ಲದೆ ವೇಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹದ್ದಿನ ಗರಿಗಳ

ಇದವೋ ನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಲಕ್ಷಣಾಃ ||೨೫||-||
 ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಪರಿನಿಘ್ನಂತಃ ಪುರ್ವಾ ಮಸ್ಯಾಂ ಸಮಂತತಃ |
 ಅಸಂಪಾತಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ಪತಂತಃ ಕಂಕವಾಸಸಃ ||೨೬||-||
 ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಮಹಾಸರ್ಪಾರ್ಕ ಸ ರಾಮ ಗರುಡೋ ಮಹಾ |
 ಉದ್ಧರಿಷ್ಯತಿ ವೇಗೇನ ವೈನತೇಯ ಇವೋರರಗಾ ||೨೭||-||
 ಅಪನೇಷ್ಯತಿ ಮಾ ಭರ್ತಾ ತ್ವತ್ ಶ್ರೀಘ್ರ ಮುರಿಂದಮಃ !
 ಅಕುರೇಭ್ಯ ಶ್ರಿಯಾ ದೀಪ್ತಾಂ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುಭಿ ರಿವಕ್ರಮೈಃ ||೨೮|| ||

ಬಾಯಿಗಳುಳ್ಳ, ಉರಗಾದವ - ಕ್ರೂರಸರ್ಪಗಳುತೆ, ಇಹ - ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಘ್ರಂ -
 ಬೇಗನೆ, ನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿ - ಬೀಳುವುವು ||೨೫||-|| ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ಕಂಕವಾಸಸಃ - ವೇಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ
 ಹದಿನ ಗರಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಬಾಣಗಳು, ಅಸ್ಯಾಂ - ಈ, ಪುರ್ವಾ - ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಸಮಂತತಃ -
 ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪತಂತಃ - ಬೀಳುತ್ತಿರುವವಾಗಿ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ - ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ಪರಿನಿಘ್ನಂತಃ - ಸ್ವಲ್ಪ
 ತ್ರಹಿಸಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿ, ಅಸಂಪಾತಂ - ಬವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಕರಿಷ್ಯಂತಿ - ಮಾಡುವುವು ||೨೬||-||
 ಮಹಾ - ಮಹಾತ್ಮನಾದ, ಸಃ - ಆ, ರಾಮಗರುಡ - ಶ್ರೀರಾಮನೊಬ್ಬ ಗರುಡಂತನು, ಉರಗಾನಿವ-
 ಕ್ರೂರವಾದ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಮಹಾಸರ್ಪಾರ್ಕ - ರ
 ಕ್ತಸರೊಡೆಯರೊಬ್ಬ ಮೊಡ್ಡ ಹಾವುಗಳನ್ನು, ಉದ್ಧರಿಷ್ಯತಿ - ಎತ್ತಿ ಎಸೆಯುವನು ||೨೭||-|| ವಿಷ್ಣುಃ -
 ನಾಮನಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು, ತ್ರಿಭುಃ - ಮೂರಾದ, ಕ್ರಮೈಃ - ಪಾದವ್ಯಾಸಗಳಿಂದ (ಹೆಜ್ಜೆಗಳ
 ಕಿಂದ) ಅಸುರೇಭ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸರ ದೆಸೆಯಿಂದ, ದೀಪ್ತಾಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ, ಶ್ರಿಯಮಿವ - ತ್ರೈಲೋ
 ಕ್ಯರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಅರಿಂದಮಃ - ಸರ್ವಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ಭರ್ತಾ - ನನ್ನ ಪಾ
 ಣನಾಥನು, ಶ್ರೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ತ್ವತ್ - ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಪನೇಷ್ಯತಿ - ಕೊಂ
 ಡುಹೋಗುವನು ||೨೮|| || ಜನಸ್ಥಾನ - ಖರದೂಷಣದ ವಾಸಸ್ಥಾನವು, ಹತಸ್ಥಾನೆ (ಸತಿ) ಹಾಳುಮಾ

ನ್ನು ಸುಡಿಸಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಥೆ. ಈ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳ
 ಲಿಯೂ ಹರಡಿ, ರಕ್ಷಸರ ಹಿಂಡುಳ್ಳಲ್ಲಾ ಸಾಕುಗಳನ್ನು ಎಡೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವುವು ||೨೬|| ||
 ಮತ್ತು - ರಾಕ್ಷಸರಾದ ಗರುಡನು ಕ್ರೂರವಾದ ಸ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾ
 ಮಚಂದ್ರನೊಬ್ಬ ವೈನತೇಯನು ರಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯೆಂಬ ಸರ್ಪವನ್ನು ಶ್ರೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದೊ
 ಯ್ಯುವನು ||೨೭||-|| ಎಲವೋಸೀತಾ ! ನನ್ನ ಕರಗತಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಮನು ಪುನಃ
 ಡೆಯಲಾರ, ಎಂದು ನೀನು ಬೋಗುಳದೆ, ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ-ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಾಮನ ಮೂ
 ರ್ತಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ಬಲಿವೊಡವೊದವಲಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲೋಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
 ವನ್ನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸೆಳೆದಂತೆ, ಆತನ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿ ದುಷ್ಕಸಂಹಾ
 ರಕನೆನಿಸಿದ ನನ್ನ ವಲ್ಲಭನೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುವನು ||೨೮||-|| ಎಲವೋ
 ಹೇಡೀ ! ಖರದೂಷಣ ಮೊದಲಾದ ರಕ್ಷಸರ ಪಡೆಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ್ದ ಜನಸ್ಥಾನವು,
 ನನ್ನ ವಲ್ಲಭನು ಆಚರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಹಾರದಿಂದ ಬಯಲಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಆ ರಕ್ಷಸರಂತೆ
 ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ಯುವಿಕೆ ಎಂಬ ಅನುಚಿತ

ಜನಸ್ಥಾನೇ ಹತಸ್ಥಾನೇ ನಿಹತೇ ರಕ್ಷಸಾಂ ಬಲೇ |
 ಅಶಕ್ತೇನ ತ್ವಯಾ ರಕ್ಷಃ ಕೃತ ಮೇತ ದಸಾಧು ಮೈ ||೨೯||-||
 ಆಶ್ರಮಂ ತು ತಯೋ ಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ನರಸಿಂಹಯೋಃ |
 ಗೋಚರಂ ಗತಯೋ ಭ್ರಾತೃಯೋ ರವಸೀತಾ ತ್ವಯಾ ಧಮ ||೩೦||-||
 ನ ಹಿ ಗಂಧ ಮುಪಾಘ್ರಯ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಯೋ ಸ್ತ್ವಯಾ |
 ಶಕ್ಯಂ ಸಂದರ್ಶನೇ ಸ್ಥಿತುಂ ಶುನಾ ಶಾರ್ದೂಲಯೋ ಏವ ||೩೧||-||
 ತಸ್ಯ ತ ವಿಗ್ರಹೇ ತಾಭ್ಯಾಂ ಯುಗಗ್ರಹಣ ಮುಷ್ಠಿರಂ |

ಜಬ್ಬಡುತಿರಲಾಗಿ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಕಸರ, ಬಲೇ - ಸೇನೆಯು, ನಿಹತಿ(ಸತಿ) ಧನ್ವಂಸವಾಡಬ್ಬಡುತಿರಲಾಗಿ,
 ಹೇರಕ್ಷಃ - ಎಲವೋ ಚೋರರಾಕ್ಷಸವೇ, ಅಶಕ್ತೇನ - ರಾಮನೆಂದರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಬಾರದ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅ
 ಸಾಧು - ಅಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದ, ಏತತ್ - ಈ ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ಕೆಲಸವು, ಕೃತಮೈ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ಟ್ಟಿಲ್ಲವೇ? ||೨೯||-|| ಹೇ ಅಧಮ - ಎಲ ಕೀಳಾ, ಸಂಸಿಂಹಯೋಃ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ತಯೋಃ -
 ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರಂ - ಬರಿದಾಗಿದ್ದ (ಹಿತವಾಗಿದ್ದ) ಆಶ್ರಮಂ - ನಮ್ಮ ತಪೋವನವ
 ನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ್ಯ - ಹೊಕ್ಕು, ಭ್ರಾತೃಯೋ - ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ, ತಯೋಃ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು,
 ಬೇರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ನೂಟವನ್ನು, ಗತಯೋಃ (ಸತೋಃ) ಹೊಂದಿದವಾಗುತಿರಲಾಗಿ, ತ್ವ
 ಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, (ಅಹಂ - ನಾನು) ಆವಸೀತಾ - ತರಲ್ಪಟ್ಟೆನು ||೩೦||-|| (ಹೇರಾವಣ - ಎಲ ರಾವಣ
 ಸೇ) ಶುನಾ - ನಾಯಿಮರಿಯಿಂದ, ಶಾರ್ದೂಲಯೋಃ - ಎರಡು ಹುಲಿಗಳ ನಡುವೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ
 ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಯೋಃ - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ, ಸಂದ
 ರ್ಶನ - ಎದುರಿಸಿ, (ದೃಷ್ಟಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ) ಗಂಧಂ - ಅಪರ ವಾಸನೆಯನ್ನು, ಉಪಾಘ್ರಯ - ಆಘ್ರಾ
 ಣಿಸಿ, ಸ್ಥಿತುಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಸೂಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ ||೩೧||-|| ತಸ್ಯ - ಹಾಗೆ
 ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಂದ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ, ವಿಗ್ರಹೇ (ಸತಿ) ಕಾ
 ಳಗವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಯುಗಗ್ರಹಣಂ - ಜಸುವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದೆಂಬುದು, ವೃತ್ರಸ್ಯ - ವೃತ್ರಾ
 ಸುರನ, ಏಕಸ್ಯ - ಒಂದಾದ, ಬಾಹೋಃ - ತೋಳಿಗೆ, ಇಂದ್ರಬಾಹುಭ್ಯಾಂ-ಇಂದ್ರನ ಭುಜಗಳಿಂದ, ನಿ
 ಗ್ರಹೇ (ಸತಿ) ಯುದ್ಧವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ನಿಗ್ರಹವ-ಜಯವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಸ್ಥಿರಂ- ನೆಲೆಯಾದುದು

ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ ||೨೯|| || ಪುರುಷಸಿಂಹರನಿಜದ ಆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸಾನ್ನಿ
 ಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಶ್ರಮವು ಬಯಲಾಗಿ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರೊಡನೊಬ್ಬರು
 ಸೇರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಎಲ ಅಧಮಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದಿದ್ದೀ
 ಯೆ ||೩೦|| || ಎಲ ಕೀಳಾ ! ಹೊರವಾದ ಎರಡು ಹುಲಿಗಳ ನಡುವೆ ನಾಯಕುನ್ನಿಯು
 ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿರಿಯದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿದ ಗಾಳಿಯ ಗಂಧವ
 ನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿ ಅವರೆದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ||೩೧|| || ಎಲವೋ ಅಸಾರ !
 ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ವೃತ್ರಾಸುರನಿಗೂ ಬಸರವು ತೊಡಗಿದಾಗ ಇಂದ್ರನ ಎರಡು ಬಾಹುಗಳ
 ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿದ ವೃತ್ರನ ಒಂದು ತೋಳಿಗೆ ಗೆಲುವು ಹೇಗೆ ಕೈಸೇರದೇ ಹೋಯಿತೋ
 ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ನಡುವೆ ನಿನಗೆ ಕಾಳಗವು ಮೂಡಿದಾಗ ಜಯವು ನಿನ್ನಕೈಸೇರು

ವೃತ್ರಸ್ಯೈ ವೇಂದ್ರಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಬಾಹೋ ರೇಕಸ್ಯ ನಿಗ್ರಹಃ ||೩||-||

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ತವ ಸ ನಾಥೋ ನೇ ರಾಮ ಸ್ವಾಮಿತ್ರಿಣಾ ಸಹ |

ತೋಯ ಮುಖ್ಯ ಮಿವಾರ್ತೈಃ ಪ್ರಾಣಾ ನಾದಾಸ್ಯತೆ ಶರೈಃ ||೪||-||

ಗಿರಿಂ ಕುಬೇರಸ್ಯ ಗತೋಽ ಪಥಾಯ ವಾ ಸಭಾಂ ಗತೋ ವಾ ವರುಣಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ |

ಅಸಂಶಯಂ ದಾಶರಥೇ ರ, ಮೋಕ್ಷೈಸೇ ವಹಾದುಗ್ರಾಃ ಕಾಲಹತೋಽಶನೇ ರಿವ||೫||-||

— ಇತಿಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಂಢರಕಾಂಡೆ ಏಕವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ದಲ್ಲ ||೩||-|| ಸ - ಆ, ಮೇ - ನನ್ನ, ನಾಥ - ವಲ್ಲಭನಾದ, ರಾಮಃ - ರಾಮನು, ಸ್ವಾಮಿತ್ರಿಣಾಸಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ (ಆಗತಃ - ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದವನಾಗಿ) ಅವಿತ್ಯಃ - ಸೂರ್ಯನು, ಅಬ್ಬಂ - ಸ್ವಲ್ಪವಾದ, ತೋಯಮಿವ - ಜಲವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ತವ - ನನ್ನ, ಮೃಣಾಳ - ಉಸಿರುಗಳನ್ನು, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನ, ಆದಾಸ್ಯತೆ - ಎತ್ತಿ ಹಾಕುವನು, ||೪||-|| (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಕುಬೇರಸ್ಯ - ಕುಬೇರನ, ಗಿರಿಂ - ಪರ್ವತವನ್ನು, (ಕೈಲಾಸವನ್ನು) ಅಥವಾ (ಪುರೀಂ - ಅಲಕಾವತಿಯನ್ನು) ಗತೋವಾ - ಹೊಂದಿ ದವನಾದರೂ, ವರುಣಸ್ಯ - ಜಲಾಧಿಪತಿಯ, [ಅಥವಾ] ರಾಜ್ಞಃ - ಭೂಪಾಲನ, ಸಭಾಂ - ಉಲಗವನ್ನು, ಕುರಿತು, ಗತೋವಾ - ಹೋದಾಗ್ಯೂ, ಕಾಲಹತಃ - ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಪಟ್ಟುಬಿದ್ದವನಾಗಿ, ಮಹಾದುಗ್ರಾಃ - ದೊಡ್ಡದುರವು, ಅಶನೇರಿವ-ಹಿಡಿದು ಬಿಡಲಿಲ್ಲದ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ದಾಶರಥೇಃ - ಶ್ರೀರಾಮನ ದೇಸಿಯಿಂದ, ಅವಧಾಯ - ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೋಕ್ಷೈಸೇ - ಬಿಡಬಿಡಲಾರೆ, ಅಸಂಶಯಂ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ ||೫||-||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೃದಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು ||೩||-|| ಸುಲಹವೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಜಲವನ್ನು ಹೇಗಿರಬಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸೆಳೆಯುವ ಹಾಗೆ, ನನ್ನ ಮೃಗಾನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶರಗಳಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುವನು ||೪||-|| ಎಲೆ ಕಳ್ಳಾ ! ಮುಗುವವನು ಮೂತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಕೇಳು, ನೀನು ಉಸಿರುಗಳ್ಳನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಡಬೋಗಿ ಕುಬೇರನಿಗಿಡಿಯದ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದರೂ, ಅಥವಾ ಅವನ ಪುರವಾದ ಆಳಕಾಣದದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದರೂ, ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನ ಸಭೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಯೋಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರೂ, ಭೂರಾಜ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಮೃತ್ಯುವಿಗೀಡಾದ ಮಹಾದುರವು ಸಿಡಿಲಿನ ಪಟ್ಟಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಹಾಗೆ ದಾಶರಥಿಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನೀನು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರೆ ||೫||-||

ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ.

ವಿಶೇಷ—ರಾಮನು ಮೇಲೆ ಕಠಿನವಾಗಿಯೂ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಿಯೂ ಭಾಷಿಸಿದನು, ಸೀತೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ “ ಸಾಧುರಾಮಣ ” ಇತ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಆತನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡು, ನಾನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿ, ಲೋಕವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದುರಾಚಾರ ಪ್ರವೃತ್ತನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರಕಾರವು ಇಂಥದು ಎಂದ ತಿಳಿಯಬಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಠಿನವಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಣೈ-ದ್ವಾವಿಂಶಸ್ಕಂ.

ಸೀತಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪರಮಾ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ |

ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ತತಃ ಸ್ತೀತಾಂ ವಿಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಿಯ ದರ್ಶನಾಂ ||೧||

ಯಥಾ ಯಥಾ ಸಾಂತ್ವಯಿತಾ ವಶ್ಯಃ ಸ್ತೀತಾಂ ತಥಾ ತಥಾ |

— ಇವೃತ್ತೇರಣನೆಯ ಸರಗಂ —

ಕಂದ|| ಪೊಡವಿಯ ತನುಜೆಯ ನುಡಿಯಿಂ | ಕಡುಮುಳಿದಾ ಪಟ್ಟಿಕಂಠ ನಿಡಿಯಲ್ಪೋದಂ |

ತಡೆದಳ್ ಮಡದಿಯೊಡಂ ತ | ನೊಡಗೊಡಲ್ ಗಡುವನಿತ್ತು ಪೊಳಲಂ ಸಾರ್ದಂ ||

ತತಃ - ಸೀತಾಸಂಭಾಷಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು, ಸೀತಾಯಾ - ಜಾನಕಿಯ, ಪರಮಂ - ಕಠಿನವಾದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಾಂ - ಹಿತವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳ, ಸೀತಾಂ - ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ವಿಪ್ರಿಯಂ - ಅನಿಷ್ಟವಚನವನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| (ಪ್ರವರ್ಣ - ಪುರುಷನು) ಯಥಾಯಥಾ - ಹೇಗೆಹೇಗೆ, (ಸ್ತ್ರೀಯಃ - ಹೆಂಗಸರನ್ನು) ಸಾಂತ್ವಯಿತಾ - ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವಂಥವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ, ತಥಾತಥಾ - ಹಾಗೆಹಾಗೆಲ್ಲ, ಸ್ತೀತಾಂ-ಹೆಂಗಸರಿಗೆ, ವಶ್ಯಃ-ಅಡಿಯಾಳಾದವನು (ಸ್ವಾಧೀನನು) ಆಗುತ್ತಾನೆ, ಯಥಾಯಥಾ-ಎಂತೆಂತು, ಪ್ರಿಯಂ - ಹಿತವಚನವನ್ನು, ವಕ್ತಾ - ಹೇಳತಕ್ಕವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ, ತಥಾತಥಾ-ಅಂತೆಂತು, ಪರಿಣಾತಃ-

ಇವೃತ್ತೇರಣನೆಯ ಸರಗಂ.

ಸೀತೆಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾದಮೇಲೆ ಆಕೆಯ ಕಠಿನೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಮನು ಶುಭದರ್ಶನೆಯಾದ ಆಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹು ಅಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಆಡತೊಡಗಿದನು || ೧ || ಎಲೆಸೀತೆ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಲಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಬಗೆಯಾಗಿ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮದಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅಷ್ಟೆಷ್ಟು ಅವನು ಅವರಿಗೆ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ, ಅಶಡ್ಡಿಗೆ ಬಳಗಾಗುವನಲ್ಲದೆ, ನಿಸ್ಸಾರನೆನಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ವಶನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು - ಹೇಗೆಹೇಗೆ ಪ್ರಿಯಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಆಡತೊಡಗುತ್ತಾನೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬಹುತರವಾಗಿ ಅವರ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವನು.

(೧) ರಾಮನು ಇದುವರೆಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದ ಅಂತರಂಗಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನದೊಳಗೆ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು “ ಸಾಧು ರಾಮನು, ಪ್ರಸಾದಯಸ್ವತ್ವಂ” ಈ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವನ ವಾಸ್ತವಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿ, ಹೊರಭಾಗಕ್ಕೆ ತೋರಿದ ಕಠಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಠಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಆಲಸಿ, ತಾನೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ತೋರು

ಯಥಾ ಯಥಾ ಪ್ರಿಯಂ ವಕ್ತಾ ಪರಿಭಾತ ಸ್ತಥಾ ತಥಾ ||೨||
 ಸನ್ನಿಯಚ್ಛತಿ ಮೇ ಕ್ರೋಧಂ ತ್ವಯಿ ಕಾಮ ಸ್ವಮುತ್ಥಿತಃ |
 ದ್ರವತೋ ಮಾರ್ಗ ಮಾ ಸಾಧ್ಯ ಹಯಾ ನಿವ ಸುಸಾರಥಿ ||೩||
 ವಾಮುಃ ಕಾಮೋ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಿಲ ನಿಬಧ್ಯತೆ |
 ಇನೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಮು ಕ್ರೋಧಃ ಸ್ನೇಹ ಶ್ಚ ಕಿಲ ಜಾಯತೆ ||೪||

ಅವರಿಂದ ಅವಮಾನಪಟ್ಟವನಾಗುತ್ತಾನೆ || ೨ || (ಹೇಸೀತೆ - ಓ ಜಾನಕಿ !) ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಮುತ್ಥಿತಃ - ನನ್ನ ಉಂಟಾದ, ಕಾಮುಃ - ಮನ್ಮಥವಿಕಾರವು, ಮೆ - ನನ್ನ, ಕ್ರೋಧಂ - ಸಿಟ್ಟನ್ನು, ಸುಸಾರಥಿಃ - ಜ್ಞಾನಾದ ಬಿಡಿಕಾಮು, ಅಮಾರ್ಗಂ - ತಪ್ಪುದಾರಿಯನ್ನು, ಆಸಾಧ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ದ್ರವತಃ - ಬಿಡುವಲ್ಲಿರುವ, ಹಯಾಃ - ಕುಸುರಗಳನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗಿ, ಸನ್ನಿಯಚ್ಛತಿ - ಅಡಗಿಸುತ್ತಲಿದೆ ||೩|| ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ - ಮನುಷ್ಯರೊಳಗೆ, ವಾಮುಃ - ಸುಂದರನಾದ (ವಕ್ರನಾದ) ಕಾಮುಃ - ಕಾಮು (ಸುಭೋಗಿ)ಯು (ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಿಲ - ಯಾವನಲ್ಲಿಯಾದರೆ, ನಿಬಧ್ಯತೆ - ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ - (ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅಥವಾ - ತಮ್ಮಿಂದ ದೂರವಿ ಕಾಮವು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುವದೆಯೋ) ತಸ್ಮಿನ್ - ಅದರಲ್ಲಿ, ಇನೇತು - ಇದರಲ್ಲಿಯೂ, ಅನುಕ್ರೋಧಃ - ದಯೆಯು, ಸ್ನೇಹಶ್ಚ - ಅನುರಾಗವು (ಪ್ರೇಮವು) ಜಾಯತೇಕಿಲ - ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯಲ್ಲವೆ ||೪|| ವಿತಸ್ನಾತ್ ಕಾರಣಾತ್ - ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ,

ಗುತ್ತಾನೆ || ೨ || ಸರ್ವಃ - ಓ ಜಾನಕಿ ! ನನ್ನಕ್ಕೆ ತಟ್ಟರತಕ್ಕ ದುಷ್ಪ್ರಾಕೃತಗಳು ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಡೆಗೆ ಹುಗ್ಗಿಹೋಗುವುವಾಗ ಸಾರಥಿಯು ಆಕುಮರಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವದಾಗಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಕಾಮವಿಕಾರವು ನೀನಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಅನುರಾಗದಿಂದ ದೂರವಾಗುವದನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಳಿಸುತ್ತ ಬರುವ ಕೋಪದನ್ನು ಕೋಪವಾಗಿ ಬಿಡು ಅದರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅಡಗಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ||೩|| ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷಕರವೆನಿಸಿದ ಮನ್ಮಥವಿಕಾರವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥಾನಲ್ಲಿ ದಯೆ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ಪ್ರೇಮ, ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಉಂಟಾಗುವೆ. ಅಥವಾ - ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಷಯವಾದ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನು ಮನ್ಮಥವಿಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ಕಾಮಿನಿಯು ಆಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ತಿರುಚುವದಿಲ್ಲವೇ ಆದರೆ, ಆ ಪುರುಷನ ಸುಖಾನುಭವದ ಕೋರಿಕೆಯು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆಮಲ್ಲವೆ, ಹಾಗಾದರೂ ಆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಆದಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಆಶೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವನ್ನೂ ದಯೆ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ತೋರುವನು. ಆದಕಾರಣವೇ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವಗೂ ಲೋಕೋತ್ತರಳಾದ ಸೀಮಂತಿನಿಯೆನಿಸಿದ ನಿನ್ನಯ ಸುಂದರವಾದ ವದನವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಆಶೆಯು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾ ಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಎಂತೆ ಪರುಷ ವಚನಗಳನ್ನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು (೨) ಓ ಜಗಜ್ಜನನಿ ! ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉಂಟಾದ ಪೂಜ್ಯಾನುರಾಗವು ಎಂದರೆ ಪರಮಭಕ್ತಿಯು, ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುವ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ,

ವಿತಸ್ತಾ ತ್ವಾರಣಾ ನ್ನ ತ್ವಾಂ ಘಾತಯಾಮಿ ವರಾನನೇ ! !

ವಧಾರ್ಹಾ ಮವ ಮಾನಾರ್ಹಾಂ ಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರವ್ರಜಿತೇ ರತಾಂ || ೫ ||

ಪರುಷಾ ಣೀಹ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಬ್ರವೀಷಿ ಮಾಂ ।

ತೇಷು ತೇಷು ವಧೋಯುಕ್ತ ಸ್ತವ ಮೈಥಿಲಿ ದಾರುಣಃ || ೬ ||

ಹೇವರಾನನೇ - ಹುಸುಮುಖೀ ! ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರವ್ರಜಿತೆ - ಸುಳ್ಳುಸವ್ಯಾಸಿಯಾಗಿರುವ ರಾಮನಲ್ಲಿ, ರತಾಂ - ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅವಮಾನಾರ್ಹಾಂ - ಅವಮಾನಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಧಾರ್ಹಾಂ - ಸಂಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದರೂ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ನಘಾತಯಾಮಿ - ಕೊಲ್ಲದೆ ಇದೇನೆ || (ವಿಶೇಷಾರ್ಥ - ಮಮಪ್ರಾಣಾಂ - ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಯಸ್ತಿ - ಯಾವ ದೈವದಲ್ಲಿ, ಕಾಮಃ - ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಮನೋರಥವು, ನಿಬಿಘ್ನತೆ - ನೆಲೆಗೊಳ್ಳತದೆಯೋ, ಏಸ್ತಿ - ಇವನು - ಆ ದೈವಜನದಲ್ಲಿಯೇ, ಅನುಕ್ರೂಃ - ದಯೆಯೂ, ಸ್ನೇಹಶ್ಚ ಪ್ರೇಮವೂ, ಜಾಯತೇಕಿಲ - ಉಂಟಾಗತದೆಯಲ್ಲವೇ?, ವಿತಸ್ತಾತ್ ಕಾರಣಾತ್ - ಈ ಕಾರಣವಿಂದ, ಪ್ರವ್ರಜಿತೆ-ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಸ್ತುವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ, ರಾಮೇನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ, ರತಾಂ - ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಹೇವರಾನನೇ, ಹು ಮಂಗರವದನೆಯೇ, ವಘಾತಯಾಮಿ - ಹಿಂಸಿಸುವೆನು, ವಧಾರ್ಹಾಂ - ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕವಳನ್ನೂ, ಅವಮಾನಾರ್ಹಾಂ - ಅವಮಾನ ಪಡಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಳಾದವಳನ್ನೂ, ಘಾತಯಾಮಿ ಇಷ್ಟೇತತ್ - ಹಿಂಸಿಸುವೆನು ಬುದು, ಮಿಥ್ಯಾ - ಅನೃತವಾದದ್ದು) ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಹು ನೀತೆಯೇ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಾನಿಯಾನಿ - ಯಾವಯಾವ, ಪರುಷಾಣಿ - ಕಠಿಣಗಳಾದ, ವಾಕ್ಯಾನಿ - ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಬ್ರವೀಷಿ - ಹೇಳತಲಿದ್ದೀರೋ, ತೇಷುತೇಷು - ಆಯಾಸು ಮಾತುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ, ತವ - ನಿನಗೆ, ದಾರುಣಃ - ಭಯಂಕರವಾದ, ವಧಃ - ಸಂಹಾರವು, ಯುಕ್ತಃ - ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ, || ೬ ||

ಆಶಿಸದೆ ಕಾಡು ಮೊಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ವಸ್ತುವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಬಲನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಂಟಾಗಿ ನಾನು ಎಷ್ಟುವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಹಿತೋತ್ಕೇಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಲೇಖನವಾದರೂ ಗಮನಿಸದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಆಶಿಸದೆ, ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಡಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಉಪ್ಯುಕ್ತನಾದರೂ ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾತಿಶಯವೂ, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿಗಳೂ ಮೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದೆ ಇದೇನೆ. || ೫-೫ || ಎಲೆ ನೀತೆ ! ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಕರ್ನಕರೋರಗಳಾದ ಮಾತುಗಳೊಳಗೆ ಬಂದೊಂದಕ್ಕೂ

ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು, ಉತ್ತಮನಾದ ಸಾರಥಿಯು ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಪಾಗೆ ತಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ (೫-೫) ಎಲಾ ಲೋಕಮಾತೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಗೆ ಯಾವ ದೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗತದೆಯೋ ಆ ದೈವಕ್ಕೂ ಆ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ಪ್ರೀತನಾತಿಶಯಗಳು ಉಂಟಾಗತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನನಗೆ ಉಪಾಸ್ಯದೈವವು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನಮಾಡಿರುವ ನಿನ್ನಲ್ಲಿನಾ ನು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ನಿನಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದುಂಟೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯು ಬೇಡ. ಹಿಂಸಾರ್ಹಳಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ, ಅವಮಾನಾರ್ಹಳಾದ

ವಿವ ಮುಕ್ತಾ ತು ವೈದೇಹೀಂ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ |
 ಕ್ರೋಧ ಸಂರಂಭ ಸಂಯುಕ್ತಸ್ತೀತಾ ಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩||
 ದ್ವೈ ಮಾಸಾ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾ ಮೆ ಯೋವಧಿ ಸ್ತೇಮಯಾ ಕೃತಃ |

ವಿವ - ಹೀಗೆಂದು, ಮುಕ್ತಾಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಿ, ಕ್ರೋಧಸಂರಂಭ - ಕೋಪಾಟೀಪದಿಂದ, ಸಂಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಸೀತಾಂ - ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ತರಂ - ಪುನಃ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು (ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು) ಉಪವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು, (ವಿಶೇಷ) ತವ - ನಿನ್ನ, ಮಾಂ - ಸೇವಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಾನಿಹಾನಿ ಪರೀಕ್ಷಾಣಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ - ಯಾವಯಾವ ಕ್ರೂರವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿತಲಿದೀಯೋ, ತೇಷು ತೇಷು - ಅದೆಯ ಪಡನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ, (ಮಮ - ನನಗೆ) ದಾರುಣಃ - ಕ್ರೂರವಾದ, ವಧಃ - ಸಂಹಾರವೇ, ಯುಕ್ತಃ - ಅ.ಟಕವಾದದ್ದಾಗಿದೆ, (ಉಳಿದದ್ದು ಸಮಾನ) ||೩|| ಹೆ ವರವಣಿನಿ - ಓ ಸುಂದರಾಂಗಿಯೇ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಯಃ - ಯಾವ, ಅವಧಃ - ಬಂದು ಸಂವತ್ಸರದ ಗಡುವು, ಕೃತಃ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿದೆ, ತೋ, (ತತ್ರ - ಆ ಬಂದುವರುಷದಲ್ಲಿ) ದ್ವೈ - ಎರಡಾದ, ಮಾಸಾ - ತಿಂಗಳುಗಳು ಮೇ - ನನ್ನಿಂದ, ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾ - ನಿರಾಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ, ತತಃ-ತರುವಾಯ, ಶ್ವಂ-ನೀನು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಶಯನಂ - ಹಾಸನೆಯನ್ನು, ಅರೋಹ - ಏರು, ದ್ವೈಭ್ಯಾಂ - ಎರಡಾದ, ಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ - ಉದ್ದಕ್ಕೂ - ತಿಂಗಳುಗೂ ಹಿಂತ್ಯಮೇಲಾದರೋ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಭರ್ತಾರಾ - ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ, ಅನಿಚ್ಛತೀಂ - ಕೋಪಿಸುವ, (ಪ್ರಾಪಿಸದಿರುವ) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಮಮ -ನನ್ನ, ಪ್ರಾತರಾಕಾರ್ಥಂ - ಬೆಳಗಿನ ಉಟಕ್ಕೆ, (ಕಿಂಕರಾಃ - ಸೇವಕರು) ಮಹಾನಸೇ- ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಆರಭಂತೆ (ಆರಭಂತೆ)

ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಅಡ್ಡಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ರಾವಣನು ರೋಷಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿ ಮತ್ತೆ ಇಂತೆಂದನು || ೩-೩ || ಎಲೆಜಾನಕೀ ! ಬಂದು ಸಂವತ್ಸರದೊಳಗೆ ನೀನು ನನ್ನ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಏರಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಆಗಡುವನೊಳಗೆ ಈಗ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿವೆ, ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಕಳೆದತರುವಾಯ ನೀನು ನನ್ನ ಶಯನವನ್ನು ಆರೋಹಣಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಇವ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನೆರವೇರಿಸದೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಕೂಡಲೆ ಬಂದರಡು ದಿನಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ

ಅಂಗನೆಯನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸಿ ನಾನು ಅವಮಾನಪಡಿಸುವೆನೆಂಬ ಮಾತುಕೂಡ ಅಸತ್ಯವಲ್ಲದೆ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಪರಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವೆನೇ ? ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಡು, ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. (೩-೩) ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕಠಿಣೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ದಾರುಣವಾದ ವಧೆಯು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಹಾ ! ಅದು ನನಗೆ ಅಲಂಕಾರವಲ್ಲವೆ ? ಮೂರುಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ನಾನು ಪುನಃ ಪೂರೈದಂತೆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಕಿಂಕರನಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು, ಆದಕಾರೂ ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ವಧೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಿಂಕರನಾದ

ತತ ಶ್ಚ ಯನ ಮಾರೋಹ ಮಮ ತ್ವಂ ವರ ವರ್ಣಿನಿ || ೮ ||

ಉರ್ಧ್ವಂ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ತು ಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ ಭರ್ತಾರಂ ಮಾ ಮನಿಚ್ಛತೀಂ |

ಮಮ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾತ ರಾಶಾರ್ಥ ಮಾರಭಂತ ಮಹಾನಸ || ೯ ||

ತಾಂ ತಜ್ಞಮಾನಾಂ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇಂ ದ್ರೇಣ ಜಾನಕೀಂ |

ಹಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ, [ವಿಶೇಷ] ಹೇಮೇ - ಎಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ಸೀತೆಯೇ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಯಾವಧಿ: ಕೃತಃ - ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ತತಃ - ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ದ್ವಾಮಾಸಾ - ಎರಡು ಮಾಸಗಳು ಮಾತ್ರವೇ, ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ, ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಮಾಸಾಭ್ಯಾ ಉರ್ಧ್ವಂ - ಎರಡುತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಮಾತ್ರ, ನ - ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ, ಹೇ ವರವರ್ಣಿನಿ - ಎಲೈ ವರಾಂಗನೆಯೇ [ತತಃ - ತರುವಾಯ] ತೇ - ನಿನ್ನ, ಭರ್ತಾರಂ - ಪತಿಯನ್ನು, ಅನಿ ಚ್ಛತೀಂ - ಬಯಸದಿರುವೆ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಮಾಂಜ-ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, (ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ - ಹೊಂದತಕ್ಕವಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, (ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ) ಮಮ - ನನ್ನ, ಮಹಾನಸೇ - ಅಡಿಗೆಯ ಕಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾತರಾರ್ಥಂ - ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿನ ನಿನ್ನ ಭೋಜನಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಅರಭಂತ - ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪಳುಗಳನ್ನು ಹಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ, (ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ) ತಾಂ - ಆ ಅಟ್ಟಪಳುವಾಂಸಗಳನ್ನು, ಭಕ್ಷಯ - ಭುಜಿಸು, ಕಯಸಂ - ನಿನ್ನ ಪತಿಯಕಯನವನ್ನು, ಆರೋಹ - ಏರು, || ೮-೯ || ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಕ್ಷ ಸರೋಜೆಯಿಂದ, ತಜ್ಞಮಾನಾಂ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ತಾಂಜಾನಕೀಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ-ನೋಡಿ, ತಾಂ - ಅವನ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ, (ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ) ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯಾ-ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು

ಅವಧಿಯು ತೀರಿದ ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆಯೇ ನನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ಊಟದ ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಿಂಕರರು ಎಳೆದೊಯ್ದು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಡಿಗೆಮಾಡಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹಿಮಾಡದೆ ಇರಲಾರರು. || ೮-೯ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಗರ್ಜಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ ಕಠಿನೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಸೀತಾದೇವಿಗುಂಟಾಗುತ್ತಲಿರುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾಳಲಾರದೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ

ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. (೮-೯) ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳಾದ ಸೀತೆಯೇ ! ಬಂದು ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡು ನೇಮಿಸಿದ ಗಡುವಿನೊಳಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ತರುವಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ನನ್ನನ್ನು ಬಯಸದಿರುವ ಈ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ನೀನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ—ನನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಮೊದಲೊಂದು ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಇದ್ದೀಯೆ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಭೋಜನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಪಳುಮಾಂಸಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕಿಂಕರರು ಪಕ್ವಮಾಡುವರು, ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಆರೋಗಣೆಮಾಡಿ. ನಾನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ದ್ರವ್ಯ ಹಂಸತೂಲಿಕಾ

ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯಾ ಸ್ತಾ ವಿಷೇದು ರ್ವಿಕೃತೇಕ್ಷಣಾಃ || ೮೦ ||
 ಓಷ್ಠ ಪ್ರಕಾರೈ ರಪರಾ ವಕ್ತ್ರ ನೇತ್ರೈ ಸ್ತಥಾಪರಾಃ |
 ಸೀತಾ ಮಾತ್ಮಾಸಯಾಮಾಸು ಸ್ತರ್ಜಿತಾಂ ತೇನ ರಕ್ಷಸಾ || ೮೧ ||
 ತಾಭಿ ರಾಶ್ವಾಸಿತಾ ಸೀತಾ ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ |
 ಉವಾ ಚಾತ್ಮಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ವೃತ್ತ ಶಾಂಡೀರ್ಯ ಗರ್ವಿತಂ || ೮೨ ||
 ನೂನಂ ನ ತೇ ಜನಃ ಕಶ್ಚಿ ದಸ್ತಿ ನಿಶ್ರೈಯಸೇ ಸ್ಥಿತಃ |

ಗಂಧರ್ವರ ಕನ್ಯೆಯರೂ, ವಿಕೃತೇಕ್ಷಣಾಃ - (ಸತ್ಯ) - ವಿಕಾರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ವಿಷೇಷ - ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರು (ಸೀತೆಗೆ ಇಂತಹ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದು ದುಃಖಿಸಿದರು ||)
 ತೇನರಕ್ಷಸಾ - ಆ ರಾವಣನಿಂದ, ಸರ್ಜಿತಾಂ - ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಪರಾ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ದೇವಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು, ಓಷ್ಠಪ್ರಕಾರೈಃ - ತುಟಗಳ ಅಲ್ಲುಟಗಳ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಪರಾ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಕ್ತ್ರನೇತ್ರೈಃ - ಮೋರೆ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳ ಸನ್ನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆಶ್ವಾಸಯಾಮಾಸುಃ - ಸಮದಾಯಿಸಿದರು ||೮೧|| ತಾಭಿಃ - ಆ ಹೆಗಸರಿಂದ, ಅಶ್ವಾಸಿತಾ - ಸಮದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ - ರಕ್ಕಸರ ಅರಸಾದ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಕುರಿತು, ಲಕ್ಷ್ಯಂ - ತನಗೆ ಹಿತವೆನಿಸಿದ (ಅವನಿಗೆ ಮೇಲಾಗುವ) ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ವೃತ್ತಶಾಂಡೀರ್ಯಮಿತಂ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಹಾಗೆ, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೮೨|| ಹೇ ರಾವಣ - ಎಂಬ ರಾವಣನೇ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ನಿಶ್ರೀಯಸೇ-ಶುಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಸ್ಥಿತಃ-ನಿನ್ನ ನಾಗಿರುವ, (ಹಿತಚಿಂತಕನಾದ,)ಕಶ್ಚಿತ್ ಜನಃ-ಯಾವನೂ ಮನುಷ್ಯನೂ, ನ - ಇಲ್ಲ, ನೂನಂ - ನಿರ್ಧರ, ಯಃ - ಯಾವನು, ಅಸ್ಮಾತ್ - ಈ

ತಮ್ಮ ಮನೋವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ||೮೦|| ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ ದೇವಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಅವರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆದು ಮಾತನಾಡಲು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನಿಂದ ಹೆದರಿ, ತುಟಗಳನ್ನು ಅದಿರಿಸುತ್ತಾ ಆಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮುಖಭಾವಗಳ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವ ಸನ್ನೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಾಯಿ! ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ, ಎಂದು ಸಮದಾಯಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೮೧ || ಹಾಗೆ ಅವರಿಂದ ಆಸರಿಸಿ ಸಮದಾಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಜಾನಕಿಯು ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ತನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಹಿತವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಗರ್ವಿಸಿರುವಂತೆಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನಾಡತೊಡಗಿದಳು || ೮೨ || ಎಲೈ ರಾವಣನೇ ! ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಳ್ಳಿಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲ್ಮೈಗಾಗಿ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. “ ಇಂತಹ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬಾರದು ” ಎಂದು ಈ ನೀಚ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು

ತಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿ ಸಿದ್ಧಗೃಹ, ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. (೧೦) ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ರಾವಣನ ಕಠಿನೋಕ್ತಿಗಳ ಬಳಗುಟ್ಟು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ನಿವಾರಯತಿ ಯೋ ನ ತ್ವಾಂ ಕರ್ಮಣೋ ಸ್ಮಾ ದ್ವಿಗರ್ಹಿತಾತ್ || ೧೪||
ಮಾಂ ಹಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಃ ಪತ್ನೀಂ ಶಚೀಮಿವ ಶಚೀಪತೇಃ |
ತ್ವದಸ್ಯ ಸ್ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ ಸ್ತನಸಾವಿಕಃ || ೧೫ ||
ರಾಕ್ಷಸಾಧಮು ರಾಮಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮಮಿತ ತೇಜಸಃ |
ಉಕ್ತವಾನಸಿ ಯತ್ಪ್ರಮ ಕ್ಸಗತ ಸ್ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೈಸೇ || ೧೬ ||
ಯಥಾ ದೃಷ್ಟ ಶ್ಚ ಮಾತಂಗ ಶಶಶ್ಚ ಸಹಿತೋ ವನೇ |
ತಥಾ ದ್ವಿರದನ ದ್ರಾಮ ಸ್ತ್ವಂ ನೀಚ ಕಶಪತ್ ಸ್ತೃತಃ || ೧೭ ||

ವಿಗರ್ಹಿತಾತ್ - ನಿಂದಿತವಾಗಿರುವ, ಕರ್ಮಣಃ - ಕೆಲಸದ ದೇವಿಯಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿವಾರಯತಿ - ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬಲ್ಲನೋ, ಸಃ - ಅಂಥವನೂ, ನ - ಇಲ್ಲ || ೧೪ || ಧರ್ಮಾತ್ಮನಃ - ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನಿಗೆ, ಪತ್ನೀಂ - ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ, ಮಾಂಹಿ - ನನ್ನನ್ನಾದರೂ, ಶಚೀಪತೇಃ - ಇಂದ್ರನ, ಶಚೀಮಿವ - ಪತ್ನಿಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ತ್ವತ್ - ನಿನಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರಾದ, ಕಃ - ಯಾವ ಪುರುಷನು, ಮನಸಾಹಿ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾದರೂ, ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ - ಕೋರಬಲ್ಲನು || ೧೫ || ರಾಕ್ಷಸಾಧಮು - ಓ ನೀಚರಾಕ್ಷಸನೇ, ಅಮಿತೇಜಸಃ - ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ - ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯತ್ - ಯಾವ, ಮಾಂ - ಮಾಪವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಉಕ್ತವಾ - ಹೇಳಿದಂಥವನು, ಅಸಿ - ಆಗುತಲಿದ್ದೀಯೋ, ತಸ್ಯ - ಅದರಿಂದ, ಕ್ವ - ಎಲ್ಲಿಗೆ, ಗತಃ - ಹೋದವನಾಗಿ, ಮೋಕ್ಷೈಸೇ - ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೆ || ೧೬ || ಹೇನೀಚ - ಎಲ ಅಧಮನೇ, ದೃಷ್ಟಃ - ಮೃದಿಸಿದ, ಮಾತಂಗಃ - ಆನೆಮು, ಶಶಶ್ಚ - ಮೊಲವೂ, ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಹಿತಾ - ಹೋರಾಡಲು, ಒಡಗೂಡಿದವುಗಳಾದರೆ, ಯಥಾ - ಹೇಗೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ದ್ವಿರದವತ್ - ಮದದಾನೆಯಂತೆ, ತ್ಯಂ - ನೀನು, ಕಶಪತ್ - ಮೊಲದಂತೆ, [ಭವಥಃ - ಆಗಿರುವಿರಿ] ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಸ್ತೃತಃ - ನೆನೆಯಬೃಡುತ್ತದೆ || ೧೭ ||

ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವವರೂ ಇಲ್ಲ, ಇದನೀಚ, ಮಾಡತಕ್ಕದೇನು? || ೧೪ || ಎಲದುಪ್ಪು: ದೇವೇಂದ್ರನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೋರುವಹಾಗೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀಚನಾದ ನೀನುಹೊರತು ಮತ್ತಾವನಾದರೂ ಕೋರತಕ್ಕವನು ಈ ಮೂಲೋಕ್ತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ?

ಎಲ ಅಧಮ ರಾಕ್ಷಸ ! ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಟಿದ ಪಾಪವಚನಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೆ ನೀನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲೆ ? || ೧೫ || ಮದವೇರಿದ ಆನೆಯೂ, ಮೊಲವೂ ಒಂದಾನೊಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವವಶದಿಂದ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧಮಾಡ ತೊಡಗಿದರೆ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇರುವನು. ಕೀಳಾದ ಮೊಲದಂತೆ ನೀನೂ ಇರುವೆ, ಹಾಗೆ ಅವೆರಡರ ಹೋರಾಟದಂತೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಹೋರಾಟವೂ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು || ೧೬ || ಓ ರಾಮಣಾ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ

ಸತ್ಯ ಮಿಹ್ವಾಕು ನಾಥಂ ವೈ ಕ್ಷಿಪ ನ್ನಿಹ ನ ಲಜ್ಜಸೇ |
 ಚಕ್ಷುಷೋ ರ್ವಿಷಯಂ ತಸ್ಯ ನ ತಾವ ದುಪಗಚ್ಛ ಸಿ || ೧೭ ||
 ಇಮೇ ತೇ ನಯನೇ ಕ್ರೂರೇ ವಿರೂಪೇ ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಳೇ |
 ಕ್ಷಿತಾ ನ ಪತೀತೇ ಕಸ್ಮಾ ನ್ತಾ ಮನಾರ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷತಃ || ೧೮ ||
 ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಃ ಪತ್ನೀಂ ಸ್ನುಷಾಂ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ |
 ಕಥಂ ವ್ಯಾಹರತೋವಾಂ ತೇ ನ ಜಿಹ್ವಾ ವ್ಯವ ಶೀರ್ಘ್ಯತೇ || ೧೯ ||

ಸತ್ಯಂ - ಅಂತಹ, ನೀಚನಾದ ನೀನು, ಇಹ್ವಾಕುನಾಥಂ - ಇಹ್ವಾಕು ಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮನ ನನ್ನು, ಕ್ಷಿಪನ್ - ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ನಲಜ್ಜಸೇ - ನಾಚಿಕೆಪಡದೆ ಇದ್ದೀಯೆ, ತಸ್ಯ - ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಚಕ್ಷುಷೋಃ - ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ, ವಿಷಯಂ - ಗೋಚರವನ್ನು, ನತಾವದುಪಗಚ್ಛಸಿ - ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದೀಯೆ (ಗೋಚರಿಸದೆ ಹೋಗುವೆಯೆ) (೧೭) ಹೇ ಅನಾರ್ಯ - ಎಲವೋ ಅ ಯೋಗ್ಯನ, ಮೂ - ನನ್ನನ್ನು, ನಿರೀಕ್ಷತಃ (ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣಸ್ಯ) ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ತ - ನಿನ್ನ, ಕ್ರೂರ, ಭಯಂಕರಗಳಾದ, ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಳ - ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಗೋರೋಚನದ ವರ್ಣದವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ - ವಿರೂಪ - ವಿಕಾರಗಳಾಗಿರುವ, ಇಮೆ - ಈ, ನಯನೇ - ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ಕಸ್ಮಾತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಕ್ಷಿತಾ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪತೀತ - ಬೀಳದೆ ಹೋಗಿವೆ ? || ೧೮ || ಧರ್ಮಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಪತ್ನೀಂ - ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿಯೂ, ದಶರಥಸ್ಯ - ದಶರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಸ್ನುಷಾಂಚ - ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ವ್ಯಾಹರತಃ - ಕೆಟ್ಟಮಾತುಗಳ ನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ದ್ವಾಪ್ಯ - ನಾಲಿಗೆಯು, ಕಥಂ - ಹಾಗೆ, (ಏನುಕಾರಣ) ನವ್ಯವಶೀರ್ಘ್ಯತೇ - ನೀಳಹೋಗದೆ ಇದೆ ? || ೧೯ || ಹೇ ದಶಗ್ರೀವ - ಒಡಕಗಳನ್ನೇ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಅಸಂದೇಹಾತ್ - ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ತಪಸಃ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸಿನ, ಅನುಪಾಲನಾಚ್ಛ -

ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ತರದೆ, ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಚೆನ್ನದಜಿಂಕೆ ಯನ್ನು ಮೋಸಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ರಾಮನು ನನ್ನ ಸಾಮಿಪ್ಯದಲ್ಲಿರದಂತೆ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದಿದ್ದೀಯೆ, ನಿನ್ನ ತೋಳು ಬಲದ ಬಾಳಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗದೆ ಇರುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಇದು ಪಾರುಷ್ಕಾಲಿಯು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೇ? ದುರಳಾ! ಖೂಳಾ! ಕೀಳಾ! ಹೇ ಡಿಯೇ! ಆಗ ರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆಹೋದೆ? ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸುಳಿದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪರಿಪಾಟಿಯು ನಿನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಲಿ ದ್ದಿತು || ೧೭ || ಎಲ ಅಯೋಗ್ಯ ! ಪರಮಪವಿತ್ರಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ದುರು ದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಅರಸಿನದ ಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿ, ವಿಕಾರವಾಗಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಏಕೆ ಸಿಡಿದು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ಇವೆ ? || ೧೮ || ಎಲ ದುರಾ ತ್ಮಾ ! ಧರ್ಮವಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿಯೂ, ದಶ ರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸೊಸೆಯನಿಸಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ದುರೈಚನಗಳನ್ನು ನು ಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಳಗಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆಯೂ, ಅಥವಾ ನೀಳ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳದೆಯೂ ಇರುವುದೇಕೆ ? || ೧೯ || ಎಲ ಪಾಪೀ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತಪಸ್ಸು

ಅಸಂದೇಶಾ ತ್ತು ರಾಮಸ್ಯ ತಪಸ ಶ್ಚಾ ನು ಪಾಲನಾತ್ |
 ನ ತ್ವಾಂ ಕುರ್ಮಿ ದಶಗ್ರೀವ ಭಸ್ಮ ಭಸ್ಮಾರ್ಹ ತೇಜಸಾ || ೨೦ ||
 ನಾಪಹರ್ತು ಮಹಂ ಶಕ್ಯಾ ತ್ವಯಾ ರಾಮಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |
 ವಿಧಿ ಸ್ತವ ವಧಾ (ಹರ್ಷ) ಧಾರ್ಯಾ ವಿಹಿತೋ ನಾತ್ರ ಸಂಕಯಃ || ೨೧ ||
 ಶೂರೇಣ ಧನದ ಭ್ರಾತ್ರಾ ಬಲೈ ಸ್ತಮುದಿತೇನ ಚ |

ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೂ, ಭಸ್ಮಾರ್ಹತೇಜಸಾ - ನಿನ್ನನ್ನು ಬೂದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಭಸ್ಮ - ಬೂದಿಯನ್ನಾಗಿ, ನಕುರ್ಮಿ [ನಕರೋಮಿ] ಮಾಡದೆ ಇದೇನೆ ||೨೦|| ಧೀಮತಃ - ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯಾದ, ರಾಮಸ್ಯ- ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಂಬಂಧಿನಿಯಾಗಿರುವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಪಹರ್ತುಂ - ಅಪಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಶಕ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವಾದವಳು, ನ- ಆಗಲಾರೆ, [ಕಿಂತು- ಆದರೆ] ತಪ - ನಿನ್ನ, ವಧಾರ್ಹಾಯ - ಸಂಹಾರ ರೂಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ವಿಧಿ - ದೈವವು, ವಿಹಿತಃ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ, ಅಥವಾ - ವಿಧಿ - ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಿಕೆಯೆಂಬ ಕಾರ್ಯವು, ವಿಹಿತಃ - ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಕಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ||೨೧|| ಶೂರೇಣ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ ಯನಿಸಿದ, ಧನದಭ್ರಾತ್ರಾ - ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸಹೋದರನೂ ಆಗಿರುವ, ಬಲೈಃ - ಚತುರಂಗಸೇನೆಗಳಿಂದ, ಸಮುದಿತೇನಚ - ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ, ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದರಾಮಂ-ರಾಮನನ್ನು, ಅಪೋಹ್ಯ-ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ದಾರಚಾರ್ಯಂ-ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕದಿಯುವಿಕೆಯೆಂಬ

ಗಳು ಮತ್ತಾರಿಗಾದರೂ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತರೆ ಆ ತಪಸ್ವಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಭಾಗವು ತಗ್ಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ-ನೀನು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ನಾನು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ-ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸು ತಗ್ಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಬಗೆದು, ಕೂಡಲೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದಲೂ, ಅಪಕಾರಿಗಳನ್ನು ಶಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬೂದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಪ್ರಭಾವವು ನನಗೆ ಇದ್ದರೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಶಪಿಸದೆ ಇದೇನೆ ||೨೦|| ಓ ರಾಮಣಾ ! ನಾನು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಇದೇನೆ. ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪತ್ತಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತರುವುದು ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಕರವಲ್ಲ ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಇಂತಹ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ, ಅದಕಾರಣ ಇಂತು ದೋಷಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ದೈವವೇ ಮರಣವನ್ನು ತಂದೊಡಗಿಸುವುದು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ||೨೧|| † “ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾನು ಶೂರನಲ್ಲವೆ” ಎಂಬೆಯೇ? ಅಹುದು ! ನೀನು ಮಹಾ ಶೂರನು, ಅಣ್ಣನಾದ ಕುಬೇರನೊಡನೆ ಕಾದಿ ಅವನ ಸಂಪದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೋಚಿತೆಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಪನ್ನನೂ ಹೌದು, ಚತುರಂಗ ಬಲಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೊಡಿ ಇದ್ದೀಯೆ, ಇಂತಹ ಧೀರನು ರಾಮನೊಡನೆ ಕಾಳಗವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಆ ರಾಮನನ್ನು

† ರಾಮನ ಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ನೀತಿಯು ರಾಮನನ್ನು ದಂಡಿಸಿದಳೆಂದು ತೀರ್ಥೀಯಾಭಿಪ್ರಾಯ.

ಅಪೋಹ್ಯ ರಾಮಂ ಕಸ್ಮಾ ದ್ಧಿ ದಾರಚಾರ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ಕೃತಂ || ೨೨ ||
 ಸೀತಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ |
 ವಿವೃತ್ಯ ನಯನೇ ಕ್ರೂರೇ ಜಾನಕೀ ಮನ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ || ೨೩ ||
 ನೀಲ ಜೇಮೂತ ಸಂಕಾಶೋ ಮಹಾ ಭುಜಶಿರೋ ಧರಃ |
 ಸಿಂಹ ಸತ್ಯಗತಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದೀಪ್ತ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರ ಲೋಚನಃ || ೨೪ ||
 ಚಲಾಗ್ರ ಮಕುಟ ಪ್ರಾಂಶು ಶ್ಚಿತ್ರ ಮಾಲ್ಯಾಸು ಲೇಪನಃ |
 ರಕ್ತ ಮಾಲ್ಯಾಂಕರಧರ ಸ್ತುಪ್ತಾಂಗದ ವಿಭೂಷಣಃ || ೨೫ ||

ಕೆಲಸವು, ಕಸ್ಮಾತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು? || ೨೨ || ರಾಕ್ಷಸಾ
 ಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಸೀತಾಯಾ - ಜಾನಕಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು,
 ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಕ್ರೂರ - ಭಯಂಕರಗಳಾದ, ನಯನ - ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು, ವಿವೃತ್ಯ - ಅಗಲವಾಗಿ ತೆ
 ರೆದು, ಜಾನಕೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅನ್ಯವೈಷ್ಣವತ - ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿದನು (ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆನು
 ರೆಗೂ ನೋಡಿದನು) ನೀಲಯೂತಸಂಕಾಶಃ - ಕಾರ್ಮುಗಿನೊಡನೆ ಸಮಾನನಾದ, ಮಹಾಭುಜಶಿರೋಧ
 ರಃ - ನೀಲಮದ ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ತೋರವಾದ ಕೊರಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಇರುವ, ಸಿಂಹಸತ್ಯಗತಿಃ - ಸಿಂಹ
 ದಂತೆ ಬಲವೂ ನಡೆಗೆಯೂ ಉಳ್ಳ, ಶ್ರೀಮಾನ್ - ರಾಜಕುಮಾರನು, ದೀಪ್ತ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಜಿಹ್ವಾ
 ಗ್ರಲೋಚನಃ - ನಾಲಿಗೆಯ ಕೊನೆಯೂ ಕಣ್ಣಿನ ತುದಿಯೂ ಉಳ್ಳ || ೨೩ || ಚಲ - ಕದಲುತ್ತಿರುವ,
 ಮಕುಟ - ಕಿರೀಟದಿಂದ, ಪ್ರಾಂಶು - ಉಕ್ಕುತನಾಗಿರುವ, ಚಿತ್ರಮಾಲ್ಯಾಸುಲೇಪನಃ - ನಾನಾವಿಧ ಪುಷ್ಪ
 ಹಾರಗಳನ್ನೂ ಚಂದನವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಇರತಕ್ಕ, ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಂಕರಧರಃ - ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ
 ಹೂಗಳನ್ನೂ, ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಸ್ತುಪ್ತಾಂಗದ ವಿಭೂಷಣಃ - ಪುಟದಿಂದ ಕುದ್ದವಾದ ಬಂಗಾ
 ರದ ಬಾಪುರಿಯುಳ್ಳ || ೨೪ || ಅನ್ಯತೋಷ್ಠದನರ್ಥಃ - ಅನ್ಯತೋಷ್ಠತ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಕಟ್ಟಿದ, ಭುಜಗೀನ-
 ವಾಸುಕಿಯೆಂಬ ಸರ್ಪದಿಂದ, ಮಂದರಜನ- ಮಂದರವೃತದಂತೆ, ವೇಚಕೇನ-ಕಪ್ಪಿರುವ, ಮಹತಾ-

ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ಆಥವಾ ದೂರವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಹೆರನ ಹೆಂಡಿರ ಕಳವನ್ನು
 ಏಕೆಮಾಡಿದೆ? ಇದರಿಂದ ಸಿನ್ನರು ಶೌರ್ಯವೂ, ಪೌರುಷವೂ, ಪರಾಕ್ರಮವೂ ಸ್ಪಷ್ಟ
 ವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? || ೨೨ || ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಸೀತೆಯು ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳಂತಿರುವ ನುಡಿಗಳನ್ನು
 ನುಡಿಯಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾವಣನು ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರನಂತೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಮಹಾ
 ಭಯಂಕರನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಕ್ರೂರತರವಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿರು
 ಬಿರೆನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೩ || ಆಗ—ಕಾರ್ಮುಗಿನಂತೆ ಬಣ್ಣದ ಹೊಲಿಕೆ, ಬಲು ನೀಳ
 ವೂ ತೋರವೂ ಆಗಿರುವ ತೋಳುಗಳೂ, ಕೊರಳುಗಳೂ ಇದ್ದವು, ಸಿಂಹದಂತೆ ಬ
 ಲವೂ ನಡೆಗೆಯೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು, ಶೌರ್ಯದ ತೇಜವು ಉಕ್ಕುಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಬಾ
 ಯೊಳಗೆ ಅದಿರುತಲಿರುವ ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯೂ, ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಶಿರ
 ದೊಳಗೆ ಆಳವಟ್ಟಿರುವ ಕಿರೀಟವು ಅಲಂಗಿತಲಿದ್ದಿತು, ಬಲು ಎತ್ತರವಾದ ಆಳು, ಬಗೆಯ
 ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದವುಗಳಾದ ಹೂಗಳನ್ನು ಮುಡಿದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಹಾರಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಇಳಯ
 ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದಾನೆ, ರಕ್ತಚಂದನದ ಲೇಪನ, ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಉಡಿಗೆ, ಪುಟವಿಟ್ಟು ಕೋಧಿಸಿದ

ಶ್ರೋಣೀ ಸೂತ್ರೇಣ ಮ ಹತಾ ಮೇಚ ಕೇನ ಸುಸಂವೃತಃ |
 ಅನ್ಯತೋತ್ತಮದ ನದ್ಧೇನ ಭುಜಗೇ ನೇವ ಮಂದರಃ || ೨೬ ||
 ತಾಭ್ಯಾಂ ಸ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ |
 ಶುಶುಭೇ ೨ ಚಲ ಸಂಕಾಶ ಶೃಂಗಾಭ್ಯಾ ಮಿವ ಮಂದರಃ || ೨೭ ||
 ತರುಣಾದಿತ್ಯ ವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಕುಂಡಲಾಭ್ಯಾಂ ವಿಭೂಷಿತಃ |
 ರಕ್ತಪಲ್ಲವ ಪುಷ್ಪಾಭ್ಯಾ ಮಶೋಕಾಭ್ಯಾ ಮಿವಾಚಲಃ || ೨೮ ||
 ಸ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಪ್ರತಿನೋ ವಸಂತ ಇವ ಮೂರ್ತಿಮಾ |
 ಶ್ರುತಾನ ಚೈತ್ಯಪ್ರತಿನೋ ಭೂಷಿತೋಽಪಿ ಭಯಂಕರಃ || ೨೯ ||

ತೋರವಾದ, ಶ್ರೋಣೀಸೂತ್ರೇಣ - ಉದಿದಾರದಿಂದ, ಸಂವೃತಃ - ಸುತ್ತುಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ || ೨೬ || ಅಚಲಸಂಕಾಶಃ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎಣೆ ಎನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ- ರಕ್ತಸರೋಡೆಯನ್ನು, ಪರಿಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ- ನೀಳವಾಗಿಯೂ ತೋರವಾಗಿಯೂ ಬಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಾಭ್ಯಾಂ-ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರತಕ್ಕ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ - ತೋಳುಗಳಿಂದ, ಶೃಂಗಾಭ್ಯಾಂ - ಶಿಖರಗಳಿಂದ, ಮಂದರಃ - ಮಂದರ ಪರ್ವತದ ಹಾಗೆ, ಶುಶುಭೇ - ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರಲು || ೨೭ || ತರುಣ - ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿರುವ, (ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿನ) ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ, ಕುಂಡಲಾಭ್ಯಾಂ - ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಪಲ್ಲವಪುಷ್ಪಾಭ್ಯಾಂ - ಕೆಂಪಾದ ಚಿಗುರು ಮತ್ತು ಹೂಗಳೆಲ್ಲ, ಅಶೋಕಾಭ್ಯಾಂ - ಎರಡು ಅಶೋಕದ ಮರಗಳಿಂದ, ಅಚಲಃ - ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿಭೂಷಿತಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ || ೨೮ || ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಪ್ರತಿಮಃ - ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದ, ಮೂರ್ತಿಮಾ - ಶರೀರವನ್ನು ತಾಳಿರುವ, ವಸಂತಃ (ಸ್ಥಿತಃ) ವಸಂತನಂತಿರುವ, ಭೂಷಿತೋಽಪಿ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಶ್ರುತಾನ ಚೈತ್ಯಪ್ರತಿಮಃ - ಸುಡುಗಾಡಿನ ಮಂಟಪದಂತೆ, ಅಥವಾ ಮರದಂತೆ, ಭಯಂಕರಃ - ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ, || ೨೯ || ಸಃ - ಆ, ರಾವಣಃ - ದಶಕಂಠನು, ಕೋಪ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಸಂರಕ್ತ - ಕೆಂಪದಿಂದ,

ಬಂಗಾರದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ಬಾಪುರಿಯು ತೋಡಿಗೆ , ತೋರವಾಗಿಯೂ, ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಕರಿಯಬಣ್ಣವುಳ್ಳುದಾದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉದಿದಾರವನ್ನು ಅಳವಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರು ಕಡಲನ್ನು ಕಡೆಯ ತೊಡಗಿದಾಗ ಕಡೆಗೋಲನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ವಾಸುಕಿಯೆಂಬ ಸರ್ಪವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಇಂತಪ್ಪ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಮಹಾ ಬಾಹುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ದೀರ್ಘವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಮಂದರಪರ್ವತದಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೨೬, ೨೭, ೨೮ || ಮತ್ತು-ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾರ್ತಂಡ ಮಂಡಲದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಂಪಾದ ಚಿಗುರಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿರುವ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿರುವನು || ೨೮ || ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೆನಿಸಿಯೂ, ಶರೀರವನ್ನಾಂತು ಬಂದಿರುವ ವಸಂತನಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತಾ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾ ಭಯಂಕರನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೯ ||

ಅವೇಕ್ಷಮಾಣೋ ವೈದೇಹೀಂ ಕೋಪ ಸಂರಕ್ತ ಲೋಚನಃ |

ಉವಾಚ ರಾವಣ ಸ್ನೇಹಾಂ ಭುಜಂಗ ಇವ ನಿತ್ಯವ್ಯಸೃತಃ || ೪೦ ||

ಅನಯೇ ನಾಭಿಸಂಪನ್ನ ಮರ್ಥಹೀನ ಮನುವ್ರತಃ |

ನಾಶಯಾ ಮೃಹ ಮಧ್ಯ ತ್ವಾಂ ಸೂರ್ಯ ಸ್ಪಂಧ್ಯಾ ಮಿವಾಜಸಾ || ೪೧ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮೈಥಿಲೀಂ ರಾಜಾ ರಾವಣ ಶತ್ರುರಾವಣಃ |

ಸಂದಿದೇಶ ತತ ಸ್ವರ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸೀ ಘೋರ ದರ್ಶನಾಃ || ೪೨ ||

ಏಕಾಕ್ಷೀ ಮೇಕಕರ್ಣಾಂಜ ಕರ್ಣಪ್ರಾವರಣಾಂ ತಥಾ |

ಗೋಕರ್ಣೀಂ ಹಸ್ತಿಕರ್ಣೀಂ ಚ ಲಂಬಕರ್ಣೀ ಮಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೪೩ ||

ಲೋಚನಃ - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷಮಾಣಃ - ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ಭುಜಂಗ ಇವ - ಸರ್ಪದಂತೆ, ನಿತ್ಯವ್ಯಸೃತಃ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಸ್ನೇಹಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ - ಇಂತೆಂದನು || ೪೦ ||

ಅನಯೇನ - ದ.ಪ್ರ. ನೀತಿಯಿಂದ, ಅಭಿಸಂಪನ್ನಂ - ಬಡಗೂಡಿರುವ, ಅರ್ಥಹೀನಂ - ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ರಾಮನನ್ನು, ಅನುವ್ರತೇ - ಅನುಸರಿಸಿದ ಪ್ರತಪ್ಪಣೆ ಎಲೆ ನೀತಿ ! ಉಜಸಾ - ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸಂಧ್ಯಾಂ - ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯೆಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯ ಇವ - ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಉಜಸಾ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಧ್ಯ - ಈಗ, ನಾಶಯಾಮಿ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುವೆನು, || ೪೧ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಶತ್ರುರಾವಣಃ - ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುವ, ರಾಜಾ - ಅರಸಾದ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇತಿ - ಈ ಮೇಲೆಹೇಳಿದಂತೆ, ಉಕ್ತ್ವಾ - ಹೇಳಿ ಘೋರದರ್ಶನಾಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟಪ್ರಭ, ಸರ್ವಾಃ - ಎಕಲರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಂದಿದೇಶ - ನಡೆಸಿದನು || ೪೨ || ಏಕಾಕ್ಷೀಂ - ಏಕಾಕ್ಷಿಣ್ಣುಳ್ಳ, ಏಕಕರ್ಣಾಂಜ - ಒಂಟಿ ಕಿವಿಯುಳ್ಳ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಕರ್ಣಪ್ರಾವರಣಾಂ - ಹೊದಿಕೆಯಂತೆ ಇರುವ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳ, ಗೋಕರ್ಣೀಂ - ಆಕಳನ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಯುಳ್ಳ, ಹಸ್ತಿಕರ್ಣೀಂ - ಆನೆಮಾತೆಯೂ ಕಿವಿಯುಳ್ಳ, ಲಂಬಕರ್ಣೀಂ - ಬೋಲಾಡುವ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳ, ಅಕರ್ಣಿಕಾಂ - ಕಿವಿಗಳೇ ಇಲ್ಲದವು || ೪೩ || ಹಸ್ತಿಪಾದ್ಯವ್ಯ ಪಾದ್ಯಾಚ -

ಇಂತಹ ಕ್ರೂರನಾದ ರಾವಣನು ಬಯಲಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೆಡೆರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಾಳಿ, ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿಂದ ಶಿರದವರೆಗೂ ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ಮಹಾ ಸರ್ಪದಂತೆ ಬುಳುಗೊಟ್ಟುತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು || ೪೦ || ಎಲೆ ನೀತಿ ? ನಿತಿಶ್ಚಪ್ಪಣ್ಯನು, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಪರಾಯಣಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ನನ್ನ ಅನುನಯದ ವಿಚಾರಗಳು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯನ್ನು ಹೊಗದೆ ಇವೆ, ಆದಕಾರಣ ಮಂಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತ ಬರುವ ಸೂರ್ಯನು ಕಗ್ಗತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಈ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತೇನೆ || ೪೧ || ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಲೋಕ ಕಂಟಕನಾದ ಆರಾವಣನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಭಯಂಕರಾ ಕಾರರಾಗಿದ್ದ ರಕ್ಕಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಆಣತಿಯ ನಿತ್ತನು || ೪೨ || (ಅವರೊಳಗೆ-ಬಕ್ಕಣ್ಣಿಯು, ಬಂದು ಕಿವಿಯವಳು, ಹೊದಿಕೆಯಾಗುವಂತಹ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವಳು,

ಹಸ್ತಿ ಪಾ ದ್ಯುತ್ಪಪಾದ್ಯಾ ಚ ಗೋಪಾದೀಂ ಪಾದಚೂಳಿಕಾಂ ।
 ಏಕಾಕ್ಷೀ ಮೇಕಪಾದೀಂ ಚ ಪೃಥುಪಾದೀ ಮಪಾದಿಕಾಂ ॥ ೪೪ ॥
 ಅತಿಮಾತ್ರ, ಶಿರೋಗ್ರೀವಾ ಮತಿಮಾತ್ರ, ಕಾಚೋದರೀಂ ।
 ಅತಿಮಾತ್ರಾಸ್ಯ ನೇತ್ರಾಂಚ ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಾ ಮಜಿಹ್ವಿಕಾಂ ॥ ೪೫ ॥
 ಅನಾಸಿಕಾಂ ಸಿಂಹಮುಖೀಂ ಗೋಮುಖೀಂ ಸೂಕರೀಮುಖೀಂ ।
 ಯಥಾ ಮದ್ವಶಗಾ ಸೀತಾ ಹ್ವಿಪ್ರಂ ಭವತಿ ಜಾನಕೀ ॥
 ತಥಾ ಕುರುತ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಯಾಃ ಹ್ವಿಪ್ರಂ ಸಮೇತ್ಯ ಚ ॥ ೪೬ ॥
 ಪ್ರತಿಲೋಮಾ ನುಲೋಮೈಶ್ಚ ಸಾಮ ದಾನಾದಿ ಭೇದನೈಃ !

ಆನೆಯ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಯಂತೆಯೂ ಕಾಲುಗಳೆಲ್ಲ, ಗೋಪಾದೀಂ - ಆಕಳನ ಹೆಜ್ಜೆಯಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆಯುಳ್ಳ, ಪಾದಚೂಳಿಕಾಂ - ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ತುಂಬುಗೂದಲುಳ್ಳ, ಏಕಾಕ್ಷೀ - ಬಂದು ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ, ಏಕಪಾದೀಂಚ - ಕುಂಟೆಯಾಗಿರುವ, ಪೃಥುಪಾದೀಂ - ತೋರವಾದ ಕಾಲುಳ್ಳ, ಅಪಾದಿಕಾಂ - ಹೆಜ್ಜೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ॥ ೪೪ ॥ ಅತಿಮಾತ್ರಶಿರೋಗ್ರೀವಾಂ - ಮಿತಿಮೀರಿದ ಶಿರವೂ ಕೊರಳೂ ಉಳ್ಳ, ಅತಿಮಾತ್ರಕುಚೋದರೀಂ - ಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕವಾದ ಎದೆಯೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಉಳ್ಳ, ಅತಿಮಾತ್ರಾಸ್ಯ ನೇತ್ರಾಂಚ - ಮಿತಿಮೀರಿದ ಮುಖವೂ, ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ದೀರ್ಘಜಿಹ್ವಾಂ - ನೀಳವಾದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳ, ಅಜಿಹ್ವಿಕಾಂ - ನಾಲಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ॥ ೪೫ ॥ ಅನಾಸಿಕಾಂ - ಮೂಗಿಲ್ಲದ, ಸಿಂಹಮುಖೀಂ - ಸಿಂಹದಂತೆ ಮೋರೆಯುಳ್ಳ, ಸೂಕರೀಮುಖೀಂ - ಕತ್ತೆಯ ಮುಖದವಳನ್ನೂ (ರಾವಣ - ದಶಗಧನು, ಸಂದಿದೇಶ - ಅಷ್ಟಾಪಿಸಿದನು) ॥ ೪೬ ॥ ಸರ್ವಾಃ - ಸಕಲರಾದ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಾಃ - ರಕ್ತಸಿಯರುಗಳಿರಾ, ಯೂಯಂ - ನೀವು, ಹ್ವಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಸಮೇತ್ಯಚ - ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ, ಜಾನಕೀ-ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಹ್ವಿಪ್ರಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಮದ್ವಶಗಾ - ನನ್ನ ವಶಗಳಂತೆಕ್ಕುವಳು, ಭವತಿ - ಆಗುತ್ತಾಳೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಕುರುತ - ಮಾಡಿರಿ ॥ ೪೬ ॥ ಪ್ರತಿಲೋಮಾನುಲೋಮೈಶ್ಚ - ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ

ಆಕಳನಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವಳು, ಆನೆಯ ಕಿವಿಯವಳು, ಜೋಲಾಡುವ ಕಿವಿಯವಳು, ಕಿವಿಯೇ ಇಲ್ಲದವಳು ॥ ೪೪ ॥ ಆನೆಗಾಲಿನವಳು, ಕುದುರೆಯಂತೆ ಕಾಲುಳ್ಳವಳು, ಆಕಳನ ಪಾದದಂತೆ ಪಾದವುಳ್ಳವಳು, ಮುಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬುಗೂದಲುಳ್ಳವಳು, ಕುರುಡಿ, ಕುಂಟೆ, ತೋರಗಾಲಿ, ಹೆಳವಿ ॥ ೪೪ ॥ ಬಲು ತೋರವಾದ ಶಿರವೂ ಕೊರಳೂ ಉಳ್ಳವಳು, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಎದೆಯನ್ನೂ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಉಳ್ಳವಳು, ಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕವಾದ ಮುಖವನ್ನೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಉಳ್ಳವಳು, ನೀಳವಾದ ನಾಲಿಗೆಯವಳು, ನಾಲಿಗೆಯೇ ಇಲ್ಲದವಳು, ಮುಕ್ಕಡಿಯು, ಸಿಂಹದ ಮೋರೆಯವಳು, ಆಕಳನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವಳು, ಹಂದಿಯ ಮುಖದವಳು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಹುಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರೆಲ್ಲ ನೀತೆಗೆ ಕಾವಲುಗಾತಿಯರಾಗಿ ಇದ್ದರವೈ ? ಇಂಥವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಆ ರಾವಣನು ಹೇಳಿದುದೇನೆಂದರೆ:—) ॥ ೪೫ ॥ ಎಲೆ ರಕ್ತಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿಸೇರಿ, ಈ ಜಾನಕಿಯು ಬಹುಬೇಗನೆ ನನ್ನ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು ॥ ೪೬ ॥ ॥ ಮೃದುಮಧುರ ವಚನಗಳಿಂದಲೂ, ಏನನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಯಾವುದಾದರೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಹುರುಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ

ಆವರ್ಜಯತ ವೈದೇಹೀಂ ದಂಡಸ್ಯೋ ದ್ಯಮನೇನ ಚ ||೪೩||
 ಇತಿ ಪ್ರತಿಸಮಾದಿಶ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ ಪುನಃಪುನಃ ||
 ಕಾಮಮನ್ಯು ಸುರೀತಾತ್ಮಾ ಜಾನಕೀಂ ಪರೈತರ್ಜಯತ್ ||೪೪||
 ಉಪಗಮ್ಯ ತತಃ ಕ್ಷೈಪ್ರಂ ರಾಕ್ಷಸೀ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನೀ |
 ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ದಶಗ್ರೀವ ಮಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೪೫||

ಸಾಮದಾನಾದಿಭೇದವೈಶ್ವ - ಸಾಮ, ದಾನಭೇದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಚನಗಳಿಂದ, ದಂಡಸ್ಯ - ಶಿಕ್ಷೆಯ, ಉದ್ಯಮನೇನಚ - ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಆವರ್ಜಯತ - ನನಗೆ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ||೪೩||-|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು, ಇತಿ - ಮೇಲೆಹೇಳಿದಂತೆ, ಸಮಾ - ಏಕೈ - ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟು, ಕಾಮಮನ್ಯು - ಕಾಮದಿಂದಲೂ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ, (ಕಾಮಭಂಗದ ಕೋಪದಿಂದ) ಪರಿತ - ತುಂಬಿದ, ಆತ್ಮಾ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಜಾನಕೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಪುನಃ ಪುನಃ - "ದಿಗದಿಗೂ, ಪರ್ಯತರ್ಜಯತ್ - ಹೆದರಿಸಿದನು, ||೪೪||-|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನೀ - ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿ ಯೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ಬಬ್ಬ ರಕ್ಕಸಿಯು, (ರಾವಣನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡಿರು) ಕ್ಷೈಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ. ಉಪಗಮ್ಯ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ದಶಗ್ರೀವಂ- ರಾವಣನನ್ನು, ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ-ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ||೪೫|| ಮಹಾರಾಜ ! - ನನ್ನ ದೊರೆಯೇ ! ಮಯಾ - ನನ್ನೊಡನೆ, ಕ್ರೀಡೆ - ವಿಹರಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ- ಓ ರಾಕ್ಷಸನಾಯಕನೇ, ವಿವರ್ಣಯಾ - ವರ್ಣಹೀನಳೂ, (ಕಳೆಗುಂದಿದವಳೂ, ಉತ್ತಮವರ್ಣದವಳೂ) ಕೃಪಣಮಾ - ದೀನಳೂ, (ಅಕೃಪಣಯಾ - ಪತಿವ್ರತೆಯೂ) ಆಗಿರುವ, ಮಾನುಷ್ಯಾ - ಮಾನುಷ್ಯಸ್ವರೂಪಿಯೂ

ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ನಯಭಯಗಳನ್ನು ತೋರಿ, ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಚನಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು || ೪೩|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಏಕೈಸಿಯರಿಗೆ ಸಾರಿಸಾರಿಗೂ ಬತ್ತಿ ಹೇಳಿ, ಸೀತಾ ವಿಷಯವಾದ ಕಾಮದಿಂದಲೂ, ಅವಳು ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿ ತನಗೆ ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪುನಃ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಬೆದರಿಸ ತೊಡಗಿದನು || ೪೪|| ಹೀಗಿರುವ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಯಾವ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೆಂಬ ರಾವಣನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಬೇಗನೆ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಅವನನ್ನು ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದಳು ||೪೫||* ಓ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲವಾ! ಸಾರ್ವಭೌಮನೇ! ನಿನ್ನ ಪರಮಪ್ರೇಮವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರು, ನನ್ನೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸು, ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶಳಾಗಿ, ಬಲಗುಂದಿ, ಕಳಾಹೀನಳಾಗಿ, ಮಾನುಷ್ಯಮಾತ್ರದವಳಾಗಿರುವ

* ಓ ರಾವಣಾ ! ವೈದೇಹಿಯು ನಮ್ಮಂತೆ ರಕ್ಕಸಿಯಲ್ಲ. ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠಳು, ನಮ್ಮಂತೆ ದೀನಳಲ್ಲ, ಮಹಾಧೀರಳು, ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆ, ಅಮಾನುಷಿ ಎಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಳು, ಇಂತಹ ಮಹಾದೇವಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಶ್ರೀಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮನೀತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವುದು ಲೇಸು.

ಮಯಾ ಕ್ರೀಡೆ ಮಹಾರಾಜ ಸೀತಯಾ ಕಿಂ ತವಾ ನಯಾ |
 ವಿರ್ಣಯಾ ಕೃಪಣಯಾ ಮಾನುಷ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ || ೪೦ ||-||
 ನೂನ ಮಸ್ಯಾ ಮಹಾರಾಜ ನ ದಿವ್ಯಾ ಭೋಗಸತ್ತಮಾ |
 ವಿದಧಾ ತ್ಯಮರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ತವ ಬಾಹುಬಲಾರ್ಜಿತಾ || ೪೧ ||-||
 ಅಕಾಮಾಂ ಕಾಮಯಾನಸ್ಯ ಶರೀರ ಮುಪತಪ್ಯತ |
 ಇಚ್ಛಂತೀಂ ಕಾಮಯಾನಸ್ಯ ಪ್ರೀತಿ ಭವತಿ ಶೋಭನಾ || ೪೨ ||-||
 ಏವ ಮುಕ್ತಸ್ತು ರಾಕ್ಷಸ್ಯಾ ಸಮುತ್ಕ್ಲಿಪ್ತ ಸ್ತತೋ ಬಲೀ |
 ಪ್ರಹಸ ನೈಘಂಕಾಶೋ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ಸನ್ಯವರ್ತತ || ೪೩ ||-||

(ಅಮನುಷ್ಯ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪ) ಆಗಿರುವ, ಅನಯಾ - ಈ, ಸೀತಯಾ - ಜಾನಕಿಯಿಂದ, ತವ - ನಿನಗೆ, ಕಿಂ - ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? || ೪೦ ||-|| ಮಹಾರಾಜ - ನನ್ನೊಡೆಯನೇ! ಅಮರಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಬ್ರಹ್ಮನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಬಾಹುಬಲಾರ್ಜಿತಾ - ಭುಜಬಲದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ದಿವ್ಯಾ - ಸರ್ವೋತ್ತಮಳಾಗಿರುವ, ಭೋಗಸತ್ತಮಾ - ಸುಖಾತೀತಯಗಳನ್ನು, ಅಸ್ಯಾ - ಈ ಸೀತೆಗೆ, ಸವಿದಧಾತಿ - ಉಂಟು ಮಾಡಲಾರನು, ನೂನಂ - ನಿಚ್ಚಯ || ೪೧ ||-|| ಅಕಾಮಾಂ - ತನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸದಿರುವವಳನ್ನು, ಕಾಮಯಾನಸ್ಯ - (ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಯ) ಕಾಮಿಸುತ್ತಿರುವವನ, ಶರೀರಂ - ದೇಹವು, ಉಪತಪ್ಯತ - ಸಂತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಇಚ್ಛಂತೀಂ - ಕಾಮಿಸುತ್ತಿರುವವಳನ್ನು, ಕಾಮಯಾನಸ್ಯ - ಕೋರುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ, ಶೋಭನಾ - ಮಂಗಳಕರವಾದ. ಪ್ರೀತಿಃ - ಪ್ರೇಮವು, ಭವತಿ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, || ೪೨ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಬಲೀ - ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಮೇಘಸಂಕಾಶಃ - ಕಾರ್ಮುಗಿನಂತಿರುವ, ಸಃ ರಾಕ್ಷಸಃ - ಆ ರಾವಣನು, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಾ - ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿ ಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗುತ್ತಾ, ಸಮುತ್ಕ್ಲಿಪ್ತಃ - ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾದಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಹಸತು - ನಗತಲಿರುವವನಾಗಿಯೇ, ನ್ಯವರ್ತತ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು || ೪೩ ||-|| ಸಃ - ಆ, ದಶಗ್ರೀವಃ - ದಶಗಂಧನು, ಮೇದಿನೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು

ಈ ಸೀತೆಯಿಂದ ನಿನಗೇನುಫಲ ? ಮತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಕಾಮಿಸದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಸುಖವುಂಟೆ ?, ನನ್ನೊಡನೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಅದೃಷ್ಟವು ಈಸೀತೆಗೆ ಇಲ್ಲ, ಅವಳೇನು ಮಾಡಿಯಾಳು ? ವಿಧಿಯು ಅವಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಭರವುಳ್ಳ ಲಲನೆಯ ರೊಡನೆ ನೀನು ರಮಿಸಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸಮಾನವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ತಾನಾಗಿ ಕಾಮಿಸದಿರುವವಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡಬಾರದು, ಅದರಿಂದ ಮಹಾವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಅಪಾರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಲಿರುವ ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನು ವಿಹರಿಸಿದರೆ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರೀತಿಯು ಮಂಗಳಕರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು || ೪೦ ||, ೪೧ ||, ೪೨ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯು ತಡೆಯಲು, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಮಹಾ ಮೇಘದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ರಾವಣನು ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ತನ್ನ ನಗರದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು || ೪೩ || ಬಳಿಕ ದಶಗಂಧನು ಸೀತೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವಳಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ನಿಂಬ ಕೊಪಾವೇಶ ಪರವಶನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ನೆಲದಮೇಲೆ

ಪ್ರಸ್ಥಿತ ಸ್ತು ದಶಗ್ರೀವಃ ಕಂಪಯನ್ನಿವ ಮೇದಿನೀಂ |

ಜ್ವಲ ದ್ವಾಪರ ವರ್ಣಾಭಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ನಿವೇಶನಂ || ೪೪ ||

ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯಾಶ್ಚ ನಾಗಕನ್ಯಾಶ್ಚ ಸರಸ್ವತಃ |

ಪರಿವಾರ್ಯ ದಶಗ್ರೀವಂ ವಿವಿಶು ಸ್ತು ದ್ವೈಹೋತ್ತಮಂ || ೪೫ ||

ಸ ಮೈಥಿಲೀಂ ಧರ್ಮಪರಾ ಮವಸ್ಥಿತಾ ಪ್ರವೇಶಮಾನಾಂ ಪರಿಭತ್ಸ್ಯ ರಾವಣಃ |

ವಿಹಾಯ ಸೀತಾಂ ಮದನೇನ ಮೋಹಿತ ಸ್ವಮೇವ ವೇಶ್ಯ ಪ್ರವಿವೇಶ ಭಾಸ್ವರಂ || ೪೬ ||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ದ್ವಾವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ಕಂಪಯನ್ನಿವ - ಕದಲಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಪ್ರಸ್ಥಿತಃ - ಹೊರಟವನಾಗಿ, ಜ್ವಲತ್ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಭಾಸ್ವರ - ಸೂರ್ಯನ, ವರ್ಣಾಭಂ - ವರ್ಣದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ನಿವೇಶನಂ - ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು, ಪ್ರವಿವೇಶ - ಹೊಕ್ಕನು, || ೪೪ || ದೇವಗಂಧರ್ವಕನ್ಯಾಶ್ಚ - ದೇವ ಮತ್ತು ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರೂ, ನಾಗಕನ್ಯಾಶ್ಚ - ನಾಗಕನ್ಯೆಯರೂ, ದಶಗ್ರೀವಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಪರಿವಾರ್ಯ - ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ತತ್ - ಆ, ಗೃಹೋತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಂದಿರವನ್ನು, ವಿವಿಶು - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು || ೪೫ || ಸಃ - ಆ, ರಾವಣಃ - ದಶಕಂಠನು, ಧರ್ಮಪರಾಂ - ಧರ್ಮನಿರತಳಾದ, ಅವಸ್ಥಿತಾಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ವಿನಾ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಚಿಂತಿಸದಿರುವ, ಪ್ರವೇಶಮಾನಾಂ - ಧರ್ಮಭಂಗವುಂಟಾದೀತೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ವಿಹಾಯ - ಬಿಟ್ಟು, ಮದನೇನ - ಮನ್ಮಥನಿಂದ, ಮೋಹಿತಃ - ಮೋಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸ್ವಂ - ಸ್ವಂತವಾದ, ಭಾಸ್ವರಂ - ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ, ವೇಶ್ಯವ - ಮನೆಯನ್ನೇ, ಪ್ರವಿವೇಶ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು || ೪೬ ||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಅಡಿಗಳನ್ನಿಡುವ ವೇಗದಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ತಗ್ಗಿ ಸುತಲಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಾ, ಬೇಸಗೆಯ ನಡು ಹಗಲಿನೊಳಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಭವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು || ೪೪ || ದಶಕಂಠನು ಅಂತು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಗುವಾಗ ಬಹುಮಂದಿ ದೇವಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರೂ, ನಾಗಕನ್ಯೆಯರೂ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಬಳಸಿ ಲೋಕೋತ್ತರವೆನಿಸಿದ ರಾಜಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು || ೪೫ || ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ, ಎಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ, ಏನು ಲೋಪ ಬರುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅದಿರುತ ಅನವರತವೂ ಧರ್ಮಪರಾಯಣಳಾಗಿರುವ ಮೈದೇಹಿಯನ್ನು ಆ ರಾವಣನು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಬೆದರಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಬಹು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು, ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾಮಬಾಧೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ಪುರಪ್ರವೇಶಮಂ ಗೈದು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಭವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು || ೪೬ ||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ. ---

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸನ್ನಿವೇಶ ಕಾಣ್ಡೆ-ತ್ರಯೋವಿಂಶಸ್ಕಂಧಃ.

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮೈಥಿಲೀಂ ರಾಜಾ ರಾವಣ ಶತ್ರುರಾವಣಃ |
ಸಂದಿಕ್ಯ ಚ ತತ ಸ್ವರಾಜ ರಾಕ್ಷಸೀ ರ್ನಿರ್ಜಗಾಮ ಹ || ೧ ||
ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೇ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇತು ಪುನ ರಂತಃಪುರಂ ಗತೇ |
ರಾಕ್ಷಸೋಽಭೀಮರೂಪಾ ಸ್ತಾ ಸ್ನೇತಾಂ ಸಮಭಿ ದುದ್ರವುಃ || ೨ ||
ತತ ಸ್ನೇತಾ ಮುಪಾಗಮ್ಯ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ |

— ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ರಕ್ಕಸ ಸಾಣತಿಯಿಂದಲ್ | ರಕ್ಕಸಿಯರ್ ಗಕ್ಕನ್ನದಿ ಸೀತೆಯ ತಡಿಗೆ |

ಪಕ್ಕಾ ಗರಸಂ ಗೆನ್ನುತ | ಲಕ್ಕರು ಮಿನಿಸಿಲ್ಲದಂದು ಹಿಂಸಿಸುತಿದರ್ |

ಶತ್ರುರಾವಣಃ - ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುವ, ರಾಜಾ - ಅರಸಾದ, ರಾವಣಃ - ದಶಕಂಠನು, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇತಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಉಕ್ತ್ವಾ - ಹೇಳಿ, ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಕ್ಕಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಂದಿಕ್ಯಚ - (ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು) ನೇಮಿಸಿಯೂ, ನಿರ್ಜಗಾಮಹಾ - ಹೊರಟುಹೋದನಷ್ಟೆ? ||೧|| ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೈ - ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇತು - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದರೋ, ಅಂತಃಪುರಂಗತೇ (ಸತಿ)-ರಾಣಿವಾಸನ್ನ ಸೇರುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಭೀಮರೂಪಾಃ - ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ, ತಾಃ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ಸ್ನೇತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಸಮಭಿದುದ್ರವುಃ-ಬಂದು ಮುತ್ತಿದರು ||೨|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರು, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ - ಕೋಪದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವರಾಗಿ, ಸ್ನೇತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಾಗಮ್ಯ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಪರಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಪರುಷಯಾ - ಕ್ರೂರವಾದ, ವಾಚಾ - ವಾಕ್ಯದಿಂದ, ವೈದೇಹೀಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ -

— ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹಗೆಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುವ ಅರಸಾದ ರಾವಣನು ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೇಮಿಸಿ, ನಯ ಭಯಗಳಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸುವಂತೆ ರಕ್ಕಸಿಯರಿಗೆ ಆಣತಿಯನ್ನಿತ್ತು, ಅಶೋಕವನದಿಂದ ತೆರಳಿ || ೧ || ಲಂಕಾನಗರವಂ ಪೊಕ್ಕು, ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕಾಮಬಾಧೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಇತ್ತ—ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನನ್ನು ಸಾಗಕಳುಹಿದ ಮಹಾ ಭಯಂಕರಾಕಾರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ರಾವಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತು ಬೇಗನೆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಸೀತೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡರು ||೨|| ಬಳಿಕ ಸೀತೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಖ ನೇತ್ರವಳ ನ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೋಪಾಟೋಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತ, ಕ್ರೂರವಾದ ವಚನ

ಪರಂ ಪುರುಷಯಾ ವಾಚಾ ಮೈದೇಹೀ ಮಿದ ಮಬ್ರವತ್ || ೪ ||
 ಪಾಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ವ ರಿಪ್ತಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ದಶಗ್ರೀವಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ತ್ವಂ ಸೀತೇ ನ ಬಹುಮನ್ಯಸೆ || ೫ ||
 ತತ ಸ್ತ್ವೀಕಜಟಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಆಮಂತ್ರೈ ಕ್ರೋಧ ತಾಮ್ರಾಕ್ಷೀ ಸೀತಾಂ ಕರತಲೋನರೀಂ || ೬ ||
 ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಂ ಪಣ್ಣಾಂ ತು ಚತುರ್ಥೋ ಯಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
 ಮಾನಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ || ೭ ||
 ಪುಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ತು ತೇಜಸ್ವೀ ಮಹರ್ಷಿ ಮಾರ್ಗನಸ ಸ್ಸುತಃ |

ಈ ಮುಂದಿನ ವಿಷಯವನ್ನು, ಅಬ್ರವತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದರು ||೪|| ಹೇಸೀತೆ - ಎಲೆಜಾನಕಿ! ಪಾಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯ - ಪುಲಸ್ತ್ಯಮುನಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವ, (ಅದರಿಂದಲೇ) ವರಿಪ್ತಸ್ಯ - ಅತ್ಯುತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನಿರತಕ್ಕ, ದಶಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಹತ್ತುಕೊರಳುಗಳುಳ್ಳ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾತ್ವಂ - ಬಡತಿಯಾಗಿರೋಣವನ್ನು, ನಬಹುಮನ್ಯಸೆ - ನಿನಗೆ ಗೌರವವೆಂದೆಣಿಸದೆ ಯಿರುವೆಯಲ್ಲ? ||೫|| ತತಸ್ತು - ಆಮೇಲೆಯಾದರೋ, ಏಕಜಟಾನಾಮ - ಏಕಜಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ನಿಕಾಚರಿಯು, ಕ್ರೋಧ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ತಾಮ್ರಾ - ಕೆಂಪದಿಂದ, ಅಕ್ಷೀ (ಸತೀ) - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಕರತಲೋದರೀಂ - ಹಿಡಿಯುಬ್ಬಡಗುವ ನಡುವುಳ್ಳ (ಬಡನಡುವಿನವಳಾದ) ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಆಮಂತ್ರೈ - ಸಂಜೋಧಿಸಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೬|| (ಹೇಸೀತೆ - ಎಲೆ ಜಾನಕಿ!) ಪಣ್ಣಾಂ - ಆವರಾದ, ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಂ - ಪ್ರಜೇಶ್ವರರೊಳಗೆ, ಯಸ್ತು - ಯಾವನಾದರೆ, ಚತುರ್ಥಃ - ನಾಲ್ಕನೆಯವನಾದ, ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಪ್ರಜೇಶ್ವರನೋ, ಸಃ - ಆತನು, ಬ್ರಹ್ಮಣಃ - ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನ, ಮಾನಸಃ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಂಟಾದ, ಪುತ್ರಃ - ಮಗನೆನಿಸಿರುವ, ಪುಲಸ್ತ್ಯಇತಿ - ಪುಲಸ್ತ್ಯನೆಂದು, ವಿಶ್ರುತಃ - ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು ||೭|| ಪುಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯತು - ಆ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾದರೋ, ತೇಜಸ್ವೀ - ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ,

ಗಳಿಂದ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದರು ||೪|| ಎಲೆ ಸೀತೆ! ರಾವಣನನ್ನು ಸಾಧಾರಣನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ, ಪುಲಸ್ತ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗನಾಗಿ, ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿ, ಮಹಾನುಭಾವನಾಗಿರುವ ಈದಶಕಂಠನಿಗೆ ನೀನು ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರಲು ಬಪ್ಪದಿರುವುದಕ್ಕೆನಿಮಿತ್ತವೇನು? ಏಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸೆ? ನೀನು ಅನುಮತಿಸುವುದು ಬಳ್ಳೆಯದು ಎಂದಳು ||೫|| ಆಮೇಲೆ ಏಕಜಟಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಬಡನಡುವಿನ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂಜೋಧಿಸಿ, ಬಲು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆಂದಳು ||೬|| ಎಲೆ ಜಾನಕಿ! ರಾವಣನು ಎಂದರೆ ಯಾರುಬಲ್ಲೆಯಾ? ತುಸು ಕೇಳು: - ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಸ್ಸು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು ಎಂಬ ಆರುಮಂದಿ ಪ್ರಜೇಶ್ವರರನ್ನು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ? ಇವರೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ಎನಿಸಿದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಬ್ರಹ್ಮನಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಮಗನಾಗಿದಾನೆ, ಮತ್ತು ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನು ||೭|| ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ, ಭತೂಭವಿ ಸ್ವದ್ವರ್ತಮಾನ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ,

ನಾಮ್ನು ಸ ವಿಶ್ರವಾ ನಾಮ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಸಮಪ್ರಭಃ || ೭ ||
 ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ರಾವಣ ಶತ್ರುರಾವಣಃ |
 ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಭವಿತು ಮಹಸಿ || ೮ ||
 ಮಯೋಕ್ತಂ ಚಾರು ಸರ್ವಾಂಗಿ ವಾಕ್ಯಂ ಕಿ ನ್ನಾ ನುಮನ್ಯಸೇ || ೯ ||
 ತತೋ ಹರಿಜಟಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ ||
 ವಿವರ್ಮ್ಯ ನಯನೇ ಕೋಪಾ ನ್ಮಾರ್ಜಾರ ಸದೃಶೇಕ್ಷಣಾ || ೧೦ ||
 ಯೇನದೇವಾ ಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಂಶ ದ್ವೇವರಾಜಶ್ಚ ನಿರ್ಜಿತಾಃ |

ಮಹರ್ಷಿಃ-ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಯಾದ (ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಯಾದ,) ಪಾನಸಸುತಃ- ಮಾನಸ ಪುತ್ರನೆನಿಸಿರುವ, ನಾಮ್ನಾ - ಹೆಸರಿನಿಂದ, ಸಃ - ಆ, ವಿಶ್ರವಾನಾಮ - ವಿಶ್ರವಸ್ಸೆಂದು (ಬಳ್ಳಿಯ ಕೀರಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು) ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂತನು, ಪ್ರಜಾಪತಿಸಮಪ್ರಭಃ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದನು ||೭||

ಹೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ - ಎಲಾ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ, ಶತ್ರುರಾವಣಃ-ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿರುವ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ತಸ್ಯ - ಆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ, ಪುತ್ರಃ - ಕುಮಾರನು, ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಭಾರ್ಯಾ - ಪತ್ನಿಯು, ಭವಿತುಂ - ಆಗಲಿಕ್ಕೆ, ಅಹಸಿ - ತಕ್ಕವಳಾಗಿದೀಯೆ, ||೮|| ಚಾರು - ಮನೋಹರವಾದ, ಸರ್ವಾಂಗಿ - ಸಕಲಾವಯವಗಳಿಲ್ಲ ಎಲೆ ಸೀತೆಯೇ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಉಕ್ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದನ್ನು, ಕಿಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಾನು ಮಯಸೆ - ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಇದ್ದೀಯೆ ? ||೯|| ತತಃ - ಅವಳು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಹರಿಜಟಾನಾಮ - ಹರಿಜಟೆಯೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೦|| ಮಾರ್ಜಾರ - ಬೆಕ್ಕಿನೊಡನೆ, ಸದೃಶ - ಸಮಾನವಾದ, ಈಕ್ಷಣಾ - ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಲ್ಲ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ಕೋಪಾತ್ - ಸಿಟ್ಟಿನ ದನೆಯಿಂದ, ನಯನ - ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು, ವಿವರ್ಮ್ಯ - ತಿರುಗಿಸುತ್ತ - (ಹೇಸೀತೇ - ಎಲೆ ಜನಕೇ,) ಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಂಶತ್ - ಮೂವತ್ತುಮೂರು ಕೋಟೆಯಷ್ಟಾದ, ದೇವಾಃ , ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವರಾಜಶ್ಚ - ಇಂದ್ರನೂ, ಯೇನ - ಯಾವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ, ನಿರ್ಜಿತಾಃ -

ಇರುವ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವಿಶ್ರವಸ್ಸೆಂಬ ಮಹಾಮುನಿಯು ತಾತನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ಆ ಪುಲಸ್ತ್ಯಮಹಾಮುನಿಗೆ ಪಾನಸಪುತ್ರನಾದನು ||೭|| ಎಲಾ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಸೀತೆ ! ಸಕಲ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ನಮ್ಮ ರಾವಣನು ಆ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ ಕುಮಾರನೆನಿಸಿದಾನೆ, ಅಂತಹ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಿಗೆ ನೀನು ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿರಲು ತಕ್ಕವಳಾಗಿದೀಯೆ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಂಗೆಮಾಡು, ಆದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ನುಡಿಗೆ ಬಡಂಬಡುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲೆ ಸರ್ವಾಂಗಿಯೆಂದರೆ ! ಅದೇಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದಿರುವೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕಾರಣವನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸು ಎಂದಳು ||೮|| ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಹರಿಜಟೆಯೆಂಬ ಕ್ಷಣದಾಚರಿಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿ, ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ವಿಕಾರವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆಬಂದು ||೯|| || ಎಲೆ ಮೈದೇಹಿ ! ಸ್ವರಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂವತ್ತು ಮೂರುಕೋಟೆ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮತ್ತು ಆ ದೇವರ್ಷಿಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನೂ, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಲೆತು, ಸೋತು,

ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಭವಿತು ಮರ್ಹಸಿ || ೧೦|| ||
 ತತಸ್ತು ಪ್ರಘಸಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾ |
 ಭರ್ತ್ಸಯಂತೀ ತದಾ ಘೋರ ಮಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೧|| ||
 ವೀರೋತ್ತೀಕ್ತಸ್ಯ ಶೂರಸ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸ್ವನಿವರ್ತಿನಃ |
 ಬಲಿನೋ ವೀರ್ಯ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ತ್ವಂ ಕಿಂ ನಲಪ್ಸ್ಯಸೀ || ೧೨|| ||

ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬ್ರಟ್ಟರೋ, ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯು, ಭವಿತುಂ - ಆಗಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೦||-|| ತತಸ್ತು-ಆ ಹಿಂದೆಯಾದರೋ, ಪ್ರಘಸಾನಾಮ - ಪ್ರಘಸೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ, ರಾಕ್ಷಸೀ -ಯಾಮಿನೀಚರಿಯು, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾ-ಕೋಪದಿಂದ ಉಬ್ಬುತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ತದಾ-ಆಗ, ಭರ್ತ್ಸಯಂತೀ-ಸೀತೆಯನ್ನು ಗದರಿಸುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಇದಂವಚನಂ-ಈ ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು||೧೧||-|| (ಹೇಸೀತ-ಎಲೆ ಸೀತೆಯೇ) ವೀರೋತ್ತೀಕ್ತಸ್ಯ-ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ಶೂರಸ್ಯ-ಸಾಹಸಪರನಾದ, ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು-ಯುದ್ಧರಂಗಗಳಲ್ಲಿ, ಅನಿವೃತ್ತಃ-ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದಿರುವ, ಬಲಿನಃ-ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ವೀರಯುಕ್ತಸ್ಯ-ಮಹಾವೀರೃದಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾತ್ವಂ-ಹೆಂಡತಿಯಾಗೋಣವನ್ನು, ಕಿಂ-ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಲಪ್ಸ್ಯಸಿ-ಪಡೆಯದೆ ಇದ್ದೀಯೆ||೧೨||ಮಹಾಬಲಃ-ಅಪರಿಮಿತಬಲವುಳ್ಳ, ರಾಜಾ-ದೊರೆಯಾದ, ರಾಜಾಣಃ-ರಾಜನು, ಬಹುಮತಾಂ-ವರಮು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ, ಸರ್ವಾಸಾಂ-ಸಮಸ್ತ

ಓಡಿಹೋದಾರೆ, ಅಂತಹ ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಿಗೆ ನೀನು ವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿರಲು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ ಎಂದಳು ||೧೦|| || ತದನಂತರದಲ್ಲಿ—ಪ್ರಘಸೆಯೆಂಬ ಯಾಮಿನೀಚರಿಯು ಶರೀರವನ್ನಾಂತ ಕೋಪವೋ ಎಂಬಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತ, ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತಂದು, ಕಠಿನತರವಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ, ಕ್ರೂರತರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು ||೧೧|| || ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಮ್ಮ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿಗೆ ಪರಾಕ್ರಮ ದಲ್ಲೇನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಸುರನೋರಗರೋಡನೆ ಕಾಳಗಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಯಾವುದೊಂದು ಬವರದಲ್ಲಿಯೂ ತುಸವಾದರೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದವನಲ್ಲ, ಹಿಂಜರಿಯುವವನೂ ಅಲ್ಲ, ದೇಹಶಕ್ತಿಯೊಳಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಕಡಮೆಯಾದವನಲ್ಲ, ವೀರಾನುವೀರರಾದ ಸೈನಿಕರಿಂ ಮೊಡಗೂಡಿದವನು, ಅಂತಹ ಮಹಾ ಪುರುಷನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವ ಮಹಾ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀನು ಕೈಗೊಳ್ಳದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ||೧೨|| || ಇದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವುಂಟು, ಅವನ್ನು ಕೇಳು—ಇಂತಪರಿ ಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದು, ತನಗಿರುವ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ಅರಸಿಯರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನಳೆನಿಸಿ, ಒಡೆಯನಿಗೆ ವರಮು ಪ್ರೇಮಾಪ್ತದಳೂ ಆಗಿರುವ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಟ್ಟದರಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ? ಅಹಹ! ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಕೊಂಡಾಡಲೆ? ಈ ಮೂಲೋಕ್ತದ ಹೆಂಗಳೊಳಗೆ ಮತ್ತಾವಳಾದರೂ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ತಾನೆ ಅವನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡತಕ್ಕವನೇನ? ಆಯ್ಯೋ! ಸೀತೇ! ನಿನ್ನಿಗೇಕೆ ಈ ಹುಚ್ಚು? ಛೇ, ಬಿಡುಬಿಡು, ನೀನು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿದರೆ

ಪ್ರಿಯಾಂ ಬಹುಮತಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ತೃಕ್ತ್ವಾ ರಾಜಾ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಸರ್ವಾಸಾಂ ಚ ವಹಾಭಾಗಾಂ ತ್ವಾ ಮುಮೈಷ್ಯತಿ ರಾವಣಃ || ೧೪|| ||
 ಸಮೃದ್ಧಂ ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರೇಣ ನಾನಾ ರತ್ನೋಪ ಶೋಭಿತಂ |
 ಅಂತಃಪುರಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ತ್ವಾ ಮುಮೈಷ್ಯತಿ ರಾವಣಃ || ೧೫|| ||
 ಅನ್ಯಾ ತು ವಿಕಟಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೬|| ||
 ಅಸಕ್ಯ ದೇವತಾಯುದ್ಧೇ ನಾಗ ಗಂಧರ್ವ ದಾನವಾಃ |
 ನಿರ್ಜಿತಾ ಸ್ಮಮರೇ ಯೇನ ಸ ತೇ ಪಾರ್ತ್ವ ಮುಪಾಗತಃ || ೧೭|| ||

ಸ್ತ್ರೀಯರೊಳಗೂ, ಮಹಾಭಾಗಾಂ-ಬಹು ಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನೆಯಾದ, ಭಾರ್ಯಾಂ-ಚ-ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾಗಿರುವ
 ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನೂ, ತೃಕ್ತ್ವಾ - ಬಿಟ್ಟು, ತ್ವಾ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಉಮೈಷ್ಯತಿ - ಹೊಂದುವವನಾಗಿರುವ
 ನು ||೧೪||-|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ರಾವಣಃ - ದಶಕುತರು, ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರೇಣ - ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ
 ಸೀಮಂತಿನಿಯರಿಂದ, ಸಮೃದ್ಧಂ - ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ, ನಾನಾ - ಅನೇಕವಿಧವಾದ, ರತ್ನ - ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ವಸ್ತುಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದ, ಉಪಶೋಭಿತಂ - ಪ್ರಕಾಶಮಾವನವಾದ, ಅಂತಃಪುರಂ- ರಾಣಿವಾಸವನ್ನೇ, ಸಮು
 ತ್ಸೃಜ್ಯ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ತ್ವಾ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಉಮೈಷ್ಯತಿ - ಹೊಂದತಕ್ಕವನಾಗಿದಾನೆ ||೧೫||-|| ವಿಕ
 ಟಾನಾಮ - ವಿಕಟೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿರುವಳಾದ, ಅನ್ಯಾ - ಬೇರೊಬ್ಬ - ರಾಕ್ಷಸೀತು - ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದರೋ,
 ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು, ಅಸಕ್ಯತ್ - ಅನೇಕಾವತ್ತಿ, ದೇವತಾಯುದ್ಧೇ-
 ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಾಗಗಂಧರ್ವದಾನವಾಃ - ನಾಗರು, ಗಂಧರ್ವರು, ದಾನವರು ಸ
 ಹ, ಸಮರೇ - ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ, ಯೇನ - ಯಾವ ರಾವಣನಿಂದ, ನಿರ್ಜಿತಾಃ - ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೋ, ಸಃ -
 ಅಂತಹ ವೀರರು, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಪಾರ್ತ್ವಂ - ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಮಾಗತಃ - ಬಂದವಲ್ಲ||೧೬|| ಹೇ
 ಅಧಮೇ - ಎಲೆ ಕೀಳತಂಗನೇ!, ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಸ್ಯ - ಸರ್ವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ-

ಇಂತಹ ಮಹಾವೀರನು ನಿನ್ನ ಬಗೆಗಿತು? ಅಬ್ಬ! ನೀನಿನ್ನೆಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನು
 ಮಾಡಿದ್ದೀಯೋ? ಆ ಸುಕೃತರಾಶಿಯೆಲ್ಲ ಈಗ ವಿಕಟಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲವಾಗಿದೆ, ಓಹೋ!
 ಇದನ್ನು ನೋಡೆ, ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ವಜ್ರಮೈಡೂ
 ರಾದಿ ರತ್ನರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ
 ಅಂತಃಪುರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ನಮ್ಮೊಡೆಯನು ಮನ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲ ?
 ಸೀತೇ! ನಿನ್ನದೇನು ಪುಣ್ಯವೇ? ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವೇ? ಎಂದಳು ||೧೪, ೧೫|| ಆಮೇಲೆ
 ವಿಕಟೆಯೆಂಬ ವಿಭಾರೀಚರಿಯು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಎಲಾ ಸೀತೆ! ನಮ್ಮಮಹಾರಾಜನ
 ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಲಿ! ರಣರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಮರವು
 ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಾರದೆ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು,
 ದಾನವರೂ ಅನೇಕವೇಳೆ ಸೋತು ಓಡಿಹೋಗಿದಾರೆ, ಅಂತಹಮಹಾಪ್ರಭುವು ನಿನ್ನ
 ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನೀನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಯಸಿ ಬಂದನಲ್ಲ! ಸಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸನಾ
 ಥನಾದ ನಕ್ಷಂಚರಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ ಪಟ್ಟದರಸಿಯ ಪದವಿಯನ್ನು ವಡೆಯಲು ಪಟ್ಟಾಡುತಿರು
 ವೆಯಲ್ಲ ? ಛೇ, ಛೇ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಅಧಮಳುಂಟೆ ? ಬೇಗನೆ ಮನಗೊಡು, ಆತನ

ತಸ್ಯ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಸ್ಯ ರಾಮಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಕಿಮದ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾತ್ಯಂ ನೇಚ್ಛಸೇ ಧರ್ಮೇ || ೧೭ ||
 ತತಸ್ತು ದುರ್ಮುಖೀ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೮ ||
 ಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯೋ ನ ತಪತಿ ಭೀತೋ ಯಸ್ಯಚ ಮಾರುತಃ ||
 ನ ವಾತಿಸ್ತ್ರಾ ಯತಾರಂಗೇ ಕಿಂ ತ್ವಂ ತಸ್ಯ ನ ತಿಪ್ತಸಿ ||
 ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಿಂ ಚ ತರವೋ ಮಮಾಚು ಯಸ್ಯ ಮೈ ಭಯಾತ್ || ೧೯ ||
 ಶೈಲಾಶ್ಚ ಸುಭ್ರಾ ಪಾಸೀಯಂ ಜಲದಾಶ್ಚ ಯದೇಚ್ಛತಿ |
 ತಸ್ಯ ನೈರ್ಮುತ ರಾಜಸ್ಯ ರಾಜರಾಜಸ್ಯ ಭಾಮಿನಿ || ೨೦ ||
 ಕಿಂ ತ್ವಂ ಸಕುರುಷೇ ಬುದ್ಧಿಂ ಭಾರ್ಯಾಧೇ ರಾಮಣಸ್ಯ ಹಿ || ೨೧ ||

ಮಹಾನುಭಾವನಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಗೆ, ಅದ್ಯ - ಈಗ, ಕಿಂ - ಏತಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾ
 ರ್ಯಾತ್ಯಂ - ಕುಟುಂಬನಿರೂಪಕವನ್ನು, ನೇಚ್ಛಸೇ (ನೇಚ್ಛಸಿ)ಯವನವೆ ಇದೀಯೆ, || ೧೭ || ತತಸ್ತು -
 ಆ ಹಿಂದೆಯಾದರೋ, ದುರ್ಮುಖಿನಾಮ - ದುರ್ಮುಖಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಕ್ಷಸಿಯು, ವಾ
 ಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ವಚನವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು, ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ, ಸೂರ್ಯಃ -
 ಸೂರ್ಯನು, ಭೀತಃ - ಭಯಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ನತಪತಿ - ಸುಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಸ್ಯಚ - ಯಾವ ದೊರೆಯಿಂ
 ದ, ಭೀತಃ - ಅಂಜಿದವನಾಗಿ, ಮಾರುತಃ - ವಾಯುವು, ನವಾತಿಸ್ತ್ರ - ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿಲ್ಲವೋ, ಆಯ
 ತ - ವಿಶಾಲವಾದ, ಅಪಾಂಗೇ - ಕುಡುಗಣ್ಣುಳ್ಳ ಜಾನಕಿಯೇ!, ತರವಶ್ಚ - ಮರಗಳೂ, ಯಸ್ಯ - ಯಾವ
 ನಿಂದಂಟಾದ, ಭಯಾತ್ - ಭಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಿಂ - ಹೂವಿನ ಮಳೆಯನ್ನು, ಮುಮು
 ಚುಃ - ತಕ್ಕಪುಷ್ಪಮಳೆಗರೆಯುತ್ತವೆಯೋ || ೧೯ || ಹೇಸುಭ್ರಾ - ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬುಳ್ಳ ಸೀತೆಯೇ
 (ರಾಮಣಃ - ರಾಮನು) ಪಾಸೀಯಂ - ಜಲವನ್ನು, ಯದಾ - ಯಾವಾಗ, ಕೇಚ್ಛತಿ - ಕೋರುತ್ತಾನೆಯೋ,
 (ತದಾ - ಆಗ) ಶೈಲಾಶ್ಚ - ಬೆಟ್ಟಗಳೂ, ಜಲದಾಶ್ಚ - ಮೋಡಗಳೂ, ತಸ್ಯ - ಆ, ನೈರ್ಮುತರಾಜಸ್ಯ -
 ರಕ್ಷಸರೊಡನುನಾದ, ರಾಜರಾಜಸ್ಯ - ಸಾರ್ವಭೌಮನ, (ಭಯಾತ್ - ಭಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ) ಮುಂಚಂ
 ತಿ - ಕರೆಯುತ್ತವೆ || ೨೦ || ರಾಮಣಸ್ಯ - ಅಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾಧೇ - ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ತ್ವಂ-ನೀನು, ಬುದ್ಧಿಂ - ಸಮೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕಿಂಸಕುರುಷೆ - ಏಕೆಮಾಡದೆ ಇದ್ದೀಯೆ?, ಹೇ ಸಾಧುಭಾ
 ಮಿನಿ ಎಲೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸೇ! ದೇವಿ-ಸುಂದರಿಯೇ, ತ-ನಿನಗೆ, ಸಾಧು-ಚೆನ್ನಾಗಿ(ವೃದ್ಧವಾಗಿ)ತತ್ವತಃ-

ಕೈಹಿಡಿ, ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸು ಎನ್ನತ್ತಿರಲು || ೧೭, ೧೮, ೧೯ || ಆಗ—ದುರ್ಮುಖಿ
 ಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಬಂದು ಓ ಸೀತೇ? ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಭುಕತ್ತಿಯನ್ನು ನೀನು
 ನೋಡಿರಲಾರೆ, ಮತ್ತು ಕೇಳಿಯೂ ಇರಲಾರೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಇಗೋ, ಆತನಿಗೆ ಸೂ
 ರ್ಯನು ಹೆದರಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುಡುವುದಿಲ್ಲ, ವಾಯುವು ಅಂಜಿ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಆಪ್ಪೇ
 ಬೀಸುತ್ತಾನೆ, ಹೂವಿನ ಮರಗಳೂ ಭಯಗೊಂಡಂತೆ ತಕ್ಕಪುಷ್ಪ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸು
 ತ್ತವೆ, ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಎಲೆ ಸುಭ್ರಾ! ಅರಸು ಯಾವಾಗ ಕೋರುತ್ತಾನೆಯೋ ಆಗ
 ಬೆಟ್ಟಗಳು ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತವೆ, ಮೋಡಗಳು ಬಯಲದಷ್ಟು ಮಳೆಗರೆಯುವವೆ,
 ಎಲೆ ಭಾಮಿನೀ! ನಿನಗೇಕೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ? ಇಂತಹ ಶುಭಸಮಯವು ದೊರೆಯುವುದೇ?

ಸಾಧು ತೇ ತತ್ತ್ವತೋ ದೇವಿ ಕಥಿತಂ ಸಾಧು ಭಾಮಿನಿ ||

ಗೃಹಾಣ ಸುಸ್ತುತೇ ವಾಕ್ಯ ಮನ್ಯಥಾ ನ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೨೧ || ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ತ್ರಯೋವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಹೇಸುಸ್ತುತ - ಎಲಾ ಕಿರುನಗೆಯ ಹೆಣ್ಣೇ, ವಾಕ್ಯಂ - ನನ್ನ ಈ ಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು, ಗೃಹಾಣ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊ, ಅನ್ಯಥಾ (ನನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ನಭವಿಷ್ಯಸಿ - ಉಳಿಯಲಾರ || ೨೧-೨೦ || - ||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಇದೇ ಬಳ್ಳಿಯ ಸಮಯ, ರಾವಣ ನಿಗೆ ರಮಣಿಯಾಗು, ನನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳು, ಎಲೆ ಕಿರುನಗೆಯ ಹೆಣ್ಣೇ! ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಮ್ಮತಿಸು, ಹಾಗೆಮಾಡದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವವಳೇ ಆದರೆ, ಆಯಿತು, ನಿನ್ನ ಆಶೆಯು ಮುಗಿಯಿತು, ನಿನ್ನ ಮನದ ಕೋರಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಈಡೇರಿತು.

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಚತುರ್ದಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ತತ ಸ್ತೀತಾ ಮುಪಾಗಮ್ಯ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ವಿಕೃತಾನನಾಃ |

ಪರುಷಂ ಪರುಷಾ ನಾರ್ಯ ಉಚು ಸ್ತಾಂ ವಾಕ್ಯ ಮಪ್ರಿಯಂ ||೧||

ಕಿಂ ತ್ವ ಮಂತಃಪುರೆ ಸೀತೆ ಸರ್ವ ಭೂತ ಮನೋಹರೇ |

ಕಂದ|| ದಶಗಲ ಗರಸಿತಿ ಯಾಗೆಂ | ದುಸಿರಲ್ವಿಗೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತೆ ನಿಶಿಚರಿಯರ್ ತಾವ್ |

ಪಶುವೋಲೆನ್ನಂ ಭಕ್ಷಿಸ | ಲಸುದೊರವೆಂ ನಿವೃತ್ತಿ ನುಡಿಯುಸೊಗಸದದೆಂದಳ್ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ಪರುಷಾಃ - ಬಹು ಕಠಿನ ಮನಸ್ಕರಾದ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯನಾರ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಿಯರು, ಉಪಾಗಮ್ಯ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪರುಷಂ - ಕಠಿನವಾಗಿಯೂ, ಅಪ್ರಿಯಂ - ಅಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉಚುಃ - ಹೇಳಿತೊಡಗಿದರು ||೧|| ಹೇಸೀತೆ - - ಓ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ? ತ್ವಂ - ನೀನು,

ರಕ್ಕ ಸಿಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪುಹಿಂಸಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರ ? ಇಲ್ಲ, ವಿಕಾರಮುಖಿಯರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕ್ರೂರಾಂಗನೆಯರು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಗಬಗೆಯಾಗಿ ಬಹು ಕಾರಿಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು ||೧|| ಆದಂತೆಂದರೆ - ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಆವರಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ಎಲೆಸೀತೆ! ನಿನಗೆ ಈಮಂಕು ತನವೇಕೆ ? , ಅಯ್ಯೋ, ಹುಚ್ಚೇ! ಅಮೂಲ್ಯಗಳನ್ನಿಹಂಸತೊಲಿಕಾತ್ಮವೇ ಮುಂತಾದ

ಮಹಾರ್ಹ ಕಯನೋವೇತೇ ನ ವಾಸ ಮನುಮಸ್ಯಸೆ || ೨ ||
 ಮಾನುಷೀ ಮಾನುಷಸ್ಯೈವ ಭಾರ್ಯಾತ್ವಂ ಬಹುಮನ್ಯಸೆ |
 ಪ್ರತ್ಯಾಹರ ಮನೋ ರಾಮಾನ್ಯ ತ್ವಂ ಜಾತು ಭವಿಷ್ಯಸಿ ||೪||
 ತೈಲೋಕ್ಯ ವಸುಭೋಕ್ತಾರಂ ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ |

ಸರ್ವಭೂತಮನೋಹರ - ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ, ಮಹಾರ್ಹ - ಅಮೂಲ್ಯವಾದ, ಕಯನ - ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಗೆಗಳಿಂದ, ಉವೇತ - ಸಂಪನ್ನವಾಗಿರುವ, ಅಂತಃಪುರ - ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸದಲ್ಲಿ, ವಾಸಂ - ವಾಸಮಾಡುವಿಕೆಯನ್ನು, ಕಿಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಾನುಮನ್ಯಸೆ-ಅಂಗೀಕರಿಸದೆ ಇದ್ದೀಯೆ ? ||೨|| ಮಾನುಷೀ - ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾದ (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಮಾನುಷಸ್ಯೈವ - ಮನುಷ್ಯನಿಗೇ, ಭಾರ್ಯಾತ್ವಂ - ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರೋಣವನ್ನು, ಬಹುಮನ್ಯಸೆ - ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಎಣಿಸಿ ಇದ್ದೀಯೆ, ರಾಮಾತ್ - ರಾಮನ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯಾಹರ - ಹಿಂದಿರುಗಿಸು (ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ) ಜಾತು - ಬಂಧುಕಾಳಕ್ಕೂ, ನಭವಿಷ್ಯಸಿ - ಆಗ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, (ವಿಶೇಷ-ರಾವಣನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಕೆಲವರು ದೋಷವಿಲ್ಲದಂತೆ ಶ್ಲೇಷದಿಂದ(ಅರ್ಥಾಂತರದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮಾನುಷೀ - ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾದ ನೀನು, ಮಾನುಷಸ್ಯೈವ - ಮನುಷ್ಯನಿಗೇ, ಭಾರ್ಯಾತ್ವಂ - ಸತಿಯಾಗಿರೋಣವನ್ನು, ಬಹುಮನ್ಯಸೆ - ಅಂಗೀಕರಿಸತಲಿದೀಯೆ, (ತತ್ - ಅದು, ಯುಕ್ತಂ - ಸಹಜವಾದುದು) ರಾಮಾತ್ - ರಾಮನ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಮನಃ - ಚಿತ್ತವನ್ನು. ಪ್ರತ್ಯಾಹರ - ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಡ, ಜಾತು - ಎಂದೆಂದಿಗೂ, (ರಾಮಸ್ಯೈವ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೇ, ಭಾರ್ಯಾ - ಸತಿಯು) ಭವಿಷ್ಯಸಿ - ಆಗಿರುವಿ ||೩|| ತೈಲೋಕ್ಯ - ಮೂಜಗದ, ವಸು - ಧನವನ್ನು, ಭೋಕ್ತಾರಂ - ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ - ರಾಕ್ಷಸ ಸರ್ವಭಾಮನಾದ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು,

ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಗೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಡೆದವಾಗಿರುವ ಮಹಾರಾಜನ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಹಿಂಜರಿಯತ ಇರುವೆಯಲ್ಲ, ಅದೇಕೆ? ಇಂತಹ ಮೈಭವವನ್ನು ಬಪ್ಪದಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆ ? ||೨|| * ಓಹೋ! ಮನುಷ್ಯಳಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಸು ಮನುಷ್ಯನಿಗೇ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವುದು ಮರ್ಯಾದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯೋ? ಛೇ,ಛೇ,ಈ ಚಂಡಿತನವನ್ನು ಬಿಡು, ಆಯ್ಯೋ, ರಾವಣನ ಕೈಸೇರಿ, ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಬಂದು, ಈ ಅಶೋಕವನದೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆಯೆಂಬ ಸೆರೆಗೆ ಸೇರಿದಬಳಿಕ ನೀನು ಇನ್ನು ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿ ಗೆಸಮಾನವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನೆನಿಸಿರುವ ಆರಾಮನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವುದುಂಟೆ? ಆ ಭ್ರಾಂತಿ ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ತೊಲಗಿಸು, ರಾಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆ, ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸು ||೪|| ಎಲೆ

* ರಾವಣನ ಮನದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೆಲವರು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಅರ್ಥವೂಹಿತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವಹಾಗೆ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯಳೇ! ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಧರ್ಮ ಎಂದು ನೀನು ಬಹುಮಾನಿಸಿರುವುದು ಯುಕ್ತ. ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಮನಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಡ. ನೀನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಣಿಯಾಗಿರತಕ್ಕವಳಲ್ಲದೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಅರಸಿಯಾಗತಕ್ಕವಳಲ್ಲ.

ಭರ್ತಾರ ಮುಪಸಂಗವ್ಯು ವಿಹರಸ್ವ ಯಥಾಸುಖಂ || ೪ ||
 ಮಾನುಷೀ ಮಾನುಷಂ ತಂ ತು ರಾಮ ಮಿಚ್ಛಸಿ ಶೋಭನೇ |
 ರಾಜ್ಯಾ ದ್ವೈಪ್ಸು ಮಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ವಿಕ್ಲಬಂ ತ್ವ ಮನಿಂದಿತೆ || ೫ ||
 ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ವಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸೀತಾ ಪದ್ಮನಿಭೇಕ್ಷಣಾ |
 ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾ ಮಶ್ರು ಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾ ಮಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೬ ||
 ಯದಿದಂ ಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಣು ಮುದಾಹರಥ ಸಂಗತಾಃ |

ಭರ್ತಾರಂ - ವಲ್ಲಭನನ್ನಾಗಿ, ಉಪಸಂಗವ್ಯು - ಪಡೆದು, ಯಥಾಸುಖಂ - ಹಾಯಾಗಿ, ವಿಹರಸ್ವ - ಕ್ರೀಡಿಸಿಕೊಂಡಿರು || ೪ || ಅನಿಂದಿತೆ-ದೋಷ ಲೇಶವಿಲ್ಲದ, ಶೋಭನೆ-ಎಲೆ ಮಂಗಳಮುಖಿ ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾಜ್ಯಾತ್ - ಪ್ರಭುತ್ವದ ದೆಕೆಯಿಂದ, ಭ್ರಷ್ಟಂ - ಜಾರಿ ಹೋಗಿರುವ, ವಿಕ್ಲಬಂ - ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾಗಿರುವ (ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾಧೀನವಿಲ್ಲದ) ಅಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ - ಮುಂದೆ ಶುಭದ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಮಾನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಾದ, ತಂ - ಆ, ರಾಮಂ - ರಾಮನನ್ನಾದರೂ, ಇಚ್ಛಸಿ - ಕೋರುತಲಿದ್ದೀಯೆ || ೫ || ಪದ್ಮನಿಭೇಕ್ಷಣಾ - ಕಮಲ ಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ರಾಕ್ಷಸೀಣಾಂ - ರಕ್ತಸಿಯರ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ - ಶೋಕಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ - ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವಳಾಗಿ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು || ೬ || ಹೇರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಎತ್ತಿ ರಕ್ತಸಿಯರುಗಳಿರಾ (ಯೂಯಂ - ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ) ಸಂಗತಾಃ - ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿದವರಾಗಿ, ಯತ್ - ಯಾವ, ಇದಂ - ಈ, ಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಣುಂ -

ಮಂಕೇ ! ರಾಮನಂಥವನು ? ಎಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನಮನದೊಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಯೋಚಿಸು, ನಮ್ಮ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯು ಮೂಲೋಕದ ಸಾಂಬ್ರಾಹ್ಮಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೇ? ಆತ್ಮ ಲೋಕನಾಥ ನನ್ನು ನಾಥನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು, ಬಯಸಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಅನುಭವಿಸಿ. || ೪ || ಎಲೆಮಂಗಳಮುಖಿ, ಸೀತೇ ! ನೀನು ಬಲುಬಳ್ಳೆ ಮವಳು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇಲ್ಲ, ನಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳು, ನಿನಗೆ ಬಲುಮೇಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ನೋಡು, ಆ ನಿನ್ನ ರಾಮನು ಮನುಷ್ಯ, ರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕೋಶವಿಲ್ಲ, ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಮೇಲಾಗುವುದೆಂಬ ಹಂಬಲೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಬುದ್ಧಿಯೂ ಸ್ವಾಧೀನವಿಲ್ಲದೆ, ಈಗಲೋ ಆಗಲೋ ಉಸಿರನ್ನು ಮರೆಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಯಸುತ್ತಲಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಈ ಅನ್ಯಾಯವು ಸರಿಯೇನೇ ? ಎಂತಹ ಮರುಳು ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಇಂತಹ ಸಾಂಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಗವು ಕೈಸೇರುವುದೆಂದರೆ ಬಿಡುವಳೇನೇ ? ಹುರುಡಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನದ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡು, ನಾವು ಹೇಳದಂತೆ ಕೇಳಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು ಎಂದರು || ೫ || ಕೊದಾವರೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಜಾನಕಿಯು:- ಕ್ರೂರರಾದ ರಕ್ತಸಿಯರೆಂದ ಮಾತುಗಳು ಕಾದ ಕಬ್ಬಿನದ ಸಲಾಕೆಗಳಂತೆ ಎದೆಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಲು, ಶೋಕವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಪತಿಯ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಳಿಸುತ್ತ ಇಂತೆಂದಳು || ೬ || ಅವ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ನೀವೆಲ್ಲರು ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಸೇರಿ ಧರ್ಮಕಾಪ್ತಕ್ಕಾಗಿ, ಇಹ

ನೈತ ನೃನಸಿ ವಾಕ್ಯಂ ಮೆ ಕಿಲ್ವಿಪಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ವಃ || ೩ ||

ನ ಮಾನುಷೀ ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಭವಿತು ಮರ್ಹತಿ |

ಕಾಮಂ ಖಾದತ ಮಾಂ ಸರ್ವಾ ನ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ವಚಃ || ೪ ||

ದೀನೋ ವಾ ರಾಜ್ಯಹೀನೋ ವಾ ಯೋ ಮೇ ಭರ್ತಾ ಸ ಮೇ ಗುರುಃ |

ತಂ ನಿತ್ಯ ಮನುರಕ್ತಾಸ್ತು ಯಥಾ ಸೂರ್ಯಂ ಸುವರ್ಚಲಾ || ೫ ||

ಲೋಕಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾತನ್ನು, ಉದಾಹರಣೆ - ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀರೋ, ತದೇತತ್ - ಇದ್ದಿಲ್ಲವೂ. ಮೆ - ನನ್ನ ಮಾನಸ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಕಿಲ್ವಿಪಂ - ಪಾಪಕರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರುತ್ತಲಿದೆ, ವಃ - ನಿಮ್ಮ, ಮೆ ನಸಿ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಕಿಲ್ವಿಪಂ - ಪಾಪಕರವಾಗಿ, ನಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? || ೩ || ಮಾನುಷೀ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯು, ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯು, ಭವಿತುಂ - ಆಗಲಿಕ್ಕಿ, ನಾ ಮರ್ಹತಿ - ಯೋಗ್ಯಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸರ್ವಾಃ - ನೀವೆಲ್ಲರೂ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕಾಮಂ - ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟವುಂ ದಂತೆ, ಖಾದತ - ತಿಂದುಬಿಡಿ, ವಃ - ನಿಮ್ಮ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ನಕರಿಷ್ಯಾಮಿ - ನೆರವೇರಿಸಲಾ ರೆನು || ೪ || ದೀನೋವಾ - ದಟ್ಟ ದಂಧ್ರನಾದರೂ, ರಾಜ್ಯಹೀನೋವಾ - ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದರೂ, ಯಃ- ಯಾವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ಮೆ - ನನಿಗೆ, ಗುರುಃ-ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದಾನೆಯೋ, ತಂ- ಆತನನ್ನು ಕು ರಿತು, ಸೂರ್ಯಂ - ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನನ್ನು, ಸುವರ್ಚಲಾಯಥಾ - ಸುವರ್ಚಲಾದೇವಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಅನುರಕ್ತಾ - ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಸ್ತು - ಇದೇನೆ || ೫ || ಮಹಾಭಾಗ.

ಪರಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಹಿತವಾಗಿರುವ ಕರ್ಣಕಲೋಂವಾಗಿರತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತ ಲಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಮಾತುಗಳ ನಿಮ್ಮ ಮಾನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪಾಪಕರವೆಂದು ತೋರುತ್ತವೆ ಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಾದರ ಮಹಾದೋಷವನ್ನು ಸೂಚಿ ಸುತ್ತಲಿವೆ || ೩ || ಮಾನವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾನವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಧರ್ಮವಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದಿಗೂ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ನಾನೊಂದು ಮಾ ತನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಟ್ಟುಹತ್ತಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿಮ್ಮ ಮಾನಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಬರುವುದೋ ಹಾಗಾಗೆಲ್ಲ ಹಿಂಸಿಸಿ, ಕೊಂದು, ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಈಗಲೇ ತಿಂದರೂ ತಿಂದುಬಿಡಿ, ನಾನಂತೂ ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕೇಳತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ಆದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಳೂ ಅಲ್ಲ. || ೪ || ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನು ಯಾರೋ, ಆತನು ದಟ್ಟದಂಧ್ರನೇ ಆಗಿರಲಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೋ ಶಗಳಿಲ್ಲದವನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಆತನೇ ನನ್ನನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನು. ಆತನೇ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿ, ಗುರು, ಮತ್ತೆ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆತನೇ. ಸುವರ್ಚಲಾದೇವಿಯು ಎಡೆಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಪತಿ ಯಾದ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿರುವಳೋ, ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅನುರತವೂ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿದ್ದೇನೆ || ೫ || ಮತ್ತು—ಮಹಾನು

ಯಥಾ ಶಚೀ ಮಹಾಭಾಗಾ ಶಕ್ರಂ ಸಮುಪತಿಷ್ಠತಿ |
 ಅರುಂಧತೀ ವಸಿಷ್ಠಂ ಚ ರೋಹಿಣೀ ಶಶಿನಂ ಯಥಾ || ೧೦ ||
 ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ ಯಥಾ ೨ ಗಸ್ತ್ಯಂ ಸುಕನ್ಯಾ ಜ್ಯವನಂ ಯಥಾ |
 ಸಾವಿತ್ರೀ ಸತ್ಯವಂತಂ ಚ ಕಪಿಲಂ ಶ್ರೀಮತೀಯಥಾ || ೧೧ ||
 ಸೌದಾಸಂ ಮದಯಂತೀವ ಕೇಶಿನೀ ಸಗರಂ ಯಥಾ |

ಬಹುಭಾಗ್ಯಕಾಲಿನಿಯಾದ, ಶಚೀ - ಶಚೀದೇವಿಯು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ಶಕ್ರಂ-ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಸಮುಪ
 ತಿಷ್ಠತಿ-ಸೇರಿರುವಳೋ, (ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿರುವಳೋ) ಅರುಂಧತೀ - ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ
 ವಸಿಷ್ಠಂ-ವಸಿಷ್ಠ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು, (ಸಮುಪತಿಷ್ಠತಿ-ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೋ) ರೋಹಿಣೀ-ರೋ
 ಹಿಣೀದೇವಿಯು, ಶಶಿಂ-ಚಂದ್ರನನ್ನು, ಯಥಾ-ಹೇಗೋ ||೧೦|| ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ-ಲೋಪಾಮುದ್ರೆ
 ಯೆಂಬಾಕೆಯು, ಅಗಸ್ತ್ಯಂ - ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು, ಯಥಾ-ಹೇಗೋ, ಸುಕನ್ಯಾ-ಸುಕನ್ಯೆ
 ಯೆಂಬಾಕೆಯು, ಜ್ಯವನಂ-ಜ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು, ಯಥಾ-ಚ- ಹೇಗೋ, ಸಾವಿತ್ರೀ - ಸಾವಿತ್ರೀದೇವಿ
 ಯು, ಸತ್ಯವಂತಂ - ಸತ್ಯವಂತನೆಂಬಾತನನ್ನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೋ, ಶ್ರೀಮತೀ-ಶ್ರೀಮತೀದೇವಿಯು,
 ಕಪಿಲಂ - ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು, ಯಥಾ-ಚ - ಹೇಗೆ ಅನುವೃತ್ತಿ ಇರುತ್ತಾಳೆಯೋ ||೧೧|| ಮದ
 ಯಂತೀ-ಮದಯಂತೀಮಾತೆಯು, ಸೌದಾಸಮಿವ - ಸೌದಾಸನನ್ನು ಹೇಗೋ, ಕೇಶಿನೀ - ಕೇಶಿನಿಯು,
 ಸಗರಂ-ಸಗರಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೋ, ನೈಷಧಂ-ನಳನನ್ನು, ದಮಯಂತೀವ-ದಮಯಂ
 ತಿಯು ಹೇಗೋ, ಭೃಮೀ- ವಿದರ್ಭರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಂದುಮತಿಯು, ಪತಿಂ-ವಲ್ಲಭನಾದ ಅಜಮಹಾ
 ರಾಜನನ್ನು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ಅನುಪ್ರತಾ - ಧರ್ಮದಾದ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿ, ಸಮುಪತಿಷ್ಠತಿ-ಹೊಂದಿಕೊಂ
 ಡಿರುವಳೋ || ೧೦ || ಅಹಂ-ನಾನೂ, ತಥಾ - ಅವರಹಾಗೆಯೇ, ಇಷ್ಟೈಕುಮರಂ - ಇಷ್ಟೈಕು

ಭಾವಳಾದ ಶಚೀದೇವಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹೊಂ
 ದಿಕೊಂಡು ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿರುವಳೋಹಾಗೂ ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅರುಂಧತೀ
 ದೇವಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರನಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮ
 ಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ರೋಹಿಣಿಯು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ||೧೦||
 ಸರ್ವಮಾನ್ಯಳಾದ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯು ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾ
 ಗೂ, ಜ್ಯವನ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಸುಕನ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ, ಅಶ್ವಪತಿ ಮಹಾರಾಜಪುತ್ರಿ
 ಯಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಸಾವಿತ್ರೀ ದೇವಿಯು ದ್ಯುಮತ್ಸೇನ ಪುತ್ರನಾದ ಸತ್ಯ
 ವಂತನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ಕಪಿಲ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಮತೀದೇವಿಯ ಹಾ
 ಗೂ ||೧೧|| ಸೌದಾಸನನ್ನು ಮದಯಂತೀ ದೇವಿಯ ಹಾಗೂ, ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು
 ಕೇಶಿನಿಯ ಹಾಗೂ, ನೈಷಧ ದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ನಳಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಭೀಮ ಭೂಪಾಲನ
 ಪುತ್ರಿಯಾದ ದಮಯಂತಿಯ ಹಾಗೂ, ಅಯೋಧ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ಅಜ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು
 ವಿದರ್ಭರಾಜ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಂದುಮತೀ ದೇವಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೂ, ನಾನೂ ಇಷ್ಟೈ
 ಕುಮಹಾರಾಜನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಧ್ವಜಪ್ರಾಯನಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೆನಿಸಿ, ನನಗೆ ಪತಿ
 ಯೂಆಗಿರುವ ಸರ್ವಲೋಕಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅನವರತವೂ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿ

ನೈವಧಂ ದಮಯಂತೀವ ಭೈಮಿಾ ಪತಿ ಮನುವ್ರತಾ ||
 ತಥಾಹ ಮಿಹ್ಯಾ ಕುಸರಂ ರಾಮಂ ಪತಿ ಮನುವ್ರತಾ ||೧೨||-||
 ಸೀತಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ ||
 ಭರ್ತ್ಸಯಂತಿಸ್ತು ಪರುಷೈರ್ವಾಕ್ಯೈ ರಾಮಾಂ ಜೋರದಿತಾಃ ||೧೩||-||
 ಅನಲೀನ ಸ್ತು ಸಿರ್ವಾಕ್ಯೈರಹಮವಾ ನೃಂಶುಪಾದ್ರಮೈ ||
 ಸೀತಾಂ ಸಂತರ್ಜಯಂತೀ ಸ್ತಾ ರಾಕ್ಷಸೀ ರತ್ನಣೀತ್ಕಪಿಃ |
 ತಾ ಮುಭಿಕ್ರಮ್ಯ ಸಂಕ್ರೂದ್ಧಾಂ ವೇಪಮಾನಾಂ ಸಮಂತತಃ ||

ಕುರೋತ್ತಮನಾಗಿ, ಪತಿಂ-ನನಗೆ ವಸ್ತುಳನಾಗಿರುವ, ರಾಮಂ-ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು, ಅನುವ್ರತಾ-ಅನುಸ
 ರಿಸಿದ ಪ್ರತವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಸಮುಪತಿಷ್ಠಾಮಿ-ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವೆನು (ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು) ||೧೨|| ರಾಮ
 ಣಜೋರದಿತಾಃ-ರಾಮನಿಂದ ಪ್ರೀತಿರಾದ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಸೀತಾಯಾಃ-ಜಾನಕಿಯ, ವಚ
 ನಾ-ಮಾತನನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ-ಕೇಳಿ, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ - ಗಟ್ಟಿಸಿಂದ ವೈಮುಲಿತವಾಗಿ, ಪರುಷೈಃ-
 ಕಠಿನಗಳನ್ನಿಡಿದ, ವಾಕ್ಯೈಃ-ಮಾತುಗಳಿಂದ, (ತಾಂ-ಅಕೆಯನ್ನು) ಭರ್ತ್ಸಯಂತಿಸ್ತು - ಬೆದರಿಸತೊಡಗಿ
 ದರು ||೧೩|| ಶಿಂಶುಪಾದ್ರಮೈ- ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಿರ್ವಾಕ್ಯೈಃ-ಬಾಯಿ ಬಿಡದೆ, ಅವಲೀನ-ಮರೆಯಲ್ಲಿ
 ಅಣಗಿರುವ, ಸ-ಅ. ಹಮವಾಕಮಃ - ಅಂಪನೆಯನು, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಸಂತರ್ಜಯಂ
 ತೀ - ಬಲವಾಗಿ ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರುವ, ತಾ - ಅ, ರಾಕ್ಷಸೀಃ-ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಕಲಿಸುಂಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು, ಅತ್ಯಣೀ
 ತ-ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೪|| ಸಂಕ್ರೂದ್ಧಾಃ-ಕೋಪಿಸಿರುವ ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಸಮಂತತಃ-ದೇಹದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ,
 ವೇಪಮಾನಾಂ-ಕುರಿಮುತಲಿರುವ, ತಾಂ-ಅ ಸೀತಾವೇದಿಯನ್ನು, ಮುಭಿಕ್ರಮ್ಯ - ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂ
 ಡು, ಭೃಶಂ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ದೀಪ್ತಾಃ-ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರಲಂಬಾಃ - ಜೋರಾಡುವ, ದರನಚ್ಛ
 ದಾಃ-ತುಟೆಗಳನ್ನ, ಸಂಲಿಪಮಃ- ನಾಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಸವರ ತಲಿದ್ದರು. (ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು) ಪರಶ್ವರ್ಧಾಃ-
 ಗಂಡಗೊಡಲಿಗಳನ್ನು; ಪ್ರಗ್ರಹ್ಯ - ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಪರಮಸಂಕ್ರೂದ್ಧಾಃ ಬಲವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವರಾಗಿ,

ಆತನನ್ನೇ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸೇವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನಲ್ಲದೆ, ಸೀತಾವಾದ ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿ
 ಪ್ಲವಾಗುವ ಈ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ
 ಅನಿವಾರ್ಯ ಸ್ಮರಿಸಲಾರನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು ||೧೫|| || ರಾಮನು ಪ್ರೇರಣೆ
 ಗೊಳಗಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ನಿಶಾಚರಿಯರು-ಸೀತೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಷಾ
 ವೇಶದಿಂದ ವೈವೇಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಆಕೆಯನ್ನು ಬೆದರಿಸತೊಡಗಿದ
 ರು ||೧೬|| || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ - ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಮಾನದಿಂದ ಮರ
 ಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಾತಿಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾತ್ರಿಂ
 ಚರಿಯರ ಅಬ್ಬರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೭|| || ಬಹು ಭಯಂಕರಿಯಾದ ರಾಮನ
 ಕಿಂಕರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆಹ್ಲ
 ಪಾಚರಿಯರು ರೋಷಪರವಶರಾಗಿ, ಔಡುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ, ನೋರಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬಿ
 ದ್ದಿರುವ ತುಟೆಗಳನ್ನು ನಾಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಸವರುತ್ತಾ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಗೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ
 ಹಿಡಿದು 'ಓಹೋ! ಇವಳು ರಾಮನನ್ನು ಬಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಬಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೋ?

ಭೃಶಂ ಸಂಲಿಲಿತು ನಿರೀಪ್ತಾ ನೈಲಂಬಾ ನೈಶನಚ್ಛದಾ || ೧೫ || - ||
 ಉಚುಶ್ಚ ಇರಮ ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಪ್ರಗೃಹ್ಯಾಶು ಪರಶ್ವಧಾ ||
 ನೇಯ ಮಹತಿ ಭರ್ತಾರಂ ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ || ೧೬ ||
 ಸಂಭತ್ಸ್ಯ ಸಾನಾ ಭೀಮಾಭೀ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ಪರಾನನಾ ||
 ಸಾ ಬಾಪ್ಸ ಮಪಮಾರ್ಜಂತೀ ಶಿಂಶುಪಾಂ ತಾ ಮುಪಾಗಮತ್ || ೧೭ ||
 ತತ ಸಾಂ ಶಿಂಶುಪಾಂ ಸೀತಾ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ಸ್ಸಮಾವೃತಾ ||
 ಅಭಿಗಮ್ಯ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ತಸ್ಯ ಶೋಕ ಪರಿಪ್ಲುತಾ || ೧೮ ||
 ತಾಂ ಕೃಶಾಂ ದೀನವದನಾಂ ಮಲಿನಾಂಬರ ಧಾರಿಣೀಂ ||
 ಭರ್ತ್ಸಯಾಂ ಚಕ್ರೀ ಸೀತಾಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ತಾಂ ಸಮಂತತಃ || ೧೯ ||

ಇಯಂ-ಈ ಸೀತೆ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ-ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಾದ, ರಾವಣಂ-ರಾವಣನನ್ನು, ಭರ್ತಾರಂ- ಪತಿಯ
 ನ್ನಾಗಿ, (ಪ್ರಾಪ್ತಂ-ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ) ನಾರ್ಹತಿ-ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿಲ್ಲ. ಇತಿಚ-ಹೀಗೆಂದೂ, ಉಚುಃ-ಹೇಳುತ
 ಲಿದ್ದರು || ೧೫-೧೬ || ಭೀಮಾಭಿಃ - ಭಯಂಕರಿಯರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ-ರಕ್ಕಸಿಯರಿಂದ, ಸಂಭತ್ಸ್ಯ
 ನಾನಾ-ಖಲವಾಗಿ ಬೆದರಿಸಲ್ಪಡುತಲಿರುವ, ವರಾನನಾ - ಸುಾದರ ವದನೆಯಾದ, ಸಾ-ಆ ಸೀತೆಯು, ಬಾ
 ಪ್ಸಂ-ಕಣ್ಣೀರನ್ನು, ಮಪಮಾರ್ಜಂತೀ-ಬತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿ (ಉಪಮಾರ್ಜಂತೀ-ಕರೆಯುತಲಿರು
 ವವಳಾಗಿ) ತಾಂ - ಆ ಹನುಮಂತನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿರುವ, ಶಿಂಶುಪಾಂ -ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಉಪಾಗಮತ್ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು || ೧೭ || ತತಃ-ತರುವಾಯ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ - ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ,
 ಸೀತಾ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ ರಕ್ಕಸಿಯರಿಂದ, ಸಮಾವೃತಾ - ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ತಾಂ-ಆ,
 ಶಿಂಶುಪಾಂ-ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವನ್ನು, ಅಭಿಗಮ ಸೇರಿ, ಶೋಕಪರಿಪ್ಲುತಾ - ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ
 ವಳಾಗಿ, ತಸ್ಯ-ನಿಂತದ್ದಳು || ೧೮ || ತಾಃ-ಆ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ-ನಿಶಾಚರಿಯರು, ಕೃಶಾಂ-ಬದವಾಗಿಯೂ,
 ದೀನವದನಾಂ-ಶೋಕದಿಂದ ಸಪ್ತಗಾನ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಮಲಿನಾಂಬರಧಾರಿಣೀಂ-ಮಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆ
 ಯನ್ನು ಉಟ್ಟವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಾಂ-ಆ ಸೀತಾಂ -ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಸಮಂತತಃ-ಸುತ್ತಲೂ,
 ಭರ್ತ್ಸಯಾಂಚಕ್ರೀ-ಹೆದರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು || ೧೯ || ತತಃ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಭೀಮದರ್ಶನಾ- ಭಯಂಕರ
 ವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳ. ಕುಪಿತಾಕಾರಾ-ರೋಷಗೊಂಡ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ಕರಾಳಾ - ಬಹುಕ್ರೂರಸ್ವರೂಪಳೂ

ಆಗಲಿ, ಈಗಲೆ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಳು,, ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ
 ವಾಗೆಲ್ಲ ಬೆದರಿಕುತಲೂ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು || ೧೫ ||, ೧೬ || ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬೆದರಿಸಿ ಗದರಿ
 ಸುತ್ತಿರಲು, ಮಹಾಭಯಂಕರಿಯರಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಸುಂದರ
 ವದನೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಹನುಮನು
 ಏರಿಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆ
 ಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲಲು || ೧೭ || ಕೂಡಲೆ ಅವಳನ್ನೆಡೆಬಡೆದ, ರಕ್ಕಸಿಯರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು
 ಆವರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಿಂತರು || ೧೮ || ಮತ್ತು-ಮಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂಟ್ಟು, ಹಿಂಸೆಯನ್ನು
 ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಶರೀರದ ಒಡತನದಿಂದಲೂ, ಸವೈ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ
 ಜಾನಕಿಯನ್ನು ತರತರವಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸತೊಡಗಿದರು || ೧೯ || ಬಳಿಕ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿನತೆ

ತತಸ್ತಾಂ ವಿನತಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ಭೀಮದರ್ಶನಾ ||
 ಅಬ್ರವೀ ತ್ಕಪಿತಾಕಾರಾ ಕರಾಳಾ ನಿರ್ಣತೋದರೀ || ೨೦ ||
 ಸೀತೇ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಮೇತಾವ ದ್ವರ್ತುಃ ಸ್ನೇಹೋ ನಿರ್ದರ್ಶಿತಃ ||
 ಸರ್ವತ್ರಾಪ್ತಕೃತಂ ಭದ್ರೇ ವ್ಯಸನಾಯೋಪಕಲ್ಪತೆ || ೨೧ ||
 ಕುರಿತುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರ ಭದ್ರಂ ತೇ ಮಾನುಷ ಸ್ತೇ ಕೃತಾ ವಿಧಿಃ ||
 ಮಮಾಖತು ವಚಃ ಪಥ್ಯಂ ಬ್ರುವಂತಾಃ ಕುರು ಮೈಥಿಲಿ || ೨೨ ||

ಆಗಿರುವ, ನಿರ್ಣತೋದರೀ-ತಗ್ಗಿ ದಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ, (ಬಡನಡುವಿನ) ವಿನತಾ-ನಾಮ - ವಿನತೆಯಂಬ ಹೆಸರಿನ, ರಾಕ್ಷಸೀ- ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯು, ತಾ-ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಇಂತೆಂದಳು || ೨೦ ||

ಭದ್ರೇ - ಓ ಮಂಗಳಮುಖಿಯಾದ, ಸೀತೆ - ಸೀತೆಯೇ, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಭರ್ತುಃ-ಪತಿಯ ವಿಷಯವಾದ, ಸ್ನೇಹಃ - ಪ್ರೇಮವು, ಏತಾವತ್-ಇಷ್ಟೆಂದು (ಇದುವರೆಗೂ) ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ- ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ನಿರ್ದರ್ಶಿತಃ - ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಥವಾಃ- ಭದ್ರೇ - ಸೀತೆಯೇ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿರ್ದರ್ಶಿತಃ - ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಭರ್ತೃಸ್ನೇಹಃ - ಪತಿಪ್ರೇಮವು, ಏತಾವತ್-ಇಷ್ಟೇ, ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ಸಾಕು, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲವಿಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಪಕೃತಂ - ಅಪ್ಯಾಚರಣೆಯು, ವ್ಯಸನಾಯ - ದುಃಖಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಉಪಕಲ್ಪತೇ - ಸಾಧಕವಾಗುವುದು || ೨೧ || ತೇ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಮಾನುಷಃ - ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧವಾದ, ವಿಧಿಃ - ಆಚರಣೆಯು, ಕೃತಃ - ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ, ಕುರಿತುಷ್ಪಾ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವಳು, ಅಸ್ತಿ - ಆಗಿದೆನೆ, ಮೈಥಿಲಿ - ಎಲೆ ಸೀತೆಯೇ, ಪಥ್ಯಂ - ಹಿತವಚನವನ್ನು, ಬ್ರುವಂತಾಃ - ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ, ಮಮ - ನನ್ನ, ವಚಃಪಾಠ - ವಚನವಾದರೂ, ಕುರು - ನೆರವೇರಿಸು || ೨೨ || ಸರ್ವತ್ರಾಪ್ತಸಂ - ರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ, ಭರ್ತಾರಂ - ಅರಸಾಗಿ, ವಿಕ್ರಾಂತಂ - ಪರಾಕ್ರಮವು ಉಂಟಾಗಿ, ರೂಪವಂತಂಚ - ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ, ದಕ್ಷಿಣಂ - ಸರ್ವಕಾರ್ಯ ಸಮರ್ಥನೂ, ತ್ಯಾಗಶೀಲಂ - ಉದಾರಸ್ವಭಾವವನೂ, ಸರ್ವಸ್ಯ - ಸರ್ವಜನರಿಗೂ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ - ಇಷ್ಟ ನೆನಪಿದವನೂ ಆಗಿ, ಸುರೇಕಂ - ದೇವರಾಜನಾದ, ವಾಸವಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) - ಇಂದ್ರನಂತಿರುವ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು

ಯೆಂಬ ಬಡನಡುವಿನ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಮುಖವಿಕಾರದಿಂದ ಬೆದರಿಸುತ್ತಲೂ, ತನ್ನ ಕ್ರೂರವನ್ನು ತೋರುತ್ತಲೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು || ೨೦ || ಎಲೆ ಮಂಗಳಮುಖಿಯಾದ ಸೀತೆ ! ಹು, ಇನ್ನು ಸಾಕು, ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಬೇಕೋ ನೀನು ಅಷ್ಟನ್ನೂ ತೋರಿ ಇದ್ದೀಯೆ, ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಬಾರದು, ಏಕೆ ಮುಖಿಯೇ ? ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಯಾಗಬಾರದು, ಮಿತಿಮೀರಿದರೆ ಅದು ಕೇಡನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ ಮೇಲನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ || ನಾನು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು- ಎಲೆ ಮೈದೇಹಿ ! ನೀನು ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸಿದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನಾನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗೆ ನೀನು ಪ್ರವರಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮೇಲೇ ಹೃದಯ, ನಾನು ಹೇಳುವ ಹಿತವನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಲಾಲಿಸು || ೨೧ || ದೇವತೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಬಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಕಾರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿರುವ

ರಾವಣಂ ಭಜ ಭರ್ತಾರಂ ಭರ್ತಾರಂ ಸರ್ವ ರಕ್ಷ ಸಾಂ ||
 ವಿಕ್ರಾಂತಂ ರೂಪವಂತಂ ಚ ಸುರೇಶಮಿವ ವಾಸವಂ || ೨೩ ||-||
 ದಕ್ಷಿಣಾ ತ್ಯಾಗಶೀಲಂಚ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ || ೨೪ ||
 ಮಾನುಷಂ ಕೃಪಣಂ ರಾಮಂ ತೈಕ್ಷ್ಣ್ಯರಾವಣ ಮಾಶ್ರಯ |
 ದಿವ್ಯಾಂಗ ರಾಗಾ ಮೈದೇಹಿ ದಿವ್ಯಾಭರಣ ಭೂಷಿತಾ || ೨೫ ||
 ಅದ್ಭುತಪ್ರಭೃತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾ ಮಿಶ್ರದೀ ಭವ |
 ಅಗ್ನೇ ಸ್ವಾಹಾ ಯಥಾ ದೇವಿ ಶಚೀ ವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಶೋಭನೆ || ೨೬ ||
 ಕಿಂ ತ ರಾಮೇಣ ಮೈದೇಹಿ ಕೃಪಣೇನ ಗತಾಯುಷಾ |

ಭರ್ತಾರಂ - ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ, ಭಜ - ಸೇವಿಸು || ೨೩-೨೪ || ಹೇ ಮೈಥಿಲಿ - ಎಲೇ ನೀತೆ, ತ್ವಂ- ನೀನು, ದಿವ್ಯಾಂಗರಾಗಾ - ದಿವ್ಯಪರಿಮಳ ಲೇಪವುಳ್ಳವಳೂ, ದಿವ್ಯಾಭರಣ - ಅಮೂಲ್ಯಭೂಷಣದಿಂದ, ಭೂಷಿತಾ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ ಆಗಿ, ಮಾನುಷಂ - ಮಾನುಷ್ಯಮಾತ್ರನೆನಿಸಿ, ಕೃಪಣಂ - ಬಹು ಹೀನನಾಗಿರುವ, ರ ಮಂ - ರಾಮನನ್ನು, ತೈಕ್ಷ್ಣ್ಯ - ಬಿಟ್ಟು, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಆಶ್ರಯ - ಸೇವಿಸು || ೨೫ || ಹೇಶೋಭನೆ - ಒ ಮಂಗಳಮುಖಿಯೇ ! ಅಗ್ನೇ-ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ, ಸ್ವಾಹಾದೇವೀ - ಸ್ವಾಹೆ ಎಂಬದೇವಿಯು ಹೇಗೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಇಂದ್ರಸ್ಯ-ಇಂದ್ರನಿಗೆ, ಶಚೀವ-ಶಚಿದೇವಿಯು ಹೇಗೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ-ಕೆಂಡತಿಯು, ಭೂಷ್ಯ-ಆಗಿ, ಅದ್ಭುತಪ್ರಭೃತಿ - ಇಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಲೋಕಾನಾಂ - ಲೋಕಗಳಿಗೆ, ಈಶ್ವರೀ - ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿ (ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿ) ಭವ - ಇರು || ೨೬ || ಕೃಪಣೇನ - ಬಹುದೀನನಾದ, ಗತಾಯುಷಾ - ಅಲ್ಪಾಯುಸ್ಸುಳ್ಳ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ತೇ - ನಿನಗೆ ಕಿಂ - ಪ್ರಶೋಜನವೇನು?, ಮೇ - ನನ್ನಿಂದ, ಭಾಕ್ತಂ - ಹೆ ಳಬ್ಬಟ್ಟ, ಏತತ್ - ಈ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ತ್ವಂ - ನೀನು, ನಕ ರಿಷ್ಯಸಿಯದಿ - ನೆರೆವೇರಿಸದೆ ಹೋದರೆ, ಅಸ್ತಿಮುಹೂರ್ತ - ಈ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಹಿ - ತಿಂದುಬಿಡುವೆವು || ೨೭ ||

ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವ ಭಾವ ನಾಗಿರತಕ್ಕೆ ರಾವಣನನ್ನು ಭರ್ತೃನನ್ನಾಗಿ ಕಂಡೆ, || ೨೩ || ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯ ಚಂದನಾದಿ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಯಗಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಮಾನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನೆನಿಸಿ ಬಲುಕೀಳನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆರಾಮನನ್ನು ತೊರೆದು ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು || ೨೪ || ಅಗ್ನಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಇರುವ ಹಾಗೂ, ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಶಚೀದೇವಿಯು ಬಾಲ್ಪುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ನೀನು ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ ರಾಣಿಯಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕಗಳಿಗೂ ಬಡತಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿರು, || ೨೫ || ಅಯ್ಯೋ ! ಎಲೇ ಮೈದೇಹೀ ! ನಿನಗೆ ಇದು ಎಲ್ಲಿನ ಹುಚ್ಚು ! ಹೊಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ, ಬಹುಹೀನನೂ, ಅಲ್ಪಾಯುಸ್ಸಿನವನೂ ಆಗಿರುವ ಆರಾಮನಿಂದ ನಿನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆ ? ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನಗೆ ಬಳ್ಳಿಯದಾಗುವುದೆ, ಇಗೋ, ಇಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನೂ ನೀನು ಕೇಳದೆ ಹೋದೆಯೋ, ಆಗ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಏನಮಾಡುವೆವು ಬಲ್ಲೆಯ ? ಎರಡುಗಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಗೆ

ಏತದುಕ್ತಂ ಚ ಮೇವಾಕೃಂ ಯದಿ ತ್ವಂ ನ ಕರಿಷ್ಯಸಿ ||

ಅಸ್ಮಿ ಸ್ತುಹೂರ್ತ ಸರ್ವಾ ಸ್ತಾಂ ಭಿಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಹಿ ವಯಂ ||೨೭||

ಅನ್ಯಾತು ವಿಕಟಾ ನಾಮ ಲಂಬಮಾನ ಪಯೋಧರಾ ||

ಅಬ್ರವೀತ್ ಸುಪಿತಾ ಸೀತಾಂ ಮುಷ್ಕು ಮುಧ್ಯಮ್ಯ ಗರ್ಜತೀ || ೨೮ ||

ಬಹೂ ಸ್ಯಮ್ರಿಯ ರೂಪಾಣಿ ವಚನಾನಿ ಸುದುರ್ಮತೇ ||

ವಿಶೇಷಾರ್ಥ—(ವೈದೇಹಿ - ಎಲಾ ಸೀತೆಯೇ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಮಾನುಷಃ - ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಗೆ ಹಕ್ಕು, ವಿಧಿಃ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವಿಧಾನವ್ರತಕಾರವು, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಪರಿತುಷ್ಟಾಸ್ಮಿ - ಸಂತೋಷಿಸಿದೇನೆ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ಕುಭವಾಗಲಿ, ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ಪಥ್ಯಂ - ಹಿತವಚನವನ್ನು, ಖುಂತ್ರಾಂತ್ಯಾ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ಮಮ - ನನ್ನ, ವಚಃ - ನಡಿಯನ್ನು, ಕುರು - ನಡೆಯಿಸು, ಕೃಪಣಂ - ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ, ಮಾನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯ ಸುಖಂಧವಾದ ಭಯವನ್ನು, ತೃಕ್ತಾಂ-ಬಿಟ್ಟು ರಾವಣಂ-ರಾವಣನನ್ನು, ಭರ್ತಾರಂ-ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ, ಆಶ್ರಯ - ಹೊಂದು, ವಿಕ್ರಾಂತಂ-ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯೂ, ರೂಪವಂತಂಚ- ಸುಂದರನೂ, ದಕ್ಷಿಣ-ಸಮರ್ಥನೂ, ತ್ಯಾಗಶೀಲಂ - ದಾತನೂ, ಸದ್ವ್ಯಸ್ಯ-ಎಲ್ಲಗೂ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ - ಇಷ್ಟವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸುರೇಕಂ-ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಡೆಮನಾದ ವಾಸವಿ-ವಸ್ಥಿತಂ-ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಾನುಷಂ-ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ನಾಗಿರತಕ್ಕ, ರಾಮಂ-ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೇ, ಭವ - ಸೇವಿಸು, ಕೃಪಣೇನ- ದೈನ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ, ಕಿಂ-ಪ್ರ ಯೋಜನವೇನು ? ಗತಾಯುಷಾ - ಬೆರಾಯುಷ್ಯಂತನಾದ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನೊಡನೆ, (ತೇ-ನಿನಗೇ, ಸಂಗಮಾ-ಸೇರುವಿಕೆಯು, ಭವಿಷ್ಯತಿ-ಸಂಭವಿಸುವುದು.) ಅಗ್ನೇಃ-ಅಗ್ನಿಪುರುಷನಿಗೆ, ಸ್ಯಾಹಾದೇವೀಯು ಥಾ-ಸ್ಯಾಹಾದೇವೀಯೂಗೂ, ಇಂದ್ರಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನಿಗೆ, ಶಚೀ-ಶಚಿದೇವಿಯೂಗೂ, ರಾಮಸ್ಯ-ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರಸೂ - ಇಷ್ಟಳು-ವಳು, ಭೂತ್ಯಾ-ಆಗಿ, ದಿವ್ಯಾಂಗರಾಗಾ - ದಿವ್ಯಚಂದನಲೇಪ ಪುಳ್ಳ ವಳೂ, ದಿವ್ಯಾರೂಢಾಭಿಷಿತಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠಾಂಕುರಾಂಕುತಳೂ ಆಗುತ್ತಾ, ಅಪ್ಯದಭೃತಿ- ಈಕಾಲ ಮೊ ವಲುಗೊಂಡು, ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ, ಈಶ್ವರೀ-ಸ್ವಾಮಿನಿಯು, ಭವ- ಆಗುಮೇ-ನನ್ನಿಂದ, ಉಕ್ತಂ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಏತತ್-ಈ, ವಾಕ್ಯಂ- ವಚನವನ್ನು, ತ್ವಂ-ನೀನು, ನಕರಿಷ್ಯ ಸಿಯದಿ-ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ, ಅಸ್ಮಿಹೂರ್ತ - ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ವಯಂ-ಮಾವುಷ-ನಾವೆಲ್ಲರೂ, (ವಿಪಂ- ವಿಪವನ್ನು) ಭಿಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಹಿ - ಭಕ್ಷಿಸುವೆವು ||೨೭|| ಲಂಬ ಮಾನುಷಯೋಧರಾ - ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಎದೆಯುಳ್ಳ, ವಿಕಟಾನಾಮ - ವಿಕಟೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ, ಅನ್ಯಾ ತು-ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಕ್ಕಸಿಯಾದರೋ, ಕುಪಿತಾಸತೀ - ಕೋಪಗೊಂಡವಳಾಗಿ, ಮುಷ್ಕುಂ - ಹಿಡಿಯನ್ನು, ಉದ್ಯಮ್ಯ - ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಗರ್ಜತೀ - ಒಬ್ಬರಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಇಂತಂದಳು ||೨೮|| ಸುದುರ್ಮತೇ - ಅತಿ ದುಷ್ಕರವಾದುದುಳ್ಳ, ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಬ

ಸೇರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡುವೆವು, ಖಂಡಿತ,ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊ ಎಂದಳು||೨೭|| ಅವಳು ಹೀಗೆಂದ ಬಳಿಕ ವಿಕಟೆಯೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಎದೆಯನ್ನು ಜೋಲಾಡಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಮುಷ್ಕಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಗುದ್ದಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದವಳಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ, ಬಹು ರೋಷಗೊಂಡು ಇಂತೆಂದಳು||೨೮|| ಮುಷ್ಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಎಲಸೀತೇ! ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಮಿತಿಮೀರಿಕರ್ಣಕೋರವಾದ ಮಾತುಗನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡಿದೆ. ಆದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳದ

ಅನುಕ್ರೋಶಾ ನೃದುತ್ವಾ ಚ್ಚ ಸೋಢಾನಿ ತವ ಮೈಥಿಲಿ || ೨೯ || ||
 ನಚ ನಃ ಕುರುಷೇ ವಾಕ್ಯಂ ಹಿತಂ ಕಾಲಪುರಸ್ಕರಂ (ಸ್ವೃತಂ) ||
 ಅನೀತಾಸಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಪಾರ ಮನ್ಯೈ ದುರಾಸದಂ |
 ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ ಘೋರಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಚಾಸಿ ಮೈಥಿಲಿ || ೩೦ ||
 ರಾವಣಸ್ಯ ಗೃಹೇ ರುದ್ಧಾ ಮಸ್ಮಾಭಿವೃತ್ತ ಸುರಕ್ಷಿತಾಂ |
 ನ ತ್ವಾಂ ಶಕ್ತಃ ಪರಿತ್ರಾತು ಮಪಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುರಂದರಃ ||
 ಕುರುಷ್ವ ಹಿತವಾದಿನ್ಯಾ ವಚನಂ ಮಮ ಮೈಥಿಲಿ |

ಹೀತ ! ಅಖ್ಯಾಯಿಕಾಪಾಣಿ - ಅನಿಷ್ಟಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿರುವ, ಬಹುನಿ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ತವ - ನಿನ್ನ, ವಚನಾನಿ-ಮಾತುಗಳು, (ರಾವಣೇನ-ರಾವಣನಿಂದ) ಅನುಕ್ರೋಶಾತ್ - ದಯೆಯಿಂದಲೂ, ಮೃದುತ್ವಾ ಚ್ಚ-ನೀನು ಕೋಮಲೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ, ಸೋಢಾನಿ - ಸಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು || ೨೯ || || ಕಾಲಪುರಸ್ಕರಂ-ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿರುವ, ಹಿತಂ-ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆನಿಸಿದ, ನಃ-ನಮ್ಮ, ವಾಕ್ಯಂ-ನುಡಿಯನ್ನು, ನಕುರುಷೇಯದಿ ನೆರವೇರಿಸದೇ ಹೋದರೆ, (ತೇ-ನಿನಗೆ) ಹಿತಂ-ಮೇಲು, ನ-ಅಗಲಾರದು || ೩೦ || || ಅನ್ಯೈಃ-ಇತರಿಂದ, ದುರಾಸದಂ - ಹೊಂದಲಸದಳವೆನಿಸಿದ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ಕಡಲಿನ, ಪಾರಂ-ಹೊರಗೆ, ನ ದಡವನ್ನು, ಅನೀತಾ-ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು, ಅಸಿ-ಅಗಿದ್ದೀಯೆ, ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಎಲೆಚಾನಕ್ಕೇ, ಘೋರಂ-ಭಯಂಕರವಾದ, ರಾವಣಾಂತಃಪುರಂ- ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವಳೂ, ಅಸಿ-ಅಗಿದ್ದೀಯೆ || ೩೦ || ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣನ, ಗೃಹೇ- ಮನೆಯೊಳಗೆ, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ-ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ರುದ್ಧಾಂ-ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸುರಕ್ಷಿತಾಂ - ಹೆರರಿಗೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನೂ ದರೋ, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಪಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದ, ಪುರಂದರೋಽಪಿ ದೇವೇಂದ್ರನೂಕೂಡ, ನಶಕ್ತಃ-ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರ || ೩೧ || ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಬಹೀತ ! ಹಿತವಾದಿನ್ಯಾ-ಮೇಲನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ಮಮ-ನನ್ನ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಕುರುಷ್ವ- ನಡೆಸು,

ಕೂಡಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕಾದರೂ, ನಮ್ಮೊಡೆಯನು ನೀನು ಬಹುಕೋಮಲಾಂಗಿ ಎಂತಲೂ, ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂಬ ದಯೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದಾನೆ || ೨೯ || || ಇಗೋ, ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮಾತು ಕಾಲವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ನಿನಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಜಿನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸನೋಡು, ಆದರೂ ಈ ನಮ್ಮ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯದೆ ಹೋದರೆ ನಿನಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮೇಲುಂಟಾಗಲಾರದು || ೩೦ || “ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಗಂಡನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನು,, ಎಂದೇನಾದರೂ ನಿನಗೊಂದು ಕನಸೇನಾದರೂ ಇದೆಯೋ ಹೇಗೋ, ಅದರ ಹಂಬಲವನ್ನು ಬಿಡು, ದೊಡ್ಡ ಕಡಲಿನ ಈಚೆಯದಡಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಾವಣನ ರಾಣಿವಾಸದೊಳಗೆ ಇದ್ದೀಯೆ || ೩೦ || ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಮ್ಮ ಸರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೂಲೋಕದೊಡೆಯನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಆದರೂ ಈ ಬಂದಿರ ಪಾನೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕಾಪಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರ|| ೩೧ || ಎಲೇ ಮೈಥಿಲೀ ! ನನ್ನನ್ನು

ಅಲ ಮಶ್ರುಪ್ರಸಾತೇನ ತ್ಯಜ ಶೋಕ ಮನರ್ಥಕಂ ||೩೪||
 ಭಜ ಪ್ರೀತಿಂ ಪ್ರಹರ್ಷಂ ಚ ತ್ಯಜೈತಾಂ ನಿತ್ಯದೈನೃತಾಂ |
 ಸೀತೇ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜೇನ ಸಹ ಕ್ರೀಡ ಯಥಾಸುಖಂ ||೩೫||
 ಜಾನಾಸಿ ಹಿ ಯಥಾ ಭೀರು ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಯಾವನ ಮಧ್ರುವಂ |
 ಯಾವ ನೃತೆ ವೃತಿಕ್ರಾಮೇತ್ತಾವ ತ್ಸುಖ ಮವಾಪ್ನುಹಿ ||೩೬||

ಅಶ್ರುಪ್ರಸಾತೇನ-ಕಣ್ಣಿನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಿಂದ, ಅಲಂ -ಸಾಕು, ಅನರ್ಥಕಂ-ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಶೋಕಂ-ದುಃಖವನ್ನು, ತ್ಯಜ-ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ||೩೪|| ಹೇಸೀತೇ - ಎಲೆ ಮೈದೇಹಿ, (ತ್ವಂ-ನೀನು) ಪ್ರೀತಿಂ - ರಾವಣನ ವಿಷಯವಾದ ನೈರಸ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರಹರ್ಷಂ- ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಭಜ-ಅನುಭವಿಸು, ಏತಾಂ ಈ, ನಿತ್ಯದೈನೃತಾಂ - ಕೂನೆಯಿಲ್ಲದ ದಿನತನವನ್ನು, ತ್ಯಜ - ತೊರೆ, (ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು) ರಾಕ್ಷಸರಾಜೇನ, ಸಹ-ರಾವಣನೊಡಗೂಡಿ, ಯಥಾ ಸುಖಂ-ಸುಖವಾಗಿ, ಕ್ರೀಡ-ವಿಹರಿಸು ||೩೫|| ಹೇಭೀರು-ಒಬ್ಬರು ಸ್ವಭಾವವನಳೇ, ತ್ವಂ-ನೀನು, ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ - ಹೆಂಗಸರ, ಯಾವನಂ - ಪ್ರಾಯವು, ಅಧ್ರುವಂಹಿ - ಅಸ್ಥಿರ ವಪ್ಪು, (ಹಿ-ಹೀಗೆಂದು) ಜಾನಾಸಿ-ಬಲ್ಲೆ, ಯಥಾ- ಹೇಗೆ, ತೇ-ನಿನ್ನ, ತತಾ - ಆ ಪ್ರಾಯವು, ಯಾವ ತ-ಎಷ್ಟರೂಳಿಗೆ, ನವ್ಯತೀಕ್ರಮೇತ್ - ಮೀರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ತಾಪತ - ಅದ್ಭುತಾಲೋಕಗಳೇ, ಸುಖಂ-ಸುಖವನ್ನು, ಅವಾಪ್ನುಹಿ-ಹೊಂದು ||೩೬|| ಹೇಮದೀಕ್ಷಣೇ-ಮೋಹಜನಕವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ,

ನಿನಗೆ ಹಿತವಾದಿನಿ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ, ಸನ್ನನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣುಗಳ ದ ಸೇರನ್ನು ಸುರಿಸಬೇಡ, ನಿವೃತ್ತಿಯೋಜನವಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು||೩೪|| * ರಾಮಾಂಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರು, ಸಂತೋಷದಿಂದಿರು, ನಿತ್ಯವೂ ನೀನು ಅನುಭವಿಸು ತಲಿರ.ವ ಈ ದೀನ ದೇವಿಯನ್ನು ತೋರೆ,ಎಲೆ ಸೀತೆ! ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಹಾಯಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡಿರು ||೩೫|| ಭಯಶೀಲಳಾದ ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಪ್ರಾಯವು ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೂ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ, ಅದು ನಿನಗೆ ವಿಹಾರ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ರಾವಣನನ್ನು ರಮಣರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು ||೩೬|| ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ

* ಎಲೆ ಸೀತಾವೇವಿಯೇ ! ನೀನು ಮನಃಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಪತಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪತಿವ್ರತೃತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಹಳವಾಗಿ ಪರ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ಆದರೆ-ನಾನೊಂದು ಹಿತವಚನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಅದನ್ನು ಲಾಲಿಸು,ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವ ಅಲ್ಪವಾದ ಭಯವನ್ನು ತೋರೆ. ಶತ್ರುದುಃಖಕರನಾಗಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಕೌರೈ, ಭೈರೈ,ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಸರ್ವಜನ ಪ್ರಿಯನೆನಿಸಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಹೊಂದು. ವೃಥಾ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡ, ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮುಚಂದ್ರನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಬೇಗನೆ ಸಂಗಮವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯಂತೆಯೂ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶಚಿದೇವಿಯಂತೆಯೂ ನೀನು ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾಗಿ ದಿವ್ಯಚಂದನಾಭರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇಂದುಮೊದಲು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈಶ್ವರಿಯಾಗಿರು, ನನ್ನ ಈ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ನೀನು ಆದರದಿಂದಲಾಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ,ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದುಬಿಡುವೆವು ಎಂದಳು.

ಉದ್ಯಾನಾನಿ ಚ ರಮ್ಯಾಣಿ ಪರ್ಮತೋಪವನಾನಿ ಚ |
 ಸಹ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜೇನ ಚರ ತ್ಯಂ ಮದಿರೇಕ್ಷಣೇ || ೩೬ ||
 ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರಾಣಿ ತೇ ಸರ್ಪ ವಶೇ ಸ್ಥಾ ಸ್ಯಂತಿ ಸುಂದರಿ |
 ರಾವಣಂ ಭಜ ಭರಾ ರಾ ಭರ್ತಾರಂ ಸರ್ಪ ರಕ್ಷ ಸಾಂ || ೩೭ ||
 ಉತ್ಪಾಟ್ಯ ವಾ ತೇ ಹೃದಯಂ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮೈಥಿಲಿ |
 ಯದಿ ಮೇ ವ್ಯಾಹೃತಂ ವಾಕ್ಯಂ ನ ಯಥಾವ ತ್ಯದಿಷ್ಟಸಿ || ೩೮ ||
 ತತ ಶ್ವಂಡೋದರೀ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ಕ್ರೋಧಮಾರ್ಘತಾ |

ಮಾನಿನೀ, ತ್ಯಂ-ನೀನು, ರಮ್ಯಾಣಿ-ಸುಂದರಗಳಾಗಿರುವ, ಉದ್ಯಾನಾನಿಚ - ಉಪವನಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ಮ
 ತೋಪವನಾನಿಚ-ಅಟದ ಬಿಟ್ಟದ ತೋಟಗಳನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜೇನಸಹ-ರಾವಣನೊಡಗೂಡಿ, ಚರ-ಸಂ
 ಚರಿಸು || ೩೬ || ಹೇ ಸುಂದರಿ-ಓ ಅಂದವಾದ ಹೆಣ್ಣೇ, ಸಪ್ತಸಹಸ್ರಾಣಿ-ಏಳುಸಾವಿರಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು,
 ತೇ-ನಿನ್ನ, ವಶೇ-ಅಧೀನದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಾ ಸ್ಯಂತಿ-ನಿಲ್ಲುವರು, ಸರ್ಪರಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಷಸರಿಗಿಲ್ಲಾ, ಭರ್ತಾರಂ-ಪ್ರ
 ಭುವಾಗಿರುವ, ರಾವಣಂ-ರಾವಣನನ್ನು, ಭರ್ತಾರಂ-ಒತಿಯನ್ನಾಗಿ, ಭಜ-ಪಡೆ || ೩೭ || ಹೇಮೈಥಿಲಿ-
 ಎಲೆನೀತೆ, ಮೇ-ನನ್ನಿಂದ, ವ್ಯಾಹೃತಂ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಯಥಾವತ್-ಕ್ರಮವಾಗಿ,
 ನಕರಿದ್ಯಹಿಯಿಂದ-ಸರವೇರಿಸದೆ ಹೋದರೆ, ತೇ-ನಿನ್ನ, ಹೃದಯಂ - ಎದೆಯ ಮಾಂಸದ ಖಂಡವನ್ನು,
 ಉತ್ಪಾಟ್ಯವಾ-ಹೊರಗೆ ನೆಳದೇ, ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ತಿಂದುಬಿಡುವೆನು || ೩೮ || ತತಃ - ತರುವಾಯ,

ಬಿಟ್ಟದ ತೋಪ್ಪಲಲ್ಲಿನ ಕಿರು ದೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸುಖವಾಗಿ
 ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿರು || ೩೬ || * ಇದಲ್ಲದೆ, ಎಲೆ ಸುಂದರಿಯಾದ ನೀತೆಯೇ ! ಏಳುಸಾವಿರ
 ಮಂದಿ ರಾವಣನ ರಾಣಿಯರು ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯರಾಗಿರುವರು. ಇಂತಹ ರಾವಣನನ್ನು ಭರ್ತನ
 ನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾವುದುಂಟು ? || ೩೭ || ಎಲೆ ಮೈಥಿಲೀ ! ನಾವಿ
 ಪ್ಪಮಂದಿ ಅಷ್ಟಹೊತ್ತಿನಿಂದಲೂ ಇಷ್ಟವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳದೆ ಹೋ
 ಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಇರಿದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಸ ಖಂಡವನ್ನು ಹಿರಿದು ನಾನು
 ಈಗಲೆ ಅದನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವುದು ದಿಟ ಎಂದಳು || ೩೮ || ಆಮೇಲೆ ಚಂಡೋದರಿ ಎಂಬ

* ಎಲೆ ನೀತಾದೇವಿಯೇ ! ರಾವಣನನ್ನು ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಈ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು
 ಭೃತಿಯಿಂದ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸುವ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಸಂತೋಷಿಸು. ಸರ್ಪರಾಕ್ಷಸರಿ
 ಗೂ ಭರ್ತನನಿಸಿದ ರಾವಣನನ್ನು ಓ ನೀತಾದೇವಿಯೇ ನೀನು ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ಈ ರಾವಣ
 ನ ಅರಸಿಯರಾದ ಏಳುಸಾವಿರಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರಿಯರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಈ ನನ್ನ ವಾಕ್ಯ
 ವನ್ನು ನೀನು ಅಂಗೀಕರಿಸದೆಹೋದರೆ, ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಬಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ನಾನೇ
 ಭಕ್ಷಿಸುವೆನು. ಹರಿಣಲೋಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ಈ ನೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸ್ನೇಹಲಂ
 ಟಾಗಿದೆ, ಈ ರಕ್ಷಸಿಯರೊಳಗೆ ಕಠೋರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಈ ವಿಕಟೆ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಯ
 ಕೃತ್ ಪ್ರೀತಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಪಾತಕಿಯಾದ
 ಈ ನೀತೆಯ ಕೊರಳನ್ನು ಹಿಂಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಘಸೆಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ
 ಈ ನೀತೆಯನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಎಂದೂಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಭ್ರಾಮಯಂತೀ ಮಹಚ್ಛಲ ಮಿದಂ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೪೯||
 ಇವಾಂ ಹರಿಣ ಲೋಲಾಕ್ಷೀಂ ತ್ರಾಸೋತ್ಕಂಪಿ ಪಯೋಧರಾಂ |
 ರಾವಣೇನ ಹೃತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಾಹೃದೋ ಮೆ ಮಹಾ ನಭೂತ್ ||೫೦||
 ಯಾಕೃತ್ ಪ್ಲೀಹ ಪುರ್ಣೋತ್ಪೀಡಂ . ಹೃದಯಂ ಚ ಸಬಂಧನಂ |
 ಆಂತ್ರಾಣ್ಯಪಿ ತಥಾ ಶೀರ್ಷಂ ಖಾದೇಯ ಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ ||೫೧||
 ತತಸ್ತು ಪ್ರಘಸಾ ನಮ ರಾಕ್ಷಸೇ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೫೧ ||
 ಕಂಠ ಮಸ್ಯ ನೃಣಾಂಸಾಯಾಃ ಪೀಡಯಾಮಃ ಕಿ ಮಾಸ್ಯತೆ ||

ಚಂಡೋದರೇನಾಮ - ಚಂಡೋದರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ, ರಾಕ್ಷಸೀ-ರಕ್ತಸಿಯು, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾ-ಕೋಪ
 ಪರವಳಾಗಿ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಕೂಲಂ-ಕೂಲಾಯುಧವನ್ನು, ಭ್ರಾಮಯಂತೀ - ತಿರುಗಿಸುತ್ತಲಿ
 ರುವವಳಾಗಿ, ಇದಂವಚನಂ-ಈ ಮುಂದಿನವಚನವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್- ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೪೯|| ಹರಿಣ
 ಲೋಲಾಕ್ಷೀಂ - ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಚದಲನಯನೆಯಾದ, ತ್ರಾಸ - ಭಯದಿಂದ, ಉತ್ಕಂಪಿ- ನಡುಗುತ್ತಲಿರುವ,
 ಪಯೋಧರಾಂ-ಎದೆಯುಳ್ಳ, ರಾವಣೇನ - ರಾಣನಿಂದ, ಹೃತಾಂ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇವಾಂ-ಈ
 ಸೀತೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಮೇ-ನನಗೆ, ಮಹಾ-ಹೆಚ್ಚಾದ, ದಾಹೃದಃ-ಬಯಕೆಯು, ಅಭೂ
 ತ್-ಉಂಟಾಯಿತು ||೫೦|| ಯಾಕೃತ್ - ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಬಲಗಡೆಯೊಳಿರುವ, ಯಕೃತ್ತೆಂಬ ಕಠ್ಠು
 ಬಣ್ಣದ ಮಾಂಸಖಂಡವನ್ನು, ಪ್ಲೀಹ-ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಸಿರುಬಣ್ಣದ ಮಾಂಸಖಂಡ
 ವನ್ನೂ, ಅಥ-ಆಮೇಲೆ, ಉತ್ಪೀಡಂ-ಪ್ಲೀಹದ ಮೇಲಣ ಮಾಂಸವನ್ನೂ, ಸಬಂಧನಂ - ನಾಡೀಬಂಧಗ
 ಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಹೃದಯಂಚ-ತಾವರೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವ ಹೃದಯಮಾಂಸವನ್ನೂ, ಆಂತ್ರಾಣ್ಯಪಿ
 ಕರುಳುಗಳನ್ನೂ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಶೀರ್ಷಂ - ಸಿರದೊಳಗಣ ಮಿದುಳನ್ನೂ, ಖಾದೇಯಂ - ತಿಂದುಬಿಡ
 ಬೇಕು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಮೇ-ನನಗೆ, ಮತಿಃ - ಕೋರಿಕೆಯು, (ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು) ||೫೧|| ತತಃ-

ರಾಕ್ಷಸಿಯು ತಲೆಗೇರಿದ ಕೋಪದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ, ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ,
 ಔಡುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತಾ, ಕೈಯಿಂದ ಕೂಲಾಯುಧವನ್ನು ತಿರಿಗಿಸುತ್ತಾ, ತಾನೊಂದು ಮಾತ
 ನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೪೯|| ಇಕ್ಕಲದಲ್ಲಿರುವ ಎಲೆಗಳತಿಯರುಗಳಿರಾ ! ನಮ್ಮ ಪ್ರ
 ಭುವು ಕೊಂಡುತಂದಿರತ್ತಕ್ಕಿ, ಜಿಂಕೆಯು ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಬಹು ಚಂಚಲವಾದ ನಯನಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಅದರಂತಿರುವ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೇ ನನ್ನ ಮನ
 ದೊಳಗೆ ಬಂದು ಬಗೆಯಾದ ಬಯಕೆಯು ಮೊಳೆಯುತ್ತಲಿದೆ ||೫೦|| ಅದೇನೆಂದರೆ--ಇವಳ
 ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಕೃತ್ ಎಂಬ ಬಹು ವಿಧವಾದ ಮಾಂಸದ ಪಿಂಡ
 ವನ್ನೂ, ಉದರದ ಎಡಪಕ್ಕದಲ್ಲಿನ ಪ್ಲೀಹವೆಂಬ ಮಾಂಸಖಂಡವನ್ನೂ, ಆಮೇಲೆ ತಾವ
 ರೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವ ಹೃದಯವನ್ನೂ ನಾಡೀ ಬಂಧದೊಡನೆ ಹೊರಗೆ ಸೆಳೆದು, ಹಾಗೆ
 ಯೇ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಹಿರಿದು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಈ ವಿಧವಾದ ಕೋರಿಕೆಯು ನನ
 ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ ||೫೧|| ಅವಳು ಹೀಗೆಯೆ ಬಳಕೆ ಪ್ರಘಸೆ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಅವರನ್ನು
 ನೋಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಹಾಗರಲಿ, ಏಕೆ ತಡವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೀರಿ, ಮೊಟ್ಟ
 ಮೊದಲು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ನಮಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಕೊಡುತ್ತಲಿರುವ ಈ ನೀಚಳಕೊರಳನ್ನು

ನಿವೇದ್ಯತಾಂ ತತೋ ರಾಜ್ಞೇ ಮಾನುಷೀ ಸಾ ವೃತ್ತೇತಿ ಹ |
 ನಾತ್ರ ಕಶ್ಚ ನ ಸಂದೇಹಃ ಖಾದತೇತಿ ಸ ವಹ್ಯತಿ || ೪೪ ||
 ತತ ಸ್ತ್ವಜಾಮುಖೀ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೪೫ ||
 ವಿಶಸ್ಯೇವಾಂ ತತ ಸ್ಸರಾ ಸ್ಸಮಾ ನ್ಕುರುತ ಪೀಲುಕಾಃ ||
 ವಿಭಜಾಮ ತತ ಸ್ಸರಾ ವಿನಾದೋ ಮೇ ನರೋಚತ |
 ಪೇಯ ಮಾನೀಯತಾಂ ಕ್ಷುಪ್ರಂ ಲೇಹ್ಯ ಮುಚ್ಚಾ ವಚಂ ಬಹು || ೪೬ ||
 ತತ ಶೂರ್ಪನಖಾ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೪೭ ||

ಆಹಿಂದೆ, ಪ್ರಘಸಾ ನಾಮ - ಪ್ರಘನೆಯಂಬ, ರಾಕ್ಷಸೀ-ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ನೃಕಂಸಾಯಾಃ-ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದ,
 (ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿದಿರುವ) ಅಸ್ಯಾಃ-ಈ ಸೀತೆಯು, ಕಂಠಂ-ಕೊರಳನ್ನು, ಪೀಡಯಾಮಃ-ಹಿಂಡೋಣ, ಕಿಂ-
 ಏಕೆ, ಆಸ್ಯತೇ-ಸುವೃತ್ತಿ ಸಂವಕಾಶಮಾಡಬೇಕು, ತತಃ-ಇಷ್ಟುಕಾಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಲೆ, ಮಾನು
 ಷೀ-ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರಿಯಾದ, ಸಾ-ನೀನು ತಂದಿದ್ದ ಆ ಸೀತೆಯು, ಮೃತಾ - ಸತ್ತುಹೋದಳು, ಇತಿ-ಹೀ
 ಗೆಂದು, ರಾಜ್ಞೇ-ಮಹಾರಾಜನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ, ಅಸ್ಯಾಃ - ನಮ್ಮಿಂದ, ನಿವೇದ್ಯತಾಂ - ತಿಳಿಸಲ್ಪಡಲಿ,
 ಸಃ-ಆ ರಾವಣನು, ಯೂಯಂ - ನೀವು, ತಾಂ-ಆ ಸತ್ತ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಖಾದತ - ತಿಂದುಬಿಡಿ, ಇತಿ-ಹೀ
 ಗೆಂದು, ವಹ್ಯತಿ-ಹೇಳುವನು, ತತ್ರ-ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಚನ-ಯಾವದೊಂದು, ಸಂದೇಹಃ-ಸಂಕಯವೂ
 ನ-ಇಲ್ಲ, ಹಿ-ನಿಶ್ಚಯ, ಅಥವಾ-(ಈ ಸಂಕಟದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾರದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಹೃದಯವ್ಯಥೆ
 ಯನ್ನು 'ಹ' ಎಂಬುದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ) || ೪೪-೪೫ || ತತಃ-ಆಮೇಲೆ, ಅಜಾಮುಖೀನಾಮ-ಅಜಾಮು
 ಖಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಡದಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀ- ರಕ್ತಸಿಯು, ಇಮಾಂ-ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು, ವಿಶಸ್ಯ - ಸಿಗಿದು,
 ಸರ್ವಾಃ-ನೀವೆಲ್ಲರೂ, ಪೀಲುಕಾಃ-ತುಂಡುಗಳನ್ನು, ಸಮಾ - ಸಮವಾದವುಗಳನ್ನಾಗಿ, ಕುರುತ-ಪಾ
 ಲುಮಾಡಿರಿ, ತತಃ-ಆಮೇಲೆ, ಸರ್ವಾಃ-ನಾವೆಲ್ಲರೂ, ವಿಭಜಾಮ - ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳೋಣ - ವಿನಾದ -
 ಈ ಹೋರಾಟವು, ಮೇ - ನನಗೆ, ನರೋಚತ - ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅಸ್ಯಾಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಪೇಯಂ-
 ಕುಡಿಯತಕ್ಕ ಮಧ್ಯೆ ಮೊದಲಾದುದು, ಕ್ಷುಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಆನೀಯತಾಂ - ತರಲ್ಪಡಬೇಕು, ಉಚ್ಚಾ ವ
 ಚಂ - ಬಗೆ ಬಗೆಯದಾದ, ಬಹು - ಬಹಳವಾಗಿರುವ, ಲೇಹ್ಯಂ - ನಂಜತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥವು, ಆನೀಯ
 ತಾಂ - ತರಲ್ಪಡತಕ್ಕದು || ೪೪-೪೬ || ತತಃ - ಅವಳು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಶೂರ್ಪನಖಾನಾಮ -

ಹಿಡಿದು ನುಲಿಚಿಬಿಡಲಿ || ೪೭ || ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿಂದ ಯಾರಾದರೂ ಅರಸಿನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ 'ಎಲೈ
 ಪ್ರಭುವೇ ನೀನು ಅಪೆಹರಿಸಿ ತಂದು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯು ಸತ್ತುಹೋದಳು, ಎಂ
 ದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಆ ನಮ್ಮೊಡೆಯನು-ನೋಲಾಯಿತು, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ತಿಂ
 ದುಬಿಡಿ ಎಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಸುವಾದರೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು
 ನುಡಿದಳು || ೪೪ || ಅವಳು ಹಾಗೆ ಹರಟಿದ ಬಳಿಕ ಅಜಾಮುಖಿ ಎಂಬ ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯು
 ತನ್ನ ಸಖಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಿಗಿದು, ಸ್ಥಾ ಸ್ಥಾ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಸಮ
 ವಾಗಿ ಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನಿಡಿ || ೪೫ || ಬಳಿಕ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ
 ಯೇ ಬಬ್ಬರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡೆಮೆ ಎಂಬ ವಿನಾದ ಉಂಟಾಗಬಾರದು, ಇವಳ ಮಾಂಸ
 ವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಧ್ಯಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ತನ್ನಿರಿ, ಮತ್ತು -

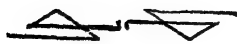
ಅಜಾಮುಖ್ಯಾ ಯದುಕ್ತಂ ಹಿ ತದೇವ ಮಾಮ ರೋಚತೆ || ೪೬ ||
 ಸುರಾ ಚಾನೀಯತಾಂ ಕ್ಷಪ್ರಂ ಸ್ವ ಕೋಕ ವಿನಾಶಿನೀ |
 ಮಾನುಷಂ ಮಾಂಸಮಾಸ್ವಾಧ್ಯ ನೃತ್ಯಮೋಽಥ ನಿಕುಂಭಿಲಾಂ || ೪೭ ||
 ಏವಂ ಸಂಭರ್ತ್ಸ್ಯಮಾನಾ ಸಾ ಸೀತಾ ಸುರ ಸುತೋಪಮಾ |
 ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ಸ್ಪರ್ಷೋರಾಭಿ ಧೈರ್ಯ ಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ರೋದಿತಿ || ೪೮ ||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸಂದರ ಕಾಂಡೆ ಚತುರ್ವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಶೂರ್ಪನಖೆಯೆಂಬ ಹಸರಿನ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ನಿಂಜರಿಯು, ಅಜಾಮುಖ್ಯಾ - ಅಜಾಮುಖಿಯಿಂದ, ಯತ್
 ಯಾವ ಮಾತು, ಉಕ್ತಂ- ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟತೋ, ತದೇವ - ಅದೇ, ಮಾಮ - ನನಗೂ, ರೋಚತೆ-ಇಷ್ಟ
 ವಾಗಿದೆ || ೪೬ || ಅಸ್ಮಾಭಿಃ-ನಮ್ಮಿಗಿಂದ, ಸರ್ವಕೋಕವಿನಾಶಿನೀ- ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕದಾದ,
 ಸುರಾಚ-ಮಧ್ಯವು, ಕ್ಷಪ್ರಂ-ಬೇಗನೆ ನಿರೀಯತಾಂ - ತರಲ್ಪಡಲಿ, ಮಾನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಸಂ
 ಬಂಧವಾದ, ಮಾಂಸಂ-ಮಾಂಸವನ್ನು, ಆಸ್ವಾಧ್ಯ-ಸವಿದು, ಅಥ - ಅಮೇಲೆ, ನಿಕುಂಭಿಲಾಂ - ನಿಕುಂ
 ಭಿಲಾದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನೃತ್ಯಮಃ - ಕುಣಿಯೋಣ || ೪೭ || ಸುರಸುತೋಪಮಾ-ದೇವಕನ್ಯೆಗೆ ಎಣೆ
 ಯಾಗಿರುವ, ಸಾ-ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಸ್ಪರ್ಷೋರಾಭಿಃ-ಬಹುಭಯಂಕರಿಯಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ-ರಕ್ಕಸರ
 ಹೆಂಗಸರಿಂದ, ಏವಂ-ಈ ಮೇಲೆಹೇಳಿದಂತೆ, ಸಂಭರ್ತ್ಸ್ಯಮಾನಾ-ಬಹಳ ಭಯಗೊಳಿಸಲ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವವ
 ಳಾಗಿ, ಧೈರ್ಯಂ-ಧೀರತ್ವವನ್ನು, ಉತ್ಸೃಜ್ಯ-ಬಿಟ್ಟು, ರೋದಿತಿ-ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು || ೪೮ ||

—ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು—

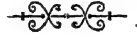
ತಂದು ಕುಡಿಯುವಾಗ ಸಂಚಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅಣಿನಾ
 ಡಿಲ ಎಂದಳು || ೪೪ || ೪೫ || ಅಳ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶೂರ್ಪನಖೆ ಎಂಬ ಘೋರ ರಾಕ್ಷ
 ಸಿಯು ಅಹಹ ! ಅಜಾಮುಖಿಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನನಗೆ ಬಹು ಹಿತವಾಗಿ ತೋರುತಲಿ
 ದೆ || ೪೬ || ಬೇಗನೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಯಾಸವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿವಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕ ಸುರ
 ಯನ್ನು ತಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ನವಗಿಂದು ಅವೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರೆತ ಮಾನುಷ್ಯ ಮಾಂಸ
 ವನ್ನು ತಂದು ನಮಗೀ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ
 ನಿಕುಂಭಿಲಾ ದೇವಿಯು ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ತುಳಿಯೋಣ
 ಎಂದಳು || ೪೭ || ಹೀಗೆ ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಹದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಬಹು ಕೋಮ
 ಲಾಂಗಿಯಾದ ದೇವಕನ್ಯೆಯಂತರತಕ್ಕ ಆ ಸೀತೆಯು ಅವರ ಕ್ರೂರವಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು
 ಅಳಲಾರದೆ ಒಬ್ಬ ಹೆದರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು || ೪೮ ||

—ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

—ಪಂಚವಿಂಶಸ್ಕಂಧಃ—

ತಥಾ ತಾಸಾಂ ವದಂತೀನಾಂ ಪರುಷಂ ದಾರುಣಂ ಬಹು |
ರಾಕ್ಷಸೀನಾ ಮಸೌಮ್ಯಾನಾಂ ರುರೋದ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೧||
ಏವ ಮುಕ್ತಾ ತು ವೈದೇಹೀ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ರ್ತುನಸ್ವಿನೀ |
ಉವಾಚ ಪರಮೃತ್ಯುಸ್ತು ಬಾಪ್ಸ್ಯಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾ ||೨||
ನ ಮಾನುಷೀ ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಭವಿತು ಮಾರ್ಹತ |

ಕಂದ|| ಘೋರಯರಾರ್ಭಟದಿಂದಲ್ | ಭೀರುವುಬಲೊಂದು ಶೋಕಭಾರಾಂಬುಧಿಯಾ |
ತೀರಮನಿಯದೆ ರಾಮಾ | ಪಾರಾಗಲ್ಪದವತೋಡು ಕಂಠೆನುತಿದಳ್ ||

ಅಸೌಮ್ಯಾನಾಂ-ಕ್ರೂರಸೃಳುವದವರಾದ, ತಾಸಾಂ-ಆ ರಕ್ತಸಿಯರು, ದಾರುಣಂ - ಭಯಂಕರವಾ
ಗಿಯೂ, ಬಹು-ಅಪಾರವಾಗಿಯೂ, ಪರುಷಂ - ಕಠಿನವಾಗಿಯೂ, ತಥಾ - ಉಚ್ಚ ನೀಚಗಳೆಲ್ಲದೆ, ವದಂ
ತೀನಾಂ- (ಸತೀನಾಂ) ಹೇಳುತ್ತಲಿರಲಾಗಿ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ-ಜಾನಕಿಯು, ರುರೋದ-ಅಳತೊಡಗಿದಳು ||೧||
ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ-ರಕ್ತಸಿಯರಿಂದ, ಏವಂ-ಈಹಿಂದೆಹೇಳಿದಮೇರಿಗೆ, ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದಕಾರಣವೇ,
ಪರಮೃತ್ಯುಸ್ತು-ಬಹಳ ಭಯಪಟ್ಟವಳಾದರೂ, ಮನಸ್ವಿನೀ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವ್ರತವುಳ್ಳವೈದೇಹೀ
ಸೀತೆಯು, ಬಾಪ್ಸ್ಯಗದ್ಗದಯಾ - ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದ ತೊದಲುತಲಿರುವ, ಗಿರಾ - ಮಾ,
ನಿಂದ, (ಮಾತನ್ನು) ಉವಾಚ-ಹೇಳಿದಳು ||೨|| ಹೇರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಎಲೆ ರಕ್ತಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಮಾನು
ಷೀ-ಮನುಷ್ಯಳಾದ ಹೆಂಗಸು, ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ - ರಕ್ತಸನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾ ಹೆಂಡತಿಯು, ಭವಿತುಂ- ಆಗಲಿಕ್ಕೆ
ನಾರ್ಹತ-ತಕ್ಕವಳಲ್ಲ, ಸರ್ವಾಃ-ನೀವೆಲ್ಲರೂ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಕಾಮಂ - ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ, ಬಾಹ-

— ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸಂಧ್ಯಾ —

ಭಯಂಕರಿಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೀಗೆ ಕರ್ಣಕರ್ತೃವಾಗಿಯೂ, ವ.ನ
ನೋಯುವಂತೆಯೂ, ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ
ದುಃಖಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ||೧|| ಸೀತೆಯು, ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯು ಕುಮಾರಿಯೂ, ಮಹಾ ವೀ
ರಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯೂ ಹೌದು ಆ ಧೀರತೆಯನ್ನು ಕಾವಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವಧಿಯೇ ಇಲ್ಲ
ದೆ ಹೋದರೆ ಮಾಡತಕ್ಕದೇನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ವೈದೇಹಿಯು ಮಹಾ ಮನಸ್ವಿನಿಯಾ
ದರೂ, ಅವರ ಕ್ರೂರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಧೈರ್ಯಗುಂದಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುಹರಿಯು
ತ್ತಿರಲು, ನಡುಗುತ್ತ ತೊದಲುನುಡಿಗಳಿಂದ ಆ ನಿಶಾಚರಿಯರನ್ನು ಕೂರಿತು ಇಂತೆಂದಳು||೨||
ಎಲಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೆಣ್ಣು
ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೀವುಗಳು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನು

ಕಾಮಂ ಬಾಹತ ಮಾಂ ಸರ್ವಾ ನ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ವಚಃ ||೩||
 ಸಾ ರಂಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯಗತಾ ಸೀತಾ ಸುರಸುತೋಪಮಾ |
 ನ ಶರ್ಮ ಲೇಭಿ ದುಃಖಾರ್ತಾ ರಾವಣೇನ ಚ ತರ್ಜಿತಾ ||೪||
 ವೇಪತೇಸ್ತ್ರಾ ಧಿಕಂ ಸೀತಾ ವಿಶಂತೀ ವಾಂಗ ಮಾತ್ರನಃ |
 ವನೇ ಯೂಧ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟಾ ಮೃಗೀ ಕೋಕ್ಯೈ ರಿವಾರ್ದಿತಾ ||೫||
 ಸಾ ತ್ಯಕ್ತೇಕಸ್ಯ ವಿಪುಲಾಂ ಶಾಖಾ ಮಾಲಂಭ್ಯ ಪುಷ್ಪಿತಾಂ |
 ಚಿಂತ ಮಾಮಾಸ ಶೋಕೇನ ಭರ್ತಾರಂ ಭಗ್ನಮಾನಸಾ ||
 ಸಾ ಸ್ನಾಪಯಂತೀ ವಿಪುಲಾ ಸ್ತನಾ ನೇತ್ರ ಜಲಪ್ರವೃಃ |

ತಂದು ಬಿಡಿರಿ, ವಃ - ನಿಮ್ಮ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ನಕರಿಷ್ಯಾಮಿ - ನೆರವೇರಿಸಲಾರನು) ||೩|| ರಂಕ್ಷಸೀ ಮಧ್ಯಗತಾ - ರಕ್ಷಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ. ಸುರಸುತೋಪಮಾ - ದೇವಕನ್ಯೆಗಣವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸಾ ಸೀತಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ತರ್ಜಿತಾ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದಕಾರಣವೇ, ದುಃಖಾರ್ತಾ - ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬಾಹಿತಳಾಗಿ, ಶರ್ಮ - ಸುಖವನ್ನು, ನಲೇಭೇಚ - ಪಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ ||೪|| ಸೀತಾ. ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಅತ್ಯನಃ - ತನ್ನ, ಅಂಗಂ - ಕರೀರವನ್ನೇ, ವಿಶಂತೀವ - ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಇರುತ್ತಾ, ವನೇ - ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ, ಯೂಧಪರಿಭ್ರಷ್ಟಾ - ತನ್ನ ಗುಹಿನಿಂದ ಅಗಲಿದ, ಕೋಕ್ಯೈ - ಚಕ್ರವಾಕಗಳಿಂದ, ಆರ್ದಿತಾ - ಬೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವ, ಮೃಗೀವ - ಹೆಣ್ಣುಹುಲ್ಲೆಯ ಕರುವಿನಂತೆ ಅಧಿಕಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ವೇಪತೇಸ್ತ್ರ - ನಡುಗುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||೫|| ಸಾತು - ಆ ಜಾನಕಿಯಾದರೂ, ಅಶೋಕಸ್ಯ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ, ವಿಪುಲಾಂ - ನೀಳವಾದ, ಪುಷ್ಪಿತಾಂ - ಹೂಬಿಟ್ಟಿರುವ, ಶಾಖಾಂ - ಕೊಂಬೆಯನ್ನು, ಅಲಂಭ್ಯ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, (ಉಡುಮಾಡಿಕೊಂಡು) ಶೋಕೇನ - ಪತಿಯನ್ನುಗಲಿದ ದುಃಖದಿಂದ, ಭಗ್ನ ಮಾನಸಾ - ಮುರಿದುಹೋದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಭರ್ತಾರಂ - ಪತಿಯನ್ನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು, ||೬|| ಸಾ - ಆ ಜನಕ ಪುತ್ರಿಯು, ವಿಪುಲಾ - ತೋರವಾದ, ಸ್ತನಾ - ಎದೆಯಭಾಗಗಳನ್ನು, ನೇತ್ರಜಲಪ್ರವೃಃ - ಕಣ್ಣಿನ ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ, ಸ್ನಾಪಯಂತೀ (ಸಂಸ್ನಾಪಯಂತೀ) ಪುನಃ ಪುನಃ

ಕೇಳಲಾರೆ. ಮತ್ತು ಆದರಂತೆ ನಡೆಸಲಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಬುದಾವೇಳೆ ನಿಮಗೆ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿ ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾದ್ದರ, ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ. ||೩|| ಹೀಗೆಂದುದಲ್ಲದೆ, ಆ ರಂಕ್ಷಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ಕನ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಸೀತೆಯು ಪತಿಯನ್ನುಗಲಿರುವುದರಿಂದ ಸುಖಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ರಾವಣನ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ ||೪|| ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿಂಡನ್ನು ಅಗಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ವೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಹದರಿ, ದೇಹವು ತಗ್ಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಬಡನ್ನೇ ತಾನು ಬಳಹೊಗುತ್ತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಾ, ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು, ||೫|| ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಜಾನಕಿಯು ಆ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಬಂದಾನೊಂದು ನೀಳವಾದ ಪುಷ್ಪಿಸಿರುವ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಉಡುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿತೋರದೆ, ಶೋಕವು ಉಕ್ಕುತ್ತಲಿರಲು ಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ || ೬ || ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪುನಃ ಪುನಃ

ಚಿಂತಯಂತೀ ನ ಶೋಕಸ್ಯ ತದಂತ ಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||೬||
 ಸಾ ವೇದಮಾನಾ ಪತಿತಾ ಪ್ರವಾತೀ ಕದಳೀಯಥಾ |
 ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಭಯತ್ರಸ್ತಾ ವಿವರ್ಣವದನಾ ಽ ಘನತ್ ||೭||
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ವಾ ದೀರ್ಘವಿಪ್ರಲಾ ವೇದಂತ್ಯಾ ಸ್ವೀತಯಾ ತದಾ |
 ದದೃಶೇ ಕಂಪಿನೀ ವೇಣೀ ವ್ಯಾಳೇವ ಪರಿಪರ್ದತೀ ||೮||
 ಸಾ ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತೀ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಶೋಕೋವ ಹತಚೇತನಾ |
 ಆರ್ತಾ ವ್ಯಸೃಜ ದಶ್ರೂಣಿ ಮೈಥಿಲೀ ವಿಲಾಪಹ ||೯||
 ಹಾ ರಾವೇತಿ ಚ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಹಾ ಪುನರ್ಲಕ್ಷ್ಮಣೀತಿ ಚ |

ತೋಯಿಸುತ್ತಾ, ಚಿಂತಯಂತೀ - ಮನದೊಳಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವವಳಾದರೂ, ಶೋಕಸ್ಯ - ದುಃಖದ, ಅಂತಂ - ಪಾರವನ್ನು, ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ [ಅಪ್ಯಗಚ್ಛತ್] ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ ||೬|| ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ತಸಿಯರಿಂದಂಟಾದ, ಭಯತ್ರಸ್ತಾ - ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಿವರ್ಣವದನಾ - ಕಳೆಗುಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಸಾ - ಆ ಸೀತೆಯು, ಪ್ರವಾತೀ - ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ, ಪತಿತಾ-ಮುರಿದು ಉರುಳಿದ, ಕದಳೀಯಥಾ - ಎಳೆಬಾಳೆಯ ಗಿಡವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವೇದಮಾನಾ - ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಅಘನತ್ - ಇದ್ದಳು ||೭|| ತದಾ - ಆಗ, ವೇದಂತ್ಯಾ - ಅದುರುತಲಿರುವ, ತಸ್ಯಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ದೀರ್ಘವಿಪ್ರಲಾ - ಉದ್ದವೂ ಅಗಲವೂ ಆಗಿರುವ, ಕಂಪಿನೀ - ಕದಲಿತಲಿರತಕ್ಕ, ವೇಣೀ - ಜಡೆಯು, ಪರಿಪರ್ದತೀ - ನೆಲದಮೇಲೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ವ್ಯಾಳೇವ - ಹೆಣ್ಣುಹಾವಿನಂತೆ ದದೃಶೇ - ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು ||೮|| ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತೀ - ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿರುವ, ದುಃಖಾರ್ತಾ - ವ್ಯಸನಪೀಡಿತಳಾದ, ಶೋಕೋವಹತಚೇತನಾ - ದುಃಖದಿಂದ ಕೆಟ್ಟಬಿದ್ದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿರತಕ್ಕ, ಆರ್ತಾ-ರಾಮವಿರಹದಿಂದ ದೀನಳಾದ, ಸಾಮೈಥಿಲೀ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಅಶ್ರೂಣಿ - ಕಣ್ಣೀರುಗಳನ್ನು, ವ್ಯಸೃಜತ್ - ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು, ವಿಲಾಪಹ - ಅಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಳು ||೯|| [ಸೀತೆಯು ಶೋಕಿಸುವ ರೀತಿ] ಹಾರಾಮ! ಇತಿ, ಚ - ಅಯ್ಯೋ! ರಾಮನೇ! ಎಂದೂ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇತಿ, ಚ - ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಎಂದೂ, ಮಮ - ನನ್ನ ಶ್ವಶ್ರು - ಅತ್ತೆಯಾದ, ಹಾ-ಕಾಸಲ್ಯೋ, ಓ ಕಾಸಲ್ಯೋ! ಹಾ

ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಜಲಧಾರೆಗಳಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಅಪಾರವಾದ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ, ಶೋಕದ ಪಾರವನ್ನು ಕಂಡದೆ ಇದ್ದಳು. ||೬|| ಮತ್ತು-ಆಕೆಯು ಜೇಷ್ಠಾಷ್ಠಾಧನಾಸಗಳಬಿರುಗಾಳಿಯವೆಟ್ಟಿನಿಂದಮುರಿದುಎಳೆಬಾಳೆಯಂತೆಬಾಗಿ ಬಳುಕುತ್ತ,ಬಳಲುತಿರುವಳಾದಕಾರಣವೇ ಕಳೆಗುಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿ ಇರಲು ||೭|| ಆಕೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯಂತೆಯೇ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ನೀಳವಾದ ಮತ್ತು - ರಡಿರುವ ಬಂದಳೆಯ ಜಡೆಯು ನೆಲದಮೇಲೆ ಸರಸರನೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ಸರ್ಪದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು. ||೮|| ಇಂತು ಶೋಕಭಾರದ ವೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಚೈತನ್ಯಹೀನಳಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ದೈವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಬಹು ಆರ್ತಳಾದ ಮೈಥಿಲಿಯು ಕಣ್ಣೀರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಲಾಪಿಸ ತೊಡಗಿದಳು ||೯|| ಅಯ್ಯೋ! ಹಾ! ರಾಮಾ! ಎಂತಲೂ, ಆತನ ನೆನಪಿನಿಂದ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚಿ ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ

ಹಾ ಕೃಶ್ಣ ಮಮ ಕೌಶಲ್ಯೇಹಾ ಸುಮಿತ್ರೇತಿ ಭಾಮಿನೀ ||೧೧||
 ಲೋಕಪ್ರವಾದ ಸ್ತತ್ಯೋಯಾಪಂಡಿತೈ ಸ್ತಮುದಾಹೃತಃ |
 ಆಕಾಲೇ ದುರ್ಲಭೋ ಮೃತ್ಯುಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ವಾ ಪುರುಷಸ್ಯ ವಾ |
 ಯತ್ರಾಹ ವೇವಂ ಕ್ರೂರಾಭೀ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ರಿಹಾದಿತಾ ||
 ಜೀವಾಮಿ ಹೀನಾ ರಾಮೇಣ ಮುಹೂರ್ತ ಮಸಿ ದುಃಖಿತಾ ||೧೨||
 ಏಷಾಂಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಾ ಕೃಪಣಾ ವಿನಶಿಷ್ಯಾ ಮೃನಾಥವತ್ |
 ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯೈ ನೌಃ ಪೂರ್ಣಾ ವಾಯುವೇಗೈ ರಿವಾಹತಾ ||೧೩||

ಸುಮಿತ್ರಾ :- ಅಯ್ಯೋ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿಯೇ ! ಇಂತೆಂದು, ದುಃಖಾರ್ತಾ- ವ್ಯಸನಪೀಡಿತಳಾಗಿರುವ, ಭಾಮಿನೀ - ಹಂಗಸಾದ, ಅಹಂ - ನಾನು ||೧೧|| ಯತ್ರ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಕ್ರೂರಾಭಿಃ - ಭಯಂಕರಿಯರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ಇಹ - ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅದಿತಾ - ಬಾಧಿಸ್ವಡುತಿರುವವಳಾಗಿ, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದ, ಹೀನಾ - ಕೊನೆಯಾದ ಕಾರಣವೇ, ದುಃಖಿತಾ - ದುಃಖದಡುತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಮುಹೂರ್ತಮಸಿ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವಾಮಿ - ಬದುಕಿರುವನೋ (ತತಃ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ-ಹಂಗಸಿಗೇ ಆಗಲಿ, ಪುರುಷಸ್ಯವಾ- ಗಂಡಸಿಗೇ ಆಗಲಿ. ಮೃತ್ಯುಃ - ಸಾವು, ಆಕಾಲೇ - ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಲಭಃ - ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು ಪಂಡಿತೈಃ - ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ, ಸಮುದಾಹೃತಃ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಉದ್‌ಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅಯಂ - ಈ, ಲೋಕಪ್ರವಾದಃ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ ನುಡಿಯು, ಸತ್ಯಃ-ನಿಜವಾದದ್ದು ||೧೨-೧೩|| ಅಲ್ಪಶ್ಚಾನ್ಯಾ- ಹೀನಭಾಗ್ಯಳಾದ, ಅನಾಥವತ್ - ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಂತೆ, ಕೃಪಣಾ - ದೀನಳಾಗಿರುವ, ಏಷಾ - ಹೆಸರಲ್ಲದವಳೆಂಬಂತೆ, [ಅಹಂ - ನಾನು] ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯೈ - ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ, ಪೂರ್ಣಾ - ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ವಾಯುವೇಗೈಃ - ಗಾಳಿಯ ವೇಗಗಳಿಂದ, ಅಹತಾ - ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ, ನೌರಿವ - ಓಡೆಯಹಾಗೆ ವಿನಶಿಷ್ಯಾಮಿ - ನಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ||೧೩|| (ಅಹಂ - ನಾನು) ತಂ - ಅಂತಹ, (ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರಿಮಿತ

ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ, ಹೋ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಎಂತಲೂ, ಅಯ್ಯೋ ! ನನ್ನ ಆತ್ಮೆಯಾದ ಹಾ ! ಕೌಶಲ್ಯೇ ! ಹಾ ! ಸುಮಿತ್ರೇ ! ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ ||೧೧|| ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಅಪರವಾದ ಲೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಉಸಿರು ಹಾ ? ಹೋಗದೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದಲ್ಲ ? “ಹಂಗಸಿಗಾಗಲಿ ಗಂಡಸಿಗೇ ಆಗಲಿ ಆಕಾಲದಲ್ಲ ಸಾವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬದಾಗಿ ಲೋಕಾನುಭವದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ ||೧೨|| ಈ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಹಿಂಸೆ ಪಡುತ್ತ ದುಃಖಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿಸಾಯದೆ ಹೋಕಾಲವಾದರೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ ! ಅಯ್ಯೋ ! ||೧೩|| ನಾನು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳು ; ಕಡಲಿನ ನಡುವೆ ಸರ್ವವಸ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನಾವೆಯು ಪ್ರಬಲತರವಾದ ವಾಯುವಿನ ವೇಗದಿಂದ ಪೆಟ್ಟುತೆಂದು ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಉರುಳಿ ನಾಶದಡುವ ಹಾಗೆ ದೀನಳಾದ ನಾನು ಅಪರಿಮಿತ ಸಹಾಯ ಸಂಪತ್ತಿ ಯಿದ್ದರೂ, ಅನಾಥವಂತೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ ! ಅಕಟ, ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತು !

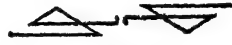
ಭರ್ತಾರಂ ತ ಮಪಶ್ಯಂತೀ ರಾಕ್ಷಸೀವಶ ಮಾಗತಾ |
 ಸೀದಾಮಿ ಖಲು ಶೋಕೇನ ಕೂಲಂ ತೋಯಹತಂ ಯಥಾ ||೧೫||
 ತಂ ಪದ್ಮದಳ ಪತ್ರಾಕ್ಷಂ ಸಿಂಹ ವಿಕ್ರಾಂತಗಾಮಿನಂ |
 ಧನ್ಯಾಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮೇ ನಾಥಾ ಕೃತಜ್ಞಂ ಪ್ರಿಯವಾದಿನಂ ||೧೬||
 ಸರ್ವಧಾ ತೇನ ಹೀನಾಯಾ ರಾಮೇಣ ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ |
 ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ವಿಷ ಮಿವಾ ಸ್ವಾದ್ಯ ದರ್ಲಭಂ ಮಮ ಜೀವಿತಂ ||೧೭||
 ಕೀದೃಶಂ ತು ಮಯಾ ಪಾಪಾ ಪುರಾ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ಕೃತಂ |

ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ) ಭರ್ತಾರಂ-ಪತಿಯನ್ನು, ಅಪಶ್ಯಂತೀ - ಕಾಣದಿರುವಳಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸೀವಶಂ - ರಕ್ಷಸಿಯರ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯನ್ನು, ಆಗತಾ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗುತ್ತ, ತೋಯಹತಂ - ನೀರಿನಿಂದ ಪಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕರಗಿದ, ಕೂಲಂಯಥಾ - ಹೊಳೆಯದಡವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ, ಸೀದಾಮಿಖಲು - ಕಳಲಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವೆನಲ್ಲ||೧೫||

ಪದ್ಮ - ತಾವರೆಯ, ದಳ - ಅರಳಿದ, ಪತ್ರ - ರೇಕಿನಂತೆ, ಅಕ್ಷಂ - ಕಣ್ಣು, ಸಿಂಹ - ಸಿಂಹ ದ (ಕೇಸರಿಯ) ವಿಕ್ರಾಂತ - ನಡೆಗೆಯಂತೆ, ಗಾಮಿನಂ - ಗಮನವುಳ್ಳ, ಕೃತಜ್ಞಂ - ಹೆರರ ಉಪಕಾರ ವನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತ, ಪ್ರಿಯವಾದಿನಂ - ಹೆರರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ, ಮೇ - ನನ್ನೆ, ನಾಥಾ - ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಧನ್ಯಾಃ - ಪುಣ್ಯರೂಪವಾದ ಧರವುಳ್ಳವರು, ಪಶ್ಯಂತಿ- ನೋಡುತ್ತಾರೆ, (ಅಹಂ - ನಾನು, ಸಪಶ್ಯಮಿ - ನೋಡಲಾರೆನು) ||೧೬|| ತೀಕ್ಷ್ಣಂ - ಘೋರವಾದ, ವಿಷಂ - ಗರಳವನ್ನು, ಅಸ್ವಾದ್ಯ - ಸವಿದು, ಸ್ಥಿತಸ್ಥೇವ - ಇರುವವನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆತ್ಮ ತತ್ವವುಳ್ಳ, (ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿತಿರುವ) ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ಹೀನಾಯಾಃ- ಶೂನ್ಯಳಾಗಿರುವ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಜೀವಿತಂ - ಬದುಕು, ಸರ್ವಧಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ದರ್ಲಭಂ - ಅಕಲ್ಯವಾದುದು ||೧೭|| ಯೇನ - ಮಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸಾದಾರಣಂ - ಬಹುಕ್ರೂರವಾದ, ಘೋರಂ-ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, (ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಾಗದ) ದುಃಖಂ-ಶೋಕವು, ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ-

ಬಂದು ಬದಗಿತು. ||೧೫|| ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸುಳವೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸಿ ಯರಿಗೆ ವಶಳಾಗಿದೇನೆ. ಹೊಳೆಯೊಳಗಣ ನೀರಿನ ಅಲೆಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ದಡವು ಕರಗಿ, ಕಳಲಿ, ಕುಸಿದು ಬೀಳುವ ಹಾಗೆ ಅಯ್ಯೋ ! ಅಪಾರವಾದ ಶೋಕದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವೆನೇ? ||೧೫|| ಹಾ! ಅರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆಯ ರೇಕಿನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸಿಂಹದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳ, ಸಂತತ ಸರ್ವಹಿತವಾದಿಯಾದ, ಮತ್ತು ಹೆರರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ತುಸವಾದರೂ ಮರೆಯದಿರುವ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನನ್ನು. ಕಣ್ಣಾ ರನೋಡುತ್ತಲಿರುವವರು ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವಂತರೋ, ನನಗೆ ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ||೧೬|| ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಆ ರಾ ಮನನ್ನು ಅಗಲಿರುವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನ್ನ ಜೀವನವು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದವ ನ ಜೀವಿತದ ಹಾಗೆ, ಬಹುದರ್ಲಭವಾಗಿದೆ ||೧೭|| ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜನ್ಮದೊಳಗೆ ಎಂ ತಹ ಮಹಾಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ ? ಅಯ್ಯೋ ! ಅದರಿಂದಲೇ ಪಾರವಿಲ್ಲದ ಕ್ರೂರ

ಯೇನೇದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ದಃಖಂ ಮಯಾ ಘೋರಂ ಸುದಾರುಣಂ ||೧೧||
 ಜೀವಿತಂ ತೃಪ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಶೋಕೇನ ಮಹತಾಽವೃತಾ |
 ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ಸ್ತ ರಕ್ಷಂತ್ಯಾ ರಾಮೋ ನಾಸಾದ್ಯತೇ ಮಯಾ ||೧೨||
 ಧಿಗಸ್ತು ಖಲು ಮಾನುಷ್ಯಂ ಧಿಗಸ್ತು ಪರವಶೃತಾಂ |
 ನಶಕ್ಯಂ ಯ ತ್ವರಿತ್ಯಕ್ತು ಮಾತ್ಮಚ್ಛಂದೇನ ಜೀವಿತಂ ||೧೩||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸಾಂದರಕಾಂಡ-ಪಂಚವಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ.

ಹೊಂದಲ್ಪಡುತಲಿದೆಯೋ (ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತಲಿದೆಯೋ) ತೇನ-ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಮಯಾ - ನ
 ನ್ನಿಂದ, ಪುರಾಜನ್ಮಾಂತರೇ - ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ, ಕೀದೃಕಂ - ಪ್ರಖಿಲತರವಾದ, ಪಾ
 ಸಂ - ಪಾಸವು, ಕೃತುತು - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು ||೧೧|| ಮಹತಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖ
 ದಿಂದ, ವೃತಾ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ತೃಪ್ತಂ - ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ, ಇಚ್ಛಾಮಿ -
 ಬಯಸುತಲಿದೇನೆ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ರಕ್ಷಂತ್ಯಾ - (ರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಃ) ಕಾಯಲ್ಪ
 ಡುತಲಿರುವ, ಮಯಾ - ನ್ನಿಂದ, ರಾಮಃ - ರಾಮನು, ನಾಸಾದ್ಯತೇ - ಹೊಂದಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾ
 ನುಷ್ಯಂ - ಮಾನುಷ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು, ಧಿಕ್ - ನಿಂದೆಯು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ಪರವಶೃತಾಂ-
 ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಧಿಕ್ - ನಿಂದೆಯು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ಆತ್ಮಚ್ಛಂದೇನ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ
 (ಸವಿತಂತ್ರದಿಂದ) ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ಪರಿತ್ಯಕ್ತುಂ - ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ, ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣ,
 ನಶಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ||೧೨-೧೩||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ವಾದ, ಮತ್ತು ಸಹಿಸಲಾಗದ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತಲಿದೇನೆ ||೧೧|| ಏನಮಾಡಲಿ,
 ಮಹತ್ತರವಾದ ಶೋಕ, ಇದಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಧರಿಸಲಾರೆ. ಉಸಿರನ್ನು ಈಗ
 ಲೇಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಯಸುತಲಿದೇನೆ, ಯತ್ನವಿಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಸೆರೆ, ನನಗೆ ಇನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮ
 ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆಯ್ಯೋ! ಛೇ! ಈ ಹಾಳು ಮಾನುಷ್ಯಜನ್ಮವೇತ
 ಕ್ಕೆ ? ಪರಾಧೀನತೆಯು ಪಾಣವನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ
 ದೆ. ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡಲಾಗದ ಹೊತ್ತು ಒಂದು ಬದಗಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು
 ಸೀತೆಯು ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಲಿದ್ದಳು ||೧೨-೧೩||

ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಣ್ಡೆ ಪಡ್ವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಪ್ರಸಕ್ತಾಽ ಶ್ರುಮುಖೀ ತೈವಂ ಬ್ರುವಂತೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
ಽಫೋಮುಖ ಮುಖೀ ಬಾಲಾ ವಿಲಪ್ತು ಮುಪಚಕ್ರಮೇ ||೧||
ಉನ್ಮತ್ತೇವ ಪ್ರಮತ್ತೇವ ಭ್ರಾಂತ ಚಿತ್ತೇವ ಶೋಚತೀ |
ಉಪಾವೃತಾ ಕಿಶೋರೀವ ವಿವೇಷ್ಟಂತೀ ಮಹೀತಲೆ ||೨||

ಶ್ರೀ.

— ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗ —

ಕಂದ—ಶೋಕಾವೇಶದಿ ಜಾನಕಿ | ಕಾಕುತ್ಸ್ಥನ ನನೆಯುತಂತು ಹಲುಬುತ್ತಿದ್ದಳು ||

ಹಾ! ಕಷ್ಟಂ! ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಮೂ ಕಷ್ಟವ ತಾನೆಂತು ಪೆಟ್ಟಿನೊಕಾಣೆ ||

ಇತಿ - ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೂ, ಏವಂ - ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಮೇರೆಗೂ, ಕುದ್ವಂತೀ - ಹಂಬಲಿಸುತ
ಲಿಸುವ, ಬಾಲಾ - ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಪ್ರಸಕ್ತ - ಹರಿಯುತಲಿರುವ, ಅಶ್ರು-
ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಮುಖೀ - ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಽಫೋಮುಖಮುಖೀ - ಕಳಮುಖವಾಗಿ ತಗ್ಗಿ
ಸಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿ, ವಿಲಪ್ತುಂ - (ವಿಲಪಿತುಂ) ಪ್ರವಾಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಉಪಕ್ರಮಿಸಿ
ದಳು ||೧|| ಉನ್ಮತ್ತೇವ - ಹುಚ್ಚು ಸಿಡಿದವಳ ಹಾಗೂ, ಪ್ರಮತ್ತೇವ - ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮದವೇರಿ
ದಳು ಹಾಗೂ, ಭ್ರಾಂತಚಿತ್ತೇವ - ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವಳಹಾಗೂ, ಉಪಾವೃತಾ - ಶ್ರಮಪರಿಹಾರ
ಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಉರುಳಿದ, ಮಹೀತಲೆ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ವಿವೇಷ್ಟಂತೀ - ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವ, ಕಿಶೋರೀ
ವ - ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ಹಾಗೂ, ಶೋಚತೀ - (ಶೋಚಂತೀ) ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ರಾಘವಸ್ಯ-ಶ್ರೀ
ರಾಮನು, ಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ (ಸತಃ) ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದವನಾಗ. ತ್ವಿರಲಾಗಿ, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ - ಇಚ್ಛಾ ನುಸಾರವಾದ

— ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಪ್ರಾರಂಭ —

ಯಾವಾಗಲೂ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅರುಳಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಷ್ಟವು ಬಂ
ದು ಬದಗಿದರೆ ಅದು ಅಪ್ಪ ಕರಿನವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದೂಕಷ್ಟದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ
ಅರಿಯದವರಿಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಘೋರವಾದ ಕಷ್ಟವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಆದನ್ನು ಗಹಿಸುವು
ದೂ, ಅಂಥವರನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವುದೂ, ಆದೇಶೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದೂ ಮತ್ತಷ್ಟು
ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಜಾನಕಿಯು ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ಪಿಡಿತಳಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಾ
ಲುವೆಯನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಾ, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, ದಿಕ್ಕು ತೋರದೆ ಪುನರಪಿ ಪ್ರ
ಲಾಪಿಸತೊಡಗಿದಳು ||೧|| ಹುಚ್ಚು ಸಿಡಿದವಳ ಹಾಗೂ, ಮದ್ಯಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಮದವೇರಿ
ದವಳಹಾಗೂ ಮೈಮರೆತಿರುವವಳ ಹಾಗೂ, ಆಯಾಸದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇ
ಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ಹಾಗೂ ಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ, ಗೊಳೋ
ಎಂದು ಆಳುತ್ತಾ ||೨|| ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರ

ರಾಘವಸ್ಯ ಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಸಾ ಕಾಮರೂಪಿನಾ |
 ರಾವಣೇನ ಪ್ರಮಥ್ಯಾಹ ಮಾನೀತಾ ಕ್ರೋಶತೀ ಬಲಾತ್ ||೩||
 ರಾಕ್ಷಸೀವಶ ಮಾಪನ್ನಾ ಭರ್ತ್ವ್ಯಮಾನಾ ಸುದಾರುಣಂ |
 ಚಿಂತಯಂತೀ ಸುದುಃಖಾರ್ತಾ ನಾಹಂ ಜೀವಿತು ಮುತ್ಸಹೇ ||೪||
 ನಹಿ ಮೇ ಜೀವಿತ್ಯೈ ರಥೋ ನೈವಾರ್ಥ್ಯೇ ರ್ವಚ ಭೂಷಣೈಃ |
 ವಸಂತ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯೇ ವಿನಾ ರಾಮಂ ಮಾಹಾರಥಂ ||೫||
 ಆಶ್ರುಸಾರ ಮಿದಂ ನೂನ ಮಥವಾ ಪೃಜರಾಮರಂ |

ರಾಘವನನ್ನು ತಾಳಿದೆ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಾಕ್ಷಸನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಪ್ರಮಥ್ಯ - ಮೋಸ
 ಪಡಿಸಿ, ಬಲಾತ್ - ಬಲತ್ಕಾರದಿಂದ, ಕ್ರೋಶತೀ - ದುಃಖಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಅಹಂ - ಈನಾನು, ಅನೀತಾ-
 ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ||೩-೩|| ಸುದಾರುಣಂ - ಬಹುಭಯಂಕರವಾಗಿ, ಭರ್ತ್ವ್ಯಮಾನಾ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರು
 ವ, ರಾಕ್ಷಸೀವಶಂ - ರಕ್ಕಸಿಯರ ಆಧೀನತೆಯನ್ನು, ಆಪನ್ನಾ - ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ, ಸುದುಃಖಾರ್ತಾ-ಕಡು
 ಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದ, ಚಿಂತಯಂತೀ - ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಜೀವಿತುಂ -
 ಬದುಕಲಿಕ್ಕೆ, ನೋತ್ಸಹೇ - ಸಂತೋಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ||೪|| ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯೇ - ಈ ರಕ್ಕಸಿಯರ ನಡುವೆ,
 ಮಾಹಾರಥಂ - ಮಹಾ ರಥಿಕನಾದ, ರಾಮಂವಿನಾ - ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಸಂತ್ಯಾಃ - ವಾಸಮಾಡುತ
 ಲಿರುವ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಜೀವಿತ್ಯೈ - ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ, ಆರ್ಥಃ - ಪ್ರಯೋಜನವು, ನಹಿ - ಇಲ್ಲ, ಭೂಷ
 ಣೈಃ - ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಅರ್ಥೈಃ - ಧನಗಳಿಂದಲೂ, ನೈವಾಸ್ತಿ - ಉಪಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲ ||೫||
 ಇದಂ - ಈ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಹೃದಯಂ - ಎದೆಯೂ, ಆಶ್ರುಸಾರಂ - ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಬೀಳುವುದಾಗಿಯೂ,
 ಅಥವಾ-ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಜರಾಮರಂ-ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳಿಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ, (ಫವೇತ್ - ಇರಬೇಕು) ನೂ
 ನಂ-ನಿಶ್ಚಯ, ಯೇನ-ದುವ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಮೇವೇನ- ಈ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖದಿಂದಲೂ,

ತಪ್ಪಿ ಇರಲಾಗಿ, ಮನಬಂದರೂಪವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ ರಾಕ್ಷಸನಾದ ಈ ರಾವಣನು ಮೋ
 ಸಪಡಿಸಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಂದನಲ್ಲಾ ! ಹಾ ದೈವವೇ, ನನಗೆ ಎಂತಹ ಹೊ
 ತ್ತನ್ನು ತಂದೆ ? ||೩|| ಈ ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆನೇ, ಬಹುಕ್ರೂ
 ರವಾಗಿ ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ, ನನ್ನ ಕೊರಗಿಗೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವೇ, ನನ್ನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು
 ವರಾರು ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳ ಮೇಲೆ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಪ್ರಾಣಗಳ
 ನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೇನೆ, ||೪|| ಆಯ್ಯೋ! ಬಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಬದುಕಿಇದ್ದ
 ರೂ ಈ ಹಾಳುಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಆರಾಮನನ್ನು
 ಆಗಲಿ, ಈಕಟುಕಿಯರಾದ ರಕ್ಕಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಹಣ
 ಕಾಸುಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ, ಬಡವೆ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗವೇನು ? ಆ ರಾಮ
 ನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದು ಈಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವುದೂ ನನಗೆ ಸುಖಸಾಧನವೆನಿಸಲಾರದು ||೫||
 ಆಹಹ ! ಇಂತಹ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣವು ಹಾರಿಹೋಗದಿರು
 ವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ವಿಧಿಯು ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇರುವ
 ನೆಂದು ತೋರುವುದು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ-ಈ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖ

ಹೃದಯಂ ಮನು ಯೇನೇದಂ ನ ದುಃಖೇ ನಾವಶೀರ್ದೈತ ||೬||
 ಧಿಜಾ ಮನಾರ್ಯಾ ಮಸತೀಂ ಯಾಹಂ ತೇನ ವಿನಾಕೃತಾ |
 ಮುಹೂರ್ತ ಮಪಿ ರಕ್ಷಾಮಿ ಜೀವಿತಂ ಪಾಪಜೀವಿತಾ ||೭||
 ಕಾಚ ಮೇ ಜೀಘೀತೇ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಂಖೇವಾ ತಂ ಪ್ರಿಯಂ ವಿನಾ |
 ಭರ್ತಾರಂ ಸಾಗರಾಂತಾಯಾ ವಸುಧಾಯಾಃ ಪ್ರಿಯಂವದಂ ||೮||
 ಭಿದ್ಯತಾಂ ಭಕ್ಷ್ಯತಾಂ ನಾಪಿ ಶರೀರಂ ವಿಸೃಜಾ ಮೃಹಂ |
 ನಲಕಾ ಪ್ಯಹಂ ಚರಂ ದುಃಖಂ ಸಹೇಯಂ ಪ್ರಿಯವರ್ಜಿತಾ ||೯||

(ಇದಂ - ಈ ಹೃದಯವು) ನಾವಶೀರ್ದೈತೇ - ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವೆ ಇದೇನೋ || ೬ || ಯಾ - ಯಾವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತೇನ - ಆ ರಾಮನಿಂದ, ವಿನಾಕೃತಾ - ಅಗಲಿದವಳಾಗಿ, ಪಾಪಜೀವಿತಾ - ಪಾಪಕರವಾದ ಜೀವನವುಳ್ಳವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ-ಅಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಜೀವಿತಂ-ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ರಕ್ಷಾಮಿ - ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವೆನೂ, ಅಸತೀಂ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಳಾದ, ಅನಾರ್ಯಾಂ - ಅಯೋಗ್ಯಳೆನಿಸಿರುವ, ತಾಂ - ಅಂತಹ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಭಾಕ - ಛೇ ಎಂದು ನಿಂದಿಸಬೇಕು || ೭ || ಸಾಗರಾಂತಾಯಾಃ - ಕಡಲೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಾಗಿರುವ, ವಸುಧಾಯಾಃ - ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ, ಪ್ರಿಯಂವದಂ-ಹಿತವಾದಿಯೂ, ಪ್ರಿಯಂ - ಇಷ್ಟವೂ ಆಗಿರುವ, ತಂ - ಆ, ಭರ್ತಾರಂವಿನಾ - ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೇ-ನನಗೆ, ಜೀವಿತೇಚ - ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಸುಖವಾ - ಸುಖದಲ್ಲಿ ಯಾಗಲೀ, ಕಾಶ್ರದ್ಧಾ - ಅಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಯದು ? || ೮ ||

ಶರೀರಂ - ಈ ನನ್ನ ದೇಹವು, ಆಭಿಃ - ಈ ರಕ್ಕಸಿಯಿಂದ, ಭಿದ್ಯತಾಂ - ಸೀಳಲ್ಪಡಲಿ, ಅಪಿವಾ - ಅಥವಾ, ಭಕ್ಷ್ಯತಾಂ - ತಿನ್ನಲ್ಪಡಲಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಶರೀರಂ - ದೇಹವನ್ನು ವಿಸೃಜಾಮಿ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು, ಅಪಿಚ - ಮತ್ತು, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪ್ರಿಯವರ್ಜಿತಾ - ಪತಿಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ದುಃಖಂ - ವ್ಯಸನವನ್ನು ನಡಹೇಯಂ - ತಾಳಲಾರೆ, (ಸಹೇಯ) ||೯|| ಅಹಂ - ನಾನು, ವರ್ಜಿತಂ -

ವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ದೈವವು ನನ್ನನ್ನು ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳಲ್ಲದಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಗರು ವುದೋ ಹೇಗೋ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ದುಃಖಭಾವದಿಂದ ನನ್ನ ಎದೆ ಯು ಸಿಡಿದು ಛಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗದೆ ಇದೆ ||೬|| ಅಯ್ಯೋ ! ಛಿ, ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಯೋಗ್ಯಳೇ? ನಾನು ಪತಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೇ? ಅಂಥವಳಾಗಿ ದ್ದರೆ, ಆರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿದ ಬಳಿಕ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ, ಜೀವಿಸಿ ಇರಬಹುದೇ ? ಪಾಪಜೀವನವನ್ನು ತಾಳಿರುವೆನಲ್ಲಾ ? ||೭|| ಇನ್ನು ನನಗೆ ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಶೆ ಏಕೆ ? ನಾಲ್ಕು ಕಡಲುಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಬಡೆಯನಾಗಿ, ಹಿತವಾದಿ ಎನಿಸಿ ಇರುವ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೇ ? ||೮|| ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಆಗಲಿಕ್ಕೆಯಿರುವಂತಾಗಿರುವ ಈ ಅಪಾರದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ತಾಳಲಾರೆ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಬಳುವನ್ನು ತೊರೆಯುವೆನು. ಇದು ಸಿದ್ಧಿದಾದರೂ ಹೋಗಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ರಕ್ಕಸಿಯುರಾಗಲೀ, ಇತರ ಪಾಣಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಂದಾದರೂ ಬಿಡಲಿ ||೯|| ಈ ನಿರೀಚನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನನ್ನ ಎಡಗಾಲಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೂ

ಚರಣೇ ನಾಪಿ ಸವೈನ ನ ಸ್ಪೃಶೇಯಂ ನಿಶಾಚರಮ್ |
 ರಾವಣಂ ಕಿಂ ಪುನರಕಂ ಕಾಮಯೇಯಂ ವಿಗರ್ಹಿತಂ ||೧೦||
 ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ನ ಜಾನಾತಿ ನಾತ್ಮಾನಂ ನಾತ್ಮನಃ ಕುಲಂ |
 ಯೋ ನೃಶಂಸಸ್ವಭಾವೇನ ಮಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತು ಮಿಚ್ಛತಿ ||೧೧||
 ಛಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾ ವಿಭಕ್ತಾ ವಾ ದೀಪ್ತೇ ವಾಗ್ಭಿ ಪ್ರದೀಪಿತಾ |
 ರಾವಣಂ ನೋಪಕಿಷ್ಠೇಯಂ ಕಿಂ ಪ್ರಲಾಪೇನವ ಶ್ಚಿರಂ ||೧೨||
 ಖ್ಯಾತಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ ಸಾನುಕ್ರೋಶಶ್ಚ ರಾಘವಃ |

ಬಹುನಿಂದಿತನಾಗಿರುವ, ರಾವಣಂ - ಈ ರಾವಣನೊಬ್ಬ, ನಿಶಾಚರಂ - ರಕ್ಕಸನನ್ನು, ಸವೈನ - ಎಡಗಡೆ
 ಹುದಾದ, ಚರಣೇನಾಪಿ - ಕಾಲಿನಿಂದಲಾದರೂ, ನಸ್ಪೃಶೇಯಂ - ಮುಟ್ಟತಕ್ಕವಲ್ಲ, ಪುನಃ - ಹೀಗಿರ
 ಲಾಗಿ, ಕಿಂಕಾಮಯೇಯಂ - ಕಾಮಿಸತಕ್ಕವಳಾಗುವನೇ ? ||೧೦|| ಯಃ - ಯಾವನು, ನೃಶಂಸಸ್ವಭಾ
 ವೇನ - ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತುಂ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಮಿಚ್ಛತಿ - ಕೋ
 ರುತಲಿರುವನೋ, (ಸಃ - ೮ ರಾವಣನು) ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ-ನನ್ನಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಆತ್ಮನಂ-ತನ್ನ
 ನ್ನು, ನಜಾನಾತಿ - ಅರಿವನು, (ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ - ಹಾಗೆಯೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ, ಕು
 ಲಂ - ವಂಶವನ್ನೂ, ನಜಾನಾತಿ - ಅರಿವದೆ ಇದನೆ ||೧೧|| (ಹೇ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ - ಎಲೆ ರಕ್ಕಸಿಯರುಗಳೆ
 ರಾ) ಅಹಂ - ನಾನು, ಛಿನ್ನಾ - ನಿವ್ವಿಂದ ಎರಡುಪಾಲಾಗಿ ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಭಿನ್ನಾ - ತುಂಡುತುಂಡಾ
 ಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ವಿಭಕ್ತಾ ವಾ - ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಪಾಲುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ದೀಪ್ತೇ - ಉರಿಯುತಲಿ
 ರುವ, ಅಗ್ನಿ - ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರದೀಪಿತಾ ವಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆದಾಗ್ಯೂ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನ
 ನ್ನು, ನೋಪಕಿಷ್ಠೇಯಂ - ಸೇವಿಸಲಾರೆ (ಹೊಂದಲಾರೆ) ಚಿರಂ - ಬಹಳಹೊತ್ತು, ವಃ - ನಿಮ್ಮ,
 ಪ್ರಲಾಪೇನ - ಹರಟೆಯಿಂದ. ಕಿಂ - ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ||೧೨|| (ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ್ಧೈ
 ರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಉಪಸುತಾಳಿ)
 ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು, ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ - ಹೆರರು ಮಾಡಿದ

ಮುಟ್ಟಲಾರೆ. ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನು ನಾನು ಕಾಮಿಸುವೆನೇ ? ಎಂದಿಗೂ
 ಇಲ್ಲ. || ೧೦ || ಈ ಕೀಳನಾದ ರಾವಣನು ಕಟುಕತನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು
 ತಲಿದ ನೆ. ಪರಮ ನಿರೀಚನಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
 ಅಂಟಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕುಲವುಹಿಯ್ಯಾಳಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಪಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ರಕ್ಕಸಿಯರುಗಳರಾ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹರ
 ಟೆವೃಥಾ ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಸಂಕಟ ಪಡಿಸುತ್ತೀರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಗರಗಸದಿಂದ ಕುಯ್ದರೂ,
 ಬಾಚಿಯಿಂದಕತ್ತಿದರೂ, ಅಥವಾ ತುಂಡು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಪಾಲಿಟ್ಟರೂ, ಧಗಧಗನೆ ಉರಿ
 ಯುತಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟರೂ ನಾನು ಬೇರೆ ರಾವಣನನ್ನು ಸೇವಿಸಲಾರೆ ||೧೧-೧೨||
 ಎಂದು ಆರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅಯ್ಯೋ! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವುಂ
 ಟಾಗದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು, ಅನಾಮಧೇಯವೇ ? ಅಲ್ಲವಲ್ಲ, ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧನು.
 ಅಥವಾ ಅರಿಯದವನೇ ? ಅಲ್ಲ, ಸರ್ವಜ್ಞ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೃತಜ್ಞನೇ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ

ಸದ್ವೃತ್ತೋ ನಿರನು ಕ್ರೋಶ ಶೃಂಕೆ ಮದ್ಭಾಗ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯಾತ್ ||೧೪||
 ರಾಕ್ಷಾಸಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಜನಸ್ಥಾನೇ ಚತುರ್ದಶ |
 ಯನ್ಮುಕೇನ ನಿರಸ್ತಾನಿ ಸಮಾಂ ಕಿ ನ್ನಾಭಿಪದ್ಯತೇ ||೧೫||
 ನಿರುದ್ಧಾ ರಾವಣೇನಾ ಹ ಮಲ್ಪವೀರ್ಯೇಣ ರಕ್ಷಸಾ |
 ಸಮರ್ಥಃ ಖಲು ಮೇ ಭರ್ತಾ ರಾಮಾಂ ಹಂತು ಮಾಹವೇ ||೧೬||
 ವಿರಾಧೋ ದಂಡಕಾರಣ್ಯೋ ಯೇನ ರಾಕ್ಷಸ ಪುಂಗವಃ |

ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಯತಕ್ಕವನು, ಸಾನುಕ್ರೋಶಶ್ಚ-ದಯೆಯಿಂದಕೂಡಿದವನೂ ಹೌದು, ಸದ್ವೃತ್ತಃ -
 ಬಳ್ಳಿಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನು (ಇತಿ - ಹೀಗೆಯೇ, ಜನ್ಯಃ - ಜನಗಳಿಂದ) ಪ್ರಾತಃ - ಹೊಗಳಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದಾ
 ನೆ, ಮದ್ಭಾಗ್ಯಸಂಕ್ಷಯಾತ್ - ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ನೀರನುಕ್ರೋಶಃ - ದಯಾಕೂನ್ಯನಾದ
 ನೆಂದು, ಶಂಕೆ - ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧೪|| ಏಕೇನ - ಒಬ್ಬನಿಂದ, ಯೇನ - ಯಾವ ರಾಮನಿಂದ, ಜನಸ್ಥಾ
 ನೇ - ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ-ರಕ್ಕಸರ, ಚತುರ್ದಶ - ಹದಿನ ಲ್ಪಾದ, ಸಹಸ್ರಾಣಿ -
 ಸಾವಿರಗಳು, ನಿರಸ್ತಾನಿ - ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಕಿಂ - ಯಾವ
 ಕಾರಣದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ನಾಭಿಪದ್ಯತೇ - ಕೊಂದದೆ ಇದಾನೆ? (ಏಯಮೇ ಇದಾನೆ) ||೧೫||

ಅಲ್ಪವೀರ್ಯೇಣ-ಮಿತವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ವಣೇನ-ರಾವಣನುಂ, ರಕ್ಷಸಾ- ಈ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ,
 ಅಹಂ-ನಾನು, ನಿರುದ್ಧಾ-ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೇನೆ, ಮೇ-ನನ್ನ, ಭರ್ತಾ-ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಆಹ
 ವೇ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಾವಣಾ-ಕೀಳನಾದ ಈ ರಾವಣನನ್ನು, ಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಸಮರ್ಥಃ-ಶಕ್ತನು,
 ಖಲು-ನಿಶ್ಚಯ, ||೧೬|| ಯೇನ-ಯಾವ, ರಾವೇಣ- ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ದಂಡಕಾರಣ್ಯೇ-ದಂಡಕಾವನದಲ್ಲಿ
 ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವಃ-ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ವಿರಾಧಃ - ವಿರಾಧನೆಂಬವನು, ರಣೇ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಿಹತಃ,
 ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಸಃ-ಅಂತಹ ರಾಮನು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಕಿಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಾಭಿಪದ್ಯತೇ-

ಅಲ್ಲ. ಹೆರರುಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನುಕೂಡ ಮಿದಿಗೂ ಮರೆಯತ
 ಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಅಥವಾ ನಿರ್ದಯನೇ ? ರಾಮ ರಾಮ, ಸರ್ವಭೂತ ದಯಾಪರನಲ್ಲವೇ ? ಬ
 ಳ್ಳೆಯನಡತೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ, ಆದರೂ ನನ್ನ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತನದಿಂದ ಅಂತಹ ಮಹಾ
 ನುಭಾವನಿಗೂ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧೪||
 ಅಹಹ ! ತ್ರಿಲೋಕೈಕ ನೀರನಾದ ಆರಾಮನಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯೇ ? ಹಾಗಿದ್ದ
 ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದಿರು ಬಿದ್ದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಮಂದಿ
 ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಸದೆಬಡಿ ಮುತ್ತಿದ್ದನೇ ? ಏನ ಹೇಳಲಿ, ಅಂತಹ
 ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಪಡೆಯದಿರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು? ಮೂ
 ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೊದಲನೆಯ ಬಿಲ್ಲಾಳೆನಿಸಿದ ಆರಾಮನ ಕೌರವೆಲ್ಲಿ ? ಕೀಳನಾದ
 ಈ ರಾವಣನ ವೀರ್ಯವೆಲ್ಲಿ ? ಈ ಹೀನಬಲನಾದ ರಾವಣನ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆನಲ್ಲಾ ? ಈ
 ಅಲ್ಪ ಸತ್ಯನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನುನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಲು
 ಸಮರ್ಥನಾಗಿದಾನೆ, ||೧೫|| ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಶೂರನೆನಿಸಿದ್ದ ವಿರಾಧನೆಂಬ ಮ
 ಹಾರಾಕ್ಷಸನನ್ನುಕೂಡ ರಾಮನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಇರಿದನಲ್ಲಾ ? ಅಂತಹ ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು

ರಣೆ ರಾಮೇಣ ನಿಹತಸ್ಸಮಾಂ ಕಿನ್ನಾಭಿ ಪದ್ಯತೆ ||೧೬||
 ಕಾಮಂ ಮಧ್ಯೇ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಲಂಕೇಯಂ ದುಷ್ಪ್ರಧರ್ಮಣಾ |
 ನತು ರಾಘವಾ ಬಾಣಾನಾಂ ಗತಿರೋಧೀಹ ವಿದ್ಯತೆ ||೧೭||
 ಕಿಂತು ತತ್ಕಾರಣಂ ಯೇನ ರಾಮೋ ದೃಢಪರಾಕ್ರಮಃ |
 ರಾಕ್ಷಸಾ ಪಹೃತಾಂ ಭಾರ್ಯಾ ಮಿಪ್ಪಾಂ ನಾಭ್ಯವಪದ್ಯತೆ ||೧೮||
 ಇಹಸ್ಥಾಂ ಮಾಂ ನ ಜಾನಿತೇ ಶಂಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಪೂರ್ವಜಃ |
 ಜಾನನ್ನಪಿ ಹಿ ತೇಜಸ್ವೀ ಧರ್ಷಣಂ ಮರ್ಷಯಿಷ್ಯತಿ ||೧೯||
 ಹೃತೇತಿ ಯೋ ಧಿಗತ್ಯಾ ಮಾಂ ರಾಘವಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ |

ಪಡೆಯದೆ ಇದ ನೆ ? ||೧೬|| ಸಮುದ್ರಸ್ಯ-ಕಡಲಿನ, ಮಧ್ಯೆ - ನಡುವೆ ಇರುವ, ಇಯಂ-ಈ, ಲಂಕಾ-
 ಲಂಕೆಯು, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ದುಷ್ಪ್ರಧರ್ಮಣಾ - ಹೆರರಾದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವಾದುದೇ
 ಹೌದು, (ತಥಾಪಿ-ಹಾಗಾದಾಗ್ಯೂ) ಇಹ- ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಘವಬಾಣಾನಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮಬಾಣಗಳ,
 ಗತಿರೋಧೀತು.ದಾರಿಯನ್ನು ತಡೆಯತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥವಾದರೋ, ನವಿದ್ಯತೇ-ಇಲ್ಲವೇಇಲ್ಲ, ಹ - ಆಶ್ಚರ್ಯ
 ವಾಗಿದೆ ||೧೭|| ಕಿಂತು-ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಯೇನ-ಯಾವ, ರಾಕ್ಷಸಾ-ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ, ಅಪಹೃತಾಂ-ಅಪಹ
 ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇಪ್ಪಾಂ - ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಳಾದ, ಭಾರ್ಯಾಂ- ಹೆಂಡತಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು, ದೃಢಪರಾಕ್ರ
 ಮಃ-ಮಹಾಶೂನ್ಯವುಳ್ಳ, ರಾಮಃ-ರಾಮನು, ನಾಭ್ಯವಪದ್ಯತೆ-ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೋ? ಲಕ್ಷ್ಮಣಪೂರ್ವಜಃ-
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನಾದ ರಾಮನು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಇಹಸ್ಥಾಂ-ಇಲ್ಲಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ನಜಾನೀತೇ-ಅರಿಯದೆ
 ಇದಾನೆಯೋ? ತತಃ-ಇಲ್ಲಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅವನು ಅರಿಯದಿರೋಣವು, ಕಾರಣಮಿತಿ-ನನ್ನನ್ನು
 ಅವನು ಪಡೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೆಂದು, ಶಂಕೆ - ಊಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ತೇಜಸ್ವೀ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ
 ಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜಾನನ್ನಪಿ. ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದವನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಧರ್ಷಣಂ-ನನಗುಂ
 ಟಾಗಿರುವ ಈ ಅಪಮಾನವನ್ನು, ಮರ್ಷಯಿಷ್ಯತಿ- ಸೂಚಿಸುವನೆ ? (ಎಂದಿಗೂ ಸೂಚಿಸು) ||೧೮-೧೯||

ಪಡೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ||೧೬|| ಬುದು ವೇಳೆ ಈ ಲಂಕೆಯು ಕಡಲಿನ ನಡು
 ವೆ ಇರುವುದೆಂದೂ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಳಿರಲು ಬರಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ
 ರೂ, ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣಗಳ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥವು
 ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ||೧೭|| ಆದರೆ- ನಾನು ಅತನಿಗೆ ಧರ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾ
 ಣಪ್ರಿಯಳೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ಮಹಾಶೂರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅಗ್ರಜನೆನಿಸಿ ದೃಢಪರಾಕ್ರಮಿ
 ಯಾಗಿರುವ ಆಶ್ರೀರಾಮನು, ಈ ದುರುಳನಾದ ರಕ್ಷಸನು ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿರುವನೆಂತ
 ಲೂ, ನಾನಿಲ್ಲಿ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆನಂತಲೂ, ಬಹುಶಃ ಅವನು ತಿಳಿದಿರಲಾರ. ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯ
 ದಿರೋಣವೇ ಇದುವರೆಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇ
 ಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಂಗತಿಯು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿದ್ದದೇ ಆದರೆ, ಅಯ್ಯೋ ! ನನ
 ಗುಂಟಾಗಿರುವ ಈ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಸಹಿಸಲಾ
 ರೆ ||೧೮-೧೯|| ಹಾ ! ಏನಮಾಡಲಿ ! ಅನಾರ್ಥವಾಗಿದೇನೆ, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಸಂಗಡ ಹೇ
 ಳಕೊಳ್ಳಲಿ ಹೀನನಾದ ಈ ನನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ

ಗೃಧ್ರರಾಜೋಪಿ ಸ ರಣೇ ರಾವಣೇನ ನಿಪಾತಿತಃ ||೨೦||
 ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಮಹತ್ತೇನ ಮಾಂ ತಥಾ ಽ ಭೃವಪದ್ಯತಾ |
 ತಿಷ್ಠತಾ ರಾವಣದ್ವಂದ್ವೇ ವೃದ್ಧೇನಾಪಿ ಜಟಾಯುಷಾ ||೨೧||
 ಯದಿ ಮಾ ಮಿಹ ಜಾನೀಯಾ ದ್ವೈರ್ಮಾನಾಂ ಸ ರಾಘವಃ |
 ಅದೃ ಬಾಣೈ ರಭಿಕ್ರುದ್ಧಃ ಕುರ್ವಾ ಲೋಕ ಮರಾಕ್ಷಸಂ ||೨೨||
 ವಿಧಮೇಚ್ಛ ಪುರೀಂ ಲಂಕಾಂ ಶೋಷಯೇಚ್ಛ ಮಹೋದಧಿಂ |

ಯಃ-ಯಾವ ಪುರುಷನು, ಅಧಿಗತ್ವಾ- (ಅಧಿಗತ್ಯ) ಇಲ್ಲಿಂದಹೋಗಿ, ಹೃತೇತಿ-ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಳೆಂದು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ರಾಘವಾಯ-ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ನಿವೇದಯೇತ್-ತಿಳಿಸಬಲ್ಲನೋ ಸಃ-ಅಂತಹ, ಗೃಧ್ರರಾಜೋಪಿ-ಜಟಾಯುವುಕೂಡ, ರಾವಣೇನ-ರಾವಣಾನುರನಿಂದ, ರಣೇ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪಾತಿತಃ-ಉರುಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೦|| ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ತಥಾ-ರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು (ಹಾಗೆ) ಅಭ್ಯವಪದ್ಯತಾ-ತಿಳಿದಿದ್ದ ವನಾದಕಾರಣವೇ, [ಅಭ್ಯವಪದ್ಯಮಾನೇನ] ವೃದ್ಧೇನಾಪಿ-ಮುಟ್ಟಿನ ಮುದುಕನಾದ್ದರೂ, ರಾವಣದ್ವಂದ್ವೇ - ರಾವಣನ ಬಾಹುಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠತಾ-ಇದಿರುಬಿದ್ದ, ತೇನ - ಆ ಜಟಾಯುವಿನಿಂದ, ಮಹತ್-ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ಕರ್ಮ-ಕೆಲಸವು (ನನಗಾಗಿ ಉಪಕಾರವು) ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೨೧|| ಸಃ - ಆ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮಜಂದ್ರನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಇಹ - ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ವರ್ತಮಾನಾಂ - ಇರತಕ್ಕವಳನ್ನಾಗಿ, ಜಾನೀಯಾದ್ಯದಿ - ತಿಳಿದವನೇ ಆದರೆ, ಅಭಿಕ್ರುದ್ಧಃ - ಬಹುಕೋಪಿಸಿದವನಾಗಿ, ಅದೃ - ಈ ದಿನವೇ, ಲೋಕಂ - ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು, ಬಾಣೈಃ - ಶರಗಳಿಂದ, ಅರಾಕ್ಷಸಂ-ರಾಕ್ಷಸರ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿ, ಕುರ್ವಾತ್ - ಮಾಡಬಲ್ಲನು ||೨೨|| ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ಪುರೀಂಚ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ, ವಿಧಮೇತ್ - ಗಾಳಿಗೆತ್ತಬಿಡಲು (ಉದಿಬಿಡಬಿಡಲು) ಮಹೋದಧಿಂಚ-ಮಹಾನಮುದ್ರ

ಆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದರಾಘವನಿಗೆ “ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ರಾವಣನು ಅಪಹರಿಸಿ ಇದಾನೆ. ಅವಳ ಸಂಕಟವು ಹೇಳತೀರದು ಎಂದು ತಿಳಿಸ ತಕ್ಕವರಾರು ? ಬಂದು ವೇಳೆ ಈ ಪಾಪಾತ್ರನಾದ ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರುವ ಮಾರ್ಗದ ಸುಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡ ಜಟಾಯುವೆಂಬ ಗೃಧ್ರರಾಜನಾದರೂ ಬದುಕೆಯಿದ್ದರೆ ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ದಾತರಥಿಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನನಗುಟಾಗಿತ್ತ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ರಾವಣನೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ಆಜಟಾಯುವು ಈ ನೀಚನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೦|| ಆಜಟಾಯುವಾದರೋ ಬಹಳ ಮುದುಕ, ಏನಮಾಡಬಲ್ಲನು. ನನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಹುಪ್ರಯಾಸ ಪಟ್ಟು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಈ ರಾವಣನೊಡನೆ ಕಾದಿದರೂ, ಸಾರ್ಥಕವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಯಾರು ಏನಮಾಡಬಲ್ಲರು ? ||೨೧|| ನಾನು ಇಲ್ಲಿರುವೆನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹೇಗಾದರೂ ರಾಮನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದುದೇ ಆದರೆ ಅಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲರುದ್ರನಂತೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಅಮೋಘವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲನು. ||೨೨|| ಮತ್ತು ಈ ಲಂಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡ ಬಲ್ಲನು. ಈ ನಗರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವ ಕಡಲನ್ನು ಇಂಗಿಸಬಲ್ಲ

ರಾವಣಸ್ಯ ಚ ನೀಚಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿಂ ನಾಮ ಚ ನಾಶಯೇತ್ ||೨೩||
 ತತೋ ನಿಹತನಾಥಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಗೃಹೇಗೃಹೇ |
 ಯಥಾಹ ಮೇವಂ ರುದತೀ ತಥಾ ಭೂಯೋ ನ ಸಂಶಯಃ ||೨೪||
 ಅನ್ವಿಷ್ಯ ರಕ್ಷಸಾಂ ಲಂಕಾಂ ಕುರ್ವ್ಯಾ ದ್ರಾಮ ಸ್ತಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
 ನ ಹಿ ತಾಭ್ಯಾಂ ರಿಪು ದ್ರವ್ಯಷ್ಟೋ ಮುಹೂರ್ತ ಮಹಿ ಜೀವತಿ ||೨೫||
 ಚಿತಾಧೂಮಾ ಕುಲಪಥಾ ಗೃಧ್ರಮಣ್ಡಲ ಸಂಕುಲಾ |
 ಆಚರೇಣ ತು ಲಂಕೇಯಂ ಶ್ರುಶಾನ ಸದೃಶೀ ಭವೇತ್ ||೨೬||

ವನ್ನಾದರೂ, ಕೋಪಯೇಚ್ಛ - ಖತ್ತಿಸಬಲ್ಲನು, (ಇಂಗಿಸಬಲ್ಲನು) ನೀಚಸ್ಯ - ಅತ್ಯಲ್ಪನಾದ, ರಾವಣ
 ಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಕೀರ್ತಿಂ - ಹೆಸರನ್ನಾಡುವುದನ್ನು, ನಾಮಚ - ಹೆಸರನ್ನೂ, ನಾಶಯೇತ್ - ಅಳಿಸಬಲ್ಲ
 ನು ||೨೩|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಭೂಯಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ರುದತೀ - ಅ
 ಛತಲಿರುವೆನೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ನಿಹತ - ಧ್ವಂಸವಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನಾಥಾನಾಂ - ಪತಿಯರುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷ
 ಸೀನಾಂ - ರಕ್ಷಸಿಯರ, ಗೃಹೇಗೃಹೇ - ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ (ರುದಂತುಃ - ಅಛತಲಿರುವ ಹೆಂಗಸರು,
 ಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಇರಹೋಗುವರು) ನಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ||೨೪|| ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೂ
 ಡಗೂಡಿದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯನ್ನು, ಅನ್ವಿಷ್ಯ - ಹು
 ಡುಕಿ, (ರಿಪುನಾಶನಂ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರವನ್ನು) ಕುರ್ವ್ಯತ್ - ಮಾಡುವನು, ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮ
 ಣರಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟ, ರಿಪುಃ - ಹಗೆಯಾದ ಈ ರಾವಣನು, ಮುಹೂರ್ತಮಹಿ - ಅಲ್ಪಕಾಲ
 ವು ಕೂಡ, ನಜೀವತಿ - ಬದುಕಲಾರ, ||೨೫||

ಇಯಂ - ಈ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾನಗರವು, ಚಿತಾ - ಶ್ರುಶಾನಭೂಮಿಯು, ಧೂಮ - ಹೊಗೆಯಿಂದ,
 ಆಕುಲ - ತುಂಬಿದ, ಪಥಾ - ಮಾರ್ಗಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಗೃಧ್ರಮಂಡಲ ಸಂಕುಲಾ - ಹದ್ದುಗಳ ಹಿಂ
 ಡಿನಿಂದ ಬಡಗೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ಅಚರೇಣತು - ಶಿಫ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಶ್ರುಶಾನಸದೃಶೀ - ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಸ
 ಮಾನವಾದುದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು ||೨೬|| ಅಚರೇಣ - ಶಿಫ್ರವಾದ, ಕಾಲೇನ್ಯವ - ಸಮಯದೊಳಗೆ,

ಪರಮನೀಚನಾದ ಈ ರಾವಣನ ಕೀರ್ತಿಯೂ ನಾಮವೂ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುವಂತೆ
 ಮಾಡಲಾಬಲ್ಲನು || ೨೩ || ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನು ಹಾಗೆಮಾಡಿದುದೇ ಆದರೆ, ಬಳಿಕ ಈ
 ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಲಿರುವೆನೋ ಆಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮ
 ನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡ ರಕ್ಷಸಿಯರ ಗೋಳು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಉಂ
 ಟಾಗದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ||೨೪|| ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಮು
 ದ್ರನುದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಹುಡುಕಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದೆ
 ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಈ ರಾವಣನು ಗೋಚರಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ ಒಂದು
 ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಜೀವಿಸಲಾರ ||೨೫|| ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಲಂಕೆಯು ಸು
 ಡುಗಾಡಿನಂತಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿತೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ ರಕ್ಷಸರ ಹೆಣಗಳ ಹೊ
 ಗೆಯು ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಹೆಣಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಮು
 ತ್ತಿದ ಹದ್ದುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ದೊಡ್ಡ ಶ್ರುಶಾನದಂತೆ ಆಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ||೨೬||

ಅಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ಪ್ರಾಪ್ನೋಮ್ಯೇವ ಮನೋರಥಂ |
 ದುಷ್ಪ್ರಸಕ್ತಾನೋಽಯ ಮಾಖ್ಯಾತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವೋವಿವರ್ಯಯಂ ||೨೬||
 ಯಾಗೃತಾನೀಹ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಲಂಕಾಯಾ ಮಶುಭಾನಿ ನೈ |
 ಅಚಿರೇಣ ತು ಕಾಲೇನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಹತಪ್ರಭಾ ||೨೭||
 ನೂನಂ ಲಂಕಾ ಹತೇ ಪಾಪೇ ರಾವಣೇ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮೇ |
 ಶೋಷಂ ಯಾಸ್ಯತಿ ದುರ್ದರ್ಶಾ ಪ್ರಮದಾ ವಿಧವಾ ಯಥಾ ||೨೮||
 ಪುಣ್ಯೋತ್ಸವ ಸಮುತ್ಥಾ ಚ ನಷ್ಟಭರ್ತ್ರಿ ಸರಾಕ್ಷಸೀ |
 ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪುರೀ ಲಂಕಾ ನಷ್ಟಭರ್ತ್ರಿ ಯಥಾಂಗನಾ ||೨೯||

ಮನೋರಥಂ - ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ನೋಮ್ಯೇವ - ಹೊಂದಲೇ ಹೊಂದುವೆನು, ಅಯಂ., ಈ, ದುಷ್ಪ್ರಸಕ್ತಾನಃ - ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯು, ಸರ್ವೇಷಾಂವಃ - ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ, ವಿವರ್ಯಯಂ - ಕೇಡನ್ನು, ಆಖ್ಯಾತಿ - ಹೇಳುವುದೆ ||೨೬|| ಇಹ - ಈ, ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾಗೃತಾನಿ - ಎಂತಹ, ಅಶುಭಾನಿ - ಅವುಗಳಗಳು (ಅಪಶಕುನಗಳು) ದೃಶ್ಯಂತೇ - ಕಾಣಬರುತ್ತವೆಯೋ, ತಾದೃಶೈಃ - ಅಂತಹ ದುಶಕುನಗಳಿಂದ, (ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯು) ಅಚಿರೇಣಕಾಲೇನ - ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಹತಪ್ರಭಾ-ನಷ್ಟವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದು, ಭವಿಷ್ಯತಿವೈ - ಆಗುವುದು ||೨೭|| ರಾಕ್ಷಸಾಧಮೇ - ನೀಚರಾಕ್ಷಸನಾದ-ಪಾಪೇ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾಗಿರುವ, ರಾವಣೇ - ರಾಕ್ಷಾಸುರನು, ಹತೇ (ಸತಿ)-ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ದುರ್ದರ್ಶಾ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಾದ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾಪುರವಾದರೋ, ಪ್ರಮದಾ - ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ, ವಿಧವಾಯಥಾ - ಪುರಸ್ಕರಿಸುವಂತೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಶೋಷಂ-ನಾಶವನ್ನು, ಯಾಸ್ಯತಿ-ಹೊಂದುವುದು, ನೂನಂ - ಸ್ವಲ್ಪ ||೨೮|| ಪುಣ್ಯೋತ್ಸವಸಮುತ್ಥಾ - ಮಹೋತ್ಸವಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿಯೂ, ನಷ್ಟಭರ್ತ್ರಿ - ಪತಿಹೀನಳಾಗಿಯೂ ಸರಾಕ್ಷಸೀ - ತನಗೆಸಮಾನರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿದ್ದೊಡಗೂಡಿದವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಲಂಕಾಪುರೀ - ಲಂಕಾನಗರಿಯೆಂಬ ನಾರಿಯು, ನಷ್ಟಭರ್ತ್ರಿ - ಸತ್ತಗಂಡನ್ನುಳ್ಳ, ಅಂಗನಾಯಥಾ - ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ, ಭವಿಷ್ಯತಿ-ಆಗುವಳು ||೨೯|| ಶೂರೋನಾಮ-ಸರಾಕ್ಷಸಕಾಲಿಯೆಂದು

ಎಲೆ ರಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವೆನು. ನಿಮ್ಮಗಳ ದುರ್ನಡತೆಯು ನಿಮ್ಮಗಳ ಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹಾವಿಪತ್ತನ್ನು ತಂದು ಬಡ್ಡುತ್ತದೆ. || ೨೬ || ಈಗ ಈ ನಿಮ್ಮ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಕಾಣಬರುವ ಅಪಶಕುನಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಥನಾದ ರಾವಣನು ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಈ ಲಂಕೆಯು ವಿಧವೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿ ಹೀನವಾಗುವುದು. ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನೂ, ಮಹಾ ಪಾಪಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಈ ರಾವಣನು ನಶಿಸಿಹೋದ ಬಳಿಕ ಮಹತ್ತರವಾದ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಿನಿಯು ವಿಧವೆಯಾದರೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಈ ಲಂಕಾ ನಾರಿಯು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪತಿಹೀನಳಾದ ಹೆಂಗಸು ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶುಭೋದಯಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುವಹಾಗೆ ಭರ್ತನಾದ ರಾವಣನು ನಾಶವಾದ ಬಳಿಕ ಈ ಲಂಕಾನಾರಿಯು ಸಕಲೋತ್ಸವಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಕಾಂತಿಹೀನಳಾಗಿ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವುದು ದಿಟ ||೨೭-೨೮-೨೯||

ನಾನು ರಾಕ್ಷಸಕನ್ಯಾ ನಾಂ ರುದತೀನಾಂ ಗೃಹೇಗೃಹೇ |
 ಶ್ರೋಷ್ಯಾಮಿ ನಚಿರಾದೇವ ದುಃಖಾರ್ತಾನಾ ಮಿಹ ಧೃನಿಂ ||೫೧||
 ಸಾಂಧಕಾರಾ ಹತದ್ಯೋತಾ ಹತರಾಕ್ಷಸ ಪುಂಗವಾ |
 ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪುರೀ ಲಂಕಾ ನಿರ್ದಗ್ಧಾ ರಾಮ ಸಾಯಕೈಃ ||೫೨||
 ಯದಿನಾಮ ಸ ಶೂರೋ ಮಾ ರಾಮೋ ರಕ್ತಾಂತ ಲೇಚನಃ |
 ಜಾನೀಯಾ ದ್ವರ್ಮನಾನಾಂ ಹಿ ರಾಮಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ ||೫೩||
 ಅನೇನ ತು ನೃಶಂಸೇನ ರಾವಣೇ ನಃಧಮೇನ ಮೇ |
 ಸಮಯೋ ಯಸ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ತಸ್ಯ ಕಾಲೋಽಯಮಾ ಗತಃ ||೫೪||

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ರಕ್ತಾಂತಲೇಚನಃ - ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಕುಡುಗೊಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ರಾಮಣಸ್ಯ - ರಾಮನ, ನಿವೇಶನೇ - ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ವರ್ಮನಾನಾಂ - ಇರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ಜಾನೀಯಾದ್ಯದಿ - ತಿಳಿದವನೇ ಆದರೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ, ||೫೧|| ರಾಮಸಾಯಕೈಃ - ಆ ರಾಮಬಾಣಗಳಿಂದ, ಲಂಕಾ-ಲಂಕೆಯಂಬ, ಪುರೀ-ಪಟ್ಟಣವು, ನಿರ್ದಗ್ಧಾ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ, ಹತ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವಾ - ರಾಕ್ಷಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಹತದ್ಯೋತಾ- ನಷ್ಟಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರ ತ್ತು, ಸಾಂಧಕಾರಾ - ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು ||೫೨|| ಇಹ - ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಗೃಹೇಗೃಹೇ - ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ರುದತೀನಾಂ - ಗೋಳಾಡತಲಿರುವ, ದುಃಖಾರ್ತಾನಾಂ - ವ್ಯಸನಪೀಡಿತರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಕನ್ಯಾ ನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸನಾರಿಯರ, ಧೃನಿಂ - ಮೋಢನ ಧೃನಿಯನ್ನು, ಅಚಿರಾದೇವ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಶ್ರೋಷ್ಯಾಮಿ - ಕೇಳುವೆನು ||೫೩|| (ಈ ಮಧ್ಯೆ ಏನು ಅರ್ಥವು ಸಂಭವಿಸುವುದೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ) ನೃಶಂಸೇನ - ಘಾತುಕನಾದ, ಅಧವೇನ - ನೀಚನಾಗಿರುವ, ಅನೇನ - ಈ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಯಃ - ಯಾವ, ಸಮಯಸ್ತು - ಕಾಲವಾದರೆ (ಗಡುವಾದರೆ) ನಿರ್ದಿಷ್ಟಃ -

ಈ ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಶೀಘ್ರ ಭೈರವಾದಿಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾರಮೂಲಕವಾಗಿಯಾದರೂ ತಿಳಿದವನೇ ಆದರೆ ||೫೧|| ತತ್ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಸುಟ್ಟೇ ಬಿಡುವನು, ಆಗ ಈ ಲಂಕೆಗೆ ರಕ್ತಸರ ಹಿಂಡೆಲ್ಲ ಮಡಿದು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಕಳೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು, ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯು ಕವಿಯುವುದು ||೫೨|| ರಕ್ತಸಿಯ ರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ರಮಣರನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನೆ ಮನೆಗಳೊಳಗೂ ಗೋಳಿಡುವರು, ಆ ಹೆಗಸರ ಶೋಕದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆರ್ದ್ರಧನಿಯನ್ನು ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕೇಳುವೆನು, ಇದು ನಿಶ್ಚಯ ||೫೩|| ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ:-ಮೊದಲೇ ಆನೀಚನೂ ಕಟುಕನೂ ಆದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ವರ್ತದ ಕಾಲವು ಅವಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಲು ಪುನಃ ಇನ್ನು ಎರಡುತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಗಡುವು ಉಳಿದಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುವನು. ಆ ಗೋತ್ತಾದಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿ ಬರುತ್ತಲಿದೆ

ಅಕಾರ್ಯಂ ಯೇ ನ ಜಾನಂತಿ ಸೈಷ್ಯುತಾಃ ಪಾವಕಾರಿಣಃ |
 ಅಧರ್ಮಾತ್ ಮಹೋತ್ಪಾತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಹಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ ||೪೫||
 ಸೈತೇ ಧರ್ಮಂ ವಿಜಾನಂತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಪಿಶಿತಾಶನಾಃ |
 ಧ್ರುವಂ ಮಾಂ ಪ್ರಾತ ರಾಶಾರ್ಥೇ ರಾಕ್ಷಸಃ ಕಲ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ ||೪೬||
 ಸಾಂಹಂ ಕಥಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ತಂ ವಿನಾ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ |
 ರಾಮಂ ರಕ್ತಾಂತ ನಯನ ಮಪಶ್ಯಂತೀ ಸುದಾಃಖಿತಾ ||೪೭||
 ಯದಿ ಕಕ್ಷಿ ತ್ವ ದಾತಾ ಮೇ ವಿಷಸತ್ಯಾಧ್ಯ ಭವೇ ದಿಹ |

ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, (ಗಡುವುವಾದಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ) ತಸ್ಯ - ಆ ಅವಧಿಯ, ಅಯಂ-ಈ, ಕಾ
 ಲಃ - ಕ್ಲೃಪ್ತ ಕಾಲವು, ಆಗತಃ - ಸಮೀಪಿ ಸುತಲಿದೆ ||೪೫|| ಪಾವಕಾರಿಣಃ - ಪಾಪದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡ
 ತಕ್ಕ, ಯೇ - ಯಾವ. ಸೈರೃತಾಃ - ಈ ರಾಕ್ಷಸರು, ಅಕಾರ್ಯಂ - ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು, ನಜಾನಂತಿ - ಅರಿಯು
 ರೋ, ತೇಷಾಂ - ಅಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರ, ಅಧರ್ಮಾತ್ - ಅನ್ಯಾಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಾಂಪ್ರತಂ - ಈಗ,
 ಮಹೋತ್ಪಾತಮ್ - ದೊಡ್ಡ ಕೇಡು, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಉಂಟಾಗಬಹುದು ||೪೬|| ಪಿಶಿತಾಶನಾಃ - ಮಾಂಸ
 ಭಕ್ಷಕರಾದ, ಏತೇ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ನಿಶಾಚರರು, ಧರ್ಮಂ - ನ್ಯಾಯವನ್ನು, ನಜಾನಂತಿ - ತಿಳಿಯು
 ವರಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸಃ - ರಾವಣನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾಶಾರ್ಥ - ಬೆಳಗಿನ ಊಟದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ,
 ಕಲ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ - ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಧ್ರುವಂ - ಸಿಕ್ಕೆಯ ||೪೭|| ಸಾ-ಅಂತಹ, ಅಹಂ - ನಾನು,
 ರಕ್ತಾಂತನಯನಂ - ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಾಮ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಅಪಶ್ಯಂತಿಃ - ಕಾಣದಿರುವ
 ವಳಾಗಿ, ಸುದಾಃಖಿತಾ - ಬಹುಶೋಕವುಳ್ಳವಳಾಗುತ್ತಾ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ - ಇಷ್ಟವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳ, ತಂ
 ವಿನಾ - ಆ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಿಂವಾ - ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾಗಲಿ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಕರಿಷ್ಯಾ
 ಮಿ - ಮಾಡಬಲ್ಲೆನು (ಮಾಡಹೋಗುವೆನು) ||೪೮|| ಅದ್ಯ - ಈ, ಕಕ್ಷಿತ್ - ಯಾವನಾದರೂ. ಮೇ -

||೪೫|| ಬಂದು ವೇಳೆ ಆ ಸಮಯವು ಕಳೆದುಹೋಗಲು ಪೂರೈದಂತೆಯೇ ನಾನು ಹಟ
 ವಾದಿನಿಯಾಗಿರುವುದೇನೋ ದಿಟ. ಆಗ ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗಸು, ಕೊಲ್ಲಬಾರದು, ಸ್ವೀ
 ಹತ್ತೈ ಮಹಾಪಾತಕಕರವಾಗಿ ಮಹಾನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುವು, ಸರೈಧಾ ಅಕಾರ್ಯ,
 ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಇವರು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವರೇ ? ಸರೈಧಾ ಪಾಪಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷ
 ಸರು ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲರೇ ? ಅವರ ಅಧರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ
 ನನಗೆ ಮಹಾ ವಿವತ್ತು ಸುಭವಿಸುವುದು ದಿಟ ||೪೫|| ಸರೈಧಾ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾಗಿರುವ
 ಕಟುಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಏನಬಲ್ಲರು. ಯಾರಾದರೆ ಬಲ್ಲರೋ
 ಅಂಥವರಾರೂ ಈ ನೀಚನಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಈ ನೀ
 ಚನು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ಊಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವುದೇನೋ
 ದಿಟ, ||೪೬|| ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಮಲವತ್ರದಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕುಡಿಗಣ್ಣುಳ್ಳ, ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ
 ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನನ್ನು ಆಗಲಿ ಈ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
 ಮುಳುಗಿರುವ ಅಬಲೆಯಾದ ನಾನು ಏನಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆದೀತು ? ||೪೭|| ಆಯ್ಯೋ ! ಇಂ
 ತಹ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯತೋರಿ ವಿಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದೇ ಆದರೆ

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವೈವಸ್ವತಂ ದೇವಂ ಪಶ್ಯೇಯಂ ಪತಿನಾ ವಿನಾ ||೪೮||
 ನಾಜಾನಾ ಜ್ಞೇವತೀಂ ರಾಮ ಸ್ತು ಮಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂರ್ವಜಃ |
 ಜಾನಂತೌ ತೌ ನ ಕುರ್ಯತಾಂ ನೋವಾಘ್ಯಂ ಹಿ ಮಮ ಮಾರ್ಗಣಂ ||೪೯||
 ನೂನಂ ಮಮೈವ ಶೋಕೇನ ಸ ವೀರೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ |
 ದೇವಲೋಕ ಮಿತೋ ಯಾತ ಸ್ತೃಕ್ತ್ವಾ ದೇಹಂ ಮಹೀತಲೆ ||೫೦||
 *ಧನ್ಯಾ ದೇವಾ ಸ್ತುಗಂಧರ್ವಾ ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಪರಮರ್ಷಯಃ |

ನನಗೆ, ವಿಷ್ವಸ್ಯ - ವಿಷವನ್ನು, ಪ್ರದಾತಾ - ಕೊಡತಕ್ಕವನು, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಭವೇದ್ಯದಿ - ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ
 ವೈವಸ್ವತಂ - ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ, ದೇವಂ - ದೇವನನ್ನು, (ಯಮನನ್ನು) ಪತಿನಾವಿನಾ - ಪ್ರಾಣಕಾಂತ
 ನಿಲ್ಲದೆಯೇ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಪಶ್ಯೇಯಂ - ದರ್ಶನಮಾಡುವೆನು ||೪೮|| (ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕ
 ದಿರಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಪೂರ್ವಜಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಣ್ಣನಾದ, ಸಃರಾಮಃ - ಶ್ರೀ
 ರಾಮನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಜ್ಞೇವತೀಂ (ಜ್ಞೇವಂತೀಂ) ಒದಕಿಯಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ನಾಜಾನಾತಃ - ತಿಳಿ
 ದುಇರಲಾರ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಜಾನಂತೌಯದಿ - ತಿಳಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಉರ್ವಾಘ್ಯಂ - ಭೂ
 ಮಿಯಲ್ಲಿ, ಮಮಮಾರ್ಗಣಂ - ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕೋಣವನ್ನು, ನಕುರ್ಯತಾಮಿತಿನಹ - ಮಾಡುತಿರಲಿ
 ಳ್ಲ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, (ಹುಡುಕದೇ ಇರುತಿರಲಿಲ್ಲ) ||೪೯|| ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ, ವೀ
 ರಃ - ಕೂರನೆನಿಸಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಶೋಕೇನೈವ - ದುಃಖದಿಂದಲೇ, ಮ
 ಹೀತಲೆ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ದೇಹಂ - ಕರೀರವನ್ನು, ಸ್ತೃಕ್ತ್ವಾ - ಬಿಟ್ಟು, ಇತಃ - ಈ ಭೂಲೋಕದಿಂದ,
 ದೇವಲೋಕಂ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಾತಃ - ಹೋಗಿರುವ ಲೋಕವೋ, ನೂನಂ-ನಿಶ್ಚಯ ||೫೦||
 *ಸಗಂಧರ್ವಾಃ - ಗಂಧರ್ವರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ - ಸಿದ್ಧರುಷರು, ಮಹರ್ಷಯಃ - ಮಹಾಮು
 ನಿಗಳು, ಯೇದೇವಾಃ - ಮತ್ತೆ ಯಾವದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಜೇವಲೋಚನಂ - ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷನಾದ, ಮಮ-

ಈ ವಿಷವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಇದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಇ
 ಳ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಪಡೆಯು
 ವೆನು ||೪೮|| ಆದರೆ-ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿ ಸನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪರಮ ಪ್ರೇ
 ಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನಾದ ರಾಮನು, ನಾನು ಬದುಕಿರುವಳೆಂಬ ಸಂಗತಿ
 ಯನ್ನು ಅರಿಯನು. ಆದರೂ ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು
 ಹುಡುಕದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ||೪೯|| ಮತ್ತು-ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇ
 ಮವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದಕಾರಣ ಆನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನು ನನ್ನನ್ನು ಅ
 ಗಲಿ ಜೀವಿಸಿ ಇರಲಾರದೆ ದುಃಖಾವೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಈ ಭೂತದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು
 ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತೆರಳಿರಬಹುದು ಎಂತಲೂ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೫೦|| ಅಹ
 ಹ ! ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನು ದೇವಲೋಕವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗ
 ಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಆತನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು

* ನಾರದರು ವಾಲ್ಮೀಕಿಮುನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕ

ಮಮ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯೇ ನಾಥಾ ರಾಮಂ ರಾಜೇನ ಲೋಚನಂ ||೪೧||
 ಅಥವಾ ನ ಹಿ ತಸ್ಯಾರ್ಥೋ ಧರ್ಮಕಾಮಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |
 ಮಯಾ ರಾಮಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇ ಭಾರ್ಯಾಯಾ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ||೪೨||
 ದೃಶ್ಯಮಾನೇ ಭವೇ ತ್ಪ್ರೀತಿ ಸ್ಸಿಹೃದಂ ನಾಸ್ತ್ಯಪಶ್ಯತಃ |
 ನಾಶಯಂತಿ ಕೃತಘ್ನಸ್ತು ನ ರಾಮೋ ನಾಶಯಿಷ್ಯತಿ ||೪೩||
 ಕಿನ್ನು ಮೇ ನ ಗುಣಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಕಿಂವಾ ಭಾಗ್ಯಕ್ಷಯೋ ಮಮ |

ನನ್ನ, ನಾಥಂ - ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಪಶ್ಯಂತಿ - ನೋಡುತ್ತಾರೋ, ತೇ - ಅವರು, ಧನ್ಯಾಃ - ಪುಣ್ಯಂತರಲ್ಲವೇ, ||೪೧|| ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಧೀಮತಃ - ಪ್ರಶಸ್ತಖುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಧರ್ಮಕಾಮಸ್ಯ - ಧರ್ಮಕಾಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಶ್ಯವುಳ್ಳ, ರಾಜರ್ಷೇಃ - ರಾಜನೂ ರುಷಿಯೂ ಆಗಿರತಕ್ಕ, ಪರಮಾತ್ಮನಃ-ಉತ್ತಮಸ್ವಭಾವಶ್ರೇಷ್ಠ(ಪರಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ವರೂಪನಾದ) ತಸ್ಯರಾಮಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾದ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅರ್ಥಃ - ಪ್ರಯೋಜನ, ನಹಿ - ಇಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ||೪೨|| ದೃಶ್ಯಮಾನೇ - ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರೀತಿಃ - ಪ್ರೀತಿಯು, ಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು, ಅಪಶ್ಯತಃ - ನೋಡುವವನಿಗೆ, ಸೌಹೃದಂ - ಸ್ನೇಹವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲ, ಕೃತಘ್ನಃ - ಮಾಡಿದುಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯತಕ್ಕವರು, (ಪ್ರೀತಿಃ - ಸ್ನೇಹವನ್ನು) ನಾಶಯಂತಿ - ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ರಾಮಸ್ತು - ಶ್ರೀರಾಮನಾದವನೇ, ನನಾಶಯಿಷ್ಯತಿ-ನಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ (ತೋರದೆಇರುವವನಲ್ಲ)||೪೩|| ಯಾ - ಯಾವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಮುಪ್ಯೇನ - ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ಹೀನಾ - ಕೂಸ್ಯಳಾಗಿ - ಭಾಮಿನೀ - ಹೆಂಗಸಾದಕಾರಣವೇ, ಸೀದಾಮಿ - ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವೆನೋ, ಅಸ್ಯಾಃ -

ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸುರೈಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕ ಅವಕಾಶವುಭಾವರು ಎಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳತೀರದು. ಅಥವಾ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಇತರವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಮಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಪ್ರೀತೋಲನಾಗದೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ ರಾಜನೂ ರುಷಿಯೂಆದ ಆಶ್ರೀರಾಮನು ಈ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ನನಗೆ ಏನುಪ್ರಯೋಜನ ಎಂದು ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು||೪೨|| ಪಡೆದನೋ ಹೇಗೋ? ಯಾರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದರೂ, ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದವರು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಗಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರೆ, ನೋಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯು ಬೆರೆದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರೀತಿವಿಷಯರು ದೂರದಲ್ಲಿ ತೆರಳಿದುದೇ ಆದರೆ ಅಂಥವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಕಣ್ಣಾರೆಯಾಗಿ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವೆನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ತಪ್ಪಿಬಹುದೇ? ಅಹಹಾ ! ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆರಾಮನು ಸಾಧಾರಣ ಜನರಂತೆ ಕೃತಘ್ನನಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಕೃತಘ್ನರಾದವರು ಬೆಳದಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುವರು. ||೪೩|| ಪ್ರಕೃತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇಚೆ ಸಿದರೆ ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದ ದೇಸೆಯಿಂದಲೋ,ಅಥವಾ ದುಃಖಾನುಭವನಿಮಿತ್ತವಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಸುಗುಣಗಳ ಲೋಪರಿಂದಲೋ

ಮಾಹಂ ಸೀದಾಮಿ ರಾಮೇಣ ಹೀನಾ ಮುಖ್ಯೇನ ಭಾಮಿನಿ ||೪೪||
 ಶ್ರೇಯೋ ಮೇ ಜೀವಿತಾ ಸ್ತುತುಂ ವಿಹೀನಾಯಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ರಾಮಾ ದಕ್ಷಿಷ್ಠಚಾರಿತ್ರಾ ಚಕ್ಷುರಾ ಚ್ಯುತು ನಿಬರ್ಹಣಾತ್ ||೪೫||
 ಅಥವಾ ಸೃಸ್ತಶಸ್ತ್ರ ತೌ ವನೇ ಮೂಲ ಫಲಾಶಿನೌ |
 ಭ್ರಾತರೌ ಹಿ ನರಶ್ರೇಷ್ಠೌ ಸಂವೃತ್ತೌ ವನೇಗೋಚರೌ ||೪೬||
 ಅಥವಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ |
 ಭದ್ರನಾ ಘೌಕಿತೌ ಕೂರೌ ಭ್ರಾತರೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ||೪೭||

ಇಂತಹ, ಮನು - ನನಗೆ. ಭಾಗ್ಯಕ್ಷಯಃ-ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯದಹಾನಿಯು, ಅಭೂತಕಿಂವಾ - ಆಯಿತೋ ಏನೋ? ಮೇ - ನನಗೆ, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವು, ಗುಣಾಃ - ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸುಗುಣಗಳು, ನರಂತಿಕಿಂ - ಇಲ್ಲವೋ ಏಕೋ! ||೪೪|| ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಅಕ್ಷಿಷ್ಠಚಾರಿತ್ರಾತ್-ದೋಷವಿಲ್ಲದ ನಡತೆಯುಳ್ಳ, ಕೂರಾತ್-ಕೌರವಂತನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಕಪ್ರುನಿಬರ್ಹಣಾತ್ - ಕತ್ರಸಂಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ, ರಾಮಾತ್ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ವಿಹೀನಾಯಾಃ- ಅಗಲಿರುವ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಜೀವಿತಾತ್-ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಮುಂ - ಸಾಯುವುದೇ, ಶ್ರೇಯಃ - ಮೇಲು ||೪೫|| ಅಥವಾ - ಬುದುವೇಳೆ, ನರಶ್ರೇಷ್ಠ - ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾಗಿರುವ, ಭ್ರಾತರೌ - ಸೋದರರಾಗಿರತಕ್ಕ, ತೌ- ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ವನೇಗೋಚರೌ - ವನಸಂಚಾರಿಗಳೂ, ವನೇ - ಅಣ್ಣದಲ್ಲಿ, ಮೂಲಫಲಾಶಿನೌ - ಬೇರುಗಳನ್ನೂ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಾಗಿರುವವರೂ, ಸೃಸ್ತಶಸ್ತ್ರ - ದೂರವಾಗಿಬಿಡುಬಿಡು ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಸಂವೃತ್ತಿಕಿಂ - ಆಗಿಹೋದರೋ ಹೇಗೋ ? ||೪೬|| ಅಥವಾ - ಹಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೂರೌ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಭ್ರಾತರೌ - ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರುಗಳಾದ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ದುರಾತ್ಮನಾ - ದುಷ್ಪ್ರಭಾವನ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಭದ್ರನಾ-ಕಪಟವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಸಾವಿತೌ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟರೋ ಹೇಗೋ ? ||೪೭|| ಸಾ-ಇಷ್ಟುಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ,

ಈ ನಾನು ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇಂತಪರವಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರೇನೆ ||೪೪|| ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಕಳವಳಿಸಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಸಜ್ಜರಿತ್ರನೂ ಮಹಾ ಶೂರನೂ ಕತ್ರಸಂಹಾರಕನೂ, ಮಹಾನುಭಾವನೂ ಆಗಿರುವ ಆ ನನ್ನ ನಾಥನನ್ನು ಅಗಲಿರುವ ನನಗೆ ಸಾವೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿರುವುದು ಮೇಲಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ||೪೫|| ಬುದುವೇಳೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಕಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ, ಕಂದ ಮೂಲಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು, ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆನಿಸಿದ ಸೋದರರಾದ ಆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಗಲಿದ ಬಳಿಕ ನಾವು ಉಳಿದಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎದುಕೊಂಡು ನನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡುಬಿಡು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಡರೋ. ಇಲ್ಲವೇ ಹಾಗೆಯೇ ವನಸಂಚಾರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ರೋಗಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ||೪೬|| ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ನೀಚಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂಜರಿಯದಿರುವ ಪಾತ್ರನಾದ ಈ ರಾವಣನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ತಂದಹಾಗೆ ಬೇರಾವುದಾದರೊಂದು

ಸಾಹ ಮೇವಂ ಗತೇ ಕಾಲೇ ಮರ್ತು ಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಸರ್ವಥಾ |
 ನ ಚ ಮೇ ವಿಹಿತೋ ಮೃತ್ಯು ರಸ್ತುಕ್ ದುಃಖೇಪಿ ವರ್ತತಿ ||೪v||
 ಧನ್ಯಾಃ ಖಲು ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಮುನಯ ಸ್ತುಕ್ ಕಿಲ್ಬಿಷಾಃ |
 ಜಿತಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾಭಾಗಾ ಯೇಷಾಂ ನಸ್ತುಃ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೇ ||೪F||
 ಪ್ರಿಯಾ ಸ್ಪೃಶಂಭವೇ ದ್ವಿಃಖ ಮಪ್ರಿಯಾ ದಧಿಕಂ ಭಯಂ |
 ತಾಭ್ಯಾಂ ಹಿ ಯೇ ವಿಯುಜ್ಯಂತೇ ನಮ ಸ್ತೇಷಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ||೪೦||
 ಸಾಹಸಂತ್ಯಕ್ತಾ ಪ್ರಿಯಾರ್ಹೇಣ ರಾವೇಣ ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ |

ಅಹಂ - ನಾನು, ವಿವಂ - ಹೀಗೆ, ಕಾಲೇ - ದುಃಖಕರವಾದ ಕಾಲವು, ಗತೇಸತಿ - ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ
 ಸರ್ವಥಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮರ್ತುಂ - ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ, ಇಚ್ಛಾಮಿ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಿದೇನೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವ
 ಈ, ದುಃಖೇಪಿ - ಮಹಾ ದುಃಖಗಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಮೃತ್ಯುಃ - ಮರಣವು, ವಿಹಿತಃ -
 ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ನಚವ್ರತತಿ (ಎದ್ದು) ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ||೪v|| ಏಷಾಂ - ಯಾರಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೇ -
 ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳು, ನಸ್ತುಃ - ಇಲ್ಲವೋ, ತೇ - ಅಂತಹ, ಮುನಯಃ - ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಧನ್ಯಾಃಖಲು - ಪು
 ಣ್ಯವಂತರಲ್ಲವೇ? ಮಹಾತ್ಮಾನಃ - ಮಹಾನುಭಾವರಾದ, ತ್ಯಕ್ತಕಿಲ್ಬಿಷಾಃ - ಪಾಪಲೇಶವಿಲ್ಲದ, ಜಿತಾತ್ಮಾ
 ನಃ - ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಭಾಗಃ - ಭಾಗ್ಯವಂತರಾಗಿ, (ತೇ - ಅವರು) ಭವಂತಿಖಲು - ಆಗು
 ತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? ||೪F|| ಪ್ರಿಯಾತ್ - ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ದುಃಖಂ - ವ್ಯಸನವು, ನಸಂಭವೇತ್ -
 ಉಂಟಾಗಲಾರದು, (ಸುಖವೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕು) ಅಪ್ರಿಯಾತ್ - ಅನಿಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅಧಿ
 ಕಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಭಯಂ - ಭೀತಿಯು, ಸಂಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು, (ನಸಂಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗಬಾ
 ರದು) ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳದೆಸೆಯಿಂದ, ಯೇ - ಯಾರು, ವಿಯುಜ್ಯಂತೇ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ
 ರೋ, (ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳು ಯಾರನ್ನು ಸೋಕುವುದಿಲ್ಲವೋ) ತೇಷಾಂ - ಅಂತಹ, ಮಹಾತ್ಮನಾಂ -
 ಮಹಾನುಭಾವರಿಗೆ, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕರವು, (ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ) ||೪೦|| ಸಾಹಂ - ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದ
 ಬಿಡಲ್ಪಡದಿರುವ ನಾನು, ಪ್ರಿಯಾರ್ಹೇಣ-ಪ್ರಿಯನೂ ಪುಣ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ - ಪರೀಂಗಿತಜ್ಞ

ಕಪಟವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶೂರರಾದ ಆರಾವ. ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದು ಬಿಟ್ಟನೋ? ಹೇಗೋ?
 ಅದೂತಿಳಿಯದು ||೪೩|| ಇಂತಹ ದೀನದೇಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ
 ಆ ಬಹುತರದುಃಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಘೋರವಾದ ಕಾಲವು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸ
 ರ್ವಾತ್ಮನಾ ನಾನು ಉಸಿರಿಸೂಡನೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಸರಿಮಾಲ್ಲ. ನಾನು ಈಗಲೇ ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ
 ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ .ನೆ, ಇಂತಹಕ್ರೂರವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆದೈವವು ಮರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸ
 ದೆಇರುವುದಲ್ಲ. ಏನಮಾಡಲಿ ||೪v|| ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳೆನಿಸಿ ಸುಖದುಃಖಗಳೂ, ಶೀತೋಷ್ಣಗ
 ಳೂ, ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಮೊದಲಾದಿದ್ವಂದ್ವದುಃಖಗಳೂ ಸಮಗಳೆಂದು, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಹಿಗ್ಗದೆ
 ಯೂ, ಅನಿಷ್ಟಲಾಭದಲ್ಲಿ ತಗ್ಗದೆಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗ
 ಳೇಧನ್ಯರು. ಅಂಥವರ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸಾಭಾಗ್ಯವಲ್ಲದೆ, ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವ ಪದಾರ್ಥಗ
 ಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸದ ನನ್ನಂಥ ಅಲ್ಪಜನರ ಭಾಗ್ಯವು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಜಿತಾತ್ಮರಾದ
 ಆಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ ||೪F-೪೦|| ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ

ಪ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತೃಷ್ಠ್ಯಾಮಿ ಪಾಪಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ಗತಾ ವಶಮ್ ||೫೧||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪದ್ಯಾಂಶಸ್ಸುಗ್-೩.

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ನಪ್ತವಿಂಶಸ್ಸುಗ್-೩.

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸ್ನೇತಯಾ ಘೋರಾ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ |

ಕಾಶ್ಚಿ ಜ್ವಗ್ಮ ಸ್ತದಾಖ್ಯಾತುಂ ರಾವಣಸ್ಯ ತರಸ್ವಿನಃ ||೧||

ನಾದ, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ತ್ಯುಕ್ತಾ - ಅಗಲಿದವಳಾಗಿ, ಪಾಪಸ್ಯ - ಪಾಪಪ್ರಿಯಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ವಶಂ - ಅಧೀನತೆಯನ್ನು, ಗತಾ - ಹೊಂದಿರುವೆನಾದಕಾರಣವೆ, ಪ್ರಾಣಾಂ - ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು, ಸ್ತೃಷ್ಠ್ಯಾಮಿ-ಬಿಡುವೆನು ||೫೧||

—ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಶ್ರೀಃ.

—ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗ —

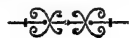
ಕಂದ|| ಸೀತಾಲಾವವ ಕೆಲಬರ | ಯಾತುಧವಂ ಗರುಹಪೋದ ರಾ ತ್ರಿಜಟೆಯು ಮಾ |

ಸೀತೆಗೆ ಮೇಲಹ ಕನಸಂ | ಕಾತುಕದಿಂ ಪೇಳಿ ಪಕ್ಕಿ ದನಿಗೈದತ್ತೈ ||

ಸೀತಯಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಾಃ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಘೋರಾಃ-ಭಯಂಕರಿಯರಾದ, ಕಾಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವು ಮಂದಿ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ - ಕೋಪದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವರಾಗಿ, ತದಾ-ಆಗ, ತರಸ್ವಿನಃ - ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣನಿಗೆ (ತತ್ - ಆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು) ಆಖ್ಯಾತುಂ - ಹೇಳಲಿಕ್ಕಿ. ಜಗ್ಮಃ-ಹೊರಟುಹೋದರು ||೧|| ತತಃ -

ಇರುವ ಮಹಾತ್ಮರಂತೆ ಇರದೆ,ಹಿತಾಹಿತಗಳಿಗೆ ಬಳಗಾಗಿರುವ ನಾನು ಹಿತತಮವಾಗಿ ನನ್ನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಗಲಿ,ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣ ನ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ,ಬದುಕಿ ಇರುವುದು ಇನ್ನು ಸಾಕು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಗಳ ನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಳು.||೫||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು ಮುಗಿದುದು —

—ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗ.—

ಇಂತು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಭಯಂ ಕರಿಯರಾದ ರಕ್ಷಸಿಯರು ಕ್ರೋಧಪರವಶರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸೀತೆಯ ಮನೋ ಗತವನ್ನು ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟರು. ||೧||

ತತ ಸ್ನೇಹಾ ಮುಪಾಗಮ್ಯ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ಘೋರ ದರ್ಶನಾಃ |
 ಪುನಃ ಪರುಷ ಮೇಕಾರ್ಥ ಮನರ್ಥಾರ್ಥ ಮಾರ್ಥಾಬ್ರವತ್ ||೨||
 ಆದ್ಯೋದಾಸೀಂ ತವಾನಾರ್ಯೇ ಸೀತೇ ಪಾಪವಿನ್ನಿಶ್ಚಯೇ |
 ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾಂಸ ಮೇತ ದೃಢಾಸುಖಮ್ ||೩||
 ಸೀತಾಂ ತಾಭಿ ಽನಾರ್ಯಾಭಿ ರ್ಧೃಷ್ಟಾಃ ಸಂತರ್ಜಿತಾಂ ತದಾ |
 ರಾಕ್ಷಸೀ ತ್ರಿಜಟಾ ವೃದ್ಧಾ ಶಯಾನಾ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೪||
 ಆತ್ಮಾನಂ ಖ ದತಾ ೨ ನಾರ್ಯಾ ನ ಸೀತಾಂ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಥ |
 ಜನಕಸ್ಯ ಸುತಾ ಮಿಷ್ಠಾಂ ಸ್ನುಷಾಂ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ ||೫||

ತರುವಾಯ, ಘೋರದರ್ಶನಾಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ-ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಉಪಾಗಮ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಪಾಪವಿನ್ನಿಶ್ಚಯೇ-ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳ, ಅನಾರ್ಯಃ- ಅಯೋಗ್ಯನಿಸಿದ, ಹೇಸೀತೇ! -ಎಲೆ ಸೀತೆಯೇ! ಅದೃಶ್ಯ - ಇಂದು, ಏತತ್ - ಈ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಮಾಂಸ - ಮಾಂಸವನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಯಥಾ ಸುಖಂ - ಸುಖವಾಗಿ, ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಂತಿ - ತಿಂದುಬಿಡುವರು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ) ಏಕಾರ್ಥಂ - ಬಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ, ಅನರ್ಥಾರ್ಥಂ - ಕೇಡನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ, ಪರುಷಂ - ಕಠಿಣವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಡಗಿಗಾಗಿ, ಅಬ್ರವತ್ - ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೨-೩|| ಶಯಾನಾ - ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ, ತ್ರಿಜಟಾ - ತ್ರಿಜಟೆಂಬ ಬಿ, ವೃದ್ಧಾ - ಮುದುಕಿಯಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೀ - ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ಅನಾರ್ಯಾಭಿ - ಅನೋಗ್ಯರಾದ, ತಾಭಿಃ - ಆ ನಿಶಾಚರಿಯರಿಂದ, ಸಂತರ್ಜಿತಾಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತದಾ-ಆಗ||೪||ಹೇ ಅನಾರ್ಯಾ-ಅಯೋಗ್ಯರಾದ ಎಲೆ ರಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ! ಆತ್ಮಾನಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಬ್ರದತ - ತಿನ್ನಿರಿ, ಜನಕಸ್ಯ - ಜನಕಮಹಾರಾಯನ, ಸುತಾಂ - ಮಗಳೆಯೂ, ದಶರಥಸ್ಯ - ದಶರಥಮಹಾರಾಯನನಿಗೆ, ಇಷ್ಠಾಂ - ಪ್ರಿಯಳೆನಿಸಿದ, ಸ್ನುಷಾಂಚ - ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಥ - ತಿನ್ನಬೇಡಿರಿ, ||೫|| ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ,

ಮತ್ತೆಕೆಲವರು ಕೂರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಪುನಃಪುನಃ ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಪರಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು ||೨|| ಎಲೆ ಅಯೋಗ್ಯಳೇ ! ಸೀತೆ ! ಏಕೆ ಕೆಟ್ಟಹಟವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದೀಯೆ?, ಈ ರಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಿಗಿದು ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವರೆಲ್ಲ, ಏನಮಾಡುವಿ ? ||೩|| ಮದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಹೇಳಲಾರದಷ್ಟು ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಆಗತಾನೆ ಎದ್ದ ವೃದ್ಧಳಾದ ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯೋರ್ವಳು ಆಗಲಾರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು ||೪|| ಬುದ್ಧಿಹೀನರಾದ ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ನಿಮಗೆ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಇಷ್ಟವಿದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ, ಮನವಾರ ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಿರಿ. ಜನಕಮಹಾರಾಯನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ದಶರಥಮಹಾರಾಯನ ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸೀತೆರೋಮಾಣಿಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ ||೫|| ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸಮಾಚಾರಮಾ

ಸ್ವಪ್ನೋ ಹೃದ್ಯಮಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ದಾರುಣೋ ರೋಮ ಹರ್ಷಣಃ |
 ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮುಖಾವಾಸು ಭರ್ತು ರಸ್ಯಾ ಜಯಾಯ ಚ ||೬||
 ಏವ ಮುಕ್ತಾ ಸ್ತ್ರೀಜಟಯಾ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ |
 ಸರ್ವಾ ಏವಾಬ್ರವತ್ ಭೀತಾ ಸ್ತ್ರೀಜಟಾಂ ತಾ ಮಿದಂ ವಚಃ ||
 ಕಥಯಸ್ವ ತ್ವಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಸ್ವಲ್ಪೋ ೨ ಯಾ ಕೀದೃಶೋ ನಿಶಿ||೭||-||
 ತಾಸಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಮುಖಾಚ್ಚ್ಯುತಮ್ ||
 ಉವಾಚ ವಚನಂ ಕಾಲೇ ತ್ರಿಜಟಾ ಸ್ವಪ್ನಸಂಶ್ರಿತಮ್ |

ಅಭಾವಾಯ - ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾವೇವಿಮ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ, ಜಯಾಯಚ - ಗೆಲುವಿಗಾಗಿ, ದಾರುಣಃ - ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ರೋಮಹರ್ಷಣಃ - ರೋಮಾಂಚ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವ (ಸಂತೋಷಕರವೆನಿಸಿದ) ಸ್ವಪ್ನಃ - ಕನಸು, ಅದ್ಯ - ಈ ಗೆ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ವಾಕ್ಯಂ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವಿತ್ - ಹೇಳಿದಳು ||೬||

ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಾಃ - ಸ್ವಪ್ನನಿಂದ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ, ಸರ್ವಾಃ ರಾಕ್ಷಸ್ಯವಿವ-ರಕ್ತಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ತ್ರಿಜಟಯಾ - ತ್ರಿಜಟೆಯಿಂದ, ಏವಾ - ವೇಲೆಸೇಳಿಸಿ, ಮುಕ್ತಾಃ - ಹೊರಪಟ್ಟವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭೀತಾಃ ಭಯಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿಶಿ - ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಕೀದೃಶಃ - ಎಂತಹ, ಅಯಂ - ಈ, ಸ್ವಪ್ನಃ - ಕನಸು, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು? (ತು - ಅದನ್ನು) ಕಥಯಸ್ವ - ಹೇಳು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಇದಂ - ಈ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ತಾಂ - ಆ ತ್ರಿಜಟೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವತ್ - ಹೇಳಿದರು ||೭-೮|| ತಾ ಸಾಂ - ಇ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ತಸಿಯರ, ಮುಖಾತ್ - ಮುಖದವೆಯಿಂದ, ಚ್ಯುತಂ - ಹೊರಟು ಬಂದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ತ್ರಿಜಟ ತು - ತ್ರಿಜಟೆಯಾದರೋ, ಸ್ವಪ್ನಸಂಶ್ರಿತಂ - ಕನಸಿನಲ್ಲಿನ (ಕನಸಿನ ವಿಷಯವಾದ) ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, (ನಮಾಚಾರವನ್ನು) ಕಾಲೇ-ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ,

ನಿಮಗಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು. ಅದನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಕೇಳಿರಿ. ನಾನು ಈಗತಾನೆ ಒಂದು ಕನಸನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಅದು ಬಹು ಕ್ರೂರವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ನಾಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಮಹಾನು ಭಾವನ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಬದುಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ. ||೬|| ಕ್ರೋಧದರವಶರಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ರಕ್ತಸಿ ಯರೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟಾಗಿ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ತ್ರಿಜಟೆಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ಬಹಳ ವಾಗಿ ಹೆದರಿ, ಎಲೆ ತ್ರಿಜಟೆ! ನಿನ್ನ ಕನಸಿನ ಬಗೆಯೇನು ? ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ||೭-೮|| ಆ ರಕ್ತಸಿಯರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ನುಡಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ತ್ರಿಜಟೆಯು ಸ್ವಪ್ನಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸತೊಡಗಿದಳು ||೯|| ಬಿಳಿಯ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಧವಳವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಆನೆಯ ದಂತದಿಂದ ರಚಿಸಿ ಇದ್ದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಗಜದಂತ ಮಯಿಂ ದಿವ್ಯಂ ಶಿಬಿಕಾ ಮೌತರಿಕ್ಷಗಾಮ್ |
ಯುಕ್ತಾಂ ಹಂಸ ಸಹಸ್ರೇಣ ಸ್ವಯ ಮಾಸ್ಥಾಯ ರಾಘವಃ |
ಶುಕ್ಲ ಮಾಲ್ಯಾಂಬರ ಧರೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಮಾಗತಃ ||೧೦||
ಸ್ವಪ್ನೇ ಚಾದ್ಯ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತಾ ಶುಕ್ಲಾಂಬರಾವೃತಾ |
ಸಾಗರೇಣ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಶ್ವೇತಂ ಪರ್ವತ ಮಾಸ್ಥಿತಾ ||
ರಾಮೋಣ ಸಂಗತಾ ಸೀತಾ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾ ಯಥಾ ||೧೧||

ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು || ೧ || - || * ಶುಕ್ಲ ಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರಃ-ಧವಳಪುಷ್ಪವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮರು, ಗಜದಂತಮಯಿಂ- ಅಕೆಯ ದಂಡದಂತಿರುವ, ದಿವ್ಯಾ - ಉತ್ತಮವಾದ, ಅಂತರಿಕ್ಷಗಾಂ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡತಕ್ಕ ||೧|| ಹಂಸಸಹಸ್ರೇಣ - ಸಾವಿರಾರು ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತಾಂ - ಬಡಗೂಡಿದ್ದ. ಶಿಬಿಕಾಂ - ಉದಗವನ್ನು, (ಮೇನವನ್ನು) ಸ್ವಯಂ - ತಾನು, ಆಸ್ಥಾಯ - ಏರಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನಸಹ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ, ಆಗತಃ - ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಆದ್ಯ - ಈಗ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಶುಕ್ಲಾಂಬರಾವೃತಾ-ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ, ಸಾಗರೇಣ- ಸಮುದ್ರನಿಂದ, ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಶ್ವೇತಂ - ಬಿಳಿಪದುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಪರ್ವತಂ - ಬೆಟ್ಟವನ್ನು, ಆಸ್ಥಿತಾ - ಏರಿದ್ದ, ಸೀತಾಚ - ಜಾನಕಿಯೂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ - ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ, ಪ್ರಭಾಯಥಾ-ಕಾಂತಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ರಾಮೋ - ರಾಮನೊಡನೆ, ಸಂಗತಾ - ಬಡಗೂಡಿದ್ದಳು ||೧೦-೧೧||-|| ಚತು

ಆ ಅಂದಳವನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೧೦-೧೧ || ಮತ್ತು-ಪಾಲ್ಗಡಲನಡುವೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಬಂದಾನೊಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಸೀತೆಯು, ಆ ಅರವವಾದ ಅಂದಳವನ್ನು ಏರಿ ದುಳೂರಾಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೊಡಗೂಡಿರು. ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು. (ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸೂಚಿತ)

* ಆರೋಹಣಂ ಗೋವೃಷಕುಂಜರಾಣಾಂ ಪ್ರಸಾದ ಶೈಲಾಗ್ರವನಸ್ಪತೀನಾ | ವಿಷ್ಣುಮಲೇ ಪೂರ್ವದಿತಂ ಮೃತಂಚ ಸ್ವಪ್ನೇಷ್ವ ಗಮ್ಯಾ ಗಮನಂ ಚಕ್ರಸ್ಯಂ ||೧|| ಅದಿತ್ಯ ಮಂಡಲಂವಾ ಪಿಚಂದ್ರ ಮಂಡಲಮೇವವಾ | ಸ್ವಪ್ನೇ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ರಾಜ್ಯಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾತ್ ಮಹತ್ || ಎಂದರೆ ಕನಕಿನಲ್ಲಿ ಆಕಳು, ಗೊಳಿ, ಆನೆ, ಉಪ್ಪರಿಗೆ, ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿ ಮರ ಇವುಗಳನ್ನು ಏರೋಣವೂ, ಅವು ಧ್ಯವನ್ನು ವೈಗೆ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣವೂ, ಅಗಮ್ಯಾಗಮನವೂ, ಶುಭದ್ರವಗಳು. ಮತ್ತು-ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುತೆ ಸ್ವಪ್ನವಾದರೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾದುದು. ದೇಹಾರೋಗ್ಯವಿದ್ದು, ಅರಣ್ಯ, ನದೀತೀರ, ಹಿಮಾತಮಿತು ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಳಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸ್ವಪ್ನವು ಶಿಫುಫಲಕಾರಿ. ಮತ್ತು-ಮೊದಲು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೂ, ಸೀತೆಯು ಶ್ವೇತಪರ್ವದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಂತೆಯೂ, ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸಿರಿಕೆಯಿಂದ ಆನೆಯನ್ನು ಸತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತರುವಾಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆನೆಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಲಂಕೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ ನಿಂತು ಇದ್ದು ಬಳಿಕ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ೧ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರಥದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಆಹಿಂದೆ ಪುಷ್ಪಕವನ್ನೇರಿ ಒರುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸ್ವಪ್ನಕ್ರಮ.

ರಾಘವಶ್ಚ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವ ಶ್ವತುರ್ದಂತಂ ಮಹಾಗಜಂ |
ಆರೂಢ ಶೈಲ ಸಂಕಾಶಂ ಚಚಾರ ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ||೧೨||
ತತ ಸ್ತೌ ನರಶಾರ್ದೂಲಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾ ಸ್ವತೇಜಸಾ ||
ಶುಕ್ಲಮಾಲ್ಯಾಂಬರ ಧರೌ ಜಾನಕೀಂ ಪರೈವಸ್ಥಿತಾ ||೧೩||
ಘತತ ಸ್ತಸ್ಯ ನಗಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಹ್ಯಾಕಾಶಸ್ಥಸ್ಯ ದಂತಿನಃ ||
ಭರ್ತೃ ಪುಂಗೃಹೀತಸ್ಯ ಜಾನಕೀ ಸ್ತಂಧಮಾಶ್ರಿತಾ ||೧೪||-||

ದಂತಂ - ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ, ಶೈಲಸಂಕಾಶಂ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ, ಮಹಾಗಜಂ - ದೊಡ್ಡ ಆನೆಯನ್ನು (ಹಿಬಿಕಾತಃ - ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ) ಆರೂಢಃ - ಏರಿದ, ರಾಘವಶ್ಚ - ಶ್ರೀ ರಾಮನೂ, ಮಯಾ- ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ, ಚಚಾರಚ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು ||೧೨||-|| ಘತತಃ - ತರುವಾಯ, ನರಶಾರ್ದೂಲಾ - ಪುರುಷಶ್ರೀ ವ್ಯರಸಿಸಿದ, ಸ್ವತೇಜಸಾ - ತಮ್ಮ ದೇಹಪ್ರಭೆಯಿಂದ, ದೀಪ್ಯಮಾನಾ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಶುಕ್ಲಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರೌ - ಧರಳ ಪುಷ್ಪವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ್ದ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಜಾನಕೀಂ - ಹೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಪರೈವಸ್ಥಿತಾ - ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು || ೧೩ ||-|| ಘತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ತಸ್ಯ - ಆ, ನಗಸ್ಯ-ಶ್ವೇತಪರ್ವತದ, ಅಗ್ರೇ - ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಭರ್ತೃ - ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ, ಪುಂಗೃಹೀತಸ್ಯ - ಏರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ, ಆಕಾಶಸ್ಥಸ್ಯ - ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ, ದಂತಿನಃ - ಆನೆಯು, ಸ್ತಂಧಂ - ಹೆಗಲನ್ನು, ಆಶ್ರಿತಾ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿಯೂ, ಕಮಲಲೋಚನಾ - ತಾವರೆಯಂತೆ ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಜಾನಕೀ - ಹೀತಾದೇವಿಯು, ತತಃ - ಅನೇಕ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಯು, ಅಂಕಾತ್-ತೊಡೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಮುಪ್ಪತ್ಯ - ಎದ್ದುನಿಂತು, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು, ಪಾಣಿನಾ - ಹಸ್ತದಿಂದ, ಓರಮಾರ್ಜತೀ (ಸತೀ) ಸವರುತಲಿರುವವಳಾಗಿಯೂ, (ಮನುಷ್ಯ-ನನ್ನಿಂದ) ದೃಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ) ||೧೪|| ಇದಲ್ಲದೆ:-

ಆ ನನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು, ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ಆನೆಯನ್ನು ಏರಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಕಾಣಬಂದಿತು. ಇದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಶುಭಸೂಚಕವಲ್ಲವೇ ? || ೧೨ || ಮತ್ತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ತಮ್ಮ ದೇಹ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿರುವವರಾಗಿ ಶುಭ ಪುಷ್ಪವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಲಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೩|| ಮತ್ತು-ಆಕ್ಷೇರಸ-ಗರದ ಸಡುವೆ ಶ್ವೇತ ಪರ್ಮ ತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಜಾನಕಿಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಹಾ ಗಜದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ರಾಮನ ಮೂಲಕ ಏರುತಲಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬಂದಳು ||೧೪|| ಆಪ್ತವಾತ್ರವಲ್ಲದೆ

ಘ ಇಲ್ಲಿ--೧೩|| ಶ್ಲೋಕದವರೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಸಂವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಳೆದವೆಂತಲೂ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ ತತಸ್ತಸ್ಯ ನಗಸ್ಯಾಗ್ರೇ ” ಎಂಬ ಉತ್ತರಾರ್ಧದೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ ‘ಸ್ಯ’, ಎಂಬುದು ಪ್ರಣವ ಸಹಿತವಾದ ಗ್ರಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸಂವಿರದ ಆರಂಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂತಲೂ ಹೇಳುವರು.

ಭರ್ತು ರಂಕಾ ತ್ಸಮುತ್ಪನ್ನೇ ತತಃ ಕಮಲೋಚನಾ ||
 ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟೌ ಪಾಣಿನಾ ಪರಿಮಾರ್ಜತೇ ||೧೫|| ||
 ತತ ಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಕುಮಾರಾಭ್ಯಾ ಮಾಸ್ಥಿತ ಸ್ತ ಗಜೋತ್ತಮಃ ||
 ಸೀತಯಾ ಚ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ಲಂಕಾಯಾ ಉಪರಿ ಸ್ಥಿತಃ ||೧೬||-||
 ಪಾಂಡುರರ್ಷಭ ಯುಕ್ತೇನ ರಥೇ ನಾಪ್ಪಯುಜಾ ಸ್ವಯಂ ||
 ಇಹೋಪ ಯಾತಃ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಸ್ತೀತಯಾ ಸಹ ಭಾರ್ಯಯಾ ||೧೭||-||
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ ಭ್ರಾತ್ರಾ ಸೀತಯಾ ಸಹ ವೀರ್ಯವಾ ||

ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ ||೧೪||-೧೫||-|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ, ಕುಮಾರಾಭ್ಯಾಂ
 ರಾಜಕುಮಾರರಿಂದ, ಆಸ್ಥಿತಃ - ವಿರಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಃ - ಆ, ಗಜೋತ್ತಮಃ - ಮೇಲಾದ ಆನೆಯು, ವಿಶಾ
 ಲಾಕ್ಷ್ಯಾ - ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸೀತಯಾಚ - ಸೀತೆಯೊಡನೆಯೂ, ಲಂಕಾಯಾ - ಲಂಕಾನಗರದ,
 ಉಪರಿ - ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ಇದ್ದಿತು ||೧೬||-|| ವೀರ್ಯವಾ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಪುರು
 ಷೋತ್ತಮಃ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಭಾರ್ಯಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾದ,
 ಸೀತಯಾಸಹ - ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ, ಅಪ್ಪಯುಜಾ - ಎಂಟು ಗೂಳಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿರುವ, ಪಾಂಡುರರ್ಷ
 ಭಯುಕ್ತೇನ - ಬಿಳಿಯ ಎತ್ತುಗಳಿಂದಕೂಡಿ ಇರತಕ್ಕ, (ಈ ಎರಡು ಪದಗಳಿಗೂ ಎಂಟು ಎತ್ತುಗ
 ಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವರು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ) ರ್ಷವಾ ಅಪ್ಪಯುಜಾ - ಎಂಟುಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಪಾಂ
 ಡುರ ರ್ಷಭಯುಕ್ತೇನ - ಎಂಟು ಬಿಳಿಯ ಎತ್ತುಗಳನ್ನುಕಟ್ಟಿರತಕ್ಕ, ರಥೇನ - ತೇರಿನಿಂದ, ಸ್ವ
 ಯಂ - ತಾನು, ಇತ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಉಪಯಾತಃ - ಬಂದವನಾಗಿಯೂ, ||೧೭|| ಃ ಭ್ರಾತ್ರಾ. ಸೋದರನಾ
 ದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನಸಹ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ಸೀತಯಾಚ - ಸೀತೆಯೊಡನೆಯೂ, ಸೂರ್ಯಸನ್ನಿಭಂ -
 ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ, ದಿವ್ಯಂ ದೇವಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದ, ಪುಷ್ಪಕಂ - ಪುಷ್ಪಕವೆಂಬವಿಮಾನ -
 ತೇರನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ - ಏರಿ, ಉತ್ತರಾಂವಿಕಂ - ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನೇ, ಆಲೋಕ್ಯ - ನೋಡಿ, ಜಗಾಮ -

ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಗಂಡನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಸೂರ್ಯಚಂ
 ದ್ರರನ್ನು ಮೈದಡವುತಲಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಕಾಣಬಂದಿತು ||೧೫|| || ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಜವು
 ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಈ ಲಂಕಾನಗ
 ರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವಪ್ನ ಪರ್ವಾಯದಲ್ಲಿ-ಮಹಾ
 ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಂಟು ಬಿಳಿಯ ಗೂಳಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ರಥದ
 ಮೇಲೆ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಈ ಲಂಕೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೂ,
 ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ-ಸೂರ್ಯ-ಮಂಡಲದಂತೆ ಸಂಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ದಿವ್ಯ ಪುಷ್ಪಕ

ಃ “ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹಭ್ರಾತ್ರಾವಿಮಾನೇ ಪುಷ್ಪಕೇ ಸ್ಥಿತಃ ” ಎಂಬುದು ಮೊದಲೊಂದು “ ತ
 ತೋನ್ಯತ್ರಮಯಾದೃಷ್ಟೋ ರಾಮಃಸತ್ಪುರಾಕ್ರಮಃ ” ಇಲ್ಲಿನವರೆಗೂ ೧೭|| ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಕ್ಕ
 ಅಸಂಗತಗಳಾಗಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿಯೂ, ಕವಿತಾ ರಚನಾಕ್ರಮವು ಬೇರಾಗಿಯೂ ಇರು
 ವುದರಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ (ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಲ್ಪಟ್ಟವು) ಗಳೆಂದು ಗೋವಿಂದರಾಜೇಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು
 ಉದಹರಿಸಿ ಇದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿ.

ಆರುಹ್ಯ ಪುಷ್ಪಕಂ ದಿವ್ಯಂ ವಿಮಾನಂ ಸೂರ್ಯಸನ್ನಿಭಮ್ |
 ಉತ್ತರಾಂ ದಿಶಮಾಶೋಕ್ಯ ಜಗಾಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||೧೯||
 ಏವಂ ಸ್ವಪ್ನೇಮಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ರಾಮೋ ವಿಷ್ಣುಪರಾಕ್ರಮಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ ಭ್ರಾತ್ರಾ ಸೀತಯಾ ಸಹ ರಾಘವಃ ||೨೦||
 ನ ಹಿ ರಾಮೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಶೃಕ್ಯೋಜೇತುಂ ಸುರಾಸುರೈಃ |
 ರಾಕ್ಷಸೈರ್ವಾ ಪಿಚಾನೈವೈರ್ವಾ ಸ್ವರ್ಗಃ ಪಾಪಜನೈರಿವ ||೨೧||
 ರಾಮಣಶ್ಚ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಕ್ಷಿತೌ ತೈಲ ಸಮುತ್ಕ್ರೇತಃ |
 ರಕ್ತವಾಸಾಃ ಪಿಬ ನೃತೈಃ ಕರವೀರ ಕೃತಸ್ರಜಃ ||೨೨||

ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೯|| ವಿಷ್ಣು ಪರಾಕ್ರಮಃ - ವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಭ್ರಾತ್ರಾ - ಹಕ್ಕುನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನಸಹ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ಭಾರ್ಯಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾದ, ಸೀತಯಾಸಹ - ಸೀತೆಯೊಡನೆಯೂ, ಸ್ವಪ್ನೇ - ಕನಸಿನಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ಮಹಾತೇಜಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸುರಾಸುರೈಃ - ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸೈರ್ವಾ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಅನೈವೈರ್ವಾ - ಇತರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರ್ಗಃ - ಸ್ವರ್ಗವು, ಪಾಪಜನೈರಿವ - ಪಾಪಪುರುಷರಿಂದ ಹೇಗೆಯೋ, ಜೇತುಂ - ಜಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯಃ - ಸಾಧ್ಯನಾದವನು, ನಹಿ - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ||೨೦|| ತೈಲಸಮುತ್ಕ್ರೇತಃ - ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ತೋಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ರಕ್ತವಾಸಾಃ - ಕೆಂಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟವನೂ, ಪಿಬ - ಹೆಂಡಕುಡಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಉನ್ಮತ್ತಃ - ಮದವೇರಿದವನೂ, ಕರವೀರಕೃತಸ್ರಜಃ - ಕಣಿಗಿಲಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ತಳೆದವನೂ ಆಗಿದ್ದ, ರಾಮಣಶ್ಚ - ರಾಮನೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕ್ಷಿತೌ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೧|| ಅದ್ಯಃ - ಇಂದು, ಪುಷ್ಪಕಾತ್ - ಪುಷ್ಪಕವೆಂಬ ವಿಮಾನದಿಂದ, ಭುವಿ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪತಿತಃ - ಉರುಳಿಕೊಂಡನು,

ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ತೆರಳುತ್ತಲಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣು ಸದೃಶವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯಿಂದಲೂ, ಸೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ಸ್ವಪ್ನದೊಳಗೆ ನನಗೆ ಸಂದ ಶನವನ್ನಿತ್ತನು || ೨೦-||೨೦|| ಮಂಕುತನದ ಎಲೈ ರಕ್ತಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಹೀಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಜಯಸೂಚಕಗಳಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ನನಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗೆಲ್ಲಲಾರರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ರಾಕ್ಷಸರಾಗಲೀ ಇತರರಾಗಲೀ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರರು ||೨೧|| ಮತ್ತು - ಆ ಕನಸಿನೊಳಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡಪರಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವನು ಲಾಲಿಸಿ. ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಕೆಂಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಹೆಂಡವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ, ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಮದಿಸಿ, ಕಣಿಗೆ ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಇಳಿಯಹಾಕಿಕೊಂಡು, ನೆಲದಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಲಿರುವ ಈ ಲಂಕಾರಮಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಮತ್ತು - ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಂಡ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಿಂದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿದನು. ಬಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಮುಂಡಿತ

ವಿಮಾನಾ ತ್ವಪ್ಸುಕಾದದ್ಯ ರಾವಣಃ ಪತಿತೋ ಭುವಿ ।

ಕೃಪ್ಯಮಾಣಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾದೃಷ್ಟೋ ಮುಂಡಃ ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಃ ಪುನಃ ||೨೬||
ರಥೇನ ಖರಯುಕ್ತೇನ ರಕ್ತಮಾಲಯಾ ನುಲೇಪನಃ ।

ಪಿಬಂ ಸ್ತೈಲಂ ಹಸನ್ಮತ್ಯೃತ ಭ್ರಾಂತ ಚಿತ್ತಾ ಕುಲೇಂದ್ರಿಯಃ ||೨೭||

ಗರ್ದಭೇನ ಯಯಾ ಶೀಘ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮಾಸ್ಥಿತಃ ||೨೮||-||

ಪುನರೇವ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ ।

ಪತಿತೋಽವಾಕ್ಶಿರಾ ಭೂಮೌ ಗರ್ದಭಾ ದ್ವಯಮೋಹಿತಃ ||೨೯||

ಸಹಸೋ ತ್ಥಾಯ ಸಂಭ್ರಾಂತೋ ಭಯಾತೋ ಮದ ವಿಹ್ವಲಃ ||೩೦||

ಸ್ತ್ರಿಯಾ - ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ, ಕೃಪ್ಯಮಾಣಃ - ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಮುಂಡಃ - ಬೋಡತಲೆಯವನೂ, ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಃ - ಕರಿಯಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟವನೂ ಆಗಿ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಪುನಃ ಮರಳಿ, (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ) ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೬||

ರಕ್ತಮಾಲಯಾ ನುಲೇಪನಃ - ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಪುಷ್ಪಚಂದನಗಳನ್ನೂ, ತೈಲಂ - ಯಣ್ಣೆಯನ್ನು ಪಿಬನ್ - ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ, ಹಸ - ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿರತಕ್ಕ, ಸ್ತೃತೃತ-ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದ, ಭ್ರಾಂತಚಿತ್ತ - ಭ್ರಮೆಗೊಂಡ (ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯದ) ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಆಕುಲೇಂದ್ರಿಯಃ - ಕಲಕಲವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳ, (ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು) ಖರಯುಕ್ತೇನ - ಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ, ರಥೇನ - ಬಂಡಿಯಿಂದ, ಯಯಾ - ಹೊರಟನು, (ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ) ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಂ - ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು, ಆಸ್ಥಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿ, ಗರ್ದಭೇನ - ಕತ್ತೆಯಿಂದ, ಶೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಯಯಾ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು ||೨೭|| ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಾದ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಅವಾಕ್ಶಿರಾ - ಕೆಳಮುಖವಾದ ತಲೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಭಯಮೋಹಿತಃ - ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತವನೂ, ಗರ್ದಭಾತ್ - ಕತ್ತೆಯದೆಯಿಂದ, ಭೂಮೌ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪತಿತಃ - ಉರುಳಿದವನೂ ಆಗಿ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಉತ್ಥಾಯ - ಎದ್ದು, ಸಂಭ್ರಾಂತಃ - ತಡೆಬಿಡಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಭಯಾತಃ - ಭಯದಿಂದ ಪೀಡಿತನೂ, ಮದವಿಹ್ವಲಃ - ಮದದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನೂ ಆಗುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ವ.ಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಪುನರೇವ - ತಿರುಗಿ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೮-೨೯|| ಸಃ ರಾವಣಃ - ಆ : ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನು, ದಿಗ್ವಾಸಾಃ -

ಮುಂಡನಾಗಿಯೂ, ಕೃಪ್ಯವಸ್ತುಧರನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು ||೨೬|| ಇದಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಪರ್ವಾಯದಲ್ಲಿ-ಕೆಂಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ರಕ್ತಚಂದನವನ್ನು ಒಳಿದುಕೊಂಡು, ಕೆಂಪು ಹೂವನ್ನು ಮುಡಿದುಕೊಂಡು, ಯಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ, ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಗುತ್ತಲೂ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹುಚ್ಚು ಓಡಿದವನಾಗಿ, ಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ಬಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತೆಂಕಣದೆಸೆಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೭-೨೮|| ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ-ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ತಲೆಕೆಳಕಾಗಿನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿ, ಥಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು, ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಹದರಿ, ಮದವೇರಿ, ಮೈಮರೆತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡನು ||೨೯-೩೦|| ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ-ದಿಗಂಬರನಾಗಿ, ಕೆಟ್ಟ

ಉನ್ಮತ್ತ ಇವ ಒಗ್ವಾಕಾ ದುರ್ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಲಪನ್ಬಹು |
 ದುರ್ಗಂಧಂ ದುಸ್ಸಹಂ ಘೋರಂ ತಿಮಿರಂ ನರಕೋಪಮಮ್ ||೨೩||
 ಮಲಪಂಕಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಶು ಮಗ್ನ ಸ್ತತ್ರ ಸ ರಾವಣಃ||೨೪||
 ಕಂಠೇ ಬಧ್ವಾ ದಶಗ್ರೀವಂ ಪ್ರಮದಾ ರಕ್ತವಾಸಿನೀ ||
 ಕಾಳೀ ಕರ್ದಮ ಲಿಪ್ತಾಂಗೀ ದಿಶಂ ಯಾಮ್ಯಾಂ ಪ್ರಕರ್ಷತಿ ||೨೫||
 ಏವಂ ತತ್ರ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಃ ಕುಂಭಕರ್ಣೋ ನಿಶಾಚರಃ ||೨೬||
 ರಾವಣಸ್ಯ ಸುತಾ ಸ್ವರ್ವ ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ತೃಲ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತಾಃ |
 ವರಾಹೇಣ ದಶಗ್ರೀವ ಶ್ಚಿಂಶುಮಾರೇಣ ಚೇಂದ್ರಜಿತ ||೨೭||

ದಿಗಂಒರನೂ, ಉನ್ಮತ್ತಇವ - ಹುಚ್ಚ ನಂತೆ, ಬಹು - ಅನೇಕವಾದ, ದುರ್ವಾಕ್ಯಂ - ಕೆಟ್ಟನುಡಿಯನ್ನು, ಪ್ರಲಪ್ - ಹರಟುತ್ತಿರುವನೂ ಆಗಿ, ದುರ್ಗಂಧಂ - ದುರ್ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ದುಸ್ಸಹಂ - ಸಹಿಸಲಶಕ್ಯವೆನಿಸಿರುವ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವಾದ, ನರಕೋಪಮಂ - ನರಕಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಸಿಸರತಕ್ಕ, ಮಲಪಂಕಂ - ಮಲದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ, ತಿಮಿರಂ - ಕಗ್ಗತ್ತಲನ್ನು, ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರವಿಶ್ಯ - ಹೊಕ್ಕು, ತತ್ರ - ಆಕತ್ತಲೊಳಗೆ, ಮಗ್ನಃ - ಮುಳುಗಿದನು, ||೨೩-೨೪|| ರಕ್ತವಾಸಿನೀ - ಕಂಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಟ್ಟಿರುವ, ಕಾಳೀ - ಕಪ್ಪಿನ, ಕರ್ದಮ, ಕರ್ದಮಲಿಪ್ತಾಂಗೀ - ಮೈಗೆ ಕೆಸರನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ, ಪ್ರಮದಾ - ಬಬ್ಬಹೆಂಗಸು, ದಶಗ್ರೀವಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಕಂಠ - ಕಂಠದಲ್ಲಿ, ಬಧ್ವಾ - ನೇಣಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿ - ಯಾಮ್ಯಾಂದಿರಂ - ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಕರ್ಷತಿ - ನೆಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಳು, ಏವಂ - ಈರಾವಣನ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಕುಂಭಕರ್ಣಃ - ಕುಂಭಕರ್ಣನೊಬ್ಬ, ನಿಶಾಚರಃ - ರಕ್ತಸನೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ತತ್ರ - ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೫-೨೬|| ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಸರ್ವಸುತಾಃ - ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ, ತೈಲಸಮುತ್ಪತ್ತಿತಾಃ - ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರಾಗಿ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟರು, ದಶಗ್ರೀವಃ - ರಾವಣನು, ವರಾಹೇಣ - ಕಾಡುಹಂದಿಯಿಂದ, ದಕ್ಷಿಣಾಂದಿಶಂ - ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಯಾತಃ-ಪ್ರಯಾಣವಾಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಇಂದ್ರಜಿತ-ರಾವಣನ ಕುಮಾರನು, ಶಿಂಶುಮಾರೇಣ-ಮೊಸಳೆಯಿಂದ, ಪ್ರಯಾತಃ-ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಕುಂಭಕರ್ಣಶ್ಚ-ಕುಂಭಕರ್ಣನೂ,

ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆಬಹಳವಾಗಿಹರಟುತ್ತ,ದುರ್ವಾಸನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಸಹಿಸಲಸದಳವಾಗಿ,ಭಯಂಕರನೆನಿಸಿ,ರಾರವಾದಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೂ ಆಗಿರುವಮಲದಕೆಸರಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಕಗ್ಗತ್ತಲಿನಲ್ಲಿವೇಗದಿಂದ ಮುಳುಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡನು||೨೩-೨೪|| ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಯ-ರಕ್ತವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಕೆಸರನ್ನುಬಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಬ್ಬಕರಿಗಿಯೂ ಈ ರಾವಣನ ಕೊರಳನ್ನು ನೇಣಿನಿಂದ ಬಿಗಿದು,ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಕಡೆಗೆಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಇದ್ದ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನೂ ಈಕನಸಿನೊಳಗೆ ಕಂಡನು ||೨೫-೨೬|| ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ರಾವಣನಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಕಾಡುಹಂದಿಯ ಮೇಲೆಯೂ, ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಏರಿಯೂ, ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಬಂಟಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಯೂ, ಟೆಂಕಣದೊಡನೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ-ಬಬ್ಬ ವಿಭೀಷಣನು

ಉಪ್ಪೇಗ್ರೀಣ ಕುಂಭ ಕರ್ಮ ಪ್ರಯಾತೋ ದಕ್ಷಿಣಾಂದಿಶಂ |
 ಏಕಸ್ತತ್ರ ಮಾಯಾ ದೃಷ್ಟ ಶೈವೀತಚ್ಚತೋ ವಿಭೀಷಣಃ ||೨೧||
 ಶುಕ್ಲಮಾಲ್ಯಾಂಬರ ಧರ ಶುಕ್ಲ ಗಂಧಾನು ಲೇಪನಃ |
 ಶಂಖದುಂದುಭಿ ನಿರ್ಘೋಷೈ ಸ್ತುತಗೀತೈ ರಲಂಕೃತಃ||೨೨||
 ಆರುಹ್ಯ ಶೈಲಸಂಕಾಶಂ ಮೇಘಸ್ತನಿತ ಸಿಸ್ವನಂ |
 ಚತುರ್ದಂತಂ ಗಜಂ ದಿವ್ಯ ಮಾಸ್ತೇ ತತ್ರ ವಿಭೀಷಣಃ ||೨೩||
 ಚತುರ್ಭಿ ಸ್ಸಚಿವೈ ಸ್ಸಾರ್ಧಂ ವೈಹಾಯಸ ಮುಪಸ್ಥಿತಃ ||೨೪||
 ಸಮಾಜಶ್ಚ ಮಾಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಸಿಸ್ವನಃ |

ಉಪ್ಪೇಗ್ರೀಣ - ಬುಟಿಯಮೇಲಿನಿಂದ, ಪ್ರಯಾತ - ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು, ತತ್ರ - ಆ ಸ್ವಪ್ನದೊಳಗೆ, ಏಕ - ಬಬ್ಬನಾದ, ವಿಭೀಷಣಃ - ಸಮೃದ್ಧತೆಯಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಮಾತ್ರವೇ, ಶೈವೀತಚ್ಚತೋ - ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ. ಮಾಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೧-೨೧|| ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ಶುಕ್ಲಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರಃ - ಧವಳ ಪುಷ್ಪವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ, ಶುಕ್ಲಗಂಧಾನುಲೇಪನಃ - ಶುಭ್ರಚಂದನಲೇಪವುಳ್ಳ, ಶಂಖದುಂದುಭಿ ನಿರ್ಘೋಷೈಃ - ಶಂಖ ಮತ್ತು ಭೇರಿವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ತುತಗೀತೈಃ - ನಾಟ್ಯಗಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕೃತಃ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವಿಭೀಷಣಃ - ವಿಭೀಷಣನು, ಮೇಘಸಂಕಾಶಂ - ಮೋಡಕ್ಕೆ ಗಮನವಾದ, ಮೇಘಸ್ತನಿತಸಿಸ್ವನಂ - ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಸದ್ದುಳ್ಳ, ಚತುರ್ದಂತಂ - ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬಿನದಾದ, ದಿವ್ಯಂ - ದೇವಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದವ, ಗಜಂ - ಆನೆನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ - ಏರಿ ಚತುರ್ಭಿಃ - ನಾಲ್ವರಾದ, ಸಚಿವೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ - ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ವೈಹಾಯಸಂ - ಆಕಾಶಗಮನವನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿ, ಆಸ್ತ - ಇರುತ್ತಿದ್ದನು, ||೨೩-೨೩|| ಗೀತ - ಗಾನದ, ವಾದಿತ್ರ - ತತ್ರ, ಆನಂದ, ಸುಷಿರ, ಘನವೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಬಗೆಗಳಾದ ವಾದ್ಯಗಳ, ಸಿಸ್ವನಃ - ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ಪಿಬಿತಾಂ - ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ, ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಣಾಂ - ರಕ್ತಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತಾಳಿರುವ, ರಕ್ತವಾಸಸಾಂ - ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಟ್ಟಿರುವ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಷಸರ, ಸಮಾಜಶ್ಚ - ಸಮೂಹವೂ, (ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟು) ||೨೪ || ರಮ್ಯಾ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿದ, ಸವಾಪಿರಥಕುಂಜರಾ - ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾದ, ಇಯಂ - ಈ, ಲಂಕಾಚ - ಲಂಕಾನಗರವೂ, ಭಗ್ನ - ಮುರಿದುಹೋದ,

ಮಾತ್ರ ಬಿಳಿಯ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಆ ಸ್ವಪ್ನದೊಳಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದರು. ||೨೧-೨೪|| ವಿಭೀಷಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ-ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಬಿಳಿಯ ಗಂಧವನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಂಖ, ಭೇರಿ, ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳು ಮೊರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಸ್ತುತಗೀತಗಳು ಮಾನೋಹರಗಳಾಗಿದ್ದವು ||೨೨|| ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ಮೇಘಧ್ವನಿಯಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಪರ್ಮತಕ್ಕೇನೆಯಾದ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ದಿವ್ಯಗಜವನ್ನು ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಏರಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು||೨೩-೨೪|| ಮತ್ತು-ನನ್ನ ಆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ-ರಕ್ತ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಮದ್ಯಪಾನಮಾಡಿ, ಮನಬಂದಂತೆಹಾಡುತ್ತಾ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ,

ಪಿಬತಾಂ ರಕ್ತ ಮಲಾಭಾಸಾಂ ರಕ್ಷಸಾಂ ರಕ್ತವಾಸಸಾಂ ||೪೩||
 ಲಂಕಾ ಚೇಯಂ ಪುರೀ ರಮ್ಯಾ ಸವಾಜಿ ರಥಕುಂಜರಾ |
 ಸಾಗರೇ ಪತಿತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಭಸ್ಮಗೋಪುರ ತೋರಣಾ ||೪೪||
 ಲಂಕಾ ದೃಷ್ಟಾ ಮಯಾ ಸ್ವಪ್ನೇ ರಾವಣೇ ನಾಭಿರಕ್ಷಿತಾ |
 ದಗ್ಧಾ ರಾಮಸ್ಯ ದೂತೇನ ವಾನರೇಣ ತರಸ್ವಿನಾ ||೪೫||
 ಪೀತ್ವಾ ತೈಲಂ ಪ್ರನೃತ್ಯಾಶ್ಚ ಪ್ರಹಸಂತ್ಯೋ ಮಹಾಸ್ವನಾಃ |
 ಲಂಕಾಯಾಂ ಭಸ್ಮರೂಪ್ತಾಯಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಿಯಾಃ ||೪೬||
 ಕುಂಭ ಕರ್ಣಾದಯಾ ಶ್ವೇತೇ ಸರ್ವೇ ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವಾಃ |
 ರಕ್ತಂ ನಿವಸನಂ ಗೃಹ್ಯ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಗೋಮಯಾಪ್ರದೇ ||೪೭||

ಗೋಪುರತೋರಣಾ - ಉರುಬಾಗಿಲು ಮತ್ತು ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳೆಂಬುದಾಗಿ, ಸಾಗರೇ - ಕಡಲಿನೊಳಗೆ,
 ಪತಿತಾ - ಬಿದ್ದಂತೆ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೪೩|| ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ರಾವ
 ಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಅಭಿರಕ್ಷಿತಾ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡು ವಿದ್ದ, ಇಯಂಲಂಕಾಚ-ಲಂಕೆಯೂ, ರಾ
 ಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ದೂತೇನ - ವಾರ್ತಾವಹನಾದ, ತರಸ್ವಿನಾ - ಮಡುಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ವಾನ
 ರೇಣ - ಬಬ್ಬಕಪಿಯಿಂದ, ದಗ್ಧಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಿದಾಗಿಯೂ, ಸುಮಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸ್ವಪ್ನೇ - ಕನಸಿನ
 ಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೪೪|| ತೈಲಂ - ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು, ಪೀತ್ವಾ - ಕುಡಿದು, ಪ್ರನೃತ್ಯಾಶ್ಚ -
 ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಪ್ರಹಸಂತ್ಯಾಃ - ಕೇಳುವಂತಲಿರತಕ್ಕ, ಮಹಾಸ್ವನಾಃ - ಮಹತ್ಪ್ರವಾದ ಧ್ವನಿ
 ಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ, ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಿಯಾಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರೂ, ಭಸ್ಮರೂಪಾಯಾಂ - ಬೂದಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಯಾಗಿ
 ದ್ದ, ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕಾನಗರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕುಂಭಕರ್ಣಾದಯಾಃ -
 ಕುಂಭಕರ್ಣನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ಇಮೇ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವಾಃ- ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಸರ್ವೇಚ - ಎ
 ಳ್ಲರೂ, ರಕ್ತಂ - ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ನಿವಸನಂ - ವಸತವನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ (ಪರಗೃಹ್ಯ) ಸ್ವೀಕೃತಿ, ಗೋಮಯ

ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರ ಸುಂಡನ್ನಿಂದನ್ನು ಕಂಡೆನು || ೪೩ - ೪೪ || ಇನ್ನು ಸ್ವ
 ಲ್ಪಹೇತ್ತಿನಲ್ಲಿ-ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲಾಳು ಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿ, ರಮಣೀಯವಾಗಿ
 ರಾವಣನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಳಸಟ್ಟ ಈ ಲಂಕಾನಗರವು, ಉರುಳಿದ ಗೋಪುರಗಳಿಂದಲೂ,
 ಮುರಿದ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. ಅಹಹ !
 ಏನಹೇಳಲಿ? ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬ ಶ್ರೀರಾಮಸೇವಕನಾದ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ ಕಪಿ
 ಯು ಈ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಕನಸಾಯಿತು || ೪೬-೪೭ || ಮ
 ತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ-ಲಂಕೆಯು ಹೀಗೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಈ ನಗರ
 ದಲ್ಲಿನ ರಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿರುವವ
 ರಾಗಿ ಬೆಂಬೂದಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ನಗರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲಿರುವಂತೆಯೂ ಕಂ
 ಡೆನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕರ್ಣನೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ರಕ್ತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು
 ಧರಿಸಿ ಸಗಣೆಯು ಬಗ್ಗಡೆಂದ ತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ಇಳಿಯ ಬಿದ್ದದನ್ನು
 ನೋಡಿದೆನು ||೪೬-೪೭|| ಎಲೆ ! ನೀಚ ರಕ್ಷಸಿಯರುಗಳಿರಾ ! ದೂರದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಿರಿ,

ಅಪಗಚ್ಛತ ನಶ್ಯದ್ಧಂ ಸೀತಾ ಮಾಪ ಸ ರಾಘವಃ |

ಘಾತಯೇ ತ್ವರಮಾ ಮರ್ಷೀ ಸರೈ ಸ್ಸಾರ್ಥಂ ಹಿ ರಾಕ್ಷಸೈಃ ||೪೯||

ಪ್ರಿಯಾಂ ಬಹುಮತಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ವನವಾಸ ಮನುವ್ರತಾಂ ||೪೦||

ಭರ್ತ್ಸಿತಾಂ ತರ್ಜಿತಾಂ ವಾಪಿ ನಾನ್ಯಮಂಸೃತಿ ರಾಘವಃ |

ತದಲಂ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯೈ ರ್ವ ಸ್ಸಾಂತ್ವಮೇ ವಾಙ್ಭಿಧೀಯತಾಂ ||೪೧||

ಅಭಿಯಾಚಾಮ ವೈದೇಹೀ ಮೇತದ್ಧಿ ಮಮ ರೋಚತೆ ||೪೧||

ಯಸ್ಯಾ ವೇವಂವಿಧ ಸ್ವಪ್ನೋ ದುಃಖಿತಾಯಾಂ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೆ |

ಹ್ರದೇ - ಸಗಣೆಯ ಬಗ್ಗಡದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಃ - ಹೊಕ್ಕರು ||೪೭-೪೮|| ಅಪಗಚ್ಛತ - ದೂರನಿರಿಯಿರಿ, ನಶ್ಯದ್ಧಂ - ಹಳಗಿಹೋಗಿರಿ, (ಮರೆಮಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ) ಸಃ - ಆ, ರಾಘವಃ - ರಾಮನು, ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಪ - ಹೊಂದಿದನು, (ಅದ್ವೃತಿ - ಹೊಂದುವನು) ಪರಮಾಮರ್ಷೀ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೋಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸರ್ವೈಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ ಸ್ವಾರ್ಥಂ - ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ವಃ - ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಥವಾ - ರಾನಾಂ - ರಾನಾಂನನ್ನು, ಘಾತಯೇತ್ - ದ್ವಂಸ ಮಾಡುವನು ||೪೯|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಪ್ರಿಯಾಂ - ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿರುವ, ಬಹುಮತಾಂ - ಬಹುಜನರಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವ, ವನವಾಸಂ - (ಪತಿಯ) ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನೇ ಕೊರಿತು, ಅನುವ್ರತಾಂ - ಅನುಸರಿಸಿದ ವ್ರತವುಳ್ಳ, ಭರ್ತ್ಸಿತಾಂ - ನಿಂದಿಸಿದ ಭಯಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತರ್ಜಿತಾಂವಾಪಿ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಇಮವ, ಭಾರ್ಯಾಂ - ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನು, ನಾನ್ಯಮಂಸೃತಿ - (ನಾ - ತೆ) ನುಸಲಾರ, ||೪೦|| ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ವಃ - ನಿಮ್ಮ, ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯೈಃ - ಘಾತಕವಚನಗಳಿಂದ, ಅಲಂ - ಸಾಕು, (ಯುಷ್ಕೃತಿಃ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ,) ಸಾಂತ್ವಮೇವ - ಮೃದುಮನುಷ್ಯವಾದ ನುಡಿಯೇ, ಅಭಿಧೀಯತಾಂ - ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿ, ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಭಿಯಾಚಾಮ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ, ಮಮ - ನನಗೆ, ವೀತ - ಇದು, ರೋಚತೆ - ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ದುಃಖಿತಾಯಾಂ - ದುಃಖವನ್ನುಂಟಾಗಿರುವ, ಯಸ್ಯಾಂ - ಯಾವ ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಏವಂವಿಧಃ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ, ಸ್ವಪ್ನಃ - ಕನಸು, ಪ್ರದೃಶ್ಯತೆ - ನನ್ನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದೆಯೋ, ಸಾ - ಅಂತಹ ಸೀತೆಯು, ವಿವಿಧೈಃ - ಅನೇಕವಿಧಗಳಾದ, ದುಃಖೈಃ - ದುಃಖಗಳಿಂದ, ಮುಕ್ತಾ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಅನುತ್ತಮಂ - ಸರೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ಪ್ರಿಯಂ - ವಲ್ಲಭನನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ-

ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹಾಳಾದಿರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಿ. ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿರಿ. ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾಗಿಯೂ, ಮಾನಸೀಯಳಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರಸ್ವತಾವಾಜ್ಞವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಕಾಲುನಡೆಗೆಯಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ, ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪತಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯವಾಸವೇ ಸ್ವರ್ಗವೆಂಬುದು ಭಾವಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೀವು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಸುದ್ದಿಯು ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗತ್ರವಾದರೂ ಗೋಚರಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ, ಕೂಡಲೇ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿ, ಆಬಾಲವೃದ್ಧರು ಮೊದಲೊಂದು, ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂತತಿಯನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡುವನು ||೪೯-೪೦|| ಆದಕಾರೂ ಇನ್ನು ಸಾಕು. ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿರಿ, ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿರಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿತು ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಈ

ಸಾ ದುಃಖೈ ರ್ವಿವಿಧೈ ಮುಕ್ತಾ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋ ತ್ಯನುತ್ತಮಂ ||೪೨||
 ಭರ್ತ್ಸಿತಾ ಮಪಿ ಯಾಚಫ್ಯಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಕಿಂ ವಿವಕ್ಷಯಾ |
 ರಾಘವಾದ್ಧಿ ಭಯಂ ಘೋರಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮುಪಸ್ಥಿತಂ ||೪೩||
 ಪ್ರಣಿಪಾತ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಹಿ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
 ಅಲ ಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್ ||೪೪||
 ಅಪಿಚಾಸ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ನ ಕಿಂಚಿ ದುಪಲಕ್ಷಯೇ |

ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ ||೪೨-೪೩|| ಹೇರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಓ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳರಾ ! ಯೂಯಂ - ನೀವು, ಭರ್ತ್ಸಿತಾಮಪಿ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದಾಗ್ಯೂ, (ಸೀತಾಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಭಯಂ - ಭಯರಾ ಹಿಳ್ಳವನ್ನು, ಯಾಚಫ್ಯಂ - ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ, ವಿವಕ್ಷಯಾ (ನಮ್ಮಿಂದಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು ನಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳೇ ಎಂಬ) ಹೇಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಕಿಂ - ಏನೋಜನವೇನು?, ಹಿ - ಏತಕೆಂದರೆ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಭಯಃ - ವಿರಕ್ತು, ರಾಘವಾತ್ - ರಾಮ ನದೇಸೆಯಿಂದ, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಪತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ (ತತ್ - ಆದಕಾರಣ) ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ಮೈಥಿಲೀ - ಸೀತೆಯು, ಪ್ರಣಿಪಾತ - ಅಡಬಿದ್ದು ಬಿಡುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಸನ್ನಾ - ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳು (ಅನುಗ್ರಹಾಭಿಮುಖಳಾಗುವಳು) ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ಹೇರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರುಗಳರಾ ! ಏಷಾ - ಈಕೆ, ಮಹತಃ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಭಯಾತ್ - ಆಪತ್ತಿನ ದೇಸೆಯಿಂದ, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅಲಂ - ನಮಗಿಂತ ||೪೩-೪೪||

(ಸ್ವಸ್ಥ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಶುಭವು ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ)

ಅಪಿಚ - ಮತ್ತು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾಃ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ, ಅಸ್ಯಃ - ಈ ಸೀತೆಯು, ಮೈದೇಹಿಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ಈಕೆಯು ಇಂತಹ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈಕೆಯು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸುಸ್ವಪ್ನವು ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಸೀತೆಯು ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಕಲಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವಳು ||೪೨-೪೩|| ಬಂದುವೇಳೆ “ ಅಯ್ಯೋ ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದಿರುವುದೇ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿದೆವಲ್ಲ ? ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿದೆವಲ್ಲ ? ಗೋಳಾಡಿಸಿದೆವಲ್ಲ ? ಹೀಗಿರಲು ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯುಂಟಾಗುವುದೇ?, ಎಂದರೆ-ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಬೇಡಿರಿ. ಇನ್ನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸಾಕು. ಮುಗುವಳು ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ಭಯಂಕರವಾದ ವಿನಾಶಕಾಲವು ರಾಮನಿಂದಲೇ ಸಮಾಪಿಸಿತು. ಆದರೂ ಜನಕನಂದಿನಿಯಾದ ಮೈದೇಹಿಯು ನಾವು ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದೇ ಆದರೆ ಶಾಂತಳಾಗಿ, ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರುಗಳರಾ ! ಮಹಾಭಯದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸೀತೆಯು ಸಮರ್ಥಳು ||೪೩-೪೪|| ಇದೆಲ್ಲ ಹಾಗಿರಲಿ, ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ವಿಶಾಲನಯನೆ

ವಿರೂಪಮುಪಿ ಚಾಂಗೇಷು ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮುಪಿ ಲಕ್ಷಣಂ ||೪೫||
 ಭಾಮಾ ವೈಗುಣ್ಯ ಮಾತ್ರಂತು ಶಂಕೇ ದುಃಖ ಮುಪಸ್ಥಿತಂ |
 ಅದುಃಖಾರ್ಹಾ ಮಿಮಾಂ ದೇವೀಂ ವೈಹಾಯಸ ಮುಪಸ್ಥಿತಾಂ ||೪೬||
 ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಂ ತು ವೈದೇಹ್ಯಾಃ ಪಶ್ಯಾ ಮ್ಯಹ ಮುಪಸ್ಥಿತಾಂ||
 ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ವಿನಾಶಂ ಚ ವಿಜಯಂ ರಾಘವಸ್ಯ ಚ ||೪೭||
 ನಿಮಿತ್ತಭೂತ ಮೇತತ್ತು ಶ್ರೋತು ಮಸ್ಯಾ ಮಹತ್ಪ್ರಿಯಂ || ೪೮||
 ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಸ್ಪರಶ್ಚಕ್ಷುಃ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಮಿವಾಯತಾ |
 ಈಷಚ್ಛ ಹೃಷಿತೋ ವಾಽಸ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾಯಾ ಹೃದಕ್ಷಿಣಃ ||೪೯||

ಅಂಗೇಷು - ಕರಚರಣಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಮುಪಿ - ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದರೂ, ವಿರೂಪಂ-
 ವಿಕಾರವಾದ, ಲಕ್ಷಣಮುಪಿ - ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು (ಗುರುತು) ಕುರಿತು - ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ, ನೋವಲಕ್ಷ
 ಯೇ - ಕಾಣೆನು ||೪೫|| ಅದುಃಖಾರ್ಹಾಂ - ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿರುವ, ವೈವಾಯಸಂ - ದೇವತೇಜ
 ಸ್ಸನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಾಂ - ಪಡೆದಿರತಕ್ಕ, ಇಮಾಂ - ಈ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಭಾಮಾವೈ
 ಗುಣ್ಯಮಾತ್ರಂ - ಸ್ವಲ್ಪಕಳಿಗುಂದಿದೆ ಎ ಬುದು ಮಾತ್ರವೇ, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ, (ಇತಿ-ಹೀ
 ಗೆಂದು) ಶಂಕೆ - ಊಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೪೬|| ಅಹಂ -ನಾನು, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಗೆ, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಂ -
 ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಾಂ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, (ಊಹಿ
 ಸುತ್ತಲಿ) ಕುಚ-ಮತ್ತು. ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರವಿನಾಶನು - ರಾವಣನ ನಾಶವನ್ನು, ರಾಘವಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ,
 ವಿಜಯಂಚ - ಗೆಲುವನ್ನೂ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಊಹಿಸುತ್ತಲಿಲ್ಲ ||೪೭|| ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ಮಹ
 ತ್ - ಬಹುದೊಡ್ಡದಾದ, ಪ್ರಿಯಂ - ಹಿತವನ್ನು, ಶ್ರೋತು - ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ, ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತಂ - ಕಾರ
 ಣವಾಗಿರುವ, ಏತತ್ - ಈ, ಆಯತಂ - ಸೇವಾದ, ಅದಕ್ಷಿಣಂ - ಎಡಗಡೆಯದೆನಿಸಿರುವ, ಚಕ್ಷುಃ-
 ಕಣ್ಣು, ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವ - ತಾವರೆಯ ರೇಕಿನಂತೆ, ಸ್ಪರಶ್ಚ - ಅದಿರುತಲಿರುವುದಾಗಿ, ದೃಶ್ಯತೇ - ಕಾ
 ಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ಈಷತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ, ಹೃಷಿತೋವಾ-ರೋಮಾಂಚಬಳ್ಳದಾಗಿರುವ,
 (ಸಂತೋಷಿಸಿದ) ಅದಕ್ಷಿಣಃ - ಎಡಗಡೆಯದಾದ, ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ - ಪತಿಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನುನುಸರಿಸಿರತ
 ಕ್ಕ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಸೀತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ, ಏಕಃ - ಒಂದು, ಬಾಹುಃ - ಭುಜವು
 ಅಕಸ್ಯಾತ್ - ಅರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ, ಪ್ರಕಂಪತೇಹಿ-ಕದಲಾತಲಿದೆ, ||೪೮-೪೯|| ಕರೇಣಾಹಸ್ತಪ್ರತೀಮಾಃ -

ಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಇತರ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಈಗ ತುಸ
 ವಾದರೂ ವೈರೂಪ್ಯವು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ಕಳಿಗುಂದಿರೋಣವೇ
 ಕಷ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವಳು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗತಕ್ಕವಳಲ್ಲ
 ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಸುಖವು ಈಕೆಯ ಕರಗತವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿಲ್ಲ ||೪೫-೪೬|| ವೈ
 ದೇಹಿಗೆ ನುನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ ವಿನಾಶವೂ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ
 ವಿಜಯವೂ, ಈಕೆಗೆ ಹಿತಶ್ರವಣವೂ, ಉಂಟಾದುವು ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತವುಂಟು. ಅದೇ
 ನಂದರ: --ತಾವರೆಯ ಹೂವಿನ ರೇಕಿನಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಈ
 ಕೆಯ ಅಂದವಾದ ಎಡಕಣ್ಣು ಹರ್ಷಗೊಂಡಂತೆ ಅದಿರುತಲಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ,

ಅಕಸ್ಮಾದೇವ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಬಾಹು ರೇಕಃ ಪ್ರಕಂಪತೆ |

ಕರೇಣುಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಮ ಸ್ಸವ್ಯ ಶ್ಲೋರು ರನುತ್ತಮಃ ||

ವೇಪಮಾನ ಸ್ಸೂಚಯತಿ ರಾಘವಂ ಪುರತಃ ಸ್ಥಿತಂ ||೫೦||

‡ ಪಕ್ಷೀಚ ಶಃಖಾನಿಲಯಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಪುನಃಪುನಶ್ಶ್ಲೋರತ್ತಮಸಾಂತ್ಯವಾದೀ |

ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಂತಿರುವ, ಸವ್ಯಃ - ಎಡಗಡೆಯದಾದ, - ನುತ್ತಮಃ - ಸರೋತ್ತಮವೆನಿಸಿರತಕ್ಕ, ಉಗುಕ್ತ - ತೊಡೆಯೂ, ವೇಪಮಾನಃ - ಕಂಪಿಸುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪುರತಃ - ಹೀತೆಯ ಎದುರಿಗೆ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇರತಕ್ಕವನನ್ನಾಗಿ, ಸೂಚಯತಿ - ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿದೆ ||೫೦|| (ಅವಯವಕಂ ಪದಶುಭನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪಕ್ಷಿಯಿಂದಂಟಾದ ಶುಭನಿಮಿತ್ತವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದೆ) ಶಃಖಾನಿಲಯಂ - ಮರದ ಕೊಂಬೆಯೆಂಬ ಸ್ಥಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ಉತ್ತಮಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಸಾಂತ್ಯ - ಮನುರದ್ವನಿಯನ್ನು, ವಾದೀ - ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ, ಸಂಸ್ಕೃತಂ - ಉತ್ತಮಬಂಧು ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ, ವಾಕಂ - ವಾಕ್ಯವನ್ನು, (ಸ್ವರವನ್ನು) ಉರಯಾಣಿ (ಉದರಮುಖಾಣಿ) ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿರುವ, ಪಕ್ಷೀಚ - ಬಂದಾನೊಂದು ಪಕ್ಷಿಯೂ, ಹೃಷ್ಯಃ - ಫುಫ್ಫುಹೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿಬಿಡುವುದಾಗಿ, (ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮಾಗಮನವನ್ನು) ಪುನಃ ಪುನಃ-ಪದೇಶದ, ಚೇದಯಂತೀವ - ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವುದು (ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವುದು)

||೪೨- ೪೪- ೪೭|| ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ದುಂಡಾಗಿಯೂ, ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಈ ವೈದೇಹಿಯ ಉತ್ತಮವಾದ ಎಡ ದೊಡೆಯೂ, ಎಡದೊಳೂ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತ ಶುಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಈಕೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಬಂದು ನಿಂತವನನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿದೆ ||೫೦||‡ ಇನ್ನು ಈ ಸೀತೆಗೆ ಅಸರಿಮಿತ ಸಂತೋಷವು ಸಂಭವಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಏನು ? ಇಗೋ:-ವೇದಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ತುದಿ ಎನಿಸಿದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅನುಷ್ಠಾನಪರನಾದ ಆಚಾರ್ಯನು ಶಮಾದಿಗೂ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ರಸವತ್ತರಗಳಾದ ಉಪನಿಷತ್ತಹಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಲಿರಲು || ಪಾಸಂಪರನಾದ ಆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆಧನ್ಯವಾದವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃಸಂತೋಷಿಸಿ ಹೇಳುವಹಾಗೂ,ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ,ವಿರಕ್ತನನಿಸಿ, ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರ ಪರನಾಗಿ, ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಉತ್ತಮಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು, ಸದ್ಗುಣಪದಿಷ್ಟವಾದ ಮಹಾವಾಕ್ಯಪರನಾನುಷ್ಠಾನಗಳಂಜನವಾಗಿ, ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆನುಭವಿರತನಾಗಿ ಬಂಧನವೃತ್ತಿಯಮೂಲಕ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯು ಸ್ವಾಚಾರ್ಯನಮೂಲಕ ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಹಾಗೂ, ಈ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿರುವಮರದಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗೂಡನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಪಕ್ಷಿಯೂ, ಕಿವಿಗೆ

‡ ವಿಶೇಷ:-ಈ ರಾಮಾಯಣವು ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯವು. ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮ ಎಂದು ಕಾವ್ಯವು ಮೂರುಬಗೆ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೆ-ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ, ಬೇರಬೇರೆ, ಅರ್ಥಾಂತರವು ತೋರುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವೆಂತಲೂ, ಧ್ವನಿ ಎಂತಲೂ, ಹೆಸರುಹೀಗಿರುವುದೇ

ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ ವಾಚ ಮುದೀರಯಾನಃ ಪುನಃಪುನಶ್ಚೋದಯತೀವಹೃಪ್ಪಃ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪುಂದರಕಾಂಡೆ - ಸಪ್ತವಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

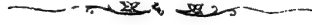
ಅರ್ಥಾಂತರ:- ಶಾಖಾನಿಲಯಂ - ಕೊಂದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗೂಡನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸುತಲಿರುವ, ಪಕ್ಷೀಚ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಪಕ್ಷವುಳ್ಳ ಗೂಡನೂ, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಉತ್ತಮ - ಕೇಳುವದಕ್ಕಿಂಪಾದ, ಸಾಂತ್ವ - ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ, ವಾದೀ - ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ - ಸುಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಸ್ಯ - ರಾಮರೂಪದಿಂದಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ, ಆಗತಾಂ - ಬರುವಿಕೆಯುಳ್ಳ, ವಾಚಂ - ಶುಭವಚನವನ್ನು, ಉದೀರಯಾನಃ - ಹೇಳುತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಅಡಿಗಡಿಗೆ, ಹೃಪಃ - ರಕ್ತಗಳನ್ನು ಅಲಗಿನುವ (ಬದರುವ) ಹರ್ಷವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಚೋದಯತೀವ- ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿದೆಯೇ ಎಂಬಂತಿದ್ದಿತು(೧)ಮತ್ತು ಶಾಖಾನಿಲಯಂ - ಶಾಖಾ - ವೇದಶಾಖೆಗಳ, ನಿಲಯಂ - ಕಡೆಯಸ್ಥಾನವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ, (ವೇದಾಂತಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ) ಪಕ್ಷೀಚ - ಪ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠಪಕ್ಷಪಾತವುಳ್ಳ ಗುರುಪು, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಪದೇಪದೇ, ಉತ್ತಮ - ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ, ಸಾಂತ್ವ - ಹಿತವಾದ ಉಪನಿಷದ್ಗ್ರಂಥವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತಲಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ, ಸು - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಸ್ವಸ್ವಾತ್ಮನ, ಆಗತಾಂ - ಲಾಭವುಳ್ಳ, ವಾಚಂ - ವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಉದೀರಯಾನಃ - ಉಪದೇಶಿಸುತಲಿರುವನಾಗಿ, ಹೃಪಃ - ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ, ಸ್ವಾತ್ಮಲಾಭವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸುತಲಿರುವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪುನಃ

ಇಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ಮೃದುಮಧುರವಾಗಿಪದೇಪದೇ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಬಡಲನ್ನು ಬದರಿಲುಬ್ಬಿ ಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಸುಖಾಗಮನವನ್ನೂ, ಸೀತೆಗಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸೂಚಿಸುವಂತಿದೆ. ಮತ್ತು - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಇಲ್ಲವೇವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗರೂಡ ಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಜಿನ್ನಾಗಿ ಚಿಗುರಿ ಹೂತಿರುವ ಮರದ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು, ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಓ ಸೀತೇ ! ನೀನುದುಃಖಿಸಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಭರ್ತನ ಬೇಗಬರುವವನಾಗಿದಾನೆ, ಇದುವ್ಯಸನಪಡಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲ, ಎಂಬ ಸಾಮವಾದಗಳಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮದಾಯಿಸುವಂತಿದೆ. ಸಮಾಧಾನ ಪ್ರಕಾರವೆಂತೆಂದರೆ : ಓಸೀತೇ! ನಿನಗಿಂತಲೂ ರಾಮನಿಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸಂತಾಪವುಂಟು. ಆದರೂ, ಅದನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೀನಿರುವ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತಲಿರುವನು ಓಕೃಣಂಗಿಯೇ! ಕಾಮವು ನಿನಗೆಸಂತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರೂ, ಆತನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು, ಹಗಲು, ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೆ

ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯ. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ—ಪದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವು ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಕಾವ್ಯವೆಂದು ನಾಮ. ಇದನ್ನೇ ಗುಣೀಭೂತವ್ಯಂಗ್ಯವೆನ್ನುವರು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯಾದರೆ—ಶಬ್ದಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಅರ್ಥವೇ ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅದನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯವೆನ್ನುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಮೆತಲೂ ಹೆಸರು. ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವಾದರೆ—ಪದಗತ, ವಾಕ್ಯಗತ, ಪ್ರಬಂಧಗತವೆಂತಲೂ ಮೂರುವಿಧ. ಈ ಸುಂದರಕಾಂಡವೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಅನಾದಿಯಾದ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಜೀತನವನ್ನು ಉಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.-

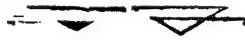
ಪುನಃ - ಪದೇಪದೇ, ಜೋದಯತೀವ - ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನೆಂದು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ || ೧೧ ||
 ಮತ್ತು - ಶಾಖಾನಿಲಯಂ - ವೇದಾಂತವಿಚಾರವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ (ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದ)
 ಪಕ್ಷೀಚ - ಶಮದಮಾದಿ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂಬ ಪಕ್ಷದಂತಿರುವ ಸಾಧನವುಳ್ಳ ಜೀವನು, ಪುನಃಪುನಃ - ಪದೇಪದೇ
 ಉತ್ತಮ - ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರ ನಿವರ್ತಕವಾದ (ಉದ್ಗತಂ ತಮಃ, ಯಸ್ಯಾತ್, ತತ್ ಉತ್ತಮಂ) ಸಾಂ
 ತ್ವ-ಮುಕ್ತಿಸಾಧಕವಾದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ, ವಾದೀ - ಆಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವಚನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸುಸ್ವಾ
 ಗತಾಂ, ಸು-ಉತ್ತಮವಾದ, ಸ್ವ-ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವಾತ್ಮನ, ಆಗತಾಂ - ಉಪಸನೆಯಿಂದ
 ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ, ವಾಚಂ-ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದೆನೆಂಬ ವಚನವನ್ನು, ಉದೀರಯಾನಃ-ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳು
 ತಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಪುನಃಪುನಃ-ಮರಳಮರಳ, ಹೃದ್ಯ-ಖಂಧನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುವ
 ವನಾಗಿ, ಜೋದಯತೀವ - “ತ್ವಂಹನಃ ಪಿತಾಯೋ ೨ ವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಪಂ ಪಾರಂ ತಾರಯಸಿ”
 ಅಜ್ಞಾನಪ್ರವಾಹದ ದಡವನ್ನು ದುಟಿಸಿದನೇನೇ ನಮಗೆ ತ.ದ. ತಮ್ಮಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನೆಂದು ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಹಾಗೆ || ೧೨ ||

—ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ.—

ಕಳೆಗುಂದಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆ ಕುಮುದಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆಗುಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಆದ
 ಕಾರಣ ನಿನಗಿಂತಲೂ ರಾಮನಿಗೆ ಅಧಿಕತಾಪವುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸು. ನೀನು ಸ್ನಾನಪಾ
 ನಾದಿಗಳನ್ನೆ, ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನೂ ತೊರೆಯಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರೇರಿಸುವಂತಿದೆ.

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಇದೇ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಈ ಅರ್ಥವೇ ಸುಂದರಕಾಂಡದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ “ತತೋರಾವಣಾನೀತಾಯಾಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ
 ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾಣ್ಣದೊಳಗೆ ಲಂಕಾ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಶರೀರವು ವ್ಯಂಗ್ಯವು. ಏಕಾಕ್ಷೀ ಮೊದ
 ಲಾದವರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ರಾವಣಕುಂಭಕರ್ಣರು ಅಹಂಕಾರಮನಾಕಾರಗಳು, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮೊ
 ದಲಾದವರು ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿಗಳು, ಚೇತನನು (ಜೀವನು)
 ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸೀತೆಗೆ ಸಮಾನನು. ಆ ಚೇತನನಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ
 ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಅಂಜನೇಯನು ಸದೃಶನು. ಆ ಆಚಾರ್ಯಲಕ್ಷಣವು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.
 ಅದೆಂತೆಂದರೆ — ಪಕ್ಷೀ-ಈ ಶಬ್ದದಿಂದ ರಕ್ಕಗಳು ಗಮನಸಾಧಕವಾದಕಾರಣ ಪರಮಪದಗಮನವನ್ನು
 ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಗಳು ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. “ಉಭಾಭ್ಯಾಮೇವ ಪಕ್ಷ್ಯಭಾಷ್ಯಂ ಯ
 ಥಾವೇಪಕ್ಷಿಣಾಂಗತೀ | ತಥೈವಜ್ಞಾನಕರ್ಮಭಾಷ್ಯಂ ನೃಣಾಂತು ಪರಮಾಗತೀ ||” ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ರಕ್ಕಗಳು ಹಾರಿ
 ಹೋಗಲು ಸಾಧನವಾಗಿರುವಂತೆ, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಗಳು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ತಿಳಿಸು
 ತಲಿದೆ. “ಬ್ರಹ್ಮಣಾವಿವಿದಿದಂತಿಯಜ್ಞೇನ ದಾನೇನ ತಪಸಾದನಾಶಕೇನ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಣರು

ನಿತ್ಯಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬದಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಲಿದೆ. “ಆಚೀನೋತಿಹಿ ಕಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಮಾಚಾರೇ ಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಪಿ ಸ್ವಯ ಮಾಚರತೇಯಸ್ತಾತ್ಸ್ಯಾ ದಾಚಾರ್ಯಉಚ್ಯತೇ||” ಕಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ತಾನೂ ಆಯಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತ, ಇತರರಿಂದಲೂ ಆಚರಣೆಗೆ ತರಿಸತಕ್ಕವನು ಆಚಾರ್ಯನೆಂಬುದು ಈಶ್ವೋತಾರ್ಥ. ಕಾಶಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೇದಕಾಶಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ. ನಿಲಯಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೇದಕಾಶಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನು ಎಂದರ್ಥವು. ವೇದಕಾಶಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ “ಅಧೀತಮುಪಯೋ ವೇದಂ ವಿಮುಂಚತಿ ನರಾಧಮಃ | ಭೂಣಾಹಾಸತು ವಿಜ್ಞೇಯೋ ವಿಯೋ ನಿಮಧಿಗಚ್ಛತಿ|| ಓದಿದವನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟ ನರಾಧಮನು ಕಿರು ಹತ್ಯಮಾಡಿದವನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೀರ್ಯಕ್ ಜಂತುಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ವೋತಾರ್ಥ. ಮತ್ತು - ನಿಲಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ವೇದಕಾಶಾರ್ಥ ವಿಷಯವಾದ, ಶ್ರವಣ ಮನನ, ನಿರಿದ್ಧಾಸ ರೂಪವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ಆಚಾರ್ಯಲಕ್ಷಣವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. “ಆಚಾರ್ಯೋ ವೇದಸಂಪನ್ನಃ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೋ ವಿಮತ್ಸರಃ | ಮಂತ್ರಜ್ಞೋ ಮಂತ್ರಭಕ್ತಶ್ಚ ಸದಾ ಮಂತ್ರಾಶ್ರಯಶ್ಚುಚಿಃ | ಗುರುಭಕ್ತಿ ಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಪುರಾಣಜ್ಞೋ ವಿಶೇಷತಃ | ಏವಂ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನಃ ಗುರುರತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ||” ವೇದಜ್ಞನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ, ಮಾತೃಶ್ರೇಷ್ಠತನೂ, ಮಂತ್ರವಿದನೂ ಮಂತ್ರಭಕ್ತನೂ, ಮಂತ್ರಾನುಷ್ಠಾನ ಪರನೂ, ಪರಿಶುದ್ಧನೂ, ಗುರುಭಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪುರಾಣ ಜ್ಞನೂ ಆಗಿರುವಂತನೇ ಗುರುವೆಂದು ಅರ್ಥ. ಪ್ರಹೃಷ್ಠ-ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಇದರಿಂದ ಗುರುವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ “ಆಹ್ಲಾದಶೀತನೇತ್ರಾಂಖುಃ ಪುಲ ಕೀಕೃತಗಾತ್ರವಾಃ | ಸದಾಪರಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋದ್ರವ್ಯವ್ಯಾಸ್ತ ದ್ವದೇಹಿಭಿಃ ||” ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಆನಂದಬುಷ್ಟ ರೋಮಾಂಚಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸದಾ ಪರಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುವ ಗುರುವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು ಎಂದರ್ಥವು. “ಪುನಃಪುನಃ ಶ್ವೇತಿತಮಸಾಂತ್ವವಾದೀ,-ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪರ ಮಾತ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ‡ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಔಪರಿಗ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಪುನಃಪುನಃ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ವೇದಾಂತ ಗೂಢಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸತಕ್ಕವನು ಎಂದು “ಪುನಃಪುನಃ, ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. “ ಸುಸ್ವಾಗತಾಂ ವಾಚ ಮುದೀರಯಾಸಃ,-ಸಂಪ್ರದಾಯವು ತಪ್ಪಿಹೋಗದೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂ ಪರೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಆಪ್ತಾಕ್ಷರ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರರೂಪವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಾ ಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಯೆಯಿಂದ ಹೇಳತಕ್ಕವನು. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾಣ್ಡದಲ್ಲಿ-ಶಿಷ್ಯೋಚ್ಚೇವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶರೂಪವಾದ ಆಚಾರ್ಯನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವು ಆಯಾ ಶಬ್ದಗಳ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಇದು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

‡ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯವೆಂದರೆ — ತ್ವಂಮೇಽಹಂಮೇಕುತಸ್ತ ತ್ವದಹಿಕುತ ಇದಂ ವೇದಮೂಲ ಪ್ರಮಾಣಾ ಜ್ಞೈ ತತ್ಕಾಣ್ಡಾನಾದಿ ಸಿದ್ಧಾ ದನುಭವವಿಧಿ ವಾತ್ಸರ್ಹಸಾ ಕ್ರೋಶವಿವ || ಕ್ವಾಕ್ಯೋಶಃ ಕಸ್ಯಗೀತಾ ದಿಷು ಮಮವಿದಿತಃ ಕೋತ್ರಸಾಕ್ಷೀಸುಧೀಸ್ಸ್ಯಾ ದ್ಧಂತತ್ವತ್ವಪ್ರಹಪಾತೀಸ ಇತಿ ಸ್ತುತಲಹ ಮೃಗ್ಯಮಧ್ಯಸ್ಥ ವತ್ತ್ವಂ ||” ಜೀವೇಶ್ವರಸಂವಾದ—ಈಶ್ವರನು—ಎಲೈ ಜೀವನೇ ! ತ್ವಂಮೇ = ನೀನು ನನಗೆ ಸೇರಿದವನು. (ಕೇವಲಭೂತನು ಎಂದರೆ ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ದಾಸನಾಗಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಪ್ರಕಾರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಅತಿಶಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವವನು.) ಜೀವನು—ಅಹಂಮೇ = ಹಾಗಲ್ಲ, ನನಗೆ ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಈ-ಏತತ್ಕುತಃ = ಅದು ಹೇಗೆ ? ಅಥವಾ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ? ಜೀ—ತದಹಿಕುತಃ-

ಮೊದಲು “ನೀನು ನನ್ನವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ?, ಈ ಇದಂ = ಈ ನಾನು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು “ವೇದಮೂಲ ಪ್ರಮಾಣಾತ್” ಸಕಲ ವೇದಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣವು. (ಒಂಕಾರ) ಮೂಲವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಒಂಕಾರಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿ. ಜೇ—ಏತಚ್ಚ ಈ ವಾಕ್ಯವು “ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧಾತ್” ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇರುವ “ಅನುಭವವಿಭವಾತ್” - ಅನುಭವಾತಿಶಯದಿಂದಲಲ್ಲವೇ ? ಹರ್ಷ - ಹಾಗಾದರೆ, “ಸಾಕ್ಷೋಶವಿವಾ” - ನಾನು ಮೊದಲಿಯಿಡುವುದರ್ಥವೋ ? ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಳಬನಾದ ನಾನು ಮೊದಲಿಯಿಡುವೆನು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವೋ? ಜೇ—ಆಕ್ಷೋಶ-ಹಾಗೆ ನೀನು ಮೊದಲಿಯಿಡುವುದೂ, ಕ್ವ-ಎಲ್ಲಿ ? ಮತ್ತು ಕಸ್ಯ-ಯಾರವಿಷಯವಾಗಿ ? ಮಮ-ನನ್ನ, ಗೀತಾದಿಪು-ಗೀತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜೇ—ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷೀ-ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರು, ಕು-ಯಾರು ? ಈ-ಕುಧೀ-ಜ್ಞಾನಿಯು, ಸ್ವಾತ್-ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವನು. ಜೇ—ಕು-ಅಂತಃಪ್ರಾಣಿಯು, ಸ್ವಪ್ರಕರಾಂತಿ-ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ದವನು. ಹಂತ-ಅವಿಶ್ವೇ ಇದು ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. “ಅತೀಂದ್ರಿಯಸಾರ್ವಾರ್ಥಾಫೀ ಜ್ಞಾನೀಚಛ ರತರ್ಷಭ || ಉದಾರಾಸ್ಸದ್ವೈವೈತೇ ಜ್ಞಾನೀತತ್ಪ್ರತ್ಯೇವ ಮೇ ಮಾತಃ||ಪ್ರಯೋಗಿ ಜ್ಞಾನಿನೋತ್ಕರ್ಷಮಹಂ ಸಚ್ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಃ ||” ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಆತ್ಮನು (೧) ಕೈಬಲ್ಲವನ್ನು ಕೋರುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವು, (೨) ಉದ್ವಿಗ್ನವ್ಯಕ್ತಿಂತಲೂ ಅಧಿಕದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಜೀಕ್ಷಿಸಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವ ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಯು, (೩) ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಯಸದೆ ಸದ್ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಪಂತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ (ಕರಣಾಗತಿಯ ನ್ನುಹೊಂದಿ ಸದ್ವಸ್ತುವೊಡನೆ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸ್ವಸ್ತಭರಣಾಗಿ) ನಿರ್ಹೇತುಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು (೪) ಈ ನಾಲ್ಕರೂ ಉದಾರರಂತಲೂ, ಅವರೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನೆಂತಲೂ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ನೀನೂ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯನೆಂತಲೂ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನೀನೇ ಅವನೆಂತಲೂ, ನೀನೇ ಹೇಳಿರುವೆಯಲ್ಲ ? ಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಈ ನಾನು ಅಸ್ವಂತಂತ್ರನುಬಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಇತಿಹೀಗಂಬ, ನೃಕಲಹ-ವಾದಿ ಪ್ರತಿನಾದಿಗಳ ಕಲಹದಲ್ಲಿ, ತ್ವಂ-ನೀನು, ಮೃಗ್ಯಮಧ್ಯಸ್ಥವತ್-ಪುಡಕಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನಂತೆ ಇದ್ದೀಯೆ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವವನಂತೆ ಇರುತ್ತಿ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳು—

ಮತ್ತು—“ಯಮೋವೈವಸ್ವತೋರಾಜಾಯಸ್ತವೈಪಹೃದಿಭಿಃ ತೇನಚೇದವಿವಾದಸ್ತೇವಾಗಂಗಾಂ ಮಾಕುರೂಗಮಃ ||” ಎಂದು ಮನುಷ್ಯತೃತಿ, ಎಲೈ ಮನುಷ್ಯನೇ, ನಿರುಪಾಧಿಕನಿಯಾಮಕನೂ ಅವ ತಾರಬೇ-ದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಂಶೋತ್ಪನ್ನನೂ, ಜವ-ಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನೂ ಆಗಿರುವ ಭಗವಂತನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿವಾನೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವು ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ, ಆಗನೀನು ಗಂಗಾನ್ನೂ ನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿಯೂ ಹೋಗಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. (ಎಲೈ ಜೀವನೇ! ಸದ್ವಿನಿಯಾ ಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು ಅಂತಹ ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮನೊಡನೆ ಆ ವಿದ್ಯೋಪಾಧಿಯಿಂದ ನಿನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ತೊಲಗಿ, ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಆತನು ಎಂಬ ಅಭೇದಭಾವನಾರೂಪವಾದ ಅವಿವಾದವು ಉಂಟಾದರೆ ಆಗನೀನು ಆತನನ್ನು ಪಡೆದುಬೇಕೆಂದು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಕ್ಷಾಗಲೀ, ವಾರಣಾಸೀಕ್ಷೇತ್ರ ಕ್ಷಾಗಲೀ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಎಂತಲೂ ಹೇಳುವರು) ಇತ್ಯಾದಿಗಳೇ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯಗಳು. ಇಂತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹಿಷ್ಕಾರಿಗಿ ಉದರಣೆಗೊಳಿಸುವುದುಂಟು.

ಶ್ರೀಃ

— ಶ್ರೀಮತ್ಸಾಂಧ್ಯ ರಹಸ್ಯ - ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ —

ಸಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಚೋ ನಿಶ್ಯತ್ಯ ತದಪ್ರವಾಸ್ಯಾ ಪ್ರಿಯ ಮಪ್ರಿಯಾರ್ತಾ |

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಇವೃತ್ತಿಂಟನೆಯ ಸರ್ಗ.

ಕಂ|| ಉಕ್ಕುವ ದುಃಖದಿ ಜನಕಜೆ | ನಿಕ್ಕುವದಿಂ ಹರಣವನ್ನೆ ತೊರೆಯಲ್ ಗಳಮಂ |

ಸಕ್ಕದ ಶೋಕದ ಶುಖೆಯೊ | ಇಕ್ಕದಿಂ ವೇಣಿಯಿಂದೆ ಬಿಗಿ ದಣಿಯಾದಳು ||

ಸಾ-ಅ, ಸೀತಾ-ಜಾನಕಿಯಾ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾಕ, ರಾ-ವಣಸ್ಯ-ದಶಕಂಠನ, ಅಪ್ರಿಯಂ-ಅಹಿತವಾದ, ತತ್-ವಚಃ - ರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿದವಾತವ್ಯ, (ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ

— ಇವೃತ್ತಿಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಇದುವರೆಗೆ ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಾದ ರಾಮನೂ, ಅವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ರಕ್ಕಸಿಯ ರೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕಠಿನಕರವಾದ ಅಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಂಕಟ

ಟಪ್ಪಣಿ. || ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ನಹ ಛತ್ರಾತ್ರ ವಿಮಾನಂ ಪಷ್ಪಕೇನ್ಧಿತಃ | ಸಾಂಧಂ ತ್ರಿಭುವನಂ ಭೀಮಂ ಸಸ್ಯತಸ್ಸಚರಾಚರಂ || ೧ || ಸದ್ವಂ ಗ್ರಸ್ತಂ ಮಯಾದೃಷ್ಟ್ಯಂ ರಾವೇಣಾಂಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಾ | ಕ್ಷೀರೋದಧಿ ಜಲೇ ಮಧ್ಯೆ ಶ್ವೇತಶೈಲ ಸ್ಯಮುಚ್ಛ್ರಿತಃ || ೨ || ತಸ್ಯ ನೂರ್ಘ ತತಶ್ಚೈವ ತ ಕ್ಷತುರ್ದಂತೋ ಮಹಾಗಜಃ | ತಸ್ಯೈವ ಸ್ಥಿತಶ್ಚೈವ ರಾವಣೋ ರಾಜೇನಲೋಚನಃ || ೩ || ಅಸೀನಃ ಪ್ರಾಬ್ಧುಖಃ ಶ್ರೀಮಾ ನಾಸನೇ ಪರಮೇ ಶುಭಃ | ಅಭಿಷಿಕ್ತ ಸ್ತುತಾಕುತ್ಸುಹಃ ಸರ್ವದೇವೈರ್ನಮಸ್ಯತಃ || ೪ || ಸಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಃ ಸೈನ್ಯದೈವೈರ್ನಮತೀರ್ಥ ಜಲೇನಚ | ಶುಕ್ಲ ಮಾಲ್ಯಾಂಬುಧರಾ ಶುಕ್ಲ ಗಂಧಾನುಲೇಪನಾ || ಸೀತಾ ತತ್ರ ಪೃಥ್ವೀಶೋ ರರಾಜ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ | ತತೋ ದೇವಾಸ್ಸಗಂಧರ್ವಾಃ ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಪರಮರ್ಷಯಃ || ೫ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಗ್ರಾತಃಕೃತ್ವಾರಾಮಂ ತತ್ರನಸಂದಿರೆ | ಪುನರಾವ ಮಯಾದೃಷ್ಟ್ಯಂ ರಾವಣೋ ರಮಯತಾಂವರಃ || ೬ || ವಿಷ್ಣುರೇವ ಸ್ವಯಂಭೂತ್ವಾ ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸ್ತೇವರಾಸನೇ | ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಪರಂ ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂತಪಃ || ೭ || ಪರಂ ಬೀಜಂ ಪರಂ ಹೈರಂ ಪರಂ ಕಾರಣ ಕಾರಣಂ | ಕಂಬಚಕ್ರ ಧರಶ್ಚ್ರೀಮಾ ಪುಣ್ಡರೀಕಾಯತೇ ಹೃಣಃ || ೮ || ಶ್ರೀವತ್ಸ-ಹ್ನು ನಿತ್ಯ ಶ್ಶೀರಜಯುಕ್ತಾಶ್ಚತೋಧುವಃ | ವಿವಂ ಭೂತೋ ಮಹಾತೇಜಾ ರಾಮಃ ಕಮಲಲೋಚನಃ || ೧೦ || ಸದ್ವಲೋಕೇಶ್ವರ ಶ್ಶ್ರೀಮಾ ರರಾಜ ರಘುನಂದನಃ | ತತೋ ಮಹೇಂದ್ರ ಋಷಿರೂರ ಮುನಿನ್ದ್ರಾ ಗಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧರ ಪನ್ನಗೇಶ್ವರಾಃ | ಕೃತಾಭಿಷೇಕಂ ಪರಿವಾಸ್ಯ ರಾಮಾ ಪ್ರತುಷ್ಟವುಃ ಪ್ರಾಂಪಲಯಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾಃ || ೧೧ || ನೃತ್ಯಂತಿಗಾಯಂತಿ ಸಮೇತ್ಯ ತತ್ರ ವಾದ್ಯಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಸುರೇಂದ್ರ ನಾರ್ಕ-ವಂಶಾಶ್ಚ ವೀಣಾ ಮುರಜಾಶ್ಚ ಭೇರೋನದಂತಿ ಕಂಬಾಃ ಪ್ರಣವಾಶ್ಚ ಸದ್ವಲತತೋನ್ಯತ್ರ ಮಯಾದೃಷ್ಟ್ಯೋರಾಮಸ್ಯತ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಃ ||"

ಇವೇ ಹಿಂದಿನ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಕ್ಲೋಕಗಳು. ಒಂದು ಸಾರಿ ವಿಷ್ಣುವೇ ತಾನೆ ತಲೂ,ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ವಿಷ್ಣು ಸದ್ಯಕ ಪರಾಕ್ರಮನೆಂತಲೂ ಹೇಳಿರುವುದು ನೊದಲಾದುದೇವಿರೋಧ.

ಸೀತಾ ವಿತತ್ಪ್ರಾಸ ಯಥಾ ವನಾಂತೇ ಸುಹಾಭಿವನ್ನಾ ಗಜರಾಜ ಕನ್ಯಾ ||೧||
 ಸಾ ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯ ಗತಾಚ ಭೀರು ರ್ವಾನ್ಭಿ ರ್ಭೃಶಂ ರಾವಣತರ್ಜಿತಾಚ |
 ಕಾಂತಾರಮಧ್ಯೇ ವಿಜನೇ ವಿಸೃಷ್ಟಾ ಬಾಲೇವ ಕನ್ಯಾ ವಿಲಲಾಪ ಸೀತಾ ||೨||
 ಸತ್ಯಂ ಒತೇದಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಲೋಕ ನಾಕಾಲಮೃತ್ಯು ರ್ಭವತೀತಿ ಸಂತಃ |
 ಯತ್ರಾಹ ಮೇವಂ ಪರಿಭತ್ಸ್ಯಮಾನಾ ಜೀವಾಮಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಕ್ಷಣ ಏವೈ ಪುಣ್ಯಾ ||೩||

ನನ್ನ ವಶವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು) ನಿಶಮ್ಯ-ಕೇಳಿ, ಅಪ್ರಿಯ- ತನಗುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಕೇಡಿನಿಂದ, ಆತ್ಮ-ದೀನಳಾದಕಾರಣವೇ, ವನಾಂತ - ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸುಹ-ಸುಂದರ, ಅಭಿವನ್ನಾ-ಅಕ್ರಮಿಸಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಗಜರಾಜ - ಮಹಾಗಜದ, ಕನ್ಯಾಯಥಾ - ಹೆಣ್ಣು ಮರಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವಿತತ್ಪ್ರಾಸ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆದರುತಲಿದ್ದಳು ||೧|| ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯಗತಾ - ರಕ್ಕಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ, ವಾನ್ಭಿ-ಅವರ ಕಠಿಣವಚನಗಳಿಂದ, ಭೃಶಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಭೀರು-ಹೆದರುವ, ರಾವಣತರ್ಜಿತಾಚ-ರಾವಣನಿಂದ ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇರತಕ್ಕ, ಸಾ-ಆ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ವಿಜನೇ - ಜನರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲದ ಕಾಂತಾರಮಧ್ಯ-ಅಡವಿಯ ನಡುವೆ, ವಿಸೃಷ್ಟಾ - ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಂದ ತೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಬಾಲಾ-ಹಸುಳೆಯಾದ, ಕನ್ಯಾ-ಎ- ಹುಡುಗಿಯಂತೆ, ವಿಲಲಾಪ - ಅಲತೊಡಗಿದಳು ||೨|| ಯತ್ರ-ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಅಪುಣ್ಯಾ - ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಪರಿಭತ್ಸ್ಯಮಾನಾ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಕ್ಷಣಮಪಿ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಬಹುಹೀನವಾಗಿ, ಜೀವಾಮಿ - ಒದುಕೂಡಲಿರವೆನೋ, ತತ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಸಂತಃ - ಸತ್ಪುರುಷರು, ಲೋಕ - ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ, ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುಃ - ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾವು, ನಫವತಿ - ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಪ್ರವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಂ - ಹೀಗೆ ಹೇಳೋಣವು, ಸತ್ಯಂ-ನಿಜವಾದುದು, ಬಹು-ಅಕಟಾ ! || ೩ || ಯತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಇದಂ - ಈ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಹೃದಯಂತು - ಮನ

ಪಟ್ಟು, ಬಹು ದೀನಳಾದ ಜಾನಕಿಯು ಮಹಾರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡ ಸುಹಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಹೇಳಲಾರದಷ್ಟು ಭಯಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಿದ್ದಳು ||೧|| ಆದರೂ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವದ ರಕ್ಕಸಿಯರು ಲೇಶವಾದರೂ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿರುಸುಡಿಗಳಿಂದ ಗದರಿಸಿ ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಜನಗಳ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಗ್ಗಡಿನ ನಡುವೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ತೊರೆದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಗೋಳಾಡುವಂತೆ ಸೀತೆಯು ಹೋ ! ಎಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸ ತೊಡಗಿ ||೨|| ಅಯ್ಯೋ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಆಗಲಿ ದೈವವತದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ತೊಂದರಗೊಳಗಾದರೂ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸತ್ಪುರುಷರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ದಿಟವಲ್ಲದೆ ಸಟಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ- ಇಷ್ಟುವಿಧವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಈ ನೀಚೆಯರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದರೂ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ಸಾಯದೆ ಜೀವಸಹಿತಳಾಗಿರುವ ನಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನಗಿಂತಲೂ ಭಾಗ್ಯಹೀನಳು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ||೩|| ಸುಖದ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ದುಃಖದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವ

ಸುಖಾ ದ್ವಿಹೀನಂ ಬಹುದುಃಖ ಪೂರ್ಣ ಮಿದಂ ತು ನೂನಂ ಹೃದಯಂ ಸ್ಥಿರಂವೇ!
 ವಿಶೀರ್ಯತೇ ಯ ಸ್ನ ಸಹ ಪ್ರಧಾನ್ಯದ್ವ್ಯ ವಜ್ರಾಹತಂ ಕೃಂಗ ಮಿವಾಚಲಸ್ಯ ||೪||
 ನೈವಾಸ್ತಿ ದೋಷಃ ಮಮ ನೂನ ಮತ್ರ ವಧ್ಯಾಹ ಮ ಸ್ಯಾ ಪ್ರಸು ದರ್ಮನಸ್ಯ!
 ಭಾವಂ ನ ಚಾಸ್ಯಾಹ ಮನುಪ್ರದಾತು ಮಲಂ ದ್ವಿಜೋ ಮಂತ್ರ ಮಿವಾ ದ್ವಿಜಾಯ ||೫||
 ನೂನಂ ಮಮಾಂಗಾ ಸ್ಯಚಿರಾ ದನಾರ್ಘ್ಯ ಶೈಸ್ತ್ರೈ ಶೈತ್ಯೈಶ್ಚೈತ್ಯೈತಿ ರಾಹ್ನಸೇಂದ್ರಃ!

ಸ್ವಾದರ, ಅಚಲಸ್ಯ - ಬೆಟ್ಟದ, ಕೃಂಗಮಿವ - ಕೋಡಿನಂತೆ, ಅಧ್ಯ - ಈಗ, ಸಹಸ್ರಧಾ - ಸಾವಿರಸಾ
 ಲಾಗಿ, ನವಿಶೀರ್ಯತೇ - ಸಿಡಿದುಹೋಗದಿರುವುದೋ, ಕತ್ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಬಹುದುಃಖಪೂರ್ಣಂ -
 ಅಪರಿಮಿತ ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿದುದಾಗಿ, ಸುಖಾತ್ - ಸುಖದದೇಸೆಯಿಂದ, ವಿಹೀನಂ - ಕೂನ್ಯವಾದ
 ದೂ ಆಗಿ, ಸ್ಥಿರಂ - ಚಲಿಸದೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ ||೪|| (ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಧೆಯು ದೋಷಕರವೆ
 ಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ) ಅಪ್ರ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (ಈ ಆತ್ಮವಧೆಯಲ್ಲಿ) ದೋಷಃ - ತಪ್ಪು,
 ನೈವಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಪ್ರಮದರ್ಶನಸ್ಯ - ಅನಿಷ್ಠ
 ವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳ, ಅಸ್ಯ-ಈ ರಾವಣನಿಂದ, ನೂನಂ-ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ವಧ್ಯಾ-ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವಳಾಗಿರು
 ವೆನೋ, ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು, ಅಹಂ-ನಾನು, ಅಸ್ಯ-ಈ ರಾವಣನಿಗೆ, ಭಾವಂ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, (ನನ್ನ
 ಮನಸ್ಸನ್ನು) ದ್ವಿಜಾ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಅದ್ವಿಜಾಯ- ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ, ಮಂತ್ರಮಿವ- ವೇದಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಪ್ರದಾತುಂ-ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ, ನಾಲಂ - ಸಮರ್ಥಳಾಗಲಾರನೋ||೫|| ಲೋಕನಾಥೇ-ಲೋಕ
 ದೊಡೆಯನಾದ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಾಚಂದ್ರನು, ಅನಾಗಚ್ಛತಿ - (ನನ) ಎರಡುತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ

ನನ್ನ ಈ ಹೃದಯವು ಬರಸಿಡಿಲಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಂತೆ ಚಿದಿರ ಚಿದಿರ
 ವಾಗಿ ಸಿಡಿದುಹೋಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಾನು ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾಪವನ್ನು
 ಮಾಡಿದವಳೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ||೪|| ಆದರೆ-ಈಗ ಈ ನನಗೆ ಪಾಪಾ
 ತ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಮರಣವಾದರೂ ದುರ್ಮರಣವೆನಿಸುವುದು, ಅಥವಾ ನನ್ನಿಂದ ನಾನೇ
 ಮೃತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೂ ದುರ್ಮರಣವೇ ಆಗುವುದು. ಆದರೂ ಈ ನೀಚಿಯರಿಂದ
 ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸತ್ತರೆ ಈ ಸಂಕಟಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ
 ಯ ದೋಷಕ್ಕೆ ನಾನು ಪಾತ್ರಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಯದ್ಯಪಿ “ಸರ್ವತಃ ಆತ್ಮಾನಂ ಗೋಪಾಯ”
 ಎಂಬ ವೇದವಚನದಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂ
 ದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, ಹಾಗೆ ನಾನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ರಾವಣನ ಇ
 ಪ್ಪವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು, ಹಾಗೆ ಅವನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ,
 ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೆನಿಸಿ, ಅಪಕೀರ್ತಿಗಳಾಗಾಗಿ, ಪತಿಯ ಕುಲದವರನ್ನೂ, ಪಿತನ ಸಂತತಿಯವ
 ರನ್ನೂ ಸರಕಕ್ಕೆ ಈಡುವೂಡಿ, ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ಹಾಳುದೇಹವನ್ನು ಈಗಲೇ ತೊ
 ರೆಯುವುದು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ದೋ
 ಷವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶ್ರೇಷ್ಠತರವಾದ ವೇದಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡಲಾರನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಈ ರಾವ
 ಣನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕೊಡಲಾರನು ||೫|| ಲೋಕನಾಥನೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನೂ ಆಗಿರುವ

ತಸ್ಯ ನ್ಯ ನಾಗಚ್ಛತಿ ಲೋಕನಾಥೇ ಗರ್ಭಸ್ಥಜಾತೋರವ ಶಬ್ದಕೃಂತಃ ||೬||
 ದುಃಖಂ ಬತೇದಂ ಮಮ ದುಃಖಿತಾಮಾ ಮಾ ಸಾ ಚಿರಾ ಯಾದಿ ಗಮಿಷ್ಯತೋ ದ್ವೈ |
 ಬದ್ಧಸ್ಯ ವಧ್ಯಸ್ಯ ತಥಾ ನಿಶಂತೇ ರಾಜಾ ಪರಾಧಾದಿವ ತಸ್ತುರಸ್ಯ ||೭||
 ಹಾರಾಮ ಹಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹಾಸುಮಿತ್ರೇ ಹಾರಮಮಾತ್ರ ಸ್ತಹ ಮೇ ಜನನ್ಯಾ |
 ಏಷಾ ವಿವದ್ಯಾ ಮಹ ಮಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾ ಮಹಾರ್ಣವೇನಾರಿವ ಮೂಢನಾತಃ ||೮||

ಇಂದಿರವಾಗಿ, ಗರ್ಭಸ್ಥಜಾತೋ-ಗರ್ಭದೊಳಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಅಂಗಾನಿ-ಅವಯವ-ಗಳನ್ನು, ಶಬ್ದ ಕೃಂತಕ-ಬಾಣದ ಅಲಗಿನ ವೈಧಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಮಮ-ನನ್ನ, ಅಂಗಾನಿ-ಅವಯವಗಳನ್ನೂ, ಅನಾರ್ಯ-ನಿಚನಾದ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ-ರಾವಣನು, ಶಿಶ್ವೇ-ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಶಸ್ತ್ರ-ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಅಚಿರಾತ್-ಬೇಗನೆ, ಛೇದ್ಯತೀ-ಛೇದಿಸುವನು ||೬|| ಚಿರಮ-ಬಹುಕಾಲದಿಂದ, ದುಃಖಿತಾಯಾಃ-ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಮಮ-ನನಗೆ, ದ್ವೈ-ಎಡವ, ಮಾಸಾ-(ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಅವಧಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ) ತಿಂಗಳುಗಳು, ಅಧಿಗಮಿಷ್ಯತಃ-ದಾಖಲಾಗುವವುಗಳಾಗಿವೆ, ಇತೇದಂ-ಹೀಗೆಂಬುದು, ರಾಜಾಪರಾಧಾತ್-ರಾವದ್ರೋಹವೆಂಬ ತಪ್ಪಿತದ ನೆನೆಯಿಂದ, ಬದ್ಧಸ್ಯ-ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ನಿಶಾಂತ-ಪ್ರಾಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವಧ್ಯಸ್ಯ-ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಸ್ತುರಸ್ಯೇವ-ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, (ಮಮ-ನನಿಗೂ) ದುಃಖಂ-ವ್ಯಸನವು, (ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ-ಸಂಭವಿತಲ್ಲ) ಬತ-ಆಯ್ಯೋ ||೭|| (ತನ್ನವರನ್ನು ನೆನೆಯ ಕಂಬಲಿಸುತ್ತಾಳೆ). ಹಾರಾಮ-ಅಯ್ಯೋ ಎತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಹಾಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಆಯ್ಯೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಹಾಸುಮಿತ್ರೇ-ತನ್ನಿಂತಲೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಎಲಾ ಸುಮಿತ್ರೆಯೇ, ಮೇ-ನನ್ನ, ಜನನ್ಯಾಸಪತಾಯಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಏಷಾಮಮಾತ್ರ-ಶ್ರೀರಾಮಜನನಿ ಎನಿಸಿ ನನಗೆ ಅತ್ತೆಯಾಗಿರುವ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ! ಏಷಾ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ, ಅಮೂಢನಳಾದ ನಾನು, ಮಹಾರ್ಣವೇ-ದೊಡ್ಡಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ಮೂಢನಾತಾ-ಸುಂಟೆಂಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ, ನಾರಿವ-ನಾಯೆಯಾಗೆ, ವಿವದ್ಯಾಮಿ-(ವಿವದ್ಯೆ) ಆಪತ್ತನ್ನೆ ಹೊಂದುತಲಿದ್ದೇನೆ ||೮|| ಮ್ಲಾಭ್ಯ-ಬಿಕ್ಕಿಯು, ರೂಪಂ-ಆಕಾರವನ್ನು, ಧಾರಯತಾ-

ಶ್ರೀರಾಮನು ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದೆಹೋದರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಬಾಣದ ಅಲಗು ಬಡಿದರೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಈ ನೀಚನಾದ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ನನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸದೆ ಬಿಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೬|| ಆಯ್ಯೋ! ಹಾದ್ಯವೇ! ಮರಣದಂಡನೆಗೆ ತಕ್ಕ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಳ್ಳನನ್ನು ರಾಜಭಟರು ಹಿಡಿದ.ತರಲು, ಆರಸು “ನಾಳೆಯು ರೋಗದಿಂದಲ್ಲ ಈ ಚೋರನಿಗೆ ನೇಣುಹಾಕುವುದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ವಧ್ಯನಾದ ಆ ಚೋರನಿಗೆ ಸೂರೋದಯ ಸಮಯವು ಸಮೀಪಿಸಿತು ಬರುವುದು ಹೇಗೋಹಾಗೆ,ಆಪರವಾದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ನನಗೆಎರಡು ತಿಂಗಳಕಾಲವು ಕಾಳರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಬಹು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತಲಿದೆ ||೭|| ಹಾ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಅಯ್ಯೋ ಧರ್ಮಪರಾಯಣನಾದ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಹಡದ ತಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾಸುಮಿತ್ರೆಯೇ! ಜನನಿಗಿಪ್ಪಡಿಯಾಗಿಸಾಕುತ್ತಲಿದ್ದ ಆತ್ತೆಯಾದ ಓ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ! ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಖಗಳನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ

ತರಸ್ವಿನಾ ಧಾರಯತಾ ಮೃಗಸ್ಯ ಸತ್ವೇನ ರೂಪಂ ಮನುಜೇಂದ್ರಪುತ್ರಾ |
 ನೂನಂ ವಿಶಸ್ತಾ ಮಮ ಕಾರಣಾ ತ್ತಾ ಸಿಂಹರ್ಷಭಾ ದ್ವಾವಿವ ಮೈದ್ಭುತೇನ ||೯||
 ನೂನಂ ಸ ಕಾಲೋ ಮೃಗರೂಪ ಧಾರೀ ಮಾ ಮಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾಂ ಲುಲುಭ ತದಾನೀಂ |
 ಯತ್ರಾರ್ಯ ಪುತ್ರಂ ವಿಸರ್ಜ್ಯ ಮೂಢಾ ರಾಮಾನುಜಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂರ್ವಜಂ ಚ ||೧೦||

ಧರಿಸುತಲಿದ್ದ, ಸತ್ವೇನ-ನೀಚವಾರೀಚನೆಂಬ ಜಂತುವಿನಿಂದ, ತರಸ್ವಿನಿ-ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ, ತಾ-ಆ, ಮನು
 ಜೇಂದ್ರಪುತ್ರಾ-ರಾಜಕುಮಾರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಮೈದ್ಭುತೇನ-ಸಿಡಿಲಿನಿಂದ, ದ್ವಾ-ಎರಡಾದ, ಸಿಂಹ
 ರ್ಷಭಾವಿವ-ಉತ್ತಮಸಿಂಹಗಳಂತೆ, ಆಥವಾ ವೃಷಭ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಂತೆ, ಮಮ-ನನ್ನ, ಕಾರಣಾ-ನಿಮಿತ್ತ
 ದದೇಸೆಯಿಂದ, ನೂನಂ-ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ವಿಶಸ್ತಾ-ಕೊಲ್ಲಬಿಟ್ಟರಬೇಕು ||೯|| ಯತ್ರ - ಯಾವಕಾಲ
 ದಲ್ಲಿ, ಮೂಢಾ-ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ, (ವಿವೇಕಶೂನ್ಯಳಾದ ನಾನು) ಆರ್ಯಪುತ್ರಂ-ದಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುತ್ರ
 ನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವರೂಪಂ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನೆನಿಸಿದ ರಾಮನನ್ನೂ, ರಾಮಾನುಜಂ - ಸೌಭಾ
 ಗ್ಯಕಾಲಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ವಿಸರ್ಜ್ಯ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನೋ, ಸಃ - ಆ, ಕಾಲಃ - ಮೃತ್ಯುವೇ
 ನೂನಂ-ನಿಜವಾಗಿ, ತದಾನೀಂ-ಆಗ, ಮೃಗರೂಪಧಾರೀ - ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದವನಾಗಿ,
 ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾಂ - ಮಂದಭಾಗ್ಯಳಾದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಲುಲುಭ - ಆಕೆದಡಿಸಿದನು || ೧೦ ||

ದಾರಿಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ಈ ನಾನು ದೊಡ್ಡಕಡಲಿನೊಳಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ
 ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಮುಳುಗುವ ನಾವೆಯಂತೆ ಮೃತ್ಯುವಿಗೀಡಾಗುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ? ಅಯ್ಯೋ ನೀ
 ನೇ ಎಂಬುವವರು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ, ಯಾರನ್ನಗಲಿಸಿದ್ದೆನೋ, ಯಾರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಕೊರಿದೆ
 ನೋ, ಮತ್ತಾರಿಗೆ ದ್ರೋಹಚಿಂತೆಯನ್ನೆಣಿಸಿದೆನೋ, ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ನನಗೆ ಇಂತಹ
 ವಿಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತು. ||೯|| ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಆಪದವನ್ನು ನಾನಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಅಣಿ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನಾನೇ ಅನುಭವಿಸದೆ ಮತ್ತಾರು
 ಅನುಭವಿಸುವರು ? ಮಾಯಾಮಯವಾಗಿ ಬಂದ ಬಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮನ
 ಸೋತು, ಪ್ರಿಯನೇ ! ಚೆನ್ನದ ಹುಲ್ಲೆಯಕರುವನ್ನು ತಂದುಕೊಡು, ಎಂದು ಪುನಃ
 ಪುನಃ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪೀಡಿಸಿದುದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಅದನ್ನು ಬೆಂಬ
 ತ್ತಿನಡೆದನು. ಆ ಹಿಂದೆ ನನ್ನಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನನ್ನು
 ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುದು ಹೀಗೆ ಮಹಾಶೂರರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ ಮೃಗದ
 ಮೂಲಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ, ಸಿಡಿಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಈಡಾದ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಎರಡು ಗೂ
 ಳಗಳ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಹೇರಳವಾದ ತೊಂದರೆ ಗೀಡಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು ||
 ಅಹಹ ! ನೆನೆದರೆ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಭುಗಿಲ್ ಎಂದು ದುಃಖವು ಉಕ್ಕಳಿಸಿ ಬರುತ್ತಲಿದೆ, ನಾನು
 ಮೃಗವನ್ನು ಬಯಸಿದ ಕಾಲವು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕಾಲವಲ್ಲ. ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನ್ನಭಾಗ
 ದ (ಕಾಲನೇ) ಮೃತ್ಯುವೇ ಮೃಗದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ
 ದನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ದಾಶರಥಿಯನ್ನೂ, ಸುಗುಣನಿಧಾನನಾದ ಮೈದು
 ನನನ್ನೂ ಅಗಲಿ, ಈ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಗೆ ಬಳಗಾಗಿ ದಿಕ್ಕುತೋರದೆ ಮೂಢಳಾಗಿ ನ
 ರಳುತ್ತಲಿದ್ದೆ ನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ||೧೦|| ಸತ್ಯಸಂಧನೂ, ಆಜಾನುಬಾಹುವೂ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ಹಾ ರಾಮ ಸತ್ಯವ್ರತ ದೀರ್ಘಬಾಹೋ ಹಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಪ್ರತಿಮಾನವಕ್ತ್ರ |
ಹಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಹಿತಃ ಪ್ರಿಯಶ್ಚ ವಧ್ಯಾಂ ನ ಮಾಂ ವೇತ್ಸಿಹಿ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ||೧೧||
ಅನಸ್ಯ ದೈವತ್ವ ಮಿಯಂ ಜ್ಞಮಾ ಚ ಭೂಮಾ ಚ ಶಯ್ಯಾ ನಿಯಮಶ್ಚ ಧರ್ಮೇ |

ಹಾರಾಮ - ಎಲೈ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ ! ಸತ್ಯವ್ರತ-ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ದೀರ್ಘಬಾಹೋ - ಅಜಾಮುಖಮೇ ! ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಪ್ರತಿಮಾನವಕ್ತ್ರ - ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನೇ ! ಹಾ-ಬಹು ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು, ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ - ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಹಿತಃ - ಮೇಲನ್ನು ಕೋರುತ್ತಿರುವೆ, ಪ್ರಿಯಶ್ಚ - ಇಷ್ಟನೂ ಆಗಿರತಕ್ಕ ನೀನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ವಧ್ಯಾಂ - ಕೂಲ್ಗಬೃಡತಕ್ಕವಳನ್ನಾಗಿ, ನವೇತ್ಸಿ - ತಿಳಿಯೆಯಾ ? || ೧೧ || (ಹಾ - ಅಯ್ಯೋ) ಅನಸ್ಯ ದೈವತ್ವಂ - ಪತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದೈವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ, ಇಯಂ - ಈ, ಜ್ಞಮಾಚ - ತಾಳ್ಮೆಯೂ, ಭೂಮಾ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಶಯ್ಯಾಚ - ಮಲಗೋಣವೂ, ಧರ್ಮೇ - ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಶ್ಚ - ನೇಮವೂ, (ಧರ್ಮವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸದಿರೋಣವು) ಪತಿವ್ರತಾತ್ವಂ - ಭರ್ತನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರೋಣವು, ಮೇ - ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಇತಿ ಇದಂ - ಈ ಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲವೂ, ಕೃತಘ್ನೀಚ - ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವ ದ್ರೋಹಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಾನುಷಾಣಾಂ - ಸಜ್ಜನರ

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮುಖನೂ ಆಗಿರುವ ಬರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ಸರ್ವಲೋಕಹಿತನೂ, ಸರ್ವ ಭೂತದಯಾಪರನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ, ನಾನು ಈ ಮಾಂಸಾಶಸರ ಸೆರೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಹಿಂಸೆಪಟ್ಟು, ನರಳಿ, ಬಾಡಿ, ಬಸವಳಿದು, ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಸುದ್ದಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವೇ, ಅಯ್ಯೋ ಹಾ ! ಹಾ ! ಎಂತಹ ಹೊತ್ತು ಬಂದಿತು ? ||೧೧|| ಛೇ ! ಛೇ ! ಬೇರೆಯಾವ ದೈವವನ್ನೂ ಭಜಿಸಬಾರದು, ಪತಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾಸ್ವರೂಪನು, ಎಂದು ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದೆನಲ್ಲ ; ಮುಂದೆ ಹೇಗಾದರೂ ರಾಮ ನೊಡನೆ ಮಧುರಾಲಾಪ ಶ್ರವಣಸುಖವು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂದು ನೆನೆದು, ರಾಮನೂ, ರಕ್ಕಸಿಯರೂ ನುಡಿದ ಬಿರುಸುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇದುವರೆಗೂ ತಾಳಿದೆನಲ್ಲ, ಆ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ಕೋಮಲವಾದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಕೊಡುವೆನು ಎಂಬ ಭರವಸೆಯಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಪವಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ, ಅಯ್ಯೋ ! ಸುಖದ ಆಶೆಯೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಷ್ಟಸಹನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ? ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ನನಗೆ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನ ವಲ್ಲ ಭನೇ ಈ ರಾಮನನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಾರದೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾಗಿ, ನೇಮದಿಂದ ಇದ್ದೆನಲ್ಲ, ಪತಿಸೇವಾರೂಪವಾದ ವ್ರತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಬೇರೆ ವ್ರತವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆನಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ನನ್ನ ನಿಯಮಾಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಮಾಡಿದುವೆಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಯದ ಸೀಚರಿಗೆ ಸತ್ಪುರುಷರು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವ ಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿತಲ್ಲ, ಅಯ್ಯೋ, ನಾನಿನ್ನೊಂತಹ ಘೋರಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡನೆ ಅರಿಯನು || ೧೨ || ಹಾ ರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷಿ

ಪತಿವ್ರತಾತ್ಮಂ ವಿಫಲಂ ಮಮೇದಂ ಕೃತಂ ಕೃತಘ್ನೇ ಪ್ಲವ ಮಾನುಷಾಣಾಂ || ೧೨ ||
 ಮೋಘೋ ಹಿ ಧರ್ಮಶ್ಚ ರಿತೋ ಮಯಾಽಯಂ ತಥೈಕ ಪತ್ನೀತ್ವ ಮಿದಂ ನಿರರ್ಥಂ |
 ಯಾ ತ್ವಾಂ ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕೃತಾ ವಿವರ್ಣಾ ಹೀನಾ ತ್ವಯಾ ಸಂಗಮನೇನಿರಾಶಾ || ೧೩ ||
 ಪಿತು ರ್ವಿದೇಶಂ ನಿಯಮೇನ ಕೃತ್ವಾ ವನಾ ನ್ನಿವೃತ್ತ ಶ್ಚ ರಿತವ್ರತಶ್ಚ |

ಕರ್ತೃವ - ಉಪಕಾರಕರ್ಮವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಿಫಲಂ - ವೃಥವಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ? || ೧೨ ||

(ಹೇರಾಮ - ಓ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ,) ಕೃತಾ - ಬಡತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, (ಷಣ್ಣಿಗಾಗಿರುವ) ವಿ
 ವರ್ಣಾ - ಕಾಂತಿಹೀನಳೂ ಆಗಿರತಕ್ಕ, ಯಾ - ಯಾವ ನಾನು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಹೀನಾ - ಶೂನ್ಯ
 ಳಾಗಿ, ಸಂಗಮನೇ - ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಡಗೊಡುವೆನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ನಿರಾಶಾ - ಆಶೆಯಿಲ್ಲದವಳಾಗಿ
 ದೇನೆಯೋ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡದಿರುವನೋ, (ತಯಾ - ಅಂತಹ) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂ
 ದ, ಚರತಃ - ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಧರ್ಮಃ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಧರ್ಮವೂ, ವೃಥೋಪಹಿತ - ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಂ
 ತಾಯ್ತಲ್ಲವೇ ? ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಇದಂ - ಈ, ಏಕಪತ್ನೀತ್ವಂ - ಒಬ್ಬನೇ ಪತಿಯೆಂದು ಸಂಬಂಧೀ
 ಣವೂ, ನಿರರ್ಥಕಂ - ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದುದೇ?, (ಎದಿಗೂ ಹಾಗಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ) || ೧೩ || (ಹೇರಾಮ - ಎ
 ಲೈ ರಾಘವನೇ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪಿತುಃ - ತಂದೆಯ, ವಿದೇಶಂ - ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ನಿಯಮೇನ - ಅಡ್ಡಿ
 ಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, (ನೇನೇರಿಸಿ) ವನಾತ್ - ಅರಣ್ಯದ ದೇಯಿಂದ, ನಿವೃತ್ತಃ - ಹಿಂದಿರುಗಿದವ
 ನಾಗಿ, ವಿತರ್ಭಯಃ - ಅರಣ್ಯದ ಸಂಚಾರದ ಭಯದಿಂದ ಶೂನ್ಯನೆನಿಸಿ, ಕೃತಾರ್ಥಃ - ಮಾಡಬೇಕಾದ
 ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದವನಾದ ಕಾರಣವೇ, (ನಿಶ್ಚಿಂತಸ್ವ-ಸರ್ವ ಚಿಂತಗಳನ್ನು ತೊರೆದವನಾಗಿ)

ಹೋಗಿದೇನೆ, ಶಕ್ತಿಯೋ ತಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಕಳೆಗುಂದಿದೇನೆ, ಇಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ
 ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಂದು ರೇಖಾಮಾತ್ರವೂಕೂಡ ಅತಿಕ್ರಮಿಸದೆ, ಸರ್ವದಾ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಭಜಿಸಿ
 ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದೊಳಗಾದರೂ ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಸುಖವ
 ನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯೇ ಆಲ್ಲವೇ, ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿ
 ದ್ದೀತು ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಸುಖವು ಬದಗುವುದೆಂಬ ಆಶಾ
 ಲೇಶವು ಅಡಗಿತು. ಆದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅದರಿಂದಲೇ ಸತಿಯು ಬಬ್ಬಸತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದವ
 ಳಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಗಾದ ನನ್ನ ಧರ್ಮಚರಣೆಯು ವೃಥವಾಯಿತಲ್ಲವೇ ?
 ಅಹಹ ! ಧರ್ಮವೂ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ನುಡಿಗಳೂ ವಿಫ
 ಲಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೩ || ನನ್ನ ಬಾಳುಹೀಗಾದರೂ ನೀನು ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ
 ಗೇನು ಕಡಮೆ ? ಸರ್ವಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಓ ರಾಮ ! ನೀನು ನಿಮ್ಮತಂದೆ ಗೊತ್ತು
 ಮಾಡಿದ್ದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು, ನೇಮವನ್ನು
 ನೆರವೇರಿಸಿ, ವ್ರತಸಮಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯನೆನಿಸಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು
 ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ, ಆ ಮಹಾಸೌಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂಬ ನೆನಪುಬ
 ರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು ? ಓ ರಾಮಭದ್ರಾ ! ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಬಡತನವೇ ? ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ
 ನಿನಗೆ ವಿಶಾಲನಯನೆಯರಾದ ಸುಂದರಿಯರು ದೊರೆಯಲು ಕಡಿಮೆಯೇ ? ಅವರೊಡನೆ
 ಹಾಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನವಾರ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಿ, ನೀನು ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು, ನಿನ್ನ

ಸ್ತ್ರೀಭಿ ಸ್ತು ಮನ್ಯು ವಿಪುಲೇಕ್ಷಣಾಭಿ ಸ್ತ್ವಂ ರಂಸ್ಯಸ ವಿತಫಯಃ ಕೃತಾರ್ಥಃ ||೧೪||
ಅಹಂತು ರಾಮ ತ್ವಯಿ ಜಾತಕಾಮಾ ಚಿರಂ ವಿನಾಶಾಯ ನಿಬದ್ಧ ಭಾವಾ |
ಮೋಘಂ ಚರಿತ್ವಾಥ ತಪೋವ್ರತಂ ಚ ತ್ಯಜ್ಯಾಮಿ ಧಿಗ್ಜೀವಿತ ಮಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾ ||೧೫||
ಸಾ ಜೀವಿತಂ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮಹಂ ತ್ಯಜೇಯಂ ವಿಷೇಣ ಶಸ್ತ್ರೇಣ ಶಿತೇನ ವಾಪಿ |
ವಿಷಸ್ಯ ದಾತಾ ನ ಹಿ ಮೇ ಸ್ತ ಕಷ್ಟಿ ಚ್ಛಸ್ತ್ರಸ್ಯ ವಾ ವೇಶ್ಯನಿ ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ||೧೬||
ಇತೀವ ದೇವೀ ಬಹುಧಾ ವಿಲಸ್ಯ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ರಾಮ ಮನು ಸ್ತುರಂತೀ |

ವಿಪುಲೇಕ್ಷಣಾಭಿಃ (ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ)-ವಿಶಾಲನಯನೆಯರಾದ ಇತರ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ, (ಭಾರ್ಯೆಯರೊಡನೆ)
ರಂಸ್ಯಸ - ವಿಹರಿಸುವಿ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಮನ್ಯು - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧೪|| ಹೇರಾಮ - ಓ! ದಾಕರ
ಧಿಯೇ! ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯ - ಅದೃಷ್ಟಹೀನಳಾದ, ಅಹಂತು - ನಾನಾದರೋ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ, ಚಿರಂ-
ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಜಾತಕಾಮಾ - ನೆಲಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ ಮೋಘಂ-
ಫಲವಿಲ್ಲದ, ತಪೋವ್ರತಂಚ - ಆಹಾರವಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣವೇ ಮೊದಲಾದ ನೋಟಿಯನ್ನು,
ಚರಿತ್ವಾ - ಆಚರಿಸಿ, ಏನ ಶಾಯ - ನನ್ನ ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಿಬದ್ಧಭಾವಾ - ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದ ಅಭಿಪ್ರಾ
ಯವುಳ್ಳವಳಾಗುತ್ತಾ, ಧಿಕ್ - ನಿರಾಶವಾದ, ಜೀವಿತಂ - ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ತ್ಯಜ್ಯಾಮಿ-
ತೊರೆದುಬಿಡುವೆನು ||೧೫|| ಅಹಂ - ನಾನು, ವಿಷೇಣ - ಗರಳದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಶಿತೇನ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ,
ಶಸ್ತ್ರೇಣವಾಪಿ - ಆಯುಧದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ತ್ಯಜೇಯಂ -
ಬಿಡತಕ್ಕವಳಾಗಿದೇನೆ, ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ - ಈ ರಾಮನ, ವೇಶ್ಯನಿ-ಮನೆಯಾದ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಮೋ-ಸನಗೆ, ವಿಷ
ಸ್ಯ - ವಿಷವನ್ನಾಗಲಿ, ಶಸ್ತ್ರಸ್ಯವಾ - ಆಯುಧವನ್ನಾಗಲಿ, ದಾತಾ - ಕೊಡತಕ್ಕವನು, ಕಷ್ಟಿತ್ - ಬಬ್ಬ
ನಾದರೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ||೧೬|| ಪ್ರವೇಶಮಾನಾ - ರಕ್ತಸಿಯರ ಘರ್ಜನ, ಭರ್ಜನ (ಹದರಿಸುವಿ
ಕೆ, ಬೆದರಿಸುವಿಕೆ) ಗಳಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವ, ಪುರುಷ್ಯವಕ್ತ್ರ - ಬಣಗಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ, ದೇವೀ -

ಕೋರಂಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕೈಗೊಡುವುವು ಎಂದುಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.
|| ೧೪ || ರಘುಕುಲಲಲಾಮನಾದ ಓ ರಾಮಾ! ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ
ನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೂರ
ಕೈಗೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿಯಮದಿಂದಲೂ, ಅನ್ನಾಹಾರ
ಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾಯಶೋಷಣೆಯಿಂದಲೂ ಆಚರಿಸಿದ ತಪಸ್ಸು, ದೇವತಾ ರಾಧನ, ದಾನ, ಧರ್ಮ,
ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೃಥಾಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪುಣಮಿಸಿದುವು, ಛೇ!
ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನ ಎಷ್ಟು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು. ಇನ್ನ ನನ್ನ ಬದುಕು ಸಾಕು. ಈ
ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುವೆನು ||೧೫|| ಇಂತಹ ಕೀಳಾದ ಹೆಂಗಸು ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿ
ದಿದ್ದ ಫಲವೇನು? ವಿಷಪ್ರಾಶನದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಶಸ್ತ್ರಚ್ಛೇದದಿಂದಾಗಲೀ ಜೀವಿತವನ್ನು ಬೇಗ
ನೆ ತೊರೆಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದೇನೆ. ಏನಮಾಡಲಿ, ಈ ರಾಕ್ಷಸಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಿಷ
ವನ್ನಾಗಲೀ, ಆಯುಧವನ್ನಾಗಲೀ ದಯಮಾಡಿಕೊಡತಕ್ಕ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ?
ಆಯೋ! ||೧೬|| ಬೇಗನೆ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಲು ಮತ್ತಾವ ಉಪಾಯವ
ನ್ನು ಹುಡುಕಲಿ? ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಸೀತೆಯು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ ಅಂತಹ

ಪ್ರವೇಶಮಾನಾ ಪರಿಶುಷ್ಕವಕ್ತ್ರಾ ನಗೋತ್ತಮಂ ಪುಷ್ಪಿತ ಮಾಸಸಾದ ||೧೭||
 ಶೋಕಾಭಿತಪ್ತಾ ಬಹುಧಾ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಸೀತಾಽಥ ವೇಣ್ಯಾದ್ಗ್ರಥನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ
 ಉದ್ಬದ್ಧೈ ವೇಣ್ಯಾದ್ಗ್ರಥನೇನ ಶೀಘ್ರ ಮಹಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಯಮಸ್ಯ ಮೂಲಂ ||೧೮||
 ಉಪಸ್ಥಿತಾ ಸಾ ಮೃದುಸರಸ್ಯಗಾತ್ರೀ ಶಾಖಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಽಥನಗಸ್ಯ ತಸ್ಯ ||೧೯||-||
 ತಸ್ಯಾಸ್ತು ರಾಮಂ ಪ್ರವಿಚಿಂತಯಂತ್ಯಾ ರಾಮಾನುಜಂ ಸ್ವಂಚಕುಲಂ ಶುಭಾಂಗಾಃ||

ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಇತೀವ - ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ, ಬಹುಧಾ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ, ವಿಲದ್ಯ - ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ, ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ - ಸರ್ವಭಾವಕೆಯಿಂದಲೂ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನೇ, ಅನುಷ್ಠ ರಾತೀ - ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ಪುಷ್ಪಿತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಪಿಸಿರುವ, ನಗೋತ್ತಮಂ - ಉತ್ತಮವಾದ ಶಿಶುಮಾ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಂಡು, ಆಸಸಾದ - ಕೇವಲ ಸವಿಸಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು ||೧೭|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಶೋಕಾಭಿತಪ್ತಾ - ದುಃಖಭಾರದಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ, ಮೃದು ಸ್ವ ಗಾತ್ರೀ - ಕೋಮಲವಾದ ಸಕಲಾವಯವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸಾಸೀತಾ - ಆಸೀತಾ ದೇವಿಯು, ಬಹುಧಾ- ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಿಚಿಂತ್ಯ - ಚಿಂತಿಸಿ, ವೇಣ್ಯಾದ್ಗ್ರಥನಂ - ಜಡೆಯ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು, ವೇಣ್ಯಾದ್ಗ್ರಥನೇನ-ಜಡೆಯ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಕೊರಳಿಗೆ ಕತ್ತರಿಯ ಸುತ್ತನ್ನು ಹಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ (ಕತ್ತಿಗೆ ಮುಲುಕುಹಾಕುವ ವಿಧದಿಂದ) ಉದ್ಬದ್ಧ - ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಶೀಘ್ರಂ-ಬೇಗನೆ, ಯಮಸ್ಯ - ಮೃತ್ಯುವಿನ, ಮೂಲಂ ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಹೋಗುವೆನು (ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು) ಅಥ- ಆದೇ, ತಸ್ಯ - ಆ, ನಗಸ್ಯ - ಶಿಶುಮಾವೃಕ್ಷದ, ಶಾಖಾಂ - ಕೊಂಬೆಯನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಉಪಸ್ಥಿತಾ - ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು ||೧೮-೧೯||-|| ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನೂ, ರಾಮಾನುಜಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಸ್ವಂ - ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ, ಕುಲಂ - ವಂಶದ ಜನವನ್ನೂ, ಪ್ರವಿಚಿಂತಯಂತ್ಯಾಃ - ಅಡಿಗಡೆಗೂ ನೆನೆದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ, ಶುಭಾಂಗಾಃ-ಮಂಗಳಗಳಾಗಿರಲಾದ,ತಸ್ಯಾಃ-ಆ

ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಾ ! ರಾಮಾ ! ಎಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ನನಹನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ, ಬಣಗಿದ ಮೋರೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಸುಮಿಸಿರುವ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಕೇವಲ ಸವಿಸಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತು ||೧೭|| ಬಹು ವಿಧವಾದ ಶೋಕಗಳಿಂದ ಪಾಡುಪಟ್ಟು,ತಪಿಸಿತಪಿಸಿ,ವಿವಿಧವಾದಚಿಂತೆಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಪಾರಾಗಾದೆ, ಜಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎರಡುಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ,ತಾರುಮಾರಾಗಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಎರಡುಸುತ್ತನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಆಯೋ, ಆಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅಶೋಕತರುವಿನ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಜಡೆಯ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳ ತುದಿಯನ್ನೂ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿ, ರಾಮಾ! ರಾಮಾ!! ರಾಮಾ!!! ಇನ್ನು ಯಮನ ಮನೆಗೆತೆರಳುವೆನು ಎಂದುಗೋಳಡುತ ನೇಣಿನಿಂದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು ||೧೮-೧೯||-|| ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದತಕ್ಕವರು, ಕೇಳತಕ್ಕವರು, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವರೂ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಇದಾರೆ. ಆದರೆ ದೈವದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಡವರಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವದೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು, ಹೇಳಲಾಗದ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯು ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತ

ಶೋಕಾನಿಮಿತ್ತಾನಿ ತಥಾ ಬಹೂನಿ ಧೈರ್ಯಾರ್ಜಿತಾನಿ ಪ್ರವರಾಣಿ ಲೋಕೇ |
ಪ್ರಾದು ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ತದಾ ಬಭೂವುಃ ಪುರಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ನೃಪ ಲಕ್ಷಿತಾನಿ ||೨೦||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಅಷ್ಟಾವಿಂಶಸ್ಸುರ್ಗಃ

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೈ ವಿಕೋನತ್ರಿಸ್ಸುರ್ಗಃ :

ತಥಾಗತಾಂ ತಾಂ ವೃಥಿತಾ ಮುಂದಿತಾಂ ವ್ಯವೇತಹರ್ಷಾಂ ಪರಿದೀನ ಮಾನಸಾಂ |

ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ಶೋಕಾನಿಮಿತ್ತಾನಿ - ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗದಿರುವ, (ಕುಭಸೂಚಕಗಳಾದ) ತಥಾ-
ಹಾಗೆಯೇ, ಬಹೂನಿ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ಧೈರ್ಯಾರ್ಜಿತಾನಿ - ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕ, ಲೋ-
ಕೇ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವರಾಣಿ - ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳೂ ಆಗಿರುವ, ಪುರಾಪಿ - ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೂ, ಸಿದ್ಧಾನಿ-
(ಆಯಾಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ) ಫಲಗಳನ್ನು ತೋರಿದವುಗಳಾಗಿ, ಉಪಲಕ್ಷಿತಾನಿ - ಸ್ವಾನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ
ವುಗಳೂ ಆದ, ನಿಮಿತ್ತಾನಿ-ಕುಭಕತನಗಳು ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವುಃ-ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಂಟಾದುವು ||೧೯ ೨೦||

--- ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು ---

ಶ್ರೀಃ.

— ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗ —

ಕಂದ || ಉಸಿತಾ ತೋಯಲ್ ಸೀತೆಯು | ಮನವಸದಿಂ ಸಜ್ಜ ಗೊಳಲು ಸುಕತನಮಾಯ್ತು ||

ಬಿಸಿಲೆಲರಿಂದಲ್ ತವಿಸಿತ | ಸಸಿ ವರ್ಷದಿ ಹರ್ಷಿತಂತೆ ಹರಿಸವ ನಡೆವಳ ||

ತಥಾಗತಾಂ - (ಅಂತು ಅಪಾರ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವಳಾದ ಕಾರಣವೇ) ಆ ಅವಸೆಯ
ಲ್ಲಿರುವ, (ಇಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮುನಿಗೂ ಕೂಡ ಸೀತೆಯ ದುಃಖದ ಇಯತ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದೆ, ಕೋರ-
ಲು ಕಟ್ಟಿತೆಂದು ತೋರುವುದು) ವೃಥಿತಾ - ಮನೋವೃಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅನಿಂದಿತಾಂ -

ಇರುವಾಗ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೆನಿಸದೆ, ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿ
ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಶುಭಪ್ರದಗಳೆಂದು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಗಳೆನಿಸಿರುವ
ಅನೇಕ ಕುಭಕತನಗಳು ಬಾದರವೇಲೊಂದರಂತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಬಂದುವು ||೧೯-೨೦||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗ.

ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮುನಿಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ “ರಹಸ್ಯಂ ವಾಪ್ರಕಾಶಂವಾ”
ಇತ್ಯಾದಿಯಿಂದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರಲೀ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿರಲೀ ಶ್ರೀ ರಾಮಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸವಿಸ್ತರ
ವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಈಗ “ತಥಾಗತಾಂತಾಂ” ಅಂತಹ ದುಃಖ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳನ್ನು ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದನಲ್ಲದೆ ದುಃಖಸ್ವರೂಪವು ಇಂಥದೆಂದುವಿವರಿಸಿ
ಹೇಳಲಾರದೆಹೋದನು. ಇದರಿಂದ ಪತ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿ ಆಹಾರ

ಶುಭಾಂ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಶುಭಾನಿ ಭೇಜಿರೆ ನರಂ ಶ್ರಿಯಾಜಾಪ್ಯ ಮಿಮೋಪಜೀವಿನಃ ||೧||
ತಸ್ಯಾ ಶ್ರು ಭಂ ವಾಮಾ ಮರಾಳಪಕ್ಷೌ ರಾಜೀವೃತಂ ಶುಕ್ಲ ವಿಶಾಲಕೃಪಣಂ |

ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ, (ರಾಮನನ್ನು ಗಲಿರುವಾಗ ಹೇಗಿರದೇಕೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವವಳಾದ ಕಾರಣವೇ) ವ್ಯಾಪ್ತ
ತರ್ಪಣಂ - ಹರ್ಷಣಾನ್ಯಳಾಗಿರತಕ್ಕ, ಪರಿಧೀನಮಾನಸಂ - ಸಂತೋಷಕಾರಣವಿದ್ದ ರೂ ಸಂತೋಷ
ವಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಶುಭಾಂ - ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪಳಾದ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಶುಭಾನಿ-ಮೇ
ಲನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ, ನಿಮಿತ್ತಾನಿ - ಲಕ್ಷಣಗಳು (ಶಕುನಗಳು) ಶ್ರಿಯಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ (ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ)
ಜಾಪ್ಯಂ - ಬಡಗೂಡಿರುವ, ನರಂ - ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ಉಪಜೀವಿನಃ - ಅನುಸರಿಸಿ ಜೀವಿಸಿರುವ ಜ
ನರಂತೆ, ಭೇಜಿರೆ - ಹೊಂದಿದುವು ||೧|| ಅರಾಳ - ಡೊಂಕಾದ, ಪಕ್ಷೌ - ರವ್ವ ಕೂದಲಿನ, ರಾಜೀ -
ಸಾಲಿನಿಂದ, ವೃತಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಶುಕ್ಲ - ಗೃಷ್ಟಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳಗಿರುವ,
ವಿಶಾಲ - ಅಗಲವಾದ, ಕೃಪಣಂ - ನಟ್ಟನಡುವೆ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ, ಭಿತಾಮೃಂ - ತುಪ್ಪ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂ
ಪಾಗಿರುವ, ಏಕಂ - ಬಂದಾದ, (ಅಸಮಾನವಾದ) ವಾಮಾ - ಎಡಗಡೆಯದಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸುಕೇಶ್ಯಾ -
ಮೇಲಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ನಯನಂ - ಕಣ್ಣು, ಮೀನಾಹತಂ - ಮೀನಿನ ಬಾಲದಿಂದ

ಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಗೆಡ್ಡೆ ಗಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ, ಬಿಸಿಲು ಚಳಿಗಾಳಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ
ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಂಸಾರಿ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ, ನೇಹವನ್ನು ಶೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಜಿ
ತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ ವಿಷಯಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು, ಸೀತೆಗೂ
ತನಗೂ, ಪುತ್ರೀತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಬಾಂಧವ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ, ಇನ್ನೇನು
ಈಗಲೋ ಆಗಲೋ ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಆ
ಕೆಯ ದುಃಖಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೆನದು ಆತನಿಗೆ ಆಪರಿಮಿತ ಶೋಕವು ಉಕ್ಕಿ, ಅದನ್ನು ಸಂಪೂ
ರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಬಾಯಿಬರೆದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಆಕೆಯು ಇನ್ನಂತಹ
ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅದು ಹೇಳತೀರದು. ಇದಲ್ಲದೆ-ಸೀತೆಯ ಮನ
ಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬರಬಹುದಾದ ದುಃಖಗಳೇ ಪ್ರಬಲವಾದವುಗಳೆಂತಲೂ, ಇದುವರೆಗೆ
ಅನುಭವಿಸಿದವುಗಳು ದುಃಖಗಳಾಗಿ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಮತ್ತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ಯೂ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮಾನುಷಸುಖಗಳು ಕೂಡ ಸುಖಗಳಾ
ಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಇದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈಕೆ
ಇದುವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು.
ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀತಾದೇ
ವಿಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ
ನ್ನು ಅನುಜೀವಿಜನರು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸೇವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮೇಲನ್ನು
ಸೂಚಿಸುವ ಶಕುನಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ||೧|| ಅದೆಂತೆಂದರೆ--ಕಪ್ಪಾಗಿ
ಯೂ ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಗುಂಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳ ಆವೈದೇಹಿಯ ಅತಿವಿಶಾ
ಲವೂ, ತುಟ್ಟತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಂಪು, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪು, ಅದರ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ
ಅಂದರೆ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಕಪ್ಪೂ ಆಗಿ, ಡೊಂಕಾದ ಕಿರುಗೂದಲಸಾಲಿನ ರವ್ವೆಯನ್ನು

ಪ್ರಸ್ತಂಧತೈಕಂ ನಯನಂ ಸುಕೇಶ್ಯಾ ಮೊನಾಹತಂ ಪದ್ಮ ಮಿವಾಭಿ ತಾಮ್ರಮ್ ||೨||
 ಭುಜಶ್ಚ ಚಾರ್ವಂಚಿತ ಪೀನವೃತ್ತಃ ಪರಾರ್ಥ್ಯ ಕಾಲಾಗರು ಚಂದನಾರ್ಹಃ |
 ಅನುತ್ತಮೇ ನಾಧ್ಯುಷಿತಃ ಪ್ರಿಯೇಣ ಚರೇಣ ವಾಮ ಸ್ಸಮ ವೇಪತಾಶು ||೩||
 ಗಜೇಂದ್ರಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಮಶ್ಚ ಪೀನ ಸ್ತಯೋ ದ್ವಯೋ ಸ್ಸಂಹತಯೋ ಸ್ಸುಜಾತಃ |
 ಪ್ರಸ್ತಂದಮಾನಃ ಪುನ ರೂರು ರಸ್ಯಾ ರಾಮಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ಸ್ಥಿತ ಮಾಚಚಕ್ಷೇ ||೪||
 ಶುಭಂ ಪುನ ಹೇಮಸಮಾನ ವರ್ಣ ಮೀಪ ದ್ರಜೋಧ್ವಸ್ತ ಮಿವಾಮಲಾಪ್ತೈಃ |

ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟು, ಪದ್ಮಮಿವ ತಾವರೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ, ಪ್ರಸ್ತಂಧತ - ಪಟಪಟನೆ ಅದಿರುತು (ಪುನಃಪುನಃ ಕದಲಿತು) ||೨|| ಚಾರು - ಅಂದವಾದ, ಅಂಚಿತ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿ, ಪೀನ - ಬಲಿತಿರುವ, ವೃತ್ತಃ - ದುಂಡಗೂ ಇರತಕ್ಕ, ಪರಾರ್ಥ್ಯ - ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ, ಕಾಲಾಗರು - ಕೃಷ್ಣಾಗರುವಿನ, ಚಂದನ - ಪರಿಮೇಲೆಪನಕ್ಕ, ಅರ್ಹಃ - ದೋಗ್ಯವೂ ಆದ, ಅನುತ್ತಮೇನ - ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನಿಸಿರುವ, ಪ್ರಿಯೇಣ - ವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮನಿಂದ, ಅಧ್ಯುಷಿತಃ - ಮಲಗುವಾಗ ತಲೆಗೆ ಊಡಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ, ವಾಮಃ - ಎಡಗಡೆಯದಾದ, ಭುಜಶ್ಚ - ತೋಳು, ಚರೇಣ - ಒಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರಗೂ, ಆಶು - ಬೇಗಬೇಗನೆ, ಸಮವೇಪತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೩|| ಗಜೇಂದ್ರ - ಗಜರಾಜನ, ಹಸ್ತ - ಸೊಂಟಿನೊಡನೆ, ಪ್ರತಿಮಃ - ಸಮನವೆನಿಸಿದ, ಪೀನಃ - ಹೊರವಾದ, ಸುಜಾತಃ - ಸುಂದರವಾಗಿರುವ, ಸಂಹತಯೋಃ - ಸರಸ್ವರವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ (ಕಲಿತಿರುವ ಸೇರಿರತಕ್ಕ) ದ್ವಯೋಃ - ಎರಡಾದ, ದಯೋಃ - ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವು ಆ ತೋಡಗಳೊಳಗೆ, ವಾಮಃ - ಎಡಗಡೆಯದಾದ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಉರಃ - ತುಡೆಯ, ಪ್ರಸ್ತಂದಮಾನಃ - ಅದಿರುತಲಿರುವುದಾಗಿ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು, ಪುರಸ್ತಾತ್ - ಇದಿರನಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇರುವವನನ್ನಾಗಿ, ಪುನಃ - ಪದೇಪದೇ, ಆಚಚಕ್ಷು - ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪||

ಶುಭಂ - ಮೇಲಾದ, ಹೇಮಸಮಾನವರ್ಣಂ - ಬಂಗಾರಕ್ಕೆ ಹೋಲುವ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ, ಈಷದ್ರಜಃ - ಸ್ವಲ್ಪಘೋಷಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಶಿಖರಾಗ್ರದಂತ್ಯಾ-ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನತುದಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯಾದ ಹಲ್ಲಿನ

ಬಡಗೊಂಡಿರುವ ಎಡಗಣ್ಣು, ಕೊಳದೊಳಗೆ ಮೀನಿನಿಂದ ಆಲಾಗಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಂದಾವರೆಯಹೂ ವಿನಂತೆ ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಶುಭಕರವಾಗಿ ಅದಿರುತಲಿದ್ದಿತು ||೨|| ಮತ್ತು-ಆ ಜಾನಕಿಯ ಎಡದ ಹೆಗಲು ಅಥವಾ ತೋಳು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ ಅದಿರುತು. ಈ ತೋಳು ಹೊರವಾಗಿ ಯೂ ದುಂಡಾಗಿಯೂ, ಬಲು ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗರು ಚಂದನ ನೊಡಲಾದ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯದ ಲೇಪನವನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ತಲೆದಿಂಬಿಗೆ ಅನು ಕೂಲವಾಗುತ್ತಲಿದ್ದು ನೀತೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದುದು ||೩|| ಇದಲ್ಲದೆ- ದೊಡ್ಡ ಆನೆಯ ನೀಳವೂ ದುಂಡೂ ಆಗಿರುವ ಹೊರವಾದ ಸೊಂಡಿಲಿಗೆ ಎಣೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಕೊಂದು ಸೇರಿರುವ ಎಂದರೆ ಬತ್ತಾಗಿರುವ ಎರಡು ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾದ ಎಡಗಡೆಯ ದು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತವನನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅ ದಿರುತಲಿದ್ದಿತು ||೪|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋ ಡಿನ ತುದಿಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಸಾಲಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ ನಿರ್ಮಲ

ವಾಸ ಸ್ಥಿತಾಯಾ ಶ್ರೀಖರಾಗ್ರದಂತ್ಯಾಃ ಕಿಂಚಿತ್ಪರಿಸ್ತಂಸತ ಚಾರುಗಾತ್ರಾಃ ||
 ಏತೈ ನಿಮಿತ್ತೈ ರವರೈಶ್ಚ ಸುಭ್ರಾ ಸ್ತಂಭೋಧಿತಾ ಪ್ರಾಗಪಿ ಸಾಧುಸಿದ್ಧಿಃ |
 ವಾತಾತಪಕ್ಲಾಂತ ಮಿವ ಪ್ರಣಶ್ಯಂ ವರ್ಷೇಣ ಬೀಜಂ ಪ್ರತಿಸಂಜಹರ್ಷ ||೬||
 ತಸ್ಯಾಃ ಪುನರ್ದಿಂಬ ಫಲಾಧರೋಷ್ಯಂ ಸ್ವಕ್ಷಿಭ್ರುಕೇಶಾಂತ ಮರಾಳಪಕ್ಷ್ಮ |

ಸಾಲುಳ್ಳ, ಕಮಲಾಕ್ಷ್ಯಾಃ - ಅಂದವಾದಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿ, ಸ್ಥಿತಾಯಾಃ - ನಿಂತಿರುವ, ಚಾರುಗಾತ್ರಾಃ - ಸುಂದರವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಸೀತೆಯು ಉಟ್ಟಿದ್ದ, ವಾಸ - ವಸ್ತ್ರವು, ಧ್ವಸ್ತಮಿವ - ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಂತೆ, ಪುನಃ - ತಿರುತಿರುಗಿ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ, ಪರಿಸ್ತಂಸತ - (ಪರಿಸ್ತಂಸತ) ಜಾರುತಲಿದ್ದಿತು ||೫|| ಏತೈಃ - ಈ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ, ನಿಮಿತ್ತೈಃ - ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಕ್ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಸಾಧುಚೆನ್ನಾಗಿ, ಸಿದ್ಧಿಃ - ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ, ಅವರೈಃ - ಬೇರಾದ, (ನಿಮಿತ್ತೈರಪಿ-ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ) ಸಂಭೋಧಿತಾ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, (ಬೇಗನೆ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೊಡುವುದೆಂದು ಸೂಚನೆಯುಳ್ಳ) ಸುಭ್ರಾಃ - ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಹುಬ್ಬುಳ್ಳ ಸೀತೆಯು, ವಾತಾತಪಕ್ಲಾಂತಾ - ಗಾಳಿಬಿಸಿಲುಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಬಾಡಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಣಶ್ಯಂ - ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ, ಬೀಜಂ - ಬಿತ್ತವು (ಎಳೆಯ ಮೊಳಕೆಯು) ವರ್ಷೇಣೇವ-ಮಳೆಗರೆವುದರಿಂದ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಪ್ರತಿಸಂಜಹರ್ಷ - ಅಡಿದಿಡಿದ ಸಾತೋಷಿಸುತಲಿದ್ದಳು ||೬|| ಬಿಂಬಫಲಾಧರೋಷ್ಯಂ - ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ಕೆಳತುಟೆಯುಳ್ಳ, ಸ್ವಕ್ಷಿಭ್ರು - ಮೇಲಾದ ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿನ ಗೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ, ಕೇಶಾಂತಂ - ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಂಗುರದಂತೆಯೂ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಂದವಾದ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳ, ಅರಾಳ ಪಕ್ಷ್ಮ - ಡೊಂಕಾದ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸಿತ ಶುಕ್ಲದಂಷ್ತ್ರಂ-ಬಲುಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ (ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳ) ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ವಕ್ತ್ರಂ-ಮುಖವು, ರಾಹೋಃ-ರಾಹುಗ್ರಹದ, ಮುಖಾತ್-ಬಾಯಿಯಿಂದ, ಮುಕ್ತಃ-ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಚಂದ್ರ ಇವ - ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಪುನಃ-

ನೇತ್ರಿಯೂ, ಸುಂದರಗಾತ್ರೆಯೂ ಆದ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪಧೂಳಿಯಿಂದೊಡಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಧರಿಸಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪಸಡಿ ವಾದಂತಿದ್ದಿತು || ಇಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಅನೇಕ ಶುಭಶಕುನಗಳು ಆ ಮೈದೇಹಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿರಲು, ಅವುಗಳಿಂದ ತನಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪತಿಸಂರರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಸುಖ ಪರಂಪರೆಗಳು ಬದಗುವುವೆಂಬ ಪರಮಾನಂದವು, ನೆಲದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿತ್ತವು ಮೊಳೆಯುವ ಸಮಯವು ಬರಲು ಮಳೆಯು ಬಾರದೆ ಬಣಗುವ ಸಂದರ್ಭವು ಬದಗುವಾಗ ಹಿತವಾಗಿ ಮಳೆಗರೆದರೆ ಆ ಬಿತ್ತದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿರುವುದೋ ಅದರಂತಿದ್ದಿತು. ||೬|| ಇಂತು ಆ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಆಗ ಕಾಂತಾಗಮನವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳು ಆನಿರ್ಭವಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ, ಆಕೆಯ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವ ಮುಖವು ಅಧಿಕೋಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅತ್ಯಂತಧವಳವಾದ ದಂತಪಟ್ಟಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಕೆಳತುಟೆಯಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾದನೇತ್ರ, ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣುಹುಬ್ಬು, ಮನೋಹರವಾದ ತುದಿಗೂದಲು, ಸುಂದರವಾದ ರೆಪ್ಪೆ, ಇವುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುವುದಾಗಿ, ರಾಹುಗ್ರಹದ ಮುಖದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪುನಃ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ

ವಕ್ತ್ರಂ ಬಭಾಸೆ ಸತಶುಕ್ಲಂ ದಂಷ್ತ್ರಂ ರಾಕೋ ಮೌಖಾ ಚ್ಚಂದ್ರ ಇವ ಪ್ರಮುಕ್ತಃ ||
ಸಾ ವೀತಶೋಕಾ ವ್ಯಪನೀತ ತಂದ್ರೀ ಶಾಂತಜ್ವರಾ ಹರ್ಷವಿವೃದ್ಧ ಸತ್ಯಾ |
ಅಶೋಭತಾರ್ಯಾ ವದನೇನ ಶುಕ್ಲೇ ಶೀತಾಂಶುನಾ ರಾತ್ರಿರಿವೋದಿತೇನ ||v||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಏಕೋನಶ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಬಭಾಸೆ - ತಳತಳಿಸುತಲಿದ್ದಿತು ||೩|| ವೀತಶೋಕಾ:- ತೋಲಗಿದ ದುಃಖವುಳ್ಳ, ವ್ಯಪನೀತ ತಂದ್ರೀ - ದೂರವಾಗಿ ಸರಿದ ಮುಂದೆತನವುಳ್ಳ, ಶಾಂತಜ್ವರಾ - ಅಣಗಿದ ಸಂತಾಪವುಳ್ಳ, ಹರ್ಷ ವಿವೃದ್ಧ ಸತ್ಯಾ - ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕರಳಿದ ಮನವುಳ್ಳ, ಅರ್ಯಾ - ಪೂಜ್ಯಳಾದ, ಸಾ - ಅಸೀತಾದೇವಿಯು, ವದನೇನ-ಮುಖದಿಂದ, ಶುಕ್ಲೇ - ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪುಣ್ಯಮೆಯಲ್ಲಿ, ಉದೀತೇನ - ತಲೆ ದೋರಿದ, ಶೀತಾಂಶುನಾ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮಂಡಲದಿಂದ, ರಾತ್ರಿರಿವ - ಕರತ್ಯಾಲದ ರಾತ್ರಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಶೋಭತ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ||v||

ಇಂತು- ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ, ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೩ || ಆಗಲಾ ಜನಕರಾಜನಂದಿಸಿಯು ಮನದೊಳಗೆ ಶೋಕವನ್ನು ತೊರೆದು, ಬುದ್ಧಿಮಾದ್ಯವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿ, ಸಂತಾಪದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹವ್ಯಾ ತಿಶಯದಿಂದ ದೇಹಶಕ್ತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತಬರಲು, (ಎಂದರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೆಯ್ಯುಬ್ಬುತಿರಲು) ಆಕೆಯು ಪೋಡಶಕಳೆಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಉದಿಸಿದ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯು ಇರುವಂತೆ, ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು ||v||

— ಇಂತು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೈ ತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಮೂ|| ಹನುಮಾ ನಮಿ ವಿಶ್ರಾಂತ ಸ್ವರ್ಯಂ ಶುಶ್ರಾವ ತತ್ತ್ವತಃ|

ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗ.

ಕಂದ|| ಇರದೆಲ್ಲವ ಮರೆದೊಳ ತಾಂ | ನಿರೂಪಿಸಿದಾ ಹನುಮನಂದುತವಿ ಸುತ ಭರದಿಂ |

ದುರುವರೆಯಣುಗಿಗೆ ಶುಭವ | ನ್ನರುಹಲಾ ಮೃದುಪದವಿಯನ್ನೆ ಬಗೆದಂ ಮನದೊಳ||

ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಹನುಮಾನಮಿ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಸೀತಾ

— ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು —

ಬಳಿಕ ಮಹಾಶೂರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಗಳ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು ಇಣಕಿಸೋಡುತ್ತಾಇದ್ದು, ಸೀತೆಯು ಅಪಾರವಾದ ಶೋಕಪ್ರಲಾಪಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ಕಸಿಯರ ಗದರಿಕೆ ಬೆದರಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಜಾನಕಿಯು

ಸೀತಾಯಾ ಪ್ರಿಜಟಾಯಾ ಕ್ಷ್ವ ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಚ ತದ್ವಸಮ್ ||೧||

ಅವೇಕ್ಷವಾಣಾ ಸ್ತಂ ದೇನೀಂ ದೇವತಾ ಮಿವ ನಂದನೇ |

ತತೋ ಬಹುವಿಧಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾಸರಃ ||೨||

ಯಾಂ ಕಪೀನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸುಬಹೂ ಸ್ಯಯುತಾನಿ ಚ |

ದಿಕ್ಷು ಸರ್ವಾಸು ಮಾರ್ಗಂತೇ ಸೇಯ ಮಾಸಾದಿತಾ ಮಯಾ ||೩||

.ಚಾರೇಣ ತು ಸುಯುಕ್ತೇನ ಶತ್ರೋ ಶ್ಚಕ್ತಿ ಮವೇಕ್ಷತಾ |

ಗೂಢೇನ ಚರತಾ ತಾವ ದವೇಕ್ಷಿತ ಮಿದಂ ಮಯಾ ||೪||

ದೇವಿಯು, ತ್ರಿಜಟಾಯಾಕ್ಷ - ತ್ರಿಜಟೆ ಎಂಬುವವಳು, ತತ್ತ್ವತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ (ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾದ) ಸರ್ವಂ - ಸಕಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ಷಸಿಮರ, ತರ್ಜನಂ - (ತ್ರಿಜಟೆಯು ನುಡುಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ನಡೆಸಿದ) ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಶುಶ್ರೂವ - ಕೇಳಿದನು ||೧|| ವಾಸರಃ - ಹನುಮನು, ತಾಂ - ಆ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನಂದನೇ - ಇಂದ್ರೋದ್ಭವನಲ್ಲಿ, ದೇವತಾಮಿವ - ದೇವಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೋದಾಗಿ, ಅವೇಕ್ಷವಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ತತಃ - ಹಾಗೆ ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಬಹುವಿಧಾಂ - ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುವ, ಚಿಂತಾಂ - ವಿಚಾರವನ್ನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು ||೨|| ಸುಬಹೂನಿ - ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ, ಕಪೀನಾಂ - ವಾನರರ, ಸಹಸ್ರಾಣಿ - ಸಾವಿರಗಳು, ಅಯುತಾನಿಚ - ಹತ್ತು ಸಾವಿರಗಳೂ, ಯಾಂ - ಯಾವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದಿಕ್ಷು - ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾರ್ಗಂತೆ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಸಾ - ಅಂತಹ, ಇಯಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಆಸಾದಿತಾ - ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಳು (ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು), ||೩|| ಸುಯುಕ್ತೇನ - ಬಹು ಯೋಗ್ಯನಾದ, ಚಾರೇಣ - ಗೂಢಚಾರನಿಂದ, (ಉಚಿತವಾದ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ) ಶತ್ರೋಃ - ಹಗೆಯಾಗ ಆ ರಾವಣನ, ಶಕ್ತಿಂ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷತಾ - [ಅವೇಕ್ಷಮಾಣೇನ] ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ, ಗೂಢೇನ - ಹೇರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದವನಾಗಿ, ಚರತಾ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಇದಂ - ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವೂ, ತಾಂತ್ - ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ, ಅವೇಕ್ಷಿತಂ - ಪರೀಕ್ಷಿಸ

ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಮುಖಮೆಗೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅವರೊಡನೆ ಹೇಳಿದ ನುಡಿಗಳನ್ನೂ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರೊಳಗೆ ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬುವವಳೊಬ್ಬಳು ನಿದ್ರೆಯಿಂದಿದ್ದು ತನಗೆ ಕನಸಿನೊಳಗೆ ನಡೆದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಶುಭಸೂಚಕವಾಗಿದ್ದು ಇತರ ರಕ್ಷಸಿಮರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡಿ ಕೇಳಲೂ ಕೇಳಿದನು || ೧ || ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರೋದ್ಭವನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ದೇವಕನ್ಯೆಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ || ೨ || ಅಹಹ ! ಹತ್ತಾರು ಸಾವಿರಕಪಿಗಳು ಯಾವ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರೋ ಅಂತಹ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಇದಕೋ ನಾನು ಕಂಡೆನು || ಹೆರರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಬಹುವಿಧವಾದ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಬಲುಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ರಾವಣನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದನು || ೪ || ರಾಕ್ಷಸರ ಭೇದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತನು, ಲಂಕಾನಗರವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದನು,

ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಿಶೇಷ ಶ್ವ ಪುರೀ ಚೇಯ ಮವೇಕ್ಷಿತಾ |
 ರಾಕ್ಷಸಾಢಪತೇ ರಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೋ ರಾವಣಸ್ಯ ಚ ||೫||
 ಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯಾಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ಸರ್ವಸತ್ಯದಯಾವತಃ |
 ಸಮಾಶ್ವಾಸಯಿತುಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ಪತಿರ್ದರ್ಶನಕಾಂಕ್ಷಿಣೀಮ್ ||೬||
 ಆಹ ಮಾಶ್ವಾಸಯಾ ಮೈಲನಾಂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾಂ |
 ಅದೃಷ್ಟದುಃಖಾಂದುಃಖಾತಾಂ ದುಃಖಸ್ಯಾಂತಮಗಚ್ಛತೀವಮ್ ||೭||
 ಯದ್ಯ ಪೃಹ ಮಿಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶೋಕೋ ಪಹತ ಚೇತನಾಮ್ |

ಲ್ಪುಟ್ಟಿತು ||೪|| (ಅದೇನೆಂದರೆ) — (ಮಮಾ - ನನ್ನಿಂದ) ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರ, ವಿಶೇಷಶ್ವ - ಭೇದವೂ, ಅವೇಕ್ಷಿತಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇಯಂ - ಈ, ಪುರೀಚ - ಲಂಕೆಯೂ, ಅವೇಕ್ಷಿತಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ಅಸ್ಯ - ಈ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ - ಮಹಿಮೆಯೂ - ಅವೇಕ್ಷಿತಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೫|| ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ - ಎಣಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ಗುಣಸಮೂಹವುಳ್ಳ, ಸರ್ವಸತ್ಯದಯಾವತಃ - ಸರ್ವಭೂತ ದಯಾಪರನೂ ಆದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಂಬಂಧಿನಿಯಾದ, ಪತಿರ್ದರ್ಶನ ಕಾಂಕ್ಷಿಣೀಂ - ಪತಿಯ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನೇ ಕೋರುತಲಿರುವ, ಭಾರ್ಯಾಂ - ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ಸಮಾಶ್ವಾಸಯಿತುಂ - ಸಮದಾಯಿಸೋಣವು, ಯುಕ್ತಂ - ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲವೇ ? ||೬|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾಂ - ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದಿರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಅದೃಷ್ಟದುಃಖಾಂ, ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖವನ್ನರಿಯದ, ದುಃಖಾತಾಂ - ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಿಂದ ದೀನಳಾಗಿರುವ, ದುಃಖಸ್ಯ - ಶೋಕದ, ಅಂತಂ - ಪರವನ್ನು, ಅಗಚ್ಛತೀಂ (ಅಗಚ್ಛಂತೀಂ) ಹೊಂದಿರುವ, ಮಿಮಾಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಆಶ್ವಾಸಯಾಮಿ - ಸಮದಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ ||೭|| ಅಹಂ - ಈ ನಾನು, ಶೋಕೋಪಹತಚೇತನಾಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಇವಾಂದೇವೀಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅನಾಶ್ವಾಸ್ಯ - ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸದೆ, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿದೃಢಿ - ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟುಹೋದವನೇ ಆದರೆ, ಗಮನಂ -

ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು || ೫ || || ಮನೋವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು “ಓ ತಾಯಿ! ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮದೂತನು, ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಜೈಮದಿಂದಿದಾನೆ, ಬೇಗನೆ ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ನೀನು ಭಯರಡಬೇಡ” ಎಂದು ದುಃಖವು ಶಮನವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಮದಾಯಿಸಬಲ್ಲೆನು, ಈಕೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ನೋಡುವೆನೋ ಎಂಬ ತೊಳಲಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಂದು ಯುಗವನ್ನಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ, ಇದುವರೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖದ ಸ್ವರೂಪವೆಂಥದೋ ಅದನ್ನು ಅರಿತವಳೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಗರ್ಭಶ್ರೀಮಂತಳಾದರೂ ಈಗ ಅಪಾರವಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ, ಸುಂದರಾಂಗಿಯೂ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಸಮಾನವದನೆಯೂ ಆಗಿ ಇರುವ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಈಗ ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸದೆ ಇಲ್ಲಿಂದಹೊರಟುಹೋದರೆ ಆಗ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ

ಅನಾಶ್ವಾಸ್ಯ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ದೋಷವ ದ್ ಮನಂ ಭವೇತ್ ||೪||
 ಗತೇ ಹಿ ಮಯಿ ತತ್ರೇಯಂ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಯಶಸ್ವಿನೀ |
 ಪರಿತ್ರಾಣ ಮವಿಂದಂತೀ ಜಾನಕೀ ಜೀವಿತಂ ತ್ಯಜೇತ್ ||೫||
 ಮಯಾಚ ಸ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಃ |
 ಸಮಾಶ್ವಾಸಯಿತುಂ ನ್ಯಾಯ್ಯ ಸ್ನೇತಾದರ್ಶನ ಲಾಲಸಃ ||೬||
 ನಿಶಾಚರೀಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮನಹಂ ಚಾಪಿ ಭಾಷಣಂ |
 ಕಥ ನ್ನು ಖಲು ಕರ್ತವ್ಯ ಮಿದಂ ಕೃಛ್ರಗತೋ ಹೃದಮ್ ||೭||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಬರವು (ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣವು) ದೋಷವತ್-ದೋಷವುಳ್ಳದು, (ವೃಥವಾದುದು) ಭವೇತ್-ಆಗುವುದು ||೪||

(ದೋಷವೇನೆಂದರೆ) ಮಯಿ-ನಾನು, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿಗೆ (ಜಾಗಬುದಿಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ) ಗತೇ-ನತಿ - ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ರಾಜಪುತ್ರೀ - ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನುದಿನಿಯೂ, ಯಶಸ್ವಿನೀ - ಕೀರ್ತಿ ಮತಿಯೂ ಆಗಿರುವ, ಇಯಂ ಜಾನಕೀ - ಈ ಸ್ನೇತಾದೇವಿಯು, ಪರಿತ್ರಾಣಂ - ಆತ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ನ್ನು, ಅವಿಂದಂತೀ - ಪಡೆಯದಿರುವವಳಾಗಿ, ಜೀವಿತಂ -ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ತ್ಯಜೇತ್ - ಬಿಡುವಳು, ಹಿ - ನಿ ಶ್ಚಯ ||೫|| ಮಹಾ ಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಃ - ಪೂರ್ಣಮಾ ಚಂದ್ರ ಸದೃಶಮುಖವುಳ್ಳ, ಸ್ನೇತಾದರ್ಶನ ಲಾಲಸಃ- ಸ್ನೇತೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ, ಸಚ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸಮಾಶ್ವಾಸಯಿತುಂ - ಸ್ನೇತಾವೃತ್ತಾಂತ ನಿವೇ ದನದಿಂದ ಸಮದಾಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಯೀಯ್ಯ - ತ ಛನನಾಗಿದಾನೆ ||೬|| ನಿಶಾಚರೀಣಾಂ - ರಕ್ಕಸಿ ಯರ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ - ಇದಿರಿಗೆ, ಭಾಷಣಂಚಾಪಿ - ಸ್ನೇತೆಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡೋಣವೂ, ಅನಹಂ- ತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಇದಂ - ಈ ಸಂಭಾಷಣವು, ಕಥಂಖಲು - ಯಾವಹಾದಿಯಿಂದ, ಕರ್ತವ್ಯಂ - ಮಾಡ

ಬಂದದ್ದೂ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದೂ ವೃಥವೇ ಆಗುವುದು ||೬-೭-೪|| ನಾನು ಏನೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ ಮಹಾರಾಜ ಪುತ್ರಿಯೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವಳೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಜಾನಕಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇನೋ ದಿಟ, ಆದರೆ ಆಗ ಆ ಸ್ನೇಹತ್ವಾದೋಷವು ನನಗೇ ಬರುವುದು, ಆದಕಾರ ಣ ಈಗ ಈಕೆಯನ್ನು ಸಮದಾಯಿಸಲೇಬೇಕು ||೫|| ಜಾನಕಿಯು ಶ್ರೀರಾಮ ಸುಂದ ರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತಹತಹ ಪಡುತಲಿದಾಳೆಯೋ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸ್ನೇತಾ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ. ಆದಕಾರಣ ಮಹಾಬಾಹುಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದಿರನಂತೆನವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ನಾನು ಸಮ ದಾಯಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ ||೬|| ಆದರೆ- ಆಯ್ಯೋ ! ಏನಮಾಡಲಿ ? ಇಲ್ಲಿನೋಡಿದರೆ ಕೈ ಕೈಹಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವು ಬಂದಿದೆ, ಈ ಘೋರರೂಪವಾದ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಇದಿರಿಗೆ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕುದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂನ್ಯಾಯವಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ಏನಮಾಡಬೇಕೋ

ಅನೇನ ರಾತ್ರಿಶೇಷೇಣ ಯದಿ ನಾಶ್ವಾಸ್ಯತೇ ಮಯಾ |

ಸರ್ವಧಾ ನಾಸ್ತಿ ಸಂದೇಹಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯೈತಿ ಜೀವಿತಮ್ ||೧೨||

ರಾಮಶ್ಚ ಯದಿ ಪೃಥ್ವೇ ನ್ಯಾಂ ಕಿಂ ಮಾಂ ಸೀತಾಽಬ್ರವೀ ದ್ವಚಃ |

ಕಿ ಮಹಂ ತಂ ಪ್ರತಿಬ್ರೂಯಾ ಮಸಂಭಾಷ್ಯ ಸುಮಧ್ಯಮಾಮ್ ||೧೩||

ಸೀತಾ ಸಂದೇಶರಹಿತಂ ಮಾ ಮಿತ ಸ್ತ್ವರಯಾ ಗತಮ್ |

ನಿರ್ದಹೇ ದಪಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ಕ್ರುದ್ಧ ಸ್ತೀವ್ರೇಣ ಚಕ್ಷುಷಾ ||೧೪||

ತಕ್ಕುದು ? ಅಹಂ - ನಾನು, ಕೃಚ್ಛ್ರಗತೋಹಿ- ಬಹುಕಷ್ಟಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವೆನಲ್ಲಾ ? ||೧೧|| ಅನೇನ- ಈ, ರಾತ್ರಿ ಶೇಷೇಣ - ಮುಂಜಾನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಇಯಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ನಾಶ್ವಾಸ್ಯತೇಯದಿ - ಸಮದಾಯಿಸಲ್ಪಡದೆಹೋದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಧಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಜೀವಿತಂ - ಪಾಣವನ್ನು, ತ್ಯಜ್ಯೈತಿ - ತೊರೆಯುವಳು, ಸಂದೇಹಃ-ಸಂಶಯವೇ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲ ||೧೨|| ರಾಮಶ್ಚ- ಶ್ರೀ ರಾಮಜಂದ್ರನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ಕಿಂ - ಯಾವ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು ? ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಪೃಥ್ವೇದ್ಯದಿ - ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದವನೇ ಆದರೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಸುಮಧ್ಯಮಾಂ - ಒಡನಡುವುಳ್ಳ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಸಂಭಾಷ್ಯ - ಮಾತನಾಡದೆಯೇ, ತಂ - ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಿಂ - ಏನನ್ನು, ಪ್ರತಿಬ್ರೂಯಾಂ-ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡಲಿ? || ಸೀತಾಸಂದೇಶರಹಿತಂ - ಸೀತಾ ಕುಲಲಗೃಹಾಂತರೂನ್ಯನಾಗಿ, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ತ್ವರಯಾ - ವೇಗದಿಂದ, ಗತಂ - ಹೊರಟುಹೋದ. ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ-ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ತೀವ್ರೇಣ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಚಕ್ಷುಷಾ - ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ನಿರ್ದಹೇದಪಿ - ಸುಡುವನೋ ಹೇಗೋ ? ||೧೩|| ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ರಾಮಕಾರಣಾತ್ - ರಾಮನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, (ಅಹಂ - ನಾನು) ಭರ್ತಾರಂ - ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ಉದ್ವೋಜಯಿಷ್ಯಾಮಿಯದಿ - ರವಣ

ನನಗೆ ಬಂದೂ ತೋರದು. ಬಹುಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ ||೧೧|| ಇದಲ್ಲದೆ ಈರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಜೊಗಿ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೂಳಾಗಿ ನಾನು ಈ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ನಗೊಳಗಿಡರೇ ಸರಿ, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಾನು ತಪ್ಪಿದುದೇ ಆದರೆ ಮತ್ತೇನೂ ಸಂಶಯವೇಇಲ್ಲ, ಮೈದೇಹಿಯು ತನ್ನದೇಹವನ್ನು ತೋರಯುವುದೇಸಿದ್ಧ ||೧೨|| ಹೀಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿರುವ ರಕ್ಕಸಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗದಿರುವುದು ನನಗೆ ಧ್ವಂಸಕಟವಾಗಿದೆ, ನಾನು ಮಾತನಾಡದೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ, ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಪ್ಪಾ, ಅಂಜನೇಯಾ! ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ನನಗೆ ಏನ ಹೇಳಹೇಳಿದಳು? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಏನೊಂದನ್ನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಇದ್ದ ನಾನು ಆಗ ಆತನೊಡನೆ ಏನಹೇಳಲಿ ? ||೧೩|| ಸೀತೆಯು ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬುಡಬುಡನೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ರಾಮನಿರಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆ, ಆದರೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ, ಎಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ವಂಚಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೋಪಾವೇಶಪರನಾಗಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತಾ, ನನ್ನನ್ನು ಸುಟ್ಟೀಬಿಡಬಹುದು ||೧೪||

ಯದಿ ಚೋದ್ಯೋಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಭರ್ತಾರಂ ರಾಮಕಾರಣಾತ್ |

ವೃಥಾ ಮಾಗಮನಂ ತಸ್ಯ ಸಸೈಸ್ಯಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೧೫||

ಅಂತರಂ ತ್ವಹ ಮಾಸಾದ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೀನಾ ಮಿಹ ಸ್ಥಿತಃ |

ಶನೈ ರಾಶ್ಯಾಸಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಂತಾಪಬಹುಳಾ ಮಿಮಾಮ್ ||೧೬||

ಅಹಂ ತ್ವತಿತನುಶ್ಚೈವ ವಾನರಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ |

ವಾಚಂ ಚೋದಾಹರಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾನುಷೀ ಮಿಹ ಸುಸ್ಮೃತಾವ್ ||೧೭||

ನೋಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸುವವನೇ ಆದರೆ, (ತತಃ - ಬಳಿಕ) ಸಸೈಸ್ಯಸ್ಯ - ಸೇನೆಯಿಂದೂ ಡಗೂಡಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನ, ಆಗಮನಂ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಿಕೆಯು, ವೃಥಾಂ - ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ದುದು, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗಹೋಗುವುದು ||೧೫|| ಅಹಂ - ನಾನು, (ಅತಃ - ಆದಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಇ ಹ - ಈ ಮರದಮೇಲೆಯೇ, ಸ್ಥಿತಃ - ಇರತಕ್ಕವನಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ಶತ್ರುಸಮೂಹ, ಅಂತರಂ - ಸಮ ಯವನ್ನು, (ಎಂದರೆ ತುಸಮಂವೆಯಿಂದಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ) ಆಸಾದ್ಯ - ಹೋದಿ, ಸಂತಾಪಬಹುಳಂ - ಸಂಕಟದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಇಮಾಂ - ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಶನೈಃ - ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಆಶ್ಯಾಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಸಮದಾಯಿಸುವೆನು ||೧೬|| ವಾನರಃ - ಕಪಿಯಾದ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅತಿತನುಶ್ಚೈವ - ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, (ಈ ಸೀತೆಯ ಸಮೀಪದ ಳ್ಲಿ) ಮಾನುಷೀಂ - ಮನುಷ್ಯಸಂಬಂಧವಾದ, ವಾಚಂ - ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಂ - ದೇವಸಂ ಬಂಧವಾದ, ವಾಚಂಚ - ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ವಿಶೇಷತಃ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಉದಾಹರಿಸ್ಯಾಮಿ - ಹೇಳಹೋ ಗುವೆನು ||೧೭|| ದ್ವಿಜಾತಿರಿವ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣನದ್ದಾಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಂವಾಚಂ - ಸಂಸ್ಕೃತವಾಣಿಯನ್ನು,

ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಾಡು, ಪುಭುವೇ! ಸೀತೆಯನ್ನುಕಂಡೆನು, ಆದರೆ ಆ ಗ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿದುದರ ಹಿಂಡು ಬಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದ ಕಾರಣ ಮಾತನಾಡಲು ಸರಿಯಾದ ಸಂ ದರ್ಭವು ಬದಗಲಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ನೀನು ದಂಡನೆತ್ತಿ ಯು ದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡು, ನಾವೆಲ್ಲರೂಸೇರಿ ರಾವಣನನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಬಲಿಹೊಡೆದೋಣ ಎಂ ದು ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸೇನಾಸಹಿತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಾಮಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆತರೋಣವೆಂದರೆ, ಇನ್ನು ಅರೆಗಳಿಗೆಯೊಳಗಾಗಿ ಸೀತೆಯು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಬಳು, ಆಮೇಲೆ ದಂಡುಬಂದರೇನು! ದಾಳಿಬಂದರೇನು? ಸೇನಾಸಹಿತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಬರವೂ ವೃಥಾವೇ ಆಗುವುದು ||೧೫|| ಆದಕಾರಣ ನಾನುಈ ಗಲೇ ತುಸಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಸಂಚುಸೋಡಿ ಈ ರಕ್ಷಿಸಿಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮರವೆಯಿಂದಿರುವಾ ಗಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವಾಗಲಾಗಲಿ ಸಮಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪಾರವಾದ ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡಾಗಿರುವ ಈ ಸೀತೆಯು ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ಲಗೈದಿ ಶ್ರೀರಾಮ ನ ಕುಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿ ಹೇಗಾದರೂ ದುಃಖೋಪಶಮನವ ನ್ನುಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ||೧೬|| ನಾನು ಆಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಪಿರೂ ಪವನ್ನು ತಾಳುವನಾಗಿ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತವಾಕ್ಯ ನಿಂದಲಾಗಲೀ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕು, ಬಂದುವೇಳೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ

ಯಾದಿ ವಾಚಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ದ್ವಿಜಾತಿ ರಿವ ಸಂಸ್ಕೃತಾಮ್ |
 ರಾವಣಂ ಮನ್ಯಮಾನಾ ಮಾಂ ಸೀತಾ ಭೀತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೧೮||
 ವಾನರಸ್ಯ ವಿಶೇಷೇಣ ಕಥಂ ಸ್ಯಾ ದಭಿಭಾಷಣಮ್ ||೧೯|| ||
 ಅವಶ್ಯಮೇವ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಮಾನುಷಂ ವಾಕ್ಯ ಮರ್ಥವತ್ |
 ಮಯಾ ಸಾಂತ್ವಯಿತುಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ನಾ ನೃಥೇಯ ಮನಿಂದಿತಾ ||೨೦|| ||
 ಸೇಯ ಮಾಲೋಕ್ಯ ಮೇ ರೂಪಂ ಜಾನಕೀ ಭಾಷಿತಂ ತಥಾ |
 ರಕ್ಷೋಭಿ ಸ್ತ್ರಾಸಿತಾ ಪೂರ್ವಂ ಭೂಯ ಸ್ತ್ರಾಸು ಗಮಿಷ್ಯತಿ ||೨೧|| ||

ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿಯದಿ - ಉಚ್ಚರಿಸುವವನೇ ಆದರೆ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ರಾ
 ವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಮನ್ಯಮಾನಾ - ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಭೀತಾ- ಭಯಪಟ್ಟವಳು, ಭವಿಷ್ಯ
 ತಿ - ಆಗುವಳು ||೧೮|| ವಾನರಸ್ಯ - ಮರ್ಕಟಕ್ಕೆ, ವಿಶೇಷೇಣ - ಅಧಿಕವಾಗಿ, ಅಭಿಭಾಷಣಂ - ಇತರ
 ರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡೋಣವು, ಕಥಂ-ಸ್ಮೃತ್ - ಹೇಗೆ ಉಚಿತವಾಗುವದು (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ) ಮಾ
 ನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥವತ್ - ಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಾಕ್ಯಂ -
 ವಚನವು, ಅವಶ್ಯಮೇವ-ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೇ, ವಕ್ತವ್ಯಂ-ಹೇಳಲ್ಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ ||೧೯|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂ
 ದ, ಅನಿಂದಿತಾ - ದೋಷಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ. ಇಯಂ - ಈ ಸಿತೆಯು, ಅಸೃಥಾ - ಮನುಷ್ಯವಚನವನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ, ಸಾಂತ್ವಯಿತುಂ-ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಸಶಕ್ತ್ಯಾ-ಸಾಧ್ಯಳೇ ಅಲ್ಲ||೨೦|| ||
 (ಕಪಿರೂಪನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ದೋಷಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ) ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದ
 ಲು, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸ್ತ್ರಾಸಿತಾ - ಭಯಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸೇಯಂ - ಆ ಈ, ಜಾನಕೀ -ಸೀತೆ
 ಯು, ಮೇ - ನನ್ನ, ರೂಪಂ - ಶರೀರವನ್ನು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಭಾಷಿತಂ - ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು, ಆ
 ಲೋಕ್ಯ - ನೋಡಿ, ಭೂಯಃ - ತಿರುಗಿ (ಬಹಳವಾಗಿ) ಪ್ರಾಸಂ - ಭಯವನ್ನು, ಗಮಿಷ್ಯತಿ-ಹೊಂದ
 ಹೋಗುವಳು, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಮನಸ್ವಿನೀ - ಬಳ್ಳಿಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ - ವಿಶಾಲ

ವಾಣಿಯನ್ನು ಉದಹರಿಸಿದರೆ, ರಾವಣನು ಹಿಂದೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದ ಹಾಗೆ
 ಯೇ ಈಗಲೂ ಈಕಪಿರೂಪವನ್ನು ತಾಳಬಾರದವನು, ನನಗೆ ಈಗ ಮತ್ತಾವ ಕೇಡ
 ನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು ಹೀಗೆ ದೇವವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ತಿಳಿ
 ಯದು ಎದು ಭಯದತುಳು, ಈಕೆ ಮನುಷ್ಯಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತಿ
 ನಿಂದಲೇ ಸಂಭಾಷಿಸಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ||೧೭ - ೧೮|| ಹಾಗಾದರೂ ಒಂದು ದೊ
 ಡ್ಡ ತೊಂದರೆ ಇದೆ, ಕಪಿಯು ಮನುಷ್ಯರೆಂತೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಅಸಂಭವ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾ
 ಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆಯೇ ಮಾತನಾಡಿ ಈಕೆಯನ್ನು ಸಮದಾಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ
 ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇಇಲ್ಲ. ||೧೯-೨೦|| ಇದರಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಕಟವು ತೋರುತ್ತದೆ,
 ಬಹುವಾನವತಿಯಾದ ಈಜಾನಕಿಯು ಮೊದಲೇ ರಕ್ಷಸಿಯರ ಗದರಿಕೆ ಬಿದರಿಕೆಗಳಿಂದ
 ಬಹಳವಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟದಾಳೆ, ಈಗ ಈ ನನ್ನ ಕಪಿರೂಪವನ್ನು, ಮನುಷ್ಯ ವಚನವನ್ನೂ
 ನೋಡಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆದರಬಹುದು, ಹಾಗೆ ಅಂಜಿದಬಳಿ, ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ರಾವಣ
 ನು ಬಂದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬೆದರಿ,ನಡುಗುತ್ತ,ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲೂಬಹುದು

ತತೋ ಜಾತ್ಯಪರಿತ್ರಾಸಾ ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ಯಾ ನ್ನನಸ್ವಿನೀ ।
 ಜಾನಮಾನಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ರಾವಣಂ ಕಾಮ ರೂಪಿಣಿಮ್ ॥೨೦॥
 ಸೀತಯಾ ಚ ಕೃತೇ ಶಬ್ದೇ ಸಹಸಾ ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಃ ।
 ನಾನಾ ಪ್ರಹರಣೋ ಘೋರ ಸ್ತಮೇಯಾ ದಂತಕೋಪಮಃ ॥೨೧॥
 ತತೋ ಮಾಂ ಸಂಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸರ್ವತೋ ವಿಕೃತಾನನಾಃ ।
 ವಧೇ ಚ ಗ್ರಹಣೇ ಚೈವ ಕುರ್ಯಾ ಯತ್ನಂ ಯಥಾಬಲಮ್ ॥೨೨॥
 ಗೃಹ್ಯ ಶಾಖಾಃ ಪ್ರಶಾಖಾ ಶ್ಚ ಸ್ತಂಧಾಂ ಶ್ಚೋರತ್ನಮ ಶಾಖಿನಾಮ್ ।
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಪರಧಾವಂತಂ ಭವೇಯು ಭಯ ಶಂಕಿತಾಃ ॥೨೩॥

ನಯನೆಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಜಾತಪರಿತ್ರಾಸಾ - ಭಯವನ್ನೆಲ್ಲವಳಾಗಿ (ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು) ಕಾಮರೂಪಿಣಿ - ಇಷ್ಟರೂಪವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ, ಜಾನಮಾನಾ - (ಜಾನಾನಾ|| ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಶಬ್ದಂ - ಬೆಂಬರದ ಅಬ್ಬರವನ್ನು, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡುವಳು ||೨೦-೨೧-|| ಸೀತಯಾ - ಸೀತೆಯಿಂದ, ಶಬ್ದೇ - ಅರ್ಥಧ್ವನಿಯು, ಕೃತೇ (ಸತಿ) ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅಂತಕೋಪಮಃ - ಮೃತ್ಯುವಿಗೇನೆಯಾದುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಘೋರಃ - ಭಯಂಕರವಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರ ಹಿಂಡು, ನಾನಾಪ್ರಹರಣೋಪೇತಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುದಾಗಿ, ಸ್ತಮೇಯಾತ್ - ನನ್ನಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದು, ತತಃ - ಅನೇಕ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ - ವಿಚಾರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಈ ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಸರ್ವತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಸಂಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಹಿಡಿದುತಳ್ಳಿ, ವಧೇಚ - ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಗ್ರಹಣೇಚ - ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಯತ್ನಂ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಕುರ್ಯುರೇವ-ಮಾಡಲೇ ಮಾಡುವರು ||೨೨-೨೩-|| (ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು) ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ಉತ್ತಮಶಾಖಿನಾಂ - ಮೇಲಾದ ಮರಗಳ, ಶಾಖಾಃ-ತೋರವಾದ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಶಾಖಾಶ್ಚ ಸಣ್ಣ ಕೊನೆಗಳನ್ನೂ, ಸ್ತಂಧಾಂಶ್ಚ - ಮರದ ಹೆಗಲುಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹ್ಯ [ಪರಿಗೃಹ್ಯ, ಗೃಹೀತ್ವಾ] ಹಿಡಿದು, ಪರಿಧಾವಂತಂ - ಹಾರಿಕೊಂಡುತಲಿರುವ, (ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು) ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಚರತಃ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ, ಮಮ -ನನ್ನ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ,

ಆದಕಾರಣ ವಾನರನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ವಾನರಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಲಿ ? || ಆಯತ ನಯನೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ಹಾಗೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ, ರಕ್ಷಸಿಯರಹಿಂಡೆಲ್ಲ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ, ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬೇಗನೆ ಓಡಿಬಂದು, ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ವಿಚಾರವಾದ ಮೋರೆಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ಅಟ್ಟಿಯಾಡಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು-ನಾನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ಇರುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ದಿಕ್ಕೇತೋರದೆ ಇದೆ ||೨೨-೨೩|| ಹಾಗೆ ಈ ನಿಶಾಚರಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನುಟ್ಟುಬಂದರೆ, ಆಗನಾನು ಒಂದು ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾ ಇವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದ ಹಾಗೆ ಮರದಿಂದಮರಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಿ ರಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಸಂಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ವನದೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸುವ ನನ್ನ ಘೋರವಾಙ್ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ರಾತ್ರಿಂ

ಮಮ ರ ಪಂ ಚ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ವನೇ ವಿಚರತೋ ಮಹತ್ |
 ರಾಕ್ಷಸೋ ಭಯವಿತ್ರಸ್ತಾ ಭವೇಯು ರ್ವಿಕೃತಾ ನನಾಃ ||೨೪||
 ತತಃ ಕುರ್ಯುಸ್ತ ಸಾಹ್ಯಾನಂ ರಾಕ್ಷಸೋ ರಾಕ್ಷಸಾ ನಮಿ |
 ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಸಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನೇ ||೨೫||
 ತೇ ಶೂಲ ಶಕ್ತಿ ನಿಶ್ಚಿಂಶ ವಿವಿಧಾಯುಧ ಸಾಂಖ್ಯಃ |
 ಅವತೇಯುರ್ವಿಮದೇ ಸ್ತ್ರಿ ವೇಗೇ ನೋದ್ವಿಗ್ನ ಕಾರಿಣಃ ||೨೬||
 ಸಂರುದ್ಧ ಸ್ತೃಸ್ತು ಪರಿತೋ ವಿಧಮು ಪ್ರಕ್ಷಸಾಂ ಬಲಮ್ |

ಮೂವಂಚ - ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಭಯಶಂಕಿತಾಃ - ಭಯಾಕಾರಣನಾದ ನನ್ನಿಂದ
 ಭಯವುಂಟಾದವಾಗಿ, ಭವೇಯುಃ - ಆಗುವರು ||೨೪||

(ತನು-೨೫) ಇವೆವಿತ್ರಸ್ತಾಃ - ಭಯದಿಂದ ಸಡುಗುತ್ತಿರುವವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ -
 ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವರೂ, ಭವೇಯುಃ - ಆಗುವರು ||೨೪|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ -
 ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ರಾಕ್ಷಸಾಂ - ಇತರ ರಾಕ್ಷಸರು, ಸವನಾಹ್ವಾನಮು - ಕರೆಯೋಣವನ್ನು ಕೂಡ, ಕು
 ರ್ಯುಃ - ಮಾಡುವರು ||೨೫|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ನಿವೇಶನೇ - ರಾಕ್ಷಸನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಯು
 ಕ್ತಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಾದವರಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೊಳಗೆ, ತೇ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ
 ರಾಕ್ಷಸರು, ಶೂಲಶಕ್ತಿ ನಿಶ್ಚಿಂಶ ವಿವಿಧಾಯುಧಸಾಂಖ್ಯಃ - ಶೂಲ, ಶಕ್ತಿ, ಕತ್ತಿ, ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆ
 ಯು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದವರಾಗಿ, ವಿದ್ವಿಗ್ನಕಾರಿಣಃ - ನನ್ನನ್ನು ಏಯುಗೊಳಿಸುವರಾಗುತ್ತಾ, ಅ
 ಸ್ತ್ರಿ - ಈ, ವಿಮದೇ - ಸ್ವಲ್ಪಶಬ್ದ, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ಅವತೇಯುಃ - ಏಂದು ಮೇಲೆಬೀಳು
 ವರು ||೨೬|| ಶ್ರೇಃ - ೨ ರಾಕ್ಷಸರು, ಪುತಃ - ಮಕ್ಕಳೂ, ಸಂರುದ್ಧಃ - ತಡೆದುಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ,
 ರಾಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರು, ಬಲಮ್ - ಹಿಡೆವನ್ನೂ, ವಿಧಮಾ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಅಹಮ್ - ನಾನು,
 ಮಹೋದಧೇಃ - ಮಹಾ ಸುಕೂದ್ರರು, ಪುನಃ - ಮೂರನೆಯ, ಪುನಃ - ನಡವನ್ನು (ಆಚೆಯ ದಡವ
 ನ್ನು) ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ - ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತಯುಃ - ಶಕ್ತವಾಗಲಾರೆ, ಬಹವಃ - ಅನೇಕರು, ಶೀಘ್ರ

ಚರಿಯರು ವಿಕಾರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಭಯಪಡುತ್ತಾರೆ ||೨೪-೨೫|| ಇವರ ಕೈಗೆ
 ನಾನು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದಾಗ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಇತರರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೂಗಿ
 ಕರೆಯಲೇ ಕರೆಯುವರು, ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾ
 ಡಿ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮುಯಸೇವಕರೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಳುಹಡೋಗ್ಗ
 ವನು, ಬಳಿಕ ಆರಾಕ್ಷಸರು ಶೂಲ, ಶಕ್ತಿ, ಕಟಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು
 ಬೆದರಿಸುತ್ತ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರಹೋಗುವರು, ||೨೬-೨೭||

ಹೀಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ, ಅವರ ಸಡನೆ ಸಿಲುಕಿದ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು
 ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆಯದೆ ಇಳಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂತವರೊಡನೆ ಬಡಿದಾ
 ಡಿದ ಬಳಿಕ ಬಳಿದನಾನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗ
 ಲಾರೆ, ಮತ್ತು-ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ರೋಷವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿಸುತ್ತಿಕೊಂ
 ಡು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವರು, ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಸೀತೆಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವು ರಾಮನಿಗೂ

ಶಕ್ತಿಯಾ ನ್ನತು ಸಂಪ್ರಪ್ತಂ ಪರಂ ಪಾರಂ ಮಹೇಂದಧೇಃ || ೨೪ ||
 ಮಾ ವಾ ಗೃಹ್ಣೀಯಾ ರಾಪ್ತುತ್ಯ ಬಹವ ಶ್ರೇಫು ಕಾರಿಣಃ |
 ಸ್ಯಾ ದಿಯಂ ಚಾಗೃಹೀತಾರ್ಥಾ ಮನು ಚ ಪ್ರಹಾಂ ಭವೇತ್ || ೨೫ ||
 ಹಿಂಸಾಭಿ ರುಚಯೋ ಹಿಂಸ್ಯು ರಿತುಂ ವಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಮ್ |
 ವಿಪನ್ನಂ ಸ್ಯಾ ತ್ತತಃ ಕಾರ್ಯಂ ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋ ರಿದಂ || ೨೬ ||
 ಉದ್ದೇಶಿ ನಪ್ಪಮಾಗೇ ಸ್ತ್ರ ನ್ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಪರಿವಾರಿತಃ |
 ಸಾಗರೇಣ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಗುಪ್ತಃ ವಚನ ಜಾನಕೀ || ೨೭ ||

ಕಾರಿಣಃ - ತ್ವರಿಸುವವರಾಗಿ, ಅಪ್ತುತ್ಯ - ಹಾರಿಸಿದುದು, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಗೃಹ್ಣೀಯಾರ್ಥ - ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಹೇಗೋ ? || ೨೪ || ವ.ಮ - ನನ್ನ, ಗ್ರಹಣಂಚ - ಹಿಡಿಯೋಣವೂ, ಭವೇತ್ ಆಗಬಹುದು, (ಮದಿ - ಹೀಗಾದರೆ) ಇಯಂಚ - ಈ ಸೀತೆಯೂ, ಅಗೃಹೀತಾರ್ಥ - ರಾಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯದವಳು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವಳು || ೨೫ || ಹಿಂಸಾಭಿರುಚಯಃ - ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರು, ಇಮಾ - ಈ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂವಾ - ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ, ಹಿಂಸ್ಯುಃ ಹಿಂಸಿಸುವರು, ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, (ಈ ಸೀತೆಯ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ) ಇದಂ - ಈ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋಃ - ರಾಮಸುಗ್ರೀವರ, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ವಿಪನ್ನಂ-ಕಟ್ಟುಪೋದುದು, ಸ್ಯಾತ್-ಆಗುವುದು || ೨೬ || ನಪ್ಪಮಾಗೇ - ಕಣ್ಣುರಿದಿರುವ ದಾರಿಯುಳ್ಳದೂ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಪರಿವಾರಿತಃ - ಸುತ್ತ ಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ಗುಪ್ತಃ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಅಥವಾ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಪರಿವಾರಿತಃ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಗುಪ್ತಃ - ಗೂಢವಾದುದೂ, ಸಾಗರೇಣ - ಕಮುದ್ರರಿಂದ, ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ - ಬಲಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆಗಿರುವ, ಶ್ರುತಃ - ಈ, ಉದ್ದೇಶಿ - ಲಂಕಾಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ವಚನ - ವಾಸ ಮಾಡತಲಿದಾಳೆ || ೨೭ || ಮಯಿ - ನಾನು, ಹಿಂಯುಗ - ಬುದ್ಧಿವಂತ, ವಿರಸ್ತೇವಾ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತ

ರಾಮನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವು ಸೀತೆಯು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸುತ್ತರಾಂ - ವಕಾಶವೇ ತಪ್ಪಿ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು-ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸಂಭವಿಸುವುದು, ಇಂತಹ ಧರ್ಮ ಸಂಕಟವು ಬಂದಿರಲಾಗಿ ನಾನು ಏನಮಾಡಲಿ ? || ೨೪-೨೫ || ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾವಣನೇ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಏನೋ ರಾಸತಂತ್ರವು ನಡೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವಡುವರು, ಹಿಂಸಕರಾದ ಈ ನಿಶಾಚರರು, ಈ ಸೀತೆಯು ಇದ್ದರಲ್ಲವೆ ಈ ತೊಂದರೆಗಳು, ಇವಳೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಅನಸ್ಥೆಯೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕೊಂದೇಹಾಕುವರು. ಅಮೇಲೆ ರಾಮಸುಗ್ರೀವರ ಕೋರಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಡಾಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಾಕಸ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಪೋಷಕಲ್ಪೋಲವಾಗುವುದು. ಅಯ್ಯೋ! ಎಂತಹ ಅನರ್ಥದ ಸಂದರ್ಭವೊಂದಿಗಿತು ? || ೨೬-೨೭ || ಹೀಗೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅಂದವೇ ಹರಿಯದೆ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಈ ಮಾಂಸಾಶನರು ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ಅಥವಾ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ಅಮೇಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನು ? ಸೀತೆಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜನರು ಹೋಗಿಬರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಳೆಯೇ? ಇಲ್ಲ, ವಲ್ಲ; ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮವರು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಈಕೆಯ ಕುಸಲ

ವಿಶ್ವೇ ವಾ ಗೃಹೀತೇ ವಾ ರಕ್ಷೋಭಿ ಮಯಿ ಸಂಯುಗೇ |
 ನಾಸ್ಯಂ ಉತ್ಸಾಹಮಿ ರಾಮಸ್ಯ ಸಹಾಯಂ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೇ ||೨೩||
 ವಿಶ್ವಶಂಖೈ ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯೋ ಹತೇ ಮಯಿ ವಾನರಃ |
 ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಲಂಘಯೇತ ಮಹೋದಧಿಂ ||೨೪||
 ಕಾಮಂ ಹತುಂ ಸಮರ್ಥೋಽಸ್ಮಿ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯುಪಿ ರಕ್ಷಸಾವ್ನ್ಯಮ್ |
 ನತು ಶತ್ಕೃಷ್ಣಮಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಪರಂ ಪಾರಂ ಮಹೋದಧೇಃ ||೨೫||
 ಅಸತ್ಯಾನಿ ಚ ಯುದ್ಧಾನಿ ಸಂಶಯೋ ಮೇ ನ ರೋಚತೇ |
 ಕಷ್ಟ ನಿಸ್ಸಂಶಯಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕುರ್ಯಾ ತ್ಪ್ರಾಜ್ಞ ಸ್ವಸಂಶಯವ್ ||೨೬||

ಇರುವವನಾದರೂ, ಗೃಹೀತೇವಾ - ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾದರೂ, ಕಾರ್ಯಸಾಧನ - ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈ
 ಗೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಸಹಾಯಂ - ಉಡಾಗತಕ್ಕ, ಅನ್ಯಂ - ಸನ್ನನ್ನು ಹೊ
 ರತು ಬೆರೊಬ್ಬವನ್ನು, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಅರಿಯುವ, ಮಯಿ-ನಾನು, ಹತೇ (ಸತಿ) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ,
 ಲಂಘಯೇತ - ದಾಟಬಲ್ಲನೋ, (ತಂ - ಅಂತಹ ವಾನರನನ್ನು) ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣೆನು ||೨೩|| (ಅಹಂ -
 ನಾನು) ರಕ್ಷಸಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯುಪಿ - ಸಾವಿರಗಳನ್ನಾದರೂ, ಹನ್ತುಂ-ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ. ಕಾಮಂ-
 ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸಮರ್ಥಃ - ರಕ್ಷನಾಗಿ, ಅಸ್ಮಿ - ಇದೇನೆ ||೨೪|| ಮಹೋದಧೇ- ದೊಡ್ಡಕಡಲಿನ, ಪರಂ-
 ದೂರವಾದ, ಪಾರಂ - ಇಡೀದಡವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತುಂ - ತೊಂದಲಿಕ್ಕೆ, ಸತುಶತ್ಕೃಷ್ಣಮಿ - ಸಮರ್ಥನಾಗ
 ಲಾರ, ಯುದ್ಧಾನಿ - ಕಾರಗಳನ್ನು, ಅಸತ್ಯಾನಿ - ನಿಷವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ (ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಜಯಭರಾಜಯಗಳೂ
 ಳುವು, ಸಂಶಯಃ - ಗೊತ್ತು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮುಂದೆ, ವೇ-ನನಗೆ, ಸಂಶಯಚಿ-ಬಿಟ್ಟಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ||೨೬||

ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಅರುಹಬಹುದಾಗದ್ದಿತ್ತು, ಯಾರಿಗೂ ದಾರಿಯೇ
 ದೊರೆಯದೆ, ನೂರಾರು ಗಾವುದಗಳ ಅಂಗಳವುಳ್ಳ ಕಡಲಿನ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ
 ವಾಸಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ, ಯಾರ ಅರಿವಿಗೂ ಅವಕಾಶವೇಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಪಾಡುಹಾಗಾದಮೇ
 ಳೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಇಷ್ಟುದೂರದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಬಂದು
 ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ವಾನರನನ್ನೇ ಕಾಣೆನು. ಆ
 ದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೂ ತೋರದೇಇದೆ ||೨೩,೨೪,೨೫|| ಯದ್ಯಪಿ, ಸಾವಿರಾ
 ರು ಮಂದಿ ರಕ್ಷಸರು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಇದಿರಾದರೂ ಕಡಿಮರುಳನಲ್ಲವೆನು, ಅಷ್ಟು ಸಾಮ
 ಥ್ಯವು ನನಗೆಇದೆ, ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಕಾದಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟ
 ಹೋಗಲಾರ, ಇದೂಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪಿತೃತಾಪನರೊಡನೆ ನಾನು ಬರಕೆನ್ನಿತರೆ ನನಗೇ
 ಜಯವಾಗುವುದು, ಒಂದುವೇಳೆ ಅವರೇ ಗೆದ್ದರೂ ಗೆಲ್ಲಬಹುದು, ಹೀಗೆಯೇ ಪರಿಣಮಿ
 ಸುವುದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾದೀತು? ಕೆಲಸವು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವಾಗ ಜಾಣ
 ನಾದವನು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ನುಗ್ಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಹೋಗುವನೆ? ಹಾಗೆಂದಿಗೂ
 ಹೋಗಲಾರ ||೨೪,೨೫,೨೬|| ಅಯ್ಯೋ, ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯು ಹಾಯದೆ ಇದೆಯಲ್ಲ

ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಶ್ಚ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಭವೇ ದನಭಿ ಭಾಷಣೇ ||೫೬||
 ಏಷದೋಷೋ ಮಹಾ ಹಿ ಸ್ಯಾ ನ್ಮಮ ಸೀತಾಽಭಿ ಭಾಷಣೇ |
 ಭೂತಾ ಶ್ಲಾಘಾ ವಿಪದ್ಯಂತೆ ದೇಶ ಕಾಲ ವಿರೋಧಿತಾಃ ||೫೭||
 ವಿಕ್ಲಬಂ ದೂತ ಮಾಸಾದ್ಯ ತಮ ಸ್ಸೂರ್ಯೋದಯಾಯಥಾ | ||೫೮||

ಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ, ಕಶ್ಚ - ಯಾವನು, ಸಸಂಕರಂ - ಸಂದೇಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಕಾರ್ಯಂ-
 ಕೆಲಸವನ್ನು, ನಿರ್ವಹಯಂ - ವಿಚಾರಮಾಡದೆಯೇ, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡುವನು? || ೫೬ || ಅನಭಿಭಾಷ
 ಣೇ - ಸೀತೆಯೊಡನೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡದೆ ಹೋದರೆ, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಗೆ, ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಶ್ಚ - ಪ್ರಾ
 ಣನಾಶವೂ, ಭವೇತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು || ೫೭ || ಸೀತಾಭಿಭಾಷಣೇ - ವಾನರರೂಪನಾಗಿ ಸೀತೆಯೊಡನೆ
 ಮಾತನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮಹಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಏಷಃ - ಈ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ, ದೋಷಃ - ತಪ್ಪು,
 (ಸೀತೆಯ ಬೆದರಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಥವು) ಸ್ಯಾದ್ಧಿ - ಆಗುವುದೆನಿಸಿ, ಭೂತಾಃ - ಸಿದ್ಧವಾದ
 (ಕೈಗೊಂಡುತಬ್ಬಿದ) ಅರ್ಥಾಃ - ಪ್ರಯೋಜನಗಳೂ, ವಿಕ್ಲಬಂ - ವಿವೇಕಹೀನನಾದ, ದೂತಂ - ಸೇವಕ
 ನನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯ - ಹೊತ್ತುಹುಟ್ಟುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತಮಃ - ಕತ್ತಲು, ಯ
 ಥಾ - ಹೇಗೆ, ವಿಪದ್ಯಂತೆ - ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ದೇಶಕಾಲವಿರೋಧಿತಾಃ - ಆಯಾ
 ದೇಶಕಾಲಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿ, ವಿಪದ್ಯಂತೆ - ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ || ೫೭ || ಅರ್ಥಾನರ್ಥಾಂತರ-
 ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿಂಹಿತಾಪಿ - ಸಿಂಹಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, (ಇದುಹೀಗೆಯೇಮಾಡತ
 ಕ್ಯುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ) ಬುದ್ಧಿಃ - ಬುದ್ಧಿಯು, ವಿಕ್ಲಬದೂತಂ - ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ಭಂಟನನ್ನು,

ನಾನೀಗ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡದೆ, ಶ್ರೀರಾಮನಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ, ಹೊರಟುಹೋದರೆ
 ಸೀತೆಯು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ, ಈವಾನರಾಕಾರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ, ನಾನು
 ವೇದಧಾರಿಯಾದರಾವಣ ಎಂದು ಸೀತೆಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಮಾತನಾಡಿದ
 ರೂಕಪ್ಪ, ಮಾತನಾಡದಿದ್ದ ರೂಕಪ್ಪ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ರಾವಣನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೂ
 ಬರುವರು, ಆಮೇಲೆ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಯಾವದಾರಿಯನ್ನು ಕು
 ರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರೂ ತೊಂದರೆಯೇ ತಲೆದೋರುತ್ತಲಿದೆ, ಮತ್ತು - ಯಾವ
 ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾವಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಮಾಡಬೇಕೋ, ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ
 ಸಂದರ್ಭದೊಳಗೆ ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇಚೆಸಿ ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನುಹಾ
 ಗೆ ಜಾಣನು ಮಾಡಬೇಕು, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿದವನೂ
 ಅಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು, ಮತ್ತು ಕೈಗೊಂಡುತ ಬಂದಕೆಲಸಗಳೂ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ದೂತನ
 ಕೈಗೆಸಿಕ್ಕಿ ಹೊತ್ತುಹುಟ್ಟುವಾಗ ಕತ್ತಲು ನಾಶವಾಗುವವಾಗೆ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದೂ
 ಉಂಟು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ವಿಷಯದೊಳಗೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಸಮರ್ಥ
 ಲ್ಲ ಎಂಬದಾಗಿ ಯಾವನು ದುರಭಿಮಾನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅಂಥ ದೂತನ
 ಕೆಲಸವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವನು. ಪ್ರಭುವೂ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸೇರಿ, ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲ
 ಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು
 ಸಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ದೂತರು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದಕಾರಣ ಕೈಗೊಂಡಕೆಲಸವು

ಅರ್ಥಾನರ್ಥಾಂತರೇ ಬುದ್ಧಿ, ರ್ವಿಶ್ವತಾಪಿ ನ ಶೋಭತೆ ||೪||
 ಘಾತಯಂತಿ ಹಿ ಕಾಯಾಃ ಣಿ ದೂತಾಃ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ |
 ನ ವಿವಿಕ್ತೇ ತ್ವಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ವೈಕ್ಲ್ಯಂ ನ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ||೫||
 ಲಂಘನಂಜ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ನು ನವ್ಯಥಾ ಭವೇತ್ |
 ಕಥನ್ನು ಬಲುವಾಕ್ಯಂ ಮೆ ಶೃಣುಯಾ ನೋದ್ವಿಜೇತವಾ ||೬||
 ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಹನುಮಾಂ ಶ್ವ ಕಾರ ಮತಿಮಾ ನೃತಿಂ |
 ರಾಮ ಮಕ್ಕಿಪ್ಪ ಕರ್ಮಾಣಾ ಸ್ವಬಂಧು ಮನುಕೀರ್ತಯಾ ||೭||
 ನೈನಾ ಮುದ್ದೇಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತದ್ಬಂಧು ಗತ ಮಾನಸಾಮ್ |

ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಸಶೋಭತ - ಪ್ರಕಾಶವು ಬುದ್ಧಿ ||೪|| ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ - ನಾಲ್ಕು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರು ಎಂದು ಹೇಳುವವರು, ದೂತಾಃ - ಛಾತರು, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸಗಳನ್ನು, ಘಾತಯಂತಿ - ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ಕಥಂ - ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಿವಿಕ್ತೇ - ಕೆಳು ಹೋಗದಿರುವುದೋ, ವೈಕ್ಲ್ಯಂ - ಉಪವಿಕ್ತವು ಕಥಂ ಹೇಗೆ, ಸಭವೇತ್ - ನನಗೆ ಉಪವಿಕ್ತವಲ್ಲವೋ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ಸಾಗರದ, ಲಂಘನಂಜ - ದಾಟುವಿಕೆಯೂ, ಕಥನ್ನು - ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ, ನವ್ಯಥಾ - ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು, ಸಭವೇತ್ - ಅಗವೇಹೋಗುವುದೋ, (ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯೂ) ಮೆ - ನನ್ನ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಕಥನ್ನು ಬಲು - ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿಂದ, ಶೃಣುಯಾತ್ - ಕೇಳುವಳೋ, ನೋದ್ವಿಜೇತವಾ - ಭಯಪಡದೆ ಇರವಳೋ ||೫|| ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಮತಿಮಾ - ಪ್ರಶಸ್ತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಹನುಮಾಂ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮತಿಂ - ತತ್ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೬|| ಲಂಘನಂಜ - ದಾಟುವುದು, ಕಥನ್ನು - ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ (ಸಾಹಸ ಪರಮವು) ಸ್ವಯಂ ಗುಣವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವುಂಟು ವಾದ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ನನ್ನ, ಮನುಕೀರ್ತಯಾ - ಸಂಕೀರ್ತಿಸುವವನಾಗಿ ||೭|| ತದ್ಬಂಧುಗತಮಾಂ - ಅಬಂಧುನಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವ ಮನುಷ್ಯ, ಏನಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಐಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಭಯಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟವು ಕೂಡಾಂ - ಇಷ್ಟವು ಕುಕುಲದ

ಹೇಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ಕೆಡೆದಿಹೋದೀತು, ಮತ್ತು ಜನರು, ಇವನು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಂಟಾದವನಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಗಾದರೆ ಹೀಯಾಳಿಸದೆ ಇದ್ದಾರು? ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಹಂ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಇದ್ದುದೂರವಾದ ಕೆಡಲನ್ನು ದಾಟಬಂದುದು ಹೇಗಾದರೆ ವೈರ್ಥವಾಗದೆ ಇದ್ದೀರು? ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಮಾಡನಾಡಿದರೆ ಸೀತಾದೇವಿಯು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯಪಡದೆ ಇದ್ದಾಳು? ಎಂದ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಚಿಂತಿಸಿ ಮುಂದಾಳೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದನು ||೪-೫-೬-೭||
 ಬಳ್ಳೆಯದು, ಹೀಗೆ ಮಾಡೋಣ:- ಶ್ರೀರಾಮಾಂಜನದ್ರನು ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮನೋಗತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು, ಜಾನಕಿಯೂ ಆರಾಧನನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರಿತವಳು. ಮತ್ತು ಆತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿದಾಳೆ, ಆದಕಾರಣ ಇವರಿಬ್ಬರೂಳಿಗೆ ಯಾರಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಈಗ ನನ್ನವಾದ ರಾಮವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸದೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮಾಂಜನ ಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸವುಂಟಾಗುವಂತೆ, ಎಸಗಿ

ಇಹ್ಯಾಕೂಣಾಂ ವರಿಧೃತ್ಯು ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ ||೪೩||

ಶುಭಾನಿ ಧರ್ಮಯುಕ್ತಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸಮರ್ಪಯತ್ |

ಶ್ರಾವಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮಧುರಾ ಪ್ರಬ್ರವಣಿರಂ ||೪೪||

ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಯತಿ ಯಥಾ ಹೀಯಂ ತಥಾ ಸರ್ವಂ ಸಮಾದಧೇ |

ಅರಸರೊಳಗೆ, ವರಿಧೃತ್ಯು-ಶ್ರೀಪ್ರಭುನಾದ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ-ಸೀತೆಯು ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ, (ಸೀತೆಯಿಂದ ರಿಯುಪ್ಪಿರುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ) ರಾಮಸ್ಯ-ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸುಖಂಧಗಳ ದ ||೪೩|| ಶುಭಾನಿ - ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ, ಧರ್ಮಯುಕ್ತಾನಿ - ನೀತಿಯುಂಟಾದ ಗುಣದವುಗಳೂ ಆಗಿರುವ, ಸಮರ್ಪಣಿ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ವಚನಾನಿ - ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಸಮರ್ಪಯತ್ - ಸೇರಿಸುವವನಾಗಿ, ಮಧುರಾಂ - ಕೇಳಲು ಇಂಪಾಗಿರುವ, ಗಿರಂ - ಮಾತನ್ನು. ಪ್ರಬ್ರವಣಿ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಶ್ರಾವಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕೇಳುವೆನು ||೪೪|| ಇಯಂ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಯತಿ - ನಂಬುವಳೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾದಧೇ-ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ ||೪೫|| ಮಹಾರುಘಾಃ-ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ, ನಃ - ಆ, ಚನುರ್ವಾ-ಅಂಜನೇಯನು, ಜಗತಿಪತೇಃ (ಜಗತಿಪತೇಃ) ಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಪ್ರಪುಡಾಂ - ಎಲ್ಲಭಯದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೂರಿತು, ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬಹುವಿಧಂ-ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅವೇಕ್ಷವಾಣಃ - ವಿಚಾರಮಾಡುವವನಾಗುತ್ತಾ, ದ್ರುಮವಿಟಿಪಾಂತರಂ - ಮರದಕೊಂಬೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು, ಅಸ್ಥಿತಃ - ಅಶ್ರಯ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಮಧುರಂ - ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ

ಭಯಪಡದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು-ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೆ ಆಗ ಆಕೆ ಸಿಜವಾಗಿಯೂ ಆನಂದಭರಿತಳಾಗುವಳು. ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿ ವೈದೇಹಿಗೆ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು, ದೇಶಕಾಲಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಂತಹ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಜಾನಕಿಯು ಮನದೊಳಾನಂದಿಸುತ್ತ, ಇವನು ಶ್ರೀರಾಮದೂತನೇ ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಮನದೊಳಗೆ ಸಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಬಲ್ಲಳೋ, ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಇಂಪಾಗಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿ ಯೂ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಡುವೆನು. ಬಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಇಹ್ಯಾಕು ಕುಲತೀಲಕನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆಗಿ ಇರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಷಯವಾದ ಶುಭಗಳೂ, ಮಂಗಳಕರಗಳೂ ಆದ ಮಧುರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆಗ ಈಕೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗುವುದು ||೪೦-೪೨-೪೩-೪೪|| ಎಂದಿಂತು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ, ಶಿಶುಸಾ ವೃಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ಎಲೆಗಳ ಮೊದಲುಳ್ಳಿ ತನ್ನ ಆಕಾರವು ತೋರದ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಲೋಕನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ

ಇತಿ ಸ ಬಹುವಿಧಂ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಜಗತಿಪತೇಃ ಪ್ರಮದಾ ಮವೇಕ್ಷಮಾಣಃ ||
ಮಧುರ ಮವಿತಥಂ ಜಗಾದ ವಾಕ್ಯಂ ದ್ರುಮ ವಿಟಪಾಂತರ ಮಾಸ್ಥಿತೋಹನೂಮಾಃ |

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ಹಿತವಾಗಿರುವ, ಅವಿತಥಂ - ವ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಇರತಕ್ಕ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಜಗಾದ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೪೪||

—ಇಂತು ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಧರ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯಾದಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನುನೋಡುತ್ತಾ,ಮೃದುಮಧುರಗಳಾಗಿಯೂ,ಸುರಸವಾದ ಅರ್ಥ ದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡತೊಡಗಿದನು ||೪೪-೪೪||
ಇಂತು ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೈನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೈ ಏಕತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಮೂ||ಏವಂ ಬಹುವಿಧಾಂ ಚಿಂತಾಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಕವಿಃ|

ಸಂಶ್ರವೇ ಮಧುರಂ ವಾಕ್ಯಂ ವೈದೇಹ್ಯಾ ವ್ಯಾಜಹಾರಹಂ ||೧||

ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ.

ಕಂದೆ|| ವಾನರಪುಂಗವ ನುಗಳ್ | ಜಾನಕಿಗಾ ರಾಘವೇಶ ಕುಶಲದ ಕರಿಯಂ |

ಮಾನವ ಭಾವಣದಿಂದಲ್ | ಸಾನುನಯಂ ಪೇಳುತ್ತಂತು ಹಿತಮಂ ಗೃಹಂ ||

ಮಹಾಕವಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬಹುವಿಧಾಂ - ಅನೇಕಪ್ರಕಾರ ಹಿತವಾದ, ಚಿಂತಾಂ - ವಿಚಾರವನ್ನು,ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ - ಯೋಚಿಸಿ,ಸಂಶ್ರವೇ - ಕೇಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಮಧುರಂ - ಇಂಪಾಗಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವನ್ನು, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಗೆ, ವ್ಯಾಜಹಾರ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ಹಾ - ಅಶ್ವರ್ಯವು ||೧|| ರಥಕುಂಜರವಾಣಿ - ತೇರು, ಏನೆ, ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯಶೀಲಃ - ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಮಹಾಕೀರ್ಮಿಃ - ಔದಾಸ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ

— ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಲುಜಾಣನಾದ ವಾಯುನಂದನನು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಕಟ್ಟುಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಹಾಗೆ ಮರದಮೇಲಣ ಹತ್ತಿರದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಳಿದು, ಆಕೆಯ ಕಿವಿಗಳಿಗೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಇಂಪಾಗಿಯೂ, ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಮಾತನಾಡ ತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಎಲೆತಾಯೆ ! ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರು ಕಾಲಾಳುಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಸೇನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ದಶರಥನೆಂಬ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಬಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನುಂಟು, ಆತನು-

ರಾಜಾ ದಶರಥೋ ನಾಮ ರಥಕುಂಜರ ವಾಜಿಮಾಃ |
 ಪುಣ್ಯಶೀಲೋ ಮಹಾಕೀರ್ತಿ ಋಜು ರಾಸೀ ಸ್ತುಹಾಯಶಾಃ ||೨||
 ರಾಜರ್ಷೀಣಾಂ ಗುಣಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ತಪಸಾ ಚರ್ಷಿಭಿ ಸ್ಸಮಾಃ |
 ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕುಲೇ ಜಾತಃ ಪುರಂದರ ಸಮೋ ಬಲೇ ||೩||
 ಅಹಿಂಸಾರತಿ ರಕ್ಷುದ್ರೋ ಘೃಣೀ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾಃ |
 ಮುಖ್ಯ ಶ್ವೇತ್ಸ್ಯಾಕು ವಂಶಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀವರ್ಧನಃ ||೪||
 ಪಾರ್ಥಿವವ್ಯಂಜನೈ ರ್ಯುಕ್ತಃ ಪೃಥುಶ್ರೀಃ ಪಾರ್ಥಿವವರ್ಷಭಃ |

ಹೆಸರುವಾಸಿಯುಳ್ಳ, ಋಜುಃ - ಸನ್ಯಾಸಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಮಹಾಯಶಾಃ - ವಿಜಯಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ
 ದುಂಟಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ||೨|| ರಾಜರ್ಷೀಣಾಂ - ರಾಜರೂ ಋಷಿಗಳೂ ಆಗಿ ಇರುವವರೊಳಗೆ, ಗುಣ
 ಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮನಾದ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಋಷಿಭಿಃ - ಋಷಿಗಳೊಡನೆ, ಸ
 ಮಾಃ - ಸಮಾನನಾದ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಕುಲೇ - ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ, ಜಾತಃ - ಉಪಿಸಿರುವ, ಬಲೇ-
 ದೇಹಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪುರಂದರಸಮಾಃ - ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ || ೩ || ಅಹಿಂಸಾರತಿಃ - ಹೆರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ
 ಪಡಿಸದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳ, ಅಕ್ಷುದ್ರಃ - ಕೀಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಡದಿರುವ (ದೊಡ್ಡ ತರಹೆಯವ
 ನಾದ) ಘೃಣೀ - ಬಹು ದಯಾಳುವಾದ, ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾಃ - ನಿಜವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಇತ್ಸ್ಯಾಕುವಂಶ
 ಸ್ಯ - ಇತ್ಸ್ಯಾಕುಮಹಾರಾಜನ ಕುಲಕ್ಕೆ, ಮುಖ್ಯಶ್ವ - ಪ್ರಧಾನನೆನಿಸಿದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಃ - ಪ್ರಕೃತವಾದ
 ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವರ್ಧನಃ - (ಲಕ್ಷ್ಮೀವರ್ಧನಃ) ಅನುಸರಿಸಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ
 ಸತಕ್ಕ ||೪|| ಪಾರ್ಥಿವವ್ಯಂಜನೈಃ - ಸಕಲ ರಾಜಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿರುವ, ಪೃಥುಶ್ರೀಃ-
 ವಿಶೇಷವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪಾರ್ಥಿವವರ್ಷಭಃ-ಅಸರೊಳಗೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಚತುರಂತೆಯಾಂ-

ಬಹುಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಅನ್ನದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಆತನ ಹೆಸ
 ರು ಏನೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ, ಮನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ನಡತೆಯ
 ಲ್ಲಿಯೂ ವಕ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಋಜುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನು, ಕಾಳಗಗಳೊಳಗೆ ಹಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆ
 ಬಡಿದಿರುವುದರಿಂದ ದುಂಟಾದ ಯಶಸ್ಸು ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇದೆ ||೨|| ರಾಜ್ಯ
 ಗಳನ್ನಾಳತಕ್ಕ ಅರಸರ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಅತ್ಯು
 ತ್ತಮನೆನಿಸಿರುವನು, ಸರ್ವಭೂಮಂಡಲಾಧೀಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಇತ್ಸ್ಯಾಕುವೇ ಮೊದಲಾದ
 ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾನೆ, ದೇಹಬಲವಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಮೂಲೋಕದೊಡೆಯ
 ನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯನಿಸಿರುವನು ||೩|| ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತೊರುವುದರ
 ಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಾಸಕ್ತಿ, ಬಹುದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ, ದಯಾಳುತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ, ತ
 ಪ್ಪುದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ನಿಜವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು, ಇತ್ಸ್ಯಾಕು ವಂಶದ ಮಹಾ
 ರಾಜರೊಳಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಧಾನನೆನಿಸಿದಾನೆ, ಅಸಮಾನವಾದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದೊಡಗೂ
 ಡಿದವನು, ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕವನು
 ||೪|| ಸಕಲರಾಜಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನ, ಅಸಮಾನವಾದ ದೇಹಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳವ, ಅರಸರೊಳಗೆ
 ಅಗ್ರಗಣ್ಯ, ಚತುಸ್ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚತುರಂತಾಯಗಾಂ ವಿಶ್ರುತ ಸ್ಸುಖದ ಸ್ಸುಖೀ ||೫||
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಿಯೇ ಜೈಷ್ಠ್ಯ ಸ್ತಾರಾಧಿವ ನಿಭಾನನಃ |
ರಾಮೋ ನಾಮ ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವರೈ ಧನುಷ್ಠತಾಂ ||೬||
ರಕ್ಷಿತಾ ಸ್ವಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ |
ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಚ ಪರಂತಪಃ ||೭||
ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಾಭಿಸಂಧಸ್ಯ ವೃದ್ಧಸ್ಯ ವಚನಾ ತ್ಪಿತುಃ |
ಸಭಾರ್ಯಾ ಸ್ನಹ ಚ ಭ್ರಾತೃ ವೀರಃ ಪ್ರವ್ರಾಜಿತೋ ವನಮ್ ||೮||

ನಾಲ್ಕು ಕಡಲಗಳೇ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳ, ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರುತಃ - ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ನಾದ, ಸುಖದಃ - ಅಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ, ಸುಖೀ - ಅತ್ಯಸುಖವುಳ್ಳ ||೫|| ದಶರಥೋನಾ
ಮ - ದಶರಥನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ರಾಜಾ - ಅರಸು, ಅಸೀತ್ - ಇದ್ದನು ||೬||-|| ತಸ್ಯ - ಆ ದ
ಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಃ - ಇಷ್ಟನಾದ, ತಾರಾಧಿವನಿಭಾನನಃ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮುಖನಾಗಿರುವ, ವಿ
ಶೇಷಜ್ಞಃ - ಧರ್ಮವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿರುವ, ಸರ್ವಧನುಷ್ಠತಾಂ - ಎಲ್ಲಾ ಬಿಲ್ಲುಳುಗಳೊಳಗೂ, ಶ್ರೇ
ಷ್ಠಃ - ಉತ್ತಮನಾಗಿರುವ ||೬|| ಸ್ವಸ್ಯ - ತನ್ನ, ಧರ್ಮಸ್ಯ - ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನು, ರಕ್ಷಿತಾ - ಪಾಲಿಸ
ತಕ್ಕ, ಸ್ವಜನಸ್ಯಚ - ಅತ್ಯಪಿಂಧುಜನವನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿತಾ- ಸಂರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ, ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ - ಸಕಲ ಪ್ರಾ
ಣಿವರ್ಗವನ್ನೂ, ಧರ್ಮಸ್ಯಚ - ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಪರಿಪಾಲಿಸತಕ್ಕ, ಪರಂತಪಃ - ಶತ್ರುಸಂ
ಹಾರಕನಾದ, ರಾಮೋನಾಮ - ರಾಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಜೈಷ್ಠ್ಯಃಪುತ್ರಃ - ಹಿರಿಯನು
ಗನು||೭||ಸತ್ಯಾಭಿಸಂಧಸ್ಯ-ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠನಾಗ(ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ)ವೃದ್ಧಸ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದಹಿರಿಯವನೆನಿಸಿದ,
ತಸ್ಯ-ಆ, ಪಿತುಃ - ತಂದೆಯ, ವಚನಾತ್ - ಮಾತಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಭಾರ್ಯಃ-ಹೆಂಡತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ,
ಭ್ರಾತೃಪ್ರಸಹ - ತಮ್ಮಂದ ಸಹಿತನಾಗಿಯೂ, ವನ - ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರವ್ರಾಜಿತಃ (ಪ್ರವ್ರ
ಜಿತಃ) ಹೊರಹಿಡಿದುಟ್ಟನು (ಹೊರಟುಕೊಂಡನು) ||೮|| ತತ್ರ - ಆ, ಮಹಾರಣ್ಯ - ದೊಡ್ಡಕಾಡಿನಲ್ಲಿ,

ಪಡೆದವನು, ಸರ್ವ ಸುಖಪ್ರದಾತ, ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಅತ್ಯಸುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ ||೫||
ಇಂತಹ ದಶರಥ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಸದೃಶ ಮುಖನಾಗಿಯೂ,
ಮೂಲೋಕದ ಬಿಲ್ಲುಳುಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಗಿಯೂ, ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾ
ಭಿರಾಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನೆಂಬೊಬ್ಬ ಹಿರಿಯನುಗನುಂಟು. ಈತನು ಸಕಲಧ
ರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆರಿತವನು, ಆ ತಂದೆಗೆ ಅಪ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರ ||೬|| ಮತ್ತು-ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮಗಳ
ನ್ನೆಲ್ಲ ಲೇಶವಾದರೂ ಬಿಡದೆ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವನು, ತನ್ನವರನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸತ
ಕ್ಕವನು, ಸಕಲಪ್ರಾಣಿವರ್ಗವನ್ನೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವನು, ರಾಜ ಧರ್ಮಗಳ
ನ್ನು ತುಸವಾದರೂ ತಪ್ಪಿಹೋಗಲ್ಪಡದಂತೆ, ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡತಕ್ಕ
ವನು ||೭|| ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಂದುಕನಿಸಿ, ಅಡಿದಂತೆ
ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಪ್ಪದೆ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೂ ಆಗಿರುವ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು
ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನೂ, ಸೋದರನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು ||೮|| ಬಳಿಕ ಬಂದಾನೊಂದು ಸಮಯ ಆ

ತೇನ ತತ್ರ ಮಹಾರಣ್ಯೇ ಮೃಗಯಾಂ ಪರಿಧಾವತಾ |
 ರಾಕ್ಷಸಾ ನಿಹತಾ ಶೂರಾ ಬಹವಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ ||೯||
 ಜನಸ್ಥಾನ ವಧಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹತಾ ಚ ಖರದೂಷಣೌ |
 ತತ ಸ್ವಮರ್ಷಾಂ ಪಹೃತಾ ಜಾನಕೀ ರಾವಣೇನ ತು ||
 ವಂಚಯಿತ್ವಾ ವನೇ ರಾಮಂ ಮೃಗರೂಪೇಣ ಮಾಯಯಾ ||೧೦||
 ಸ ಮಾರ್ಗವಾಣ ಸ್ತಾಂ ದೇವೀಂ ರಾಮ ಸ್ನೇಹಾ ಮನಿಂದಿತಾನ್ |
 ಆಸಸಾದ ವನೇ ಮಿತ್ರಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಮ ವಾನರವಂ ||೧೧||
 ತತ ಸ್ಸನಾಲಿನಂ ಹತ್ವಾ ರಾವಃ ಪರಪುರಂಜಯಃ |

ಮೃಗಯಾಂ - ಬೇಟೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪರಿಧಾವತಾ-ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ, ತೇನ - ಆ ರಾಮ
 ನಿಂದ, ಶೂರಾಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ, ಬಹವಃ - ಅನೇಕಮಂದಿ, ಕಾಮರೂಪಿಣಃ - ಇಚ್ಛಾಸುಸಾ
 ರರೂಪವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ನಿಶಾಚರರು, ನಿಹತಾಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟರು ||೯|| ತತಃ - ತರು
 ವಾಯು, ರಾವಣೇನತು - ರಾವಣನಿಂದಲಾದರೂ, ಜನಸ್ಥಾನವಧಂ - ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಸಂಹಾರ
 ವನ್ನೂ, ಹತಾ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ಖರದೂಷಣೌಚ - ಖರದೂಷಣರನ್ನೂ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಮಾಯಯಾ-
 ಮೋಸದಿಂದ, ಮೃಗರೂಪೇಣ - ಜಿಂಕೆಯ ಆಕಾರದಿಂದ, ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ರಾಮಂ-ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು-
 ವಂಚಯಿತ್ವಾ - ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಅಮರ್ಷಾಪಹೃತಾ - ಕೋಪದಿಂದ ಅಪ
 ಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು ||೧೦-೧೧||

ಸಃ- ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅನಿಂದಿತಾಂ - ದೋಷತೊನ್ನಳಾದ, ತಾಂ - ಆ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿ
 ಯನ್ನು, ಮಾರ್ಗವಾಣಃ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ||೧೧|| ವನೇ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸುಗ್ರೀವಂನಾಮ -
 ಸುಗ್ರೀವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ವಾನರಂ - ಕಪಿರಾಜನನ್ನು, ಮಿತ್ರಂ - ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನಾಗಿ, ಆಸಸಾದ-
 ಹೊಂದಿದನು ||೧೧|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಪರಪುರಂಜಯಃ - ಹಗೆಗಳ ಪುರಗಳನ್ನು ಗೆಲುವ, ಮಹಾ

ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಇದಿರುಬಿದ್ದು ಬಹು ಶೂರರಾಗಿ ಕಾಮರೂಪಿ
 ಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಅನೇಕಮಂದಿ ರಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಾಳಗದೊಳಗೆ ಇರಿದನು ||೯|| ಜನಸ್ಥಾನವೆಂ
 ಬ ಮಹಾರಣ್ಯದೊಳಗೆ ರಾಮನು ರಕ್ಷಸರ ಹಿಂಡನ್ನು ಸದೆಬಡಿದನೆಂತಲೂ, ಖರದೂಷಣ
 ರೇ ಮೊದಲಾದ ನಿಶಾಚರರನ್ನು ಯಮನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದನೆಂತಲೂ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ
 ದ ರಾವಣನು ಸ್ವಜಾತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೂ, ಬಂಧು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿನಾಶ
 ವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ರೋಷಗೊಂಡು ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಮಹಾಮಾಯಾವಿಯಾದ ಕಾ
 ರಣವೇ ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ತಾಳದೆ ಬಬ್ಬನೆಂಬ ನಿಶಾಚರನ ಮೂಲಕ ರಾಮನನ್ನು
 ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ಆತನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು ||೧೦|| ಹೀಗಾದ
 ಬಳಿಕ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು
 ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ಬುದಾನೊಂದು ವನದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ
 ವಾನರೋತ್ತಮನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತನ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ
 ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯೆಂಬ ವಾನರನನ್ನು ಕೊಂದು ಆತನಾಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧ

ಪ್ರಾಯಚ್ಛ ತ್ವಪಿರಾಜ್ಯಂ ತ ತ್ಸುಗ್ರೀವಾಯ ಮಹಾಬಲಃ || ೧೨ ||
 ಸುಗ್ರೀವೇ ಸಾಪಿ ಸಂದಿಷ್ಟಾ ಹರಯಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ |
 ದಿಕ್ಷು ಸರ್ವಾಸು ತಾಂ ದೇವೀಂ ವಿಚಿನ್ವಂತಿ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೧೩ ||
 ಅಹಂ ಸಂಪಾತಿವಚನಾ ಚ್ಛತಯೋಜನ ಮಾಯತಮ್ |
 ಅಸ್ಯಾ ಹೇತೋರ್ ವಿಠಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ಸ್ಸಾಗರಂ ವೇಗವಾಃ ಪ್ಲುತಃ || ೧೪ ||
 ಯಥಾರೂಪಾಂ ಯಥಾವರ್ಣಾಂ ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಚ ನಿಶ್ಚಿತಾನ್ ||

ಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ರಾಮನು, ವಾಲಿನಂ - ವಾಲಿಯೆಂಬ ಸುಗ್ರೀವನ ಅಣ್ಣನನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ತತಃ - ಆ ಕಪಿರಾಜ್ಯವನ್ನು, (ವಾಲಿರಾಜ್ಯವನ್ನು) ಸುಗ್ರೀವಾಯ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೋಸ್ಕರ, ಪ್ರಾಯಚ್ಛತಃ - ಕೊಟ್ಟನು || ೧೨ || - ಕಾಮರೂಪಿಣಃ - ಮನಬಂದ ರೂಪವನು ತಾಳುವ, ಸಹಸ್ರಶಃ - ಸಾವಿರಾರುವಂದಿ, ಹರಯೋಃ - ಕಪಿಗಳೂ, ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ್ಲೂ ಸಂದಿಷ್ಟಾಃ - ಅಷ್ಟಾಪಿಸುಬ್ಬಟ್ಟವರಾಗಿ || ೧೩ || ಸರ್ವಾಸುದಿಕ್ಷು - ಎಲ್ಲ ದೆಸೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಾಂದೇವೀಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ವಿಚಿನ್ವಂತಿ - ಹುಡುಕುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ || ೧೪ || - ಅಹಂ - ನಾನು, ಸಂಪಾತಿವಚನಾ ತಃ - ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಪಾತಿಯ ಮಾತಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಶತಯೋಜನಂ - ನೂರುಗಾವುದದಷ್ಟು, ಆಯತಂ - ಅಗಲವಾದ, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾಃ - ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಹೇತೋಃ - ನಿಮಿತ್ತದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ವೇಗವಾಃ - ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ಲುತಃ - ದಾಟಿದವನಾದೆನು || ೧೫ || - ಅಹಂ - ನಾನು, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದ, ನಿಶ್ಚಿತಾಂ - ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, (ಯಾಂ - ಯಾವಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು) ಯಥಾರೂಪಾಂ - ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಯಥಾವರ್ಣಾಂ - ಯಾವ ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಯಥಾಲಕ್ಷ್ಮೀಂ - ಯಾವತೆರನಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅಶ್ರೀಪಂ-ಕೇಳಿ ಇದ್ದೆನೋ, ಸಾ - ಅಂತಹ, ಇಯಂ-

ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು || ೧೨-೧೩ || ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಆಕೆಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಸಾವಿರಾರುವಂದಿ ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಗಾತು ಅನೇಕಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು ನಾನಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೈದೇಹಿಯನ್ನು ಹುಡುಕತಲಿದ್ದಾರೆ || ೧೪, ೧೫ || ಇಂಥವರೊಳಗೊಬ್ಬನಾದ ನಾನು ಕೆಲವುಮಂದಿ ವಾನರರೊಡನೆ ಹೊರಟು, ತಂಕಣಕಡಲ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜಟಾಯುವಿನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಪಾತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿದೇಹರಾಜನಂದಿನಿಯು ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಇರುವಳೆಂಬ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನೂರಾರುಗಾವುದಗಳ ದೂರದಷ್ಟು ಅಗಲವಾದ ಕಡಲನ್ನು ಈ ಜಾನಕಿಯ ಸುದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಬಹುವೇಗದಿಂದ ದಾಟಿಬಂದೆನು || ೧೬ || ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಡುವಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಯಾವಬಗೆಯಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತಾವವಿಧವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಕಾರವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಇದ್ದನೋ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ್ದ ಈ ನಾನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹನಿಜವಾದ ರೂಪಲಕ್ಷಣ ಲಾವಣ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ

ಅಶ್ರೃಪಂ ರಾಘವ ಸ್ಯಾಹಂ ಸೇಯ ಮಾಸಾದಿತಾ ಮಯಾ || ೧೫ ||
 ವಿರರಾ ಮೈವ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಸಾ ವಾಚಾ ವಾನರಪುಂಗವಃ |
 ಜಾನಕೀ ಚಾಪಿ ತಚ್ಛ್ರೃತ್ವಾ ವಿಸ್ತಯಂ ಪರಮಂ ಗತಾ || ೧೬ ||
 ತತ ಸ್ನಾ ವಕ್ರಕೇಶಾಂತಾ ಸುಕೇಶೀ ಕೇಶಸಂವೃತಾ |
 ಉನ್ನಮ್ಯ ವದನಂ ಭೀರು ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷ ಮೈಕ್ಷತ || ೧೭ ||
 ನಿಶಮ್ಯ ಸೀತಾವಚಃ ಕವೇಶ್ಚ ದಿಶಶ್ಚ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರದಿಶಶ್ಚ ವಿಕ್ಷ್ಯ |
 ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಹರ್ಷಂ ಪರಮಂ ಜಗಾಮ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ರಾಮ ಮನುಸ್ಮರಂತೀ || ೧೮ ||

ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಆಸಾದಿತಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು || ೧೫ ||-|| ವಾನರಪುಂಗವಃ - ಕುಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಅಸೌ - ಈ ಅಂಜನೇಯನು, ವಿವಾ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಾಚಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉಕ್ತ್ವಾ - ಹೇಳಿ, ವಿರರಾಮ - ಸುವ್ರತನಾದನು || ೧೬ || ಜಾನಕೀಚಾಪಿ - ಸೀತೆಯೂ, ತತಃ - ಆ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪರಂ - ಉತ್ತಮವಾದ, ವಿಸ್ತಯಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಗತಾ - ಹೊಂದಿದಳು || ೧೬ ||-|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ವಕ್ರಕೇಶಾಂತಾ - ಡೊಂಕಾದ ತುದಿಗೂಡಲುಳ್ಳ, (ಗುಂಗುರುಗೂಡಲುಳ್ಳ) ಸುಕೇಶೀ - ಉತ್ತಮವಾದ ಮುಂಗೂಡಲುಳ್ಳ, ಸಾ - ಆ ಸೀತೆಯು, ಕೇಶಸಂವೃತಂ - ಮುಂಗೂಡಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ, ವದನಂ - ಮುಖವನ್ನು, ಉನ್ನಮಯ್ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಭೀರುಃ - ಭಯಶೀಲಳಾಗಿ, ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷಂ - ಶಿಂಶುಪತರುವನ್ನು, ಮೈಕ್ಷತ - ನೋಡಿದಳು || ೧೭ ||-|| ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಕವೇಶ - ಅಂಜನೇಯನ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿಶಶ್ಚ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರದಿಶಶ್ಚ - ವಿದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ವಿಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ || ೧೮ || ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು, ಅನುಸ್ಮರಂತೀ - ನೆನೆಯುತ್ತಿರುವಳಾಗಿ, ಸ್ವಯಂ - ತಾನು, ಪರಮಂ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಪ್ರಹರ್ಷಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದಿದಳು || ೧೮ ||-|| ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ತೀರ್ಥಕಾ - ಅಸ್ಥವಾಗಿಯೂ, ತಥಾಪಿ -

ಬಡಗೂಡಿರುವ ರಾಘವನ ಧೃವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. || ಎಂದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಆವಾತಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಸುವ್ರತನಾದನು || ೧೬ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯು “ಇದೇನು ? ಇಂತಹ ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರವಣಾನಂದಕರವಾಗಿ ಅವೃತಕ್ಕೆಣೆಯನಿಸಿರುವ ನುಡಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಾಮಾಂಕಿತಗಳಾಗಿ ಬಲುಇಂಪಿನಿಂದ ಕೇಳಬರುತ್ತಿವೆ” ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದಳು || ೧೭ || ಬಲುನೀಳವಾಗಿಯೂ ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಮುಖದಮೇಲೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೂದಲನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೂ, ಓರೆಯಾಗಿಯೂ ಸರಿದು, ರಾಮನೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೋ ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಭಯಪಡುತ್ತಾ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಮೇಲ್ಬಾಳವನ್ನು ನೋಡಿದಳು || ೧೮ || ಮತ್ತು - ಜಾನಕಿಯು ಆ ಅಂಜನೇಯನ ವಚನಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಭರಿತಳಾದುದಲ್ಲದೆ ಈ ನುಡಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೇಳಬಂದುವು ? ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ

ಸಾ ತಿರ್ಯ ಗೂರ್ವಂ ಚ ತಥಾ ಪೃಥಸ್ತಾ ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣಾ ತ ಮಚಿಂತ್ಯ ಬುದ್ಧಿಮ್ |
ದದರ್ಶ ಪಿಂಗಾಧಿಪತೇ ರಮಾತ್ಮಂ ವಾತಾತ್ಮಜಂ ಸೂರ್ಯಮಿವೋದಯಸ್ಥಮ್ ||೧೯||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ವಿಕಿರ್ಮಶಸ್ತಕಂ.

ಹಾಗೆಯೇ, ಉರ್ವಂ - ಮೇಲ್ಗಡೆಯೂ, ಅಧಃ - ಕೆಳಗಡೆಯೂ, ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣಾ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಅಚಿಂತ್ಯಬುದ್ಧಿಂ - ಚಿಂತಿಸಲಸದಳವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಪಿಂಗಾಧಿಪತೇಃ - ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಅವಾತ್ಮಂ - ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ, ವಾತಾತ್ಮಜಂ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ತಂ - ಆ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಉದಯಸ್ಥಂ ಉದಯಸರ್ವತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ (ಹುಟ್ಟಿತಲಿರುವ) ಸೂರ್ಯಮಿವ-ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದಳು ||೧೯||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹಾಗೆಯೇ ವಿದಿಕ್ಕುಗಳೂ ನೋಡುತ್ತಾ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನೇ ಮನದೊಳಗೆ ಪೂಜಿಸುವವಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ, ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಈಚ್ಚೆ ಸಿ ಎನೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೆ, ಪುನಃ ಮೇಲ್ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತ್ರರೂಪವಾದ ಅಮೃತರಸವನ್ನು ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳೊಳಗೆ ಕರೆದವರಾರು ? ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾ, ಯಾರು ಬಂದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಆಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ ರಾಮನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿಪುಣತರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕಥಾಪ್ರವೃತ್ತವನ್ನು ಕೇಳಿಸುವ ಮೃದುತರವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿರುವುದರಿಂದ ಕಪಿರಾಮಭಾಗಿನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣನಂದನನಾಗಿಯೂ ಇಂತ ಮರದ ಪೊದೆ ರೊಳಗೆ ಅವಿತು ಕುಳಿತಿರುವ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಆಗತಾನೆ ಉದಯ ಸರ್ವತದಲ್ಲಿ ಉದಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಶಿಸುತಲಿರುವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಕಂಡಳು ||೧೯||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಮೂ|| ತತಃ ಶ್ವಾಖಾಂತರೇ ಲೀನಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಲಿತಮಾನಸಾ |

— ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದೆ|| ರಾಮಕಥಾಶ್ರವಣದೊಳು | ಕೋಮಲೆ ತಾಂ ಶಿರವನೆತ್ತಿ ಮರದೊಳು ಕಪಿಯಂ |

ಭೀಮಾಕೃತಿಯಂ ಕಾಣುತ | ಭೂಮಿಸುತೆ ಬೆದರಿ ದೇವ ನುತಿಯಂ ಗೈದಳು ||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸಾ-ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಶ್ವಾಖಾಂತರೇ- ಕೊಂಬೆಯ ಪೊದೆಯೊಳಗೆ, ಲೀನಂ-

— ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆನು ಸಮೀರನಂದನನನ್ನು ಆ ಮರದ ಕೊನೆಯ ಪೊದೆಯೊಳಗೆ

ವೇಷ್ಠಿತಾ ಜ್ಞಾನವಸ್ತ್ರಂ ತಂ ವಿದ್ಯುತ್ಸಂಘಾತ ಪಿಂಚನಂ ||೧||
 ಸಾ ದದರ್ಮ ಕಪಿಂ ತತ್ರ ಪ್ರಶ್ರಿತಂ ಪ್ರಿಯವಾದಿನಂ |
 ಪುಲ್ಲಾ ಶೋಕೋತ್ಕರಾ ಭಾಸಂ ತ್ವ ಚಾಮಿ ಕರೇಕ್ಷಣಮ್ ||೨||
 ಮೈಥಿಲೀ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮಂ ಗತಾ ||೩||-||
 ಅಹೋ ಭೀಮ ಮಿದಂ ರೂಪಂ ವಾನರಸ್ಯ ದುರಾಸದಮ್ |
 ದುರ್ಮಿರೀಕ್ಷ ಮಿತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪುನರೇವ ಮುಮೋಹ ಸಾ ||೪||-||
 ವಿಲಾಪ ಭೃಶಂ ಸೀತಾ ಕರುಣಂ ಭಯಮೋಹಿತಾ |

ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವವನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿ, (ತತಃ - ಅನೇಕ) ವೇಷ್ಠಿತ - ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಅರ್ಜುನವಸ್ತ್ರಂ - ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ, ವಿದ್ಯುತ್ಸಂಘಾತ - ಪಿಂಚುಗಳ ಹಿಂಡಿನೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ, ತತ್ರ - ಆ ಮರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಶ್ರಿತಂ - ವಿನೀತನಾಗಿರುವ (ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ) ಪ್ರಿಯವಾದಿನಂ-ಹಿತವಚನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ, ಪುಲ್ಲ-ಆರಳಿದ, ಅಶೋಕೋತ್ಕರ-ಅಶೋಕ ಕುಸುಮ ಸಮೂಹದ ಹಾಗೆ, ಅಭಾಸಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ತ್ವಚಾಮಿಕರ - ಪುಟದಿಂದ ಕುದ್ಡುವಾದ ಚಿನ್ನದಂತೆ, ಕೇಕ್ಷಣಂ - ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ, ತಂಕಾಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಚಲಿತಮಾನಸಾ - ಭಯದಿಂದ ಅದಿರುತಲಿರುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳಳಾಗಿ, ದರ್ಶ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು ||೧-೨|| ಮೈಥಿಲೀ - ಜನಕಾತ್ಮಜೆಯು, ಪರಮಂ - ಅತಿಶಯವಾದ, ವಿಸ್ಮಯಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಗತಾ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು, ವಾನರಸ್ಯ - ಕಪಿಗೆ, ಇದಂ - ಇಂತಹ, ಭೀಮಂ - ಭಯಂಕರವಾದ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು, ಅಹೋ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ, ದುರಾಸದಂ - ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದೆನಿಸಿದೆ, ದುರ್ಮಿರೀಕ್ಷ್ಯಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಜ್ಞಾತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಸಾ - ಆ ಸೀತೆಯು, ಪುನರೇವ - ಮರಳಿ, ಮುಮೋಹ - ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು (ಮೈವರತಳು) ||೩.೩||-|| (ತತಃ-ಅನಂತರ) ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ಭಯಮೋಹಿತಾ - ಭಯದಿಂದ ಮೈವರತಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕರುಣಂ - ದೀನವಾಗಿ, ಭೃಶಂ - ಸಾರವಿಲ್ಲದೆ, ವಿಲಾಪ - ಮೋರೆಯಿಟ್ಟಳು, ಭಾಮಿನೀ - ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ದುಃಖಾಘಾತ - ವ್ಯಸನವೀಡಿತಳಾಗಿ, ರಾಮ

ಸೀತೆಯು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಚಪಲ ಚಿತ್ತಳಾದಳು, ಆದರೂ ಇದೇನಿರಬಹುದೆಂದು ಪುನರಪಿ ಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಳು, ತನಗೆ ಕಾಣಬಂದ ವಾನರನು ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಳವಟ್ಟಿದಾನೆ. ಮಿಂಚಿನರಂಭಿಯಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವನು, ಬಹುವಿನಯದಿಂದ ದೊಡಗೊಡುವನು, ಆಗತಾನೆ ಅರಳಿದ ಅಶೋಕ ಕುಸುಮದಂತೆ ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಪುಟವಿಟ್ಟು ಶೋಧಿಸಿದ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ, ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಪಾಗಿ ಯೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥಾಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೧, ೨|| ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಆತ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ದೊಡಗೊಡಿದವಳಾಗಿ ಅಹಹ ! ಕಪಿಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರವೂ ಉಂಟೆ ? ಇಂತೀವೇಷವನ್ನು ತಾಳುವುದು ದುಸ್ತರವಲ್ಲವೆ ? ಇದನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕದೂ ಬಲುಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಭಯದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು || ೩, ೪|| ಮತ್ತು ಭಯದಿಂದ

ರಾಮ ರಾಮೇತಿ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇತಿ ಚ ಭಾಮಿನೀ ||೪||-||
 ರುರೋದ ಬಹುಧಾ ಸೀತಾ ಮದಂ ಮಂದ ಸ್ವರಾ ಸತೀ ||೫||
 ಸಾ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹರಿಶ್ಚೈಷಂ ವಿನೀತವ ದುಪ್ಪಿತಮ್ |
 ಮೈಥಿಲೀ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಸ್ವಪ್ನೋದಯ ಮಿತಿ ಭಾಮಿನೀ ||೬||
 ಸಾ ನೀಕ್ಷಮಾಣಾ ಪೃಥುಭುಷ್ಪವಕ್ತ್ರಾ ಶಾಖಾಮೃಗೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯಥೇಕ್ಷ ಕಾರಂ |
 ದದರ್ಶ ಪಿಂಗಾಧಿ ಕತೇ ರಮಾಘೃ ವಾತಾತ್ಮಜಾ ಬುದ್ಧಿಮತಾಂ ವರಿಷ್ಠಂ ||೭||
 ಸಾ ತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯೈವ ಭೃಶಂ ವಿಸಂಕ್ಷಾಂತಾಶು ಕಲ್ಪೇವ ಬಭೂವಸೀತಾ |

ರಾಮೇತಿ - ರಾಮರಾಮ ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇತಿಚ - ಉಲ್ಪಕ್ಷಣಾ ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಮಂದ ಸ್ವರಾಸತೀ - ತಗ್ಗಿದ ಕಂಠಸ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಮಂದಂ - ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಮಧುರಂ - ಇಂಪಾಗಿ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ, ರುರೋದ - ಅಡತೊಡಗಿದನು ||೪-೫|| ಭಾಮಿನೀ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ವಿನೀತವತ್ - ವಿನಯಸಂಪನ್ನನಂತೆ, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ, ಹರಿಶ್ಚೈಷಂ - ಕಪಿರನಾದ, ತಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಅಯಂ - ಇದು (ಈ ಕಪಿಯನ್ನು ನೋಡುವಿಕೆಯೆಂಬುದು) ಸ್ವಪ್ನಋತಿ - ಕನಸಾಗಿರುವುದು ಎಂದೆ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - (ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ) ವಿಚಾರಮಾಡಿದಳು ||೬|| ಸಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಪೃಥುಭುಷ್ಪವಕ್ತ್ರಂ - ತೋರವಾಗಿಯೂ ಪಳ್ಳದಿಣ್ಣೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಶಾಖಾಮೃಗೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, ಯಥೇಕ್ಷಕಾರಂ - ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ, ಪಿಂಗಾಧಿಪತೇಃ - ವಾನರ ರಾಜನಿಗೆ, ಅಮಾತ್ಯಂ - ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ, ಬುದ್ಧಿಮತಾಂ - ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೊಳಗೆ, ವರಿಷ್ಠಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿರುವ, ವಾತಾತ್ಮಜಂ - ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ನೀಕ್ಷಮಾಣಾ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, (ಈ ವಾನರನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವ ಕೇಳಿದರೋ ಹೇಗೋ ಎಂದು ಇತ್ತತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿರುವಳಾಗಿ) ದದರ್ಶ - ಪುನಃ ನೋಡಿದಳು ||೭||

ಅದಿರುತ್ತಾ ಬಹುದೈವ್ಯದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದು, ಆ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾ ರಾಮಾ, ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ, ದುಃಖಾವೇಶದಿಂದ ಕಂಠಸ್ವರವು ತಗ್ಗಿ, ಮತ್ತೇನು ಅನರ್ಥವು ಸಂಭವಿಸುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದಳು, ಆದರೆ ಆಜಾನಕಿ ರುರೋದನ ಧ್ವನಿಯೂ ಇಂಪಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತು ||೪,೫|| ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ, ದೇಹಪ್ರಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾದ ಜಾನಕಿಯು ಮರದಮೇಲೆ ಕೇವಲ * ಮಿಸದಲ್ಲಿರುವ ರಂಜಯಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಿನಯ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಇದೇನು ನನಗೆ ಕನಸೇನಾದರೂ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಎನ್ನೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ||೬|| ತೋರವಾಗಿಯೂ ತುಸುಪಳ್ಳದಿಣ್ಣೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೋರೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌವನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕಿಂಕರನೆನಿಸಿ, ಮಹಾ ರಬುದಿಶಾಲಿಗಳೊಳಗೆ ಉತ್ತಮನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಆಗಿರುವ ವಾಯುಸಂದನನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಪುನರಪಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ||೭|| ಆಕೂಡಲೆ ಬೆದರಿ, ಪ್ರಾಣವೇಹಾರಿ ಹೋದವಳಂತೆ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ

ಚಿರೇಣ ಸಂಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಬಭ್ವ ಭೂಯೋ ವಿಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಾ
 ಸ್ವಪ್ನೇ ಮಯಾ ಯಾ ವಿಕೃತೋದ್ಯ ದೃಷ್ಟ ಶಾಖಾಮೃಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಣೈ ರ್ನಿಷಿದ್ಧಃ |
 ಸ್ವಸ್ತೃಸ್ತು ರಾಮಾಯಾ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ ತಥಾ ಪಿತುರ್ದೇ ಜನಕಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ |
 ಸ್ವಪ್ನೋಪಿ ನಾಯಂ ನಹಿ ಮೇದಸ್ತಿ ನಿದ್ರಾ ಶೋಕೇನ ದುಃಖೇನ ಚ ಪೀಡಿತಾಯಾಃ |
 ಸುಖಂ ಹಿ ಮೇ ನಾಸ್ತಿ ಯತೋದಸ್ತಿ ಹೀನಾ ತೇನೇಂದು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಮಾನ ನೇನ ||

ಸಾ-ಆ ಜಾನಕಿಯು, ತಂ - ವಿಕೃತರೂಪನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷೈವ - ನೋಡಿದ
 ಮಾತ್ರವೇ, ಭೃಶಂ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ವಿಸಂಜ್ಞಾ - ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದವಳಾಗಿ, ಗತಾಸುಕಲ್ಪೈವ - ಮೃತಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದಿದವಳಂತೆ, ಬಭೂವ - ಆಗಿದ್ದಳು, ವಿಶಾಲನೇತ್ರಾ- ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಜಾನ
 ಕಿಯು, ಚಿರೇಣ - ಒಹಳಹೊತ್ತಿಗೆ, ಸಂಜ್ಞಾಂ - ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರತಿಬಭ್ವ - ಹೊಂದಿ, ಭೂ
 ಯಃ - ಪುನಃ, ವಿಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು || ೮ || ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅದ್ಯ -
 ಈಗ, ವಿಕೃತಃ - ವಿಕಾರರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಣೈಃ - ಶಾಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ನಿಷಿದ್ಧಃ-
 ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅಯಂ - ಈ, ಶಾಖಾಮೃಗಃ - ಕಪಿಯು, ಸ್ವಪ್ನೇ - ಕನಸಿನಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಃ- ನೋ
 ಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಯ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿದ, ರಾಮಾಯಾ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ
 ನನ್ನ, ಪಿತುಃ - ತಂದೆಯಾದ, ಜನಕಸ್ಯರಾಜ್ಞಃ(ಜ್ಞೆ)-ಜನಕರಾಜನಿಗೂ, ಸ್ವಸ್ತಿ - ಶುಭವು, ಅಸ್ತು -
 ಆಗಲಿ || ೯ || ಅಯಂ - ಈ ಕಪಿಸಂದರ್ಶನವು, ಸ್ವಪ್ನೋಪಿ - ಕನಸೂ, ನ - ಅಲ್ಲವು, ಹಿ - ಏತಕ್ಕಂದರೆ,
 ಮೇ - ನನಗೆ, ನಿದ್ರಾ - ನಿದ್ರೆಯು, ನಾಸ್ತಿ-ಇಲ್ಲ, ಯತಃ - ಏತಕ್ಕಂದರೆ, ಇನ್ನು ಪೂರ್ಣಪ್ರತಿಮಾನನೇನ-
 ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಗಣೆಯಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ತೇನ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ, ಹೀನಾ - ಶೂನ್ಯಳಾದವಳಾಗಿ,
 ಅಸ್ತಿ - ಇದೇನೆ, ತತಃ - ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಶೋಕೇನ - ಮನೋವೃಥೆಯಿಂದಲೂ, ದುಃಖೇನಚ
 ರೋದನದಿಂದಲೂ, ಪೀಡಿತಾಯಾಃ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡತಲಿರುವ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಸುಖಂ - ಸ್ವಪ್ನಸೌಖ್ಯವು
 (ನಿದ್ರಾಸುಖವು) ನಾಸ್ತಿಹಿ - ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ? || ೧೦ || ಅಹಂ - ನಾನು, ಸದಾ- ಯಾವಾಗಲೂ, ರಾಮೇತಿ ರಾ
 ಮೇತಿ - ರಾಮ ರಾಮ ಎನ್ನುತಲೇ, ವಿಚಿಂತ್ಯ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ವಾಚಾ - ವಾಕ್ಯನಿಂದಲೂ

ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ತಾಳಿ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಸೀತೆಯು || ೮ || ಆಹಾ ! ಇಂತಹ
 ವಿಕಾರರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿರುವ ಕಪಿಯನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣೋಣವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
 ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಾನಾದರೆ ಕನಸಿನೊಳಗೆ ಕಪಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನು, ಯಾರಿಗೇನು ಅನರ್ಥ
 ವು ಸಂಭವಿಸುವುದೋ ತಿಳಿಯದಲ್ಲಾ, ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ, ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾ
 ಮನಿಗೂ, ಮೈದುನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜನಕಮಹಾ
 ರಾಜನಿಗೂ, ಶುಭಸಂಪದಗಳು ಬರಗುತ್ತಿರಲಿ. || ೯ || ಎಂದು ಹರಸುತ್ತಾ, ಹಾಗೆಯೇ
 ಇದೇ ನಾಶ್ವರ್ಯ! ಈಗ ನಾನು ಈ ಕಪಿಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಕನಸು ಎಂತಲೂ ಹೇಳಲಾರೆ,
 ಏಕೆಂದರೆ-ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀತು ? ಇಲ್ಲವಲ್ಲ,
 ಹಗಲಿರುಳೂ ತುಸವಾದರೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಮನೋವೃಥೆಯಿಂದಲೂ, ಹೊರಗೆ ರೋದನ
 ದಿಂದಲೂ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡತಲಿದೇನೆ. ಹಾ ! ಆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮುಖನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು
 ಅಗಲಿರುವ ಈ ನನಗೆ ನಿದ್ರಾಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದು ? || ೧೦ || ಅನವರತವೂ ಮನಸ್ಸಿನೊ
 ಳಗೆ ರಾಮಾ ! ರಾಮಾ ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ವಾಕ್ಯನಿಂದ ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ರಾಮ

ರಾಮೇತಿ ರಾಮೇತಿ ಸದೈವಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಚಿಂತ್ಯ ವಾಚಾಬ್ರವತೀತಮೇವ ||
ತಸ್ಯಾನುರೂಪಾಂಚ ಕಥಾಂ ತಮರ್ಥಮೇವಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ತಥಾ ಶೃಣೋಮಿ ||
ಅಹಂ ಹಿ ತಸ್ಯಾದ್ಯ ಮನೋಭವೇನ ಸಂಪೀಡಿತಾ ತದ್ಗತ ಸದ್ವಿಭಾವಾ |
ವಿಚಿಂತಯಂತೀ ಸತತಂ ತಮೇವ ತಥೈವ ಪಶ್ಯಾಮಿ ತಾಥಾ ಶೃಣೋಮಿ ||೧೨||
ಮನೋರಥ ಸ್ಸಾಧ್ಯದಿತಿ ಚಿಂತಯಾಮಿ ತಥಾಪಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಚ ವಿತರ್ಕಯಾಮಿ |

ತಮೇವ - ಆ ರಾಮನಾಮವನ್ನೇ, ಬ್ರವತೀ - ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ ಆಗಿ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮ
ಚಿಂತೆಗೆ, ಅನುರೂಪಾಂ - ಅನುಗುಣವಾದ (ತಕ್ಕ) ಕಥಾಂ - ಕಥೆಯನ್ನೂ, ತಂ - ಆ ಕಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧ
ಪಟ್ಟ, ಅರ್ಥಂ - ಅರ್ಥವನ್ನೂ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿ
ದೇನೆ ||೧೧|| ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಶೃಣೋಮಿ - ಕೇಳುತ್ತಲೂ ಇದೇನೆ. ಅಹಂ - ನಾನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀ
ರಾಮನ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ತದ್ಗತಸರ್ವಭಾವಾ - ಆ ರಾಮವಿಷಯವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಕಾ
ದಿಭಾವಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ, (ರಾಮನನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ) ಮನೋಭವೇನ - ಮಾನ್ಯತೆನಿಂ
ದ, ಸಂಪೀಡಿತಾ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಸತತಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ತಮೇವ - ಆ ರಾಮಚಂದ್ರನ
ನ್ನೇ, ಚಿಂತಯಂತೀ - ನೆನೆಯುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ಶ್ರು
ಣೋಮಿ - ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೧೨|| (ಇದಂ-ಈ ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವನ ನೋಟವು) ಮನೋರಥಃ-
ಮನಸ್ಸಿನ ಹಂಬಲಿಕೆಯು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗಿರಬೇಕು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಚಿಂತಯಾಮಿ-ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ, ತ
ಥಾಪಿ-ಹಾಗಾದಾಗ್ಯೂ, ಬುದ್ಧ್ಯಾ-ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ವಿತರ್ಕಯಾಮಿ-ಚ-ಉಪಸಮೂ ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಕಾರಣಂ-

ನಾಮವನ್ನೇ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಅಡಗಡಗೂ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವು
ದಲ್ಲದೆ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಕಬ್ಬಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾ ||೧೧|| ಆ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಅಗಲಿರುವ ಕಾರಣವೇ ಕಾ
ಮಬಾಧೆಗೀಡಾದವಳೂ ಆಗಿ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಾಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ,
ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮ
ನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ನೆನವು, ಮನವು, ಸಂಕೀರ್ತನವು, ಶ್ರವಣವೂ ಆತನ ವಿಷಯದವುಗಳೇ
ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಬರಲು ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ ? ||೧೨|| ಬಂದು ವೇಳೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನ ಸಂತ
ತವಾದ ಹಂಬಲು ಈ ಕಪಿರೂಪವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರ ಬಹುದು
ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ, ಆದರೂ ಅದರಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನೂ ತರ್ಕಿ
ಸುತ್ತೇನೆ, ಅದೇನೆಂದರೆ-ಆ ನನ್ನ ಮನದ ಹಂಬಲು ಈ ಕಪಿರೂಪ, ರಾಮಚರಿತ್ರ ಸಂ
ಕೀರ್ತನ ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನ ಕಳವಳಕ್ಕೆ
ಇಂತಹ ಆಕಾರವೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿತ್ತು ? ಕಪಿಯರೂಪವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಈ ವಾನರನು ನನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ

ಕಿಂ ಕಾರಣಂ ತಸ್ಯ ಹಿ ನಾಸ್ತಿ ರೂಪಂ ಸುವ್ಯಕ್ತ ರೂಪಶ್ಚ ವದತ್ಯಯಂ ಮಾಮ್ ||೧೩||
 ನಮೋಸ್ತು ವಾಚಸ್ಪತಯೇ ಸವಜ್ರಿಣೇ ಸ್ವಯಂಭುವೇ ಚೈವ ಹುತಾಶಯನಾಯ |
 ಅನೇನ ಚೋಕ್ತಂ ಯದಿದಂ ಮಮಾಗ್ರತೋ ವನಾಕಸಾ ತಚ್ಚ ತಥಾಸ್ತು ನಾನ್ಯಥಾ ||
 — ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ. —

ಮನೋರಥವು ಈರೂಪವಾಗಿ ಕೂಡುಬರಲು ನಿಮಿತ್ತವು, ಕಿಂ - ಏನಾಗಿರಬಹುದು? ತಸ್ಯ-ಆಮನೋ
 ರಥಕ್ಕೆ, ರೂಪಂ-ಆಕಾರವು, ನಾಸ್ತಿ-ಇಲ್ಲ, ಅಯಂಹಿ-ಈಕಪಿಯಾದರೋ, ಸುವ್ಯಕ್ತರೂಪಶ್ಚ-ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ
 ರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ವದತಿ-ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಹೇಳುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೧೩||ಸವಜ್ರಿಣೇ-
 ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ: ವಾಚಸ್ಪತಯೇ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ, ಸ್ವಯಂಭುವೇಚೈವ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಹುತಾಶ
 ನಾಯಚ - ಅಗ್ನಿಗೂ, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ಅನೇನ - ಈ, ವನಾಕಸಾ - ವಾನರ
 ನಿಂದ, ಯತ್ - ಯಾವ, ಇದಂಚ - ಈ ರಾಮಚರಿತ್ರೆಯು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಅಗ್ರತಃ - ಎದುರಿಗೆ,
 ಉಕ್ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟತೋ, ತಚ್ಚ - ಅದೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೇ, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ ||೧೪||
 —ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದಾನೆ || ೧೩|| ಈ ವಿಕಾರದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವುದೊಂದು ಅಪಾ
 ಯವೂ ಉಂಟಾಗದೆ ಇರಲಿ ಎಂದು ವಜ್ರಹಸ್ತನಾದ ಪುರಂದರನಿಗೂ, ದೇವಗುರುವಾದ
 ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ, ಜಗತ್ಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೂ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಗೂ ವಂದ
 ನೆಯನ್ನು ಬಿಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ, ಈ ವಾನರನು ನನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಯಾವ ವಿಧವಾದ
 ಕುಶಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಉದಹರಿಸಿದನೋ ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ
 ಎಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು || ೧೪ ||
 — ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ.
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಅಥ ತ್ರಯಸ್ತಿಂಶಸ್ತುಗಂ=8.

ಸೋಽ ವತೀರ್ಯ ದ್ರುಮಾ ತ್ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿದ್ರುಮ ಪ್ರತಿಮಾನನಃ |
ವಿನೀತವೇಷಃ ಕೃಪಣಃ ಪ್ರಣಿಪ ತ್ಯೋಪ ಸೃತ್ಯಚ ||
ತಾ ಮಬ್ರವೀ ಸ್ತೃಹಾತೇಜಾ ಹನುಮಾ ನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
ಶಿರ ಸ್ಯಂಜಲಿ ಮಾಧಾಯ ಸೀತಾಂ ಮಧುರಯಾ ಗಿರಾ ||೨||

ಕಂದ|| ಮರದಿಂ ದಿಳಿದಾಮಾರುತಿ | ಮರುಗುತೆ ಭೂಪುತ್ರಿಯನ್ನೆ ನೀನಾರಂದು ||

ತಿರಯಣಿಯು ತಾಂ ತನ್ನಯ | ಚರಿತವ ನಾ ಕಪಿವರಂಗೆ ಪೇಳ್ವಳ್ಕ್ರಮದಿಂ ||

ವಿದ್ರುಮಪ್ರತಿಮಾನನಃ - ಹವಳಕ್ಕೆ ನೆಯದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ಮಾರುಪುತ್ರನಾದ, ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಹನುಮಂತನು, ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರವಾಹ - ಆ ಮರದ ದರೆಯಿಂದ, ಅವತೀರ್ಯ - ಇಳಿದು, ವಿನೀತವೇಷಃ - ಮೃದುಮಾದ ವೇಷವುಳ್ಳವನೂ (ವಿನಯಸಂದನ್ವನೂ) ಕೃಪಣಃ - ನೀತೆಯಂತೆ ತಾನೂ ದೀನನಾದವನೂ ಆಗಿ, ಉಪ ಸೃತ್ಯಚ - ಜಾನಕಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ, ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಮೇಲೆ, ಅಂಜಲಿಂ-ಜೋಡಿಸಿದ ಹಸ್ತಯುಗ್ಮವನ್ನು, ಆಧಾಯ - ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಚ - ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ - ಮಧುರಯಾ - ಕೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಪಾದ, ಗಿರಾ - ವಾತಿನಿಂದ, (ಮಾತನ್ನು) ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್-ಸಂಭಾಷಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧, ೨|| ಹೇಮಪದ್ಮಪಲಾಶಾಕ್ಷಿ - ಚಿನ್ನದತಾವರೆಯ ರೇಕಿನಂತೆನವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಕ್ಲಿಷ್ಟಕೌಟೀಯವಾಸಿನಿ - ವಾಸಿದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟಿರುವ, ಅನಿಂದಿತೆ - ನಿರ್ದುಷ್ಟಸಾಧ್ಯಿಯೆ !, ತ್ವಂ - ನೀನು, ದ್ರುಮಸ್ಯ - ಈ ಮರದ, ಶಾಖಾಂ - ಕೊಂಬೆಯನ್ನು, ಅಲಂಬ್ಯ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು,

—ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಅದುವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ರಕ್ತಸಿಯರೆಲ್ಲ ನೀತೆ ಮನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸು ತಲಿದ್ದರಷ್ಟೆ ? ಆಗ ತ್ರಿಜಟೆಯು ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ವಿನಾಶಕಾಲವು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ಬೆದರಿ, ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ, ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಧ್ರಾಪರವಶಾಗುತ್ತಿರಲು, ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹವಳದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಕೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಆಕೆಯಸಮೀಪದಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಬಹುನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನಾಂತು, ಆಕೆಯ ಕಪ್ಪದೇಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ ವನಾದಕಾರಣ, ತಾನೂ ಅ ತಿದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆ ಜನಕನಂದಿನಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಮೃದುಮಧುರವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು ||೧, ೨|| ಪದ್ಮಪತ್ರ ನೇತ್ರಿಯಾದ ಓ ತಾಯೀ ! ನೀನು ಯಾರಮ್ಮ ? ಮಲಿನವಾದ ಪಟ್ಟಿಯ

ಕಾನು (ಹೇನು) ಪದ್ಮಪಲಾಶಾಕ್ಷಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಕಾಶೇಯ ವಾಸಿನಿ ।
 ದ್ರುಮಸ್ಯ ಶಾಖಾ ಮಾಲಂಬ್ಯ ತಿಷ್ಠಸಿ ತ್ವ ಮನಿದಿತೇ ॥೪॥
 ಕಿಮರ್ಥಂ ತವ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವಾರಿ ಸ್ರವತಿ ಶೋಕಜಂ ।
 ಪುಂಡರೀಕ ಪಲಾಶಾಭ್ಯಾಂ ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣ ಮಿವೋದಕಂ ॥೫॥
 ಸುರಾಣಾ ಮಸುರಾಣಾಂ ವಾ ನಾಗ ಗಂಧರ್ವ ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
 ಯಕ್ಷಾಣಾಂ ಕಿನ್ನರಾಣಾಂ ವಾ ಕಾ ತ್ವಂ ಭವಸಿ ಶೋಭನೆ ॥೬॥
 ಕಾ ತ್ವಂ ಭವಸಿ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮರುತಾಂ ವಾ ವರಾನನೇ ।
 ವಸೂನಾಂ ವಾ ವರಾರೋಹೇ ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಭಾಸಿ ಮೇ ॥೭॥

ತಿಷ್ಠಸಿ - ನಿಂತುಇದ್ದೀಯೆ, (ತ್ವಂ - ಇಂತಹನೀನು) ಕಾ - ಯಾರು ? ಪುಂಡರೀಕಪಲಾಶಾಭ್ಯಾಂ- ತಾವೆ
 ರೆಯ ರೇಕುಗಳಿಂದ, ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣಂ - ಕಲಕಲ್ಪಟ್ಟ. ಉದಕಮಿವ - ಜಲದಹಾಗೆ, (ಪುಂಡರೀಕಪಲಾಶಾ
 ಭ್ಯಾಂ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತಿರುವ) ತವ - ನಿನ್ನ, ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ - ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಶೋಕಜಂ - ದುಃ
 ಖದಿಂದಂಟಾದ, ವಾರಿ - ನೀರು, ಕಿಮರ್ಥಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ. ಸ್ರವತಿ- ಹರಿಯುತ್ತಲಿದೆ? ॥೪, ೪॥ ಹೇ
 ಶೋಭನೆ - ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸುರಾಣಾಮಾ- ದೇವತೆಗಳೊಳಗಾಗಲಿ, ಅಸುರಾ
 ಣಾಂವಾ - ರಾಕ್ಷಸರೊಳಗಾಗಲಿ, ನಾಗಗಂಧರ್ವರಕ್ಷಸಾಂವಾ- ನಾಗರು, ಗಂಧರ್ವರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಇವರು
 ಗಳೊಳಗಾಗಲಿ, ಯಕ್ಷಾಣಾಂ - ಯಕ್ಷರೊಳಗಾಗಲಿ, ಕಿನ್ನರಾಣಾಂವಾ - ಕಿನ್ನರರೊಳಗಾಗಲಿ, ಕಾವಾ -
 ಯಾರಾಗಿ, ಭವಸಿ - ಇದ್ದೀಯೇ ? ॥ ೫ ॥ ಹೇವರಾನನೇ - ಒ ಮಂಗಳವಯಿ ! ಹೇವರಾರೋಹೇ - ಎಲಾ
 ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು. ರುದ್ರಾಣಾಂವಾ - ಏಕಾದಶರುದ್ರರೊಳಗಾಗಲಿ, ಮರುತಾಂವಾ-
 ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳೊಳಗಾಗಲಿ, ವಸೂನಾಂವಾ - ಅಪ್ಸವಸುಗಳೊಳಗಾಗಲಿ, ಕಾವಾ - ಯಾರಾಗಿ, ಭ
 ವಸಿ - ಇದ್ದೀಯೆ, ಮ - ನನಗಾದರೆ, ದೇವತಾ ಪದವೆವತೆಯಾಗಿ, ಪ್ರತಿಭಾಸಿ. ತೋರುತಲಿದ್ದೀಯೆ ॥೬॥
 ಚಂದ್ರಮಸಾ - ಚಂದ್ರನಿಂದ, ಹೀನಾ ಅಗಲಿರುವ, ವಿಬುಧಾಲಯಾತ್ . ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ದೆಶೆಯಿಂದ
 ಆಪತಿತಾ - ಬಂದಿರುವ, ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ- ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಳಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಾ - ಉತ್ತಮಳೆನಿಸಿದ, ಶ್ರೇಷ್ಠ -

ನೀರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಇದ್ದೀಯೆ ? ಮತ್ತು ಈ ಮಗದ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುನಿಂತಿರುವೆ?
 ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವದೋಷವೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತಾವರೆಯ ಎಸಳುಗಳಿಂದ ಜಲ
 ಧಾರೆಯು ಹರಿಯುವ ಹಾಗೆ ಕಮಲ ದಳಗಳಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾ
 ಪ್ಪವು ಹರಿವುದು ತಪ್ಪಿ ದುಃಖ ಜಲಧಾರೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಲಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?
 ಈ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಯಾರಿಗೋ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಲಿದೆಯಲ್ಲ ? ॥೪, ೪॥
 ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯಾದ ಮಾತೆ ! ಸುರ, ಅಸುರ, ನಾಗ, ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ; ರಾಕ್ಷಸ,
 ಕಿನ್ನರ, ಕಿಪುರುಷ, ವೇದಲಾದವರೊಳಗೆ ನೀನು ಯಾವ ಕುಲಕನ್ಯೆಯೋ ಅದನ್ನು ದ
 ಯೆಮಾಡಿ ತಿಳಿಸು ॥೫॥ ಅಥವಾ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಾದ ಎಲಾಜನನೇ! ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರೊಳಗೆ,
 ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳೊಳಗೆ, ಅಪ್ಸವಸುಗಳೊಳಗೆ ಯಾವ ದೇವಾಂಗನೆಯಾಗಿರುವೆಯೋ
 ದಯೆಮಾಡಿ ಅರುಹು ॥೬॥ ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಮ್ಮಾ ! ಚಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗಲೋ
 ಕದಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದಿರುವ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪನ್ನೆ ಯೆನಿಸಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ

ಕಿನ್ನು ಚಂದ್ರಮಸಾ ಹೀನಾ ಪತಿತಾ ವಿಬುಧಾಲಯಾತ್ |
 ರೋಹಿಣೀ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಶ್ರೇಷ್ಠಸರ್ವ ಗುಣಾನ್ವಿತಾ || ೩ ||
 ಕಾ ತ್ವಂ ಭವಸಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ತ್ವ ಮನಿಂದಿತ ಲೋಚನೇ || ೪ ||
 ಕೋಪಾದ್ವಾ ಯದಿವಾ ಮೋಹಾ ದ್ವಾರಾರ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣೇ |
 ವಸಿಷ್ಠಂ ಕೋಪಯಿತಾ, ತಂ ನಾಸಿ ಕಲ್ಯಾಣ್ಯರುಂಧತೀ || ೫ ||
 ಕೋನು ಪುತ್ರಃ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ಸರ್ತಾ ವಾ ತೇ ಸುಮಧ್ಯಮೇ |
 ಅಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ದಮುಂ ಲೋಕಂ ಗತಂ ತ್ವ ಮಸುಶೋಚಸಿ || ೬ ||

ವೇಲಾದ, ಸರ್ವ - ಸಕಲವಾದ, ಗುಣ - ಗುಣಗಳಿಂದ, ಅನ್ವಿತಾ - ಬಡಗೂಡಿರುವ, ರೋಹಿಣೀಕಿನ್ನು - ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯಾಗಿರುವೆಯಾ ಹೇಗೆ ? ಹೇಕಲ್ಯಾಣಿ - ಓ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕಾ - ಯಾರು ? ಅನಿಂದಿತಲೋಚನೇ - ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಸೀಮಂತಿನಿಯೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕಾಭವ ಸಿ - ಯಾರಾಗಿದ್ದೀಯೇ ? || ೩, ೪ || ಹೇಅಸಿತೇಕ್ಷಣೇ - ಕಪ್ಪುರಕನೀನಿಕೆ [ಕಂಯುಗುಡ್ಡು] ಯುಳ್ಳ, ಕಲ್ಯಾಣಿ - ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕೋಪಾದ್ವಾ - ಸಿಟ್ಟಿನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೋ, ಯದಿವಾ - ಅಥವಾ, ಮೋಹಾದ್ವಾ - ಅಜ್ಞಾನದದೆಸೆಯಿಂದಲೋ, ಭ್ರಾತಾರಂ - ಪತಿಯಾದ, ವಸಿಷ್ಠಂ - ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು, ಕೋಪಯಿತಾ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಳಿಸಿ, ವಿಬುಧಾಲಯಾತ್ - ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಆ ಪತಿತಾ - ಬಂದಿರುವ, ಅರುಂಧತೀ - ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯು, ನಾಸಿ - ಆಗಿಲ್ಲವೇ ? || ೫, ೬ ||

ಹೇಸುಮಧ್ಯಮೇ - ಎಲಾ ಬಡನಡುವಿನ ಮಾನಿನಿಯೇ ! ತ - ನಿನ್ನ, ಪುತ್ರಃ - ಮಗನು, ಕೋನು - ಯಾರು ? ಭ್ರಾತಾ - ಸಹೋದರನು, ಕೋನು - ಯಾವನಾಗಿದಾನೆ ? ಭ್ರಾತವಾ - ಪತಿಯಾದ ರೂ, ಕಃ - ಯಾರು ? ಅಸ್ಮತ್ - ಈ, ಲೋಕಾತ್ - ಲೋಕದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅಮುಂ ಲೋಕಂ - ಪರಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗತಂ - ಹೊರಟುಹೋದ, ಯುಂಕಂಚನ ಬಂಧುಂ - ಯಾವಬಂಧುವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಅನುಶೋಚಸಿ - ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೇ ? (ವಾ-ಅಥವಾ, ಪುತ್ರಂ - ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು, ಭ್ರಾತರಂ | ಸಹೋದರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಪಿತರಂ - ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅನುಶೋಚಸಿ - ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ) ಸಃ ಕಃ - ಅಂಥವನಾರು ? || ೬ || (ಕಿಂತು - ಆದರೆ) ರೋದನಾತ್ -

ಉತ್ತಮೋತ್ತಮಳಾದ ರೋಹಿಣೀ ದೇವಿಯೋ ಹೇಗೆ ? ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲಾ ಸುಮಂಗಳಿಯೇ ! ನೀನು ಮತ್ತಾರಾಗಿರುವೆ ? || ೩, ೪ || ಅಂತಲ್ಲದೊಡೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಯಿಲ್ಲದೆಯಾಗಲಿ, ಗಂಡನಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುನಿಯನ್ನು ಕೋಪಗೊಳಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಅರುಂಧತೀ ದೇವಿಯೇ ನೀನಾಗಿರಬಹುದೆ ? ಎಂದಯೋಚಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಹಾಗೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿರಲು ನೀನು ಇನ್ನು ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು ? || ೫, ೬ || ಓ ಳೈಯದು, ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನು ಯಾರವ್ವು ? ನಿನಗೆ ತಂದೆ ಯಾರು ತಾಯಿ ? ಸಹೋದರನಾರವ್ವು ? ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾರು ಮಾತೆ ? ಎಲಾ ಬಡನಡುವಿನ ಭಾಮಾಮಣೀ : ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳೊಳಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ ಹೇಗೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸು || ಎಲಾ ತಾಯಿ ! ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ

ರೋದನಾ ದತಿನಿಶ್ಚಾಸ್ತಾ ದ್ವಾಮಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಾದಪಿ |
 ನ ತ್ವಾಂ ದೇವೀ ಮಹಂ ಮನ್ಯೈ ರಾಜ್ಞ ಸ್ತಂಜ್ಞಾವಧಾರಣಾತ್ || ೧೦|| ||
 ವ್ಯಂಜನಾನಿ ಚ ತೇಯಾನಿ ಲಕ್ಷಣಾನಿಚ ಲಕ್ಷಯೇ |
 ಮಹಿಷೀ ಭೂಮಿಪಾಲಸ್ಯ ರಾಜಕನ್ಯಾಸಿ ಮೇ ಮತಾ || ೧೧|| ||
 ರಾವಣೇನ ಜನಸ್ಥಾನಾ ದ್ವಲಾ ದಪಹೃತಾ ಯದಿ |
 ಸೀತಾ ತ್ವಮಸಿ ಭದ್ರಂತೇ ತನ್ಮಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಪೃಚ್ಛತಃ || ೧೨|| ||

ಪ್ರಲಾಪಿಸುವುದರ ದೇಶಿಯಿಂದಲೂ, ಅತಿನಿಶ್ಚಾಸ್ತಾ-ಹೇರಳವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವುದರ ದೇಶಿಯಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಾದಪಿ - ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುಕುಳಿತಿರುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೂ, ರಾಜ್ಞ - ರಾಜನ, ಸಂಜ್ಞಾವಧಾರಣಾತ್ - ಲಕ್ಷಣಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಹಂ - ನಾನು, ದೇವೀಂ - ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಾಗಿ, ನಮನ್ಯೈ - ಎಣಿಸಲಾರನು || ೧೦, ೧೦|| || ತ - ನಿನ್ನ, ಯಾನಿ - ಯಾವ, ವ್ಯಂಜನಾನಿ - ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ, ಲಕ್ಷಣಾನಿಚ - ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ರಾಜಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ಲಕ್ಷಯೇ - ನೋಡುತ್ತಿರುವನೋ, ತೈ - ಆಗು ರುತುಗಳಿಂದ, ತ್ವಂ-ನೀನು) ಭೂಮಿಪಾಲಸ್ಯ - ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಮಹಿಷೀ - ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ, ರಾಜಕನ್ಯಾ - ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾಗಿ, ಅಸಿ - ಇದ್ದೀಯೆ (ಇತಿ-ಹೀಗಂದು) ಮೆ - ನನ್ನ, ಮತಾ - ಬಿಟ್ಟವಾಗಿದೆ || ೧೧, ೧೧|| || ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾವಣೇನ - ದಶಕಂಠನಿಂದ, ಜನಸ್ಥಾನಾತ್ - ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಅರಣ್ಯದ ದೇಶಿಯಿಂದ, ಖಲಾತ್ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ಅಪಹೃತಾ ಅಪಹರಿಸಿತರಲ್ಪಟ್ಟ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಅಸಿಯದಿ - ಆಗಿದ್ದರೆ, ತ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ಶುಭವು, (ಆಸ್ತು-ಆಗಲಿ) ತತ್ - ಆವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಪೃಚ್ಛತಃ - ಕೇಳುತ್ತಲಿರುವ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಆಚಕ್ಷ್ಯ - ಹೇಳು || ೧೨, ೧೨|| ||

ನನಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏತಕೆಂದರೆ--ಜೆಬಿಡದೆ ಅಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ, ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಹೊರಡುತ್ತಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಂ ತು ಇದ್ದೀಯೆ ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಜನ ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಲಿವೆ || ೧೦-೧೦|| || ಎಲಾ ಧರ್ಮಮಾತೆಯೇ! ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ದಿವ್ಯರಾಜ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಸಂಭಾವಿಸಿದರೆ ನೀನು ಒಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಲಿದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸು || ೧೧, ೧೧|| || ಏನು ತಾಯೀ ? ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾವಣನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಸೀತೆಯೆಂಬ ಸೀಮಂತಿನೀ ಮಣಿಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದಿರುವನೆಂದು ಕೇಳಿ ಇದೇನೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇದ್ದು ಆ ಸೀತೆಯೇ ನೀನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ನನಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸು, ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗುವುದು, ನಿನ್ನ ತತ್ವವು ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದಯೆಮಾಡಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು || ೧೨, ೧೨ || || ನೀನು ಅನು

ಯಥಾಹಿ ತವ ವೈ ದೈನ್ಯಂ ರೂಪಂ ಚಾಪ್ಯತಿ ಮಾನುಷಂ ||
 ತಪಸಾ ಚಾನ್ವಿತೋ ವೇಷಸ್ತ್ವಂ ರಾಮಮಹಿಷೀ ಧ್ರುವಂ ||೧೫||
 ಸಾ ತಸ್ಯ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಮಕೀರ್ತನ ಹರ್ಷಿತಾ |
 ಉವಾಚ ವಾಕ್ಯಂ ವೈದೇಹೀ ಹನುಮಂತಂ ದ್ರುಮಾಶ್ರಿತಂ || ೧೬ ||
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ರಾಜಸಿಂಹಾನಾಂ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |
 ಸ್ವಪ್ನಾ ದಶರಥಸ್ಯಾಹಂ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ ಪ್ರತಾಪಿನಃ ||೧೭||

ತವ - ನಿನ್ನ, ದೈನ್ಯಂ - ದೀನದೆಯು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ಇರುವುದೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ರೂಪಂಚ-
 ಆಕಾರವೂ, (ಸೌಂದರ್ಯವೂ) ಅತಿಮಾನುಷಂ - ಮನುಷ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅತಿ ಕ್ರಮಿಸಿ ಇದೆ, ವೇಷಶ್ಚ -
 ವೇಷವೂ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಅನ್ವಿತಃಚ - ಕೂಡಿ ಇದೆಯಲ್ಲ: ತಸ್ಯಾ ದೈವ - ಆ ಕಾರಣದ ದೇ
 ಯಿಂದಲೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾಮಮಹಿಷೀ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯೇ, ಧ್ರುವಂ - ನಿಶ್ಚಯ, ||೧೫||
 ಸಾ - ಆ, ವೈದೇಹೀ - ಜಾನಕಿಯು, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ
 ರಾವ-ಕೀರ್ತನಹರ್ಷಿತಾ - ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥಾ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿದವಳಾಗಿ, ದ್ರುಮಾಶ್ರಿತಂ -
 ಮರದ ಬುಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಹನುಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ
 ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೬|| ೧೬ - ನಾನು, ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ - ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ,
 ರಾಜಸಿಂಹಾನಾಂ - ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠರೊಳಗೆ, ಮುಖ್ಯಸ್ಯ - ಪ್ರಧಾನನಿಸಿದೆ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ - ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
 ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ (ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತನಾದ) ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಪ್ರತಾಪಿನಃ - ಹಗೆಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯುವ
 ವನಾ ಅಗಿರುವ, ದಶರಥಸ್ಯ - ದಶರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಸ್ವಪ್ನಾ - ಸೊಸೆಯಾಗಿದ್ದೇನೆ, ||೧೭|| ೧೭ - ಅಹಂ-
 ಈ ನಾನು, ವೈದೇಹಸ್ಯ - ವಿದೇಹವೇಶಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಉದಾರಹೃದಯನಾದ, ಜನ
 ಕಸ್ಯ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ದುಹಿತಾ-ಪುತ್ರಿಯನಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಅಹಂ-ಈ ನಾನು, ನಾಮ್ನಾ - ಹೆಸರಿಂದ

ಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಹು ಕಷ್ಟತಪವಾದ ದೀನವೆನಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಸಾಧಾರ
 ಣ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ರೂಪವೇಷಾಲಾವಣ್ಯ ಬೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ಅನ್ನಾ
 ಹಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಶೋಷಿಸಿ ಹೋಗಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ವೇಷವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ
 ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟದವನೆಯೇ ಆಗಿ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ ||೧೫||
 ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವೇಳುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನ ಮುಂದಿಂದ ಹೊರಟು ಶ್ರೀರಾಮ
 ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದ ಘರಿತಳಾಗಿ, ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ
 ವಿನಯಸುಪನ್ನನಾದ ಆತನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು ||೧೬|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತ
 ಮನೇ ! ಈ ನನ್ನ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು ! ಈ ಭೂ
 ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠರೊಳಗೆ ಪ್ರಧಾನನಿಸಿ ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನೇ ಅಡಗಿ
 ಸುತಲಿದ್ದ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ನಾನು ಹಿರಿಯಸೊಸೆ, ವಿದೇಹ
 ದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಜನಕ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯ ಮಗಳು, ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ
 ನ್ನು ನೀತಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನು ಧತ್ತ
 ವತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ||೧೭, ೧೮|| ಇಂತಹ ಈ ನಾನು ನನ್ನ-ಮಾವನ-ಮನೆಯಾದ

ದುಹಿತಾ ಜನಕಸ್ಯಾಹಂ ವೈದೇಹಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ
 ಸೀತಾಚ ನಾಮ ನಾಮ್ನಾ ೨ ಹಂ ಭಾರ್ಯಾ ರಾಮಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ||೧೬||
 ಸಮಾ ದ್ವಾದಶ ತತ್ರಾಹಂ ರಾಘವಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ |
 ಭುಂಜಾನಾ ಮಾನುಷಾ ನೈಘೋಗಾಃ ಸರ್ವಕಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿಸೇ ||೧೭||
 ತತ್ರ ತ್ರಯೋದಶೇ ವರ್ಷೇ ರಾಜ್ಯೇ ನೇಹ್ವಾಕು ನಂದನಂ |
 ಅಭಿಷೇಚಯಿತುಂ ರಾಜಾ ಸೋಪಾಧ್ಯಾಯಃ ಪುಚಕ್ರಮೇ ||೧೮||
 ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂಭ್ರಿಯಮಾಣೇ ತು ರಾಘವಸ್ಯಾ ಭಿಷೇಚನೇ |
 ಕೈಕೇಯಿಾ ನಾಮ ಭರ್ತಾರಂ ದೇವೀ ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೯||

ಸೀತಾನಾಮ - ಸೀತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದವಳಾಗಿ, ಧೀಮತಃ - ಪ್ರಕೃಸ್ತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ-
 ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಭಾರ್ಯಾಚ - ಧೃಷ್ಟಪತ್ತಿಯೆನಿಸಿರುವೆನು || ೧೬- ೧೭ || ತತ್ರ - ಆ ಮಾವನ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ನಿವೇಶನ - ಮನೆಯೊಳಗೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಸರ್ವಕಾಮ ಸಮೃ
 ದ್ಧಿಸೇ - ಕೈಗೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಕೋರಿಕೆಗಳೂ ಉಳ್ಳವಳಾಗಿ, ದ್ವಾದಶ - ಹನ್ನೆರಡಾದ, ಸಮಾಃ - ಸಂವತ್ಸರಗ
 ಳನ್ನು, ಮಾನುಷಾಃ- ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆವಂದ, ಭೋಗಾಃ- ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಭುಂಜಾನಾ-
 ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆನು ||೧೭|| ತತ್ರ- ಅಲ್ಲಿಯೇ, ತ್ರಯೋದಶ - ಹದಿಮೂರನೆಯವಂದ, ವರ್ಷ - ಸಂವ
 ತ್ಸರದಲ್ಲಿ, ರಾಜಾ - ಮಾವನಾದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು, ಸೋಪಾಧ್ಯಾಯಃ - ಪುರೋಹಿತರೊಡಗೂಡಿ
 ದವನಾಗಿ, ಇಹ್ವಾಕುನಂದನಂ - ಇಹ್ವಾಕು ವಂಶಾನಂದಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ರಾಜ್ಯೇನ - ಪ್ರಭು
 ತ್ವದಿಂದ, ಅಭಿಷೇಚಯಿತುಂ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೧೮||
 ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ದಶರಥನು, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಅಭಿಷೇಚನ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ವಿಷಯವಾದ, ಸಂ
 ಭ್ರಿಯಮಾಣೇ(ಸತಿ) ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅಣಿಮಾಡುತ್ತಲಿರಲಾಗಿ, ಕೈಕೇಯಿನಾಮ - ಕೇಕಯಿ ರಾಜಪುತ್ರ
 ಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ, ದೇವೀ - ಪಟ್ಟದರಸಿಯು, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅಭಿಷಿಚ್ಯತೇಯದಿ - ಪಟ್ಟ
 ಭಿಷೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೇ ಆದರೆ, ಪ್ರತ್ಯಹಂ - ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಭೋಜನಂ - ಅನ್ನಪಾನ

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ
 ಕಲ ಸಂವತ್ಸವೃದ್ಧಿಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಮನುಷ್ಯರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಸಕಲ ರಾಜ
 ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆನು ||೧೭||
 ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಇರುವಾಗ ಹದಿಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಇಹ್ವಾಕು ವಂಶಕ್ಕೆ ತಿಲಕಪ್ರಾ
 ಯನಾಗಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು
 ತನ್ನ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರೇ ನೊದಲಾದವರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಸಾಮ್ರಾ
 ಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿ || ೧೮ || ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾ
 ದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆತನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾ
 ದ ಕೈಕೇಯಿ ಎಂಬಾಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಇಂತೆಂದಳು ||೧೯|| ಎಲೈ ಮಹಾರಾ
 ಜನೇ ! ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ನಾನು ಇಂದು
 ಮೊದಲು ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನಲೊಲ್ಲೆ, ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲೊಲ್ಲೆ, ಇದೇ ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ

ನ ಪಿಬೇಯಂ ನ ಖಾದೇಯಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಮಮ ಭೋಜನಂ |
 ಏಷ ಮೇ ಜೀವಿತ ಸ್ಯಾಂತೋ ರಾಮೋ ಯದ್ಯಭಿಷಿಚ್ಯತೇ ||೨೦||
 ಯತ್ತದುಕ್ತಂ ತ್ವಯಾ ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ನೃಪತಿ ಸತ್ತಮ |
 ತಚ್ಚೇ ಸ್ವವಿತಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ವನಂ ಗಚ್ಛತು ರಾಘವಃ ||೨೧||
 ಸ ರಾಜಾ ಸತ್ಯವಾ ಗ್ಧೇವ್ಯಾ ವರದಾನ ಮನುಸ್ಮರಣ |
 ಮುಮೋಹ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೈಕೇಯ್ಯಾಃ ಕ್ರೂರ ಮಪ್ರಿಯಂ ||೨೨||
 ತತಸ್ತು ಸ್ಥವಿರೋ ರಾಜಾ ಸತ್ಯೇ ಧರ್ಮೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |

ಮೊದಲಾದ ಆಹಾರವನ್ನು, ನುಸಿದೇಯಂ - ಖಾನಮಾಡನು, ನಖಾದೇಯಂ - ಭಕ್ಷಿಸೆನು, ಏಷ - ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು, ಮೇ - ನನ್ನ, ಜೀವಿತಸ್ಯ - ಬಾಳಿಕೆಗೆ, ಅಂತಃ - ಕೊನೆಗಾಣಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ, ||೧೯, ೨೦||
 ನೃಪತಿಸತ್ತಮ - ಎಲೈ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪ್ರೀತ್ಯಾ - ಪ್ರೀತಿಯೊಡನೆ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಯತ್ - ಯಾವ, ವಾಕ್ಯಂ - ವರದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತು ಉಂಟೋ, ತತ್ - ಅದು, ವಿತಥಂ - ಪೂರ್ಣವಾದುದಾಗಿ, ಸಕಾರ್ಯಂಚೇತ್ - ಮಾಡಲ್ಪಡದೆ (ನಿರವೇರಿಸಲ್ಪಡದೆ) ಹೋದರೆ, (ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾದರೆ) ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ವನಂ - ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛತು - ಹೋಗಲಿ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ) ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಭರ್ತಾರಂ - ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಪ್ರವೀತಃ - ಹೇಳದಳು. ||೨೧|| ಸತ್ಯವಾಕ್ - ಸತ್ಯವಚನವಾದ, ಸಃ - ಆ, ರಾಜಾ - ದಶರಥನು, ಧೇವ್ಯಾಃ - ಕೈಕೇಯಿಯಾದೇವಿಗೆ, ವರದಾನಂ - ವರಕೊಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು, ಅನುಸ್ಮರಣ - ನೆನೆಯುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಕ್ರೂರಂ - ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಅಪ್ರಿಯಂ - ಅಹಿತವಾದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಕೈಕೇಯ್ಯಾಃ - ಕೈಕೇಯಿಯಾದೇವಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಮುಮೋಹ - ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದನು ||೨೨||
 ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸ್ಥವಿರಃ - ಮುದುಕನಾದ, ರಾಜಾ - ದಶರಥಮಹಾರಾಜನು, ಸತ್ಯ - ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮ - ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವವನಾದಕಾರಣವೇ, ರುದಃ - ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ - ಹಿರಿಯನಾದ, ಯಶಸ್ವಿನಂ - ಕೀರ್ತಿವಂತನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಪುತ್ರಂ - ಕುಮಾರನನ್ನು

ಕಡೆಗಾಲ, ನಾನು ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ||೨೦|| ನೀನು ಹಿಂದೆ ನನಗೆ ಮಾಡುಕೊಟ್ಟು ಇದ್ದುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೋ, ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ | ನೀನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲವೇ ? ಆ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಗಲೇ ಕಾಡಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲಿ. ||೨೧||
 ಎಂದ ದೇವಿಯ ವಚನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನು ತಾನು ಪೂರೈದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಇದ್ದ ವರದಾನವನ್ನೂ, ಅವಳು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಡ್ಡಿದುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ಬಹು ಕ್ರೂರವಾಗಿಯೂ ಅನಿವೃತ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ವಚನ ಶಲ್ಯದಿಂದ ಬಾಧಿತನಾಗಿ, ದುಃಖವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಕೂಡಲೇ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು. || ೨೨ ||
 ಏನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾದೀತು; ವಯಸ್ಸೋ ಆಗಿದೆ, ಬಹಳಮುದುಕ, ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಮೀರಿ ಹೋಗಲಾರ, ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದ

ಜೈವ್ಯಂ ಯಶಸ್ವಿನಂ ಪುತ್ರಂ ರುದ್ರಾಜ್ಯ ಮಯಾಚತ ||೨೪||

ಸ ಪಿತು ವರ್ಚನಂ ಶ್ರೀಮಾನಭಿಷೇಕಾ ತ್ವರಂ ಪ್ರಿಯಂ |

ಮನಸಾ ಪೂರ್ವ ಮಾಸಾದ್ಯ ವಾಚಾ ಪ್ರತಿಗೃಹೀತವಾಃ ||೨೫||

ದದ್ಯಾ ನ್ನ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀ ಯಾ ನ್ನ ಬ್ರೂಯಾ ತ್ಕಿಂಚಿ ದಪ್ರಿಯಂ |

ಅಪಿ ಜೀವಿತ ಹೇತೋರ್ ವಾ ರಾಮ ಸ್ತತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಃ || ೨೫ ||

ಕುರಿತು, ರಾಜ್ಯಂ - ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಅಯಾಚತ - ಬೇಡಿದನು, ||೨೪|| ಶ್ರೀಮನ್ - ಮಹಾಕಾಂತಿ ಸಂಪನ್ನನಾದ, ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅಭಿಷೇಕಾತ್ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಪರಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಪ್ರಿಯಂ - ಇಷ್ಟವಾಗಿರುವ, ಪಿತುಃ - ತಂದೆಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, (ಸ್ಮೀಕರಿಸಿ) ವಾಚಾ - ಮಾತಿನಿಂದ, ಪ್ರತಿಗೃಹೀತವಾಃ - ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು (ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು) ||೨೫|| ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಃ-ನಿಜವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಮಹಾಯಶಃ-ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೀರಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ ರಾಮಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, (ರಾಜ್ಯಂ - ರಾಜ್ಯವನ್ನು) ದದ್ಯಾತ್ - ಕೊಡ ತಕ್ಕದೇಸರಿ, ಸಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ - ಮರಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಜೀವಿತಹೇತೋರ್ವಾ - ಪ್ರಾಣ ಧಾರಣೆಮಿತ್ತವಾಗಿಯಾದರೂ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ಅಪ್ರಿಯಮಪಿ - ಅಹಿತವನ್ನೂ, ನಬ್ರೂ ಯಾತ್ - ಹೇಳಬಾರದು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಆಲೋಚ್ಯ - ಆಲೋಚಿಸಿ) ಮಹಾರಾಣಿ - ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗಳಾದ, ಉತ್ತರೀಯಾಣಿ - ಬಹಿರ್ವಾಸಗಳನ್ನು, ವಿಹಾಯ - ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ,

ಜೀವಿಸಿ ಇರಲಾರ, ಅದುವರೆಗೆ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಾಚಾ ದಾನಮಾಡಿ ಇದಾನೆ, ಯ ತ್ವವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಧನ್ಯಗಳೆಂಬ ಇಕ್ಕಳದ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ, ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಬೇರಾವು ದೂ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗತಿಕಾ ದ ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿ ಯಾದ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು || ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತು ತಮಗೆ ಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂಗೀಕರಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪರು, ಆದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ತನಗೆ ಮಾತನೇಕೆಂದಿದ್ದ ಪಟ್ಟಾಭಿ ಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ತನಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಿತೋ, ಆತನ ವಚನವನ್ನು ಎಂದರೆ- ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅರಣ್ಯದಾತ್ರೆ ಮಾಡೆಂಬ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನಾನು ಕೂಲವಾದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯತಮವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ಮನದೊಳೊಪ್ಪಿ, ತರುವಾಯ ವಾಕ್ಯನಿಂದಲೂ ಸಿನ್ನ ಇಷ್ಟವಿ ದ್ದಂತೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಉದಹರಿಸಿದನು ||೨೫|| ಮತ್ತು-ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ನು ಭರತನಿಗಾಗಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗಾಗಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದೇ ಸರಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತ ಕ್ಕಾದು ಸರ್ವಥಾ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಜ್ಯವನ್ನುಕೊಡು ಎಂ ದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ಅನುಚಿತವೇ ಸರಿ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವು ಅವಶ್ಯ ಕ ತಪ್ಪವಾದುದು, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಮನದೊಳಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ||೨೫|| ಮಹಾರಾಜ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮಗಳೆನಿಸಿ

ಸ ವಿಹಾ ಯೋತ್ತರೀಯಾಣಿ ಮರ್ಹಾಣಿ ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ವಿಸೃಜ್ಯ ಮನಸಾ ರಾಜ್ಯಂ ಜನನ್ಯೈ ಮೂಂ ಸಮಾದಿಶತ್ || ೨೬ ||
 ಸಾಂಪದಂ ತಸ್ಯಾಗ್ರತ ಸ್ತೂರ್ಣಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾ ವನಚಾರಿಣೀ |
 ನಹಿ ಮೇ ತೇನ ಹೀನಾಯಾ ವಾಸ ಸ್ವರ್ಗೇಪಿ ರೋಚತೇ || ೨೭ ||
 ಪ್ರಾಗೇವ ತು ಮಹಾಭಾಗ ಸ್ಸಾಮಿತ್ರಿ ರ್ವಿತ್ರನಂದನಃ |
 ಪೂರ್ವಜಸ್ಯ ನುಯಾತ್ರಾರ್ಥಂ ದ್ರುಮಚೇರೈ ರಲಂಕೃತಃ || ೨೮ ||
 ತೇವಯಂ ಭರ್ತು ರಾದೇಶಂ ಬಹುಮಾನ್ಯ ದೃಢವ್ರತಾಃ |

ರಾಜ್ಯಂ - ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ವಿಸೃಜ್ಯ - ತೊರೆದು, ಜನನ್ಯೈ - ತನ್ನತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಗೆ, ಮೂಂ
 ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಮಾದಿಶತ್ - ಹೇಳಿದನು || ೨೬ || ಸಾ - ಆ (ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇ
 ಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ) ಅಹಂ - ನಾನು, ತೇನ - ಆರಾಮನಿಂದ, ಹೀನಾಯಾ - ಶೂನ್ಯ
 ಳಾಗಿರುವ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಸ್ವರ್ಗೇಪಿ - ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಕೂಡ, ವಾಸಃ - ನಿವಾಸವು, ನರೋಚತೇಹಿ - ರುಚಿ
 ಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ, (ಇತಿ - ಇಂತೆಂದು, ಆಲೋಚ್ಯ - ಚಿಂತಿಸಿ) ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಅಗ್ರತಃ - ಎದುರಿ
 ಗೆ (ಮುಂದುಗಡೆ) ತೂರ್ಣಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಪ್ರಸ್ಥಿತಾ - ಹೊರಟವಳಾಗಿ, ವನಚಾರಿಣೀ - ಅರಣ್ಯ
 ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವಳಾದೆನು || ೨೭ || ಮಹಾಭಾಗಃ - ಭ್ರಾತೃಸೇವಾರೂಪನಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠ, ಮಿತ್ರನಂದ
 ನಃ - ಬಡನಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷಕರನಾದ, ಸಾಮಿತ್ರಿ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾರೋ, ಪೂರ್ವಜಸ್ಯ - ಅಗ್ರ
 ಜನ, ಅನುಯಾತ್ರಾರ್ಥಂ - ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಗೇವ - ಮೊದಲೇ, (ರಾಮನು ನಾ
 ರುಸೀರಯನ್ನುಡುವುತಕ್ಕ ಮೊದಲೇ) ದ್ರುಮಚೇರೈಃ - ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಃ - ಸಿಂಗರಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟನು || ೨೮ || ತೇ - ಆ, (ಹಾಗೆಪ್ರಯಾಣಾಭಿ ಮುಖರಾದ) ವಯಂ - ನಾವು, ಭರ್ತುಃ - ದರ್ಶನವು
 ಹಾರಾಜನ, ಆದೇಶಃ - ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ಬಹುಮಾನ್ಯ - ಗೌರವಿಸಿ, ದೃಢವ್ರತಾಃ - ಅರಣ್ಯವಾಸವೆಂಬ
 ದೃಢವ್ರತವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪುರಾ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅದೃಷ್ಟಂ - ಕಾಣದಿರುವ, ರೋಚದರ್ಶನಂ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲು

ಇರುವ ಉಟ್ಟು ಮೊದೆಯತಕ್ಕ ದಿವ್ಯ ಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಮನಃ ಪೂರ್ವಕ
 ವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು, ಅರಣ್ಯಯಾತ್ರಿಗನುಗುಣವಾದ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು
 ಧರಿಸಿ, ಅರಣ್ಯಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಬಳಿ
 ಯೊಳಿರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೨೬ || ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನು ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾ
 ದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿರೋಣವೇ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗನಿವಾಸ ಸೌಖ್ಯವೆಂತಲೂ, ಆತ
 ನನ್ನಗಲಿದ ಪಟ್ಟಣವಾಸವು ಸರಕವಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೀಳಾದುದೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಿ, ಆತನು ಅ
 ರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅರಣ್ಯಯಾತ್ರಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟೆನು || ೨೭ ||
 ನನಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಅಣ್ಣನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಾ
 ತ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪಟ್ಟಿಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪ್ರ
 ಯಾಣಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದನು. || ೨೮ || ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖರಾದ
 ನಾವು ಮೂವರೂ ಮಹಾರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತು, ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ ನೆ
 ಲೆಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕಾಣದೆಯೂ, ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಪದಳ

ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಸ್ತೃ ಪುರಾ ದೃಷ್ಟಂ ವನಂ ಗಂಭೀರ ದರ್ಶನಂ ||೨೯||
 ವಸತೋ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ತಸ್ಯಾಹ ಮಮಿತಾಜಸಃ !
 ರಕ್ಷಸಾಃ ಪಹೃತಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ ||೩೦||-||
 ದ್ವೌ ಮಾಸೌ ತೇನ ಮೇ ಕಾಲೋ ಜೀವಿತಾ ನುಗ್ರಹಃ ಕೃತಃ |
 ಉರ್ಧ್ವಂ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ತು ಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ ತತ ಸ್ತೃಷ್ಟ್ಯಾಮಿ ಜೀವಿತಂ ||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ತ್ರಯಸ್ತುಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ. —

ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ, ವನಂ - ಆರಣ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಸ್ತೃ - ಹೊಕ್ಕೆವು ||೨೯|| ದಂಡಕಾರಣ್ಯ - ದಂ
 ಡಕಾವನದಲ್ಲಿ, ವಸತಃ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಅಮಿತಾಜಸಃ - ಅಸರಿಮಿತ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆಶ್ರೀ
 ರಾಮನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ. ಅಹಂ-ನಾನು, ದುರಾತ್ಮನಾ - ದುಷ್ಕೃತ್ಯಭಾವವುಳ್ಳ, ರಾವಣನ-
 ರಾವಣನೆಂಬ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ, ಅವಹೃತಾ - ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೩೦|| ತೇನ - ಆರಾವಣ
 ನಿಂದ, ದ್ವೌ - ಎರಡಾದ, ಮಾಸೌ - ತಿಂಗಳುಗಳ ಪರಿಮಾಣವಾಗಿರುವ, ಕಾಲಃ - ಸಮಯವು, ಮೆ -
 ನನಗೆ, ಜೀವಿತಾನುಗ್ರಹಃ - ಪ್ರಾಣಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹವಾಗಿ, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತತಃ - ಅದ
 ಕಾರಣ, ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ - ಎರಡಾದ, ಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ - ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತ. ಉರ್ಧ್ವಂತು - ಅನಂತರದಲ್ಲಿಯಾದ
 ರೋ, ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ತ್ವಷ್ಟ್ಯಾಮಿ - ಬಿಡ ನೆನು ||೩೧||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ವಾಗಿಯೂ, ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿ
 ಸಿದೆವು ||೨೯||. ಆ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಪರ್ಣ
 ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ಆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿ
 ಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಈ ನಾನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನೆಂಬ
 ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಅವಹರಿಸಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟೆನು ||೩೦|| ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇ
 ರುವುದಕ್ಕೆ ಮಹಾಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಆ ದಶಕಂಧರನು ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಪರ
 ಮಾನುಗ್ರಹವಾಗಿ ಗಡುಸ್ತಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದಾನೆ, ಆ ಎರಡು ಮಾಸಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ
 ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಲಿಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಇದೇನೆ. ಇದೇ ಇದುವರೆಗಿನ ನನ್ನ ಯಥಾ
 ರ್ಥವಾದ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೆಂದು ಹೇಳಿ ವಿರಮಿಸಿದಳು ||೩೧||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ. —

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.
— ಶ್ರೀಸ್ವಾತ್ಮಂದರಕಾಂಡೆ ಚತುಸ್ತಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ತಸ್ಯಾ ಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹನುಮಾಃ ಹರಿ ಯೂಥವಃ |
ದುಃಖಾದ್ಧುಃಖಾಽಭಿಭೂತಾಯಾ ಸ್ವಾಂತ್ವ ಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧||
ಅಹಂ ರಾಮಸ್ಯ ಸಂದೇಶಾ ದ್ವೇವಿ ದೂತ ಸ್ತವಾಗತಃ |

ಕಂದೆ|| ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವನಾ | ವಾತಾತ್ಮಜ ನರಿಮ ರಾಮ ಕುಲವನರಹಿ |
ಮಾತೆಯೊಳಂ ತುರಿಹದೊ | ಕೈತಂದರೆ ಹಿತವ ಗೈವ ಪದ.ಳಿದಿರಂದಂ ||

ಹರಿಯೂಥವಃ - ಕಪಿಕುಲನಾಥನಾದ, ಹನುಮಾಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ದುಃಖಾದ್ಧುಃಖಾಽಭಿಭೂತಾಯಾಃ - ಉಕ್ಕಳಿಸಿ ಬರುವ ದುಃಖಿ ವ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿರುವ, ತಸ್ಯಾಃ - ಅಸೀತೆಯ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಂತ್ವಂ - ಶಾಂತವಾದ. (ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ) ಉತ್ತರಂ - ಪ್ರತಿವಚನವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಮೈದೇಹಿ - ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ, ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ !, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ಕುಶಲೀ - ಕ್ಷೇಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ ದಾನೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ದೂತಃ - ಬಂಟನಾಗಿದೇನೆ, ಸಂದೇಶಾತ್ - ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ದೆವೆಯಿಂದ, ಸಮೀಪಂ - ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಆಗತಃ - ಬಂದವ ನಾಗಿದೇನೆ, ತ್ವಂಚ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕೌಶಲಂ - ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳಿದನು ||

— ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನಂದಿನಿಯು ಮಾರ-ತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಾಗ, ತಾನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳೊಳಗೆ ಬಂದರ ಮೇಲೆ ಬಂದರಂತೆ ನೆನಪಿಗೆಬರಲು, ದುಃಖವು ಉಕ್ಕಳಿಸಿ, ಕೋರಳು ತೋರವಾಗಿ, ನರಗಳು ಉಬ್ಬಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಸಂಕಟವು ಕುದಿಯುತ್ತ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಟ್ಟುಡುತ್ತಲೂ, ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ವರಣೆಯೇ ತಪ್ಪುವಂತಾಗಿ, ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ, ತೊದಲಿತೊದಲಿ, ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಲು, ಕಪಿಕುಲನಾಥನಾದ ಆ ಮಾರುತಿಯು ದುಃಖ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಮೈದೇಹಿಯವಚನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ, ಮನದೊಳಗೆ ಮಹತ್ತರವಾಗಿ ಮರುಗಿ, ಈಕೆಯನ್ನು ಈ ಸಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಸಮದಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದು, ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು ||೧|| ಹಿತಾಯೇ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಕುಶಲದಿಂದಿದಾನೆ, ನಿನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು, ನಾನು ಆರಾಮನ ದೂತನು, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಪ್ರಕಾರ

ವೈದೇಹಿ ಕುಶಲೀ ರಾಮ ಸ್ವಾಂಚ ಕಾಶಲ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೨||
 ಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮಸ್ತಂ ವೇದಾಂಶ್ಚ ವೇದ ವೇದವಿದಾಂ ವರಃ |
 ಸ ತ್ವಾಂ ದಾಶರಥೀ ರಾಮೋ ದೇವಿ ಕಾಶಲವ ಬ್ರವೀತ್ ||೩||
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಭರ್ತು ಸ್ತೇನುಚರಃ ಪ್ರಿಯಃ |
 ಕೃತವಾಂ ಚೋಕ್ತಸಂತಪ್ತ ಶ್ರೀರಸಾ ತೇಽಭಿವಾದನಂ ||೪||
 ಸಾ ತಯೋಃ ಕುಶಲಂ ದೇವೀ ನಿಶಮ್ಯ ನರಸಿಂಹಯೋಃ |
 ಪ್ರೀತಿ ಸಂಹೃಷ್ಯ ಸರ್ವಾಂಗೀ ಹನುಮಂತ ಮಥಾ ಬ್ರವೀತ್ ||೫||

ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಜನನಿ |, ಯಃ - ಯಾವ ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಬ್ರಾಹ್ಮ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ದೇವತೆಯಾಗಿ
 ಉಳ್ಳ, ಅಸ್ತಂ - ಅಸ್ತವನ್ನೂ, ವೇದಾಂಶ್ಚ - ಋಗಾದಿ ವೇದಗಳನ್ನೂ, ವೇದ - ಬಲ್ಲವನಾಗಿ ಇದ್ದಾ
 ನೆಯೋ, ವೇದವಿದಾಂ - ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿರುವನೋ, ಸಃ - ಅಂತ
 ಹ, ದಾಶರಥಿಃ - ದಶರಥನಂದನನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವಾಂ ನಿನ್ನನ್ನುಕುರಿತು, ಕಾಶಲಂ -
 ಜ್ಞೇಮವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು, ||೩|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ತೇ-
 ನಿನ್ನು, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಅನುಚರಃ - ದಾಸನಾಗಿರುವ, ಪ್ರಿಯಃ - ಇಷ್ಟನೂ ಆದ,
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಸಾಮಿಪ್ರಿಯೂ, ಶೋಕ ಸಂತಪ್ತಃ - ದುಃಖದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ತೇನಿ
 ನಗೆ, ಶಿರಸಾ - ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ, ಅಭಿವಾದನಂ - ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು, ಕೃತವಾ - ಮಾಡಿದನು (ಹೇಳಿದ
 ನು) ||೪|| ಸಾ - ಆ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ನರಸಿಂಹಯೋಃ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ತಯೋಃ -
 ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ, ಕುಶಲಂ - ಜ್ಞೇಮವನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಪ್ರೀತಿ - ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ಸಂಹೃ
 ಷ್ಯ - ಅರಳಿದ, ಸರ್ವಾಂಗೀ - ಸರ್ವವಯವಗಳನ್ನೆಲ್ಲವಳಾಗಿ, ಅಥ-ಆ ವೇಲೆ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿತೊ
 ಡಗಿಡಳು ||೫|| * ಜೇವಂತಂ - ಬದುಕುತ್ತಿರುವ, ನರಂ - ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ವರ್ಷಕತಾದಪಿ - ನೂ
 ರುವರ್ಷಗಳೊಳಗಿಂದಾದರೂ, ಅನಂದಃ - ಸಂತೋಷವು, ಏತಿ-ಏಂದು ಸೇರುವುದು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ,

ನಿನ್ನ ಜ್ಞೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಒಂದೆದೇನೆ ||೨|| ಎಲಾ
 ತಾಯೇ ! ಯಾವ ರಾಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಋಗಾದಿವೇದಗ
 ಳನ್ನೂ, ಧನುರ್ವೇದಾದಿ ಉಪವೇದಗಳನ್ನೂ, ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದಲೇ
 ವೇದವಿದರೊಳಗೆ ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದಾನೆಯೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮಚಂ
 ದ್ರನು ನಿನ್ನಯ ಕುಶಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರಹೇಳಿದನು ||೩|| ಮತ್ತು-ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನಿಗೆ ಹ
 ಗಲಿರುಳ್ಳೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಹುಕೃತಜ್ಞನೆನಿಸಿರುವ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಲ
 ಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದಾಂಟಾದ ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಯುತ್ತಾ,
 ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಭಿವಾದನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಿನ್ನ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು
 ಬರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸಿಇದಾನೆ || ೪ || ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನಮುಖದಿಂ
 ದ ಮಹಾಪುರುಷರೆನಿಸಿದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ
 ಹರ್ಷವು ಉಕ್ಕಿ, ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ಣವಾದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲ ಉಬ್ಬಿ ಅರಳುತ್ತಿರಲು, ವೈದೇಹಿಯು
 ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದಳು ||೫|| ಆಹಾ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಎಷ್ಟು

*ಕಲ್ಯಾಣೀ ಬತ ಗಾಥೇಯಂ ಲೌಕಿಕೀ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಮಾ |
 ಏತಿ ಜೀವಂತ ಮಾನಂದೋ ನರಂ ವರ್ಷತಾ ದಪಿ ||೬||
 ತಯಾ ಸಮಾಗತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರೀತಿ ರುತ್ಪಾದಿತಾ ದ್ವೈತಾ |
 ಪರಸ್ಪರೇಣ ಚಾಲಾಪಂ ವಿಶ್ವಸ್ತಾ ತಾ ಪ್ರಚಕ್ರತುಃ ||೭||
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹನುಮಾಕ್ ಹರಿಯೂಧಪಃ |
 ಸೀತಾಯಾ ಶ್ಲೋಕದೀನಾಯಾ ಸ್ತಮೀಪ ಮುಪಚಕ್ರಮೇ ||೮||
 ಯಥಾಪುಥಾ ಸಮೀಪಂ ಸ ಹನುಮಾ ನುಪಸರ್ಪತಿ |

ಲೌಕಿಕೀ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ, ಗಾಥಾ - ಗಾದೆಯು, (ನಾಣ್ಣುಡಿಯು) ಮಾ-ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಲ್ಯಾಣೀ - ಯಥಾರ್ಥವಾದುದಾಗಿ, ಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರುತಲಿದೆ, ಬತ - ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಲಿದೆ ||೬|| ಸಮಾಗತೆ - ಪ್ರಿಯವಚನವನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಬಹುವಿವೇಕ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಅಂಜನೇಯನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ತಯಾ - ಆಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಅದ್ವೈತಾ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ, ಪ್ರೀತಿ - ಸಂತೋಷವು, ಉತ್ಪಾದಿತಾ - ಉಂಟುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತಾ - ಆ ಸೀತಾಹನು ಮಂತರು, ಪರಸ್ಪರೇಣ - ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಸ್ತಾ - ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ (ಪ್ರೀತಿಸುವವರಾಗಿ) ಆಲಾಪಂಚ - ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಚಕ್ರತುಃ - ನಡೆಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೭|| ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕಪಿ ಕುಲನಾಥನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಶ್ಲೋಕದೀನಾಯಾಃ - ದುಃಖದಿಂದ ದೀನಳಾದ, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಯ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಸಮೀಪಂ - ಸೀತೆ ಸು ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತ ಬರತೊಡಗಿದನು ||೮|| ಸಃ ಹನುಮಾ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಯಥಾಪುಥಾ - ಹೇಗೆಹೇಗೆ, ಸಮೀಪಂ - ಹತ್ತಿರವನ್ನು ಕುರಿತು

ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದೊದಗಿದರೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ನೂರುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಬದುಕಿ ಇದ್ದದೇ ಆದರೆ, ಅಷ್ಟು ಕಾಲದೊಳಗೆ ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿವಸ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವು ಸಂಭವಿಸದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂಬೀಲೋಕವಾರ್ತೆಯು ಸಖೆಯಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ-ಈ ನಾಣ್ಣುಡಿಯು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ, ಆಲೋಕವಾದವನ್ನು ನಂಬದೆಯೆ ಅಲ್ಲವೇ ನಾನು ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೆನು, ಅಯ್ಯೋ ! ನಾನೀಗ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತಲ್ಲಾ ? ದೈವಯೋಗವು ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶುಭೋದಯವನ್ನು ಬದಗಿಸಿತಲ್ಲಾ ! ||೬|| ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡು, ಆ ಮಾರುತಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಿಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಆರಾಮ ಕಥಾಶ್ರಾವಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದಲ್ಲದೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ||೭|| ಆದರೆ-ಅಂಜನೇಯನು ಹಾಗೆ ಸೀತೆಯು ಶ್ರೀರಾಮ ನಾಮಶ್ರವಣದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತಳಾದಳೆಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಆರಿತು ಇದೇ ಬಳಿಯ ಸಮಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಕೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸ ತೊಡಗಿದನು ||೮|| ಹನುಮಂತನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೊಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು

* ಈ ಶ್ಲೋಕವು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುನಿಯದ್ದು.

ತಥಾ ತಥಾ ರಾವಣಂ ಸಾ ತಂ ಸೀತಾ ಪರಿಶಂಕತೆ ||೯||
 ಅಹೋ ಧಿಗ್ಗುಪ್ಪತ ಮಿದಂ ಕಥಿತಂ ಹಿ ಯದಸ್ಯ ಮೇ |
 ರೂಪಾಂತರ ಮುಪಾಗಮ್ಯ ಸವಿವಾಯಂ ಹಿ ರಾವಣಃ ||೧೦||
 ತಾ ಮಶೋಕಸ್ಯ ಶಾಖಾಂ ಸಾ ವಿಮುಕ್ತ್ವಾ ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾ |
 ತಸ್ಯಾ ಮೇವಾನವದ್ಯಾಂಗೀ ಧರಣ್ಯಾಂ ಸಮುಪಾವಿಶತ್ ||೧೧||
 ಹನುಮಾ ನಸಿ ದುಃಖಾರ್ತಾಂ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಯಮೋಹಿತಾಂ |

ಉಪಸರ್ಪತಿ - ಬರುತಲಿದ್ದನೋ, ತಥಾತಥಾ - ಹಾಗಹಾಗೆಲ್ಲ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ತಂ - ಆ
 ಹನುಮಂತನನ್ನು, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ, ಪರಿಶಂಕತೆ - ಭಾವಿಸತೊಡಗಿದಳು ||೯|| ಯಃ-ಯಾ
 ವರಾಣಸು, ಮಾಯಯಾ - ಮೋಸವಿಂದ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಪಜಹಾರ - ಅಪಹರಿಸಿತಂದನೋ,
 ಸವಿವ - ಆ ರಾವಣನೇ, ಅಯಂ - ಈ ರೂಪದವನಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಾನೆ, ರಾವಣಃ-ರಾವಣನು, ರೂಪಾಂ
 ತರಂ - ಬೇರರೂಪವನ್ನು, (ವಾನರರೂಪವನ್ನು) ಉಪಾಗಮ್ಯ - ಹೊಂದಿ (ತಾಳಿ) (ವ್ರತ - ಇದಾನೆ
 ಮೆ - ನನ್ನಿಂದ, ಅಸ್ಯ - ಇರನ, ಪುರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಯತ್ - ಯಾವಮಾತು, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟತೋ,
 ತತ್ - ಅದು, ದುಃಸ್ಥಿತಂ - ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇದಂ - ಈ ನನ್ನ ಅನುಚಿತಕಾರ್ಯವ
 ನ್ನು, ಧಿಕ್ - ನಿಂದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ||೧೦|| ಅನವದ್ಯಾಂಗೀ - ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ಸಾ -
 ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾ - ವೃಥೆಯಿಂದ ಕೃಶಳಾಗಿ, ಅಶೋಕಸ್ಯ - ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿನ ಶಿಂ
 ಶುಪಾವೃಕ್ಷದ, ತಾಂಶಾಖಾಂ - ತಾನುಮೊದಲು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು, ವಿಮುಕ್ತ್ವಾ - ಬಿಟ್ಟು, ತ
 ಸ್ಯಾಂ - ಆ, (ತಾನುನಿಂತಿದ್ದ) ಧರಣ್ಯಾಮೇವ - ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಸಮುಪಾವಿಶತ್ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡ
 ಳು ||೧೧|| ತಃ - ಅಂದೆ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಿದತೋಳು ಬಲವುಳ್ಳ, ಹನುಮಾನಸಿ - ಅಂಜನೇ
 ಯನೂ, ದುಃಖಾರ್ತಾಂ - ವ್ಯಸನದಿಂದ ಓಡಿತಳಾಗಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ನೆಲದಮೇಲೆಕುಳಿತಿರುವ, ಭಯ

ಮುಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನೋ, ಹಾಗಹಾಗೆಲ್ಲ
 ಜಾನಕಿಯು ಬೆದರಿ, ಅವನನ್ನು ವಂಚಕನಾದ ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ ಊಹಿಸುತ್ತ, ||೯|| ಹಾಗೆ
 ಯೇ ಆದಿರಿ, ಅಹಹ ! ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟಿತು, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ
 ದೆನಲ್ಲ ? ಇವನು ಮೊದಲು ರಾಮನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ
 ದರಿಂದ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾವಣನಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು,
 ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರು
 ತಲಿದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾವಣನು ಸನ್ನಿಹಿಸಿ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳ್ದ
 ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿತಂದನೋ, ಆ ವಂಚಕನೇ ಈಗ ಈ ಕಪಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪುನಃ
 ಯಾವುದೋ ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದಿದಾನೆ ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ
 ಕಳವಳಗೊಂಡು ||೧೦|| ಆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿನ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಕೊನೆಗೆ ನೇಣುಹಾ
 ಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ಸ್ಥಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ
 ಸರಿದು, ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಓಡಿತಳಾಗಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಾನದಿಂದ ಕುಳಿತು
 ಕೊಂಡಳು || ೧೧ || ಆದರೆ-ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ,

ಅನಂದತ ಮಹಾಬಾಹು ಸ್ತುತ ಸ್ತುತಂ ಜನ ಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೧೨||
 ಸಾ ಜೈನಂ ಭಯವಿತ್ರಸ್ತಾ ಭೂಯೋ ನೈವಾ ಭೃದೈಕ್ಷತ |
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಂದಮಾನಂ ತು ಸೀತಾ ಶಶಿನಿಭಾನನಾ ||
 ಅಬ್ರವೀ ದ್ವೀರ್ಘ ಮುಚ್ಛ್ವಸ್ಯ ವಾನರಂ ಮಧುರಸ್ವರಾ ||೧೩||
 ಮಾಯಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಮಾಯಾವೀ ಯದಿ ತ್ವಂ ರಾವಣಸ್ವಯಂ |

ಮೋಹಿತಾ-ಭಯದಿಂದ ಭ್ರಾಂತಳಾದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾಗಿರುವ, ತಾಂ- ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅನಂದತ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು, ಸಾಚ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯಾದರೋ, ಭಯವಿತ್ರಸ್ತಾ - ರಾವಣನೆಂಬಭಯದಿಂದ ಅದಿರುತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಏನಂ - ಈ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ನೈವಾಭ್ಯುದೈಕ್ಷತ - ಕಣ್ಣತ್ತಿನೋಡಲೇಇಲ್ಲ ||೧೨|| ಶಶಿನಿಭಾನನಾ - ಚಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದಮುಖವುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ವಂದಮಾನಂ - ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ತಂ-ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋಡಿ, ದೀರ್ಘಂ - ಉದ್ದವಾಗಿ, ಉಚ್ಛ್ವಸ್ಯ - ಉದ್ವಿಗ್ನರಾದವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಧುರಸ್ವರಾ - ಕೇಳಲಿಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ವಾನರಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೩|| || ಕ್ಷಂ - ನೀನು, ಮಾಯಾವೀ - ಇಂದ್ರಜಾಲವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಮಾಯಾಂ - ಕಪಟೋಪಾಯವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಹೊಕ್ಕು (ತಾಳಿದ) ಸ್ವಯಂ - ಸ್ವತಃ (ನಿಜವಾದ) ರಾವಣಾಅಸಿಯದಿ - ರಾವಣನೇ ಅಂದ್ರವೆ, ಮು - ನನಗೆ, ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಸಂತಾಪಂ - ಸಂಕಟವನ್ನು, ಉತ್ಪಾದಯಸಿ - ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೀಯೆ, ತತ್ - ಹಾಗೆ ಸಂತಾಪಪಡಿಸುವುದು, ನಶೋಭನಂ - ನಿನಗೆಬಳ್ಳಿಯದಲ್ಲ ||೧೪|| | ಯಃ-ಮಾರಾರಾಣನು, ಸ್ವಂ - ಸ್ವಂತವಾದ, ರೂಪಂ-ರಾಕ್ಷಸಾಕಾರವನ್ನು, ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ-

ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ವಿಾರಿದವನು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ನೀತಿಗಳ ಯಾವಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಸೀತೆಯು ನೇಣನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿದನು, ಆದರೂ ತಟ್ಟನೆ ತನ್ನನ್ನು ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಅವನುಧಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳಲ್ಲಾ ಎಂದು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು, ಮನದೊಳಗೆ ಪೇಚಾಟಹತ್ತಿ, ವಿಚಾರಪರಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮೈದೇಹಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಂದಿಸಲು, ಮಹಾಭಯದಿಂದ ಅದಿರುತಲಿರುವ ಆ ಜನಕ ನಂದಿನಿಯು ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿನೋಡದೆಯೂ, ಮಾರುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು ||೧೨|| ಆ ಬಳಿಕ ಉಸ್ರೆಂದು ನೀಳವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಮುಖಿಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು, ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ವಾನರನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ ಇಂತೆಂದಳು, ||೧೩|| ಎಲೈ ವಾನರನೇ ! ನೀನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಪಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ರಾವಣನೇ ಸರಿ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತಲಿದ, ಹಾಗಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಕಟ ಪಡಿಸಿದುದು ಸಾಲದೆ ? ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಕನಿಕರವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರದೆ ಹೋದೆಯೆ ನರಕಯಾತನೆಯ ಭೀತಿಯು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗದೆ ಹೋಯಿತೆ ? ಮರಳಿ ನನಗೆ ಸಂತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದೆಯೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಲು

ಉತ್ಪಾದ ಯಸಿ ಮೇ ಭೂಯ ಸ್ಸಂತಾಮಂತಸ್ಸ ಶೋಭನಂ ||೧೪||
 ಸ್ಸಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ರೂಪಂ ಯಃ ಪರಿ ಪ್ರಾಜಕಂ ರೂಪವೃತ್ |
 ಜನಸ್ಥಾನೇ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟ ಸ್ತ್ವಂ ಸವಿನಾಸಿ ರಾವಣಃ ||೧೫||
 ಉಪವಾಸ ಕೃಶಾಂ ದೀನಾಂ ಕಾಮರೂಪ ನಿಶಾಚರ |
 ಸಂತಾಮಯಸಿ ಮಾಂ ಭೂಯ ಸ್ಸಂತಪ್ತಾಂ ತಸ್ಯ ಶೋಭನಂ ||೧೬||
 ಅಥವಾ ನೈತ ದೇವಂಹಿ ಯನ್ತ್ರಯಾ ಪರಿಶಂಕಿತಂ |
 ಮನಸೋ ಹಿ ಮಮ ಪ್ರೀತಿ ರುತ್ಪನ್ನಾ ತವದರ್ಶನಾತ್ ||೧೭||
 ಯದಿ ರಾಮಸ್ಯ ದೂತ ಸ್ತ್ವ ಮಾಗತೋ ಭವ್ರ ಮಸ್ತುತೇ |

ಬಿಟ್ಟು, ಪರಿಪ್ರಾಜಕರೂಪವೃತ್ - ಸನ್ಯಾಸವೇಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿದವನಾಗಿ, ಜನಸ್ಥಾನ - ಜನ ಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ-ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನೋ. ಸಃ-ಅ, ರಾವಣನಿವ - ರಾವಣನೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಅಸಿ - ಆಗಿದ್ದೀಯೋ ? ||೧೪|| || ಕಾಮರೂಪ - ಕೋರಿದರೂಪವ ನ್ನು ತಾಳುವ, ನಿಶಾಚರ - ಓ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಉಪವಾಸಕೃಶಾಂ - ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶವಾಗಿರುವ, ದೀನಾಂ - ಸಂತೋಷವೇ ಇಲ್ಲದಿರತಕ್ಕವಳಾದಕಾರಣವೇ, ಸಂತಪ್ತಾಂ - ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಭೂಯಃ - ಪುನಃ, ಸಂತಾಮಯಸಿ - ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಲಿರೆಯೆ, ತತ್ - ಹಾಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಗೋಳಾಡಿ ಸುವುದು, ನಶೋಭನಂ - ನಿನಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ||೧೫|| || ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತವ - ನಿನ್ನನ್ನು, ದರ್ಶನಾತ್ - ನೋಡುವುದರ ದೆಲೆಯಿಂದ, ಹಿ - ಏಕೆ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಪ್ರೀತಿಃ - ಸಂತೋಷವು, ಉತ್ಪನ್ನಾ - ಉಂಟಾಯಿತೋ, (ತತ್ - ಆ ಕಾರಣ) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಯತ್ - ನೀನು ರಾವಣನೆಂಬ ಯಾವಬಗೆಯು, ಪರಿಶಂಕಿತಂ-ಉಂಟಪಟ್ಟಿತೋ, ಏತತ್-ಇದು, ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ನ - ಇರಲಾರದು ||೧೬|| || ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ - ಎಲೈ ವಾಸುಕೇಶಮನೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ದೂತಃ - ವಾರ್ತಾಹರನಾದ ಭಂಟನಾಗಿ, ಅಗತೋಯದಿ - ಬಂದಿರುವನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ತೇ - ನಿನಗೆ,

ಉಂಟಾಗಲಾರದು ||೧೪|| || ನೀನು ಸತ್ಯವಾದ ವಾನರನಾಗಿ ನನಗೆ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಯಾವ ರಾವಣನು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ರಾಕ್ಷಸರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸನ್ಯಾಸಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದನೋ, ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ರಾವಣನನ್ನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧೫|| || ಅನ್ಯಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲ, ಕೃಶಿಸಿದೋಗಿದೇನೆ. ನನ್ನ ದುರ್ದಶೆಯೋ ಹೇಳತೀರದು. ಅಯ್ಯೋ ! ಎಲಕಾಮರೂಪನಾದ ನಿಶಾಚರನೇ ! ಮೊದಲೇ ಸಂತಾಪದಿಂದ ತಪಿಸಿಹೋಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಮರಳಿ ಏಕೆ ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ ? ಬೇಡ, ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಳ್ಳಿಯದಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ||೧೬|| ಆದರೆ-ನಿನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ರಾವಣನೇ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾರೆ, ನನ್ನ ಪೂರ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಉದಯ ಬಂದು ವೇಳೆ ತಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು, ಏತಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಬಂದು ವಿಧವಾಗಿರುವ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು ||೧೭|| || ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಜಂದ್ರನಿಗೆ ನೀನು ವಾರ್ತಾಹರನಾದ ದೂತನಾಗಿ, ಆತನ ಬಂದವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವ

ಪೃಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ ಪ್ರಿಯಾ ರಾಮಕಥಾ ಹಿ ಮೇ ||೧೮||
 ಗುಣಾ ನ್ರಾಮಸ್ಯ ಕಥಯ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಮಮ ವಾನರ |
 ಚಿತ್ತಂ ಹರಸಿ ಮೇ ಸಾಮ್ಯ ನದೀ ಕೂಲಂ ಯಥಾ ರಯಃ ||೧೯||
 ಅಹೋ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಸುಖತಾ ಯಾ ಹ ಮೇವಂ ಚಿರಾಹೃತಾ |
 ಪ್ರೇಷಿತಂ ನಾಮ ಪಶ್ಯಾಮಿ ರಾಘವೇಣ ವನಾಕಸಂ ||೨೦||
 ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ ಯದ್ಯಹಂ ವೀರಂ ರಾಘವಂ ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಂ |

ಭದ್ರಂ - ಕುಭವು, ಅಸ್ತು - ಆಗಲಿ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪೃಚ್ಛಾಮಿ-ಬಂದುಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಮ - ನನಗೆ, ರಾಮಕಥಾ - ಶ್ರೀರಾಮವೃತ್ತಾಂತವು, ಪ್ರೀಯಾಹಿ - ಇಷ್ಟವಾದುದಲ್ಲವೆ ? ||೧೮||-|| ಹೇವಾನರ - ಎಲೈ ಕುಟವರನೇ, ಮಮ - ನನಗೆ- ಪ್ರಿಯಸ್ಯ - ಇಷ್ಟವಾದ, ರಾಮಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನ, ಗುಣಾ - ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು, ಕಥಯ - ಹೇಳು, ಹೇಸಾಮ್ಯ - ಎಲೈ ಶಾಂತನೇ, ರಯಃ - ಹೊಳೆಯವೇಗವು, ನದೀಕೂಲಂ - ಹೊಳೆಯ ದಡದಂತೆ, ಮ - ನನ್ನ, ಚಿತ್ತಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹರಸಿ - ಅಪಹರಿಸುತ್ತಲಿದೆಯೆ ||೧೯||-|| ಏವಂ - ಈ ವಿಧವಾಗಿ, ಆಹೃತಾ - ರಾವಣನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಯಾ - ಯಾವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಚಿರಾ - ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ, ರಾಘವೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ಪ್ರೇಷಿತಂ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವನಾಕಸಂನಾಮ - ವಾನನಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಈತನನ್ನು, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವೆನೋ, (ತಸ್ಯಾಃ - ಅಂತಹ ನನಗೆ) ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ - ಕನಸಿನ, ಸುಖತಾ - ಸೌಖ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯು, ಅಹೋ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ ||೨೦||-|| ಅಹಂ-ನಾನು, ವೀರಂ - ಕೂರನಾದ, ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ - ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಪಶ್ಯೇಯಂಯದಿ - ನೋಡಿದವಳೇ ಆದರೆ, ನಾವನೇದೇಯಂ - ದುಃಖಿಸದೆ ಇದ್ದೇನು, ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ-

ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದೇ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಕುಭವಾಗಲಿ, ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ, ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹಪರಳಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಎಲೈ ಶಾಂತಸ್ಯುಕಾನದವನಾದ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನದೀಪ್ರವಾಹದ ವೇಗವು ಹೊಳೆಯ ದಡವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಸೆಳೆಯುವ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸು ಎಂದು, ||೧೮||, ||೧೯|| || ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ-ಓಹೋ ! ಇದು ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಾದ ವಿನೋದವಾಗಿದೆ, ಇಂತಹ ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಯಾವನೋ ಬಹು ವಾನರನು ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆತನ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕನಸಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ ! ಎಂಬದಾಗಿ ಯುಥಾರ್ಥವಾದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವನಸ್ಸಿನ ಕಳವಳದಿಂದ ಸ್ವಪ್ನ ಪ್ರಾಯವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದಳು ||೨೦|| || ಆಯ್ಯೋ ! ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡೆನಾದರೆ ನನ್ನ ಈ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತು ಪರಿಹರವಾದೀತು, ನನ್ನ ದೀನದಶೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅವರು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಪ್ನವು ಸಹ

ಪಶ್ಯೇಯಂ ನಾವಸೀದೇಯಂ ಸ್ವಪ್ನೋಪಿ ಮಮ ಮತ್ಸರೀ ||೨೧||
 ನಾಹಂ ಸ್ವಪ್ನ ಮಿಮಂ ಮನ್ಯೇ ಸ್ವಪ್ನೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹಿ ವಾನರಂ |
 ನ ಶಕ್ಯೋಭ್ಯುದಯಃ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಶ್ಚಾಭ್ಯುದಯೋ ಮಯಾ ||೨೨||
 ಕಿನ್ನು ಸ್ಯಾ ಚೈತ್ತ ಮೋಹೋಽಯಂಭವೇ ದ್ವಾತಗತಿ ಸ್ವಿಯಂ |
 ಉನ್ಮಾದಜೋ ವಿಕಾರೋ ವಾ ಸ್ಯಾದಿಯಂ ಮೃಗತ್ವಪ್ನಿಕಾ ||೨೩||

ಕನಸುಕೂಡ, ಮಮ - ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಮತ್ಸರೀ - ದ್ವೇಷವುಳ್ಳುದಾಗಿದೆ ||೨೧|| (ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ
 ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ) ಅಹಂ - ನಾನು, ಇಮಂ - ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಸ್ವಪ್ನಂ - ಕನಸು
 ನ್ನಾಗಿ, ನಮನ್ಯೇ - ಭಾವಿಸಲಾರನು, ಸ್ವಪ್ನೇ - ಕನಸಿನಲ್ಲಿ (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ) ವಾನರಂ - ಕುಟುಂಬ
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಅಭ್ಯುದಯಃ - ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು (ಶ್ರೇಯಸ್ಸು) ಪ್ರಾಪ್ತುಂ - ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ಸಕಲ್ಯಃ-
 ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಅಭ್ಯುದಯಶ್ಚ - ರಾಮಕುಲ ಶ್ರವಣ ರೂಪವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ -
 ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ || ೨೨ || ಅಯಂ - ಈ ವಾನರವೃತ್ತಾಂತವು, ಚೈತ್ತವಿಭ್ರಮಃ - ಮನಸ್ಸಿನ ಮೈ
 ಕಲ್ಯವೇ, ಸ್ಯಾತ್ಕಿನ್ನು - ಆಗಿರಬಹುದೆ ? ಇಯಂ - ಈ ವಾನರವೃತ್ತಾಂತವು, ವಾತಗತಿಃ - ಧಾತುವೈ
 ಪಮೃದ ವಾಯುವಿಕಾರವಾಗಿ, ಭವೇದ್ವಾ - ಆಗಿರಬಹುದೆ ? ಅಯಂ - ಇದು, ಉನ್ಮಾದಜಃ - ಹುಚ್ಚ
 ನಿಂದುಂಟಾದ, ವಿಕಾರಃ - ರೂಪಾಂತರವು, ಭವೇದ್ವಾ - ಆಗಿರಬಹುದೆ ? ಇಯಂ - ಇದು, ಮೃಗತ್ವ
 ಪ್ನಿಕಾ - ಬಿಸಿಲೊಡ್ಡಿಯಂತೆ ಕಾಣಬಂದ ಭ್ರಮೆಯೇ, ಭವೇದ್ವಾ - ಆಗಿರಬಹುದೆ ? ||೨೩|| ಅಥವಾ-

ನನಗೆ ಬಾರದೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೋರುತಲಿದೆಯಲ್ಲಾ ? ಹಾ ! ನನ್ನ ದುರ
 ದೃಷ್ಟವು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹೀನವಾದುದೋ ತಿಳಿಯದು, ಅಥವಾ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲೆಯನ್ನು
 ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನೊಡನೆ
 ಕಲಿತನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ||೨೧|| || ನಾನು ಈಗ ಈ ವಾನರ ವೃ
 ತ್ತಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕನಸನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಲಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ “ಕನಸಿನೊಳಗೆ ಕಪಿಯ
 ನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಸ್ವಪ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮೊರೆಯಿ
 ಡುತ್ತದೆ, ಈಗಲಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮ ವೃತ್ತಾಂತ ಶ್ರವಣರೂಪವಾದ ಮೇಲನ್ನು ಪಡೆದಿದೇನೆ,
 ಆದುದರಿಂದ ಇದೇನೋ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾಗಿದೆ, ||೨೧|| || ಅಥವಾ-ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ
 ಸಮಾಚಾರವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದೆ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಪ
 ವಾಸ ನೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ದೇಹದೊಳಗೆ ಧಾತುಸಾಮ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ಉಂಟಾದ ವಾತವಿಕಾ
 ರವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿತೋ ; ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ನನಗೇನಾದರೂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದು ಚೈತ್ತವಿ
 ಕಾರವು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಪರಿಣಮಿಸಿತೋ ; ಅಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಹರಡಿರುವ ಬೇಸಿಗೆಯ
 ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳದ ಹೊಯಿಲಿನಿಂದ ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಜಲತ್ಯಜ್ಞೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಬಿಸಿ
 ಲೊರೆಯಂತೆ ಇದು ಇಂಥದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಮತಿಭ್ರಮೆಯೋ ?
 ಅದೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸಂ
 ಗ, ಮನಸ್ಸಂಗ, ಸಂಕಲ್ಪ, ಜಾಗರ, ಕೃಶತೆ, ಆರತಿ, ಲಜ್ಜಾತ್ಯಾಗ, ಉನ್ಮಾದ, ಮೂ
 ಛ್ಣಿ, ಮರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಹತ್ತುಬಗೆಯಾಗಿರುವ ಮನ್ಮಥಾವಸ್ಥೆಗಳೊಳಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ

ಅಥವಾ ನಾಯ ಮುನ್ಮಾದೋ ಮೋಹೋ ೨ ಪುನ್ಮಾದಲಕ್ಷಣಃ |
 ಸಂಬುಧೈ ಚಾಹ ಮಾತ್ಮಾನ ಮಿಮಂ ಚಾಪಿ ವನಾಕಸಂ ||೨೪||
 ಇತ್ಯೇವಂ ಬಹುಧಾ ಸೀತಾ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ ಬಲಾಬಲಂ |
 ರಕ್ಷಸಾಂ ಕಾಮರೂಪತ್ವಾ ನೈನೇ ತಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ ||೨೫||
 ಏತಾಂ ಬುದ್ಧಿಂ ತದಾ ಕೃತ್ವಾ ಸೀತಾ ಸಾ ತನುಮಧ್ಯಮಾ |
 ನ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಾಜಹಾರಾಫ ವಾನರಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೨೬||
 ಸೀತಾಯಾ ಶ್ರುಂತಿತಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಇಯಂ - ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಪೃತ್ತಾಂತವು, ಉನ್ಮಾದಃ - ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯವು, ನ-ಆಗಿ
 ರಲಾರದು, (ಕಿಮುಫಂ - ಏತಕೆಂದರೆ) ಮೋಹೋಪಿ - ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯೂ, ಉನ್ಮಾದಲಕ್ಷಣಃ - ಉನ್ಮಾದ
 ದಾವಸ್ಥೆಯಂತಹ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದು, ಅಹಂ - ನಾನಾದರೆ, ಆತ್ಮಾನಂಚಿ - ನನ್ನನ್ನೂ, ಇಮಂ - ಈ,
 ವನಾಕಸಂಚಾಪಿ - ವಾನರನನ್ನೂ, ಸಂಬುಧೈ - ಜೊನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ||೨೪|| ||ಸೀತಾ - ಸೀತಾ
 ದೇವಿಯು, ಇತ್ಯೇವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬಲಾಬಲಂ - ಆ ವೃ
 ತ್ತಾಂತದ ಸಾರಸಾರಗಳನ್ನ (ರಕ್ಷಸರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದಾರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನ) ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯ - ಜೊನ್ನಾಗಿ ನಿಶ
 ಯಿಸಿ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಕಾಮರೂಪತ್ವಾತ್ - ಕೋರಿದರೂಪವನ್ನು ತರುವ ಬಲವಿರುವುದ್ದ
 ರಿಂದ, ತಂ - ಆ ವಾನರನನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸ ಧಿಪಂ - ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ, ಮೋನೇ - ಭಾವಿಸಿದಳು ||೨೫||
 ತನುಮಧ್ಯಮಾ - ಬಿಡುವ ವುಳ್ಳ, ಜನಕಾತ್ಮಜಃ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸಾಸೀತಾ - ಆಸೀತಾದೇವಿಯು,
 ತದಾ - ಆಗ, ಏತಾಂಬುದ್ಧಿಂ - ಈ ವಿಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಅಫ - ಅನಂತ
 ರದಲ್ಲ, ವಾನರಂ - ಅರವರನನ್ನು ಕುರಿತು, ನಪ್ರತಿವ್ಯಾಜಹಾರ - ಯಾವುದೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡ
 ಲಿಲ್ಲ ||೨೬|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಸೀತಾಯಾಃ-

ಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಚಿತ್ತವೇದಹ, ಉನ್ಮಾದ ಎಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳೋ ಹೇಳಲ
 ಳವಲ್ಲವಾಗಿದೆ ||೨೪||-|| ಬುದ್ಧಿವತ್ತ್ವದ್ವಿ-ಉನ್ಮಾದಾವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವ
 ಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ-ಆ ವಿಧವಾದ ಚಿತ್ತವೇದವು ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ಥೂತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ
 ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದು, ಹಾಗಾದರೆ ಸಂತಃ ಶ್ರೀರಾಮಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿರುವಾಗ ನ
 ನ್ನ ಪ್ರಬಲತರವಾದ ಪರಮಪ್ರೇಮ ಮೋಹಪಾಶವೇ ಇರಬಹುದು, ಎಲ ಎಲಾ ! ನನಗೆ
 ಮೈಮೇಲೆ ಪುಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಭ್ರಾಂತಳಾಗಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಜೊನ್ನಾಗಿ
 ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಈ ವಾನರನನ್ನು ಆರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಬಂದನ್ನು ಮ
 ತ್ತೊಂದನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ||೨೪||-|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಮೈದೇಹಿಯು ಬಗೆಬ
 ಗೆಯಾಗಿ ಬಂದೊಂದು ಉಹೆಯನ್ನೂ ಅದರದರ ಉಪಾಯಾಸಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೊನ್ನಾಗಿ
 ಚಿಂತಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ರಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸುರೂಪವಾದ ವೇಷಗಳನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ ಶ
 ಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದ ಕಾರಣ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನನ್ನು ನೈಋತಾತ್ಮಜನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ||೨೫||
 ಆಗ ಅದೇ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ದೃಢತರವಾಗಿ ನಂಬಿ, ಆ ಕಪಿಸುಂಗಳವನನ್ನು ಕುರಿತು ಏನೊಂ
 ದುಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಕಟ್ಟಿಕಡಲದಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ||೨೬||-|| ಆದರೆ-ಮಾರುತಿಯು

ಶ್ರೋತ್ರಾನು ಕೂಚೈ ವೃಷಾನ್ಯ ಸ್ತದಾ ತಂ ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಯತ್ ||೨೩||
 ಆದಿತ್ಯಃ ತೇಜಸ್ವೀ ಲೋಕಕಾಂತ ಶೈವೀ ಯಥಾ |
 ರಾಜಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ದೇವೋ ಮೈಶ್ರವಣೋ ಯಥಾ ||೨೪||
 ವಿಕ್ರಮೇ ಣೋಪಪನ್ನಶ್ಚೈಯಥಾ ವಿಷ್ಣು ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ಸತ್ಯವಾದೀ ಮಧುರವಾ ಗ್ಧೇವೋ ವಾಚಸ್ಪತಿ ಧೃಢಾ ||೨೫||

ಜಾನಕಿಯು, ಚಿಂತಿತಂ - ಮನೋವಿಚಾರವನ್ನು, ಬುದ್ಧ್ಯ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತದಾ - ಆಗ,
 ಶ್ರೋತ್ರಾನುಕೂಚೈಃ - ಕಿವಿಗಳಿಗಿಂಪಾಗಿರುವ, ವಚಸ್ವೀಃ - ಮಾತುಗಳಿಂದ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ
 ನ್ನು, ಸಂಪ್ರಹರ್ಷಯತ್ (ಸಂಪ್ರಾಹರ್ಷಯತ್) - ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದನು ||೨೩|| ಆದಿತ್ಯ
 ಃ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ತೇಜಸ್ವೀ - ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಶೈವೀಯಥಾ - ಚಂದ್ರನು ಹೇಗೋ
 ಹಾಗೆ, ಲೋಕಕಾಂತಃ - ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟನಾದವನು, (ಮನೋಹರನು) ದೇವಃ - ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ,
 ಮೈಶ್ರವಣೋಯಥಾ - ಕುಬೇರನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಸರ್ವಸ್ಯ - ಸಮಸ್ತನಾದ, ಲೋಕಸ್ಯ - ಜನಕ್ಕೆ,
 ರಾಜಾ - ಪ್ರಭುವಾದವನು ||೨೪|| ವಿಷ್ಣುಧೃಢಾ - ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಮಹಾಯಶಾಃ -
 ಮಹತ್ತರನಾದ ಕಿರಿಯುಳ್ಳವನು, ವಿಕ್ರಮೇಣ - ಪ್ರಬಲನಾದ ಶೌರ್ಯದಿಂದ, ಉಪಪನ್ನಶ್ಚ - ಸಂಪನ್ನ
 ನಾದವನು, ದೇವಃ - ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ, ವಾಚಸ್ಪತೀಯಥಾ - ದೇವಗುರುವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇ
 ಗೋ ಹಾಗೆ, ಸತ್ಯವಾದೀ - ನಿಜವನ್ನೇ ಆಡತಕ್ಕವನು, ಮಧುರವಾಕ್ - ಇಂಪಾಗಿ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕವ
 ನು, ಮೂರ್ತಿಮಾಃ - ಪ್ರಶಸ್ತ ಶರೀರವನ್ನು ತಾಳಿರುವ, ಕಂದರ್ಪಜವ - ಮೃದ್ವಂಶಂತೆ, ರೂಪವಾಃ -
 ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಸುಭಗಃ - ಸುಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು, ಶ್ರೀಮಾಃ - ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನು,
 ಸ್ಥಾನಕೋಧಃ - ಕೋಪಿಸತಕ್ಕಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವವನು, ಪ್ರವರಾಜ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನು
 ಲೋಕ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಉತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವ, ಮಹಾರಥಃ - ಮಹಾರಥಿಕನಾದ ಬಬ್ಬ

ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಿಶಾರದ, ಜನಕನಂದಿನಿಯು ಮನದೊಳಗೊಡಗಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ
 ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಓಹೋ ! ಈಕೆಯ ಮನದೊಳಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತ
 ರಂಗತರಂಗಗಳಾಗಿ ಸಂಕಮಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ, ಬಳ್ಳಯದು, ಆಗಲಿ,ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಸ
 ಮಯೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಯ ಕಿ
 ವಿಗಳಿಗೆ ಬಹು ಹಿತನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದನು ||೨೩||-||
 ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಥಿಕನಾದ ಬಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮನುಂಟು ಆತನು
 ದುಷ್ಪ್ರಸನ್ನ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣನಾದ ತೇ
 ಜಸ್ವಿನಿದೊಡಗೂಡಿದವನು, ಶಿಷ್ಯಲೋಕಾನುಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂ
 ತೆ ಬಹು ಶಾಂತಗುಣಸಂಪನ್ನನು, ನವನಿಧಿಗಳಿಗಧಿಪತಿಯಾದ ಕುಬೇರನಂತೆ ಸರ್ವಲೋ
 ಕಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿರುವನು ||೨೪||-|| ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಲೋ
 ಕೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನನು, ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ, ಮೃದುಮ
 ಧುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕವ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಇದಾನೆ ||೨೫||
 ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ, ಸುಭಾಗ್ಯಸುಕುಮಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸದೃಶಲಾವಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ

ರೂಪವಾ ನ್ನುಭಗ ಶ್ರೀ ಮಾ ಕಂದರ್ಪಇವ ಮೂರ್ತಿಮಾ |
 ಸ್ಥಾನಕ್ರೋಧಃ ಪ್ರಹರ್ತಾ ಚ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಲೋಕೇ ಮಹಾರಥಃ ||೩೦||
 ಬಾಹುಚ್ಛಾಯಾ ಮವಷ್ಠಬ್ಧೋ ಯಸ್ಯ ಲೋಕೋ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಅಪಕೃಷ್ಯಾ ಶ್ರಮಪದಾ ಸ್ತೃಗರೂಪೇಣ ರಾಘವಂ ||೩೧||
 ಶೂನ್ಯೇ ಯೇನಾಪ ನೀತಾಸಿ ತಸ್ಯ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ಯತ್ಫಲಂ ||೩೨||
 ನಚಿರಾ ದ್ರಾವಣಂ ಸಂಖ್ಯೇ ಯೋ ವಧಿಷ್ಯತಿ ವೀರೈವಾ |
 ರೋಷ ಪ್ರಮುಕ್ತೈ ರಿಷುಭಿ ಜ್ವಲದ್ಧಿರಿವ ಪಾವಕೈಃ ||೩೩||

ಮಹಾಪುರುಷನುಂಟು ||೩೦|| ಲೋಕಃ - ಪ್ರಪಂಚವು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಯಸ್ಯ - ಯಾವಾತನ, ಬಾಹುಚ್ಛಾಯಾಂ - ತೋಳಿನನೆಲನ್ನು (ಬಾಹುಬಲವನ್ನು) ಅವಷ್ಠಬ್ಧಃ - ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೋ, ತಂ - ಅಂತಹ, ರಾಘವಂ - ರಘುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು. ಮೃಗರೂಪೇಣ - ಜಿಂಕೆಯ ವೇಷದಿಂದ, ಶೂನ್ಯ - ನಿರ್ಜನವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಪಕೃಷ್ಯ - ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ಸೆಳೆದು, ಆಶ್ರಮಪದಾತ್ - ತಪೋಪನಪ್ರದೇಶದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಯೇನ - ಯಾವ ರಾಮನಿಂದ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಅಪನೀತಾ - ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು, ಅಸಿ - ಆದೆಯೋ, ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ, ಯತ್ - ಯಾವ, ಫಲಂ - ಮರಣರೂಪವಾದ ಫಲವು, (ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದೋ) ತತ್ - ಅದನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡಹೋಗುವೆ ||೩೧, ೩೨|| ವೀರೈವಾ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಯಃ - ಯಾವ ರಾಮನು, ರೋಷಪ್ರಮುಕ್ತೈಃ - ರೋಷದಿಂದ ಬಿಟ್ಟವುಗಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪಾವಕೈರಿವ - ಅಗ್ನಿಜ್ವಲೆಗಳಂತೆ, ಜ್ವಲದ್ಧಿಃ - ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಇಷುಭಿಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಸಂಖ್ಯೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಚಿರಾತ್ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ವಧಿಷ್ಯತಿ - ಕೊಂದುಬಿಡುವನೋ, ತೇನ - ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ಪ್ರೇಷಿತಂ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ದೂತಂ ಜ್ಞೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಸೇವಕನೆನಿಸಿದ ಅಹು-ನಾನು ಇಹ-ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ತ್ವತ್ಪ್ರಕಾಶಂ-ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಆಗತಃ-ಬಂದಿವೇನೆ ||೩೩|| ತ್ವದ್ವಿವೇಗೇನ-ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ, ದುಃಖಾರ್ತಃ-

ತರೀರವ್ಯಾಂತು ಬಂದಿರುವ ಮನ್ಮಥನೇ ಆಗಿರುವನು, ಅಪರಾಧವಿರುವ ಸ್ಥಲವನ್ನೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸತಕ್ಕವನು ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಸಮಾನರಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದಾನೆ ||೩೦|| ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ತೋಳುಬಲದ ಆಸರೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಿಸುತ್ತಲಿರುವರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನೇ ರಘುಕುಲತೀಲಕನಾದ ರಾಘವನು. ನಿರ್ಜನವಾಗಿದ್ದ ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಪುರುಷ ಸಿಂಹರನ್ನು ವಂಚಿಸಿಯೇ ರಾವಣನೆಂಬ ನೀಚನಾದ ರಕ್ಕಸನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಹರಿಸಿತೆಂದು, ಆದುರಾತ್ಮನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಫಲವಾಗುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವೆ ||೩೧|| ಯಾವ ಮಹಾವೀರಪುರುಷನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಣಗಳು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನಗಳಾಗಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ಇರಿಯುತ್ತವೆಯೋ ಆ ಪುರುಷಸಿಂಹನೇ ನಿನ್ನಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ

ತೇನಾಹಂ ಪ್ರೇಷಿತೋ ದೂತ ಸ್ವತ್ವಕಾಶ ಮಿಹಾಗತಃ ||೩೪||
 ತ್ವದ್ವಿಯೋಗೇನ ದುಃಖಾರ್ತ ಸ್ವತ್ವಾಂ ಕಾಶಲ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩೫||
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ವಮಿತ್ರಾನಂದ ವರ್ಧನಃ |
 ಅಭಿವಾದ್ಯ ಮಹಾಬಾಹು ಸ್ವತ್ವಾಂ ಕಾಶಲ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩೬||
 ರಾಮಸ್ಯ ಚ ಸಖಾ ದೇವಿ ಸುಗ್ರೀವೋ ನಾಮ ವಾನರಃ |
 ರಾಜಾ ವಾನರ ಮುಖ್ಯಾನಾಂ ಸತ್ತ್ವಾಂ ಕಾಶಲ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩೭||
 ನಿತ್ಯಂ ಸ್ಮರತಿ ರಾಮ ಸ್ತಾಂ ಸಸುಗ್ರೀವ ಸ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
 ದಿವ್ಯಾಽಽ ಜೀವಸಿ ಮೈದೇಹಿ ರಾಕ್ಷಸೇ ವಶಮಾಗತಾ ||೩೮||

ವ್ಯಸನಪೀಡಿತನಾದ, ಸಃ-ಅಂತಹರಾಮನು ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಾಶಲಂ - ಕುಶಲವಾರ್ತೆಯನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳಿದನು, ಮಹಾತೇಜಾಃ-ಮಹತ್ತರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸುಮಿತ್ರಾನಂದವರ್ಧನಃ-ಸುಮಿತ್ರವೇವಿಗಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ-ಅ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಅಭಿವಾದ್ಯ-ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಾಶಲಂ-ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚರವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು, ದೇವಿ-ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ, ರಾಮಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಸಖಾ-ಸ್ನೇಹಿ-ನಾಗಿರುವ, ವಾನರಮುಖ್ಯಾನಾಂ-ಕಪಿವೀರರಿಗೆ, ರಾಜಾ-ಪ್ರಭುವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸುಗ್ರೀವೋನಾಮ-ಸುಗ್ರೀವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸಃ-ಅ, ವಾನರಶ್ಚ-ಕಪಿನಾಯಕನೂ, ತ್ವಾಂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಾಶಲಂ-ಕುಶಲಸಮಾಚರವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್- ಹೇಳಿದನು ||೩೪, ೩೫, ೩೬|| ರಾಮಃ-ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಸುಗ್ರೀವಃ-ಸುಗ್ರೀವನಿಂದೊಡಗೂಡದವನೂ, ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವನೂ ಆಗಿ ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಸ್ಮರತಿ - ನೆನೆಸುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಮೈದೇಹಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ, (ತ್ವಂ-ನೀನು) ರಾಕ್ಷಸೇವಶಂ - ನಿಶಾಚರಿಯರ ಅಧೀನತೆಯನ್ನು, ಆಗತಾ-ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ, ದಿವ್ಯಾಽಽ ಅದ್ಭುತ್ವವುಳ್ಳವರಾದ, ಜೀವಸಿ ಬದುಕಿರುತ್ತೀಯೆ ||೩೭|| ತ್ವಾಂ-ನೀನು, ವಹಾಬಲಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ರಾಮಃ-ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಚ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಅಮಿತಾಜಸಂ-ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ,

ದೂತನನ್ನಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಇದಾನೆ. ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆನು ||೩೪|| ಎಲಾ ನೀತಾದೇವಿಯೇ ! ನಿನ್ನವಲ್ಲಭನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ನೀನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ನಿನ್ನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಆದಾಶರಥಿಯು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಕಯವಾಗಿ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದಾನೆ. ಆತನು ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು || ೩೪||-|| ಮತ್ತು-ಮಹಾಭುಜಬಲಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ಸುಮಿತ್ರಾ ನಂದನನು ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತರುವಂತೆ ಅಷ್ಟಾಪಿಸಿರುವನು ||೩೫|| ಇದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತವಿ.ತ್ರನೆನಿಸಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಪ್ರಣಾಮವಂ ಗೈದು ನಿನ್ನಯ ಪದುಳವನ್ನರಿತು ಬರುವಂತೆ ಆಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದಾನೆ ||೩೬|| ಓ ಜನನೀ ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರೂನೀಕ್ಷಿಸಿರುವೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ತಿಳಿಯದೆ ಜಗಲಿರೂಳೂ ಕೂರಗುತ್ತಲಿದಾರೆ, ನೀನಾದರೆ ಇಂತಹ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಇದುವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು ||೩೭|| ಎಲಾ

ನ ಚಿರಾವ್ರಹ್ಮೈಸೆ ರಾಮಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚ ಮಹಾಬಲಂ |
ಮಧ್ಯೇ ವಾನರಕೋಟೀನಾಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ಚಾಮಿತಾಜಸಂ ||೪||
ಅಹಂ ಸುಗ್ರೀವ ಸಚಿವೋ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾಮ ವಾನರಃ |
ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ನಗರೀಂ ಲಂಕಾಂ ಲಂಘಯಿತ್ವಾ ಮಹೋದಧಿಂ ||೫||
ಕೃತ್ವಾ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪದನ್ಯಾಸಂ ರಾವಣಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ |
ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಮುಪಯಾತೋಽಹಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಂ ||೬||
ನಾಹ ಮಸ್ಮಿ ತಥಾ ದೇವಿ ಯಥಾ ಮಾ ಮವಗಚ್ಛ ಸಿ |
ವಿಂಶಕಾ ತೃಜ್ಯತಾ ಮೇಷಾ ಶ್ರದ್ಧತ್ಸ್ಯ ವದತೋ ಮಮ ||೭||
—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ- ಚತುಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ—

ಸುಗ್ರೀವಂಚ-ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ವಾನರಕೋಟೀನಾಂ-ಕಪಿಕೋಟಿಗಳ, ಮಧ್ಯೇ-ನಡುವೆ, ನಚಿರಾವ್ರಹ್ಮೇ-
ನೆ, ದ್ರಹ್ಮೈಸೆ (ದ್ರಹ್ಮೈಸಿ) ನೋಡುವೆ ||೪|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಸುಗ್ರೀವಸಚಿವಃ-ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿ
ಯಾಗಿದೇನೆ, ಹನುಮಾನ್ಮಮ- ಹನುಮಂತನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ವಾನರಃ - ಕಪಿಯು, ಮ
ಹೋದಧಿಂ - ದೊಡ್ಡಕಡಲನ್ನು, ಲಂಘಯಿತ್ವಾ - ದಾಟಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ನಗರೀಂ - ಪಟ್ಟಣವ
ನ್ನ, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಹೊಕ್ಕೆನು ||೫|| ದುರಾತ್ಮನಃ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಮೂ
ರ್ಧ್ನಿ - ತಲೆಯಮೇಲೆ, ಪದನ್ಯಾಸಂ - ಹೆಜ್ಜೆಯೂ ರೋಣವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನ
ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪರಾಕ್ರಮಂ - ಶೌರ್ಯವನ್ನು, ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಉ
ಪಯಾತಃ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನಾಗಿದೇನೆ ||೬|| ದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ, ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, ಅಹಂ -
ನಾನು, ನಾಸ್ಮಿ - ಆಗಿ ಇಲ್ಲ, ಏಷಾ - ಈ, ಶಂಕಾ - (ನಾನು ರಾವಣನೆಂಬ) ವಿರುದ್ಧವಾದ ಉದ್ದೇಶ,
(ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ತೃಪ್ಯತಾಂ - ಬಿಡಲ್ಪಡಲಿ, ವದತಃ - ಶ್ರೀರಾಮ ಕುಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇ
ಳುತ್ತಿರುವ, ಮಮ - ನನ್ನ, (ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು) ಶ್ರದ್ಧತ್ಸ್ಯ - ನಂಬು, ||೭||
—ಇಂತು ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಮಹಾತಾಯಾ! ನೀನು ಇನ್ನು ಭಯಪಡಬೇಡ, ಶೂರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅನೇಕ
ಕೋಟಿ ವಾನರ ವೀರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಧೀರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು,
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೆಲಮುಟ್ಟಮಾಡಿ, ರಕ್ಕಸರ ಹಿಂಡನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುವರು.
ಈ ಕಪಿಕೋಟಿಗಳ ನಡುವೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೋ
ಡಹೋಗುವೆ, ||೪|| ಈ ನಾನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದೇನೆ, ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ
ನನ್ನನ್ನು ಹನುಮಂತನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರ ಆಪ್ತಣೆಯ
ನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತು, ವಿಕ್ರಮವನ್ನಳವಟ್ಟು, ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮಹಾ ಪಾಪಾತ್ಮನೆ
ನಿಸಿದ ದಶಕಂಧರನ ಶಿರದಮೇಲೆ ಅಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿ
ರುವೆನು ||೫, ೬|| ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೇ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಕೀಳರಕ್ಕಸನ
ನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದೆಯೋ? ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ತೊರೆ. ಈ ನಾನು ಆ ಕೀಳನಲ್ಲ,
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕುಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಉದಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾ
ಮಾಣ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡು ಎದು ಹೇಳಿ ವಿರಮಿಸಿದನು ||೭||
—ಇಂತು ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ಪಂಚತ್ರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ತಾಂ ತು ರಾಮಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವೈದೇಹೀ ವಾನರರ್ಷಭಾತ್ |
ಉವಾಚ ವಚನಂ ಸಾಂತ್ವಮಿಗಂ ಮಧುರಯಾ ಗಿರಾ ||೧||
ಹ್ಯ ತೇ ರಾಮೇಣ ಸಂಸರ್ಗಃ ಕಥಂ ಜಾನಾಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಮ್ |
ವಾನರಾಣಾಂ ನರಾಣಾಂ ಚ ಕಥಮಾಸಿ ತ್ವಮಾಗಮಃ ||೨||
ಯಾನಿ ರಾಮಸ್ಯ ಲಿ ಗಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ವಾನರ |

ಕಂದ|| ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ | ಶ್ರೀಮದ್ಭಾವಾಂಗ ಚಿಹ್ನೆಯಲ್ಲವ ನರುಹಿ |
ರಾವಾಂಗನೆ ಗಾನಂದವ | ನಾಮಾರುತಿ ಗೈದನೆಂಬು ದಮಮಾ! ಚೋದ್ಯಂ ||

ವೈದೇಹೀ. ಜಾನಕಿಯು, ತಾ - ಆ, ರಾಮಕಥಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು, ವಾನರರ್ಷಭಾತ್ -
ಮಾರುತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಮಧುರಯಾ - ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಪಾಗಿರುವ, ಗಿರಾ -
ಮಾತಿನಿಂದ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆಹೇಳುವ, ಸಾಂತ್ವಂ - ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು,
ಉವಾಚ. ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು, ||೧|| (ಹನುಮ - ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ!) ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮ
ನೊಡನೆ, ತ ನಿನಗೆ, ಸಂಸರ್ಗಃ - ಸಂಬಂಧವು (ಸರಿಚೆಯವು) ಹ್ಯ-ಎಲ್ಲಿಉಂಟಾಯಿತು? ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ -
ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಜಾನಾಸಿ-ಬಲ್ಲೆ? ವಾನರಾಣಾಂ - ಕಪಿಗಳಿಗೂ, ನರಾಣಾಂಚ - ಮ
ನುಷ್ಯರಿಗೂ, ಸಮಾಗಮಃ - ಸೇರಿಕೆಯು (ಹೊಂದಿಕೆಯು) ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಲಿ-ನೀಡು - ಉಂಟಾಯಿ
ತು? ||೨|| ವಾನರ - ಎಲೈ ವಾನರನೇ! ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಚ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ
ಯಾನಿ - ಯಾವ, ಲಿಂಗಾನಿ - ಚಿಹ್ನೆ (ಗುರುತು, ಚಹರೆ) ಗಳಿವೆಯೋ, ತಾನಿ - ಅವುಗಳನ್ನು, ಭೂ
ಷುಃ-ಮರಳಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ) ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕೋಕಃ -

—ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಇಂತು ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯು-ಕಪಿಪುಂಗವನಾದ ಆಂಜನೇಯನ ಮುಖದಿಂದ
ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮರಳಿ ವೃದ್ಧಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಂಪಾಗಿರುವಂತೆ
ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧|| ಎಲೈ ವಾನರವೀರನೇ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ನಿನಗೆ ಸ್ನೇಹವು ಎಲ್ಲಿ ಕಲೆಯಿತು? ಅವರನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆಬಲ್ಲೆ? ವಿಜಾತೀಯರಾಗಿ
ಯೂ ಗುರುಕುಲ ವಾಸಕ್ಕೆ ಆಯಾಗ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿಮಿಗೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧರಾಗಿ
ವಶಿಷ್ಠಮುನಿಶಿಷ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ ಹೊಂದಿಕೆಯು ಹೇಗೆಬೆಳ
ಯಿತು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯರಾಗಿಯೂ ಸಮಾನಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವವರಿ
ಗೇ ಅಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಭಾವವು ಸಾಗತವಾಗುವುದು? ||೨|| ಎಲೈ ವಾನರನೇ! ಹಾಗೆ ಬಂ
ದುವೆಳೆ ಇದೆಲ್ಲ ದಿಟವಾಗಿರುವ ಏಕೈಕದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ರೂಪರೇಖಾಲಾವಣ್ಯ ಮೊದಲಾದ

ತಾನಿ ಭೂಯ ಸ್ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ನ ಮಾಂ ಶೋಕ ಸ್ಸಮಾವಿಶೇತ್ ||೧||
 ಕೀದೃಶಂ ತಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ರೂಪಂ ರಾಮಸ್ಯ ಕೀದೃಶಮ್ |
 ಕಥಂ ಮೂಢಾ ಕಥಂ ಬಾಹೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ಶಂಸ ಮೆ ||೨||
 ಏವ ಮುಕ್ತ ಸ್ತು ವೈದೇಹ್ಯಾ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ತತೋ ರಾಮಂ ಯಥಾ ತತ್ಯಮಾಖ್ಯಾತು ಮುಪಚಕ್ರಮೆ ||೩||
 ಜಾನಂತೀ ಬತ ದಿವ್ಯಾನ್ಯ ಮೂ ವೈದೇಹಿ ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ |
 ಭರ್ತುಃ ಕವಲಪತ್ರಾಕ್ಷಿ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ||೪||
 ಯಾನಿ ರಾಮಸ್ಯ ಚಿಹ್ನಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಚ ಯಾನಿ ಮೈ |
 ಲಕ್ಷ್ಮತಾನಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ವದತ ಶೃಣು ತಾನಿ ಮೆ ||೫||

ದಾಖ್ಯಾನ, ನಸಮಾವಿಶೇತ್ - ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದು, ||೧|| ತಸ್ಯ - ಆ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಚ - ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ, ಸಂಸ್ಥಾನಂ - ಅವಯವಗಳ ಇರುವಿಕೆಯು, ಕೀದೃಶಂ - ಎಂಥದು ? - ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು (ಸಾಂದರ್ಭವು) ಕೀದೃಶಂ - ಎಂಥದು ?, ಉರೂ-ತೊಡೆಗಳು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ ಇವೆ ?, ಬಾಹೂ - ತೋಳುಗಳು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆವೆ ? ಮೆ - ನನಗೆ, ಶಂಸ - ಹೇಳು ||೨|| ತತಃ ಆಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ಮೂರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ವೈದೇಹ್ಯಾ - ಸೀತೆಯಿಂದ, ಏವಂ - ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಯಥಾತತ್ವಂ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ, ಅಖ್ಯಾತುಂ - ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೆ - ಆರಂಭಿಸಿದನು ||೩|| ಕವಲ ಪತ್ರಾಕ್ಷಿ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಸೆವೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಬತವೈದೇಹಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ !, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಜಾನಂತೀ - ರಾಮದೂತನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವವಳಾದರೂ, ಭರ್ತುಃ - ನಿನ್ನವಲ್ಲವನ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಚ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ, ಸಂಸ್ಥಾನಂ-ಅವಯವಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ದಿವ್ಯಾನ್ಯ-ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವದಿಂದ (ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ) ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ- ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ ||೪|| ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ-ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ ! ರಾಮಸ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮಚ ದ್ರನ, ಯಾನಿ -ಯಾವ, ಚಿಹ್ನಾನಿ-ಗುರುತುಗಳು,

ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಗೆಇವೆ ? ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಗೆಇವೆ ? ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ವಿಷ್ಕಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದೆಯಾದರೆ ಆಗಶೋಕವು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ ಇದ್ದೀತು ; ||೫|| ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಇರುವಿಕೆಯು ಹೇಗೆಇದೆ ? ಆಕಾರದರೀತಿಯು ಹೇಗಿದೆ, ತೊಡೆಗಳು ಹೇಗೆಇವೆ ? ತೋಳುಗಳು ಹೇಗೆವೆ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿಹೇಳು ||೬|| ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೇಳಲು, ತರುವಾಯ-ವಾಯುನಂದನನಾದ ಅಂಜನೇಯನು-ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೭|| ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ರಾಮನೊಂದು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಆರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ಪುನಃ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೆನು, ಈಗ ನನ್ನಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಪುಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ರಾಮದೂತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅವಯವ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ. ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ರೂಪರೇಖಾ ಲಾವಣ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚ್ಛಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಮನಮುಟ್ಟಲಾಲಿಸು ||೮||

ರಾಮಃ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷ ಸ್ವರ್ಯ ಸತ್ಯಮನೋಹರಃ |
 ರೂಪದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಸಂಪನ್ನಃ ಪ್ರಸೂತೋ ಜನಕಾತ್ಮಜಃ ||೪||
 ತೇಜಸಾಽದಿತ್ಯಸಂಕಾಶಃ ಕ್ಷಮಯಾ ಪೃಥಿವೀಸಮಃ |
 ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸಮೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಯಶಸಾ ವಾಸವೋಪಮಃ ||೫||
 (ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಸ್ವಜನಸ್ಯಾಪಿ ರಕ್ಷಿತಾ |
 ರಕ್ಷಿತಾ ಸ್ವಸ್ಯ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಚ ಪರಂತಪಃ ||೧೦||)
 ರಾವೋ ಭೂಮಿನಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಚಾಕುರ್ವರ್ಣ್ಯಸ್ಯ ರಕ್ಷಿತಾ |

ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಚ-ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ, ಯಾನಿ-ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು, (ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ), ಲಕ್ಷಿತಾನಿ-ನೋಡ
 ಬುಟ್ಟವಯೋ, ತಾನಿ - ಆ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು, ವದತಃ-ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ಮೆ-ನನ್ನಿಂದ, ಶೃಣು-ಕೇಳು ||೩||
 ರಾಮಃ (ರಮಂತೆ, ಯೋಗಿನಃ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ-ರಾಮಃ) - ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅನಂದಕರನಾದ ಶ್ರೀರಾ
 ಮಚಂದ್ರನು, ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷಃ-ತಾವರೆಯರೇಕೆಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನು, ಸರ್ವಸತ್ಯಮನೋಹರಃ-ಎಲ್ಲ
 ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಸೆಳೆಯತಕ್ಕವನು, ರೂಪಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ-ಹರರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ
 ನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಂಪನ್ನಃ-ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಜನಕಾತ್ಮಜಃ-ಎಲಾ ಜನಕನಂದಿನಿಯೇ !,
 ಪ್ರಸೂತಃ-ಅವತರಿಸಿ ಇದಾ, || ೪ || ತೇಜಸಾ-ಪ್ರತಾಪದಿಂದ, ಅದಿತ್ಯ ಸಂಕಾಶಃ - ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ
 ಸಮಾನನು, ಕ್ಷಮಯಾ- ಸಹನಗುಣದಿಂದ, ಪೃಥಿವೀ ಸಮಃ- ಭೂಮಿಯೊಡನೆ ಸಮಾನನು, ಬುದ್ಧ್ಯಾ-
 ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸಮಃ - ದೇವಗುರು ಸದೃಶನು, ಯಶಸಾ- ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ, ವಾಸವೋಪಮಃ -
 ದೇವಾಜನಿಗೆಣೆಯಾದವನು, ||೫|| ಪರಂತಪಃ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಆ ರಾಮನು, ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ-
 ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಕ್ಕೆ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಪಾಲಕನು, ಸ್ವಜನಸ್ಯಾಪಿ - ತನ್ನ ಜನರನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಸಲಹತಕ್ಕವನು,
 ಸ್ವಸ್ಯ - ತನ್ನ, ವೃತ್ತಸ್ಯ - ನಡತೆಯನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು, ಧರ್ಮಸ್ಯಚ -
 ಕುಲಧರ್ಮರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನು ||೧೦||

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳ ಮನವನ್ನು ಕೂಡ ಸೆಳೆಯತಕ್ಕ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ
 ವಿಗ್ರಹನಾಗಿದಾನೆ, ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮನೋಹರನು, ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
 ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟುಡಕ್ಕೆ ಮೃಡಿಯಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿರುವ ರೂಪವಂತನಾಗಿದಾನೆ,
 ಕೆಂದಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಕಾಂತಿ ಪ್ರವಾಹವು ಹೊಳೆಯದಡವನ್ನು ನ
 ದೀಪ್ರವಾಹವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನೋಟಕರ ಮನವನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತದೆ. ಹರರಚಿತ್ತವೃ
 ತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಉತ್ತಮಸ್ವಭಾವದವನು, ಹೀಗೆದೇಹದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂ
 ದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಖಗಳಿಂದಲೂ ಬಹುತಲಿದಾನೆ ||೪|| ಆತನ ರಾಜತೇಜಸ್ಸನ್ನು
 ನೋಡಿದರೆ ನಡುಹಗಲಿನ ಸೂರ್ಯನಿಗೆಣೆಯಾಗುವುದು, ಭೂನೇವಿಗಿಮೃಡಿಯಾದ ತಾಳ್ಮೆ
 ಯನ್ನುಳ್ಳವನು, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ ದೇವಗುರುವನ್ನು ಮೀರಿ
 ಇದಾನೆ, ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಇದಾ
 ನೆ ||೫|| ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಆ ರಾಮನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗವನ್ನೂ, ಸ್ವಜನವನ್ನೂ
 ತನ್ನ ಬಳ್ಳಡೆಯನ್ನೂ, ಕುಲಧರ್ಮ ರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದಾನೆ ||೧೦||

ಮರ್ಯಾದಾನಾಂ ಚ ಲೋಕಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ಚ ಸಃ ||೧೧||

ಅರಿಸ್ತಾ ನರಿಸ್ತೋತ್ಕರ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತೇಸ್ಥಿತಃ |

ಸಾಧೂನಾ ಮುಪಕಾರಜ್ಞಃ ಪ್ರಚಾರಜ್ಞಾಶ್ಚ ಕರ್ಮಣಾಂ ||೧೨||

ರಾಜವಿದ್ಯಾ ವಿನೀತಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾ ಮುಪಾಸಿತಾ |

ಶ್ರುತವಾಕ್ ಶೀಲಸಂಪನ್ನೋ ವಿನೀತಶ್ಚ ಪರಂತಪಃ ||೧೩||

ಯಜುರ್ವೇದ ವಿನೀತಶ್ಚ ವೇದವಿದ್ವಿಸ್ಸಪೂಜಿತಃ |

ಹೇ ಭಾಮಿನಿ - ಲಾವಣ್ಯವತಿಯಾದ ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ ! ಸಃ ರಾಮಃ - ಆ ರಾಮಜಂದ್ರನು, ಬಾಹುರ್ವರ್ಣ್ಯಸ್ಯ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕುವರ್ಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ, ಜನಸ್ಯ - ಜನರನ್ನು, ರಕ್ಷಿತಾ - ರಕ್ಷಿಸುವವನು, ಲೋಕಸ್ಯ - ಜನದ, ಮರ್ಯಾದಾನಾಂ - ನಡತೆಗಳ ನೆಲೆಗಳನ್ನೂ, ಕರ್ಮ - ಗೊತ್ತಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಕಾರಯಿತಾಚ - ಸದಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸತಕ್ಕವನು ||೧೧|| ಅರ್ಚಿಸ್ತಾ - ತೇಜೋವಂತನು, ಅರ್ಚಿತಃ - ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತೇ - ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯುತ್ಕಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಸಾಧೂನಾಂ - ಸಜ್ಜನರ, ಉಪಕಾರಜ್ಞಃ - ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೆನಪಿಡತಕ್ಕವನು, ಕರ್ಮಣಾಂ - ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ, ಪ್ರಚಾರಜ್ಞಾಶ್ಚ - ಪ್ರಚೋದಕಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು ||೧೨|| ರಾಜವಿದ್ಯಾ - ಆಸ್ತ್ರೀಕ್ಷಕಿವೊದಲಾದ ರಾಜವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ, ವಿನೀತಶ್ಚ - ಚಿತ್ತಿನಾದವನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು, ಉಪಾಸಿತಾ - ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನು, ಶ್ರುತವಾಕ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಣಮಾಡಿದವನು, ಶೀಲಸಂಪನ್ನಃ - ಬಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು, ವಿನೀತಶ್ಚ - ತನ್ನ ನಡೆಸುತಕ್ಕವನು (ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನು) ಪರಂತಪಃ - ಹಗೆಗಳನ್ನು ತಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವನು ||೧೩|| ಯಜುರ್ವೇದ ವಿನೀತಶ್ಚ-ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದವನು

ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ ! ರಾಮನು-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಜ್ಞಾತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುವರ್ಣದವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನು, ಸಕಲಸದಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿ ತಾನುಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಲೋಕವ-ಮರ್ಯಾದೆಯು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುಕ್ಕಾಗಿ ಸವಸ್ತರಿಗೂ ಸದ್ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಅವರು ಆಯಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನು ||೧೧|| ಮಹಾತೇಜಃವ್ಯಯಾಗಿದಾನೆ, ಸತ್ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಏಕಪತ್ನೀತ್ವ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆ ಮೊದಲಾದಸದ್ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹತತ್ಪರನು, ಸಾಧುಜನರ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗೂವರಿಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ, ಸಕಲಸತ್ಕರ್ಮಗಳೂ ಸಮಾಪಿಸಿದರೂ ನಡೆಯುವಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನು || ೧೨ || ಆಸ್ತ್ರೀಕ್ಷಕಿ, ದಂಡ ನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಬಹು ವಿನಯಗುಣ ಸಂಪನ್ನನು, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನು, ಅನೇಕ ಸಕಲನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿಯೂ, ಕೇಳಿಯೂ, ಕೇಳಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ, ಬಹು ಬಳ್ಳೆಯಸ್ವಭಾವದವನು, ತನ್ನ ನಡೆಸುತಕ್ಕವನು, ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟುನ್ನೇ ಅಡಗಿಸತಕ್ಕವನು ||೧೩|| ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನಶಾಖೆಯಾದ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿನ ರಹಸ್ಯ

ಧನುರ್ವೇದೇ ಚ ವೇದೇಷು ವೇದಾಂಗೇ ಪುಚ ಸಿಷ್ಠಿತಃ ||೧೪||
 ವಿಪುಲಾಂಸೋ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಕಂಬಗ್ರೀವ ಶ್ರುಭಾನಸಃ |
 ಗೂಢಜತ್ರ ಸ್ತುತಾಮ್ರಾಕ್ಷೋ ರಾಮೋ ದೇವಿ ಜನ್ಯೈ ಶ್ರುತಃ ||೧೫||
 ದುಂದುಭಿಸ್ತನ ನಿರ್ಘೋಷ ಸ್ನಿಗ್ಧವರ್ಣಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ |

ವೇದವಿದ್ವಿಃ - ವೇದವಿದರಾದ, ಸುಪ್ತಜಿತಃ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಗೌರಿವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು, ಧನುರ್ವೇದೇಚ - ಬಿಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದೇಷುಚ - ಸ್ವಕಾಶೆಯನ್ನುಳಿದ ಋಗಾದಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಾಂಗೇ ಪುಚ - ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಿಷ್ಠಿತಃ - ಪಾಠಂಗತನಾದವನು ||೧೪|| ವಿಪುಲಾಂಸಃ - ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಗಲುಳ್ಳವನು, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ತೋರವಾಗಿಯೂ ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನು, ಕಂಬಗ್ರೀವಃ - ಶಂಖದಂತಿರುವ ಕೊರಳುಳ್ಳವನು, ಶ್ರುಭಾನಸಃ - ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು, ಗೂಢ - ಹೊರಗೆ ಕಾಣಬರದ, ಜತ್ರಃ - ಹೆಗಲ ಮೇಲಣ ಮೂಳೆಯುಳ್ಳವನು (ಹೊರವಾದ ಸಂಧಿಖಂಧಗಳುಳ್ಳವನು, ಸ್ತುತಾಮ್ರ - ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಂಪಾಗಿರುವ, ಅಕ್ಷಃ - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನು ||೧೫||

ದುಂದುಭಿ - ದುಂದುಭಿಯೆಂಬ ವಾದ್ಯದ, ಸ್ವನ - ಶಬ್ದದಂತೆ, ನಿರ್ಘೋಷಃ - ಗಂಭೀರವಾದ ಕಂಠಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನು, ಸ್ನಿಗ್ಧವರ್ಣಃ - ಮಿಂಚುತ್ತಿರುವ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನು (ಲಾವಣ್ಯಶಾಲಿ) ಪ್ರತಾಪವಾನ್ - ತೇಜೋವಂತನು, ಸಮಃ - ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕೋರ (ವೃತ್ತಾಸ) ಗಳಲ್ಲದವನು, ಸಮ - ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ, ವಿಘ್ನ - ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅಂಗಃ - ಕರಚರಣಾದಿ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವನು, ಶ್ಯಮಂ - ಕಪ್ಪಾದ (ಎಲೆ ಹಸಿರಿನ) ವರ್ಣಂ - ಮೈಬಣ್ಣವನ್ನು, ಸಮಪ್ರಿತಃ ಹೊಂದಿದವನು, ದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ! ರಾಮಃ - ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜನ್ಯೈ - ಜನರಿಂದ, ಶ್ರುತಃ - ಸುದ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟದಾನೆ ||೧೬|| ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ತ್ರಿಸ್ಥಿರಃ - ಎದೆಮ

ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಲ್ಲವನಾಗಿದಾನೆ, ವೇದವಿದರಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಬಿಲ್ಲಿನವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಶಾಖೆಗಿಂತ ಬೇರಾದ ಋಗಾದಿವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶಿಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಗದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ ಎಂಬವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿದಾನೆ ||೧೪|| ಬಲುಹಗಲವಾದವನು, ತೋರವಾಗಿಯೂ, ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ದುಂಡಾಗಿ ಯೂ ಇರುವ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನು, ಶಂಖಕ್ಕೆಣೆಯಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನು, ನೋಡುತ್ತಲೇ ಮಹಾಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶುಭಕರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು, ಹೊರಗೆ ಕಾಣಬರದಿರುವ ಹೆಗ್ಗತ್ತಿನ ಮೂಳೆಗಳುಳ್ಳವನು, ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಕೆಲವಾದ ಕೊನೆಗಣ್ಣುಳ್ಳವನು, ಎಲಾದೇವಿಯೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಅರಿಯದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ ||೧೫|| ದುಂದುಭಿ ಯೆಂಬ ವಾದ್ಯದಧ್ವನಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಕಂಠಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನು, ಮಿಂಚುತ್ತಲೂ ನುಣುಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನು. ಬಹುಶೌರ್ಯವನ್ನು, ಏಕಕೋರಗಳಲ್ಲದೆ ಸಮವಾಗಿರುವ ಸಕಲಾವಯವಗಳುಳ್ಳವನು, ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯೇ ರ್ವಟ್ಟಿರುವ ಕರಚರಣಾದಿ ಅವಯವಗಳ ವಿಭಾಗವುಳ್ಳವನು, ಕಪ್ಪಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಎಲೆ ಹಸಿರಿನಂತೆ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನುಳ್ಳವಟ್ಟದಾನೆ ||೧೬|| (೧) ಎದೆ, ಮಣಿಕಟ್ಟು, ಹಿಡಿಯಿಂ

ಸಮ ಸ್ತನು ವಿಭಕ್ತಾಂಗೋ ವರ್ಣಂ ಕೃಮಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ||೧೬||

ತ್ರಿಸ್ಥಿರ ಸ್ತಿಪ್ರಲಂಬಶ್ಚ ತ್ರಿಸಮ ಸ್ತಿಪ್ರಮ ಚೋನ್ನತಃ |

ಣಿಕಟ್ಟು, ಹಿಡಿ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನವುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಪ್ರಲಂಬಶ್ಚ - ನೀಳವಾದ ಕಣ್ಣುಗೊಂದೆ, ತೋಳು, ಅಂಡ ಎಂಬ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಸಮಃ-ತಲೆಗೂದಲಿನತುದಿ, ಅಂಡ, ಮೊ

ಮೂರು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ಥೈರ್ಯವುಳ್ಳವನು, (೨) ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು, ತೋಳುಗಳು, ಅಂಡಗಳು ಎಂಬೀಮೂರು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೈರ್ಘ್ಯ (ಉದ್ದ) ವುಳ್ಳವನು, (೩) ಸಮವಾಗಿರುವ ತಲೆಗೂದಲಿನ ಕೊನೆ, ಅಂಡ, ವೇಣಿಕಾಲುಗಳುಳ್ಳವನು (೪) ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳಭಾಗ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಎದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಔನ್ನತ್ಯ (ಎತ್ತರ) ವುಳ್ಳವನು (೫) ಕೊನೆಗಣ್ಣು, ಉಗುರು, ಕೈಕಾಲುಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವರ್ಣದ ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವನು, (೬) ಪಾದರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಲೆ ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿಯೂ, ರಹಸ್ಯವಯವದಲ್ಲಿಯೂ ನುಣುಪುಳ್ಳವನು, (೭) ಕಂಠಸ್ಪರ, ಲಂತ ಸ್ಪರ, ನಾಭಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು ||೧೭|| (೮) ಹೊಟ್ಟೆ, ಕೊರಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗೆರೆಗಳು ಅಥವಾ ಚರ್ಮದ ತಿರಿಗಳುಳ್ಳವನು (೯) ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತನಾಗ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಳ್ಳವಾಗಿರುವ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವನು, (೧೦) ನಾಲ್ಕು ಹುಟ್ಟು ಮಚ್ಚೆಗಳುಳ್ಳವನು ಅಥವಾ ಬೆವರದೆ ಸರಗಳುಬ್ಬಿ ಹೊರಗ ಕಾಣದ ಹೆಜ್ಜೆ, ಎರಡು ರೋಮಗಳು ಕಲೆತಿರು ರೋಮ ಕೂಪ, ನೀಳವಲ್ಲದ ರಹಸ್ಯವಯವ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಬ್ಬಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ನಾಲ್ಕು ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಾಸ ವುಳ್ಳವನು (೧೧) ಆತನಿಗೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉತ್ತಮಗಳಾದ ಸುಳಗಳಿವೆ. (೧೨) ಹೆಜ್ಜೆ ರಳನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದೀರ್ಘಕಾರವಾದ

(೧) "ಉರಶ್ಚಮಣಿ ಬಂಧಶ್ಚ ಮುಷ್ಠಿಶ್ಚ ನೈಪತೇಃ ಸ್ಥಿರಾಃ, ಎಂದು ಸಾಮುದ್ರಿಕ. (೨) ದೀರ್ಘಭ್ರಾಜಾಹುಮುಷ್ಕಸ್ತು ಚಿರಜೀವೀ ಧನೀ ಸರಃ, ಎಂದು ಸಾಮುದ್ರಿಕ (೩) "ಕೇಶಾಗ್ರಂ ವೃಷಣಂಜಾನು ಸಮಂಯಸ್ಯ ಸಭೂಪತಿಃ, ಎಂದು ಸಾ. (೪) "ನಾಭ್ಯಂತಃ ಕುಕ್ಷಿವಕ್ಷೋಭಿ ರುನ್ನತಃ ಕ್ಷಿತಿಪೋಭವೇತ್, (೫) "ಶ್ಲಿಷ್ಠಾಂಗುಲೀ ರುಚಿರತಾಮ್ರನಯಾ ಸುಮಾಷ್ಟೀ ಪಾದಾ ಕರಾವಪಿ ಸುರಕ್ತನಖಾತ್ಮರೇಖಾ, (೬) "ಸ್ನಿಗ್ಧಾಭವಂತಿ ವೈಯೇಷಾ ಪಾದರೇಖಾಶ್ಚಿರೋರುಹಾಃ | ತಥಾ ಲಿಂಗಮಣಿಸ್ತೇಷಾ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಂ ವಿನಿದಿಶೇತ್, (೭) ಸ್ವರಸ್ಸತ್ವಂಜನಾಭಿಶ್ಚ ಗಂಭೀರಕೃತ್ಯತ ಬುಧೈಃ, ಎಂದು ವರರುಚಿ. "ಸ್ವರಗತಾಂಜ ನಾಭಾಂಜಗಂಭೀಂಸ್ತ್ರಿಪು ಕಸ್ಯತಃ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ. (೮) "ಸ್ಥಿರಾತ್ರಿರೇಖಾಸುಭಗೋಪವನ್ನಾ ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ಸುಮಾಂಸೋಪಚಿತಾ ಸುವೃತ್ತಾ | ನಖಾ ತಿ ದೀರ್ಘಾಚತುರಂಗಾಚ ಗ್ರೀವಾಸುಧೀರ್ಘಾಭವತೀಹಧನ್ಯಾ, (೯) "ಪೀನೋಪಚಿತ್ಪ್ರಿಮ್ನೇಷಃ ಕ್ಷಿತಿಪತಯ ಕ್ಷಿಚ್ಚುಕ್ತೈಃ ಸ್ತನೈ ಸ್ಸಖಿನಃ | ಸ್ನಿಗ್ಧಾನಿಮ್ನಾರೇಖಾ ಧನಿನಾಂ ತದ್ವೈತ್ಯಯೇನ ನಿಷ್ಕಾಪಿ ನಾ ||, (೧೦) "ಪಾದೈಃ ಪ್ರಸ್ತೇದರಹಿತ್ಯಃ ಸಿರಾಹೀಶ್ಚ ಪಾರ್ಥಿವಃ | ಏಕರೋಮಾಭವೇ ದ್ರಾಜಾ ದ್ವಿರೋಮಾ ಪಂಡಿತೋಧವೇತ್ || ತ್ರಿರೋಮಾಚ ಚತುರೋಮಾ ಭವೇದ್ಭಾಗ್ಯ ವಿವರ್ಜಿತಃ | ಸಮಪಾದೋಪವಿಷ್ಯ ಸ್ಯಗುಲ್ಬಂ ಸ್ಪೃಕತೀವೇಹಸಂ | ಯಸ್ಯೇಶ್ವರಾ ತಂ ಜಾನೀಯಾತ್ ಸುಖಿನಂ ಚೈವ ಮಾನವಂ | ನಿರ್ಮಂ ಸಸ್ಯಂಹತೋ ವಸ್ತ್ರಃ ಯೇಷಾಂ ತ ಸುಖಭಾಗಿನಃ ||, (೧೧) "ಆವರತತ್ರಯರುಚಿರಂ

ತ್ರಿತಾಮೃ ಸ್ತಿ ತ್ರಿಷು ಚ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಗಂಭೀರಸ್ತಿ ತ್ರಿಷು ನಿತ್ಯಕಃ ||೧೬||

ತ್ರಿವಲೀವಾಂ ಸ್ತೃವನತ ಶ್ವತುರ್ನ್ಯಾಗ ಸ್ತೃಶೀರ್ಷವಾಃ |

ಚತುಷ್ಕುಲ ಶ್ವತುರ್ಗೋಖ ಶ್ವತುಷ್ಕಿಷ್ಕು ಶ್ವತುಸ್ಸಮಾಃ ||೧೭||

ಈಕಾಲು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತೆಯುಳ್ಳವನು, (ಕಳ್ಳ ದಿಣ್ಣೆಯಿಲ್ಲದಂತಿರುವುದು) ತ್ರಿಷುಚ - ಹೊಕ್ಕುಳು, ಹೊಟ್ಟೆ ಎದೆ ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಉನ್ನತಃ ಎತ್ತರ [ಉಬ್ಬು] ವುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿತಾಮ್ರಃ - ಬಳಗಣ್ಣಿನ ತುದಿ, ಉಗುರು, ಅಂಗೈ ಮತ್ತು ಅಂಗಾಲು ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಗರೆ ಗಳುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಷುಚ - ಅಂಗಾಲಿನಗರೆ, ತಲೆಗೂದಲು, ಲಿಂಗಮಣಿ ಎಂಬವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ನಿಗ್ಧಃ - ನುಣು ಪುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಷುಚ - ಕೊರಳದನಿ, ಬಳಗಿನ ಹುರುಡು, ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ನಿತ್ಯಕಃ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಗಂಭೀರಃ - ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ [ಸ್ವರ, ಗಮನ, ನಾಭಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು] || ೧೬ || ತ್ರಿವಲೀವಾಃ - ಹೊಟ್ಟೆ, ಕೊರಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಗರೆ ಅಥವಾ ಚರ್ಮದ ತಿರಿ [ಮಡಕೆ] ಗಳುಳ್ಳವನು, ತ್ರೈವನತಃ - ಸ್ತನಾಗ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಗ್ಗಾಗಿರುವ ಮೂರು ಗೆರೆಗಳುಳ್ಳವನು,

ನಾಲ್ಕು ರೇಖೆಗಳುಂಟು, (೧೪) ಹಣೆ, ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು ಇವುಗಳೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕು ದೀರ್ಘರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ (೧೫) ಆತನ ದೇಹವು ನಾಲ್ಕು ಮೊಳಗಳ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳದಾಗಿದೆ (ಮೊಳವೆಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಳು) ತೊಂಭತ್ತಾರು ಅಂಗುಳುಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿರುವಂತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದೇವತೆಯೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ (೧೫) ತೋಳು, ಮೊಳಕಾಲು, ತೋಡೆ, ಕೆನ್ನೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾಗಿವೆ ||೧೭|| (೧೬) ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆ, ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ, ತುಟಿ, ಸ್ತನಾಗ್ರ, ಮೊಳಕೈ, ಮಣಿಕಟ್ಟು, ಮೊಳಕಾಲು, ಅಂಡ, ಬೊಂಕದ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳು, (ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗಗಳು) ಕೈಕಾಲುಗಳು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗಗಳೆರಡು, ಎಂಬ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಆತನಿಗೆ ಸಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾ ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿ ಇದಾನೆ (೧೭) ಬಾಯೊಳಗೆ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳಿವೆ. ಬತ್ತಾಗಿಯೂ ಮೊನೆಯಾಗಿಯೂ

ಯುಸ್ಯಶಿರಃ ಕ್ಷಿತಿಭೃತಾಂ ಭವೇನ್ನಾಧಃ |, ಅಥವಾ - ಸಮವೃತ್ತಶಿರಾಶ್ಚೈವ ಭೃತಾಕಾರಶಿರಾಸ್ತಥಾ | ಏಕಭೃತಾಂ ಮಹೀಂ ಭುಂಗ್ವೀದೀರ್ಘಮಾಯುಶ್ಚ ವಿಂದತಿ ||, ಎಂದು ನಾರದ. (೧೮) "ಮೂಲೇಂಗುಪ್ರಸ್ಯವೇದಾನಾಂ ಚತಸ್ರಸ್ತಿ ಸ್ತವಿವವಾ ! ಏಕಾದ್ಯೇವಾಯಥಾಯೋಗಂ ರೇಖಾಚ್ಛೇಯಾ ದ್ವಿಜ ಸ್ತನಾಂ || (೧೯) "ಉಲಾಟೆಯುಸ್ಯದೃಶ್ಯಂತೆ ಚತುಸ್ತಿದೃಶ್ಯಕರೇಖಾಃ | ಶತದ್ವಯಂ ಶತಂ ಪಷ್ಠಿ ಸ್ತಸ್ಯಾಯುರ್ವಿಂಶತಿ ಸ್ತಥಾ ||, ಎಂದು ಕಾತ್ಯಾಯನ . 'ಯುಸ್ಯಪಾದತಲೆ ಪಶ್ಯದ್ವಿಜ ಶಂಖಾಂಕು ಶೋಪಮಾಃ | ರೇಖಾಸ್ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾಶತ ಮನುಜೇಂದ್ರಂತಮಾ ದಿಶೇತ್||, "ಬ್ರಹ್ಮಾಪಾಣೌ ಚತ ಸ್ತೋರೇಖಾಶ್ಚಯುಸ್ಯ ತಿಷ್ಠಂತೈರ್ಭಂಗುರಾಃ ||, (೧೪) "ಪಣ್ಣವತ್ಯಂಗುಳೋತ್ಸೇಧೋಯಃ ಪುಮಾಃ ಸದಿವಾಕಸಃ ||, (೧೫) "ಬಾಹೂಜಾನೂರು ಗಂಡಶ್ಚ ಚತಾರ್ವರ್ಥ ಸಮಾನಿಚ ||, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣ (೧೬) "ಭ್ರುವೌ ನಾಸಾಪುಟನೇತ್ರ ಕರ್ಣಾ ಮೋಮೌಚ ಚೂಚುಕೆ | ಕೂರ್ಪರಾ ಮಣಿಖಂಡಾಚ ಜಾನುನೀವೃದ್ಧಾಕಟೀ | ಕಂಠಪಾದೌ ಸ್ವಿಚಾಯುಸ್ಯ ಸಮಾಚ್ಛೇಯಸ್ಸಭೂತತಿಃ |, ಎಂದು ಸಮುದ್ರಿಕ (೧೭) "ಸ್ನಿಗ್ಧಾಭಿನಾಶ್ಚ ದಶನಾಸುತೀಕ್ಷ್ಣ ದಂಷ್ಟ್ವಾಶ್ಚ ಸಮಾಶ್ಚ ಶುಭಾಃ ||,

ಚತುರ್ದಶ ಸಮ ದ್ವಂದ್ವ ಶ್ಲೋಕ ತುರ್ದಾಂಷ್ಟ್ಯ ಶ್ಲೋಕ ತುರ್ದಾಂಶಃ |

ಚತುರ್ದಾಂಶಃ - ನಾಲ್ಕುಕುಟ್ಟು ಮಜ್ಜೆಯುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ - (ನರಗಳು ಉಬ್ಬದಿರುವ ಹೆಜ್ಜೆ, ಎರಡು ಕೂದಲು ಜೋಡಿಯಾಗಿಲ್ಲದ ರೋಮಕೂಪ (ಕೂದಲಗುಳಿ) ನೀಳವಾಗಿಲ್ಲದ ವೇಷ, ಎತ್ತರವಿಲ್ಲದ ಹೊಟ್ಟೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನು) ತ್ರೀರ್ಷವಾಃ - ಮೂರುಸುಳಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ತಲೆಯುಳ್ಳವನು, ಚತುಷ್ಟಯಃ - ನಾಲ್ಕುವೆದಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಬ್ಬರಳಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವನು, ಚತುರ್ಲೇಖಃ - ಹಣೆ, ಹಸ್ತ, ಹೆಜ್ಜೆ ಇತ್ಯಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವನು, ಚತುಷ್ಕುಪ್ತಃ - ನಾಲ್ಕುಮೊಳಗಳ (ತೊಂಭತ್ತಾರು ಅಂಗುಲ) ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಶರೀರದ ಎತ್ತರವುಳ್ಳವನು, ಚತುಸ್ಸಮಃ - ಬಂದೆ ಸಮವಾಗಿರುವ ತೋಳು, ಮೊಳಕಾಲು, ತೊಡೆ, ಕಣಕಾಲುಗಳುಳ್ಳವನು ||೧೦|| ಚತುರ್ದಶ ಸಮದ್ವಂದ್ವಃ - ಸಮಾನವಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅವಯವಗಳ ಜೋಡಿಯುಳ್ಳವನು, (ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು

ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲಿದ್ದ ಮುಂಭಾಗದ ಮೇಲಿನ ಕಾಲಿನ ಉಭಯ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾದ ಎರಡು ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳಿದ್ದರೆ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಕುಂದಸ್ಸನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೧೪) ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಆನೆ, ಗೂಳಿ, ಇವುಗಳಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಗೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿದಾರೆ. (೧೫) ತೊಂಡೆಯ ಹಣೆ ನಂತೆ ತುಸುತೋರವಾಗಿಯೂ, ಬಣ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಅಂದವಾಗಿಯೂ ತುಟೆಗಳು ಇವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕನ್ನಿಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಕೂಡೆಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿವೆ. ಮೂಗು ಸ್ವಲ್ಪನೀಳವಾಗಿಯೂ, ತುಸು ಉಬ್ಬಾಗಿ ಯೂ ಇದೆ (೨೦) ಮೃದುಮಧುರವಾದವಾಕ್ಕು, ಮಿಂಚುತ್ತಲಿರುವ ಮುಖ, ತಳತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಉಗುರು, ನವುರಾಗಿಯೂ ನುಣ್ಣುಗೂ ಇರುವ ರೋಮ, ಮೃದುವಾದ ಚರ್ಮ ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದಾನೆ. ಅಥವಾ ನುಣುಪಾದ ಕೂದಲು, ಮಿಂಚುವ ಕಣ್ಣು, ಹೊಳೆವ ಹಲ್ಲು, ಕೋಮಲವಾದ ಚರ್ಮ ಮೃದುವಾದ ಅಂಗುಲ ಇವು ಆತನಿಗೆ ಉಂಟು (೨೧) ಬೆನ್ನಿನ ಮೂಳೆ, ಶರೀರ, ಕರಗಳೂ, ಪಾದಗಳೂ, ಬೆರಳು, ಹಸ್ತಗಳೂ, ಮೂಗು, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ರಹಸ್ಯವಯವ ಈ ಎಂಟೂ ನೀಳವಾಗಿರುವುವು ||೧೪|| (೨೨) ಮುಖವು, ಕಣ್ಣುಗಳು, ಬಾಯಿ, ನಾಲಗೆ, ದವಡೆ, ತುಟಿ, ಸ್ತನ, ಉಗುರು, ಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಈ ಹತ್ತೊಂದು ಕೆಂದಾವರೆಗಳಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿವೆ. (೨೩) ಎದೆ, ಶಿರ, ಹಣೆ, ಹೆಗ್ಗತ್ತು, ಭುಜ, ತೋಳಿನ ಮೇಲಣ ನಡುಭಾಗ, ನಾಭಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವ, ಬೆನ್ನಿನ ಕಂಠಸ್ಥರ, ಕೊರಳು ಎಂಬೀ

(೧೪) "ಗಜಸಿಂಹಗತಿಃ ವೀರಶಾರ್ದೂಲ ವೃಷಭೋರಮಾ ||, ಎಂದು ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

(೧೫) "ಖಂಧು ಜೀವಕುಸುಮೋಪವೇಷಧರೋ ಮಾಂಸಳೋ ರುಚಿರಬಿಂಬ ರೂಪಧೃತಃ | ಪೂರ್ಣಮಾಂಸಲ ಹನುಕ್ತು ಭೂಮಿಪಸ್ತಂ ತುಂದ ರುಚಿರಾಕೃತಿಸ್ತಥಾ ||, (೨೦) "ಚಕ್ಷುಸ್ಸೋಹೇನ ಮತ್ತು "ಸ್ನಿಗ್ಧನೀಲ ಮೃದುಕುಂಚಿತಾಸ್ತಥಾ ಮೂರ್ಧಜಾಸುಖಕರಾ ಸ್ವಮಂಶಿಃ ||, ಎಂದು ವರಾಹಮಿಹಿರ (೨೧) "ವೃಷಪಶುಶಕ್ತೀರಂಜ ಹಸ್ತಪಾದಾಂಗುಲೀಕಂಠ | ನಾಸಿಕಾಚಕ್ಷುಷಿ ಕರ್ಣಾಪ್ರಜನೋಮಸೃಚಾಮತಾಃ ||, (೨೨) "ಮುಖನೇತ್ರಾಸೃಜಿಹ್ಯೋಷ್ಣತಾಲಾಸ್ತನನಯಾಃ ಕಂಠ | ಪಾದಾಚದಶಪದ್ಮಾನಿ ಪದ್ಮಾಕಾರಾಣಿ ಯಸ್ಯಚ || ಎಂದು ಸಾಮುದ್ರಿಕ (೨೩) "ಉಪಶ್ಯರೋ ಲಲಾಟಾಚ

ಮಹೋಪ್ಪಂ ಹನುನಾಸಕ್ತ ಪಂಚಸ್ಥಿಗ್ಧೋಽಪ್ಪವಂಶವಾ ॥೧೯॥
 ದಶವದ್ವೀ ದಶಬೃಹ ತ್ತ್ರಿಭಿರಾಪ್ಯವೋ ದ್ವಿತುಕ್ಲವಾ ।

ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ತುಟ, ಸ್ತನಾಗ್ರ, ಮೊಳಕೈ, ಮಣಿಕಟ್ಟು, ಮೊಣಕಾಲು, ಅಂಡ, ಇಕ್ಕೆಲದಬೊಂಕೆ, ಕೈಕಾಲು, ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗಗಳೆರಡು) ಚತುರ್ದಂಷ್ಟ್ರಃ - ಎರಡು ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆರಡು ಸಮಾನಾಕಾರವಾದ ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ಚತುರ್ದಂತಿಃ - ಹಿಹ, ಹುಲಿ, ಅನೆ, ಗೂಳಿ ಇವುಗಳ ನಡಿಗೆಯಂತೆ ನಡೆಗೆಯುಳ್ಳವನು, ಮಹೋಪ್ಪಂಹನುನಾಸಕ್ತ - ತುಸತೋರವಾದ ತುಟ, ಕೆನ್ನೆ, ಮೂಗು ಇವುಗಳೂ ಉಳ್ಳವನು, ಪಂಚಸ್ಥಿಗ್ಧಃ - ಮೃದುವಾದ ವಾಕ್ಕು, ಮುಖ, ಉಗುರು, ಕೂದಲು, ಚರ್ಮ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ- ನೂಣ ಪಾದ ಕೂದಲು, ಕಣ್ಣು, ಹಲ್ಲು, ಚರ್ಮ, ಅಂಗಾಲು ಇವುಗಳುಳ್ಳವನು, ಅಪ್ಪವಂಶವಾ - ಬೆನ್ನಿನಮೂಳೆ, ಶರೀರ, ಹಸ್ತಗಳು, ಪಾದಗಳು, ಬೆರಳು, ಕೈಗಳು, ಮೂಗು, ಕಣ್ಣು (ಕಿವಿ, ಅಂಡ) ಎಂಬ ಎಂಟು ನೀಲವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವನು. ॥೧೯॥ ದಶಪದ್ಯಃ - ಮುಖ, ಕಣ್ಣು, ಬಾಯಿ, ನಾಲಗೆ, ತುಟ, ದವಡೆ, ಸ್ತನ, ಉಗುರು ಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಕಾರವುಳ್ಳವನು, ದಶಬೃಹತ್ - ಎದೆ, ತಲೆ, ಹಣೆ, ಹೆಗ್ಗತ್ತು, ಹೆಗಲು, ಭುಜ ಮತ್ತು ಕೊರಳಿನ ನಡುಭಾಗ, ಹೊಕ್ಕಳ ಇಕ್ಕೆಲ, ಬೆನ್ನು, ಕಂಡವ್ಯನಿ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೈರ್ಘ್ಯ (ವಿಸ್ತಾರ) ವುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಭಿಃ-ತೇಜಸ್ಸು, ಯಶಸ್ಸು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈ ಮೂರರಿಂದ, ವ್ಯಾಪ್ತಃ-

ಹತ್ತು ಆತನಿಗೆ ಉಬ್ಬಾಗಿ ಅಥವಾ ಎತ್ತರವಾಗಿರುವುವು. (೨೪) ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ತೇಜಸ್ಸು, ಯಶಸ್ಸು, ವೈಭವ ಈ ಮೂರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿರುವುವು (೨೫) ಆಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನ ಮಾತಾಪಿತೃಕುಲಗಳೆರಡೂ ಪವಿತ್ರ ತರಗಳನಿಟ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ (೨೬) ಕಂಕುಳು, ಎದೆ, ಮೂಗು ಹೆಗ್ಗತ್ತಿನ ಇಕ್ಕೆಲ, ಹಣೆ, ಬೈತಲೆ ಈ ಆರರಲ್ಲಿಯೂ ಬೊನ್ನತ್ತೈವನ್ನು ಪಡೆದಿದಾನೆ, (೨೭) ತಲೆಯ ಕೂದಲು, ಮೀಸ, ಉಗುರು, ರೋಮ ಚರ್ಮ, ಬೆರಳೆಣ್ಣು, ಗ.ಹ್ಯಾವಯವ, ಬುದ್ಧಿ, ನೋಟ, ಈ ಹತ್ತೂ ಆತನಿಗೆ ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವುವು. (೨೮) ಮತ್ತು-ಆಮಹಾ ಪುರುಷನು-ಪೂರ್ವಾಹ್ಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಆಪರಾಹ್ನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗಿ ರತಕ್ಕವನು, ॥೧೯॥ ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೇ ! ಆ ಮಹಾನು ಭಾವನ ಅಮಾನುಷಗಳೆನಿಸಿದ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಲು ನನ್ನಂಥ ಅಬ್ಬನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಆ ಶ್ರೀರಾಮಾಚಂಪ್ರನು-ಸಾಮಾನ್ಯನೆ ? ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು

ಗ್ರೀವಾಬಾಹ್ಯಂಸನಾಭಯಃ । ಸಾರ್ವಪೃಷ್ಠ ಸ್ವರಾಶ್ವೇತಿ ವಿಶಾಲಾಸ್ತ ಶುಭಪ್ರದಾಃ ॥, ಎಂದು ಸಾ "ಶಿರೋಲಲಾಟೆ ಶ್ರವಣೇ ಗ್ರಿವಾವಕ್ಷ್ಯಕ್ಷೃತ್ಪಥಾ । ಉದರಂ ಪಾಣಿಪದಾಚ ಸೃಷ್ಠಂ ದಶಬೃಹಂತಿಚ ॥ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ (೧೪) "ತ್ರಿಭಿರ್ವಾಘ್ನಿಶ್ಚ ಯಸ್ಯಸೃಷ್ಟೇಜಸಾ ಯಶಸಾಶ್ರಿಯಾ ॥, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ (೧೫) (೧೬) "ಕಕ್ಷಃ ಕುಕ್ಷಿಶ್ಚ ವಕ್ಷ್ಯಃ ಘ್ರಾಣಃ ಸ್ಕಂಧೋ ಲಲಾಟಿಕಾ । ಸರ್ವಭೂತೇಷುನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ಉನ್ನತಾಂಗಾಶುಭಪ್ರದಾಃ ॥, ಎಂದು ವರರುಚಿ. (೧೭) "ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣ್ಯಂಗುಳಿ ಪರ್ವಾಣಿಕೇಶರೋಮ ನಖತ್ವಚಃ । ಶೀಘ್ರಾಶ್ಚಯೇಷಾಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿತೇನರಾ ದೀರ್ಘಜೀವಿಃ ॥ ಎಂದು ವರರುಚಿ.

ಷಡುನ್ಮತೋ ನವತನು ಸ್ತ್ರೀಭಿರಾವ್ಯಾ ವೈಶ್ವೇತಿ ರಾಘವಃ ||೨೦||
 ಸತ್ಯಧರ್ಮಪರ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹೇ ರತಃ |
 ದೇಶಕಾಲ ವಿಭಾಗಜ್ಞ ಸ್ವಚ್ಛಲೋಕ ಪ್ರಿಯಂವದಃ ||೨೧||
 ಭ್ರಾತಾ ಚ ತಸ್ಯ ದ್ವೈಮಾತ್ರ ಸ್ಸಾಮಿತ್ರಿ ರವರಾಜಿತಃ |
 ಅನುರಾಗೇಣ ರೂಪೇಣ ಗುಣೈಶ್ಚೈವ ತಥಾವಿಧಃ ||೨೨||

ತುಂಬಿದವನು, (ಘರ್ಣನು) ದ್ವಿಸುಕ್ಲವಾ - ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾತಾಪಿತೃ ಕುಲವೃಕ್ಷವನು, ಷಡುನ್ಮತಃ - ಹೊಬ್ಬ, ಎವೆ, ಮೂಗು, ಹೆಗಲು, ಹಣೆ, ಬೈತಲೆ, ಎಂಬೀ ಅರರಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬುನ್ಮಳವನು, ನವತನುಃ - ತಲೆಗೂದಲು, ಮೀಸೆ, ಉಗುರು, ಮೈಗೂದಲು, ಚರ್ಮ, ಬೆರಳೆಣ್ಣು, ರಹಸ್ಯಾವಯವ, ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯುಳ್ಳವನು, ತ್ರಿಭಿಃ - ಘರ್ವಾಹ್ಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಅಪರಾಹ್ನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಿಂದ ಲೂ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ವ್ಯಾಪ್ತೋತಿ - ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು ||೨೦|| ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸತ್ಯ - ಸತ್ಯವಚನದಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮ - ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಃ - ಆಸಕ್ತನು, ಶ್ರೀ ಮಾ - ಮಹಾ ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನನು, ಸಂಗ್ರಹ - ಧನಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅನುಗ್ರಹ - ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವನ್ನು ಸತ್ಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ರತಃ - ಆಸಕ್ತನು, ದೇಶ - ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷದ, ಕಾಲ - ಸಮಯ ವಿಶೇಷದ, ವಿಭಾ - ಹಾಚಿಕೆಯನ್ನು, ಜ್ಞಃ - ಬಲ್ಲವನು, ಸರ್ವಲೋಕ - ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ, ಪ್ರಿಯಂವದಃ - ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವನು ||೨೧||

ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ದ್ವೈಮಾತ್ರಃ - ಸವತಿ ತಾಯಿಯ ಮಗನಾದ, ಸಾಮಿತ್ರಿಕ್ಷ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ - ಅಪರಾಜಿತಃ - ಹೆರರಾದ ಗೆಲ್ಲಬ್ಬದತಕ್ಕವನಲ್ಲ, ಅನುರಾಗೇಣ - ಹೆರರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ರೂಪೇಣ - ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಗುಣೈಶ್ಚೈವ - ಸುಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ತಥಾವಿಧಃ - ಆ ರಾಮನಂತೆಯೇ ಇರುವವನು ||೨೨|| ಸರಕಾರೋಲಾ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ತಾಉಭೌ - ಆ ಇಬ್ಬರೂ,

ನರವೇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದಾನೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮಂತನೆನಿಸಿರುವನು ಧನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಗೆ ಸುಪಾದಿಸಿದುದನ್ನು ಸತ್ಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಧೀರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು, ಯಾವದೇಶದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಉಚಿತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದರ ವಿಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದಾನೆ. ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು ||೨೦|| ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ಆತನಿಗೆ ಸವತಿ ತಾಯಿ ಮಗನೊಬ್ಬನಿದಾನೆ, ಅತನ ಹೆಸರೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಆತನು ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಸಂಪನ್ನನು, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನು, ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿದೇನು ? ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಕಲ ರಾಜರ್ಷಿಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಆತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಯಾವುದೊಂದರ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ-ರೂಪ, ಅನುರಾಗ, ಗುಣ ಇವುಗಳು ಸಮವಾಗಿ ಬಹುತಲಿವೆ ||೨೧|| ಇಂತು ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆನಿಸಿದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿದಾರೆ. ಮತ್ತು-ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ ಬಂದವರಾಗಿಯೇ ಮುಕ್ತಮೂಕ ಪರ್ವತದ ಬಳಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ

ತಾವುಭೂ ನರಶಾದೂಲಾ ತ್ವದ್ವರ್ತನ ಸಮುತ್ಪುಕಾ |
 ವಿಚಿನ್ವಂತಾ ಮಹೀಂ ಕೃತ್ಸಾನ್ನ ಮಸ್ತಾಭಿ ರಭಿಸಂಗತಾ ||೨೪||
 ತ್ವಾಮೇವ ಮಾರ್ಗಮಾಣಾ ತಾ ವಿಚರಂತಾ ವಸುಂಧರಾಮ್ |
 ದದರ್ಶತು ಮೃಗಪತಿಂ ಪೂರ್ವಜೇ ನಾವರೋಪಿತಮ್ ||೨೫||
 ಋಶ್ಯಮೂಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ತು ಬಹುಪಾಪಪ ಸಂಕುಲೇ |
 ಭ್ರಾತು ಭೃಯಾರ್ತ ಮಾಪೀನಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಮ್ ||೨೬||
 ವಯಂತು ಹರಿರಾಜಂ ತಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ಸತ್ಯಸಂಗರಾ |
 ಪರಿಚರಾಭಮಹೇ ರಾಜಾ ತ್ಯಾರ್ಜ್ಯಜೇನಾವರೋಪಿತಮ್ ||೨೭||

ತ್ವದ್ವರ್ತನ - ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮುತ್ಪುಕಾ-ಕುತೂಹಲಿಗಳಾದುದರಿಂದಲೇ, ಕೃತ್ಸಾನ್ನಂ-
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ಮಹೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ವಿಚಿನ್ವಂತಾ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ, ಅಸ್ತಾಭಿ - ನ
 ಮೃಗಳೊಡನೆ, ಅಭಿಸಂಗತಾ - ಸೇರಿದವರಾದರು, ||೨೪|| ತ್ವಾಮೇವ - ನಿನ್ನನ್ನೇ, ಮಾರ್ಗಮಾಣಾ -
 ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ, ತಾ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ವಸುಂಧರಾಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ವಿಚರಂತಾ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ, ಪೂರ್ವಜೇನ - ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದ, ಅವರೋಪಿತಂ - ಸುಂಹಾಸನದಿಂದ ಇಳಿ
 ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮೃಗಪತಿಂ- ಕುಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ದದರ್ಶತುಃ (ದೃಶತುಃ) ನೋಡಿದರು ||
 ಪೂರ್ವಜೇನ - ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದ, ರಾಜಾತ್ - ಪ್ರಭುತ್ವದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅವರೋಪಿತಂ - ತ
 ಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭ್ರಾತುಃ - ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯು, ಭಯಾಂತಂ -ಭಯದಿಂದ ಬೀಡಿತನಾ
 ದ, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಬಹುಪಾಪಸಂಕುಲೇ - ಅನೇಕ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಋಶ್ಯಮೂಕಸ್ಯ - ಋ
 ಶ್ಯಮೂಕಪರ್ವತದ, ಪೃಷ್ಠೇ - ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಂ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ - ಇ
 ಪ್ಪವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳ, ಸತ್ಯಸಂಗರಂ - ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ, ಹರಿರಾಂ - ಕುಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದೊರೆಯಾಗಿರು
 ವ, ತಂಸುಗ್ರೀವಂ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ವಯಂತು - ನಾವುಗಳಾದರೋ, ಪರಿಚರಾಭಮಹೇ - ಸೇವಿ
 ಸುತ್ತ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆವು ||೨೫-೨೬|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ಚೇರವಸನಾ - ನಾರು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ,

ಕಾಲೆತರು ||೨೭|| ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬೆಯೋ? ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅ
 ಲೆದು, ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕುಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀ
 ವನನ್ನು ನೋಡಿದರು ||೨೪|| ಅದರ ವಿವರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.-ಸುಗ್ರೀವನ ಅಣ್ಣ
 ನಾದ ವಾಲಿಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು, ಬಳಿಕ
 ಸುಗ್ರೀವನು-ತನ್ನನ್ನು ಅಣ್ಣನು ಕೊಂದುಹಾಕುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮರ
 ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ ಋಶ್ಯಮೂಕ ಪರ್ವತದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತ
 ನು, ಈತನು ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲ ಬಹುಬೇಕಾದವನು. ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದವನು, ಕುಪಿಗ
 ಳಿಗೆಲ್ಲ ಬಡೆಯನಾದ ಆತನನ್ನು, ನಾನು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ ||೨೪, ೨೫||
 ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರು
 ತಲಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಋಶ್ಯಮೂಕ ಪರ್ವತದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾದ ಬಂದು
 ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು||೨೬|| ಆಗ-ಕುಪಿಪುಂಗವನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ

ತತ ಸ್ತೌ ಚೇರವಶನಾ ಧನುಃಪ್ರವರ ಪಾಣಿನೌ |
 ಋಶ್ಯಮೂಕಸ್ಯ ಶೈಲಸ್ಯ ರಮ್ಯಂ ದೇಶ ಮುಪಾಗತೌ ||೨೭||
 ಸ ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನರವ್ಯಾಘ್ರೌ ಧನ್ವಿನೌ ವಾನರರ್ಷಭಃ |
 ಅವಪ್ಲುತೌ ಗಿರೇ ಸ್ತಸ್ಯ ಶಿಖರಂ ಭಯಮೋಹಿತಃ ||೨೮||
 ತತ ಸ್ತ ಶಿಖರೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾನರೇಂದ್ರೌ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |
 ತಯೋ ಸ್ಯಮಾಸಂ ಮಾಮೇವ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ಸತ್ಸರಮ್ ||೨೯||
 ತಾವಹಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೌ ಸುಗ್ರೀವ ವಚನಾ ತ್ವೃಭೌ |
 ರೂಪಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನೌ ಕೃತಾಂಜಲಿ ರುಪಸ್ಥಿತಃ ||೩೦||

ಧನುಃಪ್ರವರ ಪಾಣಿನೌ - (ಧನುಃಪ್ರವರಧಾರಿಣೌ) ಉತ್ತಮವಾದ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಋಶ್ಯಮೂಕಸ್ಯ - ಋಶ್ಯಮೂಕವೆಂಬ, ಶೈಲಸ್ಯ - ಪರ್ವತದ, ರಮ್ಯಂ - ಮನೋಹರವಾದ, ದೇಶ - ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಾಗತೌ - ಬಂದರು ||೨೭|| ಸಃ - ಆ, ವಾನರರ್ಷಭಃ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಧನ್ವಿನೌ - ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳಾಗಿರುವ, ತೌ - ಆ, ನರವ್ಯಾಘ್ರ-ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಭಯಮೋಹಿತಃ - ಭಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನಾಗಿ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಗಿರೇಃ - ಋಶ್ಯಮೂಕಪರ್ವತದ, ಶಿಖರಂ - ಕೋಡನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಪ್ಲುತಃ - ಹಾರಿದನು ||೨೮|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ವಾನರೇಂದ್ರಃ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ಶಿಖರ - ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ - ನೆರೆಗೊಂಡವನಾಗಿ, ತಯೋಃ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ, ಸಮಾಸಂ - ಸಮಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಾಮೇವ - ನನ್ನನ್ನೇ, ಸತ್ಸರಂ - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕಳುಹಿದನು ||೨೯|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಸುಗ್ರೀವವಚನಾತ್ - ಸುಗ್ರೀವನ ಆಜ್ಞೆಯದೇಶಿಯಿಂದ, ಪ್ರಭೌ - ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥರೂ, ರೂಪ - ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷಣ - ಸಾಮುದ್ರಿಕಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಲೂ, ಸಂಪನ್ನೌ - ಕೂಡಿರುವ, ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೌ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ವಾದನೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು ||೩೦|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ,

ಮಹಾ ವೀರಪುರುಷರಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡನು. ಬಳಿಕ ಬಹಳವಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಇತಿಕ್ರವ್ಯವನ್ನರಿಯದೆ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯ ಕೋಡಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು ||೨೭|| ಮತ್ತು-ತಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು, ತಾನು ಅವರಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದೆ, ಅವರ ಕುಲ ಶೀಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವಾಲಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ವೀರರಿರ ಬಹುದೆಂದು ಸುಗ್ರೀವನ ಮನದೊಳಗೆ ಭಯವು ಅಂಕುರಿಸಿದ್ದಿತು ||೨೮|| ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಾನು ಸದ್ರೂಪಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳಾದ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು ||೨೯|| ಆಮೇಲೆ-ಸುಗ್ರೀವನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಬಹುಸಂತೋಷ ಚಿತ್ತರಾದರು, ಆ ಹಿಂದೆ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಗ್ರೀವನಿದ್ದ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ || ೩೦ || ಮಹಾತ್ಮನಾದ

ತೌ ಪರಿಜ್ಞಾತ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ ಮಯಾ ಪ್ರೀತಿ ಸಮನ್ವಿತೌ |
 ಪೃಷ್ಠ ಮಾರೋಪ್ಯ ತಂ ದೇಶಂ ಪ್ರಾಪಿತೌ ಪುರುಷರ್ಷಭೌ ||೩೧||
 ನಿವೇದಿತೌ ಚ ತತ್ತ್ವೇನ ಸುಗ್ರೀವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ |
 ತಯೋ ರನ್ಯೋನ್ಯ ಸಲ್ಲಾಪಾ ದ್ಭೃಶಂ ಪ್ರೀತಿ ರಜಾಯತ ||೩೨||
 ತತ ಸ್ತೌ ಪ್ರೀತಿಸಂಪನ್ನೌ ಹರೀಶ್ವರ ನರೇಶ್ವರೌ |
 ಪರಸ್ಪರ ಕೃತಾಶ್ವಾಸೌ ಕಥಯಾ ಲೋಕವೃತ್ತಯಾ ||೩೩||
 ತತ ಸ್ತ ಸಾಂತ್ವಯಾಮಾಸ ಸುಗ್ರೀವಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ |
 ಸ್ತ್ರೀಹೇತೋ ವಾಲಿನಾ ಭ್ರಾತ್ರಾ ನಿರಸ್ತ ಮುರುತೇಜಸೌ ||೩೪||

ಪರಿಜ್ಞಾತ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ - ವಾಸ್ತವವಾದ ಸಂಗತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಪ್ರೀತಿಸಮನ್ವಿತೌ - ಸಂತೋಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವರೂ ಆದ, ಪುರುಷರ್ಷಭೌ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠ ರನಿಸಿರುವ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಪೃಷ್ಠಂ - ನನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು, ಆರೋಪ್ಯ - ಏರಿಸಿಕೊಂಡು, ತಂ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನಿರುವ, ದೇಶಂ - ಸ್ಥಳವನ್ನು, ಪ್ರಾಪಿತೌ - ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು ||೩೧|| (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ) ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಮಹಾತ್ಮನೇ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಾಯ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ತತ್ತ್ವೇನ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ, ನಿವೇದಿತೌ - ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು, (ತತಃ - ಅಮೇಲೆ) ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಲ್ಲಾಪಾತ್ - ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ, ತಯೋಃ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ, ಭೃಶಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಪ್ರೀತಿಃ - ವಿಶ್ವಾಸವು, (ಸಂತೋಷವು) ಅಜಾಯತ - ಉಂಟಾಯಿತು, ||೩೨|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಪ್ರೀತಿಸಂಪನ್ನೌ - ಸಂತೋಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಹರೀಶ್ವರನರೇಶ್ವರೌ - ಸುಗ್ರೀವರಾಮಚಂದ್ರರು, ಲೋಕವೃತ್ತಯಾ - ಒಂದೆನಡೆದ, ಕಥಯಾ - ಕಥೆಯಿಂದ, ಪರಸ್ಪರ - ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ಕೃತಾಶ್ವಾಸೌ - ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾದರು ||೩೩|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸ್ತ್ರೀಹೇತೋಃ - ಸ್ತ್ರೀನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಉರುತೇಜಸಾ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ಭ್ರಾತ್ರಾ - ಅಣ್ಣನಾದ, ವಾಲಿನಾ - ವಾಲಿಯಿಂದ, ನಿರಸ್ತಂ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, (ಬಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಸುಗ್ರೀವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ಸಾಂತ್ವಯಾಮಾಸ - ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು || ೩೪ ||

ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ಅವರವರಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ನಡೆದು, ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತು ||೩೧|| ಹರಿಗಳಿಗೂ ನರರಿಗೂ ಬಡೆಯರನಿಸಿದ ಆರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರು ಸಂತುಷ್ಟ ಚಿತ್ತರಾಗಿ, ಬುಬ್ಬರೊಡನೊಬ್ಬರು ತಂತಮ್ಮ ಲೋಕ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ವಿಶ್ವಾಸ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದು ತಲೆದ್ದರು ||೩೨|| ಬಳಿಕ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯು ಸ್ತ್ರೀನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸಿದನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಮದಾಯಿಸಿದನು ||೩೩|| ತದನಂತರದಲ್ಲಿ - ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಶೂರನೂ ಆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು - ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗುಂಟಾಗಿರುವ ಶೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಪಿನಾಯಕನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಆರುಹಿದನು ||೩೪|| ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿದ ವಾನರೇಂದ್ರನು, ರಾಹುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಳೆಗುಂದಿದವನಾಗಿ, ಬಹುತರವಾದ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಈಡಾದನು.

ತತ ಸ್ತ್ವನ್ನಾಶಂ ಶೋಕಂ ರಾಮಸ್ಯಾ ಕ್ಲಿಪ್ತಕರ್ಮಣಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ವಾನರೇಂದ್ರಾಯ ಸುಗ್ರೀವಾಯ ನೈವೇದಯತ್ ||೪೫||
 ಸ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾನರೇಂದ್ರ ಸ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ನೇರಿತಂ ವಚಃ |
 ತದಾಸೀ ನ್ನಿಷ್ಪ್ರಭೋಽ ತ್ಯರ್ಥಂ ಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತ ಇವಾಂಶುಮಾಃ ||೪೬||
 ತತ ಸ್ತ್ವದ್ಗತ್ತ ಶೋಭೀನಿ ರಕ್ಷಸಾ ಹ್ರಿಯಮಾಣಯಾ |
 ಯಾ ನ್ಯಾಭರಣ ಜಾಲಾನಿ ಪಾತಿತಾನಿ ಮಹೀತಲೇ ||೪೭||
 ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ರಾಮಾಯ ಆನೀಯ ಹರಿಯೂಧಪಾಃ |
 ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ದರ್ಶಯಾಮಾಸು ರ್ಗತಿಂ ತು ನ ವಿಮ ಸ್ತವ ||೪೮||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಸೌಮಿತ್ರಿಯು, ತ್ವನ್ನಾಶಂ - ನೀನು ಕಾಣದೆ ಹೋದ ನಿಮಿ
 ತ್ತದಿಂದಂಟಾದ, ಅಕ್ಷಿಪ್ತಕರ್ಮಣಃ - ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸಮಾಡುವ, (ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ) ರಾಮ
 ಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಶೋಕಂ - ದುಃಖವನ್ನು, ವಾನರೇಂದ್ರಾಯ - ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ನೈ
 ವೇದಯತ್ - ತಿಳಿಸಿದನು ||೪೫|| ವಾನರೇಂದ್ರಃ - ಕಪಿರಾಜನಾದ, ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ-
 ಸೌಮಿತ್ರಿಯಿಂದ, ಆರಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ತದಾ - ಆಗ, ಗ್ರಹ
 ಗ್ರಸ್ತಃ - ರಾಹುಗ್ರಹದಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಂಶುಮಾನಿ - ಸೂರ್ಯರಾತೆ, ಅರ್ತ್ಯರ್ಥಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ
 ನಿಷ್ಪ್ರಭಃ - ಕಳೆಗುಂದಿದವನಾಗಿ, ಆಸೀತ್ - ಆದನು ||೪೬||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಾವಣನಿಂದ, ಹ್ರಿಯಮಾಣಯಾ - ಬಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, (ತ್ವ
 ಯಾ ನಿನ್ನಿಂದ) ತ್ವದ್ಗತ್ತಶೋಭೀನಿ - ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ, ಯಾನಿ - ಯಾವ, ಆಭರಣ
 ಜಾಲಾನಿ - ಬಡವೆಗಳ ಸಮೂಹಗಳು, ಮಹೀತಲೇ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಪಾತಿತಾನಿ - ಕೆಡಹಲ್ಪಟ್ಟವೋ, ಸರ್ವಾ
 ಣಿ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ತಾನಿ - ಆ ಬಡವೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಆನೀಯ - ತಂದು, ಸಂಹೃಷ್ಟಾಃ - ಸಂತೋ
 ಷವಿಟ್ಟು, ಹರಿಯೂಧಪಾಃ - ಕಪಿಪುಂಗವರು, ರಾಮಾಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ದರ್ಶಯಾಮಾಸುಃ-ತೋ
 ಸಿದರು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಗತಿಂತು - ಸ್ಥಾನವನ್ನಾದರೋ, ನವಿಧಃ - ತಿಳಿದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ||೪೭-೪೮||

|| ೪೫ || ಆದೇಸಮಯಲ್ಲಿ - ಹಿಂದೆ ರಾವಣನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಲಿರುವಾಗ,
 ನೀನು ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಧರಿಸಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಯಾವ ಬಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು
 ಕೇಳಿಗೆ ಕೆಡಹಿ ಇದ್ದೆಯೋ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಕಪಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮಾಚಂ
 ದ್ರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು ಆದರೆ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಿದೆ? ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದೀಯೆ?
 ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವರೊಬ್ಬರೂ ಅರಿತವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ||೪೬,೪೭|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ!
 ನೀನು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಬಿಸುಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಲಗಲವೆಂಬ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಬಿದ್ದ ಆ ಬಡವೆಗಳ
 ನ್ನಲ್ಲ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ನಾನೇ ಕಂಡು ತಂದವನು, ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಜೋಪಾನ
 ವಾಗಿ ಇಡಿಸಿ ಇದ್ದು ಆಗ ಅವುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು, ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವುಗಳನ್ನು ನೋ
 ಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನಿನ್ನ ನೆನಪುಂಟಾಗಿ ಅಪಾರವಾದ ಚಿಂತೆಗೀಡಾದನು|| ೪೮|| ಆದರೆ-ಸುಗ್ರೀ
 ವನೊಪ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲಾದ ಆಭರಣಗಳು ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲಿದ್ದು, ರಾಮನು ನೋಡಿದ್ದರೆ, ಅಥ
 ವಾ ನೀನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಸಂದಭರಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ತಾನಿ ರಾಮಾಯ ದತ್ತಾನಿ ಮಯೈ ವೋಪಹೃತಾನಿ ಚ |
 ಸ್ವನವಂ ತೈವಕೀರ್ಣಾನಿ ತಸ್ಮಿ ನ್ವಿಗತ ಚೇತಸಿ ||೪೯||
 ತಾ ನ್ಯಂಕೇ ದರ್ಶನೀಯಾನಿ ಕೃತ್ವಾ ಬಹುವಿಧಂ ತವ |
 ತೇನ ದೇವ ಪ್ರಕಾಶೇನ ದೇವೇನ ಪರಿದೇವಿತಂ ||೪೦||
 ವಶ್ಯತ ಸ್ತಾನಿ ರುದತ ಸ್ತಾಮೃತಶ್ಚ ಪುನಃಪುನಃ |
 ಪ್ರಾದೀಪಯ ನ್ನಾಶರಥೇ ಸ್ತಾನಿ ಶೋಕ ಮತಾಶನಂ ||೪೧||
 ಶಯಿತಂ ಚ ಚಿರಂ ತೇನ ದುಃಖಾರ್ತೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
 ಮಯಾಪಿ ನಿವಿಧೈ ರ್ವಾಕ್ಯೈಃ ಕೃಭ್ರಾ ದುತ್ತಾಪಿತಃ ಪುನಃ||೪೨||

(ಪೂರ್ವಂ - ಆ ರಣಗಳು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಾಗ) ಮಯೈವ - ನನ್ನಿಂದಲೇ, ಉಪಹೃತಾನಿ - ತರಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ವನವನ್ತಿ - ಬೀಳುವಾಗ ದನಿಗೆಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ವಿಕೀರ್ಣಾನಿ - ಸಿಂಧಿಂದ ಬೀಸಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ತಾನಿ - ಆ ಆಭರಣಗಳು, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ ರಾಮನು, ವಿಗತಚೇತಸಿ (ಸತಿ) ಬಡವೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮೈಮರತವನಾಗುತ್ತಿ ರಲಾಗಿ, (ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ) ರಾಮಾಯ- ರಾಮನಿಗೆ, ದತ್ತಾನಿ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು||೪೯|| ದೇವಪ್ರಕಾಶೇನ - ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ದೇವೇನ - ಪ್ರಭುವಾದ, ತೇನ - ಆ ರಾಮನಿಂ ದ, ತಾನಿ - ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಕೇ - ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ದರ್ಶನೀಯಾನಿ - ನೋಡಲ್ಪಡ ತಕ್ಕವುಗಳನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಭಾವಿಸಿ, ಬಹುವಿಧಂ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಪರಿದೇವಿತಂ - ಬಹಿ ಸೋಣವಾಯಿತು ||೪೦|| ತಾನಿ - ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಪಶ್ಯತಃ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವನಾದ, ಕಾರಣವೇ ರುದತಃ - ಅಳುತ್ತಲಿರುವ, ತಾಮೃತಶ್ಚ - ಬೆಳಲುತ್ತಲೂ ಇರತಕ್ಕ, ದಾಶರಥೇಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಶೋ ಕಮತಾಶನಂ - ದುಃಖಾಗ್ನಿಯನ್ನು, ತಾನಿ - ಆ ಆಭರಣಗಳು, ಪುನಃಪುನಃ - ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ಪ್ರಾ ದೀಪಯ- ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೪೧|| ಮುಖಾರ್ತೇನ - ಶೋಕದಿಂದ ಬೀಡಿನಾದ, ಮಹಾ ತ್ಮನಾ - ದೀರನಾದ, ತೇನ - ಆ ರಾಮನಿಂದ, ಚಿರಂ - ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ, ಶಯಿತಂ - ಮೈಮ ರತು ಮಲಗೋಣವಾಯಿತು, ಮಯಾಪಿ - ನನ್ನಿಂದಲೂ, ನಿವಿಧೈಃ - ನಾನಾವಿಧಗಳಿಂದ, ವಾಕ್ಯೈಃ - ಸಮಾಧಾನವಚನಗಳಿಂದ, ಕೃತ್ವಾ - ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಉತ್ಥಾಪಿತಃ - ಎಚ್ಚರ ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೪೨|| ಮಹಾಬಾಹುಃ-ಹೀರಳವಾದ ತೋಳು ಬಲವುಳ್ಳ, ಸರಾಫವಃ- ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು,

ಹಾಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾದೀರನಾದ ದೇವನಾದರೂ ಭೈರೃಗುಂದಿ ನಿನ್ನನ್ನನೆಯಕೊಂ ಡು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾದನು ||೪೯|| ಅಡಗಡಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಲೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಲೂ, ಪು ನಃ ಪುನಃ ಅಳುತ್ತಲೂ, ಮರಮರಳಿ ಬೆಳಲುತ್ತಲೂ ಇರುವ ರಾಮನಿಗೆ ಆ ಆಭರಣಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದುವು ||೪೦|| ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆರಾಮನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದುಖಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮೈಮರ ತು ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದನು, ಆಗ-ನಾನೂ ಸುಗ್ರೀವನೊದಲಾದವರೂ ಆತನ ದೀನದೇಸಿಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಬಹಳವಾಗಿ ವೃಥೆಪಟ್ಟು ದುಃಖೋಪಶಮನವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮದಾಯಿಸಿದವು ||೪೧|| ಬಳಿಕ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ,

ತಾನಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಬಾಹು ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |
 ರಾಘವ ಸ್ನಹಸಾಮಿತ್ರಿಃ ಸುಗ್ರೀವೇ ಸ ಸ್ಯವೇದಯತ್ ||೪೩||
 ಸ ತವಾದರ್ಶನಾ ದಾರ್ಢ್ಯೇ ರಾಘವಃ ಪರಿತಪ್ಯತೆ |
 ಮಹತಾ ಜ್ವಲತಾ ನಿತ್ಯ ಮಗ್ನಿನೇ ವಾಗ್ನಿಪರೈತಃ ||೪೪||
 ತೃತ್ಯುತೇ ತ ಮನಿದ್ರಾ ಚ ಶೋಕ ಶ್ಚಿಂತಾ ಚ ರಾಘವಂ |
 ತಾಪಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಮಗ್ನ್ಯಗಾರ ಮಿವಾಗ್ನಯಃ ||೪೫||
 ತವಾದರ್ಶನ ಶೋಕೇನ ರಾಘವಃ ಪ್ರವಿಚಾಲ್ಯತೆ |

ಸಹಸಾಮಿತ್ರಿಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ; ತಾನಿ - ಆ ಅಭರಣಗಳನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-
 ನೋಡಿ, ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ - ಆಡಿಗಡಿಗೂ, ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ - ತೋರುತ್ತಾ, ಸುಗ್ರೀವೇ - ಸುಗ್ರೀವನಹಸ್ತ
 ದಲ್ಲಿ, ಸ್ಯವೇದಯತ್ - ಇಟ್ಟನು ||೪೩|| ಆರೈ - ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೇ! ಸಃರಾಘವಃ - ಆಶ್ರೀರಾಮನು, ತವ-
 ನಿನ್ನ, ಅದರ್ಶನಾತ್ - ದರ್ಶನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರ ದೆಶೆಯಿಂದ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಜ್ವಲತಾ - ಉರಿ
 ಯುತ್ತಲಿರುವ, ಮಹತಾ - ಅಪಾರವಾದ, ಅಗ್ನಿನಾ - ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ, ಅಗ್ನಿಪರ್ವತಃ - ಬೆಂಕಿಯ
 ಬೆಟ್ಟದಹಾಗೆ, ಪರಿತಪ್ಯತೆ - ಸಂತಪಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೪೪|| ತೃತ್ಯುತೇ - ನಿನ್ನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಅನಿದ್ರಾಚ -
 ಜಾಗರವೂ, ಶೋಕಃ - ರೋದನವು, ಚಿಂತಾಚ - ಮನೋವೈಘಯೂ, ಮಹಾತ್ಮಾನಂ - ಮಹಾಧೈ
 ರ್ಯವುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಅಗ್ನಯಃ - ಆಹವನೀಯ ಮೊದಲಾದ ಮೂರುಅಗ್ನಿ
 ಗಳು, ಅಗ್ನ್ಯಗಾರಮಿವ - ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗೃಹವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ತಾಪಯಂತಿ - ತಾಪಗೊಳಿಸುತ
 ಲಿವೆ ||೪೫|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತವ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅದರ್ಶನಶೋಕೇನ - ನೋಡದಿರುವ ದುಃಖದಿಂದ,

ಆವುಗಳ ಕುರುಹುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ ಉಕ್ತಳು ಬರುವ ದುಃಖದಿಂದ ಆವುಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನ
 ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರು ||೪೩|| ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೇ ! ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು-ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂ
 ದ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ *ಅಗ್ನಿ ಪರ್ವತವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿರುವ ದುಃ
 ಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತಾಪಪಡುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೪೪|| ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಆಮ
 ಹಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಶೋಕವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಟವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ, ಆದಕಾ
 ರಣ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ಆಹವನೀಯಗಳೆಂಬ ಅಗ್ನಿಗಳು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಗೃಹಕ್ಕೆ
 ತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಹಾಗೆ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಜಾಗರ, ಶೋಕ, ಚಿಂತೆ ಇವು
 ಗಳು ಆತನಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತ ಪರಿತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ ||೪೫|| ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ ! ಆ
 ರಾಮಚಂದ್ರನು ಮಹಾಧೈರ್ಯಗುಣ ಸಂಪನ್ನನು, ಆದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದ
 ಭೂಕಂಪದಮೂಲಕ ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಚಿಂತಾಶೋಕದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಲಿ
 ದಾನೆ ||೪೫|| ಎಲಾ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೇ ! ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು
 ತಾಳಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ಅಂದನಾದ ಕಾಡುಗಳೊಳಗೂ, ನದಿಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೂ,

* ಇದು ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿದೆ "ಅತ್ರಮಾಲ್ಯವಶ್ಯಂಗೆ ದೃಶ್ಯತೆ ಹವ್ಯವಾಟ್ಸಿದಾ! ನಾಮ್ನಾ
 ಸಂವರ್ತಕೋನಾಮ ಕಾಲಾಗ್ನಿರ್ಭರತರ್ಷಭ ||" ಎಂದು ಮಹಾಭಾರತ.

ಮಹತಾ ಭೂಮಿಕಂಪೇನ ಮಹಾ ನಿವ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಃ ||೪೬||
 ಕಾನನಾನಿ ಸುರಮ್ಯಾಣಿ ನದೀಃ ಪ್ರಸವಣಾನಿ ಚ |
 ಚರ ನ್ನರತಿ ಮಾಖ್ಯೇತಿ ತ್ವಾ ಮಪಶ್ಯ ನ್ನ ಸಾತ್ಯಜೇ ||೪೭||
 ಸ ತ್ವಾಂ ಮನುಜ ಶಾರ್ದೂಲಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತಿ ರಾಘವಃ |
 ಸಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವಂ ಹತ್ವಾ ರಾವಣಂ ಜನಕಾತ್ಮಜೇ ||೪೮||
 ಸಹಿತೌ ರಾಮಸುಗ್ರೀವೌ ವುಭೌ ವಕುತುತಾಂ ತದಾ |
 ಸಮಯಂ ವಾಲಿನಂ ಹಂತುಂ ತವ ಚಾ ಸ್ವೇಷಣಂ ತದಾ ||೪೯||
 ತತ ಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಕುಮಾರಾಭ್ಯಾಂ ವೀರಾಭ್ಯಾಂ ಸ ಹರೀಶ್ವರಃ |

ಮಹತಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, (ಛಲವಾದ) ಭೂಮಿಕಂಪೇನ - ನೆಲದ ಅದಿರುವಿಕೆಯಿಂದ, ಮಹಾ -
 ಎತ್ತರವಾದ, ಶಿಲೋಚ್ಚಯಃ - ಬೆಟ್ಟದಹಾಗೆ, ಪ್ರವಿಚಾಲ್ಯತ - ಕದಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ||೪೬|| ಹೇನ್ಯ
 ಸಾತ್ಯಜೇ - ಎಲಾ ರಾಜಪುತ್ರೀಯೇ, (ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಪಶ್ಯ - ಕಾಣದಿರುವ
 ವನಾಗಿ, ಸುರಮ್ಯಾಣಿ - ಬಹುಸುಂದರಗಳಾಗಿರುವ, ಕಾನನಾನಿ - ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ನದೀಃ-ಹೊಳೆಗಳನ್ನು,
 ಪ್ರಸವಣಾನಿಚ - ಬೆಟ್ಟದ ಜರಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಚರ - ಸಂಚರಿಸುವವನಾಗುತ್ತ, ಅರತಿ - ಅ
 ಸೌಖ್ಯವನ್ನು (ವೃಥೆಯನ್ನು) ಅಪೋತ್ತಿ- ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ||೪೭|| ಹೇಜನಕಾತ್ಮಜೇ- ಎಲಾ ಜನಕ.
 ಪುತ್ರಿಯೇ! ಮನುಜಶಾರ್ದೂಲಃ - ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಸಃರಾಘವಃ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸಮಿ
 ತ್ರಬಾಂಧವಂ - ಸಂಟರಿಷ್ಟರೊಡಗೂಡಿದ, ರಾವಣಂ - ದಶಕಂಠನನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ-
 ಬೇಗನೆ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯತಿ - ಪಡೆಯುವನು ||೪೮|| ಸಹಿತೌ - ಸ್ನೇಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ,
 ರಾಮಸುಗ್ರೀವೌ - ರಾಮಸುಗ್ರೀವರು. ಉಕ್ತೌ - ಇಬ್ಬರೂ, ತದಾ - ಆಗ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಸ್ವೇಷಣಂ
 ಹುಡುಕೋಣವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ವಾಲಿನಂ - ವಾಲಿಯನ್ನು. ಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಸಮಯಂ -
 ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಅಕುತುತಾಂ - ಮಾಡಿಕೊಂಡರು || ೪೯ || ತತಃ-ಆಮೇಲೆ, ವೀರಾಭ್ಯಾಂ - ಶೂರರಾದ,

ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕಾಲುವೆಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೊಂದು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಸುಖಪ್ರೇಶವನ್ನೂ
 ಪಡೆಯದೆಯೂ ಇದ್ದಾನೆ ||೪೬|| ಎಲಾ ಜನಕರಾಜನೇನೀ ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ನೆಲೆಯು ತಿಳಿ
 ಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ಕಾಲವಿಳಂಬವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ
 ಹೇಮಸವೂತಾರವು ನನ್ನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯ ಹೋಗುವುದೆಂದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಬಹು
 ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾವಣನನ್ನೂ, ಅಸನ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರನ್ನೂ, ಚತು
 ರಂಗಬಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ನೀನಿನ್ನು ಭಯಪಡದಿರು ||೪೮||
 ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷ
 ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತನಗೆ
 ಶತ್ರುವಾಗಿರುವ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ
 ನು, ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡರು. || ೪೯ ||

ಬಳಿಕ ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕಿಟ್ಟಂಧೆಗೆ

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ ಸಮುಪಾಗಮ್ಯ ವಾಲೀಯುದ್ಧೇ ನಿಪಾತಿತಃ ||೫೦||
ತತೋ ನಿಹತ್ಯ ತರಸಾ ರಾಮೋ ವಾಲಿನ ಮಾಹವೇ |
ಸರ್ವಕ್ಷ್ಯ ಹರಿ ಸಂಘಾನಾಂ ಸುಗ್ರೀವ ಮಹರೋ ತ್ವತಿಮ್ ||೫೧||
ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋ ರೈಕ್ಯಂ ದೈವೈವಂ ಸಮಜಾತೌತ |
ಹನುಮಂತಂ ಚ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ತಯೋ ದೂತ ಮಿಹಾಗತಮ್ ||೫೨||
ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ವಮಾನೀಯ ಹರೀಶ್ವರಾಃ |
ತ್ವದರ್ಥಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ದಿಶೋ ದಶ ಮಹಾಬಲಾಃ ||೫೩||
ಆದಿಷ್ವಾನ್ವಾನರೇಂದ್ರೇಣ ಸುಗ್ರೀವೇಣ ಮಹಾಜಸಾ |

ಕುಮಾರಾಭ್ಯಾ - ದಶಭ ಸೂರ್ಯನಂದನರಾದ, ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆ ರಾಮಸುಗ್ರೀವರಿಂದ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ - ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಮುಪಾಗಮ್ಯ - ಹೋಗಿ, ವಾಲೀ - ವಾಲಿಯು, ಯುದ್ಧೇ - ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ನಿಪಾತಿತಃ - ಉರುಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು (ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು) ||೫೦|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಆಹವೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ತರಸಾ - ಬಲದಿಂದ, ವಾಲಿನಂ - ವಾಲಿಯನ್ನು, ನಿಹತ್ಯ - ಕೊಂದು, ಸುಗ್ರೀವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ಸರ್ವಕ್ಷ್ಯಹರಿಸಂಘಾನಾಂ - ಕರಡಿಗಳ ಮತ್ತೂ ಕಪಿಗಳ ಗುಂಪಿಗಿಲ್ಲ, ಪತಿಂ - ಒಡೆದುನನ್ನಾಗಿ, ಅಕರೋತ್ - ಮಾಡಿದನು || ೫೧ || ಹೇದೇವಿ - ಏತಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ! ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋಃ - ರಾಮಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಐಕ್ಯಂ - ಸ್ನೇಹಭಾವವು, ಸಮಜಾಯತ - ಉಂಟಾಯಿತು, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಆಗತಂ - ಬಂದಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ತಯೋಃ - ಆ ರಾಮಸುಗ್ರೀವರ, ದೂತಂ - ವಾರ್ತಾಹರನಾದ, ಹನುಮಂತಂ - ಹನುಮಂತನೆಂಬುವವನನ್ನಾಗಿ, ವಿದ್ಧಿ - ತಿಳಿ ||೫೨|| ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ - ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ, ಹರೀಶ್ವರಾಃ - ವಾನರೋತ್ತಮರನ್ನು, ಸಮಾನೀಯ - ಕರೆತರಿಸಿ, ತ್ವದರ್ಥಂ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, (ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಲು) ದಶ - ಹತ್ತಾದ, ದಿಶಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕಳುಹಿಸಿದನು ||

ತೇಳುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಕಾಳಗದೊಳಗೆ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದನು || ೫೦ || ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಹಾಗೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಂದಬಳಿಕ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸಕಲ ಕಪಿಗಳು ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನ್ನಿಸಿದನು || ೫೧ || ಏತಾ ಮಾತೇಯೆ ! ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಏಕೀ ಭಾವ ರೂಪವಾದ ಸ್ನೇಹವು ಸಮನಿಸಿತು. ನನ್ನನ್ನು ಅವರ ದೂತನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಜ್ಞೇಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿ. || ೫೨ || ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸುಗ್ರೀವನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರ ವೀರರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆಸಿ, ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. || ೫೩ || ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಿರುವ ಕಪಿವೀರರೆಲ್ಲ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತು ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಿಗೂ ಹೊರಟರು. || ೫೪ || ನಾನೂ, ನನ್ನಂತೆ ಇತರ

ಅದ್ರಿರಾಜ ಪ್ರತೀಕಾಶಾ ಸ್ಪರ್ಶತಃ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾಃ ಮಹೀಮಾ ||೫೪||
 ತತ ಸ್ತೇ ಮಾರ್ಗವಾಣಾ ವೈ ಸುಗ್ರೀವ ವಚನಾತುರಾಃ |
 ಚರಂತಿ ವಸುಧಾಂ ಕೃತ್ಸನ್ನಂ ವಸು ಮನ್ಯೇಚ ವಾನರಾಃ||೫೫||
 ಅಂಗದೋ ನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾ ವಾಲಿಸೂನು ವೃಹಾಬಲಃ |
 ಪ್ರಸ್ಥಿತಃ ಕಪಿತಾರ್ಥಲ ಸ್ತೃಭಾಗ ಬಲಸಂವೃತಃ ||೫೬||
 ತೇಷಾಂ ನೋ ವಿಪ್ರಣಿಷ್ಠಾನಾಂ ವಿಂಧ್ಯೈ ಪರ್ವತ ಸತ್ತಮೈ |
 ಭೃಶಂ ಶೋಕ ಪರಿತಪ್ತನಾ ಮಹೋರಾತ್ರಗಣಾ ಗತಾಃ ||೫೭||
 ತೇ ವಯಂ ಕಾವ್ಯನೈರಾಶ್ಯಾ ತ್ಕಾಲಸ್ಯಾಽ ತಿಕ್ರಮೇಣ ಚ |

ಅದ್ರಿರಾಜಪ್ರತೀಕಾಶಾಃ - ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಗಿರುವ ವಾನರರು, ಮಹಾಜನಃ - ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ವಾನರೇಂದ್ರೇಣ - ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ, ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ಆದಿಷ್ಠಾಃ - ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಮಹೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಸ್ಥಿತಾಃ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು ||೫೪|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತ - ಆ ವಾನರರು, ಸುಗ್ರೀವವಚನಾತುರಾಃ - ಸುಗ್ರೀವನಾಣತಿಯಿಂದ ಹೆದರಿದವರಾಗಿ, ತ್ವಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಮಾರ್ಗಮಾಣಾಃ-ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವರಾಗಿಯೂ, ಕೃತ್ಸನ್ನಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ವಸುಧಾ - ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಚರಂತಿ - ಸುತ್ತುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಅನ್ಯೈ - ಮತ್ತೆಕೆಲವರು, ವಯಂಚ - ನಾವುಗಳೂ, (ಚರಾಮಃ- ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ) ||೫೫|| ಅಂಗದೋ ನಾಮ - ಅಂಗದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾ-ಬಹಳವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಕಪಿತಾರ್ಥಲಃ - ಕಪಿವಶನಿಸಿದ, ವಾಲಿಸೂನುಃ- ವಾಲಿಪುತ್ರನು, ಸ್ತೃಭಾಗಬಲಸಂಯುತಃ- ಮೂರನೆಯ ಬುಧುಪುರು ಸೃನ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ, ಪ್ರಸ್ಥಿತಃ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು|| ಪರ್ವತಸತ್ತಮೈ - ಪರ್ವತೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ವಿಂಧ್ಯೈ - ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಣಿಷ್ಠಾನಾಂ - ಕಾಣದೆ ಹೋದ, ತೇಷಾಂ - ಆ ಅಂಗದನೊಡನೆ ಬಂದ, ಭೃಶಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಶೋಕಪರಿತಾಪಾಂ - ನೀನು ಕಾಣದೆ ಹೋದದರಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ನಃ- ನಮಗೆ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಣಾಃ - ಅನೇಕ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳು, ಗತಾಃ - ಕಳೆದು ಹೋದುವು ||೫೬||

ವಾನರರೂ ಸಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಭಯಪಡುತ್ತ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಬಂದೆವು, || ೫೪ || ಆದರೆ-ವಾಲಿ ಕುಮಾರನೆನಿಸಿ ಮಹಾಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಅಂಗದನು-ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಪಿಸೇನೆಯೊಳಗೆ ಮೂರರಲ್ಲೊಂದು ಪಾಲನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು || ೫೫ || ಆಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಂಗದನೊಡನೆ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀನು ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆವು, ಹಾಗಿರುವಾಗ ಅನೇಕದಿನಗಳೂ ಕಳೆದು ಹೋದುವು. || ೫೬ || ಬಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ನೀತೆಯು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬುದು ಸುಗ್ರೀವನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿದ್ದಿತು, ಆಕ್ಲಾಪ್ತಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು, ನೀನಾದರೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ, ನಮಗೋ ನಿರಾಶೆಯುಂಟಾಯಿತು, ಮನದೊಳಗೆ ಭಯದ ಕಳವಳವೋ ಹೆಚ್ಚು ತಬಂದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡೋಣ ? ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಯೋಚಿಸಿದೆವು || ೫೭ ||

ಭಯಾಚ್ಛ ಕಪಿರಾಜಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತೃಕ್ತುಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ||೫೪||
 ವಿಚಿತ್ಯ ವನದುರ್ಗಾಣಿ ಗಿರಿ ಪ್ರಸ್ರವಣಾನಿ ಚ |
 ಅನಾಸಾದ್ಯ ಪದಂ ದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತೃಕ್ತುಂ ಸಮುದ್ಯತಾಃ ||೫೫||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾಯೋಪ ವಿಷ್ವಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವಾ ನ್ಯಾಸರ ಪುಂಗವಾಃ |
 ಭೃಶಂ ಶೋಕಾರ್ಣವೇ ಮಗ್ನಃ ಪರ್ಯದೇವಯ ದಂಗದಃ ||೫೬||
 ತವ ನಾಶಂ ಚ ವೈದೇಹಿ ವಾಲಿನಶ್ಚ ವಧಂ ತಥಾ |

ತೆ - ಅನೇಕದಿವಸಗಳು ವಿಂಧ್ಯದ ಗುಹೆಯೊಳಿದ್ದ, ವಯಂ - ನಾವು, ಕಾರ್ಯನೈರಾಶ್ಯತೆ - ಪ್ರ
 ಕೃತಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದುದಿಂದಲೂ, ಕಾಲಸ್ಯ-ಸುಗ್ರೀವನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ಕಾಲದ, ಆತಿಕ್ರಮ
 ಣೇನಚ - ಕಳೆಯುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಕಪಿರಾಜಸ್ಯ - ವಾನರಾಧಿಪನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, ಭಯಾಚ್ಛ - ಭಯ
 ದದೆಯಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಣಾಃ - ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು, ತೃಕ್ತುಂ - ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ - ಪ್ರಯತ್ನವುಳ್ಳವ
 ರಾದವು ||೫೪|| (ತೆ - ಆ ನಾವು) ವನದುರ್ಗಾಣಿ- ಹೊಗಳಸದಳವೆನಿಸಿದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಗಿರಿಪ್ರಸ್ರವಣಾ
 ನಿಚ - ಬೆಟ್ಟದ ಜರಿಗಳನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ಯ - ಹುಡುಕಿ, ದೇವ್ಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಪದಂ - ಸ್ಥಾನವನ್ನು
 (ಇರುವ ನೆಲೆಯನ್ನು) ಅನಾಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದದೆ, ಪ್ರಾಣಾಃ - ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು, ತೃಕ್ತುಂ - ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ,
 ಉದ್ಯತಾಃ - ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟವು ||೫೫|| ಹೇವೈದೇಹಿ - ಎಲೈ ಜಾನಕಿಯೆ ! ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದನು, ಪ್ರಾ
 ಯೋಪವಿಷ್ವಾಃ - ಸಾಯುವ ಸಂಕಟದಿಂದ ಕುಳಿತ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಪುಂಗವಾಃ -
 ಕಪಿವರರನ್ನೂ, ತವ - ನಿನ್ನ, ನಾಶಂಚ - ಅರಣ್ಯವನ್ನೂ, ವಾಲಿನಶ್ಚ - ವಾಲಿಯ, ವಧಂಚ- ಸಂಹಾರವ
 ನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಸ್ಮಾಕಂ - ನಮ್ಮ, ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶು - ಮರಣಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ, ಜಟಾಯು
 ಪಃ - ಜಟಾಯುವಿನ, ಮರಣಂಚ - ಸಾವನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ- ನೋಡಿ, ಭೃಶಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ಶೋಕಾ
 ರ್ಣವಃ - ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ, ಮಗ್ನಃ - ಮುಳುಗಿದವನಾಗಿ, ಪರ್ಯದೇವಯತಃ - ಗೋಳಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು.

ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಗಳಸದಳವೆನಿಸಿದ ಗುಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ
 ಹುಡುಕಿದುದಾಯಿತು, ನಿನ್ನ ಸುಳಿವೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ
 ದೇನು ? ಸಾಯುವುದೇಸರಿಎಂದು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದೆವು. | ೫೪ || ಅನ್ನನೀರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯ
 ನ್ನು ತೊರೆದೆವು, ಸಾಯುವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೆವು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋ
 ಡಿ ಅಂಗದನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖ ವುಂಟಾಯಿತು, ಆಗ ಹಿಂದೆನಡೆದ ಅನರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂ
 ದುವು, ನೀನು ದೊರೆಯದೆ ಹೋದುದನ್ನೂ, ವಾಲಿಯ ಸಂಹಾರವನ್ನೂ, ಗೃಧ್ರರಾಜನಾದ
 ಜಟಾಯುವಿನ ಮರಣವನ್ನೂ, ನಾವುಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಮಾಡಿರುವುದನ್ನೂ ಕ್ರಮ
 ವಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಗೋಳಾಡ ತೊಡಗಿದನು || ೫೫ || ೫೬ || ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಅ
 ಣ್ಣನಾದ ಸಂಪಾತಿಯೆಂಬ ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಪಕ್ಷಿರಾಜನೊಬ್ಬನುಂಟು,
 ಆತನು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಅಂಗದ ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಾ
 ತುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಟಾಯುವಿನ ವಧೆ
 ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ನಮ್ಮಕೆಲಸವನ್ನು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಪಡಿ
 ಸಲಿಕ್ಕೆಬಂದಂತೆ, ಸುಗ್ರೀವನಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಸಾಯಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ನಾವಿದ್ದ ಬಳಿಗೆ

ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶ ಮಸ್ತೃಕಂ ಮರಣಂ ಚ ಜಟಾಯುಷಃ ||೬೦||
 ತೇಷಾಂ ನ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂದೇಶಾ ನಿರಾಶಾಶಾಂ ಮುಮೂರ್ಷತಾಂ |
 ಕಾರ್ಯ ಹೇತೋ ರಿವಾಽನಾತ ಶ್ಚಕುನಿ ರ್ವೀರ್ಯವಾಃ ಮಹಾಃ ||೬೧||
 ಗೃಧ್ರ ರಾಜಸ್ಯ ಸೋದರ್ಯ ಸ್ಸಂಪಾತಿ ನಾಃ ಮ ಗೃಧ್ರರಾಟ್ |
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಭ್ರಾತೃವಧಂ ಕೋಪಾ ದಿದು ವಚನ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೬೨||
 ಯವೀಯಾ ನೈನ ಮೇ ಭ್ರಾತಾ ಹತಃ ಕ್ವಚ ಸಿಪಾತಿತಃ |
 ಏತ ದಾಖ್ಯಾತು ಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಭವದ್ವಿ ರಾನ್ವನರೊತ್ತಮಾಃ ||೬೩||
 ಅಂಗದೋಕ್ತಕಥಯ ತ್ತಸ್ಯ ಜನಸ್ಥಾನೇ ಮಹದ್ವಧಂ |

||೬೦, ೬೧|| ಸ್ವಾಮಿಸಂದೇಶಾತ್ - (ತಿಂಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಬಂದವರಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯು) ಪ್ರಭು
 ವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ದೆಣೆಯಿಂದ ಮುಮೂರ್ಷತಾಂ - ಸಾವನ್ನು ಕೋರುತಲಿರುವ, ನಿರಾಶಾಶಾಂ -
 ನಿಷ್ಕರ್ಷನದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದಿರುವ, ತೇಷಾಂ - ಆ, ನಃ - ನಮಗೆ, ಕಾರ್ಯಹೇತೋರಿ
 ವ - ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ವೀರ್ಯವಾಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ಮಹಾಃ - ಮ
 ಹಾತ್ಮನನಿಸಿದ, ಗೃಧ್ರರಾಜಸ್ಯ - ಜಟಾಯುವಿನ, ಸೋದರ್ಯಃ-ಸಹೋದರನಾಗಿರುವ. ಸಂಪಾತಿರಾಮ -
 ಸಂಪಾತಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಗೃಧ್ರರಾಟ್ - ಹದ್ದುಗಳೊಡೆಯನಾದ, ಶಕುನಿಃ - ಪಕ್ಷಿಯು. ಆಯಾ
 ತಃ - ಬಂದವನಾಗಿ, ಭ್ರಾತೃವಧಂ - ಸಹೋದರನ ಕೊಲೆಯನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ- ಕೇಳಿ, ಕೋಪಾತ್ - ಸಿಟ್ಟು
 ನಡೆಸಿಯಿಂದ, ಇದಂ - ಈ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೇಳಿದನು ||೬೦||೬೧||
 ವಾನರೋತ್ತಮಾಃ - ಎಲೈ ಕುಪೀರರೇ ! ಯವೀಯಾಃ - ನನಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನಾದ, ಮೇ - ನನ್ನ -
 ಭ್ರಾತಾ - ಸಹೋದರನು, ಕೇನ - ಯಾರಿಂದ, ಹತಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಕ್ವಚ- ಎಲ್ಲಿ, ನಿಪಾತಿತಃ
 ಕೆಡಪ್ಪಟ್ಟನು ? ಏತತ್ - ಈ ಸಂಗತಿಯು, ಭವದ್ವಿಃ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಅಖ್ಯಾತುಂ - ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ
 (ಕೇರಲಿಕೈ) ಇಚ್ಛಾಮಿ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ ||೬೨|| (೬೩- ಅಮೇಲೆ) ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದವು, ಜನಸ್ಥಾ
 ನೇ - ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ವಧಂ - ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರವನ್ನೂ, ಭೀಮ
 ರೂಪೇಣ - ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಾವಣನಿಂದ, ತ್ಯಾ - ನಿನ್ನನ್ನು. ಉದ್ವಿಶ್ಯ - ಕುರಿತು,
 [ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ] ಯಥಾತಥಂ - ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ತಸ್ಯ - ಆಸಂಪಾತಿಗೆ, ಅಕಥಯತ್ -

ಬಂದು || ೬೨ - ೬೪ || ಎಲೈವಾನರ ವೀರರುಗಳಿರಾ ! ನನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಟಾಯುವನ್ನು
 ಕೊಂದವರಾರು ? ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ ? ಆಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ ಎಂದನು || ೬೨ ||
 ಆಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಬಳಿಕ ಅಂಗದನು—ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಖರದೂಷಣರೇ
 ಮೊದಲಾದ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರ ವಧೆಯನ್ನೂ, ಕ್ರೂರನಾದ ರಾಕ್ಷಸನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯು
 ವಾಗ ಜಟಾಯುವನ್ನು ಕೆಡಹಿದುದನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು ||೬೩|| ಕಶ್ಯಪಮು
 ನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಿನತೆಗೆ ಅರುಣನೆಂತಲೂ, ರುಡನೆಂತಲೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು, ಆ ಅರು
 ಣನೇ ಸೂರ್ಯ ಸಾಗರಿ, ಇವನೇ ಅನೂರು, ಈತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಶೈಲಿನಿಯೆಂಬುವವಳ
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ ಸಂಪಾತಿ ಜಟಾಯುಗಳು, ಈಸಂಪಾತಿಯು—ತನ್ನ ತಮ್ಮನು ಸ
 ತ್ತು ಹೋದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಪಟ್ಟು, ತನಗೆ ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಧೃಷ್ಟಿ

ರಕ್ಷಸಾ ಭೀಮರೂಪೇಣ ತ್ವಾ ಮ ದ್ವಿಶ್ಯ ಯಥಾತಥಂ ||೬೫||
 ಜಟಾಯುಷೋ ವಧಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದುಃಖಿತ ಸ್ತೋ ೨ ರುಣಾತ್ಮಜಃ |
 ತ್ವಾಂ ಶಶಂಸ ವರಾರೋಹೇ ವಸಂತೀಂ ರಾವಣಾಽಯೇ ||೬೬||
 ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಂಪಾತಿಃ ಪ್ರೀತಿವರ್ಧನಂ |
 ಅಂಗದ ಪ್ರಮುಖಾ ಸ್ತೂರ್ಣಂ ತತ ಸ್ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧಿತಾ ವಯಂ ||೬೭||
 ವಿಧ್ಯಾ ದುತ್ಥಾಯ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸ್ನಗರ ಸ್ಥಾಂತ ಮುತ್ತರಂ |
 ತ್ವದ್ವರ್ತನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹಾ ಹೃಷ್ಣು ಸ್ತುಪ್ಪಾಃ ಪ್ಲವಂಗಮಾಃ ||೬೮||
 ಅಂಗದ ಪ್ರಮುಖಾ ಸ್ಸರೈ ವೇಲೋಪಾಂತ ಮುಪಸ್ಥಿತಾಃ |

ಹೇಳಿದನು ||೬೫|| ಅರುಣಾತ್ಮಜಃ-ಸೂರ್ಯಸಾರಥಿಯಾದ ಅರುಣನಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಾದ. ಸಃ - ಆ ಸಂಪಾತಿಯು,
 ಜಟಾಯುಷಃ - ಜಟಾಯುವಿನ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ದುಃಖಿತಃ - ವ್ಯಸನವುಳ್ಳವ
 ನಾಗಿ, ವರಾರೋಹ - ಎಲೈ ಸಾಧ್ವಿಯೇ! ತ್ವಂ- ನಿನ್ನನ್ನು, ರಾವಣಾಽಯಃ - ರಾವಣನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ, ವ
 ಸಂತೀಂ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಶಶಂಸ - ಹೇಳಿದನು ||೬೬|| ಅಂಗದಪ್ರಮುಖಾಃ - ಅಂಗದ
 ನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ವಯಂ - ನಾವು, ಪ್ರೀತಿವರ್ಧನಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಸಂ
 ಪಾತಿಯ, ತತ್ - ಈ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಸಂಪಾತಿಃ - ಸಂಪಾತಿಯು ದೆಕೆಯಿಂದ,
 ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ತತಃ - ಆ ನಾವಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ, ತೂರ್ಣ - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧತಾಃ - ಹೊರಟೆವು ||೬೭||
 ಪ್ಲವಂಗಮಾಃ - ಕ.ಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಈ ನಾವು, ವಿಧ್ಯಾತ್ - ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಿಂದ, ಉತ್ಥಾಯ -
 ಎದ್ದು (ಹೊರಟು) ತ್ವದ್ವರ್ತನಕೃತೋತ್ಸಾಹಾಃ - ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಸಾಹ ವುಳ್ಳವರಾಗಿ,
 ಹೃಷ್ಣುಃ - ಹಿಗ್ಗಿದವರಾಗುತ್ತಲೂ, ತುಪ್ಪಾಃ - ತುಪ್ಪುಡುವವರಾಗುತ್ತಲೂ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರ
 ದ, ಉತ್ತರಂ - ಬಕಗಳು ಕಡೆಮದಾದ, ಆಂತಂ - ತೀರವನ್ನು, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ - ಹೊಂದಿದವು ||೬೮||
 ಅಂಗದಪ್ರಮುಖಾಃ - ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ಸರ್ವ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ, ತ್ವದ್ವರ್ತನ ಸಮುತ್ಸುಕಾಃ-

ಕಾಣುವುದರಿಂದಲೂ, ನೀನು ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೀಯೆ ಎಂತಲೂ ನಮ್ಮೊಂ
 ದಿಗೆ ತಿಳಿದಿತು || ೬೬ || ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೀಯೆ, ಎಂಬ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡ
 ಲೆ ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವು ಹೆಚ್ಚಿತು, ಆಮೇಲೆ ಅಂ ದನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೇಗನೆ
 ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆವು || ೬೭ || ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವೆವೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
 ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಲೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲೂ, ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲೂ, ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತ
 ದಿಂದ ಹೊರಟು ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರದಬಳಿಗೆ ಬಂದು || ೬೮ || ಅಂಗ
 ದಮುಂತಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಡಲಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು. ಇತರವಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾ
 ಟುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ಚಿಂತಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದೆವು
 || ೬೯ || ಕಪಿಗಳೆನೆಯೆಲ್ಲ ಕಳವಳಿಸಿ ಪೇಚಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ನಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದೆ
 ನು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಥೆ ಯುಂಟಾಯಿತು, ಆಮೇಲೆ-ಛೇ, ಇದು ತಕ್ಕದಲ್ಲ ಎಂದು
 ಆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊರೆದು, ನೂರು ಗಾವುದಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಹು ಬೇ
 ಗನೆ ದಾಟಬಂದೆನು || ೭೦ || ನಿನ್ನೆಯರಾತ್ರಿ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದೆನು, ರಾಕ್ಷಸರ

ಚಿಂತಾಂ ಜಗ್ತುಃ ಪುನರ್ಭೀತಾ ಸ್ವದ್ವರ್ತನ ಸಮುತ್ಸುಕಾಃ ||೬೯||
 ಅಥಾಹಂ ಹರಿಸೈನ್ಯಸ್ಯ ಸಾಗರಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಸೀದತಃ |
 ವ್ಯವಧೂಯ ಭಯಂ ತೀವ್ರಂ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಂ ಪ್ಲುತಃ ||೭೦||
 ಲಂಕಾ ಚಾಪಿ ಮಯಾ ರಾತ್ರೌ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರಾಕ್ಷಸಾಕುಲಾ |
 ರಾವಣಶ್ಚ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟ ಸ್ವಂಚ ಶೋಕಪರಿಪ್ಲುತಾ ||೭೧||
 ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವ ಮಾಖ್ಯಾತಂ ಯಥಾವೃತ್ತ ಮನಿಂದಿತೇ |
 ಅಭಿಭಾಷಸ್ವ ಮಾಂ ದೇವಿ ದೂತೋ ದಾಶರಥೇ ರಹಂ ||೭೨||
 ತಂ ಮಾಂ ರಾಮಕೃತೋದ್ಯೋಗಂ ತ್ವನ್ನಿಮಿತ್ತ ಮಿಹಾಗತಂ !

ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ವೇಲೋಪಾಂತಂ-ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಾ-ಸೇರಿದವರಾಗಿ
 ಯೂ, ಪುನಃ- ಮರಳಿ, ಭೀತಾಃ- ಭಯಪಡುವವರಾಗುತ್ತಾ, ಚಿಂತಾಂ ಮನೋವ್ಯಥೆಯನ್ನು, ಜಗ್ತುಃ-
 ಹೊಂದಿದೆವು ||೬೯|| ಅಥ-ಅಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಹಂ-ನಾನು, ಸೀದತಃ-ದುವಿ ಸಂತರಿಸುವ, ಹರಿಸೈನ್ಯಸ್ಯ-ವಾನರ
 ಸೇನೆಯ, ತೀವ್ರಂ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಭಯಂ - ಭಯವನ್ನು, ಸಾಗರಂ - ಆದಂಡದನೆ, ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ -
 ನೋಡಿ, ವ್ಯವಧೂಯಚ - ಆ ಭಯವನ್ನು ತರಸ್ಕರಿಸಿ, ಯೋಜನಾನಾಂ. ಗಾವುದಗಳ, ಶತಂ-ನೂರನ್ನು
 ಪ್ಲುತಃ - ಜಾರಿದವನಾದೆನು ||೭೦|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ರಾತ್ರೌ - ನಿನ್ನೆಯ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಕು
 ಲಾ - ರಕ್ಕಸರೊಂದ ನಿಬಿಡವಾದ, ಲಂಕಾಚಾಪಿ - ಲಂಕಾನಗರಯೂ, ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು,
 ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ರಾವಣಶ್ಚ - ರಾವಣನೂ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ಶೋಕಪರಿಪ್ಲುತಾ - ದುಃ
 ಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ, ತ್ವಂಚ - ನೀನೂ, ದೃಷ್ಟಃ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದೆ, ||೭೧|| ಅನಿಂದಿತೇ - ದೋ
 ಷಲೇಕವಿಲ್ಲದೆ, ದೇವಿ - ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೇ ! ಏತತ್ - ಈ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವೂ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಯ
 ಥಾವೃತ್ತಂ - ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯು ಮೀರದಹಾಗೆ, ಆಖ್ಯಾತಂ - ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಹಂ - ನಾ
 ನು, ದಾಶರಥೇಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ, ದೂತಃ - ವಾಹಕರನು. ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಿಭಾ
 ಷಸ್ವ - ಮಾತನಾಡು ||೭೨|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ! ರಾಮಕೃತೋದ್ಯೋಗಂ-ರಾಮನಿಂದ

ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ ಪುರವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಳಿಭಾಗವನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ
 ನು, ರಾವಣನನ್ನೂ ಕಂಡೆನು, ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನಯ ಸಂದರ್ಶ
 ನವನ್ನೂ ಪಡೆದೆನು || ೭೦ || ಎಲಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ ! ಮೊ
 ದಲಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದಂತೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನಗೆ ವಿಜ್ಞಾ
 ಪಿಸಿ ಇದೇನೆ. ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ದಶರಥನಂದನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ
 ಚಂದ್ರನಿಗೆ ದೂತನಾಗಿದೇನೆ; ಇನ್ನಾದರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತ
 ನಾಡು || ೭೧ || ಮತ್ತು -ಶ್ರೀರಾಮ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನ ಕ್ಷೋಸ್ಕರವೇ
 ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ನನ್ನನ್ನು ದಾಶರಥಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರನಾಗಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮು
 ಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿಯೂತಿಳಿ || ೭೨ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಳುಗಳೆನಿಸಿದವರೊಳಗೆ
 ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು. ಕುಶಲದಿಂದಿರುವನು, ಜೈರಷ್ಯ
 ಭ್ರಾತೃವು ಪಿತೃಸಮನು ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಗುರುವಾದ ಅಣ್ಣನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ

ಸುಗ್ರೀವ ಸಚಿವಂ ದೇವಿ ಬುಧ್ಯಸ್ವ ಪವನಾಶ್ರಮಃ || ೨೬ ||
 ಕುಶಲೀ ತವ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಸ್ವರ್ಮಶಸ್ತ್ರ ಭೃತಾಂವರಃ |
 ಗುರೋ ರಾಧಾನೇ ಯುಕ್ತೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಸುಲಕ್ಷಣಃ || ೨೭ ||
 ತಸ್ಯ ವೀರ್ಯವತೋ ದೇವಿ ಭರ್ತು ಸ್ತವ ಹಿತೇ ರತಃ |
 ಅಹ ಮೇಕ ಸ್ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಸುಗ್ರೀವ ವಚನಾ ದಿಹ || ೨೮ ||
 ಮಯೇಯ ಮಸಹಾಯೇನ ಚರತಾ ಕಾಮರೂಪಿಣಾ |
 ದಕ್ಷಿಣಾ ದಿಗಮು ಕ್ರಾಂತಾ ತ್ವನ್ಮಾರ್ಗ ವಿಜಯೈಷಿಣಾ || ೨೯ ||
 ದಿಷ್ಟ್ಯಾಹಂ ಹರಿಸೈನ್ಯಾನಾಂ ತ್ವನ್ನಾಶ ಮನು ಶೋಚತಾಮ್ |

ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉತ್ಸಾಹೋದ್ಯೋಗವುಳ್ಳ, ತಾ - ಆ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ತ್ವನ್ನಿ ಮಿತ್ರಂ - ನಿನ್ನ
 ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಇತ - ಇಲ್ಲಿ, ಆಗತಂ - ಬಂದಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಚಿವಂ - ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿಯ
 ನ್ನಾಗಿಯೂ, ಬುಧ್ಯಸ್ವ - ತೀಳಿ || ೨೬ || ಸರ್ವ ಭೃತಾಂ - ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ, ವರಃ-ಉತ್ತಮನನಿಸಿದ,
 ತೇ-ನಿನ್ನ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಕುಶಲೀ - ಹೇಮವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಸುಲಕ್ಷಣಃ - ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ
 ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಗುರೋಃ - ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನನನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ರಾಧನೇ-
 ಸೇವೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೨೭ || ಏಕಃ- ಬುಬ್ಬನಾದ, ಅಹಂತು-ನಾನಾದರೋ,
 ಸುಗ್ರೀವವಚನಾತ್ - ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ದೆಣೆಯಿಂದ, ವೀರ್ಯವತಃ - ಸರಾಕ್ರಮಣಿಯಾದ, ತವ -
 ನಿನ್ನ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಯ, ಹಿತ - ಮೇಲಿನಲ್ಲಿ, ರತಃ - ಆಸಕ್ತನಾಗಿ, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ- ಬಂ-
 ದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ || ೨೮ || ಅಸಹಾಯೇನ - ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಚರತಾ-ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆ, ಕಾಮರೂ-
 ಪಿಣಾ - ಕೋರಿದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ, ತ್ವನ್ಮಾರ್ಗವಿಜಯೈಷಿಣಾ - ನಿನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ
 ದರಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದಕ್ಷಿಣಾ - ತೆಂಕಲಾದ, ಇಯಂ - ಈ, ದಿಕ್ - ದೆಸೆಯು, ಅ-
 ನುಪ್ರಾಪ್ತಾ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೨೯ || ತ್ವನ್ನಾಶಂ - ನಿನ್ನ ಕಾಣದಿರುವಿಕೆಯನ್ನಾಕುರಿತು, ಅನು-
 ಶೋಚತಾಂ - ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ಹರಿಸೈನ್ಯಾನಾಂ - ಕುಸೇನೆಗಳೊಳಗೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ದಿಷ್ಟ್ಯಾ - ನ-
 ನ್ನಭಾಗ್ಯದಿಂದ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಭಿಮುಖಂಸನಾತ್ - ಲಾಭವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ದೆಣೆಯಿಂದ, ಸಂತಾಪಂ-

ಸಿಂಹನಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಹೇಮದಿಂದಿದ್ದಾನೆ, || ೨೬ || ಸುಗ್ರೀವನ ಆಜ್ಞಾನು-
 ಸಾರವಾಗಿ ಶೂರನಾದ ನಿನ್ನವಲ್ಲಭನಿಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಬಯಸಿ ನಾನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ
 ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. || ೨೭ ||

ಬೇರೊಬ್ಬರ ಸಹಾಯ ವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಬಲ್ಲ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಸಂ-
 ಚರಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಈ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದೆನು || ೨೮ || ಎಲಾ
 ದೇವಿಯೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ನೀನು ಸಿಕ್ಕದೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯಸ-
 ನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾನರ ವೀರರೊಳಗೆ ಬಬ್ಬನಾದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು,
 ನಿನ್ನದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ, ನಿನ್ನಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅವರಿ-
 ಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವೆನು || ೨೯ || ಎಲಾ ಮೂತೆಯೇ ! ಇಪ್ಪುರೂರದ ಸಾ-
 ಗರವನ್ನು ನಾನು ದಾಟಬಂದು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ವೃಥಾವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ

ಅಪನೇಷ್ಯಾಮಿ ಸಂತಾಪಂ ತವಾಭಿಗಮ ಶಂಸನಾತ್ ||೭೭||
 ದಿಷ್ಟ್ಯಾಭಿ ಮಮ ನ ವೃಥಾಂ ದೇವಿ ಸಾಗರ ಲಂಘನಮ್ |
 ಪ್ರಾಪ್ನಾಸ್ಯ ಮೃಹ ಮಿದಂ ದಿಷ್ಟ್ಯಾಭಿ ತ್ವದ್ಧರ್ಶನ ಕೃತಂ ಯಶಃ ||೭೮||
 ರಾಘವಶ್ಚ ಮಹಾವೀರ್ಯಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ತ್ವಾ ಮಭಿಪತ್ಸ್ಯತೇ |
 ಸಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವಂ ಹತ್ವಾ ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಮ್ ||೭೯||
 ಮಾಲ್ಯವಾ ನ್ನಾಮ ವೈದೇಹಿ ಗಿರೀಶಾ ಮುತ್ತುನೋ ಗಿರಿಃ |
 ತತೋ ಗಚ್ಛತಿ ಗೋಕರ್ಣಂ ಪರ್ವತಂ ಕೇಸರೀ ಹರಿಃ ||೮೦||
 ಸಚ ದೇವರ್ಷಿಭಿ ರ್ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿತಾ ಮಮ ಮಹಾಕಪಿಃ |

ಅವರ ಮನೋವೃಥೆಯನ್ನು, ಅಪನೇಷ್ಯಾಮಿ - ಪರಿಹರಿಸುವೆನು ||೭೭|| ದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯಿ !
 ಮಮ - ನನ್ನ, ಸಾಗರಲಂಘನಂ - ಸಮುದ್ರತರಣವು, ದಿಷ್ಟ್ಯಾಭಿ - ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ, ವೃಥಾಂ -
 ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದುದು, ನಾಸೀತ್ - ಆಗಲಿಲ್ಲ, ತ್ವದ್ಧರ್ಶನಕೃತಂ - ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾದ, ಇದಂ-
 ಈ, ಯಶಃ - ಕೀರತಿಯನ್ನು, ದಿಷ್ಟ್ಯಾಭಿ - ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ನಾಸ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದುವೆನು ||೭೮||
 ಮಹಾವೀರ್ಯಃ - ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ರಾಘವಶ್ಚ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಮಿತ್ರಬಾಂಧವಂ - ಸಂಟ
 ರಿಪ್ಪರೊಡನೆ ಸಹಿತನಾದ. ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಂ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾಗಿರುವ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಹತ್ವಾ-
 ಕೊಂದು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಭಿಪತ್ಸ್ಯತೇ - ಹೊಂದುವನು ||೭೯|| ಹೇವೈದೇಹಿ-
 ಎಲಾ ಜನಕನಂದನಿಯೇ! ಗಿರೀಶಾಂ - ಪರ್ವತಗಳೊಳಗೆ, ಉತ್ತಮಃ-ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ಮಾ
 ಮ - ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಗಿರಿಃ - ಬೆಟ್ಟವು, ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು, ತತಃ - ಆ ಪರ್ವತದಿಂದ,
 ಕೇಸರೀ - ಕೇಸರಿಯೆಂಬ, ಹರಿಃ - ವಾನರನು, ಗೋಕರ್ಣಂ - ಗೋಕರ್ಣವೆಂಬ, ಪರ್ವತಂ - ಬೆಟ್ಟವ
 ನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛತಿ - (ಅಗಚ್ಛತ್)ಹೋಗಿದ್ದುದು ||೮೦|| ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾನರಪುಂಗವನಾಗಿರುವ,
 ಮಮ - ನನಗೆ, ಪಿತಾ ತಂದೆಯಾದ, ಸಚ - ಆ ಕೇಸರಿಯು, ಪುಣ್ಯ - ಪಾವನನಾದ ನದೀತಟಃ -

ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಸರಿ, “ವೀರಮಾರುತಿಯು ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡು
 ಬಂದನು” ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರತಿಯನ್ನು ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಡೆಯುವೆನು ||೭೮||
 ಮಹಾಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ
 ಗೆ ಬಂದು ಪುತ್ರಪೌತ್ರಮಿತ್ರಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಸಹಿತನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ,ನಿ
 ನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ||೭೯|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಪರ್ವತಗಳೊಳಗೆ
 ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬುದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವುಂಟು, ಕೇಸರಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ವಾನರ
 ವೀರನು-ಅದರ ಬಳಿಯೊಳಿರುವ ಗೋಕರ್ಣವೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿ
 ದ್ದನು ||೮೦|| ಆತನೇ ನನಗೆ ತಂದೆ,ಆಗೋಕರ್ಣದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು-ಅಲ್ಲಿದ್ದ
 ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಂಬಸಾದನನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನನ್ನು ಕೊ
 ಳ್ಲುವಂತೆ ಕೇಸರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು, ಬಳಿಕ ಸಮುದ್ರತೀರದ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಿ
 ಯು ಆರಕ್ಕಸನನ್ನು ಕೊಂದನು ||೮೧|| ಆ ಕೇಸರಿಯೊಬ್ಬ ವಾನರನಿಗೆ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಅಂ
 ಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದವನು, ಅದರಿಂದ ವಾಯು

ತೀರ್ಥ ನದೀಪತೇಃ ಪುಣ್ಯ ಶಂಬಸಾದನ ಮುದ್ಧ ರತ್ ॥೮॥
 ತಸ್ಯಾಹಂ ಹರಿಣಃ ಜೈತ್ರೇ ಜಾತೋ ವಾತೇನ ಮೈಥಿಲಿ |
 ಹನುಸೂ ನಿತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ಲೋಕೇ ಸ್ವೇನೈವ ಕರ್ತೃಣಾ ॥೯॥
 ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಥಂ ತು ಮೈದೇಹಿ ಭರ್ತು ರುಕ್ತಾ ಮಯಾ ಗುಣಾಃ |
 ಅಚಿರಾ ದ್ರಾಘವೋ ದೇವಿ ತ್ವಾ ಮಿತೋ ನಯಿತಾಽನಘೆ ॥೧೦॥
 ಏವಂ ವಿಶ್ವಾಸಿತಾ ಸೀತಾ ಹೇತುಭಿ ಶ್ಶೋಕ ಕರ್ಷಿತಾ |
 ಉಪಪನ್ನೈ ರಭಿಜ್ಞಾನ್ಯೈ ದೂತಂ ತ ಮವಗಚ್ಛತಿ ॥೧೧॥

ಸಮುದ್ರದ, ತೀರ್ಥ - ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ. ದೇವರ್ಷಿಭಿಃ - ದೇವಮುನಿಗಳಿಂದ, ದಿವ್ಯಃ - ಅಷ್ಟಾಪಿಸಪ್ತಪ್ತ
 ವನಾಗಿ, ಶಂಬಸಾದನಂ - (ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಂದರಮುನ್ನುಂಟುಮಾಡತಲ್ಲಿದ್ದ) ಶಂಬಸಾದನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ
 ನನ್ನು, ಉದ್ಧರತ್ (ಉದ್ಧರತ) ಸಂಕರಿಸಿದನು ॥೮॥ ಹೇ ಮೈಥಿಲಿ-ಓ ಜಾನಕಿಯೇ! ಅಹಂ-ನಾನು. ತ
 ಸ್ಯ-ಈ, ಹರಿಣಃ (ಹರೇಃ)-ಕೇಸರಿಯೆಂಬ ವಾನರನ, ಜೈತ್ರೇ - ಪಶ್ಚಿಮಾದ ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ವಾ
 ತೇನ - ವಾಯುವಿನಿಂದ, ಜಾತಃ - ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ, ಸ್ವೇನೈವ - ನನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ, ಕರಣಾ - ವ್ಯವಸಾ
 ಯದಿಂದಲೇ, ಹನುಮಾನಿತಿ - ಹನುಮಂತನೆಂದು, ಲೋಕೇ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ವಿಖ್ಯಾತಃ - ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾ
 ದನು ॥೯॥ ಹೇಮೈದೇಹಿ-ಎಲೋಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಭರ್ತುಃ-ನಿನ್ನ ವಲ್ಲಭನ, ಗುಣಾಃ -
 ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು, ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಥಂ - ನಿನ್ನ ನಂಬುಗೆಗೋಸ್ಕರ, ಉಕ್ತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಹೇತುನ
 ಘೆ - ಎಲೆ ದೋಷರಹಿತಳೇ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ಅ
 ಚಿರಾತ್ - ಬೇಗನೆ, ನಯಿತಾ - (ನೇತಾ) ಕರೆದೊಯ್ಯುವನು, ॥೧೦॥ ಶೋಕಕರ್ಷಿತಾ - ದುಃಖದಿಂದ ನ
 ವೆದು ಹೋಗಿದ್ದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಏವಂ - ಈ ದ್ರುಕಾರವಾಗಿ, ಹೇತುಭಿಃ - ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವು
 ಗಳಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಪನ್ನೈಃ - ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ, ಅಭಿಜ್ಞಾನ್ಯೈಃ-ಗುರುತುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಶ್ವಾಸಿ
 ತಾ - ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದವಳಾಗಿ, ತಂ - ಆ ವಾನರನನ್ನು, ದೂತಂ - ಶ್ರೀರಾಮದೂತನನ್ನಾಗಿ, ಅ
 ವಗಚ್ಛತಿ (ಅವಾಗಚ್ಛತ್) - ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು ॥೧೧॥ ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಪ್ರಹರ್ಷಣ -

ಪುತ್ರನೆನಿಸಿ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರನನ್ನು ನುಂಗ ಹೋದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೂ (ಐರಾವತ
 ನನ್ನು ನುಂಗಹೋದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ) ಇಂದ್ರನು ನನ್ನದೊಂದು ಹನು (ಕೆನ್ನೆ) ವನ್ನು
 ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಈ ನನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂ
 ತನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ॥೮॥ ಎಲೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳೇ! ನಿನ್ನ ನಂಬುಗೆ ಗೋ
 ಸ್ಕರ ನಿನ್ನ ವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನವಿ
 ಸಿದನು ಬಹುಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ಯುವನು ॥೯॥
 ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಂಜನೇಯನು ಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಗಳಾದ ವಚನಗಳಿಂದಲೂ,
 ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಉಚಿತಗಳಾದ ಗುರುತುಗಳಿಂದಲೂ ಅವಾನರವೀರನನು
 ಶೋಕದಿಂದ ನವೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಜಾನಕಿಯು ಇವನು ಶ್ರೀರಾಮದೂತನೇ ಸರಿ ಎಂದ
 ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು ॥೧೦॥ ಇಂತು ಹನುಮನ ಮುಖದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗು
 ಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ರೋಮಾಂಚವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇಹದ

ಅತುಲಂ ಚ ಗತಾ ಹರ್ಷಂ ಪ್ರಹರ್ಷೇಣ ಚ ಜಾನಕೀ |

ನೇತ್ರಾ ಭ್ರಾಂ ವಕ್ರಪಕ್ಷ್ಮಾಭ್ರಾಂ ಮುಮೋಚಾ ನಂದಜಂ ಜಲಂ ||೪೫||

ಚಾರು ತದ್ವದನಂ ತಸ್ಯಾ ಸ್ತವು ಶುಕ್ಲಾಯತೇಕ್ಷಣಂ |

ಅಶೋಭತ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ರಾಹುಮುಕ್ತಾ ಇನೋಡು ರಾಟ್ ||೪೬||

ಹನುಮಂತಂ ಕಪಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ಮನ್ಯತೇ ನಾನ್ಯಥೇತಿ ಸಾ ||

ಅಥೋವಾಚ ಹನೂಮಾಂಸ್ತಾ ಮುತ್ತುರಂ ಪ್ರಿಯ ದರ್ಶನಾಂ ||೪೭||

ಸಂತೋಷಕಾರಣವಾದ ಹನುಮದ್ವಚನದಿಂದ, ಅತುಲಂ-ಅಸಮಾನವಾದ, ಹರ್ಷಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು ಗತಾ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ, ವಕ್ರಪಕ್ಷ್ಮಾಭ್ರಾಂ - ಡೊಂಕಾದ ರೆಪ್ಪೆಗಳುಳ್ಳ, ನೇತ್ರಾಭ್ರಾಂ - ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಆನಂದಜಂ - ಆನಂದದಿಂದಲೂಡಾದ, ಜಲಂ - ಜಲವನ್ನು, ಮುಮೋಚ - ಕರೆದಳು ||೪೫||

ತಾಮ್ರಶುಕ್ಲಾಯತೇಕ್ಷಣಂ - ಕುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೂ, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಗೂ ವಿಶಾಲವೂ, ಆಗಿರುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಚಾರು - ಸುಂದರವಾದ, ತಸ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ - ವಿಶಾಲನೇತ್ರೆಯಾದ ಸೀತೆಯ ತತ್ - ಆ, ವದನಂ - ಮುಖವು, ರಾಹುಮುಕ್ತಾ - ರಾಹುವಿನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಉಡುಗಾಡಿದ - ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಅಶೋಭತ - ಹೊಳೆಯತಲಿದ್ದಿತು ||೪೬|| ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಹನೂಮಂತಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಕಪಿ - ವಾನರನನ್ನಾಗಿ, ವ್ಯಕ್ತಂ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಮನ್ಯತೇ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು, ಅನ್ಯಥಾ - ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ (ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾವಣನೆಂದು) ನಮನ್ಯತೇ - ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಅಥ - ಆ ಮೇಲೆ, ಹನುಮಾನ್ - ಆಂಜನೇಯನು, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಾಂ - ಸರ್ವರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂರಿತು, ಉತ್ತರಂ - ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು || ೪೭ || ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ, ಸರ್ವಂ - ಸಕಲವಾದ, ಏತತ್ - ಇದುವರೆಗಿನ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆಯು:

ಹರ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಡೊಂಕಾದ ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಬಲು ಅಂದವಾದ ನಯನಗಳಿಂದ ಆನಂದ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಕರೆದಳು ||೪೫|| ಆಗ-ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಂದರವಾದ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆಕೆಯ ದಿವ್ಯಮುಖವು ರಾಹುವಿನ ಮುಖದೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ್ದ ಚಂದ್ರನು ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಬೆಳಗುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪೬|| ವೈದೇಹಿಯು-ಆ ವಾನರನನ್ನು ನಿಜವಾದ ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಕಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದಳಲ್ಲದೆ ಮೊದಲು ತಾನು ಊಹಿಸಿದ್ದಂತೆ ಕಪಿರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ರಾವಣನನ್ನಾಗಿ ಎಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಂಜನೇಯನು ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಅನ್ಯಥಾಭಾವನೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆಂತಲೂ, ತಾನುಶ್ರೀರಾಮದೊತನಾದಹನುಮಂತನೇದಿಟ ಎಂಬದಾಗಿ ನಂಬುಗೆಉಂಟಾಯಿತೆಂತಲೂ, ಇಂಗಿತದಿಂದ ಮತ್ತು-ಕಾಣಬರುವ ಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನವನ್ನು ಕೂರಿತು ಇಂತೆಂದನು- ||೪೭|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವದ್ವಿಷಯವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಇದೇನೆ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ರುಚಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೆ ಕಿಂಕರನಾದ ನಾನು ಅದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ||೪೮||ಓಜಾನಕೀ ನನ್ನ ! ತಂದೆಯಾದ ಕೆಸರಿಯೆಂಬವಾನರೋತ್ತಮನು

ಏತತ್ತೈ ಸರ್ವ ಮಾಖ್ಯಾತಂ ಸಮಾಶ್ವಸಿ ಹಿ ಮೈಥಿಲಿ |

ಕಿಂ ಕರೋಮಿ ಕಥಂ ವಾತೆ ರೋಚತೆ ಪ್ರತಿಯಾ ವ್ಯುಹಂ ||೪||

ಹತೇ ಸುರೇ ಸಂಯತಿ ಶಂಬಸಾದನೇ ಕಪಿ ಪ್ರವೀರೇಣ ಮಹರ್ಷಿಚೋದನಾತ್ |

ತತೋಸ್ತಿ ವಾಯು ಪ್ರಭವೋ ರಹಿ ಮೈಥಿಲಿ ಪ್ರಭಾವತ ಸ್ತ ತ್ವತ್ಪ್ರತಿಮಶ್ಚ ವಾನರಃ

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಣ್ಡೆ ಪಂಚತ್ತಿಂಶ ಸ್ಕಂಧಃ —

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀರಾಮ ಚಸ್ತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

— ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಣ್ಡೆ ಷಟ್ತ್ರಿಂಶ ಸ್ಕಂಧಃ —

ಭೂಯ ಏವ ಮಹಾತೇಜಾ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ತೆ - ನಿನಗೆ, ಆಖ್ಯಾತಂ - ಸನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಮಾಶ್ವಸಿಹಿ - ಸಮಾಧಾನವಂದಿರು, ತೆ - ನಿನಗೆ, ಕಿಂ - ಯಾವುದು, ಕಥಂವಾ - ಹೇಗೆ, ರೋಚತೆ-ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೋ, (ತತ್ - ಅದನ್ನು) ಕರೋಮಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪ್ರತಿಯಾಮಿ - ರಾಮಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು ||೪|| (ತನ್ನ ಕೌರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ) ಹೇಮೈಥಿಲಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿ, ಕಪಿಪ್ರವೀರೇಣ - ವಾನರ ವೀರನಾದ ಕೇಸರಿಯಿಂದ, ಮಹರ್ಷಿಚೋದನಾತ್ - ಮುನಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ, ಸಂಯತಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಶಂಬಸಾದನೇ ಶಂಬ ಸಾದನನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನು, ಹತೇ (ಸತಿ) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, (ಅಹಂ-ನಾನು) ವಾಯುಪ್ರಭವಃ - ವಾಯುವಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನಾಗಿದೇನೆ, ಪ್ರಭಾವತಃ - ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ, ತತ್ಪ್ರತಿಮಶ್ಚ-ಆ ವಾಯುವಿಗಿಣಿಯೆನಿಸಿದ, ವಾನರಃ-ಕಪಿಯೂ, ಅಸ್ತಿಹ-ಆಗಿರದೇನೆ ||೪||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

— ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಶಿರಮು ಬಾಗುತೆ ನೀತೆಗೆ | ವರಮಾರುತಿ ರಾಮನಾಮ ದುಂಗುರ ವೀಯಲ್ |

ಪರಮಾದರದಿಂ ಗ್ರಹಿಸುತೆ | ಸರಿಸದಿ ವೈದೇಹಿ ರಾಮ ಕುಲವಕೇಶ್ವರ ||

ಮಹಾತೇಜಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವಿನಿಂದನನಿಸಿದ, ಹನುಮಾ

ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಶಂಬಸಾದನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನನ್ನು ಕೊಂದನು. ತರುವಾಯ ನನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಾಯುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿಸಿದವನಾಗಿದೇನೆ ಬಲವರಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನಿಗೆಣೆಯೆನಿಸಿರುವೆನು. ಈ ವಾನರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಧಾರಣನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಯಾವಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನು. ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸುವಿರಮಿಸಿದನು. ||೪||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಜನಾತ್ಮಜನು—ವೈದೇಹಿಯ ಮನದೊಳಗೆ ಇನ್ನೆವನಾದರು ಸಂಕಯಲೇಶವಿರುವುದೋ, ಏನೋ, ಎಂದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನೂ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನಿವಾರಣೆ

ಅಬ್ರವೀ ತ್ವ ಶ್ರೀತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸೀತಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕಾರಣಾತ್ ||೧||

ವಾನರೋತ್ತಮಂ ಮಹಾಭಾಗೆ ದೂತೋ ರಾಮಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |

ಅಂಜನೇಯನು, ಸೀತಾಪ್ರತ್ಯಯ ಕಾರಣಾತ್ - ಸೀತೆಗೆ ನಾಬುಗೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಪ್ರಶ್ರೀತಂ - ವಿನಯದಿಂದಮೊಡಗೊಡಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವನ್ನು, ಭೂಯುಷವ - ಮರಳಿಯೂ, (ಬಹಳ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೇ) ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಹೇ ಮಹಾಭಾಗೆ - ಎಲಾ ಭಾಗ್ಯವತಿಯಾದ ಸೀತೆಯೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಧೀಮತಃ-ದೃಶಸ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ದೂತಃ - ವಾರ್ತಾಹರನಾದ, ವಾನರಃ ಕಪಿಃ, ಹೇದೇವಿ-ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ, ರಾಮನಾಮಾಂಕಿತಂ-ರಾಮನ ಹೆಸರಿನಿಂದೊಡಗೊಡಿರುವ, ಇದಂ - ಈ, ಅಂಗುಲೀಯುಕಂ - ಉಂಗುರವನ್ನು, ಪಶ್ಯ - ನೋಡು, ಅಥವಾ-ಹೇ ಮಹಾಭಾಗೆ - ಎಲಾ - ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಜಾನಕಿಯೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ನರಃ ವಾ - ಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಿ ಇರುವೆನು, ಧೀಮತಃ - ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ದೂತಃ - ಸೇವಕನಾಗಿದೇನೆ, ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯೇ, ರಾಮನಾಮಾಂಕಿತಂ - ರಾಮನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ, ಇದಂ - ನೀನು ಹಿಂದೆನೋಡಿಯೇ ಇದ್ದ, ಅಂಗುಲೀಯುಕಂ - ಉಂಗುರವನ್ನು ಪಶ್ಯ - ನೋಡು, ಅಥವಾ - ಹೇ ಮಹಾಭಾಗೆ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ಥ ರೂಪಳಾದ ಎಲಾ ಸೀತೆಯೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ನರೋವಾ - ಮನುಷ್ಯನೇ ? (ದೇವಾಂಶ ಸಾಭೂತನಲ್ಲವೇ ?) ಧೀಮತಃ - ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮರೂಪದಿಂದ ವತರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ, ದೂತಃ - ದಾಸನಾಗಿದೇನೆ, ಹೇದೇವಿ -ರಾಮನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ, ರಾಮನಾಮಾಂಕಿತಂ - ಯೋಗಿಗಳ ಮನೋನಿಲಯನಾದ ರಾಮನ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳ ಗುರುತುಳ್ಳ, ಇದಂ - ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಅಳಿಯನೆಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ನೀನು ನೋಡಿ

ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದು,ಬಹು ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ನಾಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿಯೂ, ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಆಡತೊಡಗಿದನು || ೧ || ಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನಿಯಾದ ಎಲಾ ಮಾತೆಯೆ ! ನಾನು ಕಪಿರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ರಾಮನೊಲ್ಲವಮ್ಮ, ನಿಜವಾದ ವಾನರನೂ ಹೌದು, ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದೂತನೂ ಹೌದು, ಎಲಾ ದೇವಿಯೆ ! ಇದಕ್ಕೂ, ಶ್ರೀರಾಮನ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡು! ಮತ್ತು— ಎಲಾ ಜನನಿ ! ನಾನಾಯ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸು, ನೀನು ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವಳಲ್ಲವೆ ? ರಾಮನು ರಕ್ತಸಂಪಡೆಯಿಂದ ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿರುವ ಈ ಗಂಡಾಂತರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನನ್ನು ಕಳುಹಬೇಕೆಂಬ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲವೆ ? ಅಂತಹಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ದೂತನಾಗಿಬಂದಿರುವ ನಾನು ನರನೋ ? ವಾನರನೋ ? ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ ನೋಡು. ಇದಲ್ಲದೆ ಎಲಾ ಜಗಜ್ಜನನಿ ! ನೀನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಾಧಾರಣಳಾದ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿರುವ ಮಹತ್ವಸಂಪನ್ನೆಯಲ್ಲವೆ ! ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಪ್ರಪಂಚದ ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ

ರಾಮ ನಾಮಾಂಕಿತಂ ಚೇದಂ ಪಶ್ಯ ದೇ ವ್ಯಂಗುಳೀಯಕಂ ||೨||

ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ ತವಾನೀತಂ ತೇನ ದತ್ತಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ |

ಸಮಾಶ್ವಸಿ ಹಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಕ್ಷೀಣದುಃಖ ಫಲಾ ಹ್ಯಸಿ ||೩||

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣಾ ಸಾ ಭರ್ತುಃ ಕರ ವಿಭೂಷಣಂ |

ಇರುವ ಈ, ಅಂಗುಳೀಯಕಂ - ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಮನ ಕಯ್ಯೊಳಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು, ಪಶ್ಯ-ನೋಡು ||೨|| ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ತೇನ-ಆ ರಾಮನಿಂದ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಂ - ನಂಬಿಕೆಗೋಸ್ಕರ, ದತ್ತಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಉಂಗುರವು, ಆನೀತಂ - ನನ್ನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತ - ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ಶುಭವಾಗಲಿ, ಸಮಾಶ್ವಸಿ - ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರು, ಹಿ - ಏ ತಕೆಂದರೆ, ಕ್ಷೀಣದುಃಖ ಫಲಾ - ತೊಲಗಿಹೋದ ದುಃಖದ ಫಲವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಸಿ - ಇದ್ದೀಯ || ೩ || ಸಾ - (ಮಾರುತಿಯನ್ನು ರಾಣನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಇದ್ದ) ಆ ಸೀತೆಯು, ಭರ್ತುಃ - ಪ್ರಿಯನ, ಕರವಿಭೂಷಣಂ - ಹಸ್ತಾಲಂಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣಾ-ರವೆ ಬಡಿಯದೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಭರ್ತುರಂ-ಪತಿಯನ್ನು, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇವ - ಹೊಂದಿದವಳಂತಾಗಿ,

ಅವತರಿಸಿದವಳಲ್ಲವೆ ? ಆದರೂ ಲೋಕವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲು - “ಮರದಮೇಲೆ ಹಾರಾಡುವ ಕೋಡಗಗಳೆಲ್ಲಿ? ಮಹಾ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾದ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲಿ? ಗುಣವೊಂದಲ್ಲ, ಧೃತ್ಯವೊಂದಲ್ಲ, ಉದ್ಯೋಗವೊಂದಲ್ಲ, ಜಾತಿಯೊಂದಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ವಾನರರಿಗೂ ನರರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯತ್ಯನ್ಯಾಯವೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು ? ಎಂಬದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೇಳನಮಾಡಿದೆ. ಈಗ ಲಾದರೂ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸು, ರಾಮನು ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನೆ ? ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿ, ಧೃತಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾತ್ರ ವಾರನೋ ? ನರನೋ? ವಾಯುದೇವನ ಅಂಶದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಭಂಟನಾಗಿ ಜನಿಸಿದವನಲ್ಲವೋ ? ಇದಕೋ. ನೋಡು, ಇದುವಾನರನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೋ ? ಯೋಗಿಗಳ ಮನೋನಿಲಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಸುವರ್ಣಾಂಗುಳೀಯಕವನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸು, ತಗುವಾಯ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವೊಪ್ಪಿದಂತೆ ನಡೆಸು || ೩ || ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕಪಿತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಮಾಯಾವಿಯೆಂಬ ಊಹೆಯುಂಟಾಗದಿರುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಶ್ರೀರಾಮದೂತನೇ ಹೌದು ಎಂಬ ನಂಬುಗೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಇದಾನೆ, ಇನ್ನಾದರೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆ, ನಿನಗೆ ಶುಭವಿಭವವು ಒದಗಿದೆ, ದುಃಖದ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರ ವೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು ||೪|| ಆಗಲಾ ಜಾನಕಿಯು-ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನು ಕರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು; ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ನೋಡಿದಳು !, ಆಗ-ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜನಕನು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದೆಂದೂ, ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನ ಹಸ್ತಾಭರಣವಾಗಿದ್ದುದೆಂದೂ, ಆಪದ್ಭಂಧುವಿನಂತೆ ಈ ವಿಪತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದೆಂದೂ,

ಭರ್ತೃರ ಮಿವ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಜಾನಕೀ ಮುದಿತಾ ಭವತ್ ||೪||
 ಚಾರು ತದ್ವದನಂ ತಸ್ಯಾ ಸ್ತಾಮ್ರ ಶುಕ್ಲಾಯತೇಕ್ಷಣಂ |
 ಅಶೋಭತ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ರಾಹುಮುಕ್ತ ಇವೋಡು ರಾಟ್ ||೫||
 ತತ ಸ್ನಾ ಹ್ರೀಮತೀ ಬಾಲಾ ಭರ್ತೃ ಸಂದೇಶ ಹರ್ಷಿತಾ |
 ಪರಿತುಷ್ಟಾ ಪ್ರಿಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಶಂಸ ಮಹಾಕಪಿಂ ||೬||
 ವಿಕ್ರಾಂತ ಸ್ತ್ವಂ ಸಮರ್ಥ ಸ್ತ್ವಂ ಪಾಜ್ಞ ಸ್ತ್ವಂ ವಾನರೋತ್ತಮ |

ಮುದಿತಾ - ಆನಂದವೃತ್ತಗಳು, ಅಭವತ್ - ಆದಳು ||೪|| ತಾಮ್ರಶುಕ್ಲಾಯತೇಕ್ಷಣಂ-ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಬೆಳ್ಳಗೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಚಾರು ಬಹುಸಂದರವಾದ, ತತ್ - ಆ ರಾಮನೂ ವನಾಂಗುಳೆಯ ಕದರ್ಶನಕಾಲದಲ್ಲಿನ, ತಸ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ವದನಂ - ಮುಖವು, ರಾಹುಮುಕ್ತಃ - ರಾಹುವಿನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಉಡುರಾದಿವ, ತಾರಾಧಿಪನಾಥೆ, ಅಶೋಭತ - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೫|| ತತಃ - ತರುವಾಯ. ಸಾಬಾಲಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಹ್ರೀಮತೀ - (ಉಂಗುರವನ್ನು ವಲ್ಲಭನ ನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದುದರಿಂದ) ಲಜ್ಜೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಭರ್ತೃ - ಪತಿಯು, ಸಂದೇಶ - ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ, ಹರ್ಷಿತಾ - ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಪ್ರಿಯಂ - ಗೌರವವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ತೋರಿಸಿ, ಮಹಾಕಪಿ - ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಪ್ರಶಂಸ - ಹೊಗಳಿದಳು ||೬|| ವಾನರೋತ್ತಮ - ಎಲೈ ಕಪಿಪೀಠನೇ! ಯೇನಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ವಿಕೇನ - ಬುಟ್ಟಿನಿಂದ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಇದಾ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸದೊಡಂ - ರಾಕ್ಷಸ

ತಿಳಿದುಕೊಂಡುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಇರುವ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ವಿಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂತೋಷ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬಂಧುವು, ತನ್ನ ಪತಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಂತೆ ಭಾವಿಸಿದಳು, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದವು ಉಕ್ಕಿತು. ರೋಮಾಂಚವುಂಟಾಯಿತು, ನಯನಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವು ತುಂಬಿತು. ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ತಪ್ಪಿತು. ಆನಂದಾಮೃತಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಯೇ ಹೋದಳು. ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಆಗ ಉಂಟಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೇ ಹೊರತು ಹೇಳಲಳವಲ್ಲ. ||೪|| ಆಗತಾನೆ ಅರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಕೆಯ ಅದವಾದ ವದನವು ರಾಹುವಿನ ವದನದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ||೫|| ತರುವಾಯ ತಾನು ಮೊದಲು ಆಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ನೆನೆಪಿಗೆ ಬಂದುದರಿಂದಲೂ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಿಚಿತ್ರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉದಹರಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ, ಮಾರುತಿಯು ಮೂದಲಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ ಬಲು ನಾಚಿಗೆ ಗೊಂಡಳು. ಪತಿಯ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವೊಂದಿಂದ ಹರ್ಷಪರವಶಳಾಗಿ ಆಜನೇಯನನ್ನು ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದಳು ||೬|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನಿನ್ನ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ನರರಿಗೂ, ವಾನರರಿಗೂ ಪರಿಚಯವೆತ್ತಿರುವೆ ? ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹೇಗೆ ಇದಾರೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನೆಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಬೇಕೆಂದಲ್ಲ. ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿರುವ

ಯೇನೇದಂ ರಾಕ್ಷಸಪದಂ ತ್ವಯೈಕೇನ ಪ್ರಧರ್ಷಿತಂ ||೩||
 ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಸ್ನಾಗರೋ ಮಕರಾಲಯಃ |
 ವಿಕ್ರಮ ಶ್ಲಾಘನೀಯೇನ ಕ್ರಮತಾ ಗೊಷ್ಠದೀಕೃತಃ ||೪||
 ನ ಹಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾಕೃತಂ ಮನ್ಯೈ ವಾನರಂ ವಾನರರ್ಷಭ |
 ಯಸ್ಯ ತೇ ನಾಸ್ತಿ ಸಂತ್ರಾಸೋ ರಾವಣಾ ನ್ಯಾಪಿ ಸಂಭ್ರಮಃ ||೫||
 ಅರ್ಹಸೇ ಚ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಯಾ ಸಮಭಿ ಭಾಷಿತುಂ |
 ಯದ್ಯಪಿ ಪ್ರೇಷಿತಸ್ತೇನ ರಾಮೇಣ ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ ||೬||

ಸ್ಥಾನವು, ಪ್ರಧರ್ಷಿತಂ - ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, (ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ) ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯು, ತ್ವಂ - ನೀನೇ, ಸಮರ್ಥಃ - ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹದಕ್ಷನು, ತ್ವಂ - ನೀನೇ, ಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವನು ||೩|| ವಿಕ್ರಮಶ್ಲಾಘನೀಯೇನ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಾಗಿರುವ, ಕ್ರಮತಾ - ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿಬರುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನಿಂದ, ಶತಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಃ - ನೂರುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಮಕರಾಲಯಃ - ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಗೆ ಮನೆಯಾದ, ಸಾಗರಃ - ಸಮುದ್ರವು, ಗೋಷ್ಠದೀಕೃತಃ - ಆಕಳನ ಹೆಜ್ಜೆಯು ಷ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೪|| ವಾನರರ್ಷಭ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ! ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾಕೃತಂ - ಸಾಧಾರಣನಾದ, ವಾನರಂ - ಕುಟುಂಬವಾಗಿ, ನಮನ್ಯೈ - ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಯಸ್ಯ - ಯಾವ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ರಾವಣಾತ್ - ರಾವಣನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಂತ್ರಾಸಃ - ಭಯವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವೋ, ಸಂಭ್ರಮೋಽಪಿ - ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆಯೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವೋ ||೫|| ಯದ್ಯಪಿ - ಮತ್ತು ವಕಾರಣದಿಂದ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಾ - ಪರರಂಗಿತವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವ, ತೇನರಾಮೇಣ - ಆ ರಾಮನಿಂದ, ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮೋ, (ತತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸಮಭಿಭಾಷಿತುಂ - ಸಂಭಾಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ,

ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮಹಾ ಸಂಧಾನದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವ ನೀನು ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಆಹವಾಯಶೂರ, ಕಾಲದೇಶಗಳನ್ನರಿತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನೇ ದಕ್ಷ. ಇವರ ಮೋಸಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಳಗಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಬಹು ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಬಂದು ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು ||೩|| ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶ್ಲಾಘನೀಯನಾದ ನೀನು ಹಾರಿಬರುವ ವೇಗದಲ್ಲಿ ನೂರುಗಾವುದಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮೊಸಳೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಗೆ ತವಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವ ಮಹಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಂದು ಆಕಳನ ಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ನೆಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಎಣಿಸಿದೆಯಲ್ಲ ! ನಿನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು || ೪ || ಎಲೈ ಪ್ಲವಂಗ ಪುಂಗವನೇ ! ನೀನು ಸಾಧಾರಣನಾದ ಕುಟುಂಬ, ನಿನ್ನನ್ನು ವಾನರ ಮಾತ್ರವನ್ನಾಗಿ ನಾನು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ - ಮಹಾ ಭಯಂಕರನಾದ ದಶಕಂಠನಿಂದ ನಿನಗೆ ಲೇಶವಾದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಇಂತಹ ನೀನು ಅಸದೃಶವೀರನಲ್ಲವೆ ? ||೫|| ಎಲೈ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು-ತಕ್ಕೆ ವೀರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಅರ್ಹನಾಗಿ

ಪ್ರೇಷಯಿಷ್ಯತಿ ದುರ್ಧರೋ ರಾಮೋ ನ ಹೃಪರೀಕ್ಷಿತಂ |
 ಪರಾಕ್ರಮ ಮವಿಷ್ಟಾಯ ಮತ್ಸಕಾಶಂ ವಿಶೇಷತಃ ||೧೧||
 ದಿಷ್ಟ್ಯ ಚ ಕುಶಲೀ ರಾಮೋ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸತ್ಯಸಂಗರಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಸುಮಿತ್ರಾ ನಂದ ವರ್ಧನಃ ||೧೨||
 ಕುಶಲೀ ಯದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ಕಿನ್ನು ಸಾಗರ ಮೇಖಲಾಂ |

ಅರ್ಹಸೆ - ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೧|| ದುರ್ಧರಪುತ್ರ - ಹರಿಹರ ತಿರುಕ್ಕರಸಲಹಕ್ಕನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ವಿಶೇಷತಃ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಪರಾಕ್ರಮಂ - ಶೌರ್ಯವನ್ನು, ಅವಿಷ್ಟಾಯ - ಅರಿಯದೆ, ಅಪ ರೀಕ್ಷಿತಂ - ಪರೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡದಿರುವವನನ್ನು, ಮತ್ಸಕಾಶಂ - ನನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಪ್ರೇಷಯಿಷ್ಯತಿ - ಕಳುಹಿಸಲಾರನು ||೧೧|| ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸತ್ಯಸಂಗರಃ - ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ದಿಷ್ಟ್ಯ - ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ, ಕುಶಲೀ - ಜ್ಞೇಮವುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ, ಮಹಾ ತೇಜಾಃ - ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸುಮಿತ್ರಾ ನಂದವರ್ಧನಃ - ಸುಮಿತ್ರಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಕುಶಲೀ - ಜ್ಞೇಮವುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ ||೧೨|| ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು

ಇದ್ದೀಯೆ ||೧೦|| ಎಲೈ ಪವಮಾನನಂದನನೇ ! ನೀನು ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವುದ ರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಇದಾನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ ನಾದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಇಷ್ಟು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಅನರ್ಹನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಲಾರ ||೧೦|| ಮಹಾಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞ ರೂ ಆಗಿ ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕುಶಲದಿಂದಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಸರಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ||೧೧|| ಒಳ್ಳೆಯದು ? ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಕುಶಲಿಯಾಗಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಸುಡದೆ ಇದಾನೆ ! ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಲಾರ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಅಕ್ಕರೆಯಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬಳಿಗೋಸ್ಕರ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸುಡುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಕುಕುತ್ಸ್ಥನು ವ್ರತಭರೂಪನಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ರಕ್ತಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಿ, ಅದುವರೆಗೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ರಸಕ್ಷಿಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಪರರಿಗೆ ಅಪಮಾನವೇನಾದರೂ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲನಲ್ಲದೆ ಸ್ವಜನರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕದೇನೂ ಅತಿಶಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನೇನಾದರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಡಿಸುವೋ ಹೇಗೋ ? ಅವನಿಗೇನು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲವೆ ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲವೆ ? ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನೆ ? ಅದೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಲೇ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಖರ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? ಆದರೆ-ಆಗ ನಾನು ಇದಿರಾಗಿದ್ದೆನು, ಈಗ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ, ಆದುದರಿಂದ ನನಗೊಬ್ಬಳಿಗಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ಸುಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-

ಮಹೀಂ ದಹತಿ ಕೋಪೇನ ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿ ರಿವೋತ್ಥಿತಃ || ೧೪ ||

ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಮಂತೌ ತೌ ಸುರಾಣಾ ಮಪಿನಿಗ್ರಹೇ |

ಮಮೈವ ತು ನ ದುಃಖಾನಾ ಮಸ್ತಿ ಮನ್ಯೈ ವಿಪರೈಯಃ || ೧೫ ||

ಕಚ್ಚೆ ನೈವ್ಯಥತೆ ರಾಮಃ ಕಚ್ಚೆ ನೈ ಪರಿತಪ್ಯತೆ |

ಉತ್ತರಾಣಿ ಚ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕುರುತೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ || ೧೬ ||

ಕುಕಲೀಯದಿ - ಹ್ವೇಮವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಗರಮೇಖಲಾಂ - ಕಡಲನ್ನು ಡಾಖನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವ, ಮಹೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿರ - ಪ್ರಗಮಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಉತ್ಥಿತಃ = ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಕೋಪೇನ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಮಹೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ದಹತಿಸ್ತು - ಸುಡುವನೇನು? (ಎಂದಿಗೂ ಸುಡಲಾರ) || ೧೪ || (ಅಥವಾ - ಹಾಗಿದ್ದರೆ) ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಸುರಾಣಾಂ - ದೇವತೆಗಳ, ನಿಗ್ರಹೇಪಿ - ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿಮಂತೌ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು, ಕಿಂತು - ಆದರೆ, ಮಮೈವ - ನನ್ನದೇ ಆಗಿರುವ, ದುಃಖಾನಾಂ - ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ, ವಿಪರೈಯಃ - ನಾಕವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಮನ್ಯೈ - ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ || ೧೫ || ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ - ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ನವ್ಯಥತಃ - ವ್ಯಥೆಯುಳ್ಳವನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಸಪರಿತಪ್ಯತೆ ಕಚ್ಚೆತಃ - ಸಂತಾಪಪಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಉತ್ತರಾಣಿ - ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ, ಕಾರ್ಯಾಣಿ - ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು, ಕುರುತೆಕಚ್ಚೆತಃ - ಮಾಡತಲಿದಾನೆಯೆ? || ೧೬ || ನೈವತೇಃ - ದಶರಥ

ಜಲರೂಪನಾಗಿರುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೊಂದು ಬಾಣವೂ, ಕಠಿಣನಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಹಿಸುವುದಕ್ಕೊಂದು ಬಾಣವೂ ಆಗಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬೇಸರಗೊಂಡಿರಬಹುದೋ? ಎಂದರೆ - ಜಲಧಿಯನ್ನು ತೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುಡಲು ಶಕ್ತನೇ ಹೌದು, ಆದರೆ-ಆತನು ಭೂಪತಿಯಾದುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಆತನಿಗೆ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿರುವಳು, ಆ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಭೂಮಿಗೆ ಸಾಗುವಳು ಅಂದವಾದ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವ ಡಾಬಾಗಿದೆ, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನೂ ಆ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಸುಟ್ಟಾನು? ಆತನು ಲೋಕ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವುದುಂಟೆ? ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಜಾನಕಿಯು ಅಂತರ್ದುಃಖದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಭಾವ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೀಯಾಳಿಸಿದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ ||

ಅಯ್ಯೋ, ರಾಮರಾಮ ! ಅವರಲ್ಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅಸುರರನ್ನಾಗಲಿ, ಸುರರನ್ನಾಗಲಿ ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿಗೇನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕೊನೆಗಾಲವು ಬದಗಲಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇನ್ನೂ ಬಳ್ಳಿಯ ಸಮಯವು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೫ || ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಮನು ನನೆದಾಹೋಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಅಯ್ಯೋ ನೀತೆಯಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಸಂತಾಪ ಪಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಅಥವಾ ಆಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಮುಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡತಲಿದಾನೆಯೋ ? || ೧೬ || ಅಥವಾ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದರಿಂದ

ಕಚ್ಚೆ ನ್ನದೀನ ಸ್ತಂಭ್ರಾಂತಃ ಕಾರ್ಯೇಷು ಚ ನ ಮುಹ್ಯತಿ |
 ಕಚ್ಚೆ ತ್ಪುರುಷ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕುರುತೆ ನೃಪತೇ ಸ್ತುತಃ ||೧೬||
 ದ್ವಿವಿಧಂ ತ್ರಿವಿಧೋಪಾಯ ಮುಪಾಯ ಮಪಿ ಸೇವತೆ |
 ವಿಜಗೀಷು ಸ್ಸಹೃ ತ್ಕಚ್ಚೆ ಸ್ತ್ರಿತ್ರೇಷು ಚ ಪರಂಪತಃ ||೧೭||
 ಕಚ್ಚೆ ಸ್ತ್ರಿತ್ರಾಣಿ ಲಭತೆ ಮಿತ್ರೈ ಶ್ವಾ ಪೃಭಿಗಮ್ಯತೆ |
 ಕಚ್ಚೆ ತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ಮಿತ್ರೈ ಶ್ವಾ ಪಿ ಪುರಸ್ಕೃತಃ ||೧೮||

ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಸುತಃ - ಮಗನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ದೀನೋನಕಚ್ಚಿತ್ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದೆಹೋಗಿಲ್ಲವೆ
 ಪ್ಪೆ ? ಕಾರ್ಯೇಷುಚ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಭ್ರಾಂತಃ - ತೊಂದರೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡವ
 ನಾಗಿ, ನಮುಹ್ಯತೆ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಮೈಮರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಪುರುಷಕಾರ್ಯಾಣಿ- ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು,
 ಕುರುತೆಕಚ್ಚಿತ್ - ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ||೧೬|| ಪರಂಪತಃ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾಗಿ, ವಿಜಗೀಷುಃ -
 ಜಯಹಂಚಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸುಹೃತ್ - ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ,
 ತ್ರಿವಿಧೋಪಾಯಂ-ಸಾಮಾದಿಮೂರು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು, ಉಪಾಯಮಪಿ-ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ದಂಡೋಪಾಯ
 ವನ್ನೂ, ಮಿತ್ರೇಷು - ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿಯೂ (ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ) ದ್ವಿವಿಧಂ - ಎರಡು ಬಗೆಯದಾಗಿರುವ
 ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸೇವತೆಕಚ್ಚಿತ್ - ಅನುಸರಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೇ ? ||೧೭|| ಮಿತ್ರಾಣಿ -
 ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ, ಲಭತೆ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಹೊಂದುತ್ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ಮಿತ್ರೈಶ್ವಾಪಿ - ಗೆಳೆಯ ರೊಡೆಯನೂ,
 ಅಭಿಗಮ್ಯತೆ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವನೆ ? ಕಲ್ಯಾಣ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಶಾಂತರಾದ ಮಿತ್ರರು
 ಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆಯೆ ? ಮಿತ್ರೈಶ್ವಾಪಿ - ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆಯೂ, ಪುರಸ್ಕೃತಃ ಕಚ್ಚಿತ್- ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡು
 ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ||೧೮|| ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಃ - ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು, ದೇವಾನಾಂ - ದೇವತೆಗಳ, ಪ್ರ
 ಸಾದಂ - ಆನುಗ್ರಹವನ್ನು, ಆಶಾಸ್ತಿಕಚ್ಚಿತ್ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಲಿದಾನೆಯೆ ? ಪುರುಷ ಕಾರಂಚ -

ದೀನನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾಧೀನವಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಸ್ತ
 ಬ್ಧನಾಗುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಆರಾಜಕುಮಾರನು ಆಯಾಯಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆ
 ಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೆ ? ಮತ್ತು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ
 ನೆಯೆ ? || ೧೬|| ಶತ್ರು ಸಂಹಾರಕನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು-ನನಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವ
 ನಾಗಿ, ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು, ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಮ
 ದಾನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭೇದದಂ
 ಡೋಪಾಯ ಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ, ಶತ್ರುಮಿತ್ರರೆಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗವ
 ನ್ನು ಅರಿತು, ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಲಿರುವನೆ ? || ೧೭|| ಯೋ
 ಗ್ಯರಾದ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇದಾನೆಯೆ ? ಮತ್ತು ಅಮೂಢನೆ ಕಲಿತು ಸಹಕಾರಿ
 ಯಾಗಿದಾನೆಯೆ ? ಆ ಮಿತ್ರರೂ ಆತನಿಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಾಗಿದಾರೆಯೆ ? ಆತನಲ್ಲಿ
 ಗಾಂವನ್ನು ಇಟ್ಟದಾರೆಯೆ ? ||೧೮|| ಅಲ್ಲದೆ-ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇ
 ತಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ಪುರು
 ಷಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ದೈವವೇ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಪುರುಷ

ಕಚ್ಚೆ ದಾಶಾಸ್ತಿ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಃ |
 ಕಚ್ಚೆ ತ್ವರುಷಕಾರಂ ಚ ದೈವಂ ಚ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೆ ||೧೯||
 ಕಚ್ಚೆ ನ್ನ ವಿಗತಸ್ನೇಹಃ ಪ್ರವಾಸಾ ನ್ತಯಿ ರಾಘವಃ |
 ಕಚ್ಚೆ ನ್ತಾಂ ವ್ಯಸನಾ ದಸ್ಮಾ ನ್ತೋಷ್ಠಯಿಷ್ಯತಿ ವಾನರ ||೨೦||
 ಸುಖಾನಾ ಮುಚಿತೋ ನಿತ್ಯ ಮಸುಖಾನಾ ಮನುಚಿತಃ |
 ದುಃಖ ಮುತ್ತರ ಮಾಸಾದ್ಯ ಕಚ್ಚೆ ದ್ರಾಮೋ ನ ಸೀದತಿ ||೨೧||
 ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ಸ್ತಥಾ ಕಚ್ಚೆ ತ್ಸುಮಿತ್ರಾಯಾ ಸ್ತಥೈವಚ |
 ಅಭೀಕ್ಷ್ಯಂ ಶ್ರೂಯತೆ ಕಚ್ಚೆ ತ್ಕುಶಲಂ ಭರತಸ್ಯ ಚ ||೨೨||

ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ದೈವಂಚ. ಅನುಕೂಲವಾದ ದೈವವನ್ನೂ, ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೆ ಕಚ್ಚೆತ್ - ಹೊಂದು ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ||೧೯|| ಹೇವಾನರ - ಎಲೈ ಕಪಿವೀರನ ? ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಪ್ರವಾಸಾತ್ - ಪ ರದೇಶವಾಸದ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ವಿಗತಸ್ನೇಹಃ - ಗತಿಸಿಹೋದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನ ಕಚ್ಚೆತ್ - ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಅಸ್ಮಾತ್ - ಹೀಗೆ ಸಂಭವಿಸಿರುವ, ವ್ಯಸನಾತ್ - ದುಃಖದ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ವೋಷ್ಠಯಿಷ್ಯತಿ ಕಚ್ಚೆತ್ - ಬಿಡಿಸುವನೆ ? ||೨೦|| ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಸುಖಾನಾಂ - ಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಚಿತಃ - ತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಅಸುಖಾನಾಂ - ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ, ಅನುಚಿತಃ - ಅನರ್ಹನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಉತ್ತರಂ - ಅಧಿಕವಾದ, ದುಃಖಂ - ವ್ಯಸನವನ್ನು, ಆಸಾ ದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಸೀದತಿ ಕಚ್ಚೆತ್ - ವ್ಯಥೆಪಡದೆ ಇದಾನೆಯೆ ? ||೨೧|| ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾಃ - ಕೌಸಲ್ಯೆಯ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸುಮಿತ್ರಾಯಾಃ - ಸುಮಿತ್ರೆಯ (ಕುಶಲ - ಕ್ಷೇಮವು) ಅಭೀಕ್ಷ್ಯಂ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ (ಅಡಿಗಡಿಗೆ) ಶ್ರೂಯತೆ ಕಚ್ಚೆತ್ - ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೇಳಬಹುದುತಲಿದೆಯೆ ? ತಥೈವಚ - ಹಾಗೆಯೇ, ಭರ ತಸ್ಯಚ - ಭರತನ, (ಕುಶಲಂ - ಕ್ಷೇಮವು) ಶ್ರೂಯತೆ ಕಚ್ಚೆತ್ - ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೇಳಬಹುದುತಲಿದೆಯೆ ? ||೨೨|| ಮಾನಾಃ - ಪೂಜಾರ್ಹನಾದ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮುನ್ನಿಮಿತ್ತೇನ - ನಾನೇ

ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ದೈವಸಹಾಯವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೆ ? ||೧೯|| ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೇ ! ಮಿತ್ರರು ದೂರದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತುತೆರಳಿ, ಕಾಲವೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿಹೋದರೆ, ಸ್ನೇಹವು ಕೊರತೆಯನ್ನು ಪಡೆ ಮುವುದು ಎಂದು ಲೋಕದಮರ್ಯಾದೆ ಯಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನಾನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ದೂರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾ, ಕಾಲವೂ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೊರದು ತಟಸ್ಥ ನಾಗಿರುವನೋ ಹೇಗೆ ? ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಓ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಾ ! ಆರಾಮನು-ನನ್ನನ್ನು ಈ ದುಃಖ ಸಾಗರದಿಂದ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ದಾಟಿಸುತ್ತಾನೆಯೆ ? ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು ||೨೦|| ಅಯ್ಯೋ, ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಮೊದಲೊಂದು ಬಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವನಲ್ಲವಲ್ಲ ? ನಿತ್ಯ ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದವನೇ ? ಈಗ ಹೇಳಲವಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಷ್ಟವು ಬಂದು ಬಡಗಿದೆಯಲ್ಲ, ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೃಶಿಸಿಹೋಗಿ ವ್ಯಥೆಪಡದೆ ಇದಾನೆಯೆ ? ||೨೧|| ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾ ದೇವಿಯು, ಮತ್ತು-ಚಿಕ್ಕ ಅತ್ತೆಯಾದ ಸುಮಿತ್ರಾ ದೇವಿಯು, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮೈದುನನಾದ ಭರತನ, ಕುಶಲ ವೃತ್ತಾಂತವು ಆಗಾಗ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿರುವುದೆ ? || ೨೨ || ಬಹು

ಮನ್ನಿಮಿತ್ತೇನ ಮಾನಾರ್ಹಃ ಕಚ್ಚಿ ಜ್ಞೋಕೇನ ರಾಘವಃ |
 ಕಚ್ಚಿ ನ್ನಾಸ್ಯ ಮಾ ರಾಮಃ ಕಚ್ಚಿ ನ್ನಾಂತಾರಯಿಷ್ಯತಿ || ೨೪||
 ಕಚ್ಚಿ ದಕ್ಷಾಹಿಣೀಂ ಭೀಮಾಂ ಭತೋ ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಃ |
 ಧ್ವಜಿನೀಂ ಮಂತ್ರಿಭಿ ಗುಪ್ತಾಂ ಪ್ರೇಷಯಿಷ್ಯತಿ ಮತ್ಕೃತೆ || ೪||
 ವಾನರಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀಮಾಃ ಸುಗ್ರೀವಃ ಕಚ್ಚಿ ದೇಷ್ಯತಿ |
 ಮತ್ಕೃತೆ ಹರಿಫಿ ರ್ವೀರೈ ವೃತೋ ದಂತ ನಖಾಯುಧೈಃ || ೨೫||
 ಕಚ್ಚಿ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶ್ಮಶಿರ ಸ್ಸುಮಿತ್ರಾ ನಂದವರ್ಧನಃ |

ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ, ನವರಿತವೃತೆ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಸಂತಾಪ ಪಡುವು ಲ್ಲವೆ ? ರಾ
 ಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅನ್ಯ ಕಾರ್ಯಮನಾಃ - ಬೇರೆಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಕಚ್ಚಿತ್ - ಇಲ್ಲ
 ವೆ ? ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ತಾರಯಿಷ್ಯತಿ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಈ ದುಃಖಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವನೆ ? || ೨೪|| ಭ್ರಾ
 ತೃವತ್ಸಲಃ - ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ, ಭತಃ - ಭರತನು ಅಕ್ಷಾಹಿಣೀಂ - ಅಕ್ಷಾ
 ಹಿಣಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ, ಭೀಮಾಂ - ಭಯಂಕರನಾದ, ಮಂತ್ರಿಭಿಃ - ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ, ಗುಪ್ತಾಂ -
 ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತಲಿರುವ, ಧ್ವಜಿನೀಂ - ಸೇನೆಯನ್ನು, ಮತ್ಕೃತೆ - ನನಗೋಸ್ಕರ, ಪ್ರೇಷಯಿಷ್ಯ
 ತಿ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಕಳುಹಿಸುವನೆ ? || ೨೪ || ಶ್ರೀಮಾಃ - ಸಂಪನ್ನನಾದ, ವಾನರಾಧಿಪತಿಃ - ಕಪಿ
 ರಾಜನಾಗಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ದಂತನಖಾಯುಧೈಃ - ಹಲ್ಲು, ಉಗುರು ಇವುಗಳೇ ಆ
 ಯುಧಗಳಾಗಿರುವ, ವೀರೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳಾದ, ಹರಿಫಿಃ - ವಾನರರಿಂದ, ವೃತಃ - ಬಳಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟವನಾಗಿ, ಮತ್ಕೃತೆ - ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಏಷ್ಯತಿ ಕಚ್ಚಿತ್ - ಬರುವನೆ ? || ೨೫ || ಶೂರಃ - ಪರಾಕ್ರ
 ಮಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ಸುಮಿತ್ರಾನಂದವರ್ಧನಃ - ಸುಮಿತ್ರಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ, ಅಸ್ತ್ರವಿತ್ -

ಮಾನಾರ್ಹನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು-ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ
 ಮಂಕಾಗದೆ ಇದಾನೆಯೆ ? ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡದೆ ಇದಾನೆಯೆ ? ಓ ಆಂಜನೇ
 ಯಾ ! ಮರಳಿಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಶೋಕಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸು
 ತಾನೆಯೆ ? || ೨೪|| ಅಣ್ಣನನ್ನು ಪಿತೃಸಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಭ
 ಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಭರತನು - ನನ್ನ ಪಡೆಯುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ರಾವಣನೊಡನೆ ಯು
 ದ್ಧಮಾಡಲು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತಲಿರುವ * ಅಕ್ಷಾಹಿಣೀ ಸೇನೆಯನ್ನು
 ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವನೆ ? || ೨೪|| ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಉಗುರುಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾವೀರರಾದ ವಾನರರಿಂದೊಡ ಗೂಡಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ಕಪಿ
 ಸಾರ್ವ ಭಾಮನೊಬ್ಬನು ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನೆ ? || ೨೫|| ಮಹಾತ್ಮಳಾದಸು
 ಮಿತ್ರಗೆ ಸತ್ಪುತ್ರನೆನಿಸಿ, ಆಕೆಗೆ ಸಂತೋಷಕರನಾಗಿ, ಸಮಂತ್ರಕವಾದ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

* ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದ ಎಂಟನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತು ರಥಗಳು, ಅಷ್ಟು ಆನೆಗಳು, ಅರವತ್ತೈದುಸಾವಿ
 ರದ ಆರನೂರಹತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು, ಒಂದುಲಕ್ಷದ ತೊಂಬತ್ತುಸಾವಿರದ ಮುನ್ನೂರನವತ್ತು ಕಾಲಾಳು
 ಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಸೇನೆಗೆ ಅಕ್ಷಾಹಿಣಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅಸೃವಿ ಜ್ಞ ರಂಜಾಲೇನ ರಾಕ್ಷಸಾ ನ್ನಿಧಮಿಷ್ಯತಿ || ೨೬ ||

ರಾದ್ರೇಣ ಕಚ್ಚೆ ದಸ್ತ್ರೇಣ ಜ್ವಲತಾ ನಿಹತಂ ರಣೆ |

ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಮೃತ್ವೇನ ಕಾಲೇನ ರಾವಣಂ ಸಸುಹೃ ಜ್ವನಮ್ || ೨೭ ||

ಕಚ್ಚೆ ನ್ನ ತದ್ಧೇಮ ಸಮಾನ ವರ್ಣಂ ತಸ್ಯಾನನಂ ಪದ್ಮ ಸಮಾನಗಂಧಿ |

ಮಯಾ ವಿನಾ ಶುಷ್ಕತಿ ಶೋಕದೀನಂ ಜಲಕ್ಯಯ ಪದ್ಮ ಮಿವಾತಪೇನ ||

ಧರ್ಮಾಪದೇಶಾ ತ್ಯಜತಶ್ಚ ರಾಜ್ಯಂ ಮಾಂ ಚಾಪ್ಯರಣ್ಯಂ ನಯತಃ ಪದಾತಿಂ |

ಸಮಾತ್ರ ಕವಾಗಿ ಅಸೃಗಧನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ರಂಜಾಲೇನ - ಬಾಣವೂಹದಿಂದ, ರಾಕ್ಷಸಾ - ರಕ್ಕಸರನ್ನು, ವಿಧಮಿಷ್ಯತಿ ಕಚ್ಚೆತ್ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುವನೆ? || ೨೬ || ರಾದ್ರೇಣ - ರುದ್ರನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ, (ವಯಾಕವಾದ) ಜ್ವಲತಾ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಅಸ್ತ್ರೇಣ - ಬಾಣದಿಂದ ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಸುಹೃಜ್ವನಂ - ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರೊಡನೆ, ಹತಂ - ರಾಮನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಅಲ್ಪೇನ - ಸ್ವಲ್ಪವಾದ, ಕಾಲೇನ - ಸಮಯದಿಂದಲೂ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿಕಚಿತ್ - ನೋಡುವೆನೆ? || ೨೭ || ಹೇವಸಮಾನವರ್ಣಂ - ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ, ಪದ್ಮಸಮಾನಗಂಧಿ - ತಾವರೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ, ಅನನಂ - ಮುಖವು, ಮಯಾವಿನಾ - ನಾನಿಲ್ಲದೆ, (ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಶೋಕದೀನಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಬಿನ್ನವಾಗಿ, ಜಲಕ್ಯಯೇ ನೀರು ಬತ್ತಿ ಹೋದಾಗ, ಆತನೇನ - ಬಿಟಿಲಿವೆ, ತತ್ - ಇ, ಪದ್ಮಮಿವ - ಕಮಲದಹಾಗೆ, ಸಸುಹೃತಿಕಚ್ಚೆತ್ - ಬಾಣದ ಇದೆಯೇ? || ೨೮ || ಧರ್ಮಾಪದೇಶಾತ್ - ಧರ್ಮವೆಂಬ ನೆಪದಿಂದ, (ಧರ್ಮೋದ್ದೇಶದಿಂದ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ) ರಾಜ್ಯಂ - ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ತ್ಯಜತಶ್ಚ - ಬಿಡುತಲಿದ್ದ) ವಾಂಚನನ್ನನ್ನೂ, ಪದಾತಿಂ - ಪಾದಚಾರಿಯನ್ನಾಗಿ. ಇರಣ್ಯಂ - ಅಡವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನಯತಃ - ಕರೆದು

ಅರಿತು, ಮಹಾಶೂರ ನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಮೈದುನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಧನುರ್ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ನೀಚರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವನೆ? || ೨೬ || ಮಹಾಭಯಂಕವಾದ, ಇಲ್ಲವೆ ರುದ್ರದೇವ ತಾಕವಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸತಕ್ಕ ಅಸೃದಿಂದ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಗದೊಳಗೆ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವನೆ? ಇದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆಯೇ? || ೨೭ || ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೆ! ಬಂಗಾರದಂತೆ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಸರ್ವ ಜನಾನಂದ ಕರವಾಗಿರುವ, ತಾವರೆಗೆ ಹೋದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದಿವ್ಯವದನವು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಶೋಕದೀನವಾಗಿ, ಕೊಳದಲ್ಲಿರುವ ನೀರು ಬತ್ತಿ ಹೋದಬಳಿಕ ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳದಿಂದ ತಾವರೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೇ? || ೨೮ || ಓವಾ ನರವೀರನೇ! ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲನೆಮಾಡುವನೆಪದಿಂದಲೂ, ಭೂಭಾರವಾಗಿರುವ ದುಷ್ಟರನ್ನೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೂ, ಶಿಷ್ಯಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಸಕಲರಾಜ ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೆನಿಸಿ ಕೈಗೆದೊರೆದಿದ್ದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತ್ಯಜದಂತೆ ತೊರೆದು,

ನಾಸೀ ದ್ವ್ಯಥಾ ಯಸ್ಯ ನ ಭೀ ಸ್ವಶೋಕಃ ಕಚ್ಚಿ ಚ್ಚ ಧೈರ್ಯಂ ಹೃದಯೇಕರೋತಿ||
 ನಚಾಸ್ಯ ಮಾತಾ ನ ಪಿತಾ ಚ ನಾನ್ಯಃ ಸ್ನೇಹಾ ದ್ವಿಶಿಷ್ಟೋಸ್ತಿ ಮಯಾಸಮೋವಾ||
 ತಾವ ತ್ವಹಂದೂತ ಜಿಜ್ಞೇಷೇಯಾ ಯಾವ ತ್ವವೃತ್ತಿಂ ಶೃಣುಯಾಂಪ್ರಿಯಸ್ಯ|
 ಇತೀವ ದೇವೀವಚನಂ ಮಹಾರ್ಥಂ ತಂ ವಾನರೇಂದ್ರಂ ಮಧುರಾರ್ಥಮುಕ್ತಾಪ್ತಾ|
 ಶ್ರೋತುಂ ಪುನ ಸ್ತಸ್ಯ ವಚೋಭಿರಾಮಂ ರಾಮಾರ್ಥಯುಕ್ತಂ ವಿರಾಮ ರಾಮಾ|
 ನೀತಾಯಾಃ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾರುತಿ ರ್ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಃ |

ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದ, ಯಸ್ಯ - ಯಾವನಿಗೆ, ಭೀರಪಿ - ಭಯವೂ, ನ - ಇಲ್ಲದೆಹೋಯಿತೋ, ಶೋ
 ಕಚ್ಚ - ದುಃಖವೂ, ನ - ಇರಲಿಲ್ಲವೋ, (ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು) ಹೃದಯ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಧೈರ್ಯಂ-ಧೀರತ
 ನವನ್ನು, ಕರೋತಿ-ಕಟ್ಟಿ ತ - ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆಯೇ? (ಧರಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆಯೇ?), ||೮೯|| ಹೇದೂತ - ಎಚ್ಚಿ
 ವಾರ್ತಾಹರನೆ ! - ಸ್ನೇಹಃತ - ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾದಿಂದ, ವಿಶಿಷ್ಟಾ - ಅಧಿಃ-ಳಿಸಿದ, ಅಸ್ಯ - ಈ ರಾಮನ, ಮಾ
 ತಾಚ - ತಾಯಿಯೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನೊಡನೆ, ಸಮಾ - ಸಮನಿಸಿದವಳು, ನ - ಅಲ್ಲವು, ಪಿತಾಚ-ತಂ
 ದೆಯೂ, (ಮಯಾ - ನನ್ನೊಡನೆ, ಸಮಾ - ಸಮನಿಸಿದವನು) ನಚ - ಅಲ್ಲವು, ಅನ್ಯಃ - ಇತರಬಂಧ
 ವೂ, ಚ - ಅಲ್ಲವು, ಯಾವತ್ - ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಪ್ರಿಯಸ್ಯ - ಎಲ್ಲವನ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ - (ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂ
 ದ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದ) ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಶೃಣುಯಾಂ - ಕೇಳುವೆನೋ, ತಾವತ್ - ಅಲ್ಲಿಯ
 ವರೆಗೂ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಜಿಜ್ಞೇಷೇಯಂ - ಬದುಕಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ ||೯೦|| ದೇವೀ - ಪ್ರಕಾಶ
 ಮಾನಳಾದ, ರಾಮಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಇತೀವ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಮಹಾರ್ಥಂ - ಬಹು ಅರ್ಥಗಳಿಗಿರುವ
 ಗಿಯೂ, ಮಧುರಾರ್ಥಂ - ಇಂಪಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಚನಂ-ಮಾತನ್ನು, ವಾನರೇಂ
 ದ್ರಂ - ಕಪಿವರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಕ್ತಾಪ್ತಾ - ಹೇಳಿ, ರಾಮಾರ್ಥಯುಕ್ತಂ -ರಾಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೊ
 ಳಗೊಂಡಿರುವ, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಅಭಿರಾಮಂ - ಮನೋಹರವಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೆಯನ, ವಚಃ-
 ಮಾತನ್ನು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಶ್ರೋತುಂ - ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ, ವಿರಾಮ - ಸುಮ್ಮನಾದಳು, ||೯೧|| ಭೀಮ

ಮಹಾರಾಜ ಪುತ್ರಿಯೆನಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿ, ವೀರನೂ, ಲೋ
 ಕನಾಥನೂ ಆಗಿರುವ ತನಗೆ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂ
 ದಲೂ, ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮ
 ಹಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾದ ಚಾರಿಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಯಾವ ಧೀರನಾದ ರಾಮ
 ನಿಗೆ ಭಯ ಲೇಶವಾಗಲಿ, ಈ ಪದ್ವ್ಯಭಯಾಗಲಿ, ಶೋಕಲವವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ
 ವೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಈಗ ಮನದೊಳಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು
 ತಾಳಿ ಇದಾನೆಯೆ ? ||೯೨|| ಎಲೈ ಸಮೀಪವಾಸಿನೀ! ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂ
 ದ ಇರಲಾರನು, ಆತನಿಗೆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಬಂಧುಜನಗ
 ಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವೂ ಇದ್ದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಭರವೆಂಬುದು ನಿರತಿ
 ಶಯ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ತಂದೆಯಾಗಲಿ, ಬಂಧುಮಿತ್ರರಾಗಲಿ, ನನಗೆ
 ಸಮಾನ ರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ನನಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ರಾಗುವುದುಂಟೇ ? ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ
 ಪ್ರಿಯ ವಲ್ಲಭನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ, ಆವೃತ್ತಾಂತವು ನನಗಿತಿಳಿಯುವವರೆಗೂ, ನಾನು

ಶಿವ ಸ್ಯಂಜಲಿ ಮಾಘಾಯ ವ್ಯಾಕೃ ಮುತ್ತುರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೪||
 ಸ ತ್ವಾ ಮಿಹಸ್ಥಾಂ ಜಾನೀತೆ ರಾವಃ ಕಮಲಲೋಚನೇ |
 ತೇನ ತ್ವಾ ಮಾನಯ ತ್ಯಾಶು ಶಚೀಮಿವ ಪುರಂದರಃ ||೪||
 ಶ್ರುತ್ವೈವ ತು ವಚೋ ಮಹ್ಯಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೇಷ್ಯತಿ ರಾಘವಃ |
 ಚಮೂಂ ಪ್ರಕರ್ಷಾ ನೃಹತೀಂ ಹರೈಷ್ಠಗಣಸಂಕುಲಾಂ ||೪||

ವಿಕ್ರವಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಮಾರುತಿ - ಅಂಜನೇಯನು, ನೀತಾಯಾಃ-ಜಾನಕಿಯು, ವಚನಂ - ಮಾತನನ್ನ, ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೇಳಿ, ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂಜಲಿಂ- ಜೋಡಿಸಿದ ಕೈಯನ್ನು, ಆದಾಯ- ಇಟ್ಟು, ಉತ್ತರಂವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳತೊಡಗಿದನು||೪|| ಹೇ ಕಮಲಲೋಚನೇ - ಪದ್ಮನಯನೆಯಾದ ನೀತೆಯೇ !, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನನ್ನು, ಇಹಸ್ಥಾಂ - ಇಲ್ಲಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ನಜಾತೇ - ಅರಿಮನು, ತೇನ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪುರಂದರಃ - ಇಂದ್ರನು, ಶಚೀಮಿವ - ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಅಶು - ಬೇಗನೆ, ನಾನಯತಿ - ಕರೆದೊಯ್ದು ಇದಾನೆ, ||೪|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮಹ್ಯಂ (ಮಮ) ನನ್ನ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪೃಷ್ಠಗಾಂ ಸಂಕುಲಾಂ - ಕಪಿಗಳ ಹಿಡಿನಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ, (ಹರೈಷ್ಠಗಣ ಸಂಕುಲಾಂ - ಕಪಿಗಳ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ) ಮಹತೀಂ ಅಪಾರವಾಗಿರುವ, ಚಮೂಂ - ನೇನೆಯನ್ನು, ಪ್ರಕರ್ಷಾ - ಕರೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಮೇಷ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿಯೇ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು ||೪|| ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅಷ್ಟೋಭ್ಯಂ- ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿದ

ಪ್ರಾಣಧಾಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ-ಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಇದೇನೆ ||೪|| ಎಂದಿಪ್ರಕಾರ ಜಾನಕಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವನ್ನು ಮಧುರವಾಗಿರುವ ಅರ್ಥವು ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಮರಳಿ ಶ್ರೀರಾಮವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಮೊದಲೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ಬಹು ಇಂಪಾಗಿ-ತಕ್ಕ ಆ ಅಂಜನೇಯನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು || ಬಹುಗಂಭೀರವಾಗಿರುವ ನೀತೆಯು ವಚನ ಜಾತವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಾರುತಿಯು-ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮರಳಿ ಇಂತೆದನು. ಕಮಲನಯನೆಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ ! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮಾಚಾರವು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯದು. ಆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ನೀತೆಯನ್ನು ಆಗಲಿ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಜೀವಿಸಿ ಇರಲಾರನಲ್ಲ, ಎಂದು ಹಗಲಿರಳೂ ವೃಥೆಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ನೀನಿಲ್ಲಿರುವ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದರೇ ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಈಗಲೂ ಪೂರೈದಲ್ಲಿ-ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಅನುಹಾದನೆಂಬ ರಕ್ತಸನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯು ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿಯದೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ತೊಳಲುತ್ತಲಿದ್ದು, ಬಳಿಕ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಕರೆದೊಯ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದ ಕಡಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ಯುವನು. ಭಯಪಡದೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು ||೪|| ರಾಘವನು ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಪಿ

ವಿಷ್ಣುಂಭಯಿತ್ವಾ ಬಾಣಾಘೈ ರಕ್ಷೋಭ್ಯಂ ವರುಣಾಲಯಂ |
ಕರಿಷ್ಯತಿ ಪುರಿಂ ಲಂಕಾಂ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಶ್ವಾಂತರಾಕ್ಷಸಾಂ ||೪೫||
ತತ್ರ ಯದ್ಯಂತರಾ ಮೃತ್ಯು ಸ್ಯದಿ ದೇವಾ ಸ್ಸಹಾಽ ಸುರಾಃ |
ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತಿ ಪಥಿ ರಾಮಸ್ಯ ಸತಾನಪಿ ವಧಿಸ್ಯತಿ ||೪೬||
ತವಾದರ್ಶನ ಜೇನಾರ್ಯ ಶೋಕೇನ ಸ ಪರಿಪ್ಲುತಃ |
ನ ಶರ್ಮ ಲಭತೆ ರಾಮ ಸ್ಸಿಂಹಾದಿಫತ ಇವ ದ್ವಿಪಃ ||೪೭||
ಮಲಯೇನ ಚ ವಿಂಧ್ಯೇನ ಮೇರುಣಾ ಮಂದರೇಣ ಚ |
ದರ್ಮರೇಣ ಚ ತೇದೇವಿ ಶವೇ ಮೂಲ ಫಲೇನ ಚ ||೪೮||

ವರುಣಾಲಯಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಬಾಣಾಘೈಃ - ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ವಿಷ್ಣುಂ ಭಯಿತ್ವಾ - ಕಡಲದಂತೆ ಕಟ್ಟಿ, ಲಂಕಾಂನಗರೀಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಶ್ವಾಂತರಾಕ್ಷಸಾಂ - ಅಡಗಿಹೋದ ರಕ್ಕಸರಳ್ಳುದನ್ನಾಗಿ, ಕರಿಷ್ಯತಿ - ಮಾಡುವನು, ||೪೫|| ತತ್ರ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಮೃತ್ಯುಃ - ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯೇ, ಪಥಿ - ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಅಂತರಾ - ನಡುವೆ, ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತಿಯದಿ - ವಿಘ್ನಮಾಡತೊತ್ತರೂ, ದೇವಾಃ - ದೇವತೆಗಳು, ಸಹಾಸುರಾಃ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ ಸಹಿತರಾದವರಾಗಿ, (ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತಿಯದಿ-ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತರೂ) ಸಃ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ತಾನಪಿ - ಅವರನ್ನೂ, ವಿಧವಿಷ್ಯತಿ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ ||೪೬|| ಹೇ ಆರ್ಯ-ಎಲಾಪುಜ್ಯಳೇ !, ಸಃ- ಆರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತವ-ನಿನ್ನ, ಅದರ್ಶನಜೇನ - ನೋಟವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಂಟಾದ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ, ಪರಿಪ್ಲುತಃ - ತುಂಬಿದವನಾಗಿ, ಸಿಂಹಾದಿಫತಃ - ಸಿಂಹದಿಂದ ಖೇಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ದ್ವಿಪಃ-ಆನೆಮಹಾಗಿ, ಶರ್ಮ - ಸುಖವನ್ನು, ನಲಭತಃ-ಪಡೆಯತಲಿಲ್ಲ ||೪೭|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ! (ಅಹಂ-ನಾನು) ಮಲಯೇನಚ-ಮಲಯಪರ್ವತದಿಂದಲೂ, ವಿಂಧ್ಯೇನ-ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಿಂದಲೂ, ಮೇರುಣಾ-ಮೇರುಪರ್ವತದಿಂದಲೂ, ಮಂದರೇಣಚ-ಮಂದರ ಪರ್ವತದಿಂದಲೂ ದರ್ಮರೇಣಚ - ದರ್ಮಪರ್ವತದಿಂದಲೂ, ಮೂಲಫಲೇನಚ - ಕಂದಮೂಲ ಫಲಗಳಿಂದಲೂ, ತ - ನಿನಗೆ, ಕವ - ಆಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ (ಕಪಥಮಾಡುತ್ತೇನೆ) ||೪೮||

ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿರುವ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸೇನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬರಹೋಗುವನು||೪೫|| ಎಲಾ ನೀತಾದೇವಿಯೇ!ಹೆರರಿಂದ ಕಳವಳಗೊಳಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿ, ಮೊಸಳ ಮುಂತಾದ ಘಾತುಕ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಆಕಾಂಕ್ಷಾವಾಗಿರುವ ಕಡಲನ್ನು ಬಾಣದ ಮಳೆಗಳಿಂದ ಚಲಿಸದಂತೆ ಕಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದು, ಈಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಗಕ್ಕಸರ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಹೋಗುವನು ||೪೫|| ಬಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ-ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ ರಾಕ್ಷಸರೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೃತ್ಯುವೇ ಆಗಲಿ ನಡುವೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದುದೇ ಆದರೆ,ಅವರಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಹೋಗುವನು ||೪೬|| ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೇ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ,ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದಂಟಾದ ಶೋಕದಿಂದ ಬಾಧಿತನಾಗಿ, ಸಿಂಹದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆನೆಯ ಹಾಗೆ ಹಗಲಿರಳೂ ಸುಖಲೇಖವಿಲ್ಲದೆ ತಪಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೪೭|| ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದುದೇ ಆದರೆ ನನ್ನ

ಯಥಾ ಸುನಯನಂ ವಲ್ಗು ಬಿಂಬೋಷ್ಠಂ ಚಾರುಕುಂಡಲಂ |
 ಮುಖಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ರಾಮಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಮಿವೋದಿತಂ ||೩೯||
 ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ವೈದಿಹಿ ರಾಮಂ ಪ್ರಸ್ರವಣೇ ಗಿರೌ |
 ಶತಕ್ರತು ಮಿವಾಸೀನಂ ನಾಕಪೃಷ್ಠಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ ||೪೦||
 ನ ಮಾಂಸಂ ರಾಘವೋ ಭುಂಕ್ತು ನಚಾಪಿ ಮಧುಸೇವತೆ |
 ವನ್ಯಂ ಸುವಿಹಿತಂ ನಿತ್ಯಂ ಭಕ್ತ ಮಶ್ವಾತಿ ಪಂಚಮಮ್ ||೪೧||

ಸುನಯನಂ - ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಬಿಂಬೋಷ್ಠಂ - ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತುಟಿಯುಳ್ಳ
 ಚಾರುಕುಂಡಲಂ - ಅಂದವಾದ ಕರ್ಣಾಭರಣವೊವುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಮುಖಂ - ಮುಖವನ್ನು
 ಉದಿತಂ - ಉದಿಸಿದ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಂ - ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ -
 ನೋಡುವೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಶವೆ - ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ||೩೯|| ಹೇವೈದೇಹಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿ
 ಯೇ, ನಾಕಪೃಷ್ಠಸ್ಯ - ನಾಕಪೃಷ್ಠವೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿನ ಇಂದ್ರಸ್ಥಾನದ, ಮೂರ್ಧನಿ - ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ, (ಆಸಿ
 ನಂ - ಕುಳಿತಿರುವ) ಶತಕ್ರತುಮಿವ - ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಸ್ರವಣೇ - ಪ್ರಸ್ರವಣವೆಂಬ,
 ಗಿರೌ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಂ - ಕುಳಿತಿರುವ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುವೆ ||೪೦||

ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಮಾಂಸಂ - ಮಾಂಸವನ್ನು, ನಭುಂಕ್ತು
 ಭುಜಿಸದೆ ಇದಾನೆ, ಮಧುಚ - ಮಧುವನ್ನು, ಸೇವತೆ - ಸೇವಿಸದೆ ಇದಾನೆ, ವನ್ಯಂ - ವನದಲ್ಲಿ ಹು
 ಟ್ಟದ ಕಂದಮೂಲ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು, ಸುವಿಹಿತಂ - ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ,
 ಭಕ್ತಂ (ಇವ) ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಿತ್ಯಂ - ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಚಮಂ - ಐದನೆ
 ಯ ಕಾಲದ ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಭುಂಕ್ತು - ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಾನೆ ||೪೧|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು

ಜಾತಿಯವಗಾದ ಕಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ವಾಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಸರೆ ಎನಿಸಿ, ಆಹಾರವೆನಿಸಿದ ಕಂದಮೂಲ
 ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಬಹು ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ
 ಮಲಯ, ನಿಂದ್ಯ, ಮೇರು, ಮಂದರ ದರ್ಬಾರ, ಈ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಮತಗಳಿಗೆಲ್ಲದೋ
 ಹಮಾಡಿದಂತಾಗಲೆಂದು ಆಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ನಯನವ
 ನ್ನುಳ್ಳಗೊಂಡು ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆಯಾದ ತುಟಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ, ಮನೋರಮವಾದ ಕರ್ಣ
 ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಮುಖವನ್ನು, ಹೊಸದಾಗಿ ಉದ
 ಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡುವ ಹಾಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ
 ಯೂ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವೆನು ||೩೯||

ಎಲಾ ವೈದೇಹಿಯೇ ! ಆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ
 ನಾಕಪೃಷ್ಠವೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಶತಮುಖನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಸ್ರವಣಂ
 ಬ ಗಿರಿಯಮೇಲೆ ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುವೆ ||
 ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಮಾಂಸವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಾ
 ಗಲೀ, ಅನಾದರದಿಂದಲಾಗಲೀ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಭುಜಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಲ್ಲ. ಮಧುರವನ್ನು
 ಸರ್ವವೇ ಮಾಡನು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳದ ಕಂದ

ನೈವ ದಂಕಾ ನ್ನ ಮಶಕಾ ನ್ನ ಕೀಟಾ ನ್ನ ಸರೀಸೃಪಾಃ |
 ರಾಘವೋಽ ಪನಯೇದ್ಗಾತ್ರಾ ತ್ವದ್ಗತೇ ನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ||೪೩||
 ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾನಪರೋ ರಾವೋ ನಿತ್ಯಂ ಶೋಕ ಪರಾಯಣಃ |
 ನಾನ್ಯ ಚ್ಛಂತಯತೇ ಕಿಂಚಿತ್ಸತು ಕಾಮ ವಶಂಗತಃ ||೪೪||
 ಅನಿದ್ರ ಸ್ವತತಂ ರಾಮಃ ಸುಪ್ತೋಽ ಪಿಚ ನರೋತ್ತಮಃ |
 ಸೀತೇತಿ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ವ್ಯಾಹತ ಸ್ಪ್ರತಿಬುಧ್ಯತೇ ||೪೫||

ತ್ವದ್ಗತೇನ - ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವೆ, ಅಂತರಾತ್ಮನಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ದಂಕಾ - ಕಾಡುನೋಲಗಳೂ
 ಸ್ನು, ಗಾತ್ರಾತ್ - ಶರೀರದ ದೆಹಿಯಿಂದ, ನೈವಾಪನಯೇತ್ - ಹಾಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಮಶಕಾಃ - ಸೊ
 ಳ್ಳೆಗಳನ್ನೂ, ನಾಪನಯೇತ್ - ತೊಲಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಕೀಟಾಃ - ಹುಳಗಳನ್ನೂ, ನಾಪನಯೇತ್ - ಪರಿಹರಿ
 ಸಿಕೊಳ್ಳನು, ಸರೀಸೃಪಾಃ - ಸರ್ಪಗಳನ್ನೂ, (ಹರಿದು ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ) ನಾಪನ
 ಯೇತ್ - ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ||೪೩|| ಸರಾಮಃ - ಆ ರಾಮನು, ಕಾಮವಶಂ - ಮನ್ಮಥನಿಗಧೀನ
 ತೆಯನ್ನು, ಗತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಧ್ಯಾನಪರಃ - ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾನೆ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಶೋಕಪರಾಯಣಃ - ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದಾನೆ,
 ಅನ್ಯತ್ - ಬೇರಾವುದನ್ನೂ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ನಚಿಂತಯತೇ - ನೆನೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೪೪||
 ನರೋತ್ತಮಃ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸತತಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಅನಿದ್ರಃ -
 ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿದಾನೆ, ಸುಪ್ತೋಽಪಿ - ಮಲಗಿಕೊಂಡವನಾದರೂ, ಸೀತೇತಿ - ಹಾ ಸೀತೆಮೇ ಎಂದು,
 ಮಧುರಾಂ - ಕೇಳಲಿಂಪಾದ. ವಾಣೀಂ - ವಾಕ್ಯನ್ನು, ವ್ಯಾಹರ್ತ - ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಬುಧ-
 ತೇಚ - ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳತಾನೆ ||೪೫|| (ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು) ಫಲಂ - ಹಣ್ಣನ್ನಾಗಲಿ, ಪುಷ್ಪಂವಾಃ

ಮೂಲ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಾತ್ರತಃ, ಸಂಗವ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಅಪರಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲವೆಂಬ
 ಕಾಲಭೇದಗಳೊಳಗೆ ಐದನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಮನೋವ್ಯಾ
 ಥೆಯಿಂದಲೂ, ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದ ಕಳವಳ ವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹು ಕ್ಲೇ
 ಶಪಡುತ್ತ ಜೀವಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ ||೪೩|| ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ
 ಲೇ ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಹಾಗೆ ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಮೈಮೇ
 ಲೆ ಕಾಡುನೋಲಗಳು ಕೂಡಲಿ, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಕಡಿಯಲಿ, ಹುಳಗಳು ಹೊಗಳಿ, ಹರಿಯು
 ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏರಲಿ, ಹಾರಿಸದೆಯೂ, ತೊಲಗಿಸದೆಯೂ, ಹೊಡೆಯದೆಯೂ, ತೆಗೆದು
 ಹಾಕದೆಯೂ ಇರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಇರುವುದೆಂಬ
 ದನ್ನು ಯೋಚಿಸು ||೪೩|| ಎಲಾ ವಾನ್ಯಳೇ! ರಾಮನು ಹಗಲಿರುಳುಗಳೊಳಗೆ ನಿಮಿಷವಾ
 ತ್ರವೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿದಾನೆ, ಅನವರತವೂ ನಿನ್ನಯ ಶೋಕದಿಂದ
 ಪೀಡಿತನಾಗಿರುವನು ಕಾಮ ಪರವಶನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರಾವುದನ್ನೂ ನೆನೆಯು
 ವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆತನ ಪ್ರೇಮಭರವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ||೪೪|| ನಿರಂತರವೂ ಆತನಿಗೆ
 ಜಾಗರವಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆ ಯೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮಲಗಿಕೊಂಡ
 ವನೇ ಆದರೆ ನಿಮಿಷವಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸೀತೆ ! ಸೀತೇ ! ಎಂಬ ಮಧುರವಾದ ವಾಕ್ಯನ್ನು
 ಉದಹರಿಸುತ್ತಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ, ಬೆಟ್ಟಗುಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ,

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಫಲಂ ವಾ ಪುಷ್ಪಂ ವಾ ಯದ್ವಾನ್ಯ ತ್ಸುಮನೋಹರಮ್ |
 ಬಹುಶೋ ಹಾ ಪ್ರಿಯೇತ್ಯೇವಂ ಶ್ವಸಂ ಸ್ತ್ವಾಮಭಿಭಾಷತೆ || ೪೫||
 ಸ ದೇವಿ ನಿತ್ಯಂ ಪರಿತಪ್ಯಮಾನ ಸ್ತ್ವಾಮೇವ ಸೀತೇ ತೃಭಿ ಭಾಷಮಾಣಃ |
 ಧೃತವ್ರತೋ ರಾಜಸುತೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ತಮೈವ ಲಾಭಾಯ ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಃ ||
 ಸಾ ರಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನ ವೀತಶೋಕಾ ರಾಮಸ್ಯ ಶೋಕೇನ ಸಮಾನಶೋಕಾ |
 ಶರನ್ಮುಖೇ ಸಾಂಬುಧ ಶೇಷಚಂದ್ರಾ ನಿಶೇವ ವೈದೇಹಸುತಾ ಬಭೂವ || ೪೬||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ಪಟ್ಟಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ಹೂವನ್ನಾಗಲಿ, ಅನ್ಯತ್ - ಬೇರೊಂದಾದ, ಸುಮನೋಹರಂ - ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದುದು, ಯತ್ -
 ಯಾವುದುಂಟೋ, ತದ್ವಾ - ಅದನ್ನಾಗಲಿ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಬಹುಶಃ - ಅನೇಕಾವಾರು, ಹಾ ಪ್ರಿ
 ಯೇತಿ - ಹಾ ಪ್ರಿಯಳೇ ಎಂದು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಶ್ವಸಂ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವವ
 ನಾಗಿ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಿಭಾಷತೆ - ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ, || ೪೫|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾ
 ದೇವಿಯೇ ! ಮಹಾತ್ಮಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಧೃತವ್ರತಃ - ಅರಣ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ಸಃ -
 ಆ, ರಾಜಸುತಃ - ದಶರಥಪುತ್ರನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಲಾಭಾಯೈವ-ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರವೇ, ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಃ-
 ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸೀತೇತಿ - ಓ ಸೀತೆ ಎಂದು, ತ್ವಾಮೇವ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತೇ, ಅ
 ಭಿಭಾಷಮಾಣಃ - ಇದಿರಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪರಿತಪ್ಯಮಾನಃ -
 ಸಂತಾಪಪಡುತ್ತಾ, ಅಸ್ಮಿ - ಇದಾನೆ || ೪೬|| ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ ಸ
 ಮಾನ ಶೋಕಾ - ಸಮಾನವಾದ ದುಃಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ರಾಮ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಸಂಕೀರ್ತನ - ಚರಿ
 ತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಾದ, ವೀತಶೋಕಾ - ತೊಲಗಿದ ದುಃಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಸಾ - ಆ,
 ವೈದೇಹಸುತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಶರನ್ಮುಖೇ - ಶರದೃತುವಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಸಾಂಬುಧಶೇಷಚಂದ್ರಾ-ಮೋ
 ಹದ ಉಳಿವಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ, ನಿಶೇವ - ರಾತ್ರಿಯಹಾಗೆ, ಬಭೂವ -ಇದ್ದಳು || ೪೬||

ಇಂತು ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ.

ಮಧುರವಾದ ಫಲವನ್ನು, ಸುಂದರವಾದ ಪುಷ್ಪವನ್ನು, ಅಥವಾ ಅಂದವಾದ ಬೇರೊಂ
 ದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿದುದೇ ಆದರೆ ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಹಾ ಪ್ರಿಯಳೇ! ಎಂದು ಗಟ್ಟಿ
 ಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ, ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಎದುರಿಗೆ ಸಂತಿರುವ ನಿನ್ನೊಡನೆ
 ಮಾತನಾಡುವನಹಾಗೆ ಭಾಷಿಸುವನು || ೪೫|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾ
 ಭಿರಾಮನಾದ ಆ ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯವರಾಯ
 ಣನಾಗಿ, ನಿನ್ನಹೆಸರನ್ನೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ, ವ್ರತಧರನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾ,
 ನಿನ್ನಲಾಭಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಸಕಲಸದ್ಗುಣಸಮನ್ವಿತ
 ಯಾದ ಸೀತೆಯು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ದುಃಖದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಾನವಾದ ದುಃಖವನ್ನ
 ನುಭವಿಸಿ, ಅವನ ಜೀವಿಕೆಯರೂಪವಾದ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಶೋಕವನ್ನು
 ತೊರೆದು, ಮಳೆಗಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಾ, ಶರತ್ಕಾಲವು ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವ
 ಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಸೀತಕಿರತಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕಾಣಬರು
 ತಿದ್ದಳು. || ೪೬-೪೭||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

—ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶ ಸ್ವರ್ಗಃ—

ನೀತಾ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ನಿಭಾನನಾ |
ಹನೂಮಂತ ಮುನಾಚೇದಂ ಧರ್ಮಾಕ್ಷ ಸಹಿತಂ ವಚಃ ||೧||
ಅಮೃತಂ ವಿಷಸಂಸೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾವಾನಂ ಭಾಷಿತಂ |
ಯಚ್ಚ ನಾನ್ಯ ಮನಾ ರಾಮೋ ಯಚ್ಚ ಶೋಕ ಪರಾಯಣಃ ||೨||

ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಕಂದ--ವಾತಾತ್ಮಜ ನೊಡವೋಗಲ್ | ಸಿತೆಯು ತಾಂ ಶಂಕಿಸಲ್ವೆ ಮಾರುತಿ ಭರದಿಂ ||
ಭೀತಿ ಕರಾಕೃತಿಯಿಂದಲ್ | ಕಾತರಮಂ ಕಳೆದು ಸಾಂತ್ವವಾದವ ನೊರದಂ||

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭಾನನಾ - ಚಂದ್ರನಿಗಣೆಯಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ತತ್ -
ಆ ವಚನವನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಹನುಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಧರ್ಮಾರ್ಥಸಹಿ
ತಂ - ಧರ್ಮರೂಪ ರ್ಪಣೋಪನಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಉ
ನಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧|| ವಾನಂ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ !, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅನ್ಯ
ಮನಾಃ - ಇತರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ನ-ಆಗಿಲ್ಲ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ) ಯತ್ - ಯಾವ
ವ ವಾಕ್ಯವು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಭಾಷಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, (ತತ್ - ಆವಾಕ್ಯವು) ಅಮೃತಂ -
ಅಮೃತ ಸದೃಶವಾಗಿದೆ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು) ಶೋಕಪರಾಯಣಃ - ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಇ
ದಾನೆ (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ಯತ್ - ಯಾವ ಮಾತುಉಂಟು, ತತ್ - ಆವಚನವು) ವಿಷಸಂಸೃಷ್ಟಂ -
ವಿಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದಾಗಿದೆ (ಕರ್ಣಕಶೋಕವಾಗಿದೆ) ||೨|| ಕೃತಾಂತಃ - ದೈವವು, ಸುವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ -

— ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನದನೆಯಾದ ಮೈದೇಹಿಯು - ಮಾರುತಿಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀರಾಮನ
ದುಃಖಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ವಿಾರಿಹೋಗದಿರು
ವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹನುಮನೊಡನೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು ||೧|| ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯ
ನೇ! ರಾಮನು ಅನವರತವೂ, ಮತ್ತಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದ
ರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆ ನಿನ್ನನುಡಿಯು, ಅಮೃತದಂತೆ ಆನಂ
ದಕರವಾಗಿದೆ, ನಿರಂತರವೂ ದುಃಖ ಪಡುತ್ತಲಿದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದ ನುಡಿಯು, ಸನ್ನಮನಸ್ಸಿ
ಗೆ ಬಹುತರವಾದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ವಿಷದಂತೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವುದು. ಓ ಮಾರು
ತೀ! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ದುಷ್ಕೃತವೆಂಬ ದುದೈವವೂ, ಸುಕೃತರೂಪವಾದಉ
ತ್ತಮಾದೃಷ್ಟಿಲೂ, ಮಹಾಮೈಥಿಲವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಅಪಾರವಾಗವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರು
ವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಹಗ್ಗ ದಿಂದಕಟ್ಟಿದಂತೆಬಂಧಿಸಿ, ಸುಖದಿಂದದುಃಖಕ್ಕೂ, ದುಃಖದಿಂದ

ಐಶ್ವರ್ಯೇ ವಾ ಸು ವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ವ್ಯಸನೇ ವಾ ಸುದಾರುಣಿ |
 ರಜ್ಜೇನ ಪುರುಷಂ ಬದ್ಧ್ವಾ ಕೃತಾಂತಃ ಪರಿಕರ್ಷತಿ ||೪||
 ವಿಧಿ ರ್ಬೂನ ಮಸಂಹಾರ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮ |
 ಸೌಮಿತ್ರಿಂ ನೂ ಚ ರಾಮಂ ಚ ವ್ಯಸನೈಃ ಪಶ್ಯಮೋಹಿತಾಃ ||೫||
 ಶೋಕಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕದಾ ಪಾರಂ ರಾಘವೋ ಽಧಿಗಮಿಷ್ಯತಿ |
 ಪ್ಲವಮಾನಃ ಪರಿಶ್ರಾಂತೋ ಹತನೌ ಸ್ನಾಗರೇಯಥಾ ||೬||
 ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಸೂದಯಿತ್ವಾ ಚ ರಾಮಮ್ |
 ಲಂಕಾ ಮುನ್ಮೂಲಿತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಕದಾ ದ್ರಕ್ಷ್ಯತಿ ಮಾಂ ಪತಿಃ ||೭||

ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಐಶ್ವರ್ಯವಾ - ಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸುದಾರುಣಿ - ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ, ವ್ಯಸನೇವಾ - ದುಃಖದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಪುರುಷ - ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ರಜ್ಜೇನ - ಹಗ್ಗದಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಬದ್ಧ್ವಾ - ಕಟ್ಟಿ, ಪರಿಕರ್ಷತಿ - ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ (ಹಂಸಿಸುತ್ತದೆ) ||೪|| ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮ - ಎಲೈ ವಾನರ ಪುಂಗವನೇ !, ವಿಧಿಃ - ದೈವವು, ಪ್ರಾಣಿನಾಂ - ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ, ನೂನಾ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ಅಸಂಹಾರ್ಯ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಗ್ಯವು, ವ್ಯಸನೈಃ - ದುಃಖಗಳಿಂದ, ಮೋಹಿತಾಃ - ಸ್ವೃತಿಯಿಲ್ಲದಂತಾಗಿರುವ, ಸೌಮಿ, ತ್ರಿಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಮೂಚ - ನನ್ನನ್ನೂ, ರಾಮಂಚ - ರಾಮನನ್ನೂ, ಪಶ್ಯ - ನೋಡು || ೪ || ಪರಿಶ್ರಾಂತಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಾಗರೆ - ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಪ್ಲವ ಮಾನಃ - ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಹತನೌ ಯಥಾ - ಗಾಳಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಓಡಬೇಡು, ಅಸ್ಯ ಶೋಕಸ್ಯ - ಈ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖದ, ಪಾರಂ - ಕೊನೆಯನ್ನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ, ಅಧಿಗಮಿಷ್ಯತಿ - ಹೊಂದುವನು ? ||೫|| ಪತಿಃ-ವಲ್ಲಭನಾದ ರಾಮನು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಂಕ - ದಶಕುಲವನ್ನೂ, ಸೂದಯಿತ್ವಾ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಮುನ್ಮೂಲಿತಾಂ - ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದುದನ್ನಾಗಿ ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯತಿ - ನೋಡುವನು ? ||೬||

ಸುಖಕ್ಕೂ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ! ||೪|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ! ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ದೈವವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾರ. ರಾಮನು ರಾಜಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಯೇ? ಪೌರುಷದಲ್ಲಿ ಹೀನನೇ? ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವೇ? ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಳನೇ? ಸೌಮಿತ್ರಿಯೂ, ಅವನಂತೆಯೇ ಇರತಕ್ಕ ವನಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಪತಿಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವಳೇ? ಆದರೂ ನಾನೂ, ರಾಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ದಡವನ್ನು ಕಾಣದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು ||೫|| ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಡಗು ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದ ಹಾಗೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಲಿದಾನೆ. ಆ ತನು ಇನ್ನೊಂದಿಗೆ ಪರಗಾಣವುದು? ||೬|| ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದು, ರಾವಣನನ್ನು ಸೀಳಿ, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂದು ? ||೭|| ಎಲೈ ವಾನರಾಧಿಪ ! ನೀನುರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾಲವು ಪೂರಿಯಾಗುವುದರೊಳಗೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ರಾಮನಿಗೆ

ಸ ವಾಚ್ಯ ಸ್ಸಂತ್ವರಸ್ವೇತಿ ಯಾವದೇವ ನ ಪೂರೈತೆ |
 ಅಯಂ ಸಂವತ್ಸರಃ ಕಾಲ ಸ್ತಾವದ್ಧಿ ಮಮಜೀವಿತಂ ||೭||
 ವರ್ತತೇ ದಶಮೋ ಮಾಸೋ ದ್ವೈತ ಶೇಷಾ ಪ್ಲವಂಗಮ |
 ರಾವಣೇನ ನೃಶಂಸೇನ ಸಮಯೋ ಯಃ ಕೃತೋ ಮಮ ||೮||
 ವಿಭೀಷಣೇನ ಚ ಭ್ರಾತ್ರಾ ಮಮ ನಿರ್ಭಾತನ ಪ್ರತಿ |
 ಅನುನೀತಃ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ನ ಚ ತತ್ಕುರುತೇ ಮತಿಂ ||೯||
 ಮಮ ಪ್ರತಿಪ್ರದಾನಂ ಹಿ ರಾವಣಸ್ಯ ನ ರೋಚತೆ |
 ರಾವಣಂ ಮಾರ್ಗತೆ ಸಂಖ್ಯೇ ಮೃತ್ಯುಃ ಕಾಲವಶಂ ಗತಂ ||೧೦||

ಯಾವತ್ - ಎಷ್ಟರೊಳಗೆ, ಅಯಂ - ಈ, ಸಂವತ್ಸರಃ - ವರ್ಷ ಪರಿಮಿತವಾದ, ಕಾಲಃ - ಸಮಯವು, ಸಪ್ತಮಃ - ಪುರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ತಾವದೇವ-ಅಪ್ಪರವರಗೇ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಜೀವಿತಂ - ಜೀವನವು ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ, (ತತ್ - ಆದಕಾರಣ) ಸಂತ್ವರಸ್ವೇತಿ - ಜಾಗೃತೆ ಪಡು, ಎಂದು (ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ) ಸಃ - ಆ ರಾಮನು, ವಾಚ್ಯಃ - ಕೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು || ೭ || ಪ್ಲವಂಗಮ - ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೇ !, ದಶಮಃ - ಹತ್ತನೆಯದಾದ, ಮಾಸಃ - ತಿಂಗಳು, ವರ್ತತೆ - ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ನೃಶಂಸೇನ - ಕ್ರೂರನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಯಃ - ಯಾವ, ಸಮಯಃ - ಗಡವು, ಮಮ - ನನಗೆ, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ, (ತಸ್ಯತು - ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೋ) ದ್ವೈತು - ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ, ಶೇಷಾ - ಉಳಿದವುಗಳಾಗಿವೆ || ೮ || ಸಃ - ಆರಾವಣನು, ಭ್ರಾತ್ರಾ - ಸಹೋದರನಾಗ, ವಿಭೀಷಣೇನ - ವಿಭೀಷಣನಿಂದಲೂ, ಮಮ - ನನ್ನ, ನಿರ್ಭಾತನಂ ಪ್ರತಿ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಯತ್ನೇನ - ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ, ಅನುನೀತಃ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು, ತತ್ - ನನ್ನನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸೋಣವೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು, ಮತಿಂ - ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು, ನಕುರುತೆ - ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ || ೯ || ಮಮ - ನನ್ನ ಪ್ರತಿಪ್ರದಾನಂಹಿ - ಮರಳಿ ಒಪ್ಪಿಸೋಣವೆಂಬುದಾದರೋ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ನರೋಚತೆ - ಬಪ್ಪಗಿಲ್ಲ, ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಮೃತ್ಯುಃ - ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯು, ಕಾಲವಶಂ - ಯಮನ ಅಧೀನತೆಯನ್ನು, ಗತಂ - ಹೊಂದಿರುವ, ತಂ - ಆರಾವಣನನ್ನು, ಸಂಖ್ಯೇ - ಕಾಲಗದಲ್ಲಿ, ಮಾರ್ಗತೆ - ಹುಡುಕುತ್ತಲಿದೆ. || ೧೦ || ಹೇಕವೇ ಎಲೈ ವಾನರನೇ ! ಜೈಷ್ಠಾ -

ತಿಳಿಸು. ಈ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾಲವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗೂ ಅವಧಿಯಿಲ್ಲವು ತಿಳಿ. ||೭|| ಎಲೈ ಪ್ಲವಂಗವುಗಳವನೇ ! ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಗಡುವಿನೊಳಗೆ ಈಗ ಹತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಎರಡುತಿಂಗಳಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿರುವವು ||೮|| ಇದಲ್ಲದೆ-ರಾವಣನಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನೆಂಬ ಬಬ್ಬಧರಾತ್ಮನಾದ ಸೋದರನುಂಟು, ಆತನು ಈ ನೀಚನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು,ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಬಹುವಿಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನಂತೆ, ಆದರೂ ಆ ಪಾಪಿಷ್ಠನು ಅವನ ಸಾಂತ್ವನಚನವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ ||೯|| ನನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವು ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರು ಸದು, ಅವನು ಮೃತ್ಯು

ಜೈಷ್ಠ ಕನ್ಯಾ ನಲಾನಾಮ ವಿಭೀಷಣಸುತಾ ಕಪೇ |
 ತಯಾ ಮಮೇದ ಮಾಖ್ಯಾತಂ ಮಾತ್ರಾ ಪ್ರಹಿತಯಾ ಸ್ವಯಂ ||೧೧||
 ಅಸಂಶಯಂ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೆ ಪತಿಃ |
 ಅಂತರಾತ್ಮಾ ಹಿ ಮೇ ಶುದ್ಧ ಸ್ತಂಸ್ತಿಶ್ಚ ಬಹವೋಗುಣಾಃ ||೧೨||
 ಉತ್ಸಾಹಃ ಪೌರುಷಂ ಸತ್ಯ ಮಾನ್ಯಶಂಸ್ಯೌ ಕೃತಜ್ಞತಾ |
 ವಿಕ್ರಮಶ್ಚ ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ ಸಂತಿ ವಾನರ ರಾಘವೇ ||೧೩||
 ಚತುರ್ಥ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಜಘಾನಯಃ |
 ಜನಸ್ಥಾನೇ ವಿನಾ ಭ್ರಾತ್ರಾ ಶತ್ರುಃ ಕಸ್ತಸ್ಯ ನೋದ್ವಿಜೇತ್ || ೧೪||

ಹಿರಿಯವಳಾದ, ವಿಭೀಷಣಸುತಾ-ವಿಭೀಷಣನ ಮಗಳಾಗಿರುವ, ನಲಾನಾಮ-ನಲೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ, ಕನ್ಯಾ-
 ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ, (ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು) ಮಾತ್ರಾ - ತಾಯಿಯಾದ ಸರಮೆಯೆಂಬವಳಿಂದ, ಪ್ರಹಿತಯಾ-
 ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತಯಾ - ಆಲೆಯಿಂದ, ಸ್ವಯಂ - ಸ್ವತಃ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ
 ಮಾತು, ಆಖ್ಯಾತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ||೧೧|| ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ? ಪತಿಃ - ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ
 ನು, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೆ - ಹೊಂದುವನು, ಅಸಂಶಯಂ - ಸಂದೇಹ
 ವಿಲ್ಲ. ಮೆ-ನನ್ನೆ, ಅಂತರಾತ್ಮಾಹಿ - ಮನಸ್ಸಾದರೋ, ಶುದ್ಧಃ - ನಿರ್ದಲವಾಗಿದೆ, ವಾನರ - ಎಲೈ ಹ
 ನುಮಂತನೇ |. ತೃತೀ - ಆ, ರಾಘವೇಚ - ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿಯಾದರೋ, ಉತ್ಸಾಹಃ - ಸ್ಥಿರಪ್ರಯತ್ನ
 ವೂ, ಪೌರುಷಂ - ಪ್ರಯತ್ನಾನುಗುಣವಾದ ಶೌರ್ಯವೂ, ಸತ್ಯಂ - ಆಶೌರ್ಯಾನುಸಾರವಾದ ಅಂತಸ್ಸಾರವೂ,
 ಆನ್ಯಶಂಸ್ಯಂ - ಕಪಟಾಹಿತವೂ. ಕೃತಜ್ಞತಾ - ಹೆರರುಮಾಡಿದ ಉಪಕೃತಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯೂ, ವಿಕ್ರ
 ಮಶ್ಚ - ಬಲಪ್ರಕಾಶವೂ, ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ - ಮಹಿಮೆಯೂ, (ಇತಿ-ಎಗೊಬ್ಬ) ಬಹವಃ - ಅನೇಕಗಳಾದ,
 ಗುಣಾಃ - ಸುಗುಣಗಳು. (ಸಂತಿ - ಇವೆ) ||೧೨-೧೩|| ಯಃ - ಯಾವ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜನಸ್ಥಾನೇ -
 ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ಥ - ಹದಿನಾಲ್ಕನಾದ, ಸಹಸ್ರಾಣಿ - ರಕ್ಕಸರ ಸಾವಿರಗಳು,

ದೇವತೆಗೆ ವಶನಾಗಿದಾನೆ. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೆಳೆಯಲು ಮೃತ್ಯುವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸು
 ತಲಿದೆ ||೧೧|| ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ! ವಿಭೀಷಣನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾ
 ವಿಸಬೇಡ. ವಿಭೀಷಣನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಮೆ ಎಂಬವಳು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗಳಾದ ನಲೆ
 ಎಂಬವಳಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ಇದ್ದಳು. ||೧೧||
 ಎಲೈ ಸಾವ್ಯನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭನು ಬಹುಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನನ್ನುಪಡೆಯುವನು.
 ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹುನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಅಥವಾ ಮಾಲಿನವಾದಮಾ
 ನಸ್ಸೇ ಮುಂದಣ ಶುಭಾಶುಭಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಯಲ್ಲವೇ? ಆ ಶ್ರೀರಾಮ ಜಂದ್ರನಲ್ಲಿ
 ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸ್ಥಿರಪ್ರಯತ್ನವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಲಕರಣೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿ
 ಸುವುದೂ, ಅಂತಸ್ಸಾರವೂ, ಮನೋವಾಕ್ಯಮುಗಳಲ್ಲಿ ಕಪಟವಿಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, ಹೆರರು
 ಮಾಡಿದಲುಪಕಾರವನ್ನು ನೆನೆಯೋಣವೂ, ದೇಹಬಲಪ್ರಕಾಶರೂಪವಾದವಿಕ್ರಮವೂ, ಮಹ
 ತ್ತರವಾದಮಹಿಮೆಯೂ ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದಅನೇಕ ಸುಗುಣಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ||೧೨-
 ೧೩||ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಆವೇಕ್ಷೆ

ಸ ನ ಶಕ್ಯ ಸ್ತುಲಯಿತುಂ ವ್ಯಸನ್ಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಭಃ |
 ಅಹಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವಜ್ಞಾ ಶಕ್ಯಸ್ಯೇವ ಪುಲೋಮಜಾ ||೧೫||
 ಶರ ಜಾಲಾಂಶುಮಾಂ ಚ್ಛಾಂಕ ಕಪೇ ರಾಮದಿವಾಕರಃ |
 ಶತ್ರು ರಕ್ಷೋಮಯಂ ತೋಯ ಮುಪಶೋಷಂ ನಯಿಷ್ಯತಿ ||೧೬||
 ಇತಿ ಸಂಜಲ್ಪಮಾನಾಂ ತಾಂ ರಾಮಾರ್ಥೇ ಶೋಕ ಕರ್ಮಿತಾಂ |
 ಅಶ್ರು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಯನಾ ಮುವಾಚ ವಚನಂ ಕಪಿಃ ||೧೭||
 ಶ್ರುತ್ವ ವ ತು ವಚೋ ಮಹ್ಯಂ ಹ್ರಿಪ್ರ ಮೇಷ್ಯತಿ ರಾಘವಃ |

ಭ್ರಾತ್ರಾವಿನಂ - ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಲ್ಲದಯೇ, ಜಘಾನ - ಕೊಂದನೋ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ
 ಕಃ - ಯಾವ, ಶತ್ರುಃ - ಹಗೆಯು, ನೋದ್ವಿಜೇತ್ - ಭಯಪಡದೆ ಇದ್ದಾನು ? ||೧೫|| ಪುರುಷಾರ್ಥಭಃ -
 ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ, ಸಃ - ಇವನು, ವ್ಯಸನ್ಯೇ - ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ತುಲಯಿತುಂ - ಕದಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ,
 ನಶಕ್ಯಃ - ತಕ್ಕವನಾಗಿಲ್ಲ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪುಲೋಮಜಾ - ಶಚೀದೇವಿಯು, ಶಕ್ಯಸ್ಯೇವ - ಇಂದ್ರ
 ನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಪ್ರಭಾವಜ್ಞಾ - ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತವಳು ||೧೫|| ಕಪೇ -
 ಎಲೈ ವಾನರನೇ !, ಶರಜಾಲಾಂಶುಮಾಂ - ಬಾಣಸಮೂಹವೆಂಬ ಕಿರಣವುಳ್ಳ, ರಾಮದಿವಾಕರಃ - ಶ್ರೀ
 ರಾಮನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು, ಶತ್ರುರಕ್ಷೋಮಯಂ - ಹಗೆಗಳಾದ ರಕ್ಕಸರ ರೂಪವಾಗಿರುವ, ತೋಯಂ -
 ಜಲವನ್ನು, ಉಪಶೋಷಂ - ಬತ್ತಿಸೋಣವನ್ನು, ನಯಿಷ್ಯತಿ (ನೇಷ್ಯತಿ) - ಹೊಂದಿಸುವನು ||೧೬||
 ಇತಿ-ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ರಾಮಾರ್ಥಃ - ರಾಮಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ, ಸಂಜಲ್ಪಮಾನಾಂ - ಸುಭಾಷಿಸುತ್ತಲಿರು
 ವ, ಶೋಕಕರ್ಮಿತಾಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಕೃಶಿಸಿಹೋಗಿರುವ, ಅಶ್ರುಸಂಪೂರ್ಣನಯನಾಂ - ನೀರಿನಿಂದ
 ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವಚನಂ - ಮುಂ
 ದಿನಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೭|| ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮಹ್ಯಂ - (ಮಮ)
 ನನ್ನ, ವಚಃ - ನಿನ್ನ ಕುಲದ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವೇವ - ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಹರ್ಷೈಕ್ಷಣ ಸಂಕು
 ಲಾಂ - ಕಪಿಗಳ ಮತ್ತೆ ಕರಡಿಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಮಹತೀಂ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಜಮೂಂ -

ಸದೆ ಖರದೂಷಾರೇ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿ ರಕ್ಕಸರನ್ನು ಅಸಹಾಯಕೂರ
 ನೆನಿಸಿದ ಯಾವರಾಮನು ಬಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿದನೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವ ಶತ್ರುವು ಭಯಪ
 ಡದಿರುವನು? ಎಲೈ ಕಪಿಪ್ರವರನೇ! ಎಂತಹ ಮಹಾವ್ಯಸನಗಳು ಬಂದೊದಗಿದರೂ ಮೇರು
 ವಿನಂತೆ ಮಹಾಸ್ಥಿರ ಸ್ವಭಾವದವನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಕಡಗಿಸ
 ಲಾರವು. ಶಚೀದೇವಿಯು ಇಂದ್ರನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ಹಾಗೆ, ನಾನೂ, ನನ್ನ
 ಪ್ರಿಯವಲ್ಲದವನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬಲ್ಲವಳಾಗಿದೇನೆ ||೧೫|| ಎಲೈ ಪವನ ನಂದನನೇ !
 ಕ್ರೂರವಾದ ಬಾಣಗಳೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮನೆಂಬ
 ಭಾಸ್ಕರನು-ಶತ್ರುರೂಪವಾದ ಜಲವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಶೋಷಿಸುವನು||೧೬|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾ
 ರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ, ರಾಮವಿರಹ ದುಃಖದಿಂದ ಕೃಶಿಸಿ ಹೋಗಿರತಕ್ಕ, ಅಖಂಡವಾಗಿ
 ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂಜನೇಯನಿಂತೆಂದನು||೧೭|| ಎಲಾ
 ಮಾತೆಯೇ ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ರಾಘವನು

ಚಮೂಂ ಪ್ರಕರ್ಷ ನೃಹತೀಂ ಹರೈಶ್ಚ ಗಣಸಂಕುಲಾಂ ||೧೧||
 ಅಥವಾ ಮೋಚಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾ ಮದೈವ ವರಾನನೇ |
 ಅಸ್ಮಾ ದ್ವುಃಖಾ ದುಪಾರೋಹ ಮಮ ಪೃಷ್ಠ ಮನಿಂದಿತೇ ||೧೨||
 ತ್ವಾಂ ತು ಪೃಷ್ಠ ಗತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಂತರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಾಗರಂ |
 ಶಕ್ತಿ ರಸ್ತಿಹಿ ಮೇ ವೋಢುಂ ಲಂಕಾಮಪಿ ಸರಾವಣಾಂ ||೧೩||
 ಅಹಂ ಪ್ರಸ್ರವಣಸ್ಥಾಯ ರಾಘವಾ ಯಾದೃ ಮೈಥಿಲಿ |
 ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತ್ರಾಯ ಹವ್ಯಂ ಹುತ ಮಿವಾನಲಃ ||೧೪||
 ದ್ರಕ್ಷ್ಯ ಸೃದೈವ ಮೈದೇಹಿ ರಾಘವಂ ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಂ !

ಸೇನೆಯನ್ನು, ಪ್ರಕರ್ಷ - ಕರೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು, ||೧೧||
 ಅಥವಾ - ಜಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, (ಹಾಗೆ ರಾಮನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾರನು. ಎಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಅನಿಂದಿತ -
 ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ, ವರಾನನ - ಸುಂದರವದನೆಯಾದ ಎಲೆ ಜಾನಕಿಯೇ ! (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಮಮ-ನ
 ನ್ನ, ಪೃಷ್ಠಂ - ಬೆನ್ನನ್ನು, ಆರೋಹ - ಏರು, ಅದೈವ - ಈ ದಿನವೇ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಸ್ಮಾ
 ತ್ - ಈ, ದುಃಖಾತ್-ವ್ಯಸನದ ದೇಯಿಂದ, ಮೋಚಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಬಿಡಿಸುವೆನು ||೧೨|| (ನಿನಗಷ್ಟು
 ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಎಂಬೆಯೇ -) ಅಹಂ - ನಾನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಪೃಷ್ಠಗತಾಂ - ಬೆನ್ನಿನ ಮೇ
 ಲಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಸಂತರಿಷ್ಯಾಮಿ - ದಾಟು
 ವೆನು, ಸರಾವಣಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಲಂಕಾಮಪಿ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನಾದರೂ, ವೋಢುಂ-
 ಹೊರಲಿಕ್ಕೆ, ಮು-ನನಗೆ, ಶಕ್ತಿಃ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಅಸ್ತಿ-ಉಂಟು||೧೩||ಹೇವೈದೇಹಿ-ಎಲೆಜಾನಕಿಯೇ!, ಅಹಂ-
 ನಾನು, ಶಕ್ತ್ರಾಯ - ಇಂದ್ರನಿಗೆ, ಅನಲಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಹುತಂ - ಹವನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಸವ್ಯಮಿವ -
 ಹೋಮದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಪ್ರಸ್ರವಣಸ್ಥಾಯ - ಪ್ರಸ್ರವಣವರ್ತದಲ್ಲಿರುವ, ರಾಘವಾಯ-
 ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಅದೃ - ಈ ದಿವಸ, (ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು) ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದಿಸುವೆನು ||೧೪||
 ಹೇವೈದೇಹಿ - ಎಲೆ ಜಾನಕಿಯೇ !, ದೈತ್ಯವಧೇ - ರಾಕ್ಷಸ ಏಕಾರದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣುಂಯುಥಾ - ವಿಷ್ಣುವನ್ನು

ಅಪಾರವಾದ ಕಪಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬಡಗೂಡಿರುವ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸೇನೆ
 ಯಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು ||೧೧|| ಎಲೆ ಪತಿವ್ರತಾಶಿ
 ರೋಮಣಿಯೇ! ಬಂದುವೇಳೆ ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಲಸ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು,
 ಅಷ್ಟುಕಾಲವು ಕೂಡ ನೀನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರೆ, ಇಗೋ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ನನ್ನ ಬೆ
 ನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡು, ಇಂದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ದುಃಖಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವೆನು. ಈ ಮನೋ
 ವೃಥೆಯ ಸಿಕ್ಕನ್ನು ಬಿಡಿಸುವೆನು ||೧೨|| ಎಲೆ ಜನನೀ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ
 ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಅಶಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ.
 ಅನೇಕ ರಕ್ತಸರಿದಲೂ, ರಾವಣನಿಂದಲೂ, ಸಹಿತವಾದ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂ
 ಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು||೧೩|| ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಳಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ
 ಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಡುವ
 ಹಾಗೆ, ಎಲೆ ಮೈಥಿಲಿಯೇ! ಇಂದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪ್ರಸ್ರವಣಗಿರಿಯಲ್ಲಿ

ವೈವಸಾಯ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ದೈತ್ಯವರ್ಧೇ ಯಥಾ ||೨೨||
 ತ್ವದ್ವಚನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹ ಮಾಶ್ರಮಸ್ಥಂ ಮಹಾಬಲಂ |
 ಪುರಂದರ ಮಿವಾಸೀನಂ ನಾಕರಾಜಸ್ಯ ಮೂಢಂ ನಿ || ೨೩||
 ಪೃಷ್ಠ ಮಾರೋಹ ಮೇ ದೇವಿ ಮಾ ವಿಕಾಂಕ್ಷಸ್ಯ ಶೋಭನೇ |
 ಯೋಗ ಮನ್ವಿಚ್ಛ ರಾಮೇಣ ಶಶಾಂಕೇ ನೇವ ರೋಹಿಣೀ ||೨೪||
 ಕಥಯಂತೀವ ಚಂದ್ರೇಣ ಸೂರ್ಯೇಣ ಚ ಮಹಾರ್ಜುನಾ |
 ಮತ್ಪೃಷ್ಠ ಮಧಿರುಹ್ಯ ತ್ವಂ ತರಾಕಾಶ ಮಹಾನ್ಮವಾ ||೨೫||

ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವೈವಸಾಯ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ, ರಾಘವಂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಅದ್ವೈತವ-ಈ ದಿವಸವೇ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುವೆ ||೨೨||

ನಾಕರಾಜಸ್ಯ - ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿನ ನಾಕರಾಜವೆಂಬ ಇಂದ್ರಸ್ಥಾನದ, ಮೂಢನಿ - ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಆಸೀನಂ - ಕುಳಿತಿರುವ, ಪುರಂದರಮಿವ - ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಆಶ್ರಮಸ್ಥಂ - ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿರುವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ, ತ್ವದ್ವಚನಕೃತೋತ್ಸಾಹಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೇರಳವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, (ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುವೆ) ||೨೩|| ಹೇಶೋಭನೇ - ಎಲಾ ಸುಮಂಗಲಿಯಾದ ದೇವಿ - ಸೀತಾದೇವಿಯೇ!, ಮೆ - ನನ್ನ, ಪೃಷ್ಠಂ ಬೆನ್ನನ್ನು, ಆರೋಹ - ಏರು, ಮಾವಿಕಾಂಕ್ಷಸ್ಯ - ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಬೇಡ, ಶಶಾಂಕೇನ - ಚಂದ್ರನೊಡನೆ, ರೋಹಿಣೀವ - ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯಹಾಗೆ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನೊಡನೆ, ಯೋಗಂ - ಸೇರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಅನ್ವಿಚ್ಛ - ಕೋರು, ||೨೪|| ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮತ್ಪೃಷ್ಠಂ - ನನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು, ಅಧಿರುಹ್ಯ - ಹತ್ತಿ, ಮಹಾರ್ಜುನಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಕಾನ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಚಂದ್ರೇಣ - ಚಂದ್ರನೊಡನೆ, ಸೂರ್ಯೇಣ-ಸೂರ್ಯನೊಡನೆಯೂ ಕಥಯಂತೀವ - ಸಂಭಾಷಿಸುವವಳ ಹಾಗೆ, ಆಕಾಶಮಹಾನ್ಮವಾ - ಗಗನ ಸಾಗರಗಳನ್ನು, ತರ. ದಾಟು || ೨೫ || ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ ! ಇಂತ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ಪ್ರಯಾತಸ್ಯ-ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ತ್ವಂ-

ಕುಳಿತಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆನು. ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ದರ್ಶನಮಾಡುವ ಹಾಗೆ, ಈ ರಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ರಾಘವನನ್ನು ನೀನು ಇಂದ್ರನೊಡಬಹುದು||೨೨|| ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದೊಳಗೆ ನಾಕವೃಷ್ಯವೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿರುವ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಹಾ ಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ನೀನು ಇಂದ್ರೇ ನೋಡಬಹುದು||೨೩|| ಎಲಾ ದೇವಿಯೇ! ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡು, ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಬೇಡ, ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯು ಚಂದ್ರನೊಡಗೂಡುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಭವಿಸು ||೨೪|| ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ? ನೀನು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ ಆಕಾಶವನ್ನೂ ಅರಣ್ಯವನ್ನೂ ದಾಟು || ೨೫ || ಎಲಾ

ದಶ್ಯಯಾಮಾಸ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಸ್ವರೂಪ ಮರಿಮರ್ದನಃ ||೩೬||
 ಸ ತಸ್ಮಾ ತ್ವಾದಸಾ ದ್ಧೀಮಾ ನಾಪ್ಲು ತ್ಯ ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಃ |
 ತತೋ ವರ್ದಿತು ಮಾರೇಭೇ ಸೀತಾಪ್ರತ್ಯಯಕಾರಣಾತ್ ||೩೭||
 ಮೇರುಮಂದರ ಸಂಕಾಶೋ ಬಭೌ ದೀಪ್ತಾನಲಪ್ರಭಃ |
 ಅಗ್ರತೋ ವ್ಯವತಸ್ಥೇ ಚ ಸೀತಾಯಾ ವಾನರೋತ್ತಮಃ ||೩೮||
 ಹರಿಃ ಪದ್ವತಸಂಕಾಶ ಸ್ತಾಮ್ರವಕ್ತ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನಖೋ ಭೀಮೋ ವೈದೇಹೀ ಮಿದ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩೯||
 ಸಪರ್ಮತ ವನೋದ್ದೇಶಾಂ ಸಾಟ್ವಪ್ರಕಾರ ತೋರಣಾಂ |

ಸಂಚಿಂತ್ಯ - ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಸ್ವರೂಪಂ - ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಉನ್ನತಾಕಾರವನ್ನು, ವೈದೇಹ್ಯಃ - ಜಾನಕಿಗೆ, ದರ್ಶಯಾಮಾಸ - ತೋರಿದನು ||೩೬|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಧೀಮಾ - ಮುದ್ದಿಪಾತನಾದ, ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೆಸಗಿದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ, ಪಾದಪಾತ್ - ಶಿಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ದಶೆಯಿಂದ, ಅಪ್ಲುತ್ಯ - ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ (ಹಾರಿ, ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಸೀತಾಪ್ರತ್ಯಯಕಾರಣಾತ್ - ಸೀತೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ವರ್ಧಿತುಂ - ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ. ಆರೇಭ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೩೭||

ವಾನರೋತ್ತಮಃ - ವಾನರ ವೀರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು, ಮೇರು ಮಂದರಸಂಕಾಶಃ - ಮೇರು ಮಂದರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆಣೆಯನಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ದೀಪ್ತಾನಲ ಪ್ರಭಃ - ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಬಭೌ - ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು (ಕಿಂಚಿ.ಮತ್ತು) ಸೀತಾಮಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ವ್ಯವತಸ್ಥೇಚ - ನಿಂತಿದ್ದನು ||೩೮|| ಪರ್ವತಸಂಕಾಶಃ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರುವ, ತಾಮ್ರವಕ್ತ್ರಃ - ಕೆಂಪಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಃ - ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಕೋರೆಕಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ, ಭೀಮಃ - ಭಯಂಕರನನಿಸಿದ, ಹರಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೩೯|| ಸಪರ್ಮತ ವನೋದ್ದೇಶಾಂ - ಪರ್ವತಾರಣ್ಯದೇಶಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಾಟ್ವ

ಆರಂಭಿಸಿದನು. ||೩೬|| ತಾನು ನಿಂತಿದ್ದ ಶಿಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಬುಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ತರುವಾಯ ಸೀತೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಏಕವಾಗುವಂತೆ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ||೩೭|| ಆಗ ಆತನ ಶರೀರವು ಮೇರುಮಂದರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆಣೆಯಾಯ್ತು. ಆತನ ತೇಜಸ್ಸು ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸೀತೆಯು ಇದಿರಿಗೆ ಘೋರಾಕಾರದಿಂದ ನಿಂತನು. ||೩೮|| ಮಹಾಬಲನಾದಹರಿಯು ಪರ್ಮತಾಕಾರನಾಗಿ ವಜ್ರದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳನ್ನೂ, ನಖಗಳನ್ನೂ, ಬಳಗೊಂಡವನಾಗಿ, ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ||೩೯|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ನನ್ನ ಈ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡು. ಮಹಾದ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ಮತ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದಲೂ, ಕೋಟಿ ಕೊತ್ತಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪುರದ್ವಾರಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನೇ ಬುಡಮುಟ್ಟ

ಲಂಕಾ ಮಿಮಾಂ ಸನಾಥಾಂ ವಾ ನಯಿತುಂ ಶಕ್ತಿ ರಸ್ತಿ ಮೇ || ೩೩||
 ತದವ ಸ್ಥಾಪ್ಯತಾಂ ಬುದ್ಧಿ ರಲಂ ದೇವಿ ವಿಕಾಂಕ್ಷಯಾ |
 ವಿಶೋಕಂ ಕುರು ವೈದೇಹಿ ರಾಘವಂ ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಮ್ || ೩೪||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೀಮಸಂಕಾಶ ಮುವಾಚ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
 ಪದ್ಮಪತ್ರ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಮಾರುತ ಸ್ಯಾಂಸಂ ಸುತಂ || ೩೫||
 ತವ ಸತ್ಯಂ ಬಲಂ ಜೈವ ವಿಜಾನಾಮಿ ಮಹಾಕವೇ |
 ವಾಯೋರಿವ ಗತಿಂ ಚಾಪಿ ತೇಜಶ್ಚಾಗ್ನೇ ರಿವಾದ್ಭೂತಂ || ೩೬||

ಪ್ರಕಾರತೋರಣಾಂ - ಮುರುಜುಗಳಿಂದಲೂ, ಪೌಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಇರುವ, ಇವಾಂ - ಈ ಲಂ
 ಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಸನಾಥಾಂವಾ - ರಾಯನೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನಾದರೂ, ನಯಿತುಂ (ನೇ
 ತುಂ) - ಕೊಂಡುಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ವಾ - ನನಗೆ, ಶಕ್ತಿ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು || ೩೩||
 ವೈದೇಹಿ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾವ, ದೇವಿ - ಎಲಾ ನೀತಾದೇವಿಯೆ ! ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, (ತ್ವಯಾ-
 ನಿನ್ನಿಂದ) ಬುದ್ಧಿ - ಮನಸ್ಸು, ಅವಸ್ಥಾಪ್ಯತಾಂ - ನಿಶ್ಚಲನಾದುದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ, ವಿಕಾಂಕ್ಷಯಾ -
 ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಅಲಂ - ಸಾಕು, ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀ ರಾವ
 ನನ್ನು, ವಿಶೋಕಂ - ಶೋಕವಿಲ್ಲದವನನ್ನಾಗಿ, ಕುರು - ಮಾಡು || ೩೪|| ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ - ತಾವರೆ
 ಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಭೀಮಸಂಕಾಶಂ - ಕಾಲರುದ್ರನಿ
 ಗೆಣಿಯಾಗಿರುವ, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೆ, ಔರಸಂಸುತಾ - ಇತ್ಯಸಂಭವನಾದ, ತಂ - ಆ ಅಂಜನೇ
 ಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಉವಾಚ - ಇಂತೆಂದಳು || ೩೫|| ವ ಹಾಕವೇ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ !
 ತವ - ನಿನ್ನ, ಸತ್ಯಂ - ಅಂತಸ್ಸಾರವನ್ನೂ, ಬಲಂಜೈವ - ಬುದ್ಧಿಬಲವನ್ನೂ, ವಾಯೋರಿವ - ವಾಯು
 ವಿನಂತೆ, ಗತಿಚಾಪಿ - ಗತಿನಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅಗ್ನೇರಿವ - ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಿತ್ರನಾದ ಅಗ್ನಿಯಹಾಗೆ,

ಕಿತ್ತು, ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. || ೩೩|| ಆದಕಾರಣ ನಿ
 ನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ತೊರೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಅಸಡ್ಡೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ನಿನ್ನ
 ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವನ್ನು ಪಡೆ. ವೃಥೆಯನ್ನು ಕಳೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿ
 ಹರಿಸು. ಏಳು, ವೈಮನಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಡು. ದಯೆಮಾಡು. ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡು.
 ಹೊರಡು - ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು || ೩೪|| ಆಗ - ಕಮಲ ಪತ್ರಾಕ್ಷಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯು
 ಕಾಲಾಗ್ನಿ ರುದ್ರನಂತೆಸೆವ ಭಯಂಕರಾಕಾಶನಾದ ವಾಯುವಿನ ಆತ್ಮಸಂಭವವನ್ನು
 ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದಳು. || ೩೫|| ಎಲೈ ಮಹಾನು ಭಾವನಾದ ಅಂಜನೇಯನೇ ! ನಿನ್ನ ದೇ
 ಹಬಲವನ್ನೂ, ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ವಾಯುವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಗಮನ ಶಕ್ತಿಯ
 ನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಸದೃಶವಾದ ತೇಜಶ್ಚಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅದ್ಭುತ ತರಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೇನೆ.
 ನೀನು ಅಸಾಧಾರಣನಾದ ವೀರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಧಾರಣನಾದ ಇತರ
 ನು ಇಂತಪರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಲಿಕ್ಕೂ, ಭಯಂಕರರಾದ ರಕ್ತಸರ ಕಾವಲಿಗೊ
 ಳಗಾಗಿರುವ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಶಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲನೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.
 || ೩೬|| ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು

ಪ್ರಾಕೃತೋಽಸ್ಯ ಕಥಂ ಚೇಮಾಂ ಭೂಮಿ ಮಾಗಂತು ಮಹತಿ |
 ಉದಧೇಃ ಪ್ರವೇಯಸ್ಯ ಪಾರಂ ವಾನರವೃಂಗವ ||೪೦||
 ಜಾನಾಮಿ ಗಮನೇ ಶಕ್ತಿಂ ನಯನೇ ಚಾಪಿ ತೇ ಮಮ |
 ಅವಶ್ಯಂ ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯಾಶು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||೪೧||
 ಅಯುಕ್ತಂ ತು ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಮ ಗಂತುಂ ತ್ವಯಾಽನಘ |
 ವಾಯುವೇಗ ಸವೇಗಸ್ಯ ವೇಗೋ ಮಾಂ ಮೋಹಯೇ ತ್ವವ ||೪೨||
 ಅಹ ಮಾಕಾಶ ಮಾವನ್ನಾ ಹ್ಯುಪರೈವರಿ ಸಾಗರಂ |

ಅದ್ಭುತಂ - ಅಶ್ವ ರೂಪಕವಾದ ತೇಜಸ್ವ - ತೇಜಸ್ವನ್ನೂ, ವಿಜಾನಾಮಿ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು
 ತಲಿದೇನೆ ||೪೦|| ವಾನರವೃಂಗವ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ, ಪ್ರಾಕೃತಃ - ಸಾಮಾನ್ಯನಾನ, ಅಸ್ಯ - ಇತಿ
 ರನು, ಪ್ರವೇಯಸ್ಯ - ಅಳಿದುಲಸದಳವೆನಿಸಿದ, ಉದಧೇಃ - ಸಮುದ್ರದ, ಪಾರಂ - ತೀರವನ್ನು,
 (ಪ್ರಾಕೃತ - ಹೊಂದಿ) ಇಮಾಂ - ಈ, ಭೂಮಿಂಚ-ಲಂಕಾಭೂಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಗಂತುಂ-
 ಬರಲಿಕ್ಕೆ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಅಹತಿ - ಶಕ್ತನಾಗುವನು ? || ೪೦ || ಗಮನೇ - ಆಕಾಶಗಮನ
 ದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಮ - ನನ್ನನ್ನು, ನಯನೇಚಾಪಿ - ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಶಕ್ತಿಂ - ಸಾ
 ಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು, ಜಾನಾಮಿ - ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದೇನೆ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರಾಮನ, ಕಾರ್ಯಸಿ
 ದ್ಧಿಃ - ಕೆಲಸವು ಸರಿಪಡುವುದು, ಅವಶ್ಯಂ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯಾ - ಸ್ವಿ
 ಯಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು ||೪೧|| ಅನಘ - ಪಾಪಹಿತನಾದ, ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ, ತ್ವಯಾ - ನಿ
 ನೊಡನೆ, ಗಂತುಂ - ಹೋಗೋಣವು, ಅಯುಕ್ತಂ - ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲ, ವಾಯುವೇಗ ಸವೇಗಸ್ಯ-ವಾ
 ಯುವೇಗದೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ, ತವ - ನಿನ್ನ, ವೇಗಃ - ಗಮನವೇಗವು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು
 ಮೋಹಯೇತ್ - ಮೂರ್ಛಕೊಡುತ್ತಾ ||೪೨||

ಅಹಂ - ನಾನಾದರೋ, ಸಾಗರಮುಪರೈವರಿ - ಕಡಲಿನ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ, ಆಕಾಶಂ - ಅಂತ
 ರಿಕ್ಷವನ್ನು, ಅವನ್ನಾ - ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ, ವೇಗೇನ - ಬಹುವೇಗದಿಂದ, ಗಚ್ಛತಃ - ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ,

ನಿನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಮಹಾನು
 ಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗಬೇಕೆಂಬ
 ದನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ||೪೧|| ಅದರಿಂದಲೇ ಎಲೈ ಕಪಿಸತ್ತ
 ಮಾ ! ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ
 ನೀನು ವಾಯುವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ನನಗೆ
 ಸ್ವೃತಿತಪ್ಪದೆ ಹೋಗುವುದೇ ? ನಾನೊಂದುವೇಳೆ ಮೈಮರೆತು ಉರುಳಿದರೆ ರಾಮನ
 ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಆದಂತಾಯಿತೇ ? ||೪೨|| ನೀನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರದ ಮೇಲೆಮೇ
 ಲೆ ಆಕಾಶದೊಳಗೆ ವೇಗದಿಂದ ದಾಟುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆವೇಗವು ನನಗೆ ಭಯ ಭ್ರಾಂತಿಗಳ
 ನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡದಿರುವುದೇ ? ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ನಾನು ಕಡಲಿಗುಳುವುದೇ ದಿಟ.
 ||೪೩|| ತಿಮಿ, ತಿಮಿಂಗಲ, ರಾಘವಗಳೆಂಬ ಮಹಾ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಘೋರವಾದ
 ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಪತೇಯಂ ಹಿ ತೇ ಪೃಷ್ಠಾ ದ್ವಯಾ ದ್ವೇಗೇನ ಗಚ್ಛತಃ ||೪೪||
 ಪತಿತಾ ಸಾಗರೇ ಚಾಹಂ ತಿಮಿನಕ್ರ ರ್ಝಾಕುಲೇ |
 ಭವೇಯ ಮಾಶು ವಿವಶಾ ಯಾದಸಾ ಮನ್ನ ಮುತ್ತುಮಮ್ ||೪೫||
 ನಚ ಶೆಷ್ಯೇ ತ್ವಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಗತುಂ ಶತ್ರುವಿನಾಶನ |
 ಕಳತ್ರವತಿ ಸಂದೇಹ ಸ್ತ್ವಯ್ಯಪಿ ಸ್ಯಾ ದಸಂಶಯಃ ||೪೬||
 ಹ್ರಿಯಮಾಣಾಂ ತು ಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ಭೀಮವಿಕ್ರಮಾಃ |
 ಅನುಗಚ್ಛೇಯು ರಾದಿಷ್ಟಾ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ ||೪೭||
 ತೈ ಸ್ತ್ವಂ ಪರಿವೃತ ಶೂರೈ ಶೂಲ ಮುದ್ಗ ರ ಪಾಣಿಭಿಃ |

ನಿಷ್ಠ, ಪೃಷ್ಠಾತ್ - ಬೆನ್ನಿನದೆಯಿಂದ, ಭಯಾತ್ - ಭಯದಿಂದ, ಪ್ರಪತೇಯಂ - ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ
 ನಲ್ಲವೆ? ||೪೪|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಅಹಂ - ನಾನು, ತಿಮಿನಕ್ರರ್ಝಾಕುಲೇ - ದೊಡ್ಡ ತಿಮಿ ಎಂಬ
 ಮೀನು, ಮೊಸಳೆ, ನೀಳವಾದ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮೀನು ಇವುಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ, ಸಾಗರ-
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಪತಿತಾ - ಬಿದ್ದ ನಾನು, ವಿವಶಾ - ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಾಗಿ, ಯಾದಸಾಂ - ಚಲಜಂತುಗಳಿಗೆ,
 ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಅನ್ನಂ - ಆಹಾರವು, ಭವೇಯಂ - ಆಗುವೆನು ||೪೫|| ಶ
 ತ್ರುವಿನಾಶನ - ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸುವ ಎಲೈ ಹನುಮನೇ ! ತ್ವಯಾಸಾರ್ಥಂ - ನಿನ್ನೊಡನೆ, ಗತುಂ - ಹೋ
 ಗಲಿಕ್ಕಿ, ನಚಶೆಷ್ಯೇ - ಶಕ್ತಳಾಗಲಾರೆ, ಕಳತ್ರವತಿ - ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ತ್ವ
 ಯ್ಯಪಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂದೇಹಃ - ಪ್ರಾಣಸಂಶಯವು, ಸ್ಯಾತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು, ಅಸಂಶಯಃ-ಸಂ
 ದೇಹವಿಲ್ಲ ||೪೬|| ಭೀಮವಿಕ್ರಮಾಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸಃ - ರಕ್ಕಸರು, ದುರಾ
 ತ್ಮನಾ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಆದಿಷ್ಟಾಃ-ಆಜ್ಞಾಸಲ್ಲುಟ್ಟವರಾಗಿ, ಹ್ರಿಯಮಾ
 ಣಾಂ - ಬಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಅನುಗಚ್ಛೇಯುಃ - ಹಿಂದಟ್ಟ
 ಬರುವರು ||೪೭|| ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಶೂಲಮುದ್ಗರಪಾಣಿಭಿಃ - ಶೂಲಮುದ್ಗರ
 ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ, ಶೂರೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ, ತೈ-ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಪ
 ರಿವೃತಃ - ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು, ಭವೇಃ - ಆಗುತ್ತೀಯೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮಯಾಂ - ನನ್ನಿಂದ, ಕಳತ್ರ
 ವಾಃ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಂಶಯಂ - ಪ್ರಾಣಸಂದೇಹವನ್ನು, ಪಾಪ್ತಃ - ಹೊಂದಿ

ಬಿದ್ದುದೇ ಆದರೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದೊಳಗೆ ಆಜಲ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಅನಾಥಳಾದ ನಾನು ಆಹಾ
 ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವೆನು. ||೪೫|| ಎಲೈ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೇ ! ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು
 ದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಶಕ್ತಳಾಗಲಾರೆನು. ಮತ್ತು ರಕ್ಷಿಸ
 ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು
 ವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನಗೂ, ಪ್ರಾಣಸಂದೇಹವು ಉಂಟಾಗುವುದು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶ
 ಯವಿಲ್ಲ ||೪೬|| ಇದಲ್ಲದೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾ
 ಗ, ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗಿ ಮಹಾ ಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು
 ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ||೪೭|| ಶೂಲಮುದ್ಗರ, ಮೊದಲಾದ ಘೋರವಾದ
 ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕ್ರೂರರಾದ ರಕ್ಕಸರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡರೆ

ಭವೇ ಸ್ತ್ವಂ ಸಂಶಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮಯಾ ವೀರ ಕಳತ್ರವಾಃ ||೪v||
 ಸಾಯುಧಾ ಬಹವೋ ವೈವಿಧ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ಸ್ತ್ವಂ ನಿರಾಯುಧಃ |
 ಕಥಂ ಶಕ್ಷ್ಯಸಿ ಸಂಯಾತುಂ ಮಾಂ ಜೈನ ಪರಿರಕ್ಷಿತುಂ ||೪F||
 ಯುಧ್ಯಮಾನಸ್ಯ ರಕ್ಷೋಭಿ ಸ್ತವ ತೈಃ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಭಿಃ |
 ಪ್ರಪತೇಯಂ ಹಿ ತೇ ಪೃಷ್ಠಾ ಧೃಯಾರ್ತಾ ಕಪಿಸತ್ತಮ ||೪೧||
 ಅಫ ರಂಕ್ಷಾಂಸಿ ಭೀಮಾನಿ ಮಹಾಂತಿ ಬಲವಂತಿಚ |
 ಕಥಂ ಚಿಂತ್ಸಾಂಪರಾಯೇ ತ್ವಾಂ ಜಯೇಯುಃ ಕಪಿಸತ್ತಮ ||೪೧||
 ಅಥವಾ ಯುದ್ಧಮಾನಸ್ಯ ಪತೇಯಂ ವಿಮುಖಸ್ಯ ತೇ |

ದವನೂ, ಭವೇ - ಆಗುವೆ ||೪v|| ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಸಾಯುಧಾಃ - ಆಯುಧಗಳಿಂದೂತಗೂಡಿ
 ದವರಾಗಿ, ಬಹವಃ - ಅಪೇಕ್ಷಕರಂದಿ, (ಸಂತಿ - ಇದಾರೆ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ನಿರಾಯುಧಃ - ಆಯುಧರೂಪ
 ನು, ವೈವಿಧ್ಯಾ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಸಂಯಾತುಂ - ಕೊಂಡುಹೋಗಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಿರಕ್ಷಿ
 ತುಂ - ಕಾಪಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಶಕ್ಷ್ಯಸಿ - ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತೀಯೆ, || ೪F || ಕಪಿಸತ್ತಮ
 ಎಲೈ ಕಪಿವರನೆ, (ಅವು - ನಾನು) ಕ್ರೂರಕರ್ಮಭಿಃ - ಘಾತುಕತನವುಳ್ಳ, ತೈಃ - ಆ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾ
 ಕ್ಷಸರಿಂದ, ತವ - ನೀನು, ಯುದ್ಧಮಾನಸ್ಯ - (ಸತಃ) ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಭಯಾಂ - ಭಯ
 ದಿಂದ ಖೇಡಿತ್ಯಾಗಿ, ತಿ - ನಿನ್ನ, ಪೃಷ್ಠಾತ್ - ಬೆನ್ನಿನದೆಯಿಂದ, ಪ್ರಪತೇಯಂ - ಕೆಳಗೆಬೀಳುವೆನಲ್ಲ
 ವೆ? ||೪೧|| ಅಥ - ಅದೇಕೆ, ಕಲಕಪಿಸತ್ತಮ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೆ, ಭೀಮಾನಿ - ಭಯಂಕರವಾ
 ದ, ಮಾಹಾಂತಿ - ಬಹುಮಂದಿ, ಬಲವಂತಿ - ಬಲಿಷ್ಠರಾದ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ - ರಾಕ್ಷಸರು, ಸಾಂಪರಾಯೇ
 ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಕಥಂಚಿತ್ - ಹೇಗಾದರೂ, ಜಯೇಯುಃ - ಗೆಲ್ಲುವರು ||೪೧|| ಅಥ
 ವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪಾರಾಕ್ಷಸಾಃ - ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ರಕ್ಕಸರು, ಯುದ್ಧಮಾನಸ್ಯ - ಹೋರಾಡುತ
 ಲಿರುವವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಿಮುಖಸ್ಯ-ನಗೆಮುಖನಾಗಿರುವ, ತಿ ನಿನ್ನ, ಪೃಷ್ಠಾತ್ - ಬೆನ್ನಿನ ದೆಯಿಂದ,
 ಪತಿತಾಂ - ಬಿದ್ದ, ಮಾಂಚ-ನನ್ನನ್ನೂ, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ನಯೇಯುಃ - ಕೊಂಡುಹೋಗುವ

ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಿನಗೆ
 ಪ್ರಾಣಸಂಶಯ ವುಂಟಾಗದಿರುವುದೇ ? ||೪v|| ಎಲೈ ವೀರನೇ ! ನಿನ್ನಪ್ರಯಾಣವೋ
 ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ನೀನೋ ನಿರಾಯುಧ, ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲಿನಾನೊಬ್ಬಳು, ನಿನಗಾದರೆ ಬೇರೆ
 ಸಹಾಯವಿಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸರಾದರೆ ಬಹುಮಂದಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳು, ಇಂತಹ ಕಷ್ಟ
 ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾತಲಿಕ್ಕಾಗಿ. ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಹೇಗೆ ಶ
 ಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲೆ ? ||೪F|| ಮತ್ತು ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ನೀನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ
 ನಿಂತು ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾದ ನಾನುನೆಲದಲ್ಲಿ ಉರುಳದೆ ಇರಲಾರೆನು||
 ಆ ಹಿಂದೆ ಬಲವಂತರೂ, ಬಹುಮಂದಿಯೂ, ಭಯಂಕರರೂ, ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳೂ ಆಗಿ
 ರುವ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಕುಪಿತರಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಗೆಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಳಗ
 ದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ||೪೧|| ಅಥವಾ ನೀನು ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ
 ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಜ್ಞಾಪ್ತಿಯು ತಪ್ಪಿಹೋಗಬಹುದು. ಆಗ ಕೆಳಗೆ ಉರುಳದೆ

ಪತಿತಾಂ ಚ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಾಂ ನಯೇಯುಃ ಪಾಪರಾಕ್ಷಸಾಃ ||೫೨||

ಮಾಂ ವಾ ಹರೇಯುಃ ಸ್ವದ್ಧಸ್ತಾ ದ್ವಿಶಸೇಯುಃ ರಥಾವಿನಾ |

ಅವ್ಯವಸ್ಥಾಹಿ ದೃಶ್ಯೇತೇ ಯುದ್ಧೇ ಜಯಪರಾಜಯೌ ||೫೩||

ಅಹಂ ವಾಪಿ ವಿಪದ್ಯೇಯಂ ರಕ್ಷೋಭಿ ರಭಿತರ್ಜಿತಾ |

ತ್ವತ್ಪ್ರಯತ್ನೋ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಭವೇ ನಿಷ್ಫಲ ಏವತು ||೫೪||

ಕಾಮಂ ತ್ವಮಸಿ ಪರಾಭ್ಯೋ ನಿಹಂತುಂ ಸರ್ವರಾಕ್ಷಸಾಃ |

ರಾಘವಸ್ಯ ಯಶೋ ಹೀಯೇ ತ್ವಯಾ ಶಸ್ತ್ರೈ ಸ್ತು ರಾಕ್ಷಸೈಃ ||೫೫||

ರು ||೫೨|| (ಅಥವಾ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪಾಪಾಃ - ಮರಾತ್ಮರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು) ತ್ವದ್ಧಸ್ತಾತ್ - ನಿನ್ನ ಕಯ್ಯಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಹರೇಯುಃ - ಕೊಂಡಾಡರೂ ಹೋಗುವರು, ವಿಶಸೇಯುರಪಿ - ನೀಳಿಯಾದರೂ ಬಿಡುವರು, ಯುದ್ಧೇ - ಕಾಲಗದಲ್ಲಿ, ಜಯಪರಾಜಯೌ - ಸೋಲುಗಳುಳ್ಳವುಗಳು, ಅವ್ಯವಸ್ಥಾಹಿ - ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವುಗಳಲ್ಲವೇ ? ||೫೩|| ಹೇ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ಕುಸುಮನೆ ! ಅಹಂವಾಪಿ - ನಾನಾದರೂ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅಭಿತರ್ಜಿತಾ - ಭಯಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ವಿಪದ್ಯೇಯಂ - ಅಪತ್ತನ್ನೂ ಹೊಂದುವೆನು (ಸಾಯುವೆನು) ತ್ವತ್ಪ್ರಯತ್ನೈಃ - ನಿನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿದ ಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ, ನಿಷ್ಫಲಏವ - ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗುವುದು ||೫೪|| ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸರ್ವರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ, ನಿಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಪರಾಭ್ಯಾಃ - ಶಕ್ತನೇ ಆಗಿ ಇದ್ದೀಯೆ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಶಸ್ತ್ರೈಃ - ಹೊಡೆದುಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಕ್ಷಸರಿಂದ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಯಶಃ - ಕೀರಿಯು, ಹೀಯೇತ್ - ಹೀನವಾಗುವುದು (ಹಿಡಿಯುತು - ನಷ್ಟವಾಗುವುದು) ||೫೫|| ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯತ್ರ - ಎಲ್ಲಿಯಾದರೆ, ತ - ಆ, ಹರಯುಃ - ಕುರಿಗಳು, ನಾಭಿಜಾನೀಯುಃ - ತಿಳಿಯದೆಹೋಗುತ್ತಾರೆಯೋ, ತತ್ರ - ಅಂ

ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊಂಡೊಯ್ಯದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ||೫೨|| ನಿನ್ನ ಕಡೆಯಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವರು. ಅಥವಾ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನೀಳಿಬಿಡುವರು. ಓ ಮಾರುತೀ ! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಪರಾಜಯಗಳೆಂಬುವು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದವುಗಳಲ್ಲವೇ ? ||೫೩|| ಅಂತಹ ಕಷ್ಟಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಸರಿಂದ ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನಾದರೂ ವಿಪತ್ತನ್ನೂ ಹೊಂದುವೆನು, ಎಲೈ ಹರಿವರನೇ ! ನೀನು ಎಷ್ಟೋಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ||೫೪|| ಮಾನ್ಯನಾದ ಎಲೈ ವೀರಹನುಮನೇ ! ಮುಗುವಳೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು-ಯದ್ಯಪಿ ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರು ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿಬಂದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೀನು ಸಾಹಸಿಬಲ್ಲೆ, ಆದರೆ-ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಕೊಂದೆಯಾದರೆ, ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕೊರತೆಯುಂಟಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಇದುವರೆಗೆ ಆತನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಯಶಸ್ಸಿಗೂ ಲೋಪಬಂದೀತು, ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಬರತಕ್ಕುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ||೫೫|| ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ- ನೀನು ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ, ಇತರ

ಅಥವಾ ದಾಯ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಸ್ಯಸೇಯು ಸ್ಯಂವೃತೆ ಹಿ ಮಾಂ ।
ಯತ್ರ ತೇ ನಾಭಿಜಾನೀಯು ಹರಯೋ ನಾಪಿ ರಾಘವಾ ॥
ಆರಂಭಸ್ತು ಮದರ್ಥೋಯಂ ತತ ಸ್ತವ ನಿರರ್ಥಕಃ ॥೫೬॥-॥
ತ್ವಯಾ ಹಿ ಸಹರಾಮಸ್ಯ ಮಹಾ ನಾಗಮನೇ ಗುಣಃ ॥೫೭॥
ಮಯಿ ಜೀವಿತ ಮಾಯತ್ತಂ ರಾಘವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಭ್ರಾತೃಣಾಂ ಚ ಮಹಾಬಾಹೋ ತವ ರಾಜಕುಲಸ್ಯಚ ॥೫೮॥
ತಾ ನಿರಾಶಾ ಮದರ್ಥಂ ತು ಶೋಕ ಸಂತಾಪಕರ್ಮಿತಾ ।
ಸಹ ಸರ್ವಕ್ಷೇಪ ಹರಿಭಿ ಸ್ಪೃಹ್ಯತಃ ಪ್ರಾಣಸಂಗ್ರಹಂ ॥೫೯॥

ತಹ, ಸಂವೃತೇ - ಗುಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ - ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಆದಾಯ - ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಸ್ಯಸೇಯುಃ - ಇಟ್ಟುಬಿಡುವರು, ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, (ಅದರಿಂದ) ಮದರ್ಥಃ - ನನಗೋ ಸ್ವರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದತನ-ನಿನ್ನ, ಆರಂಭಃ-ಕಾರ್ಯಾರಂಭವು, ನಿರರ್ಥಕಃ-ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದುದು, (+ವೇತ್-ಆಗುವುದು) ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ ॥೫೬-೫೭॥-॥ (ಅತಃ - ಆದಕಾರಣ) ತ್ವಯಾಸಹ - ನಿನ್ನೊಡನೆ, ಆಗಮನೇ - ಬರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಮಹಾ - ಅಪಾರವಾದ, ಗುಣಃ - ಗುಣವುಂಟು ॥ ಮಹಾಬಾಹೋ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ ಹನುಮನೇ ! ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಭ್ರಾತೃಣಾಂ - ಅತನ ಸೋದರರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವರ, ತವ - ನಿನ್ನ, ರಾಜಕುಲಸ್ಯಚ - ಕುರಿತವರಾದ, ಜೀವಿತಂ - ಬದುಕು, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಆಯತ್ತಂಹಿ - ಅಧೀನವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ॥೫೮॥ ತಾ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ನಿರಾಶಾ - ನಾನು ದೊರೆಯದಿರುವುದರಿಂದ ಹತಾಶರಾಗಿ, ಮದರ್ಥಂ - ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಶೋಕ - ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಸಂತಾಪ-ವೃಥೆಯಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮಿತಾ - ನವೆದು ಹೋದವರಾಗುತ್ತಾ, ಸರ್ವಕ್ಷೇಪಕರ್ಮಿಸ್ಸಕ-ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಗಳಿಂದಲೂ ಸ ಹಿತರಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಸಂಗ್ರಹಾ - ಪ್ರಾಣಧಾರಣವನ್ನು, ಸ್ಪೃಹ್ಯತಃ - ತೃಪ್ತಿಸುವರು ॥೫೯॥ ವಾನಂಪುಂಗವ - ಎಲೈ ಕುಸುಮರನೇ ! (ಅಹಂ-ನಾನು) ಭರ್ತೃಭಕ್ತಿಂ - ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾನುರಾಗವನ್ನು, ಪುರಸ್ಕೃತಿಂ -

ವಾನಂಪುಂಗವ ಗೋಚರವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾದುದು ಏನು ? ಆಗ ನಿನ್ನ ಆರಂಭವೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ॥ ೫೬-೫೭ ॥ ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಅಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಸಹಿತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಈ ರಕ್ಷಸಸೈನ್ಯಕ್ಕೊಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರೆ ಆಗ ಅದರಿಂದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಗುಣವುಂಟು, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮತ್ತು ಭರತನೇ ಮೊದಲಾದವರ, ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವಮುಂತಾದವರ ಪ್ರಾಣಧಾರಣವೆಂಬುದು ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾದುದಾಗಿ ದೆ, ॥೫೭-೫೮॥, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ-ಈ ರಕ್ಷಸರು ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿ ಆದರೆ, ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ಕಪಿಗಳೊಡನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆವರು ॥೫೯॥ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಾಗಿರಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯುಂಟು-ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ಪತಿಯುಳ್ಳ ಗರ್ಭಿಣಿಯಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ

ಭರ್ತೃಭಕ್ತಿಂ ಪುನಃಸ್ಮೃತ್ಯ ರಾಮಾ ದನ್ಯಸ್ಯ ವಾನರ |

ನ ಸ್ಪೃಶಾಮಿ ಶರೀರಂ ತು ಪುಂಸೋ ವಾನರಪುಂಗವ ||೬೦||

ಯದಹಂ ಗಾತ್ರಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ ರಾವಣಸ್ಯ ಬಲಾ ದ್ಗತಾ |

ಆನೀಶಾ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿನಾಥಾ ವಿವಶಾ ಸತೀ ||೬೧||

ಯದಿ ರಾಮೋ ದಶಗ್ರೀವ ಮಿಹ ಹತ್ವಾ ಸಬಾಂಧವಂ |

ಮಾ ಮಿತೋ ಗೃಹ್ಯ ಗಚ್ಛೇತ ತತ್ಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್ ||೬೨||

ಶ್ರುತಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾಶ್ಚ ಮಯಾ ಪರಾಕ್ರಮಾ ಮಹಾತ್ಮನ ಸ್ತಸ್ಯ ರಣಾವಮರ್ದಿ ನಃ|

ತ್ಯ - ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರಾಮಾತ್ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಸ್ಯ - ಬೇರೊಬ್ಬನಾದ, ಪುಂಸಃ ಪುರುಷನ, ಶರೀರಂ - ದೇಹವನ್ನಾದರೂ, ನಸ್ಪೃಶಾಮಿ - ಮುಟ್ಟಲಾರನು ||೬೦|| (ಕಿಂತು - ಆದರೆ) ಅಹಂ - ನಾನು, ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ದಶಕಂಧರನ, ಗಾತ್ರಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ - ಶರೀರವನ್ನು ತಾಕೋಣವನ್ನು, ಬಲಾತ್ - ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ, ಗತಾ - ಹೊಂದಿದನೋ (ತತ್ - ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ) ವಿನಾಥಾ - ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪತಿಯಿಲ್ಲದವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅನೀಶಾಸತೀ-ಅಸಮರ್ಥಳಾಗಿ, ವಿವಶಾ-ಪರಾಧೀನಳಾಗುತ್ತಾ, ಕಿಂಕರಿಷ್ಯಾಮಿ - ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲೆನು ? ||೬೧|| ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಸಬಾಂಧವಂ - ಬಂಧುಜನಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ದಶಗ್ರೀವಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಹತ್ವಾ-ಹೊಂದು, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿದೆ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ (ಗೃಹೀತ್ವಾ)-ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಗಚ್ಛೇತಮಿದ - (ಗಚ್ಛೇತ್) ಹೋದುದೇ ಆದರೆ, ತತ್ - ಅದು, (ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು) ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಸದೃಶಂ - ಘನತೀತಕ್ಕುದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು. ||೬೨|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾಭೈರ್ಯಗುಣಸಂಪನ್ನನಾದ, ರಣಾವಮರ್ದಿನಃ - ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ಪರಾಕ್ರಮಃ - ಶೌರ್ಯದಿಗುಣಗಳು, ಶ್ರುತಾಃಹಿ - ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿವೆಯಲ್ಲವೆ? ದೃಷ್ಟ್ವಾಶ್ಚ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ ಆಗಿವೆ, ಸುಯುಗಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ದೇವಗಂಧರ್ವಭುಜಂಗರಾಕ್ಷಸಾಃ - ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ನಾಗರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಸಹ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನೊಡನೆ,

ಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ||೬೦|| ಆದರೆ - ರಾವಣನೊಡನೆ ಬರುವಾಗ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬೆಯೋ ? ನಾನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಸಾಪಾತ್ರನ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಮಾಡಿದವಳಲ್ಲ, ಮಹಾ ವೀರನಾದ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಆನೀಶನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಂದನು. ಆಗ ಅನಾಥಳಾದ ನಾನು ಮಾಡತಕ್ಕದೇನು ? ನಿಶ್ಚೀಪ್ಪಳಾಗಿದ್ದೆನು ||೬೧|| ಎಲೈ ಪವನಾತ್ಮಜನೇ ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಸ್ತವಾನರ ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ದಶಕಂಧರನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಆಗ ಅದು ಅವನ ಶೌರ್ಯಪ್ರಾತಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿರುವುದು ||೬೨|| ಎಲೈ ವಾನರನೇ ! ರಾಮನು ರಾವಣಾದಿ ದನುಜರನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ, ಇಲ್ಲವೋ, ಎಂದು ನೀನು ಸಂದೇಹಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ, ನಾನು ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಶೌರ್ಯ, ಭೈರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲೆನು, ಮತ್ತು ಖರನೇಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ

ನ ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಭುಜಂಗ ರಾಕ್ಷಸಾ ಭವಂತಿ ರಾಮೇಣ ಸಮಾ ಹಿ ಸಂಯುಗೇ ||೬೩||
 ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ತಂ ಸಂಯತಿ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಮುಕಂಮಹಾಬಲಂ ವಾಸವ ತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಮ್ |
 ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕೋ ವಿಧತೇತ ರಾಘವಂಹುತಾಶನಂ ದೀಪ್ತಮಿವಾನಿಲೇರಿತಂ ||೬೪||
 ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ರಾಘವ ಮಾಜಿಮರ್ದನಂ ದಿಶಾಗಜಂ ಮತ್ತ ಮಿವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ |
 ಸಹೇತ ಕೋವಾನರ ಮುಖ್ಯಸಂಯುಗೇ ಯುಗಾಂತ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಮಂ ಶರಾರ್ಚಿಷಂ ||
 ಸ ಮೇ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪತಿಸಯೂಧಪಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಿಹೋಪ ಪಾದಯ |

ಸಮಾಃ - ಎಣೆವನಿಹಿದವರು, ಸಭಮತಿಹಿ - ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೬೩|| ಚಿತ್ರಕಾರ್ಮುಕಂ - ಅದ್ಭುತವಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೇರಳವಾದ ಸತ್ಯವೃಳ್ಳ, ವಾಸವತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಂ-ಇಂದ್ರನಿಗಣೆಯಾದ ಶೌರ್ಯವೃಳ್ಳ, ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ತಂರಾಘವಂ - ಆ ರಾಮನನ್ನು, ದೀಪ್ತಂ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅನಿಲೇರಿತಂ - ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹರಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಹುತಾಶನಮಿವ - ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸುನುತಿ - ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಈ - ಯಾವನು, ವಿಷಹೇತ - ಸಹಿಸಬಲ್ಲ ನು ||೬೪|| ವಾನರಮುಖ್ಯ - ಎಲೈ ಕಪಿ ಪ್ರವರನೆ ! ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ಆಜಿ ಮರ್ದನಂ - ರಣದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಚರಿಯುವ, ಮತ್ತಂ - ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ದಿಶಾಗಜಮಿವ - ದಿಗ್ಗಜದಂತೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ - ಇದಿರುಬೀಳುವ, ಸುಯುಗ - ಬವರದಲ್ಲಿ, ಯುಗಾಂತ - ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿನ, ಸೂ ರ್ಯಪ್ರತಿಮಂ - ಸೂರ್ಯನಿಗಣೆಯಾದ, ಶರಾರ್ಚಿಷಂ - ಬಾಣಗಳ ಜ್ವಾಲೆಯುಳ್ಳ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀ ರಾಮ ನನ್ನು, ಈ - ಯಾವನು, ಸಹೇತ - ಸಹಿಸಬಲ್ಲನು ? ||೬೫|| ಹೇಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮ ನೆ ! ಸಃ - ಹಿತಾಹಿತವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಂಕುರವಿಚಕ್ಷಣನಾಗಿರುವ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಂ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡ ಗೊಡಿದ, ಸಯೂಧಪಂ - ವಾನರ ಸೌನಾತಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಪತಿಂ-ವಲ್ಲಭನನ್ನು

ನೋಡಿದವಳಲ್ಲವೆ ? ಆದಕಾರಣ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಭುಜಂಗವರು, ಯಕ್ಷರಾ ಕ್ಷಸರೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಎಣೆಯನಿಸಲಾರರು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ||೬೩|| ಅಸಹಾಯ ಶೂನನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ನು ಬಬ್ಬನು ಮಾತ್ರವೇ ಕಸ್ಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನುಹಿಡಿದು ನಿಂತವನೇ ಆದರೆ, ಆತನಿಗಿಂತೆ ನಿಲ್ಲು ವವಿರನೇ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ - ವ.ಹಾಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿ, ಮಹೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ವಿಕ್ರಮವೃಳ್ಳವಾಗಿರುವ ಆರಾಮನು ತನಗೆಸಮಾನವಾದ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸಂಪ ನ್ನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ನಿಂತರೆ, ಮಹಾವಾಯುವಿನಿಂದ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾ ನನಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾಕ್ರೂರನಾದ ಆರಾಮನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವಂಥವನು ಈ ಜಗ ತಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟೆ ? ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲವು ||೬೪|| ಮತ್ತು - ಎಲೈ ಹರಿವರನೆ ! ವ.ದವೇರಿದ ಆನೆಯಂತೆ ಹೆರರಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸದಳನೆನಿಸಿ, ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾಣ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಳ ಯಕಾಲದ ಸೂರ್ಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸತಕ್ಕ ವನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಮೂ ರುಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿ ||೬೫|| ಎಲೈ ಪ್ಲವಂಗ ಪುಂಗವನೇ ! ಸಕಲವಾದ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವನ ನೀನು - ನಾನು ಹೇಳಿದ

ಚಿರಾಯ ರಾಮಂ ಪ್ರತಿ ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾಂ

ಕುರುಷ್ವ ವಾಂ ವಾನರಮುಖ್ಯ ಹರ್ಷಿತಾಮ್ ||೬೬||

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ—

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಉಪಪಾದಯ - ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ವಾನರಮುಖ್ಯ - ಎಲೈ ಕಪಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಚಿರಾಯ - ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ, ರಾಮಂಪ್ರತಿ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾಂ - ದುಃಖದಿಂದ ನೆನೆದು ಹೋಗಿರುವ, ವಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಹರ್ಷಿತಾಂ - ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿ, ಕುರುಷ್ವ - ಮಾಡು ||೬೬||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಾಯಾಪಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನಾದಿ ವಾನರ ವೀರರನ್ನೂ, ಕಪಿಶೇಷ ನಾಯಕರನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಬರುವಂತೆಮಾಡಿ, ಬಹು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತುಶೋಕಿಸುತ್ತಲಿರುವ ನನ್ನ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು ಎಂದಳು.

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ಅಷ್ಟತ್ರಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ

ತತ ಸ್ತ ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲ ಸ್ತೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ಹರ್ಷಿತಃ |

ಸೀತಾ ಮುವಾಚ ತಚ್ಚತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಂ ವಾಕ್ಯವಿಶಾರದಃ ||೧||

— ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ರಾಕೇಂದು ವದನ ಜಾನಕಿ | ಕಾಕಾಸುರ ಕಥಯ ನಂದು ಮಾರುತಿಗುರುಪಿ |

ಕಾಕುತಸ್ಥನ ಮನದಳಲಂ | ತಾಂಕಳೆಯಲ್ ಮಣಿಯನಿತ್ತ ಳಾದರದಿಂದಲ್ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕಪಿಹರನಾದ, ವಾಕ್ಯವಿಶಾರದಃ- ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಣನಾಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತತ್ - ಆ ಸೀತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಕ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ತೇನ - ಆ ಸೀತೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ, ಹರ್ಷಿತಃ - ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಕುಭದಕ-ನೆ-ಮಂಗಳ ಮುಖಿಯಾಗಿರುವ, ದೇವಿ-ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ

—ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ - ಮಾತನಾಡುವುದರೊಳಗೆ ಬಲುಜಾಣನಾದ ಅಂಜನೇಯನು - ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಮೈದೇಹಿಯು ಉದಹರಿಸಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ, ಮರಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು||೧|| ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆನಿಸಿದ

ಯುಕ್ತರೂಪಂ ತ್ವಯಾ ದೇವಿ ಭಾಷಿತಂ ಶುಭದರ್ಶನೇ |
 ಸದೃಶಂ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಸಾಧ್ವೀನಾಂ ವಿನಯಸ್ಯ ಚ ||೨||
 ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ ನತು ಸಮರ್ಥಂ ಹಿ ಸಾಗರಂ ವೃತಿ ವರ್ತಿತುಮ್ |
 ಮಾ ಮಧಿಷ್ಠಾಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಶತಯೋಜನ ಮಾಯತಮ್ ||೩||
 ದ್ವಿತೀಯಂ ಕಾರಣಂ ಯಚ್ಚ ಬ್ರವೀಷಿ ವಿನಯಾನ್ವಿತೇ |
 ರಾಮಾ ದನ್ಯಸ್ಯ ನಾರ್ಹಾಮಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶ ಮಿತಿಜಾನಕೇ ||೪||
 ಏತತ್ತೇ ದೇವಿ ಸದೃಶಂ ಪತ್ನಾ ಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಕಾ ಹ್ಯನ್ಯಾ ತ್ವಾ ಮೃತೇ ದೇವಿ ಬ್ರೂಯಾ ದ್ವಚನ ಮೀದೃಶಂ ||೫||

ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಯುಕ್ತರೂಪಂ - ಅತ್ಯಂತ ಉಚಿತವಾಗಿರುವ, (ಯತ್ - ಯಾವಮಾತು) ಭಾಷಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, (ತತ್ - ಅದು) ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವಸ್ಯ - ಬಳ್ಳೆಯ ಗರತಿ ತನಕ್ಕೂ, ಸಾಧ್ವೀನಾಂ - ನಿನ್ನಂತಹ ಪತಿವ್ರತೆಯರ, ವಿನಯಸ್ಯ - ನಮ್ರ ಭಾವಕ್ಕೂ (ವಿಧೇಯತೆಗೂ) ಸದೃಶಂ - ಸಮಾನವಾದುದಾಗಿದೆ ||೨|| ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ - ಎತ್ತರವೂ ಅಗಲವೂ ಆಗಿದ್ದು ಗೊತ್ತು, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಧಿಷ್ಠಾಯ - ಏರಿ, ಶತಯೋಜನಂ - ನೂರುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಆಯತಂ - ನೀಳವಾದ (ದೂರವಾದ) ಸಾಗರಂ - ಕಡಲನ್ನು, ವೃತಿವ್ರತುಂ - ದಾಟಲಿಕ್ಕೆ, ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ - ಹೆಂಗಸರ ಸ್ವಭಾವವೇ, ಭೀರುತ್ವಂ - ಭಯಪಡತಕ್ಕುದು, ಸಮರ್ಥಂ - ಶಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ, ಅಥವಾ, ಸ್ತ್ರೀ - ಹೆಂಗಸಾದ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸಮರ್ಥಂ - ಶಕ್ತಳಲ್ಲ || ೩ || ವಿನಯಾನ್ವಿತೇ - ವಿನಯಸಂಪನ್ನೆಯಾದ, ಜಾನಕಿ - ಎಲಾ ಸೀತೆಯೆ ! ರಾಮಾತ್ - ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಸ್ಯ - ಇತರ ಮನುಷ್ಯನ, ಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ - ಮುಟ್ಟೋಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ನಾರ್ಹಾಮಿ - ತಕ್ಕವಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಬ್ರವೀಷಿ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ, ಏತತ್ - ಈ ಮಾತು, ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಪತ್ನಾಃ - ಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯಾದ, (ತವ - ನಿನಗೆ) ಸದೃಶಂ - ತಕ್ಕುದಾಗಿದೆ, ದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೆ ! ತ್ವಾಮೃತೇ - ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯಾ - ಬೇರಾದ, ಕಾ - ಯಾರ ಹೆಸರು, ಈ ದೃಶಂ - ಇಂತಹ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಬ್ರೂಯಾತ್ - ಹೇಳಬಲ್ಲಳು ? ||೫|| ದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೆ !

ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಬಹು ಯುಕ್ತವಾಗಿನೆ, ಅವೃತದಂತೆ ಸೊಗಯಿಸುತ್ತಲಿವೆ, ಹೆಂಗಸರನಡತೆಗೂ, ಗರತಿನಕ್ಕೂ, ವಿನಯಕ್ಕೂ ಬಪ್ಪತಕ್ಕುದಾಗಿದೆ, ||೨|| ನಿನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಹೆಂಗಸಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೂರು ಗಾವುದಗಳ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣವು ಬಹು ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ ||೩|| ಎಲಾ ವಿನಯಸಂಪನ್ನೆಯೆ ! ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ನಾನು ರಾಮನಿಗಿಂತ ಅನ್ಯನಾದ ಪುರುಷನ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಮಾತಲಾರೆ, ಬಲತ್ಕಾರದಿಂದ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನೊಡನೆ ಬರುವಾಗ ಅನಾಥಳಾಗಿದ್ದೆನಾದುದರಿಂದ ಏನ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ ? ||೪|| ಈ ಮಾತು - ಮಹಾನು ಭಾವನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಧರ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ನಿನಗೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕುದು, ಮಹಾದೇವಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಆಡಬಲ್ಲಳು?

ಶ್ರೋಷ್ಯತೇ ಜೈವ ಕಾತುತ್ಸಸ ಸ್ವರ್ದಂ ನಿರವಶೇಷತಃ |
 ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಯ ತ್ವಯಾ ದೇವಿ ಭಾಷಿತಂ ಮಮಚಾಗ್ರತಃ ||೬||
 ಕಾರಣೈ ರ್ಬಹುಭಿ ರ್ದೇವಿ ರಾಮಪ್ರಿಯ ಚಿಕೀರ್ಷಯಾ |
 ಸ್ನೇಹ ಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸಾ ಮಯೈತ ತ್ಸಮುದೀರಿತಮ್ ||೭||
 ಲಂಕಾಯಾ ದುಷ್ಪ್ರವೇಶತ್ವಾ ದ್ವಸ್ತರತ್ವಾ ನ್ತಹೋದಧೇಃ |
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾ ದಾತ್ಮನಶ್ಚೈವ ಮಯೈತ ತ್ಸಮುದೀರಿತಮ್ ||೮||
 ಇಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಸಮಾನೇತು ಮದೈವ ರಘುಬಂಧುನಾ |

ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಮನು - ನನ್ನ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿಗಿ, ಯತ್ - ಯಾವಮಾತು, ಭಾಷಿ
 ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, (ತತ್ - ೨) ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತ, ಚೇಷ್ಟಿತಂಚ - ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲವೂ, ಕಾಕ್ಯ
 ತ್ಸಫಲ್ತ - ಶ್ರೀರಾಮನೂ, ನಿರವಶೇಷತಃ - ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶೇಷವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಶ್ರೋಷ್ಯತವ - ಕೇಳಲೇಕೆ
 ಉವನು, (ಶ್ರೋಷ್ಯತಿ) ||೬|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ! ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ಕಾರಣೈಃ-
 ನಿನ್ನ ದುಃಖಕಾರಣಗಳಿಂದ, ರಾಮಪ್ರಿಯಚಿಕೀರ್ಷಯಾ - ರಾಮನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿಂ
 ದ, ಸ್ನೇಹಪ್ರಸನ್ನಮನಸಾ - ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಏತತ್ - ಈ
 ಮಾತು, ಸಮುದೀರಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೭|| ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ, ದುಷ್ಪ್ರವೇಶತ್ವತ್ -
 ಪ್ರವೇಶಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಹೋದಧೇಃ - ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು, ದ್ವಸ್ತರತ್ವತ್ - ದಾಟಿ
 ಲಸಾದ್ಯವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯುತಃ - ನನ್ನ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಚ್ಛ - ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಏತತ್ -
 ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆನೆಂಬ ನುಡಿಯು, ಸಮುದೀರಿತಂ - ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೮|| ಗುರು
 ಸ್ನೇಹೇನ - ಪೂಜ್ಯನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಇಚ್ಛಾಮಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ;

ಎಂದಿಗೂ ಆಡಲಾರಳು ! ||೫|| ಎಲಾ ಮಾತೆ ! ನೀನು ನನ್ನಿಗಿರಿಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳ
 ನ್ನೂ, ತೋರಿದ ಬಳ್ಳಡೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನು ಎಲ್ಲ
 ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ, ಈವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಶೇಷವೂ ಸಂಶಯವೇಡ ||೬|| ನಾನು ಇಷ್ಟು
 ದೂರದವಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಬಂದುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿಶ್ರೀರಾಮ
 ನು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆಯೂ, ಆತನ ವಿರಹದಿಂದ ನೀನು ಶೋ
 ಕಿಸುವುದನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆಯೂ, ಕಾಲ ವಿಳಂಬವಾಗಬಾರದೆಂದೂ, ನನಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಭ
 ಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕನಿಕರ
 ದಿಂದಲೂ, ನೀನು ನನ್ನಬಿನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ, ಇಂದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋ
 ಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವೆನು ಎಂದು ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿದೆನು
 ||೭|| ಮತ್ತು - ನೀನೀಗ ಈಕಕ್ಕಸರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಾಳುವುದು ಬಲುಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ರಾ
 ಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ವಾನರರೂ ಈಲಂಕೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಬಹುಕಷ್ಟವಾಗುವುದು, ಕಡ
 ಲನ್ನು ದಾಟುವುದೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಉಂ
 ಟು, ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವು ಈಡೇರುವುದು ಎಂದು ಬಗೆದು, ಆಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ
 ದೆ ಮತ್ತಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ, ರಾಮನ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕೊರತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಲ್ಲ,

ಗುರುಷ್ಣೇಹೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾಚ ನಾನ್ಯಥೈತ ದುದಾಹೃತಮ್ ||೯||
ಯದಿ ನೋತ್ಸಹಸೇ ಯಾತುಂ ಮಯಾ ಸಾರ್ಥ ಮನಿದಿತೇ |
ಅಭಿಷ್ಟಾನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ತ್ವಂ ಜಾನೀಯಾ ದ್ರಾಘವೋ ಹಿ ತತ್ ||೧೦||
ಏವಮುಕ್ತಾ ಹನುಮತಾ ಸೀತಾ ಸುರಸುತೋಪಮಾ |
ಉವಾಚ ವಚನಂ ಮಂದಂ ಬಾಷ್ಪಪ್ರಗ್ರ ಧಿತಾಕ್ಷರಮ್ ||೧೧||
ಇದಂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಭಿಷ್ಟಾನಂ ಬ್ರೂಯಾ ಸ್ತ್ವಂ ತು ಮಮ ಪ್ರಿಯಂ |

ರಘುಬಂಧುನಾ - ರಘುಕುಲದರಸರಬಂಧುವಾದ ರಾಮನೊಡನೆ, ತ್ವಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅದೈವ - ಇಂ
ದೇ, ಸಮಾನೇತುಂ - ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಏಚ್ಛಾಮಿ - ಬಯಸಿದೆನು, (ವಚಂ) ಅನ್ಯಥಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಏತತ್ - ಈ ಮಾತು, ನೋದಾಹೃತ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದಲ್ಲ ||೯|| ಹೇಳಿನಿಂದಿತ - ದೋ
ಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೆ !, ಮಯಾ ಸಾರ್ಥಂ - ನನ್ನೊಡನೆ, ಯಾತುಂ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನ
ಕ್ಕೆ ಬರಲು, ನೋತ್ಸಹಸೇಯದಿ - ಉತ್ಸಾಹಪಡದಿದ್ದರೆ, (ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ) ಅಭಿಷ್ಟಾನಂ - ಷ್ಠಾಪಕವನ್ನು
(ಗುರುತನ್ನು) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪ್ರಯಚ್ಛ - ಕೊಡು, ತತ್ - ಆ ಗುರುತನ್ನು, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾ
ಮನು, ಜಾನೀಯಾಧಿ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ||೧೦|| ಸುರಸುತೋಪಮಾ - ದೇವಕನ್ಯಗೆಣೆಯನಿ
ಸಿದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಹನುಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಾ -
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಬಾಷ್ಪಪ್ರಗ್ರಧಿತಾಕ್ಷರಂ - ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತೊದಲುತಲಿರುವ, ವಚನಂ -
ಮಾತನ್ನು, ಮಂದಂ - ಮೃಗ್ಗ, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೧|| ಪುನಃ - ಪುನಃ, ಚಿತ್ರಕೂ
ಟಸ್ಯ - ಚಿತ್ರಕೂಟರವರವರ, ಪಾದೆ - ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕ್ಕಗುಡದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವೋತ್ತರ - ಈಶಾನ್ಯ
ಮೂಲೆಯೊಳಗೆ, ಮಂದಾಕಿನೀಃ - ಗಂಗಾನದಿಯು, ಅವಿದೂರತಃ - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಚ್ಯ-ಪರಿಪೂರ್ಣ
ವಾದ, ಮೂಲಭೂತದಕೆ - ಗೆಡ್ಡೆಗೊಳಗೊಳಗೊ ಹೆಣ್ಣುಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ತಸ್ಮಿನ್ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ - ಆ ತಪ
ಸ್ಸಿಗಳ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ, ವೃತ್ತಂ - ನಡೆದುದಾಗಿಯೂ, ತಾಪಸಾಕೃಚುನಾಸಿನ್ಯಾಃ - ಪುಣ್ಯಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ

ನನ್ನ ಪಾರುಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಲ್ಲ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕೈಲಾಗದವರೆಂದಲ್ಲ,
ಬಂದುನೇಳೆ ಅಷ್ಟಾನದಿಂದ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೀನು ಮನ್ನಿಸಬೇ
ಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ ||೯|| ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ
ಇರುವ ಪರಮಭಕ್ತಿಯೇ ನನ್ನಿಂದ ಆಮಾತನ್ನಾಡಿಸಿತು. ಪ್ರೇಮಭರಭರಿತರಾದ ನಿಮ್ಮಿ
ಬ್ಬರಿಗೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಪ್ರಥಮೋದ್ದೇಶ
ವು ||೯|| ಎಲಾ ಜನನಿ ! ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಸರ್ವಮಂಗಳಯೆ ! ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದ
ನ್ನು ನೀನು ಒಪ್ಪದೆ ಹೋದರೆ, ಯಾವಗುರುತನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲವೆ ಕೇಳುವು
ದರಿಂದ, ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ, ನಂಬಬಲ್ಲನೋ
ಮತ್ತು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿದೋರುವನೋ, ಅಂತಹ ಆವುದಾದರೊಂದು ಗುರುತನ್ನು ಕೊ
ಡು, ಅಥವಾ ಹೇಳು. ||೧೦|| ಎಂದಮಾರುತಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೇವಾಂಗನೆ ಗೆಣ
ೆಯನಿಸಿದ ವೈದೇಹಿಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷದೊಡನೆ ಶೋಕವೂ ಕಲೆಯಿತು; ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿ
ಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆಬಂದುವು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿತು, ನುಡಿಯೂ ತೊದಲಹತ್ತಿತು,

ಶೈಲಸ್ಯ ಚಿತ್ರಕೂಟಸ್ಯ ಪಾದೇ ಪೂರ್ವೋತ್ತರೇ ಪುರಾ ||೧೨||
 ತಾಪಸಾಶ್ರಮ ವಾಸಿನ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಮೂಲ ಫಲೋದಕೇ |
 ತಸ್ಮಿನ್ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮೇ ದೇಶೇ ಮಂದಾಕಿನ್ಯಾ ಹೃದೂರತಃ ||೧೩||
 ತಸ್ಮೋಪ ವನಪಂಡೇಷು ನಾನಾ ಪುಷ್ಪಸುಗಂಧಿಷು |
 ವಿಹೃತ್ಯ ಸಲಿಲ ಕ್ಲಿನ್ನಾ ತವಾಂಕೇ ಸಮುಪಾವಿಶಮ್ ||೧೪||
 ತತೋ ಮಾಂಸ ಸಮಾಯುಕ್ತೋ ವಾಯಸಃ ಪರೈತುಂಡಯತ್ |
 ತ ಮಹಂ ಲೋಷ್ಠ್ಯ ಮುದ್ಯಮ್ಯ ವಾರಯಾಮಿ ಸ್ತ್ರ ವಾಯಸಮ್ ||೧೫||

ವಾಸವಾಡುತಲಿದ್ದ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳಹೋಗುವ, ಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ನುಬಲಿ
 ಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ - ಗುರುತನ್ನು, ತ್ವಂತು - ನೀನಾದರೂ, ಪ್ರಿಯಂಪ್ರತಿ - ನನ್ನ ಎಲ್ಲವನ್ನ
 ನ್ನು ಕುರಿತು, ಬ್ರೂಯಾಃ - ಹೇಳು, ||೧೨,೧೩|| ತಸ್ಯ - ಆ ಚಿಕ್ಕಗುಡ್ಡದ, ನಾನಾ ಪುಷ್ಪಸುಗಂಧಿಷು,
 ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ಉಪವನಪಂಡೇಷು - ತೋಟಗಳ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಹೃತ್ಯ -
 ವಿಹರಿಸಿ, ಸಲಿಲಕ್ಲಿನ್ನಾ - ಬೆವರಿಂದ ನೆನದವಳಾಗಿ, (ಪ್ರಿಯ-ಎಲ್ಲವನ್ನವನೆ) ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಂಕ -
 ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಸಮುಪಾವಿಶಂ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು (ಮಲಗಿಕೊಂಡನು) ||೧೪|| ತತಃ - ತರುವಾಯ
 ವಾಯಸಃ - ಬಂದಾನೊಂದು ಕಾಗೆಯು, ಮೂಂಸಸಮಾಯುಕ್ತಃ - ಮಾಂಸಾಶೆಯುಳ್ಳದಾಗಿ, (ಸ್ತನಾಂ
 ತರ - ಸ್ತನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ) ಪರೈತುಂಡಯತ್ - ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಿತು, ಅಹಂ - ನಾನು, ತಂವಾಯಸಂ -
 ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು, ಲೋಷ್ಠ್ಯಂ - ಹೆಂಟಿಯನ್ನು, ಉದ್ಯಮ್ಯ - ಎತ್ತಿ, ವಾರಯಾಮಿ ಸ್ತ್ರ - ಹಾರಿಸಿ ತೋಲ
 ಗಿಸಿದೆನು ||೧೫|| ಬಲಿಭೋಜನಃ - ಬಲಿಯನ್ನವನ್ನು ಭುಜಿಸುವ, ಸಃಕಾಕಶ್ಚ - ಆ ವಾಯಸವೂ, ಭಿಕ್ಷಾ
 ರ್ಥಿ - ಮಾಂಸಭೋಜನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದಾರಯತ್ -
 ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ನೀಳುತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಮಾಂಸಾತ್ - ಮಾಂಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಚಾಪ್ಯುಪಾರಮತ್ -

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾರುತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದಳು ||೧೧|| ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ಆ
 ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಗಡ ಹೀಗೆ ಹೇಳು:- ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತದಬಳಿ, ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಗುಡ್ಡ
 ವುಂಟು. ಅದರ ಈಶಾನ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೆಡ್ಡೆಗೊಣಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳಿಂದ
 ಲೂ ತುಂಬಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮವೊಂದಿದೆ. ಅದುಗಂಗಾನದಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದು, ಆಸ್ಥೆ
 ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಂದುಸಾರಿ—ರಾಮಾ ! ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ
 ಬಂದು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ - ಇದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಗುರುತಾಗಿದೆ ||೧೨||
 ||೧೩|| ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಹೂಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಆ ಆಶ್ರಮದ ತೋಟಗಳ
 ಕೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಬಳಲಿದೆನು, ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿತು, ಆಗ ನಿನ್ನಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂ
 ದುಕುಳಿತನು ||೧೪|| ಆಮೇಲೆ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಬಂದಾನೊಂದು
 ಕಾಗೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ತನ್ನಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಿತು, ಆಗ ನಾನು
 ಬಂದು ಹೆಂಟಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಎಸೆದು ಅದನ್ನು ದೂರಸರಿಯುವಂತೆ ವಾರಿಸಿದೆನು ||೧೫|| ಬಲಿ
 ಯನ್ನು ಭುಜಿಸುವ ಆಕಾಗೆಯು ನನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಗಾಯಮಾಡಿ, ಮಾಂಸವು ದೊರೆ
 ಯುವುದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು.

ದಾರಯಃ ಸಚ ಮಾಂ ಕಾಕ ಸ್ತತ್ರೈವ ಪರಿಲೀಯತೆ |
 ನಚಾ ಪೃಪಾರಮ ನಾಂಸಾ ಧ್ವಂಷಾರ್ಥೇ ಬಲಿಭೋಜನಃ ||೧೬||
 ಉತ್ಕರ್ಷಂತ್ಯಾಂ ಚ ರಣನಾಂ ಕೃದ್ಧಾ ಯಾಂ ಮಯಿ ಪಕ್ಷಿಣಿ |
 ಸ್ರಸ್ಯಮಾನೇ ಚ ವಸನೇ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಯಾಪ್ಯಹಂ ||೧೭||
 ತ್ವಯಾಪಹಸಿತಾ ಚಾಹಂ ಕೃದ್ಧಾ ಸಂಲಜ್ಜಿತಾ ತದಾ |
 ಭಕ್ಷ್ಯ ಗೃಧ್ರೇನ ಕಾಕೇನ ದಾರಿತಾ ತ್ವಾ ಮುಪಾಗತಾ ||೧೮||
 ಆಸೀನಸ್ಯ ಚ ತೇ ಶ್ರಾಂತಾ ಪುನರುತ್ಸಂಗ ಮಾವಿಶಂ |
 ಕೃದ್ಧ್ಯಂತೀ ಚ ಪ್ರಹೃಷ್ಯೇನ ತ್ವಯಾಪಹಂ ಪರಿ ಸಾಂತ್ವಿತಾ ||೧೯||
 ಬಾಪ್ಸು ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಮುಖೇ ಮಂದಂ ಚಕ್ಷುಷೀ ಪರಿಮಾರ್ಜತೀ |

ಸುಮ್ಮ ನಾಗಲಿಲ್ಲ (ದೂರಪರಿಯಲಿಲ್ಲ) ತತ್ರೈವ- ಅಲ್ಲಿಯೇ, ಪರಿಲೀಯತೆ - ಅಡಗಿ ಇದ್ದಿತು ||೧೬||

ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ವಸನ - ವಸ್ತ್ರವು, ಸ್ರಸ್ಯಮಾನ - (ಸ್ರಸ್ಯತಿಸತಿ) ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ
 ಕನಾಂ - ಬಡ್ಡಿಯಾಣವನ್ನು, (ಡಾಬಿನ ದಾರವನ್ನು) ಉತ್ಕರ್ಷಂತ್ಯಾಂ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಮಯಿ
 ನಾನು, ಪಕ್ಷಿಣಿ - ಆ ಕಾಗೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಕೃದ್ಧಾ ಯಾಂ (ಸತ್ಯಾಂ) ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವಳಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ,
 ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಹಂ - ನಾನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟೆನು ||೧೭|| ಭಕ್ಷ್ಯಗೃಧ್ರೇನ - ತಿನ್ನು
 ವುದರಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳ ಕಾಗೆಯಿಂದ, ದಾರಿತಾ - ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕೃದ್ಧಾ -
 ರೋಷಗೊಂಡ, ಅಹಂ-ನಾನು, ತದಾ - ಆಗ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಪಹಸಿತಾ-ಹೇಳನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ-
 ಳಾಗಿ, ಸಂಲಜ್ಜಿತಾ - ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾಗುತ್ತಾ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಾಗತಾ - ಸಮೀಪಕ್ಕೆ
 ಬಂದೆನು ||೧೮|| ಕೃದ್ಧ್ಯಂತೀ - ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ, (ಅಹಂ - ನಾನು) ಪ್ರಹೃಷ್ಯೇನ - ಉತ್ಸುಕ
 ಗುತ್ತಿರುವ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಪರಿಸಾಂತ್ವಿತಾ - ಸಮದಾಯಿಸಲ್ಪಡುವವಳಾಗಿ, ಶ್ರಾಂತಾ - ಬಳಲಿದ
 ವಳಾಗುತ್ತಾ, ಆಸೀನಸ್ಯ - ಕುಳಿತಿದ್ದ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಉತ್ಸಂಗಂ- ಸಮೀಪ (ದಲ್ಲಿ) ವೆನ್ನು, ಪುನಃ - ಮ
 ರಳ, ಆವಿಶಂ - (ಕುಳಿತೆನು) ಹೊಕ್ಕೆನು ||೧೯|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಬಾಪ್ಸುರ್ವೇಕ್ಷ್ಯಮುಖೇ-ಕಣ್ಣಿ
 ರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಚಕ್ಷುಷೀ - ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು, ಮಂದಂ- ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಪರಿಮಾರ್ಜತೀ-
 ತಡವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ನಾಥ-ಎಲೈ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನೇ! ವಾಯಸೇನ-ಕಾಗೆಯಿಂದ, ಪ್ರಕೋಪಿತಾ-

||೧೬|| ಆಗ ನನಗೆ ಆಕಾಗೆಯಮೇಲೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು, ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎಳೆಗಳರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಬಡ್ಡಿಯಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದೆನು, ನಿರಿಮುಡಿಯು ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು ರಾಮಾ! ಆಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ||೧೭|| ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಹಾಸಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಆಗ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು ಬಹು ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾದೆನಲ್ಲವೆ? ಮಾಂಸದಾಸೆಯ ಕಾಗೆಯಿಂದ ಗಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನಬಳಿಗೆ ಬಂದೆನು ||೧೮|| ಆಮೇಲೆ-ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಕೇವಲ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತೆನು, ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ||೧೯|| ಎಲೈ ನಾಥನೇ! ವಾಯಸವು ಮಾಡಿದಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಲವಾಗಿ ರೋಷಗೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು ಬಾಧೆಯಿಂದ

ಲಕ್ಷಿತಾಹಂ ತ್ವಯಾ ನಾಥ ವಾಯುಸೇನ ಪ್ರಕೋಪಿತಾ ||೨೦||
 ಪರಿಶ್ರಮಾ ತ್ವ್ರಸುಪ್ತಾ ಚ ರಾಘವಾಂಕೇ ೨ ಪೃಹಂ ಚಿರಂ |
 ಪರ್ವಾಯೇಣ ಪ್ರಸುಪ್ತಶ್ಚ ಮಮಾಂಕೇ ಭರತಾಗ್ರಜಃ ||೨೧||
 ಸ ತತ್ರ ಪುನರೇವಾಥ ವಾಸುಸ ಸ್ತಮುಪಾಗಮತ್ ||೨೧|| ||
 ತತ ಸ್ತುಪ್ತ ಪ್ರಬುದ್ಧಾಂ ಮಾಂ ರಾಮಸ್ಯಾಂಕಾ ತ್ವಮುತ್ಥಿತಾಂ |
 ವಾಯುಸ ಸ್ತಹಸಾಂಕಮ್ಯ ವಿದದಾರ ಸ್ತನಾಂತರೇ ||೨೨|| ||
 ಪುನಃ ಪುನರಭೋತ್ವತ್ಯ ವಿದದಾರ ಸ ಮಾಂ ಭೃಶಂ |
 ತತ ಸ್ತಮುತ್ಪಕ್ಷಿತೋ ರಾಮೋ ಮುಕ್ತೈ ಶ್ಲೋಕಿತ ಬಿಂದುಭಿಃ ||೨೩|| ||

ಕೋಪಗೋಷಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಲಕ್ಷಿತಾ - ಸೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ||೨೦|| ಅಹಂ
 ಚ - ನಾನೂ, ಪರಿಶ್ರಮಾತ್ - ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ, ರಾಘವಾಂಕೇ - ರಾಮನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸುಪ್ತಾ - ನಿ
 ದ್ರಿಸತೊಡಗಿದನು, ಚಿರಂ - ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಭರತಾಗ್ರಜೋಪ - ರಾಮನೂ, ಪರ್ವಾಯೇಣ-
 ಕ್ರಮದಿಂದ (ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತ ಮೇಲೆ) ಪ್ರಸುಪ್ತಶ್ಚ - ನಿದ್ರಿಸುವವನಾಗಿ, ಮಮ - ನನ್ನ,
 ಅಂಕೇ - ತೊಡೆಯಮೇಲೆ, ಉಪಾವಿಶತ್ - ಪವಳಿಸಿದನು, ಅಥ - ಆ ಮೇಲೆ, ಸಃ - ಆ, ವಾಯುಸಃ- ಕಾ
 ಗೆಯು. ತತ್ರೈವ - ಅಲ್ಲಿಯೇ, ಪುನಃ ಮರಳಿ, ಸಮುಪಾಗಮತ್ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ||೨೧|| ತ
 ತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಸುಪ್ತಪ್ರಬುದ್ಧಾಂ - ಮಲಗಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತ, ಗಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಅಂಕಾತ್ -
 ತೊಡೆಯಿಂದ, ಸಮುತ್ಥಿತಾಂ - ಎದ್ದು ಕುಳಿತ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ವಾಯುಸಃ - ಕಾಗೆಯು, ಸಹಸಾ -
 ಬೇಗನೆ, ಆಗಮ್ಯ - ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸ್ತನಾಂತರ - ಸ್ತನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿದದಾರ - ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ
 ನೀಳಿತು ||೨೨|| ||

ತತಃ - ಮರಳಿ, ಸಃ - ಆ ಕಾಗೆಯು. ಉತ್ಪತ್ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ. (ಹಾರಿಬಂದು) ಮಾಂ - ನ
 ನ್ನನ್ನು, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ಭೃಶಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ವಿದದಾರ - ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಿತು,
 ತತಃ - ಬಳಿಕ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು. ಮುಕ್ತೈಃ - ಕಾಗೆಯು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಗಾಣಿಸಿದ,
 ಶ್ಲೋಕಿತಬಿಂದುಭಿಃ - ರಕ್ತದ ತೊಟ್ಟುಗಳಿಂದ, ಸಮುತ್ಪಕ್ಷಿತಃ-ತೋನಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು, || ೨೩|| || ತತಃ-

ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕಣ್ಣಿಂದ ನೀರು ಹರಿಯುವುದನ್ನು ನೀರಯಸರಗಿನಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬತ್ತಿ
 ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಮದಾಯಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ ?
 ||೨೦|| ತರುವಾಯ ಎಲೈ ರಾಘವಾ ! ಬಹು ಶ್ರಮವನ್ನುನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾನು-ಬಹ
 ಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ನಿನ್ನತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಎಚ್ಚತ್ತು ಕುಳಿತ ಬಳ
 ಕ, ನೀನು ನನ್ನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಆಗಲಾಕಾಗೆಯು ಮರಳಿ
 ಮಾಂಸದ ಆಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಕುಳತಿದ್ದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು||೨೧|| ೨ ||| ರಾಮಾ ? ಮಲಗಿ
 ದ್ದು ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ
 ಆಕಾಗೆಯು ಕೇವಲ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂಧು ನನ್ನಸ್ತನದ ಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ
 ಕುಟುಕಿತು ||೨೨|| || ಮತ್ತು-ಅದುಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಮರಳಿಮರಳಿ ಹಾರಿ, ಕುಕ್ಕಿ
 ಗಾಯಪಡಿಸಿತು, ಬಳಿಕ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದರಕ್ತಬಿಂದುಗಳು ನಿನ್ನನ್ನುಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು

ವಾಯಸೇನ ತತ ಸ್ತೇನ ಬಲವತ್ ಕ್ಲಿಶ್ಯಮಾನಯಾ |
 ಸಮಯಾ ಜೋದಿತ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ಸುಖ ಸುಪ್ತಃ ಪರಂತಪಃ ||೨೪||
 ಸ ಮಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಮಹಾಬಾಹು ರ್ವಿತಃ ಸ್ತನಯೋಸ್ತದಾ |
 ಆಶೀವಿಷ ಇವ ಕ್ರುದ್ಧ ಶ್ವಸತ್ ವಾಕ್ಯ ಮಭಾಷತ ||೨೫||
 ಕೇನ ತೇ ನಾಗ ನಾಸೋರು ವಿಕ್ಷತಂ ವೈ ಸ್ತನಾಂತರಮ್ |
 ಕಃ ಕ್ರೀಡತಿ ಸರೋಷೇಣ ಪಂಚವಕ್ತ್ರೇಣ ಭೋಗಿನಾ ||೨೬||
 ವೀಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ತತ ಸ್ತಂ ವೈ ವಾಸುಸಂ ಸಮುದೈಕ್ಷತ |
 ನಖೈ ಸ್ಸರುಧಿರೈ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈರಾ ಮೇವಾಭಿ ಮುಖಂ ಸ್ಥಿತಂ ||೨೭||

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ, ತೇನ-ಆ, ವಾಯಸೇನ-ಕಾಗೆಯಿಂದ, ಬಲವತ್ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ಕ್ಲಿಶ್ಯಮಾನಯಾ
 ಬಾಧಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸುಖಸುಪ್ತಃ - ಸುಖವಾಗಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದ, ಪರಂತ
 ಪಃ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ಶ್ರೀಮಾ - ಪ್ರಶಸ್ತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಬೋಧಿತಃ-
 ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೪|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆಶ್ರೀರಾಮ
 ನು, ತದಾ - ಆಗ, ಸ್ತನಯೋಃ- ಸ್ತನಗಳ (ಅಂತರ-ನಡುವೆ) ವಿತುನ್ನಾಂ - ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಾಂ -
 ನನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ರೋಷಗೊಂಡ, ಆಶೀವಿಷವ - ಘೋರ ಸರ್ಪದಹಾಗಿ,
 ಶ್ವಸತ್ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಭಾಷತ - ಹೇ
 ಳಿದನು ||೨೫|| ಹೇನಾಗನಾಸೋರು- ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ತೊಡೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸೀತೆಯೆ ! ತೇನಿನ್ನ,
 ಸ್ತನಾಂತರಂ - ಸ್ತನಮಧ್ಯಭಾಗವು, ಕೇನ - ಯಾರಿಂದ, ವಿಕ್ಷತಂವೈ-ಗಾಯಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ? ಕಃ-
 ಯಾವನು, ಸರೋಷೇಣ - ರೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರೇಣ -ಐದು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, (ಹರಡಿದ
 ಹೆಡೆಯುಳ್ಳ) ಭೋಗಿನಾ - ಸರ್ಪದೊಡನೆ, ಕ್ರೀಡತಿ - ಆಡುತ್ತಾನೆ ? ||೨೬|| ತತಃ - ತರುವಾಯ
 (ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು) ವೀಕ್ಷಮಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಸರುಧಿರೈಃ - ರಕ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿ
 ರುವ, ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ - ಕ್ರೂರವಾದ, (ಮೊನೆಯಾದ) ನಖೈಃ - ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ಮಾಮೇವ - ನನ್ನ
 ನ್ನೇಕರಿತು, ಅಭಿಮುಖಂ - ಇದಿರಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇದೆ, ತಂ - ಆ, ವಾಸುಸಂ - ಕಾಗೆಯನ್ನು-
 ಸಮುದೈಕ್ಷತ - ನೋಡಿದನು ||೨೭|| ಸತತಾಂ - ಪಕ್ಷಿಗಳೊಳಗೆ, ವರಃ - ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದ,

ನನೆಯಿಸಿದುವು ||೨೮|| ಆಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧೆಪಟ್ಟನಾನು, ನಿದ್ದೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ
 ಕಳಕಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮುಖದಿಂದ ಬಪ್ಪುತ, ಹಾಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ಎ
 ಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿದೆನು ||೨೪|| ಎಲೈ ಮಹಾಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನೇ ! ಬಳಕನೀನು ಎಚ್ಚರ
 ಗೊಂಡು ಸ್ತನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಗಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಹಾಸರ್ಪದಂ
 ತೆ ರೋಷಗೊಂಡು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದೆಯಲ್ಲವೆ ? ||೨೫|| ||ಎಲಾ ಸುಂದ
 ರಾಂಗಿಯೇ ! ನಿನ್ನಯ ಸ್ತನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯಮಾಡಿದವರಾರು ? ರೋಷದಿಂದೊಡಗೂ
 ಡಿರುವ ಐದುಹೆಡೆಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಸರ್ಪದೊಡನೆ ಆಟವಾಡುವವನಾರು ? ಅವನಿಗೆ ಸಂಭವಿ
 ಸುವ ದೆಸೆಯನ್ನು, ನಿನಗೆ ಅವರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವವನಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಆಖೂ
 ಳನನ್ನು ನನಗಿತೋರು ಎಂದೆಯಲ್ಲವೆ ? ||೨೬|| ||ಬಳಕ ಅತ್ತಿತ್ತನೋಡಿ ಹುಡುಕುವಲ್ಲಿ -
 ರಕ್ತದಿಂದ ನನೆದಿರುವ ಮೊನೆಯಾದ ಉಗುರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ನನ್ನ ಇದಿರಿಗೆನಿಂತಿರುವ

ಪುತ್ರಃ ಕಿಲ ಸ ಶಕ್ರಸ್ಯ ವಾಯುಸಃ ಪತತಾಂ ವರಃ |

ಧರಾಂತರ ಗತ ಶ್ರೀಘ್ರಂ ಪವನಸ್ಯ ಗತಾ ಸಮಃ || ೨೪ ||

ತತ ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಮಹಾಬಾಹುಃ ಕೋಪ ಸಂವೃತ್ತೇಕ್ಷಣಃ |

ವಾಯುಸ್ಯ ಕೃತವಾಃ ಕ್ರೂರಾಂ ಮತಿಂ ಮತಿಮತಾಂ ವರಃ || ೨೫ ||

ಸ ದೃಷ್ಟಂ ಸಂಸ್ತರಾ ದ್ಧೃಹ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತ್ರೇಣೋಜಯತ್ |

ಸ ದೀಪ್ತ ಇವ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲಾಭಿ ಮುಖೋ ದ್ವಿಜಮ್ || ೨೬ ||

ಸ ತಂ ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ಚಿಕ್ಷೇಪ ದೃಷ್ಟಂ ತಂ ವಾಯುಸಂ ಪ್ರತಿ |

ತತ ಸ್ತಂ ವಾಯುಸಂ ದೃಷ್ಟಂ ಸ್ಪೋರಂ ಬರೇನುಜಗಾಮ ಹ || ೨೭ ||

ವಾಯುಸಃ - ಕಾಗೆಯು, ಶಕ್ರಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನ, ಪುತ್ರಃಕಿಲ - ಮಗನಾಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ ? ಪವನಸ್ಯ ಗತಾಪಮಃ - ವಾಯುವಿನಂತೆ ಗಮನವುಳ್ಳುದು, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಶ್ರೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಧರಾಂತರಗತಃ - ಭವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೨೪ || ತತಃ-ತರುವಾಯು, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳ, ಮತಿಮತಾಂ - ಬುದ್ಧಿವಂತರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಕೋಪಸಂವೃತ್ತೇಕ್ಷಣಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಲಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ವಾಯುಸೆ - ಕಾಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕ್ರೂರಾಂ - ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವ, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತವಾಃ - ಮಾಡಿದನು || ೨೫ || ಸಃ - ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು, ದರ್ಭಂ - ದರ್ಭೆಯನ್ನು, ಸಂಸ್ತರಾತ್ - ಚಾಪ (ಮಂದಲಿಗೆ) ದುಡೆಕೆಯಿಂದಲೇ, ಗೃಹ್ಯ - (ಗೃಹೀತ್ವಾ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆವತೆಯಾಗಿರುವ, ಅಸ್ತ್ರೇಣ - ಬಾಣದಿಂದ, ಯೋಜಯತ್ - ಸಂಧಾನಮಾಡಿದನು. (ಅಯೋಜಯತ್) ದೀಪ್ತಃ - ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಸಃ - ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಉರಿಯು, ದ್ವಿಜಂ - ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಿಮುಖಃ - ಇದಿರಿಸಿದುದಾಗಿ, ಕಾಲಾಗ್ನಿರಿವ - ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ, ಜ್ವಾಲ - ಉರಿಯಿತು, || ೨೬ || ಸಃ-ಆರಾಮನು, ಪ್ರದೀಪ್ತಂ - ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ದರ್ಭಂ - ದರ್ಭೆಯನ್ನು, ತಂ - ಆ, ವಾಯುಸಂಪ್ರತಿ - ಕಾಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಚಿಕ್ಷೇಪ - ಎಸೆದನು, ತಂ - ಅದಿಂದ, ಸಃ-ಆ, ದರ್ಭಃ-ದರ್ಭೆಯು, ತಂ - ಆ, ವಾಯುಸಂ - ಕಾಗೆಯನ್ನು, ಅಂಬರ - ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನುಜಗಾಮ-ಹಿಂದಟ್ಟಿತು

ವಾಯುಸವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? || ೨೭ || ಆದೊಡ್ಡ ಹಕ್ಕಿಯು-ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕಾಗೆಯಲ್ಲ, ಇಂದ್ರನ ಕುಮಾರನಾದ ಜಯಂತನೆಂಬವನು (ಕಾಕರೂಪದಿಂದಲೇ ಇದ್ದ ಇಂದ್ರನ ಮಗನೊಬ್ಬನೆಂದು ಕೆಲವರು) ಕಾಗೆಯರೂಪದಿಂದ ಘೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವೇಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೨೪ || ತರುವಾಯ ಮಹಾಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ನೀನು ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಉದರಿಸುತ್ತ, ಅದನ್ನು ದಂಡಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಕೋರವಾದ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದೆ || ೨೫ || ಅದರಿಂದಲೇ ದರ್ಭಾಸನದಿಂದ ಒಂದು ದರ್ಭೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭಿಮುಖಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ. ಆ ದರ್ಭಾವಾಯುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು-ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೊಂಡ ಮುಖವುಳ್ಳದಾಯಿತು || ೨೬ || ಆ ಮೇಲೆ-ಜ್ವಾಲೆಯಾಗಿರುವ ಆದರ್ಭೆಯನ್ನು ವಾಯುಸದಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಾಗೆಯು ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗತೊಡಗಿತು, ಕೂಡಲೇ

ಅನುಸೃಪ್ತ ಸಂದಾ ಕಾಕೋ ಜಗಾಮ ವಿವಿಧಾಂ ಗತಿಂ |
 ಲೋಕಕಾಮ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಸರ್ವಂ ವೈ ವಿಚಚಾರಹ ||೨೩||
 ಸ ಪಿತ್ರಾ ಚ ಪರಿತ್ಯಕ್, ಸ್ಸುರೈಶ್ಚ ಸಮಹರ್ಷಿಭಿಃ |
 ತ್ರೀಣಿ ಲೋಕಾ ನ್ನಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ತಮೇವ ಶರಣಂಗತಃ ||೨೪||
 ಸ ತಂ ನಿಪತಿತಂ ಭೂಮಾ ಶಞ್ಣ್ಯ ಶೃಂಗಣಾಗತಮ್ |
 ವಧಾರ್ಥ ಮಪಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ಕೃಪಯಾ ಪೃಪಾಲಯತ್ ||೨೫||
 ನ ಶತ್ರು ಲಬ್ಧ್ವಾ ಲೋಕೇಷು ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗತಃ |

||೨೩|| ತದಾ - ೨೫, ಕಾಕಃ - ವಾಯಸವು, ಅನುಸೃಪ್ತಃ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿ, ವಿವಿಧಾಂ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ, ಗತಿಂ - ಗಮನವನ್ನು, (ಆಶ್ರಯಿಸಿ) ಜಗಾಮ - ಹೊರಟಿತು, ಲೋಕಕಾಮಃ - ರಕ್ಷಕಜನವನ್ನು ಕೋರುತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಇಮಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಲೋಕಂ - ಲೋಕವನ್ನು, ವಿಚಚಾರ - ಸಂಕೇತಿಸಿತು, ಹಾ - ಆತ್ಮರೈವು (ಕಪ್ಪವು) ||೨೪|| ಸಃ - ಆಕಾಗೆಯು, ಪಿತ್ರಾಚ - ತಂದೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದಲೂ, (ತಾಯಿಯಿಂದಲೂ) ಸಮಹರ್ಷಿಭಿಃ - ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸುರೈಶ್ಚ - ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿ, ತ್ರೀಣಿ - ಮೂರೂ, ಲೋಕಾಃ - ಸ್ವರ್ಗಮರ್ಮೃಪಾತಾಳಗಳನ್ನು, ಸಂಪರಿಕ್ರಮ್ಯ - ಸುತ್ತಿ, ತಮೇವ - ಆರಾಮನನ್ನೇ, ಶರಣಂ - ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ, ಗತಃ - ಹೊಂದಿತು, ||೨೫|| ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಕಕುತ್ಸ್ಥನಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ, ಶಞ್ಣ್ಯಃ - ಮರೆಹೊಕ್ಕು ವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ಸಃ - ಆಶ್ರೀರಾಮನು, ವಧಾರ್ಥಮಪಿ - ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ, ಭೂಮಾ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಪತಿತಂ - ಅಡ್ಡಬಿದ್ದ, ಶರಣಾಗತಂ - ಮರೆಹೊಕ್ಕು, ತಂ - ಆಕಾಗೆಯನ್ನು, ಕೃಪಯಾ - ದಯೆಯಿಂದ, ಪೃಪಾಲಯತ್ - ಕಾಪಾಡಿದನು ||೨೬|| ಸಃ - ಆ ಕಾಗೆಯು, ಶತ್ರು-ರಕ್ಷಣಸುಖವನ್ನು, ನಲಬ್ಧ್ವಾ - ಪಡೆಯದೆ, ತಮೇವ - ಆ ರಾಮನನ್ನೇ, ಶರಣಂ - ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ, ಗತಃ - ಹೊಂದಿತು, ಪರಿದ್ಯಾನಂ - ಪರಿತಪಿಸುವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ವಿಷ್ಣುಂ - ದುಃಖದಿಂದ ಖಿನ್ನನಾಗಿರುವ, ಆಯಾಂತಂ -

ಆ ಅಸ್ತ್ರವೂ ಆ ವಾಯಸವನ್ನು ಹಿಂದಟ್ಟಿನಡೆಯಿತು ||೨೬|| || ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಯಸವು ರಕ್ಷಕರಾದ ಜನುನ್ನು ಅರಸುತ್ತ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಗಮನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ||೨೭|| ದಿಕ್ಕುಕಾಣದೆ, ತಂದೆಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮರೆಹೊಗಲು, ರಾಮನು ಏಕೆ ಗುರಿಯಾದನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ನಾನು ಶಕ್ತನಲ್ಲ, ಎಂದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಳಿಕ ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಗಳೊಳಗೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾ ಮುನಿಗಳನ್ನೂ ಶರಣುಹೊಂದಿ, ಎಲ್ಲೆಯೂ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಾಣದೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದಿತು ||೨೮|| ಶರಣಾಗತ ಸಂರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಾಮನು, “ಅಶಞ್ಣ್ಯಶರಣ್ಯನೇ! ಸಂರಕ್ಷಿಸು” ಎಂದು ಇದಿರಿಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ವಾಯಸವನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಹಾವಿರಾಧಿಯಾಗಿ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದನು ||೨೯|| ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬೆಯೋ? ಕೇಳು—ಆ ವಾಯಸವು ಯಾವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ, ಯಾರನ್ನು ಮರೆಬಿದ್ದು, ದೈನ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ,

ಪರಿದ್ಯೂನಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ಸ ತ ಮಾಯಾಂತ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೩೫ ||
 ಮೋಘಂ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯಂ ತು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮಸ್ತಂ ತದುಚ್ಯತಾಂ |
 ಹಿನಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿ ತ್ವ ಚ್ಛರ ಇತ್ಯಥ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ || ೩೬ ||
 ತತ ಸ್ತಸ್ಯಾಕ್ಷಿ ಕಾಕಸ್ಯ ಹಿನಸ್ತಿ ಸ್ತ ಸ ದಕ್ಷಿಣಮ್ |
 ದತ್ವಾ ಸ ದಕ್ಷಿಣಂ ನೇತ್ರಂ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯಃ ಪರಿರಕ್ಷಿತಃ || ೩೭ ||
 ಸ ರಾಮಾಯಾ ನಮಸ್ಕೃತ್ವಾ ರಾಜ್ಞೇ ದಶರಥಾಯ ಚ |
 ವಿಸೃಷ್ಟ್ವ ಸ್ತೇನ ವೀರೇಣ ಪ್ರತಿವೇದೇ ಸ್ವ ಮಾಲಯಮ್ || ೩೮ ||

ಬರುತಲಿರುವ, ತಂ - ಆಕಾಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು || ೩೫ || | ಬ್ರಾಹ್ಮಂ -
 ಬ್ರಾಹ್ಮನೇದೇವತೆಮಾಗಿರುವ, ಅಸ್ತಂ - ಸಮಂತ್ರಕವಾದ ಆಯುಧವನ್ನು, ಮೋಘಂ - ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು
 ದನ್ನಾಗಿ, ಕರ್ತುಂ - ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ತ್ವಚ್ಛರಃ - ನಿನ್ನ ಬಾಣವು, ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿ-
 ಬಲದ ಕಣ್ಣನ್ನು, ಹಿನಸ್ತು - ಹಿಂಸಿಸಲಿ, (ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ) ಉಚ್ಯತಾಂ - ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿ, ಅಥ-ಆ
 ಮೇಲೆ, ಸಃ - ಆ ಕಾಗೆಯು, ಇತಿ - ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿತು || ೩೬ || | ತತಃ-
 ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆಕರವು, ತಸ್ಯ - ಆ, ಕಾಕಸ್ಯ - ಕಾಗೆಯ, ದಕ್ಷಿಣಂ - ಬಲಗಡೆಯದಾದ,
 ಅಕ್ಷಿ - ಕಣ್ಣನ್ನು, ಹಿನಸ್ತಿ - ಹಿಂಸಿಸಿತು, ಸಃ - ಆ ವಾಯಸವು, ದಕ್ಷಿಣಂ - ಬಲಗಡೆಯದಾದ,
 ನೇತ್ರಂ - ಕಣ್ಣನ್ನು, (ಅಸ್ತ್ರಾಯ-ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತಕ್ಕೋಸ್ಕರ) ದತ್ವಾ - ಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯಃ- ಪ್ರಾಣಗ
 ಳದಸೆಯಿಂದ, ಪರಿರಕ್ಷಿತಃ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೩೭ || | ಸಃ - ಆ ಕಾಗೆಯು, ರಾಮಾ
 ಯ-ರಾಮನಿಗೆ, ರಾಜ್ಞೇ - ದೊರೆಯಾದ ದಶರಥಾಯ - ದಶರಥನಿಗೂ, ನಮಃ - ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು,
 ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ತೇನ-ಆ, ವೀರೇಣ - ಶೂರನಾದ ರಾಮನಿಂದ, ವಿಸೃಷ್ಟಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ,
 ಸ್ತಂ - ಸ್ವಂತವಾದ, ಆಲಯಂ - ಸ್ಥಾನವನ್ನು, ಪ್ರತಿವೇದೇ - ಹೊಂದಿತು || ೩೮ || | (ರಾಮನನ್ನು

ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಕೈಯೊಡ್ಡಿದರೂ ರಕ್ಷಕರು ದೊರೆಯದೆ ಹೋದುದರಿಂದ, ಮಂಗಳರಾಮನಿಗಿರಿಗೆ
 ಬಂದು ತಪ್ಪೆನಾಗಿ ಶರಣಹೊಂದಲು, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನಿಂತೆಂದನು || ೩೫ || ಎಲೈ ವಾಯ
 ಸವೇ ! ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ, ವ್ಯರ್ಥ
 ವಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು ಎಂ
 ದನು, ಆಗಲಾವಾಯಸವು ಎಲೈ ಆಪದ್ವಂಧುವೇ ! ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಿರುವ ನಿನ್ನ ಶರವು ನನ್ನ
 ಬಲಗಡೆಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿತು || ೩೬ || | ತರು
 ವಾಯ ಶ್ರೀರಾಮನು—ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತದಿಂದ ಆ ವಾಯಸದ ಬಲಗಣ್ಣನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಪ್ರಾಣಗ
 ಳನ್ನುಳಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು || ೩೭ || | ಆಹಿಂದೆ ವಾಯಸರೂಪದ ಇಂದ್ರಪುತ್ರನು-ಶ್ರೀರಾಮನಿ
 ಗೂ, ತಾನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ರಾಮನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನಿಗೂ
 ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಾಮನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟು
 ಹೋದನು || ೩೮ || ಎಲೈ ರಾಮಾಚಂದ್ರನೇ ! ಬಹುಶಕ್ತವಾಗಿರುವವೆದಾರ್ಥದಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿ
 ಸತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತವನ್ನು ಬಂದುಸಣ್ಣ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ ನನಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿ
 ಸಿದೆಯಲ್ಲಾ ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೇಮಭರವನ್ನಿಟ್ಟು ನಿನಗೆ ಈಗ ಇಷ್ಟು ಅಸಡ್ಡೆ ಯುಂಟಾಗಲು

ಮತ್ಕೃತೇ ಕಾಕಮಾತ್ರೇತು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಂ ಸಮುದೀರಿತಮ್ |
 ಕಸ್ಮಾ ದ್ಯೋರ ಮಂ ಹರ ತ್ವತ್ತಃ ಜ್ವಮಸೇ ತಂ ಮಹೀಪತೇ ||೩೯||
 ಸ ಕುರುಷ್ವ ಮಹೋತ್ಸಾಹಃ ಕೃಪಾಂ ಮಯಿ ಸರಸ್ವಭ |
 ತ್ವಯಾ ನಾಥವತೀ ನಾಥ ಹೈನಾಥೇವ ಹಿ ದೃಶ್ಯತೆ ||೪೦||
 ಆನೃಕಂಸ್ಯಂ ಪರೋ ಧರ್ಮ ಸ್ತವತ್ತ ಏವ ಮಯಾ ಶ್ರುತಃ |
 ಜಾನಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹಂ ಮಹಾಬಲಂ ೪೧||
 ಅಪಾರ ಪಾರ ಮಜ್ಜೋಭ್ಯಂ ಗಾಂಭೀರ್ಯಾ ತ್ವಾಗರೋಪಮಮ್ |

ಇದಿಗಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ) ಹೇಮಹೀಪತೇ - ಎಲೈದೊರೆಯೇ !, ಮತ್ಕೃತೇ - ಸವಗೋಸ್ಕರ, ಕಾಕಮಾತ್ರೇ - ಅಲ್ಪವಾದ ಕಾಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಂ - ಕ್ರೂರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಸಮುದೀರಿತಂ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಯಃ - ಯಾವನು, ಮಂ - ನನ್ನನ್ನು, ತ್ವತ್ತಃ - ನಿನ್ನದೆಯಿಂದ, ಹರತ್ (ಅಹರತ್) ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದನೋ, ತಂ - ಅವನನ್ನು, ಕಸ್ಮತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, (ತ್ವಂ-ನೀನು) ಜ್ವಮಸೆ - ಸಹಿಸಿದ್ದೀಯೆ?, ||೩೯|| ಸರಸ್ವಭ - ಎನ್ನ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ !, ಮಹೋತ್ಸಾಹಃ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಹರ್ಷವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಅಂತಹ ಮಹಾಸುಭಾವನಾದ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕೃಪಾಂ - ದಯೆಯನ್ನು, ಕುರುಷ್ವ - ಮಾಡು. ನಾಥ - ಎಲೈ ಪ್ರಾಣನಾಥನೇ !, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ನಾಥವತೀ - ಸಂರಕ್ಷಕಪತಿಯುಳ್ಳ ಸೀತೆಯಲ್ಲವೆ ? ಅನಾಥೇವ - ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಂತೆ, (ಜವೈಃ - ಜನಗಳಿಂದ) ದೃಶ್ಯತೇಹಿ - ಹೀಗೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲ ? ||೪೦|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಆನೃಕಂಸ್ಯಂ - ಪರಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ, ಪರಃ - ಅಪ್ರತಿಪಾದವಾದ, ಧರ್ಮಃ - ಧರ್ಮವು, ತ್ವತ್ತ ಏವ - ನಿನ್ನಿಂದಲೇ, ಶ್ರುತಃ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಮಹಾವೀರ್ಯಂ - ಬಹುಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ||೪೧|| ಅಪಾರಪಾರಂ - ಕೊನೆಗಾರಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನಿಳವನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅಜ್ಜೋಭ್ಯಂ - ಹೆರರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಗಾಂಭೀರ್ಯಾತ್ - ಗಾಂಭೀರ್ಯಗುಣದಿಂದ, ಸಾಗರೋಪಮಂ - ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸಾದವನನ್ನಾಗಿಯೂ,

ಕಾರಣವೇನು? ಈ ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡದಿರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು? ಘೋರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆತೋರಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಾರದೆ ? ಇಂತಪರಿಮಿತ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ನೀನು ನನಗೆ ನಾಥನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅನಾಥಳಂತೆ ನಾನು ಹೆರರ ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವೆನಲ್ಲ ||೪೦|| || “ಪರರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರೋಣವೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮವು, ಎಂದು ನೀನೇ ನೆನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಆಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಶಕ್ತನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆಬಲ್ಲ ಎಂಬೆಯೋ? ನಿನ್ನಯ ವೀರೈ, ಉತ್ಸಾಹ, ಬಲ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಮುಂತಾದ ಅಪಾರ ಗುಣಶಾಲಿಯನ್ನು ಹೆರರಿಂದ ಕೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಖರಾಸುರನೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ ಇಲ್ಲವೆ?||೪೧|| ನಿನ್ನ ಆಳವೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನಿನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಯಾವನೂ ಶಕ್ತನಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಸಾಗರದಂತೆ ಶೋಭಿಸುವುದಲ್ಲ, ? ಕಡಲಿನಿಂದ

ಭರ್ಮಾರಂ ನ ಸಮುದ್ರಾಯಾ ಧರಣ್ಯಾ ವಾಸವೋಪಮಾ || ೪೨ ||

ಏವ ಮಸ್ಮ ವಿದಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ತತ್ಯವಾ ನೈಲವಾ ನಪಿ |

ಕಿಮರ್ಥ ಮಸ್ಮಂ ರಕ್ಷಸ್ಸು ನ ಯೋಜಯತಿ ರಾಘವಃ || ೪೩ ||

ನ ನಾಗಾ ನಾಪಿ ಗಂಧರ್ವಾ ನಾಸುರಾ ನ ಮರುದ್ಗಣಾಃ |

ರಾಮಸ್ಯ ಸಮರೇ ವೇಗಂ ಶಕ್ತಾಃ ಪ್ರತಿ ಸಮಾಧಿತುರ್ವ || ೪೪ ||

ತಸ್ಯ ನೀರ್ಯವತಃ ಕಷ್ಟಿ ದೈದ್ಯಸ್ತ ಮಯಿ ಸಂಭ್ರಮಾಃ |

ಕಿಮರ್ಥಂ ನ ಶರೈ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ ಜ್ವಯಂ ನಯತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ || ೪೫ ||

ಸಸಮುದ್ರಾಯಾಃ - ಸಮುದ್ರದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಧರಣ್ಯಾಃ - ಭೂಮಿಗೆ, ಭರ್ಮಾರಂ - ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಗಿಯೂ, ಜಾನಾಮಿ - ತಿಳಿದವಳಾಗಿದೆನೆ || ೪೨ ||

ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅಸ್ಮವಿಧಾಂ - ಅಸ್ಮವಿಧೈರುನ್ನು ಬಲವರೊಳಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿ, ಸತ್ಯವಾಕ್ - ಸತ್ಯವಚನನಾಗಿ, ಬಲವಾನಪಿ - ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ರಕ್ಷಸ್ಸು - ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ, ಅಸ್ಮಂ - ಬಾಣವನ್ನು, ಕಿಮರ್ಥಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಯೋಜಯತಿ - ಸುಧಾನವಾಡೆದಿರುವನು ?, || ೪೩ || ನಾಗಾಃ - ನಾಗರೆಂಬ ದೇವತಾ ಭೇದದವರು, ಸಮರೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ವೇಗಂ - ಬಾಣವೇಗವನ್ನು, ಪ್ರತಿ ಸಮಾಧಿಫುಂ - ತಡೆಮಲಿಕ್ಕು, ಶಕ್ತಾಃ - ಸಮರ್ಥರೆನಿಸಿದವರು, ನ [ಭವಂತಿ] - ಆಗಲಾರರು, ಗಂಧರ್ವಾಃ - ಪಿ - ಗಂಧರ್ವರೂ, ನ - ಆಗಲಿರಿಯರು, ಅಸುರಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರೂ, ನ - ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ, ಮರುದ್ಗಣಾಃ - ದೇವತಾ ಸಮೂಹಗಳೂ, ನ - ಶಕ್ತಗರ್ಭ || ೪೪ || ನೀರ್ಯವತಃ - ಮಾತ್ರಕುಶಲಿಯಾಗಿರುವ, ತಸ್ಯ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕಷ್ಟಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪನಾದರೂ, ಸಂಭ್ರಮಾಃ - ಪ್ರೇಮವು, ಅಸ್ತಿಯದಿ - ಇದ್ದದೇ ಆದರೆ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ - ಮೊನೆಯಾಗಿರುವ, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಕಿಮರ್ಥಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಜ್ವಯಂ - ನಾಶವನ್ನು, ನಯತಿ - ಹೊಂದಿಸುವೆ ಇದಾನೆ ? || ೪೫ || ವಾ - ಅಥವಾ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದಕಾರಣವೇ, ಪರಂತಪಃ-ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾಗಿರುವ

ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶೋಧವಿಗಲ್ಲ ನೀನೇ ಬಡೆಯ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ವುದು ಧನ್ಯವಲ್ಲ || ೪೨ || ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೇ! ರಾಮನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನಾದರೂ ಸಕಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸತ್ಯವಂತನೂ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ರಕ್ಷಸರ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ೪೩ || ನಾಗರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸುರರು, ಅಸುರರು, ಮರುತ್ತುಗಳೂ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಬಾಣವೇಗವನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ತಾಳಲಾರರು || ೪೪ || ರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ರಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂತಲಾಗಲಿ ಹೇಳಬೇಕು, ಆದರೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಹೇಳಲಳವಲ್ಲ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು, ಏತಕೆಂದರೆ- ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದೇ ದಿಟವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹದಿರಲು ಇದೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ || ೪೫ || ಅಥವಾ- ರಾಮನೇ ಬರೆದಿರಬೇಕೆಂಬ

ಭ್ರಾತು ರಾದೇಶ ಮಾದಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ವಾ ಪರಂತಪಃ |
 ಕಸ್ಯ ಹೇತೋ ರ್ವ ಮಾಂ ವೀರಃ ಪರಿತ್ರಾತಿ ಮಹಾಬಲಃ || ೪೬ ||
 ಯದಿ ತೌ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೌ ವಾಯ್ವಗ್ನಿ ಸಮತೇಜಸೌ |
 ಸುರಾಣಾ ಮಪಿ ದುರ್ದೃಶ್ವ ಕಿಮರ್ಥಂ ಮಾ ಮುಪೇಕ್ಷತಃ || ೪೭ ||
 ಮಮೈವ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕಿಂಚಿ ನೃಹದಸ್ತಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಸಮರ್ಥಾ ವಪಿ ತೌ ಯನ್ಮಾಂ ನಾವೇಕ್ಷೇತ ಪರಂತಪಾ|| ೪೮ ||
 ವೈದೇಹ್ಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕರುಣಂ ಸಾಶ್ರುಭಾಷಿತಂ |

ಲಕ್ಷ್ಮಣೋವಾ - ಸೌಮಿತ್ರಿಯಾದರೂ, ಭ್ರಾತುಃ - ಅಣ್ಣನ, ಆದೇಶಂ - ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ಆದಾ-
 ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಸ್ಯ - ಯಾವ, ಹೇತೋಃ - ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಸಪರಿ-
 ತ್ರಾತಿ (ಪರಿತ್ರಯತೆ) - ಕಾಪಾಡದಿರುವನು ? || ೪೬ || ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೌ - ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ,
 ವಾಯ್ವಗ್ನಿ ಸಮತೇಜಸೌ - ವಾಯುಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲತೇಜಗಳುಳ್ಳ, ಸುರಾ-
 ಣಾಮಪಿ - ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದುರ್ದೃಶ್ವ - ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಸದಳರನಿಸಿದ, ತೌ - ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು,
 ಸಂಗತೌಯದಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕಿಮರ್ಥಂ - ಏತ-
 ಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಉಪೇಕ್ಷತಃ (ಉಪೇಕ್ಷೇತ) ಅಸದೈವವಾದಿದಾರೆ ? || ೪೭ || ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣ, ಪರಂತ-
 ಪೌ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕರಾಗಿರುವ, ತೌ - ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಸಮರ್ಥಾವಪಿ - ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ,
 ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ನಾವೇಕ್ಷೇತ - ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿರುವರೋ, ತತ್ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಕಿಂಚಿತ್-
 ಯಾವುದೋಬಂದು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಮಹತ್-ದೊಡ್ಡದಾದ, ದುಷ್ಕೃತಮೇವ - ಪಾಪವೇ, ಅಸ್ತಿ-
 ಉಂಟು, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವು, ನ - ಇಲ್ಲ, || ೪೮ || ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಮ-
 ಹಾತೇಜಾಃ - ಬಹುಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ಸಾ-
 ಶ್ರುಭಾಷಿತಂ - ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ನುಡಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಕರುಣಂ - ದೀನವಾದ, ವಚನಂ-ಮಾತನನ್ನು

ನಿಯಮನೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೆನಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದರೂ
 ಅಣ್ಣನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದು, ರಕ್ತಸರನ್ನು ನೀಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಾರದೆ?
 ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏನೋ ಒಂದು ಕಾರಣವಿರಬೇಕು. ಆದರೆ-ಅದು ಇಂಥದೆಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ
 ಹೇಳಲಾರೆನು || ೪೬ || ವಾಯುವಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸುಡುವ
 ಹಾಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಮನು ಶತ್ರು ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡ
 ಬಲ್ಲನು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರು.
 ಇಂತಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಇದಾರೆ, ಇದರಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ
 ನೋಡಿದರೆ, ಇಂತಹ ಆಪದವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂ-
 ದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಗೊತ್ತಾ-
 ಗುತ್ತಲಿದೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲವು || ೪೭ || || ೪೮ || ಹೀಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದೆ
 ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ, ಬಹು ದೈ-
 ನ್ಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ಗದ್ಗದ ಕಂಠಿಯಾಗಿ, ತೊದಲಿ ತೊದಲಿ, ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ, ಗೋಳಡುತ

ಅಥಾಬ್ರ ನೀ ನೃಹಾತೇಜಾ ಹನುಮಾ ನ್ತಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೪||
 ತ್ವಚ್ಛೋಕ ವಿಮುಖೋ ರಾಮೋ ದೇವಿ ಸತ್ಯೇನ ಮೇ ಶವೇ |
 ರಾಮೇ ದುಃಖಾಭಿಪನ್ನೇ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪರಿತಪ್ಯತೇ ||೫||
 ಕಥಂಚಿ ದ್ಭವತೀ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ ಕಾಲಃ ಪರಿಶೋಚಿತುಂ |
 ಇಮಂ ಮುಹೂರ್ತಂ ದುಃಖಾನಾಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸ್ಯಂತ ಮನಿಂದಿತೇ ||೬||
 ತಾವುಭಾ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಾ ರಾಜಪುತ್ರಾ ಮಹಾಬಲಾ |

ಪ್ರತ್ಯಾ - ಕೇಳಿ, ಅಥ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಬ್ರೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು || ೪ || ದೇವಿ-ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೆ !, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವಚ್ಛೋಕವಿಮುಖಃ - ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯದುಃಖದಿಂದ ಕಳಗುಂದಿದಾನೆ, ರಾಮ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ದುಃಖಾಭಿಪನ್ನೇ (ಸತಿ) ಶೋಕದಿಂದೊಡಗೂಡಿರಲಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಸೌಮಿತ್ರಿಯೂ, ಪರಿತಪ್ಯತೇ - ಸಂತಪಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಸತ್ಯೇನ - ಸತ್ಯದಿಂದ, ಮೆ - ನನ್ನಮೇಲೆ, ಶವೇ - ಅಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ||೫|| ಅನಿಂದಿತೆ. ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದೆ ಓದೇವಿಯೆ ! (ಇತರರ - ಇನ್ನುಮೇಲೆ) ಪರಿಶೋಚಿತುಂ - ದುಃಖಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಲಃ - ಸಮಯವು, ನ - ಇಲ್ಲವು, ಕಥಂಚಿತ್ - ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ, ಭವತೀ - ಘಟಿಸುವ, ಧ್ವಂ - ಸೀನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - (ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿರುವೆ ಎಂದು) ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಇಮಂಮುಹೂರ್ತಂ - ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ದುಃಖಾನಾಂ - ಶೋಕಗಳ, ಅಂತಂ - ಪರವನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ಕಾಣುವೆ, ||೬|| ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಾ- ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ಮಹಾಬಲಾ - ಬಹು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ, ರಾಜಪುತ್ರಾ - ರಾಜಕುಮಾರರಾದ, ತಾ -

ರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೇಳಿ, ಆಂಜನೇಯನು ಬಲುಮನನೊಂದು, ಕಳವಳಿಸಿ, ತಾನೂ ಆಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ದುಃಖಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು, ಅಯ್ಯೋ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ-ಸ್ವಾಮಿ, ಬಂಧು, ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಆಪತ್ತುಬಂದಾಗ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಬಗೆಯಾವುದೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ದುಃಖಿಸಬೇಡವೆಂದರೆ, ಕಠಿಣವಾಗುವುದು, ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರೆ ಜನರು ನಿಂದಿಸುವರು, ಸಂಗತ ನಾವೂ ದುಃಖಿಸತೊಡಗಿದರೆ ದುಃಖವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವುದು, ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಕಠಿಣವೃದ್ಧಿಯೆಂಬರು, ಆದುದರಿಂದ ದಾರಿಯೇ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಮಂಗಳ ಇಂತೆಂದನು ||೪|| ಎಲಾ ಮಾತೆಯೇ ! ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ, ತನ್ನ ಶರೀರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದಾನೆ ಆತನ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ ||೫|| ಎಲಾ ತಾಯೇ! ನಾನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಇದೇನೆ, ಇನ್ನು ನೀನು ದುಃಖಪಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಆ ಕಾಲವು ತೊಲಗಿತು, ಇನ್ನು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸದ್ದೆಲ್ಲ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಆಗೈ ನಿನ್ನ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು, ಅದುವರೆಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರು ||೬|| ದಶರಥ ನಂದನರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು-ಅಪರಿಮಿತ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನರು, ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆನಿಸಿ

ತ್ವದ್ಧರ್ಮನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹಾ ಲಂಕಾಂ ಭಸ್ತೀಕರಿಷ್ಯತಃ ||೫೩||
ಹತ್ವಾ ಚ ಸಮರೇ ಕ್ರೂರಂ ರಾವಣಂ ಸಹ ಬಾಂಧವಂ |
ರಾಘವ ಸ್ತ್ವಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ನೇಷ್ಯತಿ ಸ್ವಾಂ ಪುರಿಂ ಪ್ರತಿ||೫೪||
ಬ್ರೂಹಿ ಯದ್ರಾಘವೋ ವಾಚ್ಯೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ |
ಸುಗ್ರೀವೋ ವಾಽಪಿ ತೇಜಸ್ವೀ ಹರಯೋಽಪಿ ಸಮಾಗತಾಃ ||೫೫||
ಇತ್ಯುಕ್ತವತಿ ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಸೀತಾ ಸುರ ಸುತೋಪಮಾ |
ಉವಾಚ ಶೋಕ ಸಂತಪ್ತಾ ಹನುಮಂತಂ ಪ್ಲವಂಗಮಂ ||೫೬||

ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ತ್ವದ್ಧರ್ಮನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹಾ - ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲಗ್ರಸ್ತನ
ರಾಗಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಭಸ್ತೀಕರಿಷ್ಯತಃ - ಬೂದಿಯನ್ನಾಗಿಮಾಡುವರು ||೫೩|| ವಿಶಾ
ಲಾಕ್ಷಿ - ಎಲಾ ವಿಶಾಲನಯನೆಯೇ !, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಕ್ರೂರಂ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾಗಿರುವ, ಸಹ
ಬಾಂಧವಂ - ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ರಾವಣಂ - ದಶಕಂಠನನ್ನು, ಸಮರೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹ
ತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸ್ವಾಂ - ತನ್ನದಾದ, ಪುರಿಂ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ನೇ
ಷ್ಯತಿ - ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು, ||೫೪|| ||ಯತ್ - ಯಾವಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು, ರಾಘ
ವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ವಾಚ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೋ, ಮಹಾಬಲಃ - ಅಪಾರವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಸಾಮಿತ್ರಿಯೂ, (ವಾಚ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೋ) ತೇಜಸ್ವೀ - ಶೌರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ
ಸುಗ್ರೀವೋವಾಪಿ ಸುಗ್ರೀವನೂ, (ವಾಚ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೋ) ಸಮಾಗತಾಃ - ಬಟ್ಟುಗೂ
ಡಿರುವ, ಹರಯೋಽಪಿ - ಕಪಿಗಳೂ, ವಾಚ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವರೋ, ತತ್ - ಆಸಮಾಚಾರವನ್ನು,
ಬ್ರೂಹಿ - ಹೇಳು. ||೫೫|| ತಸ್ಮಿಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತವತಿ (ಸ
ತಿ) ಹೇಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸುರಸುತೋಪಮಾ - ದೇವಕನ್ಯೆಗೆಣೆಯಾದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಶೋಕಸಂ
ತಪ್ತಾ - ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಪ್ಲವಂಗಮಂ - ಕರಿವರನಾದ, ಹನುಮಂತಂ - ಅಂಜನೇ
ಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದಳು. ||೫೬||

ಇದಾರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಹು ಕುತೂಹಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವವರು, ಬೇ
ಗನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಭಸ್ತೀ ಭೂತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು, ಅದನ್ನೂ ನೀನು
ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ||೫೩|| || ಎಲಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀ
ತೆಯೇ ! ರಾಘವನು ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಕ್ರೂ
ರನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು,
ನಿನಗೆ ಸಂಶಯಬೇಡ, ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು || ೫೪ || || ಎಲಾ ಮಾತೆ ! ರಾಘವನಿಗೂ, ಮ
ಹಾಬಲನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಾ
ರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದು ಕಡಲಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಪಿವರರಿಗೂ ಏನೇನನ್ನು ಹೇಳಿ
ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ||೫೫|| || ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂಜ
ನೇಯನು ಸುವ್ರತನಾಗುತ್ತಿರಲು, ದೇವಕನ್ಯೆಗೆಣೆಯಾದ ಸೀತೆಯು-ಬಹು ಶೋಕಭಾರ
ದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ, ಸಂಕಟಪಟ್ಟನರಳುತ್ತಾ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು-

ಕೌಸಲ್ಯಾ ಲೋಕಭರ್ತಾರಂ ಸ.ಪುವೇ ಯಂ ಮನಸ್ವಿನೀ |
 ತಂ ಮಮಾರ್ಥೈ ಸುಖಂ ಪೃಚ್ಛ ಶಿರಸಾ ಚಾಭಿವಾದಯ ||೫೬||
 ಸ್ತುಜತ್ ಸರ್ವರತ್ನಾನಿ ಪ್ರಿಯಾ ಯಾಶ್ಚ ವರಾಂಗನಾಃ |
 ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಚ ವಿಶಾಲಾಯಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಮಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ||೫೭||
 ಪಿತರಂ ಮಾತರಂ ಜೈವ ಸಂಮಾನ್ಯಾಭಿ ಪ್ರಸಾದ್ಯಚ |
 ಅನು ಪ್ರವ್ರಜಿತೋ ರಾಮಂ ಸ.ಮಿತ್ರಾ ಯೇನ ಸುಪ್ರಜಾಃ ||೫೮||

ಮನಸ್ವಿನೀ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಕೌಸಲ್ಯಾ - ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು, ಯಂ - ಯಾವನುಕು, ಮಾರನನ್ನು, ಲೋಕಭರ್ತಾರಂ - ಲೋಕನಾಥನನ್ನಾಗಿ, ಸ.ಪುವೇ - ಪಡೆದಳೋ, ತಂ - ಅಂತಹರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಮಾರ್ಥ - ನನಗೋಸ್ಕರ, ಸುಖಂ - ಸೌಖ್ಯವನ್ನು, ಪೃಚ್ಛ - ಕೇಳು, ಮಮಾರ್ಥ - ನನ್ನಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಶಿರಸಾ - ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ, ಅಭಿವಾದಯ - ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸು ||೫೬|| ಯೇನ - ಯಾವಪುತ್ರನಿಂದ, ಸುಮಿತ್ರಾ - ಸುಮಿತ್ರೆಯು, ಸುಪ್ರಜಾಃ - ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನೆಲ್ಲವಳೋ, (ಸ - ಅಂತಹಲಕ್ಷ್ಮಣನು) ಸ್ತುಜತ್ - ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಸರ್ವರತ್ನಾನಿ - ಸಕಲರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಾ - ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ, ಯಾಃ - ಯಾವ, ವರಾಂಗನಾಃ - ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಅಥವಾ - ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ - ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಊರ್ಮಿಳೆಯ, ವರಾಂಗನಾಃ - ಗೆತಿಯರನ್ನೂ, ವಿಶಾಲಾಯಾಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ - ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ, ದುರ್ಲಭಂ - ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ, ಐಶ್ವರ್ಯಮಪಿ - ಮೈಥವವನ್ನೂ, (ತೃಕ್ತಾವಿ - ತೃಜಿಸಿ) ಪಿತರಂ - ತಂದೆಯನ್ನೂ, ಮಾತರಂಜೈವ - ಹೆತ್ತತಾಯಿಯನ್ನೂ ಸಮ್ಯಾನ್ಯ - ಗೌರವಿಸಿ, ಅಭಿಪ್ರಸಾದ್ಯಚ - ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೂ ಪಡೆದು, ರಾಮಂಅನು - ರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಪ್ರವ್ರಜಿತಃ - ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾದನು (ಮುನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವಲಾಬಿಸಿದನು) || ೫೬, ೫೭ ||

||೫೫|| ಓ ಆಂಜನೇಯಾ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗತಿಯಿರುವ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸ್ವಭಾವ, ನನ್ನ ಆತ್ಮ ಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಹಾಗಲ್ಲ. ಬಲು ಬಳ್ಳಡೆಯುಳ್ಳ ಪುಣ್ಯಂತೆಯಾದ ಆಮಹಾದೇವಿಯು ಸುಕೃತವಶದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ನಾನಾದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿನವಳಲ್ಲ. ಆದಕಾರೂ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆತ್ಮರೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ನನಗಾಗಿ ಮತ್ತೇನನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದರ-ಎಲೈ ಲೋಕನಾಥನ ! ನಿನ್ನ ಸೋದರನಿಂದ ನಿನಗೆ ಸುಖವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಗುತ್ತಲಿರಲಿ. ಇದಕ್ಕೋ-ನಿನಗೆ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ವಂದನೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆದರೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಲೋಕಸಾಮ್ಯದಿಂದಲಾಗಲಿ ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ನಡೆಯುವುದು ಎಂದು ನನ್ನ ವಲ್ಲಭನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು ||೫೬||-|| ಎಲೈ ಸಾಮ್ಯನಾದ ಮಾರುತಿಯೇ ! ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೆವದರ ಅವನ ಸುಗುಣಗಳು ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಉದರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಲಾರದಷ್ಟಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನುವಾತ್ಸವಿವರಿಸುವೆನು-

ಕೇಳು—ಅಪ್ಪಾ ! ? ವೃ ಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಉತ್ತಮರಾದ ಗೆಳತಿಯರನ್ನೂ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಹು ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿದ ಅಪಾರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಗೆಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೊರೆದು, ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಮಲದಾಯಿಯ ಮಗನಾದ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಬಡ ಹುಟ್ಟಿದವನನ್ನೂ ಗಣಿಸದೆ, ಪಟ್ಟಿ ಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಮುನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಗೆಡ್ಡೆಗಣಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಗುದ್ದಲಿ ಮಂಕರಿಗಳನ್ನೂ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡು, ರಾಮನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅರಣ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಹೊರಟನಲ್ಲ! ಆ ಪುಷ್ಪಾಸ್ತ್ರನ ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಲಿ, ಈ ಸುಕುಮಾರನಿಂದಲ್ಲವೇ? ಸುಕೃತಶಾಲಿನಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಸುಪುತ್ರವತಿಯೆಂದು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಆತನ ಮತ್ತೊಂದು ಅಮೋಘವಾದ ಗುಣವನ್ನು ಲಾಲಿಸು— ಹಿಂದೆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೊಂದು ಸಂವಾದವು ನಡೆಯಿತು, ಅದೇನು ಎಂಬೆಯೋ ? ನಾವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಜನಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಶೂರ್ಪನಖಿಯೆಂಬ ರಕ್ಷಸಿಯು ಬಂದು, ರಾಮನನ್ನು ಬಯಸಿ, ಆತನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು, ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು—ಆಕೆಗೆ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಸೋದರರಾದ ಬರದೂಷಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ದೂರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದಳು. ಬರದೂಷಣ ಮುಂತಾದವರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿ ರಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬವರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಮನು—ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕೂರಿತು ಇಂತೆಂದನು:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಬಿಲ್ಲು ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತಕೊಂಡು, ಎಲೆವನೆಯೊಳಗೆ ಸೀತೆಯ ಕಾವಲಿಗೆ ನೀನು ಇರು, ನಾನು ಹೋಗಿ ರಕ್ಷಸರನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವೆನು ಎಂದನು. ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸೈರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆಂದನು:—ಅಣ್ಣಾ! ನನ್ನನ್ನು ಪುರುಷಾಕಾರದ ಹೆಂಗಸನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದೆಯೋ? ಪೌರುಷದ ಕಾಯವು ನಿನ್ನದೋ? ಅಬಲೆಯ ಕೆಲಸವು ನಿನ್ನದೋ? ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಮಗನು ಶೂರನೋ ? ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಮಗನು ಹೇಡಿಯೋ ? ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರು. ನಾನೇ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಕೈಲಾದರೆ ಕೊಂದುಬರುವೆನು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವಾದರೂ ಹೊಂದುವೆನು ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮನು—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳಬೇಡ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೈಲಾಗದವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಕಾದುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಕೆಲಸವು ದೊಡ್ಡದು, ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇರಹೇಳಿದೆನು, ತುಸು ಸೈರಿಸಿ, ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸದೆ ಬೇಗನೆ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಎಂದನು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು—ಓಹೋ ಹಾಗೋ ? ನನಗೆ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಕಾಳಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಾಯುವ ಕೆಲಸವು ದೊಡ್ಡದಾದರೆ ಅಣ್ಣಾ ! ಈ

ಜ್ಯೋಷ್ಠಾಂಶವು ನಿನಗೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಸಮ್ಮತಂದೆಗೆ ನೀನು ಹಿರಿಯನಾಗನಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನು
 ಪಾತಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಗುವಾಡಬೇಡ ನೀನೀಕೆಂಬವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅ
 ಪ್ಪಣೆಕೊಡು ಎಂದನು. ರಾಮನು ಮನದೊಳಗೆ ತುಳುಕುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಹಾಗಲ್ಲ ಕ
 ಸ್ಟಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಾ
 ನುನಿಂತು, ದಾಯಾದ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಮಲದಾಯಮಗನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ
 ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅನವಾದವು ಬರುವುದು. ಅದರಿಂದ
 ನನ್ನನ್ನು ಆ ದೂರಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಬೇಡ, ನೀನು ಸ್ನೇಹಿತನು ಕಾವಲಿಗಿರು, ನಾನು ಹೋಗಿ
 ಬರುವೆನು ಎಂದನು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು— ಅಣ್ಣಾ ! ನಾನು ಮಂದ ಬುದ್ಧಿ
 ಯುಳ್ಳವನು, ಈಗ ನನಗೆ ನೀನೇ ಜ್ಞಾವಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವಿಖ್ಯಾ
 ತಿಯು ನನಗೆ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ನಿಶಿಗಿಲ್ಲ. ಅಕುಲರೊಡನೆ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಬದಗಿ ಬಂದಾಗ
 ಕೈಲಿಹರಿದುದೆ ಹೆಂಗಿಸಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳತರು. ದಾಯಾದಿಯು ದನುಜರೊಡನೆ ಕಾದಿ
 ಲೋಕಾಂತರವನ್ನೈದಿದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಸಮಾಧಿಶವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದು,
 ತನಗೆ ಯಾವರಾಜ್ಯವು ಏದವಾಗಿಯೇ ಇದೆ, ತನ್ನ ಅಪ್ಪನಾದ ಚತುರ್ಥನ ಸೀನಾಪತ್ಯ
 ವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವರಾರು? ರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕುಂಟವಾಗುವುದು, ಎಂಟಿಷ್ಟು ದುರಭಿಪ್ರಾಯವು
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಇಡಗಿ ಇದ್ದಿತು ಎಂಬ ದುರ್ವರ್ತನೆಗೆ ನಾನು ಈಡಾಗಲಾರೆ, ಬಂ
 ದು ವೇಳೆ ನಾನೇ ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಇಲ್ಲದುದರೊಡನೆ ಅಪಾಯ ನಡೆದರೆ ಆಗಲೂ ನನಗೆ ಕಟ್ಟಹೆ
 ಸರು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ, ಆದ ಕಾರಣ ನೀನುಂಟು, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯುಂಟು, ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹು ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಮನು ಮುಂದೆ ಏನಹೇಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
 ತೋರದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ— ಲಕ್ಷ್ಮಣ ! ನಾನು ಮೊದಲು ಹೇ
 ಳಿದ ಮಾತು ಸಖಿಯಲ್ಲ. ಮಾತು ಎವಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತನು ಕಾವಲು
 ಬಲು ಕಷ್ಟವಾದುದು. ನೀನು ಬಲು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಯಬಲ್ಲ ಈ ಹುಡುಕರ ಸರ
 ನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದೇನೂ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲ. ನೀನಿಲ್ಲಿರು, ನಾನು ಹೋಗಿಬರುವೆ
 ನು ಎನಲು, ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು— ಅಣ್ಣಾ ! ನನ್ನದು ಬೀಗ ಮರುಳುವ ಹುಡುಕರ ಹೇಗೆ?
 ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನೀನೇನು ಸಾಧಾರಣನ ? ನಾನು ಹೊರಟವನಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕರ
 ಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ— : ಮೊಗು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ! ಅಣ್ಣನ ಹಿಂದೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಾ,
 ರಾಮನನ್ನು ದಶರಥನಂತೆ ಭಾವಿಸು, ಜನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನನ್ನು ನಿನ್ನಂತೆ ತಿಳಿದಿರು, ಅಡವಿಯ್ನು
 ನ್ನೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ, ಸುಖ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡು, ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಗುಟ್ಟು
 ನ್ನು ಕೇಳು— ದಾಶರಥಿಯು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ದಶರಥನನ್ನು ರಾಮನನ್ನಾಗಿ ಅಂ
 ದರೆ-(ರಂ-ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ಅಮತಿ-ಗಚ್ಛತಿ-ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ) ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರಲಾರದೆ
 ಅಗ್ನಿವಶನಾಗುವನು, ತರುವಾಯ ನನಗೆ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಲ್ಲವಾಗುವುದು ಅದರಿಂದ ಆ ನನ್ನನ್ನು
 ಜನಕನ ಆತ್ಮಜೆಯನ್ನಾಗಿ ಎಂದರೆ- ತಂದೆಯ ಮನೆಯೇ ನನಗೆ ಗತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿ, ಎ
 ಲ್ಲರೂ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಅಡವಿಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು ಆರಿ. ಸುಖವಾಗಿ

ಆನುಕೂಲೈನ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ತೈಕ್ತ್ವಾ ಸುಖ ಮನುತ್ತಮಮ್ |
 ಅನುಗಚ್ಛತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಂ ಭ್ರಾತರಂ ಪಾಲಯ ನ್ವನೇ || ೫೯ ||
 ಸಿಂಹಸ್ತಂಧೋ ಮಹಾಬಾಹು ರ್ವನಸ್ವೀ ಪಿಯ ದರ್ಮನಃ |

ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಆನುಕೂಲೈನ - ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಅನುತ್ತಮಂ - ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ಸುಖಂ - ಸೌಖ್ಯವನ್ನು, ತೈಕ್ತ್ವಾ - ತೊರದು, ಭ್ರಾತರಂ - ಅಣ್ಣನಾದ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ವನ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲಯ-ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಅನುಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಸರಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ || ೫೯ || ಸಿಂಹಸ್ತಂಧಃ - ಸಿಂಹದಂತೆ ಹೆಗಲುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ನೀಲವಾದತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮನಸ್ವೀ - ಧೀರನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಃ - ಸುಂದರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ (ಲಕ್ಷ್ಮಣ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನು) ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಮಾತೃವತ್ - ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದವಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಸಮಾಚರ - ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ರಾಮ - ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ, ಪಿತೃವತ್ - ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವರ್ತತ - ಇದಾನೆ, || ೬೦ || ವೀರ-ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಸಾಮಿತ್ರಿಯು,

ತೆರಳು. ಮತ್ತೊಂದು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು---ರಾಮನನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದಶರಥನನ್ನಾಗಿ (ದಶ-ಪಕ್ಷಿ-ಗರುಡ, ರಥ-ವಾಹನ-ಗರುಡ) ಎಂದರೆ-ಗರುಡವಾಹನನನ್ನಾಗಿ ನೆನೆ. ಜಾನಕಿಯನ್ನು ರಮಾದೇವಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸು. ಆಸೀತಾ ರಾಮನಿರುವ ಅಡವಿಯನ್ನು ಮೈಕುಂಠವನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇದಾಳೆ. ಆದಕಾರಣ ನಿನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯೊಡನೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಇರು. ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನಾದ ನಾನು ಹೋಗಿಬರುವೆನು ಎಂದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ರಾಮನು- ಓಹೋ! ಇವನು ಯುಕ್ತವಾದದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಶಕ್ತಿವಾದದಿಂದಲಾಗಲಿ ನನಗೆ ವಶವಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನೀತಿವಾದವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡು, ಸಾಮಿತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು---ಲಕ್ಷ್ಮಣ ! ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಬೇಕಾದದ್ದು ಧರ್ಮವಷ್ಟೆ ? ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಧಶರಥನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟರಬೇಕಷ್ಟೆ ? ಅದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳು ಹಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ, ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಸುಖವು. ಶರ ಚಾವಳನ್ನು ಕೊಡು ಎನ್ನಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು--- ಅಣ್ಣಾ ! ನನ್ನನ್ನು ನಿರುತ್ತರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಬನ್ನೂ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಆತನವಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ನಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಲಾರದೆ ದಯಾ ಸಮುದ್ರನಾದ ದಾಶರಥಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ತಾನು ತೆರಳಿದನು. ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಸುಪುತ್ರವತಿಯಲ್ಲವೆ ? || ೫೬ ||, || ೫೯ || ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಮಸ್ತ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಆತನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಆತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದಾನೆ || ೫೯ || ೪ ಸಿಂಹದಂತೆ ಭುಜವುಳ್ಳವನೂ, ಆಜಾನು ಬಾಹುವೂ, ಮಹಾಧೀರನೂ, ಸುಂದರನೂ ಆಗಿರುವ ಸಾಮಿತ್ರಿಯು- ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದಾನೆ, ಇಂತಹವೀರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು-ನನ್ನನ್ನು ಈ

ಪಿತೃವ ದ್ವರತೇ ರಾಮೋ ಮಾತೃವ ನ್ನಾಂ ಸಮಾಚರಣ್ || ೬೦ ||
 ಹ್ರಿಯಮಾಣಾಂ ತದಾ ವೀರೋ ನತು ಮಾಂ ವೇದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
 ವೃದ್ಧೋಪಸೇವೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣವಾಕ್ ಶಕ್ತೋ ನ ಬಹುಭಾಷಿತಾ |
 ರಾಜ್ಞಃ ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಿಯಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಸ್ವದೃಶಶ್ಚೈಶು ರಸ್ಯಮೇ || ೬೧ ||
 ಮಮ ಪ್ರಿಯಕರೋ ನಿತ್ಯಂ ಭ್ರಾತಾ ರಾಮಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
 ನಿಯುಕ್ತೌ ಧುರಿ ಯಸ್ಯಾಂ ತು ತ ಮುದ್ಯತತಿ ವೀರೈವಾನ್ || ೬೨ ||
 ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಘವೋ ನೈವ ವೃತ್ತ ಮಾರ್ಗ ಮನುಸ್ಮರೇತ್ |
 ಸ ಮಮಾರ್ಥಾಯ ಕುಶಲಂ ವಕ್ತವ್ಯೋ ವಚನಾ ನ್ತಮ || ೬೩ ||

ಹ್ರಿಯಮಾಣಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಅವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾಂತು - ನನ್ನನ್ನಾದರೋ, ತದಾ -
 ಆಗ, ನವೇದ - ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, || ೬೦ || ವೃದ್ಧೋಪಸೇವೀ - ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕ, ಲಕ್ಷ್ಮಣವಾಕ್ -
 ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸಂಪದವುಳ್ಳ, ಶಕ್ತಃ - ನಿರ್ವಹಣಾಲಿಯಾದ, ನಬಹುಭಾಷಿತಾ - ಮಿತಭಾಷಿಯಾಗಿ
 ರುವ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಶೈಶುರಸ್ಯ - ಮಾವನಾದ, ರಾಜ್ಞಃ - ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ
 ವನೂ, ಸದೃಶಃ - ತಕ್ಕವನೂ ಆಗಿರುವ, ಪ್ರಿಯಃ ಪುತ್ರಃ - ಇಷ್ಟಪುತ್ರನೆನಿಸಿ, ಮಮ - ನನಗೆ, ನಿತ್ಯಂ -
 ಯಾವಾಗಲೂ, ಪ್ರಿಯತಃ - ಬಹು ಇಷ್ಟವಾಗಿ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಕರಃ - ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿ
 ಯನೆನಿಸಿರುವ, ಭ್ರಾತಾ - ಸಹೋದರನೂ, ವೀರೈವಾನ್ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ, ಆಗಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ -
 ಸೌಮಿತ್ರಿಯು, ಯಸ್ಯಾಂ - ಯಾವ, ಧುರಿ - ಯುದ್ಧವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ನಿಯುಕ್ತಃ - ರಾಮ
 ನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ತಾಂ - ಅಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಉದ್ಯತತಿ - ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ || ೬೦, ೬೧ ||
 ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಯಂ - ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ವೃತ್ತಂ - ದಿವಂಗತ
 ನಾದ, ಆರ್ಯ - ಛಾಜ್ಯನಾದ ತಂದೆಯನ್ನು, ನೈವಾನುಸ್ಮರೇತ್ - ಸರ್ವಥಾ ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಸಃ -
 ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಅರ್ಥಾಯ - ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಮಮ - ನನ್ನ, ವಚನಾ
 ತಃ - ಮಾತಿನ ದೆಹಿಯಿಂದ, ಕುಶಲಂ - ಷ್ಟೇನುವನ್ನು, ವಕ್ತವ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ -

ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ಕಾಣದೆ ಹೋದನು. ಓ ಮಾರುತೀ !
 ಆ ಶೂರ ಸೌಮಿತ್ರಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಈದುರಾತ್ಮನು ಗೋಚರನಾಗಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ
 ಯು ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತೆ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನು ಬರಲಾರದು || ೬೦, ೬೧ || ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಗುಣಗಳ
 ನ್ನಲ್ಲ ನಾನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಲಾರೆ. ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನು, ಬಹು
 ತೇಜಸ್ವಿಯು, ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹ ಸಮರ್ಥನು, ಸತ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಿತ ಭಾಷಿಯು,
 ಗುಣಶಾಲಿಯಾಗಿನನೆಗೆ ಮಾವನೆನಿಸಿದ ದಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಆತ್ಮಾನುರೂಪ
 ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೬೨ || ನನಗೂ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನಿಗೂ ಅವನರತವೂ ಹಿತವನ್ನಾಚರಿಸ
 ತಕ್ಕವನು, ಅಂತಹ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನು ನಿಯಮಿಸಿದರೂ ಬಾಹುಬಲ ಸಂ
 ಪನ್ನನಾದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲನು. || ೬೩ || ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬಹು ದಯಾ
 ಳು, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಆಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವನು, ಸರ್ವ ಕಾರ್ಯ ಸಮರ್ಥನು. ರಾಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ
 ಪ್ರಿಯನು, ಈತನು ತಂದೆಗಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ರಾಮನು

ಮೃದು ನಿತ್ಯಂ ಶುಚಿ ದರ್ಶನಃ ಪ್ರಿಯೋ ರಾಮಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ||೬೪||-||

ಯಥಾಹಿ ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ನುಃಖಕ್ಷಯ ಕರೋ ಭವೇತ್ ||೬೫||

ತ್ವ ಮಸ್ಮಿ ನ್ನಾರ್ಯ ನಿರೋಗೈ ಪ್ರಮಾಣಂ ಹರಿಸತ್ತಮ |

ರಾಘವ ಸ್ತ್ವ ತ್ಸಮಾರಂಭಾ ನ್ಮಯಿ ಯತ್ನ ಪರೋ ಭವೇತ್ ||೬೬||

ಇದಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಮೇ ನಾಥಂ ತೋರಂ ರಾಮಂ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಮೃದುಃ - ಕನಿಕರದಿಂಮೊಡಗೂಡಿದಂನೂ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಶುಚಿಃ - (ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ) ಪರಿಶುದ್ಧನೂ, ದರ್ಶನಃ - ಸರ್ವರ್ಥನೂ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರಿಯಃ - ಇಷ್ಟವೆನಿಸಿದವನೂ ಆಗಿ, ಅಸ್ಮಿ - ಇದಾನೆ ||೬೪, ೬೫|| ಹೇವಾನಂಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಎಲೈ ಕುಟುಂಬನೇ! (ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು) ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ನುಃಖಕ್ಷಯಕರಃ - ನನ್ನ ಶೋಕವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವನೋ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಕರ್ತವ್ಯಂಹಿ - ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ?) ಹರಿ ಸತ್ತಮ - ಎಲೈವಾನರೋತ್ತಮನೇ!, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಅಸ್ಮಿ - ಈ, ಕಾರ್ಯನಿರೋಗೈ, ಕೆಲಸವನ್ನು ಘಟನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವತ್ಸಮಾರಂಭಾತ್ - ನಿನ್ನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ, ಮಯಿ - ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಯತ್ನಪಃ - ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲೂ ಸಕ್ತನು ಭವೇತ್ - ಆಗಬೇಕು ||೬೫, ೬೬|| ದಶರಥಾಪ್ತಃ - ಎಲೈ ದಶರಥನಂದನನೇ!, ಮಾಸಂ - ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಮಾತ್ರವೇ, ಜೀತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು, ಧಾರಯಿಷ್ಯಮಿ - ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು, ಮಾಸಾದೂರ್ವ್ಯಂ - ತಿಂಗಳಮೇಲೆಯಾದರೋ, ನಜೀವೇಮಂ - ಬದುಕಲಾರನು, ಸತ್ಯೇನ - ಸತ್ಯದಿಂದ, ತ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಬ್ರವೀಮಿ - ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ! ಪಾಪಕರ್ಮಣಾ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾಗಿರುವ, ರಾಘವೇನ - ದಶಕಂಠಸಿಂಹದಂತಾದ ವಿಕೃತ್ಯಾ - ಮೋಸದಿಂದ, ಮದ್ಭಂ - ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಪಾತಾಳಾತ್ - ನಾಗಲೋಕದ ಬೆಲೆಯಿಂದ, (ಎಷ್ಟೋ-ಸಾರಾಯಣಮಃ) ಕೌಶಿಕೇನಿವ.

ಸತ್ತು ಹೊರತಂದೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಕುಳಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ ತಿಳಿದು || ೬೪, ೬೫ || ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ! ನನ್ನ ಅಪರವಾಹ ಈ ನುಃಖವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಪರಿಹರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಭಾವವಾಗಿದೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದು, ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತಕ್ಕವನಾದರೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಜಾಗೃತನಾಗಿ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವು ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ||೬೫|| || ೬೬ || ದಾಶರಥಿಯೇ! ರಾಮನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಗಡುವಿನ ವರೆಗೆ ಕೂಡ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಗಲಿ ಜೀವಿಸಿ ಇರಲಾರನು. ಬಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೇಗಾದರೂ ಪ್ರಾಣ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಮಾಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಇದು ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ಮತ್ತು- ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ- ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ತಾದೋಷವು ಬರಲು, ಆತನ ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು, ಇಂದ್ರನು ಕಳಾ ಹೀನನಾಗಿ ಶೋಭಿಸದೆ ಹೊರಟು ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು-ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪಾಪರಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು

ಜೀವಿತಂ ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಸಂ ದಶರಥಾತ್ಮಜ||೬೩||
 ಉರ್ಧ್ವಂ ಮಾಸಾ ನ್ನ ಜೀವೇಯಂ ಸತ್ಯೇನಾಹಂ ಬ್ರವೀಮಿ ತೇ |
 ರಾವಣೇ ನೋಪ ರುದ್ಧಾಂ ಪುನಃ ಕೃತ್ಯಾ ಪಾಪ ಕರ್ಮಣಾ |
 ತ್ರಾತು ಮರ್ಹಸಿ ವೀರ ತ್ವಂ ಪಾಳಯಾನ್ ಕೌಶಿಕೀಮ್ ||೬೪||
 ತತೋವಸ್ತ್ರ ಗತಂ ಮುಕ್ತಾ ದ್ವಿಗೃಹಾಡಾಮಾಣಂ ಶುಭಂ |
 ಪ್ರದೇಯೋ ರಾಘವಾಯುತಿ ಸೀತಾ ಹನುಮ ತೈ ದದಾ ||೬೫||
 ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ತತೋ ವೀರೇಣ ನಾಣಿ ತತ್ಪುನಃ ತ್ವತಮಾ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಗೋಡಾ. ತ್ರಾತುಂ-ರಕ್ಷಿಸುವೆ, ಮರ್ಹಸಿ-ತಕ್ಕಾ-ಮಾನ್ವಿದ್ವಿಮಿ, (ಇತಿ-ಹೀಗಿಂಬ) ಇದಂ-
 ಈ ಮಾತನ್ನು, ಕೂರಂ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ, ದು - ನನ್ನ, ನಾಥಂ - ಸ್ವಾಮಿ ಮಾಡ, ರಾ
 ಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, (ಪುಂ - ನೀನು) ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಿಡಗೂ, ಬ್ರೂಯಾಃ - ಹೇಳಬೇ
 ಕು, ||೬೩, ೬೪, ೬೪|| ತತಃ - ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ವಸ್ತ್ರಗತಂ - ವಸ್ತ್ರವ
 ನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, (ಸೇಲೆಯ ಸರಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ) ದ್ವಿಗು - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಕುಮಾ - ಮಂಗಳಕರ
 ವಾದ, ಚೂಡಾಮಣಿಂ - ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು, ಮುಕ್ತಾ - ಬಿಟ್ಟ, (ಹನುಂ-ಇದು, ಕ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ)
 ರಾಘವಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರದೇಯಾಃ - ಕೊಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದು, ಇತಿ - ಹೀಗಿಂದು ಹೇಳಿ, ಹನುಮ
 ತೆ - ಹನುಮಂತನಿಗೆ ದದಾ - ಕೊಟ್ಟಳು, ||೬೫|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ ಆಂಜ
 ನೇಯನು, ಅನುತ್ತಮಂ - ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ಸೀತಾತ್ಮಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನವನ್ನು, ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ-
 ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಅಂಗುಳ್ಯಾ - ಬೆರಳಿನಿಂದ, ಯೋಜನಾಪಾನಂ - ಸಾರಿಸಿಕೊಂಡನು, ಅಸ್ಯ-ಈ ಮಾರುತಿಯು

ಕರೆಯಲು ಆಕೆ ಗನಾಕ್ಷತೀರ್ಥವೆಂಬ ಪ್ರಾಚೀನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡಳು, ಬಳಿಕ ಅಶ
 ರೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಆಕೆಅಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ವಿಪ್ಲವೋ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಲ್ಲಿಗೆಹೋದರು,
 ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು, ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೆ
 ಹೋಗಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದರು, ಆಗ ಅವಿಮೃಲ್ಲಿ ಹೂರು ಸರ್ಪ ಅಕ್ಷಣವಿವಸ್ನರೋ ಅಂಥ
 ವರು ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆತರಬ ಕುದು, ಎಂದು ಮರಳಿ ಜಾಕಾತಿವಾಣಿಯು ಕೇಳಬಂ
 ದಿತು, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು, ಆಗ
 ಶ್ರೀಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿ
 ಸಿದನು. ನನ್ನನ್ನು ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ತಂದಿರುವನು, ಆದಕಾರಣ ಪಾತಾ
 ಳದಿಂದ ಇಂದ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ತಂದ ಪ್ರಕಾರ ನೀನೂ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು
 ಹೋಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ರಾವಣನೊಡನೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ತಿಳಿಸು. || ೬೩, ೬೪||-||
 ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜಾಕಿಯು ಅನ್ನ ಸೇಲೆಯ ಸರಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಗಂಟನ್ನು, ಬಿಟ್ಟು ಅದ
 ರೊಳದ್ದ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡು ಎಂದು ಆಂಜ
 ನೇಯನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು || ೬೫ || ತರುವಾಯ ಶೂರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು- ಆ ಸೀತಾ
 ದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಿವ್ಯವಾದ ಶಿರೋ ರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಳಗೆ ಆ
 ಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ

ಅಂಗ್ಯುಲ್ಯಾ ಯೋಜಯಾಮಾಸ ನ ಹೃಸ್ಯ ಪೃಭವ ದ್ಭುಜಃ ||೨೦||-

ಮಣಿದತ್ನಂ ಕಪಿವರಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯಾಭಿವಾದ್ಯ ಚ |

ಸೀತಾಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಣತಃ ಪಾರ್ಶ್ವತಸ್ಥಿತಃ ||೨೧||-

ಹರ್ಷೇಣ ಮಹತಾ ಯುಕ್ತ ಸ್ತೀತಾ ದರ್ಶನ ಜೇನ ಸಃ ||

ಹೃದಯೇನ ಗತೋ ರಾಮಂ ಶರೀರೇಣ ತು ವಿಷ್ಠಿತಃ ||೨೨||-

ಮಣಿವರ ಮುಪಗೃಹ್ಯ ತಂ ಮಹಾರ್ಹಂ ಜನಕ ನೃಪಾತ್ಮಜಯಾ ಧೃತಂ ಪ್ರಭಾವಾತ್ |

ಗಿರಿ ರಿವ ಪವನಾವ ಧೂತ ಮುಕ್ತಃ ಸುಖಿತ ಮನಾಃ ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಂ ಪ್ರಪೇದೇ ||

— ಇತಿಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೋಪಮೃತ್ತಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ಭುಜಃ - ತೋಳು, ನಮ್ರಭವದ್ಭಿ - (ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದ ನಾದಕಾರಣ) ತಾಳಲಾಗದೆ ಹೋಯಿತು,

ಅಥವಾ - ಹೊಂದದೆ ಹೋಯಿತು, ಇಲ್ಲವೆ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತು. "೨೦|| || ಕಪಿವರಃ -

ಚಾರುತಿಯು, ಮಣಿದತ್ನಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಣಿಯನ್ನು, ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಸೀತಾಂ -

ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅಭಿವಂದ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ - ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ

ಯೂ, ಪ್ರಣತಃ - ಬಾಗಿರ ತಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪಾರ್ಶ್ವತಃ - ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತು ಕೊಂಡು

ಡನು ||೨೧|| || ಸಃ - ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ಸ್ತೀತಾ ದರ್ಶನಜೇನ - ಜಾನಕೀಮ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾದ,

ಮಹತಾ - ಹೇರಳವಾಗಿರುವ, ಹರ್ಷೇಣ - ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಯುಕ್ತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಹೃದಯೇನ -

ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಗತಃ - ಹೊಂದಿದನು, ಶರೀರೇಣ - ದೇಹದಿಂದಲಾದರೋ,

ವಿಷ್ಠಿತಃ - ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು ||೨೧|| || ಸಃ - ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ಜನಕನೃಪಾತ್ಮಜಯಾ -

ಜಾನಕಿಯಿಂದ, ಧೃತಂ - ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಮಹಾರ್ಹಂ - ಬಹು ಬೆಲೆಯಾದ, ತಂ - ಆ, ಮಣಿವರಂ

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನವನ್ನು, ಪ್ರಭಾವಾತ್ - ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ಉಪಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪವ

ನಾವಧೂತಮುಕ್ತಃ - ಗಾಳಿಯಿಂದ ಕಲ್ಪಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಿಂತ, ಗಿರಿವ - ಬೆಟ್ಟದಹಾಗೆ, ಸುಖಿತಮನಾಃ -

ಹಾಯಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಮಂ-ಪುನಃ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು, ಪ್ರಪೇದೇ-ಆರಂಭಿಸಿದನು||೨೨||

—ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ರಂಧ್ರದಿಂದ ತನ್ನ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು, ಆದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದ

ನಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಲು ಕರವು ಸಮರ್ಥವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. || ೨೦ || ಇಂ

ತಾ ಕಪಿವರನು ಆ ಮಣಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆಕೆಗೆ ಬಲವಂದು, ಶಿರಬಾಗಿ,

ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ನಮ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು || ೨೧ ||| ಆಗಲಾ ಆಂ

ಜನೇಯನು- ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನವು ಸಂಭವಿಸಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹರ್ಷ ಪರವಶನಾಗಿ, ಈ ಸೀ

ತೆಯ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೇಳುವೆನೋ ಎಂದು ತವಕಿಸು

ತ್ತಾ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಶರೀರದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿನಿಂತಿ

ದ್ದನು || ೨೨ || ಮಾರುತಿಯು ಸೀತೆ ಧರಿಸಿದ್ದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಶಿರೋ ರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದ

ಕೊಂಡು, ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ತಾನು ಇದು

ವರೆಗೂ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಆಲು

ಗಿಸಲಾಗದೆ ಪರ್ವತದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿದ್ದು, ಮರಳಿ ತೆರಳಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ೨೪||-

- ಇಂತು ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

— ಏಕೋನ ಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಕಂ —

ಮಣಿಂ ದತ್ವಾ ತತ ಸ್ತೀತಾ ಹನುಮಂತ ಪುಢಾಬ್ರವೀತ್ |
ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಮಜ್ಞಾಭಿಜ್ಞಾತ ಮೇತ ದ್ರಾಮಸ್ಯ ತತ್ವತಃ ||೧||
ಮಣಿಂ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಮೋ ವೈ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಸಂ ಸ್ತರಿಷ್ಯತಿ |
ವೀರೋ ಜನನ್ಯಾ ಮಮ ಚ ರಾಜ್ಞೋ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ ||೨||
ಸ ಭೂಯ ಸ್ತ್ವಂ ಸಮುತ್ಸಾಹೇ ಚೋದಿತೋ ಹರಿಸತ್ತಮಾ|

— ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂ —

ಕಂದ|| ಗುಣನಿಧಿ ಮಾರುತಿ ಚೂಡಾ ಮಣಿಯಂ ವೈದೇಹಿಯಿಂದ ಪಡೆದಂ ಮುದದಿಂ |

ಮಣಿದಾಕೆಗೆ ಪೂರಮಡೆ ತಾ | ನಣಿಮಾಗುತ ಲಿರ್ದನಂದು ಸಾಂತ್ವವ ನೋರದುಂ |

ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಮಣಿಂ - ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು, ದತ್ವಾ - ಕೊಟ್ಟು ತತಃ - ಪ್ರಯಾಣಕೇತೋಡಗಿದ ಮೇಲೆ, ಏತತ್-ಈ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ - ಗುರುತು, ರಾಮಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತತ್ವತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ, ಅಭಿಜ್ಞಾತಂ - ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಹನುಮಂತಂ - ಆಂಜ ನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿತೋಡಗಿದಳು ||೧|| ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಮಣಿಂ - ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಜನನ್ಯಾಃ - ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ದಶರಥ ಸ್ಯಚ - ದಶರಥನೆಂಬ, ರಾಜ್ಞಃ - ರಾಜನನ್ನೂ, ಮಮಚ- ನನ್ನನ್ನೂ, ತ್ರಯಾಣಾಂ-ಈ ಮೂವರನ್ನೂ, ಸಂಸ್ತರಿಷ್ಯತಿ-ನೆನೆಯುವನು.||೨||ಹರಿಸತ್ತಮ-ಎಲೈವಾನರೋತ್ತಮನೇ?, ಸಃ-ಇಲ್ಲಿಂದ. ಪ್ರಯುಣಮಾಡಿ ದ, ತ್ವಂ- ನೀನು, ಭೂಯಃ-ಮರಳಿ, ಸಮುತ್ಸಾಹೇ-ಮುಂದಿನಕೆಲಸಮಾಡುವಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ, ಚೋದಿತಃ.

- ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂ -

ಬಳಿಕ ವೈದೇಹಿಯು- ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕುರುಹೆನಿಸಿರುವ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಆಂಜನೇಯನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಮೇಲೆ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. || ೧ || ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೆ | ರಾಘವನು ಈ ದಿವ್ಯರತ್ನವನ್ನು ನೋಡಿದುದೇ ಆದರೆ- ಆ ಕೂಡಲೆ, ಈ ಶಿರೋರತನವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನೂ, ವಿವಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕೈಲಿದ್ದುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ದಶರಥನುಹಾರಾಜನ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ಕೊಡಿಸಿದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ದಶರಥ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು || ೨ || ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ | ನನಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವತಃ ಪ್ರವರಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು

ಅಸ್ತಿ ನ್ಯಾರ್ಯ ಸಮಾರಂಭೇ ಪ್ರಚಿಂತಯ ಯದುತ್ತರಂ ||೫||
 ತ್ವಮಸ್ತೌ ಕಾರ್ಯಸರ್ಯೋಗೇ ಪ್ರಮಾಣಂ ಹರಿಸತ್ತಮ |
 ಹನುಮ ಸೃತ್ವ ಮುಸ್ಥಾಯ ದುಃಖಕ್ಷಯ ಕರೋಭವ ||೬||
 ತಸ್ಯ ಚಿಂತಯತೋ ಯತ್ನೋ ದುಃಖಕ್ಷಯ ಕರೋ ಭವೇತ್ ||೭||-||
 ಸ ತಥೇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ಮಾರುತಿ ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಃ ||
 ಶಿರಸಾ ನಂದ್ಯ ಮೈದೇಹೀಂ ಗಮನಾ ಯೋಪಚಕ್ರಮ ||೫||-||
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಂ ಪ್ರಸುತಂ ದೇವೀ ವಾನರಂ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಮ್ ||

ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಅಸ್ತಿ - ಈಕಾರ್ಯ ಸಮಾರಂಭ - ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ವಿಷಯ
 ದಲ್ಲಿ, ಯತ್ - ಯಾವ, ಉತ್ತರಂ - ಮರುಮಾತು, ಅಸ್ತಿ - ಇಂತೂ, ತತ್ - ಅದನ್ನು, ಪ್ರಚಿಂತ
 ಯ-ಚಿಂತಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸು ||೫|| ಹರಿಸತ್ತಮ - ಎಲೈ ಕವಿವರನೆ! ತ್ವಂ - ನೀನು, ಅಸ್ತಿ-ಈಕಾ
 ರ್ಯ ನಿರ್ಮೋಗ- ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ನಿಯಾಮಕನು, ಹನುಮ್-
 ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೆ!, ಯತ್ನಂ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಆಸ್ಥಾಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ದುಃಖಕ್ಷಯಕರಃ - ವ್ಯ
 ಸನವನ್ನು ಪಹಿಸತಕ್ಕವನು, ಭವ - ಆಗು, ತಸ್ಯ - ಆಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಿಂತಯತಃ - ಯೋಚಿಸು
 ತಲಿರುವ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಯತ್ನಃ - ಪ್ರಯತ್ನವು, ದುಃಖಕ್ಷಯಕರಃ - ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸ
 ತಕ್ಕದು, ಭವೇತ್ - ಆಗಬೇಕು ||೪, ೫|| ಭೀಮವಿಕ್ರಮಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ,
 ವಾನುತಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತಥೇತಿ - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು, ಪ್ರತಿ
 ಜ್ಞಾಯ - ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಶಿರಸಾ - ತಲೆಯಿಂದ, ಆನಂದ್ಯ -
 ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಗಮನಾಯ - ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೫|| ಮೈಥಿಲೀ - ಜನ
 ಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ದೇವೀ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ - ವಾಯುವಂದನವಾದ, ವಾನರಂ - ಹನು
 ಮಂತನನ್ನು, ಸಂಪ್ರಸುತಂ - ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧನನ್ನಾಗಿ, ಜ್ಞಾತ್ವಾ - ಅರಿತು, ಭಾಷ್ಯಗದ್ಯದಯಾ -

ನಾನು ಪುನಃ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಆದಕಾರಂ ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ- ಮಂದೆ
 ಯಾವ ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ
 ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ || ೫ || ನಾನು ಈ ದುಃಖ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಮೈಥಿಲಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹ ಕಾಲಿಯಾದ ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೀ
 ಯ, ಆದಕಾರೂ ಸವ- ಪ್ರಕಾರವೆಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿ
 ಹರಿಸು, ನೀನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರ ನನ್ನ ಶೋಕವು ಪರಿಹರವಾಗುವುದು || ೬, ೭ || ಎಂ
 ದು ಹೇಳಲು- ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭೀಮ ಪರಾಕ್ರಮನಾದ ಮಾರುತಿಯು- ಎಲಾ ತಾ
 ಯೇ | ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಬಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾ
 ವರನ್ನು ಬಪ್ಪಿಸಿ, ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೫|| ಕವಿವರನು ಪ್ರಯಾಣಾಭಿ
 ಮುಖನಾದನೆಂಬುದು ಜಾನಕಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮಹಾ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟುದೂ
 ರಬಂದು ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಿಯನ ಕುಶಲವು
 ತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೃತ

ಬಾಪ್ಪ ಗದ್ದದಯಾ ವಾಚಾ ಮೈಥಿಲೀ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರನೀತ್ ||೬||-||
 ಕುಶಲಂ ಹನುಮ್ ಬ್ರೂಯಾ ಸ್ಸಹಿತಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ||
 ಸುಗ್ರೀವಂ ಚ ಸಹಾಮಾತ್ಯಂ ವೃದ್ಧಾ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ವಾನರಾ ||೭||-||
 ಬ್ರೂಯಾ ಸ್ತ್ವಂ ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಶಲಂ ಧರ್ಮ ಸಂಹಿತಮ್ ||೮||
 ಯಥಾ ಸ ಚ ಮಹಾಬಾಹು ಮಾರ್ಗಂ ತಾರಯತಿ ರಾಘವಃ |
 ಅಸ್ಮಾ ದ್ವಿಃಖಾಂಬು ಸಂರೋಧಾ ತ್ವಂ ಸಮಾಧಾತು ಮರ್ಹಸಿ ||೯||
 ಜೀವಂತೀಂ ಮಾಂ ಯಥಾ ಗಾಮಃ ಸಂಭಾವಯತಿ ಕೀರ್ತಿಮಾ ||

ಕಣ್ಣೀರುಹೊರಡುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದ ತೊದಲುತಲಿರುವ, ವಾಚಾ - ಮಾತಿನಿಂದ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ವಿಷಯವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೬|| ಹನುಮ್ - ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ !, ಸಹಿತಾ - ಬಡಗೊಡಿರುವ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸಹಾಮಾತ್ಯಂ - ಮಂತ್ರಿ-ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತೂ, ವೃದ್ಧಾ - ಹಿರಿಯರಾಗಿರುವ, ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಾ - ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ - ಕಪಿವರನಾದ ಆಂಜನೇಯನೇ !, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕುಶಲಂ - ಜೈಮವನ್ನು, ಧರ್ಮಸಂಹಿತಂ - ಧರ್ಮದೊಡಗೊಡಿರುವ ಹಾಗೆ, ಬ್ರೂಯಾ - ಹೇಳಬೇಕು ||೭||,೮|| ಮಹಾ ಬಾಹುಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ ರಾಘವಃ - ಆ ರಾಮಚಂದ್ರನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಸ್ಮಾತ್ - ಈ, ದ್ವಿಃಖಾಂಬು ಸಂರೋಧಾತ್ - ಶೋಕ ಸಾಗರದಿಂದ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ತಾರಯತಿ - ದಾಟಿಸಬಲ್ಲನೋ, (ತಥಾ-ಹಾಗೆ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸಮಾಧಾತುಂ - ಅನುಕೂಲಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ-ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೯|| ಹನುಮ್ ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ !, ಕೀರ್ತಿಮಾ - ಯಶೋವಂತನಾಗಿರುವ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜೀವಂತೀಂ - ಪ್ರಾಣಸಹಿತನಾಗಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಸಂಭಾವತಿ - ಬಹುಮಾನಿಸ ಬಲ್ಲನೋ, ತಥಾ - ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತತ್ - ಆದುಃಖಪರಿಹಾರಕವಾದ ಮಾತು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ

ಧಾರೆಗಳನ್ನು ಕರೆದು, ಜೀವಿತವನ್ನುಳುಹಿದ ಜೀವನಾಪ್ತವೆನಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಕಾಲುವೆಯು ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಮಾತುಗಳು ತೊದಲುತಲಿದ್ದುವು, ಕಪಿವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು || ೬ || ಎಲೈ ವೀರ ಹನುಮನೇ ! ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಹಿರಿಯರಾದ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಸೀತೆಯು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಳೆಂದು ಹೇಳು || ೭, ೮ || ಆಜಾನು ಬಾಹುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು-ಈ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖ ಸಾಗರದಿಂದ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಹೇಗೆ ದಾಟಿಸಬಲ್ಲನೋ, ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಅಣಮಾಡಲು ನೀನೇ ತಕ್ಕವನು || ೯ || ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ನಾನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ರಾಘವನು ತನ್ನ ನದೊಳಗೆ ಹೇಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ಸಂಪನ್ನನಾಗಬಲ್ಲನೋ ಅದರಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ನಿನ್ನ ಕರ್ಮವಾಗಿದೆ, ಇದಕ್ಕೂ, ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ನೀನು ಮಾತನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದೊಳಗೆ ಕಾರುಣ್ಯ ಸಿಂಧುವೆನಿಸಿದ ಆ ಅನಾಥ ಬಂಧುವಿನ ಮನವು ಹೇಗೆ ಬಲು ಬೇಗನೆ

ತತ್ತಥಾ ಹನುಮ ಸ್ವಾಚ್ಯಂ ವಾಚಾ ಧರ್ಮ ಮವಾಪ್ನುಹಿ ||೧೦||
 ನಿತ್ಯ ಮುತ್ಸಾಹ ಯುಕ್ತಾಶ್ಚ ವಾಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ತ್ವಯೇರಿತಾಃ |
 ವರ್ಧಿಪ್ಯತೇ ದಾಶರಥೇಃ ಪೌರುಷಂ ಮದವಾಪ್ತಯೇ ||೧೧||
 ಮತ್ಸಂದೇಶ ಯುತಾ ವಾಚ ಸ್ವತ್ತ ಶ್ರುತ್ವೈವ ರಾಘವಃ |
 ಪರಾಕ್ರಮ ವಿಧಿಂ ವೀರೋ ವಿಧಿವತ್ಸಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ ||೧೨||
 ಸೀತಾಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಶಿರಸ್ಯಂಜಲಿ ಮಾಧಾಯ ವಾಕ್ಯ ಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೩||
 ಹೈಪ್ರ ಮೇಷ್ಯತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥೋ ಹರೈಷ್ಠೈಷ್ಠ ಪ್ರವರೈ ಲ್ಯುತಃ |

ವಾಚ್ಯಂ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು, ವಾಚಾ - ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಿಂದ, ಧರ್ಮಂ-ಧರ್ಮವನ್ನು, ಅವಾಪ್ನುಹಿ - ಹೊಂದು ||೧೦|| ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಈ ರಿತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ನಿತ್ಯಂ-ಯಾವಾಗಲೂ, ಉತ್ಸಾಹಯುಕ್ತಾಶ್ಚ - ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, (ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ) ವಾಚಃ-ಮಾತುಗಳನ್ನು; ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ದಾಶರಥೇಃ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಪೌರುಷಂ - ಪರಾಕ್ರಮವು, ಮದವಾಪ್ತಯೇ - ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ವರ್ಧಿಪ್ಯತೇ - ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು, ||೧೧|| ವೀರಃ - ಶೂರನಾದ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮತ್ಸಂದೇಶಯುತಾಃ - ನನ್ನವೃತ್ತಾಂತ ದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ವಾಚಃ - ಮಾತುಗಳನ್ನು, ತ್ವತ್ತಃ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಶ್ರುತ್ವೈವ - ಕೇಳಿಯೇ, ಪರಾಕ್ರಮವಿಧಿಂ- ಶಾರ್ವಪಥ್ಕತಿಯನ್ನು, ವಿಧಿವತ್ - ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಸಂವಿಧಾಸ್ಯತಿ - ಜೆನ್ನಾಗಿಮಾಡುವನು ||೧೨|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ-ವಾಯುಸಂದನನಾದ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಸೀತಾಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಮೇಲೆ, ಅಂಜಲಿಂ - ಜೋಡಿಸಿದ ಕರವನ್ನು, ಆಧಾಯ - ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉತ್ತರಂ - ಮುಂದಿನಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೩|| ಯಃ - ಯಾವನು, ಯುಧಿ - ರಣದಲ್ಲಿ, ಅರೀಃ - ಶತ್ರುಗಳನ್ನು, ವಿಜೃಂಭ - ಜಯಿಸಿ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಶೋಕಂ-ದುಃಖವನ್ನು, ವ್ಯಪನಯಿಷ್ಯತಿ - ಪರಿಹರಿಸುವನೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು,

ಕರಗಬಲ್ಲದೋ ಹಾಗೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ದು ನಿನ್ನ ಭಾರವಾಗಿದೆ ||೧೦|| ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಿ ಕರವನ್ನು ತೋರುವ ನಿನ್ನಯ ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ, ನನ್ನನ್ನು ಸಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವಂತೆ ದಾಶರಥಿಯ ಶಾರ್ವವು ಹೆಚ್ಚುಬೇಕು, ಅದರಂತೆ ನೀನು ಪ್ರ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. || ೧೧ || ನನ್ನ ಹೇಳುವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರದೊಯ್ಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಿಸಿದ ಪ್ರ ಯತ್ನವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಆತನೊಡನೆ ನೀನು ಸಂಚರಿಸಿದಮಾ ತನಾಡಬೇಕು, ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಆತನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವನು || ೧೨ || ಎಂದ ಜಾನ ಕಿಯ ವಚನವನ್ನಾಳಿಸಿದ ಆಂಜನೇಯನು- ಕರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ, ಶಿರದಮೇಲಿಟ್ಟು, ಆ ಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು- || ೧೩ || ಓ ತಾಯಿ! ನೀನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಕರೆಯಬೇ ಡ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೂ ಸಂಕಟವು ಹೆಚ್ಚುವುದು, ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಪಿಗಳ

ಯ ಸ್ತೌ ಯುಧಿ ವಿಜೇತ್ಯಾರೀ ಶೋಕಂ ವ್ಯಪನ ಯಿಷ್ಯತಿ || ೧೪ ||
 ನ ಹಿ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಮರ್ತ್ಯೇಷು ನಾಸುರೇಷು ಸುರೇಷು ವಾ !
 ಯಸ್ತಸ್ಯ ಹೈ ಸತೋ ಬಾಣಾಃ ಸ್ಥಾತು ಮುತ್ಸಹತೇಽಗ್ರತಃ || ೧೫ ||
 ಅಪ್ಯರ್ಕ ಮಪಿ ಪರ್ಮಸ್ಯ ಮಪಿ ವೈವಸ್ವತಂ ಯಮಂ !
 ಸಹಿ ಸೋಧುಂ ರಣೆ ಶಕ್ತ ಸ್ತವ ಹೇತೋರ್ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೬ ||
 ಸಹಿ ಸಾಗರ ಪರ್ಯಂತಾಂ ಮಹೀಂ ಶಾಸಿತು ಮೀಹತೆ !
 ತ್ವನ್ನಿಮಿತ್ತೋ ಹಿ ರಾಮಸ್ಯ ಜಯೋ ಜನಕ ನಂದಿನಿ || ೧೭ ||
 ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವತ್ಯಂ ಸುಭಾಷಿತಂ !

ಹರ್ಮ್ಯಕ್ಷಪ್ರವರ್ಯಃ - ಕಪಿಗಳಿಂದಲೂ ಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ವೃತಃ - ಅವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು || ೧೪ || ಯಃ - ಯಾವನು, ಬಾಣಾಃ - ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಕ್ಷಿಪತಃ - ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಸ್ಥಾತುಂ - ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಉತ್ಸಹತಃ - ಸಹಿಸಬಲ್ಲನೋ, (ತಂ - ಅಂಥವನನ್ನು) ಮರ್ತ್ಯೇಷು - ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣೆನು, ಅಸುರೇಷು - ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸುರೇಷು ವಾ - ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನಹಿಪಶ್ಯಾಮಿ - ಅರಿಯೆನು, || ೧೫ || ಸಹಿ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೋ, ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ಯರ್ಕಮಪಿ - ಸೂರ್ಯ ನ್ನಾಗಲಿ, ಪರ್ಜನ್ಯಮಪಿ - ಮೇಘಾಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ವೈವಸ್ವತಂ - ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ, ಯಮಮಪಿ ಯಮನನ್ನೇ ಆದರೂ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಹೇತೋಃ - ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ, ವಿಶೇಷತಃ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಸೋಧುಂ - ಇದಿರಿಸಿ ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ಶಕಃ - ಸಮರ್ಥನು, || ೧೬ ||

ಸಹಿ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೋ, ಸಾಗರಪರ್ಯಂತಾಂ - ಕಡಲುಗಳೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಮಹೀಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಶಾಸಿತುಂ - ಪಾಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಈಹತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿದಾನೆ, ಜನಕನಂದಿನಿ - ಎಲಾಜಾನಕಿಯೆ ! ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಜಯಃ - ಗೆಲುವು, ತ್ವನ್ನಿಮಿತ್ತಃ - ನೀನೇಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳದು, (ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು) || ೧೭ || ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಜಾನಕೇ - ಹೀತೆಯು, ಸಮ್ಯಕ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ,

ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಪಡೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲಿಹೊಡೆದು ನಿನ್ನ ಶೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವನು || ೧೪ || ಎಲಾ ಮಾತೆ! ರಾಘವನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತರೆ, ಮನುಷ್ಯರೊಳಗಾಗಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸುರರೊಳಗಾಗಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬ ವೀರನೂ ಆತನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರನು || ೧೫ || ಎಲಾ ದೇವಿಯೆ ! ಸಮರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ರಘುವರನು-ರವಿಯೇ ಬರಲಿ, ಮೇಘಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನೇ ಬರಲಿ, ಸೂರ್ಯನಂದನನಾದ ಯಮನೇ ಬರಲಿ, ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನನ್ನೂ ಗಣನೆ ಮಾಡದೆ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲನು || ೧೬ || ಎಲಾ ಜಾನಕಿ ! ಆ ರಘುಕುಲ ಲಲಾಮನು- ನಾಲ್ಕು ಕಡಲುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಆಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾದವನು, ಓ ತಾಯೇ ! ಆತನಿಗೆ ಜಯವೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ತಪ್ಪದೆ ಕರಗತವಾಗುವುದು; ಈವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂಶಯಪಡಬೇಡ || ೧೭ || ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ

ಜಾನಕೀ ಬಹುಮೇನೇಽಥ ವಚನಂ ಜೇದ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೧||

ತತ ಸ್ತಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ತಂ ಸೀತಾ ವೀಕ್ಷಮಾಣಾ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಭರ್ತೃ ಸ್ನೇಹಾನ್ವಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸೌಹಾರ್ದಾದನುಮಾನಯತ್ ||೧೨||

ಯದಿ ವಾ ಮನ್ಯಸೇ ವೀರ ವಸ್ಯಕಾಹ ಮರಿದಮ |

ಕಸ್ಯಂ ಶ್ಚಿ ತ್ಸಂವೃತೇ ದೇಶೇ ವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ಶೋಷೇ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ||೧೩||

ಮಮ ಜೇ ದಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾಯಾ ಸ್ನಾನೈಧ್ಯಾ ತ್ವಮ ವಾನರ |

ಅಸ್ಯ ಶೋಕಸ್ಯ ಮಹತೋ ಮುಹೂರ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಣಂ ಭವೇತ್ ||೧೪||

(ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ) ಸತ್ಯಂ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿರುವ, ಸುಭಾಷಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ತತ್ - ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಬಹುಮೇನ - ಗೌರವಿಸಿ ದಳು, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ, ವಚನಂಚ - ಮಾತನ್ನೂ, ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧೧|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ತಂ - ಪ್ರಯಾಣವನ್ನೆದ್ದ ನಾದ, ತಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯ ನನ್ನು, ಪುನಃಪುನಃ - ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಾ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿ, ಭರ್ತೃ ಸ್ನೇಹಾನ್ವಿತಂ - ಪತಿಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಸೌಹಾರ್ದಾತ್ - ಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ, ಅನುಮಾನಯತ್ - (ಅನ್ಯಮಾನಯತ್) ಸಮ್ಮಾನಿಸಿದಳು (ಉಪಿಸಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು) ||೧೨|| ಹೇವೀ ರ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೇ ! ಅರಿದಮ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೇ ! ಮನ್ಯಸೇದಿವಾ - ನೀನು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ (ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ) ಕಸ್ಯಂಶ್ಚಿತ್ - ಯಾವುದಾದರೊಂದು, ಸಂವೃತ - ಮರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿರುವ, ದೇಶ - ತಾವಿನಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಾಂತ - ಬಂದು ದಿವಸಮಾತ್ರ, ವಸ ವಾಸಮಾಡು, ವಿಶ್ರಾಂತಃ - ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಶ್ಶೋಷ - ನಾಳೆಯ ದಿವಸ, ಗಮಿಷ್ಯಸಿ - ಹೋಗುವಿಯಂತೆ ? ||೧೩|| ಹೇವಾನರ - ಎಲೈಹನುಮಂತನೇ !, ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯಾಯಾ - ಮಂದಭಾಗ್ಯಳಾದ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಮಹತಃ - ಹೇರಳವಾದ, ಅಸ್ಯ-ಈ, ಶೋಕಸ್ಯ - ದುಃಖದ, ಮೋಕ್ಷಣಂಜೇತ್ - ಬಿಡುಗಡೆಯಾದರೂ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಸಾನೈಧ್ಯಾತ್-ಸಮೀಪ್ಯದ ದೇಶಿಯಿಂದ, ಮುಹೂರ್ತಂ- ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ,

ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಮಾರುತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜಾನಕಿಯು-ಆತನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು || ೧೧ || ಹನುಮಂತನು ಹೊರಡಲಣಿಯಾದನು. ಅಡಗಡಗೂ ಆತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಅವನಿಜೆಯು ತನಗೆ ಪತಿಯೊಳಿರುವ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಭರವನ್ನು ತೋರತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಸ್ನೇಹಭರ ಭರಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ- || ೧೨ || ಓ ಅಂಜನೇಯಾ ! ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀನು ಕೇಳಿ ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಾದರೆ ಬಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು, ಈ ತೋಟದೊಳಗೆ ಮರ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಫೊದೆಯಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಫೊದರಿನಲ್ಲಿ ಈ ದಿವಸ ವಾಸಮಾಡಿ, ಬಹು ದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವ ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ನಾಳೆಯ ದಿವಸ ಸುಖ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾವೆಯೆ? ||೧೩|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದು ಆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರೂ, ಮಂದಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನ್ನ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಮಟ್ಟಿಗೆ

ಗತೇ ಹಿ ಹರಿಶಾರ್ದೂಲ ಪುನ ರಾಗಮನಾಯ ತು |
 ಪ್ರಾಣಾನಾಮಪಿ ಸಂದೇಹೋ ಮಮ ಸ್ಯಾ ನ್ನಾ ತ, ಸಂಶಯಃ ||೨೨||
 ತವಾ ದರ್ಶನಜ ಶೋಕೋ ಭೂಯೋ ನೂ ಪರಿತಾಪಯೇತ್ |
 ದುಃಖಾ ದ್ವಿಃಖ ಪರಾವೃಷ್ಟ್ಯಾಂ ದೀಪಯನ್ನಿವ ವಾನರ ||೨೩||
 ಅಯಂ ಚ ವೀರ ಸಂದೇಹ ಸ್ತಿಷ್ಠತೀವ ಮಮಾಗ್ರತಃ |
 ಸುಮಹಾಂ ಸ್ತ್ವತ್ಪ್ರಹಾರೈಷು ಹರೈಶ್ಚೈಷು ಹರೀಶ್ವರ ||೨೪||
 ಕಥಂ ನು ಖಲು ದುಷ್ಪಾರಂ ತರಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹೋದಧಿಂ |

ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು || ೨೨ || ಸರಣಾರ್ಥಲ - ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಪುನಃ ಆಗಮನಾಯ - ಪುನಃ ಬರಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ತ್ವಯಿ - ನೀನು, ಗತ (ಸತಿ) ಪಮಾಣಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಮಮ - ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಾನಾಮಪಿ - ಉಸಿರುಗಳಿಗೂ, ಸಂದೇಹಃ - ಸಂಶಯವು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವುದು, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವು, ನ-ಇಲ್ಲವು||೨೩|| ವಾನರ - ಎಲೈ ಮಾನುಷಿಯೇ ! ತವ - ನಿನ್ನನ್ನು ಅದರ್ಶನಜಃ - ನೋಡದಿರುವುದರಿಂದಂಟಾದ, ಶೋಕಃ - ದುಃಖವು, ದುಃಖಾತ್ - ಹಿಂದಿನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ, ದುಃಖಪರಾವೃಷ್ಟ್ಯಾಂ - ಅಧಿಕ ದುಃಖದಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ನೂ - ನನ್ನನ್ನು, ದೀಪಯನ್ನಿವ- ಸುಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಪರಿತಾಪಯೇತ್ ಸಂಕಟ ಪಡಿಸುವುದು ||೨೪|| ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ, ಅಯಂ - ಈ ಮುಂದೆಹೇಳುವ, ಸಂದೇಹಶ್ಚ - ಸಂಶಯವಾದರೋ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಅಗ್ರತಃ ಇದಿರಿಗೆ (ಮೂರ್ಛಿಭೂತಃ - ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದಾಗಿ) ತಿಷ್ಠತೀವ-ನಿಂತಿರುವಂತಿದೆ, ಹರೀಶ್ವರ - ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ತ್ವತ್ಪ್ರಹಾರೈಷು - ನಿನಗೆ ಉಡುಗಿರುವ, ಹರೈಶ್ಚೈಷು - ಕಪಿಗಳು ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅಯಂ - ಈ ಸಂದೇಹವು, ಸುಮಹಾ-ಖಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ, ||೨೫|| (ಅದೇನೆಂದರೆ) ತಾನಿ-ಆ, ಹರೈಶ್ಚೈಷ್ಯನ್ಯಾನಿ - ಕಪಿಗಳ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳು, ದುಷ್ಪಾರಂ -

ತಗ್ಗಿರುವುದು, ಅದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ || ೨೬ || ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ, ರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ; ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಉಳಿದಿರುವುವೋ? ಇಲ್ಲವೋ? ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದಕಾರಣ ನಾನಿನ್ನೂ ಜೀವ ಸಹಿತ ಬದುಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬೇಕು || ೨೭ || ಹಾಗೆ ನೀನು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಬಾರದೆ ಹೋದರೆ, ಇಗೋ, ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಮತ್ತೆ ಪ್ಲವ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬೇಯುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನನಗೆ ಸಂತಾಪವು ಹೇರಳವಾಗುವುದು, ಅದರಿಂದ ನೀನು ಬಲು ಬೇಗನೆ ಬರಬೇಕು || ೨೮ || ಎಲೈ ವೀರಾಂಜನೇಯನೇ ! ನಾನು ಏನ ಹೇಳಲಿ ? ಅಪ್ಪಾ ! ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಂದೇಹವು ನನ್ನಿದಿರಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನಿಂತಿದೆ, ಆ ಸಂಶಯವು ನಿನಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಕಪಿವರರನ್ನು ಗುರಿಮಾಕೊಂಡಿದೆ, ಅದು ಪರಿಹಾರವಾಗುವ ದಾರಿಯೇ ತೋರದು, ನನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಬೈರಿಗೆಯಂತೆ ಕೊರೆಯುತ್ತಲಿದೆ||೨೯|| ಅದೇನು ಎಂಬೆಯೋ? ಕೇಳು- ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಪಿಗಳ ಪಡೆಯಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಳೆಯಲಳವಲ್ಲದ ಕಡಲನ್ನು ಹೇಗೆ ದಾಟ ಬಲ್ಲರು ? ಆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾದರೂ

ತಾನಿ ಹರ್ಯಕ್ಷ ಸೈನ್ಯಾನಿ ತಾವಾ ನರ ವರಾತ್ಮಜಾ ||೨೫||
 ತ್ರಯಾಣಾ ಮೇವ ಭೂತಾನಾಂ ಸಾಗರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಲಂಘನೇ |
 ಶಕ್ತಿ ಸ್ಸ್ಯ ದ್ವೈನತೇಯಸ್ಯ ತವ ವಾ ಮಾರುತಸ್ಯ ವಾ ||೨೬||
 ತದಸ್ತ್ರೀ ಕಾರ್ಯ ನಿರೋಗೇ ವೀರೈವಂ ದುರತಿಕ್ರಮೇ |
 ಕಿಂ ಪಶ್ಯಸಿ ಸಮಾಧಾನಂ ತ್ವಂ ಹಿ ಕಾರ್ಯವಿದಾಂ ವರಃ ||೨೭||
 ಕಾಮ ಮಸ್ಯ ತ್ವನೇವೈಕಃ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಸಾಧನೇ |
 ವರ್ಯಾಪ್ತಃ ಪರ ವೀರಃ ಸ್ತು ಯಶಸ್ಯ ಸ್ತೇ ಬಲೋದಯಃ ||೨೮||

ಕೊನೆಗಾಣದಿರುವ, ಮಹೋದಧಿ-ದೊಡ್ಡ ಕಡಲನ್ನು, ಕಥನುಖಲು-ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತರಿಸ್ವಂತಿ - ದಾಟುವರು, ನರವರಾತ್ಮಜಾ - ದಶರಥ ಪುತ್ರರಾದ, ತಾವಾ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾದರೂ, ಕಥನಾ ತರಿಸ್ವಂತಿ - ಹೇಗೆ ದಾಟುವರು ||೨೫|| ಅಸ್ಯ - ಈ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರದ, ಲಂಘನ-ದಾಟುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ವೈನತೇಯಸ್ಯ - ಗರುಡನಿಗೂ, ತವವಾ-ನಿನಗೂ, ಮಾರುತಸ್ಯವಾ - ವಾಯುವಿಗೂ, ತ್ರಯಾಣಾ-ಮೂವರಾದ, ಭೂತಾನಾಮೇವ - ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಶಕ್ತಿಃ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಸ್ಯಾತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು ||೨೬|| ತತ್ - ಅದಕಾರಣ, ವೀರ - ಎಲ್ಲರೂರನೇ! ಕಾರ್ಯವಿದಾಂ-ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ಪರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ತ್ವಂ - ನೀನಾದರೋ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ದುರತಿಕ್ರಮೇ - ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ, ಅಸ್ತ್ರೀ - ಈ, ಕಾರ್ಯನಿರೋಗೇ, ಕಾರ್ಯಸಂಘಟನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಕಿಂ - ಯಾವುದು, ಸಮಾಧಾನಂ - ಉಪಾಯವನ್ನು, ಪಶ್ಯಸಿ - ಯೋಚಿಸುತ್ತೀಯೆ? ||೨೭|| ಪರವೀರಃ - ಶತ್ರುವೀರ ಸಂಹಾರಕನಾದ ಮಾರುತಿಯೇ! ಅಸ್ಯ - ಈ, ಕಾರ್ಯಸ್ಯ - ಕೆಲಸದ, (ಇಲ್ಲಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸದ) ಪರಿಸಾಧನೇ - ಸಾಧಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು-ಏಕೆ-ಏವಂ - ಒಬ್ಬನೇ, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಪರ್ಯಾಪ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನು, (ಏವಂಜೇತ್ - ಹೀಗಾಗುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಬಲೋದಯಃ - ಕತ್ತಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಯಶಸ್ಯಃ - ಕೀರ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು

ಹೇಗೆ ದಾಟಿ ಬರಲು ಶಕ್ತರಾದಾರು? ಇದು ಬಹು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದೆ || ೨೫ ||
 ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿನೋಡಿದರೆ- ಮಹಾ ವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಗರುಡನೊಬ್ಬ, ಆಶುಗಮನನೆನಿಸಿರುವ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವೊಬ್ಬ, ತಂದೆಗಳೆಯೆನಿಸಿರುವ ಶಾರ್ಙ್ಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ನೀನೊಬ್ಬ, ಈ ಮೂವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗಾರಿಗೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ || ೨೬ || ಎಲ್ಲರೂರನೇ |
 ಕರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ನೀನು- ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭವು ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಇರುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಮುದ್ರ ತರಣ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆ ನೀನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೆಲಸದ ಸಲುವಳಿಯನ್ನು ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲದೆ ಹೆರಳು ಅರಿಯರು ||೨೭|| ಹೆಗೆಗಳನ್ನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಲು ನೀನೇ ಶಕ್ತ, ನಿನ್ನಯ ಬಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದುದು, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸಿ ಕುಂದಿಲ್ಲದಂತೆ-ಪರಿಪಡಿಸಲು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥ, “ ಅಂಜನೇಯನು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನು,, ಎಂಬ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾಗುವ ಕೀರ್ತಿಗೆ ನೀನೇ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕು.ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣಿಮಾಡು

ಬಲೈ ಸ್ತಮಗ್ನೈ ಯದಿ ಮಾಂ ರಾವಣಂ ಜಿತ್ಯ ಸಂಯುಗೇ |
 ವಿಜಯೀ ಸ್ವಪುರೀಂ ಯಾಯಾ ತ್ತತ್ತ್ವ ಮೇ ಸ್ಯಾ ದ್ಯಶಸ್ತುರಂ ||೨೯||
 ಶರೈ ಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಪರಬಲಾರ್ಧನಃ |
 ಮಾಂ ನಯೇ ದ್ಯದಿ ಕಾತುತ್ಸ್ಥ ಸ್ತತ್ತಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್ ||೩೦||
 ತದ್ಯಥಾ ತಸ್ಯ ವಿಕ್ರಾಂತ ಮನುರೂಪಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಭವೇ ದಾಹವ ಶೂರಸ್ಯ ತಥಾ ತ್ಯ ಮುಪಪಾದಯ ||೩೧||
 ತದರ್ಥೋಪ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರತೀತಂ ಹೇತುಸಂಹಿತಂ |

ತಕ್ಕುದಾಗುವುದು ||೨೯|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ವಿಜಯಿ - ಜಯಶಾಲಿಯಾದ, (ರಾಮಃ-ಶ್ರೀ ರಾಮನು) ಸಮಗ್ನೈಃ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ, ಬಲೈಃ - ಸೇನೆಗಳಿಂದ, ರಾವಣಂ - ದಶಕಂಠನನ್ನು, ಸಂಯುಗೇ - ಯುಧದಲ್ಲಿ, ಜಿತ್ಯ (ವಿಜಿತ್ಯ) ಜಯಿಸಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವಪುರೀಂ - ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಾಯಾದ್ಯದಿ-ಹೋಗುವವನೇ ಆದರೆ, ತತ್ತ್ವ - ಅದಾದರೂ, ಮೇ - ನನಗೆ ಯಶಸ್ಕರಂ - ಕೀರ್ತಿಸಂಪಾದಕವಾದುದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು ||೨೯|| (ಅಪಿ - ಮತ್ತು) ಪರಬಲಾರ್ಧನಃ - ಹಗೆಗಳ ಪಡೆಯನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯುವ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾ ನಗರವನ್ನು, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಾಂ - ತುಂಬಿದುದನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ನಯೇದ್ಯದಿ - ಕರೆದೊಯ್ಯುವವನೇ ಆದರೆ, ತತ್ - ಹಾಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವು ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಸದೃಶಂ - ತಕ್ಕದೆನಿಸಿದುದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು ||೩೦|| ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಆಹವಶೂರಸ್ಯ - ಯುಧದಲ್ಲಿ ಶೂರನಾಗಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಅನುರೂಪಂ - ತಕ್ಕ, ವಿಕ್ರಾಂತಂ - ಪರಾಕ್ರಮವು, ಯಥಾ - ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ, ಭವೇತ್ - ಹೆಚ್ಚು ಬಲ್ಲದೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಉಪಪಾದಯ - ಕಲ್ಪಿಸು ||೩೧||

ಹನುವರ್ಗ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅರ್ಥೋಪಹಿತಂ - ಅರ್ಥ-ಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿಯೂ, ಸಂಹಿತಂ - ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿಯೂ, (ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವಿಲ್ಲದೆಯೂ) ಹೇತುಸಂಹಿತಂ - ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ

||೨೯|| ಶ್ರೀರಾಮನು ಅನೇಕ ವಾನರ ವೀರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ನೀಳಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದುದೇ ಆದರೆ- ಆಗಲದು ನನಗೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದಾಗುವುದು || ೨೯ || ಮತ್ತು-ಶ್ರೀ ರಾಮನು- ತನ್ನ ಬಾಣ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿ, ಹಗೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರೆ ಆಗಲದು:- ಕಕುತ್ಸ್ಥ ಕುಲ ಪ್ರದೀಪನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಾಚಂ ದ್ರನ ಶಾರೈ ಸಂಪದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದೆನಿಸುವುದು || ೩೦ || ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ಮಹಾ ಬಲಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ರಾವಣಾದಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿ, ವಿಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಕೀರ್ತಿಭಾಗಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ನೀನೇ ಸಕಲ ಸಂವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕು || ೩೧ || ಎಂದ ಜಾನಕಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾರುತಿಯು- ಆಹಾ ! ಈ ವೈದೇಹಿಗೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ ? ಈಕೆಯು ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥ F ಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ, ಉಹಾ ಪೋಹಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು

ನಿಶಮ್ಯ ಹನುಮಾಃ ಶೇಷಂ ವಾಕ್ಯ ಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೪೩||
 ದೇವಿ ಹರ್ಯಕ್ಷ ಸೈನ್ಯಾನಾ ಮಿಶ್ವರಃ ಪ್ಲವತಾಂವರಃ |
 ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ವತ್ವ ಸಂಪನ್ನ ಸ್ತವಾರ್ಥ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ ||೪೪||
 ಸ ವಾನರ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಕೋಟೀಭಿ ರಭಿಸಂವೃತಃ |
 ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮೇಷ್ಯತಿ ವೈದೇಹಿ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ನಿಬರ್ದಣಃ ||೪೫||
 ತಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮಸಂಪನ್ನಾ ಸ್ವತ್ವವಂತೋ ಮಹಾಬಲಾಃ |
 ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪ ಸಂಪಾತಾ ನಿದೇಶಿ ಹರಯ ಸ್ಥಿತಾಃ ||೪೬||

ಇರುವ, ತತ್ - ಆ ಸೀತೆಯು ಹೇಳಿದ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಶೇಷಂ-ಉಳಿದಿರುವ, ಉತ್ತರಂವಾಕ್ಯಂ - ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೪೩|| ದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೆ, ಹರ್ಯವಕ್ಷಸೈನ್ಯಾನಾಂ - ಕುರಿಗಳ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ, ಈಶ್ವರಃ - ಪ್ರಭುವಾದ, ಪ್ಲವತಾಂ - ವಾನರರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ಸತ್ವಸಂಪನ್ನಃ - ಮಹಾ ಬಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅರ್ಥ - ಪ್ರಯೋಜನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ - ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು, ||೪೪|| ವೈದೇಹಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೆ ! ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ವಾನರ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ - ಸಾವಿರಾರು ಕುರಿಗಳ, ಕೋಟೀಭಿಃ - ಕೋಟಿಗಳಿಂದ, ರಭಿಸಂವೃತಃ - ಅವರಿ ಸುತ್ತುವರಿದು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರನ್ನು, ನಿಬರ್ದಣಃ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುವವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ವೇಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು ||೪೫|| ವಿಕ್ರಮಸಂಪನ್ನಃ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸತ್ವವಂತಃ ಅಂತಸ್ಸಾರವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಬಹು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪಸಂಪಾತಾಃ - ಮನೋವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ, ಹರಯಃ - ಕುರಿಗಳು, ತಸ್ಯ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನ, ನಿದೇಶಿ - ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಾಃ - ಸಿದ್ಧರಾಗಿದಾರ, ಯೇಷಾಂ - ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಕುರಿಗಳ, ಗತಿಃ - ಗಮನವು, ಉಪರಿ - ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ನಸಜ್ಜತೆ - ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಅಧಸ್ತಾತ್ - ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ (ಪಾತಾಳದಕಡೆಗೂ) ತಿರೈಕ್ ಅಡ್ಡವಾಗಿಯೂ, (ವಿದಿಕ್ಕುಗಳೊಳಗೂ) ನಸಜ್ಜತೆ-ತಡೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು,

ಇರುವುದಾಗಿಯೂ, ಸಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಎಂದುಕೊಂಡು,ಆಕೆಯ ಮನದ ಸಂಶಯವೆಲ್ಲ ಸಮೂಲವಾಗಿ ತೊಲಗುವಂತೆ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು||೪೩||ವಿನು ತಾಯೇ!ಹೀಗೆ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತೀಯೆ ? ಅನೇಕ ಋತ್ನ ವಾನರ ವೀರರ ಸೇನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿರುವ ಮಹಾ ಬಲಾನುಭಾವನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು- ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವೈರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು || ೪೪ || ಅಂತಹ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು- ಈ ರಾವಣನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ವಾನರ ವೀರರ ಸೇನೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಹು ಬೇಗನೆ ಬರುವನು, ಸಂಶಯಪಡಬೇಡ ||೪೫ || ಶತ್ರು ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ, ಅಂತಸ್ಸಾರದಿಂದಲೂ, ಬುದ್ಧಿ ಬಲದಿಂದಲೂ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲೇಶಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸದೆಯೂ ಇರುವ ಮಹಾ ಶೂರರಾದ ವಾನರರು- ಮನೋವೇಗದೊಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಬೇಕಾಗಲೀ, ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ತೊರಬೇಕಾಗಲಿ, ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ

ಯೇಷಾಂ ನೋ ಪರಿ ನಾಧಸ್ತಾ ನೈತಿರ್ಮ ಕ್ಸಜ್ಜತೆ ಗತಿಃ |
 ನ ಚ ಕರ್ಮಸಃ ಸೀದಂತಿ ಮಹತ್ತ್ವ ಮಿತತೇಜಸಃ ||೪೬||
 ಅಸಕ್ಯ ತ್ವೈ ರ್ತುಹೋತ್ಸಾಹೈಃ ಸ ಸಾಗರ ಧರಾಧರಾ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀ ಕೃತಾ ಭೂಮಿ ರ್ವಾಯುಮಾರ್ಗಾ ನು ಸಾರಿಭಿಃ ||೪೭||
 ಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾಶ್ಚ ತುಲ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂತಿ ತತ್ರ ವನಾಕಸಃ |
 ಮತ್ತಃ ಪ್ರತ್ಯವರಃ ಕಷ್ಟಿ ನ್ನಾಸ್ತಿ ಸುಗ್ರೀವ ಸನ್ನಿಧಾ ||೪೮||
 ಅಹಂ ತಾವ ದಿಹ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಿಂ ಪುನಸ್ತೇ ಮಹಾಬಲಾಃ |

ತೆ - ಅಂತಹ, ಮಹಾತೇಜಸಃ - ಮಹಾವೀರರು, ಮಹತ್ತ್ವ - ಅತಿಶಯಗಳನ್ನಿಡಿದ, ಕರ್ಮಸಃ - ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸೀದಂತಿ - ಕ್ರಮಪಡತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲ ||೪೬|| ಮಹೋತ್ಸಾಹೈಃ - ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ವಾಯುಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಭಿಃ - ವಾಯು ಸಂಚಾರದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳ, ತ್ವೈಃ - ಆ ವಾನರರಿಂದ, ಸಾಗರಧರಾಧರಾ - ಸಮುದ್ರ ಪರ್ವತಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಭೂಮಿಃ - ಧರೆಯು, ಅಸಕ್ಯ - ಅನೇಕಾವರ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತಾ - ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, (ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ||೪೭|| ಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾಶ್ಚ - ನನಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಬಲವೂ, ತುಲ್ಯಾಶ್ಚ - ಸಮಬಲವೂ ಆಗಿರುವ, ವನಾಕಸಃ - ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಕೆಗಳು, ತತ್ರ - ಆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾನಗರದಲ್ಲಿ, ಸಂತಿ - ಇದಾರೆ, ಸುಗ್ರೀವಸನ್ನಿಧಾ - ಸುಗ್ರೀವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತಃ - ನನಗಿಂತಲೂ, ಪ್ರತ್ಯವರಃ - ಹೀನಬಲನು, ಕಷ್ಟಿ - ಒಬ್ಬನಾದರೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು||೪೮|| ಅಹಂತಾವತ್ - ನಾನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರವೇ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಹಿಂದಿರುವೆನು, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಬಹು ಪರಿಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ತೆ - ಆ ವಾನರರು, ಕಿಂಪುನಃ - ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? (ಅವರಿಗೆ ಬೀಳು ಅದ್ವಿಯೇನು?) ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳನ್ನಿಡಿದವರು, ನಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಂತೇಹಿ - ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿ

ಇಳಿಯಬೇಕಾಗಲೀ ಅವರ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬೆಳಲತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು-ಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಹಿಂದಿರುಗತಕ್ಕವರೂ ಅಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೆನಿಸಿರುವರು || ೪೬ || ೪೭ || ಅನೇಕ ವೇಳೆ- ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ವಾಯುವೇಗ ಸಮಾನ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾಗರಗಳಿಂದಲೂ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವರು || ೪೭ || ಎಲಾ ತಾಯೆ ! ನೀನು ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ- ಕಪಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿನೋಡಿದರೂ, ನನಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಬಲವೆನಿಸಿದ ಕಪಿವೀರರೂ, ಸಮಾನ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಶೂರರೂ ಇರುವರಲ್ಲದೆ, ನನಗಿಂತಲೂ * ಹೀನ ಬಲವೆನಿಸಿದ ಕಪಿಯು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಇಲ್ಲ. || ೪೮ || ಎಲಾ ಜಾನಕೀ ! ಲೋಕೋತ್ತರ

* ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಕಪಿವೀರರೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ ಮಾರುತಿಯು-ತಾನು ಹೀನಬಲನೆಂದು ಅಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯ ಬಹುದೆ ? ಎಂದರೆ-ರಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಬರುವವರೂ ಸೀತೆಯು ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ ಇರಲಿ ಎಂತಲೂ, ತನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನ ಹಿ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಂತೇ ಪ್ರೇಷ್ಯಂತೇ ಹೀ ತರೇ ಜನಾಃ ||೪೯||
 ತದಲಂ ಪರಿತಾಪೇನ ದೇವಿ ಶೋಕೋ ವ್ಯಪ್ತುತು ತೇ |
 ಏಕೋತ್ಪಾತೇನ ತೇ ಲಂಕಾ ಮೇಷ್ಯಂತಿ ಹರಿ ಯೂಧಪಾಃ||೫೦||
 ಮಮ ಪೃಷ್ಠ ಗತಾ ತಾ ಚ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾ ವಿವೋದಿತಾ |
 ತ್ವತ್ಸಕಾಶಂ ಮಹಾಸತ್ತ್ವಾ ನೃಸಿಂಹಾ ವಾಗಮಿಷ್ಯತಃ ||೫೧||
 ತೌ ಹಿ ವೀರೌ ನರವರೌ ಸಹಿತೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ |
 ಆಗಮ್ಯ ನಗರೀಂ ಲಂಕಾಂ ಸಾಯಕೈ ರ್ವಿಧಮಿಷ್ಯತಃ ||೫೨||

ಕಳುಹಿಸಲ್ಪ ದುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಇತರೇಜನಾಃ - ಸಾಧಾರಣರಾದ ಮನುಷ್ಯರೇ, ಪ್ರೇಷ್ಯಂತೇ - ಕಳು
 ಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರಲ್ಲವೆ ? ||೪೯|| ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕೀ ! ಪರಿತಾಪೇನ - ವ್ಯಸ
 ನಪಡುವುದರಿಂದ, ಅಲಂ - ಸಾಕು, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಶೋಕಃ - ವೃಥೆಯು, ವ್ಯಪ್ತುತು - ದೂರತೊಲಗಲಿ,
 ತೇ - ಆ, ಹರಿಯೂಧಪಾಃ - ವಾನರ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು, ಏಕೋತ್ಪಾತೇನ - ಒಂದೇ ಕುಪ್ಪಳಿನಿಂದ, ಲಂ
 ಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಿಷ್ಯಂತಿ - ಬರುವರು, ||೫೦|| ಉದಿತಾ - ಉತ್ಪನ್ನರಾದ, ಚಂದ್ರ
 ಸೂರ್ಯಾವಿವ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತಿರುವ, ಮಹಾಸತ್ತ್ವಾ - ಮಹಾ ಬಲ ಸುಪನ್ನರಾದ, ನೃಸಿಂಹಾ - ಪುರು
 ಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಪೃಷ್ಠಗತಾ - ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತ
 ವರಾಗಿ, ತ್ವತ್ಸಕಾಶಂ - ನಿನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಆಗಮಿಷ್ಯತಃ - ಬರುವರು ||೫೧|| ವೀರೌ
 ಮಹಾಬಲ ಸುಪನ್ನರಾದ, ನರವರೌ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ತೌ - ಆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ - ರಾಮಲ
 ಕ್ಷ್ಮಣರು, ಸಹಿತೌ - ಒಡಗೂಡಿದವರಾಗಿ, ಲಂಕಾಂನಗರೀಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಆಗಮ್ಯ -
 ಬಂದು, ಸಾಯಕೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ವಿಧಮಿಷ್ಯತಃ - ಧ್ವಂಸಮಾಡುವರು. ||೫೨|| ಪರಾತೋಹ -

ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ದೂತರಾಗಿರುವ ವಾನರ ವೀರರೊ
 ಳಗೆ ಕೀಳು ಬಲನಾದ ನನ್ನಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯನು- ಇಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
 ದಾಟಿ, ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಮಹಾ ಬಲರಾದ ಆ ವೀರರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ
 ರುವುದೆಂಬುದು ಎಷ್ಟರ ಕೆಲಸ ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದು
 ನೀನು ಸಂಶಯಪಡಬೇಕಾದ ಮಿತ್ರವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುಗಳಾದವರು-ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ
 ಮೊದಲು ಸಾಧಾರಣರಾದ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತು, ತರುವಾ
 ಯ ಮಹಾ ಬಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಬರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವುದಲ್ಲ
 ವೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು || ೪೯ || ಎಲಾ ತಾಯೆ ! ನೀನಿ
 ನ್ನು ಶೋಕವನ್ನು ತೊರೆ. ವೃಥಾ ಸಂಶಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ನೀನು
 ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದರಿಂದ ಕೆಸಲವು ಸರಿಹೋಗುವುದೆಂದು ನೆನೆಯಬೇಡ, ನನ್ನ ಮೂಲಕ
 ನಿನ್ನ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಆವಾನರ ವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಬಂದು ಕು
 ಪ್ಪಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಿ, ಈಲಂಕೆಗೆ ಬಂದಿಳಿಯುವರು, ಆಗ ನಿನ್ನ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಾಗುವು
 ದು || ೫೦ || ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹೇಗೆ ಬರುವರು ಎಂದು ಸಂಶಯಪಟ್ಟೆಯಲ್ಲ ? ಇದು
 ಎಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ, ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಪುರುಷ ಸಿಂಹರೆನಿಸಿರುವ

ಸಗಣಂ ರಾವಣಂ ಹತ್ವಾ ರಾಘವೋ ರಘುನಂದನಃ |
 ತ್ವಾ ಮಾದಾಯ ವರಾರೋಹ ಸ್ವಪುರಂ ಪ್ರತಿಯಾಸ್ಯತಿ || ೪೩ ||
 ತ ದಾಽ ಶ್ವಸಿಹಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಭವ ತ್ವಂ ಕಾಲ ಕಾಂಕ್ಷಿಣೀ |
 ನ ಚಿರಾ ದ್ಧ್ರಾಕ್ಷ್ಯಸೇ ರಾಮಂ ಪ್ರಜ್ವಲಂತ ಮಿವಾನಲಮ್ || ೪೪ ||
 ನಿಹತೇ ರಾಕ್ಷಸಂದ್ರೇ ಸ್ತ್ರೀ ಸಪುತ್ರಾ ಮಾತ್ಸ್ಯ ಬಾಂಧವೇ |
 ತ್ವಂ ಸಮೇಷ್ಯಸಿ ರಾಮೇಣ ಶಶಂ ಕೇನೇವ ರೋಹಿಣೀ || ೪೫ ||

ಎಲಾ ಸತೀಶಿರೋಮಣಿಯೆ, ರಘುನಂದನಃ - ರಘುಕುಲ ಲಲಾಮನು, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಗ
 ಣಂ - ರಕ್ಕಸರ ಹಿಂಡಿಸಿದೊಡಗೂಡಿದ, ರಾವಣಂ - ದಶಕಂಠನನ್ನು, ಹತ್ವಾ- ಕೊಂದು, ತ್ವಾಂ-ನಿನ್ನ
 ನ್ನು, ಆದಾಯ - ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವಪುರಂ - ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರತಿಯಾಸ್ಯತಿ- ಪ್ರಯಾ
 ಣಮಾಡುವನು || ೪೩ || ತತ್- ೨ದಕಾರಣ, ಸಮಾಪ್ತಸಹ-ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆ, ತೇ-ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂ - ಶು
 ಭವಾಗಲಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕಾಲಕಾಂಕ್ಷಿಣೀ - ಉಚಿತ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವಳಾಗಿ, ಭವ-ಇರು
 ಪ್ರಜ್ವಲಂತಂ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅನಲಮಿವ - ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನ
 ನ್ನು, ನಚಿರಾತ್ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ದ್ರಾಕ್ಷ್ಯಸೇ - ನೋಡುವೆ (ದ್ರಾಕ್ಷ್ಯಸಿ) || ೪೪ || ಸಪುತ್ರಾಮಾತ್ಸ್ಯ
 ಬಾಂಧವೇ - ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಂಟರಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾದ, ಅಸ್ತ್ರೀ - ಈ, ರಾಕ್ಷ
 ಸೇಂದ್ರೇ - ರಾವಣನು, ನಿಹತ (ಸತಿ) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಶಶಂಕೇನ - ಚಂದ್ರನೊಡನೆ, ರೋಹಿಣೀ
 ವ - ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯಂತೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ, ಸಮೇಷ್ಯಸಿ - ಸೇರು
 ವೆ || ೪೫ || ದೇವಿ - ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕೋಕಸ್ಯ - ದುಃಖದ, ಪಾರಂ - ಕೊನೆಯನ್ನು

ಆ ದಶರಥಾತ್ಮಜರು- ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು,
 ಆಗತಾನೆ ಉದಿಸಿದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತ, ನಿನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ದಯೆಪಾಲಿಸುವ
 ರು. || ೪೩ || ಮಹಾ ವೀರರೂ, ನರವರರೂ ಆಗಿರುವ ರಘುನಂದನರೀವರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾ
 ಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದನ್ನು ನೀನು ಕಣ್ಣಾ
 ರನೋಡುವೆ, ಸಂಶಯವನ್ನು ತೊರೆ || ೪೪ || ರಘುನಂದನನಿನ್ನಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು- ಬಂಧು
 ಮಿತ್ರಾದಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಈ ದಶಕಂಠರನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ. ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ನಿನ್ನ
 ನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಗರವಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರುವನು, ಮನದ ಕಳವಳ
 ವನ್ನು ಬಿಡು || ೪೫ || ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದು
 ಕೊಂಡು, ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಬದಗುವ ಶುಭ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ಮೇಲ್ಮೈಯು
 ನಿನ್ನ ಕರಗತವಾಗುವುದು, ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದೊಳಗೇ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿ ಪುರುಷನ
 ನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶನಮಾಡಿ,
 ಆನಂದಿಸುವೆ || ೪೬ || ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಈ ಪಾಪಾ
 ತ್ಮನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಧೀರನಾದ ರಾಘವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಯುವನು, ನೀನು
 ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುವೆ, ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯು- ಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನೀನೂ ನಿ
 ನ್ನು ಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಬೇಗನೆ ಸೇರಿ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆ || ೪೭ ||

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ತ್ವಂ ದೇವಿ ಶೋಕಸ್ಯ ಪಾರಂ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಮೈಥಿಲಿ |
 ರಾವಣಂ ಚೈವ ರಾಮೇಣ ನಿಹತಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸೇಚರಾತ್ ||೪೬||
 ಏವ ಮಾಶ್ವಾಸ್ಯ ವೈದೇಹೀಂ ಹನುಮಾ ನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಗಮನಾಯ ಮತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ವೈದೇಹೀಂ ಪುನ ರಬ್ರವೀತ್ ||೪೭||
 ತ ಮರಿಘ್ನಂ ಕೃತಾತ್ಮಾನಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ರಾಘವಾ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಂ ಲಂಕಾದ್ವಾರ ಮುಪಸಿತಮ್ ||೪೮||
 ನಖ ದಂಷ್ಟ್ರಾಯುಧಾ ನ್ವೀರಾಃ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರಮಾಃ |

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಯಾಸ್ಯಸಿ - ಹೊಂದುವೆ, ಮೈಥಿಲಿ - ಓ ಜಾನಕಿ, ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ನಿ
 ಹತಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾವಣಂಚೈವ - ರಾವಣನನ್ನೂ, ಅಚರಾತ್ - ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸೆ -
 ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ||೪೬|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ವೈದೇ
 ಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಸಮಾಶ್ವಸ್ಯ - ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಗಮನಾಯ
 ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪು
 ನಃ - ಮರಣ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೪೭|| ಕೃತಾತ್ಮಾನಂ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು
 ಮಾಡಿದ, ಅರಿಘ್ನಂ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ಲಂಕಾದ್ವಾರಂ - ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಸ್ಥಿ
 ತಂ - ಬಂದಿರುವ, ಧನುಷ್ಪಾಣಿಂ - ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಲ
 ಕ್ಷ್ಮಣಂಚ - ಸಾಮಿತ್ರಿಯನ್ನೂ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ||೪೮|| ನಖದಂಷ್ಟ್ರಾ
 ಯುಧಾಃ - ಉಗುರು ಹಲ್ಲುಗಳೇ ಆಯುಧಗಳಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ವೀರಾಃ - ಬಹು ಶೂರರಾದ, ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂ
 ಲ ವಿಕ್ರಮಾಃ - ಸಿಂಹಗಳಂತೆಯೂ ಹುಲಿಗಳಂತೆಯೂ ಶೂರವುಳ್ಳ, ವಾರಣೀಂದ್ರಾರ್ಭಾಃ - ದೊಡ್ಡ ಆನೆ
 ಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಸಂಕರ್ತಾಃ - ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ, ವಾನರಾಃ - ಕುಟುಂಬವನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ -

ಎಲಾ ವೈದೇಹಿಯೇ ! ರಾಘವನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ರಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ನಿದ್ರೆಯಿಂ
 ದ ಪವಳಿಸಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ. ಈ ಶೋಕದ ಪಾರವ
 ನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ || ೪೬ || ಎಂದೀ ಪ್ರ
 ಕಾರ ಮರುನ್ನಂದನವಾದ ಆಂಜನೇಯನು- ವೈದೇಹಿಗೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಚಿತ್ತವು ಸಮಾ
 ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖೋದಕವನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಇನ್ನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆ
 ಳಸಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿ, ಜಾನಕಿಯುಂ ಕುರಿತು ಮರಳಂತೆಂದನು-|| ೪೭ || ಎಲಾ ಮಹಾಮಾತೆ
 ಯೆ ! ಮಹಾಶೂರನೂ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ ರಾಘವನು- ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ
 ಈ ಲಂಕಾನಗರದ ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದುನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ಬಹುಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿ
 ಯೆ, ಆತನ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಸಾಮಿತ್ರಿಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ
 ||೪೮|| ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿ, ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಗಳ ಹಾಗೆ ಶೂರಸಂಪನ್ನರಾಗಿ,
 ಮದದಾನೆಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಕಪಿವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಲಂಕಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರಿ, ತ
 ಮ್ತುಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಕೂರಾದ ಉಗುರುಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗ
 ಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ||೪೯|| ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೆ! ಪರ್ವತಗಳ

ವಾನರಾ ನ್ಯಾರಣೇಂದ್ರಾಭಾ೯ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ಸಂಗತಾ೯ ||೪೯||
 ಶೈಲಾಂಬು ದ ನಿಕಾಶಾನಾಂ ಲಂಕಾ ಮಲಯು ಸಾನುಷು |
 ನರ್ದತಾಂ ಕಪಿಮುಖ್ಯಾನಾ ಮಾರ್ಗೇ ಯುಧ ಸ್ಯ ನೇಕಶಃ ||೫೦||
 ಸ ತು ಮರ್ದಣಿ ಘೋರೇಣ ತಾಡಿತ್ವೋ ಮನ್ಮಥೇಷುಣಾ |
 ನ೯ಶರ್ಮ ಲಘುತೇ ರಾಮಃ ಸಿಂಹಾರ್ದಿತ ಇವ ದ್ವಿಪಃ ||೫೧||
 ಮಾ ರುದೋ ದೇವಿ ಶೋಕೇನ ಮಾಭೂ ತ್ತೇ ಮನಸೋಽಪ್ರಿಯಂ |
 ಶಚೀವ ಪತ್ರ್ಯಾ ಶಕ್ರೇಣ ಭರ್ತ್ವಾ ನಾಥವತೀ ಹ್ಯಸಿ ||೫೨||
 ರಾಮಾ ದ್ವಿಶಿಷ್ಯಃ ಕೋಽನ್ಯೋಸ್ತಿ ಕಶ್ಚಿ ತ್ಸ್ಮಿಂತ್ರಿಣಾ ಸಮಃ |

ಬೇಗನೆ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ||೪೯|| ಆರೈ - ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೆ, ಶೈಲಾಂಬು
 ದನಿಕಾಶಾನಾಂ - ಬೆಟ್ಟಗಳೊಡನೆಯೂ, ಮೇಘಗಳೊಡನೆಯೂ ಸಮಾನರಾದ, ಲಂಕಾಮಲಯು ಸಾನು
 ಷು - ಲಂಕೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲಯುಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿಯೂ, ನರ್ದತಾಂ - ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲಿರು
 ವ, ಕಪಿಮುಖ್ಯಾನಾಂ - ವಾನರವೀರರ, ಅನೇಕಶಃ - ಬಹುಪ್ರಕಾರವಾದ, ಯುಧಾಃ - ಗುಂಪುಗ
 ಳನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ (ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುತ್ತೀಯೆ) ||೫೦|| ಸಃ - ಆ, ರಾಮಸ್ತು - ಶ್ರೀರಾಮ
 ನಾದರೋ, ಘೋರೇಣ - ಭಯಂಕರವಾದ, ಮನ್ಮಥೇಷುಣಾ - ಕಾಮಬಾಣದಿಂದ, ಮರ್ದಣಿ - ಅಂತರಂ
 ಗದಲ್ಲಿ, ತಾಡಿತ್ವಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಿಂಹಾರ್ದಿತಃ - ಸಿಂಹದಿಂದ ಹಿಂಸೆಪಲ್ಪಟ್ಟ, ದ್ವಿ ಪಃ - ಆನೆ
 ಯಂತೆ, ಶರ್ಮ - ಸೌಖ್ಯವನ್ನು, ಲಘುತೇ - ಹೊಂದದೆ ಇದಾನೆ ||೫೧|| ದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೆ!
 ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ, ಮಾರುಡಃ - ಅಳಬೇಡ, ತ - ನಿನ್ನ, ಮನಸಃ-ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಅಪ್ರಿಯಂ - ಅಹಿ
 ತವು, ಮಾಭೂತಃ - ಆಗಬೇಡ, ಪತ್ರ್ಯಾ - ವಲ್ಲಭನಾದ, ಶಕ್ರೇಣ - ಇಂದ್ರನೊಡನೆ, ಶಚೀವ - ಶಚೀದೇವಿ
 ಯಂತೆ, (ತ್ವಾ - ನೀನು) ಭರ್ತ್ವಾ - ಪತಿಯಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ, ನಾಥವತೀ - ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಪತಿ
 ಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಸಿಹ - ಇದ್ದೀಯಲ್ಲವೇ! ||೫೨|| ರಾಮಾತಃ - ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ, ವಿಶಿಷ್ಯಃ - ಅಧಿಕನು

ಹಾಗೂ ಮೇಘಗಳಹಾಗೂ ಮರೆಯುತ್ತ, ಲಂಕಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲಯು ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪ
 ಲಲ್ಲಿಯೂ ವಿನೋದದಿಂದ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಮಹಾವೀರರಾದ ಕಪಿಗಳ
 ತಂಡೋಪತಂಡಗಳಾದ ಹಿಂಡುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಹೋಗುವೆ||೫೦|| ಎಲಾ
 ಮಾನ್ಯಳೆ! ಆದಾಶರಥಿಯು-ಮಹಾಧೀರನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಂತ
 ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅನಂಗನ ಅಂಬಿನ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನೊಂದು, ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಸಿಂಹದಿಂದ
 ಪೆಟ್ಟುತಿಂದ ಆನೆಯಹಾಗೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಇದಾನೆ, ಆದುದರಿಂದ ಬಹುತ್ವರೆ
 ಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವನು||೫೧|| ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಜನನಿ! ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋ
 ಡಿಸಿ, ಇಗೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು, ನೀನು ಇನ್ನು ಅಳಬೇಡ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ
 ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲೇಶವಾದರೂ ಅಹಿತವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸುರನಾಮಕನಾದ ಶಕ್ರನಿಂದ ಶ
 ಚೀದೇವಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿರಾಮನಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತತರನನಿಸಿದ ಪ್ರಾ
 ಣನಾಥನನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೀಯೆ, ಚಿಂತಿಸದೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರು ||೫೨|| ಈ
 ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದರೆ-ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ

ಅಗ್ನಿಮಾರುತ ಕಲ್ಪಾಃ ತಾ ಭ್ರಾತರಾ ತವ ಸಂಶ್ರಯಾ ||೫೩||

ನಾಸ್ತಿಂ ಶ್ವೀರಂ ವತ್ಸ್ಯಸಿ ದೇವಿ ದೇಶೇ ರಕ್ಷೋರಗಣೈ ರಭ್ಯುಷಿತೇತಿರಾದ್ರೇ |

ನ ತೇ ಚಿರಾ ದಾಗಮನಂ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮತ್ಸಂಗಮ ಕಾಲಮಾತ್ರಂ ||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ಏಕೋನ ಚತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ಕಂಧಃ —

ಎನಿಸಿದ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೊಬ್ಬನು, ಈ - ಯಾವನು, ಅಸ್ತಿ - ಇದಾನೆ !, ಸೌಮಿತ್ರಿಣಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ, ಸಮಃ - ಸಮನಾದವನು, (ಈಅಸ್ತಿ - ಯಾವನಿದಾನೆ?) ಅಗ್ನಿಮಾರುತಕಲ್ಪಾ - ಅಗ್ನಿವಾಯುಗಳಿಗೆಣೆಯನಿಸಿದ, ತಾ - ಆ, ಭ್ರಾತೌ - ಸೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ತವ - ನಿನಗೆ, ಸಂಶ್ರಯಾ - ಆಶ್ರಯರಾಗಿದಾರ ||೫೩|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೆ, ರಕ್ಷೋರಗಣೈಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ, ಅಭ್ಯುಷಿತ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಅತಿರಾದ್ರೇ - ಮಹಾ ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಅಸ್ತಿ - ಈ, ದೇಶ - ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, (ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು) ಚಿರಂ - ಬಹುಕಾಲ, ನವತ್ಸ್ಯಸಿ - ವಾಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತ - ನಿನ್ನ, ಪ್ರಿಯಸ್ಯ - ವಲ್ಲಭನ, ಆಗಮನಂ - ಬರುವಿಕೆಯು, ಚಿರಾತ್ - ಬಹುಕಾಲ, ನ (ಭವಿಸ್ಯತಿ) - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ಸಂಗಮಕಾಲಮಾತ್ರಂ - ನಾನು ಅಲ್ಲಿಸೇರುವಷ್ಟು ಕಾಲಮಾತ್ರವೇ, ಕ್ಷಮಸ್ವ - ಸ್ವರಣೆಯಿಂದಿರು, ||೫೪||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ —

ಎಣೆಯೆನಿಸಿದ ಮತ್ತು ಸೌಮಿತ್ರಿಗೆ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದ ಪುರುಷನಾವನಿರುವನು? ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿರ್ವರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆ || ೫೩ || ಆದಕಾರೂ ಎಲಾ ಮಹಾ ದೇವಿಯೆ! ಕ್ರೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀನು ಇನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಬಹುಕಾಲವು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲಾ ತಾಯೆ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ತವಕಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕುಕಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಶಾಂತಚಿತ್ತಳಾಗಿ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು ||೫೪||

— ಇಂತು ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂಧಂ —

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ
ಚೆತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ವರ್ಗಃ

ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ತಸ್ಯ ವಾಯುಸೂನೋ ರ್ತುಹಾತ್ಮನಃ |
ಉವಾಚಾತ್ಮ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸೀತಾ ಸುತ ಸುತೋಪಮಾ ||೧||
ತ್ವಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಿಯವಕ್ತಾರಂ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಮಿ ವಾನರ |
ಅರ್ಧಸಂಜಾತ ಸಸ್ಯೇವ ವೃಷ್ಟಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಸುಂಧರಾ ||೨||
ಯಥಾ ತಂ ಪುರುಷವ್ಯಾಸಂ ಗಾತ್ರೈಶ್ಚೋಕಾಭಿ ಕರ್ಮಿತೈಃ |

—ನಲವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂದ|| ನಗರಿಗೆ ಪೊರಮಡೆವಾರುತಿ | ರಘುನಂದನ ಗರುಹ ವೇಳ್ವ ಏವಿಜೆ ಕುರುಹು |
ಮಗುಳದ ನಾಲಿಸುತೆ ಹರಿ ನ | ಡಗರದೆ ತಾಂ ಕಾರ್ಯ ಶೇಷವಂ ಚಿಂತಿಸಿದಂ ||

ಸುರಸುತೋಪಮಾ - ದೇವಕನ್ಯೆಗೆಣೆಯಾದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹತ್ತರ
ವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ವಾಯುಸೂನೋಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ವಚನಂ -
ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅತ್ಯಂತ - ತನಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉವಾ
ಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೧|| ವಾನರ - ಎಲೈ ಕಪಿವರನೆ!, ಪ್ರಿಯವಕ್ತಾರಂ - ಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು
ಹೇಳುತಲಿರುವ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ವೃಷ್ಟಿಂ - ಮಳೆಯನ್ನು,
ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಅರ್ಧಸಂಜಾತಸಸ್ಯಃ - ಅರೆಮೊಳೆತ ಪೈರುಳ್ಳ, ವಸುಂಧರೇವ - ಭೂಮಿಯಂತೆ, ಸಂ
ಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಮಿ - ಹರ್ಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತಲಿದೇನೆ ||೨|| ಸಕಾಮಾ - ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂದರ್ಶನದ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳ,
ಅಹಂ - ನಾನು, ಶೋಕಾಭಿಕರ್ಷತೈಃ - ದುಃಖದಿಂದ ನವೆದುಹೋಗಿರುವ, ಗಾತ್ರೈಃ - ಕರಗಳಿಂದ,

— ನಲವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ದೇವಕನ್ಯೆಗೆಣೆಯೆನಿಸಿದ ವೈದೇಹಿಯು - ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನ ಕರವೆನಿಸಿದ ಮಹಾ
ತ್ಮನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಮಧುರ ವಚನಗಳನ್ನಾಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಮೇ
ಲಾಗುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆತನೊಡನೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ||೧|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮ
ನೇ! ಅರೆವಾಸಿ ಮೊಳೆಯುತಲಿರುವಾಗ ಮಳೆಯೆಲ್ಲದೆ ಅರಳಿ ಬಾಡುತಲಿರುವ ಪೈರುನ್ನೆಗಳ
ಗೊಂಡಿರುವನೆಲವು-ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಕಳಕಳನೆಲುಬ್ಬಿ ಹೊಳೆಯುವಹಾಗೆ,
ಶೋಕದೀನಳಾದ ನಾನು-ಹಿತವಾದಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯವಚನಗಳನ್ನಾಳಿಸಿ ಹರುಷದಿಂದ
ಹಿಗ್ಗುತಲಿದೇನೆ ||೨|| ಎಲೈ ಹುನುಮಂತನೇ! ಪಾಣಿಪ್ರಿಯನನ್ನಗಲಿ ಕೃತಿಸಿ ಹೋಗಿರುವ
ಈ ನಾನು-ಆ ನನ್ನ ಸ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡು, ಕರತಲದಿಂದ ಅಡಿದಾವರೆಗಳನ್ನೊತ್ತಿ

ಸಂಸ್ಪೃಶೇಯಂ ಸಕಾಮಾಂಹಂ ತಥಾಕುರು ದಯಾಂ ಮಯಿ ||೪||

ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ ಚ ರಾಮಸ್ಯ ದದ್ಯಾ ಹರಿ ಗಣೋತ್ತಮ |

ಕ್ಷಿಪ್ತಾಮಿಷೀಕಾಂ ಕಾಕಸ್ಯ ಕೋಪಾ ದೇಕಾಕ್ಷಿ ಶಾತನೀಮ್ ||೪||

ಮನ ಶ್ಶಿಲಾಯಾ ಸ್ತೀಲಕೋ ಗಂಡ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ನಿವೇಶಿತಃ |

ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಂ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ತಂ-ಆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಯಥಾ - ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಸಂಸ್ಪೃಶೇಯಂ - ಪಾದಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಬಲ್ಲೆನೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ದಯಾಂ - ಕರುಣೆಯನ್ನು, ಕುರು - ಮಾಡು, ||೪|| ಹರಿಗಣೋತ್ತಮ- ಎಲೈ ಕುಟುಂಬಲಲಾಮನೆ ! ಕೋಪಾತ್- ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಕ್ಷಿಪ್ತಂ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಾಕಸ್ಯ - ಕಾಗೆಯ, ಏಕಾಕ್ಷಿಶಾತನೀಂ - ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಳೆದ, ಇಷೀಕಾಂ - ಮಂತ್ರಿಸಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂಚ - ಗುರುತನ್ನೂ, ದದ್ಯಾ - ಕೊಡು (ತಿಳಿಸು) ||೪|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ತಿಲಕ - ಹಣೆಯ ಬೊಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣವೈ (ಸತಿ) ಅಳಿಸಿ ಹೋದಲ್ಲಿ, ಮನಶ್ಶಿಲಾಯಾ - ಮಣಿಶಿಲೆಯೆಂಬ ಕೆಂಗಲ್ಲಿನ, (ಗಂಧವು) ತಿಲಕ - ಬೊಟ್ಟು, ಗಂಡ ಪಾರ್ಶ್ವ - ಕೆನ್ನೆಯಲ್ಲಿ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿವೇಶಿತಃ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಥವಾ- ತಿಲಕ - ಬೊಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣವೈಸತಿ - ಅಳಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಗಂಡಪಾರ್ಶ್ವ - ದೊಡ್ಡ ಖಂಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮನಶ್ಶಿಲಾಯಾ - ಮಣಿಶಿಲೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ, ತಿಲಕ - ಬೊಟ್ಟು, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ನಿವೇಶಿತಃ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತಂ - ಅದನ್ನು, ಸ್ವರ್ಮಂ - ನೆನೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿಕಿಲ - ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದೀಯಲ್ಲವೆ ? (ಇತಿ

ಅಪ್ಪಿ, ಹೇಗೆ ಆನಂದಿಸ ಬಲ್ಲೆನೋ, ಹಾಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನುತೋರುವುದು ನಿನ್ನವಶವಾಗಿದೆ ||೪|| ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಗೊಂಡು ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮಹತ್ಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಶರಣುಹೊಂದಿದ ಆವಾಯಸವನ್ನು ಕಾಣುಣ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾದ ನೀನುಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಳೆದು ಕಾಪಾಡಿದೆ, ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಗುರುತನ್ನು ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನು ಮರೆಯದೆ ಅರುಹು ||೪|| ಬಾಡುವೇಳೆ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಸಮಾಚಾರವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದು, ಅದರಿಂದ ಇದು ಅಷ್ಟು ಮೇಲಾದ ಕುರುಹು ಆಗಲಿರಬಹುದು ಎಂದು ಆತನಿಗೇನಾದರೂ ಸಂಶಯವುಂಟಾದರೆ - ಪುರನೊಳಗೆ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸು, ಅದೇನು ಎಂಬೆಯೋ ? “ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನೆ ! ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ-ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ, ತೂಗುಮಣೆಯಮೇಲೆ ನಿನಗೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೂಗಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ತಿಲಕವು ಅಳಿಸಿಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ನೀನುಆಗ, ನಾನು ತೂಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಇಳಿದು, ಹಿಂದಿನಿಂದ ತೂಗಲಿಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಮಣಿಶಿಲೆಯ ಗಂಧವನ್ನು ಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದ ನಾನು ಆರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಬಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಸಿಕ್ಕಾ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು ಎಂದು ಹೇಳು. ಮತ್ತು-ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ, ನನ್ನ ಹಣೆಯ ತಿಲಕವು ಅಳಿಸಿ ಹೋದಾಗ, ಮಣಿಶಿಲೆಯೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದಕೆಂಗಲ್ಲಿನ ಪುಡಿಯನ್ನು

ತ್ವಯಾ ಪ್ರಣವೈ ತಿಲಕೇ ತಂ ಕಿಲ ಸ್ತುರ್ಮು ಮಹಸಿ ||೫||
 ಸ ವೀರೈವಾ ನ್ನಥಂ ನೀತಾಂ ಹೃತಾಂ ಸಮನು ಮನ್ಯಸೇ |
 ವಸಂತೀಂ ರಕ್ಷಸಾಂ ಮಧೈ ಮಹೇಂದ್ರ ವರುಣೋಪಮಾಃ ||೬||
 ಏಷ ಚೂಡಾಮಣಿ ದಿವ್ಯೋ ಮಯಾ ಸುಪರಿರಕ್ಷಿತಃ |
 ಏತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಮಿ ವ್ಯಸನೇ ತ್ವಾ ಮಿವಾನಘ ||೭||
 ಏಷ ನಿರ್ಮಿತ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಯಾ ತೇ ವಾರಿಸಂಭವಃ |
 ಅತಃ ಪರಂ ನ ಶಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಜೀವಿತುಂ ಶೋಕ ಲಾಲಸಾ ||೮||

ಹೀಗೆಂದು, ವದ-ಹೇಳು) ||೫|| ಮಹೇಂದ್ರವರುಣೋಪಮಾಃ-ಇಂದ್ರವರುಣರಿಗಣೆಯೆನಿಸಿದ, ವೀರೈವಾ-
 ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ - ನನ್ನಲ್ಲಪ್ಪ ಪ್ರೇಮವಿರುವ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಹೃತಾಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಅ
 ಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ, ಮಧೈ - ನಡುವೆ, ವಸಂತೀಂ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರತಕ್ಕ
 (ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು) ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಸಮನುಮನ್ಯಸ-ಸನ್ಮತಿಸಿ ಇದ್ದೀಯೆ? (ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದೇ?)||೬||
 ಹೇಅನಘ - ಎಲೈ ದೋಷಕೂನ್ಯನೇ!, ದಿವ್ಯಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಏಷಃ - ಈ, ಚೂಡಾಮಣಿ-ಶಿರೋ
 ರತ್ನವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸುಪರಿರಕ್ಷಿತಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ವ್ಯಸನೇ - ಇಂತಹ
 ದುಃಖಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತ್ವಾಮಿವ - ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಏತಂ - ಈ ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-
 ನೋಡಿ, ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಮಿ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ||೭|| ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ
 ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ವಾರಿಸಂಭವಃ - ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಏಷಃ - ಈ ಚೂಡಾರತ್ನವು, ಮಯಾ -
 ನನ್ನಿಂದ, ನಿರ್ಮಿತಃ - ಗುರುತಾಗಿ ನಿನಗೆ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅತಃ - ಆದಕಾರಣದಿಂದ, ಶೋಕಲಾಲಸಾ
 ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವನಾನು, ಪರಂ - ಬಂದು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಜೀವಿತುಂ - ಬದುಕಿರಲಿಕ್ಕೆ,

ದ್ರವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ
 ಕವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳು ||೫|| ಬಲಪರಾಕ್ರಮಾ
 ದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರವರುಣರಿಗಣೆಯೆನಿಸಿದ ನೀನು-ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೇಮ
 ಭರವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಮಹಾಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಈ ನೀಚರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು,
 ರಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿ,ನರಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿರುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ? ಎಂ
 ದು ಕೇಳಿದಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸು ||೬|| ಎಲೈ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ನನ್ನ ಈ ಚೂಡಾ
 ಮಣಿಯನ್ನು ನೀನು-ಆಗಾಗ ಕೈಗೆತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಲೂ,ಲಾಲಿಸುತ್ತಲೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ
 ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದೀಯೆ? ಎಲೈ ದೋಷಕೂ
 ನ್ಯನೇ ! ಅದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಇದನ್ನು ಬಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದ
 ನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆಯೇ ದುಃಖದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋ
 ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಎಂದು ತಿಳಿಸು||೭||ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದುದಾದ ಕಾರಣ ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಈ ದಿವ್ಯರತ್ನವನ್ನೂ
 ಗುರುತಿಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆನ. ಮೊದಲೇ ಶೋಕದೀನಳಾದ ಈ ನಾನು -
 ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇರಲಾರನು ಎಂದೂ ಬಿನ್ನವಿಸು||

ಅಸಹ್ಯಾನಿ ಚ ದುಃಖಾನಿ ವಾಚಶ್ಚ ಹೃದಯಚ್ಛಿದ್ರಃ |
 ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಸುಘೋರಾಣಾಂ ತ್ವತ್ಕೃತೇ ಮಧ್ಯಯಾ ಮೃಹಂ ||೯||
 ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಸಂ ತು ಜೀವಿತಂ ಶತ್ರುಸೂದನ |
 ಮಾಸಾ ದೂರ್ಧ್ವಂ ನ ಜೀವಿಷ್ಯೇ ತ್ವಯಾ ಹೀನಾ ನೃಪಾತ್ಮಜ ||೧೦||
 ಘೋರೋ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜೋಽಯಂ ದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ನ ಸುಖಾ ಮಯಿ |
 ತ್ವಾಂ ಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಷಜ್ಜಂತಂ ನ ಜೀವೇಯ ಮಹಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ||೧೧||
 ವೈದೇಹ್ಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಕರುಣಂ ಸಾಶ್ರು ಭಾಷಿತಂ |

ನಶಹ್ಯಾಮಿ - ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾಳಿ, ||೯|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಸಹ್ಯಾನಿ - ತಾಳಲಾಗದ, ದುಃಖಾನಿ - ದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಸುಘೋರಾಣಾಂ - ಮಹಾಕ್ರೂರರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ಕಸಿಯರ, ಹೃದಯಚ್ಛಿದ್ರಃ - ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಿರುವ, ವಾಚಶ್ಚ - ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ, ತ್ವತ್ಕೃತೇ - ನಿನಗೋಸ್ಕರವೇ, ಮರ್ಷಯಾಮಿ - ಸಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೯|| ಶತ್ರುಸೂದನ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ!, ಮಾಸಂತು - ಮಾಸಮಾತ್ರವಾದರೋ, ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ, ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು, ನೃಪಾತ್ಮಜ - ಎಲೈ ದೊರಮಗನೇ!, (ಅಹಂ - ನಾನು) ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಹೀನಾ - ಕೊನೆಯಾಗಿ, ಮಾಸಾತ್ - ತಿಂಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಉರ್ಧ್ವಂ - ಮೇಲೆ, ನಜೀವಿಷ್ಯೇ (ನಜೀವಿಷ್ಯಾಮಿ) - ಬದುಕಲಾರೆನು ||೧೦|| ಅಯಂ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಃ - ರಾಮಾನು, ಘೋರಃ - ಮಹಾ ಭಯಂಕರನು, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ - ಅವನ ನೋಟವೂ, ಸುಖಾ - ಸುಖಕರವಾದುದಾಗಿ, ನ - ಇಲ್ಲವು, ಅಹಂ - ನಾನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ವಿಷಜ್ಜಂತಂ - ಆಲಸ್ಯಮಾಡುವವನನ್ನಾಗಿ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಜ್ಞಾಂ - ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ, ನಜೀವೇಯಂ - ಬದುಕಲಾರೆನು, ||೧೧|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಮಹಾತೇಜಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವುತ್ರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಕರುಣಂ - ದೀನವಾಗಿಯೂ, ಸಾಶ್ರು -

ತಾಳಲಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ದುರಾತ್ಮರಾದ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನೂ, ಓರಾಮಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನೆಂಬ ಆಕಾಪಾಶದಿಂದಲೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೯|| ಹಗೆಗಳನ್ನಿರಿಯಬಲ್ಲ ಓರಾಘವಾ! ಎಂತಹ ಕಷ್ಟವನ್ನಾದರೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಜೀವಿಸಿರುವೆನು. ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮೇಲಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರವೂ ಖುಡಿತವಾಗಿ ಜೀವಿಸಲಾರೆನು. ||೧೦|| ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನನಿಸಿದ ಈ ರಾಮಾನುಜ ರೋಮಾಕ್ರೂರಾತ್ಮನು, ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಕ್ರೂರವಾದ ನೋಟದಿಂದ ನೋಡುವನು, ಅದನ್ನು ನಾನು ಜ್ಞಾಕಾಲವಾದರೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು, ಇದರ ಮೇಲೆ ನೀನು ಬರುವುದು ತಡವೂ ಆದರೆ, ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೂ ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆನು ಎಂದು ಮೊರೆ ಯಿಟ್ಟಳೆಂಬ ದಾಗಿಯೂ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು ಎಂದು, ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಸೀತೆಯು - ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಹರಿಯಿಸುತ್ತ, ಗದಗದಿಸ್ವರದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು || ೧೧ || ಶೋಕಪರವಶಳಾಗಿ ಅತಿದೈನ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಾ, ಕೊಡಲು ನುಡಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮನದಳಲನ್ನು ಹೊಳೆಯಂತೆ ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಿದ ವೈದೇಹಿಯು.

ಅಥಾಬ್ರವೀ ನೃಹಾತೇಜಾ ಹನುಮಾ ನ್ಸ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೧೨||
 ತ್ವಚ್ಛ್ಲೋಕ ವಿಮುಖೋ ರಾಮೋ ದೇವಿ ಸತ್ಯೇನ ತೇ ಶವೇ |
 ರಾಮೇ ದುಃಖಾಭಿಭೂತೇ ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪರಿತಪ್ಯತೇ ||೧೩||
 ಕಥಂಚಿ ದ್ಭವತೀ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ ಕಾಲಃ ಪರಿಶೋಚಿತುಂ |
 ಇಮಂ ಮುಹೂರ್ತಂ ದುಃಖಾನಾ ಮಂತಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ಭಾಮಿನಿ ||೧೪||
 ತಾ ವುಭಾ ಪುರುಷ ವ್ಯಾಘ್ರ ರಾಜಪುತ್ರಾ ವರಿದಮಾ |
 ತ್ವದ್ವರ್ಮನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹಾ ಲಂಕಾಂ ಭಸ್ಮೀಕರಿಸ್ಯತಃ ||೧೫||

ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ, ಭಾಷಿತಂ - ಹೇಳಿದ, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಮು, ||೧೨|| ದೇವಿ-ಎಲಾ ಜಾನಕಿಯೇ ! ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವಚ್ಛ್ಲೋಕವಿಮುಖಃ - ನಿನ್ನ ದುಃಖದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿರುವನು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸತ್ಯೇನ - ಸತ್ಯವಾಗಿ, ಶವೇ - ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ರಾಮೇ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ದುಃಖಾಭಿಭೂತೇ (ಸತಿ) ದುಃಖದಿಂದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದವನಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಸೌಮಿತ್ರಿಯು. ಪರಿತಪ್ಯತೇ - ಸಂತಾಪ ಪಡುತ್ತಾನೆ, ||೧೩|| ಭಾಮಿನಿ - ಕಾಂತಿಸಂಪದಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ದೇವಿಯೇ !, (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ) ಭವತೀ - ಪೂಜ್ಯಳಾದ ನೀನು, ಕಥಂಚಿತ್ - ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಿಯೇ, (ಇತಃ - ಇನ್ನುಮೇಲೆ) ಪರಿಶೋಚಿತುಂ - ದುಃಖಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಲಃ - ಸಮಯವು, ನ - ಇಲ್ಲವು, ಇಮಂ - ಈ, ಮುಹೂರ್ತಂ - ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ದುಃಖಾನಾಂ - ದುಃಖಗಳ, ಅಂತಂ - ಕೊನೆಯನ್ನು, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುವೆ, ||೧೪|| ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ಅರಿದಮಾ - ಶತ್ರು ಸಂಹಾರಕರಾಗಿರುವ, ರಾಜಪುತ್ರಾ - ದಶರಥನಂದನರಾದ, ತೌ - ಆರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಉಭೌ-ಇಬ್ಬರೂ, ತ್ವದ್ವರ್ಮನ ಕೃತೋತ್ಸಾಹಾ - ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಭಸ್ಮೀಕರಿಸ್ಯತಃ-ಖಂಡಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾಡುವರು, ||೧೫|| ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ - ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ,

ಗೋಳಾಟವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು ಮನಮರುಗಿ, ಬಳಿಕ ಇಂತೆಂದನು-||೧೨|| ಆಮ್ಮಾ ಜಾನಕೀ ! ನನ್ನಾಣೆಗೂ ನಾನು ದಿಟವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಸಟೆಯನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಂಬು, ನಿನ್ನನ್ನು ಆಗಲಿ ಶೋಕಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ರಾಮನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಳೆಯೇಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಡಿದ ಮುಖದಿಂದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಕೊರಗುತ್ತಿರುವನು, ರಾಮನಿಗೆ ದುಃಖವು ಉಕ್ಕಳಿಸಿ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸೌಮಿತ್ರಿಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ||೧೩|| ಎಲಾ ತಾಯೇ ! ನಾನು ಬಹುಕ್ರಮಪಟ್ಟು ಅದು ಹೇಗೋ, ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡೆನು, ಅದರಿಂದಲೇ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ, ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿ ಕಡುಸುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ, ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ||೧೪|| ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕರೆನಿಸಿರುವ ಪುರುಷಸಿಂಹರಾದ ಆ ದಶರಥರಾಜ ನಂದನರಿರ್ವರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹಗಲಿರಳೂ ತವಕಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಭಸ್ಮಾವಶೇಷವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು, ಅದನ್ನು

ಹತ್ಯಾ ತು ಸಮರೇ ಕ್ರೂರಂ ರಾವಣಂ ಸಹ ಬಾಂಧವಂ ।

ರಾಘವಾ ತ್ವಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಸ್ವಾಂ ಪುರಿಂ ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯತಃ ||೧೬||

ಯತ್ತು ರಾಮೋ ವಿಜಾನೀಯಾ ದಭಿಜ್ಞಾನ ಮನಿಂದಿತೇ ।

ಪ್ರೀತಿ ಸಂಜನನಂ ತಸ್ಯ ಭೂಯ ಸ್ವಂ ದಾತು ಮರ್ಹಸಿ ||೧೭||

ಸಾ ಬ್ರವೀ ದ್ಧತ್ತ ಮೇವೇತಿ ಮಯಾಽಭಿಜ್ಞಾನ ಮುತ್ತಮಂ ।

ಏತದೇವ ಹಿ ರಾಮಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮತ್ಕೇಶ ಭೂಷಣಂ ||೧೮||

ಜಾನಕಿಯೇ ! ರಾಘವಾ-ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಕ್ರೂರಂ-ದುರಾತ್ಮನಾದ, ಸಹಬಾಂಧವಂ -ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ, ರಾವಣಂ-ರಾವಣನನ್ನು, ಸಮರ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹತ್ಯಾ-ಸಂಹರಿಸಿ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸ್ವಾಂ - ತನ್ನದಾದ, ಪುರಿಂ-ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯತಿ - ಹೊಂದಿಸುವನು ||೧೬|| ಅನಿನ್ದಿತ-ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ ದೇವಿಯೇ !, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಯತ್ - ಯಾವ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ - ಗುರುತನ್ನು, ವಿಜಾನೀಯಾತ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೋ, ಪ್ರೀತಿಸಂಜನನಂ - ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕ, ತತ್ - ಅಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ಗುರುತನ್ನು, ತಸ್ಯ ಆ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಭೂಯಃ - ಪುನಃ (ಮರಳಿ) ದಾತುಂ - ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೧೭|| ಹನುಮಾ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೆ !, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ - ಗುರುತಿನ ಪದಾರ್ಥವು, ದತ್ತಮೇವ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟೀ ಇದೆ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನೂ, [ರಾಮಾಕ್ಷ] ಏತತ್ - ಈ ಮತ್ಕೇಶಭೂಷಣಮೇವ - ನನ್ನ ತಲೆಯ ಅಲಂಕಾರವಾದ ರತ್ನವನ್ನೇ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಶ್ರದ್ಧಭಾಷ - ಸಂಬುವನು, ಹಿ - ನಿಜಯ, ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ ! ವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮಾತು, ತವ - ನಿನಗೆ, ಶ್ರದ್ಧೇಯಂ - ನಂಬತಕ್ಕದ್ದು, ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವುದು, (ಇತ್ಯೇತತ್ - ಹೀಗೆಂಬ ಈಮಾತನ್ನು) ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು, ||೧೬,೧೮|| ಶ್ರೀಮಾ - ಪ್ರಕೃತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ,

ನೀನು ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುತ್ತೀಯೆ ||೧೫|| ಎಲಾ ವಿಶಾಲನಯನೆಯಾದ ವೈದೇಹಿಯೆ ! ಆ ರಾಘವರಿಬ್ಬರೂಕಾಳಗದೊಳಗೆ, ಪರಮ ಪಾಪಿಯಾದ ಈರಾವಣನನ್ನು ಪುತ್ರಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವರು, ನೀನಿದಕ್ಕೆ ತು ಸವಾದರೂ ಸಂದೇಹ ಪಡಬೇಡ||೧೬||ದೋಷಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಓದೇವಿಯೇ ! ಮತ್ತಾವಗುರುತನ್ನುಕೊಟ್ಟರ ಶ್ರೀರಾಮನು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೋ, ಅಂತಹ ಮತ್ತೊಂದು ಕುರುಹೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳು, ಅದನ್ನೂ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು||೧೭|| ಎನಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೂಪುತ್ರಿಯು ಇಂತೆಂದಳು:—ಎಲೈ ವೀರಹನುಮಂತನೆ ! ನೀನು ಸಂತಯ ಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ, ಏತಕೆಂದರೆ—ಈಗ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಗುರುತನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವನು, ಈ ನನ್ನ ಶಿರೋರತ್ನವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ ಎಂದಳು || ೧೮ || ಬಳಿಕ ಹನುಮ್ತುಖನಾದ ಹನುಮಂತನು ಆ

ಶ್ರದ್ಧೇಯಂ ಹನುಮ ನ್ವಾಕ್ಯಂ ತವ ವೀರ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಸ ತಂ ಮಣಿವರಂ ಗೃಹ್ಯ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪ್ಲವಗ ಸತ್ತಮಃ ||೧೯||
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ದೇವೀಂ ಗಮನಾ ಯೋಪಚಕ್ರಮೇ |
 ತ ಮುತ್ಪಾತ ಕೃತೋತ್ಸಾಹ ಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಹರಿಪುಂಗವಮ್ ||೨೦||
 ವರ್ಧಮಾನಂ ಮಹಾವೇಗ ಮುನಾಚ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
 ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣ ಮಖೀ ದೀನಾ ಬಾಪ್ಸು ಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾ ||೨೧||
 ಹನುಮ ಸ್ನಿಹ ಸಂಕಾಶ ಭ್ರಾತರಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ |
 ಸುಗ್ರೀವಂ ಚ ಸಹಾಮಾತ್ಯಂ ಸರ್ವಾ ನ್ಯಾಯಾ ಪೃಥುಮಯಂ ||೨೨||

[ನಗೆ ಮೊಗವುಳ್ಳ] ಪ್ಲವಗ ಸತ್ತಮಃ - ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ಸ-ಆಮಾರುತಿಯು, ತಂ - ಆ, ಮಣಿವರಂ - ಉತ್ತಮವಾದ ರತ್ನವನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ [ಗೃಹೀತ್ವಾ] ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಶಿರಸಾ - ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪ್ರಣಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಗಮನಾಯ - ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೧೯|| ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯು, ಉತ್ಪಾತಕೃತೋತ್ಸಾಹಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುವ ಸಡಗರದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ, ಹರಿಪುಂಗವಂ - ವಾನರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ವರ್ಧಮಾನಂ - ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಮಹಾವೇಗಂ - ಬಹುವೇಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವ, ತಂ - ಆ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷ್ಯ-ನೋಡಿ; ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣಮುಖೀ-ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ದೀನಾ - ದೀನಳೂ ಆಗಿ, ಬಾಪ್ಸುಗದ್ಗದಯಾ - ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತೊದಲುತ್ತಿರುವ, ಗಿರಾ-ಮಾತಿನಿಂದ, ಉನಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು ||೨೦-೨೧|| ಹನುಮಾ - ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ !, ಸಿಂಹಸಂಕಾಶ - ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ, ಭ್ರಾತರಾ - ಬಡಹುಟ್ಟಿದವರಾದ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ, ಸಹಾಮಾತ್ಯಂ - ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವಾಚ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಸರ್ವಾ - ಸಮಸ್ತ ವಾನರರನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಅನಾಮಯಂ - ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು [ಕುಲುವನ್ನು] ಬ್ರೂಯಾಃ-ಕೇಳಿದಳೆಂದು

ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದವನಾಗಿ, ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಶಿರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತರಳಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು ||೧೯|| ಜಾನಕಿಯು-ನೋಡಿದಳು, ಕಪಿವರನು ಈಗಾಗ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತದೋನೆ, ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವನು, ಅಯ್ಯೋ ! ಇದುವರೆಗೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥನ ಕುಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಹೇರಳವಾದ ನನ್ನ ಶೋಕವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನಲ್ಲ, ಈತನು ಹೊರಟು ಹೋದಬಳಿಕ ನಾನು ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾಳಲಿ ಎಂದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊರಟಿತು, ಬಹುಖಿನ್ನಳಾದಳು, ಕೊರಳದನಿಯು ಗದ್ಗದವಾಯಿತು, ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು ||೨೦|| ಎಲೈ ಪವನಾಸ ನಂದನನೇ ! ಪುರುಷಸಿಂಹರನಿಸಿರುವ ಸೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸೀತೆಯು-ಆರೋಗ್ಯಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿದಳೆಂದು ಮರೆಯದೆ ಹೇಳು ||೨೧|| ಅಪ್ಪಾ ಆಂಜನೇಯಾ ! ಇಗೋ, ಬೇಸರಪಡಬೇಡ, ಮತ್ತು ತಡ

ಯಥಾ ಚ ಸ ಮಹಾಬಾಹು ಮಾರ್ಗಂ ತಾರಯತಿ ರಾಘವಃ |

ಅಸ್ಮಾ ದ್ವೈಬಾಂಬು ಸುರೋಧಾ ತ್ವೃ ಸಮಾಧಾತು ಮದ್ವಪಿ ||೨೪||
ಇಮಂ ಚ ತೀವ್ರಂ ಮಮ ಶೋಕವೇಗಂ ರಕ್ಷೋಭಿ ರೇಭಿಃ ಪರಿಭರ್ತ್ಸನಂಚ |
ಬ್ರೂಯಾ ಸ್ತು ರಾಮಸ್ಯ ಗತ ಸ್ತಮೀಪಂ ಶಿವಶ್ಚ ತೇಽಧ್ವಾಸ್ತು ಹರಿಪ್ರವೀರ ||
ಸ ರಾಜಪುತ್ರೌ ಪ್ರತಿನೇದಿತಾರ್ಥಃ ಕಪಿಃ ಕೃತಾರ್ಥಃ ಪರಿಹೃಷ್ಯ ಚೇತಾಃ ||

ಹೇಳು ||೨೪|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ ರಾಘವಃ - ೨ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅಸ್ಮಾತ್ - ಈ, ದ್ವೈಬು ಸುರೋಧಾತ್ - ಶೋಕಸಾಗರದಿಂದ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಯಥಾ - ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತಾರಯತಿ-ದಾಟಿಸಬಲ್ಲನೋ, ತಥಾ - ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ತ್ವಂ-ನೀನು, ಸಮಾಧಾತುಂ- ಸರಿಸವಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಃ-ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೨೫|| ಹೇ ಹರಿಪ್ರವೀರ-ಎಲೈ ಕೊರನಾದ ಮಾರುತಿಯೇ ತೀವ್ರಂ - ಬಹುತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುವ, [ತಾಳಲಾಗದ] ಇಮಂ - ಈ,ಮಮ - ನನ್ನ, ಶೋಕವೇಗಂ - ದುಃಖಾತಿಶಯವನ್ನೂ, ಏಭಿಃ - ಈ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - [ಕೃಪರಿದುಂಟಾಗುತ್ತಲಿರುವ, ಪರಿಭರ್ತ್ಸನಂಚ - ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ, ತ್ವಂತು-ನೀನಾದರೋ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಸಮೀಪಂ - ಹತ್ತಿರವನ್ನು. ಗತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಬ್ರೂಯಾಃ - ಹೇಳು, ತೇ-ನನ್ನ, ಅಧ್ವಃ - ಪ್ರಯಣದ ಮಾರ್ಗವು, ಶಿವಃ - ಮಂಗಳಕರವೆನಿಸಿದುದು, ಅಸ್ತುಚೇ - ಆಗಿಯೇ ಇರಲಿ, ||೨೬|| ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ರಾಜಪುತ್ರೌ - ಜಾನಕಿಯಿಂದ, ಪ್ರತಿನೇದಿತಾರ್ಥಃ - ತಿಳಿಸಬೃಷ್ಟ ಸಂಗತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕೃತಾರ್ಥಃ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾಗಿ, ಪರಿಹೃಷ್ಯ ಚೇತಾಃ - ಬಲು ಸಂತಸಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಕಾರ್ಯಂ-ತಾನುಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಅಲ್ಪಾವಶೇಷಂ-ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೇ

ಮಾಡಬೇಡ, ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿಯಾದ ದಾಶರಥಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಈದುಃಖಸಮುದ್ರದಿಂದ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಹೇಗೆ ದಾಟಿಸಬಲ್ಲನೋ,ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಏನೇನಹೇಳಬೇಕೋ,ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ ||೨೪|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶೋಕವೇಗವನ್ನೂ, ಕ್ರೂರಾತ್ಮರಾದ ಈ ರಕ್ಕಸರು ಪಡಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿನ್ನವಿಸು, ಇನ್ನು ಹೊರಡು, ನಿನ್ನ ಪಯಣದಹಾದಿಯು ನಿನಗೆ ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಸುಖಕರವೆನಿಸಿರಲಿ, ಬೇಗನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವವನಾಗು ಎಂದು ಹರಸಿದಳು ||೨೫|| ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಅಂಜನೇಯನು-ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಯಿತು, ಶ್ರೀರಾಮನ ಕುಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಅರುಹಿ ಅಂಗುಳಿಯಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಾಯಿತು, ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ಆಕೆಯಿಂದ ಆರಿತು ಜೊಡಾಮಣಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಉಳಗದವನಾಗಿ ಬಂದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದನು ಎಂದು,ಮನದೊಳಗೆ

ಅಲ್ಪಾವಶೇಷಂ ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ದಿಶಂ ಹ್ಯುದೀಚೇಂ ಮನಸಾ ಜಗಾಮ||

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ ಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ—

ಉಳಿದಿರುವುದನ್ನಾಗಿ, ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಉದೀಚೇಂದಿಶಂ - ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದಿದನು ||೨೫|| — ಇಂತು ನಲವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹರ್ಷಪಟ್ಟನು. ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸವು ಮಾತ್ರವುಳಿದಿದೆಯೆಂದು ಬಗೆದು, ಬಡಗ ದೆಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಡಲು ಮನ ಮಾಡಿದನು. — ಇಂತು ನಲವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೈ ವಿಕ ಚತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ಸರ್ಗಃ

ಸ ಚ ವಾಗ್ಭಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ ಕ್ಷಮಿಷ್ಯ ನ್ವಜಿತ ಸ್ತಯಾ |

ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಶಾ ದಪಕ್ರಮ್ಯ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೧||

— ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಮಾರುತಿ ಮೃದುವಚನಂಗಳ | ನಾ ರಘುವರ ಸತಿಗೆ ಪೇಳಿದ್ದ ತನ್ನಯಬಲಮಾ|

ತೋರಲ್ ರಕ್ತಸರರಸಗೆ | ಪೌರುಷದಿಂ ಮುರಿದನೆಂದು ಬನಮಂ ಮುದದಿಂ ||

ಸಃ - ಆ, ವಾನರಶ್ಚ - ಆಂಜನೇಯನೂ, ತಯಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ - ಸ್ತುತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ವಾಗ್ಭಿಃ- ವಚನಗಳಿಂದ, ಪುಜಿತಃ-ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಕ್ಷಮಿಷ್ಯ-ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತ, ತಸ್ಮಾತ್-ಆದ್ದರಿಂದ, ಅಪಕ್ರಮ್ಯ-ಸ್ವಲ್ಪದೂರಹೋಗಿ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ -ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧|| (ಅದೆಂತೆಂದರೆ-)ಇದಂ-ಈ, (ನಾನಾಲೋಚಿಸುವ)

—ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಆಂಜನೇಯನು:—ತಾನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಜಾನಕಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಲು, ಆಕೆಯ ನುಡಿಗಳಿಂದ ತಾನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರಬಂದು, ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು ||೧|| ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು

ಅಲ್ಪಶೇಷ ಮಿದಂ ಕಾರ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವೇಯ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ |

ಶ್ರೀ ಸುಪಾಯಾ ನತಿಕ್ರಮ್ಯ ಚತುರ್ಥ ಇಹ ದೃಶ್ಯತೆ ||೨||

ನ ಸಾಮ ರಕ್ಷಸ್ಸು ಗುಣಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ನ ದಾನ ಮರ್ಥೋಪ ಚಿತೇಷು ಯುಜ್ಯತೆ |

ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ಅಲ್ಪಶೇಷಂ - ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದೆ, ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾ - ಕಪ್ಪಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಇಯಂ . ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿ (ರಾವಣನ ಮ ನೋಗತವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ) ಶ್ರೀ - ಮೂರಾದ, ಉಪಾಯಾ - ಉಪಾಯಗಳನ್ನು, ಅತಿ ಕ್ರಮ್ಯ - ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಚತುರ್ಥ-ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಉಪಾಯವು, ದೃಶ್ಯತೆ-ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ ||೨|| ಸಾಮ - ಸಾಮೋಪಾಯವು, ರಕ್ಷಸ್ಸು - ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ, ಗುಣಾಯ - ಸುಗುಣಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ, ನಕಲ್ಪತೆ - ನಮರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ದಾನಂ - ದಾನೋಪಾಯವು, ಅರ್ಥೋಪಚಿತೇಷು - ಧನದಿಂದ ಪೂರ್ಣರಾಗಿರುವವರಲ್ಲಿ, ನೋಪಯುಜ್ಯತೆ - ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬಲದರ್ಪಿತಾಃ - ಬಲದಿಂದ ಕೊಳ್ಳಿರುವ, ಜನಾಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಜನಗಳು, ಭೇದಸಾಧ್ಯಾಃ-ಭೇದೋಪಾಯದಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ತಕ್ಕವರು, ನ-ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಡಬೇಕಾದುದೊಂದು ಕೆಲಸ, ರಾವಣನ ಮನೋಗತವು ಇಂಥದು, ಅವನ ಕಡೆಯ ಬಲಾಬಲಗಳು ಇಷ್ಟರವು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೊಂದು ಕಾರ್ಯ, ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವು ಸರಿಪಟ್ಟದ್ದು, ಇದರಿಂದ ಎರಡನೆಯದು ಅಷ್ಟಮುಖ್ಯವಾದುದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದೆ ಅಲ್ಪವಶೇಷವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮ,ದಾನ,ಭೇದಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳೂ ಉಪಯೋಗಕರಗಳೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ಈ ದನುಜರು- ಆ ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ವಿಫಲ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ದಂಡೋಪಾಯವೇ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ತಕ್ಕದೆನಿಸಿದೆ ||೨|| ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ—ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವರು ಬಂದು ಮೇಲೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಪ್ಪುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ಮೃದು ಮಧುರವಾಗಿ ಅವರ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಅವರದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಾರೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಸಾಮೋಪಾಯವು ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದು, ಈ ರಾಕ್ಷಸರಾದರೆ ಮಹಾ ಮೂರ್ಖರು, ಕ್ರೂರಾತ್ಮರು, ಮಾಯಾವಿಗಳು, ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ದಾನೋಪಾಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸೋಣವೆಂದರೆ, ಇವರು ಮಹತ್ತರವಾದ ಧನದಿಂದ ಮದಾಂಧರಾಗಿದಾರೆ, ಈ ರಕ್ಷಸರ ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ, ಏನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ದಾನೋಪಾಯವು ವೃಥಾವು, ಈ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂಸಾಪರರಾಗಿ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಜ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ರಾಜ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸೋಣವೆಂದರೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದಾನವರ ಮತ್ತು ದಶಕಂಠನ ಬಲಾಬಲಗಳ ಇಯತ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸಬೇಕು, ಜಯ ಪರಾಜಯಗಳು ಬಬ್ಬನಿಗೇ ಸಂಭವಿಸುವುವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೇಳಲು

ನ ಭೇದಸಾಧ್ಯಾ ಬಲವೃತ್ತಾ ಜನಾಃ ಪರಾಕ್ರಮ ಸ್ತೇವ ಮಮೋಹ ರೋಚತೆ ||೫||
 ನ ಚಾಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಾ ದೃತೇ ವಿನಿಶ್ಚಯಾಃ ಕಶ್ಚಿ ದಿಹೋಪ ಪದ್ಯತೆ |
 ಹತ ಪ್ರವೀರಾ ಹಿ ರಣೇ ಹಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕಥಂಚಿ ದೀಯು ರ್ವದಿ ಹಾಪ್ಯ ಮಾದವಂ ||
 ಕಾರ್ಯ ಕರ್ಮಿಣಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟೇ ಯೋ ಬಹೂನ್ಯಪಿ ಸಾಧಯೇತ್ |
 ಪೂರ್ವ ಕಾರ್ಯಾವಿರೋಧೇನ ಸ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ತು ಮರ್ಹತಿ ||೫||
 ನ ಹೈಕ ಸ್ಪರ್ಧಕ್ಕೋ ಹೇತುಃ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ಯಾಪೀಹ ಕರ್ಮಣಃ |

ಇಹ - ಇನ್ನುಳಿದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಪರಾಕ್ರಮಸ್ತೇವ ! - ಕಾರ್ಯವೇ, ರೋಚತೆ - ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ || ೩ || ಅಸ್ಯ - ಈ, ಕಾರ್ಯಸ್ಯ - ಕೆಲಸಕ್ಕೆ, (ಕಾರ್ಯವಿದ್ದಿಗೆ), ಪರಾಕ್ರಮಾದೃತ - ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಶ್ಚಿತ್ - ಬೇರಾವುದೊಂದು, ವಿನಿಶ್ಚಯಾಃ - ಉಪಾಯವೂ, ಇಹ - ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯಲ್ಲಿ, ನೋಡಪದ್ಯತೆ - ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ರಣ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹತ ಪ್ರವೀರಾಃ - ಮಡಿದುಹೋದ ವೀರರುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರು, ಕಥಂಚಿತ್ - ಹೇಗಾದರೂ, ಅದ್ಯ-ಇಂದು, ಮಾದವಂ - ಮೃದುತ್ವವನ್ನು, (ಸ್ವಧೀನತೆಯನ್ನು) ಈಯುಃ - ಹೊಂದುವರು || ೪ || ನಿರ್ದಿಷ್ಟ - ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಾರ್ಯ - ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ, ಕರ್ಮಿಣಿ - ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಯಃ - ಯಾವನು, ಬಹೂನ್ಯಪಿ - ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಸಾಧಯೇತ್ - ಸಾಧಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೋ, ಸಃ - ಅಂಥವನು, ಪೂರ್ವ ಕಾರ್ಯಾವಿರೋಧೇನ - ಮೊದಲಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಂದು ಬಾರದ ರೀತಿಯಿಂದ, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕರ್ಮ - ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹತಿ - ಯೋಗ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ, || ೫ || ಸ್ವಲ್ಪಸ್ಯ - ಅಲ್ಪವಾದ (ಮಿತವಾದ) ಕರ್ಮಣೋಪಿ - ಕೆಲಸಕ್ಕಾದರೂ, ಏಕಃ-ಬಂದಾದ, ಹೇತುಃ - ಕಾರಣವು, ಸ್ಪರ್ಧಕಃ - ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕವನು, ನು - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಯಃ -

ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಅದರೂ ಶ್ರೀ ಕಾಮಾಚಂದ ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಯವೇ ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. ಅದಜಯವೆಂಬುದು ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದಕಾರೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇವರ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಸಂಭವವೆಂದು ಕೊಂಡನು||೫|| ಆಮೇಲೆ-ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಲಬಲಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಇವರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ, ಕಾಳಗವು ಬದಗಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಮಂದಿ ವೀರಭಟರು ಮಡಿದು ಹೋದರೆ, ಆ ಬಲವು ತಗ್ಗುವುದರಿಂದ ಕಳೆಗೂಡಿ, ಕೃಷ್ಣರುಮೃದುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಬಳ್ಳಿಯ ದಾರಿಗೆ ಬರಬಹುದು ||೬|| ಲೋಕದಲ್ಲಿ-ಯಾವವನು ಉಳಿಗದವನನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿದರೆ, ಅಂತಹ ಭೃತ್ಯನು-ತನಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಕುದುರಿಸಿ ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಹಿಂ'ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಂದಿಲ್ಲದಂತೆಗದ ಆ ಸೇವಕನ ಆಳುತನವು ಹೊಗಳಿಕೆ ಗೀಡಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥವನೇ ನಿರ್ವಾಹಕಾಲಿಯೆನಿಸುವನು ||೭|| ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಬೇಕು, ಬಂದೇ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯೋಚಿತವಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರಬೇಕು,

ಯೋ ಹ್ಯರ್ಥಂ ಬಹುಧಾ ವೇದ ಸ ಸಮರ್ಥೋಽರ್ಥ ಸಾಧನೆ ||೩||

ಇಹೈವ ತಾವ ತ್ವೃತ ನಿಶ್ಚಯೋ ಹ್ಯಹಂ ಯದಿ ಪ್ರಜೇಯಂ ಸ್ವವಗೇಶ್ವರಾಲಯಮ್ |
ಪರಾತ್ಮ ಸಂಮರ್ಧ ವಿಶೇಷ ತತ್ವವಿತ್ತತಃ ಕೃತಂ ಸ್ಯಾ ನೃಮ ಭರ್ತೃಕಾಸನಮ್ ||೩||
ಕಥಂ ನು ಖಲ್ವದ್ಯ ಭವೇ ತ್ಸುಖಾಗತಂ ಪ್ರಸಹ್ಯ ಯುದ್ಧಂ ಮಮ ರಾಕ್ಷಸೈಸ್ಸಹ |

ಯಾವನು, ಅರ್ಥಂ - ಕಾರ್ಯಸಂದರ್ಭವನ್ನು, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, (ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳಿಂದ) ವೇದ - (ಉಪಾಪೋಷಕರ ಮೂಲಕ) ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನೋ, ಸಃ - ಅಂಥವನೇ, ಅರ್ಥಸಾಧನೆ-ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಮರ್ಥಃ - ಶಕ್ತನಾದವನು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವನು || ೩ ||
ಅಹಂ - ನಾನು, ಇಹೈವ - ಇಲ್ಲಿಯೇ, ಪರ...ವಿತ್, ಪರ - ಹೆರರ, ಆತ್ಮ - ತನ್ನ, ಸಮ್ಪರ್ಧ - ಯುದ್ಧದ, ವಿಶೇಷ - ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು, ವಿತ್ - ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ವಿಶೇಷತಃ - ಅಧಿಕವಾಗಿ, ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ - ತತ್ತ್ವ ನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಸ್ವವಗೇಶ್ವರಾಲಯಂ-ಸುಗ್ರೀವನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಜೇಯಂಯದಿ, ಹೋಗುವವನೇ ಆದರೆ, ಭರ್ತೃಕಾಸನಂ - ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಾವತ್ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವುದು || ೩ ||

ಯುದ್ಧಂ - ಕಾಳಗವು, ಮಮ - ನನಗೆ, ರಾಕ್ಷಸೈಸ್ಸಹ - ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ಪ್ರಸಹ್ಯ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ಅದ್ಯ - ಇಂದು, ಕಥಂನುಖಲು - ಹೇಗೆ, ಸುಖಾಗತಂ - ಸುಖವಾಗಿ ಬದಗುವುದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದೋ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧವು ಬದಗುವ ಹಾಗೆ) ಉಚಿತಂ-ತಕ್ಕ ಕೆಲಸವು, ಕರ್ಮ್ಯಂ - ಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿದೆ ತಥೈವಖಲು - ಆ ಪ್ರಕಾರ ಯುದ್ಧವು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿಯೇ, ದಶಾನನಃ - ರಾವಣನು, ಆತ್ಮಬಲಂಚ - ತನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಬಲವನ್ನೂ, ಮಾಂಚ -

ಅಂತಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನನಗುಂಟು, ಆದಕಾರಣ ಸಕಲೋಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಕ್ಷಸರ ಗುಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು ||೩|| ನಾನೀಗ ಇಲ್ಲಿಯೇ ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪರರ ಬಲವಿಪ್ಪುನನ್ನ ಬಲವಿಪ್ಪು, ಎಂದು ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋದರೆ ಆಗ-ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು-ವಿನಯ್ಯ ಆಂಜನೇಯ! ನೀನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬಂದೆಯಲ್ಲದೆ, ರಕ್ಷಸರ ಬಳಗುಟ್ಟನ್ನೊಂದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಬರಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು- ಅವರ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಳಿದುದೇ ಆದರೆ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶದವಾಗಿ ನಾನು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನು ಪೂರ್ಣವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಆಗುವೆನು, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಿರುತ್ತರನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದಕಾರಣ ರಕ್ಷಸರ ಸೊಕ್ಕನ್ನಡಗಿಸುವುದೇ ಸರಿ ||೩|| ಆದರೆ- ಇಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಈ ದಿವಸವೇ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧವು ತಾನಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ರಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯೊಡನೆ ನಾನು ಹೋರಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾವಣನು-ನನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಬಗೆಯೆಂತು ? ನನ್ನಂಥ ಶೂರನೊಡನೆ ಕಾದಿದ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅವನು ಹೊಗಳುವ ಬಗೆಹೇಗೆ ? ಏಕೆಂಚ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ದಾನವರ ಸಂಗಡ

ತಥೈವ ಖಲ್ವಾತ್ಮ ಬಲಂ ಚ ಸಾರವ ತ್ಸಮ್ಯಾಗಯೇ ನ್ಯಾಂ ಚ ರಣೇ ದಶಾನನಃ ||೧||

ತತ ಸ್ತಮಾಸಾದ್ಯ ರಣೇ ದಶಾನನಂ ಸಮಂ ತ್ರಿವರ್ಗಂ ಸ ಬಲಪ್ರಯಾಯಿನಮ್ |

ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಂ ತಸ್ಯ ಮತಂ ಬಲಂ ಚ ವೈ ಕುಖೇನ ಮತ್ಪಾಽ ಹ ಮಿತಃ ಪುನರ್ವ್ರಜೇ ||೧||

ಇದ ಮಸ್ಯ ನೃಶಂಸಸ್ಯ ಸಂದನೋಪಮ ಮುಕ್ತಮಮ್ |

ವನಂ ನೇತ್ರಮನಃಕಾಂತಂ ನಾನಾ ದ್ರುಮ ಲತಾಯುತಮ್ ||೧||

ಇದಂ ವಿಧ್ವಂಸಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಶುಷ್ಕಂ ವನ ಮಿವಾನಲಃ |

ನನ್ನ ಬಲವನ್ನೂ, ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸಾರವತ್ - ಸಾರವುಳ್ಳದನ್ನಾಗಿ, ಸಮ್ಯಾಗಯೇ - ಗೌರವಿಸು ವನು ||೧|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸಮುತ್ರಿವರ್ಗಂ - ಸಚಿವಸಮೂಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಬಲ ಪ್ರಯಾ ಯಿನಂ - ಸೇನಾನಾಯಕರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ದಶಾನನಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ರಣೆ - ಯು ದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ಆ ಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ಹೃದಿ - ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇರುವ, ಮತಂ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಬಲಂಚ - ಅಂತಸ್ಸಾರವನ್ನೂ, ಮತ್ಪಾಽ - ಅರಿತು, ಇತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದ, ಸುಖೇನ - ಸುಖವಾಗಿ, ಪುನಃ - ತಿರುಗಿ, ವ್ರಜೇ (ವ್ರಜಾಮಿ) ಹೋಗುವೆನು ||೧|| (ಖಲ್ವಾತ್ಮಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧವು ಬದಗಲು ಉಪಾಯವೇನೆಂದರೆ-) ನೃಶಂಸಸ್ಯ - ಘಾತುಕನಾದ, ಅಸ್ಯ - ಈ ರಾವಣನ, ವ ನಂ - ಉದ್ಯಾನವು, ಸಂದನೋಪಮಂ - ಇಂದ್ರನ ವನಕ್ಕೆಣೆಯೆನಿಸಿದುದೂ, ನೇತ್ರಮನಃ ಕಾಂತಂ - ಕಣ್ಣಿನ ಗಳಿಗಾನಂದಕರವೆನಿಸಿದುದೂ ನಾನಾ ದ್ರುಮಲತಾಯುತಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂ ದೊಡಗೂಡಿದುದೂ ಆಗಿ (ಅಸ್ತಿ-ಇದೆ) ಇದಂ - ಈ ತೋಟವನ್ನೂ, ಶುಷ್ಕಂ - ಬಣಗಿ ಹೋದ, ವನಂ - ಕಾಡನ್ನೂ, ಅನಲಃ - ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವಿಧ್ವಂಸಯಿಷ್ಯಾಮಿ- ನಾಶಮಾಡುವೆನು, ಅ ಸ್ಥಿತ್ - ಈ ವನವು, ಭಗ್ನೇಸತಿ - ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲಿರಲಾಗಿ, ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, (ಅದರಿಂದ)

ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನೆಸಗಿ, ಲಂಕಾಧಿಪತಿಗೆ ನನ್ನ ಶಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದೇ ಮುಖ್ಯವಾ ದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ ||೧|| ಕಾಳಗವು ಕೈಗೂಡಿದ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ- ಮಂತ್ರಿಗ ಳಿಂದಲೂ, ಸೇನೆಗಳಿಂದಲೂ ಆವರಿಸ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ದಶಕಂಧರಸು ಬಂದುದೇ ಆದರೆ, ಅವನ ನ್ನು ಇದಿರೊಡ್ಡು, ಅವನ ಹೃದಯಗತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಅವನ ಬಲದ ಇಯ ತ್ತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಸುಖವಾಗಿಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಬೇಕಾಗಿದೆ||೧|| ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸವೂ ಅನುಕೂ ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವೊಟ್ಟಿವೊಡಲು ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ - ಇಗೋ, ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವ ಣನ ಈ ಉದ್ಯಾನವು ಇಂದ್ರನ ಸಂದನ ವನಕ್ಕೆಣೆಯೆನಿಸಿ ಇದೆ, ಇದರೊಳಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ತರುಗಳು, ದಿವ್ಯಲತೆಗಳೂ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಣಿನವು ಸೆ ಳೆಯುತ ಕಂಗಳೊಳುತಲಿರುವುವು ||೧|| ಇಷ್ಟು ರಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ವನವು ರಾವಣನಿ ಗೆ ಅಂತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದವೆನಿಸಿರುವುದು, ಇದನ್ನೀಗ- ಬಣಗಿದ ಗಿಡಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡನ್ನೂ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚು ಸುಟ್ಟು ಹಾಳು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದುದೇ ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿರುವ ರಕ್ತಸರ ಮೂಲಕ ರಾವಣನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯು ಮುಟ್ಟುವುದು, ಅದರಿಂದ ದಾನವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತುವುದು, ಬಳಿಕ ಸಮರವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಂಘಟಿಸುವುದು, ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ಹಾದಿ ಎಂದು ಸಿಚ್ಛಿಸಿದನು ||೧|| ಆಹಾ! ನಾನು ಈ ವನವನ್ನು

ಅಪ್ಪಿ ನೃಗೈ ರತತಃ ಕೋಪಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ ದಶಾನನಃ ||೧೧||

ತತೋ ಮಹ ತ್ಸಾಶ್ವ ಮಹಾರಥದ್ವಿಪಂ ಬಲಂ ಸಮಾದೇಹ್ಯೈತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ |

ತ್ರಿಶೂಲ ಕಾಳಾಯಸ ಪಟ್ಟಸಾಯುಧಂ ತತೋ ಮಹ ದ್ಯುಧ್ವ ಮಿದಂ ಭವಿಸ್ಯತಿ ||೧೨||

ಅಹಂ ತು ತೈ ಸ್ತಂಯತಿ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮೈ ಸ್ಸಮೇತ್ಯ ರಕ್ಷೋಭಿ ರಹಸ್ಯವಿಕ್ರಮಃ |

ನಿಹತ್ಯ ತದ್ರಾವಣ ಚೋದಿತಂ ಬಲಂ ಸುಖಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಪೀಶ್ವರಾಲಯಮ್ ||೧೩||

ತತೋ ಮಾರುತವ ತ್ಕ್ವದೋ ಮಾರುತಿ ಭೀನು ವಿಕ್ರಮಃ |

ಉರುವೇಗೇನ ಮಹತಾ ದ್ರುಮಾಕ್ಷೇಪ್ತು ಮಥಾರಭತ್ ||೧೪||

ದಶಾನನಃ - ರಾವಣನು, ಕೋಪಂ - ಸಿಟ್ಟನ್ನು, ಕರಿಸ್ಯತಿ - ಮಾಡುವನು ||೧೧|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು, ಸಾಶ್ವಮಹಾರಥದ್ವಿಪಂ - ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಆನೆ ಇವುಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿದ, ತ್ರಿಶೂಲಕಾಳಾಯಸ ಪಟ್ಟಸಾಯುಧಂ - ತ್ರಿಶೂಲ, ಕಾಳಾಯಸ, ಪಟ್ಟಸ ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳ, ಮಹತ್ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಬಲಂ - ಸೈನ್ಯವನ್ನು, ಸಮಾದೇಹ್ಯೈತಿ - ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವನು, ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಇದಂ - ಈ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದ, ಯುದ್ಧಂ - ಕಾಳಗವು, ಭವಿಸ್ಯತಿ - ಉಂಟಾಗುವುದು, ||೧೨|| ಅಸಕ್ಯವಿಕ್ರಮಃ - ಸಹಿಸಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಅಹಂತು - ನಾನಾದರೋ, ಸುರುತಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಚಂಡವಿಕ್ರಮೈಃ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ತೈ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ಸಮೇತ್ಯ - ಕಲೆತು, ರಾವಣಚೋದಿತಂ - ರಾವಣನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವುಳ್ಳ, ತತ್ - ಆ, ಬಲಂ - ಸೇನೆಯನ್ನು, ನಿಹತ್ಯ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಸುಖಂ - ಸುಖವಾಗಿ, ಕಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾವನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವೆನು (ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಚಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು) ||೧೩||

ತತಃ - ಹಾಗೆಂಟೆದಬಳಿಕ, ಭೀನುವಿಕ್ರಮಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ (ಭೀಮನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ) ಮಾರುತಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮಾರುತವತ್ - ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುವಿನಂತೆ, ಕ್ರೂರಃ - ದೊಡ್ಡಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಮಹತಾ- ಹೆಚ್ಚಾದ, ಉರುವೇಗೇನ - ತೊಡೆಗಳ ವೇಗದಿಂದ, ದ್ರುಮಾಕ್ಷ-ಮರಗಳನ್ನು, ಷ್ವೇಪ್ತುಂ-ಕಿತ್ತೆಸೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ಅರಭತ್ (ಆರಭತ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು||೧೪||

ಚಾಳುಸಗೂಡಿದರೆ ಯುದ್ಧವು ಸಾವಕಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸಮಾಚಾರವು ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ರೋಷಗೊಂಡ ರಾವಣನು-ತನ್ನ ಚತುರಂಗಬಲವನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವನು,ಆತನ ಆಣತಿಯನಾಂ ತವೀರರು-ತ್ರಿಶೂಲ, ಕಾಳಾಯಸ, ಪಟ್ಟಸ,ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿ ಬರುವರು, ಆಮೇಲೆ ಮೇಲಾದ ಬವರವು ಬೆರಹೋಗುವುದು || ೧೨ || ಆ ಬಳಿಕ ಈ ನಾನು-ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರೊಡನೆ ನನ್ನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಪುಡಿರಕ್ಕಸರುತಾಳಲಾರರು ಆಸುರಾಧಿಪನಟ್ಟುನ ಅಸುರರ ಅಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಸಿದು,ತರುವಾಯ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಗೆ ಸುಖಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವೆನು ||೧೩|| ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭೀಮನಂತೆಸವ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಮಾರುತಿಯು—ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುತನಂತೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ತನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ವೇಗದಿಂದ ನನವನ್ನೆಲ್ಲ ತರಿದೊಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟನು ||೧೪||

ತತಸ್ತು ಹನುಮಾ ನ್ನೀರೋ ಬಭಂಜ ಪ್ರಮದಾ ವನಮ್ |
 ಮತ್ತದ್ವಿಜ ಸಮಾಘುಷ್ಪಂ ನಾನಾದ್ರುವು ಲತಾಯುತಮ್ ||೧೫||
 ತದ್ವನಂ ಮಥಿತ್ವೈ ವೃಕ್ಷೈ ಬಿನ್ಯೈಶ್ಚ ಸಲಿಲಾಶಯೈಃ |
 ಚೂರ್ಣಿತ್ಯೈಃ ಪವ್ವತಾಗ್ನೈಶ್ಚ ಬಭೂವಾಪ್ರಿಯ ದರ್ಶನಮ್ || ೧೬ ||
 ನಾನಾ ಶಂಕುತ ವಿರುತ್ಯೈಃ ಪ್ರಭಿನ್ನೈ ಸ್ತಲಿಲಾಶಯೈಃ |
 ತಾಮೈಃ ಕಿಸಲಯೈಃ ಕ್ಲಾಂತ್ಯೈಃ ಕ್ಲಾಂತ ದ್ರುವು ಲತಾಯುತಮ್ ||೧೭||
 ನ ಬಭೌ ತದ್ವನಂ ತತ್ರ ದಾವಾನಲ ಹತಂ ಯಥಾ |

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ವೀರಃ - ಶೂರನಾದ, ಹನುಮಾಸ್ತು - ಈಜನೇಯನಾದರೋ, ಮತ್ತದ್ವಿಜಸ
 ಮಾಘುಷ್ಪಂ - ಸುಡಿಸಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ದನಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ, ನಾನಾದ್ರುವು ಲತಾಯುತಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ
 ಮರಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ, ಪ್ರಮದಾವನಂ - ಹೆಗಳತೊಟವನ್ನು, ಬಭಂಜ - ಮುರಿದನು, ||
 ತತಃ - ಆ, ವನಂ - ಉದ್ಯಾನವು, ಮಥಿತ್ಯೈ - ಪುಡಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ವೃಕ್ಷೈಃ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಭಿ
 ನ್ನೈಃ - ಬಡೆದುಹಾಕಿದ, ಸಲಿಲಾಶಯೈಶ್ಚ - ಕೊಳವೊಡಲಾದ ಜಲಾಧಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಚೂರ್ಣಿತ್ಯೈಃ -
 ಪುಡಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಪವ್ವತಾಗ್ನೈಶ್ಚ - ಆಟದ ಬೆಟ್ಟಗಳಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂ - ನೋ
 ಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿದುದು, ಬಭೂವ - ಆಗಿತ್ತು ||೧೬|| ಕ್ಲಾಂತ ದ್ರುವು ಲತಾಯುತಂ - ಬಾಡಿದ ಮ
 ರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ತತಃ - ಆ, ವನಂ - ಕ್ರಿಡೋದ್ಯಾನವು, ತತ್ರ - ಆಲಂಕಾರಗಳಿಗು
 ನಾನಾಶಂಕುತವಿರುತ್ಯೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಕಾರವಾದ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಭಿನ್ನೈಃ - ಬಡೆ
 ಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಲಿಲಾಶಯೈಃ - ಕೊಳಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ಲಾಂತ್ಯೈಃ - ಬಾಡಿಕೊಂಡ, ತಾಮೈಃ - ಕೆಂಪಗಿ
 ರುವ, ಕಿಸಲಯೈಃ - ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ದಾವಾನಲಹತಂಯಥಾ - ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ನಾಶಗೊಳಿಸಲ
 ಟ್ಟುದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಬಭೌ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ||೧೭, ೧೮|| ವ್ಯಾಕುಲಾ ವರಣಃ - ಆ
 ಸರೆಯಾಗಿತ್ತು ಮುರಿದುಹೋದ ಮರಗಿಡಗಳುಳ್ಳವಾದಕಾರಣವೇ, ಲತಾಃ - ಬಳ್ಳಿಗಳು, ವಿಕ್ಷುಲಾಕರ -

ಆ ಹಿಂದೆ ಶೂರನಾದ ಮಾರುತಿಯು - ಕೊಬ್ಬಿ ಕೂಗ ತಲೆಗುವ ! ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ,
 ತರ ತರವಾದ ತರುಗಳಿಂದಲೂ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ರಮಣೀಯವಾಗಿ
 ರುವ ರಾವಣನ ಕ್ರೀಡಾವನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು || ೧೫ || ಹನುಮನ
 ಬಲುಮೆಯಿಂದ ಮುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಬಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊಳಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಡಿ
 ಪುಡಿಯಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಕ್ರೀಡಾವನವು ನೋಟಕರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸ
 ಹ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೬|| ಮರಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದ
 ಮಾರುತಿಯ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಭಯಪಟ್ಟ, ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂ
 ಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಆ ಸಮೀಪದವನು - ಸರೋವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡೆದು, ಹಾಳುಮಾಡಿದನು
 ಗಿಡ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ಮನೋಹರಗಳಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿ
 ದ್ದ ತಳರುಗಳೆಲ್ಲ ಬಾಡಿಕಂಗೆಟ್ಟವು. ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಬೆಂದುಹೋದ ಮಹಾವನಗಂತೆ,
 ಆ ಪ್ರಮದಾವನವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಶೋಭಿಸದೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೭-೧೮|| ಆ ದಿ
 ವ್ಯವಾದ ಉದ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಬೆಳೆದಿದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಮರಗಳೆಲ್ಲ ಮುರಿದು

ವ್ಯಾಕುಲಾಽ ವರಣಾ ರೇಜು ದ್ವಿಹ್ವಲಾಇವ ತಾ ಲತಾಃ ||೧೧||
 ಲತಾಗೃಹೈ ಚಿತ್ರಗೃಹೈಶ್ಚ ನಾಶಿತ್ಯೈ ಮಹೋಗೈ ರ್ವಾಳ ಮೃಗೈಶ್ಚ ನಿರ್ಧಾತೈಃ |
 ಶಿಲಾಗೃಹೈ ರುನ್ಮಥಿತ್ಯೈ ಸ್ತುಧಾಗೃಹೈಃ ಪುಣಶ್ಚ ರೂಪಂ ತದಭೂ ನ್ಮಹದ್ವಮ್ ||೧೨||
 ಸಾಽ ವಿಹ್ವಲಾಽ ಶೋಕ ಲತಾ ಪ್ರತಾನಾ ವನಸ್ಥಲೀ ಶೋಕಲತಾ ಪ್ರತಾನಾ |
 ಜಾತಾ ದಶಾಸ್ಯ ಪ್ರಮದಾವನಸ್ಯ ಕಪೇ ಬಲಾ ದ್ಧಿ ಪ್ರಮದಾವನಸ್ಯ ||೧೩||
 ಸ ತಸ್ಯ ಕೃತ್ಯಾರ್ಥಽ ತೇ ರ್ತುಹಾಸವಿ ಮಾರುತ್ಯೈಶ್ಚ ಮಹೋ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ಭಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾದ ಹೆಂಗಸರಂತೆ, ನರೇಜು - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರಲಿಲ್ಲ. ||೧೧|| ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡ
 ದಾದ. ತತ್ - ಆ, ವನಂ - ಉದ್ಯಾನವನವು, ನಾಶಿತ್ಯೈ - ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಲತಾಗೃಹೈ - ಬಳ್ಳಿ
 ಗಳ ಮನೆಗಳೆಂದಲೂ, ಚಿತ್ರಗೃಹೈ - ಚಿತ್ರದ ಮನೆಗಳೆಂದಲೂ, ನಿರ್ಧಾತೈಃ - ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹೋ
 ರಗೈಃ - ಹೆಚ್ಚುವುಗಳೆಂದಲೂ, ವ್ಯಾಳಮೃಗೈಶ್ಚ ಕ್ರೂರವಾದ, ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಂದಲೂ, ಉನ್ಮ
 ಥಿತ್ಯೈಃ - ಕಿತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳ, ಶಿಲಾಗೃಹೈಃ - ಕಲ್ಲಿನ ಮಂಡಪಗಳೆಂದಲೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಗೃಹೈಃ -
 ಇತರ ಮನೆಗಳೆಂದಲೂ, ಪುಣಶ್ಚ ರೂಪಂ-ಹಾಳಾಗಿಹೋದ ಆಕಾರವುಳ್ಳದು, ಅಭೂತ್-ಆಯಿತು ||೧೨||
 ಅವಿಹ್ವಲಾ - ರಕ್ಕಸರ ಆಟಪಾಟಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೆನಿಸಿದುದೂ, ಅಶೋಕಲತಾಪ್ರತಾನಾ - ಸುಖಕರ
 ವೆನಿಸಿದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳದೂ ಆಗಿದ್ದ, ದಶಾಸ್ಯಪ್ರಮದಾವನಸ್ಯ - ರಾಮನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುಖಕ್ಕೆ
 ಆಕರವಾಗಿದ್ದ, ಪ್ರಮದಾವನಸ್ಯ - ಹೆಂಗಸರ ಆಟದ ತೋಟದ, ಸಾ - ಆ, ವನಸ್ಥಲೀ - ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು
 ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬೈಲುನೆಲವು, ಕಪೇಃ ಅಂಜನೇಯನ, ಬಲಾತ್ - ಬಲದಿಂದ, (ವಿಹ್ವಲಾ-
 ಹೆರರಿಗೆ ಪತನವಾಗಿ ಬೀಳಲಿದುದು, ಶೋಕಲತಾಪ್ರತಾನಾ - ಶೋಕನೀಯವಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳ
 ದೂ, ಜಾತಾ - ಆಯಿತು ||೧೩|| ಏಕಃ - ಒಬ್ಬನಾದ, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕುಟಃ - ಕುಟುಂಬವೆನಿಸಿದ,

ಬೀಳಲು ಆಶ್ರಯರಾಗಿದ್ದ ಪುನಃಸುರು ತೋಲಗಳು ಅಂಜಿದ ಅಬಲೆಯರು-ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗು
 ವಹಾಗ ಲತೆಗಳೆಲ್ಲ ಪೊರಗಡಗಿ ಸೊರಗಿಬಿದ್ದವು ಬಳ್ಳಿಗಳ ಆವರಣದಿಂದ ಅಂದವಾಗಿದ್ದ ಮ
 ನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಾಳಾದುವು. ಚಿತ್ರಕಾಶಗಳೆಲ್ಲ ನಶಿಸಿ ಹೋದವು. ಇವುಗಳೊಡನೆ ಇತರ ಗೃಹಗ
 ಳೂ ನೆಲಮುಟ್ಟುವಾದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರ ಸುಂಟಾದವುಗಳೊಳಗೆ ಅಡಗಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚುವುಗಳ ಹು
 ಟ್ಲೆಲ್ಲದಂತಾಯಿತು, ಅಲಂಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಆ ತೋಟ
 ದೊಳಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ಕಲ್ಲಿನ
 ಮಂಟಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಂಟುವವು, ಆ ವೈವನವೆಲ್ಲ ಕಂದಗೆಟ್ಟು ಅದರ ಸುಂದರವಾ
 ದ ಆಕಾರವೇ ಅಳಿಸಿ ಹೋಯಿತು ||೧೪-೧೫|| ಅದುವರೆಗೆ ಆ ವನಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಆ ವಿಧವಾದ
 ಆಸತ್ತು ಬದಗಿದುದೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸುರರು-ಮರಗಳುಮೂರಿದುದನ್ನಾಗಲಿ,
 ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹರಿದುದನ್ನಾಗಲಿ, ಸಸಿಗಳು ಬಾಡಿದುದನ್ನಾಗಲಿ, ತಳಿರುಗಳು ಕಳೆಗಂಜಿದುದನ್ನಾ
 ಗಲಿ ಕಂಡವರೇ ಅಲ್ಲ. ಅನವರತವೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ತರುಲತೆಗಳಿಂದ ಅಂದವಾಗಿದ್ದ
 ಆ ಪ್ರಮದಾವನವು ಪ್ರಮದೆಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಸುದತಯರಿಗೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಆಶ್ರಯ
 ವೆನಿಸಿ, ಭೋಗ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಹನುಮನ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ
 ಬಹು ಶೋಚನೀಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು || ೨೦ || ಸುಗ್ರೀವನ ಭಂಟನಾಗಿ ಬಂದ ಆ

ಯುಯುತ್ಸುರೇಕೋ ಬಹುಭಿ ಮೃಹಾಬಲೈ ಶ್ರಿಯಾ ಜ್ವಲತ್ ತೋರಣ ಮಸ್ಥಿತಕಪಿ
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ - ಏಕಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವಃಹತ್ಯನಃ - ಮಹಾಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಅರ್ಥಪತೇಃ - ಲಂಕಾ
ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಮನು, ಮನಸಃ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಮತತ್ - ಅಪಾರವಾದ, ವ್ಯಳೇಕಂ - ಅಹಿತವೆ
ನ್ನು, (ಪೀಡೆಯನ್ನು) ಕೃತ್ವಾ - ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಮಹಾಬಲೈಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಬಹುಭಿಃ -
ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ಯುಯುತ್ಸುಃ - ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲೆಳೆದವನಾಗಿ, ಶ್ರಿಯಾ - ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪ
ದಿಂದ, ಜ್ವಲ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ತೋರಣಂ - ತೋಟದ ಹರಬಾಗಿಲನ್ನು, ಅಸ್ಥಿತಃ -
ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ||೬೦||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಮಾರುತಿಯೊಬ್ಬನೇ ಮಹಾಧೀರನೆನಿಸಿ ಲಂಕಾಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉದ್ಭಾನಭಂಗ
ದಿಂದ ಮಹತ್ತರವಾದ ವೃಥೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಕ್ಷಸರೊ
ಡನೆ ಕಾಳಗದೇಳಿಗೆ ಹೋರಾಡಲು ಅಣಿಯಾಗಿ, ಉಕ್ಕುಳಿಸುವ ಶೌರ್ಯತೇಜಸ್ಸೆಂಪತ್ತಿನಿಂ
ದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಉದ್ಭಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು ||೬೦||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ತತಃ ಪಕ್ಷಿನಿನಾದೇನ ವೃಕ್ಷಭಾಗ ಸ್ಪರ್ಶೇನ ಚ |

ಬಭೂವು ಸಪ್ರಸ ಸಂಭ್ರಾಂತಾ ಸ್ವರ್ಯೇ ಲಂಕಾ ನಿವಾಸಿನಃ ||೧||

—ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂದ|| ಮುರಿದಂ ಮಾರುತಿ ಖನಮಂ | ಚರರಿಂ ರಾಮಣಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿತು ಭರದಿಂ |

ಧುರಕಟ್ಟಿದ ನುರುದೀರರ | ನಿರಿದವರನು ಮಾಹವಕ್ಕೆ ಹರಿ ಯಣಿಯಾದಂ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷಿನಿನಾದೇನ - ಹಕ್ಕಿಗಳ ದನಿಯಿಂದಲೂ, ವೃಕ್ಷಭಾಗ - ಮರಗಳ ಮು
ರಿಯುವಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ, ಸ್ಪರ್ಶೇನಚ - ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತ, ಲಂಕಾನಿವಾಸಿನಃ - ಲಂ
ಕಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ರಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ, ತ್ರಾಸಸಂಭ್ರಾಂತಾಃ - ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವವರು, ಬಭೂವುಃ - ಆ
ಗಿದ್ದರು ||೧|| ಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಶ್ಚ - ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಭಯತ್ರಸ್ತಾಃ - ಭಯದಿಂದ ಅದಿರುತ್ತಿರುವವುಗಳಾಗಿ,

—ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಆಮೇಲೆ - ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲ ಕಲದಿಂದಲೂ, ಹರಿಯು ಮುರಿದ ಮರಗಳು ಧರಗುರು
ಳುವ ಜಟಪಟ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಲಂಕೆಯೊಳಿರುವ ರಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ಅದಿರು
ತ್ತಾ, ಮನಬಂದ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೧ || ಆ ವನದೊಳಗೆ ಮರಗಳೊಳಗೂ,

ವಿದ್ರಾತಾಶ್ಚ ಭಯತ್ರ ಸ್ತಾ ವಿನೇದು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಃ |
 ರಕ್ಷಸಾಂ ಚ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಕ್ರೂರಾಣಿ ಪ್ರತಿವೇದಿರೆ ||೨||
 ತತೋ ಗತಾಯಾಂ ನಿದ್ರಾಯಾಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ವಿಕೃತಾನನಾಃ |
 ತದ್ವನು ದದೃಶು ಸ್ಥಗ್ಧಂ ತಂಚ ವಿರಂ ಮಾಹಾಕುಟಂ ||೩||
 ಸ ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಬಾಹು ರ್ಮಹಾಸತ್ಯೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಚಕಾರ ಸುಮಹದ್ರೂಪಂ ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಭಯಾವಹಂ ||೪||
 ತತ ಸ್ತಂ ಗಿರಿಸಂಕಾಶ ಮತಿಕಾಯಾ ಮಹಾಬಲಂ |

ವಿದ್ರಾತಾಃ - ಒಡುತ್ತಿರುವವುಗಳಾಗಿ ವಿನೇದುಃ - ವಿಕಾರವಾಗಿ ದನಿಗೆಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದವು, ರಕ್ಷಸಾಂಚ - ರಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಕ್ರೂರಾಣಿ - ಭಯಂಕರಗಳಾದ, ನಿಮಿತ್ತಾನಿ - ಅವಶಕುಸಗಳು, ಪ್ರತಿವೇದಿರೆ-ಹೊಂ ದಲ್ಪಟ್ಟುವು ||೨|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ನಿದ್ರಾಯಾಂ - ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಗತಾಯಾಂ (ಸತ್ಯಾಂ) ಕಳೆಯುತ್ತಿರ ಲಾಗಿ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರು, ಭಗ್ನಂ - ಮುರಿಯಲ್ಪ ಟ್ಟ, ತತ್ - ಆ, ವನಂ - ಉದ್ಯಾನವನವನ್ನೂ, ವಿರಂ - ಕೂರನಾದ, ತಂ-ಆ, ಮಾಹಾಕುಟಂ - ಅಂಜ ನೇಯನನ್ನೂ, ದದೃಶುಃ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೩|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಆ ಜಾನುಬಾಹುವಾದ, ಮಹಾಸ ತ್ಯಃ - ಹೇರಳವಾದ ಅಂತಸ್ಸರವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಃ - ಪ್ರಬಲತರ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇ ಯನು, ತಾಃ - ಆ ವಿಕಾರದ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ನಿ ಕಾಚರಿಯರಿಗೆ, ಭಯಾವಹಂ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಸುಮಹತ್ - ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದ, ರೂಪಂ - ಆಕಾ ರವನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು (ತಾಳ್ದನು) ||೪|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯರು, ಗಿರಿಸಂಕಾಶಂ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ತೋರುವಾದ, ಅತಿಕಾಯಂ - ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕರೀರ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬ ಲಂ - ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ವಾನರಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ,

ಗಿಡಗಳೊಳಗೂ, ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಯ್ಯೂ ಹದುಗಿದ್ದ ಮೃಗಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಹನು ಮನ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಭಯದಟ್ಟು ವಿಕಾರವಾದ ಭವಿಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊ ಡಗಿದ್ದುವು, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಆಪದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ದುರ್ಮಿತ್ತಗಳು ಕಾ ಣ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೨|| ಆಮೇಲೆ - ನಿದ್ರೆಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಕ್ಷಸಿಯರು ಆವನದ ವಿಸ ರೀತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿದ್ರೆಯು ಕಳೆಯಲು, ವಿಕಾರವಾದ ಮೋರೆಗಳುಳ್ಳ ವರಾಗುತ್ತಾ, ಸುತ್ತಲೂ ಮುರಿದು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ತೋಟವನ್ನೂ, ಮಹಾಶೂರೈದಿರಿದಿರುವ ವೀ ರ ಮೂರುತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದರು ||೩|| ಮಹಾಬಾಹು ಬಲಸಂಪನ್ನನೂ, ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಸ ಮಸ್ವಿತನೂ ಆಗಿರುವ ಪವನಾನಂದನನು - ಆ ವನದೊಳಗೆ ಬೆಚ್ಚರದಿಂದ ಬಿರುಬಿರನೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವ ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ ಉನ್ನತವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾ ಳ್ದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು ||೪|| ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ತೋರುವಾದ ಮೈಯ್ಯನ್ನಾಂತು, ಮಹಾಬಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ದೊಡ್ಡಭೂತದಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ಮಾರು ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು - ಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಾ, ಸೀತೆಯ.

ರಾಕ್ಷಸೋ ವಾಸರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಪ್ರಚ್ಛ ರ್ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ||೫||
 ಕೋರಯಂ ಕಸ್ಯ ಕುತೋ ವಾಸಂ ಕಿಂನಿಮಿತ್ತ ಮಿಹಾಗತಃ |
 ಕಥಂ ತ್ವಯಾ ಸಹಾನೇನ ಸಂವಾದಃ ಕೃತ ಇತ್ಯುತ ||೬||
 ಆಚಕ್ಷ್ಯ ನೋ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಮಾಭೂತ್ತೇ ಸುಭಗೇ ಭಯಂ |
 ಸಂವಾದ ಮಸಿತಾಪಾಂಗೇ ತ್ವಯಾ ಕಿಂ ಕೃತವಾ ನಯಂ ||೭||
 ಅಥಾಬ್ರವೀ ತ್ತದಾ ಸಾಧ್ವೀ ಸೀತಾ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರೀ |
 ರಕ್ಷಸಾಂ ಭೀಮ ರೂಪಾಣಾಂ ವಿಜ್ಞಾನೇ ಮಮ ಕಾ ಗತೀ ||೮||
 ಯೂಯ ಮೇವಾಭಿ ಜಾನೀತ ಯೋರಯಂ ಯದ್ವಾ ಕರಿಷ್ಯತಿ |

ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪಪ್ರಚ್ಛಃ - ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದರು ||೫|| ಹೇಸೀತ- ಎಲೆ ಜಾನಕಿ !) ಅಯಂ - ಈತನು, ಕಃ - ಯಾರು, ಅಯಂ - ಇವನು, ಕಸ್ಯವಾ - ಯಾರಕಡೆಯವನು, (ಅಯಂ - ಇವನು) ಕಸ್ಯತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಕಿಂನಿಮಿತ್ತಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದಾನೆ, ತ್ವಯಾಸಹ - ನಿನೊಡನೆ, ಅನೇನ - ಇವನಿಂದ, ಸಂವಾದಃ ಉತ - ಸಂಭಾಷಣೆಯಾದರೂ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೬|| ಹೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ - ಎಲೆ ವಿಶಾಲನ ಯನೆಯಾದಸೀತೆಯೆ ! ಸುಭಗೇ - ಎಲೆ ಸುಂದರಿ ! ಅಸಿತಾಪಾಂಗೇ - ಕಪ್ಪನೆಯ ಕುಡಿಗಣ್ಣುಳ್ಳವಳೇ ! (ಅಯಂ - ಇವನು) ತ್ವಯಾ - ನಿನೊಡನೆ, ಕಿಂ - ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಂವಾದಂ - ಸಲ್ಲಾಪವನ್ನು, ಕೃತವಾ - ಮಾಡಿದನು, ನಃ - ನಮಗೆ, ಆಚಕ್ಷ್ಯ - ಹೇಳು, ತ - ನಿನಗೆ, ಭಯಂ - ಅಂಜಿಕೆಯು, ಮಾಭೂತ್ - ವುಟುಗಬೇಡ ||೭|| ಅಥ- ಹಾಗೆ ಅವರು ಕೇಳಿದವೇಳೆ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀ- ಸರ್ವಾವಯವ ಸುಂದರವುಳ್ಳ, ಸಾಧ್ವೀ - ಪತಿವ್ರತೆಯೆನಿಸಿದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ತದಾ - ಆಗ, ಭೀಮರೂಪಾಣಾಂ - ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ರಕ್ಷಸಾಂ. ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ವಿಜ್ಞಾನೇ - ತಿಳಿಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಗತೀ - ಶಕ್ತಿಯು, ಕಾ - ಎಲ್ಲಿಯದು ||೮|| ಅಯಂ - ಇವನು, ಯಃ - ಯಾವನೋ, ಯತ್ - ಯಾವ ಕಲಸವನ್ನು, ಕರಿಷ್ಯತಿವಾ - ಮಾಡುವನೋ (ತಂ - ಅವನನ್ನೂ) ತತ್ -

ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಇಂತಂದರು ||೫|| ವಿಶಾಲನಯನೆ ಯಾದ ಓಸೀತೆ ! ಅದ್ಭುತಾಕಾರದಿಂದ ಕಾಣಬರುವವ ನಿವನಾರು ? ಯಾರಕಡೆಯವನು ? ಮತ್ತು - ಯಾವಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದಿದಾನೆ? ಇಂಥವನೊಡನೆ ನೀನು ಸಂಭಾಷಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಲೆಸುಂದರಿ ! ನಮಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾಚದೆತಿಳಿಸು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ನನಗೇನು ತೊಂದರೆ ಬರುವುದೋ ಎಂದು ನೀನು ಭಯಪಡಬೇಕಾದ ಸಮಿತ್ತವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನಸಂಗಡ ಇವನು ಮಾತನಾಡಿದನಷ್ಟೆ ? ಯಾವವಿಷಯವನ್ನು ನಿನೊಡನೆ ಹೇಳಿದನು ? ಅದನ್ನೂ ತಿಳಿಸು ||೬|| ||೭|| ಎಂದ ನಿಶಾಚರಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ, ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿರುವ ಜಾನಕಿಯು- ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ ! ನಿಶಾಚಾರರು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಘೋರತರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ಅವರಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನನಗೆಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ.||೮|| ಇವನಾರೋ, ಯಾರಕಡೆಯವನೋ, ಯಾವನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೋ, ಏನನ್ನು ಮಾಡುವನೋ,

ಅಹಿರೇವ ಹೈಹೇಃ ಪಾದಾ ನ್ವಿಜಾನಾತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ||೯||
 ಅಹ ಮಪ್ಯಸ್ಯ ಭೀತಾಽಸ್ತಿ ನೈನಂ ಜಾನಾಮಿ ಕೋ ನ್ವಯಂ |
 ನೇದ್ವಿ ರಾಕ್ಷಸ ಮೇವೈನಂ ಕಾಮರೂಪಿಣ ಮಾಗತಂ ||೧೦||
 ವೈದೇಹ್ಯಾ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸೋಽವಿದ್ರುತಾ ದಿಶಃ |
 ಸ್ಥಿತಾಃ ಕಾಶ್ಠಿ ದ್ಗತಾಃ ಕಾಶ್ಠಿ ದ್ರಾವಣಾಯ ನಿವೇದಿತುಂ ||೧೧||
 ರಾವಣಸ್ಯ ಸಮೀಪೇ ತು ರಾಕ್ಷಸೋಽಪಿ ಕೃತಾನನಾಃ |
 ವಿರೂಪಂ ವಾನರಂ ಭೀಮ ಮಾಖ್ಯಾತು ಮುಪಚಕ್ರಮುಃ ||೧೨||

ಆ ಕೆಲಸವನ್ನೂ, ಯೂಯಮೇವ - ನೀವೇ, ಅಭಿಜಾನೀತ - ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರಿ, ಅಹಿರೇವ - ಸರ್ಪವೇ, ಆ ಹೇಃ - ಸರ್ಪದ, ಪಾದಾ - ಕಾಲುಗಳನ್ನು, ಜಾನಾತಿ - ತಿಳಿಯಬಲ್ಲದು, ನಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಹಮುಃ - ನಾನೂ, ಅಸ್ಯ - ಇವನಿಗೆ, ಭೀತಾ - ಭಯಪಟ್ಟವರು, ಅಸ್ತಿ - ಆಗಿದೇನೆ, ಅಯಂ - ಇವನು, ಕೋನು - ಯಾವನೋ, ಏನಂ - ಇವನನ್ನು, ನಜಾನಾಮಿ - ಅರಿಯನು, ಏನಂ - ಇವನನ್ನು, ಕಾಮರೂಪಿಣಂ ಆಗತಂ - ಮನಬಂದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದು ಇರತಕ್ಕ, ರಾಕ್ಷಸಮೇವ - ರಾವಣನನ್ನಾಗಿಯೇ, ವೇದ್ವಿ - ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೯|| ||೧೦||

ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರು, ಕಾಶ್ಠಿತ್ - ಕೆಲವರು, ದಿಶಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ವಿದ್ರುತಾಃ - ಓಡಿಹೋದರು. ಕಾಶ್ಠಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಸ್ಥಿತಾಃ - ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು, ಕಾಶ್ಠಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ರಾವಣಾಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ನಿವೇದಿತುಂ - ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಗತಾಃ - ಹೊರಟುಹೋದರು. ||೧೧||

ವಿಕ್ರತಾನನಾಃ - ವಿಚಾರವಾದ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ-ರಾಕ್ಷಸಿಯರು, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಸಮೀಪೇತು - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಯಾದರೋ, ವಿರೂಪಂ - ವಿಶ್ವರೂಪಾಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ, ಭೀಮಂ - ಮಹಾಭಯಂಕರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಾನರಂ - ಕಪಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು, ಆಖ್ಯಾತುಂ - ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮುಃ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ||೧೨|| ರಾಜಾ - ಎಲೈಪ್ರಭುವೇ ! ಅಮಿತವಿಕ್ರಮಃ -

ಅವನತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನೀವೇ ಸಮರ್ಥರು, ಏಕೆಂದರೆ - ಹಾವಿನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾವೇಬಲ್ಲದಲ್ಲದೆ ಹೆರರು ಆರಿಯಬಲ್ಲರೆ ? ಎಂದಿಗೂ ಆರಿಯರು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನೂ ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿತಿದ್ದೇನೆ, ಇವನಾರೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿಗಳೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿ, ಮನಬಂದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕವನಾಗಿರುವ ರಾವಣನೇ ಈ ರೂಪವನ್ನೂತಾಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ||೯|| ||೧೦|| ಎನಲು, ಆ ಜಾನಕಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಕ್ಕಸಿಯರು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿ ತುಕೊಂಡರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವುಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು ಅಂಜಿ, ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟು ಹೋದರು ||೧೧|| ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಓಡಿಬಂದವರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ಭಯದಿಂದ ವಿಚಾರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ ರಾವಣನಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು, ಭಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದ ವಿಶ್ವರೂಪಧರನಾದ ವಾನರನ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ

ಅಶೋಕ ವನಿಕಾ ಮಧ್ಯೇ ರಾಜ ಸ್ಥಿಮವಪುಃ ಕಪಿಃ |
 ಸೀತಯಾ ಕೃತಸಂವಾದ ಸ್ತಿಷ್ಠ ತ್ಯಮಿತ ವಿಕ್ರಮಃ || ೧೩||
 ನ ಚ ತಂ ಜಾನಕೀ ಸೀತಾ ಹರಿಂ ಹರಿಣಲೋಚನಾ |
 ಅಸ್ಮಾಭಿ ರ್ಬಹುಧಾ ಪೃಷ್ಠಾ ನಿವೇದಯಿತು ಮಿಚ್ಛತಿ || ೧೪||
 ವಾಸವಸ್ಯ ಭವೇ ದೂತೋ ದೂತೋ ಮೈಶ್ರವಣಸ್ಯ ವಾ |
 ಪ್ರೇಷಿತೋ ವಾಽಪಿ ರಾಮೇಣ ಸೀತಾನ್ವೇಷಣ ಕಾಂಕ್ಷಯಾ || ೧೫||
 ತೇನ ತ್ವದ್ಭೃತ ರೂಪೇಣ ಯತ್ತ ತ್ವ ವ ಮನೋಹರಂ |
 ನಾನಾ ಮೃಗ ಗಣಾಕೀರ್ಣಂ ಪ್ರವೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಮದಾವನಂ || ೧೬||

ಅಪಾರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಭೀಮವಪುಃ - ಭಯಾಕರವಾದ ಕರೀರವುಳ್ಳ, ಕಪಿಃ - ಬಬ್ಬನೊಬ್ಬ, ವಾನರನು, ಅಶೋಕವನಿಕಾಮಧ್ಯ - ಅಶೋಕವನದ ನಡುವೆ, ಸೀತಯಾ- ಜಾನಕಿಯೊಡನೆ, ಕೃತಸಂವಾದಃ - ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಸ್ತಿಷ್ಠತಿ - ಇದಾನೆ, || ೧೩|| ಹರಿಣಲೋಚನಾ- ಹುಲ್ಲೆಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಜಾನಕೀ-ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಪೃಷ್ಠಾ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದರೂ, ತಂ - ಆ, ಹರಿ-ಕುಬಯನ್ನು, ನಿವೇದಯಿತುಂ - ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಮಿಚ್ಛತಿ - ಬಯ್ಯುವುದಿಲ್ಲ, || ೧೪|| ಸಃ - ಆ ವಾನರನು, ವಾಸವಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನ, ದೂತೋವಾ - ಉಳಿಗದವನೋ, ಮೈಶ್ರವಣಸ್ಯ - ಕುಬೇರನ, ದೂತೋವಾ - ದಾಸನೋ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಕಾಂಕ್ಷಯಾ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಆಕೆಯಿಂದ, ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ದೂತೋವಾ - ಸೇವಕನೋ, ಭವೇತ್ - ಆಗಿ ಇರಬೇಕು || ೧೫|| ಅದ್ಭುತರೂಪೇಣ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ತೇನ-ಆ ವಾನರನಿಂದ, ನಾನಾಮೃಗಗಣಾಕೀರ್ಣಂ- ಬಗೆಬಗೆಯ ಜಂತುಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಮನೋಹರಂ - ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿದ, ಯತ್ - ಯಾವ, ತ - ನಿನ್ನ, ಪ್ರಮದಾವನಂ - ಕ್ರೀಡೋದ್ಯಾನವುಂಟೋ, ತತ್ - ಆ ವನವಾದರೆ, ಪ್ರವೃಷ್ಟಂ - ತೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೧೬|| ತೇನ - ಆ ವಾನರನಿಂದ, ತತ್ರ-ಆ ಉಪವನದಲ್ಲಿ, ಯುಕ್ತಶ್ಚಿತ್ - ಯಾವುದೋದು,

ಬಿನ್ನವಿಸ ತೊಡಗಿದರು: || ೧೨|| ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಭುವೇ ! ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬ ವಾನರನು ಅದ್ಭುತಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳ್ದು, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾಬಂದ, ಅಶೋಕವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ || ೧೩|| ಇವನಾರು ? ಏತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದಾನೆ? ಯಾರಕಡೆಯವನು ? ಎಂದು ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಬಹುವಿಧದಿಂದ ಕೇಳಿದೆವು, ಎಷ್ಟುಬಗೆಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರೂ ಆಕೆ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಪಡುವುದಿಲ್ಲ || ೧೪ || ಆ ವಾನರನು- ದೇವೇಂದ್ರನ ದೂತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನೋ, ಇಲ್ಲದೆ ಕುಬೇರನ ಭೃತ್ಯನೋ, ಅಥವಾ ರಾಮನು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಕಪಿರೂಪದ ಉಳಿಗದವನನ್ನೇನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ ಇದುವನೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ, || ೧೫ || ಆ ಕಪಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾದುದಲ್ಲ, ಅದ್ಭುತರೂಪವನ್ನಾಂತಿರುವುದು, ಅಯ್ಯೋ ! ನಾವು ಏನೇಳೋಣ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮೃಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮನೋಹರವಾದ ತರುಗಳಿಂದಲೂ, ರಮ್ಯವಾದ ಲತೆಗಳಿಂದಲೂ, ರಮಣೀಯವಾದ ಪುಷ್ಪ

ನ ತತ್ರ ಕಚ್ಚಿ ದುದ್ದೇಶೋ ಯಸ್ತೇನ ನ ವಿನಾಶಿತಃ |
 ಯತ್ರ ಸಾ ಜಾನಕೀ ಸೀತಾ ಸ ತೇನ ನ ವಿನಾಶಿತಃ || ೧೭ ||
 ಜಾನಕೀ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ವಾ ಶ್ರಮಾದ್ವಾ ನೋಪಲಭ್ಯತೇ |
 ಅಥವಾ ಕಶ್ಯಮ ಸ್ತ ಸ್ಯ ಸೈವ ತೇನಾಭಿ ರಕ್ಷಿತಾ || ೧೮ ||
 ಚಾರು ಪಲ್ಲವ ಪುಷ್ಪಾಢ್ಯಂ ಯಂ ಸೀತಾ ಸ್ವಯ ಮಾಸ್ಥಿತಾ |
 ಪ್ರವೃದ್ಧ ಶ್ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷ ಸ್ತ ಚ ತೇನಾಭಿರಕ್ಷಿತಃ || ೧೯ ||
 ತಸ್ಮೋಗ್ರ ರೂಪಸ್ಮೋಗ್ರತ್ಯಂ ದಂಡ ಮಾಷ್ಟಾತು ಮಹಸಿ |

ಉದ್ದೇಶಃ - ಪ್ರದೇಶವೂ, ನವಿನಾಶಿತಃ (ಇತಿ) ನ - ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಡದೆ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲ, ಸಾ - ಆ ಜಾನಕಿಯು, ಯತ್ರ - ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ (ಅಸ್ತಿ - ಇದಾಳಯೋ) ಸಃ - ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಮಾತ್ರವೇ, ತೇ - ಅವನಿಂದ, ನವಿನಾಶಿತಃ - ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ || ೧೭ || ಜಾನಕೀ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂವಾ-ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೋಸ್ಕರವೋ, ಶ್ರಮಾದ್ವಾ - ಆ ಮಾಸದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೋ, ನವಿನಾಶಿತಃ - ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು (ಕಾರಣಂ - ನಿಮಿತ್ತವು) ನೋಪಲಭ್ಯತೇ - ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ - ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ವಾನರನಿಗೆ, ಶ್ರಮಃ - ಆಯಾಸವು, ಕಃ - ಎಲ್ಲಿಯದು ? ತೇನ - ಆ ವಾನರನಿಂದ, ಸೈವ - ಆ ಜಾನಕಿಯು ಮಾತ್ರವೇ, ಅಭಿರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಳೆ, || ೧೮ || ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಚಾರುಪಲ್ಲವಪುಷ್ಪಾಢ್ಯಂ - ಅಂದವಾದ ತಳಿರುಗಳಿಂದಲೂ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿರುವ, ಯಂ - ಯಾವ ವೃಕ್ಷವನ್ನು, ಸ್ವಯಂ - ತಾನು, ಆಸ್ಥಿತಾ - ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಳೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ, ಪ್ರವೃದ್ಧಃ - ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ, ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷಃ - ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವೂ, ತೇನ - ಆ ವಾನರನಿಂದ, ಅಭಿರಕ್ಷಿತಃ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ || ೧೯ || ಯೇನ - ಯಾವ ವಾನರನಿಂದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಸಂಭಾಷಿತಾ-ಮಾತನಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳೋ, (ಯೇನ-ಯಾವ ವಾನರನಿಂದ) ತದ್ವಚನಂಚ- ಆ ವನವೂ, ವಿನಾಶಿತಂ-ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಫಲಗಳಿಂದಲೂ, ಬಲು ಅಂದವಾದ ಸರೋವರಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯವೆನಿಸಿ ನಿನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರವೆನಿಸಿದ್ದ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ನೆಲಸಮಮಾಡಿದಾನೆ || ೧೬ || ಆ ದಿವ್ಯವನದೊಳಗೆ ಆ ಕಪಿಯು ಹಾಳುಮಾಡದಿರುವ ಸ್ಥಳವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಜನಕನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳೋ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾಶಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ || ೧೭ || ಸೀತೆಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನೋ, ಅಥವಾ ವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಳುಮಾಡಿದ ಶ್ರಮದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನೋ ತಿಳಿಯದು, ಆದರೆ - ಆಯಾಸದಿಂದ ಸೀತೆಯವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟವಿಸ್ತಾರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬುಡಮುಟ್ಟಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಬಳಲಿಕೆಯೇನು ? ಎಂತೂ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸಿ ಇದಾನೆ || ೧೮ || ರಮ್ಯವೆನಿಸಿದ ಪಲ್ಲವ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಇದಾಳೆ, ಆ ಮರವೊಂದು, ಆಕೆಯೊಬ್ಬಳು, ಆ ಸಲವೊಂದು, ಇಷ್ಟಮಾತ್ರ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಹಾಳಾಗದೆ ಇಲ್ಲ || ೧೯ || ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸಿ, ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ

ನೀತಾ ಸಂಭಾಷಿತಾ ಯೇನ ತವ್ವನು ಚ ವಿನಾಶಿತಾ || ೨೦||
 ಮನಃ ಪರಿಗೃಹೀತಾಂ ತಾಂ ತವ ರಕ್ಷೋ ಗಣೇಶ್ವರ |
 ಕ ಸ್ನೀತಾ ಮುಖಭಾಷೇತ ಯೋ ನಸ್ಯಾ ತ್ಯಕ್ತ ಜೀವಿತಃ || ೨೧||
 ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ವಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ |
 ಹುತಾಗ್ನಿ ರಿವ ಜಜ್ವಾಲ ಕೋಪ ಸಂವರ್ತಿ ತೇ ಕ್ಷಣಃ || ೨೨||
 ತಸ್ಯ ಕ್ರುದ್ಧಸ್ಯ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಪತ ಸ್ಪ್ರಸ್ತ ಬಿಂದವಃ |
 ದೀಪ್ತಾಭ್ಯಾ ಮಿವ ದೀಪಾಭ್ಯಾಂ ಸಾರ್ಜಿತಃ ಸ್ಪೃಹಿತ ಬಿಂದವಃ || ೨೩||

ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟತೋ, ಉಗ್ರರೂಪಸ್ಯ - ರೌದ್ರಾಕಾರವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ ನಾನರವ, ಉಗ್ರತ್ವಂ-
 ಕ್ರೂರತನವನ್ನುಕೂರಿತು, ದಂಡಂ - ಚ್ಚೆಯನ್ನು, ಆಷ್ಟಾಶು - ಆಷ್ಟಾಪಿಸಲಿಕ್ಕ (ಆಷ್ಟಾಪಯಿತುಂ)
 ಅರ್ಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ || ೨೦||

ರಕ್ಷೋಗಣೇಶ್ವರ - ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನೇ!, ತವ - ನಿನ್ನ, ಮನಃಪರಿಗೃಹೀತಾಂ - ಮು
 ನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವ, ತಾಂ - ಆ, ಸೀತಾಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಯಃ - ಯಾವನು, ತ್ಯಕ್ತ
 ಜೀವಿತಃ - ಜೀವಿತವನ್ನು ತೊರೆದು ಕೊಳ್ಳಲಾರಿದೆಯೋವನು, ನಸ್ಯಾತ್ - ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲನೋ, ಸಃ -
 ಅಂಥವನು, ಅಭಿಭಾಷೇತ - ಮಾತನಾಡಬೇಕು, || ೨೧|| ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ರಾವಣಃ
 ರಾವಣಾಸುರನು, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ಷಸಿಯರ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೇಳಿ, ಕೋಪಸಂವ
 ರ್ವಿತೇಕ್ಷಣಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಹುತಾಗ್ನಿರಿವ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ
 ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಜಜ್ವಾಲ - ಉರಿದು (ತಿವ್ರವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡನು) || ೨೨|| ಕ್ರುದ್ಧಸ್ಯ - ಕೋಪಗೊಂ
 ಡಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ - ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ದೀಪ್ತಾಭ್ಯಾಂ-ಉದಿಸುತ್ತಿರುವ, ದೀಪಾ
 ಭ್ಯಾಂ - ದೀಪಗಳಿಂದ, ಸಾರ್ಜಿತಃ - ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಸೇರಿಕೊಂಡ, ಸ್ಪೃಹಿತವಾದವನು - ಎಣ್ಣೆಯ ತೊಟ್ಟು
 ಗಳಹಾಗೆ, ಅಸ್ರಬಿಂದವಃ - ರಕ್ತದ ಬಿಟ್ಟುಗಳು, ಪ್ರಾಪತಃ - ಉದಿರುವ, ವು || ೨೩ || ವ. ಸಾರ್ಜಿತಃ -

ಕ್ರೂರಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿರುವ ಆ ದುಷ್ಪ್ರಕಪಿಯು ದುಷ್ಪ್ರಕವನ್ನು ಅಡಗಿಸುವಂತೆ
 ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು || ೨೦ ||

ಎಲೈ ದೇವನೇ! ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ನೀನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿ ತಂ
 ದಿಟ್ಟಿರುವ ನೀತೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಾಣಗಳ ಮೇಲೆ ಆಶೆಯುಳ್ಳವನಾದವನಾದರೂ ಮಾತನಾಡಲು
 ಶಕ್ಯವೆ? ಅಂಥವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದನಲ್ಲ? ಅಂಥವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಇರುವುದು ತವೆ? ಆ
 ದುಷ್ಪ್ರಕಪಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ದಂಡಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕುದೊರೆಯೋ ಎಂದು
 ಎಲ್ಲರೂ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು || ೨೧ || ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನಾದ ರಾವಣನು- ಆ ರಕ್ಷಸಿಯರ ನು
 ಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು, ಅಪಾರವಾದ ರೋಷವು ತಲೆಗೆರೆತು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದಂತೆ
 ಕೆಂಪಡರಿ ತಾರಕೆಗಳು ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು, ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೨||
 ಹಾಗೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ದಶಕಂಠನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಉದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತಬಿಂದುಗಳು, ಜ್ವಲಿ
 ಸುತ್ತಿರುವ ದೀಪದಿಂದ ತೊಟ್ಟಡುವ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಎಣ್ಣೆಯ ಬೊಟ್ಟುಗ
 ಳಂತೆ ಕಾಣಬಂದುವು, || ೨೩ || ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಸೈರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಲ್ಲವೆ?

ಆತ್ಮನ ಸ್ವದೃಶಾಂ ಚ್ಛೂರಾ ಸ್ಥಿಂಕರಾ ನ್ಯಾಮ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
 ವ್ಯಾದಿದೇಶ ಮಹಾತೇಜಾ ನಿಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಹನೂಮತಃ || ೨೪ ||
 ತೇಷಾ ಮಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಂ ಕಿಂಕರಾಣಾಂ ತರಸ್ವಿನಾಮ್ |
 ನಿರೈಯು ಭವನಾ ತ್ತಸ್ಯಾ ತ್ತೂಟ ಮುದ್ಗರ ಪಾಣಯಃ || ೨೫ ||
 ಮಹೋದರಾ ಮಹಾದಂಷ್ಟ್ರಾ ಘೋರರೂಪಾ ಮಹಾಬಲಾಃ |
 ಯುದ್ಧಾಭಿ ಮನಸ ಸ್ಪರ್ವೆ ಹನುಮ ದ್ಗ್ರಹಣೋನ್ಮುಖಾಃ || ೨೬ ||
 ತೇ ಕಪೀಂದ್ರಾ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ತೋರಣಸ್ಥ ಮವಸ್ಥಿತಮ್ |

ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ರಾಮನು, ಆತ್ಮನಃ - ತನಗೆ, ಸದೃಶಾ - ಸಮಾನರಾದ, ಶೂರಾ - ವೀರ ರಾಗಿರುವ, ಕಿಂಕರಾನಾಮ - ಕಿಂಕರರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ಹನೂಮತಃ ಅಂಜನೇಯನ, ನಿಗ್ರಹಾರ್ಥಂ - ಶಿಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ, ವ್ಯಾದಿದೇಶ - ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ || ೨೪ || ತರಸ್ವಿನಾಮ - ಬಲವಂತರಾದ, ತೇಷಾಂ - ಆ, ಕಿಂಕರಾಣಾಂ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಕ್ಷಸರ, ಅಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಂ, (ಅಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ) ಎಂಬತ್ತು ಸಾವಿರಮಂದಿ, ಮಹೋದರಾಃ - ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾದಂಷ್ಟ್ರಾಃ - ತೋರವಾದ ಮತ್ತು ಉದ್ದವಾದ ಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ, ಘೋರರೂಪಾಃ - ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವ, ಸರ್ವ - ಎಲ್ಲರಾಕ್ಷಸರೂ, ಯುದ್ಧಮನಸಃ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕೂಟಮುದ್ಗರಪಾಣಯಃ - ಕೂಟ, ಮುದ್ಗರಗಳೆಂಬ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿ, ಹನೂಮದ್ಗ್ರಹಣೋನ್ಮುಖಾಃ - ಮಾರೂತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾ, ತಸ್ಯಾತ್ - ಆ, ಭವನಾತ್ - ಮನೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ನಿರೈಯಃ - ಹೊರಟರು || ೨೫-೨೬ || ತೇ-ಆರಾಕ್ಷಸರು, ಮಹಾವೇಗಾಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತೋರಣಸ್ಥಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿರುವ, ಕಪೀಂದ್ರಂ - ಚನುಮಂತನನ್ನು, ಆ ಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ಅವಸ್ಥಿತಂ - ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಸಾವಕಂ - ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ಪತಂಗಾಽವ-

ಕೂಡಲೆ-ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಎಣೆಯೆನಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಕಿಂಕರರೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆ ದುರುಳ ಕೋಡಗನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಜೀವಸಹಿತ ಹಿಡಿದು ತರಬೇಕು, ಎಂದು ಕೂರವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೨೪ || ಮಹಾರಾಜನ ಅವ್ವೇಷೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಎಂಭತ್ತು ಸಾವಿರಮಂದಿ, ಮಹಾಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನರೆನಿಸಿದ ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರಭಟರು - ಕೂಟ, ಮುದ್ಗರ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮಹತ್ತರವಾದ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾ ರಾಮನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟರು || ೨೫ || ಬಲುದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯವರು, ತೋರವೂ, ನೀಳವೂ, ಮೊನೆಯೂ ಆಗಿರುವ ಕೋರೆದಾತೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದಾರೆ, ಅಪರಿಮಿತ ಬಾಹು ಬಲಸಂಪನ್ನರು, ನಾನುಮುಂದು ತಾನು ಮುಂದು ಎಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ ದುರುಳ ಕಪಿಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ, ತಾನು ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು || ೨೬ || ಅಶೋಕವನದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು, ಅದುವರೆಗೆ ಅಂಜನೇಯನು- ಕಾಳಗವನ್ನು ಇದಿರು

ಅಭಿಪೇತು ಮೃಹಾವೇಗಾಃ ಪತಂಗಾ ಇವ ಪಾವಕಂ ||೨೩||
 ತೇ ಗದಾಭಿ ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ ಪರಿಘೈಃ ಕಾಂಚನಾಂಗದೈಃ |
 ಆಜಘ್ನೈ ವಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಶರೈಶ್ಚಾ ದಿತ್ಯ ಸನ್ನಿಭೈಃ ||೨೪||
 ಮುದ್ಗರೈಃ ಪಟ್ಟಸೈಶ್ಚೂಲ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಸ ತೋಮರ ಶಕ್ತಿಭಿಃ |
 ಪರಿವಾರ್ಯ ಹನೂ ಮಂತಂ ಸಹಸಾ ತಸ್ತು ರಗ್ರತಃ ||೨೫||
 ಹನೂಮಾನಪಿ ತೇಜಸ್ವೀ ಶ್ರೀಮಾ ಸ್ಪರ್ವತಸನ್ನಿಭಃ |
 ಕ್ಷಿತಾ ವಾವಿಧ್ಯ ಲಾಂಗೂಲಂ ನನಾದ ಜ ಮಹಾಸ್ವನಮ್ ||೨೬||
 ಸ ಭೂತ್ವಾ ಸುಮಹಾಕಾಯೋ ಹನೂಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

ಮಿಡತೆಗಳಂತೆ, ಅಭಿಪೇತುಃ - ಇದಿರೊಡರು ||೨೩|| ತೇ-ಆರಾಕ್ಷಸರು, ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ - ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ, ಗದಾಭಿಃ - ಗದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಂಚನಾಂಗದೈಃ - ಚಿನ್ನದ ಅವರಣವುಳ್ಳ, ಪರಿಘೈಃ - ಪರಿಘಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಆದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭೈಃ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಕುರಿವರನನ್ನು, ಆಜಘ್ನೈಃ - ಹೊಡೆದರು ||೨೪|| (ತೇ-ಆರಾಕ್ಷಸರು,) ಮುದ್ಗರೈಃ - ಮುದ್ಗರಗಳೆಂಬ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಪಟ್ಟಸೈಃ - ಪಟ್ಟಸಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಶೂಲ್ಯೈಃ-ಶೂಲಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸತೋಮರಶಕ್ತಿಭಿಃ - ಪ್ರಾಸ, ತೋಮರ, ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಹನೂ ಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಪರಿವಾರ್ಯ - ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, (ತಡೆದು) ಅಗ್ರತಃ-ಇದಿರಿಗೆ, ತಸ್ತುಃ - ನಿಂತರು, ||೨೫|| ತೇಜಸ್ವೀ - ಪ್ರಕಸ್ತವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಶ್ರೀಮಾ - ಉತ್ಸಾಹನಂಪದವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸ್ಪರ್ವತಸನ್ನಿಭಃ - ಗಿರಿಸದೃಶನೇನ, ಹನೂಮಾನಪಿ - ಅಂಜನೇಯನೂ, ಕ್ಷಿತಾ - ಭೂಮಿ ಮಲ್ಲಿ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲವನ್ನು, ವಾವಿಧ್ಯ - ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಡಿದು, ಮಹಾಸ್ವನಂಜ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ, ನನಾದ - (ಧ್ವನಿ) ಮಾಡಿದನು ||೨೬|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಸಃ ಹನುಮಾ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸುಮಹಾಕಾಯಃ - ಉನ್ನತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು,

ನೋಡುತ್ತಾ ತೋಟದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದಾನೆ, ಆತನನ್ನು ಕಂಡರು, ಉರಿಯುತಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮುತ್ತುವ ಮಿಡತೆಗಳ ಹಾಗೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಟ್ಟಾಗಿ, ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಅಡೆದರು || ೨೩ || ಕೆಲವರು ಗದೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಚಿನ್ನದ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಘಾಯುಧಗಳನ್ನು ಎಸೆದರು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಶರಗಳಿಂದ ವಾನರನನ್ನು ಹೊಡೆದರು, || ೨೪ || ಮುದ್ಗರಗಳನ್ನು ಬೀರಿದರು, ಶೂಲಗಳಿಂದ ತಿವಿದರು, ಪ್ರಾಸ, ತೋಮರ, ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು, ತಡೆಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು || ೨೫ || ಆಗ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಅಂಜನೇಯನು ರಕ್ತಸರ ಉಬ್ಬುಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದನು, ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತಾದನು, ನೀಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ತಿರುಹಿ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ, ಗುಡುಗುಡನೆ ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನು || ೨೬ || ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹಾ ಕಾಯನಾದ ಮಾರುತಿಯು-ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಿಂಹ

ಧೃಷ್ಟ್ಯ ಮಾಸ್ಫೋಟಯಾಮಾಸ ಲಂಕಾಂ ಶಬ್ದೇನ ಪ್ರಾರಯತ್ ||೩೧||
 ತಸ್ಯಾಸ್ಫೋಟಿತ ಶಬ್ದೇನ ಮಹತಾ ಸಾಽನುನಾದಿನಾ |
 ಪೇತು ವಿಹಂಗಳಾ ಗಗನಾ ದುಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ ಶ್ವೇದ ಮಘೋಷಯತ್ ||೩೨||
 ಜಯ ತ್ಯತಿಬಲೋ ರಾಮೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ |
 ರಾಜಾ ಜಯತಿ ಸುಗ್ರೀವೋ ರಾಘವೇಣಾಭಿಪಾಲಿತಃ ||೩೩||
 ದಾಸೋಽಹಂ ಕೋಸಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯಾ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಃ |
 ಹನುಮಾಂ ಚೈತ್ರ ಸೈನ್ಯಾನಾಂ ನಿಹಂತಾ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೩೪||
 ನ ರಾವಣಸಹಸ್ರಂ ಮೇ ಯುದ್ಧೇ ಪ್ರತಿಬಲಂ ಭವೇತ್ |

ಭೂತ್ಯಾ - ಆಗಿ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಶಬ್ದೇನ - ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಪ್ರಾರಯತ್ - ತುಂಬುವ
 ವನಾಗಿ, ಧೃಷ್ಟ್ಯಂ - ಪ್ರೌಢವಾಗಿ, (ದುಡುಕಿಸಿಂದ) ಆ ಸ್ಫೋಟಯಾಮಾಸ - ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು
 ಮಾಡಿದನು ||೩೧|| ಸಾಽನುನಾದಿನಾ - ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿದ, ಮಹತಾ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ತಸ್ಯ-
 ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ಆಸ್ಫೋಟಿತ ಶಬ್ದೇನ - ಸಿಂಹಧ್ವನಿಯಿಂದ, ವಿಹಂಗಳಃ - ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಗಗನಾತ್ -
 ಆಕಾಶದ ದೇಶದಿಂದ, ಪೇತುಃ - ಬಿದ್ದವು, (ಸಃ-ಅಂಜನೇಯನು) ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು,
 ಉಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಆ ಘೋಷಯತ್ - ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದನು ||೩೨|| ಅತಿಬಲಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರ
 ಮಶಾಲಿಯಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜಯತಿ - ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನು, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇ
 ರಳವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಸಾಮಿತ್ರಿಯೂ, (ಜಯತಿ-ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದಿರುವನು) ಸುಗ್ರೀ
 ವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ, ರಾಜಾ - ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೂ, ರಾಘವೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ, ಅಭಿಪಾಲಿತಃ-
 ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಜಯತಿ-ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುವನು ||೩೩|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಕೋಸಲೇಂ
 ದ್ರಸ್ಯ - ಉತ್ತರಕೋಸಲಾಧೀಶ್ವರನಾದ, ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಃ - ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ, ರಾ
 ಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ, ದಾಸಃ - ಸೇವಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಹನುಮಾಂ - ಹನುಮಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ
 ನೆಂಬುವವನು, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಾನಾಂ-ಹಗಗಳ ಪಡೆಗಳನ್ನು, ನಿಹಂತಾ - ಇರಿಯತಕ್ಕ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ-
 ವಾಯುಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದೇನೆ ||೩೪||

ನಾಡವನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೩೧ || ದಿಕ್ಪುಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ಅದಿರುತಲಿರುವ ಆತನ ಆ ಸ್ಫೋಟನ
 ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೆಟ್ಟದ ಗವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ
 ಸೆಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆಕಾಶ ಚಾರಿಗಳಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೆದರಿ ತಟಪಟನೆ ನೆಲದ
 ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರನಾದ ಅಂಜನೇಯನು- || ೩೨ ||
 ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೂ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾ
 ಲಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ
 ಸುಗ್ರೀವನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮರೆನಿಸಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದಾರೆ || ೩೩ || ಈ ನಾನು- ಮಹಾಶೂರ
 ನೆನಿಸಿ ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿರುವ ಉತ್ತರ ಕೋಶಲದೇಶಾಧಿ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ
 ದಾಸನು, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತನು, ಹಗೆಗಳ ಪಡೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ ಮಾರು
 ತಾತ್ಮಜನು ನಾನೇ ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿ ||೩೪|| ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ

ಶಿಲಾಭಿಸ್ತು ಪ್ರಹರತಃ ಪಾದಪೈಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಶಃ ||೪೫||

ಅರ್ಧಯಿತ್ವಾ ಪುರಿಂ ಲಂಕಾ ಮಭಿವಾದ್ಯ ಚ ಮೈಥಿಲೀಂ |

ಸಮೃದ್ಧಾರ್ಥೋ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಿಷತಾಂ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಸಾಂ ||೪೬||

ತಸ್ಯ ಸನ್ನಾದ ಶಬ್ದೇನ ತೇಽ ಭವತ್ ಭಯಶಂಕಿತಾಃ |

ದದೃಶುಶ್ಚ ಹನೂಮಂತಂ ಸಂಧ್ಯಾ ಮೇಘ ಮಿಮೋಕ್ಷಂತಂ ||೪೭||

ಸ್ಯಾಮಿ ಸಂದೇಶ ನಿಶ್ಚಂಕಾ ಸ್ತುತ ಸ್ತೇ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕಪಿಂ |

ಚಿತ್ರೈಃ ಪ್ರಹರಣೈ ಭೀಮೈ ರಭಿವೇತು ಸ್ತುತಸ್ತುತಃ ||೪೮||

ಯುದ್ಧ - ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಶಿಲಾಭಿಃ-ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾದಪೈಶ್ಚ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಸಹಸ್ರಶಃ-ಸಾವಿರಾರುವಂದಿ, (ರಾಕ್ಷಸಾ - ರಕ್ಕಸರನ್ನು) ಪ್ರಹರತಃ - ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ, ಮ - ನನಗೆ, ರಾ-ವಣಸಹಸ್ರಂತು - ದಶಕಂಠರ ಸಾವಿರವಾದರೂ, ಪ್ರತಿಬಲಂ - ಸಮಾನವಾದ ಬಲವುಳ್ಳದು, ನಭವೇತ್-ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ಪುರಿಂ - ನಗರವನ್ನು, ಅರ್ಧಯಿತ್ವಾ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅಭಿವಾದ್ಯಚ - ಸಮಸ್ತರಿಸಿಯೂ, ಸರ್ವರಕ್ಷಸಾಂ - ಎಲ್ಲರಕ್ಕಸರು, ಮಿಷತಾಂ - ಇದಿರಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ಸಮೃದ್ಧಾರ್ಥಃ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ, ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಹೋಗುವೆನು ||೪೫-೪೬|| ತೇ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರು, ತಸ್ಯ - ಆ ಹನುಮಂತನ, ಸನ್ನಾದಶಬ್ದೇನ - ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಭಯಶಂಕಿತಾಃ - ಭಯದಿಂದ ನೊಂದವರು, ಅಭವತ್ - ಆದರು, ಉನ್ನತಂ - ಬಲು ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ, ಹನೂಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಸನ್ಮಾನ್ಮೇಘಮಿವ - ಸನ್ಮಾನ್ಮಾಕಾಲದ ಮೇಘದ ಹಾಗೆ, ದದೃಶುಶ್ಚ - ನೋಡಲೂ ನೋಡಿದರು || ೪೭ || ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ತೇ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ದಾನವರು, ಸ್ಯಾಮಿಸಂದೇಶನಿಶ್ಚಂಕಾಃ - ಪ್ರಭುವಿನಾ ಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ, ಚಿತ್ರೈಃ - ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ, ಭೀಮೈಃ - ಭಯಂಕರಗಳೆನಿಸಿದ, ಪ್ರಹರಣೈಃ - ಆಯುಧಗಳಿಂದ, ತತಸ್ತುತಃ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಕಪಿಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅಭಿವೇತುಃ - ಇದಿರಿಸಿದರು (ಅಭವಾ - ಹೊಡೆದರು) ||೪೮|| ತೈಃ - ಆ, ಕೂರೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸಃ -

ಅಣಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಸೆಯುತ್ತಾ, ಮರಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಲೂ ನಿಂತರೆ-ಈಪ್ರಾಡಿ ರಾವಣರಂತಹ ಸಾವಿರ ಮಂದಿಯಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಸಲಾರರು ||೪೫|| ರಕ್ಕಸರ ಹಿಂಡಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಅರೆದು, ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಮೈಥಿಲಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಳೆದುಳಿದ ರಕ್ಕಸರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳುವೆನು ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೪೬|| ಆಗಲಾರಕ್ಕಸರೆಲ್ಲರೂ-ಆ ಹನುಮಂತನ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ, ಆದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬರುವ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು, ಮಹಾ ಭಯದಿಂದ ಎದೆಯು ಅದಿರಿತು, ಆ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಘದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು ||೪೭|| ಆ ಹಿಂದೆ-ಮಹಾ ವೀರರಾದ ಆ ಅಸುರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆನೆದರು, ಭಯವನ್ನು ತೋರಿದರು, ಮಹಾಭಯಂಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಅಂಜನೇಯನ ಮೇಲೆ ಎಸೆಯತೊಡಗಿದರು ||೪೮|| ಆಗ ಮಹಾಬಲನಾದ ಹನುಮನು

ಸ ತೈಃ ಪರಿವೃತ ಕ್ಷೂರೈ ಸ್ಪರ್ಶತ ಸ್ತ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಆಸಸಾ ದಾಯಸಂ ಭೀಮಂ ಪರಿಘಂ ತೋರಣಾಶ್ರಿತಮ್ ||೪೯||
 ಸ ತಂ ಪರಿಘ ಮಾದಾಯ ಜಘಾನ ರಜನೀಚರಾಃ ||೫೦||
 ಸ ಪನ್ನಗ ಮಿವಾದಾಯ ಸ್ಪುರಂತಂ ವಿನತಾಸುತಃ ||
 ವಿಚಚಾ ರಾಂಬರೆ ವೀರಃ ಪರಿಗೃಹ್ಯ ಚ ಮಾರುತಿಃ ||೫೧||-||
 ಸ ಹತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ನ್ವೀರಾ ನ್ಕಿಂಕರಾ ನ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಯುದ್ಧ ಕಾಂಕ್ಷೀ ಪುನರ್ವೀರ ಸ್ತೋರಣಂ ಸಮುಪಾಶ್ರಿತಃ ||೫೨||
 ತತ ಸ್ತ ಸ್ಮಾ ದ್ಭಯಾ ನ್ಮುಕ್ತಾಃ ಕತಿಚಿ ತ್ತತ್ರ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |

ಆ ಆಂಜನೇಯನು ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಿವೃತಃ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವನಾದನು, ಮಹಾ
 ಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ಆಯಸಂ - ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ಭೀಮಂ-
 ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ತೋರಣಾಶ್ರಿತಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ, ಪರಿಘಂ - ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು, (ದೊಡ
 ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು) ಆಸಸಾದ-ಹೊಂದಿದನು (ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದನು) ||೪೯||-|| ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು
 ಪರಿಘಂ - ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು, ಆದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರಜನೀಚರಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಜಘಾ
 ನ - ಹೊಡೆದನು, ವೀರಃ- ಕೂರನಾದ, ಸಃ - ಆ, ಮಾರುತಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ಸ್ಪುರಂತಂ - ಪ್ರಕಾಶ
 ಸುತಲಿರುವ, ಪರಿಘಂ - ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು, ಪರಿಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿದು, ಪನ್ನಗಂ - ಸರ್ಪವನ್ನು,
 ಆದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ವಿನತಾಸುತಃ - ಗರುಡನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಂಬರೆ- ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವಿಜ
 ಚಾರಚ - ಸಂಚರಿಸಿದನು ||೫೦-೫೧||-||

ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವೆಂದನಾದ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು,
 ವೀರಾಃ - ಕೂರರೆನಿಸಿದ, ಕಿಂಕರಾಃ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ನಿಜ
 ಚರರನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಯುದ್ಧ ಕಾಂಕ್ಷೀ - ಬವರವನ್ನು ಬಯಸುತಲಿರುವವ
 ನಾಗಿ, ತೋರಣಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನು, ಸಮುಪಾಶ್ರಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ||೫೨|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ,
 ತತ್ರ - ಆ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ಕತಿಚಿತ್ - ಕೆಲವರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಭಯಾತ್ -
 ಭಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನ ತಾವಿನಿಂದ, ಮುಕ್ತಾಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ,

ಆ ರಜನೀಚರರಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾ, ಆ ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರ
 ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ||೪೯|| ಸಾಲಾಗಿರುವ ರಕ್ಕ
 ಸರನ್ನು ಬಿಡಿದು, ಮರಳಿ ಆ ಆಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಮಹಾ
 ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಗರುಡನಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ||೫೦-
 ೫೧|| ಇಂತು ಮಹಾ ವೀರನೆನಿಸಿದ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು- ಕಿಂಕರರೆಂಬ ಅಸುರರನ್ನು ಇ
 ರಿದು, ಮರಳಿ ಕಾಳಗವನ್ನು ಬಯಸುವವನಾಗಿ, ಪೂರ್ವದಂತೆ ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿ
 ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು ||೫೨|| ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ, ಸಿಲುಕದೆ ಅಳುಕಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ
 ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಕ್ಕಸರು-ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲೈ ಪ್ರ
 ಭುವೇ! ನೀನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಇದ್ದ ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂದು

ನಿಹತಾ ಸ್ಥಿಂಕರಾ ನ್ನರಾ ನ್ರಾವಣಾಯ ನೈವೇದಯು || ೪೨ ||

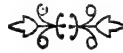
ಸ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ನಿಹತಂ ಮಹದ್ಬಲಂ ನಿಶಮ್ಯ ರಾಜಾ ಪರಿವೃತ್ತ ಲೋಚನಃ |

ಸಮಾದಿ ದೇಶಾಪ್ರತಿಮಂ ಪರಾಕ್ರಮಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರಂ ಸಮರೆ ಸುದುರ್ಜಯಮ್ ||

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

(ತಟಸ್ಥರಾಗಿ, ದೂರ ಸರಿದವರಾಗಿ) ನಿಹತಾ - ಹನುಮಂತನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ಸರ್ವಾ - ಸಮಸ್ತ
ಯಿಂದ, ಸಿಂಹರಾ - ಸಿಂಹರೇಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ರಾವಣಾಯ - ದಶಕಂಠನಿಗೆ, ನೈವೇದಯು - ತಿಳಿಸಿ
ಬರು || ೪೨ || ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರಿಗೆ, ರಾಜಾ - ಅರಸಾದ, ಸಃ - ಆ ರಾವಣನು, ಮಹತ್ -
ದೊಡ್ಡದಾದ, ಬಲಂ - ಸೈನ್ಯವನ್ನು, ನಿಹತಂ - ಮಾರುತಿಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟದನ್ನಾಗಿ, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ,
ಪರಿವೃತ್ತಲೋಚನಃ - ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪರಾಕ್ರಮೇ - ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ರತಿಮಂ -
ಅಸಮಾನನಿಸಿದವನೂ, ಸಮರೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸುದುರ್ಜಯಂ - ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಜಯಿಸಲು
ಸಾಧ್ಯನಾದವನೂ ಆಗಿರುವ, ಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರಂ - ಪ್ರಹಸ್ತನೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗನನ್ನು, ಸಮಾದಿದೇಶ -
ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೪೩ ||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಪೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟನು ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು || ೪೨ || ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸರಾ
ಜನಾದ ರಾವಣನು- ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಿಂಹರೇಂಬ ರಕ್ಕಸರೆಲ್ಲರೂ ವಾನರ
ನಿಂದ ಮಡಿದುಹೋದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು, ಕೋಪಾಂಗ್ವಿಯಿಂದಿರುತ್ತಾ
ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನುದರಿಸಿ ತನಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಪುತ್ರನಾ
ದ ದುರ್ಜಯನೆನಿಸಿದ ಅಸಹಾಯ ಶೂರನಾದ ಮಹಾಸುರನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ
ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೪೩ ||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಸುರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ—

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸುಗಃ

ತತ ಸ್ತ ಕಿಂಕರಾ ನ್ವತ್ವಾ ಹನುಮಾ ನ್ಧ್ಯಾನ ಮಾಸ್ಥಿತಃ |
ವನಂ ಭಗ್ನಂ ಮಯಾ ಜೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದೋ ನ ವಿನಾಶಿತಃ ||೧||
ತಸ್ಮಾ ತ್ಪ್ರಾಸಾದ ಮಪೈವಂ ಭೀಮಂ ವಿಧ್ವಂಸಯಾ ವ್ಯಹಮ್ |
ಇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಹನುಮಾ ನ್ವರ್ತಯ ನ್ವಲಮ್ ||೨||
ಜೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದ ಮಾಪ್ಲುತ್ಯ ಮೇರುಶೃಂಗ ಮಿವೋನ್ನತಮ್ |

ಕಂದ—ಬಿಂಕದಿ ಬನದೊಳ್ ಮಾರುತಿ, ಕಿಂಕರರಂ ಕೊಂದು ಜೈತ್ಯಹ ರ್ಧ್ಯವ ನುರುಹಲ್ ||
ಲಂಕೆಯೊ ಳಸುರಂ ಮುಳಿದಾ | ತಂಕದಿ ಕಳುಹಿದ ನಮಾತ್ಯಪುತ್ರನ ನಾಗಳ್

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಕಿಂಕರಾ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ಧ್ಯಾನಂ - ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು, ಆಸ್ಥಿತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾದನು, (ತದಂತೆಂದರೆ) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ವನಂ - ತೋಕವನವು, ಭಗ್ನಂ - ಮುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಜೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದಃ-ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮನೆಯು (ದೇವಾಯತನರೂಪ ವಾದಮಹಡಿಯು)ನವಿನಾಶಿತಃ- ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ||೧|| ತಸ್ಮಾತ್ - ಆದಕಾರಣದಿಂದ, ಭೀಮಂ - ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ, ಪ್ರಾಸಾದಮುಖ - ಈ ಮಹಡಿಯನ್ನು, ಅಹಂ - ನಾನು, ಬಲಂ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು, ದರ್ಶಯಾ - ತೋರಿಸುವವನಾಗಿ, ಏವಂ - ಈ ಅತೋಕವನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ, ವಿಧ್ವಂಸಯಾಮಿ - ನಾಶಪಡಿಸುವೆನು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸಂಚಿಂತ್ಯ - ಚಿನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ತಸ್ಮಾ - ಇದ್ದನು, ||೨|| ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠಃ - ಕಟಿವರನಾದ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ-

—ನಲವತ್ತೆ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಧೀರನಾದ ಮಾರುತಿಯು—ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ, ವನವನ್ನು ಮುರಿದು ನೆಲಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ- ಇಲ್ಲಿ ಇದಿರಿಗೆ ಕಾಣಬರುವುದೊಂದು ರಾಕ್ಷಸರ ದೇವಾಲಯವು ಉಳಿದಿದೆ, ಇದು ಬಹಳ ಉನ್ನತವಾದುದು, ರಾವಣನಿಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯವಾಗಿರಬಹುದು, ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದರೆ ಯುದ್ಧವು ಬೇಗನೆ ಕೈಗೂಡಬಹುದು ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ವರಗೂ ಯೋಚಿಸಿ ||೧|| ಬಳಿಕ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಈ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದೇ ಸರಿ ಎಂದು ಮನದೊಳಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವವನಾಗಿ ||೨|| ತಾನು

ಆರುರೋಹ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಹನುಮಾ ನ್ನಾ ರುತಾತ್ಮಜಃ ||೫||
 ಆರುಹ್ಯ ಗಿರಿ ಸಂಕಾಶಂ ಪ್ರಾಸಾದಂ ಹರಿಯೂಧಪಃ |
 ಬಭಾ ಸ ಸುಮಹಾತೇಜಾಃ ಪ್ರತಿಸೂರ್ಯ ಇವೋದಿತಃ||೬||
 ಸಂಪ್ರದೃಷ್ಯ ಚ ದುರ್ಧರ್ಷಂ ಚೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದ ಮುತ್ತಮಂ |
 ಹನುಮಾ ನ್ಸ್ರಜ್ಜ್ವಲ ನ್ಲಹ್ಮಾನ್ಯ ಪಾರಿಯಾತ್ರೋಪ ಮೋಽಭವತ್ ||೫||
 ಸ ಭೂತ್ವಾ ಸುಮಹಾಕಾಯಃ ಪ್ರಭಾವಾ ನ್ನಾ ರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಧೃಷ್ಯ ಮಾಸ್ಪೋಟಯಾಮಾಸ ಲಂಕಾಂ ಶಬ್ದೇನ ಪೂರಯತ್ ||೬||
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ಪೋಟಿತ ಶಬ್ದೇನ ಮಹತಾ ಶೋತ್ರ ಘಾತಿನಾ |

ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಮೇರುಶೃಂಗಮಿ - ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಓರದಂತೆ, ಉನ್ನತ - ಎತ್ತರ
 ವಾದ, ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದಂ - ರಾಕ್ಷಸದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಆಪ್ಲಹ್ಮಾನ್ಯ - ಹಾರಿ, ಆರುರೋಹ -
 ಹತ್ತಿದನು, ||೫|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕವಿವರನು, ಗಿರಿ
 ಸಂಕಾಶಂ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಣೆಯಾದ, ಪ್ರಾಸಾದಂ - ಉಪರಿಗೆಯನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ - ಏರಿ, ಪ್ರತಿ - ಇದಿರಾಗಿ
 ಉದಿತಃ - ಉತ್ಪನ್ನನಾದ, ಸೂರ್ಯ ಏವ - ಸೂರ್ಯನಹಾಗೆ, ಬಭಾ - ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು ||೬|| ಹನುಮಾ -
 ಅಂಜನೇಯನು, ಲಹ್ಮಾನ್ಯ - ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂದತ್ತಿನಿಂದ, ಪ್ರಜ್ಜ್ವಲ - ಪ್ರಕಾಶಿಸತಲಿರುವವನಾದ ಕಾರಣ
 ವೇ, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ದುರ್ಧರ್ಷಂ - ಹತ್ತಲಸದಳವಾದ, ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದಂ - ರಾಕ್ಷಸ
 ದೇವಾಲಯವನ್ನು, ಸಂಪ್ರದೃಷ್ಯ - ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಪಾರಿಯಾತ್ರೋಪಮಃ - ಪಾರಿಯಾತ್ರವೆಂಬ ಕುಲಪ
 ವರ್ತಕ್ಕೆ ಣೆಯಾದವನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು ||೫|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವುತ್ರನಾದ, ಸಃ - ಆ
 ಹನುಮಂತನು, ಪ್ರಭಾವಾತ್ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ಸುಮಹಾಕಾಯಃ - ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ,
 ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಶಬ್ದೇನ - ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಪೂರಯತ್ - ತುಂಬುವವನಾಗುತ್ತಾ,
 ಧೃಷ್ಯಂ - ಬಹು ಗಂಭೀರವಾಗಿ, ಆಸ್ಪೋಟಯಾಮಾಸ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೬|| ಮಹ
 ತಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಶೋತ್ರಘಾತಿನಾ - ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚುತಲಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಹನುಮಂ
 ತನ, ಆಸ್ಪೋಟಿತ ಶಬ್ದೇನ - ಸಿಂಹನಾದದ ಸಲೆಯಿಂದ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ವಿಹಂಗಮಾಃ -

ಸಂತಿದ್ದ ಉದ್ಯಾನದ ದ್ವಾರದಿಂದ ಆ ಉಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಮೇರುಪರ್ವ
 ತದ ಕೋಡಿನಂತೆ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳಗುತಲಿರುವ ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಅಡರಿದನು ||೫||
 ಹರಿವರನು-ಗಿರಿವರದಂತೆನವ ರಾಕ್ಷಸ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಏರಿ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ,
 ಉದಯಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತಲಿದ್ದನು ||೬||
 ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು-ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹೋನ್ನತ ಶರೀರನಾಗಿ, ಹರರು ಏರಲು ಅಸದಳ
 ವೆನಿಸಿದ ಆ ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಏರಿ, ಪಾರಿಯಾತ್ರವೆಂಬ ಕುಲಪರ್ವತದಂತೆ
 ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಲಿದ್ದನು ||೫|| ಆ ಹನುಮಂತನು-ಅಂತು ಏರಿದ ಬಳಿಕ, ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು
 ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿ, ಬಹು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಆ ಮ
 ಹಾಶಬ್ದದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಿಂದ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತು ||೬|| ಮತ್ತು-ಆ ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯ
 ಹೊಯ್ಲಿನಿಂದ ಮೊಳೆತ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುವು, ಕಿವಿಗಳನ್ನು

ವೇತು ರ್ವಿಹಂಗಮಾ ಸ್ತತ್ರ ಚೈತ್ಯ ಪಾಲಾಶ್ಚ ಮೋಹಿತಾಃ ||೭||
 ಅಸ್ತವಿ ಜ್ವಯತಾಂ ರಾಮೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ |
 ರಾಜಾ ಜಯತಿ ಸುಗ್ರಿವೋ ರಾಘವೇ ಣಾಭಿಪಾಲಿತಃ ||೮||
 ದಾಸೋಹಂ ಕೋಸಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯಾ ಕ್ಲಿಪ್ತ್ವ ಕರ್ಮಣಃ |
 ಹನುಮಾಂ ಚ್ಛತ್ರು ಸೈನ್ಯಾನಾಂ ನಿಹಂತಾ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೯||
 ನ ರಾಮಣ ಸಹಸ್ರಂ ಮೆ ಯುದ್ಧೆ ಪ್ರತಿಬಲಂ ಭವೇತ್ |
 ಶಿಲಾಭಿ ಸ್ತು ಪ್ರಹರತಃ ಪಾದಮೈಶ್ವ ಸಹಸ್ರಶಃ ||೧೦||
 ಅರ್ಧಯಿತ್ವಾ ಪುರೀಂ ಲಂಕಾ ಮುಖವಾದ್ಯ ಚ ಮೈಥಿಲೀಂ |
 ಸಮೃದ್ಧಾರ್ಥೋ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಿಷತಾಂ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಸಾಂ ||೧೧||
 ಏವ ಮುಕ್ತಾಃ ವಿಮಾನಸ್ಥ ಶೈಲ್ಯೈ ಸ್ಥಾಪ್ತಾ ಹರಿಯೂಧವಃ |

ಈಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಪೇತುಃ - ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿದುವು, ಚೈತ್ಯಪಾಲಾಶ್ಚ - ರಾಕ್ಷಸಾಲಯದ ಕಾವಲುಗಾರರು, ಮೋಹಿತಾಃ- ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಪೇತುಃ - ಉರುಳಿದರು ||೭|| ಅಸ್ತವಿತ್ - ಅಸ್ತವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಜಯತಾಂ - ಜಯಕಾಲಿಯಾಗಿರಲಿ, (ಜಯತು) ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹಾಬಲ ಸವನ್ನನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ - ಸಾಮಿತ್ರಿಯೂ, (ಜಯತು - ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದಿರಲಿ,) ರಾಘವೇಣ - ರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದ, ಅಭಿಪಾಲಿತಃ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ರಾಜಾ - ಕವಿರಾಜನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೂ, ಜಯತಿ - ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದಾನೆ) ||೮|| (೯, ೧೦, ೧೧ ಈ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಒಂದೆಯ ಸರಗ - ೩೪, ೩೫, ೩ ನೆಯ

ಚುಚ್ಚಿದುವು, ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸಿದುವು, ಚೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದದ ಕಾವಲುಗಾರರಲ್ಲ ಮೂರ್ಛಿತರಾದರು ||೭|| ಮಹತ್ತರವಾದ ಧೀರತೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಸಾದದ ಮೇಲೆ ಈಗತು, ಸಮಸ್ತವಾದ ಅಸ್ತವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಭಿರಾಮನಾಗಿ ಮಹಾ ಜಯಕಾಲಿಯಾಗಿರುವನು, ಮಹಾ ಬಲಕಾಲಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದಾನೆ, ಕವಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ವಿಜಯಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವನು ||೮|| ಈ ನಾನು- ಆ ಕೋಸಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ದಾಸನು, ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಸುಖಕರವಾಗಿ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕವನು, ವಾಯುನಂದನನನಿಸಿದ ಈ ಹನುಮಂತನು- ಶತ್ರು ಸೇನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಮಾಡತಕ್ಕವನು ||೯|| ಈ ರಾಮಣಂತಹ ಸಾವಿರ ಮಂದಿಯಾದರೂ, ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಲೂ, ಮರಗಳನ್ನೆಸೆಯುತ್ತಲೂ ನಿಂತರೆ-ನನ್ನಿ ದಿರಿಗೆ ನಿಂತು ಕಾಳಗವನ್ನು ಕೊಡಲಾರರು ||೧೦|| ಈ ನಾನು- ಕಾಣಬರುವ ಈ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ನೆಲಸಮವಾಗುವಂತೆ ಹಾಳುಮಾಡಿ, ಜನಕರಾಜ ನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮನೋರಥವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿರುವ ರಕ್ಕಸರನ್ನು ಸಡ್ಡೆ ಮಾಡದೆ, ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತರಳುವೆನು ||೧೧|| ಆ ವಿಮಾನದ

ನನಾದೆ ಭೀಮ ನಿಹ್ರಾದೋ ರಕ್ಷಸಾಂ ಜನಯ ನ್ಭಯಂ ||೧೨||
 ತೇನ ಶಬ್ದೇನ ಮಹತಾ ಜೈತ್ಯ ಪಾಲಾ ಶ್ವತಂ ಯಯುಃ |
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ವಿವಿಧಾ ನಸ್ತೌ ಪ್ರಾಸಾಃ ಖಡ್ಗಾ ನ್ವರಶ್ವಧಾಃ ||೧೩||
 ವಿಸೃಜಂತೋ ಮಹಾಕಾಯಾ ಮಾರುತಿಂ ಪರೈವಾರಯಃ ||೧೪||
 ತೇಗದಾಭಿ ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ ಪರಿಘೈಃ ಕಾಂಚನಾಂಗದೈಃ |
 ಅಜಘ್ನುರ್ದಾನರಂ ಶ್ರೀಪ್ಥಂ ಬಾಣೈಶ್ಚಾ ದಿತ್ಯ ಸನ್ನಿಭೈಃ ||೧೫||
 ಅವರ್ತ ಇವ ಗಂಗಾಯಾ ಸ್ತೋ ಯಸ್ಯ ವಿಪ್ರಲೋ ಮಹಾಃ |

ಶ್ಲೋಕಗಳಾಗಿವೆ) ಹರಿಯೂಧಪಃ - ಕಪಿವರನು, ವಿಮಾನಸ್ಥಃ - ಅಕಾಶಚರನಾಗಿ (ಪ್ರೋಮಯಾನದಲ್ಲಿ
 ರುವವನಾಗಿ) ಜೈತ್ಯಸ್ಥಾಃ - ರಾಕ್ಷಸ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ದಾನವರನ್ನು ಕುರಿತು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
 ಉಕ್ತಾಃ - ಹೇಳಿ, ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಭಯಂ - ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನು, ಜನಯಃ - ಉಂಟುಮಾಡು
 ವವನಾಗಿ, ಭೀಮನಿಹ್ರಾದಃ - ಭಯಂಕರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನನಾದ - ಗರ್ಜಿಸಿದನು,
 ||೧೩|| ಶತಂ - ನೂರಾರುಮಂದಿ, ಜೈತ್ಯಪಾಲಾಃ , ದೇವಾಲಯರಕ್ಷಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಹತಾ -
 ದೊಡ್ಡದಾದ, ತೇನ - ಆ, ಶಬ್ದೇನ - ಸಿಂಹನಾದದಿಂದ, ಯಯುಃ - ಓಡಿದರು, ಮಹಾಕಾಯಾಃ -
 ಉನ್ನತ ಶರೀರವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರು, ವಿವಿಧಾಃ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ, ಅಸ್ತ್ರಾಃ (ವಿವಿಧಾನಿ ಅಸ್ತ್ರಾಣಿ) ನಾನಾ
 ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಾಃ - ಪ್ರಾಸಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಖಡ್ಗಾಃ - ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಪರಶ್ವಧಾಃ -
 ಕೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಹಿಡಿದು, ವಿಸೃಜಂತಃ - ಬೀಸಿ ಎಸೆಯುತ್ತಲಿರುವವರಾಗಿ, ಮಾರುತಿಂ -
 ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಪರೈವಾರಯಃ - ಬಳಸಿ ನಿಂತರು ||೧೩, ೧೪|| ತೇ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರು, ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ-
 ನಾನಾ ವಿಧವಾದ, ಗದಾಭಿಃ - ಗದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಂಚನಾಂಗದೈಃ - ಬಂಗಾರದ ಬರೆಗಳುಳ್ಳ, ಪರಿಘೈಃ-
 ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭೈಃ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುವ, ಬಾಣೈಶ್ಚ - ಕರಗಳಿಂದಲೂ,
 ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಕಪಿವರನನ್ನು, ಅಜಘ್ನುಃ - ಹೊಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೫|| ವಿಪ್ರಲಃ-ದೊಡ್ಡದಾದ,
 ಗಂಗಾಯಾಃ - ಗಂಗೆಯ, ತೋಯಸ್ಯ - ಜಲದ, ಅವರ್ತಃ - ಸುಳಿಯು, (ಮತ್ತಿಂಚಿದಿವ - ಯಾವುದಾ
 ದರೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ) ಸಃ - ಆ, ಗಣಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಮೂಹವು, ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ -

ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಪವಮಾನ ನಂದನನು- ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಸಾದದೊಳ
 ರುವ ರಕ್ಷಸರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅವರಿಗೆ
 ಮಹಾ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವರ ಎದೆಗಳು ಅದುರುವಂತೆ ಮರಳಿ ಗರ್ಜಿಸಿದನು ||೧೨||
 ಹನುಮನ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಜೈತ್ಯ ಪಾಲಕರಾಗಿರುವ ಮಹಾಕ್ರೂರ
 ರಾದ ರಕ್ಷಸರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು- ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ, ಅಸ್ತ್ರ, ಪ್ರಾಸ, ಖಡ್ಗ, ಪರಶ್ವಧ ಎಂ
 ಬ ಹೆಸರಿನ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಂಜನೇಯನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತ, ಅವನನ್ನು
 ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿದರು ||೧೩|| ಮತ್ತು-ಆ ರಾಕ್ಷಸರು-ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಗದೆಗಳಿಂದಲೂ,
 ಸುಮರ್ಣಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಪರಿಘಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಹದವಾದ ಬಾಣಗ
 ಳಿಂದಲೂ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು ||೧೪|| ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟು
 ಗೊಡಿ, ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಸುಳಿಯು-ತನ್ನೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು

ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠಂ ಸ ಬಭೌ ರಕ್ಷಸಾಂ ಗಣಃ ||೧೫||-||
 ತತೋ ವಾತಾತ್ಮಜಃ ಕೃದ್ಧೋ ಭೀಮರೂಪಂ ಸಮಾಸ್ಥಿತಃ ||೧೬||
 ಪ್ರಾಸಾದಸ್ಯ ಮಹಾರ್ಹಸ್ಯ ಸ್ತಂಭಂ ಹೇಮ ಪರಿಷ್ಕೃತಂ |
 ಉತ್ಪಾಟಯಿತ್ವಾ ವೇಗೇನ ಹನುಮಾ ನೃವನಾತ್ಮಜಃ ||೧೭||
 ತತಸ್ತಂ ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ ಶತಧಾರಂ ಮಹಾಬಲಃ ||೧೮||-||
 ತತ್ರ ಚಾಗ್ನಿ ಸ್ಮಮುಭವ ತ್ವಾಸಾದ ಕ್ವಾಪ್ಯದಹ್ಯತ ||೧೯||
 ದಹ್ಯಮಾನಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾಸಾದಂ ಹರಿಯೂಧವಃ |
 ಸ ರಾಕ್ಷಸ ಶತಂಹತ್ವಾ ವಜ್ರೇಣೇಂದ್ರ ಇವಾಸುರಾಃ ||

ಕಪಿವರನನ್ನು, ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ- ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ, (ದೂರವಾಗಿ ಎಸೆದು) ಬಭೌ- ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಲ್ಪಿತು ||೧೫||
 ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ವಾತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನು, ಕೃದ್ಧಃ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಭೀಮರೂಪಂ
 ಭಯಂಕರಾಕಾರವನ್ನು, ಸಮಾಸ್ಥಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ||೧೬|| ಮಹಾಬಲಃ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ,
 ಸಮಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಹೇಮಪರಿಷ್ಕೃತಂ - ಚಿನ್ನದಿಂದ
 ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಹಾರ್ಹಸ್ಯ - ದೊಡ್ಡದಾದ ತುದಿಯುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಪ್ರಾಸಾದಸ್ಯ - ಉಪ್ಪ
 ರಿಗೆಯ, ಸ್ತಂಭಂ - ಕಂಭವನ್ನು, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ಉತ್ಪಾಟಯಿತ್ವಾ - ಎಬ್ಬಿಕೊಂಡು (ಕಿತ್ತು)
 ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ತಂ - ಆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವನ್ನು, ಅರಂ - ಬೇಗನೆ - ಶತಧಾ - ನೂರಾರು ವಿಧವಾಗಿ,
 ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ - ತಿರುಗಿಸಿದನು ||೧೭|| ೧೮ || ತತ್ರ-ಆ, ಜೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ (ಆ ತಿರುಗಿಸುವ
 ವೇಗದಲ್ಲಿ) ಅಗ್ನಿಃ - ಬೆಂಕಿಯು, ಸಮುಭವತಃ - ಹುಟ್ಟಿತು, (ತೇನ - ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ) ಪ್ರಾಸಾದಕ್ -
 ಜೈತ್ರ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೂ, ಅದಹ್ಯತ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೧೯|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಶ್ರೀಮಾ - ಶಾರ್ವಸಂಪ
 ನ್ನನಾದ, ಹರಿಯೂಧವಃ - ವಾನರಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ದಹ್ಯಮಾನಂ - ಸುಡ
 ಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರಾಸಾದಂ-ರಾಕ್ಷಸ ದೇವಾಲಯವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ವಜ್ರೇಣ - ವಜ್ರಾಯು
 ಧದಿಂದ, ಅಸುರಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಇಂದ್ರಇವ - ಇಂದ್ರನಂತೆ, (ಸ್ತಂಭೇನ - ಕಂಭದಿಂದ)

ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿಸುವ ಹಾಗೆ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಬೊಟ್ಟಿರಿ
 ದರು ||೧೫|| || ಅದರಿಂದ ಮಹಾ ಬಲನಾದ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿತ್ತು,
 ಮಹಾ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ನಿಂತು ||೧೬|| ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಶಿಖರ
 ವುಳ್ಳ ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಬಂಗಾರದ ಸಿಂಗರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ
 ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಿತ್ತು, ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಯಿಂದ
 ತಿರುಹಿದನು ||೧೭|| || ಆತಿರುಹುವ ವೇಗದಿಂದ ಕಯ್ಯ ಕಂಬವು ಬೇರೆ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ತಗಲಿ,
 ಘೋರವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಸಾದವೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿ
 ತು ||೧೯|| || ಆಮೇಲೆ- ಶಾರ್ವ ಧೈರ್ಯದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಾರುತಿಯು-ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆ
 ಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯು
 ಧದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸದೆ ಬಡಿಯುವ ಹಾಗೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೂರಾರು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು
 ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹಿ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಶಾರ್ವ ಸಂಪದದಿಂದ ಬೆಳಗತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು ||೧೯|| ||

ಅಂತರಿಕ್ಷೆ ಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮಾ ನಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೯||-||
 ಮಾದೃಶಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಸೃಷ್ಟಾನಿ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |
 ಬಲಿನಾಂ ವಾನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಸುಗ್ರೀವ ವಶವರ್ತಿನಾಂ ||೨೦||
 ಅಟಂತಿ ವಸುಧಾಂ ಕೃತ್ಯಾಂ ವಯ ಮಸ್ಯೇ ಚ ವಾನರಾಃ ||೨೧||
 ದಶನಾಗ ಬಲಾಃ ಕೇಚಿ ತ್ಕೇಚಿ ದ್ವಶ ಗುಣೋತ್ತರಾಃ |
 ಕೇಚಿ ನ್ಯಾಗಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಬಭೂವು ಸ್ತುಲ್ಭ ವಿಕ್ರಮಾಃ ||೨೨||
 ಸಂತಿ ಚೌಘಬಲಾಃ ಕೇಚಿ ತ್ಕೇಚಿದ್ವಾಯು ಒಲೋಪಮಾಃ |
 ಅಪ್ರಮೇಯ ಬಲಾಶ್ಚಾನ್ಯೈ ತತ್ರಾಸ ಸ್ಥಿರಿಯುಧಪಾಃ ||೨೩||

ರಾಕ್ಷಸಾತಂ - ನೂರಾರುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ- ಕೊಂದು, ಅಂತರಿಕ್ಷೆ-ಅಂತರಗಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ-ನಿಂತಿ
 ರುವವನಾಗಿ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ, ವಚನಂ- ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು ||೧೯|| ||
 ಮಾದೃಶಾನಾಂ - ನಮ್ಮಂಥವರಾದ, ಮಹಾತ್ಮನಾಂ - ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವ, ಬಲಿನಾಂ -
 ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ, ಸುಗ್ರೀವ ವಶವರ್ತಿನಾಂ-ಸುಗ್ರೀವನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ವಾನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ - ಕುಬಿ
 ವೀರರ, ಸಹಸ್ರಾಣಿ - ಸಾವಿರಗಳು, ವಿಸೃಷ್ಟಾನಿ-ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ, ಕೃತ್ಯಾಂ
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ವಸುಧಾಂ - ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅಟಂತಿ- ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿವೆ, ವಯಂಚ- ನಾವೂ, ಅನ್ಯೇ-
 ಇತರರಾದ, ವಾನರಾಶ್ಚ - ವಾನರರೂ ಆಗಿರುವ, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ದಶನಾಗಬಲಾಃ - ಹತ್ತು ಆನೆ
 ಗಳಷ್ಟು ಬಲವುಳ್ಳವರು, ಕೇಚಿತ್- ಮತ್ತೆಕೆಲವು ವಾನರರು, ದಶಗುಣೋತ್ತರಾಃ- ಅದರ ಹತ್ತು ಪಾಲಿ
 ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳವರು (ನೂರಾನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವರು) ಕೇಚಿತ್-ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ನಾಗಸಹಸ್ರಸ್ಯ-
 ಸಾವಿರಾನೆಗಳಿಗೆ, ತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಾಃ - ಸಮಾನವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಬಭೂವುಃ - ಇದಾರೆ (ಭವಂತಿ)
 ೨೦, ೨೧, ೨೨ || ಕೇಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವುಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು, ಓಘಬಲಾಃ-ಓಘ ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು
 ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸಂತಿ-ಇದಾರೆ, ಕೇಚಿತ್-ಬೇರೆ ಕೆಲವರು, ವಾಯುಬಲೋಪಮಾಃ - ವಾಯುವಿ
 ನೋಡನೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರು, ಅನ್ಯೇ-ಇತರರಾದ, ಹರಿಯುಧಪಾಃ - ವಾನರ ಸೇನಾನಾಯಕರು,
 ಅಪ್ರಮೇಯಬಲಾಃ - ಅಳಿಯಲಳವಲ್ಲದ ಬಲವುಳ್ಳವರು, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ಆಸಾ- (ಸಂತಿ) ಆಗಿದಾರೆ ||೨೩||

ನನ್ನಂತೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು ಸುಗ್ರೀವನ ಆಜ್ಞಾ
 ನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಿಂಕರರಾಗಿ ಇರುವರು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಗ್ರೀವನ ಅಪ್ಪಣೆ
 ಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ,
 ನಮ್ಮಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆ ||೨೦|| ||೨೧|| ಆ ಮಹಾವೀರರೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ಹತ್ತಾ
 ನೆಯ ಬಲವುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನೂರಾನೆಯ ಬಲವುಳ್ಳವರು ಇನ್ನುಕೆಲವರು
 ಸಾವಿರಾನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲವರಾಕ್ರಮವನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿದಾರೆ || ೨೨ || ಬೇರೆಕೆಲ
 ಮಂದಿ ವಾನರಧೀರರು ಓಘವೆಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಆನೆಗಳಶಕ್ತಿ ಯುಳ್ಳವರು. ತದಿಂತರ
 ರು ವಾಯುವಿಗಣೆಯೆನಿಸಿದ ಬಲದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಳಿದವರ ಬ
 ಲವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದೆಇರುವುದು ||೨೩|| ಎಲೈ ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ

ಈದೃಗ್ವಿಧೈಸ್ತು ಹರಿಭಿ ವೃತೋ ದಂತ ನಖಾಯುಧೈಃ |
 ಶತ್ಯೈ ಶತ್ಯ ಸಹಸ್ರೈಶ್ಚ ಕೋಟೀಭಿ ರಯುತ್ಯೈ ರಪಿ ||೨೪||
 ಆಗಮಿಷ್ಯತಿ ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ವರೈಷಾಂ ವೌ ನಿಷೂದನಃ |
 ನೇಯ ಮಸ್ತಿ ಪುರೀ ಲಂಕಾ ನ ಯೂಯಂ ನಚ ರಾವಣಃ ||
 ಯಸ್ಮಾ ದಿಹ್ವಾಕು ನಾಥೇನ ಬದ್ಧಂ ವೈರಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ||೨೫||
 —ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ—

ದಂತನಖಾಯುಧೈಃ - ಹಲ್ಲು ಉಗುರುಗಳೇ ಆಯುಧಗಳಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಶತ್ಯೈಃ - ನೂರಾರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ
 ರತಕ್ಕ, ಶತಸಹಸ್ರೈಃ - ನೂರು ಸಹಸ್ರಗಳಾದ, ಕೋಟೀಭಿಃ - ಅನೇಕ ಕೋಟಿಗಳಾಗಿರುವ, ಆಯು
 ತೈರಪಿ - ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಕೋಟಿಗಳಾದ, ಈ ದೃಗ್ವಿಧೈಃ - ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರುವ (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಷ್ಟು
 ಬಲವುಳ್ಳ) ಹರಿಭಿಃ - ನಾನರರಿಂದ, ವೃತಃ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಃ -
 ನಿಮ್ಮನ್ನು, ನಿಷೂದನಃ - ಧ್ವಂಸಮಾಡತಕ್ಕ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ಕು ಸಾರ್ವಭೌಮನು
 ಆಗಮಿಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು ||೨೪, ೨೫|| ಯಸ್ಮತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನು
 ಭಾವನಾದ, ಇಹ್ವಾಕುನಾಥೇನ - ಇಹ್ವಾಕು ಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ, ವೈರಂ - ವಿರೋ
 ಧವು (ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ - ನಿಮ್ಮಿಂದ) ಬದ್ಧಂ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟತೋ, (ತಸ್ಮತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ)
 ಇಯಂ - ಈ ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ಪುರೀ - ನಗರವೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಯೂಯಂ - ನೀವುಗಳೂ,
 ನ - ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ರಾವಣಶ್ಚ - ದಶಕಂಠನೂ, ನ - ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ||೨೫||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿರಾ ! ನಾವೆಲ್ಲಉಳಿದಿರುವೆವೆಂಬ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಡಿರಿ, ನಾನು ಹೇಳಿ
 ದಂತೆ ಅಪಾರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನಿಳಿಸಿಗೊಂಡು, ಹಲ್ಲು, ಉಗುರುಗಳನ್ನೇ ಆಯು
 ಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ಸಾವಿರಾರುಕೋಟಿ ವಾನರವೀರರಿಂದೊಡೆ ಗೂಡಿರುವ ಕುಸಾ
 ರ್ವ ಭೌಮನೆನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನೊಬ್ಬನು ನಿಮ್ಮ ಹುಟ್ಟನ್ನೇ ಅಡಗಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ
 ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬರಹೋಗುವನು ||೨೪|| ||೨೫|| ಎಲೈ ದುರಾತ್ಮರುಗಳಿರಾ ! ಇ
 ಹ್ವಾಕುನಾಥನೆನಿಸಿದ ಮಹಾನು ಭಾವನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಅನ್ಯಾಯ
 ವಾಗಿ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಬಿಡಿರಿ, ಅದರಿಂದ ನೀವೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮೊಡೆಯನಾದ
 ರಾವಣನೂ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮತ್ತು-ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಈ ಲಂಕೆಯೂ
 ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದು, ಅದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮೇಲನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹು
 ಡುಕುವುದು ಬಳೈಯದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೨೫||

—ನಲವತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಚತುಶ್ಚ ತ್ವಾರಿಂಶನ್ಮಗಃ

ಸಂದಿಷ್ಟೋ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ ಸುತೋ ಬಲೀ |
ಜಂಬುವಾಲೀ ಮಹಾದಂಷ್ಟ್ರೋ ನಿರ್ಜಗಾಮ ದನುರ್ಧರಃ ||೧||
ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರಃ ಸ್ವರ್ಗೀ ರುಚಿರಕುಂಡಲಃ |
ಮಹಾ ನೈವೃತ್ತನಯನ ಶ್ವಂಡ ಸ್ತನುರ ದುರ್ಜಯಃ ||೨||
ಧನು ಶ್ಚಕ್ರಧನುಃಪ್ರಖ್ಯಂ ಮಹ ದ್ರುಚಿರ ಸಾಯಕಂ |

—ನಲಮತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರಗಂ—

ಕಂದ ಆಣತಿಗೊಂಡಸುರೇಕನ | ಬಾಣಗಳಂ ಜಂಬುವಾಲಿಯೈತರೆ ಧುರದೊಳ |

ಜಾಣಂದವನಂ ಹರಿ ಯಮ | ತಾಣಕೆ ಕಳುಹಲ್ವೆ ಬಂದರೇಲ್ವರ ಭರದಿಂ ||

ಬಲೀ - ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಮಹಾದಂಷ್ಟ್ರಃ - ತೋರವಾದ ಕೋರದಾಡೆಯುಳ್ಳ, ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ - ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯ, ಸುತಃ - ಮಗನಾದ, ಜಂಬುವಾಲೀ-ಜಂಬುವಾಲಿಯೆಂಬುವವನು, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಂದ, ಸಂದಿಷ್ಟಃ-ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಧನುರ್ಧರಃ - ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದವನಾಗಿ, ನಿರ್ಜಗಾಮ - ಹೊರಟು ಬಂದನು ||೧|| ರಕ್ತ - ಕೆಂಪಾದ, ಮಾಲ್ಯ-ಕುಸುಮಮಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಅಂಬರ-ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಧರಃ - ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಗೀ - ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ರುಚಿರಕುಂಡಲಃ - ಸುಂದರವಾದ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮಹಾ-ಉನ್ನತನಾದ, ವಿವೃತ್ತನಯನಃ - ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಶ್ವಂಡಃ - ಬಹುಕ್ರೂರನಾದ, ಸುಂದರ್ಜಯಃ - ಜಯಿಸಕಕ್ಕನೇನಿಸಿರುವ ಜಂಬುವಾಲಿಯು ||೨|| ಮಹತ್ - ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾದ, ರುಚಿರಸಾಯಕಂ - ಉತ್ತಮವಾದ ಬಾಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಶ್ಚಕ್ರಧನುಃ ಪ್ರಖ್ಯಂ - ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ನಿಸಿದ, ಧನುಃ - ಬಿಲ್ಲನ್ನು, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ವಜ್ರಾಶನಿ ಸಮಸ್ತನಂ - ವಜ್ರಾಯುಧ ಧ್ವಜ

—ನಲಮತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರಗಂ—

ಹನುಮಂತನಂತು ಪುರೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸರಂ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಲಿರಲಾಗಿ, ಇತ್ತ ಪುರದೊಳಗೆ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ಆಣತಿಯನ್ನಿತ್ತೊಡನೆ- ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರನೆನಿಸಿದ ಜಂಬುವಾಲಿಯು, ತೋರವಾದ ಕೋರದಾಡೆಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಕಯ್ಯೊಳಗೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನಾಂತು, ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟನು ||೧|| ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳನ್ನೂ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಅಳವಡಿಸಿದಾನೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕುಸುಮಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಾನೆ, ಅಂದವಾದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿದಾನೆ, ಉನ್ನತತರೀರನಾಗಿ, ಕಪಿಯಮೇಲಣಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಮಹಾಕ್ರೂರನಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು ಇವನು ಸಮರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ ||೨|| ಮಹತ್ತರಗಳಾಗಿಯೂ, ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಂದವಾಗಿಯೂ, ಇಂದ್ರನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆಣೆಯಾದ ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ, ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡು, ವಜ್ರಾಯುಧದಧ್ವನಿಗೂ, ಸಿಡಿಲಿನ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ

ವಿಷ್ಣುರಯಾನೋ ವೇಗೇನ ವಜ್ರಾಕನಿ ಸಮಸ್ತನಂ ||೪||
 ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುರ ಘೋಷೇಣ ಧನುಷೋ ಮಹತಾ ದಿಶಃ |
 ಪ್ರದಿಶಶ್ಚ ನಭಶ್ಚೈವ ಸಹಸಾ ಸಮಪೂರ್ಯತ ||೪||
 ರಥೇನ ಖರಯುಕ್ತೇನ ತಮಾಗತ ಮುದೀಕ್ಷ್ಯಸಃ |
 ಹನುಮಾನೈರಗಸಂಪನ್ನೋ ಜಹರ್ಷ ಚ ನನಾದಚ ||೫||
 ತಂ ತೋರಣ ವಿಟಂಕಸ್ಥಂ ಹನುಮಂತಂ ಮಹಾಕಪಿಂ |
 ಜಂಬುಮಾಲೀ ಮಹಾಬಾಹು ರ್ವಿವ್ಯಾಧ ನಿಶಿತೈಶ್ಚ ರೈಃ ||೬||
 ಅರ್ಧಚಂದ್ರೇಣ ವದನೇ ಶಿರಸ್ಥೇಕೇನ ಕರ್ಣಿನಾ |

ಯೋಡನಯೂ ಸಿಡಿಲಿನ ಧ್ವನಿಯೋಡನೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಹಾಗೆ, ವಿಷ್ಣುರಯಾನಃ - ಬಿಲ್ಲಿನ ಹದೆಯಟಂಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಾ, ನಿರ್ಜಗಾಮ - ಹೊರಹೊರಟನು ||೪|| ತಸ್ಯ - ಆ ಧನುಷಃ - ಧನುಸ್ಸಿನ, ಮಹತಾ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ವಿಷ್ಣುರಘೋಷೇಣ - ಧನುಷ್ಯಂಕಾರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ದಿಶಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರದಿಶಶ್ಚ - ವಿದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ನಭಶ್ಚೈವ-ಆಕಾಶವೂ, ಸಹಸಾ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಸಮಪೂರ್ಯತ (ಸಮಪೂರ್ಯಂತ) ತುಂಬುತ್ತಿವೆ ||೪|| ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಖರಯುಕ್ತೇನ - ಕತ್ತಿ, ಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ರಥೇನ - ತೇರಿನಿಂದ, ಆಗತಂ - ಬಂದ, ತಂ - ಆಂಜಂಬುಮಾಲಿಯನ್ನು, ಉದೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ವೇಗಸಂಪನ್ಯಃ - ವೇಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ, ಜಹರ್ಷಚ - ಸಂತೋಷಿಸಿದನನಾದಚ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು ||೫|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಜಂಬುಮಾಲೀ - ಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರನು, ತೋರಣ ವಿಟಂಕಸ್ಥಂ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂಜಾರಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ, ತಂ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಂ - ಉನ್ನತನಾದ, ಹನುಮಂತಂ - ವಾನರನನ್ನು, ನಿಶಿತೈಃ - ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ವಿವ್ಯಾಧ - ಹೊಡೆದನು ||೬|| (ಸಃ - ಆಂಜಂಬುಮಾಲಿಯು) ವದನೇ-ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಏಕೇನ - ಒಂದಾದ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರೇಣ - ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಬಾಣದಿಂದಲೂ, ಶಿರಸಿ-ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಕರ್ಣಿನಾ - ಅಂಕುಶಾಕಾರವಾದ ಬಾಣದಿಂದಲೂ, (ರಕ್ತಗಳ ಅಂಬಿನಿಂದಲೂ) ಬಾಹ್ಯೋಃ-

ಸರಿಯಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಧನುಷ್ಯಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟನು ||೪|| ಆ ಜಂಬುಮಾಲಿಯು ಪ್ರಬಲವಾದ ಧನುಷ್ಯಂಕಾರದ ಘೋಷದಿಂದ ನಾಲ್ಕೆಡೆಗಳೂ, ಮೂಲೆಗಳೂ, ಅಂಬರವೂ ಬಲುಬೇಗನೆ ತುಂಬಿದ್ದುವು ||೪|| ಹೇಸರಗತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಡಿರುವ ತೇರನ್ನು ಏರಿ, ಯುದ್ಧಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಒರುತಲಿದಾನೆ, ಧೀರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ದೂರದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು, ಕಾಳಗದ ಲವಲವಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವೀರನು ಒರುವನೆಂದು ಹರ್ಷಗೊಂಡನು, ಹಾಗೆಯೇ ವೇಗದಿಂದ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೫|| ಜಂಬು ಮಾಲಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕತ್ತಿರಕ್ಕೆಬಂದು, ತೋಟದಹೊರಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂಜಾರಿನಮೇಲೆ ಧೀರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಉನ್ನತಶರೀರನಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕಂಡನು, ಹೇರಳವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ ಕೂಡಲೇ ಮಾರುತಿಯಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೬ || ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಮೋರೆಗೆಹೊಡೆದನು,

ಬಾಹ್ಯೋರ್ದಿವ್ಯಾಧ ನಾರಾಚೈ ದೃಶಭಿ ಸ್ತಂ ಕಪೀಶ್ವರಮ್ ||೭||
 ತಸ್ಯ ತಚ್ಛು ಶುಭಿ ತಾವ್ರಂ ಶರೇಣಾ ಭಿಹತಂ ಮುಖಂ |
 ಶರದೀವಾಂಬುಜಂ ಪುಲ್ಲಂ ವಿದ್ಧಂ ಭಾಸ್ವರರಶ್ಮಿನಾ ||೮||
 ತತ್ತಸ್ಯ ರಕ್ತಂ ರಕ್ತೇನ ರಂಜಿತಂ ಶುಶುಭಿ ಮುಖಂ |
 ಯಥಾಕಾಶೇ ಮಹಾ ಪದ್ಮಂ ಸಿಕ್ತಂ ಚಂದನ ಬಿಂದುಭಿಃ ||೯||
 ಚುಕೋಪ ಬಾಣಾಭಿಹತೋ ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ಮಹಾಕಪಿಃ ||೧೦||-||
 ತತಃ ಪಾರ್ಶ್ವೇನ ವಿಪುಲಾಂ ದದರ್ಶ ಮಹತೀಂ ಶಿಲಾಂ ||
 ತರಸಾ ತಾಂ ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಚಿಹ್ನೇವ ಬಲವದ್ಬಲೀ ||೧೧||-||

ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ, ದಶಭಿಃ - ಹತ್ತಾದ, ನಾರಾಚೈಃ - ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬಾಣವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ, ತಂ - ಆ, ಕಪೀಶ್ವರಂ - ಕಪಿವರನನ್ನು, ವಿವ್ಯಾಧ - ಹೊಡೆದನು ||೭|| ಶರೇಣಾ - ಬಾಣದಿಂದ, ಅಭಿಹತಂ - ಸುತ್ತಲೂ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟುದಾದಕಾರಣವೇ, ತಾವ್ರಂ - ಕೆಂಪಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ತತ್ - ಆ ಪಟ್ಟುತಿಂದ, ಮುಖಂ - ಮುಖವು, ಶರದಿ - ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭಾಸ್ವರರಶ್ಮಿನಾ - ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಿಂದ, ವಿದ್ಧಂ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟುದಾದಕಾರಣವೇ, ಪುಲ್ಲಂ-ಅರಳಿರುವ, ಅಂಬುಜಮಿವ - ಕೆಂದಾವರೆಯ ಹಾಗೆ, ಶುಶುಭಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೮|| ರಕ್ತಂ - ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ, ರಕ್ತೇನ - ನೆತ್ತರಿನಿಂದ, ರಂಜಿತಂ - ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಂಪಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ, ತತ್ - ಆ, ಮುಖಂ- ಮುಖವು, ಆಕಾಶೇ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಚಂದನ ಬಿಂದುಭಿಃ - ರಕ್ತ ಚಂದನದ ಬೊಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಸಿಕ್ತಂ - ತೋಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹಾಪದ್ಮಂ ಯಥಾ - ತೋರವಾದ ಕೆಂದಾವರೆಯು ಹಾಗೇ ಹಾಗೆ, ಶುಶುಭಿ-ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೯|| ಮಹಾಕಪಿಃ - ಕಪಿವರನು, ಬಾಣಾಭಿಹತಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ - ರಾವಣನವಿಷಯವಾಗಿ, ಚುಕೋಪ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡನು, ತತಃ - ಅನೇಕ, ಪಾರ್ಶ್ವೇ - ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಅತಿವಿಪುಲಾಂ - ಬಲುಅಗಲವಾದ, ಮಹತೀಂ- ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ, ಶಿಲಾಂ - ಬಂಡೆಯನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೧೦ || ಬಲವದ್ಬಲೀ - ಬಲವಂತರೊಳಗಿಲ್ಲ ಮಹಾಬಲನೆನಿಸಿದ

ತಲೆಗೊಂದು ಅಂಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಶರಗಳಿಂದ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಆವೃತಿಸಿದನು, ಮರಳಿಹತ್ತು ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಎಸೆದನು ||೭|| ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಹನು ಮನಮುಖವು ಕೆಂಪಾದುದು, ಇದರಮೇಲೆ ಬಾಣದವೆಟ್ಟು ಬೀಳಲು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಂಪಾಗಿ, ಶರತ್ಕಾಲದೊಳಗೆ ರವಿಯ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅರಳಿ ಕೆಂಪೋಳಿಸುವ ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೮|| ಬಾಣದ ಬಲವಾದ ವೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಟ ರಕ್ತಧಾರಗಳಿಂದನನದ, ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತಳೆತಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯು ಮುಖವು-ರಕ್ತಚಂದನ ಬಿಂದುಗಳಿಂದ ನನದಿರುವ ರಕ್ತಾಂಬುಜದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಕಾಣಬಂದಿತು ||೯|| ಹೀಗೆ ಬಾಣದ ಹೊಡೆತವು ಮುಖಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಕೆನ್ನೀರು ಹರಿಯಲು, ಹರಿಗೆ ಅಂಜನಮಾಲೆಯೆಂಬ ರಕ್ತಸನ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿತು. ಕೂಡಲೆ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದನು, ನೀಳವೂ, ಅಗಲವೂ, ತೋರವೂ ಆಗಿರುವ ಶಿಲೆಯನೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು ||೧೦|| ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ತೋಳುಬಲದಿಂದ ಆ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು

ತಾಂ ಶರೈ ರ್ದಶಭಿಃ ಕ್ರುದ್ಧ ಸ್ತಾಡಯಾಮಾಸ ರಾಕ್ಷಸಃ || ೧೧ ||
 ವಿಪನ್ನಂ ಕರ್ತೃ ತದ್ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಹನುಮಾಂ ಶ್ವಂಡವಿಕ್ರಮಃ |
 ಸಾಲಂ ವಿಪುಲ ಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ ವೀರೈರ್ವಾ || ೧೨ ||
 ಭ್ರಾಮಯಂತಂ ಕಪಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾಲವೃಕ್ಷಂ ಮಹಾಬಲಂ |
 ಚಿಹ್ನೇವ ಸುಬಹೂ ನೃಪಾಣಾಂ ಜಂಬುವಾಲೀ ಮಹಾಬಲಃ || ೧೩ ||
 ಸಾಲಂ ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚಿಹ್ನೇದ ವಾನರಂ ಪಂಚಭಿ ರ್ಭುಜೈ |

ಮಾರುತಿಯು, ತರಸಾ - ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ, ತಾಂ - ಆ ಶಿಲೆಯನ್ನು, ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ-ಕಿತ್ತು, ಚಿಹ್ನೇವ - ಬೀಸಿ ಎಸೆದನು, ರಾಕ್ಷಸಃ - ಜಂಬುವಾಲಿಯು, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಗೊಂಡವನಾಗಿ, ತಾಂ - ಆ ಶಿಲೆಯನ್ನು, ದಶಭಿಃ - ಹತ್ತಾದ ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ತಾಡಯಾಮಾಸ - ಹೊಡೆದನು (ಕತ್ತರಿಸಿದನು) || ೧೧ || ಚಂಡವಿಕ್ರಮಃ - ಕ್ರೂರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ವೀರೈರ್ವಾ - ಶಕ್ತಿಪುರ್ವಕವುಳ್ಳವನೂ ಆದ, ಹನುಮಾಂ - ಅಂಜನೇಯನು, ತತಃ - ಆ, ಕರ್ತೃ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ವಿಪನ್ನಂ - ವಿಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದುದನ್ನಾಗಿ, (ಕೆಟ್ಟುಹೋದುದನ್ನಾಗಿ) ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ವಿಪುಲಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ, ಸಾಲಂ - ಮರವನ್ನು, ಉತ್ಪಾಟ್ಯ - ಬೇರು ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು, ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ - ತಿರುಗಿಸಿದನು || ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಜಂಬುವಾಲೀ - ಜಂಬುವಾಲಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು, ಸಾಲವೃಕ್ಷಂ - ಸಜ್ಜರಸದ ಮರವನ್ನು, ಭ್ರಾಮಯಂತಂ - ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಹಾಬಲಂ - ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ, ಕಪಿಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಸುಬಹೂ - ಅನೇಕಗಳಾದ, ಬಾಣಾಂ - ಶರಗಳನ್ನು, ಚಿಹ್ನೇವ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು || ೧೨ || ಜಂಬುವಾಲೀ - ಜಂಬುವಾಲಿಯು, ಚತುರ್ಭಿಃ - ನಾಲ್ಕುಬಾಣಗಳಿಂದ, ಸಾಲಂ - ಆ ಮರವನ್ನು, ಚಿಹ್ನೇದ - ಕತ್ತರಿಸಿದನು, ಪಂಚಭಿಃ - ಐದು ಬಾಣಗಳಿಂದ, ವಾನರಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಭುಜೈ - ತೋಳಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಏಕೇನ - ಒಂದಾದ, ಬಾಣೇನ - ಶರದಿಂದ, ಉರಸಿ - ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ದಶಭಿಃ - ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಸ್ತನಮಧ್ಯೈ - ಸ್ತನಗಳ

ಎತ್ತಿ, ರೋಷದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಇಟ್ಟನು. ಬಡನೆ ಜಂಬುವಾಲಿಯು ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನೆಸೆದು ಆ ಶಿಲೆಯನ್ನು ತುಂಡಾಗುವಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿದನು || ೧೧ || ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮವಾದ ಮಾರುತಿಗೆ ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗವು ವೃಥಾವಾಯಿತೆಂದು ಮುಖ ಕೆಟ್ಟಿತು. ರೋಷವು ಬಲವಾಯಿತು. ಅತ್ತಿತ್ತ ಹಾಯನೋಡಿದನು, ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಸಜ್ಜರಸದ ತರುವೊಂದು ಕಾಣಬಂದಿತು, ಕೊಡಲೆ ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದದನ್ನು ಪೆಳಗಿಸಿ ಬುಡ ಸಹಿತ ಕಿತ್ತುಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಎಸೆಯಲಣಿಯಾಗಲು ಬಲವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿದನು || ೧೨ || ಹಾಗೆ ತಿರುಹುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಬಲನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕಂಡು ಜಂಬುವಾಲಿಯು-ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಹನುಮನ ಕರದೊಳದ್ದ ಸಾಲವೃಕ್ಷವನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು || ೧೩ || ನಾಲ್ಕುಶರಗಳಿಂದ ಮಾರುತಿಯ ಕರಗತವಾಗಿದ್ದ ಸಾಲತರುವು ಚೂರ್ಣಿತವಾಯಿತು. ಐದು ಬಾಣಗಳು ಮೈಗೆ ತಗಲಿದುವು. ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಣವು ತೋಳಿಗೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಬು ಎದೆಗೂ ಬಡಿಯಿತು. ಬೇರೆ ಹತ್ತು ಶರಗಳು ಸ್ತನಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಅಡರಿದುವು || ೧೪ ||

ಉರ ಸ್ಯೇಕೇನ ಬಾಣೇನ ದಶಭಿ ಸ್ತು ಸ್ತನಾಂತರೆ ||೧೪||
 ಸಶರೈಃ ಪೂರಿತತನುಃ ಕ್ರೋಧೇನ ಮಹತಾ ವೃತಃ |
 ತಮೇವ ಪರಿಘಂ ಗೃಹ್ಯ ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ ವೇಗಿತಃ ||೧೫||
 ಅತಿವೇಗೋದತಿವೇಗೇನ ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ ಬಲೋತ್ಕಟಃ |
 ಪರಿಘಂ ಪಾತಯಾಮಾಸ ಜಂಬುಮಾಲೀ ರ್ಮಹೋರಸ ||೧೬||
 ತಸ್ಯ ಚೈವ ಶಿರೋನಾಸ್ತಿ ನ ಬಾಹೂ ನ ಚ ಜಾನುನೀ |
 ನ ಧನು ರ್ನರಥೋ ನಾಶ್ವಾ ಸ್ತತ್ರಾದೃಶ್ಯಂತ ನೇಷವಃ ||೧೭||
 ಸ ಹತ ಸ್ತರಸಾ ತೇನ ಜಂಬುಮಾಲೀ ಮಹಾಬಲಃ |

ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, (ವಿವ್ಯಧ-ಹೊಡೆದನು) || ೧೪ || ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಕರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಪೂರಿತತನುಃ - ತುಂಬಿದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಹತಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಕ್ರೋಧೇನ - ಕೋಪದಿಂದ, ಅವೃತಃ - ಬಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ, ತಂ - ಆ, ಪರಿಘಮೇವ - ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನೇ, ಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ವೇಗಿತಃ - ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭ್ರಾಮಯಾಮಾಸ - ತಿರುಗಿಸಿದನು ||೧೫|| ಅತಿವೇಗಃ - ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ, ಬಲೋತ್ಕಟಃ - ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಹನುಮಂತನು, ಪರಿಘಂ - ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ, ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ - ಸುತ್ತುವ, ಜಂಬುಮಾಲೀಃ - ಜಂಬುಮಾಲಿಯು, (ಜಂಬುಮಾಲಿನಃ) ಮಹೋರಸ - ಅಗಲವಾದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಪಾತಯಾಮಾಸ - ಕೆಡಹಿದನು ||೧೬|| ತಸ್ಯಚೈವ - ಆಜಂಬುಮಾಲಿಗಾದರೋ, ಶಿರಃ - ತಲೆಯು, ನಾಸ್ತಿ - ಇರಲಿಲ್ಲ, ಬಾಹುಚ-ತೋಳುಗಳೂ, ನ (ಸ್ತಃ) ಇಲ್ಲವಾದುವು, ಜಾನುನೀಚ - ಮೊಳಕಾಲುಗಳೂ, ನ (ಸ್ತಃ) ಇಲ್ಲವಾದುವು, ಧನುಃ-ಬಿಲ್ಲು, ನ-ಇರಲಿಲ್ಲ, ರಥಃ - ತೇರೂ, ನ- ಇಲ್ಲವಾಯಿತು, ಅಶ್ವಃ - ಕುದುರೆಗಳೂ - ನ (ಸಂತಿ) ಇರಲಿಲ್ಲ, ತತ್ರ ಅಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ, ಇಷವಃ - ಬಾಣಗಳೂ, ನಾದೃಶ್ಯಂತ - ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ||೧೭|| ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಜಂಬುಮಾಲೀ - ಜಂಬುಮಾಲಿಯೆಂಬ ರಕ್ತಸನು, ತೇನ - ಆ ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ತರಸಾ - ಬಲದಿಂದ, ಹತಃ-ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಚೋರ್ಣಿಕಾಂಗವಿಭೂಷಣಃ-ಪುಡಿಯಾದ

ಇಂತು ಮಾರುತಿಯ ಮೈತುಂಬ ಅಂಜುಗಳು ನಟ್ಟುವು. ಹನುಮನ ರೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಜಂಬುಮಾಲಿಯ ಕರದೊಳಿದ್ದ ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸೆಳೆದು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕಯ್ಯೊಳಗೆ ಹಿಡಿದು, ಗರಗರನೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು ||೧೫|| ಬಾಹುಬಲ ವೇಗದಿಂದಲೂ, ರೋಷಾವೇಶದಿಂದಲೂ ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ, ಜಂಬುಮಾಲಿಯು ವಿಸ್ಮೃತವಾದ ಎದೆಯನ್ನು ಗುರಿನೋಡಿ ವೇಗದಿಂದ ಕೆಡಹಿದನು ||೧೬|| ಆ ಘೋರವಾದ ಪರಿಘಾಯುಧದ ಪೆಟ್ಟುಬಲವಾಗಿ ಬಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ಜಂಬುಮಾಲಿಯ ಕೆರೀರವು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತೋಳುಗಳು ತುಂಡಾದುವು. ಮೊಳಕಾಲುಗಳು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದುವು. ಬಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. ತೇರುದೂರಸರಿದು ಚೂರಾಯಿತು. ಹಯಗಳು ಗಾಯಪಟ್ಟುವು. ಕೋಲುಗಳು ಕಾಣದೆ ಹೋದುವು ||೧೭|| ಮಹಾಬಲನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಬಾಹುಬಲದಿಂದಪುಳಿಸಿದ ಪರಿಘಾಯುಧದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಜಂಬುಮಾಲಿಯು ಹತನಾದನು. ಮೈಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಬಡವೆ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಪುಡಿಪುಡಿ ಯಾದುವು. ಸತ್ತು ನೆಲದ

ಪಪಾತ ನಿಹತೋ ಭೂಮೌ ಚೂರ್ಣಿತಾಂಗ ವಿಭೂಷಣಃ ||೧೪||
 ಜಂಬುಮಾಲಿಂಚ ನಿಹತಂ ಕಿಂಕರಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಾಃ |
 ಚುಕ್ರೋಧ ರಾವಣ ಕ್ರುತ್ವಾ ಕೋಪ ಸಂರಕ್ತ ಲೋಚನಃ ||೧೫||
 ಸರೋಪ ಸಂವೃತ ತಾಮ್ರಲೋಚನಃ ಪ್ರಹಸ್ತ ಪುತ್ರೇನಿಹತೇಮಹಾಬಲಃ |
 ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಾ ನತಿ ವೀರೈವಿಕ್ರಮಾ ನೃಮಾದಿದೇಹಾಶು ನಿಶಾಚರೇಶ್ವರಃ ||೧೬||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ - ಚತುರ್ಥ ತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ತರ್ಗಃ.

ಮೆಯ್ಯೊಡವೆಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ನಿಹತಃ - ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದವನಾಗಿ, ಭೂಮೌ - ನೆಲದ
 ಲ್ಲಿ, ಪಪಾತ - ಉರುಳಿದನು ||೧೪|| ರಾವಣಃ - ದಶಕಂಠನು, ಜಂಬುಮಾಲಿಂ (ಜಂಬುಮಾಲಿನಂ) ಜಂ
 ಬುಮಾಲಿಯನ್ನು, ನಿಹತಂ - ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಃ-ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಕಿಂಕ
 ರಾಂಶ್ಚ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಕ್ತಸರನ್ನೂ, ನಿಹತಾಂಶ್ಚರ- ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನಾಗಿಯೂ, ಕ್ರುತ್ವಾ-ಕೇಳಿ, ಕೋ
 ಪಸಂರಕ್ತಲೋಚನಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಂಪದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಚುಕ್ರೋಧ - ರೋಷಗೊಂಡನು ||
 ನಿಶಾಚರೇಶ್ವರಃ - ಅಕ್ಷನಚಕ್ರವೃತ್ತಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ರಾವಣನು, ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಶಕ್ತಿ
 ಯುಳ್ಳ, ಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರ - ಮಂತ್ರಿಕುಮಾರನು, ನಿಹತೇನಿತಿ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ರೋಪ
 ಸಂವೃತ ತಾಮ್ರಲೋಚನಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಿರುಗುತಲಿರುವ ಕೆಂಗಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಅತಿವೀರೈವಿಕ್ರ
 ಮಾ-ಅಧಿಕತರವಾದ ಶೂರಪರಾಕ್ರಮಗಳುಳ್ಳ, ಅಮಾತ್ಯಪುತ್ರಾ - ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರನ್ನು, ಆಶು -
 ಬೇಗನೆ, ಸಮಾದಿದೇಹ - (ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ) ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ||೧೬||

ಇಂತು ನಲವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಮೇಲೆ ಮೂಗಿದನು ||೧೪|| ಜಂಬುಮಾಲಿಯು ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾಬಲರಾಗಿದ್ದ ಕಿಂಕರರೆಂ
 ಬ ಅಸುರರು ಅಸುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ರಾವಣನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು.
 ವರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ದಶಕಂಠರನಿಗೆ ರೋಷವು ತಲೆಗೇರಿತು. ಕೆಂಗಣ್ಣುಕೆಂ
 ಪಡೆದುವು ||೧೫|| ಮಹಾರೋಷದಿಂದ ರೌದ್ರಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ರಕ್ತವರ್ಣವಾದನ
 ಯನಗಳನ್ನು ತಿರುಹುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಮಹಾಬಲನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತಪುತ್ರನೂ ಅಳಿದುದರಿಂದ ಮಹಾ
 ವೀರೈವೀಕರಾದ ಮೆರೆವ ಮಂತ್ರಿಕುಮಾರರಾದ ಮತ್ತೈಳುಮಂದಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬವ
 ರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತನು ||೧೬||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಪಂಚಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸುರ್ಗಃ

ತತ ಸ್ತೋ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ಜೋದಿತಾ ಮಂತ್ರಿಣ ಸ್ಸುತಾಃ |
ನಿರೃಯು ರ್ಭವನಾ ತ್ತಸ್ಮಾ ತ್ಸಪ್ತಸಪ್ತಾರ್ಹಿ ವರ್ಜಸಃ ||೧||
ಮಹಾಬಲ ಪರೀವಾರಾ ಧನುಷ್ಕ್ರಂತೋ ಮಹಾಬಲಾಃ |
ಕೃತಾಸ್ತೃಪ್ತವಿದಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪರಸ್ಪರ ಜಯೈಷಿಣಃ ||೨||
ಹೇಮಜಾಲ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತೈ ಧ್ವಜವದ್ಭಿಃ ಪತಾಕಿಭಿಃ |

—ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗ—

ಕಂದ||ಬಿಂಕದಿ ಬೆಳಗುವ ಹನುಮಂ | ಕಿಂಕರಂ ಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರ ನಿರಿದುಂ |

ಕಂಕಾವಿರಹಿತನಾಗುತೆ | ಲಂಕೆಯೊಳಾ ರಕ್ಕಸರ್ಗಿಕಿಂಕೃತಿಗೈದಂ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಪ್ತಾರ್ಚವರ್ಜಸಃ - ಅಗ್ನಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ (ಪ್ರತಾಪವಾಲಿ ಗಳಾದ) ತ - ಆ, ಮಂತ್ರಿಣಃ ಸುತಾಃ - ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರು, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಂದ, ಜೋದಿತಾಃ - ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ, ಧವನಾತ್ - ರಾವಣನ ಮನೆಯಿಂದ, ನಿರೃಯುಃ - ಹೊರಟರು, ||೧|| ಮಹಾಬಲ ಪರೀವಾರಾಃ - ಮಹಾಕಾರ್ಯದ ಪರಿಜನವುಳ್ಳ, ಧನುಷ್ಕ್ರಂತಃ - ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿರುವ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ದೇಹಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಕೃತಾಸ್ತೃ - ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ದವರೊಳಗೂ, ಅಸ್ತ್ರವಿದಾಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ - ಉತ್ತಮರೆ ನಿಸಿದ, ಪರಸ್ಪರ ಜಯೈಷಿಣಃ - (ನಾನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಜೈಸಬೇಕು, ತಾನುಹನುಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇ ಕು ಎಂಬ) ಅಮೋಘವಾಗಿ ಜಯದ ಆಶೆಯುಳ್ಳ, ||೨|| ಹೇಮಜಾಲ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ - ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗಳೆರಡು ಜಾಲರಿಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಧ್ವಜವದ್ಭಿಃ-ದಾಳಗಳುಳ್ಳ, ಪತಾಕಿಭಿಃ-ಮಹಾಧ್ವಜಪಟಗಳುಳ್ಳ,

- ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ತರುವಾಯ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನು ಕಳುಹಿದ ಏಳು ಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರಾದ ರಾ ಕ್ಷಸ ವೀರರು-ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸಿನವನಾಗಿ ರಾವಣನ ಮನೆ ಯಿಂದ ರಣಾಂಗಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟರು || ೧ || ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾ ಬಲ ಸಂಪ ನ್ನರು, ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳು, ಅಂತಸ್ಸಾರವುಳ್ಳವರು, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತರಾದವರೊಳಗೆಲ್ಲ ಬ ಲು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಹನುಮನನ್ನು ನಾನು ಗೆಲ್ಲಬೇ ಕು, ತಾನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬ ಹುರುಡಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದವರು ||೨|| ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗಳೆರಡು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಧ್ವಜಗಳಿಂದ

ತೋಯದಸ್ವನ ನಿರ್ಘೋಷೈ ರ್ವಾಜಿಯುಕ್ತೈ ರ್ವಹಾರಭೈಃ ||೪||
 ತಪ್ತ ಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಾಣಿ ಚಾಪಾ ನ್ಯಮಿತವಿಕ್ರಮಾಃ |
 ವಿಷ್ಣುರಯಂತ ಸ್ಸಂಹೃಷ್ಣಾ ಸ್ತುಟತ್ವಂತ ಇವಾಂಬುಧಾಃ ||೫||
 ಜನನ್ಯಸ್ತು ತತ ಸ್ತೇಷಾಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಕಿಂಕರಾ ನ್ವತಾಃ |
 ಬಭೂವು ಶೋಕಸಂಭ್ರಾಂತಾ ಸ್ವಬಾಂಧವ ಸುಹೃಜ್ಞನಾಃ ||೬||
 ತೇ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷಾ ತ್ತಪ್ತಕಾಂಚನ ಭೂಷಣಾಃ |
 ಅಭಿಪೇತು ರ್ಥನೂಮಂತಂ ತೋರಣಸ್ಥ ವುವಸ್ಥಿತಂ ||೭||

ತೋಯದಸ್ವನ ನಿರ್ಘೋಷೈಃ - ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ವಾಜಿಯುಕ್ತೈಃ - ಕುದುರೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಮಹಾರಥೈಃ - ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದ ರಥಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ||೪|| ಅಮಿತವಿಕ್ರಮಾಃ - ಅಳಿಲ್ಲದೆ ಶೂನ್ಯವುಳ್ಳ, ತಪ್ತಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಾಣಿ - ಪುಟಪಿಟ್ಟುಚೆನ್ನದಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನಿಡಿದ, ಚಾಪಾನಿ-ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುರಯಂತಃ, - ಟಂಕಾರಗೋಳಿಸುತ್ತಿರುವವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ತುಟತ್ವಂತಃ- ಮಿಂಚುಗಳನ್ನೂಳಿಗೊಂಡಿರುವ, ಅಂಬುಧಾ ಇವ-ಮೇಘಗಳಂತೆ ಇರುವ ಆ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರು, ಸಂಹೃಷ್ಣಾಃ- ಸಂತೋಷಪಡುವವರಾಗಿ, ತಸ್ಯಾತ್ ಭವನಾತ್ - ಆ ಮನೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಿಂಹಯುಃ-ಹೊರಟರು||೫|| ತತಃ - ಅತ್ತಕಡೆ, ತೇಷಾಂ - ಆ ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಕ್ತಸರ, ಜನನ್ಯಸ್ತು-ತಾಯಿಯ ರಾದರೋ, ಹತಾನ್ ಹನುಮನಿಂದ ಹತರಾದ, ಕಿಂಕರಾಃ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಕ್ತಸರನ್ನೂ, ವಿದಿತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಸಬಾಂಧವ ಸುಹೃಜ್ಞನಾಃ - ಬಂಧುಮಿತ್ರರೆಂದೊಡಗೂಡಿದವರಾಗಿ, ಶೋಕ ಸಂಭ್ರಾಂತಾಃ - ದುಃಖದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತರಾದವರು, ಬಭೂವುಃ - ಆದರು ||೬|| ತಪ್ತಕಾಂಚನ ಭೂಷಣಾಃ - ಉತ್ತಮವಾದ ಚೆನ್ನದೊಡವೆಗಳನ್ನೆಳವಟ್ಟಿರುವ, ತೇ - ಆ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರು, ಅವಸ್ಥಿತಂ-ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ,ತೋರಣಸ್ಥಂ - ವನದಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿನಿಂತಿರುವ, ಹನುಮಂತಂ - ಲಂಕನೇಯನನ್ನು, ಪರಸ್ಪರಸಂಘರ್ಷಾತ್ - ಬಲಬಲದಿಂದ ನಡೆಗಯಿಂದ, (ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರುಬೀಳುವುದರಿಂದ) ಅಭಿಪೇತುಃ-ಇದಿರೊಂದರು. ||೭|| ಬಾಣವೃಷ್ಟಿಂ-

ಸಹಿತಮಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವುಗಳಾಗಿಯೂ, ದಿವ್ಯವಾದ ಹಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾ ರಥಗಳನ್ನೇರಿದವರಾಗಿ, || ೪ || ಶೂನ್ಯವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ, ಬಂಗಾರದ ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಧನುಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಧನುಷ್ಯಂಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹಾ ಹರ್ಷ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ಮಿಂಚುಗಳನ್ನೂಳಿಗೊಂಡಿರುವ ಮಹಾ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತ ಬಂದರು || ೫ || ಅದುವರೆಗೆ ಲಂಕಾ ನಗರದಲ್ಲಿ- ಕಿಂಕರರು ಮಡಿದ ಹೋದ ಸುದ್ದಿಯು- ಅವರ ತಾಯಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಿತು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಂತಮ್ಮ ಬಂಧು ಮಿತ್ರ ವರ್ಗದವರೊಡಗೂಡಿ, ಶೋಕ ಪೀಡಿತರಾಗುತ್ತಾ ಮೂರ್ಛೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. || ೬ || ಇತ್ತಲೇ ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರು- ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾಗಿರುವ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನೆಳವಟ್ಟವರಾಗಿ, ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಹನುಮಂತನಿಬಿರಿಗೆ ಬಲು ಹುರುಡಿನಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿದರು ||೭|| ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲೂ, ಬಾಣದ ಮಳೆಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದ

ಸೃಜಂತೋ ಬಾಣವೃಷ್ಟಿಂ ತೇ ರಥಗರ್ಜಿತನಿಶ್ವನಾಃ |
 ವೃಷ್ಟಿಮಂತ ಇವಾಂಭೋದಾ ವಿಚೇರು ಸೈರೃತಾಂಬುದಾಃ ||೭||
 ಅವಕೀರ್ಣ ಸ್ತುತ ಸ್ತಾಭಿ ರ್ಹನುಮಾಂ ಚ್ಛರವೃಷ್ಟಿಭಿಃ |
 ಅಭವ ತ್ಸಂವೃತಾಕಾರ ಶೈಲರಾಡಿವ ವೃಷ್ಟಿಭಿಃ ||೮||
 ಸಕರಾ ನೋಘೋಘಯಾಮಾಸ ತೇಷಾ ಮಾಶುಚರಃ ಕಪಿಃ |
 ರಥವೇಗಂಚ ವೀರಾಣಾಂ ವಿಚರ ನ್ವಿಮಲೇ ೨ ಂಬರೆ ||೯||
 ಸ ತೈಃ ಕ್ರೀಡ ಸ್ಥನುಷ್ಕೃದ್ಭಿ ರ್ವ್ಯೋವಿಷ್ಣು ವೀರಃ ಪ್ರಕಾಶತೆ |
 ಧನುಷ್ಕೃದ್ಭಿ ರ್ಯಥಾ ಮೇಘೈ ರ್ಮಾರುತಃ ಪ್ರಭು ರಂಬರೆ ||೧೦||

ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು, ಸೃಜಂತಃ - ಸುರಿಸುತಲಿರುವ, ರಥಗರ್ಜಿತನಿಶ್ವನಾಃ - ರಥಧ್ವನಿಯೆಂಬ
 ಗುಡುಗನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸೈರೃತಾಂಬುದಾಃ - ಮೇಘಗಳಂತೆ ಕಾಣಬರುವ ರಕ್ತಸರು, ವೃಷ್ಟಿ
 ಮಂತಃ - ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಿರುವ, ಅಂಭೋದಾಃ - ಮೋಡಗಳ ಹಾಗೆ, ವಿಚೇರುಃ - ಸಂಚರಿಸುತ
 ಲಿದ್ದರು, ||೭|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ತಾಭಿಃ - ಆ, ಕರವೃಷ್ಟಿಭಿಃ -
 ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗಳಿಂದ, ಅವಕೀರ್ಣಃ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವೃಷ್ಟಿಭಿಃ - ಮಳೆಗಳಿಂದ, ಸಂವೃತಾ
 ಕಾರಃ - ಮುಚ್ಚಿಹೋದ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳ, ಶೈಲರಾಡಿವ - ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ಅಭವತಃ - ಇದ್ದನು ||೮||
 ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಆಶುಚರಃ - ಚಿಕ್ಕಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ವೀರಾಣಾಂ - ಮ
 ಹಾಶೂರರಾದ, ತೇಷಾಂ - ಆ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರ, ಕರಾಃ - ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಮೋಘಯಾಮಾಸ - ವೈ
 ರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು, ವಿಮಲೆ - ನಿರ್ದಲವಾದ, ಅಂಬರೆ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವಿಚರ - ಸಂಚರಿಸು
 ತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ರಥವೇಗಂಚ - ರಥಗಳವೇಗವನ್ನೂ, (ಮೋಘಯಾಮಾಸ-ವೈರ್ಥಗೊಳಿಸಿದನು) ||೯||
 ಪ್ರಭುಃ - ಸಮರ್ಥನಾದ, ಮಾರುತಃ - ವಾಯುವು, ಅಂಬರೆ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಧನುಷ್ಕೃದ್ಭಿಃ - ಇಂದ್ರ
 ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ಮೇಘೈಃ - ಮೇಘಗಳೊಡನೆ, ಕ್ರೀಡ - ವಿಚರಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಯಥಾ -
 ಹೇಗೆ, ಪ್ರಕಾಶತೆ - ಬೆಳಗುತಲಿರುವನೋ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆ) ವೀರಃ - ಶೂರನೆನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜ
 ನೇಯನು, ವೋಮಿ-ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಧನುಷ್ಕೃದ್ಭಿಃ - ಬಿಲ್ಲುಳುಗಳಾಗಿರುವ, ತೈಃ - ಆರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ,

ಬೆಳಗುತಲೂ ಇರುವ ಆಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರು- ಗುಡುಗಿನಿಂದಲೂ, ಮಿಂಚಿನಿಂದಲೂ ಸಹಿತಮಾ
 ಗಿ ಮಳೆಗರೆಯುತಲಿರುವ ಮಳೆಗಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತಲಿದ್ದರು. ||೭|| ಆಗಲೂ
 ಅಂಜನೇಯನು- ರಕ್ತಸರು ಕರೆಯುತಲಿರುವ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪ
 ಟ್ಟವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಆಕಾರವೇ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಬರದಂತಿರುತ್ತಾ ಮಹಾ ಪರ್ವತದಂತಿ
 ದ್ದನು. ||೮|| ಬಳಿಕ ಶೂರನಾದ ಮಾರುತಿಗೆ ಬಲು ಸಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿತು. ಆಶರರ ಶರಗ
 ಳನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು. ರಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪುಡಿಪುಡಿಮಾಡಿದನು. ಆ ವೀರರನ್ನೆಲ್ಲಸಡ್ಡೆ
 ಮಾಡದೆ ಆಗಸಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬೊಬ್ಬರಿದನು. || ೯ || ಚಾವ ಪಾಣಿಗಳಾದ ನಿಶಾಚರ
 ರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತಲಿರುವ ಕಪಿವೀರನು- ಆಕಾಶ
 ದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಇಂದ್ರ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮೇಘಗಳೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುವ ವಾ
 ಯುವಿನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೦ || ಬಳಿಕ ವೀರ ಮಾರುತಿಯು-ಮಹಾ

ಸ ಕೃತ್ವಾ ನಿನದಂ ಘೋರಂ ತ್ರಾಸಯಂ ಸ್ತಾಂ ಮಹಾಚಮೂಂ |
 ಚಕಾರ ಹನುಮಾ ಸ್ವೇಗಂ ತೇಷು ರಕ್ಷಸ್ಸು ವೀರೈವಾ ||೧೦||
 ತಲೇ ನಾಭ್ಯಹನ ತ್ವಾಂಶ್ಚಿ ತ್ವಾದ್ಯೈಃ ಕಾಂಶ್ಚಿ ತ್ವರಂತಮಃ |
 ಮುಷ್ಟಿನ್ವಾಭ್ಯಹನ ತ್ವಾಂಶ್ಚಿ ತ್ ನಾಭೈಃ ಕಾಂಶ್ಚಿ ದ್ವೈದಾರಯತ್ ||೧೧||
 ಪ್ರಮಮಾ ಘೋರಸಾ ಕಾಂಶ್ಚಿ ದೂರುಭ್ಯಾ ಮಪರಾ ನೃಪಿಃ |
 ಕೇಚಿ ತ್ತಸ್ಯ ನಿನಾದೇನ ತತ್ತ್ವೈವ ಪತಿತಾ ಭುವಿ ||೧೨||
 ತತಸ್ತೇ ಪ್ವವಸನ್ನೇಷು ಭೂಮೌ ನಿಪತಿತೇಷು ಚ |

ಕ್ರೀಡಾ - ಯುದ್ಧಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಪ್ರಕಾಶತ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು, ವೀರೈವಾ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ನಿನದಂ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ತಾಂ - ಆ, ಮಹಾಚಮೂಂ - ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯನ್ನು, ತ್ರಾಸಯ - ಭಯಪಡಿಸುವವನಾಗಿ, ತೇಷು - ಆ, ರಕ್ಷಸ್ಸು - ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ, ವೇಗಂ - ಸಂಹಾರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೧೦|| ಏಕಂತಮಃ-ಶತ್ರುಸಂತಾಪಕರನಾದ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ತಲೇನ - ಕರತಲದಿಂದ, ಕಾಂಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವರನ್ನು, ಅಭ್ಯಹನತ್ - ಹೊಡೆದನು ಪಾದ್ಯೈಃ-ಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಕಾಂಶ್ಚಿತ್-ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು, (ಅಭ್ಯಹನತ್ - ಬದೆದನು) ನಾಭೈಃ-ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ಕಾಂಶ್ಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು, ವೈದಾರಯತ್ - ಸೀಳಿದನು, ||೧೧|| ಕಪಿಃ - ಆಹನುಮನು ಉರಸಾ - ಎದೆಯಿಂದ, ಕಾಂಶ್ಚಿತ್ - ಕೆಲವರನ್ನು, ಪ್ರಮಮಾಫ - ಮುಳಿಸಿದನು, (ಹೊಡೆದನು) ದೂರುಭ್ಯಾಂ - ತೊಡೆಗಳಿಂದ, ಅಪರಾಫ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರನ್ನು, (ಪ್ರಮಮಾಫ - ಇರುಳಿಸಿಹಿಂಡಿದನು, ಕೇಚಿತ್-ಕೆಲವರನ್ನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಹನುಮಂತನ, ನಿನಾದೇನ - ಸಿಂಹನಾದದಿಂದ, ತತ್ತ್ವೈವಭು ವಿ-ಆ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ, ಪತಿತಾಃ - ಉರುಳಿದರು ||೧೨|| ತತಃ-ಅದೇ, ತೇಷು-ಆಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರು, ಅವಸನ್ನೇಷು - ಪ್ರಾಣಾಂತವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಭೂಮೌ-ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಪತಿತೇಷು-ಸತ್ತು ಚ - ಉರುಳಿದವರಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ತತ್ತ್ವೈವೈವಂ - ಆಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರ ಸೇನೆಯು, ಭಯಾದಿ-ಭಯದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ದಶದಿಶಃ-ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಅಗಮತ್-

ಘೋರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಚದರಿಸಿ, ಭಯಗೊಳಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗ ವೇಗದ ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದನು. || ೧೦ || ಅಂಗೈಯಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನು ಅವೈಳಿಸಿದನು, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನು ಬದೆದನು. ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಗಲಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಛಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸೀಳಿ ಕೆಡೆಹಿದನು. || ೧೧ || ಬೇರೆ ಕೆಲವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಎದೆಯ ಉರುಬಿನಿಂದ ಆರಿದನು, ತೊಡೆಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಇರುಳಿಸಿ ಬಹು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕೊಂದನು, ಅವನ ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಅನೇಕರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬರಗಿದರು, ಇಂತಾ ರಣದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾ ವೀರನ ಹಾವಳಿಯು ಹೇಳಲಾರದಾಗಿದ್ದಿತು. ||೧೨|| ಬಳಿಕ ಆ ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರೂ ಅವರ ಅನುಚರರೂ ಸಹ ಹತರಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ರುಳುತಲಿರಲಾಗಿ, ಹತ ಶೇಷರಾದ ನಿಶಾಚರರ ಹಿಂಡು ಹನುಮನ ಉರುಬನ್ನು

ತತ್ಸೈಸ್ಯ ಮಗಮ ತ್ಸರೈಂ ದಿಶೊ ದಶ ಭಯಾರ್ದಿತಂ ||೧೪||
 ವಿನೇದು ರ್ವಿಸ್ವರಂ ನಾಗಾ ನಿವೇತು ರ್ವೈವಿ ವಾಜಿನಃ |
 ಭಗ್ನ ನೀಡ ಧ್ವಜ ಚ್ಚೈತ್ಯೈ ರೂಶ್ಚ ಕೀರ್ಣಾ ೨ ಭವ ದ್ರುಘೈಃ ||೧೫||
 ಸ್ರವತಾ ರುಧಿರೇಣಾಽಥ ಸ್ರವಂತ್ಯೋ ದರ್ಶಿತಾಃ ಪಥಿ
 ವಿವಿಧೈಶ್ಚ ಸ್ವರೈ ಲಂಕಾ ನನಾದ ವಿಕೃತಂ ತದಾ ||೧೬||

ಸ ತಾ ಸ್ತೃವೃದ್ಧಾ ನೈನಿಹತ್ಯ ರಾಕ್ಷಸಾ ಮಹಾಬಲ ಶ್ವಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಃ ಕಪಿಃ |
 ಯುಯುತ್ಸು ರಸೈಃ ಪುನರೇವ ರಾಕ್ಷಸೈ ಸ್ತಮೇವ ವಿರೋ ೨ಭಿಜಗಾಮ ತೋರಣಂ ||
 - ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಪಂಚ ಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸರ್ಗಃ -

ಓಡಿತು ||೧೪|| ನಾಗಾಃ-ಅನೆಗಳು, ವಿಸ್ವರಂ-ವಿಕಾರಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ. ವಿನೇದುಃ-ಅಬ್ಬರಿಸಿ
 ದುವು, ವಾಜಿನಃ-ಕುದುರೆಗಳು, ಭುವಿ-ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿವೇತುಃ-ಉರುಳಿದುವು, ಭೂಶ್ಚ-ಭೂಮಿ
 ಯೂ, ಭಗ್ನ ನೀಡಧ್ವಜಚ್ಚೈತ್ಯೈಃ-ಮುಂದುಹೋದ ಗೂಡು, ದಾಳಿ, ಕೊಡೆ, ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿ
 ರುವ, ರಘೈಃ-ತೀರುಗಳಿಂದ, ಅವಕೀರ್ಣಾ-ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು, ಅಧವತಃ-ಅಗ್ನಿತ್ತು ||೧೫|| ಅಥ-
 ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸ್ರವಂತ್ಯಃ-ಹೊಳೆಗಳು, ಪಥಿ-ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ರವತಾ-ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ, ರುಧಿರೇಣಾ-
 ರಕ್ತದಿಂದ, (ಯುತಾಃ-ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿ), ಜನೈಃ-ಜನರಿಂದ, ದರ್ಶಿತಾಃ-(ದೃಷ್ಟಾಃ) ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟು
 ವು, ತದಾ-ಅಗ, ಲಂಕಾ-ಲಂಕಾನಗರವು, ವಿವಿಧೈಃ-ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ, ಸ್ವರೈಶ್ಚ-ರಕ್ತಸರ ಧ್ವನಿಗ
 ಳಿಂದ, ವಿಕೃತಂ-ವಿಕಾರವಾಗಿ, ನನಾದ-ಕೂಗುವಂತಿದ್ದಿತು ||೧೬|| ಮಹಾಬಲಃ-ಬಹುಬಲಶಾಲಿಯಾದ,
 ಚಂಡಪರಾಕ್ರಮಃ-ಕ್ರೂರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ವೀರಃ-ಕೂರನಾದ, ಸಕಪಿಃ-ಆ ಅಂಜನೇಯನು,
 ಪ್ರವೃದ್ಧಾ-ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ, ತಾಃ-ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ-ರಕ್ತಸರನ್ನು, ವಿನಿಹತ್ಯ-ಕೊಂದು,
 ಪುನಃ-ಮರಳಿ, ಅನೈಃ-ಇತರರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ-ರಕ್ತಸರೊಡನೆ, ಯುಯುತ್ಸುಃ-ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲೆಳೆದವ
 ನಾಗಿ, ತಮೇವತೋರಣಂ-ಆ ವನದ ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನೇ, ಅಭಿಜಗಾಮ-ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ||೧೭||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ತಾಳಲಾರದೆ ಹೆದರಿ ದಿಕ್ಕಾ ಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋದರು. || ೧೪ || ಪಡೆಯೊಳ್ಳಿದ್ದ ಆನೆಗ
 ಳು ಬಹು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡುವು, ಕುದುರೆಗಳು ಹತಗಳಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು
 ವು, ಕಿಟಕಿಗಳು, ಅಂತಸ್ತುಗಳು, ಧ್ವಜಗಳು ಭತ್ತಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಂದು
 ಹರಿದುಹೋಗಲು, ತೇರುಗಳೆಲ್ಲ ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಕೆಡದುವು || ೧೫ || ಬವ
 ರದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ರಕ್ತಸರ ಮೈಗಳ ಗಾಯಗಳಿಂದ ಹರಿದ ರಕ್ತದ ಹೊಳೆಗಳು-ಭಯಂಕರಗ
 ಳಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದುವು, ರಕ್ತಸರ ಗೋಳು ಹೇಳಲಾರದಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ಲಂಕಾ
 ನಗರವೇ ವಿಕಾರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುವಂತಿದ್ದಿತು. || ೧೬ || ಮಹಾ ಬಲ
 ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಜನೇಯನು- ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದ ಪ್ರಚಂಡ ರಾ
 ಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದು, ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಯಮಿನೀಚರರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡ
 ಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಪೂರ್ವದಂತೆ ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು||೧೭||

- ಇಂತು ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ.

ವೆಟ್ಟ ತ್ವಾರಿಕ ಸ್ವರ್ಗಃ

ಹರ್ತಾ ಮಂತ್ರಿ ಸುತಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಾನರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
ರಾವಣ ಸ್ಸಂವೃತಾಕಾರ ಶ್ಚ ಕಾರ ಮತಿ ಮುತ್ತುಮಾಂ ||೧||
ಽ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಯೂಪಾಕ್ಷಾ ದುರ್ದಿರಂ ಚೈವ ರಾಕ್ಷಸಂ |
ಪ್ರಘಸಂ ಭಾಸಕರ್ಣಂ ಚ ಪಂಚ ಸೇನಾಗ್ರನಾಯಕಾ ||೨||
ಸಂದಿದೇಶ ದಶಗ್ರೀವೋ ವೀರಾ ನ್ನಯ ವಿಶಾರದಾಃ |

—ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗ—

ಕಂದೆ|| ಪಂಚಾನನ ಕೌರ್ಮದಿಮಿಗೆ | ಚಂಚತ್ಕರ ಖಡ್ಗರಾಗಿ ರಣಕೃತಂದಾ |
ಪಂಚಾಸುರ ನಾಯಕರಂ | ಸಂಜಿನೋಳಾ ವಾಯುನಂದನ ನಿರಿದಂ ||

ರಾವಣಃ-ದಶಕಂಧರನು, ಮಂತ್ರಿಸುತಾಃ - ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರನ್ನು, ಮಹಾತ್ಮನಾ-ಮಹಾಧೈರ್ಯಶಾಲಿ
ಯಾದ, ವಾನರೇಣ-ಕಪಿಯಿಂದ, ಹರ್ತಾ- ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನಾಗಿ, ಬುದ್ಧ್ಯಾ-ತಿಳಿದು, ಸಂವೃತಾಕಾ
ರಃ-ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮನೋಗತವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉತ್ತಮಾರ-ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಮತಿಂ-ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು (ಧೈರ್ಯ
ವನ್ನು) ಚಕಾರ-ಮಾಡಿದನು ||೧|| ಸಃ-ಆ, ದಶಗ್ರೀವಃ- ದಶಗಳನ್ನು, ವೀರಾಃ-ಶೂರರೆನಿಸಿದ, ನಯ
ವಿಶಾರದಾಃ - ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕುಶಲರಾಗಿರುವ, ಯುಧಿ - ಯುಧದಲ್ಲಿ, ಹನುಮದ್ಗ್ರಹಣವೃತ್ತಾಃ -
ಹನುಮನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ತ್ಯರಪಡುತಲಿರತಕ್ಕ, ವಾಯುವೇಗಸಮಾಃ - ವಾಯುವಿಗೆ ಸಮಾನ
ವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯೂಪಾಕ್ಷಾ - ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯೂಪಾಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ, ದುರ್ಧರಂ - ದುರ್ಧರನೆಂಬ

- ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರರಾದ ಏಳು ಮಂದಿಯೂ ವೀರ ಹನುಮನಿಂದ ಬನ್ನೊಗರಾದರೆಂ
ದು ದಶಕಂಧರನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಬುದಿತು, ರಾವಣನು ಅಳುಕಿದನು. ಮನದೊಳಗೆ ಭಯವು ಎ
ಡೆಗೊಂಡಿತು. ಕಾಮ ಬಾಧೆಯೊಂದು ಕಡೆ, ಅನರ್ಥವೊಂದು ಕಡೆ, ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ
ನು, ಆದರೆ ರಣ ವೀರನಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿರುವ ತಾನೇ ತನ್ನ ಮನದ ಹು
ಳುಕನ್ನು ತೋರಿದರೆ, ತನ್ನವರೆಲ್ಲ ಹೆದರುವರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಳಗು
ಟ್ಟನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ, ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು||
|| ೧ || ಬಳಕಲಾ ದಶಗಳನು- ಮಹಾವೀರರು, ನೀತಿ ವಿಶಾರದರು, ಹನುಮಂತನನ್ನು
ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಿಗಳು, ವಾಯು ವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ
ವರು, ರಣ ಧೀದರೂ ಆಗಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಯೂಪಾಕ್ಷ, ದುರ್ಧರ, ಪ್ರಘಸ, ಭಾಸಕರ್ಣ

ಹನುಮ ದ್ವೈಹಣ ವ್ಯಗ್ರಾ ನ್ವಾಯು ವೇಗ ಸಮಾ ಸ್ಪೃಧಿ ||೪||
 ಯಾತ ಸೇನಾಗ್ರಗಾ ಸ್ಪರ್ಮ ಮಹಾಬಲ ಪರಿಗ್ರಹಾಃ |
 ಸವಾಜಿ ರಥ ಮಾತಂಗಾ ಸ್ಪಕಪಿ ಶ್ವಾಸ್ಯತಾ ಮಿತಿ ||೪||
 ಯತ್ಕೈಶ್ಚ ಖಲು ಭಾವ್ಯಂ ಸ್ಯಾ ತ್ತಮಾಸಾಧ್ಯ ವನಾಲಯಂ |
 ಕರ್ಮ ಚಾಪಿ ಸಮಾಧೇಯಂ ದೇಶಕಾಲ ವಿರೋಧಿನಂ ||೫||
 ನ ಹ್ಯಹಂ ತಂ ಕಪಿಂ ಮನೈ ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರತಿ ತರ್ಹಯೇ |
 ಸರ್ಮಥಾ ತ ನ್ತಹದ್ವ್ಯಾತಂ ಮಹಾಬಲ ಪರಿಗ್ರಹಂ ||

ರಾಕ್ಷಸಂಜೈವ - ರಾಕ್ಷಸನನ್ನೂ, ಪ್ರಭಿಸು - ಪ್ರಭಿಸನು, ಭಾಸಕರ್ಣಂ - ಭಾಸಕರ್ಣನು ಎಂಬ
 ಪಂಚ-ಐದು ಮಂದಿ, ಸೇನಾಗ್ರನಾಯಕಾಃ - ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನೂ, ಆದಿದೇಶ - ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ
 ದನು || ೨ || ೪ || ಹೇಸೇನಾಗ್ರಗಾಃ - ಎಲೈ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳಿರಾ ! ಯೂಯಂ - ನೀವು, ಸರ್ವ -
 ಸಮಸ್ತರೂ, ಮಹಾ ಬಲಪರಿಗ್ರಹಾಃ-ದೊಡ್ಡ ಪಡೆಯನ್ನೊಡೆ ಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಸವಾಜಿರಥಮಾತಂಗಾಃ -
 ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಆನೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗುತ್ತಾ, ಯಾತ - ಹೊರಡಿರಿ, ತಂ-೨, ವನಾಲಯಂ - ಕಾಡು
 ಮನೆಯವನಾದ ಕಪಿಯನ್ನು, ಆಸಾಧ್ಯ-ಸೇರಿ, (ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ - ನೀವು) ಯತ್ಕೈಶ್ಚ - ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲ
 ರಾಗಿ, ಭಾವ್ಯಂ - ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ದೇಶಕಾಲವಿರೋಧಿನಂಚ - (ದೇಶಕಾಲಾವಿರೋಧಿ) ದೇಶಕಾಲಗಳಿಗೆ
 ವಿರೋಧವಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಕರ್ಮಚಾಪಿ - ನೀವುಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೂ, ಸಮಾಧೇಯಂ-ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಮಾ
 ಧಾನಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ಸ್ಯಾತ್-ಆಗಿರಬೇಕು ||೪-೫|| ಅಹಂ-ನಾನು, ಸರ್ವಥಾ-ಸರ್ವಪ್ರ
 ಕಾರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿತರ್ಹಯೇ-ಉಪಿಸುತಲಿರುವವನಾದರೂ, ಕಂ-ಆ ವಾನರನನ್ನು, ಕರ್ಮಣಾ-ಅವನು
 ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಕೆಲಸದಿಂದ, ಕಪಿಂ-ಕೋಡಗನನ್ನಾಗಿ, ನಮನೈ-ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, (ಕಿಂತು-ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ)

ಎಂಬ ಐದು ಮಂದಿ ಸೇನಾ ನಾಯಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು || ೨, ೪ || ಎಲೈ
 ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳಿರಾ ! ನೀವು-ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರುಗಳನ್ನೂ, ಬಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ
 ರುವ ಹೇರಳವಾದ ಕಾಲು ಬಲವನ್ನೂ, ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಿರಿ.
 ಆದರೆ- ಆ ಕಪಿಯನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ನೀವುಗಳು ಬಲು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇರಬೇಕು, ಇ
 ನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ಆ ಕಪಿಯಿಂದ ನಮಗೇನೂ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗದ ಹಾಗೆ ಈ ಕಾಲ
 ಕ್ಕೂ, ಸ್ಥಲಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. || ೪, ೫ ||
 ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ಬಹು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೂ ನನಗೆ ಅಂದ
 ಹರಿಯಿಲ್ಲ. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕೋಡಗನೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಲಾರೆ,
 ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಪಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು ? ಕಾ
 ಡಿನಲ್ಲಿ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಾಡುವ ಕೋಡಗನು-ಮಹಾ ವನ ಭಂಗವನ್ನೂ, ಬಾಹು
 ಬಲ ಸಂಪನ್ನರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರೊಡನೆ ಕಾದಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ- ಬಹು ವೀರೈ
 ಶಾರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ಭೂತವಾಗಿರಬೇಕು.
 ಮತ್ತು- ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಇತರರೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಭಂ
 ಗವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ,ಅದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಇಂತಹ ಭೋರವಾದ

ಭವೇ ದಿಂದ್ರೇಣ ವಾ ಸೃಷ್ಟ್ಯ ಮಸ್ಮದರ್ಥಂ ತಪೋಬಲಾತ್ || ೬ ||
 ಸನಾಗ ಯಜ್ಞ ಗಂಧರ್ವಾ ದೇವಾಸುರ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೭ ||
 ಯುಷ್ಮಾಭಿ ಸ್ನಹಿತೈ ಸ್ಸರ್ವೈ ರ್ತಯಾ ಸಹ ವಿನಿರ್ದಿಶತಃ |
 ತೈ ರವಶ್ಯಂ ವಿಧಾತವ್ಯಂ ವ್ಯಳೇಕಂ ಕಿಂಚಿದೇವ ನಃ ||
 ತದೇವ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಪ್ರಸಹ್ಯ ಪರಿಗೃಹ್ಯತಾಂ || ೮ ||
 ನಾಮಮಾನೋ ಭವದ್ಭಿಕ್ಷು ಹರಿ ಧೀರ ಪರಾಕ್ರಮಃ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹಿ ಹರಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಮಯಾ ವಿಫಲ ವಿಕ್ರಮಾಃ |

ತತ್-ಆ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಭೂತಂ-ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು, ಮಹಾಬಲಪರಿಗ್ರಹಂ - ಅಪಾರ ಸದ್ಭವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನಾಗಿ (ಮನ್ಯು - ತಿಳಿಯುತಲಿದೇನೆ) ತಪೋಬಲಾತ್ - ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರೇಣವಾ-ಇಂದ್ರನಿಂದಲೋ, ಇತರೇಣವಾ - ಅನ್ಯನಿಂದಲೋ, ಅಸ್ಮದರ್ಥಂ-ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಂ -ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ಭವೇತ್-ಇರಬೇಕು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು, ಯುಷ್ಮಾಭಿ-ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ ಸಃ-ಆ ಕಪಿಯು, ಶಾಸ್ತೃತಾಂ-ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲಿ, ಖಲು-ನಿಶ್ಚಯ || ೬ || ಮಯಾಸಹ-ನನ್ನೊಡನೆ, ಸಹಿ ತೈಃ-ಬಟ್ಟುಗೂಡಿದ್ದ, ಸರ್ವೈಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ-ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಸನಾಗಯಜ್ಞಗಂಧರ್ವಾಃ ನಾಗರು, ಯಜ್ಞರು, ಗಂಧರ್ವರು ಇವರುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ದೇವಾಸುರಮಹರ್ಷಯಃ-ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ, ನಿರ್ಜಿತಾಃ - ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದಾರೆ, ತೈರೇವ - ಅವರಿಂದಲೇ, ನಃ - ನಮಗೆ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ (ಯಾವುದಾದರೊಂದು) ವ್ಯಳೇಕಂ - ಅಭಿಯವು, ಅವಶ್ಯಂ -, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ವಿಧಾತವ್ಯಂ - ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಂದೇಹವಿವ - ಸಂಶಯವೇ, ನ - ಇಲ್ಲವು. ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, (ಅಯಂ - ಈ ವಾನರನು, ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ - ನಿಮ್ಮಿಂದ) ಪ್ರಸಹ್ಯ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ಪರಿಗೃಹ್ಯತಾಂ - ಹಿಡಿಯಲ್ಪಡಲಿ, || ೭ || ೮ || ಭವದ್ಭಿಕ್ಷು-ನಿಮ್ಮಿಂದಲೂ, ಧೀರಪರಾಕ್ರಮಃ - ಗಂಭೀರವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಹರಿಃ - ವಾನರನು, ನಾಮಮಾನುಷಃ - ಅವಮಾನಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ, || ೯ || ಪೂರ್ವಂ - ಹಿಂದೆ, ಮಯಾ- ನನ್ನಿಂದ, ವಿಫಲವಿಕ್ರಮಾಃ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ

ಭೂತವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಳುಹಿ ಇರಬಹುದೆಂತಲೂ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ. ಆದಕಾರಣ ನೀವು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಆ ಕಪಿಯನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಕು- || ೬, ೭ || ಹಿಂದೆ ನಾನು- ಮಹಾ ಸತ್ವ ಸುಪನ್ನರಾವ ನಿಮ್ಮಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ನಾಗರು, ಯಜ್ಞರು, ಗಂಧರ್ವರು, ದೇವತೆಗಳು ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು, ಈ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಜೈಸಿದೇನೆ. || ೭ || ಆದಕಾರಣ ನ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಅವರು ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದ ಕೆಡಿದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಬೇಕಾದುದು ಸಹಜ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಈ ವಿಧವಾದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇರಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಆದಕಾರಣ ಆ ಕಪಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ, ದಂಡಿಸಿ, ಜೀವ ಸಹಿತ ಹಿಡಿದು ತನ್ನಿರಿ || ೮ || ಇದಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನೇಳೆ- ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನರನಿಸಿದ ವಾಲಿ, ಸುಗ್ರೀವ, ಜಾಂಬವಂತ; ಕಪಿಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ನೀಲ, ಮತ್ತು ದ್ವಿವಿದ, ಮುಂತಾದ ಬಹು ಮಂದಿ ಕಪಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೇನೆ, ಆದರೂ, ದೇಹ, ಬಲ

ವಾಲೀ ಚ ಸಹ ಸುಗ್ರೀವೋ ಜಾಂಬವಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ ||೧೦||
 ನೀಲ ಸ್ನೇನಾಪತಿ ಕ್ಷೈವ ಯೇಚಾನೈ ದ್ವಿವಿದಾದಯಃ |
 ನೈವಂ ತೇಷಾಂ ಗತಿ ಭೀಮಾ ನ ತೇಜೋ ನ ಪರಾಕ್ರಮಃ ||೧೧||
 ನ ಮತಿ ರ್ಭ ಬಲೋತ್ಸಾಹೌ ನ ರೂಪ ಪರಿಕಲ್ಪನಂ |
 ಮಹತ್ಸತ್ತ್ವ ಮಿದಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಕಪಿರೂಪಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ||೧೨||
 ಪ್ರಯತ್ನಂ ಮಹ ದಾಸ್ಥಿಯ ಕ್ರಿಯತಾ ಮಸ್ಯ ನಿಗ್ರಹಃ |

ಸಹ ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ವಾಲೀಚ - ವಾಲಿಯೆಂಬ ಕಪಿಯೂ, ಮಹಾ ಬಲಃ -
 ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಜಾಂಬವಾಂಶ್ಚ - ಜಾಂಬವಂತನೆಂಬುವವನೂ, ಸ್ನೇನಾಪತಿಃ - ಸ್ನೇನಾನಾಯಕ
 ನೆನಿಸಿದ, ನೀಲಃ - ನೀಲನೆಂಬುವವನೂ, ಹರಯಃ - ಕಪಿಗಳಾದ, ಯೇಚಾನೈ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಾದ,
 ದ್ವಿವಿದಾದಯಃ - ದ್ವಿವಿದನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕೂಡ, ದೈವ್ಯಾಟ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟದಾರ, ತೇಷಾಂ -
 ಅವರುಗಳ, ಗತಿಃ - ಗಮನ ವೇಗವೂ, ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಭೀಮಾ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದುದಾಗಿ, ನ-ಇಲ್ಲ,
 ತೇಜಃ - ತೇಜಸ್ಸು, (ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ನ - ಇಲ್ಲವು) ಪರಾಕ್ರಮಶ್ಚ - ವೀರ್ಯವು ಕೂಡ (ಏವಂ - ಇಂಥ
 ದಾಗಿ, ನ - ಇಲ್ಲ) || ೧೦-೧೧|| ಮತಃ - ಬುದ್ಧಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ, (ಏವಂ ನ - ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲ) ಬಲೋತ್ಸಾ
 ಹೌ - ಸತ್ತ್ವಪುರುಷಗಳೂ, ಏವಂ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ನ - ಇಲ್ಲವು, ರೂಪಪರಿಕಲ್ಪನಂ - ಆ ಕಾರನಿ
 ರ್ವಾಣವೂ (ಕಾಮರೂಪವೂ) ನಚ - ಇಲ್ಲವು, ಇದಂ - ಈ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, (ಕಿಮಪಿ -ಯಾ
 ವುದೋ ಬಂದು) ಸತ್ತ್ವಂ - ಭೂತವು, ಕಪಿರೂಪಂ - ವಾನರಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿದುದಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ-
 ಬಂದಿದೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಜ್ಞೇಯಂ - ತಿಳಿಯಬೇಕು, || ೧೨ || ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ,
 ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, (ಮಹಾಂತಂ) ಪ್ರಯತ್ನಂ - ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಆಸ್ಥಾಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ,

ತೇಜಸ್ಸು, ದೈವ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಈ ಕಪಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆ
 ಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದೆ, ಆದಕಾರಣ ಆ ಕಪಿಗೆ ಮರಣವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಸಾಹ
 ಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವನ್ನೆಸಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸದೆ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಹಿಡಿದು ತರ
 ಬೇಕು||೧೦,೧೧|| ಆ ವಾಲಿಯೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ- ಹೀಗೆ ತತ್ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಸಂಗೆ
 ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಮುಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮತಿಯೂ,
 ಮೇಲು ಮೇಲಣ ಉಪಾಪೋಹಗಳ ವಿಚಾರದ ಮೂಲಕ ವಿಷಯ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ
 ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಈ ಕಪಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಲೋತ್ಸಾಹಗಳೂ ಈ ಕಪಿಗೆ
 ಹೆಚ್ಚು. ಮನಬಂದರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಈ ಕಪಿಗೆ ಹೇರಳವಾ
 ಗಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೋ ಬಂದು ಮಹಾಭೂತವು- ಈ ಕಪಿಯ ರೂಪವನ್ನು
 ತಾಳ ಬಂದಿರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಆ ಕಪಿಯನ್ನು ಹಿ
 ಡಿದು ತರಬೇಕು. || ೧೨, ೧೨ || ಇದಲ್ಲದೆ- ರಣದಿಶಾಪಟ್ಟಮಲ್ಲರಾದ ನೀವು ರಣ
 ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಆಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತರೆ- ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ,
 ಅಸುರರಾಗಲಿ, ಮಾನವರಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ಆದರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜ
 ಯವೇ ಸಿದ್ಧಿ ಸುವುದೆಂದಾಗಲಿ, ಅಪಜಯವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂತಲಾಗಲಿ, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ

ಕಾಮಂ ಲೋಕಾ ಸ್ತ್ರಯ ಸ್ತೇಂದ್ರಾ ಸ್ತಸುರಾಸುರ ಮಾನವಾಃ || ೧೪ ||
 ಭವತಾ ಮಗ್ರತ ಸ್ಥಾತುಂ ನ ಪರ್ಯಪ್ತಾ ರಣಾಜಿರೆ |
 ತಥಾಪಿ ತು ನಯಜ್ಞೇನ ಜಯ ಮಾಕಾಂಕ್ಷತಾ ರಣೆ ||
 ಆತ್ಮಾ ರಕ್ಷ್ಯೋ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಯುದ್ಧ ಸಿದ್ಧಿ ಹಿ ಚಂಚಲಾ || ೧೫ ||
 ತೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಚನಂ ಸರ್ವೆ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಮಹಾಜನಃ ||
 ಸಮುತ್ಪೇತು ರ್ತುಹಾ ವೇಗಾ ಹುತಾಶ ಸಮತೇಜಸಃ || ೧೬ ||
 ರಥೈ ರ್ತುತ್ಪೇಕ್ಷ ಮಾತಂಗೈ ವಾಜಿಭಿಕ್ಷ ಮಹಾಜನೈಃ ||
 ತೇಸ್ತುತ್ಪೇಕ್ಷ ವಿವಿಧೈ ಸ್ತೀರ್ಷ್ಣೈಃ ಸರ್ವೈ ಕ್ಷೋಪಚಿತಾ ಬಲೈಃ || ೧೭ ||

ಅಸ್ಯ - ಈ ವಾನರನ, ನಿಗ್ರಹಃ - ದಂಡವು, ಕ್ರಿಯತಾಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ, || ೧೪ || ಸೇಂದ್ರಾಃ -
 ಇಂದ್ರನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಸುರಾಸುರ ಮಾನವಾಃ - ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಮನುಷ್ಯರು ಇವ
 ರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ, ತ್ರಯಾಃ - ಮೂರಾದ, ಲೋಕಾಃ - ಲೋಕಗಳೂ, ರಣಾಜಿರೆ - ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ
 ಭವತಾಂ - ನಿವೃತ್ತಿಗಳ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಸ್ಥಾತುಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನಪ
 ರ್ಯಾಪ್ತಾಃ - ಕತ್ತರಲ್ಲ, ತಥಾಪಿ - ಹಾಗಾದಾಗ್ಯೂ, ಹ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಯುದ್ಧ ಸಿದ್ಧಿಃ - ಕಾಳಗ
 ದಲ್ಲಿಗೆಲುವಾಗುವುದೆಂಬುದು, ಚಂಚಲಾ - ನೆಲೆಯಾದುದಲ್ಲವೋ, (ತತ್ - ಆದಕಾರಣ) ರಣೆ - ಯುದ್ಧ
 ದಲ್ಲಿ, ಜಯಂ - ಗೆಲುವನ್ನು, ಆ ಕಾಂಕ್ಷತಾ - ಬಯಸುತಲಿರುವ, ನಯಜ್ಞೇನ - ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು
 ಬಲ್ಲವನಿಂದ, ಆತ್ಮಾ - ಕರೀರವು, ಪ್ರಯತ್ನೇನ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ರಕ್ಷ್ಯೋ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪ
 ಡತಕ್ಕದ್ದು || ೧೪ || ಹುತಾಶಸಮತೇಜಸಃ - ಅಗ್ನಿಗೆಣೆಯೆನಿಸಿದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದ ಕಾರಣವೇ,
 ಮಹಾಜನಃ - ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ತೇ - ಆ ಸೇನಾಪತಿಗಳು, ಸರ್ವ - ಎಲ್ಲರೂ, ಸ್ವಾಮಿವಚನಂ -
 ಪ್ರಭುವಿನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಪ್ರಗೃಹ್ಯ - ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ರಥೈಃ - ತೇರುಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೈಃ - ಕೊ
 ಬ್ಬಿರುವ, ಮಾತಂಗೈಃ - ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಜನೈಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ, ವಾಜಿಭಿಕ್ಷ - ಕುದುರೆಗ
 ಳಿಂದಲೂ, ತೀರ್ಷ್ಣೈಃ - ಹದದಿಂದ ಮೊನೆಯಾಗಿರುವ, ವಿವಿಧೈಃ - ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುವ, ಕ್ಷತ್ರೈಃ -
 ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವೈಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ ಬಲೈಃ - ಸೈನ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಚಿತಾಃ - ಹೆಚ್ಚಿ
 ದವರಾಗಿ, ಮಹಾ ವೇಗಾಃ - ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾ, ಸಮುತ್ಪೇತುಃ - ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ ಬಂದ
 ರು || ೧೫, ೧೬, ೧೭ || ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ವೀರಾಃ - ಕೂರರಾದ ಸೇನಾಪತಿಗಳು, ಸ್ವತೇಜೋ

ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀತಿ ಕುತಲನಾದ ವೀರನು-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವೀರನಿಂದ
 ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಾಗೆಯೇ ನೀವೂ ನಿಮಗೆ
 ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಕಪಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ||
 || ೧೪, ೧೫; ೧೬ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನು-ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಆಪ್ತ
 ನೆ ಕೊಡಿಸಲು, ಆಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಿರ್ಮೃ ಶೌರ್ಯಗಳಿಂದೊ
 ಡಗೂಡಿದ ಆ ಸೇನಾನಾಯಕರು- ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರು ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನೂ, ಬಹು ಕ್ರಾ
 ರವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಅಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಶೌರ್ಯವ
 ನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರದೊಳಾಂತು, ಯುದ್ಧಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹೊರಟ
 ರು. || ೧೫, ೧೬ || ಬಳಿಕ ಸರ್ವರೂ ರಣಭೂಮಿಯ ತಡಿಗೈತಂದರು, ವೀರಾಂಜ

ತತ ಸ್ತಂ ದದೃಶು ರ್ವೀರಾ ದೀರ್ಘಮಾನಂ ಮಹಾಕವಿಂ ||
 ರಶ್ಮಿಮಂತ ಮಿವೋದ್ಯಂತಂ ಸ್ವತೇಜೋ ರಶ್ಮಿಮಾಲಿನಂ |
 ತೋರಣಸ್ಥಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹಂ ಮಹಾಸತ್ತ್ವಂ ಮಹಾಬಲಂ ||
 ಮಹಾಮತಿಂ ವಹಾವೇಗಂ ಮಹಾಕಾಯಂ ಮಹಾಬಲಂ ||೧೮||
 ತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯೈವ ತೇಸರ್ವ ದಿಕ್ಷು ಸರ್ವಾ ಸ್ವವಸ್ಥಿತಾಃ ||
 ತೈ ಸ್ತೈಃ ಪ್ರಹರಣೈ ಭೀಮೈ ರಭಿಪೇತು ಸ್ತುತ ಸ್ತುತಃ ||೧೯||
 ತಸ್ಯ ಪಂಚಾಯಸಾ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣಾ ಶ್ಶಿತಾಃ ಪೀತಮುಖಾ ಶ್ಶರಾಃ ||

ರಶ್ಮಿಮಾಲಿನಂ - ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಕಿರಣಗಳ ಪಂತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಉದ್ಯಂತಂ - ಉದಿಸುತ್ತ
 ಲಿರುವ, ರಶ್ಮಿಮಂತವಿವ - ಸೂರ್ಯನ ಹಾಗೆ, ದೀರ್ಘಮಾನಂ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ತೋರಣಸ್ಥಂ -
 ವನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಮಹೋತ್ಸಾಹಂ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕಿತ್ತಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿ
 ರುವ, ಮಹಾಸತ್ತ್ವಂ - ಹೇರಳವಾದ ಅಂತಸ್ಸಾರವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ದೇಹಕ್ಕಿತ್ತಯುಳ್ಳ, ಮ
 ಹಾಮತಿಂ - ಅಪರಿಮಿತಬುದ್ಧಿ ಕ್ಕಿತ್ತಯುಳ್ಳವನಾದ, ಮಹಾವೇಗಂ - ಬಹು ಗಮನವೇಗವುಳ್ಳ, ಮಹಾ
 ಕಾಯಂ - ಉನ್ನತ ಕೀರನಾದ, ಮಹಾಬಲಂ - ಅಧಿಕವಾದ ಅವಯವ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ತಂ-
 ಆ, ಮಹಾ ಕವಿಂ - ಆ ವೀರಹನುಮನನ್ನು, ದದೃಶುಃ - ನೋಡಿದರು || ೧೭, ೧೮, ೧೯ ||

ತೆ - ಆ, ಸರ್ವ - ಸೇನಾಸಮೇತರಾದ ಪಂಚಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ತಂ - ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ದೃ
 ಷ್ಟ್ವೈವ - ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರವೇ, ಸರ್ವಾಸು - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿಕ್ಷು - ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಸ್ಥಿ
 ತಾಃ - ನಿಂತವರಾಗಿ, ತೈಸ್ತೈಃ - ಆಯಾ, ಭೀಮೈಃ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಪ್ರಹರಣೈಃ - ಆಯುಧ
 ಗಳಿಂದ, ತತಸ್ತುತಃ - ಆಯಾಯ ಸ್ಥಲದಿಂದಲೇ, ಅಭಿಪೇತುಃ - ಇದಿರಿಸಿದರು ||೧೯||-೧೯|| ದುರ್ಧರಣ -
 ದುರ್ಧರನೆಂಬ ಸೇನಾನಾಯಕನಿಂದ, ಆಯುಸಾಃ - ಉಕ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ, ತೀಕ್ಷ್ಣಾಃ - ಕ್ರೂರಗಳಾದ,
 ಶ್ಶಿತಾಃ - ಮೊನೆಯಾಗಿರುವ, ಪೀತಮುಖಾಃ - ಹೊಂಬಣ್ಣದ ತುದಿಯುಳ್ಳ, ಉತ್ಪಲಪತ್ರಾಭಾಃ -

ನೇಯನನ್ನು ಕಂಡರು, ತೇಜೋಮಂಡಲದಿಂದ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತದಿನಾ, ಹೊ
 ರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಯ್ಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದಾನೆ, ಬಲು ಉತ್ಸಾಹ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದಾನೆ
 ಅವನ ಅಂತಸ್ಸಾರವೂ, ದೇಹ, ಬುದ್ಧಿ, ಅವಯವಗಳ ಬಲವೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತ
 ಲಿನೆ, ಯುದ್ಧ ವೇಗವು ಅತಿಶಯವಾಗಿದೆ, ಇಂತಹ ವೀರ ಪುರುಷನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದರು. ||
 || ೧೭, ೧೮ || || ಕೇವಲ ಸಮೀಪಕ್ಕೆತಂದು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ನಿಂತರು,
 ಅಡೆದಿದರು, ಕೈಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯಾಯ ಭಯಂಕರಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ಹನುಮನನ್ನು ಇಡ
 ತೊಡಗಿದರು || ೧೯ || || ಮತ್ತು - ಮಹಾ ವೀರನೆನಿಸಿದ ದುರ್ಧರನೆಂಬ ಪಡೆಯೊಡೆಯ
 ನೊಬ್ಬನು-ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತನು, ಉಕ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿ, ಹದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಬಹು ರೀ
 ಹ್ಣವಾಗಿ, ಕನ್ನೆದಿಲೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಬಲು ತಳುವಾಗಿ, ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ತಳ ತಳಸು
 ಲೂ ಇರುವ ಐದು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮಾರುತಿಯ ಕಿರವನ್ನು ಗುರಿನೋಡಿ ಹೊಡೆದನು, ಆ ಐ
 ದಂಬುಗಳೂ ಒಂದು ತಲೆಗೆ ಬಡಿಯಲು, ಹನುಮನು ನೊಂದು, ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ
 ಎಲ್ಲ ದೆಸೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಲೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವವನಾಗಿ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು

ಶಿರ ಸ್ಫುತ್ವಲ ಪತ್ರಾಭಾ ದುದ್ಧರೇಣ ನಿಪಾತಿತಾಃ ||೨೦||
 ಸ ತೈಃ ಪಂಚಭಿ ರಾವಿದ್ಧ ಶ್ಶರೈಶ್ಚಿರಸಿ ವಾನರಃ ||
 ಉತ್ಪಪಾತ ಸದನ್ಯೋಮ್ನಿ ದಿಶೋ ದಶ ವಿನಾದಯಾ ||೨೧||
 ತತಸ್ತು ದುದ್ಧರೋ ವೀರಃ ಸರಥ ಸ್ಸಜ್ಯ ಕಾರ್ಮುಕಃ ||
 ಕಿರಣ ಶರತತ್ಯ ಸ್ನಿಹ್ಯೈ ರಭಿವೇದೇ ಮಹಾಬಲಃ ||೨೨||
 ಸ ಕಪಿ ರ್ವಾರಯಾಮಾಸ ತಂ ವ್ರೋ ಮ್ನಿ ಶರವರ್ಷಿಣಂ ||
 ವೃಷ್ಟಿಮಂತಂ ಪಯೋದಾಂತೇ ಪಯೋದಮಿವ ಮಾರುತಃ ||೨೩||
 ಅರ್ಧಮಾನ ಸ್ತುತ ಸ್ತೇನ ದುರ್ಧರೇಣಾ ನಿಲಾತ್ಮಜಃ |
 ಚಕಾರ ಕದನಂ ಭೂಯೋ ವ್ಯವರ್ದತ ಚ ವೇಗವಾ ||೨೪||

ಕನ್ಯೈದಿಲೆಯ ರೇಕಿನಂತೆ ತೆಳುವಾದ, ಪಂಚ-ಐದಾಗಿರುವ, ಶರಾಃ-ಬಾಣಗಳು, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಂಜನೇಯನ
 ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಮೇಲೆ, ನಿಪಾತಿತಾಃ - ಕಡೆಹಲ್ಪಟ್ಟವು, ಸಃವಾನರಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಪಂಚಭಿಃ ಐ
 ದಾದ, ತೈಃ - ಆ, ಶರೈಃ - ಅಂಬುಗಳಿಂದ, ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಧಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ನದಾ-
 ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಾ, ದಶ - ಹತ್ತಾದ, ದಿಶಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ವಿನಾದಯಾ - ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೊಳಿಸುವವನಾಗಿ,
 ವ್ರೋಮ್ನಿ - ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಪಪಾತ - ಹಾರಿದನು ||೨೦|| ತತಃ-ಆ ಹಿಂದೆ, ವೀರಃ -
 ಶೂರನಾದ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವುಳ್ಳ, ದುರ್ಧರಃ - ದುರ್ಧರನೆಂಬ ಬಾಹುಸನು, ಸರಥಃ - ರಥ
 ದಿಂದ ಸಹಿತನಾದವನೂ, ಸಜ್ಯಕಾರ್ಮುಕಃ - ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ - ಕ್ರೂರವಾ
 ದ, ಶರತತ್ಯಃ - ನೂರಾರುಬಾಣಗಳಿಂದ, ಕಿರಣ - ಹೊಡೆಯುವವನಾಗಿ, ಅಭಿವೇದೇ-ಇದಿರಿಸಿದನು ||೨೧||
 ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವ್ರೋಮ್ನಿ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ಶರವರ್ಷಿಣಂ - ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗೆರೆಯು
 ತಲಿರುವ, ತಂ - ಆ ದುರ್ಧರನನ್ನು, ಪಯೋದಾಂತೇ-ವರ್ಷಾಕಾಲದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ವೃಷ್ಟಿಮಂತಂ - ವೃ
 ಷ್ವಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವ, ಪಯೋದಂ - ಮೇಘವನ್ನು, ಮಾರುತಃ - ವಾಯುವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ವಾರ
 ಯಾಮಾಸ - ತಡೆದನು ||೨೨|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಅನಿಲಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನು, ತೇನ - ಆ
 ದುರ್ಧರನಿಂದ, ಅರ್ಧಮಾನಃ - ಬೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಭೂಯಃ-ಮರಳಿ, ಕದನಂ - ಯುದ್ಧ
 ವನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡತೊಡಗಿದನು, ವೇಗವಾ - ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವ್ಯವರ್ದತ-ಬಿಳಿದನು ||೨೩||
 ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಃಹರಿಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ದೂರಂ -

|| ೨೦, ೨೧ || || ಮತ್ತೆ ದುರ್ಧರನೆನಿಸಿದ ದುರ್ಧರ ವೀರಾಸುರ ಸೇನಾನಾಯಕ
 ನು- ರಥವನ್ನೇರಿ, ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆದೆಯನ್ನೇರಿಸಿ, ಅಂಬನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ವೀರನಾದ ಕಪಿವರನ
 ಶರೀರವನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದನು, || ೨೨ || || ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂ
 ಗೊಳಿಸುವ ಹನುಮನು- ಮಳೆಗಾಲದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿನ ಮೋಡಗಳನ್ನು ಬಿರು ಗಾಳಿಯು ಹೇ
 ಗೋ ಹಾಗೆ, ದುರ್ಧರನ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರಗೊಳಿಸಿ || ೨೩ || || ಮಹಾ
 ವೇಗ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಮರಳಿ ಆ ದುರ್ಧರನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಡ್ಡೆ
 ಮಾಡದೆ, ಅವನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಕದನಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. || ೨೪ || || ಹಾಗೆಯೇ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಹಾ
 ರಿ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿನ ಸಿಡಿಲು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಎರಗುವಂತೆ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಅವನ ತೇರಿಗೆ

ಸ ದೂರಂ ಸಹಸೋತ್ಪತ್ಯ ದುರ್ಧರಸ್ಯ ರಥೇಹರಿಃ ||
 ನಿವಸಾತ ಮಹಾವೇಗೋ ವಿದ್ಯು ದ್ರಾಶಿ ಗಿರಾವಿವ ||೨೫||
 ತತ ಸ್ತಮುಧಿತಾಷ್ಟಾಶ್ಯಂ ರಥಂ ಭಗ್ನಾಕ್ಷ ಕೂಬರಂ ||
 ವಿಹಾಯ ನೃಪತ ದೃಷ್ಟಿಮೌ ದುರ್ಧರ ಸ್ತುಕ್ತ ಜೀವಿತಃ ||೨೬||
 ತಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಯೂಪಾಕ್ಷೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿವತಿತಂ ಭುವಿ ||
 ಸಂಜಾತ ರೋಷೌ ದುರ್ಧರಸ್ತು ಪುತ್ರೇತತು ರಂಭದಮೌ || ೨೭ ||
 ಸ ತಾಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತೋ ತ್ವತ್ಯ ವಿಷ್ಣುತೋ ವಿಮುಲೇಽಂ ಬರ ||
 ಮುದ್ಗರಾಭ್ಯಾಂ ಮಹಾಬಾಹು ರ್ಯಕ್ಷ ಸೃಭಿತತಃ ಕಪಿಃ ||೨೮||
 ತಯೋ ರೈಗವತೋ ರೈಗಂ ವಿನಿಕತ್ಯ ಮಹಾಬಲಃ ||

ದೂರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ಯ - ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ವಿದ್ಯುದ್ರಾಶಿ - ಮಿಂಚುಗಳ ಗುಂಪು (ಸಿಡಿಲು) ಗಿರಾವಿವ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ
 ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ದುರ್ಧರಸ್ಯ - ದುರ್ಧರನೆಂಬ ರಕ್ತಸನ, ರಥ - ತೇರಿನಲ್ಲಿ. ನಿವಸಾತ-ಬಿದ್ದ ನು ||೨೫||
 ತತಃ - ಬಳಿಕ, ಸಃ - ಆ ದುರ್ಧರಃ - ದುರ್ಧರನು, ಮುಧಿತಾಷ್ಟಾಶ್ಯಂ - ನಾಕಪಟ್ಟ ಎಂಟು ಕುದುರೆ
 ಗಳುಳ್ಳದೂ, ಭಗ್ನಾಕ್ಷಕೂಬರಂ - ಮುರಿದುಹೋದ ಅಜ್ಜು ಮತ್ತು ಕುಂಬದ ಮರವುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ,
 ರಥಂ - ತೇರನ್ನು, ವಿಹಾಯ - ಬಿಟ್ಟು, ತ್ವಕ್ತಜೀವಿತಃ - ತೊರೆದ ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭೂಮಾ-ಭೂಮಿ
 ಯಲ್ಲಿ, ನೃಪತತಃ - ಬಿದ್ದ ನು ||೨೬|| ದುರ್ಧರಾ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಕ್ಕಾರಾ, ಅರಿಂದಮೌ - ಹಗೆಗಳನ್ನು
 ಡಗಿಸತಕ್ಕ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯೂಪಾಕ್ಷೌ - ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯುಪಾಕ್ಷರು, ಭುವಿ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿವತಿತಂ -
 ಬಿದ್ದ, ತಂ - ಆ ದುರ್ಧರನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸಂಜಾತರೋಷೌ - ರೋಷವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಉ
 ತ್ಪೇತತುಃ - ಹಾರಿಬಂದರು ||೨೭|| ವಿಮಲೆ - ನಿರ್ದಲವಾಗಿರುವ, ಅಂಬರೆ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣುತಃ-
 ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ತಾಭ್ಯಾಂ -
 ಆ ಇಬ್ಬರು ರಕ್ತಸರಿಂದ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಉತ್ಪತ್ಯ - ಹಾರಿ, ಮುದ್ಗರಾಭ್ಯಾಂ - ಮುದ್ಗರವೆಂಬ ಆ
 ಯುಧಗಳಿಂದ, ವಕ್ಷಸಿ - ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಅಭಿತತಃ - ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟನು ||೨೮|| ಮಹಾಬಲಃ-ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಲವು
 ಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸುಪರ್ಣಸಮವಿಕ್ರಮಃ-ಗರುಡನಿಗಿಂತಲಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, [ಕಪಿಃ-ಅಂಜನೇ
 ಯನು] ವೇಗವತೋಃ-ಮಹಾ ವೇಗವುಳ್ಳ,ತಯೋಃ-ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯುಪಾಕ್ಷರ,ವೇಗಂ-ಗಮನವೇಗವನ್ನು

ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ದುರ್ಧರನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಡರಿ, ಅಲಿನಿಂದ ಬವೆದು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪೆ
 ಳಿಸಿ, ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಪುಡಿ ಪುಡಿಯಾಡಿ, ತೇರನ್ನು ತರಿದೊಟ್ಟಿ, ರಕ್ತಸನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೆಡೆಹಿ
 ದನು, ಕೂಡಲೆ ದುರ್ಧರನು ಹರಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಉರುಳಿದನು.
 || ೨೬ || ಹಗೆಗಳನ್ನಿರಿಯುವ ಶೂರರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಯೂಪಾಕ್ಷರಿಬ್ಬರೂ ದುರ್ಧರ
 ನು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡರು, ರೋಷಾವೇಶವರವಶರಾದರು, ಬಡನೆ ಮಾರುತಿಯನ್ನಿಡಿ
 ರಿಸಿದರು. || ೨೭ || ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಹಾರಿದರು, ಮುದ್ಗರವೆಂಬ ಮಹಾಯುಧಗಳಿಂದ, ಮ
 ಹಾ ಬಾಹುವಾದ ಹನುಮನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆದರು || ೨೮ || ಬಳಿಕ ಮ
 ಹಾ ಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾಗ ಮಾರುತಿಯು- ತನ್ನ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಆ ಮುದ್ಗರಗಳ
 ಬೆಟ್ಟನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು,ಗರುಡನಂತೆ ಬಹು ವೇಗ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಇಳಿದು,ಅವರ

ನಿಪಪಾತ ಪುನ ಭೂಮೌ ಸುವರ್ಣ ಸಮವಿಕ್ರಮಃ || ೨೯ ||

ಸ ಸಾಲವೃಕ್ಷ ಮಾಸಾದ್ಯ ತ ಮುತ್ಪಟ್ಟ ಚ ವಾನರಂ ||

ತಾ ವುಭಾರಾಕ್ಷಸೌ ವೀರೌ ಜಘಾನ ಪವನಾತ್ಮಜಃ ||೩೦||

ತತ ಸ್ತಂ ಸ್ತ್ರೀ ಹರ್ತಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಾನರೇಣ ತರಸ್ವಿನಾ ||

ಅಭಿವೇದೇ ಮಹಾವೇಗಃ ಪ್ರಸಹ್ಯ ಪ್ರಘಸೋ ಹರಿಂ ||೩೧||

ಭಾಸಕರ್ಣಶ್ಚ ಸಂಕ್ರೂದ್ಯ ಶೂಲ ಮಾದಾ ಸು ವೀರೈವಾ ||

ವಿಕತಃ ಕಪಿತಾರ್ದೂಲಂ ಯಶಸ್ವಿನ ಮವೃತ್ತಮ್ ||೩೨||

ವಿನಿಹತ್ಯ - ಹೊಡೆದು, ಪುನಃ-ಮುಂಚೆ, ಭೂಮೌ-ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಪಪಾತ-ಛುಮಿಕ್ಕಿದನು || ೨೯ ||
ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ನಾಯು-ಪುತ್ರನಾದ, ಸಃ - ಆ, ವಾನರಃ - ಹನುಮಂತನು, ಸಾಲವೃಕ್ಷಂ - ಫಣ್ಣರಸದ
ಮರವನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತಂ - ಆ ಮರವನ್ನು, ಉತ್ಪಟ್ಟಚ - ಕಿತ್ತ, ವೀರೌ - ಶೂರರಾದ,
ತೌ - ಆ, ಉಭೌ - ಇಬ್ಬರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೌ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಜಘಾನ - ಹೊಡೆದನು ||೩೦|| ತತಃ-ಆ
ಹಿಂದೆ, ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳ, ಪ್ರಘಸಃ - ಪ್ರಘಸನುಬ ಸೇನಾಪತಿಯು, ತ್ರೀ - ಮೂವರಾ
ದ, ಹರ್ತಾ - ದುರ್ಧರ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯುಪಾಕ್ಷರನ್ನು, ತರಸ್ವಿನಾ - ಬಲಮಾತನಾದ, ವಾನರೇಣ -ಹನುಮಂ
ತನಿಂದ, ಹರ್ತಾ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನಾಗಿ, ಜ್ಞಾತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಪ್ರಸಹ್ಯ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ಹರಿಂ -
ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅಭಿವೇದ - ಇದಿರೊಡನು ||೩೧|| ವೀರೈವಾ - ಪಂಕ್ತಮಕಾಲಿಯಾದ, ಭಾಸಕ
ರ್ಣಶ್ಚ - ಭಾಸಕರ್ಣನೆಂಬವನೂ, ಸಂಕ್ರೂದ್ಯಃ - ಬಲು ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನಾಗುತ್ತಾ, ಶೂಲಂ - ಶೂ
ಲಾಯುಧವನ್ನು, ಆದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ವಿಕತಃ - ಬಂದುಕಡೆ, ಅವಸ್ಥಿತಂ - ನಿಂತಿರುವ,-
ಯಶಸ್ವಿನಂ - ಮೂವರನ್ನುರೂಳಿಸಿದನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು, ಕಪಿತಾರ್ದೂಲಂ - ಕಪಿ
ಪುಂಗವನನ್ನು, (ಅಭಿವೇದ - ಇದಿರೊಡನು) ||೩೨|| ಪ್ರಘಸಃ - ಪ್ರಘಸನು, ಶಿಶಾಗ್ರೇಣ - ಮೊನೆ
ಯಾದ ತುದಿಯುಳ್ಳ, ಪಟ್ಟಸೇನ - ಪಟ್ಟಸೆಂಬ ಆಯುಧದಿಂದ, ಪ್ರತ್ಯಯೋಧಯತ್ - ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧ

ಉಬ್ಬಟೆಯನ್ನು ತಡೆದು, || ೨೯ || ಪಕ್ಕದೊಳಿದ್ದ ಸಾಲ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬುಡ ಸಹಿತ
ಕಿತ್ತ, ಬಿರು ಬಿರೆನೆ ತಿರುಗಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯೂಪಾಕ್ಷರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿ ಅವುಳಿಸಿ, ಧ
ರೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿಸಿದನು. || ೩೦ || ವಿರ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯಿಂದ ದುರ್ಧ
ರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಯೂಪಾಕ್ಷರೆಂಬ ಮೂವರು ಸೇನಾ ನಾಯಕರೂ ಹತರಾಗಿ ಭೂಮಿ
ಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿದರು, ಅದನ್ನು ಕಂಡು, ಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪ್ರಘಸನುಬ ಸೇನಾ
ಧಿಪತಿಯು-ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದು ಹನುಮನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದನು. ||೩೧|| ಮ
ತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಭಾಸಕರ್ಣನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನಾನಿಯೂ ರೋಪಾವೇಶ ಪರವಶನಾಗಿ, ಶಿ
ರೈವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಶೂಲಾಯುಧದಿಂದ ತಿವಿದನು, ಮಾರುತಿಯು ಮೂರು ಮಂದಿ ರಾ
ಕ್ಷಸ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದನೆಂದು ಪಡೆದ ಕೀರಿಯನ್ನು ಇವನು ತಾಳ
ಲಾರದೆ ಹೋದನು. || ೩೨ || ಪ್ರಘಸನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳ ಪಟ್ಟಸಾಯು
ಧದಿಂದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಇರಿದನು. ಭಾಸಕರ್ಣನೂ ಮರಳಿ ಹನುಮನನ್ನು ಇಟ್ಟನು

ಪಟ್ಟಸೇನ ಶಿತಾಗ್ರೇಣ ಪ್ರಘಸಃ ಪ್ರತ್ಯ ಯೋಧಯತ್ ||
 ಭಾಸಕರ್ಣಶ್ಚ ಶೂಲೇನ ರಾಕ್ಷಸಃ ಕಪಿ ಸತ್ತಮಮ್ ||೪೧||
 ಸ ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುತ್ಯೈ ರ್ಗಾತ್ರೈ ರಸೃಗ್ಧಿಗ್ಧ ತನೂರುಹಃ |
 ಅಭವ ದ್ವಾನರಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಬಾಲಸೂರ್ಯ ಸಮಪ್ರಭಃ ||೪೨||
 ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಗಿರೇ ಶ್ಚೈಂಗಂ ಸಮೃಗ ವ್ಯಾಳ ಪಾದಪಂ ||
 ಜಘಾನ ಹನುಮಾಸ್ವೀರೋ ರಾಕ್ಷಸೌ ಕಪಿ ಕುಂಜರಃ ||೪೩||
 ತತ ಸ್ತೀಪ್ಸವಸನ್ನೇಷು ಸೇನಾಪತಿಷು ಪಂಚಸು |
 ಬಲಂ ತದವ ಶೇಷಂ ಚ ನಾಶಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೪೪||
 ಅಶ್ವೈ ರಶ್ವಾನೈ ರ್ವಾ ರ್ವಾಗಾ ಯೋಧೈ ರ್ಯೋಧಾ ನ್ರಥೈರಥಾ ||

ಮಾಡಿದನು, ಭಾಸಕರ್ಣಃ-ಭಾಸಕರ್ಣನೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸಶ್ಚ - ರಕ್ಷಸನೂ, ಶೂಲೇನ - ಶೂಲಾಯುಧದಿಂದ, ಕಪಿಸತ್ತಮಂ - ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯಯೋಧಯತ್ -ಯುದ್ಧ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು || ೪೧ || - || ತಾಭ್ಯಾಂ - ಆಪ್ರಘಸಭಾಸಕರ್ಣರಿಂದ, ವಿಷ್ಣು-ಗಾಯಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಗಾತ್ರೈಃ - ಅವಯವಗಳಿಂದ (ಉಪಲಕ್ಷಿತಃ - ಕೂಡಿದವನಾದ ಕಾರಣವೇ) ಅಸೃಗ್ಧಿಗ್ಧ ತನೂರುಹಃ - ರಕ್ತದಿಂದ ನನದ ರೋಮುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ, ವಾನರಃ - ಹನುಮಂತನು, ಬಾಲಸೂರ್ಯ ಸಮಪ್ರಭಃ - ಎಳೆಯ ರವಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು || ೪೨ || - || ವೀರಃ - ಕೂರನೂ, ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಸಮೃಗವ್ಯಾಳಪಾದಂ - ಮೃಗ, ಘಾತುಕಜಂತು, ವೃಕ್ಷ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಗಿರೇಃ - ಬೆಟ್ಟದ, ಶೈಂಗಂ - ಶಿಖರವನ್ನು, ಸಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ರಾಕ್ಷಸೌ - ವಿರೂಪಾಕ್ಷಯೂಪಾಕ್ಷರನ್ನು, ಜಘಾನ - ಹೊಡೆದನು || ೪೩ || - || ತತಃ - ಅಂದೇ, ಸಃ - ಆ, ವಾನರಃ - ಹನುಮನು, ಪಂಚಸು - ಐದುಮಂದಿಯಾದ, ತೇಷು - ಆ, ಸೇನಾಪತಿಷು - ಸೇನಾನಾಯಕರು, ಅವಸನ್ನೇಷು (ಸತ್ತು) ಮೃತರಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅವಶೇಷಂ - ಉಳಿದ, ತತ್ - ಆ, ಬಲಂಚ - ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ನಾಶಯಾಮಾಸ - ಹಾಳುಮಾಡಿದನು || ೪೪ || - || ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅಶ್ವೈಃ - ಕುದುರೆ

|| ೪೧ || ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆದ ಪೆಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಹನುಮನ ಮೈ ಗಾಯವಾಗಿ, ಶರೀರದ ಮೇಲಣ ರೋಮವೆಲ್ಲ ರಕ್ತದಿಂದನನದೂ, ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದ ನಲ್ಲದೆ ಅಂಜನೇಯನು ಕಾಲರಾದ್ರನಂತೆ ಕೋಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು || ೪೨ || ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಘಾತುಕ ಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ, ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನು ವೆಳಗಿಸಿ, ಬುಡ ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು, ಎತ್ತಿ, ಅ ಇಬ್ಬರು ರಕ್ಷಸರ ಮೇಲೆಯೂ ಬೀಸಿ ಬಗೆದನು. || ೪೩ || ಆಬೆಟ್ಟದ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಘಸಭಾಸಕರ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ಗತಾಸುಗಳಾಗಿ ಭೂಗತರಾದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಅಪಂಚ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಪಂಚತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು, ಹತ ಶೇಷವಾದ ಚತುರಂಗ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದನು. || ೪೪ || ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ವಾಜಿಗಳನ್ನೂ, ನಾಗಗಳಿಂದ ಗಜಗಳನ್ನೂ, ವೀರ ಭಟರಿಂದ ಯೋಧರನ್ನೂ, ತೇರುಗಳಿಂದಲೇ ರಥಗಳನ್ನೂ ಬಾರಿಸಿ

ಸ ಕಪಿ ರ್ವಾಕಯಾಮಾಸ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಇವಾಸುರಾನ್ ||೨೩||

ಹತ್ಯೆ ರ್ವಾ ಗೃಹ್ಯ ತುರಗೈ ಭಗ್ನಾಕ್ಷೈಶ್ಚ ಮಹಾರಥೈಃ ||

ಹತ್ಯೆಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸೈ ಭೂಮಿ ರುದ್ಧ ಮಾರ್ಗಾ ಸಮಂತತಃ ||೨೪||

ತತಃ ಕಪಿ ಸ್ತಾನ್ ಧ್ವಜಿನೀಪತೀ ನೃಣಿ ನಿಹತ್ಯ ವೀರಾನ್ ಸಬಲಾನ್ಸವಾಹನಾನ್ |

ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ವೀರಃ ಪರಿಗೃಹ್ಯತೋರಣಂ ಕೃತಕ್ಷಣಃಕಾಲ ಇವಪ್ರಜಾಹ್ವಯ||೨೫||

- ಇತಿಶ್ರೀಮತ್ಪುನ ಕಾಣ್ಡೀರ ಪಟ್ಟ ತ್ವರಿಂಶಸ್ಸುರ್ಗಃ -

ಗಳಿಂದ, ಅಶ್ವಾನ್ - ವಾಜಿಗಳನ್ನೂ, ಗಜೈಃ - ಆನೆಗಳಿಂದ, ನಾಗಾನ್ - ದ್ವಿಪಗಳನ್ನೂ, ಯೋಧೈಃ - ಭಟರಿಂದ, ಯೋಧಾನ್ - ವೀರರನ್ನೂ, ರಥೈಃ - ರಥಗಳಿಂದ, ರಥಾನ್ - ತೇರುಗಳನ್ನೂ, ಅಸುರಾನ್ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಿವ - ಇಂದ್ರನಂತೆ, ನಾಕಯಾಮಾಸ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು ||೨೩|| - || ಭೂಮಿಃ - ರಣಭೂಮಿಯು, ಹತ್ಯೆಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ, ನಾಗೈಃ - ಗಜಗಳಿಂದಲೂ ತುರಗೈಶ್ಚ - ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ, ಭಗ್ನಾಕ್ಷೈಃ - ಮುರಿದ ಅಚ್ಚುಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾರಥೈಃ - ದೊಡ್ಡ ತೇರುಗಳಿಂದಲೂ, ಹತ್ಯೆಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಕ್ಷಸೈಶ್ಚ - ರಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರುದ್ಧ ಮಾರ್ಗಾ - ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದಾರಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ, ಅಸೀತಃ - ಇದ್ದಿತು ||೨೪|| - || ತತಃ ತರುವಾಯ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವೀರಾನ್ - ಕೂರರಾದ, ಸಬಲಾನ್ - ಸೈನ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸವಾಹನಾನ್ - ವಾಹನಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾದ, ತಾನ್ - ಆ, ಧ್ವಜಿನೀಪತೀ - ಸೇನಾಸಾಯಿಕರನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ತೋರಣಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನು, ಪರಿಗೃಹ್ಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಪ್ರಜಾಹ್ವಯ (ಸತಿ) ಲೋಕವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಕಾಲಇವ - ಯಮನಂತೆ, ಕೃತಕ್ಷಣಃ - ಪಡೆದ ಅವಕಾಶವುಳ್ಳವನಾಗಿ (ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ತಸ್ಕಾ - ಇದ್ದನು ||೨೫||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಬಡ್ಡು ಕೆಡಹಿದನು. ಆಯಾಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಆಯಾಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಆಯುಧಗಳಾದುವು. ಹೀಗೆ ಸಾಸಿರಗಣ್ಣು ಅಸುರರನ್ನು ಬಡಿಯುವಂತೆ ಸಕಲಾಸುರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸವರಿ ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿದನು. || ೨೩ || || ಭೂಗತಗಳಾದ ಗಜಗಳಿಂದಲೂ, ಉರುಳಿದ ತೇಜಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮುರಿದ ಅಚ್ಚುಗಳುಳ್ಳ ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವ ರಕ್ಷಸರ ಹೆಣಗಳ ರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ರಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದಿತು. || ೨೪ || || ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆ ವೀರ ಮಾರುತಿಯು - ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲು ಬಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪಂಚ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನೂ ಕಡಿದುರುಳಿಸಿ, ಬಲವು ನಿಶ್ಚೇದವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಮೃತ್ಯುವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮರಳಿ ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಉತ್ಸಾಹ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ನಿಂತನು ||೨೫||

- ಇಂತು ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ಶ್ರೀ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ

—ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶಸ್ಸುರ್ಗಃ—

ಸೇನಾಪತೀ ನೃಂಚ ಸತು ಪ್ರಮಾಪಿತಾ ಹನೂನತಾ ಸಾನುಚರಾ ಸವಾಹನಾಃ |
ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ರಾಜಾ ಸಮರೋದ್ಧತೋನ್ಮುಖಂ ಕುಮಾರ ಮಹ್ನ ಸಮೈಕ್ಷ್ಯ ತಾಗ್ರತಃ |
ಸ ತಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ಯರ್ಪಣಾ ಸಂಪ್ರಚೋದಿತಃ ಪ್ರತಾಪವಾ ನ್ಯಾಂಚನ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಮುಕಃ ||

—ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಕಂದ —ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸುತಹ | ರೈಕ್ಷಂ ತಾ ನಕ್ಷಯಾತ್ಮ ಪಾರುಷದೋರಲಃ ||

ಶಿಕ್ಷಿಸುತವನು ಹರಿ ಹ | ರೈಕ್ಷಂ ತಾ ನಕ್ಷಯಾತ್ಮ ತೇಜದಿ ಮೆರೆದಂ ||

ರಾಜಾ - ಧೂರಿಯಾದ, ಸತು - ಆ ರಾವಣನಾದರೋ, ಸಾನುಚರಾ - ಪರಿಜನರಿಂದ ಸಹಿತ
ರಾದ, ಸವಾಹನಾ - ಚತುರಂಗ ಬಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಪಂಚ - ಐದು ಮಂದಿ, ಸೇನಾಪತೀ -
ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನು, ಹನೂನತಾ - ಅಂಜನೆಯನಿಂದ, ಸಮಾಪಿತಾ - ಮುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನಾಗಿ,
ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ (ಚಿಂತಿಸಿ) ಸಮರೋದ್ಧತೋನ್ಮುಖಂ - ಯುದ್ಧಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿ
ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿರುವ, ಅಕ್ಷಂ - ಅಕ್ಷನೊಬ್ಬ, ಕುಮಾರಂ - ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಪ್ರ
ಸಮೈಕ್ಷ್ಯತ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದನು, ||೧|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಾಪವಾ - ಮಹಾ ಶೂರುತ್ವ,
ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷನು ಕುಮಾರನು, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ದೃಷ್ಟ್ಯರ್ಪಣಾ ಸಂಪ್ರಚೋದಿತಃ - ದೃಷ್ಟಿ
ಯನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದಕಾರಣವೇ, ಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಮುಕಃ - ಚಿನ್ನದ ಕೆಲಸದ

—ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲಾಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಬಲದೊಡನೆ ಸಹಿತರಾದ ಐದುಮಂ
ದಿ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನೂ ಹರಿಯು ರಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಮಲಗಿಸಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು
ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಅಕ್ಷನೊಬ್ಬನು ಕಂಡನು. ತಂದೆಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ, ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ತೆರಳ
ಲು ತನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ತವಕಿಸುತ್ತಾ, ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ
ಯ ಮುಖವನ್ನು ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು. ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು—ತನ್ನ ಕುಮಾರನ
ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅರಿತನು. ದೃಷ್ಟಿಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ನೀನು ಬವರಕ್ಕೆ ತೆರಳಬಹು
ದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು ||೧|| ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು—ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಟಾಕ್ಷವು ತನ್ನಮೇಲೆ
ಪಸರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಮಹಾಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದುದ
ರಿಂದಲೇ, ಬಂಗಾರದಿಂದ ಕೈವಾಡದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು,

ಸಮುತ್ಪಪಾತಾಫ ಸದ ಸ್ಯುದೀರಿತೋ ದ್ವಿಜಾತಿ ಮುಖೈರ್ಹವಿವೇವ ಪಾವಕಃ ||೨||
ತತೋ ಮಹಾನ್ಬಾಲ ದಿವಾಕರ ಪ್ರಭಂ ಪ್ರತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದ ಜಾಲಸಂತತಂ |
೮೫ ಸಮಾಸಾ ಯ ಯಯಾ ಸ ವೀರ್ಯವಾಮಹಾಹರಿಂ ತಂ ಪ್ರತಿ ನೈರ್ಯತರ್ಪಭಃ||
ತತ ಸ್ತಪ ಸ್ಸಂಗ್ರಹ ಸಂಜಯಾ ಜಿತಂ ಪ್ರತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದ ಜಾಲ ಶೋಭಿತಂ |
ಪತಾಕಿನಂ ರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಧ್ವಜಂ ಮನೋಜವಾ ಪ್ಷ್ವವ್ಯ ವರೈ ಸ್ಸಯೋಜಿತಮ್ ||೩||
ಸುರಾಸುರಾಧ್ಯಪ್ಯ ಮ ರಂಗ ಚಾರಿಣಂ ರವಿಪ್ರಭಂ ವೈಶ್ವೇಮಞ್ಜರಂ ಸಮಾಹಿತಂ |

ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸದಸಿ - ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ದ್ವಿಜಾತಿಮುಖೈಃ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಂದ, ಹವಿ
ಪಾ - ಚಾಪದಿ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ, ಉದೀರಿತಃ - ಉತ್ತೇಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಾವಕ ಇವ - ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಸಮುತ್ಪ
ಪಾತ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು ||೨|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಮಹಾ - ಉನ್ನತನೆನಿಸಿದ, ವೀರ್ಯವಾ - ಶೂರ್ಯ
ಸಂಪನ್ನನಾದ, ನೈರ್ಯತರ್ಪಭಃ - ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷಯವಾರನು, ಪ್ರತಪ್ತ...ತಂ
ಪ್ರತಪ್ತ - ಪುಟದಿಂದ ಕುದ ವಾದ, ಜಾಂಬೂನದ ಜಾಲ - ಚಿನ್ನದ ರೇಕುಗಳಿಂದ, ಸಂತತಂ - ಪ್ರಕಾ
ಶಿಸುತ್ತಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಬಾಲದಿವಾಕರ ಪ್ರಭಂ - ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತಹ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ರಥಂ -
ತೇರನ್ನು, ಆಸಾಯ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ, (ಏರಿ) ತಂ - ಆ, ಮಹಾಹರಿಂ ಪ್ರತಿ - ವೀರವಾನರನನ್ನು ಕುರಿತು,
ಯಯಾ - ಹೊರಟನು, ||೩|| (ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಹೊರಟನೆಂದರೆ) ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಮರತುಲ್ಯ ವಿ
ಕ್ರಮಃ - ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತೆಯೆನಿಸಿದ ಶೂರ್ಯವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ತಪಸ್ಸಂಗ್ರಹ ಸಂಜಯಾರ್ಜಿ
ತಂ - ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ಪ್ರತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದ ಜಾಲಶೋಭಿತಂ - ಪುಟಕು
ದ್ದವಾದ ಭಂಗಾರದ ಗರಿಗಳಿಂದ ಮಿರುಗುತ್ತಿರುವ, ಪತಾಕಿನಂ - ಧ್ವಜವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ರತ್ನ
ವಿಭೂಷಿತ ಧ್ವಜಂ - ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೈಜಯಂತಿಯುಳ್ಳ, ಮನೋಜವಾಪ್ಷ್ವವ್ಯವರೈಃ -
ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳ ಎಂಟು ಉತ್ತಮಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ, ಸಂಯೋಜಿತಂ - ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ||೪|| ಸುರಾಸುರಾಧ್ಯ
ಪ್ಯಂ - ದೇವಾಸುರರಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ, ಅಸಂಗಚಾರಿಣಂ - ಭೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆಯೇ
ಸಂಚರಿಸುವ, (ಗಮನಲಾಭವುಳ್ಳ) ರವಿಪ್ರಭಂ - ಸೂರ್ಯನಂತೆನವ, ವೈಶ್ವೇಮಞ್ಜರಂ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ

ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹವನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ, ಕೋ
ಪಾವೇಶದಿಂದ, ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು ||೨|| ಬಲು ಎತ್ತರವಾದ ಆ
ಳು, ಆಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ, ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನು, ಬಂಗಾರದಿಂದ
ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ದಿವ್ಯವಾದ ರಥವನ್ನಾಗಲೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾರ,
ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ತಳೆತಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದೆ, ಅದನ್ನು ಕಂಡನು, ಬೇಗನೆ ಏರಿದನು,
ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಹರಿವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು ||೩|| ಅಕ್ಷಯವಾರನು ಬಹು
ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಆ ರಥವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಅದರ ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದು ಅಂಶವನ್ನೂ ಕಿಟಕಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತರವಾದ ಸುವರ್ಣಾಭರ
ಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು, ಅದರಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಿರುದಾಳಗಳ
ನ್ನೂ, ನಡುವೆ ಧ್ವಜವನ್ನೂ, ಕಟ್ಟಿದ್ದರು, ಮನಸ್ಸಿಗೆಣೆಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ ಎಂಟು
ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದ್ದರು, ಆ ದಿವ್ಯ ರಥವು-ದೇವಾಸುರರಿಗೂ ಅಸದಳವೆನಿಸಿದುದು,

ಸ ತೋನ ಮಪ್ಪಾಸಿ ನಿಬದ್ಧ ಬಂಧುರಂ ಯಥಾಕ್ರಮಾವೇಶಿತ ಶಕ್ತಿ ತೋಮರಮ್ ||೫||
 ವಿರಾಜಮಾನಂ ಪ್ರತಿಪೂರ್ಣವಸ್ತುನಾ ಸಹೇಮ ಧಾಮ್ನಾ ಶಶಿಸೂರ್ಯ ವರ್ಚಸಾ |
 ದಿವಾಕರಾಭಂ ರಥ ಮಾಸ್ಥಿತ ಸ್ತುತಃ ಸ ನಿರ್ಜಗಾಮಾ ವರ ತುಲ್ಯನಿಕ್ರಮಃ ||೬||
 ಸ ಪೂರಯಾ ಖುಚ ಮಹೀಂಚ ಸಾಚಲಾಂ ತುರಂಗ ಮಾತಂಗ ಮಹಾರಥ ಸ್ವನೈಃ |
 ಬಲೈ ಸ್ಪರ್ಶೇತ್ಯೈ ರ್ಭಹಿ ತೋರಣಾಸ್ಥಿತಂ ಸಮರ್ಥ ಮಾಸೀನ ಮುಪಾಗ ಮತ್ಕಪಿಂ ||೭||
 ಸ ತಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಹರಿಂ ಹರಿಕ್ಷಣೋ ಯುಗಾಂತ ಕಾಲಗ್ನಿ ಮಿವ ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯೇ |

ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ, ಸತೋನಂ - ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಅಪ್ಪಾಸಿ ನಿಬದ್ಧ ಬಂಧುರಂ - ಎಂಟು ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ರಮಣೀಯವೆನಿಸಿರುವ, ಯಥಾಕ್ರಮಾವೇಶಿತಶಕ್ತಿತೋಮರಂ - ಬರಸೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಶಕ್ತಿ, ತೋಮರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳ, ಸಮಾಚಲಂ - ಸಿದ್ಧವಾದ ||೫|| ಸಹೇಮಧಾ ಮ್ನಾ - ಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದಾದಕಾರಣವೇ, ಶಶಿಸೂರ್ಯವರ್ಚಸಾ - ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರೇ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪ್ರತಿಪೂರ್ಣವಸ್ತುನಾ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾದ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂದ, ವಿರಾ ಜಮಾನಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ದಿವಾಕರಾಭಂ - ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ, ರಥಂ - ತೇರನ್ನು, ಆಸ್ಥಾಯ - ವಿರಿ, ತತಃ - ಆ ನಗರದಿಂದ, ನಿರ್ಜಗಾಮಾ - ಹೊರಟನು ||೬|| ಸಹಿ - ಆ ಅಕ್ಷನಾದರೋ, ಖಂಚ - ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಸಾಚಲಾಂ - ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಮಹೀಂಚ - ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ತ ರಂಗಮಾತಂಗಮಹಾರಥಸ್ವನೈಃ - ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ದೊಡ್ಡತೇರು, ಇವುಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಪೂರಯಾ ತುಂಬಿಸುವವನಾಗಿ, ಸಪೇತೈಃ - ಬಟ್ಟುಗಿಸಿರಿಸುವ, ಬಲೈಃ - ಸೇನೆಗಳಿಂದ, ಸಹಿತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ- ರಣಾಸ್ಥಿತಂ - ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿರುವ, ಸಮರ್ಥಂ - ತನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿ, ಆಸೀನಂ- ಕುಳಿತಿರುವ, ಕಪಿಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಾಗಮತ್ - ಇತ್ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು ||೭|| ಹರಿ ಷ್ಣಃ - ಹಿಂಸದ ನೋಟದಂತೆ ನೋಟವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಅಕ್ಷಃ-ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು, ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯೇ-ಪ್ರಾಣಿ ಗಳ ನಾಶದಲ್ಲಿ, ಅವಸ್ಥಿತಂ - ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೊಳಗಾದ, ಯುಗಾಂತ ಕಾಲಗ್ನಿ ಮಿವ-ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ,

ಅದರ ಗಮನಕ್ಕೆಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ರವಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದೆ, ಆಕಾಶಗ ಮನಕ್ಕೂ ತಕ್ಕುದು, ಅದರೊಳಗೆ ಬಂದುಕಡೆ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಎಂಟು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತಿ, ತೋಮರ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಣಿಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿದೆ, ಬು ದು ಕಡೆ ಕ್ರೂರವಾದ ತೇಜಸ್ಸೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶಾಂತವಾದ ಬೆಳಕೂ ಇರುವುದ ರಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಇಂತು ಸಕಲ ಸನ್ನಾಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆರಥವನ್ನೇರಿ, ಅವರರಿಗಣೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಅಕ್ಷಕು ಮಾರನು ಆಯೋಧನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು||೪,೫,೬|| ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲಾಳು ಗಳೆಂಬ ಪಡೆಯ ತುಳಿತದಿಂದಲೂ, ಘೋರವಾದ ಅದರ ರಥಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಬೆಟ್ಟಗುಟ್ಟಿ ಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ನೆಲವನ್ನೂ, ಆಕಾಶವನ್ನೂ ತುಂಬಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬಲನಾಗುತ್ತಾ, ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಹನುಮನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ನು ||೭|| ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜಾಜ್ಜಿಲ್ಪಮಾನನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ನಾಶವಾ ಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪನಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ನೆಲಗೊಂಡಿರುವ

೮ ವಸ್ಥಿತಂ ವಿಸ್ತೃತ ಜಾತ ಸಂಭ್ರಮ ಸ್ವಮೈಷ್ಯ ತಾಂಜೋ ಬಹಮಾನ ಚಕ್ಷುಷಾ ||೪||
 ಸ ತಸ್ಯ ವೇಗಂ ಚ ಕಪೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ಪರಾಕ್ರಮಂ ಚಾರಿಷು ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಃ |
 ವಿಧಾರಯು ಸ್ವಂಚ ಬಲಂ ಮಹಾಬಲೋ ಹಿಮಕ್ಷಯೇ ಸೂರ್ಯ ಇವಾಭಿ ವರ್ಧತೆ ||೫||
 ಸ ಜಾತ ಮನ್ಯುಃ ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಕ್ರಮಂ ಸ್ಥಿರಂ ಸ್ಥಿತ ಸ್ವಯಾತಿ ದುರ್ನಿವಾರಣಮ್ |
 ಸಮಾಹತಾತ್ಮಾ ಹನುಮಂತ ಮಾಹವೆ ಪ್ರಚೋದಯಾಮಾಸ ಶರೈ ಸ್ತ್ರಿಭಿ ಶ್ಶಿತ್ಯೈಃ ||೬||

ತಂ - ಆ, ಹರಿಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ವಿಸ್ತೃತಜಾತಸಂಭ್ರಮಃ -
 ಅಶ್ವತ್ಥದಿಂದಂಟಾದ ಭ್ರಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹುಮಾನಚಕ್ಷುಷಾ - ಗೌರವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಸಮೈಷ್ಯತ -
 ನೋಡಿದನು ||೪|| ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜ
 ಪುತ್ರನಾದ ಅಕ್ಷನು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ ಧೈರ್ಯವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಕಪೇಃ - ವಾನರನ, ವೇಗಂಚ -
 ಗಮನ ವೇಗವನ್ನೂ, ಅರಿಷು - ಹಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಾಕ್ರಮಂಚ - ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ವಂ -ತನ್ನದಾದ,
 ಬಲಂಚ - ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಧಾರಯು (ವಿಚಾರಯು) ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಹಿಮ
 ಕ್ಷಯ - ಮಂಜುಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯಇವ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ಅಭಿವರ್ಧತೆ - ಉಬ್ಬುತಲಿ
 ದ್ದನು ||೫|| ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷನು, ಸಮಾಹತಾತ್ಮಾ - ದೃಢಚಿತ್ತನಾಗಿ, ದುರ್ನಿವಾರಣಂ - ತಡೆಯಲಸದಳ
 ವೆನಿಸಿದ, ವಿಕ್ರಮಂ - ಹನುಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು, ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಜಾತಮ
 ನ್ಯುಃ - ಅಂಕುರಿಸಿದ ಸಿಟ್ಟುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಸಂಯತಿ - ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿರಾ - ದೃಢವಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಃ -
 ನಿಂತವನಾಗಿ, ಹನುಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಶಿತ್ಯೈ - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ತ್ರಿಭಿಃ - ಮೂರಾದ, ಶರೈಃ -
 ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಆಹವೆ - ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಚೋದಯಾಮಾಸ - ಪ್ರೇರಿಸಿದನು ||೬|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ,

ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು-ಸಿಂಹದಂತೆಸೆವ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಬಹುಗೌರವಪೂರ್ವಕ
 ವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಹನುಮನು ನಡೆಸಿರುವ ಕೆಲಸದಿಂದ ಅಕ್ಷನಿಗೆ ಬಹು ಸಂ
 ಭ್ರಮವುಂಟಾಯಿತು, ಒಲಬೇಗನೆ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪|| ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾ
 ಲಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಹಗೆಗಳಾದ ಅಕ್ಷನಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಶೂರ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೂ, ಅ
 ವನ ವೇಗಾತಿಶಯವನ್ನೂ ಮನದೊಳಗೆ ಭಾವಿಸಿದನು, ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಂದನನ್ನು
 ಆಕಾಶದೊಳಗೆ ಆವರಿಸಿರುವ ಹಿಮವು ತೊಲಗುತಲಿರುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೆ
 ಜ್ಜುತ್ತಾ, ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದವಾನರನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ
 ನು ||೫|| ಇಂತವು ಮಹಾಮೈಥುನದಿಂದ ಬರುತಲಿರುವ ಅಕ್ಷನು-ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಪಿವರನನ್ನು
 ಕಂಡನು, ಆ ವೀರಕನುಮನಾದರೆ-ಬಲುಮೋಡಿಯಿಂದ ಕಾಳಗವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತನಂತಿ
 ದಾನೆ, ಅದುವರೆಗೆ ಹೋರಾಡಿದ ಬಳಲಿಕೆಯೆಂಬುದು ತುಸವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಮ್ಮೆ
 ಟ್ಟುಸಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಸದಳನೇ ಸರಿ ಎಂದು ಕಾಣಬರುತಲಿದಾನೆ, ಅವನ ರೀತಿಯ
 ನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಸಾಲದು.ಅಕ್ಷನು-ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಹ
 ನುಮನ ಆಕಾರವಿಶೇಷವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿದನು, ಅವನ ವಿಕ್ರಮದ ಶೈಲಿ
 ಯನ್ನು ಕಂಡನು, ಅವನುಮಾಡಿರುವ ಕ್ರೂರವಾದ ಕೆಲಸದಿಂದ ಸಿಟ್ಟು ತಲೆಗೇರಿತು, ಕ್ರೂ
 ರವಾಗಿರುವ ಮೂರು ಅಸಮಾನವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಸೆದು ದೂರದಿಂದಲೇ ಆತನನ್ನು

ತತಃ ಕಪಿಂ ತಂ ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಗರ್ವಿತಂ ಜಿತಶ್ರಮಂ ಶತ್ರು ಪರಾಜಯೋರ್ಜಿತಮ್ |
ಅವೈಕ್ಷ ತಾಕ್ಷ ಸ್ವಮುದೀರ್ಣಮಾನಸಃ ಸ ಬಾಣ ಪಾಣಿಃ ಪ್ರಗೃಹೀತ ಕಾರ್ಮಕಃ ||೧೧||
ಸಹೇಮ ನಿಷ್ಕಾಂಗದ ಚಾರು ಕುಂಡಲಃ ಸಮಾನಸಾದಾಶು ಪರಾಕ್ರಮಃ ಕಪಿಂ |
ತಯೋರ್ಬಂಧೂವಾ ಪ್ರತಿಮ ಸ್ವಮಾಗಮಃ ಸುರಾಸುರಾಣಾಮಪಿ ಸಂಭ್ರಮ ಪ್ರದಃ ||೧೨||
ರರಾಸ ಭೂಮಿ ನ೯ ತತಾಪ ಭಾನುಮಾ ವಮಾ ನ ವಾಯುಃ ಪ್ರಚಚಾಲ ಚಾಚಲಃ ||
ಕಪೇಃ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಚ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಂಯುಗಂ ನನಾದ ಚ ದ್ವೌ ರುದಧಿಶ್ಚ ಚುಕ್ಷುಭಿ ||೧೩||

ಸಃ - ಆ, ಅಕ್ಷಃ - ಅಕ್ಷನು, ಗರ್ವಿತಂ - ಹಮ್ಮಿಗೊಂಡಿರುವ, ಜಿತಶ್ರಮಂ - ಯುದ್ಧದ ಬಲಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ, ಶತ್ರುಪರಾಜಯೋರ್ಜಿತಂ - ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಬಲಿಸಿತಕ್ಕ, ತಂ - ಆ, ಕಪಿಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಸಮುದೀರ್ಣಮಾನಸಃ - (ನನಗೆ ತಕ್ಕವೀರನು ದೊರೆತನೆಂದು) ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಬಾಣಪಾಣಿಃ - ಕೈಲಿಹಿಡಿದ ಬಾಣಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಗೃಹೀತಕಾರ್ಮಕಃ - ಧರಿಸಿದ ಧನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ, ಅವೈಕ್ಷತ - ಹನುಮನನ್ನು ನೋಡಿದನು ||೧೧|| ಹೇಮನಿಷ್ಕಾಂಗದ ಚಾರುಕುಂಡಲಃ, ಹೇಮ - ಚಿನ್ನದ, ನಿಷ್ಕ - ಕಂಠಭೂಷಣ, ಅಂಗದ - ಭುಜಕೀರ್ಟಿ, ಚಾರು - ಅಂದವಾದ, ಕುಂಡಲಃ - ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಪರಾಕ್ರಮಃ - ಹಗೆಗಳನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುವ, ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷನು, ಕಪಿಂ - ಹನುಮನನ್ನು, ಆಶು - ಜೀಗನೆ, ಸಮಾನಸಾದ - ಸೇರಿದನು, ಸುರಾಸುರಾಣಾಮಪಿ - ದೇವಾಸುರರಿಗೂ, ಸಂಭ್ರಮಪ್ರದಃ - ಭ್ರಾಂತಿ (ಭಯ) ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾದ, ಅಪ್ರತಿಮಃ - ಅಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಸಮಾಗಮಃ - ಸೇರ್ಪೆಯು, (ಯುದ್ಧವು)ತಯೋಃ - ಆ ಅಕ್ಷವಾನರರಿಗೆ, ಬಭೂವು - ಉಂಟಾಯಿತು ||೧೨|| ಕಪೇಃ - ಹನುಮನ, ಕುಮಾರಸ್ಯ - ಅಕ್ಷಕುಮಾರನ, ಸಂಯುಗಂ - ಯುದ್ಧವನ್ನು, ವೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಭೂಮಿಃ ನೆಲವು, ರರಾಸ - ಅಬ್ಬರಿಸಿತು (ನಡುಗಿತು, ಗುಡುಗಿತು), ಭಾನುಮಾ - ಸೂರ್ಯನು, ನತತಾಪ - (ಇವರಿಗೆ ಹದರಿ) ಸುಡಲಿಲ್ಲ (ತಪಿಸಲಿಲ್ಲ), ವಾಯುಃ - ಗಾಳಿಯು, ನವಮಾ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೀಸಲಿಲ್ಲ, ಅಚಲಶ್ಚ - ಬೆಟ್ಟವೂ, ಪ್ರಚಚಾಲ - ಅಲ್ಲುಡಿತು, ದ್ವೌಶ್ಚ - ಆಕಾಶವೂ, ನನಾದ - ಧ್ವನಿಗೊಡಿತು, ಉದಧಿಶ್ಚ - ಸಮುದ್ರವೂ, ಚುಕ್ಷುಭಿ - ಜೋರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು -

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು ||೧೧|| ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಾ, ಯುದ್ಧಶ್ರಮವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ನಿಂತಿರುವ ಹನುಮನಂಕಂಡು, ಅಕ್ಷನಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ರೇಗಿತು. ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸವರಿಸಿಕೊಂಡು ಚಾಪಪಾಣಿಯಾದನು ||೧೧|| ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಕಾಳಗಗಳೊಳಗೆ ದೇವಾಸುರರನ್ನೂ ಅಂಜಿಸಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸತಕ್ಕವನು, ಸುರ್ವಾಹಾರ, ಬಾವುಂ, ದಿವ್ಯವಾದ ಕರ್ಣ ಕುಂಡಲ ಮುಂತಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ವಾನರನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಳಿಕ ಆ ಈರ್ವರಿಗೂ ಯುದ್ಧವು ಆರಂಭವಾಯಿತು ||೧೨|| ಆ ಅಕ್ಷವಾನರರಿಗೆ ಅಸಮಾನವಾದ ಆ ಯೋಧನವು ಆರಂಭವಾಗಲು, ಭೂಮಿಯು ಬಲವಾಗಿ ಮೇಘದಂತೆ ಗುಡುಗಿತು, ಸೇನಾ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗಾಳಿಯು ಬೀಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಬೆಟ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ಅಲುಗಿದವು. ಇವರ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧವಂಕಂಡು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಶಬ್ದವುಂಟಾಯಿತು

ತತ ಸ್ಸವೀರಸ್ಸಮುಖಾಃ ಪತಶ್ರೀಃ ಸುರ್ವಣ ಪುಂಖಾಃ ಸವಿಷಾ ನಿವೋರಗಾಃ |
 ಸಮಾಧಿ ಸಂಯೋಗ ವಿವೋಹ್ಯ ತತ್ಪವಿಚ್ಛರಾ ನಥ ಶ್ರೀ ಸ್ವಪಿಮೂ ಧ್ವ್ಯಾಪಾತಯತ್ |
 ಸ ತೈ ಶ್ಶರೈ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸಮಂ ನಿಪಾತಿತೈಃ ಹ್ರರನ್ನ ಸೃಗ್ಧಿಗ್ಧ ವಿವೃತ್ತ ಲೋಚನಃ ||
 ನವೋದಿತಾದಿತ್ಯ ನಿಭ ಶ್ಶರಾಂಶುವಾ ಸ್ವರಾಜ ತಾದಿತ್ಯ ಇವಾಂ ಶುಮಾಲಿಕಃ ||೧೫||
 ತತ ಸ್ಸ ಪಿಂಗಾಧಿಪ ಮಂತ್ರಿ ಸತ್ತಮಃ ಸಮಿಹ್ಯತಂ ರಾಜ ವರಾತ್ಮಜಂ ||೧೬||

(ಅಲ್ಲಕರೋಲವಾಯಿತು) ||೧೫|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸಮಾಧಿ....ವಿತ್, ಸಮಾಧಿ - ಗುರಿಹಿದಿಯುವ
 ಸಂಯೋಗ - ಬಾಣಸಂಧಾನಮಾಡುವ, ವಿವೋಹ್ಯ - ಕರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ತತ್ಪವಿತ್ - ಸಂಜೆ
 ನ್ನು ತಿಳಿಯುವ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಸಃ - ಆಹ್ವನ, ಸುಮುಖಾಃ - ಮೊನೆಯಾದ ತುದಿಯುಳ್ಳ,
 ಪತಶ್ರೀಃ - ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸುರ್ವಣಪುಂಖಾಃ - ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ, ತ್ರೀಃ - ಮೂ
 ರಾದ, ಕರಾಃ - ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಸವಿಷಾಃ - ವಿಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಉರಗಾನಿವ - ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಹೇ
 ಗೋಡಾಗೆ, ಆಥ - ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಕಪಿಮೂರ್ಧ್ನಿ - ಹನುಮನು
 ಯಲ್ಲಿ, ಅಪಾತಯತ್ - ಕೆಡಹಿದನು, ||೧೬|| ಮೂರ್ಧ್ನಿ - ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮಂ - ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಿಪಾ
 ತಿತೈಃ - ಕೆಡಹಲ್ಪಟ್ಟ, ತೈಃ - ಆ, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಹ್ರರನ್ನಸೃಕ್...ನಃ, (ಹ್ರರದಸ್ಸೃಗ್ಧಿಗ್ಧ ವಿವೃ
 ತ್ತಲೋಚನಃ) ಹ್ರರತ್ - ನೋರುತಲಿರುವ, ಅಸಕ್-ರಕ್ತದಿಂದ, ದಿಗ್ಧ - ನೆದ್ದ, ವಿವೃತ್ತ-ತಿರುಗುತಲಿ
 ರುವ, ಲೋಚನಃ - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ನವೋದಿತಾದಿತ್ಯನಿಭಃ - ಹೊಸದಾಗಿ ಉದಿಸಿದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆಣೆಯನಿಹ,
 ಕರಾಂಶುವಾಃ - ಕಿರಣಗಳಂತಿರುವ ಕರಗಳುಳ್ಳನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಅಂಶುಮಾಲಿಕಃ - ಕಿರಣಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳ
 ಆದಿತ್ಯನ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ವ್ಯರಾಜತ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೫|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಪಿಂಗಾಧಿ
 ಪಮಂತ್ರಿಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿರಾಜನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು, ||೧೬|| ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ,
 ಉದಗ್ರ...ಕಾರ್ಮಕಂ, ಉದಗ್ರ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ (ಭಯಂಕರವಾದ) ಚಿತ್ರಾಯುಧ - ಬಗೆಬಗೆಯ
 ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳ, ಚಿತ್ರಕಾರ್ಮಕಂ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲೂ ಉಳ್ಳ, ರಾಜವರಾತ್ಮಜಂ - ರಾಜನ

ಕಡಲೂ ಅಲೆಗಳ ಅಲ್ಲಾಟದಿಂದ ಬಹು ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ || ೧೫ || ತರು
 ವಾಯು- ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಬಾಣ ಸಂಧಾನ ಮೋಹ್ಯಗಳ ಪರಿಪಾಟಿಯ
 ನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಆಹ್ವಕುಮಾರನು- ಮೊನೆಯಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ವೇಗಾ
 ರ್ಥವಾದ ಗರಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕ್ರೂರವಾದ ವಿಷದಿಂದ ಸಹಿತನಾದ
 ಸರ್ಪಗಳಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಾರುತಿಯ ಶಿರವ
 ನ್ನು ಗುರಿನೋಡಿ ಹೊಡೆದನು || ೧೬ || ಆ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಾಣಗಳ ಪೆಟ್ಟು ಹನುಮನ ತ
 ಲೆಗೆ ಬಡಿಯಿತು. ಬಲವಾದ ಗಾಯವಾಗಿ ರಕ್ತ ಧಾರೆಯು ಇಳಿಯಿತು. ಮೆದ್ದೆಲ್ಲ ಕೆಂ
 ಪಾಯಿತು. ಬಾಣಗಳೆಂಬ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾರುತಿಯು- ಕೆಂಪಾದ ಕ
 ಳೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೫ || ಅನಂತರದ
 ಲ್ಲಿ- ಕಪಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಮಾರುತಿಯು- ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ
 ಮೆರೆಯುತ್ತ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ
 ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಆಹ್ವಕುಮಾರ ವೀರನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋರಾಡಲು

ಉದಗ್ರ ಚಿತ್ರಾಯುಧ ಚಿತ್ರಕಾಮರ್ಷಕಂ ಜಹರ್ಷ ಚಾರೂಘ್ರತ ಚಾಹವೋನ್ಮುಖಃ ||೧೬||
 ಸ ಮಂದರಾಗ್ರಸ್ಥಿ ಇವಾಂಶು ಮಾಲಿಕೋ ವಿವೃದ್ಧ ಕೋಪೋ ಬಲವೀರ್ಯ ಸಂಯುತಃ |
 ಕುಮಾರ ಮಹ್ನಂ ಸಬಲಂ ಸವಾಹನಂ ದದಾಹ ನೇತ್ರಾಗ್ನಿ ಮೇಚಿಭಿ ಸ್ತದಾ ||೧೭||
 ತತ ಸ್ವಬಾಣಾಸನ ಚಿತ್ರ ಕಾಮರ್ಷಕಶೃರ ಪ್ರವರ್ಷೋ ಯುಧಿ ರಾಕ್ಷಸಾಂಬುಧಃ |
 ಶರಾನ್ಮೃವೋಚಾಶು ಹರಿಶ್ಚರಾಚಲೆ ವಲಾಹಕೋ ವೃಷ್ಟಿ ಮಿವಾಚಲೋತ್ತಮಃ ||೧೮||
 ತತಃ ಕಪಿ ಸ್ತಂ ರಣಚಂಡ ವಿಕ್ರಮಂ ವಿವೃದ್ಧತೇಜೋ ಬಲ ವೀರ್ಯ ಸಂಯುತಂ |

ರಾಜಪುತ್ರನಾಗಿರುವ, ತಂ - ಆ ಅಕ್ಷನನ್ನು, ರಣ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಹವೋನ್ಮುಖಃ -
 ಯುದ್ಧಾಭಿಮುಖನಾದವನಾಗಿ, ಜಹರ್ಷ - ಸಂತೋಷಿಸಿದನು, ಆಪುರ್ಯತಃ - ಬೆಳೆದನು (ಗರ್ಜಿಸಿದ
 ನು) ||೧೬|| ಬಲವೀರ್ಯಸಂಯುತಃ - ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾದವನು, ವಿವೃದ್ಧ ಕೋಪಃ -
 ಹೆಚ್ಚಿದ ಸಿಟ್ಟುಳ್ಳವನೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ಮಂದರಾಗ್ರಸ್ಥಃ - ಮಂದರ ಪರ್ವತದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ, ಅಂಶು
 ಮಾಲಿಕನವ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಇರುವವನಾಗುತ್ತಾ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ಸಬಲಂ - ಸೈನ್ಯದಿಂದೊಡ
 ಗೊಡಿರುವ, ಸವಾಹನಂ - ವಾಹನದಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ಅಕ್ಷಂ - ಅಕ್ಷನೊಬ್ಬ, ಕುಮಾರಂ - ರಾಜಪುತ್ರ
 ನನ್ನು, ತದಾ - ಆಗ, ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಮೇಚಿಭಿಃ - ಕಣ್ಣುಗಳ ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳಿಂದ, ದದಾಹ - ಸುಡುತಲಿ
 ದ್ದನು ||೧೭|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಬಾಣಾಸನಚಿತ್ರಕಾರ್ಯಕಃ - ಬಾಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹೊಡೆಯಲು ತಕ್ಕ
 ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಯುಧಿ - ರಣದಲ್ಲಿ, ಶರಪ್ರವರ್ಷಃ - ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ರಾಕ್ಷ
 ಸಾಂಬುಧಃ - ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬ ಮೇಘವು, ಹರಿಶ್ಚರಾಚಲೆ - ವೀರನುಮನಂಬ ಪರ್ವತದಮೇಲೆ, ವಲಾ
 ಹಕಃ - ಮೇಘವು, ಆಚಲೋತ್ತಮಃ - ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ವೃಷ್ಟಿವಿವ - ಮಳೆಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ,
 ಶರಾ - ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ಮುಮೋಚ - ಬಿಟ್ಟನು, ||೧೮|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಘನ
 ತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಃ - ಮೇಘಕ್ಕಿಂತಲಾದ ಆಕ್ರಮಣವುಳ್ಳ (ಪರಾಕ್ರಮಾಧಿಕರ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ) ಕಪಿಃ -
 ಅಂಜನೇಯನು, ರಣಚಂಡವಿಕ್ರಮಂ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ, ವಿವೃದ್ಧ...ತಂ, ವಿವೃ
 ದ್ಧ - ಹೆಚ್ಚಿದ, ತೇಜಃ - ಹೊಳೆದಿರುವ ರವಿಸಿಂದಲೂ, ಬಲ - ದೇಹಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ವೀರ್ಯ -

ತಕ್ಕ ವೀರನು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಹರ್ಷಗೊಂಡು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಾನೂ
 ಯುದ್ಧಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಕಾಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇಡತೊಡಗಿದನು ||೧೬|| ಮರುನ್ಮಂದನನಿಗಾ
 ಗಿರೋಷವು ತಲೆಗೆ ಹತ್ತಿತು; ದೇಹ ಬಲವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಹೆಚ್ಚುತ ಬಂದಿತು, ಮಂದ
 ರ ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿರುವ ಭಾನುಮಂತನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಬಲವಾಹನಗಳಿಂದ ಸಹಿ
 ತನಾದ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯ ಕಣಗಳ ಸರಣಿಯಿಂದ ಸುಡುವವನಂತೆ ಕಾಣ
 ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ||೧೭|| ಬಳಿಕ- ಅಕ್ಷಕುಮಾರನೊಬ್ಬ ಕಾಲಮೇಘವು- ರಣ ಭೂಮಿ
 ಯೆಂಬ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರತರವಾದ ಚಾಪವೊಬ್ಬ ಇಂದ್ರ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ,
 ಶರ ಪರಂಪರೆಯೆಂಬ ಮಳೆಯನ್ನು, ಕಪಿವರನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಮತ್ತೆ
 ಪಡೆಯ ಸಿಂಹನಾದವೆಂಬ ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಕರೆಯುತ್ತಲಿ
 ದ್ದಿತು. ||೧೮|| ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾ
 ದನು, ತೇಜಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ, ಬಲವೀರ್ಯಗಳು ತಾಳಲಾರದವುಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದುವು,

ಕುಮಾರ ಮಹೋ ಪ್ರಸವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಂಯುಗೇ ನನಾದ ಹರ್ಷಾ ದ್ವನ ತುಲ್ಯ ವಿಕ್ರಮಃ || ೧೯ ||
 ಸಬಾಲ ಭಾವಾ ದ್ವಾಧಿ ವೀರ್ಯ ದ್ವಿತಃ ಪ್ರವೃದ್ಧ ಮನ್ಯುಃ ಕ್ಷತಜೋ ಪಮೇಕ್ಷಣಃ |
 ಸಮಾಸ ಸಾದಾ ಪ್ರತಿಮಂ ಕಪಿಂ ರಣೆ ಗಜೋ ಮಹಾಕೂಪ ಮಿವಾವೃತಂ ತೃಣೈಃ || ೨೦ ||
 ಸ ತೇನ ಬಾಣೈಃ ಪ್ರಸಭಂ ನಿಪಾತಿತ್ಯ ಕ್ಷಕಾರ ನಾದಂ ಭಸನಾದ ನಿಸ್ಪ್ರಸಃ |
 ಸಮುತ್ಪಪಾ ತಾಶು ನಭ ಸ್ಸಮಾರುತಿ ಭೂಜೋರು ವಿಕ್ಷೇಪಾ ಘೋರ ದರ್ಶನಃ || ೨೧ ||
 ಸಮುತ್ಪತಂ ತಂ ಸಮುಭಿದವ ದ್ವಲೀ ಸರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಪ್ರವರಃ ಪ್ರತಾಪವಾಃ |

ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಸಂಯುಕ್ತ-ಕೂಡಿ ಇರುವ, ಅಕ್ಷ-ಅಕ್ಷನಂಬ, ಕುಮಾರಂ-ರಾಮಣಕುಮಾರನನ್ನು, ಸಂಯುಗೇ - ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸವೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ, ಹರ್ಷಾತ್ - ಸಂತೋಷದಿಂದ, ನನಾದ - ಸಿಂಹ ನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೧೯ || ಯುಧಿ - ರಣದಲ್ಲಿ, ವೀರ್ಯದ್ವಿತಃ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಬ್ಬುಗುವಾ ಸಃ - ಆ ರಾಮಣ ಕುಮಾರನು, ಬಾಲಭಾವಾತ್ - ಚಿಕ್ಕತನದಿಂದ (ಪ್ರಾಯದಿಂದ) ಪ್ರವೃದ್ಧಮನ್ಯುಃ - ಏರಿದ ಸಿಟ್ಟುಳ್ಳವನೂ, ಕ್ಷತಜೋಪಮೇಕ್ಷಣಃ - ರಕ್ತದಂತೆ ಕಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ, ತೃಣೈಃ - ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ಆವೃತಂ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಹಾಕೂಪಂ - ದೊಡ್ಡಬಾವಿಯನ್ನು (ಮಡುವನ್ನು) ಗಜಇವ - ಅನೆಯ ಹೇಗೋಹಾಗಿ, ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಆಪ್ರತಿಮಂ-ಅಸಮಾನನಾದ, ಕಪಿಂ - ಹನು ಮನನ್ನು, ಸಮಾಸಸಾದ - ಇದಿರಿಸಿದನು || ೨೦ ||

ಭಸನಾರ ನಿಸ್ಪ್ರಸಃ - ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ತೇನ ಆ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನಿಂದ, ಪ್ರಸಭಂ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ, ನಿಪಾತಿತ್ಯ - ತನ್ನಮೇಲೆ ಕಡಹಲ್ಪಟ್ಟ, ಬಾಣೈಃ - ಶರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ನಾದಂ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು, ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು - ಸಃ - ಆ, ಮಾರಾತಿಃ - ಹನುಮಂತನು, ಭೂಜೋರು - ನಃ ಭುಜ - ತೋಳುಗಳ, ಲೂರು - ತೊಡೆಗಳ, ವಿಕ್ಷೇಪಾ - ಹಾರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ, ಘೋರದರ್ಶನಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ದರ್ಶನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಭಃ - ಆ ಕಾಶವನ್ನು ಕೂರಿತು. ಅಶು - ಬೇಗನೆ, ಸಮುತ್ಪಪಾತ - ಹಾರಿದನು || ೨೧ || ಬಲೀ - ಬಲವಂತನಾದ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರೊಳಗೆ, ಪ್ರವರಃ - ಗಟ್ಟಿಗನಿಸಿದ, ಪ್ರತಾಪವಾಃ - ಶಾರ್ವಂತನಾಗಿರುವ,

ಆತನ ಆಡಂಬರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಂಜನೇಯನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಕಾಲಮೇಘದಂತೆ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿದನು. || ೧೯ || ಅಕ್ಷಕುಮಾರನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಾಯ, ಆ ಚಿಕ್ಕ ತನದಿಂದಲೇ ರಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ವೀರೃದಿಂದ ಕೊಬ್ಬುತ್ತಲಿದಾನೆ, ರೋಪಾವೇಶ ಪರವಶನಾಗಿ, ರಕ್ತದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಗೆಡುಳಿಸುತ್ತಲಿವೆ, ಅವನಿಗೂ ಕಡೆಗಾಲವು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು, ಮಹಾ ಗಜವು ಮದವೇರಿ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರ ವ ಆಳವಾದ ದೊಡ್ಡ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ, ಅಸಮಾನ ಶಾರ್ವನಾದ ಹನುಮಂತನಬಳಿಗೆ ಬಂದನು || ೨೦ || ಅಕ್ಷಕುಮಾರನ ಬಾಣಗಳ ಪೆಟ್ಟು ಮಾರಾತಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಿತು, ಮೇಘದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನು, ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕರತಲದಿಂದ ಅವುಳಿಸಿ ತಟ್ಟಿದನು, ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬದಂದನು, ಹೆಗಲನ್ನು ಹಾರಿಸಿದನು, ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವನಾದನು, ಬವರಕ್ಕೆ ಇಳಿಯ ಬೀಳಲು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು || ೨೧ || ಅವನು ಹಾಗೆ ಹಾರುತ್ತಲೇ ಪ್ರತಾಪ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಮಹಾರಥನಾದ

ರಥೀ ರಥೀಶ್ರೀಪ್ತ ತಮಃ ಕಿರಣ ಶರೀಃ ಪಯೋಧಃ ಶೈಲ ಮಿವಾಶ್ವ ವೃಷ್ಟಿಭಿ ||೨೨||
ಸ ತಾಣ ಶರಾಂ ಸ್ತಸ್ಯ ಹರಿ ದ್ವಿಮೋಕ್ಷಯಾಃ ಜಚಾರ ವೀರಃ ಪಥಿ ವಾಯು ಸೇವಿತ |
ಶರಾಂತರೆ ಮಾರುತವ ದ್ವಿನಿಷ್ಪತ್ತ ನ್ತನೋಜವ ಸ್ಸೂಯತಿ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮಃ ||೨೩||
ತ ಮಾತ್ತ ಬಾಣಾಸನ ವಾಹವೋನ್ಮುಖಂ ಖ ಮಾಸ್ತೃಣಾಂತಂ ನಿಖೈ ಶೈರೋತ್ತಮೈಃ |
ಅವೈಕ್ಷ ತಾಕ್ಷಂ ಬಹುಮಾನ ಚಕ್ಷುಷಾ ಜಗಾಮ ಚಿಂತಾಂ ಚ ಸ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ||೨೪||
ತತ ಶೈವೈ ಭೀನ್ನ ಭುಜಾಂತರಃ ಕಪಿಃ ತು ಸಾರ ವೀರೋ ವಾಹಾಶ್ಚನಾ ಸದಾತ್ |

ರಥೀ - ರಥಿಕನಾದ, ರಥೀಶ್ರೀಪ್ತತಮಃ - ರಥಿಕರೂಢಿಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಿರಿಸಿತಕ್ಕ, ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷನು,
ಪಯೋಧರಃ - ಮೇಘವು, ಅಶ್ವವೃಷ್ಟಿಭಿಃ - ಕಲ್ಲಿನ ಮಳೆಯಿಂದ, ಶೈಲಮಿವ - ಚೈವನ್ನು ಹೇಗೋ
ಹಾಗೆ, ಸಮುತ್ಪತ್ತಂತಂ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುತಲಿರುವ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಶರೀಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಕಿರಣ-
ಹೊಡೆಯುತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಸಮಭಿದ್ರವತ್ - ಇದಿಗಿ ಅನ್ವವನು ||೨೨|| ವೀರಃ - ಶೂರನಿರಿಸಿರುವ,
ಮನೋಜವಃ-ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಂಯತಿ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಚಂಡವಿಕ್ರಮಃ-ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಪರಾಕ್ರ
ಮವುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನ ತಾ-ಆ, ಶರಾ - ಬಾಣಗಳನ್ನು,
ವಿಮೋಕ್ಷಯನ್ - ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿ, ಶರಾಂತರೆ ಆ ಬಾಣಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ, ಮಾರುತವತ್ - ಗಾ
ಳಿಯಂತೆ, ವಿನಿಷ್ಪತ್ತ - ತೊರುವವನಾಗುತ್ತಾ, ವಾಯುಸೇವಿತ - ಗಾಳಿಯಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ,
ಪಥಿ - ಅಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಜಚಾರ- ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೩|| ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದ
ನನಾದ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಆತ್ತಬಾಣಾಸನಂ - ಹಿಡಿದ ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳ, ವಾಹವೋನ್ಮುಖಂ - ಯುದ್ಧಕ್ಕಾ
ಗಿ ಇದಿರು ನೋಡುತಲಿರುವ, ವಿಶಿಖೈಃ - ವೇಗವಾದ ಮೂತಿಯುಳ್ಳ, ಶೈರೋತ್ತಮೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ,
ಖಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಆಸ್ತೃಣಾಂತಂ - ಹೊದಿಸುತಲಿರುವ, ತಂ-ಆ, ಅಕ್ಷಂ - ಅಕ್ಷನನ್ನು, ಬಹುಮಾನ
ನಚಕ್ಷುಷಾ - ಗೌರವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಅವೈಕ್ಷತ - ನೋಡಿದನು, ಚಿಂತಾಂಚ-ಮುಂದಿನ ಯೋಜ
ನೆಯನ್ನೂ, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದಿದನು (ತಿಳಿದನು) ||೨೪||

ತತಃ-ತರುವಾಯ, ಮಹಾತ್ಮನಾ ಮಹಾ ಭೈರವವುಳ್ಳ, ಕುಮಾರ ವೀರೋ-ವೀರನಾದ ಅಕ್ಷನು
ಮಾರನಿಂದ, ಶರೀಃ-ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಭಿನ್ನ - ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಭುಜಾಂತರಃ - ವಕ್ಷಸ್ಥಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ,

ಅಕ್ಷನು- ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾ ರಥದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವವನಾಗಿಯೇ, ಕಾ
ರ್ಮಗಿಲು ಬಿಟ್ಟದಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆವಂತೆ ಬಾಣದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹನುಮನನ್ನು
ಹಿಂದಟ್ಟಿದನು ||೨೨|| ಮಾರುತಿಯು- ಆ ಬಾಣಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ
ತನ್ನ ಚಾತುರ್ಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ವಾಯು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂ
ಡ ವಿಕ್ರಮನಾಗಿ, ಆ ಶರಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಸಂದನು ||೨೩|| ಅಕ್ಷನು-
ಮರಳ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬಾಣ ಸಂಘಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಯುದ್ಧಾಭಿ ಮುಖನಾಗಿ, ಬಾಣವು
ಪ್ರಿಯಿಂದ ಆಕಾಶದ ಬೈಲನ್ನು ಮುಚ್ಚು ತಲಿಸುವುದಂ ಕಂಡು, ಇವನು ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನೇ
ಸರಿ ಎಂದು ಗೌರವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಮಾರುತಿಯು-ಮುಂದಾ
ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ||೨೪|| ಮಹಾ ವೀರನಾದ ಅಕ್ಷನ ಹಂಬಿಸ ಪೆ
ಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕಪಿವರನ ಎದೆಯೆಲ್ಲ ಸೀಳಿ ಗಾಯಗಳಾಗಿ, ಕೆನ್ನೀರು ಹರಿಯುತಲಿದೆ-ಆದರೂ

ಮಹಾಭುಜಃ ಕರ್ಮವಿಶೇಷ ತತ್ತ್ವವಿ ದ್ವಿಚಿಂತಯಾಮಾ ಸ ರಣೆ ಪರಾಕ್ರಮಮ್ || ೫೫ ||
 ಅಬಾಲವ ದ್ವಾಲ ದಿವಾಕರಪ್ರಭಃ ಕರೋತ್ಯಯಂ ಕರ್ಮ ಮಹಾನ್ಮಹಾಬಲಃ |
 ನ ಚಾಸ್ಯ ಸರಾಹವ ಕರ್ಮ ಶೋಭಿಣಃ ಪ್ರಮಾಪಣೆ ಮೇಮತಿ ರತ್ರ ಜಾಯತೆ || ೫೬ ||
 ಅಯಂ ಮಹಾತ್ಮಾ ಚ ಮಹಾಂಶ್ಚ ವಿರೈತಃ ಸಮಾಹಿತ ಶ್ಚಾತಿ ಸಹಶ್ಚ ಸಂಯುಗೇ |
 ಅಸಂಶಯಂ ಕರ್ಮ ಗಣೋದಯಾದಯಂ ಸರಾಗ ಯಜ್ಞೈರ್ಮುನಿಭಿಃ ಪೂಜಿತಃ || ೫೭ ||
 ಪರಾಕ್ರಮೋತ್ಸಾಹ ವಿವೃದ್ಧ ಮಾನಸ ಸ್ತಮೀಕ್ಷತೆ ಮಗ ಪ್ರಮುಖಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಃ |
 ಪರಾಕ್ರಮೋತ್ಸಾಹ ಮನೋನಿ ಕಂಪಯೇ ತ್ಸುರಾ ಸುರಾಣಾ ಮಪಿ ಶೀಘ್ರ ಗಾಮಿನಃ ||

ಮಹಾಭುಜಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಾಹುಬಲವೃಕ್ಷವನಾದಕಾರಣವೇ, ಕರ್ಮ ವಿಶೇಷತತ್ತ್ವವಿತ್ - ಪ್ರಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವನಾಗಿ, (ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ) ಕಪಿಃ - ಉಂಜನೇಯನು, ನದಾ - ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಾ, ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಪರಾಕ್ರಮಂ - ಅಕ್ಷನಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ವಿಚಿನ್ತಯಾಮಾಸ (ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು) ಚಿಂತಿಸಿದನು, || ೫೫ || ಅಯಂ - ಈ ಅಕ್ಷನು, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಬಾಲದಿವಾಕರಪ್ರಭಃ - ಬಾಲನೊರ್ಮನಂತೆನವ ಕಾಂತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವವನಾಗಿ, ಅಬಾಲವತ್ - ಪರಗಿದ ದೊಡ್ಡ ವಿರಸಂತೆ, ಮಹತ್ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ಕರ್ಮ - ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕರೋತಿ-ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಅತ್ರ - ಈಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾಹವಕರ್ಮ ಶೋಭಿಣಃ - ಸಮಸ್ತಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಅಸ್ಯ - ಇವನ, ಪ್ರಮಾಪಣೆ - ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಮತಿಯು, ನಜಾಯತೆ - ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿಲ್ಲ, || ೫೬ || ಅಯಂ - ಇವನು, ಮಹಾತ್ಮಾ - ಬಹು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವುಳ್ಳವನು, ವಿರೈತಃ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ಮಹಾ - ಪ್ರಬಲನಾದವನು, ಸಂಯುಗೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಹಿತಃ - ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದಾನೆ, ಅತಿಸಹಶ್ಚ - ಬಲು ಸೈರಣೆಯುಳ್ಳವನು, ಅಯಂ - ಇವನು, ಕರ್ಮಗಣೋದಯಾತ್ - ಯುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರದ ಉತ್ಕರ್ಷದಿಂದ, ಯಜ್ಞೈಃ - ಯಜ್ಞರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮುನಿಭಿಃ - ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂಜಿತಃ - ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದಾನೆ, ಅಸಂಶಯಂ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ || ೫೭ || ಅಯಂ - ಇವನು, ಪರಾಕ್ರಮೋತ್ಸಾಹವಿವೃದ್ಧ ಮಾನಸಃ - ವಿರೋಧಾಹಂಕಾರದಿಂದ

ಮಹಾ ಭುಜಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹರಿಯು- ದಮಯೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ರಣದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಸರಿಯನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತೋರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. || ೫೫ || ಯದ್ಯಪಿ- ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಭೀರನೇ ಸರಿ. ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿ, ರಣದಲ್ಲಿ ಘೋರವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಆಹವದಲ್ಲಿ ಇವನು ತೋರುತ್ತಲಿರುವ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಸದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವನು. ಇಂತಹ ಶೂರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನವು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಲಿದೆ. || ೫೬ || ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಮಹಾ ಭೈರೃ ಶಾಲಿ. ವೀರೈದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ಲಾಘ್ಯನಾಗಿದಾನೆ. ಮತ್ತು-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ. ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಮುನಿಗಳು ಮುಂತಾದವರೂ ಇವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಇದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಯುದ್ಧ ಶ್ರುತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಹಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದಾನೆ. || ೫೭ || ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಉತ್ಸಾಹ

ನ ಬಲ್ಯಯಂ ನಾಭಿಭವೇ ದುರ್ಮೇಕ್ಷಿತಃ ಪರಾಕ್ರಮೋ ವೈಶ್ಯ ರಣೈಃ ಸಮರ್ಥತಃ |
ಪ್ರಮಾಪಣಂ ತ್ವೇವ ಮಮಾಸ್ಯರೋಚತೆ ನ ಪರ್ಥಮಾನೋ ಗ್ನಿ ಸುರ್ಮೇಕ್ಷಿತಃ ಕ್ಷಮಃ || ೨೯ |
ಇತಿ ಪ್ರವೇಗಂ ತು ಪರಸ್ಯ ತರ್ಕಯಾನ್ ಸ್ವಕರ್ಮ ಯೋಗಂಚ ವಿಧಾನು ವಿರ್ಮವಾನ್ |
ಚಕಾರ ವೇಗಂ ತು ಮಹಾಬಲ ಸ್ತದಾ ಮತಿಂ ಚ ಚಕ್ರಾಸ್ಯ ಪಥೇ ಮಹಾಕಪಿಃ || ೩೦ ||
ಸ ತಸ್ಯ ತಾ ನಪ್ಪ ಹಯಾ ಸ್ತಹಾಜವಾನ್ ಸಮಾಹಿತಾನ್ ಭಾರಸಹಾ ನ್ವಿರರ್ತನಃ |

ಉಬ್ಬಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಪ್ರಮುಖಗತಃ - ಇದರಿಗೆ ಬಂದವನಾಗುತ್ತಾ, ಸಿತ್ತ-ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತವನಾಗಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷತೆ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವನು, ಬೀಳ್ತು-ಗಾಮಿನಃ - ಬಹು ವೇಗವುಳ್ಳ ಅಸ್ಯ - ಇವನ, ಪರಾಕ್ರಮಃ - ವಿರ್ಮವು, ಸುರಾಸುರಾಣಾಮಪಿ - ದೇವಸುರರಿಗೂ, ಮನಾಂಽ - ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಕಂಪಯೇತ್ - ಅದಿರಿಸುತ್ತದೆ || ೨೯ || ರಣೈಃ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ವೈಶ್ಯ - ಇವನ, ಪರಾಕ್ರಮಃ - ವಿರ್ಮವು, ಅಭಿವರ್ಧತೇಽ - ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇದೆ, ಲಯಾ - ಇವನು, ಮಮೇಕ್ಷಿತಃ - ಅಸ್ಯ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರ, ನಾಭಿಭವೇದಿತ-ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮಮತ - ನಮಗಾದರೋ, ಅಸ್ಯ - ಇವನ, ಪ್ರಮಾಪಣಮೇವ - ಸಂಹಾರವೇ, ರೋಚತೆ - ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ, ಪರ್ಥಮಾನಃ-ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿರುವ, ಅಗ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಉರ್ಮೇಕ್ಷಿತುಂ - ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ನಕ್ಷತ್ರಃ - ಉಚಿತವಲ್ಲ || ೩೦ || ವಿರ್ಮವಾನ್ - ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಃ ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಲಂಕದೊಳಿರುವ, ಮರಸ್ಯ - ಹಗೆಯಾದ ಅಕ್ಷನ, ಪ್ರವೇಗಂತು ಪರಾಕ್ರಮಾತೀತವವನ್ನು, ಇತಿ - ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ, ತರ್ಕಯಾನ್ - ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಸ್ವಕರ್ಮಯೋಗಂಚ - ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಕೆಲಸವಿ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ವಿಧಾನು - ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತದಾ - ಆಗ, ಅಸ್ಯ-ಈ ಅಕ್ಷನು-ಮಾವನ, ಪಥ - ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ವೇಗಂಚ-ತ್ವರೆಯನ್ನೂ, ಚಕ್ರ - ಮಾಡಿದನು || ೩೧ || ವಿರಾಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವುತ್ರನಾಗಿರುವ, ಸಃ ಕಪಿಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಮಹಾಜನಾನ್ -

ಗುಣದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಇದರಿಗೆ ನಿಂತು, ವನವುಬ್ಬಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವನು. ಇವನ ವಿರ್ಮ ದರ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರತಿ ವಿರ್ಮದ ಎದಗಳು ಅದರದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸುರಾ ಸುರರೊಳಗೆಲ್ಲ ಇವನು ಮುಂದಾಳಾಗುವುದೇ ದಿಟ. || ೨೯ || ಇಂಥವರನ್ನು ನಾನು ಇರಿಯದೆ ಬಿಡುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಬಂದುವೇಳೆ ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಎಂದೆ. ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಇವನ ಪಾಂಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಆದಕಾರಣ ಇವನನ್ನು ಮುಗಿಸಲೇ ಬೇಕು, ಇಷ್ಟವಾದರೆ-ಉದಯಿಸಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉರ್ಮೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆರಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಹೇಗೋ ಹೋಗಿ. ಇವನಿಂದ ಅಂಥ ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೩೦ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿಯು- ಹಗೆಯು ಪರಾಕ್ರಮದ ಶೀತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ತಾನು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಹಾಬಲ ಪಾರುಷಸಂಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾ, ಅವನನ್ನು ಪಥಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. || ೩೧ || ವಿರ ಹನುಮನು- ಅಕ್ಷನು-ಮಾರನ ಲಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ನಡಿಗೆಗಳನ್ನಳವಟ್ಟು ಎಂಟು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆತರಗಳಿಂದ ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹಿದನು. ಮರಳಿ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಾರಿ

ಜಘಾನ ನೀರಃ ಪಥಿ ವಾಯುಸ್ತೇವಿತೆ ತಲಪ್ರಹಾರೈಃ ಸವನಾತ್ಮಜಃ ಕಪಿಃ ||೨||
 ತತ ಸ್ತಲೇ ಸಾಭಿತೋ ಮಹಾರಥಃ ಸ ತಸ್ಯ ಪಿಂಗಾಧಿಪ ಮಂತ್ರಿನಿರ್ಜಿತಃ |
 ಪ್ರಭಗ್ನ ನೀಡಃ ಪರಿಮುಕ್ತ ಕೂಬರಃ ಸಪಾತ ಭೂಮಾ ಹತವಾಜಿ ರಂಬರಾತ್ ||
 ಸ ತಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಹಾರಥೋ ರಥಂ ಸ ಕಾಮುಕಃ ಖತ್ಯಧರಃ ಖಯಾತ್ಯ ತ್ ||
 ತಪೋಭಿಯೋಗಾ ದೃಷ್ಟಿ ರುಗ್ರವೀರ್ಯವಾಸ್ತವಾಯ ದೇಹಂಮರುತಾ ಮಿವಾಲಯಮ್ ||೩||
 ತತಃ ಕಪಿ ಸ್ತಂ ವಿಚರಂತ ಮಂಬರ ಪತತ್ರಿ ರಾಜಾನಿಲ ಸಿಗ್ಧ ಸೇವಿತೆ |

ಖಯಾತ್ಯವುಳ್ಳ, ಸಮಾಹಿತಃ - ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ವಿವರತೆ - ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ನಡಗೆಯಲ್ಲಿ, ಭಾರಸಹಾ - ಉರುಬನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕ, ಅಶ್ವ-ಎಂಟಾದ, ಹರ್ಮ - ಕುದುರೆಗಳನ್ನು, ವಾಯು ಸೇವಿತೆ- ವಾಯುವಿನಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಥಿ - ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ, ತಲಪ್ರಹಾರೈಃ - ಅಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ, ಜಘಾನ - ಹೊಡೆದನು ||೨|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತಲೇ - ಕರತಲದಿಂದ, ಅಭಿಹತಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾದ ಕಾರಣವೇ, ತಸ್ಯ - ಆ ಅಕ್ಷನ, ಸಃ - ಆ, ಮಹಾರಥಃ-ದೊಡ್ಡತೇರು, ಪಿಂಗಾಧಿಪಮಂತ್ರಿ ನಿರ್ಜಿತಃ - ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂತ್ರಿಯಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದ, ಪ್ರಭಗ್ನ ನೀಡಃ-ಮುಂದುಹೋದ ರಥಾವಯವಗಳೆಲ್ಲದೂ, ಪರಿಮುಕ್ತ ಕೂಬರಃ - ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋದನೂಗುವುಳ್ಳದೂ, ಹತವಾಜಿ - (ಹತವಾಜಿ) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಕುದುರೆಗಳೆಲ್ಲದೂ ಆಗಿ, ಅಂಬರಾತ್ - ಆಕಾಶದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಭೂಮಾನೆಲದಲ್ಲಿ ಸಪಾತ - ಬಿದ್ದಿತು, ||೩|| ಮಹಾರಥಃ - ಮಹಾರಥನೆನಿಸಿದ, ಉಗ್ರವೀರ್ಯವಾ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷನು, ತಂ - ಆ, ರಥಂ - ತೇರನ್ನು, ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ - ಬಿಟ್ಟು, ಸ ಕಾಮುಕಃ-ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನೂ, ಖತ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ ಆಗಿ, ಖಂ-ಆಕಾಶವನ್ನು ಕೂರಿತು, ಉತ್ಪತ್ ಕಾ ಹಾರುವವನಾಗಿ, ತಪೋಭಿಯೋಗಾತ್-ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ದೇಹಂ-ಕರೀರವನ್ನು, ವಿವಾಲಯಮ್ - ಬಿಟ್ಟು, ಮರುತಾಂ-ದೇವತೆಗಳ, ಅಲಯಂ-ಮನೆಯಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕೂರಿತು, (ಉತ್ಪತ್-ಹಾರುತಲಿರುವ) ಬುಷಿರಿವ-ಮುನಿಯ ಹಾಗೆ, ಖಭೂವ - ಇದ್ದನು, ||೩|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಮಾರುತತುಲ್ಯವಿಮುಃ - ವಾಯುವಿಗಿಳಿಯದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಕಪಿಃ - ಹನುಮನು, ಪತತ್ರಿ ರಾಜಾನಿಲಸಿಗ್ಧ

ಬಂದನು. ||೨|| ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ತೋಳನ್ನತ್ತಿ ಅಕ್ಷನ ರಥವನ್ನು ಕರತಲದಿಂದ ಬಾರಿಸಿದನು. ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಪ್ರಭಾಸ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಹನುಮನ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಆ ಮಹಾರಥವ ಮೂಕು, ನೋಗ, ಅಚ್ಚು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲ ಕಳಚಿ ಅಶ್ವಗಳೂ ಹತಗಳಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಡಿಪ್ತವಾಗಿ, ಅಂಬರದಿಂದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉದಿರಿತು ||೩|| ಆ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು-ಆ ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ತೀವ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಮಹಾಯೋಗಿಯು ಜೀರ್ಣವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಮರಾಲಯವನ್ನು ಕೂರಿತು ತೆರಳುವಂತೆ, ಗಗನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಹನುಮನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದನು. ||೩|| ಬಳಿಕ ಆಂಜನೇಯನು- ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡನಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧಪುರುಷರಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಡುತಲಿರುವ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೇಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಪರಾಕ್ರಮದ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಹೊಂಚುಹಾಕಿ, ಸಂಚಿನಿಂದ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ

ಸಮೇತ್ಯ ತಂ ನಾರುತ ತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಃ ಕ್ರಮೇಣ ಜಗ್ರಾಹ ಸಪಾದಯೋ ದೃಢಂ'೪೫||
 ಸ ತಂ ಸಮಾನಿದ್ಯ ಸಹಸ್ರಶಃ ಕಪಿ ಮಹೋರಗಂ ಗೃಹ್ಯ ಇವಾಂ ಡಜೇಶ್ವರಃ|
 ಮುನೋಚ ವೇಗಾ ತ್ವಿತ್ಯತುಲ್ಯ ವಿಕ್ರಮೋ ಮಹೀತಲ ಸಂಯತಿ ವಾನರೋತ್ತಮಃ||೪೬||
 ಸ ಭಗ್ನ ಬಾಹೂರು ಕಟೇ ಶಿರೋಧರಃ ಕ್ಷರತ್ನಸೃ ಭೈರೃಥಿತಾ ಸ್ಥಿ ಲೋಚನಃ |
 ಸ ಭಗ್ನ ಸಂಧಿಃ ಪ್ರವೀರ್ಣ ಬಂಧನೋ ಹತಃ ಕ್ಷಿತೌ ವಾಯುಸುತೇನ ರಾಕ್ಷಸಃ ||೪೭||
 ಮಾಹಾಕಪಿ ಭೂಃ ತಲೇನಿವೀಡ್ಯ ತಂ ಚಕಾರ ರಕ್ಷೋಧಿಧತೇ ಮಹದ್ಭಯಂ||೪೮||

ಸೇವಿತೆಗರುಡ, ವಾಯು, ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಬರ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವಿಚರಂತಂ -
 ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ತಂ - ಆರಾಕ್ಷಸನನ್ನು, ಸಮೇತ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತಂ - ಅವನನ್ನು, ಕ್ರಮೇಣ - ಪ-
 ಟ್ಟಿನಿಂದ, ಪಾದಯೋಃ - ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ, ದೃಢಂ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಜಗ್ರಾಹ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು ||೪೫||
 ವಿತ್ಯತುಲ್ಯವಿಕ್ರಮಃ - ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾನರೋತ್ತಮಃ - ಕಪಿವೀರ
 ನಾದ ಸಃ ಕಪಿಃ - ಆ ಹಸ.ಮನು, ಮಹೋರಗಂ - ಹೆಬ್ಬವನ್ನು, ಅಂಡಜೇಶ್ವರ ಇವ - ಗರುಡನ
 ಹಾಗೆ, ಸಂಯತಿ - ಯುಧ್ಧದಲ್ಲಿ, ಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, (ಗೃಹೀತ್ವ) ಸಹಸ್ರಶಃ - ಸಾವಿರಾರು
 ಬಗೆಯಾಗಿ, ಸಮಾನಿದ್ಯ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅವಳಿಸಿ, ವೇಗಾತ್ - ಬೇಗನೆ, ಮಹೀತಲ - ಭೂತಲದಲ್ಲಿ, ಮು-
 ನೋಚ - ಎಸೆದನು, ||೪೬|| ವಾಯುಸುತೇನ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಸಃ ರಾಕ್ಷಸಃ - ಆ ಅಕ್ಷಕು-
 ಮಾರನು, ಭಗ್ನ ಬಾಹೂರು ಕಟೇಶಿರೋಧರಃ - ಮುರಿದುಹೋದ ತೋಳು ತೊಡೆ ಟೊಕ ಕೊರು-
 ಳುಗಳಿಲ್ಲವನಾಗಿಯೂ, ಕ್ಷರ...ನಃ, ಕ್ಷರತ್ - ಹರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಅಸೃಕ್ - ರಕ್ತದಿಂದ ನನೆದ,
 ಸಿದ್ಧಧಿತ - ಜಜ್ಜಿಹೋದ, ಅಸ್ಥಿ - ಮೂಳೆಗಳೂ, ಲೋಚನಃ - ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಉಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರವೀರ್ಣ
 ಬಂಧನಃ - ಶಿಥಿಲವಾದ ಸುಧ್ರವೇಶಗಳಿಲ್ಲವನೂ ಆದಕಾರಣವೇ, ಸಃ ಭಗ್ನ ಸಂಧಿಃ - ಮುರಿದಕೀಲುಗಳ
 ಉಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಹತಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿತೌ-ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, (ಸಪಾತ - ಉರುಳಿದನು) ||೪೭||
 ಮಾಹಾಕಪಿಃ - ವೀರಹನುಮನು, ಭೂಮಿತಲೇ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ತಂ - ಆ ರಕ್ತಸನನ್ನು, ನಿವೀಡ್ಯ - ಹಿಂ-
 ಡಿ, (ಹಿಂಸಿಸಿ) ರಕ್ಷೋಧಿಧತೇಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ, ಮಹತ್ - ಹೇರಳವಾದ, ಭಯಂ -
 ಭಯವನ್ನು, ಚಕಾರ - ಉಂಟುಮಾಡಿದನು || ೪೮ || ಕುಮಾರ - ಅಕ್ಷಕುಮಾರನು, ಹತೇಸತಿ -

ಪಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿದು ||೪೫|| ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಗಿರಗಿರನೆ ಸಾವಿರಾರು ಬಗೆಯಾಗಿತಿರುಗಿಸಿ, ಮಾಹಾ
 ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಹಾರುವ ಗರುಡನಂತೆ, ಬ ಹುನೇಗದಿಂದ ಅಂಬರಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪೆ
 ಳಿಸಿ, ಮರಳಿ ರಣಭೂಮಿಗಳಿಗಿಳಿದು, ನೆಲದಮೇಲೆ ಅವಳಿಸಿ, ಬಾರಿಸಿ, ಕೆಡಹಿ ಉರುಳಿಸಿದನು||
 ಆಗಲಾ ಅಕ್ಷನ ತೋಳುಗಳು ತುಂಡುತುಂಡಾದವು. ಟೊಕವು ಮುರಿಯಿತು. ತೊಡೆ
 ಗಳು ತುಮುರು ತುಮುರಾದುವು. ಕೊರಳು ತಿರಚಿತು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ರಕ್ತವು ಸುರಿದುಹ
 ರಿಯಿತು. ಮೈಯ್ಯೆಲ್ಲ ಜಜ್ಜಾಯಿತು, ಮೂಳೆಗಳೆಲ್ಲ ಸುಡಿಸುಡಿಯಾದುವು. ಕಣ್ಣುಗಳ
 ಡಗಿಹೋದುವು. ಸಂಧಿಬಂಧಗಳೆಲ್ಲ ಶಿಥಿಲವಾದುವು. ಕೀಲುಗಳೆಲ್ಲ ಕಳಚಿಬಿದ್ದವು. ಸಕಲಾವ
 ಯವಗಳೂ ಉನ್ನತಿವಾಗಿ ಚೆದರಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಬಿದ್ದವು. ಇಂತು ವಾಯು
 ನಂದನನಿಂದ ಅಕ್ಷರಾಕ್ಷಸನು ಹತನಾಗಿ ರಣಕ್ಷಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದೊರಗಿದನು. ||೪೭||
 ಹೀಗೆ ವೀರಹನುಮನು-ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ಕೊಂದುಕೆಡಹಿ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ ಮಾಹತ್ತರ
 ವಾದ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ||೪೮|| ಆಗ- ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು,

ಮಹರ್ಷಿಭಿ ಶ್ವಕ್ರಚರೈ ಮಹಾವ್ರತೈ ಸ್ವಮೇಷೈ ಭೂತೈಶ್ಚ ಸಮಾಕ್ಷಮನ್ಮಗೈಃ ||
 ಸುರೈಶ್ಚ ಸೇಂದ್ರೈ ಭೃಗುಶ್ಚ ಜಾತವಿಸ್ತಯೈ ರ್ಧತೆ ಕುಮಾರೇ ಸ ಕಪಿನ್ನಿರೀಕ್ಷತಃ ||೩೭||
 ನಿಹತ್ಯ ತಂ ವಜ್ರಿ ಸುತೋಪಮ ಪ್ರಭಂ ಕುಮಾರ ಮಾಕ್ಷಂ ಕ್ಷತಜೋಪಮೇಕ್ಷಣಂ |
 ತಮೇವ ವೀರೋ ಭಿಜಗಾಮ ತೋರಣಂ ಕೃತಕ್ಷಣಃ ಕಾಲ ಇವ ಪ್ರಜಾಕ್ಷಮಃ ||೩೮||

- ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ಸಪ್ತ ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸರ್ಗಃ -

ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತಲಿರಲಾಗಿ, ಚಕ್ರಚರೈಃ-ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ, ಮಹಾವ್ರತೈಃ-ತಪೋನಿರತರಾದ, ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ - ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಾಕ್ಷಮನ್ಮಗೈಃ - ಯಕ್ಷರಿಂದಲೂ, ನಾಗರಾದಲೂ ಬಡಗೊಡುವ, ಭೂತೈಶ್ಚ - ಪಿಶಾಚಾದಿ ಭೂತಗಳಿಂದಲೂ, ಭೃಗುಶ್ಚ ಜಾತವಿಸ್ತಯೈಃ - ಬಹಳನಾದ ಆಶ್ವರೈವೃಷಭಾದಿ ಸೇಂದ್ರೈಃ - ಇಂದ್ರಸಹಿತರಾದ, ಸುರೈಶ್ಚ - ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸವೇಷೈಃ - ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಸಕಪಿಃ- ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ನಿರೀಕ್ಷತಃ - (ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ) ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು ||೩೭|| ವೀರಃ - ಮಹಾಶೂರನಾದ ಹನುಮಂತನು, ವಜ್ರಿಸುತೋಪ ಮಪ್ರಭಂ - ಇಂದ್ರಪುತ್ರನಿಗಣೆಯಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಕ್ಷತ ಜೋಪಮೇಕ್ಷಣಂ - ರಕ್ತದಂತೆ ಸೆವಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ ಆದ, ಅಕ್ಷಂ - ಅಕ್ಷನೆಂಬ, ತಂ - ಇ, ಕುಮಾರಂ- ರಾಮಣಪುತ್ರನನ್ನು, ನಿಹತ್ಯ - ಕೊಂದು, ಪ್ರಜಾಕ್ಷಮಃ - ಪ್ರಜಾನುಮಾನಗುತ್ತಿಲಾಗಿ (ಪ್ರಳಯವಾದ ಮೇಲೆ) ಕಾಲ ಇವ - ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ, ಕೃತಕ್ಷಣಃ-ಪಡೆದ ಅವಕಾಶವೃಷವನಾಗಿ, ತಂ ತೋರಣಮೇವ - ಆ ಹೊರಗಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನೇ, ಅಭಿಜಗಾಮ - ಸೇರಿದನು ||೩೮||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತೆಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಹಾವ್ರತವರರಾದ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರು, ಯಕ್ಷರು, ನಾಗರು ಮತ್ತು ನಾನಾಭೂತಗಳೂ-ಮಾ ರುತಿಯು ಮಾಡಿದ ಮಹಾಕಾರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು. ಹರಿಹರೈಷ್ಠನಿಂದ ಶಿ ಕ್ಷಿತನಾದ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡಸುರರು, ಅಸುರರು, ದೇವೇಂದ್ರನೂ, ಮಹೇಂದ್ರನಾದ ವಿಸ್ತಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಲೋಕಹಿತವನ್ನಾಚರಿಸಿದನೆಂದು ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಮಾಡ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. ||೩೭|| ವಿಜಯಾಕ್ಷೈಃ ಸುತೋಪಮ ವೀರ ಹನುಮನು- ಇಂದ್ರಪುತ್ರನಿಗಣೆಯಾದ ಪುರುಷದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಲಿದ್ದ ರಕ್ತಾಕ್ಷನಾದ ಅ ಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷಮವಾದ ಬಳಕೆ ಮೃತ್ಯುವು ಏಕಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂ ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಉದ್ಯಾನದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು. ||೩೮||

- ಇಂತು ನಲವತ್ತೆಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ -

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ

— ಶ್ರೀಮತ್ಸೊಂದರಕಾಂಡೇ-ಅಷ್ಟಚತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ವರ್ಗಃ —

ಕಂಠ ಸ್ವ ರಕ್ಷೋಧಿಸತಿ ರ್ವಾಹಾತ್ಮಾ ಕಸೂನುತಾಂ ಚೇ ಸಿಹತೇ ಕುಮಾರೇ ।
ಕಾಸಾಸ್ತಮಾಧಾಯ ತದೇಂದ್ರ ಕಲ್ಪಂ ಸವಾಸಿ ದೇಶೇಂದ್ರ ಜಿತಾಸರೋಪಂ ॥೧॥
ತ್ವ ಮಸ್ಮಿ ವಿಚ್ಛಸ್ತ ವಿದಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಜಿರಾಸುರಾಣಾ ಮಪಿ ಶೋಕ ದಾತಾ ।

—ಅಷ್ಟಚತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ವರ್ಗಃ—

ಕಂದ ॥ ಅಕ್ಷಂಶ್ಚಿತನಾದಂ ರಾಕ್ಷಸ ನಾಕ್ಷಣಮೇ ನೊಂದ ನಿಂದ್ರವಿಜಯಿಗೆ ಪೇಳ್ವಂ ।

ರಕ್ಷೋವೈರಿಯ ನಿ ರಿಮುಲ । ಪೇಕ್ಷಿಸುತೈತಲವಂಗೆ ದೊರವಂ ಹನುಮಂ ॥

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಮಹಾತ್ಮಾ - ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ, ರಕ್ಷೋಧಿಸತಿ - ರಾ
ವಣನು, ಕಸೂನುತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ಅಕ್ಷೇ - ಅಕ್ಷನಂಬ, ಕುಮಾರೇ - ಪುತ್ರನು, ಸಿಹತೇಸತಿ -
ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ತದಾ - ಅಗ್ಗ, ಮುಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಸವಾಸಾಯ - ಸವಾಸಾಯಿಸಿಕೊಂಡು,
ಇಂದ್ರಕಲ್ಪಂ - ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯನಿಸಿದ, ಇಂದ್ರಜಿತಂ - ಇಂದ್ರಜಿತ್ವವನ್ನು ಕೂಡದು, ಸೋಪಂ -
ಕೊಲ್ಲಬೊಡನೆ, ಸವಾಸಿದೇಶ - ಕೊಲ್ಲಬೊಡನು ॥೧॥ (ಹೇ ಪುತ್ರ - ವಿಶ್ವ ಕುಮಾರನೇ) ತ್ವಂ - ನೀನು,
ಪಿಶಾಸುಹಾಠಾಧಿಕವೆಂತಹವನು - ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪಡೆದ ಅಸ್ತವ್ಯವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, (ಅದರಿಂದ
ಲೇ) ಸ್ವವಿಹ - ಪ್ರತ್ಯಾಪ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸ್ತವ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು, ಅಸ್ಮದಿಹಾ - ಅಯ್ಯವನೋ
ಗವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ಪರಿತ್ಯಜ್ಜಿ - ಶ್ರೀಷ್ಠ ನೆನಿಸಿದವನು, ಸೇಂದ್ರೇಪಂ - ಇಂದ್ರನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ,

- ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸ್ವರ್ಗಂ -

ತದಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಧೀರನಾದ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು— ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು
ಮಾರುತಿಯು ಇರಿದನು ಎಂಬ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಮನದೊಳುಂಟಾಗಿರುವ
ಜೇರಳವಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು.
ಅದುವರಿಗೆ ಆಸುಬಿದ್ದಿ ಯನ್ನುಕೇಳಿ, ತಮ್ಮನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ರೋಷದೊಡನೆ ಕುಳಿತಿರುವ
ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ರೌದ್ರಾವೇಶದೊ
ಡನೆ ಇಂತೆಂದನು. ॥೧॥ ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾರಿಯೆ ! ನೀನು ಸಮಂತ್ರಕವಾದ ಎಲ್ಲ ಅ
ಸ್ತವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಅದರಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಮದಿಹಾಪಾರಂಗತ
ರೊಳಗೆ ಮೊದಲನೆಯವನೆಂಬ ಹೆಸರುವಾಸಿಯು ನಿನಗೆ ಬಂದಿದೆ, ಅಂತಹ ಶೂರನಾದುದು
ದರಿಂದಲೇ ದೇವಾಸುರರನ್ನೂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಶೋಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ

ಸಹೋದರ ಸ್ತೇ ದಯಿತಃ ಕುಮಾರೋಽಕ್ಷತ್ಯ ಸೂದಿತಃ |

ನಹಿ ತೇವೈವ ಮೇ ಸಾರೋ ಯಸ್ತ್ವ ಯೈರಿನಿಷೂದನ ||೯||

ಇದಂ ಹಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮತಿಮ ಸ್ತುಹದ್ಬಲಂ ಕಪೇಃ ಪ್ರಭಾವಂ ಚ ಪರಾಕ್ರಮಂ ಚ |

ತ್ವ ಮಾತ್ರನ ಶ್ವಾಪಿ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಸಾರಂ ಕುರುಷ್ವ ವೇಗಂ ಸ್ವ ಬಲಾನು ರೂಪಂ ||೧೦||

ಬಲಾವಮರ್ದ ಸ್ತ್ವಯಿ ಸನ್ನಿಕ್ಯಪ್ತ್ಯ ಯಥಾಗತೇ ಶಾಮ್ಯತಿ ಶಾಂತಶತ್ರು |

ತಥಾ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಾತ್ಮ ಬಲಂ ಪರಂಚ ಸಮಾರಭ ಸ್ವಾಸ್ತ್ರವಿದಾಂ ವರಿಷ್ಠ ||೧೧||

ನನಗೆ, ಯಃ - ಯಾವ, ಸಾರಃ - ಜಯದ ನಂಬಿಕೆಯು, (ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ ನಂಬುಗೆಯು) ತೇಷು - ಅವರಲ್ಲಿ, ನಾಸ್ತ್ವೈವಹಿ - ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ||೨,೪,೯||

ಇದಂ - ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥವನ್ನೂ, ಮತಿಮತಃ - ಉತ್ತಮ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಮಹತಃ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಕಪೇಃ - ವಾನರನ, ಬಲಂ - ದೇಹಬಲವನ್ನೂ, ಪ್ರಭಾವಂಚ - ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಂಚ - ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಆತ್ಮಸಃ - ನಿನ್ನ, ಸಾರಂಚ - ಬಲವನ್ನೂ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಯೋಚಿಸಿ, ಸ್ವಬಲಾನುರೂಪಂ - ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾದ, ವೇಗಂ - ಯುದ್ಧಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನು, ಕುರುಷ್ವ - ಮಾಡು, ||೧೦|| ಅಸ್ತ್ರವಿದಾಂ - ಅಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ವರಿಷ್ಠ - ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನೇ! ಶಾಂತಶತ್ರು - (ಶಮಿತಶತ್ರು) - ಅಡಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಗೆಗಳೆಲ್ಲ, ಪ್ವಯಿ - ನೀನು, ಗತಃ - ಇಲ್ಲದ ಹೊರಟು ಹೋದವನಾಗಿ, ಸನ್ನಿಕ್ಯಪ್ತ್ಯ (ಸತಿ) ಕಾಗೆ ಸಮೀಪಸ್ಥನಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಬಲಾವಮರ್ದಃ - ಸೇನಾನಾಶವು. ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಶಾಮ್ಯತಿ - ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದೋ, ತಥಾ - ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಆತ್ಮಬಲಂ - ನಿನ್ನಬಲವನ್ನೂ, ಪರಂಚ - ಮತ್ತು ಹಗೆಯ ಬಲವನ್ನೂ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಸಮಾರಭಸ್ವ - ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸು||೧೧||

ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಜಯಲಾಭದ ನಂಬುಗೆ ಯಿರುವಹಾಗೆ ನನಗೆ ಅವರಲ್ಲಿಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲಪೌರುಷಗಳು ಅವರೊಳಗಲ್ಲಿ ಬಂದಾವು ? ||೨.೪,೯|| ಒಬ್ಬವಾನರನು- ಕಂಕರರು ಮೊದಲೊಂದು ಅಕ್ಷಕುಮಾರನವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನೂ ಇರಿದುರುಳಿಸಿದನು, ಸಕಲಪರಿವಾರವೂ ಬಯಲಾಯಿತು, ಆ ಕೋಡಗನ ಈ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸು, ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ನಿನ್ನಬುದ್ಧಿಬಲಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸು, ಇವುಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮನದೊಳಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು. ||೧೦|| ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸುವ ಪೌರುಷವುಳ್ಳ ನೀನು- ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ವೈರಿಯ ಇದಿರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನೊಡನೆ ಕಲೆತರೆ, ನಮ್ಮ ಬಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಸಂಕಟವು ಇನ್ನುಮೇಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಗ್ಗಬೇಕು. ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸತಕ್ಕನೀನು ಬಹು ಬಲವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ಆ ಕಪಿಯ ಬಲವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿನೋಡಿ, ಪರಬಲವು ಹೇಗೆ ಅಡಗಬಹುದೋ ಹಾಗೆ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು, ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವಿದರಾದವರೊಳಗೆ ನೀನು ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ||೧೧|| ಎಲೈ ವೀರಕುಮಾರನೇ ! ನಮ್ಮ ಬಲವು- ಇದುವರೆಗೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ

ನ ವೀರ ಸೇನಾ ಗಣಶೋಚ್ಯವಂತಿ ನ ವಜ್ರ ಮಾದಾಯ ವಿಶಾಲ ಸಾರಂ |
 ನ ಮಾರುತಸ್ಯ ಸ್ಯ ಗತೇಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ನ ಚಾಗ್ನಿಕಲ್ಪಃ ಕರಣೇನ ಹಂತುಮ್ ||೧||
 ತಮೇವ ಮಥಂ ಪ್ರಸವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಕರ್ಮ ಸಾಮ್ಯಾದ್ಧಿ ಸಮಾಹಿತಾತ್ಮಾ !

ಹೇವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ! ಗಣಶೋಚಿ - ಸೇನೆಗಳನ್ನು ದುಃಖಗೊಳಿಸುವ ವಾನರನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಸೇನಾಃ - ಸೇನೆಗಳು, ನಾಮತಿ - ಹೆರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಾರವು (ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರವು) ಅಲಸಾರಂ - ಹನುಮಂತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಸಾರವಾಗಿರುವ, ವಜ್ರಂ - ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು, ಆದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತತ್ಸಮೀಪಂ - ಆ ವಾನರನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ನವಿಕ - ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಡ. ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಅಸ್ಯ - ಈವಾನರನ, ಗತೇಃ - ಶತ್ರುವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವವೇಗದ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ಅಳತೆಯು, ನ - ಇಲ್ಲ, ಅಥವಾ - ಅಸ್ಯ - ಈ ಹನುಮಂತನ, ಗತೇಃ - ಗಮನದ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ಅಳತೆಯು, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೂ, ನ - ಇಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿಕಲ್ಪಃ - ಅಗ್ನಿಗಣೆಯನಿಸಿದ ವಾನರನು, ಕರಣೇನ, ಆಯುಧರೂಪವಾದ ಸಾಧನದಿಂದ, ಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಃ - ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲ, ಅಥವಾ ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ! ಸೇನಾಃ - ಸೇನೆಗಳು, ಗಣಶಃ - ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ, ನಚ್ಯವಂತಿತಿತನ - ನಾಶವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ, ಅಸ್ಯ - ಇವನ, ಗತೇಃ - ಯುದ್ಧವೇಗದ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ಇರುತ್ತೆಯು, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೂ, ನ - ಇಲ್ಲ, ವಿಶಾಲಸಾರಂ - ಅಸಾರವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ವಜ್ರಂ - ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು, ಆದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ, ನ - ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿಕಲ್ಪಃ - ಅಗ್ನಿಸದೃಶನಾದ ಆ ಕೋಡಗನು, ಕರಣೇನ - ಕಪಟಯುದ್ಧದಿಂದ, ಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೂ, ನ - ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲ, ಅಥವಾ - ವೀರಸೇನಾಃ - ಮಹಾಕೂರರ ಗುಂಪುಗಳೂ, ಗಣಶಃ - ಸಂಘಸಂಘವಾಗಿ, ನಚ್ಯವಂತಿತಿತನ - ನಾಶವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ (ಅತಃ - ಆದಕಾರಣ) ಅಲಸಾರಂ - ಅಧಿಕ ಬಲವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ವಜ್ರಂ - ವಜ್ರದಂತೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಈ ವಾನರನನ್ನು, ಆದಾಯ - ಜೀವಿಸುತ್ತ ಹಿಡಿದು, ವಿಕ - ಈನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು, ಅಸ್ಯ - ಈ ಕಪಿಯ, ಗತೇಃ - ಯುದ್ಧವೇಗದ, ಪ್ರಮಾಣಂ - ಪರಿಮಿತಿಯು, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೂ, ನ - ಇಲ್ಲ, (ಅತಃ - ಆದಕಾರಣ) ಅಗ್ನಿಕಲ್ಪಃ - ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಈ ವಾನರನು, ಕರಣೇನಚ - ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ, ಹಂತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ಯಃ - ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲ, ||೧||

ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆದಕ್ಕೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯು ನಿನಗೆ ಬೆಂಬಲವೆನಿಸಲಾರದು. ಅಷ್ಟು ಅಪಾರವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ ಕಪಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಾರವುಳ್ಳ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ವಾನರನು ವಾಯುನಂದನನಂತೆ, ಈ ಕಪಿಯ ಪೌರುಷದ ಪರಿಮಾಣವು ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುತನಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಹರಿಯು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ನಿನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬಳಪಟ್ಟ, ಬಹು ಪ್ರಬಲರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದರೆ, ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು, ಬಳಿಕ ವಜ್ರದಂತೆ ಬಹು ದೃಢಕಾಯನಾದ ಆ ಕಪಿಯನ್ನು ನೀನು ಹಿಡಿದು ಈ ನಗರದೊಳಗೆಬರಬೇಕು. ಮಾರುತನಿಗೂ ಅಗ್ನಿಗೂ ಇವ್ಯಾಡಿಯಾದ ಬಲತೇಜಗಳನ್ನು

ಸ್ತುರಂ ಕ್ಷದಿವ್ಯಂ ಧನುಷೋಸ್ತ ವೀರ್ಯಂ ವ್ರಜಾಕ್ಷತಂಕರ್ಮ ಸಮಾರಭಸ್ವ ||೧೪||

ನ ಖಲ್ವಿಯಂ ಮತಿ ಶೈಲ್ಯಾ ಯತ್ತ್ವಾಂ ಸಂಪ್ರೀಷಯಾ ಮೃಹಂ |

ಇಯಂ ಚ ರಾಜಧರ್ಮಾಣಾಂ ಹೃತ್ಪ್ರಸುಚ ಮತಿ ಮೃತಾ ||೧೫||

ನಾನಾ ಶಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಸಂಗ್ರಾಮೈಶ್ಚಾರದ್ಯ ಮರಿದಮ |

ಅವಶ್ಯಮೇವ ಯೋಧ್ಯವ್ಯಂ ಕಾಮ್ಯುಕ್ತ ವಿಜಯೋರಣೆ ||೧೬||

ತಂ - ಆ, ಅರ್ಥಮೇವ - ಅರ್ಥವನ್ನೇ, ಸವ್ಯುಕ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ಚಿಂತಿಸಿ, ಸ್ಯಕರ್ಮಸಾ
ವ್ಯಾತ್ - ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯ ಹೊಲಿಕೆಯಿಂದ, ಸಮಾಹತಾತ್ಮಾ - ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ, ದಿವ್ಯಂ - ಉತ್ತ
ಮವಾದ, ಧನುಷಃ - ಧನುಸ್ಸಿನ, ಅಸ್ತವೀರ್ಯಂ - ಅಸ್ತಪಾರವನ್ನು, ಸ್ವರಾಜ - ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ-
ವ್ರಜ - ಹೊರಡು, ಅಕ್ಷತಂ - ಭಾಗವಿಲ್ಲದ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಸಮಾರಭಸ್ವ - ಆರಂಭಿಸು ||೧೪||
ಅಹಂ - ನಾನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಸಂಪ್ರೀಷಯಾಮಿ - ಕಳುಹಿಸುವೆನು, ಇಯಂ - ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನು
ಕಳುಹಿಸುವ, ಮತಿಃ - ಬುದ್ಧಿಯು, ಶ್ರೇಷ್ಠಾ - ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದುದು, ನಖಲು - ಬಂಡಿತವಾಗಿಯೂ
ಅಲ್ಪ, ಇಯಂ - ಈ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹುವ, ಮತಿಶ್ಚ - ಬುದ್ಧಿಯಾದರೋ, ರಾಜಧರ್ಮಾಣಾಂ - ರಾಜನೀತಿ
ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಹೃತ್ಪ್ರಸುಚ - ಹೃತ್ಪ್ರದರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಹೃತ್ತಿಯನಿಗೂ, ಮತಾ - ತಕ್ಕದೆನಿ
ಸಿದೆ ||೧೫|| ಅರಿದಮ - ಎಲೈ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೇ?, ಸಂಗ್ರಾಮೈ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಾನಾಶಸ್ತ್ರೈಃ-
ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳಿಂದ, ವೈಶಾರದ್ಯಂ - ಯುದ್ಧಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, (ತವ - ನನಗೆ, ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು,
ಅತಃ - ಆದಕಾರಣ) ಅವಶ್ಯಮೇವ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಯೋಧ್ಯವ್ಯಂ - ಯು
ದ್ಧಮಾಡತಕ್ಕದು, ರಣೆ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ವಿಜಯುಕ್ತ - ಜಯವೂ, ಕಾಮ್ಯುಃ - ಬಯಸತಕ್ಕದು, ||೧೬||

ಬಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಕಪಟ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದರಿಂದ ಬಹ
ಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ತೆರಳು ||೧೨|| ಎಲೈ ಇಂದ್ರಶತ್ರುವೇ! ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ನೀನು ನಡೆಸುವ ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸರಿಯಾದ
ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಯಾವಯಾವ ಅಸ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೂ ಅವುಗಳ
ಸಾರಾಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗೋಪ ಸಂಹಾರಗಳ ಮಂ
ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಜಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕುಂದುಬಾರದಂತೆ
ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸು, ನಿನಗೆ ಮೇಲಾಗಲಿ ಹೋಗಿ ಬಾ || ೧೪ || ಆದರೆ -
ಎಲೈ ವರಕುಮಾರನೇ! ನಾನು ಜೀವಂತನಾಗಿ, ಯುದ್ಧವಿಶಾರದನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧ
ರಂಗಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಹೋಗದೆ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ
ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು,
ಆದರೂ ಯತ್ನವಿಲ್ಲ, ಏಕೆ ಎಂಬೆಯೋ? ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡ ಹೋದರೆ
“ಯುದ್ಧವಿಶಾರದರಾದ ಪರಿವಾರದವರಷ್ಟಿದ್ದರೂ ರಾಜನೇ ಬವರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು,, ಎಂ
ದುಅಸಖ್ಯಾತಿ ಬರುವುದು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಾಜ ನೀತಿಯನ್ನು
ಅನುಸರಿಸಿರುವ ವೀರ ಹೃತ್ತಿಯರಿಗೂ ಇದೇ ಸಮಯಾಚಾರವಾಗಿರುವುದು || ೧೫ || ಎಲೈ
ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೇ! ನೀನು ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ತತಃ ಪಿತು ಸ್ತದ್ವಚನಂ ನಿಶಮ್ಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ದಕ್ಷ ಸುತ ಪ್ರಭಾವಃ |
 ಚಕಾರ ಭರ್ತಾರ ಮಾದಿನಸತ್ವೋ ರಣಾಯ ವೀರಃ ಪ್ರತಿಪನ್ನ ಬುದ್ಧಿಃ ||೧೬||
 ತತ ಸ್ತೈಸ್ಸೈಗಣೈ ರಿಪ್ಪೈ ರಿಂದ್ರಜಿ ತ್ಪ್ರತಿಪೂಜಿತಃ |
 ಯುದ್ಧೋದ್ಧತಃ ಕೃತೋತ್ಸಾಹ ಸ್ಸಂಗ್ರಾಮಂ ಪೃತ್ಯಪದ್ಯತ ||೧೭||
 ಶ್ರೀಮಾ ನ್ನದ್ಯ ಪಲಾಶಾಕ್ಷೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇ ಸ್ಸುತಃ |
 ನಿರ್ಜಗಾಮ ಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ಸಮುದ್ರ ಇವ ಪರ್ಮಸು ||೧೮||

ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ದಕ್ಷ ಸುತ ಪ್ರಭಾವಃ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೂದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ಅದಿನಸತ್ವಃ - ಅಧಿಕ ಬಲವುಳ್ಳ, ವೀರಃ - ಶೂರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಏತಃ - ತಾವೆರು, ತತಃ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ. ರಣಾಯ - ಯುದ್ಧ ಕ್ಷೋಸ್ಕರ, ಪ್ರತಿಪನ್ನ ಬುದ್ಧಿಃ - ಸಮ್ಯಕ್ತಿಪಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭಾರ್ತಾರಂ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೧೬|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಯುದ್ಧೋದ್ಧತಃ - ಕಾಳಗಕ್ಕಾಗಿ ಉಬ್ಬಿದ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ - ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಾದರೆ, ಇಷ್ಟೈಃ - ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ, ತೈಃ - ಆ, ಸ್ವಗಣೈಃ - ಸ್ವಜನರಿಂದ, ಪ್ರತಿಪೂಜಿತಃ - ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ. ಕೃತೋತ್ಸಾಹಃ - ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗುತ್ತಾ, ಸಂಗ್ರಾಮಂ - ಯುದ್ಧರಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪೃತ್ಯಪದ್ಯತ - ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು (ಹೊಂದಿದನು) ||೧೭|| ಶ್ರೀಮಾ - ವಿಕ್ರಮ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ, ಪದ್ಯ ಪಲಾಶಾಕ್ಷಃ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತೇಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ, ಸುತಃ - ಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಪರ್ಮಸು - ಪೂರ್ಣಮಾವಾಸ್ವಾದಿ ಪರ್ಮಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮುದ್ರಇವ - ಕಡಲಿನಂತೆ, ನಿರ್ಜಗಾಮ - ಉಬ್ಬಿ ಹೊರಟನು ||೧೮|| ಇಂದ್ರಕಲ್ಪಃ - ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನೆಯಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ - ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಪಕ್ಷಿರಾಜೋಪಮ ತುಲ್ಯವೇಗೈಃ - ಗರುಡ್ವಂತನಿಗೆ ನೆಯಿದ ಪರಸ್ಪರ ಸದೃಕ ವೇಗವುಳ್ಳ, ಸತತೀಕ್ಷ್ಣದೌಷ್ಟೈಃ - ದಿವ್ಯಗೂ ಮೊನೆಯಾಗಿಯೂ

ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಬಹು ಪ್ರಾಧಿಮೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು ||೧೫|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ತಂದೆಯ ವಚನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೆಯಿದ ಪೌರುಷವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರಜಿತುವು - ಗಂಭೀರನಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಧಿರತೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಬಪ್ಪಿ, ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ತಂದೆಯೂ ಆಗಿರುವ ರಾವಣನಿಗೆ ಬಲವೆಂದು, ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನದ್ಧನಾದನು ||೧೬|| ಆಗ - ಇಂದ್ರಜಿತುವಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರೂ, ಬಂಧುಬಳಗದವರೂ, ಪರಿಜನರೂ-ಪ್ರಯಾಣೋದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಆತನನ್ನು ಬಹಳವಾದ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಪುರುಷೂತ ವೈರಿಯು - ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಬಹು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಣರಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು ||೧೭|| ಕೋಶದೊಡ ಸಹಾಯದ ತೇಜಸ್ಸು ಉಕ್ಕುಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ, ಅರಳಿದ ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದೆ. ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದಾನೆ. ದಶಕಂಧರ ತನಯನು - ಇಷ್ಟು ಮೈಭವದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಲೋಕಮೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಡಲು ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಹಾಗೆ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಾ ಹೊರಟನು ||೧೮|| ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ

ಸ ಪಕ್ಷಿರಾಜೋಪಮ ತುಲ್ಯವೇಗೈ ರ್ವ್ಯಾಳೈಶ್ಚ ತುರ್ಭಿಸ್ತತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟೈಃ ||
 ರಥಂ ಸಮಾಯುಕ್ತ ಮಸಂಗ ವೇಗಂ ಸಮಾರು ರೋಹೇಂದ್ರ ಜಿದಿದ್ರಕಲ್ಪಃ ||೧೯||
 ಸ ರಥೀ ಧನ್ವಿನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಸ್ತ್ರಜ್ಞೋಽಸ್ಮ ವಿಡಾಂವರಃ |
 ರಥೇ ನಾಭಿ ಯಯಾ ಹೈಪ್ರಂ ಹನೂಮಾ ಸ್ಯತ್ರ ಸೋಽಭವತ್ ||೨೦||
 ಸ ತಸ್ಯ ರಥಸಿಂಹೋಪಮ ಜ್ಯಾಸ್ತನಂ ಕಾರ್ಮುಕಸ್ಯ ಚ |
 ನಿಶಮ್ಯ ಹರಿ ವೀರೋಽಸೌ ಋಪ್ರಹೃಷ್ಯ ತರೋಽಭವತ್ ||೨೧||
 ಸುಮಹ ಚಾಪ ವಾದಾಯ ಶಿತ ಶಲ್ಯಾಶ್ಚ ಸಾಯಕಾಂ ||

ಇರುವ ಕೋರಹಲ್ಲಾಳ, ಮಾಚತುರ್ಭಿಃ - ನಾಲ್ಕಾದ, ವ್ಯಾಳೈಃ - ಕ್ರೂರವಾದಗಳಗಳಿಂದ (ಘಾತುಕ ಜಂತುಗಳಿಂದ, ಸಿಂಹಗಳಿಂದ) ಸಮಾಯುಕ್ತಂ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಅಸಂಗವೇಗಂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದ ವೇಗವುಳ್ಳ, ರಥಂ-ರಥವನ್ನು, ಸಮಾರುರೋಹ-ವರಿದನು ||೧೯|| ರಥೀ - ರಥಿಕನಾಗಿಯೂ, ಧನ್ವಿನಾಂ - ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳೊಳಗೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ-ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದವನೂ, ಶಸ್ತ್ರಜ್ಞಃ - ಆಯುಧಪ್ರಯೋಗ ವನ್ನು ಬಲ್ಲವನೂ, ಅಸ್ಮದಿಂದಾಂ - ಅಸ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾ - ಆಂಜನೇಯನು. ಯತ್ರ - ಯಾವಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿ, , ಅಭವತ್ - ಇದ್ದನೋ, (ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ) ರಥೇನ - ರಥದಿಂದ, ಕ್ಷಿಪ್ರಾ - ಬೇಗನೆ, ಅ ಭಿಯಯಾ - ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೊರಟನು. || ೨೦ || ಸಃ - ಪೂರ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಹರಿವೀರಃ - ವಾ ನರವೀರನಾದ, ಅಸೌ - ಈ ಹನುಮಂತನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ರಥಸಿಂಹೋಪಮ - ರಥ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಜ್ಯಾಸ್ತನಂ - ಮಾರ್ವಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನೂ, ಕಾರ್ಮುಕಸ್ಯ - ಬಿಲ್ಲಿನ, (ಸ್ವನಂಜ - ಘೋಷವನ್ನೂ) ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯತಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡವನು, ಅಭವತ್ - ಆ ದನು ||೨೧|| ರಣಪಂಡಿತಃ - ಮುದ್ದೆ ವಿಚಾರದನೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಸುಮಹತ್-ಬಲುದೊಡ್ಡದಾದ, ಚಾಪಂ - ಬಿಲ್ಲನ್ನು, ಶಿತಶಲ್ಯಾ - ಮೊನೆಯಾದ ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ, ಸಾಯಕಾಂಶ್ಚ - ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಆ ದಾಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹನುಮಂತಂ - ಆಂಜನೇಯನನ್ನು, ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ - ಕುರಿತು, ಜಗಾಮ -

ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರಜಿತುವು .... ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡನಿ ಗೆಣೆಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಬೆಳ್ಳಗೂ ಮೊನೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೋರಹದಾಡೆ ಗಳುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಘೋರವಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಹೊಡಿರತಕ್ಕ ಮತ್ತು-- ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ವೇಗದಿಂದ ರಮಣೀಯವಾದ ತೇರನ್ನೇರಿದನು ||೧೯|| ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದ ರೊಳಗಗ್ರಗಣ್ಯನೂ, ಧನುರ್ಧಾರವರನೂ, ಮಹಾರಥನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವು.... ಆಂಜ ನೇಯನು ನಿಂತಿದ್ದ ತೋರಣದ ಬಳಿಗೆ ರಥದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು||೨೦|| ಹರಿವೀರನು.... ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ರಥದ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯ ನ್ನೂ, ಅವನ ಧನುಷ್ಯಂಕಾರವನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು, ತನ್ನ ಸಂಗಡಹೋರಾಡಲು ಸಮಾನವಾದ ಬಲಪೌರುಷಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ವೀರನು ಬರುವನೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಹರ್ಷಗೊಂಡನು|| ೨೧|| ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನಾದುದರಿಂದಲೇ ರಣಪಂಡಿತನೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರಾರಿಯು- ಘನವಾದ ಚಾಪವನ್ನೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಲಗುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಯಕಗಳನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ

ಹನುಮಂತ ಮುಖಪ್ರೀತ್ಯ ಜಗಾಮ ರಣಪಂಡಿತಃ ||೨೨||
 ತಸ್ಮಿಂ ಸ್ತುತ ಸ್ತಂಯತಿ ಜಾತಹರ್ಷೇ ರಣಾಯ ನಿರ್ಗಜ್ಞತಿ ಬಾಣ ಪಾಣಾಃ |
 ದಿಶಶ್ಚ ಸರ್ವಾಃ ಕಲುಷಾ ಬಭೌವು ಮೃಗಾಶ್ಚ ರಾದ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವಿನೇದುಃ ||೨೩||
 ಸಮಾಗತಾ ಸ್ತತ್ರ ತು ನಾಗಯಾಕ್ಷಾ ಮಹರ್ಷಯ ಶ್ಚ ಕ್ರಚರಾ ಶ್ಚ ಸಿದ್ಧಾಃ |
 ನಭ ಸ್ಸಮಾವೃತ್ಯ ಚ ಪಕ್ಷಿಸಂಘಾ ವಿನೇದುರುಚ್ಚೈಃ ಪರಮಪ್ರಹೃಷ್ಠಾಃ ||೨೪||
 ಆಯಾಂತಂ ಸರಥಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೂರ್ಣ ಮಿಂದ್ರಜಿತಂ ಕಪಿಃ |
 ವಿನನಾದ ಮಹಾನಾದಂ ವ್ಯವರ್ಧತ ಚ ವೇಗವಾನ್ ||೨೫||

ಹೋದನು ||೨೨|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ತಸ್ಮಿಂ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಸಂಯತಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಜಾತಹರ್ಷ - ಮೋಳಿತ ಸಂತಸವುಳ್ಳವನೂ, ಬಾಣಪಾಣಾಃ - ಬಾಣಹಸ್ತನೂ ಆಗಿ, ರಣಾಯ - ಯುದ್ಧಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ನಿರ್ಗಜ್ಞತಿ (ಸತಿ) ಹೊರಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿಶಶ್ಚ - ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಕಲುಷಾಃ - ಮಲಿನವಾದವುಗಳಾಗಿ, ಬಭೌವು - ಇದ್ದವು, ಮೃಗಾಶ್ಚ - ಜಂತುಗಳೂ, ರಾದ್ರಾಃ - ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಿನೇದುಃ - ಅಬ್ಬರಿಸಿದುವು ||೨೩|| ನಾಗಯಾಕ್ಷಾಃ - ನಾಗರು ಮತ್ತು ಯಕ್ಷರೂ, ಚಕ್ರಚರಾಃ - ಗುಂಪಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ (ಆಕಾಶಚರರಾದ) ಮಹರ್ಷಯಃ - ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ - ಸಿದ್ಧತರುಷರೂ, ಪರಮಪ್ರಹೃಷ್ಠಾಃ - ಬಹು ಸಂತೋಷದ ಟ್ಟವರಾಗಿ, ನಭಃ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಸಮಾವೃತ್ಯ - ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು, ತತ್ರ - 'ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಗತಾಃ - ಸೇರಿದವರಾದರು, ಪಕ್ಷಿಸಂಘಾಶ್ಚ - ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡುಗಳೂ, ಉಚ್ಚೈಃ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ವಿನೇದುಃ - ಧ್ವನಿಮಾಡಿದುವು ||೨೪|| ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ಸರಥಂ - ರಥದಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ತೂರ್ಣಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಆಯಾಂತಂ - ಬರುತ್ತಿರುವ, ಇಂದ್ರಜಿತಂ - ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಮಹಾನಾದಂ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು, ವಿನನಾದ - ಗರ್ಜಿಸಿದನು, ವೇಗವಾನ್ - ಬಹುವೇಗಶಾಲಿಯಾಗಿ, ವ್ಯವರ್ಧತಚ-ಬೆಳೆದನು ||೨೫|| ದಿವ್ಯಂ - ಶ್ರೀದ್ರವೆನಿಸಿದ, ರಥಂ - ತೇರನ್ನು ಆಸ್ಥಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನೂ, ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯಕಃ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಿಲ್ಲುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಇಂದ್ರಜಿತ-ಇಂದ್ರಜಿತುವು, ತಟದೂರ್ಜಿತನಿತ್ಯನಂ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ಧನುಃ - ಬಿಲ್ಲನ್ನು

ಬಳಿಕ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಇದಿರೊಂಡನು ||೨೨|| ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಲಾಪಪಾಣಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವು.... ಮಾರುತಿಯನ್ನಿರ್ದಿಗೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ- ಎಲ್ಲದೆಶೆಗಳೂ ಬಹು ಮಲಿನಗಳಾಗಿ ಕಾಣಬಂದುವು, ಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ವಿಕಾರವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುವು ||೨೩|| ಆ ಸಮಯದೊಳಗೆ- ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಆಕಾಶಲಾರಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧರೂ-ಈ ಮಹಾವೀರರ ಯುದ್ಧ ಸಂರಂಭವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆಕಾಶ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂಡೂ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಗೈದುವು||೨೪|| ಬಹು ವೇಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ರಥದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ತನ್ನಿರಿದಿಗೆ ಬಂದ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಮಾರುತಿಯು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ತಾನೂ ವೇಗಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಾ, ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ||೨೫|| ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಹನುಮನ

ಇಂದ್ರಜಿತ್ಸರಥಂ ದಿವ್ಯ ಮಾಸ್ಥಿತಶ್ಚ ಕಾಮುಕಃ |
 ಧನುರ್ವಿಷ್ಣುರಯಾಮಾಸ ತಟದೂರ್ಜಿತ ನಿಶ್ಚಯಮ ||೨೬||
 ತತ ಸ್ಸಮೇತಾ ವತೀಕ್ಷ್ಣ ವೇಗೌ ಮಹಾಬಲೌ ತಾರಣ ನಿರ್ವಿಕಂಕಾ |
 ಕಪಿಶ್ಚ ರಕ್ಷೋಧಿಪತೇಶ್ಚ ಪುತ್ರ ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರೌ ವಿವ ಬದ್ಧವೈರೌ ||೨೭||
 ಸ ತಸ್ಯ ವೀರಸ್ಯ ಮಹಾರಥಸ್ಯ ಧನುಷ್ಕೃತ ಸ್ಸಂಯತಿ ಸಮೃತಸ್ಯ |
 ಶರಪ್ರವೇಗಂ ವ್ಯಹನ ತ್ಪ್ರವೃದ್ಧಶ್ಚ ಚಾರ ಮಾರ್ಗೇ ಪಿತು ರಮಾಮೇಯ ||೨೮||
 ತತ ಶ್ಶರಾ ನಾಯತ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಲ್ಯಾನ್ ಸುಪತ್ರಿಣಃ ಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಪುಂಖಾಃ |

ವಿಷ್ಣುರಯಾಮಾಸ - ದನಿಗೈಸಿದನು ||೨೬|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ಅತಿಕ್ಷೀಣವೇಗೌ - ಬಹು ತೀವ್ರವಾದ
 ವೇಗವುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲೌ - ಹೇರಳವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ, ತೌ - ಆ, ಕಪಿಶ್ಚ - ಹನುಮನೂ, ರಕ್ಷೋ
 ಧಿಪತೇಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ, ಪುತ್ರಶ್ಚ - ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವೂ, ರಣನಿರ್ವಿಕಂಕಾ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
 ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ, ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರೌವಿದ - ಮಹಾ ದೇವಾಸುರವೀರರಹಾಗೆ, ಬದ್ಧವೈರೌ - ನಟ್ಟದ್ವೇಷವು
 ಳವರಾಗುತ್ತಾ, ಸಮೇತೌ - ಕಲೆತರು ||೨೭|| ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ಪ್ರವೃದ್ಧಃ - ಬೆಳೆದವನಾಗಿ,
 ವೀರಸ್ಯ - ಕೂರನಾದ, ಧನುಷ್ಕೃತಃ - ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ, ಸಂಯತಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸಮೃತಸ್ಯ -
 ತನಗೆ ಸಮಾನ ವೀರನೆಂದು ಒಪ್ಪಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ಶರಪ್ರವೇಗಂ - ಬಾಣಗಳ ವೇಗ
 ವನ್ನು, ವ್ಯಹನತಃ - (ವ್ಯಹ) ತಡೆದು ಹೊಡೆದನು, ಆ ಪ್ರಮೇಯ - ಅಳಿಯಲಳವಲ್ಲದ, ಪಿತುಃ
 ತಂದೆಯ, ಮಾರ್ಗ - ದಾರಿಯಲ್ಲಿ (ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ) ಚಾರಣ- ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೮|| ತತಃ-
 ತರುವಾಯ, ಪರವೀರಹಂತಾ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ವೀರಃ - ಕೂರನೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಆಯತ
 ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಲ್ಯಾನ್ - ನೀಳವೂ ಮೊನೆಯೂ ಆಗಿರುವ ಅಲಗುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ಸುಪತ್ರಿಣಃ - ಬಳ್ಳಿ
 ಯರಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ, ಕಾಂಚನ ಚಿತ್ರಪುಂಖಾಃ - ಬಂಗಾರದಿಂದ ಚಿತ್ರವಾದ ಗರಿಯುಳ್ಳ, ಸುಸನ್ನರ್ತಾಃ -

ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಇದಿರಾಗಿ ರಥದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಚಿತ್ರಕಾಮುಕವನ್ನು ಟಂಕಾರ
 ಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಧನುಸ್ಸಿನಶಬ್ದವು ಸಿಡಿಲಿನ ದನಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತು||೨೬||
 ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬರಬಳಿಗೊಬ್ಬರು ಬಂದರು, ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಗಳು, ಮಹಾಬಾ
 ಹುಬಲಸಂಪನ್ನರು, ರಣಧೀರರು, ಸುರಾಸುರ ವೀರರಹಾಗೆ ಕಪಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರರೀವರೂ
 ಕ್ರೂರವಾದ ವೈರದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಲೆತರು ||೨೭|| ಮಹಾವೀರನಾದ ಮಾ
 ರುತಿಯು- ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ವೀರೈಸಂಪನ್ನನೂ, ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ಬೆಳೆದವನೂ ಆಗಿ,
 ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ವೀರವರನೂ ಮಹಾರಥನೂ ರಣದಿಶಾವಟ್ಟು ಮಲ್ಲನೂ
 ಆಗಿರುವ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಬಾಣವೇಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಿದು ಕೆಡಹಿದನು ||೨೮|| ಹಗೆಗಳ ಪಡೆ
 ಯನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ ವೀರನೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಬಹು ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ಮೊನೆಯಾ
 ಗಿಯೂ, ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಗರಿಗಳೊನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಿಡಿಲ
 ನಂತೆ ಕ್ರೂರವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ

ಮುನೋಚ ವೀರಃ ಪರವೀರ ಹಂತಾ ಸುಸನ್ನತಾ ಸ್ವಪ್ನ ನಿಪಾತವೇರ್ಗಾ ||೨೯||
 ತತಸ್ತು ತತ್ಸ್ಮಾದನ ನಿಸ್ಸೈನಂ ಚ ಮೃದಾಗ ಭೀರಿ ಪಟಹ ಸ್ವನಂಚ |
 ವಿಕೃಪ್ಯ ಮಾಣಸ್ಯ ಚ ಕಾರ್ಮುಕಸ್ಯ ನಿಶಮ್ಯ ಘೋಷಾ ಪುನ ರುತ್ಪಪಾತ ||೩೦||
 ಶರಾಣಾ ಮಂತರೇ ಪ್ವಾಶು ವ್ಯವರ್ತತ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಹರಿ ಸ್ತಸ್ಯಾ ಭಿಲಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ಮೋಘಯಾ ಲಕ್ಷ್ಯಸಂಗ್ರಹಮ್ ||೩೧||
 ಶರಾಣಾ ಮಗ್ರತ ಸ್ತಸ್ಯ ಪುನ ಸ್ಸಮುಭಿ ವರ್ತತ |
 ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಹಸ್ತಾ ಹನುಮಾ ನುತ್ಪಪಾ ತಾನಿಲಾತ್ಮಜಃ ||೩೨||
 ತಾ ಪುಛಾ ವೇಗ ಸಂಪನ್ನಾ ರಣಕರ್ಮ ವಿಶಾರದಾ|

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಗಿರುವ, ವಜ್ರನಿಪಾತವೇರ್ಗಾ - ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ತೀವ್ರವೇಗವುಳ್ಳ. ಶರಾ - ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಮುನೋಚ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ||೨೯|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, (ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು) ತತ್ಸ್ಮಾದನ ನಿ ಸ್ವನಂಚ - ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ರಥಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಮೃದಾಗಭೀರಿಪಟಹಸ್ವನಂಚ - ಮದ್ದಳೆ, ನಗಾರಿ ಮ ತ್ತು ತಪಟೆ ಇವುಗಳ, ವಿಕೃಪ್ಯ ಮಾಣಸ್ಯ - ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವ, ಕಾರ್ಮುಕಸ್ಯ - ಬಿಲ್ಲಿನ, ಘೋಷಂ ಚ - ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಉತ್ಪಪಾತ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು ||೩೦|| ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾನರವರನೆನಿಸಿದ, ಹರಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅಭಿಲಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ - ಗುರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯತ ಕ್ಕೆ, ತಸ್ಯ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ಲಕ್ಷ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಂ - ಗುರಿಯ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು, ಮೋಘಯಾ - ವೃಥಾಗೊಳಿಸುವವನಾಗಿ, ಶರಾಣಾ - ಬಾಣಗಳ, ಅಂತರೇಷು - ಮಧ್ಯಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ವ್ಯವರ್ತತ - ಸುಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೩೧|| ಅನಿಲಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜ ನೇಯನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ಶರಾಣಾ - ಬಾಣಗಳ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಹಸ್ತಾ - ಕರ ಗಳನ್ನು, ಪ್ರಸಾರ್ಯ - ನೀಡಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಸಮುಭಿವರ್ತತ - ಇದಿರಿಸಿನಂತನು (ಸಮುಭಿವರ್ತತ) ಉತ್ಪಪಾತಚ - ಹಾರುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು ||೩೨|| ವೇಗಸಂಪನ್ನಾ - ಗಮನವೇಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ರಣಕ ರ್ಮ ವಿಶಾರದಾ - ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ತಾ - ವಾರೇಂದ್ರಜಿತ್ತಗಳು, ಉಛಾ - ಇಬ್ಬರೂ, ಸರ್ವಭೂತಮನೋಗ್ರಾಹಿ - ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿ ಮನೋಹರವಾದ, ಉತ್ತಮಂ -

ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಗುರಿನೋಡಿ ಎಸೆದನು ||೨೯|| ಆಮೇಲೆ ಆ ಹನುಮಂತನು-ಇಂದ್ರಜಿತು ವಿನ ರಥಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಮದ್ದಲೆ, ನಗಾರಿ, ತಪಟೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳನ್ನೂ, ಅಡಿಗಡಗೂ ನುಡಿಸುವ ಬಿಲ್ಲಿನ ಟಂಕಾರವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಾ, ಮರಳಿ ಆಕಾಶಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು ||೩೦|| ಮತ್ತು-ಆ ಅಸುರನ ಬಾಣಗಳ ಗುರಿಗೆ ಸಿಲುಕದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಗಮನ ಲಾಭವದಿಂದ ಶರಗಳಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂ ಚರಿಸುತ್ತ ಬಂದನು ||೩೧|| ಮರಳಿ ತನ್ನ ಕರಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ಅಂಬುಗಳದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುತಲೂ, ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ,ಹಾರಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇ ರುತ್ತಿದ್ದನು ||೩೨|| ಇಂತಾ ಮಹಾವಿರ ರೀರ್ವರೂ ಬಹುವೇಗಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ತಂ ತ ಮ್ಮ ರಣಕರ್ಮ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನೂ ಸೆಳೆಯತಕ್ಕ ಜಾಣತನದಯುಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ರು||೩೩|| ವೀರಹನುಮನುಬಾಣಗಳ

ಸರ್ವಭೂತ ಮನೋಗ್ರಾಹಿ ಚಕ್ರತು ರ್ಯುದ್ಧ ಮುತ್ತಮಮ್ ||೩೪||
 ಹನೂಮತೋ ವೇದ ನ ರಾಕ್ಷಸೋಽಂತರಾ ನ ಮಾರುತಿ ಸ್ತು ಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನೋಂತರಮ್ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಹಾ ಬಭೂವತು ಸ್ಸಮೇತ್ಯ ತಾ ದೇವ ಸಮಾನ ವಿಕ್ರಮಾ ||೩೫||
 ತತಸ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸ ವಿಹನ್ಯಮಾನೇ ಶರೇ ಪ್ಸ್ಯಮೋಘೇಷು ಚ ಸುಪತತ್ಸು |
 ಜಗಾಮ ಚಿಂತಾಂ ಮಹತೀಂ ಮಹಾತ್ಮಾ ಸಮಾಧಿ ಸಂಯೋಗ ಸಮಾಹಿತಾತ್ಮಾ ||೩೬||
 ತತೋ ಮತಿ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಸೂನು ಶ್ವ ಕಾರ ತಸ್ತೃಕ್ ಹರಿವೀರ ಮುಖ್ಯೇ |

ಶ್ರೀಪ್ರವೇನಿಸಿದ, ಯುದ್ಧಂ - ಕಾಳಗವನ್ನು, ಚಕ್ರತುಃ- ಮಾಡುತಲಿದ್ದರು ||೩೪|| ರಾಕ್ಷಸಃ- ಇಂದ್ರ
 ಜಿತುವು, ಹನೂಮತಃ - ಅಂಜನೆಯನ, ಅಂತರಂ - ಭೇದವನ್ನು (ಗುಟ್ಟನ್ನು) ನವೇದ - ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ,
 ಮಾರುತಿಃ - ಹನುಮನು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾಭೈರವನಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ಅಂತ
 ರಂ - ರಹಸ್ಯವನ್ನು (ಸಂಚನ್ನು) ನವೇದ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ದೇವಸಮಾನವಿಕ್ರಮೌ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ
 ಹೋಲಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ತೌ - ಆಕಾಶೀಂದ್ರಜಿತುಗಳು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಅನ್ಯೋನ್ಯನಾಗಿ, ಸಮೇತ್ಯ-
 ಇದ್ದಿರೊಂದು, ನಿರ್ವಿಪಹತಾ - ಸಹಿಸಲಸದಳರನಿಸಿದವರಾಗಿ, ಬಭೂವತುಃ - ಇದ್ದರು ||೩೫|| ತತಃ - ಅ
 ನಂತರ, ಅಮೋಘೇಷು - ವೃರ್ಧವಾಗದಿರುವ, ಶರೇಷು - ಬಾಣಗಳು, ಸುಪತತ್ಸುಚ - ತನ್ನ ಮೇಲೆ
 ಬೀಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ-ಗುರಿಯಾದ ತಾನು. ವಿಹನ್ಯಮಾನೇಚ-ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಾ
 ಧಿ - ಸರಿಯಾದ ಗುರಿಹಿಡಿದು, ಸಂಯೋಗ - ಬಾಣಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಾಹಿತ-
 ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರುವ, ಆತ್ಮಾ - ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತವುಳ್ಳ, ಮಹಾತ್ಮಾ - ಮಹಾಧೀರನಾದ, ಸಃ - ಆ ಅಂಜನೇ
 ಯನು, ಮಹತೀಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಚಿಂತಾಂ - ವಿಚಾರವನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದುತಲಿದ್ದನು, ||೩೬||
 ತತಃ - ಬಳಿಕ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸೂನುಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜವುತ್ರನು, ತಸ್ಯ-ಆ, ಕವೇಃ - ಅಂಜನೇಯನ, ಅ
 ವೈಕ್ರಮಂ - ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯನಾಗಿರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಹರಿವೀರಮುಖ್ಯೇಃ-
 ವಾನರವೀರನಾದ, ತಸ್ತೃಕ್ - ಆ ಹನುಮನಲ್ಲಿ, ನಿಗ್ರಹಾರ್ಥಂ-ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ (ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ) (ಅಯಂ-ಇ
 ವನು) ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ನಿ ಗಚ್ಛೇತ್ - ಸೋತುಹೋದಾನು ? (ನಿಶ್ಚೇದ್ಯನಾದಾನು) ಇತಿ- ಹೀಗೆಂಬ,

ಇದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವ, ಹಾಗೆಯೇ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಲಾಘವವೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಬಲಪಾರುಷ
 ಗಳ ಇಯತ್ತೆಯೂ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಇಂದ್ರ
 ಜಿತುವಿನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಚಾಕ ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಅವನ ವೀರೈಶ್ವರ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣವ
 ನನ್ನಿ, ಮಾರುತಿಯೂ ತಿಳಿಯಲಾರದಿದ್ದನು, ಇಂತು ದೇವಸಮಾನ ವಿಕ್ರಮನಾದ ಆ ಇ
 ಣ್ಣರೂ ಹೋರಾಡುತಲಿದ್ದರು ||೩೫|| ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಕುಮಾರನಾದ ಮೇಘನಾದನು-
 ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕ್ರೂರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಾ
 ಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಬಂದರೂ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗದೆಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವ
 ನ್ನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೊಡೆದಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲೂ ಬಂದುದನ್ನೂ ನೋಡುತಲಿದ್ದು, ಎಲ್ಲವೂ
 ವೃರ್ಧವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂತಪಿಸಿ, ಬಾಣಸಂಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರಿ ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ
 ಯೂ, ಶರಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾ ಚತುರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊ
 ಡಗಿದನು ||೩೬|| ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನಂದನನು - ಹರಿವರನು ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಅಕಕ್ಕನಾಗಿ

ಅವಧ್ಯತಾಂ ತಸ್ಯ ಕವೇ ಸ್ವಮೀಕ್ಷ್ಯ ಕಥಂ ನಿಗಚ್ಛೇ ದಿತಿ ನಿಗ್ರಹಾರ್ಥಮ್ ||೫೬||

ತತಃ ಪೈತಾಮಹಂ ವೀರ ಸ್ನೋಸ್ತು ಮೃತ್ವ ವಿದಾಂವರಃ |

ಸಂದಧೆ ಸುಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ತಂ ಹರಿಪ್ರವರಂ ಪ್ರತಿ ||೫೭||

ಅವಧ್ಯೋ ಯಮಿತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಮಸ್ತೇಣಾಸ್ತು ತತ್ಪ್ರವಿತ್ |

ನಿಜಗ್ರಾಹ ಮಹಾಬಾಹು ಘ್ನಾರುತಾತ್ಮಜ ಮಿಂದ್ರಜಿತ್ ||೫೮||

ತೇನ ಬದ್ಧ ಸ್ತತೋ ಸ್ತೇನ ರಾಕ್ಷಸೇನ ಸ ವಾನರಃ |

ಅಥವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟೇಷ್ಯಶ್ಚ ಪಪಾತ ಚ ಮಹೀತಲೆ ||೫೯||

ತತೋಽಥ ಬುದ್ಧಾ ಸ ತದಾಸ್ತು ಬಂಧನಂ ಪ್ರಭೋಃ ಪ್ರಭಾವಾ ದ್ವಿಗತಾತ್ಮ ವೇಗಃ |

ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೫೬|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಅ
ಸ್ತವಿದಾಂ - ಅಸ್ತವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ಸುಮಹಾತೇಜಾಃ - ಪ್ರಬ
ಲವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವು, ಹರಿಪ್ರವರಂ ಪ್ರತಿ - ಕಪಿವೀರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಪೈತಾ
ಮಹಂ-ಬ್ರಹ್ಮನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರ ವ, ಅಸ್ತ್ರಂ-ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು, ಸಂದಧೆ-ಮಂತ್ರಿಸಿ ಸಂಧಾನಮಾ
ಡಿದನು ||೫೭|| ಅಸ್ತತತ್ಪ್ರವಿತ್ - ಅಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋಳು
ಗಳಬಲವುಳ್ಳ, ಇಂದ್ರಜಿತ್-ಇಂದ್ರ ಜಿತ್ತು, ಅಯಂ-ಈ ವಾನರನು, ಅವಧ್ಯಃ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನಾಗಿಲ್ಲ
ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಜ್ಞಾತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ - ವಾಯುವುತ್ರನಾದ, ತಂ - ಆ ಹನುಮಂತ
ನನ್ನು, ಅಸ್ತೇಣ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ನಿಜಗ್ರಾಹ - ಹಿಡಿದನು, || ೫೮ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸವಾನ
ರಃ - ಆ ಹನುಮನು, ತೇನ - ಆ ರಾಕ್ಷಸೇನ - ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನಿಂದ, ಅಸ್ತೇಣ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ
ಬದ್ಧಃ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವಿಜೇಷ್ಯಶ್ಚ - ನಿಶ್ಚೇಷ್ಯನಾಗಿಯೂ, (ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ) ಅಥವತ್ -
ಆದನು, ಮಹೀತಲೆ - ಛೂತಲದಲ್ಲಿ, ಪಪಾತಚ - ಉರುಳಿದನು, ||೫೯|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಹರಿಪ್ರವೀ
ರಃ - ವಾನರವರನಾದ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ತದಾ - ಆಗ, ಅಸ್ತ್ರಬಂಧಂ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟನ್ನು
ಬುದ್ಧಾ - ತಿಳಿದು, ಪ್ರಭೋಃ-ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ, ಪ್ರಭಾವಾತ್ - ಮಹಿಮೆಯ

ಇರುವನಲ್ಲಾ, ಯಾವವಿಧವಾದ ಉಪಾಯಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅಡಗಬಲ್ಲನು? ಇವನನ್ನು ಹೇ
ಗೆ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂಬದಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾನದೊಳಾಲೋಚಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಇ
ತಿಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ||೫೬|| ಆ ಹಿಂದೆ - ಅಸ್ತವಿದರೊಳಗೆ ಅ
ಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿದ್ವೀರನು-ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವಿ
ಟ್ಟು, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ ಪೈತಾಮಹಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೇ ಪ್ರಕೃ
ತೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಸಂಧಾನಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೫೭|| ಅಸ್ತ್ರಗಳ ಇತತ್ಪ್ರವನ್ನರಿತು
ಇರುವ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಇಂದ್ರಾರಿಯು - ಅವನ ಅವಧ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು, ಮಾರು
ತಾತ್ಮಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ||
ಆಮೇಲೆ ಆಂಜನೇಯನು - ರಾಕ್ಷಸನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದನು, ಕಟ್ಟಬಿದ್ದನು, ಅ
ವನ ಜೇಷ್ಠಿಯೆಲ್ಲ ಅತಗಿತು, ಸ್ತಬ್ಧನಾದನು, ಅತಗಿದನು, ಉಡುಗಿದನು, ಹಾಗೆಯೇ
ನಿಲದಮೇಲೆ ಉರುಳಿದನು||೫೯|| ಆ ಹಿಂದೆ ಹರಿವೀರನು- ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೂ ಸ್ತೂತಿ

ಪಿತಾಮಹಾ ನುಗ್ರಹ ಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ವಿಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಹರಿಪ್ರವೀರಃ ||೪೦||

ತತ ಸ್ವಾಯಂಭುವೈ ಮಂತ್ರೈ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಮಭಿಮಂತ್ರಿತಮ್ |

ಹನುವಾಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವರದಾನಂ ಪಿತಾಮಹಾತ್ ||೪೧||

ನಮೋಽಸ್ಮೈ ಬಾಧಸ್ಯ ಚ ಶಕ್ತಿರಸ್ಯ ವಿನೋಕ್ಷಣೇ ಲೋಕಗುರೋಃ ಪ್ರಭಾವಾತ್ |

ಇತ್ಯೇವ ಮತ್ವಾ ವಿಹಿತೋಽ ಸ್ತಬಂಧೋ ಮಯಾ ತ್ಯಯೋನೇ ರನು ವರ್ತಿತವ್ಯಃ ||೪೨||

ಸ ವೀರೈ ಮಾಸ್ತಸ್ಯ ಕಪಿ ವಿಚಾರ್ಯಾ ಪಿತಾಮಹಾ ನುಗ್ರಹ ಮಾತ್ಮನಶ್ಚ |

ದೇಯಿಂದ, ನಿಗತಾತ್ಮವೇಗಃ - ಗತಿಸಿದ ತನ್ನ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಥ - ಅನಂತರ, ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ ವಿಷಯವಾದ, ಪಿತಾಮಹಾನುಗ್ರಹಾಂಶ - ಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಕೂಡ, ವಿಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಚಿಂತಿಸಿದನು, ||೪೦|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಹನುವಾಂ - ಅಂಜನೇಯನು, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಂ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು, ಸ್ವಾಯಂಭುವೈಃ - ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ, ಮಂತ್ರೈಃ - ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳಿಂದ, ಅಭಿಮಂತ್ರಿತಂ - ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನಾಗಿ, (ವಿಜ್ಞಾಯ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು), ಪಿತಾಮಹಾತ್ - ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇಯಿಂದಂಟಾಗಿದ್ದ, ವರದಾನಂ - ವರಪ್ರದಾನದ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು (ಚಿಂತಿಸಿಕೊಂಡನು) ||೪೧|| ಲೋಕಗುರೋಃ - ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ, ಪ್ರಭಾವಾತ್ - ಮಹಿಮೆಯದೇಯಿಂದ, ಅಸ್ತಬಂಧಸ್ಯ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದಂಟಾದ ಕಟ್ಟಿನ, ವಿನೋಕ್ಷಣೇ - ಬಿಡುಗಡೆಯಲ್ಲಿ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಶಕ್ತಿಃ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಸಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮತ್ಪ್ರೇವ - ತಿಳಿದು, ವಿಹಿತಃ - (ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನಿಂದ) ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಆತ್ಮಯೋನೇಃ - ಬ್ರಹ್ಮನ, ಅಸ್ತಬಂಧಃ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದಂಟಾಗಿರುವ ಕಟ್ಟು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅನುವರ್ತಿತವ್ಯಃ - ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು, ||೪೨|| ಸಃ - ಆ, ಕಪಿಃ - ಮಾರುತಿಯು-

ಇಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು, ಬಳಿಕ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಅಹೋ, ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು, ಆದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ವೇಗವು ಆಡಗಿತು, ಚತುರ್ಮುಖನ ಪ್ರಭಾವವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ದಯೆ ತೋರಿದಾನೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನೆನೆದನು ||೪೦|| ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಪರಿಸುತಲಿದ್ದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೆಂದೇ ತಿಳಿದನು. ಆಗ ಮಾರುತಿಗೆ-ನಾನು ಜನಿಸಿದಾಗಲೇ ಹಸಿವೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ತಾಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಹಾರವನ್ನು ಬೇಡಿದೆನು. ಆಕೆ-ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹಣ್ಣೆಂದು ತೋರಿದಳು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನುಂಗಿದಾಗ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ನನ್ನದೊಂದು ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಇರಿದನು, ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಸಿಟ್ಟುಹತ್ತಿ ಗುಣಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಬಂದು-ನಾಯುದೇವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಿ, ನನಗೆ ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ, ಚರಜೀವಿತವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ ಸಾವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲವಾಗೂ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವಂತೆಯೂ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು, ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ||೪೧|| ಆ ಮೇಲೆ-ಲೋಕಜನಕನಾದ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಈಗ ನಾನು ಈ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆನು. ಲೋಕ ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಕಟ್ಟಲೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಎಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ||೪೨|| ತನಗೆ

ವಿವೋಕ್ಷ ಕಕ್ತಿಂ ಪರಿ ಚೌತಯಿತ್ಯಾ ಪಿತಾಮಹಾಷ್ಟಾ ಮನು ವರ್ತತೇಸ್ಯ || ೪೩||
 ಅಸ್ಮೀಣಾ ಪಿಹ ಬದ್ಧಸ್ಯ ಭಯಂ ಮಮ ನ ಜಾಯತೇ |
 ಪಿತಾಮಹ ಮಹೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ರಕ್ಷಿತಸ್ಯಾ ನಿಲೀನ ಚ || ೪೪||
 ಗ್ರಹಣೇ ಚಾಪಿ ರಕ್ಷೋಭಿ ಮೃಹಾನ್ಮೇ ಗುಣಾರ್ಕನಃ |
 ರಾಕ್ಷಸಂದ್ರೇಣ ಸಂವಾದ ಸ್ತು ಸ್ಮಾ ದ್ಗೃಹ್ಣಂತು ಮಾಂ ಪರ || ೪೫||
 ಸ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ ಪರವೀರ ಸಂತಾ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಕಾರೀ ವಿನಿವೃತ್ತ ಚೇಷ್ಯಃ |

ಅಸ್ಮಸ್ಯ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ, ವೀರ್ಯಂ - ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಅತ್ಯನಃ - ತನ್ನ, ಪಿತಾಮಹಾನುಗ್ರಹಂ -
 ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಬಿಡುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೂ, ವಿಚಾರ್ಯ - ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ವಿವೋಕ್ಷಕಕ್ತಿಂಚ
 (ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ) ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಕಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪರಿಚಂ
 ತಯಿತ್ಯಾ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ಪಿತಾಮಹಾಷ್ಟಾ - ಬ್ರಹ್ಮನ ಅವ್ಯಯವನ್ನೂ, ಅನುವರ್ತತೇಸ್ಯ -
 ಅನುಸರಿಸಿದನು || ೪೩|| ಅಸ್ಮೀಣ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದಿಂದ, ಬದ್ಧಸ್ಯಾಪಿ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪಿತಾ
 ಮಹಮಹೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ - ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರಿಂದಲೂ, ಅನಿಲೀನಚ - ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ, ರಕ್ಷಿತಸ್ಯ - ಕಾ
 ಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಭಯಂ - ಭಯವು, ನಜಾಯತ - ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹ - ನಿಶ್ಚ
 ಯ || ೪೪|| ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಗ್ರಹಣೇಚಾಪಿ - ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುಣಾರ್ಕನಃ - ಗುಣವ-
 ನ್ನು ತಿಳಿಸುವ, (ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದೋಷವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ) ಮಹಾ - ಪ್ರಬಲನಾದ, ಸಂವಾದಃ - ಸಂ
 ಭಾಷಣವು, ಮೆ - ನನಗೆ, ರಾಕ್ಷಸಂದ್ರೇಣ - ರಾವಣನೊಡನೆ, (ಭವಿದ್ಯುತಿ - ಆ ಹೋಗುವುದು)
 ತಸ್ಮಾತ್ - ಅದರಿಂದ, ಪರ - ಕತ್ರಗರು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಗೃಹ್ಣಂತು - ಹಿಡಿಯಲಿ || ೪೫|| ಪರ
 ವೀರಹಂತಾ - ಕತ್ರಸಂಹಾರಕನಾದ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಕಾರೀ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ,
 ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು, ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ - ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಭಿಗತ್ವೇ-
 ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ, ತೈಸ್ತ್ವೇ - ಆಯಾಯ, ಪರೈಃ - ಕತ್ರ-ಇಂದ. ಪ್ರಸಕ್ತ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ,
 ನಿಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಪರಭರ್ತ್ವಾ ಮಾನಃ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾದರೂ, ವಿನಿವೃತ್ತಚೇಷ್ಯಃ

ಪಿತಾಮಹನನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೂ ಆ ಆಸ್ತದಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಬಿಡು
 ಗಡೆಯ ಕಕ್ತಿಯ ಸವಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಆತನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನು || ೪೩||
 ಕಮಲಾಸನದೇವೇಂದ್ರರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ
 ಆಸ್ತದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣಭಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು
 ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿ ಇದಾನೆ || ೪೪|| ಈ ರಕ್ಷಿಸಿರುವ-ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ನನಗೆ
 ಮಾತುರವಾದ ಗುಣವಿದೆ ; ಅದೇನೆಂದರೆ-ಇಲ್ಲಿಂದ ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆ
 ದೊಯ್ಯುವರು. ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಅವನೊಡನೆ ಸಂವಾದವು ಬೆಳೆಯುವುದು. ಈ ಕಾರಣ
 ದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದೇ ಲೇಸು || ೪೫|| ಎಂದೀ ಪ್ರ
 ಕಾರವಾಗಿ, ಕತ್ರಸಂಹಾರಕನೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕವನೂ ಆಗಿರುವ
 ಅಂಜನೇಯನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಏನೊಂದೂ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಹಗೆಗಳಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪ
 ಟ್ಟರೂ, ಗದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಬಾದು ಸಿಂಹಾನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು || ೪೬||

ಪರೈಃ ಪ್ರಸಹ್ಯಾ ಭಿಗತ್ಯು ರ್ಭಿಗತ್ಯು ನನಾದ ತೈ ಸ್ತೈಃ ಪರಿಭತ್ಸ್ಯಮಾನಃ ||೪೬||
ತತ ಸ್ತಂ ರಾಕ್ಷಸಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿರ್ಮಿಚೇಷ್ಯ ಮುರಿಂದಮಮ್ |
ಬಬಾಧು ಕೃಣ ವಲ್ಕೈಶ್ಚ ದ್ರುಮಚೇರೈಶ್ಚ ಸಂಹತೈಃ ||೪೭||
ಸ ರೋಚಯಾಮಾಸ ಪರೈಶ್ಚ ಬಂಧನಂ ಪ್ರಸಹ್ಯ ವೀರೈ ರಭಿ ನಿಗ್ರಹಂ ಚ |
ಕೌತೂಹಲಾ ನ್ತಾಂ ಯದಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ವ್ಯವಸ್ಯೇ ದಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ ||೪೮||
ಸ ಬದ್ಧ ಸ್ತೇನ ವಲ್ಕೇನ ವಿಮುಕ್ತೋ ಸ್ತ್ರೀಣ ವೀರ್ಯವಾಃ |
ಅಸ್ಮಬಂಧ ಸ್ಪೃಶಾಸ್ಯಂ ಹಿ ನ ಬಂಧ ಮನುವರ್ತತೇ ||೪೯||
ಅಥೇಂದ್ರ ಜಿಂತ್ರಂದ್ರಮಚೇರ ಬದ್ಧಂ ವಿಚಾರ್ಯ ವೀರಃ ಕಪಿಸತ್ತಮಂ ತಮ್ |

ಅಡಗಿದ ಜೇಷ್ಠಗುರುಗಳವನಾಗಿ, ನನಾದ - ಗರ್ಜಿಸಿದನು ||೪೬|| ತತಃ - ತರುವಾಯ. ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಅರಿಂದಮಂ - ಹಗೆಗಳನ್ನೆಡಗಿಸುವ, ನಿರ್ಮಿಚೇಷ್ಯಂ - ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿರುವ, ತಂ - ಆ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸಂಹತೈಃ - ಹೊಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಕಣವಲ್ಕೈಶ್ಚ - ಸಣಬಿನ ಹುರಿಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ರುಮಚೇರೈಶ್ಚ - ನಾರುಬಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬಬಾಧುಃ - ಕಟ್ಟಿದರು, ||೪೭|| ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾಮನು, ಕೌತೂಹಲಾತ್ - ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ, ವ್ಯವಸ್ಯೇತ್ - ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವನು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ - ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವೀರೈಃ - ಕ್ರೂರರಾದ, ಪರೈಃ - ಹಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಂಧನಂಚ - ಕಟ್ಟಿ, ಪ್ರಸಹ್ಯ - ಸಹಿಸಿ, (ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ) ಅಭಿನಿಗ್ರಹಂಚ - ಹಿಡಿತವನ್ನೂ, ರೋಚಯಾಮಾಸ - ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು ||೪೮|| ವೀರ್ಯವಾಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ತೇನ - ಆ, ಎಲ್ಲರೇನ - ನಾರುಬಟ್ಟಿಯಿಂದ, ಬದ್ಧಃ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾದರೂ, ಅಸ್ಮೀಣ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ಸಃ - ಆ, ಅಸ್ಮಬಂಧಶ್ಚ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಕಟ್ಟು ಅನ್ಯಂ - ಇತರವಾದ, ಬಂಧಂ - ಕಟ್ಟನ್ನು, ನಾನುವರ್ತತೇಹಿ - ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ||೪೯|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ವೀರಃ - ಕೂರನಾದ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು - ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಾದರೋ, ಕಪಿಸತ್ತಮಂ - ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ

ಆ ಹಿಂದೆ ರಕ್ಕಸರು-ನಿಶ್ಚೇಷ್ಯನಾಗಿರುವ ಹನುಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನೆಂದು, ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಸಣಬಿನ ಹುರಿಗಳಿಂದಲೂ, ನಾರು ಬಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ||೪೭|| ಅಹಹ ! ಇದು ಬಳ್ಳಸಮಯ, ಇಂದು ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡುವೆನು, ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕೌತೂಹಲ ಪಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಎಂದು ನಿಶ್ಚೈಸಿ, ಹಗೆಯ ಪಡೆಯವರ ಕಟ್ಟನ್ನು, ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನೂ, ಸೆಳೆತವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿ ಸುವ್ರದ್ದನು ||೪೮|| ಹುರಿ, ನಾರು, ಬಟ್ಟೆಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮನಿಗೆ ರಕ್ಕಸರ ಕಟ್ಟುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದವಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತವೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ||೪೯|| ಆ ಮೇಲೆ ಇಂದ್ರಜಿತುವು-ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾವೀರನೂ ಕಪಿವರನೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಮಾನುಷಿಯು-ನಾರುಬಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹುರಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಇವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಬಂಧವಿರುವಂತೆ

ವಿಮುಕ್ತ ಮಸ್ತೇನ ಜಗಾಮ ಚಿಂತಾಂ ನಾನ್ಯೇನ ಬದ್ಧೋ ಹೃನು ವರ್ತತೇ ಸ್ತಮ್||೫೦||
 ಆಹೋ ಮಹತ್ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ನಿರಾರ್ಥಕಂ ನ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಮಂತ್ರಗತಿ ವಿಮೃಷ್ಣಾ|
 ಪುನಶ್ಚ ನಾಸ್ತೇ ವಿಹತೇ ಸ್ತ ಮನ್ಯ ತ್ವ ವರ್ತತೇ ಸಂಕಯಿತಾ ಸ್ತ ಸ್ತ ಸರ್ವೇ||೫೧||
 ಅಸ್ತೇನ ಹನುಮಾ ನ್ತು ಕ್ತೋ ನಾತ್ಮಾನ ಮವಬುದ್ಧತ |
 ಕೃಷ್ಯಮಾಣಸ್ತು ರಕ್ಷೋಭಿ ಸ್ತ ಸ್ತ ಬಂಧೈ ನಿಫೀಡಿತಃ ||೫೨||

ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭ, ತಂ - ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ದ್ರುಮಚೀರಬದ್ಧಂ - ಗಿಡಗಳ ನಾರಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ
 ಕಾರಣವೇ, ಅಸ್ತೇನ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಂ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನನ್ನಾಗಿ, ವಿಚಾರ್ಯ - ಯೋಚಿಸಿ
 (ತಿಳಿದುಕೊಂಡು) ಅನ್ಯೇನ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರಾದ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ, ಬದ್ಧಃ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನು, ಅಸ್ತ್ರಂ
 ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು, ನಾನು ಎರತ್ತೇನು - ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲವೇ? ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಚಿಂತಾಂ - ಯೋ
 ಚನೆಯನ್ನು, ಜಗಾಮ - ಹೊಂದಿದನು ||೫೦|| ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ನಿರರ್ಥಕಂ - ಪ್ರಯೋಜನವಿ
 ಲ್ಲದ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವು, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಅಸುರರಿಂದ,
 ಮಂತ್ರಗತಿಃ - ಮಂತ್ರಗಳ ಗತಿಯು, ನವಿಮೃಷ್ಣಾ - ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾಯಿತು, ಅಸ್ತ್ರ - ಬ್ರಹ್ಮಾ
 ಸ್ತ್ರವು, ವಿಹತೇನ - ಇತರರನ್ನು ವಿಂದಿ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅನ್ಯತ್ - ಬೇರೊಂದಾದ, ಅಸ್ತ್ರ -
 ಅಸ್ತ್ರವು, ನಪ್ರವರ್ತತೇ - ಪ್ರವರಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, (ತಚ್ಚ - ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೂ) ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ನಪ್ರವ
 ರ್ತತ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅಹೋ - ಆಶ್ಚರ್ಯವು, ಅತಃ - ಅದರಿಂದ) ಸರ್ವ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ, ಸಂಕಯಿ
 ತಾಃ - ಸಂದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿದೇವೆ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಚಿಂತಾಂ - ಯೋಚನೆಯನ್ನು, ಜಗಾಮ -
 ಹೊಂದಿದನು) ||೫೧|| ಹನುಮಾ - ಲಂಚನೇಯನು. ಅಸ್ತೇನ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಮುಕ್ತಃ - ಬಿ
 ಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಆತ್ಮಾನಂ - ತನ್ನನ್ನು. ನಾವಬುದ್ಧತ - ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ತ್ವಃ - ಆ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸ
 ರಿಂದ, ಕೃಷ್ಯಮಾಣಃ - ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಬಂಧೈಃ - ಹಗ್ಗಮೊದಲಾದ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದಲೂ

ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿರುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಬಂಧವನ್ನು
 ಅನುಸರಿಸಿ ಇರುವವನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದಾನೆ.||೫೦||ಅಹಹ ! ನಾವು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಪ್ರ
 ಯಾಸಪಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಅರಿ
 ಯದೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸರು ಇವನನ್ನು ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಲಿದಾರೆ. ಬಂದು ಸಾ
 ರಿಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಮರಳಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ
 ಥಕವೇ ಸರಿ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇತರ ಆಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುವು
 ದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮಂತ್ರಗಳ ವೀರ್ಯವತ್ತೆಯು ತಿಳಿದು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಕ
 ಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಇತರವಾದ ಕಟ್ಟುಗಳು ಇವನನ್ನು ಏನವಗಡಬಲ್ಲವು. ಪಿತಾಮಹಾ
 ಸ್ತ್ರದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಇವನು ಸಿಲುಕಿರುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಕಯ ಪಡುತ್ತಲಿ
 ದಾರೆ ||೫೧|| ರಾಕ್ಷಸರೊಳಗೆ ಲಂಚನೇಯನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಬಲದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದಾನೆ ಎಂ
 ಬ ಸಂತಿಯು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರುಮಚೀರಗಳೇ ಮೊದಲಾ
 ದವುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿಗ್ಗಾಮುಗ್ಗಾ ಸೆಳೆದು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿರು. ಅದರೂ ಆ
 ದೊಂದನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲೇ ಸ್ತುತಿಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ

ಹಸ್ಯಮಾನ ಸ್ತುತಃ ಕ್ರೂರೈ ರಾಕ್ಷಸೈಃ ಕಾಪ್ತಮುಷ್ಕಿಭಿಃ |
 ಸಮೀಪಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃಪ್ಯತ ಸ ವಾನರಃ ||೫೩||
 ಅಥೇಂದ್ರಜಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಮುಕ್ತ ಮಸ್ತ್ರೇಣ ಬದ್ಧಂ ದ್ರುಮಚೀರ ಸೂತ್ರೈಃ |
 ವೃದರ್ಶಯ ತತ್ರ ಮಹಾಬಲಂ ತಂ ಹರಿಪ್ರವೀರಂ ಸಗಣಾಯ ರಾಜ್ಞಿ ||೫೪||
 ತಂ ಮತ್ತ ಮಿವ ಮಾತಂಗಂ ಬದ್ಧಂ ಕಪಿ ವರೋತ್ತಮಮ್ |
 ರಾಕ್ಷಸಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಾಯ ರಾವಣಾಯ ನೃವೇದಯತ್ ||೫೫||

ನಿಖಿಡಿಹತ್ತ - ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, (ಅಭೂತ - ಆದನು) || ೫೩ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸಃ - ಆ, ವಾನರಃ - ಹನುಮಂತನು, ಕ್ರೂರೈಃ - ಘಾತುಕರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ಕಾಪ್ತಮುಷ್ಕಿಭಿಃ - ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಹಿಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹಸ್ಯಮಾನಃ - ಹೊಸಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಸಮೀಪಂ - ಹತ್ತಿರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಾಕೃಪ್ಯತ - ಸೆಳೆದೊಯಲ್ಪಟ್ಟನು ||೫೩|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ - ಇಂದ್ರಾರಿಯು, ತಂ - ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ದ್ರುಮಚೀರಸೂತ್ರೈಃ - ನಾರುಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಹುರಿಗಳಿಂದ, ಬದ್ಧಂ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಅಸ್ತ್ರೇಣ - ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಮುಕ್ತಂ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನನ್ನಾಗಿ, ಪ್ರಸಮೀಕ್ಷ್ಯ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತತ್ರ - ಆ ರಾವಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಬಲ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಹರಿಪ್ರವೀರಂ - ಕಪಿವರನಾದ, ತಂ - ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ಸಗಣಾಯ - ಪರಿಜನರಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ರಾಜ್ಞಿ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ, ನೃದರ್ಶಯತ್ - ತೋರಿದನು ||೫೪|| ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಬದ್ಧಂ - ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಂ - ಆ, ಕಪಿವರೋತ್ತಮಂ - ವಾನರೋತ್ತಮನನ್ನು, ಮತ್ತಂ - ಮದಿಸಿರುವ, ಮಾತಂಗಮಿವ - ಆನೆಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಾಯ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ, ರಾವಣಾಯ - ದಶಕಂಧರನಿಗೆ, ನೃವೇದಯತ್ - ತಿಳಿಸಿದರು ||೫೫|| ಅಯಂ - ಇವನು, ಕಃ - ಯಾರು? ಕಸ್ಯ - ಯಾರಕಡೆಯವನು? ಕುತಃ -

ಇದ್ದನು. ||೫೩|| ರಕ್ಕಸರೆಲ್ಲ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಾಪ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಷ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಹನುಮನನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಕ್ರೂರರು ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತ ಬಂದರು ||೫೩|| ಬಳಿಕ ಇಂದ್ರಜಿತುವು-ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಾರುತಿಯು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು, ದ್ರುಮಚೀರಗಳಿಂದಲೂ, ಹಗ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ಮಾತ್ರವೇ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಿದನು. ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಹರಿಪ್ರವೀರನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕರೆದುತಂದು ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಿಗೆ ತೋರಿಸತೊಡಗಿದನು ||೫೪|| ಪರಿವಾರದ ರಾಕ್ಷಸರು-ಕಟ್ಟಿಗೊಳಗಾದ ಮದಡಾನೆಯಂತೆ ಬದ್ಧನಾದ ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು ||೫೫|| ಆ ಮಹಾಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ನೆರೆದಿರುವ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರರೊಳಗೆ “ಇವನು

ಕೋಯಂ ಕಸ್ಯ ಕುತೋವಾಕ್ಯ ಕಿಂಕಾರ್ಯಂ ಕೋ ವ್ಯಪಾತ್ರಯಃ |

ಇತಿ ರಾಕ್ಷಸ ವೀರಾಣಾಂ ತತ್ರ ಸಂಜಜ್ಞಿರೆ ಕಥಾಃ ||೫೬||

ಹಸ್ಯತಾಂ ದಹ್ಯತಾಂ ವಾಪಿ ಭಕ್ಷ್ಯತಾ ಮಿತಿ ಚಾಪರ |

ರಾಕ್ಷಸಾ ಸ್ತತ್ರ ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಪರಸ್ಪರ ಮಥಾಬ್ರುವನ್ ||೫೭||

ಅತೀತ್ಯ ಮಾರ್ಗಂ ಸಹಸಾ ವಹಾತ್ಮಾ ಸ ತತ್ರ ರಕ್ಷೋಧಿಪ ಪಾದಮೂಲೆ |

ದದರ್ಶ ರಾಜ್ಞಃ ಪರಿಚಾರ ವೃದ್ಧಾನ್ ಗೃಹಂ ಮಹಾರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಂ ಚ ||೫೮||

ಸ ದದರ್ಶ ಮಹಾತೇಜಾ ರಾವಣಃ ಕಪಿಸತ್ತಮಂ |

ರಕ್ಷೋಭಿ ವಿಕೃತಾಕಾರೈಃ ಕೃಷ್ಯಮಾಣ ಮಿತಸ್ತತಃ ||೫೯||

ಎಲ್ಲಿಂದ (ಆಗತಃ - ಬಂದಿದಾನೆ?) ಅತ್ರ - ಇಲ್ಲಿ, ಕಿಂ - ಏನು, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು? ಕಃ - ಯಾವನು, ವ್ಯಪಾತ್ರಯಃ - ಆಧಾರವು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸವೀರಾಣಾಂ - ಕೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ, ಕಥಾಃ - ಕಥೆಗಳು, ತತ್ರ - ಆ ರಾವಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಸಂಜಜ್ಞಿರೆ - ಉಂಟಾಗುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೫೬|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಅಪರ - ಕೆಲವುಮಂದಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾಃ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಆಸ್ತಾಭಿಃ - ನೆವ್ವುಗಳಿಂದ, ಅಯಂ - ಇವನು, ಹಸ್ಯತಾಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡಬೇಕು, ದಹ್ಯತಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಡಬೇಕು, ಭಕ್ಷ್ಯತಾಂವಾಪಿ - ಅಥವಾ ತಿನ್ನಲ್ಪಡಬೇಕು, ಇತಿಚ - ಹೀಗೆಂದೂ, ಪರಸ್ಪರಂ - ಅನಿರೀಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ, ಅಬ್ರುವನ್ - ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೫೭|| ಮಹಾತ್ಮಾ - ಒಹುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ರಾಜ್ಞಃ - ದೊರೆಯ, ಮಾರ್ಗಂ - ದಾರಿಯನ್ನು, ಅತೀತ್ಯ - ದಾಟಿ, ತತ್ರ - ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗಾನಂತರದಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷೋಧಿಪಪಾದಮೂಲೆ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ಚರಣಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ, (ಸ್ಥಿತಾ - ಇರುತ್ತಿರುವ) ಪರಿಚಾರವೃದ್ಧಾ - ಮಂತ್ರಿವೃದ್ಧರನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು, ಮಹಾರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಂ - ದಿವ್ಯರತ್ನಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಗೃಹಂಚ - ಮನೆಯನ್ನೂ ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೫೮|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಬಹುತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ವಿಕೃತಾಕಾರೈಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಇತಸ್ತತಃ - ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ,

ಯಾರು? ಯಾರ ಕಡೆಯವನು? ಯಾವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದಾನೆ? ಈ ಕೋಡಗನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವೇನಿದೆ? ಆ ಸರೆಯಾಗಿರುವ ರಾರು?, ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೫೬|| ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು-ಈ ಕಪಿಯು ನಮ್ಮ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಲು ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ, ಇದನ್ನು ಈಗಲೆ ಕೊಂದುಬಿಡಿರಿ, ಅಥವಾ ಸುಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿಂದು ಬಿಡಿರಿ ಎಂತಲೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೫೭|| ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು-ರಕ್ಕಸರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲೇ ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ರಾಜನ ಪರಿವಾರದವರಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ವೃದ್ಧರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯಗಳೇ ನೊಡಲಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರಚಿಸಿರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ಥಭಾವನದಿವ್ಯಮಂದಿರವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ||೫೮|| ಹಾಗೆ ಇದಿರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಮಹಾಕ್ರೂರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ನಿರಾಚರರು ಇತ್ತತ್ತ ಸೆಳೆಯುತ್ತಲಿದಾರೆ,

ರಾಕ್ಷಸಾಽ ಧಿವಂತಿಂ ಚಾಪಿ ದದರ್ಶ ಕಪಿಸತ್ತಮಃ ||

ತೇಜೋಬಲ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತಪಂತ ಮಿವ ಭಾಸ್ಕರಮ್ ||೬೦||

ಸರೋಷ ಸುವರ್ತಿತ ತಾಮ್ರದೃಷ್ಟಿ ದರ್ಶನನ ಸ್ತಂ ಕಪಿ ಮನ್ಯವೇಕ್ಷ್ಯ |

ಅಥೋಪವಿಷ್ಣು ನ್ತುಲಶೀಲ ವೃದ್ಧಾಽ ಸಮಾದಿಶ ತ್ವಂ ಪ್ರತಿ ಮಂತ್ರಿಮುಖ್ಯಾಃ ||೬೧||

ಯಥಾಕ್ರಮಂ ತೈ ಸ್ಸಕಪಿ ವಿಪ್ರಪ್ತ್ಯಃ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಮೂಲ ಮಾದಾ |

ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ ದೂತ ಸ್ಸಕಾಶಾ ದಹ ಮಾಗತೋಸ್ತ್ರಿ ||೬೨||

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ ಅಪ್ಪಚತ್ವಾರಿಂಶ ಸ್ಸರ್ಗಃ—

ಕೃಷ್ಯಮಾಣಂ - ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಕಪಿಸತ್ತಮಂ - ಕಪಿವರನನ್ನು, ದದರ್ಶ-ನೋಡಿದನು ||೬೦||
 ಕಪಿಸತ್ತಮಂ - ಕಪಿವರನೂ, ತೇಜೋಬಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ - ತೇಜೋಬಲಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ರಾ
 ಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಂಚಾಪಿ - ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನೂ, ತಪಂತಂ - ಸುಡುತ್ತಿರುವ, ಭಾಸ್ಕರಮಿವ - ಸೂರ್ಯ
 ನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೬೦|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಃ - ಆ, ದರ್ಶನಃ - ದರ್
 ಶನು, ತಂ - ಆ, ಕಪಿಂ - ವಾನರನನ್ನು, ಅನ್ಯವೇಕ್ಷ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ರೋಷಸಂವೃತತಾಮ್ರ
 ದೃಷ್ಟಿಃ - ರೋಷದಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಂಗಳಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉಪವಿಷ್ಣುಃ - ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರು
 ವ, ಕುಲಶೀಲವೃದ್ಧಾಃ - ಕುಲಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಳಬರಾದ, ಮಂತ್ರಿಮುಖ್ಯಾಃ - ಸಚಿವರನ್ನು ನೋಡಿ
 ತಂಪ್ರತಿ - ಆ ಕಪಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಮಾದಿಶ - ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ||೬೧|| ಸಃಕಪಿಃ - ಆ
 ಅಂಜನೇಯನು, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯವನ್ನು, ಅರ್ಥಸ್ಯ - ಮಾಡದೇಲಸದ,
 ಮೂಲಂ - ನಿಮಿತ್ತವನ್ನೂ ಕುರಿತು, ತೈಃ - ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ, ಯಥಾಕ್ರಮಂ - ಕ್ರಮವಾಗಿ, ವೃ
 ಪ್ತ್ಯಃ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಅಶು - ನಾನು, ದೂತಃ - ರಾಯಭಾರಿಯು, ಹರಿಶ್ಚರಸ್ಯ - ಕಪಿಸಾರ್ವ
 ಭೌಮನ, ಸಕಾಶತಃ - ಸಮಾಧಿಂದ, ಆಗತಃ - ಬಂದವನಾಗಿ, ಅಸ್ತ್ರಿಃ - ಇದೇನೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು,
 ಆದಾ - ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ, ನಿವೇದಯಾಮಾಸ - ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದನು ||೬೨||

—ಇಂತು ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಅಂತಹ ಹನುಮನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನು ಕಂಡನು||೬೦|| ಮಹತ್ತರವಾದ ರಾಜ
 ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೂ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ, ಎರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗು
 ತಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯನ್ನೂ ವೀರಹನುಮನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು ||೬೦|| ವಾನರ ವೀ
 ರನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಅಸುರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇರಳವಾದ ಸಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿತು.
 ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಡರಿದುವು, ದೃಷ್ಟಿಗಳು ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದವು, ಆಬಳಿಕ-ರಾಕ್ಷಸ ಮಂತ್ರಿವೃ
 ದ್ಧರನ್ನು ನೋಡಿ, ಹನುಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ||೬೧|| ತರು
 ವಾಯ ನಿಶಾಚರ ಸಚಿವರು-ಎಲೈ ಕೋಡಗನೇ! ನೀನು ರಾಕ್ಷಸರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು
 ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಕಳುಹಿಸಿದವರಾರು? ಇಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕಾರ್ಯವೇನು? ಎಂದು ಅಂಜ
 ನೇಯನನ್ನು ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಬಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಬಬ್ಬರಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಬರಲು, ಹರಿ
 ಯು-ಈ ನಾನು ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನ ಊಳಿಗದವನಾಗಿ ಬಂದಿದೇನೆಂದು ಇಪ್ಪುವಾಕ್ಯ
 ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ||೬೨|| — ಇಂತು ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ.

— ಏಕೋನನಿ ಪಂಚಾಕಸ್ಸರ್ಗಃ —

ತತಸ್ಸ ಕರ್ಮಣಾ ತಸ್ಯ ವಿಸ್ತೃತೋ ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಃ |

ಹನುಮಾ ನೋಷ ತಾಮ್ರಾಕ್ಷೋ ರಕ್ಷೋಧಿಪ ಮನ್ವಿಕ್ಷತ || ೧ ||

ಭ್ರಾಜಮಾನಂ ಮಹಾರ್ಹೇ ೧ ಕಾಂಚನೇ ನ ವಿರಾಜತಾ |

— ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಪರಿಕಿಸಲಸುರನ ನವಿತಕೆ | ಹರಿಗುಣಿ ಚುಗ್ಗಸಡಮುದಮವಾ ಚಾಪೋಳೆ |

ನಿರುಕಿಸ ಲಸುರನ ಹಿರಿಯಾ | ಬೆರಗಾದಂ ನಿಶಿಕೇಂದ್ರ ವಿಭವದಿ ನಾಗಳ್ ||

ತತಃ - ತರುವಾಸು, ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ, ಸಃ ಹನುಮಾ - ಆ ವೀರನಿಗಿತ್ತು, ತಸ್ಯ-ಆರವನ, ಕರ್ಮಣಾ-ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ, ವಿಸ್ತೃತಃ-ಆಶ್ಚರ್ಯವಟವನಾಗಿ, ರೋಷತಾ ಮ್ರಾಕ್ಷಃ-ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಂಡದಿಂದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರಕ್ಷೋಧಿಪಂ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜವನ್ನು, ಮನ್ವಿಕ್ಷತ-ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದನು ||೧|| ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ವರಾರ್ಹಣ-ಬಸುಬೆಲೆಯಾದ, ಕಾಂಚನೇ-ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿರುವ, ವಿರಾಜತಾ - ಪ್ರಕಾಶಿತವಿರತಕ್ಕ, ಮುಕ್ತಾಜಾಲಾನ್ವಿತೇನ - ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ

— ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಹು ಬುದ್ಧಿ ಬಲ ಪಾರುಷ್ಠ ಸುಪನ್ನನಾದ ಮಾರುತಿಯು- ರಾಕ್ಷಸಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಗ-ಆಹಹ ! ಇಂತಹೋಫವಾದ ವೈಭವ ದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ದಶಕಂಧನು ದುರುಳನಾಗಿ, ಸೀತಾಪಹಾರರೂಪವಾದ ಎಂತಹ ನೀಚಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ? ಎಂದು ಅವನ ಕೀಳು ಕೆಲವದಿಂದ ಸಿಟ್ಟು ತಲೆ ಗೇರಿತು, ರೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆರೆದರಿ, ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮತ್ತು - ನಾನು ವನಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇವನಿಗೆ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ನಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಇವನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ, ನನ್ನ ಪಾರುಷ್ಠವನ್ನು ಇವನಿಗೆ ತೋರ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆನು, ಹೀಗಿರಲು-ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದನಾದ ಇವನು ತನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಕಳುಹಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ತಾನಿರುವ ಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕರೆತರಿಸಿ, ತಾನು ಉಚ್ಚಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ನನ್ನನ್ನು ಅಡಿಯಾಳಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲಾ ಎಂದೂ ಅವನನ್ನು ಉರಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ದುರುದ್ರನನ್ನೋಡಿ, ತಾನು ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮನಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೧|| ತಳತಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ ದಶಕಂಧನು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು, ದೇದೀಪ್ಯಮಾ

ಮುಕ್ತಾ ಜಾಲಾವೃತೇ ನಾಥ ಮಕುಟೇನ ಮಹಾದ್ಯುತಿಂ || ೨ ||
 ವಜ್ರಸಂಯೋಗ ಸಂಯುಕ್ತ್ಯೈ ರ್ವಹಾರ್ಹ ಮಣಿವಿಗ್ರಹೈಃ |
 ಹೈಮೈರಾಭರಣೈಃ ಶ್ಚಿತ್ತ್ವೈ ರ್ವನಸೇವ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತೈಃ || ೩ ||
 ಮಹಾರ್ಹ ಕ್ಷಾಮ ಸಂವೀತಂ ರಕ್ತಚಂದನ ರೂಪಿತಂ |
 ಸ್ವನುಲಿಪ್ತಂ ವಿಚಿತ್ರಾಭಿ ರ್ವಿವಿಧಾಭಿಶ್ಚ ಭಕ್ತಿಭಿಃ || ೪ ||
 ವಿವೃತ್ಯೈ ರ್ವರ್ಷನೀಯೈಶ್ಚ ರಕ್ತಾಕ್ಷೈಃ ಭೀಮ ದರ್ಶನೈಃ |
 ದೀಪ್ತ ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ ವಹಾದಂಷ್ಟೈಃ ಪ್ರಲಂಬ ದಶನಚ್ಛದೈಃ || ೫ ||

ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಕುಟೇನ-ಕಿರೀಟದಿಂದ, ಭ್ರಾಜಮಾನಂ - ಬೆಳಗುತಲಿರುವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಹಾದ್ಯುತಿಂ - ಹೇರಳವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ, (ರಾಕ್ಷಸದತಿಂ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನನ್ನು, ಅಪಶ್ಯತ್ - ನೋಡಿದನು, -೧೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ ಅನ್ವಯವು) ||೨|| ವಜ್ರಸಂಯೋಗ ಸಂಯುಕ್ತ್ಯೈ - ವಜ್ರಮಣಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಮಹಾರ್ಹ ಮಣಿವಿಗ್ರಹೈಃ - ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳ ಆಕಾರಗಳಿಲ್ಲ, ಹೈಮೈಃ - ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ಚಿತ್ರೈಃ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳಾದ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪ್ರಕಲ್ಪಿತೈರಿತ - ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಿರುವ, ಆಭರಣೈಃ - ಬಡವೆಗಳಿಂದ, (ಉಪಲಕ್ಷಿತಂ - ಕೂಡಿರುವ) ಮಹಾರ್ಹಕ್ಷಾಮಸಂವೀತಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದುಕೂಲವನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕ, ರಕ್ತಚಂದನ ರೂಪಿತಂ - ಕೆಂಪು ಗಂಧದಿಂದಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಿಚಿತ್ರಾಭಿಃ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳನ್ನಿರುವ, ವಿವಿಧಾಭಿಃ - ಬಗೆಬಗೆಯದಾದ, ಭಕ್ತಿಭಿಃ - ಕಸತ್ತಿರಿಮೊದಲಾದವುಗಳ ರಚನೆಗಳಿಂದ, ಸ್ವನುಲಿಪ್ತಂ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ||೩-೪|| ವಿವೃತ್ಯೈಃ - ತೆರೆದಿರುವ (ಅರಳಿರುವ), ದರ್ಶನೀಯೈಶ್ಚ - ಸುಂದರಗಳಾದ, ಭೀಮದರ್ಶನೈಃ - ಭಯಂಕರಗಳನ್ನಿರತಕ್ಕ ನೋಟವುಳ್ಳ, ರಕ್ತಾಕ್ಷೈಃ - ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ದೀಪ್ತತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ ಮಹಾದಂಷ್ಟೈಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಮೊನೆಮಾದ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಲಂಬ ದಶನಚ್ಛದೈಃ - ಜೋಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ ತುಟಗಳಿಂದಲೂ, ದಶಭಿಃ - ಹತ್ತಾದ, ಶೋಭಿಃ - ತಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭ್ರಾಜಮಾನಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ನಾನಾವ್ಯಾಳ ಸಮಾಕೀರ್ಣೈಃ - ವಿವಿಧವಾದ

ನಮಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ತೋರವಾದ ಮುತ್ತುಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಮಾದ ಕಿರೀಟದಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೨|| ಆ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನು ಅಳವಟ್ಟಿರುವ ವಜ್ರವೈಡೂರ್ಯ ಗೋಮೇಧಿಕ ಪುಷ್ಕರಾಗ ಮರಕತ ಮಾಣಿಕ್ಯ ಮೊದಲಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ರಚಿಸಿರುವ ಕುಂದಣದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವೇನು ಏರುಕೋರೆಗಳಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ದುಕೂಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಇದ್ದನು, ರಕ್ತಚಂದನ ಲೇಪನದಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ರಚನೆಗಳ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಜನರು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಇದ್ದರು ||೩, ೪|| ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿಯೂ, ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಡರಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಂಗಣ್ಣುಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ತೋರವಾಗಿಯೂ ನೀಳವಾಗಿಯೂ, ಮೊನೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳ ಬೆಳಕಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ

ಶಿರೋಭಿ ದ್ವಶಭಿ ರ್ವೀರಂ ಭ್ರಾಜಮಾನಂ ಮಹಾಜನಂ |
 ನಾನಾ ವ್ಯಾಳ ಸಮಾಕೇರ್ಣೈಶ್ಚಿಖರೈ ರಿವ ಮಂದರಂ ||೬||
 ನೀಲಾಂಜನ ಚಯಪ್ರಖ್ಯಂ ಹಾರೇ ಣೋರಸಿ ರಾಜತಾ |
 ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಭ ವಕ್ತ್ರೇಣ ಸಬಲಾಕ ಮಿವಾಂಬುಧಂ ||೭||
 ಬಾಹುಭಿರ್ಬದ್ಧ ಕೇಯೂರ್ಗ್ಜ್ವಂದನೋತ್ತಮ ರೂಪಿತೈಃ |
 ಭ್ರಾಜಮಾ ನಾಂಗದೈಃ ಪೀನೈಃ ಪಂಚಶೀರ್ಷೈ ರಿವೋರಗೈಃ ||೮||
 ಮಹತಿ ಸ್ಫುಟಿಕೆ ಚಿತ್ರ ರತ್ನಸಂಯೋಗ ಸಂಸ್ಕೃತ |

ಕೂರಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ, ಶಿಖರೈಃ - ಕೋಡುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಮಂದರಮಿವ - ಮಂದರ ಪರ್ವತದಂತಿರಕ್ಕ, ವೀರಂ - ಮಹಾಕೂರನೆನಿಸಿದ, ಮಹಾಜನಂ - ಮಹಾಶೇಷಸ್ಸುಳ್ಳ ||೬|| ನೀಲಾಂಜನ ಚಯಪ್ರಖ್ಯಂ - ಕಪ್ಪಾದ ಕಾಟಿಕೆಮು ಮುದ್ದೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ, ಉರಸಿ - ಎದೆಮಲ್ಲಿ, ರಾಜತಾ-ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಭವಕ್ತ್ರೇಣ - ಚಂದಿರನಂತೆಸನಾಯಕಮುನಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಹಾರೇಣ - ಮುತ್ತಿನಹಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸಬಲಾಕಂ - ಕೊಕ್ಕರೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತಮಾದ, ಅಂಬುಧಮಿವ - ಮೇಘದಂತಿರಕ್ಕ, ||೭|| ಬದ್ಧ ಕೇಯೂರೈಃ - ತೊಟ್ಟಿರುವ ಘುಜಕೀರ್ಮಿಗಳುಳ್ಳ, ಜ್ವಂದನೋತ್ತಮರೂಪಿತೈಃ - ಉತ್ತಮವಾದ ಶ್ರೀಗಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಗಳಾದ, ಭ್ರಾಜಮಾನಾಂಗದೈಃ - ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಬ-ಪುರಿಗಳುಳ್ಳ, (ತೋಳಿನ ನಡುವೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಡವೆ) ಪೀನೈಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲಿತಿರತಕ್ಕವುಗಳಾದಕಾರಣವೇ, ಪಂಚಶೀರ್ಷೈಃ - ಐದು ತಲೆಗಳುಳ್ಳ, ಉರಗೈರಿವ - ಸರ್ಪಗಳಂತಿರುವ, ಬಾಹುಭಿಃ - ತೋಳುಗಳಿಂದ, (ಉಪಲಕ್ಷಿತಂ - ಕೂಡಿರುವ) ಮಹತಿ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಸ್ಫುಟಿಕೆ - ಸ್ಫುಟಿಕಶಿಲೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ಚಿತ್ರೈಃ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನಿಸಿರುವ, ರತ್ನಸಂಯೋಗ ಸಂಸ್ಕೃತ - ಸವರತ್ನಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಉತ್ತಮಾಸ್ತರಣಾಪೀರ್ಣ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗೆ

ತುಟೆಗಳಿಗೆ ಎಣೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ || ೫ || ಹತ್ತು ತಲೆಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನು, ಅಸದೃಶವಾದ ಕಾಂತಿ, ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ತೇಜಸ್ಸು, ಇಷ್ಟು ಸಂಭ್ರಮ ದಿಂದಿರುವ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಘಾತುಕಜಾತುಗಳಿಂದಲೂ, ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಮಂದರ ಪರ್ವತದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು || ೬ || ಅಗಲವಾದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆಸವ ನಾಯಕ ಮನೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ತೋರಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಿಂದಲೂ, ಕಪ್ಪಾದ, ಕಾಟಿಕೆಯ ರಾಶಿಯಂತಿರುವ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಆ ದಶಕಂಧರನು-ಕೊಕ್ಕರೆಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಸಹಿತಮಾದ ಮುಂಗಾರು ಮೋಡದಂತೆ ತೋರಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೭ || ಉತ್ತಮವಾದ ಚಂದನದ ಲೇಪನವನ್ನು ಪಡೆದು, ತೋಳಿನ ನಡುವೆ ಬಾಪುರಿಯೆಂಬ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆಭರಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಬಾಹುಮೂಲದಲ್ಲಿ ರತ್ನಬಹಿತವಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಇರುವ ಬಲಿತ ತೋರವಾದ ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಐದು ಹೆಡೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಘೋರವಾಗಿದ್ದವು || ೮ || ನಾನಾವಿಧವಾದ ಅಮೂಲ್ಯರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೈವಾಡದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತೋರಿ, ಸ್ಫುಟಿಕ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ರತ್ನ ಕಂಬಳ

ಉತ್ತಮಾ ಸ್ತುರಣಾಸ್ತೀರ್ಣ ಸೂಪವಿಷ್ಣುಂ ವರಾಸನೆ || ೯ ||
 ಅಲಂಕೃತಾಭಿ ರತ್ನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಮದಾಭಿ ಸ್ಸಮಂತತಃ |
 ವಾಲವ್ಯಜನ ಹಸ್ತಾಭಿ ರಾರಾ ತ್ಯಮುಪ ಸೇವಿತಂ || ೧೦ ||
 ದುರ್ಧರೇಣ ಪ್ರಹಸ್ತೇನ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವೇನ ರಕ್ಷಸಾ |
 ಮಂತ್ರಿಭಿ ರ್ಮಂತ್ರ ತತ್ಪಜ್ಞೈ ನಿಫಕುಂಭೇನ ಚ ಮಂತ್ರಿಣಾ || ೧೧ ||
 ಸುಖೋಪವಿಷ್ಣುಂ ರಕ್ಷೋಭಿ ಶ್ಚ ತುರ್ಭಿ ಬಲದರ್ಪಿತ್ಯಃ |
 ಕೃತ್ಸುಃ ಪರಿವೃತೋ ಲೋಕ ಶ್ಚ ತುರ್ಭಿ ರಿವ ಸಾಗರೈಃ || ೧೨ ||
 ಮಂತ್ರಿಭಿ ಮಂತ್ರ ತತ್ಪಜ್ಞೈ ರನೈಶ್ಚ ಶ್ಚ ಶುಭ ಬುದ್ಧಿಭಿಃ ||

ರತ್ನಗಂಭೀಯನ್ನು ಹಾಸಿರುವ, ವರಾಸನೆ - ಉತ್ಕೃತವಾದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ, ಸೂಪವಿಷ್ಣುಂ - ಮೋಡಿಯಿಂದ ಕುಳಿತಿಕೊಳ್ಳುವ || ೯-೯ || ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ಹೇರಳವಾಗಿ, ಅಲಂಕೃತಾಭಿಃ - ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ, ವಾಲವ್ಯಜನಹಸ್ತಾಭಿಃ - ಬೀಸುವಚ್ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ, ಪ್ರಮದಾಭಿಃ - ಮದವತಿಯಾದ ತರುಣಿ ಮಂದಿ, ಆರ. ತ. - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ಸಮಂತತಃ - ಸುತ್ತಲೂ, ಸಮುಪಸೇವಿತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ || ೧೦ || ದುರ್ಧರೇಣ - ದುರ್ಧರನೆಂಬ [ಅಸಾಧ್ಯನಾದ] ಪ್ರಹಸ್ತೇನ - ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ, ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವೇನ - ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ, ರಕ್ಷಸಾ - ರಕ್ಷಸನೆಂಬ, ಮಂತ್ರಿಣಾ - ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಜನೆಯುಳ್ಳ, ನಿಫಕುಂಭೇನ - ನಿಫಕುಂಭನೆಂಬ, ಮಂತ್ರತತ್ಪಜ್ಞೈಃ - ರಾಜಕಾರ್ಯ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ, ಮಂತ್ರಿಭಿಃ - ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ, (ಉಪಲಕ್ಷಿತಂ - ಕಂಡಿರುವ) || ೧೧ || ಬಲದರ್ಪಿತ್ಯಃ - ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ಚತುರ್ಭಿಃ - ನಾಲ್ಕರಾದ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ಸುಖೋಪವಿಷ್ಣುಂ - ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಚತುರ್ಭಿಃ - ನಾಲ್ಕರ, ಸಾಗರೈಃ - ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ, ಪರಿವೃತಃ - ಸುತ್ತಲಿಟ್ಟಿರುವ, ಕೃತ್ಸುಃ - ಸಮಸ್ತನಾದ, ಲೋಕಇವ - ಪ್ರಪಂಚದಂತಿರುವ, (ಪರಿವೃತಂ ಕೃತ್ಸುರೋಕಮಿವಸ್ಥಿತಂ) || ೧೨ || ಮಂತ್ರತತ್ಪಜ್ಞೈಃ - ಮೋಹಕಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲ, ಶುಭಬುದ್ಧಿಭಿಃ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಅನೈಃ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಾದ, ಮಂತ್ರಿಭಿಃ - ಸಚಿವರಾದ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ-ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅನ್ಯಾಸ್ಯಮಾಸಂ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನಾದಕಾರಣವೇ, ಸುರೈಃ - ದೇವತೆಗಳಾದ.

ಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಾಭಾಸಮಾನನಾಗಿದ್ದನು || ೯ || ವಿವಿಧವಾದ ರತ್ನಾರ್ಥಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿರುವ ಮದವತಿಯಾದ ದಿವ್ಯಾಂಗನೆಯರು-ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪರಮಾದರದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೧೦ || ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ಪ್ರಹಸ್ತ (ದುರ್ಧರ) ಮಹಾ ಪಾರ್ಶ್ವ, ರಾಜಮಂತ್ರವಿಶಾರದನಾದ ನಿಫಕುಂಭ, ಎಂಬ ಧೀರರಾದ ಮಂತ್ರಿವೈರು ನಿಶಾಚರೇಶ್ವರನನ್ನು ಬಳಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇವರ ನಡುವೆ ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ರಕ್ಷಸರೊಡೆಯನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡಲುಗಳಿಂದ ತಗೂಡಿರುವ ಜನರಾಶಿಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೧ || ರಾಜನೀತಿ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತು, ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಚತುರರಾದ ಮಹಾ ಮಾತೃರೂ, ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಿಶಾರದರಾದ-ಇತರ ರಕ್ಷಸರೂ ಆವರಿಸಿ ಕುಳಿತು, ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರೆ, ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿ

ಅನ್ಯಾಸ್ಯಮಾನಂ ರಕ್ಷೋಭಿ ಸ್ಸುರೈರಿವ ಸುರೇಶ್ವರಂ ||೧೬||
 ಅವಶ್ಯ ದ್ರಾಕ್ಷಸ ಪತಿಂ ಹನೂಮಾ ನತಿತೇಜಸಂ ।
 ವಿಷ್ಣು ತಂ ಮೇರುಶಿಖರ ಸತೋಯ ಮಿವತೋಯದಂ ||೧೭||
 ಸ ತೈ ಸ್ಸಂಪೀಡ್ಯ ಮಾನೋಪಿ ರಕ್ಷೋಭಿ ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮೈಃ ।
 ವಿಸ್ತಯಂ ಸರಮಂ ಗತ್ವಾ ರಕ್ಷೋಧಿಪ ಮವೈಕ್ಷತ ||೧೮||
 ಭ್ರಾಜಮಾನಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹನುಮಾ ನ್ರಾಕ್ಷ ಸಶ್ವರಂ ।
 ಮನಸಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ತೇಜಸಾ ತಸ್ಯ ಮೋಹಿತಃ ||೧೯||
 ಅಹೋ ರೂಪ ಮಹೋ ಧೈರ್ಯ ಮಹೋ ಸತ್ಯ ಮಹೋ ದೃತಿಃ ।

(ಅನ್ಯಾಸ್ಯಮಾನಂ- ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಸುರೇಶ್ವರಮಿವವಿಸ್ಥಿತಂ -ದೇವೇಂದ್ರನಂತಿರುವ ||೧೬|| ಅತಿತೇಜಸಂ - ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸತೋಯಮಿವ - ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ, ಮೇರುಶಿಖರ - ಮೇರುವರ್ವತದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣುತಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರತಕ್ಕ, ತೋಯದಮಿವವಿಸ್ಥಿತಂ - ಮೇಘದಂತಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸಪತಿಂ- ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನನ್ನು, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅವಶ್ಯತ - ನೋಡಿದನು ||೧೭|| ಸಃ- ಆ ಹನುಮಂತನು, ಭೀಮವಿಕ್ರಮೈಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ತೈಃ - ಆ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಸಂಪೀಡ್ಯಮಾನೋಪಿ - ಬಹಳವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪರಮಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ವಿಸ್ತಯಂ - ಅಶ್ವತ್ಥವನ್ನು, ಗತ್ವಾ - ಹೊಂದಿ, ರಕ್ಷೋಧಿರಂ - ರಾಕ್ಷಸರಾಜನನ್ನು, ಅವೈಕ್ಷತ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೮|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ಭ್ರಾಜಮಾನಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ - ಅಸುರೇಂದ್ರನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವಣನ, ತೇಜಸಾ - ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮೋಹಿತಃ - ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೧೯|| ಮತಿಮಾ - ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ, ಹಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಅಮಿತಾಜಸಃ - ಅಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ, ಪ್ರಭಾವಂ - ಪ್ರಭಾವವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ - ರಕ್ತಸರೋಡೆಯನ, ರೂಪಂ - ಕಾರವು, ಅಹೋ - ಅಶ್ವತ್ಥಕರವಾಗಿದೆ, ಧೈರ್ಯಂ - ಧೀರತೆಯೂ, ಅಹೋ - ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ, ಸತ್ಯಂ - ದೇಹಬಲವೂ, ಅಹೋ -

ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವ ಸುರೇಂದ್ರನಂತೆ ಸಂಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೬|| ಇಂತ ಪಾಠವೈಭವದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮೇರುಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಜಲಭರಿತವಾದ ಜಲದದಾತೆ ಸಿಂಹ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ರಾಜತೇಜದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಯಾಮಿನೀಚರೇಂದ್ರನನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿದನು ||೧೭|| ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸ ಕಿಂಕರರು-ತಂತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರುತ್ತಾ, ತನ್ನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹನುಮನು ಅಸುರನ ಅಮೋಘವಾದ ಸಿರಿಯಪರಿಯನ್ನೇ ನಿರುಕ್ತಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೮|| ತೇಜೋರಾಶಿಯಾಗಿರುವ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ಮಹಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೆರಗಾದ ಮಾರುತಿಯು - ತನ್ನ ಮನದೊಳಾಲ್ಮೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧೯|| ಅಹಹ ಈ ರಕ್ತಸರೋಡೆಯನ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?, ಇವನ ಧೀರತೆಯನ್ನು ನಾನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ ? ಇವನ

ಅಹೋ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಯುಕ್ತತಾ ||೧೩||
 ಯದ್ಭದ್ರವೋ ನ ಬಲವಾಕ್ ಸ್ಯಾದಯಂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ |
 ಸ್ಯಾದಯಂ ಸುರಲೋಕಸ್ಯ ಸತಕ್ರಸ್ಯಾಪಿ ರಕ್ಷಿತಾ ||೧೪||
 ಅಸ್ಯ ಕ್ರೂರೈ ನೃಕಂಸೃಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿ ರ್ಲೋಕ ಕುತ್ಸಿತೈಃ |
 ತೇನ ಬಿಭೃತಿ ಬಲ್ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಸ್ಸಾಮರದಾನವಾಃ ||೧೫||
 ಅಯಂ ಹೃತ್ಸಹತೆ ಕ್ರುದ್ಧಃ ಕರ್ತು ಮೇಕಾರ್ಣವಂ ಜಗತ್ |
 ಇತಿ ಚಿಂತಾಂ ಬಹುವಿಧಾ ಮಕರೋ ನೃತಿಮಾ ಹರಿಃ ||೧೬||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಮಮಿತಾಜಸಃ ||೧೭||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ಏಕೋನಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ವಿಸ್ತೃತವೆನಿಸಿದೆ, ದೃಷ್ಟಿಃ-ಕಾಂತಿಯೂ, ಅಹೋ-ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತತಾ-ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನತೆಯೂ, ಅಹೋ-ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ||೧೩|| ಬಲವಾಕ್-ಬಲಿಷ್ಠನಾದ, ಅಯಂ - ಈ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ರಾಮನು, ಅಧಃ - ಧರ ರಹಿತನು, ಸ್ಯಾದೃದಿ-ಆಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಅಯಂ - ಈತನು, ಸತಕ್ರಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತಮಾದ, ಸುರಲೋಕಸ್ಯಾಪಿ - ದೇವಲೋಕಕ್ಕೂ, ರಕ್ಷಿತಾ - ರಕ್ಷಕನು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗಬಲ್ಲನು ||೧೪|| ನೃಕಂಸೃಶ್ಚ - ಘಾತುಕಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ಕ್ರೂರೈಃ-ಭಯಂಕರಗಳಾದ, ಲೋಕಕುತ್ಸಿತೈಃ - ಲೋಕನಿಂದಿತನಾದ, ಅಸ್ಯ - ಈರಾಮನ, ಕರ್ಮಭಿಃ - ಕೆಲಸಗಳಿಂದ, ತೇನ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಃದಿಂದಲೂ, ಸಾಮರದಾನವಾಃ - ದೇವಾಸುರರಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಲೋಕಾಃ - ಜನರು, ಅಸ್ಯಾತ್ - ಈ ರಾಮನಿಂದ, ಬಿಭೃತಿ - ಭಯಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ||೧೫|| ಅಯಂ - ಈ ರಾಮನು, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಗೊಂಡವನೇ ಆದರೆ, ಜಗತ್ - ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು, ಏಕಾರ್ಣವಂ - ಒಂದೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನಾಗಿ, ಕರ್ತುಂ - ಮಾಡಲಿಕ್ಕು, ಉತ್ಸಹತೆ - ಶಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲನು, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಬಹುವಿಧಾಂ-ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾದ, ಚಿಂತಾಂ-ಯೋಚನೆಯನ್ನು, ಅಕರೋತ-ಮಾಡಿದನು ||೧೬||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಸತ್ಯವೋ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ, ಇವನ ಹೊಳವಿಗೆ ಅಳವೇ ಇಲ್ಲ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನತೆಯೆಂಬುದು ನನಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ, ||೧೩|| ಈ ನಿಶಾಚರ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯು-ಅಯ್ಯೋ ಇಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ, ಬಲ, ಪೌರುಷ, ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವವನಾದರೂ, ಅಧಃವೆಂಬುದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಇವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಲಿವನು-ಅಮರರಿಂದಲೂ, ಅಮರಾಧಿಪನಿಂದಲೂ ಸಹಿತಮಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೂ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗುತ್ತಲಿದ್ದನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಲೇಶವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ||೧೪|| ಇವನ ಅಧಃದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮಹಾ ಭಯಂಕರಗಳೂ, ಹಿಂಸಾಕರಗಳೂ, ಲೋಕನಿಂದಿತಗಳೂ ಆಗಿರುವ ನೀಚಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸುರಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ||೧೫|| ಇವನಿಗೆ ಬಂದು ವೇಳೆ ರೋಷವು ಬಂದುದೇ ಆದರೆ-ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾವೇ ಜಲರಾಶಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನು-ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||

— ಇಂತು ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ.

— ಶ್ರೀಮತ್ಸನ್ನಿಧಿರಕಾಣ್ಡೆ ಪಂಚಾಕಸ್ಸರ್ಗಃ —

ತ ಮುದ್ದೀಹ್ಯ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪಿಂಗಾಕ್ಷಂ ಪುರತ ಸ್ಥಿತಂ |
ಕೋಪೇನ ಮಹತಾ ವಿಷ್ಣೋ ರಾವಣೋ ಲೋಕರಾವಣಃ || ೧ ||
ಶಂಕಾ ಹತಾತ್ಮಾ ದಧ್ಯಾ ಸ ಕಪೀಂದ್ರಂ ತೇಜಸಾ ವೃತಂ |
ಕಿಮೇಷ ಭಗವಾ ನ್ನಂದೀ ಭವೇ ತ್ಸಾಹ್ಯಾ ದಿಹಾಗತಃ || ೨ ||
ಯೇನ ಶಶ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಕೈಲಾಸ ಮಯಾ ಸಂಚಾಲಿತ ಪುರಾ |

— ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಹರಿಯಾ ಪುರಕೈತರ ತಾಂ | ಹರಬೇ ನಿಹುದಂದು ಕೇಳ್ವು ದನ್ನುತ ಲೋರೆಯಲ್ |

ಹರಿಯುಂ ಕೇಳ್ವು ಸಚಿವಂ | ಗರುಹಿದ ನಸುರಾಧಿಪಂಗೆ ಹಿತಮಂ ನಯದಿಂ ||

ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಲವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಲೋಕರಾವಣಃ - ಜನರನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುವ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣಾಸುರನು, ಪಿಂಗಾಕ್ಷಂ - ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಪುರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇರುವ, ತಂ - ಆಹನುಮಂತನನ್ನು, ಉದ್ದೀಹ್ಯ - ನೋಡಿ, ಮಹತಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಕೋಪೇನ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಆವಿಷ್ಟಃ - ಕೂಡಿದವನು (ಆಗತಃ - ಆದನು) ||೧|| ಸಃ - ಆರಾವಣನು, ಶಂಕಾಹತಾತ್ಮಾ - ಸಂದೇಹದಿಂದ ಬೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಏಷಃ - ಇವನು, ಸಾಹ್ಯಾತ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಆಗತಃ - ಬಂದಿರುವ, ಭಗವಾ - ಪೂಜ್ಯನಾದ, ನಂದೀ-ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೇ, ಭವೇತ್ಕಿಂ - ಆಗಿರಬಹುದೇ? ಪುರಾ-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕೈಲಾಸ - ಕೈಲಾಸಪರ್ವತವು, ಸಂಚಾಲಿತೇ (ಸತಿ) ಚಿನ್ನಾಗಿ ಕದಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಯೇನ್ - ಯಾವನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಂದ, (ಅಹಂ - ನಾನು) ಶಪ್ತಃ - ಕಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು, ಅಸ್ಮಿ - ಆದೇನೋ, ಸೋಯಂ - ಆಕಟದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೇ, ವಾನರ ಮೂರ್ತಿಃ - ವಾನರಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ಯಾತ್ಕಿಂ - ಇರಬಹುದೇ? ಅಪಿಸ್ವತಃ - ಅಥವಾ-ಬಾಣಃ ಬಾಣನೆಂಬ, ಅನುರೋವಾ

— ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು ಬಾಲವನ್ನು ಉದ್ಧವಾಗಿಬೆಳಸಿ, ಪಿಂಜೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಉಚ್ಚಾಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಇದಿರಿಗೆ ಬಹು ಉನ್ನತನಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಲೋಕಕಂಟಕನೆನಿಸಿ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತಲಿರುವ ರಾವಣನು-ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಆತನನ್ನುನೋಡಿದನು, ಅಪಾರವಾದ ಕೋಪದ ಆವೇಶವುಂಟಾಯಿತು ||೧|| ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಕಯವು ನಾಟಿತು, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿರುವ ಆ ಮಾರುತಿಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆಲೋಚಿಸಿ ತೊಡಗಿದನು, ಒಂದುವೇಳೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ವಾಹನವಾಗಿರುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೇ ಸಾಹ್ಯಾತ್ಮಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಬಗೆದನು ||೨|| ಮತ್ತು-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೆನಷ್ಟೆ? ಆಗ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದೆನು,

ಸೋಽಯಂ ವಾನರ ಮೂರ್ತಿ ಸ್ವಾ ತ್ವಿಂಸ್ಯ ದ್ವಿಜೋಽಪಿ ವಾಸುರಃ ||೫||
ಸ ರಾಜಾ ರೋಷತಾಮ್ರಾಕ್ಷಃ ಪ್ರಹಸ್ತಂ ಮಂತ್ರಿ ಸತ್ತಮಂ |

ಕಾಲಯುಕ್ತ ಮುವಾಚೇದಂ ವಚೋ ವಿಪುಲ ಮರ್ಥವತ್ ||೬||

ದುರಾತ್ಮಾ ಪೃಚ್ಛತಾ ಮೇಷ ಕುತಃ ಕಿಂವಾಸ್ಯ ಕಾರಣಂ |

ವನಭಂಗೇ ಚ ಕೋಽಸ್ಯಾರ್ಥೋ ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ ಚ ತರ್ಜನೇ ||೭||

ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿರಬಹುದೋ ? , ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ತೇಜಸಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಆವೃತಂ - ಕೂಡಿರುವ, ಕಪೀಂದ್ರಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ದಧ್ಯಾಚಿಂಸಿದನು ||೫|| ರಾಜಾದೊರೆಯಾದ, ಸಃ - ಆರಾವಣನು, ರೋಷತಾಮ್ರಾಕ್ಷಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಂಪಡದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರಹಸ್ತಂ - ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ, ಮಂತ್ರಿಸತ್ತಮಂ - ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಾಲಯುಕ್ತಂ - ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿರುವ, ವಿಪುಲಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥವತ್ - ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು ||೬|| ಏಷಃ - ಇವನು, ಕುತಃ - ಎಲ್ಲಿಂದ, (ಆಗತೋವಾ - ಬಂದಿರುವನೋ) ಅಸ್ಯ - ಇವನಿಗೆ, ಕಾರಣಂ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ನಿಮಿತ್ತವು, ಕಿಂವಾ - ಯಾವುದೋ, ಅಸ್ಯ - ಇವನಿಗೆ, ವನಭಂಗೇಚ - ತೋಟವನ್ನು ಮುರಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸೀನಾಂ - ರಕ್ಷಸಿಯರ, ತರ್ಜನೇಚ - ಅಂಜನುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಈ ಅರ್ಥಃ -

ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು “ ಎಲೈ ದುರುಳನೇ ! ಇದೇನು ಇಂತಹ ದುಷ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು, ಆತನ ಮುಖವು ಸ್ವಲ್ಪ ನೀಳವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಪಿಯ ಮೋರೆಯ ಈ ಜಂತುವು ಕೋಡಗನಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕನು, ಆಗಲಾ ಭಗವಂತನ ವಾಹನನು - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, “ ಎಲೈ ದುಷ್ಪಾತ್ರನೇ ! ನನ್ನ ಆಕಾರದ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಎಂದು ” ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲವೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ನಂದಿಯೇ ಈ ಆಕಾರವನ್ನಾಂತು ಬಂದಿರಬಹುದೇ ? ಅಥವಾ ಅದೇ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಶಿವ ಪೂಜಾದುರಂಧರನಾಗಿದ್ದ ಬಾಣಾಸುರನು - ತನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಭಂಗವುಂಟಾದುದರಿಂದ ರೋಷಗೊಂಡು, “ ಮರವನ್ನೇರಿರುವ ಕಪಿಯು ಕುಣಿಯುತ್ತ ಕೊನೆಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸುವಂತೆ ಈ ಬಿಟ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲಗಿಸಿ, ನನಗೆ ಚಿತ್ತಚಾಂಚ್ಛವನ್ನಂಟುಮಾಡಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಯಾದ ನಡತೆಯುಳ್ಳ ಕಪಿಯೇ ನಿನ್ನ ನಗರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆಯಲಿ ” ಎಂದೂ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು, ಅವನೇನಾದರೂ ಹೀಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆ ಎಂದೂ ಚಿಂತಿಸಿದನು ||೫|| ಆ ಹಿಂದೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು - ರೋಷಗೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಡಿಗಳನ್ನುದಿರಿಸುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೂ, ವಿವರವಾಗಿಯೂ, ಸಾರವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು ||೬|| ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿವರೈ ! ಈ ದುರಳನಾದ ಕೋಡಗನು ಯಾರು ? ಇವನ ಸ್ಥಳವು ಯಾವುದು ? ಈಗ ಎಲ್ಲಿಂದಬಂದಿದಾನೆ ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು ಬಹು ಕೃಂಗಾರವಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಉದ್ಯಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ಹಾಳುಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಈ ಕಪಿಗೆ ಉಪಯೋಗವೇನು ?

ಮತ್ತುರೀ ಮಪ್ರದ್ಯಪ್ಯಾಂ ವಾ ಗಮನ ಕಿಂ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ |
 ಆಯೋಧನೇ ವಾ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪೃಚ್ಛತಾ ಮೇಷ ದುರ್ಮತಿಃ ||೬||
 ರಾವಣಸ್ಯ ವಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಹಸ್ತೋ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಸಮಾಶ್ವಸಿ ಹಿಭದ್ರಂ ತೇ ನ ಭೀಃ ಕಾರ್ಯಾ ತ್ವಯಾ ಕವೇ ||೭||
 ಯದಿ ತಾವತ್ತ್ವ ಮಿಂದ್ರೇಣ ಪ್ರೇಷಿತೋ ರಾವಣಾಲಯಂ |
 ತತ್ತ್ವ ಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಮಾಭೂ ತ್ವೇ ಭಯಂ ವಾನರ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸಿ ||೮||
 ಯದಿ ವೈಶ್ರವಣಸ್ಯ ತ್ವಂ ಯಮಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ವಾ |
 ಚಾರರೂಪ ಮಿದಂ ಕ ತ್ವಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ನಃ ಪುರೀ ಮಿಮಾಂ ||

ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ದುರಾತ್ಮಾ - ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಏಷಃ - ಈ ಕುಟುಂಬ
 ಪೃಚ್ಛತಾಂ - ಕೇಳಲ್ಪಡಲಿ, ಅಪ್ರದ್ಯಪ್ಯಾಂ - ಜಯಿಸಲಕಕ್ಕುವಾದ, ಮತ್ತುರೀಂ - ನನ್ನ ಪಟ್ಟಣವ
 ನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಗಮನೇವಾ-ಬರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿಂಪ್ರಯೋಜನಂ -ಫಲವೇನು ? ಆಯೋಧನೇವಾ-
 ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿಂಕಾರ್ಯಂ - ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? (ಇತಿ- ಹೇಗೆಂದು) ದುರ್ಮತಿಃ-ದು
 ಪ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಏಷಃ-ಈ ವಾನರನು, (ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ) ಪೃಚ್ಛತಾಂ-ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ||೬||
 ಪ್ರಹಸ್ತಃ - ಪ್ರಹಸ್ತನು, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ವಚಃ-ವಾತನನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ-ಕೇಳಿ, ಕವೇ-ಎಲೈ
 ವಾನರನೇ ! ತ್ವಂ-ನೀನು, ಸಮಾಶ್ವಸಿಹಿ - ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು, ತೇ-ನಿನಗೆ, ಭದ್ರಂಹಿ - ಮೇಲಾಗಲಿ,
 ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ, ಭೀಃ- ಭಯವು, ನಕಾರ್ಯಾ-ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, (ಮಡಬೇಕಾದಿಲ್ಲ) ||೭|| ತಾವತ್-
 ಈಗ, ಇಂದ್ರೇಣ- ಇಂದ್ರನಿಂದ, (ತ್ವಂ-ನೀನು), ರಾವಣಾಲಯಂ-ಈ ರಾವಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಪ್ರೇಷಿತೋಯದಿ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದರೆ, ತತ್ತ್ವಂ- ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು, ಅಖ್ಯಾಹಿ-ಹೇಳು, ತೇ-
 ನಿನಗೆ, ಭಯಂ-ಭಯವು, ಮಾಭೂತ್ - ಆಗಬೇಡ, ವಾನರ-ಎಲೈ ಕುಟುಂಬ ! (ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ-
 ತ್ವಂ-ನೀನು, ಮೋಕ್ಷ್ಯಸಿ-ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ || ೮ || ವೈಶ್ರವಣಸ್ಯ-ಕುಬೇರನಿಗಾಗಲಿ, ಯಮಸ್ಯ-ಯಮ
 ನಿಗಾಗಲಿ, ವರುಣಸ್ಯವಾ-ವರುಣನಿಗೇ ಆಗಲಿ, ಇದಂ-ಈ, ಚಾರರೂಪಂ- ದೂತವೇಷವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ-
 ಮಾಡಿಕೊಂಡು, (ಧರ್ಮಿ) ನಃ-ನಮ್ಮ, ಇಮಾಂ-ಈ, ಪುರೀಂ- ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ-ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ,

ರಕ್ತಸಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆದರಿಸಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಹೆರರಿಂದ ಹೊಗಳಲಸದಳ
 ವೆನಿಸಿರುವ ನನ್ನ ನಗರಿಯನ್ನು ಹೊಗುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಲಾಭವೇನು ? ರಕ್ತಸರೊಡನೆ
 ಹೋರಾಡಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು ? ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವಂ
 ತ ಈ ಕೀಳಬುದ್ಧಿಯ ಕವಿಯನ್ನು ಕೇಳತೀಳ ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ||೫||೬|| ರಾವಣನ ಆ
 ಜ್ಞಾವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಂತ್ರಿಪ್ರವರನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು-ಮಾರುತಿ ಯನ್ನುಕುರಿತು ಇಂತೆಂ
 ದನು- ಎಲೈ ವಾನರನೇ! ನೀನು ಬಲು ಗಾಬರಿಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತೀಯೆ, ಅದರಿಂ
 ದ ಆ ಮನದ ಕಳವಳವನ್ನು ಬಿಡು, ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು, ನೀನು ಹೆದರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ,
 ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿದರೆ ನಿನಗೆ ಮೇಲಾಗುವುದು, ಸಾಮಾಧಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ
 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡು ||೮|| ನೀನು- ಅಲಕಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ ಮಗನೆ
 ನಿಸಿರುವ ಕುಬೇರನ ಕಿಂಕರನೆ ? ಅಥವಾ ಯಮನ ದೂತನೆ? ಇಲ್ಲವೆ ವರುಣನ ದಾಸನೆ?

ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರೇಷಿತೋ ವಾಽಸಿ ದೂತೋ ವಿಜಯ ಕಾಂಕ್ಷಿಣಾ ||೯||

ನ ಹಿ ತೇ ವಾನರಂ ತೇಜೋ ರೂಪಮಾತ್ರಂ ತು ವಾನರಂ ||

ತತ್ಪತಃ ಕಥಯಸ್ವಾ ದ್ವೈತತೋ ವಾನರ ಮೋಕ್ಷಯತೆ ||೧೦||

ಅನ್ಯತಂ ವದತ ಕ್ವಾಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ತವ ಜೀವಿತಂ ||

ಅಥವಾ ಯನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ತೆ ಪ್ರವೇಶೋ ರಾವಣಾಲಯಃ ||೧೧||

ಏವಮುಕ್ತೋ ಹರಿಶ್ಚೈಷ್ಠ ಸ್ತದಾ ರಕ್ಷೋಗಣೇಶ್ವರಂ

ಅಬ್ರವೀ ವ್ಯಾಸ್ಮಿ ಶಕ್ರಸ್ಯ ಯಮಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ವಾ |

ಧನದೇನ ನ ಮೇ ಸಖ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ನಾಽಸ್ಮಿ ಚೋದಿತಃ ||೧೨||

ತ್ವಂ-ನೀನು, ದೂತೋ-ಯುದಿ-ಉಳಿಗದವನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ವಿಜಯಕಾಂಕ್ಷಿಣಾ - ಗೆಲುವನ್ನು ಕೋರುತಲಿ
ರುವ, ವಿಷ್ಣುನಾ-ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ, ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ದೂತೋಯದಿವಾಪಿ - ದೂತನೇ
ಆಗಿದ್ದರೂ, ಅಪ್ರಾಪ್ತ-ಹೇಳು ||೯|| ವಾನರ-ಎಲೈ ಕಪಿಯೇ! ತೇನಿನ್ನ, ತೇಜಃ-ಕಾಂತಿಯು, ವಾನ
ರಂ-ಕಪಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದುದು, ನಹಿ-ಆಗಿಲ್ಲ, ರೂಪಮಾತ್ರಂ-ಆಕಾರವು ಮಾತ್ರವೇ, ವಾನ
ರಂ-ಕಪಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದುದೆನಿಸಿದೆ, ತತಃ-ಅದಕಾರಣ, ಅದೈ-ಇಂದು, ತತ್ಪತಃ-ನಿಜನಾಗಿ, ಕಥ
ಯಸ್ವ-ಹೇಳು, ಮೋಕ್ಷಯತೆ - ಬಿಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ, ಅಪಿಚ-ಮತ್ತು, ಅನ್ಯತಂ-ಸುಳ್ಳನ್ನು, ವದತಃ-
ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ತವ-ನಿನಗೆ, ಜೀವಿತಂ-ಬದುಕು, ದುರ್ಲಭಂ-ಕಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿ, ಅಥವಾ-ಹಾಗಿಲ್ಲದಿ
ದ್ದರೆ, ಯತಃನಿಮಿತ್ತಂ-ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ರಾವಣಾಲಯಃ ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರವೇ
ಶಃ-ಪ್ರವೇಶವು, ಅಭೂತ್-ಆಯಿತೋ, ತತಃ-ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಕಥಯಸ್ವ-ಹೇಳು ||೧೦, ೧೧|| ಏವಾ-
ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಹರಿಶ್ಚೈಷ್ಠಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನು, ತದಾ-ಆಗ, ಅಹಂ-
ನಾನು, ಶಕ್ರಸ್ಯವಾ-ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಲಿ, ಯಮಸ್ಯವಾ-ಯಮನಿಗಾಗಲಿ, ವರುಣಸ್ಯವಾ-ವರುಣನಿಗಾಗಲಿ,
ದೂತಃ-ಸೇವಕನು, ನ-ಅಲ್ಲ, ಧನದೇನ. ಕುಬೇರನೊಡನೆ, ಮ-ನನಗೆ, ಸಖ್ಯಂ-ಸ್ನೇಹವು, ನ-ಇಲ್ಲ,
ವಿಷ್ಣುನಾ-ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ, ಅಹಂ-ನಾನು, ಚೋದಿತಃ-ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು, ನ ಆಗಿಲ್ಲ ||೧೨|| ಮಮ-

ಉಳಿಗದವನ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿ ನಮ್ಮ ಈ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆಯೇ? ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ, ವಿಷ್ಣುವೇನಾದರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನೇ? ||೯||
ನಿನ್ನ ತೇಜೋಬಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನೀನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವ ಕೋಡಗನಂತೆ ಕಾ
ಣುವುದಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಆಕಾರವು ಮಾತ್ರವೇ ವಾನರಾಕಾರವಾಗಿದೆ, ಎಲೈ ವಾನರನೇ! ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ
ಯನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಗ ಹೇಳು, ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀ
ಯೆ, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸುಳ್ಳನ್ನೇನಾದರು ಹೇಳತೊಡಗಿದೆಯೋ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಉಳಿಯುವುದು
ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ದುರ್ಲಭವೆಂದು ತಿಳಿ. ಮತ್ತು ವಕಾರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯಮನೆಗೆ
ಬಂದಿರುವೆಯೋ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸು ||೧೦-೧೧|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೇಳುತಬ
ರಲು ವೀರವಾರುತಿಯು-ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ಸಡ್ಡೆಮಾಡದೆ, ಅವನ ಮುಖದ ಕಡೆಯಿಂದರಾಕ್ಷ
ಸರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಇಂತೆಂದನು ||೧೨|| ನಾನು ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಕಡೆ
ಯವನಲ್ಲ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಯಮನಿಗೆ ಸೇರಿದವನೂ ಅಲ್ಲ, ಧನಾಧಿಪತಿಯಾದ

ಜಾತಿರೇವ ಮಮ ತ್ವೇಷಾ ವಾನರೋಽಹ ಮಿಹಾಗತಃ |
 ದರ್ಶನಂ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೈಃ ದುರ್ಲಭಂ ತದಿದಾ ಮಯಾ ||೧೪||
 ವನಂ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಸ್ಯ ದರ್ಶನಾರ್ಥೇ ವಿರಾಜಿತಂ |
 ತತಸ್ತೇ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಬಲಿನೋ ಯುದ್ಧಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ||೧೫||
 ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ತು ದೇಹಸ್ಯ ಪ್ರತಿಯುದ್ಧ ಮಯಾ ರಣೆ |
 ಅಸ್ತ್ರಪಾಶೈಃ ನ ಕರ್ಷ್ಯೋಽಹಂ ಬದ್ಧಂ ದೇವಾಸುರೈ ರಪಿ ||೧೬||
 ಪಿತಾಮಹಾದೇವ ವರೋ ಮಮಾ ಪ್ರೇಮೋ ಽ ಭೈಷಾಗತಃ |
 ರಾಜಾನಂ ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮೇನ ಮಯಾ ವ ಮನು ವರ್ತತಂ ||೧೭||

ನನ್ನ, ಏಷಾ-ಈ ವಾನರರೂಪವಾಗಿರುವ, ಜಾತಿಃ-ಜಾತಿಯು, ಮಮೈವ-ನನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದುದೇ, ವಾ
 ನರಃ-ಕಪಿಯಾಗಿರುವ, ಅಹಂ-ನಾನು, ದುರ್ಲಭ - ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ-ರಾಕ್ಷಸ
 ರಾಜನಾದ, ತವ-ನಿನ್ನ, ದರ್ಶನ - ದರ್ಶನದ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಆಗತಃ-ಬಂದಿದೇನೆ, ತತ್-
 ಆಕಾರಣದಿಂದ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಇದಾ-ಈ, ವನಂ-ಅಶೋಕವನವು, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಸ್ಯ -ರಾಕ್ಷಸೇಂ
 ದ್ರನಾದ, ತವ-ನಿನ್ನ, ದರ್ಶನಾರ್ಥ-ದರ್ಶನ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ವಿನಾಶಿತಂ - ನಾಶಪಡಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ವಿತು, ||೧೪, ೧೫|| ತತಃ-ಅದರಿಂದ, ಬಲಿನಃ - ಬಲವಂತರಾದ, ತೇ-ನಿನ್ನ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ-ಕಿಂಕರರಾದ
 ರಕ್ಷಸರು, ಯುದ್ಧಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ - ಯುದ್ಧಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ-ಬಂದರು ||೧೫|| ದೇಹ
 ಸ್ಯ-ನನ್ನ ಶರೀರದ, ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ - ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೋಸ್ಕರ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ರಣೆ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ತೇ-ಆ
 ರಾಕ್ಷಸರು, ಪ್ರತಿಯುದ್ಧಾಃ- ಪ್ರತಿಯಾಗಿಯುದ್ಧಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರು ||೧೫|| ದೇವಾಸುರೈರಪಿ - ಸುರಾಸುರ
 ರಿಂದಲೂ, ಅಸ್ತ್ರಪಾಶೈಃ- ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪ ಕಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಬದ್ಧಂ-ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ, ನಕರ್ಷ್ಯಃ-
 ನಾನು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಏಷಃ-ಈ, ವರೋಽಪಿ-ವರವೂ, ಪಿತಾಮಹಾದೇವ . ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ, ಅಭೈಷಾಗ
 ತಃ-ಲಭಿಸಿದೆ, ||೧೬|| ರಾಜಾನಂ -ದೊರೆರಾದ, ತ್ವಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮೇನ - ನೋಡಲಾಶೆ
 ಯುಳ್ಳ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಅಸ್ತ್ರಂ-ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು, ಅನುವೃತ್ತಂ-ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಹಂ-ನಾನು,

ಕುಬೇರನೊಡನೆ ನನಗೆ ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲ, ಮೈಕುಂಠವಾಸಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವೂ ನನ್ನನ್ನು
 ಕಳುಹಿಸಿ ಇಲ್ಲ || ೧೪ || ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ, ವಾನರನಾಗಿಯೇ ನಾ
 ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದೇನೆ, ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ದುರ್ಲಭವಾಗಿದ್ದದ
 ರಿಂದ ನಾನೀಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು ||೧೪|| ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇ
 ಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಉದ್ಧಾನವನ್ನು ಮುಂದೆನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರದಾರಿಯು ನನ
 ಗೆ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ, ತರುವಾಯ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಾಗಿರುವ ರಕ್ಷಸರು ನನ್ನಿ
 ಡನೆ ಕಾಳಗವನ್ನು ಬಯಸಿಬಂದರು ||೧೫|| ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂ
 ದು ಅವರನ್ನಿಧಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು, ಮತ್ತು- ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಪಾಶಗಳಂ
 ದಾಗಲೀ, ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಾಧ್ಯನಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ ||೧೬|| ಯಾವುದೊಂದರ ಕಟ್ಟ
 ಗೂ ಬಳಗಾಗದಂತಹ ವರವೂ ನನಗೆ ಲೋಕಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದಲೇ ಲಭಿಸಿದೆ.
 ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದಲೇ, ನಿನ್ನ ಮಗನು ನನ್ನ

ವಿಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯಹ ಮಸ್ಮೀಣ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ತುಪ್ತಿಭಿ ಪೀಡಿತಃ |
 ಕೇನಚಿ ದ್ರಾಜಕಾರ್ಯೇಣ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ತವಾಂತಿಕಂ ||೧೪||
 ದೂತೋಽದಂ ಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ರಾಘವಸ್ಯಾ ಮಿತಾಜಸಃ |
 ಕ್ರೂಯತಾಂ ಚಾಪಿ ವಚನಂ ಮಮ ಪಥ್ಯ ಮಿದಂ ಪ್ರಭೋ ||೧೫||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಪಂಚಾಶಸ್ಸುಗರಃ

ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ-ರಕ್ಕಸರಿಂದ, ಅಭಿಪೀಡಿತಃ - ವಿಕೇಷವಾಗಿ ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದರೂ, ಅಸ್ಮೀಣ-ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಮುಕ್ತಃ- ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೆನು ||೧೪|| ಕೇನಚಿತ್- ಬಂದಾನೊಂದು, ರಾಜಕಾರ್ಯೇಣ- ಪ್ರಭುಕಾರ್ಯದಿಂದ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಅಂತಿಕಂ-ಸಮಾಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಂಪ್ರಾರ್ತಃ-ಬಂದವನು, ಅಸ್ಮಿ-ಒಗ್ಗಿದೇನೆ, ||೧೪|| ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಹಂ-ನಾನು, ಅಮಿತಾಜಸಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಾಘವಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನ, ದೂತಇತಿ-ಸೇವಕನೆಂದು, ವಿಜ್ಞೇಯಃ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ಪ್ರಭೋ-ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ ! ಪಥ್ಯಂ - ಹಿತವೆನಿಸಿದುದೂ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ವಚನಂ-ವಾತೂ, ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ, ಕ್ರೂಯತಾಂ - ಕೇಳಲ್ಪಡಲಿ, (ಇತ್ಯೇತತ್-ಹೀಗೆಂಬ ಮಾತನ್ನು, ರಕ್ಷೋಗಣೇಶ್ವರಂ-ರಾಕ್ಷಸರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್-ಹೇಳಿದನು) ||೧೫||

—ಇಂತು ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು ||೧೪|| ಆದರೆ ಮುಹೂರ್ತಕಾಲವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು, ಈ ಹುಲ್ಲು ರಕ್ಕಸರು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಬಂದಾನೊಂದು ರಾಜಕಾರ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ || ೧೪ || ರಘುವಂಶ ಪ್ರದೀಪನಾಗಿ, ಮಹಾಬಲತೇಜೋ ವಿರಾಜಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಾನು ದಾಸನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದುತಿಳಿ. ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಹಿತವಾಗಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ ಮನಮುಟ್ಟಿಕೇಳು ||೧೫||

—ಇಂತು ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಶ್ರೀ ಮತ್ಸುಂದ್ರ ರಕಾಣ್ಡೆ ವಿಕಪಂಚಾಕಸ್ಮರಗ್ಃ

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಏಕಪಂಚಾಕಸ್ಮರಗ್ಃ—

ತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಮಹಾಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯವಾಙ್ಮಹಿಸತ್ತಮಃ |
ವಾಕ್ಯ ಮರ್ಥವ ದವ್ಯಗ್ರಸ್ತ ಮವಾಚ ದಶಾನನಂ ||೧||
ಅಹಂ ಸುಗ್ರೀವ ಸಂದೇಶಾ ದಿಹ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತವಾಲಯಂ |
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಹೇತ ಸ್ತ್ವಾಂ ಭ್ರಾತಾ ಕುಕಲ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೨||

—ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂ|| ತಪನ ಕುಲಾಧಿಪ ದೂತಂ | ಕಪಿವರ ನಾಣತಿಯಿ ನಿಲ್ಲಿ ಗೈತಂ ದಿಹನಾಂ |
ಅಪಕದ ಸೀತೆಯ ನೊಪ್ಪಿಸು | ತಪಭಯ ನಾಗೆನ ಲಸಾಧು ವಸುರಂ ಮುಳಿದಂ ||

ಸತ್ಯವಾಙ್ಮಹಿಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಹನುಮನು, ಮಹಾಸತ್ಯಂ - ಮಹಾ
ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ತಂ-ಆ ರಾವಣನನ್ನು, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ-ನೋಡಿ, ಅವ್ಯಗ್ರಃ - ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ, ತಂ-ಆ,
ದಶಾನನಂ-ದಶಕಂಠನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅರ್ಥವತ್- ಸಾರವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ, ವಾಕ್ಯಂ-ವಚನವನ್ನು, ಉ
ವಾಚ-ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ - ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೇ ! ಅಹಂ-ನಾನು, ಸುಗ್ರೀವಸಂ
ದೇಶಾತ್-ಸುಗ್ರೀವನಾಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಇಹ-ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಲಲಯಂ - ಮನೆಯನ್ನು ಕು
ರಿತು, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ಭ್ರಾತಾ - ನಿನಗೆ ಧರ್ಮ ಸಹೋದರನಾದ, ಹೇತಃ - ಕುಕಲನಾದ ಸು
ಗ್ರೀವನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕುಕಲಂ - ಜ್ವೇಮವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು (ಕುಕಲ
ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು) ||೨|| ಧರ್ಮಾರ್ಥಸಹಿತಂ - ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಂದೊಡಗೂಡಿರುವ,

—ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಮಹಾಬಾಹು ಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಕಪಿವರನೆನಿಸಿದ ಮಾರುತಿಯು- ಮಹಾ ಸತ್ಯವಂ
ಪನ್ನನೆನಿಸಿ, ಬಲು ಬಿಂಕದಿಂದ ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ಮುಖವನ್ನವ
ಲೋಕಿಸಿ, ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯಪಾಯಗಳೊಳಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಬಲ್ಲನು? ಎಂಬು
ದನ್ನು, ಸುಗ್ರೀವನ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಅರುಹಿ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ನೆನೆದು, ಸಾ
ರತರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಎಲೈ ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನೇ! ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌ
ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಧರ್ಮಮೂಲದಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಹೋದರ ಭಾವದಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು
ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ? ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ವಾಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸಖ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿ
ಸಿಕೊಂಡು, ಕವಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ನಿನಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ
ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಭ್ರಾತನು-ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕುಕಲಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಹೇಳಿ
ದನು, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದಲೇ ನಾನೀಗ ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದಿರುವುದು ||೨|| ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳೆಂಬ

ಭ್ರಾತೃ ಶ್ಶೃಣು ಸಮಾದೇಶಂ ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಧರ್ಮಾರ್ಥೋಪಹಿತಂ ವಾಕ್ಯ ಮಿಹಚಾಮುತ್ರಚ ಹೈಮವಂ ||೩||
 ರಾಜಾ ದಶರಥೋ ನಾಮ ರಥಕುಂಜರ ವಾಜಿನಾ ||
 ಪಿತೇವ ಬಂಧು ಲೋಕಸ್ಯ ಸುರೇಶ್ವರ ಸಮದ್ಯುತಿಃ ||೪||
 ಜೈಷ್ಠ್ಯ ಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾ ಬಾಹುಃ ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಿಯಕರಃ ಪ್ರಭುಃ |
 ಪಿತು ರ್ಭಿದೇಶಾನ್ವಿ ಪ್ಷಾಂತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ದಂಡಕಾವನಮ್ ||೫||
 ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ ಭ್ರಾತೃ ಸೀತಯಾ ಚಾಪಿ ಭಾರ್ಯಯಾ |
 ರಾಮೋ ನಾಮ ಮಹಾ ತೇಜಾ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಪಂಥಾನ ಮಾಶ್ರಿತಃ ||೬||

ಇಹಚ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಮುತ್ರಚ - ಸರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತಕರವೆನಿಸಿದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ -
 ಅಪರಿಮಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಭ್ರಾತೃಃ - ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸೋದರನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸು
 ಗ್ರೀವನ, ಸಮಾದೇಶಂ - ವಾರ್ತಾರೂಪವಾದ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವನ್ನು ಶೃಣು - ಕೇಳು ||೩|| ರಥಕುಂ
 ಜರವಾಜಿಮೋ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ರಥಗಳ ತುರಗಗಳುಳ್ಳ, ಪಿತೇವ - ತಂದೆಯಹಾಗೆ, ಲೋಕಸ್ಯ - ಭು
 ವನಕ್ಕೆ, ಬಂಧುಃ ನಂಟನಾದ, ಸುರೇಶ್ವರಸಮದ್ಯುತಿಃ - ದೇವೇಂದ್ರನಿಗಿಂತೆಯಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ದಶರಥೋ
 ನಾಮ - ದಶರಥನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ರಾಜಾ - ದೊರೆಯು, ಅಸೀತ - ಇದ್ದನು ||೪|| ಮಹಾಭುಜಃ -
 ಹೇರಳವಾದ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ, ಪ್ರಿಯಕರಃ - ಸರ್ವಹಿತಕರನಾದ, ಪ್ರಭುಃ - ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥನೆ
 ನಿಸಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ ದಶರಥನಿಗೆ, ಜೈಷ್ಠ್ಯಃ ಪುತ್ರಃ - ಹಿರಿಯಮಗನು, ಪಿತುಃ - ತಂದೆಯ, ನಿರ್ದೇಶಾತ್ -
 ಆಜ್ಞೆಯದೇಶಮಿಂದ, ನಿಷ್ಪಾಂತಃ - ಉರುಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟವನಾಗಿ, ದಂಡಕಾವನಂ - ದಂಡಕಾರಣ್ಯ
 ವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ||೫|| ಮಹಾತೇಜಃ - ಹೆಚ್ಚಿದೇಹಸ್ಸುಳ್ಳ, ರಾಮೋನಾಮ - ರಾ
 ಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಸಃ - ಆ ಮಹಾಪುರುಷನು, ಭ್ರಾತೃ - ಸಹೋದರನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನಸಹ -
 ಸಾಮಿತ್ರಿಯೊಡನೆಯೂ, ಭಾರ್ಯಯಾ - ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ, ಸೀತಯಾಪಿಚ - ಜಾನಕಿಯೊಡನೆಯೂ, ಧರ್ಮ್ಯಂ -
 ಪಿತೃಜ್ಞಾರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವ, ಪಂಥಾನಂ - ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಆಶ್ರಿತಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ||೬||

ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಲೇಖನಾದರೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ, ನಿನಗೆ ಇಹಪರಗಳೆಂಬೆರಡು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತಕರಗಳೆನಿಸಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರುವ ಆ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಸೋದರನೆನಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ವಚನವನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಲಾಲಿಸು||೩|| ಎಲೈ ಲಂಕೇಶ್ವರನೇ! ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೆನಿಸಿ, ಚತುರಂಗಬಲ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ, ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಬಂಧುವಿನಂತಿರುತ್ತಾ, ಸುರೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ ದಶರಥನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಮಹಾರಾಜನೊಬ್ಬನುಂಟು ||೪|| ಆತನಿಗೆ ಆಜಾನುಬಾಹುವು, ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸಿ ಕ್ಷಮನು, ಆಶ್ರಿತಜನವತ್ಸಲನು, ಮಹಾ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿ, ರಾಮನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಹಿರಿಯಮಗನೊಬ್ಬನಿದಾನೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದೆಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಕಂಕಣನು, ಅದರಿಂದಲೇ ಆ ರಾಮನು - ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ಶಿರದೊಳಾಂತು, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದಂಡಕಾವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನು ||೫|| ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಪ್ಪಿನಡೆಯದಿರುವ ಆ ರಾಮನು - ಅರಣ್ಯಯಾತ್ರಿಗೆ

ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ವನೇ ನಷ್ಟಾ ಸೀತಾ ಪತಿ ಮನುವ್ರತಃ |
 ವೈದೇಹಸ್ಯ ಸುತಾ ರಾಜ್ಞೋ ಜನಕಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||೭||
 ಸ ಮಾರ್ಗಮಾಣ ಸ್ತಂ ದೇವೀಂ ರಾಜಪುತ್ರ ಸ್ನಹಾನುಜಃ |
 ಋಶ್ಯಮೂಕ ಮನುವ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಸುಗ್ರೀವೇಣ ಸಮಾಗತಃ ||೮||
 ತಸ್ಯ ತೇನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಸೀತಾಯಾಃ ಪರಿಮಾರ್ಗಣಂ |
 ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯಾಪಿ ರಾಮೇಣ ಕಪಿರಾಜ್ಯಂ ನಿವೇದಿತಂ ||೯||
 ತತ ಸ್ತೇನ ವೃಥೇ ಹತ್ವಾ ರಾಜಪುತ್ರೇಣ ವಾಲಿನಂ |

ವೈದೇಹಸ್ಯ - ವಿದೇಹದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನೆನಿಸಿದ, ಜನಕಸ್ಯ - ಜನಕನೆಂಬ, ರಾಜ್ಞಃ - ದೊರೆಯ, ಸುತಾ- ಮಗಳಾದ, ಪತಿ - ವಲ್ಲಭನನ್ನು, ಅನುವ್ರತಃ - ಅನುಸರಿಸಿದ ವ್ರತವುಳ್ಳ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಂಬಹೆಸರಿನವಳಾದ, ತಸ್ಯ - ಆರಾಮನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯು, ವನ - ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಷ್ಟಾ - ಕಾಣದಹೋದಳು, || ೭ || ಸಃ - ಆ, ರಾಜಪುತ್ರಃ - ಅರಸಿನಮಗನಾದರಾಮನು, ಸಹಾನುಜಃ - ತಮ್ಮನಿಂದ ದೊಡಗೊಡಿದವನಾಗಿ, ತಾಂ - ಆ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಮಾರ್ಗಮಾಣಃ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಋಶ್ಯಮೂಕಂ - ಋಶ್ಯಮೂಕವೆಂಬವರ್ತವನ್ನು, ಅನುವ್ರಾಪ್ತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ, ಸಮಾಗತಃ - ಕಲಿತನು, || ೮ || ತೇನ - ಆಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ಪರಿಮಾರ್ಗಣಂ - ಹುಡುಕೋಣವೆಂಬುದು, ತಸ್ಯ - ಆರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ - ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ರಾಮೇಣಾಪಿ - ರಾಮನಿಂದಲೂ, ಹರಿರಾಜ್ಯಂ ಕಪಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯಾಪಿ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ನಿವೇದಿತಂ - ಬಿಟ್ಟುಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, || ೯ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ರಾಜಪುತ್ರೇಣ - ದಶರಥನಿಂದನಾದ, ತೇನ - ಆರಾಮನಿಂದ, ವೃಥ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ವಾಲಿನಂ - ವಾಲಿಯನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಹರ್ಯಕ್ಷಾಣಾಂ - ಕುರಿಗಳಮತ್ತು

ಹೊರಟಾಗ- ಆತನಿಗೆ ವೈನಳಲಿನಂತೆ ಅನುಸರಿಸುವ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಿತ್ರಿಯೆಂಬ ಸಹೋದರನೂ, ಆ ರಾಮನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದರೂ||೭||ವಿದೇಹದೇಶಗಳಿಗರಸಾಗಿ, ಮಹಾನುಭಾವನೆನಿಸಿದ ಜನಕಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ,ರಾಮನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೆಂಬ ಆ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯು - ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕಾಣದೆ ಹೋದಳು||೭|| ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜನಿಂದನಾದ ರಾಮನು - ತನ್ನಧರ್ಮಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ವನಮಧ್ಯದೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಮಾರ್ಗವಶದಿಂದ ಋಶ್ಯಮೂಕ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮಭ್ರಾತೃವಾಗ ನನ್ನೊಡನೆ ಕಲಿತು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು ||೮|| ಆಹಿಂದೆ ಈ ಸುಗ್ರೀವನು - ವಿದೇಹರಾಜನಿಂದನೆಯು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಹುಡುಕಿಸಿ ಕುಳಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಆಹಿಂದೆ ದಶರಥನಿಂದನನೂ-ಕಪಿರಾಜ್ಯವಾದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಈ ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟುಸುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟನು, ||೯|| ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ತಾನು ಶವಧವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ಸಕಲ ಕಪಿಗಳು ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸುವಂತೆ ಈ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಆ ವಾಲಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ದಾಚೈ ರಾಜೈ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಣಾಂ ಗಣೇಶ್ವರಃ ||೧೦||
 ತ್ವಯಾ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಪೂರ್ವಶ್ಚ ವಾಲೀ ವಾನರ ಪುಂಗವಃ |
 ರಾಮೇಣ ನಿಹತ ಸ್ಸಂಖ್ಯೇ ಶರೇಣೈಕೇನ ವಾನರಃ ||೧೧||
 ಸ ಸೀತಾ ಮಾರ್ಗಣೈ ವೃಗ್ರ ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ಸತ್ಯ ಸಂಗರಃ |
 ಹರೀ ನೃಂಪ್ರೇಷ ಯಾಮಾಸ ದಿತ ಸ್ವರ್ವಾ ಹರೀಶ್ವರಃ ||೧೨||
 ತಾಂ ಹರೀಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶತಾನಿ ನಿಯುತಾನಿ ಚ |
 ದಿಕ್ಷು ಸರಸ್ವತೌ ಮಾರ್ಗಂತ ಹೃಥ ಶ್ಶೋರಪರಿ ಚಾಂಬರ ||೧೩||
 ವೈನತೇಯ ಸಮಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಕೇಚಿತ್ ತ್ತತ್ರಾ ನಿಲೋಪಮಾಃ |

ಕರಡಿಗಳ, ಗಣೇಶ್ವರಃ - ಪ್ರಭುವೆಸಿಸಿ, ರಾಜೈ - ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಾಪಿತಃ - ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೧೦||
 ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ವಿಜ್ಞಾತಃ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಿರುವ, ವಾನರ ಪುಂಗವಃ - ವಾ
 ನರೋತ್ತಮನಾದ, ವಾಲೀ - ವಾಲಿಯೆಂಬ, ವಾನರಃ - ಕಪಿಯು, ರಾಮೇಣ - ದಾಕರಥಿಯಿಂದ, ಏ
 ಕೇನ - ಬಂದೇ ಆದ, ಶರೇಣ - ಬಾಣದಿಂದ, ಸಂಖ್ಯೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಿಹತಃ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು ||೧೧||
 ಸತ್ಯಸಂಗರಃ - ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೆನಾದ, ಹರೀಶ್ವರಃ - ಕಪಿಗಳಿಗರಸನೆಸಿದ, ಸಃ - ಆ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸು
 ಗ್ರೀವನು, ಸೀತಾಮಾರ್ಗಣೈ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ, ವೃಗ್ರಃ - ಜುಗರೂಕನಾಗಿ, ಸಮಾಃ -
 ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿತಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಹರೀಣ - ವಾನರರನ್ನು, ಸಂಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕ
 ಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ||೧೨|| ಹರೀಣಾಂ - ವಾನರರ, ಸಹಸ್ರಾಣಿ - ಸಾವಿರಗಳೂ, ಶತಾನಿ - ನೂರುಗಳೂ,
 ನಿಯುತಾನಿ - ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರಗಳೂ, ಸಮಾಸು - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದಿಕ್ಷು - ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅ
 ಧಃ - ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪರಿ - ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಬರೇಚ - ಲಕಾಕದಲ್ಲಿಯೂ, ತಾಂ -
 ಆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಮಾರ್ಗಂತ - ಹುಡುಕುತ್ತಲಿವೆ ||೧೩|| ತತ್ರ - ಅವಾನರಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ, ಕೇಚಿತ್ -
 ಕೆಲವರಾದ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಆಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಹರಿಕೇರಾಃ - ವಾನರವೀರರು, ವೈನತೇಯ
 ಸಮಾಃ - ಗರುಡನಿಗಣೆಯಾದ ಗಮನವೇಗವುಳ್ಳವರು, ಕೇಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಅನಿಲೋಪಮಾಃ -

ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿದಾನೆ ||೧೦|| ಏನೈನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನೇ ! ನಾನಿನ್ನು ಹೇ
 ಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ನೀನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದವೇಳೆ - ಕಪಿಪುಂ
 ಗವನಾದ ವಾಲಿಯು ಯಾರು ? ಎಲ್ಲರತಕ್ಕವನು ? ಎಂತಹ ಬಲಶಾಲಿ ? ಎಂಬುದನ್ನು
 ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ ? ಆ ವಾಲಿಯನ್ನೇ ಈ ರಾಮನು ಬವರದಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ
 ಇರಿದುರುಳಿಸಿದನು ! ||೧೧|| ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ - ಕೃತಜ್ಞನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು - ತನ್ನ
 ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಗೊಳಿಸಲು ಬಲ ತ್ವರೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತವಾನರ
 ರನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಎಂಟು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಕಪಿಗಳನ್ನು
 ಕಳುಹಿ ಇದಾನೆ, ||೧೨|| ಕೋಟ್ಯುನುಕೋಟಿ ಕಪಿಗಳು - ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ
 ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರಗಳಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲದಿಕ್ಕು
 ಗಳೊಳಗೂ ಭೂಷ್ಣಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ||೧೩||
 ಆ ಕಪಿವೀರರು-ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ, ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲಸಂಪನ್ನರು, ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಿಶಾರದರು,

ಅಸಂಗ ಗತಯ ಶ್ರೀಘ್ರ ಹರಿವೀರಾ ಮಹಾಬಲಾಃ ||೧೪||
 ಅಹಂ ತು ಹನುಮಾನ್ನಾಮ ವಾರುತ ಸ್ಯಾರಸ ಸ್ಪುತಃ |
 ಸೀತಾಯಾ ಸ್ತು ಕೃತೇ ತೂರ್ಣಂ ಶತಯೋಜನ ಮಾಯತಂ ||೧೫||
 ಸಮುದ್ರಂ ಲಂಘಯಿತ್ವೈವ ತಾಂ ದಿದೃಕ್ಷು ರಿಹಾಗತಃ|
 ಭ್ರಮತಾ ಚ ಮಾಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ಗೃಹೇ ಸೇ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೧೬||
 ತಥ್ವ ವಾಃ ದೃಷ್ಟ್ವ ಧರ್ಮಾರ್ಥಃ ಸ್ತುತಃ ಕೃತ ಪರಿಗ್ರಹಃ |

ವಾಯುವಿಗೆ ಸಮಾನಾದವರು, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಅಸಂಗಗತಯಃ - ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಗಮನವುಳ್ಳವರು, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಶ್ರೀಘ್ರಃ - ಮಹಾವೇಗಸಂಪನ್ನರು ||೧೪|| ವಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವೇನನಿಗೆ, ಔರಸಃ - ಆತ್ಮಜನೆನಿಸಿದ, ಹನುಮಾನ್ನಾಮ - ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಅಹಂ-ನಾನಾದರೋ- ಸೀತಾಯಾಃ - ಕೃತ - ಸೀತೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ, ಶತಯೋಜನಂ- ನೂರುಗಾವುದದಷ್ಟಾದ, ಆಯತಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ, ಸಮುದ್ರಂ - ಸಾಗರವನ್ನು, ತೂರ್ಣಂ - ಬೇಗನೆ, ಲಂಘಯಿತ್ವೈವ - ದಾಟಿಯೇ. ತಾಂ - ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು, ದಿದೃಕ್ಷುಃ - ನೋಡಲಾಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಆಗತಃ - ಬಂದೆನು, ತೇ - ನಿನ್ನ. ಗೃಹೇ - ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಭ್ರಮತಾ - ಸುತ್ತುತಲಿರುವ, ಮಾಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜಾನಕಿಯು, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು ||೧೫, ೧೬|| ಮಹಾಬಾಹ್ವ - ಹೇರಳವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಎಲೆ ರಾವಣನೇ !, ಧರ್ಮಾ - ನೀನು, ದೃಷ್ಟ್ವಧರ್ಮಾರ್ಥಃ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವುಳ್ಳವನು, ತಪಃ ಕೃತಪರಿಗ್ರಹಃ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳೆಸಿದ ಧರ್ಮಕಳ್ಯಾಣವನು, ತತ್- ಅದಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಪರದಾರ್ಥ - ಹೆರರಹೆಂಡಿರನ್ನು, ಉಪರೋದ್ಧಂ - ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ - ನಾರ್ಹಸಿ

ಕೆಲವರು ಗರುಡನಿಗೆಣೆಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವಾಯುವಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಗತಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದಾರೆ, ಅವರ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡ್ಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ, ||೧೪|| ಆಯ್ಯಾರಾವಣಾ ! ಆ ಮಹಾವೀರರೊಳಗೊಬ್ಬನಾದವನು ನಾನು, ನನ್ನನ್ನು ಹನುಮಂತನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಈ ನಾನೇ ವಾಯುವೇನನಿಗೆ ಔರಸಪುತ್ರನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬೆದಕಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೂರುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಮಹೋದಧಿಯನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವೆ ; ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿದೆನು, ಈ ನಿನ್ನ ಹೊಳಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆನು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದೆನು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಲೆದೆನು, ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ತೋಟದೊಳಗೆ ಆ ಜನಕನಂದಿನಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನು, ಈ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಸಂಗಸುಗತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಆರುಹಿದೆನು. ಮುಂದೆ ಆತನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪೂರಿಯಾಗಿ ಕೇಳು:-||೧೫, ೧೬|| ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ನೀನು-ಸಕಲ ಧರ್ಮನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಬಹುಕಾಲ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು, ಕ್ರೂರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವನು, ಮಹಾಬಾಹ್ವ, ಅಪರಿಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ, ಇಂತಹಧೀರನಾದ ನೀನು-ಕೇಳರಾಗಿಯೂ, ಹೇಡಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಅಲ್ಪಜನರಿಗೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹೆರರಹೆಂಡಿರನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಬುದು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ತಕ್ಕದಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು

ಸರದಾರಾ ನೃಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ನೋಪ ರೋದ್ಧಂ ತ್ವ ಮರ್ಹಸಿ ||೧೩||

ನ ಹಿ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧೇಷು ಬಹ್ವಪಾಯೇಷು ಕರ್ಮಸು |

ಮೂಲಘಾತಿಸು ಸಜ್ಜಂತೆ ಬುದ್ಧಿಮಂತೋ ಭವದ್ವಿಧಾಃ ||೧೪||

ಕಶ್ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ರಾಮಕೋಪಾನುವರ್ತಿನಾಂ |

ಶರಣಾಮಗ್ರತ ಸ್ಪೃಹಿತುಂ ಶಕ್ತೋ ದೇವಾಸುರೇ ಪ್ಸವಿ||೧೫||

ನಟಾಪಿ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ರಾಜನ್ವಿದ್ಯೇತ ಕಶ್ಚನ |

ರಾಘವಸ್ಯ ವ್ಯಳೇಕಂ ಯಃ ಕೃತ್ವಾ ಸುಖ ಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ||೧೬||

ಯೋಗ್ಯನೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ||೧೩|| ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧೇಷು - ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವ, ಬಹ್ವಪಾಯೇಷು - ಅನೇಕಕೇಡುಗಳುಳ್ಳ, ಮೂಲಘಾತಿಸು - ಮೂಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕ, ಕರ್ಮಸು - ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ಭವದ್ವಿಧಾಃ - ನಿನ್ನಂತಹ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ. ಬುದ್ಧಿಮಂತಃ - ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು, ನಸಜ್ಜಂತೆ - ಅಸಕ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ||೧೪|| ರಾಮಕೋಪಾನುವರ್ತಿನಾಂ - ರಾಮನಕೋಪವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮುಕ್ತಾನಾಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಶರಣಾಂ - ಬಾಣಗಳ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ಸ್ಪೃಹಿತುಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ದೇವಾಸುರೇಪ್ಸವಿ - ದೇವತೆಗಳೊಳಗೂ, ರಾಕ್ಷಸರೊಳಗೂ, ಕಶ್ಚ - ಯಾವನು, ಶಕ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಬಲ್ಲನು ? ||೧೫|| ರಾಜಾ - ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನೆ ! ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು, ತ್ರಿಷು - ಮೂರೂ, ಲೋಕೇಷು - ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯಃ ಕಶ್ಚನ-ಯಾವನೇ ಆಗಲೀ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ವ್ಯಳೇಕಂ - ಅಹಿತವನ್ನು, (ಅಪರಾಧವನ್ನು) ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಸುಖಂ - ಸುಖವನ್ನು, ಆಪ್ನುಯಾತ್ - ಪಡೆದಬಲ್ಲನೋ, ಸಃ - ಅಂಥವನು, ನವಿದ್ಯೇತ - ಇಲ್ಲವೇಲ್ಲ, ||೧೬|| ತತ್ - ಅದ ಕಾರಣ, (ರಾಮಾಪರಾಧವು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ) ತ್ರಿಕಾಲಹಿತಂ - ಮೂರು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂವೇಲನ್ನು

ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ || ೧೩ || ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಿವೇಕಿಗಳು - ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಗೆಯದೆ, ಮನವಕ್ಕುಳಿಸ್ಸೆಲ್ಲ ಹಾಳುಮಾಡಿ ಕೊಂಬ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಿರುದ್ಧವಾದ ಇಂತಹ ಹೀನಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅನರ್ಥವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಧರ್ಮಾರ್ಥವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಬಹಳವಾದ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಬಳಗುಮಾಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಇಂತಹ ನೀಚಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಂತಹ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರವರಿಸಿ, ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ || ೧೪ || ಆದರೆ-ಎಲ ಕಪಿ ! ಸಕಲರನ್ನೂ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವ ನನ್ನನ್ನು ಬುಡಸಹಿತ ಹಾಳುಮಾಡುವವನಾರು ಎಂಬೆಯೋ ? ಆಯೋ ಹುಚ್ಚಾ ! ನಿನಗಿರುವ ಆಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೊರೆ, ಅಹಹ ! ರಾಮನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿ, ಅವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ದೇವತೆಗಳೊಳಗಾಗಲಿ, ರಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಯಾವನಾದರೂ ಆ ಕ್ರೂರಕರದ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟೆ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇಲ್ಲ || ೧೫ || ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ ! ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯಪಾತಗಳೊಳಗೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನಾದರೂ ರಾಘವನಿಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೆನೆವರೆ, ಅಂಥವನು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಉಳಿದು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುವನೆಂಬ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೊರೆ || ೧೬ || ಆದುದರಿಂದ ಆರಾಮನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆವುದು-ಮೇಲನ್ನುಂಟು

ತತ್ತ್ರಿಕಾಲ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಧರ್ಮ್ಯ ಮರ್ಥಾನು ಬಂಧಿಚ |
 ಮನ್ಯಸ್ಯ ನರದೇವಾಯ ಜಾನಕೇ ಪ್ರತಿದೀಯತಾಂ ||೨೧||
 ದೃಷ್ಟಾ ಹೀಯಾ ಮಯಾ ದೇವೀ ಲಬ್ಧಂ ಯದಿಹ ದುರ್ಲಭಂ |
 ಉತ್ತರಂ ಕರ್ಮ ಯಚ್ಛೇಷಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ತತ್ರ ರಾಘವಃ ||೨೨||
 ಲಕ್ಷ್ಮಿತೇಯಂ ಮಯಾ ಸೀತಾ ತಥಾ ಶೋಕ ಪರಾಯಣಾ |
 ಗೃಹ್ಯ ಯಾಂ ನಾಭಿ ಜಾನಾಸಿ ಪಂಚಾಸ್ಯಾ ಮಿವ ಪೆನ್ನಗೀಂ ||೨೩||
 ನೇಯಾಂ ಜರಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಾ ಸಾಸುರೈ ರಮರೈ ರಪಿ |

ಉಂಟುಮಾಡುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಸುಗ್ರೀವವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಧರ್ಮ್ಯಂ - ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಿರುವುದನ್ನೂ
 ಗಿಯೂ, ಅರ್ಥಾನುಬಂಧಿಚ - ಧನಾದಿವಸ್ತುಸಂಬಂಧವುಳ್ಳದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮನ್ಯಸ್ಯ - ತಿಳಿ, ಜಾನಕೀ-
 ಸೀತೆಯು, ನರದೇವಾಯ - ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರತಿದೀಯತಾಂ - ನಿನ್ನಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಸಲ್ಪ
 ಡಲಿ, ||೨೧|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಇಯಂ - ಈ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟಾಹಿ - ನೋಡ
 ಲ್ಪಟ್ಟಳಷ್ಟೆ? ಯತ್ - ಯಾವ ಸೀತಾದರ್ಶನವು, ದುರ್ಲಭಂ - ಇಡೀ ವಸಂತರಗಿ ಆಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದುದೋ,
 ತತ್ - ಅಂತಹ ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಲಬ್ಧಂ - ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಿತು
 ಉತ್ತರಂ - ಮುಂದಿನದಾಗಿರುವ, ಶೇಷಂ - ಉಳಿದಿರತಕ್ಕ, ಕರ್ಮ - ಸಿಂತೆಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸವು,
 (ಯಾವುದಿರುವುದೋ) ತತ್ರ - ಆಕಾಶ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ನಿಮಿತ್ತಂ - ಕಾರಣ
 ನಾಗಿದಾನೆ ||೨೨|| ತ್ವಂ - ನೀನು, ಯಾಂ - ಯಾವ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಪಂಚಾಸ್ಯಾಂ - ಐದುಮುಖಗಳುಳ್ಳ
 ಪೆನ್ನಗೀಮಿವ - ಹೆಣ್ಣುಹಾವನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಗೃಹ್ಯ - ಕರೆತಂದು, ನಾಭಿಜಾನಾಸಿ - ತಿಳಿಯದೇ
 ದೀಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಶೋಕಪರಾಯಣಾ - ನಿನ್ನದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರುವ, ಇಯಂ-
 ಆ ಈ ಸೀತೆಯು, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಲಕ್ಷಿತಾ-ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು, ||೨೩|| ಸಾಸುರೈ-ಅಸುರರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ

ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಇಗೋ, ಧರ್ಮಕ್ಕೂ, ನೀತಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದ
 ಕ್ಕೂ, ಈಗಲೂ, ಮುಂದೆಯೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ದೇಶಕಾ
 ಲಗಳಿಗೆ ಹಿತವೆನಿಸಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು, ದಯಾಸಿದ್ಧಿಯಾದ ದಾತರಥಿಗೆ
 ಆತನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸು, ಅತನು ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವನು
 ಮೇಲನ್ನು ಪಡೆ, ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು, ಎಂದಿಷ್ಟು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುಹೊಸಿದಾನೆ ||
 ಇನ್ನು ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳು-ಪ್ರಭುವಿನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂ
 ದ-ದಾಯಿತು, ಹೆರರು ಪಡೆಯಲಸದಳವೆನಿಸಿದ ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದನು, ಇಲ್ಲಿಂ
 ದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ರಾಮನಿಗೆ ಸೇರಿದುದು ||೨೨|| ಸೀತೆಯು, ನನ್ನ ಹಿತ
 ವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಏನಮಾಡುವರು ಎಂದು ಬಗೆಯ ಬೇಡ? ನಾನೇನೋ
 ಶೋಕ ಪರಾಯಣಳಾದ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನು. ನೀನು-ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶವಾದ
 ಹೆಂಗಸೆಂದು ಎಂದಿಗೂ ಭಾವಿಸ ಬೇಡ, ಐದು ಹಡೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಕ್ರೂರ
 ವಾದ ಹೆಣ್ಣುಹಾವು ನಿನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿರುವುದೆಂದೇ ತಿಳಿ ||೨೩|| ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲ
 ರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಈಕೆಯನ್ನು ಮಾನಸೋಲುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ,

ವಿಷಸಂಸೃಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ಯರ್ಥಂ ಭುಕ್ತ ಮನ್ನಮಿಮಾಜಸಾ ||೨೪||
 ತಪ ಸ್ಸಂತಾಪ ಲಬ ಸ್ತ ಯೋಯಂ ಧರ್ಮ ಪರಿಗ್ರಹಃ |
 ನ ಸ ನಾಶಯಿತುಂ ನ್ಯಾಯ್ಯು ಆತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಃ ||೨೫||
 ಅವಧ್ಯತಾಂ ತಪೋಭಿ ರ್ವ್ಯಾಂ ಭವಾನ್ಸಮನು ವಶ್ಯತೆ |
 ಆತ್ಮನ ಸ್ಸಾಸುರೈರ್ದೇವೈ ಹೇತು ಸ್ತತ್ರಾ ಪೃಯಂ ಮಹಾ ||೨೬||
 ಸುಗ್ರೀವೋ ನಹ ದೇವೋಯಂ ನಾಸುರೋ ನತು ರಾಕ್ಷಸಃ |
 ನ ದಾನವೋ ನಗಂಧರೋ ನರಾಕ್ಷೋ ನಚ ಪನ್ನಗಃ ||೨೭|| ||

ಅಮರೈರಪಿ - ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಷಸಂಸೃಷ್ಟ್ಯ - ವಿಷದಿಂದ ಸಹಿಸುವುದು, ಭುಕ್ತಂ -
 ಭೋಜನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಅನ್ನಮಿವ - ಅನ್ನದಂತೆ, ಇಯಂ - ಈ ನೀತಿಯು, ಲಬಸಾ - ಪ್ರತಾಪದಿಂದ
 (ಜಾತರಾಗ್ನಿಯಿಂದ) ಜರಯಿತುಂ - ಅರಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ (ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ) ವಶ್ಯಾ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ||೨೪||
 ತಪಸ್ಸಂತಾಪಸಂಬಂಧಃ - ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಡೆದಿರುವ, ಧರ್ಮಪರಿಗ್ರಹಃ - ಧರ್ಮದಫಲವಾಗಿರುವ,
 ಯಃ - ಯಾವ, ತ - ನಿನ್ನ, ಆತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಪರಿಗ್ರಹಃ - ದೇಹಪ್ರಾಣಗಳ ಸಂಬಂಧವೆಂಬುದು (ಅಸ್ತಿ-ಉಂ
 ಟೋ) ಸಃ - ಅದು, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನ ದ್ರ) ನಾಶಯಿತುಂ - ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಯ್ಯುಃ -
 ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವಲ್ಲವೆ ||೨೫|| ಭರ್ವಾ - ನೀನು, ತಪೋಭಿಃ - ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ, (ಆರ್ಜಿತಾಂ - ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟ) ಸಾಸುರೈಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ, ದೇವೈಃ-ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮನಃ - ನಿನ್ನ, ಅವಧ್ಯ
 ತಾಂ - ಅಸಂಹಾರವನ್ನು ಸಮನುಷ್ಯತೆ - ಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೋ ? ತತ್ರಾಪಿ - ಹಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದ
 ಲ್ಲಿಯೂ, ಅಯಂ - ಈ ಮುದೆ ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇತುಃ - ಕಾರಣವು, ಮಹಾ - ದೊಡ್ಡ
 ದಾಗಿ, (ಅಸ್ತಿ - ಇದೆ) ||೨೬|| ಅಯಂ - ಈ ನಮ್ಮ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಕುಸುಮಜನು, ದೇವಃ - ದೇವತೆಯು
 ನಹ - ಅಲ್ಲವಷ್ಟೆ, ಅನುರಃ - ರಾಕ್ಷಸನೂ, ನ - ಅಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸಃ - ರಕ್ಷಸನೂ, ನ-ಅಲ್ಲ, ದಾನವಃ-
 ದಾನವನೂ, ನ - ಅಲ್ಲವು, ಗಂಧರ್ವಃ - ಗಂಧರ್ವನೂ, ನ-ಅಲ್ಲ, ಯಕ್ಷಃ - ಯಕ್ಷನೂ, ನ - ಅಲ್ಲ,

ವಿಷದಿಂದ ಸಹಿಸುವುದು ಅನ್ನದಂತೆ ಭುಜಿಸುವುದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಆರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇ
 ಗೆ ಶಕ್ಯವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ ||೨೪|| ಎಲೈ ದಶವನನೇ !
 ಬಹುಕಷ್ಟಪಟ್ಟುತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಆದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
 ನ್ನೂ, ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಪಡೆದು ಇದ್ದೀಯೆ. ಬಹುಕಾಲ ಜೀವಿಸಿ ಸುತ,
 ಅಖಂಡವಾದ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು, ಇಂತಹ ಸಂಪತ್ತನ್ನಾದ್ಧಿಯನ್ನೆ
 ಲ್ಲ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೂರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಬುದು ಧರ್ಮ
 ವಲ್ಲ, ನನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಡು||೨೫|| ಹೋ ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ
 ನಾನು ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ
 ಯಾವನಿಂದಾದೀತು? ಎಂದು ನಿನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯೊಂದಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಬಹುತರವಾದ
 ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇರುವೆಯಷ್ಟೆ ;
 ಬಂದುವೇಳೆ ದೇವಾಸುರರಿಗ ನಿನಗೆ ಮರಣಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ತಕ್ಕ
 ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ ಕೇಳು, ||೨೬|| ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೀನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ;

ತಸ್ಯಾ ತ್ಪ್ರಾಣ ಪರಿತ್ರಾಣಂ ಕಥಂ ರಾಜ ನ್ಕರಿಷ್ಯಸಿ || ೨೭ ||

ನತು ಧರ್ಮೋಪಸಂಹಾರ ಮಧರ್ಮಫಲ ಸಂಹಿತಂ |

ತದೇವ ಫಲ ಮನ್ವೇತಿ ಧರ್ಮಶ್ಚಾ ಧರ್ಮನಾಶನಃ || ೨೮ ||

ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಧರ್ಮಫಲಂ ತಾವ ದ್ವೈತಾ ನಾತ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಃ |

ಫಲ ಮಸ್ಯಾ ಪೃಥರ್ಮಸ್ಯ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೇವ ಪ್ರಪತ್ಸ್ಯಸಿ || ೨೯ ||

ಪನ್ನ ಗಣ್ - ನಾಗನೂ, ನ - ಅಲ್ಲ, ತಸ್ಯಾತ್ - ಆದಕಾರಣ, ರಾಜಾ - ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಪರಿತ್ರಾಣಂ - ಪ್ರಾಣಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಕರಿಷ್ಯಸಿ - ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ || ೨೭ || || ೨೭ || ಧರ್ಮೋಪಸಂಹಾರಂ (ಧರ್ಮೋಪಸಂಹಾರಃ) - ಧರ್ಮಫಲವಾದ ಸುಖವು, ಅಧರ್ಮಫಲಸಂಹಿತಂ (ಅಧರ್ಮಫಲಸಂಹಿತಃ) - ಅಧರ್ಮಫಲವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದು, ನತು (ಛವತಿ) - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ತದೇವಫಲಂ - ಆ ಧರ್ಮಫಲವಾದ ಸುಖವನ್ನೇ, (ಜನಃ - ಮನುಷ್ಯನು, ಪ್ರಾಣಿಯು) ಅನ್ವೇತಿ - ಅನುಸರಿಸುವನು, ಅಥವಾ - ಫಲಂ - ಧರ್ಮಫಲವು, ತದೇವ - ಆ ಧರ್ಮಫಲವನ್ನೇ, ಅನ್ವೇತಿ - ಅನುಸರಿಸುವುದು, ಧರ್ಮಶ್ಚ - ಧರ್ಮವಾದರೋ ಅಧರ್ಮನಾಶನಃ - ಅಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕವನು, (ನ - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ) ಅರ್ಥಾಂತರಧರ್ಮಃ - ಧರ್ಮವು, ಅಧರ್ಮನಾಶಶ್ಚ - ಅಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕವನು, (ನಭವತಿ - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ)

ಅವನೇನು ದೇವತೆಯೋ ? ಅಸುರನೋ ? ದೈತ್ಯನೋ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದಾಸನೋ ಅಥವಾ ಯಕ್ಷನೋ ? ಇಲ್ಲವೆ ನಾಗನೋ ? ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳು, ಇವರೊಳಗೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ ವಷ್ಟೆ ? ಆದಕಾರಣ ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ ! ಅವನಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆಯೋ ಅದನ್ನು ಅರುಹು || ೨೭, ೨೭ || ಅಥವಾ - ನಾನು ಹೇರಳವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇದೇನೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ದೇವತೋಪಾಸನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇನೆ. ಬಂದುವೇಳೆ ಧರ್ಮಫಲವಾದ ದುಃಖವು ಬಹುಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮವು ಅಧರ್ಮ ಫಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದೆಂದು ಬಿಂಕವಿರುವುದೋ ? ಆಗಲೂ ಉದಹರಿಸುವೆನು ಕೇಳು ;—ಬ ರಾವಣಾ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಫಲವು ಧರ್ಮ ಫಲದೊಂದಿಗೂ, ಅಧರ್ಮ ಫಲವು ಅಧರ್ಮ ಫಲದೊಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಇರುವುದು. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು, ಅಧರ್ಮಫಲವು ಧರ್ಮಫಲದೊಂದಿಗೆ ಕಲೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮ ಫಲವೂ ಅಧರ್ಮಫಲದೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲಿಗೂ ಬೆಳಕಿಗೂ ಹೇಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವುಂಟೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮಫಲವಾದ ಸುಖಕ್ಕೂ, ಅಧರ್ಮಫಲವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರೋಧಿಯಾಗಿರುವುದು. ಬಂದುವೇಳೆ - ಧರ್ಮಫಲವು ಅಧರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬೆಯೋ ; ನೀನು ಹೇಳಿದ ನ್ಯಾಯ ದಿಂದಲೇ ಅಧರ್ಮಫಲವೂ ಧರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬಹುದಷ್ಟೆ ; ನಿನ್ನ ತರ್ಕವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೂ, ಧರ್ಮಫಲವಾದ ರಾಜ್ಯಲಾಭ, ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಸುಖಾನುಭವ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಅನುಭವಿಸಿದುದಾಯಿತು ಅಧರ್ಮಫಲವು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ದುರ್ಬಲವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

ಜನ ಸ್ಥಾನವಧಂ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಾಲಿವಧಂ ತಥಾ !
 ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಂ ಚ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ಯ ಹಿತ ಮಾತ್ರ ಸಃ ||೩೦||
 ಕಾಮಂ ಖಲ್ವಹ ಸುಖೈಕ ಸ್ವವಾಚಿ ರಥಕುಂಜರಾಂ |
 ಲಂಕಾಂ ನಾಶಯಿತುಂ ಶಕ್ಯ ಸ್ತಸ್ಯೈವತು ನ ನಿಶ್ಚಯಃ ||೩೧||

ಭವತಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಧರ್ಮಫಲಂ - ದಿಗ್ವಿಜಯವೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಫಲವೂ, ತಾವತ್ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಪ್ರಪ್ತಂ ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಸ್ಯ - ಈ ಪರದಾರಾಪಹಾರರೂಪವಾದ, ಅಧರ್ಮಸ್ಯ - ಅಧರ್ಮದ, ಫಲಮಪಿ - ಫಲವುಕೂಡ, ಪ್ರೀತಮೇವ - ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಪ್ರಪತ್ಸ್ಯಸೇ - ಹೊಂದುವೆ, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಕಮಃ - ಸಂದೇಹವು, ನ - ಇಲ್ಲವು ||೨೯|| ಹೇರಾವಣ - ಎಲೈ ರಾವಣನೇ! (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಜನಸ್ಥಾನವಧಂ - ಖರಾದಿಗಳ ಸಂಹಾರವನ್ನೂ, ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ತಿಳಿದು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಾಲಿವಧಂ - ವಾಲಿಯ ಹನವನ್ನೂ, ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ಯೋಚಿಸಿ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಂಚ - ರಾಮಸುಗ್ರೀವರ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ, ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆತ್ಮನಃ-ನಿನ್ನ, ಹಿತಂ - ಮೇಲನ್ನು, ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ಯ - ಅರಿತುಕೊಳ್ಳು ||೩೦|| (ಹೇರಾವಣ - ಎಲೈ ದಶಕಂಧರನೇ,) ಅಹಂ - ನಾನು ಏಕವಿವ - ಒಬ್ಬನೇ, ಸವಾಚಿರಥಕುಂಜರಾಂ - ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಆನೆಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿರುವ, ಲಂಕಾಂ - ಈ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ನಾಶಯಿತುಂ - ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಕಾಮಂ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಶಕ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿದೇನೆ, ತಸ್ಯತು - ಆ ರಾಮನಿಗಾದರೋ, (ಸುಗ್ರೀವನಿಗಾದರೋ) ಏಷಃ - ಈ ಲಂಕೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು, ನನಿಶ್ಚಯಃ - ಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲ, ಅಥವಾ - ತಸ್ಯತು - ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಈ ಮಾರುತಿಗಾದರೋ, ಏಷಃ - ಈ ಲಂಕಾನಾಶವು, ನನಿಶ್ಚಯಃ - ಪ್ರಭುವಿನ ಆ ಜ್ಞಾರೂಪವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲ ||೩೧|| ರಮೇಣಹಿ - ರಾಮನಿಂದಲಾದರೋ, ಹರೈಷ್ವಕ್ಷಗಣಸನ್ನಿಧೌ -

ನನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ಬಲವಾದುದು, ಅಧರ್ಮವೇ ಹೀನಬಲವಾದುದು ಎಂಬೆಯೋ? ಪರಸ್ಪರ ಹರಣ ರೂಪವಾದ ಅಧರ್ಮದಿವಂಟಾಗುವ ದುಃಖ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸುವ ಧರ್ಮಫಲವೆಂಬುದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ ||೨೯, ೨೯, ೨೯|| ಛೇ, ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರದವನಾದ ರಾಮನು - ನನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು ಎಂದು ಮೆರೆಯಬೇಡ, ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾ, ಬಾಹುಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವಿರಿದಿದ್ದ ಖರ ದೂಷಣರೇ ಮುಂತಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ರಕ್ಕಸರನ್ನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿದವನು ಆ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದ ರಾಮನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಅಹಹ ! ಎಲ ರಾವಣ! ಕಡಲಿನ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕಳುಹಿತರುವಾಗ, ನೀನು ಹಿಂಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದು, ಎರಡು ಕಂಕುಳುಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿ, ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಇರುಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ; ಹಿಂದೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ದಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದು, ಕಿಚ್ಚಿಂಧಾ ನಗರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿಸಿದ್ದವನು ಯಾರು? ಬಳಕೆ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಅಡಗಿ, ನಿರ್ಧೇಯತೆಯನು ಹೊಂದಿ ನೀನು ಯಾರ ಸಂಗಡ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಬೆಡಿದೆ? ಆ ಧೀರನಾರು? ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೋ? ಆ ಲೋಕೈಕ ವೀರನೆನಿಸಿದ್ದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಲ್ಲವೋ? ಆ ರಾಮನೊಡನೆಯೇ ಈಗ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ

ರಾಮೋಃ ಹಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಹರ್ಯಕ್ಷ ಗಣಸನ್ನಿಧಾ |

ಉತ್ಸಾದನ ಮಮಿತ್ರಾಣಾಂ ಸೀತಾ ಯೈಸ್ತು ಪ್ರಥರ್ಷಿತಾ ||೨೩||

ಅಪಕುರ್ವ್ಯಹಿ ರಾಮಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದಪಿ ಪುರಂದರಃ |

ನ ಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ನು ಯಾ ದನ್ಯಃ ಕಿಂಪುನ ಸ್ತ್ವದ್ವಿಧೋಜನಃ||೨೪||

ಯಾಂ ಸೀತೇ ತೃಭಿ ಜಾನಾಸಿ ಯೇಯಂ ತಿಷ್ಠತಿ ತೇ ವಶೇ |

ಕಪಿಗಳ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಯೈಃ - ಯಾರಿಂದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಪ್ರಥರ್ಷಿತಾ - ಅಪಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳೋ (ತೇಷಾಂ - ಅಂತಹ) ಮಿತ್ರಾಣಾಂ - ಶತ್ರುಗಳ, ಉತ್ಸಾದನಂ - ನಾಶವು, [(ಕರ್ತೃವ್ಯಂ - ಮಾಡತಕ್ಕದು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ - ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೨೩|| ರಾಮಸ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಅಪಕುರ್ವನ್ - ಅಪಕರಿಸಿದವನು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಬಂದ, ಪುರಂದರೋಽಪಿ - ಇಂದ್ರನೇ ಆದರೂ, ಸುಖಂ - ಸೌಖ್ಯವನ್ನು, ನಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ - ಹೊಂದಲಾರನು, ಅನ್ಯಃ - ಅನಿಗಂ ತಬೇರಾದ, ಸ್ವದ್ವಿಧಃ - ನಿನ್ನಂತಹ, ಜನಃ - ಮನುಷ್ಯನು, ಕಿಂಪುನಃ - ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ||೨೪|| (ಹೇರಾವಣ - ಎಲರಾವಣನೇ) ತ್ವಂ - ನೀನು, ಯಾ - ಯಾವಾಕೆಯನ್ನು, ಸೀತೇತಿ - ಸೀತೆಯೆಂಬದಾಗಿ, ಅಭಿಜಾನಾಸಿ - ತಿಳಿದಿರುವೆಯೋ, ಯೇಯಂ - ಯಾವ ಈ ಸೀತೆಯಾದರೆ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ವಶೇ -

ಸ್ನೇಹವು ಉಂಟಾಗಿರುವುದು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಹಿತವು ಬದಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮನದೊಳಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸು. ||೨೩|| ಎಲೈ ರಾವಣನೆ! ನಿನಗೆ ಮುಗಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಆತನು, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲುಗಳು ಮುಂತಾದ ಬಲದೊಡನೆ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಕರಣಾನಿಧಿಯಾದ ದಾಶರಥಿಗೆ ಆ ವಿಧವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂಬೆಯೋ? ನೀನು ಇಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೇ ಆದರೆ, ಆತನು ನಿನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವನು, ಅದರಿಂದಲೇ, ಈ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ. ||೨೪|| ಸೀತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಅಪಮಾನ ಪಡಿಸಿದರೋ, ಅಂಥವರನ್ನು ಇರಿಯಬೇಕೆಂದು ಕಪಿಗಳ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವನು. ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗದೆ ಹೋದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಆತನಿಗೇ ಸೇರಿದುದಾಗಿದೆ. ||೨೫|| “ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೀತಾವಹಾರಿಯೆಂದು ರಾಮಾದಿಗಳೇನ ಮಾಡಬಲ್ಲರು? ” ಎಂದು ಕೊಬ್ಬಿರಬೇಡ, ತ್ರಿಶೂಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೇ ಆದರೂ, ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಅಪಕರಿಸಲೆಳಸಿದುದೇ ಆದರೆ, ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಲಾರನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನಂತಹ ಕೀಳನಾದ ಅಧಮನ ಪಾಡೇನು? ||೨೬|| ಸಾರಿ ಸಾರಿ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳುವ ಹಿತವನ್ನು ಕೇಳು :—ನಿನ್ನ ಉದ್ವಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಸೀತೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗವನ್ನೂ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸು, ಆಕೆಯೇ ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆ, ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳೆ

ಕಾಳರಾತ್ರೀತಿ ತಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಸರ್ವಲಂಕಾ ವಿನಾಶಿನೀಮ್ ||೪೪||
 ತದಲಂ ಕಾಲಪಾಶೇನ ಸೀತಾ ವಿಗ್ರಹ ರೂಪಿಣಾ |
 ಸ್ವಯಂ ಸ್ಕಂಧಾವಸಕ್ತೇನ ಹೃಮ ಮಾತ್ರನಿ ಚಿಂತ್ಯತಾಂ ||೪೫||
 ಸೀತಾಯಾ ಸ್ನೇಹಸಾ ದಗ್ಧಾಂ ರಾಮಕೋಪಪ್ರಪೀಡಿತಾಮ್ |
 ದಹ್ಯಮಾನಾ ಮಿಮಾಂ ಪಶ್ಯ ಪುರಿಂ ಸಾಟ್ವ ಪ್ರತೋಳಿಕಾಮ್ ||೪೬||
 ಸ್ಯಾನಿಮಿತ್ರಾಣಿ ಮಂತ್ರಿಂಶ್ಚ ಜ್ಞಾತೀಃ ಭ್ರಾತೃಃ ಸುತಾಃ ಹಿತಾಃ |
 ಭೋಗಾ ನಾ ರಾಂಶ್ಚ ಲಂಕಾಂ ಚ ಮಾವಿನಾಶ ಮುಪಾನಯ ||೪೭||

ಅಧೀನದಲ್ಲಿ, ತಿದ್ಧತಿ - ಇದಾಳೆಯೋ, ಲಂಕಾನಿವಾಸಿನೀಂ - ಲಂಕೆಯೊಳುವಾಸಮಾಡುತಲಿರುವ, ತಾಂ-
 ಆಸೀತೆಮೆನ್ನು, ಕಾಳರಾತ್ರೀತಿ-ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯೆಂದು(ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಭಗವತ್ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಂದು)
 ವಿದ್ಧಿ - ತಿಳಿ ||೪೪|| ಸೀತಾವಿಗ್ರಹರೂಪಿಣಾ - ಸೀತೆಯು ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಸ್ವಯಂ - ತಾನಾ
 ಗಿಯೇ, ಸ್ಕಂಧಾವಸಕ್ತೇನ - ಹಗಲಿನಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ, ಕಾಲಪಾಶೇನ- ಮೃತ್ಯುಪಾಶದಿಂದ,
 ಆಲಂ - ಸಾಕು (ಅದಕ್ಕೆ ತೊಡರಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ) ತತ್ - ಅದಕಾರಣ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಆತ್ಮನಿ - ಮ
 ನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೃಮಂ - ಒಕ್ಕುಳುವಾಯುವು, ಚಿಂತ್ಯತಾಂ - ಯೋಚಿಸಲ್ಪಡಲಿ ||೪೫|| (ಹೇರಾಮಣ - ಎ
 ಲೈರಾವಣನೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು) ಸಾಟ್ವಪ್ರತೋಳಿಕಾಂ - ಕೋಟಿಬುರುಜುಗಳಿಂದಲೂ ರಾಜಬೀದಿಗಳಿಂದ
 ಲೂ ಸಹಿತವಾದ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಜನಕಿಯ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ದಗ್ಧಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ,
 ರಾಮಕೋಪಪ್ರಪೀಡಿತಾಂ - ರಾಮನ ಕೋಪದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇಮಾಂ - ಈ, ಪುರಿಂ - ಲಂ
 ಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ದಹ್ಯಮಾನಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನಾಗಿ, ಪಶ್ಯ - ಭಾವಿಸು ||೪೬|| ಸ್ಯಾನಿ -
 ಸ್ವಂತಗಳಾದ, ಮಿತ್ರಾಣಿ - ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ, ಹಿತಾಃ - ಇಷ್ಟರಾದ, ಮಂತ್ರಿಂಶ್ಚ (ಮಂತ್ರಿಣಃ)
 ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾತೀಃ - ದಾಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಭ್ರಾತೃಃ - ಸಹೋದರರನ್ನೂ, ಸುತಾಃ - ಮಕ್ಕ
 ಳನ್ನೂ, ಭೋಗಾಃ - ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನೂ, ದಾರಾಂಶ್ಚ - ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ, ಲಂಕಾಂಚ- ಲಂಕೆಯನ್ನೂ
 ವಿನಾಶಂ - ನಾಶವನ್ನೂ, ಮೋಪಾನಯ - ಹೊಂದಿಸಬೇಡ ||೪೭|| ರಾಕ್ಷಸಂಜೇಂದ್ರ-ಎಲೈ

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ನಿನ್ನನ್ನು, ಆಗಲೆ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸಿ ಇದೆ. ರಾಮ ಬಾಣಗಳೂ
 ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡುವಾಗತಕ್ಕವು ಎಂದು ತಿಳಿ ||೪೪|| ಇನ್ನಾದರೂ ನಿನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆ
 ಯನ್ನು ಬಿಡು, ಸೀತಾ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಮೃತ್ಯುಪಾಶಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಬೇಡ, ಆ ಕಾ
 ಲಪಾಶವಾಗಲೆ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಸುಟ್ಟುಬಿದ್ದಿದೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೇಣಿಗೆತ್ತುವುದರೊಳಗಾಗಿ
 ಜಾಗ್ರತೆಪಟ್ಟು ಬೇಗನೆ ಹಿತವು ಬದುಕುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕು ||೪೫|| ಸೀತಾದೇವಿ
 ಯ ಮಹತ್ತರವಾದ ತಪೋಗ್ನಿಯಿಂದ ಈ ನಿನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಉರಿದುಹೋಗಿದೆ, ರಾ
 ಮನ ಕೋಪದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಇನ್ನೇನು ಈಗಾಗರಾಜಸದನಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಜ
 ಬೀದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಉರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ||೪೬|| ಅಯ್ಯೋ, ಎಲ ರಾಮ
 ಣಾ ! ಇಷ್ಟಮಂದಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಮಿತ್ರರು, ದಾಯಾದರು, ಸಹೋದರರು, ಮಕ್ಕಳು
 ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಬೇಕಾದವರು, ಪ್ರಿಯ ವಲ್ಲಭೆಯರು, ಆಪಾರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಆಸ
 ದೃಶವಾದ ಭೋಗ ಸಾಧನಗಳು, ಆನ್ಯಾದೃಶವಾದ ರಾಜಧಾನಿ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ

ಸತ್ಯಂ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶೃಣುಷ್ವ ವಚನಂ ಮಮ । .

ರಾಮ ದಾಸಸ್ಯ ದೂತಸ್ಯ ವಾನರಸ್ಯ ವಿಶೇಷತಃ ||೪೧||

ಸರ್ವಾ ಲೋಕಾ ನ್ನುಸಂಹೃತ್ಯ ಸಭೂತಾಃ ಸಚರಾಚರಾಃ ।

ಪುನರೇವ ತಥಾ ಸ್ತೃಷ್ಟುಂ ಶಕ್ತೋ ರಾಮೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ||೪೨||

ದೇವಾಸುರ ನರೇಂದ್ರೇಷು ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷೋ ಗಣೇಷುಚ |

ವಿದ್ಯಾಧರೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಗಂಧರ್ವೇಷು ರಾಗೇಷು ಚ ।

ಸಿದ್ಧೇಷು ಕಿನ್ನರೇಂದ್ರೇಷು ಪತತ್ರೀಷು ಚ ಸರ್ವತಃ ||೪೩||

ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯೇ ! ರಾಮದಾಸಸ್ಯ - ರಾಮನಿಗೆ ಉಳಿದವನಾಗಿರುವ, ದೂತಸ್ಯ - ವಾರ್ತಾಹರನಾದ, ವಾನರಸ್ಯ - ಕುಟುಂಬನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಸತ್ಯಂ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ, ವಚನಂ - ಮಾತನಾ, ಶೃಣುಷ್ವ (ಶೃಣು) ಕೇಳು ||೪೧|| ಮಹಾಯಶಾಃ - ಪ್ರಸಾರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮ ನು, ಸಭೂತಾಃ - ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸಚರಾಚರಾಃ-ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತವಾಗಿರುವ, ಲೋಕಾಃ-ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವಾಃ - ಸಂಹರಿಸಿ, ಪುನರೇವ - ಮರಳಿಯೂ, ಸ್ತೃಷ್ಟುಂ - ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕು, ಶಕ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿದಾನೆ || ೪೨ || ಯಃ - ಯಾವನು, ವಿಷ್ಣುತುಲ್ಯವರಾಕ್ರಮಂ - ವಿಷ್ಣುವಿಗೇನಿಸಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಾಮಂ ಪ್ರತಿ-ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯುಧೈತ - ಯುದ್ಧಮಾಡಬಲ್ಲನೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು, ದೇವಾಸುರ ನರೇಂದ್ರೇಷು - ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ, ಆರಸರಲ್ಲಿಯೂ, ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋಗಣೇಷುಚ - ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾಧರೇಷು - ವಿದ್ಯಾಧರರಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವೇಷು - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಗಂಧರ್ವೇಷು - ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಗೇಷುಚ - ನಾಗರಲ್ಲಿಯೂ, ಸಿದ್ಧೇಷು - ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿನ್ನರೇಂದ್ರೇಷು - ಕಿನ್ನರಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವತಃ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಪತತ್ರೀಷುಚ-ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ,

ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಓ ರಾಮಣಾ ! ನಾನು ರಾಮನಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ದಾಸನಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಆತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಉಳುಹಿ ಹೇಗಾದ ರೂಪಂಧಿ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದುಬಗೆದು ದೂತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಎಣಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದವನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ವಾನರನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆ; ನಿನಗೆ ಹಿತವಾಗಲೆಂದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹಾಳನ್ನವನ್ನು ಣ್ಣವ ಬಾಯಿಗೆ ಮುಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, || ೪೨ || ರಾಮನನ್ನು ಸಾಧಾರಣನಾದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ನೆನೆಯಬಾರದು, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಭೂತವರ್ಗವನ್ನೂ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ, ಮರಳಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ-ಯಥಾ ಪೂರ್ವವಾಗಿ ಉಂಟುಮಾಡಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟು ||೪೩|| ಭೂತ ವಿಭವ್ಯದ್ವೈತವಾನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಗಳೊಳಗೆ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮತ್ಸ್ಯ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ನರರು, ನರೇಂದ್ರರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಗಂಧರ್ವರು, ನಾಗರು, ಸಿದ್ಧರು, ಕಿನ್ನರರು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದೇನು ; ಸರ್ವ ಭೂತಗಳೊಳಗೆ ಯಾರೂ ಯಾವಾಗಲೂ

ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಕಾಲೇಷು ನಾಸ್ತಿಸಃ |

ಯೋ ರಾಮಂ ಪ್ರತಿಯುಧ್ಯೇತ ವಿಷ್ಣುತುಲ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಂ |

ಸರ್ವ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಸೈವಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಪ್ರಿಯ ಮುತ್ತಮಂ || ೪೨ ||

ರಾಮಸ್ಯ ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ ದುರ್ದ ಭಂ ತವ ಜೀವಿತಮ್ || ೪೩ ||

ದೇವಾಶ್ಚ ದೈತ್ಯಾಶ್ಚ ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರ ಗಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧರ ನಾಗ ಯಕ್ಷಾಃ |

ರಾಮಸ್ಯ ಲೋಕತ್ರಯ ನಾಯಕಸ್ಯ ಸ್ಥಿತುಂ ನ ಶಕ್ತಾ ಸ್ವಮರೇಷು ಸರ್ವೇ || ೪೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವಯಂಭೂ ಶ್ಚ ತುರಾನನೋ ವಾ ರುದ್ರ ಸ್ತ್ರೀಣೇತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಪುರಾಂತ್ಯಕೋ ವಾ |

ಸರ್ವಭೂತೇಷು - ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವತ್ರ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಕಾಲೇಷು - ಸಕಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವೇ; ಇಲ್ಲ || ೪೦, ೪೧, ೪೨ || ಸರ್ವ ಲೋಕೇಶ್ವರಸ್ಯ - ಸಕಲಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ, ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ - ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿರುವ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನಿಗೆ, ಉತ್ತಮಂ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ವಿಪ್ರಿಯಂ - ಅಹಿತವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಸ್ಥಿತಸ್ಯ - ಇರುವ) ತವ - ನಿನ್ನ, ಜೀವಿತಂ - ಬದುಕು, ದುರ್ದಭಂ - ಉಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದೆ || ೪೩ || ಹೇನಿಶಾಚರೇಂದ್ರ - ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯೇ !, ದೇವಾಶ್ಚ - ದೇವತೆಗಳೂ, ದೈತ್ಯಾಶ್ಚ - ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾಧರನಾಗಯಕ್ಷಾಃ - ಗಂಧರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು ಮುಂತಾದವರೂ ಸರ್ವ - ಈ ಸಮಸ್ತರೂ, ಸಮರೇಷು - ಕಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಲೋಕತ್ರಯನಾಯಕಸ್ಯ - ಮೂಲೋಕದೊಡೆಯನಾದ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ (ಪುರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ) ಸ್ಥಿತುಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತಾಃ - ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ || ೪೪ || ಇಂದ್ರಃ - ಪರಮೇಶ್ವರನು ಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರನೂ, ಮಹೇಂದ್ರಃ - ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಮಹೇಂದ್ರನೂ, ಸುರನಾಯಕೋವಾ - ೩೩ ಕೋಟಿದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನೆನಿಸಿದ ದೇವೇಂದ್ರನೂ, ಯುಧಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಾಮವಧ್ಯಂ - ರಾಮನಿಂದ ಸಂಹಾರ್ಯನಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು, ತ್ರಾತುಂ - ಸಾರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತಃ - ಸರ್ವರ್ಥನಾಗಲಾರನು, ಬ್ರಹ್ಮಾ - ಮಹತ್ತರನಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೆನಿಸಿದ ಪಿತಾಮಹನೂ, ಸ್ವಯಂಭೂಃ - ಹೆರರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರವೆನಿಸಿ ಮಹಾಪ್ರಭುವಾಗಿರುವ

ಆ ರಾಮನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಾರರು, ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೊಡೆಯನೆನಿಸಿರುವ ರಾಮನ ಸಮಾನರೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ || ೪೦, ೪೧, ೪೨ || ಇಂತು ಸರ್ವ ಲೋಕನಾಥನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಘೋರವಾದ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಪುರುಷ ಸಿಂಹನಿಗೆ ಮರೆ ಹೋಗುವುದೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣ ವುಳಿಯಲು ಬೇರೊಂದುಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢವಾಗಿನಂ ಬು || ೪೩ || ಎಲೈ ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನೇ ! ದೇವತೆಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ಗಂಧರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾದರೂ ಸರ್ವಲೋಕನಾಯಕನಾದ ರಾಮನಿಗಿರುವಲ್ಲಿ ರಣರಂಗದೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರು || ೪೪ || ಮತ್ತು - ಬ್ರಹ್ಮನು ನನಗೆ ಮುತ್ತಾತನಾಗಬೇಕು, ನನಗೆ ಅವನ ಸಹಾಯವಿದೆ, ಶಿವನನ್ನು ನಾನು ಬಹುಧಾ ಆರಾಧಿಸಿದೇನೆ, ಅವನ ಬೆಂಬಲವಿದೆ, ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಮೇಘನಾದನೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸುವನು ಅಂಥವನ ನೆರವು ನನಗೆ ಇದ್ದೇಇದೆ, ನಾನು ಸ್ವತಃ ಅಸಹಾಯ ಶೂರನಾಗಿದೇನೆ ಎಂಬ

ಇಂದ್ರೋ ಮಹೇಂದ್ರ ಸುರನಾಯಕೋವಾ ತ್ರಾತುಂ ನಶಕ್ತಾಯುಧಿ ರಾಮವಧ್ಯಂ || ೪೫ ||
 ಸ ಸಾಪ್ತವೋಪೇತ ಮದೀನವಾದಿನಃ ಕಪೇ ರ್ನಿಕಮ್ಯಾ ಪ್ರತಿವೋ ಪ್ರಿಯಂ ವಚಃ |
 ದಶಾನನಃ ಕೋಪ ಏವೃತ್ತ ಲೋಚನ ಸ್ವಮಾದಿಶ ತ್ತಸ್ಯ ವಧಂ ಮಹಾಕಪೇಃ || ೪೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಏಕಪಂಚಾಶಸ್ಸುರ್ಗಃ

ಸ್ವಯಂಭುಫೂ, ಚತುರಾನೋವಾ - ಸಕಲ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲವೆನಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ಚತುರ್ಮುಖನೂ, ನಶಕ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು, (ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು) ರುದ್ರಃ - ದುಷ್ಪರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೋಳಾಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರುದ್ರದೇವನೂ, ತ್ರಿಜೇತ್ರಃ - ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೋಹಗೊಳಿಸುವ ಮದನನ್ನು ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೂದಿಮಾಡಿದ ಮುಕ್ತಾಂಜನೂ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕೋವಾ - ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಆ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯೂ, ನಶಕ್ತಃ - ಶಕ್ತನಲ್ಲ, ಅಥವಾ - ಸ್ವಯಂಭೂಃ - ಸ್ವಯಂಭುವೆಂತಲೂ ಚತುರಾನನಃ - ಚತುರ್ಮುಖನೆಂತಲೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಬ್ರಹ್ಮಾವಾ - ಲೋಕಕರ್ತನೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರಃ - ಮುಕ್ತಾಂಜನಂತಲೂ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಃ - ತ್ರಿಪುರ ಸಂಹಾರಿಯೆಂತಲೂ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ರುದ್ರೋವಾ - ರುದ್ರನೇ ಆದರೂ, ಮಹೇಂದ್ರಃ - ಮಹೇಂದ್ರನೆಂತಲೂ, ಸುರನಾಯಕಃ - ಸುರಾಧಿಪನೆಂತಲೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಇಂದ್ರೋವಾ - ಸುರೇಶ್ವರನಾದರೂ, ಯುಧಿ - ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ, ರಾಮವಧ್ಯಂ - ರಾಮನು ವಧಿಸಲು ತಕ್ಕವನಾಗಿರುವವನ್ನು, ತ್ರಾತುಂ - ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು || ೪೫ || ಅದ್ವಿತೀಯಃ - ಅಸಮಾನನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ, ದಶಾನನಃ - ದಶಕಂಠನು, ಅವೀನವಾದಿನಃ - ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕಪೇಃ - ಅಂಜನೇಯನ, ಸಾಪ್ತವೋಪೇತಂ - ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಪ್ರಿಯಂ - ಹಿತವಾದ ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಕೋಪವಿವೃತ್ತಲೋಚನಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ತಸ್ಯ - ಇ, - ಮಹಾಕಪೇಃ - ವೀರಾಂಜನೇಯನ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ಸಮಾದಿಶತ್ - ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೪೬ ||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸ್ಕಂಧ —

ಪೊಗರೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಕೇಳು: — ಮಹತ್ತರವಾ ; ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಲಿ, ಸರ್ವ ಸ್ವತಂತ್ರನೆನಿಸಿ, ಸರ್ವಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೆನಿಸಿದ ಸ್ವಯಂಭುವೇ ಆಗಲಿ, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅರಿತು ಸರ್ವ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕನೆನಿಸಿದ ಚತುರ್ಮುಖನೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ - ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಲೋಕವನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುವ ಇಲ್ಲವೆ ದುಷ್ಪರನ್ನೆಲ್ಲ ದಂಡಿಸಿ ದುಃಖಗೊಳಿಸುವ ರುದ್ರನಾಗಲೀ, ಸರ್ವ ಪಾಣಿವರ್ಗವನ್ನೂ ವೋಹಗೊಳಿಸುವ ಮನ್ವಥನನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಿದ ಮುಕ್ತಾಂಜನೇ ಆಗಲಿ, ತಪಃ ಫಲದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಗರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಆಗಲಿ, ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರನಾಗಲಿ, ವೃತಾಸುರನನ್ನು ಇರಿದ ಮಹೇಂದ್ರನಾಗಲಿ, ಮೂವತ್ತು ಮೂರುಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಡೆಯನೆನಿಸಿದ ಸುರೇಶ್ವರನೇ ಆಗಲೀ

ಹೆಚ್ಚಿ ಗೆಯಿಂದೇನು? ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸೇರಿವ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲಿ, ಸಮರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮ ನುಯಾರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಗೆವನೋ, ಅಂಥವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಶಕ್ಕ ರಾಗಲಾರರು ಎಂದು ಖುಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ || ೩೫ || ಎಂದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಬ್ಬ ಸೌಷ್ಠವದಿಂ ದಲೂ, ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಮಾತಾ ವೀರರೂ ಮಾಯಾವಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ರಕ್ಕ ಸರ ಪಡೆಯ ನಡುವೆ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ತನ್ನವರಿಲ್ಲದೆ ಬುಬ್ಬನಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಾರನ್ನೂ ಸಡ್ಡೆ ಮಾಡದೆ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಆ ವಾನರವೀರನ ಹಿತ ಸಚನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಆಪ್ರತಿವ್ಯವೀರನಾದ ದಶಗಳನು ರಾಧ್ರಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿ, ಕಿಡಿಗಳನ್ನುದುರಿ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಈ ದುರುಳ ಕೋರಡಗನನ್ನು ಈಗಲೆ ಕೊಂ ದ ಬಿಡಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೪೬ ||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ದ್ವಿಪಂಚಾಶನ್ನರ್ಗಃ

ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾನರಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ಆಜ್ಞಾಪಯ ವ್ಯಧಂ ತಸ್ಯ ರಾವಣಃ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ || ೧ ||

ಕಂದ|| ದೂತನ ನಿರ್ದುರು ಸಲ್ಲದು | ನೀತಿಯ ನುರಬಿಲ್ಲ ಭೀರ ರೋಪರು ದೂರೆಯೋ!

ಪ್ರೀತಿಯೊ ಕಂತನ ಲನುಜಂ | ಘಾತುಕ ನಾ ನಿಚರೇಂದ್ರ ನಿನಿಸರೆಯಾದು||

ರಾವಣಃ - ದೇಶಾಂತರನು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾಧೈರ್ಯವುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ, ವಾನರಸ್ಯ - ಆಂ ಜನೇಯನ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ - ರೋಷದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನಾಗಿ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಯ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ಆಜ್ಞಾಪಯತ್ - ಪರಿಜನರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು, || ೧ || ದಾತೃಂ - ದೂತಕೃತೃವನ್ನು, ನಿವೇದಿತವತಃ - ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ

— ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ವಾನರ ವರನಾದ ಮಾರುತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿಶಾಚರ ಚಕ್ರವ ರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇರಳವಾದ ರೋಷವು ತಲೆಗೇರಿತು. ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ತುತಿಯೇ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ಕ್ರೋಧಾಂಧರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆಯೇ? ಹಿತಾಹಿತ ಗಳನ್ನೇನಿಸುವರೆ? ಅದಿರಿದಲೇ - ಈ ಕಪಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಅನುಜ ರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೧ || ದೂರದೇಶದಿಂದ ದೂತನಾಗಿ ಬಂದು, ನ್ಯಾಯವಾದ ತನ್ನ ದೂತ

ವಧೇ ತಸ್ಯ ಸಮಾಜ್ಞಾ ಪ್ರೇ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ |
 ನಿವೇದಿತ ವತೋ ದಾತ್ಯಂ ನಾನು ಮೇನೇ ವಿಭೀಷಣಃ ||೨||
 ತಂ ರಕ್ಷೋಧಿಪತಿಂ ಕ್ರುದ್ಧಂ ತಚ್ಚ ಕಾರ್ಯ ಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ |
 ವಿದಿತ್ವಾ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕಾರ್ಯಂ ಕಾರ್ಯ ವಿಧೌ ಸ್ಥಿತಃ ||೩||
 ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಸ್ತುತ ಸ್ಸಮ್ನಾ ಪೂಜ್ಯಂ ಕತ್ರಜಿ ದಗ್ರಜಂ |
 ಉವಾಚ ಹಿತ ಮತ್ಯರ್ಥಂ ವಾಕ್ಯೌ ವಾಕ್ಯವಿಶಾರದಃ ||೪||

ಹನುಮಂತನ, ವಧೆ-ಕೊಲೆಯು, ದುರಾತ್ಮನಾ - ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂದ, ಆ
 ಜ್ಞಾಪ್ರೇ (ಸತಿ) ಅಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ವಿಭೀಷಣಃ - ವಿಭೀಷಣನು, ವಧಂ - ದೂತವಧೆಯನ್ನು,
 ನಾನು ಮೇನೇ - ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ ||೨|| ಕಾರ್ಯವಿಧೌ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ (ಮಂತ್ರಿತ್ವದಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಿತಃ
 ಇದ್ದ, (ಸಃ-ಆ ವಿಭೀಷಣನು) ರಕ್ಷೋಧಿಪತಿಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಕ್ರುದ್ಧಂ - ಕೋಪಗೊಂಡವನನ್ನಾಗಿ
 ಯೂ, ತಚ್ಚ - ಆದೂತನಂಜಾರರೂಪವಾಗಿರುವ, ಕಾರ್ಯಂಚ - ಕೆಲಸವನ್ನೂ, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಪ್ರಾಪ್ತ
 ವಾದುದನ್ನು? ಯೂ, ವಿದಿತ್ವಾ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಕಾರ್ಯಂ - ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು
 ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೩|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಕತ್ರಜಿತ್ - ಕತ್ರಗರನ್ನು
 ಗೆದ್ದ ವನಾಗಿಯೂ (ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ) ವಾಕ್ಯ ವಿಶಾರದಃ - ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ
 ವಂತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಭೀಷಣನು, ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ - ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಅಗ್ರ
 ಜಂ-ಅಣ್ಣನನ್ನು, ಆಪೂಜ್ಯ- ಗೌರವಿಸಿ (ಆಪೂಜ್ಯ-ಗೌರವಿಸಿದೆ) ಸಾಮ್ನಾ - ಸಾಮೋಪಾಯದಿಂದ, ಅತ್ಯ
 ನ್ತಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಹಿತಂ - ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿ
 ತೊಡಗಿದನು ||೪|| ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ - ಎಲೈ ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರನೇ! ರೋಷಂ - ಕ್ರೋಧವನ್ನು, ತ್ಯಜ-ಬಿಡು,

ಕೃತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸಿದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ವಧಿಸಬೇಕೆಂದು ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವ
 ಣನು ವಧೆಯನ್ನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದನ್ನು ಧರ್ಮಪರಾಯಣನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಕೇಳಿದನು
 ಆದರೆ ಆ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಆತನು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ ||೨|| ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯು ರೋಷಪರವ
 ತನಾಗಿರುವುದನ್ನೂ, ಕ್ರೂರವಾದ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯವು ಸಮಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು
 ವಿಭೀಷಣನು-“ಮೃತ್ಯುವು ಸಮಾಪಿಸಿ ಬಂದಾಗ ಪುರುಷನು - ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲಗಳು
 ಹಾಯುವವರೆಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಬೇಕು, ಆದರಿಂದ ಆ ಮೃ
 ತ್ಯುವು ತೊಲಗದೆ ಹೋದರೆ ಆಗ ಪುರುಷದೋಷವಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ
 ಬಲ್ಲಾತನಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಏನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸ ತೊಡಗಿದನು || ೩ ||
 ಬಳಿಕ - ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮೋಪಾಯವನ್ನೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಿ
 ಸಿದನು. ಹೆಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದಿರುವ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಮನದೊಳಗೆ ಅಸತ್ಕಾ
 ರ್ಯದಿಂದ ಆಸೆಡ್ಡೆಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇ
 ಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿ, ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಜಾಣನಾ
 ದುದರಿಂದ ಹಿತವಾದ ವಚನ ಜಾತವನ್ನು ಉದಹರಿಸ ತೊಡಗಿದನು, ||೪|| ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸ
 ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಪಾರವಿಲ್ಲದೆ ಏರುತಲಿರುವ ರೋಷವನ್ನು ತಡೆ, ಸ್ವರಣೆಯನ್ನು ತಾಳು

ಹೈಮಸ್ವ ರೋಷಂ ತ ಜ ರಾಹ್ಯಸೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಿದ ಮದ್ವ್ಯಾಕ್ಯ ಮಿದಂ ಶೃಣುಷ್ಯ |
ವಧಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಪರಾವರಜ್ಞಾ ದೂತಸ್ಯ ಸಂತೋ ವಸುಧಾಧಿಪೇಂದ್ರಾಃ ||

ರಾಜಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಲೋಕವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಗರ್ಹಿತಂ |

ತವ ಚಾಸದೃಶಂ ವೀರ ಕಪೇ ರಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಪಣಮ್ ||೬||

ಧರ್ಮಜ್ಞಶ್ಚ ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ ರಾಜಧರ್ಮ ವಿಚಾರದಃ |

ಪರಾವರಜ್ಞೋ ಭೂತಾನಾಂ ತ್ವಮೇವ ಪರಮಾರ್ಥವಿತಃ ||೭||

ಗೃಹ್ಯಂತೇ ಯದಿ ರೋಷೇಣ ತ್ವಾದೃಶೋಪಿ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ |

ತತ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತ್ವಂ ಶ್ರಮುವಹಿ ಕೇವಲಮ್ ||೮||

ಪ್ರಸಿದ - ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು, ಹೈಮಸ್ವ - ಸ್ವರಿಸು, ಇದಂ - ಈಮುಂದೆ ಹೇಳಬೋಗುವ, ಮದ್ವ್ಯಾಕ್ಯಂ - ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು, ಶೃಣುಷ್ಯ - ಕೇಳು, (ಶೃಣು) ಪರಾವರಜ್ಞಾಃ - ಉತ್ತಮಾಧಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ, (ಗ್ರಾಹ್ಯಾಗ್ರಾಹ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ) ಸಂತಃ - ಯೋಗ್ಯರಾದ, ವಸುಧಾಧಿಪೇಂದ್ರಾಃ - ಭೂಪತಿಗಳು, ದೂತಸ್ಯ - ರಾಯಭಾರಿಯ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ನಕುರ್ವಂತಿ - ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ||೬|| ಹೇವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ !, ಅಸ್ಯ - ಈ, ಕಪೇಃ - ಹನುಮಂತನ, ಪ್ರಮಾಪಣಂ - ಸಂಹರಕಾರ್ಯವು, ರಾಜಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧಂ - ರಾಜನೀತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು, ಲೋಕವೃತ್ತೇಶ್ಚ - ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ, ಗರ್ಹಿತಂ - ನಿಂದಿತವಾದುದು, ತವಚ - ನಿನ್ನಂತಹ ಭೀರನಿಗೂ, ಅಸದೃಶಂ - ಅನುರೂಪವಾದುದಲ್ಲ ||೭|| ತ್ವಮೇವ - ನೀನೇ, ಭೂತಾನಾಂ - ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಳಗೆ, ಧರ್ಮಜ್ಞಃ - ಮನ್ನಾದಿಗಳ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನು, ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ - ಹೆರರುವಾದುದುಪಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕವನು, ರಾಜಧರ್ಮ ವಿಚಾರದಃ - ರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದವನು, ಪರಾವರಜ್ಞಃ - ಪ್ರಬಲ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಅರಿತವನು, ಪರಮಾರ್ಥವಿತಃ - ತತ್ತ್ವಜ್ಞನೂ ಹೌದು ||೮|| ರೋಷೇಣ - ಕೋಪದಿಂದ, ತ್ವಾದೃಶಃ - ನಿಮ್ಮಂತಹ, ವಿಪಶ್ಚಿತೋಪಿ - ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಗೃಹ್ಯಂತೇಯದಿ. ಗೃಹಿಸಲ್ಪಡುವವರೇ ಆದರೆ, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಪಶ್ಚಿತ್ತ್ವಂ - ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಕೇವಲಂ - ಏಕೇಷವಾಗಿ, ಶ್ರಮುವಹಿ - ಪ್ರಯತ್ನಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವೆ || ೮ || ಶತ್ರುಘ್ನ - ಶತ್ರು ಸಹಾರಕನಾದ

ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರು, ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಅರಿಕೆಮಾಡುವ ಬಿನ್ನಸವನ್ನು ಲಾಲಿಸು, ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅರಿತು, ಉತ್ತಮಾಧಮ ಕಾರ್ಯಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಬೆಳಗುವ ವಸುಧಾಧಿಪತಿಗಳು ದೂತವಧಗಳಸುವುದಿಲ್ಲ || ೬ || ಈ ಊಳಿಗದವನನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿಸುವುದು ರಾಜನೀತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಲೋಕದ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಬಲು ಹೀಯಾಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ, ರಣದಿಶಾ ಪಟ್ಟ ಮಲ್ಲ ನಾದ ನಿನ್ನಂತಹ ಭೀರನಿಗೆ ತಕ್ಕುದೆನಿಯೂ ಇಲ್ಲ ||೭|| ನೀನಾದರೆ - ಸಕಲ ಧರ್ಮ ನೀತಿಗಳ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನು, ಹೆರರೆಸಗಿದ ಮೇಲನ್ನು ಮರೆಯದೆ ನೆನೆಯತಕ್ಕವನು. ಮಾಡತಕ್ಕದನ್ನೂ, ಬಿಡತಕ್ಕದನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಇದ್ದೀಯೆ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಳಗೂ ಉತ್ತಮನೆನಿಯೂ ಇದ್ದೀಯೆ, ಸಮಸ್ತ ರಹಸ್ಯಗಳೂ ನಿನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಅಡಗಿವೆ ||೮|| ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾ ವಿಚಾರದರಾದ ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಕೋಪಪರವಶರಾಗುವುದಾದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡೋಣವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಶ್ರಮವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು.

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸಿದ ಶತ್ರುಘ್ನ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ದುರಾಸದ |
ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಂ ವಿನ್ಶಿತ್ಯ ದೂತದಂಡೋ ವಿಧೀಯತಾಮ್ ||೯||
ವಿಭೀಷಣ ವಚಶ್ಚುತ್ವಾ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ |
ರೋಷೇಣ ಮಹತಾ ವಿಷ್ವೋ ವಾಕ್ಯಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೦||
ನ ಪಾಪಾನಾಂ ಪಥೇ ಪಾಪಂವಿದ್ಯತೇ ಶತ್ರುಸೂದನ |
ತಸ್ಮಾ ದೇನಂ ಪಧಿಷ್ಯಾಮಿ ವಾನರಂ ಪಾಪಚಾರಿಣಂ ||೧೧||
ಅಧರ್ಮಮೂಲಂ ಬಹು ರೋಷಯುಕ್ತ ಮನಾರ್ಯಜಾಷ್ಠಂ ವಚನಂನಿಶಮ್ಯ

ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ-ರಾಕ್ಷಸಸಾರ್ವಭೌಮನೆ !, ದುರಾಸದ-ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಸದಳನೆನಿಸಿದವನೇ ! ತಸ್ಮಾತ್-ಇಷ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಪ್ರಸಿದ-ಶಾಂತನಾಗು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಂ ಉಚಿತಾನುಚಿತಗಳನ್ನು, ವಿನ್ಶಿತ್ಯ-ಜೆನ್ನಾಗಿಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, (ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ) ದೂತದಂಡ- ದೂತಶಿಕ್ಷೆಯು, ವಿಧೀಯತಾಮ್-ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ || ೯ ||

ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಃ - ಅಸುರೇಂದ್ರನಾದ, ರಾವಣ - ರಾವಣನು, ವಿಭೀಷಣವಚಃ - ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಮಹತಾ - ಪ್ರಬಲವಾದ, ರೋಷೇಣ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಅವಿಷ್ಠಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಉತ್ತರಂವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೦|| ಶತ್ರುಸೂದನ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಎಲೈ ವಿಭೀಷಣನೇ !, ಪಾಪಾನಾಂ - ಪಾಪಪ್ರಾದವರ, ಪಥ - ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ಪಾಪಂ - ದೋಷವು, ನವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಪಾಪಚಾರಿಣಂ - ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ, ವಿನಂ - ಈ, ವಾನರಂ - ಕಪಿಮನ್ನು, ಪಧಿಷ್ಯಾಮಿ (ಪನಿಷ್ಯಾಮಿ) ಕೊಲ್ಲುವೆನು ||೧೧|| ಬುದ್ಧಿಮತಾಂ - ಬುದ್ಧಿಕಾಲಿಗಳೊಳಗೆ, ವರಿಷ್ಠಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ವಿಭೀಷಣಃ - ವಿಭೀಷಣನು, ಅಧರ್ಮಮೂಲಂ - ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ, ಬಹುರೋಷಯುಕ್ತಂ - ಬಹುಕ್ರೋಧದಿಂದೊಡಗೂಡಿರತಕ್ಕ, ಅನಾರ್ಯಜಾಷ್ಠಂ - ಅಯೋಗ್ಯರನುಸರಿಸಬೇಕಾದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು,

ವುದಲ್ಲದೆ, ಅದರಿಂದ ಫಲವೇನಾದರು ಉಂಟೆ ! ||೯|| ಪರರಿಗೆ ಅಸದಳನೆನಿಸಿ, ಹಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು, ಅಡಗಿಸಿರುವ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಇದನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು, ಇದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಈ ದೂತನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸು ||೯|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಧೃತನೀತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಉದಹರಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನ ವಚನವನ್ನೂಲಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು - ರೋಷ ಪರವಶನಾಗಿರುತ್ತಲೇ ಆತನಂ ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು ||೧೦|| ಶತ್ರು ಸಂಹಾರಕನಾದ ಎಲೈ ವಿಭೀಷಣಾ ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯೆ, ಆದರೆ - ಪಾಪಾತ್ಮರಾದವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಇವನಾದರೆ—ವನಭಂಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾನೆ, ಆದಕಾರಣ ಈ ಪಾಪಿಷ್ಠನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದೆನು || ೧೧ || ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆನಿಸಿಯೂ, ಬಹು ರೋಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿಯೂ, ಅಯೋಗ್ಯರಿಂದ ಆಚರಿಸತಕ್ಕದೂ ಆಗಿರುವ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೊಳಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೆನಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನು- ಉತ್ತಮವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು

ಉವಾಚ ವಾಕ್ಯಂ ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಂ ವಿಭೀಷಣೋ ಬುದ್ಧಿ ಮತಾಂ ವರಿಪ್ತಃ ||
 ಪ್ರಸೀದ ಲಂಕೇಶ್ವರ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಯುಕ್ತಂ ವಚನಂ ಕೃಣುಷ್ಯ |
 ದೂತಾ ನವಧ್ಯಾ ನಮಯೇಷು ರಾಜಾ ಸರ್ವೇಷು ಸರ್ವತ್ರ ವದಂತಿ ಸಂತಃ ||೧೪||
 ಅಸಂಕಯಂ ಶತ್ರು ರಯಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಃ ಕೃತಂ ಹೃನೇನಾ ಪ್ರಿಯ ಮಪ್ರಮೇಯಂ |
 ನದೂತ ವಧ್ಯಾಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಸಂತೋ ದೂತಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬಹವೋ ಹಿ ದಂಡಾಃ ||೧೫||
 ವೈದೂಷ್ಯ ಮಂಗೇಷು ಕಶಾಭಿಘಾತೋ ಮೌಂಢ್ಯಂ ತಥಾ ಲಕ್ಷಣ ಸನ್ನಿಪಾತಃ |

ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವಂ - ಉತ್ತಮಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೪|| ಲಂಕೇಶ್ವರ - ಎಲೈ ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯೇ!, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ - ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರಭುವೇ! ಪ್ರಸೀದ - ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು, ಧರ್ಮಾರ್ಥಯುಕ್ತಂ - ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ವಚನಂ - ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು, ಕೃಣುಷ್ಯ - ಕೇಳು, ರಾಜಾ - ಎಲೈದೊರೆಯೇ!, ದೂತಾಃ - ಉಳಿಗದವರು, ಸರ್ವೇಷು - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಸಮಯೇಷು - ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲದೇಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಧ್ಯಾಃ - ಸಂಹಾರಾರ್ಹರು, ನ - ಅಲ್ಲ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಸಂತಃ - ಸತ್ಪುರುಷರು, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ||೧೫|| ಹಿ - ಏತಕೆಂದರೆ, ಅನೇನ - ಈ ವಾನರನಿಂದ, ಅಪ್ರಮೇಯಂ - ಆಳೆಯಲಸದಳವೆನಿಸಿದ, ಅಪ್ರಿಯಂ - ಅಕ್ಷವಧೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಅನಿಷ್ಟವು, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, (ತತ್ - ಅದಕಾರಣ), ಅಯಂ - ಇವನು, ಪ್ರವೃದ್ಧಃ - ಪ್ರಬಲನಾದ, ಶತ್ರುಃ - ಹಗೆಯು, ಅಸಂಕಯಂ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಹಿ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, (ನೀತಿಚ್ಛೇದಃ - ನೀತಿಯನ್ನು ಬಿಲ್ಲವರಿಂದ) ದೂತಸ್ಯ - ದೂತನಿಗೆ, ಬಹವಃ - ಅನೇಕವಿಧವಾದ, ದಂಡಾಃ - ಶಿಕ್ಷೆಗಳು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ, (ತತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಸಂತಃ - ಸತ್ಪುರುಷರು, ದೂತವಧ್ಯಾಂ - ದೂತಸಂಹಾರವನ್ನು, ನಪ್ರವದಂತಿ - ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ||೧೫|| ಸಂತಃ - ಸತ್ಪುರುಷರು, ದೂತ - ರಾಯಭಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂಗೇಷು -

ಬಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದನು||೧೪||ರಾಕ್ಷಸ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿದ ಎಲೈ ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯೇ! ಹೃಮಾಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮೃದುತೆಯನ್ನು ತೋರು.ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ದಯೆಮಾಡಿ ಲಾಲಿಸು. ಸತ್ಪುರುಷರು - ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮನೀತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿರುವ ದೊರೆಗಳು ದೂತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ||೧೫|| ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಯೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇವನು ಹಗೆ ಎಂಬುದು ದಿಟ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವೆನಿಸಿಯೇ ದುರುಳತನದಿಂದ ಹೇರಳವಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಾನೆ, ಆದರೂ, ಸಾಧುಗಳು - ದೂತವಧೆಯನ್ನು ಬಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ರಾಜನೀತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧವಾದುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಇವನನ್ನು ದಂಡಿಸದೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ದೂತನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಂಡನೆಗಳು ಅನೇಕವಿಧಗಳಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದನ್ನು ಆಚರಿಸುವಂತೆಆಳುಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸು ||೧೫|| ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಅಂಗಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡ

ಏತಾಃ ಹಿ ದೂತೇ ಪ್ರವದಂತಿ ದಂಡಾಃ ವಧಸ್ತು ದೂತಸ್ಯನಶ್ಚೈತೋಽಪಿ ||೧೫||
 ಕಥಂಚ ಧೃತ್ವಾರ್ಥ ವಿನೀತ ಬುದ್ಧಿಃ ಪರಾವರ ಪ್ರಕೃಯಃ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ |
 ಭವದ್ವಿಧಃ ಕೋಪವಶೇ ಹಿ ತಿಷ್ಠೇ ತ್ವೋಪಂ ನಿಯಾಚ್ಛಂತಿ ಹಿ ಸತ್ಯವಂತಃ ||೧೬||
 ನಧರ್ಮಾ ವಾದೇ ನಚ ಲೋಕವೃತ್ತೇ ನ ಶಾಸ್ತ್ರಬುದ್ಧಿ ಗ್ರಹಣೇಷು ಚಾಪಿ |
 ವಿದ್ಯೇತ ಕಷ್ಟಿ ತ್ವ ವೀರ ತುಲ್ಯ ಸ್ತ್ವಂ ಹ್ಯುತ್ತಮ ಸ್ವರೈ ಸುರಾಸುರಾಣಾಂ ||೧೭||

ಕರಚರಣಾದಿ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ವೈರೂಪ್ಯಂ-ಅಕಾರವಿಕಾರವು, ಕಶಾಘ್ನಿಭಾತಃ-ಕೋರಡದ ಪೆಟ್ಟು (ಡಬ್ಬಾ ಹೊಡೆವುದು) ಮುಣ್ಡ್ಯಂ - ತಲೆಗೆ ಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಲಕ್ಷಣಸನ್ನಿ ಪಾತಃ - ಬರೆಹಾಕುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಗುರುತುಮಾಡುವುದು. (ಇತಿ - ಇಂತೆಂಬ) ಏತಾಃ - ಈ ದಂಡಾಃ - ದಂಡನೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ನಃ - ನಮ್ಮಿಂದ, ದೂತಸ್ಯ - ದಾಸನ, ವಧಃ- ಕೊಲೆಯು, ನಶ್ಯತೋಽಪಿ - ಕೇಳಿಲ್ಲದ್ದೇ ಇಲ್ಲವು ||೧೫|| ಧರ್ಮವಿನೀತಬುದ್ಧಿಃ - ಧರ್ಮನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಪರಾ....ರ್ಥಃ, ಪರ - ಉತ್ತಮಕಾರ್ಯದ, ಅಪರ - ಅಧಮಕಾರ್ಯದ, ಪ್ರತ್ಯಯ - ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ, ನಿಶ್ಚಿತ - ಗೊತ್ತುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಅರ್ಥಃ - ಕರ್ತವ್ಯಾರ್ಥವುಳ್ಳ, ಭವದ್ವಿಧಃ - ನಿನ್ನಂತಹ ಧೀರನು, ಕೋಪವಶೇ - ಓಟ್ಟನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ, ಕಥಂಚ - ಹೇಗೆ, ತಿಷ್ಠೇತ್ - ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವನು ?, ಹಿ - ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಸತ್ಯವಂತಃ - ಸತ್ಯಗುಣ ಸಂಪನ್ನನು (ವ.ಹಾಬಲಕಾಲಿಗಳು) ಕೋಪಂ - ತಮಗುಂಟಾಗುವ ಕ್ರೋಧವನ್ನು, ನಿಯಾಚ್ಛಂತಿ - ಅಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಿ - ನಿನ್ನದು, ||೧೬|| ಕೋರಡ - ಎರೈಕೂರನೆ! ಧರ್ಮವಾದೆ - ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ, ತವ - ನಿನಗೆ, ತುಲ್ಯಃ - ಸಮನಿಸಿದವನು, ಕಷ್ಟಿತ್ - ಬಬ್ಬಮಾ, ನವಿದ್ಯೇತ - ಇಲ್ಲವು, ಲೋಕವೃತ್ತೇಚ್ - ಲೋಕವ್ಯವಹಾರ ಪರಿಚ್ಛಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ನ - ಇಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಬುದ್ಧಿಗ್ರಹಣೇಷುಚಾಪಿ - ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಪರಿಚ್ಛಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನ - ಇಲ್ಲ ತ್ವಂಹಿ - ನೀನೊಬ್ಬನೇ, ಸರ್ವಸುರಾಸುರಾಣಾಂ - ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಸುರರೊಳಗೂ, ಉತ್ತಮಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದವನು, ||೧೭||

ಬಹುದು, ಅಥವಾ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಬಹುದು, ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಮೈಯೊಳಗೆ ಏನಾದರೊಂದು ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದೇ ಉಚಿತವಲ್ಲದೆ ದೂತರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವ ಧೃತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ||೧೫|| ಧರ್ಮನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪಳಗಿ, ಕಾರ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತು, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಳಗೆ ಅಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿಕೊಂಡೂ ಇರತಕ್ಕ ನಿನ್ನಂತಹ ಧೀರನೂ, ಕೋಪಕ್ಕೀಡಾಗಿ-ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆ ಪ್ರವರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ಸತ್ಯಧರ್ಮ ಸಂಪನ್ನರಾದವರು ರಾಜಸ ತಾಮಸಗಳಿಗೊಳಗಾಗದೆ ಸಮಯ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಕೋಪವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು ||೧೬|| ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚ್ಛಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿಚ್ಛಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ಧರ್ಮನಿರ್ಮದದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲೈ ವೀರನೇ ? ನಿನಗೆ ಸಮನಿಸಿದವನು ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಸುರಾಸುರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು

ನಜಾಪ್ಯಸ್ಯ ಕವೇ ಘಾತೇ ಕಂಚಿ ತ್ವಶ್ಯಾ ಮೃಹಂ ಗುಣಂ |

ತೇಷ್ವಯಂ ಪಾತ್ಯತಾಂ ದಂಡೋ ಯೈರಯಂ ಪ್ರೇಷಿತಃ ಕಪಿಃ || ೧೪ ||

ಸಾಧುವಾ ಯದಿವಾ ಸಾಧುಃ ಪರೈ ರೇಷ ಸಮರ್ಪಿತಃ |

ಬ್ರುವ ನೃಪಾರ್ಥಂ ಪರವಾ ನ ದೂತೋ ವಧಮುರ್ಹತಿ || ೧೫ ||

ಅಪಿಚಾಸ್ತಿ ಸ್ತ ತ ರಾಜ ನ್ಯಾನ್ಯಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಖೇಚರಂ |

ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಸ್ಯ - ಈ, ಕಪಿಃ - ವಾನರನ, ಘಾತೇ - ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ಕಂಚಿತ್ - ಯಾವುದೊಂದು, ಗುಣಂ - ಗುಣವನ್ನೂ, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣೆನು, ಯೈಃ - ಯಾರಿಂದ, ಕಪಿಃ - ಈ ವಾನರನು, ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೋ, ತೇಷು - ಅವರಲ್ಲಿ, ಅಯಂ - ಈ, ದಂಡಃ - ಸಂಹಾರರೂಪವಾದ ದಂಡವು, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಪಾತ್ಯತಾಂ - ಕೆಡಹಲ್ಪಡಲಿ (ಉಪಯೋಗಿಸು) || ೧೪ || ಏಷಃ - ಇವನು, ಸಾಧುವಾ - ಸಜ್ಜನನೋ, ಅಸಾಧುವಾ - ಕೆಟ್ಟವನೋ, ಪರೈಃ - ಹಗೆಗಳಿಂದ, ಸಮರ್ಪಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದಾನೆ, ಪರವಾ - ಪರಾಧೀನನಾದವನು, (ಅದರಿಂದಲೇ) ಪರಾರ್ಥಂ - ಪರಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಬ್ರುವ - ಮಾತನಾಡುವವನಾಗಿದಾನೆ, (ಅತಃ - ಅದರಿಂದಲೇ) ದೂತಃ - ದೂತನು, ವಧಂ - ಕೊಲೆಯನ್ನು, ನಾರ್ಹತಿ - ಹೊಂದತಕ್ಕವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೧೫ || ಅಪಿಚ - ಮತ್ತು; ರಾಜಾ - ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ!, ಅಸ್ತಿ - ಈ ದೂತನು, ಹತೀ (ಸತಿ) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಯಃ - ಯಾವನು, ಪರಂ - ವಿತ್ತರವಾಗಿರುವ, ಮಹೋದಧೇಃ - ಮಹಾಸಮುದ್ರದ, ಪಾರಂ - ಈಚೆಯ ದಡ ವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಆಗಚ್ಛೇತ್ - ಬರಬಲ್ಲನೋ (ತಂ - ಅಂತಹ) ಅನ್ಯಂ - ಬೇರೊಬ್ಬ

ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೀಯೆ || ೧೩ || ಇದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಲಾಲಿಸು - ಈ ಕೋಡಗನನ್ನು ಕೊಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನಗೇನೂ ಗುಣವು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಹಗೆಗಳು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಈ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರೋ, ಅವರಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರವಾದ ದಂಡವನ್ನು ಕೆಡಹು, ಅದು ನ್ಯಾಯವೂ, ಧರ್ಮವೂ ಆಗಿರುವುದು || ೧೪ || ಈ ದೂತನು ಸಾಧುವಾಗಿಯಾದರೂ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಅಸಾಧುವಾಗಿಯಾಗಿಯಾದರೂ ಇರಲಿ, ಇವನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಕಳುಹಿಸಿ ಇದಾರೆ, ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆ ಯಿಸಿರುವ ಈ ದೂತನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, || ೧೫ || ಮತ್ತು-ಇವನನ್ನು ನೀನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದುದೇ ಆದರೆ - ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಇವನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಾರಿಹೋಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ನೀನು ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು? ಇವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದುದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಾದಂತಾಯಿತು? ಇಂತಪರ ವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರುವವರಾರು? ಆದಕಾರಣ ಇವನಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ದೂತನಿಗಾದ ಭಂಗವು ತಮಗೇ ಆದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ, ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರ ಹೋಗುವರು, ಆಗ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೋಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾರಬಹುದು. || ೧೦ || ಆದಕಾರಣ

ಇಹ ಯಃ ಪುನ ರಾಗಚ್ಛೇ ತ್ವರಂ ಪಾರಂ ಮಹೋದಧೇಃ || ೨೦ ||
 ತಸ್ಮಾ ನ್ನಾಸ್ಯ ವಧೇ ಯತ್ನಃ ಕಾರ್ಯಃ ಪರ ಪುರಂಜಯ |
 ಭವಾ ನ್ನೇಂದ್ರೇಷು ದೇವೇಷು ಯತ್ನ ಮಾಸ್ಥಾತು ಮರ್ಹತಿ || ೨೧ ||
 ಅಸ್ಮಿ ಸ್ವಿನಪ್ಪೇ ನಹಿ ದೂತ ಮನ್ಯಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯ ಸ್ತಾ ನರರಾಜ ಪುತ್ರಾ |
 ಯುದ್ಧಾಯ ಯುದ್ಧಪ್ರಿಯ ದುರ್ದಿನೀತಾ ವುದ್ಯೋಜಯೇ ದ್ವೀರ್ಘ ಪಥಾವರುದ್ಧಾ ||

ಪ್ರೇಚರಂ - ಆಕಾಶ ಚರನನ್ನು, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಅರಿಯೆನು || ೨೦ || ಪರಪುರಂಜಯ - ಹಗೆಗಳ ಪುರಗಳ
 ನ್ನು ಗೆದ್ದ ದೊರೆಯೇ!, ಭವಾ - ನೀನು, ನೇಂದ್ರೇಷು - ಇಂದ್ರನಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ದೇವೇಷು -
 ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಯತ್ನಂ - ಯುದ್ಧಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು, ಆಸ್ಥಾತುಂ - ಆಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹತಿ - ತಕ್ಕವ
 ನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಅಸ್ಯ - ಈ ದೂತನ, ವಧೆ - ಸುಹಾರದಲ್ಲಿ, ಯತ್ನಃ - ಪ್ರಯ
 ತ್ನವು, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ), ನಕಾರ್ಯಃ - ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ, || ೨೧ || ಅಸ್ಮಿ - ಈ ದೂತನು, ವಿನ
 ಪ್ಪೇಸತಿ - ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಯುದ್ಧಪ್ರಿಯ - ಬವರವನ್ನು ಬಯಸುವ ಭೂಪತಿಯೇಃ
 ಯಃ - ಯಾವನು, ದುರ್ವಿನೀತಾ - ದುರ್ದೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ, ದೀರ್ಘಪಥಾವರುದ್ಧಾ - ದೂರವಾದ ದಾರಿಯಿಂದ
 ತಡೆಮೆಲ್ಲುಟ್ಟವರೂ, ರಾಜಪುತ್ರಾ - ರಾಜಕುಮಾರರೂ ಆಗಿರುವ, ತಾ - ಆಮೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು
 ಯುದ್ಧಾಯ - ಕಾಳಗಕ್ಕೆ, ಉದ್ಯೋಜಯೇತ್ - ಪ್ರಯತ್ನಗೊಳಿಸುವನೋ, ತಂ - ಅಂತಹ, ಅನ್ಯಂ -
 ಬೇರಾದ, ದೂತಂ - ಆಳನ್ನು, ನಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣೆನು || ೨೦ || (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು)
 ಪರಾಕ್ರಮ - ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಉತ್ಸಾಹ - ಉತ್ತೇಜನದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ವಿನಂ - ಧೀರರಾದ,
 ಸುರಾಸುರಾಣಾಮಪಿ - ದೇವಾಸುರರಿಗೂ, ದುರ್ಜಯೇನ - ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯನಾದ, ತ್ವಯಾ -
 ನಿನ್ನಿಂದ, ಮನೋನಂದನನೈಮಿತಾನಾಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ಬದಗಬಹು
 ದಾದ, ಯುದ್ಧಾಯತಃ - ಯುದ್ಧಲಾಭವು, ನಾಶಯತುಂ - ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಯುಕ್ತಾ - ಉಚಿತ

ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿನಿರೋಧಿಸಬೇಡ, ಎಲೈ ಕತ್ರ ಸಂ
 ಹಾರಕನೇ ! ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿ
 ತಕ್ಕ ಧೀರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಮನವು - ಈ ಕಿಂಚು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರಿಸಬಾ
 ರದು, || ೨೧ || ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೇಲಾಗುವುದೆ ? ಕೇಡಾಗುವುದೆ ? ಎಂಬ
 ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಬವರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಜಪುತ್ರರು - ಈ ದೂತನು
 ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿನ ಕುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋಗುವರು,
 ಬಹುದೂರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇದಾರೆ. ಬೇರೊಬ್ಬ ದೂತನಾವನೂ ಇವನಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ,
 ಇವನಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು, ಬಳಿಕ ಅವರು
 ಬಂದೇ ಬರುವರು - ಆಗ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಸಫಲವಾಗುವುದು || ೨೨ || ಎಲೈ ಅಸುರ
 ಭೂದೇವೇಂದ್ರನೇ ! ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪನ್ನರೂ, ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಸಮನ್ವಿತರೂ, ಧೀರ
 ರೂ ಆಗಿರುವ ದೇವಾಸುರರಿಗೂ ಜಯಿಸಲಸಾಧನನಿಸಿರುವ ನೀನು - ರಣಕ್ಷಮ್ನ ವಿಕಾರದ
 ರಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ವಿರಘಟರಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಬಹು
 ದಾದ ಯುದ್ಧ ಸಂರಂಭ ಲಾಭವನ್ನು, ಈ ಕೋಡಗನ ಕೊಲೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಡ, || ೨೩ ||

ಪರಾಕ್ರಮೋತ್ಸಾಹ ಮನಸ್ವಿನಾಂಚ ಸುರಾಸುರಾಣಾಮಪಿ ದುರ್ಜಯೇನ |

ತ್ವಯಾ ಮನೋನಂದನ ನೈ ರೃತಾನಾಂ ಯುದ್ಧಾಯತಿ ರ್ವಾಶಯಿತುಂ ನ ಯುಕ್ತಾ ||೨೩||

ಹಿತಾಶ್ಚ ಶೂರಾಶ್ಚ ಸಮಾಹಿತಾಶ್ಚ ಕುಲೇಷು ಜಾತಾಶ್ಚ ಮಹಾಗುಣೇಷು ||

ಮನಸ್ವಿನ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ವರಿಷ್ಠಾಃ ಕೋಟ್ಯಗ್ರತ ಸ್ತೆ ಸುಭೃತಾಶ್ಚ ಯೋಧಾಃ ||೨೪||

ತದೇಕ ದೇಶೇನ ಬಲಸ್ಯ ತಾವ ತ್ವೇಚಿ ತ್ವಾದೇಶ ಕೃತೋ ಭಿಯಾಂತು |

ತೌ ರಾಜಪುತ್ರೌ ವಿನಿಗೃಹ್ಯ ಮೂಢೌ ಪರೇಷು ತೇ ಭಾವಯಿತುಂ ಪ್ರಭಾವಮ್ ||೨೫||

ನಿಶಾಚರಣಾ ಮಧಿಪೋ ನುಜಸ್ಯ ವಿಭೀಷಣ ಸ್ಯೋತ್ತಮ ವಾಕ್ಯ ಮಿಷ್ಟಮ್ ||

ಜಗ್ರಾಹ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸುರಲೋಕ ಶತ್ರು ರ್ವಹಾಬಲೋ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಮುಖ್ಯಃ ||೨೬||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ದ್ವಿಪಂಚಾಶಸ್ಸುಗಃ.

ಎನಿಸಿದುದು, ೨ - ಅಲ್ಲ, ||೨೩|| ಹಿತಾಶ್ಚ - ಮೇಲನ್ನೆ ಸಗುವ, ಶೂರಾಶ್ಚ - ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿರುವ, ಸಮಾಹಿತಾಶ್ಚ - ಬಲು ಎಚ್ಚರದಿರುವ, ಮಹಾಗುಣೇಷು - ಬಹುಗುಣಗಳಿಲ್ಲ, ಕುಲೇಷು - ಮನೆ ತನಗಳಲ್ಲಿ, ಜಾತಾಶ್ಚ - ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಆಗಿರತಕ್ಕ, ಮನಸ್ವಿನಃ - ಧೀರರಾದ, ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ - ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳೊಳಗೆ, ವರಿಷ್ಠಾಃ - ಪ್ರಬಲರೆನಿಸಿದ, ಕೋಟೀ - ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟಾದ, ಸುಸಂಭೃತಾಶ್ಚ - ನಿನ್ನಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಯೋಧಾಃ - ವೀರಭಟರು, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, (ವರ್ಮಂತೆ - ಸಿದ್ಧವಾಗಿದಾರೆ) ||೨೪|| ತತ್ - ಅದಕಾರಣ, (ಇಷ್ಟು ಬೆಂಬಲವಿರುವುದರಿಂದ) ತವ - ನಿನ್ನ ಆದೇಶಕೃತಃ - ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಾಚರಿಸುವ, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಯೋಧರು, ಮೂಢೌ - ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ, (ಕಾಲಗದಿಂದ ತಮಗೆ ಕೇಡು ಗುರುವೆಂದು ಅರಿಯದಿರುವ) ತೌ - ಆ, ರಾಜಪುತ್ರೌ - ರಾಜಕುಮಾರರನ್ನು, ವಿನಿಗೃಹ್ಯ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ (ಸೆರೆಹಿಡಿದು) ತೇ - ನಿನ್ನ, ಪ್ರಾಚಂ - ಪ್ರತಾಪದನ್ನು, ಪರೇಷು - ಹಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾವಯಿತುಂ - ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಲಸ್ಯ - ಸ್ವಸ್ಥದ, ಏಕದೇಶೇನ - ಒಂದು ಭಾಗದೊಡನೆ, ತಾವತ್ - ಈಗಲೇ, ಅಭಿಯಾಂತು - ಇದಿರಿಸಿ ಹೋಗಲಿ, ||೨೫|| ನಿಶಾಚರಾಣಾಂ - ರಾತ್ರಿಂಚರರಿಗೆ, ಅಧಿಪಃ - ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿದ, ಸುರಲೋಕಶತ್ರುಃ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಗೆಯಾದ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋರುಬಲವುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜಮುಖ್ಯಃ - ರಜನೀಚರ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯಾದ ರಾವಣನು, ಅನುಜಸ್ಯ - ತಮ್ಮನಾದ, ವಿಭೀಷಣಸ್ಯ - ವಿಭೀಷಣನ, ಇದ್ವಂ - ಹಿತವೆನಿಸಿದ, ಉತ್ತಮವಾಕ್ಯಂ - ಮೇಲಾದನುಡಿಯನ್ನು. ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಜಗ್ರಾಹ - ಗ್ರಹಿಸಿದನು ||೨೬||

— ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರರಾಗಿ, ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ, ಭಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಹಾ ಗುಣಗಳಿಗಾಕರವಾದ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಶಸಾ ಸ್ತ್ರ ಕೋವಿದರೂ ಆಗಿರುವ ಧೀರರಾದ ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ ವೀರಭಟರು - ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷಸಾತವನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಾ, ನಿನ್ನಿಗಿರಿಗೆ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು ||೨೩|| ಅಂತಹ ಪಡೆಯೊಳಗೆ ಕೆಲವರು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರದೊಳೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೊದಲೇ ತೆರಳಿ, ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗುವ ಆ ರಾಜ ಕುಮಾರರನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ, ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ಆಪಾದನಾದ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ತೋರಲಿ || ೨೪ || ಎಂದಿಂತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉದಹರಿಸಿದ ತಮ್ಮನ ಸಾರತರವಾದ ವಚನವನ್ನಾಳಿಸಿ, ನಕ್ಷಂಚರನಾಯಕನಾದಸುರಾರಿಯು - ಆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು - ||೨೬||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

- ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ -

~~~~~

— ಶ್ರೀಮತ್ಪುನರ್ಜನ್ಮ ತ್ರಿಪಂಚಾಶಸ್ವರಗಃ —

ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದಶಗ್ರೀವೋ ಮಹಾಬಲಃ |
ದೇಶ ಕಾಲ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಭ್ರಾತು ರುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧||
ಸಮ್ಯಗುಕ್ತಂ ಹಿ ಭವತಾ ದೂತ ವಧ್ಯಾ ವಿಗರ್ಹಿತಾ |
ಅವಶ್ಯಂ ತು ವಧಾ ದನ್ಯಃ ಕ್ರಿಯತಾ ಮಸ್ಯ ನಿಗ್ರಹಃ ||೨||
ಕಪೀನಾಂ ಕಿಲ ಲಾಂಗೂಲ ಮಿಷ್ವಂ ಭವತಿ ಭೂಷಣಮ್ |

ಕಂದ|| ಅನುಜನ ನುಡಿಯಂ ರಾವಣ | ನನುನಯದಿಂ ದೊಪ್ಪುಗೆಯ್ದು ದೊತಗೂರದಂ |

ವನಚರವಾಲಕೆ ಬಿಂಕಿಯ | ನನುಗೊಳಿಸುತೆ ಪುರದೊಳಿಂದು ಮೆರೆಯಿಸಿರನುತಂ ||

ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ದಶಗ್ರೀವಃ - ರಾವಣನು, ತಸ್ಯ - ಆ ವಿಭೀಷಣನ, ತ
ತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ದೇಶಕಾಲಹಿತಂ-ದೇಶಕಾಲಗಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿರುವ
ಭಾಷಣಃ - ಸಹೋದರನ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ತರಂ-ಉತ್ತರವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ -
ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಭವತಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ದೂತವಧ್ಯಾ - ದೂತಸಂಹಾರವು, ವಿಗರ್ಹಿತಾ - ವಿಶೇಷ
ವಾಗಿ ನಿಂದಿತವಾದುದು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಸಮ್ಯಕ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಉಕ್ತಂ - ಹಿ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಷ್ಟೆ ?
ಅವಶ್ಯಂ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ವಧಾತ್ - ಕೊಲೆಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರಾದ, ಅಸ್ಯ - ಈ ವಾನರನ,
ನಿಗ್ರಹಃ - ದಂಡವು, ಕ್ರಿಯತಾಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ ||೨|| ಕಪೀನಾಂ - ವಾನರರಿಗೆ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲ
ವು, ಇಷ್ವಂ - ಹಿತವೆನಿಸಿದ, ಭೂಷಣಂ - ಆ ಭರಣವಾಗಿ, ಭವತಿ - ಇದೆ, (ತತ್ - ಆದಕಾರಣ)
ಅಸ್ಯ - ಈ ವಾನರನ, ತತ್ - ಆ ಬಾಲವು, ಶೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ದಿಷ್ಟತಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಡಲಿ, ದಗ್ಧೇ
ನ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ, ತೇನ - ಆ ಬಾಲದಿಂದ, (ಉಪಲಕ್ಷಿತಃ - ಕಂಡದವನಾಗಿ)ಗಚ್ಛತು - (ತನ್ನ

— ಐವತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಸರ —

ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಅವುತನು ವೀರನೆನಿಸಿದ ದಶಗ್ರೀವನು - ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ, ಆ ಸಮ
ಯಕ್ಕೂ ಉಚಿತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಉದ
ಹರಿಸಿದ ವಚನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಲಾಲಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು||೧|| ಎಲೈ ವಿಭೀಷಣನೇ!
ದೂತನನ್ನು ವಧಿಸುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಲೋಕನಿಂದಿತವಾದುದು, ಎಂದು ನೀನು ಉದಹರಿಸಿ
ದುದೆಲ್ಲ ಬಹು ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ,ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ಈ ಕೋಡಗನನ್ನು
ಕೊಲ್ಲದೆಯೇ ಬೇರಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಧಿಸಲಿ ||೨|| ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಪಿಗಳಿಗೆ
ಬಾಲವೇ ಬಹು ಇಷ್ಟವೆನಿಸಿದ ಭೂಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಈ ಕೋಡಗನ

ತದಸ್ಯ ದೀಪೃತಾಂ ಶೀಘ್ರಂ ತೇನ ದಗ್ಧೇನ ಗಚ್ಛತು ||೪||
 ತತಃ ಪಶ್ಯಂ ತ್ರಿಮಂ ದೀನ ಮಂಗ ವೈರೂಪ್ಯ ಕರಿತಮ್ |
 ಸಮಿತ್ರ ಜ್ಞಾತ ಯ ಸ್ಸರೈ ಬಾಂಧವಾ ಸ್ಸ ಸುಹೃಜ್ಜನಾಃ ||೫||
 ಆಜ್ಞಾಪಯ ದ್ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ ಪುರಂ ಸರೈ ಸ ಚತ್ವರಂ |
 ಲಾಂಗೂಲೇನ ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ ರಕ್ಷೋಭಿಃ ಪರಿಣೀಯತಾಮ್ ||೬||
 ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕೋಪ ಕರಿತಾಃ |
 ವೇಷ್ಠಯಂತಿ ಸ್ಮ ಲಾಂಗೂಲಂ ಜೇಷ್ಠೈಃ ಕಾರ್ಪಾಸಕೈಃ ಪಟ್ಟೈಃ ||೭||
 ಸಂವೇಷ್ಠ್ಯಮಾನೇ ಲಾಂಗೂಲ ವ್ಯವರಥ ತ ಮಹಾಕಪಿಃ |

ಯಜಮಾನನಬಳಿಗೆ) ಹೋಗಲಿ, ||೫|| ತತಃ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಮಿತ್ರಜ್ಞಾತಯಃ - ಆಪ್ತ ದಾಯಾದರೂಡನೆ ಸಹಿತರಾದ, ಸಸುಹೃಜ್ಜನಾಃ - ಬಳ್ಳಿಯಮನಸ್ಸಿನವರಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಬಾಂಧವಾಃ - ನಂಟರು, ಅಂಗವೈ ರೂಪ್ಯಕರ್ತೃತಂ - ಅಂಗವಿಕಾರದಿಂದ ನವೆದು ಹೋಗಿರುವ, ದೀನಂ - ಉತ್ಸಾಹಕೂನ್ಯನಾದ (ಖಿನ್ನನಾದ) ಇಮಂ - ಈ ವಾನರನನ್ನು, ಪಶ್ಯಂತು - ನೋಡಲಿ ||೪|| (ಇತಿ-ಹಿಂಗೆಂದು) ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ - ರಾವಣ ನು, ರಕ್ಷೋಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ - ಸುಡುತಲಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲೇನ - ಬಾಲದಿಂದ, (ಉಪ ಲಕ್ಷಿತಃ - ಕೂಡಿದ ಈ ಕಪಿಯು) ಗಚ್ಛತು - ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತ ವಾದ, ಪುರಂ - ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಪರಿಣೀಯತಾಂ - ತಿರುಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ, (ಇತಿ - ಇಂತೆಂದು) ಆ ಜ್ಞಾಪಯ ತ್ - ಆಣತಿಯನ್ನಿತ್ತನು ||೫|| ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರು, ತಸ್ಯ - ಆರಾವಣನ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ-ಮಾ ತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಕೋಪಕರ್ತೃತಾಃ - ಕೋಪದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ವಾನರನ ಬಾಲವನ್ನು, ಜೇಷ್ಠೈಃ - ಹಳೆಯವಾದ, ಕಾರ್ಪಾಸಕೈಃ - ಹತ್ತಿಯಿಂದಮಾಡಿದ, ಪಟ್ಟೈಃ - ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ, ವೇಷ್ಠಯಂತಿ ಸ್ಮ - ಸುತ್ತಿದರು ||೭|| ಲಾಂಗೂಲ - ಬಾಲವು, ಸಂವೇಷ್ಠ್ಯಮಾನೇ (ಸತಿ)-ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಡುತಲಿರಲಾಗಿ, ತತ್ರ - ಆ ಬಾಲದಲ್ಲಿ, ತೇ.ಆ ರಾಕ್ಷಸರು, ತೈಲೇನ -

ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಿ ಸುಟ್ಟ ಬಾಲವನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ತನ್ನ ಯ ಜಮಾನನಿಗೆ ತೋರಲಿ ||೪|| ನಂಟರಿಷ್ಟರಿಷ್ಟರೂ, ದಾಯಾವರೂ, ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದವರೂ ಸಹ—ಬಾಲವನ್ನು ಸುಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೆಟ್ಟ ಮೋರೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಳೆಗುಂದಿರುವ ಈ ವಾನರನನ್ನು, ನೋಡಲಿ ||೫|| ಇನ್ನು ತಡಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ಬಾಲವನ್ನು ಉರಿಸುತ್ತಾ, ನಮ್ಮ ಈ ನಗರದಲ್ಲಿ - ಯಾವುದೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಲವನ್ನೂ ಬಿಡದಂತೆ ಮನೆ ಮನೆಯ ಅಿಂಗಳಗಳ ಮುಂದೆಲ್ಲ ಮುರೆಯಿಸಿ ಸುತ್ತಿಸಿರಿ. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಲಿ ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ||೬|| ಅಸುರೇಂದ್ರನಾಜ್ಞೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ರಕ್ಷಸರಲ್ಲ ಬಲು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ಮೊದಲೇ ಆ ಹನುನುನಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ನೊಂದಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ, ಹತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ, ತಂದು ಆ ಕಪಿಯ ಬಾಲವನ್ನು ಸುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು ||೭|| ಹಾಗೆ ಅವರಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತುತಲಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಜನಮಾನು-ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಸಿರುವ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ ತಗಲಿದ ಕಿಚ್ಚು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಳುವಾಗ-ಉದಿಯುವಹಾಗೆ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿದನು||

ಕುಷ್ಠ ಮಿಂಧನ ಮಾಸಾಧ್ಯ ವನೇಷ್ವಿನ ಹುತಾಶನಃ ||೩||
 ತೈಲೇನ ಪರಿಷ್ಕಾಂಭ ತೇಗ್ನಿಂ ತತ್ರಾ ಭ್ಯಪಾತಯ ||೩||
 ಲಾಂಗೂಲೇನ ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ ರಾಕ್ಷಸಾಂ ಸ್ತಾ ನಪಾತಯತ್ |
 ರೋಷಾ ಮರ್ಷ ಪರೀತಾತ್ಮಾ ಬಾಲಸೂರ್ಯ ಸಮಾನನಃ ||೪||
 ಲಾಂಗೂಲಂ ಸಂಪ್ರದೀಪ್ತಂತು ದ್ರಷ್ಟುಂ ತಸ್ಯ ಹನೂಮತಃ |
 ಸಹಸ್ರೀ ಬಾಲವೃದ್ಧಾಶ್ಚ ಜಗ್ತುಃ ಪ್ರೀತಾ ನಿಶಾಚರಾಃ ||೫||
 ಸಭೂ ಯಸ್ಸಂಗತ್ಯಃ ಕ್ರೂರೈ ರಾಕ್ಷಸೈ ಹರಿಸತ್ತಮಃ ||

ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ, ಪರಿಷ್ಕಾಂಭ - ನನೆಯಿಸಿ, ಅಥ - ಆಮೇಲೆ, ಅಗ್ನಿಂ - ಬುಕಿಯನ್ನು, ಅಭ್ಯಪಾತಯ -
 ಹೊತ್ತಿಸಿದರು, ವನೇಷು - ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕುಷ್ಠಂ - ಬಣಗಿದ, ಇಂಧನಂ - ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು, ಆಸಾ
 ದ್ಯ-ಹೊಂದಿ, ಹುತಾಶನ ಇವ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಮಹಾಕುಟಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವ್ಯವರ್ಧತ - ಬೆಳೆಯ
 ತೊಡಗಿದನು || ೩, ೩ || ರೋಷಾಮರ್ಷಪರೀತಾತ್ಮಾ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅಸಹನದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಮ
 ನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಬಾಲಸೂರ್ಯಸಮಾನನಃ - ಬಾಲಸೂರ್ಯನಿಗೆನೆಯಿಸಿದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಮಾರುತಿ
 ಯು, ತಾ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾ - ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ-ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ಲಾಂಗೂಲೇನ - ಬಾಲ
 ದಿಂದ, ಅಪಾತಯತ್ - ಹೊಡೆದನು (ಕೆಡಹಿದನು) || ೪ || ಸಹಸ್ರೀ ಬಾಲವೃದ್ಧಾಃ - ಹೆಂಗಸರಿಂದಲೂ
 ಹುಡುಗರಿಂದಲೂ ಸಹಸರಾದ, ನಿಶಾಚರಾಶ್ಚ - ರಾಕ್ಷಸರಾದರೋ - ತಸ್ಯ - ಆ, ಹನೂಮತಃ - ಅಂಜ
 ನೇಯನ, ಸಂಪ್ರದೀಪ್ತಂ - ಬಲವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲವನ್ನು, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋ
 ಡಲಿಕ್ಕೆ, ಜಗ್ತುಃ - ಹೋದರು || ೫ || ವೀರಃ - ಕೂರನೆನಿಸಿದ, ಹಸಿವೆತಮಃ - ಕುಬರನಾದ, ಸಃ -
 ಆಮಾರುತಿಯು, ಭೂಮಃ - ಮರಳ, ಸಂಗತ್ಯಃ - ಕರೆತ, ಕ್ರೂರೈಃ - ಘಾತುಕರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃ -

ಅಸುರರು ಹರಿಯ ವಾಲಧಿಗೆ ಹತ್ತಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ, ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ
 ಯನ್ನು ಸುರಿದು, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು ||೩|| ಹಾಗೆ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿ
 ಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಹನುಮನು- ಆ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಬಾಲದಿಂದ ಕೆಲಮೂದಿ ರಕ್ಷಸರ
 ಮೋರೆಗಳನ್ನು ಸೀದುವ ನೆಲದಮೇಲೆ ಉರುಳಿಸಿದನು. ಮತ್ತು-ರೋಷವರವಳನಾಗಿ ಕೆಂಪಾ
 ದಮುಖದಿಂದಲೂ, ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಬಾಲದಿಂದಲೂ, ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ
 ನು ||೪|| 'ಆಶೋಕವನವನ್ನು ಮುರಿದು, ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ, ರಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ
 ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಿದ ಕಪಿಯಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೆರೆಯಿಸುತ್ತಲಿರುವಂತೆ'
 ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಊರೊಳಗೆ ಹರಡಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಗಸರು, ಹುಡುಗರು, ಮುದು
 ಕರು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ವಿನೋದವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬರುತ್ತಲಿ
 ದ್ದರು ||೫|| ಬಹುಮಂದಿ ನಿಶಾಚರರು ಹನುಮನ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು

ನಿಬದ್ಧಃ ಕೃತವಾಃ ಸ್ವೀರ ಸ್ತತ್ಕಾಲ ಸದೃಶೀಂ ಮತಿಮ್ ||೧೦||
 ಕಾಮಂ ಖಲು ನ ಮೇ ಶಕ್ತಾ ನಿಬದ್ಧಸ್ಯಾಪಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ||೧೧||
 ಛಿತ್ವಾ ಪಾಶಾ ನೃಮುತ್ಪತ್ಯ ಹನ್ಯಾ ಮಹ ಮಿಮಾನ್ಸುನಃ |
 ಯದಿ ಭರ್ತು ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಚರಂತಂ ಭರ್ತೃ ಶಾಸನಾತ್ ||೧೨||
 ಬಧ್ನಂತೈ ತೇ ದುರಾತ್ಮನೋ ನತು ಮೇ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ ಕೃತಾ |
 ಸರ್ವೇಷಾ ಮೇವ ಪರ್ಯಾಪ್ತೋ ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮಹಂ ಯುಧಿ ||೧೩||
 ಕಿಂತು ರಾಮಸ್ಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ವಿಷಹಿಷ್ಯೇ ಹ ಮೀದೃಶಂ |
 ಲಂಕಾ ಚಾರಯಿತವ್ಯಾ ಮೇ ಪುನರೇವ ಭವೇದಿತಿ ||೧೪||

ರಕ್ಕಸರಿಂಗ, ನಿಬದ್ಧಃ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ತತ್ಕಾಲಸದೃಶೀಂ - ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ, ಮತಿಂ -
 ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತವಾಃ ಮಾಡಿದನು ||೧೦|| || ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಕಸರು, ನಿಬದ್ಧಸ್ಯಾಪಿ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವ
 ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೆ - ನನಗೆ, ಕಾಮಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಶಕ್ತಾಃ - ಸಮರ್ಥರು, ಖಲು - ಆಗಲಾರ
 ರಷ್ಟು? ||೧೧|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಪಾಶಾ - ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು, ಛಿತ್ವಾ - ಕತ್ತರಿಸಿ, ನೃಮುತ್ಪತ್ಯ - ಮೇ
 ಲಕ್ಕೆಹಾರಿ, ಇಮಾಂ - ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಹನ್ಯಾಂ - ಕೊಲ್ಲುವೆನು, ಭರ್ತುಃ - ಪ್ರಭು
 ವಿಗೈ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ - ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಚರಂತಂ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು
 ದುರಾತ್ಮನಃ - ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಏತಃ - ಈ ರಾಕ್ಷಸರು, ಭರ್ತೃಶಾಸನಾತ್ - ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವ
 ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ, ಯದಿಬದ್ಧಂತಿ - ಕಟ್ಟಿತಲಿರುವವರೇ ಆದರೆ, ಮೆ - ನನಗೆ, ನಿಷ್ಕೃತಿಃ - ಪ್ರತಿ
 ಕ್ರಿಯೆಯು, ನತುಕೃತಾ - ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಯುಧಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ,
 ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಕ್ಕಸರ, ಹನನೇ - ಕೊಲ್ಲುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅಹಮೇವ - ನಾನೇ, ಪರ್ಯಾಪ್ತಃ - ಸಾಕಾದ
 ವನಾಗಿದ್ದೇನೆ ||೧೨, ೧೩|| ಕಿಂತು - ಆದರೆ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ, ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ - ಸಂತೋಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ,
 ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯು, ಚಾರಯಿತವ್ಯಾ - ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದು, ಭವೇದಿತಿ - ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಂದೂ,
 ಅಹಂ - ನಾನು, ಈದೃಶಂ - ಈ ಬಂಧನ ರೂಪಕಾರ್ಯವನ್ನು, ವಿಷಹಿಷ್ಯೇವೈ - ಸಹಿಸುವೆನು ||೧೪||

ಬಹುಕ್ರೋಧದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಬಂದರು, ಆದರೆ ಹನುಮನು ಬಹುಬುದ್ಧಿಮಂತನಾ
 ದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು ||೧೦|| || ಇಷ್ಟುಮಂದಿ ಅಸುರ
 ರು ನನ್ನನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಟ್ಟಿದಾರೆ, ಅದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇವರಲ್ಲೊಬ್ಬನೂ ಸಮ
 ರ್ಥನಾಗಲಾರ. ಇವರಿಷ್ಟುಮಂದಿಯನ್ನೂ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೊಡೆದು ಕಡೆಹಬಲ್ಲೆನು ||೧೧||
 ಬಳ್ಳಿಯದೂ, ಆಗಲಿ, ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನಾಣತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಯಜಮಾನನ
 ಸಂತೋಷಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಕೊನಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರದಿಂದ
 ತನಗೆ ಇವರೇನೂ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ನಾನೊಬ್ಬ
 ನೇ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಧೂಳಿಪಟಮಾಡಬಲ್ಲೆನು. ಇವರು ಕಟ್ಟಿರುವ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಪುಡಿ
 ಪುಡಿಮಾಡುವೆನು, ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡುವೆನು ||೧೨, ೧೩|| ಆದರೆ ಈಗಲೇ ಈ ಕೆಲಸವ
 ನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ರಾಮನಿಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದಲೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ
 ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ

ರಾತ್ರೌ ನಹಿ ಸುದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಮೇ ದುರ್ಗಕರ್ತೃ ವಿಧಾನತಃ |
 ಅವಶ್ಯಮೇವ ದ್ರಷ್ಟೃವ್ಯಾ ಮಯಾ ಲಂಕಾ ನಿಶಾಂಜಯೇ ||೧೫||
 ಕಾಮಂ ಬದ್ಧಸ್ಯ ಮೇ ಭೂಯಃ ಪುಚ್ಛಸ್ಯೋರ್ದೀಪನೇನ ಚ |
 ಪೀಡಾಂ ಕುರ್ವಂತು ರಕ್ಷಾಂಸಿ ನಮೋಽಸ್ತಿ ಮನಸ ಶ್ರಮಃ ||೧೬||
 ತತಃ ಸ್ತೇ ಸಂವೃತಾಕಾರಂ ಸತ್ಯವಂತಂ ಮಹಾಕಪಿಮ್ |
 ಪರಿಗೃಹ್ಯ ಯಯು ಹೃಪ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕಪಿಕುಂಜರಂ ||೧೭||
 ಶಂಖಭೇರೀ ನಿನಾದೈ ಸ್ತಂ ಘೋಷಯಂತ ಸ್ವಕರ್ತೃಭಿಃ |

ಮೆ - ನನ್ನಿಂದ, ರಾತ್ರೌ - ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾವಟ್ಟಣವು, ದುರ್ಗಕರ್ತೃ ವಿಧಾನತಃ - ಕೋಟೆಯ ಕಟ್ಟಡವೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ನಸುದೃಷ್ಟ್ಯಾಹಿ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, (ಇತಿ - ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ) ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ನಿಶಾಂಜಯೇ - ಬೆಳಗಿನಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯು, ಅವಶ್ಯಮೇವ - ತದ್ವದೆಯೇ, ದ್ರಷ್ಟೃವ್ಯಾ - ನೋಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದಾಗಿದೆ ||೧೫|| ಕಾಮಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಬದ್ಧಸ್ಯ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಮೆ - ನನ್ನ, ಪುಚ್ಛಸ್ಯ - ಬಾಲದ, ಉದ್ದೀಪನೇನಚ - ಸುಸುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ - ರಾಕ್ಷಸರು, ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಪೀಡಾಂ - ಬಾಧೆಯನ್ನು, ಕುರ್ವಂತು - ಮಾಡಲಿ, ಮೆ - ನನ್ನ, ಮನಸಃ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಶ್ರಮಃ - ಆಯಾಸವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಹರಿಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಹನುಮನು, ತತ್ಕಾಲಸದೃಶೀ - ಆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ, ಮತಿಂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತವಾ - ಮಾಡಿದನು ||೧೬|| ತತಃ - ಅನೇಕ, ತ - ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರು, ಹೃಪ್ಯಾಃ - ಸಂತೋಷಿಸುವವರಾಗಿ, ಸಂವೃತಾಕಾರಂ - ಗುಟ್ಟಾದ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ, ಸತ್ಯವಂತಂ - ಶ್ರೀಮದ್ವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಮಹಾಕಪಿಂ - ವಾಸರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ಕಪಿಕುಂಜರಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಪರಿಗೃಹ್ಯ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಯಯುಃ - ಹೊರಟರು ||೧೭|| ಕ್ರೂರಕರ್ಪಣಃ - ಘಾತಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ -

ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು, ಮರಳಿ ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನೇಕೆ ಶಮಪಡಬೇಕು ||
 ನನ್ನಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿದ್ದೆನು, ಅದರಿಂದಲೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟಿದೆ ? ಕೋಟೆಬುರುಜುಗಳು ಹೇಗೆ ಇವೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳು ಎಂತಹವು ? ಎಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳವೆ ? ಎಂಬೀಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿಯಿಲ್ಲ, ಆದಕಾರಣ ಈ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶದವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯುವೆನು. ಇದೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿಬೇಕು ||೧೫|| ಈ ಅಸುರರು ತಮ್ಮ ಮನಬಂದದ್ದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿ ಮರಮರಳಿ ನನ್ನ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೂ ಹತ್ತಿಸಲಿ, ನನಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಲಿ, ಆದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೂ ಶ್ರಮವು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಾಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||
 ಆಗಲಾ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಪಿವರನನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮವೀರನೆಂತಲೂ, ಮಹಾಸತ್ಯಸಂಪನ್ನನೆಂತಲೂ ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂತಲೂ, ಮುಂದೆ ತಮಗೆಲ್ಲ ವಿಘ್ನವಿರುವುದೆಂತಲೂ ಅರಿಯದೆ, ಬಹುಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೋಡಗನು ಕೈಗೆಸಿಕ್ಕಿರುವನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಎಳೆಯುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತ ಬಂದರು ||೧೬|| ಕೆಲವರು ಶಂಖಗಳನ್ನೂದಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನಗಾರಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು - ಇಗೋ

ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕ್ರೂರಕರ್ತ್ರಾಣಿ ಶ್ವಾ ರಯಂತಿ ಸ್ತೌ ತಾಂ ಪುರೀಮ್ ||೧೮||
 ಅನ್ವೀಯಾಮಾನೋ ರಕ್ಷೋಭಿ ರ್ವಯಾ ಸುಖ ಮರಿಂದಮಃ |
 ಹನುಮಾಂ ಶ್ವಾ ರಯಾಮಾಸ ರಾಕ್ಷಾಸಾನಾಂ ಮಹಾಪುರೀಮ್ ||೧೯||
 ಅಥಾವಶ್ಯ ದ್ವಿಮಾನಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಮಹಾಕಪಿಃ ||
 ಸಂವೃತಾಃ ಭೂಮಿ ಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಸುವಿಭಕ್ತಾಂಶ್ಚ ಚತ್ವರಾಃ ||೨೦||
 ವೀಧೀಶ್ಚ ಗೃಹ ಸಂಬಾಧಾಃ ಕಪಿ ಶ್ಚೃಂಗಾಟಕಾನಿ ಚ |

ನಿಶಾಚರರು, ಸ್ವಕೃತ್ಯಭಿಃ - ಹಿಂಹನಾದವೇ ಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಕಂಬಭೇರಿನಿವಾ
 ದ್ವೈಶ್ಚ - ಕಂಬ ದುಂದುಭಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಾಂ-ಆ, ಪುರೀಂ - ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಫೋ
 ಪಯಂತಃ - ಸಾರುತ್ತಾ (ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಾ) ಚಾರಯಂತಿಸ್ತು - ತಿರುಗಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೮|| ಅರಿಂದಮಃ -
 ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸುವ, ಹನುಮಾ - ಮಾರುತಿಯು, ರಕ್ಷೋಭಿಃ-ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅನ್ವೀಯಮಾನಃ-ಅನುಸ
 ರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಸುಖಂ - ಸುಖವಾಗಿ, ಯಯಾ - ಹೊರಟನು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ನಿಶಾಚರರ,
 ಮಹಾಪುರೀಂ - ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಚಾರಯಾಮಾಸ - ಕೋಧಿಸುತ್ತ ಬಂದನು ||೧೯|| ಅಥ - ಅನಂತ
 ರದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ - ಅಶ್ವರೂಪಗಳನ್ನಿಡಿದ, ವಿಮಾನಾನಿ, ಆಕಾಶವಾಹ
 ನಗಳನ್ನೂ, ಸಂವೃತಾಃ - ಆ ವರಣಗಳಾಗಿರುವ, ಭೂಮಿಭಾಗಾಂಶ್ಚ - ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಸುವಿಭ
 ಕ್ತಾಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿರುವ, ಚತ್ವರಾಃ - ಚತುರ್ಮುಖಗಳನ್ನೂ (ಚೌಕ ಅಥವಾ - ಅಂಗಳಗಳ
 ಳು) ಅಪಶ್ಯತ್ - ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೦|| ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುವುತ್ಪನ್ನಾದ, ಕಪಿಃ - ಹನುಮ
 ನು, ಗೃಹಸಂಬಾಧಾಃ - ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ, ವೀಧೀಶ್ಚ - ಬೀದಿಗಳನ್ನೂ, ಶೃಂಗಾಟಕಾ
 ನಿಚ - ನಾಲ್ಕುಬೀದಿಗಳೊಡಗೂಡಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ರಥೋಪರಥಾಂಶ್ಚ - ದೊ
 ಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಬೀದಿಗಳನ್ನೂ, ತಥೈವ - ಅದೇಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಗೃಹಕಾಂತಾರಾಃ - ಚಿಕ್ಕಮನೆಗಳ
 ನ್ನೂ, (ಮರವಾಡಿರುವ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ) ಮೇಘಸಂಕಾಶಾಃ - ಮೇಘಗಳಿಗನೆಯಾದ, ಗ್ರಹಾಂಶ್ಚ -

ಹಗೆಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕೋಡಗನಿದು, ನಮ್ಮ ಆಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಯನ್ನು
 ಮಾಡಿತು, ನಮ್ಮ ಚಕ್ರವರಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಈ ವಿಧವಾದ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಇರುವನು,
 ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಾ ಸಾರುತ್ತಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವುಂದಿ ಕ್ರೂರ
 ರಾದ ನಿಶಾಚರರು ಹನುಮನನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೮|| ಇಂತು ಆ ಪಲಾಶ
 ಸರಿಂದ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮಾರುತಿಯು-ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳು
 ಇರುವುವು ಎಂದು ನೋಡಿ, ಮನದೊಳವುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸರ್ವಶತ್ರು ಸಂ
 ಹಾರಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೧೯ || ಬಳಿಕ ಸಂಚಾರಕ್ರಮದಲ್ಲಿ
 ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾದ ವಿಮಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡನು, ಗುಟ್ಟಾದ ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು, ನೆಲ
 ಮಾಳಿಗಳನ್ನಲೋಕಿಸಿದನು, ಅಂಗಳಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿದನು ||೨೦||
 ಜವೀಧಿಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು, ಬತ್ತಾಗಿರುವ ಮಹದಿಯ ಮನೆಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿ
 ಸಿದನು, ಚತುರ್ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದನು, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬೀದಿಗಳನ್ನೂ, ಸಣ್ಣಹಾದಿಗಳನ್ನೂ
 ವಿಷುರ್ಕಮಾಡಿದನು, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಕಿರುಮನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದನು.

ತಥಾ ರಥೋಪ ರಥಾಶ್ಚ ತಥೈವ ಗೃಹ ಕಾಂತರಾಃ ||೨೧||
 ಗೃಹಾಂಶ್ಚ ಮೇಘ ಸಂಕಾಶಾಃ ದದರ್ಶ ವನನಾತ್ರಜಃ ||೨೧|| ||
 ಚತ್ವರ್ವೇಷು ಚತುಷ್ಟೇಷು ರಾಜಮಾರ್ಗೇ ತಥೈವಚ ||
 ಘೋಷಯಂತಿ ಕಪಿಂ ಸರ್ವೇ ಚಾರೀಕ ಇತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ||೨೨|| ||
 ಸ್ತ್ರೀ ಬಾಲ ವೃದ್ಧಾ ನಿರ್ಜಗ್ಮುಃ ಸ್ತತ್ರ ತತ್ರ ಕುತೂಹಲಾತ್ ||
 ತು ಪ್ರದೀಪಿತ ಲಾಂಗೂಲಾ ಹನುಮಂತಂ ದಿದೃಕ್ಷವಃ ||೨೩|| ||
 ದೀಪ್ಯಮಾನೇ ತತ ಸ್ತಸ್ಯ ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರೇ ಹನೂಮತಃ ||
 ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಸ್ತಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ್ಯ ಶೃಂಸು ದೇವ್ಯಾ ಸ್ತ ದಪ್ರಿಯಮ್ ||೨೪|| ||
 ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಕೃತಸಂವಾದ ಸ್ನೇತೇ ತಾಮ್ರಮುಖಃ ಕಪಿಃ ||

ಸೂರ್ಯಾದಿನವ ಗ್ರಹಗಳನ್ನೂ, ದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೨೧ || ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರು. ಚತ್ವರೇಷು - ಮನೆಯ ಮುಂದಣಿ ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುಷ್ಟೇಷು - ನಾಲ್ಕು ಬೀದಿಗಳ ಕಡೆತಿರುವಲ್ಲಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ರಾಜಮಾರ್ಗೇಚ - ರಾಜವೀಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕಪಿಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಚಾರೀಕಇತಿ - ಗೂಢಚಾರನೆಂದು (ಯಾವನೋ ಬಬ್ಬ ದಾರಿಗಳನ್ನೆಂದು) ಘೋಷಯಂತಿ - ಸಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೨೨ || || ಸ್ತ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧಾಃ - ಹೆಂಗಸರು, ಹುಡುಗರು, ಮುದುಕರೂ, ಕುತೂಹಲಾತ್ - ವಿನೋದದಿಂದ, ಪ್ರದೀಪಿತಲಾಂಗೂಲಂ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬಾಲವುಳ್ಳ, ತಂ - ಆ, ಹನೂಮತ್ತಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ದಿದೃಕ್ಷವಃ - ನೋಡಲೆಳೆದವರಾಗಿ, ತತ್ರತತ್ರ - ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಜಗ್ಮುಃ - ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು || ೨೩ || || ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ತಸ್ಯ - ಆ, ಹನೂಮತಃ - ಮಾರುತಿಯ, ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರ - ಬಾಲದತುದಿಯು, ದೀಪ್ಯಮಾನೇತಿ - ಉರಿಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ್ಯಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು, ತತ್ - ಆ, ತಪ್ರಿಯಂ - ಅತಿವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು, ದೇವ್ಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ಕಂಸುಃ - (ಕಂಸುಃ) ಹೇಳಿದನು, || ೨೪ || || ಹೇಸೀತ - ಎಲೆಸೀತೆಮೇ!, ತಾಮ್ರಮುಖಃ - ಕೆಂಪುಮುಖವುಳ್ಳ, ಯಃ - ಯಾವ, ಕಪಿಃ - ಕೋಡಗನು ತ್ವಯಾ - ನಿನನ್ನೊಡನೆ, ಕೃತಸಂವಾದಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಭಾಷಣೆಯುಳ್ಳವನಾದನೋ, ಸಃ - ಆ

ಮೇಘಮಂಡಲದವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ರಾಜಸದನಗಳನ್ನೂ ಸಂಭಾವಿಸಿದನು ||೨೧|| || ನಾಲ್ಕು ಬೀದಿಗಳು ಕರೆತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಾಧಾರಣನಾದ ಚಾರಪುರುಷನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸಾರುತ್ತಾ ಹನುಮನನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೨೨|| || ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬಾಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೆಂಗಸರು, ಹುಡುಗರು, ಮುದುಕರು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೨೩|| || ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಬಾಲದಹನುಮನನ್ನುಮೆರೆಯಿಸುತ್ತಿರುವು ಸನ್ನು ಕಂಡರಕ್ಷಿಸಿದರು - ವಿಕಾರವಾದ ಕಣ್ಣು ಮೋರೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವರಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹುನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು ||೨೪|| || ಓಸೀತ! ನಿನ್ನಯ ದಿವಸ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಬಬ್ಬ ಕೆಂಪು ಮುಖದ ಕೋಡಗನು ನಿನೊಂದಿಗೆ

ಲಾಂಗೂಲೇನ ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ ಸವಿಷ ಪರಿಣೀಯತೇ ||೨೫||
 ಶ್ರುತ್ಯಾ ತದ್ವಚನಂ ಕ್ರೂರ ಮಾತ್ಮಾಪ ಹರಣೋಪಮಂ ||
 ವೈದೇಹೀ ಶೋಕ ಸಂತಪ್ತಾ ಹುತಾಶನ ಮುಪಾಗಮತ್ ||೨೬||
 *ಮಂಗಳಾಭಿಮುಖೀ ತಸ್ಯ ಸಾ ತದಾ ಸ್ತೀ ನೃಹಾಕವೇಃ ||
 ಉಪತಸ್ಥೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಪ್ರಯತಾ ಹವ್ಯ ವಾಹನಮ್ ||೨೭||
 ಯದ್ಯಸ್ತಿ ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಯದ್ಯಸ್ತಿ ಚರಿತಂ ತಪಃ ||
 ಯದಿಚಾ ಸ್ತೈಕ ಪತ್ನೀತ್ವಂ ಶೀತೋಭವ ಹನೂಮತಃ ||೨೮||
 ಯದಿ ಕಷ್ಟಿ ದನುಕ್ರೋಶ ಸ್ತಸ್ಯ ಮಯ್ಯಸ್ತಿ ಧೀಮತಃ ||

ವಿವೇ - ಈಕಪಿಯೇ, (ರಾಕ್ಷಸ್ಯೇ - ರಕ್ಕಸರಿಂದ) ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ - ಉರಿಯುತಲಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲೇನ - ಬಾಲದಿಂದ, ಪರಿಣೀಯತೇ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಪ್ರಜ್ಞೆಪಡುತಲಿದಾನೆ ||೨೫|| ವೈದೇಹೀ - ಜಾನಕಿಯು, ಆತ್ಮಾಪಹರಣೋಪಮಂ - ತನ್ನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾರಣವೇ (ತನ್ನ ಅಪಹಾರಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ) ಕ್ರೂರಂ - ಘಾತಕವೆನಿಸಿದ, ತದ್ವಚನಂ - ಆ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಶೋಕಸಂತಪ್ತಾ - ದುಃಖದಿಂದ ಬೀಡಿತಳಾಗಿ, ಹುತಾಶನಂ - ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, (ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ) ಉಪಾಗಮತ್ - ನೆನೆದಳು (ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು) ||೨೬|| ತದಾ - ಆಗ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ - ವಿಪ್ರಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ (ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ) ಸಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಹಾಕವೇಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೆನಿಸಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಮಂಗಳಾಭಿಮುಖೀ - ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಚರಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತಳು, ಆಸೀತ್ - ಆದಳು, (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ಪ್ರಯತಾ - ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿ, ಹವ್ಯವಾಹನಂ - ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯನ್ನು, ಉಪತಸ್ಥೇ - ಉಪಾಸಿಸಿದಳು ||೨೭|| (ಹೇಅಗ್ನೇ - ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ! ಮಮ-ನನಗೆ) ಪತಿಶುಶ್ರೂಷಾ-ಪತಿಸೇವಾಫಲವು, ಅಸ್ತಿಯದಿ - ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೂ, ಚರಿತಂ - ಅಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪತಿಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ, ತಪಃ - ತಪಸ್ಸು, (ತಪಃಫಲವು) ಅಸ್ತಿಯದಿ - ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೂ, ಹನೂಮತಃ - ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಶೀತಃ - ತಂಪಾಗಿರತಕ್ಕವನು, ಭವ - ಆಗು ||೨೮|| ಧೀಮತಃ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಮಯಿ-ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕಷ್ಟಿತ್-ಬಂದು ಬಗೆಯದಾದ ಅನುಕ್ರೋಶಃ-

ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಕಪಿಯಬಾಲಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ, ಊರೊಳಗೆಲ್ಲ ಮೆರೆಯಿಸುತಲಿದಾರೆ ||೨೫|| ಎಂದ ಆ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಬಹುಕ್ರೂರವಾದ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಜಾನಕಿಯು-ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೂ ಹಾರಿಹೋದಂತೆ ಸಂಕಟ ಪಟ್ಟಳಲ್ಲದೆ ಶೋಕಪರವಶಳಾಗಿ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೆನೆದಳು ||೨೬|| ಮತ್ತು-ಆವಾನರವರನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಲೋಚಿಸಿ, ಪರಿಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ಹನುಮನಿಗೆ ಮೇಲಾಗುವಂತೆ ಹವ್ಯವಾಹನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದಳು || ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ! ನನಗೆ - ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ, ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ತಪಃ ಫಲವು ಇದ್ದರೆ, ಪತಿವ್ರತ್ಯ ಫಲವೂ ನನಗೆ ಇದ್ದರೆ, ನೀನು ಮಾರುತಿಗೆ ತಂಪನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಶಾಂತ ಮಾಡಿರು ||೨೮|| ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯೆಂಬುದು

ಯದಿ ವಾ ಭಾಗ್ಯಶೇಷೋ ಮೇ ಶೀತೋಭವ ಹನೂಮತಃ || ೨೯ ||

ಯದಿಮಾಂ ವೃತ್ತ ಸಂಪನ್ನಾಂ ತತ್ಸಮಾಗಮ ಲಾಲಸಾಮ್ ||

ಸ ವಿಜಾನಾತಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಶೀತೋಭವ ಹನೂಮತಃ || ೩೦ ||

ಯದಿ ಮಾಂ ತಾರಯೇ ದಾರ್ಯ ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ತತ್ಯ ಸಂಗರಃ ||

ಅಸ್ಮಾ ದ್ವೈಖಾಂಬು ಸಂರೋಧಾ ಚ್ಛೀತೋಭವ ಹನೂಮತಃ || ೩೧ ||

ದಯೆಯೂ (ಅಸ್ತಿ) ಯದಿ - ಇರುವುದಾದರೆ, ಮೆ - ನನಗೆ, ಭಾಗ್ಯಶೇಷಃ - ಬಳ್ಳಿಯ ದೈವಸಹಾಯದ ಉಳಿವೂ, ಅಸ್ತಿಯದಿ - ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಹನೂಮತಃ - ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಶೀತಃ - ತಣ್ಣಗಿರತಕ್ಕವನು, ಭವ - ಆಗು, || ೨೯ || ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, (ಧರ್ಮವು ಭಾವದವನಾದ) ಸಃ - ಆ ಮಾನವನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ವೃತ್ತ ಸಂಪನ್ನಾಂ - ಬಳ್ಳಿಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿಯೂ, ತತ್ಸಮಾಗಮಲಾಲಸಾಂ - ಆ ರಾಮನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಶೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ ವಿಜಾನಾತಿಯದಿ - ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿದ್ದರೆ, (ತ್ವಂ - ನೀನು) ಹನೂಮತಃ - ಹನುಮಂತನಿಗೆ, ಶೀತಃ - ತಣ್ಣಗಿರತಕ್ಕವನು, ಭವ - ಆಗು, || ೩೦ ||

ಅರ್ಯ-ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಯೇ ! ಅಥವಾ-ಅರ್ಯ-ಯೇಗ್ಯನಾದ, ಸತ್ಯಸಂಗರಃ-ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ನಾಗಿರುವ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಅಸ್ಮಾತ್-ಈ, ದ್ವೈಖಾಂಬುಸಂರೋಧಾತ್ - ದುಃಖಸಾಗರದಿಂದ, ತಾರಯೇದ್ಯತಿ - ದಾಟಿಸುವವನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ತ್ವಂ-ನೀನು, ಹನೂಮತಃ-ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ, ಶೀತಃ-ಶಾಂತನಾಗಿರುವವನು, ಭವ-ಆಗು || ೩೧ || ತತ್ಃ-ಹಿತವು ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಮೇರೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣಾಚ್ಛೀತೀವ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಅವ್ಯಗ್ರಃ-ನಿಂತು ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ಅನೇ-ಬಾಲದಲ್ಲಿನ ಬೆಂಕಿಯು, ಮೃಗಶಾಖಾಷ್ಟಾಃ - ಹುಲ್ಲೆಯ ಕರುವಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸೀತೆಯು, (ಮಹಿಮಾ-ಪಾತಿ ವ್ರತೈರಮಮೆಯಿಂದ) ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಶಿಖಾ-ಬಲಗಡೆಯಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಲಿರುವ ಜ್ವಾಲೆಗಳೊಳ್ಳದಾಗಿ, ಕಪಾಃ-ಮಾರುತಿಗೆ, ಶಿವಂ-ಶುಭವನ್ನು, ಶಂಸನ್ನಿವ-ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವುದೆಂಬಂತೆ, ಜಜ್ವಾಲ-ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||

ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಕೃತಲೇಖದ ಘನವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆದರೆ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ದಾಹವಿಲ್ಲವಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ ಇರು || ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆಂಜನೇಯನು-ನನ್ನನ್ನು ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅನವರತವೂ ಶೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ತಿಳಿದಿರುವವನೇ ಆದರೆ, ಹನುಮಂತನಿಗೆ ನೀನು ತಣ್ಣಗೆ ಇರು || ೩೦ || ಮತ್ತು-ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ನಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು-ಈದುಃಖಸಮುದ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದೇ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ ! ನೀನು-ಆಂಜನೇಯನ ಬಲದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ ಇರು || ೩೧ || ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಇತ್ತ - ಆ ವೀರಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕ ಪಥಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಮಾರುತಿಯು ಬಾಲದಲ್ಲಿ, ಜಾಜ್ಯಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯು - ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾದ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಶುಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವನೆಂಬಂತೆ

ತತ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣಾರ್ಣಿ ರವ್ಯಗ್ರಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಶಿಖೋಽನಲಃ ||
 ಜಜ್ವಾಲ ಮೃಗ ಶಾಬಾಹ್ಯಾ ಶೃಂಸನ್ನಿವ ಶಿವಂ ಕಪೇಃ ||೨೩||
 ಹನುಮ ಜ್ವನಕಕ್ಷಾ ಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ನಲ ಯುತೋಽ ನಿಲಃ ||
 ವಮೌ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕರೋ ದೇ ವ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಲೇಯಾನಿಲ ಶೀತಳಃ ||೨೪||
 ದಹ್ಯಮಾನೇ ಚ ಲಾಂಗೂಲೇ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೨೫||
 ಪ್ರದೀಪ್ತೋಽಗ್ನಿ ರಯಂ ಕಸ್ಮಾ ನ್ನ ಮಾಂ ದಹತಿ ಸರೃತಃ |
 ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಮಹಾಜ್ವಾಲಃ ಕರೋತಿ ನ ಚ ಮೇ ರುಜಮ್ ||೨೬||
 ಶಿಶಿರಸ್ಯೇವ ಸಂಪಾತೋ ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ||೨೭||
 ಅಥವಾ ತದಿದಂ ವೃಕ್ಷಂ ಯದ್ವೃಷ್ಯಂ ಪ್ಲವತಾಮಯಾ||

ಹನುಮಜ್ವನಕಃ - ಮಾರುತಿಯು ತಂದೆಯಾದ, ಅನಿಲಶ್ಚ-ವಾಯುವೂ, ಪುಚ್ಛಾನಲಯುತೋಽನಿಲ - ಬಾಲದಬೆಂಕಿಯ ಉರಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ್ದರೂ, ದೇವ್ಯಾಃ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, (ಪ್ರಭಾವಾತ್ - ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ಕಪೇಃ - ಹನುಮಂತನಿಗೆ) ಪ್ರಾಲೇಯಾನಿಲಶೀತಲಃ - ಮಂಜಿನೊಡಗೂಡಿರುವ ತಣ್ಣನೆಯಗಾಳಿಯಂತಿರುತ್ತಾ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕರಃ - ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಾಗಿ, ವಮೌ - ಬೀಸುತಲಿದ್ದನು ||೨೩|| ವಾನರಃ-ಮಾರುತಿಯೂ, ಲಾಂಗೂಲಿ - ಬಾಲವು, ದಹ್ಯಮಾನಸತಿ - ಸುಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪ್ರದೀಪ್ತಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ಅಯಂ-ಈ, ಅಗ್ನಿಃ-ಅಗ್ನಿಯು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಸರ್ವತಃ-ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಸ್ಮಾತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ನದಹತಿ-ಸುಡತಲಿಲ್ಲ ? (ಅಗ್ನಿಸ್ತು-ಅಗ್ನಿಯಾದರೋ) ಮಹಾಜ್ವಾಲಶ್ಚ-ತೀವ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳುದಾಗಿಯೇ, ದೃಶ್ಯತೇ-ಕಾಣಬರುತಲಿದೆ, (ಕಿಂತು-ಅದರ) ಮನಸಗೆ, ರುಜಂ-ಪೀಡೆಯನ್ನು, ನಚಕರೋತಿ - ಮಾಡತಲಿಲ್ಲ, ಶಿಶಿರಸ್ಯ-ಶೀತಲವದಾರ್ಥದ, ಸಂಪಾತಃ-ಸಂಖಂಧದಂತೆ, (ಸ್ಥಿತಃ-ಇರುವುದಾಗಿ) ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರ - ಬಾಲದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ-ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ||೨೪|| ||ಅಥವಾ-ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ,ಸರಿತಾಂ-ನದಿಗಳಿಗೆ,ವತಾ-ಬಡೆಯನಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ,ಪ್ಲವತಾ-

ಶಾಂತನಾಗುತ್ತ ಬಂದನು ||೨೫|| ಮತ್ತೆ-ವೈದೇಹಿಯ ಪಾತಿಪ್ರತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮಾರುತಿಯು ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವು-ಹನುಮನ ಬಾಲದಲ್ಲಿನ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯೊಡನೆ ಕಲೆತು, ಬಹುತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮಂಜಿನಫೇಲೆ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಾ, ಹನುಮನಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು ||೨೬|| ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಹನುಮನು-ತನ್ನ ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಅಹಹ ! ಇದೇನಾಶ ರೈ ! ನನ್ನ ಬಾಲದೊಳಗೂ ಇದ್ದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಲಿವೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡತಲಿಲ್ಲ, ನನಗೆ ಬಿಸಿಯು ತೋರದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಶೀತಲವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಎಂತಹ ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದೋ, ನನಗೀಗ ಅಂತಹ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ! ಎಂದು ಕೊಂಡನು||೨೭|| ಓಹೋ ! ಈಗ ಸ್ತುಪ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ-ಹಿಂದೆ ನಾನು ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದೊಳಗೆ

ರಾಮ ಪ್ರಭಾವಾ ದಾಶ್ವರ್ಯಂ ವತ್ಸತ ಸ್ಪರಿತಾಂ ಪತಾ ||೫೬||
ಯದಿ ತಾವ ತ್ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಮೈನಾಕಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ ||
ರಾಮಾರ್ಥಂ ಸಂಭ್ರಮ ಸ್ತಾದೃ ಕ್ಕಿಮಗ್ನಿ ಸ್ನ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||೫೭||
ಸೀತಾಯಾ ಶ್ವಾಸ್ಯ ಶಂಸ್ಯೇನ ತೇಜಸಾ ರಾಘವಸ್ಯ ಚ ||
ವಿತುಶ್ಚ ಮಮ ಸಖ್ಯೇನ ನ ಮಾಂ ದಹತಿ ಪಾಪಕಃ ||೫೮||
ಭೂಯ ಸ್ಯ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಮುಹೂರ್ತಂ ಕಪಿಕುಂಜರಃ ||೫೯||

ತೇಲಿಬರುತಲಿದ್ದ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಪರ್ವತಃ-ಪರ್ವತರೂಪವಾದ, ಅಶ್ವರ್ಯಂ-ಅದ್ಭುತ ವಸ್ತುವು
ರಾಮಪ್ರಭಾವಾತ್-ರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ಯತ್-ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ದೃಷ್ಟಂ-ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ
(ತತ್-ಅಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ತತ್-ಇದಮಹಿಮೆ-ಅಂತಹ ಇದೊಂದು ಅಶ್ವರ್ಯವು, (ರಾಮಪ್ರಭಾವಾತ್-ರಾಮ
ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ) ದೃಷ್ಟಂ-ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ವ್ಯಕ್ತಂ - ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ ||೫೬|| ಧೀಮತಃ-ಪ್ರಕ
ಸ್ತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ-ಸಮುದ್ರನಿಗೂ, ಮೈನಾಕಸ್ಯಚ - ಮೈನಾಕಪರ್ವತಕ್ಕೂ, ರಾಮಾ
ರ್ಥಂ-ರಾಮನಿಗೋಸ್ಕರ, ಸಂಭ್ರಮಃ - ತ್ವರೆಯು, ತಾವತ್-ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿ, ಸ್ವಾಭಾವಿ-ಇರುತ್ತಿರು
ವಲ್ಲಿ, ತಾದೃಕ್-ಅಂತಹ, ಅಗ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯೂ, ಕಿಂ-ವಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, (ಸಂಭ್ರಮಂ - ತ್ವರೆಯನ್ನು,
ಕಾರ್ಯಾನುಕೂಲತೆಯನ್ನು) ನಕರಿಷ್ಯತಿ - ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ? ||೫೭|| ಸೀತಾಯಾಃ-ಜಾನಕಿಯ, ಆನ್ಯ
ಶಂಸ್ಯೇನ-ದಯೆಯಿಂದಲೂ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ತೇಜಸಾಚ್-ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಮಮ-ನನ್ನ,
ವಿತುಃ-ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನ, ಸಖ್ಯೇನ - ಸ್ನೇಹದಿಂದ, ಪಾಪಕಃ-ಅಗ್ನಿಯೂ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು
ನದಹತಿ - ಸುಡುತ್ತಿಲ್ಲ ||೫೮|| ಕಪಿಕುಂಜರಃ - ವಾನರ ಕ್ರೀಡ್ಯನೊಂದಿಗ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು,
ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಮುಹೂರ್ತಂ - ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು (ಕರ್ಮವ್ಯಂ - ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು) ಚಿಂತಯಾ
ಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು, ಅಥ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನು, ವೇಗೇನ - ವೇಗ
ದಿಂದ, ಉತ್ಪ್ರಪಾತ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು, ನನಾದಚ್ - ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು ||೫೯||
ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಕೋಭಾಸಂಪನ್ನನಾದ, ಅನಿಲಾಕೃತ್ವಜಃ - ಅಂಜನೆಯನು, ವಿಭಕ್ತ
ರಕ್ಷಸ್ಸಂಭಾಧಂ - ರಕ್ಷಸರ ಗಡ್ಡಲವನ್ನು ಬೀರ್ಪಡಿಸುವ (ರಾಕ್ಷಸಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ) ಶೈಲಶೃಂಗವಿವ -

ಅಸನುಯದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೈನಾಕಪರ್ವತವು ಬಂದು ಉಪಚರಿಸಿದುದೂ, ಈಗ
ಲೀತೀವ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದೂ, ಮಹಾನುಭಾವನಾ
ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ ||೫೬|| ಸಮುದ್ರದ ವೇಗಲೆ ಹಾರಿಬರು
ತಲಿರುವಾಗ, ನಿರಾಲಂಬವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗರಮೈನಾಕರಿಬ್ಬರೂ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿ ಶ್ರೀ
ರಾಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಕಾರ್ಯಾನುಕೂಲರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ನನಗೆ ತಂದೆಯೂ, ಆತನಿಗೆ
ಋತ್ರನೂ ಆಗಿರುವ ಅಗ್ನಿವಾಯುಗಳಬ್ಬರೂ ಕಾರ್ಯಸಹಾಯಕರಾಗಲು ಅಡ್ಡಿಯೇನು ? ||
ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರತಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂ
ದಲೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ ಪಾಪಕನು ನನ್ನನ್ನು ಸುಡದೆ ಇದಾನೆ.
ನಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾರುತಿಯು-ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು, ಮರಳಿ ಈ
ಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನಿರುವುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ವೇಗಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು ||೫೯||

ಉತ್ಸಪಾ ತಾಥ ವೇಗೇನ ನನಾದ ಚ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಪುರದ್ವಾರಂ ತತ ಶ್ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶೈಲಶೃಂಗ ಮಿವೋನ್ನತಂ ||೪೦||
 ವಿಭಕ್ತ ರಕ್ಷ ಸ್ಸಂಬಾಧ ಮಾಸಸಾ ದಾನಿಲಾತ್ಮಜಃ |
 ಸ ಭೂತ್ವಾ ಶೈಲಸಂಕಾಶಃ ಕ್ಷಣೇನ ಪುನ ರಾತ್ಮವಾನ್ ||೪೧||
 ಹ್ರಸ್ವತಾಂ ಪರಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಬಂಧನಾ ನೈವ ಶಾತಯತ್ ||೪೨||
 ವಿಮುಕ್ತ ಶ್ಶಾಭವ ಚ್ಚೈಮಾನ್ ಪುನಃ ಪರೈತ ಸನ್ನಿಭಃ |
 ವೀಕ್ಷಮಾಣ ಶ್ಶ ದದೃಶೇ ಪರಿಫಂ ತೋರಣಾಶ್ರಿತಮ್ ||೪೩||
 ಸ ತಂ ಗೃಹ್ಯ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಕಾಲಾಯಸ ಪರಿಷ್ಕೃತಂ |
 ರಕ್ಷಿಣ ಸ್ತಾ ನ್ವನ ಸ್ಸರ್ವಾನ್ ಸೂದಯಾಮಾಸ ಮಾರುತಿಃ ||೪೪||

ಪರ್ವತಶಿಖರದಂತೆ, ಉನ್ನತಂ - ಎತ್ತರವಾದ, ಪುರದ್ವಾರಂ - ಊರುಬಾಗಿಲನ್ನು, ಆಸಸಾದ-ಹೊಂದಿದನು ||೪೦|| ಆತ್ಮವಾನ್ - ಧೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಕ್ಷಣೇನ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಿಂದಲೇ, ಶೈಲಸಂಕಾಶಃ - ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆಣೆಯನಿಸಿದವನು, ಭೂತ್ವಾ - ಆಗಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಪರಮಾಂ - ಬಹುಹೆಚ್ಚಾದ, ಹ್ರಸ್ವತಾಂ - ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಬಂಧನಾನಿ - ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು, ಅವಶಾತಯತ್ - ಸಡಲಿಸಿದನು (ನಾಶಪಡಿಸಿದನು) ||೪೧|| ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಧೈರ್ಯಸಂಪದವುಳ್ಳ (ಸಃ - ಅವಮಾರುತಿಯು) ವಿಮುಕ್ತಃ - ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಪರ್ವತ ಸನ್ನಿಭಃ - ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ತೋರವಾದವನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು, ತೋರಣಾಶ್ರಿತಂ - ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿರುವ, ಪರಿಫಂ - ಲೋಹದಡವನ್ನು, ವೀಕ್ಷಮಾಣಃ - ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ದದೃಶ - ಕಾಣಬಂದನು ||೪೨|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಳವಾದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಸಮಾರುತಿಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಕಾಲಾಯಸಪರಿಷ್ಕೃತಂ - ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಾಡಿರುವ, ತಂ - ಆ ಲೋಹದಡವನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, (ಗೃಹೀತ್ವಾ) ರಕ್ಷಿಣಃ - ಕಾವಲುಗಾರರಾದ, ತಾನ್ - ಆ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ, ಸರ್ವಾನ್ ಪುನಃ - ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ಸೂದಯಾಮಾಸ - ನಾಶಗೊಳಿಸಿದನು ||೪೩|| ರಣಚಂಡವಿಕ್ರಮಃ - ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ ಹನುಮಂತನು, ತಾನ್ - ಆ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕರನ್ನು, ನಿಹತ್ವಾ - (ನಿಹತ್ಯ) ಕೊಂದು, ಪುನಃ ಮರಳಿ, ಲಂಕಾಮೇವ-ಲಂಕೆಯನ್ನೇ, ಸಮೀಕ್ಷಮಾಣಃ-ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ,

ಧೈರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆ ಅನಿಲಾತ್ಮಜನು - ಬಂದೇ ಕುಪ್ಪಳಿನಿಂದ ಹಾರಿಬಂದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಹುವೆತ್ತರವಾಗಿರುವ ಆ ಲಂಕಾನಗರದ ಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಜನವಾದ ದ್ವಾರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದನು ||೪೦|| ಬಳಿಕ ಮಹಾಧೀರನಾದ ಆ ಹರಿಯು-ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕೆಲವು ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ, ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದರೂವನ್ನು ತಾಳುತ್ತ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ, ಸಡಲಿಸಿ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು||೪೧|| ಮಹಾ ಶೂರನಲ್ಲವೇ? ಕೂಡಲೆ ಮರಳಿ ಮಹಾಗಿರಿಯಂತೆ ಬೆಳೆದು, ರಕ್ಕಸರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವವಾಗೆಯೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಬಂಧನಕ್ಕೆಣೆಮಾಡಿದ್ದ ಬಹುತೋರವಾದ ಲೋಹದಡವನ್ನು ನೋಡಿದನು ||೪೨|| ರಣಚಂಡವಿಕ್ರಮನಾದ ಆಂಜನೇಯನು, ತೋರವಾಗಿರುವ ಆ ಕಟ್ಟಿಣದ ಆಯುಧವನ್ನೆತ್ತಿ, ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರಾಗಿದ್ದ ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ತಂದೊಟ್ಟ, ಮರಳಿ

ಸ ತಾ ನ್ನಿಹತ್ವಾ ರಣ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ಸ್ಸಮಿಕ್ಷಮಾಣಃ ಪುನರೇವ ಲಂಕಾಂ ||
 ಪ್ರದೀಪ್ತ ಲಾಂಗೂಲ ಕೃತಾರ್ಚಮಾಲೀ ಪ್ರಕಾಶತಾದಿತ್ಯ ಇನಾರ್ಚಮಾಲೀ ||೪೪|| ||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪುಂದರಕಾಂಡೆ - ತ್ರಿಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ.

ಪ್ರದೀಪ್ತ - ಉರಿಯುತರುವ, ಲಾಂಗೂಲ - ಬಾಲದಿಂದ, ಕೃತ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಅರ್ಚಮಾಲೀ-
 (ಅರ್ಚಾರ್ಥಿ) ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಜಾಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, (ಅರ್ಚಮಾಲೀ) - ಕಾಂತಿ ಪಡ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಅದಿ
 ತ್ಯ ಇವ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ಪ್ರಕಾಶತ (ಪ್ರಕಾಶತ) - ಹೊಳೆಯುತಲಿದ್ದನು ||೪೪|| ||
 — ಇಂತು ಐವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹಾಯನೋಡುತ್ತಾ, ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ
 ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆಂಜನೇಯನು ತೇಜೋರಾಶಿಯಾದ ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿ
 ಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪೪|| ||

— ಇಂತು ಐವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

— ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ —

— ಚತುಃ ಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ವೀಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ತತೋ ಲಂಕಾಂ ಕಪಿಃ ಕೃತ ಮನೋರಥಃ ||
 ವರ್ಧಮಾನ ಸಮುತ್ಸಾಹಃ ಕಾರ್ಯಶೇಷ ಮಚಿಂತಯತ್ ||೧||

— ಐವತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ವಾಲದಿ ಬೆಳಗುವ ಕಿರ್ಚಿಗ, ಮೇಲೆನಿಸುತ ಮೆರೆಯುತಿದ್ದ ಲಂಕೆಯ ನಾಗಳ |
 ಕಾಲನ ತೆರದಿ ಮಾರುತಿ | ಶೀಲೆಯನಾಹುತಿಯ ನಿತ್ತು ತೃಪ್ತಿಯ ನಡೆಸಂ ||
 ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಕಪಿಃ - ಆಂಜನೇಯನು, ಲಂಕಾಂ-ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ವೀಕ್ಷಮಾಣಃ-
 ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಕೃತಮನೋರಥಃ - ಪಡೆದ ಕೋರಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೆ, ವರ್ಧಮಾ
 ನ ಸಮುತ್ಸಾಹಃ - ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಸಂತೋಷವಿಲಾಸವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ಕಾರ್ಯಶೇಷಂ - ಮುಂದೆ ಉಳಿ
 ದಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಅಚಿಂತಯತ್ - ಯೋಚಿಸ ತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಯತಃ - ನಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವ
 ಕೆಲಸವು, ಏಪಾಂ - ಈ, ರಕ್ಷಸಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ, ಭೂಯಃ - ಬಹಳವಾಗಿ, ಸಂತಾಪಜನನಂ - ಸಂಕ
 ಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದೋ, ಇಹ - ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಂಪ್ರತಂ - ಈಗ

— ಐವತ್ತ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಆ ತರುವಾಯ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು—ಮನೋರಥವೆಲ್ಲ ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಲಂಕಾನ
 ಸಸನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಮನೋಲ್ಲಾಸದೊಡನೆ ಬೆಳದನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಉಳಿದಿ
 ಕೆಲಸವನ್ನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು||೧|| ಈಗ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಭಾಗವು

ಕಿನ್ನು ಖಲ್ವವಶಿಷ್ಟಂ ಮೇ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಿಹ ಸಾಂಪ್ರತಂ |
ಯದೇಷಾಂ ರಕ್ಷಸಾಂ ಭೂಯ ಸ್ಸಂತಾಪ-ಜನನಂ ಭವೇತ್ ||೨||
ವನಂ ತಾವ ತ್ಪ್ರಮಥಿತಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ಹತಾಃ |
ಬಲೈಕ ದೇಶಃ ಕ್ಷಪಿತ ಶೈಷಂ ದುರ್ಗ ವಿನಾಶನಮ್ ||೩||
ದುರ್ಗೇ ವಿನಾಶಿತೇ ಕರ್ತು ಭವೇ ತ್ಸುಖ ಪರಿಶ್ರಮಮ್ |
ಅಲ್ಪಯತ್ನೇನ ಕಾರ್ಯೇ ಸ್ತು ಮಮ ಸ್ಯಾ ತ್ಸಫಲ ಶ್ಚಮಃ ||೪||
ಯೋಹ್ಯಯಂ ಮಮ ಲಾಂಗೂಲೇ ದೀಪ್ಯತೇ ಹವ್ಯವಾಹನಃ |

ಮನನಗೆ, ತತ್.ಅಂತಹ, ಕಿನ್ನುಖಲು - ಮತ್ತೆಯಾವ, ಕರ್ತವ್ಯಂ-ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವು, ಅವಶಿಷ್ಟಂ-ಉಳಿದಿದೆ ||೨|| ತಾವತ್ - ಸಂಸ್ಕರಣವಾಗಿ (ಮೊದಲು) ವನಂ-ಅಶೋಕವನವು, ಪ್ರಮಥಿತಂ-ದ್ವಂಸಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ - ಪುಬಲರೆನಿಸಿದ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ-ದೈತ್ಯರು, ಹತಾಃ-ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟರು, ಬಲೈಕದೇಶಃ-ಸೇನೆಯ ಒಂದುಭಾಗವು, ಕ್ಷಪಿತಃ - ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ದುರ್ಗವಿನಾಶನಂ-ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸುಡೋಣವು ಮಾತ್ರವೇ, ಶೈಷಂ-ಉಳಿದಿದೆ ||೩|| (ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ) ದುರ್ಗ - ಕೋಟೆಯು, ವಿನಾಶಿತೇ - (ಸತಿ) ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿಲಾಗಿ, ಕರ್ತು - ಹಿಂದೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ವನಭಂಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸವು, ಸುಖಪರಿಶ್ರಮಂ - ಸುಖಕರವೆನಿಸಿದ ಆಯಾಸವುಳ್ಳದು, ಭವೇತ್-ಆಗುವುದು, ಅಲ್ಪಯತ್ನೇನ-ಮಿತವಾದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ, ಅಸ್ತು-ಈ, ಕಾರ್ಯ - ದುರ್ಗವಿನಾಶಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು, (ಕೃತೇಸತಿ - ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿಲಾಗಿ) ಮಮ-ನನ್ನ, ಶ್ರಮಃ-ಆಯಾಸವು, ಸಫಲಃ-ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು, ಭವೇತ್-ಆಗುವುದು ||೪|| ಯಃ-ಯಾವ, ಆಯಂ-ಈ, ಹವ್ಯವಾಹನಃ-ಅಗ್ನಿಯು, ಮಮ-ನನ್ನ, ಲಾಂಗೂಲೇ-ಬಾಲದಲ್ಲಿ, ದೀಪ್ಯತೇ-ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದೆಯೇ, ಅಸ್ಯ-ಈ ಅಗ್ನಿಗೆ, ಏಭಿಃ-ಈ, ಗೃಹೋತ್ಸವೈಃ-ಉತ್ತಮವಾದ ಮನೆಗಳಿಂದ, ಸಂತರ್ಪಣಂ-ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಾರಂಭನೆಯು, ಕರುಣ-ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ.

ಏನು ಉಳಿದಿದೆ ; ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಲಂಕಾನಗರ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ರಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲ ಹೇರಳವಾದ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುವುದು ? ||೨|| ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿದ್ದ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಬುಡಮುಟ್ಟಿ ಮುರಿದು ಹಾಳುಮಾಡಿದುದಾಯಿತು. ಪ್ರಬಲರಾದ ರಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದೆನು, ರಾವಣನ ಪಡೆಯ ಒಂದುಭಾಗವನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು, ಆದರೆ ಈ ಲಂಕಾದುರ್ಗವೊಂದನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಆಗ ನನ್ನ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗಬಹುದು ||೩|| ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಮುದ್ರಲಂಘನವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಬಹು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದುದು, ಈಗಲೀಲಂಕೆಯ ಕೋಟೆಗೆ ಅಲ್ಪಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟರೆ, ಆ ಬಳಲಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಪರಿಹರವಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದು ||೪|| ಅಗ್ನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವನು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಈಗ ಆ ಹುತಾಶನನು ನನ್ನ ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದಾನೆ, ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ನನ್ನ ವಾಲಧಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇದ್ದು,ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೊಂಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಈಗ-ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗಣ ದಿವ್ಯಭವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಇದೇ ಸ್ವಾಯವಾದ

ಅಸ್ಯ ಸಂತರ್ಪಣಂ ನ್ಯಾಯ್ಯಂ ಕರ್ತು ಮೇಭಿ ಗೃಹೋತ್ತಮೈಃ ||೫||
 ತತಃ ಪ್ರದೀಪ್ತ ಲಾಂಗೂಲ ಸ್ಪವಿದ್ಯುದಿವ ತೋಯದಃ |
 ಭವನಾಗ್ರೇಷು ಲಂಕಾಯಾ ವಿಚಚಾರ ಮಹಾಕವಿಃ ||೬||
 ಗೃಹಾ ದ್ವೈಹಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮುದ್ಯಾನಾನಿ ಚ ವಾನರಃ |
 ವೀಕ್ಷಮಾಣೋ ಹ್ಯಸಂತ್ರಸ್ತಃ ಪ್ರಸಾದಾಂಶ್ಚ ಚಚಾರ ಸಃ ||೭||
 ಅವಪ್ಲುತ್ಯ ಮಹಾವೇಗಃ ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ ನಿವೇಶನಮ್ |
 ಅಗ್ನಿಂ ತತ್ರ ಸ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಶ್ವಸನೇನ ಸಮೋ ಬಲೀ ||೮||
 ತತೋನ್ಯ ತ್ವಪ್ಲುವೇ ವೇಶ್ಮ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವ ಸ್ಯ ವೀರ್ಯವಾಕ್ |

ನ್ಯಾಯ್ಯಂ - ತಸ್ಯ ದನಿಸಿದ ||೫|| ತತಃ - ಹಾಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಪ್ರದೀಪ್ತ ಲಾಂಗೂಲ
 ಲ-ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬ:ಲವುಳ್ಳ, ಮಹಾಕವಿಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನು, ಸವಿದ್ಯುತ್-- ಮಿಂಚಿನಿದೊಡ
 ಗೂಡದ, ತೋಯದಇವ-ಸಂಘೃಕಾಲದ ಮೇಘದಹಾಗೆ, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕಾನಗರಿಯ, ಭವನಾ
 ಗ್ರೇಷು-ಮನೆಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಚಚಾರ - ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ||೬|| ಸಃ-೮, ವಾನರಃ-ಕವಿ
 ಯು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ-ರಕ್ತಸರ, ಗೃಹಾತ್-ಮನೆಸು ದೆಸೆಯಿಂದ, ಗೃಹಂ--ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯನ್ನೂ
 ಉದ್ಯಾನಾನಿಚ-ಉಪವನಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಾದಾಂಶ್ಚ-ರಾಜಭವನಗಳನ್ನೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಃ- ನೋಡುತ್ತಿರುವ
 ವನಾಗಿ, ಆಸಂತ್ರಸ್ತಃ-ಭಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ ಚಚಾರ-ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೭|| ಶ್ವಸನೇನ-ವಾಯು
 ವಿನೋಡನೆ, ತುಲ್ಯಃ-ಸಮಾನನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಮಹಾವೇಗಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳವನೂ, ಬಲೀ-ಬಲಿಷ್ಠ
 ನೂ, ವೀರ್ಯವಾಕ್-ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಸಃ-೮, ಹಮರ್ಮಾ - ಶಾಚನೇಮನು, ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ-
 ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯ, ನಿವೇಶನ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಪ್ಲುತ್ಯ - ಹೊದಿ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ
 ಅಗ್ನಿಂ-ಬೆಂಕಿಯನ್ನು, ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ-ಇಟ್ಟು, ತತಃ-ತರುವಾಯ, ಅನ್ಯತ್- ಬೇರೊಂದಾದ, ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಯ-
 ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ, ವೇಶ್ಮ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪುಪ್ಲುವೇ - ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು (ಸಃ-೮
 ಹಮಮನು) ಕಾಲಾಸಲಿಖೋದಮಂ- ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಗಣವೆನಿಸಿದ, ಅಗ್ನಿಂ-ಕಿಚ್ಚನ್ನೂ, ಮುಮೋಚ-ಬಿ
 ಟ್ಪನು || ೮, ೯|| ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ಇರಿಯೂಧರಃ - ವಾನರಾಗ್ರೇಸರ

ಕೆಲಸ ||೫|| ಎಂದು ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸಿದ ಮರುಸ್ಸಂದನನು-ಬಾಲದೊಳುರಿಯುತ್ತ
 ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮಿಂಚಿನೊಡಗೂಡಿರುವ ಮೇಘದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ, ಲಂಕಾನಗರಿಯ
 ದಿವ್ಯರಾಜಸದನಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದನು ||೬|| ಒಂದುಮನೆಯಿಂದ ಬೇರೊಂದು
 ಮನೆಗೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆದೇ ಗೋಟುಗಳೊಳಗೆ ಒಂದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೂ ಹಾರುತ್ತಾ, ಅವು
 ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ತಿರುಗುತ
 ಬಂದನು ||೭|| ಹಾಗೆಯೇ ಓಂದುಸಾರಿ ಮಹಾವೇಗಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ ರಾವ
 ಣನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಮನೆಯಮೇಲಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಅಗ್ನಿಗೆಣೆಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಅಲ್ಲಿ
 ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೮|| ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ ನಿಶಾಚರನ ಮನೆಯ
 ಮೇಲಕ್ಕೆ ಚಗನೆ ಹಾರಿದನು. ವೀರಹನುಮನು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಿಂದದೊಳುರಿವ
 ಕಿಚ್ಚನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು || ೮ ಹಿಂದೆ-ವಜ್ರದಂತಹ ಕೋರಹಲ್ಲಿನವನಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಠ,

ಮುಮೋಚ ಹನುಮಾ ನಗ್ನಿಂ ಕಾಲಾನಲ ಶಿಖೋ ಪಮಮ್ ||೯||
 ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಪುಪ್ಲವೇ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ಶುಕಸ್ಯ ಚ ವ.ಹಾತೇಜಾ ಸ್ಸಾರಣಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ ||೧೦||
 ತಥಾ ಚೇಂದ್ರಜಿತೋ ವೇಶ್ಮ ದದಾಹ ಹರಿ ಯೂಧವಃ |
 ಜಂಬುಮಾಲೇ ಸ್ಸುಮಾಲೇಶ್ಚ ದದಾಹ ಭವನಂ ತತಃ ||೧೧||
 ರಶ್ಮಿಕೇತೋಶ್ಚ ಭವನಂ ಸೂರ್ಯಶತ್ರುೋ ಸ್ತಥೈವಚ |
 ಹ್ರಸ್ವಕರ್ಣಸ್ಯ ದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ರೋಮಶಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಸಃ ||೧೨||
 ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತಸ್ಯ ಮತ್ತಸ್ಯ ಧ್ವಜಗ್ರೀವಸ್ಯ ರಕ್ಷಸಃ |
 ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಸ್ಯ ಘೋರಸ್ಯ ತಥಾ ಹಸ್ತಿಮುಖಸ್ಯ ಚ ||೧೩||
 ಕರಾಳಸ್ಯ ಪಿಶಾಚಸ್ಯ ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಸ್ಯ ಚೈವಹಿ |

ನೆನಿಸಿದ ಸಃ-೨, ಮಹಾಕಪಿಃ-೨ಜನೆಯನು, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ - ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರ ನೆಂ
 ಬುವವನ, ಧೀಮತಃ-ಬುದ್ಧಿಮಂತನಾದ, ಶುಕಸ್ಯ- ಶುಕನೆಂಬುವವನ, ಸಾರಣಸ್ಯ-ಸಾರಣನ, ವೇಶ್ಮ
 ಚ - ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಪುಪ್ಲವೇ-ಹಾರಿದನು ||೧೦|| ತಥಾಚ- ಹಾಗೆಯೇ, ಇಂದ್ರಜಿತಃ - ಇಂ
 ದ್ರಜಿತುವಿನ, ವೇಶ್ಮ-ಮನೆಯನ್ನು; ದದಾಹ - ಸುಟ್ಟನು, ತತಃ-ಅಂದೆ, ಜಂಬುಮಾಲಃ - ಜಂಬುಮಾ
 ಲಿಯು, ಸುಮಾಲೇಶ್ಚ - ಸುಮಾಲಿಯೆಂಬ ರಕ್ಷಸನ, ಭವನಂ-ಮನೆಯನ್ನು, ದದಾಹ.ಉರಿಸಿದನು ||೧೧||
 ಮಹಾತೇಜಾಃ-ಮಹಾಶಕ್ತಿಯವುಳ್ಳ, ಹರಿಪುಂಗವಃ - ಕಪಿವರನು, ರಶ್ಮಿಕೇತೋಶ್ಚ - ರಶ್ಮಿಕೇತುವಿನ, ಭವ
 ನಂ-ಮನೆಯನ್ನು, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸೂರ್ಯಶತ್ರುಃ - ಸೂರ್ಯಶತ್ರುವಿನ, ಹ್ರಸ್ವಕರ್ಣಸ್ಯ-ಹ್ರಸ್ವಕ
 ಣನ, ದಂಷ್ಟ್ರಸ್ಯ-ದಂಷ್ಟ್ರನ, ರೋಮಶಸ್ಯ - ರೋಮಶನೆಂಬ, ರಕ್ಷಸಃ-ರಾಕ್ಷಸನ ||೧೨|| ಯುದ್ಧೋ
 ನ್ಮತ್ತಸ್ಯ-ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತನೆಂಬುವವನ, ಮತ್ತಸ್ಯ-ಮತ್ತನೆಂಬುವವನ, ಧ್ವಜಗ್ರೀವಸ್ಯ-ಧ್ವಜಗ್ರೀವ
 ನೆಂಬ, ರಕ್ಷಸಃ-ರಾಕ್ಷಸನ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಸ್ಯ-ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವನ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಘೋರಸ್ಯ-ಭಯಂ
 ಕರನಾದ, ಹಸ್ತಿಮುಖಸ್ಯಚ - ಹಸ್ತಿಮುಖನೆಂಬುವವನ ||೧೩|| ಕರಾಳಸ್ಯ-ಕರಾಳನ, ಪಿಶಾಚಸ್ಯ -

ಗಣಿಯ ಮೂಗಿನಂತೆ ಮೂಗುಳ್ಳ ಶುಕ, ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದ ಸಾರಣ, ಈ
 ರಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಸ್ತವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ||೧೦|| ಹಾಗೆಯೇ ಮೆಲ್ಲಗೆ
 ತನ್ನನ್ನು ವೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು,
 ಆ ಮನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವರೆಗೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆಮಾ
 ಡಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಜಂಬುಮಾಲಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಉರಿಸಿದನು || ೧೧ || ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೊರ
 ಟನು-ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಧ್ವಜವನ್ನು ನಟ್ಟಿರುವ ರಶ್ಮಿಕೇತು, ಬಿಸಿಲಿಗೆಡೆಗುಡದಿರುವ ಸೂರ್ಯ
 ಶತ್ರು, ಮೋಟುಕಿವಿಯವನಾದ ಹ್ರಸ್ವಕರ್ಣ, ನೀಳವಾದ ಹಲ್ಲುಳ್ಳ ದ್ರಂಷ್ಟ್ರ, ತುಂಬಿದ
 ಮೈಗೂಡಲುಳ್ಳ ರೋಮಶ, ||೧೨|| ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಬಲು ಕೊಬ್ಬಿದವನೆನಿಸಿದ ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತ
 ತ್ತ, ಮದಶಾಲಿಯಾದ ಮದ, ದಾಳದಂತೆ ಕೊರಳುಳ್ಳ ಧ್ವಜಗ್ರೀವ, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆವ
 ನಾಲಗೆಯುಳ್ಳ ಮಹಾಶೂರನಾದ ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವ, ಆನೆಯಂತೆ ಮೋರೆಯುಳ್ಳ ಹಸ್ತಿ ಮುಖ||
 ಭಯಂಕರನೆನಿಸಿದ ಕರಾಳ, ಹಾಗೆಯೇ ಪಿಶಾಚ, ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಗಣ್ಣುಳ್ಳ ರಕ್ತಾಕ್ಷ

ಕುಂಭಕರ್ಣಸ್ಯ ಭವನಂ ಮಕರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಚೈವಹಿ ||೧೪||
 ಯಜ್ಞ ಶತ್ಕೋಶ ಭವನಂ ಬ್ರಹ್ಮಶತ್ಕೋ ಸ್ತುತೈವ ಚ |
 ನರಾಂತಕಸ್ಯ ಕುಂಭಸ್ಯ ನಿಕುಂಭಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ || ೧೫||
 ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾತೇಜಾ ವಿಭೀಷಣ ಗೃಹಂ ಪ್ರತಿ !
 ಕ್ರಮಮಾಣಃ ಕ್ರಮೇಣೈವ ದದಾಹ ಹರಿ ಪುಂಗವಃ ||೧೬||
 ತೇಷು ತೇಷು ಮಹಾರ್ಹೇಷು ಭವನೇಷು ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ಗೃಹೇಷ್ವ ದ್ಧಿಮತಾ ಮೃದ್ಧಿಂ ದದಾಹ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ||೧೭||
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ವೀರೈವಾ ||
 ಆಸಸಾ ದಾಥ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಕ್ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನಮ್ ||೧೮||

ಬಿಶಾಚನ, ಶೋಣಿತಾಕ್ಷಸ್ಯಚೈವಹಿ-ಶೋಣಿತಾಕ್ಷನೆಂಬುವವನ, ಕುಂಭಕರ್ಣಸ್ಯ-ಕುಂಭಕರ್ಣನ, ಮಕರಾಕ್ಷಸ್ಯಚೈವಹಿ-ಮಕರಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಕ್ತಸನ, ಭವನಂ - ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ||೧೪|| ಯಜ್ಞ ಶತ್ಕೋಶ-ಯಜ್ಞ ಶತ್ರುಮೆಂಬುವವನ, ತಥೈವಚ-ಹಾಗೆಯೇ, ಬ್ರಹ್ಮಶತ್ಕೋಶ-ಬ್ರಹ್ಮಶತ್ರುವಿನ, ನರಾಂತಕಸ್ಯ-ನರಾಂತಕನ, ಕುಂಭಸ್ಯ-ಕುಂಭನೆಂಬುವವನ, ದುರಾತ್ಮನಃ ದುಷ್ಕೃತಾದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ನಿಕುಂಭಸ್ಯ-ನಿಕುಂಭನ, ಭವನಂ-ಮನೆಗಳನ್ನೂ ||೧೫|| ವಿಭೀಷಣಗೃಹಂ-ವಿಭೀಷಣನ ಮನೆಯನ್ನು, ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ-ಬಿಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಗೃಹಂ-ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯನ್ನೂ, ಕ್ರಮೇಣೈವ-ಬರಸೆಯಾಗಿಯೇ, ಕ್ರಮಮಾಣಃ-ಹಾರತೆರುವವನಾಗಿ, ಮಹಾರ್ಹೇಷಾಃ-ಮಹಾಬಲನಾದ ಹನುಮನು, ದದಾಹ-ಸುಡುತಬಂದನು ||೧೬|| ಮಹಾಯಶಾಃ-ಹೀರಳವಾದ ಕೀರಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ-ಹನುಮಂತನು, ಮಹಾರ್ಹೇಷು-ಬಹುಬಲಿಯಾದ, ತೇಷುತೇಷು-ಆಯಾಯ, ಭವನೇಷು-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮೃದ್ಧಿಮತಾಂ - ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಗಳ, ಮೃದ್ಧಿಂ-ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲ, ದದಾಹ-ಸುಡುತಬಂದನು ||೧೭|| ಅಥ-ಅಮೇಲೆ, ವೀರೈವಾ-ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಕ್ - ಧೈರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಳ್ಳ ಮಾತಿಯು, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತರ ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಸಮತಿಕ್ರಮ್ಯ-ದಾಟಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ-ರಕ್ತಸರೋಡಮನಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ-ರಾವಣಾಸುರನ

ಬುರಡೆಗಿವಿ ಯವನಾದ ಕುಂಭ ಕರ್ಣ, ಮೊಸಳೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಮಕರಾಕ್ಷ||೧೪|| ಮುನಿಗಳಾಚರಿಸುವ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಶತ್ರು,ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶತ್ರು, ವಾನವರನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ನರಾಂತಕ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ದುರಾತ್ಮರಾದ ಕುಂಭಿನಿಕುಂಭರು || ಈ ಮೊದಲಾದವರ ಮನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನ ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು, ಬಂದೊಂದು ಮನೆಯನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸುಡುತ ಬಂದನು ||೧೫|| ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ವೀರಹನುಮನು-ಆಮೂಲ್ಯಗಳಿಸಿದ ಆಯಾಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಹಾ ಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಭಸ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು||೧೬|| ಆ ವೀರಹನುಮನು-ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ರಕ್ತಸರ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದ ಮೂಲಕದಾಟಿ, ಲಂಕಾಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ರಾವಣನ ಮನೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು ||೧೮|| ಆ ರಾಜಸದನವೇ ಬಹುಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದುದು. ವಜ್ರ ಮೈಥೂರ್ಯಾದಿ

ತತ ಸ್ತಸ್ಮಿ ನೈಹೇ ಮುಖ್ಯೇ ನಾನಾರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತೆ |
 ಮೇರು ಮಂದರ ಸಂಕಾಶೇ ಸರ್ವಮಂಗಳ ಶೋಭಿತೆ ||೧೯||
 ಪ್ರದೀಪ್ತ ಮಗ್ನಿ ಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ |
 ನನಾದ ಹನುಮಾ ಸ್ವೀರೋ ಯುಗಾಂತ ಜಲದೋ ಯಥಾ ||೨೦||
 ಶ್ವಸನೇನ ಚ ಸಂಯೋಗಾ ದತಿವೇಗೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಕಾಲಾಗ್ನಿ ರಿವ ಜಜ್ವಾಲ ಪ್ರಾವರ್ಧತ ಹುತಾಶನಃ ||೨೧||
 ಪ್ರದೀಪ್ತ ಮಗ್ನಿಂ ಪವನ ಸ್ತೇಷು ವೇಶ್ಮ ಸ್ವಚಾರಯತ್ |
 ಅಭೂ ಚ್ಛ್ವಸನ ಸಂಯೋಗಾ ದತಿವೇಗೋ ಹುತಾಶನಃ ||೨೨||

ನಿವೇಶನಂ - ಮನೆಯನ್ನು, ಆಸಸಾದ - ಹೊಂದಿದನು || ೧೯ || ತತಃ-ತರುವಾಯ, ವೀರಃ - ಕೂರ
 ನಾದ, ಹನುಮಾ-ಅಂಜನೇಯನು, ನಾನಾರತ್ನವಿಭೂಷಿತ-ಬಗೆಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ರುವ, ಮೇರುಮಂದರಸಂಕಾಶೆ - ವೇರುಮಂದರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆಣೆಯಾದ, ಸರ್ವಮಂಗಳಶೋಭಿತ-ಸ
 ಕಲ ಮಂಗಳ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮುಖ್ಯೇ - ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸಿದ, ತಸ್ಮಿ-ಆ, ಗೃಹ-
 ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ರೈ - ಬಾಲದ ಕೊನೆಯೊಳಗೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ-ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಪ್ರ
 ದೀಪ್ತಂ-ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ, ಅಗ್ನಿಂ - ಬೆಂಕಿಯನ್ನು, ಉತ್ಸೃಜ್ಯ-ಬಿಟ್ಟು, ಯುಗಾಂತಜಲದೋಯಥಾ-
 ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಮೇಘವು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ನನಾದ- ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೧೯, ೨೦ || ಹುತಾ
 ಶನಃ-ಹನುಮನ ಬಾಲದ ಬೆಂಕಿಯು, ಶ್ವಸನೇನ - ವಾಯುವಿನೊಡನೆ, ಸಂಯೋಗಾತ್-ಸಂಪರ್ಕದ ದೆ
 ಯಿಂದ, ಅತಿವೇಗಃ - ಬಹುವೇಗವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಬಲಃ - ಬಹುಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ, ಕಾಲಾಗ್ನಿ
 ರಿವ-ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಹಾಗೆ, ಜಜ್ವಲ - ಪ್ರಜ್ವಲಿಸತೊಡಗಿದನು, ಪ್ರಾವರ್ಧತ - ಹೆಚ್ಚುತ
 ಹೋದನು || ೨೧ || ಪವನಃ - ವಾಯುವು, ಪ್ರದೀಪ್ತಂ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಅಗ್ನಿಂ - ಬೆಂಕಿಯನ್ನು,
 ತೇಷು-ಆ, ವೇಶ್ಮ-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಚಾರಯತ್ - ಸಂಚಾರಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು, ಹುತಾಶನಃ - ಅಗ್ನಿ
 ಯೂ, ಶ್ವಸನಸಂಯೋಗಾತ್ - ವಾಯುಸಂಪರ್ಕದಿಂದ, ಅತಿವೇಗಃ - ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ,

ನಾನಾರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದುದು, ಮೇರುಮಂದರ ಗಿರಿಗಳಂತೆ ಒಂದು
 ಮಂಗಳಕರವಾಗಿದ್ದಿತು ||೧೯|| ಅಂತಹ ದಿವ್ಯಭವನವನ್ನು ವಾಲಾಗ್ನಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು,
 ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಹನುಮನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಮೇಘವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸಿಂಹ
 ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೨೦|| ಆ ಮಹಾರಾಜಸದನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಹುತಾಶನನ್ನು
 ವಾಯುವಿನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪ್ರಬಲಿಸಿ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೆಗಳ ವೇಗವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಕಾಲಾಗ್ನಿ
 ಯಂತೆ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತು ||೨೧|| ಮತ್ತು-ಅಗ್ನಿಯು ಗಾಳಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ
 ಮುಂದೆ ಹನುಮನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಯಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಾರದೆಂಬಂತೆ, ತಾನೇ ತಾ
 ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ, ಬಂದುಮನೆಯಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಮನೆಗೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಸ್ವತಂ
 ತ್ರವಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿತು ||೨೨|| ಬಳಿಕ-ಸುರ್ವಾಮಯವಾದ ಗವಾಕ್ಷಗಳನ್ನೊ
 ಳಗೊಂಡವೂ, ಮುಕಾಮಣಿಗಳ ರಚನೆಯುಳ್ಳವೂ, ನಾನಾರತ್ನ ಬಿಜಿತವಾದವೂ,
 ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಮೂಲ್ಯಗಳೆನಿಸಿದವೂ ಆಗಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಭವನಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ

ತಾನಿ ಕಾಂಚನ ಜಾಲಾನಿ ಮುಕ್ತಾವಣಿ ಮಯಾನಿ ಚ |
 ಭವನಾ ನೈವಶೀರ್ಷಂತ ರತ್ನವಂತಿ ಮಹಾಂತಿ ಚ ||೨೩||
 ತಾನಿ ಭಗ್ನ ವಿಮಾನಾನಿ ನಿವೇತು ರ್ವಸುಧಾತಲೆ |
 ಭವನಾನೀವ ಸಿದ್ಧಾ ನಾ ಮಂಬರಾ ತ್ಪುಣ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯೇ ||೨೪||
 ಸಂಜಜ್ಞೆ ತುಮುಲ ಶೃಂಗೋ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಪ್ರಧಾವತಾಮ್ |
 ಸ್ವಗೃಹಸ್ಯ ಪರಿತ್ರಾಣೆ ಭಗ್ನೋತ್ಸಾಹೋರ್ಜಿತ ಶ್ರಿಯಾಂ ||೨೫||

ಅರ್ಥಾತ್-ಇದ್ದನು ||೨೩|| ಕಾಂಚನಜಾಲಾನಿ - ಬಂಗಾರದ ಕಿಟಕಿಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಮುಕ್ತಾಮಯಮಯಾನಿ - ಮುಕ್ತ ರತ್ನಗಳ ಜನೆಯುಳ್ಳವೂ, ರತ್ನವಂತಿ - ಶ್ರೀಧೃವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಮಹಾಂತಿಚ-ಅಮೂಲ್ಯಗಳೆನಿಸಿದವೂ ಆಗಿರುವ, ತಾನಿ-ಆ, ಭವನಾನಿ-ಮನೆಗಳು, ಅವಶೀರ್ಷಂತ - ಸಿಡಿದುಹೋದುವು (ಅವಶೀರ್ಷಂತ) ||೨೪|| ತಾನಿ-ಆ, ಭಗ್ನವಿಮಾನಾನಿ - ಮುರಿದುಹೋದ ವಿವ್ಯವಿಮಾನಗಳು, ಪುಣ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯ-ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧಾ ನಾಂ- ಸಿದ್ಧರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ, ಭವನಾನೀವ-ಮನೆಗಳಂತೆ, ಅಂಬರಾತ್ - ಆಕಾಶದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ವಸುಧಾತಲೆ - ಭೂತಲದಲ್ಲಿ, ನಿವೇತುಃ ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೨೫|| ಸ್ವಗೃಹಸ್ಯ - ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ, ಪರಿತ್ರಾಣೆ - ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ, ಭಗ್ನ - ನಷ್ಟವಾದ-ಉತ್ಸಾಹ - ಸಂತೋಷವಿಲಾಸಗಳೂ, ಉರ್ಜಿತ-ಪ್ರಬಲವಾದ, ಶ್ರಿಯಾಂ - ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಉಳ್ಳವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ಪ್ರಧಾವತಾಂ-ಓಡುತ್ತಲಿರುವ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ-ರಾಕ್ಷಸರ, ವಧಃ-ಇದು, (ಈವಿಷತ್ತು) ನಾನರೂಪೇಣ-ಕಪಿರೂಪದಿಂದ, ಆಯಾತಃ- ಬಂದಿರುವ, ಅಗ್ನಿಃ-ಅಗ್ನಿಯೇಸರಿ, ನೂನಃ-ನಿಕ್ಷಯವು, ಹಾ, ಕಷ್ಟವು (ಇತಿ-ಹೀಗೆಂಬ) ತುಮುಲಃ - ಕೋಲಾಹಲವಾದ, ಶೃಂಗಃ - ಧ್ವನಿಯು, ಸಂಜಜ್ಞೆ-ಬಂಟಾಯಿತು ||೨೫|| ಸ್ತನಂಧಯಧರಾಃ-ಹಾಲುಕುಡಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ, ಕಕ್ಷಿತ್-ಕೆಲವುಮಂದಿ, ಸ್ತ್ರಿಯಃ-ಹೆಗಸರು, ಮುಕ್ತಮೂರ್ಛಾಃ - ಕೆರಿದ ತಲೆಗೂಡಲುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕ್ರಾಂತಾಃ-ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ

ಉರಿದು ತುಮುರು ತುಮುರಾಗಿ ಸಿಡಿದು, ಬಡಿದು, ಹಾರಿ, ಚೆದರಿ. ಛಾದೋಭಂಗವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೨೩|| ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನಗಳು ಹಸುಮನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದರೆ-ಗಳಾದ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲ ನಶಿಸಿ ಹೋದಬಳಿಕ ಆಕಾಶದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳುವ ಸಿದ್ಧರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಭವನಗಳಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೨೪|| ಇನ್ನೇನ ಹೇಳುವುದು ? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೋಲವ. ಗದ್ದಲವು ಹತ್ತಿತು, ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ರಕ್ತಸರೆಲ್ಲ ಓಡಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ದ್ವಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜಧಾನಿಯೆಲ್ಲ ಉರಿದು ಬೂದಿಯಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ರಕ್ತಸರಿಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆದಾರಿ ತೋರದು, ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲ ಅಡಗಿತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರದು. ಎಲ್ಲರೂ ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡತೊಡಗುತ್ತಲಿದಾರೆ. ಹಾ ! ಅಯ್ಯೋ ! ಇದು ಕೋರಡಗನಲ್ಲಾ ! ಕಪಿರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯೇ ಸರಿ ಎಂಬ ಕೂಗು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದೆ ||೨೫||-|| ಮನೆಗಳ ಮೇಲುಮಹಡಿಗಳೊಳಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎದೆಯೂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೆಗಸರು-ಹಾಗಾಗೆಯೇ ಕೆಳಗೆ ಉರುಳುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲಮಂದಿಮಾನಿನಿಯರು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ

ನೂನ ಮೇಷೋಗ್ನಿ ರಾಯಾತಃ ಕಪಿರೂಪೇಣ ಹಾ ಇತಿ |
 ಕ್ರಂದಂತೈ ಸ್ಸಹ ಸಾ ಪೇತು ಸ್ತುನಂಧಯ ಧರಾ ಸ್ನಿಯಃ ||೨||
 ಕಾಶ್ಚಿ ದಗ್ನಿ ಪರಿತೇಭ್ಯೋ ಹರೈಭ್ಯೋ ಮುಕ್ತ ಮೂರ್ಧಜಾಃ |
 ಪತಂತ್ಯೋ ರೇಜಿರೇ ೨ ಭ್ರೇಭ್ಯ ಸ್ಸಿದ್ಧಾಮಿನ್ಯ ಇವಾಂಬರಾತ್ ||೩||
 ವಜ್ರ ವಿದ್ರುಮ ವೈಡೂರ್ಯ ಮುಕ್ತಾ ರಜತ ಸಂಹಿತಾಃ |
 ವಿಚಿತ್ರಾ ಘವನಾ ನಾಥೂಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾ ನ್ದದರ್ಶ ಸಃ ||೪||
 ನಾಗ್ನಿ ಸ್ತುಪ್ರತಿ ಕಾಷ್ಠಾ ನಾಂ ತೃಣಾನಾಂ ಹರಿ ಯೂಧವಃ |
 ನಾಗ್ನೇ ರ್ಬಾಪಿ ವಿಶಸ್ತಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಸುಂಧರಾ ||೫||

ಅಲುತ್ತಾ, ಅಗ್ನಿಪರಿತೇಭ್ಯಃ-ಬೆಂಕಿಯ ಉರಿಯಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಹರೈಭ್ಯಃ-ಮಹಡಿಗಳಿಂದ, ಸಹಸಾ-ಬೇಗನೆ, ಪೇತುಃ - ಉದುರುತ್ತಿದ್ದರು ||೨|| ಹ ರೈಭ್ಯಃ-ರಾಜಸದನಗಳಿಂದ, ಪತಂತ್ಯಃ-ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಹಂಗಳರು, ಅಂಬರಾತ್ - ಆಕಾಶದ ದೆಹಿಯಿಂದ (ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ) ಅಭ್ರೇ ಭ್ಯಃ-ಮೇಘಗಳಿಂದ, ಪತಂತ್ಯಃ - ಬೀಳುತ್ತಿರುವ, ಸಿದ್ಧಾಮಿನ್ಯವ - ಮಿಂಚುಗಳ ಹಾಗೆ, ರೇಜಿರ-ಪ್ರ ಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೩|| ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ವಜ್ರ....ತಾಃ, ವಜ್ರ - ವಜ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ವಿದ್ರು ಮ-ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ವೈಡೂರ್ಯ - ವಿಡೂರಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತಾ - ಮುಕ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ರಜತ-ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಲೂ ಸಂಹಿತಾಃ - ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಿಚಿತ್ರಾಃ - ಅಚ್ಚ ರೈಕರಗಳನ್ನಿಂದ, ಭವವನಾಃ - (ಭ ವನಾನಿ) ಮನೆಗಳನ್ನು, ಸ್ಯಂದಮಾನಾಃ - ಕರಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿರುವ, ಧಾತೂಃ - ಸುವರ್ಣಾದಿಲೋಹಗಳನ್ನೂ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪|| ಅಗ್ನಿಃ-ಬೆಂಕಿಯು, ಕಾಷ್ಠಾ ನಾಂ - ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ತೃಣಾನಾಂ - ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, (ಯಥಾ-ಹೇಗೆ) ನತ್ಪ್ರತಿ - ತೃಪ್ತಿ ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಗ್ನೇಃ- ಅಗ್ನಿಯಿಂದ, ವಿಶಸ್ತಾನಾಂ-ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ವಸುಂಧರಾಪಿ-ಭೂಮಿಯೂ (ಯಥಾ-ಹೇಗೆ) ನತ್ಪ್ರತಿ - ತಣಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, (ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ) ಹರಿಯೂಧವಃ - ಕಪಿ ವಂನೂ, (ರಾಕ್ಷಸವಧೆ - ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ, ನಾಪಿತೃಪ್ರತಿ - ತೃಪ್ತಿ ಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ) ||೫|| ವಜ್ರೇಃ-

ಉರಿದು ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ ಮನೆಗಳಿಂದ ತಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆದರಿಕೊಂಡು, ಆರಗಾಯಿ ಬರೆಗಾ ಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಕರಿದು ಬೀಳುತ್ತಲಿದಾರೆ ||೨೬|| ಮಹಾಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿಯರಾದ ಆ ಅಬ ಲಯರು ಹಾಗೆ ಉರುಳುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿನ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಉದ್ಗಿರುತ್ತಲಿರುವ ಮಿಂಚು ಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೩|| ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನಗಳಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಮನೆಗಳಿಂದ ಸಿಡಿಮಬ್ಬಿಳುತ್ತಲಿರುವ ವಜ್ರ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಗೋಮೇಧಿಕ ಪುಷ್ಪರಾಗ, ಮರಕತ ಮಣಿಕೃದಿ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಒಡೆದು ಬೀಳುತ್ತಲಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನೂ, ಕ ರಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಚೆನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ, ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಲೋಹಗಳನ್ನೂ ವೀರಹನುಮ ನು ವಿನೋದದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪|| ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಸು ಡುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಸತ್ತ ಬೀಳುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯೂ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆ ಯದ ಹಾಗೆ, ಮಹಾವೀರನಾದ ಮಾರುತಿಯೂ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯು ಉರಿದು ಗುಡ್ಡೆಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಲಿರುವ ಉರಿಯಿಂದ ತಣಿಯದೆ ಇದ್ದನು ||೫|| ಆ ಮನೆಗಳಿಂದೇಳುತ್ತಲಿರುವ

ಕ್ವಚಿ ತ್ವಿಂಶುಕ ಸಂಕಾಶಾಃ ಕ್ವಚಿ ಚ್ಚಾಲ್ಮಲಿ ಸನ್ನಿಭಾಃ |
 ಕ್ವಚಿ ತ್ವಂಕುಮ ಸುಕಾಶಾ ಶ್ಚಿಖಾ ವಪ್ಸೇ ಶ್ವಕಾಶಿರೇ ||೩೦||
 ಹನೂಮತಾ ವೇಗವತಾ ವಾನರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ |

ಲಂಕಾಪುರಂ ಪ್ರದಗ್ಧಂ ತದ್ರುದ್ರೇಣ ತ್ರಿಪುರಂ ಯಥಾ ||೩೧||

ತತಸ್ತು ಲಂಕಾಪುರ ಪ್ವತಾಗ್ರೇ ಸಮುತ್ಥಿತೋ ಭೀಮ ಪರಾಕ್ರಮೋಽಗ್ನಿಃ |
 ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಚೂಡಾ ವಲಯಂ ಪ್ರದೀಪ್ತೋ ಹನೂಮತಾ ವೇಗವತಾ ವಿಸ್ಪೃಷ್ಟಿ||
 ಯುಗಾಂತ ಕಾಲಾನಲ ತುಲ್ಯವೇಗ ಸಮಾರು ತೋಽಗ್ನಿ ರ್ ವೃಧೇ ದಿವಿಸ್ಪೃಕ್ ||

ಬೇಕಿಯ, ಶಿಖಾಃ-ಜ್ವಾಲೆಗಳು, ಕ್ವಚಿತ್-ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಕಿಂಶುಕಸಂಕಾಶಾಃ - ಮುಖ್ಯಕದ ಹೂ
 ವಿಗೆಣೆಯಾಗಿಯೂ, ಕ್ವಚಿತ್ - ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ, ಶ್ಚಾಲ್ಮಲಿಸನ್ನಿಭಾಃ - ಬೂರಗದ ಹೂವಿಗೆ ಸಮಾನವಾ
 ಗಿಯೂ, ಕ್ವಚಿತ್-ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ, ಕುಂಕುಮಸಂಕಾಶಾಃ - ಕುಂಕುಮಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾಗಿಯೂ, ಚ್ಚಿ
 ಶಿರೇ-ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೩೦|| ವೇಗವತಾ-ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಯಾದ, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾದೈವ್ಯ ಸಂಪ
 ನ್ನನಾಗಿರುವ, ಹನೂಮತಾ- ಅಂಜನೇಯನೆಂಬ, ವಾನರೇಣ-ಕುಯಿಂದ, ತತ್-ತ್ರಿಪುರಂ-ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾ
 ಮೂರುಪುರಗಳು, ರುದ್ರೇಣಯಥಾ - ಈಶ್ವರನಿಂದ ಹೇಗೆಹೇಗೆ, ಲಂಕಾಪುರಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವೂ
 ಪ್ರದಗ್ಧಂ-ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೩೧|| ತತಃ-ತರುವಾಯ, ವೇಗವತಾ - ವೇಗಶಾಲಿಯಾದ, ಹನೂಮತಾ-
 ಮಾರುತಿಯಿಂದ, (ಗೃಹೇಷು - ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ) ವಿಸ್ಪೃಷ್ಟಿ-ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಃ-ಭಯಂಕರ
 ವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಅಗ್ನಿಸ್ತು-ಅಗ್ನಿಯಾದರೂ, ಚೂಡಾವಲಯಂ - ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನು,
 ಪ್ರಸಾರ್ಯ-ಹರಡಿ, ಪ್ರದೀಪ್ತಃ-ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಲಂಕಾಪುರಪರ್ವತಾಗ್ರೇ-ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಆಧಾ
 ರವಾದ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಸಮುದ್ಧತಃ - ತಲೆಮನ್ನೆತ್ತಿದುದಾಗಿ, (ಪ್ರಜಜ್ವಲ-ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು) ||
 ಯುಗಾಂತಕಾಲಾನಲತುಲ್ಯವೇಗಃ - ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಗೆಣೆಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ, ಸಮಾರುತಃ - ವಾಯುವಿನಿಂದ
 ಕೂಡಿದುದಾದ ಕಾರಣವೇ, ದಿವಿಸ್ಪೃಕ್ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿ, ವಿಧೂಮರಶ್ಮಿಃ-ಹೋಗಿ

ಉರಿಯು, ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಕದ ಹೂಗಳ ಆಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆಗಳ
 ಲ್ಲಿಬೂರಗದ ಹೂಗಿಡಗಳ ಆಕೃತಿಯಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ-ಕುಂಕುಮಕ್ಕೆಣೆ
 ಯಾದ ಶಿಖೆಗಳುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೩೦|| ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವನು ಗಗನ
 ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ತ್ರಿಪುರಾಸುಕರ ಪುರಗಳನ್ನು ಉರುಹಿದಂತೆ ಮಹಾವೀರ ಮಾರುತಿ
 ಯು ಮಹಾರೋಷಪರವಶನಾಗಿ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು || ೩೧ || ಮಹಾ
 ವೀರನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿಯು ಪರ್ವತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿ
 ರುವುದಾಗಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ಹರಡುತ್ತಲಿರುವ ಬೇಗೆಯ ವೇಗವುಳ್ಳದೂ ಆಗಿಬೆಳೆದುಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೩೧|| ಲಂಕಾಸ
 ಗರವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಲಿರುವ ಕಿಚ್ಚು-ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾ ವೇಗದಿಂದೊಡ
 ಗೂಡಿದೆ, ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದೆ, ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿದೆ, ಹೋಗಿಯಿಲ್ಲದ ಬೆಳಕಿನ
 ಹೊಳವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡುತ್ತಲಿದೆ, ರಾಕ್ಷಸರಶರೀರಗಳೆಂಬ ಆಜ್ಞಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂ
 ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಹೇರಳವಾಗುತ್ತಲಿರುವ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇದೆ ||

ವಿಧೂಮ ರಶ್ಮಿ ಭವನೇಷು ಸಕ್ತೋ ರಕ್ಷ ಶ್ರೀರಾಜ್ಯ ಸಮರ್ಪಿತಾರ್ಚಿಃ || ೩೪ ||
 ಆದಿತ್ಯ ಕೋಟೀ ಸದೃಶ ಸ್ತುತೇಜಾ ಲಂಕಾಂ ಸಮಾಪ್ತಾಂ ಪರಿವಾರ್ಯ ತಿಷ್ಠ ||
 ಶಬ್ದೈ ರನೇಕೈ ರಶನಿ ಪ್ರರೂಢೈ ಭಿರ್ದಂದ ನ್ನಿವಾಂಡಂಪ್ರಬಭೌ ಮಹಾಗ್ನಿಃ || ೩೫ ||
 ತತ್ರಾಂಬರಾ ದಗ್ನಿ ರತಿಪ್ರವೃದ್ಧೋ ರೂಕ್ಷಪ್ರಭಃ ಕಿಂಶುಕ ಪುಷ್ಪ ಚೂಡಃ |
 ನಿರ್ಮಾಣ ಧೂಮಾಕುಲ ರಾಜಯಶ್ಚ ನಿಲೋತ್ಪಲಾಭಾಃ ಪ್ರಚಕಾಶಿರೇ ೨ ಭ್ರಾಃ ||
 ವಜ್ರೇ ಮಹೇಂದ್ರ ಸ್ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೋ ವಾ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭವೋ ವಾ ವರುಣೋಽನಿಲೋವಾ
 ರುದ್ರೋಽಗ್ನಿ ರತ್ನೋ ಧನದಶ್ಚ ಸೋಮೋ ನ ವಾನರೋಽಯಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಕಾಲಃ ||

ವಿಲ್ಲದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ಭವನೇಷು-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಕ್ತಃ-ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ ಆಗಿರುವ, ಅಗ್ನಿಃ-
 ಅಗ್ನಿಯು, ರಕ್ಷಶ್ರೀರಾಜ್ಯಸಮರ್ಪಿತಾರ್ಚಿಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಶರೀರವೆಂಬ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತೇಜ
 ಸುಳ್ಳಾದಾಗಿ, ವಪುಃ-ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತಲಿದಿತ್ತು || ೩೪ || ಆದಿತ್ಯಕೋಟೀಸದೃಶಃ - ಕೋಟಿಸೂರ್ಯರಿಗಣೆ
 ಯನಿಸಿದ, ಸುತೇಜಾಃ - ಮಹಾಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ, ಮಹಾಗ್ನಿಃ - ತೀವ್ರವಾದ ಅಗ್ನಿಯು, ಸಮಾಪ್ತಾಂ-ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಪರಿವಾರ್ಯ - ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ತಿಷ್ಠ-ಇರುತ್ತಾ, ಅಕ
 ನಿಪ್ರರೂಢೈಃ-ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ತೀವ್ರವಾದ, ಅನೇಕೈಃ - ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು, ಶಬ್ದೈಃ-ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಅಂಡಂ-
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು, ಭಿನ್ನಸ್ಥಿವ - ಭೇದಿಸುವಂತೆ, ಪ್ರಬಭೌ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೩೫ || ತತ್ರ-ಆ
 ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂಬರಾತ್-ಆಕಾಶದವರೆಗೂ, ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧಃ-ಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೋಗಿರುವ, ಅಗ್ನಿಃ-
 ಅಗ್ನಿಯು, ರೂಕ್ಷಪ್ರಭಃ-ಬಲುಚುರುಕಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳದೂ, ಕಿಂಶುಕಪುಷ್ಪಚೂಡಃ - ಮುತ್ತುಕದ
 ಹೂವಿನಂತೆ ತುದಿಯುಳ್ಳದೂ, (ಅಭೂತ - ಆಗಿದ್ದಿತು) ಅಭ್ರಾಶ್ಚ (ಅಭ್ರಾಣಿಚ್ಛ) - ಮೇಘಗಳೂ,
 ನಿರ್ಮಾಣಧೂಮಾಕುಲರಾಜಯಃ-ಶಾಂತವಾದ ಹೊಗೆಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳವ-ದಕಾರಣವೇ, ನಿಲೋತ್ಪಲಾಭಾಃ-
 ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಚಕಾಶಿರೆ - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೩೫ || ಬಹವಃ - ಅನೇಕ
 ವಾದ, ವಿಷ್ವಾಃ-ಬಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿರುವ, ರಕ್ಷೋಗಣಾಃ-ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪುಗಳು, ಸರ್ವ-ಎಲ್ಲವೂ, ಸಮೇತ್ಯ

ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ ಕೋಟ ಸೂರ್ಯರ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ, ಆ ಅಪಾರವಾದ ತೇಜ
 ಜ್ವಲಿಸಿತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಲಂಕಾನಗರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತವರಿದುಹತ್ತಿ ಕೊಂಡಿದೆ, ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿ
 ನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಭುಗಿ ಭುಗಿಲು, ಚಟಚಟ, ರುಳರುಳಫಳ ಫಳ, ಥಳ ಥಳ,
 ಹಾ ಹಾ, ಓಹೋ, ಅಯ್ಯೋ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಜ್ಯಾಪಾಶಬ್ದಗಳೆಂಬೊಡಗೂಡಿದ ರಕ್ತ
 ಸರ ಹಾ ಹಾ ಕಾರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ಭೇದಿಸುವುದೆಂಬಂತೆ ಬೆಳಗು
 ತಲಿದ್ದಿತು || ೩೫ || ಮುತ್ತುಕದ ಹೂವಿನಂತಹ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳದೂ, ತಡೆಯಲಸದಳ
 ವೆನಿಸಿದ ಹಬೆಯುಳ್ಳದೂ, ಮುಗಿಲಿನವರೆಗೆ ಬೆಳೆದುಹೋಗಿರುವುದೂ, ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ವಾ
 ಲೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೇಘ ಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಕನ್ನೈದಿಲೆಗ
 ಳ ರೇಕುಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೩೫ || ನಾನಾ ಪ್ರಾಣಿ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ
 ದಿವ್ಯ ಗೃಹಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾದ ತರಲತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಹೊ
 ಗಿರುವ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಹಾ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ರಕ್ತಸರೆ
 ಲ್ಲ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಮಹಾ ಭೂತವು

ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ವರ್ದಪಿತಾಮಹಸ್ಯ ಸದ್ವಸ್ಯ ಧಾತು ಶ್ವತುರಾನಸ್ಯ |
 ಇಹಾಗತೋ ವಾನರ ರೂಪಧಾರೀ ರಕ್ಷೋಪ ಸಂಹಾರ ಕರಃ ಪ್ರಕೋಪಃ ||೩೩||
 ಕಿಂ ವೈಷ್ಣವಂ ವಾ ಕಪಿರೂಪ ಮೇತ್ಯ ರಕ್ಷೋ ವಿನಾಶಾಯ ಪರಂ ಸುತೇಜಃ |
 ಅನಂತ ಮವ್ಯಕ್ತ ಮಚಿಂತ್ಯ ಮೇಕಂ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ಸಾಂಪ್ರತ ಮಾಗತಂ ವಾ ||೩೪||
 ಇತ್ಯೇದ ಮೂಚು ರ್ಬಹವೋ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ರಕ್ಷೋಗಣಾ ಸ್ತತ್ರ ಸಮೇತ್ಯ ಸರ್ವ |

ಕಲಿತು, ತತ್ರ-ಆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ರಾಣಿಸಂಘಂ - ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ಸಗೃಹಾಂ-ಮನೆಗಳಿಂದ ಸೂತವಾದ, ಸವೃಕ್ಷಾಂ-ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರತಕ್ಕ, ತಾಂ-ಪುರಿಂ ಆ ಬಟ್ಟಣವನ್ನು ಸಹಸಾ-ಬೇಗನೆ, ದಗ್ಧಾಂ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟದನ್ನಾಗಿ, ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ- ನೋಡಿ, ಅಯಂ - ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಡುವವನು, ವಜ್ರೇ - ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸುವ, ವ.ಹೇಂದ್ರಃ - ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ, ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೋವಾ - ದೇವೇಂದ್ರನೋ ? ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ಪ್ರಕೃಷ್ಟವಾಗಿ, (ಆಗತಃ-ಬಂದಿರುವ) ಯಮೋವಾ-ಮೃತ್ಯುವೇನೋ, ವರುಣೋವಾ- ವರುಣನೋ, ಅಸಿತೇವಾ - ವಾಯುಪ್ತೌ, ರುದ್ರೋವಾ-ಪರಮೇಶ್ವರನೋ, ಅಗ್ನಿರ್ವಾ-ಅಗ್ನಿಯೋ, ಅಕೋರಥ - ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನೋ, ಧನದಕ್ಷ-ಕುಬೇರನೋ-ನೋವೋವಾ - ಚಂದ್ರನೋ, ಅಯಂ-ಇವನು, ವಾನರಃ - ಕುಯುಮಾತ್ರ, ನ-ಇಲ್ಲವು, ಸ್ವಯಂ-ತಾನು, ಕಾಲವಿವ-ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ, ಸರ್ವಪಿತಾಮಹಸ್ಯ-ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾತನೆನಿಸಿದ, ಸರ್ವಸ್ಯ-ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ, ಧಾತುಃ- ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿರುವ, ಚತುರಾನಸ್ಯ - ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಬ್ರಹ್ಮಣಃ-ಬ್ರಹ್ಮನ, ಪ್ರಕೋಪಃ- ರೋಷವು, ವಾನರರೂಪಧಾರೀ- ಕಪಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ, ರಕ್ಷೋಪಸಂಹಾರಕರಃ - ಸರ್ವರಾಕ್ಷಸನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ, ಇಹ-ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಆಗತಃಕಿಂವಾ ಬಂದಿರುವುದೋ ಹೇಗೋ ? ಅನಂತಂ-ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ, ಅವ್ಯಕ್ತಂ-ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದಿರುವ, ಅಚಿಂತ್ಯಂ - ಯೋಚಿಸಲಾಗದ, ಏಕಂ - ಅನಿಹಾಯವೆನಿಸಿರುವ, ಪರಂ-ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ, ವೈಷ್ಣವಂ ವಿಷ್ಣುಸಂಬಂಧವೆನಿಸಿದ, ಸುತೇಜೋವಾ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವೀ, ಸಾಂಪ್ರತಂ-ಈಗ, ಸ್ವಮಾಯಯಾ-ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ, ರಕ್ಷೋವಿನಾಶಾಯ - ರಾಕ್ಷಸರ ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಕಪಿರೂಪಂ - ವಾನರರೂಪವನ್ನು

ವಜ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೋ, ವೃತ್ರವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮರ್ಥೇಂದ್ರನೋ ?, ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವರ್ದಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಸುರನಾಯಕನೋ ?, ಅಥವಾ ಲೋಕವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದ ಮೃತ್ಯುವೇನೋ ?, ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ರುದ್ರಸೂರ್ಯತೋ, ಅಥವಾ ವರುಣನೋ, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂವ್ಯಂತರಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಬೀಸತೊಡಗಿದ ಕಾಲಾನಿಲನೋ?, ಅದೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇಶಕಾಲಗಳ ಅಳವಿಗೊಳಗಾಗದೆ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪಿತಾಮಹನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವಭೂತವರ್ಗವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಹಾಕೋಪವು ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಕ ರೂಪವನ್ನಾಂತು ಬಂದಿರುವುದೋ, ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ-ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ, ಚಿಂತಿಸಲಳವಲ್ಲದುದೂ,ಅದರಿಂದಲೇ ಪಾರವಿಲ್ಲದುದೂ, ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲದುದೂ,ಅಸಮಾನವೆನಿಸಿದುದೂ, ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದೂ ಆಗಿರುವ ದಿವ್ಯತೇಜವು ರಾಕ್ಷಸರ ಸುಳಿವನ್ನೇ

ಸ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಘಂ ಸಗೃಹಾಂ ಸವೃಕ್ಷಾಂ ದಗ್ಧಾಂ ಪುರಿಂ ತಾಂ ಸಹಸಾ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ||
ತತಸ್ತು ಲಂಕಾ ಸಹಸಾ ಪ್ರದಗ್ಧಾ ಸರಾಕ್ಷಸಾ ಸಾಶ್ವರಥಾ ಸನಾಗಾ |
ಸಪಕ್ಷಿಸಂಘಾ ಸಮೃಗಾ ಸವೃಕ್ಷಾ ರುರೋದ ದೀನಾ ತುಮಲಂ ಸಶಬ್ದಂ || ೪೦ ||
ಹಾತಾತ ಹಾಪುತ್ರಕ ಕಾಂತ್ ಮಿತ್ರ ಹಾಜೀವಿತಂ ಭೋಗಯುತಂ ಸುಪುಣ್ಯಂ |

ಏತ್ಯ-ಹೊಂದಿ, ಆಗತಂವಾ - ಬಂದಿದೆಯೋ, ಇತ್ಯೇವಂ-ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಊಚುಃ - ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ತಲಿದ್ದರು || ೩೬, ೩೭, ೩೮, ೩೯ || ತತಸ್ತು-ಆಮೇಲೆ ಮಾಡರೋ, ಲಂಕಾ-ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ಸರಾಕ್ಷ
ಸಾ-ರಾಕ್ಷಸರಿಂದೂಡಗೂಡಿದುದೂ, ಸಾಶ್ವರಥಾ-ಕುದುರೆ ತೇರುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದೂ, ಸನಾಗಾ-ಆನೆಗ
ಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ಸಪಕ್ಷಿಸಂಘಾ-ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದೂ, ಸಮೃಗಾ-ಮೃಗ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಸವೃಕ್ಷಾ-ಮರಗಳಿಂದ ಸೇರಿದುದೂ ಆಗಿ, ಸಹಸಾ-ಬೇಗನೆ, ಪ್ರದಗ್ಧಾ-ನು
ಡಬ್ಬಟ್ಟದಾಗುತ್ತಾ, ದೀನಾ-ಸಂತೋಷಕೂನ್ಯವಾದುದಾಗಿ, ತುಮಲಂ-ಬಲುಗದ್ದಲದೊಂದಿಗೆ, ಸಶಬ್ದಂ-
ಆರ್ಥಹಿಂದೂಡಗೂಡಿ, ರುರೋದ-ಅಳುತಲಿದ್ದಿತು || ೪೦ || (ಅದೆಂತೆಂದರೆ) ಹಾತಾತ-ಓತಂದೆಯೋ, ಹಾ
ಪುತ್ರಕ-ಓ ನನ್ನ ಕಂದಾ !, ಹಾಕಾಂತ್-ಓ ನನ್ನ ಪತಿಯೇ! ಹಾಮಿತ್ರ-ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೇ !
ಭೋಗಯುತಂ-ಸುಖಪುರ್ಣವಾದುದೂ, ಸುಪುಣ್ಯಂ-ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಕೃತವುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ,
ಜೀವಿತಂ - ಬದುಕು, (ಹತಂ - ಹಾಳಾಯಿತಲ್ಲಾ,) ಏವಂ-ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಬ್ರುವದ್ಭಿಃ-ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವ, ರಕ್ಷೋಭಿಃ-ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಘೋರತಃ - ಬಹುತೀವ್ರವೆನಿ

ಸುಟ್ಟು ಅಳಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನೆನೆದು, ವಾನರಾಕಾರದಿಂದೈತಂದಿರುವುದೋ ಹೇಳತೀ
ರದು, ಅಹಹ ! ಈ ತೇಜಸ್ಸು-ಇಂಥದೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಂಡೋ
ಪತಂಡವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೩೬, ೩೭, ೩೮, ೩೯ || ಅನಂತರ-ರಾಕ್ಷಸ
ರು, ಅಶ್ವಗಳು, ರಥಗಳು, ಗಜಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಈ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದೂ
ಡಗೂಡಿದ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ದಲವೂ, ಕೋಲಾಹಲ ಶಬ್ದವೂ, ತುಂ
ಬಿದ್ದದರಿಂದ ಲಂಕೆಯೇ ಗೊಳೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಲಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೪೦ ||
ಒಂದು ಕಡೆ-ಅಯ್ಯೋ, ಅಪ್ಪಾ ! ಎಂಬ ಗೋಳೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ - ಅಯ್ಯೋ,
ಹಾ ! ನನ್ನ ಕಂದಾ ! ಮಗುವೇ ! ಹೋದೆಯಾ ? ಎಂಬ ರೋದನವೂ, ಇನ್ನೊಂದು
ಕಡೆ-ಹಾ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭಾ ಎಲ್ಲಿಹೋದೆ ? ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಹ ! ನನ್ನ ಪ್ರಾ
ಣಮಿತ್ರನೇ ! ಉರಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದೆಯಾ ? ಅಯ್ಯೋ ಪ್ರಾಣಹೋಯಿತೇ ? ಸುಖವೆಲ್ಲ
ನಾಶವಾಯಿತೇ ? ಪುಣ್ಯಫಲವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಯಿತೇ ? ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಕಲ್ಮನವವರ ಎದೆ
ಯೂ ಬಡೆಯುವಂತೆಯೂ, ಕರ್ಣಕಲೋರವಾಗುವ ಹಾಗೂ, ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗ
ಳು ಸಿಡಿದು ಬೀಳುವ ಹಾಗೂ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತ, ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪಿ ರಾವಣಾ ! ಸೀತೆಯನ್ನೆ
ಲ್ಲಿ ತಂದೆ ? ಊರಿಗೇ ವಿಪತ್ತನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದೆಯಾ ? ಸರ್ವಸೌಖ್ಯದೊಳಿದ್ದ ಲಂಕಾಸಾ
ಮ್ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ಆಪತ್ತಿಗೀಡು ಮಾಡಿದೆಯಾ ? ನಮ್ಮ ಮನೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟೆಯ ? ನಮ್ಮ ಗೋಳು ನಿನಗೆ ತಟ್ಟದೆ ಹೋಗುವುದೇ ? ಎಲ್ಲರ
ನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿ ನೀನೂ ಹಾಳಾಗುವಂತಾಯಿತೇ ? ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುವ

ರಕ್ಷೋಭಿ ರೇವಂ ಬಹುಧಾ ಬ್ರುವದ್ಭಿಃ ಶಬ್ದಃ ಕೃತೋ ಘೋರತರ ಸ್ಪರ್ಶಮಃ || ೪೧ ||
ಹುತಾಶನ ಜ್ವಾಲ ಸಮಾವೃತಾ ಸಾ ಹತಪ್ರವೀರಾ ಪ್ರರಿವೃತ್ತಯೋಧಾ ||
ಹನೂಮತಃ ಕ್ರೋಧಬಲಾಭಿ ಭೂತಾ ಬಭೂವ ಶಾಪೋಪ ಹತೇವ ಲಂಕಾ || ೪೨ ||
ಸಸಂಭ್ರಮ ತ್ರಸ್ತ ವಿಷ್ಣುರಾಕ್ಷಸಾಂ ಸಮುಜ್ಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲ ಹುತಾಶ ನಾಂ ಕಿತಾಂ |
ದದರ್ಶ ಲಂಕಾಂ ಹನುಮಾ ಮಹಾಮನಾಃ ಸ್ವಯಂಭು ಕೋಪೋಪ ಹತಾ ಮಿವಾವಸಿಂ
ಭಬ್ಬಾ ವನಂ ಪಾದಪ ರತ್ನ ಸಂಕುಲಂ ಹತ್ವಾ ತು ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಮಹಾಂತಿ ಸಂಯುಗೇ ||

ಸಿದ್ಧಾಂತಕಾರಣವೇ, ಸುಭೀಮಃ- ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಶಬ್ದಃ-ಧ್ವನಿಯು, ಕೃತಃ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||
ಹುತಾಶನಜ್ವಾಲಸಮಾವೃತಾ - ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ, ಹತಪ್ರವೀರಾ-ಸತ್ತವೀರ ಭಟ
ರುಳ್ಳುದೂ, ಪರಿವೃತ್ತಯೋಧಾ - ಓಡಿದ ಯುದ್ಧವೀರರುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ, ಸಾಲಂಕಾ-ಆ ಲಂಕಾನಗ
ರವು, ಹನೂಮತಃ-ಮಾರುತಿಯು, ಕ್ರೋಧಬಲಾಭಿಭೂತಾ - ರೋಷಬಲಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ,
ಶಾಪೋಪಹತೇವ-ಶಾಪದಿಂದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವುದೆಂತೆ, (ಆಭೂತ-ಆದಿತು) || ೪೨ || ಮಹಾಮನಃ-
ಧೀರಚಿತ್ತವಾದ, ಹನುಮಾ-ಆಂಜನೇಯನು, ಸಮುಜ್ಜ್ವಲತ್ - ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಜ್ವಾಲ-ಉರಿಗೆ
ಳ್ಳು, ಹುತಾಶನ- ಅಗ್ನಿಯಿಂದ, ಲಂಕಿತಾ - ಗುರುತುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಾದಕಾರಣವೇ, ಸಸಂಭ್ರಮ
ತ್ರಸ್ತವಿಷ್ಣುರಾಕ್ಷಸಾಂ - ತೊಂದರೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಭಯಪಟ್ಟ ದುಃಖಿಸುವ ರಕ್ಕಸರೆಂದೊಡಗೂಡಿ
ರುವ, ಲಂಕಾಂ-ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು, ಸ್ವಯಂಭುಕೋಪೋಪಹತಾಂ - ಭಗವಂತನ ಕೋಪದಿಂದ ನಾಶ
ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅವನಿಮಿವ - ಭೂಮಿಯನ್ನೊಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ದದರ್ಶ - ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೪೩ ||
ಪವನಾತ್ಮಜಃ-ವಾಯುನಂದನನೆನಿಸಿದ, ಕಪಿಃ - ಹನುಮಂತನು, ಪಾದಪರತ್ನಸಂಕುಲಂ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ವನಂ-ಅಶೋಕವನವನ್ನು, ಭಬ್ಬಾ-ಮುರಿದು ಹಾಳುಮಾಡಿ, ಸಂಯುಗೇ-
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಂತಿ ಪ್ರಬಲರಾದ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ-ರಕ್ಕಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ-ಕೊಂದು, ಗೃಹರತ್ನಮಾಲಿಸಿಂ

ಪ್ರಲಾಪವು ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. || ೪೦ || ಹುತಾಶನನ ಜ್ವಾಲೆಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ
ಸುತ್ತು ಬಳಸಿದೆ, ಪ್ರಬಲವಾದ ಬಹುಮಂದಿ ವೀರರು ಹತರಾದರು, ಮಹಾ ಯೋಧರ
ನೇಕ ಮಂದಿ ಉರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು. ವೀರಹನುಮನ
ಸಿಟ್ಟಗೂ, ಬಲಕ್ಕೂ ಸಿಲುಕಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿರುವ ಲಂಕೆಯು, ಕ್ರೂರತರವಾದ ಶಾಪಕ್ಕೊ
ಳಗಾಗಿ ದಹಿಸಿ ಘೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. || ೪೨ || ಮಹಾ ಧೀರನಾದ
ಆಂಜನೇಯನು- ತನ್ನ ಬಾಲದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಲಂಕೆಯು ಸುಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ರಕ್ಕ
ಸರೆಲ್ಲರೂ ದಿಕ್ಕು ತೋರದೆ ತೊಂದರೆಗೊಂಡು, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ನರಳುತ್ತಲಿರು
ವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೋಪವಾಗ್ನಿಗೀಡಾದ ಪ್ರಪಂಚ
ದಂತಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೪೩ || ದಿವ್ಯವೃಕ್ಷಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಅಶೋಕ
ವನವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ, ಕಾಳಗದೊಳಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ರಕ್ಕಸರನ್ನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ, ಸುವರ್ಣ
ರತ್ನಾಲಂಕೃತಗಳಾಗಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ಭವನಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನವಾದ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು
ಸುಟ್ಟು, ಪವನಾನಂದನನಾದ ವೀರಹನುಮನು ಶಾಂತನಾಗುತ್ತ, || ೪೪ || ಲಂಕಾನಗ
ರಿಗೆ ಆಸರೆವಾಗಿರುವ ತ್ರಿಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗು

ದಗ್ಧಾಪ್ತಿ ಪುರೀಂ ತಾಂ ಗೃಹ ರತ್ನ ಮಾಲಿನೀಂ ತಸ್ಯಾ ಹನೂಮಾ ನೃವನಾತ್ಮಜಃ ಕಪಿಃ ||
 ತ್ರಿಕೂಟ ಶೃಂಗಾಗ್ರ ತಲೇ ವಿಚಿತ್ರೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೋ ವಾನರ ರಾಜ ಸಿಂಹಃ |
 ಪ್ರದೀಪ್ತ ಲಾಂಗೂಲ ಕೃತಾರ್ಚಿಮಾಲೀ ವ್ಯರಾಜತಾ ದಿತ್ಯ ಇವಾಂಶು ಮಾಲೀ ||೪೫||
 ಸ ರಾಕ್ಷಸಾಂ ಸ್ತಾ ನ್ನುಬಹೂಂಶ್ಚ ಹತ್ವಾ ವನಂಚ ಭಜ್ಜಾತ್ವಾ ಬಹು ಪಾದಮೃತತ್ |
 ವಿಸೃಜ್ಯ ರಕ್ಷೋಭವನೇಷು ಚಾಗ್ನಿಂ ಜಗಾಮ ರಾಮಂ ಮನಸಾ ಮಹಾತ್ಮಾ ||೪೬||
 ತತಸ್ತು ತಂ ವಾನರವೀರ ಮುಖ್ಯಂ ಮಹಾಬಲಂ ಮಾರುತ ತುಲ್ಯವೇಗಂ |
 ಮಹಾಮತಿಂ ವಾಯುಸುತಂ ವರಿಷ್ಠಂ ಪ್ರತುಷ್ಟುವು ದೇವ ಗಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ||೪೭||

ಉತ್ತಮಸವನಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ, ಪುರೀಂ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ದಗ್ಧಾಪ್ತಿ - ಸುಟ್ಟ, ತಸ್ಯಾ-ತಾಂ
 ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೪೫|| ವಿಚಿತ್ರ - ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನಿಸಿದ, ತ್ರಿಕೂಟಶೃಂಗಾಗ್ರತಲೆ - ತ್ರಿಕೂಟದರ್ವತದ
 ಕೋಡಿನತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ-ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ, ವಾನರರಾಜಸಿಂಹಃ - ವಾನರವರರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿದ
 ಮಾರುತಿಯು, ಪ್ರದೀಪ್ತ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲ - ಬಾಲದಲ್ಲಿನ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ, ಕೃತ-ಮಾಡ
 ಬ್ಬ, ಅರ್ಚಿ-ಜ್ವಾಲೆಗಳ, ಮಾಲೀ - ಸಾಲುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಂಶುಮಾಲೀ -ಕಿರಣಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳ, ಆದಿತ್ಯ
 ಇವ-ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ವ್ಯರಾಜತ - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪೫|| ಮಹಾತ್ಮಾ - ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ
 ಹನುಮಂತನು, ಬಹುಪಾದಮಂ-ಅನೇಕ ತರುಗಳುಳ್ಳ, ತತಃ-ಆ, ವನಂಚ-ಅಶೋಕವನವನ್ನೂ, ಭಜ್ಜಾತ್ವಾ-ಮು
 ರಿದು ಹಾಳುಮಾಡಿ, ಸುಬಹೋ-ಅನೇಕಮಂದಿ, ತಾಂ-ಆ, ರಾಕ್ಷಸಾಂ- ರಕ್ಷಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ-ಕೊಂ
 ದು, ರಕ್ಷೋಭವನೇಷು-ರಾಕ್ಷಸರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಂಚ-ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ವಿಸೃಜ್ಯ-ಬಿಟ್ಟು, (ಇಟ್ಟ) ಮ
 ನಸಾ-ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ರಾಮಂ-ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಜಗಾಮ-ಹೊಂದಿದನು (ನೆನದನು) ||೪೬|| ತತಃ-ತರುವಾ
 ಯ, ವಾನರವೀರಮುಖ್ಯಂ-ಕಪಿವರರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿದ, ಮಹಾಬಲಂ-ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ,
 ಮಾರುತತುಲ್ಯವೇಗಂ-ವಾಯುವೇಗ ಸಮಾನವೇಗವುಳ್ಳ, ಮಹಾಮತಿಂ- ಹೆಚ್ಚಿದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ವಾ ನು
 ಸುತಂ-ವಾಯುನಂದನನಾಗಿರುವ, ವರಿಷ್ಠಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ತಂ-ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಸರ್ವ-ಸಮ
 ಸ್ತರಾದ, ದೇವಗಣಾಶ್ಚ-ದೇವಮೂಹದವರಲ್ಲರೂ, ಪ್ರತುಷ್ಟುವು- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು ||೪೭||
 ಮಹಾತೇಜಃ-ಹೆಚ್ಚಿದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ, ಸಃ-ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ-ಹನುಮಂತನು, ವನಂ-ಅಶೋಕವನವನ್ನು,

ತಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆ ವಾನರೋತ್ತಮನು-ಕಿರಣಗಳ ರಾ
 ಜಿಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾಸ್ಕರನಂತೆ ಭಾಸಮಾನ್ಯನಾಗಿದ್ದನು || ೪೫ || ಇಂತು ಶೂ
 ರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಪ್ರಾಭಂಜನಿಯು- ಅನೇಕ ಮಂದಿ ನಿಶಾಚರರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ರಮ
 ಣೀಯ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹದಿಂದೆನೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಹಾ ವನವನ್ನು ಮುರಿದು, ಹಾಳುಮಾಡಿ,
 ರಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಕ್ಕಿ, ತರುವಾಯ ಮನದೊಳಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಧ್ಯಾ
 ನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೪೬|| ವಾನರ ವೀರರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿದವನೂ, ಆಪರಿಮಿತ
 ಬಲನೂ, ತಂದೆಯಾದ ಮಾರುತನಿಗೆಣೆಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿವಿಶಾರದನೂ
 ಆಗಿರುವ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕಾಶ ಚಾರಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲರೂ ಅದ್ಭುತವಾ
 ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪೭|| ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ

ಭಜ್ವಾ ವನಂ ಮಹಾ ತೇಜಾಃ ಹತ್ವಾ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಸಂಯುಗೇ |
 ದಗ್ಧ್ವಾ ಲಂಕಾಂಪುರೀಂ ರಮ್ಯಾಂ ರರಾಜ ಸ ಮಹಾಕಪಿಃ || ೪೮ ||
 ತತ್ರ ದೇವಾ ಸ್ಸಗಂಧರ್ವಾ ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ ಪರಮರ್ಷಯಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಪ್ರದಗ್ಧಾಂ ತಾಂ ವಿಸ್ತಯಾ ಪರಮಂ ಗತಾಃ || ೪೯ ||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಹನುಮಂತಂ ಮಹಾಕಪಿಂ |
 ಕಾಲಾಗ್ನಿ ರಿತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ತತ್ರಸುಃ || ೫೦ ||
 ದೇವಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಮುನಿಪುಂಗವಾಶ್ಚ ಗಂಧರ್ವ ವಿಧ್ಯಾಧರ ನಾಗ ಯಕ್ಷಾಃ |
 ಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿಮಹಾಂತಿ ತತ್ರಜಗ್ಮುಃ ಪರಾಂಪ್ರೀತಿ ಮತುಲ್ಯರೂಪಾಂ
 — ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಚತುಃಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ —

ಭಜ್ವಾ-ಹಾಳುಮಾಡಿ, ಸಂಯುಗೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಾಂಸಿ-ರಕ್ಕಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ-ಹೊಂದು, ರಮ್ಯಾಂ
 ಮನೋಹರವಾದ, ಲಂಕಾಂಪುರೀಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ದಗ್ಧ್ವಾ-ಸುಟ್ಟು, ರರಾಜ - ಹೊಳೆಯುತ
 ಲಿದ್ದನು || ೪೮ || ತತ್ರ-ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಸಗಂಧರ್ವಾಃ - ಗಂಧರ್ವರೊಡನೆ ಸಹಿತರಾದ, ದೇವಾಃ -
 ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಾಶ್ಚ - ಸಿದ್ಧರೂ, ಪರಮರ್ಷಯಃ - ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಪ್ರದಗ್ಧಾಂ-ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ತಾಂ-ಆ, ಲಂಕಾಂ-ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಪರಮಂ ಅಧಿಕವಾದ, ವಿಸ್ತಯಂ-ಆ
 ಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಗತಾಃ-ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು || ೪೯ || ಸರ್ವಭೂತಾನಿ-ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠಂ-
 ವಾನರರೋತ್ತಮನಾದ, ಹನುಮಂತಂ-ಮಾರುತಿಯೆಂಬ, ತಂ-ಆ, ಮಹಾಕಪಿಂ -ಆಜನೆಯನನ್ನು,
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿ, ಕಾಲಾಗ್ನಿ-ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯೆಂದು, ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ, ತತ್ರಸುಃ-ಹದರುತಲಿದ್ದ
 ವು || ೫೦ || ತತ್ರ-ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವ- ಸಮಸ್ತರಾದ ದೇವಾಶ್ಚ-ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಪುಂಗವಾ
 ಶ್ಚ-ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾಧರನಾಗಯಕ್ಷಾಃ-ಗಂಧರ್ವರು, ವಿಧ್ಯಾಧರರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರುಗಳ
 ಲೂ, ಮಹಾಂತಿ-ಮಹತ್ತರಗಳಾದ, ಭೂತಾನಿ - ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಅತುಲ್ಯರೂಪಾಂ - ಅಸಮಾನವಾದ
 ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಪರಾಂ-ಅಧಿಕವಾದ, ಪ್ರೀತಿಂ-ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಜಗ್ಮುಃ-ಹೊಂದಿದರು ||

— ಇಂತು ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಆಂಜನೇಯನು ವನಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಕ್ತಂಚರವನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು, ರಮಣೀಯ
 ವಾದ ಲಂಕೆಯನ್ನುರಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, || ೪೮ || ಭಾವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಏಕಾ
 ಕಾರವಾಗಿರುವ ಉರಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧ
 ವರು, ಸಿದ್ಧರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಅಪಾರವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು
 ತಲಿದ್ದರು || ೪೯ || ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ, ತೇಜೋರಾಶಿಯಿಂದಲೂ ಬೆಳಗು
 ತಲಿರುವ ಆ ವಾನರೋತ್ತಮನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳೂ ಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತಲಿ
 ದ್ದವು || ೫೦ || ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹಾ ಮುನಿಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವ, ವಿದ್ಯಾಧರ,
 ನಾಗ, ಯಕ್ಷರೂ, ಇತರ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ- ಲೋಕಕಂಟಕನಾಗಿರುವ ರಾವಣನ
 ಹೆಮ್ಮೆಯು ಅತಗಲು ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯು ಅಸದೃಶವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
 ಮಾಡಿದನೆಂದು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೫೦ ||

— ಇಂತು ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಪಂಚಪಂಚಾಶಸ್ಕಂಃ

ಲಂಕಾಂ ಸಮಸ್ತಾಂ ಸಂದೀಪ್ಯ ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ನಿಂ ಮಹಾಬಲಃ |
ನಿರ್ವಾಪಯಾಮಾಸ ತದಾ ಸಮುದ್ರೇ ಹರಿಸತ್ತಮಃ ||೧||

— ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಲಂಕೆಯ ನುರುಹಿದ ಮಾರುತಿ | ಬೆಂಕಿಯೊಳು ಸೀತೆ ಬೆಂದಳೆನುತಲೆ ಕೊರಗಲ್ |

ಕಂಕೆಯ ದಿಗಿಲೆಲ್ಲ ನುತಾ | ತಂಕವನಾ ಪೊಚರರ್ಕ್ಕಳುಹಿದ ರಾಗಳ್ ||

ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳನಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಹರಿಸತ್ತಮಃ - ಕಪಿವರನಾದ ಹನುಮನು, ಸಮಸ್ತಾಂ - ಸಕಲವಾದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ಸಂದೀಪ್ಯ - ಉರಿಸಿ, ತದಾ - ಆಗ, ಲಾಂಗೂಲಾಗ್ನಿಂ ಬಾಲದಲ್ಲಿನ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಸಮುದ್ರ - ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ, ನಿರ್ವಾಪಯಾಮಾಸ - ಆರಿಸಿದನು ||೧|| ವಾನರಃ- ಕಪಿವರನಾದ, ಹನುಮಾನ್ - ಮಾರುತಿಯು, ಸಂದೀಪ್ಯಮಾನಾಂ - ಬಲವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ವಿಧ್ಯ ಸ್ತಾಂ - ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ, ತ್ರಸ್ತ ರಕ್ಷೋಗಣಾಂ - ಹೆದರಿದ ರಕ್ಕಸರ ಪಡೆಯುಳ್ಳ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ಪುರಂ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷ್ಯ-ನೋಡಿ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ- ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು||೨|| ತಸ್ಯ- ಆ ಮಾರುತಿಗೆ, ಸುಮಹಾನ್ - ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ, ಪ್ರಾಸಃ - ಭಯವು, ಅಭೂತಃ - ಉಂಟಾಯಿತು

— ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ವಾನರೋತ್ತಮನು--ತನ್ನ ಬಾಲದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಲಂಕಾ ನಗರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನವಾರ ಸುಟ್ಟು, ಅಮೇಲೆ ಆ ನಾಲಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಡಲಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಆರಿಸಿದನು||೧|| ಆಗಲಾ ಹನುಮಂತನ ನಾಲಾಗ್ನಿಯಿಂದಲಂಕೆಯೆಲ್ಲಹೊತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಲಿದೆ, ಬಂದುಕಡೆಯಿಂದ ಹಾಳಾಗುತ್ತಲಿದೆ, ರಕ್ಕಸರಲ್ಲಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಈ ಅವಸ್ಥೆಯೊಳಿರುವ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹನುಮನು ನೋಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಮನದೊಳಗೆ ಬಲವಾಗಿಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು||೨|| ಅದೆಂತೆಂದರೆ- ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಮಹಾ ಭಯವುಂಟಾಯಿತು, ಆಯೋ ಇದೇನಸ್ಯಾಯ? ಅಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಈ ನಾನು-ಬಲು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ ? ಛೇ! ಛೇ! ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಸುಡಬೇಕು, ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು

ಸಂದೀಪ್ಯಮಾನಾಂ ವಿಧ್ವಸ್ತಾಂ ತ್ರಸ್ತಂ ರಕ್ಷೋಗಣಾಂ ಪುರಿಂ |
 ಅವೇಕ್ಷ್ಯ ಹನುವಾ ನ್ಲಂಕಾಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ವಾನರಃ ||೨||
 ತಸ್ಯಾಭೂ ತ್ಸುಮಹಾಂ ಸ್ತಾಸಃ ಕುತ್ಸಾ ಚಾತ್ಮ ನೃಜಾಯತ |
 ಲಂಕಾಂ ಪ್ರದಹತಾ ಕರ್ತೃ ಕೆಂಘ್ವಿ ತ್ವೃತ ಮಿದಂ ಮಯಾ ||೩||
 ಧನ್ಯಾ ಸ್ತೇ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಯೇ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಕೋಪ ಮುತ್ಥಿತಂ |
 ನಿರುಂಧಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ದಿಪ್ತ ಮಗ್ನಿ ಮಿವಾಂಘಸಾ ||೪||
 ಕ್ರೌಢಃ ಪಾಪಂ ನ ಕುರಾತ್ ತ್ವಃ ಕ್ರೌಢೋ ಹನ್ಯಾ ದ್ಗುಗೌ ನಃ

ಆತ್ಮನಿ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, (ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ) ಕುತ್ಸಾಚ - ನಿಂದೆಯೂ, ಅಜಾಯತ - ಉಂಟಾಯಿತು. ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರದಹತಾ - ಸುಡುತಲಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕೆಂಘ್ವಿತ್ - ಎಷ್ಟುನಿಂದಿತವಾದ, ಇದಂ - ಈ, ಕರ್ತೃ - ಕೆಲಸವು, ಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ? ||೩|| ಯ - ಯಾವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಬಳ್ಳಿಯ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಧೀರರು, ಉತ್ಥಿತಂ - ಮೊಳಕೆ, ಕೋಪಂ - ಸಿಟ್ಟನ್ನು, ಬುದ್ಧ್ಯಾ - ವಿವೇಕ ಕೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಅಂಘಸಾ - ಜಲದಿಂದ, ದೀಪ್ತಂ - ಉರಿಯುತಲಿರುವ, ಅಗ್ನಿ ಮಿವ - ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಿರುಂಧಂತಿ - ಅಡಗಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ, ತೇ - ಅಂತಹ, ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ - ಪುರುಷೋತ್ತಮರೇ, ಧನ್ಯಾಃ - ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ||೪|| ಕ್ರೌಢಃ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ, ಕಃ - ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು, ಪಾಪಂ - ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು, ನಕ್ಶುರಾತ್ - ಮಾಡದೆ ಹೋಗುವನು ? ಕ್ರೌಢಃ ಕೋಪಿಸಿದವನು, ಗುರುನಃ - ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೂಡ, ಹನ್ಯಾತ್ - ಕೊಲ್ಲುವನು, ಕ್ರೌಢಃ - ರೋಷಗೊಂಡ, ನರಃ - ಮನುಷ್ಯನು, ಪರುಷಯಾ - ಕಠಿಣವಾದ, ವಾಚಾ - ಮಾತಿನಿಂದ, ಸಾಧೂ - ಸಜ್ಜನರನ್ನು, ಆಧಿಷ್ಠೇತ್ - ನಿಂದಿಸುವನು ||೫|| ಪ್ರಕುಟತಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಖತಗೊಂಡವನು, ವಾಚ್ಯಾವಾಚ್ಯಂ - ಹೇಳಬಹುದು ಹೇಳಬಾರದೊಬ್ಬ ಮಾತನ್ನು, ಕರ್ಹಚಿತ್ - ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ, ನವಿಜಾನಾತಿ - ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರೌಢಸ್ಯ - ಕ್ರೋಧಗೊಂಡವನಿಗೆ, ಅಕಾರ್ಯಂ - ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸವು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು, (ಕ್ರೌಢಸ್ಯ - ಸಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿದವನಿಗೆ) ಕ್ವಚಿತ್ - ಎಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಾಚ್ಯಂ ಹೇಳಬಾರದ ಮಾತು,

ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು ||೫|| ಆಹಹ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಭೇಗೆಯುಂಟಾದ ಹಾಗೆ ಮನದೊಳಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ತಾಪವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದರೆ ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸುವ ಹಾಗೆ, ತಮ್ಮ ವಿವೇಕಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆತೀವ್ರವಾದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಬೇಕು. ಯಾರಾದರೆ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಡುವರೋ, ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರೇ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು, ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿತಿಮೀರುವ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸುವವರಿಗಿಂತಲೂ ಮೀರಿದವರೇ ಇಲ್ಲ ||೬|| ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಪಾಪಿಯು ಎಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ವಿದ್ಯೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಗುರುಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಂದು ಬಿಡುವನು, ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾಕ್ರೂರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನಾದರೂ ನಂದಿಸಿ ಬಿಡುವನು ||೭|| ಇದನ್ನು ಆಡಬಹುದು ಇದನ್ನು ಆಡಬಾರದು ಎಂಬ ವಿವೇಕವು ಕೋಪಿಸ್ಥನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಪವು ಬಂದಾಗ ವಿ ನೋದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಕುರುಡನಾಗುತ್ತಾನೆ, ರೋಷಗೊಂಡವನಿಗೆ

ಕ್ರುದ್ಧಃ ಪರುಷಯಾ ವಾಚಾ ನರ ಸ್ವಾಧೂ ನಧಿಕ್ಷಿವೇತ್ ||೫||
 ವಾಚ್ಯವಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಕುಪಿತೋ ನ ವಿಜಾನಾತಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ |
 ನಾಕಾನ್ಯ ಮಸ್ತಿ ಕ್ರುದ್ಧಸ್ಯ ನಾವಾಚ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ||೬||
 ಯ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತಂ ಕ್ರೋಧಂ ಕ್ಷಮಯೈವ ನಿರಸ್ಯತಿ |
 ಯಥೋರಗ ಸ್ತ್ವಚಂ ಜೀರ್ಣಂ ಸವೈ ಪುರುಷ ಉಚ್ಯತೇ ||೭||
 ಧಿಗಸ್ತು ಮಾ ಸುದುರ್ಬುದ್ಧಿಂ ನಿರ್ಲಜ್ಜಂ ಪಾಪಕೃತ್ತಮಂ |
 ಅಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತಾಂ ಸೀತಾ ಮಗ್ನಿದಂ ಸ್ವಾಮಿಘಾತುಕಂ ||೮||
 ಯದಿ ದಗ್ಧಾ ತ್ವಿಯು ಲಂಕಾ ನೂನ ಮಾರ್ಯಾಪಿಜಾನಕೀ |

ನನಿವೃತ - ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ||೬|| ಉರಗಃ - ಸರ್ಪವು, ಜೀರ್ಣಂ - ಹಳೆಯದಾದ ಹೈಚಂಯಥಾ - ಪರೆಯ
 ನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಯಃ - ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು, ಸಮುತ್ಪತ್ತಿತಂ - ಉಕ್ಕುತ ಬರುವ, ಕ್ರೋಧಂ -
 ಕೋಪವನ್ನು, ಕ್ಷಮಯೈವ - ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ, ನಿರಸ್ಯತಿ - ತೊಲಗಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಸವೈ - ಅವನು
 ಮಾತ್ರವೇ, ಪುರುಷಃ - ಮಹಾ ಪುರುಷನೆಂದು, ಉಚ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ||೭|| ತಾಂ - ಆ, ಸೀತಾಂ
 ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಚಿಂತಯಿತ್ವಾ - ನೆನೆಯದೆಯೇ, (ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ) ಅಗ್ನಿದಂ - ದಿಂ
 ಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ಸ್ವಾಮಿ ಘಾತುಕಂ - ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿದ, (ಅದ
 ರಿಂದಲೇ) ಪಾಪಕೃತ್ತಮಂ - ಪಾಪಿಷ್ಠ ರೊಳಗೆ ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿರುವ, ನಿರ್ಲಜ್ಜಂ - ನಾಚಿಕೆಯಿ
 ಲ್ಲದ, ಸುದುರ್ಬುದ್ಧಿಂ - ಅತ್ಯಂತ ನೀಚಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಧಿಕ್ - ನಿಂದೆಯು,
 ಅಸ್ತು - ಉಂಟಾಗಬೇಕು (ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕು) ||೮|| ಇಯಂ - ಈ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು,
 ದಗ್ಧಾಯದಿ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟದೇ ಅದರ ಆಶ್ರಯ - ಧೂಮ್ರಳಾದ ಜಾನಕೈ - ಸೀತೆಯು ಸಹ, ನೂನಂ -
 ನಿಜವಾಗಿ, ದಗ್ಧಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆಗಿದಾಳೆ, ತೇನ - ಅಂತಹ ಕೋಪಿಷ್ಠನಾದ ಕಾರಣವೇ,

ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಡಬಾರದ ಮಾತೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗು
 ವುದು ||೬|| ಹಾವು ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಣ ಜೀರ್ಣವಾದ ಪರೆಯನ್ನು ತೊರೆಯುವ ಹಾಗೆ
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಮನುಷ್ಯನು ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಕೋಪವನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಅಡಗಿಸಿ
 ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ, ಆತನೇ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವನು||
 ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಬಹು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಇರುವಳಲ್ಲ! ಸುಡಬಾ
 ರದು ಎಂದು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದೆ. ಇಂತಹ ಅನಿವೃತ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ನಾ
 ಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಬೇಕು. ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವರೊಳ
 ಗೆ ಮೊದಲನೆಯವನೆನಿಸಿದ ಈ ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಛೇದಿಸಿದರೂ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಸ್ವ
 ಲ್ಪವೂ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಬ
 ಳಗಾದೆನಲ್ಲಾ ? ಅಯ್ಯೋ ಮುಂದೇನುಗತಿಯೋ ನಾನು ಕಾಣೆನು ||೮|| ಇಷ್ಟು ಪ್ರಬಲ
 ವಾದ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಲಂಕಾನಗರವೇ ಉರಿದು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಉರಿದು ಹೋಗ
 ದೇ ಇರುತ್ತಾಳೆಯೇ ? ಬಾಡಿತವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಆ ಜಾನಕಿಯೂ ಸುಟ್ಟೇ ಹೋಗಿದಾಳೆ,
 ಅಂತಹ ಮಹಾಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಾನು-ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯವನ್ನು

ವೆಗ್ಗಾ ತೇನ ಮಯಾ ಭರು ಹೃತಂ ಕಾರ್ಯ ಮಜಾನತಾ ||೯||
 ಯದರ್ಥ ಮಯ ಮಾರಂಭ ಸ್ತತ್ಕಾರ್ಯ ಮವಸಾದಿತಂ |
 ಮಯಾ ಹಿ ದಹತಾ ಲಂಕಾಂ ನ ಸೀತಾ ಪರಿರಕ್ಷಿತಾ ||೧೦||
 ಈಷತ್ಕಾರ್ಯ ಮಿದಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕೃತ ಮಾಸೀ ನೈ ಸಂಶಯಃ |
 ತಸ್ಯ ಕ್ರೋಧಾಭಿ ಭೂತೇನ ಮಯಾ ಮೂಲಕ್ಷಯಃ ಕೃತಃ ||೧೧||
 ವಿನಷ್ಟಾ ಜಾನಕೀ ನೂನಂ ನಹ್ಯದಗ್ಧಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |

ಅಜಾನತಾ - ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯದೆಹೋದ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಭರು - ಸ್ವಾಮಿಯ, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ಹತಂ - ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ||೯|| ಹಿ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯನ್ನು, ದಹತಾ - ಸುಡುತಲಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಪರಿರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ತತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಯದರ್ಥಂ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಅಯಂ - ಈ ಆರಂಭಃ - ಪ್ರಯತ್ನವು, ಕೃತಃ - ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ತತ್ - ಆ, ಕಾರ್ಯಂ - ಕೆಲಸವು, ಅವಸಾದಿತಂ - ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೧೦|| ಇದಂ - ಈ ಸೀತಾ ಸಂದರ್ಶನ ರೂಪವಾದ, ಕಾರ್ಯಂ - ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು, ಈಷತ್ಕಾರ್ಯಂ - ರಾಮನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದ ಕೆಲಸವಾಗಿದ್ದಿತು, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನ, (ಕಾರ್ಯಂ - ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವು) ಕೃತಂ - ಈಗ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದು, ಅಸೀತಾ - ಆಯಿತು, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಕ್ರೋಧಾಭಿಭೂತೇನ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತೀರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಮೂಲಕ್ಷಯಃ - ಸರ್ವಕಾರ್ಯ ಮೂಲವಸ್ತುವಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದ ಕೆಲಸವು, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ||೧೧|| ಹಿ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕಪ್ತಿತ್ - ಯಾವುದೊಂದು, ಉದ್ಗೇಶಃ - ಸ್ಥಳವೂ, ಅವಗ್ಧಃ - ಸುಡಲ್ಪಡದಿರುವುದಾಗಿ, ನದೃಶ್ಯತೇ - ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ, (ತತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಸರ್ವಾ - ಸಮಸ್ತವಾದ

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು ||೯|| ಈ ನಾನು-ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಆಕೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನು, ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಮುಗಿಸಿದಂತಾಯಿತು, ಅಯ್ಯೋ! ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಡುವಾಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಹೋದನೇ ? ನಾನಂತಹ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದೆನು ||೧೦|| ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ, ರಾವಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಆಸೆ ಮಾಡಿಕಾರವನ್ನ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟೆನು, ಉಳಿದಿದ್ದ ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರ್ಯವೇ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಏತಕ್ಕೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ ? ಕೋಪಪರವಶನಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಹೋದನಾನು-ನನ್ನ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೂ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದುದು ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು ||೧೧|| ಸೀತೆಯು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿದಾಳೆ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ-ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಳವೂ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗದೆ ಇಲ್ಲ

ಲಂಕಾಯಾಂ ಕಚ್ಚಿ ದುದ್ದೇಶಃ ಸರ್ವಾ ಭಸ್ಮೀಕೃತಾ ಪುರೀ ||೧೨||
 ಯದಿ ತದ್ವಿಹತಂ ಕಾಶ್ಯಂ ಮಮ ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿಪರ್ಯಯಾತ್ |
 ಇಹೈವ ಪ್ರಾಣ ಸನ್ನಾಸೋ ಮಮಾಪಿ ಹೃದ್ಯ ರೋಚತೇ ||೧೩||
 ಕಿಮಗ್ನಿ ನಿಪತಾ ಮೃದ್ಯ ಆಹೋ ಸ್ಯಿ ದ್ವಿಡಬಾ ಮುಖೇ |
 ಶರೀರ ಮಾಹೋ ಸತ್ತ್ವಾನಾಂ ದದ್ವಿ ಸಾಗರ ವಾಸಿನಾಂ ||೧೪||
 ಕಥಂ ಹಿ ಜೀವತಾ ಶಕ್ಯೋ ಮಯಾ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಹರೀಶ್ವರಃ |

ಪುರೀ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ಭಸ್ಮೀಕೃತಾ - ಬೂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ತತ್ - ಅದರಿಂದಲೇ) ಜಾ
 ನಕೇ - ಸೀತೆಯೂ, ನೂನಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ವಿನಷ್ಟಾ - ನಾಶವಾದವಳಾಗಿಯೇ, ಸ್ಯಾತ್ - ಇರಬೇಕು
 ||೧೨|| ತತ್ - ಆ, ಕಾರ್ಯ - ಕೆಲಸವು, ಮಮ - ನನ್ನ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿ ಪರ್ಯಯಾತ್ - ತಿಳಿವಳಿಕೆ ತಪ್ಪು
 ವುದರ ದೆಶೆಯಿಂದ, ವಿಹತಯದಿ - ಕೆಲಸವು ಕೆಟ್ಟಹೋಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಇಹೈವ - ಇಲ್ಲಿಯೇ, ಪ್ರಾಣ
 ಸನ್ನಾಸಃ - ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವೇ, ಮಮಾಪಿ - ನನಗೂ, ಅದ್ಯ-ಈಗ, ರೋಚತ-ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆ ||೧೩||
 (ಅಹಂ - ನಾನು) ಅದ್ಯ - ಈಗ, ಅಗ್ನಿ - ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಪತಾಮಿಕಂ - ಬೀಳಲಿ? ಆಹೋಸ್ವಿತಃ-
 ಅಥವಾ, ಬಡಬಾಮುಖೇ - ಬಡಬಾಗ್ನಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ (ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ) ನಿಪತಾಮಿಕಂ - ಬೀಳಲಿ! ಆ
 ಹೋ (ಸ್ವಿತಃ) ಅಥವಾ, ಸಾಗರವಾಸಿನಾಂ - ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಸತ್ತ್ವಾನಾಂ - ಜಂತು
 ಗಳಿಗೆ, ಶರೀರಂ - ದೇಹವನ್ನು, ದದ್ವಿ - (ದದಾಮಿ) ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಲಿ ||೧೪|| ಕಾರ್ಯ ಸರ್ವಸ್ವಭಾ
 ತಿನಾ - ಕಾರ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿದವನಾಗಿ, ಜೀವತಾ - ಬದುಕಿ ಇರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ
 ಹರೀಶ್ವರಃ - ಸುಗ್ರಿವನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ಶಕ್ಯಃ- ಸಾಧ್ಯವು. ಪುರುಷ
 ಶಾರ್ದೂಲಾ - ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ತಾವಾ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಾದರೂ, (ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ದ್ರ
 ಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ಶಕ್ಯಃ - ಸಾಧ್ಯವಾಗುವರು.) ||೧೫|| ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ

ಎಲ್ಲವೂ ಬೂದಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ಪಟ್ಟಣವೇ ಉರಿದು ಗುಡ್ಡೆ ಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯುಳುವು
 ದುಂಟೆ ? ||೧೨|| ನನ್ನ ಹಾಳುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸೀತೆಯೇನಾದರು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದ
 ಲ್ಲಿ, ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನ ತೊರೆದುಕೊಂಬುದೇ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದೂ
 ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ||೧೩|| ನನ್ನ ಸಾವಿಗೆ ಸಾಧನೆಯಾವುದು? ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಿ? ಉಸಿರನ್ನು
 ತೊರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ? ಬಡಬಾಗ್ನಿಗೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ತುತ್ತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿ? ಅಥವಾ ಜಲಚರ
 ಗಳಾಗಿರುವ ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಈದೇಹವನ್ನಿಟ್ಟಿರಲಿ? ಮತ್ತು
 ಫರಿತಿಯಿಂದ ಈ ಬಡಲನ್ನು ನೀಗಲಿ ? ||೧೪|| ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗಾದರೂ
 ಸಾಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗದು, ಒಂದು ವೇಳೆ ಬದುಕಿ ಇದ್ದುದೇ ಆದರೆ-ಇಂತಹ
 ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಗಿ,ವಾನರಾಧಿಪತಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋ
 ಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಹಾನೀಚಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಹೇಗತೋ
 ರಿಸಲಿ? ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಗೂಲಕ್ಷಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆನಿಸಿದ ಆರಾಮಲ
 ಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂತು ? ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸದೆ ಹೋ
 ಗುವರೆ ? ಮಹತ್ತರವಾದ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಈಡಾದೆನಲ್ಲ ? ದಿಕ್ಕುತೋರದಿರುವುದೆ ? ||೧೫||

ತೌ ನಾ ಪುಗುಷಕಾರ್ದೂಲಾ ಕಾರ್ಯ ಸವ್ಯಸ್ಯ ಘಾತಿನಾ ||೧೫||
 ಮಯಾ ಖಲು ತದೇವೇದಂ ರೋಷದೋಷಾ ತ್ವದ್ರಿತಿ |
 ಪ್ರಥಿತಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಕಪಿತ್ವ ಮನವಸ್ಥಿತಂ ||೧೬||
 ಧಿಗಸ್ತು ರಾಜಸಂ ಭಾವ ಮನೀಶ ಮನವಸ್ಥಿತಂ |
 ಈಶ್ವರೇಣಾಪಿ ಯದ್ರಾ ಗಾ ನೃಯಾ ಸೀತಾ ನ ರಕ್ಷಿತಾ || ೨||
 ವಿನಷ್ಟಾ ಯಾಂ ತು ಸೀತಾಯಾಂ ತಾವುಭಾ ವಿನಶಿಷ್ಯತಃ !
 ತಯೋ ರ್ವಿನಾಶೇ ಸುಗ್ರೀವಃ ಸಬಂಧು ರ್ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ ||೧೮||

ರೋಷದೋಷಾತ್ - ರಕ್ತಸರಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಕೋಪವೆಂಬ ಅಪ್ಪಿನಿಂದ, ಇದಂ - ಈ ಕೆಲಸವು, ಪ್ರತಿ
 ತಂ - ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (ತತ್ - ಅದರಿಂದಲೇ) ತ್ರಿಷು - ಮೂರುವ, ಲೋಕೇಷು - ಲೋ
 ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಪಿತ್ವಂ - ಕೋಡಗನ ಕೆಲಸವು, ಅನವಸ್ಥಿತಂ - ವಕ್ರವಾದುದೆಂದು, ಪ್ರಥಿತಂ - ಪ್ರಸ
 ಥವೇ ಆಗಿದೆ, ||೧೬||

ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಈಶ್ವರೇಣಾಪಿ - ರಕ್ಷಣಸಮರ್ಥನಾ
 ಗಿದ್ದರೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ರಾಗಾತ್ - ಆಗ್ರಹದಿಂದ, ನರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, (ತತ್ -
 ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ) ಅನೀಕಂ - ಯಜಮಾನನಿಲ್ಲದೆ ಹೋದುದರಿಂದಲೇ, ಅನವಸ್ಥಿತಂ - ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ
 ಹೋದ (ಚಪಲರೂಪವಾದ) ರಾಜಸಂ - ರಜೋಗುಣ, ಸುಬಂಧವಾಗಿರುವ, ಭಾವಂ - ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ
 ವನ್ನು, ಧಿಗಸ್ತು - ನಿಂದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ||೧೭|| ಸೀತಾಯಾಂತು - ಜಾನಕಿಯಾದರೇ, ವಿನಷ್ಟಾಯಾಂ
 (ಸತ್ಯಾಂ)-ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ತೌ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಉಭೌ - ಇಬ್ಬರೂ, ವಿನಶಿಷ್ಯ
 ತಃ - ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವರು (ಸಾಯುವರು) ತಯೋಃ - ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ, ವಿನಾಶೇ (ಸತಿ)
 ನಾಶವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸಬಂಧುಃ - ಬಂಧುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೂ, ವಿನ
 ಶಿಷ್ಯತಿ - ನಾಶವಾಗುವನು, || ೧೮ || ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಃ - ಸಹೋದರ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಧರ್ಮಾತ್ಮ -ಧರ್ಮ

ಕಪಿಜೇಷ್ಠೆಯು ಬಹುವಕ್ರವಾದುದು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಮೂಲೋಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದ
 ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ರೋಷವೆಂಬ ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಳಗಾದ ನಾನು-ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಜೆ
 ನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು ||೧೬|| ಸೀತೆಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಉರಿಗೆ ಸಿಲುಕದಂತೆ
 ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆಹೋದೆನು
 “ಆಳುವಾಡಿದುದು ಹಾಳು” ಎಂಬ ಗಾದೆಯು ಸಟಮಲ್ಲದಂಡಿಸುವವರಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ
 ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರೂ ಸಾಲದಾಗಿದೆ, ನನ್ನ ರಜೋಗು
 ಣಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು ||೧೭|| ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದುದಾಯಿ
 ತು, ಮುಂದೇನು ಗತಿ ? ಕಪಿಯು ಲಂಕೆಗಿಟ್ಟ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಸಿಲುಕಿ ಸತ್ತಳು
 ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಯುವರು, ಅವ
 ರು ಗತಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಬಂಧುಬಳಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಾ
 ಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಬನು ||೧೮|| ಹೀಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಸಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವನಾದ
 ಸುಗ್ರೀವನೂ ಒರಗಿದ ಸಮಾಚಾರವು ತಿಳಿದ ಬಳಿಕ ಸೋದರರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟು

ಏತದೇವ ವಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭರತೋ ಭ್ರಾತೃ ವತ್ಸಲಃ |
 ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸಹ ಶತ್ರುಘ್ನಃ ಕಥಂ ಶತ್ಕೃತಿ ಜೀವಿತುಂ ||೧೯||
 ಇಹ್ವಾಕು ವಂಶೇ ಧರ್ಮಿಣ್ಯೋ ಗತೇ ನಾಶ ಮಸಂಶಯಂ |
 ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಪ್ರಜಾ ಸ್ವರ್ವಾ ಶೋಕ ಸಂತಾಪ ಪೀಡಿತಾಃ ||೨೦||
 ತದಹಂ ಭಾಗ್ಯ ರಹಿತೋ ಲುಪ್ತಧರ್ಮಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಃ |
 ರೋಷದೋಷ ಪರಿತಾತ್ಮಾ ವೃಕ್ತಂ ಲೋಕ ವಿನಾಶನಃ ||೨೧||
 ಇತಿ ಚಿಂತಯತ ಸ್ತಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಾ ನ್ಯುಪವೇದಿರೇ |

ಮಾಯಾನಾದ, ಭರತಃ-ಭರತನೂ, ಏತದೇವವಚಃ-ಈ ಸದ್ವಿಯನ್ನೇ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಸಹಶತ್ರುಘ್ನಃ-
 ಶತ್ರುಘ್ನನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಕಥಂ-ಹೇಗೆ, ಜೀವಿತುಂ-ಬದುಕಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಇಹ್ವಾಕು-ಶತ್ರುನಾಗುವನು ? ||೧೯||
 ಧರ್ಮಿಣ್ಯೋ - ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಸರೆಯಾಗಿರುವ, ಇಹ್ವಾಕುವಂಶೆ ಇಹ್ವಾಕುರಾಜಕುಲವು, ನಾಶಂ - ನಾಶವ
 ನ್ನು, ಗತೇಸತಿ - ಹೊಂದುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಪ್ರಜಾಃ- ಜನರು, ಶೋಕಸಂತಾಪ
 ಪೀಡಿತಾಃ - ದುಃಖದ ತಾಪದಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಭವಿಷ್ಯಂತಿ - ಆಗುವರು, ಅಸಂಶಯಂ - ಸು
 ದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ||೨೦|| ತತ್ - ಆದಕಾರಣ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಭಾಗ್ಯರಹಿತಃ - ಅದೃಷ್ಟಹೀನನು, ಲು
 ಪ್ತಧರ್ಮಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹಃ-ಕೊರತೆಗೊಳಗಾದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆವೆನು, ರೋಷದೋಷ
 ಪರಿತಾತ್ಮಾ - ಕೋಪವೆಂಬ ತಪ್ಪಿಗೀಡಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದ ಕಾರಣವೇ, ವೃಕ್ತಂ - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ,
 ಲೋಕವಿನಾಶನಃ - ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡವನಾದೆನು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಸಃ ವಾನರಃ-
 ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಚಿಂತಿಸಿದನು) ||೨೧|| ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಚಿಂತಯತಃ -
 ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮಾರುತಿಗೆ, ನಿಮಿತ್ತಾ - ಶುಭಕೃತನಗಳು, ಉಪವೇದಿರೇ - ತೋರಿ
 ದುವು, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಉಪಲಬ್ಧಾನ್ಯುಪ - ಅನುಭವಿಸಿದ ಕೃತನ
 ಗಳನ್ನೂ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಅಚಿಂತಯತ ನೆನೆದನು ||೨೨|| ಅಥವಾ - ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಚಾರುಸರ್ವಾಂಗೀ

ಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಭರತನು ಶತ್ರುಘ್ನನೊಡನೆ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನಳಿಸಿಕೊಂ
 ಡು ಬದುಕಿ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ||೧೯|| ಲೋಕೋತ್ತರನೆನಿಸಿದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಲೆಗೊಂಡಿರುವ
 ಇಹ್ವಾಕುರಾಜ ಕುಲವೇ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಆ ನಾಡಿನ ಪ್ರ
 ಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಪಾರವಾದ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವರು ||೨೦|| ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥವು ಸಂಭವಿ
 ಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? ರೋಷವೆಂಬ
 ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಳೆಬಿದ್ದ ನಾನುಲೋಕವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿದವನಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? ನನಗಿಂತಲೂ ಈ
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನು ಮತ್ತಾವನಿರುವನು ? ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇಕೆ ? ನಾನು ಬ
 ದುಕಿದ್ದೂ ಫಲವೇನು ? ||೨೧|| ಎಂದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಂಜನೇಯನು ಅಪಾರವಾದ ಚಿಂ
 ತೆಯಿಂದ ಕೊರೆಗುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ-ಬಲದ ಕಣ್ಣು ಅದಿರುವುದು, ಬಲದತೊಡೆಯು ನಡುಗು
 ವುದು ಈ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಶುಭಕೃತನಗಳುಂಟಾದುವು, ಮತ್ತು-ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಿಂ
 ತಲೂ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳೂ ತಲೆದೋರಿ
 ಆ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸುವಂತಿದ್ದವು, ಆಗಲಾ ಆಂಜನೇಯನು-ಬೇರೊಂದು ಬಗೆ
 ಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು||೨೨||ಆಹಾ! ಈ ಲಂಕಾನಾಶದಿಂದ ಸೀತೆಯನಾಶವನ್ನೂ

ಪೂರೈ ಮ ಪುಪಲಬ್ಧಾನಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುನರಚಿಂತಯತ್ || ೨೩||
 ಅಥವಾ ಚಾರು ಸಂಸ್ಥಾಂಗೀ ರಕ್ಷಿತಾ ಸ್ವೇನ ತೇಜಸಾ |
 ನ ನಶಿಷ್ಯತಿ ಕಲ್ಯಾಣೇ ನಾಗ್ನಿ ರಗ್ನಿ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೨೪||
 ನಹಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನ ಸ್ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮಮಿತ ತೇಜಸಃ |
 ಸ್ವಚಾರಿತ್ರಾಭಿ ಗುಪ್ತಾಂ ತಾಂ ಸ್ಪ್ರದ್ಭ್ಯ ಮ್ಹತಿ ಪಾವಕಃ || ೨೫||
 ನೂನಂ ರಾಮಪ್ರಭಾವೇನ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಸ್ನುಕೃತೇನ ಚ |
 ಯನ್ಮಾಂ ದಹನ ಕರ್ಮಾಯಂ ನಾದಹ ದ್ಧವ್ಯ ವಾಹನಃ || ೨೬||

ಅಂದವಾದ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ಕಲ್ಯಾಣ - ಸುಖಂಗಳಿಹದ ಹಿತಾದೇವಿಯು, ಸ್ವೇನ -
 ತನ್ನದಾದ, ತೇಜಸಾ - ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ರಕ್ಷಿತಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ನನಶಿಷ್ಯತಿ
 ನಾಶವಾಗದೆ ಇರಬಹುದು (ಹಿ-ಏತಕೆಂದರೆ) ಅಗ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯೇ, ಅಗ್ನಿ - ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ, ಸಪ್ರವರ್ತತೇ -
 ಪ್ರವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೨೩|| ಧರ್ಮಾತ್ಮನ-ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವ, ಅಮಿತತೇಜಸಃ - ಅಪಾರವಾದ ತೇಜ
 ಸ್ಸುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ, ಸ್ವಚಾರಿತ್ರಾಭಿಗುಪ್ತಾಂ - ತನ್ನ ಬಂಧ
 ಯಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಾಂ - ಆ ಹಿತೆಯನ್ನು, ಪಾವಕಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಸ್ಪ್ರದ್ಭ್ಯಂ - ಮು
 ಟ್ಟಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ನಾಹತಿ - ತಕ್ಕವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೨೪|| ದಹನಕರ್ಮ - ಸುಡುವ ಕೆಲಸವುಳ್ಳ, ಅಯಂ - ಈ,
 ಹವ್ಯವಾಹನಃ-ಅಗ್ನಿಯು, ಯತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು ನಾದಹ - ಸುಡಲಿಲ್ಲ
 ವೋ, ತತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ರಾಮಪ್ರಭಾವೇನ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ-
 ಹಿತಾದೇವಿಯು, ಸುಕೃತೇನಚ - ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ, (ಸಃ - ಆ ಅಗ್ನಿಯು, ತಾಂ - ಆಜಾನಕೆಯನ್ನು
 ಸ್ಪ್ರದ್ಭ್ಯಂ - ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ನಾಹತಿ - ತಕ್ಕವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ) ನೂನಂ - ನಿಶ್ಚಯವು || ೨೫|| ಯಾ -

ಅದರಿಂದ ರಾಮಾದಿಗಳ ವಿನಾಶವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವೆ ? ಈಗಲೇ ಶುಭಸಂಹಿತೆಗ
 ಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅಂತಹ ಮಹಾವಿವತ್ತು ಸಂಭವಿಸಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏತಕೆಂದ
 ರೆ-ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿ ಯೆಂಬ, ಸರ್ವಮಂಗಳಗಳಿಗೂ ಮಾತೃಸ್ಥಾನವಾದ ಸೀತಾದೇವಿ
 ಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಗ್ನಿಗಿಂತಲೂ ವಿಾರಿದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೊಳಗೆ ಹಿಡಿದು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾಗ್ನಿಯು ನೆಲೆ
 ಗೊಂಡಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ನಿಷ್ಕುಂಟ
 ಕವಾಗಿ ನೆರವೇರುವುದು, ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುಡಬಲ್ಲದಲ್ಲದೆ ತನ
 ಗಿಂತಲೂ ವಿಾರಿದಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಲಾರದು || ೨೪|| ಮತ್ತು-ಆ ಸೀತೆಯು ಪಾ
 ತಿವ್ರತ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಧರಿಸಿಯಿಲ್ಲ. ಮಹಾಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಮಹಾ
 ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಧರ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯೂ ಆಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅಂತಹ
 ಸಚ್ಚರಿತ್ರ ಪವಿತ್ರ ಕರೀರವನ್ನು, ಈ ಪಾವಕನು ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ತನಾಗಲಾರನು || ೨೫||
 ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ-ಆ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ಕಿಂಕರನಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಭಾವ
 ದಿಂದಲೂ, ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ವೈದೇಹಿಯ ಸುಕೃತದಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು
 ಬೂದಿಮಾಡುವ ಈ ಅಗ್ನಿಯು-ನನ್ನನ್ನು ಸುಡದಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಮಾಡಲಿಕ್ಕಾ
 ದರೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟೆ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇಲ್ಲ || ೨೬|| ಮತ್ತು-ಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ

ತ್ರಯಾಣಾಂ ಭರತಾದೀನಾಂ ಭ್ರಾತೃಣಾಂ ದೇವತಾಚ ಯಾ |
 ರಾಮಸ್ಯ ಚ ಮನಃಕಾಂತಾ ಸಾ ಕಥಂ ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ ||೨೬||
 ಯದ್ವಾ ದಹನ ಕರ್ಮಾಯಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಭು ರವ್ಯಯಃ |
 ನ ಮೇ ದಹತಿ ಲಾಂಗೂಲಂ ಕಥಮಾರ್ಯಾಂ ಪ್ರದಕ್ಷ್ಯತಿ ||೨೭||
 ಪುನಶ್ಚಾ ಚಿಂತಯ ತ್ತತ್ರ ಹನುಮಾ ನ್ವಿಸ್ತಿತ ಸ್ತದಾ |
 ಹಿರಣ್ಯನಾಭಸ್ಯ ಗಿರೇ ರ್ವಲಮಧ್ಯೇ ಪ್ರದರ್ಶನಾ ||೨೮||
 ತಪಸಾ ಸತ್ಯ ವಾಕ್ಯೇನ ಅನನ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ಭರ್ತರಿ |

ಯಾವಸೀತಾದೇವಿಯು, ತ್ರಯಾಣಾಂ - ಮೂವರಾದ, ಭ್ರಾತೃಣಾಂ - ಸೋದರರಾಗಿರುವ, ಭರತಾದೀ
 ನಾಂ - ಭರತನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ, ದೇವತಾಚ - ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾಗಿರುವಳೋ, (ಯಾವಾವಸೀತಾ
 ದೇವಿಯಾದರೆ) ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಮನಃ ಕಾಂತಾ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದವಳೋ, ಸಾ -
 ಅಂತಹ ಸೀತಾದೇವಿ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ - ನಾಶವಾಗುವಳು ? ||೨೬|| ಯದ್ವಾ - ಅಥವಾ, ಮ
 ತ್ತ) ದಹನಕರ್ಮ - ಸುಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಸರ್ವತ್ರ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಭುಃ - ಸುಡಲು
 ಶಕ್ತನಾದ, ಅವ್ಯಯಃ - ನಾಶವಿಲ್ಲದ, ಅಯಂ - ಈ, ಅಗ್ನಿಃ-ಅಗ್ನಿ ಯು, (ಯತ್-ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ)
 ಮೇ . ನನ್ನ, ಲಾಂಗೂಲಂ - ಬಾಲವು, ನ ದಹತಿ - (ನಾದಹತ) ಸುಡಲಿಲ್ಲವೋ, (ಹತ್ - ಆ ಕಾರ
 ಣದಿಂದ) ಆರ್ಯಾಂ - ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಪ್ರದಕ್ಷ್ಯತಿ - ಸುಡಬಲ್ಲನು ||೨೭||
 ಹನುಮಾ . ಅಂಜನೇಯನು, ತದಾ - ಆಗ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಪುನಶ್ಚ - ಮರಳಿ, ವಿಸ್ತಿತಃ - ಅಕ್ಷರ
 ವಟ್ಟವನಾಗಿ, ಜಲಮಧ್ಯೆ - ಸಮುದ್ರಜಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಹಿರಣ್ಯನಾಭಸ್ಯ - ಮೈನಾಕವೆಂಬ, ಗಿರೇಃ
 ಪರ್ವತದ, ಪ್ರದರ್ಶನಂ - ದರ್ಶನವನ್ನೂ, ಅಚಿಂತಯತ್ - ನೆನೆಸು, ||೨೮|| ಸಾಃ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿ
 ಯಾದರೋ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಸತ್ಯವಾಕ್ಯೇನ - ಸತ್ಯವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ಭರ್ತರಿ - ಪತಿಯಲ್ಲಿ,
 ಅನನ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ - ಭಿನ್ನ ಭಾವವನ್ನಿಡದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, (ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ) ಅಗ್ನಿಂ -

ಮೂವರಗೂ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಪೂಜ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿರುವಳು
 ಸರ್ವವಂದ್ಯನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾಗಿದಾಳೆ, ಅಂತಹ ಮಾತೆಯು ನಾಶವಾಗುವು
 ದೆಂದರೇನು ? ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಡುವ ಸ್ವಭಾ
 ವವುಳ್ಳ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಬಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಾಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಸುಡಲಿಲ್ಲ
 ವಲ್ಲ ? ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯವಾದ ಆ ಲೋಕಮಾತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸುಡಬಲ್ಲನು ? ಸ
 ವಾರ್ತ್ತನಾ ಸಂಭವಿಸ ತಕ್ಕದಲ್ಲ ||೨೬,೨೭|| ಎಂದೀವಿಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಬೇ
 ರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು-ಅಹಹ! ನಾನು ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ
 ಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿರಾಲಂಬನಾಗಿ ಹಾರಿಬರುತಲಿರುವಲ್ಲಿ-ನನಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿ ಬಂದ
 ಮೈನಾಕ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಕ್ಷರವಲ್ಲವೆ ? ನಾನಲ್ಲಿ ? ಹಿರ
 ಣ್ಯನಾಭನಲ್ಲಿ ? ರಾಮಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತವೆಲ್ಲ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿ
 ಯು ಅಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಧರ್ಮವಲ್ಲಭೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಮಾಡುವುದುಂಟೆ ? ||೨೮|| ಆ
 ಸಮಾನವಾದ ತಪಸ್ಸು, ಅಸದೃಶವಾದ ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಪತಿಭಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಅಪಿ ಸಾ ನಿಧ್ವಜೇ ದಗ್ಧಿಂ ನ ತಾ ಮಗ್ನಿಃ ಪ್ರಧಕ್ಷ್ಯತಿ ||೨೯||
 ಸ ತಥಾ ಚಿಂತಯಂ ಸ್ತತ್ರ ದೇವ್ಯಾ ಧನ್ತ ಪರಿಗ್ರಹಂ |
 ಶುಶ್ರಾವ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾಕ್ಯಂ ಚಾರಣಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ ||೩೦||
 ಅಹೋ ಖಲು ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ದುಷ್ಕರಂ ಹಿ ಹನೂಮತಾ |
 ಅಗ್ನಿಂ ವಿಸೃಜತಾಽಭೀಕ್ಷ್ಯಂ ಭೀಮಂ ರಾಕ್ಷಸವೇಶ್ಯನಿ ||೩೧||
 ಪ್ರಪಲಾಯಿತ ರಕ್ಷಸ್ತ್ರೀ ಬಾಲ ವೃದ್ಧ ಸಮಾಕುಲಾ |
 ಜನಕೋಲಾಹಲಾಧ್ಯಾತಾ ಕ್ರಂದಂತೀ ವಾಽದ್ರಿ ಕಂದರೇ || ೩||

ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ, ನಿರ್ದಹೇತ್ - ಸುಡಬಲ್ಲರು, ಅಗ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ತಾಂ- ಆ ಸಹಾವೇವಿಯನ್ನು, ನಪ್ರ
 ಧಕ್ಷ್ಯತಿ - ಸುಡಲಾರನು ||೨೯|| ತತ್ರ - ಆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ದೇವ್ಯಾಃ - ಸೀತಾವೇವಿಯು, ಧನ್ತಪರಿಗ್ರಹಂ-
 ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಚಿಂತಯಂ - ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ, ಸಃ - ಆ, ಹನುಮಾಂ-
 ವೂರುತಿಯು, ಮಹಾತ್ಮನಾಂ - ಮಹಾನುಭಾವರಾದ, ಚಾರಣಾನಾಂ - ಆಕಾಶಚಾರಿಗಳಾದ ಚಾರಣರ
 ವಾಕ್ಯಂ - ನುಡಿಯನ್ನು, ಶುಶ್ರಾವ - ಕೇಳಿದನು ||೩೦|| (ಅದಂತೆಂದರೆ) ರಾಕ್ಷಸವೇಷ್ಯನಿ - ರಾಕ್ಷಸರ
 ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭೀಮಂ - ಧಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಅಗ್ನಿಂ - ಬೆಂಕಿಯನ್ನು, ಅಭೀಕ್ಷ್ಯಂ - ವಿಚೇದವಾಗಿ, ವಿಸೃ
 ಜತಾ - ಬಿಡುತ್ತಿರುವ (ಹತ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ) ಹನೂಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ದುಷ್ಕರಂ - ಕಷ್ಟ
 ಸಾಧ್ಯವಾದ, ಕರ್ಮ - ಕೆಲಸವು, ಕೃತಂಬಲು - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು, ಅಹೋ - ಅಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ||೩೧||
 ಪ್ರಪಲಾಯಿತ ....ಕುಲಾ, ಪ್ರಪಲಾಯಿತ - ಓಡುತ್ತಿರುವ, ರಕ್ಷಸ್ತ್ರೀ- ರಾಕ್ಷಸರಾದಲೂ, ರಕ್ಷಸಿಯರೊ
 ದಲೂ, ಬಾಲ - ಹುಡುಗರಾದಲೂ, ವೃದ್ಧ - ಮುದುಕರಾದಲೂ, ಸಮಾಕುಲಾ - ವ್ಯಾಕುಲವನು
 ಹೊಂದಿರುವ, ಜನ ಕೋಲಾಹಲಾಧ್ಯಾತಾ- ಜನರ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ನಿರ್ದಹವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಾದಕಾರ
 ಂವೆ, ಅದ್ರಿಕಂದರ- ಬಿಟ್ಟದ ಗವಿಯಲ್ಲಿ, ಕ್ರಂದಂತೀವ- ಗೋಳಡುತ್ತಿರುವಸಾಕ್ಷಿ, ಪ್ರಕಾರತೋರಣಾ-
 ಬುರುಜು, ಕೋಟೆ, ಹೊರಬಾಗಿಲು ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಸರ್ವಾ-ಸಮಸ್ತವಾದ, ಇಯಾ - ಈ, ನ
 ಗರೀ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ದಗಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಜಾನಕೀ - ಸೀತೆಯಾದರೋ, ನಚಮಗ್ನಾ - ಸುಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ

ಮಹಿಮೆಗಳಿಗೆ ಆ ಸ್ವದಳಾಗಿರುವ ಆ ಮೈದೇಹಿಯು-ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ದಹಿಸುವಷ್ಟು ಸವರ್ಥ
 ಳಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಯುಮುಟ್ಟುವುದೆಂದರೇನು ? ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗಾ
 ಗಲಾರದು ||೨೯|| ಎಂದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ ಅಂಜನೇಯನು ಆಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ
 ಧನ್ತಪತ್ನಿಯವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ-ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಮಿಸತಲಿದ್ದ ಚಾರ
 ಣರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡನು-||೩೦|| ಚಾರಣರು-“ಆಹಾ ! ಈಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀ
 ರಾಮಕಿಂಕರನಾದುದರಿಂದಲೇ ಹೆರರು ಮಾಡಲಸದಳವೆನಿಸಿರುವ ಈ ಲಂಕಾದಾಹರೂ
 ವಾದ ಅತ್ಯದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಈ ನಗರಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಡುವುದೆಂದರೇನು ಸಾ
 ಧಾರಣದ ಕೆಲಸವೆ ? ||೩೧|| ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ರಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೂ, ಅವರ
 ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಮುದುಕರನ್ನೂ ಇಷ್ಟುಭಯಗೊಳಿಸಿರುವನು. ಅದರಿಂದಲೇ ನಡುಗುತ್ತ ಇ
 ವರಲ್ಲರೂ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಜನರ ಕೋಲಾಹಲವು ಅಪಾರವೆನಿಸಿದೆ, ಬಿ
 ಟ್ಟದ ಗವಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಹೊರಡುವಂತೆ ಈ ಲಂಕೆಯೇ ಗೋಳಡುತ್ತಲಿದೆ||೩||ಕೋಟೆ

ದಗ್ಧೇಯಂ ನಗರೀ ಸರ್ವಾ ಸಾಟ್ವ ಪ್ರಾಕಾರ ತೋರಣಾ |
 ಜಾನಕೀ ನ ಚ ದಗ್ಧೇತಿ ವಿಸ್ತಯೋದ್ಭುತ ಮೇ ವ ನಃ ||೪೫||
 ಸನಿಮಿತ್ತೈಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಾರ್ಥೈಃ ಕಾರಣೈಶ್ಚ ಮಹಾಗುಣೈಃ |
 ಋಷಿವಾಕ್ಯೈಶ್ಚ ಹನುಮಾ ನಭವ ಪ್ರೀತ ಮಾನಸಃ ||೪೬||
 ತತಃ ಕಪಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮನೋ ರಥಾರ್ಥ ಸ್ತಾ ಮಕ್ಷತಾಂ ರಾಜಸುತಾಂ ವಿಧಿತ್ವಾ |
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ ಸ್ತಾಂ ಪುನರೇವ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತಿಪ್ರಯಾಣಾಯ ಮತಿಂ ಚಕಾರ ||೪೭||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂರಕಾಂಡೆ-ಪಂಚಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ

ಅತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ವಿಸ್ತಯಃ - ಅಶ್ವತ್ಥವು, ನಃ - ನಮಗೆ, ಅದ್ಭುತವೆವೆಂದು ಹಿಂದೆಯಿಂದಲೂ ನೋಡದ ಕೆಲಸವಾಗಿ, ಅರ್ಥಾತ್ - ಆಯಿತು, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಡಿಯನ್ನು, ಕುಶ್ರಾವ- ಕೇಳಿದನು) ||೪೫|| ಸಃ - ೪, ಹನುಮಾ - ಮಾರುತಿಯು, ನಿಮಿತ್ತೈಃ - ಬಲಗಣ್ಣು ಅದಿರುವುದೆ ಮೊದಲಾದ ಕಕುನಗಳಿಂದಲೂ, ದೃಷ್ಟಾರ್ಥೈಃ - ಅನುಭವಿಸಿದ ಫಲಗಳುಳ್ಳ, ಕಾರಣೈಃ - ಸೀತಾಪಾತಿ ಶ್ರತ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಗುಣೈಃ ಸೀತಾಕುಲ ರೂಪವಾದ ಉತ್ತಮ ಗುಣವುಳ್ಳ, ಋಷಿ ವಾಕ್ಯೈಶ್ಚ - ಚಾರಣರ ವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ - ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಅಭವತ್ - ಆದನು ||೪೬|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಕಪಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ಪ್ರಾಪ್ತ ಮನೋರಥಾರ್ಥಃ - ಹೊಂದಿದ ಸೀತಾಕ್ಷೇಮ ರೂಪವಾದ ಕೋರಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾಂ - ಆ, ರಾಜಸುತಾಂ - ಜನಕರಾಜ ನಂದಿನಿಯನ್ನು, ಅಕ್ಷತಾಂ - ಹೋದುದಿರುವವಳನ್ನಾಗಿ, ವಿಧಿತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ತಾಂ - ಆಕೆಯನ್ನು ಪುನರೇವ - ಮರಳಿಯೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿಪ್ರಯಾಣಾಯ - ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊರಡಲು, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಚಕಾರ - ಮಾಡಿದನು ||೪೭||

—ಇಂತು ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕೊತ್ತಲಗಳು, ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲುಗಳು, ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳು ಬುರುಜುಗಳು, ಮೊದಲೆಂದೆ ಸಮಸ್ತವೂ ಉರಿದು ಗುಡ್ಡೆ ಬಿಳುತಲಿದೆ. ಆಹಹ ! ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸೀತೆಯು ಮಾತ್ರದ ಹಿಪಿ ಹೋಗದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವಳಲ್ಲಾ ? ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿದುದೂ ಇಲ್ಲ, ನೋಡಿದುದೂ ಇಲ್ಲ, ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ತೆರಳುತಲಿದ್ದರು. ಆಗಲಾ ಅಂಜನೇಯನು-ತೆದುವರೆಗೆ ತನಗಾದ ಕುಭಕಕುನಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸೀತಾರಾಮರ ಪಾತಿವ್ರ್ಯ ಪ್ರಭಾವಾದಿ ಅದ್ಭುತ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾಗುಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಚಾರಣರ ಪ್ರಿಯವಚನಗಳಿಂದಲೂ, ಸೀತೆಯು ಕುಕಲದಿಂದಿರುವಳೆಂದು ಪ್ರೀತಿಸುವೆನ್ನನಾದೆ ||೪೫|| ಇಂತು ಅನೀರಾಂಜನೇಯನು-ಜನಕರಾಜ ನಂದಿನಿಯು ಸುಖವಾಗಿರುವಳೆಂಬ ಕುಭಸಮಾಚಾರದಿಂದ ಕೈಗೂಡಿದ ಮನೋರಥವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮರಳಿ ಸೀತೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆತಂದು, ಆಕೆಯ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆನಂದದೊಡನೆ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಲೋಚಿಸುತಲಿದ್ದನು ||೪೬||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ

—ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ —

ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಂದರಕಾಣ್ಡೆ ಷಟ್ಪಂಚಾಕಸ್ಪರ್ಗಃ

ತತಸ್ತು ಶಿಂಶುಪಾ ಮೂಲೆ ಜಾನಕೀಂ ಪರೈಪ ಸ್ಥಿತಾಂ |
ಅಭಿವಾದ್ಯಾ ಬ್ರವೀ ದ್ವಿಷ್ಟ್ಯಾ ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾ ಮಿಹಾಕ್ಷತಾಮ್ ||೧||
ತತ ಸ್ಥಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ಸೀತಾ ವೀಕ್ಷಮಾಣಾ ಪುನಃಪುನಃ |

— ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದಾ! ಚಾರಣವಚನವ ನಾಲಿಸಿ | ಮಾರುತಿ ತಾಂ ಕುಲದಿರ್ಪ ಭೂಮಿಜೆ ಗಾಗಳ್ |

ಆ ರಾಮದೊ ಳಭಿವಂದಿಸಿ | ಪಾರಾಗಲ್ ಪದುಳದಿಂದೆ ಪೊರಮುಡುತಿದಂ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಶಿಂಶುಪಾಮೂಲೆ - ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ಪರೈಪಸ್ಥಿತಾಂ - ಕುಳಿ
ತಿರುವ, ಜಾನಕೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಭಿವಾದ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, (ಹೇದೇವಿ-ಎಲಾ ತಾಯೇ) ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನ
ನ್ನು, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಅಕ್ಷತಾಂ - ನಾಶವಿಲ್ಲದವಳನ್ನಾಗಿ, ದಿಷ್ಟ್ಯಾ-ದೈವಯೋಗದಿಂದ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋ
ಡುತ್ತಲಿದೇನೆ (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಸಃ - ಆ ಹನುಮಂತನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು ||೧|| ತತಃ -
ಆ ಹಿಂದೆ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ - ಪ್ರಯಾಣಿಸನ್ನದ್ದನಾದ, ತಂ - ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು,
ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಾ - ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವಳಾಗಿ, ಭರ್ಮ್ಯಸ್ತೇಹಾಸ್ವಿತಂ - ಪತಿ
ಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಹನುಮಂತಂ - ಆಹಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು

— ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಳಿಕಪವಮಾನನಂದನನು-ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿನ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ತೆಡೆಗೈತಂದು,ಅಲ್ಲಿ
ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಸೀತೆಹರಾಜನಂದಿನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಎಲಾ ತಾಯೆ!
ನಾನು ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಡುವೆಂದು, ನೀನು ಅಕ್ಷತಳಾಗಿರುವುದನ್ನುನೋಡಿ, ಬಹ
ಳವಾಗಿ ಹರ್ಷಿತನಾದೆನು. ಇದು ನನ್ನಭಾಗ್ಯೋದಯವೇಸರಿ. ಇನ್ನುನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾವರೆ.
ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನಿ ಧಿಯನ್ನುಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವೆನು ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು ||೧||
ಆ ಹಿಂದೆ ಸೀತಾದೇವಿಯು - ಹೊರಡಲುಸಿದ್ಧ ನಾಗುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಪುನಃಪು
ನಃ ನೋಡುತ್ತಾ, ಪತಿಯಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಹನುಮಂತನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೂ

ಭರ್ತೃ ಸ್ನೇಹಾನ್ವಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಹನುಮಂತ ಮಭಾಷತ ||೨||
 ಕಾಮ ಮಸ್ಯ ತ್ವನೇ ವೈಕಾ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಸಾಧನೇ |
 ಪರ್ಯಾಪ್ತಃ ಪರವೀರಘ್ನ ಯಶಸ್ಯ ಸ್ತೇ ಫಲೋದಯಃ ||೩||
 ಶರೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಪರ ಬಶಾರ್ದನಃ |
 ಮಾ ನ್ನಯೇ ದೃದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ತತ್ತಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್ ||೪||
 ತಥ್ಯಥಾ ತಸ್ಯವಿಕ್ರಾಂತ ಮನುರೂಪಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಭವ ತ್ಯಾಹವ ಶೂರಸ್ಯ ತಥಾ ತ್ವ ಮುಪ ಪಾದಯ ||೫||

ಅಭಾಷತ - ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು || ೨ || ಹೇ ಪರವೀರಘ್ನ - ಕತ್ತು ವೀರರನ್ನಿರಿಯುವ ಎಲೈ ಹ
 ನುಮನೇ | ತ್ವಂ - ನೀನು, ಏಕವಿವ - ಒಬ್ಬನೇ, ಅಸ್ಯ - ಈ, ಕಾರ್ಯಸ್ಯ - ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು
 ನನ್ನನ್ನು ರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಗೈದಿಸುವ ಕೆಲಸದ, ಸಾಧನೇ - ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾಮಂ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ,
 ಪರ್ಯಾಪ್ತಃ - ಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಬಲೋದಯಃ - ಸತ್ವಾತಿಕಯವು, ತೇ - ನಿನ
 ಗೆ, ಯಶಸ್ಯಃ - ಕೀರ್ತಿಸಂಪಾದಕವಾಗಿರುವುದು, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನಿಗೆ. ನತು - ಇಲ್ಲ, (ಕಿಂತು - ಮ
 ತ್ತೇನೆಂದರೆ) ಪರಾಬಲಾರ್ದನಃ - ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೀಡಿಸುವ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಲಂಕಾಂ -
 ಲಂಕೆಯನ್ನು, ಶರೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಸಂಕುಲಾಂ - ನಿಬಿಡವಾದುದನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಮಾಂ-
 ನನ್ನನ್ನು, ನಯೇದೃದಿ, ಕರದೊಯ್ಯುವುದೇ ಆದರೆ, ತತ್ - ಆ ಕಾರ್ಯವು, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಸ
 ದೃಶಂ - ತಕ್ಕದ್ದು, ಭವೇತ್ - ಆಗುವುದು ||೪|| ತತ್ - ಅದಕಾರಣದಿಂದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ
 ಧೀರನಾದ, ಅಹವಶೂರಸ್ಯ - ಯುದ್ಧ ವಿಶಾರದನಾಗಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಅನುರೂಪಂ - ತಕ್ಕ
 ದೆನಿಸಿದ, ವಿಕ್ರಾಂತಂ - ಪರಾಕ್ರಮವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಭವತಿ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ - ಅದ
 ಕಾರವಾಗಿ. ತ್ವಂ-ನೀನು, ಉಪಪಾದಯ - ಉದಹರಿಸು (ಮಾಡು) ||೫|| ಹನುಮಣ - ಆಂಜನೇಯನು,
 ತತ್ - ಆ, ಅರ್ಥೋಪಹಿತಂ - ರಾಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದೆನಿಸಿರುವ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ - ಅರ್ಥ ಗರ್ಭಿತವಾದ

ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವಮಾತನ್ನು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು || ೨ || ಎಲೈ ಮಹಾವೀರನಾದ ಆಂಜ
 ನೇಯನೇ ! ನೀನು 'ಒಬ್ಬನೇ ಆದರೂ ಈ ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡಿದು, ನನನ್ನು ಶ್ರೀರಾ
 ಮನಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಆದರೆ - ನೀನು ಸಮರ್ಥನೆಂದು
 ನಿನ್ನ ಬಲವನ್ನೇ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ, ನಿಶಾಚರರನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರೆ, ಈ
 ಕೀರ್ಮಿಯೆಲ್ಲ ನಿನಗೇ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ರಾಮನಿಗೆ ಬಾರದು. 'ಅವರಿಂದ - ಶ್ರೀ ರಾಮನೇ ಕಪಿ
 ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಯಾಮಿನೀಚರರಹುಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು
 ಕರೆದೊಯ್ದುದೇ ಆದರೆ, ಆಗ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಸಾಧನೆಗೆ ಅಪಾಧವಾದಕೀರ್ಮಿಯು ಬರುವುದು.
 ಆ ಕಾರ್ಯವು ಆತನಿಗೇ ತಕ್ಕದೆನಿಸಿದೆ. || ೩, ೪ || ರಣಧೀರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ತಕ್ಕದೆನಿಸಿರುವ
 ಪರಾಕ್ರಮವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಬಲ್ಲದೋ, ಮತ್ತು-ಮೂಲೋಕ್ತ
 ದಲ್ಲಿಯೂ, ಆತನ ಯಶಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಹರಡಬಲ್ಲದೋ, ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸದ ಭಾವವು
 ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ || ೫ || ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ರಾಮಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಹು ವಿನಯವಿಂದೊಡ
 ಗೊಡಿದುದೂ, ಯುಕ್ತಿಸಹವಾದುದೂ, ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾದುದೂ ಆಗಿರುವ ಮೈದೇಹಿಯ

ತದರ್ಥೋಪ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಶ್ನಿತಂ ಹೇತು ಸಂಹಿತಂ |
 ನಿಶಮ್ಯ ಹನುಮಾಂ ಸ್ತಸ್ಯಾ ವಾಕ್ಯ ಮುತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ || ೧ ||
 ಕ್ಷಿಪ್ರ ವೇಷ್ಯತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥೋ ಹ್ಯಶ್ವತ್ಥ ಪ ವರೈ ರ್ವೃತಃ |
 ಯಸ್ತೇ ಯುಧಿ ವಿಜಿತ್ಯಾರೀ ಕೋಕಂ ವ್ಯಪ ನಯಿಷ್ಯತಿ || ೨ ||
 ಏವ ಮಾಶ್ವಾಸ್ಯ ವೈದೇಹೀಂ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾ ರುತಾತ್ಮಜಃ |
 ಗಮನಾಯ ಮತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ವೈದೇಹೀ ಮಭ್ಯ ವಾದಯತ್ || ೪ ||
 ತತ ಸ್ತ ಕಪಿ ಶಾರ್ದೂಲ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂದರ್ಶ ನೋತ್ಸುಕಃ |
 ಆರುರೋಹ ಗಿರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮರಿಷ್ಠ ಮರಿ ಮರ್ದನಃ || ೫ ||
 ತುಂಗ ಪದ್ಮಕ ಜುಷ್ಪಾಭಿ ರ್ನೀಲಾಭಿ ರ್ವನ ರಾಜಿಭಿಃ |

ಹೇತು ಸಂಹಿತಂ - ಯುಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಜಾನಕಿಯ, ವಾಕ್ಯಂ - ನುಡಿ
 ಯನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಉತ್ತರಂ - ಬದುಲುವಾತನ್ನು ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು || ೧ ||
 ಯಃ - ಯಾವ ರಾಮನು, ಹರ್ಯಶ್ವಪ್ರವರೈಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವಾನರರಾದಲೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದಲೂ, ವೃ
 ತಃ - ಅವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಯುಧಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಅರೀ - ಶತ್ರುಗಳನ್ನು, ವಿಜಿತ್ಯ - ಗೆದ್ದು, ತೆ -
 ನಿನ್ನ, ಕೋಕಂ - ವೃಕಸವನ್ನು, ವ್ಯಪನಯಿಷ್ಯತಿ - ಪರಿಹರಿಸುವನೋ, ಸಃ - ಅಂತಹ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ -
 ಶ್ರೀರಾಮನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಏಷ್ಯತಿ - ಬರುವನು, || ೨ || ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ ವಾಯುಸಂದನನಾ
 ದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇಯನು, ವೈದೇಹೀಂ - ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಏವ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
 ಆ ಶ್ವಾಸ್ಯ - ಸಂತೈಸಿ, ಗಮನಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳಲು, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ -
 ಮಾಡಿ, ವೈದೇಹೀ - ನೀತೆಯನ್ನು, ಅಪ್ಯವಾದಯತ್ - ವಂದಿಸಿದನು || ೪ || ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಅರಿಮರ್ದ
 ನಃ - ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲಃ - ಕಪಿವರನೆನಿಸಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಸ್ವಾಮಿ ಸಂದ
 ರ್ಶನೋತ್ಸುಕಃ - ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಲು ಆಸಕ್ತನಾಗಿ, ಗಿರಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಪರ್ವ
 ತೋತ್ತಮವಾದ, ಅರಿಷ್ಠಂ - ಅರಿಷ್ಠವೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು, ಆರುರೋಹ - ಏರಿದನು || ೫ || ತುಂಗ
 ಪದ್ಮಕಜುಷ್ಪಾಭಿಃ - ತೋರವಾದ ತಾವರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ನೀಲಾಭಿಃ - ಕಪ್ಪು, ವನರಾಜಿಭಿಃ -

ವಚನವನ್ನಾಳಿಸಿ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು || ೬ ||: ಎಲಾ ತಾಯೆ ! ರಘು
 ಕುಲಲಾಮನಾದ, ರಾಮನು - ನಿನ್ನ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ಕಪಿವರಸೇನೆಯಿಂದ ಪರಿವೃತನಾ
 ಗಿ, ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಹೋಗುವನು, ರಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳಿಂದ ರಕ್ತಸ
 ರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮೂಲವಾಗಿನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ನಿನ್ನದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವನು, ನೀನು ಆ
 ದುವರೆಗೂಚಿಂತಿಸದೆ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿರು || ೭ || ಎಂದೀಪ್ರ
 ಕಾರ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು - ಮಹೀಸುತೆಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ, ತಾನು ರಾಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೊ
 ರಡಲುಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ, ವೈದೇಹಿಗೆ ಅಭಿವಂದನಂಗೈದನು || ೪ || ಹಾಗೆಯೇ ಜಾನಕಿಯ ಆ
 ಪ್ಪಣೆಯನ್ನುಪಡೆದ ಕಪಿವರನು - ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅತ್ಯಂ
 ತತ್ಪರೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ, ಅರಿಷ್ಠವೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು ಏರಿದನು || ೫ || ಆ ಪರ್ವತ
 ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಯೂ ಅರಳದ ತಾವರೆಗಳು ಹರಡಿಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಕೋಡುಗಳಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ

ಸೋತ್ತರೀಯ ಮಿವಾಂಭೇದೈ ಶೃಂಗಾಂತರ ವಿಳಂಬಿಭಿಃ ||೧೦||
 ಬೋಧ್ಯಮಾನ ಮಿವ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ದಿವಾಕರ ಕರೈ ಶೃಂಭೈಃ |
 ಉನ್ಮಿಷಂತ ಮಿವೋದ್ಧಾತೈ ರೋಚನೈ ರಿವ ಧಾತುಭಿಃ ||೧೧||
 ತೋಯಾಘ ನಿಸ್ಸವ್ಯೈ ಮೃಂದೈಃ ಪ್ರಾಧೀತ ಮಿವ ಪರ್ವತಮ್ |
 ಪ್ರಗೀತ ಮಿವ ವಿಸ್ಪಷ್ಟೈ ರ್ನಾನಾ ಪ್ರಸ್ರವಾ ಸ್ವನೈಃ ||೧೨||
 ದೇವದಾರುಭಿ ರತ್ಯುಚ್ಚೈ ರೂರ್ಧ್ವಬಾಹು ಮಿವ ಸ್ಥಿತಮ್ |
 ಪ್ರಪಾತ ಜಲನಿಘೋಷೈಃ ಪ್ರಾಕೃಪ್ಯ ಮಿವ ಸರಪತಃ ||೧೩||

ವನಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶೃಂಗಾಂತರ ವಿಳಂಬಿಭಿಃ - ಕೋಡುಗಳ ನಡುವೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ, ಅಂಭೋದೈಃ - ಮೇಘಗಳಿಂದಲೂ, ಸೋತ್ತರೀಯಮಿವ(ಸ್ಥಿತಂ)ಮೇಲಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿರುವಂತಿರುವ, ||೧೦|| ಶೃಂಭೈಃ - ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ, (ಎಳೆಯವಾದ) ದಿವಾಕರ ಕರೈಃ - ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳೆಂಬ ಕರಗಳಿಂದ, ಪ್ರೀತ್ಯಾ - ವಿಶ್ವಸದಿಂದ, ಬೋಧ್ಯಮಾನಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂತಿರುವ, ಉದ್ಧಾತೈಃ - ಪ್ರಕಾಶವಾದ, ರೋಚನೈರಿವ (ಸ್ಥಿತೈಃ) ನೇತ್ರಗಳಂತಿರುವ, ಧಾತುಭಿಃ - ಮಣಿಲಿನೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳಿಂದ, ಉನ್ಮಿಷಂತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ರಪ್ಪೆಬಿಡಿಯುವಂತಿರುವ (ನೋಡುವಂತಿರುವ) ||೧೧|| ಮೃಂದೈಃ - ಗಂಭೀರವಾದ, ತೋಯಾಘನಿಸ್ವನೈಃ - ಗಿರಿದಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಧೀತಂ.ಬದಲುದ್ಯುಕ್ತವಾದ, ಪರ್ವತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಗಿರಿಯಂತಿರುವ, ವಿಸ್ಪಷ್ಟೈಃ - ಬಹುವೃಷ್ಟವಾಗಿರುವ, ನಾನಾಪ್ರಸ್ರವಾಸ್ವನೈಃ - ಒಗೆಬಗೆಯಾದ ಚಲಮೆಗಳ ದನಿಗಳಿಂದ, ಪ್ರಗೀತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಹಾಡುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ||೧೨|| ಅತ್ಯುಚ್ಚೈಃ - ಬಲವತ್ತರವಾದ, ದೇವದಾರುಭಿಃ - ದೇವದಾರುವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ, ಉರ್ಧ್ವಬಾಹುಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿರುವನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳದೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಪ್ರಪಾತಜಲನಿಘೋಷೈಃ - ಬೆಟ್ಟದ ಜರಿಗಳ ನೀರಿನ ದನಿಗಳಿಂದ, ಸರ್ವತಃ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಕೃಪ್ಯಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ರೋದನ ಮಾಡುವುದೋ ಎಂಬಂತಿರುವ ||೧೩|| ಶ್ವಾನೈಃ - ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ, ಕಂಪನಾನೈಃ - ಅಲುಗುತ್ತಲಿರತಕ್ಕ, ಶರಧ್ವನೈಃ - ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಿಂದ

ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ. ಸುತ್ತುವರಿದ ಮೊಡಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವನರಾಜಿಗಳಿಂದಲೂ ಗಿರಿಯು - ಅಂದವಾದ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಅಳವಡುಪಟ್ಟದ್ದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. || ೧೦ || ಹೊಳೆವ ಎಳೆಬಿಸಲಿನ ಬೆಳಕುಗಳಿಂಥ ಸೂರ್ಯನು - ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳೆಂಬ ಕರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಳತಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾವಿ ನೊದಲಾದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಹೊಳವಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದೆಂಬಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೧|| ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹೊಳೆಗಳ ಬಲವಾದ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಆ ಅದ್ವಿಯು ಆಧ್ಯಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಆ ಬೆಟ್ಟದನಾನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿನ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿನ ಉಟಗಳಿಂದ ಅಚಲವುಸಂಗೀತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೨|| ಸುತ್ತುವರಿದು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ದೇವದಾರು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಜಲಘೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ತೋಳುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಅಬ್ಬರಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು ||೧೩|| ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವನ್ನೊಳಗೊಂಡುವೂ,

ವೇಪಮಾನ ಮಿವ ಶ್ಯಾಮೈಃ ಕಂಪಮಾನ್ಯೈಶ್ಚರದ್ವಯೈಃ |
 ವೇಣುಭಿ ರ್ವಾರುತೋ ದ್ಧೃತ್ಯೈಃ ಕೂಜಂತ ಮಿವ ಕೀಚಕೈಃ ||೧೪||
 ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತ ಮಿವಾಮರ್ಷಾ ದ್ಧ್ಯೋರೈ ರಾಶೀ ವಿಷೋಪಮೈಃ |
 ನೀಹಾರ ಕೃತ ಗಂಭೀರೈ ಧ್ಯಾಯಂತ ಮಿವ ಗಹ್ವರೈಃ ||೧೫||
 ಮೇಘಪಾದ ನಿಭೈಃ ಪಾದೈಃ ಪ್ರಕ್ರಾಂತ ಮಿವ ಸರತ್ಃ |
 ಜ್ಯಂಭಮಾಣ ಮಿವಾಕಾಶೇ ಶಿಖರೈ ರಭ್ರ ಮಾಲಿಭಿಃ ||೧೬||
 ಕೂಟೈಶ್ಚ ಬಹುಧಾಕೀರ್ಣೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಂ ಬಹುಕಂದರೈಃ |
 ಸಾಲ ತಾಲಾಶ್ಚ ಕರ್ಣೈಶ್ಚ ವಂಶೈಶ್ಚ ಬಹುಭಿ ರ್ವೃತಮ್ ||೧೭||

ವೇಪಮಾನಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ನಡುಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಮಾರುತೋದ್ಧೃತ್ಯೈಃ - ಗಾಳಿ ಯಿಂದ ಶಬ್ದ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೀಚಕೈಃ - ಬಿದಿರು ಬುಬುಗಳೆಂಬ, ವೇಣುಭಿಃ-ಕೋಳಲುಗಳಿಂದ, ಕೂ ಜಂತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ ||೧೪|| ಫೋರೈಃ - ಭಯಂಕರಗಳೆನಿ ಸಿದ, ಆಶೀವಿಷೋತ್ತಮೈಃ - ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಿಂದ, ಹನುಮತಿ - ಮಾರುತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಮರ್ಷಾತ್ - ರೋ ಪದಿಂದ, ನಿಶ್ಯಸ್ತಂತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ನೀಹಾರಕೃತ ಗಂಭೀರೈಃ - ಮಂಜಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಗಹ್ವರೈಃ- ಗವಿಗಳಿಂದ, ಧ್ಯಾಯಂತಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಧ್ಯಾನಿಸುತ ಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, || ೧೫ || ಮೇಘಪಾದನಿಭೈಃ - ಮೋಡಗಳನೆರಳುಗಳಂತಿರುವ, ಪಾದೈಃ - ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಚಿಕ್ಕಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ, ಸರ್ಪತಃ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಕ್ರಾಂತಮಿವ - (ಸ್ಥಿತಂ) ಅಡಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, ಅಭ್ರಮಾಲಿಭಿಃ - ಮೋಡಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳ, ಶಿಖರೈಃ - ಕೋಡುಗಳಿಂದ, ಜ್ಯಂಭಮಾಣಮಿವ (ಸ್ಥಿತಂ) ಆ ಕಳಸುತ ಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿರುವ, || ೧೬ || ಬಹುಧಾ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಕೀರ್ಣೈಃ - ಹನುಮನಕಾಲಿನಿಂದ ಚೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೂಟೈಶ್ಚ - ಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹುಕಂದರೈಃ - ಅನೇಕವಾದ ಗವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಭಿತಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ, ಬಹುಭಿಃ - ನಾನಾಪ್ರಕಾರಗಳಾದ, ಸಾಲತಾಲಾಶ್ಚಕರ್ಣೈಶ್ಚ - ಸ ಜ್ವರನ ತಾಳ, ಅಶ್ವಕರ್ಣವೊದಲಾದ ಮರಗಳಿಂದ, ವಂಶೈಶ್ಚ - ಬಿಡುರುಗಳಿಂದಲೂ, ವೃತಂ -

ಚಲಿಸುತ್ತಲಿರುವವು ಆಗಿರುವ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಿಂದಲೂ, ಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ, ಧ್ವ ನಿಸಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ, ಬಿದಿರು ಮೈಗಳಿಂದಲೂ ಆ ನಗವು-ಕೋಳಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಡು ವಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು || ೧೪: || ಬಂದುಕಡೆ-ಭಯಂಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳಿಂದತೀವ್ರವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆಯೂ, ಗವಿಗಳ ಬಾ ಯುಗಳೆಲ್ಲಮೋಡಗಳು ಕವಿದು, ಆವರಿಸಿರುವ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತವಾಗಿರು ವುದೆಂಬಂತೆಯೂ ಭಾಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು ||೧೫|| ಮಹಾ ಮೇಘಗಳ ಛಾಯೆಗಳಂತಿರುವ ಸ್ಥೂಲ ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂರಿ ಮೆಲ್ಲಡಿಗಳ ನಡಗೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವುದೆಂಬಂತೆಯೂ, ಮೋಡಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಕೋಡುಗಳಿಂದ ಬಾಯ್ದಿರೆದು ಆಕಳಿಸುತ್ತಲಿ ರುವುದೆಂಬಂತೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೧೬|| ಹನುಮನ ತುಳಿತದಿಂದ ಚೆದರಿಹೋದ ಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುವ ಗುಹೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸಜ್ಜಿತತಾಳ, ಅಶ್ವಕರ್ಣ

ಲತಾ ವಿತಾನ್ಯೈ ರ್ವಿತತೈಃ ಪುಷ್ಪವದ್ಭಿ ರಲಂಕೃತಮ್ |
 ನಾನಾ ಮೃಗ ಗಣಾಕೀರ್ಣಂ ಧಾತು ನಿಷ್ಕೃಂದ ಭೂಷಿತಮ್ ||೧೧||
 ಬಹು ಪ್ರಪ್ರವಣೋಪೇತಂ ಶಿಲಾ ಸಂಚಯ ಸಂಕಟಮ್ |
 ಮಹರ್ಷಿ ಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ ಕಿನ್ನರೋರಗ ಸೇವಿತಂ ||೧೨||
 ಲತಾ ಪಾದಪ ಸಂಘಾತಂ ಸಿಂಹಾಧ್ಯುಷಿತ ಕಂದರಮ್ |
 ವ್ಯಾಘ್ರಸಂಘ ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ ಸ್ವಾದು ಮೂಲ ಫಲದ್ರುಮಂ ||೧೩||
 ತಮಾರು ರೋಹ ಹನುಮಾ ಪರ್ಮತಂ ಪವನಾತ್ಮಜಃ |
 ರಾಮದರ್ಶನ ಶೀಘ್ರೇಣ ಪ್ರಹರ್ಷೇಣಾಭಿ ಚೋದಿತಃ ||೧೪||
 ತೇನಪಾದ ತಲಾಕ್ರಾಂತಾ ರಮ್ಯೇಷು ಗಿರಿ ಸಾನುಷು||

ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ||೧೩|| ಪುಷ್ಪವದ್ಭಿಃ - ಹೂಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ವಿತತೈಃ - ಹರಡಿರುವ (ವಿಸ್ತಾರಗ
 ಳಾದ) ಲತಾವಿತಾನ್ಯೈಃ - ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪಾದಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕೃತಂ - ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ನಾನಾಮೃಗ
 ಗಣಾಕೀರ್ಣಂ - ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಧಾತುನಿಷ್ಕೃಂದಭೂಷಿತಂ - ಮಣಿಶಿಲೆ
 ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳ ಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ||೧೪|| ಬಹುಪ್ರಪ್ರವಣೋಪೇತಂ - ಅನೇಕ
 ಚೆಲುವುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಶಿಲಾಸಂಚಯ ಸಂಕಟಂ - ಶಿಲೆಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದಬಿಡುಪಿಲ್ಲದುದೂ, ಮ
 ಹರ್ಷಿಗಂಧರ್ವ ಕಿನ್ನರೋರಗಸೇವಿತಂ - ಮುನಿಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಕಿನ್ನರರು, ಸರ್ಪಗಳು ಇವರುಗ
 ಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ || ೧೫ || ಲತಾಪಾದಪ ಸಂಘಾತಂ - ಲತಾವೃಕ್ಷಗಳ
 ಸಮೂಹಗಳುಳ್ಳ, ಸಿಂಹಾಧ್ಯುಷಿತ ಕಂದರಂ - ಸಿಂಹಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗುಹೆಗಳುಳ್ಳ
 ದೂ, ವ್ಯಾಘ್ರಸಂಘಸಮಾಕೀರ್ಣಂ - ಹುಲಿಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, ಸ್ವಾದುಮೂಲ ಫಲ
 ದ್ರುಮಂ - ರುಚಿಯಾದ ಗೆಡ್ಡೆ, ಹಣ್ಣು, ಮರ, ಇವುಗಳುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವ || ೧೬ || ತಂ - ಆ, ಪ
 ವರ್ತಂ - ಅರಿಷ್ಟ ಪರ್ವತವನ್ನು, ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಹನುಮಾ - ಅಂಜನೇ
 ಯನು, ರಾಮದರ್ಶನ ಶೀಘ್ರೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮದರ್ಶನದ ತ್ವರೆಯುಳ್ಳ, ಪ್ರಹರ್ಷೇಣ - ಮಹಾಸಂತೋಷ
 ದಿಂದ, ಅಭಿಚೋದಿತಃ - ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ಅರುರೋಹ-ವರಿದನು ||೧೭|| ರಮ್ಯೇಷು-ಅಂದವಾಗಿರುವ, ಗಿರಿ

ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿದಿರು ಮೆಳೆಗಳಿಂದಲೂ ಶೃಂಗಾರವಾಗಿದ್ದಿತು ||೧೮||
 ಹರಡಿ, ಬೆಳೆದು, ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪೊದೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾ ವಿಧವಾದ
 ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಗೈರಿಕಾದಿ ಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಬಹುತರವಾದ
 ಗಿರಿನದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬತ್ತಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳ ರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು,
 ಗಂಧರ್ವರು, ಕಿನ್ನರರು, ಉರಗರು, ಈ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ||೧೯||
 ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಲತೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧವಾದ ಪಾದಪಗಳಿಂದಲೂ, ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ಮೃಗ
 ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ಅಶ್ವರೈಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಗುಹೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸವಿಯಾದ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು
 ಗಳಿಂದಲೂ, ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿ
 ವೃತವಾಗಿ, ||೨೦|| ಮಹಾ ಮೈಥವದಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅರಿಷ್ಟಪರ್ವತವನ್ನು
 ಪವನ ನಂದನನಾದ ಹನುಮಂತನು ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂದರ್ಶನ ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಂಡು

ಸಘೋಷಾ ಸ್ತಮಶೀರ್ಷಂತ ಶಿಲಾ ಶ್ಲೋಣೀಕೃತಾ ಸ್ತತಃ ||೨೨||
 ಸ ತ ಮಾರುಹ್ಯ ಶೈಲೇಂದ್ರಂ ವ್ಯವರ್ಧತ ಮಹಾಕಪಿಃ |
 ದಕ್ಷಿಣಾ ದುತ್ತರಂ ಪಾರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾ ಲವಣಾಂಭಸಃ ||೨೩||
 ಅಧಿರುಹ್ಯ ತತ್ಕೋ ವಿರಃ ಪರ್ವತಂ ಪವನಾತ್ಮಜಃ |
 ದದರ್ಶ ಸಾಗರಂ ಭೀಮಂ ಮಿನೋರಗ ಸಿವೇವಿತಮ್ ||೨೪||
 ಸಮಾರುತ ಇವಾ ಕಾಶಂ ಮಾರುತಸ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಭವಃ |
 ಪ್ರಪೇದೇ ಹರಿಶಾರ್ಢಾಲೋ ದಕ್ಷಿಣಾ ದುತ್ತರಾಂ ದಿಶಮ್ ||೨೫||
 ಸ ತದಾ ಪಿಂಡಿತ ಸ್ತನ ಕಪಿನಾ ಪರ್ವತೋತ್ತಮಃ |

ಸಾನುಷು - ಬೆಟ್ಟಗಳ ಜರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ (ಗವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ) ಶಿಲಾಃ - ಕಲ್ಲುಗಳು, ತೇನ - ಆ ಹನುಮಂತ
 ನಿಂದ, ಪಾದತಲಾಕ್ರಾಂತಾಃ-ಪಾದತಲಗಳಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ, ತತಃ-ತರುವಾಯ, ಸಘೋಷಾಃ
 ಕಬ್ಬಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುಗಳಾಗುತ್ತಾ, ಶ್ಲೋಣೀಕೃತಾಃ - ಪುಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿ, ಸ
 ಮಶೀರ್ಷಂತ - ಹುಡುಮಾಲ್ಪಟ್ಟವು ||೨೨|| ಸಃ - ಆ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ವೀರಕನುಮನು, ತಂ-ಆ
 ಶೈಲೇಂದ್ರಂ - ಶ್ರೀಪತ್ನಿವಾದ ಪರ್ವತವನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ - ಏರಿ, ಲವಣಾಂಭಸಃ - ಉಪ್ಪುನೀರಿನ ಕಡಲಿನ,
 ದಕ್ಷಿಣಾತ್ - ತೆಂಕಲದಡದಿಂದ, ಉತ್ತರಂಪಾರಂ - ಬಡಗಲದಡವನ್ನು, (ಗಂತುಂ - ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ)
 ಪ್ರಾರ್ಥಯಾ - ಕೋರುತಲಿರುವವನಾಗಿ, ವ್ಯವರ್ಧತ - ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ||೨೩|| ತತಃ-ಆ ಹಿಂದೆ,
 ವಿರಃ - ಕೂರನಾದ, ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನು, ಪರ್ವತಂ - ಅರಿಷ್ಟಪರ್ವತವನ್ನು, ಅಧಿರು
 ಹ್ಯ - ಹತ್ತಿ, ಮಿನೋರಗಸಿವೇವಿತಂ- ಮಿನಾಗಳಿಂದಲೂ, ಹಾವುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುದಾದ ಕಾರಣ
 ವಃ, ಭೀಮಂ - ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು ||೨೪||
 ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೆ, ಅತ್ಮಸಂಭವಃ - ಪುತ್ರನೆನಿಸಿದ, ಹರಿಶಾರ್ಢಾಲಃ - ನಾನರಶ್ರೀಪತ್ನಿನಿಂದ,
 ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಮಾರುತಃ - ವಾಯುವು, ಆಕಾಶಮಿವ - ಗಗನವನ್ನು ಹೋಗೋ ಹಾಗೆ, ದ
 ಕ್ಷಿಣಾತ್ - ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಉತ್ತರಾಂಧಿಕಂ-ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನು, ಪ್ರಪೇದೇ-ಹೊಂದಿದನು ||೨೫||
 ತದಾ - ಆಗ, ತೇನ - ಆ, ಕಪಿನಾ - ಹನುಮಂತನಿಂದ, ಪಿಂಡಿತಃ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪರ್ವತೋತ್ತಮಃ-

ಬಲುಬೇಗನ ಏರಿದನು||೨೨||ತರುವಾಯ ಮಾರುತಿಯುತನ್ನ ಕಾಲುನ್ನೂರಿ ಹಾರುವ ವೇಗದ
 ಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಸಾಧುತಲಪಿಂಡಿತಗಳಾದ ಗಿರಿಸೊಸಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿಲೆಗಳ-ಘೋರವಾದ
 ಕಬ್ಬಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದಿರುತ್ತಿದ್ದವು ||೨೩|| ಹನುಮಂ
 ತನಿಷ್ಟು ಆರ್ಭಟದಿಂದ ಆ ಅರಿಷ್ಟಪರ್ವತವನ್ನೇರಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾ
 ಆ ಸಮುದ್ರದ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಿಂದ ಉತ್ತರ ತೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಲೆಳಸಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು||೨೪||
 ಮಹಾ ವೀರನಾದ ಹನುಮನು ಆ ಬೆಟ್ಟದತುಟ್ಟತುದಿಗೆ ಏರಿದನು, ಮಹಾ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಂದ
 ಲೂ, ಘೋರವಾದ ಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಬಹು ಗಂಭೀರವೆನಿಸಿರುವ ಮಹಾಸಾಗ
 ರವನ್ನು ಹಾಯನೋಡಿದನು||೨೫|| ಆಮೇಲೆ ಆ ಮಾರುತಾತ್ಮಜನು-ಮಹಾ ವೇಗವನ್ನೊಳ
 ಗೊಂಡಿರುವ ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮಿಸುವಂತೆ ತಾನೂ ಗಮಿಸಲೆಳಸಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿ
 ನಿಂದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾರಲಣಿಯಾದನು ||೨೫|| ಕುಪ್ಪಳಿಸುವ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಮಾರುತಿಯು

ರರಾಸ ಸಹ ತೈ ಭೂತೈಃ ಪ್ರವಿಕ ಸ್ವಸುಧಾ ತಲಮ್ ||
 ಕಂಪಮಾನ್ಯೈಶ್ಚ ಶಿಖರೈಃ ಪತದ್ಭಿ ರಪಿ ಚ ದ್ರುಮೈಃ ||೨೬||
 ತಸ್ಮೋರರು ವೇಗೋನ್ಮಥಿತಾಃ ಪಾದಪಾಃ ಪುಷ್ಪಕಾಲಿನಃ |
 ನಿವೇತು ಭೂತಲೇ ರುಗ್ಲಾ ಶೈಕ್ರಾಯುಧ ಹತಾ ಇವ ||೨೭||
 ಕಂದರಾಂತರ ಸಂಸ್ಥಾನಾಂ ಪೀಡಿತಾನಾಂ ಮಹಾಜಸಾಮ್ |
 ಸಿಂಹಾನಾಂ ನಿನದೋ ಭೀಮೋ ನಭೋ ಭಿಂದತ್ ಸ ಶಕ್ರವೇ ||೨೮||
 ಸ್ತಸ್ತ ವ್ಯಾವಿದ್ಧ ವಸನಾ ವ್ಯಾಕುಲೀಕೃತ ಭೂಷಣಾಃ |
 ವಿದ್ಯಾಧರೈಃ ಸ್ವಮುತ್ಪೇತುಃ ಸಹಸಾ ಧರಣೀ ಧುತಾತ್ ||೨೯||

ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ ಅರಿದ್ವ್ಯಪರ್ವತವು, ತೈಃ - ಅಲ್ಲಿದ್ದ, ಭೂತೈಸ್ಸಹ - ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ, ವಸುಧಾತಲಂ - ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಪ್ರವಿಕ - ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ, ರರಾಸ - ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೬|| ಕಂಪಮಾನ್ಯೈಃ - ಕದಲುತ್ತಿದ್ದ, ಶಿಖರೈಃ-ಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಪತದ್ಭಿಃ. ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದ, ದ್ರುಮೈಶ್ಚ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ರುಗ್ಲಾಃ - ಹುಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತಸ್ಯ - ಆಹನುಮಂತನ, ಉರುವೇಗೋನ್ಮಥಿತಾಃ - ವೇಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೂ, ಪುಷ್ಪಕಾಲಿನಃ - ಹೂವುಗಳಿಂದೂಡಗೂಡಿದವುಗಳೂ ಆದ, ಪಾದಪಾಃ - ವೃಕ್ಷಗಳು, ಶೈಕ್ರಾಯುಧಹತಾ ಇವ-ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಂತೆ, ಭೂತಲೇ - ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಘತುಃ - ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು ||೨೭|| ಕಂದರಾಂತರ ಸಂಸ್ಥಾನಾಂ - ಬೆಟ್ಟದಗವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಪೀಡಿತಾನಾಂ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹಾಜಸಾಂ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಸಿಂಹಾನಾಂ - ಸಿಂಹಗಳ, ಭೀಮಃ - ಧಯಂಕರವೆನಿಸಿದ, ನಿನದಃ - ಧ್ವನಿಯು, ನಭಃ-ಆಕಾಶವನ್ನು, ಭಿಂತ್ - ಬಡೆಯುತ್ತಲಿರುವುದಾಗಿ, ಸಃ-ಆ ಧ್ವನಿಯು, (ಽನ್ಯಃ-ಜನಗಳಿಂದ)ಕುಕ್ರವೆ-ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೨೮|| ವಿದ್ಯಾಧರೈಃ - ವಿದ್ಯಾಧರಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸ್ತಸ್ತವ್ಯಾವಿದ್ಧ ವಸನಾಃ - ಸಡಲಿಕೆಯ ಹೋದವಸ್ತ್ರಗಳುಳ್ಳವರೂ, ವ್ಯಾಕುಲೀಕೃತಭೂಷಣಾಃ - ಚೆದರಿಹೋದ ಬಡವೆಗಳೂ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ, ಧರಣೀತಲಾತ್ - ಭೂಪ್ರದೇಶದಿಂದ, ಸಮುತ್ಪೇತುಃ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋದರು ||೨೯|| ಅತಿಪ್ರಮಾಣಾಃ -

ಪಾದತಲದಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಊರಿ ತುಳಿಯಲು, ಆಗಲಾಗಿರಿಯು-ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮ್ಮಗಳ ಭೂತಗಳಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ, ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಂತೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಆಡಕತು ||೨೬|| ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಳೆಲ್ಲ ಗಲಗಲನೆ ನಡುಗಿದುವು, ಮರಗಳೆಲ್ಲ ಬುಡಸಹಿತ ಹಾಚಿಬಿದ್ದವು, ಹನುಮನ ತೊಡೆಗಳ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ, ಪುಷ್ಪ ಫಲಭರಿತಗಳಾದ ತರುಗಳು ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಪೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದವುಗಳಂತೆ ಕಡೆದುರುಳುತ್ತಿದ್ದವು || ೨೭ || ಗವಿಗಳೊಳಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಪವಳಿಸಿದ್ದ ಮಹಾ ಶಾರ್ಙ್ಗಸೌಂದರ್ಯಗಳಾದ ಸಿಂಹಗಳು-ಹನುಮನು-ಪಾದತಲದಿಂದಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಲು, ಪರ್ವತಕಂಪದಿಂದ ಬೆದರಿ ಘೋರವಾಗಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿದುವು. ಆ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದನಭೋಮಂಡಲವೇಬಡೆದು ಹೋಗುವಂತೆ ಕೇಳಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೨೮|| ಆ ಮಹಾಶೈಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾ ಧರಾಂಗನೆಯರು-ಹನುಮನು ಹಾರುವ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿ, ಉದಿರಿಹೋದ ಆಭರಣಗಳುಳ್ಳವರೂ, ತೊಡಾಹರಿದುಹೋದ ದಿವ್ಯಾಂಬರಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆಗುತ್ತಾ, ಬಲುಬೇಗನೆ ಗಗನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ

ಅತಿಪ್ರಮಾಣಾ ಬಲಿನೋ ದೀಪ್ತ ಜಿಹ್ವಾ ಮಹಾವಿಪಾಃ |
 ನಿಪೀಡಿತ ಶಿರೋಗ್ರೀವಾ ವ್ಯವೇಷ್ಯಂತ ಮಹಾಹಯಾ ||೨೦||
 ಕಿನ್ನರೋರಗ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷ ವಿದ್ಯಾಧರಾ ಸ್ತದಾ |
 ಪೀಡಿತಂ ತಂ ನಗವರಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಗಗನ ಮಾಸ್ಥಿತಾಃ ||೨೧||
 ಸಚ ಭೂಮಿಧರ ಶ್ರೀಮಾ ಸ್ಥಲಿನಾ ತೇನ ಪೀಡಿತಃ |
 ಸವೃಕ್ಷ ಶಿಖರೋದಗ್ರಃ ಪ್ರವಿವೇಕ ರಸಾತಲಂ ||೨೨||
 ದಶಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ ಸ್ತ್ರೀಂಶದ್ಯೋಜನ ಮುಚ್ಛ್ರೀತಃ |

ಬಲತೋರವಾಗಿರುವ, ಬಲಿನಃ - ಹೇರಳವಾದ ಸತ್ಯವುಳ್ಳ, ದೀಪ್ತಜಿಹ್ವಾಃ - ಉರೆಯುತಲಿರುವ ನಾಲಗೆಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾವಿಪಾಃ - ತೀವ್ರವಾದ ವಿಷವುಳ್ಳ, ನಿಪೀಡಿತ ಶಿರೋಗ್ರೀವಾಃ - ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಲೆಗಳೂ ಕೊರಳುಗಳೂ ಉಳ್ಳವಾಗಿ, ಮಹಾಹಯಾಃ - ಮಹಾಸರ್ಪಗಳು ವ್ಯವೇಷ್ಯಂತ - ಸುತ್ತಿಕೊಂಡುವು (ಮುದುರಿಕೊಂಡುವು) ||೨೦|| ಕಿನ್ನರೋರಗ ಗಂಧರ್ವವಿದ್ಯಾಧರಾಃ - ಕಿನ್ನರರು, ಉರಗರು, ಗಂಧರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು ಮುಂತಾದವರು, ಪೀಡಿತಂ - ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ನಗವರಂ - ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ತಂ - ಆ ಅರಿದ್ಯಪರ್ವತವನ್ನು, ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ - ಬಿಟ್ಟು, ಗಗನಃ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ಆಸ್ಥಿತಾಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು ||೨೧|| ಶ್ರೀಮಾಃ - ಮರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳ ಸೊಬಗುಳ್ಳ, ಸವೃಕ್ಷಶಿಖರೋದಗ್ರಃ - ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಕೋಡುಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತವಾಗಿ ಎತ್ತರವಾದ, ಸಃ - ಆ, ಭೂಮಿಧರ - ಪರ್ವತವೂ, ಬಲಿನಾ - ಬಲವಂತನಾದ, ತೇನ - ಆ ಹನುಮಂತನಿಂದ, ಪೀಡಿತಃ - ಬಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ರಸಾತಲಂ - ಪಾತಾಳವನ್ನು, ಪ್ರವೇಶ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು (ಹೊಗುವಂತಿದ್ದಿತು) ||೨೨|| ದಶಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರಃ - ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಅಗಲವುಳ್ಳ, ಸ್ತ್ರೀಂಶದ್ಯೋಜನಂ - ಮೂವತ್ತುಗಾವುದಗಳಷ್ಟು, ಮುಚ್ಛ್ರೀತಃ - ಎತ್ತರವಾದ, ಸಃ - ಆ, ಧರಾಧರಃ - ಪರ್ವತವು, ಧರಣ್ಯಂ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಸಮತಾಂ - ಸಮತೆಯನ್ನು, ಯಾತಃ - ಹೊಂದಿದುದು, ಬಭೂವ - ಆಯಿತು ||೨೩|| ಸಃ - ಆ, ಹರಿಃ - ಮಾರುತಿಯು, ಭೀಮಂ

ಹೋದರು ||೨೪|| ಬಲು ನೀಳಗಳಾಗಿಯೂ ತೋರಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ, ವಿಪಧರಗಳೂ ಕ್ರೂರರಸನಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳು-ಆ ಮಾರುತಿಯ ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳಿಗೂ ಕೊರಳುಗಳಿಗೂ ನೋವು ಉಂಟಾಗಲು ಮಹಾಭಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬಡಲುಗಳನ್ನು ಸಿರಿವೆಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದುರಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡುವು ||೨೫|| ಮತ್ತು ಆ ಮಹಾಧರಾಧರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿನ್ನರರು, ಉರಗರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಹನುಮನಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಭೋಮಂಡಲವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದರು ||೨೬|| || ಮತ್ತಾ ಭೂಮಿಾ ಧರವು-ವಿಚಿತ್ರತರಲತೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಉನ್ನತವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ, ತರುಗಳಿಂದಲೂ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಹೋಗುವಂತಿದ್ದಿತು ||೨೭|| || ಮಹಾಮಾರುತಿಯ ಲಂಘನವೇಗದಲ್ಲಿ-ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಹತ್ತುಗಾವುದಗಳ ಅಗಲವೂ, ಮೂವತ್ತು ಗಾವುದಗಳ ಉನ್ನತವೂ ಇದ್ದ ಆ ಮಹಾಪರ್ವತವು ನೆಲಮಟ್ಟವಾಗಿ ನಿಂತಿತು ||೨೮|| || ಆ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಮಹಾ ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ

ಧರಣ್ಯಾಂ ಸಮತಾಂ ಯಾತಃ ಸ ಬಭೂವ ಧರಾಧರಃ ||೪೭||

ಸ ಲಿಲಂಘಯಿಷು ಭೀಮಂ ಸಲೀಲಂ ಲವಣಾಣಾಮಂ |

ಕಲ್ಲೋಲಾ ಸ್ಫಾಲವೇಲಾಂತ ಮುತ್ಪಪಾತ ನಭೋಹರಿಃ ||೪೮||

—ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆಪಟ್ಟಂಚ್ಚಾಕಸ್ಯರ್ಗಃ—

ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದುದೂ, ಕಲ್ಲೋಲ - ಅಲೆಗಳೆ, ಆಸ್ಫಾಲ - ಪೆಟ್ಟುಳ್ಳ, ವೇಲಾ - ದಡದ, ಅಂತಂ - ತುದಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ, ಲವಣಾಣಾಮಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಲಿಲಂಘಯಿಷು- ದಾಟಲೆಳೆದವನಾಗಿ, ಸಲೀಲಂ- ವಿಲಾಸದೊಡನೆ, ಸಭಃ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ಪಪಾತ- ಹಾರಿದನು ||೪೮||

— ಇಂತು ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಾರುತಿಯು-ಪ್ರಬಲವಾದ ತರಂಗಗಳ ಬಲವಾದಪೆಟ್ಟು ಸಿಂದೊಡಗೊಡಿದ ದಡವನ್ನುಳ್ಳುದೂ, ಮಹಾ ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದುದೂ ಆಗಿರುವ ಮಹಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲೆಳೆಸಿ, ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಆಕಾಶಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರತೊಡಗಿದನು ||೪೮||

—ಇಂತು ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ - ಸಪ್ತಪಂಚಾಕಸ್ಯರ್ಗಃ.

ಸ ಚಂದ್ರ ಕುಮುದಂ ರಮ್ಯಂ ಸಾರ್ಕ ಕಾರಂಡವಂ ಕುಭಮ್ |

ತಿಷ್ಠ ಶ್ರವಣ ಕಾದಂಬ ಮಾಭಶೈವಾಲ ಶಾದ್ಯಲಂ ||೧||

— ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ವಾತಾತ್ಮಜನಾಕಡಲಂ | ವಾತಾಧಿಕ ವೇಗದಿಂದ ದಾಂಟುತ್ತಲೈದಲಂ |

ಸೀತಾಕುಶಲವ ಸರಿಯಲ್ | ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ಸಿಂದರಾಗಳ್ ಕಪಿಗಳ್ ||

ಸಚಂದ್ರಕುಮುದಂ - ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಕುಮುದಪುಷ್ಪದಿಂದೊಡಗೊಡಿದ, ರಮ್ಯಂ - ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ, ಸಾರ್ಕಕಾರಂಡವಂ - ಸೂರ್ಯನೆಂಬ ನೀರು ಕೋಳಿಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಕುಭಂ - ಮಂಗಳ

—ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ-ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಬೆಳ್ಳಾವರೆ, ಸೂರ್ಯನೆಂಬ ಜಲಪಕ್ಷಿ, ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂಬ ಕಲಹಂಸಗಳು, ಮೇಘಮಂಡಲವೆಂಬ ಪಾನಸ ಮತ್ತು ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನ ಬೈಲು, ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರವೆಂಬ ಮೀನು, ಅಂಗಾರಕನೆಂಬ ತೋರವಾದ ಮೊಸಳೆ, ಐರಾವತವೆಂಬ ದ್ವೀಪ, ಸ್ಯಾತೀ ನಕ್ಷತ್ರವೆಂಬ ಹಂಸ, ವಾಯು ಸಮುದಾಯವೆಂಬ ಅಲೆಗಳಿಗಿಂತ, ಹರಡಿದ ಚಂದ್ರಕಿರಣವೆಂಬ ತಣ್ಣೀರು, ನಾಗ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವರೆಂಬ

ಪುನರ್ದಸು ಮಹಾವಿನಾಸಂ ಲೋಹಿತಾಂಗ ಮಹಾಗ್ರಹಮ್ |
 ಐರಾವತ ಮಹಾದ್ವೀಪಂ ಸ್ವಾತೀಹಂಸ ವಿಲೋಕಿತಮ್ ||೨||
 ವಾತ ಸಂಘಾತ ಜಾತೋರ್ಮಿ ಚಂದ್ರಾಂಶು ಶಿಶಿರಾಂಬುಮತ್ |
 ಭುಜಂಗ ಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕಮಲೋತ್ಪಲಮ್ ||೩||
 ಅಪಾರ ಮಪರಿಶ್ರಂತಃ ಪುಪ್ಲವೇ ಗಗನಾರ್ಣವಂ |
 ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಗತಿ ಮೃಹಾನ್ಾರಿವ ಸಾಗರಮ್ ||೪||
 ಗ್ರಸಮಾನ ಇವಕಾಶಂ ತಾರಾಧಿಪ ಮಿಮೋಲ್ಲಿಖ |
 ಹರನ್ನಿವ ಸನಕ್ಷತ್ರಂ ಗಗನಂ ಸಾರ್ಕಮಂಡಲಮ್ ||೫||
 ಮಾರುತಸ್ಯಾ ತ್ವಜ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ಧಪಿ ರ್ವೋಮಚರೂ ಮಹಾ |

ಕರವೆನಿಸಿರುವ, ಪುಷ್ಪಶ್ರವಣ ಕಾದಂಬಂ. ಪುಷ್ಪಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂಬ ಕಲಹಂಸಗಳುಳ್ಳ, ಅಪ್ಪಶ್ರವಣ
 ಕಾದಂಬಂ-ಮೇಘಗಳೆಂಬವಾನೆಮತ್ತು ಎಳೆಯ ಹುಲ್ಲೂ ಉಳ್ಳ||೧|| ಪುನರ್ವಸುಮಹಾವಿನಾಸಂ-ಪುನರ್ವಸು ನ
 ಕ್ಷತ್ರವೆಂಬ ತೋರವಾದಮಾನುಷ್ಯ, ಲೋಹಿತಾಂಗಮಹಾಗ್ರ ಹಂ-ಅಂಗಾರಕತಾರೆಯೆಂಬದೊಡ್ಡ ಮೊಸಳೆಯು
 ಳ್ಳ, ಐರಾವತ ಮಹಾದ್ವೀಪಂ-ಇಂದ್ರನಾಯೆಂಬ ಮಹಾದ್ವೀಪವುಳ್ಳ, ಸ್ವಾತೀಹಂಸವಿಲೋಕಿತಂ-ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷ
 ತ್ರವೆಂಬಅಂಚೆಯಿಂದಸಹಿತಮಾದ||೨||ವಾತ...ಮತ್, ವಾತಸಂಘಾತ-ವಾಯುಸಮೂಹವೆಂಬ, ಸಂಘಾತ-
 ಉಂಟಾದ, ಉರ್ಮಿ - ಅಲೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಚಂದ್ರಾಂಶು - ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳೆಂಬ, ಅಂಬುಮತ್ - ಜಲವು
 ಳ್ಳದೂ; ಭುಜಂಗ .... ಕಮಲೋತ್ಪಲಂ, ಭುಜಂಗ - ನಾಗರು, ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷರು, ಗಂಧರ್ವ -
 ಗಂಧರ್ವರು ಎಂಬ, ಪ್ರಬುದ್ಧ - ಅರಳಿದ, ಕಮಲೋತ್ಪಲಂ - ತಾವರೆ ಮತ್ತು ನೈದಿಲೆಗಳುಳ್ಳ
 ದೂ, ||೩|| ಅಪಾರಂ - ಪಾರವಿಲ್ಲದುದೂ ಆಗಿರುವ, ಗಗನಾರ್ಣವಂ - ಆಕಾಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು,
 ಮಾರುತಗತಿಃ ವಾಯುವೇಗವುಳ್ಳ, ಹನುಮಾ-ಅಂಜನೇಯನು, ಅಪರಿಶ್ರಂತಃ-ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೇ
 ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಮಹಾನ್ಾರಿವ-ದೊಡ್ಡ ಓಡೆಯಂತೆ, ಪುಪ್ಲವೇ-ದಾಟುವನು ||೪|| ಮಾರುತಸ್ಯ-
 ವಾಯುವಿಗೆ, ಆತ್ಮಜಃ-ಪುತ್ರನಾದ, ಶ್ರೀಮಾ-ಧೈರ್ಯಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ, ವೋಮಚರಃ-ಆಕಾಶಚರನಾಗಿರುವ
 ಮಹಾ-ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ, ಹನುಮಾ-ಅಂಜನೇಯನೆಂಬ, ಕಟಃ-ವಾನರವೀರನು, ಆಕಾ
 ಶಂ-ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು, ಗ್ರಸಮಾನಇವ-ನುಂಗುತಲಿರುವನೆಂಬಂತೆ, ತಾರಾಧಿಪಂ-ಉಡುರಾಜನನ್ನು, (ಸಪ್ತಃ
 ಉಗುರಗಳಿಂದ) ಉಲ್ಲಿಖನ್ನಿವ - ತುರಿಸುವನೆಂಬಂತೆಯೂ, ಸನಕ್ಷತ್ರಂ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವದೂ,
 ಸಾರ್ಕಮಂಡಲಂ - ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವದೂ ಆಗಿರುವ, ಗಗನಂ-ಮುಗಿಲನ್ನು, ಹರನ್ನಿವ-

ಅರಳಿದ ತಾವರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳು ಈ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಬಹು
 ರಮ್ಯವೂ, ಶುಭಕರವೂ ಆಗಿ, ಅಪಾರವೆನಿಸಿರುವ ಗಗನವೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು,
 ಮಾರುತಾತ್ಮಜನಾದ ಅಂಜನೇಯನು-ಮಾರುತನಿಗಿಮ್ಮಡಿಯಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಲೇಶ
 ವಾದರೂ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ, ದೊಡ್ಡನಾವೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ದಾಟುತಲಿದ್ದನು ||೧, ೨, ೩||
 ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಆ ಕಾಶನ್ನು ನುಂಗುವವನ ಹಾಗೂ, ತಾರೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಚಂದಿರ
 ನನ್ನು ಕರತಲದಿಂದ ತಡೆಹುವನೆಂತೆಯೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ರವಿಮಂಡಲದಿಂದಲೂ ಒಡ
 ಗೂಡಿರುವ ಗಗನಮಂಡಲವನ್ನು ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಅವಹರಿಸುವವನೆಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತಾ, ಧೈರ್ಯ

ಹನುಮಾ ನೈಫ ಜಾಲಾನಿ ವಿಕರ್ಷನ್ನಿವ ಗಚ್ಛತಿ ||೬|| -
 ಪಾಂಡುರಾರುಣ ವರ್ಣಾನಿ ನೀಲ ಮಾಂಜಿಷ್ಠ ಕಾನಿ ಚ |
 ಹರಿತಾರುಣ ವರ್ಣಾನಿ ಮಹಾಭ್ರಾಣಿ ಚಕಾಶಿರೇ ||೭||
 ಪ್ರವಿಶನ್ನಭ್ರಜಾಲಾ ನಿ ನಿಷ್ಪತಂಕ್ಷ ಪುನಃಪುನಃ|
 ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಕ್ಷ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಷ ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ ||೮||
 ವಿವಿಧಾಭ್ರಫನಾಪನ್ನ ಗೋಚರೋ ಧವಳಾಂಬರಃ |
 ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯ ತನು ರ್ವೀರ ಸ್ತದಾ ಚಂದ್ರಾಯತೇಂಬರ ||೯||

ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿಯುವನೆಂಬಂತೆಯೂ, ಮೇಘಜಾಲಾನಿ - ಮೋಡಗಳಿಂಬುಗುಗಳನ್ನು, ವಿಕರ್ಷನ್ನಿವ - ಸೆಳೆಯುತ್ತಲಿರುವನೆಂಬಂತೆಯೂ, ಗಚ್ಛತಿ - ತೆರಳುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೬|| ಪಾಂಡುರಾರುಣವರ್ಣಾನಿ - ಬಿಳುಪುಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಗಳಿಲ್ಲವೂ, ನೀಲಮಾಂಜಿಷ್ಠ ಕಾನಿಚ - ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಹಸಿರುಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ, ಹರಿತಾರುಣವರ್ಣಾನಿ - ಅರಿಸಿನ ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಿಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುವ, ಮಹಾಭ್ರಾಣಿ - ತೋರವಾದಮೇಘಗಳು, ಚಕಾಶಿರ - ಬೆಳಗುತ್ತಲಿದ್ದವು || ೭ || (೮ಃ - ೮ ಹನುಮಂತನು) ಅಭ್ರಜಾಲಾನಿ - ಮೇಘಗಳ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು, ಪ್ರವಿಶ - ಬಳಹೊಗುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಗಡಗೂ, ನಿಷ್ಪತಂಕ್ಷ - ಹೊರಗೆಬರುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಕ್ಷ - ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿಮರೆಯಾಗುವವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಕ್ಷ - ಸ್ಪಷ್ಟಹೊತ್ತು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಆಗಿರುವ, ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ - ಚಂದ್ರನಂತೆ, (ಜ, ನೈಃ - ಜನರಿಂದ,) ಲಕ್ಷ್ಯತೇ - ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು || ೮ || ವಿವಿಧಾಭ್ರಫನಾಪನ್ನಗೋಚರಃ - ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದಮೋಡಗಳಿಂದಿನ್ನಲ್ಲಿಹೊಂದಿದದಾರಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಧವಳಾಂಬರಃ - ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ ವೀರಃ - ಕೂರನಾದಮಾರುತಿಯು, ತದಾ - ಆಗ, ಅಂಬರ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯತನುಃ - ಕಂಡುಕಾಣಬರದರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಚಂದ್ರಾಯತೇ - ಚಂದ್ರನಂತಾಗುತ್ತಲಿದ್ದನು || ೯ || ವಾಯುನಂದನಃ - ವಾಯುಪುತ್ರನು, ಮೇಘಬೃಂದಾನಿ - ಮೇಘಗಳಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ದಾರಯ - ಬಡೆಯುತ್ತಲಿರುವನಾಗಿ,

ಶಾರ್ಙ್ಗಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯು-ಮೇಘ ಬೃಂದಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಸೆಳೆಯುವತ್ತಿರುವನೆಂಬಂತೆ ಹಾರಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೫|| ಆಗಲಾ ಬಾಂದಳದಲ್ಲಿ-ಕೆಲಮೇಘಗಳು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕೆಂಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಹೊಂಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವು-ಹಸಿರು ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು ||೬|| ವೈರೋಮಯಾನದಿಂದ ಬರುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯು-ಬಂದುವೇಳೆ-ಮೇಘಸಮುದಾಯದ ಬಳಹೊಗುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಾ, ಬಂದುಸಾರಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಬರದೆಯೂ ಇರುವ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೮|| ಮತ್ತು-ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುವ ಮೋಡಗಳ ಒಳಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದುಬರುತ್ತಾ, ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಧರನಾಗಿರುವ ಮಾರುತಿಯು-ಬಂದುಬಾರಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾಗುತ್ತಲೂ ಇನ್ನೊಂದುಬಾರಿ ಗೋಚರಿಸಿದೆಯೂ ಆಗದದಲ್ಲಿ ತೆರಳುತ್ತಲಿದ್ದರೆ, ಚಂದ್ರನಂತಿರುತ್ತಿದ್ದನು ||೯|| ಇಂತು ಮೋಡಗಳ ಬಡ್ಡನ್ನು ಬಡೆದು ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಲಿರುವ ಮಾರುತಿಯು,

ತಾಕ್ಷ್ಯಾಯಮಾಣೋ ಗಗನೇ ಬಭಾಸೇ ವಾಯು ನಂದನಃ |
 ದಾರಯ ನೈಘೃಬೃಂದಾನಿ ನಿಷ್ಪತಂಶ್ಚ ಪುನಃಪುನಃ ||೧೦||
 ನದ ನ್ನಾದೇನ ಮಹತಾ ಮೇಘಸ್ವನ ಮಹಾಸ್ವನಃ |
 ಪ್ರವರಾ ನ್ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಹತ್ವಾ ನಾಮ ವಿಶ್ರಾವ್ಯ ಚಾತ್ಮನಃ ||೧೧||
 ಆಕುಲಾಂ ನಗರೀಂ ಕೃತ್ವಾ ವೃಥಯಿತ್ವಾ ಚ ರಾವಣಮ್ |
 ಅರ್ದಯಿತ್ವಾ ಬಲಂ ಘೋರಂ ವೈದೇಹೀ ಮಭಿವಾದ್ಯ ಚ ||
 ಆಜಗಾಮ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪುನ ರ್ತುಧೈನ ಸಾಗರಮ್ ||೧೨||
 ಪಪ್ಲತೇದ್ರಂ ಸುನಾಭಂ ಚ ಸಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ವೀರೈವಾ ||

ಪುನಃಪುನಃ - ಅಡಿಗಡೆಗೂ, ನಿಷ್ಪತಂಶ್ಚ - ಮೋಡಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆಬರುತ್ತಲೂ, ಗಗನೇ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ತಾಕ್ಷ್ಯಾಯಮಾಣಃ - ಗರುಡಂತಿರುವವನಾಗಿ, ಬಭಾಸ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೦|| ಮಹಾತೇಜಃ - ಹೇರಳವಾದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ ಹನುಮಂತನು, ಮೇಘಸ್ವನಮಹಾಸ್ವನಃ - ಮೇಘಗಳ್ಳಿನಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾದಕಾರಣವೇ, ಮಹತಾ-ದೊಡ್ಡದಾದ, ನಾವೇನ-ಕಬದಿಂದ, ನದ-ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪ್ರವರಾ-ಮಹಾ ಪ್ರಬಲರನ್ನಿಟ್ಟ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ-ರಕ್ಕಸರನ್ನು, ಹತ್ವಾ-ಕೊಂದು, ಆತ್ಮನಃ-ತನ್ನ, ನಾಮ-ಹಸರನ್ನು, ವಿಶ್ರಾವ್ಯಚ - ಎಲ್ಲಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ, ನಗರೀಂ- ಲಂಕಾ ಪುರವನ್ನು, ಆಕುಲಾಂ - ವೃಥೆಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ರಾವಣಂ-ರಾವಣನನ್ನು- ವೃಥಯಿತ್ವಾಚ-ಸಂಕಟಪಡಿಸಿ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವನ್ನಿಟ್ಟ, ಬಲ-ಸೇನೆಯನ್ನು, ಅರ್ದಯಿತ್ವಾ, ಮರ್ದಿಸಿ, ವೈದೇಹೀಂ-ಜಾನಕಿಯನ್ನು, ಅಭಿವಾದ್ಯಚ- ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿಯೂ, ಪುನಃ-ಮರಳಿ, ಸಾಗರಮಧೈನ-ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ, ಆಜಗಾಮ- ಹೊರಟು ಬಂದನು ||೧೧, ೧೨|| ವೀರೈವಾ - ಮಹಾವೀರಗಳಂತೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಹನುಮಂತನು, ಪಪ್ಲತೇದ್ರಂ - ಪಪ್ಲತಶ್ಚೈವೈವೆನಿಸಿದ, ಸುನಾಭಂಚ-ಮೈನಾಕಪರ್ವತವನ್ನೂ, ಸಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ - ಕರತಲದಿಂದ ತಡವಿ, ಜ್ವಾಮುಕ್ತಃ - ಹವೆಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ, ನಾರಾಚ್ಚಿದ-ಬಾಣದಂತೆ, ಮಹಾವೇಗಃ- ಬರುವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಭ್ಯುಪಾಗತಃ-ಹೊರಟುಬರುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೩|| ಜರಿಪುಂಗವಃ - ಕುಪ್ರವರನಾದ, ಸಃ - ಆ ಮಾರುತಿಯು, ಕಿಂಚಿತ್-

ಮಹಾವೇಗಸಂಭವನ್ನಾಗಿ, ಗುರುತ್ವಂತನಂತೆ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು||೧೦|| ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನಾದ ಹನುಮಂತನು-ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು, ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹಸರನ್ನು ಲಂಕಾನಗರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಘೋಷಿಸಿ, ಪುರವನ್ನು ಉರುಹಿ, ಆಕುಲವಿಕ್ಕೊಳಗು ಮಾಡಿ, ಲಂಕಾನಾಥನು ಮಹತ್ತರವಾದ ವೃಥೆಗೀಡಾಗುವಂತೆಸಗಿ, ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿದ ರಕ್ಕಸರ ಪಡೆಯನ್ನೂ ಸೆವೆಬಡಿದು, ವಿದೇಹ ರಾಜನಂದಿನಿಯನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಮೇಘಧ್ವನಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ, ಸಾಗರದ ಮೇಲಣ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದನು. ||೧೧, ೧೨, ೧೩|| ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹನುಮಂತನು-ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮೈನಾಕನಿಗೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರುಹಿ, ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮಾರ್ವಿಯಿಂದೆಸೆದ ಬಾಣದಂತೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಾ ||೧೪|| ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ

ಜ್ಯಾಮುಕ್ತ ಇವ ನಾರಾಚೋ ಮಹಾವೇಗೋ ಭೃಪಾಗತಃ ||೧೪||
 ಸ ಕಿಂಚಿ ದನುಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ಮಹಾಗಿರಿಮ್ |
 ಮಹೇಂದ್ರಂ ಮೇಘ ಸಂಕಾಶಂ ನನಾದ ಹರಿಪುಂಗವಃ ||೧೫||
 ಸ ಪೂರಯಾಮಾಸ ಕಪಿ ರ್ವಿಶೋ ದಶ ಸಮಂತತಃ |
 ನದ ನ್ಯಾದೇನ ಮಹತಾ ಮೇಘಸ್ವನ ಮಹಾಸ್ವನಃ ||೧೬||
 ಸ ತಂ ದೇಶ ಮನುಪ್ರಾಪ್ತ ಸುಹೃದ್ವರ್ಷನ ಲಾಲಸಃ |
 ನನಾದ ಹರಿಶಾರ್ದೂಲೋ ಲಾಂಗೂಲಂ ಚಾ ಪೃಕಂಪಯತ್ ||೧೭||
 ತಸ್ಯ ನನಾದ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಸುಪರ್ಣ ಚರಿತೇ ಪಥಿ |
 ಫಲತೀ ವಾಸ್ಯ ಘೋಷೇಣ ಗಗನಂ ಸಾರ್ಥ ಮಂಡಲಮ್ ||೧೮||

ಬುಂದನೋ ದು ಸ್ಥಲವನ್ನು, ಅನುಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಮೇಘಸಂಕಾಶಂ-ಮೇಘಕ್ಕೆನೆಯನಿ
 ಸಿದ,ಮಹೇಂದ್ರಂ-ಮಹೇಂದ್ರಮುಖ, ಮಹಾಗಿರಿಂ-ಮಹಾಪರ್ವತವನ್ನು, ಸಮಾಲೋಕ್ಯ-ಜಿನ್ನಾಗಿನೋಡಿ,
 ನನಾದ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೧೪|| ಸಃ-೨, ಕಪಿಃ-ಹನುಮಂತನು, ಮೇಘಸ್ವನಮಹಾಸ,
 ನಃ-ಮೇಘಧ್ವನಿಮಂತ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನಾದಕಾರಣವೇ, ಮಹತಾ- ಪ್ರಬಲವಾದ, ನಾದೇನ-ಧ್ವನಿಯಿಂದ
 ನದರ್ - ಕಬ್ಬುನಾಡುತ್ತಿರುವನಾಗುತ್ತಾ, ದಶ-ಹತ್ತಾದ, ದಿಶಃ-ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಪೂರಯಾಮಾಸ-ತುಂ
 ಬಿದನು ||೧೫|| ಹರಿಶಾರ್ದೂಲಃ-ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ, ಸಃ-೨ ಹನುಮಂತನು, ತಂ-೨, ದೇಶ-
 ಸ್ಥಲವನ್ನು, ಅನುಪ್ರಾಪ್ತಃ-ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಸುಹೃದ್ವರ್ಷನಲಾಲಸಃ - ಮಿತ್ರಸಂದರ್ಶನದ ಕುತೂಹಲ
 ವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾ, ನನಾದ- ಗರ್ಜಿಸಿದನು, ಲಾಂಗೂಲಂಚ - ಬಾಲವನ್ನೂ, ಅಕಂಪಯತ್-ತಲುಗಿಸಿ
 ದನು ||೧೬|| ಸುಪರ್ಣಚರಿತ - ಗರುಡಂತನಿಂದ ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಥಿ-೨ಕಾರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ನನಾ
 ದ್ಯಮಾನಸ್ಯ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ, ತಸ್ಯ-೨, ಅಸ್ಯ - ಹನುಮಂತನ. ಘೋಷೇಣ -ಧ್ವನಿ
 ಯಿಂದ, ಸಾರ್ಕಮಂಡಲಂ-ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದ ಸಹಿತನಾದ, ಗಗನಂ-೨ಕಾಕವು, ಫಲತೀವ-ನಿಡಿದು
 ಹೋಗುವಂತಿದ್ದಿತು ||೧೭|| ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಕೂರಾಃ - ದರಾಕ್ರಮಣಾಲಿಗ
 ಳಾದ, ಯೇತು - ಯಾವ ವಾನರರಾದರೆ, ವಾಯುಪುತ್ರದಿವ್ಯಹವಃ - ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ
 ಬಯಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ-ಕಡಲಿನ, ಉತ್ತರ - ಬಡಗಲಕಡೆಮದುವ, ತೀರ-ದಡದಲ್ಲಿ, ತತ್ರ-

ಬುದಾನೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುವಲ್ಲಿಗೆ, ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವ
 ತವನ್ನುಕಂಡು, ಹರ್ಷಪರವಶನಾಗಿ, ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ||೧೪|| ಮಹಾಮೇಘ
 ದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿರಹನುಮನ ಸಿಂಹನಾದವು ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ
 ತು||೧೫||ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ-ತನ್ನಬರವ
 ನ್ನೇ ಇದ್ದಿರನೋಡುತ್ತಿರುವಜಾಂಬವಂತನೇಮೊದಲಾದಮಿತ್ರರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಬೇಕೆಂಬಮ
 ಹತ್ತರವಾದ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮರಳಿ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಬಾಲ
 ವನ್ನೂ ವಿನೋದದಿಂದಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು||೧೬|| ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸಂಚರಿಸುವ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಗ
 ರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವವಾರುತಿಯಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ನಭೋಮಂಡ
 ಲವುಬಡೆದುಹೋಗುವಂತಿದ್ದಿತು||೧೭||ಆಂಜನೇಯನು ಲಂಕೆಗೆತೆರಳದಮೇಲೆ ಮಹಾಕೂರ

ಹರ್ಷೇ ಸಾಶ್ವರೈರ್ಮಾನೋಸೌ ರಮ್ಯೇ ಪರೈತ ನಿರ್ಝರೇ |
 ಛಿನ್ನವಕ್ಷ ಇವಾಕಾಶಾ ತ್ವಪಾತ ಧರಣೀಧರಃ ||೩೦||
 ತತ ಸ್ತೇ ಪ್ರೀತಮನಸಃ ಸರ್ವೇ ವಾನರ ಪುಂಗವಾಃ |
 ಹನೂಮಂತಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪರಿವಾರ್ಯೋಷ ತಸ್ಥಿರೇ ||೩೧||
 ಪರಿವಾರ್ಯ ಚ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪರಾಂ ಪ್ರೀತಿ ಮುಪಾಗತಾಃ ||೩೨||
 ಪ್ರಹೃಷ್ಠಾ ವದನಾ ಸ್ಸರ್ವೇ ಹನುಮಂತ ಮುಪಾಗತಂ |
 ಉಪಾಯನಾನಿ ಚಾದಾಯ ಮೂಲಾನಿ ಚ ಫಲಾನಿ ಚ ||೩೩||
 ಪ್ರತ್ಯರ್ಜಯತ್ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಹರಯೋ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಮ್ ||೩೪||
 ಹನುಮಾಂ ಸ್ತು ಗುರೂ ಸ್ವದ್ಧಾ ನ್ಜಾಂಬವ ತ್ಪ್ರಮುಖಾಂ ಸ್ತದಾ||

ಕತ್ತರಿಸಿದ ರೆಕ್ಕೆಯುಳ್ಳ, ಧರಣೀಧರಇವ-ದರ್ವತದ ಹಾಗೆ, ಆಕಾಶಾತ್ - ಆಗಸದ ದೆಸೆಯಿಂದ. ನಿಜ
 ಪಾತ-ಇಳಿದನು ||೩೦|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಸರ್ವೆ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಪುಂಗವಾಃ - ವಾನರ ಶ್ರೇ
 ಷ್ಠರು, ಪ್ರೀತಮನಸಃ - ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾಗಿ, ಮಹಾತ್ಮಾನಂ-ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಹನುಮಂ
 ತಂ - ಮಾರುತಿಯನ್ನು; ಪರಿವಾರ್ಯ - ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಪತಸ್ಥಿರೇ-ನೇವಿಸಿದರು, ತೇಸರ್ವ-ಆವಾನರ
 ರೆಲ್ಲರೂ, ಪರಿವಾರ್ಯ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡೂ, ಪರಾಂ - ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದ, ಪ್ರೀತಿಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಉಪಾಗ
 ತಾಃ - ಹೊಂದಿದರು ||೩೧, ೩೨|| ಸರ್ವೆ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಹರಯಃ - ವಾನರರು, ಪ್ರಹೃಷ್ಠವದನಾ-
 ಪ್ರಸನ್ನಮುಖರಾಗಿ, ಅರೋಗಂ - ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಉಪಾಗತಂ - ಬಂದಿರುವ, ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ -
 ಕಪಿವರನೆನಿಸಿದ, ತಂ - ಆ, ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ - ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಮೂಲಾನಿಚ-ಗಣಸುಗಳನ್ನೂ,
 ಫಲಾನಿಚ - ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಉಪಾಯನಾನಿ - ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಾಗಿ, ಆದಾಯಚ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
 ಬಂದು, ಪ್ರತ್ಯರ್ಜಯತ್ - ಗೌರವಿಸಿದರು ||೩೩, ೩೪|| ಹನುಮಾ - ಹನುಮಂತನೆಂಬ, ಸಃ -
 ಆ, ಮಹಾಕವಿಃ - ಅಂಜನೇಯನು, ತದಾ - ಆಗ, ಗುರೂ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ವೃದ್ಧಾ - ಮುದು
 ಕರಾಗಿರುವ, ಜಾಂಬವತ್ಪ್ರಮುಖಾ - ಜಾಂಬವನೇ ಮೊದಲಾಗಿರತಕ್ಕ ವಾನರರನ್ನೂ, ಕುಮಾರಂ -
 ಚಿಕ್ಕವನಾದ, ಅಂಗದಂಜೈವ - ಅಂಗದವನ್ನೂ, ಅವಂದತ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು ||೩೫|| ತಾಭ್ಯಾಂ -

ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಯು ಕತ್ತರಿಸಿಹೋಗಲು, ಆಗಸದಿಂದ ಕಳಗಬೀಳುವಗಿರಿಯೋ ಎಂಬಂ
 ತ ಇಳಿದನು ||೩೦|| ಹಾಗೆ ಇಳಿದ ಹನುಮನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ವಾನರೋತ್ತಮರೆ
 ಲ್ಲರೂ ಆಪರಿಮಿತ ಸಂತೋಷ ಭರಿತರಾಗಿ, ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಸುತ್ತ
 ಗಟ್ಟಿನಿಂತು, ಆನಂದ ಪರವಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ||೩೧, ೩೨|| ಎಲ್ಲರಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷ
 ವು ಉಕ್ಕುತ್ತಲಿದ್ದಿತು, ಕತ್ತನಗರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಸುಖ
 ವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಮಾರುತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಿ. ಆ ವನದಲ್ಲಿನ ಕಂದ ಮೂ
 ಲ ಫಲಗಳನ್ನುತಂದು, ಹನುಮನಿಗೆ ಉಪಹಾರವಾಗಿ ಬಸ್ಸಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಗೌರವಿ
 ಸಿ, ಆದರಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿದರು ||೩೩|| ತರುವಾಯ ಮಾರುತಿಯು-ವೃದ್ಧ ರಾಗಿಯೂ ಗು
 ರುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜಾಂಬವನೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ, ವಾಲಿಪುತ್ರನಾಗಿ ಯುವರಾ
 ಜನೆನಿಸಿರುವ ಅಂಗದ ಮುಂತಾದವರನ್ನೂ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು

ಕುಮಾರ ಮಂಗದಂ ಚೈವ ನೋವಂದತಮಹಾಕವಿಃ ||೪೪||
 ಸ ತಾಭ್ಯಾ ಪೂಜಿತಃ ಪೂಜ್ಯಃ ಕವಿಭಿಶ್ಚ ಪ್ರಸಾದಿತಃ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತೇತಿ ವಿಕ್ರಾಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ನ್ಯವೇದಯತ್ ||೪೫||
 ನಿಷಸಾದಚ್ಚ ಹಸ್ತೇನ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವಾಲಿನ ಸ್ಸುತಂ ||
 ರಮಣೀಯ ವನೋದ್ದೇಶೆ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ ಗಿರೇ ಸ್ತದಾ |
 ಹನುಮಾ ನಬ್ರವೀ ದ್ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ತದಾ ತಾ ನ್ವಾನರರ್ಷಭಾಃ ||೪೬||
 ಅಶೋಕ ವನಿಕಾ ಸಂಸ್ಥಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ |
 ರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾ ಸುಘೋರಾಭೀ ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ರನಿಂದತಾ ||೪೭||
 ಏಕವೇಣೀ ಧರಾ ಬಾಲಾ ರಾಮದರ್ಶನ ಲಾಲಸಾ |

ಆಜಾಂಬವದಂಗದರಿಂದ, ಪೂಜಿತಃ - ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪೂಜ್ಯಃ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಕವಿಭಿಶ್ಚ -
 ಇತರವಾನರರಿಂದ, ಪ್ರಸಾದಿತಃ - ಅನುಗ್ರಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯು
 ನಿಸಿರುವ, ಸಃ - ಆ ಹನುಮನು, ಸೀತಾದೃಷ್ಟೇತಿ - ಸೀತೆಯು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳೆಂದು, ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ -
 ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ, ನ್ಯವೇದಯತ್ - ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು ||೪೪|| ತದಾ - ಆಗ, ಹನುಮಾ-ಆಂಜನೇಯ
 ನು, ರಮಣೀಯ - ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ, ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಮಹೇಂದ್ರವೆಂಬ, ಗಿರೇಃ - ಪರ್ವತದ
 ವನೋದ್ದೇಶಃ - ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಾಲಿನಃ - ವಾಲಿಯು, ಸುತಂ - ಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು, ಹಸ್ತೇ
 ನ - ಕೈಯಿಂದ, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ನಿಷಸಾದಚ್ಚ - ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು, ತದಾ - ಆಗ,
 ಹೃಷ್ಟ್ವಾ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ತಾ - ಆ ವಾನರರ್ಷಭಾಃ - ವಾನರ ಕ್ರೀಡಾರನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ||೪೫|| ೪೬||

ಅಶೋಕವನಿಕಾಸಂಸ್ಥಾ - ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ, ಸುಘೋರಾಭಿಃ - ಮಹಾಭಯಂ

ಬಂಧಿಸಿದನು||೪೪|| ಆ ಮೇಲೆ-ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯನಿಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಪಾ
 ತ್ರನಾಗಿ ಪೂಜ್ಯನನಿಸಿರುವ ಆಂಜನೇಯನು-ಜಾಂಬವಾಂಗದಿಂದ ಆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಇತರ
 ವಾನರರಿಗಿಲ್ಲ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ತೋರಿದನು ಆಹಿಂ
 ದೆ “ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ? ನೀನು ಹೋಗಿ ಬಂದ ಕಾರ್ಯವೇನಾಯಿತು ?” ಎಂದ
 ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮೊದಲು - ಸೀತೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು
 ಹೇಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಮುಂದೇನ ಹೇಳುವನೋ ಎಂದು ಕವಿವರರಿಗೆ ಎಷ್ಟುಕಳವಳವುಂ
 ಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ, “ಕಂಡೆನು ಸೀತೆ ಯನ್ನು” ಎಂದೇ ಸಂ
 ಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಾನು ಹೋಗಿ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ||೪೫|| ಹಾಗೆಯೇ ಯುವ
 ರಾಜನಾದ ಅಂಗದನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕರತಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ
 ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಬಂದಾನೊಂದು ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಳಿಸಿ, ಬಹು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತೆ
 ರಂಗನಾದ ಹನುಮಂತನು-ಎಲ್ಲವಾನರರನ್ನೂ ಕುರಿತು ತನ್ನ ಗಮನಾಗಮನದ ಸಮಾಚಾರವ
 ನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೪೬||, ೪೭|| ಎಲೈವಾನರೋತ್ತಮರೇ ! ಜಾನಕಿ
 ಯು-ಅಂಕಾನಗರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಳೆ, ಭಯಂಕರವೆನಿಸಿರುವ

ಉಪವಾಸ ಪರಿಶ್ರಾಂತಾ ಜಟಿಲಾ ಮಲಿನಾ ಕೃಶಾ ||೪೯||
 ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವೇತಿ ವಚನಂ ಮಹಾರ್ಥ ಮಮೃತೋಪಮಮ್ |
 ನಿಶಮ್ಯ ಮಾರುತೇ ಸ್ವರೈ ಮುದಿತಾ ವಾನರಾ ಭವನ್ ||೫೦||
 ಜ್ವೇಳಂತೈಃ ನದಂತೈಃ ಗರ್ಜಂತೈಃ ಮಹಾಬಲಾಃ |
 ಚಕ್ರಾಃ ಕಿಲಕಿಲಾ ಮನ್ಯೈ ಪ್ರತಿಗರ್ಜಂತಿ ಚಾ ಪರೇ ||೫೧||

ಕರೆಯರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಅನಿಂದಿತಾ -
 ದೋಷಲೇಶವಿಲ್ಲದ, ಏಕವೇಣೀಧರಾ - ಒಂದೇಳೆಯ ಜಡೆಯುಳ್ಳ, ಬುಲಾ-ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ, ರಾಮದರ್ಶ
 ನಲಾಲಸಾ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವ, ಉಪವಾಸ ಪರಿಶ್ರಾಂತಾ - ಆಹಾರವಿ
 ಲ್ಲದೆ ಬಿಳಿಲಿರುವ, ಜಟಿಲಾ - ಜಡೆಯನ್ನುಳ್ಳ, ಮಲಿನಾ-ಮೂಸಿದ ಶರೀರವುಳ್ಳ, ಕೃಶಾ - ನವದೂಹೋಗಿರು
 ವ, ಸಾ - ಆ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜಾನಕಿಯು, (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ), ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು ||
 ||೪೯-೫೦|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ವಾನರಾಃ - ಕಪಿವಂಶರು, ಸರ್ವ-ಎಲ್ಲರೂ, ಮಹಾರ್ಥಂ - ಮಹತ್ತರವಾ
 ದ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳ, ಅಮೃತೋಪಮಂ - ಅಮೃತ ಸಮಾನವಾದ, ಮಾರುತೇಃ - ವಾಯುನಂದನನ,
 ದೃಷ್ಟ್ವೇತಿ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು ಎಂಬ, ವಚನಂ - ನುಡಿಯನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ಮುದಿತಾಃ - ಆನಂ
 ದವುಳ್ಳವರು ಭರ್ವ (ಅಭರ್ವ) ಆದರು ||೪೯|| ಮಹಾಬಲಾಃ - ಮಹಾದರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಅನ್ಯೈ - ಮ
 ತ್ತೆ ಕೆಲವರಾದ ವಾನರರು, ಜ್ವೇಳಂತಿ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಅನ್ಯೈ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರು,
 ನದಂತಿ - ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಆನ್ಯೈ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಗರ್ಜಂತಿ - ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು
 ಅನ್ಯೈ - ಅವರರು, ಕಿಲಕಿಲಾಶಬ್ದಂ - ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಚಕ್ರಾಃ - ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಅವರ -
 ತದಿತರರು, ಪ್ರತಿಗರ್ಜಂತಿಚ - ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಬರುವಹಾಗಿ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೫೧||
 ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮಂದಿಯಾದ, ಕುಕುಂಜಾಃ - ವಾನಂಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ - ಬಿಳಿಬಣ್ಣವಾಗಿ

ರಾಕ್ಷಸನನಿತೆಯರು ಆಕೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾವಲಾಗಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಆವ
 ಹಾನುಭಾವಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ದೋಷಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬಾಚುವುದೇ
 ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ತಲೆಯಕೂದಲೆಲ್ಲ ಬಂದೇಜಡೆಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ
 ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧ್ವಿಯಾದುದರಿಂದ ಏನಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿಯಲಾರದೆ, ಶ್ರೀ
 ರಾಮನನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಕಾಣುವೆನೋ ಎಂದು ಹಗಲಿರಳೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿರುವಳು, ಮತ್ತು -
 ಇದೇಕೊರಗಿನಿಂದ ನಿರಾಹಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಕೃತಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಲ್ಲದಿರುವುದ
 ರಿಂದ ಬಹುಮಲಿನ ಶರೀರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು
 ||೪೯.೫೦|| ಎನಲು, ಮಹತ್ತರವಾದ ಲಾಭರೂಪವಾಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಎಂಬ
 ಅಮೃತಮಯವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಹೊಕ್ಕಕೂಡಲೆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಪೇಳಲಸದಳ
 ವಾದ ಹರ್ಷ ನಿರ್ಭರರಾದರು. ||೫೦|| ಮತ್ತು - ಕೆಲವರು ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದರು,
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಚೀರುಕೀರುಗಳೆಂಬ ಅಮೃತ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲ
 ವರು ಕಿಲಕಿಲವೆಂಬ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡು
 ತಲಿದ್ದರು ||೫೧|| ಅನ್ಯರು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದರು. ಇತರರು

ಕೇಚಿ ದುಚ್ಚಿ ತ್ರ ಲಾಂಗೂಲಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಃ ಕಪಿ ಕುಂಜರಾಃ |
 ಅಂಚಿತಾಯತದೀರ್ಘಾಣಿ ಲಾಂಗೂಲಾನಿ ಪ್ರವಿವ್ಯಧಾಃ ||೪೩||
 ಅಪರೇ ಚ ಹನೂಮಂತಂ ವಾನರಾ ವಾರಣೋಪಮಮ್ |
 ಆಪ್ಲುತ್ಯ ಗಿರಿ ಶೃಂಗೇಭ್ಯಃ ಸಂಸ್ಪೃಶಂತಿ ಸ್ತ ಹರ್ಷಿತಾಃ ||೪೪||
 ಉಕ್ತವಾಕ್ಯಂ ಹನೂಮಂತ ಮಂಗದ ಸ್ತ ಮಥಾ ಬ್ರವೀತ್ |
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹರಿವೀರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಚನ ಮುತ್ತಮಂ ||೪೫||
 ಸತ್ವೇ ವೀರೈರೇ ನ ತೇ ಕಶ್ಚಿ ತ್ಸವೋ ವಾನರ ವಿದ್ಯತೇ |

ಸಂತೋಷಿಸಿದವರಾಗಿ, ಉಚ್ಚಿ ತ್ರಲಾಂಗೂಲಾಃ-ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ ಬಾಲವೃಳವರಾಗಿಯೂ, ಅಂಚಿತಾಯತದೀರ್ಘಾಣಿ-ಅಂದವೂ, ತೋರವೂ, ನೀಳವೂ ಆಗಿರುವ, ಲಾಂಗೂಲಾನಿ - ಬಾಲಗಳನ್ನು, ಪ್ರವಿವ್ಯಧಾಃ-ಎತ್ತಿ ಕೊಡಬಹುದು ||೪೩|| ಅಪರ - ಇನ್ನು ಕೆಲಮಂದಿ, ವಾನರಾಕ್ಷ - ವಾನರರೂ, ಹರ್ಷಿತಾಃ - ಸಂತೋಷ ವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಗಿರಿಶೃಂಗೇಭ್ಯಃ - ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ಆಪ್ಲುತ್ಯ - ಪುಟನಗದ ಬಂದು, ವಾರಣೋಪಮಂ - ಆನೆಮಂತಿರುವ, ಹನೂಮಂತಂ - ಲಂಜನೇಯನನ್ನು, ಸಂಸ್ಪೃಶಂತಿ ಸ್ತ - ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪೪|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಂಗದಃ - ವಾಲಿಪುತ್ರನು, ಉಕ್ತವಾಕ್ಯಂ - ನೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನೊಬ್ಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ, ತಂ - ಆ, ಹನೂಮಂತಂ - ಲಂಜನೇಯನನ್ನು ಕೂರಿತು, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಹರಿವೀರಾಣಾಂ - ಕುಸುಮರರ, ಮಧ್ಯೆ - ನಡುವೆ, ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ. ವಚನಂ - ವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೪೫|| ಯತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ - ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಸಾಗರಂ - ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಅವಪ್ಲುತ್ಯ - ದಾಟಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಆಗತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದ್ದೀಯೋ, ತತ್ - ಅದಕಾರಣ, ವಾನರ-ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೇ, ಸತ್ವೇ

ಕೆಲವರು ಕೇಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದರು, ತದಿತಿವರು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ತೋರ ವಾಗಿಯೂ, ನೀಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಾಲಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಎಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಲಿದ್ದರು ||೪೩|| ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು - ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವು ಅಡಗದೆ, ಮದಃಜದಂತೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಲಂಜನೇಯನ ಬಳಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡುಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಹಾರಿಬಂದು ಮೈದಡವುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪೪|| ಸಮಸ್ತ ವಾನರ ವೀರರ ನುನೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಅಂಗದಃ - ನೀತಾ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದನೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದ ಲಂಜನೇಯನ ಮಧುರ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು-||೪೫|| ಮಹಾ ಸತ್ವಸಂಪನ್ನನಾದ ಎಲೈ ಹನೂಮಂ ತನೇ! ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಹಗೆಯ ಹೊಳಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಕಾ ರ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಎಣೆಯಿರಿಸಿದವನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಗಳೂ, ಅಪಾರವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ, ಮತ್ತು-ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧೃತ್ಯ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದು, ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕವಲ್ಲದೆಬೇರಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ನೀತಾ ವಿಯೋಗದಿಂದಂಟಾಗಿದ್ದ ಮನೋವೃಥೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಯದವಪುಲ್ಲತ್ಯ ವಿನ್ವೀರ್ಣಂ ಸಾಗರಂ ಪುನರಾಗತಃ ||೪೫||
 ಅಹೋ ಸ್ವಾಮಿನಿ ತೇ ಭಕ್ತಿ ರಹೋ ವೀರೈ ಮಹೋ ಧೃತಿಃ |
 ದಿಷ್ಟ್ವಾ ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಯಾ ದೇವೀ ರಾಮಪತ್ನೀ ಯಶಸ್ವಿನೀ ||
 ದಿಷ್ಟ್ವಾ ಧೃಷ್ಟ್ವಾತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ಶೋಕಂ ಸೀತಾ ವಿಯೋಗಜಂ ||೪೬||
 ತತೋಂಗದಂ ಹನೂಮಂತಂ ಜಾಂಬವಂತಂ ಚ ವಾನರಾಃ ||
 ಪರಿವಾರೈ ಪ್ರಮುದಿತಾ ಭೇಜಿರೇ ವಿಪುಲಾ ಶಿಲಾಃ ||೪೭||
 ಶೋತು ಕಾಮಾ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಲಂಘನಂ ವಾನರೋತ್ತಮಾಃ ||೪೮||
 ದರ್ಮನಂ ಚಾಪಿ ಲಂಕಾಯಾ ಸ್ನೀತಾಯಾ ರಾವಣಸ್ಯ ಚ ||೪೯||
 ತಸ್ಯಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯ ಸ್ಪರ್ಶೇ ಹನುಮ ದ್ವದನೋನ್ಮುಖಾಃ ||೫೦||

ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವೀರೈ - ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ, ತ - ನಿನಗೆ, ಸಮಾಃ - ಎಣೆಯನಿಸಿದವರು, ಕಪ್ಪಿತ -
 ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ, ಸವಿದ್ಯತೆ - ಅಲ್ಲವು ||೪೫|| ಸ್ವಾಮಿನಿ - ಪ್ರಜಾವಿನಲ್ಲಿ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭಕ್ತಿಃ -
 ಭಕ್ತಿಯೂ, (ಪ್ರಜಾನ್ವನರಾಗವು) ಅಹೋ - ಅಚ್ಚದೈಕವೆನಿಸಿದೆ. ವೀರೈ - ಪರಾಕ್ರಮವು, ಅಹೋ -
 ಅದ್ಭುತವೆನಿಸಿದೆ, ಧೃತಿಃ - ಧೈರ್ಯವು (ಚಾತ್ಸಹವು) ಅಹೋ - ಅಸದೈಕವೆನಿಸಿದೆ, ತ್ವಯಾ ನಿನ್ನಿಂದ,
 ಯಶಸ್ವಿನೀ - ಬಳಿಯ ಹೆಸರುವಾಸಿಯುಳ್ಳ, ದೇವೀ - ಪಟ್ಟದರಸಿಯಾದ, ರಾಮಪತ್ನೀ - ರಾಮಭಾರ್ಯೆಯಾ
 ದ ಸೀತೆಯು, ದಿಷ್ಟ್ವಾ - ಭಾಷ್ಯವೆಂದಿ, ಧೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು ||೪೬|| ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮ
 ನು, ಸೀತಾವಿಯೋಗಜಂ, ಸೀತೆಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ. ಶೋಕಂ - ದುಃಖವನ್ನು, ದಿಷ್ಟ್ವಾ - ದೈ
 ವಯೋಗದಿಂದ, ತೃಪ್ತ್ಯತಿ - ಬಿಡುವನು ||೪೭|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ವಾನರಾಃ - ವಾನರರು, ಅಂಗ
 ದಂ - ಅಂಗದವನ್ನೂ, ಹನೂಮಂತಂ - ಮಾರುತಿಯನ್ನೂ, ಜಾಂಬವಂತಂಚ - ಜಾಂಬವಂತನನ್ನೂ, ಪ
 ರಿವಾರೈ - ಸುತ್ತುಬಳಸಿ, ಪ್ರಮುದಿತಾಃ - ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ವಿಪುಲಾಃ - ವಿಸ್ತಾರಗಳಾಗಿರುವ, ಶಿ
 ಲಾಃ - ಹಲಗೆಗಲ್ಲಗಳನ್ನು, ಭೇಜಿರೇ - ಹೊಂದಿದರು ||೪೮|| ವಾನರೋತ್ತಮಾಃ - ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರು
 ಸವೇ - ಎಲ್ಲರೂ, ಸಮುದ್ರಸ್ಯ - ಸಾಗರದ, ಲಂಘನಂ - ದಾಟೋಣವನ್ನೂ, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕೆಯ,
 ಸೀತಾಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ರಾವಣಸ್ಯಚ - ರಾವಣನ, ದರ್ಶನಂಚಾಪಿ - ನೋಡೋಣವನ್ನೂ, ಶೋತು
 ಕಾಮಾಃ - ಕೇಳಲಾಶೆನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಂಜಲಯಃ - ಅಂಜಲಿ ಬದ್ಧರಾಗುತ್ತಾ, ಹನುಮದ್ವದನೋ
 ನ್ಮುಖಾಃ - ಹನುಮನ ಮುಖಕ್ಕಿಡಿರಾಗಿ ಎತ್ತಿದ ಮುಖಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ತಸ್ಯಃ - ಇದ್ದರು ||೪೯||
 ||೫೦|| ತತ್ರ - ಆ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮಾಃ - ಸಂತೋಷಸಂಪದವುಳ್ಳ, ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದನು,

||೪೫, ೪೬|| ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು—ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪ
 ಡುತ್ತಿರುವ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಅಂಗದ, ಜಾಂಬವಂತ, ಅಂಜನೇಯ ಇವರನ್ನು ಆವರಿಸಿ
 ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶಿಲಾತಲಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ||೪೬|| ಸಮುದ್ರ ಲಂಘನ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಸೀತಾ
 ಸಂದರ್ಶನದ ವಿವರವನ್ನೂ, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡ
 ಬಗೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮಾರುತಿಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಉನ್ಮುಖ
 ರಾಗಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕುಳಿತರು ||೪೯|| ಅನೇಕ ಮಂದಿ ವಾನರ ವೀರರಿಂದ ಆವ
 ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಅಂಗದನು - ಸ್ವರ್ಗ

ತಸ್ಯ ತತ್ರಾಂ ಗದ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ಯಾನರೈ ಬೃಹುಭಿ ವೃತಃ |
 ಉಪಾಸ್ಯಮಾನೋ ವಿಬುಧೈ ರ್ದಿವಿ ದೇವ ಪತಿ ರ್ವೃಥಾ ||೫೦||
 ಹನೂಮತಾ ಕೀರ್ಮಿತಾ ಯಶಸ್ವಿನಾ ತಥಾಂಗದೇ ನಾಂಗದ ಬದ್ಧ ಬಾಹುನಾ |
 ಮುದಾ ತದಾಧ್ಯಾಸಿತ ಮುನ್ಮತ ಮೃಹ ನೃಹೀಧರಾಗ್ರಂ ಜ್ವಲಿತಂ ಶ್ರಿಯಾಭವತ್||೫೧||
 — ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಸಪ್ತಪಂಚಾಶಸ್ಸರ್ಗಃ. —

ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕರಾದ, ವಾನರೈಃ - ವಾನರರಿಂದ, ವೃತಃ - ಅವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದಕಾರಣವೇ,
 ದಿವಿ - ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವಿಬುಧೈಃ - ದೇವತೆಗಳಿಂದ, ಉಪಾಸ್ಯಮಾನಃ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ದೇವಪತಿ
 ರ್ವೃಥಾ - ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ತಸ್ಯ - ಇದ್ದನು ||೫೦|| ಕೀರ್ಮಿತಾ - ಬಳೆಯ ಹನುವಾ
 ಸಿಯುಳ್ಳ, ಹನೂಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದಲೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಯಶಸ್ವಿನಾ - ಪ್ರಕೃತ ಕೀರೀ
 ಯುಳ್ಳ, ಅಂಗದಬದ್ಧ ಬಾಹುನಾ - ಭುಜಕೀರ್ಮಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ತೋಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ, ಅಂಗದ್ವಿ
 ನ - ವಾಲಿಪುತ್ರನಿಂದಲೂ, ಮುದಾ - ಸಂತೋಷದಿಂದ, ತದಾ - ಆಗ, ಅಧ್ಯಾಸಿತಂ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ,
 ಉನ್ನತಂ - ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ, ಮಹತ್ - ತೋರವಾಗಿರುವ, ಮಹೀಧರಾಗ್ರಂ - ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತ ಶಿ
 ಖರವು, ಶ್ರಿಯಾ - ಅಲಂಕಾರ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ, ಜ್ವಲಿತಂ - ಕೋಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಅಭವತ್ ಆಗಿದ್ದಿತು .
 —ಇಂತು ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಕೋಳಿಸು
 ತಲಿದ್ದನು ||೫೦|| ಆಗ ಬಹು ಉನ್ನತವಾದ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ - ಕಾರ್ಯವನ್ನು
 ಸಾಧಿಸಿ, ಬಹುತರ ಕೀರ್ಮಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅಂಜನೇಯನಿಂದಲೂ, ಬಾಪುರಿಯೇ ಮೊ
 ದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ, ವಾನರ ಪರಿವಾಂದಿಯೂ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಕು
 ಳ್ತಿರುವ ಅಂಗದಿಂದ ಆ ಪರ್ವತೋತ್ತಮವು ಬಹು ತರವಾಗಿ ಕೋಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು
 — ಇಂತು ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಅಷ್ಟಪಂಚಾಶನ್ಮರ್ಗಃ

ತತ ಸ್ತಸ್ಯ ಗಿರೇ ಶ್ವೃಂಗೇ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮಹಾಬಲಾಃ |
ಹನುಮ ತ್ವ ಮುಖಾಃ ಪ್ರೀತಿಂ ಹರಯೋ ಜಗ್ಮು ರುತ್ತಮಾಮ್ ||೧||
ತಂ ತತಃ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಹೃಷ್ವಃ ಪ್ರೀತಿಮಂತಂ ಮಹಾಕಪಿಮ್ |
ಜಾಂಬವಾ ನ್ಯಾರ್ಯ ವೃತ್ತಾಂತ ಮಪ್ಯಚ್ಛ ದನಿಲಾತ್ಮಜಂ ||೨||
ಕಥಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಯಾ ದೇವೀ ಕಥಂ ವಾ ತತ್ರ ವರ್ತತೆ |

—ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂದೆ|| ಅಂಗದ ಜಾಂಬವ ಮುಖಹರಿ | ಪುಂಗವರಾವೋದದಿಂದೆ ಬೆಸಗೊಳ ಹನುಮಂ |
ಲಂಫಿನಿ ಕಡಲಂ ಲಂಕೆಯೊ | ಲುಂಗುರಮು ನೀತೆ ಗಿತ್ತ ಕುಶಲಮು ನೊರದಂ ||

ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ತಸ್ಯ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಆ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದ, ಶ್ವೃಂಗೇ - ಶಿಖರದಲ್ಲಿ
ಮಹಾಬಲಾಃ - ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳಾದ, ಹನುಮತ್ಪ್ರಮುಖಾಃ - ಅಂಜನೇಯನೇ ಮೊದ
ಲಾದ, ಹರಯಾಃ - ಕಪಿಗಳು, ಉತ್ತಮಾಂ - ಅತಿಶಯವಾದ, ಪ್ರೀತಿಂ - ಸಂತೋಷವನ್ನು, ಜಗ್ಮುಃ,
ಹೊಂದಿದರು. ||೧|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಪ್ರೀತಿಸಂಹೃಷ್ವಃ - ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ದವನಾದ, ಜಾಂಬ
ವಾ - ಜಾಂಬವಂತನು, ಪ್ರೀತಿಮಂತಂ - ಸುಪ್ರೀತನಾದ, ಮಹಾ ಕಪಿಂ - ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ, ತಂ
ಅನಿಲಾತ್ಮಜಂ - ಆವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಾರ್ಯವೃತ್ತಾಂತಂ - ಅವನು ನಡೆ
ಸಿದ ಕೆಲಸಗಳ ಅಂದರೆ ಸೀತಾದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯವಿವರವನ್ನು, ಅಪ್ಯಚ್ಛತ್ - ಕೇಳಿ
ದನು. ||೨|| ಹೇ ಮಹಾ ಕಪೇ ! ಎಲೈ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಂಜನೇಯನೇ ! ತತ್ರ-ಆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣ
ದಲ್ಲಿ, ದೇವೀ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ, ಕಥಂ-ಹೇಗೆ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಳು. ಕಥಂವಾ-
ಹೇಗೆ,ವರ್ತತೇ-ಅರುತ್ತಾಳೆ. ಕ್ರೂರಕರ್ಯ-ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ, ಸಃ ದಶಾನನಃ-ಆ ರಾವಣನು, ತಸ್ಯಾಂವಾ-

—ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಕಪಿವೀರರು-
ಆ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಆನಂದ ಭರಿತರಾಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ||೧||
ಹೀಗೆ ಕೂತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಾಂಬವಂತನು-ಹರ್ಷ
ದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು-ಸೀತಾದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ
ಹೋಗಿ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ||೨|| ತೊರನಾದ ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ !
ನೀನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಿದೆ ? ಆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಹೇಗಿರು
ವಳು ? ಕ್ರೂರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯಲ್ಲಿ

ತಸ್ಯಾಂ ವಾ ಸ ಕಥಂ ವೃತ್ತಃ ಕೂರಕರ್ಮಾ ದಶಾನನಃ ||೧||
 ತತ್ತ್ವತ ಸ್ವರ್ಮ ಮೇತ ನ್ನಃ ಪ್ರಬ್ರೂಹಿ ತ್ಯಂ ಮಹಾಕಪೇ ||
 ಶ್ರುತಾರ್ಥಾ ಶ್ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಾಮೋ ಭೂಯಃ ಕಾರ್ಯ ವಿನಿಶ್ಚಯಮ್ ||೪||
 ಯಶ್ಚಾರ್ಥ ಸ್ತತ್ರ ವಕ್ತವ್ಯೋ ಗತೃ ರಸ್ಮಾಭಿ ರಾತ್ಮವಾ ||
 ರಕ್ಷಿತವ್ಯಂ ಚ ಯತ್ತತ್ರ ತದ್ಭವಾ ನ್ಯಾಕರೋತು ನಃ ||೫||
 ಸ ನಿಯುಕ್ತ ಸ್ತತ ಸ್ತೇನ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯ ತನೂರುಹಃ ||
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ದೇವೈ ಸೀತಾಯೈ ಪ್ರತೃಭಾಷತ ||೬||
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೇವ ಭವತಾಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಗ್ರಾ ತ್ವ ಮಾಪ್ಲುತಃ ||

ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಕಥಂವೃತ್ತಃ-ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವನು, ಏತತ್ ಸದ್ವಂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯವನ್ನೂ, ನಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ, ತತ್ತ್ವತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ, ತ್ಯಂ - ನೀನು, ಪ್ರಬ್ರೂಹಿ - ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳು. (ಏಕೆಂದರೆ) ಶ್ರುತಾರ್ಥಾಃ - ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಾಚಾರ ವುಳ್ಳ ನಾವು, ಭೂಯಃ - ಪುನಃ, ಕಾರ್ಯವಿನಿಶ್ಚಯಂ - ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು, ಚಿಂತ ಯಿಷ್ಯಾಮಃ - ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ ||೩-೪|| ತತ್ರ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ, ಯಶ್ಚಾರ್ಥಃ - ಯಾವ ವಿಷಯವು, ಗತೃಃ - ತಲುದ, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ವಕ್ತವ್ಯಃ ಪಾಳಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ ಯೋ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಯತ್ - ರಕ್ಷಿತವ್ಯಂ - ಗೋಪನಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೋ, ಚ - ಅದನ್ನು ಆತ್ಮವಾ - ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ, ಭವಾ - ನೀನು, ನಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ, ನ್ಯಾಕರೋತು - ವಿವರಿಸುವ ನಾಗು ||೫|| ತಃ - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ನಂತರ, ತೇನ - ಆ ಜಾಂಬವಂತನಿಂದ ಸಮುಕ್ತಃ ಆಪ್ತಾಪಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯತನೂರುಹಃ - ಸಂತೋಷದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಿತ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದ, ಸಃ - ಆ ಆಂಜನೇಯನು, ದೇವೈ - ಪೂಜ್ಯಳಾದ, ಸೀತಾಯೈ ಸೀತಗೋಸ್ಕರ, ಶಿರಸಾ - ತಲೆಯಿಂದ, ಪ್ರಣ ಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಪ್ರತೃಭಾಷತ - ಹೇಳಿದನು. ||೬|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಉದಾಹೇ - ಸಮುದ್ರದ, ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಾರಂ - ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ದಡವನ್ನು, ಕಾಂಕ್ಷಮಾಣಃ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ, ಸಮಾಹುತಃ - ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹೇಂದ್ರಾಗ್ರಾತ್ - ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ ಶಿಖರಿಂದ, ಖಂ - ಅಂತರಿಕ್ಷವ ನ್ನು, ಆಪ್ಲುತಃ - ಹಾರಿದನು, (ಇದು) ಭವತಾಂ - ನಿಮ್ಮಗಳ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮೇವ - ಎದುರಿಗೆ

ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು ? ||೧|| ಎಲೈ ವಾನರವೀರನೇ ! ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮಗೆ ಹೇಳು. ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸೋಣ. ||೪|| ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯಾದ ನೀನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡದೆ ಹೇಳು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳ ಬೇಕಾದ ಮಾತುಗಳು ಯಾವುವೋ, ಬಿಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವುವೋ, ಅವನ್ನು ಸಹ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸು. ಎಂದನು ||೫|| ಹೀಗೆ ಜಾಂಬವಂತನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಆಂಜನೇಯನ ಶರೀರವು ರೋಮಾಂಚಿತವಾಯಿತು. -ಕೂಡಲೆ ಸೀತಾ ದೇವಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿ ಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕುಜ್ಜುಗಿಸಿದನು. ||೬|| ನಿಮ್ಮಗಳ ಕಣ್ಣೆದು ರಿಗೆ ನಾನು ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವದ ಶಿಖರಿಂದ ಸಾಗರದ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ದಡವನ್ನು ಕುರಿತು

ಉದಧೇ ದೃಕ್ಷಣಂ ಪಾರಂ ಕಾಂಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ವಮಾಹಿತಃ ||೩||
 ಗಚ್ಛತಶ್ಚ ಹಿ ಮೇ ಘೋರಂ ವಿಘ್ನರೂಪ ಮಿವಾಭವತ್ |
 ಕಾಂಚನಂ ಶಿಖರಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಸು ಮನೋಹರಂ ||೪||
 ಸ್ಥಿತಂ ಪಂಥಾನ ಮಾವೃತ್ಯ ಮೇನೇ ವಿಘ್ನಂ ಚ ತಂ ನಗಂ ||೫||
 ಉಪಸಂಗಮ್ಯ ತಂ ದಿವ್ಯಂ ಕಾಂಚನಂ ನಗ ಸತ್ತಮಂ ||
 ಕೃತಾ ಮೇ ಮನಸಾ ಬುದ್ಧಿರೈತ್ತವೈಶ್ವೇಶಂ ಮಯೇತಿಚ ||೬||
 ಪ್ರಹತಂ ಚ ಮಯಾ ತಸ್ಯ ಲಾಂಗೂಲೇನ ಮಹಾಗಿರೇಃ ||

ನಡೆದುಬಾಗಿರುತ್ತದೆ. ||೩|| ಗಚ್ಛತಶ್ಚ-ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಮೇ-ನನಗೆ, ಘೋರಂ - ಭಯಂಕರವಾದ, ವಿಘ್ನರೂಪಮಿವ - ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದಂತೆ, ಅಭಾದ್ಧಿ - ಆಯಿತಲ್ಲವೆ ; (ಅದೇನೆಂದರೆ) ದಿವ್ಯಂ, ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ, ಸುಮನೋಹರಂ - ರಮ್ಯವಾದ, ಕಾಂಚನಂ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ಶಿಖರಂ - ಶೃಂಗವನ್ನು, ಪಶ್ಯಾಮಿ -ನೋಡಿದೆನು ||೪|| ಪಂಥಾನಂ - ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅವೃತ್ಯ - ಆವರಿಸಿ, ಸ್ಥಿತಂ- ನಿಂತಿರುವ, ತಂನಗಂ - ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು, ವಿಘ್ನಂಚ - ವಿಘ್ನವನ್ನಾಗಿಯೇ, ಮೇನೇ- ತಿಳಿದೆನು, ||೫|| ದಿವ್ಯಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಕಾಂಚನಂ - ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ತಂನಗಸತ್ತಮಂ - ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರ್ವತವನ್ನು, ಉಪಸಂಗಮ್ಯ - ಸೇರಿ, ಅಯಂ - ಈ ಪರ್ವತವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಭೇತ್ತವ್ಯಃ - ಬಡೆಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮೇ - ನನ್ನ, ಮನಸಾ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಬುದ್ಧಿಃ - ನಿಶ್ಚಯವು, ಕೃತಾಚ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ||೬|| ತಸ್ಯಮಹಾಗಿರೇಃ - ಆ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತದ, ಸೂರ್ಯಸಂಕಾಶಂ - ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಶಿಖರಂ - ಶೃಂಗವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಲಾಂಗೂಲೇನ - ಬಾಲದಿಂದ, ಪ್ರಹತಂಚ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ, ಸಹಸ್ರಧಾ - ಸಾವಿರಪಾಲಾಗಿ, ವೈಶ್ವೇಶ- ಸೇವಕನಾದ ಹೋಗಿತ್ತು. ||೭|| ಸಮಹಾಗಿರೇಃ - ಆ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವು, ತಂಜವ್ಯವಸಾಯಂ - ಹಾಗೆ ಬಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವ - ನೋಡಿ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಪ್ರಹ್ಲಾದಯನ್ನಿವ - ಆಹ್ಲಾದಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪುತ್ರ - ಎಲೈ ಮಗುವೇ !, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಮಥುರಾಂ - ಮೃದುವಾದ, ವಾಣೀಂ -

ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಹಾರಿದೆನಪ್ಪೆ ? ||೩|| ಹೀಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಓಂದು ಪರ್ವತವು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಿತು. ಅದು ದಿವ್ಯವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿರುವ ಶಿಖರದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಿತು, ನನ್ನ ದಾರಿಗೆಅದು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ವುಂಟಾದಂತೆ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸಿದೆನು. ||೪|| ಹೀಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿನಿಂತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಪರ್ವತವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನು ಬಡೆದುಹಾಕಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದೆನು. ||೫|| ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಬಾಲದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಆ ದಿವ್ಯವಾದ ಪರ್ವತದಶಿಖರವು- ಸಾವಿರ ಪಾಲಾಗಿ ಜೊರಾಜೊರಾಗಿ ಬಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ||೬|| ಹೀಗೆ ನಡೆಸಿದ ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಮಹಾ ಪರ್ವತವು ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕಪಕ್ರಮಿಸಿತು. ಎಲೈ ಮಗುವೇ ! ಎಂದು ಮೃದು ಮಥುರವಾಗಿ ಕೂಗಿತು. ಆ ಮಾತು ನನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ನನಗೆ ಸಂತಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ||೭|| ಹೀಗೆ ಆ ಪರ್ವತವು ನನ್ನನ್ನು

ಶಿಖರಂ ಸೂರ್ಯ ಸುಕಾಶಂ ವ್ಯಶೀರ್ಯತ ಸಹಸ್ರಧಾ ||೧೧||
 ವ್ಯವಸಾಯಂ ಚ ತಂ ಬುದ್ಧವಿ ಸ ಹೋವಾಚ ಮಹಾಗಿರಿಃ
 ಪುತ್ರೇತಿ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ಮನಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದಯ ನಿವ ||೧೧||
 ಪಿತೃವ್ಯಂ ಚಾಪಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಸಖಾಯಂ ಮಾತರಿಶ್ವನಃ ||
 ಮೈನಾಕ ಮಿತಿ ವಿಖ್ಯಾತಂ ನಿವಸಂತಂ ಮಹೋದಧಾ ||೧೨||
 ಪಕ್ಷವಂತಃ ಪುರಾ ಪುತ್ರ ಬಭೂವುಃ ಪರ್ಮತೋತ್ತಮಾಃ ||
 ಛಂದತಃ ಪೃಥಿವೀಂ ಚೇರು ರಬ್ಧಧಮಾನಾ ಸ್ವಮಂತತಃ ||೧೩||
 ಶ್ರುತ್ವಾ ನಗಾನಾಂ ಚರಿತಂಮಂಹೇಂದ್ರಃ ಪಾಕಶಸನಃ ||
 ಚಿಚ್ಛೇದ ಭವಾ ನೃಕ್ಷಾ ಸ್ವಪ್ನೇ ನೈಷಾಂ ಸಹಸ್ರಶಃ ||೧೪||
 ಅಹಂ ತು ಮೋಕ್ಷಿತ ಸ್ಸ ಸ್ಮಾ ತ್ತವ ಪಿತ್ರಾ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||

ವಾತನ್ನು, ಉವಾಚಹ - ಹೇಳಿತು, ||೧೧|| ಮಾತರಿಶ್ವನಃ - ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನ, ಸಖಾ
 ಯಂ - ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಮೈನಾಕಮಿತಿ - ಮೈನಾಕವೆಂಬದಾಗಿ, ವಿಖ್ಯಾತಂ-ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿಯೂ,
 ಮಹೋದಧಾ - ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ನಿವಸಂತಂ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು,
 ಪಿತೃವ್ಯಂಚಾಪಿ - ನಿನ್ನ ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯನ್ನಾಗಿ-ವಿದ್ಧಿ-ತಿಳಿ ||೧೨|| ಹೇಪುತ್ರ - ಎಲೈ ಮಗುವೇ! ಪುರಾ -
 ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಪರ್ಮತೋತ್ತಮಾಃ - ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪರ್ಮತಗಳು, ಪಕ್ಷವಂತಃ - ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನಿಡುವವಾಗಿ,
 ಬಭೂವುಃ-ಇವ್ದವು, (ತೇ-ಆಪರ್ಮತಗಳು) ಸಮಂತತಃ ಎಲ್ಲಾದಿಕ್ಕಗಳಲ್ಲೂ, ಬಾಧಮಾನಾಃ ತೊಂದರೆ
 ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವವುಗಳಾಗಿ, ಛಂದತಃ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಿದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ, ಪೃಥಿವೀಂ - ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು,
 ಚೇರು-ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು, ||೧೩|| ಭಗವಾನ್ ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಪಾಕಶಸನಃ - ಪಾಕನೆಂಬರಾಕ್ಷಸನನ್ನು
 ಸಂಹರಿಸಿದವನಾದ, ವ ಮಂಹೇಂದ್ರಃ - ದೇವೇಂದ್ರನು, ನಗಾನಾಂ-ಪರ್ಮತಗಳ, ಚರಿತಂ-ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು,
 ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ನಿಷಾಂ - ಈ ಪರ್ಮತಗಳ, ನೃಕ್ಷಾ - ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು, ವಜ್ರೇಣ-ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ,
 ಸಹಸ್ರಶಃ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಚಿಚ್ಛೇದ - ಕತ್ತರಿಸಿದನು ||೧೪|| ಹೇವತ್ಸ - ಎಲೈ ಮಗುವೇ!
 ಅಹಂತು - ನಾನಾದೇವ. ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ತವ-ನಿನ್ನ, ಪಿತ್ರಾ - ತಂದೆಯಾದ,
 ಮಾರುತೇನ - ವಾಯುವಿನಿಂದ, ತದಾ - ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ದೇವೇಂದ್ರನ ದೆಸೆಯಿಂದ,

ಕೂರಿತು ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೆ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯಾಗ ಬೇಕು. ನಾನು
 ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುವಿನ ಸ್ನೇಹಿತನು. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮೈನಾಕಪ್ಪತ್ತವು ನಾನು
 ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. || ೧೨ || ಎಲೈ ಮಗುವೇ ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
 ಪರ್ಮತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದವು. ಆಗ ಪರ್ಮತಗಳೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸು ಬಂದ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿ
 ಹೋಗಿ, ಪಟ್ಟಣಗಳ ಮೇಲೂ, ಊರುಗಳ ಮೇಲೂ, ಕೂತುಕೊಂಡು, ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ
 ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ||೧೩|| ಹೀಗೆ ಪರ್ಮತಗಳು ಲೋಕಕಂಟಕಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ
 ದೇವೇಂದ್ರನು ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಪರ್ಮತಗಳ
 ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾವಿರಾರು ಜೊರುಗಳಾಗುತ್ತ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. || ೧೪ || ಎಲೈ
 ಮಗುವೇ ! ಅಂಥಾ ಕಪ್ಪುಕಾಲವು ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ

ಮಾರತೇನ ತದಾ ವತ್ಸ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತೋಸ್ತಿ ಮಹಾರ್ಣವೇ ||೧೫||
 ರಾಮಸ್ಯ ಚ ಮಯಾ ಸಾಹ್ಯೈ ವರ್ತಿತವ್ಯ ಮರಿಂದಮ ||
 ರಾನೋ ಧರ್ಮಭೃತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಮವಿಕ್ರಮಃ ||೧೬||
 ಏಕ ಚ್ಯುತತ್ವಾ ವಚ ಸ್ತಸ್ಯ ಮೈನಾಕಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಕಾರ್ಯ ಮಾವೇದ್ಯ ತು ಗಿರೇ ರುದ್ಯತಂ ಚ ಮನೋಮಮ || ೧೭ ||
 ತೇನ ಚಾಹ ಮನುಷ್ಠಾತೋ ಮೈನಾಕೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||
 ಸಚಾ ಪೂತಕುತ ಶೈಲೋ ಮನುಷ್ಯೇಣ ವಪುಷ್ಕತಾ |
 ಶರೀರೇಣ ಮಹಾಶೈಲ ಶೈಲೇನ ಚ ಮಹೋದಧೌ ||೧೮||
 ಉತ್ತಮಂ ಜನ ಮಾನ್ಯಾಯ ಶೇಷಂ ಪೌಥಾನ ಮಾಸಿ ತಃ |

ಮೋಕ್ಷಿತಃ - ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಮಹಾರ್ಣವೇ - ಅಗಾಧವಾದ ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತೋಸ್ತಿ - ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟನು ||೧೫|| ಹೇ - ರಿಂದಮ - ಎಂಬ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಮಾರುತಿಯೇ! ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಸಾಹ್ಯೇಚ - ಸಹಾಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ವರ್ತಿತವ್ಯಂ-ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣವಾಗಿದೆ, ಏಕೇಂದ್ರ-ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಧರ್ಮಭೃತಾಂ- ಧರ್ಮಪ್ರಿಯರಾಗಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ - ಉತ್ತಮನಾದವನು, ಮಹತ್ವ ಮಹೇಂದ್ರಸಮವಿಕ್ರಮಃ - ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು, ||೧೬|| ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ, ತಸ್ಯ ಮೈನಾಕಸ್ಯ - ಆ ಮೈನಾಕಪರ್ವತದ, ಏತದ್ವಚಃ - ಈ ಮಾತನ್ನು, ಕುತ್ವ - ಕೇಳಿ, ಗಿರೇಃ - ಆ ಮೈನಾಕಪರ್ವತಕ್ಕೆ, ಕಾರ್ಯಂ - ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಆ ವದ್ಯತ-ಹೇಳಿ, ಮಮ-ನನ್ನ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸು, ಉದ್ಯತಂ - ಉದ್ಯುಕ್ತವಾಯಿತು (ಪಾ-ಉದ್ಯತಂ - ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಲಿಸಿತು) ||೧೭|| ಅಹಃ - ನಾನು, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಪೂಜ್ಯನಾದ, ತೇನ ಮೈನಾಕೇನ - ಆ ಮೈನಾಕಪರ್ವತದಿಂದ, ಅನುಷ್ಠಾತೃ - ಅದ್ವೇಷೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿದನು, ಸಚ ಶೈಲೇಽಽಃ - ಆ ಮೈನಾಕಪರ್ವತವೂ ಕೂಡ, ವಪುಷ್ಕತಾ- ಪುಷ್ಕಲವಾದ, ಮಾನುಷ್ಯೇಣ-ಮನುಷ್ಯಸಂಖ್ಯಾವಾದ, ಶರೀರೇಣ-ವೇಷದ, ಅತುತಃ-ಮರೆಮಾಚಿತು, ಶೈಲೇನ-ಶಿಲಾಸಂಖ್ಯಾವಾದ ಶರೀರದಿಂದ, ಮಹಾಶೈಲಸ್ಯ - ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವಾಗಿ, ಮಹೋದಧೌ - ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಸಿ ತತ್ತ್ವ - ನಿಂತಿತ್ತು) ||೧೮|| ಉತ್ತಮಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಜನಂ - ವೇಗವನ್ನು, ಆಶ್ಚರ್ಯ-

ವಾಯುವು ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಈ ಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಪಾಡಿದನು ||೧೫|| ಈಗ ನೀನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನು. ಅಂಥಾ ರಾಮನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದಾಗುವ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ನನಗೆ ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ||೧೬|| ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮೈನಾಕನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಾನು ಉದ್ಯೋಗಿ ಸಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾದೆನು. ||೧೭|| ಆಗ ಮೈನಾಕನು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತರೂಪದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ||೧೮|| ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೇಗ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು

ತತೋಽಹಂ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ವೇಗೇ ನಾಭ್ಯಗಮಂ ಪಥಿ ||೨೦||
 ತತಃ ಪಶ್ಯಾ ಮ್ಯಹಂ ದೇವೀಂ ಸುರಸಾಂ ನಾಗ ಮಾತರಂ |
 ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯೇ ಸಾದೇವೀ ವಚನಂ ಮಾ ಮುಭಾಷತ ||೨೧||
 ಮಮ ಭಕ್ಷಃ ಪ್ರದಿಷ್ಟ ಸ್ತ್ವ ಮಮರೈ ಹರಿ ಸತ್ತಮ |
 ಅತ ಸ್ತ್ವಂ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿಹಿತ ಸ್ತ್ವಂ ಚಿರಸ್ಯಮೇ ||೨೨||
 ಏವ ಮುಕ್ತಃ ಸುರಸಯಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತ ಸ್ಥಿತಃ |
 ವಿವರ್ಣ ವದನೋ ಭೂತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಂ ಚೇದ ಮುದೀಯಮ್ ||೨೩||
 ರಾಮೋ ದಾಶರಥಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ದಂಡಕಾವನಂ |

ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಕೇಷಂ - ಉಳಿದಿರುವ, ಪಂಥಾನಂ ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಅಪ್ಪತಃ - ಹೊಂದಿದ, ಅಹಂ - ನಾನು,
 ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ - ಒಂದುಕಾಲದವರೆಗೆ, ಪಥಿ - ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವೇಗೇನ - ಜಾಗ್ರ
 ತೆಯಿಂದ, ಅಭ್ಯಗಮಂ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದೆನು ||೨೦|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ನಾಗ
 ಮಾತರಂ - ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ, ಸುರಸಾಂ ದೇವೀಂ - ಸುರಸೆಯೆಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು-ಪಶ್ಯಾಮಿ -
 ನೋಡಿದೆನು, ಸಾದೇವೀ - ಆ ಸುರಸೆಯು, ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯೆ - ಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು
 ಕುರಿತು, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಭಾಷತ- ಹೇಳಿದಳು ||೨೧|| ಹೇಹರಿಸತ್ತಮ-ಎಂಬ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ
 ತ್ವಂ - ನೀನು, ಅಮರೈಃ - ದೇವತೆಗಳಿಂದ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಭಕ್ಷಃ - ತಿಂದ-ಹಾಕುವ ಪದಾರ್ಥವಾಗಿ,
 ಪ್ರದಿಷ್ಟಃ-ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೀಯೆ, ಅತಃ - ಆಕಾರಾದಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ತಿಂ
 ದುಹಾಕುತ್ತೇನೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮೇ - ನನಗೆ, ಚಿರಸ್ಯ - ಒಂದುಕಾಲಕ್ಕೆ, ವಿಹಿತಃ-ಸಿಕ್ಕಿರುವೆ ||೨೨||
 ಏವಂ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಸುರಸಯಾ - ಸುರಸೆಯಿಂದ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಾಂಜಲಿಃ - ಕೈಯನ್ನು
 ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಪ್ರಣತಃ - ನಮಸ್ಕರಮಾಡಿದವನಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತುಕೊಂಡ ನಾನು
 ವಿವರ್ಣವದನಃ -ಕಾಂತಿವಿಹೀನನಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು, ಭೂತ್ವಾ ಆಗಿ, ಇದಂ-ಮುಂದೆಹೇಳುವ, ವಾಕ್ಯ
 ಚ-ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ, ಉದೀರಯಂ - ಹೇಳಿದೆನು ||೨೩|| ದಾಶರಥಿಃ - ದಶರಥರಾಯನ ಮಗನಾದಂ
 ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನಾದ, ಪರಂತಪಃ- ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ರಾಮಃ- ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಭ್ರಾತ್ರಾ-
 ತಮ್ಮನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಮೂ, ಸೀತಯಾಚಸಕ - ಸೀತಾದೇವಿಯೊಡನೆಮೂ

ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಬಹು ಕಾಲವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿಹೋಗು
 ತಿದ್ದೆನು. || ೨೦ || ಕೆಲವುದೂರ ಹೋದನಂತರ ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ ಸುರಸೆ
 ಯೆಂಬ ದೇವತೆಯು ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು, ಎಷ್ಟೆ ವಾ
 ನರೋತ್ತಮನೇ ! ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಬಹಳ
 ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ನೀನು ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆಯಾದಕಾರಣ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದು
 ಬಿಡುವೆನು. || ೨೨ || ಹೀಗೆ ಸುರಸೆಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ನನ್ನ ಮುಖವು ಬಣ್ಣ ಗೆಟ್ಟಿತು.
 ನಾನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಮಾಡಿ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆನು || ೨೩ ||
 ಎಲಾ ನಾಗಮಾತೆಯೇ ! ದಶ ಥ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು-ತನ್ನ ಪತ್ನಿ
 ಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು

ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹಭ್ರಾತೃ ಸೀತಯಾ ಚ ಪರಂತಪಃ ||೨೬||
 ತಸ್ಯ ಸೀತಾ ಹೃತಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ |
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ವಕಾಶಂ ದೂತೋಹಂ ಗಮಿಷ್ಯೇ ರಾಮ ಶಾಸನಾತ್ ||೨೭||
 ಕರ್ತುಂ ಮರ್ಹಸಿ ರಾಮಸ್ಯ ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ವಿಷಯೇಸತೀ |
 ಅಥವಾ ಮೈಥಿಲೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಾಮಂ ಚಾಕ್ಷಿಷ್ಯ ಕಾರಿಣಿಮ್ ||
 ಆಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ವಕ್ತ್ರಂ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಶೃಣೋಮಿ ತೇ ||೨೮||
 ಏವ ಮುಕ್ತಾ ಮಯಾ ಸಾ ತು ಸುರಸಾ ಕಾಮ ರೂಪಿಣೀ |

ದಂಡಕಾವನಂ-ದಂಡಕಾಞ್ಣವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ||೨೬|| ತಸ್ಯ - ಆ ರಾಮನ, ಭಾ
 ರ್ಯಾ ಹೆಂಡತಿಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ದುರಾತ್ಮನಾ - ಪಾಪಪುನಾದಿ, ರಾವಣೇನ - ರಾವಣನಿಂ
 ದ, ಹೃತಾ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, ದೂತಃ - ಅವನ ಆಳಾದ, ಅಹಂ - ನಾನು, ರಾಮಶಾಸನಾತ್ -ಶ್ರೀ
 ರಾಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ಸಕಾಶಂ - ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಗಮಿಷ್ಯೇ - ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು ||೨೭|| ವಿಷಯೇ-ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸತೀ - ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ
 ನೀನು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಸಾಹಾಯ್ಯಂ - ಬತ್ತಾನೆಯನ್ನು, ಕರ್ತುಂ - ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅ
 ಹರ್ಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಅಥವಾ - ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಕ್ಷಿಷ್ಯ
 ಕಾರಿಣಿಂ - ನಿನ್ನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ, ರಾಮಂಚ - ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನು ಸಹ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ
 ನೋಡಿ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ವಕ್ತ್ರಂ - ಮುಖವನ್ನು, ಆಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸ
 ತ್ಯಂ - ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರತಿಶೃಣೋಮಿ - ಮಾತುಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ||೨೮-|| ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಏ
 ವಂ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಾಮರೂಪಿಣೀ - ಮನಬಂದರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕ
 ವಳಾದ, ಸಾ ಸುರಸಾತು - ಆ ಸುರಸಿಯಾದರೋ, ಕಷ್ಟಿತಾ - ಬುಬ್ಬಿನೂ ಸಹ, ನಾತಿವರ್ತೇತ - ನ
 ನ್ನನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಲಾರನು, ಏಷಃ - ಇದು, ಮಮ-ನನಗೆ, ವರಃ - ಅನುಗ್ರಹವು (ಎಂಬದಾಗಿ)
 ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು ||೨೯||-|| ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಸುರಸಯಾ - ಸುರಸಿಯಿಂದ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ

ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯರಾದ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು
 ಕೊಂದನು. ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಧೃತ್ಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವ
 ಣನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು
 ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮನ ದೂ
 ತನು||೨೪-೨|| ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನೀನು ವಿಘ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ರಾಮ
 ಕಾ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕು. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರು.
 ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸೀತಾದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ
 ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವೆನು. ಈ ಮಾತಿಗೆ
 ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಬರುವೆನು. ||೨೮|| ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೇಳಲು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ
 ಕಾಮರೂಪಿಣಿಯಾದ ಸುರಸೆಯು-ಅಯ್ಯಾ! ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಕೂ
 ಡದು, ಇದು ನನಗೆ ವರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕ್ಷಣವೇ ನಾನು

ಅಬ್ರವೀ ನ್ನಾತಿ ವರ್ತೇತ ಕಷ್ಟಿ ದೇಷ ವರೋ ಮಮ ||೨೭||
 ಏವ ಮುಕ್ತ ಸ್ಸುರಸಯಾ ದಶಯೋಜನ ಮಾಯತಃ ||
 ತತೋಽರ್ಥ ಗುಣ ವಿಸ್ತಾರೋ ಬಭೂವಾಹಂ ಕ್ಷಣೇನ ತು ||೨೮||
 ಮತ್ಪ್ರಮಾಣಾ ನುರೂಪಂ ಚ ವ್ಯಾದಿತಂ ತು ಮುಖಂತಯಾ |
 ತದ್ವಿಷ್ಣು ವ್ಯಾದಿತಂ ಚಾಸ್ಯಂ ಹ್ರಸ್ವಂ ಹೃಕವಂ ವಪುಃ ||೨೯||
 ತಸ್ಮಿನ್ ಮುಹೂರ್ತೇ ಚ ಪುನಃ ಭೂವಾಂ ಗುಪ್ತ ಮಾತ್ರಕಃ ||೩೦||
 ಅಭಿಪತ್ಯಾಶು ತದ್ವಕ್ತ್ರಂ ನಿರ್ಗತೋಹಂ ತತಃ ಕ್ಷಣಾತ್ ||೩೧||
 ಅಬ್ರವೀ ತ್ಸುರಸಾ ದೇವೀ ಸ್ತೇನ ರೂಪೇಣ ಮಾಂ ಪುನಃ ||೩೨||

ಅಹಂ - ನಾನು, ಕ್ಷಣೇನ - ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದೊಳಗೆ, ದಶಯೋಜನಂ - ಹತ್ತುಗಾವುದದವರೆಗೆ, ಆಯತಃ - ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ತತಃ - ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅರ್ಥಗುಣವಿಸ್ತಾರಃ - ಇನ್ನಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಗಲ ಉಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಬಭೂವ - ಆದೇನು ||೨೮|| ತಯಾತು-ಅವಳಿಂದಲಾದರೂ, ಮತ್ಪ್ರಮಾಣಾ ನುರೂಪಂ - ನನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ, ವದನಂಚ - ಮುಖವೂ, ವ್ಯಾದಿತಂ. ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತತ್-ಆ ಆಸ್ಯಂಚ - ಮುಖವನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋಡಿ. ವಪುಃ - ಶರೀರವನ್ನೂ, ಹ್ರಸ್ವಂ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಅಕರವಂಚಿ - ಮಾಡಿದನಲ್ಲವೆ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಮುಹೂರ್ತೇಚ್ಛುನಃ - ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, ಅಂಗುಷ್ಠ ಮಾ ತ್ರಕಃ - ಹೆಬ್ಬರಳಿನಷ್ಟು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ, ಬಭೂವ - ಅದೇನು, ||೩೦|| ಅಹಂ - ನಾನು, ತದ್ವಕ್ತ್ರಂ - ಆ ಸುರಸೆಯ ಮುಖವನ್ನೂ, ಅಭಿಪತ್ಯ - ನಗ್ಗಿ, ಕ್ಷಣಾತ್ - ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತತಃ - ಆ ಮು ಖದ ದನೆಯಿಂದ, ಆಶು - ಬೇಗನೆ, ನಿರ್ಗತಃ - ಹೊರಟು ಬಂದೆನು, ಸುರಸಾದೇವೀ - ಆನಾಗಮತೆ ಯಾದ ಸುರಸೆಯು, ಪುನಃ - ಮತ್ತೆ, ಸ್ತೇನರೂಪೇಣ - ತನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕುರಿತು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು ||೩೧|| ಹೇ ಹರಿಶ್ಚೈಷ್ಯ - ಎಲೈ ವಾಸರೂಪತ್ರನುನಾದ ಆಪನೇ! ಯನೇ, ಹೇಸೌಮ್ಯ-ಸೌಮ್ಯನೇ, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿ - ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾಸು ಖಂ - ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ, ಗಚ್ಛ - ಹೋಗು, ವೈದೇಹೀಂಚ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡಾ, ಮಹಾತ್ಮನಾ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ರಾಘವೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ, ಸಮಾನಯ - ಸೇರಿಸು, ಹೇ ವಾನರ ಎಲೈ ಕಪಿಶ್ಚೈಷ್ಯನೇ! ತವ - ನಿನಗೆ. ಪ್ರೀತಾಸ್ಮಿ - ಸುಪ್ರೀತಳಾಗಿರುವೆನು. ಹೇ ಮಹಾಬಾಹೋ -

ಹತ್ತುಗಾವುದ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಅಗಲವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆ ದೆನು. ||೨೮|| ಅವಳೂ ಪವ ನನ್ನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗ ಣವಾಗಿಯೇ ಬಾಯನ್ನೂ ತೆರೆ ದಳು. || ೨೯|| ಹಾಗೆ ಅವಳು ಬಾಯನ್ನೂ ತೆರೆದುದನ್ನು ಕಂಡು. ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಂಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರದ ಗಾತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಅವಳ ಮುಖದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆನು. ಆಗ ಸುರಸಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು-ಎಲೈ ಕಪಿಶ್ಚೈಷ್ಯನೇ! ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ಕಾಂಕ್ಷಿಸಿದ್ದಿಯಾಗಲಿ, ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಾ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಪ್ರೀತಳಾದೆನು. ನೀನು ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ||೩೦-೩೨|| ಆ ಬಳಿಕ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳೂ-ಸಾಧು, ಸಾಧು, ಎಂದು

ಅರ್ಹಸಿದ್ಧೈಃ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠ ಗಚ್ಛ ಸೌಮ್ಯ ಯಥಾಸುಖಮ್ |
 ಸಮಾನಯ ಚ ವೈದೇಹೀಂ ರಾಘವೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||೩೩||
 ಸುಖೀ ಭವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಪ್ರೀತಾಃ ಸ್ಥಿ ತವ ವಾನರ |
 ತತೋಽಹಂ ಸಾಧು ಸಾಧ್ವೀತಿ ಸರ್ವಭೂತೈಃ ಪ್ರಶಂಸಿತಃ ||೩೪||
 ತತೋಽಂತರಿಕ್ಷಂ ವಿಪುಲಂ ಪು ತೋಽಹಂ ಗರುಡೋ ಯಥಾ |
 ಛಾಯಾ ಮೇ ನಿಗೃಹೀತಾ ಚ ನಚ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕಿಂಚನ ||೩೫||
 ಸೋಽಹಂ ವಿಗತ ವೇಗಸ್ತು ದಿಶೋ ದಶ ವಿಲೋಕಯತ್ |
 ನ ಕಿಂಚಿ ತ್ತತ್ರ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯೇನ ಮೇಽಪ ಹೃತಾ ಗತಿಃ ||೩೬||
 ತತೋ ಮೇ ಬುದ್ಧಿ ರುತ್ವನ್ನಾ ಕಿನ್ನಾಮ ಗಮನೇ ಮಮ |
 ಈದೃಶೋ ವಿಘ್ನ ಉತ್ಪನ್ನೋ ರೂಪಂ ಯತ್ರ ನ ದೃಶ್ಯತೇ ||೩೭||

ಎಲೈ ಬಾಹುಪರಾಕ್ರಮವ್ರಜ ವಾನರೇ! ಸುಖೀಭವ - ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು ||೩೩|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಸರ್ವಭೂತೈಃ - ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದವೂ, ಸಾಧುಸಾಧ್ವೀತಿ - ಸಾಧು, ಸಾಧು, ಎಂದು, ಪ್ರಶಂಸಿತಃ - ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟನು. (ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ವೀತಿ ಎಂದು ದೀರ್ಘವು ಅರ್ಪಪ್ರಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು) ||೩೪|| ತತಃ - ಆ ಬಳಿಕ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಗರುಡೋಯಥಾ - ಗರುಡಂತನ ಹಾಗೆ, ವಿಪುಲ - ವಿಷ್ಣುರವಾದ, ಅಂತರಿಕ್ಷಂ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲತಃ - ಹಾರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಮೇ - ನನ್ನ, ಛಾಯಾ - ನೆಲೆ, ನಿಗೃಹೀತಾ - ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಕಿಂಚನ - ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ, ನಚಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಾಣದೇ ಹೋದೆನು, || ೩೫ || ಸೋಽಹಂತು - ಆ ನಾನಾದರೋ, ವಿಗತವೇಗಸ್ವ - ಪ್ರತಿಬಂಧವಲ್ಲದೆ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ದಶದಿಶಃ - ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ವಿಲೋಕಯತ್ - ನೋಡುವವನಾಗಿ, ಯೇನ - ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಗತಿಃ - ಗಮನವು, ಅಪಹೃತಾ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅದನ್ನು, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ನಕಿಂಚಿತ್ ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ||೩೬|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಗಮನೇ - ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ, ಕಿನ್ನಾಮ - ಏನುಪ್ರಯೋಜನವು? ಯತ್ರ - ಯಾವ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ, ಈದೃಶಃ - ಇಂಥಾ, ವಿಘ್ನಃ - ಪ್ರತಿಬಂಧವು, ಉತ್ಪನ್ನಃ - ಉಂಟಾಯಿತೋ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವು, ನದೃಶ್ಯತೇ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. (ಇತಿ-ಹೀಗೆ) ಮೇ - ನನಗೆ, ಬುದ್ಧಿಃ - ಬುದ್ಧಿಯು, ಉತ್ಪನ್ನಾ - ಉಂಟಾಯಿತು ||೩೭||

ಸಾಧುವಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು, ನಾನು ಗರುಡಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾವೇಗವಾಗಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಯಾರೋ ತಡೆದು ಬಿಟ್ಟರು. ತಡೆದವರು ಯಾರೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ||೩೪-೩೫|| ಹೀಗೆ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ವೇಗವುಳ್ಳ ನಾನು-ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಾಗ್ಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ||೩೬|| ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾದ ಮೇಲೆ, ನಾನು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋರದೆ, ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಇದೇನಿರಬಹುದು? ಎಂದು ನನಗೆ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ||೩೭|| ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕೆಳಭಾ

ಅಭೋಭಾಗೇನ ಮೇ ದೃಷ್ಟಿ ಶೋಚತಾ ಪಾತಿತಾ ಮಾಯಾ |
 ತತೋಽ ದ್ರಾಕ್ಷ ಮಹಂ ಭೀಮಾ ರಾಕ್ಷಸೀಂ ಸಲೀಲೇ ಶಯಾಮ್ ||೩೩||
 ಪ್ರಹಸ್ಯ ಚ ಮಹಾ ನಾದ ಮುಕ್ತೋಹಂ ಭೀಮಯಾ ತಯಾ |
 ಅವಸ್ಥಿತ ಮಸಂಭ್ರಾಂತ ಮಿದಂ ವಾಕ್ಯ ಮಶೋಭನಮ್ ||೩೪||
 ಕ್ವಾಸಿ ಗಂತಾ ಮಹಾಕಾಯ ಕ್ಷುಧಿತಾಯಾ ಮನೋವ್ರತಃ |
 ಭಕ್ಷಃ ಪ್ರೀಣಯ ಮೇ ದೇಹಂ ಚಿರ ಮಾಹಾಂ ವರ್ಷಿತಮ್ ||೩೫||
 ಬಾಧ ಮಿತ್ರೇವ ತಾಂ ವಾಣೀಂ ಪ್ರತ್ಯಗ್ಮಹ್ಯ ಮಹಂ ತತಃ |
 ಆಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಾ ದಧಿಕಂ ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಯ ಮಪೂರಯಮ್ ||೩೬||

ಶೋಚತಾ - ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಾಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅಭೋಭಾಗೇನ - ಕೆಳಭಾಗದಿಂದ-
 ಮೇ - ನನ್ನ, ದೃಷ್ಟಿ - ನೋಟವು, ಪಾತಿತಾ - ಬೀಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತತಃ - ಅನಂತರ, ಅಹಂ - ನಾನು
 ಭೀಮಾ - ಭಯಂಕರಳಾದ, ಸಲೀಲೇ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಶಯಾಂ - ಮಲಗುವ, ರಾಕ್ಷಸೀಂ - ಬಬ್ಬ ರಾ
 ಕ್ಷಸತ್ರೀಯನ್ನು, ಅದ್ರಾಕ್ಷಂ - ನೋಡಿದೆನು ||೩೩|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಭೀಮಯಾ - ಭಯಂಕರಳಾದ,
 ತಯಾ - ಅವಳಿಂದ, ಮಹಾನಾದಂ - ಗಟ್ಟಿಯಾದಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪ್ರಹಸ್ಯ - ನಕ್ಕು, ಅವಸ್ಥಿತಂ -
 ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾದ, ಅಸಂಭ್ರಾಂತಂ - ಭಯವಿಲ್ಲದವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷೀಕರಿಸಿ, ಅಶೋಭನಂ - ಅಮಂ
 ಗಲಕರವಾದ, ಇದಂವಾಕ್ಯಂ - ಈ ಮಾತು, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ||೩೪|| ಹೇಮಹಾಕಾಯ - ಎಲೈ
 ದೊಡ್ಡದೇಹವುಳ್ಳವನೇ! ಕ್ವ - ಎಲ್ಲಿಗೆ, ಗಂತಾ - ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ, ಕ್ಷುಧಿತಾಯಾ - ಆಹಾರವಿಲ್ಲದ
 ಯುಳ್ಳ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಈವ್ರತಃ - ಇಷ್ಟನಾದ, ಭಕ್ಷಃ - ತಿಂಡಿಯಾದ್ದೀಯೆ, ಚಿರಂ - ಬಹುಕಾಲ
 ದಿಂದ, ಆಹಾರವರ್ಷಿತಂ - ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ಮೇ - ನನ್ನ, ದೇಹಂ - ಶರೀರವನ್ನು, ಪ್ರೀಣಯ-
 ಸತೋಷದವನು ||೩೫|| ತತಃ - ಆನಂತರ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಬಾಧಮಿತ್ರೇವ - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂ
 ದು, ತಾಂವಾಣೀಂ - ಆನಾತನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯಗ್ಮಹ್ಯಂ - ಅಗ್ನಿಕರಿಸಿದೆನು, ಮತ್ಪು, ತಸ್ಯಾಃ - ಅವಳ,
 ಆಸ್ಯಪ್ರಮಾಣಾತ್ - ಬಾಯಿಯ ಅಳತೆಗಿಂತಲೂ, ಅಧಿಕಂ - ದೊಡ್ಡದಾಗಿ, ಕಾಯಂ - ನನ್ನ ಶರೀರವ
 ನ್ನು, ಅಪೂರಯಂ - ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆನು, ತಸ್ಯಾಃ - ಅವಳ, ಆಸ್ಯಂಚ - ಮುಖವೂ ಕೂಡ,
 ಮಮ - ನನ್ನ, ಭಕ್ಷಣಿ - ತಿನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ, ಭೀಮಂ - ಭಯಂ
 ಕರವಾಗಿಯೂ, ವರ್ಧತೇ-ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು ||೩೬|| ಸ್ವ-ಅವಳು, ಮಾಂ-ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು,

ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸರಿಸಲಾಗಿ, ಮಹಾ ಭಯಂಕರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನೀರಿನಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ
 ಬಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನು. || ೩೩ || ಆಗ ಅವಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ,
 ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಳಾಗಿ, ಭಯಪಡದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು-ಎಲೈ ದೊಡ್ಡದೇಹವುಳ್ಳವನೇ!
 ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ? ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದ ನನಗೆ ನೀನು ಉತ್ತಮ
 ವಾದ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬೋರಕಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತಳಾಗುವೆನು ಎಂದು ಅಮಂ
 ಗಲ ಕರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಬಾಯೊಳಕ್ಕೆ
 ಹೊಕ್ಕು, ಅವಳ ಬಾಯಿಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ
 ದೆನು. ನಾನು ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳೂ ಸಹ ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ

ತಸ್ಯಾ ಶ್ವಾಸ್ಯ ಮಹ ದ್ವೀಮಂ ವರ್ಧತೇ ಮಮ ಭಕ್ಷಣೇ |
 ನಚ ಮಾ ಸಾತು ಬಬುಧೇ ಮಮ ವಾ ವಿಕೃತಂ ಕೃತಮ್ ||೪೧||
 ತತೋಽಹಂ ವಿಪುಲಂ ರೂಪಂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ನಿಮಿಷಾಂತರಾತ್ |
 ತಸ್ಯಾ ಹೃದಯ ಮಾದಾಯ ಪ್ರಪತಾಮಿ ನಭ ಸ್ಥೂಲಮ್ ||೪೨||
 ಸಾ ವಿಸೃಷ್ಟ್ವಭುಜಾ ಭೀಮಾ ಪಸಾತ ಲವಣಾಂಭಸಿ |
 ಮಯಾ ಪರ್ವತ ಸಂಕಾಶಾ ನಿಕೃತ್ತ ಹೃದಯಾ ಸತೀ ||೪೩||
 ಶೃಣೋಮಿ ಖಗತಾನಾ ಚ ಸಿದ್ಧಾ ನಾ ಚಾರಣೈಸ್ಸಹ |
 ರಾಕ್ಷಸೀ ಸಿಂಹಿಕಾ ಭೀಮಾ .ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹನುಮತಾ ಹತಾ ||೪೪||
 ತಾಂ ಜತ್ವಾ ಪುನರೇವಾಹಂ ಕೃತ್ಯ ಮಾತ್ಸರ್ಯಕಂ ಸ್ತುರೇ |

ಸಾಧು-ಜೆನ್ನಾಗಿ, ನಬುಬುಧೇ-ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಕೃತಂ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಮ-ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ, ವಿಕೃತಂ
 ವಾ - ವಿಕಾರಸ್ವರೂಪವನ್ನಾದರೂ, ನಚಬುಬುಧೇ - ಅವಳು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ||೪೧|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ,
 ಅಹಂ - ನಾನು, ವಿಪುಲಂ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ರೂಪಂ - ಆಕಾರವನ್ನು, ನಿಮಿಷಾಂತರಾತ್ - ಬಂದು
 ನಿಮಿಷದೊಳಗೆ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಚಿಕ್ಕದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಸ್ಯಾ - ಅವಳ, ಹೃದಯಂ - ಶರೀರ
 ವನ್ನು, ಅದಾಯ - ಸೀಳಿ, ನಭಸ್ಥೂಲಂ-ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಪತಾಮಿ - ಹಾರಿಹೋದೆ
 ನು ||೪೨|| ವಿಸೃಷ್ಟ್ವಭುಜಾ - ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳ, ಭೀಮಾ - ಭಯಂಕರಳಾದ, ಮಯಾ-
 ನನ್ನಿಂದ, ನಿಕೃತ್ತಹೃದಯಾ - ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಶರೀರವುಳ್ಳವಳಾದ, ಅಸತೀ - ದುಷ್ಟಳಾದ, ಸಾ - ಆ ರಾ
 ಕ್ಷಸಿಯು, ಪರ್ವತಸಂಕಾಶಾ - ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ಲವಣಾಂಭಸಿ - ಸಮುದ್ರದ ಉಪ್ಪುನೀರಿನಲ್ಲಿ
 ಋಪಾಕ - ಬಿದ್ದಳು ||೪೩|| ಭೀಮಾ - ಭಯಂಕರಳಾದ, ಸಿಂಹಿಕಾ - ಸಿಂಹಕೆಯೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸೀ -
 ರಕ್ಷಸಿಯು, ಹನುಮತಾ - ಆಂಜನೇಯನಿಂದ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಹತಾ - ಸಂಹರಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟಳು ಎಂಬ, ಚಾರಣೈಸ್ಸಹ - ಚಾರಣರುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ, ಖಗತಾನಾಂ - ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ
 ವುಳ್ಳ, ಸಿದ್ಧಾ ನಾಂ - ಸಿದ್ಧರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಶೃಣೋಮಿ - ಕೇಳಿದನು ||೪೪||
 ಅಹಂ - ನಾನು, ತಾಂ - ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯನ್ನು, ಜತ್ವಾ - ಕೊಂಡು, ಪುನರೇವ - ಮತ್ತೂ, ಆತ್ಮಯಿ

ಆಸೆಯಿಂದ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರೆದ
 ಳು. ||೪೧-೪೦|| || ನಾನು ಕಾಮರೂಪಿಯೆಂಬುದನ್ನಾಗಲಿ, ವಿಕಾರವಾದ ನನ್ನ ರೂಪ
 ನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಯದೇ ಹೋದಳು. || ೪೧ || ಅವಳು ಹೀಗೆ ಬಾಯಿ-ತೆರೆದ ಮೇಲೆ
 ನನ್ನ ಆಕಾಶವನ್ನು ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಂದು ನಿಮಿಷದೊಳಗೆ ಅವಳ ಶರೀರವನ್ನು
 ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋದೆನು. ||೪೨|| ಹೀಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಶರೀ
 ರವುಳ್ಳ ಆನೀಚಳಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯು-ಕತ ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟತೋಳುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವಳಾಗಿ, ಅತಿಭಯಂಕರ
 ವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಆ ಸಾಗರದ ಉಪ್ಪುನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು ||೪೩||
 ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರು-ಚಾರಣರೊಡನೆ, ಭಯಂಕರಾಕಾರಳಾದ ಸಿಂ
 ಹಿಕೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು
 ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು ||೪೪|| ನಾನು ಹೀಗೆ ಆ ಸಿಂಹಿಕೆಯ

ಗತ್ವಾ ಚಾಹಂ ಮಹಾಧ್ವಾನಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ನಗಮುಡಿತ್ತಮ್ || ೪೫ ||
 ದಕ್ಷಿಣ ತೀರ ಮುದಧೇ ಲಂಕಾ ಯತ್ರ ಚ ಸಾ ಪುರಿ || ೪೬ ||
 ಅಸ್ತಂ ದಿನಕರೇ ಯಾತೇ ರಕ್ಷಸಾಂ ನಿಲಯಂ ಪ್ರ-ಮ್
 ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಹ ಮವಿಷ್ಟಾತೋ ರಕ್ಷೋಭಿ ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮೈ || ೪೭ ||
 ತತ್ರ ಪ್ರವಿಶತ ಶ್ವಾಪಿ ಕಲ್ಪಾಂತ ಘನ ಸನ್ನಿಭಾ |
 ಅಟ್ಟಹಾಸಂ ವಿಮುಂಚಂತೀ ನಾರೀ ಕಾ ಪೃಷ್ಠತಾ ಪ್ರ- || ೪೮ ||
 ಜಿಘಾಂಸಂತೀಂ ತತ ಸ್ತಾಂ ತು ಜ್ವಲದಗ್ನಿ ರೋರುಹಾಮ್ |
 ಸನ್ಮ ಮುಷ್ಠಿ ಪ್ರಹಾರೇಣ ಪರಾಜಿತ್ಯ ಸುಭೃತವಾಮ್ || ೪೯ ||

ಕಂ - ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕವಾದ, ಕರ್ಯ - ಕೆಲಸವನ್ನು, ಸ್ವರ್ಗ - ಯೋಚಿಸುವವನಾಗಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಮಹಾಧ್ವಾನಂ - ಅತೀವಘೋಷವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಗತ್ವಾಚ - ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಯತ್ರಚ - ಯಾವ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಸಾ - ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣವು ಇರುವುದೆಂಬ ಅಂಥಾ, ನಗಮುಡಿತ್ತಂ - ಪದ್ಧತಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಥವಾ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಸುವ, ಉದಧೇ - ಸಮುದ್ರದ, ದಕ್ಷಿಣ ತೀರಂ - ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ದಡವನ್ನು, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡಿದೆನು, || ೪೫ || ದಿನಕರೇ - ಸೂರ್ಯನು, ಅಸ್ತಂ - ಅಸ್ತಪದ್ಧತವನ್ನು, ಯಾತೇಸತಿ - ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಭೀಮವಿಕ್ರಮೈ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ರಕ್ಷೋಭಿ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಅವಿಷ್ಟಾತಸ್ಸ - ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದವನಾಗಿ ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸ, ನಿಲಯಂ - ಸ್ಥಾನವಾದ, ಪುರಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವಿಷ್ಟ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆನು || ೪೬ || ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಿಶತಃ - ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ, ಪುರ-ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಂತಘನಸನ್ನಿಭಾ - ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಮೋಘದಂತಿರುವ, ಅಟ್ಟಹಾಸಂ - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುವಿಕೆಯನ್ನು ವಿಮುಂಚಂತೀ - ಬಿಡುತ್ತಿರುವ, ಕಾಪಿನಾರೀ-ಬಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು, ಉತ್ಪ್ರೀತಾ-ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. || ೪೭ || ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಜಿಘಾಂಸಂತೀಂ - ಕೋರುಹಾಕಲೆಳಸುತ್ತಿರುವವಳಾಗಿಯೂ, ಜ್ವಲದಗ್ನಿರೋ ರಹಾಂ - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತಿರುವ ತಲೆಕೂದಲುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಸುಭೃತವಾಂ-ಮಹಾಭಯಂ ಕರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ತಾಂ - ಆ ರಕ್ಷಸಮನ್ನು, ಸನ್ಮಮುಷ್ಠಿಪ್ರಹಾರೇಣ - ಎಡವಮುಟ್ಟಯ ಎಟವಿಂದ, ಪರಾಜಿತ್ಯ - ಜಯಿಸಿ, ಪ್ರಮೋಷಕಾಲೇ - ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಿಕಂ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆನು || ೪೮ || ಭೀತಯಾ - ಹೆದರಿಕೊಂಡಿರುವ, ತಯಾ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಉದಿತಃ

ನ್ನು ಕೊಂಡು, ಆ ಕೊಲೆ ಗೆಲಸವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಬಹುದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಅಂಥಾ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಸಮುದ್ರದ ತೀರವನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. || ೪೫ || ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪುಷ್ಕಳವಾದ ರಕ್ಷಸರಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿರುವ ಲಂಕಾಪುರವನ್ನು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಯಾವ ರಾಕ್ಷಸರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಗೋಚರಿಸದಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆನು. || ೪೬ || ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಮೋಘದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತ, ಬಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ನನ್ನ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದುನಿಂತಳು. || ೪೭ || ಹೀಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಲೆಯ ಕೂದಲು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ

ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲೇ ಪ್ರವಿಶಂ ಭೀತಯಾ ಹಂ ತಯೋದಿತಃ ||೪೯||
 ಅಹಂ ಲಂಕಾಪುರೀ ವೀರ ನಿರ್ಜಿತಾ ವಿಕೃವೇಣ ತೇ |
 ಯಸ್ಮಾ ತ್ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿಜೇತಾಃ ಸಿ ಸರ್ವ ರಕ್ಷಾಂ ಸ್ಯಶೇಷತಃ ||೫೦||
 ತತ್ರಾಹಂ ಸರ್ವರಾತ್ರಂ ತು ವಿಚಿನ್ತ್ವ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಮ್ |
 ರಾವಣಾಂತಃ ಪುರ ಗತೋ ನಚಾಪಶ್ಯಂ ಸುಮಧ್ಯಮಾಂ ||೫೧||
 ತತ ಸ್ನೇಹಾ ಮಪಶ್ಯಂ ಸ್ತು ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ |
 ಶೋಕ ಸಾಗರ ಮಾಸಾದ್ಯ ನ ಪಾರ ಮ ಪ ಲಕ್ಷಯೇ ||೫೨||
 ಶೋಚತಾ ಚ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಾಕಾರೇಣ ಸಮಾವೃತಮ್ |
 ಕಾಂಚನೇನ ವಿಚಿತ್ರೇಣ ಗೃಹೋಪ ವನ ಮುತ್ತಮಂ ||೫೩||

ಹೇಲಬ್ಬಟ್ಟನು, ಹೇವೀರ - ಎಲೈಶೂರನೇ ! ಅಹಂ - ನಾನು, ಲಂಕಾಪುರೀ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವು, ಯ
 ಸ್ಮಾತ್ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ವಿಕೃವೇಣ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ನಿರ್ಜಿತಾ - ಜಯಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟನೋ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಸರ್ವರಕ್ಷಾಂಸಿ - ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಅಶೇಷತಃ - ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ವಿಜೇತಾ - ಜಯಿಸತಕ್ಕವನು, ಅಸಿ - ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ ||೫೦|| ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಅಹಂತು -
 ನಾನು, ಸರ್ವರಾತ್ರಂ - ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ರಾವಣಾಂತಃಪುರಗ
 ತಃ - ರಾವಣನ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ವಿಚಿನ್ತ್ವಂಶ್ಚ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವನಾದ್ದೂ, ಸುಮ
 ಧ್ಯಮಾಂ - ಸುಂದರವಾದ ಮಧ್ಯಭಾಗವುಳ್ಳ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನ ಪಾಪಶ್ಯಂ - ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ||೫೧|| ತತಃ -
 ಅನಂತರ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ನಿವೇಶನೇ - ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಸೀತಾಂತು - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅ
 ಪಶ್ಯಂ - ಕಾಣದೇ ಹೋದವನಾಗಿ, ಶೋಕಸಾಗರಂ - ದುಃಖವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ -
 ಹೊಂದಿ, ಪಾರಂ - ಕೊನೆಸುನ್ನು, ನೋಪಲಕ್ಷಯೇ - ಕಾಣದೇ ಹೋದೆನು ||೫೨|| ಶೋಚತಾಚ್ಚ -
 ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟೇನ - ಬಹುಉದ್ದವಾದ, ಕಾಂಚನೇನ - ಸುರ್ಣ
 ಮಯವಾದ, ಪ್ರಾಕಾರೇಣ - ಕೋಟೆಯಿಂದ, ಸಮಾವೃತಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಉತ್ತಮಂ - ರ
 ಮ್ಯವಾದ, ಗೃಹೋಪವನಂ - ಉದ್ಯಾನವನವು, ದೃಷ್ಟಂ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೫೩|| ಸಃ - ಆ ನಾನು,

ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಆ ಕಾವು ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು
 ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಂದಳು. ನಾನು ನನ್ನ ಎಡಗೈ ಮುಟ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದು ಗು
 ದ್ದನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿ, ಅವಳು ಸೋತುಹೋಗಿ, ಭಯಪಡುತ್ತ, ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು—ಎಲೈ
 ವೀರನೇ ! ನಾನು ಲಂಕಾಪುರಿಯು, ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನಾನು ಸೋತುಹೋದೆನಾದ
 ಕಾರಣ ನೀನು ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಕಲರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.
 ಎದುರಾದಳು, ಆಗ ಪ್ರದೋಷಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಊರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು
 ಹೀಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಾನು ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೂ ರಾವಣನ ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ
 ಹುಡುಕಿದಾಗ್ಯೂ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ || ೪೯-೫೦-೫೧-೫೨ || ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
 ಸೀತೆಯುನನಗೆ ಸ್ವಕ್ಕದೇ ಹೋದುದರಿಂದ ದುಃಖಸಮುದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ದಡವನ್ನು ಕಾಣ
 ದೆ ವೇಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ||೫೩|| ಹೀಗೆ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಅತಿದೀರ್ಘವಾದ, ಚಿನ್ನದ

ಸಪ್ರಾಕಾರ ಮವಪ್ಪುತ್ಯ ವಶ್ಯಾಮಿ ಬಹು ಪಾದಪಮ್ ||೫೩||
 ಅಶೋಕ ವನಿಕಾ ಮಧ್ಯೇ ಶಿಂಶುಪಾ ಪಾದಪೋ ಮಹಾ ||
 ತ ಮಾರುಹ್ಯ ಚ ವಶ್ಯಾಮಿ ಕಾಂಚನಂ ಕದಳೀವನಮ್ ||೫೪|| ||
 ಅದೂರೇ ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷಾ ತ್ವಶ್ಯಾಮಿ ವನವರ್ಣಿಸೀಂ ||
 ಶ್ಯಾಮಾಂ ಕಮಲ ಪತ್ರಾಕ್ಷೀ ಮುಪವಾಸ ಕೃಶಾಸನಾಮ್ ||
 ತದೇಕ ವಾಸ ಸ್ತಂವೀತಾಂ ರಜೋಧ್ವಸ್ತ ಶಿರೋರುಹಾಮ್ ||೫೫||
 ಶೋಕ ಸಂತಾಪ ದೀನಾಂಗೀಂ ನೀತಾಂ ಭರ್ತೃ ಹಿತೇ ಸ್ಥಿತಾಂ ||

ಪ್ರಕಾರಂ - ಕೋಟೆಯನ್ನು, ಅವಪ್ಪುತ್ಯ - ಹಾರಿ, ಬಹುಪಾದಪಂ - ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಯಾನವನ್ನು, ವಶ್ಯಾಮಿ-ಕಂಡೆನು ||೫೩|| ಅಶೋಕವನಿಕಾಮಧ್ಯೇ - ಅಶೋಕವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಹಾ - ಅತಿದೊಡ್ಡದಾದ, ಶಿಂಶುಪಾಪಾದಪಃ - ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷವು, (ಅಸ್ತಿ - ಇದೆ) ತಂ - ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವನ್ನು, ಆರುಹ್ಯ-ಹತ್ತಿ, ಕಾಂಚನಂ-ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ, ಕದಳೀವನಂ-ಬಾಳೆಯತೋಟವನ್ನು, ವಶ್ಯಾಮಿಚ-ಕಂಡೆನು ||೫೪|| ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷಾತ್ - ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಿಂದ, ಅದೂರೇ-ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ವರವರ್ಣಿಸೀಂ - ಉತ್ತಮವರ್ಣವುಳ್ಳವಳಾದ, ಶ್ಯಾಮಾಂ-ಮೌವನಮಧ್ಯಸ್ಥಳಾದ, ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷೀಂ - ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾದ, ಉಪವಾಸಕೃಶಾಸನಾಂ, ಉಪವಾಸ - ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಕೃಶ - ಸಣ್ಣಗಾದ, ಆನನಾಂ - ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾದ, ತದೇಕವಾಸಸ್ತಂವೀತಾಂ-ರಾಮಣನು ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನನ್ನು ತನ್ನ ಧರಿಸಿದಳೋ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ವಾದಿತಳಾದ, ರಜೋಧ್ವಸ್ತ ಶಿರೋರುಹಾಂ - ಧೂಳಿಗಲಿಂದ ಮೂಸಿಹೋದ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳವಳಾದ, ಶೋಕಸಂತಾಪದೀನಾಂಗೀಂ - ಕಾಯಿಕ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಡವಾದ ರೀರವಳ್ಳ, ಭರ್ತೃ ಹಿತೇ-ಪತಿಯ ಹಿತಕ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಾಂ - ಇರುವ, ವಿರೂಪಾಭಿಃ - ವಿಚಾರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ಕ್ರೂರಾಭಿಃ - ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಮಾಂಸಶೋಣಿತಭಕ್ಷಾಭಿಃ - ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ ಇವುಗಳೇ ಆಹಾರವಾಗಿರುವ, ರಾಕ್ಷ

ಗೋಡೆಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯವಾದ ಬಂದು ಉದ್ಯಾನವು ಕಾಣಿಸಿತು. ||೫೩|| ಆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹಾರಿ ನೋಡಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಮರಗಳಿದ್ದವು. ಆ ಅಶೋಕವನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲುದೊಡ್ಡದಾದ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷವೊಂದಿದ್ದಿತು. ನಾನು ಆ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಿ ನೋಡಲಾಗಿ, ಬಂದು ಬಾಳೆಯತೋಟವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಳೆಯ ಗಿಡಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನದ ಗಿಡಗಳಾಗಿದ್ದವು. ||೫೪|| ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಬ್ಬಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಅವಳು ಯಾವನ ಮಧ್ಯಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಳು, ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ತಾವರೆಯ ಎಸಳಿನಂತೆ ನೀಳವಾಗಿದ್ದವು ಮುಖವು ಬಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ನಿವ್ರಹಾರಗಳಿಲ್ಲದವಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಲಿನವಾದ ಬಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತಲೆತುಂಬ ಧೂಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು, ಮನೋವೃಥೆಯೂ, ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವಾದದೂಖವೂ ಬಹುವಾಗಿ ದ್ದುದರಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಬಡವಾಗಿದ್ದಿತು, ಮತ್ತು-ಅವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು, ಅವಳ ಸುತ್ತಲೂ ಮಹಾಕ್ರೂರರಾಗಿ ರಕ್ತ, ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾದ

ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ರ್ವಿರೂಪಾಭಿಃ ಕ್ರೂರಾಭಿ ರಭಿ ಸಂವೃತಾಂ ||೫೩||
 ಮಾಂಸ ಶೋಣಿತ ಭಕ್ಷ್ಯಾಭಿ ರ್ವ್ಯಾಘ್ರೀಭಿ ಹರಣೀಮಿವ ||೫೪||
 ಸಾ ೨೨ ಮಯಾ ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯೇ ತರ್ಜ್ಯಮಾನಾ ಮಹು ಮೃಹುಃ ||
 ಏಕವೇಣೀಧರಾ ದೀನಾ ಭರ್ತ್ಯಚಿಂತಾ ಪರಾಯಣಾ |
 ಭೂಮಿಶಯ್ಯಾ ವಿವರ್ಣಾಂಗೀ ಪದ್ಮಿನೀವ ಹಿಮಾಗಮೇ ||೫೫||
 ರಾವಣಾ ದ್ವಿನಿವೃತ್ತಾ ಧಾರ್ ಮರ್ತವ್ಯ ಕೃತ ನಿಶ್ಚಯಾ |
 ಕಥಂಚಿ ಸ್ತ್ರೈಗಣಾಚಾಕ್ಷೀ ತೂರ್ಣ ಮಾಸಾದಿತಾ ಮಯಾ ||೫೬||
 ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾದೃಶೀಂ ನಾರೀಂ ರಾಮಪತ್ನೀಂ ಯಶಸ್ವಿನೀಂ |

ಸೀಭಿಃ - ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ, ಅಭಿಸಂವೃತಾಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದ ಕಾರಣವೇ, ವ್ಯಾಘ್ರೀಭಿಃ - ಹೆಣ್ಣು ಹುಲಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ, ಹರಣೀಮಿವಸ್ಥಿತಾಂ - ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯಂತಿರುವ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಕಂಡೆನು ||೫೩||

ಸಾಮಯಾ - ದುಃಖದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ, ರಾಕ್ಷಸೀಮಧ್ಯೇ - ರಕ್ಷಸಿಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮುಹು ಮೃಹುಃ - ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ, ತರ್ಜ್ಯಮಾನಾ - ಹೆದರಿಕಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಏಕವೇಣೀಧರಾ - ತಿರಿಗಟ್ಟಿದ ಬಂದೀಜಡೆಯುಳ್ಳವಳಾಗೆ, ದೀನಾ - ಬಡತನವನ್ನು ಪಡೆದ, ಭರ್ತ್ಯಚಿಂತಾಪರಾಯಣಾ- ಪತಿಯನ್ನೇಸಗ, ದಾ ಧೈನಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭೂಮಿಶಯ್ಯ - ಒರೀನಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ, ವಿವರ್ಣಾಂಗೀ - ಬಣ್ಣ ಕೆಟ್ಟ ಕರೀರವುಳ್ಳ, ಹಿಮಾಗಮೇ - ಹಿಮಂತಮುತುವಿನಲ್ಲಿರುವ, ಪದ್ಮಿನೀವಸ್ಥಿತಾ ಕಮಲದ ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವ ರಾವಣಾತ್ - ರಾವಣನದೇವಿಯಿಂದ, ವಿನಿವೃತ್ತಾರ್ಥಾ - ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳ, ಮರ್ತವ್ಯ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಾ - ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ವ್ಯಾಘ್ರೀಭಿಃ-ಜಿಂಕೆಯಂತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಕಥಂಚಿತ್ - ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ, ಆಸಾದಿತಾ- ಹೊಂದಲ್ಪಟ್ಟಳು||೫೪||ತಾದೃಶೀಂ-ಅಂಥಾ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ,ರಾಮಪತ್ನೀಂ-ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ. ಯಶಸ್ವಿನೀಂ. ಕೀರ್ತಿ ಕಾಲಿನಿಯಾದ, ತಾ ನಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು

ವಿಕಾರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಹಲವು ರಕ್ಷಸಿಯರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಆಕೆಯು-ಹೆಣ್ಣು ಹುಲಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ||೫೩|| ಆ ರಕ್ಷಸಿಯರು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಆಕೆಯ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರಿಗಟ್ಟಿ ಬಂದೇ ಜಡೆಯಾಗಿದ್ದಿತು, ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಅನುಗಾಲವೂ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಸಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಮಾಸಿಹೋಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಮಾಸಿದ ಮೈಯುಳ್ಳ ಆಕೆಯು ಹಿಮಕಾಲದ ತಾವರೇ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಕಳೆಗುಂದಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವು ರಾವಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು, ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಅತಿದುಃಖದಿಂದ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ನನಗೆ ಗೋಚರವಾದಳು. ||೫೬|| ಆಗ ನಾನು-ಇಂಥಾ ಅತಿಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಪತ್ನಿಯನ್ನು

ತತ್ತ್ವವ ಶಿಂಶುಪಾ ವೃಕ್ಷೇ ಪಶ್ಯ ಸ್ನಹ ಮವಸಿ ತಃ ||೬೦||
 ತತೋ ಹಲಹಲಾ ಶಬ್ದಂ ಕಾಂಚೀ ನೂಪುರ ಮಿಶ್ರಿತಮ್ |
 ಶೈಲೋ ಮೃಧಿಕ ಗಂಭೀರಂ ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ ||೬೧||
 ತತೋಹಂ ಪಥಮೋದ್ವಿಗ್ನಃ ಸ್ವಂರೂಪಂ ಪ್ರತಿ ಸಂಹರೇ |
 ಅಹಂ ತು ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷೇ ಪಕ್ಷೀವ ಗಹನೇ ಸಿ ತಃ ||೬೨||
 ತತೋ ರಾವಣ ದಾರಾಶ್ಚ ರಾವಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ |
 ತಂ ದೇಶಂ ಸಮನು ಪ್ರಾಪ್ತಾಯತ್ರ ಸೀತಾಭವತ್ ಸ್ಥಿತಾ ||೬೩||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಥ ವರಾರೋಹಾ ಸೀತಾ ರಕ್ಷೋ ಮಹಾಬಲಾ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತತ್ತ್ವವಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷೇ - ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಮೇಲೆ
 ಯೇ, ಪಶ್ಯನ್ನವಸ್ಥಿತಃ - ನೋಡುತ್ತ ಕೂತುಕೊಂಡನು ||೬೦|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾ
 ವಣನ, ನಿವೇಶನೇ - ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಧಿ-ಗಂಭೀರಂ - ಬಹುಗಂಭೀರವಾದ, ಕಾಂಚೀ
 ನೂಪುರಮಿಶ್ರಿತಂ - ಡಾಬು, ಕಾಲುಕಡಗ ಇವುಗಳ ಶಬ್ದದ ಕೂಡಿದ, ಹಲಹಲಾಶಬ್ದಂ - ಹಲಹಲ
 ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಶೈಲೋಮಿ - ಕೇಳಿದನು. ||೬೧|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪಥಮೋ
 ದ್ವಿಗ್ನಃ - ಅತ್ಯಂತಗಾಬರಿಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸ್ವಂರೂಪಂ - ನನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು, ಉಪಸಂಹರೇ - ಮರೆಸಿ
 ಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷೇತು - ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದಮೇಲೆಯೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪಕ್ಷೀವ - ಹ
 ಕ್ಷಿಯಂತೆ, ಗಹನೇ - ಎಲೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ಇದ್ದನು ||೬೨|| ತತಃ - ಅನಂತರ, ರಾವಣದಾರಾ
 ಶ್ಚ - ರಾವಣನ ಹೆಂಡತಿಯರೂ, ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ರಾವಣಶ್ಚ - ರಾವಣನೂ,
 ಯತ್ರ - ಎಲ್ಲಿ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಸ್ಥಿತಾಭವತ್ - ಇದ್ದಳೋ, ತಂದೇಶಂ - ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು
 ಕುರಿತು, ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾಃ - ಬಂದರು ||೬೩|| ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ವರಾರೋಹಾ - ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀ
 ಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತೆಯು, ತತ್ಸರಕ್ಷೋಮಹಾಬಲಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋ
 ಡಿ, ಉರೂ - ಎರಡುತೊಡೆಗಳನ್ನು, ಹಿನ್ - ದಪ್ಪನಾಗಿರುವ, ಸ್ತನ್ - ಎರಡು ಸ್ತನಗಳನ್ನು, ಸಂ
 ಪಶ್ಯ - ಸಂಕೋಚಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ - ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಪರಿರಕ್ಷಾ - ಮುಚಿ

ನೋಡುತ್ತ ಆ ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು || ೬೦ || ಆ ಬಳಿಕ ಅತಿ
 ಗಂಭೀರವಾದ ಆಭರಣಗಳ ಹಲಹಲ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು, ಅದು ಕಾಲಕಡಗ ಡಾಬು ಮೊ
 ದಲಾದ ಸ್ವೀಯರ ಆಭರಣಗಳ ಧ್ವನಿಯಾಗಿದ್ದಿತು, ಆ ಧ್ವನಿಯು ಅನೇಕ ಸ್ವೀಯರಿಂ
 ದೊಡಗೂಡಿದ ರಾವಣನ ಆಗಮನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೬೧|| ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ
 ನಾನು ಗಾಬರಿಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಶಿಂಶುಪಾ
 ವೃಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು
 ||೬೨|| ಬಳಿಕ ಅಂತಃಪುರದ ರಾಣಿಯರಿದೊಡಗೂಡಿದ ರಾವಣನು-ಸೀತಾದೇವಿಯು ಹುಳಿ
 ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆಬಂದನು ||೬೩|| ಆಗ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷ
 ಸಿಯರ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನತೊಡೆಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಹುಗಳಿಂದ

ಸಂಕುಚ್ಛೋರೂ ಸ್ತನೌ ಪೀನೌ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಪರಿರಭ್ಯುಚ ॥೬೫॥

ವಿತ್ರಸ್ತಾಂ ಪರಮೋದ್ವಿಗ್ನಾಂ ವೀಕ್ಷಮಾಣಾಂ ತತ ಸ್ತತಃ |

ತ್ರಾಣಂ ಕಿಂಚಿ ದಪಶ್ಯಂತೀಂ ವೇಪಮಾನಾಂ ತಪಸ್ವಿನೀಂ ॥೬೬॥

ತಾ ಮುನಾಚ ದಶಗ್ರೀವ ಸ್ನೇತಾಂ ಪರಮ ದುಃಖಿತಾಂ |

ಅವಾಕ್ಯೈರಾಃ ಪ್ರಪತಿತೋ ಬಹುಮನ್ಯಸ್ವ ಮೌ ಮಿತಿ ॥೬೭॥

ಯದಿಚೇ ತ್ವಂ ತು ದರ್ಪಾ ನ್ಯಾಂ ನಾಭಿ ನಂದಸಿ ಗರ್ವಿತೇ |

ದ್ವಾಮಾಸಾವಂತರಂ ಸೀತೆ ಪಾಸ್ಯಾಮಿ ರುಧಿರಂ ತವ ॥೬೮॥

ಏತ ಚ್ಚುತ್ವಾ ವಚ ಸ್ತಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ |

ಉವಾಚ ಪರಮ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಸೀತಾ ವಚನ ಮುತ್ತಮಮ್ ॥೬೯॥

ಕೂತಿದ್ವಳು. ॥ ೬೫ ॥ ದಶಗ್ರೀವಃ - ಹತ್ತು ತಲೆಗಳುಳ್ಳವನು, ವಿತ್ರಸ್ತಾಂ - ಭೀತಳಾಗಿರುವ ಪರಮೋದ್ವಿಗ್ನಾಂ - ಅತಿಗಾಬರಿಯುಳ್ಳವಳಾದಕಾರಣವೇ, ತತಸ್ತತಃ ಎಲ್ಲಾಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ, ವೀಕ್ಷಮಾಣಾಂ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ತ್ರಾಣಂ - ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು, ಕಿಂಚಿತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವೂ, ಅದಶ್ಯಂತೀಂ - ಕಾಣದೆ ಇರುವವಳಾದ, ವೇಪಮಾನಾಂ - ನಡುಗುತ್ತಿರುವವಳಾದ, ತಪಸ್ವಿನೀಂ - ಅಶ್ವಸ್ತಪವುಳ್ಳ, ಪರಮದು ಖಿತಾಂ - ಅತಿಶೋಕವುಳ್ಳ, ತಾಸೀತಾಂ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನುಕುರಿತು, ಅಹಂ ನಾನು, ಅವಾಕ್ಯೈರಾಃ - ಮುಖವನ್ನುಕೆಳಗೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಪತಿತಃ - ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಬಹು ಮನ್ಯಸ್ವ - ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದನೋಡು, ತ್ವಂತು-ನೀನಾದರೋ, ದರ್ಪಾನ್ಯಾ-ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಯದಿ - ಒಂದುವೇಳೆ, ನಾಭಿನಂದಸೀತ್ - ಸಂತೋಷಪಡಿಸದೇಹೋದರೆ, ಗರ್ವಿತೇಸೀತ್ - ಎಲೈ ಅಹಂಕಾರವುಳ್ಳವಳಾದಸೀತೆಯೇ ! ತವ - ನಿನ್ನ, ರುಧಿರಂ - ರಕ್ತವನ್ನು, ಪಾಸ್ಯಾಮಿ - ಕುಡಿದು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. (ಈವಿಷಯದಲ್ಲಿ) ದ್ವಾಮಾಸಾ - ಎರಡುತಿಂಗಳವರಿಗೆ, ಅಂತರಂ - ಅವಧಿಯನ್ನುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು, ॥೬೮॥ ದುರಾತ್ಮನಃ - ಅತಿ ದುಷ್ಟನಾದ, ತಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ-ಆ ರಾವಣನ, ಏತದ್ವಚಃ-ಈಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ-ಕೇಳಿ, ಪರಮಕ್ರುದ್ಧಾ - ಅತಿಕೋಪಿಷ್ಠಳಾದ, ಸೀತಾ-ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಉತ್ತಮಂ-ಯೋಗ್ಯವಾದ, ವಚಃ ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದಳು.

ಎದೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು ॥೬೫॥ ಹೀಗೆ ಅತಿಭೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಗಾಬರಿಯಿಂದಲೂ, ಕಳವಳಪಡುತ್ತಾ, ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ನಡುಗುತ್ತ, ದೀನಳಾಗಿ ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ರಾವಣನು ಎಲೈ ಶೋಭನಾಂಗಿಯೇ ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು, ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸು, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ನೀನು ಒಂದುವೇಳೆ ನನ್ನನ್ನುಸಂತೋಷಪಡಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರಿಬಿಡುವೆನು. ಎಲೆ ಸೀತೆಯೇ ! ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳವರಿಗೆ ನಿನಗೆ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ॥೬೮॥ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ, ಅತಿ ಕೋಪಿಷ್ಠಳಾಗಿ ಸೀತಾದೇವಿಯು-ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಉತ್ತರವೇನಂದರೆ-ಎಲಾ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನೇ !

ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ ರಾಮಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮಮಿತ ತೇಜಃ |
 ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲ ನಾಥಸ್ಯ ಸ್ನುಷಾಂ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ
 ಅವಾಚ್ಯಂ ನದತೋ ಜಿಹ್ವಾ ಕಥಂ ನ ಪತಿತಾ ತವ | ೨೦ |
 ಕಿಂಚಿ ದ್ವೀಪ್ಯಂ ತವಾ ನಾಪ್ಯ ಯೋ ಮಾ ಭರ್ತು ರಸನ್ನಿಧಾ |
 ಅಪಹೃತ್ಯಾ ಗತಃ ಪಾಪ ತೇನಾ ದೃಷ್ಟೋ ಮಹಾತ್ಮನಾ ||೨೧||
 ನ ತ್ವಂ ರಾಮಸ್ಯ ಸದೃಶೋ ದಾಸ್ಯೈ ಪೃಥ್ವ್ಯ ನ ಯುಜ್ಯಸೇ |
 ಯಜ್ಞೇಯ ಸ್ತತ್ಯ ವಾದೀ ಚ ರಣಶ್ಲಾಘೀ ಚ ರಾಘವಃ ||೨೨||
 ಜಾನಕ್ಯಾ ಪರುಷಂ ವಾಕ್ಯ ಮೇವಮುಕ್ತೋ ದಶಾನನಃ |

ಹೇರಾಕ್ಷಸಾಧಮ - ಅತೀನೀಚನಾದರಾಕ್ಷಸನೇ! ಅಮಿತತೇಜಃ - ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮಸ್ಯ -
 ರಾಮನ, ಭಾರ್ಯಾ - ದತ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲನಾಥಸ್ಯ - ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಮಹಾರಾಯನವಂಕ
 ವನ್ನು ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವನಾದ, ದಶರಥಸ್ಯ ದಶರಥರಾಜನ, ಸ್ನುಷಾಂಚ ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು
 ಕುರಿತು, ಅವಾಚ್ಯಂ - ಆಡಬಾರದಮಾತನ್ನು, ನದತಃ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ತವ - ನಿನ, ಜಿಹ್ವಾ -
 ನಾಲಗೆಯು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಸಪತಿತಾ - ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿಲ್ಲ ? ||೨೦|| || ಹೇಅನಾಥ್ಯ - ಎಲೈ ಅ
 ಯೋಗ್ಯನೇ ! ಹೇಪಾಪ - ಎಲೈ ಪಾಪಿಷ್ಠನೇ, ಯಃ - ಯಾವನೀನ, ಭರ್ತುಃ - ನನ್ನ ಪತಿಯು, ಅಸನ್ನಿ
 ಧಾ - ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಪಹೃತ್ಯ - ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗತಃ - ಬಿಂ
 ದೆಯೋ, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾವೀರನಾದ, ತೇನ - ಆ ರಾಮನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಃ - ಕಾಣಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ
 ವೋ, ತವ - ಅಂಥಾನಿನ್ನ ಮೀರ್ಯಾ - ಪರಾಕ್ರಮ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಅತಿಶುಕ್ಲವಾದುದೆಂತಿಳಿ ||೨೧|| ||
 ತ್ವಂ - ನೀನು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ, ಸದೃಶಃ - ಸಮಾನನಲ್ಲ, ದಾಸ್ಯೈ - ಈ ಶ್ರೀರಾಮನ, ದಾ
 ಸ್ಯೇವ - ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ನಮುಜ್ಯಸೇ - ಸೇವಕತ್ವವಾಲ್ಲ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಯು
 ಜ್ಞೇಯಃ - ಯಜ್ಞವಾಸುವು ದಕ್ಕೆಯೋಗ್ಯನಾದ ನ, ಸತ್ಯವಾದೀತ - ಸತ್ಯಂಧನು, ರಣಶ್ಲಾಘೀತ -
 ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ||೨೨|| || ಜಾನಕ್ಯಾ - ಸೀತಾವಿಮೆಯಿಂದ, ಪಿಪಂ -
 ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪರುಷಂ - ಕ್ರೂರವಾದ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಮುಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ದಶಾನನಃ -
 ರಾಮನು, ಸಹರಾ - ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ, ಕೋಪತಃ - ಸಿಟ್ಟಿನವನೆಯಿಂದ, ಚಿತ್ತಃ - ಚಿತ್ತಮುಮೇಲೆ

ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿಯೂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಮಂಶದ ರಾಜನ ದ
 ದಶರಥ ಮಹಾರಾಯನಿಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅತಿ ನೀಚವಾದ
 ಇಂಥಾ ಮಾತನ್ನು ಆಡುವ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಏಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ||೨೦|| ಅಯೋ
 ಗ್ಯನೇ ! ಪಾಪಿಷ್ಠನೇ ! ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾನ್ಯ
 ಭಾವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಕಳ್ಳನ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಾ
 ಗಲೇ ನಿನ್ನ ಶಾರ್ಯವು ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾದುದೆಂದು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. || ೨೧ ||

ಯಜ್ಞಾರ್ಹವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯವಾದಿಯಾಗಿಯೂ, ಯು
 ದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಶಾರ್ಯವಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ಎಂದಿಗೂ
 ಸಮನಾಗಲಾರೆ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ದಾಸನಾಗಿರುವದಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ ||

ಜಜ್ವಲ ಸಹಸಾ ಕೋಪಾ ಚೈತಾಸ್ಥ ಇವ ಪಾವಕಃ ||೨೪||-||
 ವಿವೃತ್ಯ ನಯನೇ ಕ್ರೂರೇ ಮುಷ್ಠ್ಯ ಮುದ್ಯವ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಮ್ |
 ಮೈಥಿಲೀಂ ಹಂತು ಮಾರಬ್ಧಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿ ಹಾಹಾ ಕೃತಂ ತದಾ ||೨೪||-||
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಮಧ್ಯಾ ತ್ಸಮುತ್ಪತ್ಯ ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ದುರಾತ್ಮನಃ |
 ವರಾ ಮಂಡೋದರೀ ನಾಮ ತಯಾ ಸ ಪ್ರತಿಷೇಧಿತಃ ||೨೫||
 ಉಕ್ತಶ್ಚ ಮಧುರಾಂ ವಾಣೀಂ ತಯಾ ಸ ಮದನಾರ್ದಿತಃ |
 ಸೀತಯಾ ತವ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಮ ವಿಕ್ರಮ ||೨೬||-||
 ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯಾಭಿ ರ್ಯಕ್ಷ ಕನ್ಯಾಭಿ ರೇವಚ ||

ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಾವಕಇವ - ಬೆಂಕಿಯಹಾಗೆ, ಜಜ್ವಲ - ಉರಿದನು. ||೨೪|| || ಕ್ರೂರೇ - ಭಯಂ
 ಕರವಾದ, ನಯನೇ - ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು, ವಿವೃತ್ಯ-ತೆರೆದುಕೊಂಡು, ದಕ್ಷಿಣಂ - ಬಲಭಾಗದ, ಮುಷ್ಠ್ಯಂ -
 ಕೈಮುಷ್ಠಿಯನ್ನು, ಉದ್ಯವ್ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಮೈಥಿಲೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಹಂತುಂ-ಕೊಲ್ಲು
 ವುದಕ್ಕೆ, ಆರಬ್ಧಃ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು, ತದಾ - ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ - ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಜನರಿಂದ, ಹಾ
 ಹಾಕೃತಂ - ಹಾಹಾಕಾರವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೨೪|| || ದುರಾತ್ಮನಃ - ದುಷ್ವನಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ ರಾವ
 ಣನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಹೆಂಡತಿಯಾದ, ಮಾ-ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ, ಮಂಡೋದರೀನಾಮ, ಮಂಡೋದರ ಯೆಂಬ
 ಸ್ತ್ರೀಯು (ಮಾಡ-ಅಲಂಕಾರವಾದ, ಉದರ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳು, ಮಂಡೋದರೀ ಎಂಬ ಪಾತದಲ್ಲಿ
 ಮಂಥ-ಸ್ಥಾನಾದ, ಉದರ - ಟೊಂಕವುಳ್ಳವಳೆಂದ, ವೃತ್ತಿಮಾಡಬೇಕು) ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ - ಸ್ತ್ರೀಯರ,
 ಮಧ್ಯಾತ್ - ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ, ಸಮುತ್ಪತ್ಯ - ಉದಿಸಿದ, ತಯಾ - ಆ ಮಂಡೋದರಿಯಿಂದ, ಸಃ -
 ಆ ರಾವಣನು, ಪ್ರತಿಷೇಧಿತಃ - ಎಡೋದೋಗದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||೨೫|| || ತಯಾ-ಆ ಮಂಡೋ
 ದರಿಯಿಂದ. ಮದನಾರ್ದಿತಃ - ಮಸ್ತಕೋದ್ರಿಕ್ತನಾದ, ಸಃ - ಆರಾವಣನು, ಮಹೇಂದ್ರಸಮವಿಕ್ರ
 ಮ-ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೇ! ಪ್ರಭೋ - ಎಲೈ ರಾಜಾಧಿರಾಜನೇ! ತವ.
 ನಿನಗೆ, ಸೀತಯಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಕಿಂಕಾರ್ಯಂ - ಏನುಪ್ರಯೋಜನವು, ದೇವಗಂಧರ್ವಕ
 ನ್ಯಾಭಿಃ - ದೇವತೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆಮೂ, ಯಕ್ಷಕನ್ಯಾಭಿರೇವಚ - ಯ
 ಕ್ಷಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆಮೂ ಸಹ, ಸಂಘಂ - ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ರಮಸ್ವ - ಕ್ರೀಡಿಸು, ಸೀತಯಾ-ಸೀತಾ

ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ಅತಿ ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ದಶಕಂಠನು ಚಿತ್ತೆಯಮೇಲೆಹಾ
 ಕಲ್ಪಟ್ಟ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಅತಿ ಭಯಂಕರಾಕಾರನಾಗಿ, ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತನಾಗಿ, ಅತಿಕ್ರೂ
 ರವಾದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು, ಬಲದಮುಷ್ಠಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಜನಕ
 ನಂದಿನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು, ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತರುಣಿ
 ಯರೆಲ್ಲರೂ ಹಾ ಹಾ ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೨೪|| || ಆಗ ಆ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವ
 ಣನಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಂಡೋದರಿಯೆಂಬ ಉತ ಮಸ್ತ್ರೀಯು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಗಸರ ಮಧ್ಯ
 ದಿಂದೆದ್ದು ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ತಡೆದು, ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ! ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ
 ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ಸೀತೆಯಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದು? ಬಹುಮಂದಿ ದೇವತಾ
 ಸ್ವೀರುಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯರೂ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವವರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅವರು

ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರಭೋ ರಮಸ್ವೇಹ ಸೀತಯಾ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ || ೧೧||

ತತ ಸ್ತಾಭಿ ಸ್ಸಮೇತಾಭಿ ನಾರೀಭಿ ಸ್ಸ ಮಹಾಬಲಃ ||

ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಸಹಸಾ ನೀತೋ ಭವನಂ ಸ್ವಂ ನಿಶಾಚರಃ ||೨೮||-||

ಯಾತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ದಶಗ್ರೀವೇ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ವಿಕೃತಾ ನನಾಃ |

ಸೀತಾಂ ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸಯಾ ಮಾಸು ರ್ವಾಕ್ಯೈಃ ಕ್ರೂರೈ ಸ್ಸದಾರುಣೈಃ ||೨೯||

ತೃಣವ ದ್ವಾಪಿತಂ ತಾಸಾಂ ಗಣಯಾ ಮಾಸ ಜಾನಕೀ |

ಗರ್ಜಿತಂ ಚ ತದಾ ತಾಸಾಂ ಸೀತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿರ್ಭಕಮ್ ||೩೦||

ವೃಥಾ ಗರ್ಜಿತನಿ ವಿಶ್ವೇಷ್ವ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ ಪಿತೌತನಾಃ |

ದೇವಿಯಿಂದ, ಕಿಂಕರಿಷ್ಯಸಿ - ಏನುಸುಖಪಡುತ್ತಿ, ಅತಿ - ಹೀಗೆ, ಮಧುರಾ - ಸವಿಯಾದ, ವಾಣೀಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, || ೨೭|| || ೨೮ಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಮೇತಾಭಿಃ - ಅಲ್ಲಿಸೇರಿದ್ದ ತಾಭಿನಾರೀಭಿಃ - ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ, ಮಹಾಬಲಃ - ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ೨೯ ನಿಶಾಚರಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನು, ಪ್ರಸಾದ್ಯ - ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಸಹಸಾ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ; ಸ್ವಂಭವನಂ - ತನ್ನ ಅರಮನೆಯನ್ನು, ನೀತಃ - ಬಯ್ಯುತ್ತಾನೆ ||೨೮|| || ತಸ್ಮಿನ್ ದಶಗ್ರೀವೇ - ಆ ರಾವಣನು, ಯಾತೇನತಿ - ಹೊರಟು ಹೋಗಲಾಗಿ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ - ವಿಕಾರವಂಶ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಕಸಿಯರು, ಸದಾರುಣೈಃ - ಅತಿಭಯಂಕರವಾದ, ಕ್ರೂರೈಃ - ಕಠಿಣವಾದ, ವಾಕ್ಯೈಃ - ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ, ಸೀತಾಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸಯಾಮಾಸುಃ - ಹೆದರಿಸಿದರು ||೨೯|| || ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾ ದೇವಿಯು, ತಾಸಾರಿಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ, ಭಾಷಿತಂ - ಮಾತನ್ನು, ತೃಣವತ್ - ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ, ಗಣಯಾಮಾಸ - ಗಣಿಸಿದಳು, ತದಾ - ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸೀತಾಂ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತಾಸಾಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ, ಗರ್ಜಿತಂಚ - ಗರ್ಜನೆಯೂ ಸಹ, ನಿರ್ಭಕಂ - ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಯಿತು ||೩೦|| || ವೃಥಾ - ವ್ಯರ್ಥವಾದ, ಗರ್ಜಿತನಿಶ್ವೇಷ್ವಾಃ - ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ, ಪಿತೌತನಾಃ - ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ, ತಾಃ ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಸೀತಾದ್ಯವಸಿತಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನು, ರಾವಣಾಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ಕಂಸುಃ

ಗಳೊಡನೆ ನೀನು ಬೇಕಾದ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸು. ಈ ಸೀತೆಯಿಂದ ನಿನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಎಂಬದಾಗಿ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮದನಾವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ರಾವಣನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು ||೨೭|| ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ, ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಹೊಂಡು ಹೋದರು ||೨೮|| ರಾವಣನು ಹೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯ ವಿಕಾರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಬಹುಮಂದಿ ರಕ್ಕಸಿಯರು ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ಅತಿ ಕಠಿಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸೀತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ||೨೯|| ಜಾನಕಿಯು ಆ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಗೆಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರುಗಳ ಅಬ್ಬರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾದುವು ||೩೦|| ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ ಆ ರಕ್ಕಸಿಯರು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಿಸದೆ ಹೋಗಲು, ತಮ್ಮ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ

ರಾಮಣಾಯ ಶಶಂಸು ಸ್ತಾ ಸ್ವೀತಾಧ್ಯವಸಿತಂ ಮಹತ್ ॥೧॥ ||
 ತತ ಸಾ ಸಹಿತಾ ಸ್ವರಾ ವಿಹತಾಶಾ ನಿರುದ್ಯಮಾಃ |
 ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಂತಾ ತ್ತಾಂ ನಿದ್ರಾವಶ ಮುಪಾಗತಾಃ ॥೨॥ ||
 ತಾಸು ಜೈವಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಾಸು ಸೀತಾ ಭರ್ತೃ ಹಿತೇ ರತಾ |
 ವಿಲಪ್ಯ ಕರುಣಂ ದೀನಾ ಪ್ರಶುಶೋಚ ಸಃ ದುಃಖಿತಾ ॥೩॥ ||
 ತಾಸಾಂ ಮಧ್ಯಾ ತ್ಸಮುತ್ಥಾಯ ತ್ರಿಜ಼ಟಾ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಆತ್ಮಾನಂ ಖಾದತ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನ ಸೀತಾ ವಿನಶಿಷ್ಯತಿ ॥೪॥ ||
 ಜನಕಸ್ಯಾಽ ತ್ಯಜಾ ಸಾಧ್ವೀ ಸ್ತುಪಾ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ |

ಹೇಳಿದರು. ॥೧॥ ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಹಿತಾಃ - ಬಟ್ಟುಗೂಡಿದ, ತಾಃಸರ್ವಾಃ - ಆ ರಾ
 ಙ್ಗಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ವಿಹತಾಶಾ - ಆಶಾಹಿತರಾಗಿಯೂ, ನಿರುದ್ಯಮಾಃ - ಪ್ರಯತ್ನ ಶೂನ್ಯರಾಗಿಯೂ, ತಾಂ
 ಸಮಂತಾತ್ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸುತ್ತಲೂ, ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿದ್ರಾವಶ - ನಿದ್ರೆಯ
 ಅಧೀನವನ್ನು, ಉಪಾಗತಾಃ - ಹೊಂದಿದರು ॥೨॥ || ತಾಸುಚ - ಆ ರಾಜ್ಞಸ್ಮೀಯರೂ, ಏವಂ ಹೀಗೆ,
 ಪ್ರಸುಪ್ತಾಸು-ಮಲಗಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಭರ್ತೃಹಿತೇ-ಪತಿಯ ಹಿತಕ್ಕಾಗ್ಯಲ್ಲಿ, ರತಾ-ಆಸ
 ಕ್ತಳಾದ. ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೀನಾ-ದೀನಳಾಗಿಯೂ, ಸುದುಃಖಿತಾ ಅತಿದುಃಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ,
 ಕರುಣಂ-ದೈನ್ಯದಿಂದಕೂಡಿ, ವಿಲಪ್ಯ-ರೋದನಮಾಡಿ, ಪ್ರಶುಶೋಚ-ಅತಿಯಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದಳು ॥೩॥ ||
 ತಾಸಾಂ - ಆ ರಾಜ್ಞಸ್ಮೀಯರ, ಮಧ್ಯತ್ - ವಧ್ಯದಿಂದ, ತ್ರಿಜ಼ಟಾ - ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬವಳು, ಸಮುತ್ಥಾ
 ಯ - ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ವಾಕ್ಯಂ - ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು. ಆತ್ಮಾ
 ನಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ಖಾದತ - ತಿನ್ನಿರಿ, ಜನಕಸ್ಯ - ಜನಕಮಹಾರಾಜನ, ಆತ್ಮಜಾ -
 ಮಗಳಾದ, ದಶರಥಸ್ಯ - ದಶರಥರಾಜನ, ಸ್ತುಪಾಚ - ಸೂಸೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಸಾಧ್ವೀ - ಪತಿವ್ರ
 ತೆಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ನವಿನಿಷ್ಯತಿ - ನಾಶಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ,
 ರಕ್ಷಸಾಂಚ - ರಾಕ್ಷಸರುಗಳ, ವಿನಾಶಾಯ - ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ಸೀತೆಯ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿ
 ಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಜಯಮುಚ - ಜಯವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅದ್ಯ - ಈಗ,

ಬಿಟ್ಟು ರಾಮಪತ್ನಿಯ ಮನೋದಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು ॥೧॥ ||
 ಆ ಬಳಿಕ ಆಶಾಭಂಗದಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗರ್ಜನೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
 ಆಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ॥೨॥ || ಆವರುಗಳ
 ಉ ಹಾಗೆ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿಯು-ಪತಿವರಾಯನಿಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಪತಿಯ
 ಹಿತವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಅತಿದೀನಳಾಗಿ ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ॥೩॥ || ಆಗ ಅಲ್ಲಿಮ
 ಲಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಞಸ್ಮೀಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬವಳು ಥಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಆರ
 ಙ್ಗಸ್ಮೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು-ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನ ಸೂಸೆಯು
 ಯೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಶ್ರೀಯ
 ಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುವವಳಾಗಿರುವಳಲ್ಲದೆ ಈಕೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಹಾನಿಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನೇ
 ಭೋಗಿಸತೊಡುಬಿಡಿ, ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಹೇಳುವೆನೆಂದರೆ- ಈಗತಾನೇ ನಾನೊಂದು ಕನಸನ್ನು

ಸ್ವಸ್ಥೋ ಹೃದ್ಯ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ದಾರುಣೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಃ |
 ರಕ್ಷಸಾಂ ಚ ವಿನಾಶಾಯ ಭರ್ತೃರಸ್ಯ ಜಯಾಯ ಚ ||೧೬||
 ಅಲ ಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಘವಾ ದ್ರಾಕ್ಷಸೀ ಗಣಮ್ |
 ಅಭಿಯಾಚಾಮ್ ಮೈದೇಹೀ ಮೇತದ್ಧಿ ಮಮ ರೋಚತೆ ||೧೭||
 ಯಸ್ಯಾ ಹೈವಂ ವಿಧ ಸ್ವಸ್ಥೋ ದುಃಖಿತಾಯಾಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |
 ಸಾ ದುಃಖೈ ರ್ವಿವಿಧೈ ಮುಕ್ತಾ ಸುಖ ಮಾಶ್ಲೋ ತ್ಯನುತ್ತಮಮ್ ||೧೮||
 ಪ್ರಣಿಪಾತ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಹಿ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ||೧೯||

ದಾರುಣಃ - ಭಯಂಕರವಾದ, ರೋಮಹರ್ಷಣಃ - ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಸ್ವಪ್ನಃ - ಕನಸು, ದೃಷ್ಟಃ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೋ, ||೧೬|| ಅಸ್ತೌತ್ವಾಘವಾತ್ - ಈ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೇಸೆಯಿಂದ, ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಂ - ರಕ್ಷಸಿಯರ ಗುಂಪನ್ನು, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಅಲಂ - ಶಕ್ತಳಾದ, ಮೈದೇಹೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅಭಿಯಾಚಾಮ - ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಏತತ್ - ಈ ವಿಷಯವು, ರೋಚತೇಹಿ - ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಮಲ್ಲವೆ, ||೧೭|| ಹಿ - ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ದುಃಖಿತಾಯಾಃ - ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವ, ಯಸ್ಯಾಃ - ಯಾವಸೀತೆಯ ವಿಷಯವಾದ, ಸ್ವಪ್ನಃ - ಕನಸು, ಏವಂವಿಧಃ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ - ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದೋ, ಸಾ - ಆ ಸೀತೆಯು, ವಿವಿಧೈಃ - ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ, ದುಃಖೈಃ - ವ್ಯಸನಗಳಿಂದ, ಮುಕ್ತಾ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಅನುತ್ತಮಂ - ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಸುಖಂ - ಸುಖವನ್ನು, ಆಶ್ಲೋತಿ - ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ||೧೮|| ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ, ಮೈಥಿಲೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಪ್ರಣಿಪಾತಪ್ರಸನ್ನಾಹಿ - ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳಲ್ಲವೆ, ||೧೯|| ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಭರ್ತುಃ - ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ, ವಿಜಯಹರ್ಷಿತಾ - ತ್ರಿಜಟಾಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾದ ರಾಮಜಯದಿಂದ ಹರ್ಷಿತಳಾದ, ಪ್ರೀಮತೀ - ಲಜ್ಜೆಯುಳ್ಳವಳಾದ, ಸಾಬಾಲಾ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ತತ್ - ಆ ಸ್ವಪ್ನವು ತರ್ಥವೆಂದಿ - ನಿಜವಾಗಿದೆ

ಕಂಡೆನು. ಅದು ಅತಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಆ ಕನಸಿನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾಶವೂ, ಈಕೆಯ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಜಯವೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವುದು ||೧೬|| ಶ್ರೀ ರಾಮನ ದೇಸೆಯಿಂದ ಈ ರಕ್ಷಸಿಯರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈಕೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಶಕ್ತಳಾಗಿರುವಳು. ಆದಕಾರೂ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ||೧೭|| ಈ ರೀತಿಯಾದ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಯಾವ ಸೀತಾ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಾನು ಕಂಡೆನೋ, ಅಂಥಾ ಈ ಮೈದೇಹಿಯು ಸಕಲ ದುಃಖಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು. ಜನಕನಂದಿನಿಯಾದ ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು ತನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರ ಅವರಾಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳಲ್ಲವೆ? ||೧೮|| ತ್ರಿಜಟೆಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ತರುವಾಯ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ, ತ್ರಿಜಟೆಯ ಸ್ವಪ್ನವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅತಿ ಹರ್ಷಿತಳಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವಪ್ನವು

ತತ ಸ್ಸಾ ಹಿ ಮತೀ ಬಾಲಾ ಭರ್ತು ರ್ವಿಜಯ ಹರ್ಷಿತಾ ||
 ಅವೋಚ ದೈದಿ ತತ್ತಥ ಗ್ರಂ ಭವೇಯಂ ಶರಣಂ ಹಿವಃ ||೧೯|| ||
 ತಾಂ ಚಾಹಂ ತಾದೃಶೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತಾಯಾ ದಾರುಣಾಂ ದಶಾಮ್ ||
 ಚಿಂತಯಾ ಮಾಸವಿಕ್ರಾಂತೋ ನ ಚ ಮೇ ನಿವೃತಂ ಮನಃ ||೨೦|| ||
 ಸಂ ಭಾಷಣಾರ್ಥಂ ಚ ಮಯಾ ಜಾನಕ್ಯಾ ಶ್ಚಿಂತಿತೋ ವಿಧಿಃ ||
 ಇಹ್ವಾಕೂಣಾಂ ಹಿ ವಂಶಸ್ತು ತತೋ ಮಮ ಪುರಸ್ಕೃತಃ ||೨೧|| ||
 ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ಗದಿತಾಂ ವಾಚಂ ರಾಜರ್ಷಿ ಗಣ ಪೂಜಿತಾಮ್ ||
 ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ ಮಾಂ ದೇವೀ ಬಾಪ್ಸೈಃ ಪಿಹಿತ ಲೋಚನಾ ||೨೨|| ||

ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ವಃ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ, ಶರಣಂ ಭವೇಯಂ ಹಿ - ರಕ್ಷಕಳಾಗುವೆನಲ್ಲವೆ ? ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಅವೋಚತ್ - ಹೇಳಿದಳು. ||೧೯|| || ಅಹಂ - ನಾನು, ತಾಂ - ಆ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ತಾದೃಶೀಂ - ಆ ವಿಧವಾದ, ದಾರುಣಾಂ - ಅತಿಕಠೋರವಾದ, ದಶಂಚ - ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಸಹ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಅತಿದುಃಖಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ಚಿಂತಯಾಮಾಸ - ಯೋಚಿಸಿದನು. ಮೇ - ನನ್ನ, ಮನಃ - ಮನಸ್ಸು, ನನಿವೃತಂಚ - ಸಂತುಷ್ಟವಾಗದೇ ಹೋಯಿತು ||೨೦|| || ಜಾನಕ್ಯಾಃ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಸಂಭಾಷಣಾರ್ಥಂ - ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ವಿಧಿಕ್ತ - ಉಪಾಯವೂ ಸಹ, ಚಿಂತಿತಃ - ಯೋಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಇಹ್ವಾಕೂಣಾಂ - ಇಹ್ವಾಕುವಂಶದ ರಾಜರ, ವಂಶಸ್ತು - ಕುಲಸರಂಪರೆಯು, ಮಮ - ನನ್ನಿಂದ, ಪುರಸ್ಕೃತೋಽಪಿ - ಮುಂದುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲವೇ, (ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲವೆ) ||೨೧|| || ಬಾಪ್ಸೈಃ - ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂದ, ವಿಹಿತ - ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ, ಲೋಚನಾ - ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಗದಿತಾಂ - ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಜರ್ಷಿಗಣಪೂಜಿತಾಂ - ಅನೇಕ ರಾಜಮುಖಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವಾಚಂತು - ಮಾತನಾಡಿದರೋ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಮಾಂಪ್ರತಿ - ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಾಷತ - ಮಾತನಾಡಿದಳು. ||೨೨|| || ಜೇವಾನರಪುಂಗವ - ಎಲೈ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ; ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕಃ - ಯಾರು ? ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಕೇನ - ಯಾವಮಾರ್ಗದಿಂದ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ತ - ಬಂದೆ ? ರಾಮೇಣ - ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ, ತೇ - ನನಗೆ, ಕಾಚಪ್ರೀತಿಃ - ಯಾವವಿಧವಾದ ಸ್ನೇಹವಿರುತ್ತದೆ ? ತತ್ - ಅದನ್ನು

ನಿಜವಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾನು ರಕ್ಷಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು ||೧೯|| || ಆಗ ನಾನು ಈರ್ವೀತಿಯಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೆ. ಅತಿದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ಆಕೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಮೊದಲು ಇಹ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾರಾಜರುಗಳ ಅನುಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ||೨೦|| || ಹೀಗೆ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಜರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾನಕಿಯು ಕಣಿ ನಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ನೀನು ಯಾರು ಎಲ್ಲೆಂದಬಂದೆ ? ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ಕ ಸ್ವಂ ಕೇನ ಕಥಂ ಜೇಹ ಪ್ರಪೋ ವಾನಪುಂಗವ ||
 ಕಾಚ ರಾಮೋಣ ತೇ ಪ್ರೀತಿ ಸ್ತನ್ಮೇ ಶಂಸಿತು ಮಹಸಿ ||೯೪||
 ತಸ್ಯಾ ಸ್ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹೃಹ ಮ ಪೃಬ್ರುವಂ ವಚಃ ||
 ದೇವಿ ರಾಮಸ್ಯ ಭರ್ತುಸ್ತೇ ಸಹಾಯೋ ಭೀಮ ವಿಕ್ರಮಃ ||೯೫||
 ಸುಗ್ರೀವೋ ನಾಮ ವಿಕ್ರಾಂತೋ ವಾನರೇಂದ್ರೋ ಮಹಾ ಬಲಃ ||೯೬||
 ತಸ್ಯ ಮೂಂ ವಿದ್ಧಿ ಭೃತ್ಯಂ ತ್ವಂ ಹನೂಮಂತ ಮಿಹಾಗತಮ್ | ||೯೭||
 ಭರ್ತೃಹಂ ಪ್ರೇಷಿತ ಸ್ತುಭ್ಯಂ ರಾಮೋಣಾ ಕ್ಲಿಷ್ಟ್ಯಕರ್ಮಣಾ ||೯೮||
 ಇದಂ ಚ ಪುರುಷ ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದಾಶರಥಿ ಸ್ವಯಮ್ |
 ಅಂಗುಲೀಯ ಮಭಿಜ್ಞಾನ ಮದಾ ತ್ತುಭ್ಯಂ ಯಶಸ್ವಿನಿ ||೯೯||

ಮೇ - ನನಗೆ, ಶಂಸಿತುಂ - ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ, ಅಹಸಿ - ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವೆ, ||೯೪|| ತಸ್ಯಾ -
 ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ, ತತ್ವಚನಂ - ಆ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅಹಮು - ನಾನೂ ಸಹ, ವಚಃ -
 ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರುವಂ - ಹೇಳಿದೆನು. ||೯೫|| ದೇವಿ - ಎಲೈ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ! ತೇ-ನಿನ್ನ, ಭರ್ತುಃ-
 ಪತಿಯಾದ, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಸಹಾಯಃ - ಸ್ನೇಹಿತನಾದ, ಭೀಮವಿಕ್ರಮಃ - ಮಹಾಬಲರಾ
 ಕ್ತವುವುಳ್ಳ, ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಕ್ರಾಂತನಾದ, ಮಹಾಬಲಃ - ದೊಡ್ಡ ಕಬ್ಬಸ್ಯವುಳ್ಳ, ಸುಗ್ರೀವೋ
 ನಾನು - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬವನು (ಅಸ್ತಿ - ಇರುವನು) ತಸ್ಯ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನ, ಭೃತ್ಯಂ - ಆಳಾದ,
 ಇಹ - ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ಆಗತಂ - ಬಂದಿರುವೆ, ಮೂ - ನನ್ನನ್ನು, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಹನೂಮಂತಂ -
 ಹನುಮಂತನೆಂಬವನನ್ನಾಗಿ, ವಿದ್ಧಿ - ತಿಳಿ, ||೯೬|| ಅಹಂ - ನಾನು, ತುಭ್ಯಂ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಭರ್ತೃಹಂ -
 ಪತಿಯಾದ, ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಾ - ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವನಾದ, ರಾಮೋಣ - ರಾಮನಿಂದ,
 ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು ||೯೭|| ಹೇಮಶಸ್ವಿನಿ - ಎಲೈ ಹೀರಿಸಂಪನ್ನಳಾದ ಸೀತೆಯೇ?
 ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಃ - ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ, ಶ್ರೀಮಾನ್ - ಸಂಪದಯುಕ್ತನಾದ, ದಾಶರಥಿಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು,
 ಸ್ವಯಂ - ತಾನು, ಇದಂ - ಈ, ಅಂಗುಲೀಯಂಚ - ಮುದ್ರೆಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಸಹ, ತುಭ್ಯಂ -
 ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಆದಾತ್ - ಕೊಟ್ಟನು. ||೯೮||

ದೇವಿ-ಎಲೈಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ತತ್-ಆದಕಾರಣ, ತ್ವಯಾ-ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ, ಅಜ್ಞಾಪ್ತಂ-

ನೀನು ಹೇಗೆಬಂದೆ? ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಸ್ನೇಹವು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತು? ಇದ
 ನ್ನಲ್ಲ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು ||೯೪|| ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು-ಎಲಾ
 ದೇವಿಯೇ! ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ರಾಜನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ಬಲವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀ
 ವನೆಂಬವನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರುವನು, ಆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ
 ನಾನು ಭೃತ್ಯನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಹನುಮಂತನೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಸದ್ಧರ್ಮನಿರತ
 ನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು ||೯೬|| ಎ
 ಲಾ ಯಶಸ್ವಿನಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯೇ! ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಕೈ ಬೆರ
 ಳಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಮುದ್ರೆಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಗುರುತಾಗಿ ನಿನಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿ
 ರುವನು ||೯೮|| ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಹೇಗೆ ಅವ್ಯಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯೋ ಅದರಂತೆ

ತದಿಚ್ಛಾಮಿ ತ್ವಯಾ ಜ್ಞಪ್ತಂ ದೇವಿ ಕಿಂ ಕರವಾನ್ಯಹಮ್ |
 ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣಯೋಃ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ನಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಕಿ ಮುತ್ರಮಮ್ ||೯೪||
 ಏತ ಚ್ಛುತ್ವಾ ವಿದಿತ್ವಾ ಚ ಸೀತಾ ಜನಕ ನಂದಿನೀ |
 ಆಹ ರಾವಣ ಮುತ್ಸಾದ್ಯ ರಾಘವೋ ಮಾಂ ನಯ ತ್ವಿತಿ ||೯೫||
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ದೇವೀ ಮಹ ಮಾರ್ಯಾ ಮನಿಂದಿತಾಮ್ |
 ರಾಘವಸ್ಯ ಮನೋ ಹ್ಲಾದ ಮಭಿಜ್ಞಾನ ಮಯಾಚಿಷಮ್ ||೧೦೦||
 ಅಥ ಮಾ ಮಬ್ರವೀ ತ್ಸೀತಾ ಗೃಹ್ಯತಾ ಮಯಮುತ್ತಮಃ |
 ಮಣಿ ರೈನ ಮಹಾಬಾಹೂ ರಾಮ ಸ್ತ್ವಾಂ ಬಹುಮನ್ಯತೇ ||೧೦೧||

ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು, ಇಚ್ಛಾಮಿ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಕಿಂ - ಏನನ್ನು, ಕರವಾಣಿ - ಮಾಡಲಿ! ? ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಯೋಃ - ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇವರಿಗಿ-
 ಳ, ಪಾರ್ಶ್ವಂ - ಸಮೀಪವನ್ನು, ನಯಾಮಿ - ಹೊಂದಿಸುವೆನು, ಉತ್ತರಂ - ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು,
 ಕಿಂ-ಏನು ? ||೯೪|| ಜನಕ ನಂದಿನೀ - ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಏತತ್-
 ಈ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ವಿದಿತ್ವಾಚ - ತಿಳಿದು, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ರಾವಣಂ-ರಾವ-
 ಣನನ್ನು, ಉತ್ಸಾದ್ಯ - ಸಂಹರಿಸಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ನಯತು - ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ, ಇತಿ-
 ಹೀಗೆ, ಆಹ - ಹೇಳಿದಳು ||೯೫|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಅನಿಂದಿತಾಂ - ದೋಷ ಕೂನ್ಯಳಾದ, ಆರ್ಯಾಂ - ಪು-
 ಜ್ಯಳಾದ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಶಿರಸಾ - ತಲೆಯಿಂದ, ಪ್ರಣಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ರಾಘವ-
 ಸ್ಯ-ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಮನೋಹ್ಲಾದಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸತಕ್ಕ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ - ಗುರುತ-
 ನ್ನು, ಅಯಾಚಿಷಂ - ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು ||೧೦೦|| ಅಥ-ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಾಂ-
 ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ತಮಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಅಯಂ ಮಣಿಃ - ಈ ರತ್ನವು, ಗೃಹ್ಯತಾಂ - ಗ್ರಹಿ-
 ಸಲ್ಪಡಲಿ, ಯೇನ - ಯಾವರತ್ನದಿಂದ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ದೊಡ್ಡದಾದ ತೋಳುಗರುಳ. ರಾಮಃ - ಶ್ರೀ-
 ರಾಮನು, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು, ಬಹುಮನ್ಯತೇ-ಬಹುಮಾನಮಾಡುವನೋ, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂಬದಾಗಿ ಅಬ್ರವೀ-
 ತ್ - ಹೇಳಿದಳು, ||೧೦೧|| ವರಾರೋಹಃ - ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಇತಿ - ಹೀಗೆ,

ನಡೆಸುವೆನು. ಈಗ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನು? ನಿನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ
 ರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಡುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವ
 ನ್ನು ತಿಳಿಸು||೯೪|| ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನುಕೇಳಿ ಜನಕನಂದಿನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು
 ಯೋಚಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂ-
 ಡುಹೋಗುವುದೇ ನನಗೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದಳು ||೯೫|| ಆಗ ನಾನು
 ಪೂಜ್ಯಳಾದ, ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು
 ಕುರುಪನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆನು ||೧೦೦|| ಆ ಒಳಕ ಸೀತೆಯು ದಿವ್ಯ
 ವಾದ ತನ್ನ ಜೂಡಾರತ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಎಲೈ ವಾನರನೇ! ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋ-
 ಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡು. ಇದರಿಂದ ಮಹಾಭುಜನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಿಕೆಯುಂ-
 ಟಾಗಿ ನಿನಗೆ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವನು ||೧೦೧|| ಹೀಗೆಹೇಳಿ ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಯಾದ

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ತು ವರಾರೋಹಾ ಮಣಿಪ್ರವರ ಮಧ್ಬತನಃ |
 ಪಾಯಚ್ಛ ತ್ವರಮೋದ್ವಿಗ್ನಾ ವಾಚಾ ಮಾ ಸಂದಿವೇಶ ಹ || ೧೦೩ ||
 ತತ ಸ್ತಸ್ಯೈ ಪ್ರಣಮ್ಯಾಕಂ ರಾಜಪುತ್ರೈ ಸ್ಯ ಸಮಾಹಿತಃ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪರಿಕ್ರಾಮ ಮಿಹಾಭ್ಯುದ್ಧತ ಮಾನಸಃ || ೧೦೪ ||
 ಉತ್ತರಂ ಪುನರೇ ವಾಹಂ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಮನಸಾ ತಯಾ |
 ಹನೂಮ ಸ್ಮಮ ವ್ಯಾಂತಂ ವಕ್ತು ಮರ್ಹಸಿ ರಾಘವೇ || ೧೦೫ ||
 ಯಥಾ ಶ್ರುತ್ವೈವ ನ ಚಿರಾ ತ್ತಾ ವೃಭಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ |
 ಸುಗ್ರೀವ ಸಹಿತಾ ವೀರಾ ವುಪೇಯಾ ತಾಂ ತಥಾ ಕುರು || ೧೦೬ ||
 ಯದ್ಯ ನೃಥಾ ಭವೇ ದೇತ ದ್ವೈ ಮಾಸಾ ಜೀವಿತಂ ಮಮ |

ಉಕ್ತವಿ - ಹೇಳಿ, ಅದ್ಭುತಂ - ಅಚ್ಚರ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ, ಮಣಿಪ್ರವರಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನವ
 ನ್ನು, ಪಾಯಚ್ಛತ್ - ಕೊಟ್ಟರು, ಪರಮೋದ್ವಿಗ್ನಾ - ಅತಿಭಯವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ವಾಚಾ - ಬಾಯಿಮಾ
 ತಿನಿಂದ, ಮಾ - ನನ್ನನ್ನು, ಸಂದಿವೇಶಕ - ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು, ೧೦೩ || ತತಃ - ಆ ಮೇರೆ
 ಅಹಂ - ನಾನು, ತಸ್ಯೈ ರಾಜ ಪುತ್ರೈಃ - ಆ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ, ಪ್ರಣಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕ
 ರಿಸಿ, ಸಮಾಹಿತಃ - ಸಮಾಧಾನಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಅಭ್ಯುದ್ಧತಮಾನಸಃ - ಬರಬೇಕೆಂಬ
 ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ - ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು, ಪರಿಕ್ರಾಮಂ - ಸುತ್ತಿದನು, || ೧೦೪ || ಪುನಃ - ಮ
 ತ್ತ, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ, ಉತ್ತರಂ - ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು, ಮಾನಸ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ,
 ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ - ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ತಯಾ - ಆ ಸೀತಾವೇವಿಯಿಂದ, ಹೇತುಮಾ ಎಲೈ ಅಂಶನೇಯ
 ನೇ ! ಮಮ - ನನ್ನ, ವ್ಯಾಂತಂ - ಸಮಾಚಾರವನ್ನು, ರಾಘವೇ - ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ, ವಕ್ತುಂ - ಹೇ
 ಲುವುದಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಸಿ-ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದೀಯೆ, ಸುಗ್ರೀವಸಹಿತಾ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವೀರಾ -
 ರರಾಕ್ರಮಕಾಲಿಗಳಾದ, ತಾ ಉಭಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇವರಿಬ್ಬರೂ, ಶ್ರು
 ತ್ವೈವ - ನನ್ನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ, ನಚಿರಾತಃ - ಬೇಗನೆ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಉಪೇಯಾ
 ತಾಂ - ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಕುರು - ಮಾಡು, ವಿತತ - ಹೀಗೆ ಬರುವಿಕೆಯು, ಅನ್ಯ
 ಥಾ - ಬೇರೆವಿಧವಾಗಿ, ಭವೇದ್ಯದಿ - ಆದರೆ, ಅಂದರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಬಾರದೇಹೋದರೆ, ದ್ವೈಮಾಸಾ-

ಸೀತಾದೇವಿಯು- ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಚಂಡರತ್ನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬಾಯಿಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಸ
 ಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರುವಳು || ೧೦೩ || ಆ ಒಳಕ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರ
 ದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ
 ವುಳ್ಳವನಾದೆನು || ೧೦೪ || ಆ ಜಾನಕಿಯು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ಪುನಃ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂ
 ಡು, ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ಮಹಾ ಕೂರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನನ್ನ ಸಮಾಚಾರವ
 ನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
 ಮಾಡಬೇಕೋ ಹಾಗೆಮಾಡು. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಎರಡು ಉ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭಾರದ
 ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆನು.
 ಆ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅನಾಥಂತೆ ನಾನು

ನಮಾಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥೋ ಮ್ರಿಯೇ ಸಾಹ ಮಾಥವತ್ ||೧೦೬||
ತ ಚ್ಚುತಾ ಕರುಣಾಂ ವಾಕ್ಯಂ ಕ್ರೋಧೋ ವಾ ಮಭ್ಯವರ್ತತ |
ಉತ್ತರಂ ಚ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ಕಾರ್ಯಶೇಷ ಮನಂತರಮ್ ||೧೦೭||
ತತೋಽ ವಧ ತ ಮೇ ಕಾಯ ಸ ದಾ ಪರೈತ ಸನ್ನಿಭಃ |
ಯುದ್ಧಕಾಂಕ್ಷೀ ವನಂ ತಚ್ಚ ವಿನಾಶಯಿತು ಮಾರಭೇ ||೧೦೮||
ತದ್ಭಗ್ನ ವನಪಂಡಂ ತು ಭ್ರಾಂತ ತ್ರಸ್ತ ಮೃಗದ್ವಿಜಮ್ |
ಪ್ರತಿಬುದ್ಧಾ ನಿರೀಕ್ಷಂತೇ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ವಿಕೃತಾ ನನಾಃ ||೧೦೯||

ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಜೀವಿತಂ - ಪ್ರಾಣವು ಇರುತ್ತದೆ, ಸಾಹಂ - ಆ ನಾನು, ಅ
ನಾಥವತ್ - ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಂತೆ, ಮ್ರಿಯೇ-ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವೆನು, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ-ಶ್ರೀರಾಮನು, ಮಾಂ -
ನನ್ನನ್ನು, ನದ್ರಕ್ಷ್ಯತಿ - ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ (ಇತಿ-ಎಂಬದಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು,) (ಇಲ್ಲಿಮಾ
ಸಕಬ್ದವು ಪಕ್ಷಪರವಾಗಿದ್ದುಂತ್ತದೆ, ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಅಂದರೆ ಎರಡುಪಕ್ಷಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ) ||೧೦೬|| ಕರುಣಂ-
ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ತತ್-ವಾಕ್ಯಂ - ಆ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತಾ - ಕೇಳಿ, ಕ್ರೋಧಃ-ಕೋಪವು, ಮಾಂ-
ನನ್ನನ್ನು, ಅಭ್ಯವರ್ತತ - ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ಅನಂತರಂ - ಆ ಮೇಲೆ, ಉತ್ತರಂ . ಮುಂದೆಮಾಡ
ಬೇಕಾದ, ಕಾರ್ಯಶೇಷಂ-ಲಂಕಾನಾಶನರೂಪವಾದ ಕೆಲಸವೂ ಸಹ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಂ-ನೋ
ಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ||೧೦೭|| ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಕಾಯಃ - ಶರೀರವು, ಅವರ್ಧತ- ಬೆಳೆಯಿತು.
ತದಾ - ಆಗ, ಪರೈತಸನ್ನಿಭಃ - ಪರೈತಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದ, ಯುದ್ಧ ಕಾಂಕ್ಷೀ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಯಸಿದ
ನಾನು, ತಚ್ಚ ವನಂ - ಆ ಅಶೋಕವನವನ್ನು, ವಿನಾಶಯಿತು - ಮುರಿದು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ, ಆರಭೇ-
ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ||೧೦೮|| ಭಗ್ನ - ಮುರಿದುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ, ಭ್ರಾಂತತ್ರಸ್ತಮೃಗದ್ವಿಜಂ - ಗಾಬರಿ
ಯಿಂದ ಹೆದರಿದ ಮೃಗಗಳೂ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಉಳ್ಳ, ಪದ್ವನಪಂಡಂ-ಆ ಮರಗಳ ಗುಂಪನ್ನು, ಪ್ರತಿಬುದ್ಧಃ
ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡ, ವಿಕೃತಾನನಾಃ - ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರು, ನಿರೀಕ್ಷಂ
ತೇ - ನೋಡಿದರು. ||೧೦೯|| ತಸ್ಮಿನ್-ವನೇ - ಆ ವನದಲ್ಲಿ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ಚ-ನೋಡಿಯೂ,

ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ತಿಳಿ
ಸುಸಿಂಡು ಹೇಳಿದಳು ||೧೦೬|| ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅತಿ ದೀನಳಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು
ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ನನಗೆ ಅತಿ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆಮಾಡಬೇ
ಕಾದ ಕಾರ್ಯಶೇಷವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಈ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ
ಣಿಸಿದೆನು ||೧೦೭|| ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರೈತದಂತೆ
ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕಪಕ್ರಮಿಸಿತು. ನೀಚರಾದ ರಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆ
ಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುರಿದುಹಾಕುವುದಕ್ಕಪಕ್ರ
ಮಿಸಿದೆನು ||೧೦೮|| ಹೀಗೆ ನಾನು ಆ ವನದಲ್ಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುರಿದು ಹಾಕುತ್ತಿರು
ವಾಗಲಿದ್ದ ಮೃಗಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಬೆದರಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದ
ನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚತ್ತು ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖಗ
ಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪು

ಮಾಂ ಚ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವನೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಗಮ್ಯ ತತ ಸ ತಃ |
 ತಾ ಸ್ಸಮ ಭ್ಯಾಗತಾಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ರಾವಣಾ ಯಾಚ ಚಕ್ಷಿರೇ ||೧೦೦||
 ರಾಜ ಸ್ತನ ಮಿದಂ ದುರ್ಗಂ ತವ ಭಗ್ನಂ ದುರಾ ಕ್ರಮಾ |
 ವಾನರೇಣ ಹೃವಿಜ್ಞಾಯ ತವ ವೀರ್ಯಂ ಮಹಾಬಲ |೧೦೧||
 ದುರ್ಬುದ್ಧೇ ಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ ತವ ವಿಪ್ರಿಯ ಕಾರಿಣಃ |
 ವಧ ಮಾಜ್ಞಾಪಯ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಯಥಾ ಸಾ ವಿಲಯಂ ಪ್ರಜೇತ್ ||೧೦೨||
 ತಚ್ಚು ತ್ವಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ ವಿಸೃಷ್ಟ್ಯ ಭೃಶ ದುರ್ಜಯಾಃ |
 ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕಿಂಕರಾ ನಾಮ ರಾವಣಸ್ಯ ಮನೋನುಗಾಃ ||೧೦೩||

ತತಸ್ತತಃ - ಆಯಾಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಾಗಮ್ಯ - ಗುಂಪುಕೂಡಿ, ಸಮಭ್ಯಾಗತಾಃ - ಬಂದ
 ವರಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಬಹುಬೇಗನೆ, ರಾವಣಾಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ಆ ಚಚಕ್ಷಿರೇ - ಹೇಳಿದರು. ||೧೦೦||
 ಮಹಾಬಲ - ಮಹಾ ಶರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಹೇರಾರ್ಜ - ಎಲೈ ರಾವಣಾಸುರನೇ! ದುರ್ಗಂ - ಪ್ರ
 ವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ತವ - ನಿನ್ನ ಇದಂವನಂ - ಈ ವನವು, ದುರಾಕ್ರಮಾ - ದುಷ್ಕರವಾದ
 ವಾನರೇಣ, ಕೋತಿಯಿಂದ, ತವ - ನಿನ್ನ, ವೀರ್ಯಂ - ಬಲವನ್ನು, ಅವಿಜ್ಞಾಯ - ತಿಳಿಯದೆ, ಭಗ್ನಂಹಿ
 ಮುರಿದುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೧೦೧|| ಹೇರಾಜೇಂದ್ರ-ಎಲೈ ರಾವಣಾಸುರನೇ! ದುರ್ಬುದ್ಧೇಃ- ದುಷ್ಕ
 ಖದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ತವ - ನಿನ್ನ, ವಿಪ್ರಿಯಕಾರಿಣಃ - ಅಹಿತವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ, ತಸ್ಯ - ಆ ಕ
 ಪಿಯ, ವಧಂ - ಸಂಹಾರವನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಸಾ - ಈ ಕಪಿಯು
 ವಿಲಯಂ - ನಾಶವನ್ನು, ಪ್ರಜೇತ್ - ಹೊಂದುವುದೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಅಜ್ಞಾಪಯ - ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡು,
 ತತ್ - ಆ ನೂತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರೇಣ - ರಾವಣನಿಂದ, ಭೃಶದುರ್ಜಯಾಃ - ಸುತ
 ರಾಂಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಮನೋನುಗಾಃ-ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ
 ನಡೆಯತಕ್ಕವರಾದ, ಕಿಂಕರಾನಾಮ - ಕಿಂಕರರೆಂಬ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರು, ವಿಸೃಷ್ಟಾಃ - ಕಳುಹಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟರು. ||೧೦೨|| ಕೂಲಮುದ್ದಿರಪಾಣಿನಾಂ-ಕೂಲಾಯುಧ, ಮುದ್ದಿರಾಯುಧ ಇವುಗಳೇ ಕೈಯಲ್ಲಿಳ್ಳ

ಕೂಡಿ, ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ,ಬೇಗನೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳ
 ಸಿದರು ||೧೦೦|| ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೇ ! ಮಾರಿಂದಲೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಶಕ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ಆ
 ಕೋಕವನವನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದುಷ್ಕಕಪಿಯು ನಿನ್ನ ಬಾಹುಬಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
 ತಿಳಿಯದೆ ಮುರಿದು ಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು ||೧೦೧|| ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನಿನ್ನ ಕೆಡಕನ್ನು
 ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದುರ್ಮತಿಯಾದ ಆಕೋತಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಗ ಅಪ್ಪಣೆ
 ಯನ್ನು ಕೊಡು. ಆ ದುಷ್ಕಕಪಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಈ ಮಾತುಗಳ
 ನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಮನೋವೃತ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರಾಗಿ
 ಯೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಿಂಕರರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸವೀರರ
 ನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.||೧೦೨,೧೦೩||ಅವರು ಕೈಯಲ್ಲಿಕೂಲ ಮುದ್ದಿರ ಮೊದಲಾದ ಆಯು
 ಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನನ್ನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರಿಗಳು ಎಂಭತ್ತುಸಾವಿರ ಮಂದಿ
 ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದುಲಾಘಮುಂಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಸದೆಬಡಿದನು ||೧೦೪||

ತೇಷಾ ಮಶೀತಿ ಸಾಹಸ್ರಂ ಶೂಲಮುದ್ಗರ ಪಾಣಿನಾಮ್ |
 ಮಯಾ ತಸ್ಮಿ ನ್ನನೋದ್ಧೇಶೇ ಪರಿಘೇಣ ನಿಷೂದಿತಮ್ ||೧೦೪||
 ತೇಷಾಂ ತು ಹತಶೇಷಾ ಯೇ ತೇ ಗತ್ವಾ ಲಘುವಿಕ್ರಮಾಃ |
 ನಿಹತಂ ಚ ಮಹತ್ಸೈನ್ಯಂ ರಾವಣಾಯಾ ಚಚಕ್ಷಿರೇ ||೧೦೫||
 ತತೋ ಮೇ ಬುದ್ಧಿ ರುತ್ವನ್ನಾ ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದ ಭಂಜನೇ ||
 ತತ್ರಸ್ಥಾನ್ ರಾಕ್ಷಸಾನ್ ಹತ್ವಾ ಶತಂ ಸ್ತಂಭೇ ನ ವೈ ಪುನಃ ||೧೦೬||
 ಲಲಾಮ್, ಭೂತೋ ಲಂಕಾಯಾ ಸ್ಸವೈ ವಿಧ್ವಂಸಿತೋ ರುಷಾ |
 ತತಃ ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ ಸುತಂ ಜಂಬು ಮಾಲಿನ ಮಾದಿಶತ್ ||೧೦೭||
 ರಾಕ್ಷಸೈ ರ್ಬಹುಭಿ ಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಘೋರರೂಪೈ ರ್ಭಯಾನಕೈಃ |

ತೇಷಾಂ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರ, ಅಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಂ - ಎಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ,
 ತಸ್ಮಿನ್‌ನೋದ್ಧೇಶೇ - ಆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ, ಪರಿಘೇಣ - ಬಂದು ಲಾಳಮಂಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ, ನಿಷೂದಿ
 ತಂ - ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೧೦೪ || ತೇಷಾಂತು - ಅವರುಗಳೊಳಗೆ, ಹತಶೇಷಾಃ - ಸತ್ತು ಉಳಿದ
 ವರು, ಯೇ - ಯಾರುಂಟೋ - ಲಘುವಿಕ್ರಮಾಃ - ಸ್ವಲ್ಪ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ತೇ - ಅವರುಗಳು, ಗತ್ವಾ -
 ಹೋಗಿ, ನಿಹತಂ - ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹತ್ - ಅಧಿಕವಾದ, ಸೈನ್ಯಂಚ - ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ, ರಾವ
 ಣಾಯ - ರಾವಣನಿಗೆ, ಚಚಕ್ಷಿರೇ - ಹೇಳಿದರು. || ೧೦೫ || ತತಃ - ಅನಂತರಲ್ಲಿ, ಮೇ - ನನಗೆ,
 ಬುದ್ಧಿಃ - ಬುದ್ಧಿಯು (ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ) ಉತ್ಪನ್ನಾ - ಹುಟ್ಟಿತು, ಚೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದಂ -
 ನಗರಮಧ್ಯದ ಮಹದಿಯನ್ನು, ಆಕ್ರಮಂ - ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು, ತತ್ರಸ್ಥಾನ್ - ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥಾ, ಶತಂ
 ರಾಕ್ಷಸಾನ್ - ನೂರುಜನ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಸ್ತಂಭೇನವೈ - ಅಲ್ಲಿನ ಬಂದು ಕಂಬದಿಂದಲೇ, ಹತ್ವಾ -
 ಸಂಹರಿಸಿ, ಲಂಕಾಯಾಃ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ, ಲಲಾಮಘೂತಃ - ತಿಲಕಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ, ಸಃವೈ - ಆ ಚೈ
 ತ್ಯಪ್ರಾಸಾದವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ವಿಧ್ವಂಸಿತಃ - ನಿರ್ಮೂಲವಾದಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೧೦೬ || ತತಃ -
 ಅಮೇಲೆ, ಪ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ-ಪ್ರಹಸ್ತನೊಬ್ಬನ, ಸುತಂ - ಮಗನಾದ, ಜಂಬುಮಾಲಿನಂ - ಜಂಬುಮಾಲಿ
 ಯೊಬ್ಬನನ್ನು, ಬಹುಭಿಃ-ಅನೇಕಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ, ಘೋರರೂಪೈಃ- ಕ್ರೂರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ, ಭಯಾ
 ನಕೈಃ-ಅತೀಯಂಕರವಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ- ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ಅದಿಶತ್- ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. || ೧೦೭ ||

ಅವರಲ್ಲಿ ಹತಶೇಷರಾದ ಕೆಲವರು ಶಕ್ತಿಹೀನರಾಗಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂ
 ದುಹಾಕಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. || ೧೦೪ || ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದೇವ
 ತೆಯು ಚೈತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನನಗೆ ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿ
 ಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೂರುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು
 ಬಂದು ಸ್ತಂಭದಿಂದಲೇ ಕೊಂದು, ಲಂಕಾ ವನಿತೆಗೆ ತಿಲಕಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಚೈತ್ಯ
 ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನು || ೧೦೬ || ಆ ಬಳಿಕ ರಾವಣನು ಪ್ರಹಸ್ತನ
 ಮಗನಾದ ಜಂಬುಮಾಲಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವನೊಡನೆ ಘೋರವಾದ
 ರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಭಯಪಡಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಹುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸ
 ವೀರರು ಸಹಾಯರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ ಯುಜ್ಞ

ತಮಹಂ ಬಲಸಂಪನ್ನಂ ರಾಕ್ಷಸಂ ರಣ ಕೋವಿದಮ್ ||
 ಪರಿಘೋಷಾ ತಿಘೋರೇಣ ಸೂದಯಾಮಿ ಸಹಾನುಗಮ್ ||೧೦೪||
 ತಚ್ಚುತ್ರಾ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರ ಸ್ತು ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರಾ ನೃಪಾಬಲಾ ||೧೦೫||
 ಪದಾತಿ ಬಲಸಂಪನ್ನಾ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ರಾವಣಃ |
 ಪರಿಘೋಷೈವ ತಾ ಸರ್ವಾ ನೃಯಾಮಿ ಯಮ ಸಾರನಮ್ ||೧೦೬||
 ಮಂತ್ರಿ ಪುತ್ರಾ ಹತಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಮರೇ ಲಘು ವಿಕ್ರಮಾಃ |
 ಪಂಚ ಸೇನಾಗ್ರಗಾ ಶೂರಾ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ರಾವಣಃ ||೧೦೭||
 ತಾನಹಂ ಸಹ ಸೈನ್ಯಾಂ ಸ್ತುಸರ್ವಾ ಸೇವಾ ಭ್ಯಸೂದಯಮ್ ||೧೦೮||

ಅಹಂ-ನಾನು, ಬಲಸಂಪನ್ನಂ - ಅನೇಕ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ, ರಣಕೋವಿದಮ್-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗ
 ನಾದ, ಸಹಾನುಗಂ-ಅನುಚರರೊಡನೆ ಕೂಡಿದ, ತುರಾಕ್ಷಸಂ-ಆ ಜಂಬುವಾಲಿಯನ್ನು, ಅತಿಘೋರೇಣ-
 ಮಹಾ ಭಯಂಕರವಾದ, ಪರಿಘೋಷ-ಲಾಠಿಮುಂಡಿಗೆಯಿಂದ, ಸೂದಯಾಮಿ-ಸಂಹರಿಸಿದೆನು. ||೧೦೪||
 ತತ್ - ಆ ಜಂಬುವಾಲಿ ಸತ್ತದ್ದನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಃ - ರಕ್ತಸರೋಡೆಯನಾದ, ರಾ
 ವಣಸ್ತು - ರಾವಣನಾದರೂ. ಮಹಾಬಲಾ - ಅತಿಶೂರವಾದ, ಪದಾತಿಬಲಂ-ನ್ನಾ - ಕಾಲಾಳು
 ಗಳ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾದ, ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರಾ - ಅಮಾತ್ಯಸುತರನ್ನು, ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕಳು
 ಹಿಸಿದನು, ತಾಗ್ರಸರ್ವಾ - ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ಪರಿಘೋಷೈವ - ಒಂದು ಪರಿಘದಿಂದಲೇ, ಯಮಸಾದನಂ-
 ಯಮನ ಮನೆಯನ್ನು, ನಯಾಮಿ - ಹೊಂದಿಸಿದೆನು. ||೧೦೬|| ರಾವಣ - ರಾವಣನು, ಹತಾ - ಮೃ
 ತರಾದ, ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರಾ - ಅಮಾತ್ಯಪುತ್ರರ ಸಮೂಹಾರವನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಸಮರ - ಯುದ್ಧ
 ದಲ್ಲಿ, ಲಘುವಿಕ್ರಮಾಃ - ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಕ್ರಮಣ, ಶೂರಾ - ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ
 ವರಾದ, ಪಂಚ - ಐದಾದ, ಸೇನಾಗ್ರಗಾ - ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು, ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕಳುಹಿಸಿದನು.
 ಅಹಂ - ನಾನು, ಸಹಸೈನ್ಯಾ - ಸೇನಾಸಮೇತರಾದ, ತಾಗ್ರಸರ್ವಾನೇವ - ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಸೂ
 ಯಂ - ಸಂಹರಿಸಿದೆನು ||೧೦೮|| ತತಃ - ಅನೇಕ, ದಶಗ್ರೀವಃ - ದಶಹಸ್ತಪುತ್ರಗಳನ್ನು, ರಾವಣಃ -
 ರಾವಣನು, ಪುನಃ - ಮತ್ತೂ, ಮಹಾಬಲ - ಅತಿಶೂರಮಿಯಾದ, ಪುತ್ರಂ - ತನ್ನ ಮಗನಾದ

ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಜಂಬುವಾಲಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ಅನುಚರರನ್ನೂ
 ಸಹ ಅತಿ ಘೋರವಾದ ಪರಿಘದಿಂದಲೇ ಸಂಹರಿಸಿದೆನು. ||೧೦೪|| ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ
 ರಾವಣನು ಭುಜಬಲ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ
 ಯೂ ಇರುವ ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅದೇ ಪರಿಘದಿ
 ದಲೇ ಯಮನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆನು. ||೧೦೬|| ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಚ
 ತುರರಾದ ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರರು ಮೃತರಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು-ಐದು
 ಮಂದಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಮಹಾ ಶೂರರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ
 ಯನ್ನು ಪಡೆದ ಅವರನ್ನೂ, ಅವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಸಹ ಸಂಹರಿಸಿದೆನು. ||೧೦೮||
 ಆ ಬಳಿಕ ದಶಗ್ರೀವನು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಅಕ್ಷಯನುರನ್ನನ್ನು ಬಹು ಮಂದಿ
 ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಅಕ್ಷ

ತತಃ ಪುನರ್ಧರಗ್ರೀವಃ ಪುತ್ರ ಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಬಲಮ್ ||
 ಬಹು ಭೀ ರಾಕ್ಷಸೈ ಸ್ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ರಾವಣಃ ||೧೨೨||
 ತಂತು ಮಂಡೋದರೀ ಪುತ್ರಂ ಕುಮಾರಂ ರಣವಂಡಿತಮ್ ||
 ಸಹಸಾ ಬಂ ಸಮುತ್ಕ್ರಾಂತಂ ಪಾದಯೋ ಸ್ಸುಗೃಹೀ ತವಾ ||
 ಚರ್ಮಾಸಿನಂ ಶತಗುಣಂ ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ ವ್ಯಪೇಷಯಮ್ ||೧೨೩||
 ತ ಮುಕ್ತ ಮಾಗತಂ ಭಗ್ನಂ ನಿಶಮ್ಯ ಸ ದಶಾನನಃ |
 ತತಃ ಇಂದ್ರಜಿತಂ ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯಂ ರಾವಣ ಸ್ಸುತಮ್ ||
 ವ್ಯಾಧಿದೇಶ ಸು ಸಂಕ್ರಾದ್ಧೋ-ಬಲಿನಂ ಯುದ್ಧ ದುರ್ಮವಮ್ ||೧೨೪||
 ತಚ್ಚಾ ಪೃಥಕಂ ಬಲಂ ಸರ್ವಂ ತಂ ಚ ರಾಕ್ಷಸ ಪುಂಗವಮ್ ||

ಅಕ್ಷಂ - ಅಕ್ಷನೊಬುವನನ್ನೂ, ಬಹುಭೀಃ - ಅನೇಕರಾದ, ರಾಕ್ಷಸೈಃಸಾರ್ಥಂ - ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಕೂಡಿ, ಸ್ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ - ಕಳುಹಿಸಿದನು. ||೧೨೨|| ಮಂಡೋದರೀಪುತ್ರಂ - ಮಂಡೋದರಿಯಮಗನಾದ, ರಣವಂಡಿತಂ-ಯುದ್ಧ ಕೋವಿದನಾದ, ಸಹಸಾ-ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ, ಬಂ-ಆಕಾಶವನ್ನು, ಸಮುತ್ಕ್ರಾಂ ತಂ-ಹಾರುತ್ತಿರುವ, ಚರ್ಮಾಸಿನಂ - ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿರುವ, (ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಮಾಸಿನಂ - ಎಂದೆ ಪ್ರಯೋಗವು ಆರ್ಷವು) ತಂತು - ಅತಿಹೆಚ್ಚುಕುಮಾರನನ್ನಾದರೋ, ಪಾದಯೋಶ್ಚ - ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಎಳೆದುಕೊಂಡು (ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದುಕೊಂಡು) ಶತಗುಣಂ - ನೂರುಬಾರಿ, ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ - ಗಿರಿಗಿರನೆತಿರುಗಿಸಿ, ವ್ಯಪೇಷಯಂ - ಅರಡು ಬಿಟ್ಟನು ||೧೨೩|| ಆಗತಂ - ಬಂದ, ತಂತಿಹಂ - ಆ ಅಹೆಚ್ಚುಕುಮಾರನನ್ನು, ಭಗ್ನಂ - ಮೃತನಾದುದನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ - ಕೇಳಿ, ದಶಾನನಃ - ಪಶ್ಚತ್ತಲೆಯುಳ್ಳವನಾದ, ರಾವಣಃ-ರಾವಣನು, ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಸುಸಂಕ್ರಾದ್ಧಃ-ಮಹಾಕೋಪದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಬಲಿನಂ - ಅತಿಬಲಿಷ್ಠನಾದ, ಯುದ್ಧ ದುರ್ಮದಂ - ಕಾಳಗದ ಕೊಬ್ಬುಳ್ಳವನಾದ, ಇಂದ್ರಜಿತಂನಾಮ - ಇಂದ್ರಜಿತೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ (ಇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು) ದ್ವಿತೀಯಂ - ಎರಡನೆಯ, ಸುತಂ - ಮಗನನ್ನು, ವ್ಯಾಧಿದೇಶಃ-ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು ||೧೨೪|| ಅಹಂ - ನಾನು, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ತತ್ಚಾಬಲಂಚಾಪಿ - ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವಂ - ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ತಂಚ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತನನ್ನೂ, ರಣೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಷ್ಟಾಜನಂ - ಕುಂದಿದ

ಕುಮಾರನು ರಾವಣನ ಪಟ್ಟ ಮಹಷಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಅನುಭವ ಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ನಾನು ಅವನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ನೂರುಬಾರಿ ಗಿರಿಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. ||೧೨೪|| ಆ ಅಹೆಚ್ಚುಕುಮಾರನೂ ಸಹ ಮಡಿದ ಸಂಗತಿಯು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ರಾವಣನು ಅತಿ ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತನಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಚತುರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಇಂದ್ರಜಿತೆಂಬ ಎರಡನೆಯ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾನು ಅವನನ್ನೂ, ಅವನ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ

ನಪ್ಪಾಜಸಂ ರಣೇ ಕೃತ್ವಾ ಪರಂ ಹರ್ಷ ಮುಪಾಗತಮ್ ||೧೦೩||-||
ಮಹತಾ ಹಿ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪ್ರತ್ಯಯೇನ ಮಹಾಬಲಃ |
ಪ್ರೇಷಿತೋ ರಾವಣೇ ನೈವ ಸಹ ವೀರೈರ್ಮೋಕ್ಷಾಪ್ತೈಃ ||೧೦೩||-||
ಸೋಪ್ಯವಧ್ಯಂ ಹಿ ಮಾಂ ಬುಧ್ವಾ ಸ್ವಬಲಂ ಚಾಪಿ ಮರ್ದಿತಮ್ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸ್ತ್ರೀಣ ಸತು ಮಾಂ ಪ್ರಾಬಧ್ಯಾಚ್ಚ ಸುಖೇಗಿತಃ ||೧೦೪||
ರಜ್ಜುಭಿಶ್ಚಾಪಿ ಬಧ್ನಂತಿ ತತೋ ಮಾಂ ತತ್ರ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
ರಾವಣಸ್ಯ ಸಮಾಪಂ ಚ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಾ ಮನಿಷಾನಯ್ ||೧೦೫||
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಭಾಷಿತಶ್ಚಾಹಂ ರಾವಣೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ|

ಕೊಬ್ಬುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಪರಂ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಹರ್ಷಂ-ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಉಪಾಗಮಂ-
ಹೊಂದಿದನು ||೧೦೩|| ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೆಚ್ಚಾದ ತೇಜುಬಲವುಳ್ಳವನಾದ, ಮಹಾಬಲಃ - ಬೌದ್ಧಸ್ಯ
ನೈವುಳ್ಳವನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಮಹತಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಪ್ರತ್ಯಯೇನಾಪಿ - ಸಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೇ, ರಾವಣೇ
ನೈವ - ರಾವಣನಿಂದಲೇ, ಮದೋತ್ಪತ್ತಿಃ - ಮದಿಯಿಂದ ಕೊಬ್ಬುಳ್ಳ, ವೀರೈಸ್ಸಹ - ಕೂರರೊಡನೆ
ಕೂಡಿ, ಪ್ರೇಷಿತಃ - ಕಳುಹಟ್ಟನು ||೧೦೩|| ಸಃ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಅದಿವ
ಹ್ಯಂ - ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅವಮರ್ದಿತಂ - ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಸ್ವಬಲಾಚ್ಚ - ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ
ವನ್ನೂ ಸಹ, ಬುಧ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಅತಿವೇಗಿತಃ - ಮಹಾ ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ವತಾನಾದ, ಅಸ್ತ್ರೀಣ - ಅಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಸತು-ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾಬಧ್ಯಾಚ್ಚಾಪಿ-
ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನಲ್ಲವೆ ||೧೦೪|| ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತತ್ರ - ತಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಾಕ್ಷಸರು ರಜ್ಜುಭಿ
ಶ್ಚಾಪಿ - ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಬಧ್ನಂತಿ-ಕಟ್ಟುವರು - ಮತ್ತು, ಮಾಂ
ನನ್ನನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರಾವಣಸ್ಯ - ರಾವಣನ, ಸಮಾಪಂಚ - ಸಮೀಪವನ್ನು ಸಹ
ಉಪಾನಯ್ - ಬುದ್ಧರು ||೧೦೫||-|| ಅಹಂ - ನಾನು, ದುರಾತ್ಮನಾ - ದುಷ್ಕರನಾದ, ರಾವಣೇನ - ರಾ
ವಣನಿಂದ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸಂಭಾಷಿತಶ್ಚ - ಮಾತನಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು, ಉಪಾಗಮನಾ - ಉಪಾ
ಗತವಾಗಿ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸರ, ತಂ - ಆ ಸನ್ನಿಧವಾದ, ವಸಂಜ-ಸಂಹಾರವನ್ನೂ

ಮರ್ದಿಸಿ, ರಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದಿ, ಅಪರಿಣಿತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು
ಹೊಂದಿದನು ||೧೦೩|| || ರಾವಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗಲೇ
ಇವನು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೆಂತಲೂ, ಜಯವನ್ನೇ ಪಡೆದು ಬರುವಂತಲೂ, ಪ್ರಬಲ
ವಾದ ಸಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇವನನ್ನು ಮದಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ
ದ್ದ ವೀರರೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ||೧೦೩|| || ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು-ನನ್ನನ್ನು ಜ
ಯಿಸಲಸಾಧ್ಯನೆಂಬೂ, ನನ್ನಿಂದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಹೊಂದಿತೆಂದೂ ಸಹ
ತಿಳಿದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಬಹು ಬೇಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದನು
||೧೦೪|| ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರು ಹಗ್ಗಗಳಿಂದಲೂ
ಸಹ ಕಟ್ಟಿ, ರಾವಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರು ||೧೦೫|| ಆಗ
ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಯಾರು ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆಬಂದೆ ?

ಪೃಷ್ಠಶ್ಚ ಲಂಕಾ ಗಮನಂ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಚ ತಂ ವಧಮ್ ||೧೩೦||-||
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಚ ಮಯಾ ತತ್ರ ಸೀತಾರ್ಥ ಮಿತಿ ಜಲ್ಪಿತಮ್ ||೧೩೧||
 ಅಸೌ ಸ್ಪಂದರ್ಶನಾ ಕಾಂಕ್ಷೀ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ವಪ್ನವನಂ ವಿಭೋ |
 ಮಾರುತ ಸ್ಯೂರಸಃ ಪುತ್ರೋ ವಾನರೋ ಹನುಮಾ ನಹಮ್ ||೧೩೨||
 ರಾಮದೂತಂ ಚ ಮಾ ವಿಧಿ ಸುಗ್ರೀವ ಸಚಿವಂ ಕಪಿಂ ||
 ಸೋಹಂ ದೌರ್ವೇನ ರಾಮಸ್ಯ ತ್ವತ್ಸಕಾಶ ಮಿಹಾಗತಃ ||೧೩೩||
 ಸುಗ್ರೀವಶ್ಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಸ್ವತ್ವಾಂ ಕುಶಲ ಮಬ್ರವೀತ್ |
 ದರ್ಶಾರ್ಥಕಾಮಸಹಿತಂ ಹಿತಂ ಪಥ್ಯ ಮುವಾಚಹ ||೧೩೪||
 ವಸತೋಋಶ್ಯ ಮೂಕೇ ಮೇ ಪರೈತೇ ವಿಪುಲ ದ್ರುಮೇ |
 ರಾಘವೋ ರಣವಿಕ್ರಾಂತೋ ಮಿತ್ರತ್ವಂ ಸ ಮುಪಾಗತಃ ||೧೩೫|| -

ಸಹ ಕುರಿತು, ಪೃಷ್ಠಶ್ಚ - ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟೆನು ||೧೩೦||-|| ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ತ
 ತ್ಸರ್ವಂಚ - ಅವೆಲ್ಲವೂ, ಸೀತಾರ್ಥಂ - ಸೀತಾದೇವಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇತಿ - ಹೀಗೆ, ಜಲ್ಪಿ
 ತಂ - ಹೇಳೋಣಾಯಿತು, ||೧೩೧|| ಹೇವಿಭೋ - ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಮಾರುತ
 ಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೆ, ಔರಸಃ ಪುತ್ರಃ-ಸ್ವಂತಮಗನಾಗಿರುವೆನು, ಹನುಮಾ - ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಹೆಸ
 ರುಳ್ಳ, ವಾನರಃ - ಕಪಿಯು, ಅಹಂ - ನಾನು ಅಸೌ - ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷೀ - ದ
 ರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತ್ವದ್ಭವನಂ - ನಿನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪ್ರಾಪ್ತಃ -
 ಬಂದೆನು (ಇಲ್ಲಿ ಅಸೌಪ್ತಿಕಂ - ಎದು ಅಪ-ಪ್ರಯೋಗವು) ||೧೩೨|| ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ರಾಮದೂತಂ-
 ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸೇವಕನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸುಗ್ರೀವಸಚಿವಂ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾದ, ಕಪಿಂಚ - ಕಪಿ
 ಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ವಿಧಿ - ತಿಳಿ, ಸೋಹಂ - ಅಂಥಾ ನಾನು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ದೌರ್ವೇನ-
 ಸೇವಕಕೃತ್ಯದಿಂದ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ತ್ವತ್ಸಕಾಶ್ಚ - ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಗತಃ - ಬಂದೆನು. ||೧೩೩||
 ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಶ್ಚ - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ ಕಪಿರಾ
 ಜನೂ ಸಹ, ತ್ವಾಂ - ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಕುಶಲಂ - ಫಲಮವನ್ನು ಅಬ್ರವೀತ್ - ಕೇಳಿದನು, ಧರ್ಮಾರ್ಥ-
 ಕಾಮಸಹಿತಂ - ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಎಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಹಿತಂ-ಉತ್ತರೋತ್ತರ

ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳನ್ನು ಏತಕೆ ಕೊಂದೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು ||೧೩೦|||| ಆಗ ನಾನು
 ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟೆನು
 ||೧೩೧|| ಮತ್ತು 'ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮಂತನು ; ನಾನು ವಾಯುವಿನ ಸ್ವಂತಮಗನು;
 ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೇ ! ಈ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ
 ಬಂದೆನು ||೧೩೨|| ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಾನು ಸೇವಕನಾಗಿಯೂ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ
 ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವೆನು. ಆದಕಾರಣ ರಾಮದೂತನಾಗಿ ಈಗ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ
 ಬಂದಿರುವೆನು ||೧೩೩|| ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವಮಹಾರಾಜನು ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮ
 ವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಮತ್ತು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳಿಗೂ, ಇಹ
 ಪರ ಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಾಧಕವಾದ ಹಿತೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು.

ತೇನ ಮೇ ಕಥಿತಂ ರಾಜ್ ಭಾರ್ಯಾ ಮೇ ರಕ್ಷಸಾಹೃತಾ |
 ತತ್ರ ಸಾಹಾಯ್ಯ ಮಸ್ಮಾಕಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾತ್ಮಯಾ ||೧೩೬||
 ಮಯಾಚ ಕಥಿತಂ ತಸ್ಮೈವಾಲಿ ನಶ್ಚ ವಧಂಪ್ರತಿ |
 ತತ್ರ ಸಾಹಾಯ್ಯ ಹೇತೋರೈ ಸಮಯಂ ಕರ್ಮಮರ್ಹಸಿ ||೧೩೭||
 ವಾಲಿನಾ ಹೃತ ರಾಜ್ಯೇನ ಸುಗ್ರೀವೇಣ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ |
 ಚಕ್ರೇ ಽ ಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕಂ ಸಖ್ಯಂ ರಾಘವಸ್ಯಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ||೧೩೮||
 ತೇನ ವಾಲಿನ ಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ಶರೇ ಣೈಕೇನ ಸಂಯುಗೇ |

ಫಲದಾಯಕವಾಗಿಯೂ, ಪಥ್ಯಂ - ಇಹಲೋಕಸುಖದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನೂ, ಉ
 ವಾಚಃ - ಹೇಳಿದನು ||೧೩೪|| ಋಶ್ಯಮೂಕ - ಋಶ್ಯಮೂಕಮೆಂಬ, ವಿಪುಲದ್ರವೇ - ಅನೇಕ ಮರಗ
 ಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಪರ್ಮತೇ - ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಸತಃ - ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ವೇ - ನನ್ನ ಮಿತ್ರತ್ವಂ - ಸ್ನೇ
 ಹವನ್ನೂ, ರಣವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕೂರನಾದ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀ ರಾಮನು, ಸಮುಪಾಗತಃ -
 ಹೊಂದಿದನು ||೧೩೫|| ತೇನರಾಜ್ಞಾ - ಆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂದ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಭಾರ್ಯಾ - ಪತ್ನಿಯು, ರಕ್ಷಸಾ -
 ಒಬ್ಬರಾಕ್ಷಸನಿಂದ, ಹೃತಾ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು ತತ್ರ - ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಅಸ್ಮಾ
 ಕಂ - ನಮಗೆ ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಸಾಧ್ಯವು. ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಯಂ-ಮಾಡಬೃಡತಕ್ಕ
 ದ್ದು ಎಂದು, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೧೩೬||

ತಸ್ಮೈ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಮಯಾಚ - ನನ್ನಿಂದಲೂ, ವಾಲಿನಃ - ವಾಲಿಯೆಂಬ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ,
 ವಧಂಚಪ್ರತಿ - ಸಂಹಾರವನ್ನು ಸಹ ಕೆರಿಸು ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತತ್ರ-ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಾ
 ಹಾಯ್ಯಹೇತೋಃ, ಸಾಹ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ವೇ - ನನಗೆ, ಸಮಯಂ - ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು,
 ಕರ್ತುಂ - ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹಃ - ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀನಿ, ||೧೩೭|| ಮಹಾಪ್ರಭುಃ - ಮಹಾರಾ
 ಜನಾದ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ವಾಲಿನಾ - ವಾಲಿ
 ಯಿಂದ, ಹೃತರಾಜ್ಯೇನ - ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯವುಳ್ಳ, ಸುಗ್ರೀವೇಣ. ಸುಗ್ರೀವನಾದ ನನ್ನೊಡನೆ, ಆ
 ಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕಂ-ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೇಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ, ಸಖ್ಯಂ-ಸ್ನೇಹವನ್ನು, ಚಕ್ರೇ-ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ||೧೩೮||
 ತೇನ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ. ಏಕೇನ ಶರೇಣ - ಒಂದುಬಾಣದಿಂದಲೇ, ಸಂಯುಗೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ,

ಅದೇನೆಂದರೆ:-ಎಲೈ ರಾಮನೇ! ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅಖಂಕೃತವಾದ ಋಶ್ಯ
 ಮೂಕ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಾನು ತಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ನನಗೆ ಸ್ನೇಹ
 ವುಂಟಾಯಿತು ||೧೩೫|| ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮಮನು - ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ! ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನು
 ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನು. ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನನಗೆ
 ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಹಾಯಕನಾಗಬೇಕು ಎಂದು. ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ||೧೩೬|| ನಾನೂ
 ಸಹ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಖಂಡಿತವಾದ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು
 ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ||೧೩೭|| ಆದಕಾರಣ ವಾಲಿಯಿಂದ
 ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯವುಳ್ಳ ನನ್ನೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು-ಆಗ್ನಿ
 ಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು||೧೩೮|| ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ

ವಿಭೀಷಣೇ ನೈವ ಮುಕ್ತೋ ರಾಮಣ ಸ್ಸಂದಿದೇಶತಾನ್ |
 ರಾಕ್ಷಸಾ ನೇತದೇವಾಸ್ಯ ಲಾಂಗೂಲಂ ದಹ್ಯತಾ ಮಿತಿ ||೧೪||
 ತತ ಸ್ತಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಮ ಪುಚ್ಛಂ ಸಮಂತತಃ |
 ವೇಷ್ಪಿತ್ತಂ ಶಣವಶ್ಯೈಶ್ಚ ಜೇರ್ಣೈಃ ಕಾರ್ಪಾಸಜೈಃ ಪಟೈಃ ||೧೫||
 ರಾಕ್ಷಸಾ ಸಿದ್ಧಸನ್ನಾಹಾ ಸ್ತತ ಸ್ತೇ ಚಂಡವಿಕ್ರಮಾಃ |
 ತದಾದಹ್ಯಂ ತಮೇ ಪುಚ್ಛಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾಂ ಕಾಷ್ಠ ಮುಷ್ಪಿಭಿಃ||
 ಬದ್ಧಸ್ಯ ಬಹುಭಿಃ ಪಾಶೈ ರ್ಯಂತ್ರಿತಸ್ಯ ಚ ರಾಕ್ಷಸೈಃ ||೧೬||-||
 ತತಸ್ತೈ ರಾಕ್ಷಸಾ ಶೂರಾ ಬದ್ಧಂ ಮಾ ಮಗ್ನಿ ಸಂವೃತಮ್ |

ವಧ್ಯಾ - ಆಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕುವುದು, ನದ್ಯಪಾಪಿಹಿ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಹಿತವಾದಿನಾ - ಹಿತವ
 ನ್ನು ಹೇಳುವ, ದೂತೇನ - ಆಳಿನಿಂದ, ಯಥಾರ್ಥಂ - ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು, ವೇದಿತವ್ಯಂಚ - ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕ
 ದ್ದು, ಅತುಲವಿಕ್ರಮ - ಅಸಾಧಾರಣವರಾತ್ರನುಕಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ರಾಮನೇ , ದೂತಸ್ಯ - ದೂತನ
 ಸಂಬಂಧವಾದ, ಅಪರಾಧೇ -ತಪ್ಪಿತವು, ಸುಮಹತ್ವಪಿ - ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ವಿರೂಪಕರಣಂ-
 ಅಂಗವಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸುವುದು, ದೃಷ್ಟಂ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರತಃ - ಶಾಸ್ತ್ರದಂ
 ಕ್ತಿಯಿಂದ, ವಧಃ - ಕೊಲ್ಲುವುದು, ನಾಸ್ತಿ - ಇಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆ, ಯಾಚತಃ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ||
 ವಿಭೀಷಣೇನ - ವಿಭೀಷಣನಿಂದ, ಏನಂ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಮಣಃ - ರಾಮ
 ಣನು, ಅಸ್ಯ - ಈ ಹನುಮಂತನ, ಏತತ್ - ಈ ಲಾಂಗೂಲಮೇವ - ಬಾಲವೇ, ದಹ್ಯತಾಂ - ಸುಡ
 ಲ್ಪಡಲಿ, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ತಾನ್ ರಾಕ್ಷಸಾನ್ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಸಂದಿದೇಶ - ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು, ||೧೪||
 ತತಃ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ತಸ್ಯ-ಆವಿಭೀಷಣನ, ವಚಃ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪುಚ್ಛಂ -
 ಬಾಲವು, ಸಮಂತತಃ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಶಣವಶ್ಯೈಃ - ಸಣಬಿನ ನಾರುಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಪಾಸ
 ಜೈಃ - ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಪಟೈಶ್ಚ-ಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ವೇಷ್ಪಿತ್ತಂ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ||೧೫||
 ತತಃ-ಆ ಮೇಲೆ, ಸಿದ್ಧಸನ್ನಾಹಾಃ - ಜೊತೆಗೊಳಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳುಳ್ಳ, ಚಂಡವಿಕ್ರಮಾಃ - ಮಹಾ

ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೂತನು ಒಂದು ವೇಳೆ
 ಎಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ
 ವಿರೋಧವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಅಸದೃಶವಾದ ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ
 ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೇ ! ಎಲ್ಲಾ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊತನಿಗೆ ಅಂಗವಿಕಾರವನ್ನು
 ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಯಾದಕಾರಣ ನೀನೂಸಹ ಹಾಗೆ ಮಾಡು
 ವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮಣ
 ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು ||೧೪|| ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತನ್ನು ಯುಕ್ತವೆಂದು
 ಗ್ರಹಿಸಿ ರಾಮಣನು ಈ ಕವಿಯ ಬಾಲವನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿರಿ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷ
 ಸರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ||೧೪|| ಆಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೇ ನನ್ನ ಬಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ
 ಣಬುದಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಹತ್ತಿಯುಬಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಬಲವಾಗಿಸುತ್ತಿ
 ದರು. ||೧೫|| ಆಗ ನನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ಅಭೀಷಯಾ ರಾಜಮಾರ್ಗೇ ನಗರ ದ್ವಾರಮಾಗತಾಃ ||೧೫೬||
 ತತೋ ೨ ಹಂ ಸುಮಹ ದ್ರೂಪಂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ಪುನರಾತ್ಮನಃ |
 ವಿವೋಚಯಿತ್ಯಾ ತಂ ಬಂಧಂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ಥಃ ಸ್ಥಿತಃ ಪುನಃ ||೧೫೭||
 ಆಯಸಂ ಪರಪುಂ ಗೃಹ್ಯ ತಾನಿ ರಾಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂದಯಮ್ ||೧೫೮||
 ತತ ಸ್ತನ್ನರ ದ್ವಾರಂ ವೇ ಗೇ ತಾ ಪು ತ ನಾನಹಮ್ ||೧೫೯||
 ಪುಚ್ಛೇಂ ನಚ ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ ತಾಂ ಪುರಿಂ ಸಂಖ್ಯ ಗೋಪುರಾಮ್ |

ಪರಾಕ್ರಮವಳ್ಳ, ತೇರಾಕ್ಷಸಾಃ - ಆರಾಕ್ಷಸರು, ಇದಂ - ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯಮು ಪ್ಪಿಃ - ದೇವಸ್ಥಾನದ
 ಲೂ ಕೈಗುದ್ದುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಹೊಡೆಯುವವನಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಬಂಧಃ -
 ಬಹಳವಾದ, ಪುನಃ - ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ, ಬದ್ಧಸ್ಯ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಯ ಪ್ರಾಸ್ಯ ಚ - ಆ ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ವೇ-
 ನನ್ನ, ಪುಚ್ಛಂ - ಬಾಲವನ್ನು, ಅದಹ್ಯಂತ - ಉಂಟಿದರು || ೧೫೬ || ತತಃ - ಆ ಮೇ-
 ಲೆ, ಕೂರಾಃ - ವೀರರಾದ, ತೇ ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ಆ ರಾಕ್ಷಸರು, ಬದ್ಧಂ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಆಗ್ನಿಸಂ-
 ತಂ ಬೇಕೆಯಿಂದ ಹತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ನಗರದ್ವಾರಂ - ಪಟ್ಟಣದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕುರಿತು,
 ಆಗತಾಃ - ಬಂದವನಾಗಿ, ರಾಜಮಾರ್ಗೇ - ದೊಡ್ಡದಾದಲ್ಲಿ, ಅಭೀಷಯಮ್ - ಮೆರೆಸಿದರು, ||೧೫೭||
 ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ ಅಹಂ-ಪುನಃ-ನ ನಾವರೋ, ಆತ್ಮನಃ - ನನ್ನ, ಸುಮಹತಃ - ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ
 ರೂಂ - ಆಕಾರವನ್ನು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ - ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಂಧಂ - ಆ ಕಟ್ಟನ್ನು, ವಿವೇಚ-
 ಯಿತ್ಯಾ - ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ - ಮತ್ತೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ಥಃ - ಸಹಜವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಆಕಾರವನ್ನು ಮೆ-
 ಸಿದವನಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಃ - ನಿಂತುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಆಯಸಂ - ಕಟ್ಟಿಬಿಡಿದ ಸ್ವಲ್ಪವು, ಪುನಃ - ಮತ್ತೆ
 ವಂದಿಗೆಯನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡ, ತಾನೀಕ್ಷಾಂಸಿ - ಆ ರಾಕ್ಷಸನ್ನು, ಅಸೂದಮಂ - ಸಂ-
 ಹರಿಸಿದನು ||೧೫೮|| ತತಃ - ಈ ಕೆಲಸವಾದನಂತೆ, ಅಹಂ ನಾನು, ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಂ - ಆ ಪಟ್ಟಣ
 ದ ಬಾಗಿಲನ್ನು, ವೇಗೇವ - ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ, ಅಪ್ಪುರವಾ - ಹಾರುವೆನು, ||೧೫೯|| ಸಂಖ್ಯಾ ತ-
 ಗಾಂಋಯಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪ್ರದೀಪ್ತೇನ - ಅಗ್ನಿಯುತಿಯಿಂದ, ಪುಚ್ಛೇಂ ನಚ - ಬಲವಿಂದ,

ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆರಾಕ್ಷಸರು ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಟ್ಟಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಸೂ-
 ಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೆಲವರೂ ಕೈಗುದ್ದುಗಳಿಂದ ಕೆಲವರೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತ, ನನ್ನ ಬಲಕ್ಕೆ
 ಬಾಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದರು. ||೧೫೬|| ಆಬಳಿಕ ಕೂರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಸುರಿಯುತ್ತಿ-
 ರುವಬಾಲವಳ್ಳನನ್ನನ್ನು ಪಟ್ಟಣದ ಬಿಡಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲೂ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿ-
 ಉರುಬ್ಬಾಗಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ||೧೫೭|| ಆಬಳಿಕ ನಾನು ನನ್ನ ಆ-
 ದೊಡ್ಡ, ಆಕಾರವನ್ನು ಚಿಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮತರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ - ಟ್ಟು-
 ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿಸಿಕೊಂಡೆನು
 ಮತ್ತು ಬಂದುಕಟ್ಟಿದಲಾಳವುಂಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ
 ಹೊಡೆದುಕೊಂಡುಹಂಕಿದೆನು. || ೧೫೮ || ಆಬಳಿಕ ನಾನು ಆಪುರದ್ವಾರದ ಮೇಲಕ್ಕೆ
 ಹಾರಿ ಕೂತುಕೊಂಡೆನು. ||೧೫೯|| ಆಗ ನಾನು ಧಗಧಗನೆಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಬಾ-
 ಲದಿಂದ ಅನೇಕ ವಂಚನೆಗಳಿಂದಲೂ ಗೋಪುರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ

ದಹಾಮೃಹ ಮಸಂಭ್ರಾಂತೋ ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿರಿವ ಪ್ರಜಾಃ ||೧೫||
 ವಿನಷ್ಟಾ ಜಾನಕೀ ಧೃಕ್ ನ ಹ್ಯ ದಗ್ಧಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |
 ಲಾಕಾಯಾಃ ಕಶ್ಚಿ ದುದ್ದೇಶ ಸ್ವರಾ ಭಸ್ಮೀಕೃತಾ ಪುನೀ ||೧೬||
 ವಹತಾಚ ಮಯಾ ಲಂಕಾ ದಗ್ಧಾ ಸೀತಾ ನ ಸಂಶಯಃ ||೧೭||
 ರಾಮಸ್ಯ ಹಿ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ ಮಯೇದಂ ವಿತಥೀಕೃತಮ್ |
 ಇತಿ ಶೋಕ ಸಮಾವಿಷ್ಟ್ಯ ಶ್ವಂತಾಮಹ ಮುಪಾಗತಃ ||೧೮||
 ಅಥಾ ಹೃದ್ರಾಜಃ ಪಶ್ಯಂತಂ ಚಾರಣಾನಾಂ ಶುಭಾಕ್ಷರಾಮ್ |

ಸುಟ್ಟುಗೋಪುರಾಂ - ಬುರುಜುಗಳಿಂದಲೂ, ಪುರದ್ವಾರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ, ತಾಂಪುರಿಂ - ಆ
 ಲಾಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿಃ - ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು, ಪ್ರಜಾಃ - ಪ್ರಜೆಗಳ
 ನೋಡುವುದು, ದಹಾಮಿ - ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನು, ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ವಿನಷ್ಟಾ-ನಾಶಹೋದಿವಳಾ
 (ಅದುಕೇಗಿಂದರೆ) ಲಂಕಾಯಾಂ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಚಿತ್ - ಬುದ್ಧಿ. ಉದ್ದೇಶಃ - ಪ್ರದೇಶವು
 ದರೂ. ಅದಗ್ಧಃ-ಸುಡಲ್ಪಡದೇ ಇರುವುದಾಗಿ, ವದೃಶ್ಯತೇಹಿ-ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲವೇ ಸ್ವರಾಪುರಿ-ಪಟ್ಟಣವೆ
 ಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮೀಕೃತಾ - ಬೂದಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಲಂಕಾಂ-ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು, ದಹತಾ - ಸುಡುತ್ತಿರುವ,
 ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸೀತಾಚ-ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಕೂಡ, ದಗ್ಧಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಳು, ಅಸ್ಮಿನ್-ಈ ವಿಷಯ
 ದಲ್ಲಿ, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹ, ನ-ಇಲ್ಲ, ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನ, ಮಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಇದಂಕಾರ್ಯಂ-
 ಈ ಕೆಲಸವು, ಮಯಾ ನನ್ನಿಂದ, ವಿತಥೀಕೃತ-ಹಿ-ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲವೆ, ಇತಿ - ಈ ಪ್ರಕಾ
 ರವಾಗಿ, ಶೋಕಸಮಾವಿಷ್ಟಃ - ಮಹಾವ್ಯಸನಾದ ಕೂಡಿದ, ಅಹಂ - ನಾನು. ಚಿಂತಾಂ - ಯೋ
 ಚನೆಮನ್ನು, ಉಪಾಗತಃ - ಹೋದಿವೆನು, ||೧೫||

ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ನಚದಗ್ಧಾ - ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿಲ್ಲ. ಇತಿ - ಹೀ
 ಗೆಂಬ, ಚಾರಣಾನಾಂ - ಚಾರಣರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ, ಶುಭಾಕ್ಷರಾಂ - ಮಂಗಳಕರವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ,
 ಸ್ವಯೋದಂತ ಭಾಷಿತಾಂ - ಆತ್ಮವೈಕಾರವಾದ ವರ್ತಮಾನವುಳ್ಳ ವಾಚಾ - ಮಾತನ್ನು, ಆಶ್ರಯಂ

ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದಿಗಲು ಪಡದೆ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಡುವ ಹಾಗೆ
 ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಸುಟ್ಟುಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಸೀತಾದೇವಿಯು
 ಜ್ಞಾನಿಕವು ನನಗೆ ಬಾತು, ಬುಕೋ ! ಉದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಾಗ ಸೀತಾ
 ದೇವಿಯೂ ಸಹ ಬುಡಿತವಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿರಬೇಕು. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ
 ಸುಡಲ್ಪಡದ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವಾದರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಟ್ಟು
 ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಾಳುಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ನಾನು ಸೀತಾ
 ದೇವಿಯನ್ನು ಸಹ ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆಹಾ! ಶ್ರೀ ರಾಮ
 ನ ಕಾರ್ಯಭಾಗವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲಾ! ಏನ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಅತಿದುಃಖದಿಂದ
 ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕೂತುಕೊಂಡೆನು ||೧೫|| ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕೂತುಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಜಾ
 ನಕೀಯು ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿತು. ಆ ಮಾತು ನನಗೆ
 ಅತ್ಯಾಕ್ಷರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಆ ಕುಳಕರವಾದ ಮಾತು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ಜಾನಕೇ ನಚ ದಗ್ಧೇತಿ ವಿಸ್ತಯೋ ದಂತ ಭಾಷಿಸಾಮ್ ||೧೫೯||
ತತೋ ಮೇ ಬುದ್ಧಿ ರುತ್ವನ್ನಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಾ ಮ ಛೇತಾಂ ಗೀಮ್ |
ಅದಗ್ಧಾ ಜಾನಕೇ ತೈವಂ ಸಿಮಿತ್ತೈ ಶ್ಚೋರೋಕ್ಷತಾ ||೧೬೦||
• ದೀಪ್ಯಮಾನೇತು ಲಾಂಗೂಲೇ ನ ವಸಂ ದತಿ ಪಾವಕಃ |
ಹೃದಯಂ ಚ'ಪ್ರಕೃಪ್ಯಂ ವೇ ವಾತಾ ಸ್ಪುರಭಿ ಗಂಧಿನಃ ||೧೬೧||
ತೈ ನಿಮಿತ್ತೈ ಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಾಘೈಃ ಕಾರಣೈ ಶ್ಚ ಮಹಾ-ಘ್ನೈಃ |
ಋಷಿವಾಕ್ಯೈ ಶ್ಚ ಸಿದ್ಧಾಘೈಃ ಲಭವಂ ಕೃಷ್ಯಮಾಸಸಃ ||೧೬೨||
ಪುನ ರ್ಯಪ್ಪಾಪ್ತವೈದೇಹೀಂ ವಿಸೃಜ್ಯ ತಯಾ ಪುಃ |

ಕೇಳಿದನು ||೧೫೯|| ತತಃ - ಅದೇಲೆ, ಅದ್ಭುತಾಂ - ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ, ತೂಗಿಂದ . ಆ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ನಿಮಿತ್ತೈಶ್ಚ - ಕಾರಣ ಮುಂತಾದವು-ಳಾದಲೂ, ಉದಲಕ್ಷಿತಾ ತಿಳಿದು-ಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹ ಕೇ - ಹಿತಾದೇವಿಯು, ಅದಗ್ಧಾ - ಸುಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ, ಇತ್ಯೇವಂ - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಮೇ - ಮನಗೆ ಬುದ್ಧಿ-ಜ್ಞಾನವು. ಉತ್ವನ್ನಾ - ಉಂಟಾಯಿತು ||೧೬೦|| ಲಾಂಗೂಲೇತು - ನನ್ನ ಬಾಲವಾದರೂ, ದೀಪ್ಯಮಾನೇ - ಸತಿ - ಉರಿಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪಾವಕಃ - ಯಜ್ಞೇಷ್ಟರನು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ವದತಿ - ಸುಡಲಿಲ್ಲ ವೇ ಹೃದಯಂಚ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಕೃಪ್ಯಂ ಸಂಕುಪ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು, ವಾತಾಃ ಗಾಳಿಗಳು, ಸಂಭಿ ಗಂಧಿನಃ - ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳವು-ಳಾಗಿದ್ದವು. ||೧೬೧|| ದೃಷ್ಟಾಘೈಃ - ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟ ಫಲವುಳ್ಳ, ತೈ ಸಿ ಮಿತ್ತೈಃ - ಆ ಕರುಣಗಳಾದಲೂ, ಕಾರಣೈಃ - ಹುಟ್ಟಿ ಹಾನಿವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣ-ಳಾದಲೂ, ಮ ಹಾಘ್ನೈಃ - ಮಹಾಫಲಗಳಾದ ಕೂಡಿದ, ಸಿದ್ಧಾಘೈಃ - ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲದ ಫಲ-ಃಳ್ಳ, ಋಷಿವಾಕ್ಯೈಃ ಋಷಿಗಳ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ, ಹೃಷ್ಯಮಾಸಸಃ - ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅ ಭವಂ - ಅದೆನು ||೧೬೨|| ವೈದೇಹೀಂ-ಹಿತಾದೇವಿಯನ್ನು, ಪುನಃಮತ್ತ ದೃಷ್ಟ್ಯಾಕ ನೋಡಿದನು ತಯಾ - ಆ ಹಿತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಪುನಃ - ಮತ್ತೆ, ವಿಸೃಜ್ಯ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟನು, ||೧೬೨|| ತತಃ - ಅಂತರದಲ್ಲಿ, ಅಹಂಪುನಃ - ನಾನಾದರೂ, ತತ್ರ - ಆ ಲಾಕ-ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ - ಅಂದಿಂ - ಅಂದವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಪವತಂ - ಬೆಟ್ಟವನ್ನು, ಆ ಸಾಧ್ಯ-ಹೊಂದಿ, ಯದ್ಯದೃಢನ ಕಾಂಕ್ಷಮಾ

ಚಾರಣರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. || ೫೯ || ಅತ್ಯಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಆ ಮಾತು ನನ್ನಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಶುಭಾಶುಭಗಳಿಂದಲೂಸಹ ಹಿತಾದೇವಿಯು ಸುರಕ್ಷಿತಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು ||೧೬೦|| ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನಬಾಲವು ಘತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಜ್ಞೇಷ್ಟರನು ನನ್ನನ್ನಸುಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನನ್ನಮನಸ್ಸು ಕಳವಳವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವು ; ವಾಯುವೂ ಸಹ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು. ||೧೬೧|| ಹೀಗೆ ಶುಭಫಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕರುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲೋನ್ನತಗಳಾದ ನೇತ್ರಸ್ಥ-ನಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸಫಲವಾದ ಅಘ-ವುಳ್ಳ ಋಷಿವಾಕ್ಯ-ಳಿಂದಲೂ, ನನ್ನಮನಸ್ಸಿನಕಳವಳವು ಸಮೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿತನಾದೆನು ||೧೬೨|| ಆಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಪುನಃ ಹಿತಾದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಆಕೆಯಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತರುವಾಯ ಅಂದವೆಂಬ ಪವತ

ತತಃ ಪದ್ವತ ಮಾಸಃಸ್ಯ ತತ್ರಾ ರಿಷ್ಯ ಮಹಂ ಪುನಃ ||
 ಪ್ರತಿಪ್ಲವನ ಮಾರೇಭೇಯುಷ್ಮ ದ್ಧರ್ಶನ ಕಾಂಕ್ಷಯಾ ||೧೬೪||
 ತತಃ ಪವನ ಚಂದ್ರಾ ಕೃಷಿದ್ಧ ಗಂಧರ್ವಸೇವಿತಮ್ |
 ಸಂಧಾನ ಮಹ ಮಾಕೃವ್ಯು ಭವತೋ ದೃಷ್ಟ ವಾನಿಹ ||೧೬೫||
 ರಾಘವ ಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇನ ಭವತಾಂ ಚೈವ ತೇಜಸಾ |
 ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಚ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಮಯಾ ಸದ್ವ ಮನುಷ್ಠಿತಮ್ ||೧೬೬||
 ಏತ ತ್ಸರ್ವಂ ಮಯಾ ತತ್ರ ಯಥಾವ ದುಪಪಾದಿತಮ್ |
 ಆತ್ರಯಸ್ತ್ಯ ಕೃತಂ ಶೇಷಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ರಿಯತಾಮಿತಿ ||೧೬೭||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಂಠರ ಕಾಂಡೇ-ಆಪ್ತಪಂಚಾಶತ್ಸರ್ಗಃ.

ನಿಷ್ಕೃಗಲವು ನೋಡಬೇಕು. ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಪ್ರತಿಪ್ಲವನಂ - ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹಾರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಆರಾಭಃ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು, ||೧೬೪|| ತತಃ - ಅಮೇಲೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪವನ ಚಂದ್ರಾಕೃಷಿ ದ್ಧಗಂಧರ್ವ ಸೇವಿತಂ, ಪವನ-ವಾಯು-ವಿಸಿಂದಲೂ ಚಂದ್ರ - ಚಂದ್ರನಿಂದಲೂ, ಅರ್ಕ - ಸೂರ್ಯ ಸಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧ - ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವ - ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ, ಸೇವಿತಂ - ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಸಂಧಾನಂ - ಆಹಾರವಾಗುವವನ್ನು, ಆ ಕೃವ್ಯು - ಆ ಕ್ರಮಿಸಿ ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ, ಭವತಃ - ನಿಮ್ಮ ಗುಣವು, ಶೃಷ್ಟವಾ ನೋಡಿದನು || ೧೬೫ || ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಪ್ರಭಾವೇನ-ವಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ, ಭವತಾಂ ನಿಮ್ಮಗಳ, ತೇಜಸಾ-ಅನ್ಯಾಕದಿಂದಲೂ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ-ನಮ್ಮ ಸ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ-ತ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಸ್ವರವಾಗಿಯೂ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಸದ್ವಂ-ಎಲ್ಲವೂ, ಅನುಷ್ಠಿತಂ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, || ೧೬೬ || ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ ಕಡೆಲ್ಲದಲ್ಲ, ಏತತ್ಸರ್ವಂ-ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಯಥಾವತ್-ನಡೆದ ಹಾಗೆಯೇ, ಉಪಪಾದಿತಂ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಆತ್ರ-ಈಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಯತ್ - ಯಾವುದು, ಸಕೃತಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಶೇಷಂ - ಉಳಿದಿರುವ, ತತ್ಸರ್ವಂ - ಅದೆಲ್ಲವೂ, ಕ್ರಿಯತಾಂ - ನಿಷ್ಕೃತ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ, ಇತಿ-ಹೀಗೆಂದು, ಉವಾಚ-ಹೇಳಿದನು, ||೧೬೭||
 — ಇಂತು ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹಾರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಕ್ರವಿವರನು ||೧೬೪|| ಅನಂತರ ವಾಯು, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಗಂಧರ್ವರು ಇವರುಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಆಹಾರಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹಾರುವುದು ಈ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು ||೧೬೫|| ಶ್ರೀ ರಾಮನಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ, ನಿಮ್ಮಗಳಅನ್ಯಾಕದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಸ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವ-ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾಮಾಡಿದನು||೧೬೬|| ಅಲ್ಲದೆ ರಾಮನಸವಿವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡದೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲಸವು ಯಾವುದು ಉಳಿದಿರುವುದೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀವುಗಳು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ರುವೆನು ಎಂದು ಹುನುಮಂತನು ಜಾಂಬವಂತನೊಡಲಾದವರೊಡನೆಹೇಳಿದನು ||೧೬೭||

ಇಂತು ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು

ಶ್ರೀ.
ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸಂದ್ಧರ ಕಾಣ್ಡೆ ಏಕೋನ ಷಷ್ಠಿತಮಸ್ಕರಃ

ಏತ ದಾಖ್ಯಾಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ಹನುಮಾ ನ್ಯಾರುತಾತ್ಮಜಃ |
ಭೂಯ ಸ್ವಮುಪ ಚಕ್ರಾಮ್ ವಚಸಾ ವಕ್ತು ಮುತ ರಮಾ ||೧||
ಸಫಲೋ ರಾಘವೋದ್ಯೋಗ ಸ್ಪಗ್ರೀವಸ್ಯ ಚ ಸಂಭವಃ |
ಶೀಲ ವಾಸಾಧ್ಯ ಸೀತಾಯಾ ವಮಚ ಪ್ರವಾಂ ಮಃ ||೨||

— ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ—ಹನುಮಂ ಲಾಕೆಯವೃತ್ತನ | ನಮವಿಂದಂ ಕುಸರರೈ ಪೊನ್ನಿ ಒಳಕಂ |
ಇನಕುಲ ನಾಥನಿಗವನೀ | ತಮಜೆಯ ನನುಗೊಳವುದೆಂದ ನನುನಯ ದಿಂದಂ ||

ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯುನಂದನನಾದ, ಹನುಮಾ - ಲಂಕನೆಯನು, ತತ್ - ತತ್ತ್ವ - ಕಡೆ
ಲನ್ನು ಹಾರಿದ್ದು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತ ವಿಚಾರವನ್ನೂ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಹೇಳಿ-
ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಉತ್ತರಂ - ಮುಂದಿನ ಮತ್ತೆ ಕೇಳುವ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ವಕ್ತುಂ - ಹೇ-
ಳಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಾಮ - ಆರಂಭಿಸಿದನು ||೧|| ರಾಘವೋದ್ಯೋಗಃ - ರಾಮನ ಪ್ರಯತ್ನವು, ಸಫಲಃ,
ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು, ಸ್ಪಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನ, ಸಂಭ್ರಮಶ್ಚ - ಶ್ವೇಯೂ, (ಉತ್ಸಾಹವೂ) ಸಫಲಃ-
ಫಲದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದು, ಸೀತಾಪುನಃ - ಜಾನಕಿಯ, ಶೀಲಂ-ಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪಾತ್ರಿತ್ಯ
ವನ್ನೂ ಆ ಸಾಧ್ಯ - ಹೊಂದಿ (ತಿಳಿದು) ಮನು ನನ್ನ, ಮನಶ್ಚ - ಮನಸ್ಸಾದರೂ, ಪ ವಣಂ - ಒರಿ
ಪಕ್ಕವಾದುದಾಗಿದೆ, ||೨|| ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ - ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ, ಅಸೌ - ಈ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣ
ನು, ತಪಸಾ - ತನ್ನ ತಪಶ್ಚಕ್ರಿಯಿಂದ, ಸರ್ವಥಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಅತ್ರಿಪ್ರಯತ್ನಃ - ಬಹು

— ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಾರುತಾತ್ಮಜನಾದ ಲಂಕನೆಯನು - ಇಂತು ಅಂಕು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ
ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅಂಗದ ಜಾಂಬವ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆಕೆಲವು ಸಂಗತಿ
ಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಎಲೈ ವೀರರುಗಳರಾ ! ಮಹಾನುಭಾವಳಾದ ಸೀತಾ
ದೇವಿಯು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಯಾವ ಕೇಸವನನ್ನೂ ಆಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲಾ
ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಪತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದೆಂತೂ, ಅವ
ರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಸಫಲವಾಗುವುದೆಂತೂ, ಸುಗ್ರೀವನು ಆ ರಾಮ
ನಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪರಮಾದರವೂ ಫಲಕ ರಿಯಾಗುವುದೆಂತೂ; ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಸ್ಕಂ
ದೇಹವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುತಲಿದೆ ||೨|| ಆದರೆ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ತೀವ್ರವಾದ ತ
ನ್ನನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಸಕಲ ವರಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಸರ್ವ ವಿಧವಾಗಿರುವ ಬಲಾಧಿಪ್ಯವನ್ನೂ

ತಪಸಾ ಧಾರಯೇ ಲೋಕಾಃ ಕ್ರುದ್ಧೋವಾ ನಿರ್ದಹೇ ದಪಿ |
 ಸರ್ಯಧಾಂ ತಿಪ್ರವೃದ್ಧೋ ಸಾ ರಾವಣೋ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ ||೪||
 ಶಸ್ಯ ತಾಂ ಸ್ವೈಕತೋ ಗಾತ್ರಂ * ತಪಸಾಂ ವಿನಾಶಿತಮ್ ||೫||
 ನ ತದಗ್ನಿ ಶಿಖಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಸೌವೃಷ್ಯಾ ಪಾಣಿನಾ ಸತೀ
 ಜನಕಸ್ಯಾತ್ಮಜಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಯತ್ಕೋನ ಕಲಂಕಿತಾ ||೬||

ಪ್ರಬಲನಾಂಕಾರಣಾಃ, ಲೋಕಾಃ-ಲೋಕಗಳನ್ನು, ಧಾರಯಾತ್ - ತನ್ನವಶವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು (ಶೋಷಿಸುವುದು) ಅಪಿವಾ - ತಪನಾ, ಕ್ರುದ್ಧಃ (ಜೇತುಃ) ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವನೇ ಆದರೆ, ನಿರ್ದಹೇತ್ - ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬಲ್ಲನು, ತಾಂ - ಪತಿವ್ರತಾಶೀಲನೊಡನೆಯನಿಸಿದ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಸ್ವೈಕತಃ - ಮುಟ್ಟುವವನೇ ಆದರೆ ತಸ್ಯ - ಆರಾಧನ, ಗಾತ್ರಂ - ಕೂರವು, ತದಗ್ನಿ - ಸೀತೆಯೊಡಗೈಯಿಂದ, ನವಿನಾಶಿತಂ - ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುವುದು || ೪, ೫ || ಜನಕಸ್ಯ - ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನ ಆತ್ಮಜಾ - ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಕೋನಕಲಂಕಿತಾ (ರಶ್ಮಿ) - ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೇ ಆದರೆ, ಯತ್ - ಯಾವಕೆಲಸವನ್ನು, ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡಬಲ್ಲಳೋ, ತತ್ ಅಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು,

ಹೊಂದಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರುವುದಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದಾನೆ, ಬುದು ವೇಳೆ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪವೇನಾದರೂ ಬಂದದ್ದೇ ಆದರೆ ಆ ಕೊತೆಗೆ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಸುವಾಗಲೂ ವಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಶಕ್ತನೊಬ್ಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ರಾವಣನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ ಮಾಡಿದವನೇ ಆದರೆ, ತತ್ ಪ್ಷೇಷದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಶೋಧವು ಆಕೆಯ ತಪೋಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದು ಹೋಗದೆ ಇರದು. ಆದರೆ ದೇವರೇ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ. ಮುಖ್ಯ - ಇದುವರೆಗೇ ಅವನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಸ್ವರ್ಗವಾಕ್ರದಿಂದಲೇ ದಹಿಸದೆ ಹೋಗಲು ಅವನ ಕ್ರೂರವಾತ ತಪಸ್ಥಿತ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಈಗ ಅವನ ತಪಃ ಫಲವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇವಲ ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅದರ ಸಾರವನ್ನು ಜನನಿಕೆಯ ಪತಿವ್ರತ್ಯಾಗ್ನಿಯು ಸೆಳೆದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮನ ಕ್ರಿಯೆ ತನ್ನ ಅಪ್ಪನುತರಂ ಭಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂತಲೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತೇನೆ || ೪ || ಪತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಹಗೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವೀರವತ್ತಿಯ

* ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನು - ಹಿಂದೆ ಮೈಕುಂಠವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ದ್ವಾರಪಾಲನಾಗಿದ್ದ ಸರ್ವ ಸಮದನರ ಶಾಪಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ದೇಹ ಸಂಬಂಧದ ತಮೋಗುಣಕ್ಕೆ ಧೇಯಾಗಿ, ಕರೀರಸಂಬಂಧದಿಂದ ತಮೋಗುಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಆತ್ಮ ಸತ್ವ ಗುಣದಿಂದ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವೇದವತಿಯ ಶಾಪವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೂ, ಅನೇಕಾನೇ ಶಾಪವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ವರವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೀತೆಯು - ಕಾರಣವಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೂ ಮುನುಷ ರೂಪದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೂಲಕವೇ, ಶತ್ರುವಾಗಿರುವ ರಾವಣನ ಸಂಹಾರವು ಆಗಬೇಕಾದುದು ಉಚಿತವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಇದಾನೆ.

ಜಾಂಬವತ್ವಮುಖಾರ್ ಸರ್ವಾನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಮಹಾಹರ್ಷಃ ||

ಅಸ್ತಿಸ್ತೇವಂ ಗತೆ ಕಾರ್ಯ ಭವತಾಂ ಚ ಸಿವೇ ದಿತೆ ||

ಅಗ್ನಿಃಖಾ - ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯು, ಪಾಣಿನಾ - ಹಸ್ತದಿಂದ, ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾತೀ - ಮುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರೂ, ಸ
ಕುರ್ಯಾತ್ - ಮಾಡಲಾರದು ||೪|| ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಗತೆ - ನಡೆದ, ಅಸ್ತಿ-ಸಂತಾದರ್ಶ
ನಾಭಿರೂಪನಾಗಿರುವ, ಕಾರ್ಯ - ಕೆಲಸವು, ಭವತಾಂಚ - ನಿಮಗೂ, ನಿವೇದಿತಃ ಸತಿ - ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರ
ಲಾಗಿ, ಜಾಂಬವತ್ವಮುಖಾರ್ - ಜಾಂಬವಂತನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ಸರ್ವಾರ್ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಮ
ಹಾಹರ್ಷಃ - ವಾನರೋತ್ಸಮರನ್ನ, ಅನುಜ್ಞಾಪ್ಯ - ಸಮ್ಮತಿಸೊಳಗಿಸಿ, ವೈವೇಚ್ಯಾಸಹ - ಸಿತೆಯೊಡನೆ

ಧರ್ಮವಾದುದಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಮಾಡಹೂ ದರ ಒತ್ತಿಗೆಗೊರಂವಾದುದಿಂದಲೂ, ಅನಸ್ತೀ
ಸ್ಮಾಂತತ್ಯಮರ್ಹತಿ, ಗರತಿಯಾದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವಾಂತತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬಧರ್ಮ
ಸನವಿರುವು ರಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನು ಆಕೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದುದುಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅವಂತೆ
ಯೆ ಆಕೆಯು ಭರ್ಮಪಾರ ತಂತ್ರವನ್ನಳವಲಗಬಿಸಿ -ವು ರಿಂದಲೂ ಸೀತಾದೇವಿ ಯು ಆ
ಕೀಳನಲ್ಲಿ ತನ್ನಕೋಪ-ಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ವಿಸಿಯೊಗಸದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಿರುವಳು, ಆ
ದರಿಂದಲೇ ಅವಳನ್ನೂ ಬದುಕಿ ಇದಾನ. ಆಕೆಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ತೀವ್ರವಾದ ಕೋಪವೇ ಬಂ
ದಿದ್ದುದಾದರೆ, ಅವನಾಗಲೆ ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳಪಾತಿವ್ರ
ತ್ಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ, ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯು ದಹಿಸಲಾರದು. ಆ
ಮಹಾನುಭಾವಳಿಗೆ ರೋಷವು ಹತ್ತಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡದಿರುವುದರಿಂದಲೇ
ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅನುಸಂಚಾರವಾಗಿ ಹೇಗ
ದೆ ತನ್ನ ಅಖಂಡತನು ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜೀವಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಆ
ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳು—, ಅಸಂದೇಶಾತ್ಪು ರಾಮಸ್ಯ ತಪಸ್ಶಾ ನು ಪಾಲನಾತ್ | ಸ ತ್ವಾಂ ಕು
ರ್ಮಿ ದಶ ಗ್ರೀವ ಭಸ್ಮ ಭಸ್ಮಾಹ-ತೇಜಸಾ | ಎಲವೋ ಕೀಳನಾದ ದಶಗ್ರೀವನೇ! ನನ್ನ
ಎಲ್ಲಭಸ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ನನಗೆ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಭ
ಸ್ಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತೇಜಸ್ವಿನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಗ್ನಿ
ಯಿಂದ ವಿನ್ನನ್ನ ದಹಿಸದೆ ಇದೇನೆ. ಎಂದು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಅವನ
ಇದಿರಿಗೇ ಉದಹರಿಸಿದಳು. ||೪|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾರುತಿಯು - ಲಂಕಾ
ಪ್ರವೇಶಮೊಂದಿಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ಜಾಂಬವನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿವರ
ರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ, ಬಳಿಕ ಎಲೈ ಹರಿವರರೇ! ಇದುವರೆಗೆ ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದಿದೆ.
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಇದೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಲಿತು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ, ರಕ್ಕಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿದು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂ
ಡು ಒಂದು ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತೋರು
ತ್ತದೆ. ||೫, ೬|| ಆದರೆ—ಸಕಲ ರಾಕ್ಷಸರ ಪಡೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಲಂಕಾ ನಗರ
ಯನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸ ಚಕ್ರನರ್ತಿಯೆನಿಸಿರುವ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ರಾವಣನನ್ನೂ

ನ್ಯಾಯ್ಯಂ ಸ್ತು ಸಹ ವೈದೇಹ್ಯಾ ದ್ರಷ್ಟುಂ ತಾ ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಾ || ೬ ||
 ಅಹ ಮೇಕೋಽಪಿ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಸ್ವರಾಕ್ಷಸ ಗಣಾಂ ಪುರಿಂ |
 ತಾಂ ಲಂಕಾಂ ತರಸಾ ಹನ್ತುಂ ರಾವಣಂ ಚ ಮಹಾಬಲಂ || ೭ ||
 ಕಿಂ ಪುನ ಸ್ಸಹಿತೋ ವೀರೈ ರೈಲವೈಃ ಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ ||
 ಕೃತಾಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ಲವಗೈ ಕ್ಷೂರೈ ರೈವಭಿಃ ವಿಜಯೈಷಿಭಿಃ || ೮ ||
 ಅಹಂ ತು ರಾವಣಂ ಮತ್ತಂ ಸಸೃಸ್ಯಂ ಸಪುರಸ್ಸರಂ |
 ಸಹ ಪುತ್ರಂ ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಹೋದರ ಯುತಂ ಯುಧಿ || ೯ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮೈಗ್ರಂ ಚ ರಾತ್ರಂ ಚ ವಾಯುಂ ವಾರುಣಂ ತಥಾ |

ತಾ - ಆ, ಪಾರ್ಥಿವಾತ್ಮಜಾ - ದೇವಪುತ್ರರನ್ನು, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಯ್ಯಂ ಸ್ತು - ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ ? ||೬, ೭|| ಸರಾಕ್ಷಸಗಣಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ತಾಂ-ಆ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯೆಂಬ, ಪುರಿಂ - ನಗರವನ್ನೂ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವನ್ನೂ, ರಾವಣಂಚ-ದಶಗಜನನ್ನೂ, ಹನ್ತುಂ - ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಏಕೋಽಪಿ - ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಪರ್ಯಾಪ್ತಃ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿದೇನೆ, ವೀರೈಃ - ಶೂರನನಿಗಿರುವ, ಬಲವದ್ಭಿಃ - ಬಲಿಷ್ಠರೆನಿಸಿದ, ಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ - ಶಿಕ್ಷಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ (ಧೀರರಾಗಿರುವ) ಕೃತಾಸ್ತ್ರೈಃ - ಶಿಕ್ಷಿತ ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳ, ಕ್ಷೂರೈಃ - ಬಲಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವ, ವಿಜಯೈಷಿಭಿಃ - ಜಯಾಭಿಲಾಷಿಗಳಾದ, ಪ್ಲವಗೈಃ - ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಧನ್ವಿಃ-ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಿಯೂ, ಸಹಿತ (ಶ್ವೀತ) ಕೂಡಿದವನೇ ಆದರೆ, ಕಿಂಪುನಃ - ರಕ್ಕಸರನ್ನು ಇರಿಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ||೭, ೮|| ಅಹಂತು-ನಾನಾದರೋ, ಮತ್ತಂ - ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ಸಸೃಸ್ಯಂ - ಸೊಸೆಯಾದ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ, ಸಪುರಸ್ಸರಂ - ಭೃತ್ಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಸಹಪುತ್ರಂ-ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಸಹೋದರಯುತಂ - ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದಲೂ -ಯುಕ್ತನಾಗಿರತಕ್ಕ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಯುಧಿ - ರಣದಲ್ಲಿ, ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ - ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲೆನು, (ವಧಿಷ್ಯಾಮಿ) ||೯|| ಬ್ರಾಹ್ಮಂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ತವು, ಐಂದ್ರಂ - ಇಂದ್ರಸ್ತವು ರಾತ್ರಂ - ರಾತ್ರಸ್ತವು, ವಾರುಣಂ - ವರುಣಸ್ತವು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಾಯುಂ - ವಾಯುವೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ ಅಸ್ತವು ವಾರುಣಂ-ವರುಣಸ್ತವು, (ಇತಿ-ಹಿಗ್ಗಂಬ) ಇಂದ್ರಜಿತಃ? ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ, ಅಸ್ತ್ರಾಣಿ - ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳು, ಸಂಯುಗೈಯಾದ್ದದಲ್ಲಿ, ದುರ್ನೀಕ್ಷಾಣಿಯದಿ - ನೋಡಲಶಕ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ತಾನಿ - ಅಂತಹ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಅಹಂ - ನಾನು, ವಿಧಿವಿಷ್ಯಾಮಿ - ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲೆನು, ಭವತಾಂ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ್ಲಿ

ನಾಶಗಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದೇನೆ, ಹೀಗಿರಲು, ಮಹಾ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ರಣರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿ, ಸಕಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರದರಾಗಿ, ವಜ್ರವನ್ನು ಬಯಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀವುಗಳೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವರೇ ಆದರೆ, ರಾಕ್ಷಸರ ಹುಟ್ಟನ್ನೇ ಆಡಗಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಂಟೆ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇಲ್ಲ ||೭, ೮|| ನಾನಾದರ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ, ಸೇನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭೃತ್ಯರಿಂದಲೂ, ಪುತ್ರಪಾತ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾಗಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು ಸಮರದಲ್ಲಿ ಇರಿಯಬಲ್ಲೆನು ||೯|| ಮತ್ತು- ಬ್ರಹ್ಮನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಾಸ್ತ್ರ, ರಾತ್ರಾಸ್ತ್ರ, ವಾಯುಸ್ತ್ರ, ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರ, ಈ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು

ಯದಿ ಶಕ್ರಜಿತೋ ಽ ಸ್ತ್ರಾಣಿ ದುರ್ಮಿಹಾಣಿ ಸಂಯುಗೇ ||೧೦||

ತಾನ್ಯಹಂ ವಿಧಮಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ರಾಕ್ಷಸಾನ್ |

ಭವತಾ ಮಭೈನು ಜ್ಞಾತೋ ವಿಕ್ರಮೋ ಮೇ ರುಣದ್ವಿತಂ ||೧೧||

ಮಯಾ ಽ ತುಲಾ ವಿಸೃಷ್ಟಾಹಿ ಶೈಲವೃಷ್ಟಿ ರ್ನಿರಂತರಾ |

ದೇವಾ ನಸಿ ರಣೇ ಹನ್ಯಾ ತ್ವಿಂ ಪುನ ಸ್ತಾ ನ್ನಿಶಾಚರಾನ್ ||೧೨||

ಸಾಗರೋ ಪೃಥಿಯಾ ದ್ವೇಲಾಂ ಮನ್ದರಃ ಪ್ರಚಲೇದಮಿ |

ನ ಜಾಂಬವಂತಂ ಸಮರ ಕಂಪಯೇ ದರಿವಾಹಿನೀ ||೧೩||

ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಘಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸಾ ಯೇಚ ಪೂರ್ವಕಾಃ |

ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸಾ - ರಕ್ತಸರನ್ನು, ನಿಹನಿಷ್ಯಾಮಿ-ನಾಶಗೊಳಿಸುವೆನು, ಮೇ-ನನ್ನ, ವಿಕ್ರಮಃ - ಪರಾಕ್ರಮವು, ತಂ - ಆ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನೂ, ರುಣದ್ವಿ - ತಡೆದು ಬಿಟ್ಟುದು||೧೦||೧೧||ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ರಣೇ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ವಿಸೃಷ್ಟಾ - ಸುರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅತುಲಾ - ಅಸದೃಶವಾದ, ನಿಶಾಚರಾ - ಎಡೆಬಿಡದಿರುವ, (ಅಖಂಡವಾದ) ಶೈಲವೃಷ್ಟಿ-ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮಳೆಯು, ದೇವಾನಸಿ - ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ, ಹನ್ಯಾತ್ - ಕೊಲ್ಲಬಿಟ್ಟುದು, ತ್ವಿಂ - ಆ ಅಲ್ಪರಾದ, ನಿಶಾಚರಾನ್ - ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಪುನಃ - ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ||೧೨|| ಸಾಗರೋಽಪಿ - ಸಮುದ್ರವು ಕೂಡ, ವೇಲಾಂ - ದಡವನ್ನೂ, ಅತಿಯಾತ್ (ಅತೀಯಾತ್) ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಹುದು, ಘಂ ದೋರಃ - ಮಂದರಪರ್ವತವಾದರೂ, ಪ್ರಚಲೇತ್- ಹೇರಳವಾಗಿ ಅಲುಗಬಹುದು, ಜಾಂಬವಂತಂ- ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು, ಸಮರ- ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನ ಜಾಂಬವಾಹಿನೀ - ಶತ್ರುಸೇನೆಯು, ನಕಂಪಯೇತ್- ಕದಲಿಸಲಾರದು ||೧೩|| ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಘಾನಾಂ - ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಮೂಹಗಳೊಳಗೆ, ಯೇ-ಯಾರು, ಪೂರ್ವಕಾಃ - ಮೊದಲನೆಯವರೂ, (ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರ) ವಿನಾಶಾಯ - ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ವೀರಃ - ಬಲಶಾಲಿಯೆನಿಸಿದ, ವಾಲಮುಖಃ - ಮುಖಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನೊಬ್ಬ, ಕುಟಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನು, ಏಕಃ - ಒಬ್ಬನೇ, ಅಖಂಡ - ಸಂಪೂರ್ಣ

ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗಿದಾನೆ. ರಣಾಂಗದೊಳ್ಳ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರಗಳ ಕ್ರಾರ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಧಾನೋಡಿ ತಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ||೧೦|| ಆದರೂ, ಅವನು ನ್ನಲ್ಲ ನಾನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲೆನು, ನೀವುಗಳು ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡುವೆನು, ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನಪರಾಕ್ರಮವು ಆ ಮೇಘವಾದನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಬಲ್ಲುದಾಗಿದೆ ||೧೧|| ನಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿನಿಂತು, ಬೆಟ್ಟಗಳಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರೆ, ಆ ಶೈಲವೃಷ್ಟಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನಾದರೂ ಸಂಹರಬಿಟ್ಟುದು, ಹೀಗಿರಾವಲ್ಲಿ ಆ ಪುಡಿರಕ್ತಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದುಪಿನೂಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ ||೧೨|| ನಮ್ಮಪರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲಾಹಾಗಿರಲಿ, ಮಹಾಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ ಜಾಂಬವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕೈಕಟ್ಟಿನಿಂದರ— ಸಾಗರವಾದರೂ ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೊಲವಾಗುವುದು, ಮಂದರಪರ್ವತವಾದರೂ ನಡುಗಿಹೋಗುವುದು, ಯಾವಶತ್ರುಸೇನೆಯಾದರೂ ಈ ತನನ್ನುಅಲುಗಿಸಲಾರದು||೧೩|| ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರಪಡೆಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ಮುಂದಾಳುಗಳೆನಿಸಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನುಪಡೆದಿರುವ ನಿಶಾಚರರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಕಲ ವಾನರಯೂಧಪತಿಯಾದ ಅಂಗದನೊಬ್ಬನೇ

ಅಲ ಮೇಕೊ ವಿನಾಶಾಯ ವೀರೋ ವಾಲಿಸುತಃ ಕಪಿಃ ||೧೪||
 ಪನಸ ಸ್ಯೋರು ವೇಗೇನ ನೀಲಸ್ಯುಚ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಮಂದರೋಪ್ಯನ ಶೀರೈತ ಕಿಂಪುನ ರ್ಬುಧಿ ರಾಕ್ಷ ಸಾಃ ||೧೫||
 ಸದೇವಾಸುರ ಯಕ್ಷೇಷು ಗಂಧರ್ವೋರಗ ಪಕ್ಷಿಷು |
 ಮೈಂದಸ್ಯ ಪ್ರತಿಯೋದ್ಧಾರಂ ಶಂಸತ ದ್ವಿವಿದಸ್ಯವಾ ||೧೬||
 ಅಶ್ವಿಪುತ್ರೌ ಮಹಾಭಾಗಾ ವೇತಾ ಪ್ಲವಗ ಸತ್ತಮೌ |
 ಏತಯೋಃ ಪ್ರತಿಯೋದ್ಧಾರಂ ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ರಣಾಜಿರೇ ||೧೭||
 ಪಿತಾಮಹ ವರೋತ್ಸೇಕಾ ತ್ವರಮಂ ದರ್ಪಮಾಪ್ನಿ ತೌ |
 ಅಮೃತ ಪ್ರಾಶಿನಾ ವೇತೌ ಸರ್ವವಾನರ ಸತ್ತಮೌ ||೧೮||

(ಸಮರ್ಥನ.) ||೧೪|| ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾಭೀರನಾದ, ಪನಸಸ್ಯು-ಪನಸನೆಂಬವಾನರನಿ ರನ, ನೀಲಸ್ಯುಚ-
 ನೀಲನ, ಉರುವೇಗೇನ - ತೀವ್ರವಾದ ಗಮನವೇಗದಿಂದ, ಮಂದರೋಪಿ - ಮಂದರ ಪರ್ವತವು ಕೂಡ,
 ಅನೇರೈತ - ಸಿಡಿದು ಹೋದೀತು, ಯುಧಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಾಃ - ರಕ್ಷಸರು, ಕಿಂಪು
 ನಃ-ಹೇಳತಕ್ಕದೇನು ? ||೧೫|| ಸದೇವಾಸುರ ಯಕ್ಷೇಷು - ದೇವತೆಗಳು, ಆಸುರರು, ಯಕ್ಷರು ಇವ
 ರಿಂದ ಸುಖತರಾದ, ಗಂಧರ್ವೋರಗ ಪಕ್ಷಿಷು - ಗಂಧರ್ವರು, ಉರಗರು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇವರುಗಳಲ್ಲವೂ,
 ಮೈಂದಸ್ಯವಾ - ಮೈಂದನಿಗಾದರೂ ದ್ವಿವಿದಸ್ಯವಾ - ದ್ವಿವಿದನೆಂಬ ವಾನರಸಿಂಹಗಳಿ, ಪ್ರತಿಯೋದ್ಧಾ
 ರಂ - ಇದಿರಿಸಿಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವನ್ನು, ಶಂಸತ - ಹೇಳಿರಿ ||೧೬|| ಏತೌ - ಈ, ಪ್ಲವಗಪ್ರಾಶಿನಮೌ -
 ವಾನರೋತ್ತಮ ರೆನಿಸಿರುವ, ಅಶ್ವಿಪುತ್ರೌ - ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು, ಮಹಾಭಾಗೌ -
 ಮಹಾಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವರು, ಏತಯೋಃ - ಈ ವಾನರರಿಗೆ, ಪ್ರತಿಯೋದ್ಧಾರಂ - ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧ
 ಮಾಡುವವನ್ನು, ರಣಾಜಿರೇ-ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ, ನಪಶ್ಯಾಮಿ-ಕಾಣೆನು, ||೧೭|| ಏತೌ - ಈ ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರು,
 ಪಿತಾಮಹವರೋತ್ಸೇಕಾತ್ - ಬ್ರಹ್ಮನವಂದಾನದಿಂದ, ತ್ವರಮಂ - ಉಕ್ಕುಪ್ಪವಾದ, ದರ್ಪಂ-ಕುಬ್ಜ
 ನ್ನು, ಅಪ್ನಿ ತೌ - ಹೊಂದಿರುವರು, ಅಮೃತ ಪ್ರಾಶಿನೌ - ಅಮೃತಪಾನಮಾಡಿದವರು, (ಅದರಿಂದಲೇ)
 ವಾನರೋತ್ತಮೌ - ವಾನರಾಗೆ ಗಣ್ಯರೆನಿಸಿರುವರು ||೧೮||

ಸಾಲದೆ ? ಆತನುಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ ||೧೦|| ಈ ಪಿವೀರನಾದ ಪನಸನವರಾತ್ರವಾದ
 ಉರವೆಯಿಂದ ಮಂದರಪರ್ವತವಾದರೂ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗುವುದು. ಈಳಗದಲ್ಲಿ ನಿಶಾಚರರು
 ಜೂರ್ಣವಾಗಲು ಅಡ್ಡಿಯೇನು ? ||೧೫|| ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಸುರರಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗಂಧರ್ವರ
 ಲ್ಲಾಗಲಿ, ನಾಗರಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪಕ್ಷಿವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾರಾದರೊರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಮೈಂದನನ್ನು
 ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವರನ್ನೇ ಕಾಣೆನು, ನಿಮಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಿ ||೧೬||
 ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪುತ್ರರೆನಿಸಿ ಮಹಾ ಬಲಪರಾಕ್ರಮ ಗೊಪ್ಪನ್ನರಾಗಿರುವ ಮಹಾ
 ತ್ಮರಾದ ಈ ಕಪಿ ಪುಂಗವರಿಗೆ ಆಯೋಧನದಲ್ಲಿ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವವರು ಯಾರಾದರು ಇದಾ
 ರಯೆ ? ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಇಲ್ಲವು ||೧೭|| ಇವರಿಗೆ ಸರ್ವಲೋಕ ಪಿತಾಮಹನೆನಿಸಿರುವ
 ಬ್ರಹ್ಮದೇವನವರವುಂಟು, ಅದರಿಂದಿವರು ಪ್ರಬಲವಾದ ದರ್ಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇದಾರೆ,
 ಮತ್ತು-ಇವರು ಅಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು, ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವವಾನರರಲ್ಲಿಯೂ ಆಗ್ರ

ಅಶ್ವಿನೋ ರಾತ್ರಿ ನ ಸಾರ್ಥಂ ಹಿ ಸರ್ವಲೋಕ ಪಿತಾಮಹಃ |
 ಸರ್ವಾಽ ವದ್ಯಂತ್ಯ ಮತುಲ ಮನಯೋ ದೃತ್ವ ವಾಸ್ಯುರಾ ||೧೯||
 ವರೋತ್ತೇಕೇನ ಮತ್ತೌಚ ಪ್ರಮಥ್ಯ ಮಹಶೀಂ ಚಮೂಂ |
 ಸುರಾಣಾ ಮಮೃತಂ ವಿರಾ ಪಿತವನ್ತಾ ಪ್ಲವಂಗಮಾ ||೨೦||
 ಏತಾ ವೇವಹಿ ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾ ಸವಾಜಿ ರಥ ಕುಂಜರಾಂ |
 ಲಂಕಾಂ ನಾಶಯಿಷುಂ ಶಕ್ತಾ ಸರ್ವೇತಿವೃಂತು ವಾಸರಾಃ ||೨೧||
 ಮಯೈವ ನಿಹತಾ ಲಂಕಾ ದಗ್ಧಾ ಭೃಗೋತ್ಕೃತಾ ಪುನಃ |

ಸರ್ವಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ - ವಿಶ್ವಾಜನಿಗೂತಾಕನಿಸಿರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮ. ಪುನಃ - ಪುನಃವದ್ಯಂತಿ, ಅನಯೋಃ - ಈ ಮೈಂದದ್ವಿವಿಧರಿಗೆ, ಅಶ್ವಿನೋಃ - ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆ ಈ ಮಾನಸಾರ್ಥಂ - ಮಹಾದೇವೋಸ್ತು, ಅತುಲಂ - ಅಸಮಾನವೆನಿಸಿದ, ಸರ್ವಾವದ್ಯಾಪ್ತಂ - ಯಾರಿ ದಲೂಪಾಪಿಲ್ಲದಿರೋಣವನ್ನು, ದತ್ತವಾ, ಕೊಟ್ಟನಾಗಿದಾನೆ ||೧೯|| (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ವಿರಾ - ಕೂರರೆನಿಸಿರುವ, ಪ್ಲವಂಗಮಾ - ವಾನರರು ವರೋತ್ತೇಕೇನ - ವರದಾನದಕೊಟ್ಟಿರಿದ, ಮತ್ತೌ - ಮದಿಸಿದವರಾಗಿ, (ವಿಭಾಸಂ - ಶತ್ರುಗಳ) ಮಹತೀ - ದೊಡ್ಡಗಾಡ, ಚಮೂಂ - ಸೆನೆಯನ್ನು, ಪ್ರಮಥ್ಯ ಮಹಶೀಂ - ಕುರುಣಾಂ - ದೇವತೆಗಳ, ಅಮೃತಂ - ಅಮೃತವನ್ನು, ಪಿತವನ್ತಾ - ಪಾನ ಮಾಡಿದವರಾಗಿದಾರೆ ||೨೦|| ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾಸರಾಃ - ಕಪಿಗಳೂ, ತಿವೃಂತು - ಇರಲಿ, ಏತಮೇವಹಿ - ಈ ಮೈಂದದ್ವಿವಿಧರಿ, ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾ - ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡವರೇಆದರೆ, ಸವಾಜಿರಥಕುಂಜರಾಂ - ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಸನೆ ಇಂವಸುತವಾದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು, ನಾಶಯಿಷುಂ - ನಾಶಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಶಕ್ತಾ - ಸಮರ್ಥರಾಗಿದಾರೆ ||೨೧|| ಮಯೈವ - ನನ್ನಿಂದಲೇ, ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾಧಿದೇವಿಯು ನಿಹತಾ - ಹೊಡೆದು ಎತ್ತುಳು, ಪುನಃ - ಮತ್ತೆ, (ಲಂಕಾ - ಲಂಕಾನಗರಿಯೂ), ದಗ್ಧಾ - ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ, ಭೃಗೋತ್ಕೃತಾ - ಓದಿದವನಾಗಿದಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು, ಮಯಾ

ಗಣ್ಯರೆನಿಸಿರುವರು ||೧೯|| ಎಲೈ ವಾಸರೋತ್ತಮರುಗಳಿರಾ ! ಸರ್ವಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು-ಪೂರ್ವದ್ ತನಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವದಿಂದ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಈ ಮೈಂದದ್ವಿವಿಧರಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅಸದೃಶವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದಾನೆ ||೧೯|| ವೀಶ್ಯವಂತರಾದ ಈ ವಾನರರಿಬ್ಬರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ವರದಿಂದ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವರುಕೊಟ್ಟ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ದವರಾಗಿದಾರೆ, ||೨೦|| ಇಂತಹ ಮಹಾವೀರರು ಕ್ರೋಧಪ್ರವಶಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ, ಆನೆ ಕುದುರೆ ತೇರು ಕಾಲಾಳುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದಾರೆ, ಇವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಪಿಗಳ ಸಹಾಯವೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ||೨೧|| ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸ ವಿರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಇದೇನೆ, ಮತ್ತು - ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡಿದೇನೆ, ಅಲ್ಲದೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದೇನೆ

ರಾಕ್ಷಸೀಭಿ ರ್ವಿರೂಪಾಃ ಭಿ ದ್ಯೌಷ್ಟಾ ಹಿ ಪ್ರಮದಾ ವನೇ ||೩೦||
 ಏಕವೇಣೀ ಧರಾ ದೀನಾ ಭರ್ತೃಚಿಂತಾ ಪರಾಯಣಾ |
 ಅಧಶ್ಯಯ್ಯಾ ವಿವರ್ಣಾಂಗೀ ಪದ್ಮಿನೀವ ಹಿಮಾಗಮೇ ||೩೧||
 ರಾವಣಾ ದ್ವಿನಿವೃತ್ತಾರ್ಥಾ ಮರ್ತವ್ಯ ಕೃತಸಿಕ್ಷಯಾ |
 ಕಥಂಚಿ ಸ್ತೃಗಶಾಖಾಕ್ಷೀ ವಿಶ್ವಾಸ ಮುಪಪಾದಿತಾ ||೩೨||
 ತತ ಸ್ತಂಭಾಪಿತಾ ಚೈವ ಸರ್ಮಮರ್ಥಾಚ ದರ್ಶಿತಾ |
 ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ ಸಖ್ಯಂ ಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರೀತಿ ಮುಪಾಗತಾ ||೩೩||

ರಕ್ತಸಿಯಿಂದ, ಮುಕುರ್ಮಾಹುಃ - ಅಡಿಗಡೆಗೂ, ರಜ್ಜುರದಾನಾ - ಬೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸಾ - ಆ
 ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ದ್ಯೌಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು ||೩೦|| ಏಕವೇಣೀಧರಾ - ಒಂದೇ
 ಎಳೆಯಜಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು, ದೀನಾ - ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದವಳಾಗಿದಾಳು, ಭರ್ತೃಚಿಂತಾಪರಾಯಣಾ - ಪ
 ತಿಸ್ತರಣೆಯೇಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವವಳು, ಅಧಶ್ಯಯ್ಯಾ - ನೆಲಮೆದಾಸೆಗೊಳಗಿದಾಳು, (ಅದರಂದಲೆ) ಹಿ
 ಮಾಗಮೇ - ಹಿಮಗುಲದಲ್ಲಿ, ಪದ್ಮಿನೀವ - ತಾವರೆಯಬಳ್ಳಿಯಹಾಗೆ, ವಿವರ್ಣಾಂಗೀ - ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ
 ಕರೀರವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವಳು ||೩೧|| ರಾವಣಾತ್ - ರಾವಣನಿಂದ, ದ್ವಿನಿವೃತ್ತಾರ್ಥಾ - ವಿಮುಖವಾದ
 ಕೋರಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದಾಳು (ಅದರಂದಲೆ) ಮರ್ತವ್ಯಕೃತಸಿಕ್ಷಯಾ - ಮರಣದಲ್ಲೀವನನ್ನನ್ನಿಟ್ಟಿದಾಳು,
 ಮೃಗಶಾಖಾಕ್ಷೀ - ಬೆಂಕಿಯಮರದಂತೆಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ||೩೨|| ಆ ಸೀತೆಯು, ಮಯಾ ನನ್ನಿಂದ, ಕಥಂ
 ಚಿತ್ - ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ, ವಿಶ್ವಾಸಂ - ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು, ಉಪಪಾದಿತಾ - ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, ||೩೩|| ತ
 ತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಸ್ತಂಭಾಪಿತಾಚ-ಮತನಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, ಪರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಮರ್ಥಾಚ-ರಾಮ
 ನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ದರ್ಶಿತಾ - ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, ರಾಮಸುಗ್ರೀವ ಸಖ್ಯಂಚ - ರಾಮ
 ಸುಗ್ರೀವರ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪ್ರೀತಿಂ - - ಉಪಾಗತಾ-ಹೊಂದಿದಳು || ೩೩||

ಸಿಯರನಿಡುವೆ ಕಂಡೆನು, ಆ ಸೀತೆರಾದ ಹೆಗಸರು ಆ ಸಾಧ್ಯಿಯನ್ನೆ ಬಹುವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸು
 ತಲಿದಾರೆ, ಆ ಸೀತಾಚರಾಂಗನೆಯರ ರೋಷವೇ ಬಹು ವಿಕಾರವಾದುದು||೩೦|| ಇಂತವರ ನ
 ಡುವೆ-ಒಂದೆಳೆಯ ಜಡೆ ಫುನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಬಹುದೀನಳಾಗಿ, ಅನವರತವೂ ಪತಿಯನ್ನೇ ನೆನೆ
 ಯುತ್ತಾ, ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತು, ಧೂಲಿನ ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಅವಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ಬಾಡಿ
 ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಮಂ ರುತುವಿನಲ್ಲಿ ತಾವರೆಯು ಬಳ್ಳಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಬಹು
 ಶೋಚನೀಯಳಾಗಿರುವಳು ||೩೧|| ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ರಾವಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ ಸಾಯಲೇಬೇ
 ಕೆಂದು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಳು, ಆದರೂ ಹುಲ್ಲೆಯ ಕರು
 ವಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆಜಾನಕಿಯನ್ನು ಬಹುಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ದರ್ಶನಮಾಡಿದನು, ಆದರೂ, ನಾ
 ನು ರಾಮದೂತನೆಂದೂ, ಆತನ ಸಂದೇಶಕರನಾಗಿ ಒಂದಿರುವೆನೆಂದೂ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸ
 ದಿಂದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು ||೩೨|| ಆ ಮೇಲೆ ಕುಳಲ ಪುಶ್ಪೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂ
 ಭಾಷಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದನು, ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು, ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿ
 ಗುಂಟಾಗಿರುವ ಸಖ್ಯವನ್ನೂ ಬಿನ್ನೈವಿದನು, ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಮಹಾನುಭಾವಳು ಬಹು
 ತರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು || ೩೩ || ದೃಢತರವಾದ ಆಕೆಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೂ,

ನಿಯತ ಸ್ವಮುದಾಚಾರೋ ಭಕ್ತಿ ಭರ್ತಾರಿ ಜೋತ್ತಮಾ ||
ಯನ್ಮಹಂತಿ ದಶಗ್ರೀವಂ ಸ ಮಹಾತ್ಮಾ ಕೃತಾಗಸಮ್ |
ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ರಾಮಸ್ತು ವಧೆ ತಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||೪೪||
ಸಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ತಸ್ವಂಗೀ ತ ದ್ವಿಯೋಗಾಂಜ್ವ ಕರ್ಶಿತಾ |
ಪ್ರತಿಪತ್ತಾಠ ಶೀಲಸ್ಯ ವಿದ್ಯೇವ ತಸುತಾಂ ಗತಾ ||೪೫||
ಏವ ಮಾಸ್ತೇ ಮಹಾಭಾಗಾ ನೀತಾಶೋಕಪರಾಯಣಾ ;

(ಅಸ್ಯಾಃ - ಈ ನೀತಾದೇವಿಯು, ನಿಯತಃ - ದೃಢವಾದ, ಸಮುದಾಚಾರಃ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವು, ಭರ್ತರಿ-
ಪತಿಯಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮಾ- ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿರುವ, ಭಕ್ತಿಶ್ಚ - ಭಕ್ತಿಯೂ, (ಇತ್ಯೇತದ್ವಯಂ-ಈ ಎರಡೂ)
ಕೃತಾಗಸಂ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತಪ್ಪುಳ, ದಶಗ್ರೀವಾ - ರಾವಣನನ್ನು, ಯತ್-ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ನಹಂತಿ-
ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದೋ, ತತ್ - ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಸಃ - ಆ ರಾಮನು, ಮಹಾತ್ಮಾ - ಹೇರಳವಾದ
ತಪಸ್ಸಿನ ಮುಮಯುಷ್ಠವನೆಂಬ (ಪ್ಲೂತಸ್ಯಃ - ತಿಳಿದುಬಿಡುವುದಕ್ಕಾದುದಾದ) ತರ್ಹ-ಆದರ, ರಾಮ
ಸ್ತು - ರಾಮನಾದರೋ, ತಸ್ಯ - ಆರಾವಣನ, ಬಧೇತು-ಇಹಾರದಕ್ಷಿಯಾದರೋ, (ಕರ್ಮ-ಕರ್ಮವು)
ಭವಿಷ್ಯತಿ - ಆಗುವದು, (ನೀತಾಃ-ನೀತಿಯಾದರೋ) ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರಂ - ಅವನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಾಮಾ
ನ್ಯಕಾರಣವಾದವಳು ಮಾತ್ರವೇ (ಭವತಿ - ಆಗುತ್ತಾಳೆ) ||೪೪|| ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ - ಸ್ವಭಾವದಿಂದ
ಲೇ, ತಸ್ವಂಗೀ - ಕೃಶಂಗಿಯಾಗಿರುವಳೋ, ತದ್ವಿಯೋಗಾತ್ - ಆ ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ, ಕರ್ಶಿ
ತಾಚ - ನವೆದು ಹೋಗಿರುವುದೋ ಆಗಿರುವ, ಸು-ನಂದನಾದೇವಿ, ಪ್ರತಿಪತ್ತಾಠ ಶೀಲಸ್ಯ ಪಾಡ್ಯಮಿಯಲ್ಲಿ
ಬಿಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳು, ವಿದ್ಯೇವ - ಬಿಡುವ ದಾಂ, ಕೃತಾಃ - ಮಾಡಿಸುವವನ್ನು, ಗತಾ-ಹೊಂ
ದಿದಾಳೆ ||೪೫|| ಮಹಾಭಾಗಾ - ಮಹಾಶಯವುಳ್ಳವನು, ನೀತಾಃ - ನೀತಾದೇವಿಯು, ಏವ-ಈ ಪ್ರ
ಕಾರವಾಗಿ, ಶೋಕಪರಾಯಣಾ - ಬಿಡುವದೇ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತಿಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಆಸ್ತ-ಇದಾಳೆ,
ಅತ್ರ - ಈ ಕಾರ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಯತ್-ಯಾವುದೇ, ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ-ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದೋ

ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ನಲಗೊಂಡಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಶೀಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅದೇನಾದರೂ ಆಗಿ, ಮಹಾಸರಾಧಿಯಾಗಿ
ದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ತಪೋಗ್ನಿಯು ರಾವಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ
ರೆ, ಅವನೂ ಮಹಾತಪಃ ಫಲವುಳ್ಳವನಾಗಿದಾನೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ, ಆದರೂ ಆ
ಖೂಳನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ರಾಮನೇ ಕಾರಣನಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ||೪೪|| ೪೪|| ಆ ಸ
ತೀ ಶಿರೋಮುಖಿ ನಾದ ನೀತೆಯಾದರ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಕೃಶಂಗಿಯಾಗಿರುವಳು, ಇದರ
ಮೇಲೆ ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ನವೆದು ಹೋಗಿದಾಳೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಪಾಡ್ಯಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿ
ದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಾಠಮಾಡುವವನ ವಿದ್ಯೆಯು ಕೃಶವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಬಡತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ
ಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ ||೪೫|| ಮಹಾಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳಾದ ಜಾನಕಿಯು ಬಹುಶೋಕಪರ
ವಳಾಗಿ ಇಂತಹ ಕಷ್ಟದಶೆಯಲ್ಲಿರುವಳು, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನಮಾಡಬೇಕೋ

ಯದತ್ರ ಪ್ರತಿಹರ್ತವ್ಯಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತಾಮ್ ||೪೬||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ಏಕೋನ ಪಕ್ಷಿ ತಮಸ್ಸರ್ಗಃ

ತತ್ ಸರ್ವಂ-ಅದೆಲ್ಲವೂ, (ಯುಷ್ಠಾಭಿಃ- ನಿಮ್ಮ ಗಳಿಂದ) ಉಪಪದ್ಯತಾಃ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ||೪೬||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಅದೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಸರಿ ಮಾಡಿ ನೆರವೇರಿಸ ಬೇಕಾಗಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿರವಿಮಿಸಿದನು ||೪೬||

— ಇಂತು ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಂಡೆ ಪಕ್ಷಿ ತಮಸ್ಸರ್ಗಃ

ತಸ್ಯ ತದ್ವಚನಂ ಕೃತ್ವಾ ವಾಲಿಸೂನು ರಭಾಷತ |

ಅಯುಕ್ತಂ ತು ವಿನಾ ದೇವೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಿಕ್ಷು ವಾನರಾಃ ||೧||

ಸಮೀಪಂ ಗಂತುಮಸ್ಮಾಭೀ ರಾಘವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀ ನಟಾನೀತಾ ಇತಿ ತತ್ರ ನಿವೇದನಂ |

ಅಯುಕ್ತಮಿವ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಭವದ್ಭಿಃ ಪ್ಯಾತವಿಕ್ರಮೈಃ ||೨||

— ಅರವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ—ಹರಿವರ ವಚನವ ನಾಲಿಸಿ | ಹರಿಗಳ ತಾಂ ಸೀತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇಪ್ತವಾದ ಸರಿಯನೆ |

ಹರಿನಾಯಕ ಜಾಂಬವನಾ | ಸಿರಿರಾಮನ ಮು ತಿಯನರಿತು ನಡೆಯಿರಿ ಯೆಂದಂ ||

ವಾಲಿಸೂನುಃ - ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅರಗದನು, ತಸ್ಯ - ಆ ಹನುಮಂತನ, ತತ್ - ಆ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಹೇ ವಾನರಾಃ - ಎಲೈ ಕುರಿಗಳಿರಾ ! ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿರುವ, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ರಾಘವಸ್ಯ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಸಮೀಪಂ - ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು, ದೇವೀಂವಿನಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಗಂತುಂ - ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ಅಯುಕ್ತಂ - ಯುಕ್ತವಲ್ಲ, ||೧|| ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು

— ಅರವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಪ್ರಭಂಜನಾತ್ಮಜನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ತನ್ನ ಯಾವ ದ್ವೈತಾಂತವನ್ನೂ ಜಾಂಬವನೇ ವೊದಲಾದ ವಾನರೋತ್ತಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸೀತೆಯ ಕಷ್ಟಪಡೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕಪಿ ವೀರರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಹೋಗಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡುವುದು ಸಂಗತವಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಾವ ರಾಜನಾದ ಅಂಗದನು-ವಾನರರನ್ನೇ ನೋಡಿ, ಎಲೈ ಕಪಿವೀರರುಗಳಿರಾ ! ನಾವುಗಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೂ, ಆಕೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳುವುದು ಅಯುಕ್ತವಾಗಿ

ನ ಹಿ ನಃ ಪ್ಲವನೇ ಕಶಿ ನ್ನಾಪಿ ಕಶ್ಚಿ ತ್ವರಾಕ್ರಮೇ ।

ತುಲ್ಯ ಸ್ನಾಮರ ದೈತ್ಯೇಷು ಲೋಕೇಷು ಹರಿಸತ್ತಮಾಃ ॥೩॥

ತೇಷ್ವೇವಂ ಹತವಿರೇಷು ರಾಕ್ಷಸೇಷು ಹನೂಮತಾ ।

ಕಿಮನ್ಯ ದತ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಯಾಮ ಜಾನಕೀಂ ॥೪॥

ತಮೇವಂ ಕೃತ ಸಂಕಲ್ಪಂ ಜಾಂಬವಾಃ ಹರಿಸತ್ತಮಾಃ ।

ತು - ಆದರೆ, ನಚಾನೀತಾ - ತರಬ್ಬಡಲಿಲ್ಲ, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ತತ್ರ - ಆ ರಾಮ ಸನ್ನಿಧಿ
ಯಲ್ಲಿ, ಬ್ಯಾತವಿಕ್ರಮೈಃ - ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಭವದ್ವಿಃ - ನಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಂದ,
ನಿವೇದನಂಚ-ತಿಳಿಸೋಣವೂ, ಅಯುಕ್ತಾವಿವ - ಅನುಚಿತವೆಂದೇ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ಹರಿಸ
ತ್ತಮಾಃ - ಎಲೈ ಕಪಿವೀರರುಗಳಿರಾ ! ಸಾಮರದೈತ್ಯೇಷು - ದೇವಾಸುರರಿಮೊಡಗೂಡಿದವ, ಲೋಕೇ
ಷು-ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಚಿತ್ - ಯಾವನಾದರೂ, ಪ್ಲವನೇ-ಹಾರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ನಃ-ನನಗೆ, ತುಲ್ಯಃ-
ಸಮನನಿಸಿದವನು, ನ-ಇಲ್ಲ, ಪರಾಕ್ರಮೇಽಪಿ - ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಶಿತ್ - ಯಾವನೂ, ನಃ - ಇಲ್ಲ
ವಲ್ಲ ? ॥ ೩॥ ತೇಷು - ಆ, ರಾಕ್ಷಸೇಷು - ರಕ್ಕಸರು, ಹನೂಮತಾ- ಅಂಜನೆಯನಿಂದ, ಹತವೀ
ರೇಷು (ಸತ್ತವು) ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ವೀರರುಳ್ಳವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅತ್ರ-ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕರ್ತವ್ಯಂ - ಮಾಡ
ತಕ್ಕುದಾಗಿರುವ, ಅನ್ಯತ್ - ಬೇರೆ ಕೆಲಸವು, ಕಿಂ - ಯಾವುದು, ಅಸ್ತಿ-ಉಂಟು, ಜಾನಕೀಂ - ಸೀ
ತೆಯನ್ನು, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಯಾಮ - ಹೋಗೋಣ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು) ಮಾನರ್ಥ-
ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಾಷತ-ಹೇಳಿದನು ॥೩॥ ಅರ್ಥವಿತು - ಕಾರ್ಯಜ್ಞನಾದ, ಹರಿಸತ್ತಮಾಃ - ಕ
ಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಯಜಮಾನನಾಗಿರುವ, ಜಾಂಬವಾಃ-ಜಾಂಬವಂತರು, ಪರಮಪ್ರೀತಃ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋ
ಷಿಸುವವನಾಗುತ್ತಾ, ಏವಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ, ಕೃತಸಂಕಲ್ಪಂ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದೋಷನೆಯುಳ್ಳ,

ತೋರುತಲಿದೆ, ದೇವಾಸುರರೇ ಮೊದಲಾದವರೊಳಗೆ ನಿವೃದ್ಧಿಗಳ ಗಮನವಿರದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಾ
ಕ್ರಮಾತಿಶಯಕ್ಕೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸಮನನಿಸಿದ ವೀರನೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂತು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಾ
ಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ನಾವು ರಾಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ, 'ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೆವು, ಆದರೆ ಆಕೆ
ಯನ್ನು ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ' ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳೋಣವು ಬಹು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ
ಮತ್ತು-ಈ ವೀರಾಂಜನೇಯನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರೊಳಗೆ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ
ರೊಡ ವೀರ-ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಹರಿಸಿಯೇ ಬಂದಿದಾನೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಬಂದಿ
ರುವನು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವು ಸೇರೇಷವಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ.
ಆದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ
ಹೋದರೆ, ನಮಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗೌರವವಾಗಿಯೂ, ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ
ದಲ್ಲವೆ ? ಎಂದನು ॥೩, ೨, ೩, ೪॥ ಆ ಕಪಿಸೇನೆಗೆಲ್ಲ ಯಜಮಾನನಾಗಿರುವ ಜಾಂಬವಂ
ತನು-ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಯ್ಯಾ ರಾಜಕುಮಾರಾ ! ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ಈ
ಕಾಲದೇಕಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ನೀನು ಇಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿರು
ವುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನನಗೂ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಲಿದೆ, ಆದರೆ-ನಾನೊಂದುಮಾತನ್ನು

ಉವಾಚ ಪರಮ ಪ್ರೀತೋ ವಾಕ್ಯ ಮರ್ಥವ ದರ್ಥವಿತ್ ||೫|| ||

ನ ತಾವ ದೇಷಾ ಮತಿ ರಕ್ಷಮಾ ನೋ ಯಥಾ ಭವಾ ನೈಶ್ಯತಿ ರಾಜಪುತ್ರ |

ಯಥಾ ತು ರಾಮಸ್ಯ ಮತಿ ನಿವಿಷ್ಟಾ ತಥಾ ಭವಾನ ಶೈತು ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಮ್ ||೬|| ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುರದರಕಾಂಡೆ ಷಷ್ಠಿ ತಮಸ್ಸರ್ಗಃ

ತಂ-೮ ಅಂಗದನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅರ್ಥವತ್-ಪ್ರಕೃತವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ, ವಾಕ್ಯಂ-ವಚನವನ್ನು, ಉವಾಚ-ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೫|| || ಹೇರಾಜಪುತ್ರ-ಎಲೈ ರಾಜಕುಮಾರನೇ !, ಭವಾ - ನೀನು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ಪಶ್ಯತಿ - ಆ ಲೋಚನಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ವಿಷಾ - ಇಂತಹ, ಮತಿಃ - ಆ ಲೋಚನೆಯು ನಃ-ನಮಗೆ, ತಾವತ್ - ಈಗ, ಅಕ್ಷಮಾ-ತಕ್ಕದ್ದೆನಿಸಿದುದು, ನ-ಅಲ್ಲವೆ? ತಕ್ಕದ್ದೇ ಹೌದು, (ತಥಾಪಿ-ಹಾಗಾದಾಗ್ಯೂ) ರಾಮಸ್ಯ - ರಾಮನಿಗೆ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಮತಿಃ - ಸಮ್ಮತಿಯು, ನಿವಿಷ್ಟಾ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಭವಾ - ನೀನು, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಂ - ಕೆಲಸವು ಈ ಡೀರುವುದನ್ನು, ಪಶ್ಯತು - ಆ ಲೋಚಿಸು || ೬ || ||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮುದುಕನೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಆ ನಾನು ಹೇಳುವ ನುಡಿಯು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸು, ಆದೇನು ಎಂಬೆಯೋ? ಕೇಳು:—||೫||— ನೀನು ಯುವರಾಜನೇ ಹೌದು, ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರೂ ಆಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ, ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದಕಾರೂ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆ ಮಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಧೃತ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಇದರಮೇಲೆ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ನೀನುಯಾವ ಬಗೆಯಾದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ನ್ಯಾಯವೋ ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವೆಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು ||೬||—||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರ ಕಾಂಡೆ ಏಕಷಷ್ಠಿತಮ ಸ್ವರಗಃ

ತತೋ ಜಾಂಬವತೋ ವಾಕ್ಯ ಮಗೃಹ್ಣಂತ ವನಾಕಸಃ |
ಅಂಗದ ಪ್ರಮುಖಾ ವೀರಾ ಹನುಮಾಂ ಶ್ವ ಮಹಾ ಕಪಿಃ ||೧||
ಪ್ರೀತಿ ಮಂತ ಸ್ತುತ ಸ್ವರೈ ವಾಯುಪುತ್ರ ಪುರಸ್ಕರಾಃ |
ಮಹೇಂದ್ರಾ ೨ ದ್ರಿಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪುಪ್ಲವುಃ ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಾಃ ||೨||

— ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ — ಮಧುವನವ ನೈದಿ ಕಪಿಗಳ್ | ಮೈಥು ಸೇವನದಿಂದ ಕೊರ್ವಿ ಬನಮಂ ಕಿಡಿಸಲ್ |

ದಧಿವಕ್ತ್ಯಾಭಿಧ ವನಪಂ || ಮಧುರೇತರ ವಚವದಿಂದ ಲವರಂ ತಡದಂ ||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಅಂಗದಪ್ರಮುಖಾಃ - ಅಂಗದನೇಮೊದಲಾಗಿರುವ, ವೀರಾಃ - ಕೂರರಾ
ದ, ವನಾಕಸಹಃ - ವಾನರರು, ಜಾಂಬವತಃ- ಜಾಂಬವಂತನ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಗೃಹ್ಣಂತ -
ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು, ಹನುಮಾಂಶ್ಚ - ಹನುಮಂತನೆಂಬ, ಮಹಾಕಪಿಃ - ವಾನರೋತ್ತಮನೂ, ಅಗೃಹ್ಣ
ತ - ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು, || ೧ || ತತಃ - ಆಹಿಂದೆ, ವಾಯುಪುತ್ರಪುರಸ್ಕರಾಃ - ಹನುಮಂತನೇಮೊದ
ಲಾಗಿರುವ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಪ್ಲವಗರ್ಷಭಾಃ - ವಾನರೋತ್ತಮರು, ಪರಮಪ್ರೀತಾಃ - ಬಹಳವಾ
ಗಿಸಂತೋಷಿಸಿದವರಾಗಿ, ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿಂ - ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವನ್ನು, ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ - ಬಿಟ್ಟು, ಪುಪ್ಲ
ವುಃ - ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಹೊರಟರು || ೨ || ಮೇರುವಂಂದರಸಂಕಾಶಾಃ - ಮೇರುವಂಂದರಗಿರಿಗಳಿಗಿಡಿಯಾದ,

— ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಳಿಕ ಕಪಿವೃದ್ಧನಾಗಿರುವ ಜಾಂಬವನು ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಅಂಗದ
ನೇಮೊದಲಾದವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಆಂಜನೇಯನೂ
ರಾಮಾಂಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಜಾಂಬವನ ನುಡಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮ್ಮತಿ
ಸಿದನು ||೧|| ಆಹಿಂದೆ - ಕಪಿವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಆಂಜನೇಯನು ಮುಂದೆಹೊರಟನು,
ಇತರವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನುಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು, ಎಲ್ಲರೂಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತಾ, ಸೀತೆಯನ್ನುಕಂಡ ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ ಹೊರ
ಟರು ||೨|| ಆ ಕಪಿವೀರರೆಲ್ಲ ಬುಟ್ಟಿಬುಟ್ಟಿರೂ ಮೇರುವಂಂದರಗಳಂತೆ ತೋರವಾಗಿರುತ್ತಾ,

ಮೇರು ಮಂದರ ಸಂಕಾಶಾ ಮತ್ತಾ ಇವ ಮಹಾಗಜಾಃ |
 ಛಾದಯಂತ ಇವಾ ಕಾಶಂ ಮಹಾ ಕಾಯಾ ಮಹಾ ಬಲಾಃ ||೩||
 ಸಭಾಜ್ಯ ಮಾನಾ ಭೂತೈ ಸ್ತ ವಾತ್ಸ ವಂತಂ ಮಹಾಬಲಮ್ |
 ಹನೂ ಮಂತಂ ಮಹಾ ವೇಗಂ ವಹಂತ ಇವ ದೃಷ್ಟಿಭಿಃ ||೪||
 ರಾಘವೇ ಚಾರ್ಘ ನಿವೃತ್ತಿಂ ಕರ್ತುಂ ಚ ಪರಮಂ ಯಶಃ |
 ಸಮಾಧಾಯ ಸಮೃದ್ಧಾರ್ಥಾಃ ಕರ್ತೃಸಿದ್ಧಿಭಿ ರುನ್ಮತಾಃ ||೫||
 ಪ್ರಿಯಾ ಖ್ಯಾನೋ ನ್ಮುಖಾ ಸ್ವರೈ ಸರೈ ಯುದ್ಧಾ ಭಿ ನಂದಿನಃ |
 ಸರೈ ರಾಮ ಪ್ರತೀ ಕಾರೇ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾ ಮನಸ್ವಿನಃ ||೬||

ಮತ್ತಾಃ - ಮದಿಸಿರುವ, ಮಹಾಗಜಾಃ - ದೊಡ್ಡ ಆನೆಗಳಂತಿರತಕ್ಕ, ಆಕಾಶಂ - ನಭೋಮಂಡಲ
 ವಸ್ತು, ಛಾದಯಂತಇವ - ಮುಚ್ಚುತ್ತಿರುವರೋಂಬಿಂತಿರುವ, ಮಹಾಕಾಯಾಃ - ತೋರವಾದವೈ
 ಗಳುಳ್ಳ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಹೇರಳವಾದಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, || ೩ || ಭೂತೈಃ - ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸಭಾ
 ಜ್ಯಮಾನಂ - ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಆತ್ಮವಂತಂ - ಧೈರ್ಯವಂಶನ್ನ ನಾಗಿರುವ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೆಚ್ಚಿ
 ದಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ವೇಗಮಂತಂ - ಬಹುತರವೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ, ಹನುಮಂತಂ - ಅಂಜನೇಶನ
 ನ್ನು, ದೃಷ್ಟಿಭಿಃ - ನೋಟಗಳಿಂದ, ವಹಂತ ಇವ (ಸ್ಥಿತಾಃ -) ಹೊತ್ತುಕೊಂಡುಹೋಗುವವರಂತಿ
 ರುವ, || ೪ || ರಾಘವೇ - ರಾಮನಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥನಿವೃತ್ತಿಂ - ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಪರಮಂ - ಉತ್ತಮವಾ
 ದ, ಯಶಃ - ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಕರ್ತುಂ - ಉಂಟುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಸಮಾಧಾಯ - ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸಮೃದ್ಧಾ
 ರ್ಥಾಃ - ಸಿಧ್ಧವಾದಕಾರ್ಯವುಳ್ಳವರಾದವರೇ, ಕರ್ತೃಸಿದ್ಧಿಭಿಃ - ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ, ಉನ್ಮತಾಃ - ಉ
 ಬ್ಬಿದವರಾಗಿರುವ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ, || ೫ || ಪ್ರಿಯಾಖ್ಯಾನೋನ್ಮುಖಾಃ-ಹಿತವಚನವನ್ನು ಹೇ
 ಳಲುವುಕ್ತರಾಗಿ, ಸರ್ವ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಯುದ್ಧಾಭಿನಂದಿನಃ - ಕಾಲಗದಲ್ಲಿನಂತೋಪವುಳ್ಳವರೂ, ಸರ್ವ-
 ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ರಾಮಪ್ರತೀಕಾರೇ - ರಾಮನಿಗೆಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಃ-ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ
 ದಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವರೂ, ಮನಸ್ವಿನಃ-ಚಿತ್ತವಾದಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ, ಪುಪ್ಲುವು-ಹಾರುತಹೊರಟರು

ಮಹಾಗಜಗಳಂತೆ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದರು, ಇವರ ಆಗಮನದ ಮೈಭವದಿಂದ ಆ ಕಾಶದಬೈಲು ಮು
 ಚ್ಚಿ ಹೋಗುವಂತಿದ್ದಿತು ||೩|| ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಧೀರನಾದ ಮಾರು
 ತಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಹಾ ವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಹನುಮಂ
 ನನ್ನು ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರೊಂಟೆ ಸಂತೋ
 ಷಾಂತತಮದಿಂದ ದುಃಖಮರನೆ ನೆಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೪|| ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನರೂಪವಾದ ಕಾ
 ರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನಾನು ಮುಂದು, ತಾನು ಮುಂದು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಲಾ
 ಶಿಸುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಮುಂದೆ ಆತನಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡ
 ಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೇರ
 ಳವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ ನಡೆಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ||೫|| ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನಾಚಾರವ
 ನ್ನುತಿಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಕೈಕೈಕೂಡಿದವೇಳೆ ಹಗೆಗಳೊಡನೆ ಕಲಿತು
 ಬೇಗನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಯಕೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಪ್ಲವಮಾನಾಃ ಖ ಮಾಪ್ಲುತ್ಯ ತತ ಸ್ತೇ ಕಾನಸಾಕಸಃ |
 ನಂದನೋಪಮ ವಾಸೇದು ವನನು ದ್ರುನು ಶತಾ ಯುತಮ್ ||೬||
 ಯತ್ತ ಸ್ತಧುವನಂ ನಾಮ ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯಾಭಿ ರಕ್ಷಿತಮ್ :
 ಅಧ್ಯಪ್ಯಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವಭೂತ ಮನೋಹರಂ ||೪||
 ಯದ್ರಕ್ಷತಿ ಮಹಾವೀರೈ ಸ್ತದಾ ದಧಿಮುಖಃ ಕಪಿಃ |
 ಮಾತುಃ ಕಪಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||೫||
 ತೇ ತದ್ವನ ಮುಪಾಗಮ್ಯ ಬಭೂವುಃ ಪವನೋತ್ಕಟಾಃ |

|| ೬ || ತತಃ - ಅಮೇಲಿ, ತೆ - ಆ, ಕಾನಸಾಕಸಃ - ವಾನರರು ಖಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕರಿತು
 ಆಪ್ಲುತ್ಯ - ಹಾರಿ, ಪ್ಲವಮಾನಾಃ - ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಲಿರುವವಾಗಿ, ನಂದನೋಪಮಂ - ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾ
 ನಕ್ಷತ್ರವಾದ ದ್ರುಮಲತಾಯುತಂ-ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುತವಾಗಿರುವ, ವನಂ- ವನವ
 ನ್ನು, ಆಸೇದುಃ - ಸೇರಿದರು || ೬ || ಅಭಿರಕ್ಷಿತಂ-ಸುತ್ತಲೂ ವಾನರರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ, ಸ
 ವರ್ವಭೂತಾನಾಂ - ಎಲ್ಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ, ಅಧ್ಯಪ್ಯಂ-ಶಿರಸ್ಸರಿಸಲಕಕ್ಕನಾಗಿರುವ, ಸರ್ವಭೂತಮನೋ
 ಹರಂ - ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸತಕ್ಕ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನ, ಯತ್ - ಯಾವ ಉ
 ದ್ಯಾನವನವು, ಮಧುವನಂನಾಮ-ಮಧುವನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೋ, || ೪ || ಕಪಿಮುಖ್ಯಸ್ಯ - ವಾ
 ನರವರನೆನಿಸಿರುವ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾದೀರನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಮಾತುಃ - ಸೋ
 ದರವಾದವನಾಗಿರುವ, ಮಹಾವೀರಃ - ಹೀರನಾದದರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ದಧಿಮುಖಃ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ
 ಕಪಿಃ - ವಾನರನು, ಯತ್ -ಯಾವಮಧುವನವನ್ನು, ರಕ್ಷತಿ - ಕಾಪಂಡುತಲಿರುವನೋ, || ೫ || ತತಃ-
 ಅಂತಹ, ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನ, ಮನಃಕಾಂತಂ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತ್ಯಂತವ್ಯವಾದ, ಮಹತ್ -
 ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ, ವನಂ - ಉದ್ಯಾನವನವನ್ನು, ತೇ - ಇ, ವಾನರಾಃ - ವಾನರರು, ಉಪಾಗಮ್ಯ -

ಶ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನಿಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ತವಕ; ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾ ಧೀರರು||
 ಆ ವನಾಕಸರಲ್ಲರೂ ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಂಪ್ಯುಳಿಸುತ್ತಾ, ಹಾರುತ್ತಾ, ನೆಗೆಯುತ್ತಾ
 ದಾಟುತ್ತಾ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಾ, ವಿಚಿತ್ರಗಮನಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಬಂದು,
 ಬಗಬಗೆಯ ಮರ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೈವನಂದೆ ರಮಣೀಯವಾ
 ಗಿರುವ ಮಧುವನದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ||೬|| ಆ ಮಧುವನವಾದರೆ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮ
 ನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೇರಿದುದು, ಸಮಸ್ತ ಪುಷ್ಪಫಲಾದಿಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ, ಜೇನು
 ಕೊಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ದರಿಂದಲೂ, ಮಧುವನವೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕನಾಮದಿಂದಲೋಕಪ್ರಸಿ
 ದ್ಧವಾಗಿಿದ್ದಿತು, ಅದನ್ನು ಬಹುಮಂದಿಕಾವಲಿದ್ದು, ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು,
 • ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಅದರ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಲೋಕವಾದರೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಿದ್ದಿತು,
 ಮತ್ತು — ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದುದು, ||೪|| ಮಹಾಧೀರನೆನಿಸಿದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ
 ಸೋದರವಾದವನೆನಿಸಿದ ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ಕಪಿವೀರನು ಯಜಮಾನನೆನಿಸಿ, ಆ ಮಧುವನ
 ವನ್ನು ಸರ್ವದಾಬಲವಿಚ್ಛರಿಕೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು, ||೫|| ಇಂತಪಾರವಾದಸೊಬ
 ಗಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆಮಧುವನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಮಹಾವೀರರನಿಸಿದ, ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ

ವಾನರಾ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮನಃಕಾಂಠಂ ಮಹಾ ವನಮ್ ||೧೦||
 ತತಸ್ತೇ ವಾನರಾ ಹೃಷ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಷುಭುವನಂ ಮಹತ್ |
 ಕುಮಾರ ಮಭ್ಯಯಾಚಂತ ಮಥೂನಿ ಮಧುಪಿಂಗಳಾಃ ||೧೧||
 ತತಃ ಕುಮಾರ ಸಾಂ ವೃದ್ಧಾ ಜಾಂಬವ ತೈ ಮುಖಾ ಕರ್ಪೀ |
 ಅನುಮಾನ್ಯ ದದಾ ತೇಷಾಂ ನಿಸರ್ಗಂ ಮಧುಭಕ್ಷಣೆ ||೧೨||
 ತತಶ್ಚಾ ನುಮತಾ ಸ್ವರೇ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಾ ವನಾಕಸಃ |

ಸೇರಿ, ಪರಮೋತ್ಕಟಃ - ಹೇರಳವಾದ ಉತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರು, ಬಳೂವುಃ - ಆದರು ||೧೦|| ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ಮಧುಪಿಂಗಳಾಃ - ಜೇನುತುಪ್ಪದಂತೆ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದವರಾದ, ತೇ - ಆ, ವಾನರಾಃ - ಕಪಿಗಳು, ವ ಹತ್ - ದೊಡ್ಡದಾದ, ಮಧುವನಂ - ಸುಗ್ರೀವೋದ್ಯಾನವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಹೃಷ್ಯಾ - ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಕುಮಾರಂ - ಅಂಗದವನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಥೂನಿ - ಜೇನು ಕೊಡಗಳನ್ನು, ಅಭ್ಯಯಾಚಂತ - ಬೇಡಿದರು ||೧೧|| ತತಃ - ಇರುವಾಯ, ಕುಮಾರಃ - ಅಂಗದನು, ವೃದ್ಧಾ - ಮುದುಕರಾಗಿರುವ, ಜಾಂಬವತ್ಪ್ರಮುಖಾ - ಜಾಂಬವನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ ತಾ - ಆ, ಕರ್ಪೀ - ವಾನರರನ್ನು, ಅನುಮಾನ್ಯ - ಸಮ್ಮತಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಸಿ, ತೇಷಾಂ - ಮಧುವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ ವಾನರರಿಗೆ, ಮಧುಭಕ್ಷಣೆ - ಮಧುಪಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ನಿಸರ್ಗಂ - ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು, ದದಾ - ಕೊಟ್ಟನು ||೧೨|| ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಃ - ಮೊದಲೇ ಸೀತಾರ್ಪಣದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿರುವ, ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ಮಧುಭಕ್ಷಣೆ - ಮಧುಪಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅನುಮತಾಃ - ಅಂಗದನಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಆಗಿರುವರಾದಕಾರಣವೇ, ಮುದಿತಾಃ - ಆನಂದವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪ್ರೇರಿತಾಃ - ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವನಾಕಸಃ - ವಾನರರು, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಪ್ರಸೃತ್ಯಂತಃ - ಮನಬಂದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವವರು,

ಸರ್ವರಕ್ಷಾನ್ತಗಳನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಸುಗ್ರೀವನಮಧುವನದ ಸಾಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದರು ||೧೦|| ಆ ಮೇಲೆ ಮಧುವಿನಂತೆ ಪಿಂಗಳವರ್ಣರಾಗಿ ಹರ್ಷಪರವಶರಾದ ಆ ಕಪಿಗಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಂಗದನ ಬಳಿಗೆಬಂದು, ಎಲೈ ಯುವರಾಜನೇ ! ನಾವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಸಿವೆಬಾಸುರಿಕೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಈ ವನದಲ್ಲಿನಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಮನುವಾರಮಧುಪಾನವನ್ನುಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದುವಿನಯದಿಂದಬೇಡಿದರೂ, ||೧೧|| ಬಳಿಕ ಅಂಗದನು - ತಾನುಯುವರಾಜನೇಆಗಿದ್ದರೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವುದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದನು, ಜಾಂಬವಾದಿ ವೃದ್ಧ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಏನೈಜಾಂಬವಂತನೇ ! ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂನಮ್ಮಂತೆ ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನದಿಂದಂತೋಷದಿಂದಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಬಹುದೂರದದೂರಿಯನ್ನು ದಾಟಬಂದುಬಳಿರುವರು, ಈ ಮಧುವನವನ್ನು ಕೊಕ್ಕು, ಜೇನುತುಪ್ಪವೇಮೊದಲಾದ ಆಹಾರದಿಂದತೃಪ್ತರಾಗುವಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದೇ ? ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಆತನನ್ನುಸಮ್ಮತಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಸಿ, ಬಳಿಕ ವಾನರರಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮಧುವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತನು ||೧೨|| ಕಪಿವೀರರಿಗೆಲ್ಲಜಾಂಬವನ ಮತ್ತು ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನ ಅನುಜ್ಞೆಯಾಯಿತು, ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರೇರಿತರಾದರು

ಮುನಿತಾಶ್ಚ ತತಸ್ತೇಜಃ ಪ್ರಸೃತ್ಯಂತೋಽಭವಂ ಸ್ತುತಃ ||೧೬||

ಗಾಯಂತಿ ಕೇಚಿ ತ್ಪ್ರಾಣಧಂತಿ ಕೇಚಿ ನೈತ್ಯಂತಿ ಕೇಚಿ ತ್ಪ್ರಹಸಂತಿಕೇಚಿತ್ ||

ಪತಂತಿ ಕೇಚಿ ದ್ವಿಚರಂತಿ ಕೇಚಿತ್ ಪ್ಲವಂತಿ ಕೇಚಿ ತ್ಪ್ರಲವಂತಿ ಕೇಚಿತ್ ||೧೭||

ಪರಸ್ಪರಂ ಕೇಚಿ ದುಪಾಶ್ರಯಂತೇ ಪರಸ್ಪರಂ ಕೇಚಿ ದುಪಾಕ್ರಮಂತೇ |

ಪರಸ್ಪರಂ ಕೇಚಿ ದುವ ಬ್ರುವಂತೆ ಪರಸ್ಪರಂ ಕೇಚಿ ದುಪಾಕಮಂತೇ ||೧೮||

ದುಮಾ ದ್ವುಮಂ ಕೇಚಿ ದಭಿದ್ರವಂತಿ ಕ್ಷಿತಾ ನಗಾಗ್ರಾ ನಿಪತಂತಿ ಕೇಚಿತ್ |

ಅಥವಾ - ಆಗಿದ್ದರು ||೧೬|| ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಗಾಯಂತಿ - ಗಾನವಾಡತೊಡಗಿದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಪ್ರಾಣಂತಿ - ಲಾಗಹಾಕ ತೊಡಗಿದರು, (ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಉರುಳತೊಡಗಿದರು) ಕೇಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ನೈತ್ಯಂತಿ - ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಪ್ರಹಸಂತಿ - ಅಟ್ಟಹಾಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರು, ಪತಂತಿ - ಧುಮ್ನಿಕ್ಕುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಇತರರು ಕೆಲವರು, ವಿಚರಂತಿ - ಓಡಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಅನ್ಯರು ಕೆಲವರು, ಪ್ಲವಂತಿ - ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಅವರರು ಕೆಲವರು, ಪ್ರಲವಂತಿ - ನುಸುಬಂದಂತೆ ಹರಟುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೭|| ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ಉಪಾಶ್ರಯಂತೆ - ಸೇವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು, ಉಪಾಕ್ರಮಂತಿ - ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ಉಪಾಕ್ರಮಂತೆ - ಮೂಕನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಪರಸ್ಪರಂ - ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ, ಉಪಾಕ್ರಮಂತೆ - ಆಟವಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೮|| ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ದುಮಾತ್ - ಒಂದು ಮಂದದ, ದ್ವುಮಂ - ಮತ್ತೊಂದು ಮಂದವನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಭಿದ್ರವಂತೆ - ಓಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ನಗಾಗ್ರಾತ್ - ಮರದ ತುದಿಯಿಂದ, ಕ್ಷಿತಾ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ನಿಪತಂತಿ - ಧುಮುಕ್ಕುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಉದೀರ್ಣವೇಗಾಃ - ಅಧಿಕ ವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮಹೀತಲಾತ್ - ಭೂತಲದಿಂದ, ಮಹಾದ್ವಪ್ರಮಾಗ್ರಾಣಿ -

ಹರ್ಷಪರವಶರಾದರು, ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಮಧುವಿನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು || ೧೯ || ಆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೆಲವರು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರು, ಕೆಲವರು ನೆಲದವರೆಗೂ ತಲೆಗಳನ್ನೂತೂಗಾಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಕೇಕೆಹಾಕಿ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ನಗೆಯನ್ನೂತೂರಿದರು ಇತರರು ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ತದನ್ಯರು ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೂ, ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೂ, ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಪರರು ಕೆಲವರು ಮೇಲೆಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಲೂ, ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿರಿದು ಮನಬಂದಂತೆ ಹರಟುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು ||೧೮|| ಆವಾನರರೊಳಗೆ ಕೆಲಕೆಲವರೊಂದಿ ಬಂದೊಂದುಗೂ ಪಾಗಿಸೇರಿ ಬಂದೊಂದುಪಂಗಡದವರು ಬೇರೊಂದುಗೂ ಪಿನವರಿಗೆ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರಂತೆ ಕುಳಿತುತೆರಳುತ್ತಲೂ, ಪರಸ್ಪರವಾಗುವಾಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ, ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ವಿನೋದದ ಆಟಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಲೂ ಆ ವನದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೯|| ಕೆಲವರು ಮರದಿಂದ ಮರೆಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ನೆಗೆದು, ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಲೂ, ಕೆಲವರು ಮರಗಳ ತುದಿಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕುತ್ತಲೂ,

ಮಹೀತಲಾ ತ್ವೇಚಿ ದುರ್ದೀರ್ಣ ವೇಗಾ ಮಹಾದ್ರುಮಾ ಗ್ರಾಣ್ಯ ಭಿ ಸಂಸತಂತಿ ||
 ಗಾಯಂತ ಮನ್ಯಃ ಪ್ರಹಸ ನ್ನುಪೈತಿ ಹಸಂತ ಮನ್ಯಃ ಪ್ರರುದ ನ್ನುಪೈತಿ |
 ರುದಂತ ಮನ್ಯಃ ಪ್ರಣುದ ನ್ನುಪೈತಿ ನುದಂತ ಮನ್ಯಃ ಪ್ರಣದ ನ್ನುಪೈತಿ ||೧೬||
 ಸಮಾಕುಲಂ ತತ್ಕಪಿ ಸೈನ್ಯ ಮಾಸೀ ಸ್ತಥು ಪ್ರಪಾನೋತ್ಕಟ ಸತ್ವ ಚೇಷ್ಟಮ್ |
 ನ ಚಾತ್ರ ಕಶ್ಚಿ ನ್ನಬಭೂವ ಮತ್ತೊ ನಚಾತ್ರ ಕಶ್ಚಿ ನ್ನಬಭೂವ ತೃಪ್ತಃ ||೧೭||
 ತತೋ ವನಂ ತತ್ಪರಿ ಭಕ್ತ್ಯಮಾಣಂ ದುಮಾಂಶ್ಚ ವಿಧ್ವಂಸಿತ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾಃ |

ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳ ಕೊನೆಗಳನ್ನೂ, ಅಭಿಸಂಪತಂತಿ - ಏರುತಲಿದ್ದರು, ||೧೬|| ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೊಬ್ಬ ಕಪಿ
 ಯು, ಗಾಯಂತಂ - ಗಾನಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಪಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಹಸ - ನಗುತ್ತಲಿರುವವನಾ
 ಗಿ, ಉಪೈತಿ - ಹೊಂದುತಲಿದ್ದನು, ಅನ್ಯಃ - ಮತ್ತೊಬ್ಬನು, ಹಸಂತಂ - ನಗುತ್ತಲಿರುವವನನ್ನೂ, ಪ್ರ
 ಲಪ್ - ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತನಾಡುವವನಾಗಿ, ಉಪೈತಿ - ಸೇರುತ್ತಲಿರುವನು, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೊಬ್ಬನು, ರು
 ದಂತಂ - ಅಳುತ್ತಲಿರುವವನನ್ನೂ, ಪ್ರಣುದ - ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಉಪೈತಿ - ಹೊಂದುತಲಿದ್ದ
 ನು, ಅನ್ಯಃ - ಮಗುದೊಬ್ಬನು, ನುದಂತಂ - ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿರುವವನನ್ನೂ, ಪ್ರಣದ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಅ
 ಬ್ಬರಿಸುತ್ತಲಿರುವವನಾಗುತ್ತಾ, ಉಪೈತಿ - ಸೇರುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೧೭||

ಸಮಾಕುಲಂ - ಬಲುಗದ್ದಲವಾಗಿರುವ, ತತ್ - ಆ, ಕಪಿಸೈನ್ಯಂ - ವಾಸಿರ ಸೇನೆಯು, ಮಧುಪ್ರ
 ಪಾನೋತ್ಕಟ ಸತ್ವಚೇಷ್ಟಂ - ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಕುಡಿದುಡಂದ ಹೇರಳವಾದ ಜೇಷ್ಠೆಯುಳ್ಳದು,
 ಆ ಸೀತ್ - ಆಯಿತು, ಅತ್ರ - ಈ ಸುಧಾವನದಲ್ಲಿ, (ವಾನರ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ) ಕಶ್ಚಿತ್ - ಒಬ್ಬನಾದೂ,
 ಮತ್ತಃ - ಮದವೇರಿದವನು, ನಬಭೂವೇತಿನ - ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲ (ಎಲ್ಲರೂ ಮಡಿಸಿದ್ದರು) ಅತ್ರ - ಈ ವ
 ನದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಚಿತ್ - ಒಬ್ಬನಾದರೂ, ತೃಪ್ತಃ - ತಣಿದವನೂ, ನಬಭೂವೇತಿನ - ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲ ||೧೭||
 ತತಃ - ಆ ಮೇಲೆ, ದಧಿಮಕ್ತನಾನಾ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ, ಕಪಿಃ - ವಾನರನು, ಸಂಭಕ್ತ್ಯಮಾಣಂ -

ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತಲೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು
 ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಿರುಬಿರನೆ ಏರುತಲೂ ಇದ್ದರು. ||೧೬|| ಒಬ್ಬ ವಾನರನು ಹ
 ವ್ದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಬೇರೊಬ್ಬನು ಹಲ್ಲಿ ರಿದುನಗುತ್ತಾ ಎವನೊಳಗೆ ಓಡುತ್ತಲಿರು
 ವನು. ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತಲಿರುವವನ ಒಳಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬನು ಕಾರಣಾಂತದಿಂದ ಅಳುತ್ತಾ ತೆರಳಿದನು,
 ಅಂತು ಗೊಳಗಾಡುವವನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು - ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂ
 ದನು, ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿರುವವನ ಬಳಿಗೆ ಮಗುದೊಬ್ಬನು - ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ
 ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಇಂತ ಆ ಮಹಾವಾನರರು ಮನಬಂದ ಜೇಷ್ಠಿಗಳಿಂದ ಕೋರಾಜಲ
 ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೧೭|| ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಧುಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು,
 ಮದವುತಲೆಗೆರಿತು, ಬಗೆಬಗೆಯ ವಿಕಾರವಾದ ಜೇಷ್ಠಿಗಳಿಂದ ಕಪಿಗಳ ಪಡೆಯೊಳಗೆ ಹೇ
 ಳಲಳವಿಲ್ಲದ ಗದ್ದಲವುಂಟಾಯಿತು, ಆಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಮದವೇರದ ಕಪಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಜೇನು
 ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಮನವಾರಕುಡಿದು ತಣಿಯದವಾನರನೇ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ
 ಹಣ್ಣು ಹಂಪುಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ತೇಗಿ, ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಕುಡಿದು, ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಜೇಷ್ಠಿ
 ಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೭|| ಎಲ್ಲ ಮರಗಳ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು, ಎಲೆ, ಕಾಯಿ, ಹೂಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ಸಮಾಕ್ಷ್ಯ ಕೋಪಾ ದ್ವಧಿವಕ್ತ ನಾಮಾ ನಿವಾರಯಾಮಾಸ ಕಪಿಃ ಕಪೀಂಸ್ಥಾ ||
 ಸ ತ್ಯೈ ಪ್ರವೃದ್ಧೈಃ ಪರಿಭರ್ತ್ಯಮಾನೋ ವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ ಹರಿವೀಂ ವೃದ್ಧಃ |
 ಚಕಾರ ಭೂಯೋ ಮತಿ ಮುಗ್ರ ತೇಜಾ ನನಸ್ಯ ರಕ್ಷಾಂ ಪ್ರತಿ ವಾನರೇಭ್ಯಃ ||

• ಉವಾಚ ಕಾಂಕ್ಷಿ ತ್ವರುಷಾಣಿ ಧೃಷ್ಟ ಮಸಕ್ತ ಮನ್ಯಾಂಕ್ಷ ತಲೈ ಜಘಾಂನ |
 ಸಮೇತ್ಯ ಕೈಶಿ ತ್ವಲಹಂ ಚಕಾರ ತಥೈವ ಸಾಮೋಪ ಜಗಾಮ ಕಾಂಶಿತ್ ||೧೦||
 ಸ ತ್ಯೈ ಮೌದಾ ತ್ಸಂಪರಿ ವಾಗ್ಯ ವಾಕ್ಯೈ ಬಲಾಚ್ಚ ತೇನ ಪ್ರತಿವಾಗ್ಯ ಮಾಣ್ಯಃ |

ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ, ತತ್ - ಆ, ವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಪತ್ರಪುಷ್ಪ - ಹಲವು
 ದಿದ ಎಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೂಗಳಿಲ್ಲ, ದ್ವಿಮಾಚ-ಮರಗಳನ್ನೂ, ಸಮಾಕ್ಷ್ಯ-ನೋಡಿ, ಕೋಪಾ
 ತ್ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ತಾ - ಆ, ಕಪಿಃ - ವಾನರರನ್ನು, ನಿವಾರಯಾಮಾಸ - ತಡೆದನು ||೧೦|| ಉಗ್ರತೇ
 ಜಾಃ - ಭಯಂಕರವಾದ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ, ವನಸ್ಯ - ಮಧುವನಕ್ಕೆ, ಗೋಪ್ತಾ - ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವ, ಹರಿ
 ವೀರವೃದ್ಧಃ - ವಾನರವೀರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ, ಸಃ - ಆದಿಮುಖನು, ಪ್ರವೃದ್ಧೈಃ - ಕೊಬ್ಬಿರುವ
 ತ್ಯೈ - ಅವನರೊಂದಿಗೆ, ಪರಿಭರ್ತ್ಯಮಾನಃ-ಹದರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ವಾನರೇಭ್ಯಃ - ಕಪಿಗಳಿಂದ,
 ರಕ್ಷಾಂಪ್ರತಿ - ವನರಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ಭೂಯಃ - ಮರಳಿ, ಮತಿಂ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು, ಚಕಾರ
 ಮಾಡತೊಡಗಿದನು ||೧೦|| (ಸಃ-ಆದಿಮುಖನು) ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ - ಕೆಲವರನ್ನು, ಧೃಷ್ಟಂ - ದೆಡುಕಿ,
 ಪರುಷಾಣಿ - ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು, ಅನ್ಯಾಚ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ
 ನ್ನಾದರೋ, ಅಸಕ್ತಂ - ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ, ತಲೈಃ - ಅಂಗೈಗಳಿಂದ, ಜಘಾಂನ-ಅವಳಿಸಿದನು, ಕೈಶಿತ್ -
 ಕೆಲವರೊಡನೆ, ಸಮೇತ್ಯ-ಕೂಡ, ತ್ವಲಹಂ - ಜಗಳವನ್ನು, ಚಕಾರ-ಮಾಡಿದನು, ತಥೈವ-ಹಾಗೆಯೇ
 ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ - ಮತ್ತೆಕೆಲವರನ್ನು, ಸಾಮ್ಯಾ - ಮೃದುವಚನಗಳಿಂದ, ಬಲಜಗಾಮ-ಹೊಂದಿದನು ||೧೦||

ಉದರಿಸಿ, ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಳಿದು, ಮುರಿದು, ಹಾಳುಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಧ್ವಂಸವಾಗುವ
 ಆ ವನವನ್ನು ವನಪಾಲಕನಾದ ದಧಿಮುಖನೆಂಬವಾನರನು ನೋಡಿ, ಬಹಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟು
 ಗೊಂಡು, “ ಎಲೈ ವಾನರರುಗಳಿರಾ ! ಸುಗ್ರೀವನು ತೀವ್ರವಾದದಂಡೆಯನ್ನು ಮಾಡ
 ತಕ್ಕವನು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವುಬಲ್ಲೀರಿ, ಈ ದುಡುಕುತನವು ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕದಲ್ಲ, ಹೇರಳವಾ
 ಗಿತಪ್ಪಿಗೆ ಬಳಗಾಗುತ್ತೀರಿ, ಕ್ರೂರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗೆಗುರಿಯಾಗುವಿರಿ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅವ
 ರನ್ನು ತಡೆದನು ||೧೦|| ದಧಿಮುಖನು ಹಾಗೆಗದರಿಸಿ ಬೈದಕೊಡಲೆವಾನರರಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಂಬಲದ
 ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಹಮ್ಮೇರಿತು, ವನಪಾಲಕನಾದ ದಧಿಮುಖನು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನೇ
 ಹೌದ್ದು ಮಹಾಶೂರನಾಗಿದ್ದುದಾದಿರಿ, ವಾನರೇಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವರು,
 ಆದರೂಮರಳಿ ವನವುಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಕಟದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ||೧೦||
 • ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಿರುಸುಡಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಛೇದಿಸಿದನು
 ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಹೊರಗೆತಳ್ಳಿದನು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಬಾರಿಸಿದನು, ಕೆಲವ
 ರನ್ನು ಅವುಳಿಸಿದನು, ಇಕ್ಕಿದನು, ಕುಕ್ಕಿದನು, ತಟ್ಟಿದನು, ಕುಟ್ಟಿದನು, ಬೈದಿದನು,
 ಬಡಿದಾಟದಿಂದ ಅಟ್ಟಿದನು, ಕೆಲವರನ್ನು ಮೃಧುವಧರ ವಚನಗಳಿಂದ ಅಡ್ಡಿನಾಡಿ
 ದನು || ೧೦ || ಆದರೇನು ? ಅಯ್ಯೋ ! ಅವನೊಬ್ಬನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಅವರಷ್ಟು ವಂದಿ

ಪ್ರಥಮಿತ ಸ್ತೃಕ್ ಭಯೈಸ್ಸಮೇತ್ಯ ಪ್ರಕೃಪ್ಯತೇ ವಾ ಪ್ಸನವೇಕ್ಷ್ಯ ದೋಷಮ್ ||
 ನಖೈಸ್ಸು ದಂತೋ ದಶನೈ ದರ್ಶತ ಸ್ತಲ್ಯೈಶ್ಚ ಪಾದೈಶ್ಚ ಸಮಾಪಯಂತಃ |
 ಮದಾ ತ್ವಪಿಂ ತಂ ಕಪಯ ಸ್ಸಮಗ್ರಾ ಮಹಾವನಂ ನಿರ್ದಿಪಯಂ ಚ ಚಕ್ರುಃ ||೨೩||

— ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡ-ಏಕಪಕ್ಷಿ ತಮ್ಸಸ್ಯರ್ಗಃ —

ಅಖಚ - ಮತ್ತು, ಸಃ - ಆದಧಿಮುಖನು, ತೇನ-ಆತನಿಂದ, ನಿವಾರ್ಯ ಮಾಣ್ಯಃ - ತಡೆಯಲ್ಪಡತಲಿ
 ರುವವರಾದರೂ, ತ್ಯಕ್ತಭಾರ್ಯಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಭಯವುಳ್ಳ, ತೈಃ - ಆ ವಾನರರಿಂದ, ವ.ಗಾತ್ - ಕೊ
 ಬ್ಬನೆಂದ, ಬಲಾಶ್ಚ - ಬಲದಿಂದಲೂ ಪರಿವಾರ್ಯ - ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ವಾಕ್ಯೈಃ - ನಿಂದಾವಚನಗಳಿಂದ,
 ಪ್ರಥಮಿತಃ - ಅವನುನಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಮೇತ್ಯ - ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ದೋಷಂ - (ಸುಗ್ರೀವನ
 ಸೋದರವನಾಗಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯೋಣವೆಂಬ) ತಪ್ಪನ್ನು, ಅನವೇಕ್ಷ್ಯ - ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ
 ಯೇ, ಪ್ರಕೃಪ್ಯತೇ - ಮನಬಿಡದೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು ||೨೩|| ಸಮಗ್ರಾಃ - ವನದೊಳಗೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ
 ಕೊಂಡಿರುವ, ಕಪಯಃ - ವಾನರರು. ತಂ - ಆ, ಕಪಿಂ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ವಾನರನನ್ನು, ಮದಾತ್ -
 ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ, ನಖೈಃ - ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ತುದಂತಃ - ಕೆರೆಯುತ್ತಲಿರುವವರೂ, (ಗೀರುತಲಿರುವವರೂ)
 ದನ್ತೈಃ - ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ, ದಶಂತಃ - ಕವರುತಲಿರುವವರೂ, ತಲ್ಯೈಃ - ಅಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾದೈಶ್ಚ -
 ಅಂಗಾಲಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಾಪಯಂತಃ - ಬದೆಯುತ್ತಲಿರುವವರೂ ಆಗಿ, ಮಹಾನ್ಯಃ - ಆದೊಡ್ಡ ವನವನ್ನು,
 ನಿರ್ದಿಪಯಂ - ಮಧುಫಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ, ಚಕ್ರುಃ - ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು, ||೨೩||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಒಳಗಾಗುವುದುಂಟೆ? ಕಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮಧುಪಾನದಿಂದಂಟಾದ ಮೌದಜೊತಗೆ ರೋಷವೂ
 ತಲೆಗೆರೆತು, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಡೆಯುತ್ತಲಿರುವ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿ ಕೊಂಡ
 ರು ಸುಗ್ರೀವನು ತೇಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ದಂಡಿಸುವವನೆಂದೂ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಈ ದಧಿಮುಖನು ಸೋದ
 ರ ವಗವನೆಂದೂ, ಈತನನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಬಡಿದು, ಬೈದು, ತೊಂದರೆಮಾಡಿದರೆ ಅದು ದೊ
 ಡ್ಡ ತಪ್ಪಾಗುವುದೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಆ ವನವಾಲನನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿ ಮುಗ್ಧಾ ಎಳೆ
 ದು, ತಳ್ಳಿ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ತಪ್ಪು ಮನ ಬಂದಂತೆ ಹಾವಳಿ ಮಾಡಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ
 ರು ||೨೩|| ಕೆಲವರು ಆ ವನವಾಲನಾದ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಗೀಚಿದರು.
 ವತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕವರಿದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕರತಲಗಳಿಂದ ತೀಡಿದರು,
 ಕಾಲುಗಳಿಂದ ತುಳಿದರು, ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅವನನ್ನು ಅರೆಬೇವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ
 ವನವನ್ನು ಹೂವಾಗಲೀ ಕಾಯಾಗಲಿ, ಹಣ್ಣಾಗಲಿ, ಎಲೆಯಾಗಲಿ, ವಿನೋದದೊ ಇಲ್ಲ
 ದಂತೆ ಒಟ್ಟು ಬಯಲಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ||೨೩||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀಸವಾಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸಂದರ ಕಾಣ್ಡೆ ದ್ವಿಪದ್ವಿತಮಸ್ವರ್ಗಃ

ತಾ ನುವಾಚ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠೋ ಹನುಮಾ ಹಾನರರ್ಷಭಃ |
ಅನ್ಯಗ್ರ ಮನಸೋ ಯೂಯಂ ಮಧು ಸೇವತ ವಾನರಾಃ ||೧||
ಅಹ ಮಾವಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಪರಿಪಂಥಿನಃ ||೧||

—ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂ|| ವನದೇಳಿಗೆ ಯಳಯಲ್ ಮಧು | ವನಪಂ ನೆರೆಪಂಡಿಸಲ್ಪೆ ಹರಿಗಳನವರುಂ |
ಬನದೊಡಮಂ ಗುರು ಹಿಂಸೆಯ | ನನುಗೊಳಿಸಲ್ ಭಯದಿ ನೋಡಿ ಪ್ರಭುವಿಗೊರದಂ||
ವಾನರರ್ಷಭಃ ಕೃಪವರನನಿಸಿದ, ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವಾನರರುಳ್ಳ, ಹನುಮಾ - ಇಂಜ
ನೇಯನು, ಹೇವಾನುಃ - ಎಲೈ ಕುಟುಂಬಾ! ಯೂಯಂ - ನೀವುಗಳು, ಅನ್ಯಗ್ರಮನಸಃ - ಸ್ಥಿರವಾದ
ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮಧು ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು, ಸೇವತ - ಅನುಭವಿಸಿರಿ, (ಸೇವಸ್ವ) ಅಶು-ನನು,
ಯುಷ್ಮಾಕಂ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ, ಪರಿಪಂಥಿನಃ - ಹಗೆಗಳಾದವರನ್ನು, ಅವಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ತೋಲಿಸುವೆನು,
(ಇತಿ.ಹೀಗೊಂದು) ತಾ-ಅ ವಾನರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ. ಹೇಳಿದನು ||೧|| ಹುಣು-ವಾನರರೊ
ಳಿಗೆ, ಪ್ರವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ, ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದನು, ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮ - ಸಂತೋಷದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವ
ನಾಗಿ, ಹನುಮತಃ - ಇಂಜನೇಯನ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನನ್ನ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅಗತರಯಃ - ಎಲೈ

—ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ—ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜಾಂಬವಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಹರಿವೀರರನ್ನು
ಸಹಾಯವಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ ವೀರ ಜಯಮನು - ಭಲಾಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ
ಮಧುಪಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ ವಾನರರನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಲೈ ಕೃಪವೀರ
ರುಗಳರಾ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ವನದೊಳಗೆ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನ
ಬಂದಹಾಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾರಾ
ದರು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದುದೇ ಆದರೆ ಅಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಓಡಿಸು
ವೆನು ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ||೧|| ಮಧುಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಂಜನೇಯನು
ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತ ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನು - ಬಲ್ಲ ಸಂತಸ
ಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಹರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ಎಲೈ ವಾನರರುಗಳಿರಾ ! ಮಹ
ತ್ತರವಾದ ಕಾರ್ಯವಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಬಂದಿರುವ ಆಂಜನೇಯನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಮಾಡ

ಕೃತ್ವಾ ಹನುಮತೋ ವಾಕ್ಯಂ ಹರಿಣಾಂ ಪ್ರವರೋಽ ಗದಃ || ೨ ||
 ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಪಿಬಂತು ಹರಯೋ ಮಧು |
 ಅವ್ಯಂ ಕೃತಕಾರ್ಯಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಹನುಮತೋ ಮಯಾ || ೩ ||
 ಅಕಾರ್ಯಾ ವಪಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಕಿಮಂಗ ಪುನರೀದೃಶಮ್ || ೪ || -
 ಅಂಗದಸ್ಯ ಮುಖಾ ಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ವಚನಂ ವಾನರರ್ಷಭಾಃ |
 ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತಿ ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ವಾನರಾಃ ಪತ್ರೈಃಪೂಜಯುಃ || ೫ ||
 ಪೂಜಯಿತ್ವಾಽಽಂ ಗದಂ ಸರ್ವೇ ವಾನರಾ ವಾನರರ್ಷಭಮ್ |
 ಜಗ್ಮು ಮೃಧುವನಂ ಯತ್ರ ನದೀ ವೇಗಾ ಇವ ದ್ರುತಮ್ || ೬ ||

ವಾನರರುಗಳರಾ! (ಭವಂತಃ-ನೀವುಗಳು, ಮಧು - ಮಧುವನ್ನು, ಜೇನನ್ನು) ಪಿಬಂತು - ಪಾನಮಾಡಿರಿ, ||೨|| ಕೃತಕಾರ್ಯಸ್ಯ - ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವ್ಯಂ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಕರ್ತವ್ಯಂ-ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇಸರಿ, (ವಿವರಿಸಿ ಹೀಗಿರಲಾಗಿ) ಈದೃಶಂ-ಈಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಆಗಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಕಿಂಪುನಃ-ಮಾಡಿದುದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ||೩|| ವಾನರರ್ಷಭಾಃ - ವಾನರೋತ್ಸವರಾದ, ವಾನರಾಃ - ಕುರಿಗಳು, ಅಂಗದಸ್ಯ ಯುವರಾಜನ, ಮುಖಾತ್ - ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ, ವಚನಂ-ಮಾತನನ್ನೊಪ್ಪುತ್ತಾ-ಕೇಳಿ, ಸಂಹೃಷ್ಟಾ-ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದವರಾಗಿ, ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ - ಮೇಲುಮೇಲೆಂದು, ಪ್ರತ್ಯುಪಾಜಯುಃ-ಗೌರವಿಸಿದರು ||೪|| ಸರ್ವ-ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಾಃ -ಕುರಿಗಳೂ, ವಾನರರ್ಷಭಂ-ಕುರಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಅಂಗದಂ-ಅಂಗದನನ್ನು, ಪೂಜಯಿತ್ವಾ-ಗೌರವಿಸಿ, ಯತ್ರ-ಎಲ್ಲಿ, ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವು, ಅಸ್ತಿ-ಉಂಟೋ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿಗೆ, ನದೀವೇಗಾಇವ - ಹೊಳೆಗಳ ವೇಗಗಳಹಾಗೆ, ದ್ರುತಂ-ಬೇಗನೆ, ಜಗ್ಮುಃ-ನುಗ್ಗಿದರು ||೫|| ಪಟುಃ-ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವ, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ತೇ-ಆವಾನರರು, ಮೃಢಿಲೀಂ-ಹಿಂತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಹನುಮನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಮಧುವನಂ - ಸುಗ್ರೀವೋದ್ಯಮವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಲಬಿಷ್ವಾಃ - ಬಳಹೊಕ್ಕವರಾಗಿ, ವೀರೈಶಃ - ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ,

ಬಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಇಂತಹ ಮಧುಪಾನರೂಪವಾದ ಸಂತೋಷದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಭ್ಯಂತರವೇನಿದೆ? ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮಧುಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಂದು ತಾನೂ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನುತ್ತನು ||೩|| ೪ || ಇಂತು ಅಂಗದನು-ಹನುಮಂತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಧುಫಲಾದಿ ಭಕ್ಷಣೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲು, ವಾನರ ವೀರರೆಲ್ಲ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಎಲೈ ವ.ಹಾಕ್ರಭುವೇ! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಪಂಜನೇಯನಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನಿತ್ತು, ನಮ್ಮಗಳಿಗಲ್ಲ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಮಧು ಭಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತುದು ಬಹು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಂಗದನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ||೫|| || ಇಂತು ವಾನರವೀರರು ಆತನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಮಾಹಾನದಿಗಳ ವೇಗಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸರ್ವರೂ ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮಧು ವರಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು ||೬|| || ವನದ ಬಳಹೊಕ್ಕ ಕೊಡಲೆಂತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕುರಿಗಳು-ಹನುಮಂತನ ಮೂಲಕ

ತೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಮಧುವನಂ ಪಾಲಾ ನಾಕ್ರಮ್ಯ ವೀರ್ಯತಃ || ೬ ||

ಅತಿಸರ್ಗಾ ಜ್ವ ಪಟವೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ಚ ಮೈಥಿಲೀಮ್

ಪಪು ಸ್ಪರ್ಶೇ ಮಧು ತದಾ ರಸವ ತ್ವಲ ಮಾದರೂಃ || ೭ ||

ಉತ್ಪತ್ಯ ಚ ತತ ಸ್ಪರ್ಶೇ ವನಪಾಲಾನ್ ಸಮಾಗತಾಃ |

ತಾಡಯಂತಿ ಸ್ತೌ ಶಃಶ ಸ್ಸಕ್ತಾನ್ ಮಧುವನೇ ತದಾ || ೮ ||

ಮಧುನಿ ದ್ರೋಣ ಮಾತ್ರಾಣಿ ಬಾಹುಭಿಃ ಪರಿಗೃಹ್ಯ ತೇ :

ಪಿಬಂತಿ ಸಹಿತಾ ಸ್ಪರ್ಶೇ ಭಕ್ಷಯಂತಿ ತಥಾ ಪರ || ೯ ||

ಕೇಚಿ ತ್ಪೀತ್ವಾ ಪವಿತ್ರ್ಯಂತಿ ಮಧುನಿ ಮಧುಪಿಂಗಳಾಃ |

ಅತಿಸರ್ಗಾ-ಅಂಗದನ ಅಸುಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ಪಾಲಾ-ವನಪಾಲಕರನ್ನು, ಆಕ್ರಮ್ಯ-ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ತದಾ-ಆದ, ರಸವತ್-ರುಚಿಯಾಗಿರುವ, ಮಧು-ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು (ಮೈವನ್ನು) ಪಪು-ಪಾನಮಾಡಿ ದರು, ಫಲಂ-ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಆದರೂಃ-ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು (ತಿಂದರು) ||೬, ೭|| ಕಿಂಚ-ಮತ್ತು ತತಃ-ಅವೇಲೆ, ಸರ್ವ-ಅಂಗದನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಡೆವರೆಲ್ಲರೂ, ಉತ್ಪತ್ಯ-ಹಾರಿ, ಸಮಾಗತಾಃ, ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬರುವ, ಮಧುವನ-ಮಧುವನದಲ್ಲಿ, ಸಕ್ತಾಃ-ಆಸಕ್ತರಾದ, ವನಪಾಲಾ-ವನ ಪಾಲರನ್ನು, ತದಾ-ಆಗ, ಶಃಶಃ-ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗ್ಗೆ ತಾಡಯಂತಿಷ್ಯ-ಹೊಡೆದರು ||೮|| ಸರ್ವ-ಸಮಸ್ತ ರಾದ, ತೇ-ಆ ವಾಕರರು, ಸಹಿತಾಃ-ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿದವರಾಗಿ, ಬಾಹುಭಿಃ-ತೋಳುಗಳಿಂದ, ದ್ರೋಣ ಮಾತ್ರಾಣಿ-ಕೊಳಗಳನ್ನೂ, ತೋರವಾಗಿರುವ, ಮಧುನಿ-ಜೇನುಕೊಡಗಳನ್ನು, ಪರಿಗೃಹ್ಯ-ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಪಿಬಂತಿಷ್ಯ-ಪಾನಮಾಡಿದರು, ಅಪರ-ಮತ್ತೆಕೆಲವರು, ಮಧುನಿ-ಜೇನುಕೊಡಗಳನ್ನು, ನಿಷ್ಕಂತಿಷ್ಯ ಹಾಳುಮಾಡಿದರು ||೯|| ಮಧುಪಿಂಗಳಾಃ-ಜೇನಿನಂತೆ ಹಿಂಗಳವಣುವುಳ್ಳ, ಕೇಚಿತ್-ಕೆಲ ಮಂದಿ ಪಾನರರು, ಮಧುನಿ-ಜೇನುಕೊಡಗಳನ್ನು, ಪಿತ್ವ-ಪಾನಮಾಡಿ, ಅಪವಿತ್ರ್ಯಂತಿ-ಎನೆಯುತ ಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್-ಮತ್ತೆಕೆಲವರು, ಉತ್ಪಟಾಃ-ಮದುವಿದ ಕೊಬ್ಬಿದವರಾಗಿ, ಮಧುಪಿಷ್ಟೇನ-

ಸೀತೆಯ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಮಧು ಪಾನದಲ್ಲಿನ ಮ ಧು ಫಲಾದಿಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೂ ಅಪಾರವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಂಗದನ ಆಜ್ಞಾ ಬಲದಿಂದ, ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಆ ವನವನ್ನು ಕಾವಲಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವ ವಾನರರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ರುಚಿಕರವಾದ ಜೇನನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಮರಗಳಲ್ಲಿನ ಸವಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುಯ್ದು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು ||೬|| ೭|| ಮತ್ತು-ಶ್ಲಾಘ್ಯವೆನಿಸ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ವನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದುಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತಲೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಸ್ವೇಜ್ಞೆಯಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಾಡಿಸಿದರು ||೮|| ಹಾಗೆಯೇ-ಬಾದೊಂದು ಕೊಳಗದಷ್ಟು ತುಪ್ಪದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಜೇನು ಕೊಡಗಳನ್ನು, ಕಿತ್ತು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದನು, ಕೇವಲ ಗುಡಿದುಳಿದುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಯುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೯|| ತುಪ್ಪದ ಒಣ್ಣದವರಾದ ಕೇವಲತುಪ್ಪ ವನ್ನು ಕುಡಿದು ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಎಸೆಯುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕುಡಿತದಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ

ಮಧೂಚೈವೈವೇನ ಕೇಚಿತ್ ಜಗತ್ ಸನ್ಮೋಹೈಃ ಮುಕ್ತಃ || ೧೦ ||
 ಅಸರೇ ವೃಕ್ಷೇ ಮೂಲೇತು ಕಾಶಾಂ ಗೃಹ್ಯ ವೃಷಧಿಃ |
 ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಚ ಮದಗ್ಲಾನಾಃ ಪರ್ಣಾನ್ಯಾಪ್ತೀರ್ಯ ಶೇರತೇ || ೧೧ ||
 ಉನ್ಮತ್ತ ಭೂತಾಃ ಪ್ಲವಗಾ ಮಧು ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಹೃದ್ಯವತ್ |
 ಕ್ಷಿಪ್ರಾತಿ ಚ ತದಾಽನ್ಮೋಹೈಃ ಸ್ವಲ್ಪಾಂತಿ ಚ ತಥಾ ಪರೇ || ೧೨ ||
 ಕೇಚಿತ್ ಕ್ಷ್ವೇಲಾಂ ಪ್ರಕುಪ್ಸಂತಿ ಕೇಚಿತ್ ಸ್ತೂಜಂತಿ ಹೃದ್ಯವತ್ |
 ಹರಯೋ ಮಧುನಾ ಮತ್ತಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಸ್ತುಪ್ತಾ ಮಹೀತಲೇ || ೧೩ ||
 ಕೃತ್ವಾ ಕೇಚಿತ್ ಸೂತ್ರಸ್ಯೇ ಕೇಚಿತ್ ತ್ವರಂತಿ ಚೇತರತ್ |

ವೇಣದಿಂದ, ಅನ್ಮೋಹೈಃ - ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ, ಜಘ್ನುಃ - ಹೊಡೆದಾಡಿದರು ||೧೦|| ಅಸರೇ-ಮತ್ತ ಕೆಲ
 ಮಂದಿ ವಾಸರರು, ವೃಕ್ಷೇಮೂಲ - ಮರಗಳ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಶಾಂ - ಮರದ ಕೊನೆಗಳನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ-
 ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ವೃಷಧಿಃ-ನಿಂತಿದ್ದರು, ಅಪರೇ- ತದಿತರರು, ಅತ್ಯರ್ಥಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಮದಗ್ಲಾ-
 ನಾಃ-ಮದದಿಂದ ಬಾಡಿದವರಾಗಿ, (ಮತ್ತರಾಗಿ) ಪರ್ಣಾಃ-ನಿ - ಎಲೆಗಳನ್ನು, ಆಪ್ತೀರ್ಯ-ಹಾಸಿಕೊಂಡು
 ಶೇರತೇ - ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೧|| ಮಧುಮತ್ತಾಃ - ಜೇನುಕುಡಿದು ಮದಿಸಿರುವವರಾದ ಕಾರಣವೇ,
 ಉನ್ಮತ್ತಭೂತಾಃ - ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದವಂತಾಗುತ್ತಾ, ಅಪರೇ - ಮತ್ತೆಕೆಲವುಮಂದಿ, ಪ್ಲವಗಾಃ-ಕುರಿಗಳು,
 ತದಾಃ-ಆಗ, ಅನ್ಮೋಹೈಃ-ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ, ಹೃದ್ಯವತ್ - ಸಂತೋಷವಾಗಿ, ಕ್ಷಿಪ್ರಾಂತಿ - ತಳ್ಳುತಲಿದ್ದರು,
 ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ವಲ್ಪಾಂತಿ - ತಟ್ಟುಡುತಲಿದ್ದರು ||೧೨|| ಕೇಚಿತ್-ಕೆಲವರು, ಕ್ಷ್ವೇಲಾಂ-ಸಿಂಹನಾದ
 ವನ್ನು, ಪ್ರಕುಪ್ಸಂತಿ - ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್-ಮತ್ತ ಕೆಲವರು, ಹೃದ್ಯವತ್-ಸಂತೋಷವಾಗಿ,
 ಕೂಜಂತಿ - ಧ್ವನಿನೆಗೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್-ಬೇರೆ ಕೆಲವುಮಂದಿ, ಹರಯಃ-ಕುರಿಗಳು, ಮಧುನಾ-
 ಮಕರಂದ ಪಾನದಿಂದ, ಮತ್ತಾಃ-ಮೈವೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲವರಾಗಿ, ಮಹೀತಲೇ-ನಿಲದವೇಲೆ, ಸ್ತುಪ್ತಾಃ -
 ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೩|| ಕೇಚಿತ್-ಕೆಲವರು (ಅನ್ಮೋಹೈಃ-ಹೇಳಬಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನು)

ವಿನೋದದಿಂದ ಬುಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಡಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೦ ||
 ಇನ್ನು -ಕೆಲವು ಮಂದಿ ವಾಸರರು—ಮರಗಳ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕಾಶೆಗಳನ್ನು
 ಹಿಡಿದು ಜೋಲಾಡತೊಡಗಿದರು, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು—ಮದವೇರಿ, ಮೈವೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ
 ಯಿಲ್ಲದೆ ಸೊಳ್ಳುಗಳನ್ನು, ನಿಲದವೇಲೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪವಳಿಸುತ
 ಲಿದ್ದರು ||೧೧|| ಇತರರು ಕೆಲಮಂದಿ ಜೇನನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿ, ಮದವೇರಲು, ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಿಲ್ಲದೆ
 ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಆಡುತ್ತ ಬಿದ್ದರು, ತದವ್ಯಯ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ, ಬುಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು
 ತಳ್ಳುತ್ತಲೂ, ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಲೂ; ಎತ್ತಿ ಹಾಕುತ್ತಲೂ, ಎಡಹುತ್ತಲೂ, ತಡಹುತ್ತಲೂ
 ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತಲೂ, ಯದ್ವಾತದ್ವದ ಆಟಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೨|| ಕೆಳಕೆಲರು ಸಿಂಹನಾ
 ದವನ್ನು ಮಾಡಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಾಗೆ ಕೂಗಿದರು.
 ಮಧುಮತ್ತರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮೈಮರವೆಯಿಂದ ನಿಲದವೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಉರುಳಿದ
 ರು ||೧೩|| ಮದೋನ್ಮತ್ತರಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಾರದ ಮತ್ತು ಮಾಡಬಾರದ
 ಜೇವೈಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲಿರಿದು ನಗುತ್ತಲೂ, ತಾವು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು

ಕೃತ್ವಾ ಕೇಚಿ ದ್ವದಂ ತೃನೈ ಕೇಚಿ ದ್ವದ್ಯಂತಿ ಚೇತರತ್ ||೧೪||
 ಯೇಪ್ಯತ್ರ ಮಧುಮೇಲಾ ಸ್ಪೃಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಾ ದಧಿಮುಖಸ್ಯ ತು |
 ತೇಪಿ ತೈ ವಾನರೈ ಭೀಮೈಃ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಾ ದಿಶೋ ಗತಃ || ೧೫ ||
 ಜಾನುಭಿಸ್ತು ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಶ್ಚ ದೇವಮಾರ್ಗಂ ಪ್ರವರ್ತಿತಾಃ |
 ಅಬ್ರುವ ನ್ವರವೋದ್ವಿಗ್ನಾ ಗತ್ವಾ ದಧಿಮುಖಾ ವಚಃ || ೧೬ ||
 ಇನೂಮತಾ ದತ್ತವರೈ ಹೃತಂ ಮಧುವನಂ ಬಲಂತ |

ಕೃತ್ವಾ-ಮಾಡಿ, ಹಸನ್ತಿ-ನಗುತಲಿದ್ದರು, ಅನ್ಯೇ-ಇತರರಾದ, ಕೇಚಿತ್ - ಮತ್ತೆಕೆಲವರು, ಇತರಶ್ಚ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರನ್ನು, ಕುರ್ವಂತಿ - ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಕೇಚಿತ್-ಇನ್ನುಕೆಲವರು, ವದಂತಿ-ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು) ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಅನ್ಯೇ - ತದಿತರಾದ, ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು, ಇತರಶ್ಚ-ಬೇರೆ ಕೆಲವರನ್ನು, ಬುಧ್ಯಂತಿ-(ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು) ಸಂಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ||೧೪|| (ಅಪಿಚ-ಮತ್ತು) ಅತ್ರ-ಈ ಮಧುವನದಲ್ಲಿ, ದಧಿಮುಖಸ್ಯ - ದಧಿಮುಖನ, ಪ್ರೇಷ್ಯಾಃ-ಭೃತ್ಯರಾದ, ಯ-ಯಾರ, ಮಧುಮಾಲಾಃ-ಜೇನು ಕೊಡೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲಗಾರರಾಗಿ, ಸ್ಪೃಃ - ಇದ್ದರೋ, ತೇಪಿ-ಅವರೂ, ಭೀಮೈಃ-ಭಯಂಕರರಾದ, ತೈ-ಅಂಗದಾಷ್ಟಾನುವರ್ತಿಗಳಾದ, ವಾನರೈಃ-ಕಪಿಗಳಿಂದ, ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಾಃ - ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ದಿಶಃ - ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೂಸು, ಗತಾಃ-ಓಡಿದರು ||೧೫|| ತೇ-ಆ ದಧಿಮುಖನ ಕಡೆಯವರಾದ ವನರರು, ಜಾನುಭಿಃ-ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ದೇವಮಾರ್ಗಂ-ಅಪಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಪ್ರವರ್ತಿತಾಃ - ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಆಗಿ, ಪಂಮೋದ್ವಿಗ್ನಾಃ-ಬಹಳ ಹದಿದವರಾಗುತ್ತಾ, ಗತ್ವಾ-ಓಡಿಹೋಗಿ, ದಧಿಮುಖಂ-ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು, ವಚಃ-ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರುವ-ಹೇಳಿದರು,ಹನೂಮತಾ-ಮಾರುತಿಯಿಂದ, ದತ್ತವರೈಃ- ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ವರವುಳ್ಳವರಿಂದ, (ಅಮಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿಂದ) ಬಲಾಂತ - ಬಲ-ತ್ಯಾರವಾಗಿ, ಮಧುವನಂ-ಸುಗ್ರೀವನ ಮಧುವನವು, ಹೃತಂ-ನಾಕೂಡಲ್ಪಟ್ಟವು ವಯಂಚ-ನಾವುಗಳೂ, ಜಾನುಭಿಃ-ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಕೃಷ್ಣಾಃ-ಒಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು, ದೇವಮಾರ್ಗಂಚ-

ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ, ಮುಂದೆಇಂತಿಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು ||೧೪|| ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ವಧುವನಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನನಾಗಿರುವ ದಧಿಮುಖನಿಗೆ ದಾಸರಾಗಿ, ಆ ವನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿಷ್ಟ ವಾನರರು- ಅಂಗದ ಹನುಮರ ಆಷ್ಟಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ, ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಲಿರುವವರನ್ನು ತಡೆದು, ಅವರಿಂದ ಒಡೆಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ತಾಳಲಾರದೆ ದಿಕ್ಕಾಮಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು ||೧೫|| ಮತ್ತು- ಅಂಗದನ ಕಡೆಯವರಾದ ವಾನರರು....ದಧಿಮುಖನ ಕಡೆಯವರಾದ ವನಮಾಲರೊಳಗೆ •ಕೆಲವರನ್ನು ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದ ತಿವಿದು, ತಮ್ಮ ಅಪಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿ, ಅಪಮಾನಪಡಿಸಿ ಓಡಿಸಿದಳು, ಹಾಗೆ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದವರು ಹದರಿ ದಧಿಮುಖನಿದ್ದಡೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು—||೧೬|| ಎಲೈ ವನದೊಡೆಯನೇ ! ಹನುಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ವಾನರರು—ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ವನದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಜೇನು ಕೊಡೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು, ಹಣ್ಣು ಹಂಬಲುಗಳನ್ನುದಿರಿಸಿ, ತೋಟವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ, ಅತಿಕ್ರಮಿಸದಂತೆ ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಒಡೆದು, ಅಪಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು

ವಯಂಚ ಜಾನುಭಿಃ ಕೃಷ್ಣಾ ದೇವಮಾರ್ಗಂ ಚ ದರ್ಶಿತಾಃ ||೧೭||
 ತತೋ ದಧಿಮುಖಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ವಸಪಃಸ್ತತ್ರ ವಾನರಃ |
 ಹತಂ ಮಧುವನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಾಂತ್ವಯಾಮಾಸ ತಾನ್ ಹರೀನ್ ||೧೮||
 ಇಹಾ ಗಚ್ಛತ ಗಚ್ಛಾ ವೋ ವಾನರಾನ್ ಬಲ ದರ್ಶಿತಾನ್ |
 ಬಲೇನ ವಾರಯಿಷ್ಯಾಮೋ ಮಧು ಭಕ್ಷಯತೋ ವಸುಮ್ ||೧೯||
 ಶ್ರುತ್ವಾ ದಧಿ ಮುಖಸ್ಯೇನಂ ವಚನಂ ವಾನರರ್ಷಭಾಃ |
 ಪುನ ರ್ವೀಛತ ಮಧುವನಂ ತೇನೈವ ಸಹಸಾ ಯಯುಃ ||೨೦||
 ಮಧ್ಯೇ ತೇಷಾಂ ದಧಿಮುಖಃ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಸುವಹಾತರಮ್ |
 ತಾನಭ್ಯ ಧಾವ ದ್ವೇಗೇನ ವೀರೈ ರನ್ಯೈಃ ಪ್ಲವಂಗಮೈಃ ||೨೧||

ಆವಾನಮಾರ್ಗವನ್ನೂ, ದರ್ಶಿತಾಃ - ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವು || ೧೭ || ತತಃ-ಆ ಹಿಂದೆ, ದಧಿಮುಖಃ-ದಧಿ
 ಮುಖನೆಂಬ, ವಸಪಃ-ವನಪಾಲಕನಾದ, ವಾನರಃ-ಕುಟುಂಬ, ತತ್ರ-ಅಲ್ಲಿ, ಮಧುವನಂ-ಮಧುವನವನ್ನು
 ಹತಂ - ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದನ್ನಾಗಿ, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಗೊಂಡವನಾಗಿ, ತಾನ್ -
 ಆ ಹರೀನ್ - ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಕುಟುಂಬವನ್ನು, ಸಾಂತ್ವಯಾಮಾಸ - ಸಮದಾಯಿಸಿದನು ||೧೮|| ಇತ - ಈ
 ನನ್ನಹಿಂದೆ, ಆಗಚ್ಛತ - ಬನ್ನಿರಿ, ಗಚ್ಛಾಮಃ - ಹೋಗೋಣ, ವಯಂ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ, ಬಲದರ್ಶಿತಾನ್
 ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ಮಧು - ಜೇನನ್ನು, ಭಕ್ಷಯತಃ - ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ, ವಾನರಾನ್ - ಕುಟುಂಬವನ್ನು
 ಬಲೇನ - ಶಕ್ತಿಯಿಂದ (ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯಿಂದ) ವಾರಯಿಷ್ಯಾಮಃ - ಓಡಿಸೋಣ ||೧೯|| ವೀರಾಃ -
 ಕೂರರಾದ, ವಾನರರ್ಷಭಾಃ - ವಾನರೋತ್ತಮರು, ದಧಿಮುಖಸ್ಯ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ವನಪಾಲನ,
 ಇದಂ ಈ, ವಚನಂ - ಮಾತನನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ತೇನೈವ - ಆಮಾಗ್ನ
 ದಿಂದಲೇ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಯುಃ - ಹೊರಟ
 ರು ||೨೦|| ಏಷಾಂ - ಈ ಕುಟುಂಬ, ಮಧ್ಯೇ - ನಡುವೆ, ದಧಿಮುಖಃ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ವನಪಾಲನ,
 ತುರುಂ - ಮರವನ್ನು, ತರಸಾ - ವೇಗದಿಂದ, ಪ್ರಗೃಹ್ಯ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ವೇಗೇನ - ವೇಗದಿಂದ,
 ಸಮಭ್ಯಧಾವತಃ - ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವವರಾಗಿದಾಗಿ ಓಡಿಬಂದನು, ತೇ - ಆ, ಸರ್ವ - ಸಮ
 ಸ್ತರಾದ, ಪ್ಲವಂಗಮಾಶ್ವ - ಕುಟುಂಬ, (ಸಮಭ್ಯಧಾವತಃ - ಓಡಿಬಂದರು) || ೨೧ || ತೇ - ಆ

ತೋರಿ ತಿಳಿಸ್ಕರಿಸಿ ಅಟ್ಟಬಿಟ್ಟರು ಎಂದರು ||೧೭|| ಆ ವನದ ಯಜಮಾನನಾದ ದಧಿಮು
 ಖನು-ವನವು ಹಾಳಾಯಿತೆಂಬ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು
 ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಲು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮದಾಯಿಸಿದನು ||೧೮|| ಮತ್ತು
 ಎಲೈ ವಾನರರುಗಳೇ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ದುಷ್ಟರು ಇರುವ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬನ್ನಿ
 ರಿ. ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಆ ದುರೈರನ್ನು ಮಧು ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡದಂತೆ ನಮ್ಮ
 ಬಲದಿಂದ ಅಡ್ಡಿಮಾಡೋಣ ಎಂದನು ||೧೯|| ದಧಿಮುಖನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ
 ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆತನ ಭೃತ್ಯರಾದ ವಾನರವೀರರು ಆತನೊಡನೆ ಕಲಿತು, ಮರಳಿ ಮಧು
 ವನದ ತಡೆಗೈತಂದರು ||೨೦|| ಆ ಪಡೆಯ ನಡುವೆ ಇರುವ ದಧಿಮುಖನು ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ
 ಎತ್ತರವಾದ ಮರವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಬುಡಿಸುತ್ತ ಕಿತ್ತು

ತೇ ಶಿಲಾ ಪಾದಮೈ ಶ್ವಾಪಿ ಪಾಪಾಣ್ಯೈ ರಪಿ ವಾನರಾಃ |

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಽಭ್ಯಗಮ್ ಕ್ರುದ್ಧಾ ಯತ್ರ ತೇ ಕಪಿ ಕುಂಜರಾಃ ||೨೩||

ತೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಚನಂ ವೀರಾ ಹೃದಯೇ ಸ್ವವಸಜ್ಜ ತತ್ |

• ತ್ವರಯಾಹ್ಯಭ್ಯಧಾವಂತ ಸಾಲತಾಲ ಶಿಲಾಯುಧಾಃ ||೨೪||

• ವೃಕ್ಷಸ್ಥಾಂಕ್ಷ್ಠ ತಲಸ್ಥಾಂಕ್ಷ್ಠ ವಾನರಾಃ ಬಲ ದರ್ಶಿತಾಃ |

ಅಭ್ಯ ಕ್ರಾಮಂ ಸ್ತತೋ ವೀರಾಃ ಪಾಲಾ ಸ್ತತ್ರ ಸಹಸ್ರಶಃ ||೨೫||

ಅಥದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಧಿಮುಖಂ ಕ್ರುದ್ಧಂ ವಾನರ ಪುಂಗವಾಃ |

ದಧಿಮುಖನ ಕಡೆಸುವರಾದ, ವಾನರಾಃ - ಕಪಿಗಳು, ಕ್ರುದ್ಧಾಃ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಶಿಲಾಃ - ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಪಾದಪಾಂಶ್ವಾಪಿ - ಮರಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಾಂಶ್ವಾಪಿ - ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹೀತ್ವಾ - ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಯತ್ರ - ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ತೇ - ಆ, ಕಪಿಕುಂಜರಾಃ-ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರು, (ಆರ್ಷ-ಇಂದ್ರೋ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿಗೆ) ಅಭ್ಯಗಮ್ - ಇದಿರಾಗಿಬಂದರು ||೨೩|| ವೀರಾಃ - ಕೂರರಾದ, ತೇ-ಅ ವಾನರರು, ತತ್ - ಆ, ಸ್ವಾಮಿವಚನಂ-ತವ್ರದೊರೆಯಾದ ದಧಿಮುಖನ ಮಾತನ್ನು, ಹೃದಯೇಷು-ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ, ಅವಸಜ್ಜ-ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಾಲ ತಾಲ ಶಿಲಾಯುಧಾಃ - ಸರ್ಜ್ಜವೃಕ್ಷ, ತಾಳೆಯ ಮರ, ಬಂಡೆ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿ, ತ್ವರಯಾ-ವೇಗದಿಂದ, ಅಭ್ಯಧಾವಂತಃ-ಓಡಿಬಂದರು ||೨೪|| ತತಃ - ಆ ಹಿಂದೆ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ವೀರಾಃ - ಕೂರರಾದ, ಸಹಸ್ರಶಃ - ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ, ಪಾಲಾಃ - ಮಧುವನಪಾಲಕರು, ವೃಕ್ಷಸ್ಥಾಂಕ್ಷ್ಠ-ಮರಗಳ ಮೇಲಿರುವವರನ್ನೂ, ತಲಸ್ಥಾಂಕ್ಷ್ಠ-ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವವರನ್ನೂ, ಬಲದರ್ಶಿತಾಃ - ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ, ವಾನರಾಃ - ವಾನರರನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಕ್ರಾಮ್ - ಇದಿರಿಸಿದರು, ||೨೫|| ಅಥ-ಅದೇ, ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ವಾನರ ಪುಂಗವಾಃ - ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಕ್ರುದ್ಧಂ - ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿರುವ, ದಧಿಮುಖಂ-ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ವಾನರನನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತದಾ-ಆಗ, ವೇಗೇನ-ವೇಗದಿಂದ, ಅಭ್ಯಧಾವಂತಃ-

ಕೊಂಡು, ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಾನರರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದನು ||೨೩|| ಆತನ ಭೃತ್ಯರಾದ ವಾನರರೂ- ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನೂ, ತೋರವಾದ ತರುಗಳನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಮಹಾರೋಷಪರವಶರಾಗಿ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದನು ||೨೪|| ಬಳಿಕ ದಧಿಮುಖನೇವಕರು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನಾಣತಿಯನ್ನು ಶಿರದೊಳಾಂತ್ರು, ಮನದೊಳಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ, ತರುಗಳನ್ನೂ, ತಾಳೆಯ ಮರಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ ಅರಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿ ಹಗೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿದರು ||೨೫|| ಮಧುವಿಗಾಗಿ ಮರಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವವರನ್ನೂ, ಹಣ್ಣುಗಳಿಗಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನೂ, ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವರನ್ನೂ ಸಾವಿರಾರು ಕವಣಿಗಳಿಂದ ಇದಿರಿಸಿ ಹೊಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು ||೨೬|| ಆಗ ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿವೀರರು-ಇದಿರಾಳುಗಳು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಕಪಿಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಓಹೋ ವನಪಾಲನಾದ ದಧಿಮುಖನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ತನ್ನೆವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದ ಹಾಗೂ, ವೇಧಿಯಾಗದ ಹಾಗೂ, ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ನೆನದು, ಬೇಗನೆ

ಅಭ್ಯಧಾವಂತ ವೇಗೇನ ಹನೂಮ ತ್ವ ಮುಖಾ ಸ್ತದಾ ||೨೫||
 ತಂ ಸವೃಕ್ಷಂ ಮಹಾಬಾಹು ಮಾಪತಂತಂ ಮಹಾಬಲಮ್ |
 ಆರ್ಯಕಂ ಪ್ರಾಹರ ತ್ವತ್ರ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಕುಪಿತೋಂಗದಃ ||೨೬||
 ಮದಾಂಧ ಕ್ಷ್ಣ ನವೇದ್ಯೈನ ಮಾರ್ಯಕೋ ೨ ಯಂ ಮಮೇತಿ ಸಃ |
 ಅಥೈನಂ ನಿಷ್ಪಿವೇಷಾಕು ವೇಗವ ದ್ವಿಸುಧಾತಲ ||೨೭||
 ಸಭಗ್ನಬಾಹೂರು ಭುಜೋ ವಿಹ್ವಲ ಶೋಣಿತೋ ಕ್ಷಿತಃ |
 ಮುಮೋಹ ಸಹಸಾ ಭೀತೋ ಮುಹೂರ್ತಂ ಕುಪಿತುಂಹರಃ ||೨೮||
 ಸ ಸಮಾಶ್ವಸ್ಯ ಸಹಸಾ ಸಂಕ್ರಾದ್ಧೋ ರಾಜಮಾತುಲಃ |

ದಧಿಮುಖನಿಗಿದಾಗಿ ಓಡಿಬಂದರು || ೨೫ || ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದನು, ಕುಪಿತಃ - ಕೋಪಗೊಂಡ
 ವನಃ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿ, ಸವೃಕ್ಷಂ - ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಸಹಿತನಾದವನೂ, ಮಹಾಬಾಹುಂ - ಹೇರಳವಾದ
 ಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೆಚ್ಚಿದ ದೇಹಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಆಪತಂತಂ - ತಮ್ಮ ಇದಿರಿಗೆ
 ಬರುತ್ತಲಿರುವವನೂ, ಆರ್ಯಕಂ - ತಮಗೆ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ, ತಂ - ಆ ದಧಿಮುಖನನ್ನು, ಬಾಹು
 ಭ್ಯಾಂ - ತೋಳುಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಹರತ್ - ಹೊಡೆದನು || ೨೬ || ಮದಾಂಧಃ - ಮದದಿಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರ
 ಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಸಃ - ಆ ಅಂಗದನು, ಆಯಂ - ಇವನು, ಮಮ - ನನಗೆ, ಆರ್ಯಕಃ - ಪೂಜ್ಯನು,
 ಇತಿ - ಹೀಗೊಂದು, ನವೇದ - ಅರಿಯದೆ ಹೋದನು, ಅಥ - ಆ ಮೇಲೆ, ವೇಗವತ್ (ವೇಗವಂತಂ)
 ವೇಗವುಳ್ಳ, ಏನು - ಈ ದಧಿಮುಖನನ್ನು, ವಸುಧಾತಲ - ಭೂತಲದಲ್ಲಿ, ಆಕು - ದೇಗನೆ, ನಿಷ್ಪಿ
 ವೇದ - ಹೊಸಕಿದನು || ೨೭ ||

ವೀರಃ - ಪಂಕ್ತವೇಶಲಿಯಾದ, ಕುಪಿತುಂಹರಃ - ಕುಪಿತೃದೃಷ್ಟಿನೆನಿಸಿರುವ, ಸಃ - ಆದಧಿಮು
 ಖನು, ಭಗ್ನ - ಮುರಿದು ಹೋದ, ಬಾಹೂ - ತೋಳುಗಳೂ, ಉರ್ದು - ತೊಡೆಗಳೂ, ಭುಜಃ - ಹಗ
 ಲೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಹ್ವಲಃ - ಖಿನ್ನನಾಗುತ್ತಾ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಶೋಣಿತೋಕ್ಷಿತಃ - ರಕ್ತದಿಂದ
 ನನೆದವನಾಗಿ, ಮುಹೂರ್ತಂ - ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಕ್ಕಿಂತಿರುವವರೆಗೂ, ಮುಮೋಹ - ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದನು || ೨೮ ||

ಆವರಿರಿಗೆ ತಾವೂ ಒಂದರೂ || ೨೫ || ಹೇರಳವಾದ ಬುವುಧದಧಿಮುಖನು ದೊಡ್ಡವರವನ್ನು
 ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಶಾರ್ಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ, ಇದಿರಿಗೆ ಬರುವ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ನೋ
 ಡಿ, ಅಂಗದನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೋದರ ಮಾವನೆ
 ನಿಸಿ, ತನಗೆ ಪೂಜ್ಯನೆಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ಎರಡು
 ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಆವೃಳಿಸಿದನು || ೨೬ || ಆಗ ಅಂಗದನೂ ಮಧುರಾನದಿಂದ ಮದಿ
 ಸಿದ್ದನಾದುದರಿಂದಲೇ ಇವನು ದಧಿಮುಖ, ತನಗೆ ಪೂಜ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ
 ಅವನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹೊಡೆದು, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೆಡಹಿ, ಕಾಲಿನಿಂದ ಅದಮಿ, ಹೊಡಳಿಸಿ
 ಕೆಡಹಿದನು || ೨೭ || ದಧಿಮುಖನ ತೋಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಿತು. ತೊಡೆಗಳಿಗೆ ನೋವು ತಗ
 ಲಿತು, ಹಗಲಿಗೆ ವೇದೆಯಾಯಿತು. ಸಪ್ತಗಾಗಿ ಬಿದ್ದನು, ಗಾಯಗಳಿಂದ ಹೊರಟರಕ್ತದಲ್ಲಿ
 ನನೆದನು, ಮಹಾವೀರನಾದ ದಧಿಮುಖನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಿರುವವರೆಗೂ ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದನು ||
 ದಧಿಮುಖನಾದರೆ ಸಕಲ ಕುಪಿತುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೋದರ ಮಾವ

ವಾನರಾಕ್ ವಾರಯಾಳಾಸ ದಂಡೇನ ಮಧುಮೋಹಿತಾಕ್ ||೨೯||

ಸಕಫಾಚಿ ದ್ವಿಮುಕ್ತಸ್ತೈ ವಾಫನರೈ ವಾಫನರರ್ಪಃ |

ಉವಾಚೈ ಕಾಂತ ಮಾಗಮ್ಯ ಸ್ವಾಕ್ ಭೃತ್ಯಾಕ್ ಸಮುಪಾಗತಾಕ್ ||೩೦||

ಏತ ತಿಷ್ಠಂತು ಗಚ್ಛಾಮೋ ಭರ್ತಾ ನೊ ಯತ್ರ ವಾನರಃ |

ಸುಗ್ರೀವೋ ವಿಪುಲಗ್ರೀವೋ ಸಹ ರಾಮೇಣ ತಿಷ್ಠತಿ ||೩೧||

ಸರ್ವಂ ಜೈವಾಗದೇ ದೋಷಂ ಶ್ರಾವಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಪಾರ್ಥಿವೇ |

ಅಮರ್ಷೀ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಘಾತಯಿಷ್ಯತಿ ವಾನರಾಕ್ ||೩೨||

ರಾಜಮಾತುಲಃ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೋದರ ಮಾನವಾದ, ಸಃ - ಆದಧಿಮುಖನು, ಸಕಫಾಚಿಗನೇ ಸಮಾಖ್ಯಾಯ - ನಮದಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, (ಮೂಛಿತವೆದ್ದು) ಸಂಕ್ರಾಂತಃ - ರೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಮಧುಮೋಹಿತಾ - ಮಧುಮಾನದಿಂದ ಮೈಮರತಿಯವ, ವಾನರಾ - ಕಪಿಗಳನ್ನು, ದಾಡೆಕುಚಿತ್ತ ದಿಂದ, ವಾರಯಾಮಾಸ - ತೊಲಗಿಸತೊಡಗಿದನು ||೨೯|| ವಾನರರ್ಪಃ - ಕಪಿಗಳನ್ನೂ, ಸಃ - ಆದಧಿಮುಖನು, ತೈ - ತನ್ನಿಂದ ಪಟ್ಟುಬಿದ್ದ, ವಾನರೈಃ - ಕಪಿಗಳಿಂದ, ಕಫಾಚಿತ್ - ಬಹುಕಷ್ಟ ದಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಃ - ಬಿಡುಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಏಕಾಂತಂ - ಗುಟ್ಟದ ಸ್ಥಳವನ್ನು, ಅಶ್ರಯ - ಹೊಂದಿ ಸ ಮುಪಾಗತಾ - ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ, ಸ್ವಾಕ್ - ತನ್ನವರಾದ, ಭೃತ್ಯಾಕ್ - ಸೇವಕರನ್ನು ಕೂರಿತು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು ||೩೦|| ಏತ - ನಮ್ಮ ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈವಾನರರು, ತಿಷ್ಠಂತು - ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ನಃ - ನಮಗೆ, ಭರ್ತಾ - ಪ್ರಭುವಾದ, ವಿಪುಲಗ್ರೀವಃ - ತೋರವಾದ ಕೊರಳುಳ್ಳ - ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ, ವಾನರಃ - ಕಪಿರಾಜನು, ರಾಮೇಣ ಸಹ - ರಾಮನೊಡನೆ, ಯತ್ರ - ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ತಿಷ್ಠತಿ - ಇದಾನೆಯೋ, ತಪ್ರ - ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಗಚ್ಛಾಮಃ - ಹೋಗೋಣ ||೩೧|| ಅಂಗದೇಜೈವ - ಅಂಗದ ನಲ್ಲಿಯೇ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ದೋಷಂ - ತಪ್ಪನ್ನು, ಪಾರ್ಥಿವೇ - ಸುಗ್ರೀವನವಿ, (ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ) ಶ್ರಾವಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಶ್ರುತಪಡಿಸುವೆನು, ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ವಚನಂ - ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಅಮರ್ಷೀ - ರೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾನರಾಕ್ - ಈ ಕಪಿಗಳನ್ನು, ಘಾತಯಿಷ್ಯತಿ - ಹೊಡೆಯುವನು,

ಆದರೂ, ತನಗೂ ಇಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯು ಸಂಭವಿಸಿತು ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೋಷ ಗೊಂಡವನಾದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಕೈಲಿ ದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ವಧುಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕಪಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ದನು ||೨೯|| ಆದರೂ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ-ದಧಿಮುಖನು ಬಹುಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನವರನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು ||೩೦|| ಎಲೈ ಸೇವಕರು ಗಳಿರಾ! ಈ ಅಂಗದ, ಹನುಮ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ. ತೋರವಾದ ಕೊರಳುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಎಲ್ಲಿರುವ ನೋ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗೋಣ, ಆತನು ರಾಮನ ಸಂಗಡಲೇ ಸೇರಿ ಇರುವನು ||೩೧|| ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಾವಳಿಯೆಲ್ಲ ಅಂಗದನದೇ ಆಗಿದ್ದೆ, ಆದಕಾರಣ ಸಮಸ್ತದೋಷಕ್ಕೂ ಅಂಗದನೇ ಮೂಲವೆಂದು ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅರಸುಬಹಳವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಬನು. ಈ ದುಷ್ಕವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಇಷ್ಟಂ ಮಧುವನಂ ಹ್ಯೇತ ತ್ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಪಿತೃ ಪೈತಾಮಹಂ ದಿವ್ಯಂ ದೇವೈರಪಿ ಧರಾಸದಮ್ ||೪೩||
 ಸ ವಾನರಾ ನಿರ್ಮಾ ಸರ್ವಾ ನೃಧು ಲುಬ್ಧಾ ಗತಾಯುಷಃ |
 ಘಾತಯಿಷ್ಯತಿ ದಂಡೇನ ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ತ ಸುಹೃಜ್ಞನಾ ||೪೪||
 ವಧ್ಯಾಹ್ಯೇತೇ ದುರಾತ್ಮಾನೋ ನೃಪಾಜ್ಞಾ ಪರಿಭಾವಿನಃ |
 ಅಮರ್ಷ ಪ್ರಭವೋ ರೋಷ ಸ್ಪೃಹಲೋ ನೋಭವಿಷ್ಯತಿ ||೪೫||
 ಏವ ಮುಕ್ತಾ ದಧಿಮುಖೋ ವನಪಾಲಾ ಮಹಾರಾಜಃ |
 ಜಗಾಮ ಸಹಸೋತ್ಪತ್ಯ ವನಪಾಲೈ ಸ್ತಮಸ್ವಿತಃ ||೪೬||

||೪೩|| ಏತತ್ - ಈ, ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವು, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಇಷ್ಟಂ-ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದುದು. ಪಿತೃಪೈತಾಮಹಂ - ತಂದೆತಾತಾದಿ ರಿಂದ ಬಂದುದು, ದಿವ್ಯಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದುದು, ದೇವೈರಪಿ - ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಧರಾಸದಂ - ಹೊಗಳಸದಲವೆನಿಸಿದುದು, ||೪೪|| ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ಮಧುಲುಬ್ಧಾ - ಮಧುಪಾನದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಯುಳ್ಳ, ಗತಾಯುಷಃ - ಕಳೆದ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳ, ಸುಹೃಜ್ಞನಾ - ಮಿತ್ರರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಇ ಮಾರ್ - ಈ, ನಿರ್ಮಾ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಾ - ಕಪಿಗಳನ್ನೂ, ದಂಡೇನ - ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ, ಘಾ ತಯಿಷ್ಯತಿ - ಹೊಡೆಸುವನು ||೪೫|| ದುರಾತ್ಮಾನಃ - ಧುಷ್ಕೃಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಏಕಃ - ಈ ವಾನರರು, ನೃಪಾಜ್ಞಾಪರಿಭಾವಿನಃ - ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಧ್ಯಾಹಿ - ಕೊಲ್ಲ ಲ್ಪಡತಕ್ಕವರೇ ಆಗಿರುವರು. ಅಮರ್ಷಪ್ರಭವಃ - ಅಸಹನದಿಂದಂಟಾಗಿರುವ, ನಃ - ನಮ್ಮ, ರೋ ಷಃ - ಕೋಪವು, ಸ್ಪೃಹಲಃ - ಪ್ರಯೋಜನದಿಗಿಂತ ಸಹಿತವಾದುದು, ಭವಿಷ್ಯತಿ-ಆಗುವುದು, (ಇತಿ ದಧಿ ಮುಖಃ ಭೃತ್ಯಾ ಉವಾಚ) ||೪೬|| ಮಹಾರಾಜಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ದಧಿಮುಖಃ - ದಧಿಮು ಖನು, ವನಪಾಲಾ - ವನಪಾಲಕರನ್ನು ಕುರಿತು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಕ್ತಾ - ಹೇಳಿ, ವನಪಾಲೈಃ - ತೋಟದ ಕಾವಲುಗಾರರೂಡನೆ, ಸಮಸ್ವಿತಃ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ,

ಜೆನ್ನಾಗಿ ದಂಡಿಸುವನು || ೪೩ || ಏಕೆಂದರೆ-ಈ ಮಧುವನವು ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀ ವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟವಾದುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನು ಸರಿಸಿ ಬಂದಿದೆ. ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಇದರ ಬಳಿಹೋಗಲು ಹೆದರುತ್ತಿರುವರು ||೪೪|| ಇಂ ತಹ ರಮಣೀಯವಾದವನದಲ್ಲಿ ಮಧುವನ್ನು ಕುಡಿದು, ಈ ದುರೈಶ್ವರರು ಹಾಳುಮಾಡುವರೆಂ ಬ ಸಂಗತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ, ಇವರ ಆಯುಷ್ಯವೇ ಮುಗಿಯಿತು. ಸುಗ್ರೀವನೆಂದ ರೇನು ಸಾನಾಸನ ? ಮಹಾ ಕ್ರೂರವಾದ ಆಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲವೆ ? ಮಿತ್ರಬಾಂಧವರೂ ಡನೆ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿಸುವನು ||೪೫|| ಅಂತಹ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಈ ಖಳರು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಇರುವರಲ್ಲಾ ? ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ದುರಾತ್ಮರಿನ್ನಿಗಿ ? ಇವರ ದುರೈಶ್ವರತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು, ನಮಗೆ ಇವರು ರೋಷವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ವೃಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಡೆಯಿರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡೋಣ ಎಂದು ಹೇಳಿ||೪೬|| ವನಪಾಲನಾದ ದಧಿಮುಖನು ವನಪಾಲರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಿಂ

ನಿಮೇಷಾಂತರ ಮಾತ್ರೇಣ ಸಹಿ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ವನಾಲಯಃ |
 ಸಹಸ್ರಾಂಶು ಸುತೋ ಧೀರ್ಮಾ ಸುಗ್ರೀವೋ ಯತ್ರ ವಾನರಃ ||೩೬||
 ಗಾಮಂಜಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚೈವ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವ ಮೇವಚ |
 ಸಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಜಗತೀ ಮಾಕಾಶಾ ನ್ನಿ ದಪಾತಕ ||೩೭||
 ಸನ್ನಿಪತ್ಯ ಮಹಾವೀರೈ ಸ್ವರೈ ಸ್ತೈ ಪರಿವಾರಿತಃ |
 ಹರಿ ದೌಧಿಮುಖಃ ಪಾಲ್ಯೈ ಪಾಲಾನಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ||೩೮||
 ಸ ದೀನ ವದನೋ ಭೂತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಶಿರಸಿ ಚಾಂಜಲಿಮ್ |
 ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಕುಭಾ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಚರಣಾ ಪ್ರತ್ಯಪೀಡಯತ್ || ೪೦||
 ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ದ್ವಿಪಿಂಶತಿ ತಮಸ್ಸರ್ಗಃ

ಉಪ್ಪತ್ಯ - ಹಾರಿ, ಜಗಾಮ - ಹೊರಟನು ||೩೬|| ಸಃ - ಆ, ವನಾಲಯಃ - ಕಾಡುಮನೆಯವನಾದ
 ದಧಿಮುಖನು, ಸಹಸ್ರಾಂಶು ಸುತಃ - ಸೂರ್ಯ ಪುತ್ರನಾದ, ಧೀರ್ಮಾ - ಪ್ರಕೃತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಸುಗ್ರಿ
 ವಃ - ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬ, ವಾನರಃ - ಕಪಿಶ್ವರನು, ಯತ್ರ - ಎಲ್ಲ (ಅಸ್ತಿ - ಇದಾನೆಯೋ) ತತ್ರ - ಅ
 ಲ್ಲಿಗೇ, ನಿಮೇಷಾಂತರ ಮಾತ್ರೇಣ - ರವೆ ಬಿಡಿಯುವಷ್ಟರೊಳಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದನು ||೩೭|| ಸಃ-
 ಆ ದಧಿಮುಖನು, ಗಾಮಂಜ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಚೈವ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವ
 ಮೇವಚ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಆಕಾಶತ್ - ಆಗಸದಿಂದ, ಸಮಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ -
 ಸಮಭೂಮಿಯುಳ್ಳ, ಜಗತೀಂ - ನೆಲವನ್ನು ಕೂರಿತು, ನಿಭಪಾತ - ಎಳೆದನು ||೩೮|| ಮಹಾ ವೀರೈಃ-
 ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಪಾಲಾನಾಂ - ಮಧುವನ ಪಾಲಕರಿಗೆ, ಪರಮೇಶ್ವರಃ - ಮುಖ್ಯಪ್ರಭುವಾದ,
 ಸಃ - ಆ ದಧಿಮುಖನೆಂಬ, ಹರಿಃ - ವಾನರನು, ಪಾಲ್ಯೈ - ವನಪಾಲಕರಾದ, ಸವೈಃ - ಸಮಸ್ತರಾಗಿ
 ರುವ, ತೈಃ - ಆ ವಾನರರೊಡನೆ, ಪರಿವಾರಿತಃ - ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸನ್ನಿಪತ್ಯ-ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು,
 ದೀನವದನಃ - ಕಳಗುಂದಿದ ಮೋರೆಯುಳ್ಳವನು, ಭೂತ್ವಾ - ಇಗಿ, ಶಿರಸಿ - ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂಜಲಿಂಜ-
 ಕೈಜೋಡಿಸೋಣವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನ, ಕುಭಾ - ಮಂಗಳ ಕರಗಳ
 ನಿಸಿದ, ಚರಣಾ - ಪಾದಗಳನ್ನು, ಮೂರ್ಧ್ನಾ-ತಲೆಯಿಂದ, ಪ್ರತ್ಯಪೀಡಯತ್-ಬತ್ತಿದನು ||೩೯, ೪೦||

— ಇಂತು ಅರುವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧ —

ಬಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾರಿ ಹೊರಟನು ||೩೬|| ಮುಖೂರ್ದವನಾತ್ರವಲ್ಲಿಯೇ-ಸೂ
 ರ್ಯಪುತ್ರನೆನಿಸಿ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಆಗಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು || ೩೭ ||
 ಬಂದಾನೊಂದು ಸಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು
 ಕಂಡನು, ನಭೋಮಂಡಲದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಇಳಿದನು ||೩೮|| ತನ್ನಭೃತ್ಯರಾದ ಸಮಸ್ತ
 ವಾನರ ವೀರರಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾಗಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿ ವನಪಾಲರಿಗೆಲ್ಲ ದೊರೆ
 ಯಾಗಿರುವ ದಧಿಮುಖನು ಸುಗ್ರೀವನ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದನು ||೩೯|| ಕಳಗುಂದಿದ ಮು
 ಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಶಿರದಮೇಲಿಟ್ಟು, ಕಪಿತಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಂಗಳ
 ಕರವಾದ ಅಡಿದಾವರಗಳಿಗೆ ಅಭಿವಂದನಮಂ ಗೈದನು ||೪೦||

— ಇಂತು ಅರುವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧ —

ಶ್ರೀ.
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೀನಮಃ
ಶೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ-ತ್ರಿಪಿಪಿತಿಮಸ್ಸರ್ಗಃ.

ತತೋ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ನಿಪತಿತಂ ವಾನರಂ ವಾನರರ್ಷಭಃ |
ದೃಷ್ಟ್ವೈವೈವೋ ದ್ವಿಗ್ನ ಹೃದಯೋ ವಾಕ್ಯ ಮೇತ ದುವಾಚ ಸ ||೧||
ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಕಸ್ಯಾತ್ತ್ವಂ ಪಾದಯೋಃ ಪತಿತೋ ವ.ಮ |
ಅಭಯಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವ ಮೇವಾಭಿ ಧೀಯತಾಮ್ ||೨||
ಸತು ವಿಶ್ವಾಸಿತ ಸ್ತೇನ ಸುಗ್ರೀವೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
ಉತ್ಥಾಯ ಸ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೋ ವಾಕ್ಯಂ ದಧಿಮುಖೋ ಬ್ರವೀತ್ ||೩||

— ಅರುವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂ || ವನಭಂಗ ಮಾಡು ದೆಂದಾ | ವನಪಂಚಲ ವಿನಯದಿಂದೆ ಬಿನ್ನವಿಸಲ್ ತಾಂ |
ವನಗೃಹರೂಡೆಯಂ ಮಧುವನ | ಹನವಿ ನವರೈ ಕೃತಾರ್ಥ ರಂಧ್ರ ಮುದದಿಂ ||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಮೂರ್ಧ್ನಾ - ತಲೆಯೆಡೆ, ನಿಪತಿತಂ - ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ, (ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ)
ವಾನರಂ - ದಧಿಮುಖನೊಬ್ಬ ಕಪಿವರನನ್ನು, ವಾನರರ್ಷಭಃ - ವಾನರ ನಾಯಕನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು,
ದೃಷ್ಟ್ವೈವೈವ - ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಉದ್ವಿಗ್ನಹೃದಯಃ - ಭಯಪಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಏತ
ತ್ - ಈ ಮುಂದಿನ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು ||೧|| ಹೇ ವೀರ - ಎಲೈ ಕೂರನೇ!
ಉತ್ತಿಷ್ಠ - ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳು, ಕಸ್ಯಾತ್ - ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಘಮ - ನನ್ನ, ಪಾದಯೋಃ -
ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ, ಪತಿತಃ - ಬಿದ್ದವನಾಗಿದ್ದೀಯಾ?, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಅಭಯಂ - ನಿರ್ಭಯವು, ಭವೇತ್ -
ಉಂಟಾಗುವುದು, ಸರ್ವಮೇವ - ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವೂ, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದೆ) ಅಭಿಧೀಯತಾಂ -
ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿ ||೨|| ಸುಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ಹೇರಳವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ, ಸಃ - ಆ, ದಧಿಮುಖಸ್ತು - ದಧಿಮು
ಖನಾದರೋ, ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾ ಧೀರನಾದ, ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ವಿಶ್ವಾಸಿತಃ - ಸಂ
ತ್ಪಸ್ತುಪ್ಪವನಾಗಿ, ಉತ್ಥಾಯ - ಎದ್ದು, ವಾಕ್ಯಂ - ಧುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊ
ಡಗಿದನು, ||೩|| ಹೇರಾಜ್ಞಾ - ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ! ಯತ್ - ಯಾವ, ವನಂ - ನಿನ್ನ ಮಧುವನವು,

— ಅರುವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಧುವನಪಾಲನೊಡೆ ದಧಿಮುಖನು ಪಾದತಲದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ವಾನರ
ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಂಡನು, ಮನದೊಳಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆದರಿದನು, ಮುಂದೆ
ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು ||೧|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೇ ! ಏಳು, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳು,
ನೀನು ಹೀಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಎಲೈ
ಕಪಿವೀರನೇ ! ಹೆದರಬೇಡ, ನೀನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶದವಾಗಿ
ಹೇಳು||೨|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿದ

ನೈವರ್ಹ ರಜಸಾ ರಾಜ ಸ್ವ ತ್ವಯಾ ನಾಪಿ ವಾಲಿನಾ ।

ವನಂ ನಿಸ್ಸೃಷ್ಟ್ಯ ಪೂರ್ವಂ ಹಿ ಭಕ್ಷಿತಂ ತಚ್ಚ ವಾನರೈಃ ॥೪॥

ಏಭಿಃ ಪ್ರಥರ್ಷಿತಾ ಶ್ಚೈವ ವಾನರಾ ವನ ರಕ್ಷಿಭಿಃ ।

• ಮಧೂ ನೈಚಿಂತಯಿತ್ವೇ ಮಾ ಭಕ್ಷಯಂತಿ ಪಿಬಂತಿಚ ॥೫॥

• ಶಿಷ್ಯಂ ತತ್ರ ಪವಿಧ್ಯಂತಿ ಭಕ್ಷಯಂತಿ ತಥಾಸರ ।

ನಿವಾರ್ಯಮಾಣಾ ಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ಭುವಾ ವೈ ದರ್ಶಯಂತಿ ಹಿ ॥೬॥

ಖುಕ್ಷರಜಸಾ - ಖುಕ್ಷರಜಸ್ಸಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವಾನರೋತ್ತಮನಿಂದ, ನಿಸ್ಸೃಷ್ಟ್ಯವರ್ವಂ - ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹರಿದೋಸ್ಕರ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ನ - ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದಲೂ, ನನಿಸ್ಸೃಷ್ಟ್ಯವರ್ವಂ - ಹಿಂದೆ ಕೊಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ವಾಲಿನಾಪಿ-ವಾಲಿಯಿಂದಲೂ,ನ-ಕೊಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ತತಃ-ಅಂತಹ ಮಧುವನವು, ವಾನರೈಃ - ಅಂಗದ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿಗಳಿಂದ, ಭಕ್ಷಿತಂ - ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ॥ ೪ ॥ ಏಭಿಃ - ಈ ಸನ್ನೋಡನೆ ಬಂದಿರುವ ವನರಕ್ಷಿಭಿಃ - ವನಪಾಲಕರಾಗಿರುವವರಿಂದ, ಪ್ರಥರ್ಷಿತಾಶ್ಚೈವ-ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ವಾನರಾಃ - ಅಂಗದ ಮುಂತಾದ ಕಪಿಗಳು, ಇಮಾಃ - ಈ ವಾನರರನ್ನು, ಅಚಿಂತಯಿತ್ವಾ - ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆಯೇ, (ಫಲಾನಿ - ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು) ಭಕ್ಷಯಂತಿ - ತಿನ್ನುತಲಿದಾರೆ, ಮಧೂನಿ - ಜೇನುಗಳನ್ನು, ಪಿಬಂತಿಹಿಚ - ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿದಾರೆ-ಲ್ಲ ॥೫॥ ಅಸರ . ಮತ್ತೆಕೆಲವರು, ಭಕ್ಷಯಂತಿ-ತಿನ್ನುತಲಿದಾರೆ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ಶಿಷ್ಯಂ-ಉಳಿದುದನ್ನು, ಆತ್ರ-ಈ ವನದಲ್ಲಿ, ಅಪವಿಧ್ಯಂತಿ-ಕೆಳಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಲಿದಾರೆ, ಸರ್ವ-ಸಮಸ್ತರಾದ, ತೇ-ಆ ವಾನರರು, ನಿವಾರ್ಯಮಾಣಾಃ-ಮಧುವನ ಮಾಡದಂತೆ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಭುವಾ-ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು, ದರ್ಶಯಂತಿಹಿ-ತೋರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ॥೬॥

ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ದಧಿಮುಖನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ನಿಂತು, ತನ್ನೊಡೆಯನಂ ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.— ॥೪॥ ಎಲೈ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೇ ! ನಿಮ್ಮ ತಾತನಾದ ಖುಕ್ಷರಜಸ್ಸೆಂಬ ವಾನರೋತ್ತಮನು - ಇದುವರೆಗೆ ಎಂದೂ ನಿಮ್ಮಯ್ಯನ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಅವುಣೆಯನ್ನಿತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನಿಂದಲಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಮಧುವನದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರರು-ಜೇನು ಕೊಡಗಳೇ ಮೊದಲಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು ॥೪॥ ಎಲೈ ಅರಸೇ ! ಇಗೋ, ಈಸನ್ನೋಡನೆ ಬಂದಿರುವ ವನಪಾಲರೆಲ್ಲ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿ “ಇದು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಗೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ಜೇನು ತೋಟ, ಇದನ್ನು ಯಾರೂ ಆತನ ಅವುಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಕ್ರೂರವಾದ ದಂಡನೆಗೆ ಬಳಗಾಗುವರು,, ಎಂದು ಬಹುತರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ತಡೆದಾಗ್ಯೂ, ಲೇಶವಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಒಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಜೇನು ಕೊಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಇಚ್ಛಾ ನುಸಾರವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆ ॥ ೫ ॥ ಕೆಲವರು ಹಾಗೆ ಕುಡಿದು, ತಿಂದು, ಉಳಿದುದನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಎರಚುತ್ತಲಿದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಹಲ್ಲಿ ರಿಯುತ್ತಲೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು.

ಅಮೋಹಿ ಸಂಗಬ್ಧ ತರಾ ಸ್ತಥಾ ತೈ ಸ್ಸಂಪ್ರದರ್ಶಿತಾಃ |
 ವಾರಯಂತೋ ವನಾ ತ್ತಸ್ಮಾ ತ್ಕ್ರೋಧೈ ವಾನರ ಪುಂಗವೈಃ ||೭||
 ತತ ಸ್ತೈ ಬಹುಭಿ ವೀರೈ ವಾನರೈ ವಾನರರ್ಷಭ | |
 ಸಂರಕ್ತ ನಯುನೈಃ ಕ್ರೋಧಾ ದ್ಧರಯಃ ಪ್ರವಿಚಾಲಿತಾಃ ||೮||
 ಪಾಣಿಭಿ ನಿಹತಾಃ ಕೇಚಿ ತೈಚಿ ಜ್ವಾನುಭಿ ರಾಹತಾಃ |
 ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಶ್ಚ ಯಥಾಕಾಮಂ ದೇವಮಾರ್ಗಂ ಚ ದರ್ಶಿತಾಃ ||೯||
 ಏವ ಮೇತೇ ಹತಾ ಶೂರಾ ಸ್ತ್ವಯಿ ತಿಷ್ಠತಿ ಭರ್ತನಿ |

ಇಮೆ - ಇವನ ಪಾಲಕರು, ಸಂರಬ್ಧ ತರಾಃ - ನಿಟ್ಟುಗೊಂಡವರಾಗಿ (ತಡೆಯಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ)
 ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ಮಧುವನದಿಂದ, ವಾರಯಂತಃ - ಅಡ್ಡಿಮಾಡುವವರಾಗುತ್ತಾ,
 ಕ್ರೋಧೈಃ - ಕೋಪಗೊಂಡ, ತೈಃ - ಆ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ, ವಾನರಪುಂಗವೈಃ - ವಾನರವೀರ
 ರಿಂದ, ಸಂಪ್ರದರ್ಶಿತಾಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವರಲ್ಲ ||೭|| ಹೇ ವಾನರರ್ಷಭ - ಎಲೈ ಕ
 ಬಿರಾಜನೇ, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಬಹುಭಿಃ - ಅನೇಕರಾದ, ವೀರೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವ
 ಕ್ರೋಧಾತ್ - ಕೋಪದಿಂದ, ಸಂರಕ್ತನಯುನೈಃ - ಕೆಂಪಡೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಳ್ಳ, ತೈಃ - ಆ, ವಾನರೈಃ -
 ಅಂಗದ ಮೊದಲಾದ ವಾನರರಿಂದ, ಹರಯಃ - ವನಪಾಲರಾದ ವಾನರರು, ಪ್ರವಿಚಾಲಿತಾಃ - ಓಡಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟರು ||೮|| ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವುಮಂದಿ ವನಪಾಲರು, ಪಾಣಿಭಿಃ - ಕೈಗಳಿಂದ, ನಿಹತಾಃ - ಹೊಡೆದುಲ್ಪ
 ಟ್ಟರು, ಕೇಚಿತ್ - ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಜ್ವಾನುಭಿಃ - ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದ, ರಾಹತಾಃ - ಬದೆದುಲ್ಪಟ್ಟರು, ಕೇಚಿ
 ತಃ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಯಥಾಕಾಮಂ - ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ, ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಶ್ಚ - ಹಿಗ್ಗಾಮುಗ್ಗಾ ಎಳೆ
 ಯುಲ್ಪಟ್ಟರು, ಕೇಚಿತ್ - ಬೇರೆ ಕೆಲವರು, ದೇವಮಾರ್ಗಂಚ - ಅಪಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ದರ್ಶಿತಾಶ್ಚ -
 ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು ||೯|| (ಹೇಸುಗ್ರೀವ - ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ) ಭರ್ತನಿ - ಪ್ರಭುವಾದ, ತ್ವಯಿ-ನೀನು
 ತಿಷ್ಠತಿ (ನಿತಿ) ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ಇದ್ದು ಗೊತ್ತು, (ಶೂರಾಃ - ಶೂರರಾದ, ಏತಃ - ಈ ವನಪಾಲಕರು,
 (ತೈಃ - ಅವರಿಂದ) ಏವಂ - ಹೀಗೆ, ಹೇತಾಃ - ಹೊಡೆದುಲ್ಪಟ್ಟವರು, (ಕಿಂಚ - ಮತ್ತು) ತೈಃ - ಆ
 ವಾನರರಿಂದ, ಕೃತ್ಸುಂ - ನಮಸ್ತವಾದ, ಮಧುವನಂಜೈವ-ಮಧುವನವೂ, ಪ್ರಕಾಮಂ-ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ

ಹಾರಿಸುತ್ತಲೂ, ಪರಿಹಾಸಮಾಡಿ ಅಪಮಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು || ೭ || ಈನಮ್ಮ ವನಪಾಲರು
 ಬಟ್ಟು ಗೂಡಿ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ವನದೊಳಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆದರೂ ನಿಲ್ಲದೆ, ಅಂ
 ಗದನೇ ಮೊದಲಾದವರೇ-ರೋಷಪರವಶರಾಗಿ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆದರಿಸಿ, ಗದರಿಸಿ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ
 ರು ||೭|| ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವ ಮಹಾರಾಜನೇ ! ಹೀಗೆ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹುಮಂದಿ
 ವಾನರವೀರರು-ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಹಾ ಕೋಪದಿಂದ ಈ ತೋ
 ಟದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊಡೆದು ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು || ೮ || ಕೆಲವರನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ
 ಬಾರಿಸಿದರು, ಕೆಲವರನ್ನು ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದ ತಿವಿದುರುಳಿಸಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲ
 ವರನ್ನು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿಸೆಳೆದು, ಅಪಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತೋರಿ, ಮಾನಭಂಗವನ್ನು
 ಮಾಡಿದರು ||೯|| ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ ! ನೀನು ನಮ್ಮಗಳಿಗಲ್ಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ
 ನಿನ್ನನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರರು ಮಧುವನ್ನೆಲ್ಲ ಭಕ್ಷಿಸಿ,

ಯಥಾ ಮಾ ಮಾವ್ನುಯಾ ಚ್ಛೇಫ್ರಂ ಹತ್ವಾ ರಾವಣ ಮಾಹವೆ ||೩||
 ಯದಿವಾ ಮಾಸ್ಯಸೇ ವೀರ ವಸ್ಯಕಾಹ ಮರಿಂದಮ |
 ಕಸ್ಮಿಂ ಶ್ಚಿ ತ್ವಾವೃತೇ ದಶೇ ವಿಪ್ರಾಂತಃ ಕೋಗ ಮಿಷ್ಯಸಿ ||೪||
 ಮಮಬಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ್ಯಯಾ ಸ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾ ತ್ವ ವ ವೀರ್ಯವ |
 ಅಸ್ಯ ಶೋಕಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಮುಹೂರ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ಧಿ ಮೋಕ್ಷಣಮ್ ||೫||
 ಗತೇ ಹಿ ತ್ವಯಿ ವಿಕ್ರಾಂತೇ ಪುನರಾಗಮನಾಯ ವೈ |
 ಪ್ರಾಣಾನಾ ಮಪಿ ಸಂದೇಹೋ ಮಮ ಸ್ಯಾನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||೬||
 ತವಾರ್ಥನ ಜ ಶೋಕೋ ಭೂಯೋ ಮಾಂ ಪರಿತಾಪಯೇತ್ |

ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ವಾಚ್ಯಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ||೩|| ಹೇ ಅರಿಂದ
 ಮ - ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸುವ, ವೀರ - ಎಲೈ ಶೂರನೇ, ಮಾಸ್ಯಸೇ ಯದಿವಾ - ನೀನು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ,
 ವಿಕ್ರಾಂತಃ - ಒಂದು ದಿವಸವನಾತ್ರ, ವಸ - ಇಲ್ಲಿ ಇರು, ಶ್ವಃ - ನಾಳೆ, ಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ - ಒಂದಾ
 ನೊಂದು, ಸಂವತ್ಸರ ಮರವೊಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮರಯ್ಯಾಗಿರುವ, ದಶೇ - ಶಾಪವಲ್ಲ, ವಿಪ್ರಾಂತಃ
 ವಿಲಿಖಿತನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಗಮಿಷ್ಯಸಿ - (ಚೇತಃ) ಹೋಗುವವನೇ ಆದರೆ, ಹೇ ವೀ
 ರ್ಯವ - ಎಲೈ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನನೇ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾತ್ - ಸಮೀಪ ಸ್ಥಿತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂ
 ದ, ಅಲ್ಪ ಭಾಗ್ಯಯಾ - ಅಲ್ಪವಾದ ಅವೈಶ್ಯವುಳ್ಳ, ಮಮಬಾ - ನನಗೂ, ಅಸ್ಯ - ಈ, ಶೋಕವಿಪಾ
 ಕಸ್ಯ - ದುಃಖರೂಪವಾದ ಪಾಪಫಲಕ್ಕೆ, ವಿಮೋಕ್ಷಣಂ - ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು, ಸ್ಯಾ
 ತ್ - ಆಗುವದು, ||೪-೫|| ವಿಕ್ರಾಂತ - ಸಂಕ್ರಮಣಶಾಲಿಯಾದ, ತ್ವಯಿ - ನೀನು, ಗತೇಸತಿ-ಹೊ
 ರಟುಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ಆಗಮನಾಯ - ಬರಲಿಕ್ಕೆ, (ಪ್ರತಿಕ್ಷಮಣಾಯಾಃ - ಇ
 ದಿರು ನೋಡುತಲಿರುವ) ಮಮ - ನನ್ನ, ಪ್ರಾಣಾನಾಮಪಿ - ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ, ಸಂದೇಹಃ - ಸಂಶಯ
 ವು, ಸ್ಯಾತ್ - ಉಂಟಾಗುವುದು, ಅತ್ರ - ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಶಯಃ - ಸಂದೇಹವು, ನಹ - ಇಲ್ಲವು ||

ಸಂಗಡ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಪರಂತನಡೆಸಬೇಕು ||೩|| ಎಲೈಮಹಾವೀರನೇ ! ನೀನುಹೇರಳ
 ವಾದ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇದ್ದೀಯೆ,ಆದಕಾರಣ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿದರೆ
 ಈಬಳಿ ಮರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಪೊದೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದ
 ರೊಂದು ಸೆಳೆದಲ್ಲಿ ಇಂದುಬುಳುವಿದ್ದು, ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ನಾಳೆಹೊರಟರೆ
 ನಿನಗೆಸಾಖ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಮತ್ತೆ-ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ,
 ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಪಾಪಕರ್ಮಫಲವಾದ ದುಃಖಾನುಭವದಲ್ಲಿ
 ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಪರಿಹರವಾಗುವುದು ||೪,೫|| ಎಲೈಹನುಮಂತನೇ ! ಮಹಾಪರಾ
 ಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ನೀನು-ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನಿಧಿಗೆ-ತೆರಳಿದ ತರುವಾಯ, ಮರಳಿ ಯಾವಾಗ
 ಬರುವೆಯೋ ಎಂಬನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇನನ್ನಪ್ರಾಣಗ
 ಳು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇಇಲ್ಲ ||೫||
 ಎಲೈಹನುಮಂತನೇ ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು-ಸಾಖ್ಯದ ಸುಳವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅಪಾರವಾದದುಃ
 ಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಭಾಗ್ಯಹೀನಳಾಗಿರುವಲ್ಲಿ,ನೀನುಬಂದುದರಿಂದ ನನ್ನಶೋಕವು

ದುಃಖಾ ದ್ವೈಬ ಪರಾಭೂತಾಂ ದುರ್ಗತಾಂ ದುಃಖ ಭಾಗಿನೀಮ್ ||೬||
 ಆಯಂ ಚ ವೀರ ಸಂದೇಹ ಸ್ತಿಪ್ತತೀವ ಮಮಾಗ್ರತಃ |
 ಸುಮಹಾಂ ಸ್ವತ್ಸಹಾಯೇಷು ಹರ್ಯುಷ್ಣೇಷು ಹರೀಶ್ವರ
 ಕಥಂ ನು ಖಲುದುಷ್ಪಾರಂ ತರಿಸ್ಯಂತಿ ಮಹೋದಧಿಮ್ |
 ತಾನಿ ಹರ್ಯುಷ್ ಸೈನ್ಯಾನಿ ತಾ ವಾ ನರ ವರಾತ್ಮಜಾ ||೭||
 ತ್ರಯಾಣಾ ಮೇವ ಭೂತಾನಾಂ ಸಾಗರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಲಂಘನೇ |

ತವ - ನಿನ್ನ, ಅದರ್ಶನಜಃ - ದರ್ಶನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಂಟಾದ, ಶೋಕಃ - ದುಃಖವು, ದುಃಖಾತ್
 ಹಿಂದಿನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ, ದುಃಖ ಪರಾಭೂತಾಂ - ಅಧಿಕ ದುಃಖದಿಂದ ಬೀಡಿತಳಾಗುವೆನಾದಕಾರ
 ಣವೇ, ದುರ್ಗತಾಂ - ಬಹುಕಷ್ಟ ದೇಸವಳಾದ, ದುಃಖಭಾಗಿನೀಂ - ಶೋಕವನ್ನುನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ,
 ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಭೂಯಃ - ಪುನಃ, ಋತಾಪಯೇತ್ - ಸಂತಾಪ ಪಡಿಸುವುದು ||೬|| ವೀರ -
 ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಹರೀಶ್ವರ - ವಾನರರೂಪನು, ತ್ವತ್ಸಹಾಯೇಷು - ನಿನಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ
 ರುವ, ಹರ್ಯುಷ್ಣೇಷು - ವಾನರರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಯಂ - ಈ ಮುಂದೆ ಹೇರುವ, ಸು
 ಮಹಾ - ಹೆಚ್ಚಾದ, ಸಂದೇಹಃ-ಸಂಶಯವು, ಮಮ - ನನ್ನ - ಅಗ್ರತಃ - ಇದಿರಿಗೆ, ತಿಪ್ತತೀವ-
 ನಿಂತಿರುವಂತಿದೆ, ||೭|| ತಾನಿ - ಆ, ಹರ್ಯುಷ್ ಸೈನ್ಯಾನಿ-ವಾನರ ಮತ್ತು ಭಲ್ಲೂಕಗಳ ಸೇನಗಳಾ
 ಗಲಿ, ನರವರಾತ್ಮಜಾ - ರಾಜಕುಮಾರರಾದ, ತಾಮ - ಆ ತಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಲಿ, ದುಷ್ಪರಿಂ -
 ದೂರವಾದ ಬೀರರಡವುಳ್ಳ, ಮಹೋದಧಿಂ - ದೊಡ್ಡ ಕಡಲನ್ನು, ಕಥಂನುಖಲು - ಯಾವ ತೆರನಾಗಿ, ತರಿ
 ಸ್ಯಂತಿ - ಡಾಟುಬಲ್ಲರು ||೭|| ಹೇ ವೀರ-ಎಲೈ ಶೂರನೇ, ಕಾರ್ಯವಿಧಾಂ - ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು
 ಬಿಲ್ಲವರೊಳಗೆ, ವರ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾದವನೇ, ತಸ್ಯ - ಈ, ಸಾಗರಸ್ಯ - ಸಮುದ್ರದ, ಲಂಘನೇ - ಡಾಟೋ
 ಣದರಲ್ಲಿ, ವೈರತೇಯಸ್ಯ - ಗರುತ್ಮಂತನಿಗೂ, ತವಾ, ನಿನಗೂ, ಮಾರುತಸ್ಯ - ವಾಯುವಿಗೂ,

ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗದಿದ್ದಿತು, ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದ
 ಪೂರೈದಲ್ಲಿನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದದುಃಖವುನುಭವಿಸುವುದು||೬||
 ಎಲೈ ಶೂರನಾದ ಮಾರುತಿಯೇ ! ನಿನಗೆಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ವಾನರರಲ್ಲಿಯೂ, ಕರಡಿಗಳ
 ಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆಬಂದುದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹವು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತುಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಅದ
 ಕ್ಕೆನಿಸುವವಾಧಾನವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿರುವೆಯೋ ಅವನ್ನುಹೇಳು ||೭|| ಅಂತಹ ಸಂಶಯ
 ವೇನು ಎಂಬೆಯೋ ? ನೀನುಈಗಹಾರಿಬಂದಿರುವ ಕಡಲನ್ನು ಉತ್ತರತೀರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣತೀ
 ರಕ್ಕೆ ಹೆರರುಹಾಗಿಬರುವುದೆಂಬುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದಕಾರನು ನಿನ್ನವರಾದವಾನರರಾಗಲೀ
 ಭಲ್ಲೂಕಗಳಾಗಲಿ, ದಶರಥರಾಜನಂದನರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೇಳಗಲಿ, ಹೇಗೆ ಡಾಟುಬಂ
 ದಾರು ಎಂದು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಿರುವೆನು ||೭||

ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ ! ನೀನು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸಲು ಬಲು ಜಾಣನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ, ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈಸಮುದ್ರವನ್ನು ಡಾಟುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬ, ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಗರುಡನೊಬ್ಬ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಆಕುಗಾಂಭೀಯಾದ ವಾಯುದೇವ ನೊಬ್ಬ, ಈಮೂವರನ್ನು

ಕತ್ತಿ ಸ್ವಾ ದ್ವೈನತೇಯಸ್ಯ ತವ ವಾ ಮಾರುತಸ್ಯ ವಾ ||೯||
 ತದಪ್ಪಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರೋಧಿಗೆ ವೀರೈವಂ ದುರತಿಕ್ರಮೇ |
 ಕಿಂ ವಶ್ಯಸಿ ಸಮಾಧಾನಂ ಬ್ರೂಹಿ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾಂ ವರ ||೧೦||
 ಕಾಮ ಮಸ್ಯ ತ್ವಮೇ ವೈಕಃ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಸಾಧನೇ |
 ಪರಾಪ್ತಃ ಪರವೀರಘ್ನ ಯಶಸ್ಯಸ್ತೇ ಬಲೋದಯಃ ||೧೧||
 ಬಲೈ ಸ್ವಮಗ್ನೈ ರ್ಯದಿ ಮಾಂ ಹತ್ವಾ ರಾವಣ ಮಾಹವೇ |
 ವಿಜಯಾ ಸ್ವಾಂ ಪುರೀಂ ರಾವಣೇ ನಯೇ ತ್ವತ್ಸ್ಯಾ ದ್ಯುಶಸ್ತರಮ್ ||೧೨||

ಕ್ರಯಾಣಾಂ-ಈ ಮೂರದ, ಭೂತಾನಾಮೇವ-ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ; ಕತ್ತಿ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಸ್ವಾತ್-
 ಇರುವುದು, ತತ್-ಆದಕಾರಣ, ಏನಂ ಹೀಗೆ, ದುರತಿಕ್ರಮ-ದಾಟಲಸದಳವೆನಿಸಿದ, ಅಪ್ಪಿ ಈ, ಕಾರ್ಯನಿ-
 ನಿರೋಧಿಗೆ- ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕಿಂ-ಯಾವ, ಸಮಾಧಾನಂ-ಪ್ರಶ್ನುತರವನ್ನು, ದೃಢತೆ-ಯೋಚಿಸಿ
 ಇದ್ದೀಯೆ ? ಬ್ರೂಹಿ-ಹೇಳು ||೯-೧೩||

ಪರವೀರಘ್ನ - ಕಪ್ಪುವೀರರನ್ನು ಹೊಡೆವ ವೀರನೆ !, ಅಸ್ಯ-ಈ, ಕಾರ್ಯಸ್ಯ - ರಾಮನು ನನ್ನ
 ನ್ನು ಪಡೆವ ಕಾರ್ಯದ, ಪರಿಸಾಧನೆ - ನಿರ್ವಾಹದಲ್ಲಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಏಕವಿರ - ಬಿಟ್ಟು, ಪರಾಪ್ತಃ
 ಪುಃ - ಪೂರ್ಣಶಕ್ತನು, ತೇ - ನನ್ನ, ಬಲೋದಯಃ - ಬಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಯು, ಯಶಸ್ಯಃ - ಕೀರ್ತಿಕರವೆನಿಸಿ
 ದುದು || ೧೦ || ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಮಗ್ರೈಃ - ಸಂಪೂರ್ಣಗಳಾದ, ಬಲೈಃ - ಸೇನೆಗಳಿಂದ
 ಆಹವೇ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ರಾವಣಂ - ರಾವಣನನ್ನು, ಹತ್ವಾ - ಕೊಂದು, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ಸ್ವಾಂ-
 ತನ್ನದಾದ, ಪುರೀಂ - ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು ನಯೇದ್ಯದಿ-ಕರದೊಯ್ಯುವವನು ಆದರೆ, ತತ್- ಹಾಗೆ
 ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗೋಣವು, ಯಶಸ್ಯಂ ಕೀರ್ತಿಕರವೆನಿಸಿದುದು, ಸ್ವಾತ್-ಆಸುವುದು || ೧೧ ||
 ವೀರಸ್ಯ - ಪರಾಕ್ರಮ ಕಾಲಿಯಾದ, ತಸ್ಯ-ಆ ರಾಮನಿಗೆ, [ಪತ್ನೀ - ಭಾರ್ಯೆಯಾದ] ಅಶ್ವ-ಎನು, ರಕ್ಷ
 ಸಾ-ರಾವಣನಿಂದ, ಉಪರಿತಾ - ಕಡೆಬಿಡುವುದಾದ, ವಶ್ಯತ-ಅಶ್ಯವ ವಶಮು, ಯಥಾ-ಹೀಗೆ,

ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಈ ಸಾಗರವನ್ನು ನೆಗೆದುಲಾರರು. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟುಬೃಗಿ ಬಲು
 ಪೇಚಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲಸದ ತೊಂದರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆ ಯೇನು? ರಾಮನು
 ದಿಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ದಾರಿಹೇಗೆ ? ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಾವರಿತೀಚಿಂತಿಸಿ ಇದ್ದೀಯೆ ?
 ಅದನ್ನು ನನಗಿತಿಳಿಸು ||೯-೧೦|| ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮನೆ! ನೀನಾದರೆ ಹಗೆಗಳಪಡೆಯನ್ನು
 ಸದೆಬಡೆಯತಕ್ಕ ವೀರನು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವರಾರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರದೆ ಯಿದ್ದ
 ರೂ, ನಿನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲೆ. ಅದರಿಂತೆ ನೀನೇ ಈ ಕೆಲಸವ
 ನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಈ ಕೀರ್ತಿಯೆಲ್ಲ ನಿನಗೇ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಬರಲಾರದು || ೧೧ ||
 ಎಲೈ ವಾನರವರನೇ ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಚತುರಂಗ ಬಲಸಮೇತನಾಗಿ, ಈ ಖಂಕೆಗೆ ಬಂದು,
 ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ಸೀಳಿ, ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸುಪ್ತನಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ನಗರಿ
 ಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಆಗಲದು-ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಕರವಾಗುವುದು || ೧೨ ||
 ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾವಣನು ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನಾದುದರಿಂದ ರಾಮನ ದುಸ್ಸಹವಾ
 ದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಮಾಯೋಪಾಯದಿಂದ ಮಹಾ ವೀರಭಾರ್ಯೆಯಾದ

ಯಥಾಹಂ ತಸ್ಯ ವೀರಸ್ಯ ವನಾ ದುಪಧಿನಾ ಹೃತಾ |
 ರಕ್ಷಸಾ ತದ್ವಯಾ ದೇವ ತಥಾ ನಾರ್ಹತಿ ರಾಘವಃ ||೧೬||
 ಬಲೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಪರ ಬಲಾರ್ದನಃ |
 ಮಾಂ ನಯೇದ್ಯದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಸ್ತತ್ತಸ್ಯ ಸದೃಶಾ ಭವೇತ್ ||೧೭||
 ತದ್ವಥಾ ತಸ್ಯ ವಿಕ್ರಾಂತ ಮನುರೂಪಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಭವ ತ್ಯಾಹವ ಶೂರಸ್ಯ ತಥಾ ತ್ವ ಮುಪಪಾದಯ ||೧೮||
 ತದರ್ಥೋಪ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಶ್ರಿತಂ ಹೇತು ಸಂಹಿತಮ್ |

ಹೃತಾ-ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೂ, ತಥಾ-ಹಾಗೆಯೇ, ತದ್ವಯಾದೇವ-ಆ ರಾವಣನ ಭಯದಿಂದಲೇ, ರಾಘವಃ-ರಾಮನೂ, (ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಶ್ರಿತಂ-ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ) ನಾರ್ಹತಿ-ತಕ್ಕವನೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೧೬ || ಪರಬಲಾರ್ದನಃ-ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ಬಲೈಃ-ಸೇನೆಗಳಿಂದ ಲಂಕಾಂ-ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಸಂಕುಲಾಂ-ದುಃಖದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ-ಮಾಡಿ, ಮಾಂ-ನನ್ನನ್ನು, ನಯೇದ್ಯದಿ - ಕರೆದೊಯ್ಯುವವನೇ ಆದರೆ, ತತ್-ಹಾಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯೋಣವು, ತಸ್ಯ-ಆತನಿಗೆ, ಸದೃಶಂ-ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಭವೇತ್-ಆಗುವುದು, || ೧೭ || ತತ್-ಆದಕಾರಣ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ಆಹವಧೀರಸ್ಯ-ರಣಧೀರನಾಗಿರುವ, ತಸ್ಯ-ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ವಿಕ್ರಾಂತಂ-ಪರಾಕ್ರಮವು, ಅನುರೂಪಂ-ತಕ್ಕದ್ದೆನಿಸಿದುದು, ಭವತಿ-ಆಗುವುದೋ, ತಥಾ-ಹಾಗೆ ತ್ವಂ-ನೀನು, ಮುಪಪಾದಯ-ಮಾಡು (ಹೇಳು) || ೧೮ || ಅಹಂ-ನಾನು, ಅರ್ಥೋಪಹಿತಂ-ಗುತ್ತುವಾರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುವ, ಪ್ರಶ್ರಿತಂ-ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕ, ಹೇತುಸಂಹಿತಂ-ಕಾರಣದಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದು, (ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ) ಕೇಷಂ-ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡಿದಿರುವುದೂ ಆದೆ, ತತ್-ಆ ಸೀತಾವಿಮುಖವಾದ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ನಿಶಮ್ಯ-ಕೇಳಿ, ತತಃ - ತರುವಾಯ, ಉತ್ತರಂ-ಈ ಮುಂದಿನದಾದ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವಂ-

ನನ್ನನ್ನು ಕಳ್ಳನಂತೆ ಕದ್ದು ತಂದನು. ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಪಟೋಪಾಯದಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದರೆ, ಆ ಧೀರನಿಗೆ ಅದು ತಕ್ಕದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರತ್ಯುತನಾಚಿಕೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹಾಗೆ ಆಗಬಾರದು. ರಾವಣನಂತೆ ರಾಮನು ಹೇಡಿಯಲ್ಲ, ಅಪ್ರತಿಮವೀರನು, ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ಖಳರಾವಣನನ್ನುಗೆದ್ದು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗುವುದೇ ಧೀರತನ. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿದರೆ, ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಸೆಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಆ ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕಾದರೂ ಹೆಸರಬೇಕು||೧೬|| ನಕತ್ರಸೈನ್ಯಭಂಜಕನಾದರಾಮನು ವಾನರ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿನವರೆಲ್ಲ ವೃಷ್ಟಿ ಮುಟ್ಟುಗೋಳನ್ನೂ ಹಾಕಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರೆ, ಅದೇ ಅವನಿಗೆ-ತಕ್ಕದೆನಿಸುವುದು || ೧೭ || ವಿಶ್ವ ಹನುಮಂತನೇ ! ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಣಧೀರನಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಕಾರ್ಯಧೈರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ, ಹಾಗೆ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕು || ೧೮ || ಇಂತು ಸೀತಾದೇವಿಯು ಪ್ರತಸಾರಿದಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಣಯ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಸಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಹರಸದಉರ್ಲವನ್ನುಕೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನೂ ಈ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತನು ||೧೯||

ನಿಶಮ್ಯಾಹಂ ತತ ಕ್ಲೇಷಂ ವಾಕ್ಯಮುತ್ತರ ಮಬ್ರುವಮ್ ||೧೬||
 ದೇವಿ ಹರೈಶ್ಚ ಸೃನ್ವಾನಾ ವಿಶತ್ಯಃ ಪ್ಲವತಾಂ ವರಃ |
 ಸುಗ್ರೀವ ಸ್ವತ್ಯಸಂಪನ್ನಸ್ತವಾರ್ಥೇ ಕೃತ ನಿಕ್ಷಯಃ ||೧೭||
 ತಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನಾ ಸ್ವತ್ಯಮತೋ ಮಹಾಬಲಾಃ |
 ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪ ಸದೃಶಾ ನಿದೇಶೇ ಹರಯಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ||೧೮||
 ಏಷಾಂ ನೋಽಪರಿ ನಾಧಸ್ತಾ ನೈವಿಷ್ಯ ಕ್ಷಣ್ಣತೇ ಗತಿಃ |
 ನಚ ಕರ್ಣಸು ಸೀದಂತಿ ಮಹತ್ಸ್ಯಮಿತ ತೇಜಸಃ ||೧೯||

ಹೇಳಿದನು ||೧೬|| ಹೇದೇವಿ - ಎಲಾ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ, ಹರೈಶ್ಚೈವ್ಯಾನಾಂ - ಕುರಿತುಳ್ಳವರಾದ ಸೇನೆ
 ಗಳಿಗಲ್ಲ, ಈಶ್ವರ-ಪ್ರಭುವಾವಾ, ಪ್ಲವತಾಂ - ಕುರಿತುಳ್ಳವರಾದ, ವರಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನೆನಿಸಿದ, ಸತ್ಯಸಂಪನ್ನಃ - ಬಲ
 ಯುಕ್ತನಾಗಿರತಕ್ಕ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ತವಾರ್ಥ - ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ,
 ಕೃತನಿಕ್ಷಯಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನಾಗಿದಾನೆ ||೧೭||

ವಿಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನಃ - ಅಧಿಕ ಪರಾಕ್ರಮವೊಡಗೂಡಿದವರೂ, ಸ್ವತ್ಯಮತಃ - ದೇಹಬಲ
 ಯುಕ್ತರೂ, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಡೆನುಳ್ಳವರೂ, ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪ ಸಂಪಾತಾಃ - ಕೂಡಿ
 ಪಾತೆ ನಡೆದು ತಕ್ಕಮೂ ಆಗಿರುವ, ಹರಯಃ - ಕುರಿತು, ತಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನ, ನಿವೇಶ - ಆಜ್ಞೆ
 ಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಾಃ - ಇದ್ದಾರೆ, ||೧೮|| ಏಷಾಂ - ಈ ವಾನರರ, ಗತಿಃ - ಗಮನವು, ಉಪರಿ - ಮೇಲ್ಮೈ
 ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ನವಿಷ್ಯತೇ - ತಡೆ ನಿಲ್ಲುವುದು, ಅನಿವಾರ್ಯತಾ - ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ನ - ತಡೆಯಿಲ್ಲದುದು,
 ತಿರ್ಯಕ್ ಅಡ್ಡವಾಗಿರುವ, ನ - ನಿರಾಟುಕವಾದ ದುಃಖಮಿತತೆ; ಅಧಿಕರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು,
 ಮಹತ್ಸ್ಯ-ಮಹತ್ತರಗಳಾದ, ಕರ್ಣಸುಚ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನೋಷಂತಿ - ವ್ಯರ್ಥವೆಡೆ ತಕ್ಕವರಲ್ಲ ||೧೯|| ಮ
 ಹೋತ್ಸಾಹ್ಯಃ - ಮಹಾಪ್ರಸುತ್ಯವುಳ್ಳ ಬಲವಂತರೂ - ಬಲವಾದ ಕೊಟ್ಟಿರುವ, ವಾಮುರಾಸಾಂ - ಸುಸಾಂಘಿ-

ಎಲಾ ಮಹಾದೇವಿಯೇ! ಸುಸ್ತು ವಾನರ ಸೇನಾಧೀಶ್ವರನೂ, ಮಹಾಬಲಕಾಲಿಯೂ ಆಗಿ
 ರುವ ಸುಗ್ರೀವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆದೊಪ್ಪಲು ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
 ಮಾಡುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ ರುವ ||೧೭|| ಎಲಾ ಮಾತಭೀ! ಅಂ
 ತಹ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲೇಶವಾದರೂ ವಿರದೆ ಅನೇಕ ವಾನ
 ರ ವೀರರು ಕಿಂಕರರಾಗಿ ಇರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾದ ಬುದ್ಧಿಬಲಸಾಮರ್ಥ್ಯಗ
 ಳನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಅಸದೃಶವಾದ ಪೌರುಷಶಾಲಿಗಳು, ಮತ್ತು ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ
 ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವರೋ ಅವನಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ಆತ್ಮಳವನ್ನು ಸೇರತಕ್ಕವರು
 ||೧೮|| ಈ ವಾನರರು ನಭೇ ಮಂಟಪಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಲೇಶವಾದರೂ
 ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅತಿನೇಗದಿಂದ ಹೋಗಲು ಸಮರ್ಥರಾದವರು. ಇಂತು ಆಪರಿಮಿತ
 ರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಈ ವೀರರು ಎಂತಹ ಮಹತ್ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆಗಡೆಯಕ್ಕಿಂತ
 ಅಲಸ್ಯವರಲ್ಲ, ಹೇಡಿಗಳಲ್ಲ, ಬಳಲತಕ್ಕವರಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕವರು
 ||೧೯|| ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆ ವಾನರವೀರರು ಅನೇಕವೇಳೆ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ಹೊರಟು, ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿಬಂದಿರತಕ್ಕವರು, ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಹರಿಯಾಧ

ಅಸಕ್ಯ ಕ್ಷೈ ರ್ಮಹಾಭಾರತ ರ್ವಾಸಕ್ಯ ಬಲಸಂಯುತೈಃ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀ ಕೃತಾ ಭೂಮಿ ರ್ವಾಯು ಮಾರ್ಗಾನು ಸಾರಿಭಿಃ ||೨೦||
 ಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾತ್ ತುಲ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂತಿ ತತ್ರ ವನಾಕಸಃ |
 ಮತ್ತಃ ಪ್ರತ್ಯವರಃ ಕಶ್ಚಿ ನ್ನಾಪ್ತಿ ಸುಗ್ರಿ ವ ಸಸ್ಪಧಾ||೨೧||
 ಅಹಂ ತಾವ ದಿಹ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಿಂ ಪುನಸ್ತೇ ಮಾಹಾಬಲಾಃ |
 ನಹಿ ಪ್ರಕೃಷ್ಠಾಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ತೇ ಪ್ರೇಷ್ಯಂತೇ ಹೀತರೇಷನಾಃ ||೨೨||
 ತದಲಂ ಪರಿತಾಪೇನ ದೇವಿ ಮನ್ಯು ವ್ಯಪೃತು ತೇ |
 ಏಕೋತ್ಪಾತೇನ ವೈ ಲಂಕಾ ಮೇಘೈಃ ಹಿರಿಯೂಧಾಪಾಃ ||೨೩||

ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಕರಿಸತಕ್ಕ, ತೈ - ಆವನರಿಂದ, ಭೂಮಿಃ ಅವನಿಯು, ಅಸಕ್ಯತಃ - ಅನೇಕಾವರು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತಾ - ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಮತ್ - ನನಗಿಂತಲೂ, ವಿಶಿಷ್ಟಾಶ್ಚ - ಅಧಿಕಬಲರೂ, ತುಲ್ಯಾಶ್ಚ - ಸಮಾನಬಲರೂ ಆಗಿರುವ, ವನಾಕಸಃ - ವಾನರರು, ತತ್ರ - ಆಸುಗ್ರೀವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ, ಸನ್ತಿ - ಇದಾರೆ, ಸುಗ್ರೀವಸನ್ನಿಧಿ - ಸುಗ್ರೀವಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತಃ - ನನಗಿಂತಲೂ, ಪ್ರತ್ಯವರಃ-ಹೀನಬಲನು, ಕಶ್ಚಿತ್ - ಒಬ್ಬನಾದರೂ, ನಾಪ್ತಿ - ಇಲ್ಲವು ||೨೦|| ಅಂತಾವತಃ - ನನ್ನಂಥವನೇ ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದೇನೆ, ಮಾಹಾಬಲಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ತೇ-ಆವಾನರರು ಕಿಂಪುನಃ - ಹೇಳಬೇಕಾದದೇನು, ಪ್ರಕೃಷ್ಠಾಃ - ಒಲಿಷ್ಠರಾದವರು, ನಪ್ರೇಷ್ಯಂತೇಹಿ - ಮೊದಲು ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ, ಇತರೇಷನಾಃ - ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವವರು, ಹೀದ್ರೇಷಾಃ - ಮೊದಲು ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆಯಲ್ಲವೆ, ||೨೧|| ತತ್ - ಆವಕಾರಣ, ದೇವಿ - ಎಲೆ ನೀತಾದೇವಿಯೇ, ಪರಿತಾಪೇನ - ವ್ಯಥೆಯಿಂದ, ಅಭಿಂ - ಸಾಕು, ತೇ - ನಿನ್ನ, ಮನ್ಯುಃ - ದುಃಖವು, ವ್ಯಪೃತು - ತೊಲಗಲಿ. ತೇ - ಆ, ಹಿರಿಯೂಧಪಾಃ - ವಾಸುಧಾರತಿಗಳು, ಏಕೋತ್ಪಾತೇನ - ಒಂದೇ ಕುದ್ಭಿನಿಂದ, ಲಂಕಾಂ - ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಏಷ್ಯಂತಿ - ಬರುತ್ತಾರೆ ||೨೨|| ಮಾಹಾಭಾಗೇ - ಎಲ-ಪುಷ್ಪಾಕೃಳೇ,

ಮಂಗಳಗಳಿಗೆ ಕೆಲವರು ನನಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಬಲರು. ಮತ್ತೆಕೆಲವರು ನನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದಾರೆ, ಆ ಸುಗ್ರೀವನಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವವರೊಳಗೆ ಹುಡುಕಿನೋಡಿದರೂ ನನಗಿಂತ ಹೀನಬಲನೆನಿಸಿದವನೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲ ||೨೦-೨೧|| ಎಲಾತಾಯೇ! ಲೋಕೋತ್ತರವೀರನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಾಚಂದ್ರನ ದೂತರೊಳಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ನಾನೇ ಇಂತು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನುದಾಟಿ ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಮಾಹಾಬಲವರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ವಾನರವೀರರಿಗೆ ಇದುವಷ್ಟುಕೆಲಸ? ಅವರಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಾರರೆಂದು ನೀನು ಎಳ್ಳಪ್ಪಾದರೂ ಸಂಶಯಪಡಬೇಡ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಗಳಾದವರು ಕಾರ್ಯದಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರಲು ಹಗೆಗಳೆಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಕಳುಹುವರಲ್ಲದೆ, ಮೊದಲೇಮಾಹಾಬಲರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ||೨೧-|| ಎಲಾಜನನಿ! ನೀನಿನ್ನು ದುಃಖಪಡಬೇಡ. ಕೇವಲ ದುಃಖಪಡುವುದರಿಂದ ಕೆಲಸವು ಕೈಗೂಡುವುದೇ? ಎಂದಿಗೂನರವೇರದು. ಆವಾನರ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ಯಮಾಪಕ ನಿನ್ನ ಹೈರಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಮಹೋತ್ಪಾತ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಒಂದೇಕುದ್ಭಿನಿಯ ಹರಿ ಈಲಂಕೆಗೆ ಬಂದುಸೇರುವರು

ಮಮ ಪೃಷ್ಠಗತೌ ತೌಚ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ ವಿವೋದಿತೌ |

ತ್ವತ್ಸಕಾಶಂ ಮಹಾಭಾಗೇ ನೃಸಿಂಹಾ ವಾಗಮಿಷ್ಯತಃ ||೨೪||

ಅರಿಘ್ನಂ ಸಿಂಹ ಸಂಕಾಶಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ರಾಘವಮ್ |

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚಾಧನುಷ್ಪಾಣಂ ಲಂಕಾದ್ವಾರ ಮುಪಸ್ಥಿತಮ್ ||೨೫||

ನಖದಂಷ್ಟ್ರಯುಧಾ ವೀರಾಃ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರಮಾಃ |

ವಾನರಾಃ ವಾರಣೇಂದ್ರಾಭಾಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ಸಂಗತಾಃ ||೨೬||

ಉದಿತೌ - ಏಳಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ, (ಉದಿಸಿದ) ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯ ವಿವ (ಸ್ಥಿತೌ) ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಹಾಗಿರತಕ್ಕ
ನೃಸಿಂಹೌ - ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರನಿಸಿದ, ತೌ - ಆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಮಮ - ನನ್ನ ಪೃಷ್ಠಗತೌ -
ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತವರಾಗಿ, ತ್ವತ್ಸಕಾಶಂ - ನನ್ನನನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕೂರಿತು, ಆಮಿಷ್ಯತಃ - ಬಿ
ರುವರು ||೨೪|| ಅರಿಘ್ನಂ - ಅರಿಗಳನ್ನಿರಿಯುವ, ಸಿಂಹಸಂಕಾಶಂ - ಸಿಂಹಕ್ಕೆನೆಯನಿಸಿದ, ಧನು
ಷ್ಪಾಣಂ - ಬಾಧ ಹಸ್ತನಾದ, ಲಂಕಾದ್ವಾರಂ-ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು, ಉಪಸ್ಥಿತಂ - ಹೊಂದಿದವನೂ
ಆಗಿರುವ, ರಾಘವಂ- ಶ್ರೀ ರಾಮನನ್ನೂ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಚ- ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ
ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ - ನೋಡುವ ||೨೫||

ನಖದಂಷ್ಟ್ರಯುಧಾಃ-ಉಗುರು, ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳೇ ಆಯುಧಗಳಾಗಿರುವ, ವೀರಾಃ-ಕೂರರಾ
ದ, ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರಮಾಃ-ಸಿಂಹಗಳ ಮತ್ತು ಶಾರ್ದೂಲಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಸರಾಕ್ರಮವು
ಳ್ಳ, ವಾರಣೇಂದ್ರಾಭಾಃ-ಹೆಣ್ಣಿನೆಗಳಂತೆ ಉನ್ನತರಾದ, ಸಂಗತಾಃ - ಬಗ್ಗುಟ್ಟಾಗಿರತಕ್ಕ, ವಾನರಾಃ-
ಹರಿಗಳನ್ನೂ, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ-ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ, (ತ್ವಂ-ನೀನು) ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ-ನೋಡಹೋಗುವೆ ||೨೬|| ಶೈರಾಂ
ಖದ ನಿಕಾಶನಾಂ ಬಿಟ್ಟುಗಳಿಗೂ, ಮೋಡಗಳಿಗೂ ಎಣೆಯನಿಸಿದ, ಲಂಕಾಮಲಯ ಸಾನುಷು- ಲಂಕೆಗೆ

ಆಗ ನಿನ್ನದಿ-ಬವಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವಾಗುವುದು ||೨೪|| ಎಲಾವುಷ್ಣಾತ್ಮಳೇ! ಆಗತಾ
ನೆ ಉದಿಸಿದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಪುರುಷ
ಸಿಂಹರೂ ಆಗಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಬಹುಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ
ಗೆಬಂದುಸೇರುವರು ||೨೪|| ಎಲಾ ಮಹಾಭಾಗೇ! ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳು,
ಸಿಂಹಗಳಹಾಗೂ, ಹುಲಿಗಳಹಾಗೂ, ಉಗುರುಗಳನ್ನೂ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳ
ನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವವರೂ ಆಗಿರುವ ವಾನರವೀರರು-ದೇಹೋನ್ನತಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ
ಯೂ ಬಿಟ್ಟುಗಳಂತೆಯೂ, ಆನೆಗಳಹಾಗೂ ಬೆಳಗುತ್ತ ಬಹುಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆಬರುವುದನ್ನು
ನೀನು ನೋಡಹೋಗುವೆ ||೨೬|| ಮತ್ತು ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೆ! ಪರೈತಗಳಂತೆಯೂ
ನೋಡಿಗಳಹಾಗೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠರನೇಕರು- ಈ ಲಂಕೆಯ ಸಂಘ

ಶೈಲಾಂಬುಧ ನಿಶಾಕಾಶಾಂ ಲಂಕಾನ್ಮಲಯ ಸಾನುಷು |

ನರ್ದತಾಂ ಕಪಿಮುಖ್ಯಾನಾ ಮಚಿರಾ ಚೈವ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸ್ವಕಮ್ ||೨೩||

ನಿವೃತ್ತ ವನವಾಸಂ ಚ ತ್ವಯಾ ಸಾರ್ಥವುರಿಂದಮಮ್ |

ಅಭಿಷಿಕ್ತ ಮಯೋಧ್ಯಾಯಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ದ್ರುಹ್ಯೈಃ ರಾಘವಮ್ ||೨೪||

ಸೌಂದರ್ಯವು ವರ್ತಮಾನವುಗಳಲ್ಲಿ, ನರ್ದತಾಂ - ಧೈರ್ಯವಿರುವವರಿರುವ, ಕಪಿಮುಖ್ಯಾನಾಂವಾ - ನರೋತ್ತಮರು, ಸ್ವನಂ - ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ, ಅಚಿರಾತ್ - ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಶ್ಲೋಕೈಃ - ಕೇಳುವ | ದೇವಿ-ಎಲಾ ತಾಯೇ, ಪ್ರಯಾಸಾರ್ಥಂ - ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ, ನಿವೃತ್ತವನವಾಸಂಚ- ತೀರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಸ ಪ್ರತವುಳ್ಳವನೂ, ಅಂದಮಂ - ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸಿದವನೂ, ಅಯೋಧ್ಯಾಯಾಂ- ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಲ್ಲಿ, ಅಭಿಷಿಕ್ತಂ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನೂವದ, ರಾಘವಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಕ್ಷಿಪ್ರಂ - ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ದ್ರುಹ್ಯೈಃ - ಅವರೊಳಿಸುವ ||೨೪||

ಶತಃ-ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಮಮನನ್ನದಾದ, ತವಾಪಿ ನಿನ್ನದೂ ಇಗಿರುವ, ಶೋಕೇನ - ದುಃಖದಿಂದ, ತದಾ-ಆಗ, ಅಭಿಷೇದಿತಾ- ಖೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾದ, ವೈಫಲಾಸ್ಯಜಾ - ಜ್ಞಾನಕಿಯು, ಆದೀನಭಾಷಿತಾ-ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ-ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವ, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ನಿವಾಭಿಮಂಗಳಕರಳೂ, ಇವ್ಯಾಭಿಷಿ-ಹಿತವೆನಿಸಿದವುಗಳೂವಾಗಿರುವ, ವಾಙ್ಮಿ-ವಚನಗಳಿಂದ, ಅಭಿಪ್ರಸಾದಿತಾ-

ವದಲಿರುವ ಮಲಯಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿಗಬಂದು, ಮಹೋತ್ಸಾಹಸ್ತುಂಭರಾಗಿ ವಿನೋದದಿಂದ ಸಿಂಹಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೆ. ಆ ಶುಭಶಬ್ದವನ್ನು ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಿ ಹೋಗುವೆ || ೨೩ || ಎಲಾ ಶೋಕ ಮಾನ್ಯಳೇ ! ಇನ್ನೂ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕತುಗಳನ್ನು ಸದೆ ಬಡಿದು, ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವನವಾಸ ಪ್ರತವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವನು. ವೀನು ಆ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆನುಭವಿಸ ಹೋಗುವೆ. ತಾಯೇ ! ಅದುವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರು || ೨೪ || ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಿರಲು, ನಿನ್ನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಲಾರದೆಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ ವುಂಟಾದ ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಂದ ವಿಚಾರಪರಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೈದೇಹಿಯನ್ನು ಈಗ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಪ್ರಿಯವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸಂತೈಸಲು ಆ

ಕೃತ್ಯಂ ಮಧುವನಂ ಚೈವ ಪ್ರಕಾಮಂ ತೈಃ ಪ್ರಭಕ್ಷ್ಯತೇ ||೧೦||
 ವಿಧಂ ವಿಷ್ಟಾಪ್ಯಮಾನಂ ತಂ ಸುಗ್ರೀವಂ ವಾನರರ್ದಭಮ್ |
 ಅಪೃಚ್ಛ ತ್ತ ಮೃಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪರವೀರಹಾ ||೧೧||
 ಕಿ ಮಯಾ ವಾನರೋ ರಾಜಾ ವನಪಃ ಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಿತಃ |
 ಕಂಚಾರ್ಥ ಹುಭಿ ನಿರ್ದಿಶ್ಯ ದುಃಖತೋ ವಾಕ್ಯ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೧೨||
 ಏವ ಮುಕ್ತಸ್ತು ಸುಗ್ರೀವೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋನಮಹಾತ್ಮನಾ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚೇದಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಾಕ್ಯನಿರಾರವಃ ||೧೩||
 ಆರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಪ್ರಾಹ ವೀರೋ ದಧಿಮುಖಃ ಕಪಿಃ |

ಪ್ರಭಕ್ಷ್ಯತೇ. ಅಮಧವಿಸಲ್ಪಡತಲಿದೆ ||೧೦|| ಏವಂ - ಹೀಗೆಂದು ವಿಷ್ಟಾಪ್ಯಮಾನಂ - ಬಿನ್ನವಿಸುತರಾದ, ವಾನರರ್ದಭಂ-ಕಪಿವರನೆನಿಸಿದ, ತಂ-ಅ, ಸುಗ್ರೀವಂ-ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ಪರವೀರಹಾ-ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ-ಸೌಮಿತ್ರಿಯು, ಅಪೃಚ್ಛತಃ-ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು ||೧೧|| ಹೇರಾಜಾ-ಎಲೈ ಕಪಿರಾಜನೇ ! ಅಯಂ-ಈ, ವನಪಃ-ವನದೊಳಗಿನವನಾದ, ವಾನರಃ-ವಾನರನು, ಕಂ-ಯಾವ, ಅರ್ಥಂ, ಪ್ರದೇಶವನನ್ನು, ಅಭಿನಿರ್ದಿಶ್ಯ-ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಿತಃ-ಬಂದವನಾಗಿದಾನೆ ? ಕಿಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ದುಃಖತಃ - ದುಃಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು, ||೧೨|| ವಾಕ್ಯವಿರಾರವಃ - ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯುಃ-ಸುಗ್ರೀವನಾದವನೇ, ಮಹಾತ್ಮನಃ - ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಸೌಮಿತ್ರಿಯಿಂದ, ಏವಂ ಈ ರ್ತುಕಾರನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಹೇರಬ್ರಹ್ಮವನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||೧೩|| ಆರ್ಯ - ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ! ವೀರಃ - ಶೂರನೆನಿಸಿರುವ, ದಧಿಮುಖಃ - ದಧಿಮುಖನೆಂಬ, ಕಪಿಃ - ವಾನರನು, ದಕ್ಷಿಣಂ - ತೆಂಕಲಾದ, ಆಶಾಂ - ದಿಕ್ಕನ್ನು, ವಿಚಿತ್ಯ - ಹುಡುಕಿ, ಆಗತುಃ - ಬಂದಿರುವ, ಹೃದ್ಯಂಗವೈ -

ಇವರನ್ನೂ ಹೊಡೆದು, ಇಷ್ಟು ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ ||೧೦|| ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು ದಧಿಮುಖನು ವಿಷ್ಟಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕಂಡು-ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು- || ೧೧ || ವಾನರರಾಜನಾದ ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ ! ಮಧುವನ ಪಾಲಕನಾದ ಈ ವಾನರನು ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದಾನೆ ? ಬಹು ದುಃಖದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ದೀನತೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿದನು ? ಆ ಸಂಗತಿಯೇನು ? ಎಂದು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು ||೧೨|| ಇಂತೆಂದ ಮಾನುಭಾವನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಜಾಣನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು-ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತನು ||೧೩|| ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ! ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿವೀರರು- ನೀತಾದ್ಯವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತೆರಲಿಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದ್ದರಷ್ಟೆ ? ಅವರಲ್ಲರೂ ಈಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು, ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮಧುವನದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಹೇನುಕೊಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ಅಂಗದ ಪ್ರಮುಖೈರ್ವೀರೈರ್ಭಕ್ಷಿತಂ ಮಧು ವಾನರೈಃ ||೧೪||
 ವಿಚೈದಕ್ಷಿಣಾ ಮಾಕಾ ಮಾಗತ್ಯ ಹಂರಿ ಪುಗನೈಃ |
 ನೈಷಾ ಮಕೃತ ಕೃತ್ಯಾನಾ ಮೀದೃಶ ಸಸ್ಪೈದುಪಕ್ರಮಃ ||೧೫||
 ಆಗತ್ಯೈಷ ಪ್ರಮಥಿತು ಯಥಾ ಮಧುವನಂ ಹತೈಃ |
 ಧರ್ಷಿತಂ ಚ ವನಂ ಕೃತ್ಯಾ ಮುಪಯುಕ್ತಂ ಚ ವಾನರೈಃ ||೧೬||
 ವನಂ ಯದಾಭಿಸನ್ನಾಸ್ತೆ ಸಾಧಿತಂ ಕನ್ತ ಮನರೈಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವೀ ನ ಸಂದೇಹೋ ನಚಾನ್ಯೇನ ಹನೂಮತಾ ||೧೭||

ವಾನರ ವರರಾದ, ವೀರೈಃ - ಕೂರರನಿಸಿದ, ಅಂಗದಪ್ರಮುಖೈಃ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ವಾನರೈಃ - ಕುರಿಗಳಿಂದ, ಮಧು - ಜೇನುಕುಪ್ಪು, ಭಕ್ಷಿತಂ - ಅಮುಕುವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಸುಪ್ರಾಹ - ಹೇಳಿದನು, ಹಿ - ಆದರೆ ಆಗತೈಃ - (ಸೀತಾದರ್ಶನರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು) ಬಂದಿರುವ, ತೈಃ - ಆ, ವಾನರೈಃ - ಕುರಿಗಳಿಂದ, ಮಧುವನಂ - ವಧುವನವು, ಪ್ರಮಥಿತಂ - ನಾಕಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಧರ್ಷಿತಂಚ - ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಕೃತ್ಯಾಂ - ಸಮಪ್ತವಾದ, ವನಂ - ದನವು, ಉಪಯುಕ್ತಂಚ - ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆಗಿದೆ, ಅಕೃತಕೃತ್ಯಾನಾಂ - ಮಾಡಲ್ಪಡದಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ, ವಿದಾಂ ಈ ವನದರಿಗೆ, ಈವೃಕಃ - ಇಂತಹ, (ಮಧುವನಸ್ವಂಸ ರೂಪವಾದ) ಉಪಕ್ರಮಃ - ಆರಂಭವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ ನಸ್ಯತ - ಆಗಲಿರುವದೋ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಮನೈಃ - ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ) ||೧೪|| ೧೫ || ೧೬ || ತೇ - ಆ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು, ಯದಾ - ಯಾವಾಗ, ವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು, ಅಭಿಸನ್ನಾಃ - ಆಕ್ರಮಿಸಿದರೋ, ತದಾ - ಆಗಲೇ, ವಾನರೈಃ - ಕುರಿಗಳಿಂದ, ಕನ್ತ - ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವು, ಸಾಧಿತಂ - ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟೇ ಇದೆ, ಹನೂಮತಾ - ಹನುಮಂತನಿಂದ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು, ನಸಂದೇಹಃ - ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯೇನ - ಇತರರಿಂದ, ನಚ-ಅಲ್ಲ ||೧೭|| ಆಸ್ಯ- ಈ ಸೀತಾ

ಕಿತ್ತು, ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ, ಹೀಗೆ ಮಧುವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಭಾಗ ಪಡಿಸಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆ ವನಪಾಲನಾದ ಈ ದಧಿಮುಖನು ಬಂದಿರುವನು. ಅದೇ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ; ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಿದ್ದರೋ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಅವರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿ ಬಂದಿರುವದಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಈ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಮಾಡಲಾರರು, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವುದೆಂದಲ್ಲ ಮಧುಫಲಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸನ್ನವನ್ನೂ ಹಾಳಮಾಡಿ, ಇವರನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಬಹುಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ ||೧೪|| ೧೫ || ೧೬ || ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕುರಿವರೂ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ವನವನ್ನುನುಗ್ಗಿದರೋ, ಆಗಲೇ ಅವರು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತೇನೆ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೇಬಂದಿದಾರೆ, ಆದರೆ ಹನುವನೇ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲದೆ ಬೇರಾರೂಲ್ಲ, ಆದರೂ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಹನುಮಂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏತಾದನೂ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಲಾರನು. ||

ನ ಹೃನ್ಯ ಸ್ನಾಧನೇ ಹೇತುಃ ಕರ್ಮಣೋಸ್ಯ ಹನೂಮತಃ |
 ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ ಮೃತಿಕ್ಷೃವ ತಸ್ಮಿಂ ಸ್ತು ಹರಿಪುಂಗವೇ ||೧೧||
 ವ್ಯವಸಾಯಶ್ಚ ವೀರ್ಯಂ ಚ ಕೃತಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ||೧೨||
 • • ಜಾಂಬವಾ ಯತ್ರ ನೇತಾ ಸ್ಯೌ ದಂಗದಕ್ಷ ಮಹಾಬಲಃ |
 • ಹನುಮಾಂ ಶ್ಚಾಭ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾತಾ ನ ತತ್ರ ಗತಿ ರಸ್ಯಥಾ || ೧೩ ||
 ಅಂಗದ. ಪ್ರಮುಖೈ ವೀರೈ ಹೃತಂ ಮಧುವನಾ ಕಿಲ ||೧೪||
 ವಾರಯಂತಶ್ಚ ಸಹಿತಾ ಸ್ತಥಾ ಜಾನುಭಿ ರಾಹತಾಃ |

ದರ್ಶನರೂಪವಾದ, ಕರ್ಯಣಃ - ಕೆಲಸದ, ಸಾಧನೆ - ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಹನೂಮತಃ - ಹನುಮಂತ ನಿಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರಾದ, ಹೇತುಃ - ಕಾರಣವು, ಸಹಿ - ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ವಾನರಪುಂಗವೇ - ವಾನ ರೋತ್ತಮನಾದ, ತಸ್ಮಿಂ - ಆ ಹನುಮಂತನಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ - ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರೈಯೂ, ಮೃತಿಕ್ಷೃವ ಉಪಾಕರೈಯೂ, ವ್ಯವಸಾಯಶ್ಚ - ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವೂ, ವೀರ್ಯಂಚ - ಪರಾಕ್ರಮವೂ, (ಇತ್ಯೇತ - ಹೀಗೆಂಬ, ಗುಣಾಃ - ಶಾಫೈ ಸುಗುಣಗಳೂ ಸಂತಿ - ಇವೆ) ಕುತಂಚಾಪಿ - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮೂಲವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಜ್ಞಾನವೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ ||೧೧|| ಯತ್ರ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಜಾಂಬವಾ - ಜಾಂಬವಂತನು, ನೇತಾ - ಮಂತ್ರಿಯು, ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗುವನೋ, ಮಹಾಬಲಃ - ಅಧಿ ಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ಅಂಗದಶ್ಚ - ಅಂಗದನ್ನೂ, (ಸಹಿತಾಚ - ನಾಯಕನಾಗಿಯೂ, ಸ್ಯಾತ್ - ಇರುವ ನೋ) ಹನುಮಾಂಶ್ಚಾಪಿ - ಹನುಮಂತನೂ, ಅಭಿಷ್ಠಾತಾ - ಮುಖ್ಯನಾಗಿರುವನ್ನೋ, ತಸ್ಯ - ಆ ಕಾ ರ್ಯದ, ಗತಿಃ - ಸಿದ್ಧಿಯು, ಅಸ್ಯಥಾ - ಬೇರಾವಿಧವಾಗಿ, ನೈವೇತ್ - ಆಗಲಾರದು ||೧೨|| ಅಂಗದಪ್ರ ಮುಖೈಃ - ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ವೀರೈಃ - ಕೂರರಂದ, ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವು, ಹತಂಕಿ ಲ - ಕೆಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತಷ್ಟೆ, ಸಹಿತಾಃ - ಬುಗ್ಗೆಟ್ಟಾದವರೂ, ವಾರಯಂತಃ - ತಡೆಯುತ್ತಿರುವವರೂ ಆಗಿ ರುವ ವನಪಾಲಕರು, (ತೈಃ - ಆ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದವರಂದ) ಜಾನುಭಿಃ - ವೇಳಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಆಕ್ಷಾಃ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದಾರೆ, ವಿತದರ್ಥಂ - ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೆ, ಮಧುವಾ ಕ್ - ಹಿತವಜನನಾದ, ಅಯಂ - ಇತನು, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಃ - ಬಂದವನಾಗಿದಾನೆ, ನಾಮ್ನಾ - ಹೆಸರಿನಿಂದ, ದಧಿಮುಖೋನಾಮ - ದಧಿಮುಖನೆಂದು ಹೆಸರಾದ, ಪ್ರಹ್ಲಾಡಪಿತ್ರಯಃ - ರುಗ್ಗಿವಾದ ಪರಾಕ ಮೃವುಳ್ಳ, ಹರಿಃ - ವಾನರನಾಗಿದಾನೆ ||೧೩|| ಮಹಾಬಾಹೋ - ಹೇರಳವಾದ ಬಾಹು

ಎತ್ತು ಸಾಮಿತ್ರಿಯೋ! ಆದು ಹೇಗೆಂಬುದೇ ? ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಮುಂದೆ ಆಗುತ್ತೋಗುಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ, ಇವು ಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪರಾಕ್ರಮ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮೂಲವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಜ್ಞಾನ ಇಂದಿರ್ದೆಲ್ಲವೂ ಆ ವೀರಹನುಮಂತಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ ||೧೧|| ಯಾವಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ - ಹಿರಿಯ ವನೆನಿಸಿದ ಜಾಂಬವಂನು ಪ್ರಧಾನನಾಗಿಯೂ, ಯುವರಾಜನೂ ಮಹಾಬಲನೂ ಆಗಿ ರುವ ಅಂಗದನು ನಾಯಕನಾಗಿಯೂ, ಅಂಜನೇಯನು ನಿರ್ವಾಹಕನಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುವ ರೋ, ಅಂತಹಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸದೆ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ || ೧೨ || ಈ ವ ನಪಾಲಕರು ವಾನರರು ಬುಗ್ಗೆಟ್ಟಾಗಿ ತಡೆದರೂ, ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ವೇಳಕಾಲುಗಳಿಂದ

ವಿತದರ್ಥಮಯಂ ಪ್ರಾಶ್ನೋ ವಕ್ತುಂ ಮಧುರ ವಾಗಿಹ ||೨೦||
 ನಾಮ್ನಾ ದಧಿಮುಖೋ ನಾಮ. ಹರಿಃ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿಕ್ರಮಃ ||೨೧||-||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸೀತಾ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸಾಮಿತ್ರೇ ಪಶ್ಯ ತತ್ತ್ವತಃ ||
 ಅಭಿಗಮ್ಯ ತಥಾ ಸರ್ವೇ ಪಿಬಂತಿ ಮಧು ವಾನರಾಃ ||೨೨||-||
 ನಚಾ ಪೃಥ್ವ್ಯಾ ವೈದೇಹೀಂ ವಿಶ್ರುತಾಃ ಪುನುಷ್ಪಭಾಃ ||
 ವನಂ ದತ್ತವರಂ ದಿವ್ಯಂ ಧರ್ಷಯೇಯು ರ್ವನಾಕಸಃ ||೨೩||-||
 ತತಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೋ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸ್ನಹ ರಾಘವಃ ||೨೪||
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಕರ್ಣಸುಖಾಂ ವಾಣೀರ ಸುಗ್ರೀವ ವದನಾಚ್ಚ್ಯುತಾಮ್ |

ಬಲವುಳ್ಳ, ಹೇಸಾಮಿತ್ರ - ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟದಳು
 ತತ್ತ್ವತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ, ಪಶ್ಯ - ನೋಡು, ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವಾನರಾಃ - ಕಪಿಗಳು, ಅಭಿ
 ಗಮ್ಯ - ಬಂದು, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, (ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ) ಮಧು - ಜೇನನ್ನು, ಪಿಬಂತಿ - ಕುಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿ
 ರೆ ||೨೦|| ಪುರುಷರ್ಷಭ - ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ವಿಶ್ರುತಾಃ - ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ, ವನಾಕಸಃ - ಕಪಿಗ
 ಳು, ದತ್ತವರಂ - ಋಕ್ಷರಜಸ್ಸಂಖ ವಾನರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಷ್ಪ, ದಿವ್ಯ - ಕ್ರಿಷ್ಣ
 ವೆನಿಸಿದ, ವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು, ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಧೃಷ್ಟ್ವಾಪಿ - ನೋಡದೆಯೇ, ನ
 ಚರ್ಷಯೇಯುಃ - ಆಕ್ರಮಿಸಲಾರರು ||೨೧|| ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಧೃಢದ್ವಯಿಳ್ಳ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಲಕ್ಷ್ಮ
 ಣನು, ಸಹರಾಘವಃ - ರಾವ-ನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವವದನಾತ್ - ಸುಗ್ರೀವನ ಮುಖದಿಂದ, ಚ್ಯು
 ತಾಂ - ಹೊರಟುಬಂದ, ಕರ್ಣಸುಖಾಂ - ಕಿವಿಗಿರುವವನು, ವಾಣೀಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ,
 ಪ್ರಹೃಷ್ಟಃ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತಸಗೊಂಡವನಾದನು, ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಮಹಾಬಲಃ - ಹೇರಳವಾದ
 ಬಲವುಳ್ಳ, ರಾಮಃ - ರಾಮನು, ಭೃಶಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ಪ್ರಾಹೃಷ್ಯತ-ಕೂರಗುಗ್ಗಿದನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ

ಬಂದೆದು, ಅಂಗದಿನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ಮಧುವನವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿರಬೇಕು
 ದ್ವಿಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೇ ಮಧುರವಚನನಾದ ಈ ವಾನರನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದಾಸೆ,
 ಹಸರಿನಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ದಧಿಮುಖನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈತನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಮ
 ಹಾಪರಾಕ್ರಮಸಂಧನು ||೨೦, ೨೧|| ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ! ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ, ಸೀ
 ತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಹಿಡಿದಿರುಗಿಬಂದು, ಯಾರನ್ನೂ
 ಸಡ್ಡೆಮಾಡದೆ, ತಮಗೇನೂ ಕೇಡಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸಿದು, ಎಲ್ಲರೂ ಮಧುವನ್ನು ಪಾ
 ನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೇರಳವಾದ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೆಂದು. ಹೆಸರುವಾಸಿಯ
 ನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು, ಮೊಸರಾಲಿಗಳು, ಈವನವು-ಬ್ರಹ್ಮನ ವರಬಲದಿಂದ ನಮ್ಮತ್ತೆಂದೆ
 ಯಾದ ಋಕ್ಷರಜಸ್ಸಂಖ ವಾನರನಿಗೆ ಲಭಿಸಿದುದು, ಇಂತಹ ದಿವ್ಯವನವನ್ನು ಕಾರ್ಯಪಿಥಿ
 ಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ||೨೨, ೨೩|| ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ, ಮಹಾಬಲ ಪರಾಕ್ರ
 ಮಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕವಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊ
 ರಟುಬರುತಲಿರುವ ಕರ್ಣಾನಂದಗಳವಾದ ಈವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾನಸಿಕವಾದ ಆನಂ
 ದವನ್ನೂ, ಬಹಿರಂಗವಾದ ರೋಮಾಂಚರೂಪವಾಗಿರುವ ಹರ್ಷವನ್ನೂ, ಹೊಂದಿದರು ||

ಪ್ರಾಹ್ಮಪ್ಯತ ಭೃಶಂ ರಾಮೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ ||೨೫||

ಶೃತ್ವಾ ದಧಿಮುಖಸ್ಯೇದಂ. ಸುಗ್ರೀವಸ್ಮು ಪ್ರಹ್ಮಪ್ಯಚ |

ವನಪಾಲಂ ಪುನ ರ್ವಾಕ್ಯಂ ಸುಗ್ರೀವಃ ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ ||೨೬||

• • ಪ್ರೀತೋಸ್ತು ಸೋಹಂ ಯದ್ಭುಕ್ತಂ ವನಂ ತ್ಯಃ ಕೃತ ಕರ್ತೃಭಿಃ |

• ಮರ್ಪಿತಂ ಮರ್ಪಣೀಯಂ ಚ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಕೃತಕರ್ತೃಣಾಮ್ ||೨೭||

ಇಚ್ಛಾಮಿ ಶೀಘ್ರಂ ಹನುಮತ್ ಪ್ರಧಾನಾನ್ ಶಾಖಾಮೃಗಾಂ ಸ್ತಾ ನ್ತೃಗ ರಾಜದರ್ವಾನ್ |
ದ್ರಷ್ಟುಂ ಕೃತಾರ್ಥಾನ್ ಸಹ ರಾಘವಾಭ್ಯಾಂಶ್ರೋತುಂ ಚ ಸೀತಾಧಿಗಮೇ ಪ್ರಯತ್ನಂ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಪ್ರಾಹ್ಮಪ್ಯತ (ಪ್ರಾಹ್ಮದ್ಯತ್) - ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಿದ್ದಿ ದನು ||೨೫|| ಸುಗ್ರೀವಃ -
ಉತ್ತಮನಾದ ಕಂಠವಳ್ಳ, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಮು - ಸುಗ್ರೀವನಾದರೋ, ದಧಿಮುಖಸ್ಯ - ದಧಿಮುಖನ, ಇ
ದಂ - ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು, ಶೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪ್ರಹ್ಮಪ್ಯಚ - ಸಂತೋಷದಟ್ಟು, ವನಪಾಲಂ
ಪ್ರತಿ - ವನಪಾಲಕನಾದ ದಧಿಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು, ಪುನಃ - ಮರಳಿ, ವಾಕ್ಯಂ - ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತ
ನ್ನು, ಅಭಾಷತ - ಹೇಳಿದನು ||೨೬|| ಕೃತಕರ್ತೃಭಿಃ - ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವುಳ್ಳ, ತ್ಯಃ - ಆ ಅಂಗದನೇ ಮೊ
ದಲಾದವರಿಂದ, ವನಂ - ಮಧುವನವು, ಭುಕ್ತಂ - ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು (ಇತಿಯವಸ್ತಿ - ಹೀಗೆಂಬಯಾ
ವಸಂಗತಿಯುಂಟೋ) ತಸ್ಯ - ಆ ವನಾನುಧವಕ್ಕೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪ್ರೀತಃ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವನಾಗಿ,
ಅಸ್ತಿ - ಇದೇನು ಕೃತಕರ್ತೃಣಾಂ - ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವುಳ್ಳವರ, ಮರ್ಪಣೀಯಂ - ಸಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆನಿಸಿದ, ಚೇ
ಷ್ಟಿತಂ - ಕೆಲಸವು, ಮರ್ಪಿತಂಚ - ಸಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ||೨೭|| ಅಹಂ-ನಾನು, ಹನುಮತ್ ಪ್ರಧಾನಾನ್-
ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ, ಮೃಗರಾಜದರ್ವಾನ್ - ಸಿರಿಹವಂತೆ ಮದವುಳ್ಳ, ಕೃತಾರ್ಥಾನ್ - ಮಾಡಿ
ದಕೆಲಸವುಳ್ಳ, ತಾನ್ - ಆ, ಶಾಖಾಮೃಗಾನ್ - ವನವರನ್ನು, ಸಹರಾಘವಾಭ್ಯಾಂ - ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊ
ಡನೆ, ಶೀಘ್ರಂ - ಬೇಗನೆ, ದ್ರಷ್ಟುಂ - ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಸೀತಾಧಿಗಮೇ - ಸೀತಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯ
ತ್ನಂ - ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು, (ತೇಛೈಃ - ಆ ವಾನರರಿಂದ) ಶ್ರೋತುಂ - ಕೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಇಚ್ಛಾಮಿ -

||೨೫|| ಸುಗ್ರೀವನಾದರೆ ರೋಮೋದ್ಗಮವನ್ನೆಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದಧಿಮುಖನ ಮಾ
ತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ; ಆ ವನಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು ||೨೬|| ಎಲೈ ವನಪಾಲಕ
ನಾದ ದಧಿಮುಖನೇ ! ನೀನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಪ
ಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರವೀರರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿ ಬಂದು, ಸಂ
ತೋಷದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಧುವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಮಧುಪಾನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು
ಕೇಳಿ, ನಾನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿ ಬಂದಿರುವವರ ಅತಿಕ್ರ
ಮದೇ ಕೆಲಸವೂ ಸಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಹಿಸಲೇ ಬೇಕು ||೨೭|| ಆದಕಾರಣ

• ಸಿಂಹದಂತೆ ಮಹಾಶೌರ್ಯ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಮಾಡಿಕೊಂ
ಡು ಬಂದಿರುವ ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾಗಿರುವ ಆ ಕಪಿವೀರರನ್ನು ನಾನು ಬಹುಬೇಗ
ನೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಮತ್ತು-ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕಲೆತು, ಆ ಕಪಿವರರು ಸೀತಾದೇವಿ
ಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಬಹಳವಾಗಿ
ಕೃತೂಹಲಪಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||೨೮|| ಎಂದು, ಬಳಿಕ ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಸಂತೋಷ

ಪ್ರೀತಿ ಸ್ಫೀತಾಕ್ಷೌ ಸಂಪ್ರಹೃಷಾ, ಕುಮಾರಾದೃಷ್ಟಾ ವಿಸ್ತದ್ಧಾರ್ಥವಾನರಾಣಾಂ ಚರಾಜಾ
ಅಗ್ನಿಸ್ಸಂಹೃಷ್ಟೈಃ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಂವಿದಿತತ್ವಾಬಾಹ್ವೇರಾಸ್ತನ್ನಾ ಸೋತಿಮಾತ್ರಂನನಂದ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ತ್ರಿಪಿಂಶತಿಮಸ್ಕರ್ಗಃ.

ಕೋರುತ್ತೇನೆ ||೧೦|| ವಾನರಾಣಾಂ - ಕಪಿಗಳಿಗೆ, ರಾಜಾ-ಅರಸಾದ, ಸಚ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ಪ್ರೀತಿಸ್ಫೀ
ತಾಕ್ಷಾ - ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ಸಂಪ್ರಹೃಷಾ - ಅರಳಿದ ಮೈಗೂದಲುಳ್ಳವರೂ, ಸಿ
ದ್ಧಾರ್ಥ - ಸಿದ್ಧವಾಗುತ ಬಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವ, ರಾಜಪುತ್ರ - ದಶರಥನಂಜನರನ್ನು
ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಸಂಹೃಷ್ಟೈಃ - ನೆಟ್ಟಗೆನಿಂದ ಕೂಡಲುಳ್ಳ, ಅಗ್ನಿಃ - ಅವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
ವನಾಗಿ, ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಂ - ಸೀತಾಲಾಭರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಬಾಹ್ವೇಃ - ಕರಗದಲ್ಲಿ,
ಆಸನ್ನಾಂ - ಇರುವುದನ್ನಾಗಿ, ವಿದಿತತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಅತಿಮಾತ್ರಂ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನನಂದ - ಸಂತೋ
ಷಿಸಿದನು ||೧೦||

—ಇಂತು ಅರುವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ದಿಂದ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ರೋಮಾಂಜವುಳ್ಳವರೂ, ಬಹುತ್ಯರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ
ಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವ ರಾಮಾಬಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋ
ಡಿ, ತಾನೂ ಹೇರಳವಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ರೋಮಾಂಜವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ
ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹವು ತನ್ನ ಕೈಲಿರುವುದೆಂದು ಪುನಸ್ಸನ್ನಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ||೧೦||

—ಇಂತು ಅರವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಕರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಚತುಷ್ಪಿಂಶತಿಮಸ್ಕರ್ಗಃ.

ಸುಗ್ರೀವೇ ಣೈವ ಮುಕ್ತಸ್ತು ಹೃಷ್ಯೋ ದಧಿಮುಖಃ ಕಪಿಃ |

ರಾಘವಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚೈವ ಸುಗ್ರೀವಂ ಚಾ ಭೈವಾದಯತ ||೧||

— ಅರುವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ಮುಳಸಂ ತೋರದಾ ವನಸಂ | ಘೇಲನೆ ಮಧುವನಕೆ ಸಾರ್ಥ ವಿಷಯವ ನರುಹಲ |
ದಳದಿದ್ದೆ ದಿಧಕರಿಗಳು | ಮಿಳಯಣುಗಿಯ ಪದುಳದಿವ ರಾಮಂಗೊಳದೊ ||

ಸುಗ್ರೀವೇಣ - ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ದಧಿಮು
ಖಃ - ದಧಿಮುಖನೊಬ್ಬ, ಕಪಿಸ್ತು - ವಾನರನಾದರೂ, ಹೃಷ್ಯಃ - ಸಂತೋಷಿಸಿದವನಾಗಿ, ರಾಘವಂ -
ರಾಮನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚೈವ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವಂಚ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಅಭೈವಾದ ಯತಃ -

—ಅವನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಳಿಕ ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ವಚನವನ್ನಾಳಿಸಿದ ದಧಿಮುಖನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ
ಹರ್ಷಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಗ್ರೀವರನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊದಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಅಮೂವರನ್ನೂ

ಸ ಪ್ರಣವ್ಯ ಚ ಸುಗ್ರೀವಂ ರಾಘವಾ ಚ ಮಹಾಬಲಾ |

ವಾನರೈ ಸ್ಸಹಿತ ಶ್ಶೈರೈ ದಿಫಫ ಮೇವೋ ತ್ವ ಪಾತಹ || ೨ ||

ಸ ಯಥೈವಾಗತಃ ಪೂರ್ವಂ ತಥೈವ ತ್ವರಿತಂ ೭ ತಃ |

ನಿಪತ್ಯ ಗಗನಾ ದ್ಭ್ರಮಾ ತದ್ವನಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಹ || ೪ ||

ಸ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಮಧುವನಂ ದ ದರ್ಶ ಹರಿ ಯೂಧರಾಃ |

ವಿಗುಧಾ ನ. ತ್ಥಿ ತಾಃ ಸರ್ವಾ ನೈಶಮಾನಾ ಸ್ತಧೂದಕಮ್ || ೫ ||

ಸ ತಾ ನುಸಾಗಮ ದ್ವೀರೋ ಬದ್ಧಾ ಕರ ಪುಟಂಜಲಿಮ್ |

ಉವಾಚ ವಚನಂ ಕ್ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಿದಂ ಹೃಷ್ಯವ ದಿಂಗದಮ್ || ೬ ||

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು || ೧ || ಸಃ - ಆ ದಧಿಮುಖನು, ಸುಗ್ರೀವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು, ಮಹಾಬಲಾ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ, ರಾಘವಾಚ - ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು, ಪ್ರಾಣೈಶ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಯೋ, ಶೂರೈಃ - ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೂ, ಸಹಿತೈಃ - ಬಡಗೂಡಿದೂರೂ ಆಗಿರುವ, ವಾನರೈಸ್ಸಹಿತ - ವಾನರರೊಡಗೂಡಿದ, ದಿವೇಶ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತೇ, ಉತ್ಪಪಾತಕ - ಹಾರಿ ಹೊರಟನು || ೨ || ಸಃ - ಆ ದಧಿ ಮುಖನು, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಯಥೈವ - ಹೇಗಾದರೇ, ಆಗತಃ - ಬಂದನೋ ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ ತ್ವರಿತಂ - ಬೇಗನೆ, ಗತಃ - ಹೊರಟು ಹೋದವನಾಗಿ, ಗಗನಾತ್ - ಆಗಸ ದಿಂದ, ಭೂಮೌ - ನೆಲದಲ್ಲಿ, ನಿಪತ್ಯ - ಇಳಿದೇ ತತ್ - ಆ, ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು, ಪ್ರವಿ ವೇಶ - ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳನು || ೩ || ಮಧುವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ, ಸಃ - ಆ ದಧಿಮುಖನು, ಮಧೂದಕಂ - ಮಧ್ಯವನ್ನೂ, ಉದಕವನ್ನೂ, ಮೇಶಮಾನಾ - ಮೂತ್ರವಾ ಗಿ ಬಿಡುತಲಿರುವವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ವಿಗುಧಾ - ಮದರೂತರಾಗಿ, ಉತ್ಥಿ ಕಾಃ - ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಹರಿಯೂಧರಾಃ - ವಾನರಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು, ದದರ್ಶ - ನೋಡಿದನು || ೪ || ವೀರಃ - ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ, ಸಃ - ಆ ದಧಿಮುಖನು, ಕರಪುಟಂಜಲಿ - ಕರತಲಗಳ ಜೋ ಡಣೆಯನ್ನು, ಬದ್ಧಾ - ಕಟ್ಟಿ, (ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ) ತ್ವಾ - ಆ ಅಂಗವಾದಿ ವಾನರರನ್ನು, ಉಸಾಗ ಮತ್ - ಹೊದಿದವು ಅಂಗದಂ - ಅಂಗದವನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ, ಕ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಂ - ಮೃ ದುವಾದ, ವಚನಂ - ಮಾತನ್ನು, ಹೃಷ್ಯ ವತ್ - ಸಂತೋಷವೆಂದೇನೆ, ಉವಾಚ - ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ವನಪಾಲರೊಡನೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಲು, ಮುಗಲ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು || ೧-೨ || 'ನಭೋಮಂ ಡಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗಿ, ಗಗನಮಾರ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ವನಪ್ರದೇಶದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಮಧುವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು || ೪ || ಹಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮನಬಂದಂತೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಕೂಡಿದು, ಮತ್ತಿರಾಗಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ಜಲವನ್ನೂ ಮೂತ್ರವಾಗಿ ತೊರೆದು ರಿಂದ ತಲೆಗೇರಿದ್ದ ಮದವಿಳಿದು, ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವ ಕಪಿನ್ದಾಯಕರನ್ನು ಕಂಡನು || ೫ || ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ದಧಿಮುಖನು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ, ಅಂಗದನೇ ವೊಡಲಾದ ಕಪಿವೀರರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಡಗದನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದೊಡಗೂಡಿ.

ಸೌಮ್ಯ ರೋಷೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಯದೇಭಿ ರಭಿ ವಾರಿತಮ್ |

ಅಜ್ಞಾನಾ ದ್ರಕ್ಷಿಭಿಃ ಕ್ರೋಧಾ ದ್ಧಮತಃ ಪ್ರತಿ ಪೇಧಿತಾಃ ||೬||

ಯುವರಾಜ ಸ್ತ್ವ ಮಿಶತ್ತ್ವ ವನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಮಹಾಬಲ |

ಮೌರ್ಖ್ಯಾ ತ್ವರ್ದ್ಯಂ ಕೃತೋ ದೋಷ ಸ್ತಂ ಭರ್ವಾ ಕ್ಷುತು ಮದ್ವಸಿ ||೭||

ಅಖ್ಯಾತಂ ಹಿ ಮಯಾ ಗತ್ವಾ ಪಿತೃವ್ಯಸ್ಯ ತವಾನಘ |

ಇಹೋಪ ಯಾತಂ ಸರ್ವೇಷಾ ಮೇತೇಷಾಂ ವನಚಾರಿಣಾಮ್ ||೮||

ಸ ತ್ವದಾಗಮನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಹೈಭಿ ರ್ಕರಿ ಯೂಧಯೈಃ |

||೫|| ಹೇ ಸೌಮ್ಯ - ಎಲೈ ಕಾತನೇ ! ಏಭಿಃ - ಈ ನವ್ವಿಂದ, (ತ್ವಂ-ನೀನು) ಅಭಿವಾರಿತಃ - ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾದೆ, (ಏತಸ್ಯೈ - ಈವಿಷಯದಲ್ಲಿ) ರೋಷಃ - ಕೋಪವು, ನಕರ್ತವ್ಯಃ - ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ, ರಕ್ಷಿಭಿಃ - ವನಪಾಲರಿಂದ, ಅಜ್ಞಾನಾತ್ - ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಕ್ರೋಧಾತ್ - ಕೋಪದವೇಕೆಯಿಂದ, ಧಮತಃ - ನೀವುಗಳು, ಪ್ರತಿಪೇಧಿತಾಃ - ಅಡ್ಡಿಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಿ ||೬|| ಮಹಾಬಲ - ಬಾಹುಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಗದನೇ !, ಅಸ್ಯ - ಈ, ವನಸ್ಯ - ಮಧುವನಕ್ಕೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಯುವರಾಜಃ - ಯುವರಾಜನು, ಈಶತ್ವ - ಪ್ರಭುವಾಗಿರ್ದೀಯೆ, ಮೌರ್ಖ್ಯಾತ್ - ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ - ನಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಪೂರ್ವಂ - ಮೊದಲು, ಯಃ - ಯಾವ, ದೋಷಃ - ತಪ್ಪು, ಕೃತಃ - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟತೋ, ತಂ - ಆತನನ್ನು, ಭರ್ವಾ - ನೀನು, ಕ್ಷುತುಂ - ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಹತಿ - ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ||೭|| ಹೇನಘ - ಎಲೈದೋಷಪರಿತನೇ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಪಿತೃವ್ಯಸ್ಯ - ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, (ಸಮೀಪಂ - ನನ್ನಿಧಾನವನ್ನುಕುರಿತು), ಗತ್ವಾ - ಹೋಗಿ, ಇತ - ಈವನದಲ್ಲಿ, ಏತೇಷಾಂ - ಈ, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ವನಚಾರಿಣಾಂ - ವಾನರರ, ಉಪಯಾತಂ - ಆಗಮನವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಅಖ್ಯಾತಂ - ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೮|| ಸಃ - ಆ ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯಾದ, ಅಸೌ - ಈ ಸುಗ್ರೀವನು, ಹರಿಯೂಧಯೈಸ್ತುತ - ವಾನರಾಧಿಪತಿಗಳೊಡನೆ, ತ್ವದಾಗಮನಂ - ನಿನ್ನಬರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ವನಂ - ಮಧುವನವನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಪಿತಂ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರನ್ನಾಗಿ.

ಮೃದಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಂತಂದನು ||೫|| ಎಲೈ ಕಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಂಗದನೇ ! ಈ ಮಧುವನಪ್ರವೇಶಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವುಗಳು ತಡೆದ ಅತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊರಿಸಬೇಕು. ಈ ವನಪಾಲಕರು ತತ್ಸವಸ್ಪರಿಯದೆ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಡ್ಡಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಕೋಪಿಸಬಾರದು || ೬ || ಮತ್ತು ಎಲೈ ಅಂಗದಾ ! ನೀನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿ, ಇದಲ್ಲದೆ ಯುವರಾಜನೂ ಆಗಿಇದ್ದೀಯೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜನೂ ಆಗುವವನು. ನಾವು ಆರಿಯದೆ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಅದನ್ನು ನೀನು ದಯಮಾಡಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕು || ೭ || ಎಲೈ ದೋಷರಹಿತನೇ ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ, ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಪಿನಾಯಕರಾದ ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ಭಿಕ್ಷುವಿಟಿದನು || ೮ || ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ನನ್ನಿಂದ ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಧುವನಪ್ರವೇಶದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಗಮನದಿಂದಲೂ, ಮಧುಭಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ನಿಶೇಧವಾಗಿ ಸಂಜೋಷಿಸಿದನೆಲ್ಲದೆ ಲೇಕವಾದರೂ

ಪ್ರಕೃಷ್ಟೈ ನಕು ರುಷ್ಟೈಃ ಸಾ ವಸಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶ್ರುಧರ್ಷಿತಾ ||೯||
 ಪುಹೃಷ್ಟೈ ವಾಂ ಪಿತೃವ್ಯಸ್ಯ ಸುಗ್ರೀವೋ ವಾನರೇಶ್ವರಃ |
 ಶೀಘ್ರಂ ವೇಷಯ ಸರ್ವಾಂ ಸ್ತಾ ನಿತಿ ಹೋವಾಚ ಪಾರ್ಥಿವಃ ||೧೦||
 • ಶ್ರುತ್ವಾ ದಧಿಮುಖಸ್ಯೇದಂ ವಚನಂ ಕ್ಲಷ್ಣ ಮಂಗದಃ |
 • ಅಬ್ರವೀ ತ್ತಾಂ ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠೋ ವಾಕ್ಯಾ ವಾಕ್ಯ ವಿಹಾರದಃ ||೧೧||
 ಶಂಕೇ ಶ್ರುತೋಽ ಯಂ ವೃತ್ತಾಂತೋ ರಾಮೇಣ ಹರಿ ಯ ಧರ್ಮಾಃ |
 ತತ್ ಹೃಮಂ ನೇಹ ನಃ ಸಾ ತುಂ ಕೃತೇ ಕಾರ್ಯೇ ಪರಂಭಾಃ ||೧೨||
 ಪೀತ್ವಾ ಮಧು ಯಥಾಕಾಮಂ ವಿಶ್ರಾಂತಾ ವನೇಚಾರಿಣಃ |

• ಶ್ರುತ್ವಾಚ - ಕೇಳಿಯೂ, ಪ್ರಕೃಷ್ಟೈಃ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸುತೋಷ್ಠಿಪದಂ, ನಕುರುಷ್ಟೈಃ - ಕೂಟ
 ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ||೯|| ತೇ - ನಿನ್ನ, ಪಿತೃವ್ಯಃ - ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯಾದ, ವಾನರೇಶ್ವರಃ - ಕಪಿ ರ ಜನನಿ
 ತಕ್ಕ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನಂಬ, ಪಾರ್ಥಿವಃ - ಅರಸ, ಸರ್ವಾಃ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ತಾ - ಆ
 ವಾನರರನ್ನು, ಶೀಘ್ರ - ಬೇಗನೆ, ಪ್ರೇಷಯ - ಕಳುಹಿಸು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಯೆ, ವಾಂ - ನನ್ನನ್ನು
 ಕೂಡಿಸು, ಉವಾಚ - ಹೇಳಿದನು, ||೧೦|| ಹರಿಶ್ಚೇಷ್ಠಃ ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ, ವಾಕ್ಯವಿಹಾರದಃ -
 ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಣನಾಗಿ ತಕ್ಕ, ಅಂಗದಃ - ಅಂಗದವ, ದಧಿಮುಖಸ್ಯ - ದಧಿಮುಖನ, ಕ್ಲಷ್ಣ
 ಜ್ಞಂ - ಮನುರೂಪ, ಇದಂ ವಚನಂ - ಈ ವಚನವನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ ಕೇಳಿ ತಾಂ - ಆ ವಾನರರನ್ನು
 ಕೂಡಿಸು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದನು || ೧೧ || ಪರಂಭಾಃ - ಶತ್ರು ಸಂಹಾರಕಾರಿಗಳಾದ, ಹೇ
 ಯಧರ್ಮಾಃ - ಎಲೈ ಕಪಿನಾಯಕರುಗಳಿರಾ, ರಾಮೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ಅಯುಃ - ಈ ವಸ್ತುವಿಗೆ
 ಮನ ರೂಪವಾಗಿರುವ, ವೃತ್ತಾಂತಃ - ಸಮಾಚಾರವು, ಶ್ರುತಃ - ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟಿರುವುದು, (ಇತಿ-ಹೀ
 ಗೆಂದು) ಶಂಕೆ - ಉಂಟುತೋರಿತು, ಕಾರ್ಯೇ - ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವು, (ಯುಷ್ಮಾಭಿಃ - ನಿಮ್ಮ-ಇಂದ)
 ಕೃತೇ (ಸತಿ) - ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರಾಗಿ, ಇಹ - ಇಲ್ಲಿ ನೆ - ನಮಗೆ, ಸ್ವಾತಂ - ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕಿ, ನಕ್ಷಮಂ-
 ತಕ್ಕು ಳ್ಲಿ, ||೧೨|| ಇವಚಾರಿಣಃ ವಾನರರು, ಮಧು - ಜೇನನ್ನು, ಯಥಾಕಾಮಂ - ಯಥೇಚ್ಛೆ
 ಯಾಗಿ, ಪೀತ್ವಾ - ಪಾನಮಾಡಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಾಃ - ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಶೀಘ್ರಂ - ಉಳಿದಿರುವಕಾ
 ರ್ಯವು, ಕಿಮಸ್ತಿ - ಏನಿದೆ ? ವೇ - ನನ್ನ, ಗುರುಃ - ತಂದೆಯಾದ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಛಾತ್ರ-

ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ || ೯ || ನಿನಗೆ ಪಿತೃವ್ಯನೆನಿಸಿದ ಆ ಸುಗ್ರೀವನು-ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಂ
 ತೋಷಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಮಧುವನದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿವೀರ
 ನ್ನಲ್ಲ ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸು ಎಂದು ನನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು || ೧೦ || ಎಂದ ವನ
 ಪಾಲನಾದ ದಧಿಮುಖನ ಮಧುರ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಪಿವೀರನೊ, ಮಾತನಾಡುವುದರ
 ಲ್ಲಿ ಜಾಣನೂ ಆಗಿರುವ ಅಂಗದನು-ತನ್ನವರಾದ ಕಪಿನಾಯಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆಂ
 ದನು || ೧೧ || ಎಲೈ ಕಪಿನಾಯಕರುಗಳಿರಾ ! ಓಹೋ ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿ
 ರುವ ಸುದ್ದಿಯು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಉಂಟುತೋರಿತು. ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡು ಬಂದಬಳಿಕ ನಾವು ಇನ್ನಿಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸರಿಯಲ್ಲ. ||೧೨||
 ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲರೂ ಮನವರ ಮಧುಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಳಲಿಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು, ಸುಖವಾ
 ಗಿರುವರು. ನಾನಿನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ

ಕಿಂ ಶೇಷಂ ಗಮನಂ ತತ್ರ ಸುಗ್ರೀವೋ ಯತ್ರ ಮೇ ಗುರುಃ ||೧೪||
 ಸರ್ವೇ ಯಥಾ ಮಾಂ ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ ಸಮೇತ್ಯ ಹರಿ ಯೂಧಪಾಃ |
 ತಥಾಸ್ಥಿ ಕರ್ತಾ ಕರ್ತವ್ಯೇ ಭವದ್ಭಿಃ ಪರವಾ ನಹನ್ ||೧೫||
 ನಾಷ್ಟಾರಯಿತು ಮಿಶೋ ಕ ಹಂ ಯುವರಾಜೋಸ್ಥಿ ಯದ್ಯಪಿ |
 ಅಯುಕ್ತಂ ಕೃತಕರ್ಮಣೋ ಯೂಯಾ ಧರ್ಷಯಿತುಂ ಮಯಾ ||೧೬||
 ಬ್ರುವತ ಶ್ವಾಂಗದ ಸೈವಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚನ ಮನ್ಯಯಮ್ |
 ಪ್ರಹೃಷ್ಟ ಮನಸೋ ವಾಕ್ಯ ಮಿದ ಮೂಚು ರ್ವನಾಕಸಃ ||೧೭||
 ಏವಂ ವಕ್ಷ್ಯತಿ ಕೋ ರಾಜಾ ಪ್ರಭು ಸ್ವ ವಾನರರ್ಷಭ |

ಎಲ್ಲಿ. (ಅಸ್ತಿ - ಇದಾನೋ, ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಗಮನಂ - ಹೋಗೋವು, ಕಾರ್ಯಂ - ಅವಶ್ಯಕರ
 ವ್ಯವಸ್ಥೆ ||೧೪|| ಹೇಹರಿಯೂಧಪಾಃ - ಎಲೈವಾನರನಾಯಕರುಗಳಿರಾ ! (ಭವಂತಃ - ನಿವೃತ್ತರು)
 ಸರ್ವೇ - ಎಲ್ಲರೂ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನಾಕುರಿತು, ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ-ಹೇಳುವಿ
 ರೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ಕರ್ತಾ - ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಅಸ್ತಿ - ಆಗಿದೇನೆ, ಕರ್ತವ್ಯೇ - ಮಾಡಬೇಕಾದ
 ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಪರವಾ-ದರಾಧೀನವಾಗಿರುವೆನು ||೧೫|| ಯದ್ಯಪಿ - ಪ್ರಯತ್ನ,
 (ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ) ಅಹಂ - ನಾನು, ಯುವರಾಜಃ - ಯುವರಾಜನಾಗಿ, ಅಸ್ತಿ ಇಂದೇನೆ, (ತಥಾ - ಹಾ
 ಗಾದರೂ) ಆಷ್ಟಾರಯಿತುಂ-ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಈಕೆ ಸಮರ್ಥನು, ನ-ಅಲ್ಲಿ, ಕೃತಕವರ್ತನಾ-ಮಾಡಿದ
 ಕೆಲಸವಲ್ಲ, ಯೂಯಂ-ನೀವುಗಳು, ಮಯಾ-ನನ್ನಿಂದ, ಧರ್ಷಯಿತುಂ-ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ,
 ಅಯುಕ್ತಂ - ತಕ್ಕವರನಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೧೬ || ವನಾಕಸಃ - ವಾನರರು, ಏವಂ : ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ,
 ಬ್ರುವತಃ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ಅಂಗದಸ್ಯ - ಅಂಗದವ, ಅನ್ಯಯಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ, ವಚನಂ - ಮಾ
 ತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಪ್ರಹೃಷ್ಟಮನಸಃ - ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇದಂ - ಈ
 ವಾಕ್ಯಂ - ಮಾತನ್ನು, ಉಚುಃ - ಹೇಳಿದರು || ೧೭ || ವಾನರರ್ಷಭ - ವಾನರರೋತ್ತಮನಾದ,
 ರಾಜಾ - ಎಲೈ ಯುವರಾಜನೆ !, ಕಾ-ಮುತ್ತಿಯಾವನು, ಪ್ರಭುಸ್ವ - ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿದವನಾಗಿ, ಏವಂ-

ಸಮ್ಯಚಿಹ್ನ ತಾದೇಯಾ ಸುಗ್ರೀವ ಸಪ್ತಧಿಗ ಹೊರಕುವುತು ವೇಲಿಲ್ಲವೇ ? || ೧೪ ||
 ಆದರೆ ಕವಿಕುಲನಾಯಕರಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಿರೋ, ಅದರಂತೆ
 ಯೇ ನಾನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನು. ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ
 ಆಧೀನನಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಲ್ಲ ||೧೫|| ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿರೆಂದು
 ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯುವರಾಜನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಹಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸ
 ಲಾರೆನ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕಾರ್ಯಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು
 ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮಿಮಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ||೧೬|| ಎಂದಿರ್ದುಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ
 ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನ ವಿನಯಪೂರ್ವವಾದ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಾನರರೆಲ್ಲ ಸಂತು
 ಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾದುದಲ್ಲದೆ ಆತನನ್ನು ಕೂರಿತು ಇಂತೆಂದರು || ೧೭ || ಎಲೈ ಯುವರಾಜ
 ನಾದ ಅಂಗದನೆ! ನೀನು ನಮ್ಮ ಗಳಿಲ್ಲ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವು
 ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಎಲೈ ವಾನರರೋತ್ತಮನೇ

ಐಶ್ವರ್ಯ ಮದ ಮತ್ತೂರಹಿ ಸರ್ವೋದ ಹ ಮಿತಿ ಮೃತೆ ||೧೭||
 ತನ ಚೇದಂ ಸುಸದ್ಯಶಂ ವಾಕ್ಯಂ ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |
 ಸಂಸ್ಥಿತಿ ಹಿ ತವಾಖ್ಯಾತಿ ಭವಿಷ್ಯ ಜ್ಞಾ ಭ ಯೋಗ್ಯತಾಂ || ೧೮ ||
 ಸರ್ವೇ ವಯ ಮಮಿ ಪಾ, ಪ್ರಾಸ್ತತ್ರ ಗಂಠಂ ಕೃತಕ್ಷಣಾಃ |
 ಸ ಯತ್ರ ಹರಿ ವೀರಾಣಾಂ ಸುಗ್ರೀವಃ ಪತಿ ರವ್ಯಯಃ || ೧೯ ||
 ತ್ವಯಾ ಹೃನುಕ್ತೈ ಹರಿ ಭಿರ್ಭವ ಕರ್ಯಂ ಪದಾ ತ್ವದಮ್ |
 ಕ್ವಚಿದ್ಗಂತುಂ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರೂಮ ಸ್ವೈ ವಿದು ತುತೇ || ೨೦ ||

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವಕ್ಷ್ಯತಿ - ಹೇಳುವನು? ಐಶ್ವರ್ಯಮದಮತ್ತಃ - ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮದ
 ದಿಂದ ಹವ್ಯಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಸರ್ವಃ - ಎಲ್ಲರೂ, ಅಹಮಿತಿ - ಸದಸ್ಮಿನ್ ನಾವೇ ಎಂದ, ಮನ್ಯ
 ತೇ - ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಿ - ನಿಶ್ಚಯ || ೧೭ || ಇದಂ - ಈ, ವಾಕ್ಯಂ - ವಚನವು ತವಚ - ನಿನಗೇ,
 ಸದ್ಯಶಂ - ತಕ್ಕದಿನಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಕಸ್ಯಚಿತ್ - ಮತ್ತಾವನಿಗೂ, ನಸದ್ಯಶಂ - ತಕ್ಕದಿನಿಸು
 ವುದಿಲ್ಲ, ತನ - ನಿನ್ನ, ಸನ್ಯತಿಹಿ - ವಿನಯವೆಂಬುದು, ಭವಿಷ್ಯಜ್ಞಾಭಯೋಗ್ಯತಾಂ - ಮುಂದಿನ ಕೃತ್ಯ
 ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು, ಆಖ್ಯಾತಿ - ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆ || ೧೮ || (ಅತ್ರ - ಇಲ್ಲಿ) ಪ್ರಾಸ್ತತ್ರ - ಒಂದಿರವ,
 ವಯಂ - ನಾವು, ಸರ್ವೇಽಪಿ - ಎಲ್ಲರೂ, ಹರಿವೀರಾಣಾಂ - ವನರ ವೀರರಿಗೆ, ಪತಿಃ - ಬಡೆಯ
 ನೂ, ಅವ್ಯಯಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನೂವೆನಿಸಿದ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಯತ್ರ - ಎಲ್ಲಿ, (ಅಪಿ -
 ಇದಾನೆಯೋ) ತತ್ರ - ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಗಂಠಂ - ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ಕೃತಕ್ಷಣಾ - ಮಾಡಬಲ್ಲ ಉತ್ಕಾರಗಳ
 ವರಾಗಿ, (ಸ್ಮಃ - ಇವೇವೆ) || ೧೯ || ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ - ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಂಗದನೇ, ತ್ವಯಾ -
 ನಿನ್ನಿಂದ, ಅನುಕ್ತೈಃ - ಹೇಳಲ್ಪಡದಿರುವ, ಪರಿಃ - ವಾನರರು, ಕ್ವಚಿತ್ - ಎಲ್ಲಿಯೂ, ಪದಾ
 ತಃ - ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ, ಪದಂ - ಬೇರೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು, ಗಂಠಂ - ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ನ
 ಕ್ಯಾಂ - ಕತ್ತರಲ್ಲ, ತ - ನಿನಗೆ, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವಾದ, ಇದಂ - ಈ ಮಾತನ್ನು, ಬ್ರೂಮಃ - ಹೇಳುತ್ತೇವೆ

ನಿನ್ನಂತೆ ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಹೇಳಬಲ್ಲನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳಲಾರ.
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ರುಭುತ್ವದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವವರು ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಮದಿಸಿ, ಸರ್ವವೂ ನಾವೇ
 ಎಂದು ತಿಳಿಸುವರಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಹೀಗೆ ವಿನಯಿಸುವನ್ನರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇರುವು
 ದಿಲ್ಲ || ೧೭ || ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿರುವ ನಿನಗೆ ಬಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ
 ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ತಕ್ಕದಿನಿಸಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರು
 ವ ಈ ವಿನಯವು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಕುಭವ ಬರಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಸೂ
 ಚಿಸುತ್ತಲಿದೆ, || ೧೮ || ಇಗೋ, ನಾವೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಬಂದಿದ್ದೇವೆ, ಮತ್ತು ನಿನ್ನೊಡ
 ವೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಇದೇವೆ. ಸಕಲ ಕಮಿಕುಲನಾಥನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸನ್ನಿ
 ಧಿಗೆ ತೆರಳಲು ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ || ೧೯ || ಎಲೈ ಹರಿವರನಾದ ಅಂಗದನೇ!
 ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ಬಂದು ಅಡಿಯನ್ನು ಕದಲಿಸಿ
 ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಲು ಕತ್ತನಾಗಲಾರನು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಂತಹ ಕಿಂಕರ
 ರಾಗಿ ಇರುವೆವು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಈಸತ್ಯವಚನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ || ೨೦ ||

ಏವಂ ತು ವದತಾಂ ತೇಷಾ ಮಂಗದಃ ಪ್ರಕೃ ಭಾವತಃ ||
 ಬಾಧಂ ಗಚ್ಛಾಮು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಖ ಮುತ್ಪೇತು ಮಹಾಬಲಾಃ ||೨೧||
 ಉತ್ಪತಂ ತ ಮೂ ತ್ವೇತು ಸ್ವರೈ ತೇ ಹರಿ ಯೂಧವಾಃ |
 ಕೃತ್ವಾ ಕಾಶಂ ನಿರಾಕಾಶಂ ಯಂತ್ರೋ ತ್ವಿಷ್ಠಾ ಇವಾಚಲಾಃ ||೨೨||
 ತೇನುಬರಂ ಸಹಸೋ ತ್ವತ್ಯ ವೇಗವಂತಃ ಪ್ಲವಂಗಮಾಃ |
 ವಿನದಂತೋ ಮಹಾನಾದಂ ಫನಾ ವಾತೇರಿತಾ ಯಥಾ ||೨೩||
 ಅಂಗದೇಹೈ ನನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸುಗ್ರೀವೋ ವಾನರಾಧಿಪಃ |
 ಉವಾಚ ಶೋಕೋ ಋಹತಂ ರಾಮಂ ಕಮಲ ಲೋಚನಮ್ ||೨೪||

೨೦|| ತೇಷಾಂ - ಆ ವಾನರರು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವದತಾಂತು - (ಸತಾಂ) ಹೇ
 ಛುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅಂಗದಃ ಅಂಗದನು, ಬಾಧಮಿತಿ - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು, ಪ್ರಕೃಭಾವತಃ - ಪ್ರಕೃ
 ತ್ವಂವಸ್ತಿತ್ವನು, ಮಹಾಬಲಾಃ - ಹೇರಳವಾದ ಒಲವುಳ್ಳ ವಾನರರುಗಳಿರಾ! ಗಚ್ಛಾಮುಃ - ಹೋಗೋಣ,
 ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಉಕ್ತ್ವಾ - ಹೇಳಿ, ಖ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ಪೇತುಃ - ಹಾರಿದರು ||೨೧||
 ಸರ್ವ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ತ - ಆ, ಹಯೂಧವಾಃ - ವಾನರನಾಯಕರು, ಯಂತ್ರೋತ್ಪಿಷ್ಠಾಃ -
 ಯಂತ್ರದಿಂದ ಹಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಚಲಾ ಇವ - ಬೆಟ್ಟಗಳ ಹಾಗೆ, ಆಕಾಶಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು, ನಿರಾಕಾ
 ಶಂ - ಅವಕಾಶ ವಿಲ್ಲದನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಮಾಡಿ, ಉತ್ಪತಂತಂ - ಹಾರುತಲಿರುವ ಅಂಗವನ್ನು
 ಕುರಿತು, ಅನೂತ್ಪೇತುಃ - ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹಾರಿದರು, ||೨೨|| ತೇ - ಆ, ಪ್ಲವಂಗಮಾಃ - ಕಪಿಗಳು,
 ವಾತೇರಿತಾಃ - ಗಾಳಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಲ್ಪಟ್ಟ, ಫನಾಯಥ - ಮೆ ಫಗಳು ಹೇಗೂ ಕೂಗಿ, ವೇಗವಂತಃ -
 ಒಹವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಅಂಬರಂ - ಆಕಾಶವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸಹಸಾ - ಬೇ-ನೆ, ಉತ್ಪತಂತು - ಹಾರಿ,
 ವಹನಾದಂ - ಹಿಂಚನಾದವನ್ನು, ವಿನದಂತಃ - ಮಡುಕುತಲಿರುವವರಾಗಿ, ಜಗ್ತುಃ - ಹೊರಟರು ||೨೩||
 ಅಂಗದೇ - ಅಂಗದನು, ಅನುಪ್ರಾಪ್ತೇ - ಬರದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ವಾನರಾಧಿಪಃ - ವಾನರ ರಾಜ
 ನಾದ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಶೋಕೋದಹತಃ - ದುಃಖದಿಂದ ಬೆಟ್ಟ ಬಿದ್ದಿರುವ, ಕಮಲಲೋ
 ಚನಃ - ತಾನರಮಂತ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಾಮಂ - ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||

ಎಂದೀ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಪಿವರರಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿ ರಲಾಗಿ. ಅಂಗದನು - ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸು
 ಗ್ರೀವನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದುಹೇಳಿ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಕಪಿಗಳೊ
 ಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆಹಾರಿದನು || ೨೧ || ಅಂಗದನು ಹಾರಿದಕೂಡತೇ ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಕಪಿ
 ವಿ ರರೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹಾರಿದರು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಟ್ಟು
 ಗಟ್ಟಿಬರುತಲಿದ್ದರು, ಯಂತ್ರದಿಂದ ಎಸೆದ ಬೆಟ್ಟಗಳಸಾಲಿನಂತೆ ಕಂಗಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ||೨೨||
 ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಮೆಹಾವೇದಿಂದ ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಾ, ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ
 ಮೋಡಗಳಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಲೂ ಹೊಡೆದುಬರುತಲಿದ್ದರು ||೨೩|| ಇತ್ತ-ಯುವರಾಜನಾದ
 ಅಂಗದನು ಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಳಂಬವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಕಾರ್ಯವಿದ್ದಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕ
 ಯ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ವೃಥಾಮಡುತಲಿರುವ ಕಮಲಲೋಚನನಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಪಿ
 ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಇಂತೆಂದನು ||೨೪|| ಎಲೈರಾಮಾಭವನೇ! ನೀನಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ,

ಸಮಾಪ್ತಸಿ ಹಿ ಭೃಂ ತೇ ದೃಷ್ಟಾ ದೇವೀ ನ ಸಂಕಯಃ |
 ನಾಗಂತು ಮಿಹ ಶಕ್ಯಂ ತೈ ರತೇತ ಸಮಯೇ ಹಿ ನಃ ||೨||
 ನ ವತ್ಸಕಾಶ ಮಾಗಚ್ಛೇ ತ್ವತ್ಪ್ರೇ ಹಿ ವಿನಿಪಾತಿತೇ |
 ಯುವರಾಜೋ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಕ್ಲವತಾಂ ಪ್ರವರೇ ||೩||೨೬||
 ಯದ್ಯ ಪೃಶ್ಯತ ಕೃತ್ಯಾನಾ ವಿದ್ಯಾತ ಸ್ನಾಯು ಪಕ್ರಮಃ |
 ಭವೇತ್ಯ ದೀನವದನೋ ಭ್ರಾಂತ ವಿಪುಲತ ಮಾನಸಃ ||೪||
 ಪಿತ್ಯ ಪೈತಾಮಹಂ ಜೈತತ್ಪರ್ವಕ್ಕೆ ರಭಿರಕ್ಷತಮ್ |

(ಹೇ ರಾಮ - ಎಲೈ ರಾಮನೇ) ಸಮಾಪ್ತ ಸಿಹಿ - ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಭೃಂ - ಕುಭ
 ವಾಗಲಿ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ, ನಸಂಕಯಃ - ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ
 ನಃ - ನಮ್ಮ, ಸಮಯಃ - ನಿಬಂಧನೆಯು, (ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವು,) ಅತಿತ -
 (ಸತಿ) ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ತೈ - ಆ ವಾನರರಿಂದ, ಅಹ - ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಆಗಂತುಂ - ಒರಲಿಕ್ಕೆ,
 ನಶಕ್ಯಂ - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಲ್ಲವೇ ? ||೨|| ಯುವರಾಜಃ - ಚಿದೋರೆಯಾಗಿರುವ, ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹ
 ಬ್ಬಿದ ತೋಳುಬಲವುಳ್ಳ, ಕ್ಲವತಾಂ - ಹಾರುವವರೊಳಗೆ, ಪ್ರವರಃ - ಕ್ರೋಧಂನಿಸಿದ, ಅಂಗದಃ -
 ಅಂಗದನು, ಕೃತ್ಯ - ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವು, ವಿನಿಪಾತಿತ (ಸತಿ) - ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗುತ್ತ ಲಿರಲಾಗಿ, ಮತ್ಸಕಾ
 ಶಂ - ನನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ನಾಗಚ್ಛೇತ್ - ಒರಲಾರನ, ಹಿ - ನಿಜವು || ೨೬ || ಅಕೃತ
 ಕೃತ್ಯಾನಂ - ಮಾಡದಿರುವ ಕೆಲಸವುಳ್ಳವನಿಗೆ, ಕಾದೃಶಃ - ಈ ವನಭಂಗವೊಪವಾಗಿರುವ, ಉದಕ್ರಮಃ -
 ಉದ್ಘೋಷವು, ಯಸ್ಯಪಿ - ವಿಚಾರಮಾಡಿಸೋದಿದರೆ, ಸ್ವಾತ್ - ಮುಂಟಾಗಿದೆ (ತಪ್ಪಾಸತಿ-ಹಾಗೆಂದರೆ)
 ಸಃ - ಆ, ಕ್ಲವಗೇಶ್ವರನು ಅಂಗದನಾದರೋ, ದೀನವದನಃ - ಕಳಗೊದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಭ್ರಾಂತ
 ವಿಪುಲತ ಮಾನಸಃ - ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಜುಜುಬಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಅಪ್ಯದೃಶ - ಸಂತೋಷ
 ಹೀನನೂ, ಭವೇತ್ ಆಗಬೇಕು, ಪಿತ್ಯಪೈತಾಮಹಂ - ತಂದೆತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಿರತಕ್ಕ,

ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು, ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಮಾರುಟುಗುವುದು, ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲ ನಂವು
 ಒಂದುತಿಂಗಳುಕಾಲ ಮಾತ್ರವೇ ಗಡವನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು. ಈಗ ಆಕ್ಕಪ್ಪ ಕಾ
 ಲವು ಮೀರಿಹೋಗಿದೆ, ಒಂದುವೇಳೆಕಾರ್ಯವು ಕೈಕೂಡದೆಯೋಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕಪಿನಾಯ
 ಕರು ನನ್ನಿಬ್ಬರಿಗೆ ಬರಲುಮುಖವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡೇಬಂದಿರುವರು.
 ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕಯವೇಇಲ್ಲ. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಅವರುಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ||೨||
 ಕೆಲಸವುಕಟ್ಟಿಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ನನ್ನಿಬ್ಬರಿಗೆ ಬರೋಣವೆಂದರೆ ಏನು ? ಮಹಾ ಬಲಶಾ
 ಲಿಯೂ, ಯುವರಾಜನೂ ಆಗಿರುವ ಅಂಗದನು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾ
 ರನು || ೨೬ || ಬಾದುವೇಳೆ ಕಾರ್ಯವು ಕಟ್ಟಿಹೋಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತು ? ಆಗ ಇವ
 ರು ಮಧುವನದಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರಮಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು. ಒಂದು ಸಮಯ ಹಾಗೆ
 ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಅಂಗದನಿಗೆ ಮುಖವು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗು
 ತಿದ್ದನು, ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದು, ನಮ್ಮ
 ಪೂರ್ವಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಬಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಧುವನು ಎಂದಿಗೂ

ನ ಮೇ ಮಧುವನಂ ಹನ್ಯಾ ದಹ್ಯಪ್ಪಾಃ ಪ್ಲವಗೇಶ್ವರಃ ||೨೧||
 ಕಾಸಲ್ಯಾ ಸುಪ್ರಜಾ ರಾಮ ಸಮಾಶ್ವಸಿ ಸುವ್ರತ |
 ದೃಷ್ಟಾ ದೇವೀ ನ ಸಂದೇಹೋ ನೇತಾಪ್ಯೇನ-ಹನೂಮತಾ ||೨೨||
 ನಹ್ಯನ್ಯಃ ಕರ್ಮಣೋ ಹೇತು ಸ್ವಾಧನೇ ಸ್ಯ ಹನೂಮತಃ |
 ಹನೂಮತಿ ಹಿ ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಮತಿಶ್ಚ ಮತಿ ಸತ್ತಮ ||೨೩||
 ವ್ಯವಸಾಯಶ್ಚ ವಿರೈಂ ಚ ಸೂರ್ಯೇ ತೇಜ ಇವ ಧ್ರುವಮ್ |

ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ - ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದ, ಅಭಿಷಿಕ್ತಂ-ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿರುವ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಏತತ್ - ಈ ಮಧುವನಂಚ - ಮಧುವನವನ್ನಾದರೂ, ನಹನ್ಯಾತ್ - ಹಾಳಮಾಡತಲಿವೆಲ್ಲ, ||೨೧-೨೨|| ಕಾಸಲ್ಯಾ - ಕಾಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು, ಸುಪ್ರಜಾಃ - ಬಳ್ಳಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕಡದಿವಳು (ಅಘಾತ - ಆಗಿರಾಳು) ಸುವ್ರತ - ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವ್ರತವುಳ್ಳ, ರಾಮ - ಎಲೈ ರಾಮನೇ ! ಸಮಾಶ್ವಸಿ - ನಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರು, ದೇವೀ - ಹಿತಾ ದೇವಿಯು, ಹನೂಮತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ, ದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟದಾಳು ಅನ್ಯೇನ - ಇತರನಿಂದ, ನಹದೃಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ, ನಸಂದೇಹಃ - ಸಂಕಮವಿಲ್ಲ ||೨೨|| ಅಸ್ಯ-ಈ, ಕರ್ಮಣಃ-ಕೆಲಸವ, ಸ್ವಾಧನೇ - ನಿರ್ವಾಹದಲ್ಲಿ, ಹನೂಮತಃ-ಹನುಮಂತನಿಗಿಂತಲೂ, ಅನ್ಯಃ-ಬೇರಾದವನು, ಹೇತುಃ - ಕಾರಣ ಭೂತನು, ನ - ಇಗಿಲ್ಲ, ವತಿ ಸತ್ತಮ - ಎಲೈ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೇ, ಹನೂಮತಿ - ಅಂಜನೇಯನಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧಿಃ - ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯೂ, ಮತಿಃ - ಮುಂದಿನ ಸುಗತಿಯನ್ನೂ ಯುವ ಜ್ಞಾನವೂ, ವ್ಯವಸಾಯಶ್ಚ - ಕ್ರಯವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿರೈಂಚ - ಶರಾಕ್ರವವೂ (ವಿಶದ್ಗುಣಜಾಲ-ಈ ಗುಣ ಸಮುದಾಯವು)- ಸೂರ್ಯ - ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ, ತೇಜಇವ ತೇಜಸ್ಸು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ (ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು) ಧ್ರುವಂ - ನಿಶ್ಚಯ ||೨೩|| ಅಮಿತ ವಿಕ್ರಮ - ಅಪರಿಮಿತ ಶೂಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಎಲೈ ರಾಮನೇ, ಯತ್ರ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಜಾಂಬವಾ - ಜಾಂಬವಂತನು, ನೇತಾ - ಮಂತ್ರಿಯು, ಸ್ಯತ್ - ಆಗುವನೋ, ಅಂಗದಶ್ಚ - ಅಂಗದವೂ, ಬಲೇಶ್ವರಃ - ವಾನರನಾಯಕನಾಗಿ, (ಸ್ಯತ್-ಆಗುವನೋ)

ಹಾಳಮಾಡ ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಿಕ್ಕಾರೋ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಉವರು ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದಾರೆ || ೨೧-೨೨ || ಎಲೈ ರಾಮಭದ್ರನೇ ಕಾಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು ಬಳ್ಳಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕಡದಿರಾಳು, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನರೂಪವಾದ ಸತ್ಯವ್ರತವುಳ್ಳ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ ! ಸಮಾಧಾನವಿಂದೂಡಗೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರು, ಬಂಡಿವಾಗಿಯೂ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿಬಂದಿದಾರೆ, ಆದರೆ ಹನುಮಂತನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ಬುಡಿತವಾಗಿತಿಳಿ ||೨೨|| ಅನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮತ್ತಾರೂ ಕಾರಣ ಭೂತರಾಗಲಾರಿರು, ಏಕೆಂದರೆ - ಆವೀರಹನುಮನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯು, ಮುಂದಿನ ಆಗುಳೋಗುಗಳತಿಳಿವಳಿಕೆಯು, ಆಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕ್ರಯತ್ನವು, ಕಾರ್ಯವಾಹೋಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿರೈ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸುಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನೆಲಗೊಂಡಿರುವವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯವೆಂದುತಿಳಿ ||೨೩|| ಇದೂಅಲ್ಲದೆ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾಂಬವಂತನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ, ಅಂಗದನು ಯುವರಾಜನಾಗಿಯೂ, ವಿರಹನುಮನು ಕಾರ್ಯ

ಜಾಂಬವಾ ನೃತ್ಯ ನೇತಾ ಸ್ಯಾ ದಾಗಚ್ಛ ಬಲೇಶ್ವರಃ ||೩||

ಹನೂವಾಂ ಶ್ಚಾ ಸ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾತಾ ನತತ್ರ ಗತಿ ರನ್ಯಥಾ|

ಮಾಘಾ ಚೈಂತಾ ಸಮಯುಕ್ತ ಸ್ತಂಪ್ರ ತ್ಯಮಿತ ವಿಕ್ರಮ ||೩೨||

.. ತತಃ ಕಿಲಕಿಲಾಶಬ್ದಂ ಶ ಶ್ರವಾ ಸನ್ಯ ಮಂಜರೇ |

• ಹನೂಮ ತ್ಯಮ್ಯ ದೃಶ್ವಾನಾಂ ನರ್ದತಾಂ ಕಾನ ನೌಕಸಾಮ್ ||೩೩||

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಮುಪಯತಾನಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಕಥಯತಾಮಿವ ||೩೪||

ತತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಿನಾದಂ ತಂ ಕಪಿನಾಂ ಕಪಿಠತಮಃ ||

ಆಯತಾಂಚಿತ ಲಾಂಗೂಂ ಸ್ನೇಹ ವ ದ್ಧಯ ಮನಸಃ||೩೫||

ಹನೂವಾಂಶ್ಚಾ - ಹನೂಮ ತನೂ, ಅಧಿಷ್ಠಾತಾ - 'ಧ.ಕ್ಷನಾಗಿ (ಸಂಕ್ಷೇಪ-) ಭವೇತ್ - ಆಗಿ
ವುಂನೋ, ತಸ್ಯ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯದ, ಗತಿಃ - ಸಿದ್ಧಿಯು, ಅನ್ಯಥಾ ಬೇರೆವಿಧವಾಗಿ, ನ - ಆಗುವ
ದಿಲ್ಲ, ಸಂದ್ರತಿ - ಈಗ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಚಿ ತಾಸಮಾ ಯುಕ್ತಃ - ಚಾತುರ್ಯವೂಡಗೂಡಿರುವನು,
ಮಾಘಾ - ಆಗಭೇದ ||೩೨-೩೩|| ತಾಃ - ಅಂತರದಲ್ಲಿ, (ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು,) ಹನು
ಮತ್ಯಮ್ಯ ದೃಶ್ವಾನಾಂ - ಹನುಮನು ಕೊಲ್ಲದ ಕೊಬ್ಬಿರುವವರಾದಕಾರಣವೇ, ಗರ್ಜತಾಂ - ಗರ್ಜಿಸಿ
ಸುತಲಿರುವ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ - ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು, ಉಪಯತಾನಾಂ - ಸವಿಸಿಬಿಳಿ ಬಂದಿ
ರುವ, ಸಿದ್ಧಿಂ - ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕಥಯತಾಮಿವ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವವರೆಂಬಂತಿರುವ, ಕಾನ
ನೌಕಸಾಂ - ವಾನರರ, ಕಿಲಕಿಲಾಶಬ್ದಂ - ಕಿಲಕಿಲವನಿಯನ್ನು, ಅಂಜರ - ಆಶಾಕದಲ್ಲಿ, ಆಸನ್ನಂ -
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ, ಶ ಶ್ರವ - ಕೇಳಿದನು ||೩೩|| ತತಃ 'ಅ ಹಿಂದೆ, ಕಪಿಠತಮಃ - ಮನಃಶ್ರೀ
ಶ್ರವನದ, ಸಃ - ಆ ಸುಗ್ರೀವನು, ಕಪಿನಾಂ - ವಾನರರ, ತಂ - ಆ, ನಿನಾದಂ - ಧ್ವನಿಯನ್ನು,
ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಆಯತಾಂ - ನಿಲವಾದ, ಅಂಚಿತ - ಸಂದೇಹವಾದ, ಲಾಂಗೂಂ - ಬಾಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ,
ಹೃದಯನಸಃ - ಸಂತೋಷದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಬಭಾವ - ಆದನು, ||೩೪|| ತೇ - ಆ, ಹರ
ಯೋಃ - ಕುಬೇರ, ರಾಮದರ್ಶನ ಕಾಂಕ್ಷಾಃ - ರಾಮನನ್ನು ನೋಡುವ ಆಶೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಅಂಗದಂ -

ಸರ್ವಾಂಗನಾಗಿಯೂ : ಲ್ಲವರೋ, ಅಂತಹಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದಿಗೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗು
ವುದಿಲ್ಲ, ಮಂಹ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡೆ ಬರುವರು. ಆಪರಿ
ಮಿತ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಏಳೈ ರಾಘವನೇ! ನೀನುಚೈಂತಗೊಳಗಾಗದೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದಿರು||೩೨||
||೩೩|| ಎಂದು ಕಪಿಕುಲಸಾರ್ವ ಭಾಮನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು- ಶ್ರೀ ರಾಮಾಚಂದ್ರನೊಡನೆ
ಹೇಳುತ್ತಿರಲಾಗಿದೇ, ಸಭೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಪಿವರಧ್ಯುಮಾರುತಿಯು ಮಾಡಿ
ದಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹದಾದ ಕೊಬ್ಬಿದವರಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯು ಕೇಳುವುಕೇಳಿ
ಬಂದಿತು. ಮತ್ತು-ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾನಗರದಸವಿಸಿವಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು
ಆಸಿಂಹನಾದವು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು ||೩೪||-|| ಕಪಿಪುಂಗವನಾದ ಸು
ಗ್ರೀವನು - ಆ ಕಪಿವರರ ಕಿಲಕಿಲವೆಂಬ ಕೊಲಾಕಲಶ್ಚ ವನ್ನುಕೇಳಿ, ನೀಳವ್ಯಾಸದೂ,
ನೆಟ್ಟಗೂದಲುಳ್ಳದೂ, ಬಲುಅಸವಾಮದೂ ಆಗಿರುವ ಬಾಲದಿಗೂತಗೂಡಿ, ಸಂತೋಷ
ಭ-ತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನುಳ್ಳವನಾದನು ||೩೫||-|| ಅದುವರೆಗೆ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮ

ಆಜಗ್ತು ಸ್ತೇಪಿ ಹರಯೋ ರಾಮದರ್ಶನಕಾಂಕ್ಷೀಃ |
 ಅಂಗದಂ ಪುರತಃ ಕೃತ್ಯಾ ಹನೂಮಾಂ ಚ ವಾನರಮೃ||೩೩||-||
 ತ್ರೇಂಗದ ಪಮುಖಾವೀರಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಶ್ಚ ಮುದಾನ್ವಿತಾಃ |
 ನಿವೇತು ಹರಿ ರಾಜ್ಯ ಸಮೀಪೇ ರಾಘವಧೃಚ ||೩೪|| ||
 ಹನೂಮಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾತತಃ |
 ನಿಯತಾ ಮಕ್ಷತಾಂ ದೇವೀಂ ರಾಘವಾಘು ನೃವೇದಯತ್ ||೩೫||
 ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಸ್ತುತ ಸ್ತುತಿ ಸುಗ್ರೀವಃ ಪವನಾತ್ಮಜಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪ್ರೀತಿಮಾನ್ ಪ್ರೀತಂ ಬಹು ಮಾನಾ ದಮೈಕ್ಷತ ||೩೬||

ಅಂಗದವನ್ನೂ, ಹನೂಮಂತಂ - ಅಜನೇಮನುಬ, ವಾನರಾಶ್ಚ - ವಾನರವನ್ನೂ, ಪುರತಃ - ಮುಂ
 ದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ, ಕೃತ್ಯಾ - ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆಜಗ್ತುಃ - ಬಾದರು ||೩೩|| || ಅಂಗದವನುಮಾ - ಅಂ
 ಗದನೇ ವೊದಲಾಗಿರುವ, ತಃ - ಆ ವಾನರರು, ಪ್ರಹೃಷ್ಯಾಃ - ಸಂತೋಷದ ದೃಷ್ಟಿವಂತರೂ, ಮುದಾ - ಹೊ
 ರಗಿನ ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಅನ್ವಿತಾಶ್ಚ - ಬಡಗೂಡಿದವರೂ ಆಗಿ, ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀ
 ವನ, ರಾಘವಧೃಚ - ಶ್ರೀರಾಮನ, ಸಮೀಪೇ - ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ - ಇದೆಯು ||೩೪|| || ತತಃ
 ಹನೂಮಾಯ - ಮಹಾಬಾಹುಃ - ಹೇರಲವಾದ ಭುಜಬಲವುಳ್ಳ, ಹನೂಮಾಂಶ್ಚ - ಹನುಮಂತನೂ, ಶಿರ
 ಸಾ - ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪ್ರಣಮ್ಯ - ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ದೇವೀಂ - ಸೀತಾಕೇವಿಯನ್ನೂ, ನಿಯತಾಂ - ನಿಯಮ
 ಪರಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅಕ್ಷತಾಂ - ಕುಳಲ ಸಂಪನ್ನಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ರಾಘವಾಘು - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ನೃವೇ
 ದಯತ್ - ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು ||೩೫|| || ತತಃ - ಅಂತರದಲ್ಲಿ, ಸುಗ್ರೀವಃ - ಸುಗ್ರೀವನು, ತಪ್ತಃ -
 ಪವನಾತ್ಮಜಃ - ವಾಯು ನಂದನನಲ್ಲಿ, ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಃ - ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಕಾರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, (ಅ
 ಭಾರತ - ಅದನು) ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಪ್ರೀತಿಮಾನ್ - ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರೀತಂ
 ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಹನುಮಂತನನ್ನು, ಬಹು ಮಾನಾತ್ - ಗೌರವದಿಂದ, ಅಮೈಕ್ಷತ - ನೋಡಿದನು

ಸದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೃತಾರ್ಥವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಾನು ಮುಂದೂ, ತಾನು ಮುಂದೂ
 ತ್ವರೆಯಿಂದ ಅಂಗದವನ್ನೂ, ಸಂಜನೇಯನನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿಕೊಂಡು, ಕೇವಲ ಸಮಾ
 ಪಕ್ತ ಬಂದರು ||೩೩|| ಆಗ ಅಂಗದನೇ ವೊದಲಾಡಕವಿರಿದರು-ಅಂತರಂಗ ಸಂತೋಷದಿಂದ
 ಲೂ, ಬಹಿರಂಗ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಬಡಗೂಡಿದವರಾಗಿ, ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮು
 ತ್ತು ರಘುಕುಲ ಲಲಾವನ್ನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ನಿಷ್ಕರಾದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದರು ||೩೪|| ಬಳಿಕ ಮ
 ಹಾಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ ವೀರಾಂಜನೇಯನು-ಮೂರದಿಂದಲೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತಾದೇ
 ವಿಯು ಸುಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವಳೆಂದೂ, ನಿಯಮ ಪರಳಾಗಿರುವಳೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮ ಜಂ
 ದ್ರನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು || ೩೫ ||-|| ಬಳಿಕ ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು- ಅಂಜನೇಯನೇ
 ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸಂ
 ತೋಷ ಭಿತಲಿವನ್ನು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಶುಭವನಾಚಾರವನ್ನು ಸಿಳಿಸಿ, ವಿ) ತಿಸಂಪನ್ನ
 ನಾಗಿರುವ ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರೀತಿಗಾರವಗಳಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದ
 ನು ||೩೬|| || ರಘುಕುಲಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರನೂ, ಮಹಾವೀರನೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನು

ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಚ ರಮ್ಯಮಾಣೋಫ ರಾಘವಃ ಪರ ವಿರಹಾ |
 • ಬಹುಮಾನೇನ ಮಹತಾ ಹನೂಮಂತ ಮಯೈಕ್ಷತ ||೩೯|| ||
 — ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ ಚತುಷ್ಪತ್ಯೈತಮಸರ್ಗಃ —

ಅಥ-ಆಮೇಲೆ, ಪರವೀರಹಾ-ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ, ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನೂ, ಪ್ರೀತ್ಯಾ - ಸಂತೋಷ
 ದಿಂದ, ರಮ್ಯಮಾಣಃ-ಆನಂದಿಸುವನಾಗಿ, ಹನೂಮಂತಂ-ಅಂಜನೇಯನನ್ನು, ಮಹತಾ-ಹೇರಳವಾದ,
 ಬಹುಮಾನೇನ-ಗೌರವದಿಂದ, ಇವೈಕ್ಷತ - ಭಾಷಿಸಿದನು ||೩೯|| ||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತೆನೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಸಂತೋಷ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಾ, ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರೀತಿಗಾರವಗಳಿಂದ
 ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ||೩೯|| ||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

— ಶ್ರೀ —

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಕ್ಷುಃ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

• ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧಃ •

— ಶ್ರೀ —

ತತಃ ಪ್ರಸ್ರವಣಂ ಶೈಲಂ ತೇ ಗತ್ವಾ ಚಿತ್ರ ಕಾಸನಮ್ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ರಾಮಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚ ಮಹಾಬಲಮ್ ||೪೦||

— ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂದ|| ರಾಮನ ವಚನದ ಹರಿಗಳ್ | ಪ್ರೇಮಪೀತಂ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪ ಪವನಾತ್ಮಜನಃ ||
 ನೇಮಕ ಹನುಮಂ ಸೀತಾ | ಕ್ಷೇಮೋದಾತವನ ಪೇಳ್ವ ರತ್ನವನಿತ್ತಂ ||

ತತಃ - ತರುವಾಯ, ತೇ - ಅವನರರು, ಚಿತ್ರ ಕಾಸನಂ - ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅಡವಿಗಳುಳ್ಳ, ಪ್ರಸ್ರ
 ವಣಂ - ಪ್ರಸ್ರವಣವೆಂಬ, ಶೈಲಂ - ಪರ್ವತವನ್ನೇ, ಗತ್ವಾ - ಹೊಂದಿ, ಮಹಾಬಲಂ - ಹೇರಳವಾದ ಬಲ
 ವುಳ್ಳ, ರಾಮಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಶಿರಸಾ - ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪ್ರಣಮ್ಯ-
 ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಯುವರಾಜಂ - ಅಂಗದನನ್ನು, ಪುತಿಸ್ಕೃತ್ಯ - ಮುಂದಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವಂ - ಸು
 ಗ್ರೀವನನ್ನು, ಅಭಿವಾದ್ಯಚ್ - ಧನಮಸ್ಕರಿಸಿಯೂ, ಅಥ-ಆಮೇಲೆ, ಸೀತಾಯಾಃ-ಜ್ಞಾನಕಿಯ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ -

— ಅರುವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಬಳಿಕ ಜಾಂಬವಹನುಮದಾದಿ ಕವಿವೀರರು - ವಿಚಿತ್ರತರಗಳಾದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
 ಗೊಂದಿರುವ ಪ್ರಸ್ರವಣಗಿರಿಯಲ್ಲಿಸೇರಿ, ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ; ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ಅಭಿವಂದಿಸಿ, ಯುವರಾಜನಾ
 ದ ಅಂಗದನನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ

ಯುವರಾಜಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಸುಗ್ರೀವ ಮುಖಿನಾದ್ಯು ಚ |
 ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಥ ಸೀತಾಯಾಃ ಪ್ರವಕ್ತು ಮುಖ ಚಕ್ರಮುಃ ||೧||
 ರಾಣಾಂತಃಪುರೇ ರೋಧಂ ರಾಕ್ಷಸೀ ಭಿಕ್ಷು ತರ್ಜನಮ್ |
 ರಾಮೇ ಸಮನುರಾಗಂ ಚ ಯಶಾ ಯಂ ಸಮಯಃ ಕೃತಃ ||೨||
 ಏತ ದಾಖ್ಯಾಂತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಹರಯೋ ರಾಮಸನ್ನಿಧೌ |
 ವೈದೇಹೀ ಮಹತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ರಾಮಸ್ಮಾತ್ತರ ಮಬ್ರವೀತ್ ||೩||
 ಕೃ ಸೀತಾ ವರ್ತತೇ ದೇವೀ ಕಥಂಚ ಮಯಿ ವರ್ತತೇ |

ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಪ್ರವಕ್ತುಂ - ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ, ಉಪಚಕ್ರಮುಃ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು || ೧ || ರಾಣಾಂತಃಪುರ - ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ, ರೋಧಂ - ಸೀತೆಗುಂಟಾಗಿರುವ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು, ರಾಕ್ಷಸೀಭಿಃ - ರಕ್ಷಸಿಯರಿಂದಾಗ ಕಲ್ಪಿಸುವ, ತರ್ಜನಂಚ - ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ, ರಾಮೇ - ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ, ಸಮನುರಾಗಂಚ - ಸೀತೆಗಿರುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ, ಯಃ-ಯಾವ, ಸಮಯಃ-ಎರಡುತಿಂಗಳ ಗಡುವು, ಕೃತಃ - ರಾವಣನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ತಂ - ಅದನ್ನೂ, ಇತ್ಯೇತತ್ - ಇದಲ್ಲವನ್ನೂ, ಸರ್ವೇ - ಸಮಸ್ತರಾದ, ಹರಯಃ - ವಾನರರು, ರಾಮಸನ್ನಿಧೌ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಡಾಖ್ಯಾಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೩ || ರಾಮಸ್ತು - ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೋ, ವೈದೇಹೀಂ - ಸೀತೆಯನ್ನು, ಅಹತಾಂ - ನಾಶವಿಲ್ಲದವಳನ್ನಾಗಿ, ಕೃತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಉತ್ತರಂ - ಬಿಡಲುಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು || ೪ || ಹೇ ವಾನರಾಃ - ಎಲ್ಲ ವಾನರರುಗಳಿರಾ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಕ್ವ-ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ವರ್ತತೇ - ಇದಾಳೆ, ದೇವೀ - ಸೀತಾದೇವಿಯು ಮಯಿಚ - ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ವರ್ತತೇ - ಇದಾಳೆ, ವೈದೇಹೀಂ ಪ್ರತಿ - ಸೀತೆಯನ್ನು

ಅರಿಕೆಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಇಂತಾದರು || ೧, ೨ || ಎಲ್ಲರಾಘವೇಂದ್ರನೇ! ಜಾನಕಿಯು ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದಾಳೆ, ರಕ್ಷಸಿಯರು ಆಕೆಯನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತ ತೊಂದರಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವರು. ಆ ವಾಹನುಭಾವಳ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವದು, ರಾವಣನು ಆಕೆಗೆ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಗಡುವು ಮಾಡಿರುವನು, ಎಂದೀಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವವಾನರರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು-ವೈದೇಹಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಾಘತಕವಾಗಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾ ಮಗಳಂತೆಂದನು || ೩-೪ || * ಎಲ್ಲ ವಾನರರುಗಳಿರಾ! ಸೀತೆಯು-ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇದಾಳೆ? ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಇದೆ? ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲ

* ಕವಿಗಳು ರಾವಣಾಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಇರುವಳೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೂದೆ, ರಾಮನು ಅವನಿಜೆಯ ಮನಸ್ಸತ್ತವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾದರೂ, ರೋಕವ್ಯವಹಾರ ರೀತಿಯಿಂದ, ನಿಸವನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಇವರೊಳಗೆ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನೋಡಿಬಂದವರಾರು, ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಂದಲೆ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಏತ ಸ್ತ್ರೀ ಸರ್ವ ಮಾಖ್ಯಾತ ವೈದೇಹೀಂ ಪ್ರತಿ ವಾನರಾಃ ||೫||

ರಾಮಸ್ಯ ಗದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹರಯೋ ರಾಮಸನ್ನಿಧೌ |

ಚೋದಯಂತಿ ಹನೂಮಂತಂ ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತ ಕೋವಿದಂ ||೬||

.. ಶ್ರುತ್ವಾತು ವಚನಂ ತೇಷಾಂ ಹನೂಮಾ ನ್ಸ್ಮಾರುತಾತ್ಮಜಃ |

• ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ದೇವ್ಯೈ ಸೀತಾಯೈ ತಾಂ ದಿಕಂ ಪ್ರತಿ ||

ಉವಾಚ ವಾಕ್ಯಂ ವಾಕ್ಯಜ್ಞ ಸ್ಸೀತಾಯಾ ದರ್ಶನಂಯಥಾ ||೭||

ಸಮುದ್ರಂ ಲಂಛಯಿತ್ವಾ ೨ ಹಂ ಶತಯೋಜನ ಮಾಯತಂ |

ಕುರಿತು, ಏತತ್ - ಈ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ, ಮೇ - ನನಗೆ, ಆಖ್ಯಾತ - ಹೇಳಿ || ೫ || ಹರ
ಯಃ - ವಾನರರು, ರಾಮಸ್ಯ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ, ಗದಿತಂ - ಮಾತನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ರಾಮಸನ್ನಿ
ಧೌ - ರಾಮನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತ ಕೋವಿದಂ - ಸೀತೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಲ್ಲವನಾ
ಗಿರುವ, ಹನೂಮಂತಂ - ಲಂಞನೇಯನನ್ನು, ಚೋದಯಂತಿ - ಪ್ರೇರಿಸ ತೊಡಗಿದರು || ೬ || ವಾಕ್ಯ
ಜ್ಞಃ - ಉಚಿತವಚನಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ, ಮಾರುತಾತ ಜಃ - ವಾಯು ನಂದನನಾದ, ಹನೂಮಾ - ಲಂಞ
ನೇಯನು, ತೇಷಾಂ - ಆ ವಾನರರ, ವಚನಂ - ಪ್ರೇರಣವಚನವನ್ನು, ಶ್ರುತ್ವಾ - ಕೇಳಿ, ಸೀತಾಯೈ
ದೇವ್ಯೈ - ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ತಾಂ - ಆಸೀತೆಯಿರುವ ದಿಕಂಪ್ರತಿಜ್ಞೆ-ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಪ್ರಣಮ್ಯ-
ಸಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ, ದರ್ಶನಂ - ದರ್ಶನವು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, (ಜಾತಂ - ಉಂ
ಟಾಯಿತೋ) ತಥಾ - ಹಾಗೆ, ವಾಕ್ಯಂತು - ಮಾತನ್ನಾದರೂ, ಉವಾಚ - ಹೇಳತೊಡಗಿವನು, ||೭||
(ಹೇಸ್ಯಮಿಹ - ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ,) ಅಹಂ - ನಾನು, ಜಾನಕೀಂ - ಜನಕಪುತ್ರಿಯಾದ, ಸೀತಾಂ -
ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು, ದಿದೃಕ್ಷಯಾ - ನೋಡಲಾಕೆಯಿಂದ, ಮಾರ್ಗಮಾಣಃ - ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ,

ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಎಂದನು || ೫ || ಶ್ರೀರಾಮನ
ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿದ ವಾನರರು-ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತ ಪರಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನಾಗಿರುವ ಪವಮಾನ
ನಂದನವನ್ನು ರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವೃತ್ತವನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡು
ವಂತ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು || ೬ || ಬಳಿಕ ವೀರಹನುಮಾನು - ಆ ಕವಿವರ-ಪ್ರೇರಣ
ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತು, ಮೈದೇಹಿಗೂ, ಆಕೆ
ಯಿರುವ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಲುಜಾಣನಾದುದರಿಂದಲೂ, ತನ್ನ
• ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದಲೂ ಮೊಟ್ಟಮೊದ
ಲು ಆ ರಾಮನು „ಸೀತೆಯು ಎಲ್ಲಿಡಾಳೆ ? ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾಳೆ?,,ಎಂದು ಕೇ
•ಳದೆ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾದ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೂ,ಹಿಂದೆ ಸೀತಾದೇವಿಯು-ತನಗೆ ಹೇ
• ಹೇಳಿದ್ದ „ವಾಚಾಧರ್ಮಮನಾಪ್ನುಹಿ-ಎಲೈ ಲಂಞನೇಯನೇ ! ನೀನು ಬಹು ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿ,
ಅದರಿಂದ ಸಮಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಡುವ ಮಾತಿನಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೂಪಾದಿಸು” ಎಂಬ
ಮಾತಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ಸೀತಾಸಂದರ್ಶನದ ಬಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತ್ಯೋಚಿತವಾಗಿ ಬಿನ್ನವಿ
ಸತೊಡಗಿದನು || ೭ ||-|| ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ ! ಈ ನಾನು ನೂರುಗುರುವುಗಳ ದೂರವಾಗಿ
ರುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಜಾನಕಿಯನ್ನರಸುತ್ತ, ಎಂದಿಗೆ ಕಂಡೇನೆಂಬ ತವಕದಿಂದ

ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರೀತಿ ಮುಪಾಗತಾ ||೧೬||
 ನಿಯತ ಸ್ವಮುದಾಚಾರೋ ಭಕ್ತಿಶ್ಚಾಸ್ಯಾ ಸ್ತಥಾ ತ್ವಯಿ |
 ಏವಂ ಮಯಾ ಮಹಾ ಭಾಗಾ ದೃಷ್ಟಾ ಜನಕನಂದಿನೀ ||೧೭||
 ಉಗ್ರೇಣ ತಪಸಾ ಯುಕ್ತಾ ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುರುಷರ್ದಭ ||೧೮||
 ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ ಚ ಮೇದತ್ತಂ ಯಥಾವೃತ್ತಂ ತವಾಂತಿಕೇ |
 ಚಿತ್ರಕೂಟ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ವಾಯುಸಂ ಪ್ರತಿ ರಾಘವ ||೧೯||
 ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯಶ್ಚ ನರವ್ಯಾಭಿಲಾ ರಾಮೋ ವಾಯುಸುತ ತ್ವಯಾ ||

ಮಾತನಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಅರ್ಥಂಚ - ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ದರ್ಶಿತಾ - ತಿಳಿಯ
 ಸಲ್ಪಟ್ಟಳು, (ಸಾ - ಆಕೆಯು) ರಾಮಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಂ - ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರ ಗೆಳತನವನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ-
 ಕೇಳಿ, ಪ್ರೀತಂಚ - ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಉಪಾಗತಾ - ಹೊಂದಿದಳು ||೧೬||

ಪುರುಷರ್ದಭ - ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಅಸ್ಯಾಃ - ಈಕೆಗೆ, ಸಮುದಾಚಾರಃ - ನಡವಳಿಕೆ
 ನಿಯತಃ - ನಿಯಮದಿಂದೂಡಗೂಡಿದ, (ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ) ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿಶ್ಚ - ಪೂಜ್ಯಾ
 ನುರಾಗವು, (ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು) ಮಹಾಭಾಗಾ - ಮಹತ್ತರವಾದ ಭಾವವುಳ್ಳ, ಉಗ್ರೇಣ - ತೀವ್ರ
 ವಾದ, ತಪಸಾ - ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ತ್ವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಯುಕ್ತಾ - ಕೂ
 ಡಿದವಳಾಗಿ, ಜನಕನಂದಿನೀ - ನೀತಾದೇವಿಯು, ಮೃದ್ವಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ದೃ
 ಷ್ಟಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು, ||೧೭-೧೮|| ವ.ಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ಹೆರಳವಾದತಿಳವಳೆಯುಳ್ಳ, ದೇರಾಘವ-
 ಎಲೈ ರಾಮನೇ, ಚಿತ್ರಕೂಟ - ಚಿತ್ರಕೂಟಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ತವ - ನಿನ್ನ, ಅಂತಿಕೇ - ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ,
 ವಾಯುಸಂಪ್ರತಿ - ಕಾಕಾಕುರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯಥಾ - ಯಾವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ವೃತ್ತಂ - ನಡೆಯಿತೋ
 ತಥಾ - ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂಚ - ಗುರುತೂ, ಮೇ - ನನಗೆ, (ತಯಾ - ಆಕೆಯಿಂದ)
 ದತ್ತಂ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೧೯ || ಹೇವಾಯುಸುತ - ಎಲೈ ವಾಯುಸುತನನೇ, ಇತ - ಇಲ್ಲಿ, ತ್ವ
 ಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ, ಯತ್ - ಯಾವುದು, ಇವಿಲೇನ - ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ದೃಷ್ಟ್ಯಂ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ

ಉಂಟಾದ ಸಖ್ಯವನ್ನೂ ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಕೌಶಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ, ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು,
 ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ತರುವಾಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು ||೧೬|| ಎಲೈ ಪುರುಷಸಿಂಹ
 ನೇ! ಆಕೆಯನಡತೆಯೆಲ್ಲರೂ ಏಕು ನಿಯಮದಿಂದೂಡಗೂಡಿರುವುದು, ನಿನ್ನವಿಷಯವಾಗಿ
 ಆಕೆಗಿರುವ ಪೂಜ್ಯಮನೋಗವು ಶ್ಲಾಘ್ಯವೆನಿಸಿದೆ, ಜನಕರಾಜನಂದಿನಿಯಾದ ಆಪುಷ್ಯಾತ್ಮ
 ಳನ್ನು ಕುರಿತಿಯಾಗಿ ಕಂಡನು, ನಿರ್ಮಲತರವೆನಿಸಿದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಕ್ಷಾರತರವಾದತಪ
 ಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಬಹುಗೊಡವಳಿ || ೧೭-೧೮ || ಹಿಂದೆನಿನ್ನೊಡನೆ ಚಿತ್ರಕೂಟಪರ್ವತ
 ದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ - ಕಾಕಾಕುರನು ನಡೆಸಿದಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ಆಕಾಗೆಯು
 ಮೇಲೆ ನೀನುಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ, ಗುರುತನ್ನಾ
 ಗಿ ನಿನಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡುವಂತೆ ನನಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು ||೧೯|| ಮತ್ತು - ಎಲೈಪವಮಾನನಂ
 ದನನೇ! ನೀನುಇಲ್ಲಿ ಯಾವಮಾನವನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪುರುಷೋತ್ತ
 ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪವೊಲಿತದಂತೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು ಎಂದು ಜಾನಕಿಯು ನನ್ನನ್ನು

ಅಖಿಲೇ ನೇಹ ಯದ್ವೃಷ್ಟ್ಯ ಮಿತಿ ಮಾಮಹಂ ಜಾನಕೀ ||೨೦||
 ಆಯಂ ಚಾಸ್ಮೈ ಪದಾತವ್ಯಂ ಯತ್ನಾ ತ್ವಪರಿ ರಕ್ಷಿತಂ ||
 ಬುವತಾ ವಚನಾ ನೈವಂ ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯೋವ ಕೃಣ್ಯತಃ||೨೧||
 ಏಷ ಚೂಡಾಮಣಿಃ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ತಯಾ ಸುಪರಿರಕ್ಷಿತಃ|
 ಮನಶ್ಚಿಲಾಯಾ ಸ್ತುಲಕೋ ಗಂಡಪಾರ್ಶ್ವ ನಿವೇಶಿತಃ||೨೨||
 ತ್ವಯಾ ಪ್ರಾಣೈಶ್ಚ ತಿಲಕೇ ತಂ ಕಿಲ ಸ್ತುತು ಮರ್ಷಸಿ|
 ಏಷ ನಿರ್ಯಾತತಃ ಶ್ರೀಮಾ ನ್ತಯಾ ತೇ ವಾರಿ ಸಂಭವಃ ||೨೩||
 ಏತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಮೋದಿಷ್ಯ ವ್ಯಸನೇ ತ್ವಾ ಮಿವಾನಘ |

(ತತ್ಪರ್ವಂ - ಅದ್ವೈತಂ) ನರವ್ಯಾಘ್ರಃ - ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ರಾಮಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತ್ವಯಾ ನನ್ನಿಂದ, ವಿಷ್ಣುಪುಃ - ಜನ್ಮವಿಸ್ತೃತಕೃಪನು, ಇತಿ - ಹೀಗೆಂದು, ಜಾನಕೀ - ಸೀತೆಯು, ಮಾಂ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಆತ - ಹೇಳಿದಳು || ೨೦ || ಏಷಃ - ಇದು, ಶ್ರೀಮದ್ - ಶೋಭಾಯುಕ್ತವಾದ ಚೂಡಾಮಣಿ - ಶಿರೋರತ್ನವು, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಸುಪರಿರಕ್ಷಿತಃ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಲಿರುವುದು. ತಿಲಕಃ - ಹಣೆಯಬಟ್ಟೆ, ಪ್ರಾಣೈಶ್ಚ - ಅಳಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ತಿಲಕಃ - ಅದೊಟ್ಟು, ಗಂಡಪಾರ್ಶ್ವ - ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ, ನಿವೇಶಿತಃ - ನನ್ನಿಂದ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ತಂ - ಅದೊಟ್ಟುಕೊಡುವಿಕೆಯನ್ನು, ಸ್ತುತುಂ - ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ, ಅರ್ಜುನಃ - ತಕ್ಕವನಾದ್ದೀಯಿಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಮದ್ - ಆಂತಿಸಂಪನ್ನವಾದ, ಏಷಃ - ಈ, ವಾರಿಸಂಭವಃ - ಚೂಡಾಮಣಿಯು, ತೇ - ನಿನಗೋಸ್ಕರ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ನಿರ್ಯಾತತಃ - ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ || ೨೦-೨೩ || ಹೇ ಅನಘ - ಎಲೈ ಪಾಪಹೀನನೇ!, ವ್ಯಸನೇ - ಇಂತಹ ದುಃಖಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತ್ವಾಮಿವ-ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಏತಂ - ಈ ಕಿರೋರತ್ನವನ್ನು, (ಈ ದಿವ್ಯನಾಮನುಗಳೇಯುವನ್ನು) ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ. ಪ್ರಮೋದಿಷ್ಯ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ದರಶಾತ್ಮಜ-

ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಳು ||೨೦|| ಇದಲ್ಲದೆ, ನಾನು ಬಹುವಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಬಹುತರೋಭಾಸಂಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಚೂಡಾರತ್ನವನ್ನು—ಎಲೈರಾಮಧರ್ಮನೇ ಬಹುಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಅದೇಕಾರತ್ನವು, ಇದೊಂದುಗುರುತು, ಮತ್ತು ಹಿಂದೆನನ್ನಹಣೆಯಬಟ್ಟೆ ಅಳಿಸಿಹೋದಾದರೆ, ನನ್ನಪ್ರಾಣನಾಥನಾದ ನೀನು ಮಣಿಕಿಲೆಯೆಂಬ ಗೃರಿಕಧಾತುವಿನ ಗಂಧದಬಟ್ಟನ್ನು ವಸ್ತ್ರಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಇಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಇದೊಂದುಗುರುತು ಎಂದುಹೇಳು. ಮತ್ತು—ನಾಥನಾದನಿನ್ನನ್ನು ಆಗಲಿರುವ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ನಿನಗಿಂತ ಲೂಹಚ್ಚಾಗಿಪ್ರೀತಿಸತಲಿದ್ದ ಈ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆನು, ದೋಷರಹಿತನಾದ ಎಲೈದರಶಾತ್ಮಜನನೇ! ಈ ಆಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇನನ್ನಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇನ್ನು ಬಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು ಪ್ರಾಣದಿಂದಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ಆಮೇಲೆಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಸಹಿತವಾಗಿ ಇರಲಾರನು. ಈರಕ್ಕಸಿಯರೆ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವಂಥವನ್ನೇವಿತ್ತವು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಛೇದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಬೀನುಡಿಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಹಾಗೆ ರಾಮನಿಗಿತ್ತುತಪದಿಸುತ್ತಾ, ರಾಮನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟದಳು ||೨೦,೨೧,೨೩,೨೪||

ಜೀವಿತಂ ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಸಂ ದಶರಥಾತ್ಮಜ || ೨೭ ||
 ಉರ್ಧ್ವಂ ಮಾಸಾ ನ್ನ ಜೀವೇಯು ರಕ್ಷಸಾಂ ವಶ ಮಾತಾ || ೨೮ ||
 ಇತಿ ಮಾ ವಬ್ರುನೀ ತ್ಸೀತಾ ಕೃಶಾಂಗೀ ಧರ್ಮ ಚಾರಿಣೀ || ೨೯ ||
 ರಾವಣಾಂತಃ ಪುರೇ ಗುಹ್ಯಾ ಮೃಗೀವೋತ್ಪಲ್ಲ ಲೋಚನಾ ||
 ಏತದೇವ ಮಯಾ ಜ್ಯಾತಂ ಸದ್ವಂ ರಾಘವ ಯದ್ವಿಧಾ |
 ಸತ್ವಥಾ ಸಾಗರಜಲ ಸುತಾರಃ ಪ್ರವಿಧೀಯತಾಮ್ || ೩೦ ||

ಎಲೈ ದಶರಥ ನಂದನನೇ !, ಮಾಸಂ - ಬಾಡು ತಿಂಗಳೆಂಬ, ಜೀವಿತಂ - ಬಾಳುವನ್ನು, ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು || ೨೭ || ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಕ್ಷಸರಿಗೆ, ವಶಂ - ಸ್ವಭಾವತಮನ್ನ, - ಆಗತಾ - ಹೊಂದಿರುವ, (ಅಪ್ಪ - ಈ ನಾನು) ಮಾಸಾತ್ - ತಿಂಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಉರ್ಧ್ವಂ - ಮೇಲೆ ನಜೀವೇಯಂ - ಜೀವಿಸಲಾರನು || ೨೮ || ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, (ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಉಕ್ತಾನ್ನಿ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ) ವಚನಾನಿ - ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ - ಸುಗ್ರೀವನು, ಉಪಶೃಣ್ವತಃ - (ಸತಃ) ಕೇಳುತ್ತಿರಲಾಗಿದ್ದೇ, ಬ್ರವತಾ - ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, (ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಯತ್ನಾತ್ - ಪ್ರಯತ್ನದ ದೇಯಿಂದ ಸುಪರಂಕ್ರಿತಃ - ಜೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಯಂ - ಈ ಚೂಡಾರತ್ನವು, ಅಸ್ಯೈ - ಈ ರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರದಾತವ್ಯಃ - ಕೊಡಲ್ಪಡತಕ್ಕದು || ೨೯ ||

ಕೃಶಾಂಗೀ - ಬಡವಾದ ಮೈಯ್ಯುಳ್ಳ, ಧೃತ್ಯ ಚಾರಿಣೀ - ಧೃತ್ಯ ನನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ, ಮೃಗೀವ - ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯ ಹಾಗೆ, ಉತ್ಪಲ್ಲಲೋಚನಾ - ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಾವಣಾಂತಃಪುರೇ ರಾವಣನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ, ಗುಹ್ಯಾ - ರಕ್ಷಿಸಿಮುಂದೆ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಸೀತಾ - ಜಾನಕಿಯು, ಇತಿ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಮಾಂ - ನನ್ನೊಡನೆ, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳಿದಳು || ೩೦ || ರಾಘವ - ಎಲೈ ರಾಮ ಭದ್ರನೇ, ಯತ್ - ಯಾವುದು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, (ವೃತ್ತಂ - ನಡೆಗುತೋ) ಏತತ್ - ಈ, ಸರ್ವವೇದ - ಸಮಸ್ತವೂ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ಆಜ್ಯಾತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸರ್ವಥಾ - ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಸಾಗರಜಲ - ಸಮುದ್ರಾದಕದಲ್ಲಿ, ಸುತಾರಃ - ಸೇತುವೆಯು, (ಶ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಪ್ರವಿಧೀಯತಾಂ - ಕಟ್ಟಿಸಲ್ಪಡಲಿ || ೩೧ || ನಾಯು ಪುತ್ರಃ - ಮಾರುತಿಯು, ತಾ - ಆ, ರಾಜಪುತ್ರ - ರಾಜಕುಮಾರರನ್ನು ಜಾತಾಃ ಸ್ವಸಾ - ಉಂಟಾದ ಜೀವಿತ ವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿ, ವಿದಿತ್ವಾ - ತಿಳಿದು, ಪಠ - ಆ. ಅಭಿಜ್ಞಾನಂಚ -

ಮಹಾಭಯಕ್ಕೊಳಗಾದ, ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಬೆಂಜಲಾಕ್ಷಿಯೂ, ಶೋಕದಿಂದ ನವೆದು ಹೋಗಿ ರಾವಣಾಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ರೆತಕ್ಕನುಂಟಾದ ನಿರ್ಭಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವಳೊಳಿದ ಜಾನ್ಮಕಿಯು ಶ್ರೀಯು ಸ್ಥರವಾದ ಧೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಳಾಗಿ ನೆನಪಿಡನೆ ಇಷ್ಟುಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು || ೩೦ || 'ಎಲೈ ರಾಘವನೇ ! ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು ನನ್ನೊಡನೆ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಇದ್ದಳೋ ಅದೊಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೊನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು || ೩೧ || ಎಂದೀಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪವಮಾನನೊಡನೆ ಆಂಜನೇಯನು, ತನ್ನವಚನಗಳ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೀತಾ ದೇವಿಯು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಚೂಡಾರತ್ನವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮ

ತಾ ಜಾತಾಶ್ವಾಸಾ ರಾಜಪುತ್ರೌ ವಿನಿತ್ಯಾ ತುಷ್ಣಾಭಿಷ್ಟುರಂ ರಾಘವಾಯ ಪ್ರದಾಮು |
ದೇವ್ಯಾಚಾಖ್ಯಾತಂ ಸರ್ವಮೇವಾನುಪೂರ್ವ್ಯಾ ದ್ವಾಚಾಸಂಪೂರ್ಣವಾಯುಪ್ರಕೃತೌ ||
ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಪಂಚದ್ವಿತಿತಮಸ್ಕರ್ಗಃ.

ಗುರುತನ್ನೊ, ರಾಘವಾಯ - ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ಪ್ರದಾಯ - ಕೊಟ್ಟು, ದೇವ್ಯಾಚ - ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ
ಲೂ, ಲಾಖ್ಯಾತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸರ್ವಮೇವ - ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ, ಅನುಪೂರ್ವ್ಯಾ - ಪ್ರ
ಮುಖವಾಗಿ, ವಾಚಾ - ಮಾತಿನಿಂದಲೂ, ಸಂಪೂರ್ಣಂ - ಮೊದಲಿನಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೂ, ಕರಂಸ -
ಹೇಳಿದನು || ೬೬ ||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಜಂಪ್ರನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯು ಹೇಳಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಮೊದಲಿನಿಂದ ತು
ದಿಯವರೆಗೂ ಬಂದನ್ನೂ ಬಿಡದಂತೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು || ೬೬ ||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಶ್ಲೋಕ.

ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಸ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೇ-ಷಟ್ಪದ್ವಿತಿತಮಸ್ಕರ್ಗಃ.
ಏವ ಮುಕ್ತೋ ಹಸುಮಂತಾ ರಾಮೋ ದಶರಥಾಪ್ತಜಃ |
ತಂ ಮಣಿಂ ಹೃದಯೇ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರರುರೋದ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ || ||

— ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಕಂ || ಮಣಿದಾ ಮಾರುತಿ ಚೋಡಾ | ಮಣಿಯು ಕುಡೆ ರಾಮನಂದು ಸಂತಸವಿಂ ಮೋಣ ||

ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂಕಟದಿಂ | ಚಣ ಚಣಕ್ಕ ಮಡದಿ ನುಡಿದ ನುಡಿಯೇನಿಂದ || ||

ದಶರಥಾಪ್ತಜಃ ದಶರಥ ನಂದನನಾದ, ರಾಮಃ-ರಾಮನು, ಹಸುಮಂತಾ - ಅಂಜನೇಯನಿಂದ,
ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ತಂ - ಆ, ಮಣಿಂ ಚೋಡಾಮಣಿಯನ್ನು,
ಹೃದಯೇ - ಎದೆಯಮೇಲೆ, ಕೃತ್ವಾ - ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ,
ಪ್ರರುರೋದ - ಹೇರಳವಾಗಿ ಅತ್ತನು || ೧ || ರಾಘವಃ - ಶ್ರೀರಾಮನು, ತಂ - ಆ, ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ -

— ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಹಸುಮಂತ ನಿಂತು ಬೇಳದ ಸೀತಾ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿ, ದಶರಥನಂದನನಾದ
ರಾಘವನು-ಅತನು ಕೊಟ್ಟ ದಿವ್ಯ ಚೋಡಾಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಎದೆಗೆ ಬಿತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಹೇರ
ಳವಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಹಾಗೆದೀನನಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ತಾಳಲಾರದೆ
ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತನಾದನು || ೧ || ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ಬಹು ದೀನನಾದ

ತೌ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ರಾಘವ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥತಃ |
 ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾ ಮಶ್ರು ಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಸುಗ್ರೀವ ಮಿದ ವಬ್ರವೀತ್ || ೨ ||
 ಯಥೈವ ಧೇನುಃ ಸ್ತವತಿ ಸ್ನೇಹಾ ದೃತ್ಸಸ್ಯ ವತ್ಸಲಾ |
 ತಥಾ ಮಮಾಪಿ ಹೃದಯಂ ಮಣಿರತ್ನಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ || ೩ ||
 ಮಣಿರತ್ನ ಮಿದಂ ದತ್ತಂ ವೈದೇಹ್ಯಾಃ ಶ್ವಶುರೇಣ ಮೇ |
 ವಧೂಕಾಲೇ ಯಥಾಬದ್ಧ ಮಧಿಕಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕೋಭತೇ || ೪ ||
 ಆಯಂ ಹಿ ಜಲ ಸಂಭೂತೋ ಮಣಿ ಸ್ಪೃಜ್ಜನ ಪೂಜಿತಃ |

ಚೂಡಾರತ್ನವನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥತಃ - ಮುಖದಿಂದ ಬಾಡಿದವನಾಗಿ, ಆಶ್ರು
 ಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ-ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದವ, ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ-ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಸುಗ್ರೀ
 ವಂ - ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದಂ - ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು, ಅಬ್ರವೀತ್ - ಹೇಳತೊಡಗಿದನು ||
 ಹೇ ಸುಗ್ರೀವ - ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ, ವತ್ಸಲಾ - ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯುಳ್ಳ, ಧೇನುಃ - ಆಕಳು, ವ
 ತ್ಸಸ್ಯ - ತನ್ನ ಕರುವನ್ನು, ದರ್ಶನಾತ್ - ನೋಡುವುದರಿಂದ, ಸ್ನೇಹಾತ್ - ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
 ಯಥೈವ - ಹೇಗೆ, ಸ್ತವತಿ - (ಕೆಚ್ಚಲಿನಲ್ಲಿ) ಹಾಲನ್ನು ಜನಿಯಿಸುವುದೋ, ತಥಾ ಹಾಗೆಯೇ, ಮಮ -
 ನನ್ನ ಹೃದಯಮಪಿ - ಮನಸ್ಸು, ಮಣಿರತ್ನಸ್ಯ - ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಣಿಯನ್ನು, ದರ್ಶನಾತ್ -
 ನೋಡುವುದರಿಂದ, ದ್ರವತಿ - ದ್ರವಿಸುತ್ತಲಿದೆ (ಕರಗುತ್ತಲಿದೆ) || ೩ || ಇದಂ ಹಿ ಈ ಮಣಿರತ್ನಂ -
 ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಣಿಯು, ವಧೂಕಾಲೇ - ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೆನೆಗೆಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಕಾಲದಲ್ಲಿ, (ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ) ಮೆ -
 ನನಗೆ, ಶ್ವಶುರೇಣ - ಧಾವನಾದ ಜನಕನಿಂದ, ದತ್ತಂ - ಕೊಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ಯಥಾ - ಹಾಗೆ, ಅಧಿ
 ಕಂ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಕೋಭತಃ - ಪಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ ಹಾಗೆ, ವೈದೇಹ್ಯಾಃ - ಜಾವಹಿಯ, ಮೂ
 ರ್ಧ್ನಿ - ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಬದ್ಧಂ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೪ || ಧಾಮತಾ - ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನವೃಕ್ಷವನೂ,
 ಯಜ್ಞಃ - ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪಾಮತುಷ್ಠೀನ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದವನೂ ಆದ, ಕಕ್ರೇಣ -
 ಇಂದ್ರನಿಂದ, ಜಲಸಂಭೂತಃ - ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದೂ, ಸಜ್ಜನಪೂಜಿತಃ-ಸತ್ಪುರುಷ
 ರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆಗಿರುವ, ಆಯಂ-ಈ ಮಣಿಯೂ, ಜನಕಾಯ ಜನಕಮಹಾರಾಜನಿಗೋಸ್ಕರ

ರಾಮನು-ನೀರೊಡನೆ ಬಿಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ಸುಗ್ರೀ
 ವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು || ೨ || ಅಯ್ಯಾ ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಆಕಳಿಗೆ ಸರ್ಪವೇ
 ಮಾಸ್ತದವಾದ ಎಳೆಗರವನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೆಚ್ಚಲಿನಮೂಲಕ
 ಹಾಲು ಹೇಗೆ ದ್ರವಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೀವುಮಾಸ್ತ ನೋಡಿದೊಡನೆ ನನ್ನ
 ಮನವು ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ || ೩ || ಸೀತಾವಿವಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾವನಾದ ಜ
 ನಕ ಮಹಾರಾಜನು-ಈ ದಿವ್ಯ ಚೂಡಾರತ್ನವನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತೆಯ ಶಿರ
 ಸಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದನು, ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು || ೪ ||
 ಈ ದಿವ್ಯರತ್ನವು ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದುದು, ದೇವೇಂದ್ರನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತು, ಸರ್ಪ
 ಜನರಿಗೋ ಪೂಜ್ಯವೆನಿಸಿದುದು, ನನ್ನ ಮಾವನು ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹವಿ
 ಭಾಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ

ಯಜ್ಞೇ ಪರಮ ತುಷ್ಠೇನ ದತ್ತ ಕೃತ್ವೇಣ ಧೀಮತಾ ||೧||
 ಇಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಯಥಾ ತಾತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮ್ |
 ಅದ್ಭುತ್ಯವ ಗತ ಸ್ಸಾಮ್ಯ ವೈದೇಹಸ್ಯ ತಥಾ ವಿಭೋಃ ||೬||
 ಅಯಂ ಹಿ ಶೋಭತೇ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಿಯಾಯಾ ಮೂರ್ಧ್ನೈ ಮೇ ಮುನಿಃ |
 ಅಸೌಖ್ಯದ್ಯ ದರ್ಶನೇ ನಾಹಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ತಾಮಿವ ಚಿಂತಯೇ ||೭||
 ಕಿಮಾಹ ಸೀತಾ ವೈದೇಹೀ ಬ್ರೂಹಿ ಸಾಮ್ಯ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ವಿಶಾಸು ವಿವ ತೋಯೇನ ಸಂಜಾತೀ ವಾಕ್ಯ ವಾರಿಣಾ ||೮||

ಚಿತ್ತ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||೧|| ಹೇಮಾವೃ - ಎತ್ತಿ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ !
 ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಯ್ಯ - ಇಂದು, ಇಮಂ - ಈ, ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದತ್ತವನ್ನು, ದೃ
 ಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, ತಾತಸ್ಯ - ನನ್ನತಂದೆಯಾದ ದರ್ಶನ, ದರ್ಶನಂ - ದರ್ಶನವನ್ನು, ಯಥಾ - ಹೇ
 ಗೆ, ಅವಗತ - ಹೊಂದಿದವನೋ, ವೈದೇಹಸ್ಯ - ವಿವೇಕದೇಹಧೀಶವಾದ, ವಿಭೋಃ - ಜನಕ
 ಮಹಾರಾಯನ, (ದರ್ಶನಂ - ದರ್ಶನವನ್ನು, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಅವಗತ - ಹೊಂದಿದವನೋ) ತಥಾ -
 ಹಾಗೆ, ಅಸ್ಮಿ - ಆಗಿದೆ ||೬|| ಅಯಾ - ಈ, ಮುನಿಃ - ಮುನಿಯಾದ, ಮೇ - ನನ್ನ, ಪ್ರ
 ಯಾಯಾಃ - ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಳಾದ, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಸೀತೆಯ, ಮೂರ್ಧ್ನೈ - ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ, ತೋಯೇಣ -
 ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತ್ತಲ್ಲ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅಯ್ಯ - ಇಂದು, ಅಯ್ಯ - ಈ ಮುನಿಯ, ದರ್ಶನೇನ ನೋ
 ಟಿದಿದೆ, ತಾತ - ಆಸೀತೆಯನ್ನು, ಸಾಮ್ಯವೈವ - ಹೊಂದಿದವನಂತೆ, ಚಿಂತಯೇ - ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿ
 ದೇನೆ ||೭|| ಹೇ ಸಾಮ್ಯ - ಕಾಂತನಾದ ಬಾಂಜನೆಯಾದ ಸ್ವಾಮ್ಯಾ ವೈದೇಹೀ - ಜನಕಪುತ್ರ
 ಯಾದ, ಸೀತಾ - ಸೀತಾವೇವಿಯು, ತೋಯೇಣ - ಜಲವಿವ, ವಿಶಾಸುಮಿವ - ದಾಕಗೊಡವವನ್ನು
 ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ವಾಕ್ಯವಾರಿಣಾ - ವಚನೋಪಕರದಿಂದ, (ವಾಕ್ಯ - ಸನ್ನನ್ನು) ಸಂಕಾಂತೀ - ತೋಯಿಸು
 ವನಳಾಗಿ, ಕಿಂ - ಏನನ್ನು, ಏವ - ಹೇಳಿದಳೋ, ತತ್ - ಆವಾತನ್ನು, ಪುನಃ ಪುನಃ - ಮರಳಿ ಮರಳಿ,
 (ಅನೇಕಾವರ್ತಿ) ಬ್ರೂಹಿ - ಹೇಳು ||೮|| ಸಾಮಿಕ್ರೇ - ಬ್ರೂಹ್ಮಣಾ, ವಾರಿ ಸಂಭವಂ - ಜಲದಲ್ಲಿ

ಪಕ್ಕನುಂ ತುಷ್ಠವಾದ ಆಸುರನಾಯಕನು ಆ ಜನಕಜಕ್ರವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು
 ||೧|| ಸೀತೆಯು ಮಣಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದತ್ತವನ್ನು ನಮ್ಮತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಜನಕನು ಸೀತೆಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ
 ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಗ ಇದನ್ನು ನೋಡಲು, ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂದೆ
 ಯು ನೆನಪುಪಡುತ್ತದೆ ||೬|| ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭೆಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮುನಿ
 ರತ್ನವನ್ನು ಈಗ ನೋಡಿ, ಸ್ವಾಹ್ಯಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದವನಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ ||
 ಅಯ್ಯಾ ಬಾಂಜನೆಯಾ! ನೀನು ಹೇಳಿದವನಂತೆ ತೋರಿಸುವವನಿಗೆ ಪಾನಮಾಡ
 ಲಿಕೆ ದಿವ್ಯೋದಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗಾಗ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ
 ಈಗ ನನಗೆ ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇಂಪಾಗಿ ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಪರಮಾನಂ
 ದವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಆ ಸೀತೆಯು ಇನ್ನೂ ಏನೇನನ್ನು ಹೇಳಿದಳೋ ಅವೃತ್ತಾಂ
 ತವನ್ನೇ ಅಡಗಡಗೂ ನನಗೆ ಹೇಳುವವನಾಗು ||೮|| ಬ್ರೂಹ್ಮಣಾ ! ಈ ದಿವ್ಯ ಜಂಡಾಮುಕಿ
 ಯು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಎಂದೂ ಸೀತೆಯ ಶಿರವನ್ನು ಆಗಲಿ ಇದ್ದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು

ಇತಸ್ತು ಕಿಂ ದುಃಖತರಂ ಯದಿಮಂ ವಾರಿ ಸಂಭವಮ್ |

ಮಣಿಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಸೌಮಿತ್ರೇ ವೈದೇಹೀ ಮಾಗತು ವಿನಾ ||೯||

ಚಿರಂ ಜೀವತಿ ವೈದೇಹೀ ಯದಿ ಮಾಸಂ ಧರಿಸ್ಯತಿ |

ಕ್ಷಣ ಸೌಮ್ಯ ನ ಜೀವೇಯು ವಿನಾ ತಾ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾಮ್ || ೧೦ ||

ನಯ ಮಾಮಪಿ ತಂ ದೇಶಂ ಯತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಮುಪ್ರಿಯಾ |

ನ ತಿಷ್ಠೇಯಾಂ ಕ್ಷಣಮಪಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮುಪಲಭ್ಯಚ || ೧೧ ||

ಕಥಂ ಸಾ ಮಮ ಸುಕೋಣೇ ಭೀರು ಭೀರು ಸ್ತುತೀ ಸದಾ |

ಹುಟ್ಟಿದ, ಇದಂ ಈ ಮಣಿ - ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು, ವೈದೇಹೀವಿನಾ - ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ
ಗತಂ - ಬಂದಿರುವುದನ್ನಾಗಿ, ಪಶ್ಯಾಮಿ - ನೋಡುತ್ತಲಿವೇನೆ, (ಇತಿ - ಹೀಗೆಂಬುದು, ಯದಸ್ತಿ - ಯಾವುದುಂಟು) ಇತಸ್ತು - ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ದುಃಖತರಂ - ಅತಿಕಠಿಣವಾದ ದುಃಖವು ಕಿಂ - ಯಾವುದು
(ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು) ||೯|| ಸೌಮ್ಯ - ಶಾಂತನಾದ, ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ, ವೈದೇಹೀ - ಸೀತೆಯು, ಮಾ
ಸಂ - ಬಂದು ತಿಂಗಳು, ಧರಿಸ್ಯತಿಮದಿ - ಜೀವಿಸುವವಳೇ ಆದರೆ, ಚಿರಂ - ಬಹುಕಾಲವು, ಜೀವತಿ -
ಬದುಕುವಳು, ಅಥವಾ - ನಾನಾದರೋ, ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾ - ಕಷ್ಟದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ, ತಾವಿನಾ - ಆ
ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕ್ಷಣ (ಮುಷಿ) ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದರೂ, ನಜೀವೇಯು - ಬದುಕಲಾರೆನು, || ೧೦ ||
(ಕನುಮ್ + ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ) ಯತ್ರ - ಎಲ್ಲಿ, ಮಮು - ನನ್ನ, ಪ್ರಿಯಾ -
ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳೋ, ತಂ - ತನ್ನೊಡನೆ - ಸ್ಥಲವನ್ನು ಕೂಡು, ಮಾಮ
ಪಿ - ನನ್ನನ್ನೂ, ನಯ - ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ - ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಉಪಲಭ್ಯ
ಚ - ತಿಳಿದು, ಕ್ಷಣಮಪಿ - ಕ್ಷಣಕಾಲವುಕೂಡ, ನ ತಿಷ್ಠೇಯಂ - ಉಳಿಯಲಾರೆನು || ೧೧ || ಸು
ಕೋಣೀ - ಅಂದವಾದ ಟೀಂಕಳ್ಳೊಡನೆ, ಸದಾ - ಮಾವಾಗಲೂ, ಭೀರುಭೀರು - ಹೇಳುವುದು ಭ
ಯಪಡುವ ಸ್ವಭಾವದವಳೂ, ತೀ - ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾಗಿರುವವಳುಮಾ - ನನ್ನವಳಾದ, ಸಾ -
ಆಸೀತೆಯು, ಭೀರಾಂಶಾಂ - ವಿಕಾರರೂಪದವರಾದ ಕಾರಣವೇ, ಭಯಾವಹಾನ್ಯಾ - ಭಯಂಕರರಾದ,

ಇ ದುಃಖಕೆಯನ್ನು ಅಗಲಿಬಂದಿರುವ ಈಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವ ನನಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ
ಲೂ ಹೆಚ್ಚಿದದುಃಖವಿರುವುದುಂಟು ಹೇಳುವೆ||೯|| ಅಯ್ಯೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಸೀತೆಯು-ನಾ
ನು ಇನ್ನೂ ಬಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬದುಕಲಾರೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ಇ
ದಾಳೆಂಬಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಆದಮನದ ಆಶೆಯಿಗನೇ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿದಕಾಲವಾದರೂ ಜೀವಿಸಿ
ಇರಬಹುದು, ನಾನೀಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಂದ ಕ್ಷಣಕಾಲವಾದರೂ ಅಗಲಿ ಜೀವಿಸಿ ಇರಲಾ
ರನಲ್ಲ? ಏನವಾಡಲಿ? ||೧೦|| ಎಲೈ ಆಂಜನೇಯನೇ! ಸೀತೆಯು ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವಳೆಂ
ಬುದನ್ನು ಆಯಿದ ತಡೆತಡೆದಡತಲಿದ್ದೆನು, ಆಕೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಇನ್ನು
ನಾನೊಂದು ನಿಮಿಷವೂ ತಡವಾದರೂ ತಾಳಲಾರೆನು. ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಆಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ
ಕಂಡೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಬೇಗನೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬಾರದೆ? ||೧೧|| ಅಯ್ಯೋ! ಸರ್ವಾಂ
ಗಸಂಧರಿಸುಣ್ಣುಮಾ ಭಯಸ್ವಭಾವದವಳೂ ಆಗಿರುವ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳು -
ವಿಕಾರವಾದ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಮಹಾಭಯಂಕರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿ ಹೇಗೆ

ಭಯಾವಹಾಸಾಂ ಘೋರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತಿಷ್ಠತಿ ರಕ್ಷಸಾಂ |೧೦||
 ಶಾರದ ಸ್ತಿಮಿರೋನ್ಮುಕ್ತೋ ನೂನಂ ಚಂದ್ರ ಇವಾಂಬುದೈಃ|
 ಆವೃತಂ ವದನಂ ತಸ್ಯ ನ ವಿರಾಜತಿ ರಾಕ್ಷಸೈಃ ||೧೧||
 ಕಿಮಾಹ ಸೀತಾ ಹನುಮಂ ಸ್ತತ್ಪತಃ ಕಥಯಾದ್ಯ ಮೇ |
 ಏತೇನ ಖಲು ಜೀವಿಷ್ಯೇ ಭೇಷಜೇ ನಾತುರೋ ಯಥಾ||೧೨||
 ಮಧುರಾ ಮಧುರಾಲಾಪಾ ಕಿಮಾಹ ಮಮ ಭಾವಿನೀ |
 ಮದ್ವಿಹೀನಾ ವರಾರೋಹಾ ಹನುಮೌ ಕಥಯತ್ಯ ಮೇ || ೧೩ ||
 —ಇತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಕಾಂಡೆ ಪಟ್ಟಪ್ರಕಮಸ್ಕಂ—

ರಕ್ಷಸಾಂ - ರಾಕ್ಷಸರು, ವ.ಧ್ಯೇ - ನಡುವೆ, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ, ತಿಷ್ಠತಿ - ಇದ್ದಿರಬೇಕು || ೧೦ ||
 ರಾಕ್ಷಸೈಃ - ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ, ಆವೃತಂ - ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ತಸ್ಯ - ಆ ಸೀತೆಯ, ವದನಂ -
 ಮುಖವು, ಅಂಬುದೈಃ - ಮೋಡಗಳಿಂದ, (ಆವೃತಃ-ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವನೂ), ತಿಮಿರೋನ್ಮುಕ್ತಃ-
 ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಶಾರದಃ - ಕಿತ್ತಾಲದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವ, ಚಂದ್ರಾವ - ಚಂದ್ರ
 ನಂತೆ, ನವಿರಾಜತಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ||೧೧|| ಹನುಮೌ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ, ಸೀತಾ - ಸೀ
 ತಾದೇವಿಯು, ಕಿಂ - ಏನನ್ನು, ಆಹ - ಹೇಳಿದಳು, ತತ್ಪತಃ - ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಅದೃಶ್ಯ - ಈಗ,
 ಮೇ - ನನ್ನ ಕಥೆಯ - ಹೇಳು, ಏತೇನ-ಈ ನಿನ್ನ ಹೇಳುವಿಕೆಯಿಂದ, ಭೇಷಜೇನ - ಔಷಧಿಯಿಂದ,
 ಅತುರೋಯಥಾ - ರೋಗಿಯು ಹೇಗೋಯಾಗೆ, ಜೀವಿಷ್ಯಮು - (ಜೀವಿಷ್ಯಮಿ) - ಜೀವಿಸುವೆನು||
 ಹನುಮೌ - ಎಲೈ ಅಂಜನೇಯನೇ, ಮಧುರಾ - ಸುಂದರವೂ, ಮಧುರಾಲಾಪಾ - ಇಂದಾದ ನುಡಿ
 ಯುಳ್ಳವಳೂ, ವರಾರೋಹಾ - ಉತ್ತಮ ಸಾಧ್ವಿಯೂ ಆಗಿರುವ, ಮಮ - ನನ್ನ, ಭಾವಿನೀ - ಪ್ರಿಯ
 ಣಾದ ಸೀತೆಯು, ಮದ್ವಿಹೀನಾ - ನನ್ನಿಂದ ಅಗಲಿದವಳಾಗಿ, ಕಿಂ - ಏನನ್ನು, ಆಹ - ಹೇಳಿದಳೋ,
 (ತತ್ - ಅದನ್ನು) ಕಥಯ - ಹೇಳು ||೧೩||

— ಇಂತು ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಜೀವಿಸುತಿ ರವಳೋ ಅದನ್ನು ನೆನೆದು ಈ ದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸುಸ್ತು ||೧೨|| ಎಲೈ
 ವಾರುಣಿಯೇ! ಈಗಲಾಕೂರ ರಾಕ್ಷಸರು ಸುತ್ತಲೂ ಘೃತ್ತಿ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕೆರ
 ತ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಚಂದ್ರಮಂ
 ಡಲದಂತೆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಳ ಮುಖವು ಶೋಭಿಸದೇ ಇರುವುದಲ್ಲವೇ? ||೧೩|| ಹು ಅಂಜನೇಯ!
 ಸೀತೆಯು ಏನೇನ ಹೇಳಿದಳೋ ಅದನ್ನೇ ನಿಜವಾಗಿ ಮೊದಲಿಗಿಂದಲೂ ಮರಳಿನನಗೆ ಹೇ
 ಳಪ್ಪಾ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆಂದ, ರೋಗಿಯು ಔಷಧಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪನು
 ರನ್ನು ತಾಳಿರುವೆನು||೧೪|| ಎಲೈ ಹನುಮಂತನೇ ! ಸರ್ವೋತ್ತಮಳನ್ನಿಜವಳೂ, ಅಧಿಕ
 ಸಾಂದರ್ಭತಿಯೂ ಆಗಿರುವ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭೆಯ ಪ್ರಿಯಾಲಾಪಗಳು ಬಹುಶ್ರವ್ಯಗಳಾ
 ಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿರುವ ಆ ಸುಂದರಿಯು ಹೇಳಿದವಾತುಗಳನ್ನೇ ಮರಳಿ ಹೇಳ
 ನನಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು ||೧೫||

—ಇಂತು ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ಶ್ರೀ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಂಧರ ಕಾಂಡೆ ಸವ್ಯಪ್ರಸಿದ್ಧತಮಸ್ಸುರ್ಗಃ

ವಿವ ಮುಕ್ತಸ್ತು ಉನುಮಾಃ ರಾಘವೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
ಸೀತಾ ಯಾ ಭಾಷಿತಂ ಸರ್ವಂ ನೃನೇಕಯುತ ರಾಘವೇ ||೧||
ಇದ ಮುಕ್ತವತೀ ದೇವೀ ಜಾನಕೀ ಪುರುಷರೂಪ |
ಪೂರ್ವವೃತ್ತಮಭಿಜ್ಞಾತಾ ಚಿತ್ರಕೂಟೇ ಯಥಾತಥಾ ||೨||
ಸುಖಸುಖೈಶ್ಚ ಸ್ವಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಜಾರಕೀ ಪೂರ್ವ ಮುಕ್ತಾ ||೩||
ವಾಯುಸ ಸ್ಪರ್ಶಸೋ ತೃತ್ಯ ವಿಧದ ರ ಸ್ತನಾಂತರೇ ||೪||

—ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಕಂ|| ಬಡೆಯನೆ ಲಾಲಿಸು ಜಾನಕಿ | ಕಡುಕೋಪದೊಳಿರ್ಪ ಕಾಕವೃತ್ತವ ಪೊದ್ದಂ |
ಮುಡಿಯೊಳಿರ್ಪ ಮಣಿಯಂ | ಕುಡುವಾಡದೊಳ್ ಪೊದ್ದಳೆಂದಂ ಹನುಮಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ||
ಮಹಾತ್ಮನಾ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ, ರಾಘವೇಣ - ರಾಮನಿಂದ, ವಿವ - ಈ ಪ್ರಕಾರ
ವಾಗಿ, ಉಕ್ತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಹನುಮಾಃ - ಅಂಜನೇಯನಾದರೂ, ಸೀತಾಯಾಃ - ಜಾನಕಿಯ,
ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ, ಭಾಷಿತಂ - ಮಾತೆಲ್ಲವನ್ನು, ರಾಘವೇ - ರಾಮನಲ್ಲಿ, ನೃನೇಕಯುತ - ಅನೇಕ
ದಾಡಿದವು ||೧|| ಪುರುಷರೂಪ - ಮೃತ್ಯು ಪುರುಷಪ್ರೀತ್ಯನೇ, ಜಾನಕೀ ದೇವೀ - ಸೀತಾ ದೇವಿಯು,
ಚಿತ್ರಕೂಟ - ಚಿತ್ರಕೂಟಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವವೃತ್ತಂ - ಹಿಂದೆ ನಡೆದ, ಇದಂ - ಈ, ಅಭಿಜ್ಞಾನಂ -
ಗುರುತಿನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು, ಯಥಾತಥಾ - ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ, ಉಕ್ತವತೀ - ಹೇಳಿದಳು ||೨|| ತೃತ್ಯ
ಯಾಸಾರ್ಥಂ - ನಿನ್ನೊಡನೆ, ಸುಖಸುಖೈಶ್ಚ - ಸುಖವಾಗಿ ಪವನು, ಜಾನಕೀ - ಸೀತಾ ದೇವಿಯು,
ಪೂರ್ವಂ - ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮಾ - ಎದಿ ದೊಡ್ಡಂತೆ, (ತಥಾ - ಅನು) ವಾಯುಸ-ಕಾಗೆಯು,
ಸಹಸಾ - ಬೇಗನೆ, ಉತ್ಪತ್ಯ - ಹಾರಿಬಂದು, ಸ್ತನಾಂತರ - ಸ್ತನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಧದಾರ - ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ

— ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗಂ —

ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಧೀರನಾದ
ಮಾರುತಿಯು-ತನ್ನೊಡನೆ ಸೀತೆಯು ತಿಳಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಘವನಿಗೆ ಮರಳಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ
ಡಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದನು ||೧|| ಫಲೈ ಕ್ಕರೂಪೋತ್ತಮನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತದೊ
ಳಗೆ ಕಾಕಾಸುರನಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದು ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆಯೆ
ತೋ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಂಬುಗೆಗಾಗಿ ಗುರುತನ್ನಾಗಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು ||
ಅದಂತೆ ದೇವಿ - ಮೃತ್ಯು ರಾಮಚಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಸೀತೆ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲ
ಗಿದ್ದು, ಆ ಹಿಂದೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕುಳಿತಿರಲು, ಬಂದಾನೊಂದು ವಾಯುಸವು ಆಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಳಿಗೆ

ಪರಾಭಯೋನ ಚ ಸುವ್ತ ಸ್ತ್ವಂ ದೇವ್ಯಾಕೇ ಭರತಾಗ್ರಜ |
 ಪುನಶ್ಚ ಕಿಲ ಪಕ್ಷೀ ಸ ದೇವ್ಯಾ ಜನಯತಿ ವ್ಯಾಧಾಮ್ ||೪||
 ತತಃ ಪುನ ರುಪಾಗವ್ಯ ವಿದದಾರ ಭೃಶಂ ಕಿಲ |
 ತತ ಸ್ತ್ವಂ ಬೋಧಿತ ಸ್ತ ಸ್ಯಾ ಕೋಣಿತೇನ ಸಮುತ್ಕ್ರೇತಃ ||೫||
 ವಾಯುಸೇನ ಚ ತೇನೈವ ಸತತಂ ಬಾಧ್ಯಮಾನಯಾ |
 ಬೋಧಿತಃ ಕಿಲ ದೇವ್ಯಾ ತ್ವಂ ಸುಖಸುಪ್ತಃ ಪರಂತಪ ||೬||
 ತಾಂ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಬಾಹೋ ದಾರಿತಾಂ ಚ ಸ್ತನಾಂತರೇ |
 ಆಶೀವಿವ ಇವ ಕ್ರುದ್ಧೋ ನಿಶ್ವಸ ನೃಭ್ಯಭಾವಥಾಃ ||೭||

ಸೀತಂತೆ, ||೩|| ಭರತಾಗ್ರಜ - ಎಲೈರಾಮನೇ, ಪರಾಭಯೋನ - ಕ್ರಮದಿಂದ, (ಆಕೆ ಪವಳ
 ಸಿದ್ಧ ತರುವಾಯ ನೀನು) ದೇವ್ಯಾಕೇ - ಸೀತೆಯೇ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ, ತ್ವಂಚ - ನೀನೂ, ಸುಪ್ತಃ -
 ಮಲಗಿದ್ದೆಯಂತೆ, (ತದಾ- ಆಗ) ಪುನಶ್ಚ-ಮರಳಿ, ಸಃ - ಆ, ಪಕ್ಷೀ - ಕಾಗೆಯು, ದೇವ್ಯಾಃ - ಸೀತೆ
 ಗೆ, ವ್ಯಾಧಾಂ - ಬಾಧೆಯನ್ನು, ಜನಯತಿ - ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತಂತೆ, ||೪|| ತತಃ - ಆ
 ಹಿಂದೆ, ಸಃ - ಆ ವಾಯುಸವು, ಪುನಃಪುನಃ-ಆಡಿದಾಗಲೂ, ಭೃಶಂ - ಬಹಳವಾಗಿ, ವಿದದಾರಕಿಲ -
 ಗಾಯವಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತಂತೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ತಸ್ಯಾಃ - ಆ ಸೀತೆಯ, ಕೋಣಿತೇನ - ಗಾಯದ ರಕ್ತ
 ದಿಂದ, ಸಮುತ್ಕ್ರೇತಃ - ತೋಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದಕಾರಣವೇ, ಬೋಧಿತಃ - ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ಯಂತೆ ||೫|| ಪರಂತಪ - ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ತಾಸಗೊಳಿಸುವ ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ, ತೇನ - ಆ, ವಾಯುಸವು
 ವ - ಕಾಗೆಯನ್ನರೇ, ಸತತಂ - ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ, ಬಾಧ್ಯಮಾನಯ - ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪ
 ಡುತ್ತಲಿದ್ದ, ದೇವ್ಯಾ - ಸೀತಾದೇವಿಯಿಂದ, ಸುಖಸುಪ್ತಃ - ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ, ತ್ವಂ - ನೀನು,
 ಬೋಧಿತಃ ಕಿಲ - ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದೆಯಂತೆ ||೬|| ಹೇ ಮಹಾ ಬಾಹೋ - ಹೇರಳವಾದ
 ತೋಳು ಬಲವುಳ್ಳ ಎಲೈ ರಾಮನೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸ್ತನಾಂತರೇ - ಸ್ತನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ದಾರಿತಾಂ - ಗಾ
 ಯವಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತಾಂ - ಆಕೆಯನ್ನು, ದೃಷ್ಟ್ವಾ - ನೋಡಿ, (ಕ್ರುದ್ಧಃ - ಕೋಪಗೊಂಡಿರು
 ವ), ಆಶೀವಿವ - ಸರ್ಪದಂತೆ, ನಿಶ್ವಸ - ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲಿರುವವನೂ, ಕ್ರುದ್ಧಃ - ನಿ
 ಟ್ಪುಗೊಂಡವನೂ ಆಗಿ, ಅಭ್ಯಭಾವಥಾಃ - ಮಾತನಾಡಿದೆಯಂತೆ ಹೇ ಭೀರು - ಧಯ ಸ್ವಭಾವದ ಉ

ಬಂದ ಸ್ತನಮಧ್ಯಭಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಸೀಳಿತಂತೆ ||೭|| ಆಗ ಆಕೆಯಂತೆ ನೀನೂ
 ದೇವಿಯಂತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಪವಳಿಸಿದ್ದೆ, ಆ ಸಮಯದೊಳಗೆ ಮರಳಿ ಆ ವಾಯುಸವುಜಾನ
 ಕೆಗೆವೃಥೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ||೪|| ಹೀಗೆಮರಮರಳಿ ಆ ಒಲಿಭೋಜನನುಬಂ
 ದ್ಧ, ಕುಟುಕಿ ಹೇರಳವಾಗಿನೋ ವನ್ನಿಟ್ಟುಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಗಾಯದಿಂದ ಹೊರಟರಕ್ತ
 ಬಿಂದುಗಳು ನಿನ್ನನ್ನೇಲೆ ಉದಿರಿದುವು, ಅದರಿಂದ ಮೈತೋಯಲು ನಿನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಂ
 ಟಾಯಿತು ||೫|| ಆಡಿದಾಗಲೂ ತೊಂದರೆ ಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ವಾಯುಸದಿಂದ ಬಾಧಿತಳಾ
 ಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಹಾಯಗಿಪವಳಿಸಿದ್ದ ನೀನು ಎಚ್ಚತ್ತೆ ||೬|| ಎಲೈ
 ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಸ್ತನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿಮ
 ನಮರಾಗಿ ಮಹಾಸರ್ಪದಂತೆ ಕ್ರೂರಕರವಾಗಿ ರೋಷಗೊಂಡು, ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ

ನಖಾಗ್ರೈಃ ಕೇನ ತೇ ಭೀರು ದಾರಿತಂ ತು ಸ್ತನಾಂತರಮ್ |
 ಕಃ ಕ್ರೀಡತಿ ಸರೋವೇಣ ಪಂಚವಕ್ತ್ರೇಣ ಭೋಗಿನಾ ||೪||
 ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣ ಸ್ಪಹಸಾ ವಾಯಸಂ ಸಮಮೈಕ್ಷಠಾಃ |
 ನಖೈ ಸ್ಪರುಧಿರೈ ಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ ಸ್ತಾ ಮೇ ವಾಭಿಮುಖಾ ಸ್ಥಿತಂ ||೫||
 ಸುತಃ ಕಿಲ ಸ ಶಕ್ರಸ್ಯ ವಾಯಸಃ ಪತತಾಂ ವರಃ |
 ಧರಾಂತರ ಚರ ಶ್ರೀಘ್ರಂ ಪವನಸ್ಯ ಗತಾ ಸಮಃ ||೬||
 ತತ ಸ್ತುಪ್ತ ಸ್ತುಹಾಬಾಹೋ ಕೋಪ ಸಂವರಿತೇಕ್ಷಣಃ |
 ವಾಯಸೇ ತ್ವಾಕೃಥಾಃ ಕ್ರೂರಾಂ ಮತಿಂ ಮತಿಮತಾಂ ವರ ||೭||
 ಸದಗ್ಧಂ ಸಂಸ್ತರಾ ದ್ವೈಹ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರೇಣ ಹೃಯೋಜಯಃ |

ಸೀತ, ಕೇನ - ಯಾರಿಂದ, ನಖಾಗ್ರೈಃ - ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸ್ತನಾಂತರಂ - ಸ್ತನಮಧ್ಯೆ ಭಾಗವು, ದಾರಿತಂತು - ಗಾಯಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸರೋವೇಣ - ರೋಪದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರೇಣ - ಐದು ತಲೆಗಳುಳ್ಳ, ಭೋಗಿನಾ - ಸರ್ಪದೊಡನೆ, ಕಃ - ಯಾವನು, ಕ್ರೀಡತಿ - ಆಟವಾಡುತ್ತಲಿದಾನೆ, ||೪|| (ತ್ವಂ - ನೀನು,) ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣಃ - ಅತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವವನಾಗಿ, ಸರುಧಿರೈಃ - ರಕ್ತದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ, ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃ - ಮೊನೆಮಾದ, ನಖೈಃ - ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ತಾಮೇವ - ಆಕೆಗೇ, ಅಭಿಮುಖಂ - ಇದಿರಾಗಿ, ಸ್ಥಿತಂ - ಇದ್ದ, ವಾಯಸಂ - ಕಾಗೆಯನ್ನು, ಸಮಮೈಕ್ಷಠಾಃ - ನೋಡಿದೆಯಂತೆ || ೫ || ಪತತಾಂ - ಹಕ್ಕಿಗಳೆಲ್ಲವೂ, ವರಃ - ತೋರವನು, ಸಃ-ಃ, ವಾಯಸಃ - ಕಾಗೆಯು, ಶಕ್ರಸ್ಯ - ಇಂದ್ರನ, ಸುತಃಕಿಲ - ಮಗನಂತೆ, ಶೀಘ್ರಂ - ವೇಗವಾಗಿ, ಧರಾಂತರಚರಃ - ಬೆಟ್ಟದೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸುವುದೋ, (ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದೋ) ಪವನಸ್ಯ - ವಾಯುವಿನ, ಗತಾ - ಗಮನದಲ್ಲಿ, ಸಮಃ - ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದೋ ಆಗಿದ್ದಿತಂತೆ || ೬ || ತತಃ - ಆಮೇಲೆ, ಮಹಾಬಾಹೋ - ಹೆಚ್ಚಿದ ತೋರು ಬಲವುಳ್ಳವನೇ, ಮತಿಮತಾಂ - ಪ್ರಕೃತ್ಯುಂಧಿಯುಳ್ಳವರೊಳಗೆ, ವರ - ಉತ್ತಮನೇ, ತಸ್ಮಿನ್ - ಆ, ವಾಯಸೇ - ಕಾಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕೋಪಸಂವರಿತೇಕ್ಷಣಃ - ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೆಂಪಡೆದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಕ್ರೂರಾಂ - ಘಾತಕವಾದ, ಮತಿಂ - ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಅಕೃಥಾಃ - (ಅಕೃಥಾಃ) ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ, || ೭ || ಸಃ - ಅಂತಃ (ತ್ವಂ - ನೀನು)

ಹೀಗೆಹೇಳಿದೆ ||೭|| ಭಯಶೀಲಳಾದ ಓಸೀತೆ! ನಿನ್ನ ಸ್ತನಮಧ್ಯೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಗಾಯವಾಗಿದವರಾರು? ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡೆ ಐದುಹೆಡೆಯಹಾವಿನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುವಂತೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಆಟವಾಡುವವನಾರು? ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವಗತಿಯನ್ನು ನೋಡುವೆನು ಹೇಳುತ್ತಾ ||೪|| ಭೀಗನ್ನೆಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಮೂಡಿದ ವಾಯಸವನ್ನು ಕಂಡೆ, ಅದರ ಮೊನೆಯಾದ ಉಗುರುಗಳೆಲ್ಲ ರಕ್ತದಿಂದ ನನೆದಿದ್ದುವು, ಮತ್ತು ಆ ಕಾಗೆಯು ಆಕೆಯ ಇದಿರಿಗೇ ಇದ್ದಿತು ||೫|| ಬಲುದೊಡ್ಡ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಚಿಂಜೀವಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗನುಗುಂತೆ, ಗಮನದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿಗಣೆಯೆನಿಸಿದ್ದಿತು, ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಾವೇಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ||೬|| ಎಲೈ ಮಹಾವೀರನೇ! ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪಡೆದ, ಶಿರುಗುತ್ತಲಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೇ ಆ ವಾಯಸವನ್ನು ಆಗಲೇ

ಸದೀಪ್ತ ಇವ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಸ್ವಜ್ವಾಲಾ ಭಿಮುಖಃ ಏಗಂ || ೧೨ ||
 ಕ್ಷೈಪ್ರವಾಂ ಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಸೀಪ್ತಂಹಿ ದರ್ಭಂ ತಂ ವಾಯುಸಂ ಗ್ರಹ |
 ತತಸ್ತುವಾಯುಸಂ ದೀಪ್ತಃ ಸ ದರ್ಭೋಽನುಜಗಾಮ || ೧೩ ||
 ಸ ಪಿಶಾಚ ಪರಿತ್ಯಕ್ತ ಸ್ಪುರೈ ಸ್ಪುರೈ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ
 ತ್ರೀಣಿ ಲೋಕಾನ್ ಸಂಪಂಕ್ರಮ್ಯ ಅತ್ರಾರಾ ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ || ೧೪ ||
 ಪುನರೇ ವಾಗತ ಸ್ತತ್ರ ತೈತ್ಯಕಾಶ ಮಿರಿದಮ || ೧೫ ||
 ಸತ್ಯಂ ನಿಪತಿತಂ ಭೂಮೌ ಶರಣ್ಯ ಶ್ರರಣಾಗತಮ್ ||

ಸಂಸ್ಕರಾತ್ - ದರ್ಭಾಸನದಿಂದ, ದರ್ಭಂ - ಒಂದು ದರ್ಭೆಯನ್ನು, ಗೃಹ್ಯ-ತಗವ-ಕೊಂಡು, (ಗೃಹ್ಯ-
 ಕ್ರಮ) ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರೇಣ - ಬ್ರಹ್ಮದೇವತಾಕವಾದ ಮಂತ್ರದಿಂದ, ಅವೋಹನೋಹಿ - ಸೇರಿಸಿದೆಯಂತೆ,
 ಸಃ - ದರ್ಭೆಯರೂಪವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು, ಏಗಂ - ಆ ವಾಯುವನ್ನು, ಅಭಿಮುಖಃ - ಮುಖವಾಗಿ
 ಹುದಾಗಿ, ಕಾಲಾಗ್ನಿರಿವ - ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ, ಜಜ್ವಲ - ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ? || ೧೨ ||
 ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪ್ರಸೀಪ್ತಂ - ಉರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ, ತಂ - ಆ, ದರ್ಭಂ - ದರ್ಭೆಯನ್ನು, ವಾಯುಸ್ಸು-
 ಕಾಗಮನ್ನು ಕುರಿತು, ಕ್ಷೈಪ್ರವಾಹಃ - ವಿಸದವನಾದೆಯವ್ವೆ ? ತತಸ್ತು - ಅದೇಲೆಮಾವರೋ
 ಸಃ - ಆ, ದರ್ಭಃ - ದರ್ಭೆಯು, ವಾಯುಸಂ - ಕಾಗೆಯನ್ನು, ಅನುಜಗಾಮ-ಹುಂಚಟ್ಟಿತು, || ೧೩ ||
 ಸಃ - ಇಂದ್ರಪುತ್ರನಾಗಿ ಕಾಷ್ಠಮರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಆ ವಾಯುವು, ಪಿಶಾಚ-ತಂದೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದಲೂ
 ಸಮಹರ್ಷಿಭಿಃ - ಮುನಿಮುನಿಗಳಿಂದಲೂಡೂಡಿದ್ದ ಸುಕೃತ್-ದೇವತಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರತ್ಯಕ್ತ - ಬಿಡ
 ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ತ್ರೀಣಿ-ಲೋಕವಾದ, ಲೋಕಾನ್ - ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಸಂಪಂಕ್ರಮ್ಯ - ಸುತ್ತಿ, ತ್ರಾ
 ತಾರಂ - ರಕ್ಷಕನನ್ನು, ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ - ಪಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಅನಿವಮ ಹನೇತವ್ಯವಾಗಿರುವ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖ
 ತ್ರ್ಯಂ - ಭಯಪಟ್ಟ ಈ ಕಾಗೆಯು, ಪುನರೇವ - ಮುಂದೆಯೂ, ತೈತ್ಯಕಾರವೇಮಾಡಿದ್ದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
 ಕುರಿತು, ಲಗದಃ - ಬಂದಿತಂತೆ || ೧೪ ||-|| ೧೫ ||-|| ೧೬ ||-|| ೧೭ ||-|| ೧೮ ||-|| ೧೯ ||-|| ೨೦ ||-|| ೨೧ ||-|| ೨೨ ||-|| ೨೩ ||-|| ೨೪ ||-|| ೨೫ ||
 ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆಯಂತೆ || ೧೨ || ತಂದೆ ಎಷ್ಟು ಸಮವಾದ ಬಾಯಿದರ್ಭಯ
 ನ್ನು ಬಿಡಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆಯಂತೆ || ೧೩ || ತಂದೆ ಎಷ್ಟು ಸಮವಾದ ಬಾಯಿದರ್ಭಯ
 ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಸಮವಾದ ಬಾಯಿದರ್ಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಹುಲಿಸುತ್ತಾ
 ಆ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು || ೧೪ ||-|| ೧೫ || ಬಳಿಕ ಆ ಅಸ್ತದಿಂದ ಹಿರಿದವನುಸವು
 ಅನ್ನು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನನ್ನು ಹುಳುಕಲು ಹೊರಟು, ತನ್ನತಂದೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಬಳಿಗೆ ಮೋ
 ಯಿತು, ಸೇತು-ಯಾವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ತಂದೆಯು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶರಣರ
 ನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇತರ ದೇವತಗಳನ್ನು ಮರೆಜೊಕ್ಕಿತು. ಆಗಲವರು ದೇವ ದೋಷವ
 ನ್ನು ಮಾಡಲೆಚ್ಚಿಸಿದೆಯೆಂದು ತೊರೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಚಂಡ್ಯ ಜಾತಿಯದಂ
 ದು ದೂರಗೊಳಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದಿಕ್ಕು ದೊರೆ ಮದೆಹೋಯಿತು. ಅದರಿಂದ
 ಕಂಗೆಟ್ಟ ಆ ಕಾಗೆಯು ಮರಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದಿ || ೧೪ ||
 ನೆಲದಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಎಲೈ ದಯಾಸಿಧಿಯಾದ ದಾಶರಥಿಯೇ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು

ನಜ ಸರ್ವ ರಣೇ ಶಕ್ತಾ ರಾಮಂ ಪ್ರತಿ ಸಮಾಸಿತುಮ್ ||೧೧||
 ತಸ್ಯವೀರ್ಯನತಃ ಕಷ್ಟಿ ಗೃಹ್ಯಪ್ತು ಮಯಿ ಸಂಭ್ರಮಃ |
 ಹೈರೂಂ ಸುನಿಶಿತೈರ್ಬಾಣೈ ಹೃನ್ಯತಾಂ ಯುಧಿ ರಾವಣಃ ||೧೨||
 ಭ್ರಾತು ರಾದೇಶಮಾಜ್ಞಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ವಾ ಪರಂತಪಃ |
 ಸ ಕಿಮರ್ಥಂನರವರೋ ನ ಮಾಂ ರಕ್ಷತಿ ರಾಘವಃ ||೧೩||
 ಶಕ್ತಾ ತಾ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಾ ವಾಯುಗ್ನಿ ಸಮ ತೇಜಸಾ |
 ಸುರಾಣಾಮಪಿ ದುರ್ಧರ್ಷಾ ಕಿಮರ್ಥಂ ಮಾ ಮೌಪೇಕ್ಷತಃ ||೧೪||
 ಮಾಮೈವ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕೇಜಿ ನೃಹದಪ್ತು ನ ಸಂಶಯಃ |

ರಾಮನನ್ನು, ಪ್ರತಿಸಮಾಸಿತುಂ - ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ನಶಕ್ತಾಃ - ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ, ಗಂಧ
 ವಾಙಮುಖ - ಗಂಧವರ್ಣ, ನ - ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ, ಅಸುರಾಃ - ರಕ್ತಸರೂ, ನ - ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ, ಮರು
 ದ್ಗುಣಾಃ - ದೇವತಾಸಮೂಹಗಳೂ, ನ - ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ, ಸರ್ವೇಶ - ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ
 ನಸಮರ್ಥಾಃ - ಶಕ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ||೧೧|| ವೀರ್ಯವತಃ - ಪರಾಕ್ರಮ ಕಾಲಿಸಾದ, ತಸ್ಯ - ಆ
 ರಾಮನಿಗೆ, ಮಯಿ - ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕಷ್ಟಿತ್ - ಯಾವುದೆಂದರೊಂದು, ಸಂಭ್ರಮಃ - ತ್ವರಪಡುವ ಕುತೂ
 ಹಲವು, ಅಸ್ತಿಯದಿ - ಇಷ್ಟು ದೇ ಆದರೆ, (ರಾವಣ - ರಾಮನಿಂದ), ಸುನಿಶಿತೈಃ - ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ,
 ಬಾಣೈಃ - ಬಾಣಗಳಿಂದ, ರಾವಣಃ - ರಾವಣನು, ಯುಧಿ - ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹೈರೂಂ - ಬೇಗನೆ, ಹೃನ್ಯ
 ತಾಂ - ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡಲಿ, ||೧೨|| ಪರಂತಪಃ - ಹಗೆಗಳನ್ನಡಗಿಸುವ, ನರವರಃ - ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾ
 ದ, ರಾಘವಃ - ರಘುಕುಲ ಸಂಭವನಾದ, ಸಃ - ಆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣೋವಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದೂ, ಭ್ರಾ
 ತುಃ - ಅಣ್ಣನ, ಅದೇಕೆಂ - ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಆಜ್ಞಾಯ - ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, (ಪಡೆದು) ಕಿಮರ್ಥಂ -
 ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ನರಕ್ಷತಿ - ಕಾಪಾಡದೆ ಇದಾನೆ ||೧೩|| ವಾಯುಗ್ನಿ ಸಮ
 ತೇಜಸಾ - ವಾಯು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ, ಶಕ್ತಾ - ಸಮರ್ಥರೂ,
 ಸುರಾಣಾಮಪಿ - ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದುರ್ಧರ್ಷಾ - ಇದಿರಿಸಲನದಳರೂ ಆಗಿರುವ, ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಾ
 ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ತಾ - ಆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು, ಕಿಮರ್ಥಂ - ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಮಾ - ನನ್ನ
 ನ್ನು, ಉಪೇಕ್ಷತಃ - (ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ) ಉಪೇಕ್ಷ ಮಾಡುತ್ತಲಿದಾರೆ ||೧೪|| ಪರಂತಪಃ - ಹಗೆಗಳಿಗೆ

ರಣದಲ್ಲಿಇದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರು, ಬುದುವೇಳೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಟ್ಟಾದರೂ ರಾಮನಿವರಿಗೆನಿ
 ಲ್ಲಲಿರಿಯುರಾ || ೧೧ || - ಆ ಮಹಾವೀರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದಾದರೆ
 ತಡಮಾಥದೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಕೂರವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು
 ಇರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ||೧೨|| ಹಾಗೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಣ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದ
 ರೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರಲು ನಿಮಿತ್ತವೇನು ? || ೧೩ ||
 ಶಕ್ತರೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮರೂ, ವಾಯು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗಳಿಗೆನೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವ
 ರೂ ಆಗಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯರವಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಉಪೇ
 ಕ್ಷೆ ಮಾಡಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ? || ೧೪ || ಎಲೈ ಮಾರುತಿಯೇ ! ಅವರು ಹೀಗೆ ಉದಾ
 ಸೀನರಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆನನ್ನದೇ ಆಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬುದುಮಹಾಶಾಪವೇ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ

ತತೋ ಮಯಾವಾಙ್ಮಿ ರದೀನ ಭಾಷಿಣಾ ಶಿವಾಭಿ ರಷ್ವಾಭಿ ರಭಿ ಪುಸಾದಿತಾ|
ಜಗಾಮಕಾಂತಿಂ ಮಮ ಮೈಥಿಲಾ ಸ್ತೃಜಾ ತಮಾಪಿ ಕೋಕ್ಶೇನ ತದಾಭಿ ಖಂಡಿತಾ ||೨೯||

ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಣೀ, ಆದಿಕಾವ್ಯೇ, ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕೀಯ

ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಪದ್ಯಸುಕಾಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಶ್ರೀಮತ್ಪುಂಡರಕಾಣ್ಡ

— ಅಷ್ಟಪಕ್ಷಿತಮಸ್ತರಗ್—

ಪ್ರಸಂಗಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ, ಶಾಂತಿ-ಸಮಾಧಾನವನ್ನು, (ಮುಖನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಜಗಾಮ-
ಹೊಂದಿದಳು ||೨೯||

ಇಂತು ಪುರಾತನವೆನಿಸಿ, ಆದಿಕಾವ್ಯವಾಗಿ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಮುನಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮೊದಕ್ಕೇನೆನಿಸಿರುವ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಣೀ ಸ್ತಂಭರಕಾಣ್ಡದಲ್ಲಿ

—ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು—

ದೊಡ್ಡ ಬೆಲೆಯ ಸಾರಾಯಣಕರ್ತನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ರಸಾಯನವೆಂಬ

ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೈದಿತು.

— ಶ್ರೀಮಾಚಂದ್ರ ಚರಣಾರವಿಂದಾಪಣಂ—

ಗೋಕವನ್ನು ತೊರೆದರೂ ನಿನ್ನ ಹಿಂತೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ, ಅವರೂ ಪ್ರಾಣ್ಯಳಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗ
ವಾಗುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ಕೊಡುವಳು ||೨೯||

— ಇಂತು ಅರುವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗಂ—

ಚಂದ್ರಬಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಾಕಾರಂ ವಾಙ್ಮನೋಽಪ್ರದಾಯಕಂ |

ಹನೂಮತ್ಸೈವಿತಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸ್ವರಕಾಣ್ಡಶತಮ್ ||

ಮತ್ರಯತ್ರ ರಘುನಾಥಕೀರ್ತನಂ ತತ್ರತತ್ರೈವತ ಮುಕ್ತಕಾಙ್ಕ್ಷಾಲಂ |

ಸಾಪ್ತವಾರಿ ಪುಪೂರ್ಣಲೇಚನಂ ಮಾರುತಿ ಸಮತ ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕಂ ||

ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾದೀಚಾಬ್ಧ ಪಾಪಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾಪಾದಮಿಯಂ ಕೃತಿಃ |

ನಾರಾಯಣೋನಿ ವಿವೃತಾ ಮುಚ್ಯತಾ ಪದಾರ್ಥತಃ ||